

Eesti Keele Instituut

2015

EESTI-UDMURDI SÕNARAAMAT

**ЭСТОИ-УДМУРТ
КЫЛЛЮКАМ**

ISBN 978-9985-79-638-2

Tallinn

„Eesti-udmurdi sõnaraamatu“ eesti keele osa aluseks on Eesti Keele Instituudis välja töötatud elektrooniline eesti-X sõnastiku andmebaas (EXS): <http://exsa.eki.ee/>.

„Eesti-udmurdi sõnaraamatu“ udmurdi keele osa on koostanud Anna Baidullina, Vadim Danilov, Svetlana Edygarova-Mantel, Nadezda Pchelovodova, Elena Ryabina.

PDF on vormistatud 2015. aasta 11. juuni seisuga. „Eesti-udmurdi sõnaraamatu“ veebiversioon võib sellest hilisemate uuenduste tõttu erineda.

„Eesti-udmurdi sõnaraamatu“ eessõna:

<http://www.eki.ee/dict/eud/>

„Eesti-udmurdi sõnaraamatu“ kasutusjuhend:

http://www.eki.ee/dict/eud/Kasutusjuhend_est.html

(eesti keeles)

http://www.eki.ee/dict/eud/Kasutusjuhend_udm.html

(udmurdi keeles)

aabits <aabits aabitsa aabitsa[t -, aabitsa[te aabitsa[id s> **букварь, азбука**
pildiaabits, piltidega aabits **суредъёсын букварь**
aabitsa järgi õppima **букварья дышетскыны**
ta veerib alles aabitsat **со слогъёсья гинэ лыдзисъке ай**

aade <aade 'aate aade[t -, aade[te 'aate[id s> **идеал, малпан**
kõrged aated **вылий идеал**
vabaduse aade **эрик сярысь малпан**
oma aadete maailmas elama **ас малпан дуннеын улыны**

aadel <'aadel 'aadli 'aadli[t -, 'aadli[te 'aadle[id s> **дворянство, дворян сословиё**

address <'aadr'ess 'aadressi 'aadr'essi 'aadr'essi, 'aadr'essi[de
'aadr'essi[sid_&_'aadr'ess/e s> **интыпус, адрес**
täpne address **шонер интыпус**
puudulik address **шонертэм интыпус**
halvasti loetav address **валантэм (я. лыдзыны луонтэм) интыпус**
kodune address **дор интыпус**
tööaadress, töökoha address **уж интыпус**
saatja address **ыстйсьлэн интыпусэз**
saaja address **басьтйсьлэн адресэз**
aadressita läkitus **интыпустэк ыстэт**
kiri tuli valel aadressil **гожтэт шонертэм я. янгыш адресья вуиз**
märkus oli tehtud valel aadressil **замечание шонертэм адымылы лэсьтэмын**
вал
kriitika {*kelle-mille*} aadressil **(кин я. ма вылэ) критика лэсьтыны**
anna mulle oma address **сёт вал мыным аслэсьтыд адрестэ**
kirjutage mulle vanal v endisel aadressil **гожтэлэ мыным вуж я. азьло**
адресья я. адресам
Liitsõnad
aadressi+
aadressiraamat **интыпусъёсын книга**

aafriklane <aafriklane aafriklase aafriklas[t aafriklas[se, aafriklas[te aafriklas/i
s> **африка мурт, африканец я. африканка**

aaloe <'aal'oe 'aal'oe 'aal'oe[d -, 'aal'oe[de 'aal'oe[sid s> **алой**
aaloe aitab kõha vastu **алой кызэмлэсь юрттэ**

aam <'aam aami 'aami 'aami, 'aami[de 'aami[sid_&_'aam/e s> (*suur vaat,*
endisaegne mahutõõt) **бекче**
veiniaam **горд (я. тодьы) вина бекче**
viinaaam **аракы бекче**
õlleaam **сур бекче**
riia aam (*152,8 l*) **рижской (я. Рига) бекче (152,8 л)**
tallinna aam (*130, l*) **таллин(ской) бекче (130,1 л)**
vene aam (*147,6 l*) **зуч бекче (147,6 л)**

aamen <'aamen *interj*>; <'aamen 'aameni 'aameni[t -, 'aameni[te 'aamene[id s>
1. RELIG (*kinnitussõna palve v jutluse puhul*) **аминь <пырык.>**

2. KÕNEK (*millegi lõpu tähistamisel*) **аминь** (кыче ке ужез пусыйку)
asi on otsustatud ja aamen **уж малпамын и аминь**

aar <'aar aari 'aari 'aari, 'aari[de 'aari[sid_&_'aar/e s> (*pindalaühik*) **ар** (мертэт)
kuue aari suurune aiamaa **быдзалаезья куать аръем сад-бакча**

aare <aare 'aarde aare[t -, aare[te 'aarde[id s> **ватос, шедьтос, узырлык**
maasse peidetud aarded **музьеме ватэм (я. копам) ватосъёс**
muuseumi hindamatud aarded **музейлэн дуньянтэм узырлыкес**
aarete otsijad **ватосъёсты утчасъёс**
aardeid otsima **ватосъёсты утчаны**
aare koosnes hõbemüntidest **ватосын азвесь коньыос вал**
valgus ja värske õhk on hindamatud aarded **югытлык но чылкыт омыр -**
дуньянтэм шедьтос (я. узырлык)

aaria <'aaria 'aaria 'aaria[t -, 'aaria[te 'aaria[id s> MUUS **ария**
kontsertaaria **концерт ария**
ooperiaaria **опера ария**
aaria Verdi ooperist **Вердилэн операысьтыз ария**

aas¹ <'aas aasa 'aasa 'aasa, 'aasa[de 'aasa[sid_&_'aas/u s> **возь**; (*riietusesemel, aknal*) **кыч, кычес, вуг(ы); герд; кычес**
jooksevaas, libiaas, liuglev aas, libisev aas **герзано герд (я. кыч)**
metallaas **металл (я. корт) вуг(ы)**
raudaas **корт вуг(ы)**
seeliku haagid ja aasad **юбка кычесъёс но каптырнаос**
aasa siduma **кыч (я. герд) керттыны**
aknahaake aasa panema **укно курикез кульчояз поныны**
aasa seinä lööma **борддоре вуг(ы) жугыны (я. шуккыны)**
tabalukk ei tahtnud hästi aasa minna **тунгон уродэн кульчояз пыре**

aas² <'aas aasa 'aasa 'aasa, 'aasa[de 'aasa[sid_&_'aas/u s> **возь**
õitsev aas **сяськаяськись возь**
alpiaas **Альпи возь**
jõeaas **шур дурысь возь**
mägiaas **гурезь возь**
kari sööb aasal **пудоос возь вылын сисько**

aasima <'aasi[ma 'aasi[da aasi[b aasi[tud v> **исамес я. серем карыны, исаны,**
серекьяны, шудыны
heideti nalja ning aasiti üksteist **ог-огзэс серекьязы но исамес каризы**
alalõpmata aasib ta sinu kallal **со дугдылытэк исамес каре тонэ**

aasta <'aasta 'aasta 'aasta[t -, 'aasta[te 'aasta[id s> **ар; дыр, вакыт**
jooksev aasta **али мынйсь я. туэ ар**
käesolev v praegune v tänavune aasta **та ар**
möödunud v läinud aasta **кылем ар**
eelnev v eelnenud aasta **валля ар**
tulev aasta **вуоно ар**
algav aasta **кутскись ар**
sõjaeelsed aastad **ож(гар)лэсь я. войналэсь азьло аръёс**
noorusaastad **егит дыр**

õrpeaasta дышетскон ар
 õriaastad, õringuaastad дышетскон аръёс
 [hea] õunaaasta улмоен (я. яблокен) удалтэм ар
 aasta algus арлэн кутсконэз
 aasta lõpp арлэн пумыз
 üks aasta одйг ар
 kaks aastat кык ар
 kolm aastat куинь ар
 neli aastat ньыль ар
 viis aastat вить ар
 pool aastat жыны ар
 aastat kaks кык ар пала (я. чоже)
 tuleval aastal вуоно арын
 igal aastal котькуд ар, арлы быдэ
 1987-ndal aastal сюрс укмыс сю тямыстон сизыметй (я. 1987-тй) арын
 5. mail 1987-ndal aastal витетй куартолэзе сюрс укмыс сю тямыстон
 сизыметй (я. 5-тй куартолэзе 1987-тй) арын
 möödunud sajandi 60-ndail aastail кылем даурлэн куатьтонэтй аръёсы
 aasta eest ар талэсь азьло
 aastate eest, aastaid tagasi трос ар талэсь азьло
 aastaga ар куспын (я. чоже)
 kahe aasta pärast кык ар бере (я. ортчыса), кык ар куспын (я. чоже)
 aasta-paari pärast кык ар ортчыса, кён я ке ар ортчыса
 aasta jooksul v kestel ар куспын (я. чоже)
 aastate jooksul аръёс чоже
 aasta ringi, aasta läbi быдэс ар
 aastate pikku аръёс чоже
 aasta enne sõda одйг ар ожлэсь (я. войналэсь) азьло
 aasta pärast sõda одйг ар ож (я. война) бере
 kümmekond aastat tagasi дас ар талэсь азьло
 aastast aastasse арысь аре
 terveks v kogu aastaks, aastaks otsaks быдэс арлы
 aasta aasta järel арысь аре
 aastate kaupa аръёсын
 minu aastates мынам аръёсам, мон быдза луид ке
 head uut aastat! Выль арен!
 uut aastat vastu võtma Выль арез пумитаны
 tüdruk on kaheksa aastat vana ныллы тямыс арес (я. тямыс аресъем)
 vend on {kellest} aastate poolest v aastatelt noorem выны (кинлэсь ке)
 егитгес (я. пиналгес)
 mis aastal sa oled sündinud? кыче арын (я. ку) тон вордйськид?
 3.mail saab laps aasta vanaks 3-тй куартолэзе нылпины (одйг) арес тырмоз
 ta näeb oma aastate kohta hea välja ас аръёсыз понна со туж чебер адзйське
 niipalju aastaid talle küll ei annaks v ei rakuks сомында ар солы уд ик сёты
 me pole aasta [aega] teineteist näinud ог-огенымы быдэс ар ом адзыйське
 ни, ог-огмес быдэс ар ом адзылэ ни
 üle aastate v aastate järel saime sõbraga kokku эшеным ми пумиським трос
 ар ортчыса
 saladust hoiti v peeti aastaid v üle aastate лушкесэз (я. тайнаез) (трос) аръёс
 чоже утиллям

Liitsõnad

aasta+

aastahinne (быдэс) ар понна оценка (отметка я. бал)

aasta-aastalt <+'aastalt *adv*> арысь аре, котькуд ар

elutase on aasta-aastalt tõusnud улон чоштала (я. уровень) арась аре будэ

vanaisa jääb aasta-aastalt hädisemaks песятай (я. чужатай) арысь аре

пересьме

aastaaeg <+'aeg aja 'aega 'aega, 'aega[de 'aega[sid_&_'aeg/u s> арлэн вакытэз

aastaajad арлэн вакытьёсыз

aastaaegade vaheldumine арлэн вакытьёсылэн воштйськемзы (я.

воштйськонзы)

päeva pikkus sõltub aastaajast нуналлэн кузьдалаез арлэн вакытэзлэсь

зависеть каре

aastaarv <+'arv arvu 'arvu 'arvu, 'arvu[de 'arvu[sid_&_'arv/e s> ар, ар лыдпус

kuupäev ja aastaarv нунал, толэзь но ар лыдпус

hea mälu aastaarvude peale тон ар лыдпусьёсты умой йырад возиськод,

тынад ар лыдпусьёслы йырыд умой

aastaarvus v aastaarvuga eksima нунальёсын янгышаны

aastakäik <+'käik käigu k'äiku k'äiku, k'äiku[de k'äiku[sid_&_'käik/e s>

1. BIBL (*perioodikaväljaande ilmumise aastajärjenumbr alates ilmumise algusest*) периодикалэн печатласькон арыз

ajakirja esimesed aastakäigud журналлэн нырысетй печатласькон аръёсыз

mitmes aastakäik sellel ajakirjal nüüd juba on? кӧня арзэ ини та журнал

печатлаське?

2. (*perioodikaväljaande aastakomplekt*) ар чоже печатласькемлэн

комплектэз

vaatasin ajalehe kogu aastakäigu läbi газетлэсь ар чоже печатласькем

номеръёссэ учкыса потй

3. (*vanuserühm*) огаресьемъёслэн я. огъёзьёслэн группазы

1940-nda aastakäigu meeskodanikud 1940-тй аръёсы вордйськем пиосмурт

выжыысь кунмуртъёс

ühe aastakäigu poisid огаресьемесь пиос

aastakümme <+'kümme k'ümne kümme[t -, k'ümne[te k'ümne[id s> дас ар,

дасо аръёс

aastakümneid tagasi дас ар (я. дасо аръёс) талэсь азыло

19. sajandi viimasel aastakümnel 19-тй дуарлэн берпуметй дасо аръёсаз

aastane¹ <'aastane 'aastase 'aastas[t 'aastas[se, 'aastas[te 'aastas/i_&_'aastase[id *adj*>

1. (*aastavanune*) аръем, одйг аресьем

aastane laps аръем (я. одйг аресьем) нылпи

laps saab aastaseks нылпины одйг арес тырмоз

müüa aastane varss аресьем чуньыез вузаны

mitme aastane sa oled? кӧня тыныд арес?, кӧня аресьем тон?

2. (*aastapikkune, üks aasta kestev, aasta jooksul toimunud*) аръем (ар чоже

лэсьтэм-ужам)

aastane tulu аръем табыш

aastase õppeajaga v aastased kursused аръем (я. одйг ар кыстйськись)
курсъёс

aastane² <'aastane 'aastase 'aastas[t 'aastas[se, 'aastas[te 'aastas/i_&_'aastase[id
adj (hrl liitsõna järelosa)> аресьем, аръем
kaheaastane komandering кык аръем командировка
nelja-aastane poeg ньыль аресьем пи
viieaastane tütar вить аресьем ныл
üheaastane laps одйг аресьем нылпи, аръем нылпи
üheaastased taimed одйг аръем будосъёс
poolesaja-aastane жыны дауръем, витьтон аресьем
iga-aastane арлы быдъем
minevaaastane, möödunudaastane кылем аръем, мимала
mitmeaastane трос аръем

aastapäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s> ар
тырмон нунал, годовщина
pulma-aastapäev сюан дырысен ар тырмон нунал
{mitmes} sünniaastapäev вордскем дырысен ар тырмон нунал
kooli aastapäev школалэн пунктэм дырысеныз (көня ке) ар тырмон нуналыз
{mille} asutamise aastapäev (малэн ке) кылдэмез дырысен (көня ке) ар
тырмон нуналыз
koor tähistab oma kümnendat aastapäeva хор аслэсьтыз дас ар тырмон
нуналэ пусъе
koori kümnenda aastapäeva kontsert хорлэн дас ар тырмеменыз концерт

aastarõngas <+rõngas r'õnga rõngas[t -, rõngas[te r'õnga[id s> BIOL ар сй (к-сь
писпулэн кульчо сйэз)
selgesti eristatavad aastarõngad умоен висьяськись ар сйос

aastasada <+sada saja sada -, sada[de sada[sid_&_sad/u s> сю ар, даур
aastasadu tagasi сю аръёс талэсь азьло, дауръёс талэсь азьло
aastasadade kaupra сю аръёсын, дауръёсын
möödunud aastasaja lõpul кылем даурлэн пумаз

aastavahetus <+vahetus vahetuse vahetus[t vahetus[se, vahetus[te vahetus/i s>
(aastalõpp, vana-aastapäev) арлэн пумыз, орточоно арлэн берпуметй
нуналыз, Виль ар; (aastaalgus) виль арлэн кутскемез я. кутсконэз
aastavahetuse pidulikkus Виль ар шулдырьяськон
õde sai aastavahetusel uue korteri апае я. сузэре Виль арлы виль квартира
басьтйз
veetsime aastavahetuse sõprade pool Виль арез эшьёсмы дорын пумитамы

aatom <'aatom 'aatom 'aatom[t -, 'aatom[te 'aatome[id s> атом
mürgitud aatom FÜÜS пусъем атом
aatom ehitus атомлэн строениез
aatom koosneb tuumast ning elektronkattest атом ядролэсь но электрон
оболочкалэсь кылдэмын
aatomi+
aatomipomm атомной бомба

abajas <abajas abaja abaja[t -, abaja[te abaja[id s> (*väike laht*) **зарезьлэн пичи сюмыз; (jõekäär) ву кож**

abaluu <+l'uu l'uu l'uu[d -, l'uu[de_&_luu[de l'uu[sid_&_l'u[id s> ANAT
пуньылы, лопатка

abi <abi abi abi 'appi, abi[de abi[sid s>

1. (aitamine, kasu, kasutamine) юрттэт, юрттон, юрттэм

sõbralik abi **эшлыко юрттэт**

aineline abi **коньдон юрттэт**

vastastikune abi **ог-огедлы юрттон**

omakasupüüdmatu abi **вань (я. жеч) мылкыдын юрттон**

õigeaegne abi **дыраз юрттэт**

sõjaline abi **ожгар юрттэт**

rahaline abi **коньдон юрттэт**

arstiabi **эм юрттэт**

esmaabi **нырысетй (я. эм) юрттэт**

kaasabi **юрттон**

kiirabi **жог юрттэт**

veterinaarabi **ветеринар юрттэт**

{kelle-mille} abil **кинлэн ке (я. малэн ке) юрттэмезья**

{kelle} abita **кинлэн ке юрттымтэеныз**

kõrvalise v võõra abita **мурт юрттэттэк**

{kellelt} abi paluma (кинлэсь ке) **юрттэт курыны**

{kellelt} abi saama (кинлэсь ке) **юрттэт басьтыны**

{kellele} abi andma v osutama **кинлы ке юрттэт сётыны**

{kelle} abi otsima **кинлэсь ке юрттэт утчаны**

{kust} abi otsima **кытысь ке юрттэт утчаны**

{kelle} abist keelduma **юрттэтлэсь (я. юрттэмлэсь) куштйськыны**

{keda} abiks v appi võtma **кинэ ке юрттйсе кутыны**

{kellele} appi minema **юрттэт сётыны (я. юрттыны) мыныны**

{kelle} abi vajama **кинлэн ке юрттэтэзлы (я. юрттэмезлы) ёрмыны**

ravimist oli haigele abi **висисьлы эмьюм юрттйз**

loen inglise keelt sõnaraamatu abil v abiga **англи кылэз лыдзисько кылсузъет юрттэмья**

sellest on vähe abi **со умой уг юртты, солэн пайдалыкез пичи**

poisist on isale suur abi **пияшлэсь атаезлы бадзым юрттэт**

2. (abiline) юрттйсь

meistriabi **мастрелэн юрттйсез**

kapteni abi **капитанлэн юрттйсез**

brigadiri abi **бригадирлэн юрттйсез**

kokal on tubli abi **сиён пöрасьлэн умой юрттйсез**

remondiga ei saa üksinda hakkama, tuleb abi võtta **ремонтэн вырыны огнам уг вормы, кинэ ке юрттйсе кутано луоз**

abielluma <+ellu[ma 'ellu[da 'ellu[b 'ellu[tud v> **кузпальяськыны; (omavahel) кузпальяськыны; (naise kohta) быззыны; (mehe kohta) кышнояськыны, кышно басьтыны**

ta abiellus noore tüdrukuga **со егит нылэз кышно бастйз, со егит ныллы кышнояськиз**

õde abiellus kunstnikuga **апае я. сузэре суредасьлы бызиз**

nad abiellusid [omavahel] noorelt v noorena **соос егит дыръязы**

кузпальясъкызы

nad abiellusid vanas eas соос арлыдо луыса кузпальясъкызы

abielu <+elu elu elu 'ellu, elu[de elu[sid s> бызён (нылкышно с-сь); (*naise kohta*) бызён (нылкышно с-сь); (*mehe kohta*) кышнояськон (пиосмурт с-сь) esimene abielu нырысетй кузпальясъкон õnnelik abielu шудо кузпальясъкон purunenud abielu сõриськем кузпальясъкон registreeritud abielu регистрировать карем кузпальясъкон armastusabielu яратыса кузпальясъкон kordusabielu выльысь (я. кыкетйзэ) кузпальясъкон abielus mees кышнояськем пиосмурт (я. воргорон) abielus naine бызем нълмурт (я. кышномурт) vend on abielus õpetajaga агае (я. выны) дышетйсьлы кышнояськыз meie abielu purunes кузпальясъкеммы куашказ, ми люкиськымы

abielupaar <+p'aar paari p'aari p'aari, p'aari[de p'aari[sid_&_p'aar/e s> кузпальёс noor abielupaar егит кузпальёс värske abielupaar егит кузпальёс, али гинэ кузпальясъкемьёс

abikaasa <+kaasa kaasa kaasa[t -, kaasa[de kaasa[sid s> кузпал, карт (кышномуртлэн кузпалыз), кышно (пиосмуртлэн кузпалыз) hea ja armastav abikaasa умой но яратйсь кузпал (кышно я. карт) õe abikaasa Priit апайлэн (я. сузэрлэн) кузпалыз (я. картэз) Priit venna abikaasa Anna агайлэн (я. вынлэн) кузпалыз (я. кышноез) Anna meie abikaasaga ми кузпалэным (я. кышноеным) {kelle} abikaasaks saama (кинлы ке) кузпал (кышно я. карт) луыны

abil <abil *postp* [gen]> юрттэмья, юрттэмен

abiline <abiline abilise abilis[t abilis[se, abilis[te abilis/i s> юрттйсь aedniku abiline садэн вырисьлэн юрттйсьез perenaise abilised köögis кузё кышнолэн кышнопалан (я. кухняын) юрттйсьёсыз abilisi palkama юрттйсьёсты медьяны tütar on emale tubli abiline ныл анаезлы умой юрттйсь (луэ)

abinõu <+n'õu n'õu n'õu -, n'õu[de n'õu[sid s> (*meede*) ужрад, эсэп; (*vahend, riist*) амал, тйрлык äärmine abinõu берпуметй эсэп erakorralised abinõud лэчыт югдуръем амальёс resoluutsed abinõud чурытэсь (я. жотрес) ужрадъёс ainus kindel abinõu одйг гинэ оскымон амал ettevaatusabinõud чакласъкон ужрадъёс kaitseabinõu утиськон амал (я. ужрад) kasvatusabinõud, kasvatuslikud abinõud дышетон-будэтон ужрадъёс (я. амальёс) mõjutusabinõu пычатыны быгатымон амал (я. ужрад) abinõusid tarvitusele võtma ужрадъёсты (я. амальёсты) уже кутыны

abiraha <+raha raha raha -, raha[de raha[sid s> коньдон юрттэт
ühekordne abiraha **огполъем коньдон юрттэт**
töötute abiraha **ужтэк кылемъёслы коньдон юрттэт**
abiraha saama **коньдон юрттэт басьтыны**
talle maksti abiraha **солы коньдон юрттэт тыризы**
{*kellele*} määrati abiraha **(кинлы ке) коньдон юрттэт висъязы (я. висъямын вал)**

abistama <abista[ma abista[da abista[b abista[tud v> (кинлы ке маин ке)
юрттыны, (кинлы ке) юрттэт сётыны
teineteist v üksteist abistama **ог-огедлы юрттыны**
abistama {*keda*} majanduslikult **(кинлы ке) коньдонэн (я. уксёен) юрттыны**
uppujat abistama **вийисьёслы юртыны (я. юрттэт сётыны)**
abistama {*keda*} hüva nõuga **умой кенешен юрттыны**
abistama {*keda*} ülesande täitmisel **ужез лэсьтонын юрттыны (я. юрттэт сётыны)**
ema abistab mind kodustes töödes v koduste talituste juures **анай юрттэ мыным гурт ужъёсын**
õde abistab arsti operatsioonil **апай (я. сузэр) операциын эмчилы (я. врачлы) юрттэ**

abitu <abitu abitu abitu[t -, abitu[te abitu[id *adj*> **куанер, кужымтэм, катьтэммем**
abitu loomake **куанер пичи пöйшур**
abitu naeratus **кужымтэм пальпотэм (я. серектэм)**
abitud liigutused **кастьтэммем выросъёс**
{*kellele*} abitu näoga v abitul ilmel otsa vaatama **куанер ымнырын учкыны**
vanake oli abitu nagu laps **пересъ пичи нылпи сямен кужымтэм вал**

abituriend <abituri'ent abituriendi abituri'enti abituri'enti, abituri'enti[de abituri'enti[sid_&_abituri'ent/e s> **шор ёзо школаез йылпумъям адыми, абитуриент**
keskkooli abituriendid **шор ёзо школаез йылпумъясьёс (я. абитуриентъёс)**
abituriendide ball **шор ёзо школаез йылпумъясьёслэн балзы**

abivalmidus <+v'almidus v'almiduse v'almidus[t v'almidus[se, v'almidus[te v'almidus/i s> **юрттыны лыктыны дась луон, юрттэт сётыны дась луон, мыло-кыдо луон, жеч сюл(э)мо луон**
abivalmiduselt v abivalmidusega silma paistma **висъясъкыны юрттэт сётыны дась луэменыз**
{*kelle*} meeldiv abivalmidus **(кинлэн ке) кельышлы я. мыло-кыдо луэмез**

abivalmis <+v'almis *adj*>; <+v'almis v'almi v'almi[t -, v'almi[te v'alme[id *adj*>
юрттыны лыктыны дась луись, юрттэт сётыны дась луись, мыло-кыдо, жеч сюл(э)мо
abivalmis müüja **юрттэт сётыны дась луись вузасъкыс**
tunneme teda kui abivalmis v abivalmit inimest **ми сое юрттэт сётыны дась луись адымиен тодйськомы**
inimesed olid äärmiselt abivalmis **адымиос мыло-кыдоесь вал**

ablas <ablas 'apla ablas[t -, ablas[te 'apla[id *adj*> **армем, тырмостэм, коттырмостэм**

ablas loom армем (я. кӧттырмостэм) живот (я. пудо-живот)
ablas põrsas армем (я. кӧттырмостэм) парсыпи
ablas uudishimu кӧттырмостэм ваньзэ тодыны турттон
ablas pilk кӧттырмостэм учкем
aplaks minema кӧттырмостэм луыны (кутскыны)
ablaste silmadega vaatama кӧттырмостэм синьёсын учкыны
nälginud inimene on ablas sööma сютэм адями сиёнлы кӧттырмостэм

abonement <abonem'ent abonemendi abonem'enti abonem'enti, abonem'enti[de abonem'enti[sid_&_abonem'ent/e s> (*ettetellimus*); BIBL (*laenutus*) абонемент, билет, купон
raamatukogudevaheline abonement лыдзиськонниос (я. библиотекаос)
куспысь абонемент
kontserdiabonement концерт абонемент, концертёсы ветлон понна абонемент
loenguabonement лекциосы ветлон понна абонемент
teatriabonement театр абонемент, театрёсы ветлон понна абонемент
ühe hooaja abonement одйг ар вакытлы тупась абонемент
abonementi hankima абонемент басьтыны
lugemissaalid on kauem lahti kui abonement лыдзиськон залъёс абонементлэсь (я. абонементын пусьём дырлэсь) кемагес усьтэмын

abonent <abon'ent abonendi abon'enti abon'enti, abon'enti[de abon'enti[sid_&_abon'ent/e s> абонент
kohalik abonent интыысь абонент
kaugabonent кыдёкысь абонент
telefonivõrgu abonendid телефон сетысь абонентъёс
raamatukogu alalised abonendid лыдзиськоннилэн (я. библиотекалэн) ялан абонентэз

absoluutne <absol'uutne absol'uutse absol'uutse[t -, absol'uutse[te absol'uutse[id *adj*> абсолютной, чылкак, быдэсак; (*täielik*) абсолютной, чылкак, быдэсак
absoluutne tõde FILOS абсолютной зэмлык
absoluutne niiskus FÜÜS абсолютной мускытлык (я. нюркот)
absoluutne kõrgus GEOGR абсолютной жуждала
absoluutne monarhia AJ абсолютной эксэйлык (я. монархи(я))
absoluutne vaikus абсолютной чуслык (я. шыпытлык)
haige vajab absoluutset rahu висисьлы быдэсак шыпытлык (я. каньыллык)
кулэ
elasime absoluutses teadmatuses номыре но тодытэк-адзытэк уймы

absoluutselt <absol'uutselt *adv*> чылкак, быдэсак
absoluutselt kuiv чылкак кӧс
absoluutselt terve чылкак таза (адями с-сь)
see on absoluutselt mõttetu со чылкак (я. быдэсак) валантэм
absoluutselt kõigile kohustuslik чылкак ваньзылы кароно луись

abstraktne <abstr'aktne abstr'aktse abstr'aktse[t -, abstr'aktse[te abstr'aktse[id *adj*> абстракт(ной)
abstraktne kunst абстракт(ной) искусство
abstraktne mõtlemine абстракт(ной) малпаськон (сям)
abstraktsed ja konkreetset mõisted абстракт(ной) но конкретной валатонъёс

abstraktsed substantiivid KEEL отвлечённой (я. абстрактной (валатонэн))
макенимъёс (я. существительнойёс)

absurd <abs'urd absurdi abs'urdi abs'urdi, abs'urdi[de abs'urdi[sid_&_abs'urd/e
s> йырчукинлык, чылкак лэсянтэм, нокытчы ярантэм, юнме (я. токма)
шорысь, абсурд
täielik absurd чылкак лэсянтэм мае
{mida} absurdini viima (мае ке) абсурдозь вуттыны

absurdne <abs'urdne abs'urdse abs'urdse[t -, abs'urdse[te abs'urdse[id adj>
номырлы лэсянтэм, чик кулэтэм, абсурд(ной)
absurdne süüdistus номырлы лэсянтэм янгыше уськытон
absurdne väide чик кулэтэм юнматон (я. утверждение)
see mõte on absurdne та малпан чик лэсянтэм

ader <ader adra 'atra 'atra, 'atra[de 'atra[sid_&_'atr/u s> геры, пу геры; (puuader)
геры, пу геры
mitmesahaline ader трос амезё геры
hõlmader амезё геры
raudader, rauast ader корт(лэсь) геры
traktoriader трактор геры
adra tera ja hõlm герылэн корпусэз но амезез
hobust adra ette rakendama валэз герые кыткыны
adra taga käima v kõndima геры бере (я. бёрсы) ветлыны

administraator <administr'aator administr'aatori administr'aatori[t -,
administr'aatori[te administr'aatore[id s> (haldur) администратор
valveadministraator дежурить карись (я. дежурной) администратор
hotelli administraator кунокуа(лэн) (я. гостиница(лэн)) администратор(ез)

admiral <admiral admirali admirali admirali, admirali[de admiral/e s> SÕJ
(kõrgeim auaste sõjaväes); Zool (liblikas Pyrameis atalanta) адмирал;
адмирал бубыли
kindraladmiral SÕJ генерал-адмирал
laevastikuadmiral SÕJ флот(лэн) адмирал(эз)

adressaat <adress'aat adressaadi adress'aati adress'aati, adress'aati[de
adress'aati[sid_&_adress'aat/e s> (saadetise saaja) гожтэтэз я. посылкаез
басьтйсь адыми
kirjade kättetoimetamine adressaatidele адресатьёслы гожтэтъёсты вуттон

adresseerima <adress'eeri[ma adress'eeri[da adresseeri[b adresseeri[tud v>
адресовать карыны, адресья ыстыны
{kellele} on see kiri adresseeritud? (кинлы) та гожтэт адресовать каремын
(я. ыстэмын)
see küsimus oli adresseeritud mulle та юан мыным адресовать каремын вал
missugusele lugejaskonnale see teos on adresseeritud? кыче лыдзисьёслы
адресовать каремын та произведение?

advent <adv'ent advendi adv'enti adv'enti, adv'enti[de adv'enti[sid_&_adv'ent/e
s> RELIG (kirikuaasta esimesed neli nädalat, jõuludeks valmistumise aeg)
адвент (Б)мусьтонлэсь азьло ньыль арняос

advokaat <advok'aat advokaadi advok'aati advok'aati, advok'aati[de advok'aati[sid_&_advok'aat/e s> суддурбасьтись, адвокат
eraadvokaat частной адвокат
nurgadvokaat HLV өнер басьтымтэ суддурбасьтись
vandeadvokaat AJ присяжный поверенный
advokaatide kolleegium адвокатъёслэн коллегизы
endale advokaati võtma аслыд адвокат кутыны
advokaadilt nõu küsima адвокатлэсь кенеш юаны
õigus advokaadi abile, õigus kasutada advokaati адвокатлы эрикрад

aed <'aed aia 'aeda 'aeda, 'aeda[de 'aeda[sid_&'aed/u s>

1. (*puuviljaaed*) бакча, сад, сад-бакча; (*juurviljaaed*) бакча

korras aed утялтэм бакча

hooletusse jäetud aed утялтымтэ бакча

botaanikaaed ботаника сад

eesaed укно ул сад, корка азысь бакча, палисадник

kooliaed школа бакча

lilleaed сяська сад

õunaaed улмопу я. яблочки сад

kolhoosi juurviljaaed колхоз бакча

aeda rajama сад я. бакча карыны

aias töötama садын я. бакчаын ужаны

selles aias kasvatatakse roose та садын розаосты будэто

aedades õitsesid sirelid садъёсын сирень сяськаськем

2. (*tara*) кенер, котыртэм, тым; бордос ВУЖМ.; (*plank*) кенер, забор; (*kivi-*

metallaed) изэн котыртэм, корт кенер; (*põimaed*) урдым, тым; (*lattaed*)

маег кенер; (*teivasaed*) тын

raudaed корт кенер

traataed езэн кыскем кенер

võrkaed сетка кенер

aeda parandama кенерез тупатыны

aia otsa ronima кенер вылэ тубыны

poiss ronis üle aia пияш кенер йылтй потйз

3. (*loomade aedik*) (гид-)азбар, кыргид, пудо кенер, котыртэм

kanaaed курег гид-азбар

karjaaed кыргид

lambaaed ыж котыртэм

4. (*imikuaed*) манеж (пичи нылпиослы шудон инты), котыртэм

Liitsõnad

aia+

aia kultuurid бакча будосьёс

aia käärid бакчаын ужан качы

aia labidas бакчаын ужан куй я. лопатка

aia muld AIAND бакча суй

aia poolne бакча пал

aia töö сад-бакча уж

aia tööriistad бакчаын ужан арбериос

aia värav бакча ыбес

aedlinn <+l'inn linna l'inna l'inna, l'inna[de l'inna[sid_&l'inn/u s> садо карвöz

Muuga aedlinn Мууга садо карвöz, Таллинн котыре интыяськем сад-

бакчаосын пичи Мууга кар

aedmaasikas <+maasikas maasika maasika[t -, maasika[te maasika[id s> BOT (*taim* *Fragaria ananassa*, *selle vili*) сад узы я. боры, виктория
kaks peenart aedmaasikat v aedmaasikaid сад узыен я. борыен кык убо
aedmaasikaid korjama виктория бичаны

aednik <'aedn'ik 'aedniku 'aedn'ikku 'aedn'ikku, 'aednik/e_&'aedn'ikku[de 'aedn'ikk/e_&'aedn'ikku[sid s> сад-бакчаен вырись, сад-бакча утялтйсь, садовник
vilunud aednik быгатйсь садовник
aedniku abiline сад-бакча утялтйсьлэн юрттйсьез
aednikuna töötama садовник луыса (я. садовникын) ужаны

aeduba <+uba 'oa uba -, uba[de uba[sid_&_ub/e s> BOT (*köögiviljатаim* *Phaseolus*, *selle vili*) фасоль, бобы (будос но емыш)
konserveeritud aeduba v aedoad консервировать карем бобы (я. бобыос)

aedvili <+vili vilja v'ilja v'ilja, v'ilja[de v'ilja[sid_&_v'ilj/u s> сад-бакча сиён
aedvili ja puuvili бакча сиёнъёс но фруктаос
aedvilja kasvatama бакча сиёнъёсты будэтыны
porgand on aedvili чужкушман (я. кешыр) - со бакча сиён

aeg <'aeg aja 'aega 'aega, 'aega[de 'aega[sid_&'aeg/u s>

1. (*ajaarvestuses*) дыр, час

kohalik aeg интыысь дыр

maailmaaeg ASTR дунне дыр

päikeseaeg ASTR шунды дыр

täheaeg ASTR кизили дыр

vööndiaeg поясной дыр

kell seitse kohaliku aja järgi интыысь дыр сизьым час

üleminek suveajalt talveajale гужем дырысь тол дыре выжон

päikese järgi aega arvama шундыа дырез валаны (я. тодыны)

kell näitab õiget aega часъёс шонер дыр возмато

tõusime kella kaheksa ajal тямьс часын султймы

2. (*piiratud kestus, vältus, ajalõik, -vahemik, -järk*) дыр, вакыт, даур, эпоха (тодмо дыр куспын ортчись)

hommikune aeg чукна вакыт (я. дыр), чукна пал

õhtune aeg жыт вакыт (я. дыр), жыт пал

nõukogude aeg Кенешо (я. Совето) Союз вакыт (я. дыр)

kodanlik aeg буржуа(зной) вакыт

kangelaslik aeg геройлыко вакыт

raske aeg секыт дыръёс

möödunud v ammused ajad ортчем (я. вашкала) дыръёс

heinaaeg турын дасян (я. турнан) вакыт (я. дыр)

jääaeg GEOL йö вакыт

karistusaeg SPORT штраф(ной) дыр

kasvuaeg будон вакыт

keskaeg шор дауръёс

kevadaeg, kevadine aeg тулыс вакыт (я. дыр)

kiviaeg из даур (я. вакыт)

koristusaeg (мае ке) октон-калтон вакыт (я. дыр)

näljaaeg сютэм дыръёс (я. арьёс)

nüüdisaeg туалала (я. али) вакыт (я. дыр)

okupatsiooniaeg оккупаци вакыт (я. дыр)
 pronksiaeg ARHEOL бронза даур
 rauaaeg ARHEOL корт даур
 seeneaeg губиё дыр (я. вакыт)
 sõjaaeg ожгар вакыт
 talveaeg, talvine aeg тол вакыт (я. дыр)
 tsaarიაeg эксэй вакыт
 uusaeg выль вакыт (я. даур)
 valgustusaeg югдытон даур (я. вакыт)
 vanaaeg вуж вакыт (я даур)
 õitse[mis]aeg сяськаяськон вакыт (я. дыр)
 õitseaeg PILTL сяськаян дыр (я. вакыт) ВЫЖТ.В.
 ärkamisaeg AJ жутскон вакыт
 ööaeg, öine aeg уй вакыт
 kogu aeg ялан; котьку
 pikka aega кема (кыстйськись) дыр (я. вакыт)
 igal ajal котьку дыръя, ялан
 lähemal ajal жоген
 õigel v parajal ajal дырыз дыръя, дыраз
 iidsel ajal вашкала (я. кемалась) дауре (я. вакытэ)
 nüüdsel v praegusel ajal туалала (я. али) дыре (я. вакытэ)
 viimasel ajal берло дыре
 pühade ajal шутэтскон (я. праздникёс) дыръя
 ükskõik mis ajal, mis tahes ajal котьку дыръя (я. сямен)
 samal ajal со дыре ик, соин чош ик, со куспын
 selle ajaga та дыр чоже (я. куспын)
 kauemaks ajaks кема дырлы
 aja puudusel, ajapuuduse tõttu дыр тырмымтэен
 mõni aeg hiljem көнә ке бер(ло)гес
 mõne v natukese v veidikese aja pärast көнә ке (я. ожыт) дыр ортчыса
 üle hulga aja кема дыр ортчем бере
 mõni aeg tagasi кемалась ик өвөл, көнә ке дыр талэсь азьло
 kuu aega tagasi толэзь талэсь азьло
 lühikese aja jooksul вакчи дыр чоже (я. куспын)
 ammust aega кемалась (я. вашкала) дыррьёсы
 te olete ajast maha jäänud тй ас вакыттылэсь (я. даурдылэсь) бере
кылиськемды ини
 ajaga kaasas käima PILTL дырен чош (я. огазе) вамыштыны ВЫЖТ.В.
 head aega! зеч луэ(лэ)!, адзиськытозь!
3. (millekski ettenähtud, kuluv, sobiv, määratud aeg) дыр, вакыт, ар, срок
 kaotatud aeg ыштэм дыр
 raisatud aeg юнме (я. токма) ортчытэм дыр
 asutamisaeg кылдытэм ар (я. дыр)
 ettevalmistusaeg дасяськон дыр
 garantiiaeg гарантий срок
 ilmumisaeg потон ар (я. дыр) (к-сь газет-журналлэн)
 jõudeaeg ваньмон дыр
 katseaeg испытательной срок
 kehtivusaeg уже кутон дырыз (к-сь продуктлэн вылаз гожтэм дырыз)
 kooliaeg школа дыррьёс
 lennuaeg (к-сь самолётлэн) лобзон дырыз
 lisaаeg ватсам дыр

lõunaeg лымшоран (я. нуназеян) вакыт (я. дыр)
 ooteaeg витён (я. возьман) дыр
 poolaeg SPORT шудонлэн жыныё дырыз
 praktikaeg практика вакыт (я. дыр)
 puhkusaeg шутэтскон дыр, отпуск
 saabumisaeg вуон дыр
 sünniaeg вордскем дыр
 väljumisaeg кошкон дыр
 tööaeg ужан дыр (я. вакыт)
 rongi saabumisaeg поездлэн вуон дырыз
 {kelle} saabumisaeg (кинлэн ке) (интыяз) вуон дырыз
 vabal ajal ваньмон дыръя, шутэтскон дыръя
 ülikooli ajal университетын дышетскон (я. студент) дыръя
 kokkulepitud ajal вераськем (я. пусьем) дыре
 sobival ajal тупась дыре
 mul pole aega мынам дыры өвөл
 aeg on tõusta (к-сь валесысь) султыны дыр вуиз
 mõnusalt aega veetma дырез умой ортчытыны
 aega raiskama юнме (я. токма) дырез быдтыны
 aega säästma v kokku hoidma дырез шыръяны
 aeg on v sai läbi дыр ортчиз
 aeg on napp, aega on napilt дыр чырты выжыозь на ВЕР.К.
 aeg läheb дыр ортче (я. минэ)
 aeg lendab дыр лобзе (я. ортче)
 aeg venib дыр кема кыстйське (я. ортче)
 ta sai päeva parima aja со та нуналлы самой умой дыр возьматйз
 aega viitmata asusime teele дырез быдтытэк, ми сюрес вылэ потймы
 kaotatud aega on raske tasa teha ыштэм дырез секыт сутыны

4. KEEL дыр

lihtaeg огшоры дыр

liitaeg кушето дыр

inglise keele aegade süsteem англи кыллэн дыръя сӓзнэтэз (я. системаез)

Liitsõnad

aja

ajakava дыръя расписание

aeg-ajalt <+ajalt adv> дырын-дырын, куддыръя, куд-ог дыръя

aeg-ajalt kostis kauget kõuemürinat дырын-дырын кылйськылызы кыдёкысь гудыри каураос

aeg-ajalt puudus poiss koolist дырын-дырын пияш школа занятиосы ветлытэк кельтылйз

aeg-ajalt käis järvel kalapüüdjaid дырын-дырын ты доры чорыгасьёс вуылызы

aegamööda <+mööda adv>

1. пумен, каньылля, каллен, дыр ортчемъя

aegamööda rahunema пумен (я. дыр ортчемъя) басыланы (я. чусомыны)

aegamööda läks olukord paremaks пумен (я. каньылля) югдур тупатскиз

tervis hakkas aegamööda paranema (солэн) тазалыкез пумен (я. дыр ортчемъя) тупатскыны (я. умояны) кутскиз

aegamööda läks hämaraks пумен (я. каллен) пеймытаны (я. пеймыт луыны) кутскиз

udu hakkab aegamööda hõrenema бус пумен (я. дыр ортчемъя) ышыны
кутскиз

2. пумен, каньылля, каллен, дыр ортчемъя

läksime aegamööda каллен но дыртытэк кошкымы

töö edenes aegamööda уж каллен азыланьскиз

hakkame aegamööda astuma ойдолэ (я. вае(лэ)) каллен вамыштоме

aeglane <'aeglane 'aeglase 'aeglas[t 'aeglas[se, 'aeglas[te 'aeglas/i_&_'aeglase[id
adj> дыртйсьтэм, дыг, гызмыльтйсь, тяпайтйсь, каллен; (*pikaline*)

дыртйсьтэм, дыг, гызмыльтйсь, тяпайтйсь, каллен :

aeglane liikumine дыртйсьтэм мынон (я. вырзон)

aeglane valss каллен вальс

aeglane surm каллен кулон

aeglane mäkketõus v tõus märke дыртытэк гурезе тубон (я. жутскон)

aeglane müüja гызмыльтйсь вузаськись

aeglane lift каллен тубись-васькись лифт

aeglane jahtumine каллен сйян

vend on hirmus aeglane агай (я. вын) туж дыртйсьтэм

aeglaselt <'aeglaselt *adv*> каллен

aeglaselt sõitma каллен мыныны

aeglaselt kõndima каллен мыныны

aeglaselt tegema {*mida*} каллен лэсьтыны

aeglaselt edasi minema каллен азылань мыныны

aeglaselt rääkima каллен вераськыны

töö edeneb aeglaselt уж каллен азинске

minutid venisid aeglaselt минутъес каллен ортчизы

aeglaselt põlev püsirohi каллен жуась дары

aeglustama <aeglusta[ma aeglusta[da aeglusta[b aeglusta[tud v> калленгес

луыны, ичиятыны я. пичиятыны, кулэстыны, жегатыны

tempot aeglustama темпез кулэстыны

auto aeglustas käiku машина жоглыксэ кулэстйз

mees aeglustas käiku v sammu пиосмурт каллен вамышъяны кутскиз

arenemist aeglustavad tegurid (малэсь ке) азыланьсконзэ жегатйсь мугъес

aegsalt <'aegsalt *adv*> vt aegsasti

aegsasti <'aegsasti *adv*>, ka aegsalt (*piisavalt vara*) азыласянь, азьвыл ик,

дырызлэсь вазь(гес); (*õigel ajal*) дыраз, дырыз дыръя

saime sellest aegsasti teada со сярысь ми азыласянь тодймы

piletid olid ostetud aegsasti билетъес азыласянь басьтэмын вал

aegu <'aegu *adv, postp*>

1. *postp* [gen] дыръя, котырын

lõuna aegu лымшоран (я. нуназеян) дыръя

pühade aegu шутэтсконъес (я. праздникъес) дыръя

kella kümne aegu дас час котырын

Esimese maailmasõja aegu Нырысетй дуннеысь ожгар дыръя

päikesetõusu aegu шунды жужан (я. зардон) котырын

2. *adv* (*liitsõna järelosa*) дыръя, котырын

enneaegu дырызлэсь вазь

hiljaaegu кемалась ик өвөл, алигес
ühtaegu огдыре

aeguma <'aegu[ma 'aegu[da 'aegu[b 'aegu[tud v>

1. вужмыны

informatsioon aegub väga kiiresti информация туж жог вужме
aegunud tegumoeга ülikond вужмем фасонысь костюм

2. JUR (кужымеэ) ыштыны

süüdistus aegub янгыше уськытэм (я. обвинени) кужымзэ ыштйз
pass on aegunud паспорт кужымзэ ыштэм
sul on aegunud pass тынад паспортэд кужымзэ ыштэмын ни

aelema <'aele[ma 'aele[da 'aele[b 'aele[tud v>

1. (vedelema, losutama) кыллыны; (visklema) костаськыны; (vähkrema) берыкъяськыны

kogu päev voodis aelema быдэс нунал валесын кыллыны
poris aelema дэриын костаськыны

terve öö aeles ta unetult asemel уйбыт (я. быдэс уй) изыны быгатытэк
берыкъяськиз

haige sonib ja aeleb voodis висись уйбыртыса валес вылын берыкъяськиз
lapsed aelesid värsketes heintes нылпиос али ваем турын вылын
костаськызы

2. HLV (laaberdama) лошъяськыны, костаськыны

aeleb mööda ilma дуннетй лошъяське (я. костаське)

3. HLV (amelema, ringi tõmbama) кыстаськыны

aer <'aer aeru 'aeru 'aeru, 'aeru[de 'aeru[sid_&_'aer/e s> полыс

kerged aerud капчи полысьёс

pikad aerud кузь полысьёс

kahe aeruga paat кык полысьем (я. полысо) пыж

aerudele asuma полысьёс борды кутскыны

aeroobika <aeroobika aeroobika aeroobika[t -, aeroobika[te aeroobika[id s>

SPORT аэробика

aerutama <aeruta[ma aeruta[da aeruta[b aeruta[tud v> пол(ы)саны

pärijõge alla aerutama шур уллань пол(ы)саны

kaldale aerutama ярдур пала пол(ы)саны

aevastama <aevasta[ma aevasta[da aevasta[b aevasta[tud v>

1. кизьны(лы)ны

kange nohuga aevastama юн ныр виямлэсь кизьнылыны

tolm ajas lapsi aevastama пинальёс тузонлэсь кизьнылыны кутскизы

mootor aevastas ja jäi wait мотор кизьнылтйз но чусомиз

2. PILTL, KÕNEK сяланы, кизьнылыны ВЕР.К.

tema arvamuse peale v arvamusele ma aevastan солэн малпанэз вылэ сялай
МОН

aevastus <aevastus aevastuse aevastus[t aevastus[se, aevastus[te aevastus/i s>

КИЗЬН(ЫЛ)ОН

tugev aevastus юн (я. зол) кизьнон

mul tuleb aevastus peale мынам кизьнэме потэ, мон али кизьно

afäär <af'äär afaäri af'ääri af'ääri, af'ääri[de af'ääri[sid_&_af'äär/e s]> афера
poliitiline afäär **политик афера**

aga <aga *konj, adv*>; <aga aga aga -, aga[de aga[sid s]>

1. *konj (vastandav)* **нош, но**

eile oli külm, aga täna on soe **толон кезыт вал, нош туннэ шуныт**
sina lähed, aga mina mitte **тон мынод, нош мон уг**
ta ütles seda tasa, aga kindlalt **со шыпыт, но оскыса сое вераз**
raske on, aga tuleme toime **секут, но ми быгатомы**

2. *konj (küsiiv)* **нош**

aga millal teised tulevad? **нош мукетъёс ку вуозы?**
aga kas sa teda hoiatasid? **нош тон солы азьвыл верад-а?**

3. *adv (rõhutatav sõna)* **ну и, ик, гинэ, ай я. али**

on aga inimesed! **ну и адямиос!**

oled sina aga optimist! **оптимист ик тон вылэмед!**

kaupa on külluses, oleks aga raha **вуз трос, коньдон гинэ мед луоз**

istuge aga lauda **пуксе ай жок сьоры**

lase aga kuulda **КӨНЕК кылзы али!**

no oodaku aga! **КӨНЕК возъматом ай мон соослы!**

4. *s* **люкетйсь маке, но**

on siiski üks väike aga **вань на одйг пичи но**

jäi palju agasid **трос люкетйсь макеос кылызы на**

agar <agar agara agara[t -, agara[te agara[id *adj*]> (*innukas*) **мылысь-кыдысь,**
вань сюлмысь, гижысь-пиньысь; (*toimekas*) **сюлмо, сэзь мылкыдо, зол**
ужась; (*usin*) **тыршись, сюлмо**
agar seltskonnategelane **мылысь-кыдысь мер (я. общественной) ужась (я.**
делец)

agar töömees **тыршись ужась**

agar poolehoidja **сюлмо дурбастйсь**

laps on väga agaraks muutunud **нылпи туж тыршись луиз**

poiss on agar sportima **пияш туж мылкыдо спортэн вырыны**

poeg on agar lehelugeja **пи уж мыло-кыдо газет лыдзыны**

agent <ag'ent agendi ag'enti ag'enti, ag'enti[de ag'enti[sid_&_ag'ent/e s]> **агент**

kindlustusagent **утетаськонья (я. страхования) агент**

firma agent **фирмалэн агентэз**

salapolitsei agent **лушкэм полициысь агент**

agentuur <agent'uur agentuuri agent'uuri agent'uuri, agent'uuri[de
agent'uuri[sid_&_agent'uur/e s]>

1. (*agendid*) **агентура, агентъёс**

{*kellel*} on oma agentuur {*kus*} **кинлэн но кытын ас агентураез**

agentuur töötab **PIITL разведка (умой) ужа**

2. (*asutuse kohalik esindus, teabeasutus*) **агентство, филиал**

info[rmatsiooni]agentuur **ивортодэтыя агентство**

pressiagentuur **печатья агентство**

teadeteagentuur **иворъёсья агентство**

telegraafiagentuur **телеграф агентство**

Reuteri agentuuri andmetel v teatel **Рейтер агентстволэн ивортэмезья**

agressiivne <agress'iivne agress'iivse agress'iivse[t -, agress'iivse[te
agress'iivse[id *adj*> агрессивной
agressiivne inimene агрессивной адыми
loomult agressiivne сямызья агрессивной
agressiivne {*kelle-mille vastu, kelle-mille suhtes*} (кин ке я. маке) куспын
агрессивно возиськыны

agu <agu 'ao agu 'akku, agu[de agu[sid *s*> чукна жардон, жаректон
ao ajal жардон вакыт(э) я. дырья
idakaares lōi helendama agu чукпалан (я. шундыжужан палан) жардыны
кутскиз

agul <agul aguli aguli[t -, aguli[te agule[id *s*> (*äärelinn*) кар пум, кар дур;
(*eeslinn*) карвöz
töölisagul ужасьёслэн кар пумын улон интызы
aguli elanikud кар котырысь улысьёс
agulis elama кар котырын улыны

ah <'ah *interj*> ой, эх, ах; но, ма
ah, kui tore ilm! ой, кыче шулдыр куазь!
ah, sina! ой, тон-а со!
ah, oleksin juba kodus! эх, коть гуртам (я. дорам) мед луысал вылэм ини!
ah, kui rumalasti sa talitasid ой, кыче шötэм тон вырид
ah, mis ma tegin! ой, мар мон лэсьтй!
ah nii, hea küll! ах озьы-а, ну умой!
ah jaa -- täna on ju Leena sünnipäev ой, туннэ Леналэн вордскем нуналыз ук
mis sa selle peale kostad, ah? но, мар тон солы пумит вералод?
ah, juba valmis ой, дась ини-а?
ah, tehku nii nagu heaks arvab ма, мед лэсьтоз озьы, кызы умоен лыдыя
ah, need tänapäeva noored! ой, та туалы егитьёс!
ah, ei midagi erilist ма, номыр пöртэмез (я. сычеез) öвöl

ahaa <ah'aa *interj*>, ka ahhaa а, а-а, аха
ahaa, nüüd ma mõistan! а-а, озьы-а! табере мон валасько!
ahaa, siis selles on asi! а-а, вот ма бордын уж!
ahaa, vōi nii а-а, озьы-а!
ahhaa, nüüd oled mul käes v nüüd jäid vahele! аха, сюрид-а!
ahhaa, paras sulle! аха, озьы ик мед ло!

ahastama <ahasta[ma ahasta[da ahasta[b ahasta[tud *v*> сюлэмез чигыны,
чигиськыны, оскемьсь дугдыны
ärge ahastage, isa saab terveks эн чигиське, атайды тупатскоз
poja kadumine pani ema ahastama пиез ышемьсь анай чигиськыны кутскиз
ahastav pilk сюлэмез чигыса учкем
ta palus ahastaval häälel со куриз оскемьсь дугдэм (я. чигиськем) куараен
ahastama panema *v* ajama {*keda*} сюлэм чигонэ вуттыны
õde saadab ahastavaid kirju апай (я. сузэр) оскемьсь дугдэм куараен
гожтэтьёс ыстылэ

ahastus <ahastus ahastuse ahastus[t ahastus[se, ahastus[te ahastus/i *s*>
чигиськон, сюлэм чигон, шуак луон, оскемьсь дугодон
ääretu ahastus пумтэм-йылтэм чигиськон

ahastuses чигиськонын (я. оскемысь дугдонын) луон
ahastusse ajama {keda} (кинэ ке) чигиськон калэ вуттыны
ahastuses olema чигиськыса (я. сюл(э)мез чигыса) улыны
ahastusse sattuma чигиськон калозь вуыны
teda valdas ahastus сое чигиськон басьтйз
tema häälest kostis ahastus солэн вераськемаз оскемысь дугдон (я.
чигиськон) куарез шөдйськиз

ahel <ahel ahela ahela[t -, ahela[te ahela[id s> дурет, жильы, кандал
suletud ahel EL валчелям жильы
elektriahel езтыл жильы
orjaahelad варляльчилыклен (я. рабстволэн) дуретьёсыз
raudahelad котр дуретьёс
sündmuste ahel огзы бөрсы огзы луэм учырёс
ahelate kõlin дуретьёслэн жингыртэмзы
ahelais orjad дуретьёсы дурем варляльчиос (я. рабъёс)
ahelaisse panema дуретьёсы дурыны
ahelaid purustama PILTL думетьёсты пазыгыны ВЫЖТ.В.
ahelaist vabanema PILTL думет йылысь мөзмыны ВЫЖТ.В.
nagu ahelatega kodu külge needitud доре (я. гурт борды) жильыен думем
кадь

aheldama <ahelda[ma ahelda[da ahelda[b ahelda[tud v> дурыны, дурыса
юнматыны, (бордаз) кыскыны ВЫЖТ.В.
kurjategijat aheldama йыружасьёсты дурыны (к-сь жильыен)
vangid aheldati seina külge тюрме пытсамъёсты борддор борды дурыны
raske haigus aheldas ta voodisse v voodi külge секыт висён сое валесэ
выдтйз
rakane aheldas jõed кезыт шуръёсты йён дуриз
hirm aheldas meid кышкытлык дурем кадь кынтытйз милемыз
fantaasiat ei ahelda miski малпанъёсты уд дуры
aheldatud jalad (жильые) дурем кукъёс

ahenema <ahene[ma ahene[da ahene[b ahene[tud v> сюбегомыны, зоскыт
луыны, векчимыны
metsarada ahenes нюлэскысь пыдын ветлон сюрес сюбегомиз
silmad ahenesid синъёсы сюбегомизы
külma mõjul veresooneid ahenevad вирсэръёс кезытлэсь сюбегомо
tema huvid on järjest ahenenud солэн тунсыкъяськонъёсыз пумен
сюбегомизы

aher <aher 'ahtra 'ahtra[t -, 'ahtra[te 'ahtra[id adj>

1. (loomakahta) муры

aher lehm муры скал

aher mära муры кобла

aher naine HLV төлсяська; муры кышномурт

ahtraks jääma муры кылыны

2. PILTL :

aher põld ю-нянь сётйсьтэм бусы

aher loodus токма оскон

vanad ahtrad puud пересь емыш сётйсьтэм писпуос

päikesepaistest ahер suvi шундызэ жалясь гужем

vaimselt aher inimene лулпуштроезъя буш алями
ahtrad teated ляр тодэтъёс
kõneaher верасъкисътэм, чус
mõtteaher визьмыз тырмисътэм
sõnaaher трос верасъкисътэм; трос верасъкыны яратисътэм
maa on jäänud ahtraks музъем удалтисътэм (я. ю-нянь сётисътэм) кылиз (я. луиз)
suguvõsa on ahtraks jäänud (кинлэн ке) выжыез пичиёмиз (я. õжытгес луиз)
sissetulek jäi üha ahtramaks табыш пичи но пичи луиз
ära ole kiitusega aher данъямлы чурьт эн лу

ahhaa <ahh'aa *interj*>, ka аһаа э-э

ahi <ahi ahju 'ahju 'ahju, 'ahju[de 'ahju[sid_&_'ahj/e s> гур

vene ahi зур гур
hollandi ahi голланд гур
elektriahhi электро гур
gaasiahi газ гур
grill[imis]ahi гриль гур
raudahi кортгур
ahju laduma гур пуктыны
ahju kütma гурез эстыны
ahju puid panema гуре пу тырыны
tegin tule ahju гуре тыл понй, гурез эстй
end ahju juures soojendama гур азын шунскыны
pane ahi küdema, pane tuli ahju гурез эсты, гуре тыл пон
ahi ajab suitsu sisse гур чындэ
ahi köeb гур эстисъке
ahi on köetud гур эстэмын

ahistama <ahista[ma ahista[da ahista[b ahista[tud v> зйбыны, шымыртыны,

пачкатыны, зйбыса я. пачкатыса возыны
hingamist ahistama шоканы шуг луыны
rasked aimused ahistasid hinge секыт шõдонъёс шоканме пачкато
miski ahistas kurku маке гульымме я. ньылонме шымыртйз
südan ahistav tusk сюрэмез пачкатисъ я. зйбисъ мõзмон
ahistatud rahvad зйбем калыкъёс
ahistavad mõtted зйбисъ я. шымыртисъ малпанъёс

ahjuroop <+r'oop roobi r'oori r'oori, r'oori[de r'oori[sid_&_r'oop/e s> гур

суран, тучко, кис
ahjuroobiga ahju segama гурез гур суранэн сураны

ahmima <'ahmi[ma 'ahmi[da ahmi[b ahmi[tud v> кутыны, капыръяны,

кыскыны, ньылыны
õhku ahmima омырез капыръяны (я. ньылыны)
tüdruk oli liiga palju tolmu sisse ahminud нылаш пушказ туж трос тузонэз
кыскиз (я. ньылйз)
lehmah ahmisid mahlakat rohtu скальёс жалем турынез сыыса быдтйзы (я. сапкизы)
putru ahmiti suurte lusikatega otse kausist мискаысь жукез бадзым
пуньюосын капыръязы

ta ahmis kõik ülesanded enda kätte вань ужъёсты со аслыз капыртїз
ahmis raamatuid süle täis ning viis teise tuppa быдэс зыгыртэт книга кутыса,
со мукет висъетэ нуиз

ta ahmis kogu raha endale со вань коньдонэз (я. уксёез) аслыз капыртїз
noored otse ahmivad ulmekirjandust егитъёс фантастикаез ньыло ВЫЖТ.В.
ahmisiin teadmisi со быдэсак тодон-валанъёсы зымиз

kõik lausa ahmivad teda pilkudega ваньзы сое синъёсынызы сиыса
быдтыны дасесь

ahmis suitsu suurte sõõmudega съось кадь тамакез пушке кысыкылыны

ahne <ahne 'ahne ahne[t -, ahne[te 'ahne[id *adj*]; <'ahne 'ahne 'ahne[t -, 'ahne[te
'ahne[id *adj*> кас, сук, кӧттырмостэм

ahne inimene кас аядми

ahne pilk кас учкем

raha peale ahne, rahaahne уксёлы (я. коньдонлы) сук

ahne sööma кӧттырмостэм сиськыны

ahnepäits <+p'äits päitsu p'äitsu p'äitsu, p'äitsu[de p'äitsu[sid_&_p'äits/e s>
КӦНЕК, НЛВ кӧттырмостэм аядми, съось аядми ВЕР.К., СИНАЗ.

ahnitsema <ahnitse[ma ahnitse[da ahnitse[b ahnitse[tud v>

кӧттырмостэмъяськыны, кӧттырмостэм я. сук вырыны, капыръяны

raha [kokku] ahnitsema коньдонэз капыръяны

ära ahnitse эн озыы кӧттырмостэмъяськы!

loeme valikuga, kõike korraga ei ahnitse бырйыса лыдзиськом,

кӧттырмостэм вырытэк

võimu ahnitsev tegelinski тӧрлыкез яратйсь, тӧрлыке кыстйськысь

ahnus <'ahnus 'ahnuse 'ahnus[t 'ahnus[se, 'ahnus[te 'ahnus/i_&_'ahnuse[id s>

кӧттырмостэм я. тырмостэм луон я. вырон; съось кадь вырон

täitmatu ahnus тырмостэм вырон

haiglane ahnus висён кадь кӧттырмостэм вырон

suurest ahnusest бадзым кӧттырмостэм луон

auahnus дано луэм потон, данэз я. данъямез яратон

kasuahnus узырлыкез яратон

kullaahnus зарнилы кӧттырмостэм луон

rahaahnus коньдонлы кӧттырмостэм луон

võimuahnus тӧрлыкез яратон

oma ahnusega silma paistma кӧттырмостэм луэменыз висъяськыны

nälginu ahnusega asus ta toidu kallale съось кадь сиськыны кутскыны

tema ahnusel pole piire солэн кӧттырмостэмъяськонэзлэн пумыз-йылыз

ӧвӧл

ahter <'ahter 'ahtri 'ahtri[t -, 'ahtri[te 'ahtre[id s>

1. корма (суднолэн берпал люкетэз)

ahtris корма вылын

ahtri taga vahutab vesi корма берын ву шукыяське (я. пулььяське)

2. PILTL, NLJ берпал СИНАЗ.

{kellele} ahtri pihta laksama (кинлэн ке) берпалаз салыны

ahv <'ahv ahvi 'ahvi 'ahvi, 'ahvi[de 'ahvi[sid_&_'ahv/e s> маймыл, обезян
ronib nagu ahv обезян кадь тубе
moeahv KÕNEK ШОГОЛЬ

ahvatlema <ahvatle[ma ahvatle[da ahvatle[b ahvatle[tud v> бордаз кыскыны,
синмаськытыны; (*kõitma, meelitama*) бордаз кыскыны, синмаськытыны;
(*kaasa kiskuma*) лөпкытыны (к-сь сьöre мыныны); (*meelitavalt kutsuma*)
мылкыдэз жұтыны, бордаз кыскыны
reklam peab ostjaid ahvatlema реклама басътйсьёслэсь мыдкыдзэс жұтыны
кулэ, реклама басътйсьёсты бордаз кыскыны кулэ
suure tuluga ahvatlema бадзым табышен лөпкытыны
lubadustega ahvatlema кыл сётонъёсын синмаськытыны
tõsisesse jutuajamisse ahvatlema йөн-йөн вераськонэ кыскыны
noori ahvatlevad kauged maad ja mered егитъёсты кыдёкысь кунъёс но
зарезьёз бордазы кыско
punetavad pohlad lausa ahvatlesid korjama чыж-горд ягмулы бичаны
мылкыдэз жұтэ
rikkus ja võim teda ei ahvatle узырлык но төрлык сое бордаз уг кыско
ta ahvatles sõbra ohtlikule teole со эшсэ кышкыт уже лөпкытйз
millega ta sind ahvatle? маин со тонэ синмаськытйз (я. бордаз кыскиз)
ahvatles poisid ära, ajas tal pea segi пияшлэсь мылкыдзэ жұтйз, пияшлэсь
йырзэ берыктйз
ahvatlev naine мылкыдэз жұтйсь (я. бордаз кыскысь) кышномурт
ahvatlev ettepanek лөпкытйсь (я. синмаськытйсь) чектон-дэмлан
ahvatlevad tulevikupildid синмаськытйсь (я. гочатйсь) вуоно суредъёс

ahvatlus <ahvatlus ahvatluse ahvatlus[t ahvatlus[se, ahvatlus[te ahvatlus/i s>
бордаз кыскон, мылкыд жұтон, синмаськон, ас пала кыскон, лөпкытон
ahvatlustele vastu panema бордаз кыскемлэсь возиськыны быгатыны
kaugemale ahvatlustest синмаськрньслэсь (я. лөпкытонъёслэсь) кыдёкегес

ahven <ahven ahvena ahvena[t -, ahvena[te ahvena[id s> юш
ahvenad ZOO (perekond Perca) юшъёс
harilik ahven ZOO (Perca fluviatilis) юш
meriahven зарезь юш
suitsuahven чынатэм юш
ahvenaid püüdma юшъёсты кутылыны (я. визнаны)

ahvima <'ahvi[ma 'ahvi[da ahvi[b ahvi[tud v> (кинэ ке, мае ке) пышкылыны,
исаны, исамес кырыны
{*kelle*} kõnnakut järele ahvima (кинлэсь ке) ветлон сямзэ пышкылыны (я.
исамес карыны)
mis sa ahvid venda малы тон агайдэ я. вындэ исамес кариськод?
kas tasub neile igas asjas järele ahvida кулэ-а соосты котькытын
пышкылыны я. исамес карыны?

ai <'ai interj> (*väljendab valu, pahameelt, etteheidet, üllatust, imestust, rõõmu, vaimustust*) ой, эх(-ма) (вось луэмез, урод мылкыдэз, пыкылэмез,
паймемез, шумпотэмез, ярамез возьматэ) <вазён.>
ai, ai, valus on! ой, вось ук!
ai, ai, poisid, kes siis niimoodi teeb! эх-ма, пияшъёс, кин озьы лэсьтэ!
ai kui tore! ой, кыче умой!

aiamaja <+maja maja maja m'ajja, maja[de maja[sid_&_maj/u s> сад-бакча
корка

aiand <aiand aiandi aiandi[t -, aiandi[te aiande[id s> сад я. бакча бюджетон, сад
я. бакча возёс
suured aiandid бадзымесь бакча возёсьёс
aiandist lilli tellima сад бюджетон возёсысь сяськаос заказтыны

aiandus <aiandus aianduse aiandus[t aiandus[se, aiandus[te aiandus/i s>
(*puuviljakasvatus*) садъёсты бюджетонья возёс; (*juurviljakasvatus*) бакча
сиёнъёсты бюджетонья возёс
avamaaaiandus музьем вылын бакча сиён бюджетонья (я. сад бюджетонья)
возёс (патсамтэ маке)
iluaiandus декоративной садоводство
katmikaiandus парникын бакча сиён бюджетонья (я. сад бюджетонья) возёс
tegeleb aiandusega со бакча сиён бюджетонэн (я. сад бюджетонэн) выре
teda huvitab aiandus со бакча сиён бюджетонэн (я. сад бюджетонэн)
тунсыкьяське

aim <'aim aimu 'aimu 'aimu, 'aimu[de 'aimu[sid_&_'aim/e s>

1. шөдон

õnnetuse aim шудтэм учыр луонэз шөдон

2. шөдон, тодон

veidike aimu mul sellest tööst on со уж сярысь ожит тодэме вань

sellest oli mul vaid tume aim со сярысь мынам пеймыт валан гинэ вал

aimama <'aima[ma aimata 'aima[b aimata[tud v> (*vaistlikult tundma*) азыласянь

шөдыны; (*taipama*) валатскыны, йондыртыны

õnnetust aimama шудтэм учыр луонэз шөдыны

halba aimama умойтэме шөдыны

raha aimamata уродэз шөдыны

süda aimab halba сүлэмы умойтэмзэ шөдэ

seda ei osanud me küll aimata сычезэ ми ом вите вал

ta aimab mu mõtteid со мынэсьтым малпамъёсме лыдэ

hakkan aimama, kuidas see juhtus валатскыны кутскисько, кызы со вал

ta aimas kohe, milles on asi жоген со йондыртйз, ма бордын уж

matemaatikast ta ikka midagi aimab со мае ке сое математикаын йондыре ик

toa sisustus laskis aimata naise kätt комната пуш тйрлыкын кышномурт

киос шөдйсько

looduses võib aimata juba kevadet инкуазыын тулыслэн вуэме шөдйстке

ини

linna torne võis läbi udu vaevu aimata бус пыртй карысь башняос мырдэм

адзйсько

aimdus <'aimdus 'aimduse 'aimdus[t 'aimdus[se, 'aimdus[te
'aimdus/i_&_'aimduse[id s> vt aimus

aimus <'aimus 'aimuse 'aimus[t 'aimus[se, 'aimus[te 'aimus/i_&_'aimuse[id s>, ka

aimdus азыласянь шөдон, валатскон, йондыртон

halb aimus умойтэме шөдон

aimused ei petnud mind азыласянь шөдыны быгатэме пөязы (я. алдазы)

МОНЭ

on tunda kevade aimust тулыслэн вуэмез шөдйське

aina <aina adv> (*üha*) али ке но, ялан; (*ainult*) гинэ; (*lausa*) озыи ик
ilmad lähevad aina soojemaks куазь шуныт но шуныт луэ
mis te aina toas istute малы тй ялан дорады пукиськоды?
uuest töötajast räägitakse aina head выль ужась сярысь умойзэ гинэ верало
hommikust õhtuni aina sajab чукнаысен жытозь ялан зоре
aina üks ja seesama ялан огпөртэм, номыр но уг воштйськы
ta ei rääkinud sõnagi, aina vaikis со одйг кыл но өз вера, шып гинэ улйз
see tuleb asjale aina kasuks ужлы со умой гинэ луоз
lagendik aina valendas lilledest кушал сяськаослэсь озыи ик тōды
адзйськиз
kõik aina kullast ваньмыз зарнилэсь (лэсьтэмын)

aine <aine 'aine aine[t -, aine[te 'aine[id s>

1. материал, вещество, сурет; (*materjal*) материал, вещество, сурет;
(*mateeria*) материя

vedel aine кизер вещество (я. сурет)

gaasiline aine газ вещество

orgaaniline aine органической вещество

radioaktiivne aine радиоактивной вещество

keemiline aine хими вещество

plahvatusohtlik v lõhkeohtlik aine пуштыны быгатйсь вещество

kleeraine лякиськись вещество

konserv[eer]imisaine консервировать кырон понна вещество

lõhkeaine пуштйсь вещество

lõhnaaine ческыт зыно вещество

mürkaine ядо вещество

süüteaine жуатон вещество

toiduaine сиён (я. сиськон) продуктаос

toitaine кōттыро (я. питательной) вещество

valkaine белок

puidust või muust aimest esemed пулэсь яке мукет материаллэсь предметъёс

2. (*õppeaine*) дышетскон предмет я. дисциплина

kohustuslik aine одно ик кулэ луись дышетскон предмет

eksamiaine экзамен сётоно предмет

fakultatiivaine, fakultatiivne aine факультатив предмет

humanitaaraine гуманитар предмет

lemmikaine яратоно дышетскон предмет

rõhiaine валтйсь предмет

õppeaine дышетон (я. дышетскон) предмет

õel on kõigis ainetes head hinded вань предметъёсы апаелэн (я. сузэрелэн)

уоеось оценкаосыз

3. (*käsitlusobjekt*) эскерон предмет я. тема, материал

tänaväärne aine filmi jaoks фильм понна пайдаё материал

sobiv vaidlusaine, sobiv aine vaidluseks спорьяськон понна тупась тема

jutuaine, kõneaine вераськонэз жутон (я. кутскон) понна тема

uurimisaine эскерон предмет

väitekirja aine диссертацилы предмет (я. тема)

antiikmütoloogia ainetel loodud maalid антик мифологи темаосья кылдытэм

суредъёс

Liitsõnad

aine+

ainekabinet PED (кыче ке) дышетскон предметъя кабинет

aineklass PED (кыче ке) дышетскон предметъя класс

aineõpetaja PED (кыче ке) дышетскон предметъя дышетйсь

ainiti <ainiti *adv*> синэз вошъятэк, дол-дол, меҷак, долкаса

ainiti kaugusse vaatama долкаса кыдэке учкыны

lapse pilk oli ainiti mänguasjadel пичи нылпи синэз вошъятэк шудонъёс шоры учке

{keda} ainiti silmitsema (кин ке шоры) синэз вошъятэк учкыны, (кин ке шоры) долкаса учкыны

ainiti lakke vahtima КӦНЕК вӧлдэтэ учкыны ВЫЖТ.В.

ainsus <'ainsus 'ainsuse 'ainsus[t 'ainsus[se, 'ainsus[te 'ainsus/i_&_'ainsuse[id s>

KEEL одйг лыд

ainsuse esimene isik одйг лыдысь нырысетй мурт (я. лицо)

see sõna esineb ainult ainsuses та кыл одйг лыдын гинэ пумиське

ainuke[ne] <ainuke_&_ainukene ainukese ainukes[t ainukes[se, ainukes[te

ainukes/i *adj, s*>

1. adj (*rõhutatult*) чылкак огназ, огназ гинэ; (*eitusega*) одйг но өвӧлт.

ainuke[ne] laps чылкак огназ нылпи (семьяын)

ainuke[ne] sõber одйг гинэ эше (мукет сычеез өвӧл)

ainukesed elanikud saarel шормучысь огназы гинэ ульсьёс (мукет нокин өвӧл)

ainuke[ne] mees majas кркась чылкак огназ писомурт (мукетъёс кышномуртъёс гинэ)

ainuke[ne] soov одйг гинэ мылпотон (мукетыз өвӧл ни)

ainuke[ne] võimalus одйг гинэ быгатонлын

ainuke[ne] säilinud eksemplar чылкак огназ гинэ кылем экзэмпляр

tüdruk ainukesena pääses нылаш гинэ мозмытскиз

me ei leidnud ainukestki seent одйг губи но ом шедьтэ

2. s (одйг гинэ) яратонэ (мусое я. гажанэ)

oma ainukest ootama яратонме витыны (я. возьманы)

ainulaadne <+l'aadne l'aadse l'aadse[t -, l'aadse[te l'aadse[id *adj*> вунэтонтэм,

азыланяз луонтэм; (*kordumatu*) вунэтонтэм, азыланяз луонтэм; (*võrratu*)

чошатонтэм; (*erandlik*) шерос, кылымтэ-адзылымтэ, аспӧртэмлыко, одйг гинэ (мукет сычеез өвӧл)

ainulaadne õrpeasutus одйг гинэ аспӧртэмлыко дышетскон ужьюрт

ainulaadsed võimalused шерос луонлыкъёс

ainulaadsed võimed кылымтэ-адзальымтэ быгатонлыкъёс

viibli ainulaadne kõla скрипкэлэн мукетыныз чошатонтэм чузьясьскон куараез

ainulaadne kangelastegu номырин чошатонтэм геройлыко учыр (я. подвиг)

ainulaadne kunstiteos чошатыны но лэсьтыны луонтэм искусствоя

произведение

see oli ainulaadne sündmus со вал одйг гинэ сыче ужрад (мукетыз сычеез уз лу ни)

ainult <ainult *adv*> **гинэ**

ainult selleks, et ... **со понна гинэ**, ...

mitte ainult ..., vaid ka ... **со понна гинэ** өвөл, озьы ик ...

ainult et **мед гинэ**

ainult mõni meeter **көня ке метр гинэ**

ainult mõni sekund hiljem **көня ке секунд(ъёс)лы гинэ бер**

kümme tütarlast ja ainult kaks noormeest **дас нылмурт но кык пи гинэ**

eksamini on jäänud ainult kaks päeva **экзаменозь кык нунал гинэ кылиз на**

täidan ainult oma kohust **ас долгме гинэ быдэстйсько**

käin kinos ainult pühapäeviti **кинотеатре арнянунальёсы гинэ ветлйсько**

tehti kõik, et ainult pääseda **мозмытскон понна мае гинэ өм лэсьтэ**

kui ta ainult paraneks **мед гинэ бурмоз (я. йёналоз) вал**

kui ainult keegi teada ei saaks **нокин гинэ медаз тоды вылэм**

ta pole halb tüdruk, ainult veidi laisk **со урод нылаш өвөл, азьтэм гинэ**

ainus <ainus 'ainsa ainus[t_&_'ainsa[t -, 'ainsa[te 'ainsa[id *adj, s*>

1. *adj* (**одйг гинэ**) яратонэ (мусое я. гажанэ) <*макн.*>; (*eitusega*) одйг, одйг **гинэ**; одйг но *өвөлт*.

ainus soov **одйг гинэ мылпотон**

ainus lootus **одйг гинэ оскон(лык)**

mu ainus sõber **мынам одйг гинэ эше**

ainus väljarääs sellest olukorrast **со югдурьсь одйг гинэ потон**

ta oli selle ürituse ainus toetaja **одйг гинэ (адями), кин та ужрадэз**

ортчытыны юрттйз

taevas polnud ainustki v ainsatki pilve **инбамын одйг пилемез но ой вал**

ainustki v ainsatki hingelist polnud kodus **одйг лулоез но гуртын (я. дорын)**

ой вал

2. *s* (**одйг гинэ**) яратонэ (мусое я. гажанэ) <*макн.*>

ainuvalitseja <+valitseja valitseja valitseja[t -, valitseja[te valitseja[id *s*>

1. (*piiramatu võimuga riigipea*) **эксэй, огназ төро, самодержец**

despootlik ainuvalitseja **курадзытйсь самодержец**

Vene tsaar ning ainuvalitseja Aleksander I **Росси эксэй но огназ төро -**

Александр I

kaptan on laevas ainuvalitseja **PILTL корабльын эксэй - капитан ВЫЖТ.В.**

2. (*ülekaalus olija, prevaleerija*) **эксэй, төро**

ainuvalitseja maahokis **ожо вылын хоккей шудонын эксэй**

elekter on valgustuses ainuvalitseja **югыт каронын езтыл я. электричество**

төро луэ

ainuüksi <+üksi *adv*>

1. (*ainult*) **гинэ**

seda tean ainuüksi mina **сое (я. со сярысь) мон гинэ тодйсько**

ainuüksi selleks, et ... **со понна гинэ**, ...

kui palju uusi maju on ehitatud ainuüksi Tallinnas **Таллиннэ гинэ но сомында**

выль коркаос пуктэмын ини

2. (*päris üksinda*) (**чылкак**) **оген, гинэ**

olin metsas ainuüksi **тэлын мон чылкак огнам вал, нюлэскын мон гинэ вал**

ais <'ais aisa 'aisa 'aisa, ais[te_&_'aisa[de 'aisa[sid_&_'ais/u *s*> **вайыж**

vankri aisad **уробо вайыжъёс**

hobust aiste vahele panema **вайыж виски валэз султытыны (к-сь кыткыку)**

hobune oli terve päeva aiste vahel **быдэс нунал вал уробое кыткемын вал**
noor hobune ei ole veel aiste vahele saanud **ужпи уробо кыткетын ой на вал**

ait <'ait aida 'aita 'aita, 'aita[de 'aita[sid_&_'ait/u s> **кенос, склад, кладовой,**
возён-утён инты, хранилище
kaubaait **склад, товар возён инты**
magasiait AJ **складъёс (чёмысь портъёсы интыяськемын вал)**

aitama <'aita[ma aida[ta 'aita[b aida[tud v>

1. (abistama) юрттыны, юрттэт сётыны
last üle tänava aitama **нылпилы урамеэ выжныны юрттыны**
{kellele} mantlit selga aitama **(кинлы ке) пальтозэ дйсяны юрттыны**
{keda} töös aitama **(кинлы ке) ужаз юрттыны**
poega matemaatikas aitama **пиелы математикаын юрттыны**
aita ta püsti **юртты солы султыны**
millega saan teid aidata? **маин мон тйледлы юрттыны быгато?**
see rohi aitas **та эмьюм юрттйз (мыным)**
miski ei aidanud **номыр өз юртты**
ei aita midagi, pean minema **номыр уд кар(ы), мыноно луоз**
mis see aitab? **маин со юрттоз?, малы со?**
2. (impersonaalselt) (piisama) тырмоз; окмоз ВЕР.
aitab! **тырмоз!, окмоз!**
aitab juba magamisest **тырмоз ини изыны, окмоз ини кёлыны**
aitab naljast **тырмоз серекьяны (я. маскаръяськыны)**
mulle sellest aitab **мыным соин но тырмоз**
aitab kolmest abilisest **куинь юрттйсен но окмоз**
3. (kõlbama, sobima) яраны, ярамон (кельышлы я. кельшымон) луыны
saarad aitavad veel kanda **сапегъёс нуллыны ярамонэсь на, сапегъёсты**
нуллоно кадесь на
siin aitab elada küll **татын улыны ярамон**

aitamine <'aitamine 'aitamise 'aitamis[t 'aitamis[se, 'aitamis[te 'aitamis/i s>
юрттон

aituma <ait`uma *interj*>, *ka aitüma, vt aitäh*

aitäh <ait`äh *interj*>; <ait`äh ait`ähi ait`ähhi ait`ähhi, ait`ähhi[de
ait`ähhi[sid\_&\_ait`äh[e s>, *ka aituma, aitüma*

1. interj тау
aitäh teile ja nägemiseni **тау тйледлы но зеч луэ(лэ)**
aitäh abi eest **юрттэмды понна тау**
aitäh meelde tuletamast **тодам вайытэмед понна тау**
2. s тау
suur aitäh **бадзым тау**
see töö tuli aitäh[i] eest ära teha **тау понна гинэ ужано луиз**

aitüma <ait`üma *interj*>, *ka aituma, vt aitäh*

ajaarvamine <+'arvamine 'arvamise 'arvamis[t 'arvamis[se, 'arvamis[te
'arvamis/i s> **дырез лыдьян, времяисчисление**
geoloogiline ajaarvamine **геологи дырез лыдьян**
meie v kristlik ajaarvamine **асьме я. христиан дырез лыдьян**

V sajandil enne meie ajaarvamist V дауре асьме эралэсь азьло
III sajandil meie ajaarvamise järgi, meie ajaarvamise kolmandal sajandil III
дауре выль (я. христиан) лыдьянъя

ajahäda <+häda häda häda h'ätta, häda[de häda[sid s> дыр тырмонтэмлык (к-сь шахматын кыче ке выжон лэсьтон понна)
mõlemapoolne ajahäda кыкныласянь дыр тырмонтэмлык
ajahädas olema дыр тырмонтэмлыкез шөдыны
ajahädas peame kasutama öötundegi дыр тырмытэен уй часъёсын но уже кутыны

ajajärk <+j'ärk järgu j'ärku j'ärku, j'ärku[de j'ärku[sid_&_j'ärk/e s> вакыт, даур, эпоха
algusajajärk (малэн ке) кутскон вакытэз
langusajajärk усён (я. синон) вакыт
reaktsioonijajärk реакционной вакыт
tõusuajajärk жутскон даур (я. вакыт)
üleminekuajajärk выжон вакыт
uus ajajärk bioloogias биологиись выль вакыт

ajakiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s> журнал
teaduslik ajakiri тодос журнал
populaarteaduslik ajakiri научно-популярной журнал
kirjandusajakiri литература журнал
kunstiajakiri искусствоя журнал
lasteajakiri нылпи журнал
moeajakiri модая журнал
naisteajakiri нылкышно журнал
poorsooajakiri егитьёслы журнал
pildiajakiri суредъёсын журнал
pilkeajakiri сатирической журнал
spordiajakiri спортъя журнал
sõjaväeajakiri ожгар журнал
ajakirja toimetama журналэз редактировать карыны
ajakirja välja andma журналэз печатланы
ajakirja tellima журналлы гожтйськыны
ta teeb ajakirjale kaastööd со журналэн чош ужа
see ajakiri ilmub kord kuus та журнал толэзьлы одйг пол потэ
luuletus ilmus ajakirjas кылбур журналын печатламын вал
luges seda ajakirjast со сярись журналысь лыдзиз

ajakirjandus <+kirjandus kirjanduse kirjandus[t kirjandus[se, kirjandus[te kirjandus/i s> периодической печать, пресса, газет-журнальёс, журналистика
eesti ajakirjandus эстон периодической печать (пресса я. газет-журнальёс)
tõolisajakirjandus ужасьёслэн газет-журнальёссы
ajakirjanduse levitamine газет-журнальёсты вөлмытон
ajakirjanduse levitaja газет-журнальёсты вөлмытйсь
vastukajad ajakirjanduses газет-журнальёсы вазиськонъёс
ajakirjanduses avaldatud materjalid газет-журнальёсын печатлам материалёс
ajakirjanduses esinema газет-журналын печатласькыны

ajakirjandusest huvituma журналистикаен тунсыкъяськыны
pidevalt ajakirjandust jälgima периодикаын потйсь газет-журнальёсты ялан
чакланы
ta töötab ajakirjanduses v ajakirjanduse alal со газет-журналын ужа

ajakirjanik <+kirjan'ik kirjaniku kirjan'ikku kirjan'ikku,
kirjanik/e_&_kirjan'ikku[de kirjan'ikk/e_&_kirjan'ikku[sid s> газетчи,
журналист
algaja ajakirjanik ужаны кутскись газетчи (я журналист)
staažikas ajakirjanik опытом газетчи (я. журналист)
teeneline ajakirjanik сйё-дано журналист
sõjaväeajakirjanik ож темая гожъясь журналист
ajakirjanike kongress газетчиослэн конгрессы
ajakirjanikuks õppima газетчины дышетскыны

ajaleht <+l'eht lehe l'ehte l'ehte, l'ehte[de l'ehte[sid_&_l'eht/i s> газет
värske ajaleht али потэм газет
tänapäevane ajaleht туннэ газет
eilne ajaleht толло газет
maakonnajaleht ёрос газет
ajalehe toimetaja газетлэн кылкутйсьез (я. редакторез)
ajalehe toimetust газетэз редактировать карон, газетлэн редакциез
ajalehte toimetama газетэз редактировать карыны
ajalehte välja andma газет поттыны (я. печатланы)
ta teeb ajalehele kaastööd со газет редакциен чош ужа
ta töötab ajalehes со газетын ужа
mis v mida ajalehed kirjutavad? мар сярысь газетъёс гожъяло
kas teil on ajalehed tellitud? тй газетъёслы гожтйськиды-а?
ajaleht ilmub kaks korda nädalas газет арнялы кык пол потэ
teade avaldati kõigis ajalehtedes ивортон вань газетъёсын печатламын вал

ajaline <ajaline ajalise ajalis[t ajalis[se, ajalis[te ajalisi/adj>
1. (ajaga, kestusega seotud) дыр
ajalised suhted дыр кусыпъёс
kuuajaline толэзьем
2. (õigeaegne) дыраз
ajaline sünnitus дыраз пиян
ajaline laps дыраз вордйськем нуны

ajaloolane <+l'oolane l'oolase l'oolas[t l'oolas[se, l'oolas[te
l'oolas/i_&_l'oolase[id s> историк, историез эскерись
agraarajaloolane аграр историк
kultuuriajaloolane культура историк
kunstiajaloolane искусствоя историк
sõjaajaloolane ожгарья историк
eesti ajaloolaste uusimad uurimused эстон историкъёслэн самой вылесь
эскеронъёссы

ajalooline <+l'ooline l'oolise l'oolis[t l'oolis[se, l'oolis[te l'oolisi/adj_&_l'oolise[id
adj> истори, историен герзаськем
ajalooline sündmus историын луэм учыр
ajalooline võit истори вормон

ajalooline isik **истори** личность (я. тодмо луись мурт)
ajalooline romaan **историен** герзаськем роман
ajalooline paratamatus **историын** одно ик луоно маке
ajalooline foneetika **истори** фонетика
ajalooline lähenemine **probleemile** шуг-секытлы история матэктон

ajalugu <+lugu l'oo lugu l'ukku, lugu[de lugu[sid s> **истори**(я)
antiikajalugu **античной** истори(я)
kirjandusajalugu, kirjanduse ajalugu **литературалэн** историез
kultuuriajalugu **культурая** истори(я)
kunstiajalugu, kunsti ajalugu **искусствоя** исстори(я)
muusikaajalugu, muusika ajalugu **крэзьгур** истори(я)
Tallinna ajalugu **Таллиннлэн** историез
rahva ajalugu **калык** истори(я)
Maajalugu **Музьем** истори(я)
eesti keele ajalugu **эстон** кыллэн историез
ajaloo käik **историлэн** мынон-ортчонэз
ajaloo seadused **историлэн** катъёсыз
esmakordselt olümpiamängude ajaloos **историын** нырысетйез Олимпи
шудонъёс
uus lehekülge uisuspordi ajaloos **конькиен** нискыланъя историын выль
бамъёсыз
koolis oli vend huvitatud ajaloost **школаын** агае (я. выны) историен
тунсыкъяськиз
kevadel tuleb ajaloos[t] eksam **тулыс** история экзамен луоз

ajama <aja[ma aja[da aja[b 'ae[tud v>

1. (*mingis suunas liikuma panema, midagi tegema sundima*) **уйыны, уल्याны, уल्याса** вайыны я. лэзьыны, дыртытыны
karja koju ajama **пудо-животэз** гуртэ вайыны
poissi kooli ajama **пияшез** школае дыртытыны
ta ajab loomi karjamaale **со** пудоез пудо возьман интые улля
karjane ajas loomad koplisse **пудо** возьмась пудоез котыртэме улляз
aja lehm lauta **скалэз** гидэ пырты
ema ajas tütre poodi **анаез** нылзэ вузанние я. магазинэ дыртытйз я. келяз
tuul ajas jää randa **төл** йёэз ярдуре вуттйз
torm ajas laeva madalale **сильтөл** вулэйкыез лазег интые вуттйз я. пуктйз
vaenlane aeti põgenema **тушмонъёсты** пегзонэ берыктыны
aja see mõte peast **кушты со** малпандэ йырысьтыд
mis häda ajas sind niimodi talitama? **мар** муген тон озьы карид?
hirmust aetud **кышкатэм**
tema ka ennast kohale ajanud **со** но татчы вуэм
lainete ajada **тулкымъёсын** ваем
autot ukse ette ajama **машинаез** өс доры пуктыны я. дугдытыны
aja auto garaaži **машинадэ** гараже пырты
siia tuleb kiil vahele ajada **татчы** тул шукконо
kivid aeti auku **изъёсты** гопе нуллйзы
vana kaev aeti täis **вуж** колодчаез я. куйыез (маин ке) тырмытйзы
teri aeti kottidesse **юэз** мешокъёсы тыризы
praht aeti hunnikusse **жуг-жагез** огазе чужизы я. люказы
laps oli endale pinnu sõrme ajanud **пичи** мурт чиньяяз шырпу пыртэм
laps ajab kõik suhu **пичи** нуны ваньзэ ымаз тыре

lihatükke vardasse ajama сйлез вертелэ интыяны
 niiti nõela taha ajama сйнъысэз вене писъяны
2. (riietuseset selga panema v seljast võtma) дйсяны, поныны, кылыны,
 куштыны
 mantlit selga ajama пальто дйсяны
 pükse ja saapaid jalga ajama штан(и) дйсяны но сапег кутчаны
 riideid seljast maha ajama кылиськыны
 ajas kähku riided selga со жог гинэ дйсяськыз
 oli seeliku peale veel teise ajanud одйг юбка вылэ кыкетйзэ дйсяз
 ajas püksid ja saapad jalast штан(и)зэ но сапегъёссэ кылиз
3. (end v oma kehaosa mingisse asendisse viima) астэ я. мугор люкеттэ
 выретыны
 end istuli v istukile ajama пуксьыны
 jalgu laiali v harki ajama пыдъёсты вайяны
 sõrmi harali ajama чинъюсты шеръяны я. вайяны
 silmi pärani v punni ajama синъёсты паськыт усътыны
 selga sirgu ajama тыбырез шонертыны
 pead selga v kuklasse ajama йырез съөрланьтыны (я. съолань карыны)
 kaela õieli ajama чыртыез жутыны
 koer ajas kõrvad kikki пуны пельёссэ жутйз
 lind ajas suled kohevile тылобурдо бурдъёссэ вольяз
 ajas end põlvili пыдесъясъкыз
 ajas end jalule пыд йылаз султйз
 ajas jalad sirgu пыдъёссэ шонертйз
 hobune ajas end tagajalgadele püsti вал кык пыл йылаз султйз
 koer ajas hambad irevile пуны пинъёссэ поттйз
4. (füsioloogilist protsessi, psüühilist seisundit, tundmust esile kutsuma)
 поттыны, жутыны, кылдытыны, =ытыны; кутскыны (физиологиен,
 психикаен, шодонъёсын герзаськем макеос)
 tolm ajab kõhima тузон кызытэ
 rasvane toit ajab iiveldama көе-вөө сиён оскытытэ
 väsimus ajas haigutama жадем вушйылытйз
 aspiriin ajab higile v higistama аспириен пösямвуэз поттытэ
 jahutoidud ajavad paksuks пызылэсь сиён-ноон куайытытэ
 sõrm ajas umbe чинъы урзектйз я. азйз
 nii kurb lugu, et ajab pisarad silma сокем жоуж учыр, эсьмаса синкылиос ик
 пото
 ära aja naerma эн серекъяты монэ, серемме эн потты
 vihale ajama лекомытыны, (кинлэсь) воужзэ поттыны
 {keda} ajab vihale (кинлэн) воужез потэ
 meeleheitele ajama чигиськыны, сюлэмез чигыны
5. (mingisse seisundisse viima, mingisuguseks tegema) зырматыны,
 куашкатыны, сöрыны (одйг состояниысь мукетаз вуттыны)
 rauda tuliseks ajama кортэз зырматыны
 {mida} korraaks keema ajama (мае) быректытыны
 vett keema ajama ву быректытыны
 plaane nurja v segi ajama планъёсты сöрыны я. тйяны
 vahekordi teravaks ajama кусыпъёсты сöрыны
 sõpru tülli ajama эшъёсты керетытыны
 vaadake, et te maja põlema ei aja чаклаське, коркаез эн сутэ
 asjad on keeruliseks aetud ужъёс тугаськемыны я. сураськемын
 tuisk on kõik teed umbe ajanud пельскем вань сюресъёсты лымыен чоктаз

tuul ajas juuksed sassi төл йырсиез тугаз
 laiskus on poisi hukka ajanud азьтэм луэмез пияшез сөриз
6. (*endast välja saatma v eraldama*) (к-сь гон) воштыны, усьыны, лысыны
 (тылобурдоос с-сь), куштыны, куашкыны (к-сь лыс)
 ahi ajab suitsu гур чындэ
 tukid ajavad vingu сэрегпумъёс сурым потто
 õlu ajab vahtu сур шукыяске
 kuusk ajab okkaid кыз лысьёс куашкало
 jänes ajab karva лудкеч гонзэ воштэ
 põdrad ajavad sarvi пужейёс сюръёссэс кушто
 uss ajab kesta кый кузэ воштэ
 lind ajab sulgi тылобурдолэн гоныз усе
7. (*kätte saada püüdes järgnema*) уйыны, уйиськыны
 kurjategija jälgi ajama йыруж лэсьтисьёсты уйыны, йыруж лэсьтисьёс
 съёры уйиськыны
 koerad ajavad põtra пуныос койыкез уё, пуныос койык съёры уйисько
 laps ajab lugemisel näpuga järge лыдзиськыкуз пияш чиньыоосэ чуръёсыя
 нуллэ
8. (*rääkima, kõnelema*) вераськыны
 juttu ajama вераськыны, кенешыны
 rumalusi ajama визьтэм я. шузи вераськыны
 lora ajama чик кулэтэмзэ я. өвөлтэмзэ вераны
 mis sa nüüd hullu ajad мар тон зулиськод
 süüd teiste kaela ajama янгышез мукет мурт вылэ погыльтыны
9. (*heli tekitama*) куара поттыны
 vilet ajama шуланы
 kõrvad ajavad pilli пельын жонгетэ
 kass ajab nurru кочыш я. писэй нургетэ
10. (*kiiresti sõitma v minema*) ширтыны, лобатыны
 tuhatnelja võidu ajama вожмаськыса я. чошатскыса ширтыны
 hüppas sadulasse ja ajas otse üle põllu энер вылэ тэтчыса, шонерак бусытй
 ширтыса кошкиз
 ükski auto ei peatunud, kõik ajasid mööda одйг машина но өз дугды, ваньзы
 ширтыса ортчизы
 kõik pistsid v panid ajama ваньзы лобатйзы
11. (*korraldama, õiendama*) радъяны
 asju ajama ужез радъяны, ужаны
 rahumeelset välispoliitikat ajama тупаса кунсьөр политика радъяны
 rabereid korda v jutti ajama ужкагазьёсты умой радъяны
 ajas selle asja joonde та ужез рос-прос радъяз
12. (*mingit käitumisliini järgima, midagi taotlema*) кыл вылын сылыны,
 возиськыны, быдэстыны
 jonni v kiusu ajama акылляськыны
 uhkust ajama ушьяськыны
 oma tahtmist ajama ас мылкыдъя лэсьтыны
13. (*õmmeldes kinnitama*) вурыны, бырттыны
 varrukad otsa v külge ajama саесэз бырттыны
 lappi [peale] ajama кышьет вурыны я. пуктыны
14. (*sihti v käiku rajama*) лэсьтыны
 läbi metsa sihti ajama нюлэс пыртй просек сайкыны я. кораны
 vagusid ajama чуръёс гырыны, гырыса чур лэсьтыны
 peenraid nõöri järgi sirgeks ajama убоосты гозы кыскытыса шонертыны

mutid on aias kääike ajanud **мудйсьшырьёс бакчае сюресъёссэс лэсьтйллям**
koidest aetud kleit **кей сиём я. корам дэрём**

15. (destilleerima, utma) пöзьтыны, виятыны, лэсьтыны
puskarit ajama **кумышка я. аракы пукыны я. виятыны**
tökatit ajama **тэжит пöзьтыны**

16. (habeme v juuste kohta) чышкыны, мычыны
habet ajama **тушез мычыны**

kaela puhtaks ajama **чыртыез чылкыт мычыны**

read paljaks ajama **йырез голык чышкыны, пилеш чышкыны**

ajapikendus <+pikendus pikenduse pikendus[t pikendus[se, pikendus[te
pikendus/i s> **берло я. мыдъят азелы кельтон, отсрочка; (tähtaja pikendus)**
берло я. мыдъят азелы кельтон
õigus ajapikendusele **берло азелы кельтон эрикрад**
ajapikendus tervislikel põhjustel **тазалыкъя отсрочка**
sain aasta ajapikendust **быдэс ар азелы кельтон басътй**

ajapuudus <+p'uudus p'uuduse p'uudus[t p'uudus[se, p'uudus[te
p'uudus/i_&_p'uuduse[id s> **дыр öвöл(лык), дыр уг тырмы**
ta ei saanud tulla ajapuuduse tõttu v ajapuudusel **дыр öвöлэн (я.**
тырмымтэеныз) со лыктыны öз быгаты
olen suures ajapuuduses **сомында дыр кулэ, нош мынам сои чылкак öвöл**

ajastama <ajasta[ma ajasta[da ajasta[b ajasta[tud v> (*ajaliselt koordineerima,*
kooskõlastama) **дыръя тупатыны, огдыре (к-сь ужаны)**
ujuja käte ja jalgade töö on hästi ajastatud **уясълэн киосыз но пыдъёсыз**
огдыре ужало
looduses on kõik hästi ajastatud **инкуазьын ваньмыз ас дырызъя тупатэмын**
sportlaste tippvormi püüti ajastada olümpiamängudeks **спортсменъёслэсь**
тазалыксэс Олимпи шудонъёслы умой-умой дырызъя кыдатыны

ajastu <ajastu ajastu ajastu[t -, ajastu[te ajastu[id s> **даур, вакыт, дыр, эра,**
эпоха
feodaalajastu, feodalismiajastu **феодал вакыт**
kosmoseajastu **космонавтикаен герзаськем вакыт**
renessansiajastu **Реннесанс вакыт**
valgustusajastu **югдытон вакыт**
suurte avastuste ajastu **быдзым усьтылэмъёсын вакыт (я. даур)**
see sündmus avas uue ajastu **та учыр выль даурез (я. дырез) усьтйз**
elame erakordsel ajastul **асьмеос улйськомы паймымон вакытэ**

ajataju <+taju taju taju -, taju[de taju[sid s> **дырез шöдон, дырез валан**
väikelapse ajataju pole veel välja arenenud **пичи нуны (я. пичи нылпи) дырез**
уг на валало
õde on alatine hilineja, ajataju pole tal olemaski **апае (я. сузэре) ялан бероме**
(я. жегатске), со ноку но дырез уг вала (я. уг шöды)

ajateenija <+teenija t'eenija t'eenija[t -, t'eenija[te t'eenija[id s> SÕJ (*sõjaväes*
aega teeniv isik) **военнослужащий, армиын служить карись солдат**

ajateenistus <+teenistus teenistuse teenistus[t teenistus[se, teenistus[te
teenistus/i s>

1. sõj (*kohustuslik tegevteenistus sõjaväes*) армиян служить карон дыр

кусып

ajateenistusse kutsuma армия басыны

ajateenistuses olevad sõdurid армиян служить карись солдатъёс

2. ASTR (*õige aja täpse määramisega seotud tegevus, asutused ja inimesed*)

шонер дыръя служба (шонер дырез эскеронья вырон, ачиз ужьюрт но

отын ужасьёсыз)

ajavahemik <+vahem'ik vahemiku vahem'ikku vahem'ikku,

vahemik/e_&_vahem'ikku[de vahem'ikk/e_&_vahem'ikku[sid s> кусып, вис

mõneaastane ajavahemik трос аръем вис

kolmeaastane ajavahemik куинь аръем кусып

ajavahemikus 1980-1986 1980 - 1986-тй аръёс куспын

ajavahemikul v ajavahemikus kella kuuest kuni kella kümneni куать но дас

часъёс куспын (я. вискын)

kahe kongressi vaheline ajavahemik кык конгрессъёс вискын

ajaviide <+viide v'iite viide[t -, viide[te v'iite[id s> (*aja veetmine*) дырез

ортчытон; (*meelelahutus*) шулдыръяськон, маскаръяськон, шудон-

серектон

meeldiv ajaviide кельшымон дырез ортчытон

huvitav ajaviide тунсыко шулдыръяськон (я. дыр ортчытон)

tühi ajaviide тэк (я. юнме) дырез ортчытон

ajaviiteks шулдыръяськон понна, шудон-серектон понна

ajend <ajend ajendi ajendi[t -, ajendi[te ajende[id s> муг, мылкыд карон (к-сь

маке лэсьтыны)

ülestõusu ajend восстание ортчон понна мугъёс

sõja ajend ожгар кутскон понна мугъёс

kuriteo ajend йыруж лэсьтон понна муг

{*kellele milleks*} ajendit andma (кинлы ке маке лэсьтон понна) мугъёс

сётыны

tegutsema sisemisel ajendil ас пуш мугъёсья (я. мылкыд каремъя) лэсьтыны

see sai tüli ajendiks керетон-даллашон понна со ик муг луиз

romantilistel ajenditel романтика мугъёсын

aju¹ <ajuajuaju 'ajju,aju[deaju[sid s>

1. (*kihutamine, rutt*) дыртон, дыртытон

hirmsa ajuga sõitma туж дыртыса ворттыны

ratsanikud kihutasid metsikul ajal вал вылын минйсьёс туж зол ворттйзы

pistis igavese v hirmsa v suure v tulise ajuga jooksmata туж зол бызьыса

кошкиз

2. (*ajujaht*) котыртон, кутон

hundiaju кион кутылон

hunt pääses ajust välja кион котыртэмысь пегъиз

3. (*sund, tagantkihutamine*) кужым

tuule ajal төл кужымъя, төл пельтэмъя

Liitsõnad

aju+

ajujää ас кожаз уясь йö

ajukoer пöйшурась пуны

aju² <aju aju aju 'ajju, aju[de aju[sid s> ви(ы)м, йырви(ы)м; визь ВЫЖТ.В.
inimaju адями ви(ы)м
peaaju йырви(ы)м
aju on vigastatud йырви(ы)мыз вöсь луыны (я. сöсырмыны) шедем
ajudega poiss KÕNEK визьмын пияш

ajujaht <+j'aht jahi j'ahti j'ahti, j'ahti[de j'ahti[sid_&_j'aht/e s> пöйшуран,
кутылон
ajujaht jänestele лудкеч кутылон
ajujahti korraldama пöйшуранэз радъяны
see ei ole kriitika, vaid ajujaht kirjanikule та критика öвöл, гожъяськись вылэ
узатон гинэ

ajuti <ajuti *adv*> дырын-дырын, куддыръя, вадесэн-вадесэн, огдырлы
päike peitus ajuti pilve taha v pilvedesse дырын-дырын шунды пилемтьёс
сьöры ышылыз (я. ватскылыз)
ajuti valdab mind hirm куддыръя мон көшкемалляны кутскылылй
vanaema tervis on ajuti parem, ajuti halvem песанайлы дырын-дырын умой,
дырын-дырын урод луылэ

ajutine <ajutine ajutise ajutis[t ajutis[se, ajutis[te ajutis/i *adj*> огдырлы,
огвакытлы, öжытлы, вакчи дырлы
ajutine töötaja огдырлы ужась
ajutine töövõimetus огдырлы ужаны быгатонтэмлык
ajutine valitsus огдырлы кивалтэт
ajutine kaitse огвакытлы утён-возьман
ajutine kokkulepe огдырлы огкыл
ajutine ehitis огдырлы пуктйськон
ta jäi siia ajutiseks со татчы огдырлы кылиз

ajutiselt <ajutiselt *adv*> огдырлы, огвакытлы, көня ке дырлы гинэ
ajutiselt sisse kirjutatud огдырлы прописать каремын
õde elab ajutiselt onu juures апае (я. сузэре) огдырлы (я. көня ке дыр чöже)
агаймы дорын улэ

akadeemia <akad'eemia akad'eemia akad'eemia[t -, akad'eemia[te akad'eemia[id
s> академи(я)
kunstiakadeemia художественной академи(я)
meditsiiniakadeemia эмтодос академи(я)
pedagoogikaakadeemia педогогика академи(я)
sõjaväeakadeemia ожгар академи(я)
Eesti Teaduste Akadeemia Эстон Тодос Академи(я)
ta on mitme akadeemia auliige со пöртэм академиослэн дано (я. сйлы)
ёзчиез

akadeemik <akadeemik akadeemiku akadeemiku[t -, akadeemiku[te
akadeemiku[id s> академик
ta sai akadeemiku nimetuse солы академик ним сётйзы

aken <aken 'akna aken[t -, aken[de 'akna[id s> укно; вис (к-сь урокьёсья
расписаниын)
kõrged aknad жужытэсь укноос

madalad aknad лапегесь укноос
 kahekordsed aknad кык пиялаё (я. стеклоё) укноос
 ühekordsed aknad одйг пиялаё (я. стклоё) укноос
 mitteavatav aken усьяськисьтэм укно
 allalastav aken улэ лэзькись укно
 valgustatud aknad югдытэм (я. югыт карем) укноос
 avatud aken усьтэм укноос
 kabiiniaken кабина укон
 pööninguaken корка сиг укно
 õhuaken форточка
 ümaraken кот(ы)рес укно
 aknad on pärani lahti укноос вариж пась
 aknad on jääs укноос йёен шобырскиллям
 ühes aknas on veel tuli одйг укноын тыл жуа на
 toa aknad on aeda комнатаысь укноос садэ учко (я. пото)
 ava aken, tee aken lahti усьты укноез
 pane aken kinni, sule aken ворса (я. пытса) укноез
 vaatan aknast välja укнотй (педпала) учкисько
 aknast paistab meri укноысен (учкыса) зарезь адзиське
 viskas kiviga akna sisse со изэн укноез пазьгиз (я. пилиз)
 aknale ilmus poiss укноын (я. укное) пияш кылдйз
 keegi koputas aknale кин ке укное йыгаськиз
 aknal õitsevad lilled укноын (я. укно вылын) сяськаос сяськаяло
 aken loengute vahel КӦНЕК лекциос вискын вис
 tunniplaanis on liiga palju aknaid КӦНЕК расписаниын туд трос висъёс

Liitsõnad

akna+

aknaklaas укно пияла (я. стекло)

aknalaud <+l'aud laua l'auda l'auda, l'auda[de l'auda[sid_&_l'aud/u s]> укно дур
 lai aknalaud паськыт укно дур

akord <ak'ord akordi ak'ordi ak'ordi, ak'ordi[de ak'ordi[sid_&_ak'ord/e s]>

1. MUUS аккорд

klaveril akorde lööma v võtma роялен аккорд басьтыны

2. HRV (*leping, kokkulepe*) огкыл, договор (шер кутйськись)

akordion <ak'ordion ak'ordioni ak'ordioni ak'ordioni, ak'ordioni[de ak'ordion/e s>; <ak'ordion ak'ordioni ak'ordioni[t -, ak'ordioni[te ak'ordione[id s>

аккордеон

akordioni mängima аккордеонэн шудыны

akordioni saatel laulma аккордеон шудэмъя кырзаны

akrobaat <akrob'aat akrobaadi akrob'aati akrob'aati, akrob'aati[de

akrob'aati[sid_&_akrob'aat/e s> акробат

õhuakrobaat омырын вырись акробат

ta hüples kividel akrobaadi osavusega из вылысь из вылэ со акробатлэн

сэзьлыкез сямен тэтчаз

akt <'akt akti 'akti 'akti, 'akti[de 'akti[sid_&_'akt/e s>

1. (*toiming*) уж, ужан, ужрад

poliitiline akt политика ужрад

agressiooniakt агрессии ужрад

2. (*dokument*) ужкагаз, акт

seadusandlik akt катрадлык ужкагаз

juriidiline akt юридик акт

administratiivakt административ акт

ekspertiisiakt экспертиза лэсьтэм акт

üleandeakt ужын луэм шудтэм учыр сярсысь гожтэм ужкагаз

õnnetusjuhtumi kohta akti koostama шудтэм учыр луэм сярсысь ужкагаз

ГОЖТЫНЫ

3. KUNST (*aktimaal, aktijoonistus*) акт суред

Viiralti aktid Вииралтлэн акт суредьёсыз

akti joonistama акт суред суреданы

4. (*toimik*) досье

aktiivne <akt'iivne akt'iivse akt'iivse[t -, akt'iivse[te akt'iivse[id *adj*>

1. мыло-кыдо, сэзь, шумприч, активной, чем кутйськись

aktiivne tegutsemine сэзь уж нуон

seltsi aktiivne liige огазеяськонлэн сэзь ёзчиез

aktiivne osavõtt мыло-кыдо пыриськон

aktiivne puhkus сэзь шутэтскон

aktiivne võitlus сэзь нюръяськон

aktiivne vastupanu сэзь пумитьяськон

aktiivne valimisõigus POL сэзь бырьён эрикрад

aktiivne sõnavara активной словарь

2. (*ülekaalus oleva aktivaga*) мыло-кыдо, сэзь, шумприч, активной, чем кутйськись

aktsent <akts'ent aktsendi akts'enti akts'enti, akts'enti[de

akts'enti[sid_&_akts'ent/e s> KEEL (*rõhk, rõhumärk, võõrapärane hääldus*);

MUUS (*heli v akordi rõhutamine, rõhk noodil, akordil*); PILTL (*olulise,*

toonitamine, esiletõstmine) ударение, акцент (ударение, веран сям); акцент,

ударение (нимысьтыз висьям куара); акцент, ударение (вераськонын

юроро висьям кылъёс я темаос) ВЫЖТ.В.

helide rütmilised aktsendid куаралэн нимысьтыз висьяно ритмической

акцентъёсыз я ударениосыз

uurimus eesti keele aktsendi kohta эстон кылысь юн веран куарез (я.

ударениез) эскерон уж

ta räägib eesti keelt soome aktsendiga со эстон кылын финн акцентэн

вераське

aktsenti asetama {*millele*} PILTL (маке вылэ) саклыкес висьяны

aktsia <'aktsia 'aktsia 'aktsia[t -, 'aktsia[te 'aktsia[id s> МАJ акци(я)

nimelised aktsiad нимлыко (я. именной) акчиос

raha aktsiatesse paigutama акциосы коньдон тырыны

aktsiad tõusevad PILTL акциослэн дунъёссы жутско

aktsiad langevad PILTL акциослэн дунъёссы дунтэмало

aktsiaselts <+s'elts seltsi s'eltsi s'eltsi, s'eltsi[de s'eltsi[sid_&_s'elts/e s>

акционер огазеяськон

aktsionär <aktsionär aktsionäri aktsionäri aktsionäri, aktsionäri[de aktsionär/e s>

акционер, акциосын кузёяськись

aktuaalne <aktu'aalne aktu'aalse aktu'aalse[t -, aktu'aalse[te aktu'aalse[id *adj*> та дырлы кулэ луись, актуальной
aktuaalne teema актуальной тема
aktuaalne küsimus актуальной юан

aku <aku aku aku[t -, aku[de aku[sid *s*> EL (*akumulaator*) аккумулятор (езтыл яке тепловой энергиез люкан но сое уже кутон)
aku mahutavus аккумуляторлэн быдзалаез
akut laadima аккумуляторез зарядить карыны
aku on tühi аккумулятор буш

akustika <ak`ustika ak`ustika ak`ustika[t -, ak`ustika[te ak`ustika[id *s*> (*kõlaomadused*); FÜÜS (*helideõpetus*) акустика (чузьяськон); акустика (куара сярысь дышетон)
arhitektuuriakustika архитектура акустика
muusikaakustika крезьгур акустика
saali hea akustika залын умой куара чузьяськонэз (я. акустикаез)

akvaarium <akv'aarium akv'aariumi akv'aariumi akv'aariumi, akv'aariumi[de akv'aarium/e *s*>; <akv'aarium akv'aariumi akv'aariumi[t -, akv'aariumi[te akv'aariume[id *s*> аквариум
mageveeakvaarium шөг вуэн аквариум
mereakvaarium зарезь аквариум
toaakvaarium комната аквариум

akvalang <akval'ang akvalangi akval'angi akval'angi, akval'angi[de akval'angi[sid_&_akval'ang/e *s*> акваланг
akvalangi balloonid акваланг баллонъёс
akvalangiga ujuma акваланген уяны
akvalangiga sukelduma акваланген зымылыны

akvalangist <akvalang'ist akvalangisti akvalang'isti akvalang'isti, akvalang'isti[de akvalang'isti[sid_&_akvalang'ist/e *s*> акваланген уась я. зымыльсь, аквалангист

akvarell <akvar'ell akvarelli akvar'elli akvar'elli, akvar'elli[de akvar'elli[sid_&_akvar'ell/e *s*>
1. (*vesivärv, vesivärvidega maalimise tehnika*) акварель (буёл)
akvarellidega maalima акварелен суреданы
2. (*akvarellmaal*) акварель (суред)
akvarellide näitus акварель адзытон-выставка

ala <ala ala ala -, ala[de ala[sid_&_al/u *s*>
1. (*maa-ala*) инты, улоswыл, ёрос; (*piirkond, lõik*) музьем люкет, зона
soine ala нюр-кот инты
künklik ala вырйыло инты
magine ala гурезё инты
okupeeritud alad оккупировать карем инты (я. улоswыл)
keeluala алэм (я. маке карыны луонтэм) инты
külviala кизёно инты (я. музьем)
levikuala вёлмон инты (я. ёрос)
looduskaitseala заповедник

metsaala нюлэсо улосвыл
 piiriala кунгож зона
 puhkeala шутэтскон зона
 rannikuala ярдур люкет
 veeala ву улосвыл
 ekseem haaras suuremaid alasiid экзема бадзым (ку) люкетъёсты басьтйз
 2. (mõiste- v käsitluspiirkond, tegevussfäär) (ужан) удыс, люкет, ёзлюкет
 ehitusala пуктйськонья удыс
 lemmikala яратоно ужан удыс
 rakendusala уже кутйськонья удыс
 spordiala спорт удыс
 teadusala тодос удыс
 tegevusala ужан удыс
 uurimisala эскерон-чаклан удыс
 kirjandusala juhataja литература удысэн кивалтйсь
 edusammud põllumajanduse alal гурт возёс удысысь азыланьскон вамышьёс
 ta töötab hariduse alal со калыкез дышетонья удысын ужа
 ta töötab kirjanduse alal со литература удысын ужа
 uus raamat looduskaitse alalt инкуазез утён удысья выль книга
 vend on muusik, ta armastab oma ala агае (я. выны) крезьгурчи, со яратэ ас
 удыссэ

alaealine <+'ealine 'ealise 'ealis[t 'ealis[se, 'ealis[te 'ealis/i_&_'ealise[id *adj, s*>

1. *adj* быдэ вуымтэ <тодн.>

alaealine tütar быдэ вуымтэ ныл

alaealine kurjategija будэ вуымтэ йыртэмась

2. *s* быдэ вуымтэ <тодн.>

alaealiste töökoloonia быдэ вуымтэослы колония

alahindama <+h'inda[ma hinna[ta h'inda[b hinna[tud *v*> улий дуньяны

oma võimeid alahindama ас кужымез я. быгатонлыкъёсты улий дуньяны

{mille} tähtsust alahindama (малэсь ке) кулэлыксэ улий дуньяны

{kelle} teeneid alahindama (кинлэсь) ужзэ улий дуньяны

ta alahindas oma vastast тушмонзэ улий дуньяз

alal <alal *adv*> утыса, куштытэк

alal hoidma утыса возыны

alal hoiduma утиськыны, возиськыны

kviitungid tuleb alal hoida кванциосты куштытэк возёно

headus oli temas alal hoidunud умойлык со пушкын кылемын на вал

alalhoidlik <+h'oidl'ik h'oidliku h'oidl'ikku h'oidl'ikku,

h'oidlik/e_&_h'oidl'ikku[de h'oidl'ikk/e_&_h'oidl'ikku[sid *adj*>

консервативной

alalhoidlikud vaated консервативной учкетъёс (я. учкемъёс)

alalhoidlik mõtteviis консервативной малпаськон сям

alaline <alaline alalise alalis[t alalis[se, alalis[te alalis/i *adj*> ялан,

вошьясъкисътэм, дугдылйсьтэм, пумтэм, чём

alaline näitus ялан возиськись (вошьясъкисътэм) адзыгон-выставка

alaline elukoht ялан улон инты

alaline külaline чём вуылйсь куно

alaline külastaja **чем ветлийсь** (я. вуылйсь)
alaline pääsik **ялан ужась пропуск**
alaline hädaldamine **ялан жожтйськон**
alaline koormus **ялан нагрузка**
alaline valve **ялан нуиськись эскерон-чакланъёс**
alalised etteheited **ялан пыкылонъёс** (я. ымъяськонъёс)
alaline lapse nutt **нуылэн ялан бөрдэмез**
alalist hirmu tundma **ялан көшкемаса улыны**
elasime alalises ootuses **ми ялан витъыса** (я. возъмаса) **ульмы**
nad on siin alalised elanikud **соос татын ялан ульсь адямиос**

alaliselt <alaliselt *adv*> **ялан, котьку**

õde elab nüüd alaliselt Tallinnas **апае** (я. сузэре) **ялан Таллиннын улэ**

alalõpmata <+l'õpmata *adv*> **пумтэм-йылтэм, ялан, котьку, дугдылытэк**

alalõpmata ühte ja sama kordama *v* korrutama **одйгзэ пумтэм-йылтэм**
вералляны (я. карыны)

alalõpmata sadas **дугдылытэк зориз**

mis sa alalõpmata virised **мар тон ялан жуштйськод я. нукуртйськод?**

alam <alam alama alama[t -, alama[te alama[id *adj, s*]

1. *adj* **ульй, урод, низшой, покчи**

alamad taimed **ульй** (я. низшой) **будосьёс**

alamad seened **ульй** (я. низшой) **губиос**

alam selgroogne **ульй сюрлыё** (я. позвоночной) **лулосьёс**

alamad ja kõrgemad ametnikud **ульй но выльй рангъем өнерчиос**

alamast seisusest inimesed **ульй сословиысь адямиос**

elu areng alamatest vormidest kõrgemate poole **улонлэн ульйисен выльй**

формаозь азыланьскемез

alama astme rahvakoolid **ульй ступенё калын школаос**

alamate klasside poisid **покчи классъёсысь пиос**

alama astme kohus **ульй инстанциись суд**

2. *s* (*riigi kodanik*) **кунмурт, подданой; (alluv) подчинённой, кылзйськись**

keisri alamad **эксэйлэн подданнойёсыз**

kõrgel ülemusel on palju alamaid **выльй ранго чиновниклэн трос**

подчинённойёсыз

alamjooks <+j'ooks jooksu j'ooksu j'ooksu, j'ooksu[de j'ooksu[sid_&_j'ooks/e *s*]

GEOGR **шур уллапал**

üleujutused jõe alamjooksul **шур уллапалан ву тудзем**

alamäär <+m'äär määra m'äära m'äära, m'äära[de m'äära[sid_&_m'äär/i *s*]

ульй предел, минимум

palga alamäär **уждунлэн ульй перделэз**

karistuse alamäär **кылкутытонын самой ульй мераез**

vanuse alamäär **арлыдлэн ульй перделэз**

alamõõduline <+mõõduline mõõdulise mõõdulis[t mõõdulis[se, mõõdulis[te

mõõdulis/i *adj*> **пичи, векчи**

alamõõduline kala **пичи чорыг**

alamõõduline puitmaterjal **METS векчи пу материал**

alandama <alandama alanda[ma alanda[da alanda[b alanda[tud v>

1. (*mille taset*) кулэстыны, õжытомытыны, синэтыны, лэззыны, васькытыны

veetaset alandama ву чошталаез лэззыны

palka alandama уждунэз кулэстыны

vererõhku alandama вир зйбез (улэ) лэззыны

häält alandama куараез лэззыны

nõudeid alandama куроньёсты кулэстыны

õpilase käitumishinnet alandama выросьёсыз понна дышетскисьлэсь

temperatuuri alandati 20 kraadi võrra температураез 20 градуслы кулэстыны

2. (*moraalselt*) ултйяны, сантэмань

alluvat alandama подчинённоез ултйяны

{*keda kelle ees, keda kelle silmis*} alandama (кинэ ке кин азын я. син азын) ултйяны

end alandama {*kelle ees*} астэ ултйяны

alandav ettepanek ултйясь дэмлан-чектон

alandav tegu ултйясь лэсьтэм уж

alandatud ja solvatud inimesed ултйям но сантэмам адымиос

3. (*ametialal*) (кинэ ке) ужъя улэгес лэззыны

ta alandati ohvitserist reameheks сое офицерьсь рядовоёзь лэзизы

alandlik <alandlik alandliku alandlikku alandlikku,

alandlik/e_&_alandlikku[de alandlikk/e_&_alandlikku[sid adj>

кылзйськись, пумитьяськисьтэм, лачмыт, востэм; (*vagur*) кылзйськись, пумитьяськисьтэм, лачмыт, востэм

alandlik inimene кылзйськись адыми

alandlik teener кылзйськись вар

alandlik loomus v iseloom кылзйськись сям (я. вырос)

alandlik olek кылзйськись луон

alandlik pilk пумитьяськисьтэм учкем

alandlik olevus кылзйськись улэп маке

alandliku häälega rääkima востэм каураен вераськыны

pöördun teie poole alandliku palvega тйледлы лачмыт куронэн вазиськисько

alandlikkus <alandlikkus alandlikkuse alandlikkus[t alandlikkus[se,

alandlikkus[te alandlikkus/i_&_alandlikkuse[id s> кылзйськон,

кылзйськись луон

õjalik alandlikkus варляльчиё кылзйськон

loomuse v iseloomu alandlikkus сямьзья кылзйськись луон

koeraliku alandlikkusega пунылэн кылзйськемез сямен

alandlikkusele manitsema кылзйськись луыны курыны

alarm <al'arm alarmi al'armi al'armi, al'armi[de al'armi[sid_&_al'arm/e s>

кышкытлык сярысь ивортон, тревога сётон

alarmi andma кышкытлык сярысь ивортон

kellad taovad alarmi гырлы жугемьёс кышкытлыкез иворто

alasi <alasi alasi alasi[t -, alasi[te alase[id s> сандал, наковальня

kellassepa alasi час лэсьтйсьлэн сандалэз

lauaalasi жок вылэ понйськись сандал

sepp taob alasil rauda дуриьськись сандалаз корт дуре

alasti <alasti *adj, adv*>

1. *adj* ГОЛЫК <тодн.>

alasti laps ГОЛЫК пичи мурт

alasti inimesed ГОЛЫКЕСЬ адямиос

alasti keha ГОЛЫК мугор я. вылтыр

alasti puud ГОЛЫКЕСЬ писпуос

alasti kaljud ГОЛЫКЕСЬ изъярьёс

alasti tõde ГОЛЫК ЗЭМЛЫК

alasti faktid ГОЛЫКЕСЬ фактъёс

2. *adv* ГОЛЫК

end alasti võtma (шыр) ГОЛЫК кылиськыны

poiss jooksis alasti vette пияш вуэ ГОЛЫК бызиз

alatasi <+tasa *adv*> ялан, котьку, чём, пыр, пумен

alatasi kella vaatama ялан час шоры учкылыны

alatasi punastama ялан гордэктылыны

tuul valjenes alatasi төл пумен кыжмояз

sellest kirjutati alatasi ajalehtedes со сярысь ялан газетъёсын гождьяллызы

ta on alatasi siin со котьку (я. пыр) татын

rahvast voolas alatasi juurde калык пумен трос луиз

alates → algama

alati <alati *adv*> ялан, котьку, пырак

nagu alati котьку (я. ялан) сямен

ta on alati rahulik со котьку но зйб-зйб

alati on tal kojuminekuga kiire со котьку но дораз бертыны дыртэ

nii on ikka ja alati olnud озьы ялан (я котьку) вал

alati kipub ta hilinema со ялан бероме (я. жегатскылэ)

see juhtum on mul alati meeles со учыр пыраклы йырам кылиз

alatine <alaline alatise alatis[t alatis[se, alatis[te alatis/i *adj*> ялан, дугдылытэк,

пырак

alaline komisjon ялан ужась өри

alaline ekspositsioon ялан ужась (я. вошъяськисьтэм) адзытон

alaline hädaldamine ja virisemine ялан жождтйськонъёс (я. чагиськонъёс)

lapse alaline nutt нылпилэн дугдылонтэм бөрдэмез

alatised tülid дугдылйсьтэм керетон-даллашонъёс

ilma alatise elukohata ялан улон интытэк

alaline kasutamine уже ялан кутон

alatised teatriskäijad театре ялан ветлйсьёс

see on tema alaline komme та солэн ялан вырон сямыз

alatu <alatu alatu alatu[t -, alatu[te alatu[id *adj*> юрзым, урод, возыттэм

alatu inimene юрзым адями

alatu tegu юрзым уж лэсьтон

alatu laim возыттэм (я. юрзым) кыл нуллон

alatud väljamõeldised юрзым малпанъёс

alavääristama <+väärista[ma väärista[da väärista[b väärista[tud *v*> дунъятэк

возыны, сйтэм-сантэм лыдьяны, антэм карыны

rahvast alavääristama кылыкез антэмаса возыны

ei tohi alavääristada murdekeelt ут яра вераськетъёсты сантэм карыны
alavääristav suhtumine **сантиэм кустыпьяськон**

album <'album 'albumi 'albumi[t -, 'albumi[te 'albume[id s> альбом
nahkköites album **куэн вотсам альбом**
fotoalbum **туспуктэмъёсын альбом**
joonistusalbum **суредаськон альбом**
kirjandusalbum, kirjanduslik album **литература альбом**
margialbum **маркаослы альбом**
moealbum **мода альбом**
perekonnaalbum **семья туспуктэмъёсын альбом**
postkaardialbum **открыткаослы альбом**
salmialbum **кылбуръёслы альбом**
Tallinna vaadete[ga] album **Таллиннлэн адзымон интыюсыныз альбом**
albumisse pilte panema **альбоме туспуктэмъёсты интыяны**
albumit lehitsema **альбом бамъёсты берыкъяны**

aldis <aldis 'alti aldis[t -, aldis[te 'alte[id *adj*> жог я. капчиен сётскись, шаплы,
капчи
aldis mõistus **шаплы визь**
haigustele aldis **висёнъёслы капичен сётскись**
tema hing on aldis kõigele kaunile **солэн лулыз вань чеберезлы капчи**
välismõjudele aldis noor kirjanik **палэнысь кужымлы капчиен сётскись егит**
гожъяськись
aldis muutustele **воштйськонъёслы капчи**

alev <alev alevi alevi[t -, alevi[te aleve[id s> кар типьем посёлок
töölisalev **ужасьёслэн посёлоксы**
alevi rahvasaadikute nõukogu АЈ поселковой калык депутатъёслэн кенешсы

alevik <alev'ik aleviku alev'ikku alev'ikku, alevik/e_ &_alev'ikku[de
alev'ikk/e_ &_alev'ikku[sid s> **гурт типьем посёлок**

alfabeet <alfab'eet alfabeedi alfab'eeti alfab'eeti, alfab'eeti[de
alfab'eeti[sid_ &_alfab'eet/e s> **гожпуслык, алфавит**
ladina alfabeet **латин го́жпуслык**
kirjutage nimed alfabeedi järgi **нимъёстэс го́жпуслыкъя го́жтэ(лэ)**

algaja <'algaja 'algaja 'algaja[t -, 'algaja[te 'algaja[id s, *adj*>
1. s **кутскись, кутскон**
eesti keele kursused algajaile **кутскисьёслы эстон кылья курсёс**
luuletajana on ta alles algaja **кылбурет удысын со кутскись гинэ ай**
sel alal on ta alles algaja **та удысын со кутсиксь гинэ ай**
2. adj **кутскись, кутскон**
algaja kunstnik **кутскись суредась**
nõuanded algajale aednikule **кутскись сад-бакчаен вырисьлы кенешъёс**

algama <'alga[ma ala[ta 'alga[b ala[tud v>
1. (alguist saama) **кутскыны, мытыны, о́дьяны**
algas uus aasta **кутскиз выль ар**
kontsert algab kell seitse **концерт сизыым часэ кутске я. кутскоз**
õppeaasta on juba alanud **дышетскон ар кутскиз ини**

varsti algab koolivaheaeg жоген школалэсь шутэтсконьёс кутскозы
 algasid läbirääkimised ваче вераськоньёс кутскизы
 millest tüli algas? мар бордысь даллашон кутскиз?
 kiri algab järgmiste sõnadega гожтэт таће кыльёсын кутске
 teisel pool teed algab mets сюреслэн мукет палысеныз тэль я. нюлэс кутске
 2. (*alustama*) кутскыны, мытыны
 uut elu algama выль улон мытыны
 lihtsalt ei tea, millest alata чылкак уг тодйськы, мар бордысен кутскыны
 tuleb uuesti v otsast alata выльысь кутскыны кулэ
 ta töötab meil sügisest alates со ми дорын сйзьылысен ужаны кутскиз
 alates esimesest jaanuarist нырысетй толшорысен кутскыса

algatama <algata[ma algata[da algata[b algata[tud v]>

1. кутскыны, мытыны, сётыны
 kes algatas tüli? кин даллашонэз мытйз?
 keegi algatas laulu кин ке кырзан мытйз
 kes algatas selle mõtte? кин сыће малпан сётйз?
 2. JUR мытыны, кутскыны, жутыны
 asja algatama {*kelle vastu*} (кин ке вылэ) уж жутыны
 hagi algatama иск жутыны
 kohtuprotsessi algatama суд уж жутыны
 tema vastu algatati kriminaalasi солы пумит криминал уж мытыны
 nad algatasid abielulahutuse соос люкиськон сярысь уж мытйзы

algatus <algatus algatuse algatus[t algatus[se, algatus[te algatus/i s> кутскон,

кичёлтон, мытон
 patriootlik algatus патриотизмо кичёлтон
 arukas algatus визьнодо кичёлтон
 omal algatusel ас кичёлтэмья (я. кутскемья)
 {*kelle*} algatust toetama (кинлэсь ке) кичёлтэмзэ умоен лыдьяны

algeline <'algeline 'algelse 'algelis[t 'algelis[se, 'algelis[te 'algelis/i adj>

огшоры, кутскись, кылдйсь
 algeline tööriist огшоры уж тйрлык
 algelised teadmised огшоры тодон-валамьёс
 algeline arusaam {*millest*} (мае ке) огшоры валам
 algelisel viisil töötama огшоры амалэн ужаны
 seda nõuab kõige algelisem viisakus сое огшоры лякытлык куре каре

algklass <+kl'ass klassi kl'assi kl'assi, kl'assi[de kl'assi[sid_&_kl'ass/e s> покчи

класс

algkool <+k'ool kooli k'ooli k'ooli, k'ooli[de k'ooli[sid_&_k'ool/e s> покчи ёзо

школа

kohalik algkool интыысь покчи ёзо школа
 algkoolis õppima покчи ёзо шولاын дышетскыны

algne <'algne 'algse 'algse[t -, 'algse[te 'algse[id adj> нырысь-валысь, кутскон

sõna algne tähendus кыллэн нырысь-валысь пуштросэз
 mulla algne mikrostruktuur музьемлэн нырысь-валысь микроструктураез
 (я. ёзсөзнэтэз)
 algnel kujul нырысь-валысь тусызья

algself <'algself *adv*> **нырысь**

mis see sõna algself tähendas? кыче пуштроез вал кыллэн нырысь?

algul <'algul *adv, postp*>

1. *adv (esialgu)* **нырысь, нырысь-валысь, азьвыл, азьло** <*сямк.*>

algul oli raske, aga pärast harjusin ära нырысь секут вал, собере дыши
asi polnud nii hull, kui algul paistis уж сычы урод ик вылымтэ, кызы со
нырысь адзиськиз

algul ei märganud seda keegi нырысь сое нокин но өз синйылты

2. *postp [gen] (millegi alguses)* (малэн ке) кутсконаз

aasta algul арлэн кутсконаз

romaani algul романлэн кутсконаз

sõnavõtu algul кыл кутэмлэн кутсконаз

algupära <+pära pära pära p'arra, pära[de pära[sid s]>

1. (*päritolu*) **кылдэм, кылдон, пөрмем**

see sõna on germaani algupära та кыл герман кыльёсысь кылдэмын

India algupäraga muinasjutt индий калыклэн кылдэм выжыкылыз

2. VAN (*eripära*) **аспөртэмлык**

rahvuslik algupära йөскалык аспөртэмлык

algus <'algus 'alguse 'algus[t 'algus[se, 'algus[te 'algus/i_&_'alguse[id s]>

кутскон, мытон

hea algus **умой кутскон**

julge algus **дйсьтйсь (я. кышкасьтэм) кутскон**

täpne algus **точной кутскон**

ebaõnnestunud algus **удалтымтэ (я. пишмымтэ) кутскон**

elu algus **улонлэн кутсконэз**

koosoleku algus **кенешлэн кутскемез**

aasta algus **арлэн кутсконэз**

luuletuse algus **кылбурлэн кутсконэз**

{*mille*} kehtivuse algus (малэн ке) кутйськонэзлэн кутсконэз

autori kirjandusliku tegevuse algus **гожъяськисьлэн литература удыссэ**

кутскемез

alguses **кутсконаз**

sajandi alguses **даурлэн кутсконаз**

kohe tänava alguses **урамлэн (я. ульчалэн) самой кутсконаз**

alguste algus **кутскемьёслэн кутскемзы**

alguseks **кутскон понна, нырысь ик**

algusest lõpuni **кутсконысен пумозяз**

alguses ta oli vastu, hiljem nõustus **нырысь со пумит вал, собере соглаш**

луиз

õrpeaasta algusest peale **дышетскон арлэн самой кутсконаз**

kooli alguseni jääb veel kaks nädalat **школае мынонозь кык арня кыле на**

{*millest*} algust saama (мае ке) **кутскыны (я. мытыны)**

{*millega*} algust tegema (мае бордысен) **кутскыны**

alimendid *pl* <alim'ent alimendi alim'enti alim'enti, alim'enti[de

alim'enti[sid_&_alim'ent/e s]> **алимент**

alimentide sissenõudmine **алимент тырытон**

alimentide kinnipidamine **алимент кельтон**

alimente maksma **алимент тырыны**

alistama <alista[ma alista[da alista[b alista[tud v> киултыны, вормыны, карытыны
vaenlast alistama тушмонэз вормыны
kosmost alistama инсьөрез (я. космосэз) вормыны
{keda} oma taatele alistama (кинэ ке) ас мылкыдъя карытыны
jäähokis alistas meie meeskond külalismeeskonna 3:1 асьме командамы куно
командаез хоккейын вормиз 3:1 лыдын
alistatud rahvad киултэм калыкъёс
alistatud loodusjõud вормем инкуазь кужымъёс
alistav sidesõna KEEL ултэсась герзос

alistuma <alistu[ma alistu[da alistu[b alistu[tud v> сётскыны, сётйськыны, пумитьяськемысь дугдыны, кариськыны
vaenlasele alistuma тушмонъёслы сётйськыны
vastupanuta alistuma нюръяськытэк (я. пумитьяськытэк) сётскыны
vaenlane alistus tingimusteta тушмон куронъестэк сётйськиз
überpiiratud linn ei alistunud котыртэм кар өз сётйськы
{kelle} taatele alistuma (кинлэн ке) мылкыдызъя кариськыны
saatusele alistuma адзонэн пумитьяськемысь дугдыны
{kelle} soovidele alistuma (инлэн ке) мылкыдызлы сётйськыны, (кинлэн ке) мылкыдызъя кариськыны
elule alistuma улонлы сётскыны, улонъя кариськыны
ta ei alistunud raskustele со секытьёслы өз сётскы
alistuv lause KEEL ултэсаськись верет (я. предложение)

alkohol <alkohol alkoholi alkoholi alkoholi, alkoholi[de alkohol/e s> алкоголь, аракы; спирт
etüülalkohol кеем этил спирт
metüülalkohol кеем метил спирт
alkoholi tarvitama алкоголь (я. аракы) юыны

alkohoolik <alkohoolik alkohooliku alkohooliku[t -, alkohooliku[te alkohooliku[id s> алкоголик, юыны яратйсь, юись
krooniline alkohoolik хронической алкоголик
alkohoolikute ravi вина юисьёсты эмьян

all <'all postp, adv> vt ka alla, alt²

1. adv; postp [gen] (millest-kellest allpool, madalamal, millegi sees, küljes) :

laua all жок улын

puu all писпу улын

kaenla all кунулын

lume all лымы улын

all elas skulptor улийын скульптор улийз

silmade all on kotid син улъёс ошиськылэмын

tuli on pliidi all гур эстйське ини

hobusel on rauad all выл дагаямын вал

metsa all on pime тэлын (я. нюлэскын) пеймыт (я. жомыт)

mantel oli peal ja kampsun all вылаз пальто, нош улаз кофта вал

all orus oli pime улийын, лайыгын, пеймыт вал

kirjal oli tema nimi all гоштэтлэн улийяз солэн нимыз сылэ вал

kastil pole põhja all яшшиклэн пыдсыз (пыдэсыз, пыдэскыз) өвөл

2. postp [gen] (mille juures, lähedal) :

akna all укно улын
 mäe all гурезь улын
 pood on otse ukse all вузаськонни (я. магазин) ки улын
 mäng käis vastasmeeskonna värava all шудон пумит шудйсьёслэн
 капкаоссы дорын мынйз
3. postp [gen] (millegi tegevus- v mõjupiirkonnas, mingis seisundis) :
 kaitse all утён-возьман улын (я. улсын)
 keelu all алэм улсын (я. улын)
 kahtluse all olema подозрение улын
 kõne all oli õrpeedukus вераськон успеваемость (я. дышетсконын вуон)
 сярысь мынйз
 sõit on küsimärgi all сюресэ потон юан пус улын вал
 teenisin sõjaväes {kelle} all КÕНЕК армиын кинлэсь ке кылзйськыса улий,
 армиын служить кари нырысь кин ке улсын
 laev sõidab võõra lipu all корабль мурт куншет улын уя
 avaldas romaani varjunime all со романзэ кушем ним улын поттйз
 kannatab unepuuduse all умме усьыны быгатонтэмен курадзыны
 maja on juba katuse all корка липет улын ини
 põld on kartuli all бусые картошка мерттэмын
 täisnurga all прямой угол улын, шонерак сэрег улын

alla <'alla postp, prep, adv> vt ka all, alt²

1. adv; postp [gen] (millest-kellest allapoole, madalamale, maha, sisse) :

laua alla жок улэ

ülalt alla выльысь улэ

trepist alla minema тубат кузя улэ васькыны

neelasin tableti alla эмьюмез ньылй

vihma kallab alla зоре

koer jäi auto alla пуны машина улэ сюрис

kadus vee alla вуэ ышиз

tee tuli pliidi alla гуре тыл пон

2. postp [gen] (mille juurde, lähedale, vahetult enne, mille eel) :

akna alla istuma укно улэ пуксьыны

põllud ulatusid küla alla бусыос гурт дорозь ик кыстйсько

jäi ukse alla seisma со өс кусты сылыны кылиз

mäng kandus vastasmeeskonna värava alla шудон пумит шудйсьёслэн

капкаоссы доры воштйськиз

rohtu tuli võtta söögi alla эмьюмез сиськемлэсь азьло сиёно

3. postp [gen]; prep [part] (tegevus- v mõjupiirkonda, mingisse seisundisse) :

{kelle} mõju alla sattuma (кинлэн ке) влияниез улэ сюрыны

kohtu alla andma судэ сётыны

keelu alla panema алэм улэ сюрыны, алыны

mobilisatsiooni alla kuuluma мобилизаци улэ сюрыны

panin kogu raha raamatute alla вань уксёез книгаослы быдтй, вань

коньдонлы книгаос басьтй

tuba on alla päikest комната шундытэм палаз

istikutele ajasid juured alla удъёс (я. мерттоно будосьёс) выжы лэзиллям

pooled kirjutasid lepingule alla пёртэм пальёс огкыл вылэ гожтйськызы

4. adv; prep [gen] (alla määrapiiri, vähem kui, vähemaks) :

alla neljakümnesed mehed ньылдон аресьёслэсь егитгес воргоронъёс (я.

пиосмуртъёс)

mõni kraad alla nulli ноль градуслэсь кёня ке улийгес

kasvult alla keskmise мугор жуждалаезья шоро-куспогес
alla oma võimete ас быгатонлыкъёсыя улийгес
pisut alla kahesaja krooni кӧня ке кык сю кроналэсь дунтэмгес (я. ӧжытгес)
seelik on alla põlve юбка пыдесъёслэсь ӧжытак улийгес
autoriteeti alla kiskuma данэз уськытыны
hinnad läksid alla дунъёс усизы (я. улэ васькизы)

alla hindama (*hinda alandama*) дунтэматыны
jalatsid hinnati alla пыдкучанэз дунтэматыны

allahindlus <+h'indlus h'indluse h'indlus[t h'indlus[se, h'indlus[te
h'indlus/i_&_h'indluse[id s> МАЈ дунтэмагон
kaupade allahindlus вузэз дунтэмагон

allakäik <+k'äik käigu k'äiku k'äiku, k'äiku[de k'äiku[sid_&_k'äik/e s> усён,
куашкан, лябомон, кулэсмон
vaimne allakäik мылкыд куашкан
moraalne allakäik моральной усён
majanduslik allakäik экономика лябомон
tootmise allakäik товар лэсьтон-поттонлэн лыдыз кулэсмон
kunsti allakäik искусстволэн куашкамеэ

allamäge <+mäge *adv*> гурезь уллань
tee läheb allamäge со гурезь уллань ваське
allamäge on kergem sõita гурезь уллань капчигес ворттыны
asjad läksid allamäge ужъёс уродэн мыныны кутскизы ВЫЖТ.В.
õppimine hakkas allamäge minema дышетскон секытэн мыныны кутскиз
ta hakkas oma eluga allamäge minema v veerema улонэз секытэн мыныны
кутскиз

allapoole <+p'oole *adv, prep*> vt ka allpool, altpoolt

1. *adv (madalamale)* :

allapoole laskuma улэгес васькыны

allapoole veerema улэгес питырскыны (я. мыныны)

maa-alune käik viis üha allapoole музейм ултй потан улэгес но улэгес нуиз

allapoole laieneva võraga puu улэгес паськытась писпу модос

mööda jõekallast allapoole minema шур уллань, ярдуртй, мыныны

temperatuur langes nullist allapoole температура ноллэсь улэгес лэзькиз

2. *prep [part] (millestki vähem, kuni milleni)* :

allapoole merepinda зарезь чошталалэсь улий

seelik allapoole põlve юбка пыдесъёслэсь улий

lõök allapoole vööd куслэсь улий шуккон

allapoole oma võimeid ас быгатонлыкъёсызлэсь улий

allavoolu <+v'oolu *adv*> шур уллань, шур быземья

jääpangad ujusid allavoolu mere poole йӧос шур уллань зарезе уязы

küllast veidi maad allavoolu oli veski гуртлэсь кыдӱкын ик ӧвӧл, шур

улланьын, вуко сылйз

allergia <all'ergia all'ergia all'ergia[t -, all'ergia[te all'ergia[id s> MED (*organismi
ülitundlikkus mõne aine suhtes*) аллергия(я)
toiduallergia (куд-ог) сиёнлы аллергия(я)

allergik <all`ergik all`ergiku all`ergiku[t -, all`ergiku[te all`ergiku[id s>

аллергиен висись

alles <alles adv>

1. (*säilinud*) быдэс кылем я. возиськем, кылем

teie asjad on kõik alles вань котырды быдэс кылемын

kogu raha on alles вань коньдон быдэс кылемын

ainult paar maja jäi külas alles гуртын кык-куинь корка гинэ кылемын на

pool leiba on veel alles няньлэн жыныез вань на

2. (*äsjä*) али гинэ, кемалась ик өвөл

tulin alles töölt ужысь али гинэ вуи ай

alles oli kevad, ja nüüd juba sügis käes али гинэ тулыс вал, табере сйзыл

ини

täiesti uus maja, alles sai valmis чылкак выль корка, али гинэ пуктэмын

3. (*oodatust hiljem*) гинэ

ah alles homme эх, чуказе гинэ

nüüd sa alles tuled тон али гинэ вуиськод ай

sellest kõrgusest sai ta üle alles kolmandal hüppel та жуждалаез вормыны со

куинетйэз тэтчыкуз гинэ быгатйз

olen järjekorras alles kümnes черодын мон дасэтйез гинэ

4. (*ikka veel*) на

poiss on alles väike пияш пичи на

töö oli alles pooleli уж жыныё кылемын на вал

rukis on alles lõikamata зег араптэ на

ta on alles siin со татын на

kell on alles kolm час куинь гинэ на

5. (*ikka, vast*) ну бен

on alles uudis! ну бен ивор!

oled sina alles rumal ну бен шузи тон

on see alles mees! ну бен воргорон!

on alles tark väljas! КӐНЕК ну бен визьмо кариське! ВЕР.К.

alles hoidma возьыны, утьыны

allikas <allikas allika allika[t -, allika[te allika[id s>

1. (*veekogu*) ошмес, источник

karstiallikas GEOL карст источник

kuumaveeallikas пӧзись ошмес

langeallikas GEOL уллань лэзькись (я. бызись ошмес)

mineraal[vee]allikas муиз ву ошмес

ohvriallikas курбо сётон ошмес

tõusuallikas GEOL вылэ жуткись (я. тубись) ошмес

puhta ning selge veega allikas чылкыт но пыр адкись вуо ошмес

allikast vett jooma ошмесысь ву юыны

allikas vuliseb ошмес жильыртэ

2. PILTL (*lähtematerjal, lähe, algus, põhjustaja*) ошмессин, источник, кылдэм

инты

kirjalikud allikad гожтыса кельтэм ошмессинъёс

käsitajalised allikad кыин гожтэм ошмессинъёс

ajalooallikas истори ошмессин

arhiiviallikas архив ошмессин

energiaallikas дыкужым источник

info[rmtsiooni]allikas ивор-тодон ошмессин
 inspiratsiooniallikas жутскем мылкыдлэн ошмессинмыз
 jõuallikas кыжым источник
 nakkusallikas паласьконлэн кылдэм интыез
 rõõmuallikas шумпотон ошмессин
 sissetulekuallikas табыш ошмессин
 teabeallikas тодонъёсья источник
 toiteallikas EL питанилэн источникез
 toormeallikas сырьёя источник
 trükiallikas печатлан источник
 tuluallikas табыш источник
 valgusallikas югытлэн источникез
 vooluallikas EL токлэн (я. езтыллэн) источникез
 kõigi pahede allikas вань уродлэн ошмессинмыз
 loodus ilu allikana инкуазь чеберлыклен кылдон интыез
 sain selle teada usaldusväärsest allikast оскымон ошмессинъёсысь мон со
 сярысь тодыны шедьтӥ

alljärgnev <+j'ärgnev j'ärgneva j'ärgneva[t -, j'ärgneva[te j'ärgneva[id *adj*]
 ульын я. азыланяз лыктӥсь
 alljärgnevad read азыланяз лыктӥсь чуръёс

allkiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s> кинюртэм,
 гожтӥськем; куболо ВУЖМ.; (*dokument*) кинюртэм, гожтӥськем
 omakäeline allkiri ас кыин гожтӥськем
 selge ja hästi loetav allkiri валамон но лыдзыны луымон кинюртэм
 võltsitud allkiri пӧям кинюртэм
 juhataja allkiri кивалтӥсьлэн гожтӥськемез
 direktori allkirjaga kiri директорлэн кинюртеменыз гожтэт
 allkiri elukohast mittelahkumise kohta JUR кошконтэм вылысь ужкагаз вылэ
 гожтӥськем
 allkirja andma кинюртыны, гожтӥськыны
 allkirja tõestama гожтӥськемез заверить карыны
 pane oma allkiri alla кидэ нюрты, гожтӥськы
 allkirja vastu расписка улэ, распискаен
 pildi allkiri суред улын гожтӥськем

allpool <+p'ool *adv, prep*> vt ka allapoole, altpoolt
 1. *adv (madalamal, tagapool)* :
 kaks korrust allpool кык этажлы ульын
 sellest tuleb veel allpool juttu со сярысь ульын мыноз на вераськон
 allpool kasvas madalaid põõsaid ульын лапегесь куакъёс будйзы
 meist allpool elab laulja ми улын кырзась улэ
 2. *prep [part] (millestki vähem v. madalamal)* :
 temperatuur on allpool nulli температура нолльэсь ульгес
 haav oli allpool abaluud яра (я. вандӥськем инты) пуньы лы ульгес вал
 käsikiri oli allpool igasugust arvustust кижотос пӧртэм пумо критикалэсь
 ульгес вал

alluma <'allu[ma 'allu[da 'allu[b 'allu[tud v>
 1. (*ametialaselt*) подчиниться кариськыны, кылзӥськыны, улсын луыны
 pearaamatupidaja allub vahetult ettevõtte juhile валтӥсь бухгалтер

подчиниться кариське шонерак предприятлэн кивалтисезлы
ministeeriumile alluv asutus министерстволы подчиниться кариськись
ужьюрт
linn allus siis Taani kuningale соку кар Даниысь эксэй улсын луиз
2. (*kuuletuma, alistuv olema*) сётиськыны, кариськыны
{*kelle*} võimule alluma (кинлэн ке) кужымезлы сётиськыны
{*kelle*} tahtele alluma (кинлэн ке) мылкыдызлы сётиськыны
seadustele alluma катъя кариськыны
käsule alluma косэмъя кариськыны
korraldustele alluma косэсья кариськыны
distsipliinile alluma дисциплиная улыны (я. кариськыны)
areng allub kindlatele seaduspärasustele азыланьскон мечак катрадъёсья
кариське
see haigus allub ravile raskesti та висён секытэн эмъянлы сётиське

alluv <'alluv 'alluva 'alluva[t -, 'alluva[te 'alluva[id *adj, s*>

1. (*partits*) подчиниться кариськись, кылзйськись, (кин ке) улсын луись
peainsenerile alluv osakond валтись инженерлы подчиниться кариськись
ёзлюкет
2. *s* подчиниться кариськись, кылзйськись, (кин ке) улсын луись
alluvaile käske andma подчинённойёслы косонъёс сётъяллыны
tal polnud alluvate hulgas autoriteeti подчинённойёсыз пöлын солэсь
кылзйськисьёсыз öй вал

almanahh <alman'ahh almanahhi alman'ahhi alman'ahhi, alman'ahhi[de

alman'ahhi[sid_&_alman'ahh/e *s*> альманах
kirjandusalmanahh литература альманах
koolialmanahh школа альманах
kunstialmanahh чеберлыко альманах

almus <almus almuse almus[t -, almus[te almuse[id *s*> жаянкузъым; садака

ВЕР.; кайыр ВЕР.
almust paluma кураськыны
almuseid koguma жаянкузъым люканы
almuseid andma жаянкузъым сётыны

alpinism <alpin'ism alpinismi alpin'ismi alpin'ismi, alpin'ismi[de

alpin'ismi[sid_&_alpin'ism/e *s*> альпинизм, гурезьёсы тубан-жүтскылон
alpinismi harrastama альпинизмен тунсыкъяськыны
alpinismiga tegelema альпинизмен вырыны

alpinist <alpin'ist alpinisti alpin'isti alpin'isti, alpin'isti[de

alpin'isti[sid_&_alpin'ist/e *s*> альпинист, гурезьёсы тубась-жүтскылйсь
alpinistide varustus альпинистьёслэн котырзы
alpinistide laager альпинистьёслэн лагерзы

alt¹ <'alt aldi 'alti 'alti, 'alti[de 'alti[sid_&_'alt/e *s*> MUUS (*hääleliik, aldilaulja, madala registriga keel- v puhkpill*) улысен (учкыса), =лэсь, =лэн

alt² <'alt *postp, prep, adv*> *vt ka* all, alla

1. *postp* [gen] (*millest-kellest altpoolt, madalamalt, kaetud, varjatud olekust välja, hõivatud, hõlmatud olekust ära*) улысь, -сь, сьöрысь, ултй, -тй, -тйз,

(маке) вылысь, улэ
 laua alt жок улысь
 kuuri alt лапас улысь
 käe alt kinni hoidma китиз кутыны
 südame alt valutab сүлэм ултй висе
 pind kadus jalge alt музейем пыд улысь ышиз
 võtsin pliidi alt tuha välja гурысь пеньзэ октй
 mulla alt välja kaevama музейемысь я. музейем улысь копаны
 kerkis esile nagu maa alt музейем улысь потэм кадь кылдйз
 kuu tuli pilve alt välja пилем сьорысь толэзь потйз
 võtsin raamatu padja alt миндэр улысь книгаез поттй я. басьтй
 puges teki alt välja шобрет улысь потйз
 ruumid said näituse alt vabaks адзытон улэ басьтэм комнатаос бушазы
2. postp [gen] (mille juurest, lähedalt) дорысь, дортй, вöзысь, вöзтй, улысен,
 дорысен, сьоры
 poiss tuli akna alt ära пияш укно дорысь я. улысь кошкиз
 maantee läheb ukse alt mööda шоссе капка дортй ик ортче
 oja algas mäeveeru alt allikast ошмес гурезь бамал улысен кутске
 vaenlane taganes linna alt тушмон кар сьоры чигназ
3. postp [gen] (tegevus- v mõjuirrkonnast ära) (кин я. ма) улысь потыны я.
 мозмыны
 {kelle} mõju alt vabanema (кинлэн) влияниез улысь я. влияниысьтыз
 потыны
 aresti v vahi alt lahti saama v vabanema арест улысь мозмыны
 ikke alt pääsema зйбет улысь мозмыны
 kahtluse alt pääsema подозрение улысь мозмыны
 asutus läks ühe ministeeriumi alt teise alla ужьюрт мукет министерство ки
 улэ кошкиз
 tema käe alt on tulnud andekaid muusikuid солэн ки улысьтыз туж быгатйсь
 крезьгурчиос кылдйзы
 tema sõrmede alt voogasid helid солэн чиньы ульёсысьтыз крезьгур куараос
 кылйськызы
 pilt tuli otse maalija pintslilt alt картина суредасьлэн меҷак ки улаз
 вордйськызы
4. postp [gen] (rubriigile, kategooriale osutamisel) -ысь, -ья
 selle kohta vaata paragrahv nelja alt со сярись нылетй параграфысь учкы
 teavet leiate vastavate märksõnade alt информацииез шедьтыны луэ кулэ
 луись кылья
5. postp [gen] (vaatenurga v aspekti märkimisel) -ын, -ен, -эн
 ettepanekule uue nurga alt vaatama дэмлан-ҷектон шоры выль синмын
 учкыны
 {mida} mitme nurga alt kaaluma (ма) шоры учкемъёсты пыр-поч эскерыны
 küsimusele läheneti täiesti uue nurga alt юан шоры чылкак выль синмын
 ычкыны
6. prep [gen] MURD (alla) -озь, -ёзь, -гес, -гем
 alt neljakümne mehed ньыльдон аресозь пиосмуртъёс
 alt viiesaja krooni seda pilti ei saa витьтон кроналэсь öжытгес я. дунтэмгес
 та суред уг сылы
 kohal oli alt veerandi ühingu liikmeist интыын огазеяськонысь одйг
 куиньмос ёзчиосыз сяна öй вал
7. adv (altpoolt, madalamalt) улысен (учкыса), -лэсь, -лэн
 alt üles vaatama улысен вылэ учкыса

soe õhk tõuseb alt üles **шуныт омыр улысен былэ тубе**
puutüved olid alt tumedad **писпу дйньёс улысен пеймытэсь адско**
autol võeti ratas alt **машиналэсь колёсаоссэ лушкаллям**
kastil tuli põhi alt **яшшиклэн пьдэсыз куашкам**
libe jää nagu niitis jalad alt **йөвалеглэсь пьдъёс ликыр-ликыр луо я.**

ЮСКИСЬКО

tüdruk võttis uisud alt **нылаш конькиоссэ кылиз, нылаш конькиосызлэсь**

МОЗМЫТСКИЗ

taime lehed on alt karedad **будос куаръёслэн ульёссы шакыресэсь**

altar <'altar 'altari 'altari[t -, 'altari[te 'altare[id s> **алтарь**

ohvrialtar **вир сётон (я. курбон сётон) инты**

altaril süüdati küünlad **алтаре сюсьтыльёс жуатйзы**

alternatiiv <alternat'iiv alternatiivi alternat'iivi alternat'iivi, alternat'iivi[de

alternat'iivi[sid_&_alternat'iiv/e s> **альтернатива**

alkäemaks <+m'aks maksu m'aksu m'aksu, m'aksu[de m'aksu[sid_&_m'aks/e

s> **(к-сь коньдон) кузьым, взятка**

alkäemaksu andma **коньдон кузьым сётыны**

alkäemaksu võtma **коньдон кузьым кутыны**

alkäemaksu saama **коньдон кузьым басьтыны**

alkäemaksuga meelitama **взяткаен лөпкытыны**

alkäemaksu välja pressima **коньдон кузьым ёртыны (я. курыны)**

altpoolt <+p'oolt *adv, prep*> *vt ka* allpool, allapoole

1. adv **улласянь, уйысен, улыз**

altpoolt tõusis suitsu **чын улласянь жутскиз**

altpoolt on tekk karvane **шобретлэн улыз гоно**

altpoolt tulev kriitika PILTL **уйысь критика**

2. prep [part] **улласянь, уйысен, улыз**

jalg amputeeriti altpoolt põlve **пыдэз пыдеслэсь уйгес вандыса куштйзы**

alumine <alumine alumise alumis[t alumis[se, alumis[te alumis/i *adj*> **ульй,**

ульйсь, улысь

alumine osa **ульй люкет**

alumine äär **ульй дур**

alumine huul **ульй ымдур**

alumine riiul **ульй жажы**

alumine korrus **ульй этаж**

alumine laegas **жөклэн ульй яшшикез**

alumised kihid **ульй сйос**

alumine piirtemperatuur **температура ульй пердел**

alune¹ <alune aluse alus[t -, alus[te aluse[id *adj, s*>

1. s (all v läheduses olev ala, koht) **(маке улысь) инты**

rõõsaste alused on kobestatud **куакъёс улысь музейем бугыртэмын**

2. adj (all v läheduses olev) **маке улысь луись <тодн.>**

koridori akna alune radiaator **коридорысь укно улысь радиатор**

3. s ETN (alusseelik) **ул юбка**

alune² <alune aluse alus[t -, alus[te aluse[id *adj, s* (*hrl liitsõna järelosa*)>

1. (*all v läheduses olev v toimuv*) (маке улын луись яке ортчись) улысь
põõsaalune muld куак улысь музъем
jäaalune püük йӧ улын ортчись чорыган
2. (*tegevus- v mõjupiirkonda kuuluv, olukorras v seisundis olija*) (кытчы ке сюрись) улэ, (кыче югдурын луись)
katsealune опытѐс лэсьтон
kohtualune суд улэ сюрись, суд улын уйлсь адыми
šeflusalune шефство улэ сюрись, подшефной

alus <alus aluse alus[t -, alus[te aluse[id *s*>

1. (*eseme toetuspõhi, tugi*) инъет, улыз, пыкет, пуктон
betoonalus, betoonist alus бетон инъет
puitalus, puidust alus пу инъет
monumendi alus монументлэн инъетэз
seinalehe alus стенгазетлы инъет
raadio seisab madalal alusel радио лапег пуктон вылын сылэ
valati skulptuuri alus синпелетлэсь инъетсэ я. улзэ кисьтыны
2. (*lähtekoht, põhi*) инъет, база, муг
seaduslik alus кат инъет
häälalus KEEL артикуляци инъет
hagi alus JUR исклэн инъетэз
liigituse alus ёзьёслы люкылонлэн инъетэз
artikli teoreetiline alus статьялэн теори инъетэз
lepingu alusel огкыллэн инъетэз
vabatahtlikkuse alusel ас мылкыд каремья
uutel alustel выль малпанъёсын
aluseta süüdistus инъеттэм янгыше уськытон
aluseks olema инъет луыны
aluseks võtma инъет понна кутыны
{ *millele* } alust panema (малы ке) инъет поныны
filmi aluseks on ajalooromaan истори роман кинофильмлы инъет луиз
sul ei ole mingit alust nii arvata тынад нокыче мугъёсыд өвӧл озьы малпаны
3. (*pl*) (*teaduse v ala põhitõed*) инъетъёс, основаос
seadusandluse alused катрадлык инъетъёс
keemia alused химилэн основаосыз
4. (*väiksem laev*) пичи вулэйкы
kalaalus чорыган вулэйкы
merealus зарезь вулэйкы
rannasõidualus ярдурлы матын ветлйсь вулэйкы
5. МАТ, КЕЕМ инъет, основание
kolmnurga alus МАТ треугольниклэн инъетэз
trapetsi alus МАТ трапецилэн инъетэз
orgaaniline alus КЕЕМ органика основание
6. KEEL бадзымъёз, подлежащей
alus ja õeldis бадзымъёз но йыръёз
aluseta lause бадзымъёзтэк я. мурттэм верет

aluspesu <+pesu pesu pesu p'essu, pesu[de pesu[sid *s*> ул дйсь

aluspüksid *pl* <+p'üks püksi p'üksi p'üksi, p'üks[te_&_p'üksi[de p'üksi[sid_&_p'üks/e s> (*meeste pikad*) ул штан, трусик; (*naiste*) ул штан, трусик; (*meeste, naiste lühikessed*) ул штан, трусик

alustama <alusta[ma alusta[da alusta[b alusta[tud v> кутскыны, мытыны, усьтны
juttu alustama вераськон мытыны
loengut alustama лекциез кутскыны
kõike otsast alustama кутсконысеныз кутскыны
alustame tundi кутскомы урокмес
teatrid alustasid uut hooaega театр'ёс выль сезонзэс усьтйзы (я. кутскизы)
ei tea, millest v millega alustada уг тодйськы, мар бордысен кутскыны
külaline alustas [esinemist] tervitusega веранзэ куно зечкыланэн кутскиз
kumb teist alustas vaidlust? кудды кутскиды даллашонэз?
alustatud tööd lõpetama v lõpule viima мытэм ужез пумозяз вуттыны

alustamine <alustamine alustamise alustamis[t alustamis[se, alustamis[te alustamis/i s> кутскон

alustass <+t'ass tassi t'assi t'assi, t'assi[de t'assi[sid_&_t'ass/e s> пичи тэркы
kuldäärtega alustass зарни пужыен дурмам пичи тэркы

amatöör <amat'öör amatööri amat'ööri amat'ööri, amat'ööri[de amat'ööri[sid_&_amat'öör/e s> (маке карыны) яратйсь, любитель
filmiamatöör кинолюбитель
fotoamatöör фотоосын вырыны яратйсь, фотолубитель
raadioamatöör радиолубитель

ambulants <ambul'ants ambulantsi ambul'antsi ambul'antsi, ambul'antsi[de ambul'antsi[sid_&_ambul'ants/e s>
1. амбулатори(я)
2. (*mõnel maal kiirabiauto*) жог эм'бурттэт сётйсь машина, скорой помощь (машина)

Ambur <'ambur 'amburi 'amburi[t -, 'amburi[te 'ambure[id s> (*tähtkuju*)
Ыбыльськись

ameeriklane <ameeriklane ameeriklase ameeriklas[t ameeriklas[se, ameeriklas[te ameeriklas/i s> американец, американка

amet <amet ameti ameti[t -, ameti[te amete[id s>
1. (*teenistus-, töökoht*) интыуж; (*elukutse*) удысуж, өнер, профессия; (*käsitöö*) киуж
vastutav amet кылкытытйсь интыуж
ühiskondlik amet мер интыуж (я. должность)
kerge amet капчи удысуж
raske amet секыт удысуж
kasulik amet кулэ луись удысуж
arstiamet эмчи удысуж
auamet сйё-дано интыуж
ameti poolest v ametilt rätsep интыужезья портной
ameti tõttu интыужья, удысужья

ametit õppima удысуж басьтыны, өнерлы дышетскыны
 oma ametit noortele õpetama ас удысужез я. өнerez егитъёслы сётыны, ас
 удысужлы я. өнерлы егитъёсты дышетыны
 ametisse minema ужан интые мыныны
 ametisse astuma v asuma уже пырыны
 ametisse määrama v nimetama удысуже (я. интыуже) (кинэ ке) пуктыны
 ametisse kinnitama удысуже (я. интыуже) юнматыны
 ametist ära v tagasi kutsuma удысужысь (я. интыужысь) отозвать карыны
 ametist vabastama ужысь мозмытыны
 ametist vallandama ужысь куштыны
 ametist lahti laskma ужысь куштыны, мукет уже донгыны
 ametist kõrvaldama v tagandama ужысь поттыны (я. куштыны)
 ametit vahetama ужез воштыны
 ametit maha panema ужез кельтыны, ужез куштыны
 ameteid ühitama ужъёсты огазе карыны
 ta asus hoolega ametisse со сюлмысьтыз (я. мылысь-кыдысь) ужаны
 кутскиз
 isa tuli väsinuna ametist атае ужысьтыз жадьыса бертиз
 ta olevat kusagil kontoris ametis со кытыны ке (я. кыче ке) контораын ужа
 ta on selles ametis teist aastat удысужаз со кыктэти арзэ ини ужа
2. (tegevus, töö) уж, ужан, вырон, тунсыкъяськон
 ahjukütmine v ahjude kütmine on vanaisa igapäevane amet гур эстон - со
 песятайлэн нуналлы быдэ ужез
 mängimine on laste amet шудон - со нылпиослэн ужзы
 kõigile leiti aiatööl amet сад-бакчаын ваньзылы уж сюриз
 kõik olid tööga ametis ваньзы уже выризы
 igäuks oli ametis oma mõtetega котькудиз ас малпанъёсыныз выйемын вал
3. KÕNEK (halb harjumus, kalduvus) (урод) сям, мылкыд карон
 ta ei ole suitsetamise ametit ära õppinud со тамак кыскон сямлы озыы ик өз
 дышы
4. (asutus) ужьюрт, ёзлюкет, департамент, бюро
 hinnaamet дунъёсья департамент
 keeleamet кылья департамент
 liiklusamet движения (я. ветлонья) департамент
 maksuamet вытья департамент, казначейство
 patendiamet патент сётъясь ужьюрт
 perekonnaseisumet граждан состояниая акт гожьясь бюро
 politseiamet полици департамент
 postiamet почта ужьюрт
 pressiamet печатья ужьюрт
 tolliamet вузэскерет (я. таможня) ужьюрт
5. AJ (tsunft) цех
 Bremeni linna puuseppade amet Бремен карысь пу цехъёс
 trükkalite ameti põhikiri печатласьёслэн цехсылэн уставзы
Liitsõnad
ameti+
 ametiasutus ужьюрт
 ametiisik должостной (я. официальной) мурт

ametikoht <+k'oht koha k'ohta k'ohta, k'ohta[de k'ohta[sid_&_k'oht/i s]>
 интыуж, удысуж, ужан инты
 vastutav ametikoht кылкутытйсь интыуж

koosseisuline ametikoht штатной ужан инты
juhtiv ametikoht кивалтйсь интыуж
kõrgel ametikohal вылий интыужын
ametikohalt vabastamine ужан интыысь мозмытон
ametikohale ennistamine ужан интыяз выльысь берыктон (я. пунктон)
ametikohalt tagandamine жуысь куштыны
ametikohal olema ужан интыын луыны
ametikohale määrama ужан интые пуктыны
ametikohalt vabastama ужан интыысь мозмытыны
konkurss professori ametikoha täitmiseks профессорлэн интыяз конкурс
ялон

ametiühing <+ühing ühingu ühingu[t -, ühingu[te ühingu[id s> профсоюз,
удысужья огазеяськон
tervishoiutöötajate ametiühing эмтодос удысын ужасьёслэн огазеяськонзы
sidetöötajate ametiühing герзась (я. связь) удысын ужасьёслэн
огазеяськонзы
ametiühingu liige профсоюзлэн ёзчиез
ametiühingu koosolek профсоюзлэн кенешсы
ametiühingu kohalik komitee профсоюзлэн интыысь комитетэз

ametlik <ametl'ik ametliku ametl'ikku ametl'ikku, ametlik/e_&_ametl'ikku[de
ametl'ikk/e_&_ametl'ikku[sid adj>
1. (*kinnitatud korrale vastav, ametiasjus toimuv, jahedalt asjalik, reserveeritud*) нимлыко, официальной
ametlik väljaanne нимлыко издание
ametlik teadaanne нимлыко ивор-тодэт
ametlik tseremoonia официальной церемони(я)
ametlik nõudmine нимлыко курон
ametlik tunnustus нимлыко луон, сйё-дано луон
ametlik luba официально лезён (я. разрешение)
ametlik ettekirjutis официальной предписание
ametlik otsus нимлыко пунктэс, официальной решение
ametlik lahtiütlemine v loobumine нимлыко куштйськон, официальной
отказ
ametlikud isikud нимлыко муртъёс
ametlik maailmameister дуннеысь нимлыко чемпионэз
väitekirja ametlikud oponendid диссертацилэн нимлыко оппонентъёсыз
firma ametlik esindaja фирмалэн нимлыко представителез
tööpäeva ametlik algus ужан нуналлэн официальной кутсконэз
dollari ametlik kurss долларлэн нимлыко курсэз
ametlikest allikatest saadud andmed официальной источникъёсысь басьтэм
сведениос
ametlikel andmetel нимлко даннойёсья
ametlik paber официальной кагаз
koosoleku ametlik osa кенешлэн нимлыко люкетэз
ametlikud dokumendid нимлыко ужкагазьёс
presidendi ametlik visiit азьмуртлэн официальной визитэз
alluvatega ametlikul toonil gääkima подчинённойёсын нимлыко куараен
вераськыны
sugulaste suhted olid ametlikud чыжы-выжыос вискысь кусыпъёс
нимлыкось вал

2. KÕNEK (*tubli, kõva, korralik*) *зеч-зеч, тупен-тупен, шөдскымон ВЕР.К.*
koer sai ametliku nahatäie *пуньез зеч-зеч жугиллям*
ta nuttis päris ametliku peatäie *со зар-зар ик бөрдиз*

ametnik <ametr'n'ik ametrniku ametr'ikku ametr'ikku,
ametnik/e_&_ametr'ikku[de ametr'ikk/e_&_ametr'ikku[sid s> *ужась,*
служащей,
kantseleiametnik *канцеляриын ужась*
kontoriametnik *контораын ужась*
pangaametnik *банкын ужась*
tolliametnik *вузэскеретын ужась*

ammendama <ammenda[ma ammenda[da ammenda[b ammenda[tud v>
(пумозяз) *быдтыны (я. вуттыны), пумозяз учкыны*
kõik varud on ammendatud *вань азьпала азелы дасямъёс пумозяз быдтэмын*
sportlane on oma jõuvarud ammendanud *спортсмен вань кужымзэ быдтйз*
tehas on oma sisemised reservid ammendanud *завод вань пуш резервьёссэ*
быдтйз
kõik võimalused pole veel ammendatud *вань луонлыкъёс өвөл на быдтэмын*
päevakord on ammendatud *та нуналысь эскерон ужпумъёс учкемын*
see teema on ammendatud *та тема пумозяз учкемын*
see ülevaade ei suuda ammendada kõiki olulisi küsimusi *та котырак учкем*
вань кулэ луись юанъёсты уг быгаты басьтыны
ammendatud turbasoo *пумозяз быдтэм торф инты*
ammendatud maardla *пумозяз вуттэм руда поттон инты*

ammu <ammu *adv*>; <'ammu *adv*>

1. (*kaiva aja eest*) *вашкала, кемалась*
ammu möödunud ajad *кемалась ортчем дыръёс*
ammu kuuldud viis *кемалась кылэм гур*
vihm on ammu üle *зор кемалась ортчиз*
see juhtus üsna ammu *со кемаласьгес вал ини*
see oli väga v õige ammu *со туж кемалась вал ини*
ma tunnen teda ammu *мон сое кемалась тодйсько ини*
töötan siin juba ammu *мон татын кемалась ужасько ини*
ma ei ole teda ammu näinud *мон сое кемалась ой адзылы ни*
ammu on aeg lahkuda *кемалась кошконо вал ини*
ammu oleks [olnud] aeg *кемалась озьы кулэ вал ини*
kas sa elad ammu Tartus? *тон кемалась-а ини Тартуын улйськод?*
kas sa tulid juba ammu? *тон кемалась вуид-а ни?*
pääsmed olid juba ammu enne kontserti läbi müüdüd *билетьёс кемалась,*
концертлэсь азьло, вузамын ни вал
2. (*liiatigi*) *уката ик, ини кемалась, марзэ веранэз ини, веранэз ик өвөл*
ВЕР.К.
ma pole kunagi sellest mõelnudki, ammu veel rääkinud *мон со сярысь ноку*
но ой малпаськылы, уката ик ой вераськылы
mul ei ole jalgratastki, ammu siis veel autot *мынам велосипедэ но өвөл, мар*
веранэз на машина сярысь
3. (*alles, nüüdsama*) *али гинэ, алигес*
ammu sa tulid ja juba tahad ära minna *али гинэ вуид но, пумен кошкыны*
дыртйськод ини

ammu see oli, kui ema pensionile jäi али гинэ кадъ вал со, куке анае пенсие
ПОТӢЗ

ammuli <ammuli *adv, adj*> (*suu kohta: pärani lahti*) ымеэ усьтыса

suu ammuli ымеэ (паськыт) усьтыса

haigutab, suu ammuli ымзэ паськыт усьтыса вушйылэ

ammuli sui паськыт ымеэ усьтыса

ammuli sui vahtima КӦНЕК жальмаса учкыны, жальманы, куакаосты
ЛЫДӢЯНЫ

tal vajuš hāmmastusest suu ammuli паймыса со киоссэ ик вӧльяз, паймыса
СО ЫМЗЭ ИК УСЬТӢЗ

linnupoegadel nokad ammuli тылобурдопиослэн ымӗӕссы паськыт
УСЬТЭМЫН

ammuli lõugadega jõehobu ымзэ усьтэм бегемот

vāravad olid ammuli капка вариж пась вал

ammuma <'ammu[ma 'ammu[da ammu[b ammu[tud v> бӧксыны (кутскыны)

(скал, ыж с-сь), бурсыны (кутскыны) (ош с-сь); (*hakkama*) бӧксыны
(кутскыны) (скал, ыж с-сь), бурсыны (кутскыны) (ош с-сь)

lehmad ammuvad laudas гидын скальӕс бӧксо

kari ammub lüpsjat скальӕс скал кыскисьӕсты витыса бӧксо

ammune <ammune ammuse ammus[t -, ammus[te ammuse[id *adj*> вашкала,

кемалась

ammused ajad вашкала дырӗӕс

ammused sündmused кемалась ортчем югдурӗӕс

ammune lugu вашкала (я. кемалась) учыр

mu ammune soov мынам кемалась малпанэ

poiste ammune sõprus пияшӗӕслэн кемалась эшъяськонзы

ammuse traditsiooni kohaselt вашкала сямъя

oma ammusest haigusest rääkima кемалась висӕнӗӕс сярысь вераськыны

ammusest ajast [peale] вашкала дырысен (я. дырӗӕсысен)

ammutama <ammuta[ma ammuta[da ammuta[b ammuta[tud v>

1. (*välja tõstma*) омырӗяны; (*tühjaks*) омырӗяса быдтыны; (*korra, veidi*)
омыртыны

kaevust vett ammutama колодчаысь ву омыртыны

lusikaga suppi ammutama швдӕс пуньыен омырӗяса сиыны

ammutasin allikast peoga vett ошмесысь сузен ву омыртыны

ammutage vesi paadist välja пыжысь вуэз омырӗяса быдтэ

ekskavaator ammutab liiva экскаватор луоэз омырӗя

tühjaks ammutatud kaev пумозяз омырӗям колодча

2. PILTL (*endasse koguma*) басьтыны, омырӗяны; шедьтыны, поттыны

teadmisi ammutama тодонӗӕс басьтыны

{*millest*} jõudu ammutama (кытысь ке я. малӕсь ке) кужымӗӕс шедьтыны

ajakirjandusest ammutatud informatsioon газет-журналӗсысь басьтэм

информаци(я)

kirjakeel ammutab murdeist uusi sõnu книга кыл вераськетӗӕсысь выль

кыльӕс шедьтэ

taimed ammutavad mullast vett будосӗӕс музьемысь ву басьто

amortisaator <amortis'aator amortis'aatori amortis'aatori[t -, amortis'aatori[te amortis'aatore[id s> ТЕHN (*tõukeleevendi*) **амортизатор**

amortiseeruma <amortis'eeru[ma amortis'eeru[da amortis'eeru[b amortis'eeru[tud v> (*kuluma*) **амортизироваться кариськыны**

ampull <amp'ull ampulli amp'ulli amp'ulli, amp'ulli[de amp'ulli[sid_&_amp'ull/e s> FARM (*klaastoru*); ANAT (*kupal*) **ампула**
klaasampull **пияла ампула**
mürgiampull **ядэн ампула**

amputeerima <amput'eeri[ma amput'eeri[da amputeeri[b amputeeri[tud v> MED (*elundit kõrvaldama*) **ампутировать карыны, вандыса куштыны**
jalga **пыдэз ампутировать карыны**

analoogiline <analoogiline analoogilise analoogilis[t analoogilis[se, analoogilis[te analoogilis/i adj> (*samataoline, sarnane*) **сыңе (со выллем) ик, тупась, огкадь**
analoogilised nähtused **со выллем ик югдур**
sellega analoogilist juhtumit pole ette tulnud **со выллем учыр ой на вал**
olukord on eelmisega analoogiline **югдур азьвылэныз тупась**

analüüs <anal'üüs analüüsi anal'üüsi anal'üüsi, anal'üüsi[de anal'üüsi[sid_&_anal'üüs/e s> **сэрттон-пертчон, эскерон, анализ**
teaduslik analüüs **тодос эскерон**
põhjalik analüüs **пыр-поч сэрттон-пертчон**
asjalik analüüs **деловой анализ**
võrdlev analüüs **чошатыса эскерон**
psühholoogiline analüüs **психологи анализ**
keemiline analüüs **хими анализ**
grammatiline analüüs **грамматика эскерон**
matemaatiline analüüs **математика анализ**
eneseanalüüs **астэ сэрттон-пертчон**
lauseanalüüs KEEL **веретэз эскерон**
majandusanalüüs, majanduslik analüüs **экономи анализ**
mullaanalüüs **музьемлы анализ лэсьтон**
psühhoanalüüs **психоанализ**
vereanalüüs **вирлы анализ лэсьтон, вирез эскерон**
vigade analüüs **янгышъёсты эскерон**
kirjandusteose analüüs **литературной произведениез эскерон**
[teksti] semantiline analüüs **текстлэсь кылпуштроссэ эскерон**
analüüsi täpsus **анализ лэсьтонлэн точностьез**
analüüsi käik **анализ лэсьтэмлэн мынэмез**
analüüsi tegema **анализ лэсьтыны**
haigel tehti vere ja maomahla analüüs **висисълэн вирезлы но жуш сокезлы анализ лэсьтйзы**

analüüsima <anal'üüsi[ma anal'üüsi[da analüüsi[b analüüsi[tud v> **сэрттыны-пертчыны, эскерон (я. анализ) лэсьтыны, анализировать карыны**
kirjandusteost analüüsima **литературной ужез сэрттыны-пертчыны**
lauset analüüsima KEEL **веретьёсты эскерыны**
töö tulemusi analüüsima **уж йылпумъянъёсты эскерыны**

oma tundeid analüüsima ас шōдонъестэ анализировать карыны
aineid keemiliselt analüüsima веществолы хими анализ лэсьтыны
andmed on põhjalikult analüüsitud даннойёс пыр-поч эскеремын
analüüsiv mõistus аналитической малпаськон сям (я. рад)
inimkõnet analüüsivad aparaadid адами вераськемез эскерись аппарат

ananass <anan'ass ananassi anan'assi anan'assi, anan'assi[de
anan'assi[sid_&_anan'ass/e s> ВОТ (*rohhtaim* Ananas, *selle vili*) ананас (будос
но емыш)

anarhia <an'arhia an'arhia an'arhia[t -, an'arhia[te an'arhia[id s> анархи(я)
täielik anarhia быдэсак анархи(я)
tootmisanarhia МАЖ ТОВАР лэсьтон-поттонысь (я. производстоын)
анархи(я)
liikluses ei saa lubada anarhiat сюрес кузя мынон-ветлонын радтэмлыкез (я.
анархией) лэзьны уг яра

anastama <anasta[ma anasta[da anasta[b anasta[tud v> киултыны, басьтыны,
капыртыны; (*võimu*) киултыны, басьтыны, капыртыны
võõrast territooriumi anastama мурт улосвылэз киултыны
trooni anastama тронэз киултыны
kuningavõimu anastama эксэй тōрлыкез басьтыны

and <'and anni 'andi 'andi, 'andi[de 'andi[sid_&_'and/e s>
1. (*kink, annetus*) кузьым, салам; (*almus*) кураськисьлы (маке) сётон
armuand кураськисьлы сётон
loodusand, looduse and инкуазь кузьымъёс (я. саламъёс)
mereand, mere and зарезь кузьымъёс (я. саламъёс)
ohvriand виро сётон, курбон сётон
vanake võttis anni tänuga vastu пересь мурт тау карыса басьтыз сётэм
кузьымъёсмес
juhuslikest andidest elama дырын-дырын вуйсь сётонъёсын кōтэз тырыны
allikasse visati anniks münte ошмесэ курбон сётыса векчи коньдон
куяллызы
sügisese metsad jagavad ohtralt oma ande сйзьыл нюлэсьёс жалятэк
кузьым-саламъёссэс сёто
2. (*anne, talent, andekus*) быгатонлык, быгатэм
loomupärane and вордскем дырысен сётиськем быгатонлык
kõneand чебер вераськыны быгатэм
muusikaand крезьгур быгатонлыкъёс
rojal on matemaatika peale andi пияшлэн математикая быгатонлыкъёсыз
вань
vennal on eriline and teisi matkida агаелэн (я. вынлэн) мурт адямиосты
пышкылыны аспōртэмлыко быгатонлыкез вань

andekas <'andekas 'andeka 'andeka[t -, 'andeka[te 'andeka[id *adj*> быгатись,
таланто, валась
andekas inimene таланто адями
andekas kunstnik таланто суредась
andekas näitleja таланто (я. шудыны быгатись) артист
andekas laps таланто нылпи
andekas õpilane быгатись дышетскись

andekas teos таланто произведение (я. уж)
ta on vennast andekam со агаезлэсь (я. вынызлэсь) быгатйсьгес
see õpilane on matemaatikas eriti andekas та дышетскись математикаын туж
валась

andeks <'andeks *adv*> прощение, простить карон
andeks andma {*kellele*} (кинэ ке) простить карыны
andeks paluma прощение курыны
andke [mulle] andeks вождэс эн поттэ мыным, монэ простить каре
seekord saad veel andeks та учыре простить каро на

andestama <andesta[ma andesta[da andesta[b andesta[tud *v*]]> простить
карыны, вождэ ваэнтэм вылысь курыны
solvangut andestama кӧтжожез простить карыны
eksimust andestama янгышам понна простить карыны
naine andestas mehele tema nõrkuse кышномурт картэзлэсь ляблкэс
простить кариз
neid kuritegusid ei saa andestada со йыртэмасьёсты простить карыны уг яра
andestage tülitamise pärast сؤلмаськытэме понна вождэс эн вае
andestage, kus siin on lähim apteek? вождэс эн вае, кытын татын матысь
аптека?

andetu <'andetu 'andetu 'andetu[t -, 'andetu[te 'andetu[id *adj*]]> быгатйсьтэм,
таланттэм, валасьтэм
andetu kirjanik таланттэм гождяськись
andetud kunstnikud быгатйсьтэм суредасьёс
film on täiesti andetu кино быгатытэк лэсьтэмын

andma <'and[ma 'and[a anna[b 'an[tud, 'and[is 'and[ke *v*]]>

1. (*ulatama*) сётыны, сётъяны

diplomeid ja aukirju kätte andma диплом но сйё-дано грамотаоз сётыны
lapsele rinda andma нунылы гадез сётыны
anna mulle raamat сёт (я. вай) мыным книгаез
anna käsi, ma aitan su üles сёт (я. вай) кидэ, мон тыныд султыны юртто
tuletikke ei tohi anda laste kätte нылпи киосы шырпуосты уг яра сётъяны
direktor teretas kõiki kätt andes директор ваньзылы кизэ сётъяз
anna poisile süüa сёт пияшлы сиён
anna mulle ka maitsta сёт (я. вай) мыным но шомъяны (я. веръяны)
haigele antakse ravimeid висисьлы эмьюмъёс сётъяло

2. (*loovutama*) сётыны, сётйськыны

jootraha andma чаевойёс сётыны
almust *v* armuandi andma курастькисьлы (я. ёрмисьлы) сётыны
verd andma вир сётыны
oma panust andma ас понондэ поныны (я. сётыны)
võlgu andma пенэмен сётыны
üürile andma арендае сётыны
laenuks andma пунэмен сётыны
alkkäemaksu andma лушкэм коньдон сётыны
nekrutiks andma рекрутэ сётыны
kohtu alla andma судэ сётыны
end saatuse hooleks *v* hoolde andma адзонлэн киосаз сётйськыны
isa annab või viimase hinge tagant атай берпуметйэ сётыны дась

nad andsid oma elu isamaa eest PILTL соос улонзэс атай музейем понна
сѣтйзы
kellele on palju antud, sellelt ka palju nõutakse кинлы трос сѣтйське, солэсь
трос куро
vend on enda jäägitult muusikale andnud агае (я. выны) быдэсак крезьгурлы
сѣтйськиз
andsin talle oma mantli selga мон солы пальтоме дйсяны сѣтй
ma ei annaks selle eest kopikatki мо та понна одйг коньы но ой сѣтысал
anna mulle homseni kümme krooni сѣт (я. вай) мыным чюказеозь дас крона
andsime pakid hoiule котырмес камера хранение сѣтймы
andis oma tütre mulle naiseks со ас нылзэ мыным кышнолы сѣтйзы
poiss anti lastekodusse пичи пиез детдоме сѣтйзы
vaenlase sõdurid andsid end vangi тушмон солдатъес пленэ сѣтй
lapsed anti vanaema hoole alla нылпиосты песянайзылэн сюдэм-вордэм
улсаз сѣтйзы
mis meile homseks õppida anti? мар асьмелы чюказелы сѣтйзы
andsime raamatu trükki книгамес печатланы сѣтйзы
andsin kella parandusse v parandada часме тупатонэ сѣтй
uus tehas anti käiku выль завод ужаны кутскиз
maja antakse ekspluatatsiooni aasta lõpuks коркаез эксплуатацилы арлэн
пумаз сѣтозы
3. (*saada võimaldama, osaks saada laskma*) сѣтыны, кутыны
ulualust andma дугдылон (я. шутэтскон) инты сѣтыны
peavarju andma ватскон инты сѣтыны
õomaja andma изён инты сѣтыны
tööd andma уж сѣтыны
abi andma юрттэт сѣтыны
kannatanule esmaabi andma сөсырмемлы эмтодос юрттэт сѣтыны
armu andma жаляны
teada andma тодытыны, ивортыны, ивор сѣтыны
hirm ei andnud mulle kuskil asu көшкemas мон аслым инты ой шедьтылы
see mõte ei anna mulle ööl ega päeval rahu та малпан уй но, нунал
сюлмаськытэ монэ
töö ei anna mahti kinnogi minna уж киное но мыныны уг сѣты
pisaratele voli andma синкылиослы эрик сѣтыны, бёрдыны кутскыны
mulle anti koosolekul sõna кенешын мыным кыл сѣтйзы
andke õpilasele võimalus end parandada ассэ тупатон понна, дышетскисьлы
луонлык сѣтэ(лэ)
annaks jumal, et kõik hästi läheks Инмар сѣтйз ке, ваньмыз умой луоз
4. (*karistusena, ergutusena osaks saada laskma*) (к-сь жугон я. дышетон
вылысь маке) сѣтыны
poisile vitsa v vitsu andma пичи пияшез ньөраны (я. ньөрэн жугыны)
hobusele piitsa andma валэз сюлоен уल्याны
talle kuluks anda hea nahatäis сое умой-умой ньөрано (я. ньөрэн жугоно)
вал
mitu aastat talle varguse eest anti? көня ар солы лушкаськемез понна
сѣтйзы?
talle anti doktorikraad солы докторья степень сѣтйзы
baleriinile anti rahvakunstniku aunimetus белериналы сйё-дано ним сѣтйзы
pojale anti nimeks Jüri пияшлы Юра ним сѣтйзы
andis gaasi ja kihutas mööda газзэ зйбыса со жог ширтыса ортчиз
5. (*laskma, võimalik olema*) луонлык сѣтыны, луыны, луонозэ лэсьтыны

see asi annab [end] korraldada v seada та ужез тупатоно луоно на
 isaga annab rääkida атаен вераськыны луоно
 tegime kõik, mis teha andis ваньзэ лэсьтймы, мар карыны луэ вал
 pääste, mis päästa annab уте, мае утыны луэ
 kui ilm annab, jätkatakse võistlust куазь тупатскиз ке, нюръяськонъёс
 азьланьскозы
 see sõna ei anna kuidagi riimida та кыллы нокызьы но уг луы рифма
 шедьтыны
 sõrmed ei anna kuidagi kõverduma чиньыосты нокызьы но куасалтыны уг
 луы, чиньыос малы ке уг куасалско
 käed-jalad annavad liikuma суйёс-пыдъёс вырыны сёто
6. (*tekutama, esile kutsuma, rõhjustama*) сётыны, сётьяны
 rõhjust andma муг сётыны
 kõneainet andma вераськонъёслы муг сётыны
 lootust andma оскон сётыны
 starti andma старт сётыны
 see annab alust kahelda талы шуг оскыны
 läbirääkimised ei andnud tulemusi переговоръёс нокыче результат өз сётэ
 vedur annab viilet паровоз сигнал сётэ
 auto annab signaali машина сигнал сётэ
 öösel anti häire уйин тревога сётйзы
7. (*endast eraldades*) :
 padi annab sulgi миндэрысь мамыкьёсыз пото
 kasukas annab karvu пасьлэн (я. шубалэн) гонэз усе
 riie annab värvi дйсь бездэ
8. (*tootma, produtseerima*) сётыны, поттыны, дасяны
 saaki andma ю-нянь сётыны
 lehm annab piima скал йёл сётэ
 lambad annavad villa ыжьёс го сётэ
 elektrijaam hakkas voolu andma электростаници(я) тыл сётыны кутскиз
 uus tehas annab juba toodangut виль завод вуз поттэ ини
 tehnikum annab põllumajandusspetsialiste техникумын гурт возёсья
 өнерчиосты дасяло
9. (*teatavaks tegema, teatama*) сётыны, сётьяны, сётьялляны
 juhtnööre andma косонъёс сётьяны
 õpetusi andma визь-нод сётылыны, дышетылыны
 nõu andma кенеш сётьяны
 [oma] nõusolekut andma соглаш луэмдэ сётыны (я. вераны)
 luba andma лэзьыны
 hinnangut andma дунъет сётыны, дунъяны
 tõotust v vannet andma кыл сётыны
 {kellele} märku andma (кинлы ке) тодмет (я. пус) сётыны
 kujutlust andma (маке с-сь) валатон сётыны
 informatsiooni andma ивортодэт сётыны
 tunnistajad annavad seletusi адзисьёс показаниос сётэ
 sellele küsimusele ei oska ma vastust anda та юанлы мон уг быгатйськы
 ответ сётыны
 vend ei andnud endast tükk aega elumärki агае (я. выны) кема чоже ачиз
 сярысь өз ивортылы (я. ивор өз сётъялля)
 seda sõna pole sõnaraamatus antud та кыл кылсузьетын сётымтэ (я. сётэмын
 өвёл)
 sündmustik on antud mõnel ainsal leheküljel учыр сярысь көнә ке бамын

гинэ сѣтэмын (я. гожтэмын)

ülesandes oli antud kolmnurga alus ja kõrgus ужын треугольниклэн дйнбыз но жуждалаез гинэ сѣтэмын

10. KÕNEK (*lööma, virutama, tulistama*) сѣтыны

lapsele laksu andma нылпилы чабкос сѣтыны

vastu kõrvu andma пельдйняз сѣтыны (я. вуттыны)

võmmu kuklasse andma (кинлэн ке) йыртышказ сѣтыны, (кинлэн ке)

йырбераз салыны

anna talle nii, et teab сѣт (я. шуккы) солы озы, мед тодоз шуыса

ma sulle annan! мон тонэ дышето ай!

vaenlasele anti tuld тушмонэз тылын пумитазы, тушмонэз ыбылыны

кутскизы

11. (*korraldama, pakkuma, õpetama*) сѣтыны, сѣтъяны; (*sooritama, tegema*)

лэсьтыны

eksameid ja arvestusi andma экзаменъёсты но зачѣтъёсты сѣтыны

president andis dinee kõrgete külaliste auks азьмурт сйѣ-дано куноосыз

понна обед сѣтйз

koor andis kontserdi хор концерт сѣтйз

direktor andis dokumendile allkirja директор ужкагаз вылэ гожтйськиз (я.

кизэ нюртйз)

eratunde andma частной урокъёс сѣтъяны

õde annab kuuendas klassis matemaatikat апае (я. сузэре) куатетй классын

математикаез нуэ

12. (*omistama*) висъяны, сѣтйськыны, сѣтэмын луыны

{*millele*} suurt tähtsust andma (малы ке) бадзым саклык висъяны

sõnadele suuremat kaalu andma кылъёслы бадзым саклык висъяны

ei oska sellele kõigele nime anda уг быгатйськы, ваньмызлы ним сѣтыны, уг

быгатйськы ваньзэ валэктыны

välimuse järgi võiks talle anda nelikümmend aastat вылтусызъя солы

нъылдон аръёс пала сѣтыны луэ

üle kolmekümne aasta talle ei annaks солы куамынлэсь ятыр ой сѣтысал

13. (*pingutust, jõudu, vaeva, aega nõudma*) :

nii raske kott, et annab kahe mehega tõsta сыѣе секыт мешок, эсьмаса кык

вргоронъёс но жутыны уг быгато (я. уг вормо)

koorem on raske, vaevalt annab hobusel vedada воз туж секыт, вал сое

мырдэм кыске

puu on nii jäme, et annab kahel mehel ümbert kinni võtta писпу сыѣе

пасыкыт, сое кык пиосмуртъёс но зыгыртыны уг быгато

sellist meistrimeest annab tikutulega otsida сыѣе быгатйсьез нуназе куазен

тылын но уд шедьты

lõpuks ometi, küll andis oodata мырдэм-мырдэм вуиз, лэся

seda reisi annab mul mäletada та ветлэммы кемалы тодын возиськоз

andmed *pl* <anne 'andme anne[t -, 'andme[te 'andme[id s> даннойёс, сведениос

statistilised andmed статистикая даннойёс

täpsed andmed точной даннойёс

salajased andmed лущкес сведениос

agentuurandmed агентъёсын верам сведениос

ankeediandmed анкета даннойёс

arvandmed, arvulised andmed лыдъя (я. цифровой) даннойёс

arvutusandmed расчѣтной даннойёс

katseandmed опыт лэсьтэм даннойёс

kontrollandmed **КОНТРОЛЬ ЛЭСЪТЭМ** даннойёс
lähteandmed **ИСХОДНОЙ** даннойёс
passiandmed **ПАСПОРТ** даннойёс
valeandmed **УМОЙТЭМ** сведениос
ametlikel andmeil v andmetel **НИМЛЫКО** даннойёсья
eluloolised andmed kirjanike kohta **ГОЖЪЯСЪЛЭН** улонэныз герзаськем
сведениос
andmete töötlemine **даннойёсын** ужан
andmeid koguma **сведениос** бичаны (я. люканы)

andmine <'andmine 'andmise 'andmis[t 'andmis[se, 'andmis[te
'andmis/i_&_'andmise[id s> **сётон**

anduma <'andu[ma 'andu[da 'andu[b 'andu[tud v> **сётиськыны, сётыны,**
сйзьыны
kogu hingega anduma **быдэс** лулын сётиськыны
täielikult oma tööle anduma **быдэсак** ужлы сётиськыны
lõbustustele anduma **шудыръяськонъёслы** сётиськыны
kunstile ja muusikale andunud inimene **искусстволы но крезьгурлы ассэ**
сйзем адями
oma unistustele andunud noored **ас** малпаськонъёссылы сётиськем егитьёс
ei tohi anduda nukrusele ja muremõtetele **мозмонлы но мозмыт** мпанъёслы
уг яра сётиськыны
ta andus tugevast kirest haaratuna **со** зырдыт мылкыдызлы сётиськиз

anekdoot <anekd'oot anekdoodi anekd'ooti anekd'ooti, anekd'ooti[de
anekd'ooti[sid_&_anekd'oot/e s> **анекдот, серемес учыр, серемес пичи верос**
vaimukas anekdoot **лэчыт визьмо** анекдот
pikantne anekdoot **мылкыдэз жутись** (я. пикантной) анекдот
kahemõtteline anekdoot **кык пумо** валано анекдот
ropp anekdoot **жоб** анекдот
temast v tema kohta on rohkesti anekdoote **со сярись троггес** серемес пичи
веросьёс

angaar <ang'aar angaari ang'aari ang'aari, ang'aari[de ang'aari[sid_&_ang'aar/e
s> (*lennukikuur*); **КОНЕК** (*kaarhall*) **ангар** (чёмысь аслобетъёсты возён но
тупатон инты)
liidendangaar **жоген** пуктиськись но сэрттиськись ангар

angerjas <angerjas angerja angerja[t -, angerja[te angerja[id s> **угорь** (кый
выллем чорыг)
suitsuangerjas **чынатэм** угорь
marineeritud angerjas **мариновать** карем угорь
angerjana libisema **угорь** сямен гылзыны

angervaks <+v'aks vaksa v'aksa v'aksa, v'aksa[de v'aksa[sid_&_v'aks/u s> **ВОТ**
(*Filipendula*) **тузь; абага, абгитурын, абентурын, бабасыртурын** ВЕР.

angiin <ang'iin angiini ang'iini ang'iini, ang'iini[de ang'iini[sid_&_ang'iin/e s>
MED **ангина, ангинаен** висён
lapsed jäid angiini **нылпиос** ангинаен висыны кутскизы

ankeet <ank'eet ankeedi ank'eeti ank'eeti, ank'eeti[de ank'eeti[sid_&_ank'eet/e s>
(*ringküsitlus, küsimusleht*) анкета, юанъёсын бумага
kirjalik ankeet **гожтоно анкета**
põhjalik ankeet **пыр-поч анкета**
sotsioloogiline ankeet **социологи анкета**
lugejaankeet **лыдзись(кись)лэн анкетаез**
ankeedi põhjal **анетая, анкета былэ пыкиськыса**
ankeeti korraldama **юалляськон ортчтыны**
ankeeti koostama **анкета лэсьтыны**
ankeeti täitma **анкетаез заполнить карыны**

ankur¹ <'ankur 'ankru 'ankru[t -, 'ankru[te 'ankru[id s>

1. (*väheldane vaadikujuline puunõu*) **пичи бекче**
veiniankur **вина бекче**
õlleankur **сур бекче**
2. (*vana mahuihik 30-40 l*) **бекче (вашкала объём мертэт 30-40л)**
kaks ankrut õlut **кык бекче сур**

ankur² <'ankur 'ankru 'ankru[t -, 'ankru[te 'ankru[id s> MER, EL **якорь**

ankrut heitma **ягоре султыны (я. дугдыны)**
ankrusse heitma v jääma PILT **ягоре султыны (я. дугдыны)**
ankrus olema v seisma **якорьын сылыны**
ankrut sisse v alla laskma **якорез куштыны, якорез лэзьыса сылыны**
ankrut hiivama **якорез жутыны**

anne <anne 'ande anne[t -, anne[te 'ande[id s>

1. (*andekus, võimekus, talent*) **быгатонлык, талант, дар**
kirjanduslik anne **литературая быгатонлык**
harukordne anne **шерос быгатонлык**
sünnipärane anne **вордскем дырысен кылдэм талант**
loomupärane anne **инкуазен сётэм быгатонлык**
kunstianne **суредасьлэн талантэз**
luuleanne **кылбурет быгатонлык**
muusikaanne **крезьгурья талант**
näitlejaanne **артистлэн быгатонлыкез**
vaimuanne **йырвизь быгатонлык**
tal oli eriline anne kõigiga tülli minna **со ваньмыныз даллашыны быгатэ**
lapse anded avaldusid varakult **налпилэн быгатонлыкъёсыз туз вазен шөдйськызы**
2. (*silmapaistvalt andekas inimene*) **талант**
maailmakirjanduse suured anded **быдэс дуннелы тодмоесь литературая бадзым талантъёс**
särvavid andeid on vähe **яркытэсь талантъёс ожит**
3. (*osa, vihik*) **выпуск, поттэм, поттон**
aastaraamatu kümme annet **арлы быдэ потйсь книгалэн дасэтй выпускез**
romaan ilmus annetena **роман трос выпускъёсын потылйз**

annetama <anneta[ma anneta[da anneta[b anneta[tud v> **кузьманы, кузьым**

сётыны
oma maalikogu muuseumile annetama **суредъёсын коллекциез музейлы**
кузьманы
{*mille heaks*} raha annetama **(маке понна) коньдон кузьманы**

annetus <annetus annetuse annetus[t annetus[se, annetus[te annetus/i s> юрттэт салам (я. кузьым), сѣтэм, сѣтон
rahalised annetused коньдоно юрттэт кузьым
annetusi koguma юрттэт кузьым бачаны (я. люканы)
annetusi vastu võtma юрттэт саламъёсты басьтыны (я. октыны)
muuseumi kogud täienesid eraisikute annetustest музейлэн бичамъёсыз муртъёслэн кузьымъёсынызы тырмизы

annulleerima <annull'eeri[ma annull'eeri[da annulleeri[b annulleeri[tud v> аннулировать карыны, быдтыны, воштыны, зэмтэмен лыдъяны
lepingut annulleerima огкылэз аннулировать карыны
tšekki annulleerima чекез быдтыны
mängu tulemus annulleeriti шудонлэсь йылпумъяськемзэ зэмтэмен лыдъяны

annus <annus annuse annus[t -, annus[te annuse[id s>

1. (*doos*) доза

surmav annus виыны быгатйсь доза

lisaannus ватсам доза

mürgiannus ядэн доза

ravimi ühekordne annus огполлы эмъюм доза

suurtes annustes бадзым дозаосын

haige võttis sisse suure annuse unerohu висись бадзым дозаен изьытйсь эмъюм сиём

2. (*portsjon*) порци(я)

leivaannus нянь порци(я)

söödaannus сиён сѣтон порци(я)

kahekordne annus liha кык порци(я) сйль

anonüümne <anon'üümne anon'üümse anon'üümse[t -, anon'üümse[te

anon'üümse[id *adj*> (*nimetu*) анонимной, нимтэм

anonüümne luuletus нимтэм кылбур

anonüümne kiri анонимной гожтэт

anonüümsed autorid анонимной авторъёс

rahvaluule on anonüümne калык фольклорлэн авторез өвёл

anonüümseks jääma анонимной кылыны

ansambel <ans'ambel ans'ambli ans'ambli[t -, ans'ambli[te ans'amble[id s>

(*tervikkogu*) ансамбль (пöртэм валатоно)

arhitektuuriansambel архитектурной ансамбль

džässansambel джаз ансамбль

estraadiansambel эстрадной ансамбль

folkansambel фольклор ансамбль

instrumentaalansambel инструментальной ансамбль

keelpilliansambel струнной ансамбль

meesansambel пиосмурт ансамбль

memoriaalansambel мемориальной ансамбль

rahvatantsuansambel калык эктонъя ансамбль

vokaalansambel вокальной ансамбль

kitarristide ansambel гитараен шудйсьёслэн ансамбльзы

ansambli saatel laulma ансамбль шудэмья кырзаны

ansambliis laulma ансамбльын кырзаны

antenn <ant'enn antenni ant'enni ant'enni, ant'enni[de ant'enni[sid_&_ant'enn/e s]>

1. ТЕHN **антенна**

tele[visiooni]antenn телевизорлы антенна

toaantenn комната антенна

antenni paigaldama антенна пуктыны

antenni maandama антеннаез заземлить карыны

2. ZOOL (*tundel*) щупалец (шбдон орган)

antibiootikum <+biootikum biootikumi biootikumi biootikumi, biootikumi[de biootikum/e s> FARM (*mikroobivastane aine*) **антибиотик**
antibiootikumidega ravimine **антибиотикъёсын эмъяськыны**

antiikne <ant'iikne ant'iikse ant'iikse[t -, ant'iikse[te ant'iikse[id *adj*]

1. (*antiikaegne*) **античной**

antiikne tempel **античной храм**

antiiksed skulptuurid **античной скульптураос**

2. (*vanaaegne*) **вашкала, вуж**

ta armastab antiikset mööblit **солы вашкала (я. вуж) арбериос кельшо**

Liitsõnad

antiik+

antiikaeg **антик вакыт (я. даур)**

antikvariaat <antikvari'aat antikvariaadi antikvari'aati antikvari'aati, antikvari'aati[de antikvari'aati[sid_&_antikvari'aat/e s> (*antiikesemete v vanaraamatukauplus*) **антикварной магазин (вуж арбериосты но книгаосты вузанья магазин)**

antipaadne <antip'aadne antip'aatse antip'aatse[t -, antip'aatse[te antip'aatse[id *adj*]]> **кельшисьтэм, кётвеськантэм, синмаськонтэм**
äärmiselt antipaadne inimene **туж кётвеськантэм адями**
ta on mulle antipaadne **со мыным туж кельшисьтэм**

antoloogia <antol'oogia antol'oogia antol'oogia[t -, antol'oogia[te antol'oogia[id s> KIRJ **антологи(я) (пöртмэ авторьёслэн ужъёссы, чёмгес кылбур бичетьёс)**

antiikirjanduse antoloogia **антик литературая антологи(я)**

eesti luule antoloogia **эстон кылбурет удысья антологи(я)**

anum <anum anuma anuma[t -, anuma[te anuma[id s> **тусьты-пуньы, посуда, сосуд**

tühi anum **буш тусьты-пуньы**

klaasanum, klaasist anum **паяла посуда**

mõõteanum **мертан сосуд**

riimaanum **йöл возён посуда**

puuanum, puust anum **пу посуда**

savianum, savist anum **гörd сюй посуда**

veeanum **ву возён посуда**

anum on vett täis **посуда вуэн тырмытэмын**

anuma <anu[ma anu[da anu[b anu[tud v> (*härdalt paluma*) **сюлворыны, сюлворса курыны, тэльмырыны**

andeksandmist anuma простить мед кароз шуыса сюлворыны
halastust anuma жалян сярысь сюлворыны
ta anus mind jääma со мед кылём шуыса сюлворыса куриз
anun isa nimel атай нимын сюлворисько
anuv pilk сюлворись учкем
anuväl häälel тэльмырись куараен

aparaat <apar'aat aparaadi apar'aati apar'aati, apar'aati[de
apar'aati[sid_&_apar'aat/e s>

1. (*seade*) аппарат, прибор, устройство
keerukas aparaat шуг (я. сложной) аппарат
lennuaparaat лобан аппарат
lüpsiaparaat скал кыскон аппарат
mõõteaparaat (мае ке) мертан прибор
paljundusaparaat ксерокопировальной аппарат
telefoniparaat телефон аппарат
uut aparaati konstrueerima выль аппарат кылдытыны (я. конструировать
карыны)
aparaati katsetama аппаратэз эскерыны (я. уж вылын утчаны)
aparaat läks rikki аппарат сөриськиз (я. тйяськиз)
2. ANAT (*organismi elundkond*) аппарат
hingamisaparaat шокан аппарат
hääleaparaat куара аппарат
3. (*asutus, selle töötajad*) аппарат (кылдытэт но отын ужасьёс)
administratiivaparaat, haldusaparaat административ аппарат
juhtimisaparaat кивалтон аппарат
kohtuaparaat суд аппарат
politseiaparaat полици аппарат
riigiaparaat кун аппарат

apelsin <apelsin apelsini apelsini apelsini, apelsini[de apelsin/e s> (*apelsinipuu
vili*) апельсин (емыш)
mahlakas apelsin жалем апельсин

aplaus <apl'aus aplausi apl'ausi apl'ausi, apl'ausi[de apl'ausi[sid_&_apl'aus/e s>
кичабон

tugev aplaus кужмо кичабкон
kestev aplaus кема кыстйськись кичабон
tormiline aplaus кужмо кичабон
publiku aplaus учкисьёслэн кичабонзы
aplausiga tervitama кичабонэн пумитаны
näitleja võeti aplausiga vastu артистэз кичабонэн пумитазы

aplikatsioon <aplikatsi'oon aplikatsiooni aplikatsi'ooni aplikatsi'ooni,
aplikatsi'ooni[de aplikatsi'ooni[sid_&_aplikatsi'oon/e s> TEKST, KUNST
(*pinnakaunistus*) аппликация
aplikatsioone peale õmblema вылаз аппликаци вурыны
aplikatsioone peale kleerima аппликаци лякыны

aplodeerima <aplod'eeri[ma aplod'eeri[da aplodeeri[b aplodeeri[tud v> киез
чабыны
näitlejale aplodeerima артислы киез чабыны

{*kelle*} kõnele v kõne peale aplodeerima (кинлэн) вераськемезлы киез чабыны

apostel <ap'ostel ap'ostli ap'ostli[t -, ap'ostli[te ap'ostle[id s> RELIG (*Kristuse jäinger*); PILTL (*mingi idee, õpetuse fanaatiline kuulutaja, levitaja*) **АПОСТОЛ**

appi <'appi *interj, adv*>

1. *interj* **юрттэ** (юрттэт курыса вазёнкыл)

appi! põleb! **юрттэ!** тылпу!

2. *adv* **юрттэ** (юрттэт курыса вазёнкыл)

appi hüüdma **юрттэт курыса кезяськыны** (я. öтыны)

appi kutsuma **юрттэт курыны**

appi tulema **юрттыны лыктыны** (я. вуыны)

appi minema **юрттыны мыныны**

appi kiirustama v ruttama **юрттыны (мыныны) дыртыны**

tuleb kavalus appi võtta **поськонэз уже кутано луоз**

aprikoos <aprik'oos aprikoosi aprik'oosi aprik'oosi, aprik'oosi[de aprik'oosi[sid_&_aprik'oos/e s> (*vili*) **абрикос (емыш)**
kuivatatud aprikoosid **куасьтэм абрикосьёс**

apriill <apr'ill aprilli apr'illi apr'illi, apr'illi[de apr'illi[sid_&_apr'ill/e s> **ОШТОЛЭЗЬ**
(я. апрель)

jahe aprill **кезыт** (я. юзмыт) **оштолэзь**

tuuline aprill **төло оштолэзь**

esimene aprill **нырысетй оштолэзь**

aprilli algul **оштолэзьлэн кутсконаз**

aprilli lõpul **оштолэзьлэн пумаз**

kolmandal aprillil **куинетй оштолэзе**

ta sündis aprillis **со оштолэзе вордйськыз**

töö tuleb ära anda kahekümnendaks aprilliks **ужез кызетй оштолэзёзь сётыны кулэ**

apteek <'apt'eek 'apteegi 'apt'eeki 'apt'eeki, 'apt'eeki[de 'apt'eeki[sid_&_'apt'eek/e s>

1. (*asutus*) **аптека** (ачиз юртэз)

valveapteek **дежурной аптека**

veterinaarapteek **ветеринар аптека**

väliapteek **бусы аптека** (кытын ке ужаку съöre ветлйсь маке)

apteegist ravimeid ostma **аптекаысь эмьюмьёс басьтыны**

2. (*kogum ravimeid*) **аптечка (эмьюсын)**

individuaalne apteek **асьем аптечка**

koduapteek **гуртысь аптечка**

matkaapteek, reisiapteek **сюрес (вылэ кутйськись) аптечка**

taskuapteek **асьем аптечка**

apteeker <'apt'eeker 'apt'eekri 'apt'eekri[t -, 'apt'eekri[te 'apt'eekre[id s> **аптекарь**

araablane <ar'aablane ar'aablase ar'aablas[t ar'aablas[se, ar'aablas[te ar'aablas/i_&_ar'aablase[id s> **араб**

arbuus <arb'uus arbuusi arb'uusi arb'uusi, arb'uusi[de arb'uusi[sid_&_arb'uus/e s> БОТ (*rohhtaim kõrvitsaliste sugukonnast Citrullus, vili*) арбуз (будос но емыш)
mahlaka lihaga arbuusid жалем пушо арбуз

areen <ar'een areeni ar'eeni ar'eeni, ar'eeni[de ar'eeni[sid_&_ar'een/e s> арена (пöртэм валатонэн)
ajalooareen истори арена
tsirkuseareen циркысь арена
poliitilise võitluse areen политика нюръяськонъёсын арена
maailma areenile ilmuma быдэс дуннеысь аренае потыны
avaliku elu areenilt lahkuma мерлыко аренаысь кошкыны
meie sportlaste edu rahvusvahelisel areenil асьме спортсменъёсмылэн калыккуспо аренаын азинскемзы

arendama <arenda[ma arenda[da arenda[b arenda[tud v> азинтыны, будэтыны, паськытатыны, юнматыны
tööstust arendama промышленностез азинтыны
rahvuskultuuri arendama йöскалык культураез азинтыны
vaataja maitset arendama учкисьлэсь валанзэ паськытатыны
lapses mõtlemist arendama нылпилэсь малпаськонзэ азинтыны
kiirust arendama жоглыкез будэтыны
{kelle} mõtet edasi arendama (кинлэсь ке) малпамзэ азинтыны (я. вöлмытыны)
noortes tuleb arendada kohusetunnet егитьёс пöлын долг сярысь валанзэ юнматыны
sport arendab lihaseid спортэн вырон сйль-вирез юнматэ
muusika ja teater arendavad inimest крезьгер но театр адямиез азинто
arendati kultuurisidemeid teiste riikidega кунъёс куспын культураая кусыпьёсты паськытатйзы

arendamine <arendamine arendamise arendamis[t arendamis[se, arendamis[te arendamis/i s> азинтон

arenema <arene[ma arene[da arene[b arene[tud v> азинскыны, вöлскыны, юнматскыны
teadus ja tehnika arenevad tormiliselt тодос но техника туж жог азинско
laps areneb iga päevaga нуналлы быдэ налпи азинске
sündmused arenesid hoogsalt югдуръёс туж жог азинско
romaani sündmustik areneb kodusõja aastatel романлэн дейстивез вöлскыны кутске граждан ож дырысен
selle probleemi ümber arenes äge vaidlus со шуг-секыт котырын лэчыт ченгешон вöлскиз
kuidas asjad arenevad? кызьы ужъёсыд азыланько?
kaugele arenenud haigus кыдёке вöлке висён
harmooniliselt arenenud inimene гармонически азинскем адями

areng <areng arengu arengu[t -, arengu[te arengu[id s> (*arenemine, arenemistase, arenemistulemus*) азинскем, азинскон, юнмам, юнман
tööstuse areng промышленностьлэн азинскемез
tootlike jõudude areng производительной кыжымъёслэн азинскемзы
teaduse tormiline areng тодослэн туж жог азинскемез

lapse füüsiline areng **нылпилэн физически юнмамеэ**
õpilase arengu kohased harjutused **дышетскисълэн азинскемезлы тупасесь**
ужъёс
jälgime hoolega sündmuste arengut **ми пыр-поч чакласьком югдурэсб**
азинскемээ
peategelane on antud v peategelast on näidatud arengus **валтйсь геройлэсь**
азинскемээ возьматэмын

arengumaa <+m'aa m'aa m'aa[d -, m'aa[de_&_maa[de m'aa[sid_&_m'a[id s>
азинскись кун (я. музейм)
Aasia ja Aafrika arengumaad **Азиысь но Африкаысь азинскись кунъёс (я.**
музеймъёс)

arest <ar'est aresti ar'esti ar'esti, ar'esti[de ar'esti[sid_&_ar'est/e s> (*vahistus, lühiajaline vahi all pidamine*); JUR (*vara keelu alla panek*) **пытсэтан, арест,**
пуктон
vali arest **строгой арест**
kümneõpäevane arest **дас уй-нуналлы пытсэтан**
koduarest **гуртэ пытсэтан**
aresti panema **пытсэтаны, пытсэт съёры пуктыны**
arestis istuma **пытсэт съёрын пукыны**
arestist vabanema **пытсэтанысь мозмыны**
aresti alla panemine **арест наложить карыны**
aresti alla kuuluv **арест улэ сюрись**
varale pandi arest, vara pandi aresti alla **ваньбурез арестовать каризы**

aretama <areta[ma areta[da areta[b areta[tud v> **поттыны**
uusi taliviljasorte aretama **выль узым сортъёс поттыны**
on aretatud uus kartulisort **выль картошка сорт поттэмын**
hobusekasvanduses aretati uus tõug **вал вордон фермаын выль выжы**
ПОТТЭМЫН

arg <'arg ara 'arga 'arga, 'arga[de 'arga[sid_&_'arg/u adj, s>
1. adj **кышкась, көберась, курдась, ляб**
arg inimene **кышкась адями**
arg pilk **курдаса учкем**
arg loomake **курдась пичи пöйшур**
aral häälel v ara häälega rääkima **көберась куараен вераськыны**
arg nagu jänes **лудкеч кадь кышкась**
arg tuluke **ляб тыл**
esimesed arad rohulibled **нырысетйосыз ляб ожо потэмъёс (я. удъёс)**
{*kelle-mille ees*} araks lööma (кин ке я. маке азын) **курдась (я. көберась)**
луыны
2. s **кышкась, көберась, курдась, ляб**
ta pole argade killast **со курдасьёс пöлысь öвöл**
argadele tuleb julgust sisendada **курдасьёсты юнматыны кулэ**

argipäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s>
(*tööpäev, elu argine külg*) **ужан нуналъёс**
kõige tavalisem argipäev **тужгес но огшоры ужан нунал**
hall argipäev **огшоры ужан нуналъёс**
argipäevadel **ужан нуналъёс дырря**

arglik <'argl'ik 'argliku 'argl'ikku 'argl'ikku, 'arglik/e_&_'argl'ikku[de 'argl'ikk/e_&_'argl'ikku[sid *adj*]> кышкась, көберась, курдась, ляб
arglik laps кышкась нылпи
arglik noormees курдась егит пи
arglikud sammud көберась вамышьёс
arglik koputus uksele өсэ курдаса йыгаськон
arglik loomake курдась пöйшур
arglik iseloom көберась сям
arglik sosin көберась шыпыртэм
arglik naeratus көбераса мынектон (я. серектон)
kevade esimesed arglikud tundemärgid тулыслэн нырысетй лябесь пусьёсыз

argpüks <+p'üks püksi p'üksi p'üksi, p'üks[te_&_p'üksi[de p'üksi[sid_&_p'üks/e s]> HLV кышкась, курдась
vilets argpüks мискинъ кышкась
ta käitus kui viimane argpüks ассэ со возиз берпуметй кышкась сямен

argument <argum'ent argumendi argum'enti argum'enti, argum'enti[de argum'enti[sid_&_argum'ent/e s]> (*põhjend*); MAT (*sõltumatu muutuja*)
аргумент
kaalukas argument оскымон аргумент
veenev argument оскымон аргумент
peamised argumendid основной аргументьёс
kontrollitud argumendid эскерем-яаклам аргументьёс
mõjuvad argumendid ужась аргументьёс
rabavad argumendid паймымонэсь аргументьёс
pooltargument аргумент (маке я. кин ке) пала
valeargument алдась (я пöясь) аргумент
vastuargument пумит аргумент
väärargument алдась (я. пöясь) аргумент
argumendi veenvus аргументлэн оскымон луэмез
uus olulisi argumente tooma v esitama выль существенной аргументьёсты
чектыны (я. поттыны)
argumente kummutama аргументьёсты опровергнуть карыны

arheoloogia <arheol'oogia arheol'oogia arheol'oogia[t -, arheol'oogia[te arheol'oogia[id s]> археологи(я)
allveearheoloogia ву ул археологи(я)

arhiiv <arh'iiv arhiivi arh'iivi arh'iivi, arh'iivi[de arh'iivi[sid_&_arh'iiv/e s]> (*asutus, säilitatavate dokumentide kogu*) архив
instituudi arhiiv институтысь архив
Puškini arhiiv Пушкинлэн архивез
heliarhiiv звукозаписьёсын архив
keskarhiiv шор архив
rahvaluulearhiiv фольклорья архив
riigiarhiiv кун архив
dokumendid on arhiivi antud ужкагазьёс архиве сётэмын
dokumente säilitatakse arhiivis ужкагазьёс архивын утисько

arhitekt <arhit'ekt arhitekti arhit'ekti arhit'ekti, arhit'ekti[de arhit'ekti[sid_&_arhit'ekt/e s]> архитектор

juhtiv arhitekt валтйсь архитектор
aiandusarhitekt сад-бакчая архитектор
maastikuarhitekt сузьем выл архитектор
peaarhitekt валтйсь архитектор
sisearhitekt корка пушья архитектор

arhitektuur <arhitekt'uur arhitektuuri arhitekt'uuri arhitekt'uuri, arhitekt'uuri[de arhitekt'uuri[sid_&_arhitekt'uur/e s> архитектура
vanaaegne arhitektuur вашкала архитектура
nüüdisarhitektuur туалла архитектура
puuarhitektuur пу архитектура, зодчество

arm¹ <'arm armi 'armi 'armi, 'armi[de 'armi[sid_&_'arm/e s> вурьыс
sügav arm мур вурьыс
lai arm паськыт вурьыс
mõõgaarm сабл вурьыс
operatsiooniarm вандылэм бере кылем вурьыс
põletusarm сутскем вурьыс
rõugearm чача
mul on põsel arm мынам бамам вурьысэз вань
armidest moonutatud nägu вурьысо бам
rõuged jätsid armid näkku чачалэсь ымныраз вурьысьёс кылизы

arm² <'arm armu 'armu 'armu, 'armu[de 'armu[sid_&_'arm/e s>

1. (*armulikkus, soosing, armuandmine*) жалян, жалям, милость; (*halastus*)

жалян, жалям, пощада

armu poolest жаляса

armu pärast majja võetud vaeslaps жаляса (я.жаль потыса) корка басьтэм мумытэм-айытэм кылем нылпи

kelle armule sa loodad? кинлэн жалянэзлы тон оскиськод?

ülemuste armust teda tööl peetakse кивалтйсьлэн жаляменыз сое ужын возё

[kunstnik] jumala armust Инмарен сётэм суредаськись

armu paluma {*kellelt*} (кинэ) жаляны курыны

armu andma {*kellele*} (кинэ) жаляны

ära oota vaenlaselt armu тушмонлэсь жалямзэ эн витыы

ei andnud armu endale ega teistele со ассэ но, мукетъёссэ но уг жаля

päike kõrvetab armuta шунды жалятэк пыже

2. (*armastus, armastatu*) яратон; яратонэ

esimene arm нырысетй яратон

vana arm вуж я. кемалась яратон

emaarm анай яратон

salaarm лушкем яратон

vennaarm вынлыко яратон

mu isamaa on minu arm мынам атай музьеме - мынам яратонэ

kas mäletad, mu arm? тодад вайиськод на-а, яратонэ?

3. KÕNEK (*imestust, üllatust, ehmatust väljendavates hüüatustes*) остэ я. остэ таеване arm, kui kaua see veel kestab! остэ Инмаре, кема-а та кыстйськоз на!

arm ja heldus, mis see kõik tähendab! остэ Инмаре, мар та таёе меда!

Liitsõnad

armu+

armuasjad яратон ужъёс

armuavaldus яратэмеэ возъматон
armuigatsus яратонлэсь мӧзмон
armujook синмаськытйсь юон
armukirg яратон дарт
armunool PИLTL яратонлэн ньӧлэз
armupiin яратыса курадзон
armuromaan яратон роман
armuvalu яратыса висён

armas <armas 'armsa armas[t_&_'armsa[t -, 'armsa[te 'armsa[id *adj, s*>

- adj (armastatud, kallis)* яратоно, дуно, гажано
armas ema яратоно анай
armas kodu яратоно дор
meie armas kodumaa яратоно вордскем шаермы
minu kõige armsam õde мынам самой яратоно сузэре
minu armsaim raamat мынам самой яратоно книгае
minu armsaim tegevus мынам самой яратоно уже
armas sõber! дуно (я. яратоно) эше!
armsad kuulajad! гажано кылзйсьёс
- adj (kena, meeldiv)* кельшымон, кельшлы, ярамон; (*lahke, armastusväärne*) дуно, мусо, умой
armas nägu мусо (я. кельшлы) ымныр
küll teil on armsad lapsed кыче мусоесь тйляд нылпиосты
väga armas, et tulite туж умой, лыктйды шуыса
olge nii armsad ja tehke see ära кариське зеч но лэсьтэ сое
- s (armastatu, kallim)* яратонэ, гажанэ, мусое
ütle, armas, millal me jälle näeme? вера, мусое, ку выльысь адзйськом?
tere, mu armsad! зечбуресь, мынам яратоноосы

armastama <armasta[ma armasta[da armasta[b armasta[tud *v*>

- яратыны, кельшыны
lapsi armastama нылпиосты яратыны
oma emakeelt armastama ас анай кылдэ яратыны
muusikat armastama крезьгурез яратыны
vaikust armastama чуслыкез яратыны
korda armastama радлыкез яратыны
nad armastavad teineteist kirglikult соос ог-огзэс юн ярато
lapsed armastavad magusat нылпиослы ческыт макеос кельшо, нылпиос
ческытэз ярато
mänd armastab liivast maad пужымлы луо музейем кельше
armastan laulda ja tantsida мыным кырзаны но эктыны кельше, мон
кырзаны но эктыны яратйсько
hellalt armastav ema эркеясь анай
meie armastatud õpetaja милям яратоно (я. мусо) дышетйсьмы
- KÕNEK (*armatsema*) мусосяськыны, нунысяськыны

armastus <armastus armastuse armastus[t armastus[se, armastus[te armastus/i
s>

- яратон, яратэм
platooniline armastus платонической яратон
vastastikune armastus ог-огдэ яратон
meeleline armastus синмаськыса яратон

suur ja sügav armastus бадзым но мур яратон
 tõeline ja puhas armastus зэм но чылкыт яратон
 hell v õrn armastus ненег яратон
 kirglik armastus зырдыт яратон
 õnnetu armastus шудтэм яратон
 vastamata armastus вазиськымтэ яратон
 esimene armastus нырысетй яратон
 eluarmastus улонэз яратон
 emaarmastus анаез яратон
 isamaa-armastus атай музъемез яратон
 kodumaa-armastus водскем шаерез яратон
 korraarmastus радлыкес яратон
 lapsearmastus нылпи яратон
 lastearmastus нылпиосты яратон
 lauluarmastus кырзаны яратон
 loodusearmastus инкуазез яратон
 muusikaarmastus крезьгерез яратон
 noorusarmastus егит дыр яратон
 salaarmastus лушкем яратон
 tööarmastus ужез яратон
 vastuarmastus вазиськись яратон
 vennaarmastus вынлыко яратон
 armastus teatri vastu театрез яратон
 armastus esimesest silmapilgust нырысь-валысь учыса яратон
 {kelle} armastuse vili (кинлэн ке) яратонэзлэн емышез
 armastust avaldama яратэмдэ вераны
 {kelle} armastust võitma яратон понна нюръяськыны
 nad abiellusid armastusest соос яратыса кузпальясъкызы
 ta tegi seda armastusest asja vastu со ужез яратыса озы лэсьтйз
 armastus tärkab ja kustub яратон сайка но кысэ
 2. KÕNEK (*armastatu*) яратонэ, мусое, гажанэ
 see poiss on minu õe uus armastus та пияш - апаелэн (я. сузэрелэн) виль
 яратонэз

Liitsõnad

armastus+

armastuskiri яратон гожтэт, яратон сярысь гожтэт
 armastusromaan яратон сярысь роман

armastusväärne <+v'äärne v'äärse v'äärse[t -, v'äärse[te v'äärse[id *adj*>

1. (*sõbralik*) эшлыко, лякыт

perenaine oli väga armastusväärne кузё кышно туж лякыт вал
 olge nii armastusväärne! зеч кариське, пожалуйста

2. (*meeldiv, sümpaatne*) мусо, кельшись, ярась
 armastusväärne tüdruk мусо нылаш

armatsema <armatse[ma armatse[da armatse[b armatse[tud v> мусояськыны,
 нуныяськыны

armee <arm'ee arm'ee arm'ee[d -, arm'ee[de arm'ee[sid_&_arm'e[id s> (*sõjavägi*,
ka operatiivkoondis) арми(я)

lennuarmee омыр арми(я)

tsaariarmee эксэй арми(я)

vabastusarmee **МОЗМЫТЙСЬ** арми(я)
õhuarmee **ОМЫР** арми(я)
töötute armee PILTL **УЖТЭМЪЭСЛЭН** армизы

armetu <armetu armetu armetu[t -, armetu[te armetu[id *adj*]

1. (*vilets, kehv, haletsusväärne*) **МИСКИНЬ**, куанер, начар
armetu osmik **начар корка**
armetu majapidamine **куанер возёс**
armetu väljamõeldis **куанер малпам**
armetuis räbalais **куанер зустариосын**
armetus olukorras **мискинь мылкыдэн**
2. VAN (*armutu, halastamatu*) **ЖАЛЯНЭЗ** валасьтэм, жалясьтэм, лек
armetul kombel välja naerma (**КИНЭ КЕ**) лек серекъяны (я. сереме
УСЬКЫТЫНЫ)

armsam <'armsam 'armsama 'armsama[t -, 'armsama[te 'armsama[id *s*]
(*armastatu*) **МУСОЕ**, яратонэ, гажанэ

armukade <+kade kadedada kadedada[t -, kadedada[te kadedada[id *adj*]

- ВОЖАСЬ**
armukade mees **вожась карт**
armukade pilk **вожаса учкем**
{*kelle pärast, kelle peale, kellele*} armukade olema (**КИНЭ КЕ** кинлы ке)
ВОЖАНЫ
{*keda*} armukadedaks tegema (**КИНЛЭСЬ КЕ**) **ВОЖАНЗЭ** поттыны
ära ole armukade **ЭН** луы **вожась**

armuke <armuke armukese armukes[t armukes[se, armukes[te armukes/i *s*]

1. (*mees*) **ТУГАН**, дусым, яратон пи; (*naine*) **ТУГАН**, дусым, яратон **НЫЛ**
2. VAN (*armastatu, kallim*) **ЯРАТОНО** **НЫЛ** (я. пи), **ТУГАН**, **ДУСЫМ**

armulaud <+l'aud laua l'auda l'auda, l'auda[de l'auda[sid_&_l'aud/u *s*]

- ДЭЛЕТАСЬКОН**
armulauda andma, armulauale võtma **ДЭЛЕТАСЬКЫНЫ**
armulaual käima **ДЭЛЕТАСЬКЫНЫ** ветлыны

armulik <armul'ik armuliku armul'ikku armul'ikku, armulik/e_&_armul'ikku[de
armul'ikk/e_&_armul'ikku[sid *adj*]

- (*üleolevalt heatahtlik, helde, lahke*) **ЛЯКЫТ**,
ГАЖАСЬ, **ЖАЛЯСЬ**, **ЗЕЧ** мылкыдо
armulik soosing **зеч мылкыдо** дурбасьтон
armulik naeratus **ЛЯКЫТ** пальпотон (я. мыньпотон)

armuline <armuline armulise armulis[t armulis[se, armulis[te armulis/i *adj*]

1. (*heatahtlik, halastav*) **ЛЯКЫТ**, **ЗЕЧ** мылкыдъем, эшлыко мылкыдын
ärge kartke, peremees on täna armuline **ЭН** кышкалэ, кузё туннэ **ЗЕЧ**
МЫЛКЫДЪЕМ
saatus on minu vastu armuline olnud **АДЗОН** жаляз, лэся, монэ
issand olgu teile armuline! **МЕД** Инмар жалялоз тйледыз!
2. VAN (*aulik, austatud viisakusvormelina*) **ГАЖАНО**, милостивой
armuline proua **ГАЖАНО**, **ЭКСЭЙ** кышно
armuline härra **ГАЖАНО**, **ЭКСЭЙ**
kuidas elab teie armuline abikaasa? **КЫЗЫ** улэ тйляд гажано кузпалды?

armuma <'armu[ma 'armu[da 'armu[b 'armu[tud v> синмаськыны, яратыны,
яратыны кутскыны
poiss armus naabritüdrukusse пиящ бускель ныллы синмаськиз
tüdruk on muusikasse armunud ныл крезьгурез яратыны кутскем
kõrvuni armuma KÕNEK пель дйнёзь синмаськыны ВЕР.К.
armunud paar яратйсь кузпальёс
armunud pilk синмаськыса учкем
nad on teineteisesse meeletult armunud соос ог-огзылы туж юн
синмаськемын

aromaatne <arom'aatne arom'aatse arom'aatse[t -, arom'aatse[te arom'aatse[id
adj>

1. ческыт зыно, ароматной

aromaatne kohv ческыт зыно кофе

aromaatne vaarikasort ческыт зыно эмезь сорт

aromaatne roos ческыт зыно роза

2. КЕЕМ (*benseenist ja selle derivaatidest tulenenud*) ческыт зыно,
ароматической

aromaatne alkohol ароматической спирт

arreteerima <arret'eeri[ma arret'eeri[da arreteeri[b arreteeri[tud v>

1. (*vahistama*) пытсэтаны, арестовать карыны

seaduserikkumise pärast arreteerima катэз тйям понна пытсэтаны

seaduse nimel arreteerima катлэн нимыныз арестовать карыны

politsei arreteeris meelevaldajaid полиция демонстрантъёсты арестовать
кариз

kurjategijad on arreteeritud йыруж лэсьтйсьёс пытсэтамын

olete arreteeritud! тй арестовать каремын

2. ТЕHN (*mehhanismi peetama, fikseerima*) фиксировать карыны

arst <'arst arsti 'arsti 'arsti, 'arsti[de 'arsti[sid_&_'arst/e s> эмчи, эмьсь, врач

kuulus arst тодмо эмчи

eraarst частной эмчи

eriarst эмчи-өнерчи

haavaarst хирург

hambaarst пинь эмьясь

jaoskonnaarst участковой эмчи

kiirabiarst жог юрттэт сётйсь эмчи

kohtuarst судьясь эмчи

kooliarst школа эмчи

lastearst нылпи врач

loomaarst ветеринар, пудо эмьясь

peaarst валтйсь врач

perekonnaarst семья врач

raviarst эмьсь врач

veterinaararst ветеринар, пудо эмьясь

polikliiniku arst поликлиникаысь эмчи

arsti juurde minema эмчи доры мыныны

arsti poole pöörduma эмчилы вазиськыны

arsti vastuvõtul olema эмчи дорын луыны

läks arsti juurde läbivaatusele врач доры эскериськыны кошкиз

haigele kutsuti arst koju висисьлы эмчиез дораз отизы

arst pani diagnoosi ja määras ravi **эмчи диагноз пуктйз но эмъяськон курс**

дэмлаз

arst kirjutas retsepti **эмчи рецепт сётйз**

töötab maal arstina **со гуртысь эмчи луыса ужа**

Liitsõnad

arsti+

arstiabi **эм (я. эмтодос) юрттэт**

arstiriist **эм (я. эмчи) тйрлык**

arstim <'arstim 'arstim 'arstim[it -, 'arstim[te 'arstime[id s> **эмбюм**

arstiteadus <+t'eadus t'eaduse t'eadus[t t'eadus[se, t'eadus[te

t'eadus/i_&_t'eaduse[id s> **эмтодос**

tänapäeva arstiteadus **туала эмтодос**

arstiteaduse saavutused **эмтодосын азинсконъёс**

arstiteaduse doktor **эмтодос доктор**

artikkel <art'ikkel art'ikli art'ikli[t -, art'ikli[te art'ikle[id s>

1. (*kirjutis, lühiuurimus*); MAJ (*raamatupidamiskirje*); JUR (*lepingu, seaduse paragrahv*) **статья**

huvitav artikkel **тунсыко статья**

teaduslik artikkel **тодос статья**

füüsikaalane artikkel **физикая статья**

keeleteaduslikud artiklid **кылтодосъя статьяос**

ajaleheartikkel **газет статья**

juhtartikkel **азьмынйсь статья**

kuluartikkel **маж расходъёсья статья**

lühiartikkel **вакчи статья**

probleemartikkel **шуг-секытъя статья**

sõnaartikkel **кеел словарной статья**

artikkel rahvusvahelisest olukorrast **калыккусно югдур сярисъ статья**

artiklit kirjutama **статья гожтыны**

artiklit trükki andma **статьяез печатланы сётыны**

artiklit avaldama **статьяез печатланы**

2. MAJ (*toote-, kaubaliik*) **артикул (вуз с-сь)**

eksportartikkel **экспортной артикул**

importartikkel **импортной артикул**

näidisartikkel **возьматон артикул**

tehasest valmistatakse üle saja artikli lastekaupu **заводын нылпи вузьёсын**

сюлэсь ятыр артикул потто

3. KEEL **артикуль**

määrav v definiitne artikkel **тодмо (я. определённой) артикуль**

umbmäärane v indefiniitne artikkel **тодмотэм (я. неопределённой) артикуль**

inglise keele artiklid **англи кыллэн артикульёсыз**

artist <art'ist artisti art'isti art'isti, art'isti[de art'isti[sid_&_art'ist/e s> **артист**

kuulus artist **тодмо артист**

balletiartist **балетысь артист**

estraadiartist **эстрада артист**

tsirkuseartist **циркысь артист**

estraadiansambli artistid **эстрадной ансамбльысь артист**

aru¹ <aru aru aru -, aru[de aru[sid s]>

1. (*mõistus*) **визь(м-), йырвизь, валан, валам**
tark aru **мур визь**
piiratud aru **сюбег визь**
terve aruga inimene **чылкыт визё адями**
terase aruga laps **лэчыт визьём нылпи**
lühikese v napi aruga olevus **вакчи визё улэп маке**
inimene on aruga olend **адями йырвизен маке**
aru oli tal selge **солэн чылкыт визё вал**
tal pole enam täit v õiget v selget aru [peas] **со шузымыны кутскем ини**
vanataat on arust segane **пересь шузимиз**
eit on poole aruga **пересь кышномурт шузимем**
minu arust **монья, мынам валамея**
tee siis oma aru järgi **ас валамедья лэсты (я. кар)**
2. (*selgus, seletus*) **валан, валам**
ei temalt saa õiget aru kätte **со уд вала**
tema suust õiget aru ei kuule **солэсь шонерзэ уд кылы**

aru² <aru aru aru -, aru[de aru[sid s]> (*kuiv rohuma*) **куасьмем возь**

aruanne <+anne 'ande anne[t -, anne[te 'ande[id s]> **отчёт, доклад;**

- (*aruandekõne*) **отчёт, доклад**
kirjalik aruanne **гожтэм отчёт**
suuline aruanne **устно верам отчёт**
üksikasjalik aruanne **умой-умой лэсьтэм отчёт**
põhjalik aruanne **пыр-поч лэсьтэм отчёт**
asjalik aruanne **уж отчёт**
aastaruanne **быдэс арлы лэсьтэм отчёт**
kassaruanne **кассая отчёт**
kuuaruanne **толэзьлы отчёт**
tegevusaruanne **лэсьтэм ужлы отчёт**
tööaruanne **ужья отчёт**
õrpeaasta aruanne **дышетскем арья отчёт**
aruannet nõudma **отчёт курыны**
aruannet koostama **отчёт лэстыны**
aruannet esitama **докладэз (я. отчётэз) возьматыны**
aruandega esinema **докладэн выступить карыны**
koosolekul kuulati ära aruanne **кенешын отчёт кылзймы**

arukas <arukas aruka aruka[t -, aruka[te aruka[id *adj*> (*mõistlik*) **визьмо, умой -**

- умой (я. мур-мур) малпась; (taibukas) нодлы, йондырись, жог валась;**
(*mõtestatud, mõttekas*) **валась, валаса лэсьтэм, валам**
arukas inimene **визьмо адями**
arukas õpilane **валась (я. нодлы) дышетскись**
arukas olend **визьмо (я. малпаськись) улэп маке**
arukas nägu **визьмо ымныр**
arukas ilme **валась тус**
arukas otsus **визьмо (я. нодлы) пунктэс**
arukas vastus **визьмо вазем**
arukas plaan **умой-ймой малпам план**
arukas käitumine **визьмо вырон сым**

arukas tegu **нодлы уж**
arukam on ära sõita **умойгес луоз кошкыны**

arusaadav <+s'aadav s'aadava s'aadava[t -, s'aadava[te s'aadava[id *adj*>

валамон; (*selge*) **валамон**

arusaadav seletus **валамон валэктон**

täiesti arusaadav nõudmine **тырмыт валамон курон**

arusaadavatel põhjustel **валамон луись мугъёсья**

arusaadav sisu **влямон пуштросэз**

arusaadav vastus **валамон вазем**

on täiesti arusaadav, et ... **тырмыт валамон, ... шуыса**

arusaam <+s'aam saama s'aama s'aama, s'aama[de s'aama[sid_&_s'aam/u s>

(*arusaamine, käsitus*) **валам, валан**; (*tõekspidamine*) **малпам, малпан**

õige arusaam {*millest*} (**мае ке**) **шонер валам**

tõeliselt teaduslik arusaam ajaloosündmustest **истори учыръёсты зэмос**

тодосо валан

naivne arusaam **визьнодтэм валам**

rahva arusaama järgi **калык валанья**

järgiti üldtuntud arusaamu **огъя малпамъя возиськыны**

jõuti arusaamale, et ... **вуимы сые малпанэ, ... шуыса**

tal puudub igasugune arusaam {*millest*} (**маке с-сь**) **солэн чик но валанэз**

өвёл

aru saama **валаны**

Kas sa said aru, kuidas seda ülesannet teha? **Валад-а, кызьы та сётэм ужез**
быдэстоно я. лэсьтоно?

Sa said minust valesti aru. **Тон монэ янгыш валад.**

Ma ei saa itaalia keelest aru. **Мон итали кылэз уг валаськы.**

arusaamatu <+saamatu saamatu saamatu[t -, saamatu[te saamatu[id *adj*>

1. (*mittemõistetav, ebaselge*) **валантэм, валаны луонтэм**

arusaamatu keel **валантэм кыл**

arusaamatu häälamine **валантэм верансям**

arusaamatu vastus **валантэм вазем**

arusaamatu lugu **влантэм учыр**

lihtsalt arusaamatu **огшоры валантэм**

arusaamatul viisil **валантэм амалья**

kas jäi midagi arusaamatuks? **маке кылиз-а валантэмеэ?**

2. (*taipamatu*) **валасьтэм, толыктэм, паймымон, абдрамон**

arusaamatu inimene **толыктэм (я. власьтэм) адями**

arusaamatu pilk **абдраса (я. паймыса) учкем**

kuidas sa nii arusaamatu oled! **кызьы тон сыче валасьтэм луод!**

arusaamatus <+saamatus saamatus saamatus[t saamatus[se, saamatus[te

saamatus/i s> (*mittemõistmine*) **валамтэ, валантэм, янгыш**

väike arusaamatus **пичи янгыш**

arusaamatusе tõttu **валамтээн сэрэн**

arusaamatusе vältimiseks **валантэмъёсты палэнтон вылысь**

ära teeskle arusaamatust! **валамтэ улсы эн кариськы!**

arusaamatusi klaarima **валантэмъёсты тупатыны**

meil oli naabritega arusaamatusi **милям бускельёсын валантэмъёсмы вал**

arutama <aruta[ma aruta[da aruta[b aruta[tud v> эскерыны, учкыны, чакланы, малпаськыны
tööplaani arutama ужан планэз эскерыны
tekkinud olukorda arutama кылдэм югдурез эскерыны
seda küsimust tuleb rahulikult arutada та юанэз лякытэн чаклано луоз
neid probleeme tuleks koosolekul arutada та шуг-секытьёсты кенешын
эскероно луоз
hakati arutama, mida ette võtta эскерыны кутскизы, ма кароно шуыса
asja kohtulikult arutama ужез судын эскерыны
mis siin arutada, kõik on selge мар татын учконэз на, ваньмыз валамон ини
ук
arutasin kaua, millest rääkida кемы малпаськи, мар сярысь вераськом
шуыса

arutamine <arutamine arutamise arutamis[t arutamis[se, arutamis[te arutamis/i s> кенешон

arutelu <arutelu arutelu arutelu arut'ellu, arutelu[de arutelu[sid s> кенешон;
(*mõttevahetus*) вераськон
üldrahvalik arutelu калык кенешон
lavastuse arutelu спектакль сярысь кенешон

arutlema <arutle[ma arutle[da arutle[b arutle[tud v> эскерыны, малпаны, малпаськыны
ära nii palju arutle эн сомьнда малпаськы
püüa loogiliselt arutleda радлыко малпаськыны туртты
küsimust arutleti koosolekul юанэз кенешын эскеризы
arutlev kirjand малпаськон-сочинение

arutlus <arutlus arutluse arutlus[t arutlus[se, arutlus[te arutlus/i s> эскерон,
малпан, малпаськон, спорьяськон; (*mõttevahetus*) эскерон, малпан,
малпаськон, спорьяськон
projekti arutlus чектосэз эскерон
arutluse käigus эскерон дырья, эскерыку
ettekandele järgnes arutlus доклад бере эскерон вал
arutluses osalema, {mille} arutlusest osa võtma спорьяськонэ пыриськыны
missugused küsimused nõupidamisel arutlusele tulevad? кыче юаньёс
кенешын эскериськозы?
nad ei laskunud arutlustesse соос спорьяськонэ өз пыриське
tal on loogilise arutluse oskust со радлыкр малпаськыны быгатэ
jutustusse on põimitud filosoofilisi arutlusi веросэ философской
малпаськонъёс пыртэмын

arv <'arv arvu 'arvu 'arvu, 'arvu[de 'arvu[sid_&'_arv/e s>

1. число, цифра
positiivne arv МАТ положительной число
negatiivne arv МАТ негативной число
konkreetne arv конкретной число
abstraktne arv МАТ абстрактной число
paaritu arv нечётной число
paarisarv чётной число
arve liitma числоез йылэтыны (я. бюджетныны)

arve korrutama **числоез уноятыны**
 arve lahutama **числобсь куштыны (я. кулэсмытыны)**
 arve jagama **числоез люкыны**
 2. (*hulk, kogus*) **лыд**
 koguarv **огъя лыд**
 rahvaarv **калыклен лыдыз**
 üldarv **оглом лыд**
 suurel arvul **туж трос лыдо**
 piiramatul arvul **уно лыдын**
 kuulajate arv **кылзйсьёслэн лыдыз**
 lehekülgede arv **бымьёслэн лыдыз**
 rahvast oli tohutul arvul kokku tulnud **калык туж уно лыдъем лыктэмын вал**
 arvult saja ringis **лыдызъя ог сю пала (я. котыр)**
 3. **KEEL ЛЫД**
 nimisõna esineb kahes arvus -- ainsuses ja mitmuses **макенимлэн кык лыдыз - одйг но трос**

arvama <'arva[ma arva[ta 'arva[b arva[tud v>

1. (*tõenäoseks v usutavaks pidama, mõtlema, oletama*) **малпаны, шуыны**
 arvan, et ta eksib **мон малпасько, со янгыша шуыса**
 arvan, et tal on õigus **малпасько, со шонер шуыса**
 mida v mis teie arvate? **кызьы тй малпаськоды?**
 paljudgi, mis arvatakse! **мар но уз малпалэ!**
 arvan, et tegemist on eksitusega **мон малпасько, со янгыш шуыса**
 seda võis arvata **со малпаны луэ вал**
 isa arvas koju jõudvat alles südaööl **атай гуртэ вуыны уйшоре малпа вал**
 mis sa sellest sündmusest arvad? **мар тон та учыр сярсь малпаськод?**
 minu arvates **мон малпамъя, мынам малпамея**
 ära arva, et sa nii kergesti pääsed! **эн малпа, капчиен мозмытскод шуыса**
 kuidas arvate, see on teie asi **котькызьы малпалэ, но со тйляд ужды**
 kuidas härrad arvavad! **мар кузёос шуозы?**
2. (*pidama kelleks-milleks, missuguseks*) **лыдъяны, кожаны**
 teda ei arvatud veel täismeheks **мон мое пиосмуртэн уг на лыдъяськы**
 arvasime vajalikuks lahkuda **кожамы, кошкыны кулэ луоз шуыса**
 see teos on arvatud maailmakirjanduse klassikasse **та произведение дуннебсь классика литератураен лыдъяське**
 arvab enesest ei tea mida **ойтөд, кинэн ассэ лыдъя**
3. (*mille koosseisu vms määrama, suunama*) **пуктыны, пыртыны, кутыны**
 komisjoni arvama **өри пуктыны**
 koosseisu arvama **штатэ кутыны (я. пыртыны); пöлы пыртыны (я. кутыны)**
 olümpiakoondisse arvama **олимпи сборное кутыны (я. пыртыны)**
 erru arvatud sõjaväelased **отставкае поттэм военнослужащйёс**
4. (*arvestama, arvesse võtma, loendama*) **лыдъяны**
 võla katteks arvatud summa **пунэмез берыктыны лыдъям сумма**
 ainult kolmekesi oleme siin, kui mitte arvata külalisi **куинь кузья гинэ**
луиськомы, куноосты лыдъятэк
 aega arvati siin nädalate kaupa **дырез татын арняосын лыдъяло**
 arvates kevadest **тулысысен лыдъяса**
5. (*ära arvama, mõistatama*) **тодыны, валаны**
 arva, mis see on **тод, мар та сыче**
 püüdsin arvata, mida ta mõtleb **валаны туртски, ма сярсь со малпа**
 kas sa oskad arvata, kes seda tegi? **быгатод-а тодыны, кин сое лэсьтйз?**

arvamus <'arvamus 'arvamuse 'arvamus[t 'arvamus[se, 'arvamus[te 'arvamus/i s>
 (seisukoht, mõte) малпам, малпан; (hinnang) отзЫв
 avalik arvamus мер малпам
 üldine arvamus огъя малпам
 laialt levinud arvamus паськыт вӧлмем малпан
 ekslik arvamus янгышо малпан
 minu isiklik arvamus ас малпамея, ас малпанэя
 see on meie kõigi üksmeelne arvamus со милям огъя малпаммы
 eriarvamus аспӧртэм малпан
 vaelearvamus, väärarvamus янгышо малпан
 spetsialisti arvamus өнерчилэн малпамез
 arvamus väitekirja kohta диссертацилы отзЫв
 {kelle-mille suhtes} teisel arvamusel olema (кинлы ке я. малы ке) мукет
 малпанэн улыны
 oma arvamuse juurde jääma ас малпамъя кыльыны
 oma arvamust avaldama ас малпамдэ усьтыны (я. вераны)
 oma arvamust kujundama ас малпамдэ кылдытыны
 oma arvamust põhjendama ас малпамдэ юнматыны
 oma arvamust kaitsma ас малпамдэ утыны
 oma arvamust muutma ас малпамдэ воштыны
 arvamusi vahetama малпанъёсын вошъяськыны
 {kellest} heal arvamusel olema (кин ке с-сь) умоен малпаськыны
 ühisele arvamusele jõudma огъя малпанэ вуыны
 toetan teie arvamust мон солэн малпамезлы итйськисько
 olen teiega samal arvamusel мон тйледын огкадь малпасько
 selle [asja] kohta on minu arvamust со ужпум пумысен трос пӧртэм
 малпанъёс
 minu arvamuse järgi мон малпамъя

arvatavasti <arvatavasti adv> дыр, лэся
 teda see arvatavasti ei huvita сое та уг тунсыкъяты, лэся, солэн талы
 тунсыкез өвӧл, дыр
 see on arvatavasti tema tütar та ныл, солэн нылыз луэ, лэся

arve <arve 'arve arve[t -, arve[te 'arve[id s>

1. счѐт, тыроно маке

tasutud arve тырем счѐт

tasumata arve тырымтэ счѐт

elektriarve тыл понна счѐт

gaasiarve газ понна счѐт

hotelliarve кунокуа понна счѐт

arvet esitama счѐт пуктыны

arvet tasuma v maksuma счѐтэз тырыны

müüja kirjutas arve вузаськись счѐт гожтйз

palun arve! вае, счѐт, пожалуйста

2. (konto) счѐт (банкын)

jooksev arve бызись счѐт

arveldusarve МАЖ расчѐтный счѐт

pangaarve банкысь счѐт

avasin pangas arvee банке счѐт усьтыны

tema arvel on palju lavastusi солэн трос ини постановкаосыз

õnnetus kirjutati juhuse arvele шудтэм учырез витѐнтэм шорысь луэм учыр

ВЫЛЭ ГОЖТЙЗЫ

3. (*arvestus*) лыдъян-чотан, лыдъям-чотам, учёт
arvet pidama лыдъян-чотан нуыны
arvele võtma {*keda*} лыдэ (я. учётэ) басьтыны
ennast arvele võtma учётэ султыны
arvelt maha võtma {*keda*} учётысь куштыны
ennast arvelt maha võtma учётысь куштйськыны
arvelt maha kandma {*keda-mida*} PILT (кинэ ке я. мае ке) чотэ бысьтытэк
кельтыны
arvesse võtma чотэ (я. лыдэ) басьтыны
ta on dispanseris arvel со диспансерын учётын сылэ
mul on iga minut arvel мынам котькуд минут чотын
see ei tule arvesse та чотэ уг пыры, сое лыдэ (я. чотэ) баьтоно өвөл
4. (*pl*) KÕNEK (*vahekord*) пунэм,
isiklikud arved ас пунэмъёс
arveid klaarima v õiendama {*kellega*} пунэмзэ берыктыны
mul on temaga vanad arved мынам соин вуж пунэмъёс вань ай
meil sinuga on arved klaarid ог-огмылы тыронмы но, басьтонмы но өвөл
vaenlasega õiendati julmalt arveid тушмонлы зол йёттыны

arvel <'arvel *postp* [gen]> (*kelle-mille kulul*) (кин ке) чотын, (кинлэн ке)

пельпум вылаз

teiste arvel elama мурт чотын улыны

{*kelle*} arvel teenima (кмн ке) чотын коньдон поттыны

autor sai honorari arvel avanssi автор аванс чотын гонорар басьтйз

võtan puhkuse arvel paar vaba päeva отпуск чотын кык шутэтскон нунал
басьто

tema arvel tehti nalja со чотын серем карылйзы

arvestama <arvesta[ma arvesta[da arvesta[b arvesta[tud v]>

1. лыдэ басьтыны, лыдъяны, малпаны, оскыны; (*lootma kellele-millele*)

лыдэ басьтыны, лыдъяны, малпаны, оскыны

kõiki asjaolusid arvestama вань ужьюгдуръёсты лыдэ басьтыны

peab arvestama teisi inimesi мукет адымиосты но лыдэ басьтыны

peab arvestama kohalikke tingimusi интыысь луонлыкъёсты лыдэ басьтыны

rivaali tuleb tõsiselt arvestada вожмаськисез умой-умой лыдэ басьтыны

tõsiasju ei saa arvestamata jätta фактъёсты лыдэ басьтытэк кельтыны уг яра

temaga võib igas olukorras arvestada со вылэ оскиськыны луэ пёртэм

учыррьёсы

ma arvestasin õe abiga мон апай юрттэмлы оскиськи вал

2. (*arvesse v arvele panema*) лыдъяны; (*kaasa arvama*) лыдэ басьтыны

sissemakstud raha arvestati võla katteks понэм коньдон пунэмез тыремен

лыдъяськис

meid on paarikümne ringis, lapsi arvestamata пинальёсты лыдэ басьтытэк,

ми кызё пала

kontrolltöö on arvestatud контрольной ужлы зачёт пунктэмын

3. (*kalkuleerima, kaalutlema*) лыдъяны, малпаны

arvestasime iga inimese kohta kakssada grammi salatit лыдъямы, котькуд

адямилы быдэн кык сю грам салат шуыса

tagasiteeks v tagasiteele peame arvestama kaks päeva бертон сюреслы как

нунал пала кельтыны малпаны кулэ

oleme midagi valesti arvestanud мае ке но шонертэм лыдъяськеммы

hirm tuleviku ees tegi inimese arvestavaks **вуоноезлэсь кышкам адямиез малпаськись кариз**

4. KÕNEK (arvutama) лыдьяны

võta paber ja pliiats ning arvesta, kui palju see maksma läheb **бумага но крандаш кутыса лыдья, кõня со понна тыроно луоз**

arvestus <arvestus arvestuse arvestus[t arvestus[se, arvestus[te arvestus/i s>

1. лыдьян-чотан, лыдьям-чотам, учёт

range arvestus **чурыт лыдьян-чотан**

õige arvestus **шонер лыдьям-чотам**

ebatäpne arvestus **шонертэм лыдьям-чотам**

seltsi liikmete arvestus **огазеяськонлэсь ёзчиоссэ лыдьян-чотан**

mu arvestus osutus õigeks **мынам лыдьям-чотаме шонер луиз**

minu arvestust mööda **лыдьям-чотамея**

oma arvestustes eksima **лыдьян-чотанын янгышаны**

esialgsete arvestuste järgi **нырысь-валысь лэсьтэм лыдьям-чотамья**

jaotada raha arvestusega kakssada krooni igapähele **лыдьям-чотамья**

котькудйзлы быдэн кык сю крона люконо

2. (teadmiste kontroll kõrgkoolis) зачёт

ladina keele arvestus **латин кылья зачёт**

psühholoogias oli ainult arvestus **психология зачёт басьтыны**

arvestust tegema v sooritama **зачётэз пыр потыны, зачёт лэсьтыны**

arvestust saama **зачёт басьтыны**

arvukas <arvukas arvuka arvuka[t -, arvuka[te arvuka[id *adj*> **трос, пумтэм,**

пумтэм-йылтэм

arvukas kuulajaskond **туж трос кылзйсьёс**

arvukad juhtumid **пумтэм учырёс**

arvukatele küsimustele vastama **трос пумо юаньёслы ответ сётъяны**

perekond oli arvukas **семья бадзым вал**

arvustama <arvusta[ma arvusta[da arvusta[b arvusta[tud v>

1. (kritiseerima) критиковать карыны, куаретыны

{*kelle-mille*} tööd arvustama (кинлэсь ке я. малэсь ке) **ужзэ критиковать**

карыны (я. куаретыны)

valitsust arvustama **кивалтэтэз критиковать карыны**

{*keda*} tehtud vigade pärast arvustama (кинэ ке) **лэсьтэм янгышъёсыз понна**

куаретыны

avalikult arvustama **шара критиковать карыны (я. куаретыны)**

tagaselja arvustama **лушкем критиковать карыны**

mind arvustati asja eest **монэ шонерен куаретйзы, монэ ужъя критиковать**

каризы

arvustav märkus **критической замечание**

2. (kriitikuna hinnangut andma) рецензировать карыны, рецензи(я) (я.

отзыв) гожъяны

kirjandusteost arvustama **литература ужез рецензировать карыны,**

литература ужлы рецензи(я) гожтыны

arvustus <arvustus arvustuse arvustus[t arvustus[se, arvustus[te arvustus/i s>

1. (kritiseerimine, kriitika, kriitikud) критика; критикъёс

heatahtlik arvustus **зеч мылкыдын гожтэм критика**

kirjandusarvustus **литература критика**

muusikaarvustus крезьгур критика
kuidas arvustus autori uuele teosele reageeris? кызы критикъёс реагировать
каризы авторлэн выль ужезлы?

2. (*kirjalik hinnang*) рецензи(я), отзыв
ülistav arvustus ушьгяса гожтэм рецензи(я)
mahategev arvustus чюшкась-быдтйсь рецензи(я)
lavastuse arvustus спектакльлы рецензи(я)
ajalehtedele arvustusi kirjutama газетъёсы рецензиос (я. отзывъёс) гожъяны
luuletuskogu kohta ilmus mitu arvustust кылбур бичетлы кӧня ке рецензиос
потйзы

arvutama <arvuta[ma arvuta[da arvuta[b arvuta[tud v> лыдъяны, лыдъяны
peast arvutama йырын лыдъяны
paberil arvutama кагаз вылын лыдъяны
näppudel arvutama чиньыосын лыдъяны
arvelaual arvutama счѣтъёсын лыдъяны
arvuta, mitu tundi selleks kulub лыдъя, кӧня дыр кулэ луоз со понна

arvuti <arvuti arvuti arvuti[t -, arvuti[te arvute[id s> вычислительной (я.
счетной) машина; компьютер
elektronarvuti ЭВМ (электронно-вычислительной машина), компьютер
taskuarvuti калькулятор

Liitsõnad

arvuti+
arvutioskus компьютерез уже кутыны быгатон
arvutiviirus компьютер вирус
arvutiõpetus компьютерен дышетон, компьютерез уже кутыны дышетон

arvutimäng <+m'äng mängu m'ängu m'ängu, m'ängu[de m'ängu[sid_&_m'äng/e
s> компьютер шудон

ase <ase aseme ase[t -, aseme[te aseme[id s>

1. (*magamiskoht*) изён инты, валес
pehme ase небыт (я. буй-буй) валес
kõva ase чурит валес
mugav ase умой валес
aset tegema валес вӧлдыны, валиськыны
aset üles tegema валесэз октыны-калтыны
asemel lamama валесын кыллыны
asemel vähkrema валесын берыкъясъкылыны
külalistele tehti ase diivanile куноослы диван вылэ валиськызы
2. (*asupaik, jälg*) инты, пыты
muistse asula ase вашкала улон интылэн пытыез
kirjaniku sünnimaja ase гожъськисьлэн вордйськем коркаезлэн интыез
[heina]kuhjade asemed зуродъёслэн пытыоссы
elusee юрт, улон инты
tulease тылскем инты
tuhaase сутскем инты
leidsime telgile sobiva aseme палаткаез пуктыны тупась инты шедьтймы

asemel <asemel adv, postp> vt ka asemele

1. *postp* [gen] интые

raha asemel anti toiduaineid коньдон интые сиён-юон сётъязы
 või asemel tarvitati margariini вöй интые маргаринэз сиызы
 tegi allkirja asemel kolm risti гижтйськем интые куинь кирос пуктйз
 tal oleks nagu südame asemel kivi солэн оло сүлмыз интые из
 kolme päeva asemel kulus neli куинь нунал интые ньыль кошкиз
 jalutuskäigu asemel läksin kinno калгон интые киное мынй
 kaotatud õnne asemel ыштэм шудбур интые
 ma lähen tema asemel мон со интые мынйсько
 vend vastas minu asemel агае (я. выны) мон интые вазиз
 selle asemel et со интые
 teie asemel ma ei teeks seda тй интыын, мон сое öй лэсьтысал

2. *adv* интые

kui üks väsis, oli kohe teine asemel куке одйгез жадьылйз, со интые
 мукетыз султылйз
 juhtus midagi katki minema, oli kohe uus asemel мар ке сörиське (я. тйяське)
 ке, со интые выльзэ шедьтылйзы (я. понылйзы)

asemele <asemele *adv*, *postp*> vt ka asemel

1. *postp* [gen] интые

vanade majade asemele ehitatakse uued вуж коркаос интые выльёссэ пукто
 purunenud aknaklaasi asemele pandi uus сörиськем укно пияла интые
 выльзэ пуктйзы

vana direktori asemele tuli uus вужез директор интые вылез лыктйз
 kes tema asemele tuleb? кин со интые лыктоз?

2. *adv* интые

ta lükkas poisi kõrvale ja tuli ise asemele пияшез донгыса, ачиз солэн интыяз
 султйз

kui ta ära läheb, siis pole kedagi asemele võtta куке со кошкоз, со интые
 нокинэ пуктыны (я. поныны)

asend <asend asendi asendi[t -, asendi[te asende[id s>

1. (*asetsemisviis*, *seis*) интыяськем, вырос, положение

mõnus v mugav asend умой интыяськем

ebamugav asend умойтэм интыяськем

liikumatus asendis вырытэк

istuvas asendis пукыса

algasend нырысь-валась интыяськем

horisontaalasend, horisontaalne asend горизонтально

isteasend пукыса

kaldasend улланьскыса

kõhuliasend көт вылын (кыллыса)

lamaasend, lamamisasend кыллыса

laskeasend ыбылйськыны интыяськем

lähteasend кутскон положение

põlviliasend пыдесъяськыса

püstasend, püstiasend сылыса

rippasend ошиськыса, ошкыса

seliliasend тыбыр вылын кыллыса

tööasend ужан положение

vertikaalasend, vertikaalne asend вертикально

keha asend мугорлэн интыяськемез

käte ja jalgade asend киослэн но пыдъёслэн интыяськемзы

asendit muutma **интыяськемез воштыны**
2. (*asukoht, positsioon*) **интыяськем, радъяськем, позиция**
geograafiline asend **географи интыяськем**
eesasend KEEL **азьпал интые радъяськем**
järelasend KEEL **ним бере интыяськем**
mööbli asend toas **комнатаысь мебельлэн интыяськемез**
aluse ja öeldise asend lauses **бадзымъёзлэн но йыръёзлэн вееретын**
интыяськемзы
{*kelle*} asend kohalikus vaimuelus (кинлэн ке) **положениез интыысь**
лулчеберлыко улонын
päikese asendi järgi aega määrama **шундылэн интыяськемезъя дырез валаны**
(я. тодыны)

asendama <asenda[ma asenda[da asenda[b asenda[tud v> **воштыны**
vanad seadmed asendati uutega **вуж оборудованиез выленыз воштыны**
raadio asendati teleriga **радиоиз телевизиорлы воштйзы**
naelad peab asendama kruvidega **кортчогъёсты шурупъёсын воштоно**
plastmass asendab metalli **пластмасс кортэз воштэ**
masin ei asenda inimest **машина уг вошты адямиез**
isa läks pensionile, teda asendab nüüd poeg **атай пинсие кошкиз, табере сое**
пиез воштэ
kes puhkusel olevat direktorit asendab? **кин воштэ отпускын пукись**
директорез?

asetama <asetama aseta[da aseta[b aseta[tud v>
1. (*horisontaalselt*) **поныны; (vertikaalselt) пуктыны; (mahutama) тырыны,**
тэрытыны; (paigutama) интыяны
asetasin asjad kohale **котырыез интыязы тыри**
asetage raamatud riulile **книгаосты жажыосы интыялэ (я. тырылэ)**
asetasin taldrikud lauale **тусьтыосты жок вылэ тыри**
asetage käed lauale **киостэс жок вылэ понэ**
haavatu asetati kandraamile **сöсырмемез носилка вылэ понйзы**
mööbel tuleb paigale v kohale asetada **мебелез интыяз тыроно**
asetasin vaasi aknale **вазаез укное пуктй**
mälestussamba jalamile asetati pärgi **синпелет азе веноекъёс тыризы (я.**
понйзы)
2. (*abstraktse kohta: seadma, panema*) **пуктыны**
{*mida*} kahtluse alla asetama **осконтэме пуктыны**
nii ei saa küsimust asetada **юанэз озьы пуктыны (я. сётыны) уг яра**
elu asetab meie ette teravaid probleeme **улон асьме азе лэчыт юанъёс (я.**
шуг-секытъёс) пуктэ
te asetate ohtu oma elu **ас улондэс тй кышкытэ пуктйськоды**

asetsema <asetse[ma asetse[da asetse[b asetse[tud v> **интыяськыны**
suvila asetseb järve kaldal **дача ты дуре интыяськемын**
linn asetseb orus **кар лайыге интыяськемын**
[puu]lehed asetsevad paarikaupa **писпу кауръёс вайёсын парен**
интыяськемын

asetus <asetus asetuse asetuse[asetus[se, asetuse[te asetuse/i s>
1. (*paiknemine, paigutus*) **интыяськем, интыян**
tubade asetuse **комнатаослэн (я. висъетъёслэн) интыяськемзы**

mööbli asetus toas **мебельлэн комнатаын интыяськемез**
malendite asetus malelaual **шахмат фигураослэн доска вылазы**
интыяськемзы

viljapuude asetus aias **емышо садъёсты садэ интыян**
asetuse skeem **интыяськемлэн схемаез**

2. (küsimuse, probleemi kohta) пуктон

probleemi uudne asetus **шуг-секутлэн выль пуктонэз**

järjekordne sihiasetus **быдэстоно мугез пуктон**

rõhuasetus ettekandes **докладысь акцентсэ пуктон**

asetäitja <+t'aitja t'aitja t'aitja[t -, t'aitja[te t'aitja[id s> (*ametikohtaline*)

кивоштйсь; (ajutine) (огдырлы) воштон

direktori asetäitja **директорлэн кивоштйсьез**

esimehe asetäitja **тöролэн кивоштйсьез**

ministri esimene asetäitja **министрлэн нырысетй кивоштйсьез**

otsisin endale puhkuse ajaks asetäitja **отпускын дыръямлы аслым воштйсь**
шедьтй

asfalt <'asf'alt 'asfaldi 'asf'alti 'asf'alti, 'asf'alti[de 'asf'alti[sid_&_'asf'alt/e s>

асфальт

autod kihutavad asfaldil **асфальт сюрес кузя машинаос зол ширто**

asi <asi asja 'asja 'asja, 'asja[de 'asja[sid_&_'asj/u s>

1. (ese, aine, materjal, teos) арбери, котыр, ваньбур, маке, уж

ilus asi **чебер арбери**

hädavajalik asi **кулэ луись маке я. арбери**

isiklikud asjad **ас котыр я. ваньбур**

antiikasi **антиквар арбери**

metallasi **корт арбери**

nipsasi **кулэтэм арбери**

tarbeasi **гурт котырын кулэ луись арбери**

väärtasi **дуно арбери**

asi iseeneses FILOS **ужпум ас бордад (я. пушкад)**

asju kokku panema **котырез люканы я. бичаны**

peolaul oli väga maitsvaid asju **жök вылын туж ческытэсь сиён-юонтьёс вал**

vesi on ainus asi, mida haige võtab **висьёс одйгзэ гинэ юэ - вуэз**

ehitajale läheb tarvis tsementi, värvi ja muid asju **лэсьтйськись-**

пуктйськисьлы цемент, буэльёс но мукет арбериос кулэ луо

see teos on üsna õnnestunud asi **та произведение - туж удалтэм маке**

ajakirja viimases numbris on mitu huvitavat asja **журналлэн берпуметй**

номераз көня ке тунсыкоесь ужъёс вань

kontserdil esitati tuntud asju **концертын тодмо ужъёсты шудйзы**

mis asi see on? **мар со сыче?, мар арбери со сыче**

2. (asjatoimetus, lugu, olukord, nähtus) уж, учыр, югдур

imelik asi **паймымон уж**

see on minu isiklik asi **та мынам ас уже**

ametiasi **ужан интыысь уж**

eraasi **частной уж**

harjumusasi, harjumuse asi **дышем сямен уж**

imeasi **паймымон учыр**

kriminaalasi JUR **криминал уж**

maitseasi **шöмья**

majandusasi экономика уж
 peaasi валтйсь уж
 pisiiasi пичи гинэ уж
 rahaasjad коньдон уж
 asja sisusse tungima ужез умой-уиой валаны я. тодыны
 asi on keerulisem, kui arvasime малпаммылэсь уж секытгес вылэм
 asi on otsustatud уж сэрттэмын-пертчемын
 milles asi seisab v on? мар бордын уж я. ужпум?
 see ei puutu asjasse ужен та герзаськемын өвөл
 mind see asi ei puuduta мон та ужен герзаськымтэ, мынам отын пичи уже
 ärge kalduge asjast kõrvale ужлэсь эн палэнске
 asi on üsna räbal v sant уж туж урод
 isa ajas asjad joonde атай ужез тупатйз
 asja tõsiselt võtma уж борды умой-умой кутскыны
 ta tunneb asja со ужэ умой тодэ
 tal on kõigege asja КÕНЕК солэн котькыче уже но нырзэ чуртнамез потэ
 mis see sinu asi on КÕНЕК со тынад кыче ужед
 see pole sinu asi КÕНЕК со тынад ужед өвөл
 mis see minu asi on КÕНЕК а мынам кыче уже со бордын
 asja pärast ужен йырин, ужъя
 lastest pole veel töö juures asja нылпиослэсь юрттэт ожит на ужын
 ära topi nina võbrastesse asjadesse нырдэ мурт ужъёсы эн чуртна
 asi läks suure kella külge ужпуи паськыт шараяськиз
 asi läheb tõsiseks, asi võtab tõsise pöörde ужпум пумен кышкыт луыны
 кутскиз
 asjad on halvasti ужъёс уродэсь
 asju ajama v õiendama ужъёсты тупатыны (я. шонертыны)
 asi edeneb уж радьяське я. ладьяське
 see pole küll õige asi со шонер уж өвөл
 ta ei ole asjasse pühendatud со ужен тодматэмын ой вал
 noore inimese asi егитлэн ужез
 vanainimese asi мойы уж
 asi läks niikaugele, et ... ужпум вуиз отчыозь, ...
 selle asjaga pole kiiret та ужен дыртонэз өвөл
 asume kohe asja juurde уж борды али ик кутском
 ta on iga asja peale mees котьмае быгатйсь; котьма ужын кибашлы
 mul on sinu juurde asja мынам уже тыныд вань, мон тон доры ужен лыктй
 see töö on tema käes väike asi солы та уж - огшоры уж гинэ
 selles asi ongi со бордын ик ужпум
3. (põhjus, vajadus) муг, уж
 kes norida tahab, leiab alati asja кин копаськыны яратэ, со ялан муг шедьтоз
 tuleviku pärast pole meil asja muretseda вуоноез понна сюлмаськыны муг
 өвөл
 kas tulid asja pärast? кыче муген тон лыктйд?
 poiss sai peapesu asja eest пияшлы кулэезья сюриз
 ta läheb arsti juurde iga väikese asja pärast эмчи доры со пөртэм пичи
 мугъёсын но ветлэ
 mis asja sa siin teed? мар тон татын кариськод?
4. КÕНЕК (loomulike vajaduste õiendamise kohta) педло потаны
 asjal käima педло потаны

asjaajaja <+ajaja ajaja ajaja[t -, ajaja[te ajaja[id s>

1. (*teenistuja*) **делопроизводитель**

büroosse vajatakse asjaajajat **бюролы делопроизводитель кулэ**

2. (*asju ajada oskav ning armastav inimene*) **ужась, ужез яратйсь но валась адями**

ta on hea organiseerija ja asjaajaja **со умой кичёлтйсь но ужез валась ebapraktilisest inimesest pole asjaajajat** **практичной луйсьтэм адями уг луы ужез валась адями**

asjaarmastaja <+armastaja armastaja armastaja[t -, armastaja[te armastaja[id s, *adj*>

1. *s* (*маин ке вырыны*) **яратйсь, любитель**

asjaarmastajate näitetrupp **любительёслэн труппазы**

asjaarmastaja võetud foto **туспуктэмьёсын вырисьлэн фотоэз**

asjaarmastaja kohta pole see halb töö **любитель понна та уж урод өвёл**

2. *adj* (*маин ке вырыны*) **яратйсь, любитель**

asjaarmastaja näitleja **самодеятельной артист**

asjaarmastaja kunstnik **суредась-любитель**

asjaarmastaja helilooja **крзьгурчи-любитель**

asjaarmastaja botaanik **ботаник-любитель**

asjaarmastaja fotograaf **фотограф-любитель**

asjalik <asjal'ik asjaliku asjal'ikku asjal'ikku, asjalik/e_&_asjal'ikku[de

asjal'ikk/e_&_asjal'ikku[sid *adj*> **ужен, кулээн, ужез умой валась, нодлы, визьмо**

asjalik ettepanek **нодлы чектон (я. дэмлан)**

asjalik kriitika **кулэезья критика**

asjalik küsimus **ужья юан**

asjalik toon **визьмо куара**

asjalik arutelu **кулэезья вераськон**

asjalik mees **нодлы пиосмурт**

asjalikud nõuanded **ужья кенешъёс**

asjaliku näoga **визьмо ымнырын**

läbirääkimised toimusid asjalikus õhkkonnas **вераськонъёс умой**

атмосфераын ортчизы

jutuajamine oli asjalik **вераськон ужья вал**

ta on muutunud märksa asjalikumaks **со нодо адямины воштйськыны**

кутскиз

tal on alluvatega asjalik vahekord **ас ужасьёсыныз солэн умой кусыпъёсыз**

tema stiil on kuiv ja asjalik **солэн стилез кӧс но ужья**

asjaolu <+olu olu olu 'ollu, olu[de olu[sid s> **югдур, ужьюгдур**

ettenägemata asjaolu **вительымтэ (я. возьмамтэ) югдур**

kergendav asjaolu **JUR капчиятйсь угдур**

raskendav asjaolu **JUR секыттомытйсь югдур**

tähtis asjaolu **кулэ луйсь ужьюгдур**

asjaolude kokkusattumine **югдуръёслэн огазе тупамзы**

kõiki asjaolusid tuleb arvestada **вань югдуръёсты кулэ лыдэ басьтыны**

asjaolud on kujunenud niimoodi, et ... **югдуръёс тупазы озьы, ...**

missugustel asjaoludel see toimus? **кыче югдуръёс дырья со вал?**

asjaosaline <+osaline osalise osalis[t osalis[se, osalis[te osalis/i s, adj>

1. *s* ужен герзаськем (мурт) (макеним)

kõik asjaosalised kuulati üle вань та ужен герзаськемъёсты допросить каремын вал

kas tema on ka asjaosaline? со но та ужен герзаськем-а?

2. *adj* ужен герзаськем (мурт) (макеним)

asjaosalised asutused ужен герзаськем ужьюртъёс

asjata <asjata adv, adj>

1. *adv* (*ilmaaegu, asjatult*) токма, юнме, пайдатэк

teda oodati asjata токма гинэ сое витимы (я. возьмамы)

milleks asjata aega raisata ма понна юнме бырез быдтыны

asjata püüdsin meenutada ta nime солэсь нимзэ токма тодам вайыны турттй

ärge asjata vaielge эн токма (я. юнме) керетэ

2. *adj* KÕNEK (*asjatu*) токма, юнме

asjata kahtlused токма осконтэмлыкъёс

asjata lootus токма витён (я. оскон)

teie närveerimine on asjata сؤلэмшугъяськонъёсты токмаесь тйляд

asjatu <asjatu asjatu asjatu[t -, asjatu[te asjatu[id adj> токма, юнме, пайдатэм

asjatu ootamine токма витён

asjatu ajaraiskamine токма дырез быдтон

asjatu hirm токма кышкан

asjatu ärevus токма сؤلмаськон

asjatud lootused юнме оскон

kartused olid asjatud курданъёс юнмеесь вал

talle tehti asjatuid ettehteid сое токма гинэ тышкаськылызы

asjatundja <+t'undja t'undja t'undja[t -, t'undja[te t'undja[id s, adj>

1. *s* өнерчи, специалист, тодйсь-валась адями

suur asjatundja бадзым специалист

põllumajanduse asjatundja гурт возёсья өнерчи

tehnika asjatundja техникаез тодйсь-валась адями

ta ei ole sel alal asjatundja со та ужья өнерчи өвёл

tuleks mõnelt asjatundjalt nõu küsida трос өнерчиослэсь кенеш юано луоз

2. *adj* (*asjatundlik*) тодйсь, валась, тодйсь-валась

asjatundja inimene тодйсь-валась адями

mõni asjatundja mees teeks aparadi kohe korda валась пиосмуртъёс

тупатысалзы ини та аппаратаэз

askeldama <askelda[ma askelda[da askelda[b askelda[tud v> сؤلмаськыны,

шугъяськыса бызьылыны

perenaine askeldab köögis кузё кышно кышнопалан (я. кухняын)

(шугъяськыса) бызьылэ

ema askeldab pidulaua ümber шулдыръяськон понна дасям жок котырты

бызьылэ анай

mehed askeldavad traktori juures пиосмуртъёс трактор котырты

сؤلмаськыса бызьыло

kuldnokad askeldavad pesakasti juures шырчикъёс уморто доразы

шугъяськыса лобало

linn askeldab nagu sipelgapesa городын кузьыли карын кадь бызьыло

asotsiaal <asotsi'aal asotsiaali asotsi'aali asotsi'aali, asotsi'aali[de
asotsi'aali[sid_&_asotsi'aal/e s> асоциальной мурт, калык радъя улйсьтэм
адями

astang <astang astangu astangu[t -, astangu[te astangu[id s> GEOGR уступ
järsud astangud меҗкыт уступ
kaljuastang меҗ из гурезь (я. скала) уступ
rannaastang ярдур уступ
kallas laskub astangutena mere poole уступьёсын ярдур зарезь пала ваське
jõgi voolab astangust alla шур уступьёс кузя уллань бызе

aste¹ <aste 'aste aste[t -, aste[te 'aste[id s> (*astumine, samm*) вамыш, вамыштэм
neiu tuleb kergel astel нылаш капчи вамышьёсын лыктэ
üks ettevaatamatu aste ning oledki kuristikus чакласькытэк лэсьтэм одйг
вамиш и пыдэстэи мур нюкын вуод
kuuldusid vaiksed asted, oli kuulda vaikseid asteid шыпыт вымышьёс
кылийсько

aste² <aste 'astme aste[t -, 'astme[te 'astme[id s>

1. (*trepiaсте*) лёгет

kiviaste из лёгет

puuaste пу лёгет

trepiaсте тубат (я. падза) лёгет

kõrgete astmetega trepp жужыт лёгетъёсын тубат (я. падза)

madalate astmetega trepp лапег лёгетъёсын тубат (я. пагза)

astmelt astmele astuma лёгетысь лёгетэ вамыштыны

rõdult viivad astmed aeda терассаысь лёгетъёс садэ нуо

nõlvast alla pääses astmeid mööda гурезь бамалысь лёгетъёс кузя васькыны
луэ вал

ta tõusis ametiredelil astme võrra kõrgemale PILTL ужан лёгетъя со вылэгес
жутскиз ВЫЖТ.В.

2. (*arengutase, -etapp, staadium, järk, alajaotus*) степень, стади(я), ступень,
alamaste самой ульй степень (я. стади(я))

algaste кутскон стади(я) (я. ступень)

arenemisaste азыланьскемлэн стадиез (я. ступенез)

ettevalmistusaste дасьяськем стади(я); дась луон стади(я)

joobeaste кудзон стади(я)

keskaste шор стади(я)

kohtuaste JUR судья инстанци(я)

küpsusaste PÕLL быдэ вуэмлэн степенез, вуэмлэн степенез ВЫЖТ.В.

sugulusaste чыжы-выжы луонлэн степенез

tulekindlusaste тыллы пумит луэмлэн степенез

tõenäosusaste луонлыклен (я. вероятностьлен) степенез

täpsusaste шонерлыклен (я. точностьлен) степенез

vaheaste промежуточной стади(я)

vanuseaste арлыд группа

võrdlusaste KEEL чөшатон полэс (я. степень)

ülemaste самой выльй степень (я. стади(я))

üleminekuaste выжон стади(я)

määrdumise aste кырсьемелэн ступенез

nad on võimete poolest ühel astmel ас быгатонлыкъёссыя соос одйг кадъ
ступеньын

haiguse esimene aste **висьыны кутскемлэн нырысетй стадиез**
keskmise astme joove **кудземлэн шоретй степенез**
inimühiskonna arenemise varajasemad astmed **адями обществолэн**
азьланьскемезлэн самой вазь ступеньёсыз
esimese astme põletushaav **нырысетй степенё ку сутскон**
3. TEHN (raketi osa) ступень
kanderaketi esimene aste **ракета-носительлэн нырысетй ступенез**
4. MAT (võrdsete tegurite korrutis) ступень
kaks neljandas astmes **кык ныылетй степеньын**
esimese astme võrrand **нырысетй степенем уравнение**
5. KEEL (astmevahelduses) ступень
tugev aste **юн (я. вошъяськыны быгатйсьтэм) ступень**
nõrk aste **ляб (я. вошъяськыны быгатйсь) ступень**
6. MUUS (helilaadi iga heli) ступень
7. (teenistusaste, kraad) ступень
magistri aste **магистрлэн степенез**

astel <astel 'astla astel[t -, astel[de 'astla[id s>

1. BOT (torkav jäik moodustis) вень
juureastlad **выжы бордысь веньёс**
leheastlad **куарьёс бордысь веньёс**
kaktuse astlad **кактус веньёс**
2. ZOOL (putukate nõel) ши (нымы-кибыослэн)
mürgiastel **ядо ши**
mesilase astel **муш ши**
astlaga putukas **шиё нымы-кибы**

astelpaju <+paju paju paju -, paju[de paju[sid s> **ВОТ (Hippophaë) вөйпу,**
облепиха

aster <'aster 'astri 'astri[t -, 'astri[te 'astre[id s> **ВОТ (Aster) астра**
peenral õitsesid astrid **убоосын астраос сяськаяськызы**

astmeline <'astmeline 'astmelise 'astmelis[t 'astmelis[se, 'astmelis[te 'astmelis/i
adj> **лөгэто, тубато-тубато**
astmeline püramiid **тубато-тубато пирамида**
astmeline nõlv **лөгето бамал**
astmeline org **тубато-тубато лайыг инты**

astroloogia <astrol'oogia astrol'oogia astrol'oogia[t -, astrol'oogia[te
astrol'oogia[id s> (*tähetarkus*) **астрологи(я)**

astronoomia <astron'oomia astron'oomia astron'oomia[t -, astron'oomia[te
astron'oomia[id s> (*täheteadus*) **астрономи(я)**

astuma <'astu[ma 'astu[da astu[b astu[tud v>

1. (mõne sammu võrra liikuma, sammuma, kõndima) вамыштыны,
вамьшъяны; (kõndima, käima) мыныны, ветлыны; (peale, otsa, sisse)
лөгиськыны, лөгаськыны, пырыны; (juurde, lähemale) матэктыны, матэгес
кариськыны; (mööda, edasi) ортчыны, азьланьскыны, потыны
vagunisse astuma **вагонэ пырыны**
{kelle} jala peale astuma **(кинлэн ке) пыд вылаз лөгиськыны шедьтыны**

naela otsa astuma **кортчог вылэ лөгиськыны**
 jalg on haige, valus on astuda **пыды висе, вамышъяны секыт**
 astuge akna juurde **вамьштэ укно дуре**
 astuge ettepoole **азьпала потэ (я. мынэ)**
 astuge juurde v ligi v lähemale **вамьштэ(лэ) мон пала, матэктэ(лэ) мон пала**
 palun astuge edasi! **пожалуйста, азьпала мынэ**
 astusime kööki **кышнопала вамьштймы**
 astusime rõdule **балконэ потймы**
 ma ei astu enam kunagi üle tema läve **мон со доры пыдме но медам лёга ини**
 ära peale astu! **эн лөгиське! лөгиськыны эн шедьтэ(лэ)**
 poiss astus porri **пичи пи дэрие лөгиськиз**
 astusin pinnu jalga **пыдам шырпы пыриз**
 astus prillid puruks **лөгиськыса очкиос сөриськыны шедизы**
 astub kiirel sammul **жог вамышъёсын лыктэ, со жог вамыштэ**
 ta läheb kuulmatult, kikivarvul astudes **со кылонтэм, пыдчиньыосыз вылэ**
лөгаськыса, мынэ
 astuge ühte jalga **одйг пыдэ вамыштэ(лэ), одйг кадь мынэ**
 vastumäge astus hobune sammu **гурезе вал каллен тубиз**
 hakka aga astuma! **мын! вамышты ук!**
 tuleb ajaga ühte sammu astuda **PILTL али дырен чюш вамыштоно**
2. (tegevust alustama, mille juurde asuma, organisatsiooni liikmeks hakkama)
пыриськыны, кутскыны, медыны, одьяны, луыны; (kooli alustama)
кутскыны (дышетскон с-сь), дышетскыны пырыны
 võitlusse astuma **кюръяськонэ пыриськыны**
 lahingusse astuma **оже пыриськыны**
 kirjavahetusse astuma **ог-огедлы гожтэт гожъялляны кутскыны**
 läbirääkimistesse astuma **ваче вераськонъёсты кутскыны, ваче**
вераськонъёсы пыриськыны
 vestlusse astuma **вераськонэ пыриськыны**
 jõusse astuma **ужаны кутскыны**
 abiellu v abielusse astuma **кузпалъяськыны, кышнояськыны (пиосмурт с-**
сь), быззыны (кышномурт с-сь)
 seltsi liikmeks astuma **огазеяськонлэн ёзчиез луыны**
 ülikooli astuma **университетэ дышетскыны пырыны**
 majandusteaduskonda astuma **экономикаяз ёзлюкетэ дышетскыны пырыны**
 komisjon astus tegevusse **өри ужаны кутскиз**
3. PILTL (saabuma, tulema, jõudma) вуыны, вамыштыны, пырыны, султыны
 mõne minuti pärast astume uude aastasse **көня ке минут ортчем бере выль**
аре вамыштомы
 uued mured ja rõõmud astuvad meie ellu **выль шугъяськонъёс но**
шумпотонъёс асьме улонамы пыро
 {kelle} silma v palge ette astuma **син азе пуксыны, (кинэ ке) син азе**
пуктыны
 vanad lähuvad pensionile, noored astuvad asemele **пересьёс пенсие пото,**
егитьёс соос интые султо

asukoht <+k'oht koha k'ohta k'ohta, k'ohta[de k'ohta[sid_&_k'oht/i s> **улон**
инты, интыяськем
 sobiv asukoht **тупась (кельшымон я. ярамон) улон инты**
 soodus asukoht **жеч улон инты**
 linna asukoht **карлэн интыяськемез**
 ehituskruudi asukoht **пуктйськон участоклэн интыяськемез**

määrasime oma asukohta kompassi järgi кытынмес компасъя валамы
ma ei tea tema praegust asukohta мон уг тодйськы, кытын со улэ

asula <asula asula asula[t -, asula[te asula[id s> гурт, улон инты, посёлок
suur asula бадзым гурт
muistne kindlustatud asula вашкала юнматыса пуктэм улон инты
maaasula гурт
kaevandusasula шахтёръёслэн посёлоксы
kaluriasula чорыгасьёслэн посёлоксы
kolhoosiasula колхоз гурт
puhkeasula дачаосын посёлок
põllumajandusasula гурт возёс посёлок
suvitusasula гужем гинэ улыны тупась гурт (я. посёлок)
töölisasula ужасьёслэн посёлоксы

asuma <asu[ma asu[da asu[b asu[tud v>

1. (*olema, asetsema*) интыяськыны, улыны, сылыны; (*viibima*) улыны,
луыны

suvila asub mere ääres дача зарезь дуре интыяськемын
teletorn asub linnast väljas телебашня кар съёры интыяськемын
mis tänavas asub raamatukogu? кыче урамын лыдзиськонни?
linn asub mäe jalamil кар гурезь выжые интыяськемын
maja asub orus кар лайыг интыын сылэ
kauplused asuvad käe-jala juures вузаськонниос матэ интыяськемын,
вузаськонниос ки-пыд улын
korter asub kolmandal korrusel квартира куинетй этажын
sõnaraamatud asuvad kolmandal riivil kылсузетьёс куинетй жажыын
kohviku vastas asub park кафелы пумит интыяськем парк
kus ta praegu asub? кытын со али?

ta asus aastaid välismaal со кема аръёс кунгож съёрын улйз
muistsed soomeugrilased asusid laialdasel maa-alal вашкала финн-угор
калыкъёс туж пасьтана улосвыльёсын уло вылэм

2. (*aset võtma, end sisse seadma*) инты басьтыны я. кутыны, интыяськыны,
султыны; (*kuhu elama minema*) улыны интыяськыны; (*majja, korterisse*)
пырыны, выжныны (к-сь виль корка)

positsioonile asuma позициосы интыяськыны
laagrisse asuma лагерен интыяськыны
dirigent asus koori ette дирижёр хор азе интыяськиз
asusime järjekorda черодэ интыяськимы (я. султймы)
külalised asusid lauda v laua taha v laua ümber куноос жок съёры
интыяськызы (я. пуксызы)

reisijaid palutakse asuda vagunitesse oma kohtadele мынйсь-ветлйсьёслы, ас
интыюсазы мед пуксёзы шуыса, куриськыса вазиськызы

rõõm asus südamesse шумпотон каръяськиз сюл(э)мам

kurbus asus hinge мөзмон каръяськиз лулам

uude korterisse asuma виль квартирае улыны интыяськыны

maale elama asuma гуртэ улыны мыныны

elama asuma улыны интыяськыны

Krimmi asunud eestlased Крыме улыны выжем эстонъёс

3. (*tegeva hakkama, tegevust alustama*) (маке карыны (я. лэсьтыны))

кутскыны, дасяськыны, медыны, одьяны

tööle asuma уж борды кутскыны

valvesse v valvekorda asuma **дежурить** карыны султыны
 asume asja juurde **уж борды** кутскимы
 lapsed asusid kirjandit kirjutama **нылпиос** сочинение борды кутскизы
 kõik asusid sööma v toidu kallale **ваньзы** сиськыны кутскизы
 nad asusid teele **соос сюрес** вылэ потйзы
 külalised asusid minema **куноос** кошкылыны кутскизы
 minekule asuma **кошкыны** дасяськыны
 ta asus vastupidisele seisukohale **уж шоры** мукет сямен учкемлэн палаз
выжиз со
 ema asus minu nõusse **анае** мон пала кариськиз

asustama <asusta[ma asusta[da asusta[b asusta[tud v> (улыны) интыяськыны,
 пуксьыны, пырыны
 kõrbet asustama **бушкыре** улыны интыяськыны
 tühja ala asustama **бушесь** музеймъёсы улыны интыяськыны
 see ala asustati eurooplastega **та** улосвылэ европей калыкъёс улыны
интыяськиллям вылэм
 saar on asustamata **шормуёын** нокин но уг улы
 hõredalt asustatud alad **шерос** улыны интыяськемъёсын ёросъёс
 tihedasti asustatud poolsaar **трос** калыко жыныё шормуё
 tiik on asustatud karpkalaga **тымэтэ** карп чорыгъёс интыямын
 asustatud saar **улыны** интыяськемъёсын шормуё

asutama <asuta[ma asuta[da asuta[b asuta[tud v>

1. (*rajama, looma*) **кылдытыны**, инъяны, лэсьтыны
 linna asutama **карез** инъяны
 seltsi asutama **огазеяськон** кылдытыны
 ajakirja asutama **журнал** кылдытыны
 poisid asutasid oma orkestri **пиос** ас оркестрзэс кылдытйзы
 perekonda asutama **семья** кылдытыны
 kirjanduse aastapreemiat asutama **арлы** быдэ сётйськись премия кылдытыны
 kavatsen maja juurde aia asutada **корка** вёзы сад кылдытыны малпасько
 Tartus asutati ülikool **Тартуэ** вылй дышетсконни кылдытйзы
 2. (*end valmis seadma, valmistuma*) **дасяськыны**, дась луыны
 hakati teele asutama **сюрес** вылэ потыны дасяськыны
 külalised asutasid minekule v minema **куноос** кошкыны дасяськыны
кутскизы
 vanemad asutavad tööle [minema] **анай-атаен** уже мыныны дасяськыны
кутскизы
 lapsed asutavad kooli [minema] **нылпиос** школае мыныны дасясько
 kuhu sina end asutad? **кытчы** тон дасяськиськод?
 ta asutas end laua äärde **со** жок дуре интыяськиз

asutus <asutus asutuse asutus[t asutus[se, asutus[te asutus/i s> **ужьюрт**; (*õppe-, kasvatusasutus*) **ужьюрт**
 allasutus (**к-сь** кыче ке предприятия улэ) **пыриськись** ужьюрт
 ametiasutus **ужьюрт**
 haldusasutus **административ** ужьюрт
 järelevalveasutus **надзорья** ужьюрт
 kasvatusasutus **воспитать** каронья ужьюрт
 kinnipidamisasutus **пытсэтэ** пуктонья ужьюрт
 kohtuasutus **суд** ужьюрт

krediidasutus **кредит сѣтъясъ ужьюрт**
 kroonuasutus VAN **кун ужьюрт ВУЖМ.**
 kultuuriasutus **культурая ужьюрт**
 lasteasutus **нылпи ужьюрт**
 meditsiinasutus **эм ужьюрт**
 postiasutus **почта ужьюрт**
 projekteerimisasutus **чектос-проектъёсья ужьюрт**
 ravidasutus **эмьяськон ужьюрт**
 riigiasutus **кун ужьюрт**
 sõjaväeasutus **ожгар ужьюрт**
 teadusasutus **тодос ужьюрт**
 tervishoiuasutus **тазалыкез утёнъя ужьюрт**
 tolliasutus **таможняя ужьюрт**
 teaduslik uurimisasutus **научно-исследовательской ужьюрт**
 valitsusasutus **кивалтэт ужьюрт**
 õppeasutus **дышетонъя ужьюрт**

atakk <at'akk ataki at'akki at'akki, at'akki[de at'akki[sid_&_at'akk/e s]>

1. (*rünnak*) **атака (к-сь ожын)**
2. (*äkiline haigushoog, valuhoog*) **кулыса усён, кутон, пöсьтон**
 südameatakk **сюлэм кутон**
 lamage, kuni atakk üle läheb **кыллыса улэ, сюлэм кутонды ортчытозь**

atašee <ataš'ee ataš'ee ataš'ee[d -, ataš'ee[de ataš'ee[sid_&_ataš'e[id s]>

(*madalaima ametiastme diplomaat, mingi ala asjatundja välissaatkonna koosseisus*) **атташе; (дипломатэсь ульынгес сыйсь мурт, öрия öнерчи, чемысь кунгож представительствоосын)**
 ajakirjandusatašee **пресс-атташе**
 kaubandusatašee **вuzаськонъя атташе**
 lennuväeatašee **военно-воздушной атташе**
 mereväeatašee **военно-морской атташе**
 pressiatašee **пресс-атташе**
 sõjaväeatašee **ожгар атташе**

ateljee <atelj'ee atelj'ee atelj'ee[d -, atelj'ee[de atelj'ee[sid_&_atelj'e[id s]> **ателье,**

мастерской; (kunstnikul) ателье, мастерской
 kunstniku ateljee **суредасьлэн ательеез**
 fotoateljee **фотоателье**
 graafikaateljee **графика ателье**
 keraamikaateljee **керамика ателье**
 maaliateljee **живопись ателье**
 moeateljee **мода ателье**
 skulptuuriateljee **скульптраосты лэсьтонъя ателье (я. мастерской)**
 õmblusateljee **вурсиькон ателье**
 ateljee juhataja **ательелэн кивалтйез**

atentaat <atent'aat atentaadi atent'aati atent'aati, atent'aati[de

atent'aati[sid_&_atent'aat/e s]> **виыны турттон, покушение**
 atentaati korraldama v tegema **(кинэ ке) виыны турттыны**
 langes atentaadi ohvriks **виыны турттэмзы бере, со кулйз**

atlas <'atlas 'atlase 'atlas[t 'atlas[se, 'atlas[te 'atlas/i_&_'atlase[id s> (*kaardistik*)

атлас, карта

maailma atlas дунне атлас

ajalooatlas истори атлас

anatoomiaatlas анатоми атлас

botaanikaatlas ботаника атлас

etnograafiaatlas этнографи атлас

geograafiaatlas географи атлас

keeleatlas кыльёсья атлас

kooliatlas школа атлас

murdeatlas вераськетъёсын атлас

zooloogiaatlas зоологи атлас

täheatlas кизили атлас

atlass <'atl'ass 'atlassi 'atl'assi 'atl'assi, 'atl'assi[de 'atl'assi[sid_&_'atl'ass/e s>

ТЕКСТ (*siidsatään*) атлас (басма материал)

atlassist vest атлас жилет, атласлэсь жилет

atleet <atl'eet atleedi atl'eeti atl'eeti, atl'eeti[de atl'eeti[sid_&_'atl'eet/e s>

(*jõumees*) атлет

olümpiaatleet олимпи атлет

atleedi kehaehitus атлетика (я. сйль-ви́ро) мугор (я. вы́лтыр)

atmosfäär <atmosfäär atmosfääri atmosfääri atmosfääri, atmosfääri[de

atmosfääri[sid_&_'atmosfäär/e s> (*õhkkond*) атмосфера; югдур, котыр

Мaa atmosfäär Музей атмосфера

pidulik atmosfäär шулдырьяськон югдур котыр

ta kasvas kirjanduslikus atmosfääris со литератураен вырисьёслэн котыразы будйз

au <'au 'au 'au -, 'au[de 'au[sid s> дан, данлык, сй-дан, гажан; (*austus*) дан,

данлык, сй-дан, гажан

solvatud au сантэмам (я. ултйям) данлык

ohvitseriau офицерлэн данэз

spordiau спортъя дан

sõjameheau воинской честь

peiuau был дан

au ja väarikuse kaitse данэз но умой возькон сямеэз утён-чаклан

{*kelle*} au haavama (кинлэсь ке) данэз сантэманы (я. ултйяны)

{*kelle*} au riivama (кинлэсь ке) данэз исаны

{*kelle*} au röövima (кинэ ке) сантэманы (я. ултйяны)

{*kelle*} au määrima v teotama (кинлэсь ке) данэз саптаны (я. сантэманы)

{*kelle*} au rüvetama (кинлэсь ке) данэз наштаны (я. саптаны)

oma au hoidma ас дандэ утыны

kooli au kaitsma школа данэз утыны

igäuhele on kallis oma perekonna au котькудйзлы дуно ас семьяезлэн данэз

meile sai v langes osaks see au милемлы сыче дан усиз

see ei tee neile au та уг сёты соослы дан

au ja kiitus {*kellele*} дан но ушъян (кинлы ке)

meie külaliste auks асьме куноосмылэн данзы понна

ta maeti auga maha сое данъяса (я. гажамзэс возьматыса) ватйзы

kellega on mul au? кинэн мыным шуд усиз тодматскыны?

mul on au teatada **мыным шуд учиз тйледлы ивортыны**

Liitsõnad

au+

aukoht **төр инты, сйё-дано адымиослы чаклам инты**

aukülaline **гажано (я. сйё-дано) куно**

auahne <+ahne 'ahne ahne[t -, ahne[te 'ahne[id *adj*]; <+'ahne 'ahne 'ahne[t -, 'ahne[te 'ahne[id *adj*> **данэз (я. данъямез) яратйсь, дано луэм потон**
auahne inimene **данэз (я. данъямез) яратйсь адыми**
auahned unistused **дано луон сярысь малпаськонъёс**
auahned plaanid **дано луон сярысь чаклан-малпанъёс**
ta on äärmiselt auahne **со туж данэз (я. данъямез) яратйсь**

auaste <+aste 'astme aste[t -, 'astme[te 'astme[id *s*> **ним, звание**
ohvitseriauste **офицер ним**
sõjaväeauaste, sõjaväeline auaste **ожгар ним**
auastmelt kõrgem **звания выльезгес (я. бадзымезгес)**
auastmelt madalam, madalamas auastmes **звания пичиезгес**
auastme andmine **звание сётон**
auastme äravõtmise **званиез талан (я. палэнтон)**

august <'august 'augusti 'augusti[t -, 'augusti[te 'auguste[id *s*> **гудырикошкон,**
август
päikseline august **шундыё гудырикошкон**
jahe august **юзмыт гудырикошкон**
vihmane august **зоро гудырикошкон**
esimene august **нырысетй гудырикошкон**
esimesel augustil **нырысетй гудырикошконэ**
esimeseks augustiks **нырысетй гудырикошконлы**
augusti algul **гудырикошконлэн кутсконаз**
augusti lõpul **гудырикошконлэн пумаз**

augustama <augusta[ma augusta[da augusta[b augusta[tud *v*> **пасяны,**
пасяны, пась карыны (я. лэсьтыны)
piletit augustama **билетьёсты пасяны**

auh <'auh *interj*> (*koera haukumist imiteeriv häälightsus*) **ав!, ау! (пуны кесяськем куара)**

auhind <+h'ind hinna h'inda h'inda, h'inda[de h'inda[sid_&_h'ind/u *s*> **кузьым,**
коньдон кузьым
rahaline auhind **коньдон кузьым**
ergutusauhind **данъян кузьым**
eriauhind **нимаз кузьым**
peaauhind **валтйсь кузьым**
rändauhind **киьсь кие ветлйсь кузьым**
auhindu jagama **кузьымъёсты люкылыны**
ta võitis esimese auhinna **со нырысетй кузьымез басьтйз (я. вормиз)**
ta sai teise auhinna **со кыкетй кузьым басьтйз (я. вормиз)**
neid peeti auhinna vääriliseks **соослы кузьым сётыны малпамын вал**
ei olnud ühtki esimese auhinna väärilist tööd **нырысетй кузьым басьтон**
понна одйг ушьямон уж но ой вал

auk <'auk augu 'auku 'auku, 'auku[de 'auku[sid_&_'auk/e s> **пась, вис; (ava) пась, вис; (läbilöödud auk) пасям, пыртйз потэм; (maa sees) гоп, гу, гутё, кар; (sissevajunud koht) куашкам гу; (teekattes) гоп, пась; (siivend) гоп, выем**
 väike auk **пичи пась**
 sügav auk **мур гоп**
 põletatud auk **сутскыса кылдэм пась**
 must auk ASTR **пеймыт пась**
 rebaste augud **зичы гу (я. кар)**
 aiaauk **кенер пась**
 aknaauk **укно пась (я. вис)**
 hundiauk **кион гу (я. кар)**
 kuuliauk **пуляен кылдытэм пась**
 käiseauk **саес пасьёс**
 liivaauk **песок карьер**
 solgiauk **пож ву кисьтан гу**
 võtmeauk **тунгон пась**
 auke lõõma **пасьёс лэсьтыны**
 auke puurima **пасьёс портыны**
 auku jäässe raiuma **йёэ пась лэсьтыны, люкмес кораны**
 auku kaevama PILT **кинлы ке гу копаны ВЫЖТ.В.**
 auku kinni ajama **гопъёсты чоксалляны (я. ворсалляны), пасьёсты пытсалляны**
 auku kinni toprima **пасьёсты туйылыны**
 auku kukkuma **гуэ усыны**
 auku vajuma **гуэ куашканы**
 auku kinni nõeluma **пасьёсты вурныны (я. кышъяны)**
 põrandas on auk **выж вылын пасез вань**
 kastrulil on auk põhjas **миска пыдсы пась кылдэм**
 sukas on auk **чулкие пасяськем**
 tee on auke täis **сюрес гопъёсын тырмемын**
 hammastes on augud **пиньёсын пасьёсыз вань**
 tema teadmistes on auke **солэн тодон-валанъёсаз тырмытэосыз вань**
 tunniplaanis on auk KÕNEK **урокъя расписаниын буш интыосыз вань**

aukartus <+k'artus k'artuse k'artus[t k'artus[se, k'artus[te k'artus/i_&_k'artuse[id s> **сйлы карон, гажан мылкыд, данъян, мур гажан**
 pühalik aukartus **дун-сьöлыктэм вылий гажан**
 {kelle vastu, kelle ees} aukartust tundma **(кинэ ке) сйлы карон, (кинлы ке) йыбыртгон**
 aukartust äratama **мур гажамез жутыны**
 aukartust sisendama **мур гажан мылкыдэн оскытыны**
 noored vaatasid tema poole aukartusega **егитьёс со шоры мур гажаса учкызы**
 täis aukartust seisime professori ees **ми сйлы карыса профессор азын сьлймы**
 aukartust äratav summa **туж оскымон сумма**
 aukartust äratav välimus **оскытымон вылтусыз**

aukiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s> **данъян грамота, сйлы карон грамота**
 teda autasustati aukirjaga **солы данъян грамота кузьмазы (я. сётйзы)**
 talle anti aukiri **солы данъян грамота сётйллям**

auklik <'aukl'ik 'aukliku 'aukl'ikku 'aukl'ikku, 'auklik/e_&_'aukl'ikku[de 'aukl'ikk/e_&_'aukl'ikku[sid *adj* > пась; выро-гопо, зуркыт, гопо-гопо (сюрес с-сь); (*tee kohta*) пась; выро-гопо, зуркыт, гопо-гопо (сюрес с-сь)
auklik katus пасё липет
auklikud sukad пасесь носкиос
auklik tee зуркыт (я. выро-гопо) сюрес

aula <aula aula aula[t -, aula[de aula[sid s > (*kooli aktussaal*) актовой зал

aumees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s > ассэ гажаса возись
пиосмурт, умой сямо (я. выросьёсын) пиосмурт, джентльмен
käitus v toimis tõelise aumehena со ассэ умой сямо пиосмурт сямен возиз
teda on alati aumeheks peetud сое котьку но умой сямо пиосмуртэн
лыдъяллызы

aupaklik <+p'akl'ik p'akliku p'akl'ikku p'akl'ikku, p'aklik/e_&_p'akl'ikku[de p'akl'ikk/e_&_p'akl'ikku[sid *adj* > сйё-дано, гажано, сйлы
aupaklik kummardus сйлы карыса йыбыртгон
aupaklik suhtumine oma õpetajasse дышетйсьлы гажаса кусыпаськон
tema hääletoon oli aupaklik солэн куараяз сйлы карон кылйськиз
ole tema vastu aupaklikum сйлы карысагес соин астэ возь
seisin aupaklikus kauguses мон солэсь тырмымон кыдёкын сйлй

aur <'aur auru 'auru 'auru, 'auru[de 'auru[sid_&_'aur/e s > пар, бус; (*udu*) пар, бус
tuline aur пось пар
niiske aur мускыт пар
kuiv aur көс пар
mürgised aurud ядо парьёс
alkoholiaur алкоголь пар
bensiniaur бензин пар
elavhõbedaur лулоузвесь пар
hingeaur шокам пар
veeaur ву бус
uduaur бус жутскон
auru v aurude eraldumine v eritumine парлэн (я. буслэн) висьяськемзы
vesi muutub auruks ву парлы (я. буслы) пөрме
auruga kütma парен шунтыны
auruga keetma парыны, пар вылын пöзьтыны
auru+
aurulaev пароход, парен ужась судно
aurumasin ТЕНН парен ужась двигатель, парен ужась машина
auruvedur паровоз

aurama <'aura[ma aura[ta 'aura[b aura[tud v > парыны, парлы (я. буслы)
пөрмыны; пар (я. бус) жутскыны, төлзыны; (*auruma*) парыны, парлы (я.
буслы) пөрмыны; пар (я. бус) жутскыны, төлзыны
vesi aurab juba, läheb keema ву парлы пөрме ини - жоген быректоз
muld aurab музьемысь пар (я. бус) жутске
jõgi auras шурысь пар (я. бус) жутске
taldrikutes auras kuum supp тусьтыосы тырем пось шыдысь пар жутске
niitsime nii, et nahk auras ми сыче турнамы, эсьмаса пар (я. бус) ик
жутскыны кутскиз

hobune aurab вал бордысь пар (я. нюламеэ) жутске
osa sadameist aurab tagasi õhku зорлэн люкетэз пар (я. бус) луыса берен
омыре жутске
küün oli maha põlenud, tukid veel aurasid лапас сутскыса бырем, нош
сэрепумьёсыз чындыса уло на
kõik helged mõtted aurasid peast PILTL вань югыт малпаньёсы йырысьтым
төлзизы ВЫЖТ.В.
aurake siit minema! КÕНЕК ТÕЛЪе татысь! ВЕР.К.

aurik <aurik auriku auriku[t -, auriku[te auriku[id s> пароход, парен ужась
судно

jõaurik шур кузя уясь пароход
kaubaaurik грузэн ветлйсь пароход
ookeaniaurik океантй уясь пароход
reisiaurik мынйсь-ветлйсьёсты нуллйсь пароход
turismiaurik туристьёсты нуллйсь пароход
aurik sõitis sadamasse sisse пароход портэ пыриз

aurustuma <aurustu[ma aurustu[da aurustu[b aurustu[tud v> парлы пörмыны
kuumutamisel vesi aurustub шунтэмья, ву парлы пörмыны кутске

aurutama <auruta[ma auruta[da auruta[b auruta[tud v> (*auruga keetma*)
парыны, пар вылын пöзьтыны, чоктаса пöзьтыны; (*auruga töötlemä*) пöсь
парен быдтыны, парить карыны

juurvilja aurutama бакча сиёнъёсты пар вылын пöзьтыны
pesu [läbi] aurutama дйськутэз парыны
tünni aurutama вышкыез парен сузяны
loomasööta aurutama пудо сиёнэз парен дасяны
kootud eset aurutama керттэм дйсьёсты пöсь парен миськыны
mereveest soola aurutama зарезь вуэз пöзьтыса сылал поттыны

aus <'aus 'ausa 'ausa[t -, 'ausa[te 'ausa[id adj>

1. (*tõemeelne, õiglane, kohusetruu*) умой, зэмос, танйськисьтэм, шонер
aus inimene умой адями
aus töötaja умой ужась
kristalselt aus inimene кристалл кадь зэмос адями
aus tegu умой лэсьтэм уж
aus käitumine астэ умой возён
aus kriitika шонер критика
aus ülestunnistus шонер лыдьям
ausad silmad танйськыны быгытйсьтэм синъёс
aus nimi зэмос ним
ausate kavatsustega умоесь малпаньёсын
ma ei taha oma ausat nime määrida мынам уг поты умой нимме наштаме
see poiss on täiesti v läbini aus та пияш туж танйськисьтэм
sõpra hätta jätta pole aus эшез шуг-секытэ умойтэм кельтыны
see polnud sinust aus тон паласен со шонертэм вал
olgu aus mäng шудон танйськонтэм луыны кулэ
ausat elu elama умой улонэн улыны
endale ausal teel leiba teenima умой ужъёсыныд аслыд нянь поттыны
2. КÕНЕК (*korralik, tubli, väärt*) кельшымон, кельшылы, ярамон, тупась
ma ja on aus кельшымон (я. ярамон) корка

suvi oli aus **гужем кельышлы вал**
palk on päris aus **уждун туж тупась вал**
3. VAN (rangete elukommetega, vooruslik) ассэ гажаны быгатйсь, ассэ умоен
ВОЗИСЬ ВУЖМ.
aus naine **ассэ гажаны быгатйсь кышномурт**

ausalt <'ausalt *adv*> **умой, танйськытэк, шонерзэ (я. зэмзэ) вераса**
tahab ausalt elada ja töötada **со умой улыны но ужаны мылкыд каре**
ta tunnistas ausalt üles **со танйськытэк ваньзэ вераз**
ta ei talita ausalt **со умойтэм (я. шонертэм) выре**
ausalt öelda, ma ei usu seda **шонерзэ (я. зэмзэ) вераса, мон солы уг**
СОКИСЬКЫ
ta on etteheite ausalt ära teeninud **сое зэмзэ но пыкылоно вал**

ausammas <+sammas s'amba sammas[t -, sammas[te s'amba[id s> **синпелет,**
памятник
Puškini ausammas **Пушкинлы синпелет**
marmorausammas, marmorist ausammas **мраморлэсь синпелет**
graniitausammas, graniidist ausammas **гранитлэсь синпелет**
{*kellele*} ausammast püstitama **(кинлы ке) синпелет лэсьтыны (я. жутыны)**
{*kellele*} ausammast panema **(кинлы ке) синпелет пуктыны**
toimus pidulik ausamba avamine **синпелетлы сйё-дано усьтон ортчиз**

austama <'austa[ma 'austa[da 'austa[b 'austa[tud v> **гажаны, данъяны, сй-дан**
карыны; (austust avaldama) гажаны, данъяны, сй-дан карыны;
(kummardama) йыбыртыны, йыбыртъяны
isa ja ema austama **атаез но анаез гажаны**
vanemaid inimesi austama **арлыдоосты (я. мөйыосты) гажаны**
esiisade kombeid austama **вашкалаослэсь сям-нергеоссэс гажаны**
langenute mälestust leinaseisakuga austama **кулэмъёслы сй-данэз минутъем**
шыпыт луэмен возьматыны
juubilari austama **юбилярез данъяны**
ühiselu reegleid austama **огъяуллониысь правилоосты гажаны**
ebajumalaid austama **сульдэръёслы йыбыртъяны**
loodusrahvad austasid pühi puid **вашкала адымиос дун-сьöлыктэм**
писпуослы йыбыртыло вал
austagem teiste inimeste tööd **сукет адымиослэсь ужъёссэс но гажалэ**
ta on seda daami aastaid austanud **со та кышномуртэз аръёсын гажаса улий**
austatud kuulajad! **гажана кылзйсьёс (я. кылзйськисъёс)!**
väga austatud professor! **гажано профессор!**
austav ülesanne **гажано уж**

austatud <'austatud 'austatu 'austatu[t -, 'austatu[te 'austatu[id *adj* (*eestäiendina indekl*)> **гажано**

austus <'austus 'austuse 'austus[t 'austus[se, 'austus[te 'austus/i_&_'austuse[id s>
мур гажан, сй-дан; (sügav) мур гажан, сй-дан
sügav austus **мур гажан**
{*kelle vastu*} austust tundma **(кинлы ке) гажан мылкыдэз тодыны (я.**
шöдыны)
{*kellele*} austust avaldama **(кинлы ке) гажамез возьматыны**
{*kellesse*} austusega suhtuma **(кинэн ке) гажаса кусьпьяськыны**

tegin seda austusest õpetaja vastu мон сое дышетйсьме гажаса лэсьтй
pole neil austust vanemate inimeste vastu соослэн өвөл арлыдо (я. мōйы)
адамиослы гажан мылкыдзы
ta sai erilise austuse osaliseks со ачиз вормиз нимысьтыз гажан мылкыдэз
üldise austuse osaline olema ваньзылэн гажаменызы улыны
ma pole seda austust ära teeninud сыче гажамез мон ой на вормы
kasvatagem noortes austust raamatute vastu будэтоме егитъёс пōлын
книгаосыт гажан мылкыдэз

ausõna <+sõna sõna sõna s'õnna, sõna[de sõna[sid_&_sõn/u s> кыл (к-сь
сётыны)

ohvitseri ausõna офицерлэн кылыз
ausõna andma кыл сётыны
ausõnaga tōotama кыл сётыны
vōtsime talt ausõna, et ta tuleb со милемлы кыл сётйз, лыктоз шуыса
ausõna peale кыл сётыса
kuulen seda esimest korda, ausõna кылме сётйсько, со сярись нырысьсэ
кылйсько шуыса
ausõna, maksan ära кыл сётйсько, тыро шуыса

autasu <+tasu tasu tasu t'assu, tasu[de tasu[sid s> данъет, кузьым, награда

rahaline autasu коньдон кузьым
valitsuse autasu кивалтэт данъет
autasu määrama данъет сётыны я. кузьманы
autasusid kätte andma данъетъёсты киязы сётыны я. кузьманы
ta pälvis kõrge autasu солы вылй награда сётйзы
isa sai autasuks kuldkäekella атаелы зарни час кузьмазы я. сётйзы

autasustama <+tasusta[ma tasusta[da tasusta[b tasusta[tud v> данъет сётыны
(я. кузьманы), наградить карыны

teda autasustati aukirjaga солы дано грамота сётйзы (я. кузьмазы)
valitsus autasustas teda eduka teadusliku töö eest ordeniga умой тодос ужез
понна кивалтэт солы орден кузьмаз
teda autasustati pikaajalise viljaka töö eest сое трос аръёс чоже пайдалыко
ужамез понна наградить карыны

auto <auto auto auto[t -, auto[de auto[sid s> автомобиль, машина

lahtine auto вылыз усьясъкись машина
kinnine auto усьясъкисьтэм машина
isiklik auto мосъем (я. частной) машина
suure läbivusega auto вылй прходимостен машина
ambulantsauto жог эмтодос юрттэт машина
ameti[sõidu]auto ужан машина
eraauto мосъем (я. частной) машина
furgoonauto фургонэн машина
individuaalauto мосъем (я. частной) машина
kallurauto самосвал машина
kiirabiauto жог юрттэт сётйсь машина
kül[m[utus]auto авторефрижератор
leivaauto нянь нуллйсь машина
metsaveoauto нюлэс ворттйсь машина
mänguauto шадон машина

palgiveoauto нюлэс вортгйсь машина
piimaauto йӧл нуллйсь машина
postiauto почта нуллйсь машина
prügi[veo]auto жуг-жаг нуллйсь машина
sõiduauto капчи машина
teenistusauto ужан машина
tuletõrjeauto тылпу (я. пожар) машина
veoauto грузовой машина
õppeauto дышетскон машина
autot juhtima машинаез нуллыны
jalakäija jäi auto alla пыдын ветлйсь машина улэ сюрэм

autobiograafia <+biogr'aafia biogr'aafia biogr'aafia[t -, biogr'aafia[te
biogr'aafia[id s> асулонсюрес, автобиографи(я)
kirjaniku autobiograafia гождьясълэн асулонсюресэз я. автобиографияез

autodroom <autodr'oom autodroomi autodr'oomi autodr'oomi, autodr'oomi[de
autodr'oomi[sid_&_autodr'oom/e s> (*autosõiduväljak*) машинаен ворттылон
инты, автодром

autojuht <+j'uht juhi j'uhti j'uhti, j'uhti[de j'uhti[sid_&_j'uht/e s> машинаен
ворттылйсь, водитель, шофёр
amatöörautojuht шофёр-любитель
autojuhtide kursused водительёслы курсьёс
I liigi autojuht I классо водитель

automaat <autom'aat automaadi autom'aati autom'aati, autom'aati[de
autom'aati[sid_&_autom'aat/e s> ТЕHN (*isetöötav seade*) автомат; СӖЖ (*relv*)
пыччал, автомат
tehnoloogilised automaadid технологической автоматъёс
elektromehaanilised automaadid электромеханика автоматъёс
Kalašnikovi automaat СӖЖ Калашников пыччал (я. автомат)
ajaleheautomaat газет вузанья автомат
joogiautomaat юон басьтонья автомат
piletiautomaat билет вузанья автомат
rahavahetusautomaat коньдон воштон (я. векчиятон) автомат
automaati seadistama автоматэз тупатыны

automaatne <autom'aatne autom'aatse autom'aatse[t -, autom'aatse[te
autom'aatse[id *adj*> автоматической; (*masinlik*) автоматической; (*tahtmatu*,
iseenesest toimuv) ас эрказ
automaatne programm[eer]imine INFO автоматической программирование
automaatsed seadmed автоматика приборъёс
automaatsed liigutused ас эрказ ортчись выр(ет)онъёс
hingamine on automaatne шокан ас эрказ

autoportree <+portr'ee portr'ee portr'ee[d -, portr'ee[de portr'ee[sid_&_portr'e[id
s> (*kunstniku tehtud portree iseendast*) автопортрет, суредасълэн ассэ
суредам ужез

autor <'autor 'autori 'autori[t -, 'autori[te 'autore[id s> автор, гождйсь, малпась
antiikautor античной автор

kaasautor соавтор, чош гожтйсь
kollektiivautor огъя автор
romaani autor романлэн гожтйсьез
muusika autor крезьгурчи
illustratsioonide autor суредась, суредьёсты лэсьтйсь
autori pühendusega eksemplar гожтйсьлэн кыльёсыныз книга экземпляр
noorte autorite koondis егит гожъяськисьёслэн огазеяськонзы

autoteenindus <+teenindus teeninduse teenindus[t teenindus[se, teenindus[te teenindus/i s> машина тупатон инты

autu <'autu 'autu 'autu[t -, 'autu[te 'autu[id adj> сйтэм-дантэм, возыто, данзэ (я. радзэ) ыштэм; (*häbiväärne*) сйтэм-дантэм, возыто, данзэ (я. радзэ) ыштэм
autu tegu дантэк (я. шонертэм) лэсьтэм уж
autu inimene данзэ ыштэм адями
autu mäng шонертэм шудон
autud sõnad дантэм кыльёс
autu vale возыто пöям (я. эрекчам)
ta elab autut elu со радзэ ыштэм улон нуэ

auvalve <+valve v'alve valve[t -, valve[te v'alve[id s> сйё-дано (я. почёт) караул
auvalve vahetus почёт карауллэн вошкемез
auvalve seisis lahkunu sarga juures кулэм муртлэн коросэз вöзын почёт караул сылйз

auväärne <+v'äärne v'äärse v'äärse[t -, v'äärse[te v'äärse[id adj> сйё-дано, тодмо, гажано, дуно
auväärne külaline гажано куно
auväärne daam дано дама (я. нылкышно)
auväärne iga дано арлыд
auväärne teadlane сйё-дано тодосчи
auväärsete vanemate lapsed сйё-дано анай-атайёслэн нылпиоссы
iga töö on auväärne котькуд уж дуно
ta peab auväärset ametit со дано интыын ужа
peremees istus kõige auväärsemal kohal кузё төр (я. сйё-дано) интыын пукиз

ava <ava ava ava 'avva, ava[de ava[sid s> пась; (*seinas*) пась; (*uksel, aknal*) пась, вис, югыт адскись инты; (*läbilöödud ava*) пась карем; (*pilu*) вис, путэт, пась; (*luuk*) люк
riklik ava кузьялэс пась
neljakandiline ava ньыльсэрего (я. квадрат) пась
aknaava укно пась, укнолы кельтэм пась инты
ukseava öс пась, öслы кельтэм пась инты
ventilatsiooniva, õhuava омырлы кельтэм инты, омыр люк
ava kordinate vahel гардинаос вискись югыт адскон инты
raha automaadi avasse laskma шудон автоматлэн пасяз коньдон (я. уксё) поныны

avaldama <avalda[ma avalda[da avalda[b avalda[tud v>
1. (*väljendama*) возьматыны, мылкыд карыны; (*esitama, välja ütleva*)

вераны; (*teatama, teatavaks tegema*) ивортыны, тодытыны, вераны, ялыны
 lugupidamist avaldama гажамез (гажан мылкыдээ) возьматыны
 tänu avaldama тау каремез возьматыны
 tunnustust avaldama тау каремез возьматыны
 käskkirjas tänu avaldama косонын тау каремез ивортыны
 lahkunu omastele kaastunnet avaldama кулэм муртлэн семьяезлы
 куректондэ вераны
 imestust avaldama паймемез возьматыны
 kahtlust avaldama осконтэм мылкыдээ возьматыны
 kahetsust avaldama жальпотон мылкыдээ возьматыны
 meelepaha v protesti avaldama пумит луэмез вераны (я. возьматыны)
 lootust avaldama оскемез вераны (я. возьматыны)
 rahulolematust avaldama мылкыд тырмымтээз возьматыны
 laitust avaldama куаретэмез тодытыны
 noomitust avaldama выговор ялыны
 veendumust avaldama юн осконлыкез возьматыны
 oma tundeid avaldama ас мылкыддэ (я. шөдонъестэ) возьматыны
 oma soovi avaldama мылкыд каремез возьматыны
 valitsuse määrust avaldama кивалтэт пуктэтээз ивортыны (я. ялыны)
 võistluse tulemusi avaldama нюръяськон йылшумъянъесты ивортыны (я.
 ялыны)
 oma arvamust avaldama ас малпамдэ ивортыны (я. вераны)
 oma seisukohta avaldama (маке шоры) ас синмыныд учкемдэ (я. малпамдэ)
 вераны (я. ивортыны)
 oma mõtteid avaldama ас малпанъестэ вераны
 kogu tõde avaldama быдэс зэмлыкез вераны
 avaldan sulle saladuse мон тыныд ас лушкесме (я. тайнаме) верало
2. (publitseerima) поттыны, печатланы, печатласькыны
 ta on avaldanud kümme romaani со дас романзэ печатлам ини, солэн дас
 романжз печатласькем ини
 kõik ajalehed avaldasid presidendi kõne вань газетьёс азьмуртэсь
 вераськеммзэ печатлазы
 trüki avaldatud uurimused печатлам эскеронъёс
 avaldamata käsikirjad кигожтосэз (я. рукописез) печатланы (я. поттыны)
3. (ilmutama, osutama) сётыны, =яськыны, луыны
 vaenlane avaldas vastupanu тушмонъёс пумитъяськызы (я. пумит
 нюръяськызы)
 lahkunule avaldati viimast austust кулэм муртлы берпуметй данлыкез
 возьматйзы
 nad avaldasid huvi kõige ümbritseva vastu соос тунсыксэс возьматйзы вань
 котырын ортчисезлы пумит, соос тунсыкъяськызы котырын ортчисезлы
 ta nägu avaldas imestust солэн ымнырыз паймемез возьматйз
 kontsert avaldas kõigile sügavat muljet концерт ваньзылы кужмо
 впечатление кельтйз
 ta avaldab end muusikas солэн крезьгурья быгатонлыкъёсыз шөдйськызы
 {kellele} halba mõju avaldama (кин ке вылэ) уродэн влиять карыны
 müra avaldab kahjulikku mõju tervisele чашпоттэм уродэн шөдйське солэн
 тазалыкез вылын
4. MAT (avaldisena esitama) выразать карыны

avaldamine <avaldamine avaldamise avaldamis[t avaldamis[se, avaldamis[te
 avaldamis/i s>

1. (*väljendamine*) **веран**; (*teatavakstegemine*) **ялон**; (*osutamine, ilmutamine*)

ВОЗЬМАТОН

oma arvamuse avaldamine **ас малпанэз веран**

tänu avaldamine **тау каремез возьматон**

oma tahte avaldamine **ас мылкыдэз возьматон**

vastupanu avaldamine **пумит луэмез возьматон**

2. (*publitseerimine*) **печатлан, поттон**

seaduse avaldamine **катэз поттон**

uurimuste trükis avaldamine **эскеронъёсты печатлан**

avaldamise kuupäev **поттон нунал**

avaldamist takistama **печатламлы люкетыны**

Liitsõnad

avaldamis+

avaldamiskoht **поттон я. печатлан инты**

avaldamisvõimalused **поттон луонлыкъёс**

avaldamisõigus **поттон я. печатлан эрикрад**

avalduma <avaldu[ma avaldu[da avaldu[b avaldu[tud v> **шараяськыны**
musikaalsus avaldub juba lapseas **крезьгурлы устолык пичи дырын ик**
шараяське ни
inimese mõtted avalduvad tema tegudes **адямилэн малпанъёсыз ужъёсаз**
шараясько

avaldus <avaldus avalduse avaldus[t avaldus[se, avaldus[te avaldus/i s>

1. (*avaldumine, ilming*) **возьматон, шараян, веран**

meie suure lugupidamise avalduseks **мур гажаммес возьматон понна**

kaastundeavaldus **жалянэз веран**

mõtteavaldus **малпанэз шараян**

protestiavaldus **пумит луэмез возьматон**

tundeavaldus **мылкыдэз веран я. шараян**

tänuavaldus **тау каремез веран**

usaldusavaldus **оскемез возьматон**

2. (*ametlik teadaanne, dokument*) **ивортон, куриськон, вазиськон**

tõepärane avaldus **зэм ивортон**

vasturääkiv avaldus **пумит верась ивортон**

valitsuse avaldus **кивалтэтлэн вазиськемез**

lahkumisavaldus **кошкыны куриськон**

pensioniavaldus **пенсие потыны куриськон**

ta andis kõrgkooli astumise avalduse **со университетэ пырыны куриськон**

гожтйз

avalik <aval'ik avaliku aval'ikku aval'ikku, avalik/e_&_aval'ikku[de

aval'ikk/e_&_aval'ikku[sid *adj*> (*üldsusele mõeldud*) **ваньзылы малпам, огъя;**

(*ühiskondlik*) **калык**; (*lahtine*) **шара**

avalik raamatukogu **ваньзылы малпам лыдзиськонни (я. библиотека)**

avalik loeng **ваньзылы кылзымон луись лекци(я)**

avalik kõne **ваньзылы малпам вераськон кыльёс**

teose avalik ettekanne **произведениез калык (я. шара) возьматон**

avalik skandaal **ваньзылы тодмо луэм скандал**

avalik vabandus **шара извинить карыны курон**

avalik maja **ваньзылы ветлыны малпам корка**

avalik naine **ваньзылэн луись нылкышно**

avalik süüdistus шара янгыше уськытон
avalik arvamus калык малпан
avalik kohus шара суд
avalik kohtuistung шара луись суд кенеш-пукон
suursündmus avalikus elus калыклэн улоназ бадзым ужрад
avaliku korra kaitsmine калык порядокез утён-возьман

avalikkus <aval'ikkus aval'ikkuse aval'ikkus[t aval'ikkus[se, aval'ikkus[te
aval'ikkus/i_&_aval'ikkuse[id s>

1. калыклы тодымон луон, публичной луон, гласной луон
kohtumenetluse avalikkus судлэсь мынэмзэ но азыланськемзэ ваньзылы
тодыны быгатыны луон
protsessi avalikkus процесслэн шара мынэмеэ
2. (*üldsus*) общественность, тодмо но сйё-дано адямиос
kirjandusavalikkus литература общественность
muusikaavalikkus крезьгур общественность
spordiavalikkus спорт общественность
avalikkuse esindajad общественностьлэн оскымон адямиоссы (я.
представительёссы)
avalikkuse poole pöörduma общественностьлы вазиськыны
kunstnik astus esimese näitusega avalikkuse ette суредась калыклы нырысьсэ
аслаз адзытонэныз возьматскиз
romaan köitis laiema avalikkuse tähelepanu роман калыклэсь бадзым
саклыксэ ас палаз берыктйз

avalikult <avalikult *adv*> шара, ваньзылы кылымон-адзымон
avalikult esinema шара выступить карыны
sellest avalikult ei räägita со сярэсь шара уг верасько (я. вераськыны уг
яра)
ta asus avalikult võitlusse ebaõiglusega со умойтэм ужъёслы шара
нюръяськыны кутскиз
avalikult tegutsema шара вырыны, ваньзылы адзымон вырыны

avalikustama <avalikusta[ma avalikusta[da avalikusta[b avalikusta[tud v>
шараяны
leiutise ideed avalikustama шедьтослэсь шормалпанзэ шараяны
osaliselt avalikustama {*mida*} люкетэн шараяны
salajased andmed avalikustati лушкем сётэтьёсты шараязы

avama <ava[ma ava[da ava[b ava[tud v> усьтыны, пась карыны, сэрттыны,
пертчаны; (*akent, ust*) усьтыны, пась карыны, сэрттыны, пертчаны;
(*harusid, pooli*) усьтыны; шараяны, кыре поттыны (к-сь йыруж лэсьтйсез)
ust avama өсэз усьтыны
akent avama укноез усьтыны
ta avas kohvri со чемоданзэ усьтйз (я. вольяз)
avasime vihmavarjud зонтикъёсмес усьтймы
konservikarpi avama консерваез усьтыны
kirja avama гожтэтэз усьтыны
nõõre avama бирдыосты пертчаны
sõlme avama гердьёсты сэрттыны-пертчаны
uut hooaega avama выль сэзон усьтыны (к-сь театрын)
uus perspektiive avama выль луонлыкъёсты усьтыны

avage avaldises sulud МАТ выражениысь вугыоссэ (я. скобкаоссэ) усьтэ
avati uus kauplus выль вузаськонни усьтйзы
näitus on avatud kuu lõpuni адзэтон-выставка толэзылэн пумозяз усьтэмын
istung avati kell 9 кенешез укмыс часын усьтйзы
seaduserikkuja kohta avati toimik катэз тйясь вылэ уж усьтйзы
sõna tähendust avama кыллэсь пуштроссэ усьтыны
teose ideed avama произведенилэсь валтйсь малпанзэ усьтыны

avamine <avamine avamise avamis[t avamis[se, avamis[te avamis/i s> усьтон,
усьтйськон, кутскон

akende avamine укноосты усьтон
näituse avamine адзэтонэз (я. выставкаез) усьтон
teatrihooaja avamine театр сезонэз усьтон
{kelle} mälestussamba avamine (кинлы ке) синпелет усьтон
istungi avamine кенешез усьтон
konto avamine МАЖ (банке) счёт усьтон
teema avamine темаез усьтон
asja olemuse avamine ужлэсь пуштроссэ усьтон

avanema <avane[ma avane[da avane[b avane[tud v> усьтйськыны

uks avanes ос усьтйськыз
päeval tulbiõied avanevad нуназе тюльпан сяськаос усьтйсько
värav avanes капка усьтйськыз

avar <avar avara avara[t -, avara[te avara[id adj> (ruumikas) бадзым; (lai,
ulatuslik) паськыт

avar korter бадзым патер
avarad tänavad паськытэсь урамъёс
avar park бадзым парк
avar stepp паськыт кырал
avarad aknad бадзымесь укноос
avar kleit паськыт дэрем
avar silmaring паськыт инвис
avara hingeга inimene бадзым луло адями

avarii <avar'ii avar'ii avar'ii[d -, avar'ii[de avar'ii[sid s> авария

avarii teadustamine авария сярысь вераны
avarii põhjused аварилэн мугъёсыз
kütteliini v küttestorustiku avarii эстйськон гумыосын авария

Liitsõnad

avarii+

avariiväljapääs авария дыръя потон

avasilmi <+silmi adv> усьтэм я. паськыт синъёсын

ta lamas avasilmi со усьтэм синъёсын кыллиз
elu tuleb vaadata avasilmi улон шоры паськыт синъёсын учконо

avastama <avasta[ma avasta[da avasta[b avasta[tud v> (tundmatut) тодыны;

(ilmsiks tegema) шараяны, шедьтыны; (paljastama) шараяны; (päevalvalgele
tooma) шараяны; (välja selgitama) валэктыны
uusi naftamaardlaid avastama мувөйлэсь кылдонниоссэ шедьтыны
loodusseadusi avastama инкуазь катъёсты тодыны

seaduserikkumist avastama кат тйянэз шараяны
haigus avastati algstaadiumis висёнэз кутскыкуз шараязы
insener avastas projektis vea инженер проектысь янгышсэ шедьтйз
avastamata kuritegu шараямтэ йыруж

avastamine <avastamine avastamise avastamis[t avastamis[se, avastamis[te avastamis/i s> шараян, шедьтон

avasüli <+süli adv> (*lahkelt, südamlikult*) шумпотыса, гажаса
meid võeti avasüli vastu милемыз гажаса пумитазы

baar <b'aar baari b'aari b'aari, b'aari[de b'aari[sid_&_b'aar/e s> (*väike restoran v kohvik*) бар

grillbaar гриль-бар

jäätisebaar кафе-мороженой

piimabaar йёл бар

toidubaar закусочной

veinibaar вина бар

hotelli baar кунокуа бар

Liitsõnad

baari+

baarimees бармен я. барын ужась

baas <b'aas baasi b'aasi b'aasi, b'aasi[de b'aasi[sid_&_b'aas/e s>

1. (*alus, põhi, lähteala*) инъет, база

materiaalne baas материальной инъет

majanduslik baas экономи инъет

artikulationibaas KEEL артикуляци инъет

toorainebaas, toormebaas ванёс инъет

trükibaas пачатлан база

uurimisbaas эскерон база

2. (*varustav ja teenindav keskus, ladu, sõjaväeline tugiala*) база

hulgibaas оптом вузась бызы

kaubabaas вузьёсья база

lennuväebaas авиаци база

mereväebaas зарезь база

naftabaas мувöй база

puhkebaas шутэтскон база

spordibaas спортъя база

sõjaväebaas ожгар база

turismibaas турист база

baasi direktor базалэн директорез

bajaan <baj'aan bajaani baj'aani baj'aani, baj'aani[de baj'aani[sid_&_baj'aan/e s>
MUUS (*suur nuppsõrmistega lõõtspill*) баян

bakalaureus <bakal'aureus bakal'aureuse bakal'aureus[t bakal'aureus[se, bakal'aureus[te bakal'aureus/i s> (*madalaim teaduslik kraad, keskkooli lõpetanu*) бакалавр (тодос степенъысь улий ним)

baklažaan <baklaž'aan baklaž'aani baklaž'aani baklaž'aani, baklaž'aani[de baklaž'aani[sid_&_baklaž'aan/e s> ВОТ (*köögiviljataim Solanum melongena,*

selle vili) баклажан
täidetud baklažaanid фаршировать карем баклажанъёс

bakter <b'akter b'akteri b'akteri[t -, b'akteri[te b'aktere[id s> BIOL бактерия,
микроб

kasulikud bakterid пайдалыко бактериос

kahjulikud bakterid урод бактериос

düsenteeriabakter кӧткыль бактерия

Liitsõnad

bakter+

bakterhaigus PÕLL бактериоз я. бактерия висён

bakteri+

bakterikandja MED бактерия нулйсь

bakterivastane бактерилы пумит

bakteriviiirus BIOL бактерия вирус

balansseerima <balanss'eeri[ma balanss'eeri[da balansseeri[b balansseeri[tud
v> (*tasakaalu säilitama, tasakaalus hoidma*) равновесие возыны;

(*tasakaalustama*) балансировать карыны

köiel balansseerima канат (я. зӧк гозы) вылын равновесидэ возыны

hästi balansseeritud trummel умой сбалансировать карем барабан

baldahhiin <baldahh'iin baldahhiini baldahh'iini baldahh'iini, baldahh'iini[de
baldahh'iini[sid_&_baldahh'iin/e s> балдахин (ын нерге)

sametist baldahhiin пильыс балдахин

baldahhiiniga voodi балдахинэн валес

baleriin <baler'iin baleriini baler'iini baler'iini, baler'iini[de

baler'iini[sid_&_baler'iin/e s> балерина, балетын эктйсь (ныл с-сь)

prima-baleriin прима-балерина

ball <b'all balli b'alli b'alli, b'alli[de b'alli[sid_&_b'all/e s> бал

lõbus ball шулдыр бал

kevadball тулыс бал

kooliball школа был

maskiball костюмен бал

uusaastaball Выль ар бал

balle korraldama бальёс лэсьяны (я. ортчытъяны)

Liitsõnad

balli+

ballikleit бальной платья (я. дэрэм)

ballaad <ball'aad ballaadi ball'aadi ball'aadi, ball'aadi[de

ball'aadi[sid_&_ball'aad/e s> KIRJ, MUUS (*lühroepiline luule- v muusikateos*)

баллада

ballast <ball'ast ballasti ball'asti ball'asti, ball'asti[de ball'asti[sid_&_ball'ast/e s>

(*tasakaalustav koorem, lisaraskus, killustikukiht raudteemuldel*) балласт,

секыт груз

tahke ballast чурыт балласт

liivballast луо балласт

ballastiga laev **балластэн** (я. секыт грузэн) судно
ballasti lossima **балластэз** куштыны

ballett <ball'ett balleti ball'etti ball'etti, ball'etti[de ball'etti[sid_&_ball'ett/e s]>

балет

klassikaline ballett **классика балет**

ühevaatuslik ballett **одйг актъем балет**

jääballett **йõ вылын балет**

lasteballett **нылпи балет**

balletti lavastama **балет пуктыны**

ballettis tantsima **балетын эктыны**

Liitsõnad

balleti+

balletitantsija **балерина, балетын эктйсь** (пи но ныл с-сь)

balloon <ball'oon ballooni ball'ooni ball'ooni, ball'ooni[de

ball'ooni[sid_&_ball'oon/e s]> (*gaasimahuti, õhupalli kest, klaasanum*) **баллон**

gaasiballoon **газэн баллон**

hapnikuballoon **кислородэн баллон**

terasballoon **андан баллон**

bambus <b'ambus b'ambuse b'ambus[t b'ambus[se, b'ambus[te

b'ambus/i_&_b'ambuse[id s]>

1. **ВОТ** (*kõrreline troopikataim*) **бамбук (будос)**

2. (*selle puit*) **бамбук (боды)**

bambusest õngeritv **бамбуклэсь визнан ньөр**

Liitsõnad

bambus+

bambuskaru ZOO (Ailuropoda melanoleuca) **бамбуковой гондыр, панда**

banaalne <ban'aalne ban'aalse ban'aalse[t -, ban'aalse[te ban'aalse[id *adj*]>

огпöртэм верам

banaalne võrdlus **огпöртэм чöшатон**

banaalne süžee **огпöртэм сюжет**

banaalne nali **огпöртэм серекъян**

banaan <ban'aan banaani ban'aani ban'aani, ban'aani[de

ban'aani[sid_&_ban'aan/e s]> **ВОТ** (*troopiline rohhtaim Musa, selle vili*) **банан**

kuivatatud banaanid **куасьтэм бананъес**

bande <bande bande bande[t -, bande[de bande[sid s]> (*jõuk, kamp*) **банда,**

шайка

kurjategijate bande **йыртэмасьёслэн** (я. йыруж лэсьтйсьёслэн) **бандазы**

bande ninamees **бандалэн кивалтйсьез**

bandiit <band'iit bandiidi band'iiti band'iiti, band'iiti[de band'iiti[sid_&_band'iit/e

s]> **бандит**

bandiitide jõuk **бандитъёслэн шайказы**

bankett <bank'ett banketi bank'etti bank'etti, bank'etti[de

bank'etti[sid_&_bank'ett/e s]> (*pidusöök*) **банкет**

{*kelle auks, mille puhul*} banketti korraldama (**кинлы ке**) **банкет лэсьтыны**

- baptism** <bapt'ism baptismi bapt'ismi bapt'ismi, bapt'ismi[de bapt'ismi[sid_&_bapt'ism/e s]> RELIG (*usulahk*) **БАПТИЗМ (оскон течение)**
- barakk** <bar'akk baraki bar'akki bar'akki, bar'akki[de bar'akki[sid_&_bar'akk/e s]> (*kerge puuehitis*) **барак**
- baranka** <bar`anka bar`anka bar`anka[t -, bar`anka[de bar`anka[sid s]> (*rõngaskuivik, rõngel*) **крендель, сушка, баранка**
- barbaarne** <barb'aarne barb'aarse barb'aarse[t -, barb'aarse[te barb'aarse[id *adj*]]> **варварской**
barbaarne suhtumine kunstimälestistes **искусствоен герзаськем**
синпелетьёслы варварски кусыпьяськон
- barbar** <b'arbar b'arbari b'arbari[t -, b'arbari[te b'arbare[id s]> AJ (*võõramaalaste nimetus vanaaja kreeklastel ja roomlastel*); PILTL (*metsik, harimatu inimene*)
варвар
- bareljeef** <barelj'eef bareljeefi barelj'eefi barelj'eefi, barelj'eefi[de barelj'eefi[sid_&_barelj'eef/e s]> KUNST (*madalreljeef*) **барельеф**
kirjaniku bareljeefiga mälestustahvel **гожъяськисълэн барельефеныз**
мемориальной доска
- barett** <bar'ett bareti bar'etti bar'etti, bar'etti[de bar'etti[sid_&_bar'ett/e s]> **берет**
baretti pähe panema **беретэз изыяны**
- bariton** <bariton baritoni baritoni baritoni, baritoni[de bariton/e s]> MUUS (*häälelik, puhkpill, laulja*) **баритон**
meeskoori vajatakse baritone **пиосмурт хоре кулэ баритонъёс**
- barjäär** <barj'äär barjääri barj'ääri barj'ääri, barj'ääri[de barj'ääri[sid_&_barj'äär/e s]> **могъет, барьер**
psüühiline barjäär **психологической барьер**
keelebarjäär **кылья барьер**
tollibarjäär **таможня барьер**
toetus barjäärile **барьер вылэ пыкиськиз**
jõed ja mäed on looduslikud barjäärid **шуръёс но гурезъёс инкуазь могъетьёс луо**
- barokk** <bar'okk baroki bar'okki bar'okki, bar'okki[de bar'okki[sid_&_bar'okk/e s]> (*17.-18. saj Euroopa kunstis, kirjanduses ja muusikas valitsenud stiil*)
барокко
hilisbarokk **бер барокко**
baroki laadis **барокко стилья**
Liitsõnad
barokk+
barokkstiil **барокко стиль**
- baromeeter** <barom'eeter barom'eetri barom'eetri[t -, barom'eetri[te barom'eetre[id s]> METEOR (*õhurõhu mõõtur*) **барометр**

barrikaad <barrik'aad barrikaadi barrik'aadi barrik'aadi, barrik'aadi[de barrik'aadi[sid_&_barrik'aad/e s> **баррикада**
barrikaade ehitama v püstitama **баррикадаос лэсьтыны**
barrikaadidel võitlema **баррикадаосын нюръяськыны** (я. жугиськыны)

baseeruma <bas'eeru[ma bas'eeru[da bas'eeru[b bas'eeru[tud v>
1. (*põhinema, rajanema, tuginema*) **пыкъяськыны, базироваться кариськыны**
ettekanne baseerub faktidel **выступление фактъёс вылэ пыкъяське**
tööstus baseerub kodumaisel toormel **промышленность интыысь ванёс вылэ пыкъяське** (я. базироваться кариське)
2. (*paiknema, asuma*) **интыяськыны**
väeosa baseerub saarel **ожгар часть шормуңын интыяське**

bass <b'ass bassi b'assi b'assi, b'assi[de b'assi[sid_&_b'ass/e s> MUUS (*hääleliik, laulja, madala registriga keel- v puhkpill, helitöö madalaim häälepartii, instrumendi madal register*) **бас** (я. зөк куара); **басэн** (я. зөк куараен) **кырзась; бас** (крэзьгур инструмент)
bassi laulma **басэн** (я. зөк куараен) **кырзаны**
puhub orkestris bassi **оркестрын со басэн шудэ**
esinesid maailmakuulsad bassid **быдэс дуннелы тодмо басъёс** (я. зөк куараен кырзасьёс) **выступать каризы**

bassein <bass'ein basseini bass'eini bass'eini, bass'eini[de bass'eini[sid_&_bass'ein/e s> (*veemahuti, ujula, maavarade ladestusala, vesikond*) **бассейн** (пөртэм валатонэн)
kivisöebassein **музъем эгыр поттон бассейн**
ujumisbassein **уян** (я. пыласькон) **бассейн**
basseiniga saun **саунаен бассейн**
Baikali bassein **Байкаллэн бассейнэз**
lapsed ujusid basseinis **пинальёс бассейнын уяло** (я. пыласько)

batoon <bat'oon batooni bat'ooni bat'ooni, bat'ooni[de bat'ooni[sid_&_bat'oon/e s> КОК (*pikksai, pikkel, juppkompvек*) **батон** (төды нянь я. шоколад)

batsill <bats'ill batsilli bats'illi bats'illi, bats'illi[de bats'illi[sid_&_bats'ill/e s> BIOL (*pulkpisik, kepp-pisik*) **бацилла** (микроб)

beebi <beebi beebi beebi[t -, beebi[de beebi[sid s> **нуны, вож нуны**
paarikuune beebi **кык толэзем нуны**
ta ootab beebit **со нуны возьма, со секытэн** (я. кото)

beež <b'eež beeži b'eeži b'eeži, b'eeži[de b'eeži[sid_&_b'eež/e adj> **зарыт-курень**
beežid kingad **зарыт-курень туфлиос**
beež kleit **зарыт-курень платья** (я. дэрэм)

begoonia <beg'oonia beg'oonia beg'oonia[t -, beg'oonia[te beg'oonia[id s> БОТ (*õistaim Begonia*) **бегония**
kuningbegoonia БОТ (*toalill Begonia rex*) **эксэй бегония**

bensiin <bens'iin bens'iini bens'iini bens'iini, bens'iini[de

bens'iini[sid_&_bens'iin/e s> **бензин**

autobensiin **машина бензин**

aviobensiin **авиаци бензин**

bensiini kvaliteet **бензинлэн зечлыкез**

Liitsõnad

bensiini+

bensiinimootor **бензинэн ужась мотор**

bensiinipaak **бензин бак**

bensiinijaam <+j'aam jaama j'aama j'aama, j'aama[de j'aama[sid_&_j'aam/u s>

бензин станци(я), АЗС (автозаправочной станци(я))

betoon <bet'oon betooni bet'ooni bet'ooni, bet'ooni[de bet'ooni[sid_&_bet'oon/e

s> ЕНПТ **бетон**

tulekindel betoon **тылпулы пумит чидась бетон**

veekindel betoon **ву пычасьтэм бетон**

betooni paigaldamine **бетонэз интыян (я. тырон)**

bibliofiil <bibliof'iil bibliofiili bibliof'iili bibliof'iili, bibliof'iili[de

bibliof'iili[sid_&_bibliof'iil/e s> **библиофил (книгаосты яратйсь)**

biifsteek <b'iifst'eek b'iifsteegi b'iifst'eeki b'iifst'eeki, b'iifst'eeki[de

b'iifst'eeki[sid_&_b'iifst'eek/e s> КОК (*praetud veiselihalõigud*) **бифштекс**

(жарить карем скал сйль юдэс)

bikiinid *pl* <bik'iin bikiini bik'iini bik'iini, bik'iini[de bik'iini[sid_&_bik'iin/e s>

(napp päevitusrõivas) **бикини**

binokkel <bin'okkel bin'okli bin'okli[t -, bin'okli[te bin'okle[id s> **бинокль**

binokliga vaatama **бинокле учкыны**

biograafia <biogr'aafia biogr'aafia biogr'aafia[t -, biogr'aafia[te biogr'aafia[id s>

(elulugu) **биографи, улон сюрес**

autobiograafia **автобиографи, ас улон сюрес**

lühibiograafia **вакчияк биографи**

bioloogia <biol'oogia biol'oogia biol'oogia[t -, biol'oogia[te biol'oogia[id s>

биологи(я)

biskviit <biskv'iit biskviidi biskv'iiti biskv'iiti, biskv'iiti[de

biskv'iiti[sid_&_biskv'iit/e s> КОК (*pehme kohev kook, kõva õhuke küpsis*)

БИСКВИТ

lapsed krõbistasid biskviite **нылпиос бисквитэз куажыр сиё**

bisnis <bisnis bisnise bisnis[t -, bisnis[te bisnise[id s> (*tulus äri, äritegevus*)

бизнес, ужбергатон

blankett <blank'ett blanketi blank'etti blank'etti, blank'etti[de

blank'etti[sid_&_blank'ett/e s> **бланк**

blokaad <blok'aad blokaadi blok'aadi blok'aadi, blok'aadi[de blok'aadi[sid_&_blok'aad/e s> SÕJ (*täielik sissepiiramine*); MAJ (*riigi isoleerimine*); MED (*ajutine tuimastamine v talitluse katkestamine*) **блокада**
mereblokaad **зарезь блокада**
majandusblokaad **экономи блокада**
südameblokaad **сюлэме блокада**
blokaad murti läbi **блокадаез тйяны**

blokeerima <blok'eeri[ma blok'eeri[da blokeeri[b blokeeri[tud v> (*üumber piirama, tõkestama, sulustama*) **блокировать карыны, пытсаны**
sadamat blokeerima **портэз ворсаны**
mängijat blokeerima **шудйсез блокировать карыны**

blokk <bl'okk bloki bl'okki bl'okki, bl'okki[de bl'okki[sid_&_bl'okk/e s> POL (*liit*); SPORT (*grupisulg*) **блок, огазеяськон, огазеяськем**
sõjaline blokk **ожгар огазеяськон**
parteide blokk **партиослэн огазеяськемзы**

blond <bl'ond blondi bl'ondi bl'ondi, bl'ondi[de bl'ondi[sid_&_bl'ond/e s, adj>
1. *adj* **төдыкысьем, төды-суд**
blondid juuksed **төдыкысьем йырсиос**
blond noormees **төдыкысьем пияш, блондин**
heleblond **төды-суд**
tuhkblond **төды-пурьсь**
2. *s* **төдыкысьем, төды-суд**
vennale meeldivad blondid **агаелы (я. вынылы) блондинкаос (я. төдыкысьем нылъёс) кельшо**

blondeerima <blond'eeri[ma blond'eeri[da blondeeri[b blondeeri[tud v>
йырсиосты төдыкысьем карыны, төдымытыны
blondeeritud juuksed **төдымытэм йырсиос**

blondiin <blond'iin blondiini blond'iini blond'iini, blond'iini[de blond'iini[sid_&_blond'iin/e s> (*blond naine*) **төдыкысьем ныл, блондинка**

bluff <bl'uff blufi bl'uffi bl'uffi, bl'uffi[de bl'uffi[sid_&_bl'uff/e s> (*kiitlev väljamõeldis, kõmuteade*) **пояса ушьяськон, вань шуыса пöян, блеф**

bluffima <bl'uffi[ma bl'uffi[da blufi[b blufi[tud v> **пояса ушьяськыны, вань шуыса пöяны, блефовать карыны**

boheemlane <boh'eemlane boh'eemlase boh'eemlas[t boh'eemlas[se, boh'eemlas[te boh'eemlas/i_&_boh'eemlase[id s> **богема**

boikott <boik'ott boikoti boik'otti boik'otti, boik'otti[de boik'otti[sid_&_boik'ott/e s> **бойкот, бойкотировать карон**
majanduslik boikott **экономи бойкот**
valimiste boikott **быръёнъёсты бойкотировать карон**
boikotti kuulutama {*kellele*} (*кинлы ке*) **бойкот ялыны**
boikoti alla panema **бойкот лэсьтыны**

boiler <b'oiler b'oileri b'oileri[t -, b'oileri[te b'oilere[id s> ТЕHN (*kuumutuskatel*)
бойлер (ву шунтон мае)
elektriboiler дыкужымен шунтйськись бойлер
gaasiboiler газэн шунтйськись бойлер

borš <b'orš borši b'orši b'orši, b'orši[de b'orši[sid_&_b'orš/e s> КОК борш
ukraina borš украин борш

boss <b'oss bossi b'ossi b'ossi, b'ossi[de b'ossi[sid_&_b'oss/e s> (*peremees, juht, šeff*) кузё, кивалтйсь, босс, шеф

botaanik <botaanik botaaniku botaaniku[t -, botaaniku[te botaaniku[id s>
ботаник

botaanika <botaanika botaanika botaanika[t -, botaanika[te botaanika[id s>
(*taimeteadus*) ботаника (будос тодос)

botik <botik botiku botiku[t -, botiku[te botiku[id s> (*jalats*) ботик
(нылкышноослы нуллон жужыт колоша)
botikuid kandma ботикъёс нуллыны

bravuurne <brav'uurne brav'uurse brav'uurse[t -, brav'uurse[te brav'uurse[id
adj> дйсьтйсь, кышкасьтэм, сэзь, чуп(ы)рес
bravuurne muusika сэзь крезьгур
bravuurne käitumine дйсьтйсь (я. кышкасьтэм) вырон
bravuurne nooruk сэзь егит пи

brüis <br'iis briisi br'iisi br'iisi, br'iisi[de br'iisi[sid_&_br'iis/e s> МЕТЕОР (*kerge tuul*) бриз, ырос
maabriis ярдур ырос
merebriis зарезь ырос
mäebriis гурезь ырос
rannikubriis ярдур ырос

brikett <brik'ett briketi brik'etti brik'etti, brik'etti[de brik'etti[sid_&_brik'ett/e s>
(*pressitud turvas, süsi vm*) брикет (прессовать карем плитка люк)
kivisöebrikett музьем эгыр брикет
saepurubrikett пила пызь брикет
söödabrikett сюдон брикет
turbabrikett торф брикет

briljant <brilj'ant briljandi brilj'anti brilj'anti, brilj'anti[de
brilj'anti[sid_&_brilj'ant/e s> (*vääriskivi, lihvitud teemant*) бриллиант
briljante kandma бриллиантъёс дйсьса нуллыны

broiler <br'oiler br'oileri br'oileri[t -, br'oileri[te br'oilere[id s> PÖLL
(*nuumnoorlind v -loom*) бройлер (курег выжы)

brokaat <brok'aat brokaadi brok'aati brok'aati, brok'aati[de
brok'aati[sid_&_brok'aat/e s> ТЕКСТ (*siidriie sissekootud metallniitidega*)
дарали

muustriline brokaat пужыё дарали
kuldbrokaat зарнивуам дарали

broneerima <bron'eeri[ma bron'eeri[da broneeri[b broneeri[tud v> (*kinni panema, varuma, turvama*) (азьласянь) заказтыны
pileteid broneerima билетъёс заказтыны
hotellikohad on broneeritud кунокуа интыос завазтэмын

bronhiit <bronh'iit bronhiidi bronh'iiti bronh'iiti, bronh'iiti[de bronh'iiti[sid_&_bronh'iit/e s> MED (*kopsukatarr*) бронхит
krooniline bronhiit хронической бронхит

brošüür <broš'üür broš'üüri broš'üüri broš'üüri, broš'üüri[de broš'üüri[sid_&_broš'üür/e s> (*kõitmata v kerges kõites väike trükiteos*)
брошюра

brändi <brändi brändi brändi[t -, brändi[de brändi[sid s> (*alkohoolne jook*)
бренди (вина сорт)

brünett <brün'ett brüneti brün'etti brün'etti, brün'etti[de brün'etti[sid_&_brün'ett/e s, adj>
1. adj съодкысьем
brünetid juuksed съодкысьем йырсиос
brünett naine съодкысьем кышномурт
2. s съодкысьем
vend kurameerib pika brünetiga агае (я. выны) жужыт съодкысьем нылаш
сьоры ветлэ

budism <bud'ism budismi bud'ismi bud'ismi, bud'ismi[de bud'ismi[sid_&_bud'ism/e s> (*buda usk*) буддизм

bukett <buk'ett buketi buk'etti buk'etti, buk'etti[de buk'etti[sid_&_buk'ett/e s> (*lillekimp, lõhna ja maitse kompleks*) букет, сяська керттэт
bukett punaseid roose горд розаосын букет
anekdoote on tal varuks paras bukett солэн туж трос анекдотъёсыз

buldog <b'uldog b'uldogi b'uldogi[t -, b'uldogi[te b'uldoge[id s> (*koeratõug*)
бульдог

buldooser <buld'ooser buld'ooseri buld'ooseri[t -, buld'ooseri[te buld'oosere[id s> бульдозер
roomikbuldooser гусеничной бульдозер

bumerang <bumer'ang bumerangi bumer'angi bumer'angi, bumer'angi[de bumer'angi[sid_&_bumer'ang/e s> AJ (*kõver puust viskerelv*) бумеранг

buss <b'uss bussi b'ussi b'ussi, b'ussi[de b'ussi[sid_&_b'uss/e s> автобус
hommikune buss чукна автобус
juhubuss заказтэм автобус
kaugbuss кыдёке ветлйсь автобус
kiirbuss жоғ ветлйсь автобус
linnabuss кар автобус

linnalähibuss, lähibuss **пригородной автобус**
tulen õhtuse bussiga **жыт автобусэн берто**
bussiga sõitma **автобусэн мыныны**
bussist väljuma v maha tulema **автобусысь потыны**
buss jäi hiljaks **автобус беромиз (я. жегатскиз)**
jääme bussist maha **автобуслэсь беромимы**
buss oli täis KÕNEK **автобус тыраз вал**

bussijaam <+j'aam jaama j'aama j'aama, j'aama[de j'aama[sid_&_j'aam/u s]> **автовокзал, автобус станци(я)**

bussijuht <+j'uht juhi j'uhti j'uhti, j'uhti[de j'uhti[sid_&_j'uht/e s]> **автобуслэн водителез**

bussipeatus <+p'eatus p'eatuse p'eatus[t p'eatus[se, p'eatus[te p'eatus/i_&_p'eatuse[id s]> **автобус дугдылонни (я. дугдылонтй)**

bussipilet <+pilet pileti pileti[t -, pileti[te pilete[id s]> **автобус билет**

buum <b'uum buumi b'uumi b'uumi, b'uumi[de b'uumi[sid_&_buum/e s]> МАЖ (*tõusuperiood, elavnemine*); PILTL (*sensatsioon, kära*) **бум**
ajakirjandusbuum **газет бум**
börsibuum **биржа бум**
naftabuum **мувõй бум**

bänd <b'änd bändi b'ändi b'ändi, b'ändi[de b'ändi[sid_&_b'änd/e s]> MUUS (*levimuusikaorkester v -ansambel*) **группа, ансамбль**
džässbänd **джаз ансамбль**
bändi solist **группалэн солистэз**

böfstrooganov <böfstrooganov böfstrooganovi böfstrooganovi böfstrooganovi, böfstrooganovi[de böfstrooganov/e s]> КОК (*veiselihatoit*) **бефстроганов (скал сйльлэсь сиён)**

börs <b'örs börsi b'örsi b'örsi, b'örsi[de b'örsi[sid_&_b'örs/e s]> МАЖ **биржа**
fondibörs **фондовой биржа**
kaubabörs **вуз биржа**
tööbörs **ужья биржа**

bürokr'aat <bürokr'aat bürokr'aadi bürokr'aati bürokr'aati, bürokr'aati[de bürokr'aati[sid_&_bürokr'aat/e s]> **бюрократ**

bürokr'aatia <bürokr'aatia bürokr'aatia bürokr'aatia[t -, bürokr'aatia[te bürokr'aatia[id s]> **бюрократи(я)**

bürokr'aatlik <bürokr'aatl'ik bürokr'aatliku bürokr'aatl'ikku bürokr'aatl'ikku, bürokr'aatl'ik/e_&_bürokr'aatl'ikku[de bürokr'aatl'ikk/e_&_bürokr'aatl'ikku[sid adj]> **бюрократи**
bürokr'aatlik suhtumine asjasse **ужлы бюрократи кусыпьяськон**

büroo <bür'oo бүр'oo бүр'oo[d -, бүр'oo[de бүр'oo[sid s]> (*kantselei, kontor, asutus, juhtorgan*) **бюро (пõртэм валатонэн)**

ekskursioonibüroo **экскурсиосья бюро**
konstrueerimisbüroo **конструкторской бюро**
leiubüroo **шедьтэм арбериосья бюро**
reisibüroo **путешествиосья бюро**
reklaamibüroo **рекламая бюро**
teadetebüroo **справочной бюро**
töötav büroos **со бюроын ужа**
ta valiti büroo liikmeks **сое бюролы ёзчиен бырйизы**

büst <b'üst büsti b'üsti b'üsti, b'üsti[de b'üsti[sid_&_b'üst/e s> (*rinnakuju, naise rinnapartii*) **бюст; мудор, мёля, азь**
marmorbüst **мрамор бюст**

daam <d'aam daami d'aami d'aami, d'aami[de d'aami[sid_&_d'aam/e s> **дама,**
кышномурт, нылкышно
võluv daam **синмаськымон кышномурт**
tõeline daam **зэмос кышномурт**
aadlidaam **дворянка**
moedaam **модница**
suurilmadaam **светской дама**
südamedaam **сюлэмысь кышномурт**
daamide ring v seltskond **нылкышно огазеяськон**
daamide valss **нылкышно вальс**

daatum <d'aatum d'aatumi d'aatumi[t -, d'aatumi[te d'aatume[id s> (*kalendriaeg, kuupäev*) **нунал, дыр, дата**
tähtis daatum **тодмо (я. дано) нунал**
surmadaatum **кулэм дыр**
sünnidaatum **вордскем дыр**
postitamise daatum **почтатй ыстэм нуналлэн датаез**
avaldamise daatum **пачатлан (я. потон) нунал**
daatumita kiri **дататэм (я. дататэк) гожтэт**
ajaloo daatumid **истори датаос**
kirjale daatumit panema v märkima **гожтэт вылэ нуналзэ но дырзэ пуктыны**
(я. пусйыны)

dattel <d'attel d'atli d'atli[t -, d'atli[te d'atle[id s> (*datlipalmi vili*) **финик (емыш)**

debatt <deb'att debati deb'atti deb'atti, deb'atti[de deb'atti[sid_&_deb'att/e s>
(*avalik vaidlus, organiseeritud arutelu v väitlus*) **спорьяськонъёс, эчешонъёс**
äge debatt **лэчыт эчешонъёс**

debiilne <deb'iilne deb'iilse deb'iilse[t -, deb'iilse[te deb'iilse[id *adj*> (*arunõrk, vaimselts vähe arenenud*) **шузи, визьтэм, вакчи визьем**

debütant <debüt'ant debütandi debüt'anti debüt'anti, debüt'anti[de debüt'anti[sid_&_debüt'ant/e s> (*esmaesineja*) **дебютант, нырысьсэ**
выступать карись (к-сь сцена вылын)

debüteerima <debüt'eeri[ma debüt'eeri[da debüteeri[b debüteeri[tud v>
дебютировать карыны, нырысьсэ выступать карыны (к-сь сцена вылын)
debüteerima peaosas **валтйсь рольын дебютировать карыны**

debüüt <deb'üüt debüüdi deb'üüti deb'üüti, deb'üüti[de deb'üüti[sid_&_deb'üüt/e s> (*esmaesinemine kirjanduses, laval vm*) **дебют, нырысьсэ выступать карон (к-сь сцена вылын)**
edukas debüüt **азинлыко дебют**
hiilgav debüüt **яркыт (я. бадзым) дебют**
kirjaniku debüüt novellistina **гожъяськисьлэн новеллистын дебютэз**

defekt <def'ekt defekti def'ekti def'ekti, def'ekti[de def'ekti[sid_&_def'ekt/e s> (*puue, rike, vigastus*) **шек, сörиськем, тырмымтэ, дефект**
väline defekt **вылыз шек**
sisemine defekt **пуш шек**
vaimne defekt, psüühiline defekt **психической дефект**
ajudefekt MED **йырви(ы)м шек**
kuulmisdefekt MED **кылон шек**
kõnedefekt MED **вераськон шек**
nägemisdefekt MED **адзон шек**
paberi defektid **бумага шекъёс**
defektiga esemed **сörиськем (я. шеко) арбериос**

defektoloogia <defektol'oogia defektol'oogia defektol'oogia[t -, defektol'oogia[te defektol'oogia[id s> (*puuetega laste pedagoogika*) **дефектология(я) (шеко вераськись нылпиосты шонер вераськыны дышетон улыс)**

definitsioon <definitsi'oon definitsiooni definitsi'ooni definitsi'ooni, definitsi'ooni[de definitsi'ooni[sid_&_definitsi'oon/e s> (*määratlus*) **определение, дефиниция**
täpne definitsioon **шонер определение**

defitsiit <defits'iit defitsiidi defits'iiti defits'iiti, defits'iiti[de defits'iiti[sid_&_defits'iit/e s> (*puudujääk, kahjum, nappus, vajak*); KÕNEK (*defitsiitne kaup*) **дефицит; тырмымтэ луон**
riigieelarve defitsiit МАЖ **кун коньдэтлэн дефицитэз**
kaupade defitsiit **вужьёслэн тырмымтэзы**
niiskuse defitsiit **мускытлыклен тырмымтэез**
tööjõu defitsiit **ужан кужымлэн тырмымтэез**

degusteerima <degust'eeri[ma degust'eeri[da degusteerib degusteerit v> (*maitseomadusi hindama*) **шөмзэ верьяны, дегустировать карыны**
teed degusteerima **чай дегустировать карыны**
veini degusteerima **виналэсь шөмзэ верьяны**

deklaratsioon <deklaratsi'oon deklaratsiooni deklaratsi'ooni deklaratsi'ooni, deklaratsi'ooni[de deklaratsi'ooni[sid_&_deklaratsi'oon/e s> (*ametlik v pidulik avaldus, ametlik teadaanne, dokument*) **декларация**
Inimõiguste ülddeklaratsioon **Адямилэн эрикрадъёсызъя огъя деклараци**
tollideklaratsioon **вужыт деклараци**
tuludeklaratsioon **вытьёсья деклараци**

deklareerima <deklar'eeri[ma deklar'eeri[da deklareerib deklareerit v> (*avalikult kuulutama, teatavaks tegema*) **декларировать карыны, ивортныны, ялыны**

oma õigust v õigusid deklareerima ас эрикрадэз ивортыны (я. ялыны)
oma tulusid deklareerima ас табышьёсты декларировать карыны

dekoratiivne <dekorat'iivne dekorat'iivse dekorat'iivse[t -, dekorat'iivse[te dekorat'iivse[id *adj* > → чеберьян, декоративной
dekoratiivne stiil чеберьян стиль
dekoratiivsed taimed чеберьян будосьёс

Liitsõnad

dekoratiiv+

dekoratiivse чеберьян арбери

dekoratiivriie ТЕКСТ декоративной басма

delegatsioon <delegatsi'oon delegatsiooni delegatsi'ooni delegatsi'ooni, delegatsi'ooni[de delegatsi'ooni[sid_&_delegatsi'oon/e s> делегация
töolistele delegatsioon ужасьёслэн делегацизы
kaubandusdelegatsioon вузьёсья делегаци
valitsusdelegatsioon кивалтэт делегаци
välisdelegatsioon кунсьёр делегаци
kümneliikmeline delegatsioon дас адямиё делегаци
delegatsiooni saatma делегациез келяны
delegatsioon vastu võtma делегациез принять карыны
delegatsiooni koosseisu kuuluma делегацие пыриськыны, делегацилэн ёзчиез луыны

delfiin <delf'iin delfiini delf'iini delf'iini, delf'iini[de delf'iini[sid_&_delf'iin/e s>

1. (*mereloom*) дельфин

2. (*liblikujumise variant*) дельфин (уян сям)

delikaatne <delik'aatne delik'aatse delik'aatse[t -, delik'aatse[te delik'aatse[id *adj* >

1. (*peenetundeline*) лякыт, деликатной

delikaatne inimene лякыт адями

delikaatne vaikumine лякыт чуслык

delikaatne vihje маке сярысь котыръяса веран

2. (*taktitundelist kohtlemist v käsitlemist nõudev*) деликатной, лякытэн, щекотливой

delikaatne küsimus щекотливой ужпум

delikaatne olukord деликатной югдур

delikaatne kohtlemine лякытэн вазиськон

demokraatia <demokr'aatia demokr'aatia demokr'aatia[t -, demokr'aatia[te demokr'aatia[id s> (*rahvavõim, juhtimisviis*) демократи(я)
parlamentaarne demokraatia парламентарной демократи(я)
kodanlik demokraatia буржуазной демократи(я)
parteisisene demokraatia парти пушкысь демократи(я)
rahvademokraatia калык демократи(я)

demokraatlik <demokr'aatl'ik demokr'aatl'iku demokr'aatl'ikku demokr'aatl'ikku, demokr'aatl'ik/e_&_demokr'aatl'ikku[de demokr'aatl'ikk/e_&_demokr'aatl'ikku[sid *adj* > демократической, демократичной
demokraatlik vabariik демократической элькун

demokraatlik seadusandlus демократической катрадлык
demokraatlik valitsusviis кивалтэмлэн демократической тусыз
demokraatlikud vaated демократической учкемьёс
demokraatlikud vabadused демократической эриклыкьёс
demokraatlik partei мемократической парти(я)
demokraatlikud ümberkorraldused демократической воштйськоньёс
demokraatlik eluviis демократичной улон сям
demokraatlik kasvatus демократичной будэтон

demonstratsioon <demonstratsi'oon demonstratsiooni demonstratsi'ooni
demonstratsi'ooni, demonstratsi'ooni[de
demonstratsi'ooni[sid_&_demonstratsi'oon/e s> (*meeleavaldus, selgitav
näitamine, väljakutsuv tegevus*) демонстрация, возьматон
maidemonstratsioon нырысетй куартолэзьлы сйзем демонстраци
moedemonstratsioon выльсям я. мода возьматон
protestidemonstratsioon пумит луэмез возьматон
demonstratsioonile minema демонстрация мыныны
sõjalise jõu demonstratsioon ожгар кужымез возьматон

demonteerima <demont'eeri[ma demont'eeri[da demonteerib demonteeritud
v> (*lahti monteerima*) нимаз люкетьёслы сэрттыны, демонтировать карыны
elektrijaama demonteerima электростанцияез демонтировать карыны

depoo <dep'oo dep'oo dep'oo[d -, dep'oo[de dep'oo[sid s> ТЕHN (*hoiuhooone koos
töökodadega*); FÜSIOL (*verevarula organismis*) депо
trammidepoo травмай депо
tuletõrjedepoo тылпу депо
veduridepoo локомотив депо

depressioon <depressi'oon depressiooni depressi'ooni depressi'ooni,
depressi'ooni[de depressi'ooni[sid_&_depressi'oon/e s> MED
(*masendus seisund*); МЕТЕОР (*madalrõhuala*); GEOGR (*alamik*); МАJ (*surutis*)
депрессия (пöртэм валатонэн)
psüühiline depressioon MED психологи депрессия, секыт мылкыдъем луон
majanduslik depressioon МАJ экономика депрессия

desarmeerima <desarm'eeri[ma desarm'eeri[da desarmeerib desarmeeritud v>
SÕJ (*vägesid ja sõjavarustust vähendama*) ож тйрлыктэк (я. пычальёстэк)
кельтыны, разоружить карыны

deserteerima <desert'eeri[ma desert'eeri[da deserteeri[b deserteeri[tud v>
(*väeosast omavoliliselt lahkuma*); PILTL (*alt ära hüppama*) пегзыны (к-сь
армиысь), дезертировать карыны
lahinguväljalt deserteerima ожмаськонысь пегзыны

despoot <desp'oot despoodi desp'ooti desp'ooti, desp'ooti[de
desp'ooti[sid_&_desp'oot/e s> (*hirmuvalitseja*) курадзытйсь, вир юись,
деспот

dessert <dess'ert desserdi dess'erti dess'erti, dess'erti[de
dess'erti[sid_&_dess'ert/e s> (*magustoit*) чesкыт сиён, десерт
Liitsõnad

dessert+

dessertlusikas **ЧЕСКЫТ СИЁН ПОННА ПИЧИ ПУНЫЫ**

detail <det'ail detaili det'aili det'aili, det'aili[de det'aili[sid_&_det'ail/e s>
(*üksikasi, peensus, üksikosa*); ТЕНН (*osa*) **деталь, люкет; чыры-пыры, пыр-поч**

arhitektuurne detail **архитектура деталь**

iseloomulik detail **солы гинэ тупась деталь**

rõivaste detailid **дйськутлэн люкетэз (я. деталез)**

ornamendi detail **пужылэн (я. орнаментлэн) деталез**

ehitusdetail **лэсьтйськон-пуктйськон деталь**

kinnitusdetail ТЕНН **юнматон деталь**

valmisdetail **дась деталь**

detailidesse laskuma v tungima **чыры-пырез но эскерыны**

kõik oli detailideni läbi mõeldud **ваньмыз пыр-поч малпамын вал**

detailne <det'ailne det'ailse det'ailse[t -, det'ailse[te det'ailse[id *adj*> **пыр-поч, умой-умой, тупен-тупен, детальной**

detailne kirjeldus **пыр-поч валэктон (я. возматон)**

detailne järelepärimine **тупен-тупен юалляськон**

detailne ülevaade **лэсьтйськон-пуктйськонлэн детальной планэз**

detektiiv <detekt'iiv detektiiv detekt'iivi detekt'iivi, detekt'iivi[de
detekt'iivi[sid_&_detekt'iiv/e s> (*salapolitseinik*) **детектив, сыщик**
eradetektiiv **частный детектив**

detsember <dets'ember dets'embri dets'embri[t -, dets'embri[te dets'embre[id s>
толсур, декабрь

lumevaene detsember **ожыт лымыё толсур**

esimene detsember **нырысетй толсур**

detsembri algul **толсурлэн кутсконаз**

viieteistkümnendaks detsembriks **дас витетй толсурлы (я. толсурозь)**

ta sündis detsembris **со толсуре вордскиз**

deviis <dev'iis deviisi dev'iisi dev'iisi, dev'iisi[de dev'iisi[sid_&_dev'iis/e s>
(*lipukiri, vapikiri*) **девиз**

diabeetik <diabeetik diabeetiku diabeetiku[t -, diabeetiku[te diabeetiku[id s>
MED (*suhkurtõbine, suhkruhaige*) **диабетэн висись, диабетик**

diagnoos <diagn'oos diagnoosi diagn'oosi diagn'oosi, diagn'oosi[de
diagn'oosi[sid_&_diagn'oos/e s> MED, BIOL, ТЕНН **диагноз, эскерем-чаклам**
uute taimeliikide diagnoos **виль будос видъёсты эскерем-чаклам**
diagnoosi panema v määrama **диагноз пуктыны**

diagonaal <diagon'aal diagonaali diagon'aali diagon'aali, diagon'aali[de
diagon'aali[sid_&_diagon'aal/e s>

1. МАТ (*hulknurgal, hulktahukal*); (*põikjoon*) **диагональ, кечёвыл гож**

kuusnurga diagonaal **шестиугольниклэн диагоналез**

läheb diagonaalis üle väljaku **площадья кычёвыл кошкыны**

loeb raamatut diagonaalis PILTL **книгаез кечёвыл лыдзе**

2. ТЕКСТ (*diagonaalriie*) **диагональ (кечёвыл гожъёсын вогыриё материал)**

diagramm <d'iagr'amm d'iagrammi d'iagr'ammi d'iagr'ammi, d'iagr'ammi[de d'iagr'ammi[sid_&_d'iagr'amm/e s> (*arvjoonis*) **диаграмма**
diagrammi joonestama **диаграммаос чертить карыны**

dialoog <dial'oog dialoogi dial'oogi dial'oogi, dial'oogi[de dial'oogi[sid_&_dial'oog/e s> (*kahekõne*) **ваче вераськон, диалог**
vaimukad dialoogid **лэчыт визьмо ваче вераськоньёс**
romaani dialoog **ваче вераськонэн роман**
Plaatoni filosoofilised dialoogid **Платонлэн философи ваче вераськоньёсыз**

diameeter <diam'eeter diam'eetri diam'eetri[t -, diam'eetri[te diam'eetre[id s>
(*läbimõõt*) **диаметр**
toru diameeter **трубалэн диаметрез**

dieet <di'eet dieedi di'eeti di'eeti, di'eeti[de di'eeti[sid_&_di'eet/e s>
(*ravitoitumine*) **диета**
magedieet **сылалтэк диета**
piimadieet **йөллэсь сиён-юоньёсын диета**
dieeti pidama **диета утыны**
{*kellele*} dieeti määrama (*кинэ ке*) **диетая сюдыны, диета вылэ пуктыны**

difteeria <dift'eeria dift'eeria dift'eeria[t -, dift'eeria[te dift'eeria[id s> MED
дифтери(я)
haigestus difteeriasse **со дифтериен висьыны кутскиз**

digitaalne <digit'aalne digit'aalse digit'aalse[t -, digit'aalse[te digit'aalse[id *adj*>
1. (*sõrme-, sõrmitsi teostatav*) → **дижитал, дигитальной**
2. (*numbriline*) → **лыдпус, цифровой**
Liitsõnad
digitaal+
digitaalkaamera **лыдпус камера**
digitaalkodeerimine **лыдпусэн пусьён**

diislikütus <+kütus kütuse kütus[t -, kütus[te kütuse[id s> **дизельной топливо**

diivan <d'iivan d'iivani d'iivani[t -, d'iivani[te d'iivane[id s>

1. (*sohva*) **диван**
magamisdiivan **диван-кровать, изьыны луоно диван**
nurgadiivan **сэрего диван**
2. AJ, POL (*riiginõukogu islamimaades*) **диван**
3. KIRJ (*idamaine luuletuskogu*) **диван**

Liitsõnad

diivani+
diivanilaud **журнал жок**
diivanipadi **диван миндэр**

diktaator <dikt'aator dikt'aatori dikt'aatori[t -, dikt'aatori[te dikt'aatore[id s> POL,
AJ **диктатор**
halastamatu diktaator **жалясьтэм (я. вир юись) диктатор**
ta oli perekonnas täielik diktaator **со ас семьяяз чылкак жалясьтэм диктатор**
кадь вал

diktatuur <diktat'uur diktatuuri diktat'uuri diktat'uuri, diktat'uuri[de diktat'uuri[sid_&_diktat'uur/e s> POL, AJ **диктатура**
sõjaväeline diktatuur **ожгар диктатура**

dikteerima <dikt'eeri[ma dikt'eeri[da dikteeri[b dikteeri[tud v>

1. (*ette ütleva*) **диктовать карыны**

kirja dikteerima **гожтэтэз диктовать карыны**

õpetaja dikteerib, õpilased kirjutavad **дышетйсь диктовать каре,**
дышетскисьёс гожьяло

2. PILTL (*ette kirjutama, käskima*) **пуктыны, кыжмысь карыны, косыны**
rahutingimusi dikteerima **тупаса улон понна луонлыкьёсты диктовать**
карыны

hindu dikteerima **дуньёсты пуктыны**

diktor <d'iktor d'iktori d'iktori[t -, d'iktori[te d'iktore[id s> (*teadustaja, filmi, heliplaadi teksti lugeja*) **диктор**
teadistusdiktor **диктор-информатор**

dilemma <dil`emma dil`emma dil`emma[t -, dil`emma[de dil`emma[sid s> (*valik emma-kumma vahel*); LOOG (*liik süllogisme*) **дилемма** (ужеэ быдэстонын кык пöртэм луонлыкьёс пöлысь одйгээ бырьён)
ta seisis dilemma ees **со дилемма азын сылйз**

diplom <d'iplom d'iplomi d'iplomi[t -, d'iplomi[te d'iplome[id s> **диплом,**
грамота
põllumajandusnäituse diplom **гурт возёсья адзытон-выставкын басьтэм**
диплом
arstidiplom **эмчилэн (я. врачлэн) дипломеэ**
audiplom **сйлы карон диплом**
laureaadidiplom **лауреатлэн дипломеэ**
ülikoolidiplom **университетэз йылпумьян диплом**
diplom kiitusega **отличиен диплом**
diplomite kätteandmine **дипломьёсты сётъян**

diplomaadikohver <+k'ohver k'ohvri k'ohvri[t -, k'ohvri[te k'ohvre[id s>
дипломат (сумка)

diplomaat <diplom'aat diplomaadi diplom'aati diplom'aati, diplom'aati[de diplom'aati[sid_&_diplom'aat/e s> **дипломат**
vilunud diplomaat **опыто дипломат**
sa oled halb diplomaat **то урод дипломат**

diplomaatia <diplom'aatia diplom'aatia diplom'aatia[t -, diplom'aatia[te diplom'aatia[id s> **дипломати(я)**
tark diplomaatia **визьмо дипломати(я)**
kõigiga läbisaamine nõuab diplomaatiat **ваньмнызы умой кусып возён понна**
дипломати(я) кулэ

diplomaatiline <diplomaatiline diplomaatilise diplomaatilis[t diplomaatilis[se, diplomaatilis[te diplomaatilis/i *adj*> **дипломатичной, дипломатической;**
(*kaval, põiklev*) **дипломатичной, дипломатической**
diplomaatiline korpus **дипломати корпус**

diplomaatiline kuller **дипломати курьер**
 diplomaatiline esindus **дипломати представительство**
 diplomaatilised suhted **дипломати кусыпъёс**
 diplomaatiline lähenemine asjale **уж борды дипломатической матэктон**
 diplomaatiline keeldumine v äraütlemine **дипломатической отказ (я. куштйськон)**
 diplomaatiline immuuniteet **дипломатической иммунитет (я. йотылонтэмлык)**
 diplomaatiline vastus **дипломатической ответ сётон**
 diplomaatilisi suhteid taastama {kellega} **(кинэн ке) дипломати кусыпъёс тупатыны**

diplomaatlik <diplom'aatl'ik diplom'aatliku diplom'aatl'ikku diplom'aatl'ikku, diplom'aatlik/e_&_diplom'aatl'ikku[de diplom'aatl'ikk/e_&_diplom'aatl'ikku[sid *adj*]]> (*targu toimiv, kaval, põiklev*) **дипломатической**
 diplomaatlik võte **дипломатической амал**
 ta pole asjaajamiseks piisavalt diplomaatlik **ужъёсты радъянын со тырмыт дипломат өвөл**

diplomand <diplom'and diplomandi diplom'andi diplom'andi, diplom'andi[de diplom'andi[sid_&_diplom'and/e s]]> (*diplomitöö tegija, diplomisaaja*) **диплом басьйсь, дипломант; (diplomitöö tegija) диплом уж бордын вырись, дипломник**
 pianistide konkursi diplomand **пианистьёслэн конккурсазы диплом басьтэм мурт**
 ülikooli diplomandid **университет диплом уж бордын ужасьёс**

diplomeerima <diplom'eeri[ma diplom'eeri[da diplomeeri[b diplomeeri[tud v]]> **диплом сётыны**

dipp <d'ipp dipi d'ippi d'ippi, d'ippi[de d'ippi[sid_&_d'ipp/e s]]> **верттэт, зырет**

direktor <dir'ektor dir'ektori dir'ektori[t -, dir'ektori[te dir'ektore[id s]]> (*asutuse juhataja*) **директор, кивалтйсь**
 tehase direktor **заводлэн кивалтйсьез**
 instituudi direktor **институтлэн директорез**
 haldusdirektor **хозяйственной люкетэзья директор**
 koolidirektor **школа директор**
 peadirektor **валтйсь директор**
 täitevdirektor **юьдэстйсь (я. исполнительной) директор**
 direktori käskkirj **директорлэн косонэз**

direktriss <direktr'iss direktrissi direktr'issi direktr'issi, direktr'issi[de direktr'issi[sid_&_direktr'iss/e s]]> (*naisdirektor*) **нылкышно-директор**

dirigeerima <dirig'eeri[ma dirig'eeri[da dirigeeri[b dirigeeri[tud v]]> **дирижировать карыны**
 orkestrit dirigeerima **оркестрен дирижировать карыны**
 manöövroid dirigeeris kindral PILTL **манёврвёсын генерал дирижировать кариз** ВЪЖТ.В.

- dirigent** <dirig'ent dirigendi dirig'enti dirig'enti, dirig'enti[de dirig'enti[sid_&_dirig'ent/e s> **дирижёр**
 peadirigent **валтйсь дирижёр**
 orkestri dirigent **оркестрлэн дирижёрез**
 dirigendi juhtimisel **дирижёрлэн кивалтэмеэзя (я. кивалтэмеэз улсын)**
- disain** <dis'ain disaini dis'aini dis'aini, dis'aini[de dis'aini[sid_&_dis'ain/e s>
 KUNST (*kujustus, tootekujunduskunst*) **дизайн, вуоно товарез малпан-лэсьтон**
- disainer** <dis'ainer dis'aineri dis'aineri[t -, dis'aineri[te dis'ainere[id s> (*kujustaja, tootekujundaja*) **дизайнер, вуоно товарез малпась-лэсьтйсь**
- disko** <disko disko disko[t -, disko[de disko[sid s> (*noorukite tantsuõhtu*)
дискотека, егитъёслэн эктон жытсы
Liitsõnad
disko+
 diskomuusika **диско крезьгур**
 diskotants **диско крезьгурья эктон**
- diskor** <d'iskor d'iskori d'iskori[t -, d'iskori[te d'iskore[id s> (*diskoõhtu juhtija*)
диско эктон жытысь крезьгуръёсты шудйсь, диск-жокей
- diskreetne** <diskr'eetne diskr'eetse diskr'eetse[t -, diskr'eetse[te diskr'eetse[id adj> (*peenetundeline, taktiline, tagasihoidlik*) **зйбыт, лачмыт, ассэ возыны багатйсь, зеч сюлэмо**
 diskreetne inimene **зйбыт (я. лачмыт) адыми**
 diskreetne käitumine **астэ ачид зйбыт (я. лачмыт) возён**
 diskreetne parfüüm **зечлыко духи**
- diskrimineerima** <diskrimin'eeri[ma diskrimin'eeri[da diskrimineeri[b diskrimineeri[tud v> (*õigusi kitsendama, kellesse halvustavalt suhtuma*)
эрикрадлыкез сюбегомытыны, дискриминировать карыны
 diskrimineeriv seadus **эрикрадлыкез сюбегомытйсь (я. дискриминировать карись) кат**
- diskussioon** <diskussi'oon diskussiooni diskussi'ooni diskussi'ooni, diskussi'ooni[de diskussi'ooni[sid_&_diskussi'oon/e s> **вераськон, ченгешон-спорьяськон, дискусси(я)**
 elav diskussioon **сэзь (я. чупрес) ченгешон-спорьяськон**
 äge diskussioon **зырдыт вераськон**
 kirjanduslik diskussioon **литература юанъёсья вераськон-ченгешон**
 teadusdiskussioon **тодос ченгешон-спорьяськон**
 diskussiooni esile kutsuma **вераськонэ пыриськыны отьыны**
 diskussiooni laskuma **ченгешон-спорьяськонэ пыриськыны**
 diskussioonist osa võtma **спорьяськонэ пыриськыны**
 puhkes diskussioon **ченгешон-спорьяськон кылдйз (я. жужаз)**
- diskuteerima** <diskut'eeri[ma diskut'eeri[da diskuteeri[b diskuteeri[tud v>
 (*väitlema*) **ченгешыны, спорьяськыны, дискутировать карыны**
 projekti üle diskuteerima **чектосья (я. проектъя) ченгешыны**
 pärast ettekannet hakati diskuteerima **доклад бере юалляськыны-спорьяськыны кутскизы**

diskvalifitseerima <diskvalifits'eeri[ma diskvalifits'eeri[da diskvalifitseeri[b
diskvalifitseeri[tud v> (маке понна) чошатсконъёсысь (я.
нюръяськонъёсысь) куштыны, дисквалифицировать карыны
sportlane diskvalifitseeriti dopingu pärast спортсменэз допинг понна
чошытсконысь куштйзы

dispanser <disp'anser disp'anseri disp'anseri[t -, disp'anseri[te disp'ansere[id s>
(*ravinõuandla*) диспансер (эмьяськон инты)
naha- ja suguhaiguste dispanser ку но венерологи диспансер
kehakultuuridispanser эмьяськон но физкультура диспансер
onkoloogiadispanser онкологи диспансер
psühhoneuroloogiadispanser психоневрологи диспансер
tuberkuloosidispanser туберкулёзья диспансер
dispanseris arvel olema диспансерын учётын сылыны

dispetšer <disp'etšer disp'etšeri disp'etšeri[t -, disp'etšeri[te disp'etšere[id s>
(*dispetšiametnik, operatiivkorraldaja*) диспетчер
ettevõtte dispetšer ужьсь диспетчер
lennujaama dispetšer аэропорт диспетчер
rongidispetšer поезд диспетчер

distsants <dist'ants distantsi dist'antsi dist'antsi, dist'antsi[de
dist'antsi[sid_&_distsants/e s> (*kaugus, vahemaa*) кумыш, вис, кем,
расстояние, дистанци(я)
lühikesed distantsid SPORT вакчи дистанци
jooksudistsants SPORT бызён дистанци
distsants kahe sündmuse vahel кык учыръёс вискысь дыр кумыш
distsantsi pikkus дистанцилэн кузьдалаез
distsantsi läbima дистанциез быззыны
hoiab alluvatega distantsi вераськыкуз со ужасьёсыныз вис возе

distsipliin <distsipl'iin distsipliini distsipl'iini distsipl'iini, distsipl'iini[de
distsipl'iini[sid_&_distsipl'iin/e s>
1. (*kord*) дисциплина, астэ возён
range distsipliin лек дисциплина
raudne distsipliin чурыт дисциплина
teadlik distsipliin валаны луись дисциплина
eeskujulik distsipliin синмаськымон
töödistsipliin ужъя дисциплина
distsipliini rikkumine дисциплинаез тйян
distsipliinile alluma дисциплиная улыны, дисциплиналезь кылзйськыны
distsipliini tugevdama дисциплинаез юнматыны
distsipliini rikkuma дисциплинаез тйяны
distsipliin on nõrk дисциплина ляб
distsipliin on paranenud дисциплина тупатскиз (я. умояз)
2. (*õppeaine, teadusharu*) дышетскон предмет, дисциплина
lingvistilised distsipliinid кылтодонъя дышетскон предметъёс
abidistsipliin юрттйсь дышетскон предметъёс
naaberdistsipliin артэ дышетскон предмет

distsiplineerima <distsiplin'eeri[ma distsiplin'eeri[da distsiplineeri[b
distsiplineeri[tud v> (*korrale harjutama*) астэ ачид кияд возыны,

дисциплинировать карыны
iseennast distsiplineerima астэ ачид кияд возыны (я. дисциплинировать карыны)

diversioon <diversi'oon diversiooni diversi'ooni diversi'ooni, diversi'ooni[de diversi'ooni[sid_&_diversi'oon/e s> POL, SÕJ (*õõnestustegevus, petteoperatsioon*) диверси(я)

dokk <d'okk doki d'okki d'okki, d'okki[de d'okki[sid_&_d'okk/e s> MER (*sadamarajatis*) док, вулэйкыосты тупатон понна нимаз юрт
kuivdokk кӧс док
ujuvdokk уясь док
dokis olema докын луыны
dokist välja viima докысь поттыны

doktor <d'oktor d'oktori d'oktori[t -, d'oktori[te d'oktore[id s> (*teaduskraad, selle kraadiga isik, arst*) тодосьёсья (я. наукаосья) доктор (учёной степень);
доктор, эмчи, врач
ajaloodoktor истори тодосьёсья доктор
bioloogiadoktor биологи тодосьёсья доктор
filosoofiadoktor философи тодосьёсья доктор
keemiadoktor хими тодосьёсья доктор
sõjateaduse doktor ожгарья тодосьёсья доктор
doktor ütles, et haige paraneb varsti врач вераз, висись жоген бурмоз (я. йӧналоз) шуыса

dokument <dokum'ent dokumendi dokum'enti dokum'enti, dokum'enti[de dokum'enti[sid_&_dokum'ent/e s> ужкагаз, документ
salajane dokument лушкесо ужкагаз
rahaline dokument коньдон документ
ajaloodokument истори документ
algdokument оригинал документ
kuludokument расходъёсья ужкагаз
maksedokument укё тырон документ
haridust tõendav dokument дышетскон сярысь документ
dokumenti vormistama документэз оформить карыны
reisile minnes olgu dokumendid kaasas сюрес вылэ потыкуды,
документъёсты съӧрады мед луозы

dokumentaalne <dokument'aalne dokument'aalse dokument'aalse[t -, dokument'aalse[te dokument'aalse[id *adj*> (*dokumentidel, faktidel põhinev, tõsieluline*) документальной, зэм луэм
dokumentaalne tõend докуметальной тукон (я. доказательство)
dokumentaalsed andmed документальной даннойёс
dokumentaalne romaan документальной (я. зэм луэм учыр вылэ пыкиськись) роман

Liitsõnad

dokumentaal+

dokumentaalfilm документо фильм

dollar <d'ollar d'ollari d'ollari[t -, d'ollari[te d'ollare[id s> (*rahaühik*) доллар (укёлык)

dolomiit <dolom'iit dolomiidi dolom'iiti dolom'iiti, dolom'iiti[de
dolom'iiti[sid_&_dolom'iit/e s> GEOL ДОЛОМИТ (муиз)

domineerima <domin'eeri[ma domin'eeri[da domineeri[b domineeri[tud v>
(*ülekaalus olema, valitsema*) ВЫЛЫН ЛУЫНЫ, КУЗЬЯСЬКЫНЫ, ДОМИНИРОВАТЬ
КАРАНЫ
siis domineeris teistsugune repertuaar соку доминировать кариз мукет
репертуар
domineeriv moejoon модаын кузьяськись направления

doonor <d'oonor d'oonori d'oonori[t -, d'oonori[te d'oonore[id s> (*oma vere,
rinnapiima, elundi vm andja*); FÜÜS (*kristallidefekt*) ДОНОР, (к-сь вир) СЁТЙСЬ

doping <doping dopingu dopingu[t -, dopingu[te dopingu[id s> SPORT
(*kunstlikud ergutid ja nende kasutamise*) ДОПИНГ (ИСКУССТВЕННО КЫЛДЫТЭМ
СТИМУЛЯТОР НО СООСТЫ КУТОН)

dotsent <dots'ent dotsendi dots'enti dots'enti, dots'enti[de
dots'enti[sid_&_dots'ent/e s> (*õppejõuaste kõrgkoolis*) ДОЦЕНТ

draakon <dr'aakon dr'aakoni dr'aakoni[t -, dr'aakoni[te dr'aakone[id s>
1. MÜT (*lohe, lendmadu*) ЛОБАСЬ КЫЙ, ДРАКОН
2. ZOOL (*sisalike perekond Draco*) ДРАКОНЬЁС (КЕНЗАЛИ СЕМЬЯ)
lenddraakon ZOOL (*Draco volans*) ЛОБАСЬ ДРАКОН

draama <draama draama draama[t -, draama[de draama[sid s> ДРАМА
klassikaline draama классика драма
ajalooline draama истори драма
perekonnadraama семья драма
värssdraama кылбуръёсын драма
draamat üle v läbi elama драмаын луись учыръёсын чош куректыны
Liitsõnad
draama+
draamanäitleja драмаын шудйсь артист, драматической актёр
draamateater драмая (я. драматической) театр

dramaturgia <dramat'urgia dramat'urgia dramat'urgia[t -, dramat'urgia[te
dramat'urgia[id s> KIRJ (*näidendiõpetus, draamakirjandus, draamalooming*)
драматурги(я)
raadiodramaturgia радиодраматурги(я)
teatridramaturgia театр драматурги(я)

drastiline <drastiline drastilise drastilis[t drastilis[se, drastilis[te drastilis/i adj>
(*tugevasti mõjuv, rabav*) КУЖМО, ЗОЛ, ЮН, ОРТЧЫТ, ПАЙМЫМОН
drastiline lugu паймымон история

dražee <draž'ee draž'ee draž'ee[d -, draž'ee[de draž'ee[sid_&_draž'e[id s>
(*herneskompvek*); FARM (*ravimipill*) ДРАЖЕ; КУЗЯЛЭС КАБО ЭМЪЮМ
šokolaadidražee шоколад драже

dress <dr'ess dressi dr'essi dr'essi, dr'essi[de dr'essi[sid_&_dr'ess/e s (ka pl)>
(*spordiriietus*) СПОРТЭН ВЫРОН ДЙСЬ (я. КОСТЮМ)

villane dress (ыж) гон дйсь (я. костюм)
suusadress куасэн нискылан дйсь (я. костюм)

Liitsõnad

dressi+

dressipluus тренировкае ветлон (я. спортэн вырон) куртка
dressipüksid тренировкае ветлон (я. спортэн вырон) штан(и)

dresseerima <dress'eeri[ma dress'eeri[da dresseeri[b dresseeri[tud v> (*välja õpetama*) (к-сь пудо-животэз) бышетыны, дрессировать карыны :
loomi dresseerima пудо-животъёсты (я. пойшуръёсты) дышетыны (я. дрессировать карыны)
dresseeritud hobune дышетэм (я. дрессировать карем) вал

dressuur <dress'uur dressuuri dress'uuri dress'uuri, dress'uuri[de dress'uuri[sid_&_dress'uur/e s> (*väljaõpetamine*) (к-сь пудо-животъёсты) дышетон, дрессировка
koer allub hästi dressuurile пуны капчиен дышетонлы (я. дрессировкалы) сётйське

džemm <dž'emm džemmi dž'emmi dž'emmi, dž'emmi[de dž'emmi[sid_&_dž'emm/e s> (*moos*) варення, джем
õunadžemm улмо (я. яблок) варення (я. джем)

džemper <dž'emper dž'empri dž'empri[t -, dž'empri[te dž'empre[id s> джемпер
kootud džemper керттэм джемпер

džentelmen <džentelmen džentelmeni džentelmeni džentelmeni, džentelmeni[de džentelmen/e s> джентльмен, умой выростьёсын пиосмурт

džiip <dž'iip džiibi dž'iipi dž'iipi, dž'iipi[de dž'iipi[sid_&_dž'iip/e s> (*maastikuauto*) джип (котыкытй ворттылыны быгатйсь автомобиль)

džinn¹ <dž'inn džinni dž'inni dž'inni, dž'inni[de dž'inni[sid_&_dž'inn/e s> (*kadamarjaviin*) джин (сусыпу емышъёслэсь дасям аракы)

džinn² <dž'inn džinni dž'inni dž'inni, dž'inni[de dž'inni[sid_&_dž'inn/e s> (*idamaine muinasjutuvaim*) джинн (чукпал калыкъёслэн выжыкыльёсысьтызы лул)

džungel <dž'ungel dž'ungli dž'ungli[t -, dž'ungli[te dž'ungle[id s> (*ürgmets*) джунгли; бамбук тэль, потыны луонтэм векчи тэль

džuudo <džuudo džuudo džuudo[t -, džuudo[de džuudo[sid s> SPORT
(*maadlusliik*) дзюдо

džäss <dž'äss džässi dž'ässi dž'ässi, dž'ässi[de dž'ässi[sid_&_dž'äss/e s> MUUS
(*nüüdismuusika liik*) джаз (крезыгур теченилэн оглюкетэз)
džässi uued suunad джазлэн выль удысьёсыз
džässi+
džässimuusik джаз крезыгур, джаз

duell <du'ell duelli du'elli du'elli, du'elli[de du'elli[sid_&_du'ell/e s> (*kahevõitlus*)

дуэль

duellile kutsuma дуэле öтыны

duelli pidama дуэлын жугиськыны

duett <du'ett dueti du'etti du'etti, du'etti[de du'etti[sid_&_du'ett/e s> MUUS

(*kahelaul, kaks lauljat*); PILTL (*kaks koos esinevat v kokkukuuluvat isikut*) дуэт

(кык чöшен кырзасьёс); дуэт (кык кузя выступать карисьёс я. одйг

группае пырись ядымиос) ВЪЖТ.В.

duetti laulma дуэтэн кырзаны

dušš <d'ušš duši d'ušši d'ušši, d'ušši[de d'ušši[sid_&_d'ušš/e s> (*kümblusseade,*

kümblus) душ (ачиз пыласькон-мисьтйськон)

külm dušš кезьыт душ

duši all käima душе (я. душ улэ) ветлыны

end duši all pesema душ улын пыласькыны-мисьтйськыны

Liitsõnad

duši+

dušigeel душ гель

duširuum душевой, душ (пыласькон-мисьтйськон инты)

dünaamiline <dünaamiline dünaamilise dünaamilis[t dünaamilis[se,

dünaamilis[te dünaamilis/i *adj*> жог, динамической, динамичной

dünaamiline areng жог (я. динамической) азыланьскон

dünamiit <dünam'iit dünamiidi dünam'iiti dünam'iiti, dünam'iiti[de

dünam'iiti[sid_&_dünam'iit/e s> КЕЕМ (*lõhkeaine*) динамит (пуш(ты)тйсь

арбери)

dünamo <dünamo dünamo dünamo[t -, dünamo[te dünamo[id s> динамо (к-сь

генераторлэн)

dünastia <dün'astia dün'astia dün'astia[t -, dün'astia[te dün'astia[id s>

(*valitsejasugu*) династи(я)

Bourbonide dünastia Бурбоньёслэн династизы

düsenteeria <düsent'eeria düsent'eeria düsent'eeria[t -, düsent'eeria[te

düsent'eeria[id s> MED (*verine kõhutõbi*) кöтвян, кöткыль, дизентерия,

вирен я. виресь кöтвян

eakaaslane <+k'aaslane k'aaslase k'aaslas[t k'aaslas[se, k'aaslas[te

k'aaslas/i_&_k'aaslase[id s> одйгьёз, огьёз, одйг арлыдо

oleme eakaaslased ми огьёзъёс

tema eakaaslased teenivad praegu sõjaväes солэн огьёзъёсыз али армиын

служить каро

eakas <'eakas 'eaka 'eaka[t -, 'eaka[te 'eaka[id *adj*> арлыдо, мöйы; вуж

eakas inimene арлыдо я. мöйы адыми

eakas naine арлыдо я. мöйы кышномурт

eakam publik арлыдогес публика

eakas hoone вуж юрт

eakohane <+kohane kohase kohas[t -, kohas[te kohase[id *adj*> арлыдлы
тупась, ареслы тупась, арлыдъя, аресья
eakohane lektüür арлыдлы тупась лыдзиськон
eakohane rõivastus арлыдъя дйськут

eales <'eales *adv*> (*eitusega*) ноку но; (*jaatusega*) улытозь
meie vahel pole eales riidu olnud куспамы керетон ноку но ой вал
ma ei unusta seda eales мон сое ноку но уг вунэты
pole eales mõttese tulnud йыре ноку но өз лыктылы
teen kõik, mida eales soovid ваньзэ лэсьто, мар улытозяд каремед потоз
mõelgu minust, mis eales tahavad мед малпалозы мон сярсы, мар мылзы
потэ
ta on huvitavaim inimene, keda eales olen tundnud та́че тунсыко муртэ
улытозям ой тодылы на

ealine <'ealine 'ealise 'ealis[t 'ealis[se, 'ealis[te 'ealis/i_&_'ealise[id *adj*>

1. (*hrl liitsõna järelosa*) арлыдъем, арлыдо, аресо, аресъем
esimese klassi ealine poiss нырысетй классэ ветлоно аресъем пияш
keskealine шоро-куспо арлыдъем (арлыдо)
kooliealine школае ветлоно аресъем
minuealine мон арлыдъем (аресъем)
pensioniealine пенсионер арлыдъем
2. (*vanuseline*) арлыд, арес, арлыдэн герзаськем
ealised iseärasused арлыд аспөртэмлыкьёс
ealised nihked organismis организмын арлыдэн герзаськем воштйськоньёс

eatu <'eatu 'eatu 'eatu[t -, 'eatu[te 'eatu[id *adj*> арлыдтэм
eatu naine арлыдтэм кышномурт

ebajumal <+jumal jumala jumala[t -, jumala[te jumala[id *s*> кумир, идол
puust ebajumal пулэсь лэсьтэм идол
ebajumalat kummardama идоллы йыбыртъяны
noorte ebajumal егитъёслэн кумирзы
{*kellest-millest*} endale ebajumalat tegema (кинэ) аслыд кумир карыны,
(мае) аслыд идол карыны
{*keda*} ebajumalaks tõstma v tegema (кинэ) кумир карыны

ebakindel <+k'indel k'indla k'indla[t -, k'indla[te k'indla[id *adj*> дйсьтйсьтэм,
осконтэм; вошъяськись
ebakindel vastus осконтэм веран (ответ)
ebakindel kõnnak дйсьтытэк ветлэм
ebakindlad vaated дйсьтйсьтэм малпанъёс
ebakindel positsioon осконтэм (я. вошъяськись)позиция
ebakindel olukord вошъяськись югдур
ebakindlad liigutused дйсьтйсьтэм выронъёс
ebakindel käsi дышымтэ ки
ebakindel iseloom дйсьтйсьтэм сям
ebakindlad hinnad вошъяськись дунъёс
ebakindel valuuta вошъяськись валюта (я. ляб валюта)
ta tundis end uiskudel ebakindlana конькиос вылын со ассэ дйсьтйсьтэм
шөдйз

ebalema <ebale[ma ebale[da ebale[b ebale[tud v> осконтэм луыны, шуген
оскыны, оскытэк карыны
ebaledes vastama оскытэк вераны (я. ответ сётыны)
laps lähenes ebaledes пинал оскытэк матэктйз
ta oli alati veidi ebalev со котьку кёня ке шуген оскылиз

ebaloomulik <+loomul'ik loomuliku loomul'ikku loomul'ikku,
loomulik/e_&_loomul'ikku[de loomul'ikk/e_&_loomul'ikku[sid adj>
естественной луисьтэм, зэмлы тупасьтэм, сямлы тупасьтэм
ebaloomulik asend v poos естественной луисьтэм поза
ebaloomulik kõnemaneeг естественной луисьтэм вераськон манер
ebaloomulik käitumine сямлы тупасьтэм (я. естественной луисьтэм) астэ
возён
ebaloomulik naer сямлы тупасьтэм (я. естественной луисьтэм) серекъям
see oli ebaloomulik со естественной ой вал я. со зэмлы тупасьтэм вал

ebalus <ebalus ebaluse ebalus[t ebalus[se, ebalus[te ebalus/i s> оскымтэ луон
ta sai hetkelisest ebalusest üle солэн ог минут оскымтэез ортчиз

ebamaine <+m'aine m'aise m'ais[t -, m'ais[te m'aise[id adj> мукет дуннеысь,
адзылымтэ
ebamaine armastus адзылымтэ яратон
ebamaine ilu адзылымтэ чеберлык
ebamaised jõud мукет дуннеысь кужымъёс
ebamaised olendid мукет дуннеысь макеос

ebameeldiv <+m'eeldiv m'eeldiva m'eeldiva[t -, m'eeldiva[te m'eeldiva[id adj>
ярантэм, умойтэм, урод, шуш, шотэм, кош; (*välimuselt*) ярантэм, умойтэм,
урод, шуш, шотэм, кош
ebameeldiv uudis урод ивор
ebameeldiv lugu урод мадёс
ebameeldiv kõnelus умойтэм вераськон
ebameeldiv lõhn урод я. кош зын
ebameeldiv välimus шуш я. шотэм вылтус
ebameeldivad tagajärjed урод бервыл
see teeb ta ebameeldivaks со сое урод каре

ebamugav <+mugav mugava mugava[t -, mugava[te mugava[id adj> умойтэм,
умой өвёл, шуген; (*piinlik*) умойтэм, умой өвёл, шуген
ebamugav korter каньыл луисьтэм патер (я. квартира)
ebamugav tuba каньыл луисьтэм висъет (я. комната)
ebamugav tugitool чурит кресло
ebamugavad jalatsid умойтэм пыдкучанъёс я. пыдэ понон
ebamugav tunne умойтэмен шөдон
ebamugav vaikus умойтэм чалмыт луон
ebamugavas asendis lamama умойтэм я. шуген кыллыны
tal oli ebamugav poja käitumise pärast пиезлэн ассэ воземеныз сэрен солы
умойтэм вал
selles asendis on ebamugav kirjutada тазы интыяськыса пукыны умой өвёл
tal hakkas ebamugav солы умойтэм потыны кутскиз
tal oli sellest rääkida ebamugav солы со сярись вераськыны умой өз поты

ebamäärane <+määrane määrase määras[t -, määras[te määrase[id *adj*>

валантэм, тодымтэ-валамтэ, шонерак верамтэ
ebamäärane vastus шонерак верамтэ ответ (я. веран)
ebamäärane käeliigutus валантэм кийн выретон
ebamäärased kuuldused тодымтэ-валамтэ вераськемъёс
ebamäärast värvi kleit валантэм буёло дэрэм (я. платье)
ebamäärases vanuses naine валантэм арлыдо кышномурт
ebamäärane aimus валантэм шөдон
ebamäärane kujutlus валантэм малпан (я. адзон)
ebamäärane heli валантэм кылйськон
ebamäärased piirjooned валантэм суред гожъёс
ebamäärane hääldus валантэм куараен веран
ebamäärane olukord валантэм югдур

ebanormaalne <+norm'aalne norm'aalse norm'aalse[t -, norm'aalse[te

norm'aalse[id *adj*> умойтэм, умой өвөл, нормальной өвөл, ненормальной
ebanormaalne olukord умойтэм югдур
ebanormaalne kaal умойтэм сектала
ebanormaalsed töötingimused умойтэм ужан условиос
poiss on pisut ebanormaalne пияш ожытак нормальной өвөл

ebard <ebard ebardi ebardi[t -, ebardi[te ebarde[id *s*> шуш, шушань, шөтэм

ebaseaduslik <+s'eadusl'ik s'eadusliku s'eadusl'ikku s'eadusl'ikku,

s'eaduslik/e_&_s'eadusl'ikku[de s'eadusl'ikk/e_&_s'eadusl'ikku[sid *adj*> катэз
сöрись
ebaseaduslik tegu катэз сöрись уж
ebaseaduslik tehing катэз сöрись тупатскон (я. сделка)
ebaseaduslikud nõudmised катэз сöрись куронъёс
ebaseaduslik vallandamine катэз сöрыса ужысь куштон

ebasoodne <+s'oodne s'oodsa s'oodsa[t -, s'oodsa[te s'oodsa[id *adj*> ярантэм,
умой өвөл

ebasoosing <+soosing soosingu soosingu[t -, soosingu[te soosingu[id *s*>

синазькыль
ebasoosingusse sattuma синазькыль луыны
ebasoosingus olema синазькыль луыны

ebasümpaatne <+sümp'aatne sümp'aatse sümp'aatse[t -, sümp'aatse[te

sümp'aatse[id *adj*> ярасьтэм, кельшисьтэм
ebasümpaatne välimus кельшисьтэм вылтус
see inimene on mulle ebasümpaatne со адями мыным уг яра

ebatavaline <+tavaline tavalise tavalis[t tavalis[se, tavalis[te tavalis/i *adj*>

огшоры луисьтэм, огшоры өвөл, котьку сямен кадь өвөл; паймоно кадь
(абдрано кадь); (*silmapaistev*) огшоры луисьтэм, огшоры өвөл, котьку
сямен кадь өвөл; паймоно кадь (абдрано кадь)
ebatavaline sündmus огшоры луисьтэм ужрад
ebatavaline lugu огшоры луисьтэм мадёс (я. верос, учыр)
ebatavaline jõud огшоры луисьтэм кужым
ebatavalised hooned огшоры луисьтэм (я. паймоно кадь, абдрано кадь)

юртъёс (я. пуктйськем)

ebatavaline käitumine котьку сямен кадь ассэ уг возы

ebatavaline suvi огшоры луисьтэм (паймоно кадь, абдрано кадь) гужем

ebatavaline kuumus паймоно кадь (я. абдрано кадь) пось

ebatavaline vaikus паймоно кадь (я. абдрано кать) чалмыт луон

ebatavaline ilu огшоры луисьтэм чеберлык

ebatavaline inimene огшоры луисьтэм адями

ebatavalised nähtused паймоно кадь (абдрано кадь) ужпумьёс

ebatavaline juhtum огшоры луисьтэм учыр

ebatavaline edu паймоно кадь (абдрано кадь) азинскон

ebatervislik <+tervisl'ik tervisliku tervislikku tervislikku, tervislik/e_&_tervislikku[de tervis'ikk/e_&_tervislikku[sid *adj*]> тазалыкез

лябзытйсь, тазалыктэм, висись

ebatervislikud töötõingimused тазалыкез лябзытйсь ужан условиос

ebatervislik kliima тазалыкез лябзытйсь климат

ebatervislik toit тазалыкез лябзытйсь (я. урод) сиён

suitsetamine on ebatervislik тамак кыскон тазалыкез лябзытэ

ebatõenäoline <+n'äoline n'äolise n'äolis[t n'äolis[se, n'äolis[te

n'äolis/i_&_n'äolise[id *adj*]> оскыны луонтэм, вераны луонтэм, осконтэм

ebatõenäoline lugu оскыны луонтэм мадёс (я. верос, учыр)

ebatõenäoline juhtum оскыны луонтэм учыр

on ebatõenäoline, et ta nii hilja veel tuleb осконтэм со сыче бер лыктоз на шуыса

niisuguse soovi täitumine näib ebatõenäoline сыче малпамез быдэстон

осконтэм потэ

ebausk <+'usk usu 'usku 'usku, 'usku[de 'usku[sid_&_'usk/e s> өвөлтэм(ез)лы

оскон, суевериле

ebausu järgi өвөлтэмезлы осконо ке

ebausklik <+'usklik 'uskliku 'usklikku 'usklikku, 'usklik/e_&_'usklikku[de

'usklik/e_&_'usklikku[sid *adj*]> өвөлтэм(ез)лы оскись, суеверной

ebausklik inimene өвөлтэмезлы оскись адями

ebausklik hirm өвөлтэмезлы оскыса (я. суеверной) кышкан

ta oli ebausklik со өвөлтэмлы оскись вал

ebaviisakas <+viisakas viisaka viisaka[t -, viisaka[te viisaka[id *adj*]> возытэз

валасьтэм, возыттэм, лякыттэм

ebaviisakas inimene возыттэм (я. возытэз валасьтэм, лякыттэм) адями

ebaviisakas käitumine возыттэм (я. лякыттэм) астэ возён (я. вырон)

ebaviisakad väljendused возыттэм кыльёс (я. вераньёс)

ebaviisakad kombes лякыттэм сям

ebaviisakas pöördumine {*kelle poole*} возыттэм вазиськон (кинлы)

ta oli minu vastu ebaviisakas со монэным ассэ лякыт өз возы

ära muutu ebaviisakaks возыттэм эн кариськы

ebavõrdne <+v'õrdne v'õrdse v'õrdse[t -, v'õrdse[te v'õrdse[id *adj*]> огкадь (одйг

кадь) өвөл, огмында (огбыдза) луисьтэм, пөртэм(есь)

ebavõrdsed osad огбыдза луисьтэм люкетьёс

ebavõrdsed tingimused огкадь луисьтэм условиос

ebaõiglane <+'õiglane 'õiglase 'õiglas[t 'õiglas[se, 'õiglas[te 'õiglas/i_&_'õiglase[id *adj*> справедливой өвөл, справедливой луисьтэм

ebaõnn <+'õnn õnne 'õnne 'õnne, 'õnne[de 'õnne[sid_&_'õnn/i s> удалтымтэ, пөрмытэ, умойтэм луон, шудтэм луон
teda tabas ebaõnn сю умойтэме шедиз (я. сюриз)
missugune ebaõnn! макем уг удалты!

ebaõnnestuma <+õnnestu[ma õnnestu[da õnnestu[b õnnestu[tud v> уг удалты, уг пөрмы, уг пишмы
esimene katse ebaõnnestus нырысетй эскерем (я. попытка) өз удалты
matk ebaõnnestus ветлэм (я. путешествие) өз удалты
läbirääkimised ebaõnnestusid вераськонъёс (я. переговорыёс) өз удалтэ
ebaõnnestunud töö удалтымтэ уж
ebaõnnestunud foto удалтымтэ туспуктэм (я. фотография)
ebaõnnestunud algus удалтымтэ кутскон

ebe <ebe ebeme ebe[t -, ebeme[te ebeme[id s> мамык, мамык гон
lumeebemed лымы мамык
rapliebemed тополь мамык
tolmuebe тузон мамык
kerge kui ebe мамык кадь капчи
vars on kaetud valgete ebemetega модос тōды мамыкен шобыртэмын

eblakas <eblakas eblaka eblaka[t -, eblaka[te eblaka[id *adj*> (*kergemeelne, edvistav*) капчи визьем
eblakas tüdruk капчи визьем нылаш

edasi <edasi *adv*>

1. (*liikumine pärisuunas v kavatsetud suunas*) азылань, отйяз

sammub edasi азылань вამыштэ

astuge edasi пыре(лэ)

minge otse edasi шонерак азылань мынэ(лэ)

sõidan Tartusse ja sealt edasi Võrru Тартуэ мынйсько, отысен я. собере

Выруэ

rühm, edasi! SÕJ взвод, азылань!

ei edasi ega tagasi азылань но, берлань но өвөл

2. (*ajas kaugemale, eelseisvale ajale, tulevikus*) азыланяз, отйяз, берло(лы)гес

võistluste algus lükati edasi чошатсконлэсь кутсконзэ берлолыгес каризы

tähtaeg lükati edasi быдэсмон дырез я. срокез берлолыгес каризы

mida edasi, seda hullem макем азыпала, сокем уродгес

mis saab edasi? мар отйяз луоз?

kuidas edasi elada? кызьы азыланяз улоно?

3. (*endist viisi, ikka veel, katkenud tegevuse jätkamisel*) озыы ик, азывыл

сямен, отйяз но, азыланяз но

ta magas edasi со озыы ик изиз я. кōлйз

vend töötab tehases edasi агай я. вын азывыл сямен заводуын ужа

seadus on edasi jõus кат азыланьскиз

pärast räägime edasi берло вераськонмес азыланьтом

ela siin edasi отйяз но татын ул

jutustage edasi мадēндэс я. верандэс азыланьтэ(лэ)

ilmad on edasi niisama vihmased куазь азыланяз но озыы ик зороз

4. (*järgnevalt, lisaks, veel*) **собере**, берло, азылань
algul kõndisime metsas, edasi sumpasime soos **нырысь нюлэстй калгим**,
собере нюретй ветлйм
edasi jutustas ta veel ühe loo **собере со эшшо одйг мадёс мадиз**
edasi peab mainima, et ... **собере вераны кулэ, ...**
probleem ärgitab edasi mõtlema **югдур малпаськытэ**
edasi ei mäleta ma midagi **собере номырзэ но уг ни тодйськы**
edasi tõmbame punktist A sirge punktini B **собере А пунктысь шонерак Б**
пунктэ нуом

ja nii v nõnda edasi **озы азылань**

5. (*arenemisel, kõrgemale tasemele siirdumisel*) азылане, кыдёке, (мае)
азинтыны <карк.>

edasi arendama **азинтыны, будэтыны**

edasi pürgima **тыршыны, сюлмаськыны**

õpilane viidi järgmisesse klassi edasi **дышетскисез бадзымаз классэ поттйзы**
elu on viimaste aastatega palju edasi läinud **берло аръёсы улон трослы**
азыланьскиз

ta on elus edasi jõudnud **со улоназ кыдёке азинскиз**

see oli suur samm edasi **со азылане бадзым вамыш вал**

kaeban edasi kõrgema astme kohtusse **азылань, выльяз судэ чагисько**

6. (*vahendamise, üleandmise puhul*) **выльысен, эшшо огпол, азыланяз**

kaupa edasi müüma **вузэз азылань вузаны**

kogemusi edasi andma **опытэз азылань сётыны**

ütle talle edasi, et koosolekut ei tule **вера солы, кенеш уз луы шуыса**

rahvaluule kandub edasi suust suhu **калык кылбур ымысь ыме выже**

edasi andma (*üle andma, teisendatult väljendama*) **сётыны, вераны**

tervitusi edasi andma **салам вераны**

oma kogemusi noortele edasi andma **ааслэсьтыд дэос-чаклосьёстэ егитьёслы**
сётыны

{*mida*} põlvest põlve edasi andma **выжыысь выжые сётыны**

anna pakk mu vennale edasi **лэземме агаелы я. вынылы сёт**

annan su soovid edasi **чектэмьёстэ верало**

kontsert anti raadios ja televisioonis edasi **концертэз радио но телевидение**
пыр сётйзы

seda on raske sõnadega edasi anda **кыльёсын сое вераны секыт**

oma elamusi ning tundeid värsivormis edasi andma **улондэ но шёдоньёстэ**

кылбур пыр вераны

edasi jõudma **азинскыны; (*edu saavutama*) азинлыко луыны**

porisel teel jõudsime vaevaliselt edasi **дэри сюрестй секытэн мынймы**

õpingutes edasi jõudma **дышетскон удысын азинскыны**

elus edasi jõudma **улонын азинскыны**

edasine <edasine edasise edasis[t edasis[se, edasis[te edasis/i *adj*> **вуоно,**

азыланяз, отйяз

edasised sündmused **вуоно ужрадъёс**

edasised põlvkonnad **вуоно выжыюс (я. поколениос)**

tööstuse edasine areng **производстволэн азыланяз азинскемез**

edasistest läbirääkimistest keelduma **вуоно вераськемьёслэсь (я.**

переговорьёслэсь) куштйськыны

edasi-tagasi <+tagasi adv>

1. (*kord ühes, kord teises suunas*) азылань-берлань; (*siia-sinna*) отчы-татчы, соллань-таллань

edasi-tagasi kõndima соллань-таллань (я. отчы-татчы) ветлыны
pendel võnkus edasi-tagasi маятник соллань-таллань (я. отчы-татчы)
шонаське

2. (*nii ja teisiti, kaksipidi*) озьы-тазы, озьы но тазы но, со но та
asja oli pikalt edasi-tagasi arutatud ужпум озьы но тазы но кема сэрттэмын-пертчемын вал

ära räägi edasi-tagasi, ütle otse välja озьы-тазы эн вераськы, шонерак (я. меҷак) вера

edaspidi <+pidi adv>

1. (*tulevikus*) азыланяз, берло

edaspidi ole ettevaatlikum азыланяз эскериськысагес (я. чакласькысагес) ул
nüüd ja edaspidi али но берло (я. азыланяз)

2. (*pärisuunas*) азылань

aeg liigub edaspidi дыр азылань мынэ

edastama <edasta[ma edasta[da edasta[b edasta[tud v> (*edasi toimetama, üle*

kandma) сётыны, вераны, возьматыны

informatsiooni edastama иворьёс вераны

televisioonis edastatud kontsert телевидение пыр возьматэм концерт

edel <edel edela edela[t -, edela[te edela[id s> лымшор-шундыжужан(пал)

edelas лымшор-шундыжужан палан

edela poole лымшор-шундыжужан пала

kirdest edelasse уйпал-шундыжужан палась лымшор-шундыжужан пала

tuul puhub edelast төл лымшор-шундыжужан палась пельтэ

Liitsõnad

edela+

edelatuul лымшор-шундыжужан палась төл

edendama <edenda[ma edenda[da edenda[b edenda[tud v> юрттыны,

азинтыны

kaubandust edendama вуз каронлы юрттыны (я. вуз каронэз азинтыны)

teadust edendama наукалы юрттыны (я. наукаез азинтыны)

edenema <edene[ma edene[da edene[b edene[tud v>

1. (*laabuma, sujuma*) азинскыны, азыланьскыны, пөрмыны, удалтыны
töö edeneb уж азинске

jutt ei tahtnud edeneda ужпумлэн азинскемез өз поты

asjad edenevad meil hästi ужъёсмы милям умой узинско

tema käes edeneb iga töö солэн кияз котькыче уж азинске я. пөрме

õppimine edeneb tal hästi дашетсконэз солэн умой азинске

2. (*kasvama, edasi arenema, progresseeruma*) йылыны, пушйыны,
удалтыны, азинскыны

mesilased edenesid tema käes со кийн мушъёс йылызы

aias kõik edenes сад-бакчаын ваньмыз пушйиз

majanduslikult edenenud maakond экономика ласянь азинскем улос

edenev haigus азинскись висён

3. (*ruumiliselt, ajaliselt kulgeta*) азыланьскыны, вуыны, ортчыны

teekond edeneb **мынон я. путешествие азыланьске**
tegevuses edeneb aeg kiiremini **ужаса дыр жог ортче**
väljas edeneb kevad **кырын тулыс вуэ**

edestama <edesta[ma edesta[da edesta[b edesta[tud v> **азьпалтыны,**
азьпалтыса кошкыны, бере кельтыны
vastast finaaljooksus edestama **пумит нюръяськисез финал базбылонын**
азьпалтыны
{*keda*} arengus edestama **(кинэ) будоннын азьпалтыны**

edev <edev edeva edeva[t -, edeva[te edeva[id *adj*> (*edvistav*) **чильтыръяськись**
(я. чильтро), кильтыръяськись (кильтро); (auahne) данэз яратйсь, данэ
потыны мылкыд карись; (uhkeldav) данъяськись, данъяськыса, асэныз
данъяськись
edev naeratus **данъяськыса серектэм**
edevad mõtted **данэ потыны мылкыд карись малпанъёс**
edev riietus **чильтро (я. кильтро) дйськут**

edevus <edevus edevuse edevus[t edevus[se, edevus[te edevus/i s>
чильтыръяськон, чильтыръяськем; кильтыръяськон, кильтыръяськем;
(auahnus) чильтыръяськон, чильтыръяськем; кильтыръяськон,
кильтыръяськем
{*kelle*} edevust kōditama PILTL **чильтыръяськемзэ (я. кильтыръяськемзэ)**
бычатыны ВЪЖТ.В.
ilma edevuseta **чильтыръяськытэк (я. кильтыръяськытэк)**
edevuse pärast **чильтыръяськемез сэрен (я. йырин)**

edu <edu edu edu -, edu[de edu[sid s> **азинскон, азинлык**
märkimisväärne edu бадзым азинскон
hiiglaedu туж быдзым азинскон
edu saavutama **азинсконъёс басьтыны (я. азинлыко луыны)**
oma edu üle uhke olema **аслад азинсконъёсыныд данъяськыны**
{*milles*} edu soovima **азинскон сйззыны**
teie firma edu terviseks **(тйляд) фирмадылэн азинсконъёсыз понна**
edule lootma **азинсконлы оскыны**
edu korral **азинскон луиз ке**
võitlus käis vahelduva eduga **нюръяськон вошъяськись азинсконъёсын**
ортчиз
oli märgata tunduvat edu {*milles*} **шөдскымон азинскон адзйськиз (кытысь)**
näitusel oli suur edu **адзытонлэн бадзым азинсконъёсыз вал**
tema loengutel oli edu **солэн лекциосызлэн азинсконъёсыз вал**
selles asjas oli märgata edu **та ужпумысь азинскон адзйськиз**

edukalt <edukalt *adv*> **азинлыко, умой**
tuli ülesandega edukalt toime **ужез умой пөрмытйз**
tegin v sooritasin eksamid edukalt **экзаменъёсме умой сётй**
koor esines ülevaatusel väga edukalt **учконъёсын хор туж умой выступить**
кариз

edukas <edukas eduka eduka[t -, eduka[te eduka[id *adj*> **азинлыко**
edukas inimene **азинлыко адями**
edukas töö **азинлыко уж**

edukad õpingud **азинлыко дышетскон**
edukas jahipidamine **азинлыко пöйшуран**
{mille} edukas algus (**малэн**) **азинлыко кутскон(эз)**
möödunud hooaeg oli teatrile edukas **ортчем ар (я. сезон) театрлы азинлыко вал**

edukus <edukus edukuse edukus[t edukus[se, edukus[te edukus/i s> **азинлыко луон**

edumeelne <+m'eelne m'eelse m'eelse[t -, m'eelse[te m'eelse[id *adj*> **азинлыко малпаськись**
edumeelne teadlane **азинлыко малпаськись тодосчи**
edumeelsed ringkonnad **азинлыко малпаськись кружокъёс**
edumeelsed vaated **азинлыко малпаськись учконъёс**

edusamm <+s'amm sammu s'ammu s'ammu, s'ammu[de s'ammu[sid_&_s'amm/e s> **азинскон вамыш**
suured edusammud **бадзым(есь) азинскон вамышъёс**
teaduse edusammud **тодослэн азинскон вамышъёсыз**
edusammud õpinguis **дышетсконын азинскон вамышъёс**
edusammud töös **ужын азинскон вамышъёс**
edusamme tegema **азинскон вамышъёс лэсьтыны**

edutama <eduta[ma eduta[da eduta[b eduta[tud v> **будэтыны; чектыны, дэмланы**
direktoriks edutama **директорозь будэтыны**
ametis edutama **ужын будэтыны**
noori tuleb julgemini edutada **егитьёсты дйсьтысагес ужазы будэтоно**

edutu <edutu edutu edutu[t -, edutu[te edutu[id *adj*> **удалтымтэ, пөрмымтэ, пишмымтэ**
edutud katsed **удалтымтэ эскеронъёс (я. утчаныёс, оскалтэмъёс, тыршонъёс)**
edutu kirjanik **удалтымтэ гожьяськись**

edvistama <edvista[ma edvista[da edvista[b edvista[tud v>
йöспöртэмьяськыны, чеберьяськыны, кильтырьяськыны
võrkeelte oskusega edvistama **кунгож сьöрысь кыльёсыз тодэмен йöспöртэмьяськыны**
ta vaatles end edvistades peeglist **со чеберьяськыса (я. кильтырьяськыса) ассэ синучконысь учкиз**
ta edvistas uues kübaras **со выль шляпаеныз чеберьяськиз (я. кильтырьяськиз)**
räägi asjalikult, ära edvista! **лад-лад вера, эн кильтырьяськы!**
edvistab poistega **пиос азын чеберьяське (я. кильтырьяське)**
edvistav poos **кильтырьяськись (я. йöспöртэмьяськись) вырос**
edvistav kõnnak **кильтырьяськыса ветлэм**

eel <'eel *postp* [gen]> **азын <нимб.>**
koidu eel **зардон азын**
pühade eel **юмшан (я. юон дыр, шулдырьяськон) азын**
äikese eel **гудыри азын**

ärasõidu eel **кошкон азын**

õhtu eel **нуназе бере**

eelaimus <+'aimus 'aimuse 'aimus[t 'aimus[se, 'aimus[te 'aimus/i_&_'aimuse[id s> **шӧдон, шӧдскон, азьвыл ик шӧдон**
rõõmus eelaimus **умой шӧдскон**
halb eelaimus **урод шӧдскон**
läheneva õnnetuse eelaimus **матэктйсь шудтэм учырез шӧдон**
eelaimusi uskuma **шӧдонлы оскыны**
rasked eelaimused valdasid teda **сое секыт шӧдсконъёс басьтйзы**

eelarve <+arve 'arve arve[t -, arve[te 'arve[id s> **МАЖ коньдэт, бюджет, смета**
kohalik eelarve **интыысь коньдэт**
sõjaline eelarve **военной коньдэт**
ligikaudne eelarve **примерной коньдэт**
aastaeelarve **ар коньдэт**
koondeelarve **сводной коньдэт**
riigieelarve **кун коньдэт**
perekonna eelarve **семья коньдэт**
eelarvet koostama **коньдэт лэсьтыны**
eelarvet ületama **коньдэтлэсь ярыт карыны**
eelarves ettenähtud kulutused **коньдэтын гожтэм расходъёс**

eelistama <eelista[ma eelista[da eelista[b eelista[tud v> **умоен лыдъяны, вылй**
лыдъяны; яраныгес, кельшыныгес <карк.>
ta eelistas seda ajakirja kõikidele teistele **солы таиз журналы мукетъёсыз**
сярысь ярагес (кельшегес)
ta eelistab kergem muusikat **солы капчи крезьгур ярагес (кельшегес)**
eelistan sellest vaikida **умойгес луоз, со сярысь чалмыт улй ке**
eelistatud olukorras olema **ярамон (я. кельшымон) югдурын луыны**

eelistus <eelistus eelistuse eelistus[t eelistus[se, eelistus[te eelistus/i s> **вылй**
дунъян, яратон
siniste toonide eelistus rõivastuses **дйськутын лызалэс буельёсты вылй**
дунъян (я. яратон)
igäihel on oma sümpaatiaid ja eelistused **котькинлэн аслаз симпатиосыз но**
вылй дунъянъёсыз вань

eelkõige <+kõige adv> **нырысь ик**
eelkõige tuleb arvestada järgmisi asjaolusid **нырысь ик таёе югдурез лыдэ**
басьтоно
linnad kasvasid eelkõige sissesõitnute tõttu **каръёс нырысь ик сьӧрлось**
лыктэмъёсын сэрэн (я. йырин) будйзы

eelmainitud <+mainitud mainitu mainitu[t -, mainitu[te mainitu[id adj
(eestäiendina indekl)> **вазьгес верам**

eelmine <'eelmine 'eelmise 'eelmis[t 'eelmis[se, 'eelmis[te
'eelmis/i_&_'eelmise[id adj> **азьвыл, азьло, кылем, толон**
hoone eelmine valdaja **юртлэн азьвыл кузёез**
eelmine põlvkond **азьвыл поколение**
eelmisel nädalal **кылем арняе**

eelmisel leheküljel азьло мынйсь бамын
eelmisel õhtul толон жыт
eelmisel korral кылемаз (я. азьвылаз)
tema uus romaan ei jää alla eelmisele солэн выль романэз азьвылэзлэсь урод
өвөл
kogu eelmise öö sadas vihma толон уйбыт зориз

eelolev <+olev oleva oleva[t -, oleva[te oleva[id *adj*> вуоно
eelolev hooaeg вуоно сезон
eeloleval nädalal вуоно арняе

eelsoodumus <+s'oodumus s'oodumuse s'oodumus[t s'oodumus[se,
s'oodumus[te s'oodumus/i s> капчиен сөтйськон
päriilik eelsoodumus MED наследственной капчиен сөтйськон
kaasasündinud eelsoodumus MED вордскем дырысен капчиен сөтйськон
eelsoodumus haigusteks v haigestumiseks висёнлы капчиен сөтйськон

eelõhtu <+'õhtu 'õhtu 'õhtu[t -, 'õhtu[te 'õhtu[id s> нунал азь
väljasõidu eelõhtul кошкон нунал азын
võistluste eelõhtul нюръяськон нунал азын
Esimese maailmasõja eelõhtu Нырысетй быдзым ожлэн кутскон нунал аzez
revolutsiooni eelõhtu революцилэн кутскон нунал аzez

eemal <'eemal *adv*> vt ka eemale, eemalt кыдёкын
eemal kodumaast вордйськем шаерлэсь кыдёкын
linnakärest eemal кар чошпоттонлэсь кыдёкын
eemal seisma кыдёкын сылыны
eemal asuma кыдёкын луыны
mõned sammud eemal куд-ог пытыыос кыдёкын
eemal silmapiiril paistis mets кыдёкысь инвис съорысь нюлэс (я. тэль, сик)
адзйськиз
miski vilkus eemal кыдёкын мар ке но вужерак адскиз
siit mitu kilomeetrit eemal татысь көнә ке иськем (я. километр) кыдёкын
ta oli üle kuu tööst eemal olnud со толэзлэсь кема ужэзлэсь кыдёкын вал
ни

eemaldama <eemalda[ma eemalda[da eemalda[b eemalda[tud v> быдтыны,
палэнтыны, поттыны, чушылыны
takistusi eemaldama люкетись марьёсты ке палэнтыны (я. быдтыны)
plekke eemaldama виштыосты быдтыны
metalli pinnalt roostet eemaldama корт вылысь сыномемез быдтыны
kreemi näolt eemaldama ымнырысь кремез чушылыны
mängija eemaldati mängust шудйсьез поттйзы шудонысь
ainevahetuse laguproduktid eemaldatakse kehast веществослэн
вошгяськыкузы кылдэм кулэтэм бервыльёс (я. продуктёс) мугорысь
пттйсько

eemalduma <eemaldu[ma eemaldu[da eemaldu[b eemaldu[tud v> кыдёке(гес)
кариськыны, кыдёке(гес) кошкыны; кыдёкегес но кыдёкегес кариськыны
(я. кошкыны)
sadamakaist eemalduma причал дорысь кыдёке кошкыны
rakett eemaldus Maast ракета Музьемлэсь кыдёке кошкиз

sammud eemaldusid **вамьшъёс кыдёкегес но кыдёкегес кариськызы**
eemaldus tagasi vaatamata **мышказ учкылытэк кыдёкегес но кыдёкегес**
кошкиз

eemale <'eemale *adv*> *vt ka* eemal, eemalt **кыдёке**
rong kannab mind kodulinnast eemale **поезд вордйськем карысьтым монэ**
кыдёке нуэ
läks eemale **кошкиз кыдёке**
minge kõik eemale **мынэ(лэ) ваньды татысь**
käed eemale! **эн йёт! эн иса!**
hoidub teistest eemale **муртъёслэсь палэнын улэ**

eemaletõukav <+t'õukav t'õukava t'õukava[t -, t'õukava[te t'õukava[id *adj*>
адземпотонтэм, юрзым, шуш
eemaletõukav välimus **шуш мугор**
eemaletõukav vaatepilt **адземпотонтэм суред**
eemaletõukav pilk **адземпотонтэм учкем**

eemalt <'eemalt *adv*> *vt ka* eemal, eemale **кыдёкысь, кыдёкысен**
eemalt nägema **кыдёкысь (я. кыдёкысен) адзыны**
eemalt paistma **кыдёкысь (я. кыдёкысен) адзиськыны**
eemalt kostis kõuekõminat **кыдёкын гудыртэм кылйськыз**
jälgisin toimuvat eemalt **мар луэмез кыдёкысен учкыса улий**

eepos <'eepos 'eepose 'eepos[t 'eepos[se, 'eepos[te 'eepos/i_&'eepose[id s> KIRJ
эпос
kangelaseepos **батырьёс сярысь эпос**
eesti rahvuseepos **эстон калык эпос**

ees <'ees *adv, postp*> *vt ka* ette, eest
1. adv (eespool) азылань, азыпалан, азыласянь
tema sammus ees, mina järel **со азылань вамыштйз, мон съöraз**
üks jooksjä oli teistest tublisti ees **одйг чошаткысь мукетъёсызлэсь трослы**
азыпалан вал
ees paistis jõgi **азыпалан шура адзиськыз**
ta lükkas käru ees **со уробоез азыласянь донгыз**
poiss hüppas pea ees vette **пияш вуэ йырин-чукин тэтчиз**
astub uhkelt rind ees **дйсьтыса мөлязэ азылань урдыса вамышъя**
2. adv (esiküljele kinnitatud, esiküljel) азын
poisil on lips ees **пияш (я. пи, пиёк) галстукен**
tal on prillid ees **со очкиен**
uksel on võti ees **өсын усьтон**
tal oli kaval nägu ees **солэн ымныраз кескич тусыз вал**
akendel olid eesriided ees **укноос катанчиосын пытсамын (я. ворсамын) вал**
hobune on saani ees **вал дөдые кыткемын**
auto on ees **машина азыпалан**
3. adv (takistamas, tüliks) азыпалан, вамен
sa oled mul igal pool ees **тон монэ котькытын азыпалтйськод**
puu oli tee peal risti ees **писпу сюрес вамен вал**
4. adv (varem kohal, varem olemas) ни
mul seal mitu tuttavat ees **мынам отын тодмоосы вань ни**
5. adv (ajaliselt tulemas, teoksil, arengult eespool, õigest ajast ette jõudnud)

азьпалан, азьпала

ees on heinaaeg азьпалан турнан дыр

kogu elu on alles ees вань улон азьпалан на

mis sul täna õhtul ees on? мар кариськод туннэ жыт?

selle artikliga on veel rohkesti tööd ees та статья бордын ужез трос на

see asi on juba mitu korda kohtus ees olnud та ужпум кӧня ке пол

пумиськылыз ни

ta oli oma ajast ees со ас дырзэ азьпалтӱз

oma võimete poolest on ta minust ees ас кужыменз со мынэсьтым азьпалан

kell on viis minutit ees час вить минутлы азьпала мынэ (я. дыртэ)

6. adv (eelnevalt, enne teisi) азьын

kuidas isa ees, nõnda poeg järel кызы атаез, озы ик пиез

ta teeb kõik järele, mis teised ees teevad со ваньзэ озы ик каре, мар

мукетъёсыз аяз каро

7. postp [gen] (eespool) азьлань, азьпалан, азьласянь

maja ees корка азьын

peegli ees синучкон азьын

tahvli ees доска азьын (я. дорын)

meie ees laius meri ми азьын зарезь вӧлскиз

meie ees seisavad suured ülesanded ми азьын бадӱым ужпумъёс (я.

задачаос) сыло

ta sammus minu ees со азьпалам вамыштӱз

eesel <'eesel 'eesli 'eesli[t -, 'eesli[te 'eesle[id s> ZOOЛ (Equus asinus) осёл,

ишак; ваменэс, вамен тул ВЪЖТ.В.

kangekaelne nagu eesel осёл кадь ваменэс

koormakandja eesel воз нулльсь осёл

eesistuja <+'istuja 'istuja 'istuja[t -, 'istuja[te 'istuja[id s> азьветльсь, торо,

председатель

koosoleku eesistuja кенешлэн тӧроез

kohtu eesistuja интыысь азьветльсь

eesistuja avas koosoleku торо кенешез усьтӱз (я. торо кенеш карыны

кутскиз)

eeskava <+kava kava kava k'avva, kava[de kava[sid_&_kav/u s> радъям,

программа

mitmekesine eeskava пӧртэмпумо программа

kirev eeskava пӧртэм-пӧртэм луись программа

trükitud eeskava печатлам программа

eeskava koostama программа лэсьтыны

eeskava kohaselt программая я. программалэн радызъя

eeskava teises pooles программалэн мукет палаз

eeskiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s> эсэпрад, рад,

возет, индылэт

ranged eeskirjad чурьтэсь эсэпрадъёс я. правилоос

salajane eeskiri лушкем рад

sisekorra eeskirjad интыысь радлэн эсэпрадъёсыз

ohutustehnika eeskirjad кышкыт техникаез уже кутон рад я. инструкция

lennuliikluse eeskirjad самолётэн лобан эсэпрад

liikluseeskirjad сюрес вылын мынон-ворттылон рад

eeskirju täitma эсэпрадэз чакланы
eeskirjade kohaselt эсэпрадъя

eeskuju <+kuju kaju kaju -, kaju[de kaju[sid s> пример, адзем карон, образец
isiklik eeskuju личной пример
elav eeskuju луло образец
parim eeskuju тужгес но тупась пример
mehisuse eeskuju зэмос пиосмурт (я. зэмос воргорон) луон пример
üllameelsuse eeskuju йӧно луон пример
eeskuju andma пример сётыны
eeskuju näitama пример возьматыны
eeskuju võtma {kellest} (кинлэсь) пример басьтыны
{kelle} eeskujule järgnema, {kelle} eeskuju järgima кин кадь луыны
eeskujuks olema пример луыны
eeskujuks võtma {mida} (мае) пример карыны я. пример шуыса (мае)
басьтыны
{keda} eeskujuks seadma (кинлэсь) адзем карыны
{kelle-mille} eeskujul (кинлэсь-малэсь) адзем карыса

eeskujulik <+kujul'ik kujuliku kujul'ikku kujul'ikku, kujulik/e_&_kujul'ikku[de
kujul'ikk/e_&_kujul'ikku[sid adj> умой, зеч, ушъяськымон, данъяськымон
eeskujulik käitumine астэ умой возён
eeskujulik õpilane данъяськымон дышетскись
eeskujulik perekonnaisa зеч кузё
eeskujulik majand ушъяськымон коркакотыр (я. хозяйство)
eeskujulik kord зеч рад
eeskujulikud hinded ушъяськымон дунъетьёс (я. оценкаос)

eeskätt <+k'ätt adv> нырысь ик, ваньмызлэсь азьло
eeskätt tuleb plaan koostada нырысь ик план лэсьтоно
hoolitseb eeskätt enese eest нырысь ик ас сярысьтыз сюлмаське
nõutav on võõrkeelte, eeskätt saksa ja inglise keele oskus кунгож сьӧрысь
кыльёсты, нырысь ик англи но немец кыльёсты, тодыны кулэ

eesmärk <+m'ärk märgi m'ärki m'ärki, m'ärki[de m'ärki[sid_&_m'ärk/e s> цель,
мут
lähim eesmärk матысь цель
ühine eesmärk огъя (я. огъясь) цель
peamine eesmärk валтйсь цель
üllas eesmärk дано цель
lõpreeesmärk йылпумъясь цель
põhieesmärk дйньясь цель
õppetunni eesmärk уроклэн целез
elu eesmärk улон цель
ekspeditsiooni eesmärk экспедицилэн целез
eesmärgile jõudma целез быдэстыны
eesmärgiks seadma цель карыны
mis eesmärki nad taotlevad? мар муген соос выро?
mis eesmärgil seda tehakse? мар муген со лэсьтйське?

eesnimi <+nimi nime nime -, nime[de nime[sid s> **ним**
eesnimi ja perekonnanimi **ним но фамилия**
mis su eesnimi on? **кызы тынад нимыд?**

eesots <+ots otsa 'otsa 'otsa, 'ots[te_&_'otsa[de 'otsa[sid_&_'ots/i s> **азьпал;**
(*sõidukil*) **азьпал**
vankri eesots **уроболэн азьпалыз**

eespool <+p'ool adv> vt ka eestpoolt (*ees*) **азьпалан, кутсконын, азьлогес;**
(*eelnevalt, varem*) **азьпалан, кутсконын, азьлогес**
eespool vilksatas tuttav kuju **азьпалан вужерак тодмо вылтус адскиз**
eespool paistis mets **азьпалан нюлэс (я. тэль, сик) адзиськиз**
eespool mainitud küsimus **азьлогес (я. вазьгес) верам юан**
nagu eespool märgitud v tähendatud **кызы кутсконаз пусьемын**
sellest oli meil eespool juttu **со сярись азьлогес вераськон вал ни**

eesriie <+riie r'iide riie[t -, riie[te r'iide[id s>

1. **катанчи, занавес**

õhuke eesriie **векчи катанчи**

sameteesriided, sametist eesriided **пильыс катанчи**

tüllesriie **тюль катанчи (я. тюль)**

läbi õhukeste eesriiete **векчи катанчи пыр**

aknale eesriiet ette tõmbama **укноез катанчиен ворсаны (я. пытсаны)**

2. **ТЕАТЕР катанчи**

eesriiet ette tõmbama v alla laskma **катанчи лэзыны**

eesriie avanes **катанчи усьтйське**

eessõna <+sõna sõna sõna s'õnna, sõna[de sõna[sid_&_sõn/u s>

1. **азькыл**

teise trüki eessõna **кыкетй изданилэн азькылыз**

väitekirja eessõna **диссертацилэн азькылыз**

2. **КЕЕЛ нимазь, предлог**

eessõnata fraas v konstruktsioon **нимазьтэк фраза я. конструкция**

eessõnaga tarind **нимазен оборот**

eest <'eest adv, postp> vt ka ees, ette

1. **adv (eestpoolt, esiküljelt)** азьысь, азьпалась, азьпалласянь, азьласянь,
кутсконысен, вамен

eest tõusis suitsu **азьпалан чын жутскиз**

ta on rivis eest kolmas **со радын кутсконысен куинетйез**

2. **adv (ära, küljest ära, eemale) :**

ema võttis põlle eest **анай азькышетсэ кылиз**

jooksin venna eest ära **агаелэсь я. вынылэсь пегзи**

mine eest! **кош(кы) азьысь я. азьпалась!**

eest ära! **кош(кы) азьысь я. азьпалась!**

3. **adv (varem kohal, varem olemas)** гинэ

kodus leidsin ainult õe eest **дорысь апайме (vanem õde) я. сузэрме (noorem õde) гинэ шедьтй**

leidis eest tühja korteri **тырттэм патер гинэ шедьтйз**

4. **postp [gen] (eestpoolt, esiküljelt) :**

läks maja eest mööda **коркаез котыртыса кошкиз**

poisid jooksid meie eest läbi **пияшъс я. пиос милесьтым пегзизы**

hääled kostsid kaupluse eest куараос вузаськонниысь кылйськызы
pühkisin natuke trepi eest тубат азез көня ке чужи
särk on rinna eest verine дэрем гадь котыртй виресь
komisjoni eest käib läbi palju inimesi комиссия пыр трос адями потэ

5. postp [gen] (ära, küljest ära, eemale) :

särgi eest tuli nõõp ära дэремлэн бирдыез усиз
tõmbas kardinad akna eest kõrvale укноысь катанчиез усьтиз
võtsin käe silmade eest синъёсме усьтй (я. киме син азысьтым басьтй)
võta võti ukse eest ära усьтонэз öсысь басьты

6. postp [gen] (kelle-mille vältimist, kellest-millest varjatud, kaitstud) азысь, палэнэ

mul õnnestus pea löögi eest kõrvale hoida мынам йырме шуккиськемлэсь
палэнэ шонтыны пөрмиз
ta püüab end minu eest kõrvale hoida со мынэсьтым палэнскыны турттэ
hoidu rongi eest! чакласькы поездлэсь!
hoia end kahjulike mõjude eest! урод сямъёслэсь утиськы!
ta on halb inimene, hoia end tema eest со урод адями, солэсь палэнскыса ул
kuused varjavad aeda külmade tuulte eest кызъёс вужеренызы сад-бакчаез
кезыт төльёслэсь шобырто

ma ei varja sinu eest midagi мон тынэсьтыд номыр но уг ватйськы
tema eest hoiti kõik salajas солэсь ваньзэ ватыса возызы
põlde tuli kaitsta üleujutuste eest бусыез ву нюртонлэсь утёно луиз

7. postp [gen] (kelle-mille asemel, kellega-millega võrdselt) интые, нерге, порма, понна

mine minu eest мын мон интые
maksan ka sinu eest тон понна но тыро
esimehe eest kirjutas alla sekretär төро интые секретарь гожтйськиз
tädi oli vaeslapselaema eest кенак сирота пиналлы анай интые (я. нерге, порма) вал
alustass oli tuhatooši eest пичи тусьты пепельница интые (я. нерге, порма) вал

töötab kahe eest кык мурт понна ужа
poisid olid töö juba mehe eest пияшьёс (я. пиос) пиосмуртъёс (я. воргоронъёс) интые ужазы ни

8. postp [gen] (varem, teatud aeg tagasi) талэсь азыло

ta käis paari päeva eest meil со дорамы как нунал талэсь азыло ветлйз
see juhtus mõne minuti eest со көня ке минут талэсь азыло луиз

9. postp [gen] (mille väärtuses, mille vastu, mille tasuks, vastutasuks) понна

sularaha eest ostma коньдонэн гинэ басьтыны
andis kauba poole hinna eest вуззэ жыны дунын сётйз
siin on kaupa suure summa eest татын вуз бадзым суммалы
aitäh eest ei saa midagi тау карем понна номыр уд басьты
hea töö eest premeerima умой уж понна премия сётыны
sain raamatu eest honorari книга понна гонорар басьтй
aitäh abi eest тау юрттэт понна

poiss sai hoolikuse eest kiita пияшез сюлмаськемез понна ушъяны луэ вал
mille eest teda karistati? мар понна сое наказать каризы?
selle eest ma maksan veel kätte! со понна мон пунэмзэ берыкто на!

10. postp [gen] (kelle-mille kasuks, poolt, kelle-mille suhtes vastutav, kelle-mille suhtes hoolitsev) понна

võitlus rahu eest тупаса улон понна нюръяськон
oma huvide eest võitlema аслад интересъёсыд понна нюръяськыны

see tõik kõneleb ise enda eest та факт ас понназ вера
sõbra eest seisma эш понна (я. интые) сылыны
vastutan kõikide eest ваньмыз понна кыл кутйсько
oma tegude eest sa veel annad vastust! аслад ужъёсыд понна кыл кутано
луод на!

perekonna eest hoolitsemine семья понна сюлмаськон
hoolitseb haigete eest висисьёс понна сюлмаське
muresege selle eest, et laud oleks kaetud жок вылэ тыриськон понна
сюлмаське

11. postp [gen] (osutab isikule, kes millestki ilma jääb) :

kahmas teiste eest paremad asjad endale муртъёслэсь ваньзэ умойзэ аслыз
басьтйз

vend sõi kõik minu eest ära агае я. выны мынэсьтым ваньзэ сииз

eesti <eesti ag> эстон

eesti keel эстон кыл

eesti kunst эстон быгатонлык

eesti rahvariided эстон калык дйськут

eesti keele sõnavara эстон кылолык

eestikeelne <+k'eelne k'eelse k'eelse[t -, k'eelse[te k'eelse[id adj> эстон кылын

eestikeelne ajakirjandus эстон кылын пресса

eestikeelne tekst эстон кылын текст я. кылкуэт

eestikeelne ajaleht эстон кылын газет

eestikeelne kõne эстон кылын вераськем я. веран

eestikeelne asjaajamine эстон кылын кагазьёсты радьян

eestindama <eestinda[ma eestinda[da eestinda[b eestinda[tud v> эстон кылэ
берыктыны

eestipärane <+päraane pärase päras[t -, päras[te pärase[id adj> эстон сямен,

эстон сямю, эстон нерге, эстон порма

eestipärane eesnimi эстон сямен ним

eestipärased käsitööd эстон сямю киужъёс

ta rietus on eestipärane солэн дйсьяськемез эстон сямен

need laensõnad on muutunud eestipäraseks та асэстэм кылъёс эстон сямю
луизы

eestistama <eestista[ma eestista[da eestista[b eestista[tud v> эстон сямен

карыны, эстон сямю карыны

nimesid eestistama нимъёсты эстон сямен карыны

eestistuma <eestistu[ma eestistu[da eestistu[b eestistu[tud v> эстон сямен

луыны, эстон сямю луыны

eestkostja <+k'ostja k'ostja k'ostja[t -, k'ostja[te k'ostja[id s>

1. JUR утялтйсь

eestkostjat määrama {kellele} (кинлы) утялтйсь карыны

{kelle} eestkostja olema (кинлэн) утялтйсьез луыны

2. сюлмаськись, дурбасьтйсь, утялтйсь

mõjukas eestkostja дано дурбасьтйсь

saan hakkama ilma eestkostjateta дурбасьтйсьестэк но пөрмыто

eestlane <'eestlane 'eestlase 'eestlas[t 'eestlas[se, 'eestlas[te
'eestlas/i_&_'eestlase[id s> ЭСТОН
muinaseestlased ВАШКАЛА ЭСТОНЪЭС
väliseestlased КУНГОЖ СЪОРЫСЬ ЭСТОНЪЭС

eestpoolt <+p'oolt adv> vt ka eestpool азьпалась, азьпалтй
eestpoolt kostis lähenevaid samme азьпалан матэктйсь вамышьёслэн
куаразы кылйськыз
olen seda maja ainult eestpoolt näinud та коркаез азьпалтйз гинэ адземе вань
juukseid kammitakse eestpoolt tahapoole йырсиез азьпалась мышлынъ
сынало

eestseisus <+s'eisus s'eisuse s'eisus[t s'eisus[se, s'eisus[te
s'eisus/i_&_'s'eisuse[id s> (juhatus) кивалтэт, правление
seltsi eestseisus огазеяськонлэн я. дэменлэн кивалтэтэз
uut eestseisust valima выль кивалтэт бырйыны

eestvedaja <+vedaja vedaja vedaja[t -, vedaja[te vedaja[id s> (juht) кивалтйсь,
азьветлйсь, йыр; (algataja) азьветлйсь, валтйсь
mässu eestvedajad бугырьяськонлэн (я. пумит султэмлэн) азьветлйсьёсыз
spordiliikumise eestvedaja спорт дэменлыклен азьветлйсьез
jõugu eestvedaja бандалэн йырыз
kakluse eestvedaja жугиськонлэн валтйсьез
klassi ürituste eestvedaja класс ужрадъёслэн кивалтйсьсы

eesõigus <+õigus 'õiguse 'õigus[t 'õigus[se, 'õigus[te 'õigus/i_&_'õiguse[id s>
привилегия, преимущество
seisuslikud eesõigused сословной привилегия
oma eesõigust kasutama аслэсьтыд привилегиостэ уже кутыны
eesõigust piirama привилегиез ичиомытыны
eesõigusest loobuma привилегилэсь куштйськыны
daamid on eesõigus кышномуртъёслэн (я. нылкышноослэн)
преимуществозы вань

eeter <'eeter 'eetri 'eetri[t -, 'eetri[te 'eetre[id s> КЕЕМ (orgaaniline ühend); FARM
(uimasti); (atmosfäär raadiolainete levimise keskkonnana); LUULEK (õhk,
taevalaotus) эфир
eetri lõhn эфирлэн зыныз
eetrisse saatma эфире ыстыны
saade läheb otse eetrisse передача шонерак эфире потэ

eetika <eetika eetika eetika[t -, eetika[te eetika[id s> этика
arstieetika эмьяськон этика
kutseeetika өтен этика
spordieetika спорт этика
eetika kategooriad этикалэн категориосыз

eetilne <etilne eetilise eetilis[t eetilise[se, eetilise[te eetilise/i adj> этической,
этика
etilne kasvatus этикая (я. этической) будэтэм
etilne norm этической норма

eetiline käitumine **этикаая астэ возён**
see ei ole eetiline **со этикая овёл я. со чебер овёл**

efekt <efekt efekti ef'ekti ef'ekti, ef'ekti[de ef'ekti[sid_&_efekt/e s]> **эффект,**
пайда
väline efekt **вылтус эффект**
majanduslik efekt **экономика эффект**
müraefekt **чашетон эффект**
pinnaefekt **EL был эффект**
valgusefekt **югыт эффект**

efektiivne <efekt'iivne efekt'iivse efekt'iivse[t -, efekt'iivse[te efekt'iivse[id *adj*]>
эффективной, пайдаё, пайдалыко, пайда сётись
efektiivsed meetmed **пайдаё ужрадъёс**
efektiivne ravim **пайда сётись эмьюм**
maarõuevarade efektiivne kasutamise **музьемез пайдалыко уже кутон**

efektiivsus <efekt'iivsus efekt'iivseuse efekt'iivsus[t efekt'iivsus[se,
efekt'iivsus[te efekt'iivsus/i_&_efekt'iivseuse[id s]> **эффективность, пайда,**
пайдалык
õpetamise efektiivsus **дышетэмлэн пайдаез**
ravimi efektiivsus **эмьюмлэн пайдаез**

efektne <ef'ektne ef'ektse ef'ektse[t -, ef'ektse[te ef'ektse[id *adj*]> **эффектной,**
яркыт
romaani efektne lõpplahendus **романлэн эффектной йылпумъямез**
efektne žest **эффектной вырос**
efektne kübar **эффектной шляпа**
efektsed värvikontrastid **эффектной (я. яркыт) буёл пөртэмлык**
ta oli väga efektne **со туж эффектной (я. яркыт адями) вал**

ega <ega *konj, adv*>

1. konj (eitusega seostuv ühendav sõna) ... но ... но овёл, ... но ... но уг, уг но,
уг ни

tal ei ole isa ega ema **солэн анаез но атаез но овёл**

majas pole elektrit ega veevärki **коркан электричествоз но вуэз но овёл**

ei tahtnud süüa ega juua **сием но юэм но өз поты**

ei see ega teine **таиз но соиз но овёл**

ei edasi ega tagasi **азьлань но мышлань (я. берлань) но овёл**

istub ega mõtlegi tõtata **пуке, нош дыртыны уг но малпа (я. уг ик малпа)**

olin ärevil ega mäleta midagi **мон сюлмаськонэ выемын вал но номырзэ но**
уг ни тодйськы

Kõik vaikisid. Ega minagi midagi ütelnud. **Ваньмыз чалмыт улйзы. Мон но**
номыр но ой вера.

2. adv (lausungit pehmendav v. kahtlust väljendav eitussõna) :

ega see veel midagi ei tähenda **нош со номыр сярысь уг на вера**

ega ta nii noor enam olegi **со туж ик пинал (я. егит) овёл ни**

ega sa ei karda? **тон уд шат кышкаськы (я. курдаськы)? я. тон уд-а мар-а**
кышкаськы (я. курдаськы)?

ega sa ei tea, millal rong läheb? **тон уд тодйськы-а, ку поезд кошке?; тон уд-**
а мар-а тодйськы, ку поезд кошке?

egiplane <eg'iplane eg'iplase eg'iptlas[t eg'iptlas[se, eg'iptlas[te eg'iptlas/i_&_eg'iplase[id s> **Егиаетын улийсь, Египетысь адями**

egoist <ego'ist egoisti ego'isti ego'isti, ego'isti[de ego'isti[sid_&_ego'ist/e s> **эгоист, ассэ ачиз гинэ яратйсь**
loomult egoist **сямызъя ассэ ачиз гинэ яратйсь**

egoistlik <ego'istl'ik ego'istliku ego'istl'ikku ego'istl'ikku, ego'istlik/e_&_ego'istl'ikku[de ego'istl'ikk/e_&_ego'istl'ikku[sid adj> **эгоистической, эгоистичной, ассэ гинэ яратйсь**
egoistlik loomus **солэн ассэ гинэ яратйсь сямыз**
egoistlikud suhted **эгоистичной кусыпъёс**

ehe' <ehe 'ehte ehe[t -, ehe[te 'ehte[id s> **чеберьяськон, чеберьян, чеберман, чебер карон; чеберьяськон котыр, чеберьян котыр**
vanaaegne ehe **вашкала чеберьяськон котыр**
keraamilised ehted **сюйлэсь лэсьтэм чеберьяськонъёс (я. чеберьяньёс)**
hõbeehted **азвесь чеберьяськон котыр**
jõulu[puu]ehted **Рождество (я. Ымусьтон) дыръя (кыз) чеберьян (я. чеберман, чебер карон) котыр**
mets on kevadises ehtes **нюлэс (я. тэль, сие) тулыс чеберьяньёсын**
tema kirjutised on selle ajakirja ehteks **солэн гожъямъёсыз со газетэз чебермало**

ehe² <ehe eheda eheda[t -, eheda[te eheda[id adj> (*looduses vabalt esinev*) **чылкыт, ас кожаз; (puhas, rikkumata) чылкыт, исамтэ, воштымтэ**
ehe metall **чылкыт металл**
ehe raud GEOL **чылкыт (я. ас кожаз) корт**
ehedad tunded **чылкыт шодонъёс**
ehe rahvalaul **воштымтэ (я. ас кожаз) калык кырзан**
ehedana, ehedal kujul **ас кожаз кызы вань**

ehitaja <ehitaja ehitaja ehitaja[t -, ehitaja[te ehitaja[id s> **лэсьтйсь, пуктйсь**
laevaehitaja **корабль лэсьтйсь**
linnaehitaja **кар пуктйсь**
masinaehitaja **машина лэсьтйсь**
teedeehitaja **сюресъёс лэсьтйсь**

ehitama <ehita[ma ehita[da ehita[b ehita[tud v>

1. пуктыны, лэсьтыны

isa ehitas maja ise **атай коркаез ачиз пуктйз**

ehitatakse uut silda **выль выж лэсьтйське**

on ehitatud palju uusi maju **трос выль корка пуктэмын**

linn on ehitatud soisele kohale кар **нюр интые пуктэмын**

saarlased ehitasid häid laevu **шормуҷын улийсьёс умой корабльёс**

лэсьтылйзы

poiss kavatseb endale raadiot ehitada **пияш (я. пи, пиёк) аслыз радио**

лэсьтыны малпа

lind ehita pesa **тылобурдо кар лэсьтэ**

tulevikuplaane ehitama **азьланезлы планъёс лэсьтыны**

2. КӐНЕК (ähvardusena: näitama, andma, lööma) возъматыны, сётыны

küll ma sulle veel ehitan! **мон тыныд возъмато (я. сёто) на!**

ehitamine <ehitamine ehitamise ehitamis[t ehitamis[se, ehitamis[te ehitamis/i s>

пуктон, пуктйськон

elamute ehitamine улон коркаосты пуктон

ehitamine oli täies hoos пуктйськон пось вакытаз вал

ehitis <ehitis ehitise ehitis[t ehitis[se, ehitis[te ehitis/i s> юртьер, юрт,

пуктйськем

monteeritav ehitis монтировать кариськись юртьер

maavärinakindel ehitis сейсмостойкой юртьер (я. пуктйськем)

ajutine ehitis вакчи дырлы юртьер (я. пуктйськем)

keskaegne ehitis шор даурьёсысь юртьер (я. пуктйськем)

abiehitis юрттйсь юртьер (я. пуктйськем)

juurdeehitis ватсам юртьер (я. пуктйськем)

kiviehitis из юртьер (пуктйськем)

kõrgehitis жужыт юртьер (я. пуктйськем)

palkehitis бугро

realmaaehtis музеймвыл пуктйськем

rõllumajandusehitis сельскохозяйственной пуктйськем

spordiehitis спорт пуктйськем

tsiviilehitis штатской юртьер (я. пуктйськем)

tööstusehitis промышленной юртьер (я. пуктйськем)

uusehitis выль юртьер (я. пуктйськем)

ehitus <ehitus ehituse ehitus[t ehitus[se, ehitus[te ehitus/i s>

1. (*ehitamine, ehitustöö*) пуктон, лэсьтон; пуктйськон

kõrghoonete ehitus небоскреб пуктон

uue koolimaja ehitus выль школа пуктон

autoehitus машина лэсьтон

elamuehitis улон инты пуктон

kapitaalehitis капитальной пуктйськон

laevaehitis вулэйкы я. корабль лэсьтон

masinaehitis машина лэсьтон

teedeehitis сюрес лэсьтон

ehituse omahind пуктйськонлэн вань дуныз

ehitusel töötama пуктйськоннын ужаны

2. (*struktuur, ülesehitus*) рад, строение

kivimite geoloogiline ehitus породаослэн геологической строенизы

aine rakuline ehitus материалэн клетчатой строениез

keele grammatiline ehitus кыллэн грамматической радэз

kehaehitis мугор строение

lauseehitis веранлэн радэз

värsiehitus кылбурлэн радэз

aatomi ehitis атомлэн строениез

3. (*ehitis*) юртьер, юрт, пуктйськем

moodne ehitis модной я. выльсямо юртьер

puust ehitis пулэсь юртьер я. пуктйськем

juurdeehitis ватсам юртьер (я. пуктйськем)

Liitsõnad

ehitus+

ehitusinsener пуктйськонья инженер

ehituskunst пуктйськон искусство

ehitusplats **пуктйськон инты я. площадка**
ehitustööline **пуктйськоннын ужась**

ehitusmaterjal <+materjal materjali materjali materjali, materjali[de materjal/e s> **пуктйськон материал**

ehitustöö <+t'öö t'öö t'öö[d -, t'öö[de_&_töö[de t'öö[sid_&_t'ö[id s>
пуктйськон уж

ehk <'ehk konj, adv>; <'ehk ehku 'ehku 'ehku, 'ehku[de 'ehku[sid_&_'ehk/e s>

1. adv **оло, дыр, нош**

ehk ma siiski tulen sinuga kaasa **мыно ик, дыр, мон тонэн(ыд) чош**
täna seks ehk aitab **туннээ оло юрттоз**

ta on alles noor, ehk paraneb veel **со егит ай, оло умоялоз на**
küsi temalt, tema ehk teab **солэсь юа, оло со тодэ**

kujundus oli lihtne, ehk liigagi tagasihoidlik **чеберьямзы огшоры вал, оло**
ятырээ востэм но

korvi mahub oma kolm liitrit marju, vahest ehk rohkemgi **кудые аслам куинь**
литр узы-борые терэ, оло тросгес но

ehk tahad süüa? **оло сиemed потэ?**

sul on ehk igav **тыныд оло мōзмыт**

kas ma ei peaks ehk sellest isale rääkima? **мыным нош со сярись атайлы**
верано өвөл-а?

2. konj **оло, дыр, нош**

predikaat ehk öeldis **предикат яке сказуемой**

3. s **KONEK** **оло**

ehku peale lootma **шудлы оскыны я. ололы оскыны**

ehku peale tegema **оло пōрмоз шуыса лэсьтыны**

ehkki <'ehkki konj> **ке но**

ta pani tule põlema, ehkki oli juba valge **югыт вал ни ке но, со тыл жуатйз**

ta tuli, ehkki hilinemisega **беромыса ке но, со лыктйз**

mehed jätkasid tööd, ehkki hakkas sadama **зорыны кутскиз ке но,**

пиосмуртьёс (я. воргоронтьёс) ужамысь өз дугдэ (я. ужзэс азылантьйзы)

ehmatama <ehmata[ma ehmata[da ehmata[b ehmata[tud v>

1. (kohutama, hirmutama) **кышкатыны, курдатыны, көшкематыны,**
куалектыны :

teda ei tohi ehmatada **сое кышкатыны уг яра**

sa ehmatasid mind oma karjatusega **кеськеменыд монэ кышкатйд**

see teade ehmatas kõiki **та ивор ваньзэс кышкатйз**

nii võid mind surnuks ehmatada! **озы монэ култозям кышкатод!**

koer ehmatas linnu pesalt lendu **пуны тылобурдоез карысьтыз кышкатйз**

vali koputus ehmatas mind ärkvele **зол йыгаськем сайкатйз монэ**

2. (ehmata, kohkuma) **кышкатскыны, кышканы, курданы, көшкеманы,**
куалектыны

ta ehmatas ootamatusest **со кышкатскиз возьмамтэлэсь**

ehmatasin nii, et ei saanud sõna suust **сыче кышкай, одйг кыл но вераны ой**
быгаты

surmani ehmatanud **култозяз кышкамын я. кулон калозь кышкамын**

ehmatus <ehmatus ehmatuse ehmatu[s]t ehmatu[s]e, ehmatu[s]te ehmatu[s]i s>
кышкан, курдан, көшкеман, куалектон
ehmatusest кышкаменыз, курдаменыз, көшкемаменыз, куалекъяменыз
pääses kerge ehmatusega көня ке кышкатскыса гинэ мозмиз

ehmuma <'ehmu[ma 'ehmu[da 'ehmu[b 'ehmu[tud v> кышканы, кышкатскыны,
көшкеманы, куалекъяны, куалектыны
ehmus koledal kombel туж зол кышказ я. кышкатскиз
ehmunud näoga кышкатскем ымныро
ehmusin ootamatust koputusest возьмамтэ шорысь йыгаськемлэсь
кышкатски

ehtima <'ehhti[ma 'ehhti[da ehi[b ehi[tud v> (*kedagi v midagi kaunistama*)
чеберьяны, чеберманы, чебер карыны (*kaunilt riietama*) чебер дйсяны,
чебер дйсь(кут) дйсяны; (*ennast*) чеберьяськыны, чебермаськыны, астэ
чебер карыны (*kaunilt riietuma*) чебер дйсяськыны :
jõulukuuske ehtima (Рождество я. Ымусьтон) кызээ чеберьяны
pruuti ehtima выль кенээ чебер дйсяны
saal oli lilled ja kaskedega ehitud зал сяськаосын но кызыпуосын
чеберьямын вал
neiud olid ehitud siidi ja sametisse нылъёс буртчинлэсь но пильыслэсь
чебер дйсьёссэс дйсяллям
kelle jaoks sa oled ennast nii ehtinud? кин понна сокем чебер дйсяськид?
rinda ehtisid ordenid ja medalid орденъёс но медальёс мөляез чебермазы

ehtne <'ehtne 'ehtsa 'ehtsa[t -, 'ehtsa[te 'ehtsa[id adj> зэмос, зэм; (*siiras, teesklematu*) зэмос, зэм; (*päris, õige, tüüpiline*) зэмос, зэм, шонер
ehtsad kalliskivid зэмос дуно изъёс
ehtne kuld зэмос зарни
ehtne prantsuse konjak зэмос француз коньяк
ehtne dokument зэмос документ
ehtne rõõm зэмос шумпотон
ehtsad pisarad зэмос синвуос
ehtsad tunded зэмос шөдонъёс (я. мылкыдъёс)
ehtne meremees зэмос моряк
ehtne bürookraat зэмос бюрократ
ehtne jahimees зэмос пөйшурась
ehtne põrgu зэмос ад
räägib ehtsat murret зэмос (я. чылкыт) диалектэн вераське

ehtsus <'ehtsus 'ehtsuse 'ehtsus[t 'ehtsus[se, 'ehtsus[te 'ehtsus/i_&_'ehtsuse[id s>
зэм луэм, зэмос луэм; (*siirus*) зэм луэм, зэмос луэм
allkirja ehtsus гожтйськемлэн зэм луэмез
tunnete ehtsus шөдонъёслэн (я. мылкыдъёслэн) зэм луэмзы
sõnade ehtsus кылъёслэн зэм луэмзы

ei <'ei adv>; <'ei 'ei 'ei[d -, 'ei[de 'ei[sid s>
1. (*eitussõna, annab lausele eitava sisu*) уг (уд, уз, ум), өй (өд, өз, өм), өвөл
ma ei tea мон уг тодйськы
ei sobi уг тупа
ei lähe arvesse уг лыдьяськы
see ei teeks raha солэсь урод өй луысал

tööd ei ole veel alustatud уж кутскемын өвөл на
 töö ei tahtnud edeneda уж умой өз мыны (я. ужлэн пөрмемез өз поты)
 kas tuled või ei? лыктод-а уд-а?
 ei, seda ma ei tee! уг, мон сое уг лэсьты! (я. уг, озьы мон уг кары!)
 ei, ma ei usu teid! уг, мон тйледлы уг оскиськы!
 2. (*eitab järgnevat sõna*) но-, өвөл, ой вал
 ei iialgi ноку, ноку но
 otsisin, aga teda ei kuskil pool утчай, нош со нокутын но өвөл
 nad elavad vanamoodi, ei midagi uut соос азьло сямен ик уло, номыр вылез
 өвөл
 ta on süüdi, ei keegi muu со янгыш, нокин мукетыз өвөл
 kasu polnud sellest ei mingisugust солэсь нокуче но пайда ой вал
 3. (*jaatavas lauses soovi v küsimuse esitamisel*) уг (уд, уз, ум), ой (өд, өз, өм),
 өвөл
 kas me ei läheks kinno? кинотеатре ум-а мынэ?
 kas ma ei saaks sind aidata? мынам тыныд юрттэме ой-а луысал?
 kas ei tuleks sedagi võimalust kaaluda? тазэ но луонлыкез учконо уз-а луы?
 4. (*retoorilistes küsilausestes, hüüatustes*) уг (уд, уз, ум), ой (өд, өз, өм), өвөл
 kuhu sa ka ei läheks, igal pool on tema ees кытчы гинэ уд мын(ы),
 котькытын со азьын
 mida seal kõike ei olnud! маиз гинэ отын ой вал!
 mis teile küll pähe ei tule! мар йырады уз но лыкты!
 5. (*koos sidesõnaga ega*) ... но ... но ... өвөл, ... но ... но ... уг (уд, уз, ум), ...
 но ... но ... ой (өд, өз, өм)
 ta ei tundnud ei pahameelt ega viha со йыркурез но лек луэмез но өз шоды
 ei see ega teine со но та но өвөл
 6. (*interj (väljendab rõõmu, rahulolu, vaimustust)* :
 ei, oli see alles saun! өвөл, со мунчо гинэ вал!
 7. *s* уг (уд, уз, ум), ой (өд, өз, өм), өвөл
 sajakordne ei сюполэтйзэ уг я. өвөл
 vastuseks oli kindel ei точной веран (я. ответ) вал уг я. өвөл
 üksainus ei on mõnikord rohkem väärt kui kümme jaad одйг пол гинэ өвөл я.
 уг шуэмлэн дуныз куддырья дас пол бен шуэмлэсь трогес

eile <eile adv> adv толон

eile hommikul толон чукна

eile õhtul толон жыт

see juhtus eile со толон вал я. луиз я. учыраз

eilne <'eilne 'eilse 'eelse[t -, 'eelse[te 'eelse[id adj, s>

1. *adj* толло, толлоез

eilne ajaleht толло газет

eilne kontsert толло концерт

eilne koolitüdruk толон (я. али) гинэ ай школаын дышетскись нылаш (я.
 ныл)

eiga ma eilne ole мон толло мурт өвөл

2. *s* толло, толлоез

eilsest peale olen tööl толонысен ужасько

ära eilse pärast pahanda толлоез понна эн йыркурьяськы

eine <eine 'eine eine[t -, eine[te 'eine[id s> чукназэ сиськон, чукна сиён,
 завтрак, куртchon, пичияк сиськон

soe eine шуныт чукна сиён (я. куртчон)
kerge eine пичияк чукназэ сиськон (я. куртчон)
pidulik eine шулдырьяськон (я. юшан, юон дыр карон) куртчон
hommikueine чукназэ сиськон (я. завтрак)
õhtueine жыт курчон
einet võtma куртчон басытыны
korraldati eine {kelle auks} (кинлы сйзьыса) куртчон дасязы

einelaud <+l'aud laua l'auda l'auda, l'auda[de l'auda[sid_&_l'aud/u s] > буфет
jaama einelaud вокзалысь буфет
teatri einelaud театрысь буфет

einestama <einesta[ma einesta[da einesta[b einesta[tud v] >, ka einetama
чукназэ сиськыны, куртчыны, пичияк сиськыны
kas te olete juba eine[s]tanud? тй чукназэ сиськиды ни-а?
eine[s]tasin kiiruga чукназэ дыртыса сиськи (я. дыртыса куртчи)

einetama <einesta[ma einesta[da einesta[b einesta[tud v] > vt einestama

eit <'eit eide 'eite 'eite, 'eite[de 'eite[sid_&_'eit/i s] >

1. кышно, пересь кышно, пересь
küürus eit губ(ы)рес кышно
külaeit гурт кышно
naabrieit бускель (я. бөляк) кышно
maru eit пери кышно
naabrimees oma eidega бускель воргорон (я. пиосмурт) кышноеныз
2. HELLITL (ema) анай, мемей, нэнэй, мама

eitama <'eita[ma 'eita[da 'eita[b 'eita[tud v] > отрицать карыны, өвөл карыны,
өвөл шуыны
süüd eitama янгышез отрицать карыны
{mille} tähtsust eitama (малэсь) кулзэз өвөл карыны
kangekaelselt eitama {mida} ваменскыса өвөл шуыны
eitama oma osavõttu {millest} аслэсьтыд (кытчы) пыриськемдэ өвөл
шуыны

eitav <'eitav 'eitava 'eitava[t -, 'eitava[te 'eitava[id adj] > өвөлтон

eitav vastus өвөлтон веран
eitav žest өвөлтон жест
eitav hinnang өвөлтыса дунъян

eitus <'eitus 'eituse 'eitus[t 'eitus[se, 'eitus[te 'eitus/i_&_'eituse[id s] > өвөлтон,
отрицание

eituse eitamise seadus FILOS өвөлтонэз өвөл карон кат

ekraan <ekr'aan ekraani ekr'aani ekr'aani, ekr'aani[de ekr'aani[sid_&_ekr'aan/e
s] >

1. экран
akustiline ekraan RAADIO акустической экран
kinoekraan киноэкран
laiekraan паськыт экран
suure ekraaniga teler бадзым экрано телевизор

uus film tuli ekraanile **выль кино экранэ вуиз**

2. MAT (*projektsioonipind*) **экран**

eks <'eks *adv*>

1. (*kinnitus- v rõhusõna*) **озьы-а, мар-а, шат**

eks ma öelnud **мон ой шат вералля**

2. (*usutlussõna*) **ук, озьы ук, ява, я-тэ, о-тэ**

eks ole tõsi? **зэм ук? я. зэм о-тэ?**

eks ole ilus? **чебер ук? чебер о-тэ?**

oleme kokku leppinud, eks ju? **вераським, озьы ук? я. вераським ява (я-тэ)?**

eks ole see rumalus? **шүзияськем ук со?**

tule siis homme, eks ju? **соку чүказе лык(ты) ява (я-тэ)?**

kõik lõppes hästi, eks ju? **ваньмыз умой йылпумъяськиз, озьы ук?**

eksam <'eksam 'eksami 'eksami[t -, 'eksami[te 'eksame[id s> **экзамен**

kirjalik eksam **письменной экзамен**

küpsuseksam **быдэ вуон экзамен**

riigieksam **государственной экзамен**

sisseastumiseksam, vastuvõttueksam (кытчы) **пырон экзамен**

eesti keele eksam **эстон кылья экзамен**

eksamiteta vastuvõtt **экзаменьёстэк пырон**

eksamit tegema v õiendama **экзамен сётыны**

eksamit vastu võtma **экзаменын пукыны**

ta kukkus eksamil läbi **кõнек со экзамензэ сётыны өз быгаты**

kontsert oli koorile tõsine eksam **концерт хорлы зэмос экзамен вал**

Liitsõnad

eksami+

eksamihinne **экзамен дунъёт (я. оценка)**

eksemplar <eksemplar eksemplari eksemplari eksemplari, eksemplari[de

eksemplar/e s> (*tükk, üksikese, üks omast liigist*); PILTL (*silmatorkav inimene, tüüp*) **экземпляр**

tasuta eksemplar **дунтэк экземпляр**

autorieksamplar **авторлэн экземплярэз**

näidiseksamplar **возьматон экземпляр**

leping kolmes eksemplaris **куинь экземплярэн договор**

eksikombel <+k'ombel *adv*> **янгышен, янгышаса, янгыш карыса**

sattusin siia eksikombel **татчы янгышен шеде**

võttis eksikombel võõra portfelli **янгышаса (я. янгышен) мурт портфелез**

басьтйз

eksima <'eksi[ma 'eksi[da ekxi[b ekxi[tud v>

1. (*teed kaotama*) **ышыны, (мае) ыштыны, йыромыны**

olime teelt eksinud **сюресмес ыштймы я. йыромимы**

laps eksis metsa **пинал нюлэскы (я. тэле, сике) ышиз я. йыромиз**

lamba järelt eksinud tall **ыжлэсь (мумыезлэсь) ышем ыжпи**

2. (*kuhugi juhuslikult sattuma*) **йыромыны**

vahel eksib siia kolkasse mõni võõras **куддыръя татчы, куашкам интые, куд-ог муртъёс йыромыло**

linna eksinud põder **каре йыромем пужей**

3. (*viga tegema*) **янгышаны, янгышаськыны, янгыш лэсьтыны, умойтэм**

ЛЭСЬТЫНЫ

eksid rängalt **зол янгышаськод**

sa eksid, kui nii arvad **озьы малпаськод ке, янгышаськод**

eksis olukorra hindamisel **югдурлы дунъет сётонын янгышаз**

eksisin uksega **өсән янгышаськи**

ta on eksinud elukutse valikuga **профессия быръёнын янгышаз**

sõnades v kõnes eksima **кыльёсын я. вераськонын янгышаны**

4. (reeleid, tavasid rikkuma) өвөл валаны

sa oled seaduse vastu eksinud **тон катэз валасьтэм мурт**

kutse-eetika vastu eksima **өтен этикаез өвөл валаны**

eksimatu <'eksimatu 'eksimatu 'eksimatu[t -, 'eksimatu[te 'eksimatu[id *adj*>

янгышасьтэм, янгыштэм, янгыш лэсьтйсьтэм

eksimatu vaist **янгышасьтэм инстинкт**

eksimatu ennustus **янгышасьтэм азыпалзэ веран (я. прогноз)**

eksimatud arvestused **янгыштэм лыдьямъёс**

eksimatu inimene **янгышасьтэм адями**

peab end eksimatuks **ассэ янгышасьтэм лыдья**

eksimus <'eksimus 'eksimuse 'eksimus[t 'eksimus[se, 'eksimus[te 'eksimus/i *s*>

(*viga*) **янгыш; (eksitus, eksiarvamus) янгышан, янгышам; (üleastumine)**

умойтэм лэсьтон, йыруж

andestamatu eksimus **простить карыны луонтэм янгышам**

raske eksimus **секыт йыруж**

õigekirjavead ja muud eksimused **шонер гожъяськонын лэсьтэм янгышьёс**

но мукет янгышьёс

endistest eksimustest lahti ütlema **азыло янгышамлэсь куштйськыны**

tunnistab oma eksimust **янгышаськемзэ валаны**

kahetseb oma eksimust **янгышамез сярсыс вераны**

karistati iga eksimuse eest **наказать каризы котькуд йыружез понна**

eksisteerima <eksist'eeri[ma eksist'eeri[da eksisteeri[b eksisteeri[tud *v*> **вань**

луыны, улыны

kunagi eksisteerinud komme **куке но улэм сям**

ühing eksisteeris kolm aastat **огазеяськон куинь ар ужаз**

sellist probleemi ei eksisteeri **сычөөз проблема өвөл**

eksitus <eksitus eksituse eksitus[t eksitus[se, eksitus[te eksitus/i *s*> (*viga*)

янгыш; (eksimus) янгышам; (arusaamatus) валамтэ

kahetsusväärne eksitus **жаляно луйсь яшнгыш**

oma eksitust tunnistama **аслад янгышамед сярсыс вераны**

eksitust märkama **янгышамез адзыны**

eksitusse viima **янгыше вуттыны**

see on lihtsalt eksitus **со огшоры валамтэ**

ekskursioon <ekskursi'oon ekskursionni ekskursi'ooni ekskursi'ooni,

ekskursi'ooni[de ekskursi'ooni[sid_&_ekskursi'oon/e *s*> **экскурсия**

kahepäevane ekskursion **кык нунальем экскурсия**

bussiekskursion **автобусэн экскурсия**

ekskursion Lõuna-Eestisse **Лымшор Эстоние экскурсия**

ekskursion kunstinäitusele **художественной адзытонэ экскурсия**

ekskursionile sõitma **экскурсие мыныны**

ekskursioonist osa võtma **экскурсие пыриськыны**
käisime ekskursioonil loomaaias **зоопарке экскурсие ветлймы**

Liitsõnad

ekskursiooni+

ekskursioonibuss **экскурсия автобус**

ekskursioonibüroo **экскурсиосья ужьюрт**

ekskursioonipäev **экскурсия нунал**

ekslema <'eksle[ma eksel[da 'eksle[b eksel[dud v> **котырьяськыны,**

котырьяны, калгыны

metsas ringi ekslema **нюлэстй (я. тэлэтй, сиктй) котырьяны (я. калгыны)**

ekslik <'eksli'ik 'eksliku 'eksli'ikku 'eksli'ikku, 'ekslik/e_&'eksli'ikku[de

'eksli'ikk/e_&'eksli'ikku[sid *adj*> **янгыш, шонертэм, шонер өвөл, зэм өвөл**

ekslik kujutus **шонертэм малпам**

ekslik arvamus {*kelle-mille kohta*} **(кин-ма сярись) шонертэм малпам**

ekslik järeldus **шонертэм йылпумъян лэсьтон**

teooria osutus ekslikuks **теория шонертэм вылэм**

eksperiment <eksperim'ent eksperimendi eksperim'enti eksperim'enti,

eksperim'enti[de eksperim'enti[sid_&_eksperim'ent/e s> **экперимент, эскерон,**

оскалтон, утчан

teaduslik eksperiment **тодос эксперимент**

eksperimentide seeria **эксперимент серия**

eksperimenti korraldama v tegema **эксперимент лэсьтыны**

eksperimenteerima <eksperiment'eeri[ma eksperiment'eeri[da

eksperimenteeri[b eksperimenteeri[tud v> **экспериментировать карыны,**

эскерыны, оскалтыны, утчаны

eksperimenteeriva laadiga autor **эксперементировать карись сямо автор**

ekspert <'eksp'ert 'eksp'erti 'eksp'erti 'eksp'erti, 'eksp'erti[de

'eksp'erti[sid_&'eksp'ert/e s> **эксперт, тодйсь-валась**

kohtuekspert **судебной эксперт**

ekspertide nõukogu **экспертъёслэн кенешсы**

eksp'erti arvamus **экспертлэн малпамез**

eksp'ertina esinema **эксперт луыса вераськыны**

ekspluateerima <ekspluat'eeri[ma ekspluat'eeri[da ekspluateeri[b

ekspluateeri[tud v> (*oma huvides kasutama, rakendama, käitama*)

эксплуатировать карыны, кужмысь ужатыны, ортчыт (я. ятырзэ) уже

кутыны

inimest ekspluateerima **адямиез кужмысь ужатыны**

loodusvarasid ekspluateerima **инкуазь узырлыкез ортчыт уже кутыны**

ekspluateeriv klass **эксплуатировать карись класс**

ekspluateeritav klass **эксплуатировать кариськись класс**

eksport <'eksp'ort 'eksp'ordi 'eksp'orti 'eksp'orti, 'eksp'orti[de

'eksp'orti[sid_&'eksp'ort/e s> **экспорт, кунгож съöры вузан**

kapitali eksport **капиталлэн экспортэз**

metsaeksport **нюлэсэз (я. тэлез, сикез) кунгож съöры вузан**

eksportima <'eksp'orti[ma 'eksp'orti[da 'ekspordi[b 'ekspordi[tud v>

экспортировать карыны, кунгож сьöры вузаны

välismaale tööstuskaupu eksportima кунгож сьöры промышленной вузьёсты
вузаны

elajas <elajas elaja elaja[t -, elaja[te elaja[id s>

1. (*loom*) пöйшур; (*kariloom*) пудо, пудо-живот

elajaid karjatama пудо возьманы

2. (*sõimusõna*) изьвер, сьöсь

elama <ela[ma ela[da ela[b ela[tud v>

1. улыны; (*teatud ajani*) улыны; (*mõni aeg*) улыны; (*teatud aeg v ajani*)

улыны; (*kauem*) улыны, улыны-вылыны; (*vaikselt, tasapisi*) улыны, улыны-
вылыны; (*elunema*) улыны

realinnas elama шоркарын улыны

maal elama гуртын улыны

ühe katuse all elama одйг липет улын улыны

jõukalt elama узыр я. бай улыны

vaeselt v vaesuses elama куанер улыны

muretult elama сьулмаськытэк улыны

üksmeeles elama ог-огдэ валаса улыны

hirmu all elama кышкаса улыны

ootuses ja lootuses elama возьмаса но оскыса улыны

eilses [päevas] elama толлоен(ыз) улыны

pensionist elama пинсилы улыны

teiste kulul elama мукетъёслэн коньдонэнызы улыны

üksnes palgast elama одйг уждунлы улыны

ta jäi imekombel elama со паймымон луло кылиз

minu vanemad elavad veel мынам пересь анай-атае улэпесь на

pikk elu on juba elatud кема улэмын ни

ta elas kõrge vanuseni со трос аресозь улйз я. со кема улйз

kes segab sind elamast? кин тыныд улыны уг сёт(ы)?

kuidas sa elad? кыче мар улйськод?

elame, näeme улом, адзём

vanaema elab meie juures чужанай я. песянай ми дорын улэ

nad on hiljuti siia elama asunud берло дыре соос татчы улыны кариськызы

ta on kogu elu linnas elanud со быдэс улонзэ карын улйз

ta elab meie tänavas со милям ульчаямы я. урамамы улэ

ta elas kümme aastat mehest kauem со картэзлэсь дас арлы кемагес улйз

need loomad elavad ainult mägedes со пöйшуръёс гурезьёсын гинэ уло

kui palju kurjust elab inimestes кöня лекез вылэм адямиос пушкын

ta elab oma tööle со уженыз улэ

ema elab oma lastele анай нылпиосыз понна улэ

see nimi jääb igavesti elama та ним пыркалы улыны кылёз

peremees elas oma teenijaga семья кузё ляльчиеныз улйз

elage hästi! умой я. зеч улэ!

2. (*elumärke avaldama, elavana tunduma*) улзыны

hommikuti hakkab maja elama чукнаосы корка улзе

rõõm pani näo elama шумпотон ымнырез улзытйз

leek lõi elama PILTЛ тыл улзиз я. гоманы кутскиз

elamine <elamine elamise elamis[t elamis[se, elamis[te elamis/i s>

1. (*elu, olemine*) улэм, улон, улэм-вылэм, улон-вылон

elamine läheb ülesmäge улон умой мынэ

see teeb elamise lausa võimatuks со улонэз шөдскымон чидантэм каре

elamiseks sobiv paik улыны тупась инты

2. (*eluse*) улон инты, улонни; (*majapidamine*) улон инты

korralik elamine умой (я. жикыт) улон инты

tulime teie uut elamist vaatama выль улон интыдэс учкыны лыктйм(ы)

elamine on laokile jäänud куштэм улон инты

kohvis oli kogu ta kasin elamine чемоданаз солэн вань начар улэм-вылэм

котырез вал

elamisluba <+luba l'oa luba -, luba[de luba[sid_&_lub/e s> → улыны луонлык

elamu <elamu elamu elamu[t -, elamu[te elamu[id s> улон инты, улонни,

корка, юрт

ühekorruselise elamu одйг этажьем корка

kahe korteriga elamu кык квартираен (я. патерен) корка

individuaal elamu нимаз корка

kaksikelamu кык семьялы корка

paneel elamu панельной корка

elamute korrashoid коркаез жикыт возён

elanik <elan'ik elaniku elan'ikku elan'ikku, elanik/e_&_elan'ikku[de

elan'ikk/e_&_elan'ikku[sid s> ульсь, ульсь-выльсь

alaline elanik вошьяськисьтэм ульсь

ajutine elanik ог-дырлы ульсь

kohalik elanik интыысь (татысь) ульсь

linnaelanik карын ульсь

maaelanik гуртын ульсь

metsaelanik нюлэскын (я. тэлын, сикын) ульсь

selle maja elanikud та коркаын ульсьёс

üksiku saare elanikud огназ луись шормучын ульсьёс

linna elanike arv карын ульсьёслэн лыдзы

elanikkond <elan'ikk'ond elan'ikkonna elan'ikk'onda elan'ikk'onda,

elan'ikk'onda[de elan'ikk'onda[sid_&_elan'ikk'ond/i s> калык

töövõimeline elanikkond ужаны быгатись калык

alevi elanikkond посёлокысь калык

linnaelanikkond карысь калык

põhjanikkond уйпал калык

tsiviilelanikkond штатской калык

elatama <elata[ma elata[da elata[b elata[tud v> (*ülal pidama*) утялтыны,

вордыны, возыны

oma perekonda elatama аслэсьтыд семьядэ утялтыны

elatama end jahist ja kalapüügist астэ пойшураса но чорыгаса утялтыны

elatanud <elatanud elatanu elatanu[t -, elatanu[te elatanu[id *adj* (*eestäiendina*

indekl)> арлыдо, пересь

elatanud naine арлыдо (я. пересь) кышномурт

elatis <elatis elatise elatis[t elatis[se, elatis[te elatis/i s> **сиён**

elatist teenima **сиён понна ужаны**

elatist hankima **сиён понна сюлмаськыны**

elav <elav elava elava[t -, elava[te elava[id *adj*> луло, ульсь, мыло-кыдо, мылысь-кыдысь; (*aktiivne, energiline, intensiivne*) луло, ульсь, мыло-кыдо, мылысь-кыдысь; (*vilgas*) чуп(ы)рес; (*vallatu, rahutu, kärsitu*) лякыттэм; (*ergas, liikuv, elurõõmus*) лөптэм; (*kärmas*) капчи, капчиен, жог, шумприч; (*ere, ilmekas*) яркыт

elavad lilled луло сяськаос

elavad ja surnud лулоесь но кулэм

elavad keeled ульсь кыльёс

elav järjekord луло черод

elav pilk мыло-кыдо учкем

elavad silmad яркыт синъёс

elav loomus мыло-кыдо (я. чуп(ы)рес, лякыттэм, лөптэм, капчи, шумприч)

сям

elav huvi мыло-кыдо тунсыкъяськем

elav kujutlusvõime яркыт малпаськем

elav eeskuju луло пример

elav arutlus мыло-кыдо кенешем

elav kõnelus жог вераськем

elav kirjavahetus мыло-кыдо ог-огедлы гожтэт гожъям

elav liiklus жог (я. шумприч) движение

elav kauplemine капчиен (я. жог) вуз карем

elavad liigutused жог (я. шумприч) вырёмъёс

elav poiss мыло-кыдо (я. чуп(ы)рес, лякыттэм, лөптэм, капчи, шумприч)

пияш (я. пи, пиёк)

elav laps чуп(ы)рес (я. лякыттэм, лөптэм, шумприч) пинал

elav nägu мыло-кыдо (я. яркыт) ымныр

tegevus muutus elavamaks действие жоггес луиз я. действие улзизгес

mitte kusagil polnud ainustki elavat hinge нокытын но одйг луло муртэ но ой

вал

kirjeldab sündmusi elavais värvides ужрад сярсысь яркыт буэльёсын маде

elavhõbe <+hõbe hõbeda hõbeda[t -, hõbeda[te hõbeda[id s> **КЕЕМ ртуть, луло**

узвесь

puhastatud elavhõbe чылкытатэм луло узвесь

paukelavhõbe гремучей луло узвесь

elavnema <elavne[ma elavne[da elavne[b elavne[tud v> **улзыны, мыло-кыдо**

луыны

jutt elavneb ужпум улзиз

haige elavnes висись улзиз (я. мыло-кыдо луиз)

seltsi tegevus on elavnenud дэменлэн ужез улзёмын

tema nägu elavnes солэн ымнырыз улзиз (я. мыло-кыдо луиз)

elegantne <eleg'antne eleg'antse eleg'antse[t -, eleg'antse[te eleg'antse[id *adj*>

элегантной, чебер

elegantne daam элегантной кышномурт

elegantne riietus элегантной дйсь (дйсьяськем)

elegantseid maneerid **элегантной выростьёс**
ta oli alati elegantne **со котьку но элегантной вал**

elekter <el'ekter el'ektri el'ektri[t -, el'ektri[te el'ektre[id s>

1. (*elektrilaengud, elektrienergia, elektrivalgus*) **езтыл, тыл, электричество**
positiivne ja negatiivne elekter FÜÜS **позитивной но отрицательной езтыл**
staatiline elekter FÜÜS **вошьясъкисътэм (я. статичной) езтыл**
atmosfäärielekter, õhuelekter **омырысь езтыл**
elektriga varustamine **езтылэз кыскон**
elektrit põlema panema (ез)тыл **жуатыны**
elektrit välja lülitama (ез)тылэз **кысыны**
tehas töötab elektri jõul **завод езтыллэн кужыменыз ужа**
meil läks elekter ära **милям (ез)тылмы быриз**
majja on juba elekter sisse pandud **корка (ез)тыл кыскемын ни**

2. PILTL (*pinge, pinevus*) **езтыл**

õhk on elektrit täis **омыр тыраз езтылын**
õhus on elektrit **омыр езтылын (басътэмын)**

elektri+

elektriarvesti EL **езтылэз лыдъян (я. счетчик)**
elektrienergia **езтыл кужым, езтыл энергия, электроэнергия**
elektriraudtee **езтыл чугун сюрес, электрической чугун сюрес**
elektrivool EL **езтыл ток, электрической ток**

elektrijaam <+j'aam jaama j'aama j'aama, j'aama[de j'aama[sid_&_j'aam/u s>

езтыл станция, электростанция
aatomielektrijaam **атомной езтыл станция**
hüdroelektrijaam **гидро езтыл станция**
soojuselektrijaam **шунтйськон езтыл станция**
tuuleelektrijaam **тёл езтыл станция**
elektrijaama võimsus **езтыл станцилэн кужымеэ**

elektrik <el`ektrik el`ektriku el`ektriku[t -, el`ektriku[te el`ektriku[id s>

электрик
hoolduselektrik **валтйсь электрик**
side-elektrik **герзась электрик (я. связной электрик)**
valveelektrik **эскерись электрик**

elektrilöök <+l'öök löögi l'ööki l'ööki, l'ööki[de l'ööki[sid_&_l'öök/e s> **езтыл**

шуккем, токэн шуккем
ta sai elektrilöögi **сое езтыл шуккиз я. сое токэн шуккиз**

elektripliit <+pl'iit pliidi pl'iiti pl'iiti, pl'iiti[de pl'iiti[sid_&_pl'iit/e s> **езтыл гур,**
электрической плита

elektrirong <+r'ong rongi r'ongi r'ongi, r'ongi[de r'ongi[sid_&_r'ong/e s> **езтыл**
поезд, электропоезд

elektroonika <elektroonika elektroonika elektroonika[t -, elektroonika[te

elektroonika[id s> (*liikuvate laengutega seotud nähtuste uurimine ja rakendamise*) **электроника**
füüsikaline elektroonika **физической электроника**
tehniline elektroonika **технической электроника**

mikroelektroonika RAADIO микроэлектроника
raadioelektroonika радиоэлектроника
tööstuselektroonika промышленной электроника

elektrooniline <elektrooniline elektroonilise elektroonilis[t elektroonilis[se, elektroonilis[te elektroonilis/i *adj*], *ka* elektroonne **электронной** elektrooniline aparatuur **электронной аппаратура** elektrooniline muusika **электронной крезьгур**

elektroonne <elektr'oonne elektr'oonse elektr'oonse[t -, elektr'oonse[te elektr'oonse[id *adj*] > *vt* elektrooniline

element <elem'ent elemendi elem'enti elem'enti, elem'enti[de elem'enti[sid_&_elem'ent/e *s*] >

1. (*koostisosa, seadme osa, isik*); KEEM (*aine lagundamatu komponent*); EL (*elektrienergia allikas*); FILOS (*ürgalge*) **элемент, люкет**
monteeritav element ЕНІТ **ватсаськись (я. монтировать кариськись) люкет**
kandev element ЕНІТ **возись люкет**
keemiline element **химической элемент**
kuritegelik element **катэз сörись элемент**
dekoratiivelement **чеберьян элемент**
galvaanielement EL **гальванической элемент**
kütteelement EL **эстйськон элемент**
maastikuelement **ландшафт элемент**
struktuurielement **структурной элемент**
ühenduselement ЕНІТ **герзась элемент**
elementide perioodilisussüsteem KEEM **элементъёслэн периодической радзы я. системазы**
võimlemisharjutuses oli raskeid elemente **нюръяськон упржненииын секыт элементъёсыз вал**
neli looduse elementi **ныль инкуазь элемент**
2. (*hrl pl*) (*suge, alge*) **элемент**
kõrgema matemaatika elemendid **вылий математикалэн элементъёсыз**
moes on rahvakunsti elemente **модаын калык искусствоысь элементъёс**

elementaarne <element'aarne element'aarse element'aarse[t -, element'aarse[te element'aarse[id *adj*] > (*algeline, lihtne, põhiline*) **элементарной, огшоры** elementaarne aineosake **материалэн элементарной люкетэз** elementaarne viga **огшоры янгыш** elementaarne tõde **огшоры зэм(ез)** elementaarsed käitumisreeglid **огшоры астэ возён рад (я. правилоос)** elementaarsed tingimused **огшоры условиос**

elevandiluu <+l'uu l'uu l'uu[d -, l'uu[de_&_luu[de l'uu[sid_&_l'u[id *s*] > **слон лы** elevandiluust ehted **слон лылэсь лэсьтэм чеберьяськон котыр (я. чеберьяськонъёс)** elevandiluu värvi **слон лы буёл**

elevant <elev'ant elevandi elev'anti elev'anti, elev'anti[de elev'anti[sid_&_elev'ant/e *s*] > **слон; (emaelevant) слон** aafrika elevant ZOOLOG (Loxodonta africana) **Африкаысь слон** india elevant ZOOLOG (Elephas maximus) **Индияысь слон**

metsik elevant кыр (я. лек) слон
taltsutatud elevant дышетэм слон
elevandi lont слон хобот (я. ныр)

elevil <elevil *adv, adj*> улзем я. улзыса, лөптэм я. лөптыса, мыло-кыдо,
мылысь-кыдысь
elevil olek улземын, лөптэмын
elevil inimhulk улзем калык люкаськем
elevil olema лөптэм (я. мыло-кыдо) луыны

eliit <el'iit eliidi el'iiti el'iiti, el'iiti[de el'iiti[sid_&_el'iit/e s> (*paremik, valituim osa*) элита, умойёсыз
vaimueliit, vaimne eliit интеллектуальной элита я. визьмоосыз пöлысь
умойёсыз
ühiskonna eliit мерлык элита
eliiti kuuluma элитаысь луыны я. умойёсыз пöлы пырыны

ellu viima улонэ пычатыны

elu <elu elu elu 'ellu, elu[de elu[sid s> улон, улон-вылон; (*eluga*) улон, улон-
вылон
pikk elu кема улон
lühike elu öжыт (я. ичи) улон
jõukas elu узыр (я. бай) улон
vilets elu куанер (я. начар) улон
kerge elu капчи улон
muretu elu сюлмаськытэк улон
üksluine elu огвыллем улон
isiklik elu ас улон
vaimne elu малпаськыса улон
elatud elu улэм улон
igapäevane elu котькуд нунал улон
ühiskondlik-poliitiline elu мерлык- (я. общественно-)политической улон
tegelik elu зэмос улон
kohalik elu интыысь улон
argielu огшоры улон
eraelu нимаз улон
hariduselu дашетскон улон
hingeele лул (я. психологической) улон
inimelu адями улон
jõudeleу номыр карытэк улон я. так улон
kirjanduselu литература улон
kolkaelu куашкам интыын улон
koolielu школа улон
kooselu чошен улон
kultuurielu лулчеберет (я. культурной) улон
külaelu гурт улон
majanduselu экономика улон
perekonnaelu семья улон
poissmeheleу кышнояськытэк улон
tõsielu зэм(ос) улон
ulaelu калгыса улон

ärielu уж (я. деловой) улон
 üliõpilaselu студент (я. дышетскись) улон
 elu tekkimine maakeral музъем вылын улонлэн кылдэмез
 elu seadused улон катъёс
 elu keetus улон азылань мынэ
 elu mõte улон малпан
 elu igavus улонлэн огвыллем (я. мөзмыт) луэмез
 elu loojang PILTL улонлэн йылпумъяськемез
 kogu elu vältel v kestel v jooksul быдэс улон чоже
 kord[ki] elus огпол я. одйг пол (ке но, коть) улонын
 mitte kordagi elus ноку но улонын
 esimest korda elus нырысьсэ улонын
 elu seeski ei ... улытозь ой (өд, өз, өм) ...
 ellu ärkama улзыны, лулъяськыны
 {keda-mida} ellu äratama (кинэ-мае) улзытыны, лулъяны
 ellu jääma улэп (я. луло) кылыны
 elu ohverdama {kelle-mille eest} (кинлэсь) улонзэ (кин-ма понна) курбон
 сётыны я. вось карыны
 {kelle} elu kallale kirpuma (кинлэн) улонзэ вылэ киез жутыны (я. урдыны)
 elu enesetapuga lõpetama улонзэ астэ быдтыса йылпумъяны
 elu küljes rippuma бырон калын луыны
 eluga riskima, elu kaalule panema улонэн рисковать карыны
 {mille eest} eluga maksma (мар понна) улонэн тырыны
 oma elu kergemaks tegema аслэсьтыд улондэ капчигес карыны я.
 капчиятыны
 {kelle} elu päästma (кинлэсь) улонзэ утыны
 ellu astuma улыны кутскыны
 ellu kutsuma улыны косыны
 ellu viima улонэ пыртыны
 ta elu on ohus солэн улонзэ кышкытын
 arstid andsid talle elu tagasi эмъясьёс солы улонзэ берыктйзы
 tal on elust isu v himu täis со улэм потэмен тыраз
 võttis endalt elu аслэсьтыз улонзэ куспетй кариз
 endas uut elu kandma ас пушкын выль улон нуллыны
 kuidas elu läheb? кыче мар улон мынэ?
 minu eluks jätkub мынам улонэлы тырмоз
 elu veereb oma rada улон ас кожаз мынэ
 ta on oma elus mõndagi näinud со улоназ мар но өз адзы
 ta võtab elu tõsiselt со лад-лад улэ
 ta ei suuda kuidagi oma elu korraldada солэн нокызы но ас улонзэ радъямез
 уг луы
 meil tuleb oma elu siin sisse seada татын милемлы ас кожамы улоно луоз
 mäletan seda elu lõpuni мон со сярысь ул(ы)тозям (я. кул(ы)тозям) уг
 вунэты
 ta on elus edasi jõudnud со улонын азинскем
 elu on teda muserdanud улон сое посэм (я. погмам, лошъям)
 ta ei käi eluga kaasas со улонэн ог вамыш уг мыны
 ülikool saatis ellu järjekordse lennu noori õpetajaid университет нош ик егит
 дышетйсьёсыз улонэ лэзиз
 talle tuli elu sisse со улзиз (я. лулъяськись)
 silmisse tuli uut elu синъёс выль улон басьтйзы
 maal läks elu käima, maa ärkas ellu гурт улзиз

sipelgapesas kihab v keeb elu **кузбыли карын улон пөзе**
maja ümber polnud mingit elu märgata **корка котырысь нокыче улэм-вылэм**
өз адзиськы

eluaasta <+'aasta 'aasta 'aasta[t -, 'aasta[te 'aasta[id s> арлыд, арес, ар
kolmas eluaasta **куинети араз**
kui palju sul eluaastaid on? **көнә тыныд арес?**
ta on jõudnud kaheksakümnennda eluaastani **со кызь аресозяз вуиз**
keskmistes eluaastates mees **шоро-куспо арлыдо пиосмурт (я. воргорон)**

eluaegne <+'aegne 'aegse 'aegse[t -, 'aegse[te 'aegse[id adj> (*kogu elu kestev*)
улон пумозь, пыраклы; (*tähtajatu*) **пумтэм (дырлы), пумтэм-йылтэм,**
пыраклы
eluaegne leping **пумтэм дырлы договор**
eluaegne vangistus **улон пумозь пытсэтэ пуктон**
eluaegne sõprus **улон пумозь эшъяськон**
eluaegne ülalpidamine JUR **улон пумозь утялтон**
eluaegne kasutamine JUR **улон пумозь уже кутон**

eluase <+ase aseme ase[t -, aseme[te aseme[id s> улон инты, улонни, корка,
юрт
ajutine eluase **ог дырлы улон инты**
inimeste eluasemed jõe kaldal **шур дурьсь адымиослэн улон интыооссы**
lindude eluasemed **тылобурдоослэн улон интыооссы**
endale eluaset otsima **аслыд улон инты утчаны**

eluiga <+iga 'ea iga 'ikka, iga[de iga[sid s> арлыд, арес, улон даур, улон
вакыт; (elu kestus) арлыд, арес, улон даур, улон вакыт
pikk eluiga **кема даур я. трос арлыд**
elanikkonna keskmise eluiga **ульсьёслэн шоро-куспо арлыдзы**
parimas elueas **кужмо даураз (я. вакытаз)**
eluiga lühendama **улон даурез вакчиятыны**

elujõuline <+jõuline jõulise jõulis[t jõulis[se, jõulis[te jõulis/i_&_jõulise[id
adj> **улыны быгатйсь, зол пычам, зол, кужмо**
elujõuline kollektiiv **зол коллектив**
elujõuline mikroob **улыны быгатйсь микроб**
elujõuline firma **зол фирма**
elujõuline traditsioon **зол пычам сям (я. йылол)**
vanem, ent veel elujõuline mees **пересь, но эшшо кужмо писомурт (я.**
воргорон)

elukaaslane <+k'aslane k'aaslase k'aaslas[t k'aaslas[se, k'aaslas[te
k'aaslas/i_&_k'aaslase[id s> **кузпал, эш; (vabaabielus) кузпал, эш**
ustav elukaaslane **оскымон эш (я. кузпал)**
elukaaslast valima **эш (я. кузпал) бырйыны**

elukas <elukas eluka eluka[t -, eluka[te eluka[id s> **изьвер, съось, кōшкемыт**
маке, маке, пōртмаскись; (koletis) изьвер, съось, кōшкемыт маке, маке,
пōртмаскись; (inimese kohta) изьвер, съось
hirmuäratav elukas **кōшкемыт маке**
raudne elukas PILTL **корт кōшкемыт маке**

mereelukas **зарезыысь** кӧшкемыт маке
metsaelukas **нюлэськысь** (я. тэлысь, сикысь) кӧшкемыт маке

elukindlustus <+kindlustus kindlustuse kindlustus[t kindlustus[se, kindlustus[te kindlustus/i s> **улон страховка**

elukoht <+k'oht koha k'ohta k'ohta, k'ohta[de k'ohta[sid_&_k'oht/i s> **улон инты**
ajutine elukoht **ог дырлы** улон инты
alaline elukoht **котьку** улон инты
kindla elukohata **тодмо** улон интытэм

elukutse <+kutse k'utse kutse[t -, kutse[te k'utse[id s> **ӧнер, профессия,**
дышетскем
vajalik elukutse **кулэ** профессия
elukutselt agronom **дашетскемезья** я. профессиезья агроном
elukutset valima **профессия бырийыны**

elukutseline <+k'utseline k'utselise k'utselis[t k'utselis[se, k'utselis[te k'utselis/i
adj, s>
1. *adj* **профессиональной, дышетскем**
elukutseline näitleja **дышетскем актер**
2. *s* **профессиональной, дышетскем**
elukutseliste võistkond **профессиональной команда**
sportlane läks elukutseliseks **спортсмен профессионал луиз**

elulaad <+l'aad laadi l'aadi l'aadi, l'aadi[de l'aadi[sid_&_l'aad/e s> **улон рад,**
улон манер, улон сям
tagasihoidlik elulaad **востэм** улон рад
Ameerika elulaad **Америкалэн** улон рыдзэ

elulugu <+lugu l'oo lugu l'ukku, lugu[de lugu[sid s> **улонсюрес, биография;**
(*enda oma*) **асулонсюрес, автобиография**
kunstniku elulugu **суредасьлэн** улонсюресэз
kirjutage oma elulugu **гожтэ(лэ)** асулонсюрестэс

elund <elund elundi elundi[t -, elundi[te elunde[id s> **ВИОЛ орган, мугор люкет**
haistmiselund **зынъян орган**
hingimiselund **шокан орган**
kompimiselund **шӧдон орган**
kuulmiselund **кылон орган**
maitsmiselund **веръян орган**
meeleelundid **шӧдон-валан органъёс**
siseelundid **пуш органъёс**
suguelundid **половой органъёс**

eluohtlik <+'ohtlik 'ohtliku 'ohtlikku 'ohtlikku, 'ohtlik/e_&_'ohtlikku[de
'ohtlikk/e_&_'ohtlikku[sid *adj*> **улонлы кышкыт луись**
eluohtlikud haavad **улонлы кышкыт луись сӧсырмемъёс** (я. яраос)
maohammustus on eluohtlik **кый куртчем** улонлы кышкыт

eluolu <+olu olu olu 'ollu, olu[de olu[sid s> улэм-вылэм
tutvumine teiste rahvaste eluoluga мукет калыкъёслэн улэм-вылэменызы
ТОДМАТСКОН

elupuu <+p'uu p'uu p'uu[d -, p'uu[de_&_puu[de p'uu[sid_&_p'u[id s> ВОТ
(Thuja) туя
harilik elupuu ВОТ (Thuja occidentalis) огшоры туя

eluruum <+r'uum ruumi r'uumi r'uumi, r'uumi[de r'uumi[sid_&_r'uum/e s>
1. (*elamiseks määratud ruum*) улон инты, улон висъет
eluruumid ja kõrvalruumid улон висъетъёс но вöзысь интыос
eluruumide erastamine улон бöлетъёсты асваньбуртон
2. (*elamis-, asumisala*) улон инты
võitlus eluruumi pärast улон инты понна нюръяськон

elus <elus elusa elusa[t -, elusa[te elusa[id *adj*> улэп, луло, зэмос, зэм; (*tõeline, ehtne*) улэп, луло, зэмос, зэм
elus loodus улэп инкузь
elus tuli улэп бертйз
elus põrgu улэпен адэ
elusa ja elutu kategooria KEEL лулъем (я. одушевленной) но лултэм
(неодушевленной) категория
ta on elus ja terve со улэп но таза
elusast peast kinni võtma улэпен кутыны
juuksed nagu elus siid йырси зэмос буртчин кадъ
Liitsõnad
elus+
elusloodus луло инкуазь

elusalt <elusalt *adv*> улэпен, улэпкын
elusalt kinni võtma улэпкын (я. улэпен) кутыны
elusalt alla neelama улэпкын ньылыны
elusalt ma end kätte ei anna улэпкын уг сётйськы

elustama <elusta[ma elusta[da elusta[b elusta[tud *v*> улзытыны, лульяны,
лульятыны; (*hingestama*) улзытыны, лульяны, лульятыны; (*unustatud*
meelde tuletama v kasutusele võtma) улзытыны, лульяны
kevadpäike elustas putukad тулыс шунды ныбы-кибыосты улзытйз (я.
лульяз)
urpunut elustama выйем муртэ лульяны
loodust elustama инкуазез улзытыны
huvil elustama тунсыкъяськемез улзытыны
mälestusi elustama тодэ ваёнъёсты улзытыны
vanu traditsioone elustama вашкала сямъёсты (я. йылолъёсты) улзытыны
see mõte elustas teda та малпан улзытйз сое
valge krae elustas tumedat kleiti тодбы воротник дэрмез улзытйз
kevadise metsa elustav lõhn тулыс нюлэсэз (я. тэлез, сикез) улзытйсь зын

elustuma <elustu[ma elustu[da elustu[b elustu[tud *v*> улзыны; (*uuesti tegevusse astuma, kasutusele tulema*) улзыны
kevadel loodus elustub тулыс инкуазь улзе
väsinud nägu elustus жадем ымныр улзиз

mälestused elustusid тодэ ваёнъёс улзизы
pärast sõda hakkas kaubandus elustuma ож бере вуз карон улзыны кутскиз
(я. өдяз)
mitmed vanad kombes on elustumas куд-ог вашкало сямъёс (я. йылольёс)
улзо
seltsi tegevus on elustunud дэменлэн ужез улзёмын

elutark <+t'ark targa t'arka t'arka, t'arka[de t'arka[sid_&_t'ark/u *adj*]> трос адзем,
визьмо
elutark taat трос адзем пересь
elutargad sõnad визьмо кыльёс

elutu <elutu elutu elutu[t -, elutu[te elutu[id *adj*]> лултэм, улэп өвөл, кулэм,
бездыт; (*hingetu*) лултэм, улэп өвөл, кулэм, бездыт
elutu keha лултэм мугор
elutu kõrb лултэм пустыня
elutud põllud лултэм (я. бездыт) бусыос
elutu pilk бездыт учкем
elutud näod бездыт ымнырьёс
elav ja elutu loodus луло но лултэм инкуазь

elutuba <+tuba t'oa tuba t'uppa, tuba[de tuba[sid_&_tub/e *s*]> улон висъет, зал

elutöö <+t'öö t'öö t'öö[d -, t'öö[de_&_töö[de t'öö[sid_&_t'öö[id *s*]> улон уж,
быдэс улонлэн ужез
see on osa tema elutööst со солэн улон ужезлэн люкетыз
see sai teadlase elutööks со тодосчиослэн улон ужзылы пөрмиз
isa elutööd jätkama атайлэсь улон ужзэ азьланьтыны

eluviis <+v'iis viisi v'iisi v'iisi, v'iisi[de v'iisi[sid_&_v'iis/e *s*]> улон рад, улон
манер, улон сям
tagasihoidlik eluviis востэм улон сям
istuv eluviis пукыса улон манер
terved eluviisid таза (я. тазалыко) улон манер
rändeluviis интыысь-интые ветлыса улон рад
õise eluviisiga inimene уйёсы калгись сямо адями

ema <ema ema ema -, ema[de ema[sid *s*]> анай, нэнэ, нэнэй, мумы, мама; PILTL
(*algataja, looja*) анай
kallis ema дуно анай
hoolitsev ema сюлмаськись анай
paljulapseline v lasterikas ema трос нылпиё (я. пинало) анай
lihane ema вордэм анай
tulevane ema вуоно анай
imetav ema нонтйсь анай
vaimne ema PILTL визьмась (я. визь-нод сётйсь, визьнодась) анай
kangelasema анай-героиня
ristiema пыртэм анай, кирос анай
võbrasema сюранай, сюрмумы
ema poolt sugulased анай ласянь чыжы-выжыос
emata jäanud laps анайтэк кылем пинал я. сирота
emaks saama анай луыны

tibud magasinid ema tiiva all чипыос анайзылэн бурд улаз изизы (я. көлйзы)
tütar on täiesti emasse läinud ныл чылкак (я. копак) анаез выжые мынэм
kordamine on tarkuse ema выльысен веран (я. тодэ ваён) - дышетскемлэн
анаез

teatrikunsti ema театр искусстволэн анаез

Liitsõnad

ema+ (*naissoost vanemasse puutuv*)

emaarm[astus] анай яратэм, анай яратон

emadepäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s]>
анайёслэн нуналзы

email <em'ail emaili em'aili em'aili, em'aili[de em'aili[sid_&_em'ail/e s]>
(*klaasjas kattekiht*); ANAT (*hambavaap*) эмаль
värviline email буёло эмаль
emailiga katma эмален шобыртыны

emakeel <+k'eel keele k'eel[t k'eel[de, keel[te k'eel[i s]> анай кыл
emakeele rikkus анай кыллэн узырлыкес
emakeelt kõnelema анай кылын вераськыны
emakeelt oskama анай кылэз тодыны
Emakeele Selts Анай кыллэн дэменлыкес

emalik <emal'ik emaliku emal'ikku emal'ikku, emalik/e_&_emal'ikku[de
emal'ikk/e_&_emal'ikku[sid *adj*]> анай, мумы
emalik hellus анай мусоям
emalikud tunded анай мылкыдъёс (я. шөдонъёс)
emalik hoolitsus анай утялтэм (я. сюдэм-вордэм)
emalikku õpetust andma анай луыны дышетыны

emand <emand emanda emanda[t -, emanda[te emanda[id s]>
1. (*proua*) кенак, госпожа; (*perenaine*) кышно; (*käskijanna*) кузё кышно
armuline emand мусо кенак
auväärne emand гажано кенак
kaupmeheemand вуз карисълэн кышноез я. купеч кышно
lossiemand замоклэн кузё кышноез
majaemand коркалэн кузё кышноез
möldriemand вукочи кышно
2. (*kaardimängus*) кенак, госпожа
padaemand, potiemand дама пик
ristiemand дама крести
ruutuemand дама бубен
ärtuemand дама черви

emane <emane emase emas[t -, emas[te emase[id *adj*, s]>
1. *adj* мумы
emane loom мумы живот (я. пөйшур, пудоживот)
emane kass мумы кочыш
emane jänes мумы лудкеч
2. *s* мумы

ematu <ematu ematu ematu[t -, ematu[te ematu[id *adj*]> анайтэм

- embama** <'emba[ma emma[ta 'emba[b emma[tud v> **ЗЫГРТЫНЫ, ЗЫГРСКЫНЫ; (teineteist) ЗЫГРТЫНЫ, ЗЫГРСКЫНЫ**
ema ja poeg embasid teineteist **анай но пи ог-огзэс зыгртйзы, анай но пи зыгрскйзы**
embas ema õlgu **анаез пельпумтйз зыгртйз**
ta embas õde **со апайзэ я. сузэрзэ зыгртйз**
- emb-kumb** <'emb-k'umb emma-kumma 'emba-k'umba 'emba-k'umba, 'emba[de-k'umba[de 'emba[sid-k'umba[sid_&_'emb/i-k'umb/i pron> **сои-а таиз-а, кыкез пöлысь одйгез, (кин-ма) пöлысь кудйз ке (но)**
tuleb valida emb-kumb võimalus **созэ-а тазэ-а луонлыкес бырьёно луоз**
emb-kumb teist peab tulema **тй пöлысь кудды ке но лыктыны кулэ**
emb-kumb, kas oled arg või lihtsalt laisk **кыкез пöлысь одйгез: яке тон кышкась, яке огшоры азьтэм**
- embleem** <embl'eem embleemi embl'eemi embl'eemi, embl'eemi[de embl'eemi[sid_&_embl'eem/e s> **эмблема, пус**
olümpialiikumise embleem **олимпийской дэменлыклен пусэз**
- embus** <'embus 'embuse 'embus[t 'embus[se, 'embus[te 'embus/i_&_'embuse[id s> **зыгртэм**
embusse haarama **зыгртыны**
embuses hoidma **зыгртыса возыны**
- emigrant** <emigr'ant emigrandi emigr'anti emigr'anti, emigr'anti[de emigr'anti[sid_&_emigr'ant/e s> (*väljarändaja, pagulane*) **эмигрант, шаерысь пегзыса кошкем мурт**
poliitiline emigran **политической эмигрант**
- emis** <emis emise emis[t -, emis[te emise[id s> **мумы парсь**
- emme** <emme emme emme[t -, emme[de emme[sid s> **LASTEK (ema) мамй, анай**
- emotsionaalne** <emotsion'aalne emotsion'aalse emotsion'aalse[t -, emotsion'aalse[te emotsion'aalse[id adj> **эмоциональной, мылкыдэз бугртйсь, мылкыдлы капчиен сётйськись**
emotsionaalne väljend **эмоциональной верам**
klaverikunstniku emotsionaalne mäng **пианистлен мылкыдэз бугртйсь шудэмез**
emotsionaalne seisund **эмоциональной югдур**
emotsionaalne inimene **эмоциональной (я. мылкыдлы кпчиен сётйськись) адями**
- emotsioon** <emotsi'oon emotsiooni emotsi'ooni emotsi'ooni, emotsi'ooni[de emotsi'ooni[sid_&_emotsi'oon/e s> **мылкыд, эмоция**
esteetilised emotsioonid **эстетика эмоциос**
positiivsed emotsioonid **умой мылкыд**
emotsioone tekitama **эмоциос кылдытыны**
tugevate emotsioonidega inimene **зол эмоциосын адями**

enam <enam *adv*>; <enam enama enama[t -, enama[te enama[id *pron, adj*>

1. *adv (rohkem v üle ettenähtud määra v hulga)* тросгес, трос, тужгес ик, тужгес но; (*pigem*) тросгес, трос

kümme korda enam дас поллы тросгес

kõige enam тужгес ик я. тужгес но

kõigist enam ваньмызлэсь трос

sinna on enam kui sada kilomeetrit отчыозь сю иськемлэсь тросгес луоз

enam kui tarvis кулэезлэсь тросгес

mul on enam jõudu kui sul мынам тынад сярысь кужыме тросгес

viljasaak oli enam kui rikkalik ю-няньлэн удалтэмез умой удалтэм

шуэмлэсь тросгес вал

pilt on enam kui kurb суред жож шуэмлэсь тросгес (я. жожгес)

2. *adv (eitavas lauses) (sellest peale, edaspidi, lisaks)* ни, нй; (*vormilt jaatavas, sisult eitavas: veel, nüüd veel*) ни, нй

ei ole enam aega дыр өвөл ни

ära tule enam meile ми доры эн ни ветлы

ei suuda enam töötada ужамез уг ни луы

sa pole enam laps тон пинал өвөл ни

pühadeni pole enam nädalatki шулдырьяськонозь (я. юмшанозь, юон дырозь) арня но өвөл ни

ma enam ei tee мон уг ни лэсьты я. мон уг ни кары

kes seda enam mäletab! сое (я. со сярысь) шат уд ни тодйськы!

ei mõista enam midagi öelda номыр но уг ни валаськы вераны

teisi vaevalt enam tuleb мукетъёсыз уз ни лыктэ, дыр

mis see enam aitab солэн пайдаез (я. толыкес) өвөл ни

3. *pron; adj (rohkem)* тросгес, тросэзгес, трос

kahe või enama isiku osavõtul кык яке тросгес муртлэн пыриськеменыз

kokkutulnud olid enamalt jaolt noored inimesed кенеше лыктэмъёс пöлын егитъёсыз тросгес вал

see on enama kui ühe inimese arvamus со одйг муртлэн мылпамезлэсь тросгес

enamale ma ei pretendeeri тросэзлыгес мон претендовать уг кариськы

olen enamaks võimeline мынам тросэзлы кужыме тырмоз

loodeti enamalt тросэзлыгес оскизы я. тросгес возьмазы

enamikul juhtudel тросаз учыръёсы (я. чемысь, чөм дырья)

4. *pron; adj (rohkem väärt olev, parem)* умойгес, бадзымгес, -гес

mille poolest sina siis enam oled? мар поннагес озьыен тон?

peab ennast teistest enamaks ассэ мукетъёслэсь быдзым(ен)гес лыдья

enamasti <enamasti *adv*> (*peamiselt*) тросгес; (*tavaliselt*) чөмгес, чөмысь

ta töötab enamasti kodus со чөмгес дораз ужа

seltskond koosnes enamasti noormeestest огазеяськонын егит муртъёсыз тросгес

lumi on enamasti juba sulanud лымы жыныезлэсь тросгес шунам ин

ta on enamasti heas tujus со чөмысь умой мылкыдын

enamik <enam'ik enamiku enam'ikku enam'ikku, enamik/e_&_enam'ikku[de

enam'ikk/e_&_enam'ikku[sid s> тросэз

enamik inimesi тросэз адымиос

rahva valdav v rõhuv enamik калык пöлысь тросэз

enamik oli ettepaneku poolt тросэз чөктэм (я. чөктос) понна вал

enamik nõustus temaga тросэз соин соглаш луизы

enamik maju seisis tühjana тросэз коркаос буш сылйзы
enamikul juhtudel тросаз учыррьёсы (я. чемысь, чем дырря)

enamus <enamus enamuse enamus[t enamus[se, enamus[te enamus/i s> тросэз,
ваньмызлэсь трос луон
absoluutne enamus абсолютной тросэз
häälteenamus кыл сётэмлэн тросэз
noored olid koosolekul enamuses егитъёс кенешын ваньмызлэсь трос вал

enam-vähem <+vähem adv> кӧня ке коть
enam-vähem võrdsed osad кӧня ке коть огкадь луись люкетъёс (я. пальёс)
hindab olukorda enam-vähem õigesti югдурез кӧня ке коть умой дунья
töö on enam-vähem valmis уж кӧня ке коть дась

enda vt enese

endamisi <'endamisi adv> ас понна
endamisi rääkima ас понна вераськыны
endamisi mõtlema ас понна малъпаськыны
endamisi kordama ас понна вылысь (я. эшшо) вераны

endastmõistetav <+mõistetav mõistetava mõistetava[t -, mõistetava[te
mõistetava[id adj>, ka enesestmõistetav вератэк но валамон, озьы но
валамон
endastmõistetavad tõsiasiad вератэк но валамон зэм

endine <'endine 'endise 'endis[t 'endis[se, 'endis[te 'endis/i_&_'endise[id adj>
азьло, ортчем; (*muistne*) азьло, ортчем
endine õpetaja азьло дышетйсь
endised sõbrad азьло эшъёс
endine nimi азьло ним
endine kord азьлоаз, азьло дырря
endine maailmameister азьло дуннеысь чемпион
endine kuulsus ортчем тодмо луон
endised ajad азьло (я. ортчем) дыррьёс
endist viisi азьло сямен (ик), азьло кадь (ик)
kõik jäi endiseks ваньмыз азьло кадь ик кылиз

endiselt <'endiselt adv> азьло сямен (ик), азьло кадь (ик)
endiselt lahke ja lõbus азьло сямен каньыл но шумпотйсь
taevas onendiselt selge инбам азьло сямен ик югыт
kodus on kõikendiselt гуртын ваньмыз азьло сямен ик

energia <en'ergia en'ergia en'ergia[t -, en'ergia[te en'ergia[id s> FÜÜS (*mateeria liikumise üldine mõõt, keha võime tööd teha*); (*tarm, tegutsemisind, aktiivsus*)
кужым, энергия
keemiline energia химической кужым
kineetiline energia кинетической кужым
magnetiline energia магнитной кужым
mehaaniline energia механической кужым
vaba energia FÜÜS эрико (я. воля, ас кожаз) кужым
seotud energia FÜÜS герзам кужым

elektrienergia **езтыл кужым** (я. электро кужым)
 kiirgusenergia **радиационной кужым**
 plahvatusenergia **пуштон** (я. пуштэм) **кужым**
 päikeseenergia **шунды кужым**
 soojusenergia **шуныт кужым**
 tuuleenergia **төл кужым**
 tuumaenergia **ядерной кужым**
 vaimuenergia, vaimne energia **лул кужым**
 valgusenergia **югыт кужым**
 energia jäävuse seadus **кужым вошьяськымтэлэн катэз** (я. законэз)
 energia tulv **кужмо луон**
 töötav raugematu energiaga **кужымтэк ужа**
 kogu tema energia kulus pisiaskeldustele **солэн вань кужымеэз пичи**
сюлмаськонъёслы быриз

energiline <en`ergiline en`ergilise en`ergilis[t en`ergilis[se, en`ergilis[te en`ergilis/i *adj*> **энергичной, кужмо, чуп(ы)рес, зол**
 energiline inimene **чупырес адыми**
 energiline protest **зол пумит луон**
 energiline kõnnak **чуп(ы)рес ветлэм**
 energiline liigutus **чуп(ы)рес вырем**
 energiline tegutsemine **чуп(ы)рес ужам**

energiliselt <en`ergiliselt *adv*> **энергично, кужмо, чуп(ы)рес**

enese *sg gen* <- enese ennas[t -, enes[te 'end[id *pron*>; **enda** *sg gen* <- 'enda 'end -, 'end/i 'end[id *pron*> *vt ka ise*² *ac*; (*refleksiivide puhul*) -скы-, -ськы-, -иськы, **асме** (астэ, ассэ, асьмемыз, асьтэдыз, асьсэзыс)
 pani mu enese kõrvale istuma **ас вöзаз монэ пуктйз**
 võtan selle ülesande enda peale **та ужез ас вылам басьто**
 tundke ennast nagu kodus! **дорады кадь луэ!**
 ära tee endale etteheiteid **астэ эн пыкылы**
 ta hindab end üle **со ассэ укыр выль дунъя**
 pomises midagi enda ette **ас понназ мар ке но вераз**
 ta on kaotanud usu endasse **со аслыз осконзэ ыштйз**
 tüdruk kammib ennast **нылаш сынаське, нылаш ассэ сына**
 ära sega end teiste asjadesse! **мурт ужъёсы эн чуртнаськы!, мурт ужъёсы**
астэ эн чуртна!
 soojendasime end lõkke ääres **тылскем азын шунтскимы, асьмемыз**
тылскем азын шунтймы

Liitsõnad

enese+

enesekaitse **астэ утён**

enesekritika **астэ курлан, астэ критиковать карон**

enesealhoiutung <+t'ung tungi t'ungi t'ungi, t'ungi[de t'ungi[sid_&_t'ung/e s>
астэ быремлэсь утён

enesearmastus <+armastus armastuse armastus[t armastus[se, armastus[te armastus/i s> **астэ гинэ яратон** (я. яратэм), **астэ яратон** (я. яратэм), **эгоизм**
 haiglane enesearmastus **висьытозь астэ гинэ яратон**

{*kelle*} enesearmastust puudutama (кинлэсь) ассэ яратонзэ исаны
seda ei luba tema enesearmastus солэн ассэ яратемез озьы карыны уг лэзы

enesekindel <+k'indel k'indla k'indla[t -, k'indla[te k'indla[id *adj*> аслыд гинэ
оскыны, аслыд оскытскон
enesekindel inimene аслыз гинэ оскись адыми
te olete liiga enesekindel тй туж асьтэлы гинэ оскись адыми

enesekindlus <+k'indlus k'indluse k'indlus[t k'indlus[se, k'indlus[te
k'indlus/i_&_k'indluse[id *s*> аслыд оскон
enesekindlust kaotama аслыд осконэз ыштыны

enesestmõistetav <+mõistetav mõistetava mõistetava[t -, mõistetava[te
mõistetava[id *adj*> *vt* endastmõistetav

enesetapp <+t'app tapu t'appu t'appu, t'appu[de t'appu[sid_&_t'app/e *s*> астэ
виён, астэ быдтон, аслэсьтыд улондэ куспетй карон
elu enesetapuga lõpetama улонэз ассэ виыса быдтыны

enesetunne <+tunne t'unde tunne[t -, tunne[te t'unde[id *s*>

1. асшодон, астэ шодон

hea enesetunne умой асшодон, астэ умоен шодон

haige enesetunne on muutunud paremaks висисьлэн асшодонэз умой луиз

2. (*iseteadvus, eneseväarikustunne*) асвалан, астэ гажан мылкыд
rahvusliku enesetunde tõus йоскалык асваланлэн жутскемез

enim <enim *adv*>; <enim enima enima[t -, enima[te enima[id *pron*>

1. *adv* трогес, ваньмызлэсь трос, тужгес но

enim kasutatavad väljendid ваньмызлэсь трос уже кутйськись верамёс
enim ihaldatud autasu тужгес но ярамон (я. кельшымон) дуньян-кузьым

2. *pron* трогес, ваньмызлэсь трос, тужгес но

enimat pingutust nõudis viimase mäekuru ületamine берпуметйзэ гурезь
йылэз выжон понна тужгес но трос кужым кулэ луиз

ennatlik <ennatl'ik ennatliku ennatl'ikku ennatl'ikku,

ennatlik/e_&_ennatl'ikku[de ennatl'ikk/e_&_ennatl'ikku[sid *adj*> (*rutakas*)

вазь вуэм (кисьмам), дырызлэсь азьло вуэм (кисьмам), дырызлэсь вазь;

(*järelemõtlematu*) малпаськытэк лэсьтэм (я. верам), дырызлэсь вазь;

(*enneaegne*) вазь вуэм (кисьмам), дырызлэсь азьло вуэм (кисьмам),

дырызлэсь вазь

ennatlik otsus малпаськытэк лэсьтэм решение

ennatlik järeltus дырызлэсь вазь лэсьтэм йылпумьян

ennatlik vastus малпаськытэк верам ответ

oleks ennatlik arvata, et ... дырызлэсь вазь луысал малпаны, ... шуыса

enne¹ <enne 'ende enne[t -, enne[te 'ende[id *s*> тодмет, пус, веран

hea enne зеч тодмет, умойлы тодмет

õnneenne шуд пус

endeid uskuma тодметьёслы оскыны

õhus on sügise endeid омырын сйзыллэн тодметьёсыз

enne² <'enne adv, prep>

1. *adv (varem, varemalt)* азьло, азьвыл

niisugust asja pole ma enne näinud таће ужпемез азьло аздэ́ылэме ой на вал
kus sa enne töötasid? кытын тон азьло ужад?

olin ammu enne kohal kui tema мон интыын кемалась солэсь азьлогес ни

ta oli ilusam kui kunagi enne со котькудлэсь чебергес вал

nii on ennegi tehtud азьвыл но озы лэсьтэмын (я. каремын) вал

olime juba enne kokku leppinud азьло ик вераськимы вал ни

enne ma sind ära ei lase, kui kõik ära räägid ваньзэ верамедлэсь азьло мон

тонэ уг лэзэы

enne kui vastad, mõtle верамедлэсь (я. ответ сэтэмедлэсь) азьло малпаськы

2. *adv (esmalt, kõigepealt)* нырысь, нырысь ик, ваньмызлэсь азьло

enne mõtle asi läbi, siis otsusta нырысь ик пыр-поч малпаськы, собере

лэсьты (решить кар)

kuhu sa kiirustad, söö enne! кытчы дыртйськод, сиськы нырысь!

kõige enne on vaja plaan koostada ваньмызлэсь азьло план лэсьтоно

3. *prep [part] (ajaliselt varem)* азьло

enne lõunat нуназе

enne meie ajaarvamist асьме эралэсь азьло, асьме вакытлэсь азьло

enne pühi шулдыръяськонлэсь (я. юмшанлэсь, юон дырлэсь) азьло

enne tähtaega быдэстон дырлэсь азьло

rong väljub 5 minutit enne kuut поезд вить минуттэк куате потэ

enne ärasõitu кошкемлэсь азьло

enne pimedat пеймыт (я. акшан, жомал) луэмлэсь азьло

enne starti стартлэсь (я. кутскемлэсь) азьло

enne õhtut ta ei tule жытлэсь азьло со уг (уз) лыкты

4. *prep [part] (ruumiliselt varem)* азьло

enne seda maja keerab tee vasakule та коркалэсь азьло сюрес паллян пала

коже

enneaegne <+'aegne 'aegse 'aegse[t -, 'aegse[te 'aegse[id adj, s>

1. *adj* дырызлэсь азьло, дырызлэсь вазь; (*surma kohta*) дырызлэсь азьло,
дырызлэсь вазь

enneaegne otsus дырызлэсь азьло лэсьтэм решение

enneaegne sünnitus дырызлэсь вазь вордскытэм

enneaegne vananemine дырызлэсь вазь пересьмем

enneaegne surm дырызлэсь вазь кулэм

enneaegne laps дырызлэсь вазь вордйськем пинал

meie rõõm oli enneaegne милям шумпотэммы дырызлэсь вазь вал

2. *s (enne õiget aega sündinud laps)* дырызлэсь вазь, дырызлэсь вазьгес

enneaegsed vajavad erilist hoolitsust дырызлэсь вазьгес вордйськемьёслы

нимысьтыз сюлмаськем кулэ

ennekuulmatu <+k'uulmatu k'uulmatu k'uulmatu[t -, k'uulmatu[te k'uulmatu[id
adj> азьло кылылымтэ, туж бадэ́ым

ennekuulmatu edu туж бадэ́ым азинскон

ennekuulmatu lugu азьло кылылымтэ мадэс (я. верос, учыр)

ennekõike <+k'õike adv> нырысь, нырысь ик, ваньмызлэсь азьло

heasüdamlik ja ennekõike tark neiu лякыт сюлмо но нырысь ик визьмо

нылаш (я. ныл, нымурт)

preemiat väärrib ennekõike tema премиез нырысь ик со заслуживать каре

ennelõuna <+lõuna l'õuna lõuna[t -, lõuna[te l'õuna[id s> нуназе
ta tuli pühapäeva ennelõunal со арнянуналэ нуназе лыктйз
mul on täna vaba ennelõuna мон туннэ нуназе буш

ennemuiste <+muiste adv> вашкала дыръя, вашкала вакытэ, вашкала дауре
ükskord ennemuiste elas vanataat одйг пол вашкала дыръя улйз-вылйз
пересь
kuidas ennemuiste elati? кызыы вашкала дыръя улйзы?

ennetama <enneta[ma enneta[da enneta[b enneta[tud v> (*enne, ette, mööda
jõudma*) азыпалтыны, азыпалтыса кошкыны; (*ära hoidma, vältima,
tõkestama*) азьвыл ик ивортныны, палэнтныны, утялтыны, утиськыны
{*keda*} jooksus ennetama (кинэ) бызбылонын азыпалтыны
{*keda*} arengus ennetama (кинэ) азинсконын азыпалтыны
oma aega ennetama аслэсьтыд дырдэ азыпалтыны
sündmusi ennetama ужпумъёсты азыпалтыны
kuritegusid ennetama йыружъёслэсь утиськыны

ennist <ennist adv> (*enne*) азьло, азьвыл; (*hiljuti, natukese aja eest*) кемалась
ик өвёл, али гинэ, алигес
ta tundub rõõmsam kui ennist со азьлолэсь шумпотйсьгес шёдске
alles ennist oli siin али гинэ татын вал

ennistama <ennista[ma ennista[da ennista[b ennista[tud v> (*endist seisu
taastama*); JUR (*uuesti kohale, ametisse, õigustesse seadma*) выльдытыны,
выльысь лэсьтыны, выльысь жутыны, берыктыны
kunstivarasid ennistama художевтсенной узырлыкез выльысь жутыны
õigusi ennistama правоосты берыктыны
ametikohale ennistama ужан интые берыктыны
ennistatud hooned выльдытэм юртъёс (я. юртъерьёс)

ennustama <ennusta[ma ennusta[da ennusta[b ennusta[tud v> прогноз
лэсьтыны; (*kindlail andmeil ette arvama*) прогноз лэсьтыны; (*käelt,
kaartidelt*) азыпалзэ адзыны, азыпала адзыны, азыпалзэ вераны, азыпала
вераны
tulevikku ennustama азыпалзэ вераны
tähtede järgi ennustama кизилюсья азыпалзэ вераны
raamatule ennustati suurt menu книгалэсь азыпалан азинскемзэ веразы
õnnetust ennustama шудтэм учырез азыпала вераны
ilma ennustama инкуазылы прогноз лэсьтыны
pilved ennustasid vihma пилемъёс зор сярысь веразы
noorele poedile ennustati hiilgavat tulevikku егит кылбурчылы паймымон
азыпалзэ веразы
käte järgi ennustama кия азыпалзэ вераны
mustlane ennustas talle head elu чиган солы азинлыко азыпалзэ вераз

ennustus <ennustus ennustuse ennustus[t ennustus[se, ennustus[te ennustus/i s>
прогноз; (*kindlail andmeil*) прогноз; (*käe, kaartide järgi*) азыпалзэ адзем,
азыпала адзем, азыпалзэ верам, азыпала верам
halb ennustus урод азыпалзэ верам
ilmaennustus куазь прогноз
tormiennustus сильтёл прогноз

ennustusi uskuma азыпала верамъёслы оскыны
ennustus läks täide азыпала верамез быдэсмиз

ennäe <enn'äe interj> (*imestuse, üllatuse puhul*) уть, уть кыће, учкы ай;
(*pahameele, põlguse puhul*) уть, уть кыће, учкы ай
ennäe imet! паймод ява!
ennäe nalja! серекъялод ява!
ennäe, sina juba tagasi! уть тон кыће, берен вуэм ни!
ennäe, keda näha saab! учкы ай, кинэ но уд адзы!
ennäe, kuhu poiss on roninud! учкы ай, кытчы пияш (я. пи, пиёк) тубем!

ent <'ent konj> нош, но, озьы ке но
ta nägu oli tõsine, ent rahulik солэн ымнырыз мур малпаськись тусо вал, но
сюлмаськисьтэм
mets oli vaikne, ent siiski mitte elutu нюлэс (я. тэль, сик) чалмыт вал, но
озьы ке но лултэм öй вал
ta peatus hetkeks, ent jooksis kohe edasi со дугдйз көнялы ке, но соку ик
азьлань бызиз
vaikida oli raske, ent rääkida ma ei suutnud чалмыт улыны секыт вал, нош
вераськеме өз луы

entsüklopeedia <entsüklop'eedia entsüklop'eedia entsüklop'eedia[t -,
entsüklop'eedia[te entsüklop'eedia[id s> энциклопедия, кыллюкам
kirjandusentsüklopeedia литература энциклопедия
meditsiinientsüklopeedia эмтодос энциклопедия

entusiasm <entusi'asm entusiasmi entusi'asmi entusi'asmi, entusi'asmi[de
entusi'asmi[sid_&_entusi'asm/e s> энтузиазм, мыло-кыдо луон
loominguentusiasm творческой энтузиазм
täis entusiasmi мылын-кыдын тыро аядми
suure entusiasmiga rääkima мыло-кыдо вераськыны

entusiast <entusi'ast entusiasti entusi'asti entusi'asti, entusi'asti[de
entusi'asti[sid_&_entusi'ast/e s> энтузиаст, мыло-кыдо аядми
oma ala entusiast ас ужаз мыло-кыдо аядми

eos <'eos 'eose 'eos[t -, 'eos[te 'eose[id s> BIOL спора

eostama <'eosta[ma 'eosta[da 'eosta[b 'eosta[tud v>
1. BIOL емышатыны, емыш кылдытыны, удалтытйсь карыны,
оплодотворить карыны
2. PILTL оплодотворить карыны

epée <ep'ee ep'ee ep'ee[d -, ep'ee[de ep'ee[sid_&_ep'e[id s> SPORT
1. (*torkerelv*) шпага
2. (*selle relvaga vehklemine*) шпагаен нюръяськон

epideemia <epid'eemia epid'eemia epid'eemia[t -, epid'eemia[te epid'eemia[id s>
пөр, висёнпөр, эпидемия
griiepidemia пуэд эпидемия
kooleraepideemia кыль эпидемия

episood <epis'ood episoodi epis'oodi epis'oodi, epis'oodi[de epis'oodi[sid_&_epis'ood/e s> (*üksiksündmus, kõrvallugu*) эпизод, люкет
huvitav episood тунсыко эпизод
juhuslik episood учырам эпизод

epohh <ep'ohh epohhi ep'ohhi ep'ohhi, ep'ohhi[de ep'ohhi[sid_&_ep'ohh/e s> (*ajajärk*) вакыт, даур
suurte avastuste epohh бадзым усътэмъёслэн вакытсы
need teosed moodustasid terve epohhi tema elus со ужъёс солэн улоназ
быдэс вакыт кылдытйзы

eputama <eputa[ma eputa[da eputa[b eputa[tud v> выросьяськыны,
кильтырьяськыны, чильтырьяськыны, ваменскыны
peente kommetega eputama дышем манерьёсын выросьяськыны
inimeste ees eputama адымиос азын выросьяськыны
võta vastu, ära eputa! басьты, эн ваменскы!
uues kleidis eputav tütarlaps выль дэремен (я. платьеен) кильтырьяськысь
нылаш (я. ныл, нылок)

eputis <eputis eputise eputis[t eputis[se, eputis[te eputis/i s> выросьяськысь
(адыми), кильтырьяськысь (адыми), чильтырьяськысь (адыми), ваменэс
(адыми)
oled sina aga eputis! тон выросьяськысь вылэмед ук!

eraelu <+elu elu elu 'ellu, elu[de elu[sid s> ас улон, частной улон

eraettevõte <+võte v'õtte võte[t -, võte[te v'õtte[id s> ас уж (я. предприятие),
частной уж (я. редприятие)

eraisik <+isik isiku isiku[t -, isiku[te isiku[id s> нимаз адыми, частной адыми

erak <erak eraku eraku[t -, eraku[te eraku[id s> калыклэсь палэнын улйсь,
огназ улйсь; (*munk*) калыклэсь палэнын улйсь, огназ улйсь
täielik erak калыклэсь котьку палэнын улйсь
erakuna elama калыклэсь палэнын улыны

erakond <erak'ond erakonna erak'onda erak'onda, erak'onda[de erak'onda[sid_&_erak'ond/i s> партия
sotsiaaldemokraatlik erakond социал-демократ партия
rahvaerakond калык партия

erakordne <+k'ordne k'ordse k'ordse[t -, k'ordse[te k'ordse[id adj> огшоры
луисьтэм, чрезвычайной, паймымон, кышкыт, туж зол, туж умой, бадзым
erakordne juhtum огшоры луисьтэм (кышкыт) учыр
erakordne sündmus огшоры луисьтэм ужрад
erakordne edu бадзым азинскон
erakordsed olud огшоры луисьтэм (я. кышкыт) югдур
erakordne sarnasus туж зол тупан
erakordne päev огшоры луисьтэм нунал
erakordne isu туж зол сиём потэм
erakordne mälu туж умой йырсазь
erakordne elevus ортчыт улзем (я. жутскем мылкыд)

erakordsed võimed паймымон кужымъёс
erakordne isiksus паймымон адями (я. личность)
midagi erakordset ei juhtunud номыр паймымонэз оз луы

erakorraline <+korraline korralise korralis[t korralis[se, korralis[te korralis/i
adj> чрезвычайной, дырызлэсь азьло; (*mittekorraline*) чрезвычайной,
дырызлэсь азьло
erakorralised meetmed чрезвычайной ужрадъёс
erakorraline seisukord чрезвычайной югдур
erakorraline koosolek дырызлэзь азьло радъям кенеш
erakorraline kongress дырызлэсь азьло радъям конгресс
erakorraline professor нимаз өтем профессор

eraldama <eralda[ma eralda[da eralda[b eralda[tud v>

1. (*osa tervikust*) люкыны, нимаз карыны; (*mingiks otstarbeks*) висьяны
munavalget kollasest eraldama курегпуз тӧдыез чужлэсь нимаз карыны
{*kellele*} maad eraldama (кинлэсь) музеймэ люкыны
talle eraldati korterist üks tuba солы патерысь (я. квартирайсь) одйг
комната висъязы
haridusele v hariduse tarvis eraldatud summad дышетскон понна висъям
суммаос

2. (*lahutama, isoleerima*) люкыны, нимаз карыны; (*tõkkega*) висьяны;
(*vaheseinaga*) висьяны

haiged eraldati tervetest висисез тазаосызлэсь нимаз каризы
voodi oli eraldatud sirmiga валес катанчиен висьямын вал
vään eraldab saart mandrist пролив шормучез музеймлэсь люке
otsene kõne eraldatakse jutumärkidega прямая речь кавычкаосын висъяське
ta eraldas end muust maailmast со ассэ дуннелэсь висяз
meid eraldavad kaugused милемыз кузь сюресъёс люко

3. (*eristama, vahet tegema*) валаны, пӧртэм карыны
eraldasin nende jutust ainult üksikuid sõnu соослэн вераськемысьтызы куд-
ог кылъёсты гинэ валай

silm eraldab tuhandeid värvivarjundeid син сюрсо буёл пӧртэмлыкез вала
tuleb osata vaenlast sõbrast eraldada тушмонэз эшлэсь валаны быгатоно
луоз

mis eraldab inimest loomast? мар адямиез пӧйшурлэсь пӧртэм каре?

eraldi <eraldi *adv, adj*>

1. *adv* нимаз, быдэн

eraldi elama нимаз улыны

nad käisid siin koos ja eraldi соос татчы чошен но нимаз ветлйзы

maja asub muudest majadest eraldi корка мукет коркаослэсь нимаз сылэ

igat juhtumit eraldi läbi vaatama котькуд учырез нимаз пыр-поч учкыны

ärge rääkige kõik korraga vaid eraldi ваньды чош эн, нимаз вераське

2. *adj* нимаз, быдэн

eraldi tuba нимаз висьет (я. комната)

eraldi sissekäik нимаз пырон

eraldis <eraldis eraldise eraldis[t eraldis[se, eraldis[te eraldis/i s>

1. (*eraldamisel saadu*) люкон, висьян

2. МАЖ (*eraldatav rahasumma*) отчисление, висьян

kasumieraldis **прибыльлэн отчислениез**
eraldised ehituseks **пуктйськонлы висьямъёс**

eralduma <eraldu[ma eraldu[da eraldu[b eraldu[tud v>

1. (*lahki minema, ära tulema, lahku minema*) **люкиськыны, висьяськыны, нимаз кариськыны**; (*lahku lööma*) **люкиськыны**; (*eemale tõmbuma*) **висьяськыны, нимаз кариськыны**
koor eraldus tüvest **сул модослэсь люкиськиз**
oma keskkonnast eralduma **аслад котыретысьтыд висьяськыны**
karjast eralduma **уллёысь висьяськыны**
eralduma omaette osakonnaks **нимаз люкетэ висьяськыны**
ühisest majapidamisest eralduma **огъя улон-вылонлэсь (я. хозяйстволэсь) висьяськыны (я. нимаз кариськыны)**
ta eraldus oma kabinetti **со аслаз кабинетаз висьяськиз**
2. (*eristatav olema*) **висьськыны**
tumedast taustast eralduma **пеймыт фонлэсь висьяськыны**
3. (*erituma, vabanema*) **висьяськыны**
soojendamisel eraldub lahusest ammoniaak **шунтыку аммиак нимаз висьяське**

eramaja <+maja maja maja m'ajja, maja[de maja[sid_&_maj/u s> **нимаз (я. частной) корка**

eramu <eramu eramu eramu[t -, eramu[te eramu[id s> **нимаз (я. частной) корка**
moodne eramu **кильт(ы)рес нимаз корка**
eramute rajoon **нимаз коркаослэсь ёрос**
eramu omanik **нимаз коркалэн кузёз**

erand <erand erandi erandi[t -, erandi[te erande[id s> **лыдэ басьтымтэ, исключение**

- harv erand **шер исключение**
erandi korras v erandina **лыдэ уг басьтйськы**
ei tohi olla mingeid erandeid **нокыче лыдэ басьтымтэос луыны өвёл кулэ**
erand kinnitab reeglit **исключение правилоз золгес каре {kellele} erandit tegema (кинлы) исключениеос лэсьтыны**

eranditult <eranditult adv> **лыдэ басьтытэк, исключени(ос)тэк**
eranditult kõik **ваньмыз исключениостэк**

erandlik <erandlik erandliku erandlikku erandlikku, erandlik/e_&_erandlikku[de erandlik/e_&_erandlikku[sid adj> **йөспөртэм, аспөртэм**
erandlik juhtum **йөспөртэм учыр**
erandlik teos autori loomingus **авторлэн творчествоаз йөспөртэм уж**
tal oli erandlik elukäik **солэн улэмез йөспөртэм вал**

erapooletu <+pooletu pooletu pooletu[t -, pooletu[te pooletu[id adj>

1. (*mitte kedagi eelistav*) **нокин понна дурбасьтисьтэм, дурбасьтонлэсь возиськись**; (*hääletamisel*) **возиськись**
erapooletu kohtunik **нокин понна дурбасьтисьтэм судья**
erapooletu komisjon **нокин понна дурбасьтисьтэм комиссия**
erapooletu tunnistaja **нокин понна дурбасьтисьтэм свидетель**

erapooletu suhtumine дурбасьтытэк кусып возён
 erapooletu arvamus нокин понна дурбасьтйсьтэм малпан
 kriitika oli erapooletu критика нокин понна дурбасьтйсьтэм вал
 kaks olid vastu ja üks jäi erapooletuks кыкез пумит вал но одйгез возиськиз
 2. (*mittesõdiv*) нокинлэн луисьтэм, нейтральной
 erapooletu tsoon нокинлэн луисьтэм зона
 erapooletu riik нейтральной кун
 laev sõidab erapooletu maa lipu all корабль нейтральной кунлэн
 куншетеныз мынэ
 3. (*poliitiliste parteidega mitteseotud*) неётральной
 erapooletu ajaleht нейтральной газет

erapoolik <+poolik pooliku pooliku[t -, pooliku[te pooliku[id *adj*>

1. умойтэмен учкыса, умойтэм лыдьяса
 erapoolik suhtumine умойтэмен лыдьяны
 erapoolik arvustus умойтэм малпаны
 2. (*poliitiliste parteidega seotud*) дурбасьтйсь
 erapoolik ajaleht дурбасьтйсь газет

erastama <erasta[ma erasta[da erasta[b erasta[tud *v*> приватизировать карыны
 ettevõtteid erastama предприятиясты приватизировать карыны

ere <ere ereda ereda[t -, ereda[te ereda[id *adj*> югыт; (*hele*) югыт; (*värvikas*)

яркыт
 ere päikesepaiste яркыт шунды пиштэм
 pimestavalt ere lumi мальдытйсь югыт лымы
 ere välgusähvatus югыт чилектэм
 ere valgus lõikab silmi яркыт югыт синэз мальдытэ
 eredad värvid яркыт буёлъёс
 ere puna tõusis näkku ымныре яркыт чыжектэм потйз
 sündmuste ere kirjeldus ужрадэз яркыт возьматыны
 ere näide яркыт пример
 ereda loomingulise omapäraga näitleja яркыт творческой аспёртэмлыкен
 артист
 { *mille* } ere väljendus (малэн) яркыт возьматскемез
 eredate piltidega ajakiri яркыт туспуктэмъёсын журнал

ergas <ergas 'erksa ergas[t_&_'erksa[t -, 'erksa[te 'erksa[id *adj*>

1. (*elav, liikuv*) сазь, чырткем, улэп, мыло-кыдо; (*vilgas*) сэзь, чуп(ы)рес;
 (*reibas*) сэзь, чуп(ы)рес; (*terane, vastuvõtlilik*) валась, шодйсь
 ergas kultuurielu мыло-кыдо лулчеберет (я. культура) улон
 ergas huvi мыло-кыдо тунсыкъяськон
 ergas pilk сэзь учкем
 ergas kõrv сазь пель
 ergas uni шодыса изен (я. кёлон)
 erksad linnud сэзь тылобурдоос
 ergas ajalootunnetus улэп историез тодон
 erksal sammul сэзь вамышъяса
 pärast puhkust olid kõik erksamad шутэтскем бере ваньмыз чырткемесь (я.
 сээсь, мыло-кыдоесь) вал
 hommikvõimlemine teeb erksamaks чукна зарядка сазьтытэ (я. чырткем
 каре)

2. (*ere, kirgas*) яркыт
ergas päike яркыт шунды
erksad värvid яркыт буэльёс
kaskede ergas rohelus кызыпуослэн яркыт вожектэмзы

ergutama <erguta[ma erguta[da erguta[b erguta[tud v> (*reibastama*)
сазыты(ты)ны, сэзь карыны, чырткем карыны, мало-кыдо карыны;
(*jugustama*) умой карыны, жеч карыны, юртгыны, стимулировать карыны;
(*soodustama*) ушъяны, данъяны, мылкыд сётыны; (*virgutama, innustama*)
мылкыд сётыны, мылпотон сётыны
{*keda*} sõnadega ergutama (кинлы) кыльёсын мылкыд сётыны
kange kohv ergutab зол кофе сазы(ты)тэ
kiitused ergutavad õpilast ушъяньёс дышетскисылы мылкыд сёто
ainevahetust ergutama веществоослэсь воштйськемзэс стимулировать
карыны
{*kelle*} huvi ergutama (кинлэсь) тунсыкъяськемзэ умой пумитаны
{*keda*} tööle ergutama (кинэ) ужаны мыло-кыдо карыны
otsustavale tegutsemisele ergutama дйсьтоно ужлы мыло-кыдо карыны
hobust piitsaga ergutama валэз сюлоен сэзь карыны

ergutus <ergutus ergutuse ergutus[t ergutus[se, ergutus[te ergutus/i s>
(*jugustus*) мылкыд сётон, мылпотон сётон, сазь луон; (*soodustus*) ушъян,
данъян, мылкыд сётон; (*innustus*) мыло-кыдо карон
ergutuste ja karistuste süsteem ушъян но наказать карон система
{*mida*} ergutuseks ütlema (ма) ушъяса вераны
jõin ergutuseks musta kohvi сазь луон понна съод кофе юи

Liitsõnad

ergutus+

ergutusauhind ушъясь приз

eri <eri adj>

1. (*erinev, lahkuminev, erisugune*) пөртэм, пөртэмпумо
palju eri arvamusі трос пөртэм малпанъёс
need on eri küsimused со пөртэм юанъёс
raamatu eri väljaanded книгалэн пөртэм изданиосыз
eri keeli kõnelev пөртэм кыльёсын вераськись

2. (*omaette, iseseisev*) нимаз

romaan ilmus hiljem eri raamatuna роман берлогес нимаз книгаен потйз

Liitsõnad

eri+ (*erisugune*)

eriarst эмъясь-специалист

eriarvamus нимысьтыз малпан

eriharidus нимысьтыз дышетскем

eriklass нимысьтыз класс

erikool нимысьтыз школа

eriluba нимысьтыз лэзён

eriotstarve нимысьтыз лэсьтэм

eritellimus нимысьтыз заказ

erivarustus нимысьтыз снаряжение

eriala <+ala ala ala -, ala[de ala[sid_&_al/u s> специальность
oma erialal töötama аслад специальностедъя ужаны

oma eriala hästi tundma **аслэсьтыд специальностьэ умой тодыны**
tema erialaks on klassikalised keeled **солэн специальностез классической**
кыльёс

erialane <+alane alase alas[t -, alas[te alase[id *adj*> **өнер**

erialane nõupidamine **өнер кенеш**

erialane uurimus **өнер эскерон**

eriline <eriline erilise erilis[t erilis[se, erilis[te erilis/i *adj, s*>

1. adj (iseäralik, ebatavaline) **нимысьтыз, (мукетьёслэсь) висьяськись,**
аспөртэм

eriline tähelepanu **нимысьтыз чакласькон**

eriline andekus **висьяськись быгатонлык**

eriline mälu arvude peale, eriline arvumälu **лыдпусьёсты йырын аспөртэм**
возён

eriline võlu **аспөртэм муспотон**

eriline koht teiste linnade seas **мукет карьёс пöлысь аспөртэмлыко инты**

ta ei rääkinud midagi erilist **со номыр нимысьтыз өз вера**

2. adj (spetsiaalne, eraldi, omaette) **нимысьтыз, намаз**

eriline küsitlus **нимысьтыз юаськем**

eriline töötlus **нимысьтыз лэсьтэм**

selle ülesande täitmine nõuab erilisi teadmisi **та ужез (я. упражнениез)**

лэсьтон нимысьтыз тодон-валаньёс кулэ каре

3. adj (tunnuslik) **аспөртэм**

eriline lõhn **аспөртэм зын**

eriline rahvuslik koloriit **аспөртэм калык колорит**

eriliselt <eriliselt *adv*> **тужгес ик, тужгес но**

erinema <erine[ma erine[da erine[b erine[tud *v*> **пөртэм луыны, висьяськыны**

ümbritsevast keskkonnast erinema **котыр дуннелэсь пөртэм луыны (я.**
висьяськыны)

teineteisest erinema **ог-оглэсь пөртэм луыны**

sõbrad erinevad iseloomu poolest **эшъёс сямзыя пөртэмесь луо**

kangad erinevad laiuselt **басмаос пасьталазыя пөртэм луо**

erinev <erinev erineva erineva[t -, erineva[te erineva[id *adj*> **пөртэм,**

пөртэмпумо, висьяськись, тупасьтэм; (mitmesugune) **пөртэм, пөртэмпумо,**
висьяськись, тупасьтэм

erinevad arvamused **пөртэм малпаньёс**

erinevad hinnangud **пөртэм дуньетьёс**

erinevad nähtused **пөртэм югдур**

erinevad mõõdud **пөртэм мертаньёс**

erinev suhtumine **пөртэм кусып возён**

tugevasti erinev **зол пөртэм луйсь (я. висьяськись)**

uued, vanadest erinevad ülesanded **виль, азьлоосызлэсь пөртэм ужпумьёс**

erinevalt <erinevalt *adv*> **пөртэм сямен, пөртэмпумо; (erinedes)** **пөртэм**

сямен, пөртэмпумо

üht ja sama nähtust erinevalt käsitama **одиг но огкадь югдурез пөртэм сямен**

учкыны

erinevalt teistest õpetajatest **мукет дышетисьёслэн пөртэм сямен**

erinevus <erinevus erinevuse erinevus[t erinevus[se, erinevus[te erinevus/i_&_erinevuse[id s> **пӧртэмлык, пӧртэм луон, висьяськон**
vaimsed ja füüsilised erinevused **малпаськон но физической пӧртэмлыкъёс**
sotsiaalsed ja majanduslikud erinevused **мерлыко но экономической**
пӧртэмлыкъёс
maailmavaateline erinevus **дуннеез адӟон пӧртэмлык**
välised erinevused **педласянь (я. вылтус) пӧртэмлыкъёс**
olulised erinevused **кулэ пӧртэм луон**
eluviiside erinevused **улон радлэн пӧртэм луэмез**

eripära <+pära pära pära p'arra, pära[de pära[sid s> **аспӧртэмлык, аспӧртэм**
луон, йӧспӧртэм
rahvuslik eripära **калык аспӧртэмлык**
keele eripära **кыл аспӧртэмлык**
kaevuritöö eripära **шахтер ужлэн аспӧртэмлыкез**
tugeva eripäraga kunstnik **бадӟым аспӧртэмлыккен суредась**

eristama <erista[ma erista[da erista[b erista[tud v> (*vahet tegema, lahus hoidma*)
пӧртэм луыны, висьяны, люкыны; (erinevaks tegema, eri liikidesse jaotama)
висьяны, люкыны; (erinevana tunnetama) валаны, адӟыны, тодманы
aineid nende omaduste järgi eristama **веществоосты сямзыя люкыны**
värvitoone eristama **буёл пӧртэмлыкъёсты валаны**
haige ei erista sooja ja külma **висись шунытэз но пӧсез уг вала**
tsitaati kursiiviga eristama **цитатаез курсивен висьяны**
filosoofias eristatakse kaht põhisuunda **философиин кык валтйсь ӧр**
висьяське
eristav tunnus **висьясь пус**

eritama <erita[ma erita[da erita[b erita[tud v> **поттыны**
higi eritama **пӧсямез поттыны**
taimed eritavad hapnikku **будосъёс кислород потто**
maks eritab sappi **мус сӧп поттэ**

eriti <eriti adv> **тужгес ик, тужгес но**
eriti tähtis asi **тужгес но кулэ ужпум**
eriti palju **тужгес но трос**
see mõte huvitas teda eriti **та малпан сое тужгес но тунсыкъятйз**
eriti soodus miljöö **тужгес но умой (я. тупась) котырет**
eriti viimasel ajal **тужгес но берло дыре**
eriti mõistev suhtumine **тужгес но валаса кусып возён**
mitte eriti tark **туж ик визьмо ӧвӧл**
eriti ohtlikud töötingimused **тужгес но кышкыт ужан условиос**
eriti raske kuritegu **тужгес но секыт йыруж**
eriti tähtsate asjade uurija **тужгес но кулэ ужпумъёсты эскерись**
marju, eriti mustikaid, oli palju **узы-борыез, тужгес ик кудымульыез (я.**
сьӧдмульыез), трос вал

eritis <eritis eritise eritis[t eritis[se, eritis[te eritis/i s> **FÜSIOL** **потон**
mädaneritis **ур потон**

erk <'erk ergu 'erku 'erku, 'erku[de 'erku[sid_&'erk/e adj>
1. (*elav, liikuv*) **сась, чырткем, улэп, мыло-кыдо; (vilgas) сэзь, чуп(ы)рес;**

(*reibas*) сазь, чырткем; (*terane, vastuvõtlik*) валась, шөдйсь
orav on erk loomake конья сэзь пöйшур
erk pilk сэзь учкем
erk uni шөдыса изем (көлэм)
erk loodusetaju улэп инкуазь будос
olin ärgates erk сайкакүм сазь вал
suplus tegi meid ergemaks пыласькон милемыз сазь кариз
koeral on erk nina пунылэн нырыз сазь

2. (*ere, kirgas, särav*) яркыт

erk päikesepaiste яркыт шунды пиштэм
erk puna põskedel бамьёсын яркыт чыжектэм
ergud värvid яркыт буэльёс
erk sulestik яркыт тылыо

Liitsõnad

erk+

erkpunane яркыт-горд, чыж-горд

eru <eru eru eru 'erru, eru[de eru[sid s (*hrl sisekohakäänetes*)> отставка

erus olema отставкаын луыны

erru minema отставкае мыныны

erru arvama отставкаын лыдьяны

erudeeritud <erudeeritud erudeeritu erudeeritu[t -, erudeeritu[te erudeeritu[id

adj (eestäiendina indekl)> эрудированной, трос тодйсь

erudeeritud vestluskaaslane эрудированной вераськись эш

erudiit <erud'iit erudiidi erud'iiti erud'iiti, erud'iiti[de erud'iiti[sid_&_erud'iit/e s>

(*suure eruditsiooniga isik*) эрудит, трос тодйсь

erutama <eruta[ma eruta[da eruta[b eruta[tud v> сюлмаськытыны, бугыртыны,

мылкыдэз бугыртыны

meeli erutama мылкыдэз бугыртыны

see mõte erutab mind та малпан сюлмаськытэ монэ

sündmus erutas kõiki ужрад ваньзэс бугыртйз

haiget ei tohi erutada висисез сюлэмшугьятыны уг яра

see teade erutas teda та ивор сюлэмшугьятйз сое

meid erutavad küsimused милемыз юаньёс сюлэмшугьято

erutama <erutu[ma erutu[da erutu[b erutu[tud v> сюлмаськыны,

бугырьяськыны; (*tugevasti*) сюлмаськыны, бугырьяськыны

tühja asja pärast erutama кулэтэм ужпум понна сюлмаськыны

ärge erutage, kõik läheb hästi эн сюлмаське, ваньмыз умой мынэ

kergesti erutuv inimene капчиен сюлмаськонлы сөтйськись адями

erutus <erutus erutuse erutus[t erutus[se, erutus[te erutus/i s> сюлмаськон,

бугырскон, мылкыд бугырскон

rõõmus erutus шудо сюлмаськон

seletamatu erutus валэктонтэм сюлмаськон

erutusest värisema сюлмаськемлэсь куалекьяны

erutus haaras kõiki ваньзэс сюлмаськон басьтйз

rääkis suure sisemise erutusega зол (я. юн) пушказ сюлмаськыса вераськиз

surusin suure vaevaga erutuse maha сюлмаськемме кужмысь ворми

ese <ese eseme ese[t -, eseme[te eseme[id s> арбери, котыр, маке

nüri ese **ныж** арбери
uus ese **виль** арбери
kootud esemed **керттэм** арбериос
hinnalised esemed **дуно** арбериос
iluese **чебер** арбери
klaasese **пияла** арбери
luksusese **бай** (я. шикарной) арбери
metallese **корт** арбери
mälestusese **синпелет**
mööbliese **мебель** котыр
portselanese **фарфор** арбери
riietusese **дйськут** котыр
tarbeese **кулэ** котыр
vääriseese **дуно чеберьяськон** котыр

esialgne <+'algne 'algse 'algse[t -, 'algse[te 'algse[id adj> (*esmane, lähte-, alg-*)

нырысетй; (*visandlik*) **нырысетй**
sõna esialgne tähendus **кыллэн нырысетй значениез**
esialgne hinnang **нырысетй дунъет**
esialgne bilanss **МАJ нырысетй баланс**
esialgne otsus **нырысетй решение**
esialgsed andmed **нырысетй даннойёс**
esialgne projekt **нырысетй проект**
esialgne plaan **нырысетй план**
vanade tavade esialgne sisu **вашкала йылолъёслэн нырысетй пуштроссы**
esialgsete arvestuste kohaselt **нырысетй лыдъямъёсья**

esialgu <+'algu adv> **нырысь ик, нырысь, нош ик**

esialgu vaidles vastu, kuid pärast nõustus **нырысь ик пумит кариськиз, нош берло соглаш луиз**
sellest ei tohi esialgu keegi teada **со сырысь нырысь нокин но тодыны өвёл кулэ**
esialgu oli raske, hiljem harjusin **нырысь секыт вал, берло дыши**
panime su asjad esialgu siia **котыръёстэ нырысь татчы понйм(ы)**

esietendus <+etendus etenduse etendus[t etendus[se, etendus[te etendus/i s>

нырысьсэ возъматон (пуктон), премьеря
ooperi esietendus **операез нырысьсэ возъматон я. опералэн премьеряез**

esik <esik esiku esiku[t -, esiku[te esiku[id s> (*eesruum*) **пырон пал, прихожей**

avar esik **бадъым пырон пал**
korterisik, korteri esik **патерлэн (квартиралэн) пырон палыз**
vaguniesik, vaguni esik **вагонлэн пырон палыз**
riideid esikusse jätma **дйськутэз пырон пала кельтыны**

esikoht <+k'oht koha k'ohta k'ohta, k'ohta[de k'ohta[sid_&_k'oht/i s> **нырысетй**

инты
individuaalesikoht, esikoht individuaalvõistluses **нимаз ёошатсконын**
нырысетй инты
võistkonnaesikoht, võistkondlik esikoht **огъя командаен нырысетй инты**
esikohale tulema **нырысетй интые вуыны**

esikohta võitma **нырысети инты басьтыны** (я. утыны)
esikohta loovutama v käest andma **нырысетй интыез сётыны**
repertuaaris on esikohal klassika **репертуарын нырысетй интыын классика**

esikülg <+k'ülg külje k'ülge k'ülge, k'ülge[de k'ülge[sid_&_k'ülgi s> **азьпал,**
фасад; (*hoonel*) **азьпал, фасад**
foto esikülg **умой пал**
maja esikülg **коркалэн азьпалыз**

esile <esile adv> (*nähtavale, välja, ilmsiks, esiplaanile, teiste hulgast välja*)
азьпала
pisaraid esile kutsuma **синвуосты поттыны**
heakskiitu esile kutsuma **ушьяны косыны**
puudusi esile tooma **тырмымтэос лэсьтыны**
kursiiviga esile tõstma **курсивен висьяны**
isa selja tagant kerkis esile kellegi nägu **атайлэн тыбыр сьöрысьтыз кинлэн**
ке ымнырыз потйз
tema näos tungisid esile sarnad ja huuled **солэн ымныраз бам лыосыз но**
ымдурьёсыз (азьлань) мычиськиллям
ta oli nii kõhn, et roided tungisid esile **со сокем чиед вал, урдлыосыз ик**
(азьлань) мычиськиллям
sõnavõtt kutsus esile kuulajate meelepaha **вераськем кылзисьёслэсь вожзэс**
поттйз
tuli esile tõsiseid lahkheliseid **бадзым тупамтэос (я. спорьяськоньёс)**
кылдйзы
uued üksikasjad tulid esile **выль чыры-пырыос кылдйзы**
viisakas inimene ei tüki esile **зйбыт адями азьпала уг мерскы**

esimees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s> **тöро, кивалтйсь,**
председатель
aseesimees **тöролэн кивоштйсьез**
juhatuse esimees **кивалтонлэн тöроез**
esimeheks valima **тöрое бырйыны**

esimene <esimene esimese esimes[t esimes[se, esimes[te esimes/i num, adj>
нырысетй, нырысь, вальтйсь
esimene aprill **нырысетй оштолэзь**
esimene peatükk **нырысетй глава**
esimene korrus **нырысетй этаж**
esimene pööre **KEEL нырысетй лицо**
esimene kirjanduslik katsetus **нырысетй литературной эскертон (я.**
оскалтон)
esimene eestikeelne raamat **нырысетй эстон кылын книга**
esimene roog **нырысетй сиён (я. блюдо)**
esimene vastutulija **нырысетй пумитэ шедем**
esimene tüürimees **вальтйсь штурман**
vanemate esimene laps **анай-атайлэн нырысетй пиналды**
näidendi esimene vaatus **пьеса сярсы нырысетй вазиськон**
saali esimesed read **залысь нырысетй радьёс**
esimene õpilane klassis **класын нырысетй дышетскись**
esimene lumi **нырысетй лымы**
küla esimene kaunitar **гуртысь нырысетй чеберай**

esimene armastus **нырысетй яратон**
 esimene ettejuhtuv ese **нырысетй шедем арбери**
 esimese astme põletushaav **нырысетй степенё сутскем (я. сутйськем)**
 esimese klassi õpilane **нырысетй классын дышетскись**
 esimese järgu lukksepp **нырысетй разрядэн слесарь**
 esimese liigi autojuht **валтйсь маркалэн шофёрез**
 esimese klassi vagun **нырысетй класс вагон**
 esimese sordi kaup **нырысетй сорт вуз**
 esimese numbri poiss **КӐНЕК котькытын нырысетй пияш (я. пи, пийёк)**
 esimesel pilgul **нырысь учкемья**
 esimesel võimalusel **нырысетй луонлыкья**
 esimesel hetkel **соку ик я. кутсконаз**
 esimeses järjekorras **нырысетй черодын**
 esimest korda elus **улонын нырысьсэ**
 esimese mulje põhjal otsustama **нырысьсэ адземья малпаны**
 esimese hooga v hoobiga v ropsuga ei taibanud ma midagi **КӐНЕК нырысетй кутскемен номырзэ но ой вала**

esindaja <esindaja esindaja esindaja[t -, esindaja[te esindaja[id s>

представитель; (saadik) представитель
 seaduslik esindaja **законной представитель**
 täievoliline esindaja **полномоченной представитель**
 diplomaatiline esindaja **дипломатической представитель**
 kaubandusesindaja **торговой предствитель**
 rahvaesindaja **калык представитель**
 võimuesindaja **властьлэн представителез**
 ministeeriumi esindaja **министерстволэн предствителез**
 õrnema soo esindaja **ненег выжылэн представителез**
 troopikataimestiku esindajad **тропикакысь будосьёслэн представительёссы**
 kongressile esindajat saatma **конгрессэ представительёсты ыстыны**
 esindajat tagasi v ära kutsuma **представительёсты берлань отьыны**

esindama <esinda[ma esinda[da esinda[b esinda[tud v> (*nimel v volitusel tegutsema*) **представить карыны; (esinema, olemas olema) возматыны, адзытыны, тодматыны**

{kelle} huve esindama **(кин) понна ужаны**
 spordivõistlustel oma kooli esindama **спорт чошатсконьёсын ас школа понна бызылыны**
 näitusel olid esindatud parimad kaubad **адзытонын тужгес но умой ужьёс возматэмын вал**

esindus <esindus esinduse esindus[t esindus[se, esindus[te esindus/i s> (*esindamine, esindav asutus*) **представительство; (valitud esindajad)**

представительство
 diplomaatiline esindus **дипломатической представительство**
 alaline esindus **вошьяськисьтэм представительство**
 kaubandusesindus **торговой представительство**
 rahvaesindus **калык представительство**
 Eesti esindus Leedus **Эстонилэн Литвакысь представительствооз**
 võistlustest võtsid osa kuue maa esindused **чошатсконэ куать кунысь представительствоос пыриськизы**

esinduslik <esindusl'ik esindusliku esindusl'ikku esindusl'ikku,
esinduslik/e_&_esindusl'ikku[de esindusl'ikk/e_&_esindusl'ikku[sid *adj*> йөн,
йөно, учкымон, чебер
esinduslik välimus йөно вылтус
esinduslik mees йөно пиосмурт (я. воргорон)
esinduslik hoone йөно юрт
esinduslik mööbel учкымон мебель
esinduslikud kombed йөно сямъёс
esinduslik käitumine астэ йөно возён
esinduslik välja nägema йөно адзиськыны

esineja <esineja esineja esineja[t -, esineja[te esineja[id s>

1. актёр

printsii osas esineja эксэй пиез (я. принцез) шудйсь актёр

2. актёр

esineja kõneosavus выступать карисьлэн вераськон быгтонлыкез

esinejale küsimusi esitama вераськисьлы юанъёс сётьяны

esinema <esine[ma esine[da esine[b esine[tud v>

1. (*avalikult esitama v ette kandma*) возьматыны, вераны я. вераськыны,

лыдзыны, адзытыны, выступать карыны

ettekandega esinema доклад лыдзыны

vastuskõnega esinema ватсаса вераськыны

protestiga esinema пумит луыса вераськыны

koosolekul esinema кенешын вераськыны

raadios esinema радиоын вераськыны

ajakirjanduses esinema печатын потыны

üliõpilaste ees kõnega esinema дышетскисьёс (я. студентъёс) азын

вераськыны

laval esinema сцена вылын возьматыны (я. выступать карыны)

kohtus tunnistajana esinema судын свидетель луыса вераськыны

peaosas esinema вальтйсь люкетын выступать карыны

koor esines kontsertidega mitmel korral хор кёня ке пол концерт пуктйз

2. (*leiduma, ette tulema*) адзиськыны, луыны

sama motiiv esineb mitme kirjaniku teoses одйг өр адзиське кёня ке

гожъяськисьёслэн ужъёсазы

see sõna esineb kõigis sõnaraamatuis та кыл вань кыллюкамъёсын вань

inimestel võib esineda erinevat ellusuhtumist адымиослэн улонэн пёртэм

кусып воземзы луэ

seda esineb harva со шер луылэ

selles jões esineb forelle та шурын форель вань

3. (*end mingis osas esitama*) возьматыны, вераны я. вераськыны, адзытыны,

выступать карыны

välismaalasesena esinema кунгож съорысь луыса вераськыны

esinemine <esinemine esinemise esinemis[t esinemis[se, esinemis[te esinemis/i
s> возьматон, веран я. вераськон, адзытон, выступать карон

esitama <esita[ma esita[da esita[b esita[tud v>

1. (*väljendama*) возьматыны, вераны, адзытыны, сётыны, нуыны;

(*avaldama*) возьматыны, вераны, адзытыны, сётыны; (*esile v ette tooma*)

возьматыны

oma mõtteid esitama ас малпанъёсты вераны
 protesti esitama пумит луэмез возъматыны
 küsimust esitama юан сётыны
 esitasin oma seisukoha аслэсьтым позичиме верай
 õpetaja esitab oma ainet huvitavalt дышетйсь аслэсьтыз предметсэ тунсыко
 нуэ
 väljaandes on esitatud populaarsemad muinasjutud изданиын тодмо
 ВЫЖЫКЫЛЬЁС СЁТЭМЫН
 seletused on esitatud sulgudes валатонъёс скобкаосын сётэмын
 esita oma argumendid вера аслэсьтыд аргуметъёстэ
 esitatud andmetest nähtub, et ... сётэм даннойёсысь адзиське, ...
 2. (*otsustamiseks v kontrollimiseks ette näitama*) сётыны, лэсьтыны,
 ПОТТЫНЫ, ПУКТЫНЫ; (*midagi kirjalikku üle v sisse andma*) сётыны, лэсьтыны,
 ГОЖТЫНЫ
 nimekirja esitama ним список сётыны
 küsimust arutamiseks esitama юанэз кенешонэ поттыны
 aruannet esitama отчет сётыны
 arvet esitama счёт сётыны
 dokumente esitama документъёс сётыны
 pretensioone esitama презентациос лэсьтыны
 rangeid nõudmisi esitama чурит куронъёс пуктыны
 taotlust esitama юрттэт курыны
 kaebust esitama чагиськон гожтыны
 avaldust esitama заявление гожтыны
 kirju allakirjutamiseks esitama гожтйськонлы гожтэт сётыны
 3. (*edutamiseks vms ette panema*) дэмланы
 autasustamiseks esitama награжденилы дэмланы
 oma kandidatuuri esitama ас кандидатураез дэмланы
 4. (*kuulajas-, vaatajaskonnale esinema*) возъматыны, пуктыны, шудыны
 tantsu esitama эктонъёс возъматыны
 klaveril esitama фортепьяноен шудыны
 luuletust esitama кылбур лыдзыны

esiteks <esiteks adv>

1. (*algul, esialgu, esmalt*) нырысь ик, нырысь
 ta hakkas laulma, esiteks aralt, siis julgemini со кырзаны кутскиз, нырысь ик
 дйсьтытэк, берло сэзьгес
 ta punastas nüüd veel rohkem kui esiteks со азьлолэсь эшшо золгес
 гордэктйз (я. чыжектйз)
 2. (*esimeseks*) нырысетйез
 esiteks ei ole mul selleks aega ja teiseks vajaksin puhkust нырысетйез, мынам
 солы дыры өвёл но, кыкетйез, мыным шутэтскыны кулэ

esitlema <esitle[ma esitle[da esitle[b esitle[tud v> тодматыны, вераны; (*ennast*)

тодматыны, вераны
 lubage esitleda: minu poeg лэзе(лэ) тодматыны: мынам пие
 esitles end kirjanikuna асэныз гожъясь шуыса тодматйз

esitlus <esitlus esitluse esitlus[t esitlus[se, esitlus[te esitlus/i s> тодматскон, тодматон

uue külalise esitlus выль куноен тодматскон
 romaani esitlus романэн тодматскон

esitus <esitus esituse esitus[t esitus[se, esitus[te esitus/i s>

1. (*ettekanne*) **возьматон, веран, адзытон, лыдзон**
laulutsükkel meeskoori esituses **кырзанъёсын сузъет кырза пиосмурт хорлэн кырзамаз**
2. (*edasiandmine, väljendamine*) **возьматыны, вераны, сётыны**
oma mõtete selge esitus **ас малпанъёсты умой веран**
materjali kokkuvõtlik esitus **материалэз огъяса сётон**
geomeetiline esitus MAT **геометрической представление**

eskalaator <eskal'aator eskal'aatori eskal'aatori[t -, eskal'aatori[te eskal'aatore[id s> (*iseliikuv trepp*) **эскалатор**

eskalaatoril alla minema **эскалаторетй улланы васькыны**
eskalaatoriga üles sõitma **эскалаторетй вылланы тубыны**

eskiis <esk'iisi eskiisi esk'iisi esk'iisi, esk'iisi[de esk'iisi[sid_&_esk'iisi/e s>

- (*kavand, esialgne visand*) **эскиз**
pliiatsieskiis **карандашен лэсьтэм эскиз**
vabakäeeskiis **жог лэсьтэм эскиз**
kostüümide eskiisid **костюмъёслэн эскизъёссы**
eskiisi järgi maalima **эскизъя суреданы**

esmaabi <+abi abi abi -, abi[de abi[sid s> **нырысетй юрттэт**

esmaabi andma **нырысетй юрттэт сётыны**
esmaabi põletuse korral **воспаление учыре нырысетй юрттэт**

esmajoones <+jooones *adv*>

1. (*eriti, peamiselt*) **нырысь ик, нырысь, ваньмызлэсь азьло**
lapsele meeldivad esmajoones eredad värvid **пиналлы нырысь ик яркыт буюльёс ярало (я. кельшо)**
2. (*kõigepealt*) **нырысь ик**
see tuleb esmajoones välja selgitada **тае нырысь ик валэктыны кулэ**

esmakordselt <+k'ordselt *adv*> **нырысьсэ**

näen seda esmakordselt **нырысьсэ тае адзисько**
jutustus ilmus esmakordselt ajakirjas **верос нырысьсэ журналын потйз**

esmalt <esmalt *adv*>

1. (*algul*) **нырысь ик**
esmalt kõneldi igapäevastest asjadest **нырысь вераськызы котькуд нунал ужъёс сярысь**
2. (*kõigepealt*) **нырысь ик, ваньмызлэсь азьло**
see asi tuleb kõige esmalt korda ajada **та ужез ваньмызлэсь азьло лэсьтоно**

esmane <esmane esmase esmas[t -, esmas[te esmase[id *adj*> (*esimene*)

нырысетй; (algne) нырысетй; (lähte-) нырысетй; (peamine, tähtsam) нырысетй
esmased andmed **нырысетй даннойёс**
esmased ülesanded **нырысетй ужпумъёс**
esmane tingimus **нырысетй условие**
materjali esmane töötlus **материалэз нырысьсэ эскерон**

esmaspäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s]>

вордйськон

esmaspäeva hommikul **вордйськонэ чукна**

iga kuu esimene esmaspäev **котькуд толэзьлэн нырысетй вордйськонэз**

esmaspäeviti **вордйськонъёсы**

esperanto <esper`anto esper`anto esper`anto[t -, esper`anto[de esper`anto[sid s>; <esper`anto ag>

1. *s (rahvusvaheline abikeel)* **эсперанто**

esperanto kursused **эсперанто кылья курсьёс**

oskab hästi esperantot **умой эсперанто кылын вераське я. эсперанто смен вераське**

2. *ag* **эсперанто**

esperanto keel **эсперанто кыл**

esperanto ajakiri **эсперанто кылын журнал**

esperanto keele õrik **эсперанто кылья учебник**

essee <ess'ee ess'ee ess'ee[d -, ess'ee[de ess'ee[sid_&_ess'e[id s> (*lühem kunstipärane kirjutis*) **эссе**

esteet <est'eet esteedi est'eeti est'eeti, est'eeti[de est'eeti[sid_&_est'eet/e s> (*ilu ja peenuse hindaja ning taotleja*) **эстет, чеберлыкез яратйсь**

esteetiline <esteetiline esteetilise esteetilis[t esteetilis[se, esteetilis[te esteetilis/i adj> (*esteetikasse puutuv, maitsekas, kaunis*) **эстетической, чеберлыкез**

валась

esteetiline kasvatus **эстетической будэтон**

esteetilised normid **эстетической нормаос**

esteetilised tõekspidamised **эстетической осконъёс**

esteetiline maitse **эстетической шөм (я. шөдон)**

esteetilised väärtused **эстетической дунлыкъёс**

see pole esteetiline **со эстетической өвөл**

estragon <estragon estragoni estragoni estragoni, estragoni[de estragon/e s> **ВОТ** (*maitsetaim Artemisia dracunculus*) **эстрагон**

et <'et konj>

1. (*üldistab, väljendab viisi ja tagajärge*) **шуыса, ик**

on hea, et sa tulid **умой лыктйд шуыса**

mõtlesin, et sa ei tulegi **малпай, тон уд но лыкты шуыса**

võid kindel olla, et ma sellest kellelegi ei räägi **тодыса ул, мон со сярысь**

нокинлы но уг вера шуыса

tõmbas nii, et nõör katkes **озы кыскиз, гозыез ик чигиз**

olin nii ärevil, et unigi ei tulnud **мон сыче сюлмаськи, иземе (я. кӧлэме) ик**

ӧз луы

juhtus nõnda, et pidin ära sõitma **озы пӧрмиз, кошконо луи**

ütles seda valjusti, nii et kõik kuulsid **сое озы шара вераз, ваньмыз кылйзы**

lahkus, ilma et oleks sõnagi lausunud **кошкиз, одйг кыл но вератэк**

ütlesin seda niisama, ilma et oleks tahtnud sind solvata **озы гинэ верай, тонэ**

ултйяме потыса ӧй

2. (*väljendab otstarvet*) **понна**

võttis raamatu, et natuke aega lugeda **кӧня ке лыдйськон понна книга**

басьтйз

tulime siia, et teid aidata тйледлы юрттон понна татчы лыктым(ы)
tõusin kikivarbaile, et paremini näha умойгес адзён понна пыдчиньы йылам
султй

jalutasin veidi, selleks et mõtteid koguda малпанъёсме огазе карон понна
кõня ке калги

3. (*väljendab põhjust*) малы ке шуоно, соин, соин ик, соин сэрэн
et midagi teha ei olnud läksin kinno киное мынй, малы ке шуоно, номыр
кырыны вал

ütlesin seda sellepärast, et mul oli õigus мон шонер вал, соин сое (я. озы)
верай

kõik läksid tuppa, sellepärast et väljas oli tuuline кырын тóло вал, соин (ик) я.
соин сэрэн ваньмыз корка пыризы

harjusin selle mõttega, seda enam et olin varemgi selle üle mõelnud та
малпанлы дыши ни, со сяна азыло но со сярысь малпалляськи ини

4. (*väljendab soovi*) шуыса

kõik ootavad, et sa vabandust paluksid ваньмыз тынэсьтыд извиниться
кариськемдэ возьмало

tahan, et kõik hästi läheks мынам потэ вылэм, ваньмыз мед умой ортчэз
шуыса

5. (*kahetsuse, üllatuse puhul*) шат :

et see kõigil teada oleks! ваньмыз мед тодозы со сярысь!

et sind siin enam ei nähtaks! тонэ татысь медам адзы!

et sul ka häbi pole! тынад возьытэд но шат өвöl!

ah et ta ei tulegi! ох, со уз но лыкты!

etalon <etalon etaloni etaloni etaloni, etaloni[de etalon/e s> FÜÜS (*standard-, kontrollmõõt*) эталон

looduslik etalon зэмос (я. натуральной) эталон

meetri etalon метр эталон

ilu etalon чеберлык эталон

etapp <et'app etapi et'appi et'appi, et'appi[de et'appi[sid_&_et'app/e s> этап

otsustav etapp кулэ луись этап

ettevalmistav etapp дасясь этап

ajalooetapp исторической этап

arenguetapp азинскон этап

vaheetapp воштйськон этап

velotuuri neljas etapp велосипедэн чошатсконлэн ньылетй этапез

etendama <etenda[ma etenda[da etenda[b etenda[tud v> возьматыны,
пуктыны, шудыны

ooperit etendama опера пуктыны

seda balletti on etendatud juba sada korda та балетэз сю пол возьматйзы ни

etendus <etendus etenduse etendus[t etendus[se, etendus[te etendus/i s>
возьматон, представление; (*vaatemäng*) возьматон, представление

räevane etendus нуназе представление

õhtune etendus жыт представление

estraadietendus эстрадной представление

külalisetendus куно представление

lasteetendus нылпи представление

teatrietendus **театральной представление**
 tsirkuseetendus **цирк представление**
 võõrusetendus **мурт представление**
 etenduse algus **представленилэн кутсконэз**
 etendust andma **представление сётыны (я. пуктыны)**
 etendus jäeti ära näitleja haigestumise tõttu **актёрлэн висеменыз сэрэн**
представление пытсамын
 nad korraldasid tõelise etenduse **соос зэмоз представление пуктызы**

etikett <etik'ett etiketi etik'etti etik'etti, etik'etti[de etik'etti[sid_&_etik'ett/e s]>

1. (*märgis, nimesedel tootel*) **этикетка**
 pudelietikett **џенелик этикетка**
 tikutoosietikett **спичка коробкалэн этикеткаез**
2. (*käitumisreeglid*) **этикет, астэ возён сярысь дышетон**
 etiketist kinni pidama **этикетъя возиськыны**
 etiketti rikkuma **этикетэз сёрыны**

etniline <etniline etnilise etnilis[t etnilis[se, etnilis[te etnilis/i *adj*> **калык,**
этнической

rahvastiku etniline koostis **калыклэн этнической составез**
 etniline rühm **этнической группа**
 etnilised protsessid **этнической процессъёс**

etnograafia <etnogr'aafia etnogr'aafia etnogr'aafia[t -, etnogr'aafia[te etnogr'aafia[id s> (*rahvateadus*) **этнография, калыкъёс сярысь дышетон**

ette <'ette *adv, postp*> *vt ka ees, eest*

1. *postp (ettepoole)* **азьлань, азьпала, азе**
 sirutasin käe ette **киме азьпала мычи**
 vaatas ette ja taha **азьлань но мышлань учкиз**
2. *adv (esiküljele, külge, kasutusvalmis, tarvituseks) :*
 sidus põlle ette **азькышет керттйз**
 pane lips ette **бубыли пон**
 majale pandi aknad ette **корка укноос понйзы**
 rong sõitis ette **поезд азьлань кошкиз**
 tõstis endale suure portsjoni ette **аслыз бадзым порция басьтйз**
3. *adv (takistuseks) :*
 astusin talle teele risti ette **солэн сюрес ваменаз султй**
 ega ma sulle siin ette ei jää? **мон тыныд татын уг-а люкетйськы?**
4. *adv (eelnevalt, enne)* **азьло ик, азьло**
 teata oma tulekust aegsasti ette **лыктэмед сярысь азьло ик вера**
 kõike ei osanud ta ette näha **солэн ваньзэ азьпала адземез өз луы**
 see asi on juba ette otsustatud **та ужпум сярысь азьло ик вераськемын ни**
 kujuta endale ette **малпа гинэ**
 saatus on ette määratud **адзон кылдэмын**
 raha ette maksma **коньдон (я. уксё) азьло тырыны**
 kell käib ööpäevas 5 minutit ette **нуналаз час 5 минутлы азьпала кошке**
5. *adv (kuulajale v vaatajale suunatud) :*
 ära ütle ette **юрттыса эн вера**
 kandis asja sisu ette **ужпумлэсь пуштроесэ вераз**
 käskkirja ette lugema **приказ шараяны**
 näitasin oma dokumendid ette **аслэсьтым документъёсме возматй**

6. adv (osutab juhuslikku laadi esinemusele v toimumisele) :
selliseid juhtumeid on ka varem ette tulnud таче учырѣс азьло но
пумиськылызы ни вал

7. postp [gen] (ettepoole) азьлань, азьпала, азе
auto sõitis maja ette машина корка азе ворттїз
istus kamina ette камин азе пуксиз
silme ette kerkima синъѣсты берыктыны
pomises enese ette ныр улаз супыльтїз

8. postp [gen] (külge, esiküljele) :
tõmbas kardinad akna ette укноысь катанчиосты усьтїз
õmblesin nõobi kitli ette халатэ бирды вури
hobust vankri ette panema валэз дөдые кыткыны
võti jäi ukse ette усьтон өсэ кылиз

9. postp [gen] (kelle näha, tutvuda, hinnata) :
komisjoni ette ilmuma комиссия азе потыны
ta kutsuti kohtu ette сое судэ өтизы
vaataja ette jõuab mitu uuslavastust учкись азе көня ке выль пуктэм пьесаос
вуо
asi jõudis avalikkuse ette ужпум калык азе вуиз

etteheide <+heide h'eite heide[t -, heide[te h'eite[id s> пычкылон, ымъён
sõbralik etteheide эшлыко пычкылон
tõsine etteheide зол пычкылон
õigustatud etteheited шонер пычкылонъёс
põhjendamatu etteheide мутгэк пычкылонъёс
varjatud etteheide ватыса пычкылэм
{kellele} etteheiteid tegema (кинэ) пычкылыны
{keda} etteheidetega üle külvama (кинэ) пычкылонъёсын шобыртыны
{kellele} elavaks etteheiteks olema (кинлы) зол пычкылон луыны
etteheiteid põhjustama пычкылонъёсты валэктыса вераны
see polnud etteheiteks öeldud со пычкылон вылысь верамын ой вал

ettekandja <+k'andja k'andja k'andja[t -, k'andja[te k'andja[id s>

- 1. (esineja)** вераськись, доклад лыдзїсь, докладчик
ettekandjale esitati palju küsimusi вераськисьлы трос юанъёс сётїзы
- 2. (esitaja)** шудїсь, выступать карись
muusikapala haaras ettekandjat ennast крезьгур пьеса аслаз шудїсьлэн
сюлмаз йөтїз
- 3. (sööklas, kohvikus)** официантка, сиён нулїсь

ettekanne <+kanne k'ande kanne[t -, kanne[te k'ande[id s>

- 1. (esitamine, esitus)** докла, исполнение, возматэм
meisterlik ettekanne валаса лэсьтэм доклад
vokaalettekanne кырзаса возматэм я. вокальной исполнение
sooloettekanne огназ исполнить карем
luuletused noore näitleja ettekandes егит актёрэн лыдзїськись кылбуръёс
- 2. (hrl pl) (esitav pala)** выступление
ettekandeid harjutama выступлениез волятыны
- 3. (suuline käsitus)** доклад, веран
populaarteaduslik ettekanne научно-популярной доклад
põhiettekanne валтїсь доклад
ettekande teesid докладысь тезисъёс

ettekandega esinema доклад лыдзыны я. докладэн выступит карыны
4. (*ametlik teade kõrgemale instantsile*) доклад, отчёт
suuline ettekanne вераса лэсьтэм доклад
ettekanne ministrile министрлы отчёт

ette kujutama син азе пуктыны, малпаны
ta oli oma tulevikku teistsugusena ette kujutanud со азьпал улонзэ мукет
сямен син аяз пуктэ вал
kujutan ette, mida ta sulle vastas син аязм пуктйсько, мар со тыныд вераз
püüan ette kujutada, kuidas kõik oli син аязм пуктыны тыршисько, кызы
ваньмыз вал
kujuta ette, ta jättis tulemata! малпа али, со өз лыкты!

ettekujutus <+kujutus kujutuse kujutus[t kujutus[se, kujutus[te kujutus/i s>
азьпалзэ веран, азьпала веран, азьпалзэ адзон, азьпала адзон
õige ettekujutus шонер азьпалзэ веран
selge ettekujutus валамон азьпалзэ веран
ähmane ettekujutus валантэм азьпалзэ веран
täielikku ettekujutust saama зэмос азьпалзэ веран басьтыны
{*millest*} ettekujutust andma (малэсь) азьпалзэ вераны
endale ettekujutust looma аслыд азьпалзэ малпаны
ettekujutust looma азьпалзэ веран малпаны

ettekääne <+kääne k'äände kääne[t -, kääne[te k'äände[id s> муг, луыса, шуыса
viisakas ettekääne умой муг
ettekäänet leidma муг шедьтыны
ettekäändeks olema муг луыны
{*mis*} ettekäändel мар луыса я. мар шуыса

ettenägelik <+nägel'ik nägeliku nägel'ikku nägel'ikku,
nägelik/e_&_nägel'ikku[de nägel'ikk/e_&_nägel'ikku[sid *adj*> ваньзэ луонозэ
чакласа лэсьтйсь, ваньзэ луонозэ тодыны быгатйсь, чакласькись,
ettenägelik inimene ваньзэ луонозэ чакласа лэсьтйсь адями
ettenägelik poliitika ваньзэ луонозэ тодыны быгатйсь политика

ettepanek <+panek paneku paneku[t -, paneku[te paneku[id s> чектон
asjalik ettepanek деловой чектон
ahvatlev ettepanek гочатйсь чектон
vastuvõetav ettepanek ярамон чектон
desarmeerimisettepanek пычал тйрлыклясь куштйськон чектон
ratsionaliseerimisettepanek рационализация чектон
ettepanek osa võtta {*millest*} (кытчы) пыриськыны чектон
ettepanekut tegema чектыны я. чектон лэсьтыны
ettepanekut toetama чектонлы юрттэт сётыны
ettepanekut heaks kiitma чектонэз ушьяны
ettepanekut tagasi lükkama чектонэз палэнтныны
ettepanekuga nõus v päri olema чектонэн соглаш луыны
{*kelle*} ettepanekul (кинлэн) чектэмезья
ettepanekust loobuma чектонлэсь отказать кариськыны

ettepoole <+p'oole *adv*> азьлань, азьпала
ettepoole vaatama азьлань учкыны

ettepoole kummarduma **азьлань мыкырскыны**
samm ettepoole **азьпала вамыш**
ostsin kaks piletit ettepoole **азьпала кык билет басьтй**

ettetellija <+t'ellija t'ellija t'ellija[t -, t'ellija[te t'ellija[id s> **гожтйськись,**
подписчик; (*ajakirjanduse, raamatute*) **гожтйськись, подписчик**
ajakirja alalised ettetellijad **журналэн вошъяськисьтэм гожтйськисьёсыз**

ettevaatlik <+v'aatl'ik v'aatliku v'aatl'ikku v'aatl'ikku, v'aatlik/e_&_v'aatl'ikku[de
v'aatl'ikk/e_&_v'aatl'ikku[sid *adj*> **чакласькись, эскериськись**
ettevaatlik inimene **чакласькись адыми**
ettevaatlik jalakäija **чакласькись пыдын ветлйсь**
ettevaatlik loom **чакласькись пйшур**
ettevaatlik märkus **чакласькыса куаретэм**
ettevaatlikud sammud **чакласькись вамышъёс**
ettevaatlik puudutus **чакласькыса йётэм (я. йотскем)**
ettevaatlikuks muutuma **чакласькись луыны**
ole tulega ettevaatlik **тылын чакласькись луэ**
sõnades v sõnadega ettevaatlik **кыльёсын чакласькись**

ettevaatlikult <+v'aatlikult *adv*> **чакласькыса**
ettevaatlikult astuma **чакласькыса вамыштыны**
ettevaatlikult toimima **чакласькыса ужаны**
ettevaatlikult käituma **астэ чакласькыса возыны**

ettevaatus <+v'aatus v'aatuse v'aatus[t v'aatus[se, v'aatus[te
v'aatus/i_&_v'aatuse[id s> **чакласькон, эскериськон**
äärmine ettevaatus **ятырзэ чакласькон**
asjatu ettevaatus **мугтэк чакласькон**
ettevaatusele manitsema **чаклыськыны курыны**
ettevaatust, kuri koer! **чаклаське, лек пуны!**

ette valmistama

1. (*mingi ülesande täitmiseks hädavajalikke eeltöid sooritama*) **дасяны**
maad külviks ette valmistama **музьемез кизёнлы дасяны**
ülestõusu on juba pikemat aega ette valmistatud **пумит жутскон кема дыр**
чоже дасямын ини
2. (*välja õpetama, koolitama*) **дасяны**
ülikool valmistab ette kaadrit paljudele erialadele **университет уно өнеръёся**
кадръёсты дася
3. (*sisemiselt ette häälestama*) **дасяны**
haige peab ka kõige halvemaks olema ette valmistatud **висись тужгес**
уродэзлы но дасямын луыны кулэ
valmista end sõiduks ette **сюреслы дасяськы**

ettevalmistus <+valmistus valmistuse valmistus[t valmistus[se, valmistus[te
valmistus/i s> **дасяськон, дасян;** (*ettevalmistustööd*) **дасяськон, дасян**
küllaldane ettevalmistus {*milleks*} (**малы**) **тырмыт дасяськон**
sõjaline ettevalmistus **ож дасяськон**
eriettevalmistus **нимысьтыз дасяськон**
kutseettevalmistus **өтен дасян**
lenduriettevalmistus **пилот дасян**

üldettevalmistus **огъя дасяськон**
sportlase kehaline ettevalmistus **чошатскисьлэн мугор дасямеэ**
seemnete külviks ettevalmistus **кидысээ кизёнлы дасян**
ettevalmistused külaliste vastuvõtuks **куноосты пумитан дасяськоньёс**
ettevalmistused ärasõiduks **кошкыны дасяськоньёс**

ettevõte <+võte v'õtte võte[t -, võte[te v'õtte[id s>

1. (*üritus*) **ужрад**; (*toiming*) **уж**
kiiduväärt ettevõte **ушъямон ужрад**
lootusetu ettevõte **бырон калэ вуэм ужрад**
riskantne ettevõte **шурдыт ужрад**
ettevõtet toetama **ужрадлы юрттэт сётыны**
ettevõte õnnestus **ужрад пөрмиз**

2. MAJ (*käitis*) **предприятие**, **ужбергатов**
isemajandav ettevõte **хозрасчётной предприятие**
abiettevõte **юрттись предприятие**
eraettevõte **нимаз (я. частной) предприятие**
kaubandusettevõte **вуз карись предприятие**
põllumajandusettevõte **сельскохозяйственной предприятие**
riigiettevõte **кун предприятие**
suurettevõte **бадзым предприятие**
teenindustriettevõte **сервис сётонья предприятие**
toitlustusettevõte **сюдон предприятие**
tööstusettevõte **промышленной предприятие**
väikeettevõte **пичи предприятие**

ettevõtja <+v'õtja v'õtja v'õtja[t -, v'õtja[te v'õtja[id s> **ужбергатысь**

eraettevõtja **нимаз (я. частной) ужбергатысь**
suurettevõtja **бадзым ужбергатысь**
väikeettevõtja **пичи ужбергатысь**

ettevõtlik <+v'õtlik v'õtliku v'õtlikku v'õtlikku, v'õtlik/e_&_v'õtlikku[de

v'õtlikku/e_&_v'õtlikku[sid *adj*> **чуп(ы)рес, сэзь**
ettevõtlik inimene **чуп(ы)рес аядми**
ettevõtlik olema **чуп(ы)рес луыны**

ettevõtlikkus <+v'õtlikkus v'õtlikkuse v'õtlikkus[t v'õtlikkus[se, v'õtlikkus[te

v'õtlikkus/i_&_v'õtlikkuse[id s> **чупырес луон, сэзь луон**

ettevõtlus <+v'õtlus v'õtlose v'õtlus[t v'õtlus[se, v'õtlus[te

v'õtlus/i_&_v'õtlose[id s> MAJ (*majandustegevuse vorm*)

предпринимательство, **ужбергатов**
eraettevõtlus **нимаз (я. частной) ужбергатов**
suurettevõtlus **бадзым ужбергатов**
väikeettevõtlus **пичи ужбергатов**
ühisettevõtlus **огъя ужбергатов**

etteütlus <+ütlus 'ütlose 'ütlus[t 'ütlus[se, 'ütlus[te 'ütlus/i_&_'ütlose[id s>

юрттыса верам
harjutav etteütlus **дышетыса юрттыса верам**
loovetteütlus **творческой юрттыса верам**
etteütlust tegema **юрттыса вераны**

ettur <'ettur 'etturi 'etturi[t -, 'etturi[te 'etture[id s> (*nõrgim malend*) **пешка**,
пешки
kaksikettur **ладья**
kuningaettur **король я. эксэй**
lipuettur **ферзь**
vabaettur **слон**
etturiga käima **пешкаен ветлыны**
etturit tagasi võitma v saama **пешкаез берлань басьтыны**
etturit kahima **пешкаез сиыны**
etturit kaotama **пешкаез ыштыны**

etüüd <et'üüd etüüdi et'üüdi et'üüdi, et'üüdi[de et'üüdi[sid_&_et'üüd/e s> KIRJ
(*lühiiuurimus*); MUUS, TEATER (*harjutuspala*); KUNST (*teose esialgne visand*);
SPORT (*lõppmängu ülesanne males ja kabes*) **этюд**
kirjanduslik etüüd **литературной этюд**
ajaloolised etüüdid **исторической этюд**
kabeetüüd **шашки этюд**
maleetüüd **шахмат этюд**
Chopini etüüdid **Шопенлэн этюдэз**
etüüdi maalima **этюд суреданы**

euro <euro euro euro[t -, euro[de euro[sid s> **евро**

eurooplane <eur'ooplane eur'ooplase eur'ooplas[t eur'ooplas[se, eur'ooplas[te
eur'ooplas/i_&_eur'ooplase[id s> **европа адями, Европаын ульсь**

evakueerima <evaku'eeri[ma evaku'eeri[da evakueeri[b evakueeri[tud v>
(*hädahupiiirkonnast ära viima*) **эвакуировать карыны, жог поттыны**
haavatuid evakueerima **сöсырөсты эвакуировать карыны**
tehast evakueerima **заваодысь эвакуировать карыны**
tagalasse evakueerima **ожмаськонтэм интые эвакуировать карыны**

evangeelium <evang'eelium evang'eeliumi evang'eeliumi evang'eeliumi,
evang'eeliumi[de evang'eelium/e s>; <evang'eelium evang'eeliumi
evang'eeliumi[t -, evang'eeliumi[te evang'eeliume[id s> RELIG **евангели**
kanooniline evangeelium **канонической евангели**
apokrüüfiline evangeelium **апокрифической евангели**
Johannese evangeelium **Иоаннлэсь евангели**
Matteuse evangeelium **Матвейлэсь евангели**
Luuka evangeelium **Лукалэсь евангели**
Markuse evangeelium **Марклэсь евангели**
evangeeliumi lugema **евангели лыдзыны**

evolutsioon <evolutsi'oon evolutsiooni evolutsi'ooni evolutsi'ooni,
evolutsi'ooni[de evolutsi'ooni[sid_&_evolutsi'oon/e s> (*arenemine*,
muutumine) **эволюци**
inimese evolutsioon **адями эволюци**
orgaanilise looduse evolutsioon **органической инкуазьлэн эволюциез**
evolutsiooni ajalugu **эволюцилэн историез**

faas¹ <faas faasi f'aasi f'aasi, f'aasi[de f'aasi[sid_&_f'aas/e s> (*arenemisaste*,
esinemisjärg) **фаза**

algfaas EL кутскон фаза
arenemisfaas азинскон фаза
kurrutusfaas GEOL фаза
tõusufaas GEOGR жутскон фаза
vedelfaas FÜÜS кизер фаза
pendli võnkefaas маятниклэн зечыран фазаез
Kuu faas ASTR Толэзь фаза

faas² <f'aas faasi f'aasi f'aasi, f'aasi[de f'aasi[sid_&_f'aas/e s> TEHN (*kitsas pinnariba töödeldud esemel*) фаза

faasan <f'aasan f'aasani f'aasani[t -, f'aasani[te f'aasane[id s> фазан
jahifaasan ZOOLOG (Phasianus colchicus) огшоры фазан
hiina kuldfaasan ZOOLOG (Chrysolophus pictus) китай зарни фазан

fail <f'ail faili f'aili f'aili, f'aili[de f'aili[sid_&_f'ail/e s> INFO (*korrastatud andmekogum*) файл

fajanss <faj'anss fajansi faj'anssi faj'anssi, faj'anssi[de faj'anssi[sid_&_faj'anss/e s> (*poolportselan*) фаянс

faks <f'aks faksi f'aksi f'aksi, f'aksi[de f'aksi[sid_&_f'aks/e s> факс

faksima <f'aksi[ma f'aksi[da faksi[b faksi[tud v> факс лэзыны

fakt <f'akt fakti f'akti f'akti, f'akti[de f'akti[sid_&_f'akt/e s> (*tõsiasi, tõik*) факт
usaldusväärne fakt оскымон факт
veenvad faktid оскытйсь фактёс
kõnekad faktid трос верась фактёс
vaieldamatu fakt спорьяськонтэм факт
fakte esitama фактёс сётыны
fakte moonutama фактёсты шонертэм карыны
on selgunud uusi fakte выль фактёс усьтйськызы
see on fakt, et oleme kaotanud ми келям(ы), со факт

faktor <f'aktor f'aktori f'aktori[t -, f'aktori[te f'aktore[id s> (*tegur*) фактор,
ужпум
otsustav faktor вормись фактор
sotsiaalsed faktorid мер факторьёс

fakultatiivne <fakultat'iivne fakultat'iivse fakultat'iivse[t -, fakultat'iivse[te fakultat'iivse[id adj> (*valikuvaba, vabatahtlik*) факультативной
fakultatiivne loengukursus факультативной лекци курс
fakultatiivne õppeaine факультативной предмет

familaarne <famili'aarne famili'aarse famili'aarse[t -, famili'aarse[te famili'aarse[id adj> фамильярной, кер потйсьтэм
familaarne kohtlemine фамильярной вырем
familaarne toon фамильярной тон

fantaasia <fant'aasia fant'aasia fant'aasia[t -, fant'aasia[te fant'aasia[id s>
1. (*kujutusvõime*) визьпөрьет, фантазия

ohjeldamatu fantaasia **вормонтэм визьпөръет**
rikas fantaasia **узыр фантазия**
loov fantaasia **кылдытон я. творческой фантазия**
elava fantaasia vili **улэп визьпөръетлэн емышез**

2. (väljamõeldis, kujutus) малпам

see pole fantaasia, vaid tõelisus **со малпам өвөл, со зэм**

3. MUUS (vabas vormis helitöö) фантазия

fantaasia rahvaviiside teemadel **калык гур темаосъя фантазия**

fantaasia klaverile ja orkestrile **фортепьяно но оркестр фантазия**

Liitsõnad

fantaasia+

fantaasiaküllane **визьпөръето**

fantaasialend **PILTL визьпөръет лобан**

fantaasiamaailm **визьпөръет дунне**

fantaseerima <fantas'eeri[ma fantas'eeri[da fantaseeri[b fantaseeri[tud v>

фантазировать карыны, малпаны; (unistama) фантазировать карыны, малпаны; (palju) фантазировать крыны

fantaseeriti ja ehitati õhulosse **фантазировать каризы но омырлэсь замосьёс пуктйзы**

fantaseerib põnevaid lugusid **туж тунсыко мадёсьёс (я. веросьёс) малпа**

fantaseerisid kõiksugu asju kokku **ваньзэ чош карыса фантазировать каризы**

fantastika <fant`astika fant`astika fant`astika[t -, fant`astika[te fant`astika[id s>

(*midagi fantastilist, ulme, ulmeteos*) **фантастика, малпам**

teaduslik fantastika **научной фантастика**

fantastika piiril v piirimail **фантастикалы матын**

endine fantastika saab reaalsuseks **азьло фантастика зэм луэ**

fantastiline <fant`astiline fant`astilise fant`astilis[t fant`astilis[se, fant`astilis[te

fant`astilis/i *adj*> (*fantaasial põhinev, kummaline*) **фантастической;**

(*uskumatu, enneolematu*) **фантастической, малпам**

fantastiline jutustus **фантастической мадем (я. верам)**

fantastiline olend **фантастической маке**

fantastiline projekt **фантастической чектос**

fantastiline kiirus **фантастической скорость**

fantastiline rahasumma **фантастической коньдон (я. уксьё) сумма**

fantastiline, kuidas ta tantsib **паймымон кызьы со эктэ**

farmaatsia <farm'aatsia farm'aatsia farm'aatsia[t -, farm'aatsia[te farm'aatsia[id

s> (*ravimiteadus*) **фармация, → эмьюмтодос**

Liitsõnad

farmaatsia+

farmaatsiainstituut **эмьюмтодос институт**

farmaatsiatehas **эмьюм завод**

farmatseut <farmats'eut farmatseudi farmats'euti farmats'euti, farmats'euti[de

farmats'euti[sid_&_farmats'eut/e s> (*rohuteadlane*) **фармацевт, эмьюм**

лэсьтйсь

farss <f'arss farsi f'arssi f'arssi, f'arssi[de f'arssi[sid_&_f'arss/e s> **KIRJ (jant)**

фарс

kerge farss **капчи фарс**
koosolekust sai tõeline farss **кенеш зэmoz фарслы пөрмиз**

fassaad <fass'aad fassaadi fass'aadi fass'aadi, fass'aadi[de fass'aadi[sid_&_fass'aad/e s> (*esikülg*) **фасад**
esifassaad **азь фасад**
külgfassaad **урдэс фасад**
peafassaad **валтйсь фасад**
tagafassaad **бер фасад**

fašism <faš'ism fašismi faš'ismi faš'ismi, faš'ismi[de faš'ismi[sid_&_faš'ism/e s>
POL (*marurahvuslik terroristlik diktatuur*) **фашизм**

fataalne <fat'aalne fat'aalse fat'aalse[t -, fat'aalse[te fat'aalse[id *adj*> (*saatuslik, paratamatu*) **фатальной**; (*fatalismile omane*) **фатальной**
fataalne ettemääratus **фатальной адзон**
fataalne kokkusattumus **фатальной кылдэм**

favoriit <favor'iit favoriidi favoriiti favoriiti, favoriiti[de favoriiti[sid_&_favor'iit/e s> (*lemmik, soosik, armualune*); SPORT (*suurimate võiduvõimalustega võistleja v võistkond*) **фаворит, яратоно**
kuninga favoriit **эксэйлэн фаворитэз (я. яратоноез)**
võistluste favoriit **нюръяськoнын фаворит**

feminism <femin'ism feminismi femin'ismi femin'ismi, femin'ismi[de femin'ismi[sid_&_femin'ism/e s> FÜSIOL (*mehe naiselikkus, naiselikuks muutumine, naisestumus*); POL (*naisliikumine*) **феминизм**

feminist <femin'ist feministi femin'isti femin'isti, femin'isti[de femin'isti[sid_&_femin'ist/e s> POL (*naisliikumisest osavõtja*) **феминист**

fenomen <fenomen fenomeni fenomeni fenomeni, fenomeni[de fenomen/e s>
(*haruldane nähtus, ebatavaliste võimetega inimene*); FILOS (*nähtumus*)
феномен
astronoomiline fenomen **астрономической феномен**
salapärane fenomen **валантэм луонтэм феномен**
seletamatu fenomen **валэктонтэм феномен**
ületamatu fenomen **верамтэ феномен**

fenomenaalne <fenomen'aalne fenomen'aalse fenomen'aalse[t -, fenomen'aalse[te fenomen'aalse[id *adj*> (*ebatavaline, harukordne*)
феноменальной
fenomenaalne jõud **феноменальной кужым**
fenomenaalne mälu **феноменальной йырсазь**
fenomenaalne töövõime **феноменальной ужаны быгатэм**
fenomenaalne hääl **феноменальной куара**

festival <festival festivali festivali festivali, festivali[de festival/e s> **фестиваль**
filmifestival **кинофестиваль**
muusikafestival **крэзьгур фестиваль**
teatristival **театр фестиваль**
rahvamuusika festival **калык крэзьгур фестиваль**

fiasko <fi`asko fi`asko fi`asko[t -, fi`asko[de fi`asko[sid s> (*nurjumine, luhtumine, luhtaminek*) **фиаско**
kurb fiasko **жож фиаско**
poliitiline fiasko **политической фиаско**
ettevõtet tabas täielik fiasko **предприятие фиаско луиз**

figureerima <figur'eeri[ma figur'eeri[da figureeri[b figureeri[tud v> (*tegelasena, tegurina esinema*) **фигурировать карыны, луыны**
meie nimestikes ta ei figureerinud **милям списокамы со өвөл**

figuur <fig'uur figuuri fig'uuri fig'uuri, fig'uuri[de fig'uuri[sid_&_fig'uur/e s>
(*kuju, kujund, kujutis*) **фигура, вылтус, мугор**
täidlane figuur **зөк мугор**
proportsionaalne figuur **пропорциональной вылтус**
elusuuruses figuur **зэмос быдзалаё фигура**
poliitiline figuur **политической фигура**
traagiline figuur **трагической фигура**
rütmilised figuurid MUUS **ритмичной фигураос**
inimfiguur **адями мугор**
kõnefiguur KIRJ **вераськон фигура**
liikumisfiguur **вырись фигура**
meloodiafiguur MUUS **гур фигура**
rütmifiguur MUUS **ритм фигура**
savifiguur KUNST **горд суй фигура**
stiilifiguur KIRJ **стиль фигура**
tantsufiguur **эктон фигура**
tango figuurid **танго фигураос**
süllogismi figuurid LOOG **силлогизм фигураос**
figuuri vormitus **вылтустэм фигура**
{*kelle*} figuurile sobimatu v mitesobiv (*кинлэн*) **мугорызлы тупасьтэм**

fikseerima <fiks'eeri[ma fiks'eeri[da fikseeri[b fikseeri[tud v> (*teatavasse asendisse v olekusse kinnitama, fiksatiiviga katma*) **фиксировать карыны, юнматыны, огазеяны, дэмзатыны; (kindlaks määrama, üles v ära märkima)**
фиксировать карыны, пусыны, юнматыны
haiget jalga fikseerima **висись пыдэз юнматыны**
joonist fikseerima **суредэз пусыны**
pilk oli fikseeritud ekraanile **учкем экран шоры фиксировать каремын вал**
sündernusi fikseerima **ужрадъёсты пусыны**
reeglid fikseerima **правилоосты юнматыны**
fikseeriv seadis **фиксировать карись прибор**
fikseeriv side **юнматйсь бинет (я. бинт)**
dokumendis fikseeritud otsus **документын пусьем решение**
mälus fikseeritud muljed **йыре кылем адземъес**

filantroop <filantr'oop filantroobi filantr'oopi filantr'oopi, filantr'oopi[de filantr'oopi[sid_&_filantr'oop/e s> **филантроп**

filateelia <filat'eelia filat'eelia filat'eelia[t -, filat'eelia[te filat'eelia[id s>
(*postmarkide jm postimaksevahendite kogumine*) **филателия**

filee¹ <fil'ee fil'ee fil'ee[d -, fil'ee[de fil'ee[sid_&_fil'e[id s> КОК (*pehme liha, sellest valmistatud toit*) филе, сйль вандэм
külmutatud filee кынтэм филе
kalafilee чорыг филе
linnufilee тылобурдо филе
tursafilee треска филе
Liitsõnad
filee+
fileelõik КОК филе вандэс

filee² <fil'ee fil'ee fil'ee[d -, fil'ee[de fil'ee[sid_&_fil'e[id s> ТЕКСТ (*võrkpits*)
филе, чильпаськон амал
Liitsõnad
filee+
fileekardin филе амалэн чильпам возьет
fileenõel филе амалэн чильпаськон вень
fileepits филе амалэн чильпам чильтэр

filiaal <fili'aal filiaali fili'aali fili'aali, fili'aali[de fili'aali[sid_&_fili'aal/e s>
(*haruosakond, haruasutus*) филиал
muuseumi filiaal музейлэн филиалэз

film <film filmi filmi filmi, filmi[de filmi[sid_&_film/e s>

1. (*lina- v ekraaniteos*) фильм, кино
täispikk film полнометражной фильм
animafilm мультфильм
ballettfilm балет фильм
dokument[aal]film документальной фильм
helifilm куараен фильм
joonisfilm суредам фильм
kassafilm кассовой фильм
kitsasfilm сюбег фильм
komöödiafilm комедия
kroonikafilm хроника
laiekraanifilm экран пасьтана (я. шорокоэкранный) фильм
löökfilm боевик
lühifilm вакчи фильм
multifilm мультфильм
mängufilm художественной фильм
nukufilm мунёосын фильм
näidendfilm кинопьеса
panoraamfilm кинопанорама
portreefilm кинопортрет
reportaažfilm кинорепортаж
ringvaatefilm кинообзор
sarifilm серийной фильм
seiklusfilm кинопутешествие
siluettfilm киносилуэт
stereofilm стереофильм
television telefilm телефильм
tummfilm куаратэм фильм
tõsielufilm зэм фильм

ulmefilm фантастика фильм
värvifilm буёло фильм
õppefilm дышетон фильм
õudusfilm көшкемыт фильм
filmi ekraanile laskma фильмес экранэ лэзыны
uut filmi näitama выль фильм возьматыны
filmi tegema фильм лэсьтыны
filmi vaatama филь учкыны я. кино учкыны
filmis mängima фильмын шудыны
kinodes jookseb uus film кинотеатрѣсын выль фильм мынэ
vändati kaks filmi loomadest пöйшурѣс сярысь кык фильм бергатйзы

2. (filmilint) лента

süttimatu film жуасьтэм лента
fotofilm фотолента
kinofilm кинолента
kitsasfilm сюбег фильм
negatiivfilm лента негатив
positiivfilm позитивной лента
värvifilm, värvusfilm буёло лента
filmi ilmutama лентаз поттыны
filmi kinnitama лента тупатыны

Liitsõnad

filmi+

filmikunst киноискусство

filmima <filmi[ma f'ilmi[da filmi[b filmi[tud v> снимать карыны, туспуктыны
uue kinokaameraга filmima выль кинокамераен снимать карыны
üht stseeni filmima выль сценаез снимать карыны
seda mängufilmi filmiti mägedes та художественной фильмес гурезьёсын
снимать каризы

filoloog <filol'oog filoloogi filol'oogi filol'oogi, filol'oogi[de
filol'oogi[sid_&_filol'oog/e s> филолог

filoloogia <filol'oogia filol'oogia filol'oogia[t -, filol'oogia[te filol'oogia[id s>
(keele-, kirjandus- ja rahvaluuleteadus) кылосбур, филология

klassikaline filoloogia классика филология

romaani filoloogia роман филология

slaavi filoloogia славян кылосбур

võrdlev filoloogia чөшатон кылосбур

Liitsõnad

filoloogia+

filoloogiadoktor кылосбурья доктор

filoloogiateaduskond кылосбур ёз

filosoof <filos'oof filosoofi filos'oofi filos'oofi, filos'oofi[de
filos'oofi[sid_&_filos'oof/e s> философ

vanaaja filosoof вашкала философ

suur filosoof бадзым философ

filosoofia <filos'oofia filos'oofia filos'oofia[t -, filos'oofia[te filos'oofia[id s>
(mõtteteadus) философия

idealistik filosoofia **идеалистической философия**
monistik filosoofia **монистической философия**
antiikfilosoofia **антик философия**
õigusfilosoofia **кат философия**
filosoofia põhiküsimus **философилэн валтйсь юанэз**
filosoofia kategooriad **философилэн категориосыз**

finaal <fin'aal finaali fin'aali fin'aali, fin'aali[de fin'aali[sid_&_fin'aal/e s> (*lõpp, lõpetus, lõppvoor*) **финал**
poolfinaal SPORT **жыны финал**
veerandfinaal SPORT **куиньмос финал**
ooperi finaal **опералэн финалэз**
sümfoonia finaal **симфонилэн финалэз**
finaali pääsema SPORT **финалозь вуыны**
finaalis kohtuma SPORT **финалын пумиськызы**

finantsid *pl* <fin'ants finantsi fin'antsi fin'antsi, fin'antsi[de fin'antsi[sid_&_fin'ants/e s> МАЖ (*rahalised suhted ja vahendid*) **финансьёс, коньдон**
riigi finantsid **кун финансьёс**
mu finantsid on kehvad КӐНЕК **коньдонэ ожит**

finiš <finiš finiši finiši[t -, finiši[te finiše[id s> SPORT (*lõpppunkt, distantisi otsustav osa*) **финиш**
fotofiniš **фотофиниш**
jooksu finiš **бызьылонлэн финишез**
finišisse jõudma **финише вуыны**
pankrot on niisuguse elu loomulik finiš **банкрот луон со сыче улонлэн валамон финишез**
asi hakkab finišisse jõudma **ужпум финише матэктыны кутскиз**

firma <firma firma firma[t -, firma[de firma[sid s> **фирма**
konkureeriv v võistlev firma **чашатскись фирма**
eksportfirma **кунгож съоры вузась (экспорт) фирма**
importfirma **кунгож съорысь вайыса вузась (импорт) фирма**
kaubandusfirma **вуз карись (я. торговой) фирма**
turismifirma **туристической фирма**
vahendusfirma **кусып возись фирма**
väliskaubandusfirma **кунгож съоры вузась фирма**
üksikisiku firma **индивидуальной фирма**
firma omanik **фирмалэн кузеез**
firma asukoht **фирмалэн интыяськемез**
Liitsõnad
firma+
firmamärk **фирма пус**

flaamlane <fl'aamlane fl'aamlase fl'aamlas[t fl'aamlas[se, fl'aamlas[te fl'aamlas/i_&_fl'aamlase[id s> **фламан**

flegmaatik <flegmaatik flegmaatiku flegmaatiku[t -, flegmaatiku[te flegmaatiku[id s> (*pikaldane, rahulik, tuim inimene*) **флегматик, мылкыдтэм**

flegmaatile <flegmaatile flegmaatilise flegmaatilis[t flegmaatilis[se, flegmaatilis[te flegmaatilis/i *adj*]> флегматичной, мылкыдтэм
flegmaatile iseloom флегматичной сям
flegmaatile inimene флегматичной адями
flegmaatile temperament флегматичной темперамент
flegmaatile rahu флегматичной каньыл луон

floora <floora floora floora[t -, floora[de floora[sid s> ВОР (*taimestik*) флора
kontinentaalne floora континентальной флора
mandrifloora, mandriline floora континентальной флора
merefloora зарезь флора
niidufloora возь флора

flööt <fl'ööt flöödi fl'ööti fl'ööti, fl'ööti[de fl'ööti[sid_&_fl'ööt/e s> МУУС
(*puupuhkpill*) флейта

folkloor <folkl'oor folkloori folkl'oori folkl'oori, folkl'oori[de folkl'oori[sid_&_folkl'oor/e s> (*rahvaluule*) фольклор
eesti folkloor эстон фольклор
lastefolkloor нылпи фольклор

fond <fond fondi f'ondi f'ondi, f'ondi[de f'ondi[sid_&_fond/e s> (*põhivara, rahalised v ainelised vahendid, iseseisev dokumentide korraldatud kogu*) фонд
jagamatu fond МАЈ люконтэм фонд
akumulatsioonifond МАЈ люкан (я. аккумуляционной) фонд
amortisatsioonifond МАЈ уже кутйськись (я. амортизационной) фонд
arhiivifond архивьёсын фонд
elamufond улон (я. жилищной) фонд
erifond нимаз фонд
kasutusfond BIBL сётъяськись фонд
kullafond МАЈ зарни фонд
käibefond МАЈ бергатон (я. оборотной) фонд
maafond музьем фонд
metsafond нюлэс (я. тэль, сик) фонд
metsaraiefond нюлэс (я. тэль, сик) коран фонд
palgafond МАЈ уждун фонд
põhifond валтйсь фонд
raiefond METS коран фонд
seemnefond кидыс фонд
tarbimisfond МАЈ тырон (я. расходной) фонд
teatmefond BIBL валэктон (я. справочной) фонд
tööajafond МАЈ уж нуон (я. делопроизводства) фонд
vahetusfond МАЈ, BIBL воштйськон (я. обменной) фонд
varufond МАЈ, BIBL азьпаллы дасям (я. запасной) фонд
muuseumi fondid музейлэн фондэз

fookus <fookus f'ookuse f'ookus[t f'ookus[se, f'ookus[te f'ookus/i_&_f'ookuse[id s> FÜÜS, МАТ (*keskpunkt, koondumispunkt, tulipunkt*); FOT (*koht fotoaparaadil, kus pilt tuleb terav v ese on selgesti näha*) фокус
tõeline fookus FÜÜS зэм фокус
eesmine fookus FÜÜS нырысетй фокус
ellipsi fookus МАТ эллиплэн фокусэз

hüperbooli fookus МАТ гиперболаалэн фокусэз
fookus[es]se seadma фокусэ пуктыны
fookusest ära libisema фокусысь потыны
fookuses olema фокусын луыны
tähelepanu fookuses olema сак фокусын луыны

foolium <f'oolium f'ooliumi f'ooliumi f'ooliumi, f'ooliumi[de f'oolium/e s>;
<f'oolium f'ooliumi f'ooliumi[t -, f'ooliumi[te f'ooliume[id s> (*õhuke
lehtmetall*); TRÜK (*lehtvärv*) фольга
alumiiniumfoolium алюминийлэсь лэсьтэм фольга
rullfoolium TRÜK биням фольга
värvifoolium TRÜK буёло фольга

foon¹ <f'oon fooni f'ooni f'ooni, f'ooni[de f'ooni[sid_&_foon/e s> (*taust,
tagarõhi*) фон
hele foon югыт фон
kirev foon чибор (я. кучо) фон
looduslik radioaktiivne foon инкуазь (я. натуральной) радиоактивной фон
pildi foon туспуктэмлэн фонэз
sündmuste ajalooline foon югдурьёслэн исторической фонзы
{*mille*} foonil (малэн) фон вылаз

foon² <f'oon fooni f'ooni f'ooni, f'ooni[de f'ooni[sid_&_foon/e s> FÜÜS
(*helivaljuse ühik*) фон

forell <for'ell forelli for'elli for'elli, for'elli[de for'elli[sid_&_for'ell/e s> (*kala*)
форель
jõeforell ZOO (Salmo trutta morpha fario) огшоры форель
vikerforell ZOO (Salmo irideus) ворпо форель

formaalne <form'aalne form'aalse form'aalse[t -, form'aalse[te form'aalse[id *adj*>
(*vormiline, vormist lähtuv*) формальной, вылтусья
formaalne demokraatia формальной демократия
formaalne grammatika KEEL формальной грамматика
formaalne ekspertiis JUR формальной экспертиза
formaalne nõue формальной курон
formaalne parameeter МАТ формальной параметр
formaalne tunnus формальной пус
formaalsed valimised формальной бырьён
formaalne viisakus формальной зчыт луон
formaalne üheõiguslikkus формальной равноправие
formaalne suhtumine формальной кусып возён

formaat <form'aat formaadi form'aati form'aati, form'aati[de
form'aati[sid_&_form'aat/e s> (*mõõtmel, kaust*) формат
kaksikformaat TRÜK кык полэс формат

formeerima <form'eeri[ma form'eeri[da formeerib formeerit v> (*kujundama,
moodustama*) формировать карыны, лэсьтыны, кылдытыны
pataljoni formeerima батальон кылдытыны

foto <foto foto foto[t -, foto[de foto[sid s> туспуктэм, фото, фотокарточка;
 (postkaardisuurune) туспуктэм, фото, фотокарточка
 koltunud fotod чужектэм туспуктэмьес
 must-valge foto тодьыё-сьодо туспуктэм
 kunstiline foto художественной туспуктэм
 värviline foto буёло туспуктэм
 suurendatud foto бадзыматэм туспуктэм
 aerofoto аэротуспуктэм
 ajalehefoto газет туспуктэм
 amatöörfoto тунсыкьяськисен лэсьтэм туспуктэм
 dokumentaalfoto документальной туспуктэм
 harrastusfoto тунсыкьяськыса лэсьтэм туспуктэм
 loodusefoto инкуазь туспуктэм
 panoraamfoto фотопанорама
 portreefoto адями туспуктэм я. фотопортрет
 värvusfoto буям туспуктэм
 asjaarmastaja võetud foto тунсыкьяськисен лэсьтэм туспуктэм
 näituse jaoks fotosid koguma адзытонлы туспуктэмьес люканы
 fotost ümbervõtet tegema туспуктэмлэсь копиязэ лэсьтыны
Liitsõnad
 foto+ (fotograafia-)
 fotoalbum фотоальбом
 fotokaamera фотокамера
 fotokunst фотоискусство

fotoaparaat <+apar'aat apar'aadi apar'aati apar'aati, apar'aati[de
 apar'aati[sid_&_apar'aat/e s> фотоаппарат

fotograaf <fotogr'aaf fotograafi fotogr'aafi fotogr'aafi, fotogr'aafi[de
 fotogr'aafi[sid_&_fotogr'aaf/e s> туспуктйсь, фотограф
 amatöörfotograaf, harrastusfotograaf тунсыкьяськись фотограф
 pressifotograaf прессаын ужась фотограф

fotograafia <fotogr'aafia fotogr'aafia fotogr'aafia[t -, fotogr'aafia[te
 fotogr'aafia[id s> туспуктэм, фотография
 aerofotograafia аэротуспуктэм
 amatöörfotograafia, harrastusfotograafia тунсыкьяськисен лэсьтэм
 туспуктэм
 värvusfotograafia буям туспуктэм

fotografeerima <fotograf'eeri[ma fotograf'eeri[da fotografeeri[b
 fotografeeri[tud v> туспуктыны, фотографировать карыны

fragment <fragm'ent fragmendi fragm'enti fragm'enti, fragm'enti[de
 fragm'enti[sid_&_fragm'ent/e s> (katkend, katke, osa) фрагмент, люкет; (kild)
 фрагмент, юдэс, шелеп
 fragment uuest romaanist выль романысь люкет
 maalist on säilinud ainult fragmendid суредлэн фрагментъёсыз гинэ
 утиськиллям
 leiti keraamika fragmente горд сюлэсь лэсьтэм юдэсьёсты шедьтйзы
 luu fragmendid лы юдэсьёс

frotee <frot'ee frot'ee frot'ee[d -, frot'ee[de frot'ee[sid_&_frot'e[id s> TEKST
(*aasaline riie*) **чүштырес, махровой**
froteest hommikumantel **чүштырес халат**

fuajee <fuaj'ee fuaj'ee fuaj'ee[d -, fuaj'ee[de fuaj'ee[sid_&_fuaj'e[id s>
(*jalutusruum*) **фойе**

funktioneerima <funktsion'eeri[ma funktsion'eeri[da funktsioneerib
funktsioneerib [tud v> (*töötama, talitlema*) **функционировать карыны, ужаны**
aparatuur funktsioneerib normaalselt **аппаратура умой ужа**
haige süda funktsioneerib normaalselt **висись сюзэм умой ужа**
nimisõnana funktsioneeriv sõna **макеним луыса кутйськись кыл**

funktsioon <funktsi'oon funktsiooni funktsi'ooni funktsi'ooni, funktsi'ooni[de
funktsi'ooni[sid_&_funktsi'oon/e s> (*ülesanne, tegevus, talitus*); MAT (*sõltuv
muutuja*) **функция**
ühiskondlik funktsioon **общественной функция**
esteetiline funktsioon **эстетической функция**
kasvatuslik funktsioon **бюджетон функция**
trigonomeetiline funktsioon MAT **тригонометрической функция**
mitmene funktsioon MAT **многозначной функция**
sekretoorne funktsioon BIOL **секреторной функция**
jaotusfunktsioon MAT **люкон функция**
liitfunktsioon MAT **ватсан функция**
pöördfunktsioon MAT **логарифм функция**
ruutfunktsioon MAT **квадрат функция**
keele suhtlusfunktsioon **кыллэн кусып возён функциез**
igal esemel on oma kindel funktsioon **котькуд арберилэн аслаз конкретной
функциез вань**

fänn <f'änn fänni f'änni f'änni, f'änni[de f'änni[sid_&_fänn/e s> KÕNEK
(*kuulsuste ihaleja*) **фанат, гажась**

följeton <följeton följetoni följetoni följetoni, följetoni[de följeton/e s> (*veste*)
фельетон

föön <f'öön fööni f'ööni f'ööni, f'ööni[de f'ööni[sid_&_f'öön/e s>
(*kuumaõhuaparaat*) **фен**

füsioloogia <füsiol'oogia füsiol'oogia füsiol'oogia[t -, füsiol'oogia[te
füsiol'oogia[id s> (*teadus organismi ja selle elundite talitlusest, organismi v
selle elundite talitus*) **физиологи**
võrdlev füsioloogia **чөшатон физиологи**
inimese füsioloogia **адями физиологи**
elueafüsioloogia **арлыд физиологи**
erifüsioloogia **нимаз физиологи**
hingamisfüsioloogia **шокан физиологи**
seedefüsioloogia **пищеваренилэн физиологиез**
taimefüsioloogia **будос физиологи**
vereringefüsioloogia **вир берган физиологи**
üldfüsioloogia **огъя физиологи**

füüsik <füüsik füüsiku füüsiku[t -, füüsiku[te füüsiku[id s> физик, физикая
тодосчи
astrofüüsik астрофизик
geofüüsik геофизик
tuumafüüsik атомной физикая тодосчи

füüsika <füüsika füüsika füüsika[t -, füüsika[te füüsika[id s> физика
klassikaline füüsika классической физика
teoreetiline füüsika теоретической физика
astrofüüsika астрофизика
eksperimentaalfüüsika экспериментальной физика
kosmosefüüsika космос физика
kvantfüüsika квантовой физика
merefüüsika зарезь физика
molekulaarfüüsika молекулярной физика
rakendusfüüsika практической физика
tuumafüüsika атомной физика
tahke keha füüsika чурьт арберилэн физикаез
koolis füüsikat õpetama школаын физика дышетыны
füüsikat õppima физика дышетыны

füüsiline <füüsiline füüsilise füüsilis[t füüsilis[se, füüsilis[te füüsilis/i adj>
(kehaline, looduslik) физической
füüsiline defekt v puue физической изьян
füüsiline geograafia физической география
füüsiline horisont ASTR физической инвис
füüsiline jõud физической кужым
füüsiline kaart физической карта
füüsiline koormus физической секьт
füüsiline töö физической уж
füüsiline valu физической вось луон
füüsiline kulumine MAJ физической я. ужаса посьтэм

gaas¹ <g'aas gaasi g'aasi g'aasi, g'aasi[de g'aasi[sid_&_g'aas/e s>

1. газ

looduslik gaas инкуазь газ
vulkaanilised gaasid вулкан газьёс
heitgaas ТЕНН выхлопной газ
maagaas музейем газ
majapidamisgaas хозяйственной газ
mürkgaas ядовитой газ
naerugaas КЕЕМ азотлэн закисез я. шулдыртись газ
paukgaas КЕЕМ гремучей газ
pisargaas синву поттись газ
puugaas ТЕНН пу газ
soogaas нюр газ
valgustusgaas югдытон газ
vedelgaas кизер газ
vingugaas КЕЕМ усыкмытись газ
gaasi süütama газ жуатыны
gaasi andma v lisama газ сётыны
gaasi maha võtma газэз пичиомытыны (я. калленгес карыны)

2. (pl) MED **газ**
kõhugaasid **кӧт газ**
lapsel on gaasid **пиналлэн газъёсыз вань**
gaasi+
gaasiarvesti **газ счётчик**
gaasiballoon **газ баллон**
gaasijuhe **газ гумыос (я. газопровод)**
gaasileek **газ тыл**

gaas² <g'aas gaasi g'aasi g'aasi, g'aasi[de g'aasi[sid_&_g'aas/e s] > TEKST
(riidesort) **газ**

gaasiküte <+küte k'ütte küte[t -, küte[te k'ütte[id s] >; **gaasküte** <+küte k'ütte
küte[t -, küte[te k'ütte[id s] > TEHN **газэн эстон**

gaasipliit <+pl'iit pliidi pl'iiti pl'iiti, pl'iiti[de pl'iiti[sid_&_pl'iit/e s] > **газ плита**

galantne <gal'antne gal'antse gal'antse[t -, gal'antse[te gal'antse[id adj] >
галантной
galantne kavaler **галантной ассэ возем**
galantne käitumine **галантной вырем**
galantne kummardus **галантной йыбыртэм**

galerii <galer'ii galer'ii galer'ii[d -, galer'ii[de galer'ii[sid s] > (*pikk käiguruum, sammaskäik, kunstimuuseum*); PILTL (*pikk rida, rodu*) **галерея**
lahtine galerii **усьтэм (я. липеттэм) галерея**
kinnine galerii **шобыртэм галерея**
maaligalerii, pildigalerii **суредьёсын галерея**
terve galerii kõrvaltegelasi **быдэс галерея второстепенной геройёс**

galopp <gal'opp galopi gal'oppi gal'oppi, gal'oppi[de gal'oppi[sid_&_gal'opp/e s] > (*kapak, neljasõit, seltskonnatants*) **лашкинтыса ворттон (тэтчан), галоп**
kiirgalopp SPORT **жог лашкинскыса ворттыны**
galoppi sõitma **лашкинскыса ворттыны**
ajaj hobuse galoppi **валзэ лашкинскыса ворттытйз**
galoppi tantsima **галоп эктыны**

garaaž <gar'aaž garaaži gar'aaži gar'aaži, gar'aaži[de gar'aaži[sid_&_gar'aaž/e s] >
гараж
maa-alune garaaž **музьем улэ лэсьтэм гараж**
kõetav garaaž **шунтйськись гараж**
autogaraaž **автогараж**
mootorrattagaraaž **мото гараж**
metallgaraaž **корт гараж**
ajasin auto garaaži **машинаез гараже пыртй**

garanteerima <garant'eeri[ma garant'eeri[da garanteeri[b garanteeri[tud v] >
(*tagama, kindlustama*) **гарантировать карыны; (garantiid andma)**
гарантировать карыны
puhkust garanteerima **шутэтскон гарантировать карыны**
õigusi garanteerima **правоос гарантировать карыны**
kõigile garanteeriti julgeolek **ваньмызлы гарантировать карем кышкытлэсь**

утиськон

garanteerin, et töö valmib tähtajaks **гарантировать карисько, уж дыраз лэсьтэмын луоз шуыса**
edu on garanteeritud **азинскон гарантировать каремын**

garantii <garant'ii garant'ii garant'ii[d -, garant'ii[de garant'ii[sid s]> **гаранти**

täielik garantii **зэм гаранти**

konstitutsioonilised garantiid **конституционной гарантиос**

garantiiga kell **гарантиен час**

garantiita **гарантитэк**

garantiid andma **гаранти сётыны**

garantiid nõudma **гаранти курыны**

Liitsõnad

garantii+

garantiiaeg **гаранти дыр**

geel <g'eel geeli g'eeli g'eeli, g'eeli[de g'eeli[sid_&_g'eel/e s]> **КЕЕМ (tarre, sültjas mass, želeetaoline kreem) гель**

geen <g'een geeni g'eeni g'eeni, g'eeni[de g'eeni[sid_&_g'een/e s]> **BIOL (pärilikkustegur) ген**

geniaalne <geni'aalne geni'aalse geni'aalse[t -, geni'aalse[te geni'aalse[id adj]>

гениальной

geniaalne helilooja **гуниальной композитор**

geniaalne mõte **гениальной малпан**

geniaalne lihtsus **гениальной огшоры луон**

geograafia <geogr'aafia geogr'aafia geogr'aafia[t -, geogr'aafia[te geogr'aafia[id s]> **географи**

füüsiline geograafia **физической географи**

keelegeograafia **кыл географи**

loomageograafia **пöйшур географи**

majandusgeograafia **экономика географи**

geoloogia <geol'oogia geol'oogia geol'oogia[t -, geol'oogia[te geol'oogia[id s]> **(maakooreõpetus) геологи**

ehitusgeoloogia **пуктйськон геологи**

hüdrogeoloogia **гидрогеологи**

meregeoloogia **зарезь геологи**

geomeetria <geom'eetria geom'eetria geom'eetria[t -, geom'eetria[te geom'eetria[id s]> **геометри**

analüütiline geomeetria **аналитической геометри**

kujutav geomeetria **суредан геометри**

eukleidiline v Eukleidese geomeetria **Евклид геометри**

gigantne <gig'antne gig'antse gig'antse[t -, gig'antse[te gig'antse[id adj]>

гигантской, туж бадзым

gigantsed mõdtmed **гигантской мертэтъёс**

gigantne kasv **гагантской будэм**

giid <g'iid giidi g'iidi g'iidi, g'iidi[de g'iidi[sid_&_g'iid/e s]>

1. (*ekskursioonijuht*) **гид**
2. ASTR (*juhtpikksilm*) **гид**

globaalne <glob'aalne glob'aalse glob'aalse[t -, glob'aalse[te glob'aalse[id *adj*]>

глобальной, дунне
globaalised probleemid **глобальной (я. дунне) проблемаос**
globaalne raadioside **глобальной (я. дунне) радио герд**

gloobus <gl'oobus gl'oobuse gl'oobus[t gl'oobus[se, gl'oobus[te gl'oobus/i_&_gl'oobuse[id s]> **глобус**

graafika <graafika graafika graafika[t -, graafika[te graafika[id s> KUNST (*joonistus- ja paljundustehnika, graafikateos*); KEEL (*kirjatähtede kuju*)

графика, суред
rakendusgraafika, tarbegräafika KUNST **уже кутйськись (я. прикладной) графика**
vabagraafika KUNST **воля графика**

graafiline <graafiline graafilise graafilis[t graafilis[se, graafilis[te graafilis/i *adj*]>

1. (*graafikasse puutuv, graafikale omane, kirja-*) **графической**
graafiline tehnika KUNST **графической техника**
graafiline ekspertiis JUR **графической экспертиза**
2. (*graafikuna esitatud*) **графической**
graafilised meetodid MAT **графической методъёс**
graafiline lahendamine MAT **графической решение**

gramm <gr'amm grammi gr'ammi gr'ammi, gr'ammi[de gr'ammi[sid_&_gr'amm/e s> **грамм**

üks gramm **одйг грамм**
neli grammi **ньыль грамм**
viis grammi **вить грамм**
temas pole grammigi kadedust **со одйг грамм но вожьяськись өвёл**

grammatika <gramm`atika gramm`atika gramm`atika[t -, gramm`atika[te gramm`atika[id s> KEEL **грамматика**

ajalooline grammatika **исторической грамматика**
kõrvutav grammatika **пумит пуктыса эскерись (я. сопоставительной) грамматика**
generatiivgrammatika **генеративной грамматика**
soome-ugri keelte võrdlev grammatika **финн-угор кыльёсты чошатон грамматика**

grammofon <grammofon grammofoni grammofoni grammofoni, grammofoni[de grammofon/e s> **граммофон, патефон**

kohvergrammofon **чемодан грамофон**
grammofoni üles keerama **граммофон бергатыны**
grammofoni saatel tantsima **граммофонъя эктыны**

granaat <gran'aat granaadi gran'aati gran'aati, gran'aati[de gran'aati[sid_&_gran'aat/e s> (*granaadipuu vili*) **гранат**

granaat² <gran'aat granaadi gran'aati gran'aati, gran'aati[de gran'aati[sid_&_gran'aat/e s> SÕJ, SPORT **граната**
käsigranaat SÕJ **ки граната**
tankitõrjegranaat SÕJ **танк пумит граната**
granaati viskama SPORT **граната лэззыны**
granaat lõhkes **граната пуштиз**

granaat³ <gran'aat granaadi gran'aati gran'aati, gran'aati[de gran'aati[sid_&_gran'aat/e s> GEOL (*poolväärismineaal*) **гранат**
tumepunane granaat **пеймыт-горд гранат**

grandioosne <grandi'oosne grand'i'oosse grand'i'oosse[t -, grand'i'oosse[te grand'i'oosse[id *adj*> **грандиозной, туж бадзым, паймымон бадзым**
grandioosne plaan **грандиозной план**

graniit <gran'iit graniidi gran'iiti gran'iiti, gran'iiti[de gran'iiti[sid_&_gran'iit/e s> GEOL (*tardkivim*) **гранит**

greip <gr'eip greibi gr'eipi gr'eipi, gr'eipi[de gr'eipi[sid_&_gr'eip/e s> (*puuvili*) **грейпфрут**

grillima <gr'illi[ma gr'illi[da grilli[b grilli[tud v> КОК (*röstima*) **тыл вылын пыжыны, гриль вылын пыжыны**

grimass <grim'ass grimassi grim'assi grim'assi, grim'assi[de grim'assi[sid_&_grim'ass/e s> **гимаса, ымныр кисыръям, ымныр кырыжъям, ымныр пуктылон**
põlglik grimass **адзёмпотостэм карыса ымныр кисыръям**
viril grimass **бөрдэм потыса ымныр кырыжъям**
grimasse tegema **ымнырез кисыръяны (я. кырыжъяны, пуктылыны)**

grimeerima <grim'eeri[ma grim'eeri[da grimeeri[b grimeeri[tud v> **гримировать карыны, грим тырыны, грим поныны; (end) гримировать карыны, грим тырыны, грим поныны**
talle grimeeriti kortsud näkku **солэсь кисыриё ымнырзэ гримировать каризы**
näitleja grimeeriti mustlannaks **актёрез чиганлы гримировать каризы**
ta grimeeris end mereröövliks **со ассэ пиратлы гримировать кариз**

grimm <gr'imm grimmi gr'immi gr'immi, gr'immi[de gr'immi[sid_&_gr'imm/e s> (*jumestus, jumestusvahend*) **грим**
õnnestunud grimm **пөрмем грим**
näolt grimmi maha võtma **ымнырысь гримез чушылыны**

gripp <gr'ipp gripi gr'ippi gr'ippi, gr'ippi[de gr'ippi[sid_&_gr'ipp/e s> MED **грипп, пы(л)эд, пуэд**
kerge gripp **капчи пы(л)эд**
raskekujuline gripp **секыт формаен пы(л)эд**
viirusgripp **вирус пы(л)эд**
grippi haigestuma **пы(л)эдэн висыны**
grippi nakatuma **пы(л)эд кутскыны, пы(л)эд паласькыны**
gripist paranema **пы(л)эдлэсь бурмыны**
ta oli gripis **солэн пы(л)эд вал**

sain talt gripi **мыным солэсь пы(л)эд кутскиз** (я. паласькиз)
olin kaks nädalat gripis **кык арня пы(л)эдэн виси**

grupp <gr'upp grupi gr'uppi gr'uppi, gr'uppi[de gr'uppi[sid_&_gr'upp/e s>
группа
etniline grupp **этнической группа**
sotsiaalne grupp **мер группа**
invalidsusgrupp **инвалид группа**
luuregrupp **разведка группа**
operatiivgrupp **оперативной группа**
päästegrupp **утись (я. мозмытйсь) группа**
töögrupp **ужан группа**
vanusegrupp **арлыд группа**
veregrupp FÜSIOL **вир группа**
väegrupp SÕJ **войсковой группа**
skulptuuride grupp **скульптураосын группа**
esimese grupi invalid **нырысетй группаен инвалид**
gruppideks jagunema **группаослы люкиськыны**
gruppidena paiknema **группасоын интыяськыны**

guaššvärv <+v'ärv värvi v'ärvi v'ärvi, v'ärvi[de v'ärvi[sid_&_v'ärv/e s> KUNST
(läbipaistmatu vesivärv) **гуашь буёл**

guljašš <gulj'ašš guljaši gulj'ašši gulj'ašši, gulj'ašši[de gulj'ašši[sid_&_gulj'ašš/e s> КОК (*liharoog*) **гуляш**

gurmaan <gurm'aan gurmaani gurm'aani gurm'aani, gurm'aani[de gurm'aani[sid_&_gurm'aan/e s> (*hõrgutseja*) **гурман, умой сиськыны яратйсь**

gümnaasium <gümn'aasium gümn'aasiumi gümn'aasiumi gümn'aasiumi, gümn'aasiumi[de gümn'aasium/e s>; <gümn'aasium gümn'aasiumi gümn'aasiumi[t -, gümn'aasiumi[te gümn'aasiume[id s> **гимназия**
klassikaline gümnaasium **класической гимназия**
reaalgümnaasium **естественной гимназия**
poeglaste gümnaasium **писолы гимназия**
tütarlaste gümnaasium **ныльёслы гимназия**
Liitsõnad
gümnaasiumi+
gümnaasiumiõpilane **гимназиын дышеткись**

gümnasist <gümnas'ist gümnasisti gümnas'isti gümnas'isti, gümnas'isti[de gümnas'isti[sid_&_gümnas'ist/e s> (*gümnaasiumiõpilane*) **гимназист**

haab <h'aab haava h'aaba h'aaba, h'aaba[de h'aaba[sid_&_h'aab/u s>

1. (*puu*) **пипу**

[harilik] haab **Вот** (*Populus tremula*) **пипу**

istutasime haava **пипу мертймы**

2. (*puit*) **пипу**

tuletikke tehakse haavast **спичка пипулэсь лэсьтйське**

haak <h'aak haagi h'aaki h'aaki, h'aaki[de h'aaki[sid_&_h'aak/e s]>

1. (*uksel, riitusesemel*) курик, каптырна, кильымо бирды; (*uksel*) ӧс курик, ӧг

pani ukse haaki ӧсэз ӧгаз (я. ворсаз, пытсаз)

uks on haagis ӧс ӧгамын (я. ворсамын, пытсамын)

tegi haagist lahti ӧсэз усьтӓз

õmblen seelikule haagi ette юбкалы кильымо бирды вурисько

kõik haagid ja nõõbid on kinni вань кильымо бирдыос но бирдыос бирдыямын

2. SPORT (*poksis*); (*korvpallis*) :

korvpallur proovis haaki баскетболэн шудӓсь крюк кырыны оскалтӓз

3. PILTL (*ringimine*, *ring*, *kõrvalepõige*) крюк

ta läks teist teed ja tegi suure haagi sisse со мукет сюрес кузя кошкиз но бадӓым крюк лэсьтӓз

jänes teeb haake лудкеч сурам пытыос кельтэ

4. PILTL, KÕNEK (*kaval tagamõte*, *konks*) ватэм малпан

tema jutus on mingi haak солэн мдемаз (я. верамаз) кыӧе ке но ватэм малпанэз вань

5. (*hobuseraual*) бирды

haakima <h'aaki[ma h'aaki[da haagi[b haagi[tud v> (*külge, järele*) думыны, дэмзатыны; (*kokku*) ӧганы, бирдыяны; (*juurde, lisaks*) дэмзатыны, думыны :

poisid haakisid kelgu reele järele пиос (я. пияшӧс) дӧды сьӧры салазки думизы (я. дэмзатӓзы)

vedur haagiti rongile ette поезд азе локомотив дэмзатӓзы

traktori järele oli haagitud kultivaator трактор берын культиватор думэмын (я. дэмзатэмын) вал

haaknõel <+n'õel nõela n'õela n'õela, nõel[te_&_n'õela[de n'õela[sid_&_n'õel/u s> йыровень, булавка

haakuma <h'aaku[ma h'aaku[da h'aaku[b h'aaku[tud v>

1. (*end külge haakima, klammerduma*) дэмзыны, дэмзаськыны, кутскыны takjad haakusid riietesse v riiete külge люгы дӓсь борды кутскиз (я. дэмзиськиз)

sõrmed haakusid kepi ümber чиньыос боды борды жабыртӓськизы (я. кырмиськизы)

õngekonks oli haakunud kivi taha визнан из сьӧры дэмзаськем (я. дэмзам)

2. PILTL (*seostuma, omavahel kokku sobima*) герзаськыны, тупаны

minu arvamus haakub tema tähelepanekutega мынам малпаськеме солэн чакласькись луэменыз герзаське (я. тупа)

sündmused haakuvad üksteisega ужрадӧс ог-огенызы герзасько

meie mõtted ei tahtnud haakuda милям малпанӧсмылэн герзаськемзы (я. тупамзы) ӧз поты

haamer <h'aamer h'aamri h'aamri[t -, h'aamri[te h'aamre[id s> (пичи) молот; (*väike*) (пичи) молот

raske haamer секыт молот

auruhaamer пар молот

kingsepahaamer пыдкучан лэсьтӓсьлэн молотэз

puusepahaamer плотниклэн молотэз

haamriga taguma v kõpsima **МОЛОТЭН ШУККЫ(ЛЫ)НЫ**
lõi haamriga naelu seinа **КОРТЧОГЕЗ МОЛОТЭН БОРДДОРЕ ШУККИЗ**
lõin haamriga näpu pihta **МОЛОТЭН ЧИНЬЫМЕ ШУККИ**
haamri vars läks katki **МОЛОТ НЫД ЧИГИЗ (Я. ТИЯСЬКИЗ)**

haarama <h'aara[ma haara[ta h'aara[b haara[tud v>

1. (*kätte v kinni võtma*) **КУТЫНЫ, БАСЬТЫНЫ; (klammerduma) ЖАБЫРТЫНЫ, КЫРМЫНЫ; (kahmata, kaasa võtma) БАСЬТЫНЫ, КУТЫНЫ; (ära napsama) ЖАБЫРТЫНЫ; (ümbert kinni) КОТЫР БАСЬТЫНЫ; (alt v äärest kinni võtma) БАСЬТЫНЫ**

koer haaras kondi **ПУНЫ ЛЫЭЗ ЖАБЫРТӢЗ**

ta haaras püssi **СО ПЫЧАЛ КУТӢЗ**

haarasin käest kinni **КИЫСЬ БАСЬТЫНЫ**

haige haaras käega rinnust kinni **ВИСИСЬ МОЛЯЭ КИЫНЫЗ ЖАБЫРТӢЗ**

ta haaras käterätiku ja läks ujuma **СО НЫРКЫШЕТСЭ БАСЬТӢЗ НО УЯНЫ КОШКИЗ**

haarasin vihma puhuks vihmavarju kaasa **ЗОРОНО УЧЫРЛЫ ЗОНТИК СЪОРАМ**

БАСЬТӢ

haarasime paremad kohad endale **ТУЖГЕС НО УМОЙ ИНТЫОСТЫ АСЬМЕЛЫ**

БАСЬТӢМ(Ы)

haaras võimu enda kätte **КУЖЫМЕЗ АС КИЯЗ БАСЬТӢЗ**

haaras raamatu käest ära **КНИГАЕЗ КИЫСЬ БАСЬТӢЗ**

haarasin tal käe alt kinni **СОЛЭН КИ УЛЫСЬТЫЗ БАСЬТӢ**

lained haarasid paadi **КОРАБЛЬЭС ПАРУСЬЁССЭС БАСЬТӢЗЫ**

haarasin jutuotsa enda kätte **МАДЁСЛЭСЬ (Я. ВЕРОСЛЭСЬ) ЙЫЛПУМЪЯНЗЭ АС КИЯМ**

БАСЬТӢ

2. (*oma valdusse v võimusesse võtma*) **БАСЬТЫНЫ**

leegid haarasid kogu maja **ТЫЛ БЫДЭС КОРКАЕЗ БАСЬТӢЗ**

streik haaras kogu maa **ЗАБАСТОВКА БЫДЭС КУНЭЗ БАСЬТӢЗ**

teda haaras hirm **СОЕ КЫШКАН БАСЬТӢЗ**

mind haarasid kahtlused **МОНЭ ОСКИСЬТЭМ МЫЛКЫДӢЭС БАСЬТӢЗЫ**

taati haaras viha **АТАЕЗ (Я. ДЯДЕЗ, ТЯТЯЕЗ, ПЕРЕСЕЗ) ЛЕК БАСЬТӢЗ**

kirest haaratud **ГОМАСЬ ЯРАТОНЭН БАСЬТЭМӢС**

3. (*kütkestama, kõitma*) **БАСЬТЫНЫ, ПАЙМЫНЫ**

töö haaras mind **УЖ БАСЬТӢЗ МОНЭ**

olime haaratud sügismetsa ilust **МИ СЙЗЫЛ НЮЛЭСЛЫ (Я. ТЭЛЫ, СИКЛЫ)**

ПАЙМЕМЫН ВАЛ

haarav muusika **ПАЙМЫТӢСЬ КРЕЗЬГУР**

haarav vaatepilt **ПАЙМЫТӢСЬ УЧКЕМ**

4. SÕJ (*vaenlase tiivast möödudes tagalasse tungima*) **БАСЬТЫНЫ**

haarang <haarang haarangu haarangu[t -, haarangu[te haarangu[id s> **БАСЬТОН,**

КУТОН, КЫРМОН, КУАШКАН, ОБЛАВА

õine haarang **УЙИН КЫРМОН (Я. КУТОН)**

haarang bandiitidele **БАНДИТЬЁСТЫ КЫРМОН (Я. КУТОН)**

haarangut korraldama v tegema **БАСЬТЫНЫ, КУТЫНЫ, КЫРМЫНЫ, ОБЛАВА**

ЛЭСЬТЫНЫ

haare¹ <haare h'aarde haare[t -, haare[te h'aarde[id s>

1. (*haaramine*) **КУТОН, БАСЬТОН, КЫРМОН; (ümber) КУТОН, БАСЬТОН**

raudne haare **КОРТ ВЫЛЛЕМ ЗОЛ КЫРМОН**

haare lõdveneb **КЫРМОН ЛЭЗЬКИЗ**

rebis end vastase haarest lahti **КЫРМОН УЛЫСЬ МОЗМЫТӢЗ АССЭ**

võttis tugeva haardega käest kinni зол китй кутйз (я. кырмиз) я. зол киез

кутйз (я. кырмиз)

2. sõj (*ümberpiiramismanööver*) кырмон, басытон

3. (*ulatus, laius*) шонскем

ehitustööde lai haare пуктиськон ужъёслэн паськыт шонскемзы

laia haardega kirjanik паськыт шонскемен гождьяськись

haare² <haare h'aarme haare[t -, h'aarme[te h'aarme[id s (*hrl pl*)> ZOOЛ
(*peajalgsete haaramiselund*) бастйсь я. кутйсь орган

haarem <h'aarem h'aaremi h'aaremi[t -, h'aaremi[te h'aareme[id s> гарем

haav <h'aav haava h'aava h'aava, h'aava[de h'aava[sid_&_h'aav/u s> яра, сосьыр

инты, сосьырмем, шуккиськем инты

lahtine haav усьтйськем яра

värske haav выль яра

pindmine haav был яра

veritsev haav вирзектйсь рана

surmav haav кулон вайись яра

armistunud haav бурмем яра

hammustushaav куртчем яра

killuhaav оскоклэсь сосьырмем

kuulihaav пулялэсь сосьырмем

laskehaav ыбемлэсь сосьырмем

lõikehaav вандскемлэсь яра

lõõgihaav шуккиськемлэсь яра

nahahaav ку яра

puremishaav йыръемлэсь яра

põletushaav сутйськемлэсь яра

raiehaav корамлэсь яра

rebihaav кесямлэсь яра

torkehaav бышкалтэм яра

hingehaavad шокан яраос

sõjahaavad ож сосьырмемъёс

haava servad яраез обработать кариськод

haava lõõma сосьырмытыны, сосьыр карыны

haava siduma яраез биняны

haava kinni õmblema яраез вурьны

haava puhastama яраез чылкытатыны

haava ravima яраез бурмытыны

haav ajab v jookseb mäda яраысь ур вия я. яра урзектэ

haav hakkas verd jooksuma яраысь вир вияны кутскиз я. яра вирзектыны
кутскиз

haav läks mädanema яра урзектыны кутскиз

haav oli lahti v irvi яра усьтйськемын вал

haav on armistunud яра бурмемын

haav on kinni kasvanud яра бурмиз (я. пытсаськиз)

haav on paranenud яра умойгес луиз (я. умояз)

haav tuikab valutada яра вось луэ

haav tulitab яра жуа

haav veritseb яра вирзектэ я. яраысь вир вия

haavadesse surema яраослэсь кулыны
vanu haavu lahti käristama PILTL вуж яраосты исаны

haavama <h'aava[ma haava[ta h'aava[b haava[tud v>

1. (*haava tekitama v lööma*) сөсыр(мы)тыны, сөсыр карыны, шуккыны
noaga haavama пуртэн сөсыр карыны

kätt haavama киез сөсыртыны

ta on raskesti haavatud со секыт сөсырмытэмын

ta sai õlast haavata со пельпумзэ сөсыртыз

haavatud metsloom сөсырмытэм пöйшур

2. PILTL вöсь карыны, мыскыл карыны; (*solvama, ülekohut tegema*) мыскыл
карыны, мыскылляны, сáнтэманьы, ултйяны; (*riivama*) вöсь карыны

tema sõnad haavasid mind солэн кыльёсыз монэ вöсь каризы

haavas tema tundeid солэсь шöдонъёссэ ултйяз

ma ei tahtnud teid haavata мынам сое вöсь кареме уг поты вал

see jutt haavas mind hingerõhjani со верам (я. учыр) монэ шоканэ пыдсозь
вöсь кариз

haavatud enesearmastus мыскыл карем астэ яратон

haavatud au сáнтэмам дан

haavatu <haavatu haavatu haavatu[t -, haavatu[te haavatu[id s> сöсырмем,
сöсыр(мы)тэм, сöсыр карем

haavatute oiged сжсырмемъёслэн жшштэмзы

raskesti haavatute evakueerimine секыт сöсырмемъёсты эвакуировать
карыны

haavatuile anti arstiabi сöсырмемъёслы эмъясьёс юрттызы

haavuma <h'aavu[ma h'aavu[da h'aavu[b h'aavu[tud v> жожомыны, жоже

усыныны, куатаськыны, вöсь луыны, сáнтэме усыныны, мыскыл луыны

haavus minu sõnadest мынам кыльёсылэсь жоже усиз (я. куатаськиз)

peiu ei haavunud нылаш (я. ныл, нылок) öз жожомы (я. öз куатаськы)

miks sa nii haavusid? малы озьы куатаськид (я. жоже усид)?

haavunud ilme куатаськем (я. жожомем, жож) тус

kergesti haavuv капчиен куатаськись (я. жожомись)

habe <habe habeme habe[t -, habeme[te habeme[id s> туш

hõre habe шер туш

punane habe горд туш

ajamata habe мычымтэ туш

kitsehabe гурт кечлэн выллем туш

täishabe ёем туш

halli habemega taat пурьыстам тушен дядяй (я. пересь)

habemega anekdoot PILTL тушен анекдот

habet kasvatama туш будэтыны

habet ajama туш мычыны

habemesse kasvama тушо луыны, тушен будыны

habemeajaja <+ajaja ajaja ajaja[t -, ajaja[te ajaja[id s> туш мычон

habras <habras h'apra habras[t -, habras[te h'apra[id adj>

1. сöриськись, тйяськись, пызырес, чигылйсь; (*murduv*) сöриськись,
тйяськись, пызырес, чигылйсь; (*ebakindel*) ляб, сöрыны луись

habras jää **тйяськись йӧ**
 habras klaas **сӧриськись** пияла
 haprad oksad **чигьлийсь** (я. тйяськись, ляб) вайёс
 kuivad ja haprad juuksed **кӧс но ляб йырси**
 habras neiu **ляб** (я. чиед) **нылаш** (я. ныл, нылок)
 habras kehaehitus **ляб мугор кылдэм**
 habras hääl **ляб куара**
 habras armastus **сӧрыны луись яратон**
 habras uni **сӧрыны луись изен** (я. кӧлон)
 nende side oli liiga habras **соослэн кусыпсы туж ляб вал**
2. (halb, täbar) сӧриськись
 asi läheb hapraks **ужпум сӧриськыны малпа**
 enesetunne on habras **астэ умойен** (я. каньылэн) **шӧдон сӧриськонлы матын**

hagi <hagi hagi hagi -, hagi[de hagi[sid s> JUR (*tsiviilnõue*) **иск**
 vastuhagi **пумит луись иск**
 hagi õigeksvõtt **искен умоен лыдьян**
 hagi loobumine **исклэсь куштйськыны**
 hagi aegumus **исклэн дырыз**
 hagi esitama **иск сётыны**
 hagi rahuldamata jätma **искез умоен өвӧл лыдьян**

hagu <hagu h'ao hagu -, hagu[de hagu[sid s> (*kogum*) **силё; (üksik oks) улвай**
 kuiv hagu **кӧс улвай**
 koorem hagu **улвайен воз**
 hagudest aed **улвайлэсь кенер**
 hagu raiuma **улвай кораны**
 hagudega kütma **улвайен эстыны**
 hagu korjama **улвай бичаны** (я. октыны)
hao+
 haokubu **улвай керттэм**

hahk¹ <h'ahk haha h'ahka h'ahka, h'ahka[de h'ahka[sid_&_h'ahk/u s> (*veelind*)
гага
 [harilik] hahk ZOO (Somateria mollissima) **огшоры гага**
 kirjuhahk ZOO (Polysticta stelleri) **сибирь гага**

hahk² <h'ahk haha h'ahka h'ahka, h'ahka[de h'ahka[sid_&_h'ahk/u adj>
 (*tuhkjashall*) **пеньпыр-пурьсь, пеньпырьем-пурьсь**
 hahk taevas **пеньпырьем-пурьсь инбам**
 hahk ihunahk **пеньпырьем-пурьсь мугор ку**

hai <h'ai h'ai h'ai[d -, h'ai[de h'ai[sid s> **акула**
 sinihai ZOO (Prionace glauca) **чагыр акула**
 harilik ogahai ZOO (Squalus acanthias) **бышкиськись акула**
 börsihai PILTL **биржа акула** ВЪЖТ.В.

haige <h'aige h'aige h'aige[t -, h'aige[te h'aige[id adj, s>
1. adj висись
 haige laps **висись пинал**
 haige jalg **висись пыд**
 haige süda **висись сӧулэм**

haige ühiskond висись мер
ta on raskesti haige со секыт висе
tal on kopsud haiged солэн тыосыз висё
kas te olete haige? тй висиськоды-а?
haiget kohta masseerima висись интыез посыны (я. маялляны)
selg on kummardamisest haige тыбыр мыкырскыса улэмлэсь висе
olin kaks nädalat haige кык арня виси
ta jäi iga päevaga haigemaks котькуд нуналэн со золгес но золгес висьыны
кутскиз

isa jäi äkki haigeks атай малпамтэ шорысь висьыны усиз
lapsel on kõht haige пиналлэн көтыз висе
tal on pea haige солэн йырыз висе
ta on lausa haige raamatute järele со книгаос понна чылкак (я. копак)
шузимемын

2. s висись; (*ravialune*) висись
lamav haige кыллись висись
rasked haiged секыт висисьёс
gripihaige пы(л)эдэн (я. пуэдэн, гриппен) висись
kooleahaige кылен висись
rahhiidahaige рахитэн висись
voodihaige кыллись висись
haigete vastuvõtt висисьёсты принимать карон
haigete külastamine висисьёс доры адзиськыны ветлон
haige vajab rahu висисьлы каньыл (я. сюлмаськытэк) улоно
haige paraneb висись бурме (я. йён луэ, йёна)
haige eest hoolitsema висись понна сюлмаськыны
haigel hakkas parem висисьлы умойгес (я. йёнгес) луыны кутскиз

3. s (*singulari partitiivis seoses verbidega saama, tegema*) вось
põlv teeb haiget пьдес вось луэ
ära tee kassipojale haiget кочышпиез вось эн кары
need sõnad tegid mulle haiget со кыльёс монэ вось каризы
kukkusin ja sain haiget уси но вось луи

4. s (*liitsõna järelõsa*) висись
jalgpallahaige футбол висись (я. болельщик)
kaardimänguhaige карта шудонэн висись
spordihaige спортэн висись
teatrihaige театрен висись
televiisorahaige телевизорен висись

haigestuma <haigestu[ma haigestu[da haigestu[b haigestu[tud v> висьыны
усьыны, висьыны кутскыны, висись луыны
ta haigestus kopsupõletikku со ты воспалениен висьыны кутскиз
vanake haigestus ootamatult пересь малпамтэ шорысь висьыны усиз
haigestus põrutuse tagajärjel шуккиськеменыз (я. зуркаменыз) сэрен (я.
йырин) висьыны усиз

haigla <h'aigla h'aigla h'aigla[t -, h'aigla[te h'aigla[id s> эмьяськонни,
больница, госпиталь; (*sõjaväehaigla*) эмьяськонни, больница, госпиталь
uus ajakohane haigla выль туалы дырысь куроньёслы тупась эмьяськонни
lastehaigla пинальёслы эмьяськонни
nakkushaigla палась висёнъёсты йөнатысь (я. инфекционной) эмьяськонни
sünnitushaigla пинал ваён эмьяськонни (я. роддом)

välihaigla луд (я. полевой, палаточной) эмъяськонни
haigla personal эмъяськонниын ужасьёс
saatekiri haiglasse эмъяськонние направление
haiglasse panema эмъяськонние поныны
haiglasse saatma эмъяськонние ыстыны
haiglasse sattuma эмъяськонние шедьыны
haiglast välja tulema эмъяськонниысь потыны

haiglane <h'aiglane h'aiglase h'aiglas[t h'aiglas[se, h'aiglas[te h'aiglas/i_&_h'aiglase[id adj> висись, висись тусо, чем висьылйсь, висьыса ульсь, висемъяськись; (*tavalisest kõrvalekalduv*) висись, висись тусо, чем висьылйсь, висьыса ульсь, висемъяськись
haiglane laps чем висьылйсь пияш (я. пи, пиёк)
haiglane olek висисен шөдон
haiglane puna висемлэсь чыжектэм
haiglane väljanägemine v välimus висись тус я. висись адскыны
haiglane uudishimu туж зол ваньзэ тодэм потон
haiglane enesearmastus висьытозь астэ гинэ яратон
olin eile haiglane толон мон висемьяски
haiglane kujutlus висьыса малпам

haigur <h'aigur h'aigru h'aigru[t -, h'aigru[te h'aigru[id s> (*lind*) лёгчырты, ванем
hallhaigur ZOO (Ardea cinerea) пурьсь ванем
hõbehaigur ZOO (Egretta alba) тодьы ванем

haigus <h'aigus h'aiguse h'aigus[t h'aigus[se, h'aigus[te h'aigus/i_&_h'aiguse[id s> висён, висем
krooniline haigus хронической висён
kuri haigus лек (я. кышкыт) висён
kurnav haigus кужымез быдтйсь (я. жадьтытйсь, катьэматйсь) висён
riikaajaline haigus кема висён
pärilikud haigused анай-атайлэсь басьтэм (я. наследственной) висёнъёс
raske v ränk haigus секыт висён
ravimatu haigus бурмытонтэм (я. бурмытыны луонтэм, йонатонтэм, йонатыны луонтэм) висён
äge v akuutne haigus юн (я. лэчыт) висён
bakterhaigus бактериальной висён
kurguhaigus ньылон висён
külmetushaigus кынмыса висён
merehaigus зарезь висён
nakkushaigus паласькись (я. инфекционной) висён
viirushaigus вирусной висён
haigust hooletusse jätma висёнэз аскожаз кельтыны
haigust ravima висёнэз бурмытыны, йонатыны
haigust ära hoidma висёнлэсь эскериськыны (я. утиськыны)
haiguse pärast v tõttu puuduma висёнэн сэрен (я. йырин) өвөл лыктыны
mis haigusse ta suri? кыче висёнлэсь со кулйз?
mis haigusi te olete põdenud? кыче висёнъёсын висиды?

Liitsõnad

haigus+

haigushoog висён вакыт, висён дыр

haiguslik <h'aigusl'ik h'aigusliku h'aigusl'ikku h'aigusl'ikku,
h'aiguslik/e_&_h'aigusl'ikku[de h'aigusl'ikk/e_&_h'aigusl'ikku[sid *adj*]
патологической
haiguslik seisund патологической состояние
haiguslikud muutused патологической воштйськонъёс

haigutama <haiguta[ma haiguta[da haiguta[b haiguta[tud *v*]
1. вушйыны; (*korra*) вушйыны; (*mõnda aega*) вушйылыны; (*aeg-ajalt*)
вушйылыны
magusasti haigutama чesкыт вушйылыны
igavusest haigutama мōзмонназ (я. мзōмемысьтыз) вушйылыны
laia *v* suure suuga haigutama ымтыросказ вушйылыны
igav loeng ajab haigutama мōзмыт лекция вушйылытэ
2. (*põhjatuna paistma*) усьтйськыны
eemal haigutasid pommilehtrid кыдёкын бомбаослэсь гутёос усьтйськызы
nende ees haigutas kuristik соос азын пыдэстэм нюк усьтйськыз
haigutav sügavik усьтйськем пыдэстэм маке (я. бездна)

haigutus <haigutus haigutuse haigutus[t haigutus[se, haigutus[te haigutus/i *s*]
(*üksik*) вушъем, вушъён, вушйылон, вушйылэм
vägev haigutus зол вушъем
haigutus tikub mulle peale вушъён монэ басьтэ
haigutust tagasi hoidma вушъемез возыны я. вушъемлэсь возтськыны

haihtuma <h'aihtu[ma h'aihtu[da h'aihtu[b h'aihtu[tud *v*]
(*lenduma*) толъыны,
төлъя кошкыны, кошкыны, лобъыны; (*õhku hajuma*) төлъыны, төлъя
кошкыны
lõhn haihtus зын төлзиз
eeter haihtub kergesti эфир жог төлзе
udu haihtus бус төлзиз
unistused haihtusid малпанъёс төлзо
esialgne ind on haihtunud нырысь жутскем мылкыд төлзиз
veiniuim haihtus peast вина сурым йырысь төлзиз

hais <h'ais haisu h'aisu h'aisu, h'aisu[de h'aisu[sid_&_h'ais/e *s*]
зын, урод зын,
кōш зын
iiveldama panev *v* ajav hais öскытйсь (я. сюлэмез шуг карись) зын
vastik hais юрзым зын
higihais пōсям зын
kõrbehais вина юэм зын
sõnnikuhais кыед зын
tõusis vänget haisu туж зол (я. юн) зын поттйз я. зынзытйз
lihal on juba hais juures сйль зын потэ ини я. сйль зынзыны кутскем ини

haisema <h'aise[ma h'aise[da haise[b haise[tud *v*]
(урод, кōш) зын потыны,
зын луыны, зынзыны
haisema hakkama *v* minema PILTL зынзыны кутскыны
siin haiseb küüslaugu järele татын чеснок зын
ta haiseb tubaka järele со тамак зын
liha haiseb pisut сйль кōня ке зын потэ я. зынзем

haistma <h'aist[ma h'aist[a haista[b haiste[tud, h'aist[is h'aist[ke v> зынъяны, шөдыны; (*loomade kohta*) зынъяны, шөдыны; (*aimama*) шөдыны, валаны
haistsin rohu lõhna эмьюмез зынъяй
kiskjad haistavad saaki kaugelt сьосьёс кутонзэс кыдёкысен шөдо
uluk haistis jahimehe lähedust пөйшур пөйшурасьлэсь матэктэмзэ шөдйз
haistsin selles halba отысь урод зынзэ шөдй
haistab head teenimisvõimalust медьяськыны умой луонлык шодйське

haistmine <h'aistmine h'aistmise h'aistmis[t h'aistmis[se, h'aistmis[te h'aistmis/i_&_h'aistmise[id s> зынъян, шөдон, зынъяса шодон я. зынъян шөдон; (*loomadel*) зынъян, шөдон, зынъяса шодон я. зынъян шөдон
koeral on hea haistmine пунылэн умой (я. юн) зынъян шөдонзэ

hajali <hajali *adv, adj*> пасьтана
hajali paiskama пасьтана куяны
majad paiknevad hajali коркаос пасьтана интыяськемын
artiklid on hajali mitmesugustes ajakirjades статьяос пасьтана пөртэм журналъёсын
tema jutt viis mõtted hajali солэн верамез (я. мадемез) малпанъёсты пасьтана кариз
vaatab hajali pilguga пасьтана учке

hajameelne <+m'eelne m'eelse m'eelse[t -, m'eelse[te m'eelse[id *adj*> жоломем, жальмам, чакласькисьтэм
hajameelne pilk жальмаса учкем
hajameelne ilme жальмам тус
hajameelne õpilane чакласькисьтэм дышеткись
hajameelne lugemine жальмаса лыдзискон
hajameelseks jääma чакласькисьтэм луыны

hajameelsus <+m'eelsus m'eelsuse m'eelsus[t m'eelsus[se, m'eelsus[te m'eelsus/i_&_m'eelsuse[id s> жоломем луон, жальмась луон, чакласькисьтэм луон
unustasin hajameelsusest prillid koju жальмась луэменым сэрэн (я. йырин) очкиосме доре кельтй(ськем)

hajevil <hajevil *adv, adj*> жальмаса, пасьтана
mõtted on hajevil малпанъёс пасьтана пазьгиськемын
hajevil pilk жальмаса учкем
vaatas hajevil aknast välja укноетй жальмаса кыре учкиз

hajuma <haju[ma haju[da haju[b haju[tud v> төлзыны, кошкыны, бырыны, ышыны, чюшиськыны
udu hajus бус төлзиз
lõunaks pilved hajusid нуназеозь пилемъёс быризы
suits hajus чын төлзиз
valguskiired hajusid тылсиос ышизы
kõik kahtlused on hajunud вань оскымтэос быризы (я. төлзизы)
minu mure hajus мынам сьолмаськонэ быриз (я. төлзиз)
ebameeldiv mulje hajus vähehaaval урод адзем (я. впечатление) пичиен-пичиен быриз (я. толзиз)
rahvahulk hajus kiiresti калык жог кошкиз

ehitiste piirjooded hajusid ööpimeduses юрлэн котыр гожъёсыз уй

пеймытын ышизы

piir nende nähtuste vahel on hajuv со югдуръёс вискысь гожез чушыны луэ

hajuvad kiired бырись сиос

hajutama <hajuta[ma hajuta[da hajuta[b hajuta[tud v> вӧлмытыны, пасьтана

карыны, (пасьтана) пазыгыны; (*laiali paigutama*) вӧлмытыны, пасьтана

карыны, (пасьтана) пазыгыны

valgust hajutama югытэз вӧлмытыны

tuul hajutas suitsu тӧл чынэз вӧлмытӱз

tuul hajutas pilved тӧл пилемъёсты пасьтана кариз

müra hajutab tähelepanu чашетэм чакласьконэз тӧлзытэ

püüa hajutada tema kõhklusil solэсь оскымтэзэ тӧлзытыны тыршы

nali hajutas tusatuju серекъяса верам урод мылкыдэз толзытӱз

müüti hajutama миф вӧлмытыны

vastase jõud olid hajutatud suurele maa-alale тушмонъёс пасьтана пазыгемын

вал

hajutav lääts FÜÜS рассеивающей линза

hakk¹ <h'akk haki h'akki h'akki, h'akki[de h'akki[sid_&_h'akk/e s> ZOOL (*lind*

Corvus monedula) чана

hakk² <h'akk haki h'akki h'akki, h'akki[de h'akki[sid_&_h'akk/e s> (*hakkjalg,*

koonusjalt asetatud esemed) кабан, зурод, кечат-ваMAT пыкон (козлы)

viljavihke hakkil v hakkidesse panema культтоосты кабанэ тырыны

püssid olid hakis пычалъёс кечат-ваMAT пуктэмын вал

hakk³ <h'akk haku h'akku h'akku, h'akku[de h'akku[sid_&_h'akk/e s> (*algus*)

кутсконын, кутскыку

kevade hakul тулыс кутсконын

uue aasta hakul валь ар кутсконын

enne pimedat hakkul пеймыт луэмлэсь азьло

räeva hakul нунал кутсконын

õhtu hakuks sai maja korda жытпалозь корка утялтэмын (я. жикатэмын) вал

nad olid metsa hakule jõudnud соос нюлэсь (я. тэль, сик) кутсконозь

вуэмын вал ни

hakkama <h'akka[ma haka[ta h'akka[b haka[tud v>

1. (*ka impersonaalselt*) (*alustama*) кутскыны, ӧдъяны, мытыны, луыны;

(*algama*) кутскыны, ӧдъяны; (*tekkima*) кутскыны, ӧдъяны

hakkas laulma кырзаны кутскиз

keegi ei hakanud vastu vaidlema нокин но пумит споръяськыны ӧз кутскы

toast hakkas kostma laulu висъетысь кырзан чужъяськыны кутскиз

hakkab kahutama кынтыны кутске

hakkab valgeks minema тӧдызектыны кутске

on aeg tööle hakata ужез кутскыны я. мытыны дыр вань

ma hakkas nüüd minema мон али кошкысько ни

hakkas vihma sadama зорыны кутскиз

kõik hakkab sellest, et ... ваньмыз со бордысь кутске ...

koosolek hakkab kell kolm кенеш куинь часэ кутске

tal hakkas halb солы урод луиз

pea hakkas valutama йыр висыны кутскиз

meil hakkas häbi милемлы возыт луиз
mul hakkas hirm мон кышканы кутски
haigel hakkab pareм висисьлы умойгес луэ
vend hakkab autojuhiks агай я. вын машина нулльсь луоз
onu hakkas lapse hooldajaks чужмурт я. бадзым агай пиналлэн утялтйсь-
вордйсьез луиз

2. (*mõjuma*) йотыны, шодйськыны, шуккыны, тырмыны
raske töö hakkab tervisele секыт уж тазалык вылын шодйське
ootamine hakkab närvidele возьмаса пөсекьяськыны кутсконо
hea sõna tema peale ei hakka зеч кыл солы номыр кадь но уг поты
hele valgus hakkab silmadele яркыт тыл синме йөтйз
külm hakkas sõrmedesse кезыт чиньыосы йөтйз
suits hakkas ninna чын ныре йөтйз
vein hakkas pähe вина йыре шуккиз

minu jõud ei hakka sellele peale мынам кужыме солы уг тырмы

3. (*teistele kanduma*) сётскыны, шөдскыны, вуыны
ema ärevus hakkas lastesegi анайлэн сюлэмшугъяськонэз пиналлы но
сётскиз

tema elurõõm hakkas minussegi солэн шумпотонэз мыным но сётскиз

4. (*kinni võtma v haarama*) кутскыны, басьтйськыны, шедьыны, сюрены,
лякиськыны

koer hakkas hammastega püksisäärde пуны пиньёсыныз штан кук борды
жабырскиз я. кутскиз

leek hakkas kuiva puusse тыл көс писпу борды басьтйськиз

kala hakkas õnge чорыг визнанэ шедиз я. сюриз

puder on põhja hakanud жук пыдэсаз лякиськем я. кутскем

5. KÕNEK (*sobima*) тупаны

roosa värv hakkab sulle роза буёл тыныд тупа

see soeng mulle ei hakka тазы йырси пунэм мыным уг тупа

hakkama saama быгатыны

hakkima <h'akki[ma h'akki[da haki[b haki[tud v> кораны, юдыны; (*köögilju*)

кораны, юдыны

kapsast hakkima кубиста кораны

liha hakkima сйль кораны

sibulaid hakkima сугон юдыны (я. кораны)

ta rääkis hakitud lausetega PILTL со могак-могак (я. могоса) вераськиз

ВЫЖТ.В.

hakkliha <+liha liha liha l'ihha, liha[de liha[sid s> корам сйль, пушкес

värske hakkliha выль корам сйль

kanahakkliha курег корам сйль

loomahakkliha скал (ош) корам сйль

pakk hakkliha пачка корам сйль

halastama <halasta[ma halasta[da halasta[b halasta[tud v> (*härdulest*) жаляны,

эпкыльыны; (*armu heitma*) жаляны, утьыны, помиловать карыны;

(*säästma*) утьыны

õnnetule halastama шудтэмеж жаляны

halasta mu peale жаля монэ

ehk keegi halastab ja võtab sind õripoisiks оло кин ке тонэ жалялоз но

дышетскисе басьтоз
issand halasta! инмар мед утёз!

halastamatu <halastamatu halastamatu halastamatu[t -, halastamatu[te

halastamatu[id *adj*> жалясьтэм, сюлэмтэм; (*armutu*) жалясьтэм, сюлэмтэм;
(*julm*) лек, съось, урод

halastamatu türann съось тиран

halastamatu konkurents лек чошатскон

halastamatu arveõendus съось пунэмзэ берыктон

halastamatu kriitika жалясьтэм критика

halastamatu kurnamine лек зйбет

halastamatu kohtlemine урод вырон

halastamatu leitsak жалясьтэм окыт омыр

halastamatu vaenlane съось тушмон

ta on vaenlase vastu halastamatu тушмонъёсты со уг жаля

halastus <halastus halastuse halastus[t halastus[se, halastus[te halastus/i *s*>

жалян, жаляса юрттон, сюлмаськон, утён, небыт сюлэмо луон

halastust paluma жаляны курыны

ta tegi seda halastusest со озьы жаляса лэсьтйз

taevane halastus! инмар утиз!

halb <h'alb halva h'alba h'alba, h'alba[de h'alba[sid_&_h'alb/u *adj, s*>

1. *adj* урод, алама, умойтэм, начар, ляб, кош

halb ilm урод куазь

halb käitumine урод астэ возён

halb lõhn урод (я. кош) зын

halb õhk урод омыр

halb tervis ляб (я. урод) тазалык

halb nägemine урод (я. ляб) адзем

halb kuulsus уродэн тодмо луон

halb enne урод шодон

halb tegu урод лэсьтэм (я. дауртэм)

halb tuju урод мылкыд

halb seltskond урод компания

halb eelaimus урод шодон

halb arvustus урод вазиськем

halb kvaliteet урод качество

halb lahendus урод йылпумьяськем

halb mulje урод адзем (я. впечатление)

halvad iseloomujooned урод сям выросьёс

halvad kalduvused уродэзлы сётйськон(тьёс)

halb harjumus урод дышем сям

halvad teated урод иворьёс

halvad tingimused урод условиос

halvad suhted урод кусыпьёс

halb asend урод интыяськем

halb näitleja урод актёр (актриса)

halvad sõbrad урод эшьёс

halb viljasaak урод ю удалтэм

halb õuna-aasta урод улмо (я. яблок) ар

halb töö урод уж

halb paber урод кагаз
 halvemal juhul уродгес учыре
 mul on halb мыным урод
 tal on halb maitse солэн валанэз урод
 pudrul on halb maitse жук көш я. жук ческыт өвөл
 ta näeb halb välja солэн тусыз урод
 see mõte ei ole halb та малпан урод өвөл
 minuga tehti halba nalja монэ урод сереме уськытйзы
 lood on väga halvad мадэсьёс (я. веросьёс, ужпумьёс, учырьёс) туж
 уродэсь
 sellel kohal on halb istuda та интыын урод пукыны
 kõval asemel on halb magada урдэс вылын урод изыны (я. көлыны)
 kala on halvaks läinud чорыг уродгес (я. начаргес) луиз
 haav on halvaks läinud яра уродгес (я. секытгес) луиз
 mul läks süda halvaks мынам сюлмы урод луиз
 poisil on halb pea пияшлэн (я. пилэн, пиёклэн) йырыз ляб (я. урод)
 tema käitumist pandi halvaks солэсь ассэ воземзэ тышкаськызы (я. курлазы)
2. s урод, алама, умойтэм, начар, ляб, көш
 ta ei soovi sulle halba солэн тыныд урод каремез уг поты
 ta kavatses halba со урод карыны малпаз

haldama <h'alda[ma halla[ta h'alda[b halla[tud v> кйвалтыны
 riik haldab kõiki maavarasid кун вань музейем пушкысь ваньбурен кивалтэ

haldjas <h'aldjas h'aldja h'aldja[t -, h'aldja[te h'aldja[id s> МҮТ утись-возьмась
 (кузё); (*kaitsevaim*) утись-возьмась
 head haldjad зеч утись-возьмасьёс
 koduhaldjas коркакузё, коркамурт
 metshaldjad нюлэскузё, нюлэсмурт, нюлэснюня
 veehaldjas вукузё, вумурт

haldus <h'aldus h'alduse h'aldus[t h'aldus[se, h'aldus[te h'aldus/i_&_h'alduse[id
 s> кивалтон, администрация
 metsade haldus нюлэсэн кивалтон
 territooriumi haldus улосэн кивалтон
 halduse üldkulud кивалтонлэн огъя тыремьёсыз я. расходьёсыз
 riigi halduses olema кун администрациын луыны

Liitsõnad

haldus+

haldusõigus JUR административной эрикрад
 haldusüksus административной единица

hale <hale haleda haleda[t -, haleda[te haleda[id adj> жож, жожомем,
 жожомыт, жоже усем; (*kaeblik*) жож, жожомем, жожомыт, жоже усем;
 (*haletsusväärne*) жаль, жальпотон, жожомытйсь, бёрдытйсь, мискинь
 hale naeratus жож серектэм
 hale vaatepilt жож суред
 hale piiksumine жож нискетэм
 hale laul жож кырзан
 hale nutt жож бёрдэм
 hale lõpp жож йылпумьяськем
 hale lugu жож мадэс (я. верос, ужпум, учыр)

{*kelle*} meelt haledaks tegema (кинлэсь) мылкыдзэ жо́ж карыны
ta näeb hale välja солэн тусыз жо́ж(омыт)
räägib haleda häälega жо́ж(омем) куараен вераське
hale näha v vaadata жо́ж учкыны
mul on temast hale со мыным жаль потэ
ruumid olid haledas seisukorras висъетъёс жо́жомытйсьесь вал

haletsema <haletse[ma haletse[da haletse[b haletse[tud v> жаляны; (*kaasa tundma*) жаляны
kõik haletsesid teda ваньмыз сое жалязы
ennast haletsema астэ жаляны
haletsev pilk жаляса учкем

halg <h'alg halu h'algu h'alg, h'alg[de h'alg[*sid_&_h'alg/e s*> пуклѐк, пис
jame halg зѐк (я. бадзым) пуклѐк
kasehalg кызыпу пуклѐк
halge riita laduma пуклѐкъѐсты радэ тырыны я. пуклѐкъѐсты артанае
(арданае) тырыны

halin <halin halina halina[t -, halina[te halina[id s> жо́жтйськон, чагиськон,
нискетон
haigete halin висисъёслэн жо́жтйськонзы
nutt muutus halinaks бѐрдон нискетонлы пѐрмиз

haljasala <+ala ala ala -, ala[de ala[*sid_&_al/u s*> ожо, вож инты, газон
haljasalal käimine on keelatud ожо вылтй ветлыны уг яра

hall' <h'all halla h'alla h'alla, h'alla[de h'alla[*sid_&_h'all/u s*> пужмер, кынтэм
sügisedes hallad сйзыл пужмеръёс
varased hallad вазь пужмеръёс
hommikul oli hall maas чукна музейем пужмерен басьтэмын вал

hall² <h'all halli h'alli h'alli, h'alli[de h'alli[*sid_&_h'all/e adj, s*>
1. *adj* пужмер, кынтэм; (*tuhakarva*) пурьсь; (*sinkjas*) лыз-пурьсь, чагыр;
(*pruunikas*) суд, куренялэс-пурьсь; (*juuste jms kohta*) пурьсьтам
hall ülikond пурьсь костюм
hall taevas пурьсь инбам
hallid silmad пурьсь синъёс
hall hobune лыз-пурьсь (я. лыз) вал
hall hommik пурьсь чукна
hall uduloor пурьсь чын
hallid juuksed суд йырси
hall habe суд туш
hall taat паньсаськем дядяй (я. пересь)
hall lepp вот (*Alnus incana*) пурьсь лулпу
hall pähklipuu вот (*Juglans cinerea*) пурьсь пушмульы
hall argipäev огшоры нунал
hall elu огшоры улон
hall ametnik огшоры чиновник
hall rahvamass огшоры калык
hall näidend огшоры пьеса
hall kirjeldus огшоры верам (я. суред сѐтэм)

vanal hallil ajal **вашкала пеймыт вакытэ**
 helehall **югыт-пурысь**
 kahvatuhall **бездыт-пурысь**
 pruunikashall **куренялэс-пурысь**
 terashall **андан-пурысь**
 tumehall **пеймыт-пурысь**
 maja värviti halliks **коркаез пурысь буязы**
 ta läks üleöö halliks **со соку ик пурысьтаз (я. пурысь луиз)**
 magamatuses hallid näod **изыымтэлэсь (я. кóлымтэлэсь) пурысь ымнырьёс**
 mul ei ole sellest halli aimugi **мон со сярэсь огшоры ой но малпалля**
2. s (hallid juuksed v karvad) пурысьтам
 habemes on palju halli **тушын трос пурысьтамеэ вань**
 juustes särab halli **сырын пурысьтам адзиське**
3. s (hall loom) лыз-пурысь, лыз
halli+
 hallipäine **пурысьтам йыро, пурысьтам**

hall³ <h'all halli h'alli h'alli, h'alli[de h'alli[sid_&_h'all/e s> (*suur esik, saal, tootmishoone*) **холл, зал**
 avar hall **паськыт холл**
 jäähall **йö холл**
 kilehall **шобыртэм холл**
 muusikahall **крэзьгур зал**
 spordihall **спорт зал**
 tennis[e]hall **таннис зал**
 külalised kogunesid halli **куноос холлэ люкаськызы**

hallikas <hallikas hallika hallika[t -, hallika[te hallika[id *adj*> **пурысялэс, пурысьтамалэс**
 hallikas varjund **пурысялэс пöртэмлык**
 hallikas suitsuvine **пурысялэс чын**
 hallikas habe **пурысьтамалэс туш**
 hallikas jume **пурысялэс тус (я. жыжектэм)**
 hallikas valgus **пурысялэс тыл (я. югыт)**

hallitama <hallita[ma hallita[da hallita[b hallita[tud *v*>
1. пурысьтаны
 seinad hallitasid **борддорьёс пурысьтазы**
 toiduained hallitavad niiskusest **сиён-юон мускытлэсь пурысьта**
 moos on hallitanud **варенье (я. варення) пурысьтам**
 hallitanud leib **пурысьтам нянь**
2. PILT (inimese kohta) пурысьтаны ВЪЖТ.В.; (esemete kohta) пурысьтаны ВЪЖТ.В.
 ta ei taha provintsis hallitada **солэн провинциин пурысьтамеэ уг поты**
 käsikirjad jäid riulitele hallitama **рукописьёс жажыосы пурысьтаны кылызы**

hallitus <hallitus hallituse hallitus[t hallitus[se, hallitus[te hallitus/i s>
пурысьтам
 hallituse lõhn **пурысьтам зын**
 sein on paksu hallitusega kaetud **борддор зöк пурысьтамен шобырскемын**

hallo <hallo *interj*>, *ka halloo* **алло, аллө**

halloo <hall'oo *interj*>, ka hallo алло, аллө

hallus <h'allus h'alluse h'allus[t h'allus[se, h'allus[te h'allus/i_&_h'alluse[id s>
пурысьтан, пурьсьтам; (*juuste jms kohta*) пурьсьтан, пурьсьтам
mere hallus зарезь пурьсьтан
naha hallus ку пурьсьтан
juuste hallus сыр пурьсьтан
argielu hallus огшоры улонлэн пурьсьтамеэ
väikelinna hallus пичи карлэн пурьсьтамеэ

halvasti <halvasti *adv*> урод, умойтэм, ляб, көш, секыт
näeb ja kuuleb halvasti урод адже но кылэ
õrib halvasti урод дышетске
suitsetamine mõjub tervisele halvasti тамак кыскон тазалыклы урод шөдске
halvasti kasvatatud урод будэтэм (я. дышетэм)
maja on halvasti projekteeritud корка урод малпамын (я. проектировать каремын)
lõhnab halvasti урод (я. көш) зын потыны
kõik kukkus halvasti välja ваньмыз урод пөрмиз
töö on halvasti tehtud уж урод лэсьтэмын
tunnen end halvasti мыным урод

halvatus <halvatus halvatus halvatus[t halvatus[se, halvatus[te halvatus/i s>
пери шуккон, пери шуккем, пралич, парализовать карем
täielik halvatus быдэсак паралич
lastehalvatus нылпи паралич
jäsemete halvatus ки-пыд паралич
näolihaste halvatus ймныр быгыт паралич
ta sai halvatus, tal oli halvatus солэн паралич вал
esimese kohkumise halvatus oli järsku kadunud нырысь кышкатскыса
парализовать карем шуак быриз

halvendama <halvenda[ma halvenda[da halvenda[b halvenda[tud v> уродгес
карыны, уродмытыны, секытгес карыны, шуггес карыны
udu halvendab nähtavust бус адзыны луонэз уродгес кариз
kriis halvendas rahva olukorda кризис йоскалык югдурез секытгес кариз

halvenema <halvene[ma halvene[da halvene[b halvene[tud v> уродгес луыны,
уродмыны, секытгес луыны, шуггес луыны
suhted halvenesid кусыпъёс уродгес луизы
enesetunne halvenes ассэ шөдон (я. тазалык) уродгес луиз
tervis halvenes iga päevaga котькуд нуналэн тазалык уродгес луиз

halvustama <halvusta[ma halvusta[da halvusta[b halvusta[tud v> курланы,
тышкаськыны, пöсятыны
hoidu teisi halvustamast мукетъёс курламлэсь эскериськы
naine halvustas teda кышномурт (я. нылмурт) курлаз сое
halvustav kriitika курлась критика
halvustav pilk курласа учкем
halvustav suhtumine курламон кусып возён

hambaarst <+arst arsti 'arsti 'arsti, 'arsti[de 'arsti[sid_&_'arst/e s> **пинь эмъясь, дантист, стоматолог**

hambahari <+hari harja h'arja h'arja, h'arja[de h'arja[sid_&_h'arj/u s> **пинь (сузян) щётка**

hambapasta <+pasta pasta pasta[t -, pasta[de pasta[sid s> **пинь (сузян) паста**

hambavalu <+valu valu valu -, valu[de valu[sid s> **пинь висён, пинь висем**

hambutu <h'ambutu h'ambutu h'ambutu[t -, h'ambutu[te h'ambutu[id *adj*>

пиньтэм

hambutu suu **пиньтэм ым**

hambutu kriitika **пиньтэм критика**

hammas <hammas h'amba hammas[t -, hammas[te h'amba[id s>

1. (*inimesel, loomal*) **пинь**

hooldatud hambad **утялтэм пиньёс**

lagunenud hambad **уродмем пиньёс**

haige hammas **висись пинь**

esihammas, esimene hammas **азьпал пинь**

kunsthhammas **понэм пинь**

lõikehammas **азьпинь**

piimahammas **йёло (я. нонэм) пинь**

purihammas **йырпинь, гырпинь**

silmahammas **вазерпинь**

tagahammas, tagumine hammas **бер пинь**

tarkushammas **берло потэм йырпинь (гырпинь)**

ülahammas, ülemine hammas **выль пинь**

hammas pakitseb v tuikab **пинь висе**

hammas valutab **пинь висе**

hammas tuli suust ära **пинь усиз**

hammas on lahti v logiseb **пинь выре**

lapsel tulevad hambad **пиналлэн пиньёсыз пото**

uusi hambaid suhu panema **выль пинь пуктыны**

hambaid pesema **пинь сузяны**

hammast plommima v plombeerima **пине пломба пуктыны**

hammast puurima **пинез портыны**

hammast suretama **пинез култытыны**

hammast välja tõmbama **пинез ишкалтыны**

hambaid krigistama **пиньёсын куажыртыны я. куажыр карыны**

läbi hammaste sisistama **пинь пыр шиетыны**

hammaste eest hoolitsema **пиньёс понна сьолмаськыны**

hammastega kinni haarama **пиньёсын жабырскыны**

koer ajas hambad irevile **пуны пиньёссэ жар поттйз**

hambad on kirsisöömisest hellad **пиньёс чия сиемлэсь долказы**

taat võttis piibu hambust **дядяй (я. пересь) чильымзэ ымысьтыз басьтйз**

mul on hambas auk **пиням гыркез (я. пасез) вань**

2. **ТЕНН** (*sael, hammasrattal*) **пинь; (täke) пинь**

kaldhammas PUIDUT **някырскем пинь**

saehammas **пила пинь**

võllihammas **валик пинь**

sael on teravad hambad **пилалэн пиньёсыз йылсоесь**
nuga on hambaid täis **пурт пинё-пинё**

hammasratas <+ratas r'atta ratas[t -, ratas[te r'atta[id s> **пинё питран**; (*väike*)
пинё питран

hammustama <hammusta[ma hammusta[da hammusta[b hammusta[tud v>

1. **куртчыны, куртчылыны**; (*katki, pooleks, puruks*) **куртчыны, куртчылыны**; (*tiikki küljest*) **куртчыны**; (*juurde, kõrvale, peale*) **куртчылйськыны**; (*purema, salvama*) **куртчыны, пурыны**
hammustasin pähkli pooleks **пушмультыез шори куртчи**
hammusta niit katki **сйньысэз куртчы**
supi kõrvale hammustati leiba **шydэз нянен куртчизы**
hammustasin keele veriseks **кылме вир потытозь куртчи**
hammustasin tükikese suhkrut **пичи сакыр юдэс куртчи**
see koer ei hammusta **та пуны уг куртчылйськы**
kärsed hammustavad **кутьёс куртчылйсько**
uss hammustas teda **сое кый куртчиз**
rakane hammustab kõrvu **кезьыт пельёсты чепылля**
2. **PILTL куртчылйськыны, ыргетыны, вось карыны**
ta hammustas mulle vastu **со ыргетйз мон шоры**
hammustavad sõnad **вось карись кыльёс**
hammustav kriitika **куртчылйськись критика**

hammustus <hammustus hammustuse hammustus[t hammustus[se,
hammustus[te hammustus/i s> **куртчем**

hamster <h'amster h'amstri h'amstri[t -, h'amstri[te h'amstre[id s> (*näriline*)
арлан
tavahamster ZOO (Cricetus cricetus) **огшоры арлан**

hang¹ <h'ang hange h'ange h'ange, h'ange[de h'ange[sid_&_h'ang/i s> **букос,**
пельтэм
kohevad hanged **мамык букосъёс**
sügav hang **мур букос**
liivahang **луо пельтэм**
lumehang **лымы букос**
sumas hanges v läbi hangede **букосъёстй колаз**
tee on hanges **сюрес букосъёсын**

hang² <h'ang hangu h'angu h'angu, h'angu[de h'angu[sid_&_h'ang/e s> **букос,**
пельтэм
rika varrega hang **кузь ныдо саник**
pani hangule varre taha **санике ныд понйз**
hanguga heinu tõstma **саникен турын жутьяны**

hangeldaja <hangeldaja hangeldaja hangeldaja[t -, hangeldaja[te hangeldaja[id
s> **вуз карись, спекулянт, торгаш, барыш поттйсь**

hangeldama <hangelda[ma hangelda[da hangelda[b hangelda[tud v> **вуз**
карыны, спекулировать карыны, барыш поттыны
valuutaga hangeldama **валютаен спекулировать карыны**

hanguma¹ <h'angu[ma h'angu[da h'angu[b h'angu[tud v> (*jahtudes tarduma*)

кынмыны, чурьт я. нап луыны, нап(ыр)зыны

rasv hangub кӱй нап луэ

hangunud vaha кынмем сюсь

hanguma² <h'angu[ma h'angu[da hangu[b hangu[tud v> (*hanguga tõstma*)

тырыны, люканы, сюрены

hangusime heinakoorma vankrile турын возэз уробое тырймы

heinu kuhja hanguma кабан люканы (сюрены) я. зурод люканы (сюрены)

hani <hani hane hane -, hane[de hane[sid s> ZOOL (Anser) **ӓзег**

holmogori hani холмогор ӓзег

tuluusi hani тулуз ӓзег

emahani мумы ӓзег

hallhani ZOOL (Anser anser) пурьсь ӓзег

isahani айы ӓзег

koduhani гурт ӓзег

lumehani ZOOL (Anser coerulescens) тӱды ӓзег

metshani кыр ӓзег

rabahani ZOOL (Anser fabalis) нюр ӓзег (гуменник)

hanede kaagatamine ӓзеггӓслэн гагактэмзы я. гагак-гагак каремзы

praetud hani lisanditega гарнирен пыжем ӓзег

ta on paras hani та ваньмызлэсь умой ӓзег

Liitsõnad

hane+

hanesulg ӓзег тылы

hankima <h'anki[ma h'anki[da hangi[b hangi[tud v> (*midagi muretsema*)

шедьтыны, утчаны, поттыны; (*sekeldustega*) утчаны; (*vaevaga*) басьтыны,

(ма понна) сьулмаськыны; (*tarnima*) шедьтыны, вайыны

pean hankima loa мыным лэземзэс басьтоно

ta peab ise elatist hankima со ачиз сиён понна сьулмаськыны кулэ

isa hankis poisile uued uisud атай пияшлы (я. пилы, пиёклы) выль конькиос

вайиз

ta hankis enesele vajalikud tööriistad со аслыз кулэ ужан тйрлык шедьтйз

hankisin teatripiletid театр билетгӓс шедьтй

hantel <h'antel h'antli h'antli[t -, h'antli[te h'antle[id s> SPORT (*käsik*) **гантель**

harjutused hantlitega гантелен ужан

hape <hape h'appe hape[t -, hape[te h'appe[id s> КЕЕМ **кислота**

nõrk hape ляб кислота

kange hape зол кислота

ühealuseline hape одйг дйньем кислота

askorbiinhape аскорбиновой кислота

boorhape борной кислота

lämmastikhape азотной кислота

nikotiinhape никотиновой кислота

oblikhape кузьыттурын кислота

parkhape дубильной кислота

piimhape йӱл кислота

rasvhape кӱй кислота

sidrunhape лимон кислота
sipelghape кузьбыли кислота
soolhape сылал кислота
süsihape эгыр кислота
väävelhape серной кислота
äädikhape уксус кислота

hapendama <hapenda[ma hapenda[da hapenda[b hapenda[tud v> чырбатыны, сылалтыны; (*teatud hulka*) чырбатыны, сылалтыны
kapsaid hapendama кубиста сылалтыны
kurke hapendama огреч (я. кияр) сылалтыны
hapendatud piim чырсатэм йөл
hapendatud seened сылалтэм губи(ос)

hapnik <h'apn'ik h'apniku h'apn'ikku h'apn'ikku, h'apnik/e_&_h'apn'ikku[de h'apn'ikk/e_&_h'apn'ikku[sid s> КЕЕМ кислород
tehniline hapnik технической кислород
õhuhapnik омыр кислород

Liitsõnad

hapnik+

[metalli] hapniklõikamine ТЕНН кортэз кислородэн вандон

hapnikravi MED кислородэн йөнатон

hapniku+

hapnikupadi MED кислород миндэр

hapnikurikas кислородэн узыр

haru <haru haru haru[t -, haru[de haru[sid adj, s>

1. *adj* чырс; (*haruks läinud*) чырс, чырсам, урод, кырыж

harud õunad чырс улмоос (я. яблокѐс)

haru vein чырс вина

haru lõhn чырс зын

haru ilme чырс (я. мылкыдтэм) тус

kapsad on liiga harud кубиста ятырзэ чырс

puder on haruks läinud жук чырсам

meie meeleolu v tuju läks järjest harumaks милям мылкыдмы дугдылытэк

уродгес но уродгес луиз

harut nägu tegema ымнырез кырыжъяны

2. *s* чырс

ma ei saa süüa harut мынам чырссэ сиеме уг луы

hapukapsas <+kapsas k'apsa kapsas[t -, kapsas[te k'apsa[id s> сылалтэм (чырсатэм) кубиста

Liitsõnad

haru+kapsa+

hapukapsasupp сылалтэм (чырсатэм) кубистаен шыд

hapukoor <+k'oor koore k'oor[t k'oor[de, koor[te k'oor[i s> йөлвыл

hapukurk <+k'urk kurgi k'urki k'urki, k'urki[de k'urki[sid_&_k'urk/e s> сылалтэм огреч я. кияр

harupiim <+p'iim piima p'iima p'iima, p'iima[de p'iima[sid_&_p'iim/u s> чыр
йӧл, йӧлпыд, кузям йӧл

harakas <harakas haraka haraka[t -, haraka[te haraka[id s> ZOOL (Pica pica)
коҗо
kädistav harakas тачыртйсь коҗо
harakate kädin коҗоослэн тачыртэмзы
nagu harakas kädistama коҗо кадь тачыртины

harali <harali adv, adj> вайяса, шеръяса, шер-вай карыса, висьяса
laps ajas sõrmed harali пинал чинььюссэ вайяз
lind ajas tiivad harali тылобурдо бурдьёссэ шеряз
tõmba sirkliharud harali циркулез вайя
patsid hoidsid harali йырпунэтъёсты висьяса нуллйзы
ta seisis, jalad harali со пыдъёссэ вайяса сылйз
puude harali oksad писпуослэн вайяськем улвайёссы

hardalt <h'ardalt adv> сюлме йӧтымон
hardalt paluma сюлэмэ йӧтымон курыны

harf <h'arf harfi h'arfi h'arfi, h'arfi[de h'arfi[sid_&_h'arf/e s> (keelpill) арфа

hargnema <h'argne[ma h'argne[da h'argne[b h'argne[tud v>

- (harudeks jagunema)* вайяськыны; *(omaette haruks)* ваё-ваё луыны,
вайяськыны; *(kaheks jagunema)* вайяськыны
raudtee hargnes kaheks чугун сюрес кыклы вайяськиз
metsa ääres hargneb rada mitmesse suunda нюлэс (я. тэль, сик) дурын сюрес
кӧня ке сюреслы вайяське
enne merre suubumist hargneb jõgi kolme harru зарезе вуэмлэсь азыло шур
куинь ӧрлы вайяське
peateelt hargnes vasakule ja paremale mitu teed валтйсь сюреслэн паллян
палаз но бур палаз кӧня ке сюрес вайяське
pärnad on suureks kasvanud ja hargnenud беризьёс бадзым будйллям но ваё-
ваё луиллям
taime iga külgjuur võib hargneda будослэн котькуд урдэс выжыезлэн
вайяськемез луэ
meie eluteed hargnesid милям улон сюресъёсмы вайяськизы
- (eri suundadesse laiali liikuma)* пасьтана луыны я. потыны; *(lahingukorda
iimber paiknema)* пасьтана султыны я. кариськыны
kütid hargnesid mõlemale poole teed виртурын (я. кӧткыльтурын) сюрес
кыкнапала пасьтана потэм
sõdurid hargnesid ahelikku ожгарчиос пасьтана цеппе султйзы
rood hargnes lahingukorda рота ожмаськон радэ пасьтана султйз
- (lahti tulema, harunema)* сэрттйськыны, пертчйськыны; *(punutise kohta)*
сэрттйськыны; *(kudumi kohta)* сэрттйськыны, сэраны; *(keeru kohta)*
сэрттйськыны; *(õmblustest lahti)* сэраны, сэрттйськыны
nõõr on otsast hargnenud сйньс пум сэрттйськем
sukk on hargnenud носки сэрттйськем
lõng on sassis ja ei hargne шорт герзамын, соин уз сэра
õmbused on hargnenud вурзем сэрам
asi hakkas hargnema ужпум сэрттйськыны кутскиз
- (edenema, arenema)* мыныны, азыланьскыны, азинскыны

laval hargneb huvitav sündmustik сцена вылын тунсыко ужрад мынэ
nende vahel hargnes sõbralik vestlus соос куспын эшлыко вераськон мынйз
algul ei tahtnud jutt hargneda кутсконаз ужпумлэн азинскемез өз поты

hari¹ <hari harja h'arja h'arja, h'arja[de h'arja[sid_&_h'arj/u s]> щётка

hõre hari шер щётка
tihe hari чем щётка
kõva hari чурьт щётка
pehme hari небыт щётка
hambahari пинь сузян щётка
harjashari, harjastest hari зу щётка
hobusehari вал сузян щётка
juuksehari йыр сынан щётка
jõhvhari йырси щётка
küünehari гижы сузян щётка
lambihari ерш
nõudepesuhari тусьты-пуньы миськон щётка
pudelihari зенелик миськон щётка
põrandahari выж миськон щётка
riidehari дйськут сузян щётка
saarahari пдкучан (я. пыдэ понон) сузян щётка
saunahari зыраськон (я. мисьтйськон) щётка
terashari андан щётка
traathari ез щётка
harjaga riideid puhastama щёткаен дйськутэз сузяны
harjaga hobust puhastama щёткаен валэз сузяны
harjaga juukseid sugema щёткаен йырсиэз сынаны

hari² <hari harja h'arja h'arja, h'arja[de h'arja[sid_&_h'arj/u s]>

1. (*kõrgeim, tipmine osa*) йыл, вырйыл; зуски
künka hari пичи вырйыл
mägede kõrged harjad гурезьёслэн жужыт йыльёссы
lainete vahused harjad тулкымёслэн шукыё йыльёссы
luidete veerjad harjad луо гурезьёслэн чошкыт йыльёссы
kuke punane hari атаслэн горд зускиез
katusehari липет йыл
lainehari тулкым йыл
mäehari гурезь йыл
2. (*haripunkt*) шор
suvehari гужем шор

haridus <haridus hariduse haridus[t haridus[se, haridus[te haridus/i s]>

дышетскем, образование
hea haridus умой дышетскем
mitmekülgne haridus пöртэмпумо дышетскем
põhjalik haridus лач-лач дышетскем
väike haridus öжыт (я. ичи) дышетскем
tasuline haridus дунын дышетскем
tasuta haridus дунтэк дышетскем
algharidus начальной дышетскем
eriharidus нимысьтыз дышетскем
humanitaarharidus гуманитарной дышетскем

keskharidus шоро-куспо дышетскем
 kooliharidus школа дышетскем
 kunstiharidus художественной дышетскем
 kutseharidus профессионально-технической дышетскем
 kõrgharidus вылий дышетскем
 muusikaharidus крезьгур дышетскем
 üldharidus огъя дышетскем
 haridust tõendav dokument дышетскемез возматйсь документ
 hariduseta inimene дышетскымтэ адями
 pooliku haridusega inimene жыныё дашетскем адями
 tal on hariduses suured lüngad солэн дышетскемаз тырмымтэосыз вань
 missugune v mis haridus teil on? кыче тйляд дышетскемды?
 mul on üheksaklassilise kooli haridus мынам укмыс классъем дышетскеме я.
 мон укмыс классэз быдтэмын
 kes te hariduselt olete? дышетскемдыя кин луйськоды?
 lastele anti klassikaline haridus пинальёслы классической образование
 сётйзы
 ta sai hiilgava hariduse со туж умой образование баътйз

harilik <haril'ik hariliku haril'ikku haril'ikku, harilik/e_&_haril'ikku[de
 haril'ikk/e_&_haril'ikku[sid *adj*> огшоры, котькуд нунал, котьку сямен;
 (*igapäevane*) огшоры, котькуд нунал, котьку сямен; (*oma rühmas kõige
 tüüpilisem*) шоро-куспо
 harilikud askeldused котькуд нунал сюлмаськонъёс
 harilik kiri (*postisaadetus*) огшоры гожтэт
 harilik laps шоро-куспо пинал
 harilik nähtus огшоры югдур
 harilik pliiats огшоры карандаш
 harilik surelik огшоры луло маке
 harilik kadakas ВОТ (*Juniperus communis*) огшоры сусыпу
 harilik haug ZOO (Esox lucius) огшоры чипей
 harilikust soojem talv котьку сяменлэсь шунытгес тол
 täna on harilik tööpäev туннэ огшоры ужан нунал
 täna tuln tööle harilikust varem туннэ котьку сяменлэсь уже вазьгес лыктй

harilikult <harilikult *adv*> котьку сямен
 tõusen harilikult kell seitse султйсько котьку сямен сизьым часэ
 vahetund kestis kauem kui harilikult вис дыр котьку сяменлэсь кемагес
 кыстйськиз

harima <hari[ma hari[da hari[b hari[tud *v*>
 1. (*maad*) кизыны-гырыны, уже кутыны, пөрмытыны
 maad harima муземъёсты кизыны-гырыны
 sood hariti põldudeks нюръёсты бусыослы пөрмытйзы
 haritud maa кизем-гырем музьем
 2. (*puhastama*) жикатыны, октыны-калтыны, утялтыны, чылкытатыны,
 сузяны, чужыны
 harisin toa puhtaks висъетэз (я. комнатаез) жикатй
 harige jalad puhtaks! пыдьёстэс миське(лэ) (я. чуже(лэ))!
 3. (*arendama, haridust andma*) дышетыны, тодон-валанъёсты будэтыны,
 визьноданы
 püüan ennast kirjanduse lugemisega harida литературез лыдзыса асме

визьноданы тыршисько
oma kirjanduslikku maitset harima аслэстыд литературной валаньёстэ
будэтыны
haritud inimene дышетскем адями

harimatu <harimatu harimatu harimatu[t -, harimatu[te harimatu[id adj>
дышетскымтэ
harimatu inimene дашетскымтэ адями

haripunkt <+p'unkt punkti p'unkti p'unkti, p'unkti[de p'unkti[sid_&_p'unkt/e s>
кысык дыр, шор, йыл, пум
rahvusliku liikumise haripunkt йёскалык движенилэн кысык дырыз
kunstnik oli oma kuulsuse haripunktil суредась тужгес но тодмо луэмезлэн
йылаз вал
pinge jõudis haripunkti зырдан пумозяз вуиз
suvi on haripunktis гужем кысык дыраз вал

haritlane <haritlane haritlase haritlas[t haritlas[se, haritlas[te haritlas/i s>
дышетскем мурт, интеллигент
edumeelsed haritlased азинскем инеллигентьёс
külaharitlane гурт интеллигент
maaharitlane гурт интеллигент
poolharitlane жыны интеллигент
temast sai haritlane со интеллигент луиз

harjama <h'arja[ma harja[ta h'arja[b harja[tud v>
1. (*harjaga puhastama*) сузяны, щёткаен сузяны
rõivaid harjama дйськутэз сузяны
tallimees harjas hobuseid вал сюдйсь вальёсты сузяз
2. (*harjaga sugema*) сынаны
juukseid harjama йырси сынаны
taat harjas habet дядяй (я. пересь) тушсэ сыназ

harjas <harjas harjase harjas[t -, harjas[te harjase[id s> зу, зу выллем йырси,
чурыт йырси
tihe harjas чөм зу
juukseharjas зу выллем йырси
seaharjas парсь зу
harjasesse kasvanud lõug чурыт йырсиен будэм анлы
karmi harjasega hari чурыт зуэн щётка
juuksed on harjastena püsti йырси чурыт будыса пештырскемын

harjuma <h'arju[ma h'arju[da h'arju[b h'arju[tud v> дышыны, сям басьтыны;
(*halba kommet omandama*) дышыны, сям басьтыны; (*kodunema, kohanema, omaks võtma*) улонлы дышыны, улоно-вылоно потыны; (*ajapikku*)
дышыны
harjusin vara tõusma вазь султыны дыши
ta polnud harjunud linnas elama со карын улыны өвёл дышемын
poiss harjus pikapeale võbrasemaga пияш калленэн (я. пумен-пумен)
сюранаезлы (я. сюрмумизлы) дышиз
kas suudan harjuda selles võbras paigas? та мурт интыын улэме луоз меда?
ma ei ole veel harjunud selle mõttega мон со малпанлы ой на дышы

harjunud kombe kohaselt дышем сямен
 silmad harjusid hämaraga синъёс дышизы жомыллы
 ta harjus mööda küla hulkuma со гурт кузя калгыны дышиз
 elu läks harjunud rada улон дышем сямен мынйз
 kirurgi harjunud käe all operatsioon õnnestus хирурглэн дышем кийныз
 операция умой пөрмиз
 muusiku harjunud kõrv tabas iga valeheli крезьгурлы дышем пель котькуд
 умойтэм куараез валаз

harjumus <h'arjumus h'arjumuse h'arjumus[t h'arjumus[se, h'arjumus[te h'arjumus/i s> дышем, сям; (*õpitud*) дышем, сям; (*halb komme*) сям
 halb harjumus урод сям
 kummaline harjumus валантэм сям
 sissejuurdunud harjumus пычам сям
 harjumusest, harjumuse kohaselt, harjumust mööda сямызъя, дышемезъя
 lugemisharjumus лыдзиськыны дышем я. лыдзиськон сям
 puhtusharjumus чылкытлы дышем я. чылкыт сям
 tööharjumus ужаны дышем я. ужан сям
 harjumust kujundama дышыны я. сям басьтыны
 harjumuseks kujunema сям басьтыны
 harjumusest vabanema сямъёслэсь мозмытскыны
 meil on saanud harjumuseks {*mida teha*} милям сям луиз (мар карыны)

harjutama <harjuta[ma harjuta[da harjuta[b harjuta[tud v> (*treenima*)
 дышетыны, умоёгес карыны, тренировать карыны; (*mõnda aega*)
 дышетыны, дышетскыны, трос пол вераны, выльысь вераны;
 (*muusikapala, osatäitmist*) дышетыны, репетировать карыны; (*harjumust kasvatama*) дышетыны
 mälu harjutama йырсаез умойгес карыны
 laskmist harjutama ыбылйськыны дышетыны
 klaverit v klaverimängu harjutama фортепяноен шудыны дышетыны
 orkester harjutab saalis оркестр залын репетиция ортчытэ
 näitleja harjutab oma osa актёр я. актриса ас люкетсэ дышетэ
 laps harjutab käimist пинал ветлыны дышетске
 vanaema oli lapse sülle harjutanud чужанай я. песанай пиналэз кияз
 дышетэм
 püüan teda selle mõttega harjutada сое та малпанлы дышетыны тыршо
 harjutav etteütlus дышетоно диктант
 harjutasin end vara tõusma асме вазь слутыны дышетй

harjutus <harjutus harjutuse harjutus[t harjutus[se, harjutus[te harjutus/i s>
 1. уж, упражнение
 kehaline harjutus мугор упражнение
 kirjalik harjutus гожьяса лэсьтон уж
 suuline harjutus вераса лэсьтон уж
 harjutused rööbaspuudel SPORT брусъёсын упражнениос
 harjutused varbseinal SPORT шведской борддорын упражнениос
 grammatikaharjutus грамматической уж
 hingamisharjutus шокан упражнение
 kordamisharjutus тодэ ваён уж
 tõlkeharjutus кылысь кылэ берыктон уж
 sulleharjutus черновой уж

hüpitaharjutus SPORT скакалкаен упражнение
koordinatsiooniharjutus координацилы упражнение
poomiharjutus SPORT корен упражнение
riistharjutus SPORT снарядъёсын упражнение
tasakaaluharjutus равновесилы упражнение
vabaharjutus SPORT воля упражнение
harjutuses oli palju vigu ужын трос янгышьёсыз вал
pika harjutuse peale hüpe õnnestus кузь упражнение бере тэтчем умой
пөрмиз

2. (*proof*) репетици

laulukoori harjutus хорлэн репетициез
orkestriharjutus оркестрлэн репетициез

Liitsõnad

harjutus+ (*harjutamine*)

harjutuspaik уж я. упражнение лэсьтон инты

harjutus+ (*proof*)

orkestri harjutusruum оркестрлэн репетици ортчытон интыез

hark <h'ark hargi h'arki h'arki, h'arki[de h'arki[sid_&_h'ark/e s]>

1. (*hang*) саник

aiahark бакча саник

sõnnikuhark кыед мычон саник

hargi harud саник пиньёс

hargi vars саник ныд

2. (*harali harudega ese*) вилка

harmonia <harm'oonia harm'oonia harm'oonia[t -, harm'oonia[te harm'oonia[id s]> эзь, тупан, гармония

huvide harmonia тунсыкъяськемъёслэн гармонизы

iseloomude harmonia сямъёслэн эзьзы

sisu ja vormi harmonia пуштрослэн но вылтуслэн гармонизы

värvide harmonia буэльёслэн тупанзы

helitöö hea harmonia крезьгур композицилэн гармониез

harmoniat õpetama гармония дышетыны

harmonika <harmonika harmonika harmonika[t -, harmonika[te harmonika[id s> (*lõõtspill*) орган, гармошка

harmoniline <harmoniline harmonilise harmonilis[t harmonilis[se, harmonilis[te harmonilis/i *adj*> гармоничной, ог-оглы тупась, тупаса ульсь

harmoniline isiksus гармоничной личность

harmoniline abielu тупаса ульсь кузпальёс

harmoniline arendamine гармоничной будон

harmoniline võnkumine FÜÜS гармоничной шонаськон (я. колебание)

harras <harras h'arda harras[t -, harras[te h'arda[id *adj*> сюлме йотымон, мылкыдэз (сюлэмез) бугыртись

harras vaikus сюлэмез бугыртись чалмыт луон

harras lugupidamine {*kelle vastu*} (кинэ) сюлэмез бугыртись гажан

harrastama <harrasta[ma harrasta[da harrasta[b harrasta[tud v>

1. тунсыкъяськыны, вырыны

harrastab muusikat крезьгурен тунсыкъяське

harrastan sporti спортэн вырысько

2. (*pidevalt kasutama*) чем кутылыны, вырыны

luuletaja harrastab vabavärssi кылбурчи воля кылбурамеэ чем кутылэ

sellel maal kohvijoomist ei harrastata та шаерын кофе трос уг юо

harrastus <harrastus harrastuse harrastus[t harrastus[se, harrastus[te harrastus/i

s> тунсыкъяськон, яратоно уж, хобби, вырон

kõitev harrastus тунсыко уж (я. хобби)

kunstiharrastus искусствоен тунсыкъяськон

lemmikharrastus яратоно уж (я. хобби)

muusikaharrastus крезьгурен тунсыкъяськон

spordiharrastus спортэн вырон

teatriharrastus театрен тунсыкъяськон

haru <haru haru haru h'arru, haru[de haru[sid s>

1. (*tervikust hargnev iseseisev osa*) вай, вож, вайяськем; (*pii*) вай, пинь

keelte harud кылъёслэн вайёссы

ahingu harud бышконлэн (я. острогалэн) пиньёсыз

hangu harud саник пиньёс

harpuuni harud гарпун пиньёс

jõeharu шур вож

kaabliharu кабель вайяськем

puuharu писпу вайяськем

püksiharu штан вайяськем (я. пыдэс)

raudteeharu чугун сюрес вож

sirkliharu циркуль вайяськем

teeharu сюрес вож

kahvli teravad harud вилкалэн йылсо пиньёсыз

teerada lahkneb siin kahte haru чугун сюрес татысен кыклы вайяське

2. (*tegevuspiirkonna eri osa*) удыс

kergetööstuse harud капчи промышленностья удыс

kunstiharu искусство удыс

majandusharu хозяйственной удыс

teadusharu тодос удыс

teenindusharu обслуживать карон удыс

tegevusharu ужан (я. практической) удыс

tootmisharu производственной удыс

tööstusharu промышленной удыс

haruldane <haruldane haruldase haruldas[t haruldas[se, haruldas[te haruldas/i

adj> (*harva esinev*) шер пумиськись; (*ebatavaline*) син шоры йөтйсь;

(*erandlik*) йөспөртэм

haruldane käsikiri йөспөртэм гожьяськем

haruldane leid шер пумиськись шедьтос

haruldane loom шер пумиськись пөйшур

haruldane nimi шер пумиськись ним

haruldane raamat син шоры йөтйсь книга

haruldus <haruldus harulduse haruldus[t haruldus[se, haruldus[te haruldus/i s>

1. (*haruldane ese, nähtus*) шер пумиськылон, шер луон muuseumiharuldus музейлэн шер пумиськылйсь (арбериез) raamatuharuldus, trükiharuldus шер пумиськылйсь книга harulduseks saama шер пумиськись луыны sellised loomad on siin haruldus та пöйшурьёс татын шер пумиськыло
2. (*ebatavalisus*) паймымон луон vaatepildi haruldus võlus teda суредлэн пймымон луонэз синмаськытйз сое

harutama <haruta[ma haruta[da haruta[b haruta[tud v> (*sõlme*) пертчыны; (*õmblust*) сэраны; (*punutist*) сэрттыны; (*kudumit*) сэрттыны; (*sasipundart*) пертчыны; (*ümbert*) пертчыны; (*ümbrisest, pakendist*) пертчыны sõlme harutama гердэз пертчыны harutab puntrasse läinud nõöri дэмзаськем бирдыез пертче harutab paki ümbert paberit коробка котырысь кагазэз пертче vanaema harutas kinnast чужанай я. песянай пöзыез сэрттэ

harv <h'arv harva h'arva h'arva, h'arva[de h'arva[sid_&_h'arv/u adj>

1. (*hõre*) шер harv habe шер туш harvad hambad шер пиньёс harvad juuksed шер йырси harv kamm шер пинё сын harv riie шер басма harv mets шер нюлэс (я. сик, тэль) harv sõel шер пуж (я. сйс) harv taimestik шер будос harvade pulkadega reha шер пинё мажес
2. (*mittesage, harva esinev*) шер, шер пумиськылйсь harvad kohtumised шер пумиськылоньёс harv nähtus шер пумиськылйсь ужпум valuhood jäid harvemaks вöсь чөгьямьёс шергес луизи
3. (*üksik, mõningas*) шер, öжыт, ичи kostsid harvad püssipaugud шер ыбылэмьёс кылйськызы hakkas langema harvu vihmapüsku зор шапыкьёс шер усылыны кутскизы tee ääres oli mõni harv maja сюрес дурын шер коркаос пумиськылйзы ta on üks minu harvadest sõpradest со мынам öжыт (я. ичи) эшъёсы пöлысь одйгез

harva <h'arva adv> шер, öжыт, куддыръя

- seda juhtub harva со шер луылэ
nüüd kohtume palju harvemini али шергес пумиськылйськомы

harvendama <harvenda[ma harvenda[da harvenda[b harvenda[tud v>

1. шератыны, шерьяны, шеромытыны porgandeid harvendama чужкушманэз шеромытыны metsa harvendama нюлэсэз (я. тэлез, сикез) шеромытыны lahingud olid harvendanud polgu ridu ожмаськон полклэсь радъёссэ шеромытйз
2. TRÜK (*reavahesid suurendama*) наборез шератыны

hašiš <hašiš hašiši hašiši[t -, hašiši[te hašiše[id s> (*narkootikum*) гашиш

hauakaevaja <+k'aevaja k'aevaja k'aevaja[t -, k'aevaja[te k'aevaja[id s> шайгу
копась, шайгу гудйсь

hauakivi <+kivi kivi kivi k'ivvi, kivi[de kivi[sid_&_kiv/e s> шайгу выльсь из

hauakoht <+k'oht koha k'ohta k'ohta, k'ohta[de k'ohta[sid_&_k'oht/i s>

1. (*sügav koht veekogus*) ву кож

2. (*matmispaik*) шайгу, ватэм инты

ta ei teadnud oma isa hauakohta со атайезлэсь шайгузэ (я. ватэм интызэ) өз
тоды

haud <h'aud haua h'auda h'auda, h'auda[de h'auda[sid_&_h'aud/u s>

1. шайгу, могило, могила

sügav haud мур шайгу

värske haud выль шайгу

mahajäetud haud утялтымтэ шайгу

vennashaud агай-вын (я. братской) шайгу

ühishaud огъя шайгу

tundmatu sõduri haud тодмотэм ожгарчилэн шайгузэ

hauda kaevama шайгу копаны (я. гудыны)

hauda kinni ajama шайгузэ согыны

kirstu hauda laskma коросэз (я. шайкоросэз) шайгуэ лэзыны

hauda lahti kaevama шайгузэ усьтыны

haud on rüüstatud шайгу бугыртэмын-таламын

hauda panema {keda} (кинэ) шайгуэ ватыны

ümberringi oli vaikne nagu hauas котыр шайгуын кадь чалмыт вал

ta leidis endale meres külma haua зарезь солы кезьыт шайгу луиз

seda kuuldes põõraks ta end hauas ümber тае кылыса, со шайгуын

берыкскысал

olen sulle hauani truu мон тыныд шайгуозь оскымон (эш)

ta vaikib nagu haud со шайгу выллем чалмыт улэ

2. (*sügav koht veekogus*) кож

jõehaud шур кож

Liitsõnad

haua+

hauavaikus шайгуын кадь чалмыт луон

hauduma¹ <h'audu[ma h'audu[da h'audu[b h'audu[tud v>

1. (*loote arenemiseks hautav olema*) пукыса поттыны, чипы поттыны
munad hauduvad kana all пузьёс курег пукыса вуо я. чипы курег пукыса
потэ

hauduma pandud munad пукыса чипы поттыны понэм пузьёс

2. (*kuumuse mõju all olema*) парыны; (*kuumutamisel pehmeks minema*)

небзектыны, супырзыны

puder haudub ahjus жук гурын паре

juurvili on pehmeks haudunud кушман небыт луытозь парем

viht haudub kuumas vees веник пось вуын небзе

pesu haudub katlas котёлын дйсь паре

3. (*põletikuliseks minema*) пөсектыны, сисьмыны

jalad hauduvad пыдьёс пөсекто

haudunud nahk пөсектэм ку

hauduma² <h'audu[ma h'audu[da h'au[b h'au[tud v>

1. (*loote arenemiseks mune soojendama*) **пузьёс вылын пукыны, пукыны**
kana haub kolm nädalat **курег пузьёс вылын куинь арня пуке**

hani pandi hauduma **зазегез пузьёс вылэ пуктйзы**

pesal hauduv lind **карын пузьёс вылын пукись тылобурдо**

2. (*soojuse ja niiskusega mõjutama*) **парыны, парзектытыны; (pehmeks)**

небзыны, супырзыны

saun haub kondid pehmeks **мунчо лыосты небзытэ**

ilm haub äikesevihma **куазь гудырьяса зоремез парзектытэ**

3. PILTL (*sepitsema, plaanitsema*) **малпаны ВЕР.К.**

kurja hauduma **урод уж малпаны**

haun ärasõitu **кошкыны малпасько**

haug <h'aug haugi_&_havi h'augi h'augi, h'augi[de h'augi[sid_&_h'aug/e s>

чипей

harilik haug ZOO (Esox lucius) **огшоры чипей**

must haug ZOO (Esox niger) **сьод чипей**

praetud haug **пыжем чипей**

haugas <haugas h'auka haugas[t -, haugas[te h'auka[id s> (*kanakull*) **тур душес,**
кучыран

haukuma <h'auku[ma h'auku[da haugu[b haugu[tud v> **утыны**

koer haugub võbrast v võbra peale **пуны муртэз (я. мурт адымиез) утэ**

koer hakkas haukuma **пуны утыны кутскиз**

kutsikas klähvib haukuda **кучапи (я. куча) утэм каре**

räägi inimese moodi, ära haugu **адымиос сямен вера, эн уты**

hautis <h'autis h'autise h'autis[t h'autis[se, h'autis[te h'autis/i_&_h'autise[id s>

1. (*hautatud toit*) **парем**

kapsahautis **парем кубиста**

2. MED (*kuum mähis*) **парон**

hea <h'ea h'ea h'ea[d -, h'ea[de h'ä[id adj, s>

1. *adj* **умой, зеч**

hea arst **умой эмьясь**

hea enesetunne **астэ умой шодон**

hea idee **умой малпан**

hea ilm **умой куазь**

hea iseloom **умой (я. зеч) сям**

hea isu **умой аппетит (я. сием потон)**

hea juhus **умой тупам**

hea kasvatus **умой будэтэм**

head kavatsused **умой карыны малпанъёс**

head kombed **умой сямъёс (я. йылольёс)**

hea kuulmine **умой кылэм**

hea kuulsus **умойен тодмо луон**

hea käitumine **астэ умой возён**

hea leib **умой нянь**

hea maa **умой музьем**

hea maine **умой престиж**

hea mõte **умой малпан**

hea mängija **умой шудйсь**
 hea nõu **умой визь-нод**
 hea sõna **умой кыл**
 hea süda **умой сյолэм**
 head tulemused **умой бервыльёс**
 head uudised **умой иворъёс**
 hea voodi **умой валес**
 hea õrpeedukus **умой дышетсконын пörмытэм**
 hea munevusega kana **умой пузась курег**
 hea vastupidav riie **кемалы чидась басма**
 hea tahtmise korral **умойзэ сйзем потыку**
 heal tasemel **умой уровеньын**
 hea kombe kohaselt **умой сямья**
 vanal heal ajal **вашкала умой вакыт дыръя**
 ühel heal päeval **одйг умой нуналэ**
 head aega! **зуч лу! зеч луэ!**
 häid pühi! **умой шулдыръяське!**
 head reisi, head teed! **умой ветлы! умой ветлэ!**
 head uut aastat! **выль арен!**
 head õhtut! **бур жытэн!**
 head ööd! **умой көл!**
 kõike head! **ваньзэ умойзэ!**
 head kuulajad! **умой кылзйсьёс (тыныд, тйледлы)!**
 head inimesed, aidake! **зеч адямиос, юртгэ(лэ) мыным!**
 tal on hea maitse **солэн умой (шöмез) валанэз**
 endast heal arvamusel olema **ас сярись умой малпаны**
 heas tujus olema **умой мылкыд луыны**
 tal on hea põli **солэн умой улон-вылонэз**
 endast head mälestust jätma **ас сярись умой тодэ ваён кельтыны**
 hea sõnaga meenutama **умой вераса тодэ вайыны**
 head muljet jätma **умой малпан кельтыны**
 meil oli hea läbisaamine **ми куспамы умой тупаса улймы**
 hea meelega sööks lõunat **мылысь-кыдысь нуназеясал**
 teen seda hea meelega **мылысь-кыдысь сое лэсто**
 toas oli hea ja soe **висьетын умой (я. майбыр) но шуныт вал**
 hea kui õhtuks jõuame kõik tehtud **умой луысал жытозь ваньмыз лэсьтэмын**
ке луысал

2. adj (rohke, ohter, paras, tugev, suur) бадзым, трос, зол, быдэс
 hea korvitaís seeni **бадзым песьтэр тыр губи**
 hea summa raha **бадзым сумма коньдон (я. уксё)**
 laps sai kukkudes hea hoobi **пинал усьыкуз зол шуккиськиз**
 ootasin sind hea pool tundi **тонэ быдэм жыны час возьмай (вити)**

3. s (miski väärtuslik, hinnatav, kasulik, meeldiv) умой, зеч
 head mäletama **умойзэ тодын возыны**
 head tegema **умой лэсьтыны**
 võitlus hea ja kurja vahel **умой но урод вискын нюръяськон**
 hea ja kurja vahet tegema **умойзэ но уродзэ валаны**
 head kurjaga tasuma **умойез понна уродэн тырыны**
 tänan teid kõige hea eest **тау карисько зечты понна**
 soovin sulle ainult head **тыныд умойзэ гинэ сйзисько**
 temast räägiti üksnes head **со сярись умойзэ гинэ веразы**
 sellest loost ei tule midagi head **та ужпумысь номыр умоез уз пörмы**

mis teil head on? мар тйляд умоез?
see asi ei lõpe heaga та уж умойен уз быры
küsisin seda hea pärast умой малпаса озьы юай
mine siit heaga зеч мын

4. *s (koolihinne)* умой (дунъет)

tunnistusel olid üksnes head ja väga head аттестатын умой но туж умой гинэ
дунъетъёс вал

head aega зеч, зеч луэ

headus <h'eadus h'eaduse h'eadus[t h'eadus[se, h'eadus[te
h'eadus/i_&_h'eaduse[id s>

1. (*lahkus, heatahtlikkus*) зеч луон, зечлык, каньыл луон, умой луон,
умойлык

armastasin vanaema ta headuse pärast чужанаез я. песянаез зеч луэмез понна
яратй

ta on headus ise со ачиз зечлык

headus võidab kurjuse зечлык уродэз вормоз

2. (*väärtus, kvaliteet*) зечлык, зеч луон, умой луон, умойлык
materjali headus материалэн зечлыкез

kauba headus вузлэн зечлыкез

heakorrastama <+korrasta[ma korrasta[da korrasta[b korrasta[tud v>

умоятыны, умойгес карыны, зечгес карыны

linna heakorrastama карез умоятыны

heakorrastatud tänavad умоятэм ульчаос (я. урамъёс)

heaks <h'eaks *postp* [gen]> понна

rahva heaks калык понна

teiste heaks töötama мукетыз понна ужаны

sinu heaks olen valmis kõigeiks тон понна мон котьмарлы дась

heaskiit <+k'iit kiidu k'iitu k'iitu, k'iitu[de k'iitu[sid_&_k'iit/e s> умойен

лыдъям, ушъям

heaskiitu pälvima v väärima умойен лыдъямон луыны

ettepanek sai heaskiidu osaliseks чектон умойен лыдъямын вал

heaks kiitma ушъяны

hea küll ярам

heameel <+m'eel meele m'eel[t m'eel[de, meel[te m'eel[i s>, *ka* hea meel

шумпотыса, мылысь-кыдысь

heameelt tegema v valmistama шумпотыса я. мылысь-кыдысь лэсьтыны

märkasin seda oma heameeleks аслам шумпотонэлы пусйи сое

suurest heameelest ei suutnud ta paigal püsida туж зол шумпотэменыз

интыяз сылын өз чида

heaolu <+olu olu olu 'ollu, olu[de olu[sid s> умой улэм-вылэм, зеч улэм-

вылэм

isiklik heaolu ас умой улэм-вылэм

aineline heaolu корыт ласянь (я. материальной) умой улэм-вылэм
üldiseks heaoluks ваньмыслэн умой улэм-вылэмзы понна

heasüdamlik <+südaml'ik südamliku südaml'ikku südaml'ikku,
südamlik/e_&_südaml'ikku[de südaml'ikk/e_&_südaml'ikku[sid *adj*> умой
(зеч, каньыл) сюл(э)мо
heasüdamlik inimene зеч сюл(э)мо аядми
heasüdamlik ilme зеч сюл(э)мо тус
heasüdamlik nali зеч сюлмын серем карем

heatahtlik <+t'ahtl'ik t'ahtliku t'ahtl'ikku t'ahtl'ikku, t'ahtlik/e_&_t'ahtl'ikku[de
t'ahtl'ikk/e_&_t'ahtl'ikku[sid *adj*> эшлыко, умойзэ (зечсэ) сйзись
heatahtlik kriitika умойзэ сйзись критика
heatahtlik nali умойзэ сйзьыса серем карем

heategev <+tegev tegeva tegeva[t -, tegeva[te tegeva[id *adj*> умой (зеч)
лэсьтйсь, благотворительной
heategev asutus благотворительной учреждение

heategevus <+tegevus tegevuse tegevus[t tegevus[se, tegevus[te tegevus/i *s*>
умой (зеч) лэсьтон, благотворительность

heategija <+tegija tegija tegija[t -, tegija[te tegija[id *s*> умой я. зеч лэсьтйсь,
благотворитель

heegeldama <heegelda[ma heegelda[da heegelda[b heegelda[tud *v*> керттыны
pitsi heegeldama чильтэр керттыны
heegeldatud linik керттэм шобрет

heegelnoel <+n'öel nõela n'öela n'öela, nõel[te_&_n'öela[de
n'öela[sid_&_n'öel/u *s*> керттйськон вень (курик)

heeringas <heeringas heeringa heeringa[t -, heeringa[te heeringa[id *s*> сельдь,
селёдка; (*toiduna*) сельдь, селёдка
harilik heeringas ZOO (Clupea harengus) огшоры (Тихой океанысь) сельдь
atlandi heeringas ZOO (Clupea harengus harengus) Атлантика океанысь
сельдь
marineeritud heeringas сылалтэм сельдь
karbiheeringas коробкаен сельдь
rasvaheeringas коям сельдь
soolaheeringas сылалтэм сельдь
suitsuheeringas чынатэм сельдь

heidutama <heiduta[ma heiduta[da heiduta[b heiduta[tud *v*> кышкатыны,
көшкематыны, курдатыны
ükski raskus ei heidutanud teda одйг секытлык но сое өз кышкаты
ärge laske end sellest heidutada солэсь кышкатскемлы эн сётске
pikk ootamine mind ei heiduta кема возьмам (я. витем) монэ уг кышкаты
ta oli surmani heidutatud со клутозяз кышкатэмын вал

heietama <heieta[ma heieta[da heieta[b heieta[tud *v*> (*pikalt-laialt rääkima*)
влөмытыны, пасьтана вераськыны

juttu heietama мадѣсээз (я. веросээз, учырез) вӱлмытыны
mälestusi heietama тодэ ваёнъѣсты пасьтана вераны
ta ei armasta niisama heietada солы озьы пасьтана вераськыны уг яра

hein <h'ein heina h'eina h'eina, hein[te_&_h'eina[de h'eina[sid_&_h'ein/u s>

(kasvav) **турын**; (kuivatatud) **турын**

hõre hein **шер турын**

kidur hein **пашмем турын**

paks hein **ѣем турын**

kuiv hein **кӱс турын**

värske hein **вож (я. выль) турын**

aasahein **возь турын**

kultuurhein **юри будэтэм (я. культурной) турын**

luhahein **турнано (я. возь) турын**

metsahein **нюлэс (я. тэль, сик) турын**

presshein **зол бинем турын**

segahein **суро турын**

kaks hangutäit heinu **кык саник мында турын**

sületäis heinu **зыгыртэт мында турын**

heina kaarutama **турын берыктыны**

heina niitma **турын турнаны**

heina kokku panema **турын люканы**

heina kuhja panema **турынэз куяса люканы**

heina saadu panema **турынэз чумолёосы (я. люкъёсы) люканы**

heina pallima **турынэз валоке люканы**

heina tegema **турын бичаны (я. октыны)**

heinale minema **турнаны мыныны**

heinal olema **турнанын луыны**

heinalt tulema **турнамысь бертыны**

Liitsõnad

heina+

heinapalavik **MED турын кезег, кезегьян**

heinapall **турын тюк**

heinategmine, heinategu **турын люкан, турын октон**

heinakuu <+k'uu k'uu k'uu[d -, k'uu[de_&_kuu[de k'uu[sid_&_k'u[id s> RHVK

(juuli) **пӱсьтолэзь**

heinamaa <+m'aa m'aa m'aa[d -, m'aa[de_&_maa[de m'aa[sid_&_m'a[id s>

турнан инты, возь

looduslik heinamaa **ас кожаз кылдэм турнан инты**

kultuurheinamaa **юри будэтэм турнан инты**

heiskama <h'eiska[ma heisa[ta h'eiska[b heisa[tud v> **жutyны**

lippu heiskama **куншет жutyны**

hiivasime ankru ja heiskasime purjed **якорьмес басьтйм(ы) но парусьёмес**

жutyм(ы)

heitgaas <+g'aas gaasi g'aasi g'aasi, g'aasi[de g'aasi[sid_&_g'aas/e s> **сурым газ**

heitlik <h'eitl'ik h'eitliku h'eitl'ikku h'eitl'ikku, h'eitlik/e_&_heitl'ikku[de h'eitl'ikk/e_&_heitl'ikku[sid adj>

1. (*muutlik, vahelduv*) вошъяськись, ляб

heitlik ilm вошъяськись куазь

heitlik uni вошъяськись уйвõt

heitlik loomus вошъяськись сям

heitlik meeleolu вошъяськись мылкыд

heitlik tuul вошъяськись tõл

heitlik õnn вошъяськись шуд

2. (*kergesti kohkuv*) кышкась, кõшкемась, курдась

heitlik lambatall кышкась ыжпи

heitlus <h'eitlus h'eitluse h'eitlus[t h'eitlus[se, h'eitlus[te h'eitlus/i_&_h'eitluse[id

s> нюръяськон, жугиськон

raevukas heitlus туж лек жугиськон

verine heitlus вир потымон жугиськон

põnev sportlik heitlus тунсыко спорт нюръяськон

käsitsiheitlus кийн жугиськон

siseheitlus пушкын жугиськон

surmaheitlus кулытозь нюръяськон

heitlus elu ja surma peale кулон но улон понна жугиськон

heitma <h'eit[ma h'eit[a heida[b heide[tud, h'eit[is h'eit[ke v>

1. (*viskama, paiskama*) лэзыны, куштыны, зйртыны, сэрпалтыны; (*hooga*

viskama) зйртыны, сэрпалтыны; (*sisse, taha*) берыктыны; (*välja*) куштыны,

зйртыны, сэрпалтыны; (*peale*) поныны, дйсяны, шобыртыны; (*pealt*)

куштыны, басьтыны, кылыны; (*laili*) куяны, пазяны; (*iüles*) тырыны,

поныны; (*end*) мозмытыны

granaati heitma SPORT граната лэзыны

ketast heitma SPORT диск лэзыны

vasarat heitma SPORT молот лэзыны

ankrut heitma якорь лэзыны

pilku heitma {*kellele-millele*} (кин-ма шоры) учкыны

isa heitis mütsi varna атай изызыэ ошетэ лэзиз

ta heitis rätiku õlgadele со кышетсэ пельпум вылаз понйз

kalurid heitsid nooda merre чорыгасьёс бадзым калтонзэс зарезе лэзизы

kala heidab marja vette чорыг мызьзэ вуэ лэзе

heitsin portfelli lauale портфельме жок вылэ куштй (я. зйртй, сэрпалтй)

ta heitis väljakutse kogu maailmale со быдэс дуннелы вызов лэсьтйз

heida see mõte peast кушты йырысьтыд со малпандэ

heitis ühe jala üle teise пыдзэ кечат-вамаат кариз

heitis pea kuklasse v selga йырзэ мышлань берыктйз

küünal heidab nõrka valgust сюсьтыл ляб югдытэ

puud heitsid pikki varje пуэз кузь липет улэ тыризы

heitsin mantli seljast пальтоме куштй

endalt iket heitma астэ секытлэсь (я. ярмолэсь) мозмытыны

heitis endalt teki вылысьтыз шобретсэ куштйз

puud heitsid endalt lehed писпуос куарьёссэс куштйзы

jõed on heitnud endalt jääkatte шурьёс йөлэсь шуназы

heitis vastuseks vaid mõne sõna юанлы кõня ке кыл гинэ вераз

armastab nalja heita серем карыны яратэ

2. (*mingisse asendisse laskuma*) выдыны; (*mõneks ajaks*) выдыны

pikali heitma кыллыны выдыны

magama heitma изыны (я. кõлыны) выдыны

koer heitis põrandale siruli пуны выж вылэ вӧл-вӧл выдӱз
heida pikali ja puhka выдаса кыллы но шутэтскы
3. (*kellegagi liituma, seltsima*) чӧш кариськыны
abiellu heitma кузпальясъкыны
paari heitma парьясъкыны
loodritega ühte mesti heitma азытэмъёсын чӧш (я. одӱг компания)
карьськыны

heitmed *pl* <heide h'eitme heide[t -, h'eitme[te h'eitme[id s> кырсь (я. пож,
курмем, сурым) бервыльёс, куштэмъёс, поттэмъёс

heituma <h'eitu[ma h'eitu[da h'eitu[b h'eitu[tud v> кышканы, кӧшкеманы,
курданы, кышкатскыны
heitusin sellest mõttest кышкай со малпанлэсь
heitunud laps кышкатскем пинал
heitunud silmad кышкатскем синъёс

heitvesi <+vesi v'ee v'e[tt v'e[tte, ve[te ves/i s> пож (я. кырсь) ву

hekk <h'ekk heki h'ekki h'ekki, h'ekki[de h'ekki[sid_&_h'ekk/e s> (*elavtara*)
луло кенер
igihaljas hekk котьку вожектӱсь луло кенер
elupuuhekk туялэсь луло кенер
kuusehekk кызьёслэсь луло кенер
sirelihekk сиреньлэсь луло кенер
viirpuuhekk атасгурзӧнлэсь (я. атасзырзӧнлэсь) луло кенер
hekki istutama луло кенер мерттыны
hekki pügama луло кенерез чышкыны
hekiga ümbritsetud maja луло кенерен котыртэм корка

hektar <h'ektar h'ektari h'ektari[t -, h'ektari[te h'ektare[id s> (*pindalaühik*) гектар
kümne hektari suurune park дас гектар бадзалаем парк

helde <h'elde h'elde h'elde[t -, h'elde[te h'elde[id *adj*> шырыт, чурьтасьтэм
helde inimene чурьтасьтэм адями
helde perenaine шырыт кузё кышно
helde maa шырыт музейм
helde viljaaasta шырыт ю ар
helde kinkima шырыт сётыны
helde lubama шырыт луон сярысь оскытыны
heldeks muutuma шырыт луыны

hele <hele heleda heleda[t -, heleda[te heleda[id *adj*>

1. (*valgust kiirgav, valgusküllane, valkjas*) югыт; (*ere, kirgas*) яркыт
hele päike яркыт шунды
hele valgus яркыт югыт (я. тыл)
hele välgusähvatus яркыт чилектэм
heledad suveööd югыт гужем уйёс
heledad silmad югыт синъёс
heledad juuksed югыт йырси
heledad lootused югыт осконъёс
heledad tulevikuplaanid азыпаллы югыт планъёс

heleda peaga tütarlaps югыт йыро нылаш (я. ныл, нылок)
heledaks pleekinud tapeet югыт бездэм обойёс
kuuvalgusest hele taevas толэзь пиштэмлэсь югыт инбам
puud põlesid heleda leegiga пу яркыт тылын жуаз
ta on meie klassi heledamaid päid со классысьтымы визьмо йыроосыз
пöлысь

2. (*kõlav*) жинг(ы)рес, чузьяськись

hele hääl жинг(ы)рес куара

hele karje жинг(ы)рес кеськем

hele naer жинг(ы)рес серекъям

heleda häälega tüdruk жинг(ы)рес куараё нылаш (я. ныл, нылок)

heleda kõlaga pill жинг(ы)рес гуро инструмент

kellalöögid läksid järjest heledamaks час жугем жинг(ы)ресгес но
жинг(ы)ресгес луиз

3. (*tugev, jõuline*) зол

jalga löi hele valu пыд зол вöсь луиз

4. KÕNEK (*tühja kõhu kohta*) буш, тырттэм

kõht v kere on hele кöты буш я. кöты сюма

Liitsõnad

hele+

helesinine чагыр

heleda+ (*valkjas*)

heledapäine югыт йыро, визьмо йыро

helendama <helenda[ma helenda[da helenda[b helenda[tud v>

1. (*heledana paistma*) югыт адскыны, югыт адзиськыны; (*heledana särama, valgust kiirgama*) югдыны, пиштыны, чияны, жуаны; (*heledaks lööma*)

югыт луыны; (*särama lööma*) пиштйсь луыны, чиясь луыны, жуатскыны

kuu helendas läbi pilvede толэзь пилемъёс пыр югдйз

televiisoriekraan hakkas helendama телевизор экран югыт адскыны кутскиз

taevas hakkas helendama инбам югдыны кутскиз

söed helendavad ahjus эгыр гурын югыт жуаз

jaaniussid helendavad öösel пиштйсь бöчыос (жуась нумырьёс, чиясь

нумырьёс) уйин чияло (я. пишто, жуало)

lumi helendab päikese käes лымы шунды шорын чия

helendavad putukad пиштйсь (я. чиясь, жуась) бöчыос (я. нумырьёс)

helendav täht пиштйсь кизили

2. (*punetama, õhetama*) сактыны, заректыны; (*punetama v õhetama*

hakkama) зырваны, гордэктыны, чыжектыны

idataevas lõi helendama шундыжужан палась инбам сактйз

poisi kõrvad hakkasid häbi pärast helendama пияшлэн (я. пилэн, пиёклэн)

пельёсыз воздаськеменыз зырваны (я. гордэктыны, чыжектыны)

кутскизы

helge <h'elge h'elge h'elge[t -, h'elge[te h'elge[id adj> (*hele, selge*) югыт,

чылкыт, визьмо; (*õnnelik, rõõmus*) сюлмаськонтэк, сюлмаськисьтэм, капчи

helge suveräev югыт гужем нунал

helge naeratus сюлмаськытэк (я. капчи) серекъям

helge lapsepõlv сюлмаськонтэк пинал дыр

helge meeleolu сюлмаськисьтэм мылкыд

helge tulevik сюлмаськонтэк азыпал улон

tal on vanaisast helged mälestused чужатаез я. песьтаез сярысь югыт тодэ

вайёнъёсыз

tal on helge pea солэн йырыз сюлмаськонтэк

inimkonna helged pead адями мерлэн югыт я. визьмо йыррьёсыз

helgiheitja <+h'eitja h'eitja h'eitja[t -, h'eitja[te h'eitja[id s> прожектор, тыл

heli <heli heli heli -, heli[de heli[sid s> куара

kuuldav heli кылйськись я. чузьяськись куара

kõrvaga kuuldamatu heli пельын кылонтэм куара

terav heli векчи куара

infraheli FÜÜS инфра куара

kvadraheli FÜÜS квадра куара

stereoheli FÜÜS стерео куара

ultraheli FÜÜS ультра куара

klaverihelid фортепьяно куараос

lauluhelid кырзан куараос

viulihelid скрипка куараос

heli tugevus куаралэн зол луэмез

heli hajumine FÜÜS куара вёлскем

heli neeldumine FÜÜS куараез дугдытон (я. нбылон)

heli peegeldumine FÜÜS куараез пезыгтон (я. отражать карон)

heli salvestama куара гожтыны

heli summutama куараез лябгес карыны

helikopter <+k'opter k'opteri k'opteri[t -, k'opteri[te k'optere[id s> вертолёт

heliline <heliline helilise helilis[t helilis[se, helilis[te helilis/i adj>

1. (*heliga seotud*) куараё

heliline ärritaja куараё возбудитель

2. KEEL чузьяськись

heliline konsonant чузьяськись согласной

helilooja <+l'ooja l'ooja l'ooja[t -, l'ooja[te l'ooja[id s> крезьгур гожьясь,
композитор

helin <helin helina helina[t -, helina[te helina[id s> жингыртэм, чингыльтэм;

(*kellahelin*) жингыртэм, чингыльтэм; (*lakkamatu*) жугем

kellukeste helin чингылиослэн чингыльтэмзы

kellade helin гырлыослэн (я. часёслэн) жугемзы (я. жингыртэмзы)

kuljuste helin шыркунъёслэн (я. гырлыослэн) жингыртэмзы

matuskella helin шайвыл гырлылэн жугемез (я. жингыртэмез)

äratuskella helin будильниклэн жингыртэмез

kellahelin час жингыртэм

telefonihelin телефон жингыртэм

ärkasin uksekella ägeda helina peale ёс грлылэн зол жингыртэмезлэсь

сайкай

heliplaat <+pl'aat plaadi pl'aati pl'aati, pl'aati[de pl'aati[sid_&_pl'aat/e s>

грампластинка

kauamängiv heliplaat кема шудйсь грампластинка

raindub heliplaat куасалляськись грампластинка

heliredel <+redel redeli redeli[t -, redeli[te redele[id s> MUUS (*kõrgusastmik*)

гамма

diatooniline heliredel диатонической гамма

kromaatileine heliredel хроматической гамма

heliredeleid mängima гаммаосты шудыны

helisema <helise[ma helise[da helise[b helise[tud v> *чузьяськыны,*

кылйськыны; (kõlama) чузьяськыны, кылйськыны; (helisema hakkama)

жингыртыны, жугыны; (kõlama hakkama) чузьяськыны, кылйськыны;

(helisemast lakkama) чалмытскыны, шыпыт луыны; (ära helisema)

чалмытскыны, шыпыт луыны

kuljused helisevad шыркунъёс (гырлыос) жугизы (я. жингыртйзы)

kirikukellad hakkasid helisema черк гырлыос жугыны (я. жингыртыны)

кутскизы

telefon helises телефон жингыртйз

ukseid heliseb өс гырлы жингыртйз

äratuskell heliseb будильник жингыртэ

mets helises linnulaulust нюлэс (я. тэль, сик) тылобурдо кырзамлэсь

жингыртйз

kõrvus heliseb tuttav viis пельын тодмо гур чузьяське

helisev hääl чузьяськись (я. жингыртйсь) куара

helisev laul жингыртйсь кырзан

helisev naer жинг(ы)рес серекьям

helistama <helista[ma helista[da helista[b helista[tud v> (*helisema panema,*

telefonima) жингыртыны; (telefonima) жингыртыны; (teatud aeg)

жингыртыны; (üle, uuesti) выльысь жингыртыны; (kõiki läbi)

жингыртыны; (teineteisele) жингыртыны; (pikalt, pidevalt) жингыртыны

helistasin uksekella өсэ жингыртй

teadetebüroosse helistama информационной бюрое жингыртй

kellukest helistama чигылиен жингыртыны

helista mulle tööle жингырты мыным уже

helistage sellel numbril та номерья жингыртэ(лэ)

helistasin läbi kõik tuttavad вань эшгёсылы жингыртй

helistage kiirabi välja жог юрттэтэз (я. скорой помощез) өте(лэ)

helitu <helitu helitu helitu[t -, helitu[te helitu[id adj>

1. (*ilma helita*) куаратэм, куаратэк

helitu naer куаратэк серекьям

2. KEEL чузьяськисьтэм

helitu konsonant чузьяськисьтэм согласной

heljuma <h'elju[ma h'elju[da helju[b helju[tud v> (*hõljuma*) вёлмыны,

порьяны, лосьяськыны; (millegi kohal) вёлскыны, порьяны; (kergelt

lehvima) сэзьяськыны, лопырьяськыны; (hällima) тулкымьяськыны,

лэйканы; (lendlema) порьяны

juuksed heljuvad tuules йырси төлъя сэзьяське

õhus heljus meeldivaid lõhnu омырын ческыт зынъёс лосьяськызы

rukkiväli heljub tuule käes зег бусы төлъя тулкымьяське

tolmukübemed heljuvad õhus тузон пырыос омырын порьяло

udu heljub järve kohal ты вылын бус вёлске

suits heljus aasa kohal возь вылын чын вёлске

helk¹ <h'elk helga h'elka h'elka, h'elka[de h'elka[sid_&_h'elk/i adj] > (*hele, terav, läbitungiv*) **пиштэм, чиялям, кисьтаськем, зол**
helk hääl **зол куара**

helk² <h'elk helgi h'elki h'elki, h'elki[de h'elki[sid_&_h'elk/e s] > (*läige, sära*)
ворекъям, чиялям, (чильк-вальк) кисьтаськем, жуам, югыт; (peegelduv valgus) пиштэм, чиялям; (värving) ворекъям, чиялям, кисьтаськем
kullahelk **зарни ворекъям**
päikesehelk **шунды пиштэм**
tulehelk **тыл жуам**
valgushelk **югыт пиштэм**
kuu kahvatu helk **толэзьлэн бездыт пиштэмез (я. ворекъямез)**
eha roosakas helk **шунды пуксён югдытйз (я. ворекъяз)**
kalliskivide helk **дуно изьёслэн чиялямзы (я. ворекъямзы)**
hõbedase helgiga siid **азвесьпыр кисьтаськись буртчин**
seinal väreles küünlatule helk **борддорын сюсьтыллэн югытэз сэзьясъкис**
silmades süttis kuri helk **син шоры лек югыт йөтйз**

helkima <h'elki[ma h'elki[da helgi[b helgi[tud v] > **пиштыны, чияляны, жуаны, жуатскыны, ворекъяны, воректыны; (helkima lööma) пиштыны, чияляны, жуаны, жуатскыны, ворекъяны, воректыны**
eemal helgivad tuled **кыдёкын пиштйсь (я. жуась, ворекъясь) тыльёс**
lumi helgib **лымы чия**
tähed helkised taevas **кизилиос инбамын пишто (я. ворекъяло)**
klaasides helkis vein **пиялаосын вина ворекъяз**
silmad helkised palavikuliselt **синьёс кезегъяса чиязы (я. ворекъязы)**
silmades helkis rõõm **синьёсын шумпотон воректйз**
helkivad ööpilved **МЕТЕОР ворекъясь уй пилемьёс**

helkur <h'elkur h'elkuri h'elkuri[t -, h'elkuri[te h'elkure[id s] > **светоотражатель, тылэз пумит югдытйсь**

hell <h'ell hellä h'ella h'ella, h'ella[de h'ella[sid_&_h'ell/i adj] >

1. (*täis armastust, õrnust, hellitav*) **нуныась, эркиясь, ненег**

hell ema **нуныась анай**

hell tunne **ненег мылкыд**

hell pilk **нуныяса учкем**

hellad sõnad **нуныась кыльёс**

ta on minu vastu hell **со монэ нуныяса улэ**

meid ümbritses kõige hellem hoolitsus **милемыз тужгес но ненег сюлмськем котыртйз**

laul tegi hinge hellaks **кырзан лулпушез ненег кариз**

puhus mahe ja hell lõunatuul **небыт но эркиясь лымшор төл пельтйз**

2. (*tundlik*) **ненег, шөдйсь; (valulik) вось (луись), ляб, шөдйсь**

jõhvikatest hellad hambad **нормульылэсь вось луись пиньёс**

peopesad on tööst hellad **ужаса вось луись кырымпыдэсьёс (я. кипыдэсьёс)**

küürutamine võttis selja hellaks **мыкырскыса улон тыбырез висись кариз**

nahk on päikesest hell **ку шунды пыжемлэсь вось**

ere valgus teeb silmad hellaks **яркыт тыл синьёсты вось каре**

külmahell **кезьытлэсь вось**

valuhell **вось шөдйсь**

3. (*tundlik, haavuv, solvuv*) **ненег; (delikaatsust nõudev) бычпотон,**

деликатной
hell asi деликатной ужпум
hell küsimus деликатной юан
kriitika suhtes oli ta haiglaselt hell критика ласянь со висьымон ненег вал

hellalt <hellalt *adv*>, *ka* **hellasti** нуныяса, эркияса, вось
ema silitab hellalt lapse pead анай пиналлэсь йырзэ нуныяса маялля

hellasti <hellasti *adv*> *vt* hellalt

hellitama <hellita[ma hellita[da hellita[b hellita[tud *v*]

1. нуныяны, эркияны; (*õrnustega ümbritsema*) нуныяны, эркияны
ema hellitas last pilguga анай пиналзэ учкеменыз нуныяз
vanemad hellitasid oma ainust tütart анай-атай одйг гинэ нылзэс эркиязы
elu ei ole teda hellitanud улон сое өз эркия
hellitatud ihu kardab külma эркиям мугор кезьытлэсь кышка
päike hellitas nägu шунды ымнырез нуныяз
laul hellitab kõrvu кырзан пельёсты эркия
hellitatud memmeroeg эркиям пинал
hellitatud preili нуныям нылаш (я. ныл, нылаш, апок)
hellitav pilk нуныяса учкем
2. *PILTL (meeles kandma)* йырын эркияса возьыны
lootusi hellitama осконъёсты йырын эркияса возьыны
3. (*ettevaatlikult tegutsema*) эскериськыны, чакласькыны, жаляны
mis siin hellitada, asjad tuleb ära rääkida мар татын эскериськонэз,
ужпумъёсты верано
ära hellita, löö kõvasti! эн жаля, зол шуккы!

hellitus <hellitus hellituse hellitus[t hellitus[se, hellitus[te hellitus/i *s*]
(*õrnuseavaldus*) нуныям; (*hellitamine*) эркиям
ema hellitused анайлэн нуныямъёсыз

hellus <h'ellus h'elluse h'ellus[t h'ellus[se, h'ellus[te h'ellus/i_&_h'elluse[id *s*]
нуныям, эркиям
emalik hellus анай нуныям
hellus lapse vastu пиналзэ нуныям
laps otsib hellusi пиналлы нуныям кулэ

helses <helses h'elme helves[t -, helves[te h'elme[id *s (hrl pl)*](*üks*) весь
пыры; (*kogunimena*) весь; (*kee*) весь
värvilised helmed буёло весь пырыос
klaashelmed пияла весь пырыос
helmeid niidile lükkima весь пырыосты сйньысэ сузьйыны
neiul olid helmed kaelas налышлэн чыртыяз весез вал
helmeid tikiti rõivaile весь пырыосты дйськутэ вурылйзы

helves <helves h'elbe helves[t -, helves[te h'elbe[id *s (hrl pl)*](*üks*) мамык;
паньгатэм (нелькем) тысьёс, хлопья
kaerahelbed сезьылэн паньгатэм (я. нелькем) тысьёсыз
lumehelbed лымы мамык
maisihelbed кукурузалэн паньгатэм (нелькем) тысьёсыз

herbaarium <herb'aarium herb'aariumi herb'aariumi herb'aariumi,
herb'aariumi[de herb'aarium/e s>; <herb'aarium herb'aariumi herb'aariumi[t -,
herb'aariumi[te herb'aariume[id s> (*kuivatatud taimede kogu*) **гербарий**,
куасьтэм будосьёсты люкан
umbrohtude herbaarium **жуг-жаг турыньёслэсь гербарий**
herbaariumi koostama **гербарий лэсьтыны**

herilane <herilane herilase herilas[t herilas[se, herilas[te herilas/i s> **дуринчи**
liht-maaherilane ZOOLOG (Paravespula vulgaris) **огшоры дуринчи**
metsaherilane ZOOLOG (Dolichovespula sylvestris) **сьёд дуринчи**
herilane nõelas mind **монэ дуринчи леказ**

herkulo <herkulo herkulo herkulo[t -, herkulo[te herkulo[id s>, *ka herkulad*
(*kaerahelbed*) **геркулес**
Liitsõnad
herkulo+
herkulopuder **геркулес жук**

hermeetiline <hermeetiline hermeetilise hermeetilis[t hermeetilis[se,
hermeetilis[te hermeetilis/i *adj*> **герметичной**
hermeetiline kapsel **герметичной капсула**
ruumi hermeetiliseks tegema **интыез герметичной карыны**

hernehirmutis <+hirmutis hirmutise hirmutis[t hirmutis[se, hirmutis[te
hirmutis/i s> **бакча скульдэр (суред), куака (курег) кышкатон**

hernes <hernes h'erne hernes[t -, hernes[te h'erne[id s> *ВОН (taim Pisum, selle*
seeme) **кõжы**
harilik hernes *ВОН (Pisum sativum)* **огшоры kõжы**
roheline hernes **вож kõжы**
aedhernes **бакча kõжы**
suhkruhernes **ческыт (я. голькыт) kõжы**
peotäis herneid **кырым тыр kõжы**
herneid lüdimä **кõжы жильдыны**
lapsed läksid hernessesse **пинальёс kõжы бичаны мынйзы**
Liitsõnad
herne+
hernekaun **кõжы пуртэс**
hernesupp **кõжыен жук**

heroiin¹ <hero'iin hero'iini hero'iini hero'iini, hero'iini[de
hero'iini[sid_&_hero'iin/e s> (*narkootikum*) **героин**

heroiin² <hero'iin hero'iini hero'iini hero'iini, hero'iini[de
hero'iini[sid_&_hero'iin/e s> (*kangelanna*) **героиня**

hetk <h'etk hetke h'etke h'etke, h'etke[de h'etke[sid_&_h'etk/i s> **дыр, минут**
kauaoodatud hetk **кема возьмам минут**
käesolev hetk **али (дыр)**
saatuslik hetk **учырам минут**
sobiv hetk **тупась дыр (я. минут)**
soodus hetk **умой дыр (я. минут)**

pidulikud hetked шулдыръяськон дыръёсы (я. минутъёсы)
lahkumishetk кулэ (я. решительной) дыр (я. минут)
nõrkushetk ляб дыр (я. минут)
praegushetk али дыр (я. минут)
puhkehetk шутэтскон дыр (я. минут)
rõõmuhetk шумпотон дыр (я. минут)
õnnehetk шудо луон дыр (я. минут)
hetk tagasi одйг минут талэсь азьло
hetkeks али понна
hetk hiljem минутлы бергес я. одйг минут улыса
ühe hetkega одйг минут куспын
hetkegi viivitamata одйг минут но быдтытэк
sel hetkel али (дыре)
samal hetkel со дыре ик
esimesest hetkest нырысетй минутысен ик
kuni viimase hetkeni берпуметй минутозь
koosolek on iga hetk algamas кенешон минутысь минутэ кутскоз
oota üks hetk! возьма (вить) көня ке!

hierarhia <hier'arhia hier'arhia hier'arhia[t -, hier'arhia[te hier'arhia[id s>
(võimuastendik, ametiredel, astmeline järjestus) инъетрад, иерархия
ametialane hierarhia служебной инъетрад
vaimulik hierarhia черк инъетрад
mõistete hierarhia валатонъёслэн инъетрадзы

higi <higi higi higi -, higi[de higi[sid s> пöсям, нюлам
külml higi кезьыт нюлам
higist nõretama пöсяны, нюланы
higiga kattuma пöсяны, нюланы
higile minema v tõmbuma пöсяны (нюланы) кутскыны
higi voolas ojana пöсям шур кадь васькиз
higist läbiimbunud riided пöсямлэсь котмем дйськут
särk leemendab higist дэрем пöсямлэсь котме
pühkisin aknalt higi укноысь нюлэмез чүшылй

higine <higine higise higis[t -, higis[te higise[id adj> пöсям, нюлам; (*aurune*)
пöсям, нюлам
higine nägu пöсям ымныр
higine särk нюлам дэрем
higine aken нюлам укно
üleni higine быдэс (я. чылкак, копак) нюлам
selg läks higiseks тыбыр нюланы кутскиз
peopesad tõmbusid higiseks кырымпыдэсьёс (кипыдэсьёс) нюлазы
prilliklaasid tõmbusid higiseks очки пиялаос нюлазы

higistama <higista[ma higista[da higista[b higista[tud v> пöсяны, нюланы;
(*tugevasti*) пöсяны, нюланы; (*vaeva nägeta*) пöсяны, нюланы; (*auruga kattuma*) пöсяны, нюланы
jalad higistavad пыдъёс нюлало
mis sa higistad paksus mantlis мар озьы зök пальтоен пöсяса улйськод
raske ülesande kallal higistama секыт уж лэсьтонэн йырин (я. сэрен) пöсяны

prilliklaasid higistavad очки пиялаос нюлало
higistasin saunas haiguse välja мунчоын висёнме нюлатй

hiid <h'iid hiiu h'iidu h'iidu, h'iidu[de h'iidu[sid_&_h'iid/e s]>

1. (*hiiglane*) гигант, туж жужыт
mees oli lausa hiid пиосмурт (я. воргорон) туж жужыт вал
metsahiid нюлэс (я. тэль, сик) гигант
puuhiid туж жужыт писпу
2. ASTR (*hiidtäht*) гигант кизили

hiidlane <h'iidlane h'iidlase h'iidlas[t h'iidlas[se, h'iidlas[te
h'iidlas/i_&_h'iidlase[id s]> (*Hiiumaa elanik*) Хийума шормучын ульсь;
(*Hiiumaalt pärit*) Хийума шормучысь аядми

hiigla <h'iigla adv, adj>

1. adv (*üliväga, tohutult, määratult*) туж, укыр, лекос, вераны луонтэм
hiigla lai туж паськыт
hiigla jäme puu укыр зёк писпу
hiigla kõhn inimene лекос чиед аядми
see oli hiigla ammu вераны луонтэм кемалась вал со
2. adj (*tohutu, määratu*) бадзымлэсь но бадзым
hiigla edu бадзымлэсь но бадзым азинлык
ta teadis hiigla hulga laule со вераны луонтэм трос кырзан тодйз

Liitsõnad

hiigla+

- hiiglaehitis бадзымлэсь но бадзым юртъер
hiiglajõud туж бадзым кужым

hiiglane <h'iiglane h'iiglase h'iiglas[t h'iiglas[se, h'iiglas[te
h'iiglas/i_&_h'iiglase[id s]> гигант, туж жужыт
hiiglase kasvu mees туж жужыт жуждальем пиосмурт (я. воргорон)
mõttehiiglane малпаськон гигант
metsahiiglane нюлэс (я. тэль, сик) гигант
puuhiiglane туж жужыт писпу
tööstushiiglane производственной гигант

hiilgama <h'iilga[ma hiila[ta h'iilga[b hiila[tud v> чияны, кисьтаськыны,
ворекьяны

- tähed hiilgavad taevas кизилиос инмын чияло (я. ворекьяло)
meri hiilgas kuupaistel зарезь толэзь пиштэмья ворекяз
tuba hiilgab puhtusest висьет (я. комната) чылкытлэсь ворекья
silmad hiilgavad rõõmust синъёс шумпотэмлэсь чияло
julgusega hiilgama кышкасьтэм луэмен ворекьяны (я. ушьяськыны)
tarkusega hiilgama визьмын ворекьяны (я. ушьяськыны)

hiinlane <h'iinlane h'iinlase h'iinlas[t h'iinlas[se, h'iinlas[te
h'iinlas/i_&_h'iinlase[id s]> китай, Китайын ульсь аядми

hiir' <h'iir hiire h'iir[t h'iir[de, hiir[te h'iir[i s]> шыр

- hall hiir пурьсь шыр
koduhiir ZOOL (*Mus musculus*) гурт шыр
jutttselghiir ZOOL (*Apodemus agrarius*) пурьсь (кабан) шыр

nahkhiir бадзым урткыч
põldhiir луд шыр
uruhiir луд (бусы) шыр
hiiri hävitama шырѐсты быдтыны
ta oli vait kui hiir со шыр кадь чалмыт вал

hiir² <h'iir hiiru h'iiru h'iiru, h'iiru[de h'iiru[sid_&_h'iir/e adj, s]>

1. *adj* (hiirekarva hall, hobuse kohta) лыз, лыз-пурысь
hiir ratsu лыз-пурысь вал
2. *s* (hiirekarva hobune) лыз-пурысь вал

hiirehernes <+hernes h'erne hernes[t -, hernes[te h'erne[id s> BOT (Vicia)

шыркõжы
harilik hiirehernes BOT (Vicia cracca) огшоры шыркõжы

hiirelõks <+l'õks lõksu l'õksu l'õksu, l'õksu[de l'õksu[sid_&_l'õks/e s> налык,
шыр кутылон

hiis <h'iis hiie h'ii[t h'ii[de, hii[te h'iis[i s> MÜT (pühaks peetud mets) арама

ohvrihiis курбон сётон арама
tammehiis тыпы арама

hiivama <h'iiva[ma hiiva[ta h'iiva[b hiiva[tud v> (üles vinnama v tõmbama);

(õlale, selga); (end) :
ankrut hiivama якорь жутыны
hiivasin koti selga сумкаме тыбырам жутй

hiline <hiline hilise hilis[t -, hilis[te hilise[id adj> бер; (ilmumisega viibinud)

бер; (pärastine, edaspidine) бер; (hiljuti tekkinud v toimunud) берло
hiline kellaaeg бер дыр
hiline õhtu бер жыт
hiline armastus бер яратон
hiline kapsas бер вуись кубиста
hiline kevadkülv бер тулыс кизён
hiline teekäija бер ветлйсь
hilisemad saavutused берло вормоньёс
hilisemad tähelepanekud берло чакласькемьёс
käsikirja hilisem saatus рукописьлэн берло улэм-вылэмез
hilises minevikus берло ортчем дыре
olime üleval hilise ööni ми бер уйинлэсь кемагес уйм(ы)
sügis oli sel aastal hiline сйзьыл таяз аре бер вал

hilinema <hiline[ma hiline[da hiline[b hiline[tud v> беромыны, бер вуыны,

беромыса вуыны, бере кылыны; (liiga hilja toimuma v midagi tegema)
беромыны, бер вуыны, беромыса вуыны, бере кылыны
koosolekule hilinema кенеше беромыны
lõunasöögile hilinema нуназеянэ беромыны
tundi hilinema уроке беромыны
väljasõit hilines viis minutit кошкон вить минутлы беромиз
etenduse algus hilineb спектакльлэн кутсконэз бероме
hilinesime näituse avamisele адзытонлэн усьтоназ беромим(ы)
kevad hilineb tulekuga тулыс вуэменыз бероме

hilinenud kahetsus беромыса эпкылем (я. аслэсьтыд сьöлыктэ веран)
hilinenud tunnustus беромыса умоен лыдьян
hilinenud abi беромем юрттэт

hilinemine <hilinemine hilinemise hilinemis[t hilinemis[se, hilinemis[te hilinemis/i s> бере кылён

hilisõhtu <+'õhtu 'õhtu 'õhtu[t -, 'õhtu[te 'õhtu[id s> бер жыт

hilja <hilja adv>

1. adv бер

hilja õhtul бер жыт

hilja öösel бер уйин

on juba päris hilja туж бер ини

abi saabus liiga hilja юрттэт туж бер вуиз

2. adj; s бер

jäime hilja peale istuma ятырзэ бер пуким(ы)

olime seal hilja õhtuni отын бер жытозь уйм(ы)

hilja aja eest берло дыре

hiljaaegu <+'aegu adv> алигес, кемалась ик öвöл
lõpetas kooli hiljaaegu школаез алигес йылпумъяз

hiljaks jääma бере кылыны

hiljem <hiljem adv> бергес, берлогес

natuke hiljem кöня ке бер(ло)гес

tunduvalt hiljem трослы бер(ло)гес

kümme aastat hiljem дас арлы берлогес я. дас ар ортчыса

mõni aeg hiljem кöнялы ке берлогес я. кöня ке дыр ортчыса

mida hiljem, seda halvem кöнялы бергес, сомьндалы уродгес

varem või hiljem вазьгес-а бергес-а

hiljemalt <hiljemalt adv> бергес öвöл

hiljemalt kell seitse сизьым часлэсь бергес öвöл

hiljuti <hiljuti adv> алигес, кемалась ик öвöл

hiljuti ilmunud raamat алигес потэм книга

majad olid hiljuti värvitud коркаос алигес буямын вал

hiljutine <hiljutine hiljutise hiljutis[t hiljutis[se, hiljutis[te hiljutis/i adj> алигес
hiljutine kõnelus алигес вераськемьёс

hilp <h'ilp hilbu h'ilpu h'ilpu, h'ilpu[de h'ilpu[sid_&_h'ilp/e s (hrl pl)>

1. (kulunud riietuse) зустыри, зустари

vanad hilbud вуж зустыриос

viletsad hilbud кулэтэм (я. лошъяськем) зустыриос

käib lausa hilpudes ringi чылкак (я. копак) зустыриосын ветлэ

2. HLV (naise riietus) зустыри, зустари

odavad hilbud дунтэм зустыриос

kulutab raha hilpude peale коньдонзэ (я. укёзэ) зустыриослы быдтэ

pane mõni puhtam hilp selga чылкытсэгес зустыри дйса

3. (*riidelapp, riideräbal*) зустыри, зустари, басма юдэс, кышъет
kirjutest hilpudest tekk ворпо басма юдэсьёслэсь шобрет

himu <himu himu himu -, himu[de himu[sid s> (*tahtmine*) потэм, мылкыд карем, мыл потэм, кулэ карем, кать луэм; (*kirglik soov*) мылкыд, мыл потон; (*iha*) зырдыт мылкыд, яратон; (*kiim*) яратон мылкыд meeletu himu зырдасть (я. пөзись) мылкыд maised himud мугор мылкыдъёс naisevõtmise himu кышнояськон мылкыд eluhimu улэм потэм karjäärihimu карьера лэсьтон мылкыд kättemaksuhimu пунэмзэ берыктон мылкыд lugemishimu лыдзиськем потэм rahahimu коньдон (я. уксё) кулэ карем saamahimu басьтэм потон seiklushimu приключениос кулэ карем teadmishimu тодэм потэм viinahimu вина юэм потэм õppimishimu дышетскем потэм võimuhimu власть кулэ карем oma himusid rahuldama ас мылкыдъёсты буйгатыны {*kellelt*} himu ära võtma (кинлэсь) учкыса мылкыд карыны oma himusid alla suruma ас мылкыдъёсты зйбыны oma himusid talitsema ас мылкыдъёслы эрик өвөл сётыны himuga sööma сиём потыса сиськыны himu on otsas, himu on täis мылкыд өвөл ни я. кать өвөл ни lapsed jooksid oma himu täis пинальёс мыл потыса (я. мыло-кыдо, мылысь-кыдысь) бызьылъзы ta jõi piima suure himuga со туж юэм потыса йөл юиз oma himude ori ас мылкыдъёсызлэн медоез seda raamatut loeti himuga та книгаез мыл потыса (я. мыло-кыдо, мылысь-кыдысь) лыдзизы mis himu on sul sinna minna! мар мылкыд тынад отчы мыныны!

himur <himur himura himura[t -, himura[te himura[id *adj*> яратон мылкыдэз
возьматйсь, зырдам мылкыдэз возьматйсь
himur pilk яратон мылкыдэз возьматыса учкем

himustama <himusta[ma himusta[da himusta[b himusta[tud v> киултэм
потыны, вожвыльясъкыны, мыл потыны
võrast vara himustama мурт ваньбурез киултэм потыны
ahne himustab raha тырмостэм коньдон (я. уксё) понна вожвыльясъке
võta, mida hing himustab басьты, мар мылыд потэ
laps himustab magusat пинылэн ческыт (я. голькыт) сиёмез потэ
ma ei himusta ei au ega kuulsust мон дан понна но тодмо луон понна но уг
вожвыльясъкысы

hind <h'ind hinna h'inda h'inda, h'inda[de h'inda[sid_&_h'ind/u s> дун;
(*määratud*) дун
soodne hind умой (я. ярамон, кельшымон) дун
kindel hind, püsiv hind вошъяськисьтэм дун
hulgihind оптовой дун

jaehind нимаз вуз понна дун
 kaanehind обложечной дун
 kokkuleppehind вераськем дун
 kokkuostuhind ваньмыз понна дун
 maailmaturuhind дунне рынок дун
 omahind ас дун
 riigihind кун дун
 sõiduhind мынон-ветлон дун
 turuhind рынок дун
 pileti hind билет дун
 hindade tõstmise дунъёсты жуто
 elu hinnaga улон дунын
 ajalehe hinnata kaasanne газетэзлэн дунтэк приложениез
 hinnalt jõukohane басьтыны луымон дунъем
 need vaasid on ühe ja sama hinnaga v ühessamas hinnas та вазаос одйг
 дунъемесь я. та вазаос одйг кадь сыло
 hinnad kerkivad дунъёс жутоско
 hinnad kõiguvad дунъёс вошъясько
 hinnad langevad дунъёс усё (я. кулэсмо)
 hinda alandama дунэз кулэсмытыны
 hinda alla laskma дунэз лэзьыны
 hinda juurde panema дун будэтыны
 hinda tõstma дун жутыны
 hinda kõrgele ajama дун жутыны
 hinda alla lööma дун кулэсмытыны
 hinda määrama дун карыны
 hinda üles krüvima ятыр дуно карыны
 ostsin maja odava hinnaga дунтэм дунын корка басьтй я. коркаез дунтэмен
 басьтй
 oleme hinnas kokku leppinud дун сярысь вераським(ы)
 maksin oma eksimuse eest kallist hinda аслам янгышаме понна дуно тыри
 igal minutil on kulla hind котькуд минут зарни кадь дуно
Liitsõnad
hinna+
 hinnatõus дун жутоскон

hindama <h'inda[ma hinna[ta h'inda[b hinna[tud v>

1. (*hinda v väärtust määrama*) дунъяны, дунъет сётыны, лыдъяны; (*väärtust mõistma, tunnustama*) дунъяны; (*kalliks pidama*) дунъяны, дуноен лыдъяны
 varandust hindama ваньбурез дунъяны
 kahju hinnati miljonile kroonile изъянэз миллион крона лыдъязы
 õpilaste teadmisi õiglaselt hindama дышетскисьёслэсь тодон-валанъёссэс
 шонер лыдъяны
 asjaolusid kainelt hindama югдурез сазь дунъяны
 hindasin seda hiljem kasuliku õppetunnina берло сое кулэ урокен лыдъяй
 hindan vabadust üle kõige эрикез ваньмызлэсь вылй дунъясько
 hindan kõrgelt meie sõprust милесьтым эшъяськонмес вылй дунъясько
 meie kunsti hinnatakse teisteski maades милям искусствомы мукет
 шаеръёсын но дунъяське
 hinnatav tulemus дунъяны луымон пайда (я. результат)
 ta on hinnatud arst со дунъяськись эмъясь
2. (*suurust, hulka umbkaudselt kindlaks määrama*) лыдъяны, мертаны

hindas silma järgi puu kõrgust учкеменыз писпулэсь жуждалазэ мертаз
hinnake kaugust meetrites кузьдалаез метръёсын лыдъялэ

hindamine <h'indamine h'indamise h'indamis[t h'indamis[se, h'indamis[te
h'indamis/i s> дунъян

hing¹ <hing hinge h'inge h'inge, h'inge[de h'inge[sid_&_h'ing/i s>

1. (*hingamine, hingetõmme*) шокан, шокчон
kõhahoop matab hinge кызон шоканэз пытса
jooksin nii et hing kinni сыче бызьыса мынй, шоканэ ик пытсаськиз
suits lõi hinge kinni чын шоканэз жокатйз
tõmbasin kergendatult hinge капчи(ен) шокчи
pidasin vee all hinge kinni вуын шоканме пытсаса улий
peatusin, et hinge tagasi tõmmata шокчыны дугдй

2. (*sisemaailm, elu, eluvõime, õhin, innustaja, põhiolemus*) лул, сюлэм,
мылкыд

hingega ilu луллэн чеберез

õilsa hingega inimene жеч сюл(э)мо адыми

seltskonna hing компанилэн сюлмыз

hing sai rahu сюлэм буйгатскиз

hing on ärevil сюлмаськыны я. сюлэмшугъяськыны

hing on täis igatsust сюлэм мөзмонэн тыремын

hirm poeb hinge сюлме кышкан пыре

kadedus närib hinge вожъяськон сюлмез портэ

hingees keeb viha йыркурлэсь сюлэм пөзе

hing jälgе jätma сюлме пычаны

ta on hingelt väikekoodanlane пуш дуннеезья со огшоры адыми (я.
обыватель)

{*kelle*} hinge kallale kirpuma (кинэ) виыны малпаны

tal on vaevalt hing sees со мырдэм улэп

näitleja mängus polnud hinge актер (я. актрис) сюлмысь өз шуды

ta teeb kõike hingega со ваньзэ сюлмысь лэсьтэ

muusika on minu hing крезьгур мынам лулы-сюлмы

3. (*mittemateriaalne alge, elusolend*) лул, мурт, адыми

kadunud hing бырем (я. кулэм) лул

surnud hinged PILTЛ кулэм лувльёс ВЫЖТ.В.

hing ja keha лул но мугор

hingega surematus луллэн кулонтэм луонэз

hingede rändamine луллэн (йыромыса) ветлэмез

inimhing адыми лул

meeshing воргорон лул

mitte kusagil ei olnud elavat hingegi нокытын нокин ой вал

ära räägi sellest ühelegi hingele со сярэсь нокинлы но эн вера

peres oli kuus hinge семьяын куать мурт вал

Liitsõnad

hing+

hingelaad психика

hing² <hing hinge h'inge h'inge, h'inge[de h'inge[sid_&_h'ing/i s> (*uksel, aknal*)

зиры

aknahing укно зиры

uksehing о́с зиры

uks kriuksatas roostetanud hingedel **ӧс сыномем зирьюсыныз зукыртӱз**
uks tuli hingedelt maha **ӧс зирьюсыстыз потӱз**
vӱrav tӱsteti hingedelt maha **зезыез зирьюсысь бастӱзы**

hingama <h'inga[ma hinga[ta h'inga[b hinga[tud v>

1. шоканы, шокчылыны; (veidi) шоканы, шокчылыны

sӱgavalt hingama **мур шоканы**

lӱbi nina hingama **ныр пыр шоканы**

lӱbi suu hingama **ым пыр шоканы**

tӱie rinnaga hingama **мӱля тыр шоканы**

hingasin kergendatult **капчи(ен) шокай**

metsas on kerge hingata **нюлӱскын (я. сикын, тӱльын) капчи шоканы**

arst laskis haigel hapnikku hingata **эмьясь висисылы кислородэн шоканы сӱтӱз**

astusin trepile, et vӱrsket ӱhku hingata **салкым омырен шокан понна падӱа (я. пагӱа) выж вылӱ потӱ**

meri hingab niiskust **зарезь мускыт шока**

kivid hingasid kӱlma **изьӱс кезыт потто**

ӱӱ hingas neile nӱkku mӱnusat jahedust **уй каньыл салкымен соослӱн ымнырӱсазы шоказ**

2. KӱNEK (kӱnelema, vӱlja lobisema) поттылыны, вераны ВЪЖТ.В.

ӱrge juhtunust kellelegi hingake! **учыр сярись нокинлы но эн поттылӱ!**

vaata, et sa kellelegi ei hinga! **учкы, нокинлы но эн поттылы!**

hingeldama <hingelda[ma hingelda[da hingelda[b hingelda[tud v> **шокпотыны,**

шок-пуль луыны, жоканы, усыкмыны

erutusest hingeldama **куалектӱмлӱсь шокпотыны**

poiss jooksis hingeldades tупра **пияш (я. пи, пиӱк) шок-пуль корка бызиз**

hingeline <hingeline hingelise hingelis[t hingelis[se, hingelis[te hingelis/i s, adj>

1. s (elusolend, inimene) лул, мурт, адями

ӱues pole ӱhtegi hingelist **азбарын нокинӱз (я. одӱг лулӱз) но ӱвӱл**

nad olid esimesed hingelised, keda kohtasime **соос нырысетӱ милемлы**

пумиськем муртӱс вал

2. adj (-liikmeline) мурто

kolmehingeline perekond **куинь мурто семья**

3. adj (hingeeluline, psӱiihiline) духовной, лул-сюлӱм

hingeli kooskӱla **духовно ог-огдӱ валан**

hingeli lӱhedus **духовно матын луон**

hingeli tasakaal **духовной равновесие**

hingeli trauma **духовной яра**

hingeli vaesumine **духовно куанер луон**

hingeli vapustus **духовно шуккиськон**

4. adj (tundeline, tundehell) сюлмысь, сюл(ӱ)мо

hingeli pilk **сюлмысь учкем**

hingeli inimene **сюл(ӱ)мо адями**

hingepiin <+p'iin piina p'iina p'iina, p'iina[de p'iina[sid_&_p'iin/u s>

сюлӱмшугьяськон; (sӱidametunnistusepiin) сюлӱмшугьяськон

hingerahu <+rahu rahu rahu -, rahu[de rahu[sid s>

1. (erutavate v piinavate mӱtete puudumine) сюлӱм буйган

mu hingerahu on kadunud **сюлэм буйганэ быриз**
2. (*asu, rahulik olemine*) **каньыл улон**
ema ei andnud poisile hingerahu **анай пины каньыл улыны өз сёты**

hingetoru <+toru toru toru t'orru, toru[de toru[sid s> ANAT **трахея**

hingetu <hingetu hingetu hingetu[t -, hingetu[te hingetu[id *adj*>

1. (*väheks ajaks hingamistõimetu*) **шокасьтэм**
ta oli kiirest käimisest hingetu **жог мынэменыз сэрэн (я. йырин) со шокасьтэм вал**
olin kõhimisest hingetu **кызэмен сэрэн (я. йырин) мон шокасьтэм вал**
laps karjus end hingetuks **пинал шокасьтэм луытозь кесяськиз**
2. (*elutu*) **лултэм**
hingetu keha **лултэм мугор**
3. (*tuim, kiretu, tundetu*) **сюлэмтэм, мылкыдтэм**
tuim ja hingetu inimene **мылкыдтэм но сюлэмтэм адями**
hingetu pilk **мылкыдтэк учкем**
hingetu luule **мылкыдтэм поэзия**

hingetõmme <+tõmme t'õmbe tõmme[t -, tõmme[te t'õmbe[id s>

1. (*hingamine*) **шокчылон; (üksik) шокчон**
sügav hingetõmme **мур шокчон**
ühtlased hingetõmbed **одйг выллем шокчонъёс**
2. (*põigus puhkus*) **шокчон, шокчылон, шутэтскон**
hingetõmbeta töötama **шокчылытэк ужаны**
vajasime väikest hingetõmmet **милемлы шокчыны кулэ вал**

hingitsema <hingitse[ma hingitse[da hingitse[b hingitse[tud v>

1. (*vaevu hinges olema, vaevaliselt põlema*) **лулзылыны, гыбданы, каллен жуаны**
ta hingitseb veel [elada] **со лулзылэ на**
küünal hingitsetes põleda **сюсьтыл гыбдаса жуаз**
südames hingitsetes lootusesäde **сюл(э)мын оскон гизыы каллен жуаз**
2. (*kiratsema, virelema*) **куанер улыны**
peost suhu hingitsev pere **куанер улйсь семья**
3. (*kidurana kasvama*) **пашмыны**
rohi hingitseb puude all **писпуос улын ожо пашме**

hingus <h'ingus h'inguse h'ingus[t h'ingus[se, h'ingus[te h'ingus/i_&_h'inguse[id s>

1. (*hingeõhk, hingamine*) **шокам**
tema kuum hingus hoovas mulle näkku **солэн пось шокамез ымнырам йөтйз**
2. (*õhuhoovus*) **шокам**
mere soolane hingus **зарезьлэн сылало шокамез**
kaugete aastate hingus **вашкала даурьёслэн шокамзы**
tuulehingus **төллэн шокамез (я. пельтэмез)**
õhus oli tunda kevade hingust **омырын тулыс шокам шөдйськиз**

hinnaalandus <+alandus alanduse alandus[t alandus[se, alandus[te alandus/i s>

1. **дунэз кулэстон**
hinnaalandusega müüma **дунэз кулэсмытыса вузаны**
2. PILTL (*mööndus, järeleandmine*) **кулэстон**

hinnaalanduseta кулэсмытытэк сётыны
hinnaalandust tegema кулэстон лэсьтыны

hinnakiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s> преискурант,
дунъёс
tööstuskaupade hinnakiri промышленной вузьёслэн преискурантсы

hinnang <hinnang hinnangu hinnangu[t -, hinnangu[te hinnangu[id s> дунъян,
дунъет
kiitev hinnang ушъяса дунъян
laitev hinnang тышкаськыса (я. курласа) дунъян
tagasihoidlike hinnangute järgi востэм дунъянъёс сётэмъя
õiget hinnangut andma шонер дунъет сётыны

hinnasoodustus <+soodustus soodustuse soodustus[t soodustus[se,
soodustus[te soodustus/i s> дунэз кулэстон

hinne <hinne h'inde hinne[t -, hinne[te h'inde[id s> дунъет, оценка
rahuldav hinne шоро-кусно (я. удовлетворительной) дунъет
aastahinne ар понна дунъет
eksamihinne экзамен дунъет
kirjandushinne литература дунъет
käitumishinne актэ возем понна дунъет
veerandihinne четверть понна дунъет
hinnet panema дунъет сётыны я. оценка пуктыны
sain kirjandi eest hea hinde сочинение понна умой дунъет басьтй

hirm <h'irm hirmu h'irmu h'irmu, h'irmu[de h'irmu[sid_&_h'irm/e s>

1. кышкан, кышкам, курдан, кышкатскон, шурдон; (*jubedus*) кышкан,
кышкам, курдан, кышкатскон, шурдон; (*kartus*) кёшкеман

kohutav hirm туж зол кышкан

meeletu hirm визьтэммон кышкан

metsik hirm пөйшур (выллем) кышкан

suurest hirmust зол кышкаса

kabuhirm куалектыса кышкан

hirmuga vaatama кышкаса учкыны

hirmust kiljatama кышкамлэсь кеськыны

hirmust värisema кышкамлэсь куалекъяны

hirmust kangeks jääma кышкамлэсь пуэктыны

{keda} hirmu all hoidma (кинэ) кышкатыса возыны

hirmu tundma кышканы

hirmu tegema {kellele} (кинэ) кышкатыны

hirmust jagu saama кышкамез вормыны

sain oma hirmust võitu аслэсьтым кышкамме ворми

{keda} haaras hirm (кинэ) кышкан басьтйз

mul on hirm мон кышкасько

mul hakkab sinu pärast hirm мон тон понна кышканы кутскисько

surusin oma hirmu maha аслэсьтым кышкамме зйби

lapsel tuli pimedas hirm peale пинал пеймытын кёшкеманы кутскиз

poissi karistati teiste hirmuks пияшез (я. пиез, пиёкез) мукетъёссэ кышкатон
понна тышкаськызы

2. (*nuhtlus, kehaline karistus*) кышкатон, курдатон, шурдытон

poisile anti hirmu **пияшез** (я. пиез, пиёкез) кышкатйзы
3. (*hirmuäratav olend v ese*) кышкатйсь, курдатйсь, көшкематйсь
ta on meie küla hirm со милесьтым гуртмес кышкатйсь

hirmus <h'irmus h'irmsa h'irmsa[t -, h'irmsa[te h'irmsa[id *adj*]; <h'irmus *adv*>

1. *adj* **көшкемыт, шурдыт, туж зол, укыр**
hirmsad karjatused **көшкемыт кесяськемьёс**
hirmus kuritegu **көшкемыт йыруж**
hirmus unenägu **көшкемыт уйвөт**
hirmus ilm **көшкемыт куазь**
hirmus argpüks **көшкемыт кышкась** (я. курдась)
hirmus joodik **көшкемыт юись**
hirmus kiirus **көшкемыт дыртон**
hirmus korralagedus **көшкемыт огыр-бугыр луон**
hirmus pakane **көшкемыт кезьыт**
hirmus hind **көшкемыт дун**
neiu tundis hirmsat häbi **нылаш көшкемыт** (я. туж зол, укыр)
сюлэмшугьяськиз
mul on hirmus janu **мынам көшкемыт** (я. туж зол) юэме потэ
te meeldite mulle hirmsal kombel **тй мыным туж зол кельшиськоды** (я.
яраськоды)
tal on hirmsal kombel raha **солэн көшкемыт трос коньдонэз**
2. *adj* (*hüüatustes*) **көшкемыт**
otse hirmus, kui saamatu sa oled! **көшкемыт кыче валасьтэм вылэмед!**
3. *adv* (*tohutult, väga*) **туж, укыр, ятыр**
hirmus odav **туж дунтэм**
ta räägib hirmus palju со укыр трос вераське
mul on hirmus halb **мыным туж урод**
olen hirmus väsinud **мон туж жади**

hirmutama <hirmuta[ma hirmuta[da hirmuta[b hirmuta[tud *v*;> кышкатыны,
курдатыны, шурдытыны, көшкематыны; (*veidi*) кышкатыны, курдатыны,
шурдытыны, көшкематыны; (*eemale*) кышкатыны, курдатыны,
шурдытыны, көшкематыны; (*lendu*) кышкатыны, лобзытыны; (*laiali*)
кышкатыны, курдатыны, шурдытыны, көшкематыны
see teade hirmutab mind та ивор монэ кышкатэ
tahan teda veidi hirmutada сое көня ке кышкатэме потэ
vaikus hirmutas **чалмыт кышкатйз**
lõke hirmutab metsloomad laagrist kaugemale **тылскем пйшурьёсты**
лагерьлэсь кыдэке кышкатэ
püssipaugud hirmutasid linnud lendu **пычал ыбылэмьёс музейем вылысь**
тулобурдоосты кышкатйзы

hirmutis <hirmutis hirmutise hirmutis[t hirmutis[se, hirmutis[te hirmutis/i *s*;>
бакча сульдэр (суред), курег кышкатон; көшкемыт **маке, убир**
aias olid hirmutised **бакчаын бакча сульдэрьёс вал**
ah, sa igavene hirmutis! **кӚНЕК ах, тон быронтэм убир!**

hirmuäratav <+äratav äratava äratava[t -, äratava[te äratava[id *adj*;> **көшкемыт,**
кышкыт, шурдыт
hirmuäratav välimus **көшкемыт вылтус**

hirmuäratav pilk **көшкемыт учкем**
hirmuäratavad lood **көшкемыт мадэсьёс** (я. веросьёс, учырьёс)

hirnuma <h'irnu[ma h'irnu[da hirnu[b hirnu[tud v> **гырдалляны, гырдалтыны; горыны**
hobused hirusid koplis **вальёс кенерын гырдаллязы**
mehed hirnuvad täiest kõrist naerda **пиосмуртьёс** (я. воргоронъёс) **ныллон тыразы гырдалляло** (я. горо)

hirss <h'irss hirsi h'irssi h'irssi, h'irssi[de h'irssi[sid_&_h'irss/e s>

1. **ВОТ (Panicum) тари, проса**
harilik hirss **ВОТ (Panicum miliaceum) огшоры тари**
2. (*hirsitangud*) **тари кеньыр**

Liitsõnad

hirsi+

hirsipuder **тари жук**

hirv <h'irv hirve h'irve h'irve, h'irve[de h'irve[sid_&_h'irv/i s> **пужей**

kabehirv **ZOOL (Cervus dama) мумы пужей**
punahirv **ZOOL (Cervus elaphus) горд** (я. благородной) **пужей**
tähnikhirv **ZOOL (Cervus nippon) виштыё пужей**

hispaanlane <hisp'aanlane hisp'aanlase hisp'aanlas[t hisp'aanlas[se, hisp'aanlas[te hisp'aanlas/i_&_hisp'aanlase[id s> **испан**

hobi <hobi hobi hobi -, hobi[de hobi[sid s> (*huviala, meelistegevus*) **хобби, яратоно уж**

hobune <hobune hobuse hobus[t -, hobus[te hobuse[id s> **вал; ZOOL (perekond**

Equus) **вал**
hall hobune **лыз** (я. пурьсь-лыз) **вал**
kõrb hobune **тõри вал**
raudjas hobune **горд** (я. кельыт) **вал**
tuhkur hobune **лыз** (я. пурьсь-лыз) **вал**
võik hobune **сари вал**
juhthobune **шор** (я. коренной) **вал**
metshobune **кыр вал**
posthobune **почта вал**
priipassihobune **шорысез** (я. коренноез) **борды кыткем вал**
raskevehobune **секыт возъёсты нуллон вал**
ratsahobune **ворттылон вал**
sõiduhobune **мынон-ветлон вал**
tõuhobune **племенной вал**
tõöhobune **ужан вал**
võidusõiduhobune **ворттылон вал**
hüpped üle hobuse **SPORT вал вылтй тэтчамъёс**
hobusel hooglemine **SPORT валэн упражнениос лэсьтон**
hobune tõi varsa **вал чуньы вайиз**
hobune hirnub **вал гырдалля**
hobune korskab **вал соргетэ**
hobune puristab **вал соргетэ**
hobune lingutab kõrvu **вал пельёссэ выретэ**

hobune on vahus вал шукьяськемын
hobuse selga istuma вал вылэ пуксьыны
hobuse seljas istuma вал вылын пукыны
hobuse seljast maha tulema вал вылысь васькыны
hobuseid rakendama вальёсты кыткыны
pane hobune vankri ette валэз уробое кыткы
hobune on juba vankri ees вал уробое кыткемын ини
hobused on rakkes вальёс кыткемын
hobust rakkest lahti võtma валэз юскыны
hobust kannustama валэз (урдэсаз) шлачкытыны
hobust rautama валэз дурыны (я. дагаяны)
hobust saduldama валэз энерчаканы (я. энераны)
hobust valjastama валэз буйгатыны
lapsed viidi hobusega kooli пинальёсты школае валэн нуизы (я. нуллізы)
lapsed mängivad hobust пинальёс валэн шудо

Liitsõnad

hobuse+

hobusesaba вал быж

hobuseraud <+r'aud raua r'auda r'auda, r'auda[de r'auda[sid_&_r'aud/u s]> дага,
вал дурет

hoiak <hoiak hoiaku hoiaku[t -, hoiaku[te hoiaku[id s]>

1. (*kehahoid, rüht*) возиськем, возем, вырос
sportlik hoiak спортивно возиськем
kehahoiak мугорез возем
peahoiak йырез возем
ta võttis aupakliku hoiaku со гажаса выроссэ воштїз
2. (*käitumislaid*) вырон, вырем
kõrk hoiak йөнъяськыса вырон
3. (*suhtumine*) кусып, шом, тус
kirjutise hukkamõistev hoiak гожъямлэн курлась шомыз

hoiatama <hoiata[ma hoiata[da hoiata[b hoiata[tud v]> утялтыны, азьвылтыны,
азьвыл ик вераны

hädahoju eest hoiatama кышкыт учырлэсь утыны
hoiatan sind viimast korda берпуметїзэ тонэ утисько
lind hoiatab poegi тылобурдо пиоссэ уте
ta lausus seda hoiatava häälega со сое азьвылтыны тыршись куараен вераз

hoiatus <hoiatus hoiatuse hoiatus[t hoiatus[se, hoiatus[te hoiatus/i s]> утён,

азьвылтон, азьвыл ик веран
tõsine hoiatus серьёзной азьвылтон
ohuhoiatus кышкытлэсь утён
raadiohoiatus радио пыр азьвылтон
tormihoiatus сильтөлэз азьвыл веран
hoiatust tegema {*kellele*} (кинлы) азьвыл ик вераны
ta ei hoolinud minu hoiatusest со мынэсьтым азьвылтонъёмсе кулэ оз кары

Liitsõnad

hoiatus+

hoiatusmärk енит азьвылтїсь пус

hoiatussignaal азьвылтїсь сигнал

hoidis <hoidis hoidise hoidis[t -, hoidis[te hoidise[id s> (толлы) дасям, (толлы) дасян, консерва
marjahoidised узы-боры дасямъёс
puuviljahoidised емыш дасямъёс
toorhoidised сырьё дасямъёс
hoidiseid valmistama дасямъёс лэсьтыны

hoidja <h'oidja h'oidja h'oidja[t -, h'oidja[te h'oidja[id s, adj>

1. *s* утялтйсь, возись, возиськись

puhtuse ja korra hoidja чылкытэз но жикытэз возись

lapsele vajatakse hoidjat пиналлы утялтйсь (я. возиськись) кулэ

2. *adj* (säästlik) шыръясь, жикыт

hoidja perenaine шыръясь кузё кышно

hoidla <h'oidla h'oidla h'oidla[t -, h'oidla[te h'oidla[id s> возён, возён инты (гу, колодча), хранилище

bensiinihoidla бензин возён инты

gaasihoidla газ возён инты

juurviljahoidla кушман возён инты (я. гу)

kartulihoidla картофка возён инты (я. гу)

köögiviljahoidla бакча сиён возён инты (я. гу)

naftahoidla мувõй возён инты

puuviljahoidla емыш возён инты (я. гу)

raamatuhoidla книга возён инты

seemnehoidla кидыс возён инты

silohoidla силос возён инты я. силос гу

sõnnikuhoidla кыед возён инты я. кыед гу

veehoidla ву возён инты я. ву колодча

viljahoidla ю-нянь возён инты

muuseumi hoidlad музейлэн хранилищеосыз

hoidma <h'oid[ma h'oid[a hoia[b h'oi[tud, h'oid[is h'oid[ke v>

1. (*millest-kellest kinni pidama, haardes pidama*) возьыны; (*mõnda aega*)

возьыны

raamatut käes hoidma книга возьыны

mappi kaenlas hoidma кунулын папка возьыны

last süles hoidma пиналэз кыин возьыны

piipu hambus hoidma чильымез пиньёсын возьыны

2. (*mingis kohas v seisundis v asendis olla laskma*) возьыны, утялтыны,

жикатыны, октыны, октыны-калтыны; (*teatud aeg*) возьыны

ahelais hoidma кортнаса возьыны

vahi all hoidma арестовать карыса возьыны

oma mõju all hoidma ас влияние улын возьыны

hirmul hoidma кышкатыса возьыны

külmas hoidma кезьытын я. кынтыса возьыны

majapidamist korras hoidma корка котырез жикыт возьыны

sõrmi harali hoidma чиньыюсты нимаз возьыны

last hoiti päev läbi toas пиналэз нунал чоже дорын возизы

mind ei hoitud enam haiglas монэ эмъяськонниын өз ни возе

hoian raha lausahtlis коньдон я. уксё жок яшикын возисько

hoidis käed taskus киоссэ кисыяз возиз

puid hoitakse kuuris пуэз лапасын возё

lapsed hoidsid toa puhta пинальёс висъетэз утялтйзы
 viha hoidis teda oma võimuses йыркур сое басьтыса возиз
 hoidke käed ja jalad soojas киостэс но пыдъёстэс шунытын возе
 suutsin end vaevu püsti hoida кызьы но озьы асме пыд вылам воземе луиз
3. (*säilitama, alal hoidma, säästlikult kasutama*) шыръяны, утялтыны,
 утялтыса возьыны, эскерыса возьыны, кельтыны; (*ülal hoidma*) чылкыт
 возьыны, умой возьыны
 raha hoidma коньдон я. уксё шыръяны
 tervist hoidma тазалыкез утялтыны
 saladust hoidma лушкем веранэз вератэк возьыны
 alles hoidma {*mida*} (мае) утялтыса возьыны
 distantsi hoidma кузьдалаез эскерыса возьыны
 hoidke puhtust! чылкыт возе(лэ)!
 mälestuseks hoidma синпельлы кельтыны
 oma asju hoidma ас котыръёсты утялтыны
 oma väarikust hoidma ас данэз чылкыт возьыны
 küpsised hoiame õhtuks печенняез жытлы кельтыны
 toas oli pime, sest hoiti küünlaid висъетын пеймыт вал, соин сюсьтыльёсты
 жуатыса возизы
4. (*tõkestama, pidurdama, ebasoovitavat vältima*) возьыны, утыны
 naeru hoidma серекъямез возьыны
 ma ei suutnud pisaraid hoida синвуосме воземе оз луы
 sool hoiab toiduaineid rikkemast сылал сиёнэз уродмемлэсь уте
 kogemused hoidsid teda saatuslikest vigadest улонэз тодэм-валамез сое
 роковой янгышьёслэсь утиз
 mõdotunne hoiab liialduste eest мераез шодон ятыр луэмлэсь уте
5. (*hoolitsema, järele valvama*) возьманы, утыны, эскерыны
 last hoidma пинал возьманы
 karja hoidma пудо возьманы
 poiss jäi vanaema hoida пияш чужанайзэ я. песанайзэ эскерыны кылиз
 taat jäeti kodu hoidma пересез доре возьманы кельтйзы
6. (*poolehoiuga suhtuma*) утялтыны; (*kiindunud olema*) сюлмаськыны
 hoidsin sind nagu oma last тонэ ас пиналме кадь утялтй
 nad hakkasid teineteist hoidma соос ог-огзы понна сюлмаськыны кутскизы
7. (*seisundi, asendi puhul*) возьыны, возиськыны
 hoidke vasakule паллян палан возиське(лэ)
 käies hoidis ta vimma со йырзэ кур возиз
 juuksed hoiavad lokki йырси баб(ы)лес возиське
8. (*vältima*) чакласькыны, эскериськыны, утиськыны
 hoia metsas ussi eest! нюлэскын кыйлэсь чакласькы!
 hoia eest! эскериськы! я. чакласькы!
 hoia, et sa sellest kellelegi ei räägi! чакласькы, со сярись нокинлы но медад
 вера!

hoidmine <h'oidmine h'oidmise h'oidmis[t h'oidmis[se, h'oidmis[te
 h'oidmis/i_&_h'oidmise[id s> возён, утён

hoiduma <h'oidu[ma h'oidu[da h'oidu[b h'oidu[tud v>

1. (*seisundi, asendi puhul*) возиськыны, кариськыны
 omaette hoiduma ас коже я. ас понна улыны (я. возиськыны)
 hoiduge eemale! кыдёке кариське! я. эн матэктэ!
 hoiduge paremale бур палан возиське

purgi kaas hoidus kummi **банкалэн пытсэтэз резинаен возиськиз**
2. (vältima) утиськыны, чакласькыны, эскериськыны, палэнскыны, пеганы
 külmetusest hoiduma **кынмемлэсь эскериськыны**
 miks sa minust eemale hoidud? **малы мынэсьтым палэнскиськод (я. пегаськод)?**
 hoiduge üleaarustest kulutustest **чаклаське ятыр коньдон (я. уксё) быдтонлэсь**
 hoidusin temaga kohtumast **соин пумиськонлэсь пегасько**
 hoiduge keetmata vee joomisest **чаклаське быректэм ву юэмлэсь**
 hoidu rongi eest! **чаклаське (я. эскериське) поездлэсь!**
 ma ei suutnud kiusatusest hoiduda **исамлэсь пегэме өз луы**

hoki <hoki hoki hoki[t -, hoki[de hoki[sid s> **хоккей**

jäähoki **йё хоккей**

maahoki **музьем хоккей**

hokit mängima **хоккеен шудыны**

Liitsõnad

hoki+

hokiuisud **хоккей конькиос**

hokikepp <+k'ep'p kepi k'ep'pi k'ep'pi, k'ep'pi[de k'ep'pi[sid_&_k'ep'p/e s> **хоккей**
боды (я. клюшка)

homaar <hom'aar homaari hom'aari hom'aari, hom'aari[de
 hom'aari[sid_&_hom'aar/e s> ZOOl (*merivähk* Homarus) **омар**

homme <h'omme *adv*> **чүказе, аскы, аску**

homme hommikul **чүказе чүкна**

täna-homme peaks ta saabuma **со туннэ-чүказе вуыны кулэ**

hommik <hommik hommiku hommiku[t -, hommiku[te hommiku[id s>

1. (päeva algusosa) чүкна

ilus hommik **чебер чүкна**

külm hommik **кезьыт чүкна**

udune hommik **бус чүкна**

varajane hommik **вазь чүкна**

eluhommik PILTl **улон чүкна я. улонлэн егит дырыз ВЫЖТ.В.**

kevadhommik **тулыс чүкна**

maihommik **куартолэзь чүкна**

täna hommikul **туннэ чүкна**

hommikul vara **чүкна вазь**

kell viis hommikul **вить часэ чүкна**

hommiku eel, vastu hommikut **чүкна азын**

hommikust alates, hommikust peale, hommikust saadik **чүкнаысен я. чүкна тырысь**

koidab hommik **чүкна сактэ**

päev on alles hommikus **нунал чүкна гинэ ай**

õues on juba suur hommik **кырын бер чүкна ни**

2. (hommikupoolikul toimuv etendus, kontsert) чүкна шулдырьяськон, утренник

kirjandushommik **литературной утренник**

lastehommik **пинальёслэн утренниксы**

3. KÕNEK (ida) шундыжужан

aknad on hommiku poole укноос шундыжужан пала пото
taevas lõi hommikus koitma шундыжужан палан инбам сактйз
hommiku+ (*ida*)
hommikumaaa шундыжужан пал

hommikueine <+eine 'eine eine[t -, eine[te 'eine[id s> чўкназэ сиськон, чўкна
понна сиськон, чўкна сиськон (куртчон)
hommikueinet võtma чўкна сиськыны
pere istus hommikueinele семья чўкназэ сиськыны пуксиз
hommikueineks oli munaroog чўкна сиськон курегпуз шуккем вал

hommikumantel <+m'antel m'antli m'antli[t -, m'antli[te m'antle[id s> халат

hommikune <hommikune hommikuse hommikus[t hommikus[se, hommikus[te
hommikus/i *adj*> чўкна
hommikune aeg чўкна дыр
hommikune jahedus чўкна салкым
hommikune post чўкна почта
hommikune rong чўкна поезд
hommikused uudised чўкна иворъёс
tere hommikust PILTL, KÕNEK бур чўкнаен
hommikust sööma, hommikust võtma чўкназэ сиськыны я. чўкна понна
сиськыны

hommikusöök <+s'öök söögi s'ööki s'ööki, s'ööki[de s'ööki[sid_&_s'öök/e s>
чўкнян, чўкназэ сиськон

hommikuti <hommikuti *adv*> чўкнаосы, чўкна
suvehommikuti гужем чўкнаосы
varahommikuti вазь чўкнаосы
magas hommikuti kaua чўкнаосы кема изиз (я. кōлиз)

hommikvõimlemine <+v'õimlemine v'õimlemise v'õimlemis[t v'õimlemis[se,
v'õimlemis[te v'õimlemis/i s> чўкна зарядка лэсьтон

homne <h'omne h'omse h'omse[t -, h'omse[te h'omse[id *adj, s*>

1. *adj* чўказе, аскы, аску
homne kuupäev чўказе число
homne päev чўказе нунал
2. *s* чўказе, аскы, аску
homsest alates, homsest peale чўказеысен (кутскыса)
oota homseni! возьма (я. вить) чўказеозь!
leppisime homse peale kokku чўказелы вераським(ы)
usk homsesse чўказелы оскон

honorar <honorar honorari honorari honorari, honorari[de honorar/e s> гонопар
autorihonorar авторской гонопар

hooaeg <+'aeg aja 'aega 'aega, 'aega[de 'aega[sid_&_'aeg/u s> дыр, вакыт,
сезон
jahihooaeg пōйшуран дыр
kevadhooaeg, kevadine hooaeg тулыс дыр

laevasõiduhooaeg, navigatsioonihooaeg корабльёслэн ветлон дырзы я.
навигаци дыр
supelhooaeg пыласькон дыр
teatrihooaeg театр ужан дыр
hooaja avamine сезонэз усьтыны
hooaja lõpp сезонлэн пумыз

hoob <h'oob hoova h'ooba h'ooba, h'ooba[de h'ooba[sid_&_h'oob/i s]>

1. (*kangutamiseks, nihutamiseks*) зыр
kivile pandi hoovad alla из улэ зырьёс понйзы
2. TEHN (*kang*) рычаг, амал
käivitushoob лэзён рычаг
sidurihoob AUTO сцеплени рычаг
majanduslikud hoovad PILTL экономика амальёс

hoog <h'oog h'oo h'oogu h'oogu, h'oogu[de h'oogu[sid_&_h'oog/e s]>

1. (*liikumise kiirus, kiirendus*) жоглык, скорость; (*liikumise ulatus*) мынэм,
шоналскем, шоналтэм
metsik hoog визьтэммед скорость
suure hooga бадзым скоростен
jooksuhoog быземлэн (я. бызьыса мынэмлэн) скоростез
langushoog усён скорость
liikumishoog ветлон скорость
hoogu maha võtma скоростез ожитомыны (я. ичиёмытыны)
jalgrattale hoogu sisse lükkama велосипедлы скоростьёс лэсьтыны
kiik sai hoo sisse зечыран бадзым скорость басьтйз
jooksjal on hea hoog sees бызисьлэн скоростез умой
auto sai kiiresti hoo sisse машина жог скорость басьтйз
tormasin tulise hooga trepist alla падза (я. пагза) кузя төл кадь жог уллань
васьки
kelk põrkas täie hooga vastu puud салазки туж жог мынэмяз (я. вань
скоростеныз) писпу шоры мырзиськыз (я. пальккиськыз)
lõi hooga ukse kinni о́сэз шоналскыса пытсаз
2. SPORT (*hoovõtt*) бызён, жог бызьыны кутскон; (*võimlemisõõitse*)
шоналтэм, шоналтон, шоналскон
eelhoog азьло бызён (я. шоналтон)
ettehoog азьпала шоналтэм
jalahoog пыд шоналтэм
kaarhoog мыкырскыса шоналтэм
kätehoog ки шоналтэм
tahahoog мышлань шоналтэм
ülehoog выллань шоналтэм
hooga hüpe бызьыса тэтчон
hoota hüpe интыысь тэтчон
3. (*intensiivsus, tempo*) лек дыр, пось дыр, кысык дыр; (*õhin, tuhin*) туж
жог, ури-бери, урмыса, шукырьяськыса <сямк.>
pidu on täies hoos шулдырьяськон (я. юмшан, юон дыр) пось дыраз
kõneleja sattus hoogu вераськись шукырьяськыса вераны кутскиз
vihmasadu võtab hoogu зор шукырьяськыса зорыны кутске
tuli läks hooga põlema тыл урмыса жуаны кутскиз
ehitamine käib täie hooga пуктйськон пось дыраз вуэмын
asusime täie hooga asja kallale урмыса уж борды кутскимы

jutt ei saanud õiget hoogu sisse ужпум ярамон жог мыныны өз кутскы

4. (*puhang, sööst*) лек дыр, пось дыр

haigushoog висёнлэн лек дырыз

hüsteriahoog истерикалэн лек дырыз

naerahoog серекъямлэн пось дырыз

tuulehoog төллэн лек дырыз

valuhoog вось луэмлэн лек дырыз

vihaхоог йыркурьяськемлэн лек дырыз

vihmaхоог зорлэн шукырьяськон дырыз

õrnushoog нуныськемлэн пось дырыз

kuumad hood vahelduvad külmadega пось дыр кезытэн воштыське

hoogne <h'oogne h'oogsa h'oogsa[t -, h'oogsa[te h'oogsa[id *adj*> туж жог, сэрыт, ури-бери, урмем; нап; улзем; (*elav, reibas*) туж жог, сэрыт, ури-бери, урмем; нап; улзем; (*ulatuslik*) бадзым, паськыт

hoogne ehitustegevus бадзым пуктыськон ужъёс

hoogne areng туж жог азинскон

hoogne laul туж жог кырзан

hoogne pintsliõmme нап зырзем

hoogne samm туж жог мамыш

hoogne tants туж жог эктон

hoogne tegevus туж жог ужам

hoogne vaidlus улзем спорьяськон

käsi tegi õhus hoogsa kaare ки, омырын паськыт шоналскыса, буко лэсьтйз

sedel on kirjutatud hoogsa käekirjaga гожтэт паськыт гожьяськон манерен

ГОЖТЭМЫН

hoogsalt <h'oogsalt *adv*>, *ka hoogsasti* туж жог, сэрыт, ури-бери

hoogsalt seletama туж жог валэктыны

eriti hoogsalt on arenenud tööstus тужгес но жог азинскем производство

hoogsasti <h'oogsasti *adv*> *vt* hoogsalt

hoogustama <hoogusta[ma hoogusta[da hoogusta[b hoogusta[tud *v*>

жогомытыны, жоггес карыны, сэрытгес карыны

sammu hoogustama мамышъёсты жогомытыны я. жоггес мамышъяны

hoogustatakse uute tehaste ehitamist выль заводъёсты пуктон жогомытыське

hoogustuma <hoogustu[ma hoogustu[da hoogustu[b hoogustu[tud *v*>

жогомыны, жоггес луыны, сэрытгес луыны, золгес луыны

vihm hoogustub зор злгес луэ

on hoogustunud elamuehitus корка (я. юртъёр) пуктон жогомиз

hool <h'ool hoole h'ool[t h'ool[de, hool[te h'ool[i *s*>

1. (*hoolitsus*) сюлмаськон, сюлмаськем; (*järelevalve*) утялтон, утялтэм,

возьман

emalik hool анай сюлмаськон

{*kelle-mille eest*} hoolt kandma (кин я. ма понна) сюлмаськыны

põld vajab hoolt бусылы утялтэм кулэ

mind ümbritseti hoole ja armastusega монэ сюлмаськонэн но яратонэн

котыртйзы

orvud on vanaema hoole all сиротаосты чужанай я. песянай утялтэ

ta jäeti saatuse hoolde сое (утялтйсьтэк) огназэ кельтйзы
 külalised on jäetud enda hooleks куноос ас коязы утялскыны кельтэмын
 jätsin tüdruku naabrinaise hoole alla нылашез бускель кышномуртлы
 возьманы кельтй
 kõigil omad hooled ваньзылэн асьсэлэн сюлмаськонъёссы
 sa oled hooleta elanud тон сюлмаськытэк улэмын
 võtan selle enda hooleks со понна ачим сюлмасько
2. (usinus, püüdlikkus) тыршон, сюлмо лэсьтон, мылысь-кыдысь лэсьтон,
 лад-лад (лач-лач) лэсьтон
 hoolega töötama тыршыса ужаны
 hoolega jälgima {mida} (мае) лад-лад чакланы я. эскерыны
 valmistusin eksamiteks erilise hoolega экзаменьёслы тужгес но тыршыса
 дасяськи
 jäta kõik hoolega meelde! ваньзэ лад-лад йырад кельты!
 olin nii hoolega ametis, et ei märganud tulijat сыће тыршыса ужай,
 лыктйсьёсты ик ой шоды

hoolas <hoolas h'oolsa hoolas[t_&_h'oolsa[t -, h'oolsa[te h'oolsa[id adj>
 тыршись, сюлмаськись
 hoolas peremees сюлмаськись корка кузё
 hoolas õpilane тыршись дышетскись
 hoolas töö тыршыса ужом
 ema hoolsad käed анайлэн тыршись киосыз

hooldama <h'oolda[ma h'oolda[da h'oolda[b h'oolda[tud v> утялтыны,
 вордыны; (*juriidilist hooldust teostama*) утялтыны, вордыны; (*seadmeid
 korras hoidma*) утялтыны
 haiget hooldama висисез утялтыны
 seadmeid hooldama оборудованиез утялтыны
 minu hooldada on noorkari мыным пинал (я. векчи) пудо утялтоно
 laps anti omaste hooldada пиналэз чыжы-выжыослы утялтыны сётйзы
 ta hooldab hästi oma autot со аслэсьтыз машиназэ умой утялтэ
 hooldatud käed утялтэм киос

hooldekodu <+kodu kodu kodu -, kodu[de kodu[sid s> приют

hooldus <h'ooldus h'oorduse h'oordus[t h'oordus[se, h'oordus[te
 h'oordus/i_&_h'oorduse[id s> утялтон; (*eestkoste*) утялтон; (*masinate*)
 утялтон, чаклан, эскерон
 autohooldus машина утялтон
 sotsiaalhooldus мер утялтон
 tehnohooldus технической утялтон
 haigete hooldus висисьёсты утялтон
 laps jäi vanaema hoolduse alla пинал чужанайлы я. песянайлы утялтыны
 кылиз

hooletu <hooletu hooletu hooletu[t -, hooletu[te hooletu[id adj>
1. (lohakavõitu) жикыттэм, сапырес, усьтыр-табыр, суп-сап;
 (*ettevaatamatu*) чакласькисьтэм, эскериськисьтэм
 hooletu käekiri сапырес гождяськон манер
 hooletu suhtumine töosse усьтыр-табыр ужом
 hooletu töö жикыттэм уж

hooletu jalakäija чакласькисьтэм пыдын ветлйсь
tulega hooletu ümberkäimine тылын чакласькытэк вырон
2. (*muretu*) сюлмаськытэк, сюлмаськисьтэм
hooletu toon сюлмаськытэк верам куара (я. тон)
sööd kõhu täis, on õhtuni hooletu кӧттыр сиед, жытозь уд сюлмаськы
kevadeni on kartul hooletu тулысозь картофока понна сюлмаськонэз өвӧл

hooletus <hooletus hooletuse hooletus[t hooletus[se, hooletus[te hooletus/i s>

1. (*lohakus*) жикыттэм луон, сапырес луон, утялтымтэ; (*ettevaatamatus*)
чакласькисьтэм луон, чакласькымтэ, эскериськисьтэм луон,
эскериськымтэ

{*keda-mida*} hooletusse jätma (кинэ-мае) утялтытэк кельтыны

tuli läks lahti hooletusest тыл чакласькымтэысь потйз

hooletusse jäetud aed утялтымтэ бакча

2. (*muretus*) сюлмаськисьтэм луон, сюлмаськытэк улон, сюлмаськымтэ

hoolikalt <hoolikalt adv> чакласькыса, каллен; (*püüdlilikult*) тыршыса; (*täpselt, korralikult*) рос-прос

pane üks hoolikalt kinni өсэз каллен ворса

vaas oli hoolikalt pakitud ваза тыршыса бинемын вал

töötab hoolikalt рос-прос ужа

hoolikas <hoolikas hoolika hoolika[t -, hoolika[te hoolika[id adj> тыршись,
сюлмаськись; (*püüdlilik*) тыршись, сюлмаськись; (*täpne, korralik*) жикыт,
лад-лад, лач-лач

hoolikas eksamik valmistumine экзаменъёслы тыршыса (я. лад-лад)

дасяськыны

hoolima <h'ooli[ma h'ooli[da hooli[b hooli[tud v>

1. (*meeldimust tundma*) яратыны, гажаны; (*hoolt kandma*) сюлмаськыны,
утялтыны; (*kahju olema*) жаляны

sa peaksid oma lastest rohkem hoolima ас пинальёсыд понна трогес
сюлмаськоно вал

hea peremees hoolib oma hobusest умой корка кузё ас валэз понна
сюлмаське

õuntest ma eriti ei hooli улмо (я. яблoк) мон туж ик уг яратйськы

ta ei hoolinud suurt teiste seltsist со мукет огазеяськонъёс понна сокем ик өз
сюлмаськы

reisimisest hoolin vähe мынон-ветлон понна о́жыт (я. ичи) сюлмаськисько

ta ei hooli oma tervisest со ас тазалыкез понна уг сюлмаськы

teiste heaks ei hoolinud ta ajast ja rahast мукетъёслы умой лэсьтон понна со
дырзэ но коньдонзэ (я. уксёзэ) но өз жаля

2. (*tähelepanu pöörama*) сюлмаськытыны; (*arvesse võtma*) лыдьяны, лыдэ
басьтыны; (*eitusega*) кылэм-адзем карыны

ma ei hooli sellest mitte põrmugi монэ со одйг но уг сюлмаськыты я.

мыным со номыр кадь но уг поты

poiss hoolis vähe ema nõuannetest анаезлэн визь-нодамъёсыз пияшез (я.
пиез, пиекез) о́жыт (я. ичи) сюлмаськытйзы

peremees ei hoolinud sugugi kulutustest корка кузё коньдон (я. уксё)

быдтэмзэ одйг но өз лыдья

teiste arvamustest ei tee ta hoolimagi мукетъёслэн малпамзыя, со кылэм-

адзем ик уг кары

ta ei hooli eeskirjadest уже кутон радэз со кылэм-адзымтэ каре

hoolimatu <h'oolimatu h'oolimatu h'oolimatu[t -, h'oolimatu[te h'oolimatu[id
adj> (*mitte hooliv*) сюлмаськисьтэм, сюлмаськытэк, тыршисьтэм,
тыршытэк; (*ükskõikne*) кылэм-адзымтэ карись
hoolimatu suhtumine asjasse ужез тыршытэк лэсьтон
minu murede suhtes hoolimatu мынэсьтым сюлэмшугъяськонъёсме кылэм-
адзымтэ карись

hoolimatus <h'oolimatus h'oolimatuse h'oolimatus[t h'oolimatus[se,
h'oolimatus[te h'oolimatus/i_&_h'oolimatuse[id s> кылэм-адзымтэ
кариськон, утялтымтэ, эскерымтэ; (*ükskõiksus*) кылэм-адзымтэ кариськон,
утялтымтэ, эскерымтэ
pahatahtlik hoolimatus лек кылэм-адзымтэ кариськон
äärmine hoolimatus ятырзэ кылэм-адзымтэ кариськон
hoolimatus oma riietuse suhtes ас дйськутэз утялтымтэ

hoolitsema <hoolitse[ma hoolitse[da hoolitse[b hoolitse[tud v> сюлмаськыны,
утялтыны; (*korras hoidma*) сюлмаськыны, утялтыны
{*kelle*} heaolu eest hoolitsema (кинлэн) умой мылкыдыз понна
сюлмаськыны
perekonna eest hoolitsema семья понна сюлмаськыны
oma tervise eest hoolitsema ас тазалык понна сюлмаськыны
oma välimuse eest hoolitsema ас вылтус понна сюлмаськыны
puhtuse ja korra eest hoolitsema чылкыт но жикыт понна сюлмаськыны
hoolitseb kui oma lapse eest ас пиналыз понна кадь сюлмаське
haige eest ei hoolitse keegi висись понна нокин но уг сюлмаськы
mina hoolitsen pileтите eest мон билетъёс понна сюлмаськисько
hoolitsev abikaasa сюлмаськись кузпал
hoolitsevad käed сюлмаськись киос
hoolitsetud käed утялтэм киос
hoolitsetud välimus утялтэм вылтус

hoolitsemine <hoolitsemine hoolitsemise hoolitsemis[t hoolitsemis[se,
hoolitsemis[te hoolitsemis/i s> сюлмаськон, чаклан

hoolitsus <hoolitsus hoolitsuse hoolitsus[t hoolitsus[se, hoolitsus[te hoolitsus/i
s> сюлмаськон, утялтон
hoolitsus kasvava põlvkonna eest сюлмаськон будйсь выжы (я. поколение)
понна
teda ümbritseti hella hoolitsusega сое ненег сюлмаськонэн котыртызы

hoolsus <h'oolsus h'oolsuse h'oolsus[t h'oolsus[se, h'oolsus[te
h'oolsus/i_&_h'oolsuse[id s> тыршон, сюлмаськон

hoone <hoone h'oone hoone[t -, hoone[te h'oone[id s> юрт, юртъер, корка,
пуктйськем, инты
ajakohane hoone туалы вакытысь юрт
vanaaegne hoone вашкала юрт
ühiskondlik hoone мер юрт
abihoone юрттйсь юрт

eluhoone улон юрт
 haldushoone администраци юрт
 jaamahoone вокзал (я. станция) юрт
 kasvahoone теплица, парник
 kivihoone из юрт
 koolihoone школа юрт
 kõrghoone жужыт юрт
 kõrvalhoone артысь юрт
 laohoone тырыськон юрт (я. склад)
 majapidamishoone котыр возён (я. хозяйственной) юрт
 mõisahoone усадьба
 näitusehoone адзытон инты
 palkhoone кор(лэсь) юрт
 parlamendihoone парламент юрт
 peahoone валтйсь юрт
 raamatukoguhooone лыдзиськонни юрт
 sammashoone колоннаосын юрт
 taluhoone хутор юртъер
 teatrihoone театр юрт
 tehasehoone завод юрт
 tellishoone кирпич(лэсь) юрт
 tiibhoone флигель
 tootmishoone производственной юрт
 triiphoone (сяська-будосъёсын) теплица
 turuhoone базар юрт
 valitsushoone правительстволэн юртэз
 hoonet ehitama юрт пуктыны
 hoonet püstitama юрт жутыны
 vanad hooned lammutati вуж юртъёсты куашкатыны

hoonestama <hoonest[ma hoonesta[da hoonesta[b hoonesta[tud v> (*hooneid peale ehitama*) пуктйськон, пуктйськем
 see ala hoonestatakse viiekorruseliste majadega та инты вить этажьём
 коркаосын пуктйське
 tihedasti hoonestatud asum чөм пуктйськем инты
 hoonestamata maa-ala пуктйськымтэ музейём (выл)

hoop <h'oop hoobi h'oopi h'oori, h'oori[de h'oori[sid_&_h'oop/e s> шуккем,
 шуккем, ме́кытэм, чыжем, мыжгем, чөгем, чапкем, сале́м; се́кыт карем
 (луэм)
 kõva hoop зол шуккем
 jalahoop пыдын чыжем
 kabjahoop (пудо) пыдын ме́кытэм (я. чыжем)
 kerihoop бодыен шуккем
 kirvehoop тйрен чөгем (я. шуккем)
 riitsahoop сюлоен шуккем
 rusikahoop мыжыкен мыжгем (я. ме́кытэм)
 surmahoop кулытозь се́кыт карем (я. зол шуккем)
 ühe hoobiga одйг шуккемен
 hoore jagama мыжгамъёсты люкыны
 käega hoopi andma кыин мыжгыны
 hoop langes hoobi järel мыжгем бёрсы мыжгем мынйз я. се́кыт бёрсы

секытгес луиз

isa surm oli mulle raske hoop атайлэн кулэмез мон понна секыт вал

hoopis <h'oopis adv>

1. (*täiesti, päris*) чылкак, тыпак, копак, воксё, быдэсак

ta on veel hoopis poisike со чылкак пинал пи ай

kõik läks hoopis teisiti ваньмыз чылкак мукет сямен кошкиз

see on hoopis iseasi со воксё мукет ужпум

unustasin selle hoopis ära со сярсы чылкак вунэти

ta jäi pärandusest hoopis ilma со чылкак ваньбуртэк (я. наследствотэк)

кылиз

2. (*märksa, tunduvalt*) трослы, унолы

ilm on täna hoopis soojem куазь туннэ трослы шунытгес

kõik see juhtus hoopis hiljem ваньмыз со трослы бергес луиз

tegi oma töö hoopis paremini kui teised аслэсьтыз ужзэ мукетьёсыз сярсы

трослы умойгес лэсьтйз

3. (*esiletõstu v vastandi rõhutamise puhul*) копак, воксё, быдэсак

ta on hoopis haige со копак висьыны усем

olen väsinud ja lähen hoopis koju мон жади но воксёлы доре бертйсько

äkki olin hoopis mina teie arvates süüdlane малпамтэ шорысь тйляд

малпамдыя мон быдэсак янгыш луи

selgus, et nad on hoopis õde ja vend тодмо луиз, соос зэмос апаен (я.

сузэрен) вын (я. агай) шуыса

selle asemel et magama heita, hakkas ta hoopis lugema изьыны (я. кёлыны)

выдон интые, со воксё лыдзиськыны кутскиз

hooplema <h'oope[ma hoobel[da h'oope[b hoobel[dud v> ушъяськыны

hoopleb oma varandusega ас ваньбуреныз ушъяське

hooplev toon ушъяськись куара (я. тон)

hoov <h'oov hoovi h'oovi h'oovi, h'oovi[de h'oovi[sid_&_h'oov/e s> азбар,

гидкуазь

prime hoov пеймыт азбар

eeshoov азьпал азбар

kaubahoov вузаськон азбар, гостиной азбар

puuhoov пу азбар

tagahoov сьөр азбар

aknad on hoovi poole укноос азбаре пото

majja pääseb hoovi kaudu корка азбар ласянь пыре

hoovis mängima азбарын шудыны

horisont <horis'ont horisondi horis'onti horis'onti, horis'onti[de

horis'onti[sid_&_horis'ont/e s> (*vaatepiir, silmapiir*); GEOL, PÕLL (*kivimi-*,

mullakihi); HÜDR (*tase*) инвис, горизонт

rõhjaveehorisont (1) GEOL уйпал вуослэн горизонтсы; (2) HÜDR уйпал

вуослэн горизонтсы

laev kadus horisondi taha корабль инвис сьёры ышиз

päike on horisondil шунды инвисын

horisontaalne <horisont'aalne horisont'aalse horisont'aalse[t -, horisont'aalse[te

horisont'aalse[id adj> горизонтальной

horisontaalne liikumine горизонтально ветлэм

horisontaalsesse asendisse heitma **горизонтально интыяны** (я. поныны)

Liitsõnad

horisontaal+

horisontaaljoon **горизонтальной гож**

horoskoop <horosk'oop horoskoobi horosk'oopi horosk'oopi, horosk'oopi[de

horosk'oopi[sid_&_horosk'oop/e s> **гороскоп**

horoskoopi koostama **гороскоп лэсьтыны**

hotell <hot'ell hotelli hot'elli hot'elli, hot'elli[de hot'elli[sid_&_hot'ell/e s>

кунокуа, отель, гостиница

moodne hotell **модной гостиница**

jaamahotell **вокзал гостиница**

luksushotell **гостиница люкс**

hotellis peatuma **гостиницае дугдыны**

hubane <hubane hubase hubas[t -, hubas[te hubase[id *adj*> **умой, каньыл;**

(*mugav*) **умой, каньыл;** (*mõnus*) **майбыр**

hubane kohvik **умой кафе**

hubane valgus **каньыл югыт**

hubane olemine **майбыр улэм-вылэм**

huige <huige h'uike huige[t -, huige[te h'uike[id s> **ыгетэм;** (*öökulli kohta*)

ыгетэм; (*vile*) **черектэм, черекъям, кеськем, кесяськем**

rõdmuhuige **шумпотыса черекъям**

karjaste huiked **пудо возьмасьёслэн черекъямзы**

öökulli huiked **кучыранлэн ыгетэмез**

veduri huige **паровозлэн черекъямез**

huikama <h'uika[ma huiga[ta h'uika[b huiga[tud v> (*hüüdma, hõikama*)

черекъяны, черектыны, кесяськыны, кеськыны, öтыны; (*sireenide, vilede*

kohta) **вузыны;** (*öökulli kohta*) **ыгетыны;** (*vastastikku*) **ог-огдэ черекъяны**

(öтыны)

seenelised huikasid üksteist **губиясьёс ог-огзэс черекъязы**

kari huigati koju **пудоез гуртэ улляса черекъязы**

ema huikab lapsi sööma **анай пинальёсты сиськыны öтиз**

aurik huikas kumedalt **пароход пыдлось куараен черектйз**

lähedal huikas öökull **матын кучыран ыгетйз**

hukas <hukas *adv, adj*> vt ka hukka (*korrast ära, riknenud, määndunud,*

moraalselt allakäinud) **тйяськем, сörиськем, уродмем, ярантэм луэм,**

бырем

tee on hukas **сюрес ярантэм луэмын** (я. сörиськемын)

hein on hukas **турын уродмемын**

riided on poriga hukas **дйськут курмемлэсь (дэрилэсь, нөдлэсь) ярантэм**

луэмын

poorsugu on päris hukas **егитьёс чылкак сörиськемын**

[maa]ilm on hukas **дунне сörиськемын** (я. быремын)

hukatus <hukatus hukatuse hukatus[t hukatus[se, hukatus[te hukatus/i s> **бырон**

täielik hukatus **быдэсак бырон**

hukatuse äärel **бырон калын**

hukatusest päästma **быронлэсь утиськыны** (я. мозмытскыны)
viin oli tema hukatus **вина солэн быронэз луиз**

hukatuslik <hukatusl'ik hukatusliku hukatusl'ikku hukatusl'ikku,
hukatuslik/e_&_hukatusl'ikku[de hukatusl'ikk/e_&_hukatusl'ikku[sid *adj*]
быдтйсь, виись
hukatuslik kergemeelsus **быдтйсь капчи малпаськон**
hukatuslik mõju **быдтйсь влияние**
hukatuslikud tagajärjed **быдтйсь бервыльёс**
hukatuslik viga **быдтйсь янгыш**

hukk <h'ukk huku h'ukku h'ukku, h'ukku[de h'ukku[sid_&_h'ukk/e s> **бырон,**
куашкан
traagiline hukk **трагической бырон**
laevahukk **корабль бырон**
loomahukk **пйшур** (я. пудо-живот) **бырон**
impeeriumi hukk **империялэн куашкемез**
läks vastu oma hukule **быронэзлы пумит мынйз**

hukka <h'ukka *adv*> vt ka hukas (*hukatusse, moraalselt allakäinuks, käest ära, taunitavaks, raisku, määrituks*) :
tormis sai mitu laeva hukka **сильтöлын кöня ке вулэйкы быриз**
palju loomi sai hukka **трос пудо-живот быриз**
liha on hukka läinud **силь сöриськиз**

hukkama <h'ukka[ma huka[ta h'ukka[b huka[tud v> **быдтыны, казнить**
карыны; (*inimest*) **быдтыны, казнить карыны**
hukati sadu inimesi **сюосын адымиосты казнить каризы**

hukkamõist <+m'õist mõistu m'õistu m'õistu, m'õistu[de m'õistu[sid_&_m'õist/e
s> **курлан, курлам, тышкаськон, тышкаськем**
avalik hukkamõist **калык азын тышкаськон**
õiglane hukkamõist **шонер тышкаськон**
ühiskondlik hukkamõist **мер тышкаськон**
hukkamõistu esile kutsuma **курламон лэсьтыны**
hukkamõistu leidma **курламез шедьтыны**
hukkamõistu vääriv tegu **курламон луись уж**

hukkuma <h'ukku[ma h'ukku[da h'ukku[b h'ukku[tud v>; <h'ukku[ma h'ukku[da
huku[b huku[tud v> **бырыны, кулыны**
lennuõnnetusel hukkuma **самолёт авариын бырыны**
nälja tõttu hukkuma **сютэмлэсь кулыны**
lahingus hukkuma **ожмаськонын бырыны**
rakasega hukub palju linde **зырт кезытлэсь трос тылобурдо быре**
laev hukkus suure tormi ajal **корабль бадзым сильтöл дырья быриз**
kogu viljasaak hukkus **вань кисьмам ю-нянь быриз**

hukkunu <h'ukkunu h'ukkunu h'ukkunu[t -, h'ukkunu[te h'ukkunu[id s> **бырем,**
кулэм
tulekahjus hukkunu **тышпуын бырем**
sõjas hukkunute mälestussammas **ожын быремьёсты тодэ ваёнлы сйзем**
колонна

hukutama <hukuta[ma hukuta[da hukuta[b hukuta[tud v>

1. (*hukka, hävingusse saatma*) бадтыны, вийыны

külm hukutas palju metsloomi кезыт трос нюлэс (я. тэль, сик) пöйшурез
быдтйз

viin hukutas noormehe вина егит пиосмуртэз быдтйз

2. (*halvale tegevusele ahvatlema*) уродэзлы (сьöлыклы) сётйськыны

kuriteole hukutama йыруж лэсьтыны сётйськыны

patule hukutama сьöлыклы сётйськыны

laskis end õigelt teelt hukutada ассэ шонер сюрес вылысь кожытыны лэзиз

teda hukutas ja veetles linna ööelu сое быдтйз но ас палаз кариз карысь уй
улон

hulgakesi <hulgakesi adv> чöш, чöшен, дэмен

üksi on igav, hulgakesi lõbusam огнын мöзмыт, чöшен шулдыргес

hulgakesi koos дэмен

hulgaline <hulgaline hulgalise hulgalis[t hulgalis[se, hulgalis[te hulgalis/i adj>

(*arvukas*) трос кузя, массовой

hulgalised streigid массовой забастовкаос

hulgaline osavõtt трос кузя пырыськем

hulgas <hulgas postp, adv> vt ka hulka, hulgast

1. postp [gen] (*seas, keskel*) пöлын

muude paberite hulgas seda kirja ei olnud мукет кагазёс пöлын со гожтэт öй
вал

teadlaste hulgas hinnatakse teda тодосчиос пöлын со дуньяське

teda ei ole enam elavate hulgas улэпёс пöлын со öвöл ни

2. postp [gen] (*sees*) пöлын, пушкын

piima hulgas on vett йöлын вуэз вань

3. adv (*sees, lisaks*) :

kohvil on konjakit hulgas кофеын коньякез вань на

aina kased, mõni kuusk hulgas кызыпуос гинэ, пöлазы куд-ог кыз на

hulgast <hulgast postp, adv> vt ka hulgas, hulka

1. postp [gen] (*seast, keskelt*) пöлысь

lahkusin külaliste hulgast куноос пöлысь кошки

otsisin teda rahva hulgast сое калык пöлысь утчай

ta ei ole kõige rumalamate hulgast со тужгес но визьтэмьёсыз пöлысь öвöл

2. adv (*koosseisust välja*) пöлысь

kui lapsed hulgast maha arvata, jääb meid seitse пöлысьтымы пинальёсыз

öвöл ке лыдьяно, ми сизьым кузя кылыськом(ы)

hulgus <hulgus hulguse hulgus[t -, hulgus[te hulguse[id s> калгись, ужтэк

калгись

huligaan <hulig'aan huligaani hulig'aani hulig'aani, hulig'aani[de

hulig'aani[sid_&_hulig'aan/e s> хулиган, лякыттэмьяськись

pisihuligaan пичи хулиган

psühhohuligaan психо хулиган

huligaanitsema <huligaanitse[ma huligaanitse[da huligaanitse[b huligaanitse[tud v> хулиганить карыны, лякыттэмьяськыны
huligaanitsev jõuk хулиганить карись банда

hulk <h'ulk hulga h'ulka h'ulka, h'ulka[de h'ulka[sid_&_h'ulk/i s>

1. (*kogus*) трос, уно, множество; (*määr*) лыд, быдзала
arvutu hulk лыдьяны луонтэм трос
tohutu hulk туж трос
kinnine hulk МАТ пытсам (я. замкнутой) множество
suurel hulgal тросэн
alamhulk МАТ подмножество
energiahulk кужым быдзала
ülemhulk МАТ сверхмножество
aasta keskmise sademete hulk ар чоже усем осадокъёслэн шоро-куспо
лыдзы
tasutakse vastavalt töö hulgaie уждун ужамлэн быдзалаезья тырыське
2. (*suur arv v kogus*) лыд, трос, уно
rahvahulk калык лыд
töötute hulgaie ужасьтэмъёслэн лыдзы
hulk uusi muljeie трос выль адземъёс
sinna on hulk maad отчыозь кыдёкын
sain hulga raha трос коньдон (я. уксё) басьтй
ma pole teda hulgaie ajal näinud мон сое кемалась ой ни адзылы
hulk aega on mööda läinud трос дыр ортчиз ни
see juhtus hulga aastate eest со трос арьёс талэсь азьло луиз

hulka <h'ulka adv, postp> vt ka hulgas, hulgast

1. postp [gen] (*sekka, seltsi*) пöлы, доры, борды
kadus rahva hulka калык пöлы ышиз
poiss läks teiste laste hulka пияш (я. пи, пиёк) мукет пинальёс пöлы (я.
доры) мынйз
istuge meie hulka пуксе(лэ) ми пöлы (я. доры)
mina ei sobi teie hulka мон тй пöлы уг тупаськы
poetas ka mõne sõna meie jutu hulka милям вераськон куспамы но куд-ог
кыльёс пыртылйз
kartulite hulka on sattunud kive картофка пöлы из шедем
ilves kuulub kaslaste hulka балян кочыш выллемъёс пöлы пыре
ta kuulub kooli parimate õpilaste hulka со школаысь тужгес но визьмоосыз
дышетскисьёс пöлы пыре
sportlane ei pääsenud esimese kümne hulka чошатскись (я. спортсмен)
нырысетй дас адями пöлы пырыны öз быгаты
2. adv (*kampa, sekka, lisaks*) куспе
kakelge, mis te mind sinna hulka kisute жугиське, мар монэ отчы куспады
кыскиськоды
mahlale on vett hulka valatud соке ву понэмым (я. йылтэмын)
3. adv КÖНЕК (*tunduvalt, palju*) туж, уно
ta on hulka noorem со туж егит ук
ta saabus hulka hiljem со туж бер вуиз
sa oled hulka kasvanud туж будэмед ук

hulkuma <h'ulku[ma h'ulku[da hulgu[b hulgu[tud v> калгыны, ветлыны,
котыръяны; (*rändama*) калгыны, ветлыны, котыръяны

hulkusin linna peal кар кузя калги
hulgub päevad läbi mööda tänavaid нуналбыт ульчаос (я. урамъёс) кузя
калге
hulkus mööda maailma ringi дунне котыртй котыръяз
hulkuv kass калгись кочыш
hulkuv neer КӐНЕК калгись пекля

hulkur <h'ulkur h'ulkuri h'ulkuri[t -, h'ulkuri[te h'ulkure[id s> калгись; (rändur)
калгись
kodutu hulkur улон интытэм калгись

hull <h'ull hullu h'ullu h'ullu, h'ullu[de h'ullu[sid_&_h'ull/e adj, s>
1. *adj* (mõistuse kaotanud, nõdrameelne) визьтэм, шузи; (marutõbine, pöörane) урмем, визьтэммем, шузимем; (meeletu, jabur) шузи
hull koer урмем пуны
hulluks ajama шузимытыны я. визьтэммытыны
hulluks minema шузимыны, визьтэммыны, шузияськыны
ta on vihast hull со йыркурлэсь визьтэммемын
sa oled päris hull, et sellise ilmaga sõidad тон чылкак визьтэммем, сыче
куазен ворттйськод
teda haaras mingi hull rõõm сое визьтэммем шумпотон басьтйз
ta on hull kasside järele со кочышьёс понна шузимемын
mis sa hull loom ometi teed! мар тон шузи пудо озьы дауртйськод!
2. *adj* (hirmus, jube) кӧшкемыт, кышкыт; (halb, paha) урод
hullud ajad кӧшкемыт дыръёс
hull ilm кӧшкемыт куазь
hull olukord кӧшкемыт югдур
hull on see, et kõik teda siin tunnevad соиз урод, сое татын ваньмыз тодо
mind piinab hull kõha монэ кӧшкемыт кызон курадзытэ
haav jookseb verd mis hull яраысь вир вия, урод со
tema kohta liikusid hullud jutud со сярэсь урод супыльтэмъёс ветлйзы
asi on hullemast hullem ужпум уродлэсь но урод
hullul kombel кӧшкемыт я. кышкыт
3. *s* (nõdrameelne inimene) визьтэм, шузи, йырыныз висись
vaikne hull чалмыт визьтэм
tormab nagu hull визьтэм кадь бызьыса кошке
4. *s* (miski hirmus, ebameeldiv, halb) урод, кӧшкемыт, кышкыт
hullem on alles ees уродэзгес азьпалан ай
juhtub hullematki уродгес но луылэ
5. *s* КӐНЕК (kirumissõna) шузи, визьтэм
ärge, hullud, katusele ronige липет былэ, шузиос, эн тубе(лэ)

hullama <h'ulla[ma hulla[ta h'ulla[b hulla[tud v> лякыттэмъяськыны,
шузияськыны, визьтэмъяськыны, шудыны; (ülemäära)
лякыттэмъяськыны, шузияськыны, визьтэмъяськыны, шудыны
lapsed hullavad õues пинальёс азбары лякыттэмъясько
poisid hullavad kutsikaga пиос кучапиен шудо

hulljulge <+j'ulge j'ulge j'ulge[t -, j'ulge[te j'ulge[id adj, s>
1. *adj* визьтэммытозь кышкасьтэм, визьтэммытозь йӧно
hulljulge mõte визьтэммытозь кышкасьтэм малпан
hulljulge tegu визьтэммытозь кышкасьтэм уж

hulljulge inimene **ВИЗЪТЭММЫТОЗЪ КЫШКАСЪТЭМ** (я. йӧно) адыми

2. *s* **ВИЗЪТЭММЫТОЗЪ КЫШКАСЪТЭМ, ВИЗЪТЭММЫТОЗЪ ЙӦНО**

hullumeelne <+m'eelne m'eelse m'eelse[t -, m'eelse[te m'eelse[id *adj, s*>

1. *adj* (*hull*) **ВИЗЪТЭМ, ШУЗИ**; (*pöörane, meeletu*) урмем

tüdrukut peeti hullumeelseks **НЫЛАШЕЗ** (я. НЫЛЭЗ, НЫЛОКЕЗ) **ВИЗЪТЭМЕН ЛЫДЪЯЗЫ**

hullumeelne plaan **ВИЗЪТЭМ ПЛАН**

hullumeelne kiirus **ВИЗЪТЭМ СКОРОСТЬ**

kostis hullumeelne karje **ВИЗЪТЭМ ЧЕРЕКТЭМ КЫЛЙСЬКИЗ**

2. *s* (*nõdrameelne inimene*) **ВИЗЪТЭМ, ШУЗИ**

hullumeelse pilk **ВИЗЪТЭМЛЭН УЧКЕМЕЗ**

hullumeelsus <+m'eelsus m'eelsuse m'eelsus[t m'eelsus[se, m'eelsus[te m'eelsus/i_&_m'eelsuse[id *s*>

1. (*hullus*) **ВИЗЪТЭММОН, ШУЗИМОН**; (*mõistuse kaotus*) **ВИЗЪТЭММОН, ШУЗИМОН**
oli hullumeelsuse piiril **ВИЗЪТЭММОН КАЛЫН ВАЛ**

2. (*meeletus, mõtlematus*) **ВИЗЪТЭММОН, ШУЗИМОН**

see on hullumeelsus! **ВИЗЪТЭММОН СО!**

hullus <h'ullus h'ulluse h'ullus[t h'ullus[se, h'ullus[te h'ullus/i_&_h'ulluse[id *s*>

1. (*hullumeelsus*) **ВИЗЪТЭММОН, ШУЗИМОН**; (*mõistuse kaotus*) **ВИЗЪТЭММОН, ШУЗИМОН**; (*maania*) **ВИЗЪТЭМЪЯСЬКОН**

joomahullus MED **ЮЭМЛЭСЪ ШУЗИМОН** (я. тӧды горячка)

suurushullus MED **АСТЭ ЯТЫР БАДЪЫМЕН ЛЫДЪЯН** (я. мегаломания)

usuhullus **СЪӦСЪ** (я. лек) луон

2. (*meeletus, pöörasus*) **ВИЗЪТЭММОН, ШУЗИМОН; ВИЗЪТЭМЪЯСЬКОН**

armastan teda hulluseni **СОЕ ВИЗЪТЭММОН** (я. **ВИЗЪТЭММЫТОЗЯМ**) яратйсько

ei tea, mis hullusega ta veel hakkama saab **ТОДМО ӦВӦЛ, КЫЧЕ**

ВИЗЪТЭМЪЯСЬКОНЪЕСТЫ СОЛЫ ВОРМОНО ЛУОЗ НА

hullustus <hullustus hullustuse hullustus[t hullustus[se, hullustus[te hullustus/i_&_hullustus[id *s*>

s> (*pöörasus, meeletus*) **ВИЗЪТЭММОН, ШУЗИМОН**; (*maania*) **ВИЗЪТЭМЪЯСЬКОН**

suurushullustus **АСТЭ ЯТЫРЗЭ БАДЪЫМЕН ЛЫДЪЯН** (я. мегаломания)

usuhullustus **СЪӦСЪ** (я. лек) луон, лекомон

hulpima <h'ulpi[ma h'ulpi[da hulbi[b hulbi[tud *v*> (*üles-alla kõikuma, õõtsuma*)

ЛЭЙКАНЫ

paat hulbib lainetel **ПЫЖ ТУЛКЫМЪЭС ВЫЛЫН ЛЭЙКА**

humaanne <hum'aanne hum'aanse hum'aanse[t -, hum'aanse[te hum'aanse[id *adj*>

ГУМАННОЙ, АДЯМИОСТЫ ЯРАТЙСЪ

humaansed püüdlused **ГУМАННОЙ ТЫРШОНЪЭС**

humaanne suhtumine **ГУМАННО ВЫРЕМ**

humal <humal humala humala[t -, humala[te humala[id *s*> **ВОТ** (*rohhtaim*

Humulus, selle õisik) **ТУГ**

harilik humal **ВОТ** (*Humulus lupulus*) **ОГШОРЫ ТУГ**

humanitaarabi <+abi abi abi -, abi[de abi[sid *s*> **ГУМАНИТАРНОЙ ЮРТТЭТ**

humoorikas <humoorikas humoorika humoorika[t -, humoorika[te humoorika[id *adj*]> серемес, юмористической
humoorikas inimene серемес адями

humoresk <humor'esk humoreski humor'eski humor'eski, humor'eski[de humor'eski[sid_&_humor'esk/e s> KIRJ, MUUS (*humoorikas pala*) юмок,
юмореска

hundinui <+n'ui nuia n'uia n'uia, n'uia[de n'uia[sid_&_n'ui/e s> BOT (*veetaim* Тупа) ыжпыд, шайтанчиньы, екреныйыр
ahtalehine hundinui BOT (*Typha angustifolia*) сюбег куаро ыжпыд
laialehine hundinui BOT (*Typha latifolia*) паськыт куаро ыжпыд

hunnik <hunnik hunniku hunniku[t -, hunniku[te hunniku[id s> люк,
люкаськем; трос, уно
kuivanud lehtede hunnik куасьмем куаръёсын люк
hunnik liiva луо люк
hunnik raha трос коньдон
haohunnik улвайёсын люк
kivihunnik изъёсын люк
kompostihunnik сисьмыны кельтэм жуг-жаген люк
laastuhunnik шелепъёсын люк
kruusahunnik векчи кӧльыен люк
liivahunnik луозн люк
põhuhunnik куро люк
sõnnikuhunnik кыйед люк
hunnikusse koguma огазе люканы
hunnikusse laduma люке тырыны
hunnikusse panema люке поныны
hunnikusse kogunema огазе люкаськыны
tööd jooksevad hunnikusse уж люкаське
sõitis auto hunnikusse машина люкаськеме ворттӱз

hunt <h'unt hundi h'unti h'unti, h'unti[de h'unti[sid_&_h'unt/e s>

1. ZOOL (*Canis lupus*) кион
hall hunt пурьсь кион
emahunt мумы кион
metsahunt нюлэс (я. тэль, сик) кион
stepihunt луд (я. степь) кион
huntide ulgumine кионъёслэн вузэмзы
hunt murdis lamba кион ыжез кесяз
  2. KÖNEK (*hundikoer*) овчарка
  3. TEHN (*peenestus-*, *kohestusmasin*) коран
kaltsuhunt басма коран
linahunt етӱн коран
lihahunt сӱль коран
- Liitsõnad**
hundi+
hundiisu PILTL кион кадь сиём потон

hurjutama <hurjuta[ma hurjuta[da hurjuta[b hurjuta[tud v>

1. (*näägutama, ette heitma*) пычкылыны, курланы; (*häbistades noomima*)

ТЫШКАСЬКЫНЫ

ema hurjutas poeга анай пизэ пычкылйз
mind hurjutati saamatuse pärast монэ валамтэе понна тышкаськызы

2. (eemale peletama) уल्याны

hurjutas koera eemale пуныез кыдэке улляз

hur mav <h'urmav h'urmava h'urmava[t -, h'urmava[te h'urmava[id *adj*]

синмаськытйсь, синмаськымон, йырез поромытйсь

hur mav ilu синмаськымон чебер

hur mav naeratus синмаськымон серекьям

hurraa <hurraa *interj*>; <hurraa hurraa hurraa[d -, hurraa[de hurraa[sid *s*]

1. interj ура

elagu juubilar, hurraa! дано мед луоз юбиляр, ура!

hurraa! rünnakule! ура! атакае!

2. s (hurraahüüie) ура

kostis mürisev hurraa кылйськыз гудырьясь ура

hurt <h'urt hurda h'urta h'urta, h'urta[de h'urta[sid_&_h'urt/i *s*]

(*koeratõug*)
пөйшураць (я. борзой) пуны

hurtsik <hurtsik hurtsiku hurtsiku[t -, hurtsiku[te hurtsiku[id *s*]

пичи корка (юрт), куашкам корка (юрт)

armetu hurtsik начар корка (я. юрт)

huugama <h'uuga[ma huua[ta h'uuga[b huua[tud *v*]

1. (undama) жонгетыны, вузыны, жон карыны
telefonitraadid huugavad телефон езьёс жонгето
sireen huugab сирена вузэ

kõrvad huugavad пельёсам жонгетэ

2. (lõõtama, hõõguta, kuumata) гоманы, жуаны

tuli huugab koldes гурын тыл гома

maa huugab kuumusest музейм пөсьлэсь гома

3. (hõõguvalt valutama) сутыны, жуаны, (жуаса, сутыса) висыны

selg huugab тыбыры сутэ

huugav valu сутйсь вөсь луэм

huul <h'uul huule h'uul[t h'uul[de, huul[te h'uul[i *s*]

alahuul, alumine huul ульй ымдур

ülahuul, ülemine huul выльй ымдур

kitsad huuled векчи ымдурьёс

raksud huuled зок ымдурьёс

pruntis huuled бантик выллем ымдурьёс

naeratus huulil ымдурьёсын пальпотон

värisevi huuli дырекьясь ымдурьёс

huuli kirtsutama ымдурьёсты кырыжъяны (я. кисырьяны)

huuli värvima ымдурьёсты буяны

huulte suudlema ымдурьёсы чупаны

huulepulk <+p'ulk pulga p'ulka p'ulka, p'ulka[de p'ulka[sid_&_p'ulk/i *s*]

ымдурез зыран (буян) помада, ымдурез зыран (буян)

huulhein <+h'ein heina h'eina h'eina, hein[te_&_h'eina[de h'eina[sid_&_h'ein/u s> BOT (Drosera) **кибы сиись будос**
pikalehine huulhein BOT (Drosera anglica) **кузь куаро кибь сиись будос**
ümaralehine huulhein BOT (Drosera rotundifolia) **котырес куаро кибь сиись будос**

huumor <h'uumor h'uumori h'uumori[t -, h'uumori[te h'uumore[id s> **юмор, серем(ес) карон, серем(ес) карем**
heasüdamlik huumor **зеч юмор**
võta seda asja huumoriga **серемес карыса учкы та ужпум шоры**

huumorimeel <+m'eel meele m'eel[t m'eel[de, meel[te m'eel[i s> **серем(ес) карыны быгатон**
tal ei ole huumorimeelt **со серем карыны уг быгаты**

huupi <h'uupi *adv*> **кызьи шедем (луэм) озыы, умой-умой тодытэк (адзйтэк), олома гинэ, олокызьи гинэ, олокытчы гинэ**
huupi küsima **олома гинэ юаны**
huupi toimima **кызьи шедем озыы лэсьтыны**
huupi vastama **кызьи шедем озыы вераны**
huupi tulistama **кызьи шедем озыы (я. олокытчы гинэ) ыбылыны**

huvi <huvi huvi huvi -, huvi[de huvi[sid_&_huv/e s>

- (tähelepanu, harrastamine)* **тунсыкъяськон, тунсыкъяськем**
elav huvi **мылысь-кыдысь тунсыкъяськем**
suur huvi **зол тунсыкъяськон**
vaimsed huvid **малпаськон (я. интеллектуальной) тунсыкъяськонъёс**
aineline huvi **котыр ласянь (я. материальной) тунсыкъяськон**
kirjandushuvi **литератураен тунсыкъяськон**
kunstihuvi **искусствоен тунсыкъяськон**
muusikahuvi **крезьгурен тунсыкъяськон**
mitmekülgsete huvidega inimene **пöртэмпумо тунсыкъяськонъёсын адыми**
huvi ilmutama {*kelle-mille vastu*} **(кинэн-маин) тунсыкъяськыны**
huvi kaotama {*kelle-mille vastu*} **(кинэн-маин) тунсыкъяськемысь дугдыны**
huvi pakkuma **(кин понна) тунсыко луыны**
huvi tundma {*kelle-mille vastu*} **(кин-ма) тунсыко потэ**
huvi äratama {*kelle-mille vastu*} **(кинэн-маин) тунсыкъяськытыны**
lehitsesin raamatut huvi pärast **тунсыкъяськем понна книгалэсь бамъёссэ берыкъяй**
mul on kadunud huvi töö vastu **мыным уж тунсыко уг ни поты**
- (hrl pl) (tulu, kasu)* **кулэлык, кулэ, пайда**
isiklikud huvid **ас понна (я. личной) кулэлыкъёс**
rahvuslikud huvid **йöскалык кулэлыкъёс**
klassihuvivid **класс кулэлыкъёс**
{*kelle*} huvides **(кинлы) кулэ луыса**
{*kelle*} huve kaitsma **(кинлэсь) кулэлыкъёссэ утыны**
{*kelle*} huvidest lähtuma **(кинлы) кулэ луыса кутскыны**
oma huvide eest võitlema **ас кулэлыкъёсыд понна нюръяськыны**

huviline <huviline huvilise huvilis[t huvilis[se, huvilis[te huvilis/i s, *adj*>

- adj* **тунсыкъяськись**
uuris teda huvilise pilguga **тунсыкъяськись учкемен сое эскериз**

2. s тунсыкъяськись

rühm eesti keele huvilisi эстон кылын тунсыкъяськись ёслэн группазы
aiandushuviline бачка утялтонэн тунсыкъяськись
loodushuviline инкуазен тунсыкъяськись

huvireis <+r'eis reisi r'eisi r'eisi, r'eisi[de r'eisi[sid_&_r'eis/e s]> круиз, мынон-ветлон; (*laevaga*) круиз, мынон-ветлон
läks huvireisile круизэ кошкиз

huvitama <huvita[ma huvita[da huvita[b huvita[tud v]> тунсыко потыны (луыны), тунсыкъяськытыны; (*kõitma*) тунсыко потыны (луыны), тунсыкъяськытыны
teda huvitab ajalugu солы история тунсыко потэ
teiste arvamus mind ei huvita мукеть ёслэн малпамзы мыным тунсыко уг поты
oleme huvitatud uutest töömeetoditest милемлы выль ужан амальёс тунсыко läbirääkimistest võtsid osa asjast huvitatud isikud вераськонъёсы ужпумен тунсыкъяськись муртъёс пырыськызы

huvitav <huvitav huvitava huvitava[t -, huvitava[te huvitava[id adj]> тунсыко; (*kõitev*) тунсыко
huvitav ajaviide дырез тунсыко ортчытон
huvitav eeskava тунсыко программа
huvitav fakt тунсыко ужпум (я. факт)
huvitav raamat тунсыко книга
huvitav vaatepilt тунсыко суред
huvitavad tähelepanekud тунсыко чакламъёс
huvitav, kas ta on juba tagasi tulnud? тунсыко потэ, со бертиз ни-а меда?

hõbe <hõbe hõbeda hõbeda[t -, hõbeda[te hõbeda[id s]> азвесь
ehe hõbe самородной азвесь
puhas hõbe чылкыт азвесь
lauahõbe азвесь тусьты-пуньы
olümpiahõbe КӦНЕК олимпи шудонъёсын азвесь медалист
hõbedast kaelakee азвесьлэсь весь
hõbeda leiukohad (музьемысь) азвесь шедьтэм ынтыос
maksis hõbedaga азвесен тыриз
vasaraheites saime hõbeda КӦНЕК копъё лэзьянын азвесь басьтйм(ы)
nendel võistlustel meie hõbe ei pääsenud esimeste hulka со нюръяськонъёсын милям азвесь медалистмы нырысетйосыз пöлы öз пыры
habemes on juba hõbedat тушын азвесез (я. пырысьтамеэ) вань ни

Liitsõnad

hõbe+

hõbelusikas азвесь пуньы
hõbemedal азвесь медаль
hõbepulmad азвесь сюан

hõbedane <hõbedane hõbedase hõbedas[t hõbedas[se, hõbedas[te hõbedas/i adj]> азвесь; жинг(ы)рес; (*hõbedasarnane, kõlav, puhas*) азвесь; жинг(ы)рес
hõbedane portsigar азвесь портсигар
hõbedane helk азвесь чилиям (я. кисьтаськем)
hõbedane hääl жинг(ы)рес куара

hõbedased juuksed **азвесь** (я. пурьсытам) йырси
hõbedane kuuvalgus **азвесь толэзь югыт** (я. пиштэм)
hõbedane naer **жинг(ы)рес серекъям**
kala hõbedased soomused **чорыглэн азвесь сьõмыз**

hõberebane <+rebane rebase rebas[t -, rebas[te rebase[id s> (*karusloom, selle nahk*) **сьõд-курень зичы**

hõikama <h'õika[ma hõiga[ta h'õika[b hõiga[tud v> (*hüüdma*) **черектыны, кеськыны; (nimepidi hüüdma) õтыны, чортыны; (hõikega kutsuma) черектыса (кеськыса) õтыны**
hõikasin talle paar sõna järele **солы мышказ кõня ке кыл черектй**
hõikas täiest jõust **вань кужмысьтыз черектйз**
hõika ta tagasi **сое берен õть**
karjane hõikas karja koju **пудо возмась пудоез гуртэ черектыса õтиз**
metsast hõigati meile vastu **нюлэскысь милемлы пумит черектйзы**

hõim <h'õim hõimu h'õimu h'õimu, h'õimu[de h'õimu[sid_ &_h'õim/e s>

1. (*etniline inimrühm, suguharu*) **калык, выжы, племя**
läänemeresoome hõimud **финно-балт калыккõс**
slaavi hõimud **славян калыккõс**
soome-ugri hõimud **финн-угор калыккõс**
naaberhõim **бускель калык**
rändhõim **интыысь интые ветлйсь калык**
2. LUULEK (*rahvas*) **калык; (sugu) выжы**
põhjamaa hõimud **уйпал шаер калыккõс**
3. (*hõimlane, sugulane*) **чõжы-выжы**

hõiskama <h'õiska[ma hõisa[ta h'õiska[b hõisa[tud v>

1. (*hüüdma*) **черекъяны, кесьяськыны**
rõõmu pärast hõiskama **шумпотонлэсь черекъяны**
hõiskas vaimustatult **лõптэм мылкыдын черекяз**
lapsed jooksid hõisates õue **пиналкõс черекьяса азбаре бызизы**
keegi hõiskas mulle vastu **кин ке но мон пумит черекяз**
2. PILTL (*rõõmustama, juubeldama*) **туж зол шумпотыны, пачыланы; (kiitlema) тау карыны**
süda hõiskab rõõmust **сюлэм шумпотонэн пачыла**
mille üle sa nii hõiskad? **мар муген сычõе зол шумпотйськод?**
viljaga pole hõisata **нянен тау уд кары**

hõivama <h'õiva[ma hõiva[ta h'õiva[b hõiva[tud v> (*oma käsutusse, võimusesse võtma*) **басьтыны; (väevõimuga) кужмысь басьтыны, киултыны; (vallutama) киултыны**

kõik kohad olid hõivatud **вань интыос басьтэмын вал ни**
oleme tööga väga hõivatud **ми туж ужен басьтэмын я. ми туж уже выемын**
kolm esikohta hõivasid meie sportlased **нырысетй куинь интыез милям чõшаткисьёсмь (я. спортсменкõсмы) басьтйзы**
kaaperdajad hõivasid lennuki **каперкõс аслобетэз (я. самолётэз) киултйзы**
maalimine hõivas ta täielikult **суредаскõн чылкак басьтйз сое**
oli oma mõtetest hõivatud **ас малпаскõнкõсаз выемын вал**
vaenlase poolt hõivatud alad **тушмонкõс паласен киултэм музкõс**

hõlbustama <hõlbusta[ma hõlbusta[da hõlbusta[b hõlbusta[tud v>
(*kergendama*) капчиятыны; (*lihtsamaks tegema*) капчигес карыны;
(*soodustama*) капчиятыны
masinad hõlbustavad inimese tööd машинаос адымилэсь ужзэ капчиято
edasiliikumist hõlbustas taganttuul азылань мынонэз мышкы пельтйсь төл
капчиятйз

hõljuma <h'õlju[ma h'õlju[da hõlju[b hõlju[tud v> порьяны, вольяськыны;
(*liuglema*) порьяны, вольяськыны; (*lendlema*) порьяны, лобаны,
лопырьяны; (*hällima*) веттаськыны, лэйканы; (*millegi kohal kergelt liikuma*)
вõлскыны; (*kergelt lehvima*) вольяськыны, лосьяськыны, вõлскыны
jõe kohal hõljub udu шур вадьсын бус вõлке
liblikad hõljuvad akna taga бубылиос укно сьõрын лопырьяло
tuules hõljus lumehelbeid tõля лымы мамык порьяз
tolm hõljub õhus азбаран тузон порья
vees hõljub midagi вуын мар ке но веттаське
õhus hõljus lilledõhna азбарын сяська зын лосьяськиз
rukkiväli hõljub tuules зег бусы төля веттаське
tuul pani kardina hõljuma төл катанчиосты веттаськытйз
paat hõljus lainetel пыж тулкымъёс вылын лэйказ
juuksed hõljusid tuules йырси төля вольяськиз
unistustes hõljuma малпанъёсын лобаны
tantsupaar hõljus parketil эктйсь пара паркет вылтй порьяз
hõljuvad setted v uhtmed вõлскись кырсь бервыльёс

hõlmama <h'õлма[ma hõлма[ta h'õлма[b hõлма[tud v> басьтыны; возьматыны
looduskaitseala hõlmab suure pindala инкуазез возьман улос бадзым
площадь басьтэ
see kõide hõlmab kirjaniku loomingu varasema perioodi та сузьет
гожъяськисьлэн творчествосьтыз вазьгес дырзэ возьматэ

hõng <h'õngu hõngu h'õngu h'õngu, h'õngu[de h'õngu[sid_&_h'õng/e s>
1. (*lõhn*) зын; (*puhang*) зын
riietest hoovas kopitanud hõngu дйськут дорысь чындэм зын вõлскиз
2. (*tunnused, sugemed*) шõдон
uue ajastu hõng выль даурысь шõдон

hõre <hõre hõreda hõreda[t -, hõreda[te hõreda[id *adj*>
1. шер, шер-тур
hõre asustus шер пуксем
hõre habe шер туш
hõredad juuksed шер йырси
hõre kamm шер пинё (йыр)сын
hõre külv шер кизем
hõre mets шер(-тур) нюлэс (я. тэль, сик)
hõre riie шер басма
hõre sõel шер пасё пуж (я. сйс)
hõre taimkate шер(-тур) турын
hõredamaks minema шеромыны, шергес луыны
hõredamaks tegema шеромытыны, шергес карыны
saalist kostis hõredat plaksutamist залын шер кичабонъёс кылйськызы
2. PILTL (*vähepakkuv, pinnapealne*) шер, шер-тур

hõrgutis <hõrgutis hõrgutise hõrgutis[t hõrgutis[se, hõrgutis[te hõrgutis/i s>

1. (*peen roog, maiuspala*) **ческыт сиён, деликатес**
idamaised hõrgutised **шундыжужан палась ческыт сиёнъёс**
kostitas külalisi hõrgutistega **куноосты ческыт сиёнъёсын утялтйз**
2. (*peibutis*) **пöет, сиён**

hõrk <h'õrk hõrgu h'õrku h'õrku, h'õrku[de h'õrku[sid_&_h'õrk/e adj> (*peene*

maitse v lõhnaga) **ческыт, йöспöртэм, изысканной**
hõrgud joogid **ческыт юонъёс**
hõrk roog **ческыт сиён**

hõõguma <h'õõgu[ma h'õõgu[da h'õõgu[b h'õõgu[tud v>

1. (*ilma leegita põlema*) **гыбданы, чындыса жуаны, каллен жуаны**
sõed hõõguvad **эгыр каллен жуа**
hõõgub pabeross **чындыса жуась папирос**
2. (*kiirgama, õhkuma*) **пöсь поттыны, (кытысь) пöсь лыктыны**
ahi hõõgub kuumusest **гур пöсь поттэ я. гурысь пöсь лыктэ**
päikesest hõõgub liiv **шундылэсь пöсь поттйсь луо**
3. **PILTL** (*tugevasti avalduma, valulikult õhkuma*) **жуаны, зырдыт луыны, гоманы**
armastus hõõgub mu rinnas **гадям яратон гома**
meie vahele jäi hõõguma salavimm **куспамы адземпотостэм карон жуаса кылиз**
silma hõõgusid vihast **синъёс йыркурлэсь жуазы**
põsed hõõgusid külmast **бамъёс кезытлэсь жуазы**
keha hõõgub palavikust **мугор температуралэсь зырдыт**
õlad hõõgusid valust **пыдесъёс вöсь луэмлэсь жуало**
4. (*punetama, eretama*) **гоманы, горд-горд луыны**
idataevas hõõgus nagu tulekahjukumas **шундыжужан палась инбам тылпу выллем гомаз**

hõõrduma <h'õõrdu[ma h'õõrdu[da h'õõrdu[b h'õõrdu[tud v> **зыраськыны;**

(*peeneks, katki*) **зыраськыны**
üksteise vastu hõõrduma **ог-огзы (-мы,-ды) борды зыраськыны**
kohvri nurgad on ära hõõrdunud **чемоданлэн сэрегъёсыз зыраськыса пöсьтэмын**
verele hõõrdunud jalg **вир потымон зыраськем пыд**

hõõruma <h'õõru[ma h'õõru[da hõõru[b hõõru[tud v>

1. **зыраны;** (*veidi, mõnda aega*) **зыраны;** (*aeg-ajalt, kergelt*) **зыраны;**
(*peeneks, katki, kokku, laiali, sisse, üle*) **зыраны;** (*peeneks, katki*) **зыраны;**
(*sisse, peale, katki, läikima*) **зыраны;** (*katki, läbi, puhtaks*) **зыраны;** (*sisse*) **зыраны;**
(*üle*) **зыраны;** (*katki, puruks, ära*) **пöсьтытозь зыраны, посыны**
pulbriks hõõruma **порошок луытозь нелькыны**
põrandat läikima hõõruma **выжез кисьтаськытозь (я. чильк-вальк луытозь) зыраны**
hõõrub uniseid silmi **изем (я. көлэм) синъёссэ посэ**
hõõrub haiget kohta **вöсь луэм интызэ посэ**
saapad hõõruvad **сапегъёс зырало (я. нярзыто)**
kingad on jalad rakku hõõrunud **пыдкучтан пыдъёсты нярзйтйз (я. пульдытйз)**
selga tuleb salviga hõõruda **тыбырез мазен зырано**

hõõrub kreemi näole ымнырзэ кремен зыра
hõõrusin munavalge vahule куреппуз тõдъыез шуку луытояз шуки
kass hõõrub end vastu jalgu кочыш (я. писэй) пыд борды зыраське
2. PILTL (*nägelema*) даллашыны, тышкаськыны
nad ei saa omavahel läbi, hõõruvad kogu aja соос куспазы уг тупало, котьку
даллашо

häbelik <häbel'ik häbeliku häbel'ikku häbel'ikku, häbelik/e_&_häbel'ikku[de
häbel'ikk/e_&_häbel'ikku[sid *adj*> возьдаськись, кепырась, кепыр потйсь
(вайись), керпотйсь; (*kohmetu*) возьдаськись, кепырась, кепыр потйсь
(вайись), керпотйсь
häbelik laps возьдаськись пинал
häbelik naeratus кепыраса пальпотон

häbematu <häbematu häbematu häbematu[t -, häbematu[te häbematu[id *adj*>
1. (*häbitu*) возьдаськисьтэм, кепырасьтэм, керпотйсьтэм; (*viisakuseta*)
возьдаськисьтэм, кепырасьтэм, керпотйсьтэм; (*jultunud*) возьдаськисьтэм,
кепырасьтэм, керпотйсьтэм
häbematu inimene возьдаськисьтэм адями
häbematu julgus возьдаськытэк кышкасьтэм луон
häbematu käitumine возьыттэм вырон (я. ассэ(-тэ) возён)
häbematu laim возьыттэм юнме вераськон
häbematu vale возьыттэм эрекчаськон (я. пöяськон, алдаськон)
häbematu vemp возьыттэм лякыттэмьяськон
häbematuks minema возьыттэм луыны
2. KÕNEK (*tohutu*) возьдаськисьтэм, кепырасьтэм, керпотйсьтэм

häbematus <häbematus häbematusе häbematus[t häbematus[se, häbematus[te
häbematus/i_&_häbematusе[id *s*> возьыттэм луон (я. вераськон), возьытэз
(я. кепыранэз, керпотонэз) öвõл, возьытэз (я. кепыранэз, керпотонэз) öвõл
тодон; (*viisakusetus*) возьыттэм луон (я. вераськон), возьытэз (я.
кепыранэз, керпотонэз) öвõл, возьытэз (я. кепыранэз, керпотонэз) öвõл
тодон; (*jultumus*) возьыттэм луон (я. вераськон), возьытэз (я. кепыранэз,
керпотонэз) öвõл, возьытэз (я. кепыранэз, керпотонэз) öвõл тодон
ennekuulmatu häbematus татчыозь кылылымтэ возьыттэм вераськон
ütleb häbematusi возьыттэм (кыльёсын) вераське я. возьытэз (я. кепыранэз,
керпотонэз) тодытэк вераське

häbenema <häbene[ma häbene[da häbene[b häbene[tud *v*> (*häbelik olema*)
(кинлэсь? малэсь?) возьдаськыны, кепыраны, керпотыны, (кин понна? ма
понна?) кепыр потыны я. вайыны; (*häbi tundma*) (кин понна? ма понна?)
возьыт луыны
laps häbeneb võõraid пинал муртьёслэсь возьдаське
sõõ, ära häbene си, эн возьдаськы
mul ei ole midagi häbeneda мыным номырлэсь возьдаськыны я. мыным
номыр понна возьыт луыны
häbene oma sõnu! возьдаськы кыльёсыдлэсь

häbi <häbi häbi häbi -, häbi[de häbi[sid *s*> возьыт, возьытэ усён
häbi tundma возьыт луыны, возьытэ усыны
kas sul häbi ei ole! возьыт öвõл-а тыныд?
poisil hakkas ema ees häbi пияшлы анайез понна возьыт луиз

punastasin häbi pärast **возьыт луэменым чыжектй**
häbi vaadata **возьыт учкыны**
häbi öelda **возьыт вераны**
teeb oma vanematele häbi **анай-атайзэ возьытэ уськытэ**
vaata, et sa endale häbi ei tee **учкы, возьытэ астэ эн уськыты**

häbistama <häbista[ma häbista[da häbista[b häbista[tud v>

1. (*häbi tegema*) **возьытэ уськытыны, данэз саптаны; (naise au röövima)**
эриктэманы, данэз саптаны

oma head nime häbistama **аслэсьтыд зеч нимыдлэсь данэз саптаны**
oma käitumisega kogu peret häbistama **астэ воземеныд быдэс семьяез**
возьытэ уськытыны

neiu häbistama **нылэз эриктэманы я. ныллэсь данэз саптаны**

2. (*hurjutama*) **возьдаськытыны, кепыратыны, керпоттыны, возьытэ**
вуттыны

tüdrukut häbistati lohakuse pärast **нылэз возьдаськытитыны жикыттэм луэмез**
понна

häbitu <häbitu häbitu häbitu[t -, häbitu[te häbitu[id *adj, s*>

1. *adj* **возьыттэм**

häbitu pilk **возьыттэм учкем**

häbitu plika **возьыттэм нылаш**

häbitu tegu **возьыттэм уж (я. дауртэм)**

häbitu laul **возьыттэм кырзан**

2. *s* **возьыттэм**

häda <häda häda häda h'ätta, häda[de häda[sid *s*> (*kimbatus, raskused*) **шудтэме**
(секытэ) усён, шудтэме (секытэ) шедён :

{*keda*} **hädas aitama (кинлы) шудтэм дыръя юрттыны**

hädaldama <hädalda[ma hädalda[da hädalda[b hädalda[tud v> **жоштйськыны**

mille üle sa hädaldad? **мар былэ жоштйськыськод?**

mis sa hädaldad iga tühja asja pärast **малы тон котьку номыр понна**

жоштйськыськод

hädaoht <+'oht ohu 'ohtu 'ohtu, 'ohtu[de 'ohtu[sid_&'oht/e *s*> **кышкытлык,**

кышкыт луон, кышкыт югдур

hädaohus olema **кышкыт югдурын луыны**

hädaohu eest hoiatama **кышкытлыклэсь утиськыны**

hädaohtu tundma **кышкытлыкез шдöыны**

hädaohtu sattuma **кышкыт югдуре шедьыны**

hädaoht on möödas **кышкытлык ортчиз**

hädaohtlik <+'ohtlik 'ohtliku 'ohtlikku 'ohtlikku, 'ohtlik/e_&'ohtlikku[de
'ohtlikku/e_&'ohtlikku[sid *adj*> **кышкыт**

hädaohtlik elukutse **кышкыт профессия (я. ужöнер)**

hädaohtlik inimene **кышкыт адыми**

hädaohtlik loom **кышкыт пудо-живот (я. пöйшур)**

hädaohtlik tegevus **кышкыт уж (я. дауртэм)**

hädasti <hädasti *adv*> (*väga, tungivalt*) **туж, юн-юн, зол-зол**

abi on hädasti vaja **юрттэт туж кулэ**

vajatakse hädasti müüjat **туж вуз карись кулэ**
talle on hädasti tarvis puhkust **солы туж шутэтскыны кулэ**
mul on hädasti vaja raha **мыным туж коньдон (я. уксё) кулэ**

hädavajalik <+vajal'ik vajaliku vajal'ikku vajal'ikku, vajalik/e_&_vajal'ikku[de vajal'ikk/e_&_vajal'ikku[sid *adj*]> **кулэ (луись)**
hädavajalikud andmed **кулэ (луись) даннойёс**
hädavajalikud asjad **кулэ (луись) котыръёс (я. ужпумъёс)**

hädavares <+vares varese vares[t -, vares[te varese[id *s*]> **шудтэм, пөрмостэм, толыктэм**
hädavaresest jahimees **шудтэм пöйшураць**
oled igavene hädavares **тон котьку (я. вань улондэ) пөрмостэм**

hädine <hädine hädise hädis[t -, hädis[te hädise[id *adj*]> (*haiglane, põdur*) **ляб, висись, урод; (nõrk) ляб, лябыт; (vilets, mannetu) мискинъ, куанер, чиед**
hädine eideke **висись песянай**
hädine naeratus **лябыт пальпотэм**
hädine elu **куанер улон**
hädine valgus **лябыт югыт**
hädise terviseга inimene **ляб тазалыко адями**
hädiseks jääma **лябомыны, уродмыны, чиедомыны**

hägune <hägune hæguse hægus[t -, hægus[te hæguse[id *adj*]>
1. (*udune*) **бус; (ähmane) адзыны луонтэм, валаны луонтэм**
hägune hommik **бус чукна**
hägused piirjooned **адзыны луонтэм гожъёс**
ta pilk läks hæguseks **учкемез валантэм луиз**
2. (*sogane*) **пож**
hägune vesi **пож ву**

häire <häire h'äire häire[t -, häire[te h'äire[id *s*]>
1. (*rike, takistus*) **висён, сörиськылон, умойтэм луылон, ляб луон, тйяськылон**
psüühika häired **лулсэр (я. психика) висёнъёс**
atmosfäärihäired **атмосфераын сörиськылонъёс**
kõnehäire MED **вераськемлэн умойтэм луылэмез**
mäluhäire MED **тодын возёнлэн (памятьлэн) умойтэм луылэмез**
raadiohäired **радио тйяськылон**
tervisehäire **тазалыклэн ляб луэмез**
2. (*alarm*) **тревога**
lahinguhäire **ожмаськыны тревога**
tulekahjuhäire **тылпу тревога**
häiret andma **тревога сётыны**

häirima <h'äiri[ma h'äiri[da häiri[b häiri[tud *v*]> (*meelerahu rikkuma*) **сöрыны, куспетй карыны; (rahu, vaikust) люкетыны**
{*kelle*} rahu häirima **(кинлы) люкетыны**
teda ei tohi häirida **солы люкетыны уг яра**
sa häirid mind oma jutuvadaga **зулеменыд люкетйськод мыным**
häirivad asjaolud **люкетйсь ужпумъёс**

hääriv müra люкетйсь чашетэм (я. чашпоттэм, куашетэм)
hääritud uni куспетй карем көлон (я. изён)

häll <h'äll hälli h'älli h'älli, h'älli[de h'älli[sid_&_h'äll/e s]> көкы, зыбка
tsivilisatsiooni häll цивилизациян көкыез
laps magab hällis пинал көкыын изе (я. көлэ)
hälli kiigutama көкыез веттаны (я. зечыратыны)

hälve <hälve h'älbe hälve[t -, hälve[te h'älbe[id s] > (*kõrvalekalle*) палэнскон;
умойтэм ужан
hälve normist нормалэсь палэнскон
vaimse arengu hälbed визьлэн умойтэм ужамез

hämar <hämar hämara hämara[t -, hämara[te hämara[id adj, s]>
1. *adj (pimedavõitu)* жомыт, пеймыт
hämar allee жомыт аллея
hämar ilm жомыт куазь
2. *adj PILTL (ähmane, selgusetu, tuhm)* акшан, жомыт
kauged hämarad ajad кыдөкысь акшан вакытёс
3. *s (hämarus, hämarik)* акшан, жомал
õhtuhämar акшан дыр
hommikuhämar чукна жомал

hämarik <hämar'ik hämariku hämar'ikku hämar'ikku,
hämarik/e_&_hämar'ikku[de hämar'ikk/e_&_hämar'ikku[sid s] > акшан, жомал,
пеймыт
hommikuhämarik, hommikune hämarik чукна жомал
õhtuhämarik, õhtune hämarik акшан дыр (я. акшан вакыт)
hämariku ajal акшан дыръя (я. акшан вакытэ)

hämmastama <hämmasta[ma hämmasta[da hämmasta[b hämmasta[tud v]>
1. (*hämmastust tekitama*) паймытыны, абдратыны
hämmastav kiirus паймытйсь скорость
hämmastav sarnasus паймымон одйг кадь луон
2. (*hämmastust tundma*) паймыны, абдраны

hämmastav <hämmastav hämmastava hämmastava[t -, hämmastava[te
hämmastava[id adj] > паймымон

hämmastus <hämmastus hämmastuse hämmastus[t hämmastus[se,
hämmastus[te hämmastus/i s] > паймон, абдран
hämmastusest ei saanud ta sõnagi suust паймеменыз одйг кыл но верамез өз
луы

hämmeldus <hämmeldus hämmelduse hämmeldus[t hämmeldus[se,
hämmeldus[te hämmeldus/i s] > возьдаськон, кепыран, керпотон
hämmeldusse sattuma возьдаськыны кутскыны

härg <h'ärg härja h'ärga h'ärga, h'ärga[de h'ärga[sid_&_h'ärg/i s] > (*kastreeritud
pull*) улошо ош, улошо пороз; (*pull*) ош, пороз
mõirgav härg бөксись ош
kännihärg аран ош

tugev kui härg **ош кадь зол**
töötab kui härg **ош кадь ужа**

härjapõlvlane <+p'õlvlane p'õlvlase p'õlvlas[t p'õlvlas[se, p'õlvlas[te p'õlvlas/i_&_p'õlvlase[id s> (*põialpoiss*) **ГНОМ**

härmatis <härmatis härmatise härmatis[t härmatis[se, härmatis[te härmatis/i s>
пужмер, гөр, гөртэм
kerge härmatis **өжыт пужмер**
härmatisest valge mets **пужмерлэсь тӧды нюлэс (я. тэль, сик)**

härria <härria härria härria[t -, härria[de härria[sid s> **господин; (peen mees)**
господин; (isand, käskija) агай, кузё, кузёяськись
härria president **господин президент**
lugupeetud daamid ja härrad! **гажано кенакьёс но агайёс!**
riides nagu tõeline härria **зэмос господин выллем дйсьяськемын**

hästi <h'ästi *adv*>

1. умой, зеч, усто

väga hästi **туж умой**

hästi töötama **умой ужаны**

õunad maitsevad hästi **улмоос (я. яблокьёс) туж ческытэсь**

kõik lõppes hästi **ваньмыз умой йылпумьяськиз**

tegid hästi, et siia tulid **умой татчы лыктйд шуыса**

ta saab kõigiga hästi läbi **со котькинэн тупаса улэ**

ela[ge] hästi! **умой (я. зеч) улэ!**

mu käsi käib hästi **мон умой улйсько я. мынам ваньмыз умой**

2. (eitusega) (kuigivõrd, päriselt, eriti) чик но, одйг но

ma ei tahtnud seda hästi uskuda **мынам солы чик но оскеме өз поты**

ma ei saa teist hästi aru **мон мукетьёсты чик но уг валаськы**

seal talle hästi ei meeldinud **солы отын чик но өз яра**

3. (väga, õige, kangesti) туж, зэм (но, ик), зэмзэ (ик, но)

hästi ilusad asjad **туж (я. зэмзэ ик) умой ужпумьёс**

hästi odav riie **туж (я. зэмзэ) дунтэм дйськут**

hästi palju lilli **туж трос сяськаос**

tulin koju hästi hilja **доре туж бер бертй**

4. (tubli!, hea küll!, olgu!) умой, зеч, ярам

hästi, hakkame siis minema! **ярам, ойдолэ мыном(е)!**

hästi, olgu nii! **ярам, мед озьы луоз!**

hävima <hävi[ma hävi[da hävi[b hävi[tud v> (*hukka saama*) **бырыны; (olemast lakkama) бырыны, куашканы**
sõjas hävisid terved külad **ожын быдэс гуртьёс быризы**
tulekahjus hävis mitu maja **тылпуын трос коркаос быризы**
hävinud keeled **бырем кыльёс**
hävinud rahvad **бырем калыкьёс**

häving <häving hävingu hävingu[t -, hävingu[te hävingu[id s> (*hukk*) **бырон;**
(*purustus*) **куашкан; (olemast lakkamine) быдтон**
sõda tõi kaasa nälja ja hävingu **ож сютэм улон но куашкан вайиз**

hävitaaja <hävitaaja hävitaja hävitaja[t -, hävitaja[te hävitaja[id s>

1. (*rüüstaja*) **быдтйсь**; (*lõhkuja*) **куашкатйсь**
linnupesade hävitaja **тылобурдо карьёсты куашкатйсь**
näriliste hävitaja **йырийськисьёсты быдтйсь**
2. SÕJ (*hävituselennuk*) **истребитель**; (*lahingulaeva liik*) **быдтйсь**

hävitamata <hävita[ma hävita[da hävita[b hävita[tud v> (*olematuks v lõppi peale tegema*) **быдтыны, өвөл карыны**; (*purustama*) **куашкатыны**; (*välja juurima*) **быдтыны, өвөл карыны**
metsa hävitama **нюлэсэз (я. тэлез, сикез) быдтыны**
umbrohtu hävitama **жуг-жагез быдтыны**
külma hävitas talivilja **кезьыт узымез быдтйз**
sa hävitasid mu plaanid **тон мынэсьтым планъёсме куашкатйд**
lapsed hävitasid kooke **кӞнек быдтыны**
hävitav sõda **быдтйсь ож**

hääbuma <h'ääbu[ma h'ääbu[da h'ääbu[b h'ääbu[tud v> (*pikkamisi vaibuma v kustuma*) **кысыны**; (*kaduma, välja surema*) **бырыны, ышыны**
lõke hääbub pikkamisi **тылскем калленэн кысэ**
päike loojub, päev hääbub **шунды пуксе, нунал быре**
rahvapärimused hääbuvad **калык йылольёс быро**
hääbuv keel **бырись кыл**

hääli <h'ääli hääle h'ääli[t h'ääli[de, hääli[te h'ääli[i s>

1. **куара**
hele hääli **жинг(ы)рес куара**
kiunuv hääli **чиргетйсь куара**
kõrge hääli **векчи куара**
madal hääli **зӞк куара**
mahe hääli **ненег куара**
nõrk hääli **ляб куара**
inimhääli **адями куара**
kurguhääli **гульым куара**
ninahääli **нырпырьем куара**
rinnahääli **гадь (я. мӞля) куара**
sisehääli **пуш куара**
rahva hääli **калык куара**
suure häälega, täie häälega **зол (юн) куараен**
valju häälega, valjul häälel **тзол (юн) куараӛ**
häält kaotama **куараез ыштыны**
häält tegema **PILTL куара пуктыны**
mul on hääli ära **мынам куарае өвөл**
2. (*heli*) **куара, гур**
õise metsa hääled **нюлэслэн (я. тэльлэн, сиклэн) уй куараосыз**
flöödi hääled **флейта куараос**

hääldama <h'äälda[ma h'äälda[da h'äälda[b h'äälda[tud v> **вераны, куараен**
(шара) **вераны**
võõrsõnu õigesti hääldama **кунгож сьӧрысь кылъёсты шонер вераны**
seda sõna on raske hääldada **та кылэз секыт вераны**

hääletama <hääleta[ma hääleta[da hääleta[b hääleta[tud v>

1. куара сётыны, голосовать карыны; (*parlamendis*) куара сётыны, голосовать карыны

hääletati kätt tõstes киез жутыса куара сётйзы

hääletasin otsuse poolt решение понна куараме сётй

2. KÕNEK (*sõidusoovist käega märku andma*) голосовать карыны

maantee ääres hääletama сюрес урдсын голосовать карыны

hääletus¹ <hääletus hääletuse hääletus[t hääletus[se, hääletus[te hääletus/i s>

(*hääletamine*) куара сётон, голосовать карон; (*parlamendis*) куара сётон, голосовать карон

salajane hääletus лушкем куара сётон

rahvahääletus калык куара сётон

hääletus² <hääletus hääletuse hääletus[t hääletus[se, hääletus[te hääletus/i s>

(*hääle puudumine, vaikus*) куаратэм луон, чалмыт

õine hääletus уй чалмыт

hääleõigus <+õigus 'õiguse 'õigus[t 'õigus[se, 'õigus[te 'õigus/i_&_'õiguse[id s>

(*õigus osa võtta hääletamisest*) куара сётыны право

juhatuse valimisel on hääleõigus ainult seltsi liikmetel кивалтйез быръён

дыръя огязеяськонлэн ёзчиосызлэн гинэ куара сётыны правозы вань

häälik <häälik hääliku hääliku[t -, hääliku[te hääliku[id s> KEEL куара

lühike häälik вакчи куара

pikk häälik кузь куара

häälitsema <häälitse[ma häälitse[da häälitse[b häälitse[tud v> куара сётыны,

куара поттыны

lambatalled hakkasid häälitsema такаос куразэс поттйзы

höövel <h'öövel h'öövli h'öövli[t -, h'öövli[te h'öövle[id s> рубанок, струг

lihthöövel капчи струг

hööveldama <höövelda[ma hөөvelda[da hөөvelda[b hөөvelda[tud v> вёлыны,

струганы, стругать карыны; (*siledaks*) вёлыны, струганы, стругать карыны

hөөveldas laua siledaks доскаез (я. дранчаез) вольыт вөлийз

hөөveldatud ja hөөveldamata lauad вөлэм но вөлымтэ доскаос (я. дранчаос)

hügieen <hügi'een hügieeni hügi'eeni hügi'eeni, hügi'eeni[de

hügi'eeni[sid_&_hügi'een/e s> (*tervishoid*) гигиена, чылкыт, чылкытлык

hülgama <h'ülga[ma hülja[ta h'ülga[b hülja[tud v> кельтыны, куштыны; санэ

(лыдэ) басьтытэк кельтыны, адзымтэ (кылымтэ) карыны; (*ära põlgama*)

кельтыны, куштыны; санэ (лыдэ) басьтытэк кельтыны, адзымтэ

(кылымтэ) карыны

ta hülgas lapsed со нылпиоссэ куштйз

ta hülgas {*kelle*} armastuse (кинлэсь) яратонзэ адзымтэ кариз

hüljatud kodu кельтэм дор

hümn <h'ümn hümn'i h'ümn'i h'ümn'i, h'ümn'i[de h'ümn'i[sid_&_h'ümn/e s> гимн

rahvushümn калык гимн

riigihümn кун гимн
Homerose hümnid KIRJ Гомерлэн гимнъёсыз

hüpe <hüpe h'üppe hüpe[t -, hüpe[te h'üppe[id s>

1. **тэтчон, тэтчем**
pikk hüpe **кузь тэтчем**
võimas hüpe **зол тэтчем**
kaugushüpe SPORT **кузьдала тэтчан**
kõrgushüpe SPORT **жуждала тэтчан**
suusahüpe SPORT **куасэн тэтчан**
vettehüpe SPORT **вуэ тэтчан**
ühe hüppega **одйг тэтчемен**
2. **KÕNEK (omavoliline lahkumine) тэтчон, тэтчем**
käis hüppes **тэтчаса ветлйз**

hüplema <h'üple[ma hüpel[da h'üple[b hüpel[dud v> **тэтчалляны**

- hüpleb ühel jalal **одиг пыд вылаз тэтчалля**
mättalt mättale hüplema **муç вылысь муç вылэ тэтчалляны**
auto hüpleb teel **машина сюрес вылын зурка**
jookseb hüpeldes **тэтчалляса бызе (я. бызьыса мынэ)**
nende vestlus hüples ühelt teemalt teisele PILTЛ **вераськонзы одйг темаысь мукетаз выжылйз**

hüppama <h'üppa[ma hüpa[ta h'üppa[b hüpa[tud v>

1. **тэтчыны, тэтчаны; (eemale) тэтчыны, тэтчаны; (ligi, juurde) тэтчыны, тэтчаны; (püsti, peale, sisse) тэтчыны, тэтчаны**
kõrgust hüppama **вылйысь тэтчыны**
teivast hüppama **инмысь тэтчыны**
langevarjuga hüppama **парашютэн тэтчыны**
orav hüppab oksalt oksale **коньы вайысь вайе тэтча**
hüppasin üle kraavi **кырем вамен тэтчи**
hüppasin püsti **тэтчыса султй**
süda hüppab rõõmust **сюлэм шумпотонлэсь тэтчаз**
jutt hüppas ühelt teemalt teisele **вераськон одйг темаысь мукетаз выжылйз**
2. **KÕNEK (kiitlema, kelkima) ушъяськыны**
hüppab oma teadmistega **аслаз тодонъёсыныз ушъяське**

hütt <h'ütt hüti h'ütti h'ütti, h'ütti[de h'ütti[sid_&_h'ütt/e s> **пичи корка, пу корка**
savihütt **горд сүйлэсь корка**

hüva <hüva hüva hüva -, hüva[de hüva[sid *adj*, s>; <hüva *adv*>

1. **adj (hea) умой, зеч, усто**
hüva sõna **зеч кыл**
hüva roog **ческыт сиён**
2. **adj MURD (parem, parempoolne) бур, бурпал**
läks hüva kätt **бур палтй кошкыз**
3. **s (midagi head) умой, зеч**
igasugust hüva oli külluses **умойез трос вал**
4. **adv (hea küll) ярам**
hüva, hakkame minema **ярам, ойдолэ мыном(е)**

hüvang <hüvang hüvangu hüvangu[t -, hüvangu[te hüvangu[id s> **узырлык, байлык**
aineline hüvang **котыр узырлык**

hüvasti <hüvasti *interj*> **зеч лу, зеч луэ, зеч**
hüvasti, kallid sõbrad! **зеч луэ, дуно эшъёс!**
hüvasti noorus! **зеч лу, егит дыр!**
hüvasti jätma **зеч карыны**

hüvastijätt <+j'ätt jätu j'ättu j'ättu, j'ättu[de j'ätu[sid_&_j'ätt/e s> **зеч карон, люкиськон**
südamlik hüvastijätt **сюлмысь зеч карон**
andis hüvastijätuks kätt **зеч карон понна кизэ сётъиз**

hüvitama <hüvita[ma hüvita[da hüvita[b hüvita[tud v> **берыктыны, берен сётыны, берен тырыны; (heaks tegema) берыктыны, берен сётыны, берен тырыны; (tasuma) берыктыны, берен сётыны, берен тырыны**
rahas hüvitama **коньдонэн берыктыны**

hüvitus <hüvitus hüvituse hüvitus[t hüvitus[se, hüvitus[te hüvitus/i s>
берыктон, тырон, берен берыктон, берен тырон
rahaline hüvitus **коньдонэн берыктон**

hüübima <h'üübi[ma h'üübi[da h'üübi[b h'üübi[tud v> **орсмыны; (tarduma) орсмыны**
veri haava ümber on hüübinud **вадскем вирен орсмемын**

hüüdma <h'üüd[ma h'üüd[a hüüa[b h'üü[tud, h'üüd[is h'üüd[ke v>
1. (hõikama) отъыны, черекъяны, чортыны; (hõigates kutsuma) отъыны, черекъяны, чортыны; (märguandeks) кеськыны, черектыны
hurraa hüüdma **ура кеськыны**
ta hüüdis midagi kõva häälega **со ма(р)ке но зол куараен кеськиз**
keegi hüüab appi **кин ке но юрттыны өте**
tule juba, sind hüütakse **лык ини, тонэ өте**
keegi hüüdis mu nime **кин ке но нимме черекъяз**
2. (nimetama, kutsuma) ниманы, вазиськыны
teda hüüti enamasti eesnimelidi **солы чөмгес нимызъя вазиськылйзы**
kuidas sind hüütakse? **кызъы тонэ нимало?**

hüüdnimi <+nimi nime nime -, nime[de nime[sid s> **кушем ним, исаськыса сётэм ним**
teravmeelne hüüdnimi **лэчыт кушем ним**
hüüdnime panema **кушем ним сётыны**

hüüe <hüüe h'üüde hüüe[t -, hüüe[te h'üüde[id s> **отен, кеськон, черектон; (kutse) отен, кеськон, черектон**
hurraa hüüded **ура кесяськемъёс**
protestihüüded **пумит луыны отенъёс**
rõõmuhüüe **шумпотыса черекъямъёс**

hüüumärk <+m'ärk märgi m'ärki m'ärki, m'ärki[de m'ärki[sid_&_m'ärk/e s>
KEEL кеськон пус

ida <ida ida ida 'itta, ida[de ida[sid s>

1. (*ilmakaar*) шунды жужан пал, чукпал
ida pool, idas шунды жужан палан, чукпалан
läänest itta шунды пуксён паласен шунды жужан палозь
ida poole liikuma шунды жужан пала мыныны
rong kihutab ida poole поезд дыртэ шунды жужан пала
lennujaam asub v asetseb linnast ida pool v idas аэропорт карлэсь шунды
жужан палан интыяськемын
aknad on itta v ida poole v ida suunas укноос шунды жужан пала учко
tuul puhub idast төл шунды жужан палась пельтэ

2. (*idapoolsed maad v alad*) шунды жужан пал кунъёс, Восток
Lähis-Ida Матысь Шунды жужан пал (кунъёс), Ближний Восток

Liitsõnad

ida+ (*idapoolne*)

idapoolkera GEOGR шунды жужан пал (я. восточной) полушарие
idatuul шунды жужан палась төл

idamaine <+m'aine m'aise m'ais[t -, m'ais[te m'aise[id *adj*> шунды жужан
палась (я. восточной)

idamaine nägu восточной тусъем

idamaised kombed шунды жужан пал сямъёс (я. йылолъёс)

idamaine katk MED ориентальной чума

idandama <idanda[ma idanda[da idanda[b idanda[tud v> PÖLL, AIAND удатыны
seemneid idandama кидысьёсты удатыны

idanema <idane[ma idane[da idane[b idane[tud v>

1. уданы

idanematud seemned удамтэ кидысьёс

kartulid on läinud idanema картошкаос уд лэзиллям

2. PILTL (*arenema hakkama, tärkama*) кылдыны

tema peas hakkas üks mõte idanema солэн йыраз одйг малпан кылдйз

ideaal <ide'aal ideaali ide'aali ide'aali, ide'aali[de ide'aali[sid_&_ide'aal/e s>

идеал

ülevad ideaalid выль идеальёс

kõlbelised ideaalid нравственной идеальёс

kättesaamatu ideaal сузёнтэм идеал

juhiideaal азьветлийсьлэн (я. кивалтйсьлэн) идеалэз

meheideaal пиосмуртлэн (я. воргоронлэн) идеалэз

igakülgselft arenenud inimese ideaal котькуд ласянь удалтэм (я. развитой)

адямилэн идеалэз

ideaalidest loobumine идеальёслэсь куштйськон

oma ideaalide nimel võitlema ас идеальёсыд понна нюръяськыны

ideaalne <ide'aalne ide'aalse ide'aalse[t -, ide'aalse[te ide'aalse[id *adj*>

идеальной, туж умой я. усто

ideaalne inimene туж умой адями

ideaalne gaas FÜÜS идеальной газ

ideaalsed tingimused идеальной условиос

ideaalne puhtus адзём карымон чылкытлык
uus projekt pole kaugeltki ideaalne выль проект чик но идеальной övõl

idee <id'ee id'ee id'ee[d -, id'ee[de id'ee[sid_&_id'e[id s> (*mõte, plaan, kavatsus*)

идея, малпан, малпам, мылкыд
geniaalne idee гениальной идея (я. малпан)
hiilgav idee туж умой идея (я. малпан)
viljastavad ideed мылкыдэз жутйсь (я. кужым сётйсь) идеяос
valitsevad ideed кузёяськись идеяос
liberaalsed ideed либеральной идеяос
loominguline idee творческой малпан
algidee нырысь малпан
humanismiideed, humanistlikud ideed гуманистической идеяос
kinnisidee йырысь кошкисьтэм малпан
valgustusideed просветительской идеяос
romaanidee романлэн идеяез
teose idee произведенилэн идеяез
ideede võitlus идеяослэн нюръяськонзы
uute ideede sünd выль идеяослэн кылдонзы
ideest vaimustuma идеялэсь мылкыдэз жутыны
{*kellele*} ideed andma кинлы ке идея сётыны
võibrast ideed ära kasutama муртлэсь малпанзэ (я. идеязэ) уже кутыны
idee ei ole veel kuju võtnud малпан (я. идея) өз кылды на
see idee on ta täielikult haaranud со малпан (я. идея) сое быдэсак ас бордаз
кыскиз
ta pea kubises uutest ideedest трос вылесь малпанъёс кылдйзы солэн йыраз
teadus rikastus uute ideedega наука выль идеяосын узырмиз

identifitseerima <identifits'eeri[ma identifits'eeri[da identifitseeri[b

identifitseeri[tud v> (*identsust kindlaks tegema, samastama*) огкадь (я.
огвыллем) карыны, идентифицировать карыны, отождествить карыны
isikut identifitseerima личностез идентифицировать карыны

identne <id'entne id'entse id'entse[t -, id'entse[te id'entse[id adj> (*samane*)

огкадь, огкадэсь
kirjade identne sisu гождэтэтьёслэн огкадь пуштроссы
identsed mõisted тождественной понятиос
identsed kaubamärgid вузьёслэн огкадэсь пусьёссы

ideoloogia <ideol'oogia ideol'oogia ideol'oogia[t -, ideol'oogia[te ideol'oogia[id

s> идеология
väikekodanlik ideoloogia мелкобуржуазной идеология
talurahva ideoloogia гурт калыклэн идеологияез
ideoloogiate võitlus идеологияос куспын нюръяськон

idioot <idi'oot idioodi idi'ooti idi'ooti, idi'ooti[de idi'ooti[sid_&_idi'oot/e s> MED
(*nõrgamõistuslik*) идиот; (*kirumissõnana*) визьтэм, шузи

idiootlik <idi'ootl'ik idi'ootliku idi'ootl'ikku idi'ootl'ikku,
idi'ootlik/e_&_idi'ootl'ikku[de idi'ootl'ikk/e_&_idi'ootl'ikku[sid adj> (*idiodile*
omane, totter, rumal) идиотской, шузи, визьтэм
idiootlikku olukorda sattuma идиотской югдуре (я. учыре) шедьыны

idivootsus <idivootsus idivootsuse idivootsus[t idivootsus[se, idivootsus[te idivootsus/i_&_idivootsuse[id s> (*nürimeelsus, totrus*) **ИДИОТИЗМ**

ID-kaart <+k'aart kaardi k'aarti k'aarti, k'aarti[de k'aarti[sid_&_k'aart/e s> → **ID-карта**

idu <idu 'eo_&_idu idu -, idu[de idu[sid s> (*idand*) **уд, потйсь (я. пушйись) вай;**
BOT (*taime alge seemnes*) **зародыш;** (*alge, algusjärk*) **зачаток, кылдэм**
kartuliidu **картошкалэн удэз**
seemned ajavad idusid **кидысьёс удзэс лэзё**
esimesed idud on juba väljas **нырысетй удъёс потэмын ини**
uue elu eod **вьль улонлэн кутсконэз (я. кылдонэз)**
eos olema **кылдон вакытын луыны**
[juba] eos hävitama **кылдон вакытаз ик быдтыны**

idüll <id'üll idülli id'ülli id'ülli, id'ülli[de id'ülli[sid_&_id'üll/e s> **KIRJ**
(*kirjandusžanr, milles idealiseerivas laadis kujutatakse lihtsate inimeste rahulikku elu maal looduse rüüpes*); **PILT** (*vaikelupildike, kooskõlaline, häirimatu olukord*) **идиллия**

idülliline <id`ülliline id`üllilise id`üllilis[t id`üllilis[se, id`üllilis[te id`üllilis/i adj> **идиллической, идилличной**

iga¹ <iga 'ea iga 'ikka, iga[de iga[sid s>

1. (*eluga*) **даур, гумыр, арлыд;** (*mille olemasoluaeg*) **дыр, вакыт, срок**

koolieelne iga **дошкольной арлыд**

küps iga **быдэ вуэм арлыд**

kõrge iga **пересь арлыд**

pikk iga (1) (*eluga*) **кема (трос аръёс чоже) улон, мур пересьмытозь улон;**

(2) (*vastupidavus*) **юн, кемалы чидась, кема кыстйськись**

lille lühike iga **сяськалэн вакчи дырыз**

keskiga **шоро-куспо арлыд**

kooliiga **дышетскыны вуэм арлыд**

kutseiga **SÕJ** **армие мынон арлыд**

lapseiga **пичи дыр**

murdeiga **быдэ вуон вакыт**

noorukiiga **егит дыр**

puberteediiga **быдэ вуон вакыт**

raugaiga **пересь вакыт**

säilimisiga **возён дыр**

täismeheiga **кын куртчон вакыт**

väikelapseiga **пинал (пичи) дыр**

ebamääraes eas daam **валантэм арлыдъем дама**

oma iga ära elama **ас даурдэ (я. гумырдэ) улыны**

kõrge eani elama **мур пересьмытозь улыны**

pikka iga soovima **кема (я. трос аръёс чоже) улон сйззыны**

ta jõudis kõrgesse ikka **со мур пересьмон вакытаз вуиз**

poiss oli oma ea kohta liiga tõsine **ас арлыдыз понна пияш туж рос-прос (я.**

нод-нод) вал

kõrges eas **пересь (дыръя)**

poores eas **егит (дыръя)**

teie eas **тйляд арлыдъёсады**

vanas eas пересь (дыръя)
vanemas eas naine мӱйы (пересь) арлыдъем кышномурт
ei ole enam selles eas со арлыдъёс өвӱл ини
2. GEOL (*ajastiku alajaotus*) вакыт
reljeefi küpsusiga рельефлэн вуон вакытэз

iga² <iga iga iga_&_iga[t -, - - pron, s>

1. *pron (üks omataoliste hulgast)* котькин, котькуд, котькудӱз
iga inimene котькуд адями
igal aastal арлы быдэ
iga aastaga арысь аре
iga kuu, igas kuus толэзьлы быдэ
iga minut минутлы быдэ
iga nädal, igal nädalal арнялы быдэ
iga jumala päev нуналлы быдэ
iga tund часлы быдэ
iga kahe tunni järel v tagant котькуд кык час ортчыса
igal pool котькытын
igalt poolt котькытысь
iga hetk nutma puhkemas котьку бӱрдыны дась
iga sõna kaaluma котькуд кыл сярись пыр-поч малпаськыны
iga sõna uskuma котькуд кыллы оскыны
2. *pron (üks erinevate hulgast)* котькин, котькуд, котькудӱз, котькыче
iga vastutuliija котькуд (котькудӱз) пумиськись адями
igal ajal котьку, ялан
igal asjal on piir ваньмызлэн аслаз пумыз вань
igal juhul котькызыьы, котьмар ке но
igal viisil котькызыьы, котькыче амалэн
igaks juhuks луон азелы, луиз ке, оло кулэ луоз шуыса, туж кулэ луон
дыръя (азелы)
igat moodi котькызыьы, котькыче амалэн
igas suunas котькуд пала
igast küljest котькуд палась
3. *s (igaiiks)* котькин, котькуд, котькудӱз
igal oli oma ase котькинлэн (я. котькудӱзлэн) аслаз интыез (валесэз) вал

iga-aastane <+'aastane 'aastase 'aastas[t 'aastas[se, 'aastas[te

'aastas/i_&_'aastase[id *adj*> арлы быдэ
iga-aastane puhkus арлы быдэ шутэтскон
iga-aastased üleujutused арлы быдэ ву тудӱзонъёс

igakülgne <+k'ülgne k'ülgse k'ülgse[t -, k'ülgse[te k'ülgse[id *adj*> котькуд

ласянь, трос пӱртэм, трос ласянь
igakülgne kaasabi вань кужымен (амалэн) юрттэт
igakülgne areng котькуд ласянь азинскон
probleemi igakülgne uurimine проблемаез пыр-поч эскерон
igakülgset abi osutama котькызыьы (я. вань кужымен (амалэн)) юрттэт
сӱтыны

igand <igand igandi igandi[t -, igandi[te igande[id s> кылем-мылем, кылем
бервыл, архаизм

mineviku igand **кылем бервыл**
igandeid välja juurima **кылем бервильёсты выжыеныз быдтыны**

iganema <igane[ma igane[da igane[b igane[tud v> (*vananema*) вужмыны,
пересьмыны, бырыны
linna asendiplaan on iganenud **карлэн генеральной планэз вужмемын**
iganenud komme **вужмем (бырем) сям**
see komme on iganenud **со сям (йылол) вужмемын (быремын)**

iganes <iganes *adv*>

1. (*rõhutava sõnana: vähegi, üldse, eales, iialgi*) **кызы гинэ, мар гинэ**
võta, mis sa iganes soovid! **басьты, мае гинэ басьтэмед уг поты!**
aitas mind, kuidas iganes sai **юрттйз мыным, кызы гинэ быгатйз**
otsin su üles, kus sa iganes oled v [ei] oleks **шедьто тонэ, кытын гинэ тон эн**
луы
kes iganes **кин гинэ**
2. (*eitavas lauses*) (*iialgi, kunagi, mingil juhul*) **ноку но, нокызы но**
mitte iganes ei saa seda unustada **нокызы но (я. ноку но) уг луы сое**
вунэтыны
ta ei teeks iganes seda **ноку но (нокызы но) со медаз лэсьтысал сое**

igaräevane <+päevane päevase päevas[t -, päevas[te päevase[id *adj*> (*iga päev*
esinev v tarvitatav) **нуналлы быдэ**
igaräevane jalutuskäik **нуналлы быдэ ураметй ветлон я. порьян**
igaräevased kohustused **котькуд нунал быдэстоно ужъёс**
igaräevased mured **котькуд нуналлэн сюлмаськонъёсыз**

igasugune <+sugune suguse sugus[t -, sugus[te suguse[id *adj, s*>

1. *adj* (*kõiksugune*) **котькыче; (kõik, iga) котькуд**
igasugune abi **котькыче юрттэт**
igasugused kaubad **котькыче вузьёс**
igasugused mõtted **котькыче малпанъёс**
igasugused raamatud **котькыче книгаос**
igasugune kaasabi **котькыче юрттэт**
väljaspool igasugust kahtlust **нокыче сомненитэк**
see ületab juba igasuguse piiri **со съораз ортче ини**
tuisk hävitas igasugused jäljed **буран (куазь пельскем) вань пытьюосты**
быдтйз
lõpetas minuga igasuguse vahekorra **монэн вань кусыпъёссэ быдтйз**
igasuguseid ebamugavusi taluma **вань шуг-секытёсты чиданы**
2. *s* **котьма, котькин**
elus tuleb igasugust ette **улонын котьма но луэ**
siin hulgub igasuguseid **татй олокинъёсыз но ветло**

igatahes <+tahes *adv*> (*igal juhul, vāhemalt*) **котькызы (я. котьмар) ке но,**
коть озы гинэ ке но
tema igatahes tuleb **котькызы ке но, со лыктоз**
minule igatahes aitab **котькызы ке но, мыным тырмоз**
sarnasus igatahes on olemas **котьмар ке но, кельшисез вань**

igati <igati *adv*> (*igas suhtes, kõigiti*) **котькуд ласянь, трос ласянь**
igati abistama **вань кужымен (я. амалэн, я. котькызы) юрттыны**

igati huvitav **котькуд ласянь тунсыко**
asjaolusid tuleb igati kaaluda **югдурьёсты (я. ужюгдурьёсты) пыр-поч**
эскерыны (я. малпаны, я. чакланы) кулэ

igatsema <igatse[ma igatse[da igatse[b igatse[tud v> **мөзмыны, курадзыны, юн**
мылкыд карыны, мыл потыны, оскыса (возьмаса) улыны; (ihaldama)
мөзмыны, курадзыны, юн мылкыд карыны, мыл потыны, оскыса
(возьмаса) улыны
kodu järele igatsema **дорлэсь мөзмыны**
õnne järele igatsema **шудэз возьманы**
kodumaa järele igatsema **вордйськем шаерлэсь мөзмыны**
ta hakkas ema järele igatsema **со анаезлэсь мөзмыны кутскиз**
igatsen sind näha **тонэ адземе туж потэ, тонэ адзыны юн мылкыд карисько**
mu süda igatses inimesi **адямиос сюлэмме бордазы кыскизы, сюлэмы**
адямиос борды кыстйськиз
igatsen vaikust ja rahu **шыпытэз (я. чусэз, я. чалмытэз, я. чал-чалэз) кулэ**
карисько
poiss igatseb endale jalgratast **пияш аслыз велосипед кулэ каре**
igatsetud hetk **кема возьмам минут**

igatsus <igatsus igatsuse igatsus[t igatsus[se, igatsus[te igatsus/i s> **мөзмон,**
малпан, оскыса (возьмаса) улон; (ootus) мөзмон, малпан, оскыса
(возьмаса) улон
valuline igatsus **курадзытйсь мөзмон**
armuigatsus **яратонлэсь мөзмон**
koduigatsus **дорлэсь мөзмон**
salaigatsus **лушкем малпан, дуно малпан**
igatsus omaste järele **матысь адямиослэсь мөзмон**
igatsus rõhub rinda **мөзмон гадез зибэ**
teda vaevab v närib igatsus **сое мөзмон курадзытэ (йырье)**
süda on täis igatsust **мөзмон сюлэмез тырмытйз**
ta on igatsusest päris otsa jäänud **мөзмон сое копак быдтйз (я. ньылйз)**
igatsus on [mu] ära vaevanud **мөзмон монэ быдтйз, йырйиз**
tal tuli igatsus kodu[maa] järele **со вордйськем шаерезлэсь мөзмыны**
кутскиз
igatsust tundma {kelle-mille järele} **мөзмыны кинлэсь, малэсь**

igav <igav igava igava[t -, igava[te igava[id adj> **мөзмыт**
igav töö **мөзмыт уж**
igav näidend **мөзмыт пьеса**
igav jutuaamine **мөзмыт вераськон**
igav elu **мөзмыт улон**
igav tegevus **мөзмыт ужен вырон**
igav raamat **мөзмыт книга**
väljakannatamatult v talumatult igav loeng **чидантэм мөзмыт лекция**
töö on talle igavaks läinud **ужез солы мөзмыт потйыны кутскиз**
mul hakkas seal igav istuda **мыным мөзмыт потйз отын пукыны**
meil oli seal igav **милемлы отын мөзмыт вал**

igavene <igavene igavese igaves[t igaves[se, igaves[te igaves/i adj>
1. (ajaliselt lõputu, pidev) ялан, котьку, пыр, пумтэм-йылтэм, ноку
быронтэм, огкадь ульсь, вошьяськисьтэм; (kustumatu) кысонтэм,

кысылысьтэм, быронтэм, вунонтэм, ноку вунонтэм, бездонтэм
 igavene lumi ноку быронтэм лымы
 igavesed probleemid быронтэм ужпумьёс
 igavene sõprus быронтэм эшъяськон
 igavene au (ноку) вунонтэм дан
 igavesed vaidlused пумтэм-йылтэм керетонъёс (чашетонъёс, даллашонъёс)
 igavene ilu бездонтэм чеберлык
 igavene reegel вошъяськисьтэм правило
 igavene tüli ja riid пумтэм-йылтэм керетон (чашетон, даллашон)
 2. KÕNEK (*täielik, tõeline*) пумтэм, дугдылысьтэм, тупатонтэм, тупатыны
 луонтэм; (*tohutu, hiigla*) туж, ортчйт, укыр, вераны луонтэм
 igavene valevorst тупатыны луонтэм алдаськись
 igavene laiskvorst тупатыны луонтэм азытэм колзо
 igavesed lõbusad poisid туж капчи мылкыдо пияшьёс
 igavene põrgu зэмос ад
 igavene nõid пересь вегин (ведйн)
 sinuga on igavene häda курадзон гинэ тонэн
 kihutab igavese ajuga туж бадзым жоглыкэн ширтэ

igavesti <igavesti adv>

1. (*ajaliselt lõputult, aina, pidevalt*) всяк, ялан, котьку, пыр, пырак,
 пыраклы, даурлы
 maailm eksisteerib igavesti дунне быронтэм луэ
 igavesti sinu пыраклы (даурлы) тынад
 igavesti muutuv maailm ялан вошъяськись дунне
 miski ei kesta igavesti номыр но всяклы (пыраклы, даурлы) өвёл
 igavesti kestev armastus быронтэм (кысонтэм) яратон
 2. (*väga, tohutult*) туж, ортчйт, укыр, вераны луонтэм
 igavesti vana maja укыр вуж корка
 igavesti huvitav raamat туж тунсыко книга
 olime igavesti väsinud ми вераны луонтэм жадемын вал

igavlema <igavle[ma igavle[da igavle[b igavle[tud v> мөзмыны кутскыны;
 (*hakkama*) мөзмыны кутскыны; (*mõnda aega*) мөзмыса улыны
 tööd on palju, pole aega igavleда уж трос, мөзмыса улыны дыр өвёл
 vaatab igavledes aknast välja мөзмыса укнотй учке
 igavlev pilk мөзмыт учкон

igavus <igavus igavuse igavus[t igavus[se, igavus[te igavus/i s> мөзмон,
 кайгурон
 talumatu igavus чидантэм мөзмон
 piinav igavus секыт (я. жадьытйсь, жуммытйсь, я. катытэммытйсь, я.
 каньсыратйсь) мөзмон
 pöörane igavus скулэмез чигись мөзмон
 tappev igavus ортчйт мөзмыт
 igavust tundma мөзмыны
 igavust peletama мөзмонэз быдтыны
 kirjutan igavuse pärast v igavusest номыр ужамтэлэсь (ужтэмлэсь)
 гожтйсько
 ta haigutas igavusest со мөзмонлы луыса вушйылиз
 tema jutt ajab igavuse peale солэн верамез мөзмыт каре
 siin võib igavuse kätte surra татын мөзмыса кулыны луоз

igauks <+’üks ühe ’ühte ’ühte, - - *pron*>

1. (*igamees*) **котькуд, котькудйз**

igauks meist **котькудйз асьме пöлысь**

igauhele üks raamat **котькудйзлы одйг книга**

igauhega eraldi rääkima **котькудйныз нимаз вераськыны**

igauhel on oma maitse **котькудйзлэн аслаз валанэз, кинлы мар кельше**

igauks neist jõi klaasi teed **котькудйз соос пöлысь стакан чай юиз**

2. (*ükskõik kes*) **котькин**

igauks meist **котькудйз асьме пöлысь**

sellega tuleb igauks toime **сое котькин но лэсьтыны быгатоз**

ige <ige igeme ige[t -, igeme[te igeme[id s> **пиньсйль**

alumine ige **улысь пиньсйль**

veritsevad igemed **вирзектйсь пиньсйльёс**

igihaljas <+haljas h'alja haljas[t -, haljas[te h'alja[id *adj*>

1. (*igiroheline*) **котьку (я. всяк) вож улйсь**

igihaljad taimed **котьку (я. всяк) вож улйсь будосьёс**

2. PILTL (*alati paeluv ja hinnatud*) **вунонтэм, быронтэм**

igihaljas teatriklassika **вунонтэм театральной классика**

igihaljad meloodiad **вунонтэм крезьгурьёс**

igiomane <+omane omase omas[t -, omas[te omase[id *adj*> **тупась, укшась,**

кельшись, тупамон, укшамон, аспöртэмлыко

eesti keelele igiomane nähtus **эстон кыллы тупась югдур**

igiomane lõhn **аспöртэмлыко зын**

igivana <+vana vana vana -, vana[de vana[sid_&_van/u *adj*> **туж пересь, туж**

вуж (я. вужмем), вашкала, туж кемалась ортчем

igivana mees **туж пересь пиосмурт**

igivana maja **туж вужмем корка**

igivana komme **вашкала сям**

igivanast ajast **вашкала дырысен, туж кемалась дырысен**

ignoreerima <ignor'eeri[ma ignor'eeri[da ignoreeri[b ignoreeri[tud v> **санэ**

(лыдэ) басьтытэк кельтыны

ta ignoreerib arsti korraldusi **со эмчилэсь косоньёссэ лыдэ уг басьты**

iha <iha iha iha -, iha[de iha[sid s> (*kirglik soov, meeleline himu*) **кыскон,**

яратон, синмаськон, мылкыд карон; (kirk) яратон, зырдыт (пöсь) мылкыд;

(janu) сюкуасьмем, сюкуасьмон, юэм потон, пушмон, юн (ортчыт)

мылкыд карон, мылпотон :

madal iha **юрзым мылкыдъёс**

kättemaksuiha **пунэмзэ берыктыны мылкыд карон**

vabadusiha **эрикез юн мылкыд карон**

iha õnne järele **шудбурез юн мылкыд карон**

kange iha terveks saada **бурмыны юн мылкыд карон**

iha kaugete merede järele **кыдёкысь зарезьёсты мылкыд карыны**

ta põles ihast korda saata midagi suurt **со юн мылкыд кариз мар ке но**

аспöртэмлыкозэ лэсьтыны

iha tundma {*kelle vastu*} **кинэ ке зырдыт яратыны**

iha alla suruma **синмаськон мылкыдэз вормыны (зйбломытыны)**

ihaldama <ihalda[ma ihalda[da ihalda[b ihalda[tud v> ортчыт (юн) мылкыд карыны, мылпотыны,
õnne ihaldama шудэз юн мылкыд карыны
paremat elu ihaldama умойгес (зечгес) улонэз мылыкыд карыны

ihar <ihar ihara ihara[t -, ihara[te ihara[id *adj*> (*himur*) ческытэз яратйсь;
(*meelas*) жутскем мылкыдо
ihar pilk яратыса (синмаськыса) учкон

ihkama <ihka[ma iha[ta 'ihka[b iha[tud v> мылкыд карыны, мылпотыны,
потыны
vabadust ihkama эрикес мылкыд карыны
kuulsust ihkama данэз мылкыд карыны
võimu ihkama кузёяськонэз (кивалтонэз) мылкыд карыны
kättemaksu ihkama пунэмзэ берыктыны мылкыд карыны
ihkab surra кулэмез потэ
haige ihkab rahu висись шыпытэз мылкыд каре
ihkab uusi elamusі виль впечатлениосты мылкыд каре
ta ihkab kõiges ise selgusele jõuda солэн аслаз ваньзэ пыр-поч валамез потэ
nii palju, kui hing ihkab сомында, көня сюлэм мылкыд каре

ihne <ihne 'ihne ihne[t -, ihne[te 'ihne[id *adj*> сук, чурит, чуритась,
чуритаськись, чурит куртчем, кёттырмостэм, тырмостэм
ihne inimene сук (я. чурит, я. кёттырмостэм, я. тырмостэм) адыми
ihne peremees сукъяськись (я. чуритась) кузё
ihne vanamees сукъяськись (я. чуритась) пересь пиосмурт
ihne olema сук (я. чурит, я. чурит куртчем, я. кёттырмостэм, я.
тырмостэм) луыны

ihnsus <'ihnsus 'ihnsuse 'ihnsus[t 'ihnsus[se, 'ihnsus[te 'ihnsus/i_&'_ihnsuse[id s>
сук луон, кёттырмостэм (тырмостэм) луон, кёттырмостэм (тырмостэм)
вырон, чурит (чуритась) луон
ihnsusest ei raatsi ta midagi osta сук луэмысьтыз со номыр но уг басьты

ihnus¹ <ihnus 'ihnsa ihnus[t_&'_ihnsa[t -, 'ihnsa[te 'ihnsa[id *adj*> (*ihne*) сук,
чурит, чуритась, чурит куртчем, кёттырмостэм, тырмостэм
ihnus peremees сук (я. чурит) кузё

ihnus² <ihnus 'ihnuse 'ihnus[t 'ihnus[se, 'ihnus[te 'ihnus/i_&'_ihnuse[id s>
(*ihnsus*) сук луон, сукъяськон, чурит луон, чуритаськон, кёттырмостэм
(тырмостэм) луон, кёттырмостэм (тырмостэм) вырон
tema ihnusel pole otsa ega äärt солэн сукъяськонэзлы (я. чуритаськонэзлы,
я. кёттырмостэм выронэзлы) пумыз өвөл

ihnuskoi <+k'oi k'oi k'oi[d -, k'oi[de k'oi[sid s> чурит куртчем, чуритась,
сукъяськись, кёттырмостэм, тырмостэм
igavene ihnuskoi ja kopikakoguja тупатыны луонтэм (тодмо) чурит куртчем
но копейка люкась (копеечник)

ihnutsema <ihnutse[ma ihnutse[da ihnutse[b ihnutse[tud v> (*ihne olema*)
чуритаськыны, чуританы, сукъяськыны, кёттырмостэмьяськыны,

кӧттырмостэм вырыны
mis sa ihnutsed **мар тон сукъяськиськод**

ihu <ihu ihu ihu 'ihhu, ihu[de ihu[sid s> **мугор, сйльвир,**
päevitunud ihu **шунды шорын пыжем мугор**
paljas ihu **гольык мугор**
ihu sügeleb **мугор лыдэ**
kül mavärin käib üle ihu **мугор юзыр-кезьыр луыса кошке**
särk kleepub ihu külge **дэрэм мугор борды лякиське**
kõik mu ihu on haige **быдэс мугоры висе**

ihualasti <+alasti *adv, adj*> **гольык, гольык луытозь (кыльытозь)**
lapsed jooksid ihualasti ringi **нылпиос гольык бызьылийзы**
võttis enese ihualasti **гольык кыльытозь кылиськиз**
ta viskas särki seljast ja jäi täiesti ihualasti **со куштйз дэрэмзэ но копак**
гольык кылиз

ihukarva <+k'arva *adv, adj*> **вылтыр тус**
ihukarva sukad **вылтыр тус чулки**

ihuma <ihu[ma ihu[da ihu[b ihu[tud v>
1. (*teritama*) **шерыны, вӧлыны, лэчыт (йылсо) карыны, йылсаны**
teravaks ihuma **лэчыт карыны (шерыны)**
teravaks ihutud nuga **лэчыт шерем пурт**
2. (*siledaks hõõruma*) **волятыны**
jääst ihutud rahnud **туж бадзым волятэм йӧ**
lind ihub nokka **тылобурдо нырзэ вӧлэ**

ihusilm <+s'ilm silma s'ilma s'ilma, s'ilma[de s'ilma[sid_&_s'ilm/i s> :
{*keda*} pole ihusilmaga näinud **кинлэн ке синъёсаз учкеме өвӧл**
igauks võib seda oma ihusilmaga vaadata **котькин быгатоз сое ас**
синъёсыныз адзыны

ihuüksi <+üksi *adv*>, *ka ihuüksinda* **чылкак оген, оген гинэ, чапчара оген**
ihuüksi kodus **чылкак огнам (огнад, огназ) дорын (дорад, дораз)**
väikest last ei tohi kauaks ihuüksi jätta **пичи пиналэз уг яра кемалы чылкак**
огназэ кельтыны
poisike jäi pärast vanemate surma maailma ihuüksi **пияш анай-атаез кулэм**
бере чылкак огназ кылиз дунне вылэ

ihuüksinda <+üksinda *adv*> *vt* ihuüksi

iialgi <iialgi *adv*> (*ealeski, eluilmaski*) **ноку но, улытозь, кулытозь**
mitte iialgi **ноку но**
tal pole iialgi aega **солэн ноку но дырыз өвӧл**
ma ei unusta seda iialgi **мон ноку но сое уг вунэты**
ma pole iialgi teda petnud **мон ноку но сое ой пӧя (я. ой эрекча, я. ой алда)**
pole iialgi mõttesse tulnud **ноку но йырам (тодам) ӧз лыктылы**

iidne <'iidne 'iidse 'iidse[t -, 'iidse[te 'iidse[id *adj*> **вашкала, туж пересь, туж**
вуж; (igivana) вашкала, туж пересь, туж вуж :
iidne kultuur **вашкала культура**

iidsed kombed **вашкала сямъёс**
iidsed puud **вашкала писпуос**
iidne tamm **дауръем тышы**
iidne uskumus **вашкала вӧсь (оскон)**
meie metsade iidne asukas **нюлэсьёсмылэн кемалась ульсез**
iidsel ajal **вашкала дыръя**
iidsel ajast **кемаласен, вашкала дырысен**

iidol <'iidol 'iidoli 'iidoli[t -, 'iidoli[te 'iidole[id s>

1. (*ebajumalakuju, puuslik*) **пулэсь лэсьтэм истукан**
paganlikud iidolid **языческой идольёс**
2. PILTL (*ebajumal*) **идол, кумир**
nägin oma iidolit **аслэсьтым идолме (кумирме) адзи**

iil <'iil iili 'iili 'iili, 'iili[de 'iili[sid_&_'iil/e s>

1. (*tuulepuhang*) **тӧллэн шуак пельтэмеэ; (kerge tuulepuhang) тӧллэн пельтэмеэ; (äkiline tuulehoog) туж кужмо тӧл**
põhjatuuale tugevad iilid **уйпалась тӧллэн кужмо пельтэмеэ**
puhub iilidena **шуак жутскыса пельтэ**
2. (*kiirus, hoog*) **вань жоглыкэн**
auto tormab täie iiliga **машина вань жоглыкеныз ширтэ**

iiris¹ <iiris iirise iiris[t -, iiris[te iirise[id s>

1. ANAT (*vikerkest*) **синдур**
sinise iiriseга silmad **лызэсь синъёс, лыз синдуро синъёс**
2. BOT (*võhumõõk Iris*) **ирис**
kollased ja sinised iirised **чужесь но лызэсь ирисъёс**
3. (*tikkelõng*) **ирис, пужъятйськон сйныыс**

Liitsõnad

iiris+

iirisdiafragma FOT **ирис диафрагма**

iistrükk TRÜK **ирис печатлан**

iiris² <iiris iirise iiris[t -, iiris[te iirise[id s> (*kompvek*) **ирис**

piimaiiris **йӧлын лэсьтэм ирис**
puuviljaiiris **емышен ирис**
ostsin paki iiriseid **мон (одйг) пачка ирис басьтй**
võtsin ühe iirise **мон одйг ирис басьтй**

Liitsõnad

iiris+

iiriskompvek **ирис кампет**

iirlane <'iirlane 'iirlase 'iirlas[t 'iirlas[se, 'iirlas[te 'iirlas/i_&_'iirlase[id s>

ирландец

iitsatama <iitsata[ma iitsata[da iitsata[b iitsata[tud v> KŌNEK (*sõna lausuma*)

вазыны, куара поттыны, кыл поттылыны, шӧдтэк шорысь вераны
katsu sa mul iitsatada **куара гинэ потты ай тон мынам**
ta ei julgenud iitsatadagi **со вазыны ик ӧз дйсьты**
ta ei iitsatanudki ärasõidust **со кошконэз сярсь пал кыл но ӧз вера**

iive <iive 'iibe iive[t -, iive[te 'iibe[id s> йЫЛОН, будон, йЫЛЭМ, будЭМ
iibe kiire kasv малЭН ке жоГ йЫЛЭМЭЗ (я. будЭМЭЗ)
kaaluiive секталалЭН будЭМЭЗ
rahvaiive калклЭН йЫЛЭМЭЗ

iiveldama <iivelda[ma iivelda[da iivelda[b iivelda[tud v> (*aeg-ajalt ajama*)
өскЕМ ПОТЫЛЫНЫ, вуКЫЛЭС лУЫЛЫНЫ; (*ajama*) өскЕМ ПОТЫНЫ КУТСКЫНЫ,
вуКАК ПОТЫНЫ :
mul süda iiveldab мыНАМ өскЕМЕ ПОТЭ
see rohi ajab ta iiveldama со ЭМЬЮМЛЭСЬ солЭН өскЕМЕЗ ПОТЭ
kalalõhn ajas mind iiveldama чорЫГ зЫНЛЭСЬ мыНАМ өскЕМЕ ПОТЫНЫ КУТСКИЗ
see toit ajab iiveldama со СИЁНЛЭСЬ МИЛЯМ өскЕММЫ ПОТЭ
tüdrukul hakkas süda iiveldama vere nägemisest нылашлЭН өскЕМЕЗ ПОТЫНЫ
кутскиЗ, вИРЕЗ адЗЫСА
tema anekdoodid ajavad mind iiveldama мыНАМ өскЕМ ПОТЭ солЭН
анекдотЪёсызлЭСЬ

iiveldus <iiveldus iivelduse iiveldus[t iiveldus[se, iiveldus[te iiveldus/i s> өскЕМ
ПОТОН, кОТ бУГЫРЪЯН, вуКЫЛЭС луОН
iiveldus tuli peale өскЕМЕ ПОТЫНЫ КУТСКИЗ
tundis iiveldust солЭН өскЕМЕЗ ПОТЫНЫ КУТСКИЗ
suitsetas iivelduseni өскЕМЕЗ ПОТЫТОЗЬ (ТАМАК) кЫСКИЗ

ikaldus <ikaldus ikalduse ikaldus[t ikaldus[se, ikaldus[te ikaldus/i s> удалТЫМТЭ
viljaikaldus ю-нянь удалТЫМТЭ
põuast tingitud ikaldus кОс арЕН сЭрЕН удалТЫМТЭ

ike <ike 'ikke ike[t -, ike[te 'ikke[id s>
1. ETN (*veopuu*) пу сиЕС, ачаМА
härjaike воллЭН (ошлЭН) пу сиЕСЭЗ
nagu ikkes härg пу сиЕСЫН вол (ош) каДЬ
ikkesse panema пу сиЕС ПОНЫНЫ КИН выЛЭ
2. (*orjus*) зЙбЕТ; (*orja-*) зЙбЕТ
rahvuslik ike калЫК зЙбЕТ
tatari ike бИгер зЙбЕТ
abieluike куЗпалЭН улонлЭН (куЗпалЪясЬконлЭН) зЙбЕТЭЗ
feodaalike феодальной зЙбЕТ
koloniaalike колониальной зЙбЕТ
rikaks ajaks ikkesse sattuma трос арЪёслЫ каБАлае (зЙбЕТЭ) сЮрыНЫ
ikke alt v ikkest vabastama зЙбЕТлЭСЬ МОЗМЫТЫНЫ
ikkest vabanema зЙбЕТ улыСЬ МОЗМЫНЫ

ikestama <ikesta[ma ikesta[da ikesta[b ikesta[tud v> (*veolooma ikkesse panema*)
кЫТкЫНЫ
ikestas härjad волЪёстЫ (ошЪёстЫ) кЫТкЫНЫ

ikka <'ikka adv>
1. (*alati*) котЬку, весь, ялан, пыр
ikka ja alati ялан, весь, пыр
ikka ja jälle выльЫСЬ но выльЫСЬ
tal oli õigus nagu ikka котЬку сямен со шонер вал
tuli ikka ja jälle kohale со пырак отчы лыктылИЗ

ikka ja jälle meelde tuletama ялан мае ке тодэ вайытыны

suvi nagu suvi ikka гужем кадь ик гужем

2. (*veelgi*) **весь**

ikka veel valas vihma **весь** зориз на

ta on ikka veel siin **со** **весь** татын на

3. (*aina, üha*) **-гес**

ikka selgemini **валамонгес**

ta hakkab mulle ikka enam meeldima **со** **мыным** **золгес** **кельшыны** **кутске**

4. (*siiski*) **ик**

tulid ikka **лыктїд** **ик**

no küll ikka sajab **зоре** **ик** та

vaadata võime ikka **учкыны** **малы** **ум** **быгатэ** **меда**

kuhu tal ikka minna on! **кытчы** **мыноз** **на** **со!**

5. (*nimelt, muidugi*) **бен, валамон, мазэ** **веранэз**

lähed jalgsi? -- jalgsi ikka **пыдын** **мынод-а?** -- **бен, пыдын**

minge v olge nüüd ikka **мар** **тї!**

mis seal ikka! **мар** **на** **отын!**

ikkagi <'ikkagi *adv*> **котькызы** **ке** **но,** **котьма** **ке** **но,** **ке** **но,** **озы** **но**

tõeline tegevus algab seal ikkagi suvel **котьма** **ке** **но,** **зэмос** **уж** **отын** **гужем** **кутске**

pidage see ikkagi meeles **котькызы** **ке** **но,** **тї** **сое** **тодады** **возе** (я. эн вунэтэ)

tööd pole palju, aga koju tulles oled ikkagi väsinud **уж** **трос** **өвөл** **ке** **но,** **дорад** **жадыса** **вуйськод**

ma ei suuda seda ikkagi uskuda **котьма** **ке** **но,** **мон** **уг** **быгатїськы** **оскыны** **pole** **nali,** **ikkagi** **tuhat** **krooni!** **серэм** **өвөл,** **котьма** **ке** **но,** **сюрс** **крона** **ук!**

ikoon <ik'oon ikooni ik'ooni ik'ooni, ik'ooni[de ik'ooni[sid_&_ik'oon/e s> **мудор,** **оброс**

ikoonide ees põlesid õlilambid **мудорьёс** **азын** **лампадаос** (керосин **лампаос**) **жуазы**

ila <ila ila ila -, ila[de ila[sid s> **дыльды**

ila kogunes suhu **ым** **пушкы** **дыльды** **люкаськыз,** **ым** **пуш** **дыльдыен** **тырмиз** **imikul** **valgub** **suust** **ila** **вож** **нунылэн** **ымысьтыз** **дыльдыез** **вия**

ilge <'ilge 'ilge 'ilge[t -, 'ilge[te 'ilge[id *adj*> (*vastik*) **туж** **урод,** **шуш,** **шөтэм,**

кõш, **урод,** **шузи,** **визьтэм,** **алама,** **умойтэм;** (*jalk*) **юрзым,** **урод;** (*nurjatu*)

адземпотостэм, **адзонтэмес,** **синазькыль;** (*tülgastav*) **юрзым,** **юрдыт,**

вукекьямон, **вукылэс,** **вукекьятїсь :**

ilge inimene **туж** **урод** (я. шузи, я. алама, я адземпотостэм, я. синазькыль) **адями**

ilge tegu **юрзым** (алама, умойтэм) **лэсьтэм** **уж**

ilge hais **юрдыт** (вукылэс) **зын**

ilkuma <'ilku[ma 'ilku[da ilgu[b ilgu[tud v> (*parastama, kahjurõõmutsema*)

касьяськыны, **кас** **вырыны;** (*pilama*) **серем** **карыны,** **мыскылляны,** **сантэманы**

ilkus teise ebaõnne üle **муртлэн** **шудтэме** **усемезлы** **шумпотїз** (я. **касьяськыз**)

poisid ilkusid tüdrukute kallal **пиос** **ныльёсты** **серем** **каризы**

takkajärele ilkuma бөрсе серем карыны
ilkuv naer мыскыллясь серекьян

illegaalne <illeg'aalne illeg'aalse illeg'aalse[t -, illeg'aalse[te illeg'aalse[id *adj*>
нелегальной, катэн лэзбымтэ, лушкем
illegaalne kirjandus нелегальной литература
illegaalne väljaanne нелегальной (я. лушкем) издание
illegaalne ring нелегальной кружок

illusioon <illusi'oon illusiooni illusi'ooni illusi'ooni, illusi'ooni[de
illusi'ooni[sid_&_illusi'oon/e s> (*pettekujutus*); PSÜHN (*tajueksimus*) синпöет,
иллюзия
optiline illusioon оптической иллюзия, синэз алдан
haistmisillusioon зынэз шöдон иллюзия
kompimisillusioon йöтскон иллюзия
kuulmisillusioon кылон иллюзия
liikumisillusioon вырзöн иллюзия
maitsmisillusioon верьян иллюзия
nägemisillusioon адзöн иллюзия
elab oma illusioonide maailmas аслаз иллюзиосызлэн дуннеяз улэ
pole mõtet teha endale asjatuid illusioone аслыд юнме иллюзиос лэсьтыны
кулэез öвöл
hajutas kõik minu illusioonid мынэсьтым вань иллюзиосме быдтйз (я.
уляяз)
elu purustas mu illusioonid улон куашкатйз мынэсьтым иллюзиосме

illustratsioon <illustratsi'oon illustratsiooni illustratsi'ooni illustratsi'ooni,
illustratsi'ooni[de illustratsi'ooni[sid_&_illustratsi'oon/e s> (*trükisepilt, näide*)
иллюстрация, суред
mitmevärviline illustratsioon пöртэм буёло иллюстрация я. суред
värviline illustratsioon буёло иллюстрация я. суред
litoillustratsioon TRÜK литографической иллюстрация
raamatuillustratsioon книгалэн иллюстрацией я. суредэз
värvusillustratsioon буёло иллюстраци я. суред
illustratsioonidega ajakiri суредьёсын журнал
eepose illustratsioonid эпослы суредьёс

illustreerima <illustr'eeri[ma illustr'eeri[da illustreeri[b illustreeri[tud v>
(*piltidega varustama*) иллюстрировать карыны, суреданы; (*näitestama*)
иллюстрировать карыны
raamatut illustreerima книгаез иллюстрировать карыны
artikkel on skeemidega illustreeritud статья схемаосын иллюстрировать
каремын
oma mõtet illustreerima ас малпандэ пример вылын возъматыны
illustreeritud väljaanne иллюстрировать карем издание

ilm¹ <'ilm ilma 'ilma 'ilma, 'ilma[de 'ilma[sid_&_'ilm/u s> (*atmosfääri olek*)
куазь, инкуазь
ebasoodsad ilmad удалтымтэ квазь
halb ilm урод квазь
heitlik ilm вошьяськись квазь
hirmus ilm чидантэм урод квазь

jõle ilm туж жоб куазь
 kole ilm туж жоб куазь
 muutlik ilm вошъяськись куазь
 niiske ilm кот я. мускыт куазь
 petlik ilm эрекчи куазь
 pilves ilm пилемо куазь
 sajune ilm зоро-кото куазь
 tujukas ilm вошъяськись куазь
 tuulevaikne ilm төлтэм куазь
 vastik ilm туж урод куазь
 vilets ilm урод куазь
 halvad ilmad урод куазьёс
 vilu ilm кезыт куазь
 külmad ja vihmased kevadilmad кезыт но зоро тулыс куазь
 aprilliilm оштолэзь куазь
 heinailm турнано кадь куазь
 koerailm КÕНЕК пуны куазь
 lennuilm лобано кадь куазь
 sügisilm сйзьыл куазь
 ilma tõttu куазен сэрен, куазьлы луыса
 igasuguse ilmaga котькыче куазен
 hea v ilusa ilmaga умой я. чебер куазь дыръя, чебер куазен
 halva ilmaga алама куазь дыръя, алама куазен
 ilma muutlikkus куазьлэн вошъяськемез
 ilma ennustama куазез азыпала вераны
 ilm halveneb куазь сõриське
 ilm läks halvaks куазь уродмиз, куазь сõриськиз
 ilm muutub куазь воштйське
 ilm vedas alt куазь эрекчаз я. пöяз
 ilm kiskus pilve пилемъёс матэ вуизы
 ilmad paranesid куазь чебертйськиз
 ilm püsib kuum куазь пöсь улэ
 ilm kisub sajule зорыны дасяське

Liitsõnad

ilma+

ilmajaam метеорологической станция; метеостанция

ilm² <'ilm ilma 'ilma 'ilma, 'ilma[de 'ilma[sid_&_'ilm/u s> (*maailm*) дунне
 maine ilm югыт дунне, улон дунне
 inimese vaimne ilm адямилэн пуш дуннеез
 siseilm пуш дунне
 spordiilm спортлэн дуннеез
 teaduseilm тодос дунне
 tundeilm шөдон дунне
 ilmas juhtub mõndagi дуннеын олома но луэ
 ilma naeruks saama калык азын сереме шедьыны
 ilm on hukas дунне берыктйськиз
 lapsed läksid laia ilma нылпиос дуннетй пазьгиськизы
 ega raha ilmast otsas pole! коньдон дунне вылын өз быры ук!
 pole vaja kogu ilmale kuulutada быдэс дуннелы супыльтыны кулэ өвөл
 mööda laia ilma rändama югыт дуннеетй костаськыны

ilma <ilma *adv, prep* [abess]>

1. *prep* [abess] -тэк, -тэм

ilma mütsita **изьытэк**

ilma rahata **коньдонтэк, уксётэк**

ilma tööta **ужтэк**

ilma nähtava põhjuseta **шодскымон мугтэк**

minge ilma minuta **мынэлэ монтэк**

lahkus ilma sõna lausumata **со кошкиз, пал кыл но вератэк**

2. *adv* (*tasuta, muidu*) **дунтэк, дун тырытэк**

ilma ei taha ta midagi **дунтэк уг поты солэн номыре но (басьтэме)**

kas ostsid või anti ilma? **басьтйд-а яке дунтэк сётизы-а?**

3. *adv* (*puudu, ära jäanud*) -тэк, -тэм

mees jäi käest ilma **воргорон китэк (я. китэм) кылиз**

mõni joob kohvi suhkruga, teine ilma **кудйз кофеез сакырен юэ, кудйз**

сакыртэк

saatus ei ole teda mõistusest ilma jätnud **улонэз сое визьтэк кельтымтэ**

ilmaaegu <+'aegu *adv*> **юнме өвөл, юнме (я. токма) шорысь өвөл, огшоры**

гинэ өвөл, дауре гинэ өвөл; (mitte asjatult) юнме өвөл, юнме (я. токма)

шорысь өвөл, огшоры гинэ өвөл, дауре гинэ өвөл

ilmaaegu pingutas jõudu **юнме (я. токма) тыршиз**

ärge raisake ilmaaegu aega **дырдэс юнме шорысь эн быдтэ, дырдэс юнме**

арам эн каре

kõik oli ilmaaegu **ваньмыз юнме (я. токма, я. дауре) гинэ вал**

ilmaaegu oled tige **юнме вождэ поттйськод (я. йыркурьяськиськод,**

лекьяськиськод)

ta ei kartnud seda ilmaaegu **юнме шорысь со өз кышка (я. курда) солэсь**

ega ta seda ilmaaegu öelnud **со сое огшоры гинэ өз вера ук**

ilmaasjata <+asjata *adv*> **кулэтэм, кулэ луисьтэм; (tarbetult) кулэтэм, кулэ**

луисьтэм; (mitte asjatult) юнме (юнме шорысь) өвөл, токма (токма

шорысь) өвөл, огшоры гинэ өвөл, дауре гинэ өвөл

nad otsisid kaudu, kuid ilmaasjata **соос кема утказы, но юнме (я. токма) гинэ**

ega ta ilmaasjata helistanud **огшоры гинэ өз жингырты ук со**

mis sa ilmaasjata kulutad! **малы тон юнме шорысь тус-тас кариськод!**

ilmaennustus <+ennustus *ennustuse ennustus*[t *ennustus*[se, *ennustus*[te

ennustus/i s> куазьлэсь азыланьын кыче луонзэ тодон

ilmakaar <+k'aar *kaare k'aar*[t *k'aar*[de, *kaar*[te *k'aar*[i s> **дуннелэн шаерез**

ilmakaari määrama **дуннелэсь шаерьёссэ тодыны (я. валаны)**

rahvast tuli igast ilmakaarest **калык лыктйз дуннелэн пөртэм**

шаерьёсыстыз

kõigi ilmakaarte poole laiali paiskama **быдэс дуннетй пазьгыны (я. пазяны)**

ilmalik <ilmal'ik *ilmaliku ilmal'ikku ilmal'ikku, ilmalik/e_&_ilmal'ikku*[de

ilmal'ikk/e_&_ilmal'ikku[sid *adj*>

1. (*mittekiriklik*) **светской, мирской**

ilmalik abielu **гражданской брак**

ilmalik matusetalitus **гражданской панихида**

ilmalikud laulud **светской кырзаньёс**

2. (*maapealne*) земной, мирской
ilmalikud rõõmud мирской шумпотонъёс

ilmastik <ilmast'ik ilmastiku ilmast'ikku ilmast'ikku,
ilmastik/e_&_ilmast'ikku[de ilmast'ikk/e_&_ilmast'ikku[sid s> МЕТЕОР куазь
soodus ilmastik умой куазь
väga muutlik ilmastik туж зол вошьяськись куазь

ilmateade <+teade t'eate teade[t -, teade[te t'eate[id s> куазьлэсь азыланьын
кыче луонзэ ивортон

ilme <ilme 'ilme ilme[t -, ilme[te 'ilme[id s>

1. (*näoilme*) тус, тусбуй, ымныр тус
lõbus ilme капчи ымныр тус
sõbralik ilme вазиськись ымныр тус
murelik ilme сьолмаськись тус
lihtsameelne ilme визьнотэм (я. капчи визьем) ымныр тус
sõjakas ilme ожмаськон (я. жугиськон) мылкыдjem тус
totter ilme мылкыд тырмостэм вид
ähvardav ilme лек ымныр тус
põlglik ilme синазькыль ымныр тус
hirmuilme ымныр тус курдамез возматэ
kannatajailme жуммем тус
näoilme ымныр тус
õnneilme шумпотйсь ымныр тус
võiduka ilmega vormis тусын
paljutähendava ilmega маке туж тусын
sügavtõsisel ilmel мур визьмо тусын
silmade ilme синъёслэн учкемзы
mõtlikul ilmel малпаськись тусын
tema ilme väljendas imestust солэн тусыз паймемзэ возматйз
ta ilme muutus солэн ымныр тусыз ик воштйськиз

2. (*väline laad*) тус, тусбуй, ымныр тус
välisilme вылтус
linna ilme карлэн вылтусыз
ilmet muutma тусбуез воштыны
loodusel on juba sügisene ilme инкуазьлэн сйзьыл тусыз вань ини
maakoha ilme on täielikult muutunud интылэн вылтусыз копак воштйськем
linn on uue ilme saanud кар выльдйськем

ilmekas <'ilmekas 'ilmeka 'ilmeka[t -, 'ilmeka[te 'ilmeka[id *adj*> (*väljendusrikas*,
elav) валамон, выразительной, экспрессивной; (*kujukas*, *tabav*) нимаз
висьяськись, усто вераськись, яркыт
ilmekas nägu нимаз висьяськись ымныр
ilmekas lugemine выразительной лыдзон
ilmekas pilk нимаз висьяськись синъёс
ilmekas näide яркыт пример
ilmekas stiil нимаз висьяськись стиль
ilmekas keel выразительной (я. образной) кыл
ilmekas väljend экспрессивной веран (выражение)

ilmestama <ilmesta[ma ilmesta[da ilmesta[b ilmesta[tud v> улзытыны,

умоятыны, кужым сётыны

ta nägu ilmestavad silmad солэсь ымнырзэ синъёсыз улзыто

järved ilmestavad maastikku тыос улосэз (я. котырез) улзыто (я. чеберто)

tabav võrdlus ilmestab luuletust шонер чошатон кылбурез улзытэ

ilmetu <'ilmetu 'ilmetu 'ilmetu[t -, 'ilmetu[te 'ilmetu[id adj> огшоры (гинэ),

тустэм, тустэм-буйтэм, синмаськонтэм, шуш, шөтэм, ляб, зарыт

ilmetu nägu огшоры (я. синмаськонтэм, шуш) ымныр

ilmetu hääl огшоры (шуш, шөтэм) куара

ilmetud silmad тустэм синъёс

ilmetu välimus огшоры (я. синмаськонтэм) вылтус

ilmetud sõnad огшорыесь гинэ кыльёс

ilmetu esinemine огшоры гинэ (я. ляб) выступление

ilmetu jutt ляб (я. лябыт) верос

ilmetu keelepruuk шөтэм вераськем

ilmetu kõne ляб (я. огшоры гинэ) веран

ilmetu lugemine невыразительной лыдзиськем

ilmetu rahvamass тустэм люкаськем калык

ilmetu hoone огшоры гинэ юрт

täiesti ilmetu копак тустэм

kirjeldus on ilmetu описание ляб (я. огшоры гинэ)

ilmne <'ilmne 'ilmse 'ilmse[t -, 'ilmse[te 'ilmse[id adj> адскымон, шөдскымон,

веранэз өвөл, валамон, шара, чылкак, кыл верантэм

ilmne erinevus адскымон (шөдскымон) пөртэмлык

ilmne hoolimatus чылкак ултйяса учкон

ilmne kasu шөдскымон пайда

ilmne paremus шөдскымон (я. чылкак) умойгес (я. выльгес) луэм

ilmne kavatsus валамон (я. шөдскымон) медон

ilmne tõend адскымон доказательство

ilmne vale чылкак пöян (я. эрекчан, я. алдан)

on ilmne валамон, тодмо, веранэз өвөл, кыл верантэм

ilmse mõnuga адскымон шумпотонэн

ilmse huviga адскымон (я. шөдскымон, я. валамон) тунсыкъяськонэн

süütõendid on ilmsed янгышьёс (я. уликаос) син азын

ilmnema <'ilmne[ma 'ilmne[da 'ilmne[b 'ilmne[tud v>

1. (*ilmsiks tulema, märgatavaks saama*) шараяськыны, тодмо луыны,

шөдскыны, возматйськыны, адзйськыны

ta anded ilmnesid varakult солэн быгатонлыкёсыз вазь шараяськызы

ilmnevad üha uued vastuolud вылесь но вылесь одйг кадь луымтэос тодмо

луо

ilmnesid uued üksikasjad выль подробностьёс шараяськызы

2. (*selguma, osutama*) луыны, вылыны, усътйськыны, адзйськыны,

шараяськыны, шарае я. кыре потыны

ilmnes, et ta ei teadnud asjast midagi со номыре но уг тоды вылэм со сярись

ilmnes pettus пöям усътйськыз я. шараяськыз я. кыре потйз

ilmnes, et asi pole kiita ужъёс аламаесь я. уродесь выльйллям

ilmnes tõsiseid lahkhelisid зэмос тупамтэос шараяськызы

ilmselt <'ilmselt adv> (*silmanähtavalt, selgesti*) адскымон, шөдскымон, валамон; (*kindlalt*) шонерак, меҕак; (*näib*) лэся, шөдске; (*küllap*) вылды, дыр, оло

mees oli ilmselt väsinud пиосмурт адскымон жадемын вал

ta on ilmselt nõus со соглаш, лэся

ilmselt nii see oligi озьы ик вал, дыр, со

ilmselt ta ei tule со уз лыкты, дыр

ilmsesti <'ilmsesti adv> vt ilmselt

ilmsi <'ilmsi adv> (*tegelikkuses*) зэм, зэмзэ, сазь (я. көлымтэ) дыръя,

mitte unes, vaid ilmsi уйвотын өвөл - зэмен

ilmsi und nägema көлымтэ дыръя вótаны

ilmuma <'ilmu[ma 'ilmu[da 'ilmu[b 'ilmu[tud v>

1. (*määratud punkti tulema v saabuma*) вуыны, лыктыны

{*kelle*} käsutusse ilmuma кинлэн распоряженияз вуыны

kutse peale ilmuma öтгыса лыктыны

ta on kohustatud õigeks ajaks ilmuma солы дырыз дыръя вуыны кулэ

poiss ilmus kooli пияш школае вуиз

ta ilmus otsekohe со соку ик вуиз

miks sa ei võtnud vaevaks kohale ilmuda? малы тон од туртты я. тыршы лыктыны?

tunnistaja polnud kohtusse ilmunud адзись судэ лыктымтэ

2. (*nähtavaks v märgatavaks saama, tekkima*) потыны, адзиськыны, вуыны,

кылдыны (*esile kerkima*) жутскыны, адскыны кутскыны :

silmapiirile ilmuma адскыны кутскыны

näole ilmus naeratus ымныре серекъян (я. серектэм) кылдйз

laubale ilmus higi кымесэ нюлам (я. пöсям) потйз

pisarad ilmusid silma синме синкылиос потйзы

silmapiirile ilmus laev инвисын корабль адзиськиз

eespool ilmus nähtavale mets азыпалан нюлэс адскыны кутскиз

taevasse ilmusid esimesed tähed инмын нырысетй кизилиос адзиськизы

pimedusest ilmus nähtavale maja пеймытын корка адзиськыны кутскиз

kauguses ilmusid nähtavale mäed кыдёкын гурезьёс адскыны кутскизы

(жутскизы)

nahale ilmus lööve ку вылэ (горд) пужы потйз

müügile ilmus uus sõnaraamat вузанэ выль кылбугор потйз (вуиз)

näole ilmus nukrusevari ымныр мөзмыталэс луиз

ilmus äkki hilja õhtul meile шөдтэк шорысь бер жыт ми доры вуиз

ilmus teab kust олокытысь потйз

3. (*triikiste kohta*) потыны, печатьысб потыны

{*kelle*} sulest ilmuma кинлэн пероысьтыз потыны

ajalehed ilmuvad regulaarselt газетъёс ялан (я. дырыз дыръя, я. регулярно)

пото

varsti ilmub huvitav raamat жоген тунсыко книга потоз

sõnum ilmus ajakirjanduses ивор (я. ивортон) печатьын потйз

see ajakiri ilmub inglise keeles та журнал англи кылын потэ

kirjutis ilmus omaette brošüürina статья нимаз брошюраен потйз

ilmumine <'ilmumine 'ilmumise 'ilmumis[t 'ilmumis[se, 'ilmumis[te 'ilmumis/i s>
(*nähtavale*) потон, лыктон; (*triikis*) потон, печатлам; (*ametlikul nõudmisel*)

ЛЫКТОН

tema äkiline ilmumine üllatas kõiki **СОЛЭН ВИТЭНТЭМ ШОРЫСЬ ЛЫКТЭМЕЗ
КОТЬКИНЭ ПАЙМЫТЙЗ**

kohtusse ilmumine on kohustuslik **СУДЭ ЛЫКТОН - СО ОДНОУЖ
РААМАТУ ИLMUMINE КНИГА ПОТОН**

Liitsõnad**ilmumis+**

ilmumisaasta **ПОТОН АР**

ilmumisaeg **ПОТОН ДЫР**

ilmumiskoht **ПОТОН ИНТЫ**

ilmumissagedus **TRÜK ПОТОН ЧЕМЛЫК**

ilmutama <ilmuta[ma ilmuta[da ilmuta[b ilmuta[tud v>

**1. (tegude v olekuga midagi avaldama, üles v välja näitama) ВОЗЬМАТЫНЫ,
ВОЗЬМАТЬЯНЫ, ШАРАЯНЫ, ШАРАЕ ПОТТЫНЫ, ШЕДЬТЫНЫ, ШӨДЫНЫ, ТОДЫНЫ;
(sõnades avaldama) (ВАНЬЗЭ) ВЕРАНЫ**

huvi ilmutama **ТУНСЫКЪЯСЬКОНЭЗ ВОЗЬМАТЫНЫ**

heatahtlikkust ilmutama **ЖЕЧ Я. ЭШЛЫКО МЫЛКЫДО ЛУЭМЕЗ ВОЗЬМАТЫНЫ**

hiilgavaid teadmisi ilmutama **ТУЖ УМОЕСЬ ТОДОН-ВАЛАНЪЭС ВОЗЬМАТЫНЫ**

mehisust ilmutama **КЫШКАСЪТЭМ ЛУОНЭЗ Я. МУЖЕСТВОЕЗ ВОЗЬМАТЫНЫ**

rahatust ilmutama **СЮЛМАСЬКЫНЫ, СЮЛЭМШУГЪЯСЬКЫНЫ**

elumärki ilmutama **УЛОН ТОДМЕТЪЕСТЫ ШӨДЫНЫ Я. ШЕДЬТЫНЫ**

leidlikkust ilmutama **АМАЛО ЛУЭМЕЗ ВОЗЬМАТЫНЫ**

pilk ilmutas õrnust **СИНЪЭСЛЭН УЧКЕМЗЫ НЕНЕГ ЛУЭМЕЗ ВОЗЬМАТЙЗЫ**

ilmutas raskes olukorras meelekindlust **СЕКЫТ УЧЫРЫН ШАРАЯСЬКИЗ,
МЫЛКЫДЫЗ ВАНЬ ШУЫСА**

ilmutasin oma kahtlused sõbrale **ОСКОНТЭМ МАЛПАНЪЭСМЕ ЭШЕЛЫ ВЕРАЙ
MÕTET ilmutama малпанэз вераны**

soovi ilmutama **МЫЛКЫД КАРЫНЫ, ЧЕКТЫНЫ, СЙЗЫНЫ**

**2. (üleloomulikul teel teatavaks v nähtavaks tegema) ВОЗЬМАТЫНЫ, СИН АЗЕ
ПУКСЬЫНЫ, СИН АЗЕ КЫЛДЫНЫ**

magajale ilmutas end ingel **ИЗИСЬЛЫ АНГЕЛ АССЭ ВОЗЬМАТЙЗ**

3. (trükkis avaldama) ПОТТЫНЫ, ПЕЧАТЛАНЫ

artiklit ajakirjas ilmutama **СТАТЬЯЕЗ ЖУРНАЛЫН ПОТТЫНЫ**

uurimistöö tulemused ilmutati ajakirjades **ЭСКЕРОН УЖЛЭСЬ ЙЫЛПУМЪЯНЪЭССЭ
(РЕЗУЛЬТАТЪЭССЭ) ЖУРНАЛЫН ПЕЧАТЛАЗЫ (Я. ПОТТЙЗЫ)**

4. FOT (nähtavaks muutma) ПРОЯВИТЬ КАРЫНЫ

filmi ilmutama **ФОТОПЛЕНКАЕЗ ПРОЯВИТЬ КАРЫНЫ**

ilmuti <ilmuti ilmuti ilmuti[t -, ilmuti[te ilmute[id s> FOT (*ilmutusvahend*)

ПРОЯВИТЕЛЬ

ilmutiga töötlemata **ПРОЯВИТЕЛЕН ОБРАБОТАТЬ КАРЫНЫ**

ilmutis <ilmutis ilmutise ilmutis[t ilmutis[se, ilmutis[te ilmutis/i s> (*viirastuslik*

kuju) **(СИН АЗЕ) АДСКОН, ИШАН, (СИН) ПӨРТМАСЬКОН**

kõik vaatavad teda kui ilmutist **ВАНЬЗЫ СО ШОРЫ ИШАН ШОРЫ КАДЬ УЧКО**

ilmutus <ilmutus ilmutuse ilmutus[t ilmutus[se, ilmutus[te ilmutus/i s>

(*jumaluselt lähtuv sõnum*) **УСЪТЙСЬКОН**

taeva ilmutus **ИНМЫСЬ УСЪТЙСЬКОН**

ilu <ilu ilu ilu -, ilu[de ilu[sid s]>

- 1.** (*kaunidus, veetlevus*) чебер, чеберлык
klassikaline ilu классической чеберлык
kirjeldamatu ilu вераны луонтэм чебер
kütkestav ilu синмаськымон чебер
neitsilik ilu ныллэн чеберез
nõiduslik ilu синмаськытйсь чеберлык
seesmine ilu лулпушлэн чеберез
silmipimestav ilu син мальдымон чебер
suursugune ilu дано (сиё-дано) чеберлык
taevalik ilu инмысь чеберлык
tagasihoidlik ilu синэз мальдытйсьтэм чеберлык
hingeilu лулчеберет
ilu määratlus чеберез валан
suveöö ilu гужем уйлэн чеберез
näo ilu ымнырлэн (я. тусбуйлэн) чеберез
keele ilu кыллэн чеберез
{*kelle-mille*} ilust võlutud olema кинлэн-малэн чеберезлы синмаськемын
луыны
oma iluga pimestama ас чебереныд паймытыны (я. мальдытыны)
oma iluga kütkestama ас чебереныд синмаськытыны
ilu nautima чеберлэсь чыдонтэм луыны
ilu on närbunud чеберез төлземын
  - 2.** (*ehe, kaunistus*) чебер, чеберлык
ilu pärast, iluks чебер понна (я. чеберлы)
vana park on küla ilu ja uhkus вуж парк - гуртлэн чеберез но сйез-данэз
  - 3.** VAN (*lõbu, lust, pillerkaar*) шулдырьяськон
pidasime eile suurt ilu ми толон шулдырьяськимы
- Liitsõnad**
ilu+ (*kaunidusse puutuv*)
ilumeel чеберез шодон (я. валан)

iludus <iludus iluduse iludus[t iludus[se, iludus[te iludus/i s]>

- 1.** (*kaunitar*) чебер ныл; (*ilus mees*) чебер пиосмурт
silmapaistev iludus синэз мальдытйсь чебер
brünett iludus съодкысьем чебер ныл
meesiludus чебер пиосмурт
iluduseks teda pidada ei saa чебер сое уд шуы
- 2.** (*kaunidus*) чеберлык

ilukirjandus <+kirjandus kirjanduse kirjandus[t kirjandus[se, kirjandus[te kirjandus/i s> чеберлыко литература
ilukirjanduse tõlkimine чеберлыко литератураез берыктон

iluravi <+ravi ravi ravi -, ravi[de ravi[sid s> косметика
arstlik iluravi эмьясь (я. бурмытйсь) косметика

ilus <ilus ilusa ilusa[t -, ilusa[te ilusa[id adj]>

- 1.** (*kaunis*) чебер
ilus laps чебер нылпи
ilusad juuksed чебер йырси
ilus loodus чебер инкуазь

ilus vaade чебер адскись инты
 ilus figuur чебер фигура
 ilus kõnnak чебер ветлэм (я. походка)
 ilus laegas чебер шкатулка
 ilus poiss чебер пи
 üsna ilus hääl туж чебер куара
 kui ilus ta on! кыче чебер со!
2. (*kauniks peetav, muljet avaldav*) умой, чебер, зеч; (*ilmastiku kohta*) чебер,
 умой
 ilus ilm чебер (я. умой, я. шулдыр) куазь
 ilus sügis чебер (я. шулдыр) сйзьыл
 ilus päev чебер (я. шулдыр) нунал
 ilusad terad чебер ю-тысь
 nad said ilusa suure korteri соослы чебер бадзым патер сөтйллям
3. (*kiiduväärt, tubli, mõnus, tore*) умой, чебер, зеч, усто
 ilus tegu зеч лэсьтэм уж
 ilusad unenäod чебересь уйвөтъяс
 ilus puhkus усто шутэтскон (я. чыдэтскон, я. ялкарон)
 pole ilus valetada пöяськыны (я. эрекчаськыны, я. алдаськыны) чебер öвöл
 elu on ilus улон усто
 oleksid nad ühegi ilusa sõna öelnud! (соос) одйг ке но чебер кыл верасалзы
 ке!
 ilus sõber, pole midagi ütelda! IROON усто эш, номыр но уд шуы!
4. KÕNEK (*kopsakas, kenake*) зеч
 ilus sissetulek зеч доход
 palk oli ilus уждун зеч вал
 ilus summa трос гинэ сумма

ilusasti <ilusasti adv>, ka ilusti

1. чебер
 lilled õitsevad ilusasti сяськаос чебер сяськаяло я. сяськаясько
 nad laulavad ilusasti v ilusti соос чебер кырзало
2. (*nõuete kohaselt, hästi*) зеч, зечен, зечкын, умой, умоен
 saab oma ülesannetega ilusasti hakkama ас ужзэ зеч быдэстыны быгатэ
 kõik jõudsid ilusasti kohale ваньзы зечкын вуизы
 saa ilusasti v ilusti terveks зечен бурмиз я. йöназ

ilustama <ilusta[ma ilusta[da ilusta[b ilusta[tud v>

1. (*kaunistama, ehteks olema*) чеберьяны, чеберманы, чебер карыны
 ruumi ilustama корка пушез чеберьяны
 rahvarõivaid ilustatakse tikandiga калык дйськутъёсты пужыятэмен
 чеберьяло
 ilustas oma kõnet retooriliste hüüatustega аслэсьтыз веранзэ риторической
 восклицаниосын чебер кариз
 habe ilustab mehe nägu туш воргоронлэсь ымнырзэ чебертэ
2. (*ilusamana näitama*) чеберьяны, чеберманы, мултэс чеберьяны; (*veidi*)
 öжытак чеберьяны
 tegelikkust ilustama зэмлыкес чеберьяны
 ilustamata tõde чебермамтэ зэмлык
 ilustamata чебермамтэ, чеберьямтэ

ilusti <ilusti adv> vt ilusasti

ilutulestik <+tulest'ik tulestiku tulest'ikku tulest'ikku, tulestik/e_&_tulest'ikku[de tulest'ikk/e_&_tulest'ikku[sid s> **фейерверк, иллюминация**
ilutulestikuga liuväli **иллюминацион каток**
pidustused ilutulestikuga **фейерверкен шулдырьяськонъёс**
aforismide ilutulestik **афоризмъёслэн фейерверксы**

ilves <ilves ilvese ilves[t -, ilves[te ilvese[id s> ZOO (Felis lynx) **балян, рысь;**
курел ВУЖМ.

Liitsõnad

ilvese+

ilvesejaht **балян кутылон**

ilvesenahk **балян ку**

imago <imago imago imago[t -, imago[te imago[id s> (*maine, kujutluspilt*)
имидж

poplaulja imago **тодмо (я. популярной) кырзасьлэн имиджез**

firmal on hea imago **фирмалэн умой имиджез**

imal <imal imala imala[t -, imala[te imala[id *adj*> (*läila, lääge*) **голькыт,**
мыльккес, гольтырес

imal maitse **голькыт шом**

toomingate imal lõhn **льомлэн голькыт (я. гольтырес) зыныз**

imal naeratus **гольтырес пальпотон**

imal hääl **гольтырес куара**

sahariiniga on tee imal **сахаринэн чай голькыт (я. гольтырес)**

imama <ima[ma ima[da ima[b ima[tud v> (*endasse tõmbama v imema*)

сюпсыны, (пушке) кыскыны, пычатыны

niiskust imama **мускытэз пушке кыскыны я. пычатыны**

muld imab niiskust **музьем мускытэз я. зор-котэз пушказ пычатэ я. кыске**

käsn imas endasse kogu vee **губка вань вуэз пушказ кыскиз**

hügrokoopne side imab haavast erituvat vedelikku **гигроскопической**

повязка яраысь кизер макеез кыске

ta imab endasse uusi muljeid **со выль впечатлениосты сюлэмаз пычатэ**

imbuma <'imbu[ma 'imbu[da 'imbu[b 'imbu[tud v> (*sisse*) **пычаны, пырыны;**

(*imenduma*) **кыскыськыны, пычаны;** (*sisse immitsema*) **пушкы пычаны;**

(*läbi, sisse*) **пычаны, пырыны;** (*välja*) **пычаны**

maasse imbuma **музьеме пычаны**

niiskus imbub riietesse **мускыт дйськутэ пыча**

vesi imbus pinnasesse **ву музейеме пычаз**

tuppa imbus lõhnu **комнатае зынъёс пыризы**

läbi eesriide imbub tuppa valgust **занавес пыр комнатае югыт пыре**

vesi imbub keldrisse **ву подвалэ пыча**

kreem on naha sisse imbunud **крем ку пушкы пычамын**

palkidest imbus vaiku **коръёс вылэ сир потэмын**

haavast imbub verd **яраысь вир вия**

ime <ime ime ime[t -, ime[de ime[sid s> **чудо, паймон, абдран**

arhitektuuriime **архитектуралэн паймымон чеберез**

looduseime **инкуазьлэн паймымон чеберез**

tehnikaimе **технической чудо**

ilmamaa ime **зарезь съорысь чудо**
seitse maailma imet **дуннелэн сизыым чудоез**
mees pääses nagu ime läbi **пиосмурт чудо пыр мозмытскиз (я. утиськиз)**
arstid teevad vahel lausa imet **эмчиос куд-ог дыръя чудоос лэсьтыло**
see pole mingi ime **номыр но паймымонэз өвөл**
ime veel, et ta ei kukkunud **ярам али со өз усьы**

imelaps <+l'aps lapse l'as[t -, las[te l'aps[i s> **вундеркинд**

imelik <imel'ik imeliku imel'ikku imel'ikku, imelik/e_&_imel'ikku[de imel'ikk/e_&_imel'ikku[sid *adj*> **паймымон, паймоно кадь, абдрамон, абдрано кадь, йөспөртэм; (kummaline) паймымон, паймоно кадь, абдрамон, абдрано кадь, йөспөртэм; (veider) тамаша, маскара, мудрон**
imelik inimene **паймымон (я. йөспөртэм, я. тамаша, я. маскара, я. мудрон) адыми**
imelik välimus **тамаша (я. маскара) вылтус**
imelikud sõnad **абдрамон (я. маскара, я. мудрон) кыльёс**
üsna imelik **туж паймымон**
ta on täna kuidagi imelik **со туннэ кыче ке паймымон (я. йөспөртэм)**

imeline <imeline imelise imelis[t imelis[se, imelis[te imelis/i *adj*>

1. (imepärane) паймымон, абдрамон, паймытйсь, абдратйсь, туж умой (чебер, усто), вераны луонтэм, выжыкылын кадь, туж синмаськымон
imeline asi **туж синмаськымон арбери**
imeline heli **туж чебер куара**
imeline muinasjutumaailm **паймымон выжыкыл дунне**
imeline pilt **туж чебер суред**
imeline suveöö **туж усто гужем уй**
imeline tunne **паймымон мылкыд**
mälestustel on imeline võim **тодэ ваёнъёслэн паймымон кужымзы**
2. MURD (hästi sobiv) ярамон, тупамон, кельшымон, укшамон
see naine on talle imeline **со кышномурт тупа (я. кельше) солы**

imema <ime[ma ime[da ime[b ime[tud v>

1. (suhu tõmbama, lutsima) ноныны; (intensiivselt) сюпсыны; (välja) ноныны, сюпсыны, ноныса (я. сюпсыса) быдтыны; (aeg-ajalt, veidi) нонылыны, сюпсылыны; (mõnda aega) ноныны, сюпсыны; (läbi hammaste) пинь пыр сюпсыны; (lutsutama) котырак сюпсыны, сюпсыса быдтыны
laps imeb rinda **нылпи ноньез нонэ**
kompvekki imema **канфетэз сюпсыны**
riipu imema **чильымез сюпсыны**
talled imevad ema all **ыжпиос анайзэс ноно**
mahla kõrrega imema **сокез соломинка пыр сюпсыны**
pump imeb vett **насос вуэз кыске**
imes kondi puhtaks **лыэз сюпсыса быдтйз**
2. (midagi endasse v kuskilt välja tõmbama) пычатны, (пушкы) кыскыны, сюпсыны,
taimed imevad pinnasest niiskust **будосъёс музеймысь вуэз кыско**
kaan imes end jala külge kinni **тысэра (пиявка) пыдэ мертчиськиз**
sääsk on enda verd täis imenud **чибинь вирез сюпсыса быдтэм**
maa imes endasse kogu niiskuse **музей пушказ вань вуэз пычатйз**

vaatajad tahaksid kogu ilu endasse imeda учкисьёс вань чеберез пушказы
пычатысалзы
endasse teadmisi imema тодон-валан басьтыны

imestama <imesta[ma imesta[da imesta[b imesta[tud v> паймыны, абдраны;
(mitte küllalt) паймыны, абдраны
imestama panema паймытыны, абдраныны
imestan su kannatlikkust чиданэдлы паймисько
siin pole midagi imestada татын номыр но паймомонэз өвөл
ta ei jõudnud poisi osavust ära imestada пилэн чупырес луэмезлы
синмаськыса солэн көтыз өз тыры
lausa imesta! учкы но паймы!

imetaja <imetaja imetaja imetaja[t -, imetaja[te imetaja[id s, adj>

1. s нонтйсь; (amm) нонтйсь
imetajate tervishoid нонтйсьёслэн гигиеназы
2. s (pl) ZOOLOGIA (Mammalia) млекопитающийёс, йёлын нонтйсьёс
imetajate klassi kuuluma млекопитающийёслэн классазы пырыны
3. adj (naise kohta) нонтйсь; (emaslooma kohta) нонтйсь мумы пойшур (я.
пудо-живот)
imetaja ema нонтйсь анай
imetaja emis нонтйсь мумы парсь

imetama <imeta[ma imeta[da imeta[b imeta[tud v> (naise kohta) нонтыны;
(emaslooma kohta) нонтыны
ema imetab last анай нылпизэ нонтэ
imetavad emahundid ас йёлынызы сюдйсь мумы кионьёс

imetelema <imetele[ma imet'ell[a imetele[b imet'el[dud, imetel[i imetel[ge
imetell[akse v> vt imetlema

imetlema <imetle[ma imetle[da imetle[b imetle[tud v>, ka imetelema
синмаськыса (я. тырмыт, я. көттырытэк) учкыны, учкыса-учкыса өвөл
чыдыны; (kausa v küllalt) синмаськыса (я. тырмыт, я. көттырытэк) учкыны,
учкыса-учкыса өвөл чыдыны
kaunist loodust imetlema чебер инкуазез синмаськыса учкыны
ma ei jõua seda pilti ära imetleda та суред шоры учкыса-учкыса, мон уг
чыдйськы
imetlevad pilgud жутскем мылкыдын учкон

imetlus <imetlus imetluse imetlus[t imetlus[se, imetlus[te imetlus/i s>

синмаськон, юн яран, туж юн шумпотон
varjamatu imetlus ватымтэ симаськон
imetlust äratama шумпоттыны
ta pilk väljendas imetlust солэн учкемез шумпотэмзэ (я. синмаськемзэ)
возьматйз
vaatab sõpra imetlusega эшез шоры синмаськыса учке

imik <imik imiku imiku[t -, imiku[te imiku[id s>

1. нуны, вож нуны, нонйсь нуны
kahenädalane imik кык арняем вож нуны (я. нуны)
ema imikuga вож нуныен анай

imiku lalin нунылэн (я. пичи нылпилэн) бөттыртэмез

imik koogab нуны агу каре

2. ZOOL, PÕLL (*imemisealine noorloom*) нонйсь пинал пөйшур (я. пудо-живот)

iminõges <+nõges nõgese nõges[t -, nõges[te nõgese[id s> ВОТ (Lamium)

яснотка

immigrant <immigr'ant immigrandi immigr'anti immigr'anti, immigr'anti[de

immigr'anti[sid_&_immigr'ant/e s> (*sisserändaja*) иммигрант, иммигрантка

immigratsioon <immigratsi'oon immigratsiooni immigratsi'ooni

immigratsi'ooni, immigratsi'ooni[de immigratsi'ooni[sid_&_immigratsi'oon/e s> (*sisseränne*) иммиграция, иммигрировать карон

immigreeruma <immigr'eeru[ma immigr'eeru[da immigr'eeru[b

immigr'eeru[tud v> (*sisse rändama*) иммигрировать карыны

immutama <immuta[ma immuta[da immuta[b immuta[tud v> пычатыны; (*läbi*)

пычатыны

riiet lahusega immutama басмаез растворен пычатыны

vatitükk immutati joodiga вата кесэгез йодэн пычатйзы

immutatud liiprid пычатэм шпалаос

immuunne <imm'uunne imm'uunse imm'uunse[t -, imm'uunse[te imm'uunse[id

adj> имунной, сётскисьтэм

immuunne organism сётскисьтэм организм

loom on siberi katku vastu immuunne пудо-живот сибирской язвалы

сётскисьтэм

naise võlude suhtes on ta immuunne PILTL нылкышнолэн синмаськымонэзлы

со нокыче но кариськисьтэм

immuunsus <imm'uunsus imm'uunsuse imm'uunsus[t imm'uunsus[se,

imm'uunsus[te imm'uunsus/i_&_imm'uunsuse[id s> MED, BIOL (*nakkusohutus, tõvekindlus*) иммунитет, иммунность

kaasasündinud v sünnipärane immuunsus врождённой (вордйськем дырысен) иммунитет

omandatud immuunsus приобретённой иммунитет

looma immuunsus пудо-животъёслэн иммунитетсы

immuunsus rõugete vastu оспалы иммунитет

organism omandab immuunsuse организм иммунитетэз выработать каре (я. пөрмытэ, кылдытэ)

imponeerima <impon'eeri[ma impon'eeri[da imponeeri[b imponeeri[tud v>

импонировать карыны

kõneleja imponeeris publikule oma sundimatusega оратор публикаез

шугъяськытэк (я. каньыл) возьконэныз импонировать кариз

imponeeriv välimus импонировать карись вылтус

importima <'imp'orti[ma 'imp'orti[da 'impordi[b 'impordi[tud v> (*sisse vedama*)

импортировать карыны, вайыны

kohvi importima кофеез импортировать карыны (я. вайыны)

impulsiivne <impuls'iivne impuls'iivse impuls'iivse[t -, impuls'iivse[te impuls'iivse[id *adj*> (*esimese tõuke mõjul toimiv v toimuv, äge*) **ИМПУЛЬСИВНОЙ**
impulsiivne loomus **тур-пар** (я. импульсивной) **натура**
impulsiivne iseloom **тур-пар** (я. импульсивной) **сям**
impulsiivne inimene **тур-пар** (я. импульсивной, я. шоккес, я. ассэ ачиз
возьыны быгатйтсэтэм) **адями**
impulsiivne käitumine **астэ ачид импульсивно** (я. тур-пар, я. шоккес) **возён**

impulss <'imp'ulss 'impulsi 'imp'ulssi 'imp'ulssi, 'imp'ulssi[de 'imp'ulssi[sid_&'imp'ulss/e s>

1. (*aje, tõuge*); FÜSIOL (*erutuslaine*) **импульс, мылкыд**

loominguimpulss **творчестволы мылкыд**

närviimpulss FÜSIOL **нервной импульс**

välisimpulss **внешней импульс**

esimeseks impulsiks oli tüdrukut kõnetada **нырысетй мылкыд вал нылашен**
вераськыны кутскыны

2. EL (*elektrivoolu lühiajaline kõrvalekalle püsiväärtusest*); FÜÜS (*liikuva keha massi ja kiiruse korruptis*) **импульс**

valgusimpulss FÜÜS **световой импульс**

vooluimpulss EL **ТОКЛЭН ИМПУЛЬСЭЗ**

ind¹ <'ind inna 'inda 'inda, 'inda[de 'inda[sid_&'ind/u s> BIOL (*emaslooma sugukihu*) :

lehm on innal **скаллэн бызьылэмез потэ**

ind² <'ind innu 'indu 'indu, 'indu[de 'indu[sid_&'ind/e s> (*tegutsemisiha*)

сюлмысь (я. мылысь-кыдысь) **тыршон, мылкыд жутскон; (innustus)**

жутскем (я. лөптэм) **мылкыд, мылкыд карон, мылысь-кыдысь; (õhin) пось**

мылкыд (я. сюлэм); (*tuhin*) **туж мылысь-кыдысь, вань сюлмысь, гижысь-**
пиньысь

loominguiline ind **творческой мылкыд**

pooruslik ind **зырдыт егит мылкыд**

loominguind **творческой мылкыд**

tööind **ужлы жутскем мылкыд**

täie innuga **гижысь-пиньысь, вань сюлмысь, туж мылысь-кыдысь**

üleskutsele innuga vastama **өтемлы мыло-кыдо вазиськыны**

õrib innuga võõrkeeli **мылысь-кыдысь кунгож сьөр кыльёсты дышетэ**

töötab erilise innuga **тужгес мылысь-кыдысь ужа**

ind rauges **мылкыд пуксиз**

indiaani <indiaani *ag*> **индейской**

indiaani keeled **индеецьёслэн кыльёссы**

indiaani hõimud **индейской племяос** (я. калыкъёс)

indiaani kultuur **индеецьёслэн культуразы**

indiaanlane <indi'aanlane indi'aanlase indi'aanlas[t indi'aanlas[se, indi'aanlas[te indi'aanlas/i_&'indi'aanlase[id s> (*Ameerika põlisasukaid*) **индеец, индианка**

indialane <'indialane 'indialase 'indialas[t 'indialas[se, 'indialas[te 'indialas/i s> (*India päriselanik*) **индиец, индианка**

individuaalne <individu'aalne individu'aalse individu'aalse[t -, individu'aalse[te individu'aalse[id *adj*]> (*isikupärane, isiklik, era-, üksik-, ainik-*)
индивидуальной, нимаз, оге-оген, аспөртэмлыко
individuaalsed jooned аспөртэмлыко сям
individuaalne lähenemine õpilasele дышетскисьлы индивидуальной подход
individuaalne töö индивидуальной уж
individuaalse kasutuse vahendid лично уже кутон арбериос

inertne <in'ertne in'ertse in'ertse[t -, in'ertse[te in'ertse[id *adj*]>
1. (*loid*) мылкыдтэм, каллен вырись, катытэм, кынартэм, инертной
inertne inimene мылкыдтэм адыми
inertne mõistus дыг (я. инертной) визь
2. (*mittereageeriv*) инертной
inertsed ained КЕЕМ инертной веществоос

inerts <in'erts inerts in'erts in'erts, in'erts[de in'erts[*sid_&_in'erts/e s*]>
1. FÜÜS инерция, инертность
magnetiline inerts EL магнитной инерция
soojuslik inerts тепловой инерция
ratas liigub veel inerts mõjul погылян (я. питыран) инерция мынэ на
2. PILTL мылкыдтэм, каллен вырон, инертной луон
mõtete inerts малпанъёслэн инертностьсы
inerts mõjul инерция

inetu <inetu inetu inetu[t -, inetu[te inetu[id *adj*]> умойтэм, урод, возыттэм, кепырамтэ; (*taunitav, laiduväärt*) умойтэм, урод, возыттэм, кепырамтэ; (*kole*) шуш, жоб, шөтэм, чебер өвөл; (*ilmetu*) тустэм, огшоры, синмаськонтэм
inetu käekiri чебертэм почерк
inetu nägu шуш (я. жоб, я. шөтэм) ымныр
inetu välimus чебертэм (я. синмаськонтэм) вылтус
inetu arm põsel бам вылын шөтэм вурис
inetu maja чебертэм корка
inetu pardipoeг шөтэм чөжпи (гадкий утёнок)
inetu sõna урод кыл
inetu komme урод сям
inetu tegu урод (я. умойтэм) лэсьтэм уж
ta on inetu со шуш (я. жоб, я. шөтэм, я. чебер өвөл)
on inetu valetada пöяськыны (я. эрекчаськыны, я. алдаськыны) умой (я. чебер) өвөл
see on sinust inetu тон ласянь со умой (я. чебер) өвөл

infarkt <inf'arkt infarkti inf'arkti inf'arkti, inf'arkti[de inf'arkti[*sid_&_inf'arkt/e s*]>
MED (*kärbus verevarustuse puudusel*) инфаркт
venoosne infarkt вирсэр (венозной) инфаркт
müokardiinfarkt, südamelihaseinfarkt миокарда инфаркт
ta suri infarkti со инфарктлэсь кулиз
tal oli infarkt солэн инфаркт вал

inflatsioon <inflatsi'oon inflatsioon inflatsi'ooni inflatsi'ooni, inflatsi'ooni[de inflatsi'ooni[*sid_&_inflatsi'oon/e s*]> МАЖ (*raha odavnemine liigväljalaske tagajärjel*) инфляци, дунпультон

inflatsioon suureneb **инфляци будэ**
moraalsete väärtuste inflatsioon PILTL **моральной дунлыкьёслэн дунтэмамзы**

info <info info info[t -, info[de info[sid s>, ka informatsioon (teave) **ивор**,
ивортон, **информаци**
täpne info **шонер ивор**
ühekülgne info **палдурьем ивор**
mitteusaldusväärne info **эскерымтэ я. осконтэм информаци**
operatiivinfo **оперативной ивор**
patendiinfo **патентной ивор**
sisendinfo INFO **вуйсь информаци**
tehnikainfo **техника ивор**
väljundinfo INFO **потйсь информаци**
infot andma **ивор сётыны**
infot nõutama **иворез юаса тодыны**
infot töötleva **информациез обработать карыны**

Liitsõnad

info+
infoagentuur **ивор агенство**
infoallikas **ивор шедьтон инты**
infobüroo **ивор бюро**

informatsioon <informatsi'oon informatsiooni informatsi'ooni informatsi'ooni,
informatsi'ooni[de informatsi'ooni[sid_&_informatsi'oon/e s> vt info

informeerima <inform'eeri[ma inform'eeri[da informeerib informeeritud v>
ивортыны, **ивор сётыны** (я. вераны), **тодытыны**, **тодматыны**
meid informeerisid juhtunust naabrid **луэм учыр сярысь милемлы бускельёс**
ивортйзы
ta on loost halvasti informeeritud **со учырен рос-прос тодматэмын өвёл**
ärge unustage sõpra informeerida **эн вунэтэ эштылы ивор сётыны**

infotehnoloogia <+tehnol'oogia tehnol'oogia tehnol'oogia[t -, tehnol'oogia[te
tehnol'oogia[id s> → **ивортехнология, инфотехнология**

ingel <'ingel 'ingli 'ingli[t -, 'ingli[te 'ingle[id s> **кылчин, ангел**
kaitseingel **утись кылчин**
peaingel RELIG **архангел**
päästeingel **мозмытйсь кылчин**
surmaingel **кулонлэн кылчинэз**
laps oli tõeline väike ingel **нылпи зэмос пичи кылчин вал**
hüvasti, mu ingel! **зеч лу, мынам кылчинэ!**

ingellik <'ingell'ik 'ingelliku 'ingell'ikku 'ingell'ikku, 'ingellik/e_&_'ingell'ikku[de
'ingell'ikk/e_&_'ingell'ikku[sid *adj*> **кылчинлэн кадь**
ingellik iseloom **кылчинлэн кадь сям**
ingellik naeratus **кылчинлэн кадь пальпотон**

inglane <'inglane 'inglase 'inglas[t 'inglas[se, 'inglas[te 'inglas/i_&_'inglase[id s>
англичанин, англичанка, британец, британка

inglise <'inglise ag> англи

inglise keel англи кыл

inglise lõikega kostüüm англи вылтышо костюм

inglise park англи парк

ingliskeelne <+k'eelne k'eelse k'eelse[t -, k'eelse[te k'eelse[id adj> англи

кылын

ingliskeelne raamat англи кылын книга

inimene <inimene inimese inimes[t inimes[se, inimes[te inimes/i s> адыми,

мурт, личность; (*isik, isiksus*) адыми, мурт, личность; (*elanik*) ульсь

kade inimene вожъяськись адыми

kuldne inimene зарни адыми

kohusetruu inimene сюлмо (я. добросовестной) адыми

heatahtlik inimene жеч мылкыдо адыми

pikk inimene жужыт адыми

jõukas inimene узыр адыми

kohalikud inimesed та интыын ульсьёс

kirjandusinimene литература удысын ужась

kunstiinimene лулчеберет удысын ужась

lihtinimene огшоры адыми

linninimene карын ульсь

lumeinimene лымы адыми

maainimene гуртын ульсь

mõistuseinimene визьмо адыми

nüüdisinimene туалы адыми

omakandiinimene бускель, земляк

perekonnainimene семьяё адыми

seltskonnainimene калыкен каньыл вераськись адыми

teoinimene деловой адыми

ürginimene вашкала (я. первобытной) адыми

viis inimest вить адыми

käputäis inimesi кӧня ке гинэ адымиос

mõni üksik inimene куд-ог адымиос

inimese igakülgne areng адымилэн котькуд ласянь азинскемез

inimeste seltsis v keskel калык пӧлын

inimeste hulka tulema калык пӧлы лыктыны

ta väldib inimesi со адымиослэсь палэнске

oma inimeste eest ta seisab ас адымиосыз понна со дурбасьтэ

ole inimene! адыми лу!

teda ei peetud inimeseks сое адымиен өз лыдъялэ

loodame, et temast saab veel inimene оскиськиськом, со адыми луоз на

шуыса

ta ei saa inimestega läbi со уг быгаты калыкен тупаны

väljak on inimesi täis площадь калыкен тырмемын

on alles inimesed! HLV калык ке калык!

inimkond <inimk'ond inimkonna inimk'onda inimk'onda, inimk'onda[de

inimk'onda[sid_&_inimk'ond/i s> (*inimsugu*) адымиослэн выжызы

inimkonna ajalugu адыми выжылэн историез

inimkonna kultuuripärand адыми выжылэн культурной наследиез

kuritegu kogu inimkonna vastu вань адымиослэн выжызылы пумит йыруж

inimkonna heidik адыми выжылэн извергез
inimkonna kuldajastu адыми выжылэн зарни даурез
inimkonna hüvanguks töötama адыми выжылэн ваньбурез понна ужаны

inimlik <iniml'ik inimliku iniml'ikku iniml'ikku, inimlik/e_&_iniml'ikku[de
iniml'ikk/e_&_iniml'ikku[sid *adj*]

1. (*inimesepärane*) адыми, адымиослэн
inimlik kogemus адымилэн дышемез (я. опытэз)
inimlikud kired адымилэн зырдыт мылкыдъёсыз
inimlikud puudused адымилэн тырмымтэосыз
inimlikud nõrkused адымилэн ляб интыосыз
eksimine on inimlik янгышан адымилы укша
2. (*humaanne*) умой, зеч, лякыт, адыми сямен, гуманной
inimlik kohtuotsus судлэн гуманной решениез
inimlik suhtumine умой (я. зеч) отношение
3. KÕNEK (*vastuvõetav*) умой, зеч, адымилэн кадь
inimlikud tingimused умоесь условиос
inimlikku väljanägemist andma адымилэн кадь тус карыны
koosolek lõppes päris inimlikul ajal собрание туж тупамон дыре
йылпумьяськиз

inimõigus <+'õigus 'õiguse 'õigus[t 'õigus[se, 'õigus[te 'õigus/i_&_'õiguse[id s
(*hrl pl*)> адымилэн правоез

innukalt <innukalt *adv*> сюлмо, вань сюлмысь, (туж) мылысь-кыдысь,
тыршыса, гижысь-пиньысь, зырдыт
innukalt rääkima мылысь-кыдысь (я. зырдыт) вераськыны
innukalt tööd tegema сюлмысь (я. тыршыса, я. гижысь-пиньысь) ужаны
poogutab innukalt мылысь-кыдысь йырыныз шона
asus innukalt asja kallale вань сюлмысь (я. туж мылысь-кыдысь, я. гижысь-
пиньысь) басьтйськиз уж борды

innukas <innukas innuka innuka[t -, innuka[te innuka[id *adj*]> сюлмо, мыло-
кыдо, тыршись, зырдыт
innukas kuulaja сюлмо (я. тыршыса) кылзйсь
innukas poolehoidja зырдыт дурбасьтйсь
innukas maletaja мыло-кыдо шахматэн шудйсь
innukas vaidlus зырдыт даллашон (я. керетон)
innukas olema сюлмо (я. тыршись) луыны

innustama <innusta[ma innusta[da innusta[b innusta[tud *v*]> мылкыд сётыны
(я. жутыны), лөпкытыны, шумпоттыны; (*vaimustama*) мылкыд сётыны (я.
жутыны), лөпкытыны, шумпоттыны; (*tiivustama*) бурдьяськытыны,
бурдьяны; (*ergutama*) мылкыдэз кылдытыны (жутыны); (*kaasa kiskuma*)
синмаськытыны, паймытыны
oma eeskujuga innustama ас примереныд лөпкытыны (я. шумпоттыны)
poeeti oma iluga innustama кылбурчиез ас чебереныд паймытыны
sõdureid võitluseks innustama солдатъёслэсь нюрьяськонлы мылкыдзэс
жутканы
{*mida*} tegema innustama лэсьтыны мылкыд сётыны
innustasin sõpra tagant эшелэсь мылкыдзэ жуткай
edu innustab igäüht азинлык котькинэ но бурдья

innustav eeskuju мылкыдэз жутйсь пример
innustav tunnustus шумпоттйсь (я. лөпкытйсь) сиё-дано луон

innustuma <innustu[ma innustu[da innustu[b innustu[tud v> мылкыд
жутскыны (лөптыны), жутскем мылкыдо луыны; (*vaimustuma*) мылкыд
жутскыны (лөптыны), жутскем мылкыдо луыны; (*tiivustuma*)
бурдьяськыны
ideest innustuma идеялэсь (я. малпанлэсь) жутскем мылкыдо луыны
ma innustun kergesti мон капчиен жутскем мылкыдо луисько
innustunud lugeja жутскем мылкыдо лыдзйськись

innustus <innustus innustuse innustus[t innustus[se, innustus[te innustus/i s>
1. (*innustamine*) мылкыд жутскон (я. сётон), лөпкытон
õppisin õe innustusel kuduma апаелэн (я. сузэрелэн) мылкыдме жутэменыз
керттйськыны дышетски
2. (*ind, vaimustus*) мылкыд, жутскем мылкыд, мылкыд карон, мылкыд
жутскон
innustusega töötama жутскем мылкыдын ужаны
ehtsat innustust tundma зэмос жутскем мылкыдо луыны
uut innustust saama выль мылкыд басьтыны
silmad särased innustusest синъёс шумпотонэн чиязы

insener <insener inseneri inseneri inseneri, inseneri[de insener/e s> инженер
diplomeeritud insener дипломированной инженер
kogenud insener опытной инженер
ehitusinsener инженер-строитель
elektriinsener инженер-электрик
geodeesiinsener инженер-геодезист
geoloogiainsener инженер-геолог
keemiainsener инженер-химик
konstreeerimisinsener инженер-конструктор
maaparandusinsener инженер-мелиоратор
majandusinsener инженер-экономист
mäeinsener горный инженер
peainsener вальтйсь инженер
teedeinsener инженер путей сообщения
insenerid ja tehnikud инженеръёс но техникъёс
insenerina töötama инженер лубыса ужаны

inspektor <insp'ektor insp'ektori insp'ektori[t -, insp'ektori[te insp'ektore[id s>
(*järelevaataja, koolidirektori abi*) инспектор
ühiskondlik inspektor общественной инспектор
riiklik inspektor кун (я. государственной) инспектор
kaadriinspektor кадръёсья инспектор
kooliinspektor школаоься инспектор
liiklusinspektor автоинспектор
looduskaitseinspektor инкуазез утёнъя инспектор
maksuinspektor налоговой инспектор
rahandusinspektor финансовой инспектор
sanitaarinspektor санитарной инспектор
töökaitseinspektor техника безопасность инженер

inspiratsioon <inspiratsi'oon inspiratsiooni inspiratsi'ooni inspiratsi'ooni, inspiratsi'ooni[de inspiratsi'ooni[sid_&_inspiratsi'oon/e s]>

1. (*loominguline innustus*) **инспирация, мылкыд жутскон, мылкыд inspiratsiooni ammutama мылкыд шедьтыны luuletaja sai inspiratsiooni кылбурчилэн мылкыдыз жутскиз selleks luuletuseks andis inspiratsiooni kodukohta loodus таизлы кылбурлы вордйськем пальёслэн инкуазьзы мылкыд сётйз äkilise inspiratsiooni ajal maaltud pilt шуак лыктэм мылкыдын суреддам суред**
2. FÜSIOL (*sissehingamine*) **инспирация, пушкы шокчон, пушкы омыр кыскон**

inspireerima <inspir'eeri[ma inspir'eeri[da inspireeri[b inspireeri[tud v]> (*loominguliselt innustama*) **мылкыд сётыны (жutyны), инспирировать карыны loodus inspireerib kunstnikku инкуазь суредасьлэсь мылкыдзэ жутэ**

instinkt <inst'inkt instinkti inst'inkti inst'inkti, inst'inkti[de inst'inkti[sid_&_inst'inkt/e s]>

1. BIOL (*vaist, loomusund*) **инстинкт emainstinkt анай сюлэм enesekaitseinstinkt астэ ачид утён инстинкт karjainstinkt уллёен улон инстинкт suguinstinkt половой инстинкт inimese ürgsed instinktid адямилэн первобытной инстинктёсыз looma käitumist määravad instinktid пойшурлэсь (я. пудо-животлэсь) ассэ ачиз воземзэ инстинктёсыз определить каро**
2. (*aje, aimdus*) **шөдонлык, сюлэм шөдон, сюлэм naiselik instinkt кышномурт сюлэм instinkt hoiatas teda ettevaatusele солэн сюлэмыз шөдйз, эскериськоно шуыса**

instituut <instit'uut instituudi instit'uuti instit'uuti, instit'uuti[de instit'uuti[sid_&_instit'uut/e s]> (*uurimis-, õppe- vm asutus*) **институт elektrotehnikainstituut электротехнической институт kunstiinstituut художественной институт mäeinstituut горный институт pedagoogikainstituut педагогической институт projekteerimisinstituut проектной институт uurimisinstituut исследовательской (я. эскеронья) институт instituuti astuma институтэ пырыны instituuti lõpetama институтэз быдтыны**

instruktor <instr'uktor instr'uktori instr'uktori[t -, instr'uktori[te instr'uktore[id s]> **инструктор laskeinstruktor ыбылйськонья инструктор sanitaarinstruktor санитарной инструктор sõiduinstruktor вождения инструктор**

instrument <instrum'ent instrumendi instrum'enti instrum'enti, instrum'enti[de instrum'enti[sid_&_instrum'ent/e s]>

1. (*tööriist, vahend*) **ужан тйрлык, инструмент**

kirurgi instrumendid **хирургической инструментъёс**
täppisinstrumendid **шонер (я. точной) инструментъёс**
2. MUUS (*pill*) **инструмент**
ta mängib mitut instrumenti **со кӧня ке инструментэн шудэ**

insult <ins'ult insuldi ins'ulti ins'ulti, ins'ulti[de ins'ulti[sid_&_ins'ult/e s] > MED
(*ajurabandus*) **инсульт**

integratsioon <integratsi'oon integratsiooni integratsi'ooni integratsi'ooni, integratsi'ooni[de integratsi'ooni[sid_&_integratsi'oon/e s] > (*ühendamine, integreerimine, integreerumine*) **интеграция, интегрирование**
majandusintegratsioon **экономической интеграция**
murrete integratsioon KEEL **диалектъёслэн интеграцизы**
teaduste integratsioon **тодосьёслэн интеграцизы**
muulaste integratsioon Eesti ühiskonda **эстон луисътэм калыкъёслэн интеграцизы** **Эстон мерлыке**

integreeruma <integr'eeru[ma integr'eeru[da integr'eeru[b integr'eeru[tud v] > (*ühinema, liituma*) **огазеяськыны, огазе кариськыны, валчеяськыны;**
(*integratsiooni läbi tegema*) **интегрироваться кариськыны**
ettevõtted integreeruvad **предприятиос огазеясько**

intelligent <intellig'ent intelligendi intellig'enti intellig'enti, intellig'enti[de intellig'enti[sid_&_intellig'ent/e s] > **интеллигент, интеллектуал**
teise põlve intelligent **кыкетй выжыысь интеллигент**

intelligentne <intellig'entne intellig'entse intellig'entse[t -, intellig'entse[te intellig'entse[id *adj*] > **интеллигентной**
intelligentne inimene **интеллигентной адыми**

intelligents <intellig'ents intelligentsi intellig'entsi intellig'entsi, intellig'entsi[de intellig'entsi[sid_&_intellig'ents/e s] >
1. (*haritlaskond*) **визьужась, интеллигенци**
rahvuslik intelligents **йӧскалык визьужасьёс**
maaintelligents **гуртысь визьужасьёс**
2. (*intelligentsus*) **интеллигентность, → визьсабырлык**
loomulik intelligents **инкуазьлэсь визьсабырлык**
tal on intelligentsi **солэн визьсабырлыкес вань**

intensiivne <intens'iivne intens'iivse intens'iivse[t -, intens'iivse[te intens'iivse[id *adj*] >

1. (*pingeline, tugev, tõhus*) **интенсивной, кужмо, вань кужымеэ сётыса**
intensiivne töö **кужмо уж, вань кужымеэ сётыса ужан**
intensiivne maaviljelus **азинлыко (выль пайдаё) музьем уж**
2. (*erk*) **интенсивной, яркыт**
intensiivne värvitoon **яркыт буёл тус**

Liitsõnad

intensiiv+

intensiivravi MED **интенсивной эмьян**

internaat <intern'aat internaadi intern'aati intern'aati, intern'aati[de intern'aati[sid_&_intern'aat/e s] > (*õppeasutuse ühiselamu*) **интернат**

internet <intern'et interneti intern'etti intern'etti, intern'etti[de intern'etti[sid_&_intern'ett/e s> **интернет, вотэс**

intervall <interv'all intervalli interv'alli interv'alli, interv'alli[de interv'alli[sid_&_interv'all/e s> **вис, кусып; (ajavahemik) вис, кусып**
ebäühtlased intervallid **висъёс (я. интервальёс) одйг кадесъ övõl**
harmooniline intervall MUUS **гармонической интервал**
meloodiline intervall MUUS **мелодичной интервал**
kaheaastane intervall **кык аресъем кусып**
suusatajad läksid rajale pooleminutiste intervallidega **куасэн бызъыльсьёс жыны минут вис карыса стартовать карыльзы**

intervjueerima <intervju'eeri[ma intervju'eeri[da intervjueeri[b intervjueeri[tud v> (*usutlema, küsitlema*) **интервью басытыны**
reporter intervjueeris võitjat **репортёр vormисълэсь интервью бастытз**

intervjuu <intervj'uu intervj'uu intervj'uu[d -, intervj'uu[de intervj'uu[sid s> **интервью**
intervjuud andma **интервью сётыны**
{*kellelt*} intervjuud võtma **интервью басытыны**
intervjuu linna peaarhitektiga **карысь валтйсь архитекторен интервью**

intiimne <int'iimne int'iimse int'iimse[t -, int'iimse[te int'iimse[id *adj*> **интимной, матысь**
intiimne kõnelus **интимной вераськон**
intiimne toon **интимной куара**
intiimne nurgake **интимной сэрег**
intiimses seltskonnas **матысь адямиос куспын (я. пöлын)**

intress <intr'ess intr'essi intr'essi intr'essi, intr'essi[de intr'essi[sid_&_intr'ess/e s> MAJ (*kasvik, laenu v hoieuse protsendid*) **капиталлы процент, процент**
intressita laen **проценттэм ссуда**
intressi arvutama **процентэз лыдьяны**
raha intressi peale panema **коньдонэз процент улэ сётыны**

intrigeerima <intrig'eeri[ma intrig'eeri[da intrigeeri[b intrigeeri[tud v>
1. (*intrige seipitsema v punuma*) **тэргаськыны, керетыны, кусыпез сöрыны**
vastastikku intrigeerima **ог-огеныд тэргаськыса улыны**
intrigeeriv naaber **тэргаськон (я. керетон) утчась бускель**
2. (*uudishimu äratama*) **тунсыкъяськытыны, синмаськытыны, мылкыдэз жытыны**
meid intrigeeris tema tavatu välimus **солэн паймымон вылтусыз милемыз тунсыкъяськытйз**
intrigeeriv pealkiri **тунсыкъяськытйсь заглавие**

intriig <intr'iig intriigi intr'iigi intr'iigi, intr'iigi[de intr'iigi[sid_&_intr'iig/e s>
1. (*salasepitsus, riige*) **тэргаськон, керетон, интрига**
intriige punuma **кинэн ке тэргаськыны**
mind mässiti igasugustesse intriigidesse **монэ олоқыче но тэргаськонъёсы кыскизы**
2. KIRJ (*tegevuse pingeline kulg*) **кутскон, завязка, интрига**

invalid <inval'iid invalidi inval'iidi inval'iidi, inval'iidi[de inval'iidi[sid_&_inval'iid/e s> сӧсыр, ӧлексы, инвалид
lapsinvalid ӧлексы нылпи
sõjainvalid ожин сӧсырмем, ожысь инвалид
tõoinvalid уж дурын сӧсырмем
esimese grupi invalid нырысетй группаысь инвалид
invalidiks jääma сӧсыр (я. ӧлексы) луыны

invasport <+sp'ort spordi sp'orti sp'orti, sp'orti[de sp'orti[sid_&_sp'ort/e s>
инваспорт

inventar <inventar inventari inventari inventari, inventari[de inventar/e s>
тйрлык, инвентарь
eluta inventar лултэм инвентарь
kaubandusinventar вузаськон тйрлыкьёс
põllumajandusinventar гурт хозяйство тйрлыкьёс
spordiinventar спортивной инвентарь
tuletõrjeinventar тылпу кысон тйрлыкьёс
haigla inventar эмьяськоннилэн тйрлыкьёсыз

inventuur <invent'uur inventuuri invent'uuri invent'uuri, invent'uuri[de invent'uuri[sid_&_invent'uur/e s> (vara perioodiline kontroll) инвентаризаци
aastainventuur ар понна инвентаризаци
inventuuri tegema инвентаризаци ортчтыны
kaupluses on inventuur лавкаын инвентаризаци
kauplus on inventuuris лавка инвентаризациын
Liitsõnad
inventuuri+
inventuuriakt МАЖ инвентаризаци акт

investeerima <invest'eeri[ma invest'eeri[da investeerib investeerit[ud v> МАЖ
(kapitali mahutama) (коньдонэз) поныны, инвестировать карыны
tööstusse investeeritud raha промышленности инвестировать карем коньдон

investeering <investeering investeeringu investeeringu[t -, investeeringu[te investeeringu[id s> МАЖ инвестирование, инвестиция
suured investeeringud бадзымесь инвестициос

irduma <'irdu[ma 'irdu[da 'irdu[b 'irdu[tud v>

1. (lahti tulema) люкиськыны, висьяськыны, чальтчыны, лӧптыны, куалдыны, ишкалскыны, усьыны
koor on tüve küljest irdunud писпулэн сулэз куалдэм (я. усем, ишкалскем)
2. (lahku lööma) палэнскыны, палэнэ кариськыны, палдурскыны, люкиськыны, висьяськыны, кусып бырыны
tegelikkusest irduma зэмослэсь палэнскыны
rahvast irdunud kunst калыклэсь палэнскем искусство
elust irdunud inimene улонлэсь палэнскем адями

irisema <irise[ma irise[da irise[b irise[tud v> (virisema, nurisema) нукыртыны, зурны, зургетыны
mis sa irised kogu aeg! малы весь нукыртйськод!

taat iriseb kõigi kallal **песятай ваньзы азын нукуртэ** (я. зуре)
irisev hääl **нукуртйсь** (я. зургетйсь) куара

iroonia <ir'oonia ir'oonia ir'oonia[t -, ir'oonia[te ir'oonia[id s> **мактанъяськон,**
ирония, серекъян
kurb iroonia **жожмыт ирония**
varjatud iroonia **лушкем серекъян**
sapine iroonia **лек серемес карон**

irooniline <irooniline iroonilise iroonilis[t iroonilis[se, iroonilis[te iroonilis/i
adj> **сереме уськытйсь, исамес карись**
irooniline hääletoon **серемес мылдыдо куара**
irooniline naeratus **исамес карись пальпотон**
irooniline pilk **серемес мылдыдо учкем**
irooniliseks minema **серемес луыны**

irreaalne <irre'aalne irre'aalse irre'aalse[t -, irre'aalse[te irre'aalse[id *adj*>
ирреальной, реальной өвөл
tundun vahel eneselegi irreaalsena **куд-ог дыръя аслым ачим ирреальной**
потйсько

irvakil <irvakil *adv, adj*> *vt ka* irvakile (*poollahti, praokil*) **жыныё усьтэм, зубис**
усьтэм, зубис,
irvakil huuled **жыныё усьтэм ымдурьёс**
uks on irvakil **өс зубис усьтэмын**

irvakile <irvakile *adv*> *vt ka* irvakil (*poollahti, praokile*) **жыныё усьтйськыса,**
зубис
irvakile jääma **жыныё усьтйськыса** (я. зубис) **кылыны**
jalgvärav jäi irvakile **пичи капка** (я. зезы) **зубис кылиз**

irve <irve 'irve irve[t -, irve[te 'irve[id s> **ымныр кисыръян** (я. пуктылон),
йөспөртэм вырон, кисыръяськон, ымдурьёсты пуктылон; (grimass) ымныр
кисыръян (я. пуктылон), **йөспөртэм вырон, кисыръяськон, ымдурьёсты**
пуктылон
küüniline irve **возыттэм мыскыллян** (я. сереме уськытон)
ta näole ilmus võigas irve **солэн ымнырыз шөтэм кисыртйськыз**
nägu tõmbus irvele **ымныр кисыртйськыз**

irvitama <irvita[ma irvita[da irvita[b irvita[tud v> **сантэманы, ултйяны,**
мыскылляны, серем (серемес) карыны, сереме уськытыны
avalikult irvitama **калык азын сереме уськытыны** (я. мыскылляны)
kõik irvitasid tema saamatuse üle **ваньзы серекъязы солэсь пөрмостэм**
выремзэ
sa ju irvitad minu üle! **тон серекъяськод ук монэ!**
irvitav toon **серемес мылдыдо**
irvitav vastus **ултйясь** (я. мыскыллясь) **ответ**

isa <isa isa isa -, isa[de isa[sid s>
1. атай, бубы, айы
armastav isa **яратйсь атай**
lihane isa **вордэм атай**

kasuisa сюр атай
 pärisisa вордэм атай
 ristiisa кирос атай
 vaarisa песятайлэн (я. песянайлэн) атаез
 võbrasisa сюр атай
 kolme lapse isa куинь нылпилэн атаез
 isa õpetussõnad атайлэн валэктэмез
 isa poolt sugulane атай ласянь чыжы-выжы (я. иськавын)
 isaks saama атай луыны
 poeg on isasse läinud пиез атаез выжые мынэм
 lapsed on isa nägu нылпиос атайзылы кельшо
 puhast tõugu hagiņas nii isa kui ka ema poolt пойшурась пуны таза выжыысь
 мумиз ласянь но, айиз ласянь но
 kosmonautika isa космонавтикалэн атаез
2. (esivanemad) атайёс
 isade õpetuse järgi атайёслэн дышетэм-валэктэмзыя
 isade traditsioone jätkama атайёслэсь йылол-сямъёссэс азьланьтыны
3. RELIG (katoliku vaimulik, kaitsevaim) атай, батюшка
 püha isa святой атай
 isa Aleksi батюшка Алексей
 pihhiisa духовной атай, духовник
 taevaisa инмысь Атай
 isa, poja ja püha vaimu nimel Атайлэн, Пилэн но Святой Духлэн нимыныз

isadus <isadus isaduse isadus[t isadus[se, isadus[te isadus/i s> атай луон
 isaduse tuvastamine JUR атай луонлы юнматыны
 isaduse välistamine JUR атай луонлэсь палэнтны

isalik <isal'ik isaliku isal'ikku isal'ikku, isalik/e_&_isal'ikku[de
 isal'ikk/e_&_isal'ikku[sid adj> атайлэн
 isalik hool атайлэн сюлмаськонэз
 isalik manitsus атайлэн визь-кенеш сётэмез
 isalikud tunded атайлэн яратэмез (я. сюлэм шөдонэз)
 isalikud õpetused атайлэн дышетэм-валэктэмез

isamaa <+m'aa m'aa m'aa[d -, m'aa[de_&_maa[de m'aa[sid_&_m'a[id s>
 Атыкай музейем, вордйськем шаер; (kodumaa) Атыкай музейем, вордйськем
 шаер
 isamaale ustavad pojad Атыкай музейемлэн оскымон пиосыз
 isamaad kaitsma Атыкай музейемез утыны
 isamaa eest võitlema Атыкай музейем понна нюръяськыны

isand <isand isanda isanda[t -, isanda[te isanda[id s> кузё, господин; (saks)
 кузё, господин
 olen ise enda isand мон аслым ачим кузё
 oma isanda truu teener аслаз кузёезлэн оскымон ляльчиез
 soliidne hallipäine isand нод-нод (я. йоно) пурьсытам йырсиё кузё
 isandate villad кузё йырёслэн виллаоссы

isane <isane isase isas[t -, isas[te isase[id adj, s>
1. adj айы, пи
 isane jänes айы лудкеч

isane kass айы кочыш

2. s айы, пи

isasloom <+l'oom looma l'ooma l'ooma, l'ooma[de l'ooma[sid_&_l'oom/i s]>
ZOOЛ айы

ise¹ <ise adv, adj>

1. adv (*iseenesest*) ачиз; КӦНЕК (*oma olemuselt, iseenesest*) ачиз, ас понназ күүнал кустус ise сюсьтыл ас понназ кысйз

hambavalu läks ise üle пинь висён ачиз ортчиз

2. adv (*iseseisvalt, omal jõul*) ачим, ачид, ачиз, асьмеос, асьтэос, асьсэоз, аскоже, ас кужымен

tulen ise toime мон ачим (я. аскожам) быдэстыны быгато

laps oskab juba ise käia нылпи ачиз ветлыны быгатэ ини

õpilane lahendas ülesande täiesti ise дышетскись задачаез быдэсак ачиз (я. ас кужыменыз) решить кариз

tulin siia ise, omal vabal tahtel ачим татчы лыктй, аслам эрикее

teise maali ostsin ise кыкетй суредэз ачим басьтй

3. adj (*eri, isesugune*) ас, аслам, аслад, аслаз, нимаз

ise sissekäik нимаз пьрон

igal linnul ise laul котькуд тылобурдолэн аслаз кырзанэз

hilinesime tundi ise põhjustel уроке бере кылимы пӧртэм мугъёсья

me sõime ise lauas ми сиськымы нимаз жӧк съӧрын

ise² <ise enese ennas[t -, enes[te 'end[id; ise 'enda 'end -, 'end/i 'end[id pron (*hrl järeltäiendina*)>

1. ачим, ачид, ачиз, асьмеос, асьтэос, асьсэоз

ta ise ütles seda со ачиз сое шуиз

eks sa ise tead ачид тодйсь

öelge seda temale endale вералэ сое солы аслыз

arvud räägivad ise enda eest лыдпусъёс асьсэ сярысь верало

kirjutatakse kas või ministrile enesele коть аслыз министрлы гожто

tema enda korjatud marjad аслаз бичам узы-борыез

raamatut ennast ma ei leidnudki ассэ книгаез мон ой но шедьты

jõe endani on veel tükk maad ачиз шур дорожь кыдӧкын на

ise alles laps, aga mõtleb kui täiskasvanu ачиз пичи на, нош мӧйы (я.

бадзым) сямен малпаське ини. *Vrd* enese, enda

2. (*millegi rõhutamisel*) ачиз

ta on tähelepanu ise со - ачиз внимание

ta on headus ise со - ачиз зечлык

iseasi <+asi asja 'asja 'asja, 'asja[de 'asja[sid_&_'asj/u s]> нимаз уж, йӧспӧртэм

iseenda vt iseene

iseendastmõistetav <+mõistetav mõistetava mõistetava[t -, mõistetava[t
mõistetava[id adj> vt iseenesestmõistetav

iseene sg gen <+ enese ennas[t -, enes[te 'end[id pron>; **iseenda** sg gen <+
'enda 'end -, 'end/i 'end[id pron>

1. (*rõhutab enesekohasust*) астэ ачид

iseennast süüdistama астэ ачид янгыше уськытыны

jäin iseenele kindlaks **аслым ачим оскымон кыли**
armasta ligimest nagu iseennast **яраты матысьтэ астэ ачид кадь ик**
iseenda pärast ma ei muretse **ачим сярысь мон уг сьулмаськиськы**

2. (rõhutab kuuluvust) ас

iseenese lõbuks **ас шумпотон(-э, -эд, -эз) понна**

iseenese tarkusest **ас валамея (валамедъя, валамезъя)**

ta on seda iseenese nahal tunda saanud **со сое ас вылаз чидаз**

iseenestest <+enesest adv>

1. (spontaanselt) ас понназ, асэрказ, аскожаз, шөдтэк (я. малпамтэ) шорысь
haigus kadus iseenestest **висён ас понназ ортчиз**

oskused ei tule iseenestest **дышем асэрказ уг лыкты**

kõik lahened justkui iseenestest **ваньмыз аскожаз кадь ик тупатскиз**

2. (sellisena nagu ta on) ас йоназ, ас понназ, пуштросызья

töö pole iseenestest keeruline **уж ачиз секыт өвөл**

kolm nädalat pole ju iseenestest kuigi pikk aeg **куинь арня, зэмзэ ке верано,**
кема дыр өвөл ук

iseenestmõistetav <+mõistetav mõistetava mõistetava[t -, mõistetava[te
mõistetava[id adj>, *ka* iseendastmõistetav **ас понназ валамон, вератэк но**
валамон

see tundus mulle iseenestmõistetav **со мыным ас понназ валамон потйз**

isegi <isegi adv>

1. (koguni, lisaks kõigele, vastupidi ootustele) ик, но, гинэ но,

isegi tema ei tea **со гинэ но уг тоды**

isegi haavalehed ei värisenud **пипу куарьёс гинэ но өз дыректэ**

isegi kodus ei saa rahu **дорын гинэ но чалмыт өвөл**

kõik olid kokku tulnud, isegi vanaätid **ваньзы люкаськемын вал, пересьёс**
гинэ но

2. (niigi, selletagi) сотэк но

tal on tööd isegi palju **солэн сотэк но ужез трос**

neil on vara isegi küllalt **соослэн сотэк но ваньбурзы тырмыт**

isehakanu <+hakanu hakanu hakanu[t -, hakanu[te hakanu[id s> (*isehakanud*
tegelane) **самозванец**

isekas <isekas iseka iseka[t -, iseka[te iseka[id adj> **ас сямю, ас сяменыз**
лэсьтйсь, вог, ваменэс; (isemeelne) ас сямю, ас сяменыз лэсьтйсь, вог,
ваменэс; (iseteadlik) аслыд (аслыз) оскись

isekas inimene **ассэ ачиз яратйсь адями, вылтйяськись адями**

isekas loomus **ваменэс сям**

ta on hirmus isekas **со туж ассэ ачиз яратйсь**

isekeskis <+k'eskis adv> **ас куспазы (куспамы, куспады)**

arutame seda isekeskis **сое эскеромы асьме куспамы**

lapsed sosistasid isekeskis **нылпиос асьсэ куспазы шыпыртйзы**

kuidas nad isekeskis sobivad? **кызьы соос куспазы тупало?**

iselloom <+loom loomu l'oomu l'oomu, l'oomu[de l'oomu[sid_&_l'oom/e s>
(*inimese karakter, millegi põhiolemus v laad*) **сям; (loomus) сям, вырос;**
(*loomus, olemus*) **сям, натура**

elurõõmus iseloom шулдыр мылкыдъем сям
 hea iseloom эеч сям
 järsk iseloom лек сям
 kinnine iseloom лушкем сям
 pehme iseloom небыт сям
 rahulik iseloom зйб-зйб (я. зйбыт, я. лачмыт) сям
 raske iseloom секыт сям
 äge iseloom жог йыркуро луись, жог вожзэ поттйсь, зырдыт сям
 äkiline iseloom жог лекомись, жог вожзэ поттйсь
 kaitseiseloom дурбасьтйсь сям
 klassiiseloom классовой сям
 üldiseloom оглом (я. огъя) сям
 iseloomu impulsiiivsus чырткем (я. шаплы) сям
 iseloomu tasakaalukus сямлэн огмылкыдъем луэмез
 iseloomude erinevus сямъёслэн пöртэмлыксы
 iseloomude sobimatus сямъёслэн тупамтэзы
 iseloomult erinevad inimesed сямъёссья пöртэмесь адямиос
 iseloomult nõrk inimene сямызъя ляб адями
 ta oli lõbusa iseloomuga со капчи мылкыдо адями вал
 poiss on kindla iseloomuga пияшлэн юн сямыз
 iseloom on välja kujunenud сям формироваться каремын
 nende iseloomud ei sobinud соослэн сямъёссы öз тупалэ
 iseloomu näitama сямез возьматыны
 tal on iseloomu со сямо
 kahjuks ei ole tal iseloomu жаляса верано, солэн сямыз ляб
 oma iseloomult on ta sõbralik сямызъя со лякыт
 selline on juba inimese iseloom сыче ини адямилэн сямыз
 palk sõltub töö iseloomust уждун ужлэн пуштросэз бордысь потэ
Liitsõnad
ise+loomu+
 iseloomujoon сям

iseloomulik <+loomul'ik loomuliku loomul'ikku loomul'ikku,
 loomulik/e_&_loomul'ikku[de loomul'ikk/e_&_loomul'ikku[sid *adj*]> тодмо
 карон; (*tunnuslik*) тодмо карон; (*tüüpiline*) типичной, характерной
 iseloomulik nähtus характерной явление
 iseloomulikud näojooned типичной ымныр тус
 iseloomulik tunnus тодмо карон пус, характерной признак
 tänapäevale iseloomulikud jooned туалэ улонлэн характерной признакъёсыз
 see on temale väga iseloomulik солы со туж кельше

iseloomustama <+loomusta[ma loomusta[da loomusta[b loomusta[tud *v*]>

1. характеризовать карыны, характеристика сётыны, возьматыны

heast küljest iseloomustama умой ласянь характеризовать карыны

negatiivselt iseloomustama урод характеризовать карыны

tabavalt iseloomustama шонер характеризовать карыны

üldjoontes iseloomustama огъя характеризовать карыны

teda iseloomustati kui head töötajat сое умой ужась шуыса аттестовать

каризы

esimeest iseloomustati kõige paremast küljest төроез тужгес но умой ласянь

характеризовать каризы

2. (*kellele v millele iseloomulik olema*) висьяськыны

tema käitumist iseloomustab lihtsus **СОЛЭН АССЭ АЧИЗ ВОЗЕМЭЗ
ВЫЛТЙЯСЬКЫМТЭЭНЫЗ ВИСЬЯСЬКЕ**
tema rõivastust iseloomustas hea maitse **СОЛЭН ДЙСЬКУТЭЗ ВАЛАСА ДЙСЯСЬКЕМЭЗ
ВОЗЬМАТЭ**
seda õppurit iseloomustab visadus **ТАЗЭ ДЫШЕТСКИСЭЗ ТЫРШИСЬ ЛУЭМЕЗ ВИСЬЯ**

iseloomustus <+loomustus loomustuse loomustus[t loomustus[se, loomustus[te loomustus/i s> (*iseloomustamine, ametlik dokument*) характеристика;
(*kirjeldamine*) **ВОЗЬМАТОН**
tabav iseloomustus **ШОНЕР** характеристика
romaani peategelaste iseloomustus **РОМАНЛЭСЬ ВАЛТЙСЬ ГЕРОЙЁССЭ ВОЗЬМАТОН**
õpetaja iseloomustuse järgi **ДЫШЕТЙСЬЛЭН** характеристикаезья
iseloomustus töökohast **УЖАН ИНТЫЫСЬ** характеристика
iseloomustust andma **ХАРАКТЕРИСТИКА СЁТЫНЫ**
sain hea iseloomustuse **УМОЙ** характеристика басьтй

isemeelne <+m'eelne m'eelse m'eelse[t -, m'eelse[te m'eelse[id *adj*> **ВАМЕНЭС
СЯМО (Я. ВЫРОСО); (isepäine) ВАМЕНЭС СЯМО (Я. ВЫРОСО); (kangekaelne)
ВАМЕНЭС, КЫЛЗЙСЬКИСЬТЭМ, СЁТСКИСЬТЭМ**
isemeelne inimene **ВАМЕНЭС АДЯМИ**
isemeelsed juuksesalgud laubal **ПІЛТЛ КЫМЕСЫН КЫЛЗЙСЬКИСЬТЭМ ЙЫРСИ**
isemeelne laps **ВАМЕНЭС (Я. КУАТАСЬКИСЬ, Я. ВОГЬЯСЬКИСЬ) НЫЛПИ**
isemeelne loomus **ВАМЕНЭС СЯМ**

isend <isend isendi isendi[t -, isendi[te isende[id s> **БИОЛ МАКЕ, ИНДИВИД,
ИНДИВИДУУМ**
haruldased isendid **ШЕР ПУМИСЬКИСЬ МАКЕОС**
emasisend, emane isend **МУМЫ**
isasisend, isane isend **АЙЫ**

iseseisev <+s'eisev s'eisva s'eisva[t -, s'eisva[te s'eisva[id *adj*>

1. (sõltumatu) ЭРИКО, НИМАЗ, СУВЕРЕННОЙ
iseseisev riik **ЭРИКО (Я. СУВЕРЕННОЙ) КУН**
iseseisev juhtimisorgan **АСКОЖЕ КИВАЛТОН ОРГАН**
iseseisvaks riigiks saama **ЭРИКО (Я. СУВЕРЕННОЙ) КУН ЛУЫНЫ**
riik kuulutati iseseisvaks **КУНЭЗ ЭРИКО ЯЛЙЗЫ**
2. (teiste abita tehtav, algupärane) НИМАЗ, АСКОЖЕ, АС КУЖЫМЕН
iseseisev arvamus **НИМАЗ МАЛПАН**
õpilaste iseseisev töö **ДЫШЕТСКИСЬЁСЛЭН САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ УЖЗЫ**
noored alustasid iseseisvat elu **ПИНАЛЪЭС АСКОЖАЗЫ (Я. НИМАЗ) УЛЫНЫ
КУТСКИЗЫ**
on oma otsustes üpris iseseisev **АСЛАЗ РЕШЕНИОСАЗ ТУЖ ЭРИКО**
3. (omaette) НИМАЗ, АСКОЖЕ
iseseisev bilanss **МАЖ НИМАЗ БАЛАНС**
andis esimese iseseisva kontserdi **СО НЫРЫСЕТЙ НИМАЗ (Я. СОЛЬНОЙ) КОНЦЕРТ
СЁТЙЗ**

iseseisvalt <+s'eisvalt *adv*> **АС КОЖАЗ**

elab iseseisvalt **АС КОЖАЗ УЛЭ**
õppis iseseisvalt lugema ja kirjutama **АС КОЖАЗ ЛЫДЗЙСЬКЫНЫ НО
ГОЖЬЯСЬКЫНЫ ДЫШЕТСКИЗ**
iseseisvalt tegutsema **АС КОЖАЗ УЖА**

iseseisvus <+s'eisvus s'eisvuse s'eisvus[t s'eisvus[se, s'eisvus[te s'eisvus/i_&_s'eisvuse[id s> **асэриклык**
 poliitiline iseseisvus **политика асэриклык**
 rahvuslik iseseisvus **йӧскалык асэриклык**
 riigi iseseisvus **кунлэн асэриклыкез**
 vaadete iseseisvus **малпанъёслэн асэриклыксы**
 iseseisvust saama **асэриклык басьтыны**
 oma iseseisvust kaitsma **асэриклыктэ утыны**
 lapses tuleb kasvatada iseseisvust **нылпиез асэриклыклы дышетыны кулэ**
Liitsõnad
 ise+seisvus+
 iseseisvuspüüe **асэрикрадлык доры мынон**
 iseseisvussõda **асэриклык понна ож**

iseteadlik <+t'eadl'ik t'eadliku t'eadl'ikku t'eadl'ikku, t'eadl'ikku[de_&_t'eadlik/e t'eadl'ikku[sid_&_t'eadl'ikk/e *adj*> **аслыз ачиз оскись,**
 iseteadlik naeratus **самоуверенной серекьям**
 iseteadlik toon **самоуверенной тон**

iseteenindus <+teenindus teeninduse teenindus[t teenindus[se, teenindus[te teenindus/i s> **астэ ачид обслужиаать карон**
 kaubamajas on üle mindud iseteenindusele **универмагын астэ ачид обслужиаать каронэ потйзы**

isetegevus <+tegevus tegevuse tegevus[t tegevus[se, tegevus[te tegevus/i s> (*isealgatuslik tegevus, taidlus*) **кичӧлтон, самодеятельность**

isetu <isetu isetu isetu[t -, isetu[te isetu[id *adj*> **ачиз сярись малпаськисьтэм, шырыт**

iseõppija <+õppija 'õppija 'õppija[t -, 'õppija[te 'õppija[id s> **аскожаз дышетскись**
 iseõppija käsiraamat **самоучитель**

iseõppimine <+õppimine 'õppimise 'õppimis[t 'õppimis[se, 'õppimis[te 'õppimis/i s> **аскожад дышетскон**
 omandas saksa keele iseõppimise teel **немец кылэз аскожаз дышетйз**

iseäralik <+äral'ik äraliku äral'ikku äral'ikku, äralik/e_&_äral'ikku[de äral'ikk/e_&_äral'ikku[sid *adj*>
1. (imelik, kummaline, omapärane) **аспӧртэмлыко, йӧспӧртэм, мукет, паймымон, валантэм**
 iseäralik ilu **аспӧртэмлыко чеберлык**
 iseäralik pilk **йӧспӧртэм учкем**
 iseäralik vaikus **паймымон шыпыт (я. чалмыт)**
 iseäralik lõhn **валантэм зын**
 iseäralik temp **маскарьяськон**
 see oli iseäralik taat **со тамаша песятай вал**
 vanas eas läks ta veidi iseäralikuks **пересьмон вакытаз со кыче ке тамаша луиз**
2. (eriline) **пӧртэм, аспӧртэмлыко, йӧспӧртэм**
 ei midagi iseäralikku **номыр но йӧспӧртэмез ӧвӧл**

iseäranis <+äranis adv>

1. (*eriti, eeskätt, ennekõike*) туж, тужгес но, уката ик, нимысьтыз
iseäranis meeldis meile meri тужгес но милемлы кельшиз зарезь
olin seda keelt varem õppinud, iseäranis nooremas eas та кылэз азьвыл
дышетй вал ини, нимысьтыз вераса, пинал дыръям
2. (*väga*) туж, тужгес но, ортчыт
iseäranis julge inimene туж дйсьтйсь адыми
iseäranis huvitav nähtus туж тунсыко югдур (я. явление)
iseäranis meeldiv туж кельшымон
iseäranis tabav võrdlus туж шонер чошатов

iseärasus <+ärasus ärasuse ärasus[t ärasus[se, ärasus[te ärasus/i s>

- аспöртэмлык, пöртэмлык
pärilikud iseärasused выжылэн аспöртэмлыкёсыз
rahvalaulude keele iseärasused калык кырзаныёслэн кылзылэн
аспöртэмлыкёсыз
seda iseärasust peab arvestama та аспöртэмлыкез лыдэ басьтыны кулэ

isik <isik isiku isiku[t -, isiku[te isiku[id s>

1. (*üksik inimene*) мурт, адыми
ajalooline isik исторической адыми
kahtlane isik осконтэм (подозрительной) адыми
kuulus isik тодмо адыми
mõjukas isik сиё-дано (влиятельной) адыми
tähtis isik важной адыми
füüsiline isik JUR физической лицо
juriidiline isik JUR юридической лицо
puutumatu isik JUR неприкосновенной лицо
süüdimatu isik JUR невменяемой лицо
süüdioliev isik янгыш адыми
ebasoovitav isik POL персона нон грата
ametisik официальной лицо
eraisik, tsiviilisik частной лицо, штатской
variisik, võltsisik подставной мурт
üksikisik мурт, личность
isikut tõendav dokument удостоверение личности
president ja temaga kaasas olevad ametlikud isikud президент но соин чош
мынйсь официальной муртьёс
isiku kindlakstegemine личностез опознать карон
isikut kindlaks tegema личностез опознать карыны
isikut tõendama личностез удостоверить карыны
2. (*isiksus*) личность
arsti isik эмьясьлэн личностез
olulist osa kasvatuses etendab kasvataja isik нылпиез будэтонын
существенной ролез воспитательлэн личностез шудэ
3. KEEL (*pööre*) мурт, лицо
esimene isik нырысетй мурт
mitmuse kolmandas isikus трос лыдлэн куинетй лицоз

isikkoosseis <+s'eis seisu s'eisu s'eisu, s'eisu[de s'eisu[sid_&_s'eis/e s> личной

- состав, персонал
isikkoosseisu nimekiri личной составлэн списокез

isiklik <isikl'ik isikliku isikl'ikku isikl'ikku, isiklik/e_&_isikl'ikku[de isikl'ikk/e_&_isikl'ikku[sid *adj*]

1. (*isikule kuuluv v omane, isikusse puutuv*) ас, аслам, аслад, аслаз, асьмелэн, асьтэлэн, асьсэлэн

isiklikud asjad аслам котыре, аслад котыред, аслаз котырез, асьмелэн котырмы, асьтэлэн котырды, асьсэлэн котырзы

isiklik omand ас ваньбур

isiklik majapidamine личной хозяйство

isiklik raha аслам коньдонэ, аслад коньдонэд, аслаз коньдонэз, асьмелэн коньдонмы, асьтэлэн коньдонды, асьсэлэн коньдонзы

isiklik sõiduauto аслам автомобиле, аслад автомобилед, аслаз автомобилез, асьмелэн автомобильмы, асьтэлэн автомобильды, асьсэлэн автомобильзы

isiklik arvamus субъективной малпан, аслам малпанэ, аслад малпанэд, аслаз малпанэз, асьмелэн малпанмы, асьтэлэн малпанды, асьсэлэн малпанзы

isiklikud muljed ас адземъёс (я. впечатлениеос)

isiklik veendumus ас малпам

tema isiklik võlu солэн синмаськытйсь кужмыз

isiklikud dokumendid ас документъёс

isiklik julgeolek личной безопасность

isiklik heaolu ас зеч улон-вылон(-э, -эд, -эз, -мы, -ды, -зы)

isiklik huvi ас тунсыкъяськон(-э, -эд, -эз, -мы, -ды, -зы)

isiklik rahulolu ас сюлэмшугъяськытэк улон(-э, -эд, -эз, -мы, -ды, -зы)

isiklik toimik личной уж

isiklik õnn ас шуд(-э, -эд, -эз, -мы, -ды, -зы)

isiklikel põhjustel ас мугъёсья

see on minu isiklik asi со мынам аслам уже

ärge võtke seda isikliku solvamisena асьтэдыз ултйямен эн лыдъялэ тае

mul on temaga isiklikud arved õiendada мынам соин ас четьёсты тупатоно

2. (*isikust lähtuv*) личной, нимаз, индивидуальной

isiklik algatus ас кичёлтэм

isiklik allkiri личной гожтйськем

isiklik vastutus аслыд кыл кутон

sportlase isiklik rekord спортсменлэн ас рекордэз

oma isikliku eeskujuga innustama ас примереныд паймытыны

isiklikult <isiklikult *adv*> ас, лично

isiklikult vastutama ачид кыл кутыны

isiklikult alla kirjutama аслыд гожтйськыны

me pole isiklikult tuttavad ми лично тодмоесь өвёл

auto kuulub mulle isiklikult машина мынам аслам

tunnen teda isiklikult сое ассэ тодйсько

teatage talle isiklikult солы аслыз ивортэлэ

pöördus isiklikult minu poole лично мыным вазиськиз

isiksus <isiksus isiksuse isiksus[t isiksus[se, isiksus[te isiksus/i s> адыми, мурт, личность

erakordne isiksus паймымон адыми

loov isiksus пөрмытйсь (я. творческой) адыми

ere isiksus яркыт адыми

isiksuse kahestumine адымилэн кыклы люкиськемез, палэсмурт

isiksuse igakülgne areng **личностьлэн котькуд ласянь азинскемез**
iga inimene on omaette isiksus **котькуд адями - нимаз личность**

isikukood <+k'ood koodi k'oodi k'oodi, k'oodi[de k'oodi[sid_&_k'ood/e s>
исйкукод

isikupärane <+päraane pärase päras[t -, päras[te pärase[id *adj*> **аспöртэмлыко**
isikupärased jooned **аспöртэмлыко сям (я. тус)**
loomingu isikupärasem osa **творчестволэн тужгес но аспöртэмлыко палыз**
see teos on väga isikupärane **та произведение туж аспöртэмлыко**

isikutunnistus <+tunnistus tunnistuse tunnistus[t tunnistus[se, tunnistus[te
tunnistus/i s> **удостоверение личности**

isolaator <isol'aator isol'aatori isol'aatori[t -, isol'aatori[te isol'aatore[id s> EL
(*elektrit v soojust mittejuhtiv aine v keha*); MED (*isolatsiooniruum*) **изолятор**
antenniisolaator EL **антенна изолятор**
portselanisolaator EL **фарфорлэсь изолятор**
pottisolaator EL **горшок изолятор**
sisestusisolaator EL **вводной изолятор**
haigete isolaator **висисьёс понна изолятор**

isolatsioon <isolatsi'oon isolatsiooni isolatsi'ooni isolatsi'ooni, isolatsi'ooni[de
isolatsi'ooni[sid_&_isolatsi'oon/e s>

1. (*eraldatus*) **люкон, висьян, нимаз висьян**

ajutine isolatsioon **огдырлы люкон**

täielik isolatsioon **быдэсак висьян**

poliitilisest isolatsioonist pääsema **политика висьянлэсь мозмыны**

2. EL, TEHN (*isoleerimine, isoleeraine*) **изоляция, висьян**

heliisolatsioon **кураизоляция**

kummiisolatsioon **резинаен висьян**

lakkisolatsioon **лакэн висьян**

soojusisolatsioon **тепловой изоляция**

õhkisolatsioon **воздушной изоляция**

kaabli isolatsioon on rikutud **кабельлэн изоляциез сёриськемын**

Liitsõnad

isolatsioon+ (*eraldatus*)

isolatsioonipoliitika POL **люкон политика**

isolatsioon+ EL, TEHN

isolatsioonimaterjal **висьян материал**

isolatsiooniruum MED, VET **нимаз висьян инты**

isoleerima <isol'eeri[ma isol'eeri[da isoleeri[b isoleeri[tud v>

1. (*ümbritsevast keskkonnast eraldama*) **люкыны, висьяны, нимаз висьяны**
(**карыны**), **изолировать карыны**

ta isoleeris end töötuppa **со кабинетэ нимаз кариськиз**

see meri on ookeanist peaaegu isoleeritud **та зарезь океанлэсь öжыт гинэ**

висьямын öвöл

haiget isoleerima **висисез нимаз карыны**

isoleerivad keeled KEEL **изолирующий (я. аморфной, я. корневой) кыльёс**

isoleeritud saared **дуннелэсь висьяськем шормуцьёс**

2. TEHN (*isolatsiooniga varustama*) **изолировать карыны**

kaablit isoleerima кабелез изолировать карыны
isoleeritud juhe изолировать карем ез
isoleerimata juhe изолировать карымтэ ез

isoleerpael <+p'ael paela p'aela p'aela, pael[te_&_p'aela[de p'aela[sid_&_p'ael/u
s> **ИЗОЛЯЦИОННОЙ** лента

issameie <+meie meie meie[t -, meie[de meie[sid s> KÕNEK (*meieisapalve*)
Инмысь Атаймы

issand <'issand 'issanda 'issanda[t -, 'issanda[te 'issanda[id s>; <'issand *interj*>
(*ristiusu jumal*) **Инмар, Кылдысин**; (*hüüiatustes*) **ой инмаре**
issand olgu sinuga **Инмар тонэныд**
issand seda teab **Инмар сое тодэ**
issanda teed on imelikud **Инмарлэн сюресьёсыз паймымонэсь**
sa tuletad seda mulle iga issanda päev meelde **тон сое мыным тодам**
вайытйськод котькуд Инмарен кылдытэм нуналэ
sa issand, kui ilus ta on! **ой инмаре, кыче со чебер**
oh issand, kui kiiresti aeg lendab **ой инмаре, кыче чаяк дыр ортче**

issi <issi issi issi[t -, issi[de issi[sid s> LASTEK (*isa*) **папи, атай**

iste¹ <iste 'iste iste[t -, iste[te 'iste[id s> (*istumine*) **пукон (действие)**
Liitsõnad
iste+
istepink **скамейка**

iste² <iste 'istme iste[t -, 'istme[te 'istme[id s>

1. пукон (инты)

kõva iste **чурит пукон**

istme seljatugi **пукон тыбыр (мыш)**

külalisele istet pakkuma **куноез пуксыны курыны**

istet võtma **пуксыны**

poiss niheles istmel **пи пукыкуз солань-талань выриз**

anna onule istet! **сёт агайлы пукон инты!**

võtke istet! **пукселэ!**

2. (istmik) берпал

istekoht <+k'oht koha k'ohta k'ohta, k'ohta[de k'ohta[sid_&_k'oht/i s>

1. пукон инты

iste- ja seisukohad **пукон но сылон интыос**

bussis on 32 istekohta **автобусын 32 пукон инты**

kõik istekohad olid täis **вань пукон интыос басьтэмын вал**

2. (istmik) берпал

istik <istik istiku istiku[t -, istiku[te istiku[id s> AIAND, METS **мерттос, мерттано**

будос, узыым, саженец

viljaruude istikud **емышо писпуослэн саженецьёссы**

kapsaistikud **кубиста узыым**

puuistikud **писпу саженецьёс**

istikute kasvatamine **узыым (я. саженец) будэтон**

istikud on juba kasvama hakanud **мерттйськемъёс улзйзы ини**

istmik <'istm'ik 'istmiku 'istm'ikku 'istm'ikku, 'istmik/e_&_'istm'ikku[de 'istm'ikk/e_&_'istm'ikku[sid s> бер, берпал, сарвыл
kondine istmik **восьтэт берпал**
poiss sai laksu vastu istmikku **пиез берпалаз чапкизы**
istub üks jalg istmiku all **пуке, огез пыдыз берпал улаз**
pükste istmik läigib **штанлэн берпалыз чия**

istukil <istukil *adv*>, *ka* istuli, *vt ka* istukile **пукыса**
olin istukil magama jäänud **пукыса умме усиськем**
jõudsin end vaevu istukil hoida **мырдэм но кызы пукыны чидай**

istukile <istukile *adv*>, *ka* istuli, *vt ka* istukil :
istukile tõusma **өжыт жутскыны**
aita mind istukile **юртты мыным пуксьыны**

istuli <istuli *adv*> *vt* istukil, istukile

istuma <'istu[ma 'istu[da istu[b istu[tud v>

1. **көнә ке пукыны;** (*mõnda aega*) **көнә ке пукыны;** (*teatud aeg v ajani*) **пукыны;** (*teatud aeg*) **пукыны;** (*lõpuni, teatud ajani*) **пумозяз пукыны;** (*pikemat aega*) **кема пукыны;** (*samas kohas, pikemat aega*) **пукыны;** (*istet võtma*) **пуксьыны;** (*korraks, veidikeseks*) **таманлы пуксьыны, пуксьылыны;** (*kõrvale, juurde*) **артэ пуксьыны;** (*mille kallale v taha*) **кутскыны, пуксьыны;** (*ringina ümber*) **котыр пуксьыны;** (*istuma panema*) **пуктыны;** (*lahku, oma kohale istuma panema*) **нимаз (я. висьяса) пуктыны;** (*mujale, teisale istuma panema*) **мукет интые пуктыны;** (*juurde, kõrvale istuma panema*) **артэ пуктыны**
tugitoolis istuma **креслоын пукыны**
sadulas istuma **энер вылын пукыны**
toolil istuma **пукон вылын пукыны**
vagonis istuma **вагонын пукыны**
rõdul istuma **балконын пукыны**
laua ääres istuma **жөк дорын пукыны**
laua taga istuma **жөк сьöрын пукыны**
ahju juures istuma **гур вöзын пукыны**
lõkke ääres istuma **тылскем вöзын пукыны**
nurgas istuma **сэргын пукыны**
perenaise kõrval istuma **кузё кышно вöзын пукыны**
süles istuma **ал вылын пукыны**
ülesande kallal istuma **задача бордын пукыны**
raamatute taga istuma **книгаос бордын пукыны**
istun esimeses ringis **нырысетй парта сьöрын пукисько**
tugitooli istuma **кресло пуксьыны**
toolile istuma **пукон вылэ пуксьыны**
raamatute taha istuma **книгаос борды пуксьыны**
istus rooli taha **руль сьöры пуксиз**
istusime lõkke äärde **тылскем вöзы пуксимы**
nad istusid rõdule **соос балконэ пуксизы**
istu minu kõrvale **пуксьы мон вöзы**
istuge akna juurde **пукселэ укно вöзы**
istusime lõunalauda **нуназеяны пуксимы**
istusin kaks tundi koosolekul **собраниян кык час пуки**

istuge koomale **ог-огдылы матэгес пукселэ**
 istusime seal terve tunni **отын быдэс час пукимы**
 istume veel **пукомы на**
 istuge meie juurde **пукселэ ми вöзы**
 lapsed istusid oma kohtadele **нылпиос асьсэлэн интыюсазы пуксизы**
 nad istusid tulele lähemale **соос тыллы матэ пуксизы**
 palun istuge! **курисько, пукселэ!**
 koosoleku lõpuni kohal istuma **собрание бырытозь пукыны**
 meid pandi esiritta istuma **милемыз нырысетй чуре пуктйзы**
 lauda istuma panema **жök сьöры пуктыны**
 poiss pandi eraldi pinki istuma **пиез нимаз парта сьöры пуктйзы**
 istusime õpetaja ümber **ми дышетйсьлэн котыраз пукимы**
 istub tähtsal ametikohal **со важной постын пуке**
 juhatuses istuvad omad poisid **кивалтонын ас пиос пуко**
 muudkuu istu ja oota **пук но возьма гинэ**
 tüdruk jäeti istuma **нылэз кыкетй арлы дышетскыны кельтйзы**
 vangis istuma **тюрьмаын пукыны**
 mees istus neli aastat vangis **пиосмурт ньыль ар тюрьмаын пукиз**
 selle teo eest võidakse ta mitmeks aastaks istuma panna **та уж понна сое кöня**
ке арлы пуктыны быгатозы
 laev istus madalikul **корабль лазег интыын пукиз**
 jaht istus sügaval vees **яхта мур вуын пукиз**
 kaabu istus viltu peas **шляпа йырын урдэслань пукиз**
 südamesopis istub hirm **PILTL сьулэмын кышкан пуке**
 kaotusvalu istus hinges **PILTL ыштонлэн вöсь луонэз пукиз лулпушкын**
2. (sobiv v meeldiv olema) тупаны, пукыны, мыныны
 see amet ei istu talle **та уж солы уг тупа**
 mossitamine sulle ei istu **куатаськыны тыныд уг кельшы**
 mantel istus laitmatult **пальто туж умой пукиз**
 kitsad vuntsid talle ei istunud **сюбег мыйык солы öз мыны**
 töö ei istu täna **уж туннэ уг мыны**
 mõne inimesega ei taha jutt kuidagi istuda **куд-ог адямиосын вераськон**
нокызы но уг пöрмы
 mulle see jook ei istu **мыным со юон уг кельшы**

istung <istung istungi istungi[t -, istungi[te istunge[id s> **кенешон, сессия, собрание**

erakorraline istung **азьвыл чакламтэ кенешон**
 korraline istung **азьвыл чаклам**
 päevane istung **нуназе ортчись заседание**
 ühine istung **валче кенешон**
 avalik kohtuistung **калык азын судебной заседание**
 lõppistung **йылпумьясь кенешон**
 plenaaristung **пленарной сессия**
 väljasõiduistung **выездной заседание**
 parlamendi istung **парламентлэн заседаниез**
 komisjoni istung **комиссиялэн заседаниез**
 istungi protokoll **заседанилэн протоколэз**
 istungi avamine **заседаниез усьтон**
 istungist osa võtma **кенешонэ пыриьскыны**
 istungit juhatama **кенешонэн кивалтыны, кенешонэз валтыны**
 istungeid peeti teatrisaalis **кенешонэз театрлэн залаз ортчытйзы**

esinesin istungil sõnavõtuga кенешонын вераськи (я. выступать кари)
valitsus kogunes korralisele istungile кивалтэт люкаськиз азьвыл чаклам
собрание

Liitsõnad

istungi+

istungisaal кенешон зал, заседанилэн залэз

istutama <istuta[ma istuta[da istuta[b istuta[tud v>

1. мерттыны; (*palju*) мерттыны; (*eraldi, lahku*) пуктылыны, мерттылыны;
(*täis*) мерттыны; (*välja, maha*) мерттыны

kapsaid istutama кубиста мерттыны

taimi avamaale istutama узымез музьеме (я. убое) мерттыны

istutasin peenra lilli täis клумбае (я. сяська убое) сяськаос мерттй

metsa istutama нюлэс мерттыны

istutasin kõikjale lilli котырак сяська мерттй

tänavate äärde on istutatud paplid урамъёс кузя топольёс мерттэмын

2. (*istuma panema*) пуктыны; (*end*) пуксьыны

istutas noormehe enda kõrvale егит пияшез ас вöзас пуктйз

istutas sõbra toolile эшсэ пукон вылэ пуктйз

mehed istutasid end trepile пиосъёс тубат вылэ пуксизы

3. PILTL (*sisendama*) сётыны, кылдытыны, пычатыны

mõtet istutama малпан кылдытыны

ausust istutama {*kellesse*} шонерлык (я. честность) пычатыны

see istutas meisse ärevust со милемлы кышкан мылкыд кылдытйз

4. MED (*siirdama*) пересадить карыны, пуктыны, поныны, лякыны

nahka istutama куэз пересадить карыны

isu <isu isu isu -, isu[de isu[sid s>

1. (*tahtmine süüa*) аппетит, сиён умой мынон, сиём потэм

hundiisu PILTL кионлэн аппетитэз

söögiisu аппетит, сиён умой мынон, сиём потэм

isu äratama аппетитэз поттыны, сиём потэмез поттыны

isu ära ajama аппетитэз быдтыны

isu täis sööma коттырытозь сиськыны

mul on hea isu мынам умой аппетитэ

suure isuga sööma бадзым аппетитэн сиыны, туж ческыт потыса сиыны

isu heeringa järele селёдка сиеме потэ

süües kasvab isu сиём потэм (я. аппетит) сиськыку лыктэ

head isu! ческыт мед кошкоз (я. мыноз, я. потоз)

2. (*himu, soov, lust*) мылкыд, мылкыд карон, мылшотон

tööisu ужаны мылкыд

isu ära võtma мылкыдэз быдтыны

pole isu õppida дышетскыны мылкыд өвөл

mul pole isu seda teha мынам өвөл мылкыды сое лэсьтыны

mul pole vähimatki isu külla minna мынам пичи но уг поты куное мынэм

niiviisi kaob igasugune isu midagi teha озьы котькыче мылкыд быроз мар ке
но карыны

tegi tööd isuga со мылысь-кыдысь ужаз

rääkis isu täis со коттырымоназ вераськиз

magasin oma isu täis коттырымон изи

poisil kadus isu pingutada пияшлэн тыршыны мылкыдыз быриз

isukas <isukas isuka isuka[t -, isuka[te isuka[id *adj*>

1. (*suure isuga*) **УМОЙ АППЕТИТЭН**

paranev haige on isukas **БУРМИСЬ ВИСИСЬЛЭН АППЕТИТЭЗ УМОЙ**

isukas matsutamine **АППЕТИТЭН ТЯПКЕТОН**

2. (*innukas*) **МЫЛО-КЫДО, СЮЛМО, ТЫРШИСЬ**

raius isuka hooga puid **СО МЫЛЫСЬ-КЫДЫСЬ ПУ ПИЛЫЛЫЙЗ**

isutu <isutu isutu isutu[t -, isutu[te isutu[id *adj*> **АППЕТИТТЭК, СИЕМ ПОТЫТЭК**

isuäratav <+äratav äratava äratava[t -, äratava[te äratava[id *adj*> **АППЕТИТЭЗ ПОТТЙСЬ**

isuäratav hommikueine **АППЕТИТЭЗ ПОТТЙСЬ ЧУКНА СИЁН**

isuäratav lõhn **АППЕТИТЭЗ ПОТТЙСЬ ЗЫН**

isuäratav roog **АППЕТИТЭЗ ПОТТЙСЬ СИЁН (Я. ПÖРАМ)**

see töö pole just eriti isuäratav **ТА УЖ ТУЖ ИК МЫЛКЫД СЁТИСЬ ÖВÖЛ**

itaallane <it'aallane it'aallase it'aallas[t it'aallas[se, it'aallas[te it'aallas/i_&_it'aallase[id *s*> **ИТАЛЬЯНЕЦ**

itsitama <itsita[ma itsita[da itsita[b itsita[tud *v*> **СЕРЕКЪЯНЫ**

naeru itsitama **ПЫРСЙЫНЫ**

kahjurõõmsalt itsitama **КАСЪЯСЬКЫСА СЕРЕКЪЯНЫ**

tasakesi itsitama **ЛУШКЕМЕН СЕРЕКЪЯНЫ**

no mis sa itsitad! **МАР СЕРЕКЪЯСЬКОД!**

poisid vahetavad pilke ja itsitavad **ПИОС ОГ-ОГЗЫ ШОРЫ УЧКО НО СЕРЕКЪЯЛО**

iva <iva iva iva -, iva[de iva[sid *s*>

1. (*seeme, tera*) **ТЫСЬ, Ю ТЫСЬ, КИДЫС**

nisuiva **ЧАБЕЙ ТЫСЬ**

odraiva **ЙЫДЫ ТЫСЬ**

rukkiiva **ЖЕГ КИДЫС**

proovis hambaga iva küpsust **ПИНЫНЫЗ Ю-ТЫСЬЛЭСЬ КИСЬМАМЗЭ ЭСКЕРИЗ**

peotäis ivasid **БЫДЭС КЫРЫМ Ю-ТЫСЬ**

2. (*raas*) **ПЫРЫ, ГИЗЫ**

ma pole ivagi suhu saanud **МЫНАМ ЫМАМ ОДЙГ ПЫРЫ НО ÖЙ ВАЛ**

haige ei võtnud ivagi toitu suhu **ВИСИСЬ ОДЙГ ПЫРЫ СИЁН НО ЫМАЗ ÖЗ ПОНЫ**

olime oma toidu viimase ivani ära söönud **СИЁНМЕС БЕРПУМЕТИ ПЫРЫОЗЬ**

СИИМЫ

selles jutus on oma iva **ТА ВЕРОСЛЭН АСЛАЗ ТЫСЕЗ ВАНЬ**

temas pole ivagi ausust **СОЛЭН ОДЙГ ПЫРЫ НО ЧЕСТНОСТЕЗ ÖВÖЛ**

neis sõnades ei puudu ratsionaalne iva **ТА КЫЛЪЁСЫН ШОНЕР МАЛПАМ ТЫСЕЗ (Я. РАЦИОНАЛЬНОЙ) ВАНЬ**

ja <ja *konj*>

1. (*ühendav*) **НО**

sina ja mina **ТОН НО МОН**

isa ja ema **АНАЙ НО АТАЙ, МУМЫ НО БУБЫ**

armas ja lõbus poiss **МУСО НО ШУЛДЫР ПИЯШ**

eesti ja vene keel **ЭСТОН НО ЖУЧ КЫЛ**

kirjaniku elu ja looming **ГОЖЪЯСЬКИСЬЛЭН УЛОНЭЗ НО ТВОРЧЕСТВОЕЗ**

ikka ja jälle **ВЫЛЫСЬ НО ВЫЛЫСЬ, НОШ НО НОШ**

ei ja veel kord ei **УГ НО ЭШШО ОГПОЛ УГ**

vihma sajab ja sajab зоре но зоре
 vahetund oli läbi ja õpilased läksid klassi вис быриз но дышетскисьёс
 классьёсазы мынйзы
 sadu lakkas ja ümberkaudu löi kõik särama зор ортчиз но котырын ваньмыз
 ворежьяны (я. пиштыны) кутскиз
 kaks ja pool tonni кык но жыны тонна
 kell kaks ja kümme minutit кык час но дас минут, дас минут куине
 2. (*vastandav*) а, но
 süüdi on tema ja mitte sina не тон виноват, а со
 olukord oli raske, ja ometi mitte lootusetu югдур секыт вал, но осконэз вал
 на

jaa <j'aa *adv*>; <j'aa j'aa j'aa[d -, j'aa[de j'aa[sid s>

1. *adv (möönduse, nõusoleku v meenutuse puhul)* бен, бон, ы-ы, о-о, озьы
 jaa, see juba on midagi бен, татын маиз ке но вань ини
 jaa, tulen meeleldi о-о, мон шумпотыса лыкто
 jaa, aga ole hästi ettevaatlik бен, но умойгес чакласькы
 2. *s (jaasõna positiivse otsuse puhul)* я, ярам, яралоз
 kas ei või jaa я яке уд?, ярам яке өвөл?, яралоз яке уз?
 jää nõusse, ütle ometi jaa соглаш лу, я шу ини
 ta ütles oma kindla jaa со чурьт язэ вераз

jaam <j'aam jaama j'aama j'aama, j'aama[de j'aama[sid_&_j'aam/u s>

1. (*rongi vm peatuskoht*) дугдонни, дугдонтий, станци(я)
 järgmine jaam вуоно дугдонни
 bussijaam автобус станци(я), автовокзал
 kaubajaam вуз (я. товар) станци(я)
 laadimisjaam погрузочной станци(я)
 lennujaam аэропорт
 lõppjaam берпуметий дугдылонни
 lähtejaam кошкон дугдылонни (я. станци(я))
 metroojaam метро дугдылонни
 piirijaam кунгож станци(я)
 rong saabub jaama поезд дугдылонние (я. станцие) вуэ
 rong seisab jaamas поезд дугдылонниын (я. станциын) сылэ
 rong väljub jaamast поезд дугдылонниысь (я. станциысь) вырзе
 2. (*jaamahoone*) вокзал, станци(я)
 jaama ooteruum вокзаллэн (я. станцилэн) витён залэз
 3. (*asutus, keskus*) станци(я)
 bensiinjaam бензин станци(я), АЗС
 elektriijaam дыкужым станци(я)
 ilmajaam инкуазьтодос станци(я)
 veepuhastusjaam тешн ву чылкытатон станци(я)
 vetelpäästejaam ву вылын мозмытыны юрттись станци(я)

Liitsõnad

jaama+

jaamahoone вокзал, вокзаллэн юртэз

jaanalind <+l'ind linnu l'indu l'indu, l'indu[de l'indu[sid_&_l'ind/e s> ZOOL

(*Struthio camelus*) страус

jaanalinnu kombel pead liiva alla peitma страус сямен йырез луое ватыны

jaanikuu <+k'uu k'uu k'uu[d -, k'uu[de_&_kuu[de k'uu[sid_&_k'u[id s> RHVK
(*juuni*) **ИНВОЖО, ИЮНЬ** (калык кылын гинэ)

jaanilaupäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s>
(23. *juuni*) **Иван нуналлэсь азьло нунал (23-тй инвожо)**
jaanilaupäeva õhtul tehti jaanituld **Иван нуналлэсь азьло нуналэ тылскем
лэсьтылйзы (я. жуатылйзы)**

jaanipäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s> (24.
juuni) **Иван нунал, Иван-Купала нунал (24-тй инвожо)**

jaanituli <+tuli tule t'ul[d t'ulle, tule[de tule[sid s> **Иван нунал тылскем
jaanituld tegema Иван нуналлы сйзес тылскемез жуатыны**

jaaniuss <+'uss ussi 'ussi 'ussi, 'ussi[de 'ussi[sid_&_'uss/e s> RHVK
(*jaanimardikas*) **шыртыл, жуась нумыр**
rohus hiilgasid jaaniussid **турын пöлын шыртылэс пиштылйзы**

jaaniõhtu <+õhtu õhtu õhtu[t -, õhtu[te õhtu[id s> **Иван нуналлэсь азьло жыт**

jaanuar <j'aanuar j'aanuari j'aanuari j'aanuari, j'aanuari[de j'aanuar/e s> **толшор,
январь**
kül'm jaanuar **кезыт толшор**
jaanuari algus **толшорлэн кутсконэз**
esimeseks jaanuariks **нырысетй толшорлы, нырысетй толшорозь**
ta sündis jaanuaris **со толшоре вордскиз**

jaapanlane <j'aapanlane j'aapanlase j'aapanlas[t j'aapanlas[se, j'aapanlas[te
j'aapanlas/i s> **япон (кышномурт я. пиосмурт), японец, японка**

jaatama <j'aata[ma j'aata[da j'aata[b j'aata[tud v> (*jaatavalt vastama*) **я шуыса
вазыны; (nõustuma) соглаш луыны; (tunnustama, heaks kiitma) юнматыны,
умоен лыдьяны**
poiss noogutab jaatades pead **пияш юнматыса йырыныз шона**
ta jaatab neid põhimõtteid **со возетьёсын (я. принципъёсын) соглаш луиз**

jabur <jabur jabura jabura[t -, jabura[te jabura[id *adj*> (*hull, pöörane*) **шузи,
визьтэм; (tobe, totter) номырлы лэсянтэм, чик кулэтэм, мылкыд сузэнтэм**
jabur inimene **шузи (я. визьтэм) аядми**
jabur mõte **лэсянтэм малпан**
jabur vastus **лэсянтэм ответ сётон**
jabur väljamõeldis **лэсянтэм малпам**
jaburad tembud **визьтэм выросъёс, мылкыд сузэнтэм выросъёс**
jaburat juttu ajama **визьтэм вераны**
läks peast jaburaks **визьтэм луыны**
ta on suurest õnnest jabur **со шумпотыса шузимиз (я. визьтэммиз)**

jada <jada jada jada j'atta, jada[de jada[sid_&_jad/u s>

1. (rida, rivi) рад, чур

neli jada võrke on meres **зарезьын ньыль рад (я. чур) чорагын сеть вань**
pirnide jasad letil **грушаослэн радзы вузаськон жажыын**
kivide jada **изьёсын чур**

juhuste katkematu jada учырѣслэн чигымтэ радзы
2. МАТ радлыкез, последовательность
aritmeetiline jada арифметика радлык
arvujada числоослэн радлыксы

jagaja <jagaja jagaja jagaja[t -, jagaja[te jagaja[id s>

1. сѣтъясъ, люкылйсь, раздатчик
jagaja ise jääb ilma сѣтъясъ ачиз номыртэк кыле
2. МАТ делитель, люкись
normaaljagaja огшоры делитель
pärisjagaja ачиз делитель

jagama <jaga[ma jaga[da jaga[b jaga[tud v>

1. люкыны; (*osadena kellegi vahel*) люкыны
jagasime õuna neljaks улмоез (я. яблокез) ньыльлы люкымы
tort jagati võrdseteks lõikudeks тортэз одйг кадь люкетъёслы люкызы
saak jagati pooleks шедьтэмез (я. кутэмез) жыныё люкызы
õpilased jagati rühmadesse дышетскисъёсты группаослы люкызы
eesriie jagab toa pooleks висъет възьетэн кыклы люкемын вал
romaan on jagatud peatükkideks роман йырѣтъёслы люкемын
tabel on lahtriteks jagatud таблица графаослы люкемын
joonte abil ruutudeks jagatud paber гождьёсын клеткаослы люкем кагаз (я.
бумага)
häälikud jagatakse vokaalideks ja konsonantideks куараос асланга (я.
гласной) но чошланга (я. согласной) куараослы люкисько
2. (*jao- v tükikaupa kätte andma*) сѣтъяны, сѣтыны; (*osaks saada laskma*)
люкиськыны; (*jaotama*) куспазы люканы, люкылыны; (*kinkimise puhul*)
ваньмызлы сѣтыны (я. люкыны)
toitu jagama сиёнэз люкылыны
ema jagas kompekid lastele анай нылпиосызлы кампет люкиз
kingitusi jagama кузьымъёсты люкыны, ваньзылы кузьым сѣтъяны
võitjatele medaleid jagama вормисъёслы медальёс сѣтыны
näitlejaile osi jagama актёръёс вискин рольёсты люкыны
direktor jagas kõigile ülesanded директор ваньзылы ужъёс сѣтъяз (я. люкиз)
oma teadmisi õpilastele jagama дышетскисъёсын ас тодон-валанъёсын
люкиськыны
oma kogemusi jagama ас опытэн люкиськыны
muljeid jagama адземъёсын люкиськыны
{*kellele*} kiitust jagama (кинэ ке) ушъяны
{*kellele*} laitust jagama (кинэ ке) куаретыны
tunnustust jagama дунъямез вераны (я. возъматыны)
isa jagas pojale tulusaid õpetusi ja nõuandeid атаез пиезлы нодо дышетонъёс
но кенешъёс сѣтъяз (я. вераз)
jagab hoope paremale ja vasakule мыжгемъёсты бур пала но паллян пала
сѣтъя (я. люкылэ)
ihunuhtlust jagama мугор шукконъёсты люкыны
kaardid jagati mängijatele шудйсьёслы картаос люкызы
3. (*millestki teistel osa saada laskma, kellegi enda omast osa loovutama*)
люкыны, люкиськыны
{*kellega*} peavarju jagama (кинэн ке) улон интыез люкыны
{*kellega*} viimast leivapalukest jagama (кинэн ке) берпуметй нянь юдэсэн
люкиськыны

esikohta jagama **нырысетй интыез люкыны**
{*kellega*} muresid ja rõõme jagama (кинэн ке) шумпотонъёсын но
куректонъёсын люкиськыны
ma ei jaga sinu vaateid **мон тонэн соглаш уг луиськы**
neil tuli kahekesi väikest tuba jagada **соослы пичи комнатаез кык кузыы**
люконо луиз
{*kelle*} seisukohta jagama (кинэн ке) одйг кадь малпаськыны
ma ei jaganud tema vaimustust **мон солэсь жутскем мылкыдзэ ой люкы**

4. МАТ ЛЮКЫНЫ

kaheksat neljaga jagama **тямысэз ньыльлы люкыны**
jagage kümme kahega **дасэз кыклы люке(лэ)**

5. KÕNEK (*taipama*) валаны, йондырыны

vend ei jaga põllumajandusest midagi агае (я. выны) гурт возёсын номыре уг
вала

seda asja ta jagab **со та ужез вала**

6. KÕNEK (*sõnelema, tülitsema*) керетыны, даллашыны

mul pole aega sinuga jagada **мынам дыры өвөл тонэныд даллашыны**
mis te jagate siin ja tülitsete? **мар тй татын керетйськоды, мае нош ик өд**
люке(лэ)?

jagamine <jagamine jagamise jagamis[t jagamis[se, jagamis[te jagamis/i s>

люкон, люкем, люкиськон, люкиськем; (jaotuskava järgi) люкон, люкем,
люкиськон, люкиськем

ühiskonna jagamine klassideks **мерез классьёслы люкон**

jagamine ja korrumamine **люкон но полэстон**

jäägiga jagamine **МАТ кылемен люкон**

vara jagamine **ваньбурез люкон**

saagi jagamine **шедьтэм (я. кутэмез) люкон**

Liitsõnad

jagamis+

jagamismärk **МАТ люкон пус**

jagatav <jagatav jagatava jagatava[t -, jagatava[te jagatava[id s> **МАТ люконо**

число (я. лыд), делимой

jagatis <jagatis jagatise jagatis[t jagatis[se, jagatis[te jagatis/i s> **МАТ частной**

число (я. лыд), частной

jagelema <jagele[ma jagel[da jagele[b jagel[dud v>; <jagele[ma jagele[da

jagele[b jagele[tud v> (*riidlema, tülitsema*) **керетыны, даллашыны;**

(*nägelema*) **куаретыны;** (*tühja-tähja pärast*) **пумит вазылыны**

iga päev jagelevad omavahel **нуналлы быдэ ваче пумит керето (я. даллашо)**

jagelevad ilmast ilma **ялан керетыло (я. даллашыло)**

jagu <jagu j'ao jagu j'akku, jagu[de jagu[sid s>

1. (*osa, jaotamise v jagunemise tulemus*) **люкет; билет; (osasaam) пай, люкет**

suurem v enam jagu rukist oli lõigatud **зеглэн бадзым люкетэз арамын вал**

igauks sai saagist oma jao **котькудйз ас люкетсэ басьтйз шедьтэмысь (я.**

кутэмысь)

enamalt v suuremalt jaolt **уно дырря; чём дырря**

2. KÕNEK (*kuuluvuse puhul, kelle-mille oma*) **ас (кинлэн ке маиз ке аслаз**

луэмез возьматэ)

minu jagu **аслам**
 õe jagu **апаелэн** (я. сузэрелэн) **аслаз**
 isa jagu **атаелэн** **аслаз**
 raamat on sõbra jagu **эшелэн** **книгаез**
 kübar on ema jagu **анаелэн** **изыыез**
 jalgratas on isa jagu **атаелэн** **велосипедэз**
 said oma jao kätte **аслэсьтыдзэ** **басьтйд** **ни**
 kelle jagu see on? **кинлэн** **та?**
3. (mõõdu, määra v aja puhul) **ог, пала, котыр, ёрос, -лы**
 ta on minust pea jagu pikem **со** **мынэсьтым** **одйг** **йырлы** **жужытгес**
 ostis talu jagu maad **одйг** **хуторлы** **музъем** **басьтйз**
 mantlil peab kasvamise jagu ruumi olema **пальто** **будэмлы** **луыны** **кулэ**
 lõhkusin nädala jao puid valmis **быдэс** **арнялы** **пу** **пильыль**
 väljasõit lükkus tunni jao edasi **кошкон** **быдэс** **часлы** **жегатскиз**
 ranges on liitri jagu vett **ведраын** **литр** **пала** **вуэз** **вал**
 ostsin meetri jagu riidet **одйг** **метр** **котыр** **басма** **басьтй**
 meil on tubli jagu veel minna **милемлы** **умой** **ик** **мыноно** **на,** **милемлы**
мыноно **но** **мыноно** **эшшо**
 lund on juba paras jagu maas **лымы** **трос** **гинэ** **усем** **ини**
 üks jagu imelik lugu **туж** **паймымон** **учыр**
 selleks kulub üks jagu aega **солы** **дыр** **трос** **мыноз**
 hommikust jagu ööd hakkas sadama **чукна** **пал** **зорыны** **кутскиз**
 see juhtus sügisest jagu talve **со** **тол** **пал** **вал**
4. (teose alaosa) **люкет** (к-сь произведенилэн)
 romaani esimese osa teine jagu **романлэн** **нырысетй** **люкетэзлэн** **кыкетй**
люкетэз
 kalendri teine jagu **календарьлэн** **кыкетй** **люкетэз**
 filmi teine jagu **фильмлэн** **кыкетй** **люкетэз**
 näidend kahes jaos **кык** **люкетъем** **пьеса**
5. sõj **ёз,** **люкет,** **отделение**
 laskurjagu **ыбыльськись** **ёз,** **стрелковой** **отделение**
 piilurjagu **дозорной** **ёз** (я. отделение)
 neljanda jao reamees **нбылетй** **ёзэсысь** (я. отделениысь) **рядовой**
6. kõnek (*liik, laad, sort*) :
 õhemat jagu riie **векчигес** **басма**
 mitmest jaost seemned **пөртэм** **пумо** **кидысьёс**
 mõni jagu inimesi armastab hoobelda **адямиос** **пöлысь** **тросэз** **ушгьяськыны**
яратэ

jaguma <jagu[ma jagu[da jagu[b jagu[tud v>

1. (*jätkuma, piisama*) **тырмыны,** **тырмыт** **луыны**
 leiba jagus kõigile **нянь** **ваньзылы** **тырмиз**
 ruumi jagub kogu perele **быдэс** **семьялы** **инты** **тырмыт**
 tööd jagub igale mehele **уж** **ваньзылы** **тырмоз**
2. МАТ (*jagatav olema*) **люкиськыны**
 kümme jagub viiega **дас** **вительы** **люкиське**

jagunema <jagune[ma jagune[da jagune[b jagune[tud v>

1. (*osadeks kujunema*) **люкетъёслы** **пөрмыны;** (*liigituma*) **ёзнаськыны;**
 (*osadeks lagunema*) **люкиськыны**
 jaguneti mitmeks salgaks **көня** **ке** **люкетъёслы** **люкиськызы**
 rühm jagunes neljaks **группа** **нбыльлы** **люкиськыз**

maantee jaguneb kaheks haruks шоссэ кыклы люкиське
 aasta jaguneb kaheteistkümneks kuuks ар дыс кык толэзылы люкиське
 sõna jaguneb silpideks кыл ёзьёслы люкиське, кыл ёзнаське
2. (jaotuma) люкиськы(лы)ны
 valimistel jagunesid häälged võrdselt бырьёнъёсын куараос огкадь
 люкиськызы
 kohustused jagunesid järgmiselt лэсьтоно ужъёс тазы люкиськызы

jagu saama вормыны

jah <j'ah adv>

- 1. (jaatuse v kinnitust väljendava vastuse puhul)** о-о, бен, озыы
 ah jah! ой, бен!
 jah, me sõidame бен, ми мыномы
- 2. (küsimuse puhul, eks)** озыы-а, бен-а
 kas tuled meile, jah? лыктод ук ми доры, озыы-а?
- 3. (rõhutamisel, küll, tõepoolest)** бен, о-о, ээ
 seda oli kuulda jah со сярись маке кылйськиз вал, бен
 on jah ilus tüdruk ээ, чебер ик нылаш
 oleme jah uhked selle üle бен, ми данъяськиськомы соин
- 4. (kahtluse väljendamisel, eks ju)** о-о, дыр, ай
 kuulab ta sul, jah, sõna küll! о-о, дыр, ай, кылзйськиз со тынэсьтыд
 võtab ta sul, jah, õppust! о-о, витьыса гинэ ул, визьмаськоз шуыса

jahe <jahe jaheda jaheda[t -, jaheda[te jaheda[id adj> салкым, кезыт, юзмыт

jahe õhk юзмыт омыр
 jahe ilm салкым куазь
 jahe vesi салкым ву
 jahe ruum кезыт юрт
 jahe tervitus салкым пумитам
 jahedad suhted салкымесь кусыпъёс
 jahe vastuvõtt салкым куно пумитам
 kirja jahe toon гожтэтлэн кезыт (я. кӧс) тонэз
 jahe vastus кезыт вазён
 jahe näoilme мылкыдтэм (я. кезыт) ымныр тус
 suvi oli üsna jahe гужем салкымгес ик вал
 alles päris õhtu eel läks veidi jahedamaks жыт пал гинэ юзмыт кариськиз
 ta oli sõprade vastu jahedaks muutunud со эшъёсызлы сйялскиз
 ega sul jahe ei ole? тындыд кезыт өвӧл-а?

jahenema <jahene[ma jahene[da jahene[b jahene[tud v> салкыманы, сйяны,

юзмытомыны, кезытскыны
 vesi jaheneb ву сйя
 õhk jaheneb омыр салкыма
 ilmad jahenevad куазь кезытске
 nende sõprus jahenes соослэн эшъяськемзы салкымаз
 ta tundes neiu vastu jahenesid со нылашлы салкымаз

jahimees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s> пӧйшурась, нюлэскась

kirglik jahimees пӧйшураны туж яратись
 elukutseline jahimees ӧнерезья пӧйшурась

jahimeeste selts пөйшурасьёслэн огазеяськонзы
jahimehed läksid jäneseid laskma пөйшурасьёс лудкечаны кошкызы

jahindus <jahindus jahinduse jahindus[t jahindus[se, jahindus[te jahindus/i s>
пөйшуран (я. нюлэскан) удыс (я. возёс); (*elatusala*) пөйшуран (я.
нюлэскан) удыс (я. возёс)
elatumajahindusest пөйшуран удысэн вырыны

jahmuma <j'ahmu[ma j'ahmu[da j'ahmu[b j'ahmu[tud v> паймыны, абдраны;
кышкатскыны, курдатскыны; (*ehmuma*) паймыны, абдраны;
кышкатскыны, курдатскыны
olen tema käitumisest jahmunud мон копак паймемын солэн
выросьёсызлэсь
jahmus paigale кышкатскыса пумыны (я. жөломыны)
astus jahmudes sammu tagasi курдатскыса со одйг вамышлы берлань
сётскиз
jahmunud ilmel кышкатскем ымныр тусын

jaht¹ <j'aht jahti j'ahti j'ahti, j'ahti[de j'ahti[sid_&_j'aht/e s>

1. (*jahipidamine, küttimine*) пөйшуран, пөйшурам, нюлэскан, нюлэскам,
кутылон

ajujaht котыртыса пөйшуран
hundijaht кионъёс вылэ пөйшуран
hülgejaht тюленьёс вылэ пөйшуран, тюленьёсты кутылыны
jänesejaht лудкечан, лудкечъёсты кутылон
karujaht гондыран, гондырьёсты кутылон
lõvijaht арысланъёс вылэ пөйшуран
pardijaht чөжан, чөжъёсты кутылон
reibutusjaht пөет сиёнэн пөйшуран
rebasejaht эичыян, эичыюсты кутылон
vargajaht PILTL лушкаськисез уён
jahil käima пөйшураны ветлыны
jahile minema пөйшураны мыныны
jahil olema пөйшаранын луыны
jahilt saabuma v koju tulema пөйшурамысь бертыны
karule jahti pidama гондыраны, гондыр вылэ пөйшураны
kurjategijale jahti pidama PILTL йыруж лэсьтисьёс сьöры чакласькон нуыны

2. PILTL (*tegutsemine millegi kättevõitmiseks*) уйиськон, уён

kasumijaht табыш понна уйиськон
kullajaht зарни понна уйиськон
kuulsusejaht дан понна уйиськон
medalijaht медальёс понна уйиськон
uudisejaht иворъёс понна уйичькон
õnnejaht шудэз уён (я. утчан)
uudistele jahti pidama иворъёс сьöры уйиськыны
seelikukandjatele jahti pidama котькуд юбка сьöры быззылыны

3. KÕNEK (*jändamine, sekeldamine*) сюлмаськон, вырон

küll on selle asjaga jahti зэм, трос ик та ужен выронэз
oli mul kogu seda jahti tarvis! кулэзы вал мыным сыче сюлмаськонъёс!

Liitsõnad

jahti+

jahimehejutt пөйшуран верос
jahipüss пөйшуран пычал

jaht <j'aht jahi j'ahti j'ahti, j'ahti[de j'ahti[sid_&_j'aht/e s> MER яхта

kerge jaht капчи яхта
luksusjaht люкс-яхта
lõbusõidujaht котырскон яхта
mootorjaht моторен яхта
purjejaht парусэн яхта
jahiga sõitma яхтаен уяны

Liitsõnad

jahi+
jahisadam яхта порт

jahtima <j'ahti[ma j'ahti[da jahi[b jahi[tud v>

1. (*jahti pidama, küittima*) пөйшураны, нюлэсканы, куты(лы)ны
jäneseid jahtima лудкечаны
metsloomi ja linde jahtima нюлэс пөйшурьёс но тылобурдоос вылэ
пөйшураны
kass jahtis hiiri көчыш шырез кутыз
ristleja jahtis vastase allveelaevu крейсер тушмонлэн ву ултй уясь
лодкаоссы сьöры пөйшураз
2. PILTL (*millegi kättesaamiseks tegutsema*) уйиськыны, утчаны
haruldasi raamatuid jahtima шер книгаос сьöры уйиськыны
kaasavara jahtima пирдан сьöры уйиськыны
kerget elu jahtima капчи улон утчаны
rekordeid jahtima рекордъёс сьöры уйиськыны
tüdrukuid jahtima нылъёсты утчаны
pool tundi jahtisin taksot жыны час таксиз утчаны
3. KÕNEK (*jändama, sekeldama*) вырыны
jahtis terve päeva mootoriga быдэс нунал мотор бордын выриз
pole mul aega sinuga jahtida мынам тонэн вырыны дыры öвөл

jahtuma <j'ahtu[ma j'ahtu[da j'ahtu[b j'ahtu[tud v> сйяны, салкыманы,

юзмытомыны
vesi jahtub ву сйя
piim pandi vette jahtuma йöлэз вуэ сйяны понйзы
õhk on jahtunud омыр юзмытомем
tee on jahtunud чай сйям
ahi on jahtunud гур сйям
lase hobustel veidi jahtuda мед вальёс көня ке шутэтскозы
keha on jahtunud мугор сйям
viha jahtus йыркур ортчиз (я. сйяз)
esimene vaimustus jahtus kiiresti нырысетй юн шумпотон жоген сйяз
nende sõprus on jahtumas соослэн эшъяськемзы сйяз

jahu <jahu jahu jahu -, jahu[de jahu[sid s> пызь

sõre jahu зöк изэм пызь
pehme jahu небыт изэм пызь
kõrgema sordi jahu вылий сорто пызь
kvaliteetne jahu зечлыко пызь
kaerajahu сезьы пызь

kamajahu **кама пызь**
kartulijahu **картошка пызь**
kondijahu **лы пызь**
lihtjahu **огшоры пызь**
maisijahu **кукуруз пызь**
nisujahu **чабей пызь**
odrajahu **йыды пызь**
pannkoogijahu **милыым лэсьтон пызь**
rukkijahu **жег пызь**
söödajahu **сюдон пызь**

Liitsõnad

jahu+

jahukott **пызен мешок; пызесь мешок**

jahukaste¹ <+kaste k'aste kaste[t -, kaste[te k'aste[id s> **ВОТ** (*taimehaigus*)
мучнистой лысву

jahukaste² <+kaste k'astme kaste[t -, k'astme[te k'astme[id s> **КОК ПЫЗЕН**
лэсьтэм зырет (я. веттэт)

jahune <jahune jahuse jahus[t -, jahus[te jahuse[id *adj*>

1. (*jahuga koos v kaetud*) **пызесь, пызен наштаськем**

möldri riided on jahused **вуко изйсьлэсь дйсьез пызьлэсь тодьы луэм**
pühkis oma jahused käed põlle külge **пызесь киоссэ со айшетэ чушиз**
pink sai jahuseks **жус пызесь луиз**

2. (*jahukas, mure*) **пызё, крахмало**

jahused kartulid **крахмало картошкаос**

jahutama <jahuta[ma jahuta[da jahuta[b jahuta[tud v> **сйятыны, салкым** (я.
кезъыт) карыны, кынтыны

riima jahutama **йөлэз сйятыны**

tuul jahutab palavust **төл пөсез салкым каре**

käisin end õues veidi jahutamas **азбаре сйятскыны поталляй**

viha jahutama **йыркурез сйятыны**

kirge jahutama **жырдыт мылкыдэз сйятыны**

armastust jahutama **яратонэз сйятыны**

{*kelle*} meelt jahutama (кинлэсь ке) **мылкыдзэ сйятыны**

jahutatud kala **кынтэм чорыг**

jahutav kompress **кынтйсь компресс**

jahutus <jahutus jahutuse jahutus[t jahutus[se, jahutus[te jahutus/i s>

(*jahutamine*) **сйялскон, сйятон, кынтон; (jahedus) салкым, ыркыт, юзмыт**

loomulik jahutus **ас понназ сйялскон**

vesijahutus **вуэн кынтон**

õhkjahutus **омырен сйятон**

mootori jahutus **моторез сйятон**

vesi on soe, jahutust sellest ei saa **ву шуныт, солэсь салкым уз луы**

otsisin puu varjus jahutust **писпу вужерысь салкымеэз утчай**

Liitsõnad

jahutus+

jahutusseade **кынтон установка**

jahvatama <jahvata[ma jahvata[da jahvata[b jahvata[tud v>

1. (*jahuks tegema*) **ИЗЫНЫ**; (*peeneks, läbi*) **ИЗЫСА БЫДТЫНЫ**; (*mõnda aega*) **(КЕМА ЧОЖЕ) ИЗЫНЫ**; (*kõike ära*) **(ВАНЬЗЭ) ИЗЫНЫ**; (*puruks hõõruma, peeneks tegema, pulbristama*) **(ПЫРЫОСЛЫ) ИЗЫНЫ**

vilja jahvatama **ЮЭЗ ИЗЫНЫ**

tanguks jahvatama **КЕНЬЫРЛЫ ИЗЫНЫ**

pulbriks jahvatama **ТУЖ ВЕКЧИ ИЗЫНЫ**

jahvatatud kohv **ИЗЭМ КОФЕ**

2. PILTL (*alatasta närima, närides sööma*) **СЫСКИНЫ, ЖОМЕСТЫНЫ, КУШАНЫ**

jahvatab süüa **СЫСКЕ НО СЫСКЕ**

3. KÕNEK (*loba ajama*) **ВЕРАСЬКЫНЫ, СУПЫЛЬТЫНЫ**

jahvatavad tühja juttu **ТОКМА Я. ЮНМЕ СУПЫЛЬТО**

ära jahvata nii palju, ole vait **СОМЫНДА ЭН ВЕРАСЬКЫ, ШЫП УЛ**

jakk¹ <j'akk jaki j'akki j'akki, j'akki[de j'akki[sid_&_j'akk/e s> (*riietusese*) **ЖАКЕТ,**

ВАКЧИ КОФТА

villane jakk **ЫЖ ГОН ЖАКЕТ**

kootud jakk **КЕРТГЭМ КОФТА**

kostüümijakk **КОСТЮМ ЖАКЕТ**

lastejakk **НЫЛПИ КОФТА**

naistejakk **КЫШНОМУРТ ЖАКЕТ**

pidžaamajakk **ИЗЭН ЖАКЕТ**

suusajakk **КУАСЭН НИСКЫЛАН ЖАКЕТ**

jakk on liiga lai **КОФТА ТУЖ ПАСЬКЫТ**

jakk² <j'akk jaki j'akki j'akki, j'akki[de j'akki[sid_&_j'akk/e s> ZOOЛ (*veislane Bos mutus*) **ЯК**

ulukjakk **КЫР ЯК**

kodujakk **ГУРТ ЯК**

jaki sarved **ЯК СЮРЬЭС**

jaks <j'aks jaksu j'aksu j'aksu, j'aksu[de j'aksu[sid_&_j'aks/e s> (*jõud, suutmine*)

КУЖЫМ, КАТЬ, КЫНАР, КАЛ

vähe jaksu **ӨЖЫТ КУЖЫМ**

palju jaksu **ТРОС КУЖЫМ**

jaksu koguma **КЫНАР ЛЮКАНЫ**

jaksu on tal tublisti **КУЖЫМЕЗ ТЫРМЫТ СОЛЭН**

jaks käib meil sellest veel üle **КАТЬМЫ СОЛЫ ТЫРМЕ НА**

tal on veel jaksu tööd teha **СОЛЭН УЖАНЫ КАТЕЗ ВАНЬ НА**

kätest kadus jaks **КИСОАМ КУЖЫМЕЗ ÖVÖЛ НИ**

jaks on otsas **КАТЕ (Я. КАЛЫ) БЫРИЗ**

pole enam endist jaksu **АЗЬЛО КАДЬ КУЖЫМЕ ÖVÖЛ НИ**

{*kelle*} *jaks tuleb tagasi* **(КИНЛЫ КЕ) КУЖЫМЪЭСЫЗ БЕРЫТСКО**

inimestel pole enam jaksu **АДЯМИОСЛЭН КАТЬСЫ ÖVÖЛ НИ**

pole jaksu joosta **КЫНАРЫ ÖVÖЛ НИ БЫЗЫНЫ**

häälel on jaksu **КУЖМО КУАРА**

karu mõirgas, mis jaks kandis **ГОНДЫР ВАНЬ КУЖЫНЫЗ БУРСЭ**

jaksama <j'aksa[ma jaksu[ta j'aksa[b jaksu[tud v> **БАГЫТЫНЫ, (К-СЬ КУЖЫМ)**

ЛУЫНЫ

ta ei jaksu enam tööd teha **СО УЖАНЫ УГ БЫГАТЫ НИ, СОЛЭН УЖАНЫ КЫНАРЫЗ**

ÖVÖЛ ИНИ

haige jaksab juba voodist tõusta висись валесысьтыз султыны быгатэ ини
karjub nagu jaksab вань кужмыныз кесяське, кызы быгатэ, озы кесяське
kas jaksate edasi minna? быгаткоды-а азылань мыныны?
hobune ei jaksa enam vedada вал уг быгаты ни кыскыны
ei jaksa küllakutsele vastu panna уг быгатйськы өтемлы пумит кариськыны
ta ei jaksa osta kallist kasukat дуно шубаез басьтыны уг быгатйськы
ema jaksab veel last kasvatada анай быгатэ на будэтыны нылпизэ

jala <jala *adv*> пыдын

jala käima пыдын ветлыны

hakkasin jaamast jala minema дугдылонниысь (я. станциись) пыдын
мыныны кутски

kümme kilomeetrit jala minna дас иськем пыдын мыныны

jalakas <jalakas jalaka jalaka[t -, jalaka[te jalaka[id s> вот (Ulmus) нюлопу

harilik jalakas вот (Ulmus glabra) гурезь нюлопу, шакрсе сирпу

jalakäija <+k'äija k'äija k'äija[t -, k'äija[te k'äija[id s> пыдын ветлйсь (я.

мынйсь)

jalakäijate tunnel пыдын ветлйсьёслы тоннель

jalalaba <+laba laba laba -, laba[de laba[sid s> пыдпыдэс

jalaluu <+l'uu l'uu l'uu[d -, l'uu[de_&_luu[de l'uu[sid_&_l'u[id s> (*sääre- v
pindluu kohta*) пыд лы

jalamaid <+m'aid *adv*> али ик, жогак, соку ик, сэрытак, чик жегатскытэк

tule jalamaid siia али ик татчы лыкты

lahkuge siit jalamaid кошке татысь жогак

rõgene jalamaid сэрытак пегзы

käsk tuli jalamaid täita косонэз чик жегатскытэк быдэстоно вал

taipasin seda jalamaid соку ик валатски

ta oli jalamaid nõus со соку ик соглаш луиз

jalanõu <+n'õu n'õu n'õu -, n'õu[de n'õu[sid s (*hrl pl*)> пыдкук, пыдкучтан,

пыдэ понон

mugavad jalanõud умой пыдкук

kulunud jalanõud нуллэм пыдкучтан

jalas <jalas jalase jalas[t -, jalas[te jalase[id s> (*reel, saanil*) дөды сюл;

(*kiiktoolil, hällil*) куасалтэм сюл; (*seadmetel*) салазки, пичи дөды

reejalas дөды сюл

vahtrast jalased бадяр дөды сюльёс

lumi krudises jalaste all лымы дөды сюльёс улын зукыртэ

kast asetati jalastele яшшикез пичи дөды вылэ пуктйзы

jalatald <+t'ald talla t'alda t'alda, t'alda[de t'alda[sid_&_t'ald/u s> пыдпыдэс

kõndimisest on jalatallad hellad ветлыса пыдпыдэсьёсы висё

jalatalla all пыдпыдэс улын

jalats <jalats jalatsi jalatsi[t -, jalatsi[te jalatse[id s (*hrl pl*)> пыдкучтан, пыдкук,

пыдэ понон

moodsad jalatsid модной пыдкуччанъёс
 soojad jalatsid шуныт пыдкуч
 mugavad jalatsid умой пыдэ понон
 nahktallaga jalatsid ку ултонэн пыдкуччан
 kummijalatsid резина пыдкуч
 lastejalatsid нылпи пыдэ понон
 meestejalatsid писомурт пыдкуччан
 mudeljalatsid модельной пыдкуч
 nahkjalatsid кулэсь пыдэ понон
 naistejalatsid кышномурт пыдкуччан
 rannajalatsid шур дур пыдкуч
 suvejalatsid гужем пыдэ понон
 talvejalatsid тол пыдкуччанъёс
 tänavajalatsid урамтй ветлон пыдкуч
 toajalatsid комнататй ветлон пыдэ понон
 tööjalatsid ужан пыдкуччан
 viltjalatsid гын пыдкуч
 jalatsi number пыдэ пононлэн быдзалаез
 jalatseid tegema пыдкуччанъёс лэсьтыны
 jalatseid parandama пыдкучкъёсты тупатыны

jalavaev <+v'aev vaeva v'aeva v'aeva, v'aeva[de v'aeva[sid_&_v'aev/u s]>

жадьытйсь ветлон, мынон, мынон-ветлон
 asjatu jalavaev юнме (я. токма) уж, ветлонлы юнме быдтэм дыр
 jalavaev väheneb kuni kolm korda мынон куинь поллы ожитгес луоз
 matkaja ei kartnud pikka teed ega jalavaeva сюресчи кузь сюреслэсь но,
 жадьытйсь мынонлэсь но оз кышка

jalavägi <+vägi v'äe väge v'äkke, väge[de väge[sid s]> SÕJ пехота

merejalavägi зарезь пехота
 jalaväes teenima пехотаын служить карыны
 jalavägi läks rünnakule пехоты атаковать кариз

jalg <j'alg jala j'alga j'alga, j'alga[de_&_j'alg/e j'alga[sid_&_j'alg/u s]>

1. (*inimesel, loomal*) пыд, кук
 parem jalg бур пыд
 vasak jalg паллян пыд
 saledad jalad веськрес пыдъёс
 peenikesed jalad векчи падъёс
 pikad jalad кузь пыдъёс
 jämedad jalad кōй кукъёс
 kõverad jalad кырыж кукъёс
 väledad jalad жо́г пыдъёс
 kitsas jalg сюбег пыд
 lai jalg паськыт пыд
 eesjalg, esijalg, esimene jalg азь пыд
 labajalg пыдпыдэс
 puujalg пу кук
 tagajalg, tagujalg, tagumine jalg бер пыд
 jalad on väsinud пыдъёс жадемын
 jalad on rangis скамья кук
 jalg vääratas {*kellel*} умойтэм лёгиськыны шедьтйз

sul on nooremad jalad **кукъёсыд егитэсьгес**
 istub jalg üle põlve **пыдъёссэ ог-огзы былэ поныса пуке**
 seisab jalad harkis **пыдъёссэ вайяса сылэ**
 matkajad istusid jalgu puhkama **сюресчиос пыдъёссэс шутэтыны пуксизы**
 tulime bussist välja jalgu sirutama **пыдъёсты небзытыны автобусысь**
васькимы
 jalgu pühkima **пыдъёсты чушылыны**
 hirm võttis jalad nõrgaks **кышкаса пыдъёс либырак луизы**
 nikastas jala **пыдзэ золтйз**
 väänas jala välja **пыдыз вольтчиз**
 murdis jala **пыдзэ чигтйз**
 jalg pandi lahase **пыдаз шина понйзы**
 lonkab ühte jalga **одйг пыд вылаз чутэ**
 kõlgutab jalgu **пыдъёссэ сэзъя (я. шона)**
 trambib jalgu **пыдъёсын йыг-йыг лёга**
 laps siputab jalgu **нылпи пыдъёсыныз чаштыртэ**
 jalad on pikast istumisest surnud **кема пукемысь пыдъёс зубектйзы**
 poiss astus naela jalga **пичи пи кортчоғ былэ лёгиськиз**
 kingad on jala järgi **пыдкучтанъёс пыдъя**
 king hõõrub jalga **пыдкучтан пыдэз зыра**
 jalgu kinni panema **пыдкучтаськыны, пыдкуч дйсяны**
 jalgu lahti võtma **пыдэз кылыны**
 palja jala otsa panema v torkama **гольык пыдэ кучтаны**
 saapaid jalga panema [endale] **сапег дйсяны, пыдкучтан поныны**
 kingi jalga proovima **пыдкучтан мертаны**
 panin püksid jalga **штани дйсяны**
 tal on kingad jalas **со пыдкучтанэн**
 ta võttis püksid ja sokid jalast **со штанизэ но носкиоссэ кылиз**
 võta saapad jalast **сапегъестэ кыль**
 koer hammustas poissi jalast **пуны пияшез пыдаз куртчиз**
 sai jalast haavata **пыдзэ сөсыртйз**
 ta upitas end jalule **со мырдэм пыдъёс вылаз жутскиз**
 aitasin kukkunu jalgadele **усем муртлы пыд вылаз султыны юрттыны**
 haige läks omal jalal autosse **вись ас понназ машинае пуксиз**
 joobnu taarus jalgadel **кудзем мурт мырдэм пыд вылаз сылйз**
 püsisime vaevu jalul **мы мырдэм пыд выламы возиськиськомы**
 jalalt jalale tammuma **пыдйылысь пыдйылэ лёгаськыны**
 vale jalga astuma **шонертэм вамыштыны**
 kuiva jalaga siit läbi ei pääse **пыддэ коттытэк татй уд поты**
 jala peale astuma **пыд былэ лёгиськыны**
 koer tõmbas saba jalgade vahele **пуны быжзэ кук висказ ватйз**
2. (kandev osa, alus) пыд, кук, пуктон; (elektronlambil) штырөк
 lambijalg, lambi jalg **лампапалэн пыдыз**
 seenejalg, seene jalg **губи пыд**
 kõverad tooli jalad **пуконлэн куасалскем кукъёсыз**
 kolme jalaga laud **куинь куко жөк**
 jõulukuuse jalg **выль ар кызэз пуктон инты**
 jalaga õmblusmasin **пыдын вуриськон машина**
3. (alaosa, jalam) выжы; пыд выжы
 obeliski jalg **обелисклэн пыд выжыыз**
 peatusime Karpaatide jalal **Карпат гурезь выжые дугдймы**
 vili pudeneb jalal **ю тысь кисьтйське**

4. (*pikkusmõõt*) фут
kuus jalga pikk **кузьдалаез куать фут**

Liitsõnad

jala+

jalajalg **пыд пытыы**

jalgpall <+p'all palli p'alli p'alli, p'alli[de p'alli[sid_&_p'all/e s]>

1. (*mäng*) **футбол**

jalgpalli mängima **футбол шудыны**

poisid tagusid õues jalgpalli **пиос азбарын футбол шудйзы**

lähen jalgpalli vaatama **футбол учкыны мыно**

2. (*pall*) **футбол туп**

talle kingiti jalgpall **солы футбол туп кузьмазы**

Liitsõnad

jalg+palli+

jalgpallimeeskond **футбол команда**

jalgpallimängija **футболэн шудйсь, футболист**

jalgrada <+rada raja rada -, rada[de rada[sid_&_rad/u s]> **пыдын (я. кужен)**

ветлон сюрес

kitsas jalgrada **сюбег кужен ветлон сюрес**

looklev jalgrada **читур-читыр кошкись пыды сюрес**

sissetallatud jalgrada **лөгем пыдын ветлон сюрес**

läksime mööda rohtunud jalgrada **турынэн будэм пыдын ветлон сюрес кузя**

КОШКИМЫ

jalgratas <+ratas r'atta ratas[t -, ratas[te r'atta[id s]> **велосипед, питыри**

lastejalgratas **нылпи велосипед**

meestejalgratas **пиосмурт велосипед**

naistejalgratas **нылкышно велосипед**

spordijalgratas **спорт велосипед**

kolme rattaga jalgratas **куинь колёсаё велосипед**

jalgrattaga sõitma **велосипед ворттылыны**

poiss hüppas jalgrattale **пичи пи велосипед вылэ тэтчиз**

poiss tuli jalgrattalt maha **пи велосипедысь васькиз**

isa ajas jalgratast käekõrval **атай вөзас велосипедэз донгыса мынйз**

Liitsõnad

jalg+ratta+

jalgrattamatk **велосипедэн поход**

jalgrattatee **велосипед сюрес**

jalgrattur <+r'attur r'atturi r'atturi[t -, r'atturi[te r'atture[id s]> **велогонщик;**

(*sportlane*) **ВЕЛОГОНЩИК**

jalgsi <j'algsi *adv*> **пыдын**

jalgsi vantsima **гызмыльтыны, мырдэм мыныны**

läksime jalgsi edasi **азьлынь пыдын кошкымы**

jalgsi matkamine on tervislik **пыдын ветлон тазалыклы пайдаё**

jalgu <j'algu *adv, postp*> **vt ka jalus²,**

1. *adv* (*jalgade ette, alla, ümber*) **пыд улэ; (tulinaks) пыд улын**

viskas jälitajaile kepi jalgu **уйиськисьёнлэн пыд улазы боды сэрпалтыны**

poisil vajusid püksid jooksmisega jalgu **бызъыкуз пияшлэн штаниосыз куашказы**
 kaotas mütsi rahva jalgu **калык пöлын изызыэ ыштйз**
 eest ära, ärge jalgu jääge **кошке пыд улысь, сюрес вылысь кошке**
 mis ta läheb sinna teistele jalgu **малы со отчы люкетыны мынэ**
 sügistöödega jäädi talvele jalgu **сйзыыл ужъёсты толлы өм вуэ быдэстыса**
2. postp [gen] (mõjupiirkonda) :
 siin võime sattuda sõja jalgu **татын асьмеды ож сутыны быгатоз**
 seal jääme sündmuste jalgu **отын асьмеос югдур вошъяськонэ сюрор**

jalus¹ <jalus jaluse jalus[t -, jalus[te jaluse[id s>

1. (jalgraud sadulasse tõusmiseks) **энер, пыд лёгет; узенги ВУЖМ.**
 ratsanik pani jala jalusesse **вал вылын ворттйсь пыдзэ энере понйз**
2. ANAT (kuulmeluuke) **пель энер лёгет**

jalus² <jalus adv, postp> vt ka jalgu,

1. adv (jalgade all v ümber) **пыдъёсын, кукъёс котырын; (tulinaks) пыдъёс улын**
 hobusel lohisesid ohjad jalus **биньгозыос валлэн пыдъёсаз сюл кыстйськызы**
 kass oli igal pool jalus **кочыш пыд улын бергаз**
 ära ole siin jalus **пыд улын эн костаське**
2. postp [gen] (ees, mõjupiirkonnas) :
 lapsed olid suurte inimeste jalus **нылпиос бадзым адямиослы люкетйзы**
 oleme siin teiste jalus **асьмеос татын мукетъёслы люкетйськомы**

jalustrabav <+rabav rabava rabava[t -, rabava[te rabava[id adj> **паймымон,**
паймытйсь, абдрамон, абдратйсь
 jalustrabav uudis **паймымон ивор**

jalutama <jaluta[ma jaluta[da jaluta[b jaluta[tud v>

1. (kõndima, käima) **поръяны, ветлыны; (teatud aeg)** **педлотй ветлыны,**
калгыны; (ringi, jalutuskäiku tegema) **калгыса ветлыны; (pisut)** **солань-**
талань (я. мыд-мыдлынъ) ветлыны, поръялскыны
 vanaema jalutab lastega pargis **песянай нылпиосын паркетй калге**
 jalutati paarikaupa **паръёсын калгизы**
 tüdrukud jalutasid käe alt kinni [hoides] **нылъёс киостйзы кутскыса поръязы**
 lähen jalutan veidi **көня ке поръялско ай**
 tulin jalutamast **поръямысь вуи**
 jalutasin linnast välja **кар съöры калгыны ветлй**
 õuel jalutasid kanad **курегъёс азбартй солань-талань ветло**
 ta jalutas minema, nagu poleks midagi juhtunud **со кошкыз, номыр луымтэ**
сямен
2. (kõnnitama) **поръятыны**
 hobust jalutama **валэз поръятыны**
 tüdruk jalutab koera **нылаш пунызэ поръятэ**

jalutuskepp <+k'epk kepi k'epki k'eppi, k'eppi[de k'eppi[sid_&_k'epk/e s>
поръян боды
 hõbenupuga jalutuskepp **азвесь выло поръян боды**

jalutusruum <+r'uum ruumi r'uumi r'uumi, r'uumi[de r'uumi[sid_&_r'uum/e s]>

фойе

teatri jalutusruum театрлэн фойеез

jant <j'ant jandi j'anti j'anti, j'anti[de j'anti[sid_&_j'ant/e s]>

1. (*sekeldus, askeldus*) вырон, сюлмаськон

palju janti oli puidu väljaveoga тэль нуллонэн трос выронэз вал

2. (*tembutus, rumal nali*) маскаръяськон, тумошо, серемес

niisugust janti pole enne nähtud сыҗе маскаръяськонэз өм на адзылэ вал

mis janti siin tehakse? мар татын тумошоез (я. серемез)?

3. (*naljamäng*) маскаръяськон, тумошояськон, серем шудон

janu <janu janu janu j'annu, janu[de janu[sid s]>

1. сю куасьмем, сю куасьмон, юэм потон

riinav janu туж зол сю куасьмон

kustutamatu janu юзматонтэм сю куасьмон

janu tundma сю куасьмонэз шөдыны

janu kustutama сю куасьмемез юзматыны

janusse surema сю куасьмыса кулыны

mul hakkas janu мынам сүэ куасьмиз, мынам юэме потэ

rändurit vaevas janu сюресчилэн сүэз зол куасьмем

soolane toit tekitab janu сылало сиён бере юэм потэ

jõin janu täis сюкуасьмемме юзматй

olime janust nõrkemas юэм потыса катытэммины

2. PILTL (*himu, iha*) маке карыны мылкыд карон, маке карем потон

elujanu улэм потон

ilujanu чебер луэм потон

lugemisjanu лыдзиськем потон

seiklusjanu приключениосы сюрем потон

teadmisjanu тодэм потон

tõejanu зэмлыкез тодэм потон

vabadusjanu мозмытскем потон

verejanu вин кисьтэм потон

võimujanu төрлыке кыстйськон

õnnejanu шудо луэм потон

janu kuulsuse järele тодмо луэм потон

janu hariduse järele тодон-валан басьтэм потон

janu kultuuri järele лулчеберетэ кыстйськон

lahusolek suurendas nende janu teineteise järele люкиськыса улэмзы

соослэсь ог-огзэс адзем потонзэс юнматйз (я. будэтйз)

3. (*suur sõõm*) гучык, ымтыр

jõin hea janu allikavett ошмесысь быдэс ымтыр ву юи

ta rüüpas tubli janu õlut со бадзым гучык сур юиз

janunema <janune[ma janune[da janune[b janune[tud v]> сю куасьмыны, юэм

потыны; мылкыд карыны, тыршыны

janunev rahvahulk tõttas vett jooma сүэз куасьмем калык ву юыны дыртйзы

põllud ja aasad janunevad vihma бусыос но возьёс зорез вите

mu hing januneb teadmisi v teadmiste järele лулы трос тодыны мылкыд каре

ta januneb kättemaksu пунэмзэ берыктыны тырше

januneb õnne ja armastuse järele со шудэз но яратэмез вите

jaokaupa <+k'aura adv>, ka jao каура

1. (*osade kaupa*) лэкетэн-лэкетэн
2. (*jaopärast, normeeritult*) нормая, люкемья
jaokaupa jagama нормая люкыны

jaoks <j'aoks postp [gen]> (*tarbeks*) понна, быдэ; (*kohta*) =лы

lõkke jaoks puid korjama тылскемлы пу люканы
hakkasin artikli jaoks materjali koguma статья гожтон понна материал
люканы кутски
võta minu jaoks vihmavari kaasa мон понна но зонтик кут, мыным но
зонтик кут
iga lapse jaoks oli sai нылпины быдэ одйг булка вал
kastid puuvilja jaoks фруктаос понна яшшикьёс
tehke minu jaoks ka ruumi мыным но инты кельтэ
pileti jaoks ei jätkunud raha билет понна коньдон өз тырмы

jaol <j'aol adv> vt ka jaole (*osa saamas, kohal, juures*) интыын, татын, отын

kui ema õunu tõi, olid lapsed nagu üks mees jaol анайзы улмо ваем бере,
пинальёс ваньзы интыын вал ини
naaber oma pärimistega kohe jaol бускель юалляськоньёсыз татын ини
poisid said vaevalt mürama hakata, kohe isa jaol пиос лякыттэмьяськыны
кутскизы гинэ, атай отын вал ини

jaole <j'aole adv> vt ka jaol (*osa saama, kohale, juurde*) интые

jaole juhtuma v sattuma кулэ луись интые учыраны
poisid, jaole, toit on laual эшъёс, черодэ султэ, сиён жок вылын
vargale ei saadud jaole лущкаськисез иныяз кутыны ойлась
juhtusin õigel ajal jaole дыраз кулэ луись интые учыраны

jaoskond <j'aosk'ond j'aoskonna j'aosk'onda j'aosk'onda, j'aosk'onda[de

j'aosk'onda[sid_&_j'aosk'ond/i s> ёзлюкет, участок
arstijaoskond эмчи ёзлюкет, медучасток
majandusjaoskond возёс ёзлюкет
politseijaoskond полици участок
sidejaoskond герзаськон ёзлюкет
valimisjaoskond бырьёнъёсыя участок
politseinik viis korrariikuja jaoskonda полицейской радлыкез тйясеэ
участоке
arst käib oma jaoskonna haigete juures эмчи ас участокусьтыз висибёс доры
ветлылэ

jaotama <j'aota[ma j'aota[da j'aota[b j'aota[tud v> люкиськыны, люкыны;

(*osistena välja v kellegi vahel jagama*) люкиськыны, люкыны; (*liigitades*)
ёзнаны, люкыны
raha jaotama коньдон люкыны
saaki jaotama шедьтэмеэ (я. кутэмеэ) люкыны
aega õigesti jaotama дырез шонер люкыны
jaotame koormuse omavahel ära уж секталаез асьме вискин люкомы
tuba oli vaheseinaga kaheks jaotatud комната висьетэн кыклы люкемын вал
klass jaotati kolme rühma классэз куинь группалы люкизы
töö ja puhkuse vahel tuleb aega õigesti jaotada уж но шутэтскон вискысь
дырез шонер люкыны кулэ

häälikud jaotatakse helilisteks ja helituteks куараос аслангаослы но
чошлангаослы люкисько
peatükk oli paragrahvideks jaotatud йыр्यान пичи люкетъёслы ёзнамын вал

jasmiin <jasm'iin jasmiiini jasm'iini jasm'iini, jasm'iini[de
jasm'iini[sid_&_jasm'iin/e s> жасмин; BOT (Jasminum) жасмин
suureõieline jasmiiin BOT (Jasminum grandiflorum) бадзым сяськаё жасмин
lõhnav jasmiiin BOT (Jasminum odoratissimum) чesкыт зыно жасмин
jasmiiini lõhn жасминлэн зыныз
juba õitsevad jasmiiinid жасминъёс сяськаяло ини

jogurt <jog'urt jogurdi jog'urti jog'urti, jog'urti[de jog'urti[sid_&_jog'urt/e s>
(maitsestatud hapupiim) йогурт

johtuma <j'ohtu[ma j'ohtu[da j'ohtu[b j'ohtu[tud v> (tulenema, järelduma,
põhjustatud olema) потыны, пөрмыны
see johtub võhiklikkusest тыро-пыдо тодымтэысь со потэ
sellest põhiveast johtuvad kõik muudki сыёе янгышысь ик мукетъёсыз но
пото
sellest johtub, et ... отысь потэ, ... шуыса

joig <j'oig joiu j'oigu j'oigu, j'oigu[de j'oigu[sid_&_j'oig/e s> FOLKL (laplaste
laululiik) йойку (саамъёслэн кырзан-композицизы)

jokker <j'okker j'okri j'okri[t -, j'okri[te j'okre[id s> (džokker, lisakaart
kaardimängus) джокер (картаен шудонысь)

jonn <j'onnn jonnii j'onni j'onni, j'onni[de j'onni[sid_&_j'onnn/e s> ваменъясъкон,
ваменскон; вогъясъкон, куатасъкон; (tujukus) ваменъясъкон, ваменскон;
вогъясъкон, куатасъкон
rumal jonn урод ваменъясъкон
lapsik jonn нылпи вогъясъкон
jonnii ajama ваменъясъкыны, ваменскыны; вогъясъкыны, куатасъкыны
ta ei jäta oma jonnii со ваменъясъке на
ta ei teinud seda lihtsalt jonnii pärast огшоры куатасъкыса со озыы өз лэсьты
poiss on jonnii täis пичи пияш туж ваменъясъкысь (я. вогъясъкысь)

jonnakas <jonnakas jonnaka jonnaka[t -, jonnaka[te jonnaka[id adj>
(kangekaelne) ваменэс, вог, пыкыськысь; (järeleandmatu) ас кыл вылаз
сылысь, чигнастьэм, сётскысьтэм; (tujukas) вогъясъкысь, куатасъкысь;
(isekas) ас сямо, ас сяменыз лэсьтйсь
jonnakas loomus ваменэс сям
jonnakas juuksesalk сётскыськем йырси поры
jonnakas vaikimine чигнастьэм чалмыт улон
jonnakas laps вогъясъкысь (я. куатасъкысь) пинал

jonnima <j'onni[ma j'onni[da jonnii[b jonnii[tud v> (tujutsema) вогъясъкыны,
куатасъкыны; (kangekaelne olema) ваменскыны, пыкыськыны, юн сылыны
ole mõistlik, ära jonnii умой ул, эн вогъясъкы
laps jonnib isaga vähem kui emaga анаеныз чошатыса атаеныз нылпи
õжытгес вогъясъке
ta jonnib -- ei lähe ja kõik со ас вылаз юн сылэ, котьмар кар

jonnipunn <+p'unn punni p'unni p'unni, p'unni[de p'unni[sid_&_p'unn/e s]>

1. КӦНЕК (*tujutseja*) **ВОГЪЯСЬКИСЬ, КУАТАСЬКИСЬ; (kangekaelne inimene)**

ВАМЕНЭС, АС ВЫЛАЗ СЫЛЙСЬ, ВОГ

vana jonnipunn **МОЙЫ ВОГЪЯСЬКИСЬ АДЯМИ**

sellise jonnipunniga on raske kokkuleppele saada **СЫЧЕ ВАМЕНЭСЭН СЕКЫТ**

ОГКЫЛ ШЕДЪТЫНЫ

2. (*mängukann*) **ВАНЬКА-ВСТАНЬКА (шудон)**

joobnu <j'oobnu j'oobnu j'oobnu[t -, j'oobnu[te j'oobnu[id s]> **КУДЪЕМ, КУДЪЕМЫН,**

ЮЭМ, ЮЭМЫН

tuigub nagu joobnu **КУДЪЕМ КАДЬ ШОНАСЬКЕ**

joobuma <j'oobu[ma j'oobu[da j'oobu[b j'oobu[tud v> (*joobnuks v purju jääma*);

PILTL (*vaimustuma*) **КУДЪЫНЫ, ШӐМАСЬКИНЫ**

veinist joobuma **ВИНАЛЭСЬ КУДЪЫНЫ**

vennad jõid ja joobusid **АГАЙӐС (я. вынъӐс) ЮИЗЫ НО ШӐМАСЬКИЗЫ**

joobusin jasmiiinide uimastavast lõhnast **ЖАЗСМИНЛЭН ПОРОМЫТЙСЬ ЗЫНЫЗ**

МОНЭ КУДЪЫТЙЗ

ta joobub õnnest **СО ШУДЛЭСЬ КУДЪИЗ**

armastusest joobunud **ЯРАТОНЛЭСЬ КУДЪЫНЫ**

jood <j'oood joodi j'ooodi j'ooodi, j'ooodi[de j'ooodi[sid_&_j'oood/e s> **КЕЕМ (keemiline element); FARM (jooditinktuur) ЙОД**

haava ümbrust määriti joodiga **ВАНДЙСЬКЕМ ИНТЫЕЗ ЙОДЭН МАЛЛЯНЫ (я. зыраны)**

joodav <j'ooodav j'ooodava j'ooodava[t -, j'ooodava[te j'ooodava[id *adj, s*>

1. *adj (joogikõlblik)* **ЮОНО, ЮЫНЫ ЯРАМОН (я. ярась)**

joodav vesi **ЮОНО ВУ**

vein oli täiesti joodav **ВИНА ЮЫНЫ ЯРАМОН НИ**

2. *s (jook)* **ЮОН; (alkohoolne) АЛКОГОЛЕН ЮОН**

mõtlesime ainult söödavast ja joodavast **МИ СИӐН НО ЮОН СЯРЫСЬ ГИНЭ**

МАЛПАСЬКИМЫ

tellime õige joodavat ka **ОЙДОЛЭ АЛКОГОЛЕН ЮОН НО ЗАКАЗТОМЕ**

joodik <joodik joodiku joodiku[t -, joodiku[te joodiku[id *s, adj*> **ЮИСЬ, ТОРДОС**

paadunud joodik **ДУГДЫЛЫТЭК ЮИСЬ**

salajoodik **ЛУШКЕМ ЮИСЬ**

sopajoodik **ДУГДЫЛЫТЭК ЮИСЬ**

joodikul on meri põlvini **ЮИСЬЛЫ ЗАРЕЗЬ ПЫДЕСОЗЬ ГИНЭ**

tal on joodik mees **СОЛЭН КАРТЭЗ ЮИСЬ**

jooga <jooga jooga jooga[t -, jooga[de jooga[sid s> **FILOS (india usulis-filosoofiline õpetus, sellega seotud kehaliste harjutuste süsteem) ЙОГА**

joogivesi <+vesi v'ee v'e[tt v'e[tte, ve[te ves/i s> **ЮОН ВУ**

jook <j'ook joogi j'ooki j'ooki, j'ooki[de j'ooki[sid_&_j'ook/e s> **ЮОН, НАПИТОК**

karastav jook **ЮЗМАТЙСЬ ЮОН**

kange jook **КУЖМО ЮОН**

kuumad joogid **ПӐСЬ ЮОНЪӐС**

alkohoolsed joogid **КУДЪЫТЙСЬ ЮОНЪӐС**

armujook яратон ядо юон
 hapupiimajook йӧлпыд
 mahljajook соклэсь юон
 meejook чычылэсь юон
 nõiajook йырберыктӱсь юон
 rammujook кужым сётӱсь юон
 sidrunijook лимон напиток
 tervisejook эмъясь юон
 vägijook кудзӱтӱсь юон
 joogiks oli ainult paljas vesi одӱг ву гинэ юонмы вал
 laual oli rikkalikult sööke ja jookke жӧк вылын трос сиёнӱс но юонӱс вал
 hommikul oli joogiks kas kohv või tee чукналы юон вал чай яке кофе

Liitsõnad

joogi+

joogiautomaat юон вузась автомат

joogiklaas юон стакан (я. пияла)

jooks <j'ooks jooksu j'ooksu j'ooksu, j'ooksu[de j'ooksu[sid_&_j'ooks/e s]>

1. забег; (*võidu-*) забег; (*jooksmine*) бызён, бызем, бызбылон

saja meetri jooks сю метръем забег

fiinaljooks SPORT финал забег

krossijooks SPORT кросс

lühimaajooks SPORT вакчи дистанциосы бызён

maratonijooks марафон

paigaljooks SPORT ас интыяд бызбыса улон

pikamaajooks SPORT кузь дистанциосы бызён

teatejooks SPORT эстафета бызён

tervisejooks эмъясь бызбылон

tõkkejooks SPORT барьерӱсын бызён

olime kiirest jooksust väsinud жог быземлэсь ми жадимы

hobust jooksule sundima валэз ворттыны косыны

poiss kukkus jooksu pealt maha бызбыкуз пичи пи усиз

ta pani jooksu peal nõõpe kinni со бызбыкуз бирдыяськиз

olin päevad läbi jooksus быдэс нуналӱсын бызбылыса улӱ

poiss pani maja poole jooksu пичи пи корка палаз бызбыны кутскиз

ta tuli suure v tulise v kange v kõva jooksuga со урмем кад бызбыса вуиз

2. (*sõidukite, liikuvate esemete kohta*) мынон, ветлон, бызбылон, ход

kerge jooksuga jalgratas капчи мынонэн велосипед

jälgisime ema sõrmede väledat jooksu ми учкыса улӱмы, кыче капчиен

анайлэн чиньыосыз бызбло шуыса

tühijooks TEHN холостой ход

3. (*vool, voolamine*) бызён, бызем

käreda jooksuga jõgi куашетыса бызись шур

ülemjooks вылӱ бызем

alamjooks улӱ бызем

4. (*pagu, deserteerumine*) пеган, пегзон

paar meest on jooksus kõня ке пиосмурт пегаса уло

jooksik <jooksik jooksi jooksi[t -, jooksi[te jooksi[id s]>

1. (*ärakaranu, põgenik*) беглой, пегась мурт

jooksikut jälitama беглоез уйыны

2. (*mitte paigalpäisija, ringihulkuja*) пегась, калгись

õhtul pani peremees jooksikule [lehmale] kella kaela жытазе кузё пегась
(скаллы) чыртыяз гырлы думиз
3. (*mardikas*) жужелица

jooksja <j'ooksja j'ooksja j'ooksja[t -, j'ooksja[te j'ooksja[id s> бызыльсь,
бызись
keskmaajooksja SPORT шор дистанциосы бызыльсь
lühimaajooksja SPORT вакчи дистанциосы бызыльсь
maratonijooksja SPORT марафонэз бызыльсь, марафонец
tõkkejooksja SPORT барьерьёсын бызыльсь
savanniloomad on head jooksjad саваннаосын ульсь пойшурьёс - зол
бызыльсьёс
jooksjad ilmusid rajale бызисьёс сюрес вылын адскизы

jooksma <j'ooks[ma j'oos[ta jookse[b j'oos[tud, j'ooks[is j'ooks[ke v>

1. (*inimeste, loomade kohta, üldse, edasi-tagasi*) бызылыны; (*ühes suunas*)
бызыны; (*kindlas suunas jooksma hakkama*) бызыса мыныны; (*kohale*)
бызыса вуыны; (*lähides*) пыртйз бызыыны; (*sisse*) бызыса пырыны;
(*välja*) бызыса потыны; (*eemale, ära*) пегзыны; (*peale, otsa*) бызыса
тубыны; (*alla, ära*) бызыса васькыны; (*üle*) бызыса ортчыны; (*laiali*)
пасьтана бызыны; (*paljudes kohtades*) олань-талань пегзыны; (*palju,*
väsinuks) тырмыт (я. тырмымон) бызылыны; (*joostes ära käima*) бызыса
пыраны

lapsed jooksevad õues пинальёс азбартй бызыло
ta pistis v pani jooksma со бызыса кошкиз, со пегзыны кутскиз
jooksin nagu tuul koju төл сямен доре бызыны
võidu jooksma чошатскыса (я. вожмаськыса) бызыны
maratoni jooksma марафон бызыны
hobune jookseb nelja вал лашкинтыса (я. ворттыса) бызе
jooksime jõe poole шур пала бызимы
õde jooksis tuppa апай (я. сузэр) бызыса корка пыриз
ta jooksis [toast] aeda со комнатаысь садэ бызыса потйз
poiss jooksis tänavale пичи пи бызыса ураме потйз
ta jooksis metsa со тэле бызиз
kõik jooksid rüinal õue ваньзы садэ люкен бызыса потйзы
tüdruk jooksis peitu пичи ныл ватскыны бызиз
ta jooksis kilomeetri kahe ja poole minutiga одйг иськемез кык но жыны
минут бызиз

jooksime hirmunult laiali кышкаса ваньмы кир-пазь пегзимы
jooksin trepist alla тубат кузя уллань бызи
vend jooksis poodi leiba tooma агае (я. выны) лавкае нянь басьтыны бызиз
tüdruk jooksis emale vastu нылыз анаезлы пумит бызыыса кошкиз
jooksin orgi otsa jala katki улвай борды шуккиськыса, пыдме сосьртй
ema jooksis toa ja köögi vahet анай висьет но кышнопал вискын бызыльйз
jookseb arstide vahet эмчиостй бызыльэ
miks sa töölt ära jooksid? малы тон ужысь пегзид?
jooksis kõigist ette со ваньзэсты азыланьтйз
koer jookseb üle tee пуны сюрес вамен бызе
pidid mu pikali jooksma тон монэ ожытак гинэ пыд вылысьтым од уськыты
2. (*voolama, valguma*) бызыны; (*välja*) бызыса потыны; (*läbi*) пычаны,
пырыны
jõed jooksevad merre шурьёс зарезьёсы бызё

läbi heinamaa jookseb oja турнан интытй ошмес бызе
 vesi jookseb kraanist кранысь ву бызе
 pisarad jooksid üle põskede синкылиос бам кузя виязы
 higi jookseb mööda nägu нюлам ву бамтй ваське
 ninast jookseb verd нырысь вир вия
 vili jookseb kotist salve мешокысь ю тысь сусеге вия
 kask jookseb mahla кызыпуысь сурсву вия
 katuseräästad jooksevad липетысь вия
 maa seest jooksis allikas музьем пыртй ошмес потэ (я. бызе)
 vann on veest tühjaks jooksnud ваннаысь ву вияз
 lasin kraanist vee jooksmat кранэз усьтыса вуэз лэзи
 silmad jooksevad vett синьёсысь ву вия
 kõrv jookseb mäda пельысь ур вия
 raise on hakanud jooksmat урзектэм инты вияны кутскиз

3. (*lekkima*) вияны

ämber jookseb ведра вия

4. (*kiiresti v ühetasaselt liikuma, libisema, liuglema*) бызьылыны, бызьыны

sulg jooksis nobedasti paberil перо туж жог бумага вылтй бызьылэ
 pilved jooksevad üle taeva пилемьёс инметй уяло
 lained jooksevad randa тулкымьёс ярдур пала бызё
 külmajudinad jooksevad üle selja вылтыры юзыр-кезьыр луиз
 üle näo jooksis vari солэн ымныртйз вужер ортчиз
 tuulehoog jooksis üle vee төл ыртыса ортчиз ву вылтй
 pilk jooksis üle toa комнатаез учкыса ортчиз
 hulk mõtteid jooksis läbi pea уно малпаньёс йырам лыктйзы
 elu on ummikusse jooksnud улн тупиве вуиз
 kerge võbin jooksis südamest läbi сюлэм көнә ке куалектйз
 regi jookseb hästi дөды умой нискылтэ
 kõik kuulid jooksid maasse вань пуляос музьеме кошкизы
 lõng jookseb poolile сйньыс катушкае биниське
 sukasilmad jooksevad чулка синьёс усизы
 kleidi saba jooksis mööda maad платья сөзул музьем вылтй кыстйськиз
 laev jooksis madalikule судно лапеге пуксиз
 rong jooksis rööbastelt поезд рельсьёс вылысь потйз
 suusanina jooksis mättasse куас ныр лымы муче сбрыз
 paat jooksis randa пыж ярдуре дугдйз

5. (*suunduma, kulgema*) ортчыны, мыныны, кыстйськыны

vaod jooksevad sirgelt üle põllu геры чурьёс шонерак бусы кузя ортчо
 koridor jookseb läbi mõlema majatiiva коридор кык юртёс пыр ортче
 pargiga rööbiti jooksis lai tänav парклы валлин паськыт урам кыстйськиз
 maantee jooksis piki rannaäärt шоссе ярдур кузя кыстйськиз
 pikk maanina jookseb kaugele merre мукож кыдёке заразе кыстйське

6. (*aja kulgemise kohta*) ортчыны, бызьыны

aeg jookseb, lähme juba дыр ортче, ойдолэ вырзөме
 minutid jooksevad минутьёс бызё
 päevad jooksevad jälle ühetooniliselt нуналёс нош ик огкадь ортчо

7. KÕNEK (*edenema, etenduma, linastuma*) мыныны, ортчыны

töö jookseb уж мынэ

praegu jookseb tal kõik libedasti алин солэн ваньмыз умой мынэ

kuidas kaup jookseb? кызы вузаськон мынэ (я. ортче)

raha jookseb уксё лыктэ

jutt jookseb tal ladusalt вераськон мытыны со быгатэ

film jookseb mitmes kinos korraga **огдыре кино пӧртэм кинотеатрӕсын**
мынэ

jooksmine <j'ooksmine j'ooksmise j'ooksmis[t j'ooksmis[se, j'ooksmis[te
j'ooksmis/i_&_j'ooksmise[id s> **быззылон**

jooksuaeg <+aeg aja 'aega 'aega, 'aega[de 'aega[sid_&_'aeg/u s> (*innaaeg*)
быззылон дыр

jooksujalu <+jalu adv> (*joostes, kiirustades*) **быззыса, дыртыса**
ruttan jooksu jalu koju **гуртам дыртйсько**
lapsed lippasid jooksu jalu õue **пинальӕс дыртыса азбаре потйзы**

jooksul <jooksul postp [gen]> (*vältel, keskel*) **чоже, =скын**
aja jooksul **дыр чоже**
aasta jooksul **ар чоже, арскын**
nädala jooksul **арня чоже, арняскын**
suve jooksul **гужемскын, гужем чоже**
kogu elu jooksul **улон чоже**
vestluse jooksul **вераськон чоже (я. куспын)**

jooksupoiss <+p'oiss poisi p'oissi p'oissi, pois[te_&_p'oissi[de
p'oissi[sid_&_p'oiss/e s> **курем-косэмез быдэсьяс пияш**

jooksutama <jooksuta[ma jooksuta[da jooksuta[b jooksuta[tud v> **быззылтыны**
milleks inimesi niiviisi edasi-tagasi jooksutada **малы адымиосты олань-**
талань быззылытйськод

jooma <j'oo[ma j'uu[a j'oo[b j'oo[dud, j'õ[i joo[ge juu[akse v> **юыны (тодмо**
лыд); (teatud hulka) юыны (тодмо лыд); (janu v isu täis, end täis) сю
юзматыны, тырмыт юыны; кудзытозь юыны, кудзыны; (peale) юыны,
юыса гылыны; (vähehaaval) пичиен-пичиен юыны; (veidi, mõnda aega)
ӧжытак юыны, сю юзматыны; (napsitama) юыны, юылыны; (hooti) юыны,
юыса гылыны; (pummeldama hakkama) тордыны, кудзыны; (end põhja)
кудзытозь юыны; кудзыны; (end paljaks) юыны, юыса быдтыны
vett jooma **ву юыны**
istusime teed jooma **чай юыны пуксимы**
jõin suurte sõbmudega **бадзым гучыккӕсын юыны**
maa joob ahnelt karastavat vett **чылкыт вуэз музъем зол юэ**
jooksin veel tassi kohvi **одйг кружка кофе юысал на**
jõi klaasi põhjani **стаканэз пыдэсозяз юыны, стаканэз бушатыны**
jõi otse ämbri servast **шонерак ведраысь юиз**
jõi end purju **кудзытозяз юиз**
anna mulle juua сѐт (я. вай) **мыным юыны**
andis lapsele piima juua **пиналлы йӧл юыны сѐтйз**
anna hobustele juua **вальӕсты люкта, вальӕслы юон сѐт**
sõin putru ja jõin piima peale **жук сии но йӧлэн гылтй**
jõime sünnipäevalapse terviseks **вордскем нуналзэ пусйисълэн тазалыкез**
понна юим
joodi sinasõprust **бруденшафтэн юизы**
ta mees joob kõvasti **та пиосмурт зол юэ**
ta kukkus jooma **со юонлы сѐтйськиз, со тордыны кутскиз**

ta aina joob со ялан (я. котьку) юэ
ta jõi end põhja со кудзэытозяз юиз
ta jõi end puupaljaks со тютюпи кадь кудзэмын

joomine <j'oomine j'oomise j'oomis[t j'oomis[se, j'oomis[te
j'oomis/i_&_j'oomise[id s> юон, юэм; (*purjutamine*) юон, юэм
külma vee joomine кезыт ву юон
jättis joomise maha юэмысь дугдйз
võitlus joomisega v joomise vastu юонлы пумит нюръяськон

jooming <jooming joomingu joomingu[t -, joomingu[te joomingu[id s> юонъёс,
юмшанъёс, юыса (я. юмшаса) улон
joomingut korraldama юон жытьёс ортчыгыяны
läks lahti kõva jooming бадзым юмшан кутскиз

joon <j'oon joone j'oon[t j'oon[de, joon[te j'oon[i s>
1. гож, лини(я); сям; пус; (*kriips*) гож, лини(я); сям; пус
must joon сьод гож
peen joon векчи гож
jäme joon паськыт гож
pidev joon кузь (я. кыстйськись) гож
sirge joon шонер гож
kõver joon кырыж гож
murtud joon чигиськись гож
laineline joon тулкымо гож
ühtlane joon шонер гож
iseloomulik joon сям
rahvuslik joon йоскалык сям (я. пус)
eraldusjoon люкон гож
finišijoon SPORT финиш гож
katkendjoon, katkendlik joon дугдылйсь гож
kontuurjoon контур гож
kruijoon ТЕНН, МАТ винто гож
käitumisjoon вырно сям, вырос
lõikejoon (1) ТЕНН вандон гож; (2) МАТ кечат (я. вожвыл) гож
pliiatsijoon карандаш гож
polaarjoon GEOGR полярной круг
рõhijoon инъет луись гож
püstjoon вертикаль гож
rannajoon ярдур гож (я. лини(я))
rindejoon фронтлэн линиез
гõhtjoon горизонт гож
гõõрjoon валлин гож
siksakjoon зиг-заг гож
tunnusjoon солы гинэ тупамон сям (я. пус)
vihiku jooned тетрадь гожъёс
kindlustuste joon укреплениелэн линиез
rivistama {keda} ühele joonele (кинэ ке) одйг чуре султытыны
jutustuses on kasutatud julgeid värve ja jooni веросын сзэь буэльёс но смъёс
кутэмын
sirge joonega mees шонерак верась пиосмурт
peab visalt oma joonest kinni ас кыл (я. малпаз) вылаз возиське (я. сылэ)

seletused on antud joone all валэктонъёс гож улэ сётэмын
 ta tõmbab enda ja alluvate vahele selge joone со ачиз но ужасьёсыз куспын
 тодмо вис возе
 see on tema iseloomu meeldivamaid jooni солэн сямысьтыз тужгес но
 кельшымонэз пус
 kuul lendas üle 18 meetri joone ядро дас тямыс метръем гож съёры лобзиз
 rahulike joontega visandatud portree лякыт гожъёсын суредам портрет
 jutustus ilmus joone all верос лушкеш потйз (я. печатласькиз)
 kibe joon suu ümber ымдур котыръёсаз курыт гожъёс
 tõmbas sõnale joone alla со кылзэ нимысьтыз пусйиз
 areng toimub tõusvas jooones азинскон жутскись гожъя ортче
 elumehe lai joon улонэз сиыса-юыса быдтйсьлэн паськыт выросъёсыз
 2. (rõivastuse v eseme tegumoe kohta) фасон, тус
 moodne joon rõivastuses дйськутлэн модной фасонэз
 sportliku joonega mantel спорт фасонъя пальто
 moodsa joonega auto модной конструкция машина
 3. МАТ гож, лини(я), кырыж гож (я. кривой)
 algebraline joon алгебраической кырыж гож
 elliptiline joon эллиптической кырыж гож
 kaldjoon косой гож
 kõver joon кырыж гож
 murdjoon чигыльсь гож, ломаной
 murrujoon мосо гож, дробной лини(я)
 ruutejoon вожвыл гож
 ringjoon котрес гож, окружность
 sirgjoon шонер гож
 4. TRÜK линейка, чур
 jäme joon паськыт гож
 kaksikjoon кыкто чур
 lõpujoon пум чур
 punktjoon, punktiirjoon пунктир чур
 rõikjoon вамен (я. кечат) чур

joonde <j'oonde adv> vt ka jooones (korda, valmis) тупатон, радъян
 ajas selle asja joonde ужез радъяз (я. тупатйз)
 tervis läks joonde тазалык тупатскиз
 sain tööga joonde мон ужез быдэстыны быгатй

joonduma <j'oondu[ma j'oondu[da j'oondu[b j'oondu[tud v> огкадь
 кариськыны, шонертйськыны
 paremale joondu! бур пала шонертйське!
 joonduge eesrindlaste järgi азьмынйсьёсын огкадь кариське

jooneline <jooneline jooneline joonelis[t joonelis[se, joonelis[te joonelis/i adj>
 гожмо, сюрсо; (joonitud) гожмо, сюрсо
 jooneline vihik гожмо тетрадь
 jooneline muster сюрсо пужы

joonelt <joonelt adv> (otsejooones) шонерак, меҷак; (kohe, peatumata)
 огкутскемен, соку ик
 läksime joonelt üle heinamaa турнан возътй шонерак кошкымы
 läksin joonelt direktori juurde директор доры меҷак мынй

jõi joonelt klaasi tühjaks **огкутскемен стаканэз бушатиз**
mitte ei taipa joonelt **соку ик ваньзэ уд вала**

joones <joones *adv, adj*> *vt ka* joonde (*korras*) **умой**
joones majapidamine **умой возёс**
asi on joones **уж тупатэмын** (я. радъямын)
elu on igapidi joones **улон пöртэм сямен учкыса умой**
tervis on jälle joones **тазалык нош ик умояз** (я. тупатскиз)
sügistööd on joones **сйзъыл ужъёсын дыраз вуизы**

joonestama <joonestama joonestada joonestab joonestatud *v*> **дась чертить карыны, дась гож гожтыны; (valmis) дась чертить карыны, дась гож гожтыны; (mõnda aega) чертить карыны (көня ке дыр чоже); (teatud aeg v ajani) чертить карыны (тодмо дыр куспын); (kujundit) пуктыны, лэсьтыны; (uuesti, ümber, üle) чертить карыны (выльысь)**
joonlaua abil joonestama **линейка юрттэмья чертить карыны**
joonestasin rombi **ромб лэсьтыны**

joonima <j'ooni[ma j'ooni[da jooni[b jooni[tud *v* (jooni tõmbama, lineerima)
гожманы, чертить карыны
raberit joonima **бумагаез гожманы** (я. чертить карыны)
mõned laused on pliiatsiga alla joonitud **тросэз веретьёс гожъёсын пусьемын**
madalat laupa joonised sügavad vaod **PILTL солэн лапег кымысэз кисыриё луэмын**
joonitud vihik **гожмам тетрадь**

joonis <joonis joonise joonis[t -, joonis[te joonise[id *s*>
1. (graafiline kujutis) чертёж
tehniline joonis **технической чертёж**
projektjoonis **чектос чертёж**
tööjoonis **ужан чертёж**
detaili joonis **детальлэн чертёжез**
joonist tegema **чертёж лэсьтыны**
joonist paljundama **чертёжез тросатыны**
2. (joonistus, illustratsioon, liikumiskujund) суред, суредан, суредам
kaljujoonis **ARHEOL из гурезь борд выльысь суред**
pliiatsijoonis **карандашен суредам**
maja eestvaade on joonisel 3 **коркалэн азылапал тусыз куинетй суредын сётэмын** (я. возьматэмын)
tantsu joonis **эктон суред**

joonistama <joonistama joonistada joonistab joonistatud *v*>
1. суреданы (көня ке дыр чоже); (mõnda aega) суреданы (көня ке дыр чоже); (ümber v uuesti) выльысен суреданы; (teatud aeg v ajani) (тодмо дыр куспын) суреданы; (joonistamist meenutava liigutuse kohta) гожъяны, гожманы; возьматыны, лэсьтыны; (kujutama) суреданы, гожманы
joonistasin pildi **суред лэсьтй, суредай**
joonistas minust karikatuuri **мынэсьтым карикатура суредаз**
joonistab natuurist **выльысьтыз суред**
joonistan peast **тодам вайыса** (я. йырысьтым) **суредасько**
poiss joonistab hästi **пичи пи умой суредаське**
joonistab sõega **эгырен суредаське**

kõneleja joonistas käega õhus ringi вераськись омырын котресэз возьматӓз (я. лэсьтӓз)

kajakas joonistab taevast ringe чарлан (я. чайка) инбамын котресьёс лэсьтӓз ilmekalt joonistatud tegelaskuju яркыт суредам герой

kirjanik on joonistanud realistlikke elupilte улоньсь зэмос учырӓёсты суредам гожьясь

2. KÕNEK (*enda kasuks kombineerima*) комбинировать карыны

joonistas endale hea palga аслыз умой уждун комбинировать кариз

joonistus <joonistus joonistuse joonistus[t joonistus[se, joonistus[te joonistus/i s> суред

kriidijoonistus мелэн суред

pintslijoonistus кисьтен лэсьтэм суред

pliiatsijoonistus карандашен суредам суред

sulejoonistus пероен (я. тылыен) суредам суред

sõejoonistus эгырен суред

virtuooslik joonistus виртуозной суред

Liitsõnad

joonistus+

joonistuspaper суредаськон понна бумага

joonistusplakk суредаськон блокнот (я. альбом)

joonistustund суредаськонья урок

joonlaud <+l'aud laua l'auda l'auda, l'auda[de l'auda[sid_&_l'aud/u s> линейка

mõõtjoonlaud масштабья линейка

mõõtejoonlaud мертан линейка

rõõbikjoonlaud, rõõrjoonlaud валлин линейка

tee on sirge, nagu joonlauaga tõmmatud линейкая лэсьтэм кадь ик сюрес шонет

jootma <j'oot[ma j'oot[a jooda[b jooде[tud, j'oot[is j'oot[ke v>

1. (*juua andma*) юыны сётыны; люктаны (пудоос с-сь); (*piisavalt juua andma*) сектаны; люктаны (пудоос с-сь); (*jootmisega kasvatama*) люктаны, люктаса быдтыны (я. будэтыны); (*ära jootma*) сектаны; люктаны (пудоос с-сь)

isa jootis kaevul hobuseid атай вальёсты колодча дорын люктаз

too vett ja jooda loomad ву вайыса, пудоосты люкта

vasikat joodeti piimaga куняньёсты йёлын люктаны

külalisi joodeti ja söödeti hästi куноосты сектазы но, сюдӓзы но умой

jootis külalised purju кунооссэ кудӓытозязы сектаз

mis jooki talle seal küll sisse joodeti? маин сое отын секталлям меда?

allikas joodab jõge, jõgi linna ошмес шурӓёсты тырмыт возе, нош шур карлы ву сётэ

2. (*joodise vaehelesulatamise teel ühendama*) паять карыны; (*kokku*) огазе паять карыны; (*kinni*) (к-сь пасез) паять карыны; (*külge*) (к-сь урдэссэ) паять карыны

jootis traadiotsad kokku ез пумӓёсты паять кариз

jootis augu tinaga kinni пасьсэ тӓды узвесен паять кариз

jootsin ämbrile sanga külge ведлалы вугы паять кариз

jootraha <+raha raha raha -, raha[de raha[sid s> **чаевой**
väike jootraha **пичи чаевой**
jootraha andma **чаевой сётыны**

joovastama <joovasta[ma joovasta[da joovasta[b joovasta[tud v> **лөпкытыны,**
йырез поромытыны; кудзытыны
teda joovastas kevadine õhk **тулыс омыр йырез поромытэ**
alkoholi joovastav toime **аракы йырез кудзытэ**
joovastav rõõm **лөпкытйсь шумпотон**
neiu joovastav lähedus **ныллэн лөпкытйсь матын луэmez**
joovastavad ained **кудзытйсь суретьёс**
joovastavad joogid **кудзытйсь юоньёс**

joovastus <joovastus joovastuse joovastus[t joovastus[se, joovastus[te
joovastus/i s> **йыр поромон, лөпкытон, лөптон; кудзем, кудзон**
rõõmujoovastus **шумпотонэн йыр поромон**
võidujoovastus **вормемен лөптон**
joovastust tekitama {kelles} **йырез поромытыны, лөпкытыны; кудзытыны**
joovastust tundma {millest} **йыр поромыны, лөптыны; кудзыны**
joovastus valdas mind **мынам йыры поромемян, мон лөптэмян**
olen sinu ilust joovastuses **чебереныд йыры поромемян**

joove <joove j'oobe joove[t -, joove[te j'oobe[id s> MED (*joobnud olek*) **кудзем,**
кудзон, шөмаськем, шөмаськон
kerge joove **капчи кудзем**
keskmise joove **шоро-куспо кудзон**
alkoholijoove **араклэсь кудзон**
raskes joobes **секыт кудзем**

joovikas <joovikas joovika joovika[t -, joovika[te joovika[id s> RHVK (*sinikas*)
тордос, юись

jope <jope jope jope[t -, jope[de jope[sid s>, *ka jopp* **куртка**
villasest riidest jope **ыж гонлэсь куртка**
nahkjopp **кулэсь куртка**
võta jope maha **курткадэ кыль**

jopp <j'opp jopi j'oppi j'oppi, j'oppi[de j'oppi[sid_&_j'opp/e s>, *ka jope* **куртка;**
(*soe, kapuutsiga*) **куртка**
villasest riidest jopp **ыж гонлэсь куртка**

orjen <j'orjen j'orjeni j'orjeni[t -, j'orjeni[te j'orjene[id s> (*lill*) **георгин**

joviaalne <jovi'aalne jovi'aalse jovi'aalse[t -, jovi'aalse[te jovi'aalse[id adj>
(*heatujuline, rõõmsameelne*) **шылдыр мылкыдзем; (reibas) сэзь, чырткем;**
(*optimistlik*) **оптимизмо, оптимизсен**
joviaalne vanahärra **сэзь (я. шулдыр мылкыдзем) пересь кузё**
joviaalne meeleolu **сэзь мылкыд**

ju <ju adv>
1. (*õeldu rõhutamisel*) **ук, уга, ведь**
ma ju armastan teda **мон сое яратйсько ук**

ma võin ju ka lahkuda мон кошкины но быгатйсько ук
 mees ei teadnud ju midagi пиосмурт номырзэ но уг тоды вал ук
 me ei ela ju kuigi kaugel мон кытын ке кыдёкын уг улы ук
 sa oled ju poiss тон пияш ук
 sa ju aitad mind тон юрртод ук мыным
 ma ju ei kirjutanud maha мон кинлэсь ке ой гожъя ук
 iga päev ju loeb нуналлы быдэ ведь лыдзйське
 sa ei lase mul ju rääkida тон вераськыны мыным уд сётйськы ук
2. (*kahtluse puhul, küllap, tõenäoliselt, arvatavasti*) оло, дыр, былды
 ju see lugu nõnda juhtus озьы ик со вал, дыр
 ju tal olid omad plaanid солэн аслаз но, былды, планъёсыз вал
 ju see siis nii on со озьы ик вань, дыр
 ju ta midagi kurja ikka tegi оло со маке уродзэ лэсьтыны шедьтйз
 ju ta kodus istus со дораз пукиз, дыр
 ju ma kunagi tulen мон куке но вуо, дыр
3. LUULEK (*juba*) ини, ни
 kas on rukis ju küps? зег вуиз-а ини?

juba <juba adv>

1. (*ajaliselt*) ини, ни
 juba tulen лыктйсько ини
 me juba tunneme teineteist ми ог-огмес тодйськомы ни
 ööd on juba valged уйёс югытэсь ини
 päike on juba loojunud шунды васькиз ини
 toas on juba soojem комнатаын шуныт луиз ини
 olin selle juba unustanud со сырсь вунэтйськем былэм ини
 märkas in teda juba eemalt сое кыдёкысен ик адзи вал ни
 aeg on juba läbi дыр ортчиз (я. быриз) ни
 juba ammu кемалась ики
 juba väikese poisikesena пичи пи дыръям вал ини со
 sa oled juba viies küsija тон витетйез ини юась луйськод
 jäta juba кельты ни
 aitab juba тырмоз ини
 kui ema juba tuleks ана бертысал ке ини
2. (*rõhutavalt*) ни, ини
 seda juba ei juhtu та уз луы ни
 tema juba sinna ei lähe со уз ни отчы ветлы
 meist nad juba jagu ei saa милемыз соос уз ни ворме
 see oleks juba huvitav со тунсыко луысал ини
 hea on juba seegi, et ... умой ини со, ... шуыса
 juba see mõtegi on hirmus со мапанэд гинэ ини шимес
3. (*isegi, koguni*) ке, ... ини, ке, ини
 kui juba tema ei oska, siis ei oska keegi со ке уг быгаты, соку нокин но уз
 быгаты ини
4. (*eituse või tugeva kahtluse puhul*) ай, дыр, бен
 jaah, juba sa tuled! бен, озьы ик лыктод, дыр
 juba nad sind aitavad! соос тыныд юрттозы, дыр, ай,

jube <jube jubeda jubeda[t -, jubeda[te jubeda[id adj>; <jube adv>

1. *adj* көшкемыт, кышкыт, шимес, шим-шим, номырлы ярантэм, жоб;
 (*välimuse kohta*) көшкемыт, кышкыт, шимес, шим-шим, номырлы ярантэм,
 жоб

jube lugu кӧшкемыт учыр
 jube vaatepilt кышкыт суред
 jube kisa шимес кеськем куара
 jube mööbel номарлы ярантэм мебель
 jube hais номырлы ярантэм зын
 jube jama быдэсак зульым
 jube ilm шимес куазь
 ja mis kõige jubedam ... и самой кӧшкемытэз ...
 peremees oli jube ihnuskois кузё туж шимес сук вал
 jube mõeldagi шимес ик малпаны
 kõigil hakkas veidi jube ваньзылы кӧня ке шим-шим луиз
2. adv KÕNEK (väga, tohutult) туж, ортчыт
 jube vastik lugu туж урод учыр
 jube maru film ортчыт умой фильм
 jube ilus tüdruk туж чебер ныл
 jube palju ортчыт трос
 tal läheb jube hästi солы туж умой удалтэ

judin <judin judina judina[t -, judina[te judina[id s> куалекъян, дырекъян;
 (*külmavärin*) куалекъян, дырекъян
 hirmujudin кышкаса куалекъян
 külmajudin кезьытлэсь куалекъян, юзыр-кезьыр луон, кынмыны кутскон
 õudusjudin кӧшкемаса дырекъян
 külm ajas judina ihule мон кынмыны кутски, мон кынмыса дырекъяны
 кутски
 külm judin käis üle selja вылтыры юзыр-кезьыр луиз

judisema <judise[ma judise[da judise[b judise[tud v> (*värisema, vöbisema, lõdisema*) куалекъяны; (*kergelt*) дырекъяны
 külmast judisema кезьытлэсь куалекъяны
 poiss judises vihma käes пичи пи зор улын дырекъяз
 judisema panema куалекъяны кутскыны
 erutusest judisema сюлэмшугъяськыса дырекъяны

juga <juga j'oa juga j'ukka, juga[de juga[sid_&_jug/e s>
1. (voolus, kiirtevihk) пызьет, чур
 aurujuga пар пызьет
 gaasijuga газ пызьет
 liivajuga луо чур
 suitsujuga чын чур
 tolmuajuga тузон чур
 tuleajuga тыллэн жуась чурез
 vahujuga шука чур
 valgusajuga югыт чур
 veeajuga пыйыса кошкись ву чур
 vereajuga зуз виясь вир чур
 õhujuga омыр пельтэм
 jäise õhu juga кезьыт омыро пельтэм
 veri jookseb joana вир векчи чурен бызе
 külm juga käis südame alt läbi сюлэмез омырак кезьыт басьтйз
2. GEOGR (järsk vee langus) вуусён, водопад
 rohkete jugadega jõgi трос вуусёнъёсын я. водопадъёсын шур

jugapuu <+p'uu p'uu p'uu[d -, p'uu[de_&_puu[de p'uu[sid_&_p'u[id s> BOT
(Taxus) тис
kanada jugapuu BOT (Taxus canadensis) канада тис

juhataja <juhataja juhataja juhataja[t -, juhataja[te juhataja[id s>

1. (*teenäitaja, leida aitaja*) **возматйсь, валэктйсь, юрттйсь**
teame ise, kuhu minna, juhatajaid pole vaja асьмеос тодйськомы, кытчы
мыныны, валэктйсьёс кулэ өвөл
ei ole mul ühtegi abimeest ega juhatajat **мынам одйг юрттйсе но, валэктйсе**
но өвөл
2. (*juht, ülemus*) **заведовать карись, заведующий; (juhendaja) кивалтйсь**
kaadriosakonna juhataja **кадрёсья отделэн заведующий**
kursuste juhataja **курсёсын кивалтйсь**
lasteaija juhataja **нылпи сад заведующий**
matkabaasi juhataja **турист базаен кивалтйсь**
menetluspraktika juhataja **производственной практикаен кивалтйсь**
presumaja juhataja **пречечноен кивалтйсь**
puukooli juhataja **лесопитомниклэн заведующиез**
raamatukogu juhataja **лыдзйськоннилэн кивалтйсьез**
remonditöökoja juhataja **тупатьян мастерскойлэн заведующиез**
sõjaväeringkonna juhataja **СÕЖ ожгар округлэн войскоосыныз командующий**
farmijuhataja **фермаен кивалтйсь**
hoidlajuhataja **хранилищеен заведующий**
jaoskonnajuhataja **ёзлюкетэн кивалтйсь**
kantseleijuhataja **канцеляриен заведующий**
kateedrijuhataja **кафедраен заведующий**
klassijuhataja **классэн кивалтйсь**
klubijuhataja **клубен кивалтйсь**
laevastikujuhataja **СÕЖ флотэн командующий**
laojuhataja **складэн заведующий**
majandusjuhataja **ваньбур возёсэн кивалтйсь**
osakonnajuhataja **ёзлюкетэн заведующий**
paraadijuhataja **парадэн командовать карись**
sektorijuhataja **секторен заведовать карись**
tootmisjuhataja **производстоен заведовать карись**
ülemjuhataja **СÕЖ главнокомандуюющий**
3. (*koosoleku, istungi vms juhtija*) **кивалтйсь, председатель**
koosoleku juhataja **кенеш председатель**
istungjärgu juhataja **сессилэн председателез**

juhatama <juhata[ma juhata[da juhata[b juhata[tud v>

1. (*teed näitama*) **возьматыны, валэктыны; (suunama) ыстыны, лэзыны,**
келяны; (ise kaasas v ees käies) нуыны, валтыны
poiss juhatas meile kõige otsema tee jaama **пичи пи милемлы станциозь**
самой шонерак сюрес возматйз
mees läks juhata tud suunas **воргорон возматэм сюрес кузя кошкыз**
kuu ja tähed juhatasid talle teed **толэзь но кизилиос солы сюрес возматйзы**
naine juhatas nad läbi õue **кышномурт соосты садэтйз нуиз**
meile juhata ti, kus teemeister elab **милямлы валэктйзы, кытын сюресья**
мастер улэ
kes teid siia juhatas? **кин тйледыз татчы ыстйз?**
peremees juhatas külalise tuppa **куноез кузё висьетэ келяз**

juhata mulle üks korralik võõrastemaja **возьматы мыным одйг умой кунукуа**
juhata meile hea lapsehoidja **келя милемыз умой нылри утись доры**
õigele v tõe teele juhutama **PILTL шонер сюрес вылэ ыстыны**

2. KÕNEK (õpetama) дышетыны, валэжтыны

kõik aina juhatavad ja õpetavad **ваньзы дышето гинэ**

3. (õiget kulgu tagama) нуыны, председательствовать карыны; (juhtima)

кивалтыны, валтыны

koosolekut juhutama **кенешен кивалтыны**

kateedrit juhutama **кафедраен кивалтыны**

ehitustööd juhutama **лэсьтйськон-пуктйськон ужъёсын кивалтыны**

orkestrit juhutama **оркестрен дирижировать карыны**

vägesid juhutama **войскоосын командовать карыны**

juhatuse <juhatuse juhatus [t juhatus[se, juhatus[te juhatus/i s>

1. (suunamine, juhendamise, õpetus) индылэт я. индылэм, косон я. косэм, валэктон я. валэктэм, кенеш; (juhtimine) кивалтэт, кивалтэм, управление; (koosoleku juhatajaks olemine) председательство; (nõuanne) кенеш, кенеш сётон

{kelle} juhatusel (1) (*näpunäidete järgi*) (кинлэн) индылэмъёсызъя; (2)

(*juhtimisel*) (кинлэн) кивалтэмез улсын

suulise juhatusel järgi leidma **вераса валэктэмъя шедьтыны**

juhatus saama **кенеш басьтыны**

tee ema juhatusel järgi **анай валэктэмъя лэсьты**

{kelle} juhatusel töötama (кинлэн) кивалтэмез улсын ужаны

koosolek moodus direktori juhatusel **кенеш директорлэн кивалтэмез улсын ортчиз**

2. (juhtkond) кивалтэт, руководство; (väejuhatuse) командование; (juhtkonna asukoht v ruumid) кивалтэт, кенеш, правление

kirjandusringi juhatus **литературной кружоклэн кивалтэтэз**

kooperatiivi juhatus **кооперативлэн кивалтэтэз**

ülemjuhatus SÕJ **валтйсь командование**

juhatusel liige **кивалтэтлэн ёзчиез**

astusin möödamines juhatusel läbi **мынонъям правление пырай**

3. (koosoleku puhul) президиум

valiti koosoleku juhatus **кенешлы президиум бырйизы**

juhe <juhe juhtme juhe[t -, juhtme[te juhtme[id s>

1. EL ез, провод

kummiisolatsiooniga juhe **резина изоляцион ез**

lakkisolatsiooniga juhe **лакировать карем ез**

elektrijuhe **дыкужым (я. электро) ез**

installatsioonijuhe **пуктоно ез**

maandusjuhe **заземлить карон ез**

vaskjuhe **ыргон ез**

õhuliini juhe **омыр сётйсь ез**

ümarjuhe **котрес ез**

juhtmeid paigaldama **езъёсты интыяны (я. пуктыны)**

juhtmeid ühendama **езъёсты валчеяны**

juhe on voolu all **ез ток улын**

2. ТЕHN (toru, kraav vm vee, gaasi vms suunamiseks) =провод

gaasijuhe **газопровод**

naftajuhe **нефтепровод**

prügijuhe жуг-жаг куян пась, мусоропровод
veejuhe HÜDR водопровод

juhend <juhend juhendi juhendi[t -, juhendi[te juhende[id s> (*juhtnöör, näpunäide, eeskiri, juhiste kogu*) индылэт сөтйсь бумага, валэктэт, валэктон, инструкци(я); (*kõrgemalt organilt*) директива; (*manitsus, õpetus, juhatus*) валэктон, индылон
ametialane juhend ужысь индылэтьёс
metoodiline juhend методика валэктон
salajane juhend лушкем валэктон
kasulikud juhendid кулэ луись валэктоньёс
käitsemisjuhend, käitusjuhend уже кутонья инструкци
tegevusjuhend лэсьтонья валэктон
tööjuhend ужья инструкци
juhendit koostama индылэт лэсьтыны
vastavalt juhendile, juhendi kohaselt инструкция, инструкци вылэ пыкиськыса

juhendaja <juhendaja juhendaja juhendaja[t -, juhendaja[te juhendaja[id s> кивалтйсь, руководитель; (*erioskuste õpetaja*) кивалтйсь, руководитель; (*kasvataja, õpetaja*) визьмась, индылйсь, дышетйсь; (*kursuse vms hooldaja*) валтйсь, нуись
teaduslik juhendaja тодос кивалтйсь
diplomitöö juhendaja диплом ужен кивалтйсь
kunstiringi juhendaja изобразительной искусствоя кружокез нуись
noortöölise juhendaja егит ужасьёслэн индылйсь сы (я. юрттйсьсы)
esimese kursuse juhendaja нырысетй курслэн валтйсьез

juhendama <juhenda[ma juhenda[da juhenda[b juhenda[tud v> кивалтыны, индылэт сөтъяны; (*juhtnööre andma*) кивалтыны, индылэт сөтъяны; (*õpetades*) валэктыны, визьманы
oskuslikult juhendama {*keda*} (кинлы ке) валаса индылэт сөтъяны
üliõpilaste tööd juhendama дышетскисьёслэн уженызы кивалтыны
üliõpilasi juhendama дышетскисьёсын кивалтыны
üliõpilasi diplomitööde kirjutamisel juhendama диплом ужъёсты гожьянын кивалтыны
noortöölisi juhendama егит ужасьёслы валэктыны
pedagoogilist praktikat juhendama педагогикая практикаен кивалтыны

juhiluba <+luba l'oa luba -, luba[de luba[sid_&_lub/e s (*hrl pl*)> водительской право

juhis <juhis juhise juhis[t -, juhis[te juhise[id s>
1. (*reegel*) итндылэт, правило
täpsed juhised ме́чак индылэтьёс
tehete järjekorra juhised астэ возён индылэтьёс
keelejuhis кыля индылэт
kolmesõrmejuhis EL куинь чиньы индылэт
käitumisjuhis возиськон индылэтьёс
vasakukäejuhis EL паллян ки правило
õigekeelsusjuhis шонер гожьяськонья индылэтьёс

üldjuhis **огъя индылэтъёс**

2. LENN (*rooliseadis*) **управления руль**

juhm <j'uhm juhmi j'uhmi j'uhmi, j'uhmi[de j'uhmi[sid_&_j'uhm/e adj, s> (*rumal, kohtlane*) **шузи, валасътэм, пөрмостэм, толыктэм;** (*vähese taibuga*)

валатскисьтэм, шёдскисьтэм; (*ogar, juhmistunud*) **шужимем, визътэммем, жёломем**

harukordselt juhm **шерос шузи (я. пөрмостэм)**

juhm pilk **шузи учкем**

suurest rõõmust pisut juhm **бадзым вормонлэсь кёня ке шужимемын**

jäin juhmina seisma **жёломем кадь сылй**

juhmard <juhmard juhmardi juhmardi[t -, juhmardi[te juhmarde[id s> **КӦНЕК**

(*juhm inimene*) **шузи, визътэм, толыктэм, пөрмостэм, гынтул**

igavene juhmard **берпуметй (я. пыр) гынтул**

juht¹ <j'uht juhi j'uhti j'uhti, j'uhti[de j'uhti[sid_&_j'uht/e s>

1. (*sõidukil*) **водитель, шофёр;** (*masinal*) **машинист**

autojuht **машина водитель**

bussijuht **автобус шофёр**

ekskavaatorijuht **экскаватор шофёр**

kallurijuht **самосвал шофёр**

kraanajuht **кран машинист**

taksojuht **такси водитель, таксист**

trammijuht **трамвай водитель**

vedurijuht **локомотивлэн машинистэз**

2. (*juhtija, juhataja, liider*) **кивалтйсь, азьмынйсь, азьвалтйсь, лидер;**

(*eestvedaja, teejuht*) **вожак;** (*pea*) **йыр, төро;** (*ninamees*) **главарь;** (*mängujuht,*

saatejuht) **валтйсь, нуись;** (*teejuht*) **келясь, вожатой**

tark ja ettenägelik juht **визьмо но чакласькись кивалтйсь**

ansambli kunstiline juht **ансамбльлэн художественной кивалтйсьез**

ülestõusu juht **восстанилэн азьвалтйсьез**

vabadusvõitluse juht **мозмытскон движенилэн кивалтйсьез**

mässu juht **мятежлэн валтйсьез**

aujuht **сйё-дано кивалтйсь**

ekskursioonijuht **экскурсиез нуись**

kooriguht **хорлэн кивалтйсьез, дирижёр**

pioneerijuht **пионервожатой**

rahvajuht **калыкес азьвалтйсь (я. нуись)**

riigijuht **кунэн кивалтйсь, азьмурт**

ringijuht **кружокен кивалтйсь**

streigijuht **забастовкаен кивалтйсь**

tantsujuht **эктонъёсты пуктйсь**

teejuht **келясь, вожатой**

tõõlisjuht **ужасьёслэн кивалтйсьсы**

valitsusjuht **кивалтэт төроез**

väejuht **полководец**

pime ei saanud ilma juhita liikuda **синтэм валтйсьезтэк (я. юрттйсьезтэк)**

вырзыны уг дйсьты

3. FÜÜS **проводник**

elektrijuht **дыкужым проводник**

helijuht **куара проводник**

pooljuht RAADIO полупроводник
soojusjuht шунытэз келясь проводник
4. (*meelespea, kava*) путеводитель, памятка, программа
Tallinna juht Таллинн карлэн путеводителез
laulupeojuht певческой ужрадлэн программаез

Liitsõnad

juhi+

juhiiste водительлэн пуконэз

juht+

juhtkoer пуны кыткетесь валтйсь пуны

juhtpult кивалтон пульт

juhttöötaja кивалтйсь ужчи

juht² <j'uht juhu j'uhtu j'uhtu, j'uhtu[de j'uhtu[sid_&_j'uht/e s> (*juhtum, sündmus, nähtus, kord*) учыр, луэм уж

käesolev juht та учыр

erandjuht йөспөртэм учыр

erijuht асьет учыр

esinemisjuht пумиськылон учыр

haigusjuht висён учыр

mürgistusjuht отравиться карон учыр

õnnetusjuht шудтэм учыр

üksikjuht нимаз (я. шер) учыр

äärmisel juhul мукет сямен өз ке луы

igal juhul котькызы (я. котьмар) ке но

igaks juhuks оло кулэ луоз

parajal juhul тупась учыре

juhul kui ... учыр луиз ке, ...

vastasel juhul пумит луэм учырья

mitte mingil juhul нокызы но эн

Liitsõnad

juhu+

juhutöö дырын-дырын луйсь уж

juhuvedu дырын-дырын нуон-ваён, куд-ог дырья луылйсь ворттон,

заказтэмья нуллон

juhtima <j'uhti[ma j'uhti[da juhi[b juhi[tud v>

1. (*liikumisele v kulgemisele suunda andma*) нуыны, валтыны, вайыны, управлять карыны; (*suunama*) ыстыны, лэзыны, келяны; (*saates, kaasas olles*) келяны, келяськыны

autot juhtima машинаен управлять карыны, машинаен ветлыны

hobuseid juhtima вальёсты валтыны

laeva juhtima кораблен управлять карыны

laeva sihtsadamasse juhtima кораблез вуон интыяз валтыны

peremees juhtis hobuse õue кузё валзэ азбаре валтйз

vesi juhiti järvest põllule вуэз тыысь бусые лэзизы

käsi juhib sulge ки тылыез валтэ

trepist üles juhtima тубать кузя вылланы валтыны

külaline juhiti kabinetti куноез кабинетозь валтйзы

torud juhivad sooja õhu tuppa трубаос шуныт омырез комнатае валто

renn juhib kartulid kastidesse дырды кузя картошка яшшикёсы тырыське

poiss juhib hobust suu kõrvalt kinni hoides пичи пи валзэ серметтйз нуэ

juhtisin hoobi kõrvale шуккемез палэнтй
tee juhitakse linnast mööda сюрес кар котырті отрчйтйське
2. (tegevust suunama) кивалтыны, валтыны, выжтыны; (*eesotsas olema*)
азьмынйсь луыны
vestlust lauas juhtis ema жок котырын вераськонъёсын анай кивалтйз
teda juhtis vaid raev соин йыркур гинэ валтйз
sind ei juhi mõistus йырсазъылдлэсь уд кылзйськиськы
juhtisin jutu uuele teemale вреаськонэз выль темае выжтыны
püüdsin oma mõtteid mujale juhtida маке мукетыз сярысь малпаськыны
туртски
{kelle} tähelepanu juhtima {millele} (кинлэсь ке) саклыксэ висъяны (маке
вылэ)
riiki juhtima кунэн кивалтыны
ministeeriumi juhtima министерствоен кивалтыны
komisjoni tööd juhtima өрилэсь ужзэ валтыны
direktor juhib instituuti директор институтэн кивалтэ
rügementi juhtima полкен кивалтыны
majapidamist juhtima возёсэн кивалтыны
3. FÜÜS (edasi kandma) пыртйз лэзыны, проводить карыны
metallid juhivad hästi elektrit ja soojust кортъёс дыкужымез но шунытэз
пыртйзы умой лэзё
4. (võistluses esikohal olema) азьпал радын луыны, азьпала потыны,
вормыны
odaviskes juhtima копъё лэзянъя азьпалан луыны
juhime kahe punktiga ми кык очколы азьпалан
meie meeskond asus juhtima милям командамы азьпала потйз
poiss juhtis jooksu esimesed 300 meetrit пичи пи нырысетй куинь сю
метрёсын азьпалан бизиз

juhtimine <j'uhtimine j'uhtimise j'uhtimis[t j'uhtimis[se, j'uhtimis[te j'uhtimis/i
s>

1. (sõiduki v mehhanismi puhul) нуон; (*suuna andmine*) нуон, валтон
distantjuhtimine, eemaltjuhtimine EL кыдёкысен нуон
käsitsijuhtimine кийн нуон
auto juhtimine машинаез нуон
lennuki juhtimine аслобетэз нуон
2. (juhatamine) валтон, кивалтон
töö juhtimine ужен кивалтон, ужез валтон
riigi juhtimine кунэн кивалтон
3. (tipus v esikohal olek) валтон, азьпалан луон
võistluse juhtimine чошатсконын валтон

Liitsõnad

juhtimis+ (*sõiduki v mehhanismi puhul*)
juhtimismehhanism ТЕНН нуись механизм
juhtimis+ (*tegevuse suunamise puutuv*)
juhtimismeetod кивалтон амал
juhtimisstiil кивалтон стиль

juhtiv <j'uhtiv j'uhtiva j'uhtiva[t -, j'uhtiva[te j'uhtiva[id *adj*>

1. управлять карись, кивалтйсь; (*tähtsuselt määrav, tooniandev*) кивалтйсь,
индылэт сётъясь, валтйсь; (*eesrindlik*) азьмынйсь, передовой
juhtiv töötaja ужен кивалтйсь

juhtiv ametnik интыужъя кивалтйсь
juhtiv ametikoht кивалтйсь уж инты
riigi juhtivad ringkonnad кунлэн кивалтйсь ёзьёсыз
{mille} juhtiv osa (малэн ке) кивалтйсь (я. валтйсь) люкетэз
juhtiv tööstusharu промышленностья валтйсь отрасль
juhtiv teadus азьмынйсь тодос
2. управлять карись, кивалтйсь
juhtiv süsteem ТЕНН управлять карись система (я. сӧзнэт)
juhtiv toime EL валтйсь воздействовать карон

juhtkond <j'uhtk'ond j'uhtkonna j'uhtk'onda j'uhtk'onda, j'uhtk'onda[de j'uhtk'onda[sid_&_j'uhtk'ond/i s> кивалтэт, кивалтйсьёс, индылэт сётъясьёс; (ülemused) кивалтэт, кивалтйсьёс, индылэт сётъясьёс
tehase juhtkond завод кивалтэт
instituudi juhtkond институт кивалтэт
majandi juhtkond возёс кивалтэт
trükikoja juhtkond типорафи кивалтэт
väeosa juhtkond ожгар часьтлэн кивалтэтэз
juhtkonna loal кивалтэт лэземья
valiti seltsi uus juhtkond огазеяськонлы виль кивалтэт бырйимы
eks juhtkond tea paremini кивалтйсьёс умойгес тодо, дыр

juhtnõör <+n'õör nõöri n'õöri n'õöri, n'õöri[de n'õöri[sid_&_n'õör/e s (hrl pl)>
валэктон, индылон, косэс
täpsed juhtnõörid точной валэктоньёс (я. индылоньёс)
juhtnõöre saama индылоньёс басьтыны
juhtnõöre andma {kellele} (кинлы ке) индылоньёс сётъяны
juhtnõöre järgima индылоньёсья ужаны
juhtnõöriks võtma индылйсьлы басьтыны
juhtnõörid tööks ужъя индылоньёс
juhtnõöre pole kellelki oodata индылоньёсты витыны нокинлэсь

juhtum <j'uhtum j'uhtumi j'uhtumi[t -, j'uhtumi[te j'uhtume[id s> учыр,
малпамтэ учыр; (vahejuhtum) учыр, малпамтэ учыр
huvitav juhtum тунсыко учыр
naljakas juhtum серемес учыр
analoogiline juhtum вылэм учыр кадъ ик
erakordne juhtum лекос (я. ортчйт) учыр
erandjuhtum шерос (я. вылымтэ) учыр
erijuhtum йӧспӧртэм (я. асьем) учыр
õnnetusjuhtum шудтэм учыр
üksikjuhtum шер луись учыр
grippi haigestumise juhtumid гриппен висем учыррьёс

juhtuma <j'uhtu[ma j'uhtu[da j'uhtu[b j'uhtu[tud v>
1. (aset leidma, toimuma) луыны
juhtus õnnetus шудтэм учыр луиз
see lugu juhtus juba ammu та учыр кемалась вал ини
see juhtus kogemata со малпамтэ шорысь луиз
mis siin juhtus? мар татын луиз?
nagu poleks midagi juhtunud номыр но луймтэ сямен
juhtus eksitus янгыш луиз

tal oli äpardus juhtunud таин маке умойтэм луиз
isaga on midagi juhtunud атаен маке но лиуз
sellist asja pole enne juhtunud сыче учыр азьло өз луылы на вал
kõik võib juhtuda ваньмыз луыны быгатэ

2. (*juhuslikult midagi tegema*) кемдыны, кылдыны, луыны
kui juhtud kuulma või nägema кылыны яке адзыны кемдйз ке
kui ta juhtub sinu käest küsima кемдйз ке озьы, со тынэсьтыд юалоз шуыса
juhtusin nende juttu pealt kuulma мон соослэсь вераськесзэс кылзыны
кемдй

3. (*juhuslikult olema*) малпатэк луыны (я. вуыны), кемдыны; (*juhuslikult kellelegi saama v kellegi kätte sattuma*) малпатэк сюрены (шедьыны я. кие вуыны)

ta juhtus kodus olema со гуртаз луыны кемдйз
juhtusime temaga paaris töötama малпатэк соин уж бере сурюонниын
пумиським

kui teil juhtub aega olema тйлды дырды луиз ке
kas teil juhtub tikku olema? тйляд шырпыосты өз луысалзы-а?

silma alla juhtuma син улэ кемдыны (я. шедьыны)

ta juhtus petise küüsi со эрекчи (я. пöялляськись) кие сюрены шедиз

talle juhtus vilets tuba солы урод комната сюриз

juhtusin võõrasse kohta тодмотэм интые шеди

raamat juhtus mulle kätte sattumisi книга мон кие малпамтэ шорысь вуиз

jahimees juhtus karu jälgedele пöйшурасть гондыр пыты вылэ малпамтэ

шорысь шедиз

juhtus ilus päev шулдыр нунал кемдйз

täna juhtus [olema] raske päev туннэ секыт нунал вал

viskad riided kuhu juhtub дйсьестэ кытчы сюрем сэрпалляськод

töö on tehtud lohakalt, kuidas juhtub уж сапарес лэсьтэмын, кызы сюрем

sööb millal juhtub куке дырыз луэ, соку ик сиське

juhtunu <j'uhtunu j'uhtunu j'uhtunu[t -, j'uhtunu[te j'uhtunu[id s> луэм учыр (я. уж), ортчем

unustagem juhtunu ойдолэ вунэтоме луэмзэ

kuulsin juhtunust alles eile луэм учыр сярый толон гинэ кылй

süüdlane kahetseb juhtunut янгыше уськытэм луэм учыр сярый жаля

tal jääb üle vaid juhtunuga leppida луэм учырен буйгатскыны сяна, солы

мукетыз номыр уг ни кылы

juhus <juhus juhuse juhus[t -, juhus[te juhuse[id s> луэм уж, учыр,

вадьсаськем учыр; (*paras v sobiv võimalus*) луэм уж, учыр, вадьсаськем учыр

sobiv juhus тупась учыр

ootamatu juhus витэнтэм шорысь луэм учыр

õnnelik juhus шудо учыр

rumal juhus урод учыр

haruldane juhus луылымтэ учыр

see pole paljas juhus со огшоры учыр өвөл

ootan parajat juhust вадьсаськись учырез витисько

juhus ei lasknud end oodata луэм уж кемы өз витыты

kasutasin juhust шедем учырез уже кутй

ta jäi juhusele lootma со учырлы оскыса улйз

ta pääses vaid juhuse läbi со мозмытскиз шедем учыръя гинэ

juhus viis nad jälle kokku учыр соосты нош ик огазез
polnud juhust temaga rääkida соин вераськыны учыр өз кемдылылы
see on juhuse asi со учырлэн ужез
laskin juhuse mööda учырез кутытэк кельтй
nüüd avanes juhus saata sulle see raamat али вуиз сыңе учыр, та книгаез
ТЫНЫД ЛЭЗЫНЫ

juhuslik <juhusl'ik juhusliku juhusl'ikku juhusl'ikku,
juhuslik/e_&_juhusl'ikku[de juhusl'ikk/e_&_juhusl'ikku[sid *adj*> малпамтэ
шорысь, шуак, малпатэк; (*tahtmatu*) малпамтэ шорысь, шуак, малпатэк;
(*juhtumisi kuhugi sattunud*) пөртэм учырьёс сюрыйсь
juhuslik nähtus малпатэк адзем
juhuslik kokkusattumus малпамтэ шорысь кемдон (я. вадьсаськон)
juhuslik tutvus шуак тодматскон
juhuslik möödamineja малпамтэ шорысь ортчись
juhuslik kohtumine малпамтэ шорысь пумиськон
juhuslik külaline малпамтэ шорысь вуэм куно
juhuslik mõttevälgatus шуак малпан пиштон
sai surma juhuslikust kuulist со малпатэк вуэм пуля сэрен бырыны шедиз
avage raamat juhuslikult leheküljelt книгадэс котькыңе бамаз усьтэ
sõitsime kohale juhusliku autoga интые вуимы малпамтэ шорысь сюрем
машинаен
kas see on juhuslik? со малпамтэ шорысь-а, меда?

juhuslikult <juhuslikult *adv*> малпамтэ шорысь, шуак, малпатэк; (*tahtmatult*)
малпамтэ шорысь, шуак, малпатэк; (*juhuse tõttu*) дырын-дырын, куддырья
kuulsin sellest päris juhuslikult со сярыйсь малпамтэ шорысь кыйй
sattus juhuslikult sündmuspaigale малпамтэ шорысь югдур луэм интые
шедиз
riivas juhuslikult {*kelle*} huvisid (кинлэсь ке) малпамтэ шорысь
тунсыкьёсаз йотыны
ega sa juhuslikult ei tea? тон шуак уд-а тодйськы?
ostsin raamatu juhuslikult малпатэк книга басьтй

julge <j'ulge j'ulge j'ulge[t -, j'ulge[te j'ulge[id *adj*, *s*>
1. *adj* кышкасьтэм, курдасьтэм; (*vapper*) кышкасьтэм, курдасьтэм;
(*mehine*) мужественной; (*kartmatu*) кышкасьтэм, курдасьтэм; (*hulljulge*)
дйсьтйсь; (*ohutu, riskita*) осконо, оскымон; (*ohutu*) безопасной,
кышкантэм; (*kindel*) осконо, йыг-йыг, йыгмыт
julge võitleja кышкасьтэм нюръяськись (я. ожгарчи)
julge mees кышкасьтэм пиосмурт
julge ratsanik курдасьтэм валэн ворттйсь
julge pilk кышкаьтэм учкем
julged näojooned сэзь ымныр гожьёс
julge sõnavõtt кышкасьтэм кыл кутон
julge tegu дйсьтыса лэсьтэм уж
julge mõte дйсьтйсь малпан
julge satiir дйсьтйсь сатира
julge nali сэзь серем карон (я. маскарьяськон)
julged unistused сэзь малпаськоньёс
julge peidukoht оскымон ватскон инты (я. саюл)
siin võid ennast julgena tunda татын астэ кышкатэк возыны быгатйськод

võid olla julge tema heades kavatsustes тон оскыны быгатйськод солэн умой малпанъёсызлы

2. *s* кышкасьтэм, курдасьтэм

julgete vaprus кышкасьтэмъёслэн отвагазы

julgete päralt on võit кышкасьтэмъёс бордын вормон

julgelt <j'ulgelt *adv*>

1. кышкатэк, курдатэк; (*vapralt*) кышкатэк, курдатэк; (*mehiselt*)

мужествнно; (*kartmatult*) кыжкатэк, курдатэк; (*hulljulgelt*) дйсьтыса, чик кышкатэк

aval dab julgelt oma arvamust чик кышкатэк ас малпамзэ вера

2. (*kindlasti, kahtlemata*) одно (я. зэмзэ) ик, веранэз өвөл

siia mahub julgelt kümme inimest татчы зэмзэ ик дасо адыми тэрысал

julgema <j'ulge[ma j'ulge[da j'ulge[b j'ulge[tud_&_jule[tud v> дйсьтыны, дйсьтйсь луыны; (*jugust ilmutama*) дйсьтыны, дйсьтйсь луыны; (*mitte kartma*) кышкасьтэм луыны; (*söandama*) дйсьтыны

julgen üles tunnistada шонерзэ вераны дйсьтйсько

julgen selles kahelda оскытэк кылыны дйсьтйсько (я. быгатйсько)

kuidas sa julged minust niimoodi mõelda? кызьы тон дйсьтйськод мон

сярысь озьы малпаны?

vaevalt ta julgeb seda teha дйсьтоз-а, меда со тае лэсьтыны

tule, kui julged лыкты, дйсьтод ке

ei julge soovitada уг дйсьтйськы дэмланы, уг быгатйськы кенеш сётыны

kas julgeme sisse minna? дйсьтомы-а пушказ пырыны?

julgeolek <+olek oleku oleku[t -, oleku[te oleku[id s>

1. кышкыттэмлык, безопасность

isiklik julgeolek ас кышкыттэмлык

riiklik v riigi julgeolek кун кышкыттэмлык

{*kelle*} julgeoleku eest hoolt kandma (кинлэн ке) кышкыттэмлыкез понна сюлмаськыны

2. КӦНЕК (*riikliku julgeoleku organ*) органъёс, ёзэсьёс

töötab julgeolekus со органъёсын ужа

julgestama <julgesta[ma julgesta[da julgesta[b julgesta[tud v> кышкыттэм

карыны, кышкытлыкез быдтыны, страховать карыны; (*turvaliseks tegema*)

кышкыттэм карыны, кышкытлыкез быдтыны, страховать карыны

alpinisti julgestama альпинистэз страховать карыны

võimlejat julgestas treener гимнастэз тренерез страховать кариз

tuli oma elupaika julgestada улон интыез кышкыттэм карыны

julgesti <j'ulgesti *adv*>

1. кышкатэк; (*vapralt*) кышкатэк; (*kartmatult*) кышкатэк, курдатэк

vaatas julgesti õpetajale otsa дышетйсь шоры кышкатэк учкиз

võitleb julgesti oma õiguste eest ас эрикрадъёсыз понна, со кышкатэк нюръяське

tule julgesti, koer ei hammusta кышкатэк пыр, пуны уг куртчылыськы

2. (*kindlasti, kahtlemata*) одно (я. зэмзэ) ик, веранэз өвөл

temale võib julgesti loota солы оскыны одно ик луэ

ta on julgesti teistest poistest pikem со зэмзэ ик мукет пиослэсь жужытгес

julgus <j'ulgus j'ulguse j'ulgus[t j'ulgus[se, j'ulgus[te j'ulgus/i_&_j'ulguse[id s>
кышкасьтэм луон (я. луэм); (*vaprus*) кышкасьтэм луон (я. луэм); (*mehisus*)
мужество, воргоронлык; (*kartmatus*) кышкасьтэм (я. курдатэк) луон;
(*hulljulgus*) мытылон, мытыса лек веран (я. вазён)
meeletu julgus ортчыт кышкасьтэм луон
esinemisjulgus выступать кырыны кышкасьтэм луон
kodanikujulgus граждан мужество
võitlusjulgus ожмаськонын кышкасьтэм луон
julgust sisendama {*kellele*} (кинлы ке) кышкасьтэм луэмзэ оскытыны
julgust koguma кышкасьтэм кариськыны
kas tal jätkub selleks julgust? тырмоз-а солэн кышкасьтэмлыкез?
ei jätkunud julgust мылкыдыз өз тырмы

julgustama <julgusta[ma julgusta[da julgusta[b julgusta[tud v> мылкыдэз
жэутыны, лөпкытыны
hea sõnaga julgustama умой кылын лөпкытыны
end metsas lauluga julgustama нюлэскын асто кырзанэн лөпкытыяны
julgustav naeratus мылкыдэз жэутись серектэм (я. мыньпотэм)

julgustükk <+t'ükk tüki t'ükki t'ükki, t'ükki[de t'ükki[sid_&_t'ükk/e s> КӐНЕК
кышкасьтэм вырос, дйсьтйсь лэсьтэм уж
enneolematu julgustükk адзылымтэ кышкасьтэм вырос
julgustükki korda saatma кышкасьтэм (я. дйсьтйсь) уж лэсьтыны
vara tulest päästmine oli tõeline julgustükk тылпуысь ваньбурез утем - зэмос
кышкасьтэм уж

julm <j'ulm julma j'ulma j'ulma, j'ulma[de j'ulma[sid_&_j'ulm/i adj> (*toores*,
halastamatu) лек, урод; (*armutu*) жалясьтэм, жалянэз валасьтэм; (*jõhker*)
сюлэмтэм, лек, урод; (*elajalik, kiskjalik*) сьӧсь, сьӧсьяськись
julm nägu жалянэз валасьтэм ымныр
julmad silmad лек синьёс
julm tegu жалянтэм (я. лек) уж
julm saatus лек адзон
julm kättemaks лек пунэмзэ берыктон
julm kohtlemine лек (я. сюлэмтэм) вырон
julm piinamine жалясьтэм курадзытоньёс
julmad seadused жалясьтэм катьёс
julmad kombed жалясьтэм сямьёс
julmad ajad лек арьёс (я. дырьёс)
julm vaenlane лек (я. сьӧсь) тушмон
julm arveteõendamine лек расправа

julmur <j'ulmur j'ulmuri j'ulmuri[t -, j'ulmuri[te j'ulmure[id s> сьӧсь, лек (я.
урод) адыми, сюлэмтэм мурт

jultumus <j'ultumus j'ultumuse j'ultumus[t j'ultumus[se, j'ultumus[te j'ultumus/i
s> возыттэм, возыттэмлык, (лякыттэм я. ашкынэм) луон
äärmine jultumus кыршам возыттэм луон
tal jätkus jultumust seda öelda солэн ымыз пыриз на со сярись вераны
tema jultumusel pole piire солэн возыттэзлэн гождьёсыз өвӧл

jultunud <j'ultunud j'ultunu j'ultunu[t -, j'ultunu[te j'ultunu[id *adj (eestäiendina indekl)*> **ВОЗЬЫТТЭМ, ВОЗЬЫТЭЗ** валасьтэм, ашкынэм, керпотытэк, лякыттэм
 jultunud petis **ВОЗЬЫТТЭМ** эрекчи (пөечи я. пöяллияськись)
 jultunud tegu **керпотытэк** лэсьтэм
 jultunud kallaletung **ашкынэм** нападать карем
 jultunud pilk **ВОЗЬЫТТЭМ** учкем
 jultunud vale **ВОЗЬЫТТЭК** пöям (я. эрекчам)
 ta on läinud õige jultunuks **со** копак **ВОЗЬЫТТЭМ** луиз

jumal <jumal jumala jumala[t -, jumala[te jumala[id *s*>

1. (*kõrgeim üleloomulik olend v jõud*) **инмар**; (*jumalus*) **инмар**, божество
 muistsed jumalad **вашкала** **инмарьёс**

paganajumalad **язычествоен** герзаськем **инмарьёс**

реajumal **валтйсь** **инмар**

päikesejumal **шунды** **инмар**

sõjajumal **ожгар** **инмар**

tulejumal **тыл** **инмар**

jumalaid kummardama **инмарьёслы** йыбыртъяса **курыны**

jumalaid appi hüüdma **инмарьёслы** юрттэт **курыса** сьлворыны

jumalatele ohverdama **инмарьёслы** курбон (я. виро) сётыны

2. (*ainsuses*) (*ristiusu jumal ka suurtäheliselt*) **Инмар**, **Бог**; (*looja*)

Кылдытйсь, **Создатель**; (*Issand*) **Кузё-Инмар**, **Интöро**; (*kõigeväeline*)

Всевышний

suur jumal **Бьдзым** **Инмар**

Issand jumal **Остэ**, **Инмаре**

mu jumal **Инмаре**

armas jumal, halasta **Остэ**, **Инмаре**, **жаля**

jumalale lootma **Инмарлы** оскыны

end jumala hoolde andma **Инмарлы** оскиськыны

jumal olgu neile armuline **Инмаре** соослы **бур** сйзь (я. бакель кар)

jumalat eitama **Инмарез** öвөл **карыны**

jumalat teotama **Инмарлы** оскисьтэм **луыны**, **вöсяськисьтэм** **луыны**

jumalast taganema **инмарлэсь** куштйськыны

jumala nimel paluma **Инмар** нимын сьлворыны (я. **курыны**)

jumalast mahajäetud **Инмарен** вунэтэм (я. **куштэм**)

kunstnik jumala armust **инмар** сётэмья суредась

annaks jumal, et kõik hästi läheks **инмар** юрттысал **ке**, **ваньмыз** **умой**

ортчысал

iga jumala päev **котькуд** **нунал**, **нуналлы** **бьдэ**

jumala ilma imetlema **Инбмарен** сётэм **инкуазь** **шоры** **синмаськыса** **учкыны**

istub jumala rahu **номыр** **но** **луымтэ** **сямен** **пуке**

see on jumala õnn, et sa tulid **тау** **инмарлы**, **вуйд** **шуыса**

Liitsõnad

jumala+

jumalakoda **инмарлы** **вöсяськон** **инты**, **инмар** **храм**

jumalasõna **инмар** **кыльёс**, **чын-чылкыт** **инмар** **гожтэмьёс**

jumalagajätt <+j'ätt jätu j'ätu j'ätu, j'ätu[de j'ätu[sid_&_j'ätt/e *s*> **прощаться**

карон; (*lahkumine*) **прощаться** **карон**

jumalagajätt lahkunuga **кулэм** **муртэн** **прощаться** **карон**

jumalagajätuks kätt ulatama **прощаться** **карыку** **киез** **сётыны**

jumalakartlik <+k'artl'ik k'artliku k'artl'ikku k'artl'ikku, k'artlik/e_&_k'artl'ikku[de k'artl'ikk/e_&_k'artl'ikku[sid *adj*]> **вöсяськись, инмарлы оскись**
jumalakartlik inimene **вöсяськись, инмарлы оскись** адыми

jumalamuidu <+muidu *adv*>, *ka* jumala muidu

1. (*päris muidu, väga odavalt*) **копейка понна, дунтэмен, дунтэм** sain selle maali üsna jumalamuidu **та суред мыным дунтэмен сюрис**
2. (*ilmaaegu, asjatult*) **номыр понна, тэк, юнме (я. токма)** sain jumalamuidu riielda **номыр понна тышкаськызы монэ**

jumalanna <jumalanna jumalanna jumalanna[t -, jumalanna[de jumalanna[sid *s*]

Инмар кышно, богиня
armastuse ja ilu jumalanna **яратонлэн но чеберлэн богиняз**
kaitsejumalanna **бигиня утись-возьмась**
rahujumalanna **лякыт улонлэн богиняз**
võidujumalanna **вормон богиня**

jumalateenistus <+teenistus teenistuse teenistus[t teenistus[se, teenistus[te

teenistus/i *s* > RELIG **черкысь служба**
päevane jumalateenistus **бер черк служба**
pidulik jumalateenistus **праздниклы сйзем черк служба**
hommikujumalateenistus **чүкна черк служба**
jõulujumalateenistus **Ымусьтонлы сйзем служба**
lihavõttejumalateenistus **пасха служба**
tänujumalateenistus **тау карон служба**
õhtujumalateenistus **жыт служба**
jumalateenistust pidama **службаос ортчытьяны**

jumalavallatu <+vallatu vallatu vallatu[t -, vallatu[te vallatu[id *adj, s*]

1. *adj* (*jumalakartmatu, tavasid pilav*) **инмарлы оскисьтэм, инмарлэсь кышкасьтэм, сямъёсты тйясь (я. сörись), шонертэм; (patune) сьöлыко** jumalavallatu inimene **инмарлы оскисьтэм адыми** jumalavallatu jutt **инмарлэсь кышкасьтэм кылъёс** jumalavallatud teod **шонертэм ужъёс** jumalavallatuid sõnu rääkima **инмарлы пумит вераськыны**
2. *s* (*jumalateotaja*) **инмарез öвöл карись; (jumalatu) инмарлы оскисьтэм, вöсяськисьтэм мурт; (patune) сьöлыко**

jumaldama <jumalda[ma jumalda[da jumalda[b jumalda[tud *v*]

данъяськыны, мур оскыны
isa jumaldab oma pöega атаез пиеныз ушъяське
ta jumaldab naiseilu **со кышномурт чеберен данъяське**
nad jumaldavad gooti arhitektuuri **соос данъясько готика архитектураен**
jumaldav imetlus **юн (я. мур) гажан**
jumaldatud näitleja **яратоно (я. гажано) актриса**

jumalik <jumal'ik jumaliku jumal'ikku jumal'ikku, jumalik/e_&_jumal'ikku[de jumal'ikk/e_&_jumal'ikku[sid *adj*]

1. (*jumalast lähtuv*) **инмар, инмарлыко** jumalik säde **инмар тылгизы** jumalik ettemääratus **инмарлыко азьвыл ик возъматон**

jumalik juhatus инмарлыко азьвыл ик адзон
 jumalik olend инмарен сётэм луло мае
 jumalik päritolu инмарлыко кылдон
 2. PILTL (*suurepärane, võrratu, imeline*) синмаськымон чебер (я. шулдыр)
 jumalik hääl синмаськымон чебер куара
 jumalik loodus синмаськымон шулдыр инкуазь

jume <jume jume jume[t -, jume[de jume[sid s>

1. (*näovärv*) ымныр тус (я. буёл); (*puna*) лемлет, горд-горд, чыж-горд;
 (*värving*) тус; (*helk*) пиштон, пиштэм
 terve jume таза ымныр
 haiglane jume висись ымныр
 näo kollane jume чужектэм тусо ымныр
 ta on tõmmu jumega со мыт ымнырьем
 jume tõusis palgesse ымнырыз горд луиз
 ta palgeilt kadus jume со кӧдэктӱз
 rõõm tõi jume palgesse шумпотэмлэсь со кӧня ке гордэктӱз
 tal on õitsev jume солэн таза ымныр тусыз
 kunsti rahvuslik jume PILTL искусствоын йӧскалык чеберлык
 sel jutul on jumet тани та вераськон ини
 eha roosakas jume taevaserval зардонлэн инбамын пиштэмез
 2. (*näoilme*) ымныр тус
 häbelik jume возьдаськись ымныр тус
 heasüdamlik jume зеч мылкыдъем (я. лякыт) ымныр тус
 piinlik jume керпотон (я. шуган) ымныр тус
 romaan hakkab jumet võtma PILTL роман яркыт тусьёсын шобыртӱське

jumestama <jumesta[ma jumesta[da jumesta[b jumesta[tud v>

1. (*jumet andma, värvima*) ымныр буёлэн малляны, гримировать карыны,
 макияж лэсьтыны; (*kergelt toonima*) ожытак буяны; (*silmi, kulme vm*) (к-сь
 синьёсты) буяны; (*ennast*) буяськыны
 ta jumestab nägu со ымнырзэ буя, со ымныраз макияж (я. грим) лэсьтэ
 põsed olid õrnalt jumestatud бамъёс кӧня ке буямын вал
 ta nägu jumestas kerge õhetus солэн ымнырыз кӧня ке гордэктӱз
 2. PILTL (*ilmestama, värvikaks tegema*) чеберманы, буёлогес карыны
 lugu jumestab autori lopsakas huumor история авторлэн яркыт юморенезы
 чебермамын

jumestus <jumestus jumestuse jumestus[t jumestus[se, jumestus[te jumestus/i

s> (*jumestamine*) буян, макияж, гримировать карон; (*jumestis*) грим
 kerge jumestus мырдэм шӧдскымон буян (я. макияж)
 õhtune jumestus жыт грим

Liitsõnad

jumestus+

jumestuskunstnik художник-гримёр

jupp <j'upp jupi j'uppi j'uppi, j'uppi[de j'uppi[sid_&_j'uppe s>

1. (*tükk*) люкет, юдэс; (*rebitud*) юдэс, кесиськем; (*raiutud*) пуклӧк; (*murtud*)
 пилиськем, сӧриськем; (*saetud*) кор пум, пуклӧ; (*näritud*) йыръем пум,
 палэс, пум; (*põlenud*) жуам пум; (*lõigatud*) юдэс, вандэм
 jupp nööri кал кесиськем
 käbijupp пичи кускыли

köiejupp **гозы юдэс**
 küünlajupp **жуам сюсьтыл пум**
 laujupp **пу пилиськем, пу вандэм**
 mõttejupp **малпан люкет**
 palgijupp **пуклөк, чурка, кор пум**
 pliatsijupp **карандаш пум**
 sabajupp **быж пум я. юдэс**
 sigarijupp **сигара пум**
 teejupp **сюрес люкет (я. юдэс)**
 torujupp **труба юдэс**
 vorstijupp **сйльтырем юдэс я. вандэм**
 juppideks lõikama **юдэсьёслы вандылыны**
 puud saeti poolemeetristeks juppideks **корьёсты полуматериальёслы**
вандйзы
 jupp riiet jäi üle **басма юдэс кылиз**
 juppidest kokkusõlmitud lõng **юдэсьёсты герзаса лэсьтэм шорт**
 jupp maad on juba käidud **трос ик ортчемын ини**
 mul läheb veel jupp aega **мыным шөдскмон ик дыр кулэ луоз**
2. KÕNEK (masinaosa, jublakas) люкет
 mõned jupid on puudu **тросэз люкетъёс уг тырмо**
3. KÕNEK (midagi väikest, lühikest, alamõõdulist) :
 kasukajupp **вакчи шуба**
 mehejupp **лапег воргорон**
 selliseid juppe korvpallimeeskonda ei võeta **сыче лапег муртьёсты баскетбол**
команаде уг бастьо

juriidiline <juriidiline juriidilise juriidilis[t juriidilis[se, juriidilis[te juriidilis/i
adj> **эрикрадо, юридик**

juriidiline isik **юридик мурт**
 juriidiline akt **юридик акт**
 juriidiline vastutus **юридик кыл кутон**
 juriidiline hinnang **юридик дунъян (я. оценка сётон)**
 juriidiline alus **юридик инъет**
 juriidiline nõuanne **юридик кенеш сётон**
 juriidiline abi **юридик юрттэт**
 juriidiline haridus **юридик тодо-валан**
 juriidiline tunnustamine **юридик санэ бастьон (я. лыдъян)**

jurist <jur'ist juristi jur'isti jur'isti, jur'isti[de jur'isti[sid_&_jur'ist/e s> **юрист**
 ta on hariduselt jurist **со дышетскемезья юрист**

just <j'ust *adv, interj*>

1. (nüüdsama, äsja) али гинэ
 jõudsin just koju **али гинэ дорам вуи**
 päike oli just tõusnud **шунды али гинэ жутскиз**
 tahtsin just välja minna **али гинэ потыны малпасько вал**
 olin just magama jäämas **али гинэ умме усисько вал**
 keetsin just endale kohvi **али гинэ аслым кофе пöзътй**
2. (nimelt) чапак; (täpselt) шонерак, быдэсак
 just praegu **чапак али**
 just niisugune **чапак сыче ик**
 ootasime just sind **чапак тонэ витимы**

just täna on mul aega **җапак тыннэ мынам дыры вань**
 just nii **җапак озы**
 et siin palav oleks, seda just ei saa öelda **татын җокыт шуыса, вераны җапак**
уг луы
 just nii palju kui vaja **җапак сомында, көня кулэ**
 käed on külmad just nagu jäätükid **киосы шонерак йө кадь кезытэсь**
 just nagu oleks tema **шонерак со кадь**
 just nagu peast pühitud **быдэсак йырысь кошкыны**
3. (juhtumisi, tingimusel) ке
 teen, kui just aega on **лэсьто, дыры луиз ке**
 eks ma tule, kui just kutsutakse **өтё бере, лыкто**
4. (eriti, päris) туж ик
 pole just kerge töö **туж ик капчи уж өвөл**
 tööd pole just palju, aga ... **уж туж ик трос өвөл ке но, ...**

justkui <+k'ui konj, adv>, ka just kui

1. konj (nagu, otsekui) кадь, выллем
 isu justkui hundil **сием потонэз еионлэн кадь**
 libedasti justkui õlitatult **вөй кадь (я. выллем)**
 tormab ringi justkui arust ära **усыкмем кадь быззылыны**
 vastasid justkui ühest suust **одйг ымысь выллем вазизы**
 see tuli justkui iseenesest **со ас поназ кадь кылдйз**
2. adv KÕNEK (erinevate suhtumiste väljendamiseks) кадь, маке, ук
 sadu on justkui hõredamaks jäänud **маке зор ортчано кадь кариськиз**
 sa justkui varjad midagi **тон мае ке ватйськод кадь**
 sa justkui ei rõõmustagi **маке тон уд шумпотйськы кадь**
 justkui raske uskuda **маке секыт оскыны кадь**
 justkui sa ise ei teaks **маке ачид уд тодйськы кадь**
 pole justkui tahtmist minna **маке но мынэм но уг поты кадь**

jutlema <j'utle[ma jutel[da j'utle[b jutel[dud v> **вераськыны, кенешыны; (veidi)**

вераськыны, кенешыны
 naabriga jutlema **бускелен вераськыны (я. кенешыны)**
 jutlesime elavalt **ми мылысь-кыдысь вераськымы**
 juteldi ilmast, tervisest, poliitikast **вераськон инкуазь, тазалык но политика**
сярысь мынйз
 mehed jutlesid omavahel **воргоронъёс ог-огенызы вераськызы**

jutlus <j'utlus j'utluse j'utlus[t j'utlus[se, j'utlus[te j'utlus/i_&_j'utluse[id s>

1. RELIG проповедь
 püharäevajutlus **арнянунал проповедь**
 mäejutlus **гурезь выл проповедь**
 jutlust pidama **проповедь вераны (я. лыдзыны)**
 kogudus kuulab jutlust **прихожанъёс проповедьёсты кылзо**
2. PILTL (manitsus) дышетон, валэктон, визьнод сётон
 {kellele} pikka jutlust pidama **(кинэ ке) дышетыны, (кинлы ке) визьнод**
сётъяны
 ära mulle jutlust pea, tean ise, mida teen **эн дышеты монэ, мон ачим**
тодйсько, мар лэсьтйсько

jutlustama <jutlusta[ma jutlusta[da jutlusta[b jutlusta[tud v> **проповедьёсты**
вераны, проповедовать карыны

kantslist jutlustama кафедраысен (я. жок сьорысен) проповедовать
карыны
rassismi jutlustama рассизмез пововедовать карыны

jutt¹ <j'utt juti j'utti j'utti, j'utti[de j'utti[sid_&_j'utt/e s]>

1. (*joon, kriips*) гож, полоса, чур

suitsujutt чын гож

tulejutt тыл полоса

siniste juttidega seelik чагыг гожмо юбка

laps veab paberile jutte нылпи бумага вылэ гожъёс гожма

veale oli punane jutt alla tõmmatud янгыш горд гожен пусьемын вал

täht langes, hele jutt taga безаз югыт гож кельтыса, кизили усиз

jutte täis vedama чурен-чурен карыны, гожъёсын гожманы

2. (*lõök, sirakas*) шуккем, шуккон

tõmbas hobusele juti üle selja валлэн тыбыраз сюлоен шуккиз

3. (*kiirus, hoog*) вань кужмысь, туж жог, юн

laps pani tulise jutiga koju нылпи шокпотыса дораз (я. гуртаз) бертиз

jänes lippas tulist jutti лудкеч вань кужмысьтаз пегъиз

magas jutiga hommikuni välja чукнаозь шодылытэк изиз

tahtis esimese jutiga jooksu pista нырысь ик солэн синтэм-пельтэм пегъемез

потъиз

4. (*füsioloogiliste ja psüühiliste äkkhoogude kohta*) :

valujutt чир кеськытозь вось

tal käis tuline jutt üle selja со пөсекъяны кутскиз

südame alt käis külm jutt läbi витентэм шорысь юзыр-кезъыр лубыса кошкиз

jutt² <j'utt jutu j'uttu j'uttu, j'uttu[de j'uttu[sid_&_j'utt/e s]>

1. (*jutuajaminen, kõnelus*) вераськон, вераськем; (*vestlus*) вераськон;

(*jutustus*) веран, мадён; (*kõneaine*) вераськон, вераськем; (*lausutu*) верам

кыльёс; (*kuuldus*) кылкуара, вераськон

tõsine jutt умой-умой вераськон

vali jutt зол куараен вераськон

jahimehejutt пойшурасьёслэн вераськемзы

jonnijutt вогъясъкысь (я. куатасъкысь) вераськон

kalamehejutt чорагасьёслэн вераськемзы

klatsijutt кыл вёлдон, супыльтон

kuulujutt кылкуара, кылэм вераськон

laimujutt клевета, юнме кыл нуллон (я. вёлдон)

lapsejutt нылпи ботъыртэм

mehejutt пиосмурт вераськон

ratujutt сьолыкан (я. сьолыко) вераськем

riibujutt дыртытэк вераськон (чильымен тамак кыскыку)

tõsijutt зэмос кыл (я. вераськон)

vigurijutt со-та вераськонъёс, чик оволтэмъёсты верамъёс

übernurgajutt котыръяса вераськон

kellest on jutt? кин сярысь вераськон?

aeglase jutuga каллен (я. гызмыльтись) вераськонын

vähese jutuga вераськысьтэм, вераськыны яратысьтэм

suure jutuga туж вераськысь, вераськыны яратысь

{kes} on ladusa v mõnusa jutuga (кинэ ке) умой (я. усто) кылзыны

räägib mõistlikku juttu визьмо уж вера

räägib segast juttu валантэмзэ вера

mul on sulle üks jutt мынам тонэныд одйг вераськон вань
 ära aja hullu juttu кулэтэмзэ эн вараськы
 heietab ikka oma juttu весь огпöртэм вераське
 ta jutt läks mul kõrvust mööda верамзэ пелям понытэк кельтй
 juttudest tegudeni jõudma вераськемъёсысь ужъёс вылэ потыны
 tal jutt jookseb KÕNEK чебер вераське, кылыз лытэм
 juttu tal jätkub со вераськыны яратэ
 jutt jutuks кыльёс кыльёсын, вераськонъёс вераськонъёсын
 see jutt ei kõlba kuhugi та вераськон öвөл
 mis jutt see olgu! мар сярысь та вераськон озы!
 tühi jutt! номыр ик öвөл!, огшоры вераськон!
 juttu üles võtma вераськон мытыны (я. кутскыны)
 juttu keerama {millele} вераськонэз воштыны (маке вылэ)
 jutusse sekkuma вераськонэ пыриськыны
 meie jutt hakkas sobima ми одйг кыл шедьтймы
 tuli juttu {millest} вераськон мынйз (маке с-сь)
 jutt ei laabu вераськон уг мыны (я. уг пöзы)
 jääb nii, nagu jutt oli кылёз озы, кызы вераськимы вал
 käisime direktori jutul директорлэн вераськонах ветлймы
 jutt läks lahti кыл вöлдйськиз (я. кошкиз)
 käivad kõvad jutud юн кылкураос ветло
 ta levitab tühje jutte со огшоры кыл вöлдэ
 tema kohta käivad igasugused jutud со сярысь олома но верало, со сярысь
 олокыче но вераськонъёс ветло
 sel jutul on põhi all та вераськонлэн зэмос инъетэз вань
2. KIRJ (lugu) верос; (pikem jutustus) кузьмадёс, повесть; (suuline) сказ,
 веран, мадем
 põnev jutt усто (я. тунсыко) верос
 joonealune jutt лушкем печатлам верос
 kriminaaljutt детектив верос
 loomajutt пудо-пöйшуръёс сярысь верос
 lühijutt вакчи верос
 naljajutt серемес (я. тумошо) верос
 põnevusjutt сюлме пычась верос
 reisijutt сюрес верос
 seiklusjutt приключениосын верос
 ulmejutt фантастика верос
 õudusjutt ишан (я. пöртмаськон) верос
Liitsõnad
 jutu+ (kõnelusse puutuv)
 jutuajamine вераськем, вераськон
 jutusaade вераськон передача
 jututuba вераськон (я. супыльтон) инты (я. комната)
 jutuvada, jutuvadın супыльтон, зулён, юнме вераськон
 jutu+ KIRJ
 juturaamat лыдзён книга, чеберлыко книга

jutti <j'utti adv> KÕNEK

1. (joonde, korda) умой, радызья
 ajan ise oma asjad jutti ужъёсты ачим радьяло
 elu hakkab jutti minema улон умой мыныны кутскиз, улон радьяськиз
 dokumendid said õigeaks ajaks jutti ужкагазьёс дырыз дурья вуизы

2. (*ühtejärge*) бӧрсьысь бӧрсьы
kolm päeva jutti куинь нунал бӧрсьысь бӧрсьы

jutukas <jutukas jutuka jutuka[t -, jutuka[te jutuka[id *adj, s*>

1. *adj (suure jutuga)* вераськыны яратйсь, вераськись, кыллы бырем
jutukad tüdrukud вераськыны яратйсь нылъёс
pikapeale läks laps jutukaks дыр ортчемъя нылпи вераськисьгес луиз
2. *s KÕNEK (juturaamat)* книга
põnev jutuka усто (я. тунсыко) кинга

jutumärgid *pl* <+m'ärk märgi m'ärki m'ärki, m'ärki[de m'ärki[sid_&_m'ärk/e *s*>

- мурткыл пус, кавычкаос
jutumärgidesse panema мурткыл пусэ поныны (я. пуктыны)
jutumärgid algavad ja lõpevad мурткыл пусьёс кутско но быро
ta on mu sõber jutumärgides PILTL та мынам эше мурткыл пусьёсын

jutustama <jutusta[ma jutusta[da jutusta[b jutusta[tud *v*>

1. (*millestki rääkima*) мадыны, вераны; (*paljust, paljudele*) мадылыны, вералляны
muinasjuttu jutustama выжыкылэз вераны
hommikul jutustas ta mulle oma unenäo чукна со вералляз, мае уйвӧтаз адзылйз
kaasakiskuvalt jutustama усто (я. быгатыса) вераны
muistend jutustab järve tekkest верос илэн кылдэмез сярысь маде
romaan jutustab rannarahva elust роман ярдур котырын ульсьёслэн улонзы сярась маде
ta käed jutustavad raskest tööst PILTL солэн киосыз секыт уж сярысь возьмат
mida sa siis meile jutustad? мар сярысь тон милемлы вералод?
2. *KÕNEK (vestlema)* вераськыны
jutustasime temaga mitu tundi maast ja ilmast ваньмыз (я. музьем но инкуазь) сярысь ми көне ке час чоже вераським

jutustus <jutustus jutustuse jutustus[t jutustus[se, jutustus[te jutustus/i *s*>

1. (*jutustamine, jutt*) веран, верам, мадён, мадем
õpetaja jutustus oli sisukas ja elav дышетйсьлэн верамез пуштросо но сзъ вал
lapsed kuulavad vanaema jutustust нылпиос песанайзылэсь мадемзэ кылзйзы
jutustuses lubas ta endale vahel ebatäpsusi дырын-дырын ас мадемаз со шонертэмлыкъёсты лэзьялляз
2. *KIRJ (proosateos)* верос, мадёс; (*pikem lugu*) кузьмадёс, повесть; (*algelt suuline*) сказ, верос; (*pärimuslik*) сказание, верос, мадён
ajalooline jutustus истори верос (я. повесть)
dokumentaaljutustus документо повесть
minajutustus автор нимысь верос (я. мадён)
nimijutustus огкадь нимъем верос
raamjutustus верос-обрамление
värssjutustus кылбуръёсын повесть

juubel <j'uubel j'uubeli j'uubeli[t -, j'uubeli[te j'uubele[id *s*> юбилей,

- шудыръяськон
tõujuubel уж юбилей

100 aasta juubel **сю арьем юбилей**
eesti raamatu 450 aasta juubel **эстон книгалы ньыльсю витътон ар тырысен юбилей**
ta tähistab 50 aasta juubelit **со витътон арзэ пусье**
tähistati kirjaniku esimest juubelit **гожъяськисълэсь нырысетй юбилейзэ пусйизы**

juubeldama <juubelda[ma juubelda[da juubelda[b juubelda[tud v>

1. (*hõiskama, rõõmutsema*) **туж шумпотыны (я. шулдырьяськыны);**

(*hakkama*) **шулдырьяськыны кутскыны**

publik juubeldas **калык шулдырьяськиз**

ta süda lausa juubeldas rõõmust **солэн сүлэмыз шумпотонэн тырмемын**

juubeldav rahvahulk **шулдырьяськись калык**

juubeldavad hurraahüüded **шулдырьясько (я. шумпотон) „ура!,,**

кесяськемъёс

2. KÕNEK (*pühitsema, tähistama*) **пусйыны**

sellist kokkusaamist tuleks veidi juubeldada **таче пумиськонэз пусйоно луоз**

juubeldus <juubeldus juubelduse juubeldus[t juubeldus[se, juubeldus[te

juubeldus/i s> **туж бадзым шумпотон, бадзым шулдырьяськон**

võidujuubeldus **вормонэн герзаськем шулдырьяськон**

auto lähenes publiku juubelduse saatel **шулдырьяськисьёслэн кырзам-**

кесяськемзыя машина матэктйз

olümpiavõitjaid tervitati suure juubeldusega **олимпи вормисьёсты бадзым**

шулдырьяськонэн пумитазы

juubilar <juubilar juubilar i juubilar i juubilar i, juubilar i[de juubilar/e s> **юбияр**

juubilar i austamisõhtu **юбияррез данъян (я. сйлы карон) жыт**

juubilar i tervitama **юбияррез зечкыланы**

juubilar i õnnitlema **юбияррез данъяны (сйлы карыны я. зечкыланы)**

juuksed *pl* → juus

juuksekarv <+k'arv karva k'arva k'arva, k'arva[de k'arva[sid_&_k'arv/u s>

йырси

hallid juuksekarvad meelegahtadel **пельдйнь котырысь пурьыстам йырсиос**

juuksekarv on sattunud taina sisse **йырси ыльняне сюрем**

harvad juuksekarvad on siledaks kammitud **шер йырсиос вольыт сынамын**

juukselahk <+l'ahk lahu l'ahku l'ahku, l'ahku[de l'ahku[sid_&_l'ahk/e s> **пилем**

(я. висьям) **йырси, пробор**

sirge juukselahk **шонер пилем йырси**

juukselahk vasakul **паллян пала пилем йырси**

juukselahuga soeng **пилем йырсиен прическа**

juukselõikus <+l'õikus l'õikuse l'õikus[t l'õikus[se, l'õikus[te

l'õikus/i_&_l'õikuse[id s> **йырси чышкон**

juukselõikus võttis pool tundi **йырсиез чышкон жыны час пала басьтйз**

juuksur <j'uuksur j'uuksuri j'uuksuri[t -, j'uuksuri[te j'uuksure[id s>

йырчышкись, парикмахер

lastejuuksur **нылпи йырчышкись**

meestejuuksur **пиосмурт йырчышкись**
naistejuuksur **нылкышно йырчышкись**
käin iga nädal juuksuri juures **арнялы быдэ йырчышкись доры ветлійсько**
käin juuksuri juures juukseid lõikamas **йырчышкись доры йырма чышкыны**
ветлійсько

juuli <juuli juuli juuli[t -, juuli[de juuli[sid s> **посьтолэзь, июль**
kuum juuli **зырдыт (я. пось) посьтолэзь**
möödunud aasta juulis **кылем аре посьтолэзе**
25. juulil **25-тй посьтолэзь**
juuli on aasta kõige soojem kuu **арлэн самой пось толэез посьтолэзь луэ**
juulis tehakse heina **посьтолэзь - турнан дыр (я. вакыт)**

juuni <juuni juuni juuni[t -, juuni[de juuni[sid s> **инвожо, июнь**
jahe ja vihmane juuni **салкым но зоро инвожо**
24. juunil on jaanipäev **24-тй инвожое - Иван-Купалылэн нуналэз**

juunior <j'uunior j'uuniori j'uuniori j'uuniori, j'uuniori[de j'uunior/e s>; <j'uunior
j'uuniori j'uuniori[t -, j'uuniori[te j'uunior[e]id s>
1. (*noorem*) **егитэз, егитэзгес**
Dumas juunior **егитэз Дюма**
2. (*juunioride vanuseklassi sportlane*) **юниор, егитъёс**
Euroopa juunioride meister **Европавыс юниоръёс (я. егитъёс) пöлысь**
чемпион
juunioride jalgpallikoondis **фотболъя юниоръёслэн сборной командазы**

juur <j'uur juure j'uur[t j'uur[de, juur[te j'uur[i s> **выжы, дйнь**
jäme juur **зöк выжы**
peenike juur **векчи выжы**
ruitunud juur **чурытомем выжы**
söödav juur **сиёно выжы**
hambajuur ANAT **пинь выжы**
juuksejuur ANAT **йырси выжы**
keelejuur ANAT **кыл выжы**
külgejuur BOT **урдэс выжы**
küünejuur ANAT **гжы выжы**
lagritsajuur FARM **лакрица выжы**
lisajuur BOT **итэм выжы**
peajuur BOT **вылтйсь выжы**
ruutjuur MAT **нюжтйськись выжы**
sõna juur KEEL **кылдйнь**
nähtuse ajaloolised juured **югдурлэн истори дйньёсыз**
kõige kurja juur PILTL **урод луэмлэн (я. йыркурлэн) потон дйньыз**
umbrohtu koos juurtega välja kitkuma **жуг-жаг турынез выжыеныз ишканы**
juurt võtma MAT **кореньзэ шедьтыны**
oks ajas juured alla **вай выжы лэзем**
puu võttis juured alla **писпу улзйз (я. выжы сётйз)**
ta on uues kohas juured alla saanud **со выль ужаз юнмаз**
rahulolematus ajab ta hinges juuri **мылкыд тырмостэм солэн лулаз выжы**
лэзйз
selle traditsiooni juured ulatuvad kaugele ajalukku **та сямлэн выжыюсыз**

вашкала дыр'ёсысь лыкто (я. пото)
juurteta inimene **выжитэм** адями

juura¹ <juura juura juura[t -, juura[de juura[sid s >

1. (*õigusteadus*) эрикрад, юриспруденци
juurat õppima эрикрадэз (я. юристпруденциез) дышетыны
2. KÕNEK (*õigusteaduskond*) эрикрад ёзлюкет, юриспруденци факультет
ta on juura lõpetanud **со** эрикрад ёзлюкетэз быдтэмын

juura² <juura juura juura[t -, juura[de juura[sid s > GEOL (*keskaegkonna teine ajastu ning ladestu*) **юрской вакыт** (я. даур)

juurde <j'uurde *postp, adv*>

1. *postp* [gen] (*vahetusse lähedusse*) (кин ке) доры матэктыса
akna juurde astuma **укно доры лыктыны**
tule minu juurde! **лыкты мон доры!**
rada viib järve juurde **пыдын ветлон сюрес ты доры нуэ**
2. *postp* [gen] (*kelle asukohta, kelle jutule, vastuvõtule*) :
viisin lapse tuttavate juurde **нылпиез тодмоосы доры нуи**
lähen arsti juurde **эмчи доры мынйсько**
3. *postp* [gen] (*osutab käsitletavale, otsusele*) :
asusin kohe asja juurde **уж борды соку ик кутски**
kas jääd oma arvamuse juurde? **тон аслад малпанад ик-а кылиськод?**
ta jäi oma sõnade juurde kindlaks **со ас кыльёсыз вылаз ик чурит сылйз**
4. *postp* [gen] (*mille alluvusse v koosseisu*) :
linnaalitsuse juurde moodustati komisjon **кар кивалтэтын өри кылдытйзы**
jäin tööle ülikooli juurde **ужаны университетэ кыли**
5. *postp* [gen] (*millele lisaks, mille kõrvale*) **вёзы, =ын**
kohvi juurde pakuti konjakit **кофе вёзы коньяк сётйзы**
ostis mantli juurde uue kübara **пальтоез вёзы со выль изыи басётйз на**
halva mängu juurde head nägu tegema **урод шудонын ымнырез умой**
карыны
6. *adv* (*vahetusse lähedusse*) (кин ке) доры матэктыса
astus mulle juurde ja küsis teed **мыным матэктыса со сюресэз юаз**
siia ei pääse autoga juurde **татчы машинаен матэктыны (я. лыктыны) уг луы**
7. *adv* (*lisaks*) :
sain palka juurde **уждунме трогес каризы (я. будэтйзы)**
sa oled kaalus juurde võtnud **секталаедья тон трогес луид**
ta on palju juurde õppinud **со умойгес дышетскыны кутскиз**
hoogu juurde! **вай, вае(лэ)!**

juurdekasv <+k'asv kasvu k'asvu k'asvu, k'asvu[de k'asvu[sid_&_k'asv/e s >

- йылон, будон, йылэм, будэм**
rahvastiku juurdekasv **калыклен йылэмез**
toodangu aastane juurdekasv **продукцилен арьём будэмез**
perekonna juurdekasv **семьялен йылэмез**

juurdepäas <+p'äas pääsu p'äasu p'äasu, p'äasu[de p'äasu[sid_&_p'äas/e s >

- мынон, пыран, пырон, шедён**
hea juurdepäas jõe **шур дуре умоен шедён инты**
vaba juurdepäas merele **зарезь доры эрико шедён**
juurdepäas salajastele dokumentidele **лушкем ужкагазъёс доры шедён**

juurdlema <j'uurdle[ma juurel[da j'uurdle[b juurel[dud v>

1. (*pingsalt mõtlema* v *aru pidama*) пыр-поч малпаны (чакланы я. эскерыны), малпаськыны, тодыны-валаны

eluprobleemide üle juurdlema улон шуг-секрытьёс сярись пыр-поч малпаськыны

asjaolude üle juurdlema ужьюгдурьёсты эскерыны

juurdlesin ta käitumise üle солэсь выросьёссэ чаклай

juurdlev loomus эскерись-чаклась сям

juurdlev mõistus ваньзэ тодыны-валаны турттйсь малпаськон сям

juurdlev pilk сисьяса учкон

2. JUR (*juurdlust toimetama*) дознание лэсьтыны

juurdlus <j'uurdlus j'uurdluse j'uurdlus[t j'uurdlus[se, j'uurdlus[te

j'uurdlus/i_&_j'uurdluse[id s> JUR дознание

juurdlust teostama дознание лэсьтыны

juurdlusega tehti kindlaks tõde дознание лэсьтыса зэмзэ тодйзы

juurduma <j'uurdu[ma j'uurdu[da j'uurdu[b j'uurdu[tud v> (*juuri ajama*) выжы

лэзыны (я. сётыны), улзыны; (*juurtega kinnituma*) пычаны, юнманы, пырыны

istikuid juurduma panema удьёсты выжы сётыны пуктыны

kapsataimed on hästi juurdunud кубиста удьёс умой улзыны

halvad harjumused juurduvad kiiresti урод сямьёс жоғ пычало

kirjakeeles juurdunud uudissõnad книгакылэ пычам вылькыльёс

juurdunud tava юнмам сямьёс

juures <juures *postp, adv*>

1. *postp* [gen] (*vahetus läheduses*) вёзын, артэ, артын, артысь

akna juures укно дурын (я. вёзын)

istu natuke minu juures мон вёзын кёня ке пук

ootan sind silla juures мон тонэ выж дорын витё

ajasime juttu tassi kohvi juures одйг чаша кофе юыса вераськимы

2. *postp* [gen] (*kelle asu- või tegevuskohas*) :

ta käis eile minu juures толон со ми доры ветлйз

tüdruk kasvas üles vanaema juures ныл песянаез дорын будйз

käisin arsti juures эмчи доры ветлй

ülikond on õmmeldud hea rätsepa juures костюм умой дйсь вурись дорын

вуремын

kooli juures tegutseb kirjandusring школаын литературной кружок ужа

3. *postp* [gen] (*osutab kellelegi-millelegi, teatavale suhtele*) :

mulle ei meeldi see joon tema juures та сямыз солэн мыным уг кельшы

mis sind selle juures häirib? мар тонэ отын сюлмаськытэ?

sel noormehel on suur menu tütarlaste juures та егит пияш нылъёс куспын

туж азинлыко

sinu võimaluste juures тынад луонлыкьёсыныд

võpatasin selle mõtte juures сое малпаса гинэ мон нёркак луи

ta on hea tervise juures солэ тазалыкез юн (я. умой)

võimu juures on konservatiivid кивалтонын кончерваторьёс

4. *adv* (*vahetus läheduses*) вёзын, артэ, артын, артысь

olin juures, kui see juhtus мон артэ вал ини куке со луиз

olin juba päris juures, kui ta mind märkas мон соин артэгес вал ини, куке со

монэ ад

5. *adv* (*küljes, lisaks*) :

piimal on võõras maitse juures йӧллэн кыӇе ке шӧмыз вань
riietel on koirohu lõhn juures дӱськутысь кузял пот зын лыктэ
sel lool on halb maik juures та учыр урод тусо

juurest <juurest *postp, adv*>

1. *postp* [gen] (*kelle-mille vahetust lähedusest*) дорысь, дурысь
tule akna juurest ära укно дурысь кош
koer jooksis karjase juurest ära пуны пудо возьмась дорысь пегӱиз
võtsin pudeli suu juurest ым дурысьтым бутылкаез басьтӱ
juuksed hakkavad kõrvade juurest halliks minema пельӧс дорысь йырси
пурьысьтаны кутскем

2. *postp* [gen] (*kelle asu- v tegutsemiskohast*) :

ta kolis vanemate juurest ära анай-атаез дорысь кошкиз
astun sõbra juurest läbi эше доры пырало
tulen juuksuri juurest йыр чышкись дорысь бертӱсько (я. лыктӱсько)
see mees on ajalehe juurest та пиосмурт газетысь

3. *adv* (*vahetust lähedusest*) матысь, матысен

juurest vaadatuna ei ole see nii ilus, kui eemalt paistab кыдӧкысен учкемлӧсь
матысен учкыса сыӇе ик чебер уг адскы
harjuta see mood endal juurest [ära]! кушты со выросӧстэ!

juuretis <juuretis juuretise juuretis[t juuretis[se, juuretis[te juuretis/i s> маял,

шӧм; (*harujuuretis*) маял, шӧм

harupiimajuuretis йӧл шӧм

leivajuuretis нянь шӧм, няньлы шӧм понон

tainajuuretis ыльняне (я. котэм няне) шӧм понон

juurima <j'uuri[ma j'uuri[da juuri[b juuri[tud v>

1. (*koos juurtega välja võtma*) выжыеныз чӧш ишкалтыны; (*puid, kände*)
порыны

kände juurima лӱяльӧсты порыны

puid juurima писпуосты порыны

juurisime raiestiku põllumaaks музьемез лӱяльӧслӧсь бусылы порыны

2. МАТ (*juurt leidma*) кореньзэ шедьтыны

juurutama <juuruta[ma juuruta[da juuruta[b juuruta[tud v> кутыны, уже

кутыны, пычатыны, выжыатыны, пуктыны

lastesse tööarmastust juurutama нылпиослы ужез яратонэз пычатыны

uus mudel on tootmisse juurutatud выль моделез производственное кутыны

juurvili <+vili vilja v'ilja v'ilja, v'ilja[de v'ilja[sid_&_v'ilj/u s> (*taim*) кушман,

корнеплод; (*selle taime peajuur v juurikas toiduna*) бакча сиёнӧсь;

(*maitsejuurviljade juurikad toiduna*) выжыос

hautatud juurvili тушить карем бакча сиён

maitsejuurviljad пряной выжыос (я. кушманӧсь)

söödajuurviljad пудо сюдон кушманӧсь

toidujuurvili сиёно кушманӧсь

juurvilja kasvatama бакча сиён будэтыны

värske juurvilja supp али гинэ бичам бакча сиёнлӧсь шьд

juus <j'uus j'uukse j'uus[t -, j'uus[te j'uukse[id s (hrl pl)> (juuksekarv) **гон,**
мамык; (juuksed) йырси
 esimene hall juus **нырысетй пурьсь йырси**
 hallinevad juuksed **пурьсьтась йырси**
 hallid juuksed **пурьсьтам йырси**
 heledad juuksed **югыт (я. тōдыкысьем) йырси**
 karm juus **чурьт йырси**
 tumedad juuksed **пеймыт (я. сьōдкысьем) йырси**
 punased juuksed **горд йырси**
 tuhkjad juuksed **пень тусьем (я. пурьсялэс) йырси**
 ruuged juuksed **суд йырси**
 kohevad juuksed **лōб-лōб йырси**
 hōredad juuksed **шер йырси**
 tihedad juuksed **нап (я. чēm) йырси**
 sirged juuksed **шонересь йырсиос**
 laines juuksed **ворино (я. вогьриē) йырси**
 krussis juuksed **бабылес йырси**
 lokkis juuksed **бабылес (я. кудьыра) йырси**
 lühikesed juuksed **вакчи йырси**
 kuivad juuksed **кōс йырси**
 rasused juuksed **вōесь йырси**
 pulstis juuksed **пештырскем йырси**
 salkus juuksed **лусьтро йырси**
 sassis juuksed **пештырскем йырси**
 juukseid kasvatama **йырсиез будэтыны**
 juukseid kammima **йырсиез сынаны**
 juukseid lõikama **йырсиез вандыны**
 juukseid nulliga maha ajama **пилеш кариськыны, йырсиез машинакен**
мычыны
 juukseid lokkima **йырсиез бабыльтыны**
 juukseid palmima v palmitsema **йырси пуныны**
 juustest sakutama **йырсиез туганы**
 juuksed olid kammitud otselahku **йырси шонер пильыса сынамын вал**
 juuksed hoiavad lokki **йырси каньылля бабыльске**
 juuksed on mütsi alt väljas **йырсиос изьы улысь потйллям**

juuspeen <+p'een peene_&_p'eene p'een[t p'een[de, peen[te p'een[i *adj*> **йырси**
кадь векчи, туж векчи
 juuspeen mõra klaasis **пиялаысь туж векчи пилиськем, стеклоысь мырдэм**
адзымон пилиськем

juust <j'uust juustu j'uustu j'uustu, j'uustu[de j'uustu[sid_&_j'uust/e s> **сыр**
 mahe juust **небыт сыр**
 terav juust **кылэз чүшкась сыр**
 kõvad juustud **чурьт сыррьес**
 pehmed juustud **небыт сыррьес**
 roheline juust **вож сыр**
 sulatatud juust **чыжтэм сыр, плавленной сыр**
 eesti juust **эстон сыр**
 hollandi juust **голландиысь сыр**
 šveitsi juust **швейцар сыр**
 vene juust **зуч сыр, росси сыр**

kitsejuust кеч йӧллэсь сыр
koorejuust йӧлвыллэсь сыр
lambajuust ыж йӧллэсь сыр
suitsujuust чынатэм сыр

Liitsõnad

juustu+

juustukera сыр йыр

juustuküpsis сырен печення (я. пыжиськем)

juustuvorst сырен сйльтырем (я. колбаса)

juut <j'uut juudi j'uuti j'uuti, j'uuti[de j'uuti[sid_&_j'uut/e s> еврей, инмар выжы калык; жид ВЕР.К.; (*ihne äritseja*) еврей, инмар выжы калык; жид ВЕР.К.
Ameerika juudid Америкаысь еврейёс
Iisraeli juudid Израильысь еврейёс
juutide linnaosa еврей кар люкет
kaupleb nagu juut еврей сямен вузаське

juveliir <juvel'iir juveliiri juvel'iiri juvel'iiri, juvel'iiri[de juvel'iiri[sid_&_juvel'iir/e s> ювелир

jõehobu <+hobu hobu hobu -, hobu[de hobu[sid s> ZOOL (*Hippopotamus amphibius*) гипопотам
kääbusjõehobu ZOOL (*Choeropsis liberiensis*) либери я. карлико гипопотам

jõekäär <+k'äär kääru k'ääru k'ääru, k'ääru[de k'ääru[sid_&_k'äär/e s> шурберыг

jõgi <jõgi j'õe jõge j'õkke, jõge[de jõge[sid s> шур

kitsas jõgi векчи шур

lai jõgi паськыт шур

madal jõgi лапег шур

sügav jõgi мур шур

veerikas jõgi трос вуо шур

vaikne jõgi кушетйсьтэм (я. шыпыт) шур

kiirevooluline jõgi жоз бызись шур

kärestikuline jõgi изо шур

kalarikas jõgi чорыго шур

laevatatav jõgi судно ветлоно шур

harujõgi висьяськыса кошкись өр, шур чальды, пичи өр

hiiglajõgi кужмо шур

inimjõgi PILTL адями өр (я. шур) ВЫЖТ.В.

laavajõgi лавалэн бызись өрез

lisajõgi приток

mäestikujõgi гурезь шур

parvetusjõgi пур келян шур

tasandikujõgi GEOGR лайыг интыысь шур

jõe algus шур кутскон

jõe alamjooks шурлэн улей бузёнэз

jõe keskjooks шурлэн шор бызёнэз

jõe ülemjooks шурлэн вылей бызёнэз

jõe parem kallas шурлэн бур пал ярдурез

jõe vasak kallas шурлэн паллян пал ярдурез

jõe ääres шур дурын

jõe äärde minema шур дуре мыныны
 jõest üle minema, jõge ületama шурез выжныны
 jõest kala püüdma шурысь чорыганы (я. чорыг кутылыны)
 jões suplema шурын п(ы)ласькыны (я. уяны)
 üle jõe ujuma шурез уяса потыны
 jõge tõkestama шурез чыпыны
 jõele silda ehitama шур вамен выж лэсьтыны
 jõele tammi ehitama шуре тымет чыпыны, шурез тыметаны
 jõge paisutama шурез чыпыны (пытсаны я. тыметаны)
 jõgi voolab шур бызе
 jõgi voolab järve шур тыэ бызе
 jõgi jookseb шур бызе (я. вия)
 jõgi lookleb шур кырыж-мерыж бызе
 jõgi vahutab шур шукыяске
 jõgi kobrutab шур пөзе (я. бульыртэ)
 jõgi kohiseb шур куашетэ
 jõgi suubub merre шур зарезе бызе
 see jõgi algab soodest та шур нюр интыысь потыны кутске
 jõgi tõusis üle kallaste шур ярдурьёсыстыз потыз
 jõgi on kinni külmunud шур кынмиз
 jõgi vabanes jääst шур йөлэсь мозмытскиз
 jõgi kuivas ära шур куасьмыса быриз
 jõgi ujutas luha üle шур возез вуэн шобыртыз (я. чоксаз)
 üle jõe v jõest üle viib sild шур вамен выж потэ
 jõgi on madalaks jäänud шур лазегомиз
 käisime jões suplemas шуре п(ы)ласькыны (я. уяны) ветлймы
 jõelt tõuseb udu шурысь бус жутске
 jõelt tuleb niiskust шурысь мускыт (я. нюркот) лыктэ

Liitsõnad

jõe+

jõesadam шур порт
 jõesuu[e] GEOGR вож, шур вож
 jõesäng өр, шур өр

jõhkard <jõhkard jõhkardi jõhkardi[t -, jõhkardi[te jõhkarde[id s> (*jõhker inimene*) урод (я. лек) вераськись, торккес ядами; (*jultunu*) ортчыт возьыттэм мурт, ашкынэм адыми, возьыттэз валасьтэм мурт

jõhker <j'õhker j'õhkra j'õhkra[t -, j'õhkra[te j'õhkra[id *adj*> возьыттэм, ашкынэм, чурьт (я. грубой); (*jultunud*) возьыттэм, ашкынэм, чурьт (я. грубой)

jõhker käitumine возьыттэм вырос
 jõhker naer ашкынэм серекъян
 jõhker omavoli возьыттэм эрказьяськон
 jõhker hääletoon ашкынэм куара
 jõhker jõud грубой (я. чурьт) кужым
 poiss on kaaslaste vastu jõhker пичи пияш ас ёзьёсыныз чурьт выре

jõhv <j'õhv j'õhvi j'õhvi j'õhvi, j'õhvi[de j'õhvi[sid_&_j'õhv/e s> си, гон
 hobusejõhv вал си
 lakajõhv вал изнэсысь си
 madratsijõhv валес гон (я. мамык)

sabajõhv **быжысь гон**

juuksed olid karmid nagu jõhvid **йырсиос чурйтэсь вал, вал сиос кадь**

jõhvikaline <jõhvikaline jõhvikalise jõhvikalis[t jõhvikalis[se, jõhvikalis[te jõhvikalis/i s> **нюрмульы бичась (я. октйсь), нюрмульыясь**

jõhvikas <jõhvikas jõhvika jõhvika[t -, jõhvika[te jõhvika[id s> **ВОТ**

(*kääbuspõdsaste perekond* Охусoccus, *selle marjad*) **нюрмульы (будос но емыш)**

jõhvikaid korjama **нюрмульы бичаны (я. октыны), нюрмульыяны**

lähme jõhvikale **ойдо нюрмульыяны мыном**

käisime jõhvikal **нюрмульыяны ветлйм**

jõle¹ <jõle jõleda jõleda[t -, jõleda[te jõleda[id adj> (*kole, hirmuärata*v); KÕNEK (*tohtu, koletu suur*) **кõшкемыт, шимес, кышкыт; (alatu, nurjatu, vastik, jälk)**

юрзым, урод

jõle mõrv **кõшкемыт виён**

jõle hais KÕNEK **шимес (я. юрзым) зын**

jõle ilm KÕNEK **шимес куазь**

jõle korralagedus KÕNEK **шимес бардак**

jõle kuumus KÕNEK **шимес пõсь**

jõle maitselagedus KÕNEK **кõшкемыт чеберез валантэм**

jõle laim **шимес (я. урод) кыл вõлдон**

jõle vaatepilt **юрзым учкон**

mul on jõle peavalu KÕNEK **мынам kõшкемыт (я. шимес) йыры висе**

tegame jõledal kombel tööd KÕNEK **ми шимес умой ужам**

jõle² <jõle adv> KÕNEK (*väga, eriti*) **туж, ортчыт**

jõle tige **туж лек (я. йыркурьяськись)**

jõle valus **туж вõсь**

jõle raske ülesanne **туж секыт уж**

mul on jõle vähe aega **мынам туж õжыт дыры**

kõht on jõle tühi **кõты туж буш**

jõllitama <jõllitama jõllitada jõllitab jõllitatu v> (*silmi jõlli ajama*)

синьёсты паськыт усътыны, синьёсты быльккетыны; (jõllis silmadega ainiti vahtima) долкаса учкыны

silmi jõllitama **синьёсты паськыт усътыны, синьёсты быльккетыны**

ära jõllita mu peale! **мон шоры долкаса эн учкы!**

jõmm <jõmm jõmmi jõmmi jõmmi, jõmmi[de jõmmi[sid_&_jõmm/e s>

1. (tüise jässakas mees) зõк пиосмурт, кõек, зõк пуклõк

rässakas jõmm **паськыт пельпумо зõк пиосмурт**

täissõõnud jõmm **умой сюдэм кõек (я. зõк пуклõк)**

2. (asjamees) вырись, ужась

harimatu jõmm **дышетскымтэ (я. валасьтэм) адями**

laiutav jõmm **паськыт ужен вырись**

rikas jõmm **узыр адями, бай**

raha jõmm **уксёё (я. коньдоно) мурт, бай, улыр**

äri jõmm **коммерциен (я. уэбергатонэн) вырись**

3. (väike poiss, jõnglane) пичи пи, пйёк, пияш, пинал

riiakas jõmm **жугиськись пичи пи**
vallatu jõmm **лякыттэм пинал**

jõmpsikas <jõmpsikas jõmpsika jõmpsika[t -, jõmpsika[te jõmpsika[id s> **пичи пи, пиёк, пияш, чыры-пыры; (рõпп) пичи пи, пиёк, пияш, чыры-пыры**
üleannetu jõmpsikas **лякыттэм (кылыктэм я. укылтэмьяськись) пияш**
karujõmpsikas **гондырпи**
poisijõmpsikas **пичи пи, пиёк, пияш**

jõnglane <jõnglane j'õnglase j'õnglas[t j'õnglas[se, j'õnglas[te j'õnglas/i_&_j'õnglase[id s> **пичи пи (я. ныл), пиёк, пияш (я. нылаш)**
kårsitu jõnglane **пукыны чидасьтэм (тэк улйсьтэм) пичи пи**
poisijõnglane **пичи пи, пиёк, пияш**

jõnks <j'õnks jõnksu j'õnksu j'õnksu, j'õnksu[de j'õnksu[sid_&_j'õnks/e s>
1. (tõmmak, nõksak) зуркак (я. зурк) кыскон (я. кыстйськон), зуркак вырзон (я. вырзытскон)
järsk jõnks **шуак кыскон**
hobune tõmbas paar jõnksu **вал кык пол зуркак вырзытскиз**
õngenöör tegi jõnksu **чорыган леска шуак кыстйськиз**
südamе alt käis jõnks läbi **сюлэм зуркак (я. нёркак) луиз**
2. (kõverus) куасалскем, читыр-чутыр (я. кырыж-мерыж) инты, кожон инты
tee teeb jõnksu **сюрес читыр-чутыр кошке**

jõud <j'õud j'õu j'õudu j'õudu, j'õudu[de j'õudu[sid_&_j'õud/e s>
1. (kehaline jaks, vaimne suutlikkus, mõju[võim], intensiivsus, maksvus, kehtivus) кужым; (võimsus) кужым; (jaks) кужым, кнар, кать, кал
hiiglaslik jõud **туж бадзым кужым**
kehaline v füüsiline jõud **вылтыр (я. физической) кужым**
kohutav jõud **шимес кужым**
loov v loominguline jõud **творческой кужым**
moraalne jõud **моральной кужым**
ebatavaline jõud **йõспõртэм кужым**
määratu jõud **мертантэм кужым**
nõrk jõud **ляб кужым**
salapärane jõud **лушкем кужым**
toores jõud **чурыт (я. лек) кужым**
vaimne jõud **лулпуш кужым**
aurujõud **тённ парлэн кужымез**
elastsusjõud FÜÜS **пезьгыт луэмлэн кужымез**
elujõud **ули кужым**
hingejõud, hingeline jõud **лул кужым**
hobujõud FÜÜS **вал кужым**
horisontaaljõud FÜÜS **горизонтальной кужым**
hõõrdejõud FÜÜS **зырам кужам, трениелэн кужымез**
inimjõud **адями кужым**
kätejõud **ки кужым**
külgetõmbejõud FÜÜS **бордаз кыскрлэн кужымез, притяженилэн кужымез**
lihasejõud **сйльвир кужым**
loodusjõud **инкуазь кужым**
loomejõud **творческой кужым**

lõhkejõud пуштон кужым
 mõjujõud влиять каремлэн кужымеэ
 [raha] ostujõud (коньдонлэн) басьтон кужымеэ
 raskusjõud FÜÜS секытлэн кужымеэ
 rõhtjõud FÜÜS горизонтальной кужым
 seadusjõud кат кужым
 tahtejõud мылпотон кужым
 veenmisjõud оскытон кужым
 veojõud кыскон кужым, тягалэн кужымеэ
 võlujõud туно кужым
 tuule jõud төл кужым
 harjumuse jõud сям кужым
 täies jõus mees быдэс кужымо писомурт
 ühisel jõul огья кужымен
 jõudu mõõda кужымья
 üle jõu кужым вылтй
 jõudu säästmata кынарез (я. кужымеэ) жалятэк
 üle jõu töötama кужым бырытозь ужаны
 oma jõudu proovile panema ас кужымьёсты эскерыны
 jõudu kasutama кужымеэ уже кутыны
 jõudu tarvitusele võtma кужымеэ кутано луыны
 kõigest jõust pingutama вань кужымьёсты золтыны
 jõuga võtma кужымен басьтыны
 mul ei jätku jõudu seda teha мыныа сое лэсьтыны кынары өвөл ини
 {kellel} on jõud otsas (кинлэн ке) кынарыз быризы
 tuul võtab aina jõudu төл пумен кужмоя
 seaduse tagasiulatuv jõud катлэн берен кужымеэ
 määrusel on seaduse jõud пунктэмлэн кат кужымеэ вань
 seadus on kaotanud oma jõu кат ас кужымзэ ыштйз
2. (rühmitis ühiskonnas, mingil alal töötaja v tegutseja, sõjavägi) кужымьёс,
кужым
 ühiskonna edumeelsed jõud, progressijõud мерлэн прогрессивной
кужымьёсыз
 tagurlikud jõud реакционной кужымьёс
 ühiskonna tootlikud jõud котыр мерлэн производительной кужымьёсыз
 teatri loomingulised jõud театрлэн творческой кужымьёсыз
 abijõud юрттйсь кужым (я. ужась)
 kaitsejõud sõl утись-возьмась (я. обороноя) кужымьёс
 lavajõud жудожественной сценаысь актёрьёс
 löögijõud sõl ударной кужымьёс
 merejõud sõl зарезь кужымьёс
 rahujõud шудбуро улон кужымьёс
 relvajõud вооружиться кариськем кужымьёс
 tuumajõud sõl ядерной кужымьёс
 õhujõud sõl омыр кужымьёс
 ta on näiteringi kandev jõud со - драмкружоклэн нуись кужымеэ
 tehas vajab kvalifitseeritud jõude заводлы квалификациен кужымьёс (я.
 ужасьёс) кулэ
 värsked jõud paisati lahingusse выль кужымьёс ожмаськонэ куштэмын
3. KÕNEK (majanduslik suutlikkus, varaline seis) луонлыкьёс, быгатонлыкьёс
 aineeline jõud материальной луонлыкьёс (я. быгатонлыкьёс)
 rahaline jõud коньдоно луонлыкьёс (я. быгатонлыкьёс)

üle jõu käivad kulutused **вормонтэм расходъёс**
sellest summast käib mu jõud üle **сыће сумма мынам быгатонлыкъёсылэсь**
бадзым

vanematel ei olnud jõudu laste koolitamiseks **нылпиоссэс дышетыны анай-атайёссылэн луонлыкъёссы ой вал**

Liitsõnad

jõu+

jõujaam **дыкужым станнци(я), электростанци(я)**

jõumasin **ТЕНН энергетической машина**

jõuvaru **кужым тырмон (я. запас)**

jõude <jõude adv> (*tööta, tegevuseta*) **ужатэк, тэк, шулдыр**

jõude elama **шулдыр (я. ужатэк) улыны**

jõude istuma **тэк пукыны**

jõude logelema **ужатэк лошьяськыны**

maa seisab jõude **музъем тэк сылэ, музъем ужатэк сылэ**

auto seisab jõude **машина ужатэк (я. тэк) сылэ**

jõudlus <j'õudlus j'õudluse j'õudlus[t j'õudlus[se, j'õudlus[te

j'õudlus/i_&_j'õudluse[id s> (*tootmisvõime, tootlus*) **продуктивность (я. поттонлык), производительность (я. сётон); (suutlikkus) быгатонлын; (töövõime) ужаны быгатон (я. луонлык)**

masina jõudlus **машиналэн производительностез**

rõllumajandusloomade jõudlus **гур возёс пудоослэн продуктивностысы**

lihajõudlus RÕLL **сйль продуктивность (я. поттонлык)**

munajõudlus RÕLL **курегпуз продуктивность (я. поттонлык)**

riimajõudlus RÕLL **йёл продуктивность (я. поттонлык)**

soojusjõudlus **ТЕНН шуныт производительность (я. сётон)**

tööjõudlus **ужлэн продуктивностез**

kanali jõudlus **каналлэн лэзыны быгатонлыкез**

tee jõudlus **сюреслэн лэзыны быгатонлыкез**

jõudma <j'õud[ma j'õud[a jõua[b j'õu[tud, j'õud[is j'õud[ke v>

1. (*jaksama, suutma, võimeline olema*) **быгатыны, луыны, вырыны, карыны, тырмыны; (ajaliselt suutma) вуыны**

ma jõuan kotti tõsta **мон быгато мешокез жутыны**

ei jõua enam jalul seista **уг быгатйськы ни пыд йылам сылыны**

tõmba nii kõvasti kui jõuad **кыскы, кызыы кужымед тырмоз**

ta ei jõua enam kannatada **со уг быгаты ни чиданы**

ma ei jõudnud end tagasi hoida **мон ой быгаты ини возиськыны**

jõuab siis kõike meeles pidada! **ваньзэ тодын (я. йырын) возыны быгатод, шат!**

kas jõuate veel edasi minna? **азьлань мыныны быгатоды на-а?**

jõuan osta auto **мон машина басьтыны багатйсько**

ma ei jõua sind küllalt kiita **мон уг быгаты тыныд тырмымон тау карыны**

koduhaned ei jõua lennata **гурт ӓзегъёс лобаны уг быгато**

sõpru ei jõua miski lahutada **эшъёсьы люкыны номыр но уз быгаты**

küllap jõuab, aega on veel **вуоз на ваньзэ лэсьтыны, дыр тырмыт на**

jõudsin teda hoiatada **солы ивортыны мон дыраз вуи**

jõudsin rongile **поездэ вуимы**

jõudsin lõunavaheajal poes ära käia **нуназеян вакытэ вузаськонние ветлыны вуи**

aed on jõudnud paari aastaga metsistuda сад кык ар куспын турынэн будыны
вуэм
 ma ei jõua sinuga sammu pidada мон тонэн чөш вамыштыса уг вуйськы
 ma ei jõudnud möödujat ära tunda мон ортчисьёсты тодманы ой вуы
2. (tulema, saabuma) лыктыны, бертыны, вуыны
 koju jõudma гуртэ вуыны (я. бертыны)
 {kellele} jälile jõudma (кинлэн ке) пытьюсыз вылэ потыны
 {kellele} kannule jõudma (кинэ ке) сутыны
 {kellega} kohakuti jõudma (кинэн ке) чөш луыны
 finišisse jõudma финише вуыны
 metsa äärde jõudma нюлэс доры вуыны
 mäetippu jõudma гурезь йылэ вуыны (я. тубыны)
 sündmuskohale jõudma югдур луэм интые вуыны
 rong jõuab jaama kolme minuti pärast поезд станция куинь минутскын вуоз
 buss jõuab Tartust Tallinna kolme tunniga Тартуысь Таллиннэ автобус куинь
часкын вуэ
 õhtuks jõudsi metsast välja жытлы нюлэскысь (я. тэлысь) потймы
 ööseks jõuame linna уйлы каре вуомы
 kiri jõudis kohale hilinemisega гожтэт интыяз беромыса вуиз
 tagaajajad jõudsid meile kannule уйиськисьёс милемыз сутйзы
 varsti jõuab värske kurk poelettidele жоген мазазиньёслэн жажыосазы
свежей киярьёс вуозы
 hüüe ei jõudnud minu kõrvu кеськем куара пелёзям өз вуы
 päikesevalgus ei jõua ookeani põhja шунды пиштэм океанлэн пыдэсояз уг
вуы
 sõnad ei jõua kuulajateni кыльёс кылзйсьёс доры өз вуылэ
3. (seisundisse, olekusse, olukorda jõudma) вуыны
 arusaamisele jõudma валанэ вуыны
 arvamusele jõudma малпанэ вуыны
 eesmärgile jõudma муге вуыны
 järeldusele jõudma визьпумьянэ вуыны
 keskikka jõudma шор арлыдэ вуыны
 kokkuleppele jõudma соглаше вуыны
 poolfinaali jõudma полуфиналэ вуыны
 veendumusele jõudma валатонэ (я. малпанэ) вуыны
 otsusele jõudma пуктосэ вуыны
 võidule jõudma вормонэ вуыны
 semester jõuab lõpule семестр пумаз вуэ
 aeg oli jõudnud üle kesköö дыр уйшор сьöre вуэмын вал ини
 päev jõuab õhtusse нунал жытпала кариське
 täiuseni jõudnud luule совершенствое вуэм кылбур
4. (ajaliselt saabuma) вуыны, луыны
 jõudis öö уй вуиз
 varsti jõuab sügis жоген сйзьыл вуоз
 on jõudnud mu viimne tund мынам берпуметй дыры вуиз

jõudumööda <+m'ööda adv>, ka jõudu mööda (jõu, võimete kohaselt)

кужымья, быгатэмья, луэмья; (võimalust mööda) луонлыкья, быгатэмья
 harrastab jõudumööda tervisesporti тазалыкез юнматйсь спортэн
быгатэмезья выре
 ta on oma raamatukogu jõudumööda täiendanud со ас лыдйськонниэ (я.
 библиотекаэз) луэмезья (я. быгатэмезья) будэтылйз

jõuetu <jõuetu jõuetu jõuetu[t -, jõuetu[te jõuetu[id *adj*> кужымтэм, ляб, кынартэм; (*nõrk*) кужымтэм, ляб, кынартэм; (*väsinud*) жадем, жадемын; (*kurnatud*) лябомем, катытэммом; (*rammetu*) жуммом, жум, ляб, кал бырем
jõuetu hääl ляб куара
jõuetud rändurid кынартэм сюресчиос
jõuetu vanake катытэммом пересь
näljast jõuetud loomad сютэк улыса лябомем пудо-пöйшурьёс
poliitiliselt ja majanduslikult jõuetu riik политикая но экономикая ляб кун
sügispäikese jõuetu soojus сйзыл шундылэн ляб шунытэз
küünla jõuetu leek сусьтыллэн ляб тылыз
jõuetuks jääma катытэммыны, лябомыны, кынартэм луыны
jõuetuks tegema катытэммытыны, лябомытыны, кынартэм карыны
palavik tegi haige jõuetuks жар висисез катытэммытйз (я. жуммытйз)
selle ees oleme kõik jõuetud со азые ваньмы катытэмесь (я. лябесь)

jõuetus <jõuetus jõuetuse jõuetus[t jõuetus[se, jõuetus[te jõuetus/i *s*> кужымтэм
луон, катытэмлык, лябомон, лябомем, восьмон, восьмом
organismi täielik jõuetus организмлэн быдэсак лябомемез
mõttejõuetus йырвизьлэн кужымтэм луэмез

jõuk <jõuk jõugu jõuku jõuku, jõuku[de jõuku[sid_&_jõuk/e *s*> (*salk, rühm*)
люк, люкаськем калык, толпа; (*käratsev summ*) люкаськем, люкаськем
калык, ватага; (*bande*) банда, шайка
jõuk inimesi люкаськем калык
jõuk uudishimulikke котьмае тодыны (я. адзыны) турттйсьёслэн
люкеськемзы
laste käratsev jõuk нылпиослэн чашетйсь люксы
kurjategijate jõuk йыртэмасьёслэн (я. йыруж лэсьтйсьёслэн) бандазы
bandiidijõuk, bandiitide jõuk бандитьёслэн шайказы
rahvajõuk калык люкеськем
rööv[li]jõuk йыртэмасьёслэн бандазы
vargajõuk лушкаськисьёслэн люксы
jõugu juht бандалэн кивалтйсьез

jõukas <jõukas jõuka jõuka[t -, jõuka[te jõuka[id *adj*> (*üisna rikas*) узыр, бай;
(*aineliselt kindlustatud*) ваньбуро; (*rahakas*) уксьёё, коньдоно
jõukas inimene узыр адями
jõukas riik узыр кун
jõukate vanemate laps узыр (я. бай) анай-атайёслэн нылпизы
kuulub jõukasse kihti со ваньбуро (я. узыр) классэ пыре

jõukohane <+kohane kohase kohas[t -, kohas[te kohase[id *adj*> быгатоно, маке
кырыны луымон, ярамон
jõukohane hind басьтыны луымон дун
jõukohane kanda нуыны луымон керттэт
jõukohane töö лэсьтыны луымон уж
jõukohane õpik дышетскыны луымон дышетэт (я. учебник)
see ei ole mulle jõukohane та мон быгатэмья, та мыным тупамон (я.
ярамон)

jõukus <jõukus jõukuse jõukus[t jõukus[se, jõukus[te jõukus/i_&_jõukuse[id
s> узырлык, ваньбур, узыр улон, ваньбуро улон

keskmise jõukusega majand шоро-куспо узырлыкъя возёс
 jõukus kasvab узырлык будэ
 jõukus suureneb узырлык йылэ
 oma jõukust suurendama ас ваньбурез (я. узырлыкез) йылтыны
 jõukuses elama узыр (я. ваньбуро) улыны
 neil on jõukus majas соослэн корказы ваньбурзы тырмыт
 meil ei jätku veel jõukust maja osta милям выль корка басьтыны ваньбурмы
 өвёл на

jõul <j'õul jõulu j'õulu j'õulu, j'õulu[de j'õulu[sid_&_j'õul/e s (hrl pl)>

1. (25.--27. detsembrini Kristuse sünnipäevana peetav püha) Ымусьтон,

Рождество

jõuluks, jõuludeks ымусьтонлы

2. (21. dets -- 7. jaan talvise pööripäeva tähistamine) ымусьтон

jõulu[de] ajal ымусьтон дыръя

Liitsõnad

jõulu+ (Kristuse sünnipäevaga seotud)

jõuluilm ымусьтон куазь

jõulujumalateenistus RELIG ымусьтонлы сйзем служба

jõulukink, jõulukingitus ымусьтон кузьым

jõulukuusk выль ар кыз

jõuluvaheaeg ымусьтон шутэтскон нунальёс

jõulu+ (talvise pööripäevaga seotud)

jõulukombestik ымусьтон сэбедьёс

jõuline <j'õuline j'õulise j'õulis[t j'õulis[se, j'õulis[te j'õulis/i_&_j'õulise[id adj>

кужмо, зол, юн; яркыт

jõuline mees кужмо воргорон

jõulised käed юн киос

jõuline musklis keha кужмо сйльви́ро вылтыр

jõuline mäng кужмо шудон

jõuline mootor кужмо мотор

jõuline taimestik зол турын будэм инты

jõuline areng кужмо азинскем

jõuline plahvatus кужмо пуштэм

jõuline löök кужмо шуккем

jõulised tunded юн шөдоньёс

jõulised värsid кужмо (я. пычатйсь) кылбурьёс

näitleja jõuline hääl актёрлэн кужмо куараез

omapärane jõuline talent аспөртэм кужмо талант

jõuline stiil яркыт стиль

jõulud pl → jõul

jõulukuu <+k'uu k'uu k'uu[d -, k'uu[de_&_kuu[de k'uu[sid_&_k'u[id s>

(detsember) толсур, декабрь

jõululaupäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s>

Ымусьтонлэсь азьвыл нунал

jõululaupäeval Ымусьтонлэсь азьвыл нуналэ

jõulupüha <+püha püha püha -, püha[de püha[sid_&_püh/i s> RELIG Ымусьтон, Рошво, Ымусьтон шулдырьськон
esimesel jõulupühäl Ымусьтонлэн нырысетй нуналаз
häid jõulupühi! шулдыр Ымусьтонэн!, Ымусьтон праздникёсын!

jõuluvana <+vana vana vana -, vana[de vana[sid_&_van/u s> Тол Бабай

jõusaal <+s'aal saali s'aali s'aali, s'aali[de s'aali[sid_&_s'aal/e s> тренажёрный зал

jõustuma <j'õustu[ma j'õustu[da j'õustu[b j'õustu[tud v> JUR (*seadusjõusse astuma, kehtima hakkama*) уже кутыны, ужаны кутскыны, улонэ пычаны
seadus jõustub 1. juunist v 1. juunil нырысетй инвожобьсен кат улонэ пыча
leping on jõustunud огкыл ужаны кутскыз

jõusööt <+s'ööt sööda s'ööta s'ööta, s'ööta[de s'ööta[sid_&_s'ööt/i s> комбикорм
segajõusööt комбикорм

jäide <jäide j'äite jäide[t -, jäide[te j'äite[id s> METEOR йөвалег, йөкурам

jäigastuma <jäigastu[ma jäigastu[da jäigastu[b jäigastu[tud v> (*jäigaks minema*)
вырзылытэк улыны, интые ик кынмыны, шөйзектыны; (*kangestuma*)
йөзектыны, пуэктыны, пумыны, чоньдыны; (*tarduma*) чонгыраны,
эбыляны, кынмыны
reumast jäigastunud liigesed ревматизмен вырзылытэк улйсь ёзвиос
pilk jäigastus кынмем учкем

jäik <j'äik jäiga j'äika j'äika, j'äika[de j'äika[sid_&_j'äik/u adj> (*paindumatu*)
куасалляськисьтэм, някырьяськисьтэм; (*kõva, kange*) чурыт, юн, зол;
(*tardunud, liikumatu*) вырзылйсьтэм, кынмем, пумем, йөзектэм; (*kalk, tundetu, ametlik*) лек, урод, кунэрес, кос
jäigad harjased чурыт гон (я. йырси)
jäiga tallaga kingad чурыт подошваен (я. ултонэн) туфлиос
jäik kang ТЕНН чурыт рычаг
jäik keha FÜÜS чурыт мугор (я. вылтыр)
jäik vedru куасалляськисьтэм (я. чурыт) пружина
jäiga varrega taim пумем модосо будос
jäik roos вырзылытэк мугорез возён
jäik poliitika лек политика
jäigad arvamused пумем малпаськонъёс
jäigad eeskirjad чурыт косэм-гожъямъёс
jäigad normid чурыт нормаос
jäigad vaated чурыт учкемъёс
jäik toon лек куара
ta käitus jäiga viisakusega со ассэ возиз кос
jalg on põlvest jäik кукъёс пыдесъестй уг кусаллясько
nende vahekord muutus üha jäigemaks ог-огенызы кусып возёнзы йөзектэм
пала воштйськыз

jäine <j'äine j'äise j'äis[t -, j'äis[te j'äise[id adj> (*jääst koosnev, jääkülmu*) йө, зырт
кезыт, йөзектытйсь; (*jääga kattunud*) йөзектэм, йөзектэмын, йөкурам;
(*jääks muutunud*) йө кадь, йөлы пөрмем

jäine tuul йӧзектытйсь төл
jäine vesi йӧ кадь кезыт ву
jäine õhk зырт кезыт омыр
jäine pilk кезыт учкем
jäine toon кезыт вераськон куара
jäine hirm йӧзектытйсь кӧшкемытлык
jäine ükskõiksus кезыт равнодушие (я. нокыче луонтэмлык)
jäine koorik puuokstel писпувайёсын йӧзектэм кур
jäine nõlv йӧ кадь гурезь бам

jäle¹ <jäle jäleda jäleda[t -, jäleda[te jäleda[id *adj*>

1. (*vastumeelne, eemaletõukav, vastik*) урод, шуш, шӧтэм, кӧш, юрзым

jäle hais кӧш зын

jäle maitse кӧш шӧм

jäle elukas юрзым лулос

jäle tegu урод лэсьтэм

kõige jäledamal kombel самой шуш сямья

2. KÕNEK (*väga suur, koletu, tohutu*) кышкыт, кӧшкемыт

jäle jõud туж кӧшкемыт кужым

mind haaras jäle hirm монэ кышкан басьтйз

jäle² <jäle *adv*> KÕNEK (*eriti, väga*) туж, ортчыт

jäle sügav järv туж мур ты

aeg möödus jäle kiiresti дыр ортчыт жог ортчиз

jälestama <jälesta[ma jälesta[da jälesta[b jälesta[tud *v*> юрдыны, юрзым

луыны

jälestan purjus inimesi кудзем муртъёслэсь юрдйсько

jälestav grimass юрдйсь гримаса

jälg <j'älg jälje j'älge j'älge, j'älge[de j'älge[sid_&_j'älg/i *s*> бервыл, пыты,

отпечаток, оттиск

sügavad jäljed муресь пытыиос

värsked jäljed али гинэ ортчем пытыиос

karu jäljed гондыр пытыиос

sõja jäljed ож бервыльёс

lahingute jäljed ожмаськем (я. нюръяськем) бервыльёс

maavärina jäljed музейем зуркамлэн бервыльёсыз

autojalg машина пыты

hambajalg пинь пыты (я. бервыл)

hammustusjalg куртчем бервыл (я. пыты)

hundijalg кион пыты

jalajalg пыд пыты

kontsajalg каблук пыты

kuulijalg пуля бервыл

küünejäljed гижы бервыльёс (я. пытыиос)

[mets]loomajalg пӧйшур пыты

pidurdusjalg тормозить карем пыты (я. бервыл)

pitsatijalg печатльэн оттискез

puutejalg йӧтскем бервыл

põletusjalg сутскем бервыл

rattajäljed поглян (я. колёса) пытыиос

rebasejalg, rebase jälg **зичы пытыы**
 saarajalg **сапег пытыы**
 sõrmejalg **чинны бервыл, чинны отпечаток**
 verejalg **вир бервыл**
 värvijalg **буёл бервыл**
 jäljed lumes **лымы вылын пытыыос**
 pisarate jäljed näol **синкыли бервыльёс ымнырын**
 kirve jäljed puul **тйр бервыльёс писпуын**
 peksu jäljed kehal **жугем бервыльёс мугорын**
 magamatuse jäljed näos **изымтэ пытыыос ымнырын**
 hääbunud tsivilisatsiooni jäljed **ышем цивилизацилэн пытыыосыз (я. бервыльёсыз)**
 mööda jälgi **пытыыя (я. пытыюся)**
 jälgi kaotama **пытыюсты ыштыны**
 koer ajab jälgi **пуны пытыюсты утча**
 koer võttis kurjategija jälje üles **пуны йыруж лэсьтйсьлэн пытыяз потйз (я. шедиз)**
 käisime jälg jäljes **пытыысь пытые ветлймы**
 jäljed on juba umbe tuisanud **пытыюсыз ышизы (я. согиськизы) ини**
 jäljed on kadunud **пытыюс ышемын (я. согиськемын)**
 jäljed lähevad üle välja **пытыюс бусы кузя кошко**
 uriinis leiti valgu jälgi **кызысь белоклэсь бервылзэ шедьтйзы**
 koidust pole veel jälgegi **жардонлэн пытыюсыз өвөл на эшше**
 augustikuust alates pole temast mingit jälge **гудырикошкон тырысен со сярись нокыче иворьёс (я. бервыльёс) өвөл**
 ta hinges pole kurjuse jälgegi **солэн лулаз одйг лекез но өвөл**

jälgima <j'älgi[ma j'älgi[da j'älgi[b j'älgi[tud v> (*vaatlema, seirama*) **чакланы, учкыны, эскерыны; (täies ulatuses, algusest lõpuni) эскерыса (я. учкыса) улыны, учкыны; (valvama, järele vaatama) эскерылыны, учкылыны, чаклалляны; (järgima) сьоры (я. бөрсьы) мыныны; (jälitama) уйыны, уйиськыны; (kaasa elades kuulama) кылзыны, кылзйськыны**
 sündmuste käiku jälgima **учырез (я. югдурез) чакласа возыны {kelle-mille} arengut jälgima (кинлэсь ке я. малэсь ке) азинскемзэ эскерыны**
 ajakirjandust jälgima **газет-журналъёсты чакланы (я. эскерыны)**
 uudiskirjandust jälgima **выль книга потэмъёсты эскерыны (я. чакланы)**
 lapse tervist jälgima **пиналлэсь тазалыксэ эскерыны (я. чакланы)**
 kevade saabumist jälgima **тулыс вуэмез учкыны (я. эскерыны)**
 jälgi, et kõik oleks korras! **чакла, ваньмыз радэн мед луоз!**
 jutustuses jälgitakse kahe perekonna saatust **веросын кык семья адзон эскериське (я. возьматйське)**
 laste silmad jälgisid iga ta liigutust **нылпи синъёс солэсь котькуд выросьёссэ учкыса улйзы**
 ta oli pidevalt kella jälginud **со ялан (я. чемысь) час шоры учкыса улйз**
 igat minu sammu jälgiti **мынэсьтым котькуд вамышме эскеризы (я. чаклазы)**
 ebaõnnestumised jälgisid mind **шудтэм учыръёс мон сьоры уйиськизы**
 põgeneja märkas, et teda enam ei jälgita **пегзись пусйиз, со сьоры уг ни уйисько шуыса**
 loengut jälgima **лекциосты кылзыны**
 teatrietendust jälgima **театт представлениеез учкыны**
 ma ei suutnud ta mõttekäiku jälgida **мон ой быгаты ини солэн малпаськон**

сямзэ эскерыны (я. чакланы)

õpilane ei jälginud tundi дышетскись урокын өз кылзы

jälil <jälil *adv, postp*> *vt ka jälile*

1. *postp* [gen] (*järel, kannul*) бере, сьöры, бöрсьы

poiss jooksis isa jälil пичи пи атаез сьöры бызиз

2. *adv* (*tabamiseks õigel teel*) :

jälil olema уйыны, сутыны, потыны, вуыны, шедьыны

jälile <jälile *adv, postp*> *vt ka jälil*

1. *postp* [gen] (*kannule*) бере, сьöры, бöрсьы, вылэ

koerad sattusid rebase jälile пуныос зичы пытьы вылэ вуизы (я. шедизы)

lõpuks sain tõe jälile берло гинэ ини мон зэмзэээ тодй

politsei sai kuriteo jälile полиция йьртэмасьёс вылэ потйзы

2. *adv* (*õigele teele avastamiseks, tabamiseks*) :

jälile saama утыны, чакланы, возьманы, потыны, вуыны, сутыны

jälitama <jälita[ma jälita[da jälita[b jälita[tud v> уйыны, уйиськыны, утчаны

põgenikku jälitama пегасез уйыны

teisitimõtlejaid jälitama мукет сямен малпаськисьёсты утчаны

kütid jälitavad hunte пöйшурасьёс кионьёс сьöры уйисько

teda jälitas nälg сое сютэм улон уйиз

üks mõte jälitab mind монэ одйг малпан уг лэззы

jäljend <jäljend jäljendi jäljendi[t -, jäljendi[te jäljende[id s>

1. (*täpne jälg*) бервыл, пытьы, отпечаток, оттиск

pitsatijäljend, pitsati jäljend печатлэн оттискез

templijäljend штемпельлэн оттискез

väljasurnud loomade jäljendid settekivimites осадочной пороодаосын бырем

пудо-пöйшурьёслэн бервыльёссы

2. (*järeletehtu, koopia, imitatsioon*) адзем карыса лэсьтэм, слепок, копи(я),

туспуктэм

kipsjäljend гипслэсь слепок

võtmejäljend усьтонлэсь слепок

mündist jäljendit tegema векчи коньдонлэсь туспуктэм лэсьтыны

jäljendama <jäljenda[ma jäljenda[da jäljenda[b jäljenda[tud v> адзем карыны,

пышкылыны

teiste liigutusi jäljendama мукет адымиослэсь выросьёссэс адзем карыны

{*kelle*} kõnemaneeeri jäljendama (кинлэсь ке) вераськон сямзэ пышкылыны

linnulaulu jäljendama тылобурдо кырзамез пышкылыны

oma sõpra jäljendama ас эштэ пышкылыны

jäljetult <jäljetult *adv*> чиптэм-чаптэм, пытьытэк

jäljetult kaduma чиптэм-чаптэм ышыны

jälk <j'älk jälgi j'älki j'älki, j'älki[de j'älki[sid_&_j'älk/e *adj*> юрзым, урод

jälk sopp юрзым напра (я. кизер маке)

jälk lehk урод зын

jälk tegu юрзым лэсьтэм уж

seda on jälk vaadata со шоры юрзым учкыны

jälkus <j'älkus j'älkuse j'älkus[t j'älkus[se, j'älkus[te j'älkus/i_&_j'älkuse[id s>

юрзым, юрдон, урод

jälkust tundma юрдонэз шөдыны

jälkusi rääkima юрзым (я. урод) вераськыны

pööras jälkusega pea kõrvale со юрдыса йырзэ берыктйз

see roog tekitab minus jälkust та сиён монэ юрдытэ, мон юрдйсько та

сиёнлэсь

jälkus tuleb peale мыным урод (я. юрзым)

jälle <j'älle adv>, ka jällegi

1. (*uuesti, taas*) выльысь, нош ик

tulen homme jälle чюказе выльысь лыкто

kevad on jälle käes нош ик тулыс вуиз

ikka [ja] jälle нош но нош, выльысь но выльысь

2. (*seevastu, omakorda, aga*) ке но, озыи ке но, котьма ке но, нош

see tuba on külm, teine jälle liiga soe таиз висьет кезыит, нош кыкетйез

укыр шуныт

jällegi <j'ällegi adv> vt jälle

jällenägemine <+nägemine nägemise nägemis[t nägemis[se, nägemis[te

nägemis/i s> пумиськон, адзиськон

kauaoodatud jällenägemine кема витем пумиськон

ootamatu jällenägemine витьымтэ шорысь адзиськон

peatse jällenägemiseni!, peatset jällenägemist! жоген пумиськытозь (я.

адзиськытозь)!

jäme <jäme jämeda jämeda[t -, jämeda[te jämeda[id adj>

1. (*esemete, kehaosade kohta*) зөк, бадзым, паськыт, чурит, торнам

jäme niit зөк сйньыс

jäme nõör зөк гозы

jäme palk зөк кор

jäme pliiats зөк карандаш

jäme puu зөк писпу

jäme voolik зөк шланг

jäme vorst зөк сйльтырем (я. колбаса)

jäme kael зөк чырты

jäme keha зөк мугор

jäme nina зөк (я. бадзым) ныр

jämedad käpad зөк пыдъёс (я. киос)

jämedad jalad зөк пыдъёс (я. кукъёс)

jämedad sõrmed зөк чиньыос

jämeda jalaga seen зөк куко губи

jämeda kehaga mees зөк (я. бадзым) мугоро пиосмурт

jämeda koonuga koer зөк (я. паськыт) ымныро пуны

jämeda nokaga lind зөк ныро тылобурдо

jämeda tüvega puu зөк (я. паськыт) дйнё писпу

jämeda villaga lammas чурит гоно ыж

jämedaks paisunud sooned торнам сөнъёс

vesi purskas jämeda joana ву паськыт пызйыса потэ

2. (*ühesuguste suurte osiste v nendest koosnevate ainete kohta*) бадзым,

паськыт

jåme killustik бадзым векчи из
 jåme rahe бадзым йõзор
 jåme vihm бадзым зор
 jåme jahu бадзым изэм пызь
 jåme leib бадзым изэм пызьлэсь нянь
 jåme sool бадзым юдэсо сылал
 jåmeda teraga nisu бадзым тысё чабей
 jåme pärlikee бадзым марзъанъёсын чыртывесъ
 jåme riiv бадзым пасё вуштон
 jåme sõel шер пуж
 jåme kiri TRÜK паськыт шриффт
 jåmedad haavid бадзымесъ дробъёс
 jåmedad marjad бадзымесъ емышьёс
 jåmedad higipiisad бадзымесъ нюлам ву шапыкъёс
 jåmedad pisarad бадзымесъ синкылиос
3. (*lihtlabane, rohmakas, ebaviisakas, ränk, lubamatu, üldjooneline, pealiskaudne*) лек, чурьт; (*tahumatu, rohmakas*) сумб(ы)рес, урод, сумъяса;
 (*hääle kohta: madal, sügav*) зõк, боз-боз
 jåme inimene лек (я. чурьт) адями
 jåme pettus лек пõян (алдан я. эрекчан)
 jåme vale лек эрекчан (пõян я. алдаськон)
 jåme võltsing урод пõяса лэсьтэм маке
 jåmedad näojooned лек ымныр тус
 jåme töö урод уж
 ta riietus ilmutas jåmedat maitset солэн дйськутэз урод шõмзэ возъматйз
 jåme kohtlemine лек вазиськон (я. возён)
 jåme käitumine урод астэ возён
 jåme nali урод (я. йõнтэм) серекъям
 jåme sõna лек (я. чурьт) кыл
 jåme toon лек куара
 on käitumises alluvatega jåme подчинённойёсыныз со ассэ чурьт (я. лек)
 возе
 jåme trükiviga лек печатлам янгыш
 liikluseeskirjade jåme rikkumine урамтй ветлон индылэтъёсты лек тйян
 jåme jaotus лек (я. чурьт) люкон
 jåme hääl зõк куара
 jåmeda bassihäälega rääkima боз-боз куараен вераськыны

jåmedus <jåmedus jåmeduse jåmedus[t jåmedus[se, jåmedus[te jåmedus/i s>

1. (*suurus, paksus*) зõктала, бадзымлык
 pliatsi jåmedus карандаш зõктала
 traadi jåmedus ез зõктала
 keskmise jåmedusega palgid шуро-куспо зõкталаё коръёс
 tera jåmedus ю тысъ зõктала
 see puu kasvab jåmedusse та писпу зõктала будэ
2. (*rohmakus, labasus, ebaviisakus, jåme ütlus v käitumine*) уродлык, урод,
 лек, урод (я. лек) вырон
 käitumise jåmedus вырос уродлык
 väljenduste jåmedus веран уродлык
 töötuse jåmedus чеберъямлэн (я. лэсьтэмлэн) уродлыкез
 jåmedusi rääkima лек вераськыны

jändama <j'ända[ma jänna[ta j'ända[b jänna[tud v>

1. (*millegi keerukaga tegelema*) **вырыны, тыршыны, пукыны**
ristsõnamõistatuse kallal jändama **кросвордэн вырыны**
ülesandega jändama **ужен вырыны, задача бордын кукыны**
majapidamisega jändama **возёсэн вырыны**
2. (*hullama, vigurdama*) **шудыны, шузияськыны, визьтэмьяськыны**
poiss jändas koeraga **пичи пи пуныен шудэ**
ära jända, ma kardan kõdi! **эн шузияськы, мон бичатэмлэсь кышкасько!**
3. (*amelema, kurameerima*) **ветлыны, быззылыны, утялтыны**
mis sa selle tüdrukuga jändad! **мар тон та ныл сьёры быззылйськод!**

jänes <jänes jänese jänest -, jänest[te jänese[id s>

1. ZOO (Lepus) **лудкеч**
halljänes ZOO (Lepus europaeus) **пурысь лудкеч**
valgejänes ZOO (Lepus timidus) **төды лудкеч**
emajänes **мумы лудкеч**
jänese jäljed **лудкеч пытьюос**
jänese saba **лудкеч быж**
jänestele jahti pidama **лудкечаны, лудкечъёс вылэ пойшураны**
arg kui jänes **лудкеч кадь кышкась (я. курдась)**
2. KÕNEK (*küülik*) **кролик**
kodujänes **гурт кролик**
jäneseid pidama **кроликъёсты возыны**
3. KÕNEK (*jänese- v küülikunahk karusnahana*) **лудкеч (я. кролик) ку**
lastekraed olid jäneseist **пиналлэн воротникъёсыз лудкеч (я. кролик) кулэсь вал**
4. PILTL (*argpüks, pelgur*) **кышкась, курдась, кошкemasь**
ära ole jänes, siin pole midagi karta! **лудкеч кадь эн луы, татын номырлэсь кышканы**
5. KÕNEK (*piletita sõitja*) **лудкеч, билеттэк мынйсь-ворттйсь**
jänest v jäneseina sõitma **билеттэк мыныны**
6. KÕNEK (*valges vahus lainehari*) **шукыё төды тулкым, ву тулкым**
meri on valgetes jänestes **зарезь шукыё төды тулкымъёсын**

jänesekapsas <+kapsas k'apsa kapsas[t -, kapsas[te k'apsa[id s> ВОТ (Oxalis)

лудкеч чырстурын
harilik jänesekapsas ВОТ (Oxalis acetosella) **огшоры лудкеч чырстурын**

jänku <jänku jänku jänku[t -, jänku[de jänku[sid s> LASTEK **лудкечпи, пичи лудкеч**

jänni <j'änni adv> vt ka jännis (*kimpu, hätta*) **шудтэме (я. секытэ) усён, шуд-секыт, йыркыль**

jännis <j'ännis adv> vt ka jänni (*kimpus, hädas*) **шудтэмын (я. секытын) луон, шуг-секытын, йыркылын**

järel <järel postp, adv> vt ka järele

1. *postp [gen] (järgnevuses, kelle-mille taga)* :
ta kõndis minu järel **со мон сьёры калгиз**
tõmba üks enda järel kinni! **өсэз бөрсяд ворса!**
meie võistkond tuli Leedu järel teiseks **Литва бере милям командамы кыкетй**

интые вуиз

suve järel tuleb sügis **гужем бере сйзыыл вуэ**

2. *adv; postp [gen] (keda-mida ära toomas, kätte saamas)* =лы, понна
tal käis täna auto järel **со доры машина туннэ ветлйз**

käisin honorari järel **гонорарлы (я. гонорар понна) ветлй**

3. *adv (taga, tagapool, ka ajaliselst)* :

läksin ees, koer järel **мон аязз мынй, пуны мон бере**

poiss vedas käru järel **пичи пи бõрсяз пичи уробо кыскиз**

poisid hüppasid enne, tüdrukud järel **пиос нырысь тэтчизы, нылъёс соос бере**

kell on viis minutit järel **час вить минутлы кыле**

4. *adv (säilinud, alles)* **гинэ, на**

järeldama <järelda[ma järelda[da järelda[b järelda[tud v> **валаны, малпаны, йылпумкылэ вуыны**
millest v mille põhjal sa seda järeldad? **мар вылэ пыкиськыса тон сыче малпанэ вуид?**

järeldus <järeldus järelduse järeldus[t järeldus[se, järeldus[te järeldus/i s>
йылпумкыл, йылпумъян
lõplik järeldus **берпум йылпумкыл**
vale järeldus **янгыш йылпумкыл**
järeldusele jõudma **йылпумъянэ вуыны**
järeldust tegema **йыопумъян лэсьтыны**
vaatlustulemused viivad sellele järeldusele **лэсьтэм чакламъёс таچه йылпумъянэ вутто**
teen juhtunust omad järeldused **луэм учырлэсь мон йылпумъянъёс лэсьто**

järele <järele *postp, adv*> *vt ka järel*

1. *postp [gen] (kelle-mille taha, tahapoolle)* :

asusin järjekorda tema järele **черодэ со бере султй**

2. *postp [gen] (osutab soovitud objektile)* :

saatsin poisi poodi leiva järele **пияшез магазинэ няньлы ыстй**

tulin oma asjade järele **ас котырелы лыктй**

sirutasin käe raamatu järele **книгалы киме мычи**

sõdurid haarasid püsside järele **ожгарчиос пычалъёссы борды кутскизы**

3. *postp [gen] (osutab uuritavale objektile, teatavale asjaolule)* :

mis sa nuhid minu järele? **мар тон мон сьõры шпионить кариськод?**

ta päris ema tervise järele **со анаезлэн тазалыкез сярысь юалляськылйз (я. тодылйз)**

politseinikud valvavad korra järele **полицейскийёс порядокез чаклало**

pargis lõhnab sirelite järele **паркын сирень зын лõсьяське**

4. *postp [gen] (osutab sobivusele v vastavusele)* =лы, =ья (я. =я)

ta püüdis kõikidele meele järele olla **со ваньмызлы кельшыны туртскиз**

5. *adv (osutab järgnemisele, kelleni-milleni püüdemiseni)* :

talle hüüti midagi järele **солы маке но бõрсяз кеськизы**

ta aitas mind matemaatikas järele **со мыным математикая юрттйз**

6. *adv (osutab millegi lõppemisele)* :

vihm jäi järele **зор дугдйз, зоремысь дугдйз**

laps jättis nutu järele **нылпи бõрдэмысь дугдйз**

valu andis järele **вõсь лэмысь дугдйз**

7. *adv (eeskuju põhjal, imiteerides)* :

allkiri on järele tehtud кинюртэм подделать каремын
ta aimas v tegi järele käokukkumist со кикы силемез пышкылйз

8. adv (osutab ülekontrollimisele) :

vaata järele, kes seal tuli! учке ай, кин отчы лыктйз!

tuleb järele uurida, kuidas see juhtus тодыны (я. эскерыны) кулэ, кызы со
луиз

järeleandlik <+'andl'ik 'andliku 'andl'ikku 'andl'ikku, 'andlik/e_&_'andl'ikku[de
'andl'ikk/e_&_'andl'ikku[sid *adj*> соглаш луисъ; (*soostuv*) соглаш луисъ;
(*leplik*) ляб сямо, сётскисъ, калыкъя лэсьтйсь; (*paindlik*) сётскисъ
järeleandlik iseloom сётскисъ сям
järeleandlik toestik сётскисъ юнматэм

järele andma

1. (lõdvemale, lahti tulema v minema, varisema) лябаны, лябзыны

kruvid andsid järele винтъёс лябазы

käed andsid järele ja poiss kukkus puu otsast alla пилэн киосыз лябзыны но
пияш пу йылысь усиз

2. (lõdvemale laskma) лябзытыны, лябомытыны

püksirihma järele andma штани еэз лябомытыны

nööri järele andma гозыез лябзытыны

3. (mööndusi tegema, oma otsustest loobuma) сётскыны

{*kelle*} palvele järele andma куронлы сётскыны

administratsioon oli sunnitud tööliste nõudmistele järele andma администраци
ужасьёлэн куронъёссылы сётсконо луиз

4. (nõrgenema, vaibuma) лябзыны, буйганы, бырыны

valu andis järele вось буйгаз

külm v pakane andis järele кезыт куазь небзиз

torm v maru hakkab järele andma сильтөл лябзыны кутске

järelehüüd <+h'üüd hüüu h'üüdu h'üüdu, h'üüdu[de h'üüdu[sid_&_h'üüd/e s> vt
järelehüüe

järelehüüe <+hüüe h'üüde hüüe[t -, hüüe[te h'üüde[id s>, ka järelehüüd

1. (mälestuskõne matusetalitusel) шайгу вылын верам кыл

ütlesin haul järelehüüde kolleegide poolt чош ужам эшьёсылэн нимынызы
шайгу вылын кыльёс верай

2. (mälestuskirjutis äsja surnud isikust) некролог (алигес улонысь кошкем
адями сярысь тодэ ваён чурьёс)

järele jätma

1. (alles jätma, säilitama) кельтыны

kõike ei jõutud ära süüa, muist jäeti järele ваньзэ оз сие, люкетсэ кельтйзы

2. (lõpetama, lakkama) дугдыны

jäta kohe järele! дугды али ик!

3. (endast maha jätma) кельтыны

miski ei kao jätmata järele jälgegi номыр но пыты кельтытэк уг быры

järele jääma

1. (säilima, alles olema) кылыны

isast on järele jäänud häid tööriistu атайлэн умой ужан арбериосыз кылемын
pisut raha jäi veel järele ожит коньдон кылиз на

2. (*lakkama, üle jääma*) дугдыны, буйганы
vihm jäi järele зоремысь дугдйз
nutt jäi lapsel järele нунылэн бөрдонэз буйгаз

3. (*kella kohta*) кылыны
kell jääb päevas kaks minutit järele час нуналаз кык минутлы кыле

järeleksam <+ 'eksam 'eksami 'eksami[t -, 'eksami[te 'eksame[id s> экзаменэз
вылысь (я. нош ик) сётон
järeleksam matemaatikas математикая экзаменэз вылысь сётон
järeleksamit tegema v sooritama экзаменэз вылысь сётыны

järelemõtlematu <+m'õtlematu m'õtlematu m'õtlematu[t -, m'õtlematu[te
m'õtlematu[id *adj*> малпамтэ, малпатэк, малпаськытэк
järelemõtlematu samm малпамтэ вамыш
järelemõtlematu tegu малпаськытэк лэсьтэм уж
kuidas sa võisid nii järelemõtlematu olla! кызы тон озы малпаськытэк
улыны багатйськод!

järelepärimine <+pärimine pärimise pärimis[t pärimis[se, pärimis[te pärimis/i
s> (*kirjalik*) юан, юан-веран, юалляськыны, запрос
ministeeriumile järelepärimist saatma министерствое юанэн вазиськыны

järelevalve <+valve v'alve valve[t -, valve[te v'alve[id s> (*valve, pidev kontroll*)
эскерем, эскерон, чаклам, чаклан, учкем, учкон
range järelevalve чурыт эскерем
salajane järelevalve лушкем эскерон
tehniline järelevalve технической эскерем
prokurörijärelevalve JUR прокурор эскерем
sanitaarjärelevalve санитар учкем
järelevalveta laps учкытэк (я. чаклатэк) кылем нылпи
järelevalve seaduste täitmise üle катъёсты быдэсьянын эскерем
haiglas arstide järelevalve all больницаын эмчиослэн учкемзы улын
lapsed on järelevalveta нылпиос чаклатэк уло
kahtlustatu jäeti politsei järelevalve alla подозреваемой полици чаклам улэ
кельтэмын

järelikult <järelikult *adv*> (*niisiis, seega*) соин ик, озы бере, озыен, иське
sajab vihma, järelikult randa me ei lähe зоре, озыен ярдуре ум мынэ

järelkasv <+k'asv kasvu k'asvu k'asvu, k'asvu[de k'asvu[sid_&_k'asv/e s> (*noor
põlvkond*) егитъёс, егит выжы; (*noorloomad, noor mets*) пинал (я. векчи)
пудо-пöйшур; векчи тэль; (*noorend*) будйсьёс
hobuste järelkasv вальёслэн пинал выжызы
metsa järelkasv векчи тэль
tõukarja järelkasv таза выжысь пинал пудоос
veiste järelkasv пинял куняньёс
kirjanduslik järelkasv литераторъёслэн егит выжызы
treener hoolitseb järelkasvu eest егит спортсмен выжы сярись тренер
сюлмаське
koeral on oodata järelkasvu пуны кучапиосты вите

järelmaks <+m'aks maksu m'aksu m'aksu, m'aksu[de m'aksu[sid_&_m'aks/e s]>
берло (я. öжытэн) тырон вылысь тырон, көня ке пичи люкетлы люкем
тырон
järelmaksuga ostma берло тырон вылысь басьтыны
järelmaksuga müüma берло тырон вылысь вузаны
järelmaksuga müük берло (я. öжытэн) тырон вылысь вузан

järelsõna <+sõna sõna sõna s'õnna, sõna[de sõna[sid_&_sõn/u s]> йылпумъян
кыл, беркыл
autori järelsõna oma romaani tõlkele ас романэзлэн берыктэмезлы авторлэн
йылпумъян кыльёсыз

järelt <järelt *postp* [gen]>

1. (*osutab isikule, kelle tagant midagi koristatakse*) бёрсы, бере
enda järelt koristama ачид бёрсы (я. бере) утялтйськыны
2. (*osutab isikule, kellelt salaja midagi omastatakse*) =лэсь
{*kelle*} järelt näppama {*mida*} (кинлэсь ке) (маке) лушканы (я. кутыны)

järeltulija <+tulija tulija tulija[t -, tulija[te tulija[id s]> азылантйсь, азылань
нуись; нылпи, выжы; (*võsuke*) азылантйсь, азылань нуись; нылпи, выжы
kes saab ta järeltulijaks direktorikohal? кин директорлэн азылантйсьез луоз?
kuulsa suguvõsa viimane järeltulija тодмо выжылэн берпуметй нылпиез (я.
выжыез)

järg¹ <j'ärg järje j'ärge j'ärge, j'ärge[de j'ärge[sid_&_j'ärg/i s]>

1. (*järjekord*) черод
järge ootama черодэз витыны
nüüd on järg minu käes табере мынам черодэ
siis jõudis vastamise järg minu kätte v minuni мон дорозь но черод вуиз
2. (*koht, milleni tegevusega on jõutud*) :
laps ajab lugedes näpuga järge лыдзыкуз пинал чиньыеныз чур кузя ныллэ
pea järge, ära jäta sõnu vahele сак лу, кыльёсты (лыдзытэк) эн кельты
lugesin astmeid, kuid kaotasin varsti järje käest тубатьёсты лыдъяй, но жоген
чотсэ ыштй
ei mäleta kuhu järg jäi тодам уг вайиськы ни, кытчы асьмеос дугдйм
jätkame vana järje pealt edasi азыло дугдэм интыысьтымы ик азыланьтомы
keerasin lehe järje märgiks kahekorra книга бамез кык поллы куасалтыса
пуйи (кытчы дугдэмме мед тодом шуыса)
heinalised jõudsid niitmise järjega küünini турнасьёс лапас дорозь турнаса
вуизы
3. (*vahetult järgnev osa, jätk*) кылемез, азыланьтэмез
romaanid järg ilmused ajalehes романлэн кылемез газетын печатласькыса
потйз
4. (*millegi pidev olemasolu, piisamine*) азыпала азелы дасям, азыланьлы (я.
азьпаллы) дасям
jahude järg on lõppenud азылапаллы дасям пызь бырыса вуиз
tööd on palju, kogu aeg on järg ees ужьёс трос, ялан вань маин вырыны
5. (*olukord, seisund*) югдур, учыр, инты, положение, обстановка; (*heaolu*)
умой (я. узыр) улон-вылон, улэм-вылэм
rahaline järg уксёя (я. коньдонъя) югдур
varanduslik järg ваньбур положение
jõukale järjele tõusma узыр луыны

paremale järjele saama улон-вылонэз умоятыны
heal järjel olema тыр (я. ёрмытэк) улыны
heas järjes hobused умой утялтэм вальёс
meie järg ei ole praegu kiita милям материальной пложенимы умой ик өвөл

järg² <j'ärg järi j'ärgi j'ärgi, j'ärgi[de j'ärgi[sid_&_j'ärg/e s] > (järi) пукон

järgarv <+'arv arvu 'arvu 'arvu, 'arvu[de 'arvu[sid_&_'arv/e s] >

1. МАТ радлыко число
2. KEEL радлыко лыдним, көнжетйэзэ возматйсь лыдним

järgi <j'ärgi postp, adv>

1. postp [gen] (mille kohaselt, millele toetudes) :

seaduse järgi toimima катъя лэсьтыны

{mida} mälu järgi taastama тодэ ваемъя выльдыны (я. карыны)

seda tehti vana kombe järgi сое вуж сямъя лэсьтйзы

toimisin sinu nõuande järgi тынад кенешедъя лэсьтй (я. кари)

poisile pandi vanaisa järgi nimeks Rein пичи пины песьтаезъя Рейн ним понйзы (я. сётйзы)

kohaliku aja järgi интыысь дыръя

tundsin ta hääle järgi ära сое куараезъя тодмай

püüdis kõikide meele järgi olla ваньзылэн мылкыдызъя лэстыны тыршиз

2. adv; postp [gen] (alles, midagi meenutades) :

põlevast küünlast on ainult jupp järgi жуась сюсьтыллэсь пумыз гинэ кылиз на

siin lõhnab hallituse järgi татын пурасьтам зын шөдйське

ta haises küüslaugu järgi со котырысь чеснок зын лыктйз

3. adv (osutab vastupanu lakkamisele) :

uks andis järgi өс сөтйськиз

lõpuks ta andis järgi мырдэм-мырдэм со сөтйськиз

järgima <j'ärgi[ma j'ärgi[da j'ärgi[b j'ärgi[tud v] > сьöraз мыныны, бөрсяз кошкыны; -ья (-я я. соя) лэсьтыны, адзем карыны; чакланы, утыны, возыны

eeskirju järgima индылэтъя лэсьтыны

moejoont järgima мода сьöры мыныны

{kelle} nõuandeid järgima (кинлэн ке) кенешезъя лэсьтыны

seadust järgima катэз чакланы

{millist} poliitikat järgima (кыче ке) политика сьöры мыныны

{kelle} eeskuju järgima (кинлэсь ке) адзем карыса лэсьтыны

järglane <j'ärglane j'ärglase j'ärglas[t j'ärglas[se, j'ärglas[te j'ärglas/i_&_j'ärglase[id s] >

1. (soo v liigi jätkaja) выжы, чыжы-выжы, нылпи, пи (пудо-пöйшур с-сь)

järglasi soetama выжы (я. нылпи) сөтыны

järglasi andma PÖLL, ZOOL выжы (я. пи) поттыны

2. (kellegi töö, tegevuse jätkaja) азыланьтйсь, азылань нуись

õigusjärglane JUR правопреемник

järgmine <j'ärgmine j'ärgmise j'ärgmis[t j'ärgmis[se, j'ärgmis[te j'ärgmis/i_&_j'ärgmise[id adj] >

мукет, вуоно, мукетыз; мукетсэ, таچه

järgmine kord, järgmisel korral мыдъят, мукет дыре

järgmisel aastal **вуоно** (я. мукет) **аре** (я. арын)
 järgmisel nädalal **вуоно** (я. мукет) **арняе**
 järgmisel päeval **мукет нуналэ**
 järgmiseks päevaks **мукет нуналозь** (я. нуналлы)
 palun järgmine! **пожалуйста, мукетыз!**
 järgmisel viisil **мукет сямен**
 lähen järgmises peatuses maha **мукет** (я. вуоно) **дугдонниысен мон потйсько**
 ta on meil isa järel tähtsuselt järgmine mees **атаймы бере со милям мукетыз**
кулэ луись адямимы
 direktor pöördus lõpetajate poole järgmiste sõnadega **школа йылпумьясьёслы**
директор таёе кыльёсын вазиськиз

järgmiselt <j'ärgmiselt adv> (*järgmisel viisil*) **озьыен, мыдъят;** (*alljärgnevalt*)
ульй верамъя

järgnema <j'ärgne[ma j'ärgne[da j'ärgne[b j'ärgne[tud v>

1. (*kelle-mille järel liikuma*) **сьёры** (я. бёрсе) **мыныны** (я. ветлыны); (*järele minema v sõitma*) **вуыны, ортчыны;** (*ajaliselt mille järel toimuma*) **мыныны**
 koer järgneb peremehele igale poole **кузёез сьёры пуны котькытй** (я.

олокытй) но ветлэ

järgnesime talle mööda järsku treppi **меч тубат кузя со бёрсы мынймы**
 esimesele plahvatusesele järgnes teine **нырысетй пуштэм бере кыкетйез но**
пуштйз

liivakihile järgneb savi **сьод суй бере горд суй мынэ**

päev järgneb ööle **нунал бёрсы уй вуэ**

tähestikus k-le järgneb l **гожпусэтыя „к., бёрсы „л., мынэ**

järgne mulle **мон сьёры мын** (я. лыкты)

järgneksin talle kas või maailma otsa **со сьёры дунне пуме но мынысал**
 täielik tervistumine järgneb umbes kuu pärast operatsiooni **операцй лэсьтэм**
бере быдэсак бурмыны толэзь пала ортчоз

üks sündmus järgnes teisele **одйг учыр мукетэныз воштйськиз**

2. (*mille järgi toimima, mida arvesse võttes*) **мыныны, -ья** (я. -я) **лэсьтыны**
 {*kelle*} eeskujule järgnema **кинлэн ке примерезья** (я. кичёлтэмезья)

мыныны

oma kutsumusele järgnema **ас призваниедья мыныны**

nad ei järgnenud minu kutsele **мынам чортэмея** (я. өтемея) **соос өз мынэ**

3. (*järelduma, tulenema*) **потыны, луыны**

sellest järgneb, et ... **отысь** (я. татысь) **потэ, ... шуыса**

järi <järi järi järi -, järi[de järi[sid s> (*väike madal pingike*) **пичи пукон** (я.
табурет), пичи зус

järjehoidja <+h'oidja h'oidja h'oidja[t -, h'oidja[te h'oidja[id s> **книга вискы**

понон, закладка

raamatule järjehoidjat vahele panema **книга вискы закладка поныны**

järjejutt <+j'utt jutu j'uttu j'uttu, j'uttu[de j'uttu[sid_&_j'utt/e s> **азьланьсконэн**
(я. азьланьтйськонэн) верос

järjekindel <+k'indel k'indla k'indla[t -, k'indla[te k'indla[id adj> **сюлмысь,**
чурыт, жаб(ы)рес; (*visa*) **сюлмысь, чурыт, жаб(ы)рес;** (*kava-, korrakindel*)
радэн, радлыко; ялан, пыр

järjekindel oma nõudmistes ас куронъёсаз радлыко
järjekindel inimene жабрес адыми
järjekindel treening ялан тренировка

järjekord <+k'ord korra k'orda k'orda, k'orda[de k'orda[sid_&_k'ord/i s]>

1. (*järgnemise, reastumise kord*) рад, радлык, радызья, черод
harjumuspärane järjekord дышем рад
kindel järjekord тапатэм (я. тодмо) рад
kronoloogiline järjekord хронология рад
tavaline järjekord огшоры рад
tähestikuline järjekord гожпусэт рад
pöördjärjekord, vastupidine järjekord мыддорин рад
tööoperatsioonide järjekord уж операциослэн радзы
järjekorras радья, радызья, черодья
esimeses järjekorras нырысь ик, радызья нырысь
sõnade järjekord lauses веретысь кыльёслэн радлыксы
järjekorrast kinni pidama радэз (я. черодэз) возьыны
kõigest järjekorras rääkima ваньмаз сярысь радызья вераны
sündmuste ajalisest järjekorrast kinni pidama югдуръёслэсь дыр радлыкезья
возиськыны
ärge rääkige kõik korraga, vaid järjekorras ваньды чош эн вераське, радызья
(я. черодья) гинэ
alles viimases järjekorras hoolitses ta enese eest ачиз сярысь со радья
берпуметйэ сюлмаськиз

2. (*kelle v mille koht mingis reastuses v järjestuses, inimeste rida, kes ootavad midagi*) черод, рад, быж
pikk järjekord кузь черод
elav järjekord улэп черод
palgajärjekord уждунлы черод
piletijärjekord билетлы черод
väljaspool järjekorda черодтэк
järjekorras радья, радызья, черодья
järjekorda kinni panema v ära võtma черодэ инты басьтыны
järjekorda asuma v võtma черодэ султыны
järjekorras seisma черодын сылыны
järjekorrast kinni pidama радэз (я. черодэз) возьыны
end järjekorda panema астэ черодэ донгыны, черодэ султыны
varsti jõuab järjekord minuni жоген мынам черодэ вуоз ини
järjekord valgus laiali черод быриз (я. шупаз)

järjekordne <+k'ordne k'ordse k'ordse[t -, k'ordse[te k'ordse[id adj]> радлыко,
радэн, нош

järjekordne põgenemiskatse шон ик пегзыны утчан
seltsi järjekordne koosolek огазеяськонлэн радлыко кенешез
sain hakkama järjekordse rumalusega нош ик визьтэм (я. урод) уж лэсьтыны
шедьтй

järjekorranumber <+n'umber n'umbri n'umbri[t -, n'umbri[te n'umbre[id s]>
черод (я. радлыко) номер

järjest <järjest adv>

1. (*iha, aina*) пумен

järjest rohkem пумен трогес (но трогес)
järjest halvemini пумен уродгес (но уродгес)
järjest paremini пумен умойгес (но умойгес)
järjest kaugemale пумен кыдэке (но кыдэке)
külalisi tuli järjest juurde куноос пумен вуизы но вуизы

2. бөрсыйсь бөрсе

kümme korda järjest бөрсыйсь бөрсе дас пол
mitu päeva järjest бөрсыйсь бөрсе көнә ке нунал
järjest loe! бөрсыйсь бөрсе лыдья (я. лыдьяське)!

järjestama <järjesta[ma järjesta[da järjesta[b järjesta[tud v> артысь артэ (я. радья) интыяны, бөрсыйсь бөрсе пуктыны (я. поныны)
kronoloogiliselt järjestama хронология бөрсыйсь бөрсый пуктыны
sedelid kartoteegis olid järjestatud alfabeetiliselt карточкаос картотекаын
гожпусэт радья понэмын вал

järjestus <järjestus järjestuse järjestus[t järjestus[se, järjestus[te järjestus/i s>
рад, радьяськон, чур, интыяськон
ajaline järjestus дырья рад
kronoloogiline järjestus хронология радьяськон
tähestikuline järjestus гожпусэтъя (я. алфавитъя) радьяськон

järk <j'ärk järgu j'ärku j'ärku, j'ärku[de j'ärku[sid_&_j'ärk/e s>

1. (*väärtuse v tähtsuse aste, kategooria*) степень, разряд, сорт, категори(я)

kvalifikatsioonijärk квалификация разряд

küpsusjärk вуэм (я. быдэ вуэм) степень

spordijärk SPORT спортъя разряд

tariifjärk МАJ тарифъя разряд

kõrgusjärk ЕНТ ярус

vanusejärk арлыдья категори(я)

esimese järgu diplom нырысетй степень диплом

teise järgu medal кыкетй степень медаль

esimese järgu orden нырысетй степень орден

viienda järgu lukksepp витетй разрядэн слесарь

hea esimese järgu tõlk туж умой (я. усто) берыктйсь

esimese järgu hotell нырысетй разрядэн кунокуа (я. гостиница)

kolmanda järgu söökla куинетй сортъем сиськонни

teise järgu tähtsusega asi кулэлыкэзъя кыкетй степенен уж

järguta sportlane разрядтэк спортсмен

2. (*piiratud osa, lõik*) люкет, юдэс, вакыт, черод

tee viimane järk сюрэслэн берпуметй люкетэз

loe meile ette üks järk oma uuest romaanist лыдзы милемлы выль

романысьтыд люкетсэ

elektrijaama esimene järk дыкужымстанцилэн нырысетй люкетэз

3. (*ajajärk, periood, arengu- v teostusaste*) вакыт, кусып, дыр

algusjärk кутскон вакыт

ehitusjärk пуктйськон-лэсьтйськон вакыт

elujärk улонлэн вакытэз

ettevalmistusjärk дасяськон вакыт

kasvujärk будон кусып

kujunemisjärk формироваться кариськон дыр

peitejärk ватэм (я. лушкем) вакыт

üleminekujärk **выжон** (я. потон) **вакыт**

4. MAT **рад, порядок**

5. SÕJ **ранг**

esimese järgu kapten **нырысетй ранго капитан**

järk-järgult <+järgult *adv*> **каньылля, пумен, пичиен, өжытэн**

läks järk-järgult hämaramaks **пумен акшан дыр но вуиз**

järsak <järsak järsaku järsaku[t -, järsaku[te järsaku[id s> **меç ярдур я. яр; мый**

виз ВУЖМ.

püstloodne järsak **меç ярдур, меç чигем ярдур**

kaljujärsak **борддор кадь гурезё меç ярдур, ошиськем меç из гурезь**

mäejärsak **меç гурезьёс**

järsk <j'ärsk järsu j'ärsku j'ärsku, j'ärsku[de j'ärsku[sid_&_j'ärsk/e *adj*>

1. (*tugeva kallakuga, püistsuunas tõusev v langev*) **меç, борддор кадь**

järsk kallas **меç ярдур**

järsk nõlv **меç из гурезь, меç гурезь борд**

järsk mägi **меç гурезь**

järsk trepp **меç тубат (я. пагза)**

järsk laine **меç тулкым**

järsk rada **меç кужен ветлон сюрес**

2. (*tugevasti suunda muutev, äkiline, terav*) **меçак, чут(ы)рак, жот(ы)рак,**

жот(ы)рес

järsk kurv **меçак кожон**

järsk teekäänak **сюреслэн жотрак берытсконэз**

järsk hüpe **чутырак тэтчон**

järsk liigutus **жотрак вырзытскон**

järsk löök **чутрак шуккем**

järsk tuuleiil **төллэн жотырак пельтэмез**

järsk hinnatõus **дунньёслэн чутырак жутскемзы**

järsk muutus **чутрак воштйськон**

järsk murrang loomingus **творчествоысь меçак воштйськон**

toodangu järsk langus **вуз поттонлэн жотрак усемез**

tuli järsk sula **меçак шунаны кутскиз**

auto liikus paigast järsu nõksatusega **машина жотырак кыстйськиз но**

интыысьтыз вырзиз

järsk vastuolu **чутрак пумит луон**

järsk iseloom **жотрес сям**

järsud sõnad **жотырес кыльёс**

oma naisega v oma naise vastu oli ta järsk **аслаз кышноеныз та жотрес выриз**

järsku <j'ärsku *adv*>

1. (*ajaliselt*) **малпамтэ (витентэм я. шөдтэк) шорысь, шуак**

ilm läks järsku pilve **куазь малпамтэ шорысь пильмо кариськиз**

troopikas saabub öö järsku **тропикъёсын уй витентэм шорысь вуэ**

2. (*võib-olla, vahest*) **оло, дыр, нош ... ке**

järsku ma ei saa homme tulla **чуказе мон лыктыны уг быгаты, дыр**

ega ta järsku haige ei ole? **со уг висы, дыр, ук**

järsult <järsult *adv*> **меç, меçак; (püstloodis) меçкыт; (äkiliselt) витентэм**

шорысь, чутрак

tee tõuseb järsult märke сюрес гурезе мең жутске
jõgi pöördub järsult paremale шур бур пала чутрак коже
kevad tuli varakult ja järsult тулыс вазь но витентэм шорысь вуиз
mets lõppes järsult нюлэс чутрак быриз

järv <j'ärv järve j'ärve j'ärve, j'ärve[de j'ärve[sid_&_j'ärv/i s]> ты
kalarikas järv чорыген узыр ты
maa-alune järv музей ул ты
glatsiaalne järv GEOL йӧ вакытысь (я. даурысь) ты
tektooniline järv GEOL тектонической ты
vulkaaniline järv GEOL вулканической ты
kalajärv чорыго ты
karstijärv GEOL карстовой ты
metsajärv нюлэс (я. тэль) ты
mudajärv дэри ты
mäestikujärv GEOGR гурезь ты
rannajärv GEOGR ярдур ты
soojärv нюрысь ты
soolajärv сылало (я. минарало) ты
tehisjärv адямиен кылдытэм (я. лэсьтэм) ты
umbjärv пукись ты
järvele minema тыэ (я. ты дуре) мыныны

jäse <jäse jäseme jäse[t -, jäseme[te jäseme[id s]> суйпыд, кипыд, суй, ки, пыд
(я. кук)
lühikesed jäsemed вакчиесь суйпыдьӛс
koera tagumised jäsemed пунылэн бер пыдьӛсыз (я. кукъӛсыз)
alajäsemed ANAT улий суйпыдьӛс (я. кипыдьӛс)
eesjäsemed ZOOЛ азь пыдьӛс (я. кукъӛс)
tagajäsemed ZOOЛ бер пыдьӛс (я. кукъӛс)
ülajäsemed ANAT вылий суйпыдьӛс (я. кипыдьӛс)

jässakas <jässakas jässaka jässaka[t -, jässaka[te jässaka[id *adj*]> зӛк; паськыт
пельпумо, тыпы кадь
jässakas puu зӛк писпу
lühikesed jässakad jalad вакчиесь зӛкесь пыдьӛс (я. кукъӛс)
jässakas noormees паськыт пельпумо пинал пи

jätk <j'ätk jätku j'ätku j'ätku, j'ätku[de j'ätku[sid_&_j'ätk/e s]>
1. (*pikendus, lisa*) кузятон, азыланьтон, йылтон, ватсан
kleidile jätku alla õmblema платьез кузятыны (я. йылтыны)
kett on lühike, vaja jätk otsa panna жильы вакчи, сое ватсаны (я. йылтыны)
кулэ луоз
Põhja-Atlandi hoovus on Golfi hoovuse jätk Уйпал-Атлантика бызем
Гольфстрим быземлэн азыланьтонэз луэ
jutt sai jätku jutust верам бордысь вераськон потӛз
2. (*jätukoht*) ваче (я. огазе) вуон инты
vaguni ühetooniline lõksumine rööbaste jätkude kohal рельсаослэн ваче вуон
интыосазы вагонлэн огкадь куараен йыггетэмез
3. (*osa, lüli*) люкет, ӛз
sõrme jätкод чиньы лыос

jätkama <j'ätka[ma jätka[ta j'ätka[b jätka[tud v>

1. (*edasi tegema*) азыланьтыны, азылань кыскыны; (*taasalustama*)

выльдыны, выльысь (я. нош ик) кутскыны

tööd jätkama ужез азыланьтыны

õpinguid jätkama дышетсконэз азыланьтыны

jätkasime vahepeal katkenud uuringuid куспетй карем эскероньёсты

азыланьтймы

läbirääkimisi jätkatakse homme ваче вераськоньёс чуказе азыланьтэмын

луозы

jätkake, ma kuulan teid! азыланьтэ, мон кылзйсько тйледыз!

2. (*jätkuna lisama, juppideest kokku liitma*) ватсаны, йылэтыны; (*jätku otsa*

õmblema) итыны, (к-сь кузьгес) вурыны (я. карыны), кузятыны

kleiti jätkama дэремез итыны

seelikut pikemaks jätkama юбкаез кузьгес вурыны

nõõrile tükki otsa jätkama гозыез юдэсэн итыны

mitu köit jätkati üheks көня ке гозыюсты ваче керттылыса итйзы

jätkatud köis кузятэм гозы

jätkatud varrukad кузятэм пöзьёс

3. AIAND (*pookima*) привить (я. прививать) карыны

jätkukoht <+k'oht koha k'ohta k'ohta, k'ohta[de k'ohta[sid_&_k'oht/i s> ваче (я.

огазе) карем инты

raudteerööbaste jätkukohad чугун сюрес рельсаослэн ваче карем интыюссы

jätkuma <j'ätku[ma j'ätku[da j'ätku[b j'ätku[tud v>

1. (*pidevalt kestma*) азыланьскыны, азыланьтйськыны, кыстйськыны; (*taas*

jätkuma) выльысь (я. нош ик) кутскыны, итйськыны

võitlus jätkub нюрьяськон азыланьске

pärast lõunavaheaega konverents jätkub нуназе вис бере конференци

азыланьскоз

maja ehitamine jätkus kevadel корка лэсьтон-пуктйськон тулыс

азыланьтйськоз

pidu jätkus poole ööni шулдырьёськон уйшорозь кыстйськиз

2. (*piisama*) тырмыны, окмыны

tööd jätkub kuhjaga уж окмымон (я. тырмыт)

neil juttu jätkub соослэн окмоз вераськонзы, соослы вань мар сярись

вераськыны

meil jätkub toitu paariks päevaks сиёнмы кык нуналлы гинэ тырмоз

auto ostmiseks veel raha ei jätku машина басьтон понна уксё (я. коньдон)

уггес тырмы на

tal ei jätkunud julgust seda öelda солэн дйсьтонэз өз тырмы сое вераны

mul jätkub aega kõigeiks мынам ваньмызлы дыры тырме

kõigile ei jätkunud leiba выньзылы нянь өз тырмы

igas olukorras jätkus tal külma verd пöртэм югдурьёсы со пöсекьятэк (я.

сюлэмшугьяськытэк) улйз

tal ei jätkunud silmi kellegi muu kui Malle jaoks Малле вылысь со синьёссэ

өз ик вошьялля

jätma <j'ät[ma j'ätt[a jäta[b j'äe[tud, j'ätt[is j'ät[ke v>

1. кельтыны

mantlit riidehoidu jätma пальтоез гардеробе кельтыны

{keda} ellu jätma (кинэ ке) улэп кельтыны

{mida} endale jätma (мае ке) аслыд кельтыны
 {keda} saatuse hooleks jätma PILTЛ (кинэ ке) адзѡнлэн киосаз кельтыны
 {keda} hätta jätma (кинэ ке) шуг-секутэ кельтыны
 seadust jõusse jätma катэз азьло сямен ик ужаны кельтыны
 akent kinni jätma укноез ворсаса кельтыны
 ust lahti jätma ѡсэз пась кельтыны
 tuba koristamata jätma комнатаез октытэк-калтытэк кельтыны
 tööd lõpetamata jätma ужез быдэстытэк (я. йылпумъятэк) кельтыны
 {mida} meelde jätma (мае ке) йыре кельтыны
 {mida} endale mälestuseks jätma (мае ке) тодэ кельтыны
 {mida} pärandusena jätma {kellele} (мае ке) (кинлы ке) кылёсбурлы (я. наследстволы) кельтыны
 kooli pooleli jätma школаез (я. дышетсконэз) жыныё кельтыны
 lugemist pooleli jätma лыдзѡнэз жыныё кельтыны
 malemängu pooleli jätma шахмат шудонын ветлонэз жыныё кельтыны
 mängu pooleli jätma шудонэз жыныё кельтыны
 {keda} rahule jätma (кинэ ке) исатэк кельтыны
 triikrauda sisse jätma утюгез кыстэк кельтыны
 {mida} tagavaraks v varuks jätma азыпал азелы кельтыны
 kirja vastuseta jätma гожтэтлы вазытэк кельтыны
 {mida} tegemata jätma (мае ке) лэсьтытэк кельтыны
 {mida} ütlemata jätma (мае ке) вератэк кельтыны
 {keda} vabardusse jätma (кинэ ке) эрикэ кельтыны
 head muljet jätma умой мылкыд (я. малпан) кельтыны
 kari jäeti õõseks koplisse уллёез уйлы пудо кенере кельтйзы
 ärge jätke raha lauale! уксёез (я. коньдонэз) жѡк вылэ эн кельтэ!
 jätsin vihmavarju rongi зонтикме поездэ кельтй
 olen kahjuks prillid koju jätnud жаляса верано, очкиосме дорам кельтй
 jätan oma kohvri kaheks päevaks sinu juurde чемоданъёсме тон доры кык
 нуналлы кельто
 teise õuna jätan õele v õe jaoks мукет улмоез апаелы кельто, мукет яблокез
 сузэрелы кельто
 jäta see endale! сое аслыд кельты!
 jätsin ühe toa poja tarbeks одйг комнатаез пиелы кельтй
 jätsin talle sedeli мон солы пичи гожтэт гожтыса кельтй
 lapsed jätsime vanaema hoolde нылпиосты песянайлы сюлмаськыны
 кельтйм
 tormas head aega jätmata minema нокинэн люкиськытэк, со пегзем
 auto kihutas mööda, jättes õhku tolmutpilve пилем кадъ тузон кельтыса,
 машина вѡзтймы ширтыса ортчиз
 poiss jäeti pärast tunde пияшез урокъёс бере кельтйзы
 tüdruk jäeti klassikursust kordama нылашез кыкетй араз дышетскыны
 кельтйзы
 küsimus jäi vastuseta юанлы ответ сётытэк кельтйзы
 jutt jättis meid ükskõikseks верос нокучье мылкыд ѡз кельты
 teie asemel ma jätaaksin selle küsimuse sinnapaika тй интые мон та юанэз
 жутытэк кельтысал
 lapsed jäeti omapead нылпиосты ас понназы кельтйзы
 põld jäeti sõõti бусыез исатэк кельтйзы
 jättis teised narriks v lolliks мукетъёсты шузие кельтйз
 uued sündmused jätsid vanad varju выль югдуръёс вужъёссэ вужере
 кельтйзы

see amet jätab meid nälga та удысуж асьмемыз сютэм кельтоз
 ta jättis joomise vähemaks со кӧня ке ӧжытгес юыны кутскиз
 jätsin sõrme ukse vahele чиньыме ӧс вискы пачкатй
 sõda jättis meid peavarjuta ожгар милемыз улон интытэк кельтйз
 lapsed jäeti maiustustest ilma пинальёсты ческыт сиёнъёстэк кельтйзы
 jätsin ukse haagist lahti ӧсэз куриктйз ворсатэк кельтй
 seda asja me nii ei jäta! та ужез ми озыы гинэ ум кельтэ!
 talle ei jäetud vähimatki lootust солы пичильтык оскон но ӧз кельтэ
 jätan kirja kirjutamise homseks гожтэт гожтонме ӗуказелы кельто
 pulmad jäeti sügiseks сюанэз сйзьыллы кельтйзы
 seda ei saa tähele panemata jätta тае саклыке понытэк кельтыны уг яра
 jätsin kinno minemata киное мынытэк кельтй
 sellele küsimusele jätan vastamata ты юанлы ответ сётытэк кельто
 jätsin endale õiguse lepingust loobuda огкыллэсь куштйськыны аслым
 эрикрад кельтй
 piparmünt jätab suhu värске maitse мята ыме ческыт шӧм кельтэ
 jänes jättis lumele värsked jäljed лудкеч лымы вылэ выль пытыыос кельтйз
 jätta müts pähe избыдэ йырад кельты
 pesumasin jättis pesu mustaks дйсь миськон машина дйськутэз сьӧд кельтйз
 ta jättis juuksed ööseks patsi йырси пунэтъёссэ уйлы серттытэк кельтйз
 ma ei saa ütlemata jätta мон куаретытэк уг быгатскы кельтыны
2. (järele jätma, maha jätma) дугдыны, куштыны
 jätke jutt! вераськемысь дугдэ(лэ)!
 jätke juba ometi! дугдэ(лэ) ини!
 kass jättis näugumise кочыш (я. писэй) няугетэмысь дугдйз
 laps jättis nutu пинал (я. нылпи) бӧрдэмысь дугдйз
 kas sa jätad juba kord! тон дугдод ини яке уд на-а!
 kooli mina ei jäta школае ветлэмысь мон уг дугды
 see mõte tuleb jätta та малпанэз куштоно
 oma peret ta ei jäta ас семьязэ со уз кушты

jää <j'ää j'ää j'ää[d -, j'ää[de j'ää[sid s> йӧ
 krobeline jää **выро-гопо** йӧ
 kõva jää **чурыт** йӧ
 libe jää **гылыт** йӧ
 mattunud jää **ватэм** йӧ
 nõrk jää **ляб** йӧ
 raks jää **зӧк** йӧ
 rabe jää **тйяськись** йӧ
 sile jää **вольыт** йӧ
 õhuke jää **векчи** йӧ
 ajujää **уясь** йӧ
 igijää **ялан** (я. пырак) йӧ
 kattejäa GEOL **йӧзектэм, йӧэн шобырскем**
 kiilasjäa **йӧвалег, йӧкурам**
 kinnisjäa **вырзылйсьтэм** йӧ
 koorajäa GEOGR **пещераысь** йӧ
 kuivjäa KEEM **кӧс** йӧ
 laamjäa **йӧ бусы** (я. поле)
 mandrijää GEOL **материк** йӧ
 polaarjäa GEOGR **поляр** йӧ
 рӧhjäa **пыдэс** йӧ

püsi jää юн (я. возиськись) йö
 ranniku jää ярдур йö
 tehisi jää искусственной йö
 triiv jää дрейфующий (я. уясь) йö
 tükk jääd йö юдэс
 külm nagu jää йö кадь кезыт
 jääd raiuma йö пильылыны
 treppi jääst puhtaks raiuma тубатэз чылкыт луытозь йöлэсь пильылыны
 jääga kattuma йöэн шобырскыны, йöзектыны
 jäässe auku raiuma йöэ пась лэсьтыны
 jääs triivima йöосын дрейфовать карыны (я. уяны)
 jääst läbi vajuma v kukkuma йö улэ усьыны
 jää alla kaduma йö улэ ышыны
 jää sulab йö шуна
 jää murdub йö пилиське
 jää praksub йö тачыртэ
 jää hakkas minema йö сөриськыны кутскиз
 jää on pragunenud йö тачыртыса кошкиз
 jää kannab juba йö ворме ини
 paat on jäässe kinni külmunud пыж йöэ кынмиз
 laev jäi jäässe kinni корабль йöосын пачкатэмын
 vesi külmub jääks ву йöэн шобырске
 vesi muutub jääks ву йöлы пөрме
 aknad on jääs укноос йöэн шобырскизы, укноос йöзектйзы
 jõgi on jääs шур йöзектйз
 jõgi kattus jääga шур йöэн шобырскиз
 jääst vabanenud laht залив йöлэсь мозмытскиз
 jääga kattunud tee йöэн шобырскем сюрес

Liitsõnad

jää+

jääaeg GEOL йö вакыт (я. даур)
 jäähall SPORT йö дворец
 jäälõhkuja ледокол, йö пильыльсь судно
 jäämurdja (1) (*jäälõhkuja*) ледокол, йö пильыльсь судно; (2) (*silla kaitsehitis*) йö вандйсь (выжез утись пуктэт)
 jäämägi йö гурезь, айсберг

jääauk <+'auk augu 'auku 'auku, 'auku[de 'auku[sid_&_'auk/e s] > (*raiatud*)

люкмес, прорубь

jääaugust vett võtma люкмесысь ву октыны (я. басьяны)

jääaugust vett tooma люкмесысь ву вайыны

jääaugust kalu püüdma люкмесысь чорыг кутылыны

jäädavalt <]'äädavalt adv> пыраклы, всяклы, пырак азелы, берыктонтэм;

(*tagasipöördumatult*) пыраклы, всяклы, пырак азелы, берыктонтэм

jäädavalt möödalennanud aeg бырыктонтэм ортчем дыр

jäädavalt lahku minema v lahkuma пыраклы люкиськыны

lahkus jäädavalt kodunt со пыраклы кошкиз вордскем гуртысьтыз (я.

коркасьтыз)

lahkus jäädavalt meie keskelt PILTL со милемыз пыраклы кельтйз

jäädvustama <jäädvusta[ma jäädvusta[da jäädvusta[b jäädvusta[tud v>
возьматыны, пычаны (я. кылыны)
kujur on ta näojooned jäädvustanud graniiti скульптор солэсь ымныр
тусьёссэ гранитын возьматиз
heliplaatidele jäädvustatud muusika грампластинкаос вылэ кылем музыка

jäähoki <+hoki hoki hoki[t -, hoki[de hoki[sid s> хоккей

jääk <j'ääk jäägi j'ääki j'ääki, j'ääki[de j'ääki[sid_&_j'ääk/e s>

1. кылем, кылем-мылем, мылес; (*ülejääk*) кылем, кылем-мылем, мылес
lahustumatu jääk кеем раствориться кариськонтэм мылес
happejääk кеем кислота мылес
kuivjääk кеем көс кылем-мылем
põletusjääk сутыса кылем-иылемъёс
hoiuse jääk on kümme krooni понэн коньдонлэн кылемез дас крона луэ
lõunasöögi jäägid нуназеямлэн мылесъёсыз
2. МАТ остаток, кылемез
3. МÄEND кылем, мылес
rikastusjääk ванёслэн кылемъёсыз

jääkaru <+karu karu karu -, karu[de karu[sid s> ZOO (Ursus v Thalarotos maritimus) тодьы гондыр

jääkirme <+kirme k'irme kirme[t -, kirme[te k'irme[id s> векчи йö кынтэм
kerge jääkirme векчи йö кынтэм

jäälill <+l'ill lille l'ille l'ille, l'ille[de l'ille[sid_&_l'ill/i s (*hrl pl*)> (*muustriliselt külmunud jää aknaklaasidel*) йö пужы (укноын)
aken on jäälilledega kaetud v jäälilledes укно йö пужыосын ворсамын

jääma <j'ää[ma j'ää[da j'ää[b j'ää[dud, j'ä[i jää[ge j'ää[dakse v>

1. (*olema, püsisima*) кылыны
ööseks koju jääma уйлы гуртэ кылыны
kaheks päevaks linna jääma кык нуналлы каре кылыны
õhtuni suvilasse jääma жытозб дачае кылыны
koolivaheajaks maale vanaema juurde jääma школа каникульёслы гуртэ,
песянай доры, кылыны
sõbranna juurde öömajale v ööbima jääma нылэш доры уез изыны кылыны
vanemate juurde lõunale v lõunasöögile jääma анай-атай доры нуназеяны
кылыны
koos koeraga metsa jääma пуныен чон нюлэыкы (я. тэле) кылыны
kauemaks tööle jääma уж доры кемагес кылыны
ellu jääma улэп кылыны
sõpradeks jääma эшъёс кылыны
poissmeheks jääma кышнояськымтэ пи кылыны
{*kellele*} truuks jääma (кинлы ке) оскымон кылыны
oma arvamusel juurde jääma ас малпан (я. кыл) вылын кылыны
jään vastuse võlgu ответ сётэтэк кыли
näitus jääb avatuks 30. novembrini адзытон усьтэмын луоз 30-тй
шуркынмонозь
võti jäi minust laua peale усьтонъёс, мон сямен, жöк вылэ кылызы
mina jään siia, sina mine edasi мон татчы кылё, тон азылань мын

minust jäi ta voodisse мон сямен, со валесэ кылиз вал
 jäin kööki nõusid pesema кышнопала тусьты-пуньы миськыны кыли
 ema jäi tuba koristama анай комнатае октйськыны-калтйськыны кылиз
 uks jäi lukust lahti ос тунгонатэк кылиз
 kõik jääb vanaviisi ваньмыз азьло (я. вуж) сямен кылёз
 jäin siia selleks, et sinuga rääkida татчы тонэн вераськон понна кыли
 jään sulle appi тыныд юрттыны кылё
 õnnetus ei jää tulemata кышкытлык лыктытэк уз кылы
 karistus jääb jõusse кылкутытон кужыме кыле
 see ütlus on jäänud tänapäevani käibele со верам кыл али но кутйське на
 jääge oma kohtadele ас интыюсады кыле
 jääge viisakuse piiridesse! асьтэдыз лякет возе
 poiss jäi klassikursust kordama пичи пи кыкетй араз кылиз
 mul jäi eile saunas käimata толон мынчое (я. саунае) ветлытэк кыли
 sula tõttu jäid suusavõistlused pidamata шуныт луэмен куасэн бызьылонъёс
 ортчытытэк кылизы
 ma ei saa ta vastu ükskõikseks jääda мон со пумысен нокыче
 тунсыкъяськонъестэк кылыны уг быгатйськы
 probleem on siiani jäänud lahendamata шуг-секыт татчыозь лэсьтытэк
 кылемын
 poeg jäi sõjast tagasi tulemata пие ожгарысь бертытэк кылиз
 kuhu ta nii kauaks jääb? кытчы со такемозь кылиз (я. жегатскиз)
 kuhu sa eile jäid? кытчы тон толон кылид
 ma ei jää sinu peale viha kandma мон тон вылэ йыркурме возыса уг кылы
 see on mulle tänini mõistatuseks jäänud со мыным татчыозь валантэм кылиз
 ema silmad jäid kuivaks анай синъёс көсэсь кылизы
 ta on siiani jäänud äraootavale seisukohale со татчыозь витыса улэ
 pükskostüüm jääb ka tänavu moodi штаниосын костюм та арын но модае
 кыле
 haige jäi rahulikult lamama висись сюлмаськытэк кылыны кылиз
 jääge terveks! таза луэ(лэ)!
 jäägu kõik nii nagu on ваньмыз кызы вал, озьы ик мед кылёз
 mul jääb vaid lisada мыным ватсаны гинэ кыле на
2. (mingis suunas asuma v olema) кылыны, интыяськыны
 meie aknad jäävad tänava poole укноосмы урам пала кылё
 köök jääb vasakut kätt кышнопал (я. кухня) паллян пала кыле
 pais jääb siit kaks kilomeetrit vastuvoolu чыпет (я. тымет) татысь куинь
 иськем пала шур быземлы пумит кыле (я. интыяськемын)
 jõest vasakule jääb küla шур паллян пала гурт кыле, шырлэн паллян палаз
 гурт интыяськемын
3. (säilima, alles, üle v järel olema) кылыны, луыны
 jäägu küpsised tagavaraks печенняос азьлапаллы мед кылёзы
 klaasile jäi kriim пияла (я. стакан) вылэ кормыштэм кылиз
 lugemiseks jääb vähe aega лыдзон понна дыр ожыт кыле
 ärasõiduni on jäänud 3 tundi кошконозь куинь час кылиз на
 ei jäänud muud kui käsku täita косонэз лэсьтон сяна, номыр мукет оз кылы
 ни
 jääb soovida paremat умоезлы оскыны кыле на
 pärast mõõbli ostmist jääb meile üsna vähe raha мебель басьтэммы бере
 уксьемы ожыт гинэ кыле на
 mul ei jää midagi muud üle, kui ... мыным номыр но мукет уг кылы ни,
 кызы ...

temast on jäänud hea mulje со сярэсь умой мылкыд (я. малпан) кылиз
 see on mul emast jäänud pross со анаелэсь кылем брошка
 kõik jääb sulle ваньмыз тыныд кыле
 temasse pole jäänud kübetki südametunnistust одйг шапык возытэз но өз
 кылыы ни со пушкын
 endistest aegadest on jäänud vaid mälestused ортчем арёслэсь тодэ ваёнъёс
 гинэ кылизы на
 kuulsime seda anonüümseks jääda soovinud isikult ми со сярэсь аслэсьтыз
 нимзэ вератэк кельтэм адямилэсь кылймы
 vanematelt jäi pojale maja анай-атайёсызлэсь пизылы корка кылиз
 kohvist jäävad riidele plekid кофелэсь басма вылэ виштыос кылё
 mul on jäänud veel lugeda mõned leheküljed мыным көня ке бам лыдзыны
 кылиз на

4. (*muutuma, saama kelleks, milleks, missuguseks, mingisse seisundisse siirduma*) кылыны, луыны, кутскыны, вуыны, усьыны, сюрыны, дугдыны
 vaeslapseks jääma анай-атайтэм кылыны
 vanaks jääma пересь (я. арлыдо) луыны
 vanemaks jääma пересьгес (я. мыйгес) луыны, пересьмыны, мыймыны
 hiljaks jääma бере кылыны, беромыны
 haigeks jääma висыны усьыны (я. кутскыны)
 leetritesse jääma пужыен висыны кутскыны
 rasedaks jääma кото луыны
 meelde jääma тодэ кылыны (я. усьыны)
 mõttesse jääma малпаськонэ усьыны
 nõusse jääma соглаш кариськыны
 hätta jääma шуг-секыты усьыны (я. вуыны)
 unarusse jääma куштэм калэ вуыны
 hõredaks jääma шергес луыны кутскыны, шеромыны
 purju jääma кудзем луыны, кудзыны
 süüdi jääma янгыш луыны, янгыше усьыны
 varju jääma вужере кылыны
 abita jääma юртонтэк кылыны
 emata jääma анайтэк кылыны
 toitjata jääma сюдйсь-вордйсьтэк (я. утись-вордйсьтэк) кылыны
 varandusest ilma jääma ваньбуртэк кылыны
 kleidi väele jääma дэрем (я. платья) коже кылыны
 magama jääma изыны (я. көлыны) кылыны
 unne jääma уме усьыны (я. выйыны)
 vihma kätte jääma зор улэ сюрыны
 tormi kätte jääma шторм улэ сюрыны
 kes jääb korrapidajaks? кин дежурной луоз?
 äkki jäi kõik vaikseks шуак ваньзы шыпыт кариськызы
 vihm jääb hõredamaks зор калленгес луыны кутскиз
 kleit on mulle kitsaks jäänud платьые мыным сюбеггес луиз
 jalad on istumisest kangeks jäänud пукыса пыдъёс зубектызы
 sa oled kõhnemaks jäänud тон восьмемгес луэмед, тон восьмыны кутскемед
 ehitustöö jäi katki лэсьтйськон-пуктйськон ужъёс дугдызы
 mäng jäi viiki шудон ничьяен (я. шори) дугыз
 sündmus hakkab juba unustusse jääma луэм учыр вуныны кутскиз ини
 kodumaal jäin sõja jalgu вордскем шаерам монэ ожгар сутыз
 kas jääd mu vastusega rahule? мынам ответэным лякыт-а луид?
 jään puhkusele 25. juunist 25-тй инвожоысен отпуске потйсько

mis sulle näituselt silma jäi? **мар тыныд адзытонын синмад усиз?**
 jäime kalda äärde ankrusse **ярдуре, якорь вылэ султыса, кылимы (я. дугдймы)**
 kell on palju, jääme õhtule **дыр трос, ужамысь дугдоно ини**
 laps jääb õhtuks vanaema hoolde **житлы нылпи песянаез доры, сюлмаськыны, кулэз**
 see soo jääb uudismaa alla **та нюр музъем выльвылэ кылэз**
 maja jäi noorte päralt **корка егитьёслы кылиз**
 töö valmimine jääb sügise peale **уж сйзыйллы дась луоз**
 kell jäi seisma **часъёс ветлэмысь дугдйзы**

jääpurikas <+purikas purika purika[t -, purika[te purika[id s> **йöзузыри, йö ошкем**

jäär <j'äär jäära j'äära j'äära, j'äära[de j'äära[sid_&_j'äär/i s>

1. **така**

sugujäär **племенной (я. умой выжыысь) така**

tõujäär **таза выжыё така**

jäära sarved **така сюръёс**

2. PILTL, HLV (*kiimaline meesterahvas*) **кобель, така ВЪЖТ.В., СЕРЕМ.**

Liitsõnad

jäära+

jääranahk **ыж я. така ку**

Jäär <j'äär jäära j'äära j'äära, j'äära[de j'äära[sid_&_j'äär/i s> (*tähtkuju*) **Така**

jäätama <j'ääta[ma j'ääta[da j'ääta[b j'ääta[tud v>

1. (*jääks muutma*) **йöлы пöрмыны, кынтыны**

pakane on vee panges ära jäätanud **зырт кезыт вуэз йöлы пöрмытйз**

hirm jäätab verd soontes **кöшкеман вирез вирсэръёсысь кынтэ**

2. (*jääga kattuma, jääks muutuma*) **йöзектыны, йö лубыны; (veekogude kohta)**

йöэн шобырскыны, йöкуруаны, йöзектыны

jäätanud järvi **йöэн шобырскем ты**

jäätanud mullakamakad **йöзектэм музъем комокъёс**

jäätanud trepiastmed **йöэн шобырскем корказь тубатъёс**

jäätis <j'äätis j'äätise j'äätis[t j'äätis[se, j'äätis[te j'äätis/i_&_j'äätise[id s>

мороженой

lahtine jäätis **мертано мороженой**

pakendis jäätis **паковать карем мороженой**

kaalujäätis **мертано мороженой**

koorejäätis **йöлвыллэсь мороженой**

piimajäätis **йöллэсь мороженой**

puuviljajäätis **фруктаосын мороженой**

šokolaadjäätis **шоколад мороженой**

vahvljäätis **вафли стаканын мороженой**

pulgajäätis **боды вылын мороженой**

topsijäätis **стаканын мороженой**

jäätist limpsima **мороженоез нюлыны**

jäätis on üles sulanud **мороженой копак шунам**

Liitsõnad

jäätise+

jäätisemüüja мороженой вузась

jäätmed *pl* <jääde j'äätme jääde[t -, j'äätme[te j'äätme[id s> жуг-жагъёс,
куштйськем макеос, кылем-мылемъёс

jäätuma <j'äätu[ma j'äätu[da j'äätu[b j'äätu[tud v> (*jääga kattuma, jääks muutuma*) йӧӧектыны, кынмыны; (*veekogude kohta*) йӧӧэн шобырскыны, йӧӧлы пӧрмыны, йӧӧ кынмыны
väin hakkab juba jäätuma пролив йӧӧэн шобырскыны кутскиз
jõgi on jäätunud [kinni] шур быдэсак йӧӧэн шобырскиз
jäätunud traadid йӧӧектэм езьёс
jäätunud kõnnitee йӧӧектэм пыдын ветлон сюрес
vesi jää tub null temperatuuril нуль температура в у кынме
märg pesu on kangeks jäätunud кот дйськут кезьытлэсь йӧӧектэм
naeratus jäätus huulile PILTL сережъян ымдуръёсы пумиз
jäätunud aken йӧӧэн кынмем укно

jäävhammas <+hammas h'amba hammas[t -, hammas[te h'amba[id s> ялан
возиськись пинь

jünger <j'ünger j'üngri j'üngri[t -, j'üngri[te j'üngre[id s>

1. RELIG (*üks Jeesuse kaheteistkümnest õpilasest*) апостол

2. (*järgija, järelkäija*) дурбасьтйсь, вань мылкыдзэ сётыса ужась

kunstijünger искусстволы вань мылкыдзэ сётыса ужась

mammonajünger аслыз кыскись, асэстйсь, ас палаз кыскыны тыршись,
киултйсь

moraalijünger мораль лыдзйсь, моралист

pimedusjünger мракобес, югдытонлы пумит мынйсь

teadusjünger тодос дурбасьтйсь

usujünger осконлы дурбасьтйсь

Hegeli jüngrid Гегельлы дурбасьтйсьёс

jürikuu <+k'uu k'uu k'uu[d -, k'uu[de_&_kuu[de k'uu[sid_&_k'u[id s> RHVK
(*april*) оштолэзь, апрель

ka <ka adv>

1. (*samuti*) но, озьы ик; (*isegi, koguni*) но

kas sina olid ka seal? тон но-а отын вал?

ka meie olime kunagi noored ми но куке но егитэсь вал

keegi ei suutnud aidata, ka arst mitte нокин но юрттыны оз быгаты, эмьясь
но

mis ta ka ei ütleks ма(р) но со ой верасал(ыз)

kuhu sa ka ei läheks кытчы но тон ой мынысалыд

2. (*etteheite, pahameele jne rõhutamisel*) ма; э-э бен (бон)

see ka mõni mees! ма кыче со пиосмурт (я. воргорон)!

kus ka asi, mille pärast kurvastada! шедьтэм, ма(р) понна сюлмаськыны!

3. KÕNEK (*tugevdab eelnevat sõna v lauseosa*) я, я бен (бон)

mis teil ka uudist on? я ма(р) вылез ини тйляд ?

tühja ka, jäägu pealegi vanamoodi я бен чок, мед азьло кадъ ик кылэз

kaabu <kaabu kaabu kaabu[t -, kaabu[de kaabu[sid s> **шляпа, изьы**

must kaabu **сьӧд шляпа**
laiääreline kaabu **паськыт дуру шляпа**
viltkaabu **фетровой (я. гын) шляпа**
õlgkaabu **куролэсь шляпа**
kaabuga mees **шляпаен пиосмурт (я. воргорон)**
kaabut kandma **шляпа нуллыны**
kaabut pähe panema **йыре шляпа поныны**
kaabut peast võtma **йырысь шляпаез басьтыны**

kaader¹ <k'aader k'aadri k'aadri[t -, k'aadri[te k'aadre[id s>

1. (*erioskustega töötajaskond, isikkoosseis*); SÕJ (*väeosa püsikoosseis*) **кадр**
meditsiinkaader **эмтодос кадр**
rahvускаader **калык кадр**
teadlaskaader **тодос кадр**
tööliskaader **ужан кадр**
kaadri ettevalmistus **кадрьёсты дасян**
2. KÕNEK (*kaadritöötaja*) **кадрьёсын ужась; (kaadriosakond) кадрьёс**

kaader² <k'aader k'aadri k'aadri[t -, k'aadri[te k'aadre[id s> FOT (*üksikvõte, filmilõik*) **кадр**

kaadrid uuest filmist **выль фильмысь кадрьёс**

kaagutama <kaaguta[ma kaaguta[da kaaguta[b kaaguta[tud v> **котканы;**
(*hakkama*) **котканы**

kanad kaagutavad **курегьёс коткало**
eit pistis kohe kaagutama **песнянай соку ик котканы кутскиз**

kaak <k'aak kaagi k'aaki k'aaki, k'aaki[de k'aaki[sid_&_k'aak/e s> KÕNEK
(*huligaan, võllaroog*) **хулиган**

kaal¹ <k'aal kaali k'aali k'aali, k'aali[de k'aali[sid_&_k'aal/e s> (*kaalikas*) **каляга,**
галанка

kaal² <k'aal kaalu k'aalu k'aalu, k'aalu[de k'aalu[sid_&_k'aal/e s>

1. (*keha v aine mass, raskus*); FÜÜS (*jõud*); PILTL (*tähtsus, väärtus, mõju*)
сектала(ез)
brutokaal МАJ **брутто сектала**
kehakaal **мугор сектала**
netokaal МАJ **нетто сектала**
kaaluta olek FÜÜS **секталатэм луон**
kaalult raske **секыт**
kaaluga müüma **сектала(езъ)я вузаны**
kaalus juurde võtma **секытгес луыны я. секытомыны**
kaalus maha v alla võtma **капчигес луыны я. капчиёмыны**
2. (*kaalumisseade*) **вес, мертан**
autokaal **машина мертан вес**
koormakaal **воз мертан вес**
lauakaal **пичи вес**

kaalikas <kaalikas kaalika kaalika[t -, kaalika[te kaalika[id s> BOT (*taim*

Brassica napus rapifera, selle söödav juurikas) **каляга, галанка, букмыли**

hautatud kaalikad паронка
söödakaalikas кормовой каляга
kaalikaid kasvatama каляга будэтыны

Kaalud *pl* <k'aal kaalu k'aalu k'aalu, k'aalu[de k'aalu[sid_&_k'aal/e s> (*tähtkuju*)
Весъёс

kaalukas <kaalukas kaaluka kaaluka[t -, kaaluka[te kaaluka[id *adj*>

1. (*kaalult raske*) секыт
kaalukas kandan секыт нуллон(ез)
2. (*mõjuv, arvestatav*) оскытйсь; (*hinnatav, tähtis*) бадзым, кулэ
kaalukas võit бадзым вормон
kaalukad sõnad оскытйсь кыльёс
kaalukas teadlane бадзым тодосчи

kaaluma <k'aalu[ma k'aalu[da kaalu[b kaalu[tud *v*>

1. (*kaalu omama*) кыскыны, секталаё луыны, сектала(ез) луыны; зол луыны
pakki kaalub kolm kilo пакет куинь кило(грамм) кыске я. пакет куинь кило(грамм) секталаё
kaaluv argument зол аргумент
2. (*kaalu kindlaks määrama*) мертаны, мертаса тырыны; валаны; (*end*) мертаськыны; (*teatud kogust*) кыскыны, секталаё луыны, сектала(ез) луыны; зол луыны; (*ettenähtust vähem*) кыскыны, секталаё луыны, сектала(ез) луыны; зол луыны
jahu kottidesse kaaluma пызез мешокъёсы мертаса тырыны
olukorda põhjalikult kaaluma югдурез зеч-зеч валаны
kaalusin kotti kilo suhkrut пакетэн одйг кило(грамм) сакыр мертай
ta on rahaasjus äärmiselt kaaluv со туж коньдон (я. уксё) лыдьяны быгатэ
3. (*raskusega vajutama*) куасалтыны/куасалъяны, куасалскыны
raamatud kaalusid riivuli looka жажы книга секытлэсь куасалскиз
4. (*kangiga maa seest välja kangutama*) зырен жутыны/жутьяны
kive kaaluma изээ зырен жутыны

kaalutlema <kaalutle[ma kaalutle[da kaalutle[b kaalutle[tud *v*> (*mõttes läbi kaaluma, arutlema*) малпаськыны, валаны

võimalusi põhjalikult kaalutlema луонлыкъёсты зеч-зеч валаны
kaalutlesime kaua, kas minna või mitte кема малпаським, мыноно-а өвёл-а шуыса

kaalutlus <kaalutlus kaalutluse kaalutlus[t kaalutlus[se, kaalutlus[te kaalutlus/i s> (*kaalutlemine*) малпаськон; (*selle tulemus*) малпан, малпам

kaalutluseks ei olnud enam aega малпаськыны дыр ой ни вал
mis kaalutlusel v kaalutlusega sa nõnda toimised? ма(р) малпаса тон озьы
карид (ужад, дауртйд)?

kaamel <k'aamel k'aameli k'aameli[t -, k'aameli[te k'aamele[id s> ZOO

(Camelus) дуэ; (*emasloom*) мумы дуэ
kaksküürkaamel ZOO (Camelus bactrianus) кык горбьем дуэ, бактриан
üksküürkaamel ZOO (Camelus dromedarius) одйг горбьем дуэ, дромадер

kaamera <kaamera kaamera kaamera[t -, kaamera[te kaamera[id s> **камера**
filmikaamera **кинокамера**
fotokaamera **фотоаппарат, туспуктон аппарат**

kaan <k'aan kaani k'aani k'aani, k'aani[de k'aani[sid_&_k'aan/e s> **тысэра,**
сульык, съод нумыр, пиявка
kaanid ZOOЛ (Hirudinea) **тысэраос**
apteegikaan ZOOЛ (Hirudo medicinalis) **эмъясь тысэра**
kaane panema {*kellele*} (**кинлы**) **тысэра поныны**

kaanetama <kaaneta[ma kaaneta[da kaaneta[b kaaneta[tud v>
1. (*kaanega sulgema*) **пытсаны, зоксаны, шобыртыны; (hermeetiliselt)**
пытсаны
purke kaanetama **банкаосты пытсаны**
tünnid olid hoolikalt kaanetatud **вышкыос зол чоксамын вал**
2. PILTL (*jääkaanega katma*) **дурыны, кынтыны**
rakane kaanetas jõed **кезьыт шурьёсты кынтйз (я. дуриз)**

kaanima <k'aani[ma k'aani[da kaani[b kaani[tud v> **КӦНЕК (ohtralt jooma)**
(трос) юыны, зүзъылыны; (tühjaks) (трос) юыны, зүзъылыны; (imema)
сюпсьыны
kohvi kaanima **кофе юыны**
viina kaanima **аракы (я. вина, водка) юыны**
kaanis end täis **кӧт(ыз) тырмон юиз**
säask kaanib verd **нымы (я. чибинь, кузькук) вир сюпсе**

kaaperdama <kaaperda[ma kaaperda[da kaaperda[b kaaperda[tud v>
1. MER, AJ (*vaenlase laeva hõivama*) **кужмын басьтыны, капыртыны**
2. (*sõidukit röövima*) **кужмын басьтыны, капыртыны**
lennukit kaaperdama **самолётэз кужмын басьтыны**

kaarima <k'aari[ma k'aari[da kaabi[b kaabi[tud v>
1. (*kraapides puhastama, pealmist kihti eemaldama*) **куръяны, вуштыны,**
паланы, мычыны; (puhtaks) вуштыны
kartuleid kaarima **картофка паланы**
lõuga kaarima **туш мычыны**
kauss oli puhtaks kaabitud **тэркы чылкыт вуштэмын вал**
2. (*kraapides tõmbama*) **чабъяны**
oksad kaapisid nägu **вайёс ымнырез чабъязы**
koer kaabib ust **пуны өсэз чабъя**
3. (*kraapides uuristama*) **гудыны, копаны**
rebane kaapis endale urgu **зичы аслыз кар гудйз**
4. КӦНЕК (*kiiresti, tormates minema*) **бызъыса (лобаса, ури-бери) мыныны;**
(pistma, hakkama) шуак (шуэрскыса) кошкыны
poiss pani kodu poole kaarima **пияш шуэрскыса дор палаз кошкиз**

kaar <k'aar kaare k'aar[t k'aar[de, kaar[te k'aar[i s>
1. куасалтэм я. куасалскем; кожон; котыртон; буко; (*võlv*) куасалтэм я.
куасалскем; кожон; котыртон; буко; (*kumerusega kulgemistee*) куасалтэм я.
куасалскем; кожон; котыртон; буко
sillakaar ЕНІТ **выж буко**
jõgi teeb kaare **шур кожон лэсьтэ я. кожыса мынэ**

ohtlikust paigast mindi kauges kaares mööda **кышкыт интыез кыдөкетй**
котыртыса кошкызы
 vesi pritsis laias kaares **ву пасьтыны пазьгиськиз**
2. MER (laeva ribi) шпангоут, вулэйкылэн дурыз
 raadikaar **пыжлэн дурыз**
3. (ilmakaar) дунне кун; (suund) дунне пал
 idakaar **шундыжужан пал**
 lõunakaar **лымшор пал**
 läänekaar **шундыпуксён пал**
 põhjakaar **уй пал**
 rahvast tuli igast kaarest **калык котькуд палась вуиз**
 kust kaarest on täna tuul? **кудпалась туннэ төл?**
4. (niiduesi) турнан чур; (heinakaar) валок, турын люк
 lai kaar **паськыт турнан чур**
 niidukaar **турнан чур**
 kaari kokku riisuma **турын люкъяс мажсаны (я. лэсьтыны)**

kaardikepp <+k'epp kepi k'eppi k'eppi, k'eppi[de k'eppi[sid_&_k'epp/e s]>
указка

kaardimäng <+m'äng mängu m'ängu m'ängu, m'ängu[de m'ängu[sid_&_m'äng/e s]>
картаен шудон

kaardistama <kaardista[ma kaardista[da kaardista[b kaardista[tud v> (*andmeid kaardile kandma*) **карта лэсьтыны, карта вылэ пусйыны**
 see ala on kaardistatud **та интыъя карта лэсьтэмын**

kaaren <k'aaren k'aarna k'aarna[t -, k'aarna[te k'aarna[id s> (*ronk*) **(айы) куака**

kaart¹ <k'aart kaardi k'aarti k'aarti, k'aarti[de k'aarti[sid_&_k'aart/e s>

1. (maakaart, objektide paiknemise kujutis, mängukaart) карта
 füüsiline kaart **физической карта**
 geograafiline kaart **географической карта**
 poliitiline kaart **политической карта**
 ilmakaart, sünoptiline kaart **МЕТЕОР инкуазь карта**
 mängukaart **шудон карта**
 seinakaart **борддор карта**
 taimkattekaart **ВОТ будосьёсын карта**
 eesti murrete kaart **эстон вераськетъёсья карта**
 kaardile kandma {*mida*} (мае) **карта вылын пусйыны**
 kaarte mängima **картаен шудыны**
 kaarte [välja] jagama **карта люкы(лы)ны**
 kaarte [välja] panema, kaartide järgi ennustama **картаен тунаськыны**
2. (plank) карточка, билет; (postkaart) открытка
 kutsekaart **отён билет**
 liikmekaart **ёзчилэн билетэз**
 lugejakaart **лыдзиськисьлэн билетэз**
 uusaastakaart **вьль ар открытка**
 visiitkaart **визитной карточка**
 õnnitluskaart **зечкылан открытка**

kaart² <k'aart kaardi k'aarti k'aarti, k'aarti[de k'aarti[sid_&_k'aart/e s> (*hrl liitsõna järelõsa*) (*kaardivägi*) гвардия
Punakaart АГ Горд гвардия
Valgekaart Тõды гвардия

kaarutama <kaaruta[ma kaaruta[da kaaruta[b kaaruta[tud v>

1. (*loogu pöörama*) берыктыны, берыкъяны
heina kaarutama турың берыктыны
2. (*kaardu painutama*) куасалтыны

kaas <k'aas kaane k'aan[t k'aan[de, kaan[te k'aas[i s>

1. (*anuma kate*) чоксэт, кымет, пытсэт; (*kuplitaoline*) чоксэт, кымет, пытсэт; PILTL (*jääkate*) шоб(ы)рет, шобыртэм
poti kaas тэркы пытсэт
jääkaas йõэн шобыртэм
kaant peale panema пытсэт поныны
kaant ära võtma пытсэтэз басьтыны
2. (*raamatul*) выл, вылбам
hallide kaantega vihik пурьсы выло тетрадь
kõvade kaantega plokк чурьт выло блокнот
esikaas вылбам
raamat on kaanest kaaneni läbi loetud книга кутсконысен пумозяз лыдземын
3. (*pl*) (*raamatukaantekujuline ümbris*) папка

kaasa¹ <k'aasa adv>

1. (*ühes, seltsis, koos*) чõш, сьõре
tulen teiega kaasa тйледын (чõш) мыно
võta asjad kaasa котыррьестэ сьõрад басьты
sammub ajaga kaasa PILTL дырын чõш вамышъя
üks muutus toob kaasa teise одйг воштйськон сьõраз мукетсэ вайе
jumal kaasa инмарен
2. (*tegevusele lisaks*) :
kitarrist laulis oma mängule kaasa гитарист шудон сямен кырзяз я. гитарист шудонназ кырзяз
3. (*märgib ürituses osalemist*) :
ta on kaasa teinud mitmes filmis со олокõня но фильмың сниматься кариськиз ни
4. (*märgib tegevuse v mõjusfääri haaramist*) :
tulid kõik, lapsed kaasa arvatud ваньмыз лыктйзы, пинальёсты лыдэ басьтыса

kaasa² <kaasa kaasa kaasa[t -, kaasa[de kaasa[sid s> (*abikaasa*) кузпал

kaasa arvatud лыдэ басьтэмың, лыдэ басьтыса

kaasaeg <+'aeg aja 'aega 'aega, 'aega[de 'aega[sid_&_'aeg/u s> (*samaaegne ajajärk*) туалә, туалә сямә луэм
helilooja kaasaeg кретьгурчилән туалә сямә луэмез
kirjanduse seos oma kaasajaga литературалән туаләеныз герзаськемез

kaasaegne <+'aegne 'aegse 'aegse[t -, 'aegse[te 'aegse[id adj, s>

1. *adj* (*samaaegne*) огвакыт, огдыр, огдыре ульсь

Puškini kaasaegsed luuletajad Пушкинэн огвакытысь кылбурчиос
2. *adj* KÕNEK (*moodne, ajakohane*) туал
relvastus peaks olema kaasaegsem пычал тйрлык туаллагес луыны кулэ
3. *s* (*samal ajal elav v elanu*) огдыре уйлйсь
meie kaasaegsed милемын огдыре уйлйсьёс

kaasas <kaasas *adv*> (*ühes, koos, seltsis*) чõш; (*endaga ühes*) сьõрын
kes sinuga kaasas on? кин-о тонэн (чõш)?
mul on soojad riided kaasas мынам шуныт дйськутэ сьõрам
dokumendid peavad alati kaasas olema документъёс котьку но сьõрын
луыны кулэ

kaasavara <+vara vara vara v'arra, vara[de vara[sid s]> ETN пирдан
pruudi kaasavara кенлэн пирданэз
kaasavaraks saama пирдан шуыса басьтыны

kaasik <kaasik kaasiku kaasiku[t -, kaasiku[te kaasiku[id s]> кызьпу арама

kaaslane <k'aaslane k'aaslase k'aaslas[t k'aaslas[se, k'aaslas[te
k'aaslas/i_&_k'aaslase[id s]> эш, юлтош; сюресчи; спутник
tublid kaaslased зеч эшъёс
reisikaaslane сюресчи
teekaaslane сюресчи
ära mine ükski, leia endale kaaslane огнад эн мыны, аслыд эш шедьты
raamat on ta parim kaaslane книга солэн самой умой эшез
Maa kaaslane on Kuu Толэзь Музьемлэн спутникез луэ

kaastegev <+tegev tegeva tegeva[t -, tegeva[te tegeva[id *adj*]> (уже)
пыриськись
kontserdil kaastegev solist концертэ пыриськись солист
filmis on kaastegev tuntud näitleja фильме пыриське тодмо актёр

kaastunne <+tunne t'unde tunne[t -, tunne[te t'unde[id s]> жальян
kaastundest {*kelle vastu*} жальяса
süda tõmbas kaastundest kokku жальяса сёлэм шымырскиз
avaldan teile sügavat kaastunnet raske kaotuse puhul секыт ыштонэн валче
тйледлы жальямме верасько

kabe¹ <kabe kabe kabe[t -, kabe[de kabe[sid s]>

1. (*lauamäng*) шашки
vene kabe зуч шашки
rahvusvaheline kabe калыккуспо шашки
kabet mängima шашкиен шудыны
2. (*kabestunud kabend*) дамка

kabe² <kabe kabeda kabeda[t -, kabeda[te kabeda[id *adj*]>

1. (*käbe, nobe*) чуп(ы)рес, шаплы; (*hakkaja*) котькытчы мерскись (вуись,
чуртнаськись)
2. (*korralik, kena*) умой, ярамон
3. (*sihvakas, nõtke*) йõно, тузи

kabi <kabi kabja k'apja k'apja, k'apja[de k'apja[sid_&_k'apj/u s> **ГИЖЫ, КОПЫТА**
ratsu kabjad **ВАЛ ГИЖЫОС**

kabinet <kabin'et kabineti kabin'etti kabin'etti, kabin'etti[de kabin'etti[sid_&_kabin'ett/e s> (*vastuvõtu- v tööruum, eriotstarbeline ruum*);
POL (*ministrite kogu*) **КАБИНЕТ**
arstikabinet **ЭМЪЯСЬЛЭН КАБИНЕТЭЗ**
füüsikakabinet **ФИЗИКАЯ КАБИНЕТ**
röntgenikabinet **РЕНТГЕН КАБИНЕТ**
õrpekabinet **ДЫШЕТСКОН КАБИНЕТ**
direktori kabinet **ДИРЕКТОРЛЭН КАБИНЕТЭЗ**

kadakas <kadakas kadaka kadaka[t -, kadaka[te kadaka[id s>

1. BOT (*Juniperus*) **СУСЫПУ**

harilik kadakas BOT (*Juniperus communis*) **ОГШОРЫ СУСЫПУ**

virgiinia kadakas BOT (*Juniperus virginiana*) **ВИРГИНСКОЙ СУСЫПУ**

2. (*puit*) **СУСЫПУ**

kadakast vardad **СУСЫПУЛЭСЬ КЕРТТЙСЬКОН ВЕНЬЭС**

kadakast lusikad **СУСЫПУЛЭСЬ ПУНЬБЮС**

3. HLV (*kadakasaks*) **НЕМЕЦ ВЫЛЛЕМ ЛУЭМ ЭСТОНЕЦ**

kade <kade kadeda kadeda[t -, kadeda[te kadeda[id *adj, s*>

1. *adj* **ВОЖЪЯСЬКИСЬ**

kade inimene **ВОЖЪЯСЬКИСЬ АДЯМИ**

kade pilk **ВОЖЪЯСЬКЫСА УЧКЕМ**

kade meel **ВОЖЪЯСЬКОН**

{*kelle peale*} kade olema (**КИНЛЫ**) **ВОЖЪЯСЬКЫНЫ**

{*kellel*} hakkab kade **ВОЖЪЯСЬКЫНЫ КУТСКЫНЫ**

{*kellel*} on kade meel (**КИН**) **ВОЖЪЯСЬКЕ**

2. *adj* (*säästlik, kitsi*) **ЧУРЫТ, ЧУРЫТАСЬ, ЧУРЫТ КУРТЧЕМ, СУК**

ära ole kade, anna mulle ka! **ЧУРЫТ ЭН ЛУЫ, МЫНЫМ НО ВАЙ!**

3. *s* (*kade inimene*) **ВОЖЪЯСЬКИСЬ**

kadedus <kadedus kadeduse kadedus[t kadedus[se, kadedus[te kadedus/i s>

ВОЖЪЯСЬКОН

kadedusest **ВОЖЪЯСЬКЕМЫСЬ, ВОЖЪЯСЬКЫСА**

kadedust tundma **ВОЖЪЯСЬКЫНЫ**

kadestama <kadesta[ma kadesta[da kadesta[b kadesta[tud v> **ВОЖЪЯСЬКЫНЫ**

kõik kadestasid teda **СОЛЫ ВАНЬЗЫ ВОЖЪЯСЬКИЗЫ**

selles pole midagi kadestatavat **ТАТЫН НОМЫРЛЫ ВОЖЪЯСЬКЫНЫ**

kadu <kadu k'ao kadu -, kadu[de kadu[sid s>

1. (*häving, hukk, lõpp*) **БЫРОН, КУАШКАН, ПУМ; (*elusolendite puhul*) КУЛОН, БЫРОН**

kadu orjusele ja viletsusele **МЕДЪЯСЬКОНЛЫ НО КУАНЕР УЛОНЛЫ ПУМ**

see tähendab kadu **БЫРОН ВУИЗ**

2. (*raiskumine, kaotsimine*) **ЫШТОН; (*kadumine*) ЫШТОН**

tõoja asjatu kadu **УЖ ДЫРЕЗ ТОКМА ЫШТОН**

kaalukadu **СЕКТАЛАЕЗ ЫШТОН**

põlemiskadu **УСЫКМОН**

soojuskadu **ШУНЫТЭЗ ЫШТОН**

keegi ei pannud tüdruku kadu tähele **нокин но нылашлэсь ышемзэ өз шӧдылы**

kaduma <kadu[ma kadu[da k'ao[b k'ao[tud v>

1. (*kaotsi minema*) **ышыны**

mul on kindad kadunud **мынам пӧзьёсы ышизы**

kuhu on kadunud mu pliiats? **кытчы ышиз ручкае?**

tal on taskust raha kadunud **солэн кисыысьтыз коньдонэз ышиз**

poiss oli kolm päeva kadunud **пияш куинь нуналлы ышылӓз**

vaata, et midagi kaduma ei läheks **учкы, номыр но медаз ышы**

kadunud asjad on üles leitud **ышем арбериос (котырӓс) шедизы**

jäljetult kadunud **чиптэм-чаптэм ышем**

2. (*silmist, silmapiirilt haihtuma*) **ышыны**

silmist v silmapiirilt kaduma **син азысь ышыны**

majad kadusid uttu **коркаос бус пӧлы ышизы**

kuu kadus pilve taha **толэзь пилемӓс сьӧры ышиз**

lennuk kadus pilvedesse **самолёт пилемӓс пӧлы ышиз**

tegi oma töö ja kadus **аслэсьтыз ужзэ лэсьтиз но ышиз**

kuhu sa kadusid? **кытчы ышид?**

kao minema! **кӐНЕК кош татысь! мын татысь!**

kao mu silmist **кӐНЕК кош син азысь!**

3. (*olemast lakkama*) **ышыны, бырыны**

vanad kombesid kaovad aegade jooksul **дыр ортчемъя вашкала йылольӓс**

быро

kadunud traditsioonid **бырем сямӓс**

esimene lumi kadus kiiresti **нырысетӓ лымы жог быриз**

{*kellel*} on söögiisu kadunud **(кинлэн) аппетитэз быриз**

{*kellel*} on kõnevõime kadunud **(кинлэн) вераськемез өз луы ни**

hirm on kadunud **кышкан быриз**

väsimus on kadunud **жадем быриз**

paistetud on kadunud **пыктэм быриз**

plekk on kadunud **вишты быриз**

kortsud kadusid näolt **ымнырысь кисыриос быризы**

puna kadus palgeilt **ымнырысь чыжектэм быриз**

vähid on jõest kadunud **шурьысь кисло-куслоос быризы**

aeg kadus kiiresti **дыр жог ортчиз**

noorus kaob märkamatuult **егит дыр шӧд(ы)тэк ортче**

kõik on kadunud **ваньмыз быриз**

ta on oma kadunud isa moodi **со бырем атаез выллем**

kadunu <kadunu kadunu kadunu[t -, kadunu[te kadunu[id s>

1. (*kadunud isik*) **ышем**

2. (*surnu, lahkunu*) **улонысь кошкем**

kallite kadunute kalmud **дуно улонысь кошкемӓслэн шайвыльӓссы**

kadunuke[ne] <kadunuke_&_kadunukene kadunukese kadunukes[t

kadunukes[se, kadunukes[te kadunukes/i s> **кулэм мурт**

kadunukest mälestama **кулэм муртэ буре вайыны**

kae¹ <k'ae interj> (*vaata, ennäe*) **вот; уть, учкы ай :**

kae, kui pirtsakas! **уть кыче вот**

kae nalja! **вот серем!**

kae, kuidas sajab! **учкы ай, кыче кисьтэ!**
kae, kus tark väljas! **кыче визьмо татчы шедем!**

kae² <k'ae k'ae k'ae[d -, k'ae[de k'ae[sid s> (*silmahaigus*) бельмо, дыж кыскем

kaebama <k'aeba[ma kaeva[ta k'aeba[b kaeva[tud v> **жоштйськыны; (kurtma) жоштйськыны; (kohtusse kaebama) судэ сётыны; (öördama) чагиськыны, урттылйськыны**
valu kaebama **вось луэмлы жоштйськыны**
ta kaebas väsimust **жадемез былэ жоштйськиз**
laps kaebab, et süda on paha **пинал сюлмыз шуг шуыса жоштйськиз**
kaeban kõik emale ära **ваньмыз сярсы анайлы чагисько я. ваньзэ анайлы верало**
käis õpetajale teiste peale kaebamas **дышетйсьлы ваньмыз былэ чагиськиз**
ta kaebas naabri kohtusse **со бускельзэ судэ сётйз**

kaeblema <k'aeble[ma kaevel[da k'aeble[b kaevel[dud v> **жоштйськыны; (kurtma) жоштйськыны; (halisema) зуроны, никсыны**
kaebleb saatuse üle **улонэз былэ жоштйське**

kaebus <k'aebus k'aebuse k'aebus[t k'aebus[se, k'aebus[te k'aebus/i_&_k'aebuse[id s>
1. (kaebamine, kaeblemine) жоштйськон (halisemine) зурон, никсон :
arst kuulas haige kaebusi **эмьясь висисьлэсь мар былэ жоштйськемьёссэ кылзйз**
2. (süüdistus) жалоба; чагиськон, урттылйськон
kaebuste ja ettepanekute raamat **жалобаосын но дэмланьёсын книга {kelle peale} kaebust esitama (кин былэ) чагиськыны**
kirjutas naabri peale kaebuse **бускелез былэ чагиськиз**

kael <k'ael kaela k'aela k'aela, kael[te_&_k'aela[de k'aela[sid_&_k'ael/u s>
1. (inimesel, loomal) чырты
rikk kael **кузь чырты**
peenike kael **векчи чырты**
jäme kael **зөк чырты**
kaela ümbermõõt **чыртылэн зөкталаез**
pane sall kaela **чыртыяд шарф пон**
hobusele range kaela panema **валлы (чыртыяз) сиез поныны**
imik kannab juba kaela **нуны йырзэ возе ини**
kaelani vees istuma **вуын чыртыозь пукыны**
olen kaelani märg **пилтл пыр котмыны**
ta on kaelani võlgades **пилтл солэн чыртыозяз тыроньёсыз**
lagi on kaela langemas **вөлдэт куашкан калын**
tal on suured võlad kaelas **пилтл солэн трос тыроньёсыз**
2. PILT (kitsas osa v koht) чырты
rika kaelaga pudel **кузь чыртыё зенелик**
kitsa kaelaga vaas **сюбег чыртыё ваза**

kaelakee <+k'ee k'ee k'ee[d -, k'ee[de k'ee[sid s> **чыртывесь, монисто, ожерелье**

kaelamurdev <+m'urdev m'urdva m'urdva[t -, m'urdva[te m'urdva[id adj>
(*eluohtlik*) улонлы кышкыт; көшкөмөт; PILTL (*erakordselt keeruline, raske*)
туж шуг
kaelamurdev trikk кышкыт трюк
kaelamurdev ülesanne туж шуг задача я. ужпум

kaelkirjak <+kirjak kirjaku kirjaku[t -, kirjaku[te kirjaku[id s> ZOOL (Giraffa camelopardalis) жираф

kaenal <kaenal k'aenla kaenal[t -, kaenal[de k'aenla[id s>

1. (*kehal*) кунул

kleit on kaenla alt katki дэрэм кунултйз кеськемын

mantel on kaenlast kitsas пальто кунултйз сюбег

tal on vasaku kaenla all sünnimärk солэн паллян кунулаз менез вань

toeta teda kaenla alt сое кунултйз возь

varas kahmas koti kaenla alt лущкаськись кунулысь сумкаез ишкалтйз

2. (*sisekohakäänetes*) (*embus, sülelus*) зыгыртэм

noormees haaras tütarlapse kaenlasse егит пи нылашез зыгыртйз

noored läksid teineteise kaenlas егитъёс зыгырскыса мынйзы

3. BOT (*nurk leherootsu ja varre vahel*) куарен модос кусып, куар кунул

kaenlaalune <+alune aluse alus[t -, alus[te aluse[id adj, s>

1. s кунул

kaenlaalused on määrjad кунул кот

kaenlaaluseid pesema кунулэз миськыны

pintsaku kaenlaalune on katki пиджаклэн кунулыз кеськемын

2. adj кунул

kaenlaalused higinäärmed кунулысь нюлан железаос

kaenlaauk <+auk augu 'auku 'auku, 'auku[de 'auku[sid_&_'auk/e s> кунул

kaer <k'aer kaera k'aera k'aera, kaer[te_&_k'aera[de k'aera[sid_&_k'aer/u s>

1. BOT (*kõrreline, suviviljakultuur Avena*) сезьы

harilik kaer BOT (*Avena sativa*) сезьы

kaera kasvatama сезьы будэтыны

kaera lõikama сезьы араны

2. (*kaerapõld*) сезьы, сезьы бусы

loomad on kaera läinud пудо сезьы вылэ мынэм

kaev <k'aev kaevu k'aevu k'aevu, k'aevu[de k'aevu[sid_&_k'aev/e s> колодча

madal kaev лапег колодча

sügav kaev мур колодча

tühi v kuiv kaev буш колодча

kaev on kuivaks jäänud колодча куасьмем

kaevu kaevama колодча гудыны я. копаны

kaevust vett võtma колодчаысь ву басьтыны я. омыртыны

kaevust v kaevule vett tooma minema колодчае вулы я. ву дуре мыныны

perenaine tuli kaevult кузё кышно колодчаысь вуиз

kaevama <k'aeva[ma kaeva[ta k'aeva[b kaeva[tud v>

1. (*süvendit, auku tegema*) копаны, гудыны; (*pinnast kobestama*) копаны :

sügavat auku kaevama мур гу копаны я. гудыны

kraavi kaevama **канава копаны**
peenraid kaevama **убо копаны**
poisid kaevasid usse **пиос нумыръёсты копазы**
sõnnik kaevati maasse **кыедэз музьемен валче копазы**
2. (*puskama*) **леканы** :
kitsed kaevavad üksteist **гурт кечёс лекськызы**

kaevandama <kaevanda[ma kaevanda[da kaevanda[b kaevanda[tud v>

1. (*välja kaevama*) **поттыны**
põlevkivi kaevandama **сланец поттыны**
2. (*käike uuristama*) **портыны**
kooreürask kaevandab puitu **пычей я. сул сиись пуэз портэ**

kaevur <k'aevur k'aevuri k'aevuri[t -, k'aevuri[te k'aevure[id s> **шахтёр**

kullakaevur **зарни поттйсь**
sõekaevur **эгыр поттйсь**

kagu <kagu kagu kagu -, kagu[de kagu[sid s> **лымшор-шундыжужан (пал)**

tuul puhus kagust **тол лымшор-шундыжужан палась пельтйз**
kaugel kagus **кыдёкын лымшор-шундыжужан палан**
kagusse, kagu poole **лымшор-шундыжужан пала**

Liitsõnad

kagu+

kagutuul **лымшор-шундыжужан палась төл**

kah <k'ah adv> **КӦНЕК**

1. (*ka, samuti*) **но; озьы ик; (isegi, koguni) гинэ но**
isa oli kah kodus **атай но дорын вал**
mina kah ei tule **мон но уг лыкты**
jäta mulle kah! **мыным но кельты!**
seda pilti ma ei taha muidu kah **та суред мыным коньдонтэк я. уксетэк но кулэ өвөл**
2. (*üleoleku, pahameele, põlguse jne rõhutamisel*) :
kah asi, millest rääkida! **шедьтэм, мар сярысь вераськыны!**
tühja kah! **чок! я. кулээз вал!**
3. (*eelneva rõhutamisel*) **ини, ин**
kuidas sa elad kah? **кыче улийськод ини?**
käib kah, kui paremat pole **яралоз ини, умоезгес өвөл бере**

kahanema <kahane[ma kahane[da kahane[b kahane[tud v> **кулэсмыны,**

бырыны, ичиёмыны я. о́жытомыны, ичигес я. о́житгес луыны; (väiksemaks saama) пичияны; (kitsamaks saama) сюбеганы, сюбегомыны; (kuu kohta) пичияны
maaelanike juurdevool linnadesse on kahanenud **гурт калыклэн каре лыктэмез кулэсмиз**
vesi kahaneb jões **шурын ву кулэсме**
haige jõud kahanes iga päevaга **висисьлэн кужмыз нуналлы быдэ кулэсмиз**
kahanev kuu **пичиясь толэзь**

kaheaastane <+ 'aastane 'aastase 'aastas[t 'aastas[se, 'aastas[te

'aastas/i_&_'aastase[id adj> (*kahe aasta vanune*) **кык аресьем; (kaks aastat kestev, kahe aasta pikkune) кык аръем; (taimede kohta) кык аресьем**

kaheaastane laps кык аресъем пинал
kaheaastane õrpeaeg кык аръем дышетскон

kahekaupa <+k'aura adv> кыкен, кыкен-кыкен, кузэн, кузэн-кузэн
lapsed jalutavad kahekaupa пинальёс кыкен-кыкен калго
männi okkad asetsevad kahekaupa пужым веньёс кузэн будо

kahekesi <kahekesi adv> кык кузя, ёошен
jäime emaga kahekesi koju анаен кык кузя кылим

kahekordne <+k'ordne k'ordse k'ordse[t -, k'ordse[te k'ordse[id adj]>

1. (*topelt*) кык полэс
kahekordsed aknad кык полэс укноос
kahekordne kasu кык полэс пайда
kahekordne lõng кык полэс сйньыс
kahekordse põhjaga kohver кык полэс пыдэсо чемодан
2. (*kahel korral, kahes järgus toimuv v esinev*) кык пол
kahekordne meister кык пол чемпион
3. KÕNEK (*kahekorruseline*) кык этажъем
kahekordne maja кык этажъем корка

kaheksa <kaheksa kaheksa kaheksa[t -, kaheksa[te kaheksa[id num, s>

1. num (*põhiarv, vastava hulga, koguse kohta, kellaaja, arvulise järjekorra kohta*) тямыс; (*hulga puhul: isikut märkivate meessoost sõnadega, mitmuslike sõnadega, isikuliste asesõnade mitmusega ja paariseseid märkivate sõnadega*) тямыс (кузя); (*hulga, arvulise järjekorra puhul*) тямыс
kakskümmend kaheksa кызь тямыс
kaheksa tuhat тямыс сюрс
kaheksa üheksandikku тямыс укмысмос
kaheksa korda kaheksa on kuuskümmend neli тямыс пол тямыс - куатьтон
нбыль
null koma kaheksa тямыс дасмос
kaheksa korda rohkem тямыс поллы трогес
lõunasöök kaheksale inimesele тямыс муртлы нуназеян
kell on kaheksa дыр тямыс час
kell on veerand kaheksa дыр сизьым час но дас вить минут
kell on kolmveerand kaheksa дыр сизьым час но нбыльдон вить минут
kaheksa krooni тямыс крона
troll number kaheksa сизьым номеро троллейбус
kaheksa ööpäeva тямыс нунал
kaheksa paari pükse тямыс куз штан
kaheksa hobust тямыс вал
2. s (*number 8, sellekujuline moodustis, mängukaart*) тямыс
rooma kaheksa рим цифра тямыс
ärtu kaheksa тямыс черви

kaheksakümmend <kaheksa+kümmend kaheksa+k'ümne

kaheksa[t+kümme[t_&_kaheksa[t+kümmend -, kaheksa+k'ümne[te
kaheksa+k'ümne[id num> тямыстон
kaheksakümmend kuus тямыстон куать
kaheksakümmend meetrit тямыстон метр
autojuht sõitis kaheksakümnega шофёр часаз тямыстон километр мынйз

kaheksas <kaheksas kaheksanda kaheksanda[t -, kaheksanda[te kaheksanda[id *num*> **ТЯМЫСЭТӢ**
meie kooli kaheksandal klassid **МИЛЯМ ШКОЛАЫСЬ(ТЫМЫ) ТЯМЫСЭТӢ КЛАССЬӚС**
vasakult kaheksas uks **ПАЛЛЯН ПАЛАСЬ ТЯМЫСЭТӢ ӚС**
kaheksas jaanuar **ТЯМЫСЭТӢ ТОЛШОР**
kaheksandal jaanuaril **ТЯМЫСЭТӢ ТОЛШОРЕ**
kaheksandaks jaanuariks **ТЯМЫСЭТӢ ТОЛШОРОЗЬ**
kaheksandast juunist kuni kaheksanda septembrini **ТЯМЫСЭТӢ ИНВОЖОЫСЕН**
ТЯМЫСЭТӢ КУАРУСӚНОЗЬ
kaheksas osa **ТЯМЫСМОС**

kaheksasada <kaheksa+sada kaheksa+saja
kaheksa[t+sada_&_kaheksa[t+sada[t -, kaheksa+sada[de kaheksa+sada[sid
num> **ТЯМЫС СЮ**
kaheksasada viiskümmend neli **ТЯМЫС СЮ ВИТЬТОН НЫЛЬ**
kaheksasada inimest **ТЯМЫС СЮ АДЯМИ**

kaheksateist[kümmend] <kaheksa+t'eist[+kümmend]
kaheksa+t'eist[+k'ümne]
kaheksa[t+t'eist[+kümmend]_&_kaheksa[t+t'eist+kümme[t -,
kaheksa+t'eist+k'ümne[te kaheksa+t'eist+k'ümne[id *num*> (*pikemais vormides*
sageli -teistkümmend) **ДАС ТЯМЫС**
kaheksateist[kümmend] poissi ja tüdrukut **ДАС ТЯМЫС ПИ НО НЫЛ**
kaheksateist[kümmend] meetrit lai **ДАС ТЯМЫС МЕТР ПАСЬТА**
kaheksateistkümmenele liita kaks **ДАС ТЯМЫС ВЫЛЭ КЫК БУДЭТЫНЫ**

kaheksateistkümnes <+k'ümnes k'ümnenda k'ümnenda[t -, k'ümnenda[te
k'ümnenda[id *num*> **ДАС ТЯМЫСЭТӢ**
kaheksateistkümnes aprill **ДАС ТЯМЫСЭТӢ ОШТОЛЭЗЬ**
kaheksateistkümnendat korda **ДАС ТЯМЫСЭТӢ ПОЛ(ЗЭ)**

kahekõne <+kõne kõne kõne[t k'õne, kõne[de kõne[sid *s*> **ВЕРАСЬКОН**

kahekümnes <+k'ümnes k'ümnenda k'ümnenda[t -, k'ümnenda[te k'ümnenda[id
num> **КЫЗЕТӢ**
kahekümnendal sajandil **КЫЗЕТӢ ДАУРЕ**
kahekümnes mai **КЫЗЕТӢ КУАРТОЛЭЗЬ**
kahekümnendal mail **КЫЗЕТӢ КУАРТОЛЭЗЕ**
kahekümnendaks aprilliks **КЫЗЕТӢ ОШТОЛЭЗӚЗЬ**
möödunud sajandi kahekümnendatel aastatel v kahekümnendail aastail **КЫЛЕМ**
Я. ОРТЧЕМ ДАУРЫСЬ КЫЗЕТӢ АРЬӚСЫ
kahekümnes aastapäev **КЫЗЬ АРЕС(ЭЗ)**

kahesugune <+sugune suguse sugus[t -, sugus[te suguse[id *adj*> **КЫК ПӚРТЭМ**
(ПУМО)
kahesugune tähendus **КЫК ПӚРТЭМ ВАЛАТОН**
kahesugused põhjused **КЫК ПӚРТЭМ МУГ**

kaheteistkümnes <+k'ümnes k'ümnenda k'ümnenda[t -, k'ümnenda[te
k'ümnenda[id *num*> **ДАС КЫКЕТӢ**
kaheteistkümnes aprill **ДАС КЫКЕТӢ ОШТОЛЭЗЬ**

kaheteistkümnendal aprillil **дас кыкетй оштолэзе**
kaheteistkümnendaks aprilliks **дас кыкетй оштолэзэзь**

kahetoaline <+t'oaline t'oalise t'oalis[t t'oalis[se, t'oalis[te t'oalis/i_&_t'oalise[id
adj> **кык бөлетьем**

kahetsema <kahetse[ma kahetse[da kahetse[b kahetse[tud v>

1. (*midagi tegematuks soovima*) **потыны, мылкыд карыны; (süüid, viga, pattu)**
жаляны, жальпотыны, жаль луыны, эпкылыны

oma viga kahetsema **аслад янгышъёсыд понна жаляны**

oma käitumist v tegu kahetsema **астэ воземед понна жаляны**

pattu kahetsema **сьöлыкъёс понна жаляны**

ma ei kahetse seda, et ... **мыным ... понна жаль öвöл я. мон уг жаляськы, ...**
шуыса

küll sa veel kahetsed! **тон жалялод на!**

mul ei ole midagi kahetseda **мыным номыр понна жаль öвöл я. мон номыр**
сярысь уг жаляськы

kahetsen, et nõustusin minema **жалясько я. мыным жаль, мыныны соглаш**
луи шуыса

2. (*haletsema*) **жаляны, жальпотыны**

vaeslapsi kahetsema **анай-атайтэм я. сирота нылписоты жаляны я. сирота**
нылпиос жальпото

ära kahetse mind **эн жаля монэ**

kahevõitlus <+v'õitlus v'õitluse v'õitlus[t v'õitlus[se, v'õitlus[te
v'õitlus/i_&_v'õitluse[id s>

1. (*duell*) **нюръяськон, дуэль**

kahevõitlus püstolitega **пистолетэн дуэль**

{*kellega*} kahevõitluse astuma **(кинэн) нюръяськыны**

2. (*võitlus, kokkupõrge*) **нюръяськон, жугиськон**

kahevõitlus maletajate vahel **шахматистъёс куспын нюръяськон**

kahevõitlus loodusjõududega **инкуазь кужымен нюръяськон**

kahhel <k'ahhel k'ahli k'ahli[t -, k'ahli[te k'ahle[id s> **кафель**

kahju <kahju kahju kahju[t_&_kahju -, kahju[de kahju[sid s>

1. **изъян**

kahju hüvitama v tasuma v katma **изъянэз берыктыны**

ujumine ei tee sulle kahju v ei tule sulle kahjuks **уян тыныд изъян уз вайы**

2. (*rahulolematus, nukker meel, osavõtu-, haledustunne*) **жаль**

tal hakkas rahast kahju **коньдонэз жаль потйз**

väga kahju! **туж жаль!**

kahjuks <kahjuks adv> **жаль, жаляса верано**

kahjuks jäin hiljaks **жаль, мон бере кыли**

kahjuks pole mul aega **жаляса верано, мынам дыры öвöл**

kahjulik <kahjul'ik kahjuliku kahjul'ikku kahjul'ikku,

kahjulik/e_&_kahjul'ikku[de kahjul'ikk/e_&_kahjul'ikku[sid adj> (*tervisele*)

урод, тазалыкез быдтйсь я. лябомытйсь; (kahjutoov) изьянтйсь, изьян

вайись; (aineliselt) ярантэм

kahjulik harjumus **урод сям**

kahjulik tehing ярантэм уж я. сделка
kahjulikud putukad изъянтйсь нымы-кибыос
suitsetamine on tervisele kahjulik тамак кыскон тазалыкез быдтэ

kahjum <k'ahjum k'ahjumi k'ahjumi[t -, k'ahjumi[te k'ahjume[id s> МАЈ ИЗЪЯН
kahjumiga töötav ettevõte изъянэн ужась ужбергатон

kahjur <k'ahjur k'ahjuri k'ahjuri[t -, k'ahjuri[te k'ahjuri[id s> изъянтйсь, изъян
вайись

kartulikahtjur PÕLL картофкаез изъянтйсь
metsakahtjur METS нюлэсээ (я. сикез, тэлез) изъянтйсь
puudukahtjur METS пуээ изъянтйсь
kõrreliste kahtjur PÕLL тысез изъянтйсь
kahtjurite tõrje изъянтйсьёсын нюръяськон
kahtjureid hävitama изъянтйсьёсты быдтыны

kahtjurõõm <+r'õõm rõõmu r'õõmu r'õõmu, r'õõmu[de r'õõmu[sid_&_r'õõm/e s>
касьяськон, кас вырон, муртлэн шудтэмезлы шумпотон
kahtjurõõmu tundma касьяськыны

kahtjustama <kahtjusta[ma kahtjusta[da kahtjusta[b kahtjusta[tud v> изъянтыны,
изъян вайыны, изъян карыны; быдтыны; (*tõvestama*) изъянтыны, изъян
вайыны, изъян карыны; быдтыны
suitsetamine kahtjustab tervist тамак кыскон тазалыкез быдтэ
maja sai tules kahtjustada тылпу коркаез изъянтйз
haigus kahtjustas kopse висён тыез изъянтйз

kahtjustus <kahtjustus kahtjustuse kahtjustus[t kahtjustus[se, kahtjustus[te
kahtjustus/i s> изъян
õnapuude külmakahtjustused olid suured кезыт улмопуосты зол изъянтйз

kahtlane <k'ahtlane k'ahtlase k'ahtlas[t k'ahtlas[se, k'ahtlas[te
k'ahtlas/i_&_k'ahtlase[id adj> осконтэм; (*ebaustav*) осконтэм
kahtlane lugu осконтэм мадёс я. верос
kahtlane ettevõtmise осконтэм ужрад
tema käitumise tundub kahtlasena солэн ассэ воземез осконтэм
kahtlane, kas ta tuleb уг оскиськы, со лыктоз шуыса
ilm on nii kahtlane -- äkki hakkab sadama инкуазь туж осконтэм - оло шуак
зорыны кутскоз

kahtlema <k'ahtle[ma kahtle[da k'ahtle[b kahtle[dud v> осконтэм луыны, шуген
оскыны, өвөл оскыны; (*kõhklema*) осконтэм луыны, шуген оскыны, өвөл
оскыны
{*kelle*} aususes kahtlema (кинлэн) зэм луэмезлы шуген оскыны

kahtlemata <k'ahtlemata adv>, *ka* kahtlematult (*kindlasti*) зэмзэ но, зэмзэ ик;
(*vaieldamatult*) веранэз но өвөл, веранэз ик өвөл
kahtlemata on tal õigus со шонер, веранэз ик өвөл
kahtlemata huvitav film зэмзэ но тунсыко фильм

kahtlematult <k'ahtlematult adv> vt kahtlemata

kahtlus <k'ahtlus k'ahtluse k'ahtlus[t k'ahtlus[se, k'ahtlus[te k'ahtlus/i_&_k'ahtluse[id s> **осконтэм луон, өвөл оскон, шуген оскон;**
(*kõhkklus*) **осконтэм луон, өвөл оскон, шуген оскон**

kahtlustama <kahtlusta[ma kahtlusta[da kahtlusta[b kahtlusta[tud v> **шөдыны, валаны, подозревать карыны;** (*hakkama*) **шөдыны, валаны, подозревать карыны**

kahutama <kahuta[ma kahuta[da kahuta[b kahuta[tud v> **кынтыны; кынмыны**
öösiti kahutab **уйёсы кынтылэ**
kahutanud maa **кынмем музейем**

kahvatama <kahvata[ma kahvata[da kahvata[b kahvata[tud v> **көдэктыны, көсэктыны, төдзэктыны;** (*luituma*) **көдэктыны, көсэктыны, төдзэктыны;**
(*tuhmuma*) **бездыны, заректыны, зарыт луыны**
vihast kahvatama **лекомыса көсэктыны**
mälestused kahvatasid aastate jooksul PILTL **тодэ ваёнъёс арьёс ортчемъя бездйзы**

kahvatu <kahvatu kahvatu kahvatu[t -, kahvatu[te kahvatu[id *adj*> **көдэктэм, көсыт, зарыт, төдзэктэм, бездыт;** (*valkjas*) **көдэктэм, көсыт, зарыт, төдзэктэм, бездыт;** (*tuhm*) **зарыт, шуям;** (*ilmetu*) **бездыт**
kahvatu nägu **көдэктэм ымныр**
kahvatud huuled **көдэктэм ымдуръёс**
tüdrukul oli kahvatu jume **нылаш көдэктэм тусо вал**
kahvatu sügispäike **зарыт сйзьыл шунды**
kahvatu taevas **зарыт инбам**
kirjeldus jäi kahvatuks **суредам бездыт кылиз**

kahvel¹ <k'ahvel k'ahvli k'ahvli[t -, k'ahvli[te k'ahvle[id s> **вилка**
kolmeharuline kahvel **куинь пинё вилка**
kalakahvel **чорыг сиыны вилка**

kahvel² <k'ahvel k'ahvli k'ahvli[t -, k'ahvli[te k'ahvle[id s> **MER** (*purjepeel*)
гафель
kahvliit allapoole laskma **гафелез лэзьыны**

kaigas <kaigas k'aika kaigas[t -, kaigas[te k'aika[id s> **боды, зыр;** (*kurnikaigas*)
боды, зыр; (*vaalikaigas*) **кызбугор**
okslik kaigas **ваё боды**
kaikaga lõõma **бодыен шуккыны**
{*kellele*} kaigast andma **(кинэ) бодыен жугыны**

kaikuma <k'aiku[ma k'aiku[da kaigu[b kaigu[tud v>; <k'aiku[ma k'aiku[da k'aiku[b k'aiku[tud v> (*valjusti kõlama, kajama*) **кылійськыны**
kaugel kaigub laul **кыдёкысь кырзам кылійське**

kaine <kaine k'aine kaine[t -, kaine[te k'aine[id *adj*>; <k'aine k'aine k'aine[t -, k'aine[te k'aine[id *adj*>
1. (*mittejoobnud*) **кудзымтэ, юымтэ, сазь**
kaine mees **кудзымтэ пиосмурт**
kainest peast, kaine peaga **сазь йырын**

kaineks tegema **сазьтыны**
ehmatus võttis mehe kaineks **кышкаменыз писомурт сазьтйськиз**
2. (*mõistuspärane, asjalik*) **сазь, сайкыт**
kaine mõistus **сазь визь**

kainelt <k'ainelt adv>

1. (*kaines olekus*) **сазь йырын**
2. (*mõistuslikult*) **кулэезья**
olukorda kainelt kaaluma v hindama **югдурез кулэезья дуньяны**

kainestuma <kainestu[ma kainestu[da kainestu[b kainestu[tud v>
сазьтйськыны

kaisutama <kaisuta[ma kaisuta[da kaisuta[b kaisuta[tud v> **зыгыртыны,**
зыгырьяны
ema kaisutas last **анай пиналзэ зыгыртйз**

kaitse¹ <kaitse k'aitse kaitse[t -, kaitse[te k'aitse[id s> (*soosiv*) **утён, возьман :**
avaliku korra kaitse **мер радэз утён**
keskkonnakaitse **инкуазез утён**
lastekaitse **нылпиосты утён**
looduskaitse **инкуазез утён**
metsakaitse **нюлэсэз утён**
muinsuskaitse **вашкала памятникъёсты утён**
töökaitse **ужез утён**
riikliku kaitse all **кунэн возьмаське**
seaduse kaitse all **катэн возьмаське**
tumedad prillid silmade kaitseks **синъёсты утён понна съёд очки**
{*kelle*} kaitse all olema (*kinэн*) **возьмаськыны**
see võrk on kaitseks kärbeste eest **та сетка кутьёслэсь уте**

kaitse² <kaitse k'aitsme kaitse[t -, k'aitsme[te k'aitsme[id s> (*kaitsevahend v - seadis*) **предохранитель; ворсэт, утет**
keerekaitse EL **винтовой предохранитель**
korkkaitse EL **пробочной предохранитель**
põlvekaitse SPORT **пидес ворсэт**
säärekaitse SPORT **макесвыл ворсэт**

kaitsema <k'aitse[ma k'aitse[da kaitse[b k'aits[tud v> *vt* **kaitsma**

kaitsetu <k'aitsetu k'aitsetu k'aitsetu[t -, k'aitsetu[te k'aitsetu[id adj> **ассэ**
утыны (возьманы) быгатйсьтэм
kaitsetu laps **ассэ утыны быгатйсьтэм пинал**

kaitsevägi <+vägi v'äe väge v'äkke, väge[de väge[sid s>

1. *sõj* **утись кужым**
Eesti kaitsevägi **Эстон утись кужым**
2. (*maagiline kaitsev jõud*) **утись кужым**

kaitsja <k'aitsja k'aitsja k'aitsja[t -, k'aitsja[te k'aitsja[id s> **утись, возьмась;**
(*valvur, eestseisja*) **утись, возьмась; (soosija) утись-вордйсь :**

truu kaitsja ja abiline **зэмос утись но юрттйсь**
ihukaitsja **телохранитель**

kaitsma <k'aits[ma k'aits[ta kaitse[b k'aits[tud, k'aitse[s k'aits[ke v>, ka
kaitsema **утыны, возманы; (vaenlase eest) утыны, возманы; (end)**
утиськыны
oma kodumaad kaitsma v kaitsema **дор музьемдэ утыны**
väitekirja kaitsma **диссертациез утыны**
loodust kaitsma **инкуазез утыны**
end vihma eest kaitsma **зорлэсь утиськыны**
lapsi ohtude eest kaitsma **нылпиосты кышкытлыклэсь утыны**
tuulte eest kaitstud paik **ышыг (я. төльёслэсь утем) инты**

kaja <kaja kaja kaja -, kaja[de kaja[sid s> **куара, куаретэм**
kauge kaja **кыдёкысь куара**
sammude kaja **вамыш куара**
vastukaja **пумит куара я. куаретэм**

kajakas <kajakas kajaka kajaka[t -, kajaka[te kajaka[id s> **чарлан, чорыг сиись,**
чайка
hõbekajakas ZOOLOG (Larus argentatus) **азвесь чарлан**
hülgekajakas ZOOLOG (Larus glaucescens) **пурысь бурдо чарлан**
kalakajakas ZOOLOG (Larus canus) **лыз-пурысь я. чагыр чарлан**

kajama <kaja[ma kaja[da kaja[b kaja[tud v> **чужьяськыны, кылйськыны,**
шуккиськыны
kajas piksekärgatus **гудыртэм кылиськиз**
kajasid lasud **ыбылэм шуккиськиз**
kaugel kajavad kirikukellad **кыдёкын гырлы куараос чужьясько**

kajastama <kajasta[ma kajasta[da kajasta[b kajasta[tud v> (*peegeldama, edasi*
andma) **возьматыны; (kujutama) син азе пуктыны**
muinasjutt kajastab rahva lootusi **выжыкыл калыклэсь осконъёссэ возьматэ**
oma aega kajastav oper **ас вакытсэ возьматйсь опера**

kajut <kajut kajuti kajuti[t -, kajuti[te kajute[id s> **каюта**
ühekohaline kajut **одйг интыен каюта**
Liitsõnad
kajuti+
kajutikaaslane **каютаысь бускель**

kakao <kak'ao kak'ao kak'ao[d -, kak'ao[de kak'ao[sid s> (*kakaooad, -pulber,*
jook) **какао**

kakk¹ <k'akk kaku k'akku k'akku, k'akku[de k'akku[sid_&_k'akk/e s> (*pätsike*)
куарнянь
rukkijahukakk **зег пызьлэсь куарнянь**
kakk odraleiba **йыды нянь**

kakk² <k'akk kaku k'akku k'akku, k'akku[de k'akku[sid_&_k'akk/e s> (*lind*)
кучыран, пелёкучыран, ыгы, пелёыгы, шурали
kassikakk ZOOLOG (Bubo bubo) **ыгы, пелёкучыран**

kivikakk ZOOL (Athene noctua) шурали
kodukakk ZOOL (Strix aluco) уйсы
vöotkakk ZOOL (Surnia ulula) душес

kaklema <k'akle[ma kakel[da k'akle[b kakel[dud v> жугиськыны; (*tülitsema*)

жугиськыны

tühiste asjade pärast kaklema номыр понна жугиськыны

poisid läksid kaklema пиос жугиськыны

ta tikub kaklema со жугиськыны мерске

kaklus <k'aklus k'akluse k'aklus[t k'aklus[se, k'aklus[te k'aklus/i_&_k'akluse[id

s> жугиськон

verine kaklus вирозь жугиськон

äge kaklus лек жугиськон

kaklusst alustama жугиськон поттыны я. жугиськыны кутскыны

kakluse sekkuma жугиськонэ пырыны

kakluse tükkiima жугиськонэ мерскыны

läks kakluseks [lahti] КӨНЕК жугиськон кутскиз я. потйз

poiste vahel tekkis kaklus пиос куспын жугиськон кутскиз

kaks <k'aks kahe k'ahte_&_k'aht k'ahte, k'ahte[de k'ahte[sid num, s>

1. num (*põhiarv, vastava hulga, koguse kohta, kellaaja, arvulise järjekorra kohta, koos mees- või kesksoost sõnaga või ilma nimisõnata*) кык (*hulga puhul: isikut märkivate meessoost sõnadega, mitmuslike sõnadega, isikuliste asesõnade mitmusega ja paarisesemeid märkivate sõnadega*) кык :

kakskümmend kaks кызь кык

kahele liita kaks, kaks pluss kaks on neli кык борды кык ватсаса ньыль (луэ)

я. кык плюс кык ньыль

kaks kolmandikku кык куиньмос

null koma kaks кыкмос

kaks tuhat кык сюрс

kaks miljonit кык миллион

kell kaks дыр кык час

kell on pool kaks дыр одйг час но жыны

kell on kolmveerand kaks дыр дас вить минуттэк кык

kaks aastat кык ар

kaks sõbrannat кык эшьёс

kaks venda кык выньёс я. агайёс

lõunasöök kahele кык муртлы нуназеян

kahed prillid кык очки

kahed püksid, kaks paari pükse кык штын я. кык куз штан

kaks korda kaks on neli кык пол кык ньыль

kaks korda päevas нуналаз кык пол

kaks korda vähem кык поллы ожытгес я. ичигес

kahel pool teed on majad сюреслэн кыкнапалаз ик коркаос

raamat ilmus kahes köites книга кык томен потйз

kahe sammu kaugusel кык мамышын

tramm number kaks кык номеро трамвай

see jäägu meie kahe vahele мед со куспамы мед кылёз

{mida} kaheks tükiks lõikama (мае) шори вандыны

tee hargnes kaheks сюрес вайяськиз

2. s (*number 2, hinne, mängukaart*) кык

kirjutas tahvlile kahe **доска вылэ кык гожтйз**
poiss sai matemaatikas kahe **пияш математикаен кык басьтйз**
kätte jäi ärtu kaks **кие кык черви кылиз**

Liitsõnad

kahe+

kahepäevane **кык нунальем**

kahetunnine **кык часъем**

kaksik <kaksik kaksiku kaksiku[t -, kaksiku[te kaksiku[id s, *adj* (*hrl pl*)>

1. *s* **кыкто**

2. *adj* **кōNEK** (*kaksikutena sündinud*) **кыкто**

kaksikud talled **кыкто ыжпиос**

kaksikud õed **кыкто сузэръёс**

Liitsõnad

kaksik+

kaksikabielu **бигамия**

Kaksikud *pl* <kaksik kaksiku kaksiku[t -, kaksiku[te kaksiku[id s> (*tähtkuju*)

Кыктоос

kaksiraksi <+raksi *adv*>, *ka* kaksiratsi, *vt* kaksiratsa

kaksiratsa <+r'atsa *adv*>, *ka* kaksiraksi, kaksiratsi (*üks jalg ühele, teine teisele*

poole rippumas) **вылын, вал вылын сямен**

poiss istus kaksiratsa pingil **пияш зус вылын вал вылын сямен пукиз**

kaksiratsi <+ratsi *adv*>, *ka* kaksiraksi, *vt* kaksiratsa

kakskeelne <+k'eelne k'eelse k'eelse[t -, k'eelse[te k'eelse[id *adj*> **кык кылын,**

кык кылэз тодйсь

kakskeelne inimene **кык кылэз тодйсь аядми**

kakskeelne sõnaraamat **кык кылын кыллюкам**

kakskümmend <k'aks+kümmend kahe+k'ümne

k'aht[e]+kümme[t_&_k'aht[e]+kümmend -, kahe+k'ümne[te kahe+k'ümne[id *num*> **кызь**

kakskümmend kuus **кызь куать**

kolmsada kakskümmend **куинь сю кызь**

kakskümmend üks (1) (*arv*) **кызь одйг**; (2) (*kaardimäng*) **кызь**

kakskümmend päeva **кызь нунал**

kell kakskümmend **дыр кызь час**

romaan koosneb kahekümnest peatükist **романын кызь люкетэз**

kakssada <k'aks+sada kahe+saja k'aht[e]+sada_&_k'aht[e]+sada[t -,

kahe+sada[de kahe+sada[sid *num*> **кык сю**

tuhat kakssada kolmkümmend **сюрс кык сю куамын**

kahesaja esimene **кык сю нырысетй я. одигетй**

kakssada krooni **кык сю крона**

kakssada liitrit **кык сю литр**

kahesaja kilomeetri kaugusel pealinnast **шоркарысь кык сю километр**

кыдёкын

kaksteist[kümmend] <k'aks+t'eist[+kümmend] kahe+t'eist[+k'ümne] k'aht[e]+t'eist[+kümmend]_&_k'aht[e]+t'eist+kümme[t -, kahe+t'eist+k'ümne[te kahe+t'eist+k'ümne[id num> (*pikemais vormides sageli - teistkümmend*) **дас кык**
nelisada kaksteist[kümmend] **нбыль сю дас кык**
aastas on kaksteist[kümmend] **кууд арын дас кык толэзь**

kaktus <k'aktus k'aktuse k'aktus[t k'aktus[se, k'aktus[te k'aktus/i_&_k'aktuse[id s> **кактус**

kala <kala kala kala -, kala[de kala[sid_&_kal/u s> **чорыг**
kalad ZOO (Pisces) **чорыгъёс**
alamõõduline kala **векчи чорыг**
luine kala **лыэсь чорыг**
keedetud kala **пöзътэм чорыг**
kuivatatud kala **куасьтэм чорыг**
külmutatud kala **кынтэм чорыг**
värske kala **али кутэм чорыг**
eluskala **луло чорыг**
jõekala **шурьсь чорыг**
marjakala **мызё чорыг**
merekala **зарезь чорыг**
parvekala **уллё чорыг**
püügikala **чорыгано чорыг**
rõõvkala **сьось чорыг**
siirdekala **зарезьысь мызяны шуре жутскись чорыг**
soolakala **сылалтэм чорыг**
suitsukala **чынатэм чорыг**
vääriskala **дуно чорыг**
kala v kalu püüdma **чорыганы**
kala v kalu suitsutama **чорыг чынатаны**
kala v kalu vinnutama **чорыг куасьтыны я. төлатыны**
kala v kalu puhastama v rappima v rookima **чорыг сузяны**
kalal käima **чорыганы ветлыны**
kalale minema **чорыганы мыныны**
kalal olema **чорыганы**
kalalt tulema **чорыгамысь бертыны**
kala näkkab **чорыг кыска**
kala hakkas õnge [otsa] **чорыг визнанэ шедиз**
Liitsõnad
kala+
kalakasvandus **чорыг вордон**
kalaluu **чорыг лы**
kalamaim **векчи чорыг, сезы чорыг, пенькыли, кыд**
kalasupp **чорыген шыд**

Kalad *pl* <kala kala kala -, kala[de kala[sid_&_kal/u s> (*tähtkuju*) **Чорыгъёс**

kalakajakas <+kajakas kajaka kajaka[t -, kajaka[te kajaka[id s> **лыз-пурьсь (чагыр) чарлан, чорыг сиись, чайка**

kalamari <+mari marja m'arja m'arja, m'arja[de m'arja[sid_&_m'arj/u s> **МЫЗЬ**
must kalamari **СЬӖД МЫЗЬ**
punane kalamari **ГОРД МЫЗЬ**

kalamees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s> **ЧОРЫГАСЬ, ВИЗНАСЬ;**
(õngemees) **ЧОРЫГАСЬ, ВИЗНАСЬ**

kalandus <kalandus kalanduse kalandus[t kalandus[se, kalandus[te kalandus/i s>
ЧОРЫГАН, ЧОРЫГ ХОЗЯЙСТВО

kalastama <kalasta[ma kalasta[da kalasta[b kalasta[tud v> **ЧОРЫГАНЫ**

kaldaäärne <+äärne 'äärse 'äärse[t -, 'äärse[te 'äärse[id *adj, s*>

1. *s* **ЮРДУР**

kaldaäärsel kasvasid põõsad **ЯРДУРЫН КУАКЪӖС БУДӢЗЫ**

2. *adj* **ЮРДУР**

kaldaäärne jää **ЯРДУРЫСЬ ЙӖ**

kaldaäärsed heinamaad **ЯРДУР ВОЗЬӖС**

kaldu <k'aldu *adv*> **КЫРЫЖ**

post vajus kaldu **ЮБО КЫРЫЖСКЕМ (КЫРЫЖАМ) Я. КЫРЫЖ ЛУЭМ**

laud asetati kaldu vastu seina **ДРАНЧАЕЗ Я. ДОСКАЕЗ БОРДДОР БОРДЫ КЫРЫЖ ПОНӢЗЫ**

puu oli jõe poole kaldu **ПИСПУ ШУР ПАЛА КЫРЫЖСКЕМ Я. КЫРЫЖАМ**

kalduma <k'aldu[ma k'aldu[da k'aldu[b k'aldu[tud v> **НЯКЫРСЬКЫНЫ,**

ЛЭЗИСЬКЫНЫ, МЫКЫРСЬКЫНЫ, ВАСЬКЫНЫ; (laeva, lennuki kohta) някырскыны,

ЛЭЗИСЬКЫНЫ, МЫКЫРСЬКЫНЫ, ВАСЬКЫНЫ; (ajaliselt) (ма?) пала кариськыны;

(mingis suunas arenema) соглаш луыны, сѣтскыны

laev kaldus paremale küljele **КОРАБЛЬ БУР ПАЛА НЯКЫРСЬКИЗ**

räev kaldub õhtusse **НУНАЛ ЖЫТ ПАЛА КАРИСЬКЕ**

talv kaldus kevadesse **ТОЛ ТУЛЫС ПАЛА КАРИСЬКИЗ**

aeg kaldus kesköö poole **ДЫР УЙШОР ПАЛА ВАЛ**

ilm kaldub vihmale **ЗОРОНО КАРИСЬКЕ**

jutt kaldub poliitikale **ВЕРАСЬКОН ПОЛИТИКА ВЪЛӚ ВЪЖЕ**

kaldun arvama, et ... **МОН СОГЛАШ, ... ШУЫСА**

kalduvus <k'alduvus k'alduvuse k'alduvus[t k'alduvus[se, k'alduvus[te

k'alduvus/i s> **БЫГАТОН; СЯМ**

halvad kalduvused **УРОД СЯМЪӖС**

tüsenemiskalduvus, kalduvus түseneda **КАПЧИЕН ЗӖКОМОН**

poisil on kalduvust maalikunstiks **ПИЯШЛЭН СУРЕДАСЬКЫНЫ БЫГАТОНЭЗ ВАНЬ**

lapsel on kalduvus kergesti külmetuda **ПИНАЛ КАПЧИЕН КЫНМЫНЫ ШЕДЕ**

kalender <kal'ender kal'endri kal'endri[t -, kal'endri[te kal'endre[id s> **ДЫРПУС**

kirikukalender **ЧЕРК ДЫРПУС**

lauakalender **ЖӖК ВЪЛЫН ВОЗӚН ДЫРПУС**

päikesekalender **ШУНДЫ ДЫРПУС**

rahvakalender **КАЛЫК ДЫРПУС**

seinakalender **БОРДДОРЕ ОШОН ДЫРПУС**

Liitsõnad

kalender+

kalenderplaan дырпусья план

kalestama <kalesta[ma kalesta[da kalesta[b kalesta[tud v> чурьт карыны, чурьтатыны, лекомытыны, лек карыны
raske elu on kalestanud ta hinge секьт улон лекомытйз сое
rahaahnus kalestab inimest коньдонлы я. уксьлы кӧттырмстэм луон
адиямиез чурьт каре
kalestatud teras чурьтатэм андан

kalev¹ <kalev kalevi kalevi[t -, kalevi[te kaleve[id s> FOLKL (*hiid, vägilane*)
жужьт мурт, батыр

kalev² <kalev kalevi kalevi[t -, kalevi[te kaleve[id s> TEKST (*riidesort*) пустол,
сукно
kalevist ülikond пустоллэсь костюм

kalgenduma <kalgendu[ma kalgendu[da kalgendu[b kalgendu[tud v> нап
луыны, напзыны; кузяны, кузьыраны
riim kalgendub йӧл кузя
valgud kalgenduvad белокольес напзо

kali <kali kalja k'alja k'alja, k'alja[de k'alja[sid_&_k'alj/u s> сюкась
hapu kali чьрс сюкась
kange kali зол сюкась
leivakali няньлэсь сюкась
linnasekali чужьемлэсь сюкась
meekali чечыен сюкась

kalju <kalju kalju kalju[t -, kalju[de kalju[sid s> из гурезь, из гурезь борд,
скала
järsk kalju меӹ из гурезь
paljas kalju голык из гурезь
veealune kalju ву улысь из гурезь

kaljujoonis <+joonis joonise joonis[t -, joonis[te joonise[id s> ARHEOL из
гурезь вылысь (я. скала) суред

kaljukindel <+k'indel k'indla k'indla[t -, k'indla[te k'indla[id *adj*> куашкатыны
луонтэм, тйяны луонтэм, сӧрыны луонтэм, туж зол, туж юн
kaljukindel sõprus сӧрыны луонтэм эшъяськон
kaljukindel usk võidusse сӧрыны луонтэм вормонлы оскон
kaljukindel veendumus сӧрыны луонтэм аслыд ачид оскон

kaljukits <+k'its kitse k'itse k'itse, k'itse[de k'itse[sid_&_k'its/i s> кыр кечтака,
кыр кеч
alpi kaljukits ZOO (Capra ibex) Альп гурезьёсысь кыр кеч я. кечтака

Kaljukits <+k'its kitse k'itse k'itse, k'itse[de k'itse[sid_&_k'its/i s> (*tähtkuju*)
Сюро кеч

kaljukotkas <+kotkas k'otka kotkas[t -, kotkas[te k'otka[id s> ZOOЛ (Aquila chrysaetos) **быркыт, өрзи**

kalk <k'alk kalgi k'alki k'alki, k'alki[de k'alki[sid_&_k'alk/e adj> (südametu)

чурыт, лек, сүлэмтэм, жалясьтэм

kalk inimene **сүлэмтэм адями**

kalk hääl **лек куара**

kalk süda **чурыт сүлэм**

kalk taevas **кезьыт инбам**

kalk talv **кезьыт тол**

kalkun <k'alkun k'alkuni k'alkuni[t -, k'alkuni[te k'alkune[id s> (isaskalkun) **айы**

курка, айы немыч, айы шора; (emaskalkun) мумы курка, мумы немыч,

мумы шора; (toiduna) курка, немыч, шора

kodukalkun **курка, немыч, шора**

metskalkun ZOOЛ (Meleagris gallopavo) **кыр курка, кыр немыч, кыр шора**

kalkuneid kasvatama v pidama **курка вордыны**

praetud kalkun **пыжем курка**

kallak <kallak kallaku kallaku[t -, kallaku[te kallaku[id s, adj>

1. s (kaldasend) чукинлык, нялмыт; (nõlv) бамал, гурезь бам, васькон

järsk kallak **мең бамал**

mäekallak **гурезь бам**

mööda kallakut alla laskuma **бамалтй васькыны**

2. s (suunitlus, tendents) саклык

parempoolne kallak **бур пала саклык**

poliitilise kallakuga tegevus **политикалы саклыккен уж**

inglise keele kallakuga kool **англи кыллы нимаз саклыккен школа**

3. adj (kallakas) нялмыт, уланес

kallal <kallal postp, adv> vt ka kallale

1. postp [gen] (mille juures tegevuses, ametis) сярысь, бордын

probleemi kallal juurdlema **ужпум сярысь малпаськыны**

käsitaja kallal töötama **рукопись бордын ужаны**

näitleja töötab uue osa kallal **актёр выль роль бордын ужа**

2. postp [gen] (osutab ründava tegevuse objektile) :

käis kapi kallal **шкафе пыраз**

kes on minu asjade kallal käinud? **кин котыррьёсме исаз?**

mis sa norid minu kallal? **мар мерскиськод бордам?**

norib iga piasasja kallal **котькыче кулэтэм уж понна зуре**

vennad tülitsevad pärast kallal **агай-выньёс кылёсбур понна керетйзы я.**

даллашизы

3. adv (ahistamas, kimbutamas) :

mul on mingisugune tõbi v haigus kallal **мыным мар ке но висён кутскиз**

poisil on nälge kallal **пияшлэн котыз сюманы кутскиз**

lehmadel on palavaga parimud kallal **пось куазен скальёс лузьёслэсь кытчы**

пырыны уг тодо

kallale <kallale postp, adv> vt ka kallal

1. postp [gen] (mille juurde tegevusse, ametisse) борды, вылэ

aeg on asuda asja kallale **дыр уж борды кутскыны я. басьтйськыны**

asus töö kallale **уж борды кутскиз я. басьтйськиз**

poiss kargas toidu kallale **пияш сиён вылэ омырскиз**
perenaine võttis noa ja asus leiva kallale **кузё кышно пурт бастыиз но нянь**
вандылыны кутскиз

2. postp [gen] (*osutab ründava tegevuse objektile*) :

võõra vara kallale kippuma **мурт ваньбурез киултыны малпаны**
lapsed, ärge minge minu asjade kallale! **пинальёс, эн исалэ котырёсме!**
kohvri kallale minema **чемоданэ пырыны**

koer tormas kassi kallale **пуны кочыш вылэ омырскиз**

3. adv (*ründama, ahistama, kimbutama*) **вылэ, шоры**

peremees ässitas koerad võõrale kallale **кузё пуныоссэ мурт шоры узатйз**
säased tükivad kallale **чибиньёс тэбинё**

kallama <k'alla[ma kalla[ta k'alla[b kalla[tud v> (*vedelikku*) **поныны, лэзыны;**

(*välja*) **кисьтыны;** (*kaela*) **кисканы, кисканы;** (*puistama*) **тырыны,**

кисьтыны, пызынаны

vett ämbrisse kallama **ведрае ву поныны**

jahu kotti kallama **мешоке пызь тырыны**

kallas endale pangetäie külma vett kaela **ас вылаз кезыт ву кисказ**

klaasid kallati ääreni täis **пиялаосты тыраз каризы**

kallasin endale teed **аслым чай лэзи**

marjad kallati ühest korvist teise **узы-борыез одйг кудыысь мукетаз тыризы**

hakkas vihma kallama **зор кисканы я. зорыны кутскиз**

päike kallab valgust [alla] **шунды пиштэ**

kallas <kallas k'alda kallas[t -, kallas[te k'alda[id s> **ярдур, дур**

järsk kallas **меç ярдур**

kõrge kallas **жужыт ярдур**

lauge kallas **нялмыт ярдур**

soine kallas **нюр ярдур**

järve kallas **ты дур**

jõe vasak kallas **шурлэн паллян ярдурыз**

kivikallas **из ярдур**

liivakallas **луо ярдур**

põhjakallas **уйпал ярдур**

vastaskallas **сопал ярдур**

kaldale ujuma **ярдуре уяса вуыны**

paati kaldale tõmbama **пыжез ярдуре поттыны**

laine loksub vastu kallast **тулкым ярдур борды шуккиське**

kalda poole v suunas aerutama v sõudma **ярдур пала уясы мыныны**

jõgi tõusis v ajas v paisus üle kallaste **шур ярдурёсысьтыз потйз**

kalle <kalle k'alde kalle[t -, kalle[te k'alde[id s> **нялмыт, улланес; мыкырскон,**

някырскон

ettekalle **азьпала мыкырскон**

katusekalle **липет нялмыт**

kõrvalekalle **урдсы я. урдэслань мыкырскон**

kallilt <k'allilt *adv*> **дуно**

kallilt müüma **дуно вузаны**

kallilt kättevõidetud vabadus **дуно дунын шедьтэм эрик**

kallim <k'allim k'allima k'allima[t -, k'allima[te k'allima[id s> (*armastatu*)
яратон, гажан, мусо, дуно

kallinema <kalline[ma kalline[da kalline[b kalline[tud v> дунояны, дуно(гес)
луыны, дуномыны
leib on kallinenud нянь дунояз
töö venis ja kallines уж жегатскиз но дунояз

kallis <kallis k'alli kallis[t -, kallis[te_&_k'alli[te k'alle[id *adj, s*>

1. *adj (hinnaline, väärtuslik)* дуно

kallid kingitused дуно кузьымъёс я. саламъёс

kallid ehted дуно чеберьяськон (котыр)

kallimaks minema дуногес луыны

ostsin kingad kalli raha eest пыдкучтан я. пыдэ понон дуно дунын басьтй

ta maksis kauba eest kallist hinda со вуз понна дуно тыриз

kallist aega kulutama дуно дырез огшоры быдтыны

praegu on iga minut kallis али котькуд минут дуно

2. *adj (armas, südamelähedane)* дуно, гажано, мусо, муспотон

kallis ema дуно я. мусо анай

kallis sõber дуно я. мусо эше

kallid külalised гажано куноос

tutvust {kellega} kalliks pidama (кинэн) тодмо луэмез дуньяны

3. *adj (vaikne, õnnis, püha)* святой

kallis jõululaupäeva õhtu святой ымусьтон жыт

4. *s (armastatu, kallim)* дуно, мусо

5. *adj (hea, lahke, vastutulelik)* зеч, умой

kalliskivi <+kivi kivi kivi k'ivvi, kivi[de kivi[sid_&_kiv/e s> дуно из

kallistama <kallista[ma kallista[da kallista[b kallista[tud v> зыгыртыны,
зыгыръяны; (*õrnutsema*) зыгыртыны, зыгыръяны
poiss kallistab tüdrukut пияш нылашез зыгыръя
laps võttis kallistades ema kaela ümbert kinni пинал анайзэ чыртытйз
зыгыртйз
kallistav pilk PILTL мусояса учкем

kallistus <kallistus kallistuse kallistus[t kallistus[se, kallistus[te kallistus/i s>

зыгыртэм, мусоям, нуныям

laps külvati kallistustega üle пиналэз туж нуныязы

kallutama <kalluta[ma kalluta[da kalluta[b kalluta[tud v> някыртыны,
мыкыртыны, лэзыны; (*maha, välja*) някыртыны, мыкыртыны, лэзыны
read küljele kallutama йырез урдэслань мыкыртыны
read ette kallutama йырез азьпала мыкыртыны
keha tahapoole kallutama мугорез мышлань мыкыртыны
tähelepanu kõrvale kallutama чакласькемысь дугдыны
lained kallutasid paati тулкымъёс пыжез някыръязы
kalluta süsi kärust välja уробоысь эгырез кисьты

kalm <k'alm kalmu k'almu k'almu, k'almu[de k'almu[sid_&_k'alm/e s> шайгу,
могило
rohtunud kalmud турынэн согем шайгу

esivanemate kalmud **вашкалаослэн шайгузы**
käisin ema kalmul **анайлэн шайгу вылаз ветлй**
isa puhkab ammu kalmus **атай кемалась шайгуын кылле**

kalme <kalme k'alme kalme[t -, kalme[te k'alme[id s> ARHEOL **вашкала шай,**
вашкала шайвыл
muistsed kalmed **вашкала шайёс я. шайвыльёс**
kivikalme **из шай я. шайвыл**

kalmistu <kalmistu kalmistu kalmistu[t -, kalmistu[te kalmistu[id s> **шай,**
шайвыл
mahajäetud kalmistu **вунэтэм шайёс я. шайвыльёс**
külakalmistu **гурт шай**
perekonnakalmistu **семья шай**
käisin kalmistul vanemate haual **шайвылэ анай-атайлэн шайгузы доры ветлй**

kalmus <kalmus kalmuse kalmus[t -, kalmus[te kalmuse[id s> BOT (*rohhtaim*
Acorus) **айратурын**

kalor <kalor kalori kalori[t -, kalori[te kalore[id s> FÜÜS (*soojusühik, toidust*
saadav energiahulk) **калория**
grammkalor FÜÜS **пичи калороя**
kilokalor **килокалория, бадзым калория**

kaloss <kal'oss kalossi kal'ossi kal'ossi, kal'ossi[de kal'ossi[sid_&_kal'oss/e s>
колоша, калоши
tal on kalossid jalas **солэн пыдаз колошаос**
ta kannab kalosse **со колошаен ветлэ**

kalts <k'alts kaltsu k'altsu k'altsu, k'altsu[de k'altsu[sid_&_k'alts/e s> **зустыри,**
мучоло, кутэт, чүшылэт; (rābaldunud riietuses) **зустыри, мучоло, кутэт,**
чүшылэт
kaltsudest põrandariie **зустырилэсь выж дэра я. половик**
käsi kaltsu sisse pühkima **киез зустырие чүшылыны**
käib kaltsudes nagu kerjus **куанер мурт кадь зустыри дйсен я. дйськутэн**
ветлэ
sa pole mees, vaid kalts **PILTЛ тон пиосмурт өвөл, зустыри тон**

kaltsakas <kaltsakas kaltsaka kaltsaka[t -, kaltsaka[te kaltsaka[id s, *adj*>
1. s (närustes riietes inimene) **октос-калтос**
2. adj (näruses riietuses) **зустыри дйськутэн**
kaltsakas vanamees **зустыри дйськутэн песятай**

kaltsium <k'altsium k'altsiumi k'altsiumi k'altsiumi, k'altsiumi[de k'altsium/e s>;
<k'altsium k'altsiumi k'altsiumi[t -, k'altsiumi[te k'altsiume[id s> **КЕЕМ**
кальций

kalur <kalur kaluri kaluri[t -, kaluri[te kalure[id s> **чорыгась**
kalurid läksid merele **чорыгасьёс зарезе потйзы**

kama¹ <kama kama kama -, kama[de kama[sid s> (*kamajahust ja harupiimast valmistatud toit*) чырсьёллэсь я. йӧлпыдлэсь но кама пызьлэсь сиён, жо́жон; (*kamajahu*) жо́жон, жо́жон пызь, кама пызь

kama² <kama kama kama -, kama[de kama[sid s> KÕNEK (*jama, jamps, lora*)
маке өвӧл со, чик өвӧлтэм, юнме кыл

kamakas <kamakas kamaka kamaka[t -, kamaka[te kamaka[id s> КОМОК, ПОГ,
ЮДЭС
jäakamakas йӧ юдэс
kivikamakas из юдэс
leivakamakas нянь юдэс
lumekamakas лымы пог
mullakamakas музьем комок
pekikamakas кӧй юдэс
kamakas savi горд суй комок
muda kleepus kamakatena jalgade külge дэри я. нӧд комокъёсын пыд борды
кутскиз

kamandama <kamanda[ma kamanda[da kamanda[b kamanda[tud v>
косяськыны, командовать карыны, командоватьтыны, косыны, команда
сётныны
armastab teisi kamandada мукетьёсыныз командовать карыны я.
командоватьтыны яратэ
sõdurid kamandati rivisse ожгарчиосты радэ султыны косйзы я.
ожгарчислы радэ султыны команда сётйзы
sina ära kamanda mind тон монэн(ым) командовать эн кары
ära lase ennast kamandada асэныд командовать карыны эн лэзь(ы)
lapsed kamandati tuppa пинальёсты корка пырыны косйзы

kamar <kamar kamara kamara[t -, kamara[te kamara[id s>
1. (*pinnalähedane mullakiht*) ожо, ожокарс, карс; (*maarind*) музьем, карс,
ёр
maakamar карс, ёр
rohukamar ожо, ожокарс
esimest korda astun Saaremaa kamaral нырысьсэ Саарема музьем вылэ
лӕгиськисько
2. (*lihal*) ку
krõbe kamar пыжем ку

kamber <k'amber k'ambri k'ambri[t -, k'ambri[te k'ambre[id s>
1. (*tuba, eriti taluelamus*) комната, висъет
eeskamber пырон, пырон пал
katusekamber липет улысь комната, корка сиг
nurgakamber сэргысь комната
puhaskamber шутэтскон комната
2. (*eriotstarbeline ruum*) камера, рубка
gaasikamber газ камера
kuivatuskamber кеем, PUIDUT куасьтон камера
kül[m[utus]kamber кынтон камера

kamin <kamin kamina kamina[t -, kamina[te kamina[id s> **камин**

kaminasse tuld tegema **каминэз эстыны**

kaminas on tuli **камин эстэмын**

kamm <k'amm kammi k'ammi k'ammi, k'ammi[de k'ammi[sid_&_k'amm/e s>

сын, йырсын

hõre kamm **шер пинё сын**

tihe kamm **чем пинё сын**

ehiskamm **чеберьяськон сын**

hobusekamm **вал вуштон, вал сузян**

peakamm **йырсын**

taskukamm **кисыын нуллон сын**

kammiga juukseid sugema **йырсиез (сынэн) сынаны**

kammima <k'ammi[ma k'ammi[da kammi[b kammi[tud v>

1. (*kammiga siluma, sugema*) **сынаны; (läbi, siledaks) сынаны, сузяны, согыяны (етйнэз я. пышез); (mille peale v taha) сынаны; (end) сынаськыны**

juukseid lahku kammima **йырсиез висьяса я. пильыса сынаны**

juukseid taha v üle pea kammima **йырсиез мышлань сынаны**

hobust kammima **валэз сузяны**

villast tekki kammima **ыжгон шоб(ы)ретэз сынаны**

tüdruk kammib end **нылаш сынаське**

kammi oma juuksed ära **сынаськы, йырсидэ сына**

kammimata juuksed **сынаmtэ йырси**

2. PILTL (*põhjalikult läbi otsima*) **эскерыны**

kaks päeva kammiti metsa, aga põgenikku ei leitud **кык нунал нюлэсэз**

эскеризы, нош пегземьёсты өз шедьтэ

kamp¹ <k'amp kamba k'ampa k'ampa, k'ampa[de k'ampa[sid_&_k'amp/u s> (*salk, rühm*) **туркым, компания; (trobikond) люкаськем; (jõuk) шайка ВЕР.К.**

kamp purjus mehi **люкаськем кудземьёс**

vargakamp **лушкаськисьёслэн шайказы**

võtke mind ka kampa **монэ но пöлады басьтэ**

kamp² <k'amp kamba k'ampa k'ampa, k'ampa[de k'ampa[sid_&_k'amp/u s>

(*tükk, kamakas*) **комок, пог, юдэс**

jääkamp **йö юдэс**

lumekamp **лымы пог**

mullakamp **музьем комок**

porikamp **дэри я. нöд комок**

kampsun <k'ampsun k'ampsuni k'ampsuni[t -, k'ampsuni[te k'ampsune[id s>

1. (*silmkoeese, eest nõõbitav*) **керттэм кофта; (üle pea tõmmatav) свитер**

kootud kampsun **керттэм кофта**

villane kampsun **ыжгон кофта**

kampsunit kandma **кофта нуллыны**

2. ETN (*hrl naiste kraeta, pikkade varrukatega pihtkuub*) **кофта**

kana <kana kana kana -, kana[de kana[sid_&_kan/u s>

1. (*kodulind, mitme muu kanalise emaslind*) **курег**

must kana **сьöд курег**

hauduja kana **пукись курег**

hea muneja kana **пузась курег**
 poegadega kana **чипыосын курег**
 kodukana PILTL **гуртын пукись**
 lihakana **сйль курег**
 metsisekana, mõtusekana **мумы дукъя**
 kanu kasvatama v pidama **курег вордыны**
 kanad kaagutavad v kõõrutavad **курегъёс коткало**
 kana muneb **курег пуза**
 kana haub [mune] **курег пуке я. пи поттэ**
 kana istub õrrel **курег сюры вылын пуке**
 kanad siblivad sõnnikuhunnikus **курегъёс кыйедын кокчасько**
 kitku kana puhtaks **курегеz ишкы**
 läheb koos kanadega magama PILTL **со вазь изьыны я. кӧлыны выдэ**
2. (toiduna) курег
 praetud kana **пыжем курег**
Liitsõnad
kana+
 kanamuna **курегпуз**

kanaarilind <+l'ind linnu l'indu l'indu, l'indu[de l'indu[sid_&_l'ind/e s]>
 (puurilind) **канарейка, кыр зольгыри**

kanal <kanal kanali kanali[t -, kanali[te kanale[id s]> **канал**
 infokanal **ивор канал**
 Panama kanal **Панама канал**

kanala <kanala kanala kanala[t -, kanala[te kanala[id s]> **курег гид**

kanaliha <+liha liha liha l'ihha, liha[de liha[sid s]> **курег сйль**

kanalisatsioon <kanalisatsi'oon kanalisatsiooni kanalisatsi'ooni kanalisatsi'ooni,
 kanalisatsi'ooni[de kanalisatsi'ooni[sid_&_kanalisatsi'oon/e s]> **канализация**
 kanalisatsiooniga varustama {mida} **канализация пыртыны**
Liitsõnad
kanalisatsiooni+
 kanalisatsioonikaev HÜDR **канализаци гу**
 kanalisatsioonitoru **канализаци гумы**

kananahk <+n'ahk naha n'ahka n'ahka, n'ahka[de n'ahka[sid_&_n'ahk/u s]>
 (nahapinna krobelsius inimesel) **зязег ку, пигон**
 külm vesi ajas kananaha ihule v ajas ihu kananahale **кезьыт вулэсь мугорын**
зязег ку потйз я. кезьыт вулэсь пигон жутскиз
 ihu tõmbus kananahale, kananahk tõmbus ihule PILTL **мугорын зязег ку потйз**
я. мугор юзыр-кезьыр луиз я. пигон жутскиз
 käsivarred on kananahal **киосын зязег ку потйз я. киосын пигон жутскиз**
 hirm ajas kananaha ihule **кышкамлэсь мугор юзыр-кезьыр луиз я.**
кышкамлэсь пигон жутскиз

kanarbik <kanarb'ik kanarbiku kanarb'ikku kanarb'ikku,
 kanarbik/e_&_kanarb'ikku[de kanarb'ikk/e_&_kanarb'ikku[sid s]> **БОТ**
 (igihaljas kääbuspõõsas Calluna) **вереск**
 kanarbik õitseb **вереск сяськаяське**

kand <k'and kanna k'anda k'anda, k'anda[de k'anda[sid_&_k'and/u s> (*inimesel, tagumine v alumine osa*) **пыдбер, пыдпыдэс, пыдтыш**
jalakand **пыдбер, пыдпыдэс**
kingakand **пыдкучан бер, пыдэ понон бер**
sokikand **носки пыдбер**
lahtise kannaga kingad **гольык бери туфли**
sokile kanda kuduma **носкилэсь пыдберзэ керттыны**
kanna all on vill **пыдберын я. пыдпыдэсын пульсам я. ниртэм**
astus naela kanda **пыдберыныз я. пыдпыдэсыныз корчоғ вылэ лёгискиз**
selle jutu peale pöördus kanna peal[t] v kannal[t] ringi ja lahkus **верамезлы**
пумит со берытскиз но кошкиз

kandekott <+k'ott koti k'otti k'otti, k'otti[de k'otti[sid_&_k'ott/e s> **сумка**
naiste kandekott **кышномурт сумка**
tuleb täis kandekotiga **тыраз я. тыро сумкаен бертэ**

kanderaam <+r'aam raami r'aami r'aami, r'aami[de r'aami[sid_&_r'aam/e s>
носилка
haige asetati kanderaamile **висисез носилкае понйзы**

kandidaat <kandid'aat kandidaadi kandid'aati kandid'aati, kandid'aati[de kandid'aati[sid_&_kandid'aat/e s> (*kandideeriv isik, teaduskraad, selle kraadiga isik*) **кандидат**
ajalookandidaat **истори тодосъя кандидат**
filoloogikandidaat **филологи тодосъя кандидат**
liikmekandidaat **ёзчи луыны кандидат**
meditsiinikandidaat **эм тодосъя кандидат**
presidendikandidaat **президент луыны кандидат**
Nobeli preemia kandidaat **Нобель нимо премия басьтыны кандидат**
kandidaate esitama v üles seadma **кандидат чектыны**
{keda} kandidaadiks esitama v seadma **(кинэ) кандидатэ поттыны я. (кинэ) кандидат карыны**

kandideerima <kandid'eeri[ma kandid'eeri[da kandideeri[b kandideeri[tud v>
баллотироваться кариськыны, ас кандидатураез чектыны
saadikuks kandideerima **депутатэ баллотироваться кариськыны**
õpetajakohale kandideerima **дышетйсь интые ас кандидатураез чектыны**

kandik <kandik kandiku kandiku[t -, kandiku[te kandiku[id s> **поднос**
plastmasskandik **пластмассалэсь поднос**

kandiline <kandiline kandilise kandilis[t kandilis[se, kandilis[te kandilis/i adj>
нъыль сэрего, сэрего; (kohmakas) нъыль сэрего, сэрего
kandiline kivi **нъыль сэрего из**
kandiline [tee]klaas **сэрего стакан я. пияла**
kandiline laud **нъыль сэрего жок**
kandiline lõug **сэрего ангес**
kandiline nägu **сэрего ымныр**
kandilised õlad **сэрего пельпумъес**

kandma <k'and[ma k'and[a kannab k'an[tud, k'and[is k'and[ke v>
1. (üles tõstetuna edasi toimetama, korduvalt v eri suundades) нуллыны;

(*kindlas suunas*) нуыны; (*tassima eri suundades*) соллань-таллань нуллыны
(*kaugele*) вуттыны (*edasi, laiali*) пасьтана карыны :
käe otsas kandma **киын нуыны**
kaenla all kandma **кунулын нуыны я. нуллыны**
süles kandma **ки вылын нуллыны**
kohvrit kandma **чемодан нуыны я. нуллыны**
vett kandma **ву нуыны я. нуллыны**
tuul kannab kõikjale tolmu **төл тузонэз пасьтана каре я. пельтэ**
jõgi kannab liiva merre **шур луоэз зарезе нуэ**
haige kanti autosse **висисез машинае нуизы я. понйзы**
2. (millegi seljas-, jalas- v küljesoleku kohta) нуллыны, ветлыны; (ära v vanaks kandma) посьтытыны, посьтытозь нуллыны
kübarat kandma **шляпа нуллыны**
ehteid kandma **чеберьяськонъёс нуллыны**
prille kandma **очки нуллыны я. очкиен ветлыны**
habet kandma **тушо ветлыны**
lühikesi juukseid kandma **вакчи йырси ветлыны**
patse kandma **йырсиез пуныса ветлыны**
armastab kanda kirevaid rõivaid **кильтро дйськут нуллыны яратэ**
kandis poriga kalosse **дэри я. нёд куазен колошаен ветлйз**
kantud riided **нуллэм дйськут**
3. (toeks olema, ülal hoidma) возыны
soolane vesi kannab ujujat hästi **сылалэсь ву уясез умой возе**
jalad ei kanna **пыдъёс уг возё я. уг вормо**
4. (peal lasuvat raskust välja kannatama) чиданы
jää juba kannab **йё чида ини**
pehme põld ei kanna traktorit **небыт бусы тракторез уг чида**
5. (taluma, välja kannatama) чиданы
eluraskusi kandma **улон шуг-секытьёсты чиданы**
kes seda häbi jõuab kanda **кин сыңе дан саптамез чидалоз**
ta kannab vähe **кõнек со жог кудзе**
6. (lubama, võimaldama) вань кужмысь карыны
poiss jooksis mis jõud kandis **пияш вань кужмысьтыз бызиз я. бызбыса**
мынйз
hüüdis nagu hääl kandis **вань кужмысьтыз кесъкиз я. черектйз**
7. (vilja kandma) емыш сётыны, емыш вайыны, емышаны; (saaki andma)
урожай сётыны, урожай вайыны
õunapuul kandis tänavu juba õunu **улмопу я. яблокпу таяз аре емыш сётйз ни**
8. (rase v tiine olema) нуллыны, возьманы, ветлыны
ta kannab oma esimest last **со нырысетй пиналзэ нуллэ я. возьма**
9. (otama) улыны, ветлыны
ta kannab neiu põlvenime **со ныл фамилиеныз улэ**
kannab viha v vimma naabri peale v vastu **со бускелезлы вожзэ поттэ я. со**
бускелезлы йыркурьяське
10. (mingis olukorras olema) кутыны, басьтыны
suuri kaotusi kandma **бадзым ыштонъёс адзыны**
tervise eest hoolt kandma **тазалык сярысь сюлмаськыны**
kes kannab vastutust? **кин кыл кутэ?**
võtsin kulud enda kanda **тыронъёсты ас вылам басьтй**
11. (kirja panema, arvele võtma) пыртыны, пусйыны
protokolliga kandma **протоколэ пыртыны я. протоколын пусйыны**
nimekirja kandma **списоке пыртыны**

12. (*mida millele märkima, peale tõmbama vms*) пуктыны, поныны, пусйыны
mustrit riidele kandma пужыез басма вылэ пуктыны я. суреданы
linna kaardile kandma карез карта вылын пусйыны

kaneel <kan'eel kaneeli kan'eeli kan'eeli, kan'eeli[de kan'eeli[sid_&_kan'eel/e s]>
КОК корица

канеп <kanep kanepi kanepi[t -, kanepi[te kanepe[id s]>

1. ВОТ (*rohttaim Cannabis*) пыш
metsik kanep ВОТ (*Cannabis ruderalis*) кыр пыш
kanepit külvama пыш кизыны
2. (*kuivatatud kanepivarred, kanepikiud*) пыш

kang¹ <k'ang kangi k'angi k'angi, k'angi[de k'angi[sid_&_k'ang/e s]>

1. (*kangutamiseks, raiumiseks*) лом, зыр, боды
raudkang корт лом
tuletõrjekang тылпу лом
kangiga jääd raiuma ломен йӧэз пильыны
uks murti kangiga lahti ӧсэз ломен тйязы
2. ТЕHN (*hoob*); FÜÜS (*jäik keha*) рычаг
3. (*mingi aine puhul*) брусок
4. SPORT (*võimlemisriist*) турник; (*tõstevahend*) штанга

kang² <k'ang kangi k'angi k'angi, k'angi[de k'angi[sid_&_k'ang/e s]> (*kangialune*)
пырон

kangas <kangas k'anga kangas[t -, kangas[te k'anga[id s]> (*kootud riie*) басма,
дэра

- hõre kangas шер пумиськись басма
tihe kangas зӧк басма
linane kangas ётйн басма
puuvillane kangas хлопок басма
villane kangas ыжгон басма
siidkangas буртчин басма
trikookangas трикотаж басма
kangast kuduma басма я. дэра куыны

kangastuma <kangastu[ma kangastu[da kangastu[b kangastu[tud v]>

1. (*miraazina paistma*) мираж кадь адзиськыны
2. PILTL (*kujutlusse kerkima*) син азе пуксыны, адзиськыны
kujutluses kangastuvad pildid lapseõlvest малпанъёсын пичи дырысь
суредъёс син азе пуксё
silme ette kangastus tulevik вуоноэз син азяз пуксиз

kange <k'ange k'ange k'ange[t -, k'ange[te k'ange[id adj]>

1. (*painumatu, jäik*) пумем, сюрмем, жоломем, чурытам; (*külmast*)
кынмем, чонг(ы)рам, эбылям
külmast kangeks jääma v tõmbuma кезытлэсь кынмыны я. чонгыраны
selg jäi tööst kangeks ужаса тыбыр пумем
kael jäi vahtimisest kangeks чырты кема учкемлэсь пумем
jalad jäid pikaajalisest istumisest kangeks пыдъёс кема пукемлэсь пумиллям
tüdruk jäi hirmust kangeks PILTL нылаш кышкамысьтыз эбыляз

ta räägib kanget eesti keelt со эстон кылын зол акцентэн вераське
2. (jõult tugev) кужмо, зол, юн; (*kartmatu, julge*) кышкасьтэм, курдасьтэм,
 дйсьтйсь
 poisid katsusid jõudu: kumb on kangem пиос кужымзэс эскеризы: кудзы
 кужмогес
 karu on kõige kangem, rebane kõige kavalam гондыр ваньмызлэсь кужмо,
 зичы ваньмызлэсь кескич
 spordis on ta minust kangem спортын со мынэсьтым кужмогес
 ta oli nii kange mees, et ei kartnud kedagi со сокем кышкасьтэм пиосмурт
 вал, нокинлэсь но өз кышка
 kangem sugu PILTL пиоссьёс, пиосмуртьёс, воргороньёс
3. (tugev, äge) зол, юн, кужмо :
 kange peavalu зол йыр висе
 kange kõha зол кызон
 kange nälg туж зол кётсюман
 kange soov туж (зол) (ма карем) потэм
 kange külm v pakane зырт кезыт
 kange kuumus туж пось
 kange tuul зол төл
 kange tee нап чай
 kange äädikas зол уксус
 kanged rohud зол эмьюмьёс
 kange tubakas зол я. курыт тамак
 kange vein курыт вина
 kange hais зол зын
 mul on kange janu мынам туж (зол) юэме потэ
 tal on kange isu v tahtmine välja minna солэн туж (зол) кыре потэмез потэ
 joodi kangemat kraami курытсэ юизы
 mul on kange kiire v rutt мон туж (зол) дыртйсько
4. (hakkaja, kirglik) туж яратйсь
 kange jahimees пйшураны туж яратйсь
 kange suitsimees (тамак) кыскыны туж яратйсь
 kange naljamees туж серкьяны яратйсь
 kange ujaja туж умой уясь
 kange töömees туж ужась
 kange kakleja туж жугиськись
 ta on kange juhust kasutama со одйг учырез но уг кельты
 kange mees lubadusi andma кыл сётыны туж быгатэ
 kange teisi õpetama мукетьёссэ дышетыны туж быгатэ
 ta on kange tööd murdma со ужаны туж яратэ
 ta on kange joomamees со юыны усточи
5. ваменэс, юн сям, зол сям
 kange iseloom ваменэс сям
 kange iseloomuga inimene зол сям адыми

kangekaelne <+k'aelne k'aelse k'aelse[t -, k'aelse[te k'aelse[id *adj, s*>

1. adj ваменэс, вогась, ваментул; (*järeleandmatu*) ваменэс; (*isemeelne*)
 йёспөртэм; (*jonnakas*) кылзйськисьтэм, вог; чигын (вал)
 kangekaelne inimene ваменэс я. вог я. йёспөртэм адыми
 kangekaelne iseloom ваменэс я. вог я. йёспөртэм сям
 kangekaelne nagu sikk со ишак кадь ваменэс
 kangekaelsed juuksed tikuvad silmile PILTL кылзйськисьтэм йырси синме

пыре

2. s ваменэс, ваментул, вогась

kangelane <k'angelane k'angelase k'angelas[t k'angelas[se, k'angelas[te k'angelas/i s> (*sangar, tegelane*) герой
filmikangelane **фильмысь я. киноысь герой**
kirjanduskangelane **литературной герой**
lemmikkangelane **яратоно герой**
päevakangelane **нуналлэн героез**
rahvuskangelane **кылыклен героез**
sõjakangelane **войнаысь герой**
töökangelane **ужысь герой**
kangelasena langema **герой луыса бырыны**
kangelast mängima **геройяськыны**
ena mul kangelast! **IROON шедем герой!**

kangelanna <k'angelanna k'angelanna k'angelanna[t -, k'angelanna[de k'angelanna[sid s> **героиня**
teose kangelanna **веросысь героиня**

kangelaslik <k'angelas'ik k'angelasliku k'angelas'ikku k'angelas'ikku, k'angelaslik/e_&_k'angelas'ikku[de k'angelas'ikk/e_&_k'angelas'ikku[sid *adj*> **героической, батыр; (*sangarlik*) героической, батыр**
kangelaslik võitlus **героической нюръяськон**

kangesti <k'angesti *adv*> (*väga*) **туж, зол, юн, чарак; (*ülimal määral*) ятырзэ, укыр; (*kõvasti*) юн, зол, шаплы**
kangesti tark poiss **туж я. юн я. чарак визьмо пияш**
kangesti naljakas lugu **туж тумошо мадэс я. верос**
laps tahtis kangesti koju **пиналлен туж дораз бертэмез потэ вал**
kõht on kangesti tühi **туж кёт сюма**
ta ehmus kangesti **со туж (зол) кышкатскиз**
kangesti kahju, et nii läks **туж жаль, озыы луиз шуыса**

kangestuma <kangestu[ma kangestu[da kangestu[b kangestu[tud v> **пумыны, кынмыны, чонг(ы)раны; (*külmast*) пумыны, кынмыны, чонг(ы)раны**
käed kangestusid külmas vees **кезыт вуын киос чонг(ы)разы**
laip on kangestunud **шöй кынмем**

kangur¹ <k'angur k'angru k'angru[t -, k'angru[te k'angru[id s> **куись, куиськись**

kangur² <k'angur k'angru k'angru[t -, k'angru[te k'angru[id s> (*kivihunnik*) **из люк**

kann¹ <k'ann kanni k'anni k'anni, k'anni[de k'anni[sid_&_k'ann/e s> **шудон, чача mängukann шудон**

kann² <k'ann kannu k'annu k'annu, k'annu[de k'annu[sid_&_k'ann/e s>

1. **шудон, чача; (*väiksem*) кувшин, кунган, кружка**

keraamiline kann **горд суйлэсь кувшин**

kaheliitrine kann **кык литрэм кувшин**

täis kann **тыр(аз) кувшин**

kaljakann **сюкась кувшин я. сюкасен кувшин**
klaaskann, klaasist kann **пияла кувшин**
nisakann PÕLL **дойник**
piimakann **йӧл кувшин я. йӧлын кувшин**
veinikann **вина кувшин я. винаен кувшин**
õllekann **сур кувшин я. сурен кувшин**
kann õlut **кувшин сур**
2. (*endisaegne mahumõõt*) **кружка**
3. KÕNEK (*elektri- ja telefoniliini isolaator*) **чашка**

kannatama <kannata[ma kannata[da kannata[b kannata[tud v>

1. (*rasket kogema, läbi elama*) **чиданы, курадзыны, адзыны, куректыны;**
(*väga palju*) **чиданы**

nälga kannatama **сютэм улонэз адзыны**

valu kannatama **вӧсь луэмлэсь курадзыны**

alatoitluse all kannatama **тырмыт сиськымтэлэсь курадзыны**

haige kannatas kohutavalt **висись зол курадзиз**

ta kannatas hingeliselt **солэн лулыз я. сюлмыз висиз**

ta on elus palju kannatanud **со улоназ трос аджемьын я. чидамьн**

2. (*kahju, viga saama*) **курадзыны, куректыны, изьян адзыны**

teiste süü läbi kannatama **мукетьӕс йырин я. сӕрен курадзыны**

mets sai tulekahjus kõvasti kannatada **нюлэс я. тэль я. сик тылпулэсь туж**
изьян луиз

3. (*taluma, sallima*) **чиданы :**

ta ei kannata müra **со чашетӕмез уг чида**

nad ei kannata teineteist silmaotsaski **соослэн ог-огзэс аджемзы уг поты я.**
соос ог-огзэс аджемпотостэм каро

ma ei kannata valetamist **мон эрекчаськемез я. пӧяськемез уг чидаськы**

paber kannatab kõik[e] piltl **кагаз я. бумага котьмае чида**

4. (*kannatlik olema, edasilükkamist võimaldama*) **чиданы, возьманы**

kannata pisut! **чида кӧня ке!**

asi ei kannata edasilükkamist **ужпумез жегатыны уг яра**

kõigepealt korjame sõstrad, karusmarjad kannatavad veel **нырысь сутэр**

бичалом(ы), гоносутэр возьмалоз

kannatamatu <kannatamatu kannatamatu kannatamatu[t -, kannatamatu[te

kannatamatu[id *adj*> **чидасьтэм, торег**

kannatamatu laps **чидасьтэм пинал**

küll sa oled ikka kannatamatu, viit minutit ei läbe oodata! **кыӕе чидасьтэм**

вълэмед, вить минут но возьмамед уг луы!

kannatlik <kannatl'ik kannatliku kannatl'ikku kannatl'ikku,

kannatlik/e_&_kannatl'ikku[de kannatl'ikk/e_&_kannatl'ikku[sid *adj*> **чидась**

kannatlik kuulaja **чидась кылзйськись**

kannatliku loomuga **сямызья чидась я. чидась сямо**

kannatlik olema **чидась луыны**

tal jätkus kannatlikku meelt kõik ära kuulata **солы ваньзэ кылзыны чиданэз**

тырмиз

kannatlikkus <kannatl'ikkus kannatl'ikkuse kannatl'ikkus[t kannatl'ikkus[se,

kannatl'ikkus[te kannatl'ikkus/i_&_kannatl'ikkuse[id *s*> **чидан**

kannatlikkust nõudev töö чиданэз кулэ карись уж
varu kannatlikkust! чида! я. чидатскы!

kannatus <kannatus kannatuse kannatus[t kannatus[se, kannatus[te kannatus/i s>

1. (*valu, vaev, piin*) курадзон, куректон
hingelised kannatused лул я. сюрэм курадзон
kehalised kannatused вось луэмен курадзон
kannatustest nõrkema v väsima курадзыса лябомыны я. жадьыны
2. (*kannatlikkus, vastupidavus*) чидан
kannatust kaotama чиданэз ыштыны
kannatust varuma чидатскыны
tal on kõva kannatus со туж чидась
{*kelle*} kannatus katkes (кинлэн) чиданэз быриз

kannel <kannel k'andle kannel[t -, kannel[de k'andle[id s> MUUS (*keelpill*)

- каннель; (*soome, karjala kannel*) кантеле
kannelt mängima v lööma каннелен шудыны

kannikas <kannikas kannika kannika[t -, kannika[te kannika[id s>

1. ныр
leivakannikas нянь ныр, туриж
2. KÕNEK (*tuhar*) сарвыл, берпал
andis lapsele laksu mööda kannikaid пиналлы берпалаз сализ

kannike <kannike kannikese kannikes[t kannikes[se, kannikes[te kannikes/i s>

1. ВОТ (*Viola*) чашьён сяська, кыйсин, фиалка
lõhnav kannike ВОТ (*Viola odorata*) ческыт зыно чашьён сяська
aaskannike ВОТ (*Viola tricolor*) куинь буё чашьён сяська
sookannike ВОТ (*Viola palustris*) нюр выл чашьён сяська
2. (*väike mängukann*) шудон, чача

kannul <kannul *adv, postp*>

1. *postp* [gen] (*ruumiliselt v ajalisel taga, järel, sabas*) съöre, бере, бөрсы
käib nagu vari minu kannul вужер кадь съорам ветлэ
mindi hanereas üksteise kannul огзы бөрсы огзы мынйзы
päevad veeresid üksteise kannul нунал бөрсы нунал ортчиз
2. *adv* (*järgnedes v jälitades taga, järel*) съöры, бере, бөрсы, бере кыльытэк
{*kellel*} kannul püsima (кин) съöры кыльытэк ветлыны я. (кинлэсь) бере
кыльытэк ветлыны

kannus <kannus kannuse kannus[t -, kannus[te kannuse[id s> (*ratsasaabastel, kukel*) шпора, зырзон

- kannustega saapad шпораосын сапер
hobusele kannuseid andma валэз шпораен шуккыны я. зырзыны
kukk lõi koera kannustega атас пуныез зырзонъёсыныз шуккиз

kant <k'ant kandi k'anti k'anti, k'anti[de k'anti[sid_&_k'ant/e s>

1. (*ühinemisserv, tahk*) грань; (*ääris*) дур, пум :
telliste teravad kandid кирпичлэн лэчыт дурьёсыз
2. (*üimbruskond, maanurk*) пал, шаер
vaene kant куанер шаер
viljarikas kant нянё шаер я. узыр шаер

kodukant **вордскем я. вордйськем пал(ъёс), вордскем я. вордйськем шаер, дор палъёс**

oleme ühe kandi inimesed **ми одйг палась я. шаерысь потэмъёс**

meie kandis **ми палан**

olen pärit Tartu kandist **мон Тарту палась**

kust kandist mehi olete? **тй кудпалась луиськоды?**

mis teie kandis uudist on? **мар вылез тй палан?**

3. (suund, külg) пал

kust kandist on täna tuul **кудпалась туннэ төл?**

kodu on hoopis teises kandis **гурт копак мукет палан**

rahvast tuli igast kandist **калык котькудпалась я. котькудласянь вуиз**

asja kaaluti igast kandist **v iga kandi pealt ужпемез котькудласянь эскеризы**

ta on igat kanti tubli noormees **со котькудласянь зеч пияш**

4. KÕNEK (kuupmeeter) куб

viis kanti kive **вить куб из**

kantsel <k'antsel k'antsli k'antsli[t -, k'antsli[te k'antsle[id s> (*ristiusu kiriku kõnetool*); KÕNEK (*kõnepult*) кафедра

kantslist jutlustama **кафедраысен проповедь лыдзыны**

pastor läks **v astus v tõusis kantslisse пастор кафедрас тубиз**

kantselei <kantsel'ei kantsel'ei kantsel'ei[d -, kantsel'ei[de kantsel'ei[sid s>

канцеляри

instituudi kantselei **институтлэн канцеляриез**

ministeeriumi kantselei **министерстволэн канцеляриез**

kantsler <k'antsler k'antsleri k'antsleri[t -, k'antsleri[te k'antslere[id s> **канцлер**

asekantsler **воштйсь канцлер я. вице-канцлер**

föderaalkantsler, liidukantsler **федеральной канцлер**

riigikantsler **кун канцлер**

haridusministeeriumi kantsler **дышетонья министерстволэн канцлерез**

kaotiline <kaotiline kaotilise kaotilis[t kaotilis[se, kaotilis[te kaotilis/i

adj> **хаотичной, хаос выллем, валаны луонтэм, радтэм, огыр-бугыр**

kaotiline liikumine **хаотично вырем**

kaotilised muljed **валаны луонтэм малпанъёс**

kaos <k'aos k'aose k'aos[t -, k'aos[te k'aose[id s>

1. MÜT (kujutu ürgaine, kõige oleva algus) хаос

2. (korralagedus, tohuvabohu) хаос, валантэм луон, радтэм луон, огыр-бугыр луон

majanduslik kaos **экономика хаос**

värvide kaos **буёл хаос**

sündmuste kaos **ужрад хаос**

kaotama <k'aota[ma k'aota[da k'aota[b k'aota[tud v>

1. (kaotsi minna laskma) ыштыны; (minetama) ыштыны; (ilma jääma)

(мартэк) кылыны

rahakotti kaotama **портманетэз ыштыны**

varandust kaotama **ваньбурез ыштыны**

tööd kaotama **ужез ыштыны**

kõrvakuulmist kaotama **кылыны овёл быгатыны**

teadvust kaotama йырсазез ыштыны
 kannatust kaotama чидан бырыны
 enesevalitsust kaotama йырез ыштыны
 lootust kaotama осконэз ыштыны
 {kelle vastu} usaldust kaotama (кинлы) оскемысь дугдыны
 oma isikupära kaotama ас аспөртэмлыкез ыштыны
 pinda jalge alt kaotama PILTL пыдул лябомыны я. оскон бырыны
 mul ei ole midagi kaotada мыным номыр ыштыны
 ära julgust kaota! оскондэ эн ышты!
 riie on kaotanud esialgse värvi басма бездйз
 ära kaota pead! PILTL йырде я. йырвизьдэ эн ышты!
 2. (mängus, võitluses vastasele alla jääma) келяны, өвөл вормыны
 jalgpallis kaotama футболын келяны
 me kaotasime lätlastele ми латышьёслы келям(ы)
 3. (likvideerima, kõrvaldama, tühistama) быдтыны, дугдытыны,
 ликвидировать карыны, өвөл карыны
 ebavõrdsust kaotama одйг кадь луымтэз быдтыны

kaotsi <k'aotsi adv> :

kaotsi minema v jääma ышыны, бырыны
 aega läks asjatult kaotsi дыр огшоры я. токма быриз
 kuulas teraselt, et ühtki sõna mitte kaotsi lasta сак кылзйськиз, одйг кыл но
 пель съөртйз медаз ортчы шуыса

kaotus <k'aotus k'aotuse k'aotus[t k'aotus[se, k'aotus[te k'aotus/i_&_k'aotuse[id s>

1. (ilmajäämine) ыштон
 ajakaotus дыр ыштон
 mälukaotus тодэ вайыны быгатонлыкез ыштон
 teadvusekaotus йырсазез ыштон
 töövõimekaotus ужаны быгатонлыкез ыштон
 vabadusekaotus эрикез ыштон
 verekaotus вир ыштон
 2. (lööasaamine lahingus) ыштон; (allajäämine võistluses) келян
 kaotus korvpallis баскетболын келян
 väeosa kandis lahingus suuri kaotusi ожгарчиос трос ыштонъёс адзйзы

kapital <kapital kapitali kapitali kapitali, kapitali[de kapital/e s> MAJ (väärtus, mis loob lisaväärtust); KÕNEK (suurem rahasumma) капитал

kapitalism <kapital'ism kapitalismi kapital'ismi kapital'ismi, kapital'ismi[de kapital'ismi[sid_&_kapital'ism/e s> MAJ, POL (ühiskonnakord, majandussüsteem) капитализм

monopolistlik kapitalism монополистической капитализм
 riigikapitalism кун капитализм

kapp¹ <k'app kapi k'appi k'appi, k'appi[de k'appi[sid_&_k'app/e s> (mööbliese) шкаф, шкап

tammeruust kapp тыпылэсь шкаф
 klaasustega kapp пияла осьёсын шкаф
 pealiskõivaste kapp был дйськут возён шкаф
 peegliga kapp синучконэн шкаф

baarikapp вина возён шкаф, бар
klaaskapp пияла шкаф
kuivatuskapp куасьтон шкаф
köögikapp гуразьпал шкаф
pesukapp ул дйськут возён шкаф
raamatukapp книга возён шкаф
riidekapp дйськут возён шкаф
seinakapp борддор шкаф
söögikapp, toidukapp сиён-юон возён шкаф

kapp² <k'app кара k'appa k'appa, k'appa[de k'appa[sid_&_k'app/u s> (*руинõи*)

шалькка, жбан
kaljakapp сюкась шалькка
puukapp пу шалькка
saunakapp мунчо шалькка
õllekapp сур шалькка
karaga leili viskama шальккаен пось поттыны
too karaga kalja шальккаен сюкась вай

kapriis <kap'r'iis kapriisi kap'r'iisi kap'r'iisi, kap'r'iisi[de kap'r'iisi[sid_&_kap'r'iis/e

s> каприз, мудрон курон, йонтэм курон
hellitatud lapse kapriisid нуныям пиналлэн капризьёсыз
moe kapriisid модалэн мудрон куронъёсыз
täidab naise kõik kapriisid кышноезлэсь вань капризьёссэ быдэстэ

kapriisne <kap'r'iisne kap'r'iisse kap'r'iisse[t -, kap'r'iisse[te kap'r'iisse[id *adj*>

тэргаськись, куатаськись, вог(ась)
kapriisne laps тэргаськись я. куатаськись я. вог пинал
kapriissed ilmad вошъяськись куазь

kapsas <kapsas k'apsa kapsas[t -, kapsas[te k'apsa[id s>

1. (*köögivilja- ja söödataim, toiduna*) кубиста; ВОТ (*Brassica oleracea*)

кубиста
varane kapsas вазь вуись кубиста
värske kapsas выль кубиста
hapukapsas сылалтэм (чырсатэм) кубиста
lillkapsas азэм сяськаё кубиста
nuikapsas кольраби
reakapsas йыро кубиста
rooskapsas брюссель кубиста
söödakapsas пудо сюдон кубиста
kapsaid hapendama кубиста сылалтыны я. чырбатыны
kapsaid sisse tegema толалтэлы кубиста дасяны
kapsaid riivima v särvima кубиста кораны
kapsas hakkab pead looma v keerama кубиста йыръяське
sead läksid kapsasse парсьёс кубиста вылэ мынйллям
2. КÕНЕК (*kulunud v katkine raamat, vihik*) посьтэм я. лошъяськем тетрать,
книга
kapsaks loetud посьтытозь лыдземын

kapten <k'apten k'apteni k'apteni[t -, k'apteni[te k'aptene[id s> (*laevajuht,*

ohvitseriauste, võistkonna vanem) капитан, азьветлйсь

erukapten SÕJ **отставкае потэм капитан**
staabikapten AJ **капитанлэн юрттгйесэз**

kapuuts <kap'uuts kapuutsi kap'uutsi kap'uutsi, kap'uutsi[de kap'uutsi[sid_&_kap'uuts/e s> **капюшон**
kapuutsiga mantel **капюшонэн пальто**

karahvin <karahvin karahvini karahvini karahvini, karahvini[de karahvin/e s>
графин
kristallkarahvin **хрусталь графин**
veekarahvin **вуэн графин, ву возён графин**

karamell <karam'ell karamelli karam'elli karam'elli, karam'elli[de karam'elli[sid_&_karam'ell/e s> (*pruunistatud suhkrumass, karamellkompvek*)
карамель
täidisega karamell **пушкесэн карамель**

karantiin <karant'iin karantiini karant'iini karant'iini, karant'iini[de karant'iini[sid_&_karant'iin/e s> (*nakkushaigete v haiguskahtlaste isoleerimine teatud ajaks, maa-ala v asutus selleks*) **карантин**
profülaktiline karantiin **профилактической карантин**
karantiini kehtestama **карантин карыны**
karantiini lõpetama **карантинэз быдтыны**
ta oli mõned päevad karantiinis **со кӧня ке нунал карантинын вал**

karask <karask karaski karaski[t -, karaski[te karaske[id s> (*hapendamata taignast õhuke odra- v nisuleib*) **куарнянь, шаньга**
karaskit küpsetama **куарнянь пыжыны**

karastama <karasta[ma karasta[da karasta[b karasta[tud v>
1. (*organismi tugevdama*); ТЕНН (*metalli kõvadust suurendama*) **кыдатыны**
organismi karastama **организмез кыдатыны**
rauda karastama **кортэз кыдатыны**
karastatud teras **кыдатэм андан**
2. (*värskendama*) **салкыматйсь, сазьтйсь, ыркыт**
allikavesi karastas meid **ошмес ву салкыматйз милемыз**
karastav tuuleõhk **ыркыт төл**

karastusjook <+j'ook joogi j'ooki j'ooki, j'ooki[de j'ooki[sid_&_j'ook/e s>
салкыматйсь юон

kard <k'ard karra k'arda k'arda, k'arda[de k'arda[sid_&_k'ard/u s>
1. (*inglistinaga kaetud raudplekk*) **фольга**
2. (*metallist ehteniit*) **азвесаьн; (kuuseehtena) азвесаьн**
hõbekard **азвесаьн**
kuld kard **зарни азвесаьн**
karraga ehitud kuusk **азвесаьнэн чеберьям кыз**

kardetav <kardetav kardetava kardetava[t -, kardetava[te kardetava[id adj>
(*ohtlik*) **кышкыт; (riskantne) кышкыт**
kardetav vaenlane **кышкыт тушмон**
kardetav kiskja **кышкыт съӧсь**

kardetav ettevõtmine **кышкыт уж**
haav ei ole õnneks kardetav **сӧсырмем кышкыт өвӧл**

kardin <kardin kardina kardina[t -, kardina[te kardina[id s> **катанчи, штора,**
портъера
aknakardin **укно катанчи**
atlasskardin **атлас катанчи**
külgekardin **штора, портъера**
pitskardin **чильтэр катанчи**
ribakardin **жалюзи**
sametkardin **пильыс катанчи**
tüllkardin **тюль катанчи**
voodikardin **ын**
aknale kardinaid ette panema v riputama **укное катанчи ошыны**
kardinaid [akna eest] kõrvale tõmbama v lükkama **катанчиосты усьтыны**
kardinaid [akna] ette tõmbama **укноосты катанчиосын ворсаны я. пытсаны**
akendel on kardinad ees **укноосын катанчи ошемын**

kardinapuu <+p'uu p'uu p'uu[d -, p'uu[de_&_puu[de p'uu[sid_&_p'u[id s>
карниз
kardinapuud üles panema v seadma **карниз поныны**

kare <kare kareda kareda[t -, kareda[te kareda[id adj>

1. (*krobeline*) **шакырес, шандырес;** (*mittesile*) **шакырес, шандырес;**
(*mittepehme*) **чурыт;** (*puudutamisel torkiv*) **бышкиськись, зугыртйсь;**
(*karvkatte kohta*) **бышкиськись**

kare pind **шакырес выл**

kare paber **шакырес кагаз я. бумага**

kare käterätik **чурыт чүшкон**

kare nahk **шангырес ку**

kare riie **зугыртйсь басма**

kare lõug **бышкиськись ангес**

näonahk on külmaga karedaks läinud **ымныр ку кезытлэсь шандырес луэм**

tööst karedad käed **ужлэсь чурытомем киос**

kurk on külmetusest kare **чырты кезытлэсь чурыт**

2. (*loomult, olemuselt karm, ilmastikuliselt karm*) **чурыт, лек**

ta on loomu poolest kare **солэн сямыз лек**

kare tuul **лек төл**

Siberi kare talv **Сибирьысь лек тол**

3. (*kähe*) **зузырес, куажгес;** (*mittemeloodiline*) **куажгес**

kare hääl **зузырес куара**

4. (*vee kohta*) **чурыт**

kare vesi **чурыт ву**

kargama <k'arga[ma kara[ta k'arga[b kara[tud v>

1. (*hüppama*) **тэтчыны;** (*püsti, jalule, sisse, peale*) **тэтчыса султыны (välja)**
тэтчыса потыны; (*millestki üle*) **вамен тэтчыны;** (*eemale*) **палэнэ тэтчыны,**
палдыны; (*tormama, sööstma*) **омырскыны, ожалскыны;** (*kallale*) **вылэ**
тэтчыны :

sadulasse kargama **энер вылэ тэтчыны**

ta kargas kärmesti üle kraavi **со канава вамен тэтчиз**

kargab mättalt mättale **муҷ вылысь муҷ вылэ тэтче**

kargasin ruttu ukse juurde жог өс доры тэтчи
 hunt kargas oinale kallale кион така былэ омырскиз
 nööp kargas eest [ära] бирды палдйз
 ninna kargas tugev lõhn PILTL туж зын ныре йөтйз
 lõin pea nii ära, et tuli kargas silmist PILTL йырыным сыче шуккиськи,
 синмысьтым тылгизьыос ик пазыгиськизы
 mõte kargas pähe PILTL йырын малпан чилектйз
 2. (*karglema, hüplema*) тэтчаны, тэтчалляны; (*mõnda aega*) тэтчаны
 vanker kargas teekonarustel уробо сюрес вогыриос вылын тэтчаз
 kargas suurest rõõmust ringi шумпотэменыз тэтчаз я. тэтчас ветлйз
 3. (*põgenema, jalga laskma*) пегзыны
 otsiti vanglast karanud kurjategijat тюрмаысь пегзем йыруж лэсьтйсьез
 утказы

karge <k'arge k'arge k'arge[t -, k'arge[te k'arge[id *adj*]

1. (*jaheduse tõttu karastav, värskendav*) салкыматйсь, салкым, юз(мыт),
 сазьтйсь
 puhas ja karge õhk чылкыт но юзмыт омыр
 karge kevadhommik салкым тулыс чукна
 karge allikavesi юзмыт я. салкым ошмес ву
 2. (*puhas, selge*) чылкыт
 karge taevas чылкыт инбам
 3. (*karm, range*) лек
 karge meri лек зарезь
 4. (*kõva, närtsimata*) чурит, куажыртйсь, куажыр вазись
 karge õun куажыртйсь улмо я. яблук
 karged hapukurgid куажыртйсь сылалтэм огреч я. кияр

kari¹ <kari kari kari -, kari[de kari[sid *s*]

риф, ву улысь из
 veealune kari ву улысь риф
 laev sõitis karile корабль риф былэ жэмдйз
 kõik plaanid jooksid karile PILTL вань планъёс куашказы

kari² <kari karja k'arja k'arja, k'arja[de k'arja[sid_&_k'arj/u *s*]

1. (*kariloomad*) пудо, пудо-живот; (*karjatatavad loomad, koos elavate loomade, lindude rühm*) уллэ, куты
 puhast tõugu kari таза выжы пудо, племенной пудо
 hanekari жазег уллэ
 hobusekari вал уллэ я. табун
 hundikari кион уллэ
 kanakari курег уллэ
 koerakari пуны уллэ
 lambakari PILTL ыж уллэ я. ыжьёс
 lehmakari скал уллэ
 lihakari PÕLL вандос пудо
 linnukari тылобурдо уллэ
 lüpsikari PÕLL кысконо пудо
 noorkari PÕLL пинал пудо
 nuumkari PÕLL сюдоно я. куайытоно пудо
 põdrakari пужей уллэ
 seakar парсь уллэ
 veisekari суро таза пудо

karja pidama пудо я. пудо-живот вордыны
 karja hoidma пудо я. уллѣ возьманы
 karjas käima пудо возьманы
 kari aeti karjamaale пудоез сюдон интыяз уल्याны
 lehm on karjast maha jäänud скал уллѣлэсь кылем
 lapsed tulid karjast пинальѳс пудо возьмамысь бертїзы
 hundid liiguvad karjana v karjas кионьѳс уллѣен я. уллѣосын ветло
 vanem õde on väiksemate laste karjas апай пичи вын-сузэрьѳссэ возьма
2. (*hulk, summ, parv inimesi*) люкаськем, ватага, трос кузя
 lastekari пинальѳслэн ватагазы
 sinna pole mõtet minna suure karjaga отчы трос кузя мыныны малпанэз ик
 өвӧл
 lapsed olid tal karjas ümber пинальѳс котыраз трос кузя люкаськызы
 sugulasi on mul terve kari мынам туж трос чыжы-выжыосы
 ees on veel terve kari toimetusi азыпалан туж трос ужьѳс вань на

karikakar <+kakar k'akra kakar[t -, kakar[de k'akra[id s> ВОТ (Anthemis)

тӧдысыська, ромашка
 kollane karikakar ВОТ (Anthemis tinctoria) чужсяська, буѳлсяська
 valge karikakar ВОТ (Anthemis arvensis) возь выл тӧдысыська
 korjasin kimbu karikakraid мон тӧдысыська (керттэт) бичай я. ишки

karikas <karikas karika karika[t -, karika[te karika[id s> чаша, кубок

kullatud karikas зарниям кубок
 hõbekarikas, hõbedast karikas азвесь кубок
 kuldkarikas, kullast karikas зарни кубок
 rändkarikas SPORT кыись кие выжись кубок
 veinikarikas вина чаша, винаен чаша
 jõi karika tühjaks v rõhjana чашазэ быдэсак юиз
 karikas on veereni täis чаша тыраз(мемын)

karistama <karista[ma karista[da karista[b karista[tud v> наказать карыны,

наказатьтыны, тышкаськыны, куаретыны
 süüdlast karistama умойтэм ужасез наказать карыны
 trahviga karistama штраф тырытыны
 valjult v karmilt karistama зол наказать карыны
 kohus karistas kurjategijat vabadusekaotusega суд йыруж лэсьтїсез пытсэтэ
 пуктыса наказать кариз
 laps sai emalt karistada анай пиналзэ наказать кариз я. тышкаськыз я. анай
 пиналзэлэсь котырзэ йӧттїз
 kohtu poolt v kohtulikult karistatud isik судимостен мурт
 ta on varem kohtu poolt karistamata солэн судимостез өвӧл

karistamine <karistamine karistamise karistamis[t karistamis[se, karistamis[te karistamis/i s> кылкутытон

karistus <karistus karistuse karistus[t karistus[se, karistus[te karistus/i s>

кылкутытон, наказание
 karm karistus лек кылкутытон
 kehaline karistus вӧсь карыса кылкутытон
 ränk v raske karistus секыт наказание
 õiglane karistus кулэ наказание

vanglakaristus **пытсэтэ пуктон**
karistuse täitmine JUR **наказаниез быдэстыны**
poiss jäeti karistuseks koju **пияшез наказать карыса гуртэ кельтйзы**
täna sa karistusest ei pääse **туннэ кылкутытонлэсь уд пегзы**
kurjategijale mõisteti karistuseks viis aastat vabadusekaotust **йыруж лэсьтйсьез**
вить арлы пытсэтэ пуктйзы

karjakasvatus <+kasvatus kasvatus kasvatus[t kasvatus[se, kasvatus[te kasvatus/i s> **пудо я. пудо-живот вордон**
paikne karjakasvatus **интыын пудо вордон**
rändkarjakasvatus **көчыса пудо вордон**

karjamaa <+m'aa m'aa m'aa[d -, m'aa[de_&_maa[de m'aa[sid_&_m'a[id s> **возь**
былын (нюлэскын) пудо сюдон инты; (kaugelasuv) возь былын
(нюлэскын) пудо сюдон инты
kaugkarjamaa **рöll кыдэкысь пудо сюдон инты**
mägikarjamaa **гурезь бамалысь пудо сюдон инты**
suvekarjamaa **гужем пудо сюдон инты**
talikarjamaa **толалтэ пудо сюдон инты**
karjamaade tarastamine **пудо сюдон интыез кенеран**
loomi karjamaale ajama **пудоез сюдон интыяз улляны**
kari sööb karjamaal **пудо сюдон интыяз**

karjane <karjane karjase karjas[t -, karjas[te karjase[id s> **пудо возьмась,**
пастух; (naine) пудо возьмась, пастух
hobusekarjane **вал возьмась**
lambakarjane **ыж возьмась**
seakarjane **парсь возьмась**

karjatama¹ <karjata[ma karjata[da karjata[b karjata[tud v> (*kariloomi*)
возьманы
lambaid karjatama **ыж возьманы**
lehmi karjatama **скал возьманы**
hanesid karjatama **зэзег возьманы**
karjatatavad loomad **возьмано пудо я. пудо-живот**

karjatama² <karjata[ma karjata[da karjata[b karjata[tud v> **кеськыны,**
черектыны
ehmatusest karjatama **кышкамен кеськыны я. кышкамысь кеськыны**
haige karjatas valu pärast **висись вось луэменыз кеськиз**

karjatus¹ <karjatus karjatuse karjatus[t karjatus[se, karjatus[te karjatus/i s>
(пудо) возьман

karjatus² <karjatus karjatuse karjatus[t karjatus[se, karjatus[te karjatus/i s>
(пудо) возьман
läbilõikav karjatus **пелез вандйсь кеськон**
südanlõhestav karjatus **сюлэmez вось карись кеськон**

karje <karje k'arje karje[t -, karje[te k'arje[id s> **кеськем, кеськыкем, черектэм,**
черекьям

appikarje юрттэт курыса кеськем
haavatute karjed сӧсырьёслэн кесяськемзы

karjerist <karjer'ist karjeristi karjer'isti karjer'isti, karjer'isti[de karjer'isti[sid_&_karjer'ist/e s]> карьерист

karjuma <k'arju[ma k'arju[da karju[b karju[tud v]> кесяськыны, черекъяны; (lõugama) кесяськыны, черекъяны :
hirmu pärast karjuma кышкамен кесяськыны я. кышкамысь кесяськыны
südanlõhestavalt karjuma сюлэмез вӧсь карымон кесяськыны
kõigest väest karjuma вань кужмысь кесяськыны
karju või appi PILTL коть караул кесяськы
poiss pistis karjuma пияш кесяськыны кутскиз
ära karju nii kõvasti сокем эн кесяськы
ära karju mu peale эн кесяськы шорам
kajakad karjuvad mere kohal чарланъёс зарезь вадьсын кесясько
lehm karjus laudas скал гидын бӧксэ

karjus <karjus karjuse karjus[t -, karjus[te karjuse[id s]> пудо возьмась, пастух

karjäär¹ <karj'äär karjääri karj'ääri karj'ääri, karj'ääri[de karj'ääri[sid_&_karj'äär/e s]>

1. (tõus teenistuses, kiire edu) карьера
näitlejakarjäär артист карьера
teadlasekarjäär тодос карьера
karjääri tegema карьера лэсьтыны
seisab oma karjääri tipul со карьераезлэн пушъён вакытаз
2. SPORT (kiirgalopp) карьер

karjäär² <karj'äär karjääri karj'ääri karj'ääri, karj'ääri[de karj'ääri[sid_&_karj'äär/e s]> MÄEND (maavara pealmaakaevandamise koht) карьер

- kruusakarjäär кӧлы карьер
- liivakarjäär луо карьер
- savikarjäär горд суй карьер
- sõekarjäär эгыр карьер

kark <k'ark kargu k'arku k'arku, k'arku[de k'arku[sid_&_k'ark/e s]>

1. КОСТЫЛЬ
karkudega käima костылен ветлыны
haige toetus kargule висись костыль бордаз пыкиськиз
2. KÕNEK (kõmp) тури кук

karm <k'arm karmi k'armi k'armi, k'armi[de k'armi[sid_&_k'arm/e adj]>

1. (leebuseta, külm) лек, туж кезыт, зырт кезыт; (range, vali) чурит
karmid meetmed чурит ужрадъёс
karm aeg секыт дыр
karm distsipliin чурит дисциплина
karm elu секыт улон
karm hääl чурит куара
karm pilk лек учкем
karm tõde секыт зэмлык
karm võitlus лек нюръяськон

karm õpetaja лек дышетись
karm kliima лек климат
karm talv лек тол
karm pakane зырт кезыт
kord muutus karmimaks радъян чурьтгес луиз
2. (*kare*) чурьт
karmid juuksed чурьт йырси
karm riie чурьт басма
karm vill чурьт ыжгон

karmus <k'armus k'armuse k'armus[t k'armus[se, k'armus[te
k'armus/i_&_k'armuse[id s>

1. (*leebusetus, külmus*) лек, лек луэм, кезыт, кезыт луэм; (*rangus*) чурьт,
чурьт луэм
iseloomu karmus сямлэн чурьтэз
kliima karmus климатлэн лек луэмез
2. (*karedus*) чурьт, чурьт луэм
riide karmus басмалэн чурьт луэмез

karneval <karneval karnevali karnevali karnevali, karnevali[de karneval/e s>

карнавал
jääkarneval йö вылын карнавал
kevadkarneval тулыс карнавал
näärkarneval выль ар карнавал
vastlaskarneval вöйдыр карнавал

karp¹ <k'arp karbi k'arpi k'arpi, k'arpi[de k'arpi[sid_&_k'arp/e s>

1. коробка, банка; (*konservide puhul*) коробка, банка
papist karp картон коробка
plekist karp жестяной банка
puust karp пу коробка
hoiukarp коньдон я. уксё люкан, копилака
kilukarp килькаен банка я. килька банка
kingakarp пыдэ понон я. пыдкучтан (возён) коробка
konservikarp консерва банка
prillikarp очки футляр
tordikarp торт коробка
kink pakiti karpi кузьым я. салам коробкае понэмын
ostsin karbi kompvекке коробка кампет басьтй
2. (*limuste lubikoda*) куалем, ракушка
merikarp зарезь куалем
teokarp куалялюльы куалем
3. (*pl*) ZOOЛ (*klass lubikojaga limuseid Bivalvia*) кыкпало моллюск
4. ВОТ (*kupar*) мулы, йыр

karp² <k'arp karbi k'arpi k'arpi, k'arpi[de k'arpi[sid_&_k'arp/e s> ZOOЛ (*karpkala*
Cyprinus carpio) карп, карпуш

karpkala <+kala kala kala -, kala[de kala[sid_&_kal/u s> ZOOЛ (Cyprinus carpio)

карп, карпуш
karpkalu kasvatama карп вордыны

karri <karri karri karri[t -, karri[de karri[sid s> КОК (*vürtsisegu*) **карри**

karske <k'arske k'arske k'arske[t -, k'arske[te k'arske[id *adj*>

1. (*alkoholi mittetarvitav*) **сазь, юымтэ, кудзымтэ, юисьтэм**

karske noormees **юисьтэм егит пи**

2. (*kõlbeliselt puhas, vooruslik*) **чылкыт, сьöлыктэм, исамтэ**

karske armastus **чылкыт яратон**

karske eluviis **сьöлыкатэк улон**

karsked mõtted **чылкыт я. сьöлыктэм малпаньёс**

3. (*karge, karastav*) **сазьтйсь, сайкатйсь, салкыматйсь**

mere karske jahedus **зарезьлэн сазьтйсь салкымеэ**

karske hommik **салкым чукна**

karsklane <k'arsklane k'arsklase k'arsklas[t k'arsklas[se, k'arsklas[te

k'arsklas/i_&_k'arsklase[id s> **юисьтэм**

marukarsklane **зэмос юисьтэм**

täiskarsklane **одйг но юисьтэм**

kart <k'art kardi k'arti k'arti, k'arti[de k'arti[sid_&_k'art/e s> SPORT

(*võidusõiduauto*) **карт**

kartlik¹ <k'artli'ik k'artliku k'artli'ikku k'artli'ikku, k'artlik/e_&_k'artli'ikku[de

k'artli'ikk/e_&_k'artli'ikku[sid *adj*> (*arglik*) **көберась, кепырась, дйсьтйсьтэм;**

(*kergesti ehmuv*) **кышкась, курдась; (ettevaatlik) эскериськись**

kartlik loomake **кышкась пйшур**

kartlik pilk **кепыраса я. дйсьтытэк учкем**

ta on loomu poolest kartlik inimene **сямызья со кепырась**

kartlik² <k'artli'ik k'artliku k'artli'ikku k'artli'ikku, k'artlik/e_&_k'artli'ikku[de

k'artli'ikk/e_&_k'artli'ikku[sid *adj* (*hrl liitsõna järelõsa*)> (*tundlik, õrn*)

чидасьтэм

rõuakartlik **көс дырез чидасьтэм**

valukartlik **вось луэмез чидасьтэм**

taim on külma suhtes kartlik **будос кезьытэз уг чида**

kartma <k'art[ma k'art[a karda[b karde[tud, k'art[is k'art[ke v>

1. (*hirnu tundma, pelgama, mitte julgema*) **кышканы, курданы, көбераны,**

дйсьтйсьтэм луыны; (ebameeldivat oletama) көшкеманы; (ebameeldivaks

pidama, seda vältima) **эскериськыны**

koeri kartma **пуныослэсь кышканы**

jumalat kartma **инмарлэсь кышканы**

pimedust kartma **пеймытын көшкеманы**

surma kartma **кулонлэсь кышканы**

hobune kardab autot **вал машинаослэсь кышка**

poiss kartis tõtt õelda **пияш зэмзэ вераны кышказ**

ärge kartke! **эн кышкалэ!**

kardan, et olen eksinud **кышкасько, мон янгыш лэсьтй я. янгышай шуыса**

tema poolt pole meil midagi karta **милемлы солэсь нокыче кышканэз өвөл**

käed kardavad külma **киос кезьытлэсь кышкало я. киос кезьытэз уг чидало**

laps kardab kõdi **пинал бичатэмлэсь кышка**

ta kardab uuendusi **со выльдйськоньёслэсь эскериське**

2. (*rahutust tundma, muretsema*) **сюлмаськыны, сюлэмшугьяськыны,**

кышканы, курданы

kardan oma tervise pärast аслам тазалыке понна сյүлэмшугъяськисько
ära karda, kõik läheb hästi эн сյүлмаськы, ваньмыз умой луоз
ma hakkan juba sinu pärast kartma мон тон понна сյүлмаськыны кутскисько
ни

kartmatu <k'artmatu k'artmatu k'artmatu[t -, k'artmatu[te k'artmatu[id *adj*]

кышкасьтэм, курдасьтэм, кошкemasьтэм, дйсьтйсь

kartmatu võitleja кышкасьтэм нюръяськись

ta oli poistest kõige kartmatum со пиос пöлысь тужгес но дйсьтйсьез вал

kartong <kart'ong kartongi kart'ongi kart'ongi, kart'ongi[de

kart'ongi[sid_&_kart'ong/e s]

1. (*paberist paksem, papist õhem materjal*) картон

kihiline kartong сйё картон

karbikartong коробка картон

kriitkartong мел картон

2. (*papist v vineerist karp v kohver*) картонка

kübarakartong шляпа картонка

kartser <k'artser k'artseri k'artseri[t -, k'artseri[te k'artsere[id s] (*arestiruum*)

карцер

kartserisse panema карцере пуктыны

kartul <k'artul k'artuli k'artuli[t -, k'artuli[te k'artule[id s] *Вот* (*üheaastane*

kultuurtaim Solanum tuberosum) картошка, картофка, картош; (*selle mugul, ka toiduna*) картошка, картофка, картош; барангы, алма ВЕР. :

hiline kartul бер (вуись) картошка

varane kartul вазь (вуись) картошка

värsked kartulid выль картош

vanad kartulid вуж картош

toored kartulid ыль картош

väikesed kartulid векчи картофка

suured kartulid бадзымесь картошкаос

muredad kartulid сьлмись картофка

mundris kartulid PИЛTL, КÖНЕК палатэк быдэскын пöзътэм картофка

keedetud kartulid пöзътэм картофка

praetud kartulid пырсатэм картофка

friikartulid фри картош, чипс

seemnekartul кидыс кртофка

söödakartul пудо сюдон картофка

söögikartul сйён картош

tööstuskartul пудо сюдон картош

kartuleid kasvatama картофка будэтыны

kartuleid koorima картофка паланы

kartuleid [maha] panema картофка мерттыны

kartuleid muldama картофка жутканы

kartuleid sort[eer]ima v valima картофка бырйыны

kartuleid [üles] võtma картош копаны

kartuleid idutama картошка удатыны

kartulid on keldris kasvama läinud картофка выжулын удам

kartulid läksid mädanema картофка сисьмем

sead on kartulis парсьёс картошкаын

Liitsõnad

kartuli+

kartulihaiigus PÕLL картошка висён

kartuliidu картошка уд

kartulijahu картошка пызь

kartulikoor картошка көм

kartulikoorimine картошка палан

kartulikorv картош возён я. мерттон я. октон куды

kartulilehed картошкакэлэн куарьёсыз, картошка куарьёс

kartulimugul картошка мульы

kartulipanek картошка мерттон

kartulipealsed картошка пуд

kartulipuder картошка пунем

kartulipõld картошка бусы

kartulisalat картошен салат

kartulisilm картошка син

kartulisort картошка сорт

kartulitärklis картошка крахмал

kartulivarred картош пудьёс

kartulivorm, kartulivormiroog КОК картошен пыжемсиён

kartulivõtmine картошка октон

kartuliõis картошкакэлэн сяськаез, картошка сяська

kartus <k'artus k'artuse k'artus[t k'artus[se, k'artus[te k'artus/i_&_k'artuse[id s>

(*kerge hirm*) кышкан, курдан, көшкеман; (*mure, et midagi võib juhtuda*)

сюлмаськон, сюлэмшугъяськон

asjatu kartus юнме кышкан

surmakartus кулонлэсь кышкан

ei saanud kartuse pärast v kartusest sõnagi suust кышкаменыз я.

кышкамысьтыз одйг кыл но верамез өз луы

oma kartustest rääkima ас сюлмаськонъёс сярсысь вераны

karu <karu karu karu -, karu[de karu[sid s> гондыр, мумы гондыр; (*emane*)

гондыр, мумы гондыр

taltsutatud karu дышетэм гондыр

bambuskaru ZOO (Ailuropoda melanoleuca) панда

emakarum мумы гондыр

jääkaru ZOO (Ursus v Thalarotos maritimus) тодьы гондыр

kaeluskaru ZOO (Ursus thibetanus) гималай гондыр, тодьы гадё гондыр

mürakarum PILTL лякыттэм адями

pruunkaru ZOO (Ursus arctos) курень гондыр

töökarum PILTL ужась адями

karu on talveunes v magab talveund гондыр толзэ изе я. көлэ

karu möirgab гондыр бурсэ

tugev kui karu гондыр кадь кужмо

kohmakas nagu karu гондыр кадь сумбырес

karulauk <+l'auk laugu l'auku l'auku, l'auku[de l'auku[sid_&_l'auk/e s> кумызь

karumõmm <+m'õmm mõmmi m'õmmi m'õmmi, m'õmmi[de

m'õmmi[sid_&_m'õmm/e s> LASTEK гондырпи

karuohakas <+ohakas ohaka ohaka[t -, ohaka[te ohaka[id s> ВОР (*umbrohi* Carduus) **кыйбоды**
kähär karuohakas ВОР (Carduus crispus) **бабылес кыйбоды**

karuoeeg <+p'oeg poja p'oega p'oega, p'oega[de p'oega[sid_&_p'oeg/i s>
гондырпи

karupüksid *pl* <+p'üks püksi p'üksi p'üksi, p'üks[te_&_p'üksi[de p'üksi[sid_&_p'üks/e s> **ыжгон рейтуз**

karusloom <+l'oom looma l'ooma l'ooma, l'ooma[de l'ooma[sid_&_l'oom/i s>
небыт гоно пөйшур, дуно гоно пөйшур
karusloomi kasvatama **небыт гоно пөйшур вордыны**

karusmari <+mari marja m'arja m'arja, m'arja[de m'arja[sid_&_m'arj/u s> ВОР (*marjarõdsas* Grossularia, *selle mari*) **гоносутэр, крыжовник**
pooltoored karusmarjad **вуымтэ я. кисьмамтэ гоносутэр**
küpsed karusmarjad **вуэм я. кисьмам гоносутэр**
karusmarja korjama **гоносутэр бичаны я. октыны**

karusnahk <+n'ahk naha n'ahka n'ahka, n'ahka[de n'ahka[sid_&_n'ahk/u s>
(*töötlemata*) **гоно пөйшур ку; (töödeldud) гон**
hinnalised karusnahad **дуно гоно пөйшур куос**
tehiskarusnahk **искусственной гон**
karusnahast müts **гоно изыы**
karusnahast saapad **гоно сапег**
karusnahaga ääristatud mantel **пушласянь гонэн вурем пальто**

karv¹ <k'arv karva k'arva k'arva, k'arva[de k'arva[sid_&_k'arv/u s>
1. (*hrl pl*) (*inimestel, loomadel*) **гон, йырси; (üksik) гон; (karvkate loomal) гон; (karusloomadel) гон; (villakarv) гон; (tugev, harjasetaoline) зу**
hall karv **пурьсытам йырси**
läikiv karv **чилясь гон**
sile karv **вольыт гон**
tihe karv **нап я. чем гон**
pulstunud v tokerjas karv **лусьтро гон**
aluskarv ZOOЛ **мамык гон**
juuksekarv **йырси**
kulmukarv **синкаш гон**
pealiskarv ZOOЛ **выл гон**
ripsmekarv **синлыс**
villkarv ZOOЛ **мамык гон**
kähara v lokkis karvaga koer **бабылес гоно пуны**
loom ajab karva, loomal on karv lahti **пудолэн я. пөйшурлэн гонэз усе**
kass ajas karvad turri **кочыш пештырскиз**
supi sisse on sattunud karv **шydэ гон я. йырси шедем**
karusnahk annab v ajab karva **гон усе**
2. ВОР **си**
juurekarv **выжы си**
kõrvekarv **сутйсь лек си**

Liitsõnad

karva+

karvamüts **ГОНО ИЗЪЫ**

karv² <k'arv karva k'arva k'arva, k'arva[de k'arva[sid_&_k'arv/u s (*hrl partitiivis*)> (*värvus*) тус, буй, буёл; (*karvkatte värvus*) гонъем kohvikarva кофе тус, пеймыт курень тус liivakarva луо тус, пурьсыпыр(ъем)-чуж тус pähklikarva пушмулы тус, югыт курень тус rebukarva чуж-чуж тус roostekarva сыномем тус, пеймыт горд тус suitsukarva пень тус taevakarva чагыр тус verekarva вир тус, горд-горд тус ebamäärast karva vedelik валантэм буё кизер маке seal oli mitut karva hobuseid отын пöртэм гонъем вальёс вал mees läks näost teist karva пиосмуртлэн тусыз воштйськиз

karvane <karvane karvase karvas[t -, karvas[te karvase[id *adj*>

1. (*karvadega kaetud*) **ГОНО**; (*tugevate karvadega*) зу кадь, зугырес; (*tihedate, pikkade karvadega*) лусьтро :

karvane koeranäss лусьтро пуны

orava karvane saba коньылэн мамык быжыз

karvane ämblik **ГОНО** чонари

karvased käed **ГОНО** киос

karvane rind **ГОНО** мöля я. гадь

karvane lõug зугырес ангес

karvaste lehtedega taim **ГОНО** куаро будос

2. KÕNEK (*ebasõbralik*) урод, шöтэм, шуш; (*pahur, tõre*) кунэрес, шимес;

(*toores, jäme*) лек, чурьт

ta oli kaaslaste vastu karvane со эшъёсыныз ассэ шöтэм возиз

kas <k'as *adv*>

1. (*küisisõna*) -а, шат, меда; (*alternatiivi puhul koos sõnaga või*) яке

kas teate? **ТОДЙСЬКОДЫ-А?**

kas tõesti? **ЗЭМ-А? ЗЭМ ШАТ?**

ema, kas sa oled väsinud? **АНАЙ, ЖАДИД-А?**

ütle ise, kas ma valetan **ВЕРА АЧИД, МОН ПÖЯСЬКО-А Я. ЭРЕКЧАСЬКО-А Я.**

АЛДАСЬКО-А?

ütle, kas see on tõesti tõsi **ВЕРА, СО ЗЭМЗЭ ИК-А ЗЭМ?**

ta küsis, kas ma olen sellega nõus со юаз, мон соин соглаш-а шуыса

kas ma selle ülesandega toime tulen? **МОН ТА УЖПУМЕЗ СЭРТТЫНЫ-ПЕРТЧЫНЫ**

БЫГАТО МЕДА?

kas ma ei öelnud, et sinna ei tohi minna **МОН ÖЙ ВЕРА ШАТ, ОТЧЫ МЫНЫ УГ ЯРА**

ШУЫСА Я. МОН ÖЙ-А ВЕРА, ОТЧЫ МЫНЫ УГ ЯРА ШУЫСА

kas lähed või ei? **МЫНЙСЬКОД-А УД-А?**

kas ei või jaa? **БЕН ЯКЕ ÖВÖЛ?**

kas nüüd või mitte kunagi **АЛИ ЯКЕ НОКУ НО**

2. (*väljendab käsku, keeldu, pahameelt, imestust*) **НИ, ИН**

kas te jätate järele! **ДУГДЭ НИ!**

kas sa jääd wait! **ЧАЛМЫТСКЫ НИ!**

kas sa näed, tema ka siin! **УЧКЫ АЙ, ТАИД НО ТАТЫН!**

kas see on kellegi töö! ма со уж-а!

3. (*rõhutava sõnana*) :

kas tee mis tahad! кар, мар мылыд потэ!

4. (*koos sõnaga või: isegi, vähemalt, näiteks*) ке но, коть

ootan kas või õhtuni жытозь ке но возьмало

ütle kas või ainuski sõna! одйг кыл ке но вера!

ta kas või sureb, aga alla ei anna со кулоз, нош уз сёты

võtame kas või niisuguse näite басьтом таёе ке но пример

kasetoht <+t'oht tohu t'ohtu t'ohtu, t'ohtu[de t'ohtu[sid_&_t'oht/e s> туй, кызыпу туй

kasetohust korv кызыпу туйлэсь куды я. корзина

kasetohust punuti viiske туйлэсь кут кутазы

läks näost valgeks nagu kasetoht ымнырыз кызыпу туй кадь көдэктйз

kasima <kasi[ma kasi[da kasi[b kasi[tud v>

1. (*puhastama*) сузяны, чылкытатыны, чүшылыны, миськыны; (*koristama*) жикатыны, октыны-калтыны, октыны :

tuba v toas peab pisut kasima комнатаез жикатоно я. октоно-калтоно көня ке

maja ümbrus on kasimata корка котырын жикатскымтэ

kes sinu järel kasima peab? кин берад октыны-калтыны кулэ?

ema kasib lapsel nina анай пиналызлэсь нырзэ чүшылэ

kasimata ninaga poiss зырымесь пияш

2. VULG (*hrl järsu käsuna: mine ära! kao!*) кошкыны, мыныны

kasi välja! кош татысь! мын татысь!

kasi teelt eest! кош сюрес вылысь!

poisil kästi minema kasida пияшез уллязы я. пияшез улляса лэзызы

kasin <kasin kasina kasina[t -, kasina[te kasina[id adj>

1. (*napp, vähene*) начар, куанер, ичи, ожыт

kasin vara ожыт ваньбур

kasin teenistus ожыт я. ичи уждун

kasin toit начар сиён

kasinad teadmised ожыт тодон-валан

kasina jutuga inimene кыллы сук адыми

2. (*mõõdukas, vähenõudlik*) шоро-куспо

3. (*vooruslik, karske*) сьöлыктэм, чылкыт

kasinad elukombed сьöлыкатэк улон

kask <k'ask kase k'aske k'aske, k'aske[de k'aske[sid_&_k'ask/i s>

1. ВОТ (*Betula*) кызыпу

sihvakas kask веськрес кызыпу

valgetüveline kask тöды модосо кызыпу

laanekask КÖНЕК баб(ы)лес кызыпу

leinakask лабырес улваё кызыпу

kasest lasti mahla кызыпуысь сурсву виятйзы

2. (*puut*) кызыпу

mööbel on kasest мебель кызыпулэсь лэсьтэмын

Liitsõnad

kase+

kasekoor туй

kaseleht кызыпу куар
kasemahl сурсву
kasepung кызыпу пучы
kaseurb кызыпу гуры
kaseviht кызыпу веник
kasevits кызыпу ньөр

kass <k'ass kassi k'assi k'assi, k'assi[de k'assi[sid_&_k'ass/e s]>

1. ZOOL (Felis) кочыш, писэй, писяй; (*isakass*) кочыш, писэй, писяй

hall kass пурьсь кочыш

kollane kass горд кочыш

hulkuv v kodutu kass кузётэм я. калгись кочыш

emane kass мумы кочыш я. писэй, мачы

isane kass айы кочыш я. писэй

siiami kass сиям кочыш

kodukass гуртын ульсь кочыш

tõukass зеч выжыысь кочыш

kass tõi rojad кочыш пи вайиз я. кочыш пияз

kass lööb nurru кочыш мургетэ

kass näub кочыш мяугетэ

kass lakub v limpsib piima кочыш йөл куальккетэ

kass küünistab кочыш чабьяське

ära solguta v väntsuta kassi! эн курадзты кочышез! эн лошъя кочышез!

2. (*hrl pl*) КӐНЕК (*saapa külge kinnitatav ronimisvahend alpinistidel*) кочыш, писэй, писяй

kassa <kassa kassa kassa[t -, kassa[de kassa[sid s]> касса

kassas on lõunavaheaeg касса нуназаян дырлы пытсамын я. ворсамын

kassa ees oli suur järjekord касса азын кузь черод вал

makske kassasse viis krooni кассае вить крона тыре(лэ)

kassas avastati puudujääk кассаысь тырмымтэез шедьтйзы

etendus teeb head kassat PILTL спектакльлы билет умой вузаське

kassapidaja <+pidaja pidaja pidaja[t -, pidaja[te pidaja[id s]> кассир

kassikäpp <+k'äpp käpa k'äppa k'äppa, k'äppa[de k'äppa[sid_&_k'äpp/i s]> ВОТ

(Antennaria) кочышпыд

kassipoeg <+p'oeg poja p'oega p'oega, p'oega[de p'oega[sid_&_p'oeg/i s]>

кочышпи, писэйпи, писяйпи

kassipojal on silmad pähe tulnud кочышпилэн синъёсыз усьтйськиллям

märg nagu kassipoeg курег кадь котмем

kassitapp <+t'app tapu t'appu t'appu, t'appu[de t'appu[sid_&_t'app/e s]> ВОТ

(*umbrohi Convolvulus*) пунытут, пунысюл

kast' <k'ast kasti k'asti k'asti, k'asti[de k'asti[sid_&_k'ast/e s]> ящик; яшник

ВЕР.К.; (*laegas*) шыкыс (*autol*) кузов; (*kujund*) → кечат, клетка :

mahukas kast трос тэрытйсь ящик

kaanega kast ворсаськись ящик

malendite kast шахматэн ящик

autokast машиналэн кузовез

laudkast, laudadest kast **жӱк ящик я. кыскан**
postkast **почта ящик**
prügikast **жаг куян**
kast õlut **ящик сур**
kasti panema **ящике поныны**

Liitsõnad

kasti+

kastilaud **ящик пул**
kastitehas **ящик завод**

kast² <k'ast kasti k'asti k'asti, k'asti[de k'asti[sid_&_k'ast/e s] > (*suletud ühiskonnakiht*) **каста**
kõrgemasse kasti kuuluma **вылй кастаысь луыны**

kastan <k'astan k'astani k'astani[t -, k'astani[te k'astane[id s] > (*hobukastan, selle vili, kastanipuu, selle puit v vili*) **каштан**
kastanid õitsevad **каштан сяськаяське**
kastanist mööbel **каштанпулэсь мебель**
küpsetatud kastanid **жарить карем каштанъёс**

kaste¹ <kaste k'aste kaste[t -, kaste[te k'aste[id s] > (*veeauru piisad maapinnal*);
PÕLL, METS (*taimehaigus*) **лысву**
paks v tihe kaste **нап лысву**
hommikukaste, hommikune kaste **чүкна лысву**
jahukaste PÕLL, METS **будос перел, пурыйсьтам**
õhtukaste, õhtune kaste **жыт лысву**
kaste on maas **музьем вылын лысву**
kaste langes maha **лысву усем**
rohi oli kastest märg **турын лысвулэсь кот**

kaste² <kaste k'astme kaste[t -, k'astme[te k'astme[id s] > **подлив, подливка**
kuumad kastmed **пӱсь подливка**
külmad kastmed **кезьыт подливка**
hele kaste **тӱды подливка**
jahukaste PÕLL, METS **будос перел, пурыйсьтам**

kastehein <+h'ein heina h'eina h'eina, hein[te_&_h'eina[de h'eina[sid_&_h'ein/u s] > **ВОТ** (*niidutaim Agrostis*) **ситурын**
valge kastehein **ВОТ** (*Agrostis stolonifera*) **тӱды ситурын**

kastekann <+k'ann kannu k'annu k'annu, k'annu[de k'annu[sid_&_k'ann/e s] >
лейка
kastekannuga v kastekannust peenraid kastma **убоосты лейкаен киськаны**

kastma <k'ast[ma k'ast[a kasta[b kaste[tud, k'ast[is k'ast[ke v] >

1. **киськаны, ву киськаны, киськаляны**
peenraid kastma **убоосты (ву) киськаны**
lilli kastma **сяськаосты киськаны я. сяськаосы ву киськаны**
tänavaid kastma **ульчасоты я. урамъёсты киськаны**
suud kastma **сюэз коттыны**
kallid külalised, kastke oma suud! **дуно куноос, юэ(лэ)!**
suur laine kastis meid pealaest jalatallani märjaks **бадзым тулкым милемыз**

йырысен пыдозямы пылатйз
 vihm kastis maad зор музъемез коттйз
 poiss kasteti veega üle пияшез вуэн пылатйзы я. пияш вылтй ву кисьтйзы
 2. (*märjaks tegema*) коттыны; (*märjaks tegemiseks vedeliku sisse panema*)
 веттыны, веттылыны
 hõõrus keha vette kastetud käterätikuga мугорзэ вуын коттэм чүшконэн
 зыраз
 kastis kuuma raua külma vette пось кортэз кезьыт вуэ месиз
 kastis kurgi soola sisse огречез я. киярез сылалэ веттйз
 3. (*tainast sõtkuma*) котыны
 tainast kastma бльнянь котыны

kastrul <k'astrul k'astruli k'astruli[t -, k'astruli[te k'astrule[id s> тэркы,
 кастрюля, миска
 väike kastrul пичи кастрюля

kasu <kasu kasu kasu -, kasu[de kasu[sid s> пайда; (*tulu*) пайда; (*abi*) пайда,
 кулэлык
 rahaline kasu коньдон я. уксё пайда
 puhaskasu чылкыт пайда
 kasu lõikama пайда басьтыны
 kasu saama пайда басьтыны
 kasu tooma пайда вайыны
 kasudega kauplema пайда поттыса вузаськыны
 mis kasu mul sellest on? мар пайда мыным солэсь? мар кулэлыкес мыным
 солэсь?
 sellest tööst ei olnud kasu та ужлэн пайдаез ой вал
 võõrkeelte oskus tuleb talle kasuks кунгож сьорысь кыльёсты тодэмез юрттэ
 солы

kasukas <kasukas kasuka kasuka[t -, kasuka[te kasuka[id s>
 1. шуба, пась, дукес; (*suur, pikk*) шуба, пась, дукес :
 lühike kasukas вакчи шуба
 karusnahkne kasukas гоно шуба
 2. (*looma karvkate koos nahaga*) гон
 lamba valge kasukas ыжлэн тодьы гонэз
 rebase kohev kasukas зичылэн мамык гонэз
 mets on saanud valge kasuka PILTL нюлэс я. сик я. тэль тодьы шобретэн
 шобырскем
 3. KÕNEK (*nahatäis*) тышкаськон, котырез йөттон я. кесён
 sulle kuluks üks korralik kasukas ära тынэсьтыд котырде умо-умой йөттоно

kasulaps <+l'aps lapse l'as[t -, las[te l'aps[i s> (*kasvatada võetud laps*) вордос
 пинал, сюр пинал, кутэм пинал

kasulik <kasul'ik kasuliku kasul'ikku kasul'ikku, kasulik/e_&_kasul'ikku[de
 kasul'ikk/e_&_kasul'ikku[sid adj> пайдаё, пайда сөтйсь, кулэ; (*tulus*) пайдаё,
 пайда сөтйсь, кулэ; (*kasutoov, tasuv*) пайда вайись
 kasulik putukas пайда сөтйсь нымь-кибы
 kasulik taim пайда сөтйсь будос
 kasulikud näpunäited кулэ кенеш я. визь-нод
 tervisele kasulik тазалыклы пайда сөтйсь

millega võin teile kasulik olla? **маин тйледлы юрттом?**
kuulsime nõupidamisel palju kasulikku **кенешонын трос кулэээ кылйм**

kasum <kasum kasumi kasumi[t -, kasumi[te kasume[id s> **МАЖ пайда, прибыль**
puhaskasum **чылкыт прибль**
kasumit saama **прибыль басьтыны**

kasutama <kasuta[ma kasuta[da kasuta[b kasuta[tud v> **уже кутыны, ужаны;**
(*abiks v appi võtma*) **уже кутыны, ужаны;** (*tarvitama*) **сиыны, юыны;**
(*kulutama*) **быдтыны;** (*looduslike objektide, hoonete puhul*) **уже кутыны,**
ужаны
sõnaraamatut kasutama **кыллюкамеэ уже кутыны**
ravimeid kasutama **эмьюм юыны**
teiste abi kasutama **мукетьёслэсь юрттэт басьтыны**
jõudu kasutama **кужымеэ уже кутыны**
võõrsõnu kasutama **асэстэм кыльёсты уже кутыны**
uut meetodit kasutama **виль методээ уже кутыны**
loodusvarasid kasutama **инкуазь ваньбурез уже кутыны**
toiduks kasutama **сиыны**
kasuta aega otstarbekalt **дырез пайдаё ортчытыны**
kasutamata puhkus **басьтымтэ отпуск**
kasutatud kirjanduse nimestik **уже кутэм литература**

kasutamiskõlblik <+k'õlbl'ik k'õbl'iku k'õlbl'ikku k'õlbl'ikku,
k'õbl'ik/e_&_k'õlbl'ikku[de k'õbl'ikk/e_&_k'õlbl'ikku[sid *adj*> *vt*
kasutuskõlblik

kasutu <kasutu kasutu kasutu[t -, kasutu[te kasutu[id *adj*> **кулэтэм, пайдатэм,**
юнме, токма
kasutud ponnistused **юнме тыршем**
kasutu vaidlus **кулэтэм ченгешем я. спорьяськем**
kasutu tegevus **кулэтэм уж**
vana kasutu hoone **вуж кулэтэм корка**

kasutus¹ <kasutus kasutuse kasutus[t kasutus[se, kasutus[te kasutus/i s>
(*kasutamine*) **уже кутон, ужан;** (*tarvitamine*) **сиён, юон;** (*kulutamine*)
быдтон; (*looduslike objektide, hoonete puhul*) **уже кутон**
maakasutus **музьемез уже кутон**
metsakasutus **нюлэсээ я. сикез я. тэлез уже кутон**
ühiskasutus **ваче уже кутон**
kasutusele tulema **уже кутйськыны**
kasutuselt kaduma **уже кутэмысь дугдыны**
see raamat oli kasutusel õrikuna **та книга учебник луыса уже кутйськиз**
Liitsõnad
kasutus+
kasutusjuhend **уже кутон инструкция**

kasutus² <kasutus kasutuse kasutus[t kasutus[se, kasutus[te kasutus/i s>
(*tarbetus*) **юнме луон, токма луон;** (*mittevajalikkus*) **кулэтэм луон**
vastupanu kasutus **пумитьяськемлэн юнме луэмез**

kasutuskõlblik <+k'õlbl'ik k'õbl'iku k'õbl'ikku k'õbl'ikku,
k'õbl'ik/e_&_k'õbl'ikku[de k'õbl'ikk/e_&_k'õbl'ikku[sid *adj*], *ka*
kasutamiskõlblik *уже кутыны ярамон, уже кутыны тупамон я. тупась*
ravim on veel kasutuskõlblik *эмьюмез юыны яра на*

kasv <k'asv kasvu k'asvu k'asvu, k'asvu[de k'asvu[sid_&_k'asv/e s]>

1. (*kasvamine*) *будон, йылон, жужан, бадзыман*
aeglane kasv *каллен будон*
habemekasv *туш будон*
juuksekasv *йырси будон*
jämeduskasv *METS пасьтала будон*
kõrguskasv *METS жуждала будон*
taimede kasv *будос будон*
kuritegevuse kasv *йыруж будон*
linnade järsk kasv *карьёслэн жог будэмзы*
2. (*kehakasv, -pikkus*) *жуждала*
keskmist kasvu *шоро-куспо, шоро-куспо жуждалаё*
lühikest kasvu *вакчи, лапег, вакчи жуждалаё*
rikka kasvu *жужыт, жужыт мугоро*
väikest kasvu *пичи жуждалаё, пичи мугоро*
kehakasv *мугор жуждала*
lüheldast kasvu *vanamees лапег мугоро пересь*
kasvult minu pikkune *мон жужда*
suurt kasvu *noormees жужыт мугоро егит пияш*
poiss on juba täismehe kasvu *пияш мойы мурт жужда будэм ни*
lapsed olid ühte kasvu *пинальёс огжуждаесь вал*
3. *Вот (noor ladva jätk) уд; (võsu) пушьет*
männi noored kasvud *пужымлэн выль пушьетьёсыз*
kasvusid v kasve *ажаме пушйыны*
4. (*taim üldse*) *будос*

kasvaja <k'asvaja k'asvaja k'asvaja[t -, k'asvaja[te k'asvaja[id s, *adj*]>

1. *s* *MED опухоль, пыктос*
2. *adj* *KÕNEK будйсь*
kasvaja laps *будйсь пинал*

kasvama <k'asva[ma k'asva[da kasva[b kasva[tud v]>

1. (*mõõtmelt suurenema*) *будыны, быдэ вуыны; (uuesti, pikaks) будыны;*
(*idanema*) *потыны*
laps kasvab *пинал будэ*
poiss on isast peajagu pikemaks kasvanud *пияш атаезлэсь быдэс йырлы*
жужытгес будэм
ta on sündinud ja kasvanud maal *со вордйськемын но будэмын гуртын*
vili kasvab hästi *ю-нянь умой будэ*
istutatud puu läks kasvama *мерттэм писпу выжыясъкиз*
habe kasvab kiiresti *туш жог будэ*
juuksed on pikaks kasvanud *йырси кузь будэм*
2. (*esinema, leiduma: taimede kohta*) *будыны*
mäekülgedel kasvab mets *гурезь бамальёсын нюлэс я. сик я. тэль будэ*
aias kasvasid põõsad ja lilled *бакчаын куакъёс но сяська будйз*
3. (*taimkatte v karvadega kattuma, täituma, ummistuma*) *согиськыны*
põllud kasvasid võssa *бусыос куакъёсын согиськызы*

peenrad on umbrohtu kasvanud убоос жуг-жаген согиськизы
habemesse kasvanud vanamees будэм тушен пересь пиосмурт
4. (*suurenema, rohkenema*) будыны, йылыны; (*tugevneema*) будыны,
юнманы; (*millekski muutuma, üle minema*) луыны, пөрмыны
linn kasvab кар будэ я. бадзыма
õpilaste arv on kasvanud дышетскисьёслэн лыдзы йылиэ
kiirus kasvab скорость йылэ
vajadused kasvavad кулэяськонъёс будо
ärevus kasvab сүлэмшугъяськон будэ
süües kasvab isu PILTL сиыку сиём потэ
tuul kasvas tormiks төл төлперины пөрмиз

kasvandik <kasvand'ik kasvandiku kasvand'ikku kasvand'ikku,
kasvandik/e_&_kasvand'ikku[de kasvand'ikk/e_&_kasvand'ikku[sid s>
будэтэм мурт, дышетэм мурт
ülikooli kasvandikud университетлэн будэтэм муртъёсыз
õpetaja kohtus oma kunagiste kasvandikega дышетйсь дышетэм
пинальёсыныз пумиськиз

kasvandus <kasvandus kasvanduse kasvandus[t kasvandus[se, kasvandus[te
kasvandus/i s> питомник
hobusekasvandus вал питомник
kalakasvandus чорыг питомник

kasvataja <kasvataja kasvataja kasvataja[t -, kasvataja[te kasvataja[id s>
(*õpetamise ja kasvatamisege tegelev isik*) воспитатель
lasteaiakasvataja нылпи садысь воспитатель
kasvatajana töötama воспитатель луыса ужаны

kasvatama <kasvata[ma kasvata[da kasvata[b kasvata[tud v>
1. будэтыны; (*taimi viljelema*) будэтыны; (*loomi pidama*) вордыны; (*pikaks, suureks kasvada laskma*) будэтыны, лэзыны; (*kasvatust andma, õpetama, suunama*) будэтыны, вордыны, быдэ вуттыны
kartulit v kartuleid kasvatama картофка будэтыны
lilli kasvatama сяська будэтыны
küülikuid kasvatama кролик вордыны
lapsi kasvatama пинал будэтыны
austust {*kelle vastu*} kasvataма гажан пычатыны
lapsed on hästi kasvatatud пинальёс зеч будэтэмын
peenrad kasvatasid ainult umbrohtu убоосын жаг турыг гинэ будйз
poiss kasvatas endal juuksed pikaks пияш кузь йырси лэзем
kapsas kasvatab pead кубиста йырьяське
lapsed on vaja suureks kasvatada пинальёсты быдэ вуттоно
kasvuhoones kasvatatud kurgid теплицаын будэтэм огреч я. кияр
2. (*rohkendama, suurendama*) будэтыны, йылтыны
jõudu kasvatavat toit кужымеэ будэтйсь сиён

kasvatamatu <kasvatamatu kasvatomatu kasvatomatu[t -, kasvatomatu[te
kasvatamatu[id adj> визьнадайтэ, лякыттэм, дышетскымтэ
kasvatamatu inimene визьнодайтэ я. лякыттэм я. дышетскымтэ адями

kasvatus <kasvatus kasvatus kasvatus[t kasvatus[se, kasvatus[te kasvatus/i s>

1. (*taimede viljelemine, loomade pidamine*) **будэтон, вордон**

hanekasvatus **зэзег вордон**

kalakasvatus **чорыг вордон**

karjakasvatus **пудо я. пудо-живот вордон**

kartulikasvatus **картофка будэтон**

karusloomakasvatus **небыт гоно пöйшурьёсты вордон**

köögiviljakasvatus **бакча сиён будэтон**

linakasvatus **етйн будэтон**

tõuloomade kasvatus **зеч выжы пудо вордон**

2. PED **будэтон, вордон, дышетон**

hea kasvatus **умой дышетэм**

mitmekülgne kasvatus **котъмалы дышетэм**

kodune kasvatus **дорын дышетэм**

koolieelne kasvatus **школае мынэмлэсь азьло дышетон**

enesekasvatus **астэ (ачид) дышетон**

koolikasvatus **школаын дышетон**

kunstikasvatus **художественной дышетон**

kasvuhoone <+hoone h'oone hoone[t -, hoone[te h'oone[id s> **теплица,**

парник; (kiitteta) теплица, парник

köetav kasvuhoone **өстйськись теплица**

kataloog <katal'oog kataloogi katal'oogi katal'oogi, katal'oogi[de

katal'oogi[sid_&_katal'oog/e s> **каталог**

süsteemiline kataloog BIBL **система каталог**

kaubakataloog MAJ **вуз каталог**

koondkataloog BIBL **огъя каталог**

margikataloog **маркаосын каталог**

märksõnakataloog BIBL **предмет каталог**

peakataloog BIBL **генеральной каталог**

tootekataloog MAJ **вуз каталог**

tähestikkataloog BIBL **гожпуслык я. алфавит каталог**

kunstinäituse kataloog **адзытон каталог**

kataloogist järele vaatama {mida} **каталогысь учкыны**

Liitsõnad

kataloogi+

kataloogiindeks BIBL **каталог индекс**

kataloogiruum **каталог бөлет**

kataloogisüsteem BIOL **каталог сөзнэт**

katamaraan <katamar'aan katamaraani katamar'aani katamar'aani,

katamar'aani[de katamar'aani[sid_&_katamar'aan/e s> MER, SPORT

(*kahekereline veesõiduk*) **катамаран**

katarr <kat'arr katarri kat'arri kat'arri, kat'arri[de kat'arri[sid_&_kat'arr/e s> MED

(*limaskestapõletik*) **дыльк висён, катар**

kopsukatarr **ты дыльк висён**

maokatarr **жуш дыльк висён**

soolekatarr **сюл дыльк висён**

ülemiste hingamisteede katarr **выл шокан пась дыльк висён**

katastroof <katastr'oof katastroofi katastr'oofi katastr'oofi, katastr'oofi[de katastr'oofi[sid_&_katastr'oof/e s> **шукырес учыр**; (*häving, hukatus*)
шукырес учыр
 hirmus katastroof **көшкемыт шукырес учыр**
 äkiline katastroof **вительмтэ шукырес учыр**
 lennukatastroof **аслобет шукырес учыр**
 majanduskatastroof **экономикаын шукырес учыр**
 looduskatastroof **инкуазь шукырес учыр**
 tuumakatastroof **ядерной шукырес учыр**
 katastroofi tagajärjel v katastroofis hukkus mitu inimest **шукырес учырын көня ке адыми быриз**

katastroofiline <katastroofiline katastroofilise katastroofilis[t katastroofilis[se, katastroofilis[te katastroofilis/i adj> **шукырес**
 katastroofilised tagajärjed **шукырес пытыюс**
 katastroofiline seisukord **шукырес югдур**

kate <kate k'atte kate[t -, kate[te k'atte[id s> (*pealmine kattev kiht*) **выл**;
 (*vooderdis*) **выл**; (*laotis, allapanu*) **выжъяськем**; (*nahast*) **шобыртон я. ын**;
 (*riidest*) **шобыртон**; (*varikate*) **ын я. возъет**; (*kest*) **дыж**; (*ümbertõmmatud*)
чехол я. → вылнон; (*varjav loor*) **ын**
 aknakate **возъет**
 asfaltkate ЕНІТ **асфальт выл**
 betoonkate ЕНІТ **бетон выл**
 diivanikate **диван шобыртон**
 elektronkate FÜÜS **электрон дыж**
 glasuurkate **глазурен шобыртон я. глазурь выл**
 jääkate **йө**
 karvkate **гонэн шобырськем**
 killustikkate ЕНІТ **щебёнкаен шобыртон**
 klaverikate **пианинолэн шобыртонэз я. ынэз**
 kruuskate ЕНІТ **гравийен шобыртон**
 laudkate **пуэн шобыртон**
 lumikate **лымы**
 mootorikate AUTO **капот я. → моторвыл**
 muldkate GEOL **сьод сюен шобыртэм**
 mustkate ЕНІТ **сьод я. нырысьсэ шобыртон**
 näokate **ымныр возъет**
 radjakate **миндэр вылэ понон**
 pilvkate **пилем ын**
 plüüskate **плюш шобыртон**
 presentkate **брэзентлэсь шобыртон**
 puldankate **парусиналэсь шобыртон**
 põrandakate ЕНІТ **выжез шобыртон**
 rohtkate **гуждор**
 sarvkate ZOOЛ **сьор я. сюрмем**
 soomuskate (1) SÕJ **броня**; (2) ZOOЛ **сьом**
 sulgkate ZOOЛ **тылыю выл я. тылыен шобырськем**
 taimkate BOT **будос**
 teekate ЕНІТ **сьорес выл**
 tehiskate **искусственной выл я. шобыртон**
 tulekate SÕJ **ыбылыса утён**

udukate бус
 villkate PÖLL ГОН
 voodikate валес шобыртон я. вылэ понон
 õiekate ВОТ сяськалэн был сйез
 kõva katteda maantee чурит выло сюрес
 pildilt võeti kate maha суред вылысь возъетсэ куштйзы
 autole tõmmati presendist kate peale машинаез брезентэн шобыртйзы
 lapsed tahavad süüa ja kehale katet нылпиослы сиён но мугор ворсан кулэ
 roosid vajavad talveks katet розаослы толалтэлы шобыртон кулэ
 mu silmadelt langes otsekui kate PILTL мынам синмысьтым дыжез усиз кадь
 õo katte all уй пеймытын
 põgenes pimeduse katte all пеймытэн пегзиз
 rääkis sellest suure saladuse katte all нокинлы но вераны лэзьытэк тае вераз
 katteta palgafond МАЖ уждунлэн берыктымтэ фондэз
 kogu raha läheb võlgade kattedeks вань коньдон пунэмез быдтонлы кошке
Liitsõnad
 katte+ (*katvasse kihisse puutuv*)
 kattematerjal ЕНІТ шобыртон материал

katekismus <katek'ismus katek'ismuse katek'ismus[t katek'ismus[se,
 katek'ismus[te katek'ismus/i_&_katek'ismuse[id s> RELIG (*lühike usuõpetuse
 käsiraamat*) катехизис

katel <katel k'atla katel[t -, katel[de k'atla[id s>

1. пурты
 aurukatel ТЕНН пар пурты
 keedukatel пöзьтон пурты
 keskküttekatel ТЕНН эстйськон пурты
 kõrgrõhukatel ТЕНН бадзым зйбетэн ужась пурты
 köögikatel сиён пöзьтон пурты
 malmkatel чугун пурты
 pesukatel мисьтаськон пурты
 põrgukatel PILTL ад пурты
 saunakatel мунчо пурты
 veekatel ву пурты
 välikatel сьöре нуллон пурты
 katel kuuma veega пöсь вуэн пурты
 katla alla tuld tegema пурты улэ эстйськыны
 katlamajas hoiti tuld katelde all котельнойын пуртыос улысь тылэз чаклазы
 supp keeb katlas шьд пуртыын пöзе
2. PILTL (*lohk, nõgu*) гоп, пурты кадь гоп
 mägedest ümbritsetud katel гурезьёсын котыртэм гоп
3. KÕNEK (*vaenlase poolt ümberpiiratud ala*) котыртэм
 katlasse sattuma котыртэме сюрены
 katlast välja pääsema котыртэмысь мозмыны
Liitsõnad
 katel+
 katelagregaat ТЕНН пурты агрегат
 katla+
 katlakivi → изпуксем, пуртыысь накипь
 katlateras ТЕНН пурты корт
 katlavesi ТЕНН пуртыысь ву

katk <k'atk katku k'atku k'atku, k'atku[de k'atku[sid_&_k'atk/e s]> MED, VET

сьодкыль я. чума

laastav katk быдтйсь сьодкыль

kopsukatkat ты сьодкыль

muhkkatkat нёред сьодкыль

veisekatkat скал сьодкыль

katku kätte v katku surema сьодкыльлэсь кулыны

Liitsõnad

katku+

katkuaeg сьодкыль вакыт

katkubakter MED сьодкыль бактерия

katkuerideemia сьодкыль

katkujuht[um] сьодкыль висён учыр

katke <katke k'atke katke[t -, katke[te k'atke[id s]>

1. (*katkend*) кесэг, люкет, оглюкет

dialogikatke ваче вераськемысь люкет

jutukatke, kõnekatke верамысь оглюкетэз

mõttekatke малпан кесэг

mälestuskatked тодэ ваён кесэгъёс

katked päevikust дневникысь оглюкетъёс

tuul toob kõrvu katkeid kõnelusest төл вераськемлэсь кесэгъёссэ вае

2. (*katkemie*) дугдон, уретон

katkema <k'atke[ma k'atke[da k'atke[b k'atke[tud v> (*katki minema*)

кесиськыны, чигиськыны; (*pooleli jääma, seiskuma*) дугдыны,

уретйськыны; (*lakkama*) дугдыны, бырыны

niit katkes сйньыс чигиз

pillikeel katkes шудон си чигиз

jutt katkes веран уретйськиз

ööselgi ei katkenud töö уйин но уж өз дугды

vaidlus katkes mõneks minutiks ченгешон көня ке минутлы дугдйз

ühendus saarega on tormi tõttu katkenud шормуҷен кусып сильтёллы луыса

быриз

lause katkes poolelt sõnalt веран жыны кыл вылын дугдйз

mu kannatus katkes чиданэ быриз

meie kirjavahetus on katkenud гожтэт кусыпмы быриз

tema elutee katkes varakult солэн улон сюресэз вазь уретйськиз

vihmasadu katkes järsku зоремысь вандэм кадь дугдйз

katkesid viimased sidemed kodumaaga дорен берпуметйосыз кусыпъёс

быризы

rasedus katkes пьяно луон уретйськиз

jutustab erutusest katkeval häälel лулзэ шедьтытэк, дугдыса-дугдыса, вера

katkev funktsioon МАТ → чигись функция

katkematu <k'atkematu k'atkematu k'atkematu[t -, k'atkematu[te k'atkematu[id

adj> (*pidev*) дугдйсьтэм, ялан; (*lakkamatu*) бырисьтэм, пумтэм-йылтэм;

(*häireteta*) уретонъёстэк

katkematu protsess дугдйсьтэм процесс

autode katkematu vool машинаослэн бырисьтэм өрзы

katkend <katkend katkendi katkendi[t -, katkendi[te katkende[id s> люкет,
оглюкет
filmikatkend фильмысь оглюкетэз
jutukatkend, kõnekatkend верамысь оглюкетэз
lausekatkend верамлэн оглюкетэз
ооперикаткенд операысь оглюкетэз
romaanikatkend романысь оглюкетэз
käsikirjast on säilinud vaid üksikud katkendid кигожтэмысь кылемын одйг-
ог люкетъёс гинэ

katkendlik <katkendl'ik katkendliku katkendl'ikku katkendl'ikku,
katkendlik/e_&_katkendl'ikku[de katkendl'ikk/e_&_katkendl'ikku[sid adj>
дугдылйсь, кесэго-кесэго, люкет-люкет, уретэмо
katkendlik hingamine дугдылйсь шокам
katkendlik joon дугдылйсь гож
katkendlikud mõtted кесэго-кесэго малпанъёс
katkendlikud ülestähendused люкет-люкет гожтэмысь
katkendlik uni дугдылйсь вӧт
teos pakub katkendlikke pilte külaelust гожтос гурт уланысь кесэго-кесэго
суредъёсты возматэ
tema haridustee jäi võrdlemisi katkendlikuks солэн дышетскон сюресэз
уретэмо кылиз

katkestama <katkesta[ma katkesta[da katkesta[b katkesta[tud v>
1. (*pooleli jätma*) дугдытыны, кельтыны, уретыны, куспетй карыны;
(*lõpetama*) дугдытыны; (*hetkeks, mõneks ajaks*) жамдэлы дугдытыны;
(*järsult*) чигыны; (*suhteid*) люкиськыны
tööd katkestama ужез дугдытыны
õpinguid katkestama дышетсконэз куспетй карыны
kirjavahetust katkestama гожтэт кусыпез уретыны
koostööd katkestama чошужез дугдытыны
suhteid katkestama ваче кусыпез быдтыны, люкиськыны
rasedust katkestama пияно луэмез дугдытыны
voolu katkestama ел езылэз дугдытыны
lapsed katkestasid mängu нылпиос шудонзэс уретйзы я. шудэмысь дугдйзы
kõneleajat katkestati vaheleühüetega вераськисез шара черекъямъёсын
куспетй каризы
partii katkestati 33. käigul партиез 33-тй мамышын дугдытйзы
kiiruisutaja katkestas [sõidu] конькиен бызылйсь сюресэ уретйз
aeg-ajalt katkestasid vaikust püssiraugud дырын-дырын шыпытэз пычал
ыбылэмъёс уретйзы
katkestatud suguühe уретэм парьяськон
2. КӐНЕК (*tugevasti pingutama, pingutamisega tervisele liiga tegema*)
пычкиськыны, гогыез вырзытыны
katkestab veel kotiga kõhu ära мешокен йырин гогызэ вырзытоз ай
ärge niimoodi katkestage, las ma aitan сокем эн пычкиське, вае юртто
hobune katkestab koormat vedada вал пычкиськыса воззэ нуэ
ta on enese raske tööga ära katkestanud секыт ужаса гогызэ вырзытйз
naera nii, et katkesta või kõht naeruga серекъяса коть улад кизя ВЕР.К.

katkestus <katkestus katkestuse katkestus[t katkestus[se, katkestus[te
katkestus/i s> (*katkestamine*) куспетй карон, дугдытон; (*katkemine*) дугдон;

(*paus, vaheaeg*) вис
faasikatkestus EL фазалэн дугдэмеэ
voolukatkestus езтылээ дугдытон
raseduse katkestus MED пияно луэмеэ дугдытон
töö toimus katkestustega уж дугдылонъёсын ортчиз

katki <k'atki adv>

1. (*kaheks osaks, puruks, tükkideks, lõhki, rikki*) пильыны, тйяны, чигыны
niiti katki hammustama сйньысээ куртчыса чигыны
pähklit katki hammustama мульыез куртчыса пильыны
kartulid keesid katki картошка пильыльськыса пöзем
koer hammustas tüdruku käe katki пуны ныллэсь кизэ куртчиз
laps kratsis põse katki нуны бамзэ чабтйз
kukkusin põlve katki усьыса пидесме вир поттй
püksipõlved on katki штани пидесъёс кесяськемын
uued kingad hõõrusid mul jalad katki выль пыдкучтан пыдме зыраз
saapad on katki kulunud сапегъёс вужмыса быризы
krae on katki kulunud сирес вужмыса быриз
lina kärises katki валес дэра кесисъкиз
keegi lõi akna katki кин ке но укноез пилиз
ta lõi mu nina katki со мынэсьтым нырме паньсаз
kell läks katki час сörисъкиз
sukad läksid katki чулкиос кесисъкизы
õhupall läks katki омыр шар пилиськиз
rebis kirja katki гожтэтээ кесяз
hiired on koti katki närinud шыръёс мешокез пасьязы
rooste on traadi katki söönud ез сыномиз
jutt lõigati nagu noaga katki PILTL вераськемез чогыса кадь уретйзы
2. (*pooleli, sinnapaika*) уретыны, жыныё кельтыны
poiss jättis kooliskäimise katki пияш школае ветлонзэ жыныё кельтйз
sõit jääb katki мынон уретйське
need tööd jäid katki со ужъёс жыныё кылизы
nüüd pean selle plaani katki jätma али та малпам ужме уретоно луисъко
3. (*korrast ära, halvasti, hullusti*) урод
kui juba tema nii räägib, siis peab midagi katki olema со озьы шуэ ке, озьыен,
мар ке но уродээ луыны кулэ
kõik on korras, katki pole midagi ваньмыз умой, номыр но уродээ өвөл
ei ole midagi veel katki, kui nad veidi hilinevad номыр уродээ өвөл, соос
өжыт бере кылизы ке

katki minema тйяськыны, чигисъкыны

katkine <k'atkine k'atkise k'atkis[t k'atkis[se, k'atkis[te k'atkis/i_&_k'atkise[id
adj> (*ära lõhutud*) чигисъкем, тйяськем, бырем; (*räbaldunud*) кесяськем
katkine aknakaas пилиськем укно пияла
katkine katus чигисъкем липет
katkised nõud пилиськем тусьты-пуны
katkised riided кесяськем дйсь
katkised kingad бырем пыдкучтан
katkine hammas чигисъкем пинь

katki tegema тйяны, чигыны

katlakütja <+k'ütja k'ütja k'ütja[t -, k'ütja[te k'ütja[id s> эстись

katlamaja <+maja maja maja m'ajja, maja[de maja[sid_&_maj/u s> котельной
keskkatlamaja шор котельной

katma <k'at[ma k'att[a kata[b k'ae[tud, k'att[is k'at[ke v> шобыртыны; (*riidega, paberiga, kaitsekihiga*) шобыртыны; (*julgestama, takistama*) ватыны
tänavat asfaldiga katma ульчаез асфальтэн шобыртыны
põrandat linoleumiga katma выжез линолеумен шобыртыны
seinu plaatidega katma борддорез плиткаен шобыртыны
katust katma липет липыны
lauda katma жёквыл пуктыны
kohvilaud on kaetud кофе юыны жёквыл пуктэмын
lauda katab lumivalge lina жок вылэ лымы кадь тōдыы жоккышет вōлдэмын
pind kaetakse värviga вылзэ буёлэн шобырто
kattis magava lapse tekiga изись нуныез одьялэн шобыртйз
lumi katab maad лымы музейемез шобыртэ
kuused on härmatisega kaetud кызьёс гōртэмын
pilved katsid taeva пилемьёс инбамез возьязы
suits kattis päikese чын шундыез возьяз я. чоксаз
pimedus kattis maad музейемез пеймыт шобыртйз
tal on suur pere toita ja katta солэн сюдоно-утёно семьяез бадзым
vanamees toitit ja kattis end kalapüügiga пересь чорыг кутылэменыз ассэ
сюдйз-дйсяз
kulud kaetakse liikmemaksudest быдтэм коньдонэз ёзчи тыриськоньёс
шобырто
sprinter kattis distantisi 10 sekundiga спринтер дистанцией 10 секундскын
ортчиз
vastasmängijaid kaeti hoolega пумит шудйсьёсты тыршыса чаклазы
katmata pea йыртэмпол, гольык йыр
katmata keha гольык мугор
riidega kaetud kasukas вылтйз басмаен шобыртэм шуба

katoliiklane <katol'iiklane katol'iiklase katol'iiklas[t katol'iiklas[se,
katol'iiklas[te katol'iiklas/i_&_katol'iiklase[id s> католик

katoliiklik <katol'iikl'ik katol'iikliku katol'iikl'ikku katol'iikl'ikku,
katol'iiklik/e_&_katol'iikl'ikku[de katol'iikl'ikk/e_&_katol'iikl'ikku[sid adj>
католик
katoliiklik maa католик музейем

katoliku <katoliku ag> католик
katoliku kirik католик черк
katoliku usk католик оскон
ta on katoliku usku со католик оскись

katse <katse k'atse katse[t -, katse[te k'atse[id s>

1. (*püüie, üritus*) оскалтон, турттон, тыршон; (*katsetus, võimete, teadmiste, oskuste kontroll*) эскерон
asjatu katse кулэтэм тыршон
ebaõnnestunud katse пōрмымтэ турттон
abistamiskatse юрттыны тыршон

elustamiskatsed улзытыны тыршон
enesetapukatse астэ быдтыны турттон
lennukatsed лобан эскеронъёс
leppimiskatse огкыл шедьтыны турттон
lähenemiskatse матэжтыны тыршон
põgenemiskatse пегзыны турттон
riigipõrdekatsed кун кивалтэтэз воштыны тыршон
sisseastumiskatsed прёмной экзаменьёс
ta ei teinud katsetki vastu hakata со пумитъяськыны өз ик тыршы
kõik tema katsed nurjusid ваньмыз тыршемъёсыз өз удалтэ
ta sai teisel katsel kõrgkooli sisse кыкетй ползэ эскерыса со выль
дышетсконние пыриз
sportlane ületas algkõrguse esimesel katsel спортсмен ульзэ пусэз нырысетй
эскероназ ик вормиз

2. (*eksperiment*) эскерон, эксперимент

lihtne katse капчи эскерон

keeruline katse секыт эскерон

füüsikakatse физика эксперимент

keemiakatse хими эскерон

katseid tegema v korraldama эскеронъёс радъяны

katsetega v katsete teel tõestama эскеронъёсын возъматыны

katsed kinnitasid hüpoteesi эскеронъёс гипотезаез юнматйзы

Liitsõnad

katse+

katseaed эскеронъёслы бакча

katseandmed эскерон сётэтъёс

katsejänes PILTL эскеронлы лудкеч

katselend эскерон лобзон

katsetama <katseta[ma katseta[da katseta[b katseta[tud v]>

1. (*üritama, proovima*) оскалтыны, эскерыны, оскалтыса утчаны
üliõpilaspõlves katsetasin luuletamisega студент вакытам кылбураны
оскалтй

tasub katsetada оскалтыны кулэ, оскалтоно

2. (*katseid tegema*) эскерыны, эскерыса утчаны

uut mudelit katsetama выль моделез эскерыса утчано

uut preparaati katsetati esialgu loomadel выль препаратэз нырысь пудо-
живот вылын эскеризы

katsetus <katsetus katsetuse katsetus[t katsetus[se, katsetus[te katsetus/i s]>

1. (*proovimine, katsetamine*) эскерон

tuumakatsetus ядер эскерон

auto tegi eduga läbi kõik katsetused машина вань эскеронъёс пыр азинлыко
потйз

2. (*algav, kobav ettevõtmine*) эскерон

esimesed kirjanduslikud katsetused нырысетйосыз литература эскеронъёс

allveearheoloogia vallas tehti arglikke katsetusi вуул археологи удасын

нырысетйоссэ дйсьтйсьтэм эскеронъёсты ортчйтйзы

katsuma <k'atsu[ma k'atsu[da katsu[b katsu[tud v]>

1. (*puudutama*) йотылыны, йотскыны, утчаны; (*kobama, komrama*)

йотылыны

pulssi katsuma **виртэтчанэз** утчаны
haiget kohta katsuma **вось интыез йӧтылыны**
katsus riiet sõrmede vahel **басмаез чиньыосыныз йӧтылӓз**
väljapanekuid ei tohi käega katsuda **экспонатъёсты кийн йӧтылыны уг яра**
katsu, kui külmad mu käed on **йӧтылы, кыче кезытэсь киосы**
ära katsu kurja koera! **лек пуныез эн йӧтылы!**
poiss kippus tüdrukuid katsuma ja käperdama **пияш нылъёсты йӧтылыны-**
кырманы йӧнтэм вал

2. (iiritama, proovima) тыршыны, турттыны
katsu uinuda **умме усьыны тыршы**
ma katsun midagi paberile panna **мон мар ке но гожтыны тыршо**
haige katsus tõusta **висись султыны тыршиз**
katsub päästa, mis päästa annab **мае луэ, сое утыны тырше**
katsu ainult mind puudutada! **эн дӓсьты мон борды йӧтскыны!**
katsu sa mul!, katsu sa ainult! **утча гинэ**

3. (järele proovima) эскерыны; (*selga, jalga proovima*) мертаны
kingi jalga katsuma **пыдкуччанэз мертаса утчаны**
kleiti selga katsuma **дэремез мертаса утчаны**
mütsi pähe katsuma **изыез мертаса утчаны я. эскерыны**
poisid katsusid jõudu **пиос кужымзэс мертазы**
katsume, kumb meist jookseb kiiremini! **эскером, кудмы жӧггес**
бызьылӓськомы

lapsed katsuivad, kas jää juba kannab **пинальёс эскеро, йӧ сооты ворме-а ни**
возьыны

katsume nüüd, mida te oskate teha **эскеромы, мар карыны тӓ быгатӓськоды**
katsu, kas supp on liiga soolane **эскеры али, шьд туж кузьыт-а**
katsu meie õlut kah! **сурмес но верья!**

haige ainult katsus toitu **висись сиёнэз верьяз гинэ**
otsustasin ka õnne katsuda **пилтл мон но шудме эскерыны малпай**

4. KÕNEK (viivitamatult midagi tegema) али ик карыны
katsu, et sa kaod! **али ик кош!**

katsu, et saad kähku kuivad riided selga **али ик кӧс дӓськут дӓся**

5. KÕNEK (vaatama, kaema) эскерыны, учкыны
katsun seal väheke ringi **котыртӓськыса эскеро**
tahan katsuda, kes on siin peremees **адӓеме потэ, кин татын кузӓ**

katsumus <k'atsumus k'atsumuse k'atsumus[t k'atsumus[se, k'atsumus[te

k'atsumus/i s> **визьсынан, эскерон**

raske katsumus **секыт эскерон**

karmid katsumused **кӧшкемыт эскеронъёс**

talus mehiselt kõik katsumused **воргорон кужымын вань визьсынанъёсты**
чидаз

kattuma <k'attu[ma k'attu[da k'attu[b k'attu[tud v>

1. шобырскыны; (õhukese kivi v korraga) шобырскыны

hallitusega kattuma **пурьыстаны**

roostega kattuma **сыномыны**

tolmuga kattuma **тузонзыны**

veekogud kattuvad jääga **тыос йӧэн шобырско**

aken kattus härmaga **укно гӧртӓз**

kalmud kattusid rohuga **шайвыльёс гуждорен шобырскизы**

taevas kattus pilvedega **инбам пилемъёсын шобырскиз**

katus kattus samblaga липет жуйыен шобырскиз
põsed kattusid õrna punaga бамъёс ненег гордэктйзы
laup kattus higiga кымес пöсям вуэн шобырскиз
2. (kokku, ühte langema) тупаны
tunnistajate seletused kattusid адзисъёслэн валэктэмъёссы тупазы
kattuvad mõisted тупась валатонъёс

katus <katus katuse katus[t -, katus[te katuse[id s> липет; (peavari, kodu) липет

järsk katus ме́ч липет

lame katus нялмыт липет

eterniitkatus шифер липет

kaldkatus лап липет

kelpkatus, neljakaldeline katus нбыль пало липет

kiltkivikatus шифер липет

kivikatus горд сүй липет

klaaskatus пияла липет

kuppelkatus купол липет

laastkatus шелеп липет

laudkatus пул липет

mansardkatus мансардалэн липетээ

rappkatus толь липет

piibaskatus шелеп липет

[pilli]roogkatus лекинйырен липем липет

plekkkatus корт липет

pultkatus, ühekaldeline katus огпала я. лап липет

ripkatus → ошем липет

ruberoidkatus рубероид липет

sindelkatus шелеп липет

viilkatus, kahekaldeline katus кык пало липет

võlvkatus →эгес липет

õlgkatus куро липет

katust tegema v lõõma v katma v peale panema липет липыны

katust tõrvama липетээ тэжитаны

katusele tõrvarappi panema липетээ толен шобыртыны

katus laseb v jookseb läbi липет пыртйз поттэ

katus kukkus sisse липет куашказ

maja saab sügiseks katuse alla сйзбыллы корка липет улэ пыроз

oksad pea kohal moodustasid tiheda katuse писпу вайёс йыр вадесэ липет

кылдытйзы

temaga on võimatu ühe katuse all elada соин чош одйг липет улын улыны уг
луы

välja minu katuse alt! пот коркаысьтым!

kaupluse omanikule rakuti katust КӨНЕК вузкароннилэн кузёезлы липет

чөктйзы

Liitsõnad

katuse+

katuseaken липет укно

katusehari вылкымет я. облок

katusekorrus липетул этаж

katuseplekk липет я. липиськон корт

katusealune <+alune aluse alus[t -, alus[te aluse[id *adj, s*>

1. *adj (katuse all asetsev)* липет ул; (*katusega kaetud*) липем

katusealune tuba липет ул бӧлет

katusealune [müügi]lett липем лавка

2. *s (varjualune)* лапас, липетул

lammaste katusealused ыж лапас

3. *s (pööninguruum)* липет ул, сиг

maja katusealusesse ehitati kaks ärklituba корка сиге кык бӧлет лэсьтйзы

4. *s PILTL (peavari)* липет ул

küllap onu annaks mulle katusealuse чужмурт мыным липет ул сётысал

kaua <kaua *adv*> кема

päris kuaa кема ик

võrdlemisi kuaa чӧшатыса кема

armastan hommikuti kuaa magada яратйсько чукна кема изьыны

jõudsime kohale kuaa enne teisi мукетйсьзылэсь трослы азьвылгес вуимы

me ootasime sind kuaa ми тонэ кема витимы

ta oli kuaa ilma tööta со ужтэк кема улйз

see toimus kuaa-kaua aega tagasi кема-кема дыр талэсь азьло вал со

üle kuaa aja juhtusime sõbraga taas kokku кема дыр ортчыса, эшйёсын

вильысь пумиськимы

kauaaegne <+'aegne 'aegse 'aegse[t -, 'aegse[te 'aegse[id *adj*> кемалась, кема

дыр чӧже

mu kuaaegne sõber мынам кемалась эше

kauaaegne tutvus кема дыр чӧже эшъяськон

kauaaegne unistus кемалась малпан

kauaaegsed kogemused кема дыр чӧже люкам адзос-чаклосъёс

kauaks <kauaks *adv*>

1. (*pikaks v hulgaks ajaks*) кемалы

kas tulite kauaks meie kanti? ми пальёсы кемалы лыктйды-а?

ma ei tulnud kauaks мон кемалы ой лыкты

kuhu ta nii kauaks jääb? кытын со такема жеге?

täna hommikul jäin kauaks magama туннэ чукна кема изи

jäime kauaks külla куное кемалы кылимы

jäin kauaks lobisema кема вераськыса улй

2. (*kuniks, kui pikaks ajaks*) кемалы

kauaks sellest rahast jätkub! кемалы-а та коньдон тырмоз!

kaubahall <+h'all halli h'alli h'alli, h'alli[de h'alli[sid_&_h'all/e *s*> вузкаронни я.

унитверсам

kaubamaja <+maja maja maja m'ajja, maja[de maja[sid_&_maj/u *s*>

вузкаронни я. универмаг

kaubandus <kaubandus kaubanduse kaubandus[t kaubandus[se, kaubandus[te

kaubandus/i *s*> МАЖ вузкарон

riiklik kaubandus кун вузкарон

eksportkaubandus экспорт вузкарон

erakaubandus нимаз вузкарон

hulgikaubandus тросэн вузкарон

jaekaubandus **оген вузкарон**
kandekaubandus **нуллыса вузкарон**
koloniaalkaubandus **колониал вузкарон**
metsakaubandus **нюлэс вузан**
naftakaubandus **мувõй вузан**
saatekaubandus **почтая вузкарон**
sisekaubandus **пуш вузкарон**
turukaubandus **вузпõр вузкарон**
tänavakaubandus **ульчаын вузкарон**
vabakaubandus **эрико вузкарон**
vahetuskaubandus **бартер вузкарон**
väliskaubandus **кунсьõр вузкарон**

kaubavahetus <+vahetus vahetuse vahetus[t vahetus[se, vahetus[te vahetus/i s>
вузэн воштйськон

kaubitsema <kaubitse[ma kaubitse[da kaubitse[b kaubitse[tud v> **вузкарыны**
turul kaubitsetakse kõigega **базарын котьмаин но вузкаро**

kaudu <k'audu *postp*>

1. *postp* [gen] (*mingist kohast läbi*) **пыр**
akna kaudu **укнотй, укно пыр**
rong sõidab Tallinnast Moskvasse Peterburi kaudu **поезд Таллиннысь**
Москвае Петербург пыр мынэ
läksin tööle pargi kaudu **уже парк пыр мынй**
hinga nina kaudu **пыр пыртйд шока, ныртйд шока**
2. *postp* [gen] (*kelle-mille vahendusel*) **пыр**
kuulsin sellest ühe tuttava kaudu **со сярэсь одйг тодмое пыр кылй**
asjaajamine käis tõlkide kaudu **уж кылысь кылэ берыктйсьёс пыр**
радьяськиз
3. *postp* [part] (*mööda, pidi*) **пыр, кузя**
merd kaudu **зарезь пыр я. зарезьтй**
teist [teed] kaudu **мукет сюрестй**

kauem¹ <kauem *adv*> (*pikemat aega*) **кемагес**

täna hommikul magati natuke kauem **туннэ чукна кемагес изизы**
see ei kesta kauem kui kolm minutit **куинь минутлэсь кемагес со уз луы я.**
кыстйськы

kauem² <kauem kauema kauema[t -, kauema[te kauema[id *adj*> (*ajaliselt pikem*)

кемагес
tunnen teda kauemat aega **сое кемагес дыр чоже тодйсько**
kauema aja peale tehtud plaan **кемагес дырлы лэсьтэм план**
meil sajab juba kauemat aega **милям кемагес дыр чоже зоре ини**

kauge <k'auge k'auge k'auge[t -, k'auge[te k'auge[id *adj*> **кыдёкысь; (võõras)**

кыдёкысь
kauge kaja **кыдёкысь куара шуккиськем**
kauge paik **кыдёкысь инты**
kauge reis **кыдёкы мынон**
kauge silmapiir **кыдёкысь инвис**
kauge tee **кыдёкы сюрес**

kauge tagala кыдѣкысь сьӧрпалан
kauged maad кыдѣкысь шаеръёс
reisi kaugeim koht мынонлэн кыдѣкынэз инты
kauge muinasaeg кыдѣкысь вашкала дыр
kauged ajad кыдѣкы кылем дыръёс
kauge tulevik кыдѣкысь вуоно дыр
kauged esivanemad кыдѣкысь пересьёс
kauge sugulane кыдѣкысь чыжы-выжы
kauges minevikus кыдѣкысь ортчем дырысь
need probleemid on mulle liiga kauged со шуг-секытьёслэсь мон туж
кыдѣкын
Aafrika kombed on meile kauged Африкаысь йылольёслэсь кыдѣкын ми

kaugel <k'augel adv> vt ka kaugele, kaugelt кыдѣкын; (eemal) кыдѣкын
kaugel kodust дорлэсь кыдѣкын
kaugel mägede ja merede taga кыдѣкын гурезьёс но зарезьёс сьӧрын
ta elab linnast kaugel со карлэсь кыдѣкын улэ
see on siit kaugel со татысен кыдѣкын
kaugel paistis järv кыдѣкын ты адскиз
kas jaam on kaugel? станция татысен кыдѣкын-а?
koit on veel kaugel шунды жужанозь кема на
lapsel ei ole nutt enam kaugel пиналлэн бӧрдонэз кыдѣкын өвӧл ни
ma olen naljast kaugel мон уг серекъяськы, мыным чик серем өвӧл
kaugel see pensioniaegki enam on! со пенсие потон дыр но кыдѣкын на шат!

kaugele <k'augele adv> vt ka kaugele, kaugelt кыдѣке
kaugele ära sõitma кыдѣке кошкыны
viimane jooksja jäi teistest kaugele maha берпуметйез бызись
мукетъёсызлэсь кыдѣке кылиз
kas on veel kaugele minna? кыдѣке мыноно на-а
linna tornid paistavad kaugele кар башняос кыдѣке адзисько
pidu jätkus kaugele üle kesköö юшан уйшор бере кема кыстйськыз на
läksime kaugele metsa кыдѣке нюлэскы пырим
sa lähed liiga kaugele PILTL кыдѣке кошкыськод
tema mõistus ei küüni kaugele кыдѣке малпаськыны уг быгаты со
haigusel on lastud kaugele areneda v minna висӧн кема йӧнатытэк воземын
ta on elus kaugele jõudnud со улонын кыдѣке вуиз

kaugelt <k'augelt adv> vt ka kaugele, kaugele
1. кыдѣкысь, кыдѣкысен
kas te tulete kaugelt? кыдѣкысь лыктйськоды-а?
teda võis juba kaugelt ära tunda сое кыдѣкысен ик тодманы луэ вал
on juba kaugelt üle südaöö кемалась уйшорлэсь ортчемын ини
kaugelt sugulane кыдѣкысь чыжы-выжы
2. (tunduvalt, märksa, palju) трослы
see naine on kaugelt üle viiekümne со кышномурт витътонлэсь трослы
ортчемын ини
see oli kaugelt odavam, kui arvasime со малпаммылэсь трослы дунтэм
вылэм
ta teab kaugelt rohkem kui mõni teine со мукетъёсызлэсь трос тодэ

kaugeltki <k'augeltki adv> (*hoopiski, üldsegi, sugugi*) чик, чик но
ülesanne pole kaugeltki kerge сѐтэм уж чик но капчи өвөл
olukord polnud kaugeltki lootusetu югдур чик но секыт ой вал
see pole kaugeltki nii со чик озыы өвөл
kaugeltki mitte kõik ваньмыз өвөл
seda ei juhtu kaugeltki [mitte] iga päev таҕеез нуналлы быдэ уг луы
ta pole kaugeltki nii kuulus kui sina со тон кадь тодмо өвөл

kaugenema <kaugene[ma kaugene[da kaugene[b kaugene[tud v> кошкыны,
кыдэке я. палэнэ кошкыны, палэнскыны
paat kaugenes rannast пыж ярдурлэсь палэнэ кошкиз
hääled kaugenesid куараос кыдэке кошкызы
aegade jooksul sugulaskeeled kaugenevad üksteisest дыр ортчемья чыжы-
выжы луись кыльёс ог-огзылэсь палэнско
sõbrad on teineteisest kaugenened эшъёс ог-огзылэсь палэнскизы
kaugenevad sammud кошкысь вамышъёс
kaugenev rong кошкысь поезд

kaugus <k'augus k'auguse k'augus[t k'augus[se, k'augus[te
k'augus/i_&_k'auguse[id s>
1. (*vahemaa, distant*) → кем, кусып; (*ulatus*) кем
kahe punkti vaheline kaugus кык точкаос вискысь кем
kuuldekaugus кылон кем
laskekaugus SÕJ ыбон кем
lennukaugus SÕJ лобон кем
nurkkaugus МАТ сэрэг кем
kahe sammu kaugusel кык вамыш кемын
linnast kümne kilomeetri kaugusel карлэсь дас иськемын я. километр кемын
silma järgi kaugust mõõtma v hindama учкыса кусыпез мертаны
kaugus suureneb кусып бадзыма
kaugus väheneb кусып пичия
hoidusin ohutusse kaugusesse кышкытлэсь палэнэ кариськи
see on kiviviske kaugusel siit PILTL со татысен из лобон кемын
seisin temast aupaklikus kauguses мон солэсь палэнынгес сылй
2. (*kauge paik*) кыдэкын; (*ääretu avarus*) эркынлык
ookeani ääretud kaugused океанлэн пумтэм эркынлыкез
kaugusse vaatama кыдэке учкыны
sinavas kauguses paistsid mäed лызалэс кыдэкын гурезъёс адскизы
3. KÕNEK (*kaugushüpe*) кеметэтчан, кыдэке тэтчан
kauguses saavutati esikoht кеметэтчанын (я. кыдэке тэтчанын) нырысетй
инты басьтйзы

kaugushüpe <+hüpe h'üppe hüpe[t -, hüpe[te h'üppe[id s> SPORT →
кеметэтчан, кыдэке тэтчан
naiste kaugushüpe кышномурт кеметэтчан
tuli kaugushüppes teiseks кеметэтчанын кыкетй луиз
Liitsõnad
kaugus+hüppe+
kaugushüppekast кеметэтчанлы котыртэм

kaugõpe <+õpe õppe õpe[t -, õpe[te õppe[id s> PED заочно
kaugõppes õppima заочно дышетскыны

kaun <k'aun kauna k'auna k'auna, kaun[te_&_k'auna[de k'auna[sid_&_k'aun/u s>

пуртэс

hernekaun кӧжы пуртэс

Liitsõnad

kaun+

kaunvili пуртэсо будос

kaunis <kaunis k'auni kaunis[t -, kaunis[te_&_k'auni[te k'aune[id *adj*]; <kaunis *adv*> *adj* чебер, муспотон

kaunis tütarlaps чебер нылаш

kaunis emakeel чебер анай кыл

kaunis maastik чебер мувылтус

kaunis naeratus муспотон пальпотон

kaunis muusika чебер крезгур

kaunid kunstid чеберлыко быгатонлыкъёс

kaunis mägijärv чебер гурезь ты

kaunid mälestused чебересь тодэ ваёнъёс

kauneim aastaaeg чеберез ар вакыт

kaunis ilm чебер куазь

{*mis*} on saanud kauniks kombeks чебер сямлы пӧрмиз

ta on kauniks muutunud со чеберскиз, со чебер луиз

kaunistama <kaunista[ma kaunista[da kaunista[b kaunista[tud *v*> чеберьяны я.

чеберманы; (*rõivaid*) чеберьяны я. чеберманы; (*ilustama*) чеберьяны, чебер карыны

ruume kaunistama корка пушез чеберьяны

naine kaunistab end peegli ees кышномурт синучкон азын ассэ чеберья

tagasihoidlikkus kaunistab inimest сабырлык адямиез чебер каре

muinasjuttudes on elu sageli kaunistatud выжыкыльёсын улон ёемысь

чеберьямын луэ

kes sind on nõnda kaunistanud? IROON кин тонэ тазы чебермаз?

lilledega kaunistatud saal сяськаосын чеберьям зал

tikandiga kaunistatud kleit пужыятаыса чеберьям дэрем

kaunistamata elutõde чеберьямтэ улон зэмлык

kaunistus <kaunistus kaunistuse kaunistus[t kaunistus[se, kaunistus[te kaunistus/i s>

1. (*ilustus*) чеберман я. чеберьян; (*rõival*) чеберман я. чеберьян

nikerdatud kaunistused вандылэм я. вӧлэм чеберьянъёс

nõorkaunistus лента чеберман

pitskaunistus чильтэр чеберман

2. (*kaunistamine*) чеберман я. чеберьян

saali kaunistus võib alata залэз чеберьяны кутскыны яра

kaunitar <kaunitar kaunitari kaunitari kaunitari, kaunitari[de kaunitar/e s>

чеберай

külakaunitar гурт чеберай

kaup <k'aup kauba k'aupa k'aupa, k'aupa[de k'aupa[sid_&_k'aup/u s>

1. вуз

allahinnatud kaup дунтэмаатэм вуз

hinnaline kaup дуно вуз

kiiresti riknev kaup жог сõриськись вуз
 minev kaup октйськись вуз
 nõutav kaup юам вуз
 kodumaine kaup ас шаерын лэсьтэм вуз
 pakendatud kaup мертаса тырем вуз
 bakaalkaup сиён вуз
 eksportkaup экспорт вуз
 hooajakaup вакыт вуз
 importkaup импорт вуз
 kaalukaup мертано вуз
 kangaskaup басма вуз
 karusnahakaup ку вуз
 keemiakaup хими вуз
 keraamikaup керамика вуз
 kondiitrikaup пыжиськем вуз
 lihakaup сйль вуз
 majapidamiskaup гуртпõр вуз
 metallkaup корт вуз
 olmeakaup гуртпõр вуз
 parfumeeriakaup парфюмерия вуз
 pudukaup векчи вуз я. галантерея
 püsikaup ялан вуз
 rauakaup корт вуз
 spordikaup спорт вуз
 tarbekaup кулэ арбери вуз
 toidukaup сиён-юон вуз
 trikookaup трикотаж вуз
 tööstuskaup промышленной вуз
 tükikaup оген-оген вуз
 uudiskaup выль вуз
 kaupa alla hindama вузэз дунтэматыны
 kaupa turul müüma вузэз вузпõрья вузаны
 kaupa pakkuma вуз чектыны я. дэмланы
 kaupa välja panema вузэз поттыны
 kaupa koju viima v toimetama вузэз доре нуыны
 kaupa kokku ostma вуз басьтыны
2. (tehing) вузан я. интыян; (kokkulepe) огкыл
 kaupa tegema v sobitama ваче вераськыны я. кыл тупатыны
 kasuliku kaubaga ostma аслыд барыш поттыса басьтыны
 kaup jäi katki кыл өз тупа
 tingiti kaua, aga kaup ei sobinud кема вераськызы, но огкылэ өз вуэ
 lõpuks saime kaubale пумаз огкылэ вуим
 sellist kohustust polnud kauba sees таçеез одноуж вераськемамы ой вал
 kaup on nii, et õhtul pean tagasi olema жыт берен вуэмын мед луом шуыса
вераськемын
 marjad sain kaubaks узы-борыез вузаны я. интыяны быгатй
Liitsõnad
kauba+
 kaubaauto вуз нуллйсь машина
 kaubalaev вуз нуллйсь вулэйкы
 kaubamärk вуз пус

kaubarong **вузэз нулльсь поезд**

kaubavedu **вуз нуон**

kauplema <k'auple[ma kaubel[da k'auple[b kaubel[dud v>

1. (*kaupu müüma*) **вузаны, вузкарыны; (äri ajama) вузпөр радъяны**

kahjumiga kauplema **пайдатэк я. изъянэн вузаны**

kasumiga kauplema **пайдаен вузаны**

metsaga kauplema **нюлэсэн вузкарыны, нюлэс вузаны**

paljude riikidega kauplema **уно кунъёсын вуз карыны**

2. (*tingima*) **дун тупатыны :**

kaupa tehes kaubeldi kaua **вузкарыку кема дун тупатйзы**

kaupleb iga sendi pärast **котькуд цент понна дун куре**

kauplesin kümme krooni alla **дас кроналы дун уськытй**

temaga pole mõtet vaielda ja kaubelda **соин ченгешыны но дун тупатыны уг луы**

kauplesin endale paar vaba päeva **аслым кык эрико нунал кури**

lapsed hakkasid end isaga kaasa kauplema **нылпиос атайзы сьёры**

кальясъкыны кутскизы

pean endale kedagi appi kauplema **аслым кинэ ке но юрттйсьлы утчано**

луисько

3. (*teenistusse palkama*) **медъяны; (ennast) медъяськыны**

peremees kauples endale sulase **кузё аслыз ужась медъяз**

poiss kauples end karjaseks **пияш пудо возъмәсе медъяськиз**

kauplus <k'auplus k'aupluse k'auplus[t k'auplus[se, k'auplus[te

k'auplus/i_&_k'aupluse[id s> **вузкаронни, вузанни, магазин; (väike)**

вузкаронни, вузанни, магазин; лавка ВЕР.К.; кебит ВЕР.

majatarvete kauplus **гуртпөр вузанни**

mänguasjade kauplus **шудон вузанни**

toiduainete kauplus **сиён-юон вузанни**

autokauplus **машина вузанни**

esinduskauplus **фирма вузанни**

jalatsikauplus **пыдкучан вузанни**

juurviljakauplus **бакча сиён вузанни**

kalakauplus **чорыг вузанни**

komisjonikauplus **дунтэма тэм вуз вузанни**

lillekauplus **сяська вузанни**

mööblikauplus **мебель вузанни**

parfümeeriakauplus **парфюмерия вузанни**

raamatukauplus **лыдзёт вузанни**

rõivakauplus **дйськут вузанни**

toidukauplus **сиён-юон вузанни**

kauplusest ostma **вузанниысь басьтыны**

kauplus on avatud v lahti **вузанни усьтэмын**

kaupmees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s> **вузкарьсь, вузчи, вузась**

rikas kaupmees **бай я. узыр вузчи**

osav kaupmees **быгатйсь вузчи**

kalakaupmees **чорыг вузась**

metsakaupmees **нюлэсэн вуз карись**

otjakaupmees **вар вузась**

raamatukaupmees **лыдзёт вузась**

rändkaupmees AJ мынйсь-ветлийсь вуз карись
suurkaupmees бадзым вузчи
väikekaupmees пичи вузчи
kaupmeeste seisus AJ купеч рад
teise gildi kaupmees AJ кыкетй гильдиысь купец
Hansa kaupmehed AJ Ганза вузчиос

kaur <k'aur kauri k'auri k'auri, k'auri[de k'auri[sid_&_k'aur/e s] > ZOOL (*veelind*
Gavia) гагара
järvekaur ZOOL (Gavia arctica) съод чыртыё гагара
punakurk-kaur ZOOL (Gavia stellata) горд чыртыё гагара

kauss <k'auss kausi k'aussi k'aussi, k'aussi[de k'aussi[sid_&_k'auss/e s] > тусьты,
тэркы; (*dekoratiivne*) тусьты, тэркы; (*pesu-*) тусь, таз
plastmassist kauss пластмас тэркы
alumiiniumkauss алюминий тусьты
emailkauss эмалированной тусьты
fajansskauss фаянс тусьты
kaalukauss PИLTL безмен тэркы
kastmekauss соус тэркы
küpsisekauss печенья тэркы
klaaskauss пияла тэркы
kristallkauss хрусталь тэркы
portselankauss фарфор тэркы
puukauss пу тэркы
salatikauss салат тэркы
savikauss горд суй тэркы
silmapesukauss мисьтйськон тусь
supikauss шыд тэркы
vaskauss ыргон тусь
kaussidega kaal[ud] тэркыосын безмен
kauss ja seep on ringi peal таз но майтал эус вылын

kaust <k'aust kausta k'austa k'austa, k'austa[de k'austa[sid_&_k'aust/u s] >
1. (*aktikaaned, toimik*) папка
avalduste kaust куриськонъёсын папка
ajaleheväljalõigete kaust газетысь вандылэмъёсын папка
2. TRÜK (*formaat*) формат, → быдзала
kaheksandikkaust, oktaavkaust октав я. тямысмос формат
raamatukaust книга формат

kautšuk <kautšuk kautšuki kautšuki[t -, kautšuki[te kautšuke[id s] > каучук
looduslik kautšuk инкуазь каучук
vulkaniseeritud kautšuk резинкалы пөрмытэм каучук
sünteeskautšuk, sünteetiline kautšuk синтез каучук

kava <kava kava kava k'avva, kava[de kava[sid_&_kav/u s] > (*kavatus*) малпан,
план; (*programm, plaan*) рад, радлык, программа
julge kava дйсьтйсь малпан
ajakava радлык
tөөkava ужан рад
mul ei ole kavas maale sõita гуртэ мыныны малпанам өвөл

kaval <kaval kavala kavala[t -, kavala[te kavala[id *adj*> амало, кескич;
(*taibukas, leidlik*) амало, кескич; (*osavalt välja mõeldud*) амало
kaval kelm амало дербедер я. пөечи
kaval käik кескич мамыш
kaval manööver кескич манёвр
kaval mõte амало малпан
kaval naeratus кескич пальпотон
kaval nõks кескич амал я. кайла
kaval riugas амало йонтэмьяськон
kavalad silmad кескич синьёс
kaval trikk амало трюк
kaval võte кескич амал
ta on kaval sell со кескич маке

kavalalt <kavalalt *adv*>, *ka* kavalasti амало, кескич; (*osavalt, leidlikult*) амало,
кескич
kavalalt naeratama кескич пальпотыны я. мыняны
kavalalt silma pilgutama кескич кырмышьяны
vastane meelitati kavalalt lõksu тушмонэз котыртэме амало нуыны
kavalalt koostatud plaan кескич дасям рад

kavalasti <kavalasti *adv*> *vt* kavalalt

kavaldama <kavalda[ma kavaldada kavaldab kavaldatud *v*>
кескичьяськыны, пöяськыны, котырьяны
otsustasin kõik kavaldamata ära rääkida ваньзэ кескичьяськытэк верано
кариськи

kavaler <kavaler kavaleri kavaleri kavaleri, kavaleri[de kavaler/e *s*>
1. (*härrasmees, daami meespartner, ordeniga autasustatu*) кавалер
tähelepanelik kavaler сак кавалер
Georgi Risti kavaler Георгиевской кирослэн кавалерез
2. (*meesaustaja, peigmees*) туган, кавалер
3. AJ (*rüütel*) рыцарь

kavalus <kavalus kavaluse kavalus[t kavalus[se, kavalus[te kavalus/i *s*> амал,
алдан, кескичлык; (*kaval nõks, võte*) амал
kavalust appi võtma кескичлыкез юрттйсе басьтыны
kavalust kasutama *v* tarvitama кескичлыкез уже кутыны
{*keda*} kavalusega üle trumpama (кинэ) алданы
tema sõnade taga peitub mingi kavalus верамаз кыче ке но кескичлыкез вань

kavand <kavand kavandi kavandi[t -, kavandi[te kavande[id *s*> чектон я. чектос
я. эскиз
kostüümide kavandid костюмьёслы эскизьёс
põhikirja kavand уставлы чектос

kavandama <kavanda[ma kavanda[da kavanda[b kavanda[tud *v*> (*kavandit
tegema*) моделировать карыны; (*üldjoontes visandama*) малпаны;
(*plaanitsema*) малпаны
uus kleidimood kavandama выль дэрем вылтышьёсты моделировать
карыны

kavandasin mõttes uue kõne **ас поннам выль веранме малпай**
kavandati meetmed puuduste kõrvaldamiseks **тырмымтэосты быдтон понна**
ужрадъёсты малпазы
romaan on kavandatud triloogia esimese osana **роман трилогилэн нырысетй**
люкетэз шуыса малпамын
kavandatud on ehitada mitu uut tootmishoonet **кӧня ке выль цех пуктыны**
малпамын

kavatsema <kavatse[ma kavatse[da kavatse[b kavatse[tud v> **малпаны; (mõttes olema) малпаны**

kavatseme esmaspäeval töö lõpetada **вордйськон нуналэ ужез йылпумъяны**
малпаськомы
kavatsesime ära sõita **кошкыны малпамы**
ma ei kavatse linna sõita **каре мыныны уг малпаськы**
kavatsesin siin 3 päeva olla **3 нунал татын улыны малпай вал**
mida sa homme kavatsed teha? **чюказе мар карыны малпаськод?**
ma ei kavatsegi sellega leppida **таин соглаш луыны уг ик малпаськы**

kavatsus <kavatsus kavatsuse kavatsus[t kavatsus[se, kavatsus[te kavatsus/i s>

малпан я. малпам уж я. мылкыд; (kuri) малпан я. малпам уж я. мылкыд
auahned kavatsused **дан понна малпам ужъёс**
ausad kavatsused **зэмлыкoesь малпам ужъёс**
head kavatsused **жеч малпанъёс**
julge kavatsus **дйсьтйсь малпан**
kurjad kavatsused **лек малпан**
kindel kavatsus **юн-юн малпан**
salajane kavatsus **лушкем малпам уж**
äraminekukavatsus **кошкыны малпан**
kavatsust ellu v täide viima **малпам ужез быдэстыны**
noormehel on kavatsus abielluda **егит пилэн кышно басьтыны мылкыдыз**
вань
loobusin oma esialgsetest kavatsustest **нырысь малпам ужелэсь куштйськи**
kavatsused läksid luhta v nurjusid **малпанъёс өз быдэсме**
lahkusin kindla kavatsusega tagasi tulla **одно выльысь берытско шуыса**
малпанэн кошки
ta tegi seda kõige paremate kavatsustega **тае со жеч малпанъёсын гинэ**
лэсьтйз

kee <k'ee k'ee k'ee[d -, k'ee[de k'ee[sid s> (*kaelakee*) **чыртывесь, чигвесь**

briljantkee **чынмарзан чигвесь**
merevaigust kee **изсир я. гараба чигвесь**
keed kaela panema **чыртые чигвесь ошыны**
keed kaelast võtma **чыртыысь чигвесез куштыны**

keedis <keedis keedise keedis[t -, keedis[te keedise[id s>

1. (moos) варення
aedmaasikakeedis **викторилэсь варення**
jõhvikakeedis **нюрмулы варення**
maasikakeedis **узы варення**
mustasõstrakeedis **сьод сутэр варення**
pohlakeedis **ягмулы варення**
vaarikakeedis **эмезь варення**

2. (*keedetud toit v jook*) **пӧзьтэм**
 3. FARM (*droogi vesitõmmis*) **турын-куар ву**

keedunõu <+n'õu n'õu n'õu -, n'õu[de n'õu[sid s]> **пурты**

keeduvorst <+v'orst vorsti v'orsti v'orsti, v'orsti[de v'orsti[sid_&_v'orst/e s]>
пӧзьтэм сйльтырем

keefir <k'eefir k'eefiri k'eefiri[t -, k'eefiri[te k'eefire[id s]> **кефир**

keegel <k'eegel k'eegli k'eegli[t -, k'eegli[te k'eegle[id s]>

1. (*veeremäng*) → **кегляен шудон**
 keeglit mängima **кегляен шудыны**
 2. (*veeremängunui*) **кегля**
 3. TRÜK (*kirjakraad*) **кегель**

keegi <k'eegi kellegi kedagi -, - - pron>

1. (*jaatavas lauses*) (*teadmata kes*) **кин ке но я. олокин**; (*iga üksik mingist hulgast*) **кин**; (*ükskõik kes mingist hulgast*) **кин ке**; (*kes tahes*) **кин ке**

keegi koputas uksele **кин ке но осэ йыгаськиз**

ta räägib kellegagi **со кинэн ке но вераське**

seda tegi keegi oma inimestest **тае матысь адямиос пӧлысь кин ке но лэсьтйз**

teid küsib keegi Riias **тйледыз Ригаысь кин ке но я. олокин юа**

räägiti, mida keegi suvel tegi **веразы, гужем кин мар кариз**

joosti laiali, kuhu keegi **кин кытчы бызьыса кошкызы**

kas keegi on seda filmi näinud? **кин ке но та фильмез адзиз ни-а?**

las keegi toob **кин ке но мед ваёз**

ta teeb seda paremini kui keegi teine **со тае котькинлэсь умой лэсьтэ**

keegi peab ka seda tööd tegema **кинлы ке но та ужез но ужано**

2. (*eitavas lauses*) (*mitte ükski*) **нокин но**

[mitte] keegi ei tulnud appi **нокин но юрттыны оз лыкты**

[mitte] keegi ei tundnud sinu vastu huvi **нокинлы но тон сярысь оз юа**

[mitte] kedagi ei olnud kodus **нокинэз но дорын ой вал**

läks ära, kellegagi hüvasti jätmata **кошкыз, нокинэн но жечъяськытэк**

tal pole häda kedagi **кӧнек өвӧл солэн номыр куректонэз**

ära räägi sellest kellelegi **та сярысь нокинлы но эн вера**

3. (*adjektiivselt*) (*osutab, et isik on lähemalt määratlemata*) **кин ке но я.**

олокин я. кыче ке но

tal on keegi külaline **со дорын кин ке но куноын я. солэн олокин куноез**

вань

siis esines veel keegi soomlane **собере кин ке но я. олокин я. кыче ке но фин**

вераськиз

laenas raha kelleltki sõbralt **кинлэсь ке но я. олокинлэсь эшезлэсь**

пунэмаськиз

kas siin elab keegi Mart? **татын кин ке но Март улэ-а?**

teile helistas keegi Tamm **тйледлы олокин Тамм жингыртйз**

kas sa tunnud kedagi Juta-nimelist? **тон кинэ ке но Юта нимоез тодйськод-а?**

4. **кӧнек** (*mittemingisugune*) **нокыче**

see pole kellegi palk, vaid sandikorikas **нокыче но уждун өвӧл со, чипу**

кокам

mina ei ole kellegi perenaine **нокыче но кузё кышно өвӧл мон**

see pole kellegi isa, kes jätab oma lapse maha **нокыче но атай өвөл со,**
нылпизэ куштыса кошкись
kas see on kellegi tegu öösel ringi kolada! **кыче уж луоз со уйин**
калыртыны!
keegi kurat ei saa sellest aru **нокин но лешак басытон тае уг вала**

keeks <k'eeks keeksi k'eeksi k'eeksi, k'eeksi[de k'eeksi[sid_&_k'eeks/e s>
(*vormikook*) **кекс**
rosinakeeks **шаер боры я. узым кекс**

keel <k'eel keele k'eel[t k'eel[de, keel[te k'eel[i s>

1. (*elund, lihasaadus*) **кыл**

punane keel **горд кыл**

kare keel **чаштырес кыл**

inimese keel **адямилэн кылыз**

lehma keel **скаллэн кылыз**

maol on kaheharuline keel **кыйлэн кылыз вайяськемын**

keelt suust välja ajama **кылэз ымысь поттыны**

keelt näitama **кылэз возьматыны**

keelega üle margi tõmbama **маркаез кылын нюлыштыны**

keelt katki v keelde hammustama **кылэз куртчыны**

keelt ära kõrvetama v põletama {*millega*} **кылэз сутыны**

{*kellel*} on keel ripakil v suust väljas **кылыз ошиськемын**

menüüs on keel hernestega **менюын кыл көжыен**

2. (*suhklusvahend, väljendusviis*) **кыл**

eesti keel **эстон кыл**

ladina keel **латин кыл**

vanakreeka keel **вашкала грек кыл**

soome-ugri keeled **финн-угор кыльёс**

elavad keeled **улэп кыльёс**

klassikalised keeled **классической кыльёс**

surnud keeled **бырем кыльёс**

vanad keeled **вашкала кыльёс**

loomulik keel **кылдытымтэ кыл**

ilmekas v kujundirohke v kujundlik v väljendusrikas keel **кылсуредьёсын**

узыр кыл

lihvitud keel **волятэм кыл**

mahlakas keel **жалем кыл**

meloodiline keel **крэзьгуро кыл**

vigane keel **янгышьёсын кыл**

abikeel **юртйсь кыл**

ajakirjanduskeel **журналистика кыл**

ajalehekeel **газет кыл**

aluskeel **дйнькыл**

ametikeel **ужан кыл**

argikeel **нуналлы быдэ кыл**

deskriptorkeel **INFO дескриптор кыл**

infootsikeel **INFO ивор утчан кыл**

kirjakeel **гожъяськон кыл**

kultuurkeel **культура кыл**

kõnekeel **вераськон кыл**

lastekeel **нылпи вераськон кыл**

luulekeel кылбур кыл
 maailmakeel дунне кыл
 nüüdiskeel туалa кыл
 oskuskeel өнер кыл
 riiblikeel Библия кыл
 päringukeel INFO курон кыл
 rahvakeel калык кыл
 rahvuskeel йоскалык кыл
 riigikeel кун кыл
 salakeel лушкем кыл
 segakeel сураськем кыл
 sisendkeel INFO пырон кыл
 sugulaskeel чыжы-выжы кыл
 tarbekeel, tavakeel нуналлы быдэ вераськон кыл
 teaduskeel тодос кыл
 tehiskeel кылдытэм кыл
 tulemkeel INFO мерет кыл
 tulevikukeel вуоно дырлэн кылыз
 tänapäevakeel туалa кыл
 tänavakeel ульча кыл
 töökeel ужан кыл
 vahendajakeel KEEL кусып кыл
 vargakeel лушкаськисьёслэн кылзы
 viipekeel ки кыл
 võõrkeel кунсьөр кыл
 väikekeel пичи кыл
 keele teke ja areng кыльёслэн кылдэмзы но азинскемзы
 keele grammatiline ehitus кыллэн кылрадъян пуштусэз
 keele struktuur кыллэн пуштусэз
 keele rikastamine кылэз узырмытон
 värvide keel буэльёслэн кылзы
 helide keel куараослэн кылзы
 keeli õppima кыльёсты дышетыны
 prantsuse keelt oskama француз кылэз тодыны
 saksa keelt purssima немец кылын ботьыртины
 keelt risustama кылэз кыжмытыны
 keelt ära õppima кылэз дышетыны
 eesti keelest vene keelde tõlkima эстон кылысь зуч кылэ берыктыны
 vägist soome keelt rääkima суоми кылын янгышьёсын вераськыны
 mis keeles te esinete? кыче кылын тй вераськоды?
 ta räägib vabalt saksa keelt со немец кылын я. сямен каньылэн вераське
 tal on inglise keel suus, ta valdab vabalt inglise keelt со англи кылэз тодэ я.
 кылын вераське
 poiss ütles midagi oma keeli пияш анай кылыныз мар ке но вераз
3. (miski keelt meenutav) :
 tulekeel тыллэн кылыз
 saara keel сапеглэн кылыз
 liustiku keel йөлюклэн кылыз я. йылыз
 lainete keeled тулкым кыльёс
 leekide punased keeled тыл гомамлэн горд кыльёсыз
4. (pillil, reketil) си
 keelte kõla сиослэн жингыртэмзы

kitarri keeli näppima гитаралэсь сиоссэ йӧтылыны
 viulil katkes keel кубызлэс сиез чигиз
 poognaga üle keelte tõmbama кубыз бодыен сиостй нуллыны
 reketi keel läks katki ракеткалэн сиез чигиз
 mälestused puudutasid tema hinges kõige hellemaid keeli тодэ ваёнъёс
 лулысьтыз ненегъёссэ сиосыз вырзыйтызы
5. SÕJ, KÕNEK (*info saamiseks kinni võetud vaenlane*) ивор тодон вылысь
 кутэм тушмон
 keele+ (*suhtlusvahendisse puutuv*)
 keeleõpe кылэз дышетон
 keelte+
 keeltekoool кыл школа

keelama <k'eela[ma keela[ta k'eela[b keela[tud v> övõl лэзыны я. алыны;
 (*ametlikult*) övõl лэзыны я. алыны; (*eitusega: kellegi soovi, palvet täitmast keelduma*) пумит луыны
 ma keelan sul seda teha мон уг лэзы тыныд озыы карыны
 sinna on keelatud minna отчы мымыны лэземын övõl
 ema keelas lapsi, et nad ei hullaks анай нылпиосызлы куашетыны өз лэзыны
 я. нылпиоссэ куашетэмлэсь алийз
 ta ei keela oma abi kellelegi со котькинлы юртыны дась
 ma poleks suutnud talle midagi keelata алыны сое мон ой быгатысал
 kes mind keelab minemast кин монэ мыныны уз лэзыны
 lõkke tegemine metsas keelatud нюлэскын тылскыны лэземын övõl
 võrastele sissepääs keelatud муртъёслы пырыны лэземын övõl
 keelatud kirjandus лэзымтэ литература
 keelatud mängud лэзымтэ шудонъёс
 keelatud vahendid лэзымтэ йӧнъёс я. амальёс

keelduma <k'eeldu[ma k'eeldu[da k'eeldu[b k'eeldu[tud v> пумит луыны
 abist keelduma юрттэмлы пумит луиз
 autojuht keeldus edasi sõitmast шофер азьлань мыныны пумит луиз

keelehuviline <+huviline huvilise huvilis[t huvilis[se, huvilis[te huvilis/i s, adj>
 кылэн тунсыкъяськись

keelekandja <+k'andja k'andja k'andja[t -, k'andja[te k'andja[id s>

1. (*pealekaebaja*) чагиськись
2. (*tagarääkija, keelepeksja*) кыл нуллийсь

keelekaste <+kaste k'aste kaste[t -, kaste[te k'aste[id s>

1. (*[alkohoolne] jook*) зизтон
 õllevaadist jätkus keelekastet paljudele сур бекчысь тросэзлы зизтон
 тырмиз
2. (*joomine, janu kustutamine*) юон я. сю юзматон
 rüüpas keelekasteks teed сюзэ юзматон вылысь чай зузьылийз

keeleoskus <+'oskus 'oskuse 'oskus[t 'oskus[se, 'oskus[te 'oskus/i_&_'oskuse[id
 s> кылэз тодэм

keelepeks <+p'eks peksu p'eksu p'eksu, p'eksu[de p'eksu[sid_&_p'eks/e s> кыл
 коскатон, супыльтон

keeleteadus <+t'eadus t'eaduse t'eadus[t t'eadus[se, t'eadus[te t'eadus/i_&_t'eaduse[id s> **кылтодон, кылтодос**
võrdlev-ajalooline keeleteadus **сравнительно-исторической кылтодон**
soome-ugri keeleteadus **финн-угор кылтодон**
üldkeeleteadus **огъя кылтодон**
sissejuhatus keeleteadusse **кылтодонэ пыртон**

keeletu <keeletu keeletu keeletu[t -, keeletu[te keeletu[id *adj*> (*tumm, kõnevõimeta*) **кылтэм я. бак; (sõnatu) кылтэм**
ta oli halvatud ja keeletu **со кужымтэм но бак вал**
hirmust keeletu **кышкаса бак**
jään rõõmust keeletuks **шумпотыса кылтэм кыли**
olen lihtsalt keeletu **веран кылы өвөл**

keelitama <keelita[ma keelita[da keelita[b keelita[tud v> **алыны; (tegemata jätmise puhul) алыны**
põgenema keelitama **пегзыны жутканы**
sõbrad keelitasid teda kohale jääma **эшъёсыз сое кылыны куризы**
kuidas ka vanemad ei keelitanud, poeg jättis õppimise ikkagi pooleli **кызы гинэ анай-атаез өз куры, озы но пияш дышетсконзэ жыныё кельтйз**

keelpill <+p'ill pilli p'illi p'illi, p'illi[de p'illi[sid_&_p'ill/e s> → **сишудон, струнной инструмент**

Liitsõnad

keel+pilli+

keelpilliansambel **сишудон ансамбль**

keelpillikvartett **сишудонэн шудйсь**

keelpillimuusika **сишудон крезьгур**

keelustama <keelusta[ma keelusta[da keelusta[b keelusta[tud v> **пытсаны, өвөл лэзыны**
keelustati streigid ja demonstratsioonid **стрейкъёсты но демонстрациосты орчытыны өз лэзе**

keema <k'ee[ma k'ee[da k'ee[b k'ee[dud, k'ee[s kee[ge k'ee[dakse v>

1. (*vedeliku kohta*) **быректыны, пöзыны; (keedes valmima) пöзыны; (pesu kohta) пöзыны; (keema hakkama) быректыны; (pehmeks) пöзыны; (katki, puruks, pudruks) сурыкмыса пöзыны**

liha keeb pajas **пуртыын сйль пöзе**

pott keeb tulel **коструль тыл вылын быректйз**

vesi ei kee veel **ву өз быректы на**

pesu keeb tasasel tulel **дйськут пичи тыл вылын пöзе**

piim läheb kohe keema **йөл жог быректэ**

tangud on pehmeks keenud **кенъыр небыт пöзем**

kartulid keesid puruks **картошка сурыкмыса пöзем**

teekann läks keema **чайник быректйз**

piim läks keedes kokku **пöзытыку йөл кузяз**

aja vesi keema **вуз быректыты**

panin supi keema **шyd пöзытыны пуктй**

keev vesi **пöзись ву**

2. PILTL (*tegevusest, liikumisest kihama, pulbitsema, mäslema*) **пöзыны, жуаны, бугырьяськыны**

tormine meri vahutas ja kees **силътӧл дыръя зарезь шукыясыкиз но пӧзиз**
 jõgi kees kaladest **шурын тросаз чорыгез вал**
 rahvahulk väljakul kihas ja kees **шорлудын калык куашетӳз но**
бугыръясыкиз
 elu keeb meie ümber **котырамы улон пӧзе**
 ehitusel kees elu hommikust õhtuni **корка пуктонын уж чукнаысен жытозь**
пӧзиз
 kivi alt keeb allikas **из улын ошмес пӧзе**
 keesin vihast v viha pärast **вожпотэменым жуай**
 ta on pealtnäha rahulik, kuid seesmiselt keeb **вылтусыз солэн зйбыт, нош**
пушкыз жуа

keemia <k'eemia k'eemia k'eemia[t -, k'eemia[te k'eemia[id s> **хими**

füüsikaline keemia **физика хими**
 analüütiline keemia **аналитика хими**
 anorgaaniline keemia **органическойтэм хими**
 orgaaniline keemia **органической хими**
 kiirguskeemia **радиационной хими**
 mikrokeemia **микрoхими**
 suurkeemia **бадзым хими**
 tarbekeemia, väikekeemia → **улон-вылон хими**
 keemias oli kontrolltöö **химиен контрольной уж луоз**

Liitsõnad

keemia+

keemialabor **хими лаборатория**
 keemiarelv **хими ожтӳрлык**
 keemiatööstus **хими промышленность**
 keemiaõpetaja **химиен дышетӳсь**

keemik <keemik keemiku keemiku[t -, keemiku[te keemiku[id s> **химик**

töötab keemikuna **химик луыса ужа**

keemiline <keemiline keemilise keemilis[t keemilis[se, keemilis[te keemilis/i

adj> **хими**

keemiline aine **хими тырмет**
 keemiline analüüs **хими анализ**
 keemiline element **хими элемент**
 keemiline kiud[aine] **хими нюжа**
 keemiline koostis **хими пуштрос**
 keemiline reaktsioon **хими реакция**
 keemiline ühend **хими герзет**
 aine keemilised omadused **тырметлэн хими аслыкъёсыз**
 keemiline puhastus **хими тазатон**
 keemiline töötlemine **хими ужан**
 keemiline pliiats **хими я. химической карандаш**
 keemilised lokid **хими амалэн бабыльтэм бабляос**

keep <k'eeep keebi k'eeepi k'eeepi, k'eeepi[de k'eeepi[sid_&_k'eeep/e s> **бурка;**

(*kaukaaslaste viltkeep*) **бурка**

veekindel keep **пыртӳз ву лэзисьтэм дӳсь**
 karpuutsiga keep **зарен я. капишонэн плащ**
 vihmakeep **зорлэсь дӳсь**

noormees kandis keepi егит пи плащен вал
tõmbasin keebi selga вылам плащ дйсяй
pane keep selga плащ дйся

keerama <k'eera[ma keera[ta k'eera[b keera[tud v>

- (üimber telje, keskpunkti)* кожыны; (*kummuli, teist külge*) берыктйськыны
ratast keerama поглянэз бергатыны
võtit lukus keerama усьтонэз тунгонын берыкъяны
ust lukku keerama өсэз ворсаны я. тунгонаны
tuld väiksemaks keerama тылэз пичиятыны я. пичи карыны
raadiot mängima keerama радиоез лэзыны
kella üles keerama часэз заводитьтыны я. кабытыны
kruvikeerajaga kruvisid ja mutreid paika keerama отвёрткаен гайкаосыз но
болтьёсыз юнматыны
raadio on keeratud Tallinna peale радио Таллинн пала берыктэмын
laualampi tuleb uus pirn keerata жөкквыл лампае выль лампа пуктыны
keerasin pudelil korgi pealt зенеликлэсь ворсанзэ усьтй
keerasin pannkookidel teise külje мыльымез мукет палаз берыктй
keerasin tugitooli tule poole креслоез тыл пала берыктй
keerasin ämbri kummuli ведраез кымалтй
keera nägu akna poole ымнырдэ укно пала берыкты
ta keeras näo kõrvale со ымнырзэ мукет пала берыктйз
keerasin talle selja тыбырме со пала берыктй
keeras end kõhuli кёт вылаз берыктйськиз
haige keerati teisele küljele висисез мукет урдэс вылаз берыктйзы
magaja keerab end voodis küljelt küljele изись огпалась мукет пала
берыгъяське
minu ees istuja keeras tagasi vaatama мон азын пукись берлань учкыны
берыктйськиз
lapsed keerasid toa segamini v pahupidi КӨНЕК нылпиос висьетэз йырчукин
берыктйзы
keerasin end kohe magama КӨНЕК жогак изыны выдй
- (kokku rullima, rõngasse painutama)* биньыны, куасалтыны; (*millegi sisse mähkima v pakkima*) биньыны
paberit rulli keerama кагазэз гумые биньыны
vaipa rulli keerama выждэраез биньыны
salli ümber kaela keerama шалез чырты котыре биньыны
juukseid krunni keerama йырсиез огинэ биньыны
rulle pähe keerama йыре бигуди поныны
ostu paberisse keerama вузэз кагазэ бинялтыны
riideid pampu v puntrasse keerama дйсез огинэ биньыны
pläru keerama тамак бинялтыны
keerasin endale pleedi ümber keha v keha ümber пледэн биниськи
ema keeras lapse teki sisse анай нунызэ шобретэ биняз
müüja keeras lilled paberisse вузкарьсь сяськаосты кагазэ бинялтйз
kapsas hakkab pead keerama кубиста йыръяськыны кутске
traadist keeratud käevõru езлэсь бинем суй поскес
kikki keeratud vuntsid бинем мыйыкьёс
- (kahekorra painutama)* куасалтыны
leheserva kahekorra keerama кагазлэсь дурзэ кык пол куасалтыны
teki äärt madratsi alla keerama шобрет дурез тушак улэ пачкатыны
- (teist suunda andma)* кожыны, кожытыны

keeras auto suurelt teelt külavaheteele машинаез бадзым сюрес вылысь гурт
кусып сюрес былэ кожытйз
öösel keeras tuule lõunasse уйин төл лымшор пала берыктйськиз
hommikuks oli ilma teiseks keeranud чукналы куазь мукет пала
берыктйськиз
keerasin jutu teisale вераськонэз мукет пала берыктй я. выжтй
püüdsin ütlust naljaks keerata верамез серем пыр берыктыны тырши
oma viha keeras ta meie vastu вожпотэмзэ ми былэ берыктйз
5. (oma suunda muutma) кожыны
minge otse, ärge teelt kuhugi kõrvale keerake! шонерак мынэлэ, сюрес
вылысь палэнэ эн кожелэ!
keerake vasakule! паллян пала кожелэ!
keerasin ümber nurga сэрег сьöры кожи
teekäijad keerasid maanteeäärsesse majja jooma сюресчиос сюрес дурын
сылйсь корка сюзэс юзматыны кожизы
keerasime tuldud teed tagasi лыктэм сюрестймы берлань кожимы
vihastus ja keeras kannapealt minekule вожез потйз но - берыктйськиз но
кошкиз
auto keeras metsateele машина нюлэс сюресэ кожиз
rada keeras padrikusse мынон сюрес пештэле кожиз
tee keeras paremale сюрес бур пала кожиз
ilm keeras vihmale куазь зорыны кутскиз
jutt keeras varsti poliitikale вераськон жоген политика былэ выжиз
6. KÕNEK (virutama, äigama, lööma) шуккыны, бералтйськыса сётыны
vaat kui keeran sulle ribide vahele! тани бералтйськыса сётй ке урдлы
вискад!
7. KÕNEK (iiveldustunde kohta) öскем потыны
mul hakkas sees keerama öскеме потыса кошкиз

keeris <keeris keerise keeris[t -, keeris[te keerise[id s>

- 1. (õhus) төлпери я. пöршы; (vees) вуберган я. кож; (sündmuste, tunnete rahutu kulg) берган**
elukeeris улон берган
liivakeeris луо төлпери
lumekeeris лымы төлпери
tolmukeeris тузон төлпери
tuulekeeris төлпери
veekeeris вуберган
kirgede keeris дарт я. мылкыд порьян
sündmuste keeris ужрадъёслэн кожзы
ta kiskus mind ohtlike sündmuste keerisesse со монэ шурдыт ужрадъёслэн
берганазы кыскиз
- 2. LENN (vigurlennuelement) → берыг**
keerist tegema берыг карыны я. лэсьтыны

keeristorm <+t'orm tormi t'ormi t'ormi, t'ormi[de t'ormi[sid_&_t'orm/e s>
ураган, тайфун, циклон

keerlema <k'eerle[ma keerel[da k'eerle[b keerel[dud v>

- 1. берганы; (pöörlema) берганы; (ringlema) берганы; (tipruma) бугыръяськыны; (väänlema) биниськыны**
vurrina keerlema черс кадь берганы

karussell keerleb карусель берга
 ratas keerleb поглян берга
 vesi keerleb kärestikus визилын ву берга
 vool kandis edasi keerlevaid jääpanku вубызён бергась йоосты нуиз
 noored keerlesid valsirütmis егитъёс вальс гуръя бергазы
 jalge ees keerlesid kolletanud lehed пыд улын чужектэм куаръёс бергазы
 keerledes langevad lumehelbed бергаса усё лымыпырыос
 jõe kohal keerlesid kajakad шур вадьсын чарланъёс бергазы
 lapsed keerlesid jalus нылпиос пыд улын бергазы
 poisikesed keerlesid uudistavalt ümber auto пияшъёс тунсыкъясыкыса
 машина котырті бергазы
 tolmupilv keerleb üles тузон пилем бугыр жутске
 aur keerleb paja kohal пурты вадьсын пар бугыръяське
 õhus keerleb suitsujuga омырын чын нюжа берга
 vestlus keerles uue filmi ümber PILTL вераськон одйг фильм котыр бергаз
 peas keerles üksainus mõte PILTL йырын одйг гинэ малпан бергаз
 tüdruku ümber keerleb mitu austajat PILTL ныл котырын көня ке гажасьёсыз
 бергало
 2. (*käänakuid, lookeid tehes kulgema*) берганы, читыр-чутыр кошкыны
 oja keerleb läbi heinamaa пичи шур возь вылтй читыр-чутыр кошке
 tee keerleb mööda mäekülge сюрес гурезь бамалті берга

keeruline <keeruline keerulise keerulis[t keerulis[se, keerulis[te keerulis/i adj]>

1. (*keerdudega*) позырес
 keeruline küünal позырес сюсьтыл
 keeruline kringel позырес креньдель
 2. (*mittelihtne*) шуг, секыт; (*stiili, väljendusviisi kohta*) секыт
 keeruline riist шуг инструмент
 keeruline nähtus секыт явление
 keeruline väljendusviis секыт веран амал
 olukord oli väga keeruline югдур туж секыт
 minu jaoks on see mõttekäik liiga keeruline та малпан сюрес мыным туж
 секыт потэ
 ära aja asja keeruliseks! ужез талэсь но секыт эн кары!

keerutama <keeruta[ma keeruta[da keeruta[b keeruta[tud v]>

1. (*keerlema panema, korduvalt keerama*) бергатыны; (*ennast*) берганы;
 (*keerdu ajama*) позыртыны, берыктыны
 ratast keerutama поглянэз бергатыны
 taskurätti närviliselt käes v peos keerutama ныркышетэз кийн шугъяськыса
 бергатыны
 nõõri keerutama гозы пуныны я. полэстыны
 tüdruk keerutas end kaua peegli ees нылаш синучкон азын кема бергаз
 tuul keerutab prahti төл жуг-жагез бергатэ
 ära keeruta [end]! эн берга!
 2. (*ringe v keerde tegema*) берганы, поръяны
 tantsu keerutama эктыса берганы
 pea kohal keerutas kull йыр вадьсын өрзи бергаз
 tee keerutab põldude vahel сюрес бусыос вискыті берга
 tuisk keerutab legendikul бусыын бура
 auto taga keerutab tolmupilv машина сьöрын тузон пилем бугыртіське
 3. (*rulli v rõngasse keerama*) биньыны, бинялтыны, позыртыны

plotskit keerutama тамак бинялтыны
eit keerutas pähe juuksekrunni кышномурт йырсиэ поэрытыса юнматйз
4. PILTL (*jutuga laveerima*) бергатыны я. алдаськыны; (*juttu heietama*)
вӱлдыны

ära usu seda meest, ta keerutab эн оскы со воргоронлы, со алдаське
räägi, kuidas asi oli, ära keeruta! вера, кызы вал, эн бергаты
räägi keerutamata! берыгьятэк вера
kõneleja keerutas pikalt-laialt, aga asja tuumani ei jõudnudki вераськись кема
бергатйз-погылляз, нош ужпумозь ӱз вуы
tema kohta keerutati igasuguseid jutte со сярись олокыче но кылпум
вӱлдйзы

keetma <k'eet[ma k'eet[a keeda[b keede[tud, k'eet[is k'eet[ke v> пӱзтыны,
быректытыны; (*vett, piima, pesu*) пӱзтыны, быректытыны :

putru keetma жук пӱзтыны
kohvi keetma кофе пӱзтыны
piima keetma йӱл быректытыны
pesu keetma дйськутэз пӱзтыны
seepi keetma майтал пӱзтыны
keeda õhtuks kartuleid жытлы картошка пӱзты
perenaine oskab hästi keeta кузё кышно умой пӱраськыны быгатэ
keedan perele lõunat v lõunasõõki семьялы нуназезэ сиён пӱзтысьско
keedetud kala пӱзтэм чорыг
keedetud liha пӱзтэм сйль
kõvaks keedetud munad чурит пӱзтэм кукейёс
keedetud vesi быректытэм ву
keedetud piim быректытэм йӱл
keetmata vesi быректытэмтэ ву

keev <k'eev k'eeva k'eeva[t -, k'eeva[te k'eeva[id *adj*>; <k'eev keeva k'eeva
k'eeva, k'eeva[de k'eeva[sid_&_k'eev/i *adj*>

1. (*tuline, kuum*) пӱзись

keev vesi пӱзись ву

keev aur пӱсь пар

{*mida*} keeva veega üle valama мае пӱзись вуэн вылтйз кисьтыны

2. PILTL (*keevaline, temperamentne*) пӱсь я. зырдыт

keevitaja <keevitaja keevitaja keevitaja[t -, keevitaja[te keevitaja[id s> сварщик
elekterkeevitaja электросварщик
gaaskeevitaja газосварщик

keha <keha keha keha k'ehha, keha[de keha[sid_&_keh/i s> мугор

lopsakas keha бадзым мугор

maine keha бырись мугор

tüse keha кӱй мугор

gaasiline keha FÜÜS газ тело

tahke keha FÜÜS чурит тело

vedel keha FÜÜS кизер тело

alakeha мугорлэн ул люкетэз

antikeha BIOL, MED антитело

inimkeha адями мугор

ülakeha мугорлэн выль люкетэз

lapse kleenuke keha **пиналлэн чиед мугорыз**
 kõigest kehasst värisema **быдэс мугорын куалекъяны**
 kogu kehaga ettepoole kalduma **быдэс мугорын азылань сётскыны**
 tütarlapsel on sale keha **нылашлэн мугорыз веськрес**
 kehalt lühike ja jässakas mees **лапег но тыр мугоро пиосмурт**
 keha järgi õmmeldud riided **мугорья вурем дйськут**
 kehasse töödeldud kostüüm **мугорья тупатэм костюм**
 terve keha sügeleb **быдэс мугор лыдэ**
 kehale tekkis punane lööve **мугоре горд чучы потйз**
 judin käis üle keha v kehasst läbi **мугор юзыр-кезьяр луыса кошкиз**
 sportlane valitses hästi oma keha **спортсмен мугорзэ умой чаклаз**
 poiss seisis poolest kehasst saadik vees **пияш жыны мугорозяз вуын сылйз**
 poiss on kehalt loid ja nõrk **пияш мугорын жуммемын но ляб**
 see kleit teeb keha inetuks **со дэрэм мугорез шётэм каре**
 kuumast joogist läheb keha soojaks **пось юонлэсь мугор шуна**

kehaline <kehaline kehalise kehalis[t kehalis[se, kehalis[te kehalis/i *adj*> мугор
 [lapse] kehaline areng **пиналлэн мугор будэмез**
 kehalised iseärasused **мугор аспортэмлыкьёс**

kehaosa <+osa osa osa 'ossa, osa[de osa[sid_&_os/i s> мугор люкет

kehatemperatuur <+temperat'uur temperatuuri temperat'uuri temperat'uuri,
 temperat'uuri[de temperat'uuri[sid_&_temperat'uur/e s> мугорлэн
 температураез

kehitama <kehita[ma kehita[da kehita[b kehita[tud v>

1. (*kergitama*) **жутканы, тупатыны; (kergitades kohendama) жутины**
 õlgu kehitaма **пельпумьёсты жутканы**
 pükse kehitaма **штаниез жутины**
 tüdruk kehitas pampu kaenla all **нылаш кунулысьтыз бинетэз тупатйз**
 poiss kehitas end rahutult toolil **пияш пукон вылын чидатэк бычырьяськиз**
 kehtasin krae kõrgemale **сиресме вылэгес жути**
2. (*asutama, ärgitama*) **жутиьскыны**
 kehitas end tüdrukule kosja **нылэз кураны жутиьскиз**

kehtestama <kehtesta[ma kehtesta[da kehtesta[b kehtesta[tud v> **кылдытыны,**
тупатыны
 viiepäevast töönädalat kehtestama **вить нунальем ужан арняез тупатыны**
 {millele} embargot kehtestama **марлы эмбарго тупатыны**
 välismaa kaupadele kehtestati kõrged sisseveotollid **кунсьорысь ваем вузлы**
бадзымесь вузвытьёс тупатйзы
 varsti kehtestatakse uus tsiviilkoodeks **жожен выль кунмурт кодекс тупатозы**

kehtetu <k'ehtetu k'ehtetu k'ehtetu[t -, k'ehtetu[te k'ehtetu[id *adj*> → **зэмлыктэм**
 kehtetu tehing **зэмлыктэм огкыл**
 see pileet on kehtetu **та билет зэмлыктэм**
 leping tunnistati kehtetuks **огкылэз зэмлыктэмен ялйзы**
 seadus on kehtetuks muutunud **кат зэмлыктэм луиз**

kehtima <k'ehiti[ma k'ehiti[da k'ehiti[b k'ehiti[tud v> **ужаны, зэмлыко я.**
тупатэмын я. чакламын луыны

kehtima hakkama ужаны кутскыны
kehtima panema {mida} зэмлыко карыны мае
riigis kehtib erakorraline seisukord кунын кышкыт югдур ялэмын
see ei kehti meie kohta со ми сярсыс өвөл
keeld jäi kehtima aastateks алон аръёслы кылиз
1. jaanuarist kehtiv seadus 1-тй толшорысен ужась кат
pilet on kehtiv kolm päeva билет куинь нуналлы чакламын

kehv <k'ehv kehva k'ehva k'ehva, k'ehva[de k'ehva[sid_&_k'ehv/i adj, s>

1. *adj (vilets)* ляб я. уродос; (*halb*) алама я. урод; (*vaene, napp*) начар я.
пичи

kehv tervis урод тазалык
kehv kuulmine ляб кылон
kehv nägemine ляб адзон
kehvad silmad ляб синъёс
kehv kirjamees алама я. ляб гожъяськись
kehv luuletaja алама я. ляб я. урод кылбурчи
kehv organisaator ляб радъясь
kehv peremees ляб атай
kehv riietus начар я. уродос дйсь
kehvad jalanõud урод падкутчан
kehv söök уродос сиён
kehv õhtusöök уродос жытсэ сиськон
kehv film алама я. ляб я. урод фильм
kehv raamat ляб книга
kehv korter уродос патер
kehv tõlge алама я. ляб я. урод берыктэм
kehv tuju алама я. урод мылкыд
kehv suvi алама гужем
kehv pension начар я. урод пенсия
kehv teenistus ляб я. урод утялтон
kehv küla ляб гурт
kehv sisustus уродос корка пуш
kehv saak начар я. пичи кыйкай
kehv valgustus алама я. урод югдытэм
kehv fantaasia ляб визьпөръет я. фантазия
kehva jutuga mees ожит вераськись пиосмурт
kehv võõrkeelte oskus кунсьөр кыльёсты ляб тодон
noormees on pärit kehvast perekonnast егит пи уродос семьяысь луэ
2. *s* мискинъ

keigar <k'eigar k'eigari k'eigari[t -, k'eigari[te k'eigare[id s> катар я. шоголь
мурт

keiser <k'eiser k'eisri k'eisri[t -, k'eisri[te k'eisre[id s> эксэй

Rooma keiser Augustus Римлэн эксээз Аугустус
Vene keiser Aleksander II Зуч эксэй Александр II
keisri vapp эксэйлэн пусэз
keisri loss эксэйлэн дворецез
keisriks kroonima {keda} эксэе пуктыны

keisrinna <k'eisrinna k'eisrinna k'eisrinna[t -, k'eisrinna[de k'eisrinna[sid s]>

эксэй

Vene keisrinna Katariina II **Эуч эксэй Екатерина II**

keks <k'eks keksu k'eksu k'eksu, k'eksu[de k'eksu[sid_&_k'eks/e s]>

1. (*keksimine*) **тэтчан**

ta hakkas rõõmu pärast keksu lööma **со шумпотыса тэтчаны кутскиз**

2. (*keksumäng*) **тэтчаса шудон**

keksu mängima **тэтчаса шудыны**

keksima <k'eksi[ma k'eksi[da keksi[b keksi[tud v]>

1. (*hüplema, karglema*) **тэтчаны**

külma pärast keksima **кеззытлэсь тэтчаны**

ühe jala peal keksima **пал пыд йылын тэтчаны**

orav keksib oksalt oksale **коньы вайысь вае тэтча**

2. **KÕNEK** (*uhkeldama, kiitlema*) **ушъяськыны**

oma tarkusega keksima **визьмын ушъяськыны**

kelder <k'elder k'eldri k'eldri[t -, k'eldri[te k'eldre[id s]>

1. **выжул я. муржол**; (*maja all*) **выжул я. муржол**

kartulikelder **картошка возён муржол**

püssirohukelder **дары возён муржол**

veinikelder **вина возён муржол**

võlvkelder **буко вöldэто муржол**

õllekelder **сур возён я. юон муржол**

toiduaineid keldris hoidma **сиён-юонэз муржолын возыны**

2. (*keldrikorrus*) **выжул**

töökoda on maja keldris **ужан инты коркалэн выжулаз**

Liitsõnad

keldri+

keldrikorrus **выжул этаж**

kelgutama <kelguta[ma kelguta[da kelguta[b kelguta[tud v]> **дөдыен**

нискыланы

lapsed on nõlvakul kelgutamas **нылпиос гурезьын дөдыен нискылало**

kelgutamine <kelgutamine kelgutamise kelgutamis[t kelgutamis[se,

kelgutamis[te kelgutamis/i s> **дөдыен нискылан**

kelk <k'elk kelgu k'elku k'elku, k'elku[de k'elku[sid_&_k'elk/e s> **дөды**

laste kelk **нылпиослы дөды**

soome kelk **суоми дөды**

kahekelk **SPORT кык адымылы дөды**

koerakelk **пуныен ветлон дөды**

palgi[veo]kelk **кор нуллон дөды**

plastmasskelk **пластмассалэсь дөды**

rõdrakelk **койыкен ветлон дөды я. нарта**

tõukekelk **донгыса ветлон я. суоми дөды**

vettelaskekelk **MER ву вылэ лэзён дөды**

ühikelk **SPORT одйг адымылы дөды**

kelguga sõitma **дөдыен мыныны я. нискыланы**

kelguga mäest alla laskma **дөдыен гурезь улланы нискыланы**

kelku tõukama дөдьыез донганы
kelguga puid vedama дөдьыен пу нуллыны
pakid toimetati kohale kelkudel бинетъёсты дөдьыосын вайизы
koerad rakendati kelgu ette пуныюсты дөдьы азе пуктыса кыткызы

Liitsõnad

kelgu+

kelgumägi нискылан гурезь

kell <k'ell kella k'ella k'ella, k'ella[de k'ella[sid_&_k'ell/i s]>

1. (*kõlisti*) гырлы; (*väiksem*) чингыли

jaamakell станциись гырлы

jalgrattakell велосипед чингыли

karjakell скал гырлы

kirikukell черк гырлы

koolikell школа гырлы

tuukrikell MER ву улэ пыран гырлы

udukell MER бус гырлы

uksehell өс гырлы

kellamees helistab kellasid гарлаен шудйсь гырлы шукке

kirikute kellad hakkasid helisema v lööma черкъёслэн гырлыюссы шудыны

кутскизы

kellad taovad alarmi гырлыюс мар ке но луэм сярысь жингырто

vastlasõidu tegime kellade ja kuljustega вөйдыръя гырлыюсын но

дыбырьёсын ворттылймы

hobusel on kell kaelas валлэн чыртыяз гырлыез я. чингылиез вань

2. (*kellahelin*) гырлы я. гырлы куара я. жингыртэм

alarmikell, hädakell, häirekell сирена

leinakell кулэм сярысь гырлы куара

lõunakell нуназаяны гырлы

matusekell ватон гырлы

märgukell пус сөтйсь гырлы

uksehell өс гырлы

õhtukell жыт гырлы куара

kõlas kolmas kell ja etendus algas куинетйез жингыртэм чузьяськиз но,

спектакль кутскиз

keegi annab ukse taga kella өс сьöрын кин ке но жингыртэ

jõudis kooli enne kella школае гырлы шуккемлэсь азьвыл вуиз

kogu küla oli kella täis PILTЛ быдэс гурт гырлы куараен тырмемын вал

3. (*ajanäitaja*) час

aatomkell атом час

elektrikell электро час

elektronkell электрон час

kaminakell камин час

kappkell → кана час

kuldkell зарни час

kvartskell кварц час

käekell кийн нуллон час

lauakell жöк вылын возён час

liivakell луо час

malekell шахмат час

pendelkell кылын час

päikesekell шунды час

taskukell **кисыын нуллон час**
 tornikell **башняысь час**
 tänavakell **ульчаысь час**
 raekoja kell **ратушаысь час**
 vanaaegne käoga kell **кыкыен вашкала час**
 pommidega kell **гирыосын час**
 löögiga kell **гырлыен час**
 kella numbrilaud **часлэн лыдпусъёсын вылыз**
 kella osuti → **часньӧл**
 kella vedru **часлэн пружинаез**
 kell käib **час ветлэ**
 kell tiksub **час тиккетэ**
 kell seisab v ei käi **час дугдэмын я. уг ветлы**
 kell käib ette **час вазьгес кошке**
 kell käib täpselt **час шонер ветлэ**
 kell jääb taha, kell on järel **час бере кыле**
 see kell on viis minutit ees **та час вить минутлы вазь мынэ**
 kell on taga kümme minutit **час дас минутлы бере кыле**
 kell löi kaheksa **тямыс час шуккиз**
 kell tiriseb **будильник жингыртэ**
 kell on maha käinud **час дугдэмын**
 kell näitab kesköötundi **час уйшорез возьматэ**
 kell näitab valet aega **час янгыш дырез возьматэ**
 keerasin kella üles **часэз заводитъ кари**
 kell läks katki v rikki **час сӧриськиз**
 viisin kella parandusse **часэз тупатыны нуи**
4. (kellaeg) дыр я. час
 mis v [kui]palju kell on? **кӧня дыр?**
 mis kellani? **кӧняозь? я. кӧня часозь**
 kell on täpselt 3 **дыр куинь час**
 kell on veerand viis **дас вить минут вите**
 kell on kolmveerand viis **дас вить минуттэк я. дас витьтэк вить**
 kell on pool viis **нбыль но жыны**
 kell on viis minutit üle nelja v viie peal **вить минут вите**
 kell on viie [minuti] pärast viis **вить минуттэк я. витьтэк вить**
 kell üks päeval **нуназе часын**
 kell neli öösel **уйин нбыль часын**
 kell viis hommikul **чукна вить часын**
 kell läheneb kuuele **час куате вуэ**
 kell sai neli **час нбыль луиз**
 pärast kella kaheksat **тямыс час бере**
 kella seitsme paiku **сизьым час котырын**
 kella ühest kaheni **часысен кыкозь**
 mis kellast mis kellani on kauplus avatud? **кӧняысен кӧняозь вузанни**
усьтэмын?
 mis kell see juhtus? **кӧня часын со луиз?**
 kella kolme ja nelja vahel **кунь но нбыль час вискын**
 kell on juba kolme peal **дыр куине мынэ ини**
 kell on juba palju **час трос ини**
 ootan sind juba kella kuuest peale **куать часысен тонэ возьмасько ни**
 kella seitsmeks peab kõik valmis olema **сизьым часлы ваньмыз дась луыны**
кулэ

meil käib kõik kella pealt **милям ваньмыз часъя**
mul on kella peale minek **мыным вераськем дырлы вуоно**
ta on nõus iga kell seda tegema **со котькыче дыре тае лэсьтыны соглаш**
5. (pl) MUUS (löökpill) гырлы

Liitsõnad

kella+

kellahelin **жингыртэм**

kellaosuti → **часньол**

kellaaeg <+'aeg aja 'aega 'aega, 'aega[de 'aega[sid_&_'aeg/u s> (*aeg kella järgi*)

дыр

kokkulepidud kellaajal **вераськем дыре**

kellaaega küsima **дырез юаны**

sel kellaajal teda ei oodatud **та дыре сое өз возъмалэ**

loeng viidi üle hilisemale kellaajale **лекциез бергес дырлы выжтйзы**

kellassepp <+s'eppe sepa s'eppe s'eppe, s'eppe[de s'eppe[sid_&_s'eppe/i s> **час**

тупатйсь

kellu <kellu kellu kellu[t -, kellu[de kellu[sid s> **лопатка**

krohvikellu **избуран лопатка**

müürikellu, müürsepakellu **из тырон лопатка**

kellukas <kellukas kelluka kelluka[t -, kelluka[te kelluka[id s> **ВОТ (Campanula)**

гырлысяська

harilik kellukas **ВОТ (Campanula patula) гырлысяська я. коёпурты я.**

куакагырлы я. куакапурты

kerakellukas **ВОТ (Campanula glomerata) куакагырлы**

laialehine kellukas **ВОТ (Campanula latifolia) → паськыт куаро гырлысяська**

nõgeselehine kellukas **ВОТ (Campanula trachelium) → пушнер куаро**

гырлысяська

suureõieline kellukas **ВОТ (Campanula persicifolia) узы сиён сяська**

ümaralehine kellukas **ВОТ (Campanula rotundifolia) → котырес сяськаё**

лызгырлы

kelluke <kelluke kellukese kellukes[t kellukes[se, kellukes[te kellukes/i s>

1. (väike kell, kuljus) гырлы я. чингыли

hõbekelluke **азвесь чингыли**

vaskkelluke **ыргон чингыли**

kellukeste helin **гырлыослэн жингыртэмзы**

kelluke heliseb **гырлы жингыртэ**

2. (kellukas) гырлысяська

korjas heinamaalt kellukesi **возь вылысь гырлысяська бичаз**

kelm <k'elm kelmi k'elmi k'elmi, k'elmi[de k'elmi[sid_&_k'elm/e s, adj>

1. s (petis) алдаськись я. пөечи я. алдар агай; (võrukael) деребер я. йөнтэм

kaval kelmi **кескич пөечи**

ta on petis ja kelmi **со алдаськись но йөнтэм**

ah sind kelmi küll! **ну та алдар агаез!**

2. adj (petislik) алдаськись я. пөяськись; (kelmikas, vallatu) деребер я.

йөнтэм

kelmi naeratus **пөяськись мыньпотон**

kelm nägu **пояськись тус**
kelm pilk **алдаськись учкем**
kelmid silmad **алдаськись синъёс**
kelm tüdruk **деребер я. йӧнтэм нылаш**
kelm kassipoeg **деребер кочышпи**
teda ei saa uskuda, ta on kelm mees **солы оскыны уг луы, со йӧнтэм пиосмурт**

kelme <kelme k'elme kelme[t -, kelme[te k'elme[id s> (*õhuke ainekiht millegi pinnal*) **выл я. дыж я. ку**; ANAT (*serooskest*) **дыж**
ajukelme ANAT **виым дыж**
kopsukelme ANAT **ты дыж**
pehmekelme ANAT **небыт дыж**

kelmikas <kelmikas kelmika kelmika[t -, kelmika[te kelmika[id adj> **йӧнтэм я. пӧечи я. эрекчи**
kelmikad silmad **эрекчи синъёс**
mulle tuli pähe kelmikas mõte **мынам йырам йӧнтэм малпан лыктӱз**

kelmus <k'elmu k'elmuse k'elmu[t k'elmu[se, k'elmu[te k'elmu/i_&_k'elmuse[id s>
1. (*ebaau tegu*) **йӧнтэмьяськон я. пояськон я. эрекчаськон**
2. (*kelmikus*) **шудон я. йӧнтэмьяськон я. эрекчаськон**

kelner <k'elner k'elneri k'elneri[t -, k'elneri[te k'elnere[id s> **гарсон я. кельнер я. официант**; (*Prantsusmaal, Itaalias*) **гарсон я. кельнер я. официант**

kelts <k'elts keltsa k'eltsa k'eltsa, k'eltsa[de k'eltsa[sid_&_k'elts/i s> (*jäätunud maa, mullas olev jää*) **кын**
igikelts GEOL **ялан кынму**
jääkelts **кын я. кынму**

kemikaal <kemik'aal kemikaali kemik'aali kemik'aali, kemik'aali[de kemik'aali[sid_&_kemik'aal/e s> (*keemiline aine*) **химикат**
fotokemikaal **фотохимикат**
mürkkemikaal **ядохимикат**

kena <kena kena kena -, kena[de kena[sid_&_ken/i adj>
1. (*meeldiva välimusega, nägus*) **чебер я. кельышлы**; (*meeldiva olemisega*) **ӱеч я. умой я. чебер**
kena neiu **кельышлы нылаш**
kena nägu **чебер ымныр**
kena naeratus **чебер палпотон**
kena kleit **чебер дэрэм**
tüdrukul on kena välimus **нылашлэн вылтусыз кельшымон**
neiu teeb end peegli ees kenamaks **нымурт синучкон азын ассэ чебергес каре**
kui kenaks sa oled muutunud! **макем чебер луэмед тон!**
sa näed täna eriti kena välja **туннэ тон туж чебер адскиськод**
2. (*lahke, vastutulelik*) **ӱеч я. лякыт я. умой**
ta on kõigi vastu kena **со котькинлы вазиськись**
ole kena ja uuri välja **эскеры вал, ӱеч адями**

väga kena, et sa tulid туж умой, тон лыктїд
võiksid minu vastu kenam olla пмитам зечгес луыны быгатысалыд
3. (*olukorra, nähtuse kohta: meeldiv, päris hea*) зеч я. кельшымон я. умой я.
чебер

kena hääl чебер куара

kena ilm умой куазь

kena hommik чебер чукна

ta oli päris kenas tujus солэн мылкыдыз туж умой вал

neil oli omavahel päris kena klapp соос вач туж зеч тупазы

teisi südaööl tülitada, kena komme küll! уйшор вакыт адямиез сайкатыны,
туж зеч сям шу!

4. (*üsna suur*) бадзым я. зеч я. трос

kena summa зеч сумма

kena palk зеч уждун

on möödunud kena hulk aastaid уно арьёс ортчизы

auto sõitis päris kena kiirusega машина бадзым жоглыкен мынїз

kenasti <kenasti adv>

1. (*ilusasti, meeldivalt, hästi, korralikult*) умой я. зеч я. чеберак

lapsed olid kenasti riides нылпиос умой дїсяськемын вал

kaup läheb müügile kenasti pakitult вуз вузкаронэ чебер бинямын луыса
кошке

tema käes läheb kõik kenasti korda со кийн ваньмыз умой пөрме

nad elavad üsna kenasti соос зеч гинэ уло

2. (*üsna palju, tublisti*) трос я. тырмыт гинэ

kaupa oli lettidel üsna kenasti жажыосын вузэз тырмыт гинэ вал

teenin praegu kenasti али трос гинэ коньдон басьтїсько

kentsakas <kentsakas kentsaka kentsaka[t -, kentsaka[te kentsaka[id adj]>

йөспөртэм я. тумошо

kentsakas nimi йөспөртэм ним

kentsakas juhtum йөспөртэм учыр

kentsakas mõte йөспөртэм малпан

oled sina aga kentsakas inimene! йөспөртэм адями тон!

kepp <k'eppe kepi k'eppe k'eppe, k'eppe[de k'eppe[sid_&_k'eppe/s> боды я. зыр;

(*kaigas*) боды я. зыр; (*jalutus-*) боды; (*sau*) боды; (*sportmängudes*) боды я.

кокро боды я. клюшка

jändrik kepp секыт зыр

okslik kepp суло боды

sile kepp вольыт боды

kadakest v kadakane kepp сусыпулэсь боды

tammepuust kepp тыпылэсь боды

bambuskepp бамбуклэсь боды

dirigendikepp дирижёр боды

golfikepp гольф шудон боды

karjusekepp пудо возьман боды

kasekepp кызыпу боды

kerjakepp, kerjusekepp кураськисьлэн бодыез

marssalikepp маршаллэн бодыез

matkakepp ветлон боды

reisikepp ветлон боды

sandikepp куанерлэн бодыез
 taktikepp дирижёрлэн бодыез
 tugikepp пыкъясь я. пыкъяськон боды
 hõbenuruga kepp азвесь йыло боды
 keriga peksma бодыен тышканы
 keriga ähvardama бодыен кышкатыны
 keriga lööma бодыен шуккыны
 kepile toetuma боды вылэ пыкиськыны
 kott keriga õlal ныпъет пельпуме боды ошемын
 lõikasin endale kasevõsast keri векчи кызыпулэсь аслым боды ванди
 elati mõisniku keril all помещиклэн бодыез улын улызы

kerä <kerä kerä kerä k'erra, kerä[de kerä[sid s>

1. бугор; (*lõnga-*, *niidi-*) бугор
 juustukera, kerä juustu сыр колзо
 köiekerä гозы бугор
 lõngakerä, kerä lõnga шорт бугор
 maakera музей шар я. питыри
 taevaskera ASTR инкымет
 tulekerä тыл шар
 lambikuplite kerad лампа кымет шаръёс
 päikese hõõguv kerä шундылэн гомась бугорез
 kerä diameeter *v* läbimõõt МАТ бугорлэн диаметрез
 kerä raadius МАТ бугорлэн шоргожез я. радиусэз
 kerä segment МАТ бугорлэн сегментэз
 kerä sektor МАТ бугорлэн секторез
 kerä vöö МАТ бугорлэн поясэз
 siil tõmbus kerra чүшъял бугор кариськиз
 laps kiskus kerra ja uinus нуны бугоре шымыртйськиз но умме усиз
 koer heitis peremehe jalge ette kerra пуны кузеезлэн пыд аяз бугоре
 шымыртйськиз
 kass magab kerä кочыш бугор кариськыса изе
2. (*hrl pl*) VULG (*munandid*) кукей я. пуз
Liitsõnad
kerä+
 keraväik шаро чилектэм

keramik <keramik keramiku keramik[t -, keramik[te keramik[id s>
 (*keramikakunstnik*) керамик

keramika <keramika keramika keramika[t -, keramika[te keramika[id s>
 (*savitöökunst, keramikatooted*) керамика
 dekoratiivkeramika чеберъян керамика
 ehituskeramika пуктйськон керамика
 kunstkeramika чеберлыко керамика

keramiline <keramiline keramilise keramilis[t keramilis[se, keramilis[te
 keramilis/i *adj*> горд сүй
 keramiline vaas горд сүй ваза
 keramilised plaadid горд сүй плитаос

kere <kere kere kere[t k'erre, kere[de kere[sid s>

1. (*keha*) мугор; (*rümp*) сйль; (*kõht*) кӧт

poolest kerest saadik paljas жыныё голык мугоро
mehel oli keret ja jõudu пиосмурт бадзым мугоро но кужмо вал
kihutas vastasele kuuli keresse v kerre тушмонлэн мугораз ыбиз
parkis kere täis КӐНЕК кӧттырытозяз сиськиз
kere koriseb näljast КӐНЕК сютэм кӧт колтыртэ

2. (*hoone, liiklusvahendi keskne osa*) мугор я. каркас

autokere, auto kere машина мугор

kivikere излэсь каркас

laevakere, laeva kere вулэйкылэн мугорыз

lennukikere, lennuki kere аслобетлэн мугорыз

puitkere пу каркас

teraskere андан каркас

vankrikere, vankri kere уроболэн мугорыз

keretäis <+t'äis täie t'ai[t t'ai[de, täi[te t'äis[i s> КӐНЕК

1. (*nahatäis*) жугон я. тышкан

kõva v mehine v tubli keretäis зол тышкан

sulle kuluks üks korralik keretäis ära кутыса тышкано вал тонэ

poiss sai ema käest keretäie пияшлы анаезлэсь сюриз

2. (*kõhutäis*) сиён я. кӧттыр

sai me hea keretäie süüa зеч сиён сюриз ай

kerge <k'erge k'erge k'erge[t -, k'erge[te k'erge[id adj> (*hõlpus*) капчи; (*lihtne*)

капчи; (*mitteohklik*) кышкыт өвӧл :

imekerge паймымон капчи

sulgkerge гон кадь капчи

õhkkerge омыр кадь капчи

kerge ese капчи арбери

kerge kandam капчи ныпъет

kerge kohver капчи чемодан

kerge töö капчи уж

kerge teenistus капчи уждун

kerge võit капчи вормон

kerge ülesanne капчи уж

kerge sünnitus капчиен пиян

kerge muusika капчи крезьгур

kerge komöödia капчи комедия

kerge stiil капчи стиль

kerge vestlus капчи ваче вераськон

kerge külm õжыт кезыт

kerge tuul капчи тӧл

kerge tuuleõhk капчи тӧл пельтэм

kerge vine векчи чын

kerge kahin капчи чаштыртэм

kerge lainetus капчи тулкымьяськем я. визыл

kerge lõök капчи шуккем

kerge puudutus каллен йӧтскем

kerge naeratus капчи мынян

kerge ohe капчи лулскем

kerge eine капчи сиськон

kerge lõuna **капчи нуназеян**
 kerge vein **капчи вина**
 kerge suvekleit **капчи гужем дэрем**
 kerge mantel **капчи дукес я. пальто**
 kerge laudehitus **пульёслэсь капчи пунктэм**
 kerge suvemaja **капчи гужем корка**
 kerge kõnnak **капчи ветлэм**
 kerge samm **капчи вамыш**
 kerge hüpe **капчи тэтчем**
 kerged liigutused **капчи выронъёс**
 kerge joove **капчиян**
 kerge peapööritus **йыр бергаса кошкем**
 kerge haav **пичи яра**
 kerge nohu **капчи пуэд**
 kerge uni **жамдэлы умме усён**
 seda on kerge tõestada **сое тукуны капчи**
 sul on kerge ütelda **тыныд вераны капчи**
 haigel on juba kergem **висисьлы капчигес ини**
 poiss ujus kerge vaevaga üle jõe **пияш капчиен шур вамен уяз**
 klaasesemed on kerged purunema **пияла арбериос капчиен пилисько**
 elab kergelt elu **капчи улонэз улэ**
 noorel lapsel kerge jalg **пичи нылпилэн пыдыз капчи**
 sadas kergelt lund **капчи лымы усиз**
 kala tuleb panna kergesse soola **чорыгес өжыт сылалтоно**
 mul läks süda kergeks **сюлмы капчияз**
 läksin kerge riidega välja **капчи дйсьяськыса кыре потй**
 kerges humalauimas **капчиямын я. капчияса**
 töötõingimused on läinud kergemaks **ужан луонлыкъёс капчигес луизы**
Liitsõnad
kerge+
 kergetoostus **капчи промышленность**

kergejõustik <+j'õust'ik j'õustiku j'õust'ikku j'õust'ikku,
 j'õustik/e_&_j'õust'ikku[de j'õust'ikk/e_&_j'õust'ikku[sid s> **SPORT капчи**
атлетика
 kergejõustikuga tegelema **капчи атлетикаен вырыны**

kergelt <k'ergelt *adv*> (*vähese vaevaga*) **капчиен; (pisut, veidi) өжыт я. көнә ке,**
каллен
 kergelt teenitud raha **капчиен поттэм коньдон**
 ta ei saavutanud elus midagi kergelt **улонын солы номыр но капчиен өз**
лыкты
 sellele lahendusele tulin üsna kergelt **таче малпанэ капчиен вуи**
 poiss oli kergelt riides **пияш капчи дйсьяськемын вал**
 puudutasin teda kergelt **со борды каллен йотски**
 käib kergelt kühmus **өжыт губырскыса ветлэ**
 mees oli kergelt purjus **пиосмурт өжыт капчиямын вал**
 tütarlaps võpatas kergelt **нылаш өжыт куалектйз**
 öösel kahutas kergelt **уйин өжыт кынтйз**
 hakkas juba kergelt hämarduma **каллен пеймыт луыны кутскиз**

kergemeelne <+m'eelne m'eelse m'eelse[t -, m'eelse[te m'eelse[id *adj*> капчи
визьем; (*kergekäeline*) капчи визьем
kergemeelne tuuletallaja капчи визьем төл чыжась
kergemeelne lubadus капчи визьем кыл сётэм
kergemeelne tegu капчи визьем уж
kergemeelne seikleja капчи визьем приключение утчась

kergendama <kergenda[ma kergenda[da kergenda[b kergenda[tud *v*>

1. (*kaalu vähendama*) капчиятыны

kandamit kergendama ныпъетэз капчиятыны

seljakotti kergendama котомкаез капчиятыны

kukrut *v* rahakotti *v* taskut kergendama мае бушатыны

pihtimine kergendas mu murekoormat лулусьтон кайгуме капчиятйз

2. (*määra, hulka vähendama*) капчиятыны

süüaluse karistust kergendama янгыше кылемлэсь кылкутонзэ капчиятыны

süüid kergendavad asjaolud янгышез капчиятйсь югдуръёс

3. (*hõlbustama, paremaks, talutavamaks muutma*) капчиятыны

haige kannatusi kergendama висисьлэсь курадземзэ капчиятыны

ennast kergendama (1) (*oksendama*) капчиятсыны я. öскыны; (2) (*väljas
käima*) капчиятскыны я. педло потаны

masinad kergendavad inimeste tööd машинаос адямилэсь ужзэ капчиято

kergendus <kergendus kergenduse kergendus[t kergendus[se, kergendus[te

kergendus/i *s*> капчиёмон я. капчиятскон я. капчи луон я. кылён

kergendusega ohkama капчиятскыса ойккетыны

tundsin pärast eksamit kergendust экзамен бере капчи кылемме шөдй

ravimitest sai haige ajutist kergendust эмъюмъёслэсь висись огдырлы

капчиёмонзэ шөдйз

kergendust toovad pisarad капчи луонэз вайись синкылиос

kergesti <k'ergesti *adv*> (*hõlpsasti*) капчиен; (*lihtsasti*) капчиен я. каньылэн;

(*kiiresti*) капчиен я. жог

kergesti armuv neiu капчиен синмаськись нылаш

kergesti arusaadav tekst капчиен валамон текст

kergesti juhítav auto капчиен мынйсь машина

kergesti hääldatav häälik капчиен вераны луоно куара

kergesti lahustuv sool капчиен сылмись сылал

kergesti purunevad mänguasjad капчиен пилиськись шудонъёс

kergesti riknev toit жог уродмись сиён

kergesti seeditav toit көтын капчиен сылмись сиён

kergesti solvuv inimene капчиен вожзэ поттйсь адями

kergesti sulav metall капчиен шунась корт

kergesti süttiv aine капчиен гомзись тырмет

selle ülesandega saime kergesti hakkama та ужез капчиен быдэстймы

poiss leidis endale kergesti sõpru пияш аслыз эшъёс капчиен шедьтйз

sind võib kergesti tüssata тонэ капчиен пöяны луэ

sellest harjumusest ei saa nii kergesti lahti та огдышемлэсь капчиен

куштйськыны уг луы

täna õnne, et veel nii kergesti pääsesid тау шу, тазы каньылэн луиз

valge riie määrдub kergesti төдбы басма капчиен кыжме

liivane pinnas laseb vett kergesti läbi луоё выл вуэз капчиен пычатэ

ta jääb kergesti purju со жог кудзе

kergeusklik <+'uskli'ik 'uskliku 'uskli'ikku 'uskli'ikku, 'usklik/e_&_'uskli'ikku[de 'uskli'ikk/e_&_'uskli'ikku[sid *adj*]> **котьмарлы я. капчиен оскись**
kergeusklikku inimest on lihtne tüssata **капчиен оскисез пöяны капчи**

kergitama <kergita[ma kergita[da kergita[b kergita[tud *v*]> **жутины;** (*rasket eset millegi abil*) **жутины**
pükse kergitama **штаниез жутины**
kulme kergitama **синкашъёсыз жутканы**
klaasi kergitama **чаркаосты я. бокальёсты жутины**
kangiga rasket kivi kergitama **ломен секыт изээ жутины**
küsimumust kergitama **PILTL юан жутины**
tervitas ja kergitas kaabut **зечбурьяськиз но шляпазэ жутйз**
kergita korraaks pead **йырде жут али**
kergitas veest läbi minnes kleidisaba **ву вамен ортчыкуз дэремезлэсь сöзулзэ жутйз**

kerglane <k'erglane k'erglase k'erglas[t k'erglas[se, k'erglas[te k'erglas/i_&_k'erglase[id *adj*]> **капчи визьем, пал вайыжьем, нагольок, шонй-панй**
kerglane tüdruk **капчи визьем ныл**
kerglased mõtted **шонй-панй малпанъёс**

kerigus <k'ergus k'erguse k'ergus[t k'ergus[se, k'ergus[te k'ergus/i_&_k'erguse[id *s*]> **капчилык;** (*lihtsus*) **капчилык**
kandami kergus **ныпъетлэн капчилыкез**
ülesande kergus **сётэм ужлэн капчилыкез**
teeb kõike üllatava kergusega **ваньзэ осконтэм капчилыккен лэсьтэ**
tundsin imelist kergus südamel **сюлэмысьтым паймымон капчилыкез шöдй**

kerima <keri[ma keri[da keri[b keri[tud *v*]>
1. (*kerasse, rulli keerama*) **биньыны**
lõnga [kerasse] kerima **сйньысэз бугоре биньыны**
niiti poolile kerima **сйньысэз серые биньыны**
õngenööri ümber õngeridva kerima **визнан сйньысэз визнанэ биньыны**
okastraat oli puntrasse keritud **бышкись ез огазе бинемын вал**
2. (*kerra, kõverasse tõmbama*) **куасалтыны, шымыртыны**
jalgu enda *v* istumise alla kerima **пыдэз улад куасалтыны**
rõlvi lõua alla kerima **пидесъёсты ангес улэ шымыртыны**
koer keris end kerra **пуны бугор кадь кариськыса выдйз**
uss keris end rõngasse **кый эгес кадь биниськиз**
tüdruk keris end teki sisse **нылаш шобретэ бинялтйськиз**
3. **KÖNEK** (*kärmesti minema *v* jooksmata*) **конгыляны, лашкинтыны**
poiss keris minema **пияш конгыляз**
sõi ja keris kohe magama **сиськиз но изыны конгыляз**
4. **VULG** (*hrl järsu käsuna: mine ära, kasi!*) **питыраны, лобатыны**
keri siit minema! **питыра татысь!**
keri kuradile! **лешак доры лобаты!**

kerjama <k'erja[ma kerja[ta k'erja[b kerja[tud *v*]> (*santima*) **кураськыса ветлыны;** (*nuruma, manguma*) **курыны, кураськыны**
kerjama minema **кураськыны мыныны**
almust *v* armuandi kerjama **кайыр курыны**

näljased lapsed kerjasid küla mööda сютэм нылпиос гурт кузя кураськыса
ветлйзы
töötatöölised käisid tööd kerjamas ужтэк кылемъёс уж курыса ветлйзы

kerjus <kerjus kerjuse kerjus[t -, kerjus[te kerjuse[id s> (*kerjaja*) кураськись;
(*puruvaene inimene*) кураськись
pime kerjus сукур кураськись
kerjusele almust andma кураськисьлы кайыр сётыны
kerjus palus armuandi ja öömaja кураськись кайыр но көлон инты куриз
tulekahju tegi temast kerjuse тылпулы лубыса со кураськисе кылиз

kerkima <k'erki[ma k'erki[da k'erki[b k'erki[tud v>

1. (*tõusma, kõrgenema, esile ulatuma*) жутйськыны, жутскыны; (*kõrguma, kõrgenema*) жутйськыны, жутскыны
pinnale kerkima вылаз жутскыны
eesriie kerkib катанчи жутйське
laukast kerkib mulle нюрысь омыр пульыос жутйсько
lained kerkivad ja vajuvad тулкымъёс жутйсько но лэзиско
korstnast kerkib suitsu муръёысь чын потэ я. жутске
vankri järel kerkis tolmupilv уробо сьёры тузон пилем жутскиз
päike kerkib järjest kõrgemale шунды выллань но выллань жутске
idataevasse kerkib koit шунды жужан палан шунды жутскыны кутске
panin taina kerkima нянь котй я. ыльнянез жутйськыны я. жужйыны пуктй
taigen on juba kerkinud котэм нянь жутйськем я. жужьем ини
poiss kerkis teiste hulgast esile oma andekusega PILTЛ пияш мукетъёсыз
пöлысь визьмо луэменыз адзйськиз
kerkis kiiresti ametiredelil PILTЛ уж тубатэтй жог жутйськиз
uue hoone müürid on kerkinud meetri võrra выль корка борддоръёс метрлы
жутйськызы
viljahinnad on kerkinud ю дунъёс жутскизы
palavik kerkis температура жутйськиз
mõlemal pool teed kerkivad lumehanged сюреслэн кык пал дуртйз ик лымы
букосьёс жутско

2. (*tekkima, ilmuma*) кылдыны, потыны; (*ehitamisega ühenduses*)

жутйськыны
kerkivad uued linnad выль каръёс жутйсько
pimedusest kerkis meie ette mingi kogu пеймытысь ми азе оломар я. олокин
кылдйз
ta kerkis minu ette nagu maa alt со мон азе музейем улысь кадь кылдйз
udu seest kerkisid majade siluetid бус пушкысь жутскизы корка гожъёс
talle kerkisid pisarad silmi синъёсаз синкылиос кылдйзы
higi kerkis otsaesisele кымесэ пöсям ву потйз
mu silme ette kerkisid pildid minevikust син азым ортчемысь суредъёс
кылдылйзы
meie ette kerkisid uued raskused азымы выль шуг-секытьёс кылдйзы
maa kohale kerkis sõjaohт музейем вадесэ ож кышкытлык кылдйз

kes <k'es kelle ke[da -, kelle[l_&_k'e[l kelle[l_t_&_k'e[l_t; pl k'es, kelle_&_kelle[de,
ke[da pron> кин; (*seob kõrvallauset pealausega*) кин
kes seal on? кин со отын?
kes nõnda ütles? кин озы шуиз?
keda sa nendest tunnend? соос пöлысь кинэ тон тодйськод?

kellelt sa seda kuulsid? кинлэсь тон сое кылїд?
 kellena ta praegu töötab? кин луыса тон али ужаськод?
 kellega sa rääkisid? кинэн тон вераськид?
 kellest seal räägiti? кин сярыйсь отын вераськизы?
 tulid need, keda ei oodatud лыктїзы соос, кинэ оз вите
 see on see mees, kellest meil juttu oli тїни со аядми, кин сярыйсь ми
 вераськимы вал
 see mees, kes istub seal со пиосмурт, кин отын пуке
 nad on juba kes teab kus соос ини кин тодэ кытын
 ma loen seda raamatut kes teab mitmendat korda та книгаез мон кин тодэ
 көня пол лыдзи ни
 kes teab, vahest on nõnda parem кин тодэ, оло озыы умойгес
 ta polnudki kes teab kui tugev со олокин кадь кужмо вылымтэ
 kes iganes котькин
 kes tahes, ükskõik kes кин ке я. котькин
 olgu ta kes tahes, vastu võtame ikka котькин мед луоз со, пумиталомы

kese <kese k'eskme kese[t -, k'eskme[te k'eskme[id s> (*keskpunkt*) шор я.
 шорсюлэм
 sündmuste keskmes ужрадъёслэн шорсюлэмазы

keset <keset prep [part]> (*keskel*) шорын; (*keskele*) шоры
 keset aeda сад шорын
 keset lauda жок шорын
 keset parki парк шорын
 keset tänavat урам шорын
 keset õue азбар шорын
 metsavahitalu on keset metsa лесниклэн коркаез нюлэс шорын
 keset jõge oli väike saar шур шорын пичи шормуї
 poiss seisis keset tuba пияш бөлет шорын сылїз
 kõndisime keset teed сюреслэн шортїз вამышъямы
 ujuja jõudis keset jõge уясь шурлэн шорозяз я. шур шоры вуиз
 keset päeva нунал шорын
 meid äratati keset ööd милемыз уйин сайкатїзы
 see juhtus keset rukkilõikust жег октон вакытэ луиз со
 keset talve läks järsku soojaks толалтэ шорын витъымтэ шорыйсь шуныт
 кариськиз
 ta lahkus keset etendust со концерт дыръя кошкиз

kesk <k'esk prep [part]> (*keset*) шорын; (*keskele*) шоры
 kesk õitsvat aasa сяськаяськись возъвыл шорын
 ärkasin kesk ööd üles уйшоре сайкай
 kesk täielikku vaikust kõlas lask шыпытын ыбем чузьяськиз
 vool viis parve kesk jõge өр уллээз шур шоры нуиз

keskaegne <+'aegne 'aegse 'aegse[t -, 'aegse[te 'aegse[id adj> шор даур
 keskaegne kirik шор даур черк
 keskaegne asula шор даур гурт

keskel <k'esk adv, postp> vt ka keskele, keskelt
 1. postp [gen] (*keskpaigas*) шорын, шорвадесын, пöлын
 maja asub metsas puude keskel корка нюлэскын писпуос пöлын сылэ

apriilli keskel **оштолэзьлэн шораз я. шорвадесаз**
nädala keskel **арнялэн шорвадесаз**
2. *postp* [gen] (*seas, hulgas*) **пöлын**
elas vödra rahva keskel **мурт калык пöлын улийз**
kurjategija viibib meie keskel **йыртэмась ми пöлын**

keskele <k'eskele *adv, postp*> *vt ka keskel, keskelt*

1. *postp* [gen] (*keskpaika*) **шоры, шорвадесэ**
väljaku keskele püstitatakse mälestussammas **лудлэн шораз синпелет**
пуктозы
ujusime jõe keskele **шурлэн шораз уямы**
2. *postp* [gen] (*sekka, hulka*) **пöлы**
asus vödra rahva keskele elama **мурт калык пöлы улыны кошкиз**
tulge meie keskele! **лыктэ пöламы**
3. *adv* **шораз**
keskele istutati lilled **шораз сяська мерттйзы**
istu sa siia keskele, meie vahele **тон татчы шораз пуксьы, ми вискы**

keskelt <k'eskelt *adv, postp*> *vt ka keskele, keskel*

1. *postp* [gen] (*keskpaigast*) **шорысь, шорвадесысь**
jõe keskelt kostis appihüüdeid **шурлэн шорвадесысьтыз юрттэт курыса**
черекъям кылйськиз
sajab juba juuni keskelt peale **инвожолэн шорвадесысеныз зоре ини**
2. *postp* [gen] (*seast, hulgast*) **пöлысь**
nad valisid endi keskelt kolm saadikut **пöлысьтызы куинь посол бырйизы**
3. *adv* **шортйз**
lõikasin leiva keskelt pooleks **нянез шортйз вандй**
tal on juuksed keskelt lahku kammitud **йырсиез шортйз люкыса сынамын**

keskharidus <+haridus hariduse haridus[t haridus[se, haridus[te haridus/i s>
шор дышетскем

keskkond <k'eskk'ond k'eskkonna k'eskk'onda k'eskk'onda, k'eskk'onda[de
k'eskk'onda[sid_&_k'eskk'ond/i s> **котыр, улонкотыр; (imbrus) котыр**
geograafiline keskkond **географи котыр**
happeline keskkond **КЕЕМ чырс котыр**

Liitsõnad

keskkonna+

keskkonnakahjustus **улонкотырез изъянтон**
keskkonnakaitse **улонкотырез утён**

keskkool <+k'ool kooli k'ooli k'ooli, k'ooli[de k'ooli[sid_&_k'ool/e s> **шоръёзо**
дышетсконни, шоръёзо школа

üldhariduslik keskkool **огъя тодон-валан сётйсь шоръёзо школа**
muusikakeskkool **крэзьгурья шоръёзо дышетсконни**

Liitsõnad

kesk+kooli+

keskkooliharidus **шоръёзо школаын дышетскем**
keskkooliklass **шоръёзо дышетсконниысь класс**

kesklinn <+l'inn linna l'inna l'inna, l'inna[de l'inna[sid_&_l'inn/u s> **карлэн**
шорыз, каршор

keskmine <k'eskmine k'eskmise k'eskmis[t k'eskmis[se, k'eskmis[te k'eskmis/i_&_k'eskmise[id *adj, s*> *adj* шор, шоро-куспо
toa keskmine aken бӧлетлэн шор укноез
keskmine lauasahtel жӧклэн шор кысканэз
keskmine töötasu шоро-куспо уждун
aasta keskmine temperatuur ар чӧже шоро-куспо температура
keskmine ristik BOT (Trifolium medium) сизыйыр
keskmine vesimardikas ZOOLOG (Hydrophilus caraboides) вукибыли

keskräev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s>

лымшор

tõeline keskräev ASTR зэмос лымшор

keskräeval лымшор вакыт

pärast keskräeva лымшор бере

Liitsõnad

kesk+päeva+

keskräevaaeg лымшор вакыт

keskräevapäike лымшор шунды

keskus <k'eskus k'eskuse k'eskus[t k'eskus[se, k'eskus[te

k'eskus/i_&_k'eskuse[id s> шоринты

arvutuskeskus компьютер шоринты

kaubanduskeskus вузанни

kultuurikeskus лулчеберет юрт

kuulmiskeskus ANAT кылон шоринты

Vatikan on katoliku kiriku keskus Ватикан католик черклэн шоринтыез луэ

kesköö <+ 'öö 'öö 'öö[d ö[he, 'öö[de_&_öö[de 'öö[sid_&_'öö[id s> уйшор

kesköö ajal, keskööl уйшоре

enne keskööd уйшорлэсь азьвыл

kesköö on käes уйшор вуиз

kesköö paiku уйшор котыр

pärast keskööd уйшор бере

aeg on üle kesköö дыр уйшорлэсь ортчиз

aeg läheneb keskööle дыр уйшоре вуэ

kest <k'est kesta k'esta k'esta, k'esta[de k'esta[sid_&_k'est/i s> (*kattekiht*)

вылкӧм; (*koor*) был, кӧм; (*kile*) был; (*nahk*) был, ку; (*esemel*) был

käitsekest утись вылкӧм

kitiinkest ZOOLOG хитин вылкӧм, панцирь

kiudkest ANAT был

limaskest ANAT дылька вылкӧм

metallkest кортлэсь был

mürsukest гильза

paberossikest тамак вылкӧм

padrunikest патрон вылкӧм

rakukest BIOL лулпырылэн я. кельчетлэн вылкӧмыз

sarvkest ANAT сюр вылкӧм

sisekest пуш вылкӧм

soonkest ANAT сэрлэн вылкӧмыз

teraskest корт вылкӧм

vikerkest ANAT синдур

võrkkest ANAT синкõльыбер
väliskest сьõр вылкõм
viljatera kest ю тысьлэн вылкõмыз
karusmarjal on paks kest гоносутэрлэн вылкõмыз зõк
madu vahetab kesta кый вылкузэ воштэ
väline kest on tihti petlik PILTL адскись выл чемысь пõя я. вылыз чильтрес,
пушкыз куалтрес

kestel <k'estel *postp* [gen]> чõже

kuu kestel толзэь чõже
paljude aastate kestel уно арьёс чõже
ei lausunud kogu selle aja kestel sõnagi та дыр чõже пал кыл но õз вера
abieli kestel soetatud vara кузпал луыса улэм дыр чõже люкам ваньбур

kestma <k'est[ma k'est[a kesta[b keste[tud, k'est[is k'est[ke v>

1. (*vältama, jätkuma*) кыстйськыны; (*püsimä*) возиськыны
pidu kestimis hommikuni юмшан чукнаозь кыстйськиз
vahetund kestab kümme minutit перемена я. вис дас минут кыстйське
vihmasadu kestimis terve õõ уйбыт зориз
sõda oli kestnud juba aastaid ож арьёс чõже кыстйськиз ини
kauem see olukord enam kesta ei saa та югдур кемагес кыстйськыны уг ни
быгаты
ilusad ilmad kestavad veel kaua чебер куазь кема возиськоз на
2. (*vastu pidama*) чиданы
need hooned kestavad sinu eluea та юртъёс даурдэ чидалозы
see riie kestab kaua та басма кемалы чидалоз

kestus <k'estus k'estuse k'estus[t k'estus[se, k'estus[te k'estus/i_&_k'estuse[id s>

(*ajaline pikkus, vältus*) дыр я. кыстйськем
komandeeringu kestus командировкалэн дырыз
seansi kestus сеанслэн дырыз
tõõpäeva kestus ужан нуналлэн кыстйськемез
raseduse kestus пияно луонлэн дырыз

ketrama <k'etra[ma kedra[ta k'etra[b kedra[tud v>

1. (*lõnga valmistama*) черсыны
lõnga ketrama сйньыс я. шорт черсыны
vokiga ketrama черсонэн черсыны
linad on kedratud етйн черсэмын
lõng on kedratud сйньыс я. шорт черсэмын
2. KÕNEK (*palju ja kiiresti rääkima*) трос но жог вераськыны я. бõтьыртыны
я. забыльтыны
{*kelle*} suu ketrab vahetpidamata ымыз дугдылытэк бõтьыртэ я. забыльтэ
ketrab kogu aeg üht ja sama juttu одйг верамзэ ик ялан забыльтэ

ketšup <ketšup ketšupi ketšupi[t -, ketšupi[te ketšupe[id s> КОК

(*teravamaitseline tomatikaste*) кетчуп

kett <k'ett keti k'etti k'etti, k'etti[de k'etti[sid_&_k'ett/e s> ЖИЛЫ; (*väike,*

peenike) ЖИЛЫ
ajamikett ТЕHN приводной ЖИЛЫ
ankrukett MER якорь ЖИЛЫ

hammaskett ТЕНН пинё жильы
plaatkett ТЕНН тэнке жильы
rullkett ТЕНН ролик жильы
uksekett өс жильы
uurikett час жильы
veokett ТЕНН жильы
pika ketiga hõbeuur кузь жильыен азвесь час
ust ketti panema өсэз жильыяны
koera ketti panema пуныез жильыяны
loomi ketis hoidma пудо-животэз думетын я. жильыяса возыны
koer on ketis пуны жильыямын
võtsime üksteisel käest kinni ja moodustasime keti ог-огмес китймы кутыса
жилы кылдытймы

Liitsõnad

keti+

ketikoer жильыям пуны

kettaheide <+heide h'eite heide[t -, heide[te h'eite[id s> SPORT диск я. сэсло

куян, → сэслокуян

meeste kettaheide пиосмуртьёслэн сэслокуянзы

kettaheite maailmarekord сэслокуянын дунне рекорд

kettaheites teisele kohale tulema сэслокуянын кыкетй интые потыны

Liitsõnad

ketta+heite+

kettaheiterekord SPORT сэслокуян рекорд

kettaheitering SPORT сэслокуян котыргож

kettaheitevõistlus SPORT сэслокуян чошатскон

kevad <kevad kevade kevade[t -, kevade[te kevade[id s> тулыс

hiline kevad беромем тулыс

vilu kevad салкым тулыс

elukevad PILTL улонлэн тулысэз

teatrikevad театр тулыс

kevade algus тулыслэн кутсконэз

vastu kevadet, kevade poole talve тулыс пала

kevadest sügiseni тулысысен сйззылозь

kevade esimesed tundemärgid тулыслэн нырысетй тодметъёсыз

päris kevad on veel kaugel зэмос тулыс кыдёкын на

kevad hilineb v viibib tulekuga тулыс бероме я. лыктыны уг дырты

õhus on tunda kevadet v kevade hõngu омырын тулыс шөдйське

kevad ligineb v läheneb v on tulekul тулыс вуэ

kevad algab тулыс кутске

kevad on käes тулыс вуиз

väljas on juba suur kevad ульчаын тулыс ини

kevadel тулыс

1994. aasta kevadel 1994-тй арын тулыс

tuleval kevadel вуоно тулыс

Liitsõnad

kevad+

kevadpäev тулыс нунал

kevadsuvi гужем кутскон вакыт

kevadtalv тулыс кутскон вакыт
keadväsimus MED тулыс жадён

kevadine <kevadine kevadise kevadis[t kevadis[se, kevadis[te kevadis/i *adj*>

тулыс; (*loodusnähtustega seoses*) тулыс
kevadine aeg тулыс вакыт
kevadised hallad тулыс кынтылэмьёс
kevadine ilm тулыс куазь
kevadine jääminek тулыс йё кошкон
kevadine kalastushooaeg тулыс чорыган вакыт
kevadine koolivaheaeg тулыс каникул
kevadine loodus тулыс куазь
kevadine päev тулыс нунал
kevadised põllutööd тулыс бусы ужьёс
kevadine suurvesi тулыс ву тудзем
kevadine pööripäev v võrdpäevsus ASTR тулыс нунал чөшан
kevadine seahernes BOT (*Lathyrus vernus*) занлатурын

kibe <kibe kibeda kibeda[t -, kibeda[te kibeda[id *adj, s*>

1. *adj (mõru, viha)* курыт я. кузял; (*riknemisest mõrkjas*) кёш
kibe ravim кузял эмьюм
kibe koirohi кузял кузялпот
kibe pipar курыт пёсьтурын
kibe maik кузял шём
või on kibedaks läinud вёй кёшомем
suitsetamisest on suu kibe тамак кыскемлэсь ымын кёш
2. *adj (limaskesta ärritav)* синме-ныре пырись я. вандйсь я. жокатйсь
kibe kärsahais синме пырись сурым
kibe suitsu pani silmad vett jooksmas жокатйсь чынлэсь синкыли вияны
кутскиз
3. *adj (torkivalt valus)* чөгьясь :
tundis äkki kibedat valu kõhus витентэм шорысь кётысьтыз чөгьясь вөсез
шөдйз
4. *adj (raske, ebameeldiv taluda)* курыт, секыт; (*kibestumisega seotud*) курыт,
кёш
kibe ebaõiglus курыт пёяськон
kibe kahetsus курыт жалян
kibe katsumus курыт эскерон
kibe kogemus курыт адзон
kibe meeleheide курыт я. кирень куректон
kibe naeratus кузял пыр мыням
kibe nutt курыт бөрдон
kibe pettumus курыт осконэз ыштон
kibedad pisarad курыт синвуос
see on kibe tõde курыт зэмлык со
kurtis oma kibedat saatust курыт адзонзэзлы жожтйськиз
tegi endale kibedaid etteheiteid ассэ курыт тышкаськиз
kibe on seda kuulda курыт кылыны тае
{*kellel*} on kibe joon suunurkades (кинлэн) жож мылкыдыз ымпумаз
see teeb mu meele kibedaks та мынэсьтым мылкыдме жож каре
elu muutus iga päevaga kibedamaks нуналысь нуналэ улон курытгес луиз
5. *adj (terav, salvav, sapine)* курыт я. йылсо я. бышкись

kibe märkus бышкись верам кыл
 kibedad pilkesõnad курыт пышкылонъёс
 kibe toon чушкась куара
 { *kelle üle* } kibedat nalja heitma кинэ курыт серем карыны
6. adj (*suur, kange*) зол я. кужмо; (*oskuse, tegevuse poolest*) пось
 kibe janu зол юэм потон
 kibe külm сүтись кезьыт
 kibedad lahingud кужмоесь ожмаськонъёс
 kibe lööming кужмо жугиськон
 kibe nälg зол сием потон
 kibe rutt зол дыртон
 kibe tuul кужмо төл
 kibe uudishimu чушкась тодэм потон
 kibe vaidlus пось ченгешон
 kibe suitsumees котьку тамак кыскись
 kibe töömees сюлмо ужась
 ta on kibe kuduma керттйськыны со пось я. кужмо
7. adj (*tegevusrohke, pingeline*) жог я. пось я. секыт
 kibe töö пось уж
 pühade-eelne kibe askeldus праздникёс азын жог ужан
 kibe tööaeg пось ужан вакыт
 kibe heinaaeg пось турын дасян дыр
 kõige kibedamal põllutööde ajal бусы ужъёслэн жоглэсь но жог вакытаз
 on käimas kibe heinategu пось турын дасян мынэ
 hakkas kibeda sammuga astuma жог мамышен мамышъяны кутскиз
8. s KÕNEK (*viin*) курытэз
9. s KÕNEK (*kiirus, rutt*) дыртон я. пось
 kibedat selle asjaga ei ole та ужен дыртонэз өвөл

kibestuma <kibestu[ma kibestu[da kibestu[b kibestu[tud v> (*kibestunuks jääma*)

жоже усьыны, жожомыны
 elust pettunud, kibestunud inimene жоже усем адями
 näol oli kibestunud ilme жожомем тусо

kibuvits <+v'its vitsa v'itsa v'itsa, v'its[te_&_v'itsa[de v'itsa[sid_&_v'its/u s>

легезьпу
 pehme kibuvits ВОТ (*Rosa mollis*) небыт легезьпу
 nahklehine kibuvits ВОТ (*Rosa coriifolia*) вольыт куаро легезьпу
 koer-kibuvits ВОТ (*Rosa canina*) → конгро венё легезьпу
 mets-kibuvits ВОТ (*Rosa majalis*) нюлэс легезьпу
 harilik kibuvits ВОТ (*Rosa vosagiasa*) огшоры я. Афцелиус легезьпу
 näärmekas kibuvits ВОТ (*Rosa rubiginosa*) → гоно легезьпу
 kibuvitsad õitsevad легезьпуос сяськаясько

kibuvitsamari <+mari marja m'arja m'arja, m'arja[de m'arja[sid_&_m'arj/u s>

легезьпу мульы

kidakeelne <+k'eelne k'eelse k'eelse[t -, k'eelse[te k'eelse[id adj> трос

вераськисьтэм я. бак; (*napisõnaline*) трос вераськисьтэм я. бак

kiduma <kidu[ma kidu[da kidu[b kidu[tud v> (*kiratsema, põduraks muutuma*)

бырыны я. шуяны я. куасьмыны я. пашмыны

istutatud taimed hakkasid kiduma мерттэм будосъёс шуяны кутскизы
lill kidub pimedas пеймытын сяська шуя
talvel hakkasid lehmad kiduma толалтэ скальёс бырыны кутскизы

kidur <kidur kidura kidura[t -, kidura[te kidura[id *adj*> (*vilets, nigel*) шуям,
шерык-турык; (*põdur*) начар я. бырем
kidur kadakas шуям сусыпу
kidur loodus начар инкуазь
kidur taimestik начар будослык я. турын-куар
höre ja kidur habe шер но начар я. шерык-турык туш
kidur nagu kasvuhoonetaim теплицаысь будос кадь начар
kidur laps начар нуны
poiss jäi kiduraks пияш начармиз

kihama <kiha[ma kiha[da kiha[b kiha[tud *v*>

1. (*läbisege liikuma*) огыр-бугыр вырыны; (*kubisema*) огыр-бугыр вырыны;
(*keema, pulbitsema*) бугыръяськыны, вырыны, пöзыны, тырмыны
laut kihab kärbestest гид кутъёсын тырмемын вал
õhk kihal sääskedest омыр чибиньёслэсь выриз
jõgi lausa kihal kaladest шур чорыглэсь выриз
maja kihal inimestest nagu sipelgapesa корка адямиослэсь кузьыли кар кадь
выриз
mõtted kihavad peas йырын малпанъёс бергало
minus löi kihama viha пушкам вожпотон бугыръяськиз
väljak hakkas rahvast kihama карлуд калыкен тырмиз
turul kihal elu базарын улон пöзиз
kõikjal kihab töö котъкытын уж пöзиз
2. PILTL (*rahutu v elevil olema*) огыр-бугыр вырыны
terve klass hakkas kihama быдэс класс огыр-бугыр вырыны кутскиз
uudis pani kogu linna kihama ивор быдэс карез вырзытйз

kihelema <kihele[ma kihel[da kihele[b kihel[dud *v*>; <kihele[ma kihele[da
kihele[b kihele[tud *v*>

1. (*sügelema*) лыдыны
selg kiheleb päevitusest шундыя сутскемлэсь тыбыр лыдэ
tolm pani nina kihelema тузон нырез бичатйз
kratsis kihelevat ihu со лыдйсь мугорзэ кормаз
2. PILTL (*midagi väga teha tahtma, kibelega*) лыдыны, жуаны
{*kellel*} käed kihelevad töö järele киос ужаны мылкыдлэсь лыдо
poistel kihelesid käed kakluse järele пиос жугиськон мылкыдын жуазы
3. (*nihelema*) бычыръяськыны
poiss kiheles istmel пияш пуконын бычыръяськиз

kiht <k'iht kihi k'ihti k'ihti, k'ihti[de k'ihti[sid_&_k'iht/e *s*> сй

alakiht GEOL ул сй
asfaldikiht асфальт сй
need inimesed on jõukamatest kihtidest та адямиос кужмо пöльёсысь луо

Liitsõnad

kiht+

kihtpilv METEOR сйё пилем

kihutama <kihuta[ma kihuta[da kihuta[b kihuta[tud v>

1. (*kiiresti sõitma, tormama*) жог я. дыртыса ветлыны я. мыныны, шонтыны, лобатыны, ширтыны, шулатыны
tuhatnelja kihutama вань кужмысь лобатыны
see autojuht armastab kihutada та шофер жог ветлыны яратэ
hüppas hobuse selga ja kihutas minema вал вылэ тэтчиз но лобатиз
2. (*kuskilt ära ajama, kupatama*) улляны; (*laiali ajama*) тарканы
vaenlane kihutati piiri taha тушмонэз кунгож съёры уллязы
laiskvorst kihutati töölt minema азытэмез ужысьтыз уллязы
tuul kihutas pilved laiali төл пилемьёсты тарказ
3. (*tagant sundima, ajendama*) дыртытыны, жутканы; (*ässitama, õhutama*) узатыны
hirm kihutas mind kõike ära rääkima кышкан монэ ваньзэ вераны
дыртытытйз
kihutab teisi kuriteole мукетьёссэ йыруж лэсьтыны жутка

kiikama <k'iika[ma kiiga[ta k'iika[b kiiga[tud v> (*pilku heitma*) учкыны

kardina vahelt [välja] kiikama катанчи вистй учкыны
aknast sisse kiikama укнотй корка пушкы учкыны
üle õla tagasi kiikama пельпум съörtй берлань учкыны
poiss kiikas silmanurgast tüdrukut птяш син пумтйз ныл шоры учкылйз
tüdruk kiikas peeglisse vaadata нылаш синучконэ учкиз
silmad kiikasad kella синъёс час шоры учкылйзы
ära kiika teisi naisi! мукет нылкышноос шоры эн учкы
päike kiikas aknast sisse PILTL шунды укно пыр учкиз

kiikhobu <+hobu hobu hobu -, hobu[de hobu[sid s>, ka kiikhobune зечыран вал

kiikhobune <+hobune hobuse hobus[t -, hobus[te hobuse[id s> vt kiikhobu

kiiktool <+t'ool tooli t'ooli t'ooli, t'ooli[de t'ooli[sid_&_t'ool/e s> веттаськись пукон

kiikuma <k'iiku[ma k'iiku[da kiigu[b kiigu[tud v> зечыраны; (*õõtsuma*)

веттаськыны
kiigel v kiigega kiikuma зечыранэн зечыраны
kiik kiikus kõrgele зечыран вылйе зечыраз
pilliroog kiikus tuules камыш төл йылын зечыраз
koorem kiikus auklikul teel груз гопо сюрес вылын веттаськиз
kiikuv häll веттаськись куара

kiil¹ <k'iil kiili k'iili k'iili, k'iili[de k'iili[sid_&_k'iil/e s>

1. (*putukas*) вукарнан
2. KÖNEK (*kiin*) лузь

kiil² <k'iil kiilu k'iilu k'iilu, k'iilu[de k'iilu[sid_&_k'iil/e s>

1. (*tööriist, kolmnurkne riidesiil*) жыбы, тул, кесэг, кур, итэт, итэт-пуктэт
liistukiil НАНАТ золы я. каб тул
vahekiil TRÜK → вис кур
varrukakiil саес кур
kiilu vahele õmblema кур итыны

okslikke puupakke lõhutakse kiiluga v kiilu abil сулэсь пуэз тулэн пильыло
logisev kirvevars kinnitati kiiluga лябзем тйр ныдэз тул шуккыса юнматйзы
maasäär tungib kiiluna merre ярдур тул кадь зарезе кошке

2. ZOOL (*rinnaluu kõrge hari*) гадь лы
rinnaluu kiil гадь лы

kiil³ <k'iil kiilu k'iilu k'iilu, k'iilu[de k'iilu[sid_&_k'iil/e s] > КӐНЕК (*hoop, kõrvakiil*) чапкем

kiilas <kiilas k'iila kiilas[t -, kiilas[te k'iila[id *adj*] > (*libe*) гылыт; (*sile*) вольыт;
(*paljas*) голык; (*juusteta*) пилеш
kiilas tee гылыт сюрес
kiilas kaljusein вольыт изъяр
kiilas pea пилеш йыр
kiilaks aetud pea пилеш чышкем йыр
mees on kiilaks läinud пиосмурт пилеш кылем

kiilasjäa <+j'ää j'ää j'ää[d -, j'ää[de j'ää[sid s] > йӧвалег

kiilaspäine <+p'äine p'äise p'äis[t -, p'äis[te p'äise[id *adj*] > пилеш йыро
kiilaspäine vanamees пилеш йыро песятай

kiiluma <k'iilu[ma k'iilu[da kiilu[b kiilu[tud v] >

1. (*kiiluga kinnitama*) тул шуккыны

kirvest varre otsa kiiluma тйр ныдэ тул шуккыны

2. (*kiiluga lõhestama*) тулэн пильыны

puupakku lõhki kiiluma пуэз тулэн пильыны

3. (*tihedalt vahele, sisse v üksteise ligi suruma*) туйнаны, туйыны, тульяны

kiilus tuubil täis kohvrise veel paar asja тросаз тырмытэм сумкае эшшо

кӧня ке арбери туйназ

tuba on mööblit täis kiilutud бӧлетэ тросаз мебель туйнамын

väikesesse ruumi oli kiilutud palju rahvast пичи интые тросаз калык

туйыльськемын вал

kirjanik on kiilunud oma romaani rohkesti tsitaate гожъясьчи романаз уно

цитатаос пуктылйз

kiilusid end eesseisjate vahele азыпалам сылйсьёс вискы туйнаськи

4. (*kiiluna sisse v vahele tungima*) пырыны, донгиськыны

tundra kiilub seal sügavale metsavööndisse отын тундра нюлэс пушкы муре

пыре

meil õnnestus vaenlase kaitsesse kiiluda милемлы удалтйз тушмонлэн

утиськон кужымьёсаз донгиськыны

kiiluvesi <+vesi v'ee v'e[tt v'e[te, ve[te vesi s] > MER кильватер, ӧр кошкем

kiinduma <k'iindu[ma k'iindu[da k'iindu[b k'iindu[tud v] >

1. (*tähelepanu kinnitama*) анланы, саклык висьяны, эскерыны

ta kiindus silmadega maalisso со синьёсыныз суредэз эскериз

poisi pilk kiindus sõbra näkku пияшлэн учкемез эшезлэн ымныраз дугдйз

2. (*armastama hakkama*) дышыны, синмаськыны, яратыны

koer kiindus peremehesse пуны кузёзэ яратйз

poiss on kiindunud raamatuisse пияш книгалы синмаськемын

olen kiindunud oma töösse **ужелы синмаськемын**
ta on sügavalt kiindunud oma emasse **со анаез борды бурмемын**

kiindumus <k'iindumus k'iindumuse k'iindumus[t k'iindumus[se, k'iindumus[te
k'iindumus/i s> **синмаськон, оскон**
möödud kiindumus **огдырлы я. ортчись синмаськон**
sügav kiindumus **мур гажан мылкыд**
laste kiindumus oma vanematesse **нылпиослэн анай-атайзылы оскемзы**
kiindumus oma töösse **аслад ужедлы синмаськемед**

kiir¹ <k'iir kiire k'iir[t k'iir[de, kiir[te k'iir[i s> **си**

alfakiired FÜÜS **альфа сиос**
anoodkiired EL **анод сиос**
beetakiired FÜÜS **бета сиос**
elektronkiired FÜÜS **электрон сиос**
gammakiired FÜÜS **гамма сиос**
kanalkiired FÜÜS **канал сиос**
katoodkiired EL **катод сиос**
koidukiir **жужась шундылэн сиез**
laserikiired **лазер сиос**
lootuskiir PILTL **оскон си**
prožektorikiir **прожектор си**
päikesekiir **шунды си**
raadiokiired **радио си**
röntgenikiired **рентген сиос**
uimekiir ZOOЛ **уян полыслэн сиез**
ultraviolettkiired FÜÜS **ультрафиолет си**
valguskiir **югыт си**
kuu kahvatud kiired **толэзьлэн бездыт сиосыз**

kiir² <k'iir kiiru k'iiru k'iiru, k'iiru[de k'iiru[sid_&_k'iir/e s> (*rutt, tõtt*) **дыртон**
kiiruga tehtud töö **дыртыса лэсьтэм уж**
kiiruga kokkuklopsitud osmik **дыртыса шуккем кымес**
unustasin selle kiiruga ära **дыртонъям сое вунэти**
viskasin kiiruga paar sõna paberile **дыртыса көня ке кыл гожтыса кельти**
hakkas tulise kiiruga asju pakkima **туж дыртыса арбериоссэ люканы кутскиз**

kiirabi <+abi abi abi -, abi[de abi[sid s> **жог юрттэт**

kiirabi andma **жог юрттэт сётыны**
kiirabi välja kutsuma **жог юрттэт отьыны**
kiirabisse helistama **жог юрттэтэ жингыртыны**
kiirabis töötama **жог юрттэтын ужаны**
ta viidi kiirabiga haiglasse **сое жог юрттэтэн эмьяськонние нуизы**
kiirabi toimetas haige haiglasse **жог юрттэт висисез эмьяськонние нуиз**

Liitsõnad

kiir+abi+

kiirabiauto **жог эмьюрттэт машина**

kiire <kiire k'iire kiire[t -, kiire[te k'iire[id *adj*, s>; <k'iire k'iire k'iire[t -, k'iire[te
k'iire[id *adj*, s>

1. adj (*ruttu, hoogsalt kulgev*) **жог**

kiire jookс **жог бызён**

kiire kasv **жог будон**
 kiired liigutused **жог выросъёс**
 kiire löök **жог шуккет**
 kiire rütm **жог ритм**
 kiire surm **улонысь жог кошкон**
 kiire tempo **жог темп**
 kiire vool **жог өр**
 vägede kiire edasiliikumine **ож кужымлэн жог азьланьскемез**
 kiire pealetung **жог атака**
 nakkuse kiire levik **висёнлэн жог вёлмемез**
 kiirel sammul astuma **жог вамышен мыныны**
 haigel on pulss kiire **висисьлэн виртэтчанэз жог**
 heitsin talle kiire pilgu **жог гинэ шораз учки**
 hobune laskis kiiret traavi **вал жог ворттыны кутскиз**
2. adj (kärmäs, nobe) шаплы я. жог я. дыртйсь
 kiire perenaine **шаплы кузё кышно**
 kiire hobune **шаплы вал**
 kiire taibuga poiss **жог визьмын пияш**
 ole nüüd kiire, muidu jääd hiljaks! **дырты я. шаплы кариськы, бере кылёд!**
 ta on liiga kiire järele andma **со туж жог сётске**
 poisil on kiired jalad **пияшлэн пыдыз шаплы**
 jännes on kiire jooksmas **лудкеч шаплы бызьылэ**
3. adj (pakiline) жог
 kiire töö **жог уж**
 kiire ärasõit **жог кошкон**
 kiire asi **жог уж**
 asjaga on kiire **ужен жог**
 tehas sai kiire tellimuse **заводэ жог заказ вуиз**
 mul on väga kiire **мон туж дыртйсько я. мыным туж жог**
 miks sul äkki kiire hakkas? **малы витъымтэ шорысь жог луиз тыныд?**
 noormehel oli naisevõtuga kiire **егит пилэн кышно басьтонэн жог вал**
4. s (rutt) дыртон
 sellega pole kiiret **таин дыртонэз өвёл**
 mul ei ole kuskile kiiret **мон нокытчы но уг дыртйськы**

kiirelt <k'iirelt *adv*> *vt* kiiresti

kiirendama <kiirenda[ma kiirenda[da kiirenda[b kiirenda[tud v> **жогомытыны**
 jooksu kiirendama **быземез жогомытыны**
 sammu kiirendama **вамьшез жогомытыны**
 saagikoristust kiirendama **октон-калтон ужез жогомытыны**
 tempot kiirendama **темpez жогомытыны**
 see sündmus kiirendas katastroofi **со учыр катастрофалэсь вуэмзэ**
жогомытйз

kiirendus <kiirendus kiirenduse kiirendus[t kiirendus[se, kiirendus[te kiirendus/i
s> **жогомон**
 absoluutne kiirendus **чылкак жогомон**
 relatiivne kiirendus, suhteline kiirendus **релатив жогомон**
 vaba langemise kiirendus **эрико усёнлэн жогомонэз**
 joonkiirendus, lineaarkiirendus → **гож жогомон**
 lisakiirendus **будэтыса жогомон**

normaalkiirendus эсэпъя жогомон
nurkkiirendus сэрег жогомон
raskuskiirendus секытлыклен кужымеzlэн жогомонэз
tsentrifugaalkiirendus шормертэто жогомон

kiiresti <k'iiresti adv>, ka kiirelt

1. (*ruttu*) жог я. шаплы я. чаяк
kiiresti valmivad marjasordid жог вуись узы-боры йосъёс
kiiresti lahustuv aine жог сылмись тырмет
kiiresti mööduvad päevad жог ортчись нунальёс
äike lähenes kiiresti гудыри жог матэктйз
suvi möödus kiiresti гужем жог ортчиз
raha lõppes kiiresti otsa коньдон жог быриз
aga nüüd kiiresti tee! нош али жоггес сюрес вылэ!
2. (*viivitamatult*) жог я. соку ик
kiiresti meetmeid tarvitusele võtma жог амальёсты уже кутано
mul on kiiresti raha vaja мыным жог коньдон кулэ
teatage mulle sellest kiiresti со сярись иворез мыным жог вералэ

kiirgama <k'iirga[ma kiira[ta k'iirga[b kiira[tud v>

1. (*levitama*) сётыны я. вёлмытыны
päike kiirgab valgust ja soojust шунды югыт но шуныт сётэ
ahi kiirgab soojust гур шуныт сётэ
ema näost kiirgas suur rõõm анайлэн ымнырыз бадзым шумпотонэн пиштйз
2. (*levima, kiirguma*) лыктыны, вёлмыны; (*valu kohta*) сётыны, шуккыны
ahjust kiirgab soojust гурысь шуныт лыктэ
temast otse kiirgab elurõõmu со бордысь улон шумпотон лыктэ
naisest kiirgab soojust ja südameheadust кышномурт бордысь шуныт но
сюлэм зечлык лыктэ
valu kiirgab selga вось тыбыре сётэ
3. (*särama, sätendama*) пиштыны
kalliskivid kiirgavad дуно изъёс пишто
tähed kiirgavad öises taevas кизилиос уй инбамын пишто
lumi kiirgab päikese käes лымы шунды шорын пиштэ
ta silmad kiirgasid tagedalt солэн синъёсыз вожпотонэн пиштйзы

kiiritama <kiirita[ma kiirita[da kiirita[b kiirita[tud v> шунтыны

kvartsiga kiiritama кварцен шунтыны

kiiruisutamine <+uisutamine uisutamise uisutamis[t uisutamis[se, uisutamis[te uisutamis/i s> SPORT конькиен бызьылон

kiirus <k'iirus k'iiruse k'iirus[t k'iirus[se, k'iirus[te k'iirus/i_&_k'iiruse[id s>

1. (*rutt, kiirustamine*) жоглык
liigutuste kiirus выросъёслэн жоглыксы
2. (*tempo, hoog*) жоглык
keskmine kiirus шорлыдо я. шоро-куспо жоглык
lubatud kiirus лэзем жоглык
pöörane kiirus синтэм-пельтэм жоглык
suur kiirus бадзым жоглык
väike kiirus пичи жоглык
algkiirus кутскон жоглык

faaskiirus EL фаза жоглык
 helikiirus FÜÜS куара жоглык
 joonkiirus FÜÜS шонер мынон жоглык
 lennukiirus лобон жоглык
 liikumiskiirus мынон жоглык
 lõppkiirus пум жоглык
 nurkkiirus FÜÜS сэрег жоглык
 piirkiirus гож жоглык
 sõidukiirus мынон жоглык
 tunnikiirus часэ жоглык
 valguskiirus FÜÜS югыт жоглык
 voolamiskiirus өр я. ву кошкон жоглык
 üleheliikiirus LENN куаралэсь ортчем жоглык
 vaba langemise kiirus FÜÜS эрико усён жоглык
 ühtlase liikumise kiirus FÜÜS огкадьлыко мынон жоглык
 kiiruste rööpkülik FÜÜS жоглыкъёслэн параллелограммзы
 rongi kiirus поездлэн жоглыкез
 tuule kiirus төллэн жоглыкез
 kiirust arendama жоглыкез будэтыны
 kiirust lisama жоглыкез будэтыны
 kiirust suurendama жоглыкез будэтыны
 kiirust piirama жоглыкез эсэпаны
 kiirust maha võtma жоглыкез кулэстыны я. пичиятыны
 kiirust vähendama жоглыкез пичиятыны
 auto liikus kiirusega 60 km/h машина 60 км/ч жоглыкен мынйз
 kiirus kasvab жоглык будэ
 kiirus kahaneb жоглык кулэсме

kiirustama <kiirusta[ma kiirusta[da kiirusta[b kiirusta[tud v]>

1. (*ergutama, taga sundima*) дыртыны
 ema kiirustas poissi minekule анай пияшез дыртытйз
 ära kiirusta mind vastama монэ валэжтыны эн дыртыты
 2. (*ruttama, tõttama*) дыртыны
 kiirusta! дырты!
 kiirustasime rongile поездэ дыртймы
 kiirustasin minema v minekule v minekuga кошкыны дыртй
 söö rahulikult, kiirustamata сиськы каллен, дыртытэк

kiisk <k'iisk kiisa k'iiska k'iiska, k'iiska[de k'iiska[sid_&_k'iisk/u s> эля, бакпур,
 бектык, былъккессин, венё, дарга, мубычкы, суплян, тулег юш, уляюш,
 чогьясь
 harilik kiisk ZOOL (*Acerina cernua*) огшоры эля
 vöödiline kiisk ZOOL (*Acerina schraetzer*) куско эля

kiisu <kiisu kiisu kiisu[t -, kiisu[de kiisu[sid s> HELLITL писи

kiitlema <k'iitle[ma kiidel[da k'iitle[b kiidel[dud v> (*hooplema*) ушьясъкыны я.
 мактасъкыны
 armastas kiidelda oma vägitegudega ужъёсыныз ушьясъкыны яратйз
 poiss hakkas kiitlema пияш ушьясъкыны кутскиз
 kiitlev toon ушьясъкись куара

kiitma <k'iit[ma k'iit[a kiida[b kiide[tud, k'iit[is k'iit[ke v>

1. (*tunnustust, rahulolu avaldama*) ушъяны я. мактаны
sain hea töö eest kiita **зеч ужаме понна ушъязы**
seda filmi kiidetakse **та фильмез ушъяло**
peremees kiitis oma hobuseid **кузё вальёссэ ушъяз**
ema ei väsinud poega kiitmast **анай пизэ ушъямысь өз жадды**
tänapäevane ilm pole eriti kiita **туннэ куазь ушъямон ик өвөл**
või see temagi elu kiita on! **солэн но улонэз - мар ушъянэз ини!**
kiitis minu teguviisi õigeks **ужъёсме ушъяз**
2. (*lausuma, ütlema*) **вераны**

kiitsakas <kiitsakas kiitsaka kiitsaka[t -, kiitsaka[te kiitsaka[id *adj*> **начар я.**

- чид**
kiitsakas poiss **начар пияш**
kiitsakas lehm **начар скал**

kiitus <k'iitus k'iituse k'iitus[t k'iitus[se, k'iitus[te k'iitus/i_&_k'iituse[id *s*>

- ушъян; (kirjalik tunnustus) ушъян; (diplomil, tunnistusel) ушъян**
au ja kiitus teile **дан но ушъян тйледлы**
diplom kiitusega **ушъянэн диплом**
kiitusega üle külvama {*keda*} **ушъянъёсын пылатыны я. ушъяса быдтыны**
kiitust jagama **ушъяны**
kooli kiitusega lõpetama **школаез ушъянэн йылпумъяны**
tublidele töötajatele avaldati kiitust **умойёсызлы ужасъёслы ушъян кыл**
вєразы
õpetaja polnud kiitusega kitsi **дышетйсь ушъянъёссэ өз жаля**

kiivas¹ <k'iivas *adv, adj*> (*viltune*) **кырыж я. кырыжам**

- kiivas aknaraam **кырыж укно рама**
kapi ukсед olid kiivas **шкаф өсьёс кырыжесь вал**
tal on pisut kiivas silmad **солэн синъёсыз кырыжалэс**

kiivas² <kiivas k'iiva kiivas[t -, kiivas[te k'iiva[id *adj*> (*armukade*) **вожась**

- kiivas naine **вожась кышномурт**
{*kellele*} kiivas olema **(кинэ) вожаны**

kiiver <k'iiver k'iivri k'iivri[t -, k'iivri[te k'iivre[id *s*>

1. (*kaitsev peakate*) **шлем, каска; (nahast) изыы**
kaitsekiiver **утись шлем**
kuldkiiver **зарни шлем**
metallkiiver **корт шлем**
motokiiver **каска**
nahkkiiver **кулэсь изыы**
raudkiiver **корт шлем**
teraskiiver **андан шлем**
troopikakiiver **тропика шлем**
tuletõrjekiiiver **тылпу кысьсьлэн каскаез**
tuukrikiiver **вуэ зымылон шлем**
2. **ARHIT (tornikatus) башня липет**

kiivi <kiivi kiivi kiivi[t -, kiivi[de kiivi[sid s>

1. ZOOЛ (*lennuvõimetu lind* Apteryx) **КИВИ**
2. (*puuvili*) **КИВИ**

kiivitaja <kiivitaja kiivitaja kiivitaja[t -, kiivitaja[te kiivitaja[id s> ZOOЛ (*lind* Vanellus vanellus) **СЭДЫК, ТЭГЛЫК, ПЕЗЫК, КУСЭРИК, КУАКАПУД, ПИЯК, НЮР СЭДЫК, КУАКАТУД**

kiivus <k'iivus k'iivuse k'iivus[t k'iivus[se, k'iivus[te k'iivus/i_&_k'iivuse[id s> (*armukadedus*) **ВОЖАН**
meeletu kiivus **ВИЗЪТЭММЫСА ВОЖАН**
kiivust tundma **ВОЖАНЫ**
haiglane kiivus sõi mehe südant **КУРЕКТЫТЙСЬ ВОЖАН СИИЗ ПИОСМУРТЛЭСЬ СЮЛЭМЗЭ**

kikas <kikas k'ikka kikas[t -, kikas[te k'ikka[id s> (*kukk*) **АТАС**

kikerikii <kikerik'ii interj> (*kuke kiremine*) **КУКАРЕКУ**

kikilips <+l'ips lipsu l'ipsu l'ipsu, l'ipsu[de l'ipsu[sid_&_l'ips/e s> КÕНЕК (*ristlips*) **„БУБЫЛИ,,**
noormees pani endale kikilipsu ette **ЕГИТ ПИ ЧЫРТЫАЗ „БУБЫЛИ,, ДУМИЗ**

kikitama <kikita[ma kikita[da kikita[b kikita[tud v>

1. (*kikki ajama*) **ЖУТЫНЫ, ЗОЛТЫНЫ**
koer kikitas kõrvu **ПУНЫ ПЕЛЬЁССЭ ЖУТЙЗ**
rebane kuulas kõrvu kikitades **ЗИЧЫ ПЕЛЬЁССЭ ЗОЛТЫСА КЫЛЗЙЗ**
pardid kikitased oma kaelu **ЧÕЖЖЁС ЧЫРТЫОССЭС ЗОЛТЙЗЫ**
2. (*kikkis olema*) **УРДЙСЬКЫНЫ**
taskus kikitas pliats **КИСЫЫСЬ КАРАНДАШ УРДЙСЬКЕМЫН ВАЛ**

kikivarbail <+v'arbail adv>, *ka* kikivarvukil, *vt* kikivarvul

kikivarvukil <+varvukil adv>, *ka* kikivarbail, *vt* kikivarvul

kikivarvul <+varvul adv>, *ka* kikivarbail, kikivarvukil **ПЫДЧИНЫЫ ЙЫЛЫН**
kikivarvul hiilima **ПЫДЧИНЫЫ ЙЫЛЫН МАТЭКТЫНЫ**

kikkhabe <+habe habeme habe[t -, habeme[te habeme[id s> **ЫМДУР УЛ ТУШ**

kild¹ <k'ild killa k'ilda k'ilda, k'ilda[de k'ilda[sid_&_k'ild/u s> (*kamp, rühm, seltskond*) **СÕЗНЭТ, КОТРЕТ, КУРТЫМ**
{*kellega*} ühes killas olema (кинэн) **ОДЙГ КОТРЕТЫН ЛУЫНЫ**
seitse meest olid kilda lõõnud **СИЗЫМ ПИОСМУРТ КОТРЕТ КЫЛДЫТЙЗЫ**

kild² <k'ild killu k'ildu k'ildu, k'ildu[de k'ildu[sid_&_k'ild/e s>

1. (*väike tükk*) **ЧАЛЕП Я. ПЫРЫ;** (*suurem*) **ЛЮКЕТ;** (*keramiline*) **ЧАЛЕП;**
(*kogumõistena*) **ЧАЛЕП-ПЫРЫ;** (*viil*) **ЧИГЕМ**
granaadikild **ГРАНАТА ЛЮКЕТ**
jääkild **ЙÕ ЧАЛЕП**
kivikild **ИЗ ПЫРЫ**
klaasikild **ПИЯЛА ЧАЛЕП**

klaasikillud **пияла пырыос**
 luukild **лы пыры**
 mürsukild **снарядлэн люкетэз**
 peeglikild **синучкон пыры**
 pommikild **бомба люкет**
 taldrikukild **тусьты чалеп**
 leivakild **нянь чигем**
 seebikild **майтал люкет**
 väike kild juustu **пичи сыр люкет**
 taldrik kukkus ja purunes kildudeks **тусьты усиз но чалепъёслы пилиськиз**
 jääpangad purunevad kildudeks **йö чалепъёслы пилиське**
 peegel kukkus tuhandeks killuks **синучкон сюрс пырылы пилиськиз**
 killud toovad õnne **пилиськыса шуд лыктэ**
2. (väike osake, katke millestki) суред
 meenus kilde lapseõlvest **пичи дырысь суред тодэ лыктйз**

kildkond <k'ildk'ond k'ildkonna k'ildk'onda k'ildk'onda, k'ildk'onda[de
 k'ildk'onda[sid_&_k'ildk'ond/i s> **котрет я. кортым**

kile¹ <kile kile kile[t -, kile[de kile[sid s>

1. ANAT (*membraan*) **дыж**
 irdkile **усись дыж**
 kuulmekile, trummikile **пель дыж**
2. (*õhuke lehtmaterjal*) **плёнка**
 plastkile **плёнка**
 kile all kurke kasvatama **плёнка улын кияр будэтыны**
3. FÜÜS (*õhuke ainekiht*) **вылаз пуксем я. дыж**

kile² <kile kileda kileda[t -, kileda[te kileda[id *adj*> **чангес**

kile hääl **чангес куара**
 koerte kile klähvimine **пуныослэн чангес куараен утэмзы**

kilekott <+k'ott koti k'otti k'otti, k'otti[de k'otti[sid_&_k'ott/e s> **пакет**

kiljatama <kiljata[ma kiljata[da kiljata[b kiljata[tud v> **черектйськыны**

rõõmust kiljatama **шумпотэмен черектйськыны**
 laps kohkus ja kiljatas **пинал куалектйз но черектйськиз**
 koer kiljatas valust **пуны вöсь луыса куаньгетйз**

kiljuma <k'ilju[ma k'ilju[da kilju[b kilju[tud v> **жиетыны**

naerust kiljuma **серекъяса жиетыны**
 naerda kiljuma **кит-кит я. кулыса серекъяны**
 kajakad kiljuvad **чарланъёс жиего**
 lapsed jooksid kiljudes toast välja **нылпиос жиегыса бöлетысь бызьыса**
потйзы
 kiljuv hääl **чангес я. жиегйсь куара**

kilkama <k'ilka[ma kilga[ta k'ilka[b kilga[tud v>

1. (*heledalt häälitsema*) **черекъяны я. жиетыны я. юр-яр каро**
 rõõmust v rõõmu pärast **шумпотыса жиетыны**
 tüdrukud kiljusid ja kilkasid kiigel **ныльёс зечыранын черекъяло-жиего**

lapsed killavad õues **нылпиос ульчаын юр-яр каро**

2. KÕNEK (*kelkima*) **ушъяськыны**

killustama <killusta[ma killusta[da killusta[b killusta[tud v>

1. (*ühtset tervikut lõhestama*) **люкыны**

meid killustavad lahkheid **милемыз пөртэм сямен малпанъёсмы люко**
maa oli killustatud vürstiriikideks **музъем княжествоослы люкемын вал**

2. (*purustama*) **пильыны**

killustatud graniit **пилем гранит**

killustik <killust'ik killustiku killust'ikku killust'ikku,

killustik/e_&_killust'ikku[de killust'ikk/e_&_killust'ikku[sid s> **чарпа (из)**

jäme killustik **таза чарпа**

peen killustik **векчи чарпа**

graniidikillustik **гранит чарпа**

tellisekillustik **кирпич чарпа**

teed killustikuga katma **сюресэз чарпаен шобыртыны**

kilo <kilo kilo kilo -, kilo[de kilo[sid s> **кило**

kilogramm <+gr'amm grammi gr'ammi gr'ammi, gr'ammi[de

gr'ammi[sid_&_gr'amm/e s> **килограмм**

kilogramm liha **килограмм сйль**

pagas kaalub kümme kilogrammi **багажлэн секталаез дас килограмм**

kilomeeter <+m'eeter m'eetri m'eetri[t -, m'eetri[te m'eetre[id s> **иськем я.**

километр

kümme kilomeetrit linnast, kümne kilomeetri kaugusel linnast **карлэсь дас**
иськемын

meil on läbitud kõigest pool kilomeetrit **милям жоны иськем ортчемын**

sinna on vähem kui kaks kilomeetrit v alla kahe kilomeetri **отчюзь кык**

иськемлэсь өжыт

mereni on rohkem kui kaheksa kilomeetrit v üle kaheksa kilomeetri **зарезь**

тямыс иськемлэсь кыдёкын

sõitsin sada kilomeetrit tunnis **часаз сю иськем жоглыкэн мынй**

täna võisteldakse kolmekümnes kilomeetris KÕNEK **туннэ куамын иськемын**

чөшатскозы

kilone <kilone kilose kilos[t -, kilos[te kilose[id *adj*> **килоё я. килограммьем**

kilp <k'ilp kilbi k'ilpi k'ilpi, k'ilpi[de k'ilpi[sid_&_k'ilp/e s>

1. **щит**

metallkilp, metallist kilp **корт щит**

Balti kilp GEOL **Балти щит**

2. ZOOL **панцирь**

kilpkonna kilp **избакалэн панцирез**

Liitsõnad

kilp+ ANAT

kilpnääre ANAT **нылондор без**

kilpkonn <+k'onnn konna k'onna k'onna, k'onna[de k'onna[sid_&_k'onnn/i s>

избака я. черепаха

maismaakilpkonn ветлийсь избака
mageveekilpkonn шурвуын улийсь избака
merakilpkonn зарезь избака
nahkilpkonn ZOOL (Dermochelys coriacea) → куо избака
rohekilpkonn ZOOL (Chelonia mydas) вож избака
sookilpkonn ZOOL (Emys orbicularis) нюр избака
stepikilpkonn ZOOL (Testudo horsfieldi) кырал избака

kilplane <k'ilplane k'ilplase k'ilplas[t k'ilplas[se, k'ilplas[te
k'ilplas/i_&_k'ilplase[id s> (*rumal inimene*) донгыз
kilplase töö юнме ужам уж

kiltkivi <+kivi kivi kivi k'ivvi, kivi[de kivi[sid_&_kiv/e s> вумус

kiltmaa <+m'aa m'aa m'aa[d -, m'aa[de_&_maa[de m'aa[sid_&_m'a[id s> GEOGR
(*kõrglava*) пачкес гурезь
Kesk-Siberi kiltmaa Шор Сибирь пачкес гурезь

kilu <kilu kilu kilu -, kilu[de kilu[sid s> килька; ZOOL (*Sprattus sprattus*) килька
soolakilu сылалтэм килька
suitsukilu чынатэм килька
vürtsikilu посьтурынэн сылалтэм килька
karp kilusid килькаен банка

Liitsõnad

kilu+

kilukarp килькаен банка

kilu[või]leib килькаен вöйын нянь

kindel <k'indel k'indla k'indla[t -, k'indla[te k'indla[id adj>

1. (*kandev, kõva, tugev, vastupidav*) юн; (*turvaline, ohutu, usaldusväärne*)

оскымон

kindel alus v põhi оскымон инъет

linnal olid kindlad väravad карлэн юнэсь капкаосыз вал

peitis raha kindlasse kohta коньдонэз оскымон интые ватйз

2. (*püsisiv, muutumatu, vankumatu, väeramatu*) юн

kindel iseloom юн сям

kindel sõna юн кыл

kindel sõprus юн эшъяськон

kindel usk юн оскон

3. (*ilmne, vaieldamatu, selge*) оскымон

kindlad andmed оскымон сётэтъёс

olen kindel, et ta tuleb мон тодйсько, со лыктоз шуыса

4. (*mittejuhuslik*) вошъяськисьтэм

kindlad hinnad вошъяськисьтэм дунъёс

kindel kuupalk вошъяськисьтэм уждун

5. (*liitsõna järelosa*) :

haiguskindel висёнлы сётскисьтэм

helikindel куараез пыр поттйсьтэм

külmakindel кезытэз чидась

roostekindel сыномисьтэм

veekindel вуэз пыртйз поттйсьтэм

õhukindel омырез пыртйз поттйсьтэм

kindlalt <k'indlalt adv>

1. (*tugevasti, kõvasti*) ЮН
lauad on kindlalt kinni löödud **пульёс юн йыгамын**
2. (*vankumatult, vääramatult*) ЮН
olen selles kindlalt veendunud **мон юн оскисько**

kindlus <k'indlus k'indluse k'indlus[t k'indlus[se, k'indlus[te

k'indlus/i_&_k'indluse[id s>

1. (*vastupidavus, tugevus*) ЮНЛЫК
müüride kindlus **борддорьёслэн юнлыксы**
2. (*kõhklematus, vankumatus*) ОСКОН
ta tegi seda vääramatu kindlusega **со сое юн осконэн лэсьтйз**
kontrolli kindluse mõttes veel kord **оскон понна нош ик эскеры**
3. (*kants*) КАР
kivikindlus **из кар**
kindluse müürid **карлэн борддорьёсыз**

Liitsõnadkindluse+kindlusemüür **кар борддор****kindlustama** <kindlusta[ma kindlusta[da kindlusta[b kindlusta[tud v>

1. (*kindla[ma]ks, tugeva[ma]ks muutma*) ЮНМАТЫНЫ
jõekallas oli kindlustatud plaatidega **ярдур плитаосын юнматэмын вал**
2. (*kindlustuslepingut sõlmima*) УТЕТАНЫ
elu kindlustama **улонэз утетаны**
hooned olid tulekahju vastu kindlustamata **юртъёс тылпулэсь утетамын ой вал**

kindlustus <kindlustus kindlustuse kindlustus[t kindlustus[se, kindlustus[te

kindlustus/i s>

1. SÕJ (*kaitseehitis*) УТИСЬ ЛЭСЬТОС
raudbetoonkindlustus **кортбетонлэсь утись лэсьтос**
välikindlustus **палэнысь утись лэсьтос**
2. МАЖ УТЕТ Я. СТРАХОВАНИЕ
kohustuslik kindlustus **одно утет**
vabatahtlik kindlustus **мылкыд каремья утет**
elukindlustus **улон утет**
liikluskindlustus **мынон-ветлон утет**
reisikindlustus **мынон-ветлон утет**
segakindlustus **пөртэм пумо утет**
sotsiaalkindlustus **мерлыко утет**
tulekindlustus **тылпулэсь утет**
varakindlustus **ваньбур утет**
vastutuskindlustus **кылкутонлы утет**
veosekindlustus **секыт ваньбурлы утет**
õnnetusjuhtumikindlustus **шудтэм учыре сюронлы утет**

king <k'ing kinga k'inga k'inga, k'inga[de k'inga[sid_&_k'ing/i s> (*jalats*)**пыдкучан, ката, туфли**

kõrge kontsaga kingad **кузь бери катаос**
terava ninaga kingad **йылсо ныро катаос**
lastekingad **нылпи катаос**

{*kellele*} kingi jalga panema ката кутчаны
endale kingi jalga panema кутчаськыны
kingi jalast võtma пыдкучанэз куштыны

Liitsõnad

kinga+

kingahari пыдкучан щётка

kingamääre пыдкучан зыран

kingitus <kingitus kingituse kingitus[t kingitus[se, kingitus[te kingitus/i s>

кузьым

kallis kingitus дуно кузьым

pulmakingitus сюанлы кузьым

vastukingitus пунэмзэ кузьым

Liitsõnad

kingitus+

kingituskarp кузьымлы коробка

kingsepp <+s'epp sepa s'eppa s'eppa, s'eppa[de s'eppa[sid_&_s'epp/i s>

пыдкучан тупатйсь

Liitsõnad

king+sepa+

kingsepanuga пыдкучан тупатйсьлэн пуртэз

kingsepatöökoda пыдкучан тупатонни

kink¹ <k'ink kingi k'inki k'inki, k'inki[de k'inki[sid_&_k'ink/e s> кузьым

kink² <k'ink kingu k'inku k'inku, k'inku[de k'inku[sid_&_k'ink/e s> (*väike kõrgendik*) вып

kinkima <k'inki[ma k'inki[da kingi[b kingi[tud v> кузьманы

mida emale sünnipäevaks kinkida? анайлы вордйськем нуналаз мар кузьмано?

tahaksin sulle midagi mälestuseks kinkida тыныд синпельлы мар ке но кузьмаме потэ

loodus on kinkinud talle ilusa hääle инкуазь солы чебер куара кузьмам

kinnas <kinnas k'inda kinnas[t -, kinnas[te k'inda[id s> (*käpik*) пöзыы; (*sõrmik*)

перчатка

kirjaga v kirjatud kinnas пужыё пöзыы

poksikinnas бокс пöзыы

parema käe kinnas бур ки пöзыы

kinnast kätte panema пöзыы пöзыяны

kinnast käest võtma пöзыыез куштыны

töötati kinnastes пöзыыен ужазы

Liitsõnad

kinda+

kindakiri, kindamuster пöзыы пужы

kindapaar пар пöзыы

kinni <k'inni adv>

1. (*suletud seisundisse v seisundis*) ворсамын, пытсамын

pani akna kinni укноез ворсаз

pane portfell kinni! портфелез ворса
 keera raadio kinni! радиоез дугдыты!
 kauplus on kinni вузкаронни ворсамын
 2. (*süvendi, ava korral: täis, umbe v umbes*) ворсаськемын, пытсаськемын,
 тырмемын
 auk aeti kinni гопез тырмытйзы
 haav õmmeldi kinni яраез вуризы
 nina on kinni ныр пытсаськемын

kinnine <k'innine k'innise k'innis[t k'innis[se, k'innis[te k'innis/i_&_k'innise[id
adj> ворсам, пытсам; (*kaetud*) возьям
 kinnine aken ворсам ужно
 kinnine koosolek ворсам кенеш

kinni panema

1. (*sulgema*) ворсаны, пытсаны
 pane aken kinni! укноез ворса!
 2. (*peatama, seisma panema*) дугдытыны
 verejooksu kinni panema вир кошконэз дугдытйзы
 3. (*sulgema, vabadust piirama*) ворсаны
 lapsed pandi tuppa kinni нылпиосты бөлетэ ворсазы
 pane jalad kinni кутчаськы
 4. (*ette tellima, broneerima*) дасяны
 restoranis on meile laud kinni pandud ресторанын милемлы жок дасямын
 5. KÕNEK (*ära sööma v jooma*) сиыны я. юыны
 pani kõik võileivad kinni вань вöйняньёсты сииз

kinni pidama

1. (*peatuma*) дугдыны; (*peatama*) дугдытыны
 auto pidas maja ees kinni машина корка азе дугдйз
 2. (*kinni, paigal, alal hoidma*) возыны
 peab koera toas kinni пуньез бөлетын возе
 pidas poissi kõvasti käest kinni пиез китйз юн кутыса возиз
 3. (*kinni võtma, vahistama*) кутыны; (*valve all, vangistuses hoidma*)
 арестовать карыны
 pidage varas kinni! вopez кутэлэ!
 4. (*vedeliku, õhku mitte läbi laskma*) кутыны; (*möödapääsemist takistama*)
 дугдытыны
 katus ei pea vihma kinni липет зорез уг куты
 seinad ei pea tuult kinni борддоръес төлэз уг куты
 5. (*midagi järgima*) чакланы
 seadustest kinni pidama катэз чакланы
 6. (*raha kohta*) тырытэк кельтыны
 palgast peeti kinni tulumaks уждунысь подходной вытсэ тырытэк
 кельтйзы

kinnitama

<kinnita[ma kinnita[da kinnita[b kinnita[tud v>
 1. (*millegi külge kinni panema*) юнматыны
 kaarti rõhknaeltega tahvlile kinnitama картаез доска вылэ кнопкаосын
 юнматыны
 õnge otsa kinnitati söödaks vihmauss визнан курике нумыр юнматйзы
 2. KÕNEK (*kellegi kasutada, hoolde andma*) сётыны, гожтыны

talu kinnitati poja nimele **ЮРТЭЗ ПИ ВЬЛЭ ГОЖТЙЗЫ**

3. (rõhutavalt ütleva, väitma) ОСКЫТЫНЫ; (õigsust, tõelevastavust tõendama) ЗЭМАТЫНЫ

ta on täiesti terve, seda võib kinnitada arst **СО ЧИК УГ ВИСЬЫ, СОЕ ЭМЬЯСЬ ЗЭМАТЫНЫ БЫГАТЭ**

kinnitas, et räägib tõtt **ОСКЫТЙЗ, ЗЭМЗЭ ВЕРА ШУЫСА**

kinnitus <kinnitus kinnituse kinnitus[t kinnitus[se, kinnitus[te kinnitus/i s>

1. (millegi külge kinnitamise v kinnitumise) ЮНМАТОН

kinnituseks kasutati polte **ЮНМАТОН ПОННА БОЛТЬЕЪСЫ УЖЕ КУТЙЗЫ**

2. (kindlamaks, tugevamaks, kestmaks muutmine) ЮНМАТОН; (rõhutamine, väitmine) ОСКЫТОН

sõpruse kinnituseks vahetati aadresse **ЭШЪЯСЬКОНЭЗ ЮНМАТОН ПОННА АДРЕСЪЕЪСЫН ВОШТЙСЬКИЗЫ**

tema kinnitust mööda v kinnituse järgi v kinnitusel juhtus asi nii **СОЛЭН ОСКЫТЭМЕЪЯ, ТАЪЫ ВАЛ**

Liitsõnad

kinnitus+

kinnitusdetail **ТЕНН ЮНМАТОН ДЕТАЛЬ**

kino <kino kino kino k'inno, kino[de kino[sid s>

1. (asutus, hoone) КЛУБ Я. КИНОТЕАТР

panoraamkino **ПАНОРАМА КИНОТЕАТР**

vabaõhukino **ЛИПЕТТЭМ КИНОТЕАТР**

lähme kinno **ОЙДОЛЭ КИНОЕ**

ta käib sageli kinos **СО КИНОЕ ЧЕМ ВЕТЛЭ**

saame kokku kino ees **КИНОТЕАТР АЪЫН ПУМИСЬКОМЫ**

rahvas tuli kinost **КИНОЫСЬ КАЛЫК ПОТЙЗ**

on alles kino! **КӐНЕК ВОТ ТАИЗ КИНО!**

2. (filmikunst) КИНО

helikino **КУАРАЕН КИНО**

tummkino **БАК Я. КУАРАТЭК КИНО**

kino uued arengusuunad **КИНОЛЭН ВЬЛЬ АЗИНСКОН ӐРЪЕЪСЫЗ**

Liitsõnad

kino+

kinoekraan **КИНОЭКРАН**

kinopilet, kinorääse **КИНОЕ БИЛЕТ**

kints <k'ints kintsu k'intsu k'intsu, k'intsu[de k'intsu[sid_&_k'ints/e s> (*reis*)

МАКЕС; (loomatagajala ülemine, jämedam osa toiduna) БЕР МАКЕС

raksud kintsud **ЗӐК МАКЕСЪЕЪС**

kleit oli ainult poolde kintsu v poole kintsuni **ДЭРЕМ ПИДЕС ЙЫЛОЪ ГИНЭ ВАЛ**

kanakints **КУРЕГ МАКЕС**

seakints **ПАРСЬ МАКЕС**

suitsutati kintse **МАКЕСЪЕЪСЫ ЧЫНАТЙЗЫ**

kiosk <k'iosk k'ioski k'ioski[t -, k'ioski[te k'ioske[id s> (*müükla*) **КИОСК Я. ЛАВКА**

ajalehekiosk **ГАЗЕТ КИОСК**

jäätisekiosk **МОРОЖЕННОЙ ЛАВКА**

lillekiosk **СЯСЬКА ЛАВКА**

turukiosk **БАЗАР ЛАВКА**

kioskis müüdi värskeid kartuleid **ЛАВКАЫН ВЬЛЬ КАРТОШКА ВУЗАЪЫ**

kiosköör <kiosk'öör kioskööri kiosk'ööri kiosk'ööri, kiosk'ööri[de kiosk'ööri[sid_&_kiosk'öör/e s> **киоскын я. лавкаын вузкарьсь**

kipakas <kipakas kipaka kipaka[t -, kipaka[te kipaka[id *adj*>

1. (*ebakindel, vildakas*) **кылясь я. шальтрес**

kipakas paat **кылясь пыж**

kipakas tool **кылясь пукон**

koorem on kipakas, vöib kergesti ümber minna **воз кылясь, капчиен бекмыляны**

2. (*kärsitu, läbematu*) **торег я. чидасьтэм**

kippuma <k'ippu[ma k'ippu[da kipu[b kipu[tud v>

1. (*tikkuma, tükkima*) **мыныны турттыны, кальяськыны, уляськыны; (kellegi juurde, sõbraks, külla) куриськыны, уляськыны; (kallale)**

урдйськыны, виыны турттыны; (mingi seisundi kohta) лыктыны

koju kippuma **бертыны куриськыны**

lahingusse kippuma **оже урдйськыны**

vabadusse kippuma **эрике куриськыны**

võimu juurde kippuma **төрлыкось вуыны тыршыны**

kakluse kippuma **жугиськонэ кыстйськыны**

{*kelle juurde*} külla kippuma **(кин доры) куное куриськыны**

{*kelle juurde*} lõunale kippuma **(кин доры) нуназеяны мыныны**

кальяськыны

{*kelle*} au kallale kippuma **(кинлэсь) данзэ сантэмань турттыны**

{*kelle*} elu kallale kippuma **(кинэ) виыны турттыны**

võõra vara kallale kippuma **мурт ваньбурез адзыны**

noored kipuvad pealinna **егитъёс шоркаре кошкыны туртто**

seisa paigal, kuhu sa kipud! **сыл интыяд, кытчы мыныны турттыськод!**

ma eriti ei kipu teiste kampa **мон муртъёсын юшаны уг уляськыськы**

see noormees kipub mulle väimeheks **со пияш мыным эмеспи луыны турттэ**

mustlased kippusid meile öömajale **чиганъёс ми доры кёлыны куриськыны**

lapsed kipuvad õue **нылпиос кыре улясько**

haige kipub voodist üles **висись валесын кыллыны уг чида**

juuksesalk kipub silmadele **йырси синме пыре**

väsimus kipub võimust võtma **жадем погыртэ**

külm kipub kallale **кезьыт пычаны кутске**

nälg kipub kallale {*kellele*} **сием потон маза уг сёты**

uni kipub kallale **изем потон зйбе**

vanadus kipub kätte **пересьмон вуыны турттэ**

2. (*kalduma*) :

kipub juba hämaruma **куазьлэн пеймыт луэмез потэ**

päev kipub õhtusse **нунал жыт пала вырзе**

juuksed kipuvad halliks minema **йырсилэн пурьсьтамеэ потэ**

ta kipub liialdama v üle pakkuma **со бадзыматыса**

kipras <k'ipras *adv, adj*> (*peentes kortsudes*) **кисыртэм**

kipras laup **кисыртэм кымес**

puulehed on kipras **писпу куаръёс бызырмемын**

mehe kulmud olid kurjalt kipras **пиосмуртлэн синкашъёсыз лек кисыртэмьын вал**

kips <k'ips kipsi k'ipsi k'ipsi, k'ipsi[de k'ipsi[sid_&_k'ips/e s]>

1. (*mineraal, settekivim*) гипс

ehituskips пуктйськон гипс

krohvikips вылэз волятон гипс

kipsist kujukesed гипслэсь мунёос

kipsist ornament гипслэсь пужы

kipsi kaevandama гипс поттыны

põldu kipsiga väetama бусыез гипсэн пазяны

2. (*kipslahas*) гипс

kätt kipsi panema кие гипс поныны

jalg on kipsis пьд гипсын

kirema <kire[ma kire[da kire[b kire[tud v]> чорьяны

kanalas kiresid kuked гурег гидын атасъёс чорьязы

kukena kirema атас кадь черекьяны

kirev <kirev kireva kireva[t -, kireva[te kireva[id adj]>

1. (*kirju*) чибориё; (*värvikirju*) ворпо я. буёло я. чибориё

laste kirevad kleidikesed нылпиослэн чибориё дэремъёссы

kirevate kaantega ajakirjad ворпо выльёсын журналъёс

kireva sulestikuga lind чибориё гоно тылобурдо

2. (*mitmekesine, vaheldusrikas*) ворпо я. чибориё я. пөртэм пумо

kirev eeskava чибориё программа

kokku oli tulnud kirev seltskond пөртэм пумо калык люкаськиз

tal on olnud kirev elu солэн улонэз чибориё вал

kirg <k'irg kire k'irge k'irge, k'irge[de k'irge[sid_&_k'irg/i s]>

1. (*tugev kiindumus millesegi*) зырдытлык, мылкыд, дарт; (*iha millegi järele*) мылкыд, дарт

jahikirg нюлэскан дарт

kogumiskirg люкан дарт

kättemaksukirg пунэмзэ берыктон мылкыд

lugemiskirg лыдзиськыны дарт

mängukirg шудыны дарт

rikastumiskirg байкыны мылкыд

suitsetamiskirg тамак кыскыны дарт

tal oli kirg ilusate asjade vastu v järele солэн мылкыдыз чебер арбериос

вылын

2. (*meeleline iha*) мылкыд я. дарт, чичпотон

allasurutud v vaos hoitud kirg кутыса возем дарт

rahuldamata kirg буйгатымтэ чичпотон

meeletu kirg шузимытйсь мылкыд

armukirg чичпотон, яратон дарт

kirest põlema мылкыдын жуаны

ta tundis naise vastu põörast kirge кышномуртлы шузимымон мылкыдзэ

шөдйз

3. (*hrl pl*) (*kainet suhtumist lämmatav tugev tundmus*) дарт я. мылкыд

poliitilised kired политика дартъёс

kirgi üles kütma мылкыдъёсты бугырьяськытыны

kired lõid lõkkele v pääsesid valla мылкыдъёс тудзизы

kired lõõmavad мылкыдъёс бугырьясько

kired on vaibunud мылкыдъёс пуксизы

kirgas <kirgas k'irka kirgas[t -, kirgas[te k'irka[id *adj*> (*särav, selge*) **пиштйсь я.**

югыт я. яркыт

kirgas hommik **яркыт чукна**

kirgas päike **пиштйсь шунды**

kirgas rõõm **яркыт шумпотон**

kirkad silmad **пиштйсь синъёс**

kirgas taevasina **пиштйсь инбам**

kirkad värvid **яркыт буёлъёс**

talvine päev oli külm ja kirgas **тол нунал кезыт но яркыт**

rohukõrtel hiilgasid kirkad kastepeisad **турын модосьёсын вореkjызы яркыт лысву шапыкъёс**

taevas helendasid kirkad tähed **инбамын чиязы яркыт кизилюс**

kirgastuma <kirgastu[ma kirgastu[da kirgastu[b kirgastu[tud *v*> (*kirka[ma]ks, selge[ma]ks muutuma*) **сайкиськыны я. сайкомыны я. сайкыт луыны**

idakaares taevas kirgastub **чукшор палан инбам сайкиське**

mõtted kirgastusid **малпанъёс сайкомизы**

rääkides ta nägu kirgastus **вераськыкуз солэн ымнырыз сайкыт луылыз**

kirglik <k'irgl'ik k'irgliku k'irgl'ikku k'irgl'ikku, k'irglik/e_&_k'irgl'ikku[de k'irgl'ikk/e_&_k'irgl'ikku[sid *adj*>

1. (innukas, tuline, äge) зырдыт я. пось я. дарто я. мыло-кыдо

kirglik jahimees **мыло-кыдо тэлясь**

kirglik kalamees **мыло-кыдо чорыгась**

kirglik kriminaalromaanide lugeja **криминал романъёсты мыло-кыдо лыдзись**

kirglik maletaja **шахматэн зырдыт шудйсь**

kirglik suitsetaja **куасэн зырдыт бызьылысь**

kirglik teatriskäija **театре мыло-кыдо ветлысь**

{*kelle-mille*} kirglik austaja **(кинэ я. мае) юн гажась**

{*kelle-mille*} kirglik kaitsja **(кинэ я. мае) зырдыт утись**

{*kelle-mille*} kirglik pooldaja **(кин я. мар понна) мыло-кыдо дурбасьтйсь**

tal on kirglik soov õppida **солэн дышетскыны мылкыдыз зырдыт**

ta oli pärisorjuse kirglik vastane **со крепостной эрикрадлы зырдыт пумитьяськись вал**

tema kirglik loomus süttis kiiresti **солэн зырдыт сямыз жог гомзиз**

2. (tundeküllane) зырдыт я. пось

kirglik armastus **зырдыт яратон**

kirglik suudlus **пось чупам**

kirglik mees **дарто я. зырдыт воргорон**

kiri <kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u *s*>

1. KEEL (graafiliste märkide süsteem) гожъяськет; (šrift) шрифт

araabia kiri **араб гожъяськет**

ladina kiri **латин гожъяськет**

slaavi kiri **зуч гожъяськет**

hieroglüüfkiri **иероглиф гожъяськет**

noodikiri **MUUS нота гожъяськет**

2. (käsitsi kirjutamise viis) кийн гожъяськон; (käekiri) ки, кигожтэм, почерк

ilus kiri **чебер кигожтэм**

pane see lause kirja **гожты та верамез**

3. (kirjamärkidest koosnev tekst) гожтэм

neonkiri **НЕОН** **ГОЖТЭМ**

4. (*postisaadetus*) **ГОЖТЭТ**

avatud kiri **УСЪТЭМ** **ГОЖТЭТ**

lühike kiri **ВАКЧИ** **ГОЖТЭТ**

kirja kirjutama **ГОЖТЭТ** **ГОЖТЫНЫ**

kirja saama **ГОЖТЭТ** **БАСЬТЫНЫ**

5. (*dokument, ametlik paber*) **УЖКАГАЗ**, **ДОКУМЕНТ**

võlakiri **ПУНЭМАМ** **СЯРЫСЬ** **УЖКАГАЗ**

6. KÕNEK (*nimekiri*) **НИМ** **ЛЫДЪЕТ**, **ЛЫДЪЕТ**, **СПИСОК**

teda ei ole meie kooli õpilaste kirjas **ШКОЛАЯМЫ** **ДЫШЕТСКИСЬЁСЛЭН** **НИМ**

ЛЫДЪЕТАЗЫ **СО** **ӨВӨЛ**

panin ennast võistlustele kirja **ЧОШАТСКОН** **ЛЫДЪЕТЭ** **АСМЕ** **ГОЖТӢ**

7. (*muster*) **ПУЖЫ**

kalasabakiri **КЫЗПУЖЫ**

kindakiri **ПӐЗЫ** **ПУЖЫ**

Liitsõnad

kirja+ (*mustringa*)

kirikangas **ПУЖЫЁ** **БАСМА**

kirivõõ **ПУЖЫЁ** **КУСКЕРТТОН**

kirja+ (*postisaadetusse puutuv*)

kirjakandja **ПОЧТАЛЬОН**

kirjamark **ГОЖТЭТЛЫ** **МАРКА**

kirja+ (*õigekirjutustavasse puutuv*)

kirjaviga **ГОЖТЭМЫСЬ** **ЯНГЫШ**

kirik <kirik kiriku kiriku[t -, kiriku[te kiriku[id s>

1. (*ristiusu kultusehoone*) **ЧЕРК**

puust kirik **ПУ** **ЧЕРК**

gooti stiilis keskaegne kirik **ГОТ** **Я.** **ГОТИКА** **СТИЛЕН** **ШОР** **ДАУРЬЁСЫСЬ** **ЧЕРК**

kivikirik **ИЗ** **ЧЕРК**

2. (*religioosne institutsioon*) **ЧЕРК**

anglikaani kirik **АНГЛИКАН** **ЧЕРК**

apostlik kirik **АПОСТОЛ** **ЧЕРК**

3. (*jumalateenistus*) **СЛУЖБА**

jõulukirik **РОЖДЕСТВОЛЫ** **СЛУЖБА**

kirik on lõppenud **СЛУЖБА** **ЙЫЛПУМЪЯСЬКИЗ**

Liitsõnad

kiriku+

kirikuaasta **ЧЕРК** **АР**

kirikuarhitektuur **ЧЕРК** **АРХИТЕКТУРА**

kirikukalender **ЧЕРК** **ДЫРПУС**

kirjalik <kirjal'ik kirjaliku kirjal'ikku kirjal'ikku, kirjalik/e_&_kirjal'ikku[de

kirjal'ikk/e_&_kirjal'ikku[sid *adj*> **ГОЖТЭМ**

kirjalik eksam **ГОЖТЫСА** **ЭКЗАМЕН**

kirjalik luba **СОГЛАШ** **ЛУОН** **СЯРЫСЬ** **ГОЖТЭМ** **КАГАЗ**

kirjalik meeldetuletus **ГОЖТЫСА** **ТОДЭ** **ВАЙЫТОН**

kirjalik palve **ГОЖТЫСА** **КУРОН**

kirjalikult <kirjalikult *adv*> **ГОЖТЫСА**

kirjalikult vastama **ГОЖТЫСА** **ВАЗЫНЫ**

kirjandus <kirjandus kirjanduse kirjandus[t kirjandus[se, kirjandus[te kirjandus/i

s> **литература**

eesti kirjandus **эст я. эстон литература**

vene kirjandus **зуч литература**

algupärane kirjandus **оригинал литература**

apokrüüfiline kirjandus **апокриф литература**

klassikaline kirjandus **классика литература**

realistlik kirjandus **реализм литература**

tänapäeva kirjandus **туала литература**

keelatud kirjandus **лэзьымтэ литература**

kollane kirjandus **урам литература**

poliitiline kirjandus **политика литература**

pedagoogiline kirjandus **педагогика литература**

põrandaalune kirjandus **выжул литература**

ajalookirjandus **ортчем сюрес литература**

ajaviitekirjandus **дырез ортчытон литература**

antiikirjandus **антик литература**

bulvarikirjandus **бульвар литература**

detektiivkirjandus **детектив литература**

erialakirjandus, erialane kirjandus **өнер литература**

kihutuskirjandus **агитаци литература**

kunstikirjandus **быгатонлык литература**

lastekirjandus **нылпи литература**

lavakirjandus **драма литература**

maailmakirjandus **дунне литература**

meditsiinikirjandus **эм литература**

memuaarkirjandus **мемуар литература**

noorsookirjandus **егитьёслы литература**

novellikirjandus **новелла литература**

näitekirjandus **драматургия**

nüüdiskirjandus **туала литература**

pagulaskirjandus **кунсьöры кошкемьёслэн литературазы**

põnevuskirjandus **учыр сярысь верась литература**

rahvuskirjandus **калык литература**

seikluskirjandus **учыр сярысь верась литература**

teatmekirjandus **юан-веран литература**

tehnikakirjandus **техника литература**

tõlkekirjandus **кылысь кылэ берыктэм литература**

ulmekirjandus **тодос визьпöръет литература**

uudiskirjandus **выль литература**

väliskirjandus **кунсьöр литература**

õppekirjandus **дышетскон литература**

õpetab koolis kirjandust **школаын литературалы дышетэ**

Liitsõnad

kirjandus+

kirjandushuviline **литератураен тунсыкъяськись**

kirjanduskriitika **литература критика**

kirjandustund **литература урок**

kirjandusõpetaja → **литературадышетйсь**

kirjanik <kirjan'ik kirjaniku kirjan'ikku kirjan'ikku, kirjanik/e_&_kirjan'ikku[de
kirjan'ikk/e_&_kirjan'ikku[sid s> **гожьясьчи**

algaja kirjanik кутскись гожъясьчи
andekas kirjanik быгатись гожъясьчи
maailmakuulus kirjanik дуннелы тодмо гожъясьчи
antiikirjanik антик гожъясьчи
lastekirjanik нылпи гожъясьчи
lemmikirjanik яратоно гожъясьчи
tragöödiakirjanik трагедия гожъясьчи
ulmekirjanik визьпöръет гожъясьчи
kirjaniku looming гожъясьчилэн творчествоез

kirjaoskamatu <+'oskamatu 'oskamatu 'oskamatu[t -, 'oskamatu[te 'oskamatu[id
adj, s>

1. *s* ГОЖТЭТ ТОДЙСЬТЭМ, ГОЖЪЯСЬКЫНЫ БЫГАТЙСЬТЭМ
  2. *adj* ГОЖТЭТ ТОДЙСЬТЭМ, ГОЖЪЯСЬКЫНЫ БЫГАТЙСЬТЭМ
- kirjaoskamatu inimene ГОЖТЭТ ТОДЙСЬТЭМ АДЯМИ

kirjaoskus <+'oskus 'oskuse 'oskus[t 'oskus[se, 'oskus[te 'oskus/i_&_'oskuse[id
s> ГОЖТЭТ ТОДОН, ДЫШЕТСКЕМ

üldine kirjaoskus ОГЪЯ ГОЖТЭТ ТОДОН
vähese kirjaoskusega inimene ÖЖЫТ ГОЖТЭТ ТОДОНЭН АДЯМИ
{kellele} kirjaoskust õpetama (КИНЭ) ГОЖТЭТ ТОДОНЛЫ ДЫШЕТЫНЫ

kirjapanek <+panek paneku paneku[t -, paneku[te paneku[id s>

1. (*ülestähendus*) ГОЖТЭМ, ПУСЬЕМ
loodus[e]juuri ja huvitavad kirjapanekud инкуазез эскерисьлы тунсыко пото
ГОЖТЭМЬЁС
see selgub varasematest kirjapanekutest та сярысь тодмо вашкалаосысьтыз
ГОЖТЭМЬЁСЫСЬ
2. (*üleskirjutamine*) ГОЖТОН, ПУСЬЁН
muljete kirjapanekuks jäi vähe aega мылкыдъёсыз гожтонлы дыр öжыт
кылиз

kirjastama <kirjasta[ma kirjasta[da kirjasta[b kirjasta[tud v> ПОТТЫНЫ,
печатланы
raamatuid kirjastama КНИГА ПОТТЫНЫ

kirjastus <kirjastus kirjastuse kirjastus[t kirjastus[se, kirjastus[te kirjastus/i s>

1. (*ettevõte*) КНИГА ПОТТОННИ
töötab kirjastuses КНИГА ПОТТОННИЫН УЖА
2. (*kirjastamine*) ПОТТОН, ПЕЧАТЛАН
romaan ilmus autori kirjastusel КНИГАЕЗ АВТОР ПОТТЙЗ

kirjeldama <kirjelda[ma kirjelda[da kirjelda[b kirjelda[tud v> ВЕРАНЫ

kirjelda та välimust ВЕРА СОЛЭН ВЫЛТУСЫЗ СЯРЫСЬ
seda ei saa kirjeldada сое уг луы вераны
kirjelda lühidalt, mis seal toimus ВЕРА ВАКЧИЯК, МАР ЛУИЗ ОТЫН

kirjeldus <kirjeldus kirjelduse kirjeldus[t kirjeldus[se, kirjeldus[te kirjeldus/i s>
верам

kombekirjeldus йылол сярысь верам
tema kirjeldust mööda olnud lugu järgmine солэн верамезъя, таёе учыр вал
tundsin ta sinu kirjelduse järgi kohe ära сое тынад верамедъя соку ик тодмай

kirju <kirju kirju kirju[t -, kirju[de kirju[sid *adj*]; <k'irju k'irju k'irju[t -, k'irju[te k'irju[id *adj*]; (*mitmevärviline*) ворпоё, чибориё

kirju kleit ворпоё дэрэм

kirju hobune чибориё вал

lilledest kirju aas сяськаослэсь ворпоё возь

kollasekirju чуж-ворпоё

mustakirju кучо

Liitsõnad

kirju+

kirjuleheline ворпо куаро

kirjusuleline ворпо гоно

kirjutiivaline чибориё бурдо

kirjutama <kirjuta[ma kirjuta[da kirjuta[b kirjuta[tud *v*]

1. (*kirja panema, kirjas teatama*) гожъяны

tähti kirjutama куарапусьёсты гожъяны

laps õpib kirjutama пинал гожъяськыны дышетске

kirjuta siia oma allkiri татчы гожтйськы

2. (*mingit teost looma*) гожъяны

ta kirjutab luuletusi со кылбуръёс гожъя

3. (*kuhugi registreerima*) гожтыны; (*ennast*) гожтйськыны

peremees kirjutab talu poja nimele кузё юртсэ пиез вылэ гожтйз

kirjutasin end kursustele курсьёсы гожтйськи

kirp <k'irp kirbu k'irpu k'irpu, k'irpu[de k'irpu[sid_&_k'irp/e *s*]; (*parasiitputukas*)

пыч

inimesekirp ZOOL (*Pulex irritans*) адыми пыч

koerakirp ZOOL (*Stenocephalides canis*) пуны пыч

kirpe täis koer тэйзем пуны

Liitsõnad

kirbu+

kirbuhammustus пычлэн куртчемез

kirre <kirre k'irde kirre[t -, kirre[te k'irde[id *s*]; уйпал-чукшор

kirde poole *v* suunas, kirdesse уйпал-чукшоре

tuul puhub kirdest төл уйпал-чукшорысь я. уйпал но чукшор вискысь

пельтэ

Liitsõnad

kirde+

kirdemurre уйпал-чукшор вераськет

kirdetuul уйпал-чукшор я. уйпал но чукшор вискысь төл

kirss <k'irss kirsi k'irssi k'irssi, k'irssi[de k'irssi[sid_&_k'irss/e *s*]; (*kirsipuu, selle vili*) чия я. вишня

kirsse istutama чия мерттыны

kirsse korjama *v* porrima чия бичаны

kirsid õitsevad чия сяськаське

tänavused kirsid on hapud туэ чия чырс

kirst <k'irst kirstu k'irstu k'irstu, k'irstu[de k'irstu[sid_&_k'irst/e *s*];

1. (*kaanega laudkast*) лар; (*riiete jaoks*) сандык

jahukirst пызь возён лар

kaasavarakirst **бызён сандык**
 pesukirst **дйсь возён сандык**
 pruudikirst **бызён сандык**
 reisikirst **сюрес былэ потон сандык**
 riidekirst, rõivakirst **дйсь возён сандык**
 veimekirst **бызён сандык**
 viljakirst **ю возён лар**
 vasega rautatud kirst **ыргонэн шуккем сандык**
 riided on aidas kirstus **дйськут кеносын сандыкын**
2. (puusärk) корос
 puukirst **пулэсь корос**
 tammekirst, tammepuust kirst **тыпы пулэсь корос**
 tinakirst **узвесь корос**
 kirstu järel kõndima **корос сьöрын вамышъяны**
 kirstu hauda laskma **коросэз шайгуэ лэзыны**
 koolmeistril tuli lapsi ristida ja surnuid kirstu panna **дышетйсь нылпиосыз чукуныны но кулэмъёсыз ватыны кулэ вал**

kirtsutama <kirtsuta[ma kirtsuta[da kirtsuta[b kirtsuta[tud v> **шымыръяны я. кисыръяны; (kulmude kohta) шымыръяны я. кисыръяны**
 huuli kirtsutama **ымдуръёсты шымыръяны**
 nina kirtsutama PILTL (*peenutsema*) **нырез шымыръяны**

kiruma <kiru[ma kiru[da kiru[b kiru[tud v>
1. (siunama, rõhjata) тышкаськыны
 ülemusi kiruma **кивалтйсьёсты тышкаськыны**
 valitsust kiruma **кивалтэтэз тышкаськыны**
 oma saatust kiruma **адзонэз тышкаськыны**
2. (vanduma) карганы

kirurg <kir'urg kirurgi kir'urgi kir'urgi, kir'urgi[de kir'urgi[sid_&_kir'urg/e s>
 (*haavaarst*) **хирург**
 sõjaväekirurg **ожгар хирург**
 südamekirurg **сюлэм хирург**
 veterinaarkirurg **пудо хирург**
 kirurg õmbles haava kinni **хирург яраез вуриз**

kirves <kirves k'irve kirves[t -, kirves[te k'irve[id s> **тйр**
 nüri kirves **ныж тйр**
 teritatud kirves **шерем тйр**
 kirvele vart taha panema **тйрез ныдъяны**
Liitsõnad
kirve+
 kirvehoop **тйрен шуккем**

kisa¹ <kisa kisa kisa -, kisa[de kisa[sid s> (*karjumine*) **черекъям; (lärm, kära) куашетэм**
 kõrvulukustav kisa **пелез урмытйсь черекъям**
 rõõmukisa **шумпотон черекъям**

kisa² <kisa kisa kisa -, kisa[de kisa[sid s> (*konksuke teraviku küljes*) **курик; (ahingul) курик, чог**

kitarr <kit'arr kitarri kit'arri kit'arri, kit'arri[de kit'arri[sid_&_kit'arr/e s]> гитара

kitarri mängima гитараен шудыны

Liitsõnad

kitarri+

kitarrikeeel гитара сиез

kits <k'its kitse k'itse k'itse, k'itse[de k'itse[sid_&_k'its/i s]>

1. (*koduloom*) кеч

kitsed ZOOL (*veislaste perekond Capra*) кечъёс

tiine kits пияно кеч

kodukits ZOOL (*Capra hircus*) юрт я. гурт кеч

piimakits йӧл сётйсь кеч

uduvillakits гон сётйсь кеч

villakits гон сётйсь кеч

kitse poegimine кечлэн пиямез

kitsi pidama кеч вордыны

kits mökitab кеч бӧксэ

2. (*metskits*) → нюлэскеч

nägin metsas kitse нюлэскысь нюлэскечъёсты адзи

3. SPORT (*võimlemisriist*) козёл

üle kitse hüppama козёл йылтй тэтчаны

4. ENIT (*raam telliste kandmiseks seljal*) из нуллон

Liitsõnad

kitse+

kitsehabe кеч туш

kitsejuust кеч йӧллэсь сыр

kitsekari кеч уллӧ

kitsekasvatus кеч будэтон я. вордон

kitsepidamine кеч вордон

kitsepiim кеч йӧл

kitsevill кеч гон

kitsalt <k'itsalt adv>

1. (*kitsast ala hõlmavalt, piiratult*) сюбег я. зоскыт

kitsalt erialane küsimus сюбег өнер юан

see on kitsalt subjektiivne lähenemine asjale со ужез сюбег субъективной амалэн быдэстон луэ

2. (*tihedalt, kokkusurutult*) ёркыт я. зоскыт

elavad väikeses korteris kitsalt koos пичи квартираын зоскыт уло

3. (*kokkuhoidlikult*) зоскыт

raha oli vähe, elati võrdlemisi kitsalt коньдон о́жыт вал, зоскыт ик ульзы vähese toiduga tuli kitsalt läbi ajada сиён тырмымтэен зоскыт улоно луиз

kitsas <kitsas k'itsa kitsas[t -, kitsas[te k'itsa[id adj]>

1. (*väikese laiusega*) сюбег; (*piiratud*) векчи

kitsas koridor сюбег коридор

kitsas rada сюбег сюрес

kitsas tänav сюбег ульча

kitsas voodi сюбег валес

kitsas nägu сюбег ымныр

kitsad huuled векчиесь ымдуръёс

kitsad kulmud векчиесь синкашъёс

kitsad puusad **векчиесь макесьёс**
 kitsad õlad **сюбегесь пельпумьёс**
 kitsad huvid **сюбегесь тунсыкъяськоньёс**
 kitsas teema **сюбег тема**
 kitsa ninaga kingad **сюбег ныро туфлиос**
 kitsas lähenemine asjale **ужпумез сюбег адзон**
 liiga kitsas arusaamine elust **улонэз укыр сюбег валан**
 kitsas perekondlikus ringis **сюбег семья кусыпъёсын**
 kitsa silmaringiga inimene **дунне шоры сюбег учконэн адями**
 käik muutus järjest kitsamaks **потон ялан сюбеггес луиз**
 sõprade ring on päris kitsaks jäänud **эшъёслэн лыдзы чылкак õжыт кылиз**
2. (pigistav) ёркыт я. ёоскыт
 liiga kitsad kingad **укыр ёоскыт туфлиос**
 pluus on rinnust kitsas **дэрем гадь вадесын ёоскыт**
 kleit on vöökohalt kitsaks jäänud **дэрем кус вадесын ёоскыт кылемын**
3. (ruumilt ebapiisav) ёркыт я. ёоскыт
 korter jäi perele kitsaks **квартира семьялы ёоскыт луиз**
 bussis oli kitsas **автобусын ёркыт**
4. (majanduslikult raskevõitu, täbar) ёркыт я. ёоскыт, секыт
 kitsad ajad **ёоскыт я. секыт вакытьёс**
 kitsad olud **ёоскыт югдуръёс**
 mul on rahaga kitsas **мынам коньдонэн ёоскыт**

kitsendama <kitsenda[ma kitsenda[da kitsenda[b kitsenda[tud v> (*kitsamaks tegema*) **сюбегатыны**; (*toimimis- v esinemisala piirama*) **ёоскытатыны**
 avaust kitsendama **пасез пичиятыны я. сюбегатыны**
 {*kelle*} õigusi kitsendama (*кинлэсь*) **эрикразэ сюбегатыны**
 kitsendavad reeglid **ёоскытатись эсэпъёс**

kitsendus <kitsendus kitsenduse kitsendus[t kitsendus[se, kitsendus[te kitsendus/i s> (*piirav asjaolu*) **ёоскытатон я. сюбегатон**
 alkoholimüügi kitsendused **аракы вузанэз ёоскытатонъёс**
 reegel kehtib kitsendusteta **эсэп сюбегатонъёстэк ужа**

kitsetall <+t'all talle t'alle t'alle, t'alle[de t'alle[sid_&_t'all/i s> **кечпи**

kitsi <kitsi kitsi kitsi[t -, kitsi[de kitsi[sid *adj*>

1. (ihnus) тырмостэм я. чурит я. аштэм я. каты
 kitsi perenaine **чурит кузё кышно**
 ära ole kitsi **тырмостэм эн луы**
 isa peeti väheke kitsiks **атаез чурит шуылызы**
 ta oli rahadega kitsi **коньдонлы со чурит**
2. PILTL (midagi napilt andev) аштэм я. чурит
 kitsi pinnas **аштэм вылсюй**
 karm ja kitsi loodus **кырс но аштэм инкуазь**
 märtsis on veel päike soojusega kitsi **южтолзе шунды шунытсэ сётыны**
аштэм на
 elu oli kitsi õnnehetki andma **улон шуд жамдэоссэ сётыны аштэм я. чурит**
вал
3. (midagi napilt väljendav) чурит
 kitsi jutuga noormees **вераськыны чурит егит пи**
 õpetaja polnud kiitusega kitsi **дышетйсь ушъян кыльёслы чурит вал**

ema oli hellitustega kitsi **анай эркеяньёслы чурыт вал**
ta polnud lubadustega kitsi **со кыл сётыны чурыт ой вал**
ta oli nõuandmisega kitsi **со визь-кенешлы чурыт вал**

kiusama <k'iusa[ma kiusa[ta k'iusa[b kiusa[tud v>

1. (*norima, narrima, kimbutama*) **исаны; (tüütama) акыльтытыны**
poisid kiusasid tüdrukuid **пиос нылъёсты исазы**

2. (*vaevama, piinama*) **курадзытыны**

öösiiti kiusab mind kõha **уйёсы монэ кызон курадзытэ**

igasugused mõtted kiusasid mind **олокыче но малпанъёс монэ курадзытйзы**

kivi <kivi kivi kivi k'ivvi, kivi[de kivi[sid_&_kiv/e s>

1. (*kõva aine, sellest keha*) **из**

veealune kivi **ву ул из**

kividest laotud aed **изъёслэсь жутэм кенер**

istusin kivile **из вылэ пукси**

ega temagi süda kivist ole! **PIITL солэн но сюлэмыз излэсь өвөл**

2. (*vääriskivi*) **из**

kalliskivi **дуно из**

kiviga sõrmus **изэн зундэс**

3. (*luuvilja seemne luu*) **тысь**

aprikoosikivi **абрикос тысь**

4. (*hrl pl*) MED (*sooladest ladestunud moodustis organeis*) **из**

neerukivid **пекля изъёс**

Liitsõnad

kivi+

kiviaed **из кенер**

kiviehitis **излэсь корка**

kiviõli **из вöй**

klaas <kl'aas klaasi kl'aasi kl'aasi, kl'aasi[de kl'aasi[sid_&_kl'aas/e s>

1. (*habras aine, sellest plaat v lääts*) **пияла**

paks klaas **зöк пияла**

aknaklaas **укно пияла**

2. (*jooginõu*) **стакан; (napsiklaas, pits) чарка; (pokaal) бокал**

konjakiklaas **коньяк юон чарка**

teeklaas **пияла чуқыр**

klaase kokku lõõma **чаркаосты ваче шуккыны**

Liitsõnad

klaas+

klaasehe **пиялалэсь чеберман**

klaashelmed **пияла весьёс**

klaasuks **пияла öс**

klaasi+

klaasikild **пияла пыры**

klaasitehas **пияла завод**

klass <kl'ass klassi kl'assi kl'assi, kl'assi[de kl'assi[sid_&_kl'ass/e s>

1. (*järk, liik, rühm*) **класс**

tippklass **вылй класс**

rahvusvahelisse klassi kuuluv v rahvusvahelise klassiga mängija **калыккуспо**

классъем шудйсь

2. (*koolis*) класс

esimene klass **нырысетй класс**

tütar läheb teise klassi **ныл кыкетй классэ мынэ**

Liitsõnad

klassi+ (*kooli kohta*)

klassikaaslane **классысь чош дышетскись**

klassiõpetaja **класслэн дышетйсьез**

klassika <klassika klassika klassika[t -, klassika[te klassika[id s> (*klassikute loodud teosed*) **классика**

eesti kirjanduse klassika **эстон литература классика**

muusikaklassika **крэзьгур классика**

klaver <klaver klaveri klaveri[t -, klaveri[te klavere[id s> **фортепьяно; (tiib-)**

рояль; (piist-) пианино

kontsertklaver **концерт пуктон рояль**

klaveri keeled **пианинолэн сиосыз**

klaveri klahvid **пианинолэн клавишаосыз**

kontsert klaverile ja orkestrile **фортепьянолы но оркестрлы концерт**

klaverit mängima **роялен шудыны**

Liitsõnad

klaveri+

klaverihelid **рояльлэн куараосыз**

kleepima <kl'eepi[ma kl'eepi[da kleebi[b kleebi[tud v>

1. (*liimima*) **лякыны**

plangule oli kleebitud kuulutus **кенер былэ ялон лякемын вал**

liim kleebib hästi **лем умой ляке**

2. *KÕNEK (kleeputa)* **лякиськыны**

värskelt värvitud põrand kleebib **буям выж лякиське**

vaigune kuusk kleebib **сиресь кыз лякиське**

kleit <kl'eit kleidi kl'eiti kl'eiti, kl'eiti[de kl'eiti[sid_&_kl'eit/e s> **дэрэм**

lilleline kleit **сяськаё дэрэм**

mummuline kleit **көжыё дэрэм**

ruuduline kleit **кечато дэрэм**

pikk kleit **кузь дэрэм**

avar kleit **паськыт дэрэм**

liibuv kleit **сюбег дэрэм**

eest nõõbitav kleit **азьтйз бирдыяськись дэрэм**

sirge[lõikeline] kleit **шонер вылтышен дэрэм**

taljesse töödeldud v taljes kleit **куско дэрэм**

igapäevane kleit **нуналлы быдэ нуллон дэрэм**

pidulik kleit **юмшан дэрэм**

villasest riidest v villane kleit **ыжгон басмалэсь дэрэм**

ballikleit **балэ ветлон дэрэм**

brokaatkleit **дарали дэрэм**

kodukleit **дорын нуллон дэрэм**

koolikleit **школае ветлон дэрэм**

lauluskleit **бызён дэрэм**

minikleit **вакчи я. мини дэрэм**

pitskleit **чильтэр дэрэм**

siidkleit буртчин дэрэм
sitskleit басмалэсь дэрэм
suvekleit гужем нуллон дэрэм
õhtukleit жытлы дэрэм
dekolteega kleit декольтеен дэрэм
kloššlõikeline kleit клёш вылтышен дэрэм
käisteta kleit саестэм дэрэм
kleiti selga panema дэрэм дйсяны
tal oli seljas uus kleit вылаз выль дэрэм дйсямын
kleit on õlgadest kitsavõitu дэрэм пельпум вадесын сюбег

klibu <klibu klibu klibu -, klibu[de klibu[sid s]>

1. (*väikesed kivikesed*) кольыёсной
rannaklibu ярдур кольыёсной
2. KÕNEK (*miski väärtusetu, tühine*) токма лёг; (*väikese jõuga mängukaart*)
ляб карта я. фоска

klient <kli'ent kliendi kli'enti kli'enti, kli'enti[de kli'enti[sid_ &_kli'ent/e s]>

(*alaline ostja v tellija, advokaadi abi tarvitaja*); AJ (*sõltlane, patrooni kaitsealune Vana-Roomas*) клиент
alaline klient ялан клиент
firma klient фирмалэн клиентэз
advokaadid ajavad oma klientide asju адвокатъёс клиентъёссылэсь ужъёссэс
сэртго-пертчо

klii <kl'ii kl'ii kl'ii[d -, kl'ii[de kl'ii[sid s (*hrl pl*)> сэсло я. кебак я. кыд я. кырпа

kaerakliid сезы сэсло
nisukliid чабей сэсло
odrakliid йыды сэсло
rukkikliid зег сэсло

kliima <kliima kliima kliima[t -, kliima[de kliima[sid s> (*ilmastu*) климат, куазь

karm kliima секыт куазь
kuiv kliima кӧс куазь
niiske kliima кот куазь
pehme kliima небыт куазь
tervislik kliima тазалыклы умой куазь
arktiline kliima арктика куазь
kõrbekliima бушкыр климат
mandrikliima, mandriline kliima, kontinentaalne kliima ярмувыр климат
merekliima, mereline kliima зарезь климат
mussoonkliima муссон климат
mäestikukliima гурезь климат
polaarkliima уйпал климат
tehiskliima адымиен лэсьтэм куазь
troopikakliima тропик куазь
kliima külmenemine куазьлэн кезыт луэмез
kliima soojenemine куазьлэн шуныт луэмез
kliimaga kohanema куазьлы дышыны
meie kliima on soodus rukkikasvatuseks милям куазьмы зег будэтонлы умой
poliitilise kliima tervenemine политика югдурлэн тупамез

Liitsõnad

kliima+

kliimavööde GEOGR куазь пояс

kliimaseade <+seade s'eadme seade[t -, s'eadme[te s'eadme[id s> TEHN (õhu konditsioneerimise seade) → салкыматон, кондиционер

kliister <kl'iister kl'iistri kl'iistri[t -, kl'iistri[te kl'iistre[id s> лем, клейстер

jahukliister пызьлэсь лем

tärklis[e]kliister крахмал лем

kliistrit tegema v valmistama лем лэсьтыны

kliistriga kleepima лемен лякыны

klimbisupp <+s'upp supi s'uppi s'uppi, s'uppi[de s'uppi[sid_&_s'upp/e s>

нугылиен я. нызилиен шыд

piimaklimbisupp нугылиен йӧл шыд

klimp <kl'imp klimbi kl'impī kl'impī, kl'impī[de kl'impī[sid_&_kl'imp/e s>

1. нугыли я. нызили

jahuklimp нугыли

2. (klomp, kämp, tomp) люк

jahu klimp pudru sees жүкысь пызь люк

kliister läks klimpi лем люкесь луиз

kissell on klimpis кисаль люкесь

mul on klimp kurgus PILTL пушкы тыриз

klimp tõusis kurku пушкы тыриз

klirisema <klirise[ma klirise[da klirise[b klirise[tud v> жингыртыны; (metalli puhul) жингыртыны

klaasid klirisesid kandikul чаркаос поднос вылын жингыртйзы

pauk pani aknaklaasid klirisema ыбем куаралэсь укно пиялаос жингыртйзы

habras jää purunes klirisedes векчи йӧ жингыртыса пилиськиз

klooster <kl'ooster kl'oostri kl'oostri[t -, kl'oostri[te kl'oostre[id s> RELIG

монастырь

Petseri klooster Печорыысь монастырь

kloostri minema монастыре мыныны

Liitsõnad

kloostri+

kloostrikirik монастырьысь черк

klubi <klubi klubi klubi kl'uppi, klubi[de klubi[sid s> (teatud kinnine ühing, selle ruumid) огазеяськон, эштос, клуб

jahindusklubi пӧйшурасьёслэн эштоссы

jalgpalliklubi футбол эштос

klubi liikmed эштослэн ёзчиосыз

Liitsõnad

klubi+

klubihoone эштослэн юртэз

kodakondsus <kodak'ondsus kodak'ondsuse kodak'ondsus[t kodak'ondsus[se, kodak'ondsus[te kodak'ondsus/i_&_kodak'ondsuse[id s> JUR **кунмуртлык**
kodakondsusetä isik **кунмуртлыктэк мурт**

kodanik <kodan'ik kodaniku kodan'ikku kodan'ikku,
kodanik/e_&_kodan'ikku[de kodan'ikk/e_&_kodan'ikku[sid s> **кунмурт**
aukodanik **дано кунмурт**

Liitsõnad

kodaniku+ (*riigi elanikku puutuv*)

kodanikunimi **кунмуртлэн нимыз**

kodanikuõigused **кунмуртлэн эрикрадъёсыз**

kodu <kodu kodu kodu -, kodu[de kodu[sid s>

1. (*piisiv eluase*) **дор, юрт, корка**

hubane v mugav kodu **улоно кадь дор**

isakodu **атайлэн юртэз**

koju tagasi tulema **доре бертыны**

kodust lahkuma **дорысь кошкыны**

teda ei ole kodus, ta on kodust ära **со дораз өвөл**

2. (*asumisala, esinemispaik*) **дор, улон инты**

saar oli koduks paljudele lindudele **шормуҷ уно тылобурдоослэн улон интызы вал**

3. (*ajutist elu- v puhkepaika andev asutus*) **корка, юрт**

lastekodu **нылпи юрт**

puhkekodu **шутэтскон юрт**

Liitsõnad

kodu+

koduaed **дор бакча**

koduarmastus **дорез яратон**

koduhaldjas FOLKL **коркакузё**

koduhani **зязег**

koduhair ZOO (Mus musculus) **шыр**

kodukeel **дор кыл**

kodukoer ZOO (Canis familiaris) **пуны**

koduloom <+l'oom looma l'ooma l'ooma, l'ooma[de l'ooma[sid_&_l'oom/i s>
дорын улйсь пöйшур

kodumaa <+m'aa m'aa m'aa[d -, m'aa[de_&_maa[de m'aa[sid_&_m'a[id s>

1. **дор шаер, атыкай музейем**

saabus võõrsilt kodumaale **палэнысь дор шаераз бертиз**

2. (*maa, piirkond, kust miski pärineb*) **дор**

kartuli kodumaa on Ameerika **картошлэн дорез - Америка**

olime lõvide kodumaal **ми арсланъёслэн доразы вал**

3. (*i-mitmuse väliskohakäänetes*) (*kodukant*) **дор пал**

ta on jälle kodumail **со нош ик дор пальёсаз**

tahan kodumaile minna **дор пальёсам мынэме потэ**

Liitsõnad

kodu+maa+

kodumaa-armastus **дор шаерез яратон**

kodumaaigatsus **дорлэсь мöзмон**

kodune <kodune koduse kodus[t -, kodus[te koduse[id *adj, s*>

1. *adj* (*koduga seostuv*) **дор**; (*kodupaigaga seostuv*) **дор пал**
kodune aadress **дор интыпус**

kodune elu **дор улон**

2. *adj* (*kodutunnet tekitav, hubane*) **дорын кадь**; (*vaba, sundimatu*) **гань-гань**;
(*lähedane, omane*) **матын**

einestati köögis, seal oli kodusem **кышнопалан сиськизы, отын дорын кадьгес**

tuba on väike, aga kodune **бӧлет пичи, но дорын кадь**

3. *s* (*pl*) (*kodus elavad perekonnaliikmed*) **доръёс, дорысьёс**

koduseid külastama **доръёс доры бертаны**

tervita koduseid! **доръёслы салам вера!**

kodutu <kodutu kodutu kodutu[t -, kodutu[te kodutu[id *adj, s*>

1. *adj* **дортэм**

kodutu koer **дортэм пуны**

2. *s* **дортэм**

kodutute varjupaik **дортэмъёслы пырон инты**

koer <k'oer koera k'oera k'oera, koer[te_&_k'oera[de k'oera[sid_&_k'oer/i *s, adj*>

1. *s* **пуны**; (*emane*) **мумы пуны**; (*isane*) **айы пуны**

kuri koer **лек я. урод пуны**

karjakoer **пудо возьмась пуны**

kodukoer ZOO (Canis familiaris) **пуны**

koera ketti panema **пуныез думылыны я. жильяны**

koera ketist lahti laskma **пуныез думетысь я. жильысь лэзбыны**

koer haugub **пуны утэ**

koer niutsub **пуны нискетэ**

koer ulub **пуны вузэ**

koer uriseb **пуны ыргетэ**

koer liputab saba **пуны быжыныз шона**

koer tõi rojad v kutsikad **пуны пияз**

olen väsinud kui koer **пуны кадь жади**

2. *s* KÕNEK, HLV (*inimese kohta*) **пуны**

no küll valetab, koer! **алдаське, пуны!**

3. *adj* KÕNEK (*ulakas, ülekäte läinud*) **йӧнтэм**

lapsed on päris koeraks läinud **нылпиос йӧнтэм луизы**

Liitsõnad

koera+

koerakari **пуны уллӧ**

koeratõug **пуны выжы**

koerte+

koertenäitus **пуны адзӧтон**

kogemata <kogemata *adv*> **янгышен**

sain sellest kogemata teada **янгышен тодӧ со сярысь**

andsin talle kogemata kolm krooni vähem **янгышен солы куинь кроналы**

ӧжытгес сӧтӧ

kogemus <kogemus kogemuse kogemus[t kogemus[se, kogemus[te kogemus/i

s> **адзӧс-чаклос**

suurte kogemustega meister **уно адзӧс-чаклосэн кибашлы**

teiste kogemustest õppima мукетьёслэн адзос-чаклоссы вылын
дышетскыны
tean seda iseenese kogemustest аслам адзос-чаклосэ пыр тойдсько тае

kogu¹ <kogu pron> быдэс, вань

kogu aasta jooksul быдэс ар чоже

kogu aeg ялан

kogu maailmas быдэс дуннеын

kogu öö sadas vihma уйбыт зориз

jõin kogu piima ära вань йөлэз юи

kulutasin kogu raha ära вань уксьеме быдтй

õnnitlen sind kogu südamest вань сьолэмысьтым жечкыласько тонэ

ongi kogu lugu, ongi kogu moos КӚНЕК вань веран

Liitsõnad

kogu+

kogukaal огъя секытлык

kogukahjum МАЖ огъя изьян

kogukasum МАЖ огъя пайда

kogupilt огъя суред

koguväärtus МАЖ огъя дунлык

kogu² <kogu kogu kogu k'okku, kogu[de kogu[sid s>

1. (*kehaehitus*) мугор; (*ebaselgelt, ähmaselt nähtavana*) олокин

tüdruku sale kogu нълмуртлэн веськрес мугорыз

mehel oli hiiglase kogu пиосмуртлэн алангасар мугорыз вал

tumedad kogud hiilisid lähemale пеймытэсь олокинъёс матэктйзы

2. (*kollektsoon*) люкам, бичет, коллекция, фонд; КӚНЕК (*raamatukogu*)

библиотека

arhiivikogu архив люкам

avakogu BIBL усьтэм фонд

liblikakogu, liblikate kogu бубыли люкам

margikogu марка люкам

3. (*kogumik, koondteos*) бичет; (*seadustekstide puhul*) бичет

kirjaniku teoste täielik kogu гожъясьчилэн люкам ужъёсыз

jutukogu веросьёсын бичет

seaduste kogu кат бичет

4. (*esindus- v juhtimisorgan*) кенеш

seadusandlik kogu POL кат сётись кенеш

kirikukogu черк кенеш

koguma <kogu[ma kogu[da kogu[b kogu[tud v>

1. (*korjama, kokku koondama*) бичаны; (*kollektsooni tarvis*) люканы

andmeid koguma ивор люканы

ravimtaimi koguma эм будосьёсты бичаны

ema kogus lapsed enda ümber анай нълпиоссэ ас котыраз люказ

puhka pisut ja kogu jõudu ожит шутэтскы но кужым люка

2. (*raha, varandust tagavaraks*) люканы

vara koguma ваньбур люканы

Liitsõnad

kogumis+

kogumiskirg люкан мылкыд

kogumispunkt бичан пункт
kogumistöo люкан уж

kogunema <kogune[ma kogune[da kogune[b kogune[tud v>

1. (*kokku tulema*) люкаськыны

rahvas kogunes tänavale калык ульчае люкаськиз

poisid kogunesid õpetaja ümber пиос дышетйсь котыре люкаськызы

2. (*korjuma, kuhjuma*) люкаськыны

ukse taha on kogunenud rohkesti lund ос сьöры трос лымы люкаськиз

vesi kogunes auku гопе ву люкаськиз

Liitsõnad

kogunemis+

kogunemisaeg люкаськон дыр

kohal <kohal *postp, adv*> vt ka kohale, kohalt

1. *postp* [gen] (*millest-kellest ülalpool, kõrgemal*) вадьсын

jõe kohal hõljub udu шур вадьсын бус вöлдйськиз

voodi kohal seinal oli vaip валес вадьсын борддорын ковер вал

järve kohal mäe otsas oli loss ты вадьсын гурезь йылын замок вал

2. *postp* [gen] (*mille juures, lähedal*) дорын

auto peatus aiavärava kohal машина бакча капка доры дугдйз

3. *adv* (*ettenähtud paigas*) :

direktor oli terve päeva kohal директор быдэс нунал интыяз вал

pooltunnise sõidu järel oleme kohal жыны час мынэм бере вуимы

rändlinnud on juba kohal тылобурдоос вуэмын ини

kohale <kohale *postp, adv*> vt ka kohal, kohalt

1. *postp* [gen] (*millest-kellest ülespoole, kõrgemale*) вадьсы

pilved kerkisid linna kohale кар вадьсы пилемъёс люкаськызы

2. *postp* [gen] (*mille juurde, lähedusse*) доры

auto jõudis juba alevi esimeste majade kohale машина гуртлэн нырысетй

коркаосыз доры вуиз ини

3. *adv* (*ettenähtud paika, sihtkohta, pärale*) :

kiri ei jõudnud kohale гожтэт өз вуы

politsei kutsuti kohale полициез отизы

kohalik <kohal'ik kohaliku kohal'ikku kohal'ikku, kohalik/e_&_kohal'ikku[de

kohal'ikk/e_&_kohal'ikku[sid *adj*> интыысь; (*siinne*) татысь

kohalik aeg интыысь дыр

kohalik ajaleht интыысь газет

kohalik eripära интыысь аспöртэмлык

kohalik komme интыысь йылол

kohalik omavalitsus интыысь кивалтэт

kohalt <kohalt *postp* [gen]> vt ka kohal, kohale

1. (*millest-kellest ülaltpoolt, kõrgemalt*) вадьсысь

võttis paja tule kohalt пуртыез тыл вылысь басьтйз

päike tõusis metsa kohalt шунды нюлэс вадьсысь жужаз

tõstis pea raamatu kohalt йырзэ книга вадьсысь жутйз

2. (*kõrvalt, juurest, lähedalt*) дорысь

silla kohalt on jõgi veel lahti выж дорысь шур кынмымтэ на

kohanema <kohane[ma kohane[da kohane[b kohane[tud v> дышыны
kliimaga kohanema куазылы дышыны
silma kohanesid hämarusega синъёс пеймытлы дышизы
haug võib kohanedas soolase veega чипей сылыло вулы дышыны быгатэ
kohanes linnas kiiresti городлы жог дышиз

kohati <kohati adv>

1. (*paiguti, siin-seal*) интыен, интыен-интыен
tee oli kohati porine сюрес интыен дэри вал
kohati sajab интыен зоре я. зороз
2. (*aeg-ajalt, ajuti*) дырын, дырын-дырын
etendus oli kohati igav спектакль дырын мӧзмыт вал
kohati ta hääl katkes дырын солэн куараез дугдылйз

kohe¹ <kohe adv>

1. (*viivitamata, jalamaid*) али ик, соку ик, жоген
tule kohe siia! али ик лык татчы!
hakka kohe õrprima! али ик дышетскыны кутскы!
kohe pärast sööki asuti teele сискемзы бере жоген сюрес вылэ потйзы
kohe näha, et oled harjunud tööd tegema соку ик адске, ужаны дышемын
шуыса
2. (*vahetus läheduses*) ик
ta seisis kohe minu ees со мон азын ик сылйз
jõgi on kohe maja taga шур корка съӧрын ик

kohe² <kohe koheda koheda[t -, koheda[te koheda[id adj> (*kohev*) бугыр-бугыр,
бугырес, пур-пур, буй-буй
kohe liiv бугырес луо
kohe lumi пур-пур лымы
kohe sai буй-буй булка
mulda kohedaks tegema сюез бугыр-бугыр карыны

kohev <kohev koheva koheva[t -, koheva[te koheva[id adj> небыт, буй-буй
kohev lumi буй-буй лымы
orava kohev saba коньылэн пуштрес быжыз
koheva sulestikuga lind пуштрес гоно тылобурдо

koht <k'oht koha k'ohta k'ohta, k'ohta[de k'ohta[sid_&_k'oht/i s>

1. (*piirkond, maaala, paik, asukoht*) инты; (*maakoht*) инты
soine koht нюро инты
looduskaunis koht чебер инкуазен инты
seenekoht губиё инты
kohtusime kokkulepitud kohas вераськем интыын пумиськимы
kus kohas sa elad? кытын тон улйськод?
kust kohast sa pärit oled? кытысь тон луиськод?
pane asjad oma[le] kohale tagasi! арбериосты берен интыяз пон!
2. (*paik istumiseks, viibimiseks, eseme, keha vms kitsam piirkond, millegi osa, lõik, katkend*) инты
mugav koht пуконо кадь инты
haige koht висись инты
magamiskoht изён инты
kahesaja kohaga saal кык сю интыен зал

kas see koht on vaba? та инты буш-а?

3. (*ameti-, teenistus-, töökoht*) инты, ужинты

direktorikoht директор инты

õpetajakoht дышетйсь инты

koht parlamendis парламентын инты

poole kohaga töötama жыны ужинтыен ужаны

4. (*asend, seisund, positsioon*) инты

silmapaistev koht адскымон инты

esimese koha pärast võitlema нырысетй инты понна нюръяськыны

5. (*maa ja majapidamine*) инты

väike koht пичи инты

kohta päriseks ostma интыез аслыд басьтыны

kohta rendile andma интыез арендае сётыны

Liitsõnad

koht+

kohtvalgustus инты югдытон

kohtama <k'ohta[ma koha[ta k'ohta[b koha[tud v> пумитаны, пумиськыны;

(*kurameerimise eesmärgil, millegi esinemist märkama*) пумиськыны

tuttavat kohtama тодмоез пумитаны

töölt koju tulles kohtan teda sageli ужысь бертыкум соин чем пумиськисько

siin-seal kohtab veel lund отын-татын лымы пумиськылэ на

noormees läks neiuaga kohtama егит пи нылашен пумиськыны мынйз

kohtuma <k'ohtu[ma k'ohtu[da k'ohtu[b k'ohtu[tud v> пумиськыны;

(*kurameerimise eesmärgil, mingit esinemust täheldama*) пумиськыны

nad kohtuvad sageli соос чем пумисько

me kohtusime täiesti juhuslikult ми витёнтэм шорысь пумиськымы

nende pilgud kohtusid синъёссы пумиськызы

kohtumine <k'ohtumine k'ohtumise k'ohtumis[t k'ohtumis[se, k'ohtumis[te

k'ohtumis/i s> пумиськон

juhuslik kohtumine витёнтэм шорысь пумиськон

kokkulepitud kohtumine азьвыл вераськем пумиськон

Liitsõnad

kohtumis+

kohtumisaeg пумиськон дыр

kohupiim <+p'iim piima p'iima p'iima, p'iima[de p'iima[sid_&_p'iim/u s>

кузятэм, кузятэмйёл, творог

teraline kohupiim мызьыриё кузятэм

kohupiima tegema кузятэм лэсьтыны

Liitsõnad

kohu+piima+

kohupiimakook кузятэмлэсь торт

kohupiimapirukas кузятэмен пирог

kohupiimataidis кузятэмен пушкес

kohus¹ <kohus kohuse kohus[t -, kohus[te kohuse[id s>

1. (*sisetunde sund*) одноуж, уж

kodanikukohus кунмуртлэн одноужез

[oma] kohust täitma одноужез быдэстыны

meie kohus on teda aidata **милям ужмы - солы юрттыны**

2. (*kohustus, ülesanne*) **одноуж**

laste kohuseks on tubade koristamine **нылпиослэн одноужзы - бӧлетъёсты утялтон**

kohus² <kohus k'ohtu kohu[t -, k'ohtu[te k'ohtu[id s> (*riigiorgan, vastav asutus, kohtuprotsess, kohtupidamine, kohtunikud*) **суд**

avalik kohus **усьтэм суд**

riigikohus **кун суд**

{*keda*} kohtusse andma v kaebama **судэ сётыны**

Liitsõnad

kohtu+

kohtuhoone **суд юрт**

kohtukeel **JUR суд кыл**

kohustus <kohustus kohustuse kohustus[t kohustus[se, kohustus[te kohustus/i s>

1. (*ülesanne*) **одноуж**

igapäevased kohustused **нуналлы быдэ одноужъёс**

koolikohustus **школа одноужъёс**

2. (*sisemine kohus*) **одноуж**

vanemlikud kohustused **анай-атай одноужъёс**

3. (*kohustav lubadus, kohustav dokument*) **сётэм кыл, каронлык**

rahalised kohustused **коньдон каронлыкъёс**

kohutav <kohutav kohutava kohutava[t -, kohutava[te kohutava[id *adj*>

кышкыт; (hirmuäratav) кӧшкемыт

kohutav katastroof **кӧшкемыт катастрофа**

kohutav valu **кышкыт вӧсь**

seda on kohutav mõelda **со сярысь малпаськыны кышкыт**

kohv <k'ohv kohvi k'ohvi k'ohvi, k'ohvi[de k'ohvi[sid_&_k'ohv/e s> (*kohvioad, kohvipulber, jook*) **кофе**

brasiilia kohv **бразильской кофе**

kange kohv **кужмо кофе**

piimaga kohv **йӧлэн кофе**

tass kohvi **чукыр кофе**

pärast lõunasööki rakuti kohvi **нуназе сиськем бере кофе чектӱзы**

Liitsõnad

kohvi+

kohviautomaat **кофе автомат**

kohviistandus **кофе сад**

kohvilõhn **кофе зын**

kohver <k'ohver k'ohvri k'ohvri[t -, k'ohvri[te k'ohvre[id s>

1. (*reisisarve*) **чемодан, сумка**

kulunud kohver **вужмем чемодан**

nahkkohver **ку чемодан**

kohvrit pakkima **сумка тырыны**

2. ETN (*tapptehtnikas nurkadega suur kast*) **сандык**

Liitsõnad

kohver+

kohvergrammofon сандык-граммофон
kohvri+
kohvrimeeleolu КӦНЕК сюрес мылкыд
kohvripõhi чемодан пыдэс

kohvik <kohvik kohviku kohviku[t -, kohviku[te kohviku[id s> кафе
suvekohvik гужем ужась кафе
ta armastab kohvikus käia солы кельше кафе ветлыны

kohvimasin <+masin masina masina[t -, masina[te masina[id s>
1. (*kohviautomaat*) кофе аппарат, → кофебургы
2. КӦНЕК (*kohviveski*) кофе изон

kohvipaus <+p'aus pausi p'ausi p'ausi, p'ausi[de p'ausi[sid_&_p'aus/e s> кофе
юон вис я. дыр

kokk¹ <k'okk koka k'okka k'okka, k'okka[de k'okka[sid_&_k'okk/i s> сиён
дасясь я. пӧзьтйсь, повар; (*laeval*) кок; (*väliköögis*) сиён пӧзьтйсь
reakokk валтйсь повар
töötab restoranis kokana ресторанын сиён пӧзьтйсьын ужа
Liitsõnad
koka+
kokakursused сиён дасянья курсьёс
kokaraamat сиён дасян книга

kokk² <k'okk koki k'okki k'okki, k'okki[de k'okki[sid_&_k'okk/e s> BIOL
(*kerapisik*) кокк, кокк бактерия

kokku <k'okku adv>

1. (*ühtekokku, koguhulgana*) чӧш, огазе, оглом
kõik kokku teeb umbes sada krooni ваньмыз чӧш сю крона пала луэ
sinuga kokku on meid kuus тонэн чӧш ми куать кузя луиськом
kahe peale kokku saime tööga toime кык чӧшен ужез быдэстыны быгатймы
2. (*ühte kohta, üheks rühmaks, teineteise vastu v lähedale, üheks tervikuks*);
(*suure hulga kohta*) :
hein riisuti hunnikusse kokku турынез огинэ мажтазы
panin oma asjad kokku арбериосме огинэ тыри
koosolek kutsuti kokku кенеш люказы
külalisi oli mitmelt poolt kokku tulnud пӧртэм палась куноос огинэ
люкаськызы
võta julgus kokku ja mine дйсьтондэ огинэ люка но мын
sai tuttavaga tänaval kokku ульчаысен тодмоеныз пумиськыз
õnnelik juhus viis meid kokku шудо учыр милемыз люказ
olen sinuga aastate jooksul kokku kasvanud аръёс чӧже тон борды бурми
3. (*koomale*) :
panime telgi kokku палаткаез бичам
kortsutas v kägardas paberi kokku кагазэз погмаз
piim läks kokku йӧл чырсаз
4. (*millegagi kaetuks v määndunuks*) :
riided said poriga kokku дйськут дэриесь луиз
määrisin näo kreemiga kokku ымнырез кремен зырай
5. (*hukkumise, hävimise, kahanemise puhul*) :

maja varises kokku **корка пограз**
kõik lootused varisesid kokku **вань осконъёс куашказы**
raha otse sulab kokku **коньдон быре**

6. (ühisele otsusele jõudmist märkivates ühendites) :

lepiti kokku kohtuda kell viis **вить часын пумиськыны вераськызы**
oleme kokku leppinud! **вераськимы!**

7. (kooskõla, sobivust väljendavais ühendes) :

nende iseloomud ei sobinud kokku **сямъёссы оз тупалэ**
need värvitoonid ei hakka kokku **та буэльёс уг тупало**

kokku hoidma

- 1. (säätma) шыръяны, жикытаны**
aega kokku hoidma **дырез шыръяны**
raha kokku hoidma **коньдонэз шыръяны**
- 2. (ühite hoidma) чөш возиськыны**
klass hoidis kokku **класс чөш возиськыны**

kokkulepe <+lepe l'eppe lepe[t -, lepe[te l'eppe[id s> **тупанкыл**

kirjalik kokkulepe **гожтэм тупанкыл**
suuline kokkulepe **верам тупанкыл**
koostöökokkulepe **чөш ужан сярись тупанкыл**
kokkuleppel **тупанкылъя**
jõudsime hinna suhtes kokkuleppele **дун сярись тупанкылэ вуимы**

Liitsõnad

kokku+lepe+
kokkulepperoliitika POL **тупанкыл политика**

kokku puutama

- 1. (üksteise vastu minema) ваче вуыны, ваче йотыны**
nad seisid üksteisele nii lähedal, et õlad puutusid kokku **соос ог-огзылы**
матын сылйзы, пельпумъёссы ваче йотйзы
silmapiiril puutuvad taevas ja maa kokku **инвисын инбам но музейем ваче вуо**
õhuga kokku puutudes muutus muumia tolmuks **омырен ваче вуыса, мумия**
тузонлы пөрмиз
- 2. (kellegagi kohtuma, suhtlema) пумиськыны**
puutume harva kokku **шер пумиськыськом**
me pole iialgi kokku puutunud **ми ноку но өм пумиськылэ**

kokkupõrge <+põrge p'õrke põrge[t -, põrge[te p'õrke[id s>

- 1. (üksteise vastu põrkamine) донгиськон**
rongide kokkupõrge **поездъёслэн донгиськемзы**
- 2. (konflikt) ваче вуон**
kokkupõrge lahenes rahulikult **ваче вуон каллен тупаз**
- 3. (riid, sõnavahetus) ваче вуон, керетон**
isa ja poja vahel oli sageli kokkupõrkeid **атай но пи куспын ваче вуонъёс**
чем луылйзы
- 4. (lööming, kaklus, võitlus, lahing) ваче вуон, керетон, жугиськон**
sõjaline kokkupõr **ож керетон**

kokku saama

- 1. (kokku panema) люканы**
sellist summat ei ole meil võimalik kokku saada **сыче суммаез люканы**

луонлыкмы милям өвөл

hein tuleb kiiresti kokku saada турынэз жоггес люкано

2. (*kohtuma*) пумиськыны

kus me kokku saame? кытын ми пумиськомы?

saime täiesti juhuslikult kokku чылкак витентэм шорысь пумиськимы

3. (*kaubas kokkuleppele jõudma*) вераськыны, кыл тупатыны

majaostu kaubad saadi kokku корка басытон сярысь вераськызы

4. (*millegagi määrduma*) :

sõrmed said tindiga kokku чиньыос чернилась луизы

kokku sobima ваче тупаны, кельшыны; (*läbi saama*) тупаны

need värvid sobivad hästi kokku та буэльъес ваче умой тупало

sobisime kenasti kokku куспамы умой тупаськом

kokkutulek <+tulek tuleku tuleku[t -, tuleku[te tuleku[id s> (*ürituseks*

kogunemine) пумиськон

kursuse kokkutulek курслэн пумиськонэз

loodussõprade kokkutulek инкуазез яратисьёслэн пумиськонзы

kokku tulema

1. (*millekski ühte kohta tulema, kogunema*) люкаськыны; (*sõidukiga*)

люкаськыны

mehed tulid kokku nõu pidama пиосмуртьёс кенеше люкаськыны

2. (*summaks kogunema, korjuma*) люкаськыны

sentidest tuli kokku kümme krooni центъёсын дас крона люкаськыны

kokkuvõte <+võte v'õtte võte[t -, võte[te v'õtte[id s>

1. (*sisu lühiesitus*) резюме

inglisekeelne kokkuvõte англи кылын резюме

2. (*andmete põhjal saadud tulemus*) йылпумъян

aastakokkuvõte арлы йылпумъян

kokkuvõtet tegema йылпумъян лэсьтыны

meie sportlane on kahe sõidu kokkuvõttes kolmas спортсменмы кык

чөшатскон йылпумъянъёсыя куинетйез луэ

kokteil <k'okt'eil k'okteili k'okt'eili k'okt'eili, k'okt'eili[de

k'okt'eili[sid_&_k'okt'eil/e s> (*segujook*) коктейль

piimakokteil йёлын коктейль

kokteili segama коктейль сураны

Liitsõnad

kokteili+

kokteiliklaas коктейль юон пияла

kokteilikõrs коктейль юон гумы

kole¹ <kole adv> (*tohutult, väga*) туж, укыр, ортчыт

kole külm ilm туж кезьыт куазь

poiss on kole laisk пияш укыр азьтэм

kõht on kole tühi укыр сием потэ

seal oli kole palju rahvast отын ортчыт трос калык вал

kole² <kole koleda koleda[t -, koleda[te koleda[id adj>

1. (*hirmus, kohutav*) кёшкёмыт

kole loom **кӧшкемыт пӧйшур**
kole peavalu **кӧшкемыт йыр висӧн**
kui kole see kӧik oli! **макем кӧшкемыт вал ваньмыз!**
2. (*ebameeldiv, vastumeelsust äratav*) **кӧшкемыт; (inetu) ямсыз**
kole hais **кӧшкемыт зын**
kole ilm **ямсыз куазь**
kole inimene **кӧшкемыт адями**

kolima <koli[ma koli[da koli[b koli[tud v> **выжныны**
teise kohta elama kolima **мукет интые улыны выжныны**
uude majja kolima **виль корка выжныны**
kolisin oma asjad teise tuppa **арберисме мукет бӧлетӧ выжтӧ**

kolju <kolju kolju kolju[t -, kolju[de kolju[sid s> **анат йырковы, йырлы**
ajukolju **виым йырлы**
näokolju **ымныр йырлы**
Liitsõnad
kolju+
koljumurd **мед йырлы чигон**

kollane <kollane kollase kollas[t -, kollas[te kollase[id *adj, s*>

1. adj **чуж**
kollane liblikas **чуж бубыли**
vahakarva kollane **сюсь-чуж**
kollane mesikas **вот (Melilotus officinalis) чуж урботурын**
kollane ülane **вот (Anemone ranunculoides) чуж сяськаӧ кечсин**
helekollane **югыт-чуж**
maja värviti kollaseks **коркаез чуж буязы**
aas on võililledest kollane **возьвыл унябеен чуж**
kaselehed on juba kollaseks läinud **кызыпу куаръӧс чужектӧзы ини**
2. s (värvus) чуж; (värvaine) чуж; (munarebu) курегпузлэн чужез
kollasega värvima **чужен буяны**
valge ja kollane vahustatakse eraldi **тӧдыюсты но чужъӧсты нимаз шукко**
Liitsõnad
kollase+
kollasekirju **чуж-чибориӧ**
kollaselaiguline **чуж виштыӧ**

kolleeg <koll'eeg kolleegi koll'eegi koll'eegi, koll'eegi[de
koll'eegi[sid_&_koll'eeg/e s> **чош ужась, коллега**

kollektiiv <kollekt'iiv kollektiivi kollekt'iivi kollekt'iivi, kollekt'iivi[de
kollekt'iivi[sid_&_kollekt'iiv/e s> **огинлык я. коллектив**
sõbralik kollektiiv **эшлыко огинлык**
üksmeelne kollektiiv **огмылыкдо коллектив**
koolikollektiiv **школа коллектив**
taidluskollektiiv **художественной самодеятельностья коллектив**
tantsukollektiiv **эктон коллектив**
teatrikollektiiv **театр коллектив**
tootmiskollektiiv **ужпӧр коллектив**
töökollektiiv **ужан коллектив**

üliõpilaskollektiiv **студент коллектив**
meeskonnast on kujunenud ühtne kollektiiv **эштослэсь юн огинлык кылдйз**

kollektiivne <kollekt'iivne kollekt'iivse kollekt'iivse[t -, kollekt'iivse[te kollekt'iivse[id *adj*] > (*ühine, ühis-*) **дэмен**
kollektiivne töö **дэмен уж**
kollektiivne juhtimine **дэмен кивалтон**

kollektsioneerima <kollektsion'eeri[ma kollektsion'eeri[da kollektsioneeri[b kollektsioneeri[tud *v*] > (*huviesemeid koguma*) **люканы**
liblikaid kollektsioneerima **бубылиосты люканы**
marke kollektsioneerima **маркаосты люканы**
münthe kollektsioneerima **корт коньдонъёсты люканы**

kollektsionäär <kollektsion'äär kollektsionääri kollektsion'ääri kollektsion'ääri, kollektsion'ääri[de kollektsion'ääri[sid_&_kollektsion'äär/e *s*] > (*huvikoguja*) **люкась**
muinasajade kollektsionäär **вашкала арбериосты люкась**

kollektsioon <kollektsi'oon kollektsiooni kollektsi'ooni kollektsi'ooni, kollektsi'ooni[de kollektsi'ooni[sid_&_kollektsi'oon/e *s*] > (*ühelaadsete esemete süstematiseeritud kogu*) **коллекция, люкам**
liblikakollektsioon, liblikate kollektsioon **бубыли люкам**
postkaartide kollektsioon **открытка люкам**
haruldaste raamatute kollektsioon **шер пумиськылйсь книгаосын коллекци**
kollektsiooni täiendama **люкамеэз будэтыны**

kolli <kolli kolli kolli[t -, kolli[de kolli[sid *s*] > (*šoti lambakoer*) **колли я. шотланд овчарка**

kollitama <kollita[ma kollita[da kollita[b kollita[tud *v*] >
1. (*kummitama, hirmutama*) **курдатыны я. кышкатыны я. көшкематыны**
vaimud kollitavad **уртъёс көшкемато**
ära kollita mind oma juttudega **эн курдаты монэ веранъёсыныд**
2. (*muret tekitama, häirima*) **курдатыны я. кышкатыны**
mind kollitavad haigused **монэ висёнъёс кышкато**
suurmeistril hakkas kollitama ajahäda **гроссмейстерез цейтнот кышкатйз**

kolm <k'olm kolme k'olme k'olme, k'olme[de k'olme[sid_&_k'olm/i *num, s*] >
1. *num* (*põhiarv, vastava hulga, koguse kohta, kellaaja, arvulise järjekorra kohta*) **куинь**; (*hulga puhul: isikut märkivate meessoost sõnadega, mitmuslike sõnadega, isikuliste asesõnade mitmusega ja paariseseimeid märkivate sõnadega*) **куинь**
kolmkümmend kolm **куамын куинь**
kolm tuhat **куинь сюрс**
kolm viiendikku **куинь витьмос**
null koma kolm **ноль но куинь**
kolm aastat **куинь ар**
kolm last **куинь нылпи**
kolm meest **куинь пиосмурт**
kolmed püksid, kolm paari pükse **куинь штани**
kolm ööraeva **куинь уй-нунал**

meid oli kolm **ми куинь кузя вал**
 kolm korda rohkem **куинь поллы трогес**
 kolm korda kolm on üheksa **куинь пол куинь луэ укмыс**
 kell on kolm **куинь час**
 kell on veerand kolm **дас вить минут куине**
 kella kolme paiku **куинь час котырын**
 tule kella kolmeks **куинь часлы лыкты**
 ostsime selle kolme peale **тае ми куиньнамы вылысь басьтймы**
 üks meist kolmest peab minema **куиньнамы пöлысь одйгезлы кошконо**
 buss number kolm siin ei peatu **куинь номеро автобус татын уг дугдылы**
2. s (number 3, hinne, mängukaart) куинь
 rooma kolm **рим куинь**
 maalis paberile suure kolme **кагаз вылэ бадзым куинь суредаз**
 õpilane vastas kolme peale **дышетскись куиньлы вераз**
 kätte jäi poti kolm **кие пики куинь кылиз**
Liitsõnad
 kolme+
 kolmekorruseline **куинь этажьем**
 kolmeosaline **куинь люкетлэсь**

kolmandik <kolmand'ik kolmandiku kolmand'ikku kolmand'ikku,
 kolmandik/e_&_kolmand'ikku[de kolmand'ikk/e_&_kolmand'ikku[sid num, s>
1. num куиньмос
 kaks kolmandikku **кык куиньмосэз**
2. s (vastav osa millestki) куиньмос
 aasta esimene kolmandik **арлэн нырысетй куиньмосэз**

kolmapäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s>
вирнунал
 kolmapäeva hommikul **вирнунал чукна**
 esmapäevast kolmapäevani **вордйськонысен вирнуналозь**
 õöl vastu kolmapäeva **вирнуналэ выжон уе**
 koosolek toimub kolmapäeval **кенеш вирнуналэ ортчоз**
 kontsert viidi üle kolmapäevale **концертэз вирнуналлы выжтйзы**
 kolmapäevaks tulen tagasi **вирнуналлы берен лыкто я. берто**

kolmas <kolmas kolmanda kolmanda[t_&_kolma[t -, kolmanda[te kolmanda[id
 num> **куинетй**
 kolmas aasta **куинетй ар**
 kolmas nädal **куинетй арня**
 kahekümne kolmandal oktoobril **кызь куинетй коньывуонэ**
 kolmanda klassi õpilane **куинетй классын дышетскись**
 kolmas uks paremalt **бур палась куинетй өс**
 romaani kolmas köide **романлэн куинетй томез**
 kolmas põore **KEEL куинетй мурт**
 Kolmas Maailm **Куинетй Дунне кунъёс**
 kolmas seisus **AJ куинетй сословие**
 kolmandad isikud **JUR куинетйосыз муртъёс**
 kolmas tüürimees **капитанлэн куинетй юрттйсьез**
 kolmanda sordi jahu **куинетй сортъем пызь**
 kolmanda astme põletushaav **куинетй степенё сутйськем яра**
 kas nii või teisiti, kolmandat võimalust ei ole **озьы-а, тазы-а, куинетй**

луонлык өвөл

ühed laulavad, teised tantsivad, kolmandad ei tee midagi кин эктэ, кин кырза,
кин номыр уг кары

kolmekesi <kolmekesi *adv*> куинь кузя я. чошен

koju mindi kolmekesi куинь кузя бертйзы

olime seal kolmekesi ми отын куинь кузя я. чошен я. куиньнамы вал

seda teame ainult meie kolmekesi тае ми куньнамы гинэ тодйськомы

kolmekordne <+k'ordne k'ordse k'ordse[t -, k'ordse[te k'ordse[id *adj, s*>

1. *adj (kolmest osast koosnev)* куинь полэс

kolmekordne lõng куинь полэс шорт

kolmekordne kõlvi vesi тройной одеколон

lõnga kolmekordseks korrutama сйньысэз куинь полэс полэстыны

2. *adj (kolm korda suurem v rohkem)* куинь пол

kolmekordne annus кунь доза

toodang on kasvanud kolmekordseks ужпөр куинь поллы будйз

müüs kauba edasi kolmekordse hinnaga вузэз кунь полэс дунын вузэз

3. *adj (kolmel korral, kolmes järgus toimuv v esinev)* куинь пол

kolmekordne koputus uksele өсэ куинь пол йыгаськем

kolmekordne hoiatus куинь пол верам

kolmekordne olümpiavõitja олимпиадаын куинь пол вормись

4. *adj KÕNEK (kolmekorruselise)* куинь этажьем

kolmekordne maja куинь этажьем корка

5. *s KÕNEK (venekeelse kolmesõnalise sõimuväljendi kohta)* куинь полэсо

vihastas ja kukkus laduma kolmekordseid вожез потйз но куинь полэсо

кылъёсын тышкаськыны кутскиз

kolmetoaline <+t'oline t'oalise t'oalis[t t'oalis[se, t'oalis[te

t'oalis/i_&_t'oalise[id *adj*> куинь бөлетьем

kolmkümmend <k'olm+kümmend kolme+k'ümne

k'olme+kümme[t_&_k'olme+kümmend -, kolme+k'ümne[te kolme+k'ümne[id

nim> куамын

kolmkümmend kolm куамын куинь

kolmkümmend korda kaks on kuuskümmend куамын пол кык луэ куатьтон

kolmekümne sammu kaugusel куамын вамыш кемын

buss number kolmkümmend куамын номеро автобус

Liitsõnad

kolme+kümne+

kolmekümnekilomeetrine куамын иськемьем

kolmekümnekilone куамын килограммьем

kolmnurk <+n'urk nurga n'urka n'urka, n'urka[de n'urka[sid_&_n'urk/i *s*>

(*kujund, joonestusriist*) куиньсэрго, треугольник

kolmnurka kokkupanatud rätt куиньсэргое биням кышет

kolmnurkne <+n'urkne n'urkse n'urkse[t -, n'urkse[te n'urkse[id *adj*> куинь

сэрго

kolmnurkne rätt куинь сэрго кышет

kolmsada <k'olm+sada kolme+saja k'olme+sada_&_k'olme+sada[t -, kolme+sada[de kolme+sada[sid *num*> **куи́нь сю**
kolmsada viisteist **куи́нь сю дас вить**
kolmsada grammi **куи́нь сю грамм**

Liitsõnad

kolme+saja+

kolmesajaaastane **куи́нь сю аръем я. аресъем**

kolmesajagrammine **куи́нь сю граммъем**

kolmesajaleheküljeline **куи́нь сю бамъем**

kolmteist[kümmend] <k'olm+t'eist[+kümmend] kolme+t'eist[+k'ümne] k'olme+t'eist[+kümmend]_&_k'olme+t'eist+kümmen[t -, kolme+t'eist+k'ümne[te kolme+t'eist+k'ümne[id *num*> (*pikemais vormides sageli -teistkümmend*) **дас куи́нь**

seitsesada kolmteist[kümmend] **сизъым сю дас куи́нь**

kell on kolmteist[kümmend] minutit kuue peal **час дас куи́нь минут сизъыме**

kolmeteistkümmne päeva jooksul **дас куи́нь нунал чо́же**

tuba number kolmteist[kümmend] **дас куи́нь номеро бо́лет**

kolmeteistkümnest lahutada viis **дас куи́ньысь витьсэ куштоно**

kolmveerand <+veerand veerandi veerandi[t -, veerandi[te veerande[id *num*>

1. (*murdarv*) **куи́нь ньыльмос**

kaks ja kolmveerand **кык быдэс но куи́нь ньыльмос**

2. (*kellaaja kohta, hulgalt, koguselt kolm neljandikku*) :

kell on kolmveerand kaks **час дас вить минуттэк кык**

olime seal kolmveerand tundi **ми ньыльдон вить минут отын вал**

piima oli kolmveerand klaasi **йо́л чуқырлэн куи́нь ньыльмосозяз вал**

Liitsõnad

kolm+veerand+

kolmveerandliitrine **сизъым сю витьтон граммъем**

kolmveerandkäis **куи́нь ньыльмосъем саес**

kolmveerandmantel **полупальто**

koma <koma koma koma -, koma[de koma[sid *s*> **запятой**

koma panema **запятой пуктыны**

komaga eraldama **запятоен висъяны**

null koma viis **ноль но вить**

kaks koma kaheksa kilo **кык но я. запятой тямьс килограмм**

komisjon <komisjon komisjoni komisjoni komisjoni, komisjoni[de komisjon/e *s*> (*eriülesandeks määratud v valitud isikute kogu*) **комиссия, → кенеш**

atestatsioonikomisjon **атестационной кенеш**

eelarvekomisjon **МАЖ бюджет кенеш**

keelekomisjon **кыл кенеш**

komm <k'omm kommi k'ommi k'ommi, k'ommi[de k'ommi[sid_&_k'omm/e *s*>

КО́НЕК (*kompvek*) кампет

komme <komme k'ombe komme[t -, komme[te k'ombe[id *s*>

1. (*tava*) **сям, йылол; (*tavakohane toiming*) йылол; (*vormikohane kombetäide*)**

ньом, формальность

endisaegsed v ennemuistsed kombes **вашкала сямъес**

paganlikud kombed **калык осконъёс**
 matmiskombed **кулэмъёсты ватон йылол**
 pulmakombed **сюан йылолъёс**
 idamaade kombe kohaselt **чукшор пальёслэн йылолзыя**
 igal rahval on oma kombed **котькуд калыклэн аслаз йылолъёсыз**
 tegi seda rohkem kombe pärast **ньом поннагес кари мон озыы**
2. (harjumus) сям; (halb) урод сям
 harjuta endalt see inetu komme **со чебертэм сямьдлэсь куштйськы**
 mul pole kombeks end teiste asjadesse segada **муртьёслэн ужъёсазы**
мерскыны мынам сямья өвөл
3. (hrl pl) (käitumisviis) сям, астэ возён эсэп
 heade kommetega inimene **зеч сямъёсын адями**
 lauakombed **жөксёор сямъёс**

kommentaari <komment'aar kommentaari komment'aari komment'aari, komment'aari[de komment'aari[sid_&_komment'aar/e s> (*seletav märkus, arvamuseavaldus*) **валэктон, малпан**
 välispoliitiline kommentaar **кунсьөр политикая малпан**
 tõlkija kommentaarid **берыктйсьлэн валэктонъёсыз**
 olukord ei vaja kommentaare **югдурлы валэктонъёс кулэ өвөл**

kompromiss <komprom'iss kompromissi komprom'issi komprom'issi, komprom'issi[de komprom'issi[sid_&_komprom'iss/e s> (*vastastikuse järeleandmisega saavutatud kokkulepe*) **вачеогкыл**
 kompromissi otsimine **вачеогкыл утчан**
 kompromissile jõudma, kompromissi saavutama **вачеогкылозь вуыны**

Liitsõnad

kompromiss+

kompromissettepanek **вачеогкыл чөктон**

kompvek <k'ompv'ek k'ompveki k'ompv'ekki k'ompv'ekki, k'ompv'ekki[de k'ompv'ekki[sid_&_k'ompv'ekk/e s>

1. кампет

karamellkompvek **карамель кампет**

klaaskompvek **пыртйз адскись кампет**

koorekompvek **йөлвыл кампет**

lagritsakompvek **тактамыр кампет**

liköörikompvek **ликёр кампет**

piparmündikompvek **бутник я. мята кампет**

pulgakompvek **боды вылын кампет**

pähklikompvek **мульен кампет**

šokolaadikompvek **шоколад кампет**

2. PILTL кампет

kena tüdruk, päris kompvek kohe **мусо нылаш, кампет кадь ик**

komöödia <kom'öödia kom'öödia kom'öödia[t -, kom'öödia[te kom'öödia[id s> (*naljamäng*) **комедия**

muusikaline komöödia **крэзьгуро комедия**

koosolek oli täielik komöödia **кенеш чылкак комедия кадь вал**

Liitsõnad

komöödia+

komöödiafilm **комедия фильм**

konarlik <konarl'ik konarliku konarl'ikku konarl'ikku,
konarlik/e_&_konarl'ikku[de konarl'ikk/e_&_konarl'ikku[sid *adj*]
1. (*kühmuline*) лёго; (*tee, maapinna kohta*) лёго я. лёго-выро
konarlik tee лёго сюрес
konarlikuks külmunud maa лёго луыса кынмем музейем
konarlik jää лёго йӧ
konarlik savipõrand лёго гордсуй выж
kivimüüri konarlik pind из борддорлэн лёго вылиз
2. PILTL (*viimistlemata, kohmakas*) волятымтэ я. кырыж
konarlikud tähed кырыжесь гожпусьёс
konarlik tõlge волятымтэ кылысь кылэ берыктэм

kondiiter <kond'iiter kond'iitri kond'iitri[t -, kond'iitri[te kond'iitre[id *s*]
(*suhkrupagar*) кондитер

kondine <kondine kondise kondis[t -, kondis[te kondise[id *adj*]
1. (*kõhetu*) начар я. лы но ку
kondised käed начаресь я. лы но ку киос
kondised õlad начаресь пельпумьёс
küll sa oled ikka otsa lõppenud ja kondine! тон чылкак лы но ку кылемед!
2. (*konti v konte sisaldav*) лыо я. лыэсь
kondine liha лыо сйль

kondoom <kond'oom kondoomi kond'oomi kond'oomi, kond'oomi[de
kond'oomi[sid_&_kond'oom/e *s*] (*preservatiiv*) презерватив

konduktor <kond'uktor kond'uktori kond'uktori[t -, kond'uktori[te kond'uktoore[id
s]
1. (*piletimüüja ühissõidukis*) кондуктор я. билет вузась
2. TEHN (*hoide- v juhtrakis*) кондуктор

konfiskeerima <konfisk'eeri[ma konfisk'eeri[da konfiskeeri[b konfiskeeri[tud
v] (*sundvõõrandama, trükist käibelt kõrvaldama*) конфисковать карыны я.
таланы
vara konfiskeerima ваньбурез конфисковать карыны
võimud konfiskeerisid ajalehenumbri тӧрлык газетэз конфисковать кариз
raamat konfiskeeriti müügilt лызэтэз вузан-басьтонысь талазы

konflikt <konfl'ikt konflikti konfl'ikti konfl'ikti, konfl'ikti[de
konfl'ikti[sid_&_konfl'ikt/e *s*] (*lahkheli, kokkupõrge*) конфликт
läks v sattus ülemustega konflikti кивалтйсьёсын кусыпсэ
tal tekkis tõsine konflikt vanematega анай-атаеныз кусыпаз юн тэргаськон
потйз
riikidevaheline konflikt teravneb v süveneb куньёс кусын тэргаськон
муроме

kong <k'ong kongi k'ongi k'ongi, k'ongi[de k'ongi[sid_&_k'ong/e *s*]
1. (*eraldusruum vanglas*) пытсэт я. камера
piinakong курадзытон камера
vangikong пытсэт
ühiskong огья пытсэт
üksikkong одйг муртлы пытсэт

surmamõistetute kong **виины малпамъёслы пытсэт**
vahialust kongi panema **заключённоез пытсэтэ ворсаны**
ohtlikku kurjategijat hoiti eraldi kongis **кышкыт йыртэмастьёсты нимаз**
пытсэтын возизы

2. (*eraldusruum kloostri*) **келья**

mungakong **монахлэн кельяз**

nunnakong **монахинялэн кельяз**

3. (*toapugerik*) **висъет**

meie tuba oli kitsas kong ärklikorrusel **милям бӧлетмы мансардаысь сюбег**

висъет вал

4. MÄEND (*tõstuk*) **уробо**

kaadkong **кечыртйськись уробо**

kongress <k'ongr'ess k'ongressi k'ongr'essi k'ongr'essi, k'ongr'essi[de
k'ongr'essi[sid_&_k'ongr'ess/e s>

1. (*suurnõupidamine*) **кенеш я. ӧтчам я. конгресс**

erakorraline kongress **чаклампэ ӧтчам**

geograafiakongress **географи кенеш**

geoloogiakongress **геологи кенеш**

parteikongress **парти кенеш**

rahvusvaheline fennougristide kongress **финноугристьёслэн калыккуспо**

кенешсы

ametiühingu kongress **профсоюзёслэн кенешсы**

heliloojate kongress **крезьгурчиослэн кенешсы**

kirjanike kongress **гожъясьчиослэн кенешсы**

õpetajate kongress **дышетйсьёслэн ӧтчамзы**

Pariisi kongress AJ **Париж конгресс**

Viini kongress AJ **Вена конгресс**

kongressi ettevalmistus **кенешез дасян**

kongressi delegaadid **кенеше ӧтемъёс**

kongressi avamine **кенешез кутскон**

kongressi lõpetamine **кенешез йылпумъян**

kongressist osa võtma **конгрессэ пыриськыны**

kongress toimus Taanis **кенеш Даниын ортчиз**

esines kongressil ettekandega **кенешын вераськыз**

2. (*parlament v partei mõnes riigis*) **конгресс я. кивалтэт**

USA Kongress **США конгресс**

India Rahvuskongress **Индиысь йӧскалык конгресс**

kongus <k'onigus *adj*> (*nina kohta*) **губрес;** (*noka kohta*) **губрес**

kongus ninaga mees **губрес ныро пиосмурт**

kongus nokaga lind **губрес ныро тылобурдо**

tal on suur kongus nina **солэн нырыз бадӟым губрес**

konjak <konjak konjaki konjaki[t -, konjaki[te konjake[id s> **коньяк**

prantsuse konjak **француз коньяк**

margikonjak **пусэн коньяк**

pudel viie tärniga konjakit **зенелик вить кизилиё коньяк**

konkreetne <konkr'eetne konkr'eetse konkr'eetse[t -, konkr'eetse[te
konkr'eetse[id *adj*>

1. (*reaalselt eksisteeriv, üksikjuhuline*) **конкретной, зэмос**

konkreetne fakt **зэмос факт**
 tuleb arvestada konkreetset olukorda **зэмос югдурез лыдэ басьтоно**
 tooge konkreetne näide **зэмос пример вералэ**
 meid ümbritseb konkreetne tegelikkus **ми котырын реальной улон**
2. (selgepiiriline, täpne) рос-прос я. пыр-поч
 konkreetne ettepanek **рос-прос чектос**
 konkreetne vastus **рос-прос валэктон**
 midagi konkreetset ma ei tea **мон рос-прос номыр уг тодйськы**
 püüdsin asjast saada konkreetsemat ülevaadet **югдурез рос-просгес валаны**
тырши
 kui olla päris konkreetne, siis oli lugu nii **мечак рос-прос верано ке, тазы со**
вал

konks <k'onks konksu k'onksu k'onksu, k'onksu[de k'onksu[sid_&_k'onks/e s]>
1. (riputamiseks) ошон; (haaramiseks, kiskumiseks) курик; (haak) каптырна
 kaheharuline konks **кык курикен ошон**
 heegelkonks **чильпаськон вень**
 kaevukonks **куйылэн курикез**
 metallkonks **корт курик**
 tõstekonks **жутон курик**
 õngekonks **визнан курик**
 konksuga jalutuskepp **куасалтэм выло боды**
 pada rippus lõkke kohal konksu otsas **пурты тыл вадесэ курике ошемын вал**
 paneel ripub kraana konksu otsas **панель кранлэн курикез борды ошемын**
 lõin konksu seinä **борддоре ошон шукки**
 pane v riputa mantel konksu otsa **пальтодэ ошонэ ош**
2. (kõverik, looge) → котыри
 keeruline konksudega käekiri **йöспöртэм котыриосын гожъяськем**
 konksuga allkiri **котыриен гожтйськем**
3. PILTL (riugas, vigur, nõks) курик
 konksuga küsimus **курико юан**
 konksuga ülesanne **курико уж**
 tal on kaval konks mõttes **солэн малпаназ кескич курикез вань**
 kogu selles loos peab mingi konks olema **вань та учырын кыче ке но курикез**
луыны кулэ
 otsis konkse, kuidas seadusest mööda hiilida **катэз котыртыны курикъёс**
утчаз
4. PILTL (takistav, häiriv asjaolu) шуг-секыт, курик
 selles see konks ongi **тйни отын ик шуг-секытэз я. курикез**

konkurents <konkur'ents konkurentsi konkur'entsi konkur'entsi, konkur'entsi[de konkur'entsi[sid_&_konkur'ents/e s]>
1. (võistlus) вожвылан, вожвыльяськон
 jooksus oli oodata tõsist konkurentsi **быззылонын зэмос вожвылан луоз**
2. MAJ (võistlus suurema kasumi pärast); BIOL (olelusvõitluse vorme)
вожвыльяськон
 vaba konkurents MAJ **эрико вожвыльяськон**
 liikidevaheline konkurents BIOL **йöсьёс куспын вожвыльяськон**

konkurss <k'onk'urss k'onkursi k'onk'urssi k'onk'urssi, k'onk'urssi[de k'onk'urssi[sid_&_k'onk'urss/e s]>
1. (võistlus prima selgitamiseks kunstis, teaduses vms) чöшатскон, конкурс

fotokonkurss туспуктэм чошатскон
 sisseastumiskonkurss пырон конкурс
 {keda} konkursile lubama кинэ конкурсэ лэзыны
 tööd konkursile esitama ужъёсты конкурсэ ыстыны
 asutus kuulutas välja konkursi vakantse koha täitmiseks ужъюрт уж интылы
 конкурс ялйз
 ta valiti professoriks konkursiga v konkursi korras сое профессоре бырйизы
 конкурс ортчытыса
 tuli rahvusvahelisel viiuldajate konkursil teiseks кубызэн шудйсьёслэн
 калыккуспо чошатсконазы со кыкетйез луиз
 2. JUR (kohtumenetus pankrotistunud võlgniku vara jaotamiseks) вуз конкурс

konn <k'onnn konna k'onna k'onna, k'onna[de k'onna[sid_&_k'onnn/i s> бака я.

эбек

järvekonn ZOOL (Rana ridibunda) ты бака

rabakonn ZOOL (Rana arvalis) нюр бака

rohukonn ZOOL (Rana temporaria) гуждор бака

tiigikonn ZOOL (Rana lessonae) чыпет бака

konnad krooksuvad бакаос черекъяло я. кваккетто я. тюргето

poiss ujus konna пияш бака сямен уяз

Liitsõnad

konna+

konnakudu бака мызь

konserv <kons'erv konservi kons'ervi kons'ervi, kons'ervi[de

kons'ervi[sid_&_kons'erv/e s> консерва

aedviljakonserv[id] бакча емышлэсь консерва

kalakonserv[id] чорыг консерва

lihakonserv[id] сйль консерва

kümme karpi konserve куинь (банка) консерва

liha tehti konserviks сйлез консерва лэсьтйзы

kontakt <kont'akt kontakti kont'akti kont'akti, kont'akti[de

kont'akti[sid_&_kont'akt/e s> (*ühendus, kokkupuude, vastastikune mõistmine*);

EL (*lülitusseadme osa*) герзет, кусып, контакт

rahvusvahelised kontaktid калыккуспо герзетьёс

keelekontaktid кыл кусыпъёс

kultuurikontaktid лулчеберет кусыпъёс

seinakontakt EL борддор вылысь контакт

kontakti looma кусып тупатыны

säilitas võõrsil tiheda kontakti kodumaaga палэнын улыса, дореныз матысь

кусыпъёсты утиз

mul ei ole temaga mingit kontakti мынам соин нокрыче но герзетэ өвёл

kui vaja, võta v astu minuga kontakti кулэ дыръяз монэн герзаськы

Liitsõnad

kontakt+

kontaktjuhe EL герзет ез

kontaktvõrk EL герзет сōзнэт

kontekst <kont'ekst konteksti kont'eksti kont'eksti, kont'eksti[de

kont'eksti[sid_&_kont'ekst/e s> (*kaastekst, mõtteseos*) контекст

sõna tähendus selgub kontekstis[t] кыллэн пуштроез контекстья валамон

луэ

seda tuleb vaadelda laiemas kontekstis **сое паськытгес контекстын учконо**

konto <konto konto konto[t -, konto[de konto[sid s> МАЈ (*raamatupiamis- ja pangaarve*) **счёт**
jooksev konto **бергась счёт**
pangakonto **банкысь счёт**

kontroll <kontr'oll kontrolli kontr'olli kontr'olli, kontr'olli[de kontr'olli[sid_&_kontr'oll/e s>
1. (*kavakindel järelevalve*) **эскерон, чаклан**
arstlik kontroll **тазалыкез эскерон**
enesekontroll **астэ чаклан**
nägemiskontroll **синэз чаклан**
tollikontroll **вузэскерет**
andmete kontroll **сётэтъёсты эскерон**
teadmiste kontroll **тодон-валанъёсты эскерон**
haige on arsti kontrolli all **висись эмьясьлэн эскеремез улсын**
2. KÕNEK (*kontrollija*) **чаклась; (kontrollijad) чакласьёс**
sissepääsu juures seisab kontroll **пырон дорын чаклась сылэ**

Liitsõnad

kontroll+

kontrollanalüüs **КЕЕМ эскеронлэн анализээ**

konts¹ <k'onts kontsa k'ontsa k'ontsa, k'ontsa[de k'ontsa[sid_&_k'onts/i s>

1. (*jalatsil*) **каблук, көерма**
kingakonts **туфлилэн көермаез**
madala kontsaga saarad **лапег көермаё сапег**

2. KÕNEK (*kand*) **пыдтыш**

Liitsõnad

kontsa+

kontsaklõbin **көерма туккетэм**

konts² <k'onts kontsu k'ontsu k'ontsu, k'ontsu[de k'ontsu[sid_&_k'onts/e s>

1. (*järelejäänud ots, tüügas*) **кылем, бервыл, юдэс**
hambakonts **пиньлэн бервылыз**
leivakonts **нянь бервыл**
kirvevarrest jäi ainult konts järele **тйр ныдлэсь юдэс гинэ кылиз**
kombain jätab pika kontsu **комбайн жужыт жыжы кельтэ**
2. (*piletil, kviitungil*) **дур**

kontsert <k'onts'ert k'ontserdi k'onts'erti k'onts'erti, k'onts'erti[de k'onts'erti[sid_&_k'onts'ert/e s> (*muusikaettekanne, helind*) **концерт**

eilne kontsert **толло концерт**
orelikontsert MUUS **орган концерт**
kontsert kantakse üle raadios ja televisioonis **концертэз радио но телевидение пыр сётозы**
homme läheme kontserdile **чуказе концертэ мынйськомы**

Liitsõnad

kontserdi+

kontserdiafišš **концерт ялон**
kontserdiprogramm **концертлэн радыз**

kontsert+

kontsertaaria MUUS **концертысь ария**

konverents <konver'ents konverentsi konver'entsi konver'entsi, konver'entsi[de konver'entsi[sid_&_konver'ents/e s> **кенешон, конференция**
rahvusvaheline konverents **калыккуспо конференция**
ülemaailmne konverents **дунневыл кенешон**
konverentsist osavõtt **кенешонэ пыриськон**

koobas <koobas k'oorpa koobas[t -, koobas[te k'oorpa[id s>

1. (*looduslik õõnsus v tühe*) **гурезьгырк, мугырк; (kunstlik õõnsus milleski) гу, гутё, кар**

maaalune koobas **музьем улысь мугырк**

koopa sissekäik **мугырке пырон**

poisid tegid endale heinakuhja sisse koopa **пиос турын зуродэ кар лэсьтйзы**

2. (*urg, pesapaik*) **кар, гу**

karukoobas **гондыр гу**

3. ANAT (*lohk, kehaõõs*) **пуш**

kõhukoobas **кõt пуш**

ta on kõhnaks jäänud, silmad koopasse vajunud **со начармем, синьёсыз гопе**

КОШКИЛЯМ

Liitsõnad

koobas+

koobasasula ARHEOL **гурезьгырк я. мугырк улонни**

koopa+

koopafauna ZOOLOG **гурезьгыркысь фауна**

koopajõgi **гурезьгыркысь шур**

kook¹ <k'ook koogi k'ooki k'ooki, k'ooki[de k'ooki[sid_&_k'ook/e s>

1. (*kondiitritoode*) **пирожной, торт**

kihiline kook **сийё пирожной**

sünnipäevalapsele küpsetati suur kook **пиналлы вордйськем нуналызлы**

бадзым торт пыжизы

2. (*õhuke pannkook*) **мильым; (paksem pannkook) табань**

kooki tegema, kooke küpsetama **мильым пыжыны**

kooke moosiga sööma **мильымеэ вареньяен сиыны**

3. KÕNEK (*õlikook*) **кыч**

linaseemnekook **етйн кыч**

räevalillekook **шундыберган кыч**

Liitsõnad

koogi+

koogitaldrik **тортлы тэркы**

koogitükk **торт вандэс**

kook² <k'ook koogu k'ooku k'ooku, k'ooku[de k'ooku[sid_&_k'ook/e s>

1. (*kaevul*) **тури**

kooguga kaev **туриен колодча я. куйы**

2. ETN (*pajakook*) **пурты ошон**

kool <k'ool kooli k'ooli k'ooli, k'ooli[de k'ooli[sid_&_k'ool/e s>

1. (*õppeasutus, koolimaja, kursusetajaline õppesari, õppetöö*) **школа; пиос**

дышетонни ВУЖМ.; (eriala-) училище

algkool покчиёзо школа
keskkool шоръёзо школа
kõrgkool вылий дышетсконни
püharäevakool арнянуальёсы ужась школа
suvekool гужем дышетсконни
mind pandi seitsmeaastaselt kooli сизыым арескам монэ школае сётйзы
kool asub lähedal дышетсконни матын интыяськемын
saali mahub kogu kool залэ быдэс школа тэре
pärast kooli läksime koju школа бере бертймы
2. (*koolisüsteem, koolkond, koolitus, väljaõpe, kasvatus*) школа,
дышетсконни, дышетскон
kool lahutati kirikust дышетсконниез черклэсь люкизы
töö ajalehe juures andis mulle hea kooli газетын ужан мыным зеч
дышетскон луиз

Liitsõnad

kooli+

kooliaed школа бакча
koolidirektor школалэн директорез
koolihoone школалэн юртэз
kooliraamatukogu школа лыдзиськонни
koolisõber школаысь эш
koolivõrk школа сөзнэт
kooliõpetaja дышетйсь

koondama <k'oonda[ma k'oonda[da k'oonda[b k'oonda[tud v>

1. (*kokku koguma, keskendama*) люканы; (*iühendama, liitma*) огазеяны
 kultuurivara koondati muuseumidesse лулчеберет ваньбурез музейёсы
 люказы
 kirjanik koondas lühijutud kogumikuks гождьясьчи веросьёссэ бичетэ люказ
 see jõgi koondab endasse mitme jõe veed та шур көня ке шурлэсь вуоссэ
 огазея
 püüdsin oma mõtteid koondada малпанъёсме огазеяны тырши
2. (*töökohtade arvu vähendama, sellega seoses töölt vabastama*) ужысь
 куштыны я. палэнтныны
 osakonnas koondati kaks [ameti]kohta ёзысь кык ужинтыез куштйзы
3. (*tihendama, kokku suruma*) вакчиятыны
 kirjanik on oma näidendis sündmustikku ajalisel koondanud гождьясьчи
 пьесаяз ортчём событиосты дырзыя вакчиятйз
 artiklit tuleb mõningal määral koondada статьяез көня ке вакчиятоно
4. МАТ (*hulklüiget lihtsustama*) вакчиятыны

koonduma <k'oonduma[ma k'oonduma[da k'oonduma[b k'oonduma[tud v>

1. (*kokku kogunema, keskenduma*) люкаськыны; (*liituma*) огазеяськыны
 lapsed koondusid rühmadesse нылпиос туркымъёсы люкаськызы
 seltsi on koondunud üle saja inimese огазеяськонэ сюзэсь уно адямиос
 люкаськызы
 taevaserval hakkasid koonduma pilved инбаме пилемъёс люкаськыны
 кутскизы
2. (*kokku tõmbuma*) :
 jagu, koondu! сōл отряд, огазеяськы!
 rong kaugeneb, koondudes silmapiiril mustaks täpiks поезд кыдёкы кошке,
 инвисын съд виштылы пөрмыса

koopia <k'oopia k'oopia k'oopia[t -, k'oopia[te k'oopia[id s> (*ärakiri, jäljend*)

кӧчыр; (*kipsist*) **кӧчыр**

fotokoopia **фотокӧчыр**

kserokoopia **кӧчыр**

teose originaali koopia **гожтослэн оригиналэзлэн кӧчырез**

tütar on oma ema täielik koopia **ныл - чылкак анаезлэн кӧчырез**

koor¹ <k'oor koore k'oor[t k'oor[de, koor[te k'oor[i s>

1. (*puul*) **кур**; (*paksem pealmine kiht puuviljadel*) **кӧм**; (*nahkjas õhem kest*)

кӧм; (*õhem, karvendav, hrl eemaldatud*) **кӧм**; (*pähklil, munal*) **кӧм**

apelsinikoор **апельсин кӧм**

kasekoор **кызыпу туй**

kuusekoор **кыз кур**

maakoor GEOL **Музей кур**

jänesed on käinud õunapuude koort närimas **лудкеч улмопуослэсь курзэс**

йыръем

2. (*piima rasvakiht*) **йӧлвыл**; (*hapukoор*) **йӧлвыл**

joon kohvi koorega **йӧлвылэн кофе юисько**

ema riisus piima pealt koort **анай йӧллэсь вылзэ октйз**

koor lasti hapuks minna ja löödi siis võiks **йӧлвылэз чырсагызы но вӧй**

шуккызы

Liitsõnad

koore+ METS

koorelõikur METS **кур вандйсь**

koore+ (*piima rasvakihtiga seotud*)

koorejäätis **йӧлвыл мороженной**

koorekompvek **йӧлвыл кампет**

koor² <k'oor koori k'oori k'oori, k'oori[de k'oori[sid_&_k'oor/e s>

(*laulukollektiiv, kooripartii, läbisegi hääled*) **хор**

meeskoор **пиосмурт хор**

naiskoor **кышномурт хор**

poistekoор **пи хор**

rahvakoор **калык хор**

kooris laulma **хорын кырзаны**

Liitsõnad

koori+

koorijuht **хорлэн кивалтйсьез**

koorimuusika **хор крезьгур**

koorisüit MUUS **хор сюита**

koor³ <k'oor koori k'oori k'oori, k'oori[de k'oori[sid_&_k'oor/e s> ARHIT

(*altariruum*) **хор**; (*rõdu, millel paikneb orel, oreliväär*) **хор, орган сылон**

инты

koorem <k'oorem k'oorma k'oorma[t -, k'oorma[te k'oorma[id s>

1. (*veos*) **воз**; (*laadung*) **жүтос, груз**

kõrge koorem **жужыт воз**

heinakoorem **турын воз**

autole koormat peale laadima **машинае пу жоктыны**

vankrilt koormat maha laadima **уробоез жоктыны**

koorem läks ümber **жүтос бекмыляз**

2. (*kandam*) *жүтос*

vinnas koorma turjale ja läks *жүтоссэ сильсёраз жүтйз но кошкиз*
õnnesoove tuli terve koorem PILTL *быдэс жүтэт зечкылангёс вуизы*

3. PILTL (*raskuste, murede kohta*) *шуг-секут, сюлмаськон*

elukoorem *улон шуг-секутгёс*

maksukoorem *тыриськон сюлмаськон*

murekoorem *кайгу сюлмаськон*

koormaks muutuma *шуг-секут луыны*

ma ei taha seda koormat enda peale võtta *та шуг-секутэз вылам басьтэме уг*

поты

raske koorem langes südamele *сүлэм капчи кылиз*

Liitsõnad

koorma+

koormakaal *жүтослэн секутлыкез*

koormavanker *уробо*

koorima <k'oori[ma k'oori[da koori[b koori[tud v>

1. (*puu-, juurvilju*) *паланы, тазатыны; (puud) ниыны, кесяны; (teri) тысь*
поттыны

apelsini koorima *апельсин паланы*

puid koorima *кур кесяны*

kooritud palgid *вөлем я. тазатэм корьёс*

kooritud tangud *тысь поттэм кеньыр*

kooriv kreem *тазатйсь крем*

2. (*piima*) *выл октыны; (lusikaga) был октыны*

kooritud piim *выл октэм йёл*

3. PÕLL (*pinnase pealmist kihti*) *усыяны*

kesa koorima *парлы кельтэм бусыез усыяны*

4. KÕNEK (*riideid seljast võtma*) *кыльыны*

kooris endal märjad riided seljast *вылысьтыз кот дйсьсэ кылиз*

laps kooris end täiesti alasti *пинал голык кылиськиз*

5. PILTL (*nõõrima, tüssama*) *таланы, тазатыны*

kooris meilt pettusega viimase raha *пояськыса берпуметй коньдонмес талаз*

ta kooriti kaardimängus paljaks *сое картаен шудыса голык кыльытозяз*

тазатйзы

koos¹ <k'oos adv, prep>

1. *adv (ühe rühmana, tervikuna, ühiselt, üheskoos, lähestikku)* *огинын, чош*

kivid on hunnikus koos *изьёс огинэ люкамын*

näitetrupp püsis koos ainult ühe aasta *труппа одйг ар чоже гинэ огинын вал*

külalised on juba koos *куноос люкаськемын ини*

neid nähti sageli koos *чемысь соосты чош адзизы*

poisid kasvasid koos üles *пиос чош я. огинын будйзы*

neid ravimeid ei tohi koos tarvitada *та эмьюмьёсты чош юыны уг яра*

2. *adv (millegagi kaetud, märdunud)* :

kingad on poriga koos *пыдкуччан дэриесь*

laste suud olid moosiga koos *нылпиослэн ымдурьёссы вареньяесь вал*

3. *prep [komit] (ühes, samaaegselt)* *чош*

läksin koos teistega *мукетьёсын чош кошки*

tõusen hommikul koos päikesega *чукна шундыен чош султйсько*

koos² <k'oos koosi k'oosi k'oosi, k'oosi[de k'oosi[sid_&_k'oos/e s> (*kurs*s) **курс**
laev võttis koosi läände **вулэйкы жытшор пала курс басьтйз**

kooskõla <+kõla kõla kõla k'õlla, kõla[de kõla[sid s>

1. (*vastavus, harmoonia*) **тупан, эзь**; (*iiksmee*l) **тупаса улон**
värvide kooskõla **буэльёслэн тупамзы**
teod ja sõnad ei ole kooskõlas **ужъёс но кыльёс уг тупало**
2. MUUS (*mitme heli samaaegne kõlamine*) **куара тупан**

kooskõlastama <+kõlasta[ma kõlasta[da kõlasta[b kõlasta[tud v>

соглаштыны, соглашъяны
plaane kooskõlastama **планъёсты соглаштыны**
kooskõlastatud tegevus **соглашъям уж**

koosolek <+olek oleku oleku[t -, oleku[te oleku[id s> **кенеш**; (*külakogukonna*)

гурт кенеш
seltsi juhatusе koosolek **огазеяськон кивалтэтлэн кенешез**

koosseis <+s'eis seisu s'eisu s'eisu, s'eisu[de s'eisu[sid_&_s'eis/e s>

1. (*isikuline, rühmaline koosnevus*) **огинэт**
üliõpilaste sotsiaalne koosseis **студентъёслэн мерлыко огинэтсы**
kohtu koosseis **судлэн огинэтэз**
valitsuse koosseis **кивалтэтлэн огинэтэз**
täies koosseisus **быдэс огинэтэн**
mind arvati ekspeditsiooni koosseisu **монэ экспедицилэн огинэтаз пыртйзы**
võistkonna koosseis on uuenenud **чошатскись туркымлэн огинэтэз вильмиз**
2. (*ametikohtade kogum*) **штат**
asutuses koondati koosseisu **ужъяуртын штатэз пичиятйзы**

koostama <k'oosta[ma k'oosta[da k'oosta[b k'oosta[tud v> **лэсьтыны, люканы,**
бичаны

aruannet koostama **отчёт лэсьтыны**
sõnaraamatut koostama **кыллюкам лэсьтыны**
võistluste põhjal koostati noortekoondis **чошатсконъёсты учкыса,**
егитьёслэсь туркымзэс люказы

koostis <k'oostis k'oostise k'oostis[t k'oostis[se, k'oostis[te

k'oostis/i_&_k'oostise[id s> (*osiste kogum*) **пуштрос**
betooni koostis **бетонлэн пуштросэз**
klaasi koostis **пиялалэн пуштросэз**
mulla koostis **сүйлэн пуштросэз**
aine keemiline koostis **тырметлэн хими пуштросэз**
sõna morfoloogiline koostis **кыллэн морфологи сөзнэтэз**

koostöö <+t'öö t'öö t'öö[d -, t'öö[de_&_töö[de t'öö[sid_&_t'öö[id s> **валчеужан**

rahvusvaheline koostöö **калыккуспо валчеужан**

kopeerima <kop'eeri[ma kop'eeri[da kopeeri[b kopeeri[tud v> (*koopiat tegema*)

көчыртыны
jooniseid kopeerima **суредъёсты көчыртыны**

kops <k'ops kopsu k'opsu k'opsu, k'opsu[de k'opsu[sid_&_k'ops/e s (hrl pl)]> **ты**
 parem kops **бур ты**
 vasak kops **паллян ты**
 tõmbas kopsud õhku täis **тыосыз тыр шокчиз**
 pargid on linna kopsud PILTL **паркъёс - со карлэн тыосыз**
Liitsõnad
kopsu+
 kopsuhaigus **ты висён**

koputama <koputa[ma koputa[da koputa[b koputa[tud v]>
 1. (*millelegi kergelt lööma*) **шуккыны, йыганы, коканы (uksele, aknale)**
йыгаськыны :
 koputas kepiga vastu põrandat **бодыеныз выже шуккылыз**
 esimesed vihmapiisad koputavad vastu aknaklaasi **нырысетйосыз зор**
шапыкъёс укно пиялае шуккиськызы
 koputati aknale **укное йыгаськызы**
 keegi koputab ukse taga **кин ке но өсэ йыгаське**
 astus koputamata sisse **йыгаськытэк пыриз**
 2. KÕNEK (*kedagi lööma*) **шуккыны**
 kui õige koputaks talle vastu kukalt **шуккысал сое йыртышказ**
 3. KÕNEK (*omade peale kaebama*) **чагиськыны**
 keegi on minu peale koputamas käinud **кин ке но мон вылэ чагиськем**

kord¹ <k'ord adv>
 1. (*ükskord, kunagi, millalgi minevikus*) **огпол, куке но; (millalgi edaspidi)**
огпол
 elasid kord eit ja taat **улйллям огпол песяен песятай**
 see oli kord kevadel **огпол тулыс вал со**
 usun, et see unistus kord täitub **оскисько, та малпан огпол зэмалоз**
 2. (*ometi, viimaks, lõpuks*) **али**
 hakka juba kord minema! **мын ини али!**
 kas sa jääd juba kord vait! **шыпыт кариськы ни али!**
 3. (*kinnitab mingit paratamatut asjaolu*) **ини, ни**
 elu on juba kord selline **улон сыче ини со**
 kui see juba kord jutuks tuli, siis... **вераськон со вылэ вуиз ини бере, ...**
 4. (*märgib olukordade vaheldumist*) **огпол, я ..., я ...**
 kord nii, kord naa **огпол озьы, огпол тазьы**
 kord siin, kord seal **огпол татын, огпол отын**
 sadas kord lund, kord vihma **огпол зоре, огпол лымья**

kord² <k'ord korra k'orda k'orda, k'orda[de k'orda[sid_&_k'ord/i s]>
 1. (*märgib millegi toimumise korduvat ajamomenti, koos arvsõnaga osutab võrdlevalt millegi suurenemisele v vähenemisele*) **пол**
 kord aastas **арлы огпол**
 kaks korda kuus **толэзьлы кык пол**
 viis korda nädalas **арнялы вить пол**
 üks kord suve jooksul **гужем чоже огпол**
 mitu korda järjest **бёрсьысь бёрсьы кӧня ке пол**
 esimest korda **нырысьсэ**
 mitte kordagi **огпол но**
 kord nelja aasta tagant **нъыль армысь огпол**
 nägin teda viimast korda mais **берпуметйэз адзи сое куартолэзе**

tule mõni teine kord мукет дыръя лыкты
olen seal käinud kahel korral кык пол отчы ветлй
neli korda suurem ньыль поллы бадзымгес
kolm korda väiksem куинь поллы пичигес
kaks korda kaks on neli кык пол кык луэ ньыль
hinnad on tõusnud poolteist korda дунъёс одйг но жынылы будйзы
2. (*juht, puhk*) учыр
mis niisugusel korral teha? сыче дыръя я. учыре мар кароно?
3. (*järjekord, järg*) черод
täna on sinu kord lõunat keeta туннэ тынад черодэд нуназелы сиён
пöзътыны
vastamise kord jõudis minu kätte вераны черод мыным вуиз

kord³ <k'ord korra k'orda k'orda, k'orda[de k'orda[sid_&_k'ord/i s]>

1. (*süsteem, korraldus*) радлык
ühiskondlik kord мер радлык
demokraatlik kord демократи радлык
riigikord кун радлык
2. (*reeglid, eeskirjad, toimimismõõd*) эсэпрад; (*nendele vastav olukord*)
радлык, рад
avalik kord мер радлык
päevakord нунал рад
kord on käest ära рад быремын
3. (*korrasolek*) жикытлык
haiglas valitses puhtus ja kord эмъяськонниын чылкытлык но жикытлык
кузёяське
park on heas korras парк зеч утялтэмын
tee oma laud korda! жöквылдэ утялты!
ta tervis sai korda тазалыкез тупаз

kord⁴ <k'ord korra k'orda k'orda, k'orda[de k'orda[sid_&_k'ord/i s]>

1. (*kiht*) сй; (*õhuke*) пуксем
hallituskord перел пуксем я. пурьсытам
jääkord йö сй
2. KÕNEK (*korrus*) этаж
elab alumisel korral улий этажын улэ

kordamööda <+m'ööda adv> вошъяськыса, бöрсыйсь бöрсе

valvasime kordamööda возьмаськимы вошъяськыса
rääkige kordamööda, mitte kõik korraga бöрсыйсь бöрсе вераське, ванды
огчöш эн

korduvalt <k'orduvalt adv> нош но нош, трос пол

korduvalt katsetama трос пол эскерыны
korduvalt meelde tuletama нош но нош тодэ вайытыны

koridor <koridor koridori koridori koridori, koridori[de koridor/e s]> коридор

kitsas koridor сюбег коридор

Liitsõnad

koridori+

koridorisüsteem ЕНІТ коридор сöзнэт

koristaja <koristaja koristaja koristaja[t -, koristaja[te koristaja[id s> (*ameti poolest*) **ВЫЖ МИСЬКИСЬ**
kool vajab koristajat **ШКОЛАЛЫ ВЫЖ МИСЬКИСЬ КУЛЭ**

koristama <korista[ma korista[da korista[b korista[tud v>

1. (*kraamima, korda tegema*) **УТЯЛТЫНЫ**
tube koristama **БӨЛЕТЬЁСТЫ УТЯЛТЫНЫ**
lauda koristama **ЖӨКВЫЛЭЗ УТЯЛТЫНЫ**
voodid on koristamata **ВАЛЕСЬЁС УТЯЛТЫМТЭ**
2. (*kokku koguma, kõrvaldama*) **ЛЮКАНЫ, ОКТЫНЫ**
põllult kive koristama **БУСЫЫСЬ ИЗЬЁСТЫ ЛЮКАНЫ**
mänguasjad koristati põrandalt kasti **ШУДОНЬЁСТЫ ВЫЖ ВЫЛЫСЬ КОРОБКАЕ ЛЮКАЗЫ**
korista nõud kappi! **ПОСУДАЕЗ КАНАЕ ОКТЫ!**
3. (*saaki koguma*) **ОКТЫНЫ**
kurgid on veel peenralt koristamata **КИЯР УБОЫСЬ ОКТЫМТЭ НА**
saak koristati põldudelt õigeaegselt **УРОЖАЕЗ БУСЫЫСЬ ДЫРАЗ ОКТЙЗЫ**

koristamine <koristamine koristamise koristamis[t koristamis[se, koristamis[te koristamis/i s> **УТЯЛТОН**

korjama <k'orja[ma korja[ta k'orja[b korja[tud v>

1. **БИЧАНЫ; (teatud kogust) ЛЮКАНЫ**
lilli korjama **СЯСЬКА БИЧАНЫ**
allkirju korjama **КИНЮРТЭМ БИЧАНЫ**
korjake paberitükid põrandalt prügikorvi **ВЫЖ ВЫЛЫСЬ КАГАЗ ЮДЭСЬЁСТЫ ЖУГ-ЖАГ КУЯНЭ БИЧАЛЭ**
mesilane korjab õielt mett **МУШ СЯСЬКАОС ВЫЛЫСЬ ЧЕЧЫ БИЧА**
üliõpilased korjavad rahvaluulet **ДЫШЕТСКИСЬЁС КАЛЫК КЫЛОСБУРЕЗ ЛЮКАЛО**
korjad sealt endale veel haiguse külge **ПІЛТЛ АСЛЫД ВИСЁН ШЕДЬТОД АЙ ОТЫСЬ**
mine tea, kust lapse korjas **КӨНЕК КИН ТОДЭ, КЫТЫСЬ НУНЫ ШЕДЬТЙЗ**
2. (*tagavaraks koguma*) **ЛЮКАНЫ**
korjan auto ostmiseks raha **МАШИНА БАСЬТЫНЫ КОНЬДОН ЛЮКАСЬКО**

korjus <korjus korjuse korjus[t -, korjus[te korjuse[id s> (*surnukeha, laip*) **ШӨЙ; (lõpnud loomad) ШӨЙ**

kork <k'ork korgi k'orki k'orki, k'orki[de k'orki[sid_&_k'ork/e s>

1. **ВОТ (korkkude) ПРОБКА**
2. (*elastne materjal*) **ПРОБКА**
korgist tallad **ПРОБКАЛЭСЬ ПЫДКУТ УЛЬЁС**
3. (*sulgemisvahend*); **КӨНЕК (liiklusummik, kaitse-) ПЫТСЭТ**
klaaskork **ПИЯЛА ПЫТСЭТ**
kummikork **РЕЗИНА ПЫТСЭТ**
metallkork **КОРТ ПЫТСЭТ**
puitkork **ПУ ПЫТСЭТ**
rasukork **MED КӨЙ ПЫТСЭТ**
vannikork **ВАННАЛЭН ПЫТСЭТЭЗ**
pudelile pandi kork peale **ЗЕНЕЛИКЕЗ ПЫТСЭТЭН ПЫТСАЗЫ**
keerasin pudelile korgi peale **ЗЕНЕЛИКЕЗ ПЫТСЭТЭН ВОРСАЙ**
võtsin pudelilt korgi pealt **ЗЕНЕЛИКЛЭСЬ ПЫТСЭТСЭ УСЬТЙ**
panin korgi ette ja lasksin vee vanni **ВАННАЕЗ ПЫТСЭТЭН ПЫТСАЙ НО ВУ ЛЭЗИ**

kõik tormasid ukse poole, tekkis kork KÕNEK ваньмыз ӧс пала шонтйзы,
ПЫТСЭТ КЫЛДЙЗ
korgid põlesid läbi KÕNEK пробкаос жуазы
keegi keeras korgid välja KÕNEK кин ке но пробкаосты берыгъям
4. (*õnge-*) вупукуы
kork vajus vee alla вупукуы ву улэ кошкиз

kormoran <kormoran kormorani kormorani kormorani, kormorani[de
kormoran/e s> (*veelind Phalacrocorax carbo*) бадзым баклан

corp¹ <k'orp korba k'orpa k'orpa, k'orpa[de k'orpa[sid_&_k'orp/i s>

1. ВОР (*puukoore väline surnud osa*) кур
rõngaskorp → эгесо кур
soomuskorp → сьӧмо кур
kuuse soomusjas korp кызлэн сьӧмо куруз
2. (*haava koorik, kärn*) был, гижло
haaval on korp peal яралэн вылаз гижло
lapse peanahk on korbaга kaetud пиналлэн йыр куэз гижло луэмын

corp² <k'orp korbi k'orpi k'orpi, k'orpi[de k'orpi[sid_&_k'orp/e s>

(*kohupiimakattega saiake*) кузятэмен нянь, ватрушка; (*plaadisai*) кузятэмен
пирог

korpus <k'orpus k'orpuse k'orpus[t k'orpus[se, k'orpus[te
k'orpus/i_&_k'orpuse[id s>

1. (*kere*) корпус я. мугор
kella korpus часлэн мугорыз
2. SÕJ (*taktikaline väekoondis*) корпус
armeekorpus армилэн корпусэз
laskurkorpus ыбылйськисьёслэн корпуссы
lennukorpus авиация корпус
3. (*ühiste ülesannetega isikkond*); TRÜK (*kirjakraad*) сӧзнэт
diplomaatiline korpus дипломат сӧзнэт
4. МАТ (*teatud hulk*) корпус, → тодмо мында

korraga <korraga adv>

1. (*äkki, järsku*) шӧдтэк шорысь я. витӧнтэм шорысь
korraga kostis pauk шӧдтэк шорысь пуштэм куара шуккиськиз
korraga jäid kõik vait витӧнтэм шорысь ваньзы шып луизы
kust sul korraga niisugused mõtted? кытысь-марысь тынад сыӧе
малпаньёсыд?
korraga valdas poissi hirm шӧдтэк шорысь пияшез кышкан вормиз
2. (*otsekohe, korrapealt*) соку ик
pilved kadusid taevast ja korraga paistis ere päike инбамысь пилемьёс
ышизы но соку ик шунды яркытак пиштйз
korraga ei tule kõik meeldegi соку ик ваньмыз тодэ но уг лыкты
3. (*sama-, üheaegselt*) огдыре
seal töötas korraga kolm meest отын огдыре куинь пиосмурт ужаз
ärge rääkige korraga! огдыре эн вераське!
tal on mitu tööd korraga käsil со огдыре олокӧня ужез ужа
üks, kaks ja korraga! одйг, кык, оп ӧошен!
4. (*ühe hooga, ühtejärke, ühe korraga*) одйг кутскемен

jõi klaasi korraga tühjaks **огкутскемен стаканзэ бушатиз**
võtab trepil kaks astet korraga **огкутскемен кык тубатэз вамыштэ**
korraga ei või liiga palju päevitada **огкутскемен шунды шорын кема**
кылыныны уг яра
laenu võid tagasi maksta korraga või osade kaupa **пунэмаськемдэ**
огкутскемен яке люкетэн-люкетэн берыктыны быгатод

korraks <korraks adv> (*natukeseks ajaks, viivuks*) **жамдэлы я. часта; (üsna lühikest aega) жамдэлы я. часта**
tule korraks siia! **жамдэлы лык али татчы! я. часта чаль али!**
astus meie poole v meile korraks sisse **жамдэлы дорамы я. ми доры пыриз**
sõdur tuli korraks koju käima **солдат жамдэлы бертиз**
istus korraks klaveri taha **жамдэлы пианино азе пуксиз**
loen veel kirja korraks üle **гожтэтэз нош ик лыдзо я. лыдзыса пото**

korral <korral postp [gen]> (*puhul*) **ке я. дыръя**
soovi korral **мылкыд ке вань**
hea tahtmise korral **мылкыд бадзым ке**
vajaduse korral **кулэ ке я. дыръя я. луыку**
võimaluse korral **луонлык луиз ке**
halva ilma korral paadid merele ei lähe **куазь урод луиз ке, я. урод куазен**
пыжьёс зарезе уз потэ

korraldama <korralda[ma korralda[da korralda[b korralda[tud v>
1. (*ette valmistama ja läbi viima*) **радьяны; (organiseerima) радьяны,**
лэсьтыны
koosolekuid korraldama **кенешъёсты радьяны**
2. (*joonde, korda ajama*) **радьяны**
ole mureta, ma korraldan selle asja ära **эн сюлмаськы, мон сое радьяло**
3. (*korrastama, korda seadma*) **радьяны, тупатыны**
korraldas pabereid kirjutuslual **гожъяськон жок вылысь кагазъёсты радьяз**
4. (*korraldusi andma, määrama*) **радьяны**
majas korraldab kõike peremees **коркан пиосмурт ваньзэ радья**

korraldus <korraldus korralduse korraldus[t korraldus[se, korraldus[te korraldus/i s>
1. (*käsk*) **косон, приказ**
kirjalik korraldus **гожтыса косон**
seda tehti direktori korraldusel **директорлэн косонэзъя озы каризы**
2. (*üldine kord, süsteem*) **сöзнэт, радлык, рад**
ühiskonna poliitiline ja majanduslik korraldus **мерлэн политика но**
экономика сöзнэтэз
tervishoiukorraldus **тазалыкез утён сöзнэт**
3. (*korraldamine, organiseerimine*) **радьян, сöзнэтан**
keelekorraldus **кылэз радьян**

korralik <korral'ik korraliku korral'ikku korral'ikku, korralik/e_&_korral'ikku[de korral'ikk/e_&_korral'ikku[sid adj>
1. (*hoolikas, täpne*) **тыршись, зеч я. умой, рос-прос**
korralik töömees **рос-прос ужась**
2. (*heade elukommetega*) **зеч я. умой, сабыр, шукысо**
truu ja korralik abielunaine **оскымон но сабыр кышномурт**

3. (*nõuetekohane, omadustelt laitmatu, hea*) **зеч я. умой, рос-прос**
 korralik maja **зеч корка**
 korralikud tööriistad **умоесь ужан арбериос**
 töö oli kiire ja korralik **уж жог но рос-прос лэсьтэмын вал**
 kõneleb üsna korralikku inglise keelt **англи кылын умой ик вераське**
4. (*tubli, kõva, suur*) **зеч я. умой**
 korralik palk **зеч уждун**

korralikult <korralikult adv>

1. (*hästi, hoolikalt*) **зеч, тыршыса, рос-прос**
 poiss õpib korralikult **пияш зеч дышетске**
 täidab oma kohustusi korralikult **одноужьёссэ зеч быдэстэ**
2. (*nõuetekohaselt, laitmatult*) **зеч, умой**
 ta käib korralikult riides **со зеч дйсьяське**
 käitu korralikult **астэ умой возь**
3. (*tublisti, kõvasti*) **зеч**
 teenib korralikult **зеч уждун басьтэ**
 süüa anti korralikult **зеч сюдйзы**

korrastama <korrasta[ma korrasta[da korrasta[b korrasta[tud v> (*korda tegema*)

- утялтыны, тупатыны; (süsteemi viima) сōзнэтаны, радъяны; (kohendama) тупатыны**
 suusavarustust korrastama **куас котыррьёсты утялтыны**
 töölauda korrastama **ужан жōкез утялтыны**
 hästi korrastatud park **зеч утялтэм парк**
 korrastamata õu **утялтымтэ азбар**

korrektne <korr'ektne korr'ektse korr'ektse[t -, korr'ektse[te korr'ektse[id adj>

- (*õige, veatu, laitmatu*) **шонер, янгыштэк; (viisakas) зеч**
 korrektne asjaajamine **янгыштэк ужан**
 korrektne tõlge **шонер берыктэм**
 korrektne käitumine **астэ зеч возён**

korruptsioon <korruptsi'oon korruptsiooni korruptsi'ooni korruptsi'ooni,

- korruptsi'ooni[de korruptsi'ooni[sid_&_korruptsi'oon/e s> (*ametiisikute äraostetavus*) **коррупция**
 korruptsiooni paljastama **коррупциез шараяны**
 korruptsiooni vastu võitlema **коррупцилы пумит нюръяськыны**

korrus <korrus korruse korrus[t -, korrus[te korruse[id s> **этаж**

- majakorrus **коркалэн этажез**
 elan alumisel korrusel **улий этажын улийсько**
 istus bussi teisel korrusel **автобуслэн кыкетй этажаз пукиз**

korrutama <korruta[ma korruta[da korruta[b korruta[tud v>

1. (*lõnga*) **полэстыны**
 kolmekordne korrutatud lõng **куинь полэс полэстэм сйньыс**
2. (*ühte ja sama ütlema*) **вераны**
 sa korrutad seda juba mitmendat korda **тон сое олокōня пол вераськод ини**
 mis sellest nii palju korrutada! **малы со сярэсь сокем трос вераськонэз!**
3. **МАТ УНОЯНЫ**
 kahte viiega korrutama **кыкез витен унояны**

korsten <k'orsten k'orstna k'orstna[t -, k'orstna[te k'orstna[id s>; <korsten k'orstna korsten[t -, korsten[de k'orstna[id s> муръё, гумы
pikk korsten кузь муръё
telliskorsten, tellistest korsten кирпичлэсь муръё
vabrikukorsten фабрикалэн муръёез
korstnat pühkima муръёез тазатыны
korstnast tõuseb suitsu муръёысь чын потэ
tuul ulub korstnas муръёын төл шула

Liitsõnad

korstna+

korstnaluud муръё тазатон

korstnasuu муръё ым

korter <k'orter k'orteri k'orteri[t -, k'orteri[te k'ortere[id s> (*eluruumide kogum, majutuskoht*) патер, квартира

avar korter вёл-вёл патер

kahetoaline korter кык бөлетьем патер

naaberkorter бускель патер

korteriit remontima патерез тупатыны

korteriit vahetama патерез воштыны

Liitsõnad

korteri+

korterinaaber патерья бускель

korterivahetus патерез воштон

korts <k'orts kortsu k'ortsu k'ortsu, k'ortsu[de k'ortsu[sid_&_k'orts/e s> (*kurd, vaoke, volt*) кисыри, погмаськем

suured kortsud бадзымесь кисыриос

peened kortsud векчись кисыриос

silub käega laudlinast kortse välja кыыныз маялляса жөккышет вылысь

погмаськемьёссэ быдтэ

kleidil on kortsud sees дэрем погмаськемын

korv <k'orv korvi k'orvi k'orvi, k'orvi[de k'orvi[sid_&_k'orv/e s>

1. (*punutud nõu*) куды, кудо; (*niinest v vitstest*) куды

punutud korv пунэм куды

käsitöökorv киуж куды

marjakorv узыян куды

prügikorv жуг-жаг куды

kaanega korv ворсанэн куды

räjuvitstest korv бадьпу ньөрлэсь куды

korvi punuma куды пунуны

2. (*veokil*) куды, короб; (*mootorrattal*) коляска

heinakorv турын нуллон короб

3. SPORT (*korvpallis: võrguga metallrõngas*) корзина, → куды; (*punkte toov vise*) → куды

viskasin palli korvi тупез кудые лэзи

mäng kulges meie korvi all шудон милям кудымы улын мынйз

viskas v tegi mitu korvi järjest бөрсьысь олокөня куды пыртйз

4. KÕNEK (*korvpallimäng*) баскетбол, → куды

poisid mängisid korvi пиос кудыен шудйзы

Liitsõnad

korv+

korvmööbel пунэм мебель

korvpall <+p'all palli p'alli p'alli, p'alli[de p'alli[sid_&_p'all/e s]>

1. (*pallimäng*) баскетбол, → куды, → кудытуп

korvpalli mängima кудыен шудыны

2. (*pall*) кудыен шудон туп

Liitsõnad

korv+palli+

korvpalliföderatsioon кудытуп федераци

korvpallimeeskond кудытуп туркым

korvpallimäng кудытуп шудон

korvpallivõistlus[ed] кудытупъя чошатсконъёс

kosk <k'osk kose k'oske k'oske, k'oske[de k'oske[sid_&_k'osk/i s]>

1. (*järsema langusega kärestik*) вуусён; (*juga*) вуусён, жалъккиськись

Imatra kosk Иматра вуусён

kosk kohiseb вуусён жильыртэ

2. PILTL (*millegi tulv, rohkus*) шур

helide kosk куараослэн шурзы

kosmeetik <kosmeetik kosmeetiku kosmeetiku[t -, kosmeetiku[te kosmeetiku[id

s> (*iluravija*) косметик

töötab kosmeetikuna косметикын ужа

kosmeetika <kosmeetika kosmeetika kosmeetika[t -, kosmeetika[te

kosmeetika[id s> (*iluravi, iluravivahendid*) косметика

ta kasutab kosmeetikat со косметикаез уже кутэ

Liitsõnad

kosmeetika+

kosmeetikakabinet косметика кабинет

kosmeetikakaup косметика вуз

kostma <k'ost[ma k'ost[a kosta[b koste[tud, k'ost[is k'ost[ke v>

1. (*vastuseks ütlema, vastama*) вазыны, вазиськыны; (*lausuma, sõnama*)

вераны

küsimustele kostma юанъёслы вазыны

ei oska midagi kosta номыр вераны уг быгаты

mis sa hing kostad! я мар вералод!

2. (*kellegi heaks, kasuks midagi ütlema*) дурбасьтыса вераны я. вераськыны,

кин я. ма пала пырыса вераськыны

kostke minu eest палам пырыса вераське

kosta poisi eest meistrile paar head sõna пияшлы дурбасьтыса дышетйсьлы

пал кыл вера вал

3. (*kuulduma*) кылйськыны; (*kõlama*) чузьяськыны; (*hääletoonist aimatav olema*) чузьяськыны

kõrvaltoast kostis jutuaajamist бускель бӧлетысь вераськем кылйськыз

saalist kostab muusikat залысь крезьгур кылйське

koridoris kostsid kellegi sammud коридорысь кинлэн ке но вамышьёсыз

кылйськызы

plahvatus kostis kaugele пуштэм куара кыдёкы чузьяськыз

kose kohin ei kostnud tuppa **вуусемлэн жилыртэмез бӧлетэ ӧз кылйськы**
neiu hääles kostab mure **ныллэн куараяз сюлмаськон кылйське**

kostüüm <kost'üüm kostüümi kost'üümi kost'üümi, kost'üümi[de
kost'üümi[sid_&_kost'üüm/e s> (*naisterõivas, lava- v maskeraadirõivastus,*
ajastule v stiilile iseloomulik rõivastus) **КОСТЮМ, ДЙСЬКУТ**
karnevalikostüüm **карнавал дйськут**
pükskostüüm **штаниен костюм**
supelkostüüm **зымылон дйськут**

Liitsõnad

kostüümi+

kostüümijakk **КОСТЮМЛЭН ПИДЖАКЕЗ**

kostüümiriie **КОСТЮМЛЫ БАСМА**

kostüümiseelik **КОСТЮМЛЭН ЮБКАЕЗ**

kotkas <kotkas k'otka kotkas[t -, kotkas[te k'otka[id s> **ӧрзи, быркыт,**
чуньыкычӧ

stepikotkas ZOO (Aquila rapax) **кырал быркыт**

kotka teravad küüned **ӧрзилэн йылсоесь гижыосыз**

sel mehel on kotka süda **та пиосмуртлэн сүлэмыз ӧрзилэн кадь**

Liitsõnad

kotka+

kotkanina **ӧрзилэн нырыз**

kotkapesa **ӧрзи кар**

kotlet <k'otl'et k'otleti k'otl'etti k'otl'etti, k'otl'etti[de k'otl'etti[sid_&_k'otl'ett/e s>

1. (*koogitaoline roog*) **КОТЛЕТ**

kalakotlet **чорыг котлет**

kapsakotlet **кубиста котлет**

menüüs olid ainult kotletid **менюын котлетъёс гинэ вал**

2. (*praetud lõik väikelooma selja- v linnu rinnalihast*) **ШНИЦЕЛЬ**

paneeritud kotlet **панированной шницель**

Liitsõnad

kotleti+

kotletiliha **КОТЛЕТ СЙЛЬ**

kott¹ <k'ott kota k'otta k'otta, k'otta[de k'otta[sid_&_k'ott/i s> (*suur v kantud*
jalats) **бадзым я. вуж пыдкучтан**

katkised kotad **кесяськем вуж пыдкучтан**

viskas kotad jalast **вуж пыдкучтанзэ пыдысьтыз куштйз**

kott² <k'ott koti k'otti k'otti, k'otti[de k'otti[sid_&_k'ott/e s>

1. (*suletava suuga ese, kotjas moodustis*) **СУМКА, ПУЙЫ, КАЛТА, КУШИ; (suur)**

МЕШОК; (väike) калта, куши; (paberist, kilest) пакет, кагаз сумка; (käes

kantav) кыин нуллон сумка; (kerjusel) пуйы; (raha hoidmiseks) янчик,

пуйы; (küljealune, õlgedega täidetud) куро тушак пуйы; (sulgedega täidetud)

гон тушак пуйы, гонтырет

linane kott **дэра сумка**

raske kott **секыт сумка**

jahukott **пызь мешок**

kilekott **клёнка пуйы**

kingikott **кузьым понон сумка**

seljakott **КОТОМКА**
otsib kotist peenraha **янчикысь векчи коньдон утча**
2. PILTL, KÕNEK (*piiramisrõngas*) **КОТЫРТЭМ**
pataljon jäi v sattus kotti **БАТАЛЬОН КОТЫРТЭМЕ СЮРИЗ**

kraad <kr'aad kraadi kr'aadi kr'aadi, kr'aadi[de kr'aadi[sid_&_kr'aad/e s]>

1. (*mõõtühik*) **градус**
külmakraad **кезьытлэн градусэз**
laiuskraad GEOGR **пасьтана градус**
nurgakraad МАТ **сэрег градус**
pikkuskraad GEOGR **кузьдала градус**
24 kraadi lõunalaiust **24 градус лымшор пасьтана**
10 kraadi sooja **10 градус шуныт**
veini kangus on 12 kraadi **виналэн кужмолыкез 12 градус**
2. (*teadus-*) **степень, дышетскем**
doktorikraad **доктор дышетскем**
teaduslikku kraadi andma **тодос степень сётыны**
3. (*auaste*) **нимъет, ним**
auastmelt oli ta eelmisest komandörist kraad kõrgem **дан тубатын со азьвыл командирлэсь одйг нимъетлы выльйын вал**
4. PILTL (*aste, määr*) **мертэт**
tuju tõusis kõige kõrgema kraadini **мылкыд выльй мертэтозь жутскиз**
5. KÕNEK (*kraadiklaas*) **градусник**

Liitsõnad

kraadi+
kraadimärk **градус пус**

kraadiklaas <+kl'aas klaasi kl'aasi kl'aasi, kl'aasi[de kl'aasi[sid_&_kl'aas/e s]>

(*termomeeter*) **термометр, градусник**
kraadiklaas näitab 8 pügalat alla nulli **термометр 8 градус нульлэсь ульйын возьматэ**
pani kraadiklaasi kaenla alla **градусникез кунулаз понйз**

kraadine <kraadine kraadise kraadis[t -, kraadis[te kraadise[id *adj* (*hrl liitsõna*

järelosa)> **градус, градусьем**
kahekraadine **кык градусьем**
kahekümne viie kraadine pakane **кызь вить градус кезьыт**

kraan <kr'aan kraani kr'aani kr'aani, kr'aani[de kr'aani[sid_&_kr'aan/e s]> **чырок,**

кран
aurukraan **пар чырок**
gaasikraan **газ чырок**
kuumaveekraan **пось ву чырок**
külmaveekraan **кезьыт ву чырок**
pidurikraan AUTO **дугдон чырок**
tuletõrjekraan **тылпу кысон чырок**
veekraan **вучырок**
kraani avama v lahti keerama **чырокез усьтыны**
kraani keerama **чырокез бергатыны**
kraani sulgema v kinni keerama **чырокез ворсаны**
lasin kraanist vee jooksmas **чырокысь ву лэзи**
jõin otse kraanist **меҷак чырокысь юи**

peseb kraani all käsi чырок улын кизэ миське
kraanist tilgub vett чырокысь ву вия
jäta kraan lahti чырокез лэзьыса кельт

krae <kr'ae kr'ae kr'ae[d -, kr'ae[de kr'ae[sid s>

1. (*riietusesemel*) сирес; (*tagasikäänatav osa saapal*) кунчи

karusnahkne krae гоно кулэсь сирес

tärgeldatud krae крахмалам сирес

karakullkrae каракуль сирес

kasukakrae шуба сирес

crookkrae шимыриё-шимыриё сирес

lahtkrae ETN → басьяськись сирес

madrusekrae зарезьчи дэрем сирес

naaritsakrae чайы кулэсь сирес

pitskrae чильтэр сирес

püstkrae жужыт сирес

sallkrae кышет кадь сирес

isatutka kohev krae айы куштонсэрттисьлэн буй-буй сиресэз

kraed alla v maha keerama сиресэз уллань куасалтыны

tõmbas v tõstis mantli krae üles пальто сиресэз жутыз

krae pigistab сирес пыке

vihmavesi tungib v jookseb krae vahele зор ву сирес сьöры пыре

käratsejal haarati kraest kinni ja visati uksest välja куашетйесез сирестйз

кутйзы но öс сьöры поттйзы

kui midagi juhtub, kohe karatakse minu kraesse KÕNEK марысь мар луиз ке,

МОНЭ СЭЗЬЯЛОЗЫ

talle keerati korralik trahv kraesse KÕNEK вылаз бадзым тыриськон ошизы

2. VULG (*sõimusõnana*) силё-сюрно

kuradi krae, või tema tuleb teisi õpetama! силё-сюрно, мукетъёссэ дышетоз ай со!

kreem <kr'eem kreemi kr'eemi kr'eemi, kr'eemi[de kr'eemi[sid_&_kr'eem/e s> s

(*nahavõie*); КОК (*vahustatud magus segu, magustoit*) крем

kaitsekreem утись крем

kohupiimakreem КОК кузятэмлэсь крем

kriis <kr'iis kriisi kr'iisi kr'iisi, kr'iisi[de kr'iisi[sid_&_kr'iis/e s> (*raske olukord,*

puudus, nappus); МАJ (*järsk häire*); MED (*haiguse pöördepunkt*) кризис

poliitiline kriis политика кризис

energiakriis МАJ энергетика кризис

kriitika <kriitika kriitika kriitika[t -, kriitika[te kriitika[id s> (*arvustus, kriitiline*

hinnang, millegi usaldatavuse teaduslik kontroll) критика

asjalik kriitika ужья критика

kriitikat tegema критиковать карон

kristlik <kr'istl'ik kr'istliku kr'istl'ikku kr'istl'ikku, kr'istlik/e_&_kr'istl'ikku[de

kr'istl'ikk/e_&_kr'istl'ikku[sid *adj*> (*ristiusuga seostuv*) христиан

kristlik kirik христиан черк

kritiseerima <kritis'eeri[ma kritis'eeri[da kritiseeri[b kritiseeri[tud v>

(*arvustama*) критиковать карыны

krokodill <krokod'ill krokodilli krokod'illi krokod'illi, krokod'illi[de krokod'illi[sid_&_krokod'ill/e s> (*roomaja*) крокодил

kroon <kr'oon krooni kr'ooni kr'ooni, kr'ooni[de kr'ooni[sid_&_kr'oon/e s>

1. (*riigivalitseja peaehe, monarhistlik valitsus*) корона

kuningakroon эксэй корона

2. (*rahaühik*) крона

Eesti kroon эстон крона

3. (*võra*) был, йыл

kaskede tihedad kroonid кызыпуослэн чем йыльёссы

krunt <kr'unt krundi kr'unti kr'unti, kr'unti[de kr'unti[sid_&_kr'unt/e s>

1. (*piiristatud maatükk*) музейем

ostsin äärelinna krundi кар дурысь музейем басьтй

2. (*kattekihi alus, alusvärv*) инъет, грунт

kruus¹ <kr'uus kruusa kr'uusa kr'uusa, kr'uusa[de kr'uusa[sid_&_kr'uus/i s>

кӧльы

jäme kruus таза кӧльы

peen kruus векчи кӧльы

teid kruusaga sillutama сюресэз кӧльыен волятыны

Liitsõnad

kruus+

kruusbetoon ЕНІТ кӧльыен бетон

kruusa+

kruusakate кӧльыен шобыртэм

kruusarand кӧльыё ярдур

kruusatee кӧльыё сюрес

kruus² <kr'uus kruusi kr'uusi kr'uusi, kr'uusi[de kr'uusi[sid_&_kr'uus/e s>

(*jooginõu*) чукыр, кружка

emailitud kruus эмалированной кружка

piimakruus йӧл чукыр

õllekruus сур чукыр

kräunuma <kr'äunu[ma kr'äunu[da Kräunu[b Kräunu[tud v>

1. (*rämedalt näuguma*) мяугетыны я. черекъяны

kass Kräunub ukse taga кочыш ӧс сьӧрын черекъя

2. KÕNEK (*karjuma*) чир кесяськыны я. черекъяны; (*pilli kohta*) пиккетыны

poisid tirisid endaga ühes Kräunuvat tüdrukut пиос чир черекъясь нылокез

кыскыса нуизы

kräunuv muusika пиккетйсь крезьгур

3. (*kräuksuma, kriuksuma*) зукыртыны

uks Kräunus hingedel ӧс зирьыос зукыртызы

krüsanteem <krüsant'eem krüsanteemi krüsant'eemi krüsant'eemi,

krüsant'eemi[de krüsant'eemi[sid_&_krüsant'eem/e s> (*lill*) хризантема

ksülofon <ksülofon ksülofoni ksülofoni ksülofoni, ksülofoni[de ksülofon/e s>

MUUS (*löökpill*) ксилофон

ksülofoni mängima ксилофонэн шудыны

kube <kube kubeme kube[t -, kubeme[te kubeme[id s> еул я. едйнь
mul on valu kubemes **еулам вось**
lõi vastasele jalaga kubemesse **тушмонээлэн еулаз чыжиз**
tal käivad sooled kubemesse **солэн еулаз дэйыз вань**
ratsanik vajutas v surus kannused ratsule kubemesse **борзёмен мынйсь**
пыдыныз валлэн кōтулаз зйбиз я. мырзиз

kubel <kubel kubla k'upla k'upla, k'upla[de k'upla[sid_&k'upl/i s>
1. (*muhuke, rakk nahal*) **лэг я. пōськыли я. пульы я. пульдэм**
kihelevad v sügelevad kublad **лыдйсь лэггёс**
nõgesekubel **пушнерлэсь пульдэм**
sääsekubel **чибинь куртчемлэсь пульдэм**
nõgestõve kublad **пушнер булыклэсь пульдэмгёс**
nõges kõrvetas käele kublad **пушнераськыса кие пульыос кылдйзы**
ihule ilmusid punased kublad **мугоре горд пульыос потйзы**
sääsed sõid näo kupla v kublale **чибиньёс ымнырез куртчылыса лөгесь**
каризы
2. (*veemull*) **пульы**
veepinnal lõhkesid kublad **ву вылысь вупульыос пилиськылйзы**

kubisema <kubise[ma kubise[da kubise[b kubise[tud v> (*tungil täis olema, kihama*) **тросаз я. тырмемын луыны я. гуж карыны;** (*esemete, nähtuste kohta*) **тырмемын луыны**
toad kubisevad külalistest **бōлетгёс калыкен тырмемын я. гуж каро**
ootesaal kubises reisijatest **витён зал мынйсь-ветлйсьёсын тырмемын вал**
järved kubisevad kaladest **тыос чорыген тырмемын**
laht kubises paatidest **сюм пыжгёсын тырмемын вал**
ajalehed kubisevad reklaamist **газетгёс рекламаен тырмемын**
raamat kubiseb vigadest **книга янгышгёсын тырмемын**
pea kubiseb igasugustest mõtetest **йыр олокыче но малпангёсын тырмемын**
я. гуж каре

kudema <kude[ma kude[da k'oe[b k'oe[tud v> ZOOЛ **мызь лэзыны**
meritint tuleb jõgedesse ja lahtedesse kudema **чача чорыг мызь лэзыны**
шургёсы но ... лыктэ
konnad koevad lompides ja kraavides **бакаос я. эбекгёс мызь лэзё**
вупукемгёсын но канаваосын

kudrutama <kudruta[ma kudruta[da kudruta[b kudruta[tud v> **гурланы**
tuvid hakkasid kudrutama **дыдыкгёс гурланы кутскизы**
sõbrannad kudrutasid omavahel mahedat juttu **нылгёс куспазы мыло-кыдо**
забыльтйзы
ta võib tundide kaupa oma tuttavatega kudrutada **со тодмоосыныз часэн-**
часэн забыльтыны быгатэ
armunud kudrutavad pargipingil **синмаськемгёс паркысь зус вылын гурласа**
пуко

kudum <kudum kudumi kudumi[t -, kudumi[te kudume[id s> **ТЕКСТ**
(*kudumistood*) **керттэм я. керттйськем;** (*kanga kohta*) **куэм я. басма**
villane kudum **ыжгонлэсь керттйськем**
kudum on üles hargnenud **керттйськем сэрттйськиз**

kuduma <kudu[ma kudu[da k'oo[b k'oo[tud v>

1. (*silmkoesemeid, võrke*) керттыны я. чильпаны; (*kangast*) куыны
kindaid kuduma пöзы керттыны

kalavõrke kuduma калтон я. чилеп керттыны

kotiriiet kuduma мешоклы басма куыны

jämedast lõngast kootud sokid чурьт шортлэсь керттэм пыдвыльёс

varrastel kootud müts керттйськон венен керттэм изыы

2. (*putukaniidist võrku v tuppe*) чильпаны

ämblik on toanurka võrgu kudunud чонари бöлетлэн сэрегаз вотэс чильпам

siidiussi röövik koob kookoni буртчин нумыр кокон чильпа

3. PILTL (*looma, moodustama*) кылдытыны я. чильпаны

kudusin mõttes igasuguseid plaane малпанам олокыче но планъёсты
чильпай

aastad on juustesse halli kudunud арьёс йырсиез азвезязы

kudumine <kudumine kudumise kudumis[t kudumis[se, kudumis[te kudumis/i
s> керттйськон

kuhi <kuhi kuhja k'uhja k'uhja, k'uhja[de k'uhja[sid_&_k'uhj/e s>

1. (*heina-, põhu-*) зурод; (*õle-*) куро зурод

põhukuhi, õlekuhi куро зурод

kuhja hari зурод йыл

kuhja tegema зурод лэсьтыны

kuhja teritama зуродэз йылъяны

heina kuhja panema турынэз зуродэ люканы

õled on kuhjas куро зуродэ люкамын

2. (*pealt kitsenev hunnik*) зурод я. гурезь; (*korrapäratu lasu, virn*) гурезь;
(*midagi kerget*) бём PILTL (*suur hulk*) зурод я. гурезь :

radjakuhi миндэр гурезь

laual on suur kuhi kirju жöк вылын гожтэтъёслэсь бадзым бём

kuhjaga täis marjakorv тырмытэм узы-боры куды

viljasalved on kuhjaga täis ю ларъёс тросаз тырмемын

tööd ja tegemist on kuhjaga ужано уж мар ке мында

kulutused tasuvad end kuhjaga ялонъёс дурыныз пайдаен берытско

aega on meil kuhjaga дырмы милям трос я. мар ке мында

teen raisatud aja homme kuhjaga tasa быдтэм дырме чуказе ужаса берыкто

kuhu <kuhu adv> кытчы

kuhu sa lähed? кытчы тон минйськод?

kuhu sa raamatu panid? кытчы тон книгаез понйд?

kuhu sa oma kindad jätsid? кытчы тон пöзыюстэ кельтйд?

kuhu ta nii kauaks jääb? кытын со сокема улэ?

ma ei tea, kuhu ta läks мон уг тодйськы, кытчы со кошкиз

kuhu sina lähed, sinna lähen ka mina кытчы тон минйд, отчы ик мон но

kõikjal, kuhu vaatad, on vesi кытчы эн учкы, котькытын ву

kiik oli kohaks, kuhu noored kokku käisid ваньмыз вал отын, кытчы егитьёс
люкасько

ainuke mure oli, kuhu öömajale minna одйг сюлмаськон вал, кытчы кöлыны
мыныны

mindi laiali, kes kuhu кошкизы, кин кытчы

kuhu see kõlbab, et sa tulemata jääd! мар со луоз, тон лыктытэк кылид!

küll ta tuleb, kuhu ta ikka jääb! **ЛЫКТОЗ, КЫТЧЫ ПЫРОЗ СО!**
mine kuhu tahes **КОТЬКЫТЧЫ МЫН**

kuhugi <kuhugi *adv*> (*mis tahes kohta, mingisse kohta*) **КЫТЧЫ КЕ НО;** (*teadmata kuhu*) **ОЛОКЫТЧЫ;** (*eitusega: mitte mingisse kohta*) **НОКЫТЧЫ**
kas me ei läheks kuhugi lõunat sööma? **НУНАЗЕЯНЫ КЫТЧЫ КЕ НО УМ МЫНЭ-А?**
istume kuhugi maha! **КЫТЧЫ КЕ НО ПУКСӨМЕ!**
ta on kuhugi läinud **СО ОЛОКЫТЧЫ КОШКИЗ**
poiss on enese kuhugi peitnud **ПИЯШ КЫТЧЫ КЕ НО ПЕГЗИЗ**
nad sõidavad suveks kuhugi lõunasse **СООС ГУЖЕМЛЫ КЫТЧЫ КЕ НО ЛЫМШОР**
ПАЛА КОШКО
mul pole kuhugi minna **МЫНЫМ МЫНЫНЫ НОКЫТЧЫ**
mul pole kiiret kuhugi **МОН НОКЫТЧЫ УГ ДЫРТЙСЬКЫ**
taganeda polnud kuhugi **БЕРЛАНЬ МЫНЫНЫ НОКЫТЧЫ ВАЛ**
ma ei lähe siit mitte kuhugi **МОН ТАТЫСЬ НОКЫТЧЫ УГ КОШКЫ**
ta ei pääse meie käest kuhugi **СО МИ КИЫСЬ НОКЫТЧЫ УЗ ПЕГЗЫ**
see asi ei kõlba [mitte] kuhugi **ТА УЖ НОКЫТЧЫ УГ ЯРА**

kui <k'ui *konj, adv*>; <k'ui k'ui k'ui[d -, k'ui[de k'ui[sid s]>

1. konj (võrdlev) кадь, сямен

tugev kui karu **ГОНДЫР КАДЬ КУЖМО**

meri on sile kui peegel **ЗАРЕЗЬ СИНУЧКОН КАДЬ ЧОШКЫТ**

vihma sadas kui oavarrest **ВЕДРА ДУРЫСЬ СЯМЕН ЗОРИЗ**

ilm polegi nii külm, kui ma arvasin **КУАЗЬ СОКЕМ ИК КЕЗЫТ ВЫЛЫМТЭ**

viimne kui toiduraas on otsas **ЧУЖЕМ КАДЬ ВАНЬ СИЁН БЫРЕМЫН**

vend on noorem kui mina **ВЫНЫ МЫНЭСЬТЫМ Я. МОН СЯРЫСЬ ЕГИТГЕС**

ilm tundub soojem kui hommikul **КУАЗЬ ЧУКНАЛЭСЬ ШУНЫТГЕС ПОТЭ**

asi on enam kui kahtlane **УЖЕЗ ОСКОНТЭМ ГИНЭ УД ШУЫ**

2. konj (väljendab aega, tingimust) ке

kui homme sajab, siis me matkale ei lähe **ЧУКАЗЕ ЗОРИЗ КЕ, СЮРЕС ВЫЛЭ УМ**
ПОТЭ

kui sa ei taha, siis ära tule **МЫЛЫД УГ ПОТЫ КЕ, ЭН ЛЫКТЫ**

kui võimalik, jätaaksin sinna minemata **ЛУЭ КЕ, ОТЧЫ МЫНЫТЭК КЫЛЫСАЛ**

kui mitte, siis mitte **ӨВӨЛ КЕ, ӨВӨЛ**

küll on tore, kui sul on sõber **ЭШЕД ВАНЬ КЕ, СОКУ ТУЖ УМОЙ**

teie olete vist, kui ma ei eksi, proua Pihlak? **ТЙ ПИХЛАК ЛУИСЬКОДЫ, ДЫР, МОН**
УГ ЯНГЫШАСЬКЫ КЕ

poisse oli kolm, kui mitte neli **ПИОС КУИНЫ КУЗЯ ВАЛ, НЫЛЬ КУЗЯ КЕ ӨЙ ВАЛ**

kui õige saadaks talle kirja! **ГОЖТЭТ СОЛЫ ЫСТЫСАЛ КЕ!**

3. konj (samastav) кадь

tema kui matemaatik armastab täpsust **СО МАТЕМАТИК КАДЬ ЭСЭПЕЗ ЯРАТЭ**

tunnen teda kui tagasihoidlikku inimest **ВОСТЭМ АДЯМИЕН ТОДЙСЬКО МОН СОЕ**

4. konj (ühendav) но

nii ööd kui päevad **УЙИН НО НУНАЗЕ**

nii see kui [ka] teine **СОИЗ НО, ТАИЗ НО**

5. adv (küsi-, hüüdlause) көня, макем я. кыче

kui vana sa oled? **КӨНЯ ТЫНЫД АРЕС?**

kui palju see maksab? **КӨНЯ СОЛЭН ДУНЫЗ?**

kui ilus maja! **КЫЧЕ ЧЕБЕР КОРКА!**

kui noored me tookord olime! **МАКЕМ ЕГИТЭСЬ ВАЛ МИ СОКУ!**

kui kiiresti lendab aeg! **КЫЧЕ ЖОГ ОРТЧЕ ДЫР!**

6. s яке

selles asjas olid veel oma kuid ja agad та ужын аслаз якеосыз вал на

kuid <k'uid konj> (aga, ent) но, ке но

tahtmist ei olnud, kuid minema pidi мыл өз поты, но мыноно вал
proovisin uinuda, kuid uni ei tulnud умме усъыны тырши, но умме ой усъы
sündisin maal, kuid minu noorusaastad möödusid linnas гуртын вордйськи,
но егит дыр аръёсы карын ортчизы
haav oli raske, kuid mitte elukardetav яра секыт вал, но улонлы кышкытлык
өз кылдыты
tuba oli väike, kuid valgusküllane бӧлет пичи ке но, югыт вал

kuidagi <kuidagi adv>

1. (just nagu, otsekui, mingil määral) кыче ке (но)

ta näib kuidagi murelik со кыче ке но сӱлэмшуго адзйське
see koht tundub kuidagi tuttav та инты кыче ке но тодмо потэ
vastas kuidagi kõhklevalt юанлы кыче ке но оскытэк кадь вераз
ta on kuidagi arenenum kui teised lapsed мукет нылпиослэсь со кыче ке но
золгес азинскемын

kuidagi ebamugav on küsida кыче ке но умой өвӧл юаны

2. (mingil kombel, moel v viisil) кызы ке (но); (teadmata kuidas) олокызы
tahaksin teda kuidagi aidata кызы ке но солы юрттэме потэ вал
katsu kuidagi üksi hakkama saada кызы ке но огнад тыршы
need sündmused on omavahel kuidagi seotud та ужрадъес куспазы кызы ке
но герзаськемын

ehk saame ta kuidagi oma nõusse кызы ке но сое ас паламы берыктом,
вылды

3. (suuri vaevu, läbi häda) кызы но озы; (mitte päris korralikult) озы-
тазы

suutsin kuidagi koduni komberdada кызы но озы доре вуыны быгатй
kuidagi tulime ülesandega toime кызы но озы ужез быдэстймы

4. (eitusega) (mitte mingil kombel, mitte mingil juhul, üldse mitte) нокызы
siia ei mahu me [mitte] kuidagi ära татчы ми нокызы ум тэре

kuidas <kuidas adv> кызы

kuidas elate? кызы улйськоды?

kuidas su nimi on? кызы тынад нимыд?

kuiv¹ <k'uiv kuiva k'uiva k'uiva, k'uiva[de k'uiva[sid_&_k'uiv/i adj]> кӧс

kuiv hein кӧс турын

kuiv leivakooruke кӧс куазьёс

Liitsõnad

kuiv+

kuivtoit кӧс сиён

kuiv² <k'uiv kuiva k'uiva k'uiva, k'uiva[de k'uiva[sid_&_k'uiv/i s]>

1. (kuiv ilm) кӧс куазь; (kuivus) кӧс

nädal aega oli kuiva, siis tulid jälle sajud арня чоже кӧс куазь вал, собере
нош ик зоръёс вуизы

2. (maismaa) мувыр

tõmbasin paadi veest kuivale пыжез вуысь мувыре поттй

3. (hrl pl) (veealune liivane madalik meres) куаси, лазег азь

kuivama <k'uiva[ma k'uiva[da kuiva[b kuiva[tud v> (*kuivaks muutuma*)

куасьмыны :

kevadel kuivavad põllud kiiresti тулыс бусыос жог куасьмо

allikas on kuivanud ошмес куасьмиз

pesu kuivab nõõril дйсь гозы вылын куасьме

anna vett, mul suu kuivab ву вай, сю куасьме

Liitsõnad

kuivamis+

kuivamisaeg куасьмон дыр

kuivatama <kuiвата[ma kuiвата[da kuiвата[b kuiвата[tud v>

1. (*pühkides*) куасьтыны; (*higi, pisaraid, nägu, suud*) чушылыны; (*ennast*)

куасьтйськыны, чушылйськыны

laps aitas emal nõõsid kuivatada пинал анаезлы тусьты-пуньы куасьтыны

юрттйз

kuivatab käega näolt higi ымнырысьтыз пöсьям вузэ чушылэ

2. (*kuivama pannes*) куасьтыны

ravimtaimi kuivatama эм будосъёсты куасьтыны

pesu kuivatati õues v väljas дйсьез ульчаын куасьтйзы

kuivatatud seened куасьтэм губи

3. KÕNEK (*kuivendama*) куасьтыны

sood kuivatama нюрез куасьтыны

kuivõrd <+v'õrd adv, konj>

1. adv (*mil määral, kui palju*) кыче, макем

imestan, kuiõrd sarnased nad on паймисько, макем огкадесь соос

2. konj (*sest, kuna, et*) бере, малы ке шуоно

kuivõrd ilm läks sajule, jääb matk ära куазь зорыны кутскиз бере, мынонмы

кыле

kuju <kuju kuju kuju -, kuju[de kuju[sid s>

1. (*väline vorm, esinemisvorm*) вылтус, каб; (*keha-, figuur*) вылтус

2. (*raid-*) синпельмет

marmorkuju, marmorist kuju мраморлэсь синпельмет

luust nikerdatud kuju лылэсь вöлэм синпельмет

3. (*kujutluspilt*) тус

tema kuju kerkib mulle tihti silme ette солэн тусыз синъёсы азе чем кылдылэ

4. (*isikus*) мурт

autoriteetne kuju гажамон мурт

ta on nüüd tähtis kuju со али дано мурт

5. KÕNEK (*tüüp, tegelane*) мурт

imelik v veider kuju йöспöртэм мурт

6. (*kirjandusteose, filmi tegelane*) асмурт, кылсуред, персонаж

romaanis keskne kuju романысь валтйсь персонаж

kujund <kujund kujundi kujundi[t -, kujundi[te kujunde[id s> суред, фигура

kõnekujund KIRJ кылсуред

Liitsõnad

kujund+

kujundujumine SPORT чеберлыко уян

kujundama <kujunda[ma kujunda[da kujunda[b kujunda[tud v>

1. (*vormima*) **кабъяны** :

maailmavaadet kujundama **дунне шоры учкемез кабъяны**

aastad kujundavad inimest **аръёс адымез кабъяло**

2. (*tekitama, moodustama*) **кылдытыны**

tantsijad kujundasid murule **вöökirja эктйсьёс гуждор вылэ путолэсь пужызэ**

кылдытйзы

kujutama <kujuta[ma kujuta[da kujuta[b kujuta[tud v>

1. (*konkreetsel kujul esitama*) **возьматыны**

vapil on kujutatud kotkas **гербын быркыт возьматэмын**

kirjanik kujutab elu nii, nagu see tegelikult oli **гожъяськись возьматэ улонэз**

сычөөн, кычө со зэмзэ но вал

2. (*olema, moodustama*) **луыны**

romaan kujutab endast triloogia viimast osa **роман трилогилэн берпуметй**

люкетэз луэ

kujutusvõime <+võime v'õime võime[t -, võime[te v'õime[id s> **малпаны**

быгатон, син азе пуктыны быгатон

nii kaugemale mu kujutusvõime ei küüni **сокеме мынам син азым пуктыны**

быгатонэ уг сузыы

kukal <kukal k'ukla kukal[t -, kukal[de k'ukla[id s> **йырбер, йыртыш**

kukalt kratsima v sügama **йыртышез корманы**

Liitsõnad

kukla+

kuklapiirkond **йыртыш инты**

kukeseen <+s'een seene s'een[t s'een[de, seen[te s'een[i s> **ВОТ (Cantharellus)**

мильымгуби, чужгуби, эшгуби

kukk <k'ukkk kuke k'ukke k'ukke, k'ukke[de k'ukke[sid_&_k'ukk/i s>

1. (*kana v mõne muu kanalise isaslind*) **атас**

kirju kukk **чибориё атас**

metsisekukk **айы дукъя**

2. (*tulirelva vinn*) **курок**

laskis kuke langeda **со курокез зйбиз**

kukkuma¹ <k'ukku[ma k'ukku[da kuku[b kuku[tud v> (*käo häälitsemise kohta*)

сильыны

kägu kukub **кыкы силе**

kukkuma² <k'ukku[ma k'ukku[da kuku[b kuku[tud v>

1. **усьыны**

komistas ja kukkus **канжаськиз но усиз**

2. (*vabalt rippuma*) **усьыны**

õlgadele kukuvad lokid **пельпуме усись кудьыраос**

3. **KÕNEK (sattuma) сюрены**

kust sina siia kukkusid? **кытысь тон татчы сюрис?**

4. (*midagi hooga tegema hakkama*) **кутскыны :**

kiitma kukkuma **ушъяны кутскыны**

koerad kukkusid haukuma **пуныос утыны кутскизы**

kukutama <kukuta[ma kukuta[da kukuta[b kukuta[tud v>

1. (*kukkuda laskma*) **куштыны, куяны** :

kukutas puusületäie pliidi ette **жүтэт пуэз плита азе куштйз**
orav kukutab männi otsast käbisid alla **коньы пужым йылысь кускылиосты куя**

2. (*võimult, valitsemast kõrvaldama*) **куштыны**

tsaar kukutati troonilt **эксээз тронысь куштйзы**

kuld <k'uld kulla k'ulda k'ulda, k'ulda[de k'ulda[sid_&_k'uld/i s>

1. (*teatud väärismetall*) **зарни**

puhas kuld **чылкыт зарни**

2. (*värvuselt ja läikelt kulla sarnane*) **зарни**

kased puistavad juba kulda **кызыпуос зарнизэс кушто ини**

3. (*midagi väärtuslikku ja head*) **зарни**

tema nõuanded on kulda väärt v kaaluvad kulda **солэн визь-кенешез - зарни**

Liitsõnad

kuld+ (*kullast, kullatud*)

kuldasi **зарни арбери**

kuld+ (*kulla värvi*)

kuldjuukseline **зарни йырсиё**

kulla+

kullakaevandus **зарни поттон инты**

kullaliiv **зарни луо**

kullaotsija **зарни утчась**

kuldne <k'uldne k'uldse k'uldse[t -, k'uldse[te k'uldse[id *adj*>

1. (*kuldkollane*) **зарни**

kuldne nisupõld **зарни чабей бусы**

kuldne sügis **зарни сйзыыл**

2. *PILTL (kuldaväärt)* **зарни**

kuldne inimene **зарни адями**

mul on kuldsed vanemad **зарни анай-атае**

tal on kuldsed käed **солэн кыыз зарни**

kuldnokk <+n'okk noka n'okka n'okka, n'okka[de n'okka[sid_&_n'okk/i s> ZOOLOG

(*värvuline Sturnus vulgaris*) **шырчик, чалбер, юбер**

kulgema <k'ulge[ma k'ulge[da k'ulge[b k'ulge[tud v>

1. (*liikuma, minema*) **ортчыны, кошкыны, мыныны**

inimvool kulgeb linna poole **адями өр кар пала кошке**

tsüklonid kulgevad läänest itta **циклоньёс жытшорысь чукшоре кошко**

2. (*suunduma, ulatuma*) **кошкыны, ортчаны**

peatänav kulgeb otse läbi linna **шор урам кар пыртй кошке**

riigipiir kulgeb piki jõge **кунгож шуртй кошке**

3. (*tegevuse, sündmuse kohta: arenema, toimuma*) **ортчыны, азинскыны**

töö kulgeb seisakuteta **уж дугдоньёстэк ортче**

kull <k'ull kulli k'ulli k'ulli, k'ulli[de k'ulli[sid_&_k'ull/e s>

1. (*lind*) **кучыран, быркыт, варыш, душес**

kull laugleb kõrgel taevas **душес выльйын инбамын порья**

2. (*jooksumäng*) **кутылыса шудон**

kulli mängima **кутылыса шудыны**

3. (*vapikotkas*) тылобурдо

dokumendil oli kulliga pitser документ вылын тылобурдоен печать вал

Liitsõnad

kulli+

kullinokk душес ныр

kullisilm PILTL кучыран син

kullerkupp <+k'upp kupu k'uppu k'uppu, k'uppu[de k'uppu[sid_&_k'upp/e s]>

ВОТ (*niidulill Trollius*) италмас; итамас, италмат, атамас, луд мак,

чалмасыська, чалмачача ВЕР.

harilik kullerkupp ВОТ (*Trollius europaeus*) италмас

hiina kullerkupp ВОТ (*Trollius chinensis*) → китай италмас

kulm <k'ulm kulmu k'ulmu k'ulmu, k'ulmu[de k'ulmu[sid_&_k'ulm/e s]> синкаш

heledad kulmud югытэсь синкашъёс

kergitas v tõstis üllatunult kulmu v kulme паймыса синкашъёссэ жутйз

Liitsõnad

kulmu+

kulmukarvad синкаш гонъёс

kulmuvärv синкаш буёл

kulp <k'ulp kulbi k'ulpi k'ulpi, k'ulpi[de k'ulpi[sid_&_k'ulp/e s]> дуры

hõbekulp азвесь дуры

perenaine tõstis katlast kulbiga suppi taldrikutesse кышномурт пуртыысь

шыдэз дурыен тэркыосы жутказ

kultuur <kult'uur kultuuri kult'uuri kult'uuri, kult'uuri[de

kult'uuri[sid_&_kult'uur/e s]>

1. (*rahva eluvormide kogum*); ARHEOL (*muististe rühm*) лулчеберет, культура,

лулчеберлык

vaimne kultuur лулчеберет

antiikkultuur антик лулчеберет

Kunda kultuur ARHEOL Кунда культура

2. PÕLL (*viljeldav põlluliik*); BIOL (*sõõtmel kasvatatud mikroobid*) культура

bakterikultuur BIOL бактерилэн культураез

kasvuhoonetekultuur AIAND теплица культура я. будос

Liitsõnad

kultuur+ (*inimtegevusega seotud*)

kultuurautonoomia лулчеберет автономия

kultuurkapital лулчеберет фонд

kultuurrahvas лулчеберетэн калык

kultuur+ BIOL, PÕLL

kultuurhein кизем турын

kultuurmets чебер карем нюлэс

kultuuri+

kultuuri ajalugu лулчеберетлэн ассяресэз

kultuurifond лулчеберет фонд

kultuurikoostöö лулчеберет удысын чошуж

kultuuripealinn лулчеберет шоркар

kultuuriselts лулчеберет огазеяськон

kultuurisidemed лулчеберет кусыпъёс

kultuuriüritus лулчеберет ужрад

kultuurikeskus <+k'eskus k'eskuse k'eskus[t k'eskus[se, k'eskus[te
k'eskus/i_&_k'eskuse[id s> **культура юрт**

kumb <k'umb kumma k'umba k'umba, k'umba[de k'umba[sid_&_k'umb/i pron>

1. (*adjektiivselt*) **кыче**

kumma jalaga sa voodist tõused? **кыче пыдыныд тон валесысь султйськод?**

2. (*substantiivselt*) **кудйз**

kumb meist on pikem? **кудмы жужытгес?**

kumb tuli enne, sina või tema? **кудды вазыгес вуиды, тон-а яке со-а?**

kumbki <k'umbki kummagi k'umbagi k'umbagi, k'umba[degi k'umb/igi pron>

(*jaatuse puhul: nii üks kui teine*) **кыкез**; (*mõlemad*) **кыкназы**; (*eituse puhul: ei see ega teine*) **нокудйз, огез но**

kumbki rühm koosnes kümnest inimesest **кыказ но туркымын быдэс дас адыми вал**

kummaski käes oli tal kohver **кыказ но кияз чемодан вал**

ma ei tunne kumbagi meest **нокудзэс но уг тодйськы**

kummagi kohta pole halba sõna öelda **огзы сярись но урод кыл вераны уг луы**

kummaline <kummaline kummalise kummalis[t kummalis[se, kummalis[te

kummalis/i adj> (*veider, imelik, iseäralik*) **паймымон, йөспөртэм**

kummaline lugu **паймымон учыр**

ta jättis kummalise mulje **со йөспөртэм мылкыд кельтйз**

kummaline küll, et me varem teineteist ei tundnud **паймымон, ог-огмес азьвыл өм тодэ шуыса**

kummardama <kummarda[ma kummarda[da kummarda[b kummarda[tud v>

1. (*kummardust tegema*) **йыбырттыны**

maani kummardama **музьемозь йыбырттыны**

2. (*austama*) **йыбырттыны**; (*au sees pidama*) **йыбыртъяны**; **кӧнек**

(*alandlikult paluma*) **йыбырттыны**

jumalaid kummardama **инмаръёслы йыбырттыны**

midagi ei pea pühaks, ei kummarda millegi ees **номыре дун уг кары, номыр азын уг йыбыртъя**

3. (*kummargile laskma, kallutama*) **мыкыртыны**

kummardasin pea alla **йырма мыкыртй**

4. (*kummarduma*) **мыкырскыны**

kummardas ja võttis midagi maast **мыкырскиз но муз вылысь мае ке но жутйз**

kuna <kuna konj, adv>

1. *konj (samal ajal kui)* :

tõusin varakult, kuna pere jäi veel magama **вазь султй, со дыре семья изе на вал**

kuna ühed tegevuses olid, vaatasid teised niisama pealt **одйгъёсыз ужаку, мукетъёсыз огшоры учкыса улйзы**

2. *konj (sest, sellepärast et)* :

ta ei saanud tulla, kuna oli haige **висеменыз сэрэн солэн лыктэмез өз луы**

kunagi <kunagi adv> (*mingil ajal, millalgi minevikus*) **кыке но**; (*millalgi*

tulevikus) **кыке но**; (*mitte ealeski, mitte iialgi*) **ноку но**

kunagi töötasime koos **куке но чош ужамы**
unusta, mis kunagi oli! **вунэты, мар вал куке но!**
tal pole kunagi aega **солэн ноку но дырыз уг луы**

kunagine <kunagine kunagise kunagis[t kunagis[se, kunagis[te kunagis/i adj>
(*endine, omaaegne*) **азьвыл**
oma kunagise võimsuse kaotanud riik **азьвыл кужымзэ ыштэм кун**
kunagise järve asemele on tekkinud raba **азьвыл ты интые нюр кылдйз**

kuninganna <kuninganna kuninganna kuninganna[t -, kuninganna[de
kuninganna[sid s> **эксэй**
ballikuninganna **балысь эксэй**
Hollandi kuninganna **Голландилэн эксээз**

kuningas <kuningas kuninga kuninga[t -, kuninga[te kuninga[id s> **эксэй**
Hispaania kuningas **Испанилэн эксээз**
ta on kuningate soost **со эксэй выжыысь**

Liitsõnad

kuninga+

kuningavõim **эксэй төрлык**

kunstnik <k'unstn'ik k'unstniku k'unstn'ikku k'unstn'ikku,
k'unstnik/e_&k'unstn'ikku[de k'unstn'ikk/e_&k'unstn'ikku[sid s> **суредась**
tundmatu kunstniku maal **тодмотэм суредасьлэн суредэз**

Liitsõnad

kunstniku+

kunstnikuhing **суредась лул**

kurat <kurat kuradi kuradi[t -, kuradi[te kurade[id s>

1. (*kurjuse kehastus*) **лешак, сатана; (kurivaim) урод кужым**
joobnu nägi juba kuradeid **юэм мурт лешакъёсты адзиз ини**

2. (*kirumissõna*) **лешак басьтон**
mis kurat! **мар лешак басьтон та!**

kurb <k'urb kurva k'urba k'urba, k'urba[de k'urba[sid_&k'urb/i adj> (*nukker*)

жож; (raske, armetu, vilets) секыт; (troostitu) мылкыдтэм

kurb hääl **жож куара**

kurvad mälestused **секытэсь тодэ ваёнъёс**

kurb naeratus **мылкыдтэк мынян**

kui kurb, et kõik ilusamad ajad on möödas **кыче жож, ваньмыз чебер дыръёс**
ортчемын шуыса

kurbus <k'urbus k'urbuse k'urbus[t k'urbus[se, k'urbus[te

k'urbus/i_&k'urbuse[id s> **жож мылкыд, куректон, көтжож**

lohutamatu kurbus **буйгатонтэм жож мылкыд**

kurbust tundma **көтжожез шодыны**

mind haaras v valdas kurbus **көты жож луиз**

süda on täis kurbust **сюлэмын кайгуэз трос**

teatame sügava kurbusega, et meie hulgast on lahkunud {kes} **жож мылкыдын**
ивортиськомы, ми пöлысь ... кошкиз шуыса

kurğ <k'urg kure k'urge k'urge, k'urge[de k'urge[sid_&_k'urg/i s]>

1. ZOOL (*lind* Grus) **тури**; KÖNEK (*toonekurg*) **ванем, какся, аист**
kurgede kluugutamine v kruuksumine **туриослэн гурламзы**

2. (*adra-*) **геры кутон**

Liitsõnad

kure+

kureparv **тури уллө**

kurepesa **тури кар**

kuri¹ <kuri kurja k'urja k'urja, k'urja[de k'urja[sid_&_k'urj/e adj]>

1. (*õel, tige, vihane*) **урод, лек**; (*tigestunud*) **вожомем**; (*pahane*) **лек**

kuri võõrasema **урод сюранай**

kuri koer **лек пуны**

kes seal räägib kurja häälega? **кин отын лек куараен вераське?**

2. (*halb, paha, kehv, hull*) **урод, лек**

sel kurjal ajal **со урод вакытэ**

meri on kurjaks muutunud **зарезь лекомиз**

3. (*ränk, raske*) **урод, секыт**; (*karm, range*) **лек**; (*suur, hirmus*) **көшкемыт**

talle tuli kallale kuri kõha **солы секыт кызон йөтйз**

kõige kurjem külm on möödas **тужгес но лекез кезыт куазь орчемын**

kuri² <kuri kurja k'urja k'urja, k'urja[de k'urja[sid_&_k'urj/e s]>

1. (*kurat*) **лешак** :

kuri ahvatleb **лешак йырвизез сына**

2. KÖNEK (*kirumissõna*) **лешак**

kuri võtku! **лешак басьтон!**

3. (*halb asi v tegu, kurjus*) **урод, алама**

kurja juur **уродлэн выжыез**

ära tee kellelegi kurja **нокинлы но уродзэ эн лэсьты**

kuritegevus <+tegevus tegevuse tegevus[t tegevus[se, tegevus[te tegevus/i s]>

JUR **йыртэман, преступность**

alaealiste kuritegevuse põhjused **пичи арлыдоос пöлын йыртэманлэн**

мугъёсыз

noorte kuritegevus kasvab **егитьёс пöлын йыртэман будэ**

kuritegu <+tegu t'eo tegu -, tegu[de tegu[sid s]> JUR **йыруж**

raske kuritegu **секыт йыруж**

tahtmatu kuritegu **янгышен лэсьтэм йыруж**

Liitsõnad

kuri+teo+

kuriteopaik **йыруж лэсьтэм инты**

kurjategija <+tegija tegija tegija[t -, tegija[te tegija[id s]>

1. JUR **йыртэмась, йыруж лэсьтйсь**

mitu korda karistatud kurjategija **трос пол кылкытытэм йыртэмась**

2. (*pahategija, ka kirumissõna*) **урод я. алама адями**

kurk¹ <k'urk kurgi k'urki k'urki, k'urki[de k'urki[sid_&_k'urk/e s]>

(*köögiviljataim, selle vili*) **кияр, огреч**

harilik kurk **ВОТ (Cucumis sativus) кияр, огреч**

varane kurk **вазь вуись кияр**

marineeritud kurgid **мариновать карем огреч**
avamaakurk **убоын будйсь кияр**
kasvuhoonekurk **теплицаын будйсь кияр**
soolakurk **сылалтэм кияр**
kurki v kurke kasvatama **кияр будэтыны**
kurke soolama **кияр сылалтыны**

Liitsõnad

kurgi+

kurgiistik[ud] **кияр узыым**
kurgikasvatus **кияр будэтон**
kurgimahl **кияр ву**
kurgipeenar **кияр убо**
kurgisalat **кияр салат**
kurgiseeme **кияр кидыс**
kurgisoolamine **кияр сылалтон**
kurgisoolvesi **сылалтэм кияр ву**
kurgisort **кияр сорт**
kurgitaim[ed] **кияр**
kurgitünn **кияр сылалтон вышкы**
kurgiviil **кияр вандэс**

kurk² <k'urk kurgu k'urku k'urku, k'urku[de k'urku[sid_&_k'urk/e s]>

1. (*üldkeeles*) **нбылон**; ANAT (*inimesel*) **нбылон, гульым**; (*loomal*) **нбылон, гульым**

nutt tõuseb kurku **бõрдон нбылон выжые вуиз**
sõnad jäid kurku kinni **кыльёс нбылонэ дугдйзы**

2. (*väin*) **нбылон**

Liitsõnad

kurgu+

kurguhaigus **нбылон висён**

kurt <k'urt kurdi k'urti k'urti, k'urti[de k'urti[sid_&_k'urt/e adj, s]>

1. *adj* (*kuulmisvõimetu*) **сонгро** :

ta on paremast kõrvast kurt **солэн бур пельыз сонгро**

2. *s* (*kuulmisvõimetu inimene*) **сонгро**; (*halvasti kuulev inimene*) **урод кылйсь мурт**

kurdid kõnelevad kõva häälega **сонгроос кужмо куараен верасько**

kurtma <k'urt[ma k'urt[a kurda[b kurde[tud, k'urt[is k'urt[ke v> (*muretsedes*

rääkima, kaebama) **жожтйськыны**; (*kaeblema, halama*) **кайгырыны**

oma kurba saatust kurtma **секыт адзон вылэ жожтйськыны**

haige kurdab peavalu **висись йыр висемезлы жожтйське**

kurv <k'urv kurvi k'urvi k'urvi, k'urvi[de k'urvi[sid_&_k'urv/e s> (*käänukoht,*

käänak) **кожон**

auto tegi kurvides head sõitu **машина кожонъёсты умой ортчиз**

kurvalt <kurvalt *adv*>, *ka* kurvasti **жож, жожмыт**

naeratas kurvalt **жож пальпотйз**

film lõpeb kurvalt v kurvasti **фильм жож быре**

kurvastama <kurvasta[ma kurvasta[da kurvasta[b kurvasta[tud v>

1. (*kurvaks tegema*) **ЖОЖОМЫТЫНЫ**

poja käitumine kurvastab vanemaid **пилэн ассэ воземез анай-атаез**

ЖОЖОМЫТЭ

2. (*kurb olema*) **ЖОЖОМЫНЫ**; (*kurvaks muutuma, kurvastuma*) **кайгырыны**

ära kurvasta, kõik läheb hästi **эн жожомы, ваньмыз умой луоз**

kus <k'us adv>

1. (*küisiv-siduv sõna*) **кытын**

kus sa elad? **кытын тон улийськод?**

kus sa käisid? **кытчы тон ветлйд?**

kus me kokku saame? **кытын ми пумиськомы?**

millal ja kus see juhtus? **ку но кытын озьы луиз?**

kus sa lähed? **кõнек кытчы мынйськод?**

küsisin õelt, kus ema on **апайлэсь я. сузэрлэсь юай, кытын анай**

küllap ta on seal, kus teisedki **со отын ик дыр, кытын мукетьёсыз но**

nüüd mindi tuppa, kus toidulaud juba ootas **табере висъет съёры потйзы,**

отын жоквыл пуктэмын вал ини

küll ma üles leian, olgu ta ükskõik kus v kus tahes **котькытын со мед луоз,**

шедьто ай мон сое

ööbib kus juhtub **кытын сюрем көлэ**

poiss hulkus kurat teab kus **кõнек пияш лешак тодэ кытй калтыртйз**

jäta kõik kus see ja teine! **кõнек кытын мар, ваньзэ кельт!**

2. (*siduv ajasõna: millal*) :

tuleb aeg, kus sa seda kahetsed **дыр вуоз али, тон жалялод соку**

oli päevi, kus polnud midagi süüa **нунальёс вал, кукке номыр сиён ой вал**

nüüd, kus kõik tööd tehtud, võib puhata **табере, ваньмыз ужъёс лэсьтэмын**

дыръя, шутэтскыны луэ

see pole võimalik enam praegu, kus olukord on muutunud **луоно овёл ини со**

али, табере югдур воштйськемын

3. (*toonitab millegi hoogsust, ägedust, võimsust*) **осто, эке, ук;** (*rõhutab*

kõneleja üleolekut) **кытын, пе;** (*jaatavas lauses, mis sisaldab eitavat*

hinnangut) **кытын**

kus hakkas alles sadama! **осто, зорыны кутскиз эке!**

kus naised pistsid kisama! **кышноос черектйськызы эке!**

kus käsi läks paiste mis hirmus! **осто, ки тёрназ ук!**

kus ta sai vihaseks! **осто, вожез потйз ук!**

vaat kus lugu -- või kohe käsitsi kallale! **тйни, адзид-а, жугиськыны**

урдйськемын!

kus selle häbi ots! **возьылэн пумыз кытын!**

kus mul targad väljas! **визьмоосы кылдйллям!**

vaat kus kurat! **кõнек вот лешак!**

kus ma seda võisin teada! **кытысь мон сое тодысал!**

kus ta's haige on! **кытын, пе, со висёз!**

kus temalgi see raha kohe võtta! **кытын ай солэн но сыче коньдонэз соку ик!**

et ka kellegagi nõu peaks, kus sa sellega! **кинэн ке но кенешы вал нырысь,**

кытын, пе!

kus seda enne nähtud! **кытын таҷезэ адзод на!**

kusagil <kusagil adv> vt ka kusagile, kusagilt **кытын ке но**

kusagile <kusagile adv> vt ka kusagil, kusagilt **кытчы ке но**

kusagilt <kusagilt adv> vt ka kusagile, kusagil кытысь ке но

kusema <kuse[ma k'us[ta kuse[b k'us[tud, kus[i k'us[ke k'us[takse v>
(urineerima) кизяны
haige kuseb alla висись улаз кизя

kusi <kusi kuse k'us[t -, kuse[de kuse[sid s> кизь
kuse lehk кизь зын
käisin kusel кизяны потай

kuskil <k'uskil adv> vt ka kuskile, kuskilt (teadmata kus) кытын ке но я.
олокытын; (ükskõik kus) котькытын; (eitusega) нокытын
kuskil lähedal кытын ке но матын
kuskil äärelinnas кытын ке но кар пумын
kuskil haukus koer кытын ке но пуны утйз
ehk leidub tallegi kuskil tööd кытысь ке но солы но уж сюрроз ай
ta vist käis kuskil со кытчы ке но ветлйз, дыр
kas sul valutab kuskil? кытйыд ке но висе-а?
teda pole [mitte] kuskil со нокытын но өвөл
ta ei leia kuskil rahu со нокытысь но аслыз маза уг шедьты

kuskile <k'uskile adv> vt ka kuskil, kuskilt (teadmata kuhu) кытчы ке но;
(ükskõik kuhu) котькытчы; (eitusega) нокытчы
lähme siit kuskile eemale ойдо татысь кытчы ке но палэнэ
ta on kuskile ära sõitnud со кытчы ке но кошкиз
mis sa seisad, istu ometi kuskile! мар сылйськод, пуксыы ини кытчы ке но!
ega sa ei kavatse kuskile minna? кытчы ке но мыныны уд турттйськы-а?
ta ei lähe siit kuskile со татысь нокытчы но уз кошкы
põgeneda polnud kuskile пегзыны нокытчы вал
mul pole kuskile kiiret мон нокытчы но уг дыртйськы
see ei kõlba [mitte] kuskile со нокытчы я. номырлы но уг яра

kuskilt <k'uskilt adv> vt ka kuskile, kuskil (teadmata kust) кытысь ке но;
(ükskõik kust) олокытысь; (eitusega) нокытысь
kuskilt kostab hääli кытысь ке но куара кылйське
ehk saad kuskilt mõne lille! оло, кытысь ке но сяська шедьтод!
lugesin seda kuskilt кытысь ке но тае лыдзи вал
teda tuleb otsida kuskilt mujalt сое кытысь ке но мукет интытысь утчано
ta on pärit kuskilt lõunast со вордйськемезья кытысь ке но лымшор палась
луэ
me ei leidnud kuskilt korterit ми нокытысь но патер өм шедьтэ
mul ei valuta kuskilt мынам нокытйы но уг висыы
abi polnud kuskilt loota юрттэт витыны нокытысь вал

kuslapuu <+p'uu p'uu p'uu[d -, p'uu[de_&_puu[de p'uu[sid_&_p'u[id s> вот
(lehtpõdsas Lonicera) гузэмпу, пунысутэр, пуныльём, кионльём
harilik kuslapuu вот (Lonicera xylosteum) огшоры гузэмпу
sinine kuslapuu вот (Lonicera caerulea) лыз гузэмпу
lõhnav kuslapuu вот (liaan Lonicera caprifolium) зын гузэмпу

kuss <k'uss interj, adv>
1. interj (vaigistussõna) шыпыт

kuss, lapsed magavad! **шыпыт, нылпиос изё!**
kuss, mitte üks sõna enam! **шыпыт, пал кыл но медам кылы ни!**
kuss, sinu käest pole küsitud! **шыпыт, тынэсьтыд өз юалэ!**
kuss, ärge tülli minge! **шыпыт, эн керетэ!**

2. *adv (vait, tasa)* **шып я. шыпыт**

nemad muudkui räägivad, mina istugu kuss **соос верасько но верасько, мон нош шып пук**
mine nüüd koju ja ole sellest kõigest kuss! **мын берт, ваньмыз та сярсы дорын шып ул!**

kussutama <kussuta[ma kussuta[da kussuta[b kussuta[tud v> (*äiutama*)

веттаны

ema kussutab last magama **анай нуныез веттаса изьтэ**

kust <k'ust *adv*> **кытысь**

kust sa tuled? **кытысь лыктйськод?**

kust ta pärit on? **кытысь со вордйськемезья?**

kust sa selle raamatu ostsid? **кытысь тон та книгаез басьтйд?**

kust kandist täna tuul puhub? **кытысь я. кудпалась туннэ төл пельтэ?**

kust sa tead, et ma haige olin? **кытысь тон тодйськод висьыса улэмме?**

ta ei teadnud, kust kogu lugu alguse sai **со өз тоды, кытысь потйз вань та учыр**

abi tuli sealt, kust seda kõige vähem oodati **юрттэт вуиз отысь, кытысь сое өз ик вителэ**

kerkis küsimus, kust tagavaraosi hankida **юан кылдйз, кытысь ёзьёсты шедьтоно**

talvel pääses kust tahes üle jõe **толалтэ котькытысен шурез потыны луэ вал**

kust mina seda tean! **кытысь мон тодйсько!**

kust tema selle raha võtab? **кытысь со коньдон шедьтоз?**

kust te seda võtate? **кытысь тй сое басьтйськоды?**

kustuma <k'ustu[ma k'ustu[da kustu[b kustu[tud v>

1. (*põlemast lakkama, vaibuma, hääbuma*) **кысыны**; (*päevavalguse ja taevatähtede kohta*) **кысыны**; (*muljete, mälestuste kohta*) **төлзыны, бырыны**; (*helide kohta*) **бырыны**

tuli ahjus on [ära] kustunud **гурысь тыл кысйз**

toas kustusid kõik tuled **бөлетысь вань тыльёс кысйзы**

kustus viimnegi lootus **берпуметйез оскон быриз**

2. (*ebaselgeks, mittenähtavaks muutuma*) **бырыны**

tekst paberil on paiguti kustunud **кагаз вылысь гожтэм интыен быремын**

kustutama <kustuta[ma kustuta[da kustuta[b kustuta[tud v>

1. (*tuld*) **кысыны**; (*mälestuste, muljete kohta*) **вунэтыны**

tulekahju kustutama **тылпуэз кысыны**

majas kustutati kõik tuled **коркась вань тыльёсты кысйзы**

vanemate vastuseis ei kustutanud noorte armastust **анай-атайёслэн пумит луэмзы егитьёслэсь яратонзэс өз кысы**

2. (*kirjutatut, joonistatut*) **чушылыны, куштыны, быдтыны** :

ta kustutati üliõpilaste nimekirjast **сое дышетскисьёслэн ним лыдметысьтызы куштйзы**

3. (*tühistama, kehtetuks tunnistama*) **быдтыны**

amnestia ei kustuta karistust **амнистия кылкутонэз уг быдты**

4. (*janu, nälga vms*) **быдтыны, буйгатыны**
nälga kustutama **сием потонэз быдтыны**

kutse <kutse k'utse kutse[t -, kutse[te k'utse[id s>

1. (*kutsuv hiiie*) **өтөн, вазён**; (*osalema kutsumine*) **өтөн**; (*kirjalik käsk, korraldus*) **өтөн**

kirjalik kutse **гожтыса өтөн**

appikutse **юрттыны өтөн**

kohtukutse **судэ өтөн**

2. (*elu-*) **өнер**; (*amet*) **ужинты**; (*erialase kvalifikatsiooni aste*) **ним**

arstikutse **эмьясьлэн өнерез**

ta on kutselt insener **өнерезья со инженер**

Liitsõnad

kutse+ (*osalemisega seotud*)

kutsekaart **өтөн**

kutse+ (*ametiga seotud*)

kutseeetika **өнер этика**

kutsikas <kutsikas kutsika kutsika[t -, kutsika[te kutsika[id s> (*koera-, hundi-, rebasepoe*) **кучапи, пи**; (*koera-*) **кучапи**

hundil sünnib tavaliselt viis kuni kuus kutsikat **кионлэн котьку сямен вить-куать пиосыз вордйсько**

kutsikad niutsuvad **кучапиос нискето**

kutsuma <k'utsu[ma k'utsu[da kutsu[b kutsu[tud v>

1. (*kuhugi, millesti osa võtma v midagi tegema*) **өттыны**; (*millesti osa võtma*) **өттыны, вазыны**; (*juurde, ligi, kohale*) **өттыны**; (*eemale, kõrvale*) **өттыны**; (*hüüdega, hõikega*) **өттыны**; (*ametlikus korras*) **өттыны**; (*õhutama, agiteerima*) **өттыны, жутканы**

appi kutsuma **юрттыны өттыны**

külla kutsuma **куное өттыны**

oota, ma kutsun takso! **возьма, мон такси өтё!**

2. PILTL (*ahvatlema, ligi tõmbama*) **өттыны**

meri ja võõrad rannad kutsuvad **зарезь но мурт ярдурьес өтё**

3. (*nimetama, hüüdma*) **ниманы, шуыны**

sõbrad kutsusid Robertit Robiks **эшъёсыз Робертэз Роби шуо**

kuidas seda mäge kutsutakse? **кызы та гурезез нимало?**

kuu <k'uu k'uu k'uu[d -, k'uu[de_&_kuu[de k'uu[sid_&_k'u[id s>

1. (*taevakeha*) **толэзь**

poorkuu **выль толэзь**

lend Kuule **Толэзе лобзон**

kuu kerkis metsa kohale **нюлэс вадьсы толэзь потйз**

2. (*ajavahemik*) **толэзь**; (*üritustega seoses*) **толэзь**

teatrikuu **театр толэзь**

kolme kuu pärast **куинь толэзь ортчыса**

Liitsõnad

kuu+ (*taevakehaga seotud*)

kuukiir **толэзь си**

kuusirp **толэзь я. выль толэзь**

kuu+ (*ajaga seotud*)

kuupalk **ТОЛЭЗЬ УЖДУН**
kuupilet **ТОЛЭЗЬЛЫ БИЛЕТ**

kuues <kuues kuuenda kuuenda[t -, kuuenda[te kuuenda[id *num*> **куатетй**
kuues laps perekonnas **СЕМЬЯЫН КУАТЕТЙЕС ПИНАЛ**
kuuendad klassid **КУАТЕТЙ КЛАССЪЭС**
ta elab siin kuuendat aastat **СО ТАТЫН КУАТЕТЙ АРЗЭ УЛЭ**

kuul <k'uul kuuli k'uuli k'uuli, k'uuli[de k'uuli[sid_&_k'uul/e s>
1. (*kerakujuline ese*) **ПИТЫРИ, ШАР; SPORT (heitevahend); АЛ, СÕЖ (suurtüki-)**
ядро
klaaskuul **ПИЯЛА ПИТЫРИ**
piljardikuul **БИЛЬЯРД ПИТЫРИ**
kuuli tõukama **SPORT ПИТЫРИ КУЯНЫ**
kägardas paberi kuuliks kokku **КАГАЗЭЗ ПИТЫРИ КАРЫСА ПОГМАЗ**
2. (*padruni osa*) **ПУЛЯ, ПЫЛККА**
püstolikuul **ПИСТОЛЕТ ПУЛЯ**
kihutas v tormas v lendas nagu kuul uksest välja **ПИЛТЛ ÖСЭТЙ ЫБЕМ КАДЬ**
шулзиз
Liitsõnad
kuuli+
kuuliarm **ПУЛЯЛЭСЬ ВУРЫС**

kuulaja <k'uulaja k'uulaja k'uulaja[t -, k'uulaja[te k'uulaja[id s> **КЫЛЗЙСЬ**
austatud v head v lugupeetud kuulajad! **ГАЖАНО КЫЛЗЙСЬЭС!**
kooari esinemine meeldis kuulajatele **ХОРЛЭН КЫРЗАМЕЗ КЫЛЗЙСЬЭСЛЫ КЕЛШИЗ**

kuulama <k'uula[ma kuula[ta k'uula[b kuula[tud v>
1. **КЫЛЗЫНЫ :**
muusikat kuulama **КРЕЗЫГУР КЫЛЗЫНЫ**
lapsed armastavad muinasjutte kuulata **НЫЛПИОС ВЫЖЫКЫЛ КЫЛЗЫНЫ ЯРАТО**
2. **MED (kuulata, auskulteerima) КЫЛЗЫНЫ**
arst kuulas patsiendi kopse ja südant **ЭМЪЯСЬ ПАЦИЕНТЛЭСЬ ТЫОССЭ НО СЮЛЭМЗЭ**
КЫЛЗЙЗ
3. (*pärides, küsides otsima*) **УТЧАНЫ :**
tuli linna tööd kuulama **КАРЕ УЖ УТЧАНЫ ЛЫКТЙЗ**
4. (*kuulda võtma, kuuletama*) **КЫЛЗЫНЫ, КЫЛЗЙСЬКЫНЫ**
lapsed peavad vanemaid kuulama **НЫЛПИОСЛЫ АНАЙ-АТАЙЛЭСЬ КЫЛЗЙСЬКОНО**
5. **KÕNEK (üllatus- v tõrjumishüüatusena: kuula) КЫЛЗЫНЫ**
kuula imet, või sina ei teagi! **КЫЛЗЫ АЛИ, МАР ЮМОК ТА, УД ТОДЙСЬКЫ НА ШАТ!**

kuulma <k'uul[ma k'uul[da kuule[b k'uul[dud, k'uul[is k'uul[ge v>
1. (*helisid tajuma ja eristama*) **КЫЛЫНЫ :**
ta ei kuule hästi vasaku kõrvaга **ПАЛЛЯН ПЕЛЪЫЗ УМОЙ УГ КЫЛЫ**
ta vist ei kuulnud mind **СО МОНЭ ÖЗ КЫЛЫ, ДЫР**
2. (*teada saama*) **КЫЛЫНЫ**
oled sa seda uudist juba kuulnud? **ТА ИВОРЕЗ КЫЛЙД-А НИ?**
tahtsin kuulda, mis te sellest arvate **КЫЛЭМЕ ПОТЙЗ, МАР ТЙ СО СЯРЫСЬ**
МАЛПАСЬКОДЫ
3. (*kellegi õpetust, nõuannet, käsku arvestama*) **КЫЛЫНЫ, КЫЛЗЙСЬКЫНЫ**
ta ei võta kedagi kuulda, vaid teeb oma tahtmise järgi **СО НОКИНЭ НО УГ КЫЛЗЫ,**
АС МЫЛПОТЭМЕЗЪЯ ГИНЭ УЖА

4. KÕNEK (*kõnetlussõnana: kuule v kuulge*) **КЫЛЗЫНЫ**
kuule, tõuse nüüd üles! **КЫЛЗЫ али, султы ни!**
kuulge, kas te ei aitaks mind pisut! **КЫЛЗЭ али, мыным өжыт уд юрттэ-а?**

kuulmine <k'uulmine k'uulmise k'uulmis[t k'uulmis[se, k'uulmis[te
k'uulmis/i_&_k'uulmise[id s> **КЫЛОН**

hea kuulmine **Зеч кылон**

kehv v vilets kuulmine **урод я. алама кылон**

Liitsõnad

kuulmis+

kuulmisnärв ANAT **КЫЛОН лулсй**

kuulus <k'uulus k'uulsa k'uulsa[t -, k'uulsa[te k'uulsa[id adj> (*nimekas, laialt
tuntud*) **ТОДМО**

kuulus arst **ТОДМО эмьясь**

Tallinn on kuulus oma vanalinna poolest **Таллин аслаз вужкареныз тодмо**

kuulutama <kuuluta[ma kuuluta[da kuuluta[b kuuluta[tud v>

1. (*avalikult, ametlikult teatama*) **вераны, ялыны; (pidulikult) ялыны**

kohtuotsust kuulutama **суд пумкылэз ялыны**

sõda kuulutama **ож ялыны**

kuulutas ajalehes, et tal on maja müüa **корказэ вуза шуыса газетэ ялйз**

seadus kuulutati kehtetuks **катэз ужасьтэмен ялйзы**

ta kuulutati tagaotsitavaks **сое утчаноен ялйзы**

teisitimõtlejad kuulutati ketseriteks **мукет сямен малпасьёсты еретик шуизы**

troonipärija kuulutati kuningaks **эксэйлэн пиез эксэй шуыса ялэмын вал**

kirik kuulutas ta pühakuks **черк сое дун чылкытэн ялйз**

2. (*rääkima, ütlema, teada andma*) **ивортыны; (edasi rääkima, kõigile
teatama) вераны, ивортыны**

ruttas teistele head uudist kuulutama **зеч иворез мукетъёслы вераны дыртйз
mis sellest ikka kogu maailmale kuulutada! малы быдэс дуннелы со сярись
ивортод!**

poiss kuulutas, et ta ei tule kaasa **пияш милемын уг мыны шуыса ивортйз**

kellahelin kuulutab tunni algust **гырлы шуккем часлэсь кутсконзэ ивортэ**

raekoja kell kuulutas öötundi **Ратушаысь гырлы уй часэз ялйз**

lõokesed kuulutavad kevade saabumist **тюрагайёс тулыслэн вуэмез сярись
иворто**

3. (*jutlustama*) **тодытыны**

ristiusku kuulutama **христианствовез тодытыны**

4. (*ennustama*) **вераны**

oraakel kuulutas kreeklastele võitu **оракул грекъёслы вормон вераз**

kaardimoor kuulutas kaartidelt tulevikku **картаен тунаськись картаен**

азьланьзэ вераз

jutlustaja kuulutas viimsepäeva tulekut **югдытйсь дунне бырон нунал сярись
вераз**

kuulutas oma vastasele kadu **тушмонэзлы бырон сйзиз**

kõik märgid kuulutavad vihma **вань тодметъёс зор сярись верало**

meeste näod ei kuulutanud midagi head **пиосмуртъёслэн тусъёссы номыр**

зечсэ өз вералэ

vanarahvas oskas ilma ette kuulutada **вашкалаос вуоно куазез вераны быгато
вал**

kuulutus <kuulutus kuulutuse kuulutus[t kuulutus[se, kuulutus[te kuulutus/i s>

1. (*kirjalik teadaanne*) ялон, ивор; (*suuline teadustus*) ялон

ajalehekuulutus газетъсь ялон

kinokuulutus кино ялон

kontserdikuulutus концерт ялон

korterikuulutus патер я. квартира ялон

müügikuulutus вузан ялон

oksjonikuulutus аукцион ялон

peokuulutus юшан ялон

reklaamkuulutus реклама ялон

teatrikuulutus театр ялон

seinal on mitmesuguseid kuulutusi борддорын пöртэм ялонъёс

pani kuulutuse lehte газетэ ялон сётйз

ajaleht avaldab kuulutusi газет ялонъёсты печатла

ostja ilmus kuulutuse peale вузэз басътйсь ялонэз адзъуса сюрем

leidis kuulutuse kaudu töökohta ялон пыр уж инты шедътйз

etendus siiski toimub, kuulutused on juba väljas спектакль луоз ик, ялонъёс

келямын ини

2. (*ennustus*) азьпалзэ веран

tulevikukuulutus азьпалзэ веран

kuum <k'uuum kuuma k'uuma k'uuma, k'uuma[de k'uuma[sid_&_k'uuum/i adj, s>

1. *adj (palav)* пöсь; (*lämmatav*) пöсь я. окыт; (*tuline*) пöсь я. сутйсь; (*tunde,*

loomuse kohta) пöсь я. зырдыт

kuumad ilmad пöсь куазь

kuum juulipäev пöсь пöсьтолэзь нунал

kuum kliima пöсь климат

kuum ahi пöсь гур

kuum triikraud пöсь утюг

kuum liiv пöсь луо

kuum tee пöсь чай

kuumad võileivad пöсесь вöйняньёс

kuum vann пöсь ванна

kuumad mähised пöсесь бинетьёс

kuum suudlus пöсь я. зырдыт чупкарон я. чупам

kõrbete kuum õhk бушкыръёслэн пöсь омырзы

päikesest kuumad kivid шундылэсь пöсесь изъёс

haigele tuleb midagi kuuma juua anda висисьлы мар ке но пöсьсэ юыны

сётонно

tuba oli kuum ja umbne бöлет пöсь но жокыт вал

käisid kuumad lahingud пöсь ожъёс ортчизы

tal on kuum veri солэн сямыз пöсь я. вирыз шудэ

2. *s (kuumus)* пöсь; (*palavus*) пöсь

ahi hõõgab kuuma, ahjust õhkub kuuma гурьсь пöсь потэ

keskpäevase kuumaga on väsitav käia лымшор пöсен ветлыны жадёно

suvised kuumad on veel ees гужем пöсьёс азьпалан на

kuumarabandus <+rabandus rabanduse rabandus[t rabandus[se, rabandus[te

rabandus/i s> MED (*kuumuslõök*) → пöсьшуккем, → пöсьйöтэм

kuumus <k'uuumus k'uuumuse k'uuumus[t k'uuumus[se, k'uuumus[te

k'uuumus/i_&_k'uuumuse[id s> пöсь; (*palavus*) пöсь

keskräevane kuumus **лымшор пось**
 kõrvetav kuumus **сутйсь пось**
 kolmekümnekraadine kuumus **куамын градус пось**
 põrgukuumus **пуртыын кадь пось**
 suvekuumus **гужем пось**
 tunnete kuumus PILT **мылкыдъёслэн посьсы**
 kuumus tõsis kolmekümne kahe kraadini **пось куамын кык градусозь**
жүтйськиз
 juba hommikul valitses metsik kuumus **чужна ик осконтэм пось кузёяськиз**
 õhtupoolikul andis kuumus järele **жытпал пось басылаз**
 kuumus teeb laisaks **пось азьтэм каре**
 kuumus roiutas ja rammestas **пось зырдатйз-пыжиз**
 ahi hõõgab v uhkab kuumust **гур бордысь пось потэ**
 kivisüsi annab põledes suurt kuumust **из эгыр жуаса зырдыт пось сётэ**

kuup <k'uup kuubi k'uupi k'uupi, k'uupi[de k'uupi[sid_&_k'uup/e s] > MAT

1. (*kuustahukas*) **куб**
 kuubi ruumala **кублэн объёмез**
 2. (*arvu kolmas aste*) **куб**
 kuupi tõstma **кубе пуктыны**
 kaks kuubis on kaheksa **кубын кык тямыс луэ**

kuupaiste <+paiste p'aiste paiste[t -, paiste[te p'aiste[id s] > (*kuuvalgus*) **толэзь югыт**

kuupmeeter <+m'eeter m'eetri m'eetri[t -, m'eetri[te m'eetre[id s] > **кубометр**

kuupäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s] > **нунал;**

(*aasta, kuu ja päev*) **нунал**
 mis kuupäev täna on? **мар я. кыче нунал туннэ?**
 mis kuupäevaks? **кыче нуналлы?**
 määrati kindlaks väljasõidu kuupäev **кошкон нуналэз пусйизы**
 kirja postitemplil oli eilne kuupäev **гожтэтлэн печатяз толло нунал вал**
 tõendil on vale kuupäev **справкаын янгыш нунал**

kuur¹ <k'uur kuuri k'uuri k'uuri, k'uuri[de k'uuri[sid_&_k'uur/e s] > (*kõrvalhoone*)

лапас я. сарай
 laudadest kokkulõdud kuur **пульёслэсь шуккем лапас**
 masinakuur **машина возён лапас**
 raadikuur **пыж возён лапас**
 puukuur **пу лапас**
 traktorikuur **трактор возён лапас**
 turbakuur **гыбед возён лапас**
 tõllakuur **уробо возён лапас**
 vankrikuur **уробо возён лапас**
 puud on kuuri all v kuuris **пу лапас улын**
 võttis kuuri alt labida **лапасысь лопатка кутйз**

kuur² <k'uur kuuri k'uuri k'uuri, k'uuri[de k'uuri[sid_&_k'uur/e s] > MED

(*süsteemaatiline ravijärk*) **курс**
 kiirituskuur **сиосын йөнатон курс**
 noorenduskuur **егит карись курс**

näljutuskuur йөнатйськыса сютэм улон курс
ravikuur йөнатйськон курс
saleduskuur начармон курс

kuurort <k'uur'ort k'uurordi k'uur'orti k'uur'orti, k'uur'orti[de
k'uur'orti[sid_&_k'uur'ort/e s> (*tervistuskoht*) курорт
kliimaravikuurort инкуазь курорт
merekuurort зарезь дурысь курорт
mineraalveekuurort муиз вуосын курорт
mudaravikuurort эмъясь дэриен курорт
mägikuurort гурезьёсысь курорт
talikuurort тол курорт
sõitis kuurorti курортэ кошкиз
viibisin kuurordis tervisvetel мон курортын эмъясь вуосын вал
kuurort+
kuurortlinn курорт кар

kuus <k'uus kuue k'uu[t k'uu[de, kuu[te k'uus[i num, s>
1. *num* (*põhiarv, vastava hulga, koguse kohta, kellaaja, arvulise järjekorra kohta*) куать; (*hulga puhul: isikut märkivate meessoost sõnadega, mitmuslike sõnadega, isikuliste asesõnade mitmusega ja paarisesemeid märkivate sõnadega*) куать кузя; (*hulga, arvulise järjekorra puhul*) куать
kaksikümne kuus куатьтон куать
kuus tuhat куать сюрс
kaks korda kolm on kuus кык пол куинь луэ куать
kuus kümnendikku куать дасмосэз
null koma kuus ноль но куать
kuus krooni куать крона
kuus inimest куать адями
tal on kuus poega солэн куать пиез
vajatakse kuut meest куать пиосмурт кулэ
meid oli kokku kuus ми куать кузя я. куатьнамы вал
kuus paari pükse куать штани я. брюки
palat on kuuele палата куать муртлы
kell kuus õhtul куать часын жыт
kell on pool kuus вить но жыны час
kell saab kümne minuti pärast kuus дас минут ортчыса куать час луоз
viis minutit puudub kuuest куатёзь вить минут кылиз
me läheme [kella] kuueks kinno куатьлы ми киное мынйськомы
kell on kuue peal куать час
buss number kuus куать номеро автобус
2. *s* (*number 6, mängukaart*) куать
rooma kuus рим куать лыдпус
ärtu kuus сюрэм я. черви куать
raske on aru saada, kas see on kuus või null секыт валаны, куать со яке ноль

kuusik <kuusik kuusiku kuusiku[t -, kuusiku[te kuusiku[id s> кыз нюлэс
raieküps kuusik кораны вуэм кыз нюлэс

kuusk <k'uusk kuuse k'uuske k'uuske, k'uuske[de k'uuske[sid_&_k'uusk/i s>
1. (*puu*) кыз
harilik kuusk вот (*Picea abies*) кыз

kanada kuusk ВОР (Picea glauca) канада кыз
torkav kuusk ВОР (Picea pungens) бышкись кыз
kõrge kuusk жужыт кыз
ilukuusk чеберлы кыз

kuusest pudenes okkaid кызысь лысээ куашказ

2. (jõulu-, nääri-) кыз я. ёлка

kuuske ehtima кызээ чеберьяны

kuusel süüdati küünlad кызысь тыльёсты жуатйзы

3. (puit) кыз

kuusest nõud кызлэсь тусьты-пуньы

puuriidas olid kuused ja kased läbisegi артанаын кызээ но кызыпуээ вал

Liitsõnad

kuuse+ (puuga seotud)

kuusehalg кыз пис

kuusehekk кызьёслэсь кенер

kuusejuur кыз выжы

kuusekäbi кыз кускыли я. чыжин я. додор

kuusekänd кыз лйял я. мырк

kuuselaud кыз пул

kuusemets кыз нюлэс

kuuseokkad кыз веньёс, кыз лыс

kuuseoks кыз вай

kuuse+ (jõulu- v nääripuuga seotud)

kuuseehe кыз чеберман, кызэ ошон шудон

kuusejalg кыз пуктон иньёт

kuuskümmend <k'uus+kümmend kuue+k'ümne

k'uu[t+kümme[t_&_k'uu[t+kümmend -, kuue+k'ümne[te kuue+k'ümne[id
num> куатьтон

kuuskümmend kolm куатьтон куинь

kolmsada kuuskümmend куинь сю куатьтон

kuuskümmend tuhat куатьтон сюрс

aastal tuhat üheksasada kuuskümmend сюрс укмыс сю куатьтонэти арын

kuuskümmend kilomeetrit куатьтон километр

minutis on kuuskümmend sekundit минутын куатьтон секунд

ta saab sügisel kuuskümmend сйзыл солы куатьтон тырмоз

ta on üle kuuekümne со куатьтонлэсь бадзым

kuuskümmend aastat куатьтон ар

leheküljel kuuskümmend куатьтонэти бамын

kuussada <k'uus+sada kuue+saja k'uu[t+sada_&_k'uu[t+sada[t -, kuue+sada[de

kuue+sada[sid num> куать сю

kuussada kakskümmend куать сю кызь

Liitsõnad

kuue+saja+

kuuesajagrammine куать сю граммъем

kuuesajaleheküljeline куать сю бамъем

kuusteist[kümmend] <k'uus+t'eist[+kümmend] kuue+t'eist[+k'ümne]

k'uu[t+t'eist[+kümmend]_&_k'uu[t+t'eist+kümme[t -, kuue+t'eist+k'ümne[te
kuue+t'eist+k'ümne[id num> (pikemais vormides sageli -teistkümmend) дас
куать

sada kuusteist[kümmend] **сю дас куать**
kuusteist[kümmend] tuhat **дас куать сюрс**
kuueteistkümne päeva jooksul **дас куать нунал чоже**
ta on kuusteist[kümmend] aastat vana **солы дас куать арес**

kvaliteet <kvalit'eet kvaliteedi kvalit'eeti kvalit'eeti, kvalit'eeti[de
kvalit'eeti[sid_&_kvalit'eet/e s> (*omadus, väärtus*) **зечлык**
toodangu kvaliteet **продукцилэн зечлыкез**

kvaliteetne <kvalit'eetne kvalit'eetse kvalit'eetse[t -, kvalit'eetse[te kvalit'eetse[id
adj> (*hea kvaliteediga*) **вылий зечлыко**
kvaliteetsed tooted **вылий зечлыко продукция**
kvaliteetne töö **вылий зечлыко уж**

kvantiteet <kvantit'eet kvantiteedi kvantit'eeti kvantit'eeti, kvantit'eeti[de
kvantit'eeti[sid_&_kvantit'eet/e s> (*kogus*); KEEL (*vältus*) **мындада я. унолык**
töö kvantiteet **ужлэн унолыкез**

kvartal <kv'artal kv'artali kv'artali[t -, kv'artali[te kv'artale[id s> (*veerandaasta,*
linnajagu); METS (*sihtidevaheline metsaosa*) **квартал**
elamukvartal **улон квартал**
sadamakvartal **озын квартал**
tööliskvartal **вузпоттон квартал**
ärikvartal **ужбергатов квартал**
kool asub siit mõned kvartalid edasi **школа татысен көня ке квартал кемын**
интыясъкемын
raietöid alustati kuuendas kvartalis **куатетийаз кварталын нюлэсэз кораны**
кутскизы

kvarts <kv'arts kvartsi kv'artsi kv'artsi, kv'artsi[de kv'artsi[sid_&_kv'arts/e s>

1. GEOL (*poolvääriskivi*) **кварц**
piesokvarts **пьезокварц**
suitskvarts → **чын-кварц**
kvartsi erimid **кварцлэн йөсьёсыз**

2. KÕNEK (*kvartskiiritus*) **кварц**

Liitsõnad

kvarts+

kvartskell ТЕHN **кварц час**

kviitung <kv'iitung kv'iitungi kv'iitungi[t -, kv'iitungi[te kv'iitunge[id s> (*tähik,*
vastuvõtutõend) **квитанция**
maksekviitung **тыриськон квитанция**
pagasikviitung **багаж квитанция**
postikviitung **почта квитанция**

kõblas <kõblas k'õpla kõblas[t -, kõblas[te k'õpla[id s> **кокан**
rohis kõplaga peenraid **коканэн убоосты уре**
maa kobestati kõblastega **музьемез коканъёсын небзытйзы**

kõbus <kõbus kõbusa kõbusa[t -, kõbusa[te kõbusa[id adj>

1. (*kräbe, terve*) **шаплы**
kõbus eideke **шаплы песяй**

2. (*tarvitamiskõlblik*) **зеч я. ярамон**
paat on veel kõbus **пыж ярамон на**
kingad on juba viletsad, oleks kõbusamaid vaja **пыджутчан быремын ини,**
зечсэгес кулэ вылэм

kõder <kõder kõdra k'õtra k'õtra, k'õtra[de k'õtra[sid_&_k'õtr/u s]> **ВОТ**
(*ristõieliste vili*) **пуртэс**
kaalika kõdrad **каляга пуртэсьёс**

kõdi <kõdi kõdi kõdi -, kõdi[de kõdi[sid s]>

1. (*närviärritus*) **бичатэм я. бичи**
laps kardab kõdi **пинал бичилэсь кышка**
tunneb talla alt kõdi **пыдпыдэссыз бичи потэ**
ära hulla, mul on kõdi **эн йонтэмьяскы, мынам бичие потэ**
tolm tegi kurgus kergelt kõdi **тузонлэсь ньылонам бичатыны кутскиз**
2. PILTL (*kerge närvipinge*) **бичатэм**
kogu see lugu valmistas talle ainult kõdi **ваньмыз та солэсь бичизэ гинэ**
поттйз

kõditama <kõdita[ma kõdita[da kõdita[b kõdita[tud v]> (*kõdi tegema*)

бичиятыны
tüdrukud kõditasid poissi kaenla alt **ныльёс пияшлэсь кунульёссэ бичиятйзы**
kõditab kõrrega neiu põske **турын модосэн ныллэсь бамзэ бичиятэ**
juuksed kõditavad kaela **йырси чыртыез бичиятэ**
toidulõhn kõditas meeldivalt nina **ческыт сиён зын нырез бичиятэ**
juhtum kõditas närve **учыр лулсйосты бичатйз**
see kõditab ta enesearmastust **та солэсь асданзэ бичатэ**

kõdu <kõdu kõdu kõdu -, kõdu[de kõdu[sid s, adj]>

1. *s* (*taimējäänuste lagunemissaadus*) **гыбед; (kuiv) гыбед**
lehekõdu **куар гыбед**
metsakõdu **нюлэс гыбед**
õlekõdu **куро гыбед**
2. *adj* (*pehkinud, pehastunud*) **гыбед луэм я. сисьмем**
kõdud palgid **сисьмем коръёс**
3. *s* (*kõdunemine*) **сисьмон**

kõdunema <kõdune[ma kõdune[da kõdune[b kõdune[tud v]> (*kõduks muutama,*

pehkima) **сисьмыны; (täielikult) сисьмыса бырыны**
mahalangenud lehed kõdunevad mullaks **усем куаръёс сной луытозязы**
сисьмо
kaevati välja pooleldi kõdunenud luustik **жыныё сисьмем лысьёмез гудыса**
поттйзы
katus on kõdunenud, ei pea enam vihma **липет сисьмемын, зорлэсь уг уты**
ни
vanad kõdunenud puuristid **вуж сисьмем пу киросьёс**
kõduneb vangikongis **пытсэт сьёрын сисьме**

kõhe <kõhe kõheda kõheda[t -, kõheda[te kõheda[id adj]>

1. (*veidi hirmus, ebamugav*) **кõшкемано кадь**
mets tundus kõhe **нюлэс kõшкемано кадь потйз**
tondijutud võtsid südame alt kõhedaks **ишан сярысь вераськемъёс**

kõshkemano кадь потйзы

ta ei kartnud, aga natuke kõhe oli küll со өз кышка, но kõshkemano кадь вал

2. (jahedavõitu) салкым я. юзырес

kõhe ilm салкым куазь

bussi oodates hakkas kõhe автобусэз возьмаку салкым потыны кутскиз

kõhetu <kõhetu kõhetu kõhetu[t -, kõhetu[te kõhetu[id adj> (*kõhn, kuivetu*)

начар я. чиед я. куасьмем

kõhetu naine чиед кышномурт

haige kõhetud käed висисълэн куасьмем киосыз

kõhetu rahakott начар янчик

kõhklema <k'õhkle[ma kõhel[da k'õhkle[b kõhel[dud v> (*kahevahel olema*)

паданы; (*kõhklema lööma*) малпаны, паданы; (*mõnda aega*) падаса улыны, малпаськыса улыны

kõhkles mõne silmapilgu жамдэ падаса улийз

kõhkleb, mida ette võtta падаса улэ, мар кароно

kõhkleb, kas minna või koju jääda пада, мыноно-а яке бертоно-а

lõi veel viimasel minutil kõhklema берло минутэ но падаса улийз

osta ära, mis sa kõhkled! басьты, мар малпаськиськод!

kõhkleb mitme võimaluse vahel уно луонлыкьёс пöлын падаса улэ

vastab küsimustele kindlalt ja kõhklemata юаньёс шоры шонерак,

падаськытэк учке

tegin seda hetkegi kõhklemata жамдэ но малпаськытэк лэсьтй

kõhklev iseloom падась сям

kõhklus <k'õhklus k'õhkluse k'õhklus[t k'õhklus[se, k'õhklus[te

k'õhklus/i_&k'õhkluse[id s> (*kahevahelolek*) падан, оскытэк малпаськон

tegi otsuse pärast pikki kõhklusit кема падамеэ бере малпанэ вуиз

selgitus hajutas kõik kõhklused валэктон вань паданьёсты вормиз

suhtus ettepanekusse mõningase kõhklusega чектос шоры со кыче ке но

падан малкыдын учкиз

kõhn <k'õhn kõhna k'õhna k'õhna, k'õhna[de k'õhna[sid_&k'õhn/u adj> (*kõhetu,*

lahja) начар я. чиед; (*kuivetu*) куасьмем

kõhn vanamees начар пересь мурт

kõhnad käed чиедэсь киос

kõhn setukas начар вал

kõhn ajakiri векчи журнал

kõhn rahakott чиед янчик

kõhn viljasaak чиед урожай

ta on pisut kõhnemaks jäänud со öжыт начармем

oli pärast haigust kohutavalt kõhn висемез бере туж начар вал

kõhnus <k'õhnus k'õhnuse k'õhnus[t k'õhnus[se, k'õhnus[te

k'õhnus/i_&k'õhnuse[id s> начарлык

kõhr <k'õhr kõhre k'õhre k'õhre, k'õhre[de k'õhre[sid_&k'õhr/i s> ANAT куажым

я. качырма я. потро

kilpkõhr → паськес куажым

sõrmuskõhr → эгес куажым

Liitsõnad

kõhr+

kõhrkude ANAT куажым я. качырма я. потро

kõht <k'õht kõhu k'õhtu k'õhtu, k'õhtu[de k'õhtu[sid_&_k'õht/e s]>

1. (*kehaosa inimesel*) кӧт; (*loomal*) кӧт

suur kõht бадзым кӧт

paks kõht зӧк кӧт

alakõht кӧтул я. гипогастрий

keskkõht кӧтшор я. мезогастрий

istub, käed vaheliti kõhu peal пуке киоссэ кӧт вылаз кечат тырыса

tõmbas kõhu sisse кӧтсэ пушказ кыскиз

kõht vappub v väriseb naerust серекъямен кӧт сэзьяське

naera, et kõht kõveras, katkesta või kõht naeruga кӧт вӧсь луымон серекья

on endale kõhu ette kasvatanud v ette söönud кӧтсэ будэтэм

hobune vajus kõhuni lumme вал кӧтояз лымые гуштӓз

tüdrukul on kõht ees ныллэн кӧтыз вань я. был пьяно

2. (*seedeelundite talitluse ja sellega seotud aistingute kohta*) кӧт

kõht on tühi кӧт сюма

kõht on täis кӧт тыремын

sõin kõhu täis кӧт тырымон сиськи

ma ei ole täna veel midagi kõhtu saanud мон туннэ сиськемын өвӧл на

kõht valutab кӧт виск

kõht koriseb кӧт колтырья

nälg näpistab kõhtu PILTL кӧт сюма

lapsel on kõht haige v korrast ära пиналлэн кӧтыз виск

kõht on kinni кӧт пытсаськемын

kõht on lahti кӧт вия

venitas v tõstis kõhu ära кӧтсэ вырзытӓз

armastus käib kõhu kaudu яратон кӧт пыр лыктэ

3. PILTL (*millegi keskmise v alumine osa*) кӧт; (*millegi sisemus*) пуш

lihasekõht MED быгытлэн зӧк интыез

paksu kõhuga pudel зӧк кӧто женелик

vedur paiskas kõhu alt välja aurupahvaku паровоз пушкысьтыз пар лэзиз

Liitsõnad

kõhu+

kõhulahtisus кӧтвиян

kõhuvalu кӧтвисён

kõhukinnisus <k'innisus k'innisuse k'innisus[t k'innisus[se, k'innisus[te k'innisus/i s]> MED → кӧтпытсаськем

kõhuli <kõhuli adv> (*kõhupool allapoole*) кымин, кӧт вылэ; (*kõhupool allpool*)

кымин, кӧт вылын

heida kõhuli кымин я. кӧт вылад выд

kukkus kõhuli maħa кымин я. кӧт вылаз усиз

prantsatas kõhuli кымин пограз

keerasin end külje pealt kõhuli урдэс вылысьтым кӧт вылам берыктӓськи

laps magab kõhuli нуны кымин изе

naaldus kõhuli aknalauale укнодуре кӧтыныз пыкиськиз

kõige <kõige *adv, prep*>

1. *prep* [komit] (*koos, ühes, tükkis*) чош, валче
ta kanti kõige voodiga toast välja сое валесэныз валче висъетысь поттйзы
prantsatas kõige kandamiga pikali жутэтэныз валче усиз
heitis kõige riietega sängi дйськутэныз валче валесэ выдйз
2. *adv* (*ülivõrde moodustamisel*) тужгес но
kõige ilusam lill тужгес но чеберез сяська
kõige läänepoolsem saar тужгес но жытшор паласез шормуҗ
elab kõige kaugemal тужгес но кыдёкын улэ
ta on meist kõige vanem пöлысьтымы тужгес но мöйыез со
elan kõige tavalisemat elu огшорылэсь огшоры улонэз улйсько
olen järjekorras kõige esimene черодын мон нырысетйез луисько
ta lahkus kõige enne со котькинлэсь азьвыл кошкиз

kõigepealt <+p'ealt *adv*>

1. (*kõige enne, eeskätt, eelkõige*) нырысь ик
turistid sõitsid kõigepealt hotelli туристьес нырысь ик кунокуае мынйзы
kodus panin kõigepealt ahju küdema бертыса нырысь ик гуре тыл понй
tuleb hästi järele mõelda, mida kõigepealt muretseda туж умой малпаськоно,
мае нырысь ик басьтоно
hindab inimestes kõigepealt ausust адямиослэсь со нырысь ик зэмлыко
луэмзэс дунья
2. (*loendamisel: esiteks*) нырысь ик
toas on kõigepealt minu voodi, siis kapp бөлетын нырысь ик манам валесэ,
собере кана

kõigest <kõigest *adv*> (*ainult, vaid*) гинэ; (*mitte enam kui, mitte rohkem kui*)

- сяна өвөл
jutuajamine kestis kõigest mõne minuti вераськон кöня ке минут гинэ
кыстйськиз
sinna on kõigest üks kilomeeter отчыозь километр сяна өвөл
see juhtus kõigest nädal tagasi со арня талэсь азьвыл гинэ луиз
ta on kõigest väike ametnik со пичи ужмурт сяна өвөл

kõigevägevam <+vägevam vägevama vägevama[t -, vägevama[te vägevama[id *adj, s*>

1. *s* (*jumal*) инмар
2. *adj* кужмо

kõigutama <kõiguta[ma kõiguta[da kõiguta[b kõiguta[tud v> (*edasi-tagasi*

- liigutama*) веттаны, някыръяны; (*õõtsutama*) веттаны, зечыратыны,
лэйкатыны; (*kõlgutama*) сэзъяны; (*kergelt*) лэйкатыны; (*mõnda aega*)
веттаны; PILTL (*vankuma panema*) воштыны
tuul kõigutab puude latvu төл писпуосты някыръяз
lained kõigutavad paati тулкымъес пыжез веттало
istub aknalaual ja kõigutab jalgu укнодурын пуке но пыдъёссэ сэзья
poiss kõigutas end toolil пияш пуконын пукыса зечыраз
isa kõigutas laitvalt pead атай мылкыдтэк йырыныз сэзяз
neiu astus puusi kõigutades ныл сарвыльёсыныз веттаса кошкиз
miski ei suuda kõigutada minu usku temasse номыр но уз вошты я. быдты
мынэсьтым солы оскемме

ta ei lase end oma otsustes kõigutada солэсь малпанъёссэ воштыны нокин уз
быгаты

kõik <k'õik kõige k'õike k'õike, k'õiki[de_&_kõig/i k'õik/i pron>

1. (mitmuslikus vormis) (igaiüks, viimane kui üks) ваньмыз

kõik olid kohal ваньмыз лыктэмын вал

kõik koos asuti teele ваньмыз чош сюрес вылэ потйзы

rääkis seda kõigi kuuldes ваньмызлы кылымон вераз сое

annab kõigile head nõu ваньмызлы зеч визь-кенеш сётэ

on kõigile eeskujuks ваньмызлы адзем карымон

kõigil on palju tööd ваньмызлэн ужез трос

me tuleme kõik ми ваньмы лыктомы

kõik ei saa sellest aru ваньмыз тае уг валало

üks kõigi eest, kõik ühe eest одйгез ваньмыз понна, ваньмыз одйгез понна

kõigi reeglite kohaselt вань эсэпъёсья

kõigi mugavustega korter вань кулэлыкъёсын патер

pikapeale saime kõikidest raskustest üle кема дыр чоже вань шуг-

секытёсты вормим

kõiki jutte ei maksa uskuda вань вераськемъёслы осконо өвёл

kõik kohad on prahti täis вань интыос жаген тырмемын

kõik piletid on välja müüdnud ваньмыз билетъёс вузамын

nad kõik hukkusid соос ваньзы быризы

kõik palved olid asjata ваньмыз куриьсконъёс бушесь вал

see on kõigile teada со ваньмызлы я. котькинлы тодмо

2. (ainsuslikus vormis) (miski tervikuna, kogu) ваньмыз

kõik on korras ваньмыз умой

väljas on kõik rahulik ульчаын ваньмыз шыпыт

tegi kõik, mida suutis быгатэмезья ваньзэ лэсьтйз

räägiti kõigest pikalt ja laialt ваньмыз сярись кема но трос вераськызы

olen kõigeks valmis мон котьмарлы дась

kõike ei maksa südamesse võtta ваньзэ сюзэме басьтоно өвёл

temast võib kõike oodata солэсь котьмае но витыны луэ

elus tuleb kõike ette улонын котьмар но луэ

jäi kõigele vaatamata v kõigest hoolimata oma arvamuse juurde номыр шоры

учкытэк ас малпанэзлэсь өз куштйськы

kõik on asjata ваньмыз юнме

see pole veel kaugeltki kõik со ай ваньмыз өвёл

see meeldib mulle üle kõige со мыным котьмарлэсь но зол кельше

mida sa kõike ei taha! КӨНЕК мар но кулэ өвёл тыныд!

ma ei lähe ja kõik! КӨНЕК мон уг мыны но тйни

jäi kõige ümbritseva suhtes ükskõikseks котырысьтыз номыр нокыче өз

поты

ta on kõige kurja juur вань аламаезлэн мугез со

karjub kõigest kõrist вань кужымысьтыз черекья

soovin sulle kõike head тыныд ваньзэ умойзэ сйзисько

kõigele sellele peab lõpp tulema ваньмызлы талы пум пононо

kõikjal <k'õikjal adv> vt ka kõikjale, kõikjalt (igal pool) котькытын

tal on kõikjal sõpru солэн котькытын эшъёсыз

sellest räägitakse kõikjal котькытын со сярись верасько

seda taime esineb Eestis kõikjal та будос Эстониын котькытын будэ

käivad kõikjal koos котькытын чош ветло

kõiges ja kõikjal on tunda hoolitsevat peremehekätt **КОТЬКЫТЫН НО КОТЬМАР**
БОРДЫН АДЗИСЬКЕ КУЗЁЛЭН УЖАСЬ КИЫЗ

kõikjale <k'õikjale *adv*> *vt ka* kõikjal, kõikjalt **КОТЬКЫТЧЫ**
jäi kõikjale hiljaks **КОТЬКЫТЧЫ БЕРЕ КЫЛИЗ**
uudishimu ajab mind kõikjale reisima **ТОДЭМ ПОТОН МЫЛКЫДЫ МОНЭ**
КОТЬКЫТЧЫ НО ВУЫЛЫНЫ НУЭ
suits tungis tubades kõikjale **ЧЫН ВИСЬЕТЬЁСЫ КОТЬКЫТЧЫ НО ПЫРИЗ**

kõikjalt <k'õikjalt *adv*> *vt ka* kõikjale, kõikjal **КОТЬКЫТЫСЬ**
külalisi saabus kõikjalt **КУНООС КОТЬКЫТЫСЬ ВУИЗЫ**
kongressile saabus delegaate kõikjalt üle maa **КОНГРЕССЭ ДЕЛЕГАТЬЁС**
КОТЬКЫТЫСЬ БЫДЭС ДУННЕЫСЬ ВУИЗЫ
teda otsiti kõikjalt **СОЕ КОТЬКЫТЫСЬ УТЧАЗЫ**
lumi on kõikjalt sulanud **КОТЬКЫТЫСЬ ЛЫМЫ ШУНАЗ**

kõiksus <k'õiksus k'õiksuse k'õiksus[t k'õiksus[se, k'õiksus[te
k'õiksus/i_&_k'õiksuse[id s> (*universum*) **БЫДДУННЕ**

kõikvõimalik <+võimal'ik võimaliku võimal'ikku võimal'ikku,
võimalik/e_&_võimal'ikku[de võimal'ikk/e_&_võimal'ikku[sid *adj*> **ПӨРТЭМ**
ПУМО, ОЛОКЫЧЕ НО
kõikvõimalikud hädaohud **ОЛОКЫЧЕ НО КЫШКЫТЛЫКЪЭС**
otsisin raamatut kõikvõimalikest kohtadest **КНИГАЕЗ ОЛОКЫТЫСЬ НО УТЧАЙ**
kannatanuile osutati kõikvõimalikku abi **ЧИДАМЪЭСЛЫ ОЛОКЫЧЕ НО ЮРТТЭТ**
СЁТЙЗЫ
talle esitati kõikvõimalikke küsimusi **СОЛЫ ОЛОКЫЧЕ НО ЮАНЪЭС СЁТЙЗЫ**
kasutas kõikvõimalikke trikke **ОЛОКЫЧЕ НО АМАЛЬЁСТЫ ЭСКЕРИЗ**
seal õitses kõikvõimalikke lilli **ОТЫН ОЛОКЫЧЕ НО СЯСЬКАОС СЯСЬКАЯСЬКИЗЫ**

kõikvõimas <+võimas v'õimsa võimas[t_&_v'õimsa[t -, v'õimsa[te v'õimsa[id
adj> **КОТЬМАЕ БЫГАТЙСЬ, БЫДЗЫМ**
kõikvõimas jumal **БЫДЗЫМ ИНМАР**
kõikvõimas käskija **БЫДЗЫМ КОСЙСЬ**
kõikvõimas valitseja **БЫДЗЫМ ЭКСЭЙ**
arst ei ole kõikvõimas **ЭМЪЯСЬ КОТЬМАЕ БЫГАТЙСЬ ÖVÖL**

kõla <kõla kõla kõla k'õlla, kõla[de kõla[sid s>

1. (*heli värving*) **КУАРА, ЧУЗЬЯСЬКЕМ; (heli, helide kogum) КУАРА**
metalse kõlaga hääl **КОРТ КУАРА**
häälel on meeldiv kõla **КУАРАЛЭН ЧУЗЬЯСЬКЕМЕЗ ЧЕБЕР**
ilusa kõlaga klaver **ЧЕБЕР КУАРАЁ РОЯЛЬ**
puhta kõlaga pill **ЧЫЛКЫТ КУАРАЁ ИНСТРУМЕНТ**
sammude kõla **ВАМЫШЪЭСЛЭН КУАРАЗЫ**
kõlalt lähedased sõnad **ЧУЗЬЯСЬКЕМЗЫЯ МАТЫН ЛУИСЬ КЫЛЬЁС**
violal on pehmem kõla kui viulil **ВИОЛОНЧЕЛЬЛЭН КУАРАЕЗ КУБЫЗЛЭНЭЗЛЭСЬ**
НЕБЫТГЕС

2. (*kõtu*) **ВЕРАСЬКЕМ**

terve küla oli kõla täis **БЫДЭС ГУРТ ВЕРАСЬКЕМЕН ТЫРМЕМЫН ВАЛ**

Liitsõnad

kõla+

kõlaefekt **КУАРА ЭФФЕКТ**

kõlakontrast **куара контраст**
kõlapuhas **чылкыт куараё**
kõlarikas **жингрес**

kõlama <kõla[ma kõla[da kõla[b kõla[tud v> (*kostma, kajama*) **чузьяськыны;**
(*helama*) **жингыртыны**
kõlas lask **ыбем куара чузьяськиз**
kõlasid hurraahüüded **ура шуыса черекъямъёс чузьяськизы**
plahvatus kõlas summutatult **пуштэм куара мур гуысь кадь чузьяськиз**
tugev hääl kõlas üle saali **кужмо куара зал трос чузьяськиз**
aisakellahelin kõlas kaugele **чингылиослэн жингыртэмзы кыдёке**
чузьяськиз
need sõnad jäid kõrvu kõlama **со кыльёс пель сьёрын чузьяськизы**
mets kõlas linnulaulust **нюлэс тылобурдо кырзамлэсь жингыртйз**
kuidas laul kõlas? **кызы чузьяськиз кырзан?**
hääl kõlas rahulikult **куара дыртытэк чузьяськиз**
see kõlab nagu süüdistus **со янгыше уськытон кадь чузьяське**
otsus kõlab järgmiselt **пумкыл тазы чузьяське**
hääles kõlas ärevus **куараын сюлмаськон чузьяськиз**
luuletusest jäi kõlama igatsus **кылбурысь чузьяськыса кылиз мөзмон**

kõlar <kõlar kõlari kõlari[t -, kõlari[te kõlare[id s> **RAADIO радио, вераськись**

kõlbama <k'õlba[ma kõlva[ta k'õlba[b kõlva[tud v> (*sobima*) **яраны;** (*sünnis*
olema) **яраны**
paas kõlbab ehituskiviks **чошкыт из пуктйськонлы яра**
laastud kõlbavad hästi tulehakatiseks **шелеп гур аратонлы умой яра**
kindad kõlbavad veel kätte tõmmata **пöзъиос кие поныны ярало на**
kõik seemed ei kõlba süüa **ваньмыз губиос сиыны уг ярало**
tema sulle eeskujuks ei kõlba **со тыныд адзем каронлы уг яра**
seda ei kõlba rääkida **сое вераны уг яра**
nii hilja ei kõlba külla minna **сокем бер куное мыныны уг яра**
kuhu see kõlbab! **яра шат озы!**
see jutt ei kõlba kuhugi! **та вераськон номырлы ярантэм!**

kõbeline <k'õlbeline k'õlbelise k'õlbelis[t k'õlbelis[se, k'õlbelis[te k'õlbelis/i
adj> **эсэпезья**
kõbeline kasvatus **эсэпезья будэтон**
kõbeline käitumine **эсэпезья астэ возён**
kõbeline allakäik **эсэплэсь**
kõbelised veendumused **эсэпсэ валан**

kõblik <k'õlbl'ik k'õbl'iku k'õlbl'ikku k'õlbl'ikku, k'õblik/e_&_k'õbl'ikku[de
k'õlbl'ikk/e_&_k'õbl'ikku[sid *adj*> (*sobiv, kohane*) **ярамон, ярась**
põlluks kõblik maa **бусылы ярамон музьем**
laagriks kõblik paik **дугдонлы ярась инты**
külviks kõblik seeme **кызыны ярамон кидыс**
selle koli hulgas ei leidu midagi kõblikku **та шарда-бардаысь номыр**
ярамонэз уг сюры
avaldamiskõblik **печатланы ярамон**
elamiskõblik **улыны ярамон**
harimiskõblik **ужаны ярамон**

kasutuskõlblik уже кутыны ярамон
külvikõlblik кизыны ярамон
söömiskõlblik сиыны ярамон
tarvituskõlblik уже кутыны ярамон

kõlblus <k'õlblus k'õlbluse k'õlblus[t k'õlblus[se, k'õlblus[te
k'õlblus/i_&_k'õlbluse[id s> (*moraal*) эсэп, лул-сюлэм утет

Liitsõnad

kõlblus+

kõlbluskasvatus эсэпъя будэтон

kõlblusnormid эсэпъёс

kõlbmatu <k'õlbmatu k'õlbmatu k'õlbmatu[t -, k'õlbmatu[te k'õlbmatu[id *adj*>

ярантэм, ярасьтэм, тупасьтэм

põlluks kõlbmatu maa бусылы ярантэм музъем

sõjaväeteenistuseks kõlbmatu noormees армие мыныны ярантэм егит пи

ta on sellele ametikohale kõlbmatu та ужинтылы со тупасьтэм

maja on elamiseks täiesti kõlbmatu корка улыны ярантэм я. тупасьтэм

elamiskõlbmatu улыны ярантэм

kasutamiskõlbmatu уже кутыны ярантэм

söömiskõlbmatu сиыны ярантэм

tarvituskõlbmatu уже кутыны ярантэм

kõle <kõle kõleda kõleda[t -, kõleda[te kõleda[id *adj*>

1. (*vinge, külm*) зяр я. зырт кезыт я. кынтйсь

kõle tuul зырт кезыт төл

kõle ilm зырт кезыт куазь

kõle kevad кынтйсь тулыс

kõle hääletoon кынтйсь куара

kõle valgus кынтйсь югыт

ilma lumeta talv on kõle лымытэк тол кынтйсь

2. (*ebameeldivalt lage, tühi*) буш я. тырттэм

õised kõledad tänavad тырттэмесь уй ульчаос

kõle maastik тырттэм мувыл

kõledad kontoriruumid тырттэмесь контора висьетьёс

üksinda hakkas suures toas kuidagi kõle PILTL бадзым бөлетын огнад луыны
валантэм кезыт потйз

kõlvatus <kõlvatus kõlvatuse kõlvatus[t kõlvatus[se, kõlvatus[te kõlvatus/i s>

1. (*sündsusetus*) йөнтэм луон я. йөнтэмьяськон

2. (*kõlvatu tegu, sõna*) йөнтэм я. шузи уж я. кыл

kõlvatusi tegema йөнтэмьяськыны

seintele oli kritseldatud kõlvatusi борддоръёсы шузи кыльёс гожьямын вал

kõmin <kõmin kõmina kõmina[t -, kõmina[te kõmina[id s>

1. (*kõma*) гудыръям я. дыбыртэм я. куара шуккиськем

häälekõmin куара шуккиськем

naerukõmin серекъям куара шуккиськем

kõue kõmin гудыри куара я. гудыръям

kahurite kõmin пушкаослэн гудыръямзы

maa alt kostis tumedat kõminat музъем улысь пыдлось гудыръям куара

шуккиськиз

vaadid veeresid kōminal бекчеос дыбыртыса питыразы
vanker sõitis kōminal üle silla уробо дыбыртыса выж вамен кошкыз
2. PILTL (*kuuldus, kuulujutt*) вераськем
käisid kōminad вераськемъёс вōлмизы

kōmisema <kōmise[ma kōmise[da kōmise[b kōmise[tud v>

1. (*kōmata*) гудыръяны я. шуккиськыны
kōu kōmiseb гудыръя
kahurid kōmisevad пушкаос гудыръяло
sammud kōmisesid kangialuses потон дорын вамышьёс шуккиськызы
raudteesild kōmises, kui rong üle sõitis поезд кошкыку чугун сюрес
дыбыртйз
äike kōmises metsa taga нюлэс съōрын гудыръяз
tuba kōmises hāälttest висъет куараослэсь гуж кариз
tagus kōmisevat trummi гудыръясь дыбыре шуккылйз
2. PILTL (*kuulduste, kuulujuttude levimise, rääkimise kohta*) гуж карыны я.
кыл вōлмытыны
asutus kōmises uudisest ужъюрт иворъёслэсь гуж кариз
küla lõi kōmisema гуртын кыл вōлмиз

kōmpida <k'ōmpi[ma k'ōmpi[da kōmbi[b kōmbi[tud v> (*kōndima, astuma*)

вамьшъяны; (*vaevaliselt, raskelt*) секытэн вамышъяны
kōmpis mööda teed jaama poole сюрес кузя станция пала вамышъяз
pood oli kinni, tuli tagasi kōmpida вузанны пытсамын вал, берен
вамьшъяно луиз
peatusest oli umbes kilomeeter jalgsi kōmpida дугдонниысен ог иськем пала
пыдын вамышъяно вал
seda maad annab kōmpida та кусыпез вамышъяно но вамышъяно

kōmu <kōmu kōmu kōmu -, kōmu[de kōmu[sid s> (*kuuldused*) юнме вераськем

я. супыльтэм я. дан поттэм; (*sensatsioon*) сенсация
selle kohta liikus igasugust kōmu та сярись пōртэм вераськонъёс ветлйзы
uus film tekitas palju kōmu выль фильм уно вераськонъёсты жутйз
ajakirjandus on kōmu jahil журналистика сенсациосты утча

Liitsõnad

kōmu+

kōmuleht кушетонъёс сярись гожъясь газет

kōndima <k'ōndi[ma k'ōndi[da kōnni[b kōnni[tud v> (*käima*) ветлыны я.

лёгаськыны; (*astuma, sammuma*) вамышъяны; (*minema*) мыныны;
(*jalutama*) лёгаськыны
kōnnib aeglaselt каллен вамышъя
kōnnib mõõdukalt sammul дыртытэк вамышъяса мынэ
kōnnib kikärvul пыдчиньы йылаз ветлэ
laps kōnnib ema käekõrval пинал анаезлэн кияз кутйськыса вамышъя
hoiab kõndides veidi күһму ветлыкуз пичияк губырске
kōnnib mööda tuba edasi-tagasi бōлеттй отчы-татчы лёгаське
nad läksid parki kõndima соос парке лёгаськыны кошкызы
kōnni nüüd minema! кошкы, мын али ик!

kōne <kōne kōne kōne[t k'ōnne, kōne[de kōne[sid s>

1. (*rääkimine*); KEEL (*keele tegelik kasutamine, grammatiliste kategooriate*)

nimetustes) веран, вераськем
 ebaseelge kõne валантэм вераськем
 selge kõne валамон вераськем
 artikuleeritud kõne кийн возъматыса вераськем
 kirjalik kõne KEEL гожъяськон кыл
 suuline kõne KEEL верам кыл
 jaatav kõne KEEL соглаш луыса веран
 seotud kõne герзам я. лад-лад вераськем
 autorikõne KIRJ авторлэн верамез
 inimkõne адыми вераськон
 kiirkõne дыртыса вераськон
 lavakõne TEATER сцена вылын вераськон
 riimkõne KIRJ рифмаен верам
 valdab saksa keelt nii kõnes kui kirjas немец кылын вераськыны но,
 гожъяськыны но быгатэ

2. (*kõnelus, jutuaamine, arutus*) вераськем я. вераськон
 oli kuulda võrkeelset kõnet кунсьөр кылын вераськем кыйськыз
 neist asjust pole meil kõnet olnud та ужъёс сярысь милям вераськонмы ой
 вал
 ta taipas kohe, millest oli kõne со соку ик валаз, мар сярысь вераськон вал
 kõne alla v kõneks tulid v võeti mitmesugused probleemid вераськонлэн
 мугез луизы пөртэм шуг-секытьёс
 see ei tule kõne allagi! вераськонэз ик өвёл!

3. (*avalik ettekanne, jutt*) верам я. кыл
 kõrgelennuline kõne чеберьяськыса верам кыл
 avakõne кутскон кыл
 avamiskõne усьтон кыл
 kihutuskõne агит веран
 kiidukõne ушъян кыл
 lauakõne жоксьөр веран я. жок съёрын верано кыл
 lõbukõne йылпумьяса веран
 matusekõne ватыку веран
 programmkõne радлык понна кыл
 raadiokõne радиоын вераськон
 televisioonikõne телевидениын вераськон
 tervituskõne зечбурьяськон я. пумитаса верам кыл
 troonikõne эксэе пуксён кыл
 uusaastakõne выль ар веран
 vastuskõne пумитэ веран
 õnnitluskõne зечкылан я. зечкыласа веран
 jäta oma jumalavallatud kõned! кельт со инмарлы пумит вераськемъёстэ!
 pidas sütitava kõne аратйсь кылын вераськыз
 pöördus rahva poole lühikese kõnega калыклы вакчи веранэн я. кылын
 вазиськыз

4. (*telefoni-*) вераськон
 ametikõne ужъя вераськон
 erakõne синмысь синме вераськон
 kaugekõne каркуспо вераськон
 kiirkõne дыртыса вераськон
 kõne Tartuga katkes Тартуэн вераськон уретйськыз

Liitsõnad

kõne+ (*rääkimisega seotud*)

kõnearendus PED вераськыны быгатонэз азинтон
 kõnedefekt вераськон дефект
 kõneelund KEEL вераськон мугорлюкет
 kõnefiguur KIRJ вераськон каб
 kõnehäire MED вераськонын могзет
 kõnekartus вераськыны кышкан
 kõnekeel KEEL вераськон кыл
 kõnekeskus ANAT вераськон шоринты
 kõnekujund KIRJ кылсуред
 kõnekultuur вераськон эсэп
 kõnelaad вераськем сям
 kõnemaneeer вераськон манер
 kõnemeloodia KEEL вераськемлэн крезьгурез
 kõneorgan KEEL вераськон мугорлюкет
 kõnepraktika вераськон практика
 kõneruue PED вераськон босьыр
 kõneravi вераськонэз йөнатон
 kõnesituatsioon KEEL вераськон ситуация
 kõnestiil вераськем кылрад
 kõnetehnika вераськон техника
 kõnetempo вераськемлэн жоглыкез
 kõnetoon вераськемлэн куараез
 kõnetuvastus INFO вераськонэз тодман
kõne+ (*vestlusega seotud*)
 kõneaine вераськон тема
 kõneand, kõneanne вераськыны быгатонлык
 kõnekatke вераськонэз уретон
 kõnekoosolek кенеш
 kõnekõmin вераськем куара
 kõnelõng вераськон нюжа
 kõnepidaja вераськись
 kõnepidamine вераськон
 kõnepult вераськон инты
kõne+ (*telefonikõnega seotud*)
 kõnekapp телефон кабина
 kõnepunkt телефон пункт
 kõnetraat телефон

kõnealune <+alune aluse alus[t -, alus[te aluse[id *adj, s*> (*kõne all olev*)

кенешоно

kõnealune küsimus кенешоно юан

kõnealusel juhul кенешоно югдурын

kõnekäänd <+k'äänd käänu k'äändu k'äändu, k'äändu[de

k'äändu[sid_&_k'äänd/e *s*> (*piltlik ütlus*) лэчыткыл

kõneleja <kõneleja kõneleja kõneleja[t -, kõneleja[te kõneleja[id *s*>

1. (*teatud keelt rääkija*) вераськись

vadja keele kõnelejaid on vähe вадья кылын вераськисьёс ожит

2. (*kõnepidaja, kõnemees*) вераськись

kõnelema <kõnele[ma kõnel[da kõnele[b kõnel[dud v>; <kõnele[ma kõnele[da kõnele[b kõnele[tud v>

1. (rääkima) вераськыны

aeglaselt kõnelema **каллен вераськыны**

kõvasti v valjusti kõnelema **кужмо куараен вераськыны**

eesti keelt kõnelema **эстон кылын вераськыны**

kõneleb võru murret **выру сямен вераське**

poisid kõnelevad inetult v ropusti **пиос чебертэм верасько**

laps õpib kõnelema **пинал вераськыны дышетске**

kõneleb läbi nina **ныр пыртйз вераське**

tal on harjumus omaette kõnelda **солэн ас понназ вераськыны сямыз вань**

kõnele tõtt v õigust! **пояськытэк вераськы!**

temast kõneldakse ainult halba **со сярись урод гинэ верасько**

kõneles poistest kiitvalt **пияшьёсты ушгьяса вераськиз**

kõike ei maksa uskuda, mis kõneldakse **ваньмызлы, мар сярись верасько,**

осконо өвөл

ära kõnele sellest mitte kellelegi! **со сярись нокинлы но эн вера!**

sinu kasuks kõnelevad paljud asjaolud **тон пала умоен верало тросэз**

югдурьёс

tema teod kõnelevad ise enda eest **солэн ужьёсыз асьсэос верало**

2. (vestlema, juttu ajama) вераськыны

meil on vaja nelja silma all kõnelda **милемлы ваче син я. куспамы**

вераськоно

see asi tuleb omavahel selgeks kõnelda **та уж сярись куспамы рос-прос**

вераськоно

jutt ei tahtnud vedu võtta, kõneldi niisama ühest-teisest **вераськон образ өз**

пыры, вераськызы огшоры соиз яке мукетыз сярись

3. (kõnet pidama) вераськыны

president kõneles rahvale **азьмурт калыклы вераз**

koosolekul kõneles esimesena juhataja **кенешын нырысь ик кивалтйсь**

вераськиз

4. PILTL (millestki tunnistust andma) вераны

need arvud kõnelevad majanduse tõusust **та лыдпусьёс верало экономикалэн**

жутскемез сярись

kõik kõneleb kevade lähenemisest **ваньмыз тулыслэн вуэмез сярись вера**

korteri sisustus kõneleb pererahva jõukusest **патерысь котыр кузёосызлэн**

узыр луэмзы сярись вера

kõnelus <kõnelus kõneluse kõnelus[t kõnelus[se, kõnelus[te kõnelus/i s>

(*vestlus, juttuajamine*) **вераськон**; (*ebameeldiv, raske*) **секыт вераськон**

tööalane kõnelus **ужья вераськон**

kõnelus tervisest **тазалык сярись вераськон**

telefonikõnelus **телефон вераськон**

kõnelust alustama **вераськонэз кутскыны**

kõnelusse astuma **вераськонэ пырыськыны**

kõnelusse sekkuma **вераськонэ мерскыны**

kuulab pealt teiste kõnelust **муртьёслэсь вераськонзэс кылзэ**

valmistub raskeks kõneluseks isaga **атаеныз секыт вераськонлы дасяське**

kõneminut <+minut minuti minuti[t -, minuti[te minute[id s> **вераськон минут**

kõnetama <kõneta[ma kõneta[da kõneta[b kõneta[tud v> **вазбыны**
mind kõnetas keegi võõras **мыным мурт адыми вазиз**
keegi kõnetas teda prantsuse keeles **солы кин ке но француз кылын вазиз**
kõnetas mind nimepidi **мыным нимыным вазиз**

kõnnak <kõnnak kõnnaku kõnnaku[t -, kõnnaku[te kõnnaku[id s> **вамыш я.**
вамышъям я. ветлэм я. ветлон сям; (astumine) вавыш я. вавышъям я.
ветлэм я. ветлон сям
kerge kõnnak **капчи вавышъян**
kohmakas kõnnak **гымбыр вавышъян**
graatsiline kõnnak **грация вымышъм**
hüplev kõnnak **тэтчаса кадь ветлэм**
rühikas kõnnak **йõно вавышъям**
taaruv kõnnak **лэйкаса кадь вавышъям**
kassikõnnak **писэй кадь ветлэм**
meremehekõnnak **зарезъчи вавыш**
pardikõnnak **чõж кадь ветлэм**
ta kõnnak oli kindel ja väarikas **солэн вавышез йыг-йыг но йõно**
tunnen teda juba kõnnakust **тодмасько сое ветлэмезъя ик**

kõnnitee <+t'ee t'ee t'ee[d -, t'ee[de_&_tee[de t'ee[sid_&_t'e[id s>
1. (tänavä ääres) пыдын ветлон сюрес я. тротуар; (maantee ääres) пыдын
ветлон сюрес
kitsas kõnnitee **пыдын ветлон сюбег сюрес**
asfalteeritud kõnnitee **пыдын ветлон асфальтэн шобыртэм сюрес**
astus kõnniteelt sõiduteele **пыдын ветлон сюрес вылысь бадзым сюрес вылэ**
выжиз
2. (pargis) пыдын ветлон сюрес
kruusatatud kõnniteed **векчи кõльыен шобыртэм пыдын ветлон сюресъес**

kõnnumaa <+m'aa m'aa m'aa[d -, m'aa[de_&_maa[de m'aa[sid_&_m'a[id s>
(kasutamata väheviljakas maa-ala) **кыр инты, куштос**

kõnts <k'õnts kõntsa k'õntsa k'õntsa, k'õntsa[de k'õntsa[sid_&_k'õnts/u s>
(veekogus) **кырсь; (saast) кырсь, кырсь люкаськем**
paksu kõntsaga kaetud vesi **зõк кырсь люкаськемен шобыртэм ву**
suurvesi jättis heinamaale muda ja kõntsa **тудву возьвылэ кырсьсэ но дэризэ**
кельтйз
vihm uhtus kõntsa ära **зор кырсьсэ гылтйз**
pesin kätelt kõntsa maha **кысьсөтөм кырсьсэ миськи**

kõrb¹ <k'õrb k'õrbe k'õrbe[t k'õrbe, k'õrbe[te k'õrbe[id s> **бушкыр**
elutu kõrb **лултэм бушкыр**
veetu kõrb **вутэм бушкыр**
viljatu kõrb **сюйтэм бушкыр**
kivikõrb **изо бушкыр**
klibukõrb **кõльы бушкыр**
liivakõrb **луо бушкыр**
poolkõrb **жыны бушкыр**
rähakõrb **изо бушкыр**
savikõrb **гордсюё бушкыр**
soolakõrb **сылалмуо бушкыр**

jääkõrb йӧ бушкыр
külmakõrb кезьыт бушкыр
lumekõrb лымы бушкыр

Liitsõnad

kõrbe+

kõrbeala бушкыр инты
kõrbeelanik бушкырын ульсь
kõrbekliima бушкыр куазь
kõrbelaev PILTL дуэ
kõrbeloom бушкыр пӧйшур
kõrbeloomastik бушкыр лулослык я. фауна
kõrbemaastik бушкыр мувылтус
kõrberändur бушкыртӱ мынӱсьёс
kõrbetaim бушкыр будос
kõrbetaimestik бушкыр будослык я. флора
kõrbetuul бушкыр тӧл
kõrbevöönd GEOGR бушкыр улосвыл я. зона

kõrb² <k'õrb kõrve k'õrbe k'õrbe, k'õrbe[de k'õrbe[sid_&_k'õrb/i s> (*suur asustamata metsaala*) съӧд нюлэс

Liitsõnad

kõrve+

kõrvemaa нюлэсо но нюро инты
kõrvemaastik нюлэс мувылтус
kõrvemets съӧд нюлэс

kõrb³ <k'õrb kõrvi k'õrbi k'õrbi, k'õrbi[de k'õrbi[sid_&_k'õrb/e s, adj>

1. *adj* (*punakaspruun*) горд я. горд-курень я. кельыт я. тӧри
kõrb varss кельыт я. тӧри чуньы
2. *s* (*punakaspruun hobune*) тӧри

kõrbema <k'õrbe[ma k'õrbe[da k'õrbe[b k'õrbe[tud v>

1. (*mustaks tõmbuma, söestuma*) чӱштаськыны я. сутӱськыны; (*kiüpsedes*) жуаны; (*praadides*) сутӱськыны; (*külge, põhja*) чӱштаськыны
pliidil kõrbeb midagi плита вылын мар ке но жуа
kotletid läksid kõrbema котлетъёс сутӱськызы я. жог луизы
liha kõrbes söele сӱль эгыр луытозяз сутӱськиз
puder kõrbes põhja жук чӱштаськиз
pirukas kõrbes päris mustaks перог съӧд луытозяз жуаз
leivad kõrbesid ära няньёс сутӱськызы я. жог пыжызы
pannkoogid on ühelt poolt kõrbenud мальямъёс огпалласянь жуамын
rohi lõkkeaseme ümber on kõrbenud тылскем котырысь турын жуамын
ta juuksed ja habe on kõrbenud солэн йырсиез но тушыз чӱштаськызы
kõrbes tükki varandusega majja sisse KÕNEK ваньбуреныз чӱш коркаяз жуаз
2. (*tugevasti päevituma*) жуаны
ta on kõrbenud tõmmuks nagu neeger со негр кадь съӧд луытозяз жуам
vaata, et sa päikese käes ära ei kõrbe чакласькы, шунды улын медад жуа
3. (*põuaga ära kuivama*) куасьмыны я. жуаны
maapind kõrbes päikese käes praguliseks мувыл шунды шорын
пильыльськыса жуаз
vili kõrbeb põllul юос бусыосын жуало
4. KÕNEK (*tugeva janu puhul*) куасьмыны

kurk kõrbeb **нЫЛОН куасьме**
 keel kõrbeb suulakke v kurku **ЫМЫН КЫЛ куасьме**
 sisikond kõrbeb sees **пушкы куасьме**
5. KÕNEK (*ebaõnnestuma, luhtuma*) **жуаны;** (*sisse kukkuma*) **жуаны**
 plaan kõrbeb **малпам уж жуа**
 kaks küsimust vastasin õigesti, kolmandaga kõrbesin **кыкезлы юанлы шонер**
верай, куинетйяз жуай

kõrgahi <+ahi ahju 'ahju 'ahju, 'ahju[de 'ahju[sid_&_'ahj/e s> ТЕHN (*šahtahi*)

домен гур

Liitsõnad

kõrg+ahju+

kõrgahjugaas ТЕHN домен гур газ

kõrgahjuprotsess ТЕHN домен гур мынэт

kõrgahjuräbu ТЕHN домен гур жуг-жаг

kõrge <k'õrge k'õrge k'õrge[t -, k'õrge[te k'õrge[id *adj*>

1. жужит; (*kõrguv*) **жужит**

kõrge hoone **жужит корка**

kõrge kallas **жужит ярдур**

kõrge mägi **жужит гурезь**

kõrge soeng **жужит сынам йырси**

kõrged männid **жужитэсь пужымъёс**

kõrged hanged **жужитэсь букосьёс**

kõrge rohi **жужит турын**

kõrge laup **жужит кымес**

kõrged põsesarnad **паськытэсь бамлөгъёс**

kõrge hind **бадзым я. дуно дун**

kõrge maks **бадзым тыриськон**

kõrge palavik **бадзым температура**

kõrge vererõhk **бадзым вирзйбет**

kõrge hääl **векчи я. жужит куара**

kõrged vokaalid **KEEL выльй жутоксемо асланга**

kõrge kaelusega kleit **жужит сиресо дэрем**

kõrge rinnaga naine **жужит гадё кышномурт**

kõrgete kontsadega kingad **жужит бери катаос**

toal on kõrge lagi **бөлетлэн вөлдэтэз жужит**

kapp on kõrgem kui riid **кана жажылэсь жужит**

maapind on siin kõrge **интывыл татын жужит**

kolm meetrit kõrge müür **куинь метр жужда борддор**

taim on kümme sentimeetrit kõrge **будос дас сантиметр жужда**

kevadell on vesi v veeseis jões kõrge **тулыс шурын ву жутийське**

omahind kujunes arvatust kaks korda kõrgemaks **ас дуныз малпамезлэсь кык поллы дуно луэм**

2. (vanuse kohta) бадзым

kõrge iga **бадзым арлыд**

ta on jõudnud kõrgesse ikka **со бадзым арлыдаз вуиз**

elas kõrge vanuseni **бадзым арладозь ульиз**

isa suri kõrges vanuses **атай бадзым арлыдаз кульиз**

3. (tähtis, ülim, tasemelt, arengult silmapaistev) дано я. выльй

kõrge isik **дано мурт**

kõrgest soost isik **дано выжыысь мурт**

kõrge külaline дано куно
 kõrgem seltskond выльй калыкпӧл
 kõrgem instants выльй инстанция
 kõrge komisjon выльй ӧри
 kõrge ametikoht выльй ужинты
 kõrgemad vaimulikud выльй духовенство
 kõrgem riigivõimuorgan выльй кун кивалтэтлэн ёзёз
 kõrgema võimu esindaja выльй кивалтэтлэн муртёз
 kõrgemad ohvitserid выльй офицерьёс
 kõrgem väejuhatatus sõj выльй командование
 kõrgem ülemjuhatus sõj выльй главнокомандование
 kõrge aanimetus выльй данним
 kõrge elatustase бадзым улон вадесгож
 kõrge kultuur выльй быгатонлык
 kõrgemad kohvisordid кофелэн выльй йӧсьёсыз
 kõrgem matemaatika выльй математика
 kõrgemad loomad BIOL выльй пӧйшурьёс
 kõrgemad taimed BIOL выльй будосьёс
 ühiskonna kõrgemad kihid мерлэн выльй сйосыз
 kõrgel positsioonil olev isik выльй позицысь мурт
 tal on tutvusi kõrgemates ringkondades солэн выльйосаз калыкпӧльёсын
 тодмоосыз вань
 tema teadmisi hinnati kõige kõrgema hindega солэсь тодон-валаньёссэ
 выльйеныз пусэн дуньязы
4. (üllas, ülev) выльй
 kõrged eesmärgid выльй меретьёс
 kõrged ideaalid выльй идеальёс
 kõrge kutsumus выльй ӧтён
5. (hrl komparatiivis) (jumalik, taevane) выльй
 kõrgemad väed выльй кужымьёс

kõrgel <k'õrgel adv> vt ka kõrgele, kõrgelt выльйын
 kõrgel kuhja otsas выльйын зурод йылын
 päike on juba üsna kõrgel шунды выльйын ини
 õunad on kõrgel puu otsas улмоом выльйын писпулэн йылаз
 järv on merepinnast kõrgemal ты зарезь чӧшталалэсь выльйын
 palavik püsib kõrgel температура выльйын возиське
 ta on ameti poolest minust kõrgemal со ужезья мынэсьтым выльйгес интыын
 poeg on kolmandas, tütar üks klass kõrgemal пи куинетйяз, ныл класслы
 выльйынгес

kõrgele <k'õrgele adv> vt ka kõrgel, kõrgelt выльйе; (koha, positsiooni poolest)
 выльйе
 kiik käis järjest kõrgemale эчыран выльйе но выльйе жутскиз
 suits tõuseb kõrgele чын выльйе жутске
 ronis kõrgele puu otsa выльйе писпу йылэ тубиз
 ta jõudis elus minust kõrgemale улонын со мынэсьтым выльйе вуиз
 ta ei pääsenud võistlustel kõrgemale neljandast kohast чӧшатсконьёсын со
 ньылетй интылэсь выльйе ӧз вуы

kõrgelt <k'õrgelt adv> vt ka kõrgel, kõrgele выльй, выльйысен
 päike käib juba kõrgemalt шунды выльйын ни

kõrgelt näeb kaugele **вылйысен кыдѣкы адзиське**
kuulid lendasid meist kõrgelt üle **пуляос милесьтым вылйетй лобазы**
kõrgelt haritud mees **вылй дышетскем пиосмурт**
teda kui tublit töömeest hinnatakse kõrgelt **сое зеч ужаменыз вылй дунъяло**
ma ei saa nii kõrgelt laulda **мон уг быгатйськы сокем вылй кырзаны**

kõrgendik <kõrgend'ik kõrgendiku kõrgend'ikku kõrgend'ikku,
kõrgendik/e_&_kõrgend'ikku[de kõrgend'ikk/e_&_kõrgend'ikku[sid s> GEOGR
(*pinnavorm*) **вырал**

kõrgepinge <+pinge p'inge pinge[t -, pinge[te p'inge[id s> EL **бадзым**
напряжение
Liitsõnad
kõrge+pinge+
kõrgepingeliin EL **высоковольтной линия**

kõrgharidus <+haridus hariduse haridus[t haridus[se, haridus[te haridus/i s>
вылй дышетскем

kõrghoone <+hoone h'oone hoone[t -, hoone[te h'oone[id s> **жужыт юрт**

kõrgkool <+k'ool kooli k'ooli k'ooli, k'ooli[de k'ooli[sid_&_k'ool/e s> **вылй**
дышетсконни

kõrgmäestik <+m'äest'ik m'äestiku m'äest'ikku m'äest'ikku,
m'äestik/e_&_m'äest'ikku[de m'äest'ikk/e_&_m'äest'ikku[sid s> GEOGR **жужыт**
гурезѐ улос

kõrgrõhkkond <+r'õhkk'ond r'õhkkonna r'õhkk'onda r'õhkk'onda,
r'õhkk'onda[de r'õhkk'onda[sid_&_r'õhkk'ond/i s> METEOR **антициклон**
ilma kujundab kõrgrõhkkond **куазез антициклон радъя**

kõrgune <k'õrgune k'õrguse k'õrgus[t k'õrgus[se, k'õrgus[te
k'õrgus/i_&_k'õrguse[id *adj (hrl liitsõna järelosa)*> **жужда**
inimesekõrgune **адями жужда**
meetrikõrgune **метр жужда**
ühekõrgune **огжужда**

kõrgus <k'õrgus k'õrguse k'õrgus[t k'õrgus[se, k'õrgus[te
k'õrgus/i_&_k'õrguse[id s>
1. (*pikkus püistsuunas, kaugus maapinnast*) **жуждала**
maja kõrgus **коркалэн жуждалаез**
puu kõrgus **писпулэн жуждалаез**
toa kõrgus **висъетлэн жуждалаез**
heli kõrgus MUUS **куаралэн жуждалаез**
taevakeha kõrgus ASTR → **инмугорлэн жуждалаез я. ма кемын луэмез**
trapetsi kõrgus MAT **трапещилэн жуждалаез**
hüppe kõrgus **тэтчемлэн жуждалаез**
kõrgust hüppama **жуждалае тэтчыны**
sai kõrguses hea tulemuse KÕNEK **жуждалае тэтчанын зеч дуньет басьтйз**
saja meetri kõrgusel merepinnast **зарезь вылысен сю метр жуждалаын**
lennuk lendas suures kõrguses **аслобет бадзым жуждалаетй лобиз**

pilt on tehtud kümne meetri kõrguselt туспуктэм дас метр жуждалаысен
лэсьтэмын

lennuk võtab kõrgust аслобет жутске

seisab oma ülesannete kõrgusel PILTL со аслаз уж жуждалаяз

2. (*õhuruum, taevalaotus*) жуждала

udu haihtus kõrgustesse бус жуждалаосы төлзиз-быриз

kotkas laugleb kõrguses өрзи жуждалаосын порья

teda ahvatlesid teaduse kõrgused PILTL сое гочатйзы тодос жуждалаос

3. (*monarhi, valitseja tiitlina*) выйлык я. жуждала

Teie Kuninglik Kõrgus! Тйляд эксэй жуждалады!

Tema Keiserlik Kõrgus Солэн император жуждалаез

Tema Kõrgus Rootsi kuningas Солэн жуждалаез Швед эксэй

kõrgushüpe <+hüpe h'üppe hüpe[t -, hüpe[te h'üppe[id s> SPORT жуждалае

тэтчан

naiste kõrgushüpe нылкышноослэн жуждалае тэтчанзы

tuli kõrgushüppes teiseks жуждалае тэтчанын кыкетйез луиз

kõrgustik <k'õrgust'ik k'õrgustiku k'õrgust'ikku k'õrgust'ikku,

k'õrgustik/e_&_k'õrgust'ikku[de k'õrgust'ikk/e_&_k'õrgust'ikku[sid s> GEOGR

вырал

kõri <kõri kõri kõri k'õrri, kõri[de kõri[sid s> ANAT (*hääletekkeelund*) ньылон я.

гульым; (*kaelapiirkond, kurk*) чырты

hingekõri КӨНЕК шокан пась

kõri ehitus ньылонлэн

miski nagu nõõrib v pigistab kõri мар ке но ньылонэз кекатэ

kartulitükk jäi kõrisse kinni картошка ньылонэ дугдйз

see toit ei lähe mul kõrist alla та сиён ымам уг пыры

hunt kargas lambale kõrri [kinni] кион ыжлэн чыртыяз куртчискыз

karjub kõigest v täiest kõrist ньылоныз кесиськымон черекья

rõõgiti laulda kuis kõri võttis ньылонзы кесиськымон черекьяса кырэзы

on sul alles kõri! куара ке куара ини тынад!

kõva kõri, hommikust õhtuni auru all КӨНЕК урдйськем гульым, чукнаысен

жытозь веськатэ

kõristi <kõristi kõristi kõristi[t -, kõristi[te kõriste[id s> (*kõrisev mänguasi*)

шалтыртон

kõrisõlm <+s'õlm sõlme s'õlme s'õlme, s'õlme[de s'õlme[sid_&_s'õlm/i s> ANAT

чыртылэг я. гульымлэг

kõrisõlm jonksatas чыртылэг кыстйськыз

kõrk <k'õrk kõrgi k'õrki k'õrki, k'õrki[de k'õrki[sid_&_k'õrk/e adj> (*üleolev,*

iübelt uhke) вылтйяськись; (*upsakas*) йөнтэм

kõrk [hääle]toon вылтйяськись куара

kõrk ilme вылтйяськись тус

kõrk naeratus вылтйяськись мынян

kõrk iludus вылтйяськись чеберлык

ära ole nii kõrk сокем вылтйяськись эн луы

heitis mulle kõrgi pilgu шорам вылтйяськыса учкиз

ta on teiste vastu kõrk мукет адымиосын со вылтйяськись

kõrkjas <k'õrkjas k'õrkja k'õrkja[t -, k'õrkja[te k'õrkja[id s>

1. BOT (*veetaim* Scirpus) дюкендэр, лекинйыр, чальда, ыжпыд
juurdv k'õrkjas BOT (Scirpus radicans) выжыяськись лекинйыр
järvek'õrkjas BOT (Scirpus lacustris) ты лекинйыр
metsk'õrkjas BOT (Scirpus sylvaticus) нюлэс лекинйыр
järv on k'õrkjaisse kasvanud тыэз лекинйыр басьтэм

2. (pl) (*kõrkjastik*) лекинйыр
k'õrkjatest tõusid lendu pardid лекинйыр пöлысь чöжъёс лобзизы

kõrs <k'õrs kõrre k'õr[t k'õr[de, kõr[te k'õrs[i s>

1. (*taimevars*) модос; (*kõrrelistel*) куро модос
kuivanud kõrred куасьмем модосъёс
heinakõrs куасьмем турын модос
kasteheinakõrs тöлтурьнлэн модосэз
rohukõrs турын модос
viljakõrs шеп куро
õlekõrs куро
joogikõrs гумы
kokteilikõrs коктейль гумы
kõrre puitumine BOT модослэн пумемез
vihust ei pudenenud kõrtki välja культоысь одйг модосэз но öз усыы
2. (*kõrretüügas, kõrrepõld*) жыжы
kõrt kündma жыжыез турнаны
kombain jättis pika kõrre комбайн кузь жыжы кельтйз
kõrs+
kõrsvili шепо но куро модосо будос

kõrts <k'õrts kõrtsi k'õrtsi k'õrtsi, k'õrtsi[de k'õrtsi[sid_&_k'õrts/e s> (*endisaegne joogi- ja söögimaja*) кабак я. трактир

külakõrts гурт кабак
sadamakõrts портысь кабак
kõrtsi pidama кабак возыны
prassis kõrtsides oma raha maha кабакъёсын коньдонзэ быдтэ

kõrv <k'õrv kõrva k'õrva k'õrva, k'õrva[de k'õrva[sid_&_k'õrv/u s>

1. (*kuulmiselund*) пель
parem kõrv бур пель
väikesed kõrvad пичиесь пельёс
peast eemale hoidvad kõrvad урдйськем пельёс
keskkõrv ANAT шорпель
sisekõrv ANAT пушпель
väliskõrv ANAT пель
kõrv valutab пель вице
kõrv jookseb mäda, kõrvast tuleb mäda пельысь ур потэ
ta on ühest kõrvast kurt солэн пал пельыз уг кылы
ma ei kuule ühest kõrvast мынам пал пельыз уг кылы
vanamehe kõrvad ei kuule enam hästi песятайлэн пельёсыз умой уг кыло ни
sosistas talle midagi kõrva солэн пеляз мар ке но шыпыртэ
andis v lõi v tõmbas vastu v mööda kõrvu пель дораз сётйз
sai vastu kõrvu пель дораз сюрриз
tüdrukul olid kõrvarõngad kõrvas ныллэн пеляз угыюсыз вал
pani vatitropid kõrva пеляз мамык понйз

müts on teise kõrva peal **избыез пал пеляз**
naersid nii, et suu kõrvuni **ымыз пелёяз, озы серекяз**
tõstis tervitamisel käe kõrva äärde **зечбурьяськыса кизэ пель дораз жутйиз**
pani pliiatsi kõrva taha **ручкаез пель сьобраз понйз**
surus kõrva vastu lukuauku **пельзэ замок пась борды лякиз**
hobune lingutab kõrvu **вал пельзэ вырытэ**
koer ajas kõrvad kikki v kikitas kõrvu **пуны пельёссэ жутказ**
tuul tõmbas kõrvust läbi **төл пеле шуккиз**
pauk võttis kõrvad kurdiks v pani kõrvad lukku **ыбем куара пелез онгратйз**
nohuga oli üks kõrv lukus **кынмамен сэрэн пал пель ворсаськемын вал**
kõrvus kohiseb **пельын жонгетэ**
see jutt pole sinu kõrvade jaoks **та вераськон тынад пельёсыдлы өвөл**
ta kõrvad jäid mu palvetele kurdiks **солэн пельёсыз куронъёсме өз кылэ**
seintel on kõrvad **PILTL борддоръёслэн пельзы вань**

2. (kuulmine) пель я. кылон

tal on hea[d] terav[ad] kõrv[ad] **солэн пельыз сак**
räägiti nii tasa, et tuli kõrva v kõrvu pingutada **сокем каллен вераськызы,**
пелез сак кароно лубылйз
tal ei ole muusikalist kõrva **солэн крезьгурлы пельыз өвөл**

3. (sang, käepide) кутон

poti kõrvad **кострульлэн кутонъёсыз**
kõrvata kruus **кутонтэм кружка**

4. (peakatte osa) пель

laskis mütsi kõrvad alla **изы пельёссэ лэзяз**

Liitsõnad

kõrva+

kõrvaauk, kõrvaava **пельпысы**

kõrvalest ANAT **пелькуалем**

kõrvakiil <+k'iil kiilu k'iilu k'iilu, k'iilu[de k'iilu[sid_&_k'iil/e s> (*käelöök vastu*
kõrva) **пель доры сётэм**

kõrvakiilu andma {*kellele*} **пель доры сётыны я. шуккыны**

virutas vastasele paar kõrvakiilu **тушмонэзлы пель дораз сётказ**

tema sõnad olid nagu kõrvakiil **солэн кыльёсыз пель доры шуккем кадь вал**

kõrvaklapid *pl* <+kl'app klapi kl'appi kl'appi, kl'appi[de kl'appi[sid_&_kl'app/e s>

1. (kuular) наушник, → пелепон

2. (mütsil) пель

kõrval <kõrval *postp, adv*> *vt ka* kõrvale, kõrvalt

1. postp [gen] (kelle-mille juures, ligidal, järgnevuses) артэ, дорын
istusin autojuhi kõrval **шоферен артэ пуки**

tool on ukse kõrval **пукон өс дорын**

seisime õlg õla kõrval **артэ сылймы**

olin päev päeva kõrval tööil **мон нуналлы быдэ ужын вал**

2. postp [gen] (samaaegselt millega, lisaks) вöзын, артэ

õpetajatöö kõrval tegeles ta maalimisega **дышетон ужез вöзын со**

суредаськиз

elukutseliste näitlejate kõrval mängisid filmis ka asjaarmastajad **өнерчи**

актёръёс вöзын фильмын мылкыд карисьёс но шудйзы

3. postp [gen] (kellega-millega võrreldes) артэ

mis on minu töö sinu töö kõrval! мар мынам уже тынадэныз артэ!
see kõik ei ole veel midagi selle kõrval, mis mina tean тодэменым артэ
ваньмыз та номыр но өвөл ай

4. *adv (juures, ligidal)* вөзын

kes tal kõrval käib? кин вөзаз (я. со вөзын) ветлэ?

tal peab alati olema nõuandja kõrval со вөзын котьку но кенеш сөтйсь
луыны кулэ

seiske käed vabalt kõrval! кидэс лэзьяса сылэ!

5. *adv (eemal)* палэнын

tal seisab kõikidest teedest kõrval юрт вань сюресъёслэсь палэнын сылэ

kõrvaldama <kõrvalda[ma kõrvalda[da kõrvalda[b kõrvalda[tud v>

1. (*eemaldama*) палэнтыны; (*ametist, töölt*) палэнтыны я. мозмытыны;
(*kasutuselt, käibelt*) быдтыны; (*likvideerima*) быдтыны

raamat kõrvaldati müügilt книгаез вузкаронысь палэнтйзы

rahurikkuja kõrvaldati ruumist кушетйсьез залысь поттйзы

ta kõrvaldati peainseneri kohalt сое валтйсь инженер интыысь палэнтйзы

poksija kõrvaldati ringist боксёрез кругысь поттйзы

kaks sportlast kõrvaldati võistlustelt кык спортсменэз чошатсконлэсь
палэнтйзы

need preparaadid kõrvaldavad närvihäireid та эмьюмьёс лулсей сөриськонэз
палэнтэ

autojuhil õnnestus kõrvaldada mootoririke шоферлы мотор сөриськемез
палэнтыны удалтйз

vastuolud on kõrvaldatud ваче-пумит луоньёс палэнтэмын

autor kõrvaldas käsikirjast vaieldavad kohad автор кигожтэмысь ченгкшоно
интыюссэ палэнтйз

kurjategija kõrvaldas kõik võimalikud tunnistajad йыртэмась ваньзэ адзись
луоно адямиосты палэнтйз

2. (*kõrvale toimetama, varastama*) лушканы

riigiraha kõrvaldama кун коньдонэз лушканы

kõrvale <kõrvale *postp, adv*> vt ka kõrval, kõrvalt

1. *postp [gen] (kelle-mille juurde, ligidale, äärde)* вөзы

istu minu kõrvale пуксьы мон вөзы

pani raamatu enda kõrvale pingile книгаез вөзаз зус вылэ понйз

jäin auto kõrvale seisma машина вөзы дугдй

2. *adv; postp [gen] (kellele-millele lisaks, samaaegselt)* вөзы

prae kõrvale anti pohlasalatit пось сиён вөзы ягмульы салат сөтйзы

joob võileiva kõrvale piima вөйын нянь вөзы йөл юэ

ühisomandi kõrvale tekkis eraomand огъя ваньбур вөзы кылдйз нимаз адями
ваньбурет

3. *adv (otsesuunast küljele, eemale)* палэнэ

kõrvale vaatama палэнэ учкыны

sirutas käe kõrvale кизэ палэнэ кариз

keeras maanteelt kõrvale бадзым сюрес вылысь палэнэ кожиз

hoiab minust kõrvale мынэсьтым палэнын возиське

poikab vastusest kõrvale юанлы валэктонлэсь палэнске

ära kaldu teemast kõrvale мар сярыйсь вераськеммылэсь эн палэнскы

pani raamatu kõrvale ja lahkus книгаез палэнэ понйз но кошкыз

paneb igast palgast natuke raha kõrvale котькуд уждунысьтыз оглюкетсэ
кельтэ

kõrvale hoidma палэнскыны

löögist kõrvale hoidma шуккемлэсь палэнскыны
vastusest kõrvale hoidma юанлы валэктон сётэмлэсь палэнскыны
hoidke kõrvale, tehke tee vabaks! палэнске, сюресэз бушатэ!
miks sa minu eest kõrvale hoiad? малы мынэсьтым палэнскиськод?

kõrvalehüpe <+hüpe h'üppe hüpe[t -, hüpe[te h'üppe[id s>

1. (*hüpe kõrvale*) палэнэ тэтчон
2. PILTL (*truudusemurdmine*) паллянэ ветлон

kõrvale jätma палэнэ кельтыны

kõrvale jääma (*mitte osa võtma, eemale jääma*) палэнэ кылыны; (*eemal*

asuma) палэнэ кылыны
olen viimasel ajal koosviibimistest kõrvale jäänud берло дыре чош
пуконъёслэсь палэнэ кыли
küla jääb raudteest kolm kilomeetrit kõrvale гурт чугун сюреслэсь куинь
иськем палэнэ кыле

kõrvalekalle <+kalle k'alde kalle[t -, kalle[te k'alde[id s> (*hälve*) палэнскон

kõrvalekalded normist нормалэсь палэнсконъёс

kõrvaline¹ <kõrvaline kõrvalise kõrvalis[t kõrvalis[se, kõrvalis[te kõrvalis/i adj, s>

1. *adj* (*asjaga mitteseotud, asjasse mittepuutuv, mujalt lähtuv, väljaspoolt tulev*) мурт я. палэнысь, кулэтэм
rääkis sosinal, sest kartis kõrvalisi kõrvu шыпыртыса вераськиз, мурт я.
палэнысь пельёслэсь кышказ
otsis varju kõrvaliste silmade eest мурт я. палэнысь синъёслэсь пегзон инты
утчаз
kõrvalistel isikutel on territooriumil viibimine keelatud палэнысь адямиослы
территориын луыны лэземын өвөл я. уг яра
ära tegele tunnis kõrvaliste asjadega! урокын кулэтэм ужъёсын эн выры!
tuli toime ilma kõrvalise abita палэнысь юрттэттэк быгатыз
2. *adj* (*teisejärguline, ebaoluline*) кулэтэм я. палэнысь
kõrvaline küsimus кулэтэм юан
tal on selles loos kõrvaline osa та спектакльын солэн ролез пичи
harjuta, kõik muu on praegu kõrvaline! дышетскы, ваньмыз мукетыз али
кулэтэм!
töö on neile kõrvaline asi уж со соослы кулэтэм маке
3. *adj* (*kõrvale jääv, eemal asuv*) пичи; (*tee kohta*) палэнысь я. пичи
kõrvaline paik палэнысь инты
äärelinna kõrvalised tänavad кардурлэн пичиесь ульчаосыз
kõrvalised metsarajad пичиесь нюлэс сюресъёс
kõrvalised külavaheteed гуртъёс куспысь пичиесь сюресъёс
4. *s* (*asjaga mitteseotud isik*) палэнысь мурт
peaasi, et keegi kõrvaline asjast teada ei saaks палэнысь мурт та уж сярысь
медаз тоды

kõrvaline² <kõrvaline kõrvalise kõrvalis[t kõrvalis[se, kõrvalis[te kõrvalis/i adj

(*hrl liitsõna järelosa*)> (*kõrvadega*) пелё
kikkiskõrvaline сак жутэм пелё

lühikesekõrvaline **вакчи пелё**

pikakõrvaline **кузь пелё**

kõrvallause <+lause l'ause lause[t -, lause[te l'ause[id s> **итэм шуос**

kõrvalmaitse <+maitse m'aitse maitse[t -, maitse[te m'aitse[id s> → **шөмпырем**

piimal on kõrvalmaitse juures **йөллэн шөмпыремез вань**

kibeda kõrvalmaitsega või **көш шөмпырем вөй**

kõrvalt <kõrvalt *postp, adv*> *vt ka* kõrvale, kõrval

1. *adv; postp* [gen] (*kelle-mille juurest, ligidusest, äärest*) **дорысь, вөзысь**

astus akna kõrvalt eemale **укно дорысь палэнскиз**

hoidis hobust suu kõrvalt kinni **валэз ым дортйз кутыса возиз**

vanainimesel käib keegi kõrvalt abiks **пересь мурт вөзын кин ке но юрттыса ветлэ**

2. *postp* [gen] (*samaaegselt, samast kohast*) **вөзын**

õppis töö kõrvalt **ужез вөзын дышетскиз**

treeningute kõrvalt jäi harva vaba aega **тренировкаос вөзын эрико дыр шер сюрыйз**

näpistas mõned kroonid kõhu kõrvalt **сиёнлы коньдонзэ быдтытэк көня ке крона люказ**

3. *adv (eemalt)* **палэнысен**

vaatab kõrvalt **палэнысен учке**

kõrvalt on hea teisi õpetada **палэнысен адямиосты дышетыны умой**

4. *adv (lisaks)* **ватсаса, вөзаз**

saab palga ja teenib ka veel kõrvalt **уждун басьтэм сяна, ватсаса коньдон поттэ на**

kõrvaltee <+t'ee t'ee t'ee[d -, t'ee[de_&_tee[de t'ee[sid_&_t'e[id s> (*kõrvaline*

tee) **пичи я. котыр сюрес**

rõõrasime suurelt teelt kõrvalteele **бадзым сюрес вылысь пичи сюрес вылэ кожимы**

sõitsid linna sisse kõrvalteid mööda **каре пичи сюресъёс кузя пыризы**

otsib olukorrast pääsemiseks igasuguseid kõrvalteid **югдурысь потыны**

олокыёоссэ но пичи сюресъёсты утча

sain kõrvalteid pidi olulist infot **котыръяса-котыръяса кулэ ивор тодй**

kõrvaltvaataja <+v'aataja v'aataja v'aataja[t -, v'aataja[te v'aataja[id s>

палэнысен учкись

kõrvaltvaatajale tundub kõik lihtsana **палэнысен учкисьлы ваньмыз капчи**

потэ

ta ei suutnud jääda kõrvaltvaatajaks, kui ülekohut tehti **пояськемез адзыса, со**

өз быгаты палэнысен учкись луыса кылыны

kõrvarõngas <+rõngas r'õnga rõngas[t -, rõngas[te r'õnga[id s> **пельугы**

noormehel oli kõrvarõngas kõrvas **егит пилэн пеляз пельугыез вал**

pane kõrvarõngad kõrva **пеляд пельугы пон**

võtsin kõrvarõngad kõrvast **пельысьтым пельугыосты куяй**

kõrvatagune <+tagune taguse tagus[t -, tagus[te taguse[id s> **пельсьөр**

kõrvatagune sügeleb **пельсьөр лыдэ**

kratsib v sügab kõrvatagust **пельсьөрзэ корма**

kõrvavalu <+valu valu valu -, valu[de valu[sid s> пель висён

kõrvenõges <+nõges nõgese nõges[t -, nõges[te nõgese[id s> пушнер я. небыт
я. бадзым пушнер

kõrvetama <kõrveta[ma kõrveta[da kõrveta[b kõrveta[tud v>

1. (*kergelt põletama, ka päikese, nõgeste vm kohta*) жуаны я. сутыны;
(*auruga, keeva veega*) посьвуаны я. чүшканы; (*ennast*) сутйськыны я.
посьвуаськыны; (*praadimisel, küpsetamisel*) жуаны я. чүштаськыны;
(*päikese kohta*) жуаны

ahi on nii kuum, et kõrvetab гур сутйськымон пось

kuum supp kõrvetas mul keele ära пось шыд кылме посьвуаз я. сутйз

põlev tikk kõrvetas sõrmi жуась шырпу чиньез сутйз

kuum aur kõrvetas käsi пось пар киез чүшказ

kõrvetasin end kuuma veega ära асме пось вуэн посьвуай

kõrvetas pudru põhja жукез чүштаськытйз

vanamees kõrvetab mahorkat КÕНЕК пересь воргорон махорка кыске

päike kõrvetas villid selga шунды улын жуаса тыбыре пулььос кылдйзы

päike kõrvetas lagipähe шунды йыртышез сутйз

küll alles kõrvetab, vist tuleb äikest! куазь сутэ, - гудыръялоз, дыр!

suvekuumus on rohu ära kõrvetanud гужем пось турынэз сутйз

nõges kõrvetas käed kupla пушнер киез пульдытозяз пушнераз

ripar kõrvetab suud посьтурын ымез сутэ

soolane vesi kõrvetas silmi сылал ву синмез сутйз

mul kõrvetab sees пушкы жуа

külm kõrvetas nägu кезыт ымнырез сутйз

kõrvetav kuumus сутйсь пось

kõrvetav pakane сутйсь кезыт

kõrvetav valu жуась вось

kõrvetav hirm сутйсь кышкан

kõrvetav viha сутйсь вожпотон

2. КÕНЕК (*lööma, virutama*) посьтыны; (*sõnadega: nähvama, kähvama*)

посьвуаны (*kiiresti liikuma*) жуалтыны :

kõrvetas vitsaga üle selja тыбыр кузя ньорен посьтяз

kõrvetas varastele püssist paar pauku järele лүшкаськисьёслэн съобразы кык

пол ыбыса лэзиз

kõrvetasin otsekohe siia шонерак татчы жуалтй

kõrveta siit minema! жуалты я. кошки татысь!

kõrvikmüts <+m'üts mütsi m'ütsi m'ütsi, m'ütsi[de m'ütsi[sid_&_m'üts/e s>
(*kõrvaklappidega müts*) пелё изьы

kõrvits <kõrvits kõrvitsa kõrvitsa[t -, kõrvitsa[te kõrvitsa[id s> ВОТ

(*köögiviljakultuur Cucurbita, selle vili*) каун

harilik kõrvits ВОТ (Cucurbita pepo) каун

suureviljaline kõrvits ВОТ (Cucurbita maxima) бадзым емышо каун

muskaatkõrvits ВОТ (Cucurbita moschata) мускат каун

kõrvulukustav <+lukustav lukustava lukustava[t -, lukustava[te lukustava[id
adj> онгратйсь я. пеле йөтйсь

kõrvulukustav kisa онгратйсь черектйськем куара

kõrvulukustav plahvatus онгратйсь пуштэм куара

kõrvutama <kõrvuta[ma kõrvuta[da kõrvuta[b kõrvuta[tud v> (*võrdlema*)

чошатыны

fakte kõrvutama фактъёсты чошатыны

need teosed pole omavahel kõrvutatavad та гожтосъёс ваче чошатонтэм

kõrvutav grammatika KEEL чошатйсь кылрадъян

kõrvuti <kõrvuti *adv*>

1. (*üksteise kõrval v kõrvale*) артэ

nad istusid kõrvuti соос артэ пукизы

poisid heitsid kõrvuti ühe teki alla пиос одйг одьял улэ артэ выдйзы

2. (*samaaegselt, paralleelselt*) артэ

kõrvuti uuega eksisteerib ka vana выленыз артэ вуужез но улэ

kõu <k'õu kõue k'õue k'õue, k'õue[de k'õue[sid s> (*müristamine*) гудыри; (*äike, pikne*) чилектэм

kõu kõmab v kõmiseb гудыръя я. гудыри гудыръя

kõu kõrgatas гудыртйз

kõu veeres mürinal üle taeva гудыри быдэс инбаметй шуккиськыса кошкыз
mehe hääl kõlas nagu kõu воргоронлэн куараез гудыри кадь кылйськыз

Liitsõnad

kõue+

kõuekõmin гудыртэм куара

kõuemürin гудыртэм куара

kõuepilv зороно пилем

kõva <kõva kõva kõva -, kõva[de kõva[sid & kõv/u *adj*>

1. (*mitte pehme, kindel, vankumatu*) чурыв

kõva kivim чурыв извыжы

kõva metall чурыв корт

kõva pinnas чурыв был

kõva puit чурыв пу

kõva suulagi ANAT чурыв ымвогыри я. ымбак

kõva majanduslik rõhi чурыв экономика пыдэс

kõvade kaantega raamat чурыв выло книга

kõva kattega maantee чурыв выло сюрес я. шоссе

kõvaks karastatud mõõk чурыв луйтозяз кыдатэм палаш

kõvaks kuivanud leivakoорuke чурыв куасьемем нянь ныр

kõvaks keedetud munad чурыв пöзътэм курегпузьёс

kõvaks muutunud maa чурыв луэм музьем

lumi oli kõvaks tallatud лымы чурыв луйтозяз лёгамын

teras on kõvem kui raud андан кортлэсь чурывтес

kõva kui kivi из кадь чурыв

kartulid on kõvad, tuleb veel keeta картошка чурыв али, пöзътон на

neil on kõva nõu asi nurja ajada соослэн ужлы люкетэмзы туж потэ

tal on kõva usk, et olukord peagi muutub югдур жожен воштйськемлы со юн
оске

ole kõva, ära anna järele кужмо лу, эн сётскы

2. (*jäik*) чурыв

kõva ase чурыв валес

kõva kupee чурыв купе

kõva mööbel чурыв мебель

kõvaks tärgeldatud krae чурыв крахмалам сирес

3. (vastupidav, tugev) юн
 kõvad närvid юнэсь лулсийос
 kõva tervis юн тазалык
 kõva uni мур умен изён
 karjamaal on kõva aed ümber пудо возён возьвылэз котыртись кенер юн
 katus on veel kõva ega lase vihma läbi липет юн на, зорез пыртйз уг потты

4. (jõuline, kehalt tugev) кужмо
 kõva hoop vastu ust өсэ кужмо шуккем
 tal on kõva jõud солэн кужымыз трос я. со кужмо
 kõva kondiga mees юн лыю пиосмурт

5. (range, karm) зол
 kõva keeld юн
 kõva kontroll юн эскерон
 kõva käsk чурит косон
 kõva kriitika юн критика
 ütles paar kõva sõna одйг-кык кужмо кыл вераз
 sai kõva peapesu сое зол тышкаськызы

6. KÕNEK (koguselt, hulgalt suur, tubli) бадзым я. трос
 kõva saak бадзым урожай
 kõva õhtusöök жытсэ трос сиськон
 kõva sissetulek трос я. бадзым доход
 kõva jootraha бадзым ватсаса дун
 kõva hind бадзым дун
 tütar sai kõva kaasavara ныл сьöры бадзым байлык лыктйз
 tal on kõva teenistus со бадзым коньдон поттэ
 tegi kõva karjääri зол карьера лэсьтйз
 eile oli kõva võtmine толон зол юон вал
 heinu oli kõva koorem турымез бадзымос воз вал
 sinna on kõva kolm kilomeetrit отчыозь куинь иськем
 ta on minust kõva kümme aastat noorem со мынэсьтым дас ареслы егитгес

7. KÕNEK (mingil alal tubli, äge midagi tegema) зол я. усто
 kõva töömees зол ужась
 kõva jahimees зол пöйшурась
 kõva maletaja шахматэн зол шудйсь
 kõva kakleja зол керетйсь
 kõva naistemees ныльёс сьöры быззылйсь
 kõva suitsumees зол тамак кыскись
 kõva viinamees тордос
 kõva kommunist зол коммунист
 kõva mees lubama кыл сётыны усто
 ta on kõva mees omal alal öнераз со зол кибашлы
 vanamees on kõva tingija усто дун курыны быгатйсь песьтай

8. (kange, äge, tugev) кужмо; (pingeline, visa, lakkamatu) кужмо
 kõva janu зол сю куасьмон я. юэм потон
 kõva nälg зол сютэм улон я. сием потон
 kõva koduigatsus дорлэсь юн мöзмон
 kõva kõha зол кызон
 kõva külm зырт кезыт
 kõva peavalu кужмо йыр висён
 kõva tuul кужмо төл
 kõva puskar кужмо аракы
 kõva tubakas кужмо кыскон

kõva vastupanu **кужмо нюръяськон**
 ehitusel käis kõva töö **пуктйськоннын кужмо ужазы**
 poisil on kõva õppimishimu **пияшлэн дышетскыны мылкыдыз кужмо**
 mul on kõva kahtlus **мыным туж осконтэм потэ**
 vaenlane avaldas kõva vastupanu **тушмон кужмо нюръяськиз**
 merel on kõva lainetus **зарезь кужмо тулкымьяське**
 läks kõvaks ütlemiseks **юн веранозь вуиз**
 mehed olid kõva auru all **пиосьёс зол кудземын вал**
 käivad kõvad jutud **вераськонъёс ветло**
 kohtualusel on kõva alibi **янгыш кароно муртлэн юн алибиез вань**
9. (vali, tugev, kaugele kostev) зол я. кужмо
 kõva kisa **зол куашетон**
 kõva kõmin **зол дыбыртон**
 käis kõva pauk **зол ыбем куара чузьяськиз**
 mehed rääkisid kõva häälega **пиосьёс зол я. кужмо куараен вераськизы**
 jutuajamine läks kord-korralt kõvemaks **золгес но золгес я. шарагес но**
шарагес вераськизы
10. (kuulmise, mälu kohta: vilets, halb) секыт
 eit on kõva kuulmisega **песяйлэн пельыз секыт**
 poisil on kõva pea **пияшлэн йырыз уг ужа**
Liitsõnad
kõva+
 kõvaketas INFO **чурыт диск**

kõvadus <kõvadus kõvaduse kõvadus[t kõvadus[se, kõvadus[te kõvadus/i s>

1. (*materjalil*) **чурытлык**
 metallide kõvadus **кортъёслэн чурытлыксы**
 keskmise kõvadusega puit **шоро-куспо чурытлыко писпу**
2. (*jäikus*) **чурытлык**
3. (*vastupidavus, tugevus*) **чидась луон**
 tööriistade kõvadus **ужан тйрлыклен чидась луэмез**
4. (*jõulisus, kehaline tugevus*) **кужым**
 löögi kõvadus **шуккемлэн кужымез**
5. (*rangus, karmus*) **чурыт я. зол луон**
6. (*hääle valjus, tugevus*) **кужым**
 hääle kõvadus **куаралэн кужымез**

kõvasti <kõvasti *adv*>

1. (*tugevasti, kindlalt*) **зол я. кужмо я. рос-прос**
 topi praod kõvasti kinni **висъёсты я. пасъёсты зол туйылы я. ворса**
 kotisuu on kõvasti kinni **мешок зол думылэмын**
 sidus paki kõvasti kinni **со пакетэз зол думылйз**
 tal olid huuled kõvasti kokku surutud **ымдуръёсыз зол шымыртэмын вал**
2. (*jõuliselt, jõuga, tugevasti*) **кужмо**
 surus kõvasti mu kätt **киме кужмо кутйз**
 hoidis vastasest kõvasti kinni **со тушмон борды зол кырмиськемын вал**
 virutas ukse kõvasti kinni **өсэз кужмо донгыса ворсаз**
 sikuta kõvasti, kõigest jõust! **зол, вань кужмыныд кыскы!**
 tõukas nii kõvasti, et teine kukkus maha **сокем зол донгыса адямиез**
уськытйз
3. (*järeleandmatult, kindlalt, visalt*) **зол; (rangelt, karmilt) зол**
 seisab kõvasti oma õiguste eest **аслаз эрикрадэз понна зол нюръяське**

vaenlane pani kõvasti vastu тушмон зол нюръяськиз
suitsetamine oli kõvasti keelatud тамак кыскыны лэземын ой вал

4. (valjusti) зол я. шара

ära räägi nii kõvasti! сокем зол эн вераськы!

räägi kõvemini! золгес вераськы!

laps puhkes kõvasti nutma нуны зол бөрдыны кутскиз

raadio mängib liiga kõvasti радио укыр зол вераське

5. KÕNEK (palju, rohkesti) трос я. уно я. зол

loomi on siinkandis kõvasti пөйшурез та пальёсын трос

tänavu on kõvasti seeni туэ губи трос

vesi jões on kõvasti tõusnud шурысь ву зол будэмын

rahvast tuli kõvasti kokku калык трос люкаськиз

toitu tuleb kõvasti kaasa võtta сьөре трос сиён басьтоно

raske töö puhul peab kõvasti sööma секыт ужаку зол сиськоно

mehed olid kõvasti [viina] võtnud пиосъёс трос вина юизы

kella seitsmeni on veel kõvasti aega сизьым часозь дыр уно али

öösel on kõvasti vihma sadanud уйин зол зориз

tal on kõvasti tööd солэн ужез трос

6. KÕNEK (väga, kangesti) зол я. туж; (tugevasti) зол

ehmusin kõvasti зол кышкай

ta oli kõvasti väsinud со туж жадемын вал

kahtlen selles kõvasti та мыным туж осконтэм потэ

sain kõvasti külmetada зол кынмыны шеде

mees on kõvasti habemesse kasvanud пиосмуртлэн тушез зол будэм

ta sai kõvasti klobida сое зол жугиллям

laps magas kõvasti нуны зол изе

rong on rahvast kõvasti täis поездын калыкез туж трос

kõht on kõvasti täis көт туж тыремын

tal on oma nelikümmend kõvasti turjal солы одно ик ньыльдонъёс вань луоз

see maksab oma sada krooni kõvasti солэн дуныз одно сю крона луоз

poisid löid tüdrukule kõvasti külge пиос нылаш сьöры зол быззылйзы

kõvendama <kõvenda[ma kõvenda[da kõvenda[b kõvenda[tud v> (*kõvemaks*

tegeta) чуромытыны я. чурит карыны; (*tugevdama*) кужмоятыны;

(*tihendama*) чөмгес карыны

pinnast kõvendama мувылэз чуритгес карыны

häält kõvendama куараез кужмоятыны

kõvendatud valve кужмоятэм чаклан я. утён

kõvenema <kõvene[ma kõvene[da kõvene[b kõvene[tud v> (*kõvemaks minema*)

чурытомыны; (*tugevnema*) кужмояны

külm kõvenes кезьыт кужмояз

tuul kõveneb төл кужмояз

noor jää kõveneb выль йö чуритоме

laul kord vaibus, kord kõvenes кырзан кытй лябомиз, кытй кужмояз

kõver <kõver kõvera kõvera[t -, kõvera[te kõvera[id *adj, s*>

1. adj (mitte sirge) кырыж; (paindunud) кырыжтэмын

kõverad jalad кырыж я. кожей пыдьёс

kõver kepp кырыж боды

kõver kask кырыж кызыпу

kõver toru кырыж гумы

vanalinna kitsad kõverad tänavad вуж карлэн сюбегесь кырыжесь ульчаосыз
linnu kõver nokk тылобурдолэн кырыж я. куасалскем нырыз
elevandi kõverad kihvad слонлэн куасалскем вазерпиньёсыз
nutust kõverad huuled бӱрдуса кырыжам ымдурьёс
näol on kõver naeratus ымнырын - кырыж мыньпотон
nael läks kõveraks вень куасалтйськиз
lauad on niiskusest kõveraks kiskunud пульёс котлэсь кырыжазы
taat on vanadusest kõver pesятай пересьмыса губыртйськем
ta on raske kandami all kõveras со секыт жоктэт улын кырыж
tuul painutas puu kõverasse төл писпуэз куасалляз
tõmbas end teki all kõverasse одьял улын шымыртйськиз
kisub end valust kõveraks, on valust kõveras вӱсьлэсь купыртйськемын
naera end kas vӱi kõveraks коть позырьяськыса серекъя
olime naerust kõverad v kõveras серекъяса куасалляськимы
2. adj PILTL (*mitteotsekohene, keerutav*) котыр; (*ebaõige, autu, halb*) кырыж
jätta oma kõverad kõned кельт со котырьяса вераськемьёстэ
raske otsustada, mis selles loos on õige, mis kõver секыт тодыны, маиз та
учырын шонер, маиз кырыж
poiss sattus kõverale teele пияш кырыж сюрес вылэ учыраз
3. s (*kõverjoon*) кырыж гож; (*graafiline näitaja*) график
palavikukõver температура воштйськон гож

Liitsõnad

kõver+

kõverpeegel кырыж синучкон

kõõlus <kõõlus kõõluse kõõlus[t -, kõõlus[te kõõluse[id s> ANAT (*künnap*) сӱн
kannakõõlus, Achilleuse kõõlus пьдбер сӱн
kõõluse rebend сӱн кесиськон

kõõm <k'õõm kõõma k'õõma k'õõma, k'õõma[de k'õõma[sid_&_k'õõm/u s>
(*ketendus peas*) киль
kuiv kõõm кӱс киль
pea on kõõma täis йыр копакыз киль
krael on kõõma сирес вылын киль

kõõrди <k'õõrди *adv*> (*silmade, pilgu kohta*) кырыж
tal on pisut kõõrди silmad солэн синмыз ӱжыт кырыж
poisil vaatas üks silm kõõrди пияшлэн пал синмыз кырыж учкиз
pärast seda vahejuhtumit hakati ta peale kõõrди vaatama та учыр луэм бере со
шоры кырыж учкыны кутскизы

kõõritama <kõõrita[ma kõõrita[da kõõrita[b kõõrita[tud v>

1. (*kõõrди vaatama*) кырыж учкыны

laps kõõritab parema silmaga пинал бур синмыныз кырыж учке

vasak silm kõõritab паллян син кырыж учке

silmad kõõritavad natuke синьёс ӱжыт кырыж учко

2. (*silmanurgast vaatama*) кырыж я. син пумтй учкыны

tüdruk kõõritas koera poole нылаш пуны шоры кырыж учкиз

mis sa minust kõõritad? мар мон шоры кырыж учкиськод?

kõõritas võõrast vaenulikult мурт шоры кырыж учкиз

käbi <käbi käbi käbi -, käbi[de käbi[sid s> додор я. кумыли я. кускыли я.

чыжин

kuusekäbi кыз кускыли

lepakäbi КӨНЕК лулпу кускыли

männikäbi пужым кускыли

seedrikäbi кедра кускыли

orav närib käbi коньы кускыли йырье

käekell <+k'ell kella k'ella k'ella, k'ella[de k'ella[sid_&_k'ell/i s> кийн нуллон час

käekiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s> → гожьяськем, почерк

ilus käekiri чебер гожьяськем

kalligraafiline käekiri каллиграфи гожьяськем

loetav käekiri лыдзымон гожьяськем

lohakas käekiri тыршытэк гожьяськем

selge käekiri валамон гожьяськем

ühtlane käekiri вольыт гожьяськем

suure käekirjaga kirjutatud aadress бадзымос гожтэм адрес

tal on peen kribuline käekiri солэн гожьяськемез векчи, бичам весь кадь

tundsin käekirjast ära, kellelt kiri on гожтэмезья валай, кинлэсь гожтэт

käekott <+k'ott koti k'otti k'otti, k'otti[de k'otti[sid_&_k'ott/e s> сумка
võttis käekotist puudritoosi сумкаысьтыз пудра поттйз

käekäik <+k'äik käigu k'äiku k'äiku, k'äiku[de k'äiku[sid_&_k'äik/e s> (*elamine, olemine*) улон я. улон-вылон; (*elukäik, saatus*) адзон

päris koduste käekäigu järele доръёслэн улэм-вылэмзы сярысь юалляськиз

talle teeb muret laste käekäik сое нылпиослэн улонзы сюлмаськытэ

tema edaspidisest käekäigust pole midagi teada солэн бõрысь улэм-вылэмез

сярысь номыр тодмо өвөл

mureseb rahva käekäigu pärast калыклэн адзонэз понна сюлмаське

käelaba <+laba laba laba -, laba[de laba[sid s> (*labakäsi, kämmal*) кимыж я. кичур

käendama <k'ända[ma k'ända[da k'ända[b k'ända[tud v> JUR (*teise eest vastutama*) кин я. мар понна кыл кутыны

käepide <+pide pideme pide[t -, pideme[te pideme[id s> кутон; (*külmrelval*) кутон

höövli käepide рубаноклэн кутонэз

mõõga käepide палашлэн кутонэз

haaras uksel käepidemest ос кутонэ кутйськиз

käepärane <+pärane pärase päras[t -, päras[te pärase[id adj> (*käeulatuses olev*) кийн сузымон; (*kättesaadav*) кийн кутымон; (*käe järgi olev, mugav*) кия

käepärane tööriist кия ужан тйрлык

tööriistad peavad olema käepärases kauguses ужан арбериос кийн сузымон

кемын луыны кулэ

onn ehitati käepärasest materjalist пичи коркаез ки улэ шедем материаллэсь

пуктйзы

need suusakepid on hästi käepärased та куас бодыос кия

käepäras <+päras *adv*> (*saadaval*) ки улын; (*millekski valmis*) дась

hoia relv käepäras **пычалэз ки улад возь**

paati polnud käepäras, et üle jõe sõita **шур вамен потыны пыж ки улын ой вал**

tarvilikud esemed pandi juba õhtul käepäras **кулэ луйсь арбериос жытысен ик ини дасямын вал**

mul paluti käepäras olla, kui abi tarvis peaks minema **юрттэт кулэ луйкулы монэ дась луыны косйзы**

polnud kedagi käepäras, kellele oma muret kurta **сюлэмшугез вераны нокин ки улын ой вал**

tal on alati vastus käepäras **солэн валэктонэз котьку дась**

niisugust rahasummat pole mul käepäras **сомында коньдонэ мынам дасямын өвөл**

käes <k'äes *adv, postp*> *vt ka kätte, käest*

1. *adv (omanduses, omandatud, kasutada)* :

mul on aega laialt käes **мынам дыры тырмыт**

tal on mitu keelt käes **со коня ке кылэз тодэ**

2. *adv; postp [gen] (märgib mingis seisukorras, olukorras olekut, millegi mõju all)* :

tal on tervis käes **со уг висы**

rahadega on kitsas käes **коньдонэн зоскыт**

selle asjaga on kiire käes **та ужен дыртоно я. жог**

päikese käes **шунды шорын**

oigab valu käes **вөсен сэрен ойкетэ**

3. *adv (kätte saadud, saabunud)* :

tal on nõusolek käes **соглаш луон кагаз кияз**

telegramm on ammu käes **телеграмма кемалась вуиз**

rõgenik oli peagi käes **беглой жоген кутэмын вал**

lahendus ongi käes **амал шедьтэмын**

kevad on käes **тулыс вуэмын**

käes on lahkumine **люкиськон вуиз**

4. *postp [gen] (kellegi valduses, meelevaldas)* **киын**

võim on rahva käes **төрлык калык кийн**

käsikiri on toimetaja käes **кигожтос тупатъясь я. редактор кийн**

võti on minu käes **усьтон мон кийн**

küll sa veel tantsid mu käes! **кōнек огпол сюрроз ай тынды мынэсьтым!**

hobune trampis parmude käes **вал лужьёслэсь чыжаськиз**

tema käes laabub kõik **со кийн ваньмыз пөрме**

käesolev <+olev oleva oleva[t -, oleva[te oleva[id *adj*]]> (*käsil olev*) **та**; (*kõne all olev*) **та**

käesolev dokument **та документ**

käesolevate ridade autor **та чурьёслэн авторзы**

käest <k'äest *adv, postp*> *vt ka käes, kätte*

1. *adv; postp [gen] (valdusest, kasutusest, kellegi-millegi meelevalda v mõju alt)*

:

õllekapp käis käest kätte **сур кийсь кие ветлйз**

laskis soodsa võimaluse käest **умой луонлыкез кийсытыз лэзиз**
jutulõng kadus käest **мадён рад ышиз**
põgenik pages käest **беглой пегзиз**
laenas sõbra käest sada krooni **эшезлэсь я. эшез кийсь сю крона пунэмаз**
jänes pääses koerte käest **лудкеч пуныослэсь пегзиз**
2. postp [gen] (märgib millegi pärinemist kelleltki) :
sai ema käest riielda **солы анаезлэсь сюрис**
sain sõbra käest kirja **эшлэсь гожтэт басьтй**
kelle käest sa seda kuulsid? **кинлэсь тон сое кылйд?**
küsi seda teiste käest **юа сое мукетъёсызлэсь**

käevõru <+võru võru võru v'õrru, võru[de võru[sid s> (*käeehe*) **поскес**

kägistama <kägistama kägistada kägistab kägistatud v> (*kõrist pigistama*)
кекатыны; (surnuks) кекатыса виыны
haaras kõrist kinni ja hakkas kägistama **ньылонтй кырмиз но кекатыны**
кутскиз
kitsas krae kägistab kurku **сюбег дэрэм сирес чыртыез кекатйз**
mõrvar on oma ohvri kägistanud **йырвандйсь адымиез кекатыса вием**

kägu <kägu k'äo kägu -, kägu[de kägu[sid s> ZOO (*lind Cuculus canorus*) **кикы**
kägu kukub **кикы силе**
eile kuulsime kägu **толон кикыез кылймы**

kähar <kähar kähara kähara[t -, kähara[te kähara[id *adj, s*>
1. adj (lokkis, krussis) бабылес я. бутырка я. кудьыра; (kahar) пуштрес я.
бабылес
kähara juuksed **бабылес йырси**
kähara kask **бабылес кызыпу**
kähara krooniga puu **пуштрес я. трос ваё писпу**
2. s (kihar, lokk) бабля
kuldseid käharaid **зарни бабляос**
juuksed on käharas v tõmbuvad käharasse **йырси бабляё**

kähe <kähe käheda käheda[t -, käheda[te käheda[id *adj*> (*kähisev*) **зэзырес**
külmast kähe hääl **кезытылэсь зэзырес куара**
karjus hääle kähedaks **куараез зэзырес луйтозь черекъяз**

kähku <k'ähku *adv*> (*kiiresti, ruttu*) **жоггес я. чаляк я. заман**
tule kähku siia! **лык жоггес татчы! я. заман чаль!**
hüppas kähku voodist **валесысь жоггес тэтчиз**
tee kähku, muidu jääme hiljaks! **жоггес выр, сотэк бере кылёмы!**
tõmbas käe kähku tagasi **кизэ жоггес берен кыскиз**
jäi kähku nõusse **со жоггес соглаш кариськиз**
kõik toimus hirmus kähku **ваньмыз кошкемыт жог ортчиз**
siit tuleb kähku jalga lasta **татысь жоггес пегзоно**
uudis levis kähku **ивор чаляк вёлмиз**

kähmlema <k'ähmle[ma kähmel[da k'ähmle[b kähmel[dud v> (*kaklema, kisklema*) **жугиськыны**
poisid läksid omavahel kähmlema **пиос ваче жугиськыны кутскизы**

kährikkoer <+k'oer koera k'oera k'oera, koer[te_&k'oera[de
k'oera[sid_&k'oer/i s> VAN **енот пуны**

kähvatama <kähvata[ma kähvata[da kähvata[b kähvata[tud v> **вераны я.**
вазъыны

käi <k'ai käia k'äia k'äia, k'äia[de k'äia[sid_&k'ai/u s> (*lõikeriistade*
teritamisseade) **шер**; (*lihvimisseade*) **вуштон**
käia peal v käial teritama **шерен я. шер вылын шерыны**

käik <k'äik käigu k'äiku k'äiku, k'äiku[de k'äiku[sid_&k'äik/e s>

1. (*käimine, kõnd*) **ветлон, мынон**; (*astumine*) **вамыштон**
sinna on veerand tundi parajat käiku **отчыозь дас вить минут пудэн я. пыдын**
мынонэз

kiirendas käiku **вамышсэ будэтйз, жоггес кошкиз**

kiirendas käigu jooksuks **вамышъямзэ быземлы воштйз**

aeglustasime v tasandasime käiku **мынонмес калленатйм, вавышмес**
калленгес карим

hingeldab kiirest käigust **жог мынэмен сэрен шок-пуль шока**

ajas käigu peal mantli selga **мынонъяз пальтозэ дйсяз**

käigult visatud pall ei tabanud **мынон куспын куштэм туп өз сюрэ**

2. (*kõnnak*) **ветлэм**; (*graatsiline, rühikas*) **вырем**

hiiliv käik **лушкем кадь ветлэм**

neiul on nõtkes käik **ныллэн ветлэмез уям кадь**

tunnen ta käigust ära **ветлэмезья сое тодмасько**

3. (*liikumine, masina, mehhanismi töötamine*) **ветлэм**

kiire käiguga purjekas **жог ветлйсь төлпо пыж**

kolvi käik **поршеньлэн ветлэмез**

rooli käik **рульлэн ветлэмез**

auto aeglustas v tasandas käiku **машина мынэмзэ калленгес кариз**

rong kiirendas käiku **поезд мынэмзэ жогомытйз**

käigus on kaks lisarongi **ватсаса кык поезд ветлэ на**

buss jäi käigust ära **автобус уг ни ветлы**

reguleerisin kella käiku **часлэсь ветлэмзэ тупатй**

4. (*kuskil käimine*) **ветлон, мынон**; (*retk*) **мынон-ветлон**

ametikäik **ужья ветлон**

eksikäik **янгыш сюрес я. вавыш**

kinoskäik **киное ветлон**

kirikuskäik **черке ветлон**

kontrollkäik **эскерыса ветлон**

linnaskäik **каре ветлон**

patrullkäik **патруле ветлон**

poeskäik **вузкаронние ветлон**

sõjakäik **оже мынон**

teatriskäik **театре мынон**

tutvumiskäik **тодматскыны ветлон**

õrpekäik **дышетскыны ветлон**

tal on tähtis käik ees **солэн кулэ ужья ветлонэз вань**

tuleb veel teha käik poodi **вузкаронние ветлон вань на**

see käik oli asjata **со ветлэммы юнме вал**

minu käigud on käidud **мынам ветлонъёсы ветлэмын**

5. (*areng, kulg*) **сюрес, мынэм, азинскем**

arenemiskäik, arengukäik азинскон сюрес
 hariduskäik дышетскон сюрес
 kujunemiskäik азинскон сюрес
 lahenduskäik пумкыльязнозь сюрес
 mõttekäik малпаськон өрлэн мынэмез
 sündmuskäik, sündmuste käik учырсьёслэн радьяськемзы
 teenistuskäik ужан сюрес
 ajaloo käik историлэн азинскемез я. сюресэз
 asjade loomulik käik ужьёслэн ас понназы азинскемзы
 lahingu käik ожмаськонлэн мынэмез
 läbirääkimiste käik ваче вераськонтьёслэн мынэмзы
 vestluse käigus ilmneseid huvitavad asjaolud вераськон мынэмья тунсыко
 ужпумьёс кыре потйзы
6. (kulgemistee, läbikäik) потон, сюрес
 maaalune käik музейм ултй сюрес
 arkaadkäik, kaarkäik ЕНІТ буко ортчон
 kaevanduskäik шахта сюрес
 kaldkäik кырыжвыл кошкон
 koobaskäik мугыркысь сюрес
 kuulmekäik АНАТ пельгумы
 ninakäik АНАТ ныр сюрес
 peakäik бадзьимез пырон
 salakäik лушкем пырон
 trepikäik ЕНІТ тубат инты
 võlvkäik ЕНІТ буко ортчон
 muttide käigud mullas мугрисьёслэн музеймул сюресъёссы
 tooliridade vahele jäi kitsas käik пукон радьёс вискын сюбег ветлон кылиз
7. (males, kabes, kaardimängus) ветлон
 avakäik кутскыса ветлон
 ratsukäik валэн ветлон
 valge v valgete käik тодьыен ветлон
 matt kolme käiguga куинь пол ветлэмен мат
 suurmeister võitis 20. käigul гроссмейстр кызетй ветлэмаз вормиз
 tegi mõtlematu käigu малпаськытэк ветлйз
8. ТЕHN (jõuilekandeaste mehhanismides) → вамыш, передача
 esimene käik нырысетй вамыш
 edasikäik азылань вамыш
 tühikäik буш мынон, буш вамыш
 vabakäik эрико вамыш
 vahetas käiku вамышез воштйз
 lükkas v vajutas käigu sisse вамышез зйбиз
9. MUUS (eri kõrgusega helide järgnevus) → вамыш
10. (võte, manööver) вамыш
 osav v peen käik амало вамыш
 taganemiskäik чигнан вамыш
Liitsõnad
käigu+
 käigukang AUTO → вамыш вошъян
 käigukast AUTO вамыш вошъян ёз
 käigutuli MER сюрес тыл
 käiguvahetus ТЕHN вамыш воштон

käil <k'äil käila k'äila k'äila, k'äila[de k'äila[sid_&_k'äil/u s> MER (*laevanina, vöör*) **ВУЛЭЙКЫЛЭН НЫРЫЗ**

käima <k'äi[ma k'äi[a k'äi[b k'äi[dud, k'äi[s käi[ge käi[akse v>

1. (*kõndima*) **ВЕТЛЫНЫ**; (*kindlas suunas*) **МЫНЫНЫ**; (*teatud vahemaad*)

ВЕТЛЫНЫ

jala v jalgsi käima **ПЫДЫН ВЕТЛЫНЫ**

ühte jalga v sammu käima **ЧОШПЫД Я. ЧОШ ВАМЫШЪЯСА ВЕТЛЫНЫ**

kikivarvul käima **ПЫДЧИНЬЫ ВЫЛЫН ВЕТЛЫНЫ**

haige käib omal jalal **ВИСИТЬ МУРТ АС ПЫДЫНЫЗ ВЕТЛЭ**

käib kepi najal v keriga **БОДЫЕН ВЕТЛЭ**

käib kergel sammul **КАПЧИ ВАМЫШЪЯСА ВЕТЛЭ**

minu järel käies -- marss! **МОН СЪОРЫ, ВАМЫШ - МАРШ!**

ära nii kiiresti käi! **СОКЕМ ЖОГ ЭН МЫНЫ!**

käib kühmas v küürus **ГУБЫРСКЫСА ВЕТЛЭ**

laps õrib käima **НУНЫ ВЕТЛЫНЫ ДЫШЕТСКЕ**

ta ei saa käia, jalg on haige **СОЛЭН ВЕТЛЭМЕЗ УГ ЛУЫ, ПЫДЫЗ ВИСЕ**

poiss oskab käitel käia **ПИЯШ КИ ВЫЛАЗ ВЕТЛЫНЫ БЫГАТЭ**

käib mööda tuba edasi-tagasi **БӨЛЕТТЙ ОТЧЫ-ТАТЧЫ ВЕТЛЭ**

käisime tükk aega kõrvu **КЕМА АРТЭ МЫНЙМЫ**

keegi käis uksest **КИН КЕ НО ПЫРИЗ**

tükk maad on juba käidud **КУЗЬ СЮРЕС ОРТЧЕМЫН ИНИ**

2. (*kuhugi minema ja tagasi tulema*) **ВЕТЛЫНЫ**; (*sõidukiga*) **ВЕТЛЫНЫ**

arsti juures käima **ЭМЪЯСЬ ДОРЫ ВЕТЛЫНЫ**

poes käima **ВУЗКАРОННИЕ ВЕТЛЫНЫ**

turul käima **БАЗАРЕ ВЕТЛЫНЫ**

jahil käima **ПӨЙШУРАНЫ ВЕТЛЫНЫ**

kalal käima **ЧОРЫГАНЫ ВЕТЛЫНЫ**

marjul käima **УЗЫЯНЫ ВЕТЛЫНЫ**

jalutamas käima **ВЕТЛЫНЫ**

ujumas käima **УЯНЫ ВЕТЛЫНЫ**

kinos käima **КИНОЕ ВЕТЛЫНЫ**

kontserdil käima **КОНЦЕРТЭ ВЕТЛЫНЫ**

komandeeringus käima **КОМАНДИРОВКАЕ ВЕТЛЫНЫ**

tööl käima **УЖЕ ВЕТЛЫНЫ**

kirikus käima **ЧЕРКЕ ВЕТЛЫНЫ**

loengutel käima **ЛЕКЦИОСЫ ВЕТЛЫНЫ**

vannis käima **ВАННАЕ ВЕТЛЫНЫ**

käib polikliinikus ravil **ПОЛИКЛИНИКАЕ ЙӨНАТЙСЬКЫНЫ ВЕТЛЭ**

käis haiget vaatamas **ВИСИТЕЗ ЧАКЛАНЫ ВЕТЛЙЗ**

käisin möödunud nädalal maal **ОРТЧЕМ АРНЯЕ ГУРТЭ ВЕТЛЙ**

käisime metsas suusatamas **НЮЛЭСКИ КУАСЭН ВОРТТЫЛЫНЫ ВЕТЛЙМЫ**

sind käidi küsimas **ЛЫКТЫСА ТОНЭ ЮАЗЫ**

käisin jaamas emal vastas **СТАНЦИЕ АНАЕЗ ПУМИТАНЫ ВЕТЛЙ**

ta käis mul külas **СО МОН ДОРЫ КУНОЕ ВЕТЛЙЗ**

kas käite sageli kohvikus? **КАФЕЕ ЧЕМ ВЕТЛЙСЬКОДЫ-А?**

ta käib meie pool v meil tihti **СО МИ ДОРЫ ЧЕМ ВЕТЛЭ**

kus sa lõunal käid? **КЫТЧЫ ТОН НУНАЗЕЯНЫ ВЕТЛЙСЬКОД?**

laupäeviti käin tantsimas **КӨСНУНАЛЬЁСЫ ЭКТЫНЫ ВЕТЛЙСЬКО**

käis naabritel abiks **БУСКЕЛЬЁСЛЫ ЮРТТЙСЬКЫНЫ ВЕТЛЙЗ**

laps käib juba poti peal v potil **НУНЫ ГОРШОК ВЫЛЭ ВЕТЛЭ НИ**

kalurid käisid merel **ЧОРЫГАСЬЁС ЗАРЕЗЕ ВЕТЛЙЗЫ**

lapsed tulid pühadeks koju käima **нылпиос шутэтскон нунальёслы доразы бертйзы**
 sõdur tuli nädalaks koju käima **солдат арнялы дораз бертйз**
3. (hrl imperatiivis) КӦНЕК (kao, kasi) мыныны
 käige magama! **мынэлэ изьыны!**
 käi minema! **кош я. кошки!**
 käi kuradile! **кош, мын!**
 käi kuu peale! **мын али кыдёкыгес!**
4. (riietuse kohta) ветлыны
 korralikult riides käima **чебер дйсяськыса ветлыны**
 lihtsalt riides käima **огшоры дйсяськыса ветлыны**
 poiss käib kalli ülikonnaga **пияш дуно костюмен ветлэ**
 käib paljapäi **йыртэмпол ветлэ**
 talle meeldib hästi riides käia **солы кельше чебер дйсяськыны**
5. (liikuma, kurseerima) мыныны; (tunde, aistingu kohta) кошкыны;
(kulgeta) ортчыны я. кошкины
 kiik käib kõrgele **зечыран вылье жутйське**
 süstik käib edasi-tagasi ... **отчы-татчы ветлэ**
 vasar käis üles-alla **молот уллань-выллань ветлйз**
 pilved käivad madalalt **пилемьёс улэти ветло**
 joobnu keel käis kangelt **кудземмуртлэн кылыз секытэн выриз**
 jalad käivad väsimusest risti all **жадемен сэрен пыдъёс съолтаськыса ветло**
 vardad hakkasid kärmesti käima **керттйськон венъёс жог ветлыны кутскизы**
 laskis kirvel käia **тйрез ас понназ ветлйз**
 Tallinna ja Tartu vahet käivad rongid **Таллинн но Тарту кусыптй поездъёс**
ветло
 öösel trammid ei käi **уйин трамвайёс уг ветло**
 laev käib plaani järgi **вулэйкы радызъя ветлэ**
 uks käis ja lävele ilmus võõras **ёс усътйськыз но, ёс кусыпын мурт адыми**
кылдйз
 sahtel käib raskelt **кыскан секытэн ветлэ**
 vesi käib üle parda **ву пыжлэн вылтйз потэ**
 leek käis kõrgele **тыл вылье жутскиз**
 viinalõhn käib suust välja **ымысьтыз аракы зын потэ**
 tema kohta käivad mitmesugused jutud **со сярись олокыче но вераськонъёс**
ветло
 raamat käib käest kätte **книга кыись кие ветлэ**
 õllekann käis käest kätte **сур кыись кие ветлйз**
 talu käis käest kätte **юрт кыись кие ветлйз**
 talle käib kolm ajalehte **со доры куинь газет ветлэ**
 hirmujudin käis üle ihu **кышкаса быдэс мугор юзыр-кезъыр луыса кошкиз**
 naeruvine käis korraks üle näo **мыньпотон ымныртй ортчиз**
 aeg-ajalt käivad valuhood **дырын-дырын вӧсь кутэ**
 haigel hakkasid krambid käima **висись муртлэсь мугорзэ кысканы кутскиз**
 elu käib oma rada **улон ас өртйз кошке**
 sõda käis üle maa **быдэс дуннеын ож мынйз**
 õnnetused käivad mööda inimesi **шудтэм учыръёс калык пӧлтй ветло**
6. (kukkuma) усьыны я. усьыса кошкины
 poiss käis koos tooliga põrandale **пияш пуконэн валче муз вылэ усьыса**
кошкиз
 käisin ninali **ныр вылам уси**
 käis plartsti vette **сач! вуэ усьыса кошкиз**

7. (*masinate, seadmete kohta: töötama, talitlema*) ветлыны :
 kell käib täpselt час шонер ветлэ
 mootor käib мотор ужа
 pani v lõi mootorratta käima мотороллерез вырзытйз
 masin ei lähe käima машина уг вырзы
 mootor hakkas v läks käima мотор ужаны кутскиз
 elektri jaam peab aasta lõpuks käima minema электростанция ар пумын
 лэземын луыны кулэ
8. (*toimuma, ajaliselt edenema*) мыныны
 töö käib hommikust õhtuni уж чукнаысен жытозь мынэ
 streik käib teist nädalat ужуретон кыкетй арнязэ мынэ
 käivad mängu viimased minutid шудонлэн берпуметй минутъёсыз мыно
 käis sõda ож вал
 käib tulevahetus ваче ыбылйськон мынэ
 käis elav vestlus мыло-кыдо вераськон мынйз
 läbirääkimised on käimas ваче вераськонъёс мыно я. ортчо
 saalis käib koosolek залын кенеш ортче
 maal on käimas heinatöö гуртын турнан вакыт
 õppetöö käib emakeeles дышетон уж анай кылын мынэ
 jutt käis mitmes keeles вераськон пөртэм кыльёсын ортчиз
 töö käis käsitsi ужез кыин ужазы
 kuidas see mäng käib? кызы со шудонэн шудоно?
 sinu käes käib kõik lihtsalt тон кыин ваньмыз капчиен кошке
 vanem poiss oli viieaastane, noorem käis kolmandat бадзымез пи вить
 аресьем вал, пичиез куиняз мынйз
9. (*males, kabes, kaardimängus*) ветлыны
 etturiga käima пешкаен ветлыны
 lipuga käima ферзен ветлыны
 ristiga käima киросэн ветлыны
 emandaga käima дамаен ветлыны
10. (*kurameerima, sõbrustama*) ветлыны
 tüdruk käib juba poistega нылаш пиосын ветлэ ни
 vend käib selle neiuga агай я. вын со нылашен ветлэ
11. (*kulgetama, suunduma, ulatuma*) кошкыны
 tee käib vinka-vonka сюрес читыр-чутыр кошке
 talveteed käivad otse üle soode толалтэ сюресьёс шонерак нюръёс вамен
 кошко
 voored käivad loodest kagusse выръёс уйпал но шунды пуксён вискысен
 лымшор но шунды жужан пала кошко
 piir hakkab käima tükk maad lõuna poolt кунгож трослы лымшор пала
 луыса кошкоз
 metsatallu käib elektriliin нюлэс куторе езтыл мынэ
 üle jõe käib rippsild шур вамен гозылэсь выж кошке
12. (*kõlbama, sobima*) мыныны я. яраны
 esialgu käib see töö küll кутсконлы та уж мыноз, ярам
 kui kohvi ei ole, käib tee kah кофе өвөл ке, чай но мыноз
 käib kah! мыноз я. яралоз ай!
13. (*käärima*) чырсаыны
 õlu käib сур чырса
14. (*kahjustavalt mõjuma*) йотыны
 see töö käib tervisele та уж тазалыкам йотэ я. сётэ
 sa käid mulle närvidele тон лулам йөтйськод

kitsad kingad käivad varvastele **сюбег пыдкучтан пыдчиньые йӧтэ**

15. (kedagi-midagi puudutama) йӧтыны я. потыны :

see korraldus meie kohta ei käi **со радъет милемлы ӧвӧл**

see käib tema kohustuste hulka **солэн одноужьёсыз пӧлын со**

ta ei käi enam mobilisatsiooni alla **мобилизации со уг ни сюры**

see käib asja juurde **со ужлэн радаз**

kuhu see mutter käib? **кытчы та гайка мынэ?**

16. (kõlama, kostma) :

käis pauk **ыбиз**

tema bassihääl käib üle koori **солэн бас куараез хорез соге**

17. (ihade, himude, tahtmiste kohta) :

poisil käivad neelud õunte järele **пияшлэн улмо сиемез потэ**

tüdruku himu käis ehete järele **нылашлэн мылкыдыз угы-чигвесь вылын вал**

tema plaanid käivad pankuriameti järele **солэн малпанэз - банкын ужась**

луыны

18. (kinni käima) пытсаськыны я. ворсаськыны

uks käib lukku **ӧс замокен пытсаське**

jalgvärv käib haaki **ӗезы кульчоен ворсаське**

19. (olema) :

see käib minu põhimõtete vastu **со мынам эсэпъёсылы уг тупа**

see töö käis mul üle jõu **та ужлы мынам кужыме ӧз тырмы**

see käib üle mõistuse **тае валаны уг луы**

20. KÕNEK (toimima, talitama); (järgima) :

tuleb põhikirja järgi käia **уставез чакласа ужано**

katsus isa õpetust mööda käia **атаезлэн дышетэмезья улыны тыршиз**

käimine <k'äimine k'äimise k'äimis[t k'äimis[se, k'äimis[te

k'äimis/i_&k'äimise[id s> (*kõndimine, käik*) **ветлон**; (*sõidukiga*) **ветлон**

jalakäimine **пыдын ветлон**

kalakäimine **чорыганы ветлон**

kiirkäimine **SPORT ЖОГ ветлон**

kinoskäimine **киное ветлон**

maalkäimine **гуртэ ветлон**

käimine on terviseks **ветлыны тазалык понна умой**

olen käimisest väsinud **мон ветлыса жадемын**

kuulsin käimist **ветлэм куараез кылй**

käimises saime kaks medalit **ветлонын кык медаль басьтймы**

igäuhel omad käimised **котькинлэн сюресьёсыз аслаз**

käimla <k'äimla k'äimla k'äimla[t -, k'äimla[te k'äimla[id s> (*väljakäik*) **сӧрос я.**

закод

avalik käimla **мер закод**

kuivkäimla **гудэм закод**

vesikäimla **гылтйськись закод**

välikäimla **кыр закод**

käis <k'äis k'äise k'äis[t -, k'äis[te k'äise[id s>

1. (varrukas) **саес**

külgeõmmeldud käised **бырттэм саесъёс**

käisteta särk **саестэм дэрэм**

lühikeste käistega kleit **вакчи саесо дэрэм**

kääris käised üles **саесъёссэ пужалляз**

võttis mul käisest kinni **саестйм кутйз**
pühkis käisega näolt higi **ымнырысь пöсьям вузэ саесэн чүшылйз**
2. (pl) ETN (*lühike naiste rahvarõivapluus*) **эстон калык вакчи дэрэм**

käituma <k'äitu[ma k'äitu[da k'äitu[b k'äitu[tud v>

1. (*end ülal pidama*) **астэ возьыны; (toimima) лэсьтыны я. ужаны**
käitub korralikult **ассэ умой возе**
ära käitu mõtlematult **малпаськытэк эн лэсьты**
käitus argpüksina **ассэ лудкеч кадь возиз**
käitub sobimatult **ассэ йöспöртэм возе**
te käitute väljakutsuvalt **тй асьтэдыз вылтй возиськоды**
käitub väarikalt **со ассэ йöно я. гажамон возе**
oskab käituda seltskonnas **со ассэ калык пöлын возьыны быгатэ**
2. (*kedagi kohtlema*) **астэ возьыны**

käitumine <k'äitumine k'äitumise k'äitumis[t k'äitumis[se, k'äitumis[te k'äitumis/i s> (*käitumisviis, käitumishinne*) **астэ возён; (teiste suhtes) астэ**
возён

ebasünnis käitumine **астэ йöнтэм я. йöспöртэм возён**
korrektne käitumine **астэ эсэпезья возён**
toores käitumine **астэ урод возён**
õpilaste käitumine **дышетскисьёслэн асьсэзыз воземзы**
hea käitumise reeglid **астэ умой возён эсэпёс**
molekuli käitumine lahuses **молекулаалэн ассэ сылметын воземез**
neiu käitumine tundus imelik **ныллэн ассэ воземез паймымон потйз**
tema käitumine alluvatega on sõbralik **солэн ужасьёсыныз ассэ воземез**
эшлыко
käitumine oli poisil viis **астэ возёнъя пияшлэн вить вал**
Liitsõnad
käitumis+
käitumishinne **астэ возёнъя пус**

käive <käive k'äibe käive[t -, käive[te k'äibe[id s>

1. MAJ (*majandusüksuse läbikäik, ringlus*) **оборот**
aastakäive **арлы оборот**
jaekäive **розничной вуз оборот**
kogukäive **валовой оборот**
müügikäive **вuzанья оборот**
rahakäive **коньдон оборот**
ettevõtte käive **ужбергатовлэн оборотэз**
kapitali käive **капитал оборот**
2. (*kasutus, tarvitus*) :
lasti käibele uus postmark **виль почта марка поттйзы**
valeraha kõrvaldati käibelt **пöяськыса лэсьтэм коньдонэз палэнтйзы**
need sõnad on käibelt kadunud **та кыльёс вераськонысь бшемын**

käivitama <käivita[ma käivita[da käivita[b käivita[tud v> (*käima, tööle panema*)

ужатыны; (sisse lülitama) лэзьыны
mootorit käivitama **моторез лэзьыны**
konveierit käivitama **конвейерез лэзьыны**
saekaater käivitati elektrimootori abil **пилорамаез электромоторен лэзизы**

pumbad käivitame tuulemootoriga **насосъёсыз төл моторен ужатомы**
kohtunik käivitas stopperi **судьясь секундомерез лэзиз**

käkk <k'äkk käki k'äkki k'äkki, k'äkki[de k'äkki[sid_&_k'äkk/e s>

1. (*taignapätsike*) **эстон калык сиён, ыльняньлэсь пичиесь колžoос;**
(*keedetud*) **пöзтэм колžoос**

verikäkk **вирын колžoос**

2. KÕNEK (*käkerdis, soperdis*) **ыль тыкмач я. ыльнянь**

see pole asi kirjutis -- üks käkk on **со рос-прос гожтэм маке өвёл, кыче ке**
ыль тыкмач

3. KÕNEK (*könn, ka kirumissõnana*) **пöзем тыкмач**

küll me neile käkkidele veel näitame! **ми со пöзем тыкмачъёслы возьматом**
ай!

kämping <kämping kämpingu kämpingu[t -, kämpingu[te kämpingu[id s>

(*kergete ehitistega matkakiila*) **кемпинг**

känd <k'änd kännu k'ändu k'ändu, k'ändu[de k'ändu[sid_&_k'änd/e s>

1. (*puu langetamisel jääv tüveosa*) **лйял я. мырк; (kõverik, okslik) мырк**

kõrge känd **жужыт лйял**

mädanenud känd **сисьмем лйял**

kasekänd **кызыпу лйял**

tammekänd **тыпы лйял**

kände juurima v kaaluma **лйял поттаны**

istub kännu otsas **лйял вылын пукыны**

2. PILTL (*vana inimene*) **пересь мурт я. мырк**

temasugust vana kändu enam ümber ei kasvata **со выллем пересь мыркез уд**
ни визьма

käokannus <+kannus kannuse kannus[t -, kannus[te kannuse[id s> **ВОТ**

(*rohttaim Linaria*) **кырымосьяска я. кататурын я. вина чужман я.**

шалтрестурын

harilik käokannus **ВОТ (Linaria vulgaris) огшоры кырымосьяска**

käoking <+k'ing kinga k'inga k'inga, k'inga[de k'inga[sid_&_k'ing/i s> **ВОТ**

(*ilutaim Aconitum*) **гондыргумы я. гондыркудо я. гондырпыд я. кионвиись**

kollane käoking **ВОТ (Aconitum lasiostomum) чуж гондыргумы**

sinine käoking **ВОТ (Aconitum napellus) лыз гондыргумы**

kärik <kärik käpiku käpiku[t -, käpiku[te käpiku[id s> (*labakinnas*) **пöззы**

pani kärikud kätte **кяз пöззы пöззыяз**

tal olid kärikud käes **со кяз пöззыен вал**

käpp <k'äpp käpa k'äppa k'äppa, k'äppa[de k'äppa[sid_&_k'äpp/i s>

1. (*looma jala osa*); **ТЕНН (tööriista v masina osa); KÕNEK (käsi, pihk) ки я.**

тяпа

esikäpp, esimene käpp **азь пыд**

tagakäpp **бер пыд**

vedrukäpp **ТЕНН пружина пыд**

ankru käpad **якорь пыдьёс**

kultivaatori käpad **культиваторлэн бурдьёсыз**

koer tõusis tagumistele käppadele **пуны бер пыдьёсыз вылэ султйз**

mehel käpp nagu labidas КӦНЕК пиосмуртлэн кыыз шабала быдза
tere, anna käppa ka! КӦНЕК жечбур, вай кидэ!
see töö on tal käpas КӦНЕК та ужез со быгатыса ужа
2. BOT (*rohttaim* Orchis) ашальчи я. ашанчи
hall käpp BOT (Orchis militaris) пурьсы ашальчи
kahkjaspunane käpp BOT (Orchis latifolia) паськыт куаро ашальчи
jumalakäpp BOT (Orchis mascula) пиосмурт ашальчи
kuradikäpp BOT (Orchis maculata) чибориё ашальчи

käpuli <käpuli adv>

1. (*käpakile*) ньыльпыдьяськыса
laskus käpuli ja hakkas edasi roomama ньыльпыдьяськиз но азылань кошкиз
lendas tõukest käpuli vette пул вылысен вуэ усиз
mehed jõid end käpuli пиосъёс ньыльпыдьяськытозязы юизы
mina end tema ees käpuli ei lase PILTL мон со азын уг пидесьяськы
2. (*käpakil*) ньыльпыдьяськыса
otsib käpuli maas midagi põrandalt ньыльпыдьяськыса мае ке но выж
вылысь утча
lähen kas või käpuli ньыльпыдьяськыса но мыно
küll sa veel käid minu ees käpuli PILTL ветлод ай мон азын
ньыльпыдьяськыса

käputäis <+täis täie t'ai[t t'ai[de, täi[te t'äis[i s> (*väike kogus*) кырымпыдэс я.

сузь
käputäis villu сузь ыжгон
käputäis uudishimulikke кӧня ке тунсыкъяськисъёс

kära <kära kära kära -, kära[de kära[sid s> (*müra*) куашетэм; (*ragin, kolin, kärin, põrin*) дыбыртэм; (*lärm, läbisegi häälitsemine*) юр-яр карон; PILTL (*õiendamine, lament*) куашетон я. куаш поттон

linnakära карлэн куашетэмез
rõõmukära шумпотыса юр-яр карон
tänavakära ульчалэн куашетэмез
lindude kära тылобурдоослэн куашетэмзы
puhkes kära куашетон потйз
kära vaibub куашетон буйга
kära peale ilmus valvur куашетэм шоры возьмаськись потйз
õu oli täis laste kära ja kilkamist азбар нылпи куашетэмен но серекъямен
тырмемын вал
kära läheb saalis suureks v valjuks залын куашетэм кужмояса кылйське
näidendi ümber tekkis kära спектакль котырын куашетон кутскиз
kas maksab tühja asja pärast nii palju kära teha v tõsta! буш маин ке сэрен
сомында куашетон поттоно-а!

kärarikas <+rikas r'ikka rikas[t -, rikas[te r'ikka[id adj> (*lärmakas*) огыр-бугыр

я. куашетйсь я. куаш поттйсь я. жин вазись я. юр-яр карись
kärarikkad lapsed куаш поттйсь нылпиос
kärarikkad linnud юр-яр карись тылобурдоос
kärarikas pidu жин вазись юмшан
kärarikas tänav куашетйсь ульча
kärarikkad naabrid куашетйсь бускельёс
kärarikkad vaidlused куашетйсь ченгешонъёс

käratsema <käratse[ma käratse[da käratse[b käratse[tud v>

1. (*lärmitsema*) **куашетыны**

ukse taga käratseti valjusti **ос съорын зол куашетйзы**

õuel käratsesid joobnud mehed **ульчаын юэм воргоронъёс куашетйзы**

linnud tõusid käratsedes lendu **тылобурдоос куашетыса лобъйзы**

käratsev lasteparv **куашетйсь нылпиос**

käratsev linnuparv **куашетйсь тылобурдо уллө**

2. (*kärkima, tõrelema*) **керетыны я. куашетыны я. черекъяны**

ta ei käratsenud meiega **со милемын өз кереты**

hakkas temaga hilinemise pärast käratsema **бере кылеменыз сэрэн соин**

керетыны кутскиз

kärbe <kärbe k'ärpe kärbe[t -, kärbe[te k'ärpe[id s> (*väljajätt*) **кулэстон я.**

вакчиятон

tegi tekstis kärpeid **текстэ вакчиятонъёс лэсьтй я. текстэз вакчиятй**

filmi näidati kärbetega **фильмез вакчиятыса возматйзы**

artikkel avaldati kärbeteta **статьяез вакчиятонъёстэк печатлазы**

kärbes <kärbes k'ärbse kärbes[t -, kärbes[te k'ärbse[id s> **кут**

rootsi kärbes ZOOL (*viljakahjur* Oscinella) **ю сиись кут**

toakärbes ZOOL (*Musca domestica*) **кут**

kärbseid hävitama **кутъёсыз быдтыны**

tuba sumiseb kärbestest **коркан кутъёс гуж каро**

hobune vehib sabaga kärbseid [eemale] **вал быжыныз кутъёсты улля**

ta ei tee kärbselegi liiga PILTL **со кутэз но уз обиды**

inimesi suri nagu kärbseid **адями кут кадь кулылйз**

kärbsenäpp <+n'äpp näpi n'äppi n'äppi, n'äppi[de n'äppi[sid_&n'äpp/e s> ZOOL

(*lind* Muscicapa) **куткутылйсь я. кутсиись я. чибиньчи я. муш зольгыри**

hall-kärbsenäpp ZOOL (*Muscicapa striata*) **кучо чибиньчи**

kärbseseen <+s'een seene s'een[t s'een[de, seen[te s'een[i s> **ВОТ (Amanita)**

кутвиёнгуи я. куткулонгуи я. кутбыдтон я. чибиньгуи

punane kärbseseen **ВОТ (Amanita muscaria) горд куткулонгуи**

roheline kärbseseen **ВОТ (Amanita phalloides) вож куткулонгуи**

roosa kärbseseen **ВОТ (Amanita rubescens) лемлет куткулонгуи**

rõngata kärbseseen **ВОТ (Amanita vaginata) эгестэк кутвиёнгуи**

valge kärbseseen **ВОТ (Amanita virosa) тоды куткулонгуи**

käre <käre käreда käreда[t -, käreда[te käreда[id *adj*>

1. (*äkiline, äge*) **керзег; (sisult, laadilt: ründav, terav) секыт**

käre iseloom **керзег сям**

käre kriitika **секыт критика**

käredad sõnad **секыт кылъёс**

on alles käre eit! **шаплы я. керзег ик та кышномурт!**

su toon on natuke liiga käre **тынад вераськемед куараед укыр керзег**

pidas käreда kõne **лэчыт я. мечкыт вераськиз**

2. (*voolu kohta*) **жог**

käre oja **жог бызись пичи шур**

käre vool **жог өр**

3. (*väga külm*) **зырт я. зар**

käre pakane **зырт кезыт**

käre põhjatuul **зар кезыт уйпал төл**
4. (*väga kuum, kõrvetav*) **жог я. чүшкась я. сутйсь**
 käre tuli **чүшкась тыл**
 ahi on piruka jaoks liiga käre **гур перог пыжны туж жог али**
 armastab käre dat leili **сутйсь пөсез яратэ**
5. (*kange, tugevatoimeline*) **кужмо**
 käre õlu **кужмо сур**
 käre tubakas **кужмо тамак**
6. (*ere, kiiskav*) **яркыт**
 käre dad värvid **яркыт буэльёс**
 käre kevadräike **яркыт тулыс шунды**
7. (*hoogne, kärts*) **жог**
 käre polka **жог полька**
 käre marss **жог марш**
8. KÕNEK (*maru, vahva*) **катар я. мең**
 on alles käre dad poisid! **кыче катаресь пиос!**

kärestik <kärest'ik kärestiku kärest'ikku kärest'ikku, kärestik/e_&_kärest'ikku[de
 kärest'ikk/e_&_kärest'ikku[sid s> **уть я. куаси**

kärg <k'ärg kärje k'ärge k'ärge, k'ärge[de k'ärge[sid_&_k'ärg/i s> **карас**
 tühi kärg **буш карас**
 kunstkärg MES **лэсьтэм карас**
 meekärg **чечыен карас**
 tehiskärg MES **сюсь**
 kärje+
 kärjemesi **карасэн чечы**

kärmas <kärmas k'ärma kärmas[t -, kärmas[te k'ärma[id *adj*> **шаплы я. чупрес**

kärn¹ <k'ärn kärna k'ärna k'ärna, k'ärna[de k'ärna[sid_&_k'ärn/i s> (*koorik, korp*)
ГИЖЛО Я. КӨМ Я. ВЫЛ; MED, VET (*lubikärn*); **БОТ** (*taimel esinev tume muhuke v*
laik) **көс пужы дэй**
 haaval on kärn peal **яралэн вылаз көм**
 põrsal on kärnad seljas **парсьлэн тыбыраз гижлоосыз вань**
 kärnad sügelevad **ГИЖЛО ЛЫДЭ**

kärn² <k'ärn kärni k'ärni k'ärni, k'ärni[de k'ärni[sid_&_k'ärn/e s> **ТЕHN**
 (*märkimisriist, märkel*) → **тул; (sellega tehtud märk) пус**

kärn³ <k'ärn kärni k'ärni k'ärni, k'ärni[de k'ärni[sid_&_k'ärn/e s> **ТЕHN**
 (*valuvormi osa*) **стержень**

kärnkonn <k'onnn konna k'onna k'onna, k'onna[de k'onna[sid_&_k'onnn/i s>
бака я. эбек
 harilik kärnkonn ZOO (Bufo bufo) **бака я. эбек**
 rohe-kärnkonn ZOO (Bufo viridis) **вож эбек**

kärp¹ <k'ärp kärbi k'ärpi k'ärpi, k'ärpi[de k'ärpi[sid_&_k'ärp/e s> ZOO (*hermeliin*
 Mustela erminea) **юрмег я. чөжмер**

kärp² <k'ärp kärbi k'ärpi k'ärpi, k'ärpi[de k'ärpi[sid_&_k'ärp/e s> AJ (*sõjanui*)

палаш

kärpima <k'ärpi[ma k'ärpi[da kärbi[b kärbi[tud v>

1. (*lühemaks lõikama, pügama*) вакчиятыны

habet kärpima тушез вакчиятыны

juukseid kärpima йырсиез вакчиятыны

hekki kärpima куакъёсты чышкыны

hanel kärbiti tiibu äazegläсь бурдъёссэ вандылйзы

koeral kärbiti kõrvu пунылэсь пельёссэ вакчиятйзы я. вандылйзы

2. (*kärpeid tegema*) вакчиятыны

filmi kärpima фильмез вакчиятыны

teos avaldatakse kärbitud kujul гожтосэз вакчиятыса потто

3. (*vähendama, piirama*) пичиятыны

eelarvet kärpima бюджетэз пичиятыны

palka kärpima уждунэз пичиятыны

kulutusi tuleb kärpida расходэз пичиятоно

kärsitu <kärsitu kärsitu kärsitu[t -, kärsitu[te kärsitu[id *adj*> (*läbematu*)

чидасьтэм; (*rahutu, püsimatu*) ог интыяз улыны валасьтэм

kärsitu laps чидасьтэм пинал

kärsitu käeviibe чидасьтэм вырос

noor kärsitu veri егит бугыръяськись вир

ootame veel, ära ole nii kärsitu! витёмы на, сокем чидасьтэм эн луы!

sõnum tegi ta kärsituks ивор сое чидасьтэм кариз

kärss <k'ärss kärssa k'ärssa k'ärssa, k'ärssa[de k'ärssa[sid_&_k'ärss/i s>

1. (*loomadel*) ныр

sea kärss парсьлэн нырыз

siili kärss чушьяллэн нырыз

2. ZOOL (*selgrootutel*) ныр я. хобот

kärssama <k'ärssa[ma kärssa[ta k'ärssa[b kärssa[tud v> (*kõrbema*) чүштаськыны

я. жуаны

liha kärssab pannil сйль таба вылын жуаз

maja kärssas maani maha КÕНЕК корка быдэсак жуаз

käru <käru käru k'äru kärru, käru[de käru[sid s>

1. уробо; (*iühe rattaga*) уробо

aiakäru садын ужан уробо

elektrikäru электроуробо

kaubakäru вуз нуллон уробо

käsikäru тачка

2. КÕНЕК (*sõiduk*) уробо я. драндулет

käsi <käsi k'äe k'ä[tt k'ä[tte, kä[te käsi s> ки

parem käsi бур ки

vasak käsi паллян ки

külmast kanged käed кынмыса эбылям киос

rakkus käed сюрмем киос

paljad käed голык ки

osavad käed быгатйсь киос

virgad käed тыршись киос
 õnnelik käsi капчи ки
 inimkäsi адыми ки
 kunstkäsi лэсьтэм ки я. протез
 kurakäsi паллян ки
 kunstnikukäsi суредасьлэн кыиз
 meistikäsi кибашлы ки
 kätt andma ки сётыны
 kätt ulatama ки мычыны
 kätt suruma [tervitamisel] киез кутыны
 kätt rusikasse suruma v pigistama киез мыжыке кырмыны
 kindaid kätte panema кие пöзыы поныны
 {kellel} käest kinni hoidma кинлэсь кизэ кутыса возыны
 {kellel} käest lahti laskma кинлэсь кизэ лэзыны
 käega näitama кыин возьматыны
 {kellel} käe alt kinni võtma кинэ кунултыны
 käsi raudu panema киосыз жильяны
 käsi rinnale vaheliti panema киосты гадь былэ кечат поныны
 pead kätele toetama йырез ки борды пыкъяны
 lepingu kinnituseks anti kätt чошкылэз юнматыса ваче кизэс сётйзы
 tõstab tervituseks käe kõrva äärde зечъяськыса кизэ пель дораз жутэ
 õllekann käis käest kätte сурен кружка кыись кие ветлйз
 haaras labida kätte кияз лопата кутйз
 haarasin tal käest kinni сое китйз кутй
 pillasin kausi käest кыисьтым тэркыез уськытй
 pea vajub kätele йыр ки былэ усе
 käsi on sidemega kaelas ки биняса чыртые ошемын
 sai käest haavata кизэ яра кариз
 tegin käele haiget киме вöсь кари
 vehib käega sääski eemale кыыныз чибиньёслэсь шонаське
 lapsed plaksutasid käsi нылпиос кизэс чабизы
 võttis korvi käe otsa кудыез кияз кутйз
 lehvitab hüvastijätuks kätt v käega люкиськыса кыыныз я. кизэ шона
 rabelesin ta käte vahelt lahti кыисьтыз мозмытски
 käed eemale! киостэ кортна!
 poiss on nüüd heades kätes пияш табере зеч кыин
 raamat on läbi käinud paljudest kätest книга уно ки пыр ортчемын
 kõiges on tunda naise hoolitsevat kätt котькытын шөдйське кышномуртлэн
 сЮЛМО кыиз
 tulevik on meie endi kätes вуоноез асьмелэн киямы
 neljas käsi on puudu kōNEK ужаны ки уг тырмы
 tegutsemiseks jäeti vabad käed ужаны луонлыкьёс сётйзы
 siin kitsi käega ei oldud татын өз
 meid kostitati laial käel милемыз туж куно каризы
 valitseb riiki raudse käega корт кыыныз кунэн кивалтэ
 elu pakub ohtral käel üllatusi улон дурыныз витэнтэм учырьёсты кисьтэ
 palus vanematelt tütre kätt анай-йтайзы азын нылзылэсь кизэ куриз
 kuidas käsi käib? кыче-мар улон-вылон?
 tema käsi käib halvasti солэн улонэз секыт
 mõlemat kätt laiusid viljaväljad бур пала но, паллян пала но вöлмытэсь ю
 бусыос
 panin lepingule käe alla огкыл улэ гожтйськи

istub peremehe paremal käel **кузёлэн бур палаз пуке**
kätel+
kätelkõnd SPORT **КИЫН ВЕТЛОН**

käsikiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s> **КИГОЖТОС**;
(*antiik- v keskaegne*) **КИГОЖТОС**
avaldamata käsikiri **печатламтэ кигожтос**
esialgne käsikiri **нырысь гожтэм кигожтос**
mahukas käsikiri **бадзымос кигожтос**
käsitsi kirjutatud käsikiri **киын гожъям кигожтос**
masinal kirjutatud käsikiri **машинаен бичам кигожтос**
algkäsikiri **нырысетйез кигожтос**
autorikäsikiri **авторлэн кигожтосэз**
mustandkäsikiri **черновой я. → сапаноез кигожтос**
originaalkäsikiri **оригинал кигожтос**
romaani käsikiri **романлэн кигожтосэз**
13. sajandi käsikiri **13-тй даурысь кигожтос**
käsikirja toimetama **кигожтосэз эскерыны**
käsikirja parandama **кигожтосэз тупатьяны**

käsil <käsil *adv*> (*parajasti teoksil, käimas*) :
mul on käsil kiire töö **мынам жог ужано уже вань**
tal on käsil romaani tõlkimine **со та дыре роман берыктэ**
varsti on raamat läbi loetud, viimane lehekülg on käsil **жоген книга лыдземын**
луоз, берпуметй бамез киын

käsilane <käsilane käsilase käsilas[t käsilas[se, käsilas[te käsilas/i s>
1. (*kuulekas abiline*) **юрттйсь я. юрттйськись**
mõisniku käsilane **мыйза кузёлэн юрттйськисез**
2. (*käealune*) **кин вöзын ужась я. юрттйськись я. дышеткись**; (*meistri*
juures) **кин вöзын ужась я. дышеткись**
oli poisikesena tislari käsilaseks **пичи дыръяз столяр вöзын ужаз**

käsi <+p'uu p'uu p'uu[d -, p'uu[de_&_puu[de p'uu[sid_&_p'u[id s>
1. (*trepil, sillal, rõdul*) **кутон**; (*trapil, vagunil*) **кутйськон**
trepikäsi **тубат кутйськон**
nõjatub v toetub käsi **тубат кутон борды пыкиське**
2. (*adral*) **кутон**
adrakäsi **герылэн кутонэз**
3. (*lasila*) **вамен пу**
sidus hobuse käsi külge **валэз вамен пу борды думылйз**

käsittelema <käsittele[ma käsit'ell[a käsittele[b käsit'el[dud, käsitel[i käsitel[ge
käsitell[akse v> *vt* käsittelema

käsittelema <käsittele[ma käsitel[da käsitel[b käsitel[tud v>, *ka* käsittelema
1. (*arutama, analüüsima*) **эскерыны**
artiklis käsitletakse hariduselu valupunkte **статьяын дышетон удысысь вöсь**
интыюсты эскеро
2. (*keemiliselt töötlemata*) → **ужсаны**
riiet käsitleti happiga **дйсез кислотаен ужсаны**

käsitlus <käsitlus käsitluse käsitlus[t käsitlus[se, käsitlus[te käsitlus/i s>

1. (*vaatlus, analüüs*) эскерон

ammendav käsitlus **рос-прос эскерон**

sündmuste käsitlus teoses on pealiskaudne **гожтосын югдурез эскерон мур
өвөл**

tema käsitluses omandas lugu teise varjundi **солэн эскеремаз учыр мукет
ласянь усьтйськиз**

2. (*teooria, võtte rakendus*) теория

Liitsõnad

käsitlus+

käsitluslaad, käsitlusviis эскерон эсэп я. рад

käsitsema <käsitse[ma käsitse[da käsitse[b käsitse[tud v> (*tööriista, masinat kasutama*) ужаны я. вырыны я. кийн возыны; (*käitseda oskama*) ки

мыныны

käsitseb osavalt kirvest **тйрен ужаны кийз мынэ**

laps õpetati nuga ja kahvli käitsema **пиналэз пуртэз но вилкаез кияз
возыны дышетйзы**

ta pole veel harjunud relva käitsema **пычалэн вырыны со өз дышы на**

käsitsi <käsitsi adv>

1. (*käte jõul v abil*) кийн

käsitsi külvama **кийн кизыны**

käsitsi õmblema **кийн вурны**

käsitsi kirjutatud tekst **кийн гоштэм текст**

käsitsi kootud pits **кийн керттэм чильтэр**

käsitsi valmistatud tooted **кийн дасям вуз**

see töö tuleb teha käsitsi **та ужез кийн лэсьтоно**

2. (*kätega, käsipidi*); (*kähmluse puhul*) :

tuli käsitsi kallale **жугиськыны я. мыжгаськыны кутскиз**

oleksid peaaegu käsitsi kokku läinud **кызы жугиськыны өз кутске**

käsitöö <+t'öö t'öö t'öö[d -, t'öö[de_&_töö[de t'öö[sid_&_t'ö[id s>

1. (*tarbeesemete valmistamine käsitsi*) **киуж я. өнер**

kodukäsitöö **дор өнер я. киуж**

2. (*näputöö*) **киуж**; (*õppeaine koolis*) **киуж**

käsitööd tegema **киуж ужаны**

3. (*käsitööese*) **киуж**

käsitööde näitus **киуж адзытон**

Liitsõnad

käsi+töö+

käsitööõpetaja **киужлы дышетйсь**

käsitööline <+t'ööline t'öölise t'öölis[t t'öölis[se, t'öölis[te t'öölis/i_&_t'öölise[id s>

киуж ужась я. өнерчи

kodukäsitööline **ас дораз ужась өнерчи**

rändkäsitööline **интыысь интые ветлыса ужась өнерчи**

tsunftikäsitööline **АJ ужпöрын ужась өнерчи**

käsivars <+v'ars varre v'ar[t v'ar[de, var[te v'ars[i s> (*käe osa randmest õlanukini*) **суй я. ки**

kõhnad käsivarred **начаресь я. чиедэсь суйёс**

lihaselised käsivarred сйльви́ро суйёс
klammerdus mu käsivarde суй бордам кырмиськиз
naine toetus mehe käsivarrele кышномурт воргоронлэн суйыз борды
кутйськиз

käsk <k'äsk käsu k'äsku k'äsku, k'äsku[de k'äsku[sid_&_k'äsk/e s]>

1. (*korraldus*) косон я. косэм; (*sisemine sund*) косэм я. курем
karm v kuri v kõva v vali käsk юн косон
arreteerimiskäsk репрессилы косон
lahingukäsk sõj ож косон
pealetungikäsk sõj ожманы косон
käske andma v jagama косыны я. косон сётыны
käsku täitma косонэз быдэстыны
käsku tühistama косонэз берлань басьтыны
käsust üle astuma косон вамен вамыштыны
toimisin isa käsku mööda v käsu kohaselt атайлэн косэмеэзья лэсьтй
tegi seda käsu korras косонэз быдэстыса озьы кари
järgib oma südame käsku сюлэмыз косэмья улэ
2. RELIG (*ristiusu põhisäte*) косон я. кыл
kümme käsku дас косон
rikkus seitsmendat käsku, eksis seitsmenda käsu vastu сизьыметй косонэз
тйяз
3. INFO (*korraldus*) индылэт
fiktiivkäsk буш индылэт
sümbolkäsk пус индылэт
tühikäsk буш индылэт

käskima <k'äski[ma k'äski[da käsi[b k'äs[tud v> косыны

tee, mis kästud! лэсьты, мар косэмын!
käskis edasi öelda, et tuleb hilja! бер вуоз шуыса вераны косйз
arst käskis haigel lamada эмьясь висисьлы выдыса кыллыны косйз
mida käsite, peremees? мар карыны косоды, кузё?
kes mul käskis seda öelda! кōнек кин косйз монэ тае вераны!
paras, kes sul käskis sinna minna кōнек кулэезья тыныд, кин косйз вал
отчы мыныны
tee, nagu süda v südametunnistus käsib сюлэмыд косэмья лэсьты
käskiv toon косйсь верангур

käskjalg <+j'alg jala j'alga j'alga, j'alga[de j'alga[sid_&_j'alg/u s> курьер; (*kiir-*)

курьер
asutuse käskjalg ужьюртлэн курьерез

käskkiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s> (*ametlik*

korraldus) косон
rektori käskkiri ректорлэн косонэз
käskkiri nr 3 21. augustist 1998 3 номеро косон 1998-тй арын
гудырикошконлэн 21-тй нуналаз
ülem kirjutas käskkirjale alla кивалтйсь косон улэ гожтйськиз
ta määrati käskkirjaga tööle сое косон гожтыса уже кутйзы

käsn <k'äsn käsna k'äсна k'äсна, k'äсна[de k'äсна[sid_&_k'äsn/i s>

1. (*algeline hulkrakne, urbne pesemisvahend*) губка, → механ

- käsnad ZOOL (Spongia) → **мекан, губка**
 käsnaga pesema **меканэн миськыны**
 2. (mügar moodustis puudel, kändudel) **мекан**
 3. MED (tüügas) **зыр, легезьпу**

käterätik <+rätik rätiku rätiku[t -, rätiku[te rätiku[id s> **кичүшет я. чүшкон**
 linane käterätik **дэра кичүшет**
 hõõrus end käterätikuga kuivaks **чүшконэн кōсатйськиз**
 kuivatab v pühib käsi käterätikuga v käterätikusse **кизэ кичүшетэ чүшылэ**

kätte <k'ätte adv, postp> vt ka käes, käest

1. adv; postp [gen] (kasutusse, omandusse, valdusse, kellegi-millegi meelevalda) :

sai palga kätte **уждун басьтйз**

poiss ei saanud riulilt raamatut kätte **пияш жажыысь книгаез басьтыны өз быгаты**

luges seda, mis kätte juhtus **лыдзиз сое, мар кияз сюриз**

pakk toimetati mulle koju kätte **пакетэз дорам вайыса киям сётйзы**

haarasin jutuotsa enda kätte **вераськонлэсь нюжазэ ас киям басьтй**

kurjategija saadi kätte **йыртэмасез кутйзы**

jäime vihma kätte **зор улэ сюримы**

videvik jõudis kätte **акшан вуиз**

2. adv (käes, valduses, meelevallas) :

piim läheb hapuks kätte **йōл чырсам**

tomatid lähevad kätte mädanema **помидор сисьме**

poiss läheb laisaks kätte **пияш азьтэмме**

3. postp [gen] (millegi tagajärjel, tõttu) **йырин я. сэрен я. луйса**

haavade kätte surema **яраосын сэрен кулыны**

olin nõrkemas janu kätte **юэме потыса лябзи**

siin võib igavuse kätte surra **татын мōзмытлы чидатэк кулыны луэ**

nad on lämbumas naeru kätte **соос серекьяса кулыны туртто**

kättemaks <+m'aks maksu m'aksu m'aksu, m'aksu[de m'aksu[sid_&_m'aks/e s>

пунэмзэ тырон я. берыктон

halastamatu kättemaks **жалятэк пунэмзэ берыктон**

karm kättemaks **пунэмзэ тырон**

verine kättemaks **пунэмзэ вирын берыктон**

kättemaksu hauduma **пунэмзэ берыктон сярысь малпаны**

kättemaksu ihkama **бунэмзэ берыктон мылкыдын улыны**

tegi seda kättemaksuks **пунэмзэ берыктыса озьы кариз**

kätte maksuma

1. (halva teo eest kätte tasuma) **пунэмзэ берыктыны**

maksis laimamise eest kätte **тышкаськемзы понна пунэмзэ берыктйз**

2. (ebameeldivalt, valusalt tunda andma) **уродэн берыктйськыны**

hooletus maksis [end] valusasti kätte **сюлмаськымтэе уродэн берыктйськиз**

kätte saama

1. (valdusse, kasutusse) **басьтыны**

sain su kirja täna kätte **гожтэттэ туннэ басьтй**

kuidas õunu puu otsast kätte saada? **кызыы пу йылысь улмоомты басьтоно?**

2. (kinni püüdma) **кутыны; (tabama) шедьтыны**

ta sai suure havi kätte со бадзым чипей кутйз
 ma ei saanud teda kodunt kätte мон сое дорысьтыз ой шедьты
3. (üles leidma) шедьтыны
 pika otsimise peale sain prillid kätte кема утчаке бере, очкиме шедьтй
4. (omandama, selgeks saama) дышетыны, валаны
 enne kooliminekut tuleb lugemisoskus kätte saada школае мынэмлэсь азьвыл
 лыдзиськыны дышетсконо

kättpidi <+pidi adv>, ka kätt pidi (käest kinni hoides, kätt andes) китй
 кутйськыса
 kättpidi talutama китй кутыса нуыны
 kättpidi tirima v tõmbama китй кыскыны
 teretas mind kättpidi киме кутыса я. кизэ сётыса зечьяськиз
 jättis kõikidega kättpidi hüvasti ваньмызлэсь кизэс кутылыса кошкиз

kääbus <kääbus kääbuse kääbus[t -, kääbus[te kääbuse[id s>
1. (liliput) лилипут; (väga väike loom v taim) пичи
 õuenarrid olid sageli kääbused чемысь эскэез серекятйсьёс лилипутъёс вал
2. (pöialpoiss, päkapikk) гном я. карлик
3. ASTR (kääbustäht) карлик кизили

käänak <käänak käänaaku käänaaku[t -, käänaaku[te käänaaku[id s> кожон; (järsk)
 кожон
 jõekäänak, jõe käänak шур кожон
 teekäänak, tee käänak сюрес кожон
 mõtete käänaakud малпан кожонъёс
 tee teeb käänaaku läände сюрес жытшоре коже
 avari juhtus käänaaku peal сюрес кожоньын авария луиз
 jutt võttis üllatava käänaaku вераськон паймымон пала берыктйськиз

käänama <k'ääna[ma kääna[ta k'ääna[b kääna[tud v>
1. (asendi puhul: keerama, pöörama) кожыны; (end) берытскыны (end)
 берытскыны :
 käänaab pea kõrvale йырзэ мукет пала берыктэ
 magaja käänas teist külge изись мурт мукет пала берытскиз
 käänasin kõnelejale selja вераськись пала тыбырыным берытски
 käänaab ja pöörab end peegli ees синучкон азын берга, берыгьяське
 käänas pilgu kõrvale синзэ мукет пала воштйз
 sõi kõhu täis ja käänas magama КÕНЕК кõt тырытояз сиськиз но изыны
 пограз
2. (kokku, rulli keerama) биняны; (kahekorra, üles) куасалтыны я.
 пужалляны
 käänasin vaiba rulli выждэраез биняй
 kääna tekiäär madratsi alla одьяллэсь дурзэ тушак улэ пачкаты
 käänas varrukaotsad tagasi саессэ пужалляз
 käänas lehenurga kahekorra кагаз бамлэсь дурзэ куасалтйз
 poisid käänavad vilkat v pläru v plotskit КÕНЕК пиос тамак бинялто
3. (teist suunda, sisu andma) кожыны я. берыктйськыны
 käänas auto maanteelt kõrvale машинаез сюрес вылысь кожытйз
 käänas jutu teisele teemale вераськонэз мукет пала берыктйз
 püüdis kõike naljaks käänata ваньзэ серемлы берыктыны тыршиз
4. (oma suunda muutma) кожыны

nad käänasid paremale соос бур пала кожизы
 kääna sealt ümber nurga! отысен кож!
 käänas põiktänavasse sisse вамен ульчае кожиз
 auto käänas külavahetele машина пичи сюрес былэ кожиз
 suurelt teelt käänab jalgrada paremale великен ветлон сюрес бадžым сюрес
 вылысен бур пала коже
 jutt käänas tulevikule вераськон вуоно улон былэ выжиз
 ilm käänab sajule куазь зороно кадь
 5. KÕNEK (*keskpunkti v telje ümber keerama*) берыктыны я. бергатыны
 käänas ukse lukku өсэз замоказ
 autojuht käänas rooli vasakule шофер рулез паллян пала берыктїз
 kääna mutter kinni гайкаез юнматы
 6. KEEL (*deklineerima*) падежъя вошъяны

kääne <kääne k'äände kääne[t -, kääne[te k'äände[id s>

1. (*pööre, suunamuutus*) кожон
 tee teeb käände paremale сюрес бур пала коже
 tegi kõnelusse järsu käände вераськонзэ
 2. KEEL (*grammatiline kategooria, kaasus*) падеж
 nimetav kääne ниман падеж
 olev kääne эссив
 kohakääne инты падеж
 obliikvääne, kaudne kääne косвенной падеж
 sisekohakääne пуш инты падежъёс
 väliskohakääne был инты падежъёс
 3. ASTR (*deklinatsioon*) деклинация

Liitsõnad

käände+

käändelõpp KEEL падеж кылпум

käärid *pl* <k'äär kääri k'ääri k'ääri, k'ääri[de k'ääri[sid_&_k'äär/e s> качы

teravad käärid лэчыт качы
 aiakäärid сад-бакчаын ужан качы
 giljotiinkäärid ТЕНН гильотина тїр
 hekikäärid писпу чышкон качы
 juuksurikäärid йырси чышкон качы
 juurdelõikuskäärid ТЕКСТ былтыш вандон качы
 ketaskäärid ТЕНН котырес качы
 maniküürikäärid маникюр качы
 murukäärid гуждор чышкон качы
 paberikäärid кагаз вандон качы
 plekikäärid корт вандон качы
 rätsepakäärid вуриськисьлы качы
 taskukäärid кисыын нуллон качы
 käärid puuvõra lõikamiseks писпу чышкон качы
 käärid võimaluste ja vajaduste vahel мылкыд но луонлык вискысь качы
 käärid on nüriks läinud качы ныжомем

käärima¹ <k'ääri[ma k'ääri[da kääri[b kääri[tud v>

1. (*bakterite toimel lagunema, käima*) чырсапы; (*ära, lõpuni*) чырсапы
 õlu käärib сур чырса
 mahl on käärima läinud сок чырсапы кутскем

suhkur käärib alkoholiks **сакыр чырсаа** алкоголь луэ
vein kääris äädikaks **вина чырсаа** уксус луэм
terve maa käärib PILTL **быдэс музейем огыр-бугыр**
2. PILTL (*tunglema, pulbitsema*) **бугыръяськыны**
hinges kääris viha, hing kääris vihast **сюлэмын вожпотон бугыръяськиз**

käärima² <k'ääri[ma k'ääri[da kääri[b kääri[tud v>

1. TEKST (*kangast looma*) **куыны**
kangast käärima **куыны**
2. (*üles keerama*) **пужалляны**; (*alla, tagasi keerama*) **лэзьяны**
kääris käised üles **саесьёссэ пужалляз**
kääris püksisääre alla **пужаллям штани пумъёссэ лэзьяз**

käärkamber <+k'amber k'ambri k'ambri[t -, k'ambri[te k'ambre[id s> RELIG
(*kiriku kõrvalruum*) **черк вöзысь тйрлык возён корка я. ризница**

köha <köha köha köha -, köha[de köha[sid s> **кызон**

kuiv köha **кöс кызон**
märg köha, lahtine köha **кот кызон**
nõrk köha **каллен я. ляб кызон**
raiuв köha **шара кызон**
köha tuleb peale **кызэм потэ**
lapsed on köhas ja nohus **нылпиос кызо но кизьныло**

Liitsõnad

köha+

köhahoog **кызон пöсьтон**

köhatama <köhata[ma köhata[da köhata[b köhata[tud v> (*tahtlikult*) **кызыны**;
(*korraks köhima*) **кызйыны**; (*häält puhtaks*) **кызйыны**
köhatasin hääle v kurgu puhtaks **кызйыса ньылонме тазатй**
räägib aeg-ajalt kergelt köhatades **одйг-ог кызйылыса вераське**
arst käskis haigel köhatada **эмъясь висись муртлы кызйыны косйз**

köhima <köhi[ma köhi[da köhi[b köhi[tud v> **кызыны**; (*kaua*) **кызыны**; (*häält puhtaks*) **кызйыны**

hakkas külmetusest köhima **кынмыса кызыны кутскиз**
laps köhis terve öö **пинал быдэс уй кызйз**
haige köhib verd **висись муртлэн кызыкуз вирыз потэ**
tolm paneb v ajab köhima **тузон кызытэ**
ja ükski koer ei köhi, iga kirp ei köhi **кöнек нокинлы ноқыче уг поты**

köide¹ <köide k'öite köide[t -, köide[te k'öite[id s>

1. (*raamatul*) **книгавотэс я. книгавыл**
ehisköide, iluköide **чеберьям книгавотэс**
kalingurköide **коленкор книгавотэс**
lederiinköide **ледерин книгавотэс**
liimköide **лякем книгавотэс**
nahkköide **кулэс книгавыл**
paberköide **кагаз книгавыл**
pärgamentköide **пергамент книгавотэс**
riieköide **басма книгавотэс**
safianköide **сафьян книгавотэс**

sametkõide велюр книгавотэс
kõvas kõites raamatud чурьт выло я. книгавотэсэн книгаос
kumera seljaga kõide котырес выло книгавотэс
2. (raamat, koguteose osa) том я. люкет я. книга
kogutud teoste esimene kõide люкам сочинениослэн нырысетй люкетэз
romaan ilmub kolmes kõites роман ньыль книгаен потоз
raamatukogus on ligi miljon köidet библиотекаын миллион пала книга

kõide² <kõide k'õitme kõide[t -, k'õitme[te k'õitme[id s>

1. (side) думон; (kõidik) думет
2. KEEL, LOOG (koopula) думет

kõis <kõis kõie k'õi[t k'õi[de, kõi[te k'õis[i s> гозы я. трос

jäme kõis зок гозы
tugev v vastupidav kõis юн я. чидась гозы
keerutatud kõis полэстэм гозы
ankrukõis MER якорь канат
julgestuskõis утись гозы
kanepkõis, kanepist kõis пыш гозы
puksiirkõis буксир трос
veokõis трос
kõit keerutama v valmistama гозы пуныны
poiss ronis kõit mööda üles пияш гозы кузя тубиз
mehed veavad kõit SPORT воргоронъес гозы кыскало
väljak oli kõitega piiratud шорлуд гозыен котыртэмын вал
pani lehma kõide скалэз думыльз
hobune on karjamaal kõies вал возь вылэ думылэмын
lehm sai v tõmbas kõie otsast lahti скал думетысьтыз лэзиськиз я.
пертчиськиз

Liitsõnad

kõie+

kõievedu SPORT гозы кыскан

kõis+

kõistee гозылэсь керттэм сюрес

kõitma <k'õit[ma k'õit[a kõida[b kõide[tud, k'õit[is k'õit[ke v>

1. (siduma) думыны; (millegi ümber) думылыны; (millegi külge) думыны
kõitis hobuse lasila külge вылэз юбо борды думиз
vangil köideti käed selja taha заключённойлэсь киоссэ тыбыр съораз
думыльзы
haige käsi on kaela köidetud висись муртлэн кыыз чырты бордаз
думылэмын
kõitis trossi ümber palgi троссэз юбо борды думыльзы
ema kõitis endale põlle ette анай аяз айшет керттыз
rukis köideti vihku[desse] зегез культоосы керттыльзы
kõitis riided kompsu v kimpu дйсез огинэ думыльз
kasuvanemad püüdsid igati last enda külge kõita анаен атай кутэм нунызэс
бордазы карыны тыршизы
meid köidavad ühised huvid милемыз огъя тунсыкъяськонъес герзало
2. TRÜK (raamatut) вотсаны
viisin raamatu kõita книгаез вотсаны нуи
nahka köidetud raamat куэ вотсам книга

3. PILTL (*haarama, kaasa kiskuma*) бордаз кыскыны я. паймытыны;
 (*kütkestama, paeluma*) тунсыко луыны я. кельшыны
 tähelepanu köitis uhke hoone син шоры паймымон корка йөтйз
 muusika köidab meeli крезьгур мылкыдъёсты буйгатэ
 sümfoonia köitis publikut esimesest hetkest peale симфония кутскыкуз ик
 публикаез бордаз кариз
 teda köitis neuu ilu сое ныллэн чеберез паймытйз
 see mäng lapsi ei köida та шудон пинальёслы уг кельшы
 lektor ei suutnud kuulajaid köita лектор кылзйсьёсты бордаз карыны өз
 быгаты
 köitev film кельшымон фильм
 vaatepilt oli köitev адзем суред паймымон вал

kört¹ <k'ört kördi k'örti k'örti, k'örti[de k'örti[sid_&_k'ört/e s]>

1. (*jahusupp*) кисаль
 lahja v vesine kört кизер кисаль
 jahukört пызь кисаль
 kaerakört сезьы пызь кисаль
 mannakört манной кисаль я. кизер жук
2. (*püdel segu*) жук

kört² <k'ört kördi k'örti k'örti, k'örti[de k'örti[sid_&_k'ört/e s]> (*seelik*) юбка
 kirju kört пужыё юбка

köster <k'öster k'östri k'östri[t -, k'östri[te k'östre[id s]> RELIG (*kirikuteener luteri kirikus*) кистер; (*õigeusu kirikus*) псаломщик; (*katoliku kirikus*) дяк

köögivil <+vili vilja v'ilja v'ilja, v'ilja[de v'ilja[sid_&_v'ilj/u s]> бакча емыш
 toores köögivil ыль я. пöзьымтэ бакча емыш
 värske köögivil али октэм бакча емыш
 hautatud köögivil пöзьтэм бакча емыш
 avamaaköögivil убоын будэтэм бакча емыш
 lehtköögivil салат-куар бакча емыш
 köögivilja kasvatama бакча емыш будэтыны

köök <k'öök köögi k'ööki k'ööki, k'ööki[de k'ööki[sid_&_k'öök/e s]> (*ruum, rahvuslik toiduvalmistusviis*) кышнопал
 avar v ruumikas köök вöлмыт кышнопал
 väike köök пичи кышнопал
 karjaköök пудо сиён дасян инты
 koduköök коркась кышнопал
 riimaköök йöл кухня
 suveköök гужем корка
 söödaköök кормокухня
 väliköök полевой кухня
 ühisköök огъя кышнопал
 köögi uks кышнопал öс
 teeb köögis süüa кышнопалан сиён пöзьтэ
 me elame ühe köögi peal ми огъя кышнопалэн улйськом
 eelistan hiina kööki мыным китаи сиён кельше

Liitsõnad

köögi+

köögikombain **сиён лэсьтон комбайн**

köömen <k'öömen k'öömne k'öömne[t -, k'öömne[te k'öömne[id s> **Вот** (*rohhtaim Carum, selle seeme*) **жужмон я. калямпер я. онгротурын**
harilik köömen **Вот** (Carum carvi) **калямпер**
korjab köömneid **калямпер бича**

köösner <k'öösner k'öösneri k'öösneri[t -, k'öösneri[te k'öösneri[id s>
(*karusnahatöötleja, kasuksepp*) **ку посйсь**

kübar <kübar kübara kübara[t -, kübara[te kübara[id s>

1. (*peakate*) **шляпа; (väike) шляпа**

kitsaääreline v kitsa äärega kübar **сюбег дуру шляпа**

laiaääreline v laia äärega kübar **паськыт дуру шляпа**

mõlkis kübar **погмаськем шляпа**

moodne kübar **вьльсям шляпа**

kaubokübar **ковбой шляпа**

sametkübar **бархат шляпа**

sulgekübar, sulgedega kübar **тылыюсын шляпа**

viltkübar, vildist kübar **гын шляпа**

õlgkübar **куро шляпа**

naiste kübar **кышномурт шляпа**

looriga kübar **катанчиен шляпа**

kübarat kandma **шляпа нуллыны**

pani kübara pähe **шляпа изьыяз**

tal on kübar peas **йыраз шляпа**

võta kübar peast **шляпадэ йыр вылысьтыд кушты**

kergitas tervituseks kübarat **зечбурьяськыса шляпазэ жутйз**

2. (*seenel*) **выл**

3. **Вот** (*juurel*) **выжы шобрет я. такъя**

juurekübar **выжы такъя**

kübe <kübe kübeme kübe[t -, kübeme[te kübeme[id s> (*raas, väike osake*)

пыры; PILT (*abstraktmõistete puhul: natuke, ivake*) **пичи я. öжыт**

kriidikübe **избур пыры**

liivakübe **луо пыры**

lootusekübe **оскон пыры**

lumekübe **лымы пыры**

tolmukübe **тузон пыры**

vee peal ujusid mingid valged kübemed **ву вылын кыче ке но тōды пырыос уязы**

lumi on põldudel viimase kübemeni sulanud **бусыюсысь лымы берпуметй**

пырыозь шунамын

meis ei tekkinud kahtluse kübetki **осконо öвөл шуыса пичи но малпанмы öй вал**

ta pole kübetki targemaks saanud **со пичи но визьмогес öз луы**

mul on kübe piinlik **умой öвөлгес кадь потэ мыным**

küdema <küde[ma küde[da k'öe[b k'öe[tud v> **араны; (küdema hakkama)**

араны; (küdema panema) аратыны

ahi köeb гур ара
pani ahju küdema гурез аратйз

kühm <k'ühm kühmu k'ühmu k'ühmu, k'ühmu[de k'ühmu[sid_&_k'ühm/e s>, ka kühmuke[nə] (*kumerus, mõhk*) лёг
jäa oli täis kühme йо выро-гопо я. лёго вал
sõrmel on kirjutamisest kühm чиньые трос гожъяськыса лёг потэмын
tal on kühm seljas солэн тыбыраз лёг

kühmus <k'ühmus *adv, adj*> (*kumaras, küürus*) губырском я. губырес
kühmus õlad губырском пельпумьёс
kühmus nina губырес ныр
kühmus naine губырском кышномурт
kühmus käima губырскыса ветлыны
ta on külmast kühmus кынмыса шымыртйськем
ajas oma kühmus kogu sirgeks со тыбырзэ шонертыз

kühvel <k'ühvel k'ühvli k'ühvli[t -, k'ühvli[te k'ühvle[id s> куй; (*suurem*)
лопатка
jahukühvel пызь куй
pühib prügi kühvlile жагез лопатае чуже

kühveldama <kühvelda[ma kühvelda[da kühvelda[b kühvelda[tud v> куяны я.
тырыны я. кисьтаны я. поныны; (*sisse*) куяны я. тырыны я. кисьтаны я.
поныны
kühveldab labidaga mulda сюез лопаткаен куя
kühveldasime kartuleid auto peale картошкаез машинае куямы
kühveldab jahu kotti пыез мешоке тыре
kühveldas süsi koldesse эгырез гуре куяз
kühveldasime hauskariga vett paadist välja пыжысь вуэз кобыен кисьтамы
kast tuli liivast tühjaks kühveldada яшникысь луез куяно луиз
kühveldas kohvisse mitu lusikatäit suhkrut кофе коня ке пуны сакыр понйз
kühveldas endale aplalt toitu sisse PILTL сиёнэз хоп-хоп жуткаса сиськиз

kükitama <kükita[ma kükita[da kükita[b kükita[tud v>

1. (*kükakile laskuma*) лаптйськыны

ema kükitas lapse ette анай нуныез азе лаптйськиз

poiss kükitab kive vaatama пияш изьёсты учкыны лаптйськиз

2. (*kükakil olema*) лаптйськыны я. пидесьяськыны; (*istuma*) пукыны

kükitasime tule ümber тылскем котыре пидесьяськимы

kanad kükitavad õrrel курегъёс сюрыйн пуко

kükitab tooliserval пукон дурын пуке

ilusa ilmaga ei maksa toas kükitada чебер куазен коркан пукыны кулэ өвёл

ta ei käi kusagil, muudkui kükitab raamatute taga со нокытчы но уг ветлы,

ялан книгаосыз азын пуке

küla <küla küla küla k'ülla, küla[de küla[sid s>

1. (*maa-asula*) гурт; (*suurem*) черкогурт

suur küla бадзым гурт

tänapäeva küla туалала гурт

hajaküla вёлскем гурт

kaluriküla чорыгасьёслэн гуртсы

koduküla **вордйськем гурт**
 kolkaküla **кыдѣкысь гурт**
 naaberküla **бускель гурт**
 olümpiaküla **олимпийской гурт**
 rannaküla **ярдурьсь гурт**
 sumbküla **ульчатэм гурт**
 tänavküla **ульчаен гурт**
 vaiküla **ARHEOL муэ шуккем юбоос былэ пуктэм коркаосын гурт**
 külas on kümme kond talu **гуртын ог дасо кутор**
 tee viib läbi küla **сюрес нуэ гурт пыртй**
 kust külast ta pärit on? **кыџе гуртысь со?**
 üle küla tüdruk **PILTL гуртлэн дано нылыз**
2. (selle elanikud) гурт я. гурт калык
 kogu küla jooksis kokku **быдэс гурт люкаськыз**
3. (hrl sisekohakäänetes) (koht, kus võõrusel käiakse) куное, куноын,
куноысь
 ta käis mul eile külas **со толон дорам куное ветлйз**
 tule mulle vahel külla! **куддыръя пыра дорам куное!**
 käin tihti nende pool külas **соос доры куное џем ветлйсько**
 tuli sugulaste poolt külast **џыжы-выжыосыз дорысь куноысь бертйз**
 laps on vanaemal külas **пинал џужанаез дорын куноын**

Liitsõnad

küla+

külatee **гурт сюрес**

külakost <+k'ost kosti k'osti k'osti, k'osti[de k'osti[sid_&_k'ost/e s]> (*külalise kaasatoodu*) **салам**
 mida ta sulle külakostiks tõi? **саламлы мар вайиз со тындыд?**

küaline <küaline külalise külalis[t külalis[se, külalis[te külalis/i s]> **куно**

oodatud küaline **витем куно**
 kutsumata küaline **отъымтэ куно**
 sagedane küaline **џем куно**
 haruldane küaline **шер вуись куно**
 teretunud küaline **витем я. отем куно**
 auküaline **дано куно**
 välisküaline **палэнысь куно**
 külalisi ootama **куно витыны**
 meile tuleb õhtul külalisi **жыт ми доры куноос вуозы**
 külaliste vastuvõtuks on kõik valmis **куно пумитаны ваньмыз дась**
 neil käib sageli külalisi **соос доры куноос џем вуыло**
 kutsu v palu külalised lauda **куноосты жок съоры пуксыны оть**

Liitsõnad

külalisi+

külalisesineja **куно артист**
 külalisetendus **ваем спектакль**
 külalisraamat **куно книга**
 külalistuba **куно бӧлет я. висьет**

küalislahke <+l'ahke l'ahke l'ahke[t -, l'ahke[te l'ahke[id *adj*]> **кунолы мыло-**
кыдо я. шумпотйсь я. куноез яратйсь
 küalislahke perenaine **кунолы мыло-кыдо кышномурт**

küalislahkus <+l'ahkus l'ahkuse l'ahkus[t l'ahkus[se, l'ahkus[te l'ahkus/i_&_l'ahkuse[id s> **куноез яратон я. кунолы мыло-кыдо луон**

külas <külas adv> **куно**
mul on sõbrad külas **мон дорын эшъёсы куноын**
käisime sugulastel külas **чыжы-выжыосмы доры куное ветлймы**

külaskäik <+k'äik käigu k'äiku k'äiku, k'äiku[de k'äiku[sid_&_k'äik/e s>
(*külastus*) **куное я. кин доры мынон**
riigijuhtide vastastikused külaskäigud **кун кивалтйсьёслэн ваче куное я. ог-огзы доры ветлэмзы**
jumalagajätukülaskäik **адямиез ватыны мынон**
vastukülaskäik **пунэмзэ куное мынон**
olin pikemal külaskäigul vanaisa juures **мон песятай дорын куноын вал**

külastama <külasta[ma külasta[da külasta[b külasta[tud v> (*külas käima*) **куное ветлыны; (vaatamas käima) кин доры я. кытчы ветлыны**
sõpru külastama **эшъёс доры ветлыны**
ta külastas mind sageli **со мон доры чем ветлйз**

külastus <külastus külastuse külastus[t külastus[se, külastus[te külastus/i s> **кин доры ветлон**

külg <k'ülg külje k'ülge k'ülge, k'ülge[de k'ülge[sid_&_k'ülg/i s>

1. (*kehaosa, eseme külgmene pind*) **урдэс :**

parem külg **бур пал урдэс**

esikülg **азьпал**

tagakülg **берпал я. съөрпал**

laps surus end vastu ema külge **нуны анаезлэн урдэс аз я. анаез борды**

жиптйськиз

külje sees v küljes pistab **урдэс чогыя**

viskleb voodis küljelt küljele **валесын берыгыяське**

keeras enda teisele küljele **мукет пала берыктйськиз**

koer jookseb, külg ees **пуны урдэслань бызе**

elasime külg külje kõrval **PIITL артэ ульмы**

laev kaldus küljele **вулэйкы огпала бекыраз**

lained õõtsutavad paati küljelt küljele **тулкымъёс пыжез огпалась мукет пала**

лэйкато

mäe kügedel kasvab mets **гурезь бамальёсын нюлэс будэ**

koogi üks külg on kõrbenud **пероглэн пал дурыз жуам**

prael keerati pannil teine külg **таба вылысь жаркоез берыктйзы**

mantlil pöörati teine külg **пальтоез мыддорин берыктйзы**

2. (*lehekülg*) **бам**

kuulutusekülg **ялон бам**

3. (*suund, kant*); **PIITL (aspekt, vaatenurk); МАТ (hulknurka piirav sirglõik) пал**

alltuulekülg **төл пельтон пал**

idakülg **чукшор пал**

[peal]tuulekülg **төло пал**

varjukülg **вужер пал**

vastaskülg **МАТ пумит пал**

asja majanduslik külg **ужлэн экономика палыз**

loo koomiline külg **верослэн комика палыз**

püüab end näidata paremast küljest **ассэ умой ласянь возьматыны тырше**
ühest küljest tuli see asjale kasuks **огласянь со ужлы пайдаё луиз**
meid ümbritses kolmest küljest vesi **кунь палласянь милемыз ву котыртйз**
tuul puhus pikemat aega ühest küljest **төл кема дыр чоже огпалась пельтйз**

külge <k'ülge *adv, postp*> *vt ka küljes, küljest*

1. *adv; postp [gen] (kuhugi kinni, teatavasse olukorda) :*

riputas jõulupuule ehted külge **виль ар кызэ чеберьяньёс ошылйз**
see hüüdnimi jäi talle kogu eluks külge **та кушем ним быдэс улонэзлы**
бордаз лякиськиз

poisid, käed külge! **пиос, уж борды!**

poisid löid tüdrukutele külge **пиос нылъёс сьоры бызбыло**

vagunid haagiti rongi külge **вагонъёсты поезд борды итизы**

raske haigus aheldas ta voodi külge **секыт висён сое валес борды думылйз**

urpuja klammerdus päästja külge **вийись мурт сое поттйсь борды**

кырмиськиз

2. *postp [gen] KÕNEK (vastu, sisse) борды*

ema kuivatas käed põlle külge **анай киоссэ айшетэз борды чошылйз**

külgnema <k'ülgne[ma k'ülgne[da k'ülgne[b k'ülgne[tud v> *вөзын я. артэ*

луыны

kauplusega külgneb laoruum **вужкаронни вөзын вужтырон инты**

meie põllud külgnesid naabertalu heinamaadega **милям бусыосмы**

бускельёслэн возьёсынызы артэ вал

läänes külgneb Rootsi Norraga **жытшор палан Швеция Норвегиен артэ луэ**

külili <külili *adv*>, *ka küliti (külje peale) урдэслань :*

keerasin end selja pealt külili **тыбыр вылысьтым урдэслань берытски**

onn oli külili vajunud **корка огпала бекырамын вал**

küliti <küliti *adv*> *vt külili*

küljes <küljes *adv, postp [gen]*> *vt ka küljest, külge (peal, kinni, teatavas olukorras) :*

tootel on silt küljes **вуж бордын вужпусэз вань**

puudel püsisid kaua lehed küljes **куаръёс кема писпу бордын возиськизы**

rõõsal olid punased marjad küljes **куаклэн горд мультыосыз вал**

tal on mingi haigus küljes **бордаз кыче ке но висёнэз вань**

tootel on defekt küljes **вузлэн дефектэз вань**

poisil on näppamise mood küljes **пияшлэн лушкаськон сямыз вань**

ripub mul nagu takjas küljes **со люгы кадь бордам лякиськемын**

tipptunnil on auto auto küljes kinni **час-пик дыръя машина бордын машина**

kodu on tal südame küljes **PILTL дорез сюлэм бордаз**

küljest <küljest *adv, postp [gen]*> *vt ka küljes, külge (ära, lahti) бордысь*

murdis leival tüki küljest **нянь бордысь оглюкетсэ тйялтйз**

võtsin mantlil kapuutsi küljest ära **пальто бордысь зарзэ я. капюшонзэ**

басьтйз

porib põõsa küljest marju **куак бордысь мультыосты октэ**

käed küljest! **киостэ бордысьтым басьты! я. кош дорысьтым!**

küll <k'üll *adv*>; <k'üll külla k'ülla k'ülla, k'ülla[de k'ülla[sid_&_k'üll/i s]>

1. adv (*väidet rõhutav*) :

istu rahulikult, küll mina lähen пук, эн сюлмаськы, кошко мон, кошко
ole mureta, küll me saame hakkama эн сюлмаськы, быгатом ми, быгатом
küll ta tuleb лыктоз со, лыктоз

küll ma ta üles leian шедьто мон сое, шедьто

küll näed, ta peab sõna адзод, адзод, со сётэм кылзэ быдэстэ

kas ma talle küll ei rääkinud, et ära mine sinna õй-а вера, õй-а вера мон солы,
отчы эн мын шуыса

2. adv (*vastust kinnitav, igatahes, tõepoolest*) бен, озьы

Te olete vist arst? -- Seda küll. Тй эмьясь, дыр? - Бен.

Kas see on direktor? -- Vist küll. Со директор-а? - Озьы, дыр.

nüüd olen küll ära eksinud али мон, зэм но, йыроми

sellest on küll juba paar nädalat möödas со дырысен одно ог кык арня ортчиз
ини

3. adv (*vastanduse puhul*) ке но

lubasime küll teineteisele kirjutada, aga lubadus ununes peagi ог-огмылы

гожьялом шуыса кыл сётйм вал ке но, сётэм кылмы жог вунйз

siin on küll rahulik, kuid igav татын шыпыт ке но, мөзмыт

mind nad ei märganud, aga mina nägin neid küll монэ соос өз шөдэ, мон
соосты адзи ке но

4. adv (*tundetooni rõhutamisel*) ик, ай, ук

imelik küll, kuhu ta nii kauaks jääb валантэм ик, кытын со такема улэ

kurb küll, aga nii see on жо́ж ик, но озьы со

vaevalt küll ta enam tuleb! со татчы уз ни лыкты ук!

mis sind küll siia tõi? кызы ай тон татчы вуид?

kes küll võis arvata, et nii läheb! кин малпаз ай, тазы луоз шуыса!

küll on tore, et sa tulid! кы́че умой ук, тон лыктйд шуыса!

kuidas küll tahaks reisida! потэ ик вылэм дуннетй ветлэм!

usun ma küll sinu lubadust! оски, пе, мон тынад сётэм кылылды!

5. adv (*küllalt, piisavalt*) трос я. уно, тырмыт

kõike oli küll ваньмыз тырмыт вал

koiduni on veel aega küll шунды жужатозь ай дыр трос

siin on ruumi küll татын интыез трос

inimesi oli seal ilma minutagi küll ja küll адямиез отын монтэк но туж трос

küll, ära mulle rohkem suppi tõsta! тырмоз, мыным шыд эн ни жу́ты!

6. adv (*sidesõnalaadselt*) но

mindi küll üksikult, küll hulgakesi мынйзы одйген но, тросэн но

temaga on proovitud rääkida küll heaga, küll kurjaga соин умоен но, уродэн

но вераськыса утчамын

7. s (*rohkus*) трос, уно; (*jõukus*) трос, уно

tegemist oli küllaga ужез трос вал

aega on mul küllaga дыры мынам уно

küllakutse <+kutse k'utse kutse[t -, kutse[te k'utse[id s]> куное отён

küllaldane <küllaldane küllaldase küllaldas[t küllaldas[se, küllaldas[te

küllaldas/i *adj*> (*piisav*) тырмыт

küllaldased tagavarad тырмыт ванёс

küllaldane ettevalmistus тырмыт дасяськем

küllaldased teadmised тырмыт тодоньёс

see pole küllaldane põhjus loobuda со куштйськон понна тырмыт луись муг
өвөл

küllalt <küllalt adv>

1. (*piisavalt*) тырмыт; (*võrdlemisi palju*) трос я. уно
meil on kõike küllalt милям ваньмыз тырмыт
sellest on enam kui küllalt та тырмытлэсь но тырмыт
on küllalt, kui kell 7 tõusta 7 часын султыса но тырмоз
aega küllalt! дыр трос!

küllalt paigalustumisest! тырмоз ог интыын пукыны!
olen siin küllalt vaeva näinud мон татын трос тырши
lahes on jääd veel küllalt сюмын йӧэз уно али

2. (*villand*) тырмыт

mul on kõigest sellest juba küllalt мон понна ваньмыз со тырмыт ини

küllap <küllap adv>

1. (*arvatavasti, nähtavasti*) дыр, луоз

küllap sa tunned teda тон сое тодйськод, дыр

küllap ta tahtis meid üllatada солэн милемыз паймытэмез потэ вал, луоз

küllap sul on õigus тон шонер малпаськод, дыр

2. (*küll, eks*) ай, ук

küllap sa tead, aga ei taha öelda тон тодйськод ук, но верамед уг поты
saan hakkama, küllap näed! быгато, адзод ай!

oodake, küllap ta tuleb! возъмалэ, лыктоз ук со!

pole viga, küllap harjud! эн сямаськы, дышод ай!

küllastuma <küllastu[ma küllastu[da küllastu[b küllastu[tud v>

1. (*ainete kohta*) наптырмыт луыны, напчыны

õhk on küllastunud veeaurust омыр ву парлэсь напчемын

küllastunud ühendid кеем наптырмем герзет

2. (*söönuks, joonuks saama, küllalt saama*) кӧттырыны, кӧтэз тырыны,
тырмыны

lapsed küllastusid õuntest peagi жоген нылпиос улмоен кӧтсэс тыризы

olen küllastunud muljetest PILTL мон мылкыдъёсын тырмемын

küllus <k'üllus k'ülluse k'üllus[t k'üllus[se, k'üllus[te k'üllus/i_&_k'ülluse[id s>

(*rohkus*) трос я. тыраз я. тросаз луон; (*jõukus*) узырлык я. байлык

tundeküllus шӧдонъёслэн трос луэмзы

sademete küllus зор-котлэн трос луэмез

õunu on sel sügisel külluses улмо туэ сйзбыл тросаз

laual oli kõike külluses жӧк вылын ваньмыз трос вал

elati külluses узыр уйзы

külluslik <k'üllusl'ik k'üllusliku k'üllusl'ikku k'üllusl'ikku,

k'ülluslik/e_&k'üllusl'ikku[de k'üllusl'ikk/e_&k'üllusl'ikku[sid adj> (*rikkalik,*

rohke) пачыл я. трос я. узыр; (*jõukas*) узыр я. бай

külluslik lõunasöök узыр нуназеян

elu on läinud külluslikumaks улон узыргес луиз

külm <k'ülm külma k'ülma k'ülma, k'ülma[de k'ülma[sid_&k'ülm/i adj, s>

1. adj (*madala temperatuuriga*); PILTL (*tundetü, ükskõikne, mõistuspärane*)

кезьыт я. салкым; (*ilma kohta*) кезьыт

külm ilm кезьыт куазь
 külm tuul кезьыт төл
 külm sügis кезьыт сйзбыл
 külm öö кезьыт уй
 külm vesi кезьыт ву
 külm kompress кезьыт компресс
 külmad käed кезьытэсь киос
 külm laup кезьыт кымес
 külm kasvahoone кезьыт теплица
 külm naeratus кезьыт мыньпотон
 külm vastuvõtt салкым пумитан
 pärast äikest läks külm[em]aks гудыри бере кезьыт кариськиз
 ta saadeti külmale maale сое кезьыт шаере келязы
 surnu on juba külm ja kange кулэм мурт кезьыт ни
 täna on väljas hirmus külm туннэ куазь туж кезьыт
 mul hakkas külm мыным кезьыт
 tuba oli külm nagu hundilaut бөлетын бусыын кадь кезьыт вал
 külm higi tuli otsa ette кезьыт пөсям ву кымесэ потйз
 külm judin jooksis üle selja тыбыр юзыр-кезыр луиз
 ma ei suutnud jääda külmaks pealtvaatajaks мынам огшоры учкыса сьлэме
 өз луы
 etendus jättis publiku külmaks спектакль учкисьёсты өз зырматы
 ta on minu vastu külm со мынам пумитам кезьыт
2. adj (külmalt söödav v joodav) кезьыт я. салкым; (*jahtunud*) кезьыт я. сйям
 külmad joogid кезьыт юоньёс
 külm laud кезьыт сиёнэн жок
 külmad suupisted кезьыт куртчоньёс
 külm tee кезьыт чай
 hakake sööma, supp läheb külmaks сиськыны кутскелэ, шьд сйялоз
3. s (madal temperatuur) кезьыт; (*pakane*) кезьыт; (*pikem külmaperiood*)
 кезьытьёс
 kange v krõbe v kõva v käre külm зырт кезьыт
 jaanuarikülm толшор кезьыт
 talvekülm тол кезьыт
 öökülm уй кезьыт
 vii piim külma йөлэз кезьытэ ну я. пукты
 täna on viis kraadi külma туннэ вить градус кезьыт
 külm võttis õunapuud ära кезьыт куазь улмопуосты кынтйз
 külm võttis kõrvad ära кезьыт куазь пельёсыз кынтйз
 külm kipub kallale кезьыт кынтыны турттэ
 külm hakkab kõrvadesse пельёс кынмо
 olin külmast kange кынмыса зонгырай
 ilm läheb külmale куазь кезьыт кариське
 külm andis järele кезьыт небзиз
 sügisel enne külmade saabumist сйзбыл, кезьытьёс вуэмлэсь азьвыл
 haige sai külma висись кынтйськиз
 tuli väljast külma käest кырысь кезьытысь пыриз
 ma ei tunne külma мыным кезьыт өвөл
 lõdises v värises külma pärast v külmast кезьытлэсь куалекъяз
Liitsõnad
 külm+
 külmrelv sõj бышкалтон-шуккон арбери

külma+

külmakartlik (*taim*) **КЕЗЫТЭЗ ЧИДАСТЭМ Я. КЫНМИСЬ;**

külmakindel **КЕЗЫТЭЗ ЧИДАСЬ Я. КЫНМИСЬТЭМ**

külmavereline <+vereline verelise verelis[t verelis[se, verelis[te verelis/i *adj*>

ВИРСЭРТЭМ Я. КӨТВЕСЬКЕСТЭМ Я. КЕЗЫТ СЮЛЭМО Я. ВИРО

külmavereline inimene **ВИРСЭРТЭМ АДЯМИ**

külmaväarin <+väarin värina värina[t -, värina[te värina[id *s*> **ДЫРЕКЪЯН Я.**

КУАЛЕКЪЯН Я. ЮЗЫР-КЕЗЫР ЛУОН; (*palaviku puhul*) ДЫРЕКЪЯН Я. КУАЛЕКЪЯН Я.

ЮЗЫР-КЕЗЫР ЛУОН

kerge külmaväarin käis v jooksis üle ihu **КАПЧИ ДЫРЕКЪЯН МУГОРТӢ ОРТЧИЗ**

haige vappub külmaväarinais **ВИСИСЬ ЗОЛ ДЫРЕКЪЯ**

külmetama <külmeta[ma külmeta[da külmeta[b külmeta[tud *v*>

1. (*külma tundma*) КЫНМЫНЫ; (*külma saama*) КЫНМЫНЫ Я. КЫНТӢСЬКЫНЫ;

(*külmal kahjustada laskma*) КЫНТЫНЫ

käed külmetavad **КИ КЫНМЕ Я. КИОС КЫНМО**

kõrvad hakkasid külmetama **ПЕЛЬЭС КЫНМЫНЫ КУТСКИЗЫ**

külmetab õhukeses mantlis **ВЕКЧИ ПАЛЬТОЕН КЫНТӢСЬКЕ**

külmetas ja jäi haigeks **КЫНТӢСЬКИЗ НО ВИСЬЫНЫ УСИЗ**

vaata, et sa end ära ei külmeta! **ЧАКЛАСЬКЫ, МЕДАД КЫНМЫ Я. ЭН КЫНТӢСЬКЫ!**

poiss külmetas endal sõrmed ära **ПИЯШ ЧЫНЬЫОССЭ КЫНТЫЛӢЗ**

2. (*külmuma panema*) КЫНТЫНЫ

pakane külmetas jõed ja järved **КЕЗЫТ ШУРЬЁСТЫ НО ТЫОСТЫ КЫНТӢЗ**

3. (*ilma kohta*) КЫНТЫНЫ

öösiti külmetab **УЙЁСЫ КЫНТЭ**

4. (*külmuma*) КЫНМЫНЫ

maa hakkab külmetama **МУЗЬЕМ КЫНМЫНЫ КУТСКЕ**

külmetanud pori **КЫН Я. КЫНМЕМ ДЭРИ**

külmetuma <külmetu[ma külmetu[da külmetu[b külmetu[tud *v*> (*külmetamisest*

haigestuma) **КЫНМАНЫ**

külmetus <külmetus külmetuse külmetus[t külmetus[se, külmetus[te külmetus/i

s> **КЫНМАН Я. КЫНМЕМ**

kerge külmetus **ӨЖЫТ КЫНМАН**

külmetus on kerge tulema **КЫНМАН СО КАПЧИЕН ЛЫКТЭ**

külmetusest läks hääl ära **КЫНМЕМЛЭСЬ Я. КЫНМЫСА КУАРА БЫРИЗ**

külmik <külmik külmiku külmiku[t -, külmiku[te külmiku[id *s*>, *ka* külmikapp

ХОЛОДИЛЬНИК

külmikapp <+k'app kapi k'appi k'appi, k'appi[de k'appi[sid_&k'app/e *s*>, *ka*

külmutuskapp **ЙӖКАНА, ХОЛОДИЛЬНИК**

külmuma <k'ülmu[ma k'ülmu[da k'ülmu[b k'ülmu[tud *v*> (*külma tõttu hukkuma,*

jäätuma) **КЫНМЫНЫ Я. КЫНТӢСЬКЫНЫ Я. ЙӖЗЕКТЫНЫ;** (*taimede, putukate kohta*)

КЫНМЫНЫ; (*külmast kangestuma*) **ЗОНГЫРАНЫ Я. ЭБЫЛЯНЫ;** (*külmast*

kahjustuma) **КЫНТӢСЬКЫНЫ**

teeline külmus surnuks **СЮРЕСЧИ КЫНМЫСА КУЛӢЗ**

mesilased külmusid tarudes [ära] **МУШЬЭС УМОРТОЯЗЫ КЫНМЫСА КУЛӢЛЛЯМ**

talvel külmus suurem osa viljapuudest **толалтэ тросэз емыш писпуос кынмыса быризы**
 meri külmus varakult **зарезь вазь кынмиз**
 vesi külmub jääks **ву кынмыса йӧ луэ**
 jõgi on kohati põhjani külmunud **шур интыен-интыен пыдэсояз кынмемын**
 maa on veel külmumata **музьем кынмемын өвӧл на**
 siin külmume küll kringliks **кынмыса зонгыралом татын**
 hõõrub külmunud kohta **кынмем я. кынтэм интызэ зыра**

külmutama <külmuta[ma külmuta[da külmuta[b külmuta[tud v> **кынтыны;**
 (sügavalt) **кынтыны**

liha külmutama **сйль кынтыны**
 talv külmutas maa sügavalt **тол музьемез мурозь кынтйз**
 hinnad külmutati [kinni] **дунъёсыз кынтйзы**
 külmutatud puuvili **кынтэм шундыемыш**

külmutatud <külmutatud külmutatu külmutatu[t -, külmutatu[te külmutatu[id
 adj (eestäiendina indekl)> **кынтэм**

külmutuskapp <+k'app kapi k'appi k'appi, k'appi[de k'appi[sid_&_k'app/e s> vt
 külmkapp

külv <k'ülv külvi k'ülvi k'ülvi, k'ülvi[de k'ülvi[sid_&_k'ülv/e s>

1. (külvamine) **кизён;** (laiali) **пазян :**

varane külv **вазь кизён**
 hiline külv **бер кизён**
 kitsarealine külv **чем чурен кизён**
 allakülv **ватсаса кизён**
 hajukülv **пазяса кизён**
 isekülv **ВОТ, МЕТС алян**
 järelkülv **ватсаса я. выльысь кизён**
 käsitsikülv **киын кизён**
 laialkülv **пазяса кизён**
 metsakülv **нюлэс кизён**
 pesitikülv **гопен-гопен кизён**
 reaskülv **чурен кизён**
 ristikülv **кечат кизён**
 külvi sügavus **кизёнлэн мурдалаез**
 oli käimas künd ja külv **гырон-кизён вакыт вал**
 analüüsisist tehti külv **анализысь кизён лэсьтйзы**

2. (külvatud kultuur, täiskülvatud ala) **кизем**

puhaskülv **одйг будос кизем**
 külve hooldama **киземез утялтыны**
 varasest külvist sai hea saagi **вазь киземез удалтйз**

Liitsõnad

külvi+
 külviaeg **кизён дыр**
 külvikõlblik **кизыны ярамон**
 külvirida **кизён чур**
 külviseeme **кизён кидыс**
 külvisügavus **кизён мурдала**
 külvitihedus **кизён чемлык**

külvivalmis кизыыны дась
külviviis кизён амал

külvama <k'ülva[ma külvata k'ülva[b külvatud v> кизыыны; (laili) кизыыны :
käsitsi külvama кыын кизыыны
külvimasinaga külvama кизён машинаен кизыыны
hõredalt külvama шер кизыыны
rukist külvama зег кизыыны
pool põldu on veel külvamata жыны бусы кизыымтэ на
lennukilt külvatakse väetist аслобетысен удобрение пазяло

külvik <külvik külviku külviku[t -, külviku[te külviku[id s> PÖLL (külvimasin)
кизён я. пазян машина
hajukülvik пазясь кизён машина
hobukülvik валэн кизён машина
lubjakülvik избур пазян
reaskülvik чурен кизён машина
teraviljakülvik ю кизён машина
väetisekülvik удобрение пазян машина

külvimasin <+masin masina masina[t -, masina[te masina[id s> кизён машина

kümblesma <k'ümble[ma kümme[da k'ümble[b kümme[dud v> (vanni v dušši
võtma) пыласькыны; (suplema) пыласькыны
kümbles igapäev meres нуналлы быдэ зарезьын пылаське
varblane kümbles liiva sees зольгыри луоын пыласькиз

kümbles <k'ümbles k'ümbles k'ümbles[t k'ümbles[se, k'ümbles[te
k'ümbles/i_&_k'ümbles[id s> пыласькон, вуэпырон
soe kümbles шунит пыласькон
külm kümbles кезыт пыласькон
karastav kümbles кыдатйсь пыласькон
hommikune kümbles чукна вуэпырон
meres kümbles зарезе вуэпырон
päikesekümbles шунды шорын кыллён я. сиосын пыласькон
ravikümbles эмьясь пыласькон
kümbles duši all душын пыласькон
kümbles jääaugus люкмесын пыласькон
kalapüük lõppes külma kümblesega чорыган кезыт вуэпыронэн
йылпумьяськиз

kümme <kümme k'ümne kümme[t -, k'ümne[te k'ümne[id num, s>
1. num (põhiarv, vastava hulga, koguse kohta, kellaaja, arvulise järjekorra
kohta) дас; (hulga puhul, isikut märkivate meessoost sõnadega, mitmuslike
sõnadega, isikuliste asesõnade mitmusega ja paariseseid märkivate
sõnadega) дас; (hulga, arvulise järjekorra kohta) дас; (hulga kohta) дас
kolm korda kümme on kolmkümmend куинь пол дас луэ куамын
kümme korda kaks on kakskümmend дас пол кык луэ кызь
loe ühest kümneni! одйгысен дасозь лыдья!
kakssada kümme кык сю дас
kümme aastat дас ар
kümme muna дас кукей я. курегпуз

kümme krooni **дас** крона
kümme meest **дас** воргорон
kell on kümme ja viis minutit **дыр - дас** но вить минут
kell on veerand kümme **дыр - дас** вить минут **дасэ**
kell on pool kümme **дыр - жыны дасэ** я. укмыс но жыны
kell saab viie [minuti] pärast kümme **вить минут ортчыса дас час луоз**
magas [kella] kümneni **дасозь я. дас часозь изиз**
kell on kümne peal **дыр - дас час**
buss number kümme **дас** номеро автобус

2. num (märgib rohkest) **дасэн-дасэн** я. **дасо**

selle kohta on kirjutatud kümneid raamatuid **со сярысь дасо** книгаос
ГОЖТЭМЫН

kohaotsijaid käis kümnete kaupa **инты** утчасьёс **дасэн-дасэн** ветлйзы
tal on keeldumiseks kümme ettekäänet **палэнскон понна** я. уг шуыны солэн
дасо мугез

3. s (kümnen, aastakümme) **дасар**

ta on jõudnud viiendasse kümnesse **со витетй дасараз вуиз**

4. s (number 10, mängukaart) **дас**

ruutu kümme **дас** бубен

tabasin täpselt kümnesse **меҷак дасэ** сюри

kümne+

kümnekilone **дас** килограммъем

kümneliitrine **дас** литръем

kümmekond <kümmek'ond kümmekonna kümmek'onda kümmek'onda,
kümmek'onda[de kümmek'onda[sid_&_kümmek'ond/i num> (*umbes kümme*)
ог дас

külas oli kümmekond maja **гуртын ог дас** корка вал

sellest on oma kümmekond aastat möödas **со дырысен ог дас ар ортчемын**
kümnekonna minuti pärast **ог дас минут ортчыса**

kümmes <k'ümnes k'ümnenda k'ümnenda[t -, k'ümnenda[te k'ümnenda[id num>
дасэть

kolmesaja kümmes **куинь сю дасэть**

kümmes aasta **дасэтьез ар**

kümnendas reas **дасэть чурын**

meie võistkond jäi kümnendaks **милям командамы дасэть интые кылиз**

käib kümnendat [aastat] **дасаз мынэ**

tütar õpib v käib kümnendas [klassis] **ныл дышетске дасэть классын я. ветлэ**
дасэть классэ

kümnevõistlus <+v'õistlus v'õistluse v'õistlus[t v'õistlus[se, v'õistlus[te
v'õistlus/i_&_v'õistluse[id s> SPORT **десятиборье, → дасо чошатскон**

künd <k'ünd künni k'ündi k'ündi, k'ündi[de k'ündi[sid_&_k'ünd/e s>

1. (kündmine) **гырон**

hiline künd **бер** гырон

kesakünd **пар бусыез** гырон

kevadküнд **тулыс** гырон

kokkükünd **огазе карыса** гырон

koorimiskünd **куро** гырон

korduskünd **кыкетй ползэ** гырон

kõrreküüd куро гырон
lahkuküüd нимаз карыса гырон
sügavküüd мур гырон
sügisküüd сйзыл гырон
uudismaaküüd вильвильэз гырон
ümberküüd вильысь гырон
künnid on küntud гыронъес гыремын
küнд теhti traktoriga гыронэз тракторен гыризы
2. (küntud maa) гырем
küнди äestama гыремез усыяны
läksime otse üle künni шонерак гырем вамен мынймы
Liitsõnad
künni+
künnivagu гырем чур я. борозд

küндma <k'ünd[ma k'ünd[a küнна[b k'ün[tud, k'ünd[is k'ünd[ke v>

1. гырыны; (üles) гырыны :
sügavalt küндma мур гырыны
adraga küндma герыен гырыны
traktoriga küндma тракторен гырыны
sööti küндma аналтэм бусыез гырыны
küндis esimese vao sisse нырысетйзэ чурез гыриз
isa on väljal küндmas атай бусыез гыре
kesa tahab veel kord läbi küндda пар бусыез нош ик гыроно
küндsime karjamaa põlluks возьвильэз бусылы гыримы
küндis põllu kartuli alla бусыез картошка мерттыны гыриз
küндis adra katki гырыса герызэ чигиз
pool põldu jäi veel küнда жыны бусы гыроно кылиз на
künnab juba kümnendat aastat hariduspõldu PILTL дышетскон бусыез дасэтй
арзэ гыре ини
küндmata põllud гырымтэ бусыюс
2. PILTL (merd sõitma) гырыны; (uuristama) гырыны
laevad küннаvad merd вулэйкыюс зарезез гыро
künnab merd kaptenina капитан луыса зарезез гыре
siga küндis kartulivaod lahti парсь картошка чурьёсты гырылйз

küнгas <küнгas k'ünka küнгas[t -, küнгas[te k'ünka[id s>

1. (kõrgendik) выр
madal küнгas лапег выр
hauaküнгas, kalmuküнгas шайгу выр
künka jalam выр выжы
küнгaste vahel oli org вырьёс вискын нёжал вал
talu on künka otsas выр йылын кутор
2. (hunnik) гурезь
mullaküнгas сюй гурезь

künnis <künnis künnise künnis[t -, künnis[te künnise[id s>

1. (lävepakk, lävi) ос кусып
kõrge künnis жужыт ос кусып
maja künnis корка пырон ос кусып
peatas künnisel ос кусыпе дугдйз
perenaine ilmus künnisele кузё кышно ос кусыпе потйз

ma pole juba ammu üle selle maja künnise astunud та коркалэн өс кусыпез
 вамен потэме я. та корка пыраме кемалась ини
 2. PILTL (*millegi vahetu lähenemisaeg v algus*) потон я. кутскон
 kahekümne esimese sajandi künnisel кызь одйгетй дауре потонын я. даур
 кутсконын
 uue ajastu künnisel выль вакытэ потонын
 3. GEOGR (*piklik kõrgendik*) изнэс я. вырйыл чур

künnivares <+vares varese vares[t -, vares[te varese[id s> ZOO (Corvus frugilegus) сьод куака

küps <k'üps k'üpe k'üpe[t -, k'üpe[te k'üpe[id adj>

1. (*toidu kohta*) пыжем, вуэм я. вуэмын, дась
 küpsed kartulid пыжем картошка
 küps liha пыжем сйль
 poolküps ылэ-кырсе я. вуымтэ
 kaalikad on küpsed юмал кушман пыжемын
 kuklid said ruttu küpseks пичи булкаос жог пыжизы
 praad ei ole veel küps жаркой дась я. вуэмын өвөл на
 2. (*vilja, marjade vms kohta*) кисьмамын я. вуэмын я. тыремын; (*küpsusest mahlakas*) жалемын
 küps mari кисьмам узы
 küps seeme тырем тысь
 küps rukis кисьмам зег
 küpsed viljaread кисьмам зег я. чабей йырйёс
 koldküps PÖLL сюсь кадь кисьмам
 koristusküps октыны вуэмын
 riimküps PÖLL йөл кисьмамозь вуэм
 raieküps METS кораны дась
 vahaküps PÖLL сюсь кадь кисьмамозь вуэм
 üleküps туж зол кисьмамын
 üliküps туж кисьмамын
 nisu on küps чабей вуэмын
 3. PILTL (*väljakujunenud, -arenenud*) дась; (*valmis*) дась
 küps iga вуон я. кын корт куртчон вакыт
 küps kunstnik кын куртчон вакытаз суредась
 küps lavastus дась спектакль
 küps teos дась гожтос
 küps otsus кисьматэм малпан
 avaldamisküps печатланы дась
 esitamisküps возьматыны дась
 suguküps BIOL нылпи кылдытыны дась
 küpsetes aastates inimene кын корт куртчон вакытаз адями
 aeg on küps tööd alustada ужез кутскыны дыр вуэмын
 ma pole enam poisike, vaid küps mees мон пичи пияш өвөл, пиосмурт ни
 табере
 siin on tunda küpse meistri kätt татын вуэм кибашлылэн кыыз шөдйське
 noormees on küps abiellumiseks v abielluma егит пи кышно басьтыны
 вуэмын
 4. KÕNEK, PILTL (*omadega läbi, otsas*) дась я. пумаз вуэм
 kui ta veel ühe pitsi võtab, siis on ta varsti küps со эшшо одйг чарка юиз на
 ке, дась луоз ини

ta on hirmust täiesti küps со кышкаменыз пумаз вуэмын ини

5. KÕNEK (*värvitooni kohta: küllastunud, sügav*) нап
suvemaastiku küps roheline гужем мувылтуслэн нап-вожез

Liitsõnad

küpse+

küpsekartul пыжем картошка

küpsema <k'üpse[ma k'üpse[da küpse[b küpse[tud v>

1. (*toidu kohta*) пыжныны; (*tule peal*) пыжныны

leivad küpsevad ahjus няньёс гурын пыжо

liha küpseb vardas сйль тыл йылын пыже

kartulid küpsevad tuhas картошка пеньын пыже

2. (*vilja, puuvilja, marjade kohta*) кисьманы я. вуыны; (*järevalmima*)

кисьманы; (*iile*) кисьманы

õunad küpsevad õunapuudel улмоос улмопуосын кисьмало

hersed on küpsenud кōжы вуиз

rukis küpseb рōуага кийрести зег пōсь куазен жог кисьма

vili on vahajaks küpsenud ю-тысь сюсь кадь кисьмам дыраз вуэмын

tomatid pandi korvi küpsema помидорез кудые кисьманы понйзы

maasikad on üle küpsenud узыос укыр зол кисьмаллям

3. PILTL (*välja kujunema v arenema*) вуыны; (*olukordade, nähtuste puhul*)

кисьманы я. вуыны

suguliselt küpsema нылпи кылдытон дырозь будыны

tüdruk oli naiseks küpsemas нылаш кышномурт луон вакытаз вал

otsus küpses kiiresti малпан жог кисьмаз

küpses mõte õppima minna дышетскыны мыныны малпан кисьмаз

eeldused selleks olid juba küpsenud югдур солы кисьмамын вал ини

oli küpsemas streik ужуретон кисьмаз

küpsetama <küpseta[ma küpseta[da küpseta[b küpseta[tud v>

1. (*toitu*) пыжныны; (*tule peal*) пыжныны

leiba küpsetama нянь пыжныны

tuhas kartuleid küpsetama пень пушкын картошка пыжныны

pirukaid küpsetama перог я. кокрок пыжныны

küpsetasime lõkke kohal šašlõkki тылскем вылын шашлык пыжимы

sütel küpsetatud kala эгыр вылын пыжем чорыг

küpsetatud kaalikas пыжем юмал кушман

2. PILTL (*päikese kohta*) пыжныны

räike küpsetas halastamatult шунды жалятэк пыжиз

3. (*vilju, seemneid*) пыжныны я. кисьматыны

räike küpsetas maasikad punaseks шунды узыосты горд луытозязы

кисьматйз я. пыжиз

ilusad ilmad küpsetasid rukkitera kõvaks чебер куазь зег тысез чурыг

луытозяз кисьматйз

olin seda otsust kaua aega mõttes küpsetanud PILTL та малпанэз йырам кема

пыжи я. кисьматй я. бергатй

küpsis <küpsis küpsise küpsis[t -, küpsis[te küpsise[id s> (*kondiitritoode*)

печенья

magusad küpsised сакыро печенья

mandliküpsis мулы я. миндаль печенья

soolaküpsis сылало печенья

teeküpsis чайлы печенья
vanilliküpsis ваниль печенья
pakk küpsiseid пачка печенья
kohvi juurde pakuti küpsiseid кофе вöзы печенья чектйзы

küpsus <k'üpsus k'üpsuse k'üpsus[t k'üpsus[se, k'üpsus[te
k'üpsus/i_&_k'üpsuse[id s>

1. (*toidu puhul*) вуон, дась луон
2. (*puuvilja, marjade puhul*) вуон, кисьман
mulla küpsus PÖLL музъемлэн дась луонэз
pähklitel jääb küpsusest puudu мультыос вуэмын öвöл на
3. PILTL (*inimese, olukorra vms puhul*) вуон, кисьман ВЕР.К.
kehaline küpsus мугорлэн вуонэз

Liitsõnad

küpsus+

küpsuseksam школа йылпумъян я. выпускной экзамен
küpsustunnistus шор дышетскем сярсы аттестат

küsima <küsi[ma küsi[da küsi[b küsi[tud v>

1. юаны; (*õrpeaines küsitlema*) юаны
teed küsima сюрес юаны
õiget aega küsima дырез юаны
minult küsiti mu arvamust мынэсьтым мар малпамме юазы
mina ei tea, küsi teistelt мон уг тодйськы, мукетьёсызлэсь юа
küsi, millal ta tuleb ку лыктэмзэ юа, юа, ку со лыктоз
ei ole kedagi, kellelt küsida юаны нокинлэсь
ta rääkis sellest ise, ilma küsimata со сярсы ачиз, юатэк, вераз
teda küsiti füüsikas физикаын сое юазы
õpetaja jõudis küsida ainult kolme õpilast дышетйсь куиньзэ гинэ
дышетскисьёсты юаса вуиз
sa veel küsid! юаськод на!
küsi lolle, miks nad nii teevad! КÖНЕК юа шузиослэсь, малы соос озы каро!
2. (*paluma, taotlema*) юаны я. курыны; (*luba paluma*) юаны
abi küsima юрттэт юаны
poiss küsis isalt raha пияш атаезлэсь коньдон юаз
küsis laenuks sada krooni пунэмен сю крона юаз
teekäija küsis öömaja сюресчи кöлон инты юаз
kauba eest küsiti head hinda вуз понна умой дун юазы
maja eest küsiti miljon krooni корка понна миллион крона юазы
küsisin töölt vabaks ужысь куриськи
küsis luba koosolekult varem ära minna кенешысь вазьгес кошкыны
куриськиз
ma ei otsusta midagi ilma temalt nõu küsimata солэсь юатэк я. соин
кенешытэк, мон номыр но уг вераськы
sind küsitakse telefoniga КÖНЕК телефонын тонэ юало
küsis möödujalt suitsu peale tuld ортчисьлэсь тамакезлы кенжытон юаз
kas keegi on minu järele küsinud? монэ нокин но öз-а юа?
köht küsib süüa КÖНЕК кöт сиён куре
3. (*hoolima*) юаны я. сюлмаськыны
kirglik kalamees ei küsi ilmast мыло-кыдо чорыгась куазьлэсь кылзэ уг юа
kes meie tahtmisest küsib! кин милесьтым мылкыдмес юа!
ta ei küsinud keelamisest ja tegi ikka omamoodi уг яра шуэмез аджем öз

кары, одно ас сяменыз лэсьтйз
armastus ei küsi aastatest яратон арлыдэз уг юа

küsimus <küsimus küsimuse küsimus[t küsimus[se, küsimus[te küsimus/i s>

1. юан

suuline küsimus вераса юан
kirjalik küsimus гожтыса юан
otsene küsimus шонерак я. мечак я. котыръяськытэк юан
terav küsimus лэчыт юан
kaval küsimus кескич юан
rumal küsimus шузи юан
liigne küsimus мултэс юан
kohatu küsimus интыяз тупасьтэм юан
asjalik küsimus ужъя юан
suunav küsimus верась юан
ankeediküsimus анкетаысь юан
eksamiküsimus экзамен юан
keerdküsimus зугмаськем юан
lisaküsimus ватсаса юан
naljaküsimus серемес юан
vastaküsimus пумит юан
viktoriiniküsimus викторина юан
küsimusi esitama юан сётыны
küsimustele vastama юанлы вераны я. валэктыны я. валэктон сётыны
kas kõik said küsimusest aru? юанэз ваньды валады-а?
pöördus küsimusega minu poole юанэн мыным вызиськиз
ta puistati üle küsimustega сое юанъёсын жокатйзы
ajas mind oma küsimustega ummikusse юанъёсыныз монэ сэреге вуттйз
mind hakati küsimustega pommitama монэ юанъёсын ыбылыны кутскизы

2. (aruteldav asi, probleem) юан, ужпум

kiireloomuline v pakiline küsimus жог юан
keeruline küsimus секыт юан
põhimõtteline küsimus возет юан
tõsine küsimus серьёзной юан
eluliselt tähtis küsimus улон юан
esmajärgulise tähtsusega küsimus нырысетйосыз пöлын эскероно юан
auküsimus дан юан
haridusküsimus дышетскон юан я. ужпум
kaadriküsimus кадръёсья юан
kasvatusküsimus будэтон юан
maaküsimus музейем юан
majandusküsimus экономика юан я. ужпум
moraaliküsimus зеч сям юан
naisküsimus кышномурт юан я. ужпум
peaküsimus валтйсь я. шор юан
personaalküsimus персональной юан я. ужпум
päevakorraküsimus нунал чоже эскероно юан
rahvusküsimus йöскалык юан я. ужпум
seksuaalküsimus секс юан я. ужпум
sõlmküsimus шор юан
võtmeküsimus валтйсь юан
küsimust püstitama v üles seadma v tõstatama юан пуктыны я. юанэз

жутыны

küsimusse tuleb selgust tuua та юанлы валэктон шедьтоно

see küsimus tuleb võtta päevakorda та юанэз туннэ эскероноосыз пöлы пыртоно

töö lõpetamine on päevade küsimus ужез йылпумъян - со кöня ке нунал чöжелы юан

see pole enam tundide, vaid minutite küsimus часлы öвöл, минутлы юан со табере

pakutud variantidest võiks küsimuse alla tulla esimene чөктэм вариантёс пöлысь нырысетйез сярэсь вераськыны луэ

küsimärk <+m'ärk märgi m'ärki m'ärki, m'ärki[de m'ärki[sid_&_m'ärk/e s>

1. KEEL (*kirjavahemärk*) юанпус

2. PILTL (*küsimus*) юанпус я. юан; (*küsitavus*) юанпус

{*mida*} küsimärgi alla panema мае юанпус улэ пуктыны

küsimärgi all olema юанпус улын луыны

tulevik on üks ainus suur küsimärk вуоноез - со одйг бадзым юанпус

küsitama <küsitla[ma küsitla[da küsitla[b küsitla[tud v> (*küsimusi esitama*)

юаны я. юалляськыны; (*pärima*) юалляськыны; (*kohtualust*) юаны

õpetaja küsitles õpilasi дышетйсь дышетскисьёслэсь юалляськиз

arst küsitleb haiget эмьясь висисьлэсь юалляське

küsitles kõiki vastutulevaid inimesi ваньмызлэсь пумитаз сюрись

адямиослэсь юалляськиз

faktide kindlakstegemiseks küsitleti kohtualust фактьёсты эскерон понна

подсудимойлэсь юалляськизы

küsitlus <küsitlus küsitluse küsitlus[t küsitlus[se, küsitlus[te küsitlus/i s> юан я.

юалляськон; (*pärimine*) юан я. юалляськон; (*kohtualuse*) юан

kirjalik küsitlus гождьса юалляськон

suuline küsitlus вераськыса юалляськон

ankeetküsitlus, ringküsitlus анкетаен юалляськон

rahvaküsitlus калыклэсь юалляськон

riskküsitlus JUR вожвыл юан

valikküsitlus бырйыса юан

küsitlust korraldama юалляськон ортчтыны

Liitsõnad

küsitlus+

küsitlusandmed юалляськон сётэтёс

küsitluskava юалляськон рад

küsitlusleht юалляськон я. юанъёсын кагаз

küte <küte k'ütte küte[t -, küte[te k'ütte[id s>

1. (*kütmine, kütteseade*) эстон, эстйськон; (*kütmine*) эстон, шунтон

kohalik küte интыгысь эстон я. эстйськон

ahiküte, ahjuküte гурен эстон

aurküte парен шунтон

elekterküte езтылын шунтон

gaasküte газэн шунтон

kaugküte теплофикация

keskküte огъям эстйськон

kiirgusküte сиен шунтон

puuküte **пуэн эстон**
turvasküte **гыбедэн эстон**
vesiküte **вуэн шунтон**
kütteta ruum **эстонтэм я. эстйськисьтэм бӧлет**
mida te kütteks kasutate? **маин тй эстйськоды?**

2. (*kütus*) **эстйськон**

vedelküte **кизер эстйськон**
kütet varuma **эстйськон дасяны**
metsas talveks kütet tegema **нюлэскын толлы эстйськон дасяны**

Liitsõnad

kütte+

küttekeha **ТЕНН, EL → эстйсь я. шунтйсь ёз**

küttekolle **гур**

kütja <k'ütja k'ütja k'ütja[t -, k'ütja[te k'ütja[id s> **эстйсь**

ahjukütja **гур эстйсь**

katlakütja **гур я. пурты эстйсь**

saunakütja **мунчо эстйсь**

aurokatla kütja **пар гурез эстйсь**

veduri kütja **паровоз эстйсь**

kütkestama <kütkesta[ma kütkesta[da kütkesta[b kütkesta[tud v> (*tähelepanu köitma*) **синэз кыскыны, син шоры йӧтыны, пеле йӧтыны, бордэ кыскыны; (haarama) бордын возыны; (võluma, paeluma) паймытыны я. бордэ кыскыны**

särav reklaam kütkestas pilku **чилясь реклама синэз кыскиз я. син шоры йӧтйз**

muusika ei kütkestanud teda **крезьгур солы тунсыко ӧз поты я. сое бордаз ӧз возы**

luuletajat kütkestas neiu ilu **ныллэн чеберез кылбурчиез мальдытйз**

kütkestav <kütkestav kütkestava kütkestava[t -, kütkestava[te kütkestava[id adj> (*veetlev, võluv, köitev*) **бордаз кыскись я. возись, паймытйсь, мальдытйсь**

kütkestav hääl **бордаз возись куара**

kütkestav tütarlaps **бордаз кыскись я. яратоно кадь нылаш**

eriti kütkestav on vanalinn **тужгес но бордаз кыскись луэ вуж кар**

mäelt avaneb kütkestav vaade **гурезысен паймытйсь дунне адзйське**

kütma <k'üt[ma k'ütt[a küt[a[b k'öe[tud, k'ütt[is k'üt[ke v>

1. **эстыны я. шунтыны; (ruume soojaks) эстыны я. шунтыны; (kollet väga kuumaks) эстыны**

ahju kütma **гур эстыны**

kütab sauna **мунчо эстэ**

keris on kuumaks köetud **мунчо гур зырдатозяз эстэмын**

tuba oli soojaks köetud **бӧлет шуныт эстэмын вал**

kahte tuba kütab üks ahi **кык бӧлетэз одйг гур шунтэ**

maja köetakse vedelkütusega **коркаез кизер эстйськонэн эсто**

räike küttis liiva tuliseks **шунды луоез зырдатйз я. пӧсь луытозяз шунтйз**

räike lausa kütab **шунды, эсьмаса, пыже**

kütmata toad **эстымтэ бӧлетъёс**

köetav garaaž **эстйськись гараж**

2. PILTL (*õhutama, erutama*) **зырматыны**

võistlus kütab kirgi чoшатскон мылкыдэз зырдатэ

3. KÕNEK (*lööma, äigama*) пoсь лэзыны я. кисьтыны я. табанен сюдыны

4. KÕNEK (*kupatama, kihutama*) шонтыны

küttis paljajalu kodu poole дор палаз куттэмпыд шонтйз

kütmine <k'ütmine k'ütmise k'ütmis[t k'ütmis[se, k'ütmis[te
k'ütmis/i_&_k'ütmise[id s> эстон

kütt <k'ütt küti k'ütti k'ütti, k'ütti[de k'ütti[sid_&_k'ütt/e s>

1. (*jahimees*) пöйшурась; (*mereloomade*) зарезь пöйшурась

julge kütt кышкасьтэм пöйшурась

hundikütt кион кутылйсь я. пöйшурась

hülgekütt тюлень кутылйсь

karukütt гондыр кутылйсь

rändkütt кöчылйсь пöйшурась

vaalakütt кит кутылйсь я. чорыгась

2. SÕJ, AJ (*laskur*) стрелок я. ыбылйськись

alpikütt альпийской ыбылйськись

mägikütt гурезь ыбылйськись

3. PILTL (*äge jahtija*) утчась я. уйылйсь

autogrammikütt автограф люкась

juhusekütt учыр утчась

kaasavarakütt кылёсбур утчась я. сьöры уйылйськись

medalikütt медаль утчась

õnnkütt шуд утчась

küttima <k'ütti[ma k'ütti[da küti[b küti[tud v>

1. (*jahti pidama*) пöйшураны я. тэляны я. кутыны

metssigu küttima кыр парсез кутыны

läks karu küttima гондырез кутыны я. пöйшураны мынйз

randlased kütivad hülgeid зарезь дурын улйсьёс тюленьёсты кутыло

teda kütiiti nagu metslooma сое кыр пöйшурез кадь кутйзы

kass kütib hiiri ja linde кöчыш шырьёсты но тылобурдоосты кутылэ

2. PILTL (*püüdma, jahtima*) кутыны я. уйыны

ajakirjanikud kütivad uudiseid журналистьёс иворьёс сьöры уйисько

kütus <kütus kütuse kütus[t -, kütus[te kütuse[id s> эстйськон; (*mootori-*)

бензин

kohalik kütus интыысь эстйськон

looduslik kütus инкуазь эстйськон

diislikütus дизель эстйськон

gaaskütus газ, чагыр эстйськон

mootorikütus моторлы эстйськон

raketikütus ракеталы эстйськон

tahkekütus чурит эстйськон

tehiskütus искусственной эстйськон

tingkütus условной эстйськон

tuumkütus ядер эстйськон

vedelkütus кизер эстйськон

kütust tankima эстйськон басьтыны

kütust jätkub mõneks kuuks эстйськон көня ке толэзьлы тырмоз

mehed läksid poodi uut kütust tooma PILTL пиосьёс възкаронние

шунтйськон басьтыны мынйзы

Liitsõnad

kütuse+

kütusebilanss эстйськон биланс

kütuseelement ТЕHN, EL эстйсь элемент

kütusehoidla эстйськон возён инты

kütusekriis эстйськон кризис

kütusekulu эстйськонэз быдтон

kütuseladu эстйськон возён инты

kütuseressursid эстйськон ванёс я. ресурсъёс

kütusesistern эстйськон цистерна

kütusetõustus эстйськон поттон

kütusevaru эстйськон ванёс

küüditama <küüditama küüditada küüditab küüditatud v>

1. (*vedama, sõidutama*) нуыны

haavatud küüditati rindelt tagalasse сөсырмемъёсты фронтлэн сьöраз нуызы

2. (*sunniviisil ümber asustama*) депортировать карыны, келяны

perekond küüditati Siberisse семьяез Сибире депортировать карызы

küülik <küülik küüliku küüliku[t -, küüliku[te küüliku[id s> ZOOL (Oryctolagus

cuniculus) кролик

hall küülik пурьсь кролик

nuumatud küülik зеч сюдэм кролик

hermeliinküülik юрмег кролик

hiidküülik бадзым кролик

hõbeküülik азвесь буёло кролик

karusnahaküülik кулы кролик

koduküülik коркан вордон кролик

lihaküülik сйльлы кролик

ulukküülik кыр кролик

villaküülik гонлы кролик

küülikuid pidama кролик вордыны

küülikuid kasvatama кролик будэтыны

Liitsõnad

küüliku+

küülikufarm кролик вордон ферма

küülikutõug кролик выжы

küülikuvill кролик гон

küün <k'üün küüni k'üüni k'üüni, k'üüni[de k'üüni[sid_&_k'üün/e s> лапас,

липетул, сарай

heinaküün турын возён инты, турын сарай

rõhuküün куро возён инты я. куро сарай

hein pandi küüni турынэз сарае жутказы

vii redel küüni alla тубатэз лапас улэ ну

magas küünis сарайын изиз

küünal <küünal k'üünla küünal[t -, küünal[de k'üünla[id s> сюсьтыл

hubisev küünal дырекъясь сюсьтыл

elektriküünal езтыл сюсьтыл

jõuluküünal ымусьтонлы сюсьтыл

parafiinküunal парафин сюсьтыл
 rasvaküunal кӧй сюсьтыл
 ravimküunal FARM свеча я. → сюсьтыл
 steariinküunal кӧйтыл
 suitsüküunal PÖLL, SÕJ чынатон сюсьтыл
 säraküunal бенготыл
 süüteküunal TEHN свеча зажигания я. → сюсьтыл
 vahaküunal сюсьтыл
 viigurküunal вылтусо я. вылтусьям сюсьтыл
 küünalde sära сюсьтыльёслэн ворекъямзы
 küünal põleb сюсьтыл жуа
 küünal suitseb сюсьтыл чындэ
 küünal kustus сюсьтыл кысйз
 küünlad on alles süütamata сюсьтыльёс жуатымтэ на
 kuusk säras küünaldes кыз сюсьтыльёсын ворекяз
 autol kontrolliti küünlaid машиналэсь сюсьтыльёссэ эскеризы

Liitsõnad

küünla+

küünlasära сюсьтыллэн чиялэмэз
 küünlatuli сюсьтыл, сюсьтыллэн тылыз
 küünlavaha сюсьтыллэн сюсез
 küünlavalgus сюсьтыл, сюсьтыл югыт, сюсьтыллэн югытэз

küünarnukk <+n'ukk nuki n'ukki n'ukki, n'ukki[de n'ukki[sid_&_n'ukk/e s>
 (küünarpea, vastav koht varrukal) гырпум, суйгыр; ANAT (küünarluu ülaosa
 jätk) гырпум, суйгыр
 küünarnukkideni üleskäaritud käised гырпумозь пужаллям саесъёс
 nõjatus küünarnukkidega lauale жӧк былэ гырпумъяськыз
 müksas kaaslast küünarnukiga гырпумыныз эшсэ донгаз
 tegi rahvasummas küünarnukkidega teed калык пӧлтй гырпумыныз
 донгаськыса мынйз
 kuue küünarnukid on kulunud дукес гырпумъёс быриллям я. пась луиллям

Liitsõnad

küünar+nuki+

küünarnukimüks гырпумен донгем

küüniline <küüniline küünilise küünilis[t küünilis[se, küünilis[te küünilis/i adj>
 (jultunud, häbematu) уятсыз ВЕР.; возыттэм, циничной
 äärmiselt küüniline inimene туж уятсыз адями
 küüniline vastus уятсыз валэктон

küünis <küünis küünise küünis[t -, küünis[te küünise[id s> ZOOL гижы
 kassi küünised кочыш гижыос, кочышлэн гижыосыз

küünistama <küünista[ma küünista[da küünista[b küünista[tud v> чабъяны;
 (katki) чабъяны
 kass küünistas lapse käe katki кочыш пиналлэсь кизэ чабъяз
 küünistas näo veriseks ымнырзэ вир поттыса чабъяз
 kassipojad küünistavad кочышпиос чабъясько
 vaata, et sa põdsastes oma käsi ei küünista! чакла, куакъёс борды кидэ медад
 чабъя!

küünlajalg <+j'alg jala j'alga j'alga, j'alga[de j'alga[sid_&_j'alg/u s] > →
сюстьтылпуктон, канделябр; (*suur, mitmeharuline*) → сюстьтылпуктон,
канделябр
hõbedane küünlajalg азвесь сюстьтылпуктон
kolmeharuline küünlajalg куинё сюстьтылпуктон

küünlakuu <+k'uu k'uu k'uu[d -, k'uu[de_&_kuu[de k'uu[sid_&_k'u[id s] > RHVK
(*veebruuar*) тулыспал

küünlapäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s] > (2.
veebruuar) → сюстьтыл нунал

küür <k'üür küüru k'üüru k'üüru, k'üüru[de k'üüru[sid_&_k'üür/e s] >

1. (*kühm seljas*) лёг, тыбырлёг, тыбырпотэм
kaasasündinud küür вордйськем дырысен тыбырлёг
ühe küüruga kaamel одйг лёго дуэ
poisile tekkis küür selga пияшлэн тыбыраз лёг потйз
raske tööga kasvas tal küür selga секыт ужаса солэн тыбыраз лёг потйз
rätsep istus endale küüru selga вуриськись тыбырлёг потытозь ужаз я. ужаса
губырскиз
kass tõmbas küüru selga кочыш тыбырзэ губыртйз
tema juba ülemuse ees küüru selga ei kisu со табере кивалтйсь азын
губырскыса я. мыкырьяськыса уз улы
jõudsime künka küürule вырлэн йылаз вуимы
2. KÕNEK (*selg, turi*) тыбыр
küür valutab kartuli võtmisest картош октыса тыбыр висе
andis poisile üle küüru пияшлэн тыбыраз сётйз я. шуккиз

küürakas <küürakas küüraka küüraka[t -, küüraka[te küüraka[id s, adj] >

1. *adj* губырес, тыбырес
küürakas mees губырес пиосмурт
küürakas hurtsik бекырам корка
2. *s* губырес, тыбырес

küürima <k'üüri[ma k'üüri[da küüri[b küüri[tud v] > (*pesema, nühkima*) курьяны,
тазатыны

rõrandat küürima выжез курьяны
küüris liivaga puunõusid луоен пу тусьты-пуньыез тазатйз
perenaine küüris kastrulid läikima кузё кышно кострульёсты чиялтозязы
тазатйз
madrused küürivad laevalage матросьёс вулэйкылэсь выжзэ тазато

Liitsõnad

küürimis+

küürimispasta тазатон паста

küüs <k'üüs küüne k'üün[t k'üün[de, küün[te k'üüs[i s] >

1. (*inimesel*) гижы
pikad küüned кузесь гижыос
sõrmeküüs чиньы гижы
varbaküüs пыдчиньы гижы
punaseks lakitud küüned горд буюм гижыос
küüsi lõikama гижы вандылыны

küüsi viilima **ГИЖЫ ВОЛЯТЫНЫ**
küunte seentõbi **ГИЖЫ ГУБИ ВИСЁН**
põidlal on küüs murdunud **ПÕЛЫЫСЬ ГИЖЫЕЗ ЧИГЕМЫН**
küüned on pikaks kasvanud **ГИЖЫОС КУЗЬ БУДЙЗЫ**
pind läks küüne alla **ГИЖЫ УЛЭ ШЫРПУ ПЫРИЗ**
kraabib küünega aknalt jääd **ГИЖЫЕНЫЗ УКНОЫСЬ ЙÕЭЗ ЧАБЪЯ**
poisil on komme küüsi närida **ПИЯШЛЭН ГИЖЫ ЙЫРЪЁН СЯМЫЗ ВАНЬ**
küüs tuleb maha v ära **ГИЖЫ УСЕ**
lõi vastasele küüned näkku **ТУШМОНЭЗЛЭН ЫМНЫРАЗ ГИЖЫОССЭ МЕРТЧИЗ**

2. (küüinis) ГИЖЫ

karu küüned **ГОНДЫР ГИЖЫОС, ГОНДЫРЛЭН ГИЖЫОСЫЗ**
kass lõi küüned saagisse **КОЧЫШ ГИЖЫОССЭ КУТЭМ КЫЙКАЯЗ МЕРТЧИЗ**

3. (ankrul) ЙЫЛ

ankru küüs **ЯКОРЬ ЙЫЛ, ЯКОРЬЛЭН ЙЫЛЫЗ**

4. KÕNEK (küüslaugu sibulake) ЛЮКЕТ

Liitsõnad

küüne+

küünekäärid **ГИЖЫ ВАНДЫЛОН КАЧЫ**

küünelakk **ГИЖЫ БУЯН ЛАК**

küüneots **ГИЖЫ ЙЫЛ**

küüneviil → **ГИЖЫ ВÕЛОН**

küüslauk <+l'auk laugu l'auku l'auku, l'auku[de l'auku[sid_&_l'auk/e s]> **ВОТ**
(*maitse- ja ravimtaim Allium sativum, selle sibul*) **КУМЫЗЬ, ЧЕСНОК; САРЫМСАК,**
КУРЫТ СУГОН ВЕР.

küüslauku kasvatama **КУМЫЗЬ БУДЭТЫНЫ**

lehkas küüslaugu järele v küüslaugust **БОРДЫСЪТЫЗ КУМЫЗЬ ЗЫН ПАКИЗ**

Liitsõnad

küüs+laugu+

küüslauguhais **КУМЫЗЬ ЗЫН**

küüslauguküüs **ЧЕСНОК ЛЮКЕТ**

küüslauguvorst **КУМЫЗЕН СЙЛЬТЫРЕМ**

laabuma <l'aabu[ma l'aabu[da l'aabu[b l'aabu[tud v> (*edenema*) **АЗЬЛАНЬ**
МЫНЫНЫ, УДАЛТЫНЫ, АЗИНСКЫНЫ

töö laabub **УЖ АЗЬЛАНЬ МЫНЭ Я. УДАЛТЭ**

meeskonna mäng ei laabunud **КОМАНДАЛЭН ШУДОНЭЗ ÕЗ УДАЛТЫ**

vestlus ei laabunud **ВЕРАСЬКОН ÕЗ УДАЛТЫ Я. ÕЗ АЗИНСКИ**

laad¹ <l'aad laadi l'aadi l'aadi, l'aadi[de l'aadi[sid_&_l'aad/e s]>

1. (viis) СЯМ, МАНЕР, АМАЛ; (sort, liik) МАР Я. КИН КЕ НО СЯМЕН, КАДЬ, ВЫЛЛЕМ;
(iseloom) СЯМ

hingelaad **СЯМ**

mõttelaad **МАЛПАСЬКОН СЯМ**

inimese psüühiline laad **АДЬМИЛЭН ПСИХИКА СЯМЫЗ**

laadilt lüürilised luuletused **МЫЛКЫДЗЫЯ ЛИРИКА КЫЛБУРЪЭС**

isiklikku laadi motiivid **ИНТИМ СЯМО МОТИВЪЭС**

poliitilist laadi põhjused **ПОЛИТИКА ВЫЛЛЕМ МУГЪЭС**

uut laadi **ВЫЛЬ СЯМЕН**

pojad on ema laadi **ПИОС АНАЙЗЫ ВЫЛЛЕМЕСЬ**

2. MUUS (heli-) ЛАД

laad² <l'aad l'ae l'aadi l'aadi, l'aadi[de l'aadi[sid_&_l'aad/e s> (*püssil*) пычал ныд

laadima¹ <l'aadi[ma l'aadi[da laadi[b laadi[tud v>

1. тырмытыны; (*täis, peale, sisse*) тырмытыны; (*peale*) тырыны; (*maha, välja*) жоктыны; (*üumber, uuesti*) интыысь интые я. выльысь жоктыны
konteinereid laadima контейнеръёсыз тырмытыны
ehitusmaterjale laevale laadima пуктйськон материалъёсты вулэйкые я.
корабле жоктыны
sütt vagunitesse laadima эгырез вагонъёсы жоктыны
2. KÕNEK (*toppima, panema*) тросаз тырыны, донганы, тырмытыны
laadisin taskud õunu täis кисыосам тросаз улмо тыри
3. KÕNEK (*kõvasti jooma*) тордыны ВЕР.К.; (*kõvasti sööma*) тыкыны ВЕР.К.

laadima² <l'aadi[ma l'aadi[da l'ae[b l'ae[tud v> (*laenguga, energiaga vms varustama*) тырмытыны, поныны, зарядить карыны
püssi laadima пычалэз зарядить карыны
akut laadima аккумуляторез тырмытыны
laadis kaamera värvifilmiga камерае буёло плёнка понйз

laadung <laadung laadungi laadungi[t -, laadungi[te laadunge[id s>

1. (*koorem, last*) → жоктос, груз я. воз
täis laadung ehitusmaterjale тросаз пуктйськон материалэн жоктос
rong kivisöe laadungiga эгыр жоктосэн поезд, эгырен жоктэм поезд
2. KÕNEK (*suur kogus*) маке мында ВЕР.К.
käisime metsas, saime igavese laadungi seeni нюлэскы ветлймы, маке мында
губи шедьтймы

laager <l'aager l'aagri l'aagri[t -, l'aagri[te l'aagre[id s>

1. (*peatus-, puhkepaik*) дугдон я. шутэтскон инты; (*rändrahval*) улон инты;
(*mustlaste, ümberasujate*) дугдон инты
alpilaager, alpinistide laager гурезе тубисьёслэн дугдон интызы
mustlaslaager чиганъёслэн дугдон интызы
  2. TEHN (*masinaosa*) подшипник
kuullaager питыри подшипник
- Liitsõnad**
laagri+ (*peatuspaigaga seotud*)
laagriplats шутэтскон я. дугдон инты
laagri+ TEHN
laagritehas подшипник завод

laagerdama <laagerda[ma laagerda[da laagerda[b laagerda[tud v>

1. (*seista laskma*) сылытыны
juustu laagerdama сырез сылытыны
veini laagerdama винаез сылытыны
käsikiri laagerdas mitu aastat kirjastuses PILTL кигожтэм арьёс чоже
книгапоттонниын сылйз
2. (*laagrisse paigutama*) лагере интыяны
sõjarõgenikud laagerdati ож интыысь кошкемъёсты лагере интыязы
3. (*laagrisse asuma*) дугдыны; (*laagris olema*) лагерын луыны
laagerdasime järve kaldal ты ярдуре дугдймы

laanelill <+l'ill lille l'ille l'ille, l'ille[de l'ille[sid_&_l'ill/i s> БОТ (Trientalis)
СИЗЬЫМКУАР

laanepüü <+p'üü p'üü p'üü[d -, p'üü[de p'üü[sid s> ZOOL (*lind Tetrastes bonasia*)
СЯЛА, НЮЛЭС Я. СИКЫСЬ Я. ВОРПОЁ СЯЛА, СИК Я. ТЭЛЬ КУРЕГ

laas <l'aas laane l'aan[t l'aan[de, laan[te l'aas[i s> (*suur mets*) НЮЛЭС, СИК, ТЭЛЬ,
ЯГ
põlismaas СЬӨД Я. ВЕТЛЫМТЭ НЮЛЭС

laasima <l'aasi[ma l'aasi[da laasi[b laasi[tud v> (*oksi eemaldama*) кораны,
ЛУСЙЫНЫ
oksi laasima вай кораны
puid laasima кор лусйыны

laast <l'aast laastu l'aastu l'aastu, l'aastu[de l'aastu[sid_&_l'aast/e s> шелеп;
(*katuse-*) шелеп
õhukesed laastud векчиесь шелепъёс
vaigused laastud сиресь шелепъёс
höövlilaast пила пызь, пилитпызь
katuselaast липиськон шелеп
ruitlaast пу шелеп
laastust korv шелеплэсь куды
laastu lõikama липиськон шелеп вандыны
laine pillutab paati kui laastu тулкым пыжез шелепез сямен сэрпалля
Liitsõnad
laast+
laastkorv кузяз вандылэм кузь шелеплэсь лэсьтэм куды я. короб

laastama <l'aasta[ma laasta[ta l'aasta[b laasta[tud v>; <l'aasta[ma l'aasta[da
l'aasta[b l'aasta[tud v>
1. (*raadama*) сайкыны, тазатыны
koplit lepavõsast puhtaks laastama кыр интыез лулпу арамалэсь тазатыны я.
сайкыны
2. (*rüüstama, hävitama*) быдтыны, буш кельтыны, куашкатыны, тарканы,
тйяны
maad laastama кунэз быдтыны
linnupesi laastama тылобурдо каръёсты тарканы
vaenlane laastas linnad тушмон каръёсты быдтйз
laastavad sõjad бырон вайись ожъёс
laastav jõud быдтйсь кужым

laat <l'aat laada l'aata l'aata, l'aata[de l'aata[sid_&_l'aat/u s> базар
aastalaat арлы быдэ ортчись базар
hulgilaat МАЖ ОПТЭН ВУЗАН
koolilaat школа базар
linnulaat ZOOL тылобурдоослэн пи поттон интызы
raamatulaat книга базар
ostsime laadalt kutsika базарысь кучапи басьтймы
mis laat siin käib! КӐНЕК мар базар та татын!

Liitsõnad

laada+

laadaplats базар карлуд

laba <laba laba laba l'appa, laba[de laba[sid s>

1. (*tööriistal*); (*vesirattal*); (*roolil*) :

aerulaba, aeru laba полыс

juhtlaba HÜDR азь я. нуись полыс

propellerilaba LENN пропеллерлэн бурдыс

kirve laba тйр бам

2. (*jala-*) пыдпыдэс, пыдтаба; (*pöid*) пыдтаба; (*sokil, sukal*) пыдвыллэн йылыс; (*käe-*) кикур

3. METS (*märgistuskohht puul*) писпу сулэз вандыса лэсьтэм пус

4. KÕNEK (*abaluu piirkond*) пуньылы, калаклы

labajalg <+j'alg jala j'alga j'alga, j'alga[de j'alga[sid_&_j'alg/u s>

1. (*pöid ja varbad*) пыдтаба

2. KÕNEK (*labajalavalss*) лабаяла вальс

labakinnas <+kinnas k'inda kinnas[t -, kinnas[te k'inda[id s> пöзыы, пöзь

labakäsi <+käsi k'äe k'ä[tt k'ä[tte, kä[te käsi s> (*kämmal ja sõrmed*) кикур

labane <labane labase labas[t -, labas[te labase[id adj> (*maitsevaene, lame*)

капчи я. лачег визьем, визьтэм; (*lihtne*) огшоры

labane maitse огшоры луонсям

labane nali лачег я. визьтэм серемкыл, капчи визьем верам

labane süžee лачег сюжет

labane inimene мыскылляськись я. капчи визьем адыми

labane töö, sellega tuleb igäüks toime капчи уж, котькин сое быдэстоз

labasus <labasus labasuse labasus[t labasus[se, labasus[te labasus/i s>

мыскылляськон, мыскыллям

labasusi rääkima мыскылляськыны

labidas <labidas labida labida[t -, labida[te labida[id s> лопатка; куй, корткуй,

курак ВЕР.; (*väike*) лопатка

aialabidas бакчаын ужан куй

kaevamislabidas гудйськон куй

leivalabidas нянь куй ВЕР.

lumelabidas лымы сузян я. мычон лопата

pahtellabidas ЕНІТ шпатель

puulabidas пу лопата

raudlabidas корткуй

sapöörilabidas SÕJ сапёр лопатка

tordilabidas торт лопатка

labidaga kaevama лопатаен гудыны

labidaga sütt loopima лопатаен эгырез куяны

labor <labor labori labori[t -, labori[te labore[id s> → лабор

fotolabor туспуктон лабор я. фотолабор

katselabor эксперимент лабор

keemialabor **хими лабор**
orbitaalabor **орбитаысь лабор**
uurimislabor **эскерон уж я. тодослыко лабор**
tehase labor **завод лабор**

laborant <labor'ant laborandi labor'anti labor'anti, labor'anti[de labor'anti[sid_&_labor'ant/e s> → **лаборчи, лаборант**

laboratoorium <laborat'oorium laborat'ooriumi laborat'ooriumi laborat'ooriumi, laborat'ooriumi[de laborat'oorium/e s>; <laborat'oorium laborat'ooriumi laborat'ooriumi[t -, laborat'ooriumi[te laborat'ooriume[id s> → **лабор**

labürint <labür'int labürindi labür'inti labür'inti, labür'inti[de labür'inti[sid_&_labür'int/e s> (*keerdkäigustik*) **лабиринт**
maaalune labürint **музъем ул лабиринт**
kilelabürint ANAT **дыж лабиринт**
luulabürint ANAT **лы лабиринт**
tänavate labürint **ульча лабиринт**
keeruliste kombinatsioonide labürint **секыт я. мудрон комбинациосын лабиринт**

lade <lade lademe lade[t -, lademe[te lademe[id s>

1. (*ladestus*) **сй; (kiht) сй; (ladem) люкам**
paks lade lund **зөк лымы букос я. люкам**
soorauamaagi lademed **нюрвыл рудалэн люкаськемез, нюрвыл руда сй**
kivid lademes õuel **ульчаын люкам из**
raamatud lademes laual **жөк вылын книга гурезь**
metsas on seeni lademes **нюлэскын тросаз губи ВЕР.К.**
muljete lade **быдэс гурезь шөдонъёс**
2. GEOL (*ladejürgu alajaotus*) **вылсхой сйос, музьемлэн пөрмыкуз**
висъяськись сйосыз
Kunda lade **Кунда сйос**

ladestuma <ladestu[ma ladestu[da ladestu[b ladestu[tud v> **люкаськыны, кыльыны, пуксьыны**
kolesteriin ladestub veresoonte seintele **холестерин вирсэрлэн пушвылаз люкаське**
järve põhja ladestunud setted **ты пыдэсы пуксем пыдыос**
mälus on ladestunud palju head **трос умоез тодэ кылемын**

ladin <ladin ladina ladina[t -, ladina[te ladina[id s> (*pladin*) **вулэн усьыкуз**
куашетэмез, куаш я. жильыр я. жаль шуэм
sadas ladinal **куашетыса зориз, жаль зориз**

ladu <ladu l'ao ladu l'attu, ladu[de ladu[sid s>

1. (*kauba-*) **склад, (ма) возён я. утён инты; (hoidla) утён инты; (baas) возён инты, база**
kaubaladu **вуз возён инты**
kütteladu **эстйськон склад**
laskemoonaladu SÕJ **ожтйрлык возён инты**
relvaladu SÕJ **пычал возён инты**
toiduaineladu **сиён-юон возён инты**

viljaladu ю возён лапас
ehitusmaterjalide ladu пуктйськон материал возён инты
2. TRÜK бичан я. печатлан
fotoladu туспуктэм бичан
käsiladu кийн бичан
masinladu машинаен бичан
sõnaraamatu ladu кыллюкам печатлан я. бичан

Liitsõnad

lao+

laohoone (ма) возён интылэн юртэз
laojuhataja (ма) возён интылэн кивалтйсьез

laduma <ladu[ma ladu[da l'ao[b l'ao[tud v>

1. (*kõrvuti, ülestikku, ritta*) люканы; (*pikali, lapiti*) поныны; (*täis, peale, sisse*) тырыны я. тырмытыны; (*lagedale*) поттыны; (*laiali*) люкыны, кесяны, тырыны; (*ehitades*) тырыны; (*hunnikusse asetama, tõstma*) тырмытыны
puid riita laduma пуэз артанае люканы
raamatuid virna laduma лыдзетьёсыз вылысьтыз вылаз люканы
asju kohvrise laduma арбериосыз чемоданэ тырыны
müüri laduma борддор жутыны, из тырыны
pajjanssi laduma пасьянс люкыны
ladus taldriku putru täis быдэс тусьты жук тыриз я. жутйз
müüja ladus letile hunniku kaupa вузчи жок вылэ быдэс гурезь товар поттйз
töö on tehtud, lao raha lauale уж ужамын, укседэ жок вылэ потты
lao lagedale, mis sul südame peal on потты кыре, мар сюзэмад
люкаськемын
kõik kohustused laoti tema selga v kaela вань одноужьёсты солэн вылаз
понйзы
õpetaja ladus palju kahtesid PILTL дышетйсь трос кыкьёс пуктылйз
laob kõigile etteheiteid PILTL ваньмызлы кылзэ вера
2. KÕNEK (*hoope andma, peksma*) тырыны я. тышканы ВЕР.К.
{*kellele*} hoore laduma (кинэ) тырыны я. тышканы
3. TRÜK бичаны я. печатланы
käsitirja laduma кигожтэмез бичаны я. печатланы
laduda andma бичаны сётыны

ladus <ladus ladusa ladusa[t -, ladusa[te ladusa[id adj>

1. (*sujuv, voolav*) вольыт я. лад-лад; (*laabuv*) зеч я. пөрмем я. удалтэм;
(*sorav*) вольыт
ladus kõne вольыт вераськем
ladus jutt лад-лад верам
ladus lugemine вольыт лыдзйськон
ladus töö удалтэм я. пөрмем уж
meeskonna ladus mäng командалэн зеч шудэмез
räägib ladusat inglise keelt англи кылын вольыт вераське
2. (*mõnus, lahe*) зеч я. кельышлы я. мыло-кыдо
lahke ja ladus vanake вазиськись но кельышлы пересь

ladusalt <ladusalt adv> (*sujuvalt, voolavalt*) вольыт; (*soravalt*) вольыт

loeb ladusalt вольыт лыдзё
räägib üsna ladusalt soome keelt суоми я. финн кылын вольыт гинэ вераське

ladvik <ladvik ladviku ladviku[t -, ladviku[te ladviku[id s> (*kõrgkiht, koorekiht*)

ВЫЛ

valitsev ladvik **кивалтйсь выльёс**

feodaalladvik **феодал выльёс**

laegas <laegas l'aeka laegas[t -, laegas[te l'aeka[id s> (*väike, kaanega*) **ШЫКЫС**;

(*suur, kaanega*) **сандык**; (*sahtel*) **яшник**; (*raha-*) **коньдон тырон я. касса**

ehtelaegas **ШЫКЫС**

kummutilaegas **КОМОД КЫСКАН Я. ЯШНИК**

laualaegas **ЖӨК КЫСКАН**

salalaegas **ЛУШКЕМ ИНТЫ, ВАТЭМ КЫСКАН**

elukogemuste laegas PILT **УЛОН ВИЗЬБУР САНДЫК**

hoiab fotosid laekas **ТУСПУКТЭМЪЕСТЫ ШЫКЫСЫН ВОЗЕ**

tõmbasin alumise laeka lahti **УЛЙЗЭ КЫСКАНЭЗ Я. ЯШНИКЕЗ УСЬТЙ**

laekuma <l'aeku[ma l'aeku[da l'aeku[b l'aeku[tud v> (*saabuma, sisse tulema*)

ВУЫНЫ; (*kogunema*) **ЛЮКАСЬКЫНЫ**

konkursile laekus kümme tööd **ЧОШАТСКОНЭ ДАС УЖ ВУИЗ**

kodanikelt laekunud avaldused **КУНМУРТЪЁСЛЭСЬ ВУЭМ ЗАЯВЛЕНИОС**

liikmemaksudest laekunud summa **ЁЗЧИОСЛЭН ТЫРИСЬКЕМЪЁСЫНЫЗЫ**

ЛЮКАСЬКЕМ СУММА

laekur <l'aekur l'aekuri l'aekuri[t -, l'aekuri[te l'aekure[id s> **КАССИР Я. ЧОТАСЬ**

laen <l'aen laenu l'aenu l'aenu, l'aenu[de l'aenu[sid_&_l'aen/e s>

1. пунэм, пунэм басьтон, кредит

rahaline laen **коньдон пунэм**

pikaajaline laen **кема дырлы пунэм**

ehituslaen **пуктйськыны пунэм я. кредит**

lühilaen, lühiajaline laen **вакчи дырлы пунэм**

rangalaen **банкысь пунэм**

riigilaen **кун пунэм я. заём**

välislaen **кунсьөр пунэм я. заём**

laenu andma **пунэмен сётыны**

rangast laenu võtma **банкысь пунэмен басьтыны**

laenu kustutama **пунэмез тырыны**

laenu tagastama v tagasi maksma v tasuma **пунэмез берыктыны**

sai rangast laenu **банкысь пунэмаськиз я. пунэм басьтйз**

võtsin v tegin sõbralt laenu **эшлэсь пунэмаськи я. пунэмен басьтй**

andis mulle sada krooni laenu **мыным пунэмен сю крона сётйз**

palus taldrikuid laenuks **тэркыосты пунэмен куриз**

2. (ülevõetud aines v element) асэстэм

murdelaen **вераськетысь асэстэм**

sõnalaen **асэстэм кыл**

soome laenud eesti keeles **эстон кылын суоми асэстэмьёс**

laenama <l'aena[ma laena[ta l'aena[b laena[tud v>

1. (laenuks võtma v saama) пунэманы; (pisut, lühikeseks ajaks) ожыт

пунэманы

laenasin sõbralt raha **эшлэсь уксёзэ пунэмай (я. пунэмен басьтй)**

2. (laenuks andma, laenutama) пунэмен сётыны

{*kellele*} suurт summat laenama **(кинлы) трос коньдон пунэманы (я.**

пунэмен сётыны)

talle ei meeldi raha välja laenata **солы уг кельшы уксё пунэманы я. пунэмен сётыны**

laena mulle raamatut **мыным книгаез пунэмен сёт я. пунэма вал**

3. (üle võtma) асэстыны

naaberkeeled laenavad üksteiselt sõnu **бускель кыльёс ог-огзылэсь кыльёсты асэсто**

laenatud sõnavara **асэстэм лексика**

laeng <l'aeng l'aengu l'aengu[t -, l'aengu[te l'aengu[id s> → **дарт**

positiivne laeng EL **позитив дарт**

negatiivne laeng EL **негатив дарт**

elementarlaeng EL **элементар дарт**

püssirohulaeng **дары дарт**

tuumalaeng FÜÜS **ядер дарт**

põrutas paar laengut õhku **со омыре ог кык пол ыбиз**

tuli hea laeng vihma **кужмо дартэн зор лыктйз**

tugeva sotsiaalse laenguga näidend **кужмо мерлыко дартэн пьеса**

laenutama <laenuta[ma laenuta[da laenuta[b laenuta[tud v> (*ajutiseks*

kasutamiseks andma, välja laenama) **пунэманы я. пунэмен сётыны;**

(*raamatuid*) **пунэманы я. пунэмен сётыны**

raamatuid laenutama **лыдзётъёсыз пунэмен сётыны**

matkavarustust laenutama **походын кулэ луись арбериосты пунэмен сётыны**

laenutus <laenutus laenutuse laenutus[t laenutus[se, laenutus[te laenutus/i s>

абонемент; (*raamatukogus*) **абонемент;** KÕNEK (*laenutuspunkt*) **пунэмен**

сётон я. прокат инты; KÕNEK (*laenutusosakond*) **абонемент ёз**

raamatukogudevaheline laenutus BIBL **лыдзётъюрткуспо абонемент**

kauglaenutus BIBL **заочной абонемент**

kojulaenutus BIBL **лыдзётэз доре сётон**

sporditarvete laenutus **спорт арбериосты пунэмен сётон**

raamatukogu laenutus on suletud KÕNEK **лыдзётъюрт абонемент ворсамын**

laev <l'aev laeva l'aeva l'aeva, l'aeva[de l'aeva[sid_&_l'aev/u s> **корабль, →**

вулэйкы

aatomilaev **атом корабль**

abilaev **юрттйсь вулэйкы**

allveelaev **ву ултй велтйсь корабль**

aurulaev **пароход**

baaslaev **уясь база**

dessantlaev SÕJ **дессант вулэйкы**

diisellaev **дизель вулэйкы**

hõljuklaev **омыр вулэйкы**

jõelaev **шурвыл вулэйкы**

kalalaev **чорыгась вулэйкы**

kaubalaev **вузэн вулэйкы**

kosmoselaev **инсьёр корабль**

kõrbelaev PILT **бушкырлэн вулэйкыез**

külmutuslaev **рефрижератор вулэйкы**

lahingulaev SÕJ **ожмаськон вулэйкы**

liinilaev SÕJ **линейной вулэйкы**

lipulaev sõj куншет я. флагман вулэйкы
 lootsilaev лоцман вулэйкы
 mootorlaev дизель вулэйкы я. теплоход
 ookeanilaev океан вулэйкы
 parvlaev паром
 prahilaev вузкарон вулэйкы
 puksiirilaev буксир вулэйкы
 purjelaev тóлпо вулэйкы
 päästelaev утён вулэйкы
 rannasõidulaev ярдур я. каботаж вулэйкы
 rataslaev поглян вулэйкы
 reisilaev мынон-ветлон вулэйкы
 saatelaev келясь вулэйкы
 spordilaev спорт вулэйкы
 sõjalaev ож вулэйкы
 tanklaev танкер
 traallaev траулер
 transpordilaev мынон-ветлон вулэйкы
 tulelaev тылпу кысон вулэйкы
 uurimisolaev эскерон вулэйкы
 veolaev секыт нулльсь вулэйкы
 viikingilaev AJ викингъёслэн вулэйкызы
 õppelaev дышетскон вулэйкы
 laeva kere вулэйкы мугор я. корпус
 laeva pardal вулэйкыын
 laeva tekil вулэйкы палубаын
 laeva veeväljasurve вулэйкылэн водоизмещениез я. ву поттйсь кужымез
 laeva meeskond вулэйкыын ужасьёс я. вулэйкы экипаж
 laevade kalmistu вулэйкы шайвыл
 laevad sõidavad merel v merd вулэйкыос зарезьын уяло
 laev sildub вулэйкы → озына
 laev heidab ankrusse вулэйкы якорё султэ
 laev on ankrus вулэйкы якорьын сылэ
 laev hiiwab ankru вулэйкы якорьзэ жутэ
 laev läks merele корабль зарезе кошкыз
 laev läks v jooksis karile вулэйкы изъяре донгиськыз
 laev uppus v läks põhja корабль выйиз
Liitsõnad
 laeva+
 laevahukk вулэйкы выён я. бырон
 laevaliin вулэйкы сюрес
 laevatee вулэйкы сюрес

laevalagi <+lagi l'ae lage l'akke, lage[de lage[sid s> (*laevatekk*) палуба,
 вулэйкы был

laevandus <laevandus laevanduse laevandus[t laevandus[se, laevandus[te
 laevandus/i s> → вулэйкыен ветлон ужөр
 jõelaevandus шур вылтй вулэйкыен ветлон ужөр
 merelaevandus зарезьтй вулэйкыен ветлон ужөр
 kaubalaevandus вузкарон вулэйкыен ветлон ужөр
 rannalaevandus каботаж вулэйкыен ветлон ужөр

laevastik <laevast'ik laevastiku laevast'ikku laevast'ikku,
laevastik/e_&_laevast'ikku[de laevast'ikk/e_&_laevast'ikku[sid s> флот
jõelaevastik шур флот
kala[rüügi]laevastik чорыган флот
kaubalaevastik вуз флот
merelaevastik зарезь флот
purjelaevastik төлпо флот
sõjalaevastik ож флот

laevatekk <+t'ekk teki t'ekki t'ekki, t'ekki[de t'ekki[sid_&_t'ekk/e s> (*laevalagi*)
палу́ба, вулэйкы выл

laevuke[ne] *dem* <laevuke_&_laevukene laevukese laevukes[t laevukes[se,
laevukes[te laevukes/i s>
1. (*väike laev*) пичи вулэйкы, пыж
lapsed ujutavad laevukesi пинальёс пыж лэзьяса шудо
2. BOT (*liblikõieliste õiekrooni allosa*) → пыж

lagastama <lagasta[ma lagasta[da lagasta[b lagasta[tud v>
1. (*raiskama, priiskama*) юнме быдтыны, арам карыны
raha lagastama уксёез юнме быдтыны
joogivesi ei ole lagastada чылкыт вуз юнме быдтоно өвөл
2. (*laastama*) буш кельтыны, тус-тас карыны; (*rikkuma*) быдтыны, тйяны
torm lagastab metsi сильтөл нюлэсэз быдтэм
elaniketa maja lagastati ära кузётэм коркаез буш кельтйзы

lage <lage lageda lageda[t -, lageda[te lageda[id *adj, s*>
1. *adj* (*avar, ulatusliku vaateväljaga*) кыр
lage stepp кырал
lage maastik кыр мувылтус
2. *adj* (*tühi*) буш; (*paljas*) гольык; (*puhas, paljas, koristatud*) чылкыт
lage põld v väli чылкыт бусы
lage kink гольык я. буш выр
lagedad seinad гольыкесь я. бушесь борддорьёс
ilma mööblita on tuba lage жок-пуконтэк висьет буш
puud on juba lehtedest lagedad писпуос гольык кылемын ини
linnud tegid põõsad marjadest lagedaks тылобурдоос куакъёсты емыштэк
кельтйзы
pea on mõtteist lage PILTL йыр буш
olen rahast lage PILTL мон уксё ласянь буш ВЕР.К.
3. *s* (*lagendik*) куш, кырал я. кыр инты; (*väike*) пичи куш
metsalage нюлэс куш

lagedale <lagedale *adv*> (*nähtavale*) адскымон интые; (*välja*) кыре
tule lagedale, mis sa peitu poed пот адскымон интые, мар пегзыса улийскод
otsis kastist tööriistad lagedale яшникысь ужан тйрлыкез адскымон интые
поттйз
lao aga lagedale, mida tead ваньзэ вера, мар тодйскод
ma ei julge oma seisukohtadega lagedale tulla уг дйсьтйськы ас малпаньёсме
кыре поттыны я. шараяны

lagendik <lagend'ik lagendiku lagend'ikku lagend'ikku,
lagendik/e_&_lagend'ikku[de lagend'ikk/e_&_lagend'ikku[sid s> куш я. кырал
lumelagendik лымы бусы я. кырал
metsalagendik нюлэс куш
jõudsime metsast välja lagendikule нюлэс куше вуимы я. нюлэскысь
потыса, кыралэ вуимы

lagi <lagi l'ae lage l'akke, lage[de lage[sid s>

1. (*ruumil*) вөлдэт

kõrge lagi жужыт вөлдэт

madal lagi лапег вөлдэт

krohvitud lagi штукатурить карем вөлдэт

värvitud lagi буюм вөлдэт

kassettlagi, kessoonlagi ЕНІТ кессон вөлдэт

ripplagi ЕНІТ ошем вөлдэт

lamp ripub laes вөлдэтэ лампа ошемын

lagi kukkus v vajus sisse вөлдэт куашказ

2. (*ülemine v pealmine osa v pind*) был, йыл

kapi lagi on tolmune шкафлэн вылыз тузонэсь

ümmarguse laega müts котырес выло изы

3. PILTL (*suutlikkuse, võimete piir, kõrgpunkt, tipp*) йыл, пум

see on tema saavutuste lagi быгатонлыкезлэн йылыз со

Liitsõnad

lae+

laemaal KUNST вөлдэт суред

lagistama <lagista[ma lagista[da lagista[b lagista[tud v> (*naeru*) кит-кит я. гор-
гор серекъяны я. горыны я. куаныны ВЕР.К.

lagle <lagle lagle lagle[t -, lagle[de lagle[sid s> ZOOЛ (*haneliste perekond Branta*)

казарка чөж

mustlagle ZOOЛ (*Branta bernicla*) съод казарка

valgepõsk-lagle ZOOЛ (*Branta leucopsis*) тодьы бам казарка

lagrits¹ <lagrits lagritsa lagritsa[t -, lagritsa[te lagritsa[id s>

1. ВОР (*magusjuur*) тактамыр

2. (*sellest saadav magusaine*) лакрица, → тактамыр

lagrits² <lagrits lagritsa lagritsa[t -, lagritsa[te lagritsa[id s> ZOOЛ (*oravhiir*

Eliomys quercinus) шоуган я. коньы шыр

lagunema <lagune[ma lagune[da lagune[b lagune[tud v>

1. (*purunema*) куашканы, тйяськыны, чигиськыны, пилиськыны; (*laiali, koost*) куашканы

vana maja lagunes вуж корка куашказ

ahi on päris lagunened гур чылкак куашказ

tara on lagunened кенер куашказ

jalatsid lagunevad пыдкучтан быре

paat pörkas vastu kivi ja lagunes пыж из борды донгиськиз но тйяськиз

jää laguneb йö чиге

tsüklon lagunes циклон куашказ

udu lagunes laiali бус быриз

pilved lagunesid **пилемъёс сылмизы я. сайкиськизы я. быризы**
 teed hakkasid lagunema **сюресъёс быризы (тулыс вуэмья)**
 perekond lagunes **семья куашказ**
 koalitsioon lagunes **коалиция куашказ**
 feodaalühiskond lagunes **феодал мер куашказ**
 lagunened saapad **бырем сапегъёс**
 lagunened hammas **бырем пинь**
2. КЕЕМ (lõhustuma) люкиськыны
 molekulid lagunevad aatomiteks **инпырыос атомъёслы люкисько**
 valgud lagunevad **белокъёс люкисько**
3. (kõdunema) сисьмыны
 laip laguneb **шöй сисьме**

lahas <lahas lahase lahas[t -, lahas[te lahase[id s> MED **шина**
 kipslahas **гипс**
 käsi pandi lahasesse **киез шинаен думыльзы**
 jalg on lahases **пид шинаен думылэмын**

lahastama <lahasta[ma lahasta[da lahasta[b lahasta[tud v> MED (*lahasesse panema*) **шинаен думылыны**
 jalga lahastama **пидэз шинаен думылыны**

lahe¹ <lahe laheda laheda[t -, laheda[te laheda[id *adj*>

1. (avar, ruumikas) паськыт я. бадъым; (vaba) эрико я. кыр
 laheda tubadega maja **бадъым бөлетъёсын корка**
 lahe mantel **паськыт пальто**
 laheda jalatsid **паськыт пыдкучтан**
 lahe elu **эрико улон**
 laheda tingimused **зеч условиос**
 inimesi väljus, vagunis läks lahendamaks **адямиос потйзы, вагонын эрикогес луиз**
 laskis lipsusõlme lahendamaks **галстук гердзэ лябатйз**
 siin on lahe läbipääs **татын эрико пырон**
 tahab, et lastel laheda elada oleks **нылпиослы улыны умойгес мед луоз, малпа со**
2. (kerge) капчи я. юзмыт; (värskendav) ыркыт
 lahe jook **юзмытйсь юон**
 lahe tuul **капчи я. ыркыт төл**
 mere ääres on lahe hingata **зарезь дурын шоканы капчи**
 laheda jooksuga jalgratas **капчи мынйсь велосипед**
 anna mulle midagi laheda lugeda **вай мыным мыр ке но капчизэ лыдъыны**
3. (mitte sassis, puntras v tükkis, selge, klaar) жикытак
 kalamehed harutasid võrke lahedaaks **чорыгасъёс сетъёсты жикытак тазатйзы**
 pärast peapesemist kammitakse juuksed lahedaaks **йырез миськем бере йырсиез жикытак сынало**
 hea lahe muld, pole mätaid ega juurikaid **умой, буй-буй суй, люкъёсыз но, выжыос но övöl**
 laheda oksteta kasepakud **вольытэсь, сульёстэк кызыпу пуклөкъёс**
 värsked õhk tegi pea lahedaaks **юзмыт омыр йырез капчиятйз я. сайкыт кариз**
4. (mõnus, õdus) умой я. майбыр; (muretu, pingevaba) капчияк я. золтйськытэк; (sõbralik, lahke) капчи я. вазиськись
 hingel hakkab lahe **лул капчия**

lahedad naljad **умоесь серем пырыюс**
ta on lahe inimene **со капчи я. вазиськись аядми**
5. SLÄNG (tore, vaimustav) умой я. зеч я. зечок
lahe mõte **зеч малпан**
see on lahe muusika **со умой крезьгур**
lahe kutt **зеч пиёк**
lahe poiss **зечок пияш**

lahe² <lahe l'ahkme lahe[t -, l'ahkme[te l'ahkme[id s> (*lahknemiskoht*) **инъет я.**
люкиськон я. вайяськон инты
teelahe **сюрес вож**
veelahe GEOGR **вувисгож**
kolme tee lahkme **куинь сюреслэн вожаз я. сюрес куиньлы вайяськон**
интыын

lahedalt <lahedalt *adv*> **эрико я. тырмыт я. трос**

lahendama <lahenda[ma lahenda[da lahenda[b lahenda[tud v> **пумкыльяны я.**
эскерыны; (kokkuleppele jõudes) пумкыльяны я. эскерыны; (mõistatust)
тодыны
teaduslikku probleemi lahendama **тодос проблемаез эскерыны**
tõliküsimust lahendama **ченгешон юанэз пумкыльяны**
arusaamatust lahendama **валантэм луонэз пумкыльяны**
võrrandeid lahendama **уравниюсты пумкыльяны**
see küsimus on lahendatud **та юан пумкыльямын**
ta lahendas mõistatuse **со мадиськонэз тодйз**
originaalselt lahendatud arhitektuuriansambel **оригинально пумкыльям**
архитектура ансамбль

lahendus <lahendus lahenduse lahendus[t lahendus[se, lahendus[te lahendus/i s>

1. (lahendamistulemus) пумкыльян; (lõpp-) пумкыльян
õige lahendus **шонер пумкыльян**
ootamatu lahendus **витёнтэм пумкыльян**
probleemi lahendus **проблемалэн пумкыльянэз**
mõistatuse lahendus **мадиськонлэн валэктонэз**
maali kompositsiooniline lahendus **суред композицилэн пумкыльянэз**
lahendust otsima **пумкыльян утчаны**
küsimusele lahendust leidma **юанлы валэктон шедьтыны**
probleemi lahendus nõuab aega **проблемаез пумкыльян дырез кулэ каре**
2. EL (gaas-) разряд
gaaslahendus **газ разряд**
huumlahendus **гыбдась разряд**
pimelahendus **ватэм разряд**
sädelahendus **кизили разряд**

lahenema <lahene[ma lahene[da lahene[b lahene[tud v>

1. (probleemi, olukorra kohta) радъяськыны я. тупаны я. бырыны я.
буйганы
probleem lahenes **ужпум я. проблема радъяськиз**
asi lahenes nagu iseenesest **уж ас понназ выллем радъяськиз**
kõik laheneb ajapikku **дыр ортчемъя ваньмыз тупалоз**
2. (lahedamaks, pingevabamaks muutuma) небзыны я. капчияны

ta nägu lahenes **ымнырыз небзиз**
meeleolu lahenes **мылкыд капчияз**

lahing <lahing lahingu lahingu[t -, lahingu[te lahingu[id s> **ожмаськон**

otsustav lahing **йылпумъясь ожмаськон**
ägedad lahingud **кышкыт ожмаськонъёс**
Borodino lahing **Бородино ожмаськон**
kaitselahing SÕJ **утыса ожмаськон**
malelahing **шахматэн жугиськон**
merelahing SÕJ **зарезьын ожмаськон**
pealetungilahing SÕJ **ожман ожмаськон**
sõnalahing **кыл ож**
õhulahing SÕJ **омырын ожмаськон**
lahing Tartu all **Тарту палан ожмаськон**
lahingud pealinna pärast **шоркар понна ожмаськон**
lahingut vastu võtma **ожмаськонэз вылад басьтон**
lahingut pidama **ожмаськыны**
lahingusse minema **ожмаськонэ мыныны**
puhkes lahing **ожмаськон пуромиз**
nad võitsid lahingu **соос ожмаськонэз вормизы**
ta langes lahingus **со ожмаськонын быриз**
ametkondadega lahinguid pidama PILTЛ **удысэтьёсын ожмаськыны**

Liitsõnad

lahingu+

lahingulaev SÕJ **ожмаськон вулэйкы**
lahingulennuk SÕJ **ожмаськон аслобет**
lahinguvalmis (*asend*) **ожлы я. ожмаськыны дась**
lahinguväli **ожлуд**

lahja <lahja lahja lahja[t -, lahja[de lahja[sid *adj*>

1. (*kõhn, kondine*) **начар; (kuivetu) косьт**
lahja nägu **косьт ымныр**
lahja hobune **начар вал**
2. (*vähese rasvasisaldusega*) **кизер я. кӧс**
lahja kohupiim **кӧс кузятэм**
lahja liha **кӧс сйль**
lahja supp **кизер шыд**
3. (*pinnase kohta*) **кыедамтэ**
lahja maa **каедамтэ музейем**
4. (*jookide kohta*) **кизер; (lahuse v segu kohta) ляб я. кизер**
lahja tee **кизер чай**
lahja vein **ляб вина**
lahja lahus **кизер сылмет**
lahja kütus **ляб эстйськон**
5. PILTЛ (*kesine, vilets*) **ляб**
lahja stiil **ляб стиль**
lahja anekdoot **ляб пальыштык я. анекдот**

lahjendama <lahjenda[ma lahjenda[da lahjenda[b lahjenda[tud v> **кизертыны я.**

вуэн сураны
piiritust veega lahjendama **спиртэз вуэн кизертыны**
lahjendatud äädikas **вуэн сурам уккус**

lahk <l'ahk lahu l'ahku l'ahku, l'ahku[de l'ahku[sid_&_l'ahk/e s> (*juustes*)
люкыса сынам; (*metsas*) просек
lahk keskel йырсиез шортйз люкыса сынамын
lahk paremal pool бур палаз йырсиез люкыса сынамын
lahuga soeng люкыса сынам причёска
lahku kammitud juuksed люкыса сынам йырси
metsas lahu peal nägime põtra нюлэскын просекысь койыкез адзимы

lahkama <l'ahka[ma laha[ta l'ahka[b laha[tud v>

1. (*lahangut sooritama*) кырыны я. кырылыны
laipa lahkama шөез кырылыны
2. PILTL (*käsitlema, analüüsima*) эскерыны

lahkarvamus <+'arvamus 'arvamuse 'arvamus[t 'arvamus[se, 'arvamus[te
'arvamus/i s> → вожвылмалпан
lahkarvamused вожвылмалпанъёс
ideelised lahkarvamused идея пумысен вожвылмалпанъёс
sõpradevahelised lahkarvamused эшъёс куспын вожвылмалпанъёс
lahkarvamusi tekitama вожвылмалпанъёс кылдытыны

lahke <l'ahke l'ahke l'ahke[t -, l'ahke[te l'ahke[id adj> (*sõbralik*) лякыт я.
кельышлы; (*hea*) умой я. зеч я. зег нянь кадь; (*külalis-*) вазиськись;
(*vastutulelik*) вазиськись; (*armastusväärne*) яратоно кадь; (*heldekäeline*)
бусьтыр я. котьмарзэ сётыны дась
lahke perenaine зеч кузё кышно
lahke naeratus лякыт пальпотон
lahke sõna зеч кыл
lahke süda лякыт сюзэм
lahke vastuvõtt бусьтыр пумитан
lahkel käel капчи я. бусьтыр кыин
olge nii lahke, aidake mind юрттэ вал мыным
ta on lahke lubama кылзэ сётыны со бусьтыр я. уг жаля
teie lahkel loal tulen homme uuesti лякыт өтемдылы вазиськыса, чюказе нош
ИК ЛЫКТО

lahkelt <l'ahkelt adv> лякытэн я. зечен я. умоен

lahkheli <+heli heli heli -, heli[de heli[sid s> керетон я. тэргаськон я.
куашетон я. куара-ланга; (*tüli, pahandus*) керетон я. тэргаськон я.
куашетон я. куара-ланга
teravad lahkhelid лэчыт керетонъёс
tööalased lahkhelid уж тэргаськонъёс
sõpradevahelised lahkhelid эшъёс куспысь керетонъёс
lahkhelid perekonnas семьяысь керетонъёс
lahkhelid sid tekitama керетон поттыны я. куара-ланга жутыны

lahknema <l'ahkne[ma l'ahkne[da l'ahkne[b l'ahkne[tud v> (*lahku minema,*
hargnema) люкиськыны я. вайяськыны
tee lahknes kaheks сюрес кыклы вайяськыз
arvamused lahknesid малпанъёс люкиськызы

lahku <l'ahku *adv*> vt ka lahus² (*eraldi, laiali, eri suunda*) нимаз need sõnad kirjutatakse lahku та кыльёсты нимаз гошто тееристил läksime lahku сюрес вожын люкиськими туул аяс pilved lahku төл пилемъёсты люкылиъ otsustasime mehega lahku minna картэным люкиськыны вераськими meie teed viivad lahku сюресъёсмы нимаз кошко я. люкисько lõhi lahku oma tutvusringkonnast тодмоосызлэсь люкиськиз я. нимаз кариськиз

lahkuma <l'ahku[ma l'ahku[da l'ahku[b l'ahku[tud v>

1. (*ära minema*) кошкыны; (*väljuma*) потыны sa pead siit lahkuma тыныд татысь потоно külalised lahkusid куноос кошкизы ta lahkus kodumaalt 1929. aastal дор музъемысьтыз со 1929-тй арын кошкиз õpetaja lahkus klassist дышетйсь классысь потйз sõitjaid palutakse bussist lahkuda мынйсьёсты автобусысь потыны куро ta lahkus teatrilavalt со театр сцена вылысь кошкиз jõud on kehast lahkunud мугорысь кужымеъ быриз lahkus töölt omal soovil ужысь аслаз мылкыд каремезъя кошкиз lahkua suve soojus ортчись гужемлэн шунытэз
2. (*lahku minema*); КӐНЕК (*millestki loobuma, millestki lahti ütlema*) люкиськыны, куштйськыны me peame teineteisest lahkuma милемлы ог-огмылэсь люкиськоно lahkusime sõpradena эш кылыса люкиськими tuleb lahkuda paljudest vanadest harjumustest КӐНЕК тросэзлэсь вуж дышем сямъёслэсь куштйськоно луоз ta ei raatsi rahast lahkuda КӐНЕК коньдонэныз люкиськемез уг поты я. коньдонэзлэсь уг чыды

Liitsõnad

lahkumis+

lahkumisavaldus кошкон сярис курон я. заявление

lahkumine <l'ahkumine l'ahkumise l'ahkumis[t l'ahkumis[se, l'ahkumis[te l'ahkumis/i s> кошкон я. потон я. люкиськон

lahku minema

1. (*üksteisest lahkuma, eri suundades eemalduma*) люкиськыны keskväljakuni tulime koos, seal läksime lahku шорлудозь чош мынймы, собере люкиськими siin läksid meie teed lahku татын сюресъёсмы люкиськизы
2. (*abielu [lahutusega] lõpetama*) люкиськыны läks mehest lahku картэзлэсь люкиськиз
3. (*erinema, teistsugune olema*) висьяськыны kõnekeel läheb kirjakeelest lahku вераськон кыл гожьяськон кыллэсь висьяське

lahkunu <l'ahkunu l'ahkunu l'ahkunu[t -, l'ahkunu[te l'ahkunu[id s> (*surnu*)

улонысь кошкем мурт я. пересьёс lahkunu omaksed улонысь кошкем муртлэн чыжы-выжыосыз lahkunute austamine пересьёсыз гажан lahkunut mälestama улонысь кошкем муртэ я. пересьёсыз тодэ вайыны

lahkus <l'ahkus l'ahkuse l'ahkus[t l'ahkus[se, l'ahkus[te l'ahkus/i_&_l'ahkuse[id s> (*sõbralikkus*) **лякытлык**; (*headus*) **žечлык**; (*küalislahkus*) **вазиськись луон**; (*vastutuleikkus*) **юрттыны дась луон**; (*armastusväärsus*) **яратоно кадь луон**; (*heldus*) **лякыт луон**
 teeseldud lahkus **лякыт луэмьяськон**
 tema lahkus on piiritu **лякытлыкез пумйылтэм**
 lahkust üles näitama **лякытлыкез возьматыны**
 ta on lahkus ise **со - ачиз лякытлык я. со žег нянь кадь**

lahkusuline <+usuline usulise usulis[t usulis[se, usulis[te usulis/i *adj, s*>
 1. *adj* **раскольник я. секта**
 2. *s* **раскольник я. секта**

laht <l'aht lahe l'ahte l'ahte, l'ahte[de l'ahte[sid_&_l'aht/i s> **сюм**; (*väike*) **сюм**
 Soome laht **Финн сюм**
 merelaht **зарезь сюм**
 sõitsime üle lahe **сюм вамен потймы**
Liitsõnad
lahe+
 lahesopp **сюмлэн пумыз я. пичи бухта**

lahter <l'ahter l'ahtri l'ahtri[t -, l'ahtri[te l'ahtre[id s>
 1. (*tabelis, plangil*) **чур я. графа**
 ankeedi lahtrid **анкета чурьёс**
 märkuste lahter **пус лэсьтон графа я. инты**
 lahtritesse paigutama **чуре интыяны**
 tegi vastavasse lahtrisse sissekande **кулэяз чуре пус лэсьтй**
 2. (*ruumis*) **висьёт**
 redelilahter MÄEND **тубат висьёт**
 tõstelahter MÄEND **жутон висьёт**
 lahtriteks jaotatud riul **висьётгьёслы люкылэм жажы**

lahti <l'ahti *adv*>
 1. (*avatud seisundisse v seisundis*) **усьтэмын**
 ust lahti tegema **öсэз усьтыны**
 aken on pärani lahti **укно ваяк усьтэмын**
 lõi raamatu lahti **книгаез усьтйз**
 tee vihmavari lahti **зонтикез усьты**
 kiri on lahti võetud **гожтэт усьтэмын**
 nõõpis pintsaku lahti **пиджакез пертчылйз**
 tulbid on lahti lõõnud **тюльпангьёс усьтйськиллям**
 pood on lahti kella kümneni **вузанни усьтэмын дас часозь**
 keera radio lahti **радиоез лэзь**
 hing on kõigele ilusale lahti PILTЛ **лул вань чеберезлы усьтэмын**
 2. (*vabaks, vaba, tühjaks, tühi, küljest ära, laiali*) :
 leiba lahti lõikama **нянез шорманы**
 mootorit lahti monteerima **моторез кесяны**
 küsimust lahti mõtestama **юанэз валаны**
 kohvid on lahti pakitud **чемоднгьёс бушатэмын**
 harutas kompeki lahti **кампетэз усьтйз**
 tegi pudeli lahti **ženеликез усьтйз**
 lummetuisanud teed roogiti lahti **лымыен чоксам сюресгьёсты усьтылйзы**

meri on veel lahti **зарезь усьтйськемын я. кынмемын овёл на**
 võttis riidest lahti **кылиськиз**
 lase mind lahti! **лэзь монэ!**
 paat on ketist lahti **пыж жильыез бордысь мозмемын**
 keeras mutri lahti **гайкаез поттйз**
 hammas on lahti **пинь кыля**
 kingal tuli tald lahti **пыдкучтанлэн улыз усьтйськемын**
 kassi karv on lahti **кочышлэн гоныз усе**
 rakenda hobune lahti **валэз юскы**
 ei suuda neiuult silmi lahti rebida **ныл бордысь синзэ воштыны уг быгаты**
 lõi lehviku lahti **веерзэ усьтйз**
 tegi sõlme lahti **гердэз пертчылйз**
 vaheta sajakroonine lahti **сю манетэз я. сюлыкез векчияты**
 noortele on kõik teed lahti **егитьёслы вань сюресъёс усьтэмын**
 lõpuks saime võlgadest lahti **пумаз пунэм тыронъёслэсь мозмимы**
 sai halvast harjumusest lahti **урод дышем сямызлэсь мозмиз я. куштйськиз**
 ütles ennast oma vaadetest lahti **малпанъёсызлэсь куштйськиз**
 võttis end töölt lahti **ужысьтыз кошкиз**
3. (tegevuse algusega v puhkemisega seoses) :
 häält lahti laulma **куараез волятыны**
 sõit läheb lahti **сюрес кутске я. сюрес былэ потйськомы я. кошким**
 varsti on vihm lahti **жоген зорыны кутскоз**
 kes selle jutu lahti laskis? **кин тае супыльтйз?**
 jälle tuli lahti **нош ик керетон потйз**
 sõda on lahti **ож кутскемын**
 mis lahti? **мар луиз?**
4. KÕNEK (kiirenenud rooja-, high- jm eritusega seoses) :
 tal on kõht lahti **көтыз вия**

lahti laskma

1. (vabastama) мозмытыны, лэзыны
 vangid lasti lahti **пытсэт сьорын пукисьёсты мозмытйзы**
 lind lasti puurist lahti **тылобурдоез четлыкысь лэзизы**
2. KÕNEK (töölt vallandama) мозмытыны
 miks sind lasti lahti? **малы тонэ ужысь мозмытйзы?**
3. (alustama, valla päästma) кутскыны, мытыны
 nad lasid laulu lahti **соос кырзан мытйзы**

lahtine <l'ahtine l'ahtise l'ahtis[t l'ahtis[se, l'ahtis[te l'ahtis/i_&_l'ahtise[id adj>

1. (avatud, katmata, avalik, aval) усьтэм я. эрико; (pakkimata) ворсамтэ
 lahtine uks **усьтэм өс**
 lahtine raamat **усьтэм книга**
 lahtised vihmavarjud **усьтэм зонтьёс**
 lahtine silp **KEEL усьтэм кыльёз**
 lahtine krae **усьтэм сирес**
 lahtise taeva all **паськыт инбам улын**
 lahtine luumurd **MED лылэн адзиськымон чигемез**
 lahtine rõdu **усьтэм балкон**
 lahtise ninaga kingad **усьтэм йыло туфлиос**
 lahtine vesi **кынмымтэ ву**
 lahtine koosolek **усьтэм кенеш**
 lahtine tund **усьтэм урок**

lahtiste uste päev **устьтэм өс нунал**
 lahtine hääletus **устьтэм куара сётон**
 küsimus jäi lahtiseks **юан юамен я. устьтэмен я. эскерытэк кылиз**
 lahtise südamega inimene **устьтэм сютэмо адями**
 ta on lahtise ütleamisega **со шонерак верась**
 lahtine piim **ворсамтэ йёл**
 2. (*külge kinnitamata, kergesti liikuv v nihkuv*) :
 lahtine krohv **усем избур**
 lahtised põrandalauad **юнматымтэ выж пульёс**
 lahtine liiv GEOL **юнматымтэ луо**
 lahtised juuksed **лэзьям я. кутымтэ йырси**
 üks hammas on lahtine **одйг пинь кыля**
 3. (*eneseväljenduse kohta: voolav, takerdumatu*) **капчи я. быгатйсь**
 lahtise sulega ajakirjanik **капчи пероё журналист**
 4. (*kiiresti v rohkesti eritav v erituv*) :
 lahtine kõha **кот кызон**
 lahtine tuberkuloos **устьтэм формаен туберкулёз**

lahti saama

1. (*vabanema*) **мозмыны**
 ma näen, et sa tahad minust lahti saada **адзйсько, тынад мынэсьтым**
мозмемед потэ
 saime paari tunniga kaubast lahti **ог кык час куспын вузлэсь мозмимы**
 ta sai ametist lahti **со ужысьтыз мозмиз**
 2. (*lahti päästma, vabastama*) **мозмыны**
 lennuk sai rattad maast lahti ja tõusis õhku **аслобет музъем вылысь мозмиз**
но омыре жутскиз
 ma ei saa ust lahti **мынам өсэз устьтэме уг лу**

lahti tegema

1. (*avama*) **устьтыны**
 tehke õpikud lahti! **дышетскон книгаостэс устьтэлэ!**
 tee televiisor lahti **телевизорез лэзь**
 pood tehakse lahti kell üheksa **вuzанниез укмыс часын усьто**
 2. (*kinnitusest, kütkest vabastama, lahti päästma*) **лэзьыны**
 tegime hobuse rakkest lahti **валэз юскимы**
 3. **кõнек** (*ametist vallandama, lahti laskma*) **ужысь поттыны я. мозмытыны**

lahuma <l'ahtu[ma l'ahtu[da l'ahtu[b l'ahtu[tud v>

1. (*ära hingama*) **шөмзэ ыштыны, шөмтэм кыльыны**
 õlu on lahtunud **сур шөмтэм кылем**
 sinepil ära lahtuda laskma **горчицаез сылытыны**
 lahtunud vein **шөмтэм кылем вина**
 2. (*hajuma, haihtuma*) **төлзыны**
 udu lahtus **бус төлзиз**
 viha lahtus **вожпотон буйгаз**
 esialgne vaimustus lahtus **паймон ортчиз**

lahus¹ <lahus lahuse lahus[t -, lahus[te lahuse[id s> FÜÜS, КЕЕМ **сылмет**

vedel lahus **тєнн кизер сылмет**
 tahke lahus **тєнн чурьт сылмет**
 kange lahus **кужмо сылмет**

nõrk lahus **ляб сылмет**
üleküllastunud lahus **наптырмыт сылмет**
füsioloogiline lahus **физиологи сылмет**
alkohollahus, piirituslahus **спирт сылмет**
soolalahus **сылал сылмет**
toitelahus **сюдйсь сылмет**
vesilahus **ву сылмет**

lahus² <lahus *adv*> *vt ka lahku (eraldi)* **нимаз**

lahus elama **нимаз улыны**
elab perekonnast lahus **семеязлэсь нимаз улэ**

lahusolek <+olek oleku oleku[t -, oleku[te oleku[id s> **люкиськон я. нимаз**

улон
pikk lahusolek **кема кыстйськись люкиськон**
lahusolek perekonnast **семеязлэсь люкиськон**

lahustama <lahusta[ma lahusta[da lahusta[b lahusta[tud v> **сылмытыны**

pulbrit vees lahustama **пеньмосэз вуын сылмытыны**
bensiin lahustab rasva **бензин вөез сылмытэ**

lahusti <lahusti lahusti lahusti[t -, lahusti[te lahuste[id s> **кеем сылмытйсь**

orgaaniline lahusti **органической сылмытйсь**

lahustuma <lahustu[ma lahustu[da lahustu[b lahustu[tud v> **сылмыны**

sool lahustus vees **сылал вуын сылмиз**
lahustuv kohv **сылмись кофе**
lahustuv klaas **теһн сылмись пияла**

lahutama <lahuta[ma lahuta[da lahuta[b lahuta[tud v>

1. (eraldama) люкыны; (lahku viima) люкыны; (abielu) люкыны; (jaotama) люкыны

neid lahutavad tuhanded kilomeetrid **соосты сюрс иськемъёс люко**
meid lahutas õhuke vahesein **милемыз векчи борддор люкиз**
tuba on riulitega kaheks lahutatud **висьет жажыосын кыклы люкемын**
mäeahelikud lahutavad mägirahvaid **гурезь зускиос гурезь калыкъёсты люко**
aastakümned lahutavad meid lapsepõlvest **уно дасаръёс милемыз пичи дырынымы люко**

abielu on lahutatud **кузпальясъкем люкемын**
kaklejad lahutati kiiresti **жугиськисьёсты жог люкизы**
vasikad lahutati karjast **куняньёсты уллёлэсь люкизы**
kirik on riigist lahutatud **черк кунлэсь люкемын я. нимаз**
last ei tohi emast lahutada **пиналэз анаезлэсь люкыны уг яра**
lahutas kella osadeks **часэз люкетъёслы сэрттйз**
arvu teguriteks lahutama **мат лыдпусэз множительёслы люкыны**

2. (laili ajama, laotama) вöldыны, вольяны

heina lahutama **турынэз вöldыны**
lind lahutab tiibu **тылобурдо бурдъёссэ волья**
lahutab nõutult käsi **паймыса киоссэ волья**

3. МАТ куштыны

viiest lahutada kaks **вительсь кыксэ куштыны**

4. (lahedamaks, värskemaks muutma) сайкыны я. сайкытскыны я.

капчиятыны

{*kelle*} meelt lahutama **мылкыдэз капчиятыны**
 äike lahutas õhku **гудыри омырез сайкиз**
 karge õhk lahutab väsinud pead **салкым омыр жадем йырез сайке**
 pärast eksamit läksime välja end lahutama **экзамен бере төлатскыны я.**
сайкытскыны потймы
 sa pead sagedamini oma meelt lahutama **тыныд мылкыддэ чөмгес**
капчиятоно

lahutamatu <lahutamatu lahutamatu lahutamatu[t -, lahutamatu[te lahutamatu[id

adj> **люконтэм; (terviklik) люконтэм**
 lahutamatud sõbrad **люконтэм эшъёс**
 lahutamatu kaaslane **люконтэм эш**
 {*mille*} lahutamatu osa **люконтэм люкет**
 lahutamatu liit **люконтэм герзет**

lahutus <lahutus lahutuse lahutus[t lahutus[se, lahutus[te lahutus/i s>

(*eraldamine*) **люкон; (jaotamine) люкон; (abielu-) люкиськон; (meele-)**
мылкыд капчиятон я. шутэтскон
 abielulahutus **кузпальяськонэз быдтон я. люкиськон**

lahvandus <lahvandus lahvanduse lahvandus[t lahvandus[se, lahvandus[te

lahvandus/i s> **йөсин**
 kukkus lahvandusse **йөсинэ усиз**

lai <l'ai laia l'aia l'aia, l'aia[de l'aia[sid_ & _l'ai/u *adj*>

1. паськыт я. вөлмыт; (avar) паськыт я. вөлмыт; (lohmakas) бадзым я. лоп-лоп

lai tänav **паськыт ульча я. урам**

lai aken **паськыт укно**

lai org **паськыт нёжал**

lai stepp **вөлмыт кырал**

laiad õlad **паськытэсь пельпумъёс**

laia äärega kübar **паськыт дуру шляпа**

lai kleit **паськыт дэрэм**

lai naeratus **паськыт мынян**

lai nina **паськыт ныр**

laiade tiivalöökidega lendav kurg **бурдыныз паськыт шонаса лобись тури**

laia võraga tamm **вөлмыт будйсь тыпы**

laia põhjaga kastrul **паськыт пыдэсо коструль**

sajab laia lund **бадзым лымыпырыосын лымыя**

lai küsimuste ring **трос юанъёс**

lai tegevusväli **паськыт ужан бусы**

laia silmaringiga inimene **паськыт дуннеё адями**

tegutseb laial rindel **паськыт удысэн ужа**

läks laia maailma **паськыт дуннее кошкиз**

2. KÕNEK (valjuhäälne) шара я. зол

toast kostis laia lärmi **всьетысь зол куашетон чузъяськиз**

3. KÕNEK (maneeride, käitumise kohta: suureline, tähtis, praaliv) вөл-вөл я.

паськыт сямо

laia joonega mees **вөл-вөл сямо пиосмурт**

laia elu elama **паськыт улыны**

laialdane <laialdane laialdase laialdas[t laialdas[se, laialdas[te laialdas/i adj>
(*lai, suur, mitmekülgne*) **паськыт**; (*ulatuslik*) **бадзым я. вӧлмыт**
laialdane maaala **вӧлмыт улосвыл**
laialdased sidemed **паськыт герзетъёс**
laialdased teadmised **паськытэсь тодон-валанъёс**
laialdased huvid **пӧртэм пумо тунсыкъясконъёс**
tal on laialdane tutvuskond **солэн тодмоосыз уно**

laiali <laiali adv>

1. (*laialt lahti*) **вӧл-вӧл**; (*pärani*) **ваяк**
käsi laiali ajama **киосты вӧлъяны**
ajas suu laiali **ымзэ ваяк усътӥз**
sõrmed laiali **чиньыос вайямын**
värav laiali lahti **капка вӧлак усътэмын**
lind ajas tiivad laiali **тылобурдо бурдъёссэ вӧлъяз**
laotas mantli rohule laiali **пальтозэ турын вылэ вализ**
lökkas röösad laiali **куакъёсыз палэньяз**
2. (*hajali, hajuvil, hajuvile*) **кир-пазь я. отчы-татчы**
mänguasjad on põrandal laiali **шудонъёс выж вылын отын-татын**
hersed veeresid mööda põrandat laiali **кӧжыос выж вылтӥ кир-пазь**
питыразы
laiali vajunud maja **куашкам корка**
publik läks laiali **лыктэм калык кошкылӥз**
president saatis parlamendi laiali **азьмурт кивалтэтэз мозмытӥз**
kanapojad jooksid laiali **чипуос кир-пазь кошкизы**
ta mõtted on laiali **малпанъёсыз кир-пазь**
meeleavaldajad aeti laiali **демонстрация потэмъёсты уллязы**

laialt <laialt adv>

1. **паськыт**
laialt levinud meetod **паськыт вӧлмем метод**
laialt tuntud näitleja **дуннелы тодмо актёр**
aken on laialt avatud **укно паськыт усътэмын**
2. **кӧнек** (*suurel hulgal, priiskavalt*) **трос я. тросаз я. паськыт**
raha on neil laialt **уксёзы соослэн тросаз**
majas on ruumi laialt **коркан интыез трос**
elavad laialt **паськыт уло**
lõbu oli laialt **трос шулдырез вал**

laid¹ <l'aid laia l'aida l'aida, l'aida[de l'aida[sid_&_l'aid/u s> (*riide-*) **люкет я.**
кесэг; (*seeliku paan*) **юбка люкет**
kuue laiaga seelik **куать люкет юбка**

laid² <l'aid laiu l'aidu l'aidu, l'aidu[de l'aidu[sid_&_l'aid/e s> (*väike saar*)
шормуӇ

laiduväärne <+v'äärne v'äärse v'äärse[t -, v'äärse[te v'äärse[id adj>
тышкаськоно кадь

laiendama <laienda[ma laienda[da laienda[b laienda[tud v> (*avardama*)
паськытатыны; (*ulatuselt*) **вӧлмытыны**; (*suurendama*) **будэтыны я.**
бадзыматыны

tänavat laiendama урамеэ паськытатыны
 külvipinda laiendama кизёно интыез паськытатыны
 tootmist laiendama ужпöрез паськытатыны
 teadmisi laiendama тодон-валанэз будэтыны
 oma valdusi laiendama асьетэз паськытатыны
 oma mõju laiendama ас эалкымеэ паськытатыны
 see ravim laiendab veresooni та эмьюм вирсэръёсты паськытатэ
 reisimine laiendab silmaringi мынон-ветлон дунне шоры учконэз
 паськытатэ
 laiendatud istung паськытатэм кенеш
 laiendatud taastootmine МАЖ паськытатэм воспроизводство
 laiendatud lause KEEL вöлскем веран
 laiendamata lause KEEL вöлскымтэ веран
 laiendatud tasand МАТ → паськытатэм был

laienema <laiene[ma laiene[da laiene[b laiene[tud v> (*avarduma*) паськытаны;
 (*ulatuselt*) вöлмыны; (*suurenema*) будыны я. бадзыманы
 tee laienes урам паськытаз
 veresooned laienevad вирсэръёс паськытало
 tootmine laienes ужпöр паськытаз
 kohvi tarbimine laieneb кофеэз юон будэ я. вöлме
 ta silmaring on laienenud солэн дунне шоры учконэз паськытаз

laiguline <laiguline laigulise laigulis[t laigulis[se, laigulis[te laigulis/i adj> кучо
 я. чибориё; (*lapiline*) кучо я. чибориё; (*kirju*) чибориё :
 laiguline koer кучо я. чибориё пуны
 laiguline hobune кучо я. чибориё вал
 nägu läks raevust laiguliseks вожпотэменыз ымнырыз чибориё луиз
 riie jäi värvimisel laiguliseks буюку басма чибориё я. кучо луиз

laiguti <laiguti adv> (*laigukaupa, tükati, kohati*) интыен-интыен
 maa oli laiguti lumest paljas музьем вылысь лымы интыен-интыен
 шунамын вал
 värv oli laiguti maha koorunud буёл интыен-интыен усьылэмын вал

laik <l'aik laigu l'aiku l'aiku, l'aiku[de l'aiku[sid_&_l'aik/e s> вишты, чибори;
 (*looma nahal, punakas v valkjās*) вишты, чибори; (*laialivalgunud*) бездэм
 tumedad laigud tapeedil шпалер вылын пеймыт виштыюс
 pigmendilaik nahal ку вылын пигмент вишты
 päikeselaik ASTR шунды виштыюс
 naftalaigud veel ву вылын мувöй виштыюс
 õlilaik вöй вишты
 erutusest tulid punased laigud näkku мылкыдыз сураськемен ымныраз горд
 виштыюс кылдйзы
 krohv on laikudena maha langenuд избур виштыен-виштыен усьылйз
 lõõn nii, et sust ainult märg laik järele jääb шукки ке, интыяд кот вишты
 гинэ кылёз

laim <l'aim laimu l'aimu l'aimu, l'aimu[de l'aimu[sid_&_l'aim/e s> ораськон я.
 юнме вераськон
 see on alatu laim мугтэк ораськон со

jultunud laim **ВОЗЬЫТТЭМ ЮНМЕ ВЕРАСЬКОН**
laimu levitama v külvama **КЫЛ ВӖЛДЫНЫ**

laimama <l'aima[ma laima[ta l'aima[b laima[tud v> **ораны я. ораськыны я. кыл**
вӖлдыны

süütut inimest laimama **янгыштэм адямиез ораны**

laimab teist armukadedusest **вожаменыз ораське я. кыл вӖлдэ**

laine <laine l'aine laine[t -, laine[te l'aine[id s> **тулкым; (kõrge) тулкым**

kõrged lained **жужытэсь тулкымъёс**

vahused lained **шукыё тулкымъёс**

elektromagnetlaine, elektromagnetiline laine FÜÜS **электромагнит тулкым**

helilaine FÜÜS **куара тулкым**

kesklaine RAADIO **шоро-куспо тулкым**

lööklaine FÜÜS, SÕJ **шуккись тулкым**

lühilaine RAADIO **вакчи тулкым**

maavärinalaine GEOL **музъемзуркан тулкым**

meeterlaine RAADIO **метрём тулкым**

merelaine **зарезь тулкым**

murdlaine MER **ву шуккиськон тулкым**

mõõnalaine GEOGR **ярдур палась я. вусинон тулкым**

pahameelelaine **урод мылкыд тулкым**

protestilaine **пумитверан тулкым**

pikklaine RAADIO **кузь тулкым**

pinnalaine MER, RAADIO **выл тулкым**

põiklaine MER **вамен тулкым**

raadiolaine RAADIO **радиотулкым**

streigilaine, streikide laine **забастовка тулкым**

tõusulaine MER **ву жутскон тулкым**

ultralühilaine RAADIO **ультравакчи тулкым**

valguslaine FÜÜS **югыт тулкым**

vihalaine **вожпотон тулкым**

õhulaine **омыр тулкым**

lainete mühin v koha **тулкымъёслэн куашетэмзы**

lainete levi[mine] RAADIO **тулкымъёслэн вӖлмемзы**

esimeste öökülmade laine **нырысетй кынтэмъёслэн тулкымзы**

uus laine arhitektuuris **архитектураын выль тулкым**

uue laine luuletaja **выль тулкымысь кылбурчи**

tundmuste laine **шӊдонъёслэн тулкымзы**

lained veerevad randa **тулкымъёс ярдуре погыльско**

lained peksavad vastu kive **тулкымъёс изъёс борды шуккисько**

laine tõuseb **тулкым жутске**

lained vahutavad **тулкымъёс шукыясско**

see saade tuleb ühelt teiselt lainelt **та радиоверан мукет тулкымысь лыктэ**

oleme temaga ühel lainel **ми соин одйг тулкымын**

tal on laines juuksed **солэн йырсиез тулкымен-тулкымен**

gripp levib lainetena **пуэд тулкымен-тулкымен вӖлме**

pommituslennukid tulid lainetena **бомбаен аслобетъёс тулкымен-тулкымен**

ВУИЗЫ

Liitsõnad

laine+

lainepikkus FÜÜS тулкым кузьдала
laineplekk вогыриё корт лист

laineline <l'aineline l'ainelise l'ainelis[t l'ainelis[se, l'ainelis[te l'ainelis/i adj>

тулкымо я. вогыриё
laineline eterniit вогыриё этернит
laineline joon TRÜK тулкымо я. вогыриё гож
laineline liikumine FÜÜS тулкым кадь вырон
laineline võnkumine FÜÜS тулкымьяськон
lainelised juuksed тулкымен-тулкымен йырси
haiguse laineline kulг висёнлэн тулкымен-тулкымен ортчемез

lainetama <laineta[ma laineta[da laineta[b laineta[tud v>

1. (*voogama*) тулкымьяськыны; (*kergelt*) вогырияськыны; (*hällima*)
вогырьяны; (*hakkama*) тулкымьяськыны кутскыны
meri lainetab зарезь тулкымьяське
torm pani mere lainetama сильтөл зарезез тулкымьяськытйз
tuul pani vee lainetama төл вуэз тулкымьятйз
jõe ääres lainetab pilliroog шур дурын шашы тулкыма
mälestused panid midagi südames lainetama PILTL тодэ ваёнъёс сюләмысь
марзэ ке но вырзыйтйзы я. тулкымьяськытйзы
viha lainetab põues PILTL сюләмаз вожптон тулкыма
rõõmus elevus lainetab kogu linnas PILTL шумпотон жутскем мылкыд быдэс
карын тулкыма
2. (*vett v vedelikku täis olema, ujuma*) вуэсь я. кизер маресь ке но луыны
laud lainetas õllest жок вылэ трос сур кисьтаськемын вал я. жоквыл сурын
уяз
tänavad lainetavad porist ульчаос дэриен сырьяло
iga päev lainetab sadada нуналлы быдэ кутскыса-кутскыса зоре

lainetus <lainetus lainetuse lainetus[t lainetus[se, lainetus[te lainetus/i s>

тулкымьяськон я. вогырияськон; (*kerge*) тулкымьяськон я. вогырияськон
tugev lainetus кужмо тулкымьяськон
kõrge lainetus жужыт тулкымьяськон
külglainetus MER борт тулкымьяськон
murdlainetus MER ву шуккиськон тулкымьяськон
ristlainetus MER кечат тулкымьяськон
ummiklainetus MER вогырияськон
rukkipõllu voogav lainetus зег бусылэн тулкымьяськемез я. тулкымен
ветлэмез

laip <l'aip laiba l'aipa l'aipa, l'aipa[de l'aipa[sid_&_l'aip/u s> (*surnukeha*) шой

elav laip PILTL луло шой
inimlaip адыми шой
loomalaip пойшур шой
laiba lahkamine шөез кырылыны
laipade põletamine шойёсыз сутон
diktaator rühkis võimule üle laipade PILTL диктатор төрлыке шойёс вамен
лыктйз

laisalt <laisalt adv> мылпотытэк

laisk <l'aisk laisa l'aiska l'aiska, l'aiska[de l'aiska[sid_&_l'aisk/u *adj*, s]>

1. *adj* **азьтэм**; (*aeglane, pikaldane*) **азьтэм**

laisk poiss **азьтэм** пияш

laisk hobune **азьтэм** вал

laisad liigutused **азьтэмесь** я. мылпотытэк выросьёс

laisk laine **азьтэм** тулкым

laisk tuul **азьтэм** төл

laiska konti v nahka mees **азьтэм** пиосмурт

ta on töö peale v tööle laisk **ужаны со азьтэм**

ta on laisk kirjutama **гожъяськыны со азьтэм**

ta on päris laisaks läinud **со чылкак азьтэммиз**

ta polnud ka laisk ning lõi kohe vastu **со өз азьтэмьяськы, пунэмзэ мыжгиз**

2. *s* **азьтэм**; (*looder*) **азьтэм**

laisklema <l'aikle[ma laisel[da l'aikle[b laisel[dud v> **азьтэмьяськыны**;

(*looderdama*) **азьтэмьяськыны**; (*losutama*) **азьтэмьяськыса кыллыны**

ühed töötavad, teised laisklevad **кин ке но ужа, кин ке но азьтэмьяське**

laiskles päevad otsa **нуналэн-нуналэн азьтэмьяськиз**

laisklesin kogu päeva voodis **нунал лумбыт валесын азьтэмьяськыса кылли**

laiskus <l'aiskus l'aiskuse l'aiskus[t l'aiskus[se, l'aiskus[te

l'aiskus/i_&_l'aiskuse[id s> **азьтэм, азьтэмьяськон**

vaimne laiskus **лул азьтэмьяськон**

laiskus sai tast võitu **азьтэмез сое вормиз**

sain laiskusest võitu **азьтэмме ворми**

poiss on laiskust täis **пияш азьтэмьяськонэн тырмемын**

jättis laiskusest kooli pooleli **азьтэмьяськонэныз йырин шкалазэ жыныё**

кельтйз

laiskvorst <+v'orst vorsti v'orsti v'orsti, v'orsti[de v'orsti[sid_&_v'orst/e s>

(*logard*) **азьтэм какал**

laitma <l'ait[ma l'ait[a laida[b laide[tud, l'ait[is l'ait[ke v> **тышкаськыны, урод**

кылын вераны

oma naabrit laitma **ас бускельёстэ тышкаськыны**

sõbra otsust laitma **эшлэн млпамез пумысен урод кыл вераны**

laitev toon **тышкаськон куара**

laitev pilk **тышкыськыса учкем**

laitmatu <l'aitmatu l'aitmatu l'aitmatu[t -, l'aitmatu[te l'aitmatu[id *adj*> **чылкыт,**

быдэс; (*puhas, rikkumata*) **чылкыт, быдэс**; (*korralik*) **йёскадь, жикыт**

laitmatu käitumine **астэ умой возён**

laitmatu reputatsioon **саптамтэ репутация**

laitmatu töö **йёскадь уж**

laitmatu häädus **куараосты чылкыт веран**

laitmatu soenguga noormees **жикыт сынам йырсиен егит пиосмурт**

laitus <l'aitus l'aituse l'aitus[t l'aitus[se, l'aitus[te l'aitus/i_&_l'aituse[id s>

тышкаскон, урод кылын веран

ühiskondlik laitus **калыклен тышкаськемез**

tema käitumine vääril laitust **солэн ассэ воземез тышкаськымон**

laiuma <l'aiu[ma l'aiu[da l'aiu[b l'aiu[tud v>

1. (*laotuma*) вӱлдйськыны, вӱлскыны, кыстйськыны
ümberringi laius meri котыр зарезь вӱлдйськиз
tee ääres laiusid põllud сюрес дурысен вӱлскизы бусыос
meie ees laius stepp ми азын кырал вӱлдйськиз
Norra merel laius madalrõhkkond Норвения зарезь вадьсын циклон
вӱлскемын
2. (*laienema, avarduma*) бадзыманы, паськытаны
silmaid laiusid hirmust кышкамен синъёс бадзымазы

laiune <l'aiune l'aiuse l'aius[t l'aius[se, l'aius[te l'aius/i_&_l'aiuse[id adj (*hrl liitsõna järelõsa*)> пасьта
kümne kilomeetri laius järvi дас километр пасьта ты
meetrilaiune метр пасьта
sõrmelaiune чиньы пасьта

laius <l'aius l'aiuse l'aius[t l'aius[se, l'aius[te l'aius/i_&_l'aiuse[id s>

1. (*mõõde*) пасьтала; (*avarus, ulatus*) паськыт
tänavalaigus ульчалэн пасьталаез
õlgalaigus пельпум пасьтала
silmaringi laigus дунне шоры учкемлэн пасьталаез
{mille} laigus meetrites марлэн метрен пасьталаез
mõõtsime toalaigus висъетлэсь пасьталаез мертамы
järve suurim laigus on viiskümmend kilomeetrit тылэн бадзымез пасьталаез
витьтон километр
poiss kasvab rohkem laiusse kui pikkusse пияш жуждалае уг, пасьталае
жоггес будэ
seelik on mulle laiusse poolest v laiuselt paras юбка пасьталаезья мыным тупа
  2. GEOGR пасьтана
geograafiline laigus географи пасьтана
lõunalaius лымшор пасьтана
põhjalaius уйпал пасьтана
- Liitsõnad**
laius+
laiuskraad GEOGR пасьтана градус

laiutama <laiuta[ma laiuta[da laiuta[b laiuta[tud v>

1. (*istmel*) вӱлъяськыны; (*laiuma*) вӱлдйськыны
laiutab diivanil диванын вӱлъяськемын
võtke koomale, ärge laiotage! пичи кариське, эн вӱлъяське!
ümberringi laiotab tume laas котыр вӱлдйськемын пеймыт нюлэс
peenral laiotavad kõrvitsad убое каунъёс вӱлъяськемын
umbrohi laiotab aias жаг турын бакчае вӱлмемын
2. (*laiali ajama v sirutama*) вӱлъяны
puu laiotab oma oksa писпу вайёссэ вӱлъя
kukk laiotas tiibu атач бурдъёссэ вӱлъя
mees laiotab arusaamatuses käsi пиосмурт валамтэлэсь киоссэ вӱлъя
3. (*suurustama, praalima*) вылтйяськыны; (*priiskama*) куяны
laiutab oma saavutustega вормонъёсыныз вылтйяське
laiutab raha[de]ga коньдонзэ куя

lake <lake l'akke lake[t -, lake[te l'akke[id s>

1. (*vedel söök lakkumiseks*) **кисаль**
2. HLV (*vesine toit, vilets jook*) **коллë ву**
teelake **чай коллë ву**

lakk¹ <l'akk laka l'akka l'akka, l'akka[de l'akka[sid_&_l'akk/u s>

1. (*loomal*) **изнэс**
pikk lakk **кузь изнэс**
hobuselakk **вал изнэс**
lõvilakk **арслан изнэс**
2. (*vähi-*) **чырты ёз**
3. KÕNEK (*[tasku]klapp*) **ворсан**; (*mütsisirm*) **ныр, картуз ныр**
rinnatasku lakk **гадь кисылэн ворсанэз**
lakaga käekott **ворсанэн сумка**

lakk² <l'akk laka l'akka l'akka, l'akka[de l'akka[sid_&_l'akk/u s> (*laepealne*) **сиг,**
липетул

- lakka ronima **сиге тубыны**
heina lakka ajama v hanguma **турынэз липетулэ куяны**

lakk³ <l'akk laki l'akki l'akki, l'akki[de l'akki[sid_&_l'akk/e s> (*aine*) **лак**

- tume lakk **пеймыт лак**
hele lakk **югыт лак**
isoleerlakk EL **изоляция лак**
juukselakk **йырси лак**
kattelakk ТЕНН **шобыртон лак**
küünelakk **гижы лак**
nitrolakk ТЕНН **нитролак**
piirituslakk ТЕНН **спирт лак**
põrandalakk **выжлы лак**
vaiklakk ТЕНН **сир лак**
õilakk ТЕНН **вõй лак**
põrand kaeti lakiga **выжез лакен буюзы я. шобыртйзы**
võtsin laki küüntelt maaha **гижыосысьтым лаксэ чүшылй**
lakk+
lakknahk **лакированной ку**

lakk⁴ <l'akk laki l'akki l'akki, l'akki[de l'akki[sid_&_l'akk/e s> (*Dagestani rahva liige*) **лак**

lakk⁵ <l'akk laku l'akku l'akku, l'akku[de l'akku[sid_&_l'akk/e s> KÕNEK (*jook vms*) **юон, зүзён**
anna koerale lakku **пунылы сиён сёт**

lakkama <l'akka[ma laka[ta l'akka[b laka[tud v>

1. (*lõppema, järele jääma*) **дугдыны**; (*vaibuma*) **буйганы**
vihm lakkas **зор дугдйз**
torm lakkas **сильтõл пуксиз**
valu lakkas **вõсь буйгаз**
verejooks lakkas **вир быземысь дугдйз**
2. (*koos ma-infinitiivi elatiiviga: lõpetama, järele jätma*) **дугдыны**
laps lakkas nutmast **пинал бõрдэмысь дугдйз**

lakkas end õigustamast **ассэ шонере поттэмысь дугдйз**
süda lakkas tuksumast **сюлэм йыгаськемысь дугдйз**

lakkamatu <l'akkamatu l'akkamatu l'akkamatu[t -, l'akkamatu[te l'akkamatu[id
adj> (*järelejätmatu, lõppematu*) **дугдйсьтэм, бырисьтэм; (lõputu) пыдэстэм,**
пумйылтэм, пумтэм-йылтэм
lakkamatu vihmasadu **дугдйсьтэм зор**
lakkamatud etteheited **пумйылтэм пыкылоньёс**
lakkamatu jutuvool **бырисьтэм вераськон**
meri on lakkamatus liikumises **зарезь дугдылытэк выре**

lakkima <l'akki[ma l'akki[da laki[b laki[tud v> (*lakiga katma*) **лакен**
шобыртыны я. буяны
põrandat lakkima **выжез лакен шобыртыны**
lakib küüsi **гижыоссэ лакен буя**
lakitud mööbel **лакен шобыртэм мебель**

lakkuma <l'akku[ma l'akku[da laku[b laku[tud v>
1. (*vedelat toit*) **сиыны; (ära, tühjaks) бушатыны**
kass lakub piima **кочыш йёл сие**
koer lakkus kausi tühjaks **пуны тэркыез бушатйз**
2. HLV (*joota, purjutama*) **тордыны; (täis kaanima) кудзытозь юыны**
on enda jälle täis lakkunud **со нош ик тордэм**
3. (*limpsama, limpsima*) **нюлыны, нюлыштыны; (siluma, klanima) маяллыны**
koer lakub perenaise kätt **пуны кузё кышнолэсь кизэ нюлэ**
lakkus sõrmi **чиньыоссэ нюлйз**
lained lakuvad paati **тулкымьёс пыжез маялляло**
tuli lakub halge **тыл письёсты нюлэ**
koer lakub oma haavu **пуны аслэсьтыз яразэ нюлэ**
lakkus pea siledaks **йырзэ маялляз**

lakooniline <lakooniline lakoonilise lakoonilis[t lakoonilis[se, lakoonilis[te
lakoonilis/i adj> (*lühike ja tabav, napisõnaline*) **вакчи, вакчи но интыяз**
lakooniline sõnum **вакчи ивор**
lakooniline stiil **огшоры но интыяз стиль**
lakooniline lavakujundus **огшоры но интыяз сцена суред**

laks <l'aks interj, adv>; <l'aks laksu l'aksu l'aksu, l'aksu[de l'aksu[sid_&_l'aks/e
s>
1. *interj; adv* **шляч**
2. *s (hele löök)* **шляч**
laksu andma **чапкыны**
laseb v teeb sõrmedega laksu **чиньыосыз шляккетэ**
lipp lööb tuules laksu **куншет төлъя лопыръяське**

laksama <l'aksa[ma laksa[ta l'aksa[b laksa[tud v> (*laksti lööma*) **чапкыны,**
шляккетыны; (kergelt) шляч карыны
laksas peoga vastu lauda **кыыныз жок вылэ чапкиз**
laksab keelega **кылыныз шляккетэ**
laksas sõpra turjale **эшезлэн сильсьöraз чапкиз**

laksuma <l'aksu[ma l'aksu[da laksu[b laksu[tud v>

1. (*laksuga lööma*) **шлачкетыны**; (*lainete kohta*) **шуккиськыны**; (*lipu, purjede jms kohta*) **лопыръяны**

kontsad laksuvad vastu põrandat **каблукъёс йыггето**
lained laksuvad randa **тулкымъёс ярдуре шуккисько**
lipud laksuvad tuules **куншетъёс төлъя лопыръяло**
hambad laksuvad külmast **пинъёс кезытлэсь йыггето**

2. (*kajama, rōkkama*) **шуккиськыны, жингыртыны**; (*vastu*) **куара шуккиськыны**

hoovid langesid laksudes **шуккемъёс вылысьтыз вылаз усизы**
mets laksud linnulaulust **нюлэс тылобурдо кырзамлэсь жингыртэ я. жин вазе**

laksuv musi **куараен чупам**

laksutama <laksuta[ma laksuta[da laksuta[b laksuta[tud v> **шлачкетыны**

piitsa laksutama **сюлоен шлачкетыны**

sõrmi laksutama **чиньыосын шлачкетыны**

keelt laksutama **кылын шлачкетыны**

koer laksutab hambaid **пуны пинъёсыныз шлачкетэ я. гизыртэ**

linnud laksutasid tiibu **тылобурдоос бурдъёсынызы лопыръяло**

ööbik laksutab **учы чирдэ**

lalin <lalin lalina lalina[t -, lalina[te lalina[id s> **лабыртэм**

lapse lalin **нунылэн лабыртэмез**

see on üks segane lalin **валантэм лабыртэм со**

lalisema <lalise[ma lalise[da lalise[b lalise[tud v> (*imiku häälitsemise kohta, arusaamatult, pudikeelselt rääkima*) **лабыртыны**

laps laliseb **нуны лабыртэ**

haige sonib ja laliseb **висись уйбыртэ но лабыртэ**

purjus inimene laliseb midagi **кудзем аядми оломар лабыртэ**

lamama <lama[ma lama[da lama[b lama[tud v> (*lebama*) **кыллыны, выдыса**

улыны; (*mõnda aega*) **выдыса кыллыны**

diivanil lamama **диванын кыллыны**

voodis lamama **валесын кыллыны**

selili lamama **тыбыр вылын кыллыны**

küljeli lamama **урдэс вылын кыллыны**

lamades lugemine rikub silmi **выдыса лыдзиськон синэз быдтэ**

pidin kaks nädalat haiglas lamama **кык арня эмъяуртын кыллёно луи**

laual lamas avatud raamat **жök вылын усътэм лыдзет кыллиз**

jõe kohal lamab piimjas udu **шур вадьсын йөл-тöды бус кыллиз**

lamamistool <+t'ool tooli t'ooli t'ooli, t'ooli[de t'ooli[sid_&_t'ool/e s> →

кыллён пукон

lamaskil <lamaskil *adv*> **кыллыса, выдыса улыса**

lamaskil rannaliival **ярдур луоын кыллыса**

lamasklema <lamaskle[ma lamaskle[da lamaskle[b lamaskle[tud v> **выдыса**

кыллыны

diivanil lamasklema **ДИВАН ВЫЛЫН КЫЛЫНЫ**
millal mul aega lamaskleda! **КЫТЫН МЫНЫМ ВЫДЫСА КЫЛЛЁН!**

lambakoer <+k'oer koera k'oera k'oera, koer[te_&k'oera[de
k'oera[sid_&k'oer/i s> **овчарка**
saksa lambakoer **немец овчарка**
lõunavene lambakoer **лымшор-зуч овчарка**
šoti lambakoer **шотланд овчарка**
kaukaasia lambakoer **кавказ овчарка**

lambaliha <+liha liha liha l'ihha, liha[de liha[sid s> (*toiduna*) **ЫЖ СЙЛЬ**
lambalihast šašlõkk **ЫЖ СЙЛЬЛЭСЬ ШАШЛЫК**
lambalihast kotletid **ЫЖ СЙЛЬЛЭСЬ КОТЛЕТЬЁС**

lambanahk <+n'ahk naha n'ahka n'ahka, n'ahka[de n'ahka[sid_&n'ahk/u s> (*hrl*
karusnaha kohta) **ЫЖ КУ**; (*töödeldud*) **ЫЖ КУ**
jämevillaline v jämevillaga lambanahk **ЧУРЫТ ГОНО ЫЖ КУ**
peenvillaline v peenvillaga lambanahk **НЕБЫТ ГОНО ЫЖ КУ**
lambanahast kasukas **ЫЖ КУЛЭСЬ ШУБА**

lambapea <+p'ea p'ea p'ea[d -, p'ea[de p'ä[id s>
1. (*toiduna*) **ЫЖ ЙЫР**
keedetud lambapea **ПӨЗЫТЭМ ЫЖ ЙЫР**
2. HLV (*lollpea, tohman*) **ЫЖ ЙЫР**
oh sa igavene lambapea! **ЫЖ ЙЫР ТОН!**

lame <lame lameda lameda[t -, lameda[te lameda[id *adj*> (*tasane*) **ЧОШКЫТ,**
ПАЧКЕС, НЯЛМЫТ; PILTL (*tavaline, labane*) **ЧОШКЫТ**
lameda põhjaga paat **ЧОШКЫТ ПЫДЭСО ПЫЖ**
lame katus **ЛАП ЛИПЕТ**
lame kivi **ПАЧКЕС ИЗ**
lame rind **ЧОШКЫТ ГАДЬ**
lame nina **ПАЧКЕС НЫР**
lame tõus **НЯЛМЫТ ЖУТСКОН**
lame maastik **ЧОШКЫТ МУВЫЛТУС**
lame kõver МАТ → **НЯЛМЫТ КЫРЫЖ ГОЖ**
lamedaks litsutud **ПАНЬГАТЭМ**
lame ning rõõmutu elu **ЧОШКЫТ НО ШУМПОТОНТЭК УЛОН**
lame fraas **ЧОШКЫТ ФРАЗА**
lamedad naljad **ЧОШКЫТ СЕРЕМ ВЕРАМЪЁС**
jutustuse lame stiil **ВЕРОСЛЭН ЧОШКЫТ СТИЛЕЗ**
joobnu läheb käitumises lamedaks **ЮЭМ МУРТ АССЭ УРОД ВОЗЫНЫ КУТСКЕ**

lamedus <lamedus lameduse lamedus[t lamedus[se, lamedus[te lamedus/i s>
ЧОШКЫТЛЫК; PILTL (*labasus*) **ЧОШКЫТЛЫК**
pinna lamedus **ВЫЛЛЭН ЧОШКЫТЛЫКЕЗ**
elu lamedus ja hallus **УЛОНЛЭН ЧОШКЫТЛЫКЕЗ НО ПУРЫСЕЗ**
kirjandite stiililine ja keeleline lamedus **СОЧИНЕНИОСЛЭН СТИЛЪЯ НО КЫЛЪЯ**
ЧОШКЫТЛЫКСЫ
lamedusi rääkima **ЧОШКЫТ ВЕРАНЪЁСЫЗ ВЕРАНЫ**

lammas <lammas l'amba lammas[t -, lammas[te l'amba[id s>

1. **ЫЖ**; ZOOL (Ovis) **ЫЖ**

valge lammas **ТӐДЫ ЫЖ**

must lammas **PILTЛ СЬӐД ЫЖ**

jämevillalammas **PӐLL ЧУРЫТ ГОНО ЫЖ**

karakullilammas **КАРАКУЛЬ ЫЖ**

kodulammas **ДОРЫН ВОРДОН ЫЖ**

liha-villalammas **PӐLL СЙЛӐ-ЫЖГОНО ЫЖ**

peenvillalammas **PӐLL НЕБЫТ ГОНО ЫЖ**

rasvasabalammas **PӐLL КУЙЫЖ**

tallekarusnahalammas **PӐLL → ПЫГЫЛИ ЫЖ**

tõulammas **PӐLL ВЫЖЫ ЫЖ**

villalammas **PӐLL ЫЖГОНО ЫЖ**

eesti valgepealine lammas **PӐLL ЭСТОН ТӐДЫ ЙЫРО ВЫЖЫЫСЬ ЫЖ**

eesti tumedapealine lammas **PӐLL ЭСТОН СЬӐД ЙЫРО ВЫЖЫЫСЬ ЫЖ**

lammaste määgimine **ЫЖӐСЛЭН БӐКСЭМЗЫ**

lambaid pidama **ЫЖ ВОРДЫНЫ**

lambaid pügama v niitma **ЫЖ ЧЫШКЫНЫ**

lammas annab villa **ЫЖ ЫЖГОН СӐТЭ**

vagur nagu lammas **ЫЖ КАДЬ ВОСТЭМ**

loll kui lammas **ЫЖ КАДЬ ДОНГЫЗ**

ära ole lammas! **ЫЖ КАДЬ ЭН ЛУЫ!**

hingekarjane oma lammastega **ПАСТЫРЬ АСЛАЗ ВОРДОНООСЫНЫЗ**

asi lahendati nii, et hundid söönud ja lambad terved **ЮГДУРЫСЬ УМОЕН ПОТӐЗЫ:**

КИОНӐС НО СИСКЕМЫН, ЫЖӐС НО БЫДЭСЭСЬ

2. (*lambaliha*) **ЫЖ, ЫЖ СЙЛЬ**; (*lambanahk*) **ЫЖ КУ**

hautatud lammas **ПИЧИ ТЫЛ ВЫЛЫН ПӐЗЫТЭМ ЫЖ**

Liitsõnad

lamba+

lambavill **ЫЖГОН**

lammutama <lammuta[ma lammuta[da lammuta[b lammuta[tud v> (*koost*

lahutama) **КЕСЯНЫ, СЭРТТЫНЫ**; (*maha lõhkuma*) **ТӐЯНЫ**

mootorrattast osadeks lammutama **МОТОЦИКЛЭЗ ЛЮКЕТӐСЛЫ КЕСЯНЫ**

varemeid lammutama **КУАШКАМӐСТЫ КЕСЯНЫ**

vana korda lammutama **ВУЖ ЭСЭПӐСТЫ ТӐЯНЫ**

vanad puumajad lammutati **ВУЖ ПУ КОРКАОСЫЗ КЕСЯЗЫ**

lammutada on kergem kui [üles] ehitada **ТӐЯНЫ ПУКТЭМЛЭСЬ КАНЬЫЛГЕС**

lamp¹ <l'amp lambi l'ampi l'ampi, l'ampi[de l'ampi[sid_&_l'amp/e adj> (*lame*)

ЧӐШКЫТ, ЛАП

lambid katused **ЛАП ЛИПЕТӐС**

lamp jalapõid **ЧӐШКЫТ ПЫДПЫДЭС**

lamp² <l'amp lambi l'ampi l'ampi, l'ampi[de l'ampi[sid_&_l'amp/e s> **ЛАМПА,**

ЮГЫТ, ТЫЛ

tuhm lamp **БЕЗДЫТ ЖУАСЬ ЛАМПА**

infrapunlamp EL → **ИНФРАГОРД ЛАМПА**

bakteritsiidlamp MED **БАКТЕРИЦИД ЛАМПА**

elektrilamp **ЕЗТЫЛ ЛАМПА**

elektronlamp RAADIO **ЭЛЕКТРОН ЛАМПА**

gaaslahenduslamp EL **ГАЗ РАЗРЯДЭН ЛАМПА**

huumlamp EL → гыбдась лампа
 hõõglamp EL → зырдасть лампа
 impulsslamp EL импульс лампа
 kaevurilamp шахтёр тыл
 kandelamp EL нуллон лампа
 kvartslamp EL кварц лампа
 laelamp вӧлдэт лампа
 laualamp жӧк был лампа
 luminescentslamp EL люминесцент лампа
 luminofoorlamp EL люминофор лампа
 naatriumlamp EL натрий лампа
 neoonlamp EL неон лампа
 petrool[eum]ilamp керосин лампа
 piirituslamp спирт лампа
 põrandalamp выж был лампа
 päevavalguslamp EL дневной лампа
 raadiolamp EL радиолампа
 ripplamp ошоно лампа
 seinalamp борддоре лампа
 signaallamp сигнал лампа
 spektraallamp EL спектральной лампа
 taskulamp кысыын нуллон фонарик
 torulamp EL трубчатой лампа
 ultraviolettlamp EL ультрафиолет лампа
 vaakumlamp EL, RAADIO вакуум лампа
 valgustuslamp югдытись лампа
 õlilamp вӧй лампа
 õõlamp уй лампа
 lambi põleti лампалэн жуасез
 lambi taht лампалэн фитилез
 lambi kuppel лампалэн вылыз я. абажур
 lampi süütama v põlema panema лампа я. тыл жуатыны
 lampi kustutama лампаез я. тылэз кысыны
 lamp põleb лампа я. тыл жуа
 pane tuli lampi лампаез жуаты

langema <l'ange[ma l'ange[da l'ange[b l'ange[tud v>

1. (*kukkuma, vajuma*) усьыны
 selili langema тыбыр былэ усьыны
 kõhuli langema кӧт былэ усьыны
 pommid langevad küladele ja linnadele бомбаос гуртъёс но каръёс былэ усё
 Maale langeb palju meteoriite Музьем былэ трос метеоритьёс усё
 täht langeb кизи́ли усё
 kivi langes põhja из ву пыдэсэ усиз
 kirves tõuseb ja langeb тӱр жутске но лэзиське
 uks langes prantsatades kinni о́с куараен ворсаськыз
 lehed langevad puudelt писпуосысь куаръёс усё
 eesriie langeb катанчи усё
 juuksed langevad õlgadele йырси пельпум былэ усё
 valgus peab langema vasakult югыт паллян палась усьыны кулэ
 valgus langeb näkku югыт ымныр былэ усё
 kate langes silmadelt син азьысь катанчи усиз

kõik mured langesid minu õlgadele вань слмаськонъёс мынам пельпум
 вылам усизы
 kivi langes südamele сюзэм вылысь из усиз
 uni langes laugudele син былэ изён васькиз
 videvik langeb põldude ja metsade üle бусыос но нюлэсьёс былэ акшан усе
 külale langeb õhtu гурт былэ жыт ваське
 langes põlvili ema hauale анаезлэн шайгуэз азе пидес вылаз усиз
 langes väsinuna voodile жадьыса вылесэ усиз
 sõbrannad langesid teineteisele kaela эшьёс ог-огзы борды зыгырскизы
 pea langes rinnale йыр гадь былэ усиз
 puu langes raginal писпу шатыртыса усиз я. пограз
 poeg langes sõjas пизы войнаын быриз
 nad langesid kodumaa eest соос дор музъем понна быризы
 kindlus langes кар ожмамын вал
2. (alanema, laskuma) васькыны, лэзиськыны
 kõrge kallas langeb järsult merre жужыт ярдур ме́чак зарезе ваське
 rind tõuseb ja langeb гадь жутске но лэзиське
 intonatsioon langeb интонацией лэзиське
 hääl langeb куара лэзиське
 veepind langeb jõgedes шуръёсын ву вадесгож я. чоштала лэзиське
 õhutemperatuur langeb alla nulli жыт температура нульлэсь улие лэзиськоз
 baromeeter langeb барометр усе
 palavik hakkab langema температура усьыны кутске
 õhurõhk langeb омыр зйбет усе
 töövõime on langenud производительность я. → ужпёрлык усиз
 dollari kurss langes доллар курс усиз
 elatustase langeb улон вадесгож лэзиське
 hinnad langevad дунъёс усё
 vaimne aktiivsus ja töövõime hakkab vanemas eas langema пересьмыса лул
 мылкыд но ужаны быгатон усьыны кутско
 õrpeedukus on langenuд зеч дышетскон лыдпус усиз
 langes edetabelis 2. kohalt 5. kohale азинскон таблицаысь кыкетй интыысь
 витетй инте лэзиськиз
 tuju langes төл пуксиз
3. (sattuma) сюрны; (objektile, ajale) усьыны, учыраны; (osaks saama) луыны
 teiste naeru alla langema муртъёслы серекъян люкет луыны
 minestusse langema йырсазез ыштыны, йырсазътэк усьыны
 vangi langema тюрьмае сюрны
 ohvriks langema бырыны, кулыны
 rahvas langes rõhumise alla калык зйбет улэ сюриз
 kahtlus langes temale v tema peale янгыш карон со былэ усиз
 meile langes osaks suur õnn милемлы бадзым шуд усиз
 kogu vastutus langeb esimehele вань кылкутонэз кивалтйсь былэ усе
 kellele liisk langes? кин былэ пус чолтон усиз?
 valik langes noore autori näidendile бырийзы егит авторлэсь пьесаэ
 eesti keeles langeb rõhk üldiselt esimesele silbile эст(он) кылын юнверанпус
 котьку сямен нырысетй кылъёз былэ усе
 langes sügavasse unne мур умме усиз
 langeb kergesti raskemeelsusse мылкыдыз капчиен усе
 ära lange äärmustesse орысь эн усьы
 poiss võib halva mõju alla langeda пияш урод залкыме сюрны быгатэ

tānavu langeb mu sünnipäev püharpäevale туэ вордйськем нуналы арня
нуналлы учыра
mitmed tähtsad sündmused langevad aasta viimastele päevadele уно ужрадъёс
арлэн берло нунальёсызлы учырало
4. (*kostma, kõlama*) кылйськыны
järsult langesid käsklused косонъёс ме́кыт кылйськызы
isa suust ei langenud ühtki karmi sõna атай ымысь одйг но лек кыл оз усьы

langetama <langeta[ma langeta[da langeta[b langeta[tud v> лэзыны; (*silmi*)
лэзыны; (*puid*) погыртыны; (*otsust*) вераны
käsi langetama киез лэзыны
pead langetama йырез мыкыртыны
laagrilippu langetama лагерь куншетэз лэзыны
puid langetama писпуосыз погыртыны
pilku langetama синъёсты лэзыны
surmaotsust langetama кулон сярысь пумкыл вераны
puud langetavad lehti писпуос куаръёссэс куяло
kuused langetavad okkaid кызъёс лыссэс куяло

langevari <+vari varju v'arju v'arju, v'arju[de v'arju[sid_&_v'arj/e s> парашют
abilangevari юрттйсь парашют
lastilangevari покчиослы паршют
langevarjuga alla hüppama парашютэн тэтчыны
langevarju avama парашютэз усьтыны
langevari avanes парашют усьтйськыз

langevarjur <+v'arjur v'arjuri v'arjuri[t -, v'arjuri[te v'arjuri[id s> парашютэн
тэтчась

langus <l'angus l'anguse l'angus[t l'angus[se, l'angus[te l'angus/i_&_l'anguse[id
s> усем, усён, лэзиськон
vee taseme langus ву вадесгожлэн усемез
õhurõhu langus омыр зйбетлэн усемез
temperatuuri järsk langus температуралэн ме́чак усемез
järskude tõusude ja langustega teed ме́ч тубонъёсын но васьконъёсын
сюресъёс
töövõime langus ужаны быгатонлэн усемез
pinge langus золтйськемлэн усемез
moraalne langus лул усён
tuju langus мылкыд куашкан
kirjanduse ja kunsti langus литературалэн но быгатонлыклен усемез
meeleolu langus мылкыд куашкан

lant <l'ant landi l'anti l'anti, l'anti[de l'anti[sid_&_l'ant/e s>

1. KAL (*õngpüüinis*) визнан курик
  2. KÕNEK (*noos, saak*) пайда, пади
- varase kurgi kasvatus on kindel lant вазь кияр будэтон - со оскымон пади

laokil <l'aokil adv, adj> (*korratuses, lagunemas*) утялтымтэ, куашкам; (*lohakil, laiali*) куямын, пазямын; (*järelevalveta*) куштйськем
laokil maja куштйськем корка
talu on laokil юрт утялтымтэ

kodused tööd on laokil, ei jätku aega юрт котырысь ужъёс кельтэмын, дыр
уг тырмы
mõtted on laokil малпанъёс пазяськемын

laostama <l'aosta[ma l'aosta[da l'aosta[b l'aosta[tud v> быдтыны, куашкатыны, сёрыны; (*moraalselt*) быдтыны, куашкатыны, сёрыны
riigi majandust laostama кун экономикаез кашкатыны
alkohol laostab tervist алкоголь тазалыкез сөре
suurtööstus laostab väikeettevõtjaid бадзым ужпөр пичи ужбергатисьёсты
быдтэ

laostuma <l'aostu[ma l'aostu[da l'aostu[b l'aostu[tud v> куашканы; (*raiskamise v pillamise*) куашканы; (*moraalselt*) чигиськыны
riik laostus sõjas ожын куашкам кун
laostunud väikeettevõtjad куашкам пичи ужбергатисьёс
moraalselt laostunud inimene морально чигиськем адями

laotama <l'aota[ma l'aota[da l'aota[b l'aota[tud v>
1. (*laiali, lahti asetama*) вёлдыны, вальыны; (*laiali puistama*) вольяны
lina voodile laotama валесэ простыня вальыны
vaipa põrandale laotama выж вылэ ковер вальыны
sõnnikut laotama кыед вёлдыны я. пазяны
õled laotati põrandale куроез выж вылэ вализы
kaart laotati lauale мутусэз жок вылэ вализы
kukk laotab tiibu атас бурдъёссэ волья
puud laotavad oksa üle pargiteede PILTL писпуос вайёссэс паркысь сюресъёс
вадесэ вольяло
talv laotas valge vaiba üle maa PILTL тол быдэс музьеме тоды ковер вализ
2. VAN (*levitama*) вёлмытыны
lamp laotas punakat valgust лампаысь гордалэс югыт вёлмиз

laotus <l'aotus l'aotuse l'aotus[t l'aotus[se, l'aotus[te l'aotus/i_&_l'aotuse[id s>
(*taeva-*) инбам
sinine laotus лыз инбам
pilvitu laotus пилемтэм я. чылкыт инбам

laperdama <laperda[ma laperda[da laperda[b laperda[tud v>
1. (*laksudes lehvima*) лопыръяны; (*purjede kohta*) лопыръяны
lipp laperdab tuules куншет төлъя лопыръяське
purjed laperdavad tuules төлпоос төлъя золтйське
pesu laperdab nõõril дйськут гозыын лопыръяське
tuul pani mantlihõlmad laperdama төл пальто сөзулэз лопыръяськытйз
lehed laperdavad tuules куаръёс төлъя лопыръяське
2. (*vänderdama, võnklema*) кыляны, кыстаскыны
ratas laperdab поглян кыля
kala laperdab õnge otsas чорыг курик йылын кыстаське

lapergune <lapergune laperguse lapergus[t lapergus[se, lapergus[te lapergus/i
adj> (*lame ja lai*) паньгес
lapergune pudel паньгес зенелик
lapergune polt паньгес болт
lapergune kivi паньгес из

lapik <lapik lapiku lapiku[t -, lapiku[te lapiku[id *adj*> паньгес, пачкес

lapik pudel паньгес **зенелик**

lapik kivi паньгес **из**

lapikud kaktusevarred паньгесэсь кактус модосъёс

lai ja lapik saba паськыт пачкес **быж**

lapiline <lapiline lapilise lapilis[t lapilis[se, lapilis[te lapilis/i *adj*> (*laiguline*)

чибориё, виштыё; (loomakohta) чибориё

lapiline vaip **чибориё выждэра**

lapiline koer **чибориё пуны**

lapiline hobune **чибориё вал**

erutusest läks nägu lapiliseks **мылкыд сураськемен ымныр чибориё луиз**

lapitekk <+t'ekk teki t'ekki t'ekki, t'ekki[de t'ekki[sid_&_t'ekk/e s> **лякиё**

шобрет

lapiti¹ <lapiti *adv*> **выдтыса**

lõi joonlauaga lapiti **линейкаен жок вылэ таш! шуккиз**

tellised laoti lapiti **кирпичьёсыз выдтыса тыризы**

lapiti² <lapiti *adv*> (*lappide kaupa, lappidena*) **кесэген-кесэген**

põllul õitses lapiti ristikhein **бусыын кесэген-кесэген сяськаяськиз сизыыр**

laplane <l'aplane l'aplaste l'aplaste[t l'aplaste[se, l'aplaste[te l'aplaste/i_&_l'aplaste[id s>

саам

merelaplane **зарезь саам**

lapp <l'app lapi l'appi l'appi, l'appi[de l'appi[sid_&_l'app/e s>

1. (tükk mingit õhukest materjali) кесэг, юдэс; (paik) кышьёт :

märg lapp **кот мучоло**

kuiv lapp **көс мучоло**

tahvilapp **доска чүшылон мучоло**

tolmulapp **тузон мучоло**

lappidest õmmeldud tekk **юдэсьёслэсь вурем шобрет**

pükstele lappi peale ajama **штание кышьёт пуктыны**

pühi põrand niiske lapiга üle **кот мучооен выжез чүшылы**

[lapse] lapid on nõõril kuivamas **нуны кутэтъёс гозыын куасьмо**

vanal kasukal on lapp lapi peal **вуж шубалэн кышьётэз вылын кышьёт**

2. (tükiye mingit pinda) кесэг; (maatükk) кесэг

aiaaalapp **бакча кесэг**

katselapp **опытной участок**

maalapp **музей кесэг**

põllulapp **бусы кесэг**

lapp sinist taevast **лыз инбам кесэг**

panime lapi otra maha **музей кесэге йыды кизимы**

3. (laik) вишты

mustade lappidega valge kass **сьод виштыё тоды кочыш**

erutusest lõid talle punased lapid näkku **мылкыдыз сураськемен ымныраз**

горд виштыос кылдйзы

lappima <l'appi[ma l'appi[da lapi[b lapi[tud v> (*paikama*) **тупатыны, кышьяны;**

(*kiiruga, pisut*) **вурзыны**

riideid lappima дйсез тупатыны
katust lappima липетэз кышъяны

laps <l'aps lapse l'as[t -, las[te l'aps[i s> пинал, покч, нуны
vastsündinud laps али вордйськем нуны
priske laps таза нуны
terve laps тазалыко пинал
jonnakas laps акылляськись пинал
vallatu laps йөнтэм пинал
ulakas laps йөнтэмась пинал
hoolas laps тыршись пинал
kodutud lapsed дортэм нылпиос
heitlaps шедьтэм пинал
lasteaialaps нылпи садысь пинал
lastekodulaps нылпи юртысь пинал
linnalaps город пинал
looduslaps инкуазь пинал
maalaps гурт пинал
rinnalaps нонйсь нуны
sohilaps мерошка
vallaslaps мерошка
võõraslaps мурт нылпи
väikelaps пичи пинал
vanemate ainuke laps анай-атайлэн одйг нылпизы
mägede laps гурезьёслэн нылпизы
lapse füüsiline ja vaimne areng пиналлэн мугор но лул азинскемез
lapsest peast v lapsena mängisime koos пичи дыръямы ёош шудймы
lapsest saadik пичи дырысен
laps koogab нуны агыктэ
laps roomab нуны нюжтйське
laps hakkab käima ja rääkima нуны ветлыны но вераськыны кутске
lapsed käivad lasteaias нылпиос я. покчиос нылпи садэ ветло
lapsed mängivad ja hullavad нылпиос шудо но йөнтэмьясько
ta ootab last со нуны возьма
saab Jürilt lapse Юрилэсь нуныез луоз
tal sündis laps солэн нуныез вордйськиз
ema imetab v toidab last анай нунызэ нонтэ
isa hülgas oma lapsed атайзы нылпиоссэ куштйз
oleme oma aja lapsed вакытмылэн нылпиосыз ми

Liitsõnad

lapse+

lapsevanker нылпи коляска

laste+

lastearst нылпи эмьясь

lasteetendus нылпи спектакль

lastehaigla нылпи эмьяськонни

lastekirjandus нылпи литература

lastekoor нылпи хор

lastemuusikakool нылпи крезьгур школа

lastepäevakodu нылпи ясли-сад

lasteraamat нылпиослы книга

lapsehoidja <+h'oidja h'oidja h'oidja[t -, h'oidja[te h'oidja[id s> нуны возись
vajatakse lapsehoidjat aastase lapse juurde аресьем нунылы нуны возьмась
кулэ

lapselaps <+l'aps lapse l'as[t -, las[te l'aps[i s> нунок
vanaema oma lapselastega песянай я. чужанай нунокъёсыныз
lapselapsed on juba suured нунокъёс бадзымесь ини

lapselik <lapsel'ik lapseliku lapsel'ikku lapsel'ikku, lapselik/e_&_lapsel'ikku[de
lapsel'ikk/e_&_lapsel'ikku[sid adj> пинал кадь, → нунылыко
lapselik siirus нунылыко зэмос
tal on lapselik käekiri солэн гожъяськемез пиналлэн кадь
lapselik naeratus нунылыко серекъян
lapselik usk headusse зечезлы нунолыко оскон
näojoonte lapselik ümarus тус гожъяслэн нунылыко котырессы

lapsemäng <+m'äng mängu m'ängu m'ängu, m'ängu[de m'ängu[sid_&_m'äng/e
s> (väga kerge töö) шудон, нуны шудон
tema jaoks on see töö lapsemäng со понна та уж - нуны шудон

lapsendama <lapsenda[ma lapsenda[da lapsenda[b lapsenda[tud v> JUR вордос
басьтыны; (tütreks võtma) ныллы басьтыны
ta lapsendati väikese poisina пичи пи дыръяз сое вордос басьтйзы

lapseohtu <+ohtu adj> (mitte veel päris täiskasvanud) чылкак нуны, чылкак
пичи
lapseohtu sõdur чылкак нуны солдат

lapsepõli <+põli põlve p'õlve p'õlve, p'õlve[de p'õlve[sid_&_p'õlv/i s> vt
lapsepõlv

lapsepõlv <+p'õlv põlve p'õlve p'õlve, p'õlve[de p'õlve[sid_&_p'õlv/i s>, ka
lapsepõli пичи дыр
õnnelik lapsepõlv шудо пичи дыр
raske lapsepõlv секыт пичи дыр
lapsepõlvest alates v peale v saadik пичи дырысен
lapsepõlves elas ta maal пичидыръяз со гуртын улйз

Liitsõnad

lapse+põlve+

lapsepõlvesõber пичи дыр эш

lapsevanem <+vanem vanema vanema[t -, vanema[te vanema[id; pl
laste+vanema[d s>

1. (kooli seisukohalt) пиналлэн анай-атаез

lapsevanema allkiri õpilaspäevikus пиналлэн дневниказ анай-атаезлэн
гожтйськемзы

lapsevanemad kutsuti kooli анай-атайёсыз школае отизы

2. NLJ (õpilane oma vanemate kohta) анай-атай

mu lapsevanemad sõitsid maale анаен атае гуртэ кошкызы

lapsik <lapsik lapsiku lapsiku[t -, lapsiku[te lapsiku[id adj> пичи нуны(лэн)
кадь

lapsik lootus **пичи нунылэн кадь оскон**
lapsik jonn **пичи нуны кадь акылляскон**
lapsik arvamus **пичи нунылэн кадь малпан**
vanainimesed muutuvad mõnikord lapsikuks **пересь адямиос куддыръя пичи нуны кадь луо**

lapsuke[ne] <lapsuke_&_lapsukene lapsukese lapsukes[t lapsukes[se, lapsukes[te lapsukes/i s> **нуные, нуныкай, пичие, пичильтоке, нуны, пичильток**
armas lapsuke **мусо нуныкае, мусыльтоке; мусо нуны я. ичильток, мусыльток**
vaesed lapsukesed **мискинъ нуныкайёсы; мискинъ пичильтокъёс я. нуныос**

laristama <larista[ma larista[da larista[b larista[tud v>

1. (*larinat tekitama*) **куашетыны**
laristab oma piipu **тамак кысконэныз куашетэ**
laristab mootorit **мотореныз дыбыртэ**
laristab vihma sadada **куашетыса зоре**
2. (*raiskama, pillama*) **коньдон быдтыны**
laristas vanemate vara läbi **анай-атай ваньбурез быдтйз**
ta on harjunud laristama **со дышемын коньдон быдтыны**

laser <laser laseri laseri[t -, laseri[te lasere[id s> **ТЕНН (valguskvantgeneraator)**

лазер
laseri+
laserikiir **ТЕНН лазер си**

lask <l'ask lasu l'asku l'asku, l'asku[de l'asku[sid_&_l'ask/e s> **ыбем**

täpne lask **шонер ыбем**
ebatäpne lask **кырыж ыбем**
hoiatuslask **сак кариськон ыбем**
otselask **шонерак ыбем**
revolvrilask **револьверен ыбем**
lask jahipüüsis **нюлэскан пычалысь ыбем**
kõik lasud tabasid **ваньмыыз ыбемъёс сюрязы**
kostasid v kõlasid lasud **ыбем куараос кылйськызы**
lajatasid lasud **чужьяськызы я. гудыртйзы ыбемъёс**

laskemoon <+m'oon moona m'oona m'oona, m'oona[de m'oona[sid_&_m'oon/i

s> **боеприпас**
laskemoon lõppes otsa **боеприпас быриз**

laskeriist <+r'iist riista r'iista r'iista, r'iista[de r'iista[sid_&_r'iist/u s> **ыбон**

тйрлык

laskesport <+sp'ort spordi sp'orti sp'orti, sp'orti[de sp'orti[sid_&_sp'ort/e s>

ыбылйськон спорт

laskesuusatamine <+suusatamine suusatamise suusatamis[t suusatamis[se,

suusatamis[te suusatamis/i s> **SPORT биатлон, куасэн ыбылйськыса**
бызыллон

lasketiir <+t'iir tiiru t'iiru t'iiru, t'iiru[de t'iiru[sid_&_t'iir/e s> **ыбылйськон тир**

laskma <l'ask[ma l'as[ta lase[b l'as[tud, l'ask[is_&_las[i l'as[ke v>

1. (*lubama*) **лэзыны, сётыны; (kuhugi, mingisse seisundisse) лэзыны**

lase mind v mul tõusta **лэзь мыным султыны я. вай али султо**

ärge laske tal midagi rasket tõsta **номыр секытсэ жутыны эн лэзе сое**

tal ei lastud rääkida **солы вераны өз лэзе я. сётэ**

sa ei lase teisi magada **тон мукетъёсызлы изыны уд сётйськы**

kes mind sinna laseb! **кин монэ отчы лэзэз!**

lase mind rahulikult istuda **сёт мыным каньылак пукыны**

töö ei lase hinge tõmmata **уж шутэтскыны маза уг сёты я. ужен маза өвөл**

lase ma proovin ka **вай мон но утчало**

vangid lasti vabaks **пытсэт сьöрын пукисъёсты лэзизы**

ma ei lase sind kuhugi **мон тонэ нокытчы но уг лэзы**

lehmad lasti laudast karjamaale **скальёсты гидысь возь вылэ лэзизы**

lasksime takso minema **таксиез лэзимы**

laseme värsket õhku sisse **татчы сайкыт омыр лэзёмы я. татйез төлатомы**

tema kohta on igasuguseid kuuldusi lendu lastud **со сярись пöртэм**

вераськонъёс вöлдэмын

see asi laseb end paremini korraldada **та ужез умойгес радъяны лубысал**

ära lase välja paista, et oled pettunud **кельшымтэ мылкыддэ эн возьматы**

haige juurde ei lastud kedagi **висись доры нокинэ но өз лэзе**

laskis lihased lõdvaks **быгытьёссэ лэзиз**

põllud on käest ära lastud **бусыос утялтымтэ**

2. (*langetama*) **лэзыны**

poiss laskis ämbri kaevu **пияш ведраез куйы лэзиз**

kirst lasti hauda **коросэз шайгуэ лэзизы**

päästepaadid lasti vette **юрттэт пыжьёсты ву вылэ лэзизы**

laskis süüdlaslikult pea norgu **янгышсэ валаса, йырзэ лэзиз**

lase voodisse pikali **валесэ выд**

laskis rinnuli letile **со прилавок вылэ гадьыныз зйбиськиз**

3. (*voolama panema, jooksetama*) **лэзыны :**

kraanist vett laskma **кранысь ву лэзыны**

vett v kust laskma **кōнек кизяны**

lase vett potti **коструле ву лэзь**

lase vann kuuma vett täis **ваннае тросаз пöсь ву лэзь**

vili lasti kottidest salve **юэз мешокъёсысь ю тысь возён интые кисьтазы**

jahu lasti läbi sõela **пызез пуж пыр лэзизы я. пужнйзы**

laps laskis pissi voodisse **кōнек нуны валесэ кизяз**

poiss on püksid täis lasknud **кōнек пияш улаз кизяз я. сйтяз**

4. (*heli, häält tekitama*) **куара поттыны, лэзыны**

vilet laskma **шуланы**

kass laseb nurru **кочыш нургетэ**

laseb laulu **кырзан лэзе**

muusikat lasti plaatidelt **крезьгурез пластинкаосысь лэзизы**

koer laskis kuuldavale kaebliku ulu **пуны жожмыт вузыса лэзиз**

ta laseb juba ladusasti saksa keelt **со немец кылын умой гинэ вераське ни**

lase kuulda v tulla, mis sul öelda on **вера, мар веранэд вань**

5. (*tegeta, sooritama*) **лэзыны**

kukerpalli laskma **йыр йылтй берытскыны**

sõrmedega nipsu laskma **чиньыосын тэшкылляны**

üks teeb kõike hoolikalt, teine laseb kuidas juhtub **одйгез ваньзэ тыршыса**

лэсьтэ, мукетыз кызьы сюрем озьы лэзе
 tuttav töö, lase või pimesi тодмо уж, коть ворсам синмын ужа
 lase puuriga auk sisse КӦНЕК портонэн пась лэсьты
 mis viga õmblusmasinal lasta мар шугез вуриськон машинаен лэзьыны
6. (kiiresti liikuma v toimetama) бызьылыны, берганы
 perenaine laseb toa ja köögi vahet кузё кышно висьет но кышно пал вискин
 берга
 päev läbi lasksime kauplusi mööda нунал лумбыт вузкаронниостй
 бызьылымы
 laseb nagu orav rattas эгесысь коньы сямен берга
 laseb suvi läbi palja jalu гужембыт куттэмпыд бызьылэ
 hobused lasksid sõrki вальёс ворттйзы
7. (midagi teha paluma v käskima) косыны
 õpetaja laseb õpilastel luuletusi pähe õppida дышетйсь дышеткисьёсты
 кылбурьёсты дышетыны косэ
 laskis endale uue ülikonna õmmelda аслыз выль костюм вурйтйз
 peremees ei teinud ise midagi, laskis kõik teenijatel teha кузё ачиз номыр но
 өз ужа, ваньзэ медоосызлы ужаны косйз
 laskis end mehest lahutada картэныз люкиськиз
 laskis nad vangī panna соосты пытсэс сьоры пуктытйз
 tädi laseb teid kõiki tervitada чужапай ваньдылы салам вераны косэ
 professor laseb teatada, et tema loeng jääb täna ära профессор ивортыны
 косэ, лекция туннэ уз луы шуыса
 las ta võtab mulle ka pileti со мыным но билет мед басьтоз
8. (tulistama) ыбыны
 püssi laskma пычалэн ыбыны
 vibu laskma пукычысь ыбыны
 vintpüssiga laskma винтовкаен ыбыны
 püssist kuuli laskma пычалысь пулязэ ыбыны
 märki laskma мишене ыбыны
 rihta laskma ыбыса сюрены
 parte laskma чөжъёсты ыбылыны
 silda õhku laskma выжез пуштытыны
 sihib ja laseb мертаське но ыбе
 seisa, või ma lasen! сыл, яке ыбыса лэзё!
 laskis hoiatuspaugu õhku сак кариськыны косыса, омыре ыбиз
 laskis endale kuuli pähe ассэ ыбиз
 öösel lasti värvilisi rakette уйин ворпоё ракетаос лэзьязы
 vägaseks lastud põder ыбыса сосьртэм койык

laskuma <l'asku[ma l'asku[da l'asku[b l'asku[tud v>

1. (allapoole liikuma, langema) васькыны
 treppi mööda v trepist laskuma тубаттй васькыны
 põlvili laskuma пидесьяськыны
 kõhuli laskuma кӧт вылэ выдыны
 käsuli laskuma ньыльпыдъяськыны
 alpinistid laskuvad kõite varal альпинистъёс гозытй васько
 laskusime järsust nõlvast jõe äärde мечь бамалысь шур дуре васькимы
 tuukrid laskusid järve põhja водолазьёс ты пыдэсы васькизы я. лэзиськизы
 linnuparv laskus pihlaka otsa тылобурдо уллэ палэзьпу йылэ лэзиськиз
 liblikas laskus õiele бубыли сяська вылэ васькиз
 haige laskus diivanile висись диван вылэ лэзиськиз

laskub väsinuna tugitooli жадьыса кресло лэзиське
 lennuk hakkab laskuma аслобет лэзиськыны кутске
 pilved laskusid madalale пилемъёс улие васькызы
 udu laskub järvele бус ты вылэ ваське
 pimedus laskus üle maa пеймыт лэзиськиз музьем вылэ
 vaikus laskub linnale кар вылэ шыпытлык васькиз
 mure laskub südamele сюзэм вылэ куректон лэзиське
 2. (tegevusse, olekusse liilituma v süvenema) вийыны
 arutlustesse laskuma вераськонэ кошкыны
 vaidlustesse laskuma спорьяськонэ кошкыны
 ärge laskuge üksikasjadesse пичи юанъёс вылэ эн кошке
 tema sellise alatuseni ei lasku со сыче улие уз лэзиськы

laskur <l'askur l'askuri l'askuri[t -, l'askuri[te l'askure[id s> ыбись, ыбылійськись
 täpne laskur шонер ыбись
 vibulaskur пукычён ыбылійськись

last <l'ast lasti l'asti l'asti, l'asti[de l'asti[sid_&_l'ast/e s> жоктос
 laevalast MER вупуку жоктос
 tekilast MER палубаысь жоктос
 trümmilast MER трюмысь жоктос
 täislast MER тырмем жоктос
 vedellast кизер жоктос
 laev on lastis вупуку жоктосэн тырмытэмын
 täies lastis paat пыж тросаз тырмытэмын
 mehed on juba täies lastis PILTL пиосъёс чылкак кудзиллям ини

lasteaed <+a'ed aia 'aeda 'aeda, 'aeda[de 'aeda[sid_&_'aed/u s> нылпи сад
 lapsed käivad lasteaias нылпиос нылпи садэ ветло

lastehaigus <+h'aigus h'aiguse h'aigus[t h'aigus[se, h'aigus[te
 h'aigus/i_&_h'aiguse[id s> нылпи висён

lastekaitse <+kaitse k'aitse kaitse[t -, kaitse[te k'aitse[id s> нылпиосты утён

lastekodu <+kodu kodu kodu -, kodu[de kodu[sid s> детдом, нылпи юрт

lastetu <lastetu lastetu lastetu[t -, lastetu[te lastetu[id adj> нылпитэм
 lastetu abielupaar нылпитэм кузпальёс

lastetuba <+tuba t'oa tuba t'uppa, tuba[de tuba[sid_&_tub/e s>

1. нылпи висёт я. бөлет
 lastetuba sisustama нылпи висётэз радъяны
2. PILTL (kodune kasvatus) дорын будэтон

lastima <l'asti[ma l'asti[da lasti[b lasti[tud v> (laeva laadima) тырыны,
 тырмытыны, жоктыны
 laeva lastima вупукыез тырмытыны, вупукыез жоктыны
 trümmidesse lastiti väetist трюмъёсты удобриен тырмытйзы я. трюмъёсы
 удобриен жоктйзы
 kalaga lastitud laev чорыген тырмытэм вупуку

lasu <lasu lasu lasu -, lasu[de lasu[sid s> (*lai hunnik*) гурезь, огазе люкам
pesulasu дйськут гурезь
lasu liiva гурезь луо
terve lasu ajalehti быдэс гурезь газетъёс
terve lasu pöhhendusí быдэс гурезь мугъёс

latern <latern laterna laterna[t -, laterna[te laterna[id s> (*valgusti*); PILTL, KÕNEK
(*verevalum silma all*) тыл, юбо тыл, фонарь, лампа, фингал; (*auto-*) фара,
тыл; PILTL, KÕNEK (*silma kohta*) фара, фонарик
värvilised laternad ворпоё тылъёс
esilatern AUTO азь фара
gaasilatern газ фонарь
gabariidilatern AUTO габарит фонарь
imelatern синпöртмась тыл
katuselatern ARHIT выльысен югыт сётись фонарь
käsilatern кийн нуллон фонарь
paberlatern кагазлэсь фонарь
petrooleumilatern керосин лампа
tagalatern AUTO бер фара
tornilatern жуасьтэм но котмисьтэм фонарь
tänavalatern ульчаысь тыл юбо
udulatern AUTO буслы пумит фара
äärelatern AUTO габарит фонарь
laternate tuhm valgus фонарьёслэн я. юбо тылъёслэн я. лампаослэн я.
фараослэн бездыт югытсы
latern silma all син улыз лыз-вож я. син улын фингал
laternat süütama лампа аратыны я. фонарь я. тыл жуатыны
laternat kustutama лампаез я. фонарез я. юбысь тылэз кысыны
laternat ära puhuma тылэз пельтыса кысыны
laternaga tuld näitama фонарен югдытыны
päevalillede kollased laternad PILTL шундыберганъёслэн чуж тылзы
hoia oma laternad lahti фонарикъёстэ усьтылы

Liitsõnad

laterna+

laternapost тыл юбо

latikas <latikas latika latika[t -, latika[te latika[id s> ZOOЛ (*kala Abramis brama*)
пая

latrama <l'atra[ma ladra[ta l'atra[b ladra[tud v> (*lobisema, plärama*)
бөтьыртыны, супыльтыны
istuvad ja latravad tundide kaupa часэн-часэн пуко но бөтьырто
ta latras kõik välja со ваньзэ супыльтыз

latt¹ <l'att lati l'atti l'atti, l'atti[de l'atti[sid_&_l'att/e s> (*ritv*) пуç; (*aia-*) пуç, пул;
(*pruss*) пуç, брус; (*side-, hüppe-*) пул; (*hammas-, mõõte-*) пу я. пул я. рейка
я. боды; EL (*kogumis-*) шина :
mõõtelatt ТЕHN мертан пул я. рейка
põiklatt вамен пул я. пуç
püstlatt урдэм я. султытэм пуç
ümarlatt EL котырес шина
lattidest tara пуçъёслэсь кенер

lati maha ajama SPORT вамен бодыез я. планкаез уськытыны
lati kõrgemale tõstma SPORT вамен бодыез я. планкаез вылэ жутыны
lati ületama SPORT вамен бодылэсь я. планкалэсь ортчыны
ostsin lati vorsti боды колбаса я. сйльтырем басьтй

latt <l'att lati l'atti l'atti, l'atti[de l'atti[sid_&_l'att/e s> (*Läti rahaiühik*) лат

latter <l'atter l'atri l'atri[t -, l'atri[te l'atre[id s> (*tallis*) висъет, бӧлет, пал
iga hobune oma latris котькудйз вал аслаз висъетаз
väike kolme latriga riitul куинь висъетэн пичи жажы

latv <l'atv ladva l'atva l'atva, l'atva[de l'atva[sid_&_l'atv/u s>

1. (*taimel*) писпу йыл

kuuse latv кыз йыл

haralise ladvaga puu ваё йыло писпу

ronis puu latva писпу йылэ тубиз

tuul kohiseb puude ladvus төл писпу йыльёсын шыпыртэ

2. KÕNEK (*pea*) йыр

õlu lõi v tõusis latva сур йыре шуккиз

lauamäng <+m'äng mängu m'ängu m'ängu, m'ängu[de m'ängu[sid_&_m'äng/e s> жӧквыл шудон

lauatennis <+tennis tennise tennis[t -, tennis[te tennise[id s> SPORT жӧквыл теннис

laud <l'aud laua l'auda l'auda, l'auda[de l'auda[sid_&_l'aud/u s>

1. (*saematerjal*) пул; (*tünni-*, *püti-*) пул

õhukesed lauad векчиесь пульёс

männilaud пужым пул

rõrandalaud выжпул

laudadest rõrand пульёслэсь выж

2. (*mööbliese*, *toit*, *söök*) жӧк; (*väike*) жӧк

kõrge laud жужыт жӧк

madal laud лапег жӧк

ümmargune laud котрес жӧк

istu laua taha пуксы жӧк сьӧры

katsin laua neljale ньыль муртлы жӧквыл пуктй

Liitsõnad

laua+ (*saematerjalist*)

laualõikus пул вандон

lauavirn пул люкам

laua+ (*mööbliesemega seotud*)

lauaarvuti жӧквыл компьютер

lauahõbe азвесь тусьты-пуньы, жӧквыл азвесь

lauakombed → жӧксьӧр эсэпъёс

lauatelefon жӧквыл телефон

laud+

laudaed пульёслэсь кенер

laudrõrand пульёслэсь выж

laudkond <l'audk'ond l'audkonna l'audk'onda l'audk'onda, l'audk'onda[de l'audk'onda[sid_&_l'audk'ond/i s> (*lauaseltskond*) **жөк сьөры пуксем калык, жөксьөр пөл**
lõbus laudkond **шулдыр жөксьөр пөл**

laudlina <+lina lina lina -, lina[de lina[sid_&_lin/u s> **жөккышет**
linane laudlina **етйн жөккышет**
pitsist laudlina **чилеплэсь жөккышет**
heegeldatud laudlina **чильпам жөккышет**

laug¹ <l'aug l'au l'augu l'augu, l'augu[de l'augu[sid_&_l'aug/e s> (*silma-*)
синкабак
põletikulised laud **гордэктэм синкабак**
paistetanud laud **төрнам синкабак**
alalaug, alumine laug ANAT **синдур, улий синкабак**
ülalaug, ülemine laug ANAT **вылий синкабак**
laugude jumestamine **синкабакъёсыз буяны**
laud punetavad **синкабак гордэктэм, синдуръёс гордэктйллям**
laud tõmblevad **синдур кыстаське**
pisarad tulid laugele **синкыли потйз**
ma ei saanud terve öö und laugele **быдэс уйзэ синме кынеме өз луы**

laug² <l'aug l'au l'augu l'augu, l'augu[de l'augu[sid_&_l'aug/e s> ETN (*osa ahet kolmel v neljal parrel*) **сюры**

laugas <laugas l'auka laugas[t -, laugas[te l'auka[id s> (*sooveekogu*) **нюрвыл ты**
rabalaugas **нюрвыл ты**

lauge <l'auge l'auge l'auge[t -, l'auge[te l'auge[id *adj*>

1. (*libajas*) **нялмыт**

lauge nõlv **нялмыт бамал**

lauged kaldad **нялмытэсь ярдуръёс**

lauge katusega suvila **нялмыт липетэн гужем корка**

2. (*vähe keerdunud*) **ляб**

lauge korrutusega lõng **ляб черсэм шорт**

3. (*leebe, pehme*) **небыт; (tasane) лачмыт, шыпыт**

lauge hääl **небыт куара**

lauge loomuga **лачмыт сямо**

laul <l'aul laulu l'aulu l'aulu, l'aulu[de l'aulu[sid_&_l'aul/e s>

1. (*laulmine*) **кырзам**

kõlav laul **жингрес кырзам**

mitmehäälne laul **уно куараен кырзам**

koorilaul **хорен кырзам**

linnulaul **тылобурдоослэн кырзамзы**

soololaul **солоен кырзам**

ööbikulaul, ööbiku laul **учылэн чирдэмез**

kilgi laul **зоз зозгетэм**

tuule laul PILTL **төллэн кырзамез**

lainete laul PILTL **тулкымъёслэн кырзамзы**

pulmaliste laul **сюанчиослэн кырзамзы**

armastab laulu **кырзамез яратэ**

taju oli nii hea, et laul kippus peale v suhu мылкыд сокем умой, кырзам потэ күлалисед алустасид laulu v võtsid laulu üles куноос кырзан мытйзы
õpib muusikakoolis laulu крезьгур школаын кырзаны дышетске

2. (lauldav pala) кырзан

rahvalikud laulud калык кырзанъёс

vaimulikud laulud черк кырзанъёс

meremeeste laulud зарезьчиослэн кырзанъёссы

koorilaul хорен кырзам

marsilaul марш кырзан

massilaul массаослы кырзан

matuselaul адямиез ватыку кырзан

pulmalaul сюан карзан

rahvalaul калык кырзан

soololaul солоен кырзам

tantsulaul эктыны кырзан

tavandilaul йылол кырзан

laulu sõnad ja viis кырзанлэн кыльёсыз но гурез

laul refrään кырзан припев

komponeerib laule кырзан гожья

kontsert Mart Saare lauludest Март Саарлэн кырзанъёсыныз концерт

3. KIRJ (luuletus) кылбур, кырзан; (eepilise luuleteose osa, lugu) дауркыл кырзан

Juhan Liivi laulud Юхан Лиивлэн кылбуръёсыз

eepos koosneb 20 laulust дауркылын 20 кырзан

4. HLV (jutt, joru) кырзан

ikka vana laul: keegi ei viitsi midagi teha нош ик вуж кырзан: нокинлэн но номыр но каремез уг поты

püüab võimumeestega ühte laulu laulda кивалтйсьёсын одйг кырзан

кырзаны тырше

Liitsõnad

laulu+

laululind кырзась тылобурдо

lauluväljak кырзан луд

laulatama <laulata[ma laulata[da laulata[b laulata[tud v> RELIG венчать карыны

pruutpaari laulatama егитъёсты венчать карыны

nad lasksid end laulatada соос венчаться кариськизы

tema laulatatud naine солэн венчать карем кузпалыз

laulatus <laulatus laulatuse laulatus[t laulatus[se, laulatus[te laulatus/i s> RELIG

венчание

pruutpaar läheb laulatusele егитъёс венчание я. венчаться кариськыны мыно

laulev <l'aulev l'aulva l'aulva[t -, l'aulva[te l'aulva[id adj>

1. (partits) кырзась

hümni laulev rahvas кункрезез кырзась калык

laulev ööbik чирдйсь учы

2. adj (kõlav, meloodiline) жингрес

laulev hääl жингрес куара

laulik <laulik lauliku lauliku[t -, lauliku[te lauliku[id s>

1. (laulude tegija ja esitaja); LUULEK (luuletaja, poeet) кырзась, кылбурчи

armastuslaulik яратон сярысь кырзась
 kojaulaik придворный кырзась
 külalaulik гурт кырзась
 pulmalaulik сюанын кырзась
 rahvalaulik калык кырзась
 rändlaulik пыдйылчи кырзась
 vabaduslaulik эрикес кырзась
 õuelaulik придворной кылбурчи
 2. PILTL (*laululind*) кырзась
 suliskuuelised laulikud бурдоесь кырзасьёс
 3. (*laulude kogu*) кырзан бичет
 nootidega laulik нотаосын кырзан бичет

laulja <l'aulja l'aulja l'aulja[t -, l'aulja[te l'aulja[id s, adj>

1. *s* кырзась
 elukutselised lauljad өнерзыя кырзасьёс
 džäsilaulja джаз кырзась
 estradaulaulja эстрада кырзась
 folklaulja фольклор кырзась
 kammerlaulja камерной кырзась
 koorilaulja хорын кырзась
 meeslaulja пиосмурт кырзась
 naislaulja кышномурт кырзась
 ooperilaulja опера кырзась
 poplaulja поп кырзась
 2. *adj* кырзась
 eestlased on laulja rahvas эстонъёс - со кырзась калык

laulma <l'aul[ma l'aul[da laula[b l'aul[dud, l'aul[is l'aul[ge v>

1. (*inimeste, lindude kohta*) кырзаны
 serenaadi laulma серенада кырзаны
 tenorit laul тенорен кырзаны
 laulab soolot соло кырза
 laulab ansambelis ансамбльын кырза
 käib poistekooris laulmas пи хоре кырзаны ветлэ
 laulab klaveri saatel пианино шудэмья кырза
 laulab kitarril saatel гитара шудэмья кырза
 laulab orkestriga оркестрен кырза
 laulab noodist нотаосты учкыса я. нотая кырза
 ümiseb midagi laulda мар ке но кырзаса нукыртэ
 rõkatab laulda черектйськыса кырза
 laulab heleda häälega жингрес куараен кырза
 sa laulad vaikselt v tasa тон шыпыт кырзаськод
 õöbik laulab учы чирдэ
 kilik laulab ahju taga зоз гур съорын кырза
 saed laulavad PILTL бычкыос кырзало
 meri laulab PILTL зарезь куашетэ я. кырза
 süda laulab õnnest PILTL сюлэм шумпотэменыз кырза
 laulvad liivad PILTL кырзась луоос
 2. (*luules ülistama*) кылбурен данъяны, кырзаны
 Koidula laulab isamaast Койдула дор шаерзэ кырза
 3. HLV (*rääkima*) вераны

laulab kõik ülemustele ette кивалтйсьёслы ваньзэ вера
laulab järele, mis suured saksad ütlevad бадзым немецъёс мар верало, сое ик
кырза
nüüd sa laulad juba teist laulu табере тон мукет кырзаськод ини

laulukoor <+k'oor koori k'oori k'oori, k'oori[de k'oori[sid_&_k'oor/e s]> хор

laulupidu <+pidu p'eo_&_pidu pidu p'ittu, pidu[de pidu[sid s]> →

кырзаньюмшан

juubelilaulupidu юбилей кырзаньюмшан

üldlaulupidu огъя кырзаньюмшан

üliõpilaslaulupidu студентъёслэн кырзаньюмшанзы

Liitsõnad

laulu+peo+

laulupeokomisjon кырзанюмшанлэн кенешез

laulupeomärk кырзаньюмшанлэн пусэз; кырзаньюмшанэ пыриськисьлэн
пусэз

laup <l'aup lauba l'aura l'aura, l'aura[de l'aura[sid_&_l'aup/u s]>

1. (*otsmik, otsaesine*) кымес

kõrge laup жужыт я. паськыт кымес

madal laup сюбег кымес

kumer laup питырес я. азылань потэм кымес

laupa kortsutama v kibrutama кымесэз кисыръяны

pühib laubalt higi кымесысьтыз пöсям вузэ чушылэ

2. (*vasara jämedam ots*) тыш

laupäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s]>

кöснунал; (*pühade eelpäev*) кöснунал

laupäeva hommik кöснунал чукна

laupäeva õhtu кöснунал жыт

jaanilaupäev яанипяэв кöснунал

jõululaupäev рождество кöснунал

me lõpetame selle töö laupäevaks та ужез ми кöснуналлы быдэстомы

laupäevane <+päevane päevase päevas[t -, päevas[te päevase[id *adj*]> кöснунал

laupäevane kontsert кöснунал концерт

laupäevane päev кöснунал нунал

laupäevased askeldused кöснунал сюлмаськонъёс

laureaat <laure'aat laureaadi laure'aati laure'aati, laure'aati[de

laure'aati[sid_&_laure'aat/e s]> лауреат

Nobeli preemia laureaadid Нобель премилэн лауреатэз

viuldajate konkursi laureaat кубыз шудйсьёслэн конкурсылэн лауреатэз

lausa <lausa *adv*>

1. (*otse, suisa*) эсьмаса, ик, чылкак, просто; (*päris, täesti*) чылкак, зэмос

käed lausa sügelevad töö järele киос, эсьмаса, лыдо ужамзы потыса

lausa talumatu iseloom чылкак я. просто чиданы луонтэм сям

küpsis lausa sulab suus печенья ымын, зэмзэ но, шуна

lausa õnnetus зэмос шудтэм учыр

lausa uskumatu, kuidas ta kõike jõuab чылкак я. даже осконтэм, кызыы со

ваньзэ лэсьтыса вуэ

ega me lausa näljas polnud чылкак сиськымтэ ой вал ми
päeval tibutas, õhtul hakkas lausa sadama нуназе одйг-кык шапык усиз, жыт
зорыны ик кутскиз

2. (*avameelselt, otsekoheselt*) шонерак

ütle kohe lausa välja, ära keeruta вера шонерак, эн котыръя

lause <lause l'ause lause[t -, lause[te l'ause[id s>

1. веран, шуос

ajalause KEEL дырез валэктйсь веран

aluslause KEEL валтйсь шуос

hulgalause ja määralause KEEL мераез но полэслыкез валэктйсь итэм шуос

hüüdlause KEEL юн мылкыдо шуос

kiillause KEEL вводной веран

kohalause KEEL интыез валэктйсь итэт шуос

koondlause KEEL огладо ёзьёсын шуос

kõrvallause KEEL итэм шуос

käsklause KEEL косыса веран, жуткась шуос

küsilause KEEL юан шуос

lihtlause KEEL итэттэк шуос

liitlause KEEL кушето шуос

mööndlause KEEL ваче пунктэмез возматйсь веран

pealause KEEL валтйсь шуос

rõhjuslause KEEL мугзэ валэктйсь веран

rõimlause KEEL пыриськись кушето шуос

rindlause KEEL кушето пöросан шуос

sihitlause KEEL ватсаса шуос

tingimuslause KEEL условиез возматйсь итэм шуос

täiendlause KEEL определительной веран

viisilause KEEL амаллыко итэм веран

öeldistäidelausa KEEL сказуемой итэм веран

kirjutas lause tahvlile шуосэз доска вылэ гожтйз

vahetasime vaid üksikuid lauseid пал кылын гинэ воштйськимы

ütle mõne lausega, kuidas asi oli одйг-кык кылын вера, кызьы ваньмыз вал

2. МАТ → веран, теорема

Pythagorase lause Пифагорлэн веранэз

3. LOOG веран

4. MUUS (2-3 fraasist koosnev helitöö lõik) → веран

Liitsõnad

lause+

lauseanalüüs KEEL шуосэз эскерон

lausekatkend шуосысь я. верамысь оглюкет

lausuma <l'ausu[ma l'ausu[da lausu[b lausu[tud v>

1. (*ütlemata, sõnata*) вераны

tänuõnu lausuma тау кыльёс вераны

tõtt lausuma шонерзэ вераны

ta ei lausunud sõnagi со пал кыл но өз вера

2. FOLKL (*sõnumata, loitsimata*) пелляны, веднаны

lausvihm <+v'ihm vihma v'ihma v'ihma, v'ihma[de v'ihma[sid_&_v'ihm/u s>

дугдылйсьтэм зор

laut <l'aut lauda l'auta l'auta, l'auta[de l'auta[sid_&_l'aut/u s]> **гид**

karjalaut **пудо гид**
lambalaut **ыж гид**
lehmalaus **скал гид**
loomalaut **гид**
mullikalaut **ветыл гид**
noorkarjalaut **кунян гид**
sealaut **парсь гид**
vasikalaut **кунян гид**
loomad on laudas **пудо гидын**
kari aeti lauta **уллѐез гидэ пыртйзы**

lava <lava lava lava -, lava[de lava[sid_&_lav/u s]>

1. TEATER (näite-) сцена
eksperimentaalava **эксперимент сцена**
isetegevuslava **самодеятельной сцена**
kontserdilava **концерт сцена**
kulisslava **кулис сцена**
külglava **урдэс сцена**
pöördlava **бергась сцена**
teatrilava **театр сцена**
vajuklava **лэзиськись сцена**
vabaõhulava **инбам улысь сцена**
väikelava **пичи сцена**
koor tuleb lavale **хор сцена вылэ потэ**
koor lahkub lavalt **хор сцена вылысь кошке**
ta on mänginud paljudel lavadel **со трос сценаос вылын шудэмын**
teatris toodi lavale Verdi ooper **театрын Вердилэсь операзэ пуктйзы**

2. (sauna-) лапча
haavapuust lava **пипулэсь лапча**
poisid istusid laval ja vihtlesid **пиос лапча вылын пукизы но венкен шуккиськизы**

3. (magamis-) сэндра
lamati lavadele laotatud õlgedel **сэндрае вöldэм куро вылын кыллизы**

4. (töö-) леса

5. GEOGR плато, плита

6. AIAND (kasvu-) парник
köetav lava **эстйськись парник**
klaaslava **пияла парник**
kilelava **полиэтилен парник**
kurgilava **кяяр я. огреч будэтон парник**

Liitsõnad
lava+ **TEATER**
lavakujundus **декораци**
lavakunst **сцена быгатонлык**
lavakunstnik **сцена суредась**

lavastaja <lavastaja lavastaja lavastaja[t -, lavastaja[te lavastaja[id s]> **пуктйсь,**

режиссёр
andekas lavastaja **быгатйсь режиссёр**
osav intriigide lavastaja **шаплы интрига пуктылйсь**

lavastama <lavasta[ma lavasta[da lavasta[b lavasta[tud v> пуктыны,
инсценировать карыны
ooperit lavastama опера пуктыны
balletti lavastama балет пуктыны
kuuldemängu lavastama радиопьеса пуктыны
intriige lavastama интригаос пуктыны
film lavastati Tallinnfilmis фильмез „Таллинфильмын,, пуктйзы
seda teost on raske lavastada та гожтосэз инсценировать карыны шуг
lavastatud kohtuprotsess юромом пуктэм суд процесс

lavastus <lavastus lavastuse lavastus[t lavastus[se, lavastus[te lavastus/i s>
спектакль, постановка
õnnestunud lavastus удалтэм постановка
esiklavastus дебют спектакль
lastelavastus нылпиослы спектакль
muusikalavastus крезьгуро спектакль
raadiolavastus радиоспектакль
sõnalavastus драма постановка
teatrilavastus театр постановка
telelavastus телеспектакль
uuslavastus валь постановка
tänapäevane koosviibimine on vaid veider lavastus PILTL туннэ пумиськон - со
тумошо спектакль гинэ

lavats <lavats lavatsi lavatsi[t -, lavatsi[te lavatse[id s>

1. (*magamislava, nari*) сэндра
2. (*surmulava*) кулэм муртэ понон инты

laviin <lav'iin laviini lav'iini lav'iini, lav'iini[de lav'iini[sid_&_lav'iin/e s>

1. (*lume-*) лавина
kuivlaviin GEOGR кӧс лавина
märglaviin GEOGR кот лавина
laviin mattis küla lume alla лавина гуртэз лымы улэ согиз
2. PILTL лавина, шур, зарезь
sõnalaviin кыл шур
sündmuste laviin ужрадъёслэн шурзы
kuulutuste peale tuli terve laviin pakkumisi ялонлы быдэс зарезь чектонъёс
вуизы

lebama <leba[ma leba[da leba[b leba[tud v> кыллыны, выдыса кыллыны;

(*mõnda aega*) кыллыны, выдыса кыллыны
diivanil lebama диванын кыллыны
rannaliival lebama ярдурьсы луоын кыллыны
tal tuli mitu nädalat haiglas lebada солы кӧня ке арня эмъяськонниын
кыллӧно луиз
koer lebab peremehe jalge ees пуны кузёезлэн пыд аяз кылле
raamat lebab laual лыздэт жок вылын кылле
müts lebab põlvedel изыы ал вылын кылле
kiri lebas paberivirnas kõige all гожтэт кыллиз кагаз гурезьлэн улаз
puude all lebas tihe udu писпуос улын нап бус кыллиз

leebe <l'eebe l'eebe l'eebe[t -, l'eebe[te l'eebe[id *adj*] > (*pehme*) **небыт**; (*malbe*) **возьдаськись**; (*mahe*) **ненег**; (*heatahtlik*) **зеч мылкыдо**
leebe inimene **небыт адыми**
leebe naeratus **ненег пальпотон**
leebe hääl **небыт куара**
leebe toon **небыт я. зеч мылкыдо куара**
suhteliselt leebe karistus **чошатыса вераса небыт кылкутон**
leebe suvetuul **ненег гужем төл**
leebe talv **небыт тол**
sirelite leebe lõhn **сиреньёслэн ненег зынзы**
leebe kriitika **зеч мылкыдо критика**
leebe suhtumine korrarikkujaisse **катэз тйясьёсын небыт вискетъёс**

leebus <l'eebus l'eebuse l'eebus[t l'eebus[se, l'eebus[te l'eebus/i_&_l'eebuse[id *s*] > (*pehmus*) **небыт, небытлык**; (*malbus*) **возьыт, возьытлык**; (*mahedus*) **ненег, ненеглык**; (*heatahtlikkus*) **зеч, зечлык**
kriitika leebus **критикалэн небытэз**
kohtuotsuse leebus **судпуктэмлэн небытэз**

leeder <l'eeder l'eedri l'eedri[t -, l'eedri[te l'eedre[id *s*] > **Вот (Sambucus) серыпу**
punane leeder **Вот (Sambucus racemosa) горд серыпу**
must leeder **Вот (Sambucus nigra) съод серыпу**
väike leeder **Вот (Sambucus ebulus) турың серыпу**

leedu <leedu *ag*] > **Литва**
leedu keel **Литва кыл**

leedulane <leedulane leedulase leedulas[t leedulas[se, leedulas[te leedulas/i *s*] > **Литва мурт**

leegion <l'eegion l'eegioni l'eegioni l'eegioni, l'eegioni[de l'eegion/e *s*] >; <l'eegion l'eegioni l'eegioni[t -, l'eegioni[te l'eegione[id *s*] > **АЖ, СӨЖ (vääüksus); PИLTL (määratu hulk, musttuhat) легион**
auleegion **дано легион**
võõrleegion **кунсьөр легион**
töötute leegion **ужтэк кылемъёслэн легионзы**
sõpru on tal [terve] leegion **эшъёсыз солэн быдэс легион**

leegitsema <leegitse[ma leegitse[da leegitse[b leegitse[tud *v*] > (*leekima, loitma*); PИLTL (*lõõtama, lõkendama*) **гоманы**
lõke leegitseb **тылскем гомаз**
kuivad puud põlevad leegitsedes **көс пуос гомаса жуало**
küüнал leegitseb **сюсьтыл гомы**
katus lõi leegitsema **липет гомзиз**
päike leegitseb pea kohal **шунды йыр вадесын гомы**
taevas leegitseb **инбам гомы**
aknad leegitsevad õhtupäikeses **укноос жыт шундыя гомало**
järv leegitseb kuupaistel **ты толэзь югытъя гомы**
palged lõid vihast leegitsema **бамъёс вожпотонэн гомзизы**
armastus leegitseb ta südames **яратон гомы солэн сюлэмаз**
silmad leegitsevad õnnest **синъёс шудэн гомало**

leegitsev pilk **гомась учкем**
sügisvärvides leegitsev mets **сйзьыл буэльёсын гомась нюлэс**

leek <l'eeek leegi l'eeeki l'eeeki, l'eeeki[de l'eeeki[sid_&_l'eeek/e s]> **ТЫЛ**
punakas leek **горд тыл**
küünla värelev leek **сюстыллэн дырекьясь тылыз**
armuleek **яратон тыл**
gaasileek **газ тыл**
keevitusleek **сварка тыл**
tuleleek **тыл**
sõjaleek **ож тыл**
leek süttis **тыл араз**
leek kustus **тыл кысйз**
leegid nilpsavad kuivi halge **тыл нюлэ кӧс писъёсты**
maja katus on üleni leekides **корка липет быдэсак тылын басътэмын**
sädemest tõuseb leek **гизыюс пушкысь тыл жутске**
õhtutaevas põles leekides **жыт инбам тылын гомаз**
südames süttis armastuse leek **сюлэмын араз яратон тыл**
silmad välkusid vihase leegiga **синъёс вожпотон тылын чилекьязы**

Liitsõnad

leek+

leeklamp **ТЕНН паяльной лампа**

leelis <l'eelis l'eelise l'eelis[t l'eelis[se, l'eelis[te l'eelis/i_&_l'eelise[id s]> **КЕЕМ**
(*tugev alus*) **шолок, щёлочь**
leelis pesupesemiseks **мисьтаськон понна шолок**

leelutama <leeluta[ma leeluta[da leeluta[b leeluta[tud v]> **кырзаны, вераса**
кырзаны

leem <l'eem leeme l'een[t l'een[de, leen[te l'eem[i s> (*vedel supp*) **ЛЫМ;**
(*keeduvedelik*) **ЛЫМ**
kuum leem **пӧсь лым**
jahuleem **пызен лым**
kalaleem **чорыг лым**
lihaleem **сйль лым**
läätseleem **яснык лым**
leent keetma **лым пӧзътыны**

leen <l'een leeni l'eeni l'eeni, l'eeni[de l'eeni[sid_&_l'een/e s> (*seljatugi*)
тыбырлы пыкиськон, тыбыр
kõrgete leenidega vanaaegsed toolid **жужыт тыбырьёсын вашкала пуконъёс**
toolileen **пукон тыбыр**
leenile toetuma **пукон тыбыре пыкиськыны**

leer¹ <l'eer leeri l'eeru l'eeru, l'eeru[de l'eeru[sid_&_l'eer/e s>
1. (laager) лагерь
sõjaleer **ожгар лагерь**
vaenlasleer, vaenlaste leer **тушмон лагерь**
põgenike leer **пегземъёслэн лагерьзы**
leeri üles lööma **лагерь пуктыны**
vaenlane asus leeri **тушмонъёс лагерь пуктызы**

2. PILTL (*rühm[itus]*) лагерь, огазеяськон, пал
vaenulikud leerid тушмон огазеяськонъёс
demokraatliku leeri kirjanikud демократи пала я. лагерьысь гожьясьчиос
teatud leeri kuuluma тодмо лагере пырыны я. огазеяськонысь луыны
kahte leeri jagunema кык паллы люкиськыны

leer² <l'eer leeri l'eeri l'eeri, l'eeri[de l'eeri[sid_&_l'eer/e s]> RELIG конфирмаци
ta on juba leeris käinud v leerist läbi со конфирмацие ветлйз ни

leerilaps <+l'aps lapse l'as[t -, las[te l'aps[i s]> конфирмациез ортчись пинал

leeritama <leerita[ma leerita[da leerita[b leerita[tud v]> RELIG (*leeriõpetust
andma, koguduse liikmeks õnnistama*) конфирмаци ортчтыны

leesikas <leesikas leesika leesika[t -, leesika[te leesika[id s]> BOT (*kääbuspõõsas
Arctostaphylos*) гондырмульы, изьягмульы
harilik leesikas BOT (*seapohl* *Arctostaphylos uva-ursi*) гондырмульы,
изьягмульы

leetrid *pl* <l'eeter l'eetri l'eetri[t -, l'eetri[te l'eetre[id s]> MED кызамак
lapsel on leetrid пиналлэн кызамак
jäi v haigestus leetritesse кызамакен черлаз я. висыны усиз

leevendama <leevenda[ma leevenda[da leevenda[b leevenda[tud v]>
(*pehmendama*) небзытыны; (*kergendama*) капчиятыны; (*rahustama,
vaigistama*) буйгатыны
valu leevendama вöсез небзытыны
halba tuju leevendama урод мылкыдэз капчиятыны
muret leevendama сюлмаськонэз буйгатыны
viha leevendama вожпотонэз буйгатыны
südamevalu leevendama сүлэм висёнэз капчиятыны
majanduslikku kitsikust leevendama коньдон тырмытэз капчиятыны
püüdis oma karme sõnu naeratusega leevendada уродэн верам кылъёссэ
мыняса небзытыны тыршиз
tuul leevendas keskpäevast kuumust төл лымшор пöсез небзытйз
köha leevendav mikstuur кызонэз небзытйсь микстура

leevike <leevike leevikese leevikes[t leevikes[se, leevikes[te leevikes/i s> ZOOL
(*lind Pyrrhula pyrrhula*) шушы

legaalne <leg'aalne leg'aalse leg'aalse[t -, leg'aalse[te leg'aalse[id *adj*]>
(*seaduslik*) легальной
legaalne partei легальной парти
legaalsed organisatsioonid легальной огазеяськонъёс
legaalsed väljaanded легальной изданиос я. → печатламъёс

legend <leg'end legendi leg'endi leg'endi, leg'endi[de leg'endi[sid_&_leg'end/e
s]> (*rahvajutt, mündikiri, seletustekst*); PILTL (*väljamõeldis, ebausutav jutt*)
дауркыл, выжыкыл-легенда
piibli legendid библия выжыкыл-легендаос
legend pühast Birgittast дун-чылкыт Бригитта сярысь выжыкыл-легенда

see on puhas legend **выжыкыл со**
matkajad jälgivad kaarti ja legendi **мынйсьёс мутусэз но легендаез чаклало**

lehekuu <+k'uu k'uu k'uu[d -, k'uu[de_&_kuu[de k'uu[sid_&_k'u[id s> RNVK
(*mai*) **куартолэзь**

lehekülj <+k'ülj külje k'ülge k'ülge, k'ülge[de k'ülge[sid_&_k'ülj/i s> **бам**
käsikirja koltunud leheküljed **кигожтэмлэн чужектэм бамъёсыз**
kangelaslik lehekülj rahva ajaloos **калыклен ортчем сюресысытыз дано бам**
romaan oli üle viiesaja lehekülje **вить сюлэсь тросгес бамъем трос**
lugesin lehekülje lõpuni **бамез пумозяз лызди**
pööras elule uue lehekülje **улонэзлэсь выль бамзэ берыктыз**

lehestik <lehest'ik lehestiku lehest'ikku lehest'ikku, lehestik/e_&_lehest'ikku[de
lehest'ikk/e_&_lehest'ikku[sid s> **куар**
pärna lehestik **беризь куар**

lehis <lehis lehise lehis[t -, lehis[te lehise[id s>

1. (*noor lehtedega oks*) **писпу вай**

2. (*lehisviht*) **писпу вайлэсь веник**

talveks kitsedele lehiseid tegema **толалтэлы кечъёслы писпу вай тйяны**

3. **ВОТ** (*puu Larix*) **лыстэм пужым**

euroopa lehis **ВОТ** (*Larix decidua*) **лыстэм пужым**

siberi lehis **ВОТ** (*Larix sibirica*) **лыстэм пужым**

lehitsema <lehitse[ma lehitse[da lehitse[b lehitse[tud v> (*sirvima, lappama*)

берыктыны, берыкъяны :

raamatut lehitsema **книгаез берыкъяны**

lehitsesin albumi läbi **альбомез берыкъяй**

lehitses, kuni leidiski õige lehekülje **кулэ бамез шедьтытозяз берыкъяз**

lehk <l'ehk leha l'ehka l'ehka, l'ehka[de l'ehka[sid_&_l'ehk/i s> (*hais*) **зын**

iiveldama panev v ajav lehk **ёскемез поттйсь я. вукекъяськытйсь зын**

vänge lehk **секыт зын**

higilehk **пöсям зын**

kopituslehk **пыкмем зын**

laibalehk **шöй зын**

viinalehk **вина зын**

roiskuva liha lehk **сисьмем сйль зын**

lehkama <l'ehka[ma leha[ta l'ehka[b leha[tud v>

1. (*haisema*) **зын потыны, пакыны**

higist lehkama **пöсям зын потыны**

lehkab küüslaugust v küüslaugu järele **бордысытыз кузькылак зын паке**

suu lehkab **ымысь паке я. зын потэ**

lehkama läinud liha **зынмем сйль я. сйльлэн зыныз вань**

2. **VAN** (*[hästi] lõhnata*) **ческыт зын лöсьяны я. вöлдыны я. вöлмытыны**

vaiguselt lehkavad männid **сир зын лöсьясь пужымъёс**

lehm <l'ehm lehma l'ehma l'ehma, l'ehma[de l'ehma[sid_&_l'ehm/i s>

1. **скал**

punane lehm **горд скал**

nudi lehm сюртэм я. мугло скал
 head tõugu lehm зеч выжыё скал
 hea piimaanniga lehm йёло скал
 tiine lehm валы я. кунян ваёно скал
 lüpsja lehm кысконо скал
 aher lehm муры скал
 lihalehm сйльлы скал
 lüpsilehm кысконо скал
 piimalehm йёл сётйсь скал
 põdralehm койык мумы
 tõulehm зеч выжы я. племенной скал
 lehma lüpsma скал кыскыны
 lehm ammub скал бөксэ
 lehm annab piima v lüpsab скал йёл сётэ
 lehm on kinni скал йөлзэ дугдытэмын
 lehm indleb v on innal скаллэн быззылэмез потэ
 käib nagu lehm libedal jääl йө вылэ пуктэм скал сямен ветлэ
 sa igavene lehm! VULG тон скал!

2. HLV (*vangide žargoonis: nuhk, pealekaebaja*) стукач

Liitsõnad

lehma+

lehmakari скал уллэ

lehmapiim скал йёл

leht <l'eht lehe l'ehte l'ehte, l'ehte[de l'ehte[sid_&_l'eht/i s>

1. ВОТ куар

nõeljas leht лыс куар

lineaalne leht линейной куар

südajas leht сюрэм тусо куар

süstjas leht кузь сюбег куар

rombjas leht ромб кадь куар

ümar leht котырес куар

neerjas leht пучы кадь куар

pooljas leht ньёл кадь куар

munajas leht котырес куар

nahkjas leht кулэсь кадь куар

sametised lehed бархат куарьёс

läikivad lehed чиясь куарьёс

abileht юрттйсь куар

esileht азькуар

kaseleht кызыпу куар

lihtleht огшоры куар

liitleht огазеям куар

pärisleht аскуар

viigileht инжир куар

lehtede sahin куар шыпыртэм

lehed kolletavad куарьёс чужекто

lehed langevad v varisevad куарьёс усё

puud on juba täies lehes писпу куарьёс усътйськемын ини

mets läheb lehte нюлэс куарьяське

taim on alles kahel lehel v kahe lehega будос ай кык куаро гинэ

2. (*paberi-, metalli- vms*) бам, кагаз, лист

puhtad lehed чылкытэсь бамъёс
 käsikirja koltunud lehed кигожтэмлэн чужектэм бамъёсыз
 graafiline leht KUNST графика бам
 märkmikust rebitud leht блокнотысь кесем бам
 ankeetleht анкета кагаз
 infoleht ивор кагаз я. бюллетень
 küsitlusleht юанъёсын кагаз
 looteleht ANAT → герд куар
 paberileht кагаз бам
 registreerimisleht регистраци кагаз
 sõiduleht, teekonnaleht сюрес кагаз
 tiitleleht TRÜK ТИТЛ бам
 täiteleht JUR быдэсьян сярысь кагаз
 vedruleht TEHN рессор лист
 vineerileht фанера лист
 leht želatiini желатин я. лем юдэс
 lehte keerama бамез берыктыны
 sirvib v lappab albumi lehti альбом бамъёсты учке
3. KÕNEK (ajaleht) газет
 bulvarileht бульвар газет
 laualeht жоквыл газет
 maakonnaleht уездной газет
 noorteleht егитъёслы газет
 päevaleht нуналлы быдэ потйсь газет
 rindeleht фронт газет
 seinaleht бордгазет
 õhtuleht жыт газет
 üliõpilasleht студент газет
 lehti tellima газетлы гожтйськыны
 loeb lehte газет лыдзё
 meil käib mitu lehte милемлы трос газет вуэ
 mis lehes uudist? мар гожъяло газетын?
4. KÕNEK (mängukaart) шудон карта
 tal olid head lehed käes солэн картаосыз умоесь
 mängime veel, mul leht jookseb шудоме на, мыным картаен удалтэ
 leht+ AIAND
 lehtmets куаро нюлэс
 lehtsalat AIAND → куар

lehter <l'ehter l'ehtri l'ehtri[t -, l'ehtri[te l'ehtri[id s> (*riist, kraater*) чурок
 karstilehter GEOL карст чурок
 klaaslehter пияла чурок
 langatuslehter GEOL куашкам чурок
 mürsulehter пуштыса кылдэм гоп
 plastmasslehter, plastmassist lehter пластмасс чурок
 pommilehter бомба пуштыса кылдэм гоп
 mahl valati läbi lehtri pudelisse сокез чурокен зенеликъясы кисьтазы
 pani käed lehtrina suu ette киоссэ ым дораз чурокен кариз

lehtla <l'ehtla l'ehtla l'ehtla[t -, l'ehtla[te l'ehtla[id s> беседка, → лапас
 varjukas lehtla ышыг лапас

lehtpuu <+p'uu p'uu p'uu[d -, p'uu[de_&_puu[de p'uu[sid_&_p'u[id s> **куаро**
писпу

lehv <l'ehv lehvi l'ehvi l'ehvi, l'ehvi[de l'ehvi[sid_&_l'ehv/e s> **бант, бантик**
siidlehv **буртчин бант**
lehvi siduma **бант думыны**
punaste lehvidega patsid **горд бантикен йырсипунэтъёс**
lehviga kingad **бантикен туфлиос**

lehvik <lehvik lehviku lehviku[t -, lehviku[te lehviku[id s> **веер**
jaanalinnusulgedest lehvik **страус тылыослэсь веер**
lehvikut lahti lõõma **веерез усьтыны**
liigutab näo ees lehvikut **ымныр аязз веерзэ вырытэ**
metsisel oli saba laiali nagu lehvik **дукъялэн быжыз веер кадъ лэзьямын вал**

lehvima <l'ehvi[ma l'ehvi[da lehvib lehvib lehvib[tud v>
1. (*tuules liikuma*) **төланы, шонаськыны; (voogama) гыаны :**
lipp lehvib **куншет төла я. гыа**
pesu lehvib nõõril **гозые ошем дйськут шонаське**
juuksed lehvivad tuules **йырси төлъя төла**
õhus lehvib lilled lõhna **омырын сяська зын лөсьяськиз**
2. (*hoogsalt liikuma*) **төлатыны, лобзыны**
lehvib viimasel minutil kohale **берпуметй минутаз төлатыса вуиз**
lehvib kloššpükstes ringi **клэш штаниеныз төлатыса ветлэ**

lehvitama <lehvita[ma lehvita[da lehvita[b lehvita[tud v>
1. (*viibutama*) **шонаны; (ägedalt) шонаны; (veidi, mõnda aega) шонаны;**
(aeg-ajalt, kergelt) шонаны; (lehvima panema) шонатыны
kätt v käega lehvitama **киын шонаны**
kukk lehvitab tiibu v tiibadega **атас бурдъёсыныз шона**
tuul lehvitab pesu nõõril **төл гозые ошем дйськутэз шона**
käisime külalisi saatmas ning lehvitamas **куноосты келяны но киын шонаны**
ветлймы
lehvitasime lahkuvale laevale järele **кошкись вупукылэн сьöраз киынымы**
шонамы
2. **КÖНЕК (levitama) шонаны**
ärge oma plaane v plaanidega enneaegu lehvitage **дырызлэсь вазь**
планъёсыныды эн шоналэ

leib <l'eib leiva l'eiba l'eiba, l'eiba[de l'eiba[sid_&_l'eib/u s>
1. (*toiduaine*) **нянь; (leivapäts) нянь, нянь колды**
värske leib **али пыжем нянь**
pehme leib **небыт нянь**
kõva leib **чурыт нянь**
nätske leib **жужйымтэ нянь**
kuivanud leib **куасьмем нянь**
magushapu leib **ческыт-чырс нянь**
aganaleib **кыд нянь**
maaleib **гурт нянь**
nisuleib **чабей я. тöды нянь**
peenleib **векчи изэм пызьлэсь нянь**
põrandaleib **гурын табатэк пыжем нянь**

rukkileib **зег я. съод нянь**
 [rukki]püülileib **векчи изэм зег пызьлэсь нянь**
 vormileib **формаын пыжем нянь**
 päts leiba **нянь колды**
 käär leiba **нянь вандэс**
 vorstiga leib **коласаен нянь**
 leiba küpsetama **нянь пыжыны**
 võid leiva peale määrima **нянь вылэ вöй зырыны**
 leivad pandi ahju **няньёсыз гуре пуктйзы**
 leivad võeti ahjust välja **няньёсыз гурысь поттйзы**
 leivad on küpsenud **няньёс пыжизы**
2. (toit) нянь; (elatis) нянь; (teenistus) нянь
 ausa tööga saadud leib **секыт ужен поттэм нянь**
 palehigis oma igapäevast leiba teenima **нуналлы быдэ сиёно нянез пöсяса**
поттыны
 inimene ei ela üksnes leivast **адями нянен гинэ улымтэ**
 poeg on kroonu leival **пизы армиын я. салдат нянь вылын**
 tütar on omas leivas **нылзы ассэ ачиз сюдэ**
 lapsed ei taha enam vanemate leival olla **нылпиослэн уг поты ни анай-атай**
нянь вылын улэмзы
 see töö on küll viimane leib **та ужен уд узырмы**
 jätku leiba v leivale! **чекыт мед кошкоз!**

Liitsõnad

leiva+

leivapood **нянь вузани**
 leivapäts **нянь колды**
 leivasupp **нянь шыд**
 leivaviil **нянь шорем**

leid <l'eid leiu l'eidu l'eidu, l'eidu[de l'eidu[sid_&_l'eid/e s]> **шедьтос**

väärtuslik leid **дуно шедьтос**
 teaduslik leid **тодос шедьтос**
 arheoloogilised leiud **археологи шедьтосъёс**
 aardeleid **ARHEOL ватос**
 leide kiviajast **из вакытысь шедьтосъёс**
 luuletajal on häid poeetilisi leide **кылбурчилэн умой кылбур шедьтосъёсыз**
вань
 analüüs on leiuta **анализын номыр шедьтэмын öвöл**

leidlik <l'eidl'ik l'eidliku l'eidl'ikku l'eidl'ikku, l'eidlik/e_&_l'eidl'ikku[de

l'eidl'ikk/e_&_l'eidl'ikku[sid *adj*> **амало; (taibukas) амало**
 leidlik inimene **амало адями**
 leidlik mõte **амало малпан**
 leidlik vastus **амало валэктон**

leidma <l'eid[ma l'eid[a leia[b l'ei[tud, l'eid[is l'eid[ke v> (*üles, kätte*)

шедьтыны; (avastama) шедьтыны
 leidsin kadunud raamatu üles **ышем книгаез шедьтй**
 leidsin laualaekast kirja **жök кысканысь гожтэт шедьтй**
 leidsin kobamisi ukse **öсэз кыыным утчаса шедьтй**
 põgenikku pole tänaseni leitud **беглой туннэ нуналозь шедьтэмын öвöл**
 leidsin su maja hõlpsasti kätte **коркадэ капчиен шедьтй**

leidsime võtme kätte **усьтонэз** утчаса шедьтймы
 kõik on nii segamini, et ei leia midagi üles **ваньмыз** сокем пазямын, номыр
но шедьтыны уг луы
 kas leidsite seeni? **губи шедьтйды-а?**
 leiti uus naftamaardla **мувõйлэсь** выль кылдонниэз шедьтйзы
 leidsime olukorrast väljapääsu **югдурысь** потыны амал шедьтймы
 leidke ruudu pindala **шедьтэлэ** квадратлэсь площадьзэ
 ma lihtsalt ei leia sõnu ta iseloomustamiseks **со** сярись вераны кыльёсты уг
шедьтйськы
 küll nüüd leidis, millega kiidelda! **HLV шедьтэм,** маин ушъяськыны!
 ehk leiad aega lastega jalutamiseks **оло** нылпиосын ветлыны дыр шедьтод
 järsku leidsin, et mu kohver oli kadunud **шõдтэк** шорысь валай, чемоданэ
ышемын шуыса
 koju jõudes leidsin ukсед pärani **доре** вуыса ваяк усьтэм өсэз адзи
 mida ta selles tüdrukus küll leiab? **та** нылашысь мар шедьтэ меда со?
 leidsime ta veel hilisõhtul töötamas[t] **шедьтймы** сое бер жыт ужамен
 kas te ei leia, et peaksime minema hakkama **тон** уд малпаськы-а, милемлы
мыноно ини шуыса
 nõukogu leidis, et uurimus ei vasta väitekirja nõuetele **кенеш** шедьтйз,
эскерон диссертацилэн эсэпъёсызлы уг тупа шуыса
 uus meetod leidis rakendust v kasutamist **выль** метод уже кутон инты
шедьтйз я. выль методэз уже кутйзы
 ta ei leia millestki lohutust **со** нокытысь но буйган уг шедьты
 töö leidis tunnustust **уж** пусъемын вал
 ma ei leia hingerahu **лулылы** буйган уг шедьтйськы
 leidsin peavarju sugulaste juures **утиськон** инты шедьтй чыжы-выжыосы
дорын
 lehtlas leidsime päikese eest varju **лапас** улысь шундылэсь пегзон инты
шедьтймы
 ennast leidma **астэ** шедьтыны
 otsa v surma leidma **кулонзэ** шедьтыны
 leidsime teineteist **ог-огмес я. огмес** огмы шедьтймы

leiduma <l'eidu[ma l'eidu[da l'eidu[b l'eidu[tud v> сюрныны; (*esinema*) сюрныны;
 (*olemas olema*) **вань**

milliseid maavarasid Eestis leidub? **кыче** пайдаё ископаемойёс вань
Эстониын?

raamatus leidub ka pilte **книгаын** суредъёсыз но вань

kui sul aega leidub, ajame juttu **дырыд** сюриз я. луиз ке, вераськомы

leidub veel inimesi, kes ... **суро я. вань** на адямиос, кудъёсыз ...

kas ei leidu kedagi, kes läheks? **нокин** но өвөл-а я. уз сюры-а, кин мынысал?

leidur <l'eidur l'eiduri l'eiduri[t -, l'eiduri[te l'eidure[id s> → малпась,
изобретатель

kuulus leidur **тодмо** малпась

leierkast <+k'ast kasti k'asti k'asti, k'asti[de k'asti[sid_&_k'ast/e s> (*väntorel*)
шарманка

leierkast mängib **шарманка** шудэ

leige <l'eige l'eige l'eige[t -, l'eige[te l'eige[id *adj*>

1. (*pisut soe*) **шуныталэс**

leige vesi **шуньталэс ву**
ahi on vaevalt leige **гур шуньталэс-салкым**
2. PILTL (*jahe, ükskõikne*) **салкым**
leiged kallistused **салкымесь зыгыръямьёс**
ta on usus leige **осконлы со салкым**

leigus <l'eigus l'eiguse l'eigus[t l'eigus[se, l'eigus[te l'eigus/i_&_l'eiguse[id s>
(*jahedus*) **салкым**; (*ükskõiksus*) **салкым**
naised kurdavad meeste leiguse üle **нылкышноослы уг кельшы**
пиосмуртьёслэн салкым луэмзы

leil <l'eil leili l'eili l'eili, l'eili[de l'eili[sid_&_l'eil/e s>

1. (*aur*) **пось**
kuiv leil **көс пось**
niiske leil **кот пось**
leili viskama **пось кисьтыны**
leili võtma **пöse пырыны**
ma ei kannata kõva leili **мон уг чидаськы зол пөсез**
2. (*leitsak*) **пось, окыт**
keskräevane leil **лымшор пось я. окыт**
3. KÕNEK (*mahv, tamp, sõit, säru*) **пось**
vaenlasele leili tegema **тушмонэз пöse вуттыны**
olime minekuga leilis **кошконэнымы йырин ми пöse вуэмын вал**

lein <l'ein leina l'eina l'eina, l'eina[de l'eina[sid_&_l'ein/u s> **кайгырон, траур**;
(*igatsusvalu*) **кайгырон, траур**
sügav lein **мур кайгырон**
rahvuslik lein presidendi surma puhul **азьмурт кулон пумысен йөскалык**
кайгырон
leina välja kuulutama **кайгырон я. траур ялыны**
lipud olid leina märgiks pöoles vardas **куншетъёс, кайгыронэз пусйыса,**
улланы лэземын вал
maa on leinas **шаер кайгыре**
mälestame sõpra sügavas leinas **мур кайгырыса тодамы ваёмы эшмес**
Liitsõnad
leina+
leinaräev **кайгырон нунал**

leinaja <l'einaja l'einaja l'einaja[t -, l'einaja[te l'einaja[id s> **кайгырысь**

leinama <l'eina[ma leina[ta l'eina[b leina[tud v> **кайгырыны**
surnut [taga] leinama **кулэм муртэ малпаса кайгырыны**
lahkunut jäid leinama naine ja lapsed **улонысь кошкем муртэ малпаса**
кайгырыны кылизы кузпалыз но нылпиосыз

leitnant <l'eitn'ant l'eitnandi l'eitn'anti l'eitn'anti, l'eitn'anti[de
l'eitn'anti[sid_&_l'eitn'ant/e s> (*nooremohvitseri auaste*) **лейтенант**
nooremleitnant **младший лейтенант**
reservleitnant **запасысь лейтенант**
vanemleitnant **старший лейтенант**

leitsak <leitsak leitsaku leitsaku[t -, leitsaku[te leitsaku[id s> **ОКЫТ**

troopiline leitsak **тропик ОКЫТ**

äikeseelne leitsak **гудырьяса зорон азын ОКЫТ**

juulikuine leitsak **пӧсьтолэзь ОКЫТ**

keskräevaleitsak, keskräevane leitsak **лымшор ОКЫТ**

sauna rammestav leitsak **мунчолэн веськатйсь ОКЫТЭЗ**

pea valutas sookailude leitsakust **нюртуг зынлэсь йыр висиз**

leiutaja <leiutaja leiutaja leiutaja[t -, leiutaja[te leiutaja[id s> **малпась, малпам**

мурт

telefoni leiutaja **телефонэз малпам мурт**

leiutama <leiuta[ma leiuta[da leiuta[b leiuta[tud v> **малпаны; КӐНЕК**

(*kavaldades välja mõtlema*) **малпаны**

leiutas uue aparadi **выль аппарат малпаз**

kus leiutati püssirohi? **кытын малпамын вал дары?**

kes leiutas raadio? **кин радиоэз малпаз?**

leiutab igasuguseid ettekäändeid **олокыче но мугъёс малпа**

leiutis <leiutis leiutise leiutis[t leiutis[se, leiutis[te leiutis/i s> **изобретение, →**

шедьтос

leiutise autor **шедьтослэн автоэз**

tegi tähtsa leiutise **со кулэ шэдьтос лэсьтйз**

leivakonts <+k'onts kontsu k'ontsu k'ontsu, k'ontsu[de k'ontsu[sid_&_k'onts/e s>

нянь ныр я. дур

leke <leke l'ekke leke[t -, leke[te l'ekke[id s> (*lekkimine*) **пась**

leket avastama **пасьсэ шедьтыны**

lekkima <l'ekki[ma l'ekki[da leki[b leki[tud v>; <l'ekki[ma l'ekki[da l'ekki[b

l'ekki[tud v> (*vedelikku v gaasi läbi laskma*) **пыртйз вияны**

laev lekiб **вулэйкы пыртйз вия**

katus lekiб **липет пыртйз вия**

radiaator lekiб **радиатор пыртйз вия**

õhupall hakkas lekkima **омыр шар омырез лэзьыны кутскиз**

lektor <l'ektor l'ektori l'ektori[t -, l'ektori[te l'ektore[id s> (*loengupidaja,*

õppejõud) **лектор, дышетйсь**

Helsingi ülikooli eesti keele lektor **Хельсинки университетысь эстон кыллы**

дышетйсь я. кылья лектор

lemmik <lemmik lemmiku lemmiku[t -, lemmiku[te lemmiku[id s> **яратоно,**

яратоноез

publiku lemmik **публикалэн яратоноез**

tüdrukute lemmik **ныльёслэн яратонозы**

õpetaja lemmik **дышетйсьлэн яратоноез**

kutsikas oli laste lemmik **кучапи нылпиослэн яратонозы вал**

Liitsõnad

lemmik+

lemmikaine **яратоно урок**

lemmikraamat **яратоно книга**

lemmiktegevus **яратоно уж**
lemmiktoit **яратоно сиён**

lemmikloom <+l'oom looma l'ooma l'ooma, l'ooma[de l'ooma[sid_&_l'oom/i s>
яратоно лулос

lend <l'end lennu l'endu l'endu, l'endu[de l'endu[sid_&_l'end/e s>

1. лобон; (üle-) лобон

planeetidevaheline lend **инсьөрмукусыпо лобан**

kiirlend **жог лобон**

kosmoselend **инсьөры лобон**

2. PILTL (kiire liikumine, liikvel olek) лобон, лобзон

aja lend **дырлэн ортчемез я. лобземеz**

olin terve päeva lennus **быдэс нунал лобай я. бызьыли**

3. (õppeasutuses) выпуск

meie kooli kahekümnes lend **школамылэн кызетй выпускез**

Liitsõnad

lennu+

lennuaeg **лобон дыр; лобон дыр**

lennujoon **лобон гож**

lennupost **авиапочта**

lendama <l'enda[ma lenna[ta l'enda[b lenna[tud v>

1. (korduvalt v edasi-tagasi) лобаны; (üks kord v samas suunas) лобыны
(hakkama) лобзыны :

linnud lendavad **тылобурдоос лобало**

kuulid lendavad **пуляос лобо я. лобало**

oda lendab **ньёл лобе**

linnupojad õpivad lendama **тылобурдо пиос лобаны дышетско**

lendasime lennukiga üle Atlandi **аслобетэн Атлантика океанэз лобзыса**
потйм

lendasime linna kohal **кар вадестй лобимы**

lennuk lendab välja õhtul **аслобет жыт лобзе**

linnud lendasid lõunasse **тылобурдоос лымшоре лобзызы**

mesilased lendasid laiali **мушьёс кир-пазь я. кин кытчы лобзызы**

hallid pilved lendavad üle sügistaeva **пурысь пилемъёс сйзьыл инбамтй лобо**

lehed lendavad tuules **куаръёс төля лобало**

pall lendas üle aia **туп кенер йылтй лобзиз**

kübar lendas peast **шляпа йырысь лобзиз**

töö käib, laastud lendavad **уж мынэ, шелеп лобзе**

ladu lendas õhku **склад инме лобзиз**

uks lendas pärani lahti **өс ваяк усьтйськиз**

vandus ja kirus, kuradid aina lendasid **лекъяськиз-тышкаськиз, лешакъёс**
лобазы

2. PILTL (kihutama, tormama) лобыны, лобзыны

rong lendab itta **поезд чукпала лобе**

laev lendab täies purjes **вупуку вань төлпооссэ золтыса лобе**

lendasin trepist üles **тубатьёстй вылланы лобзи**

aeg lendab **дыр лобе**

lapsed lendasid ootavale emale kaela **пинальёс витись анайзылэн чыртыяз**

лобзыса зыгырскизы

suvi läks lennates **гужем лобзыса ортчиз**

töö lendab käes **киосаз уж порья**
mõtted lendavad lapsepõlve **малпанъёс пичи дыре лобзо**
kuuldus lendas üle maa **вераськон дуннетй лобзиз**
3. KÕNEK (kukkuma); PILTL (töö- v õringukohta kaotama) лобзыны
on nii libe, et võib kergesti pikali lennata **сокем гылыт, лобземдэ уд вала**
ta lendas lumehange **со лымы букосэ лобзиз**
poiss lendas kivi otsast alla **пияш из йылысен уллань лобзиз**
lendas osakonnajuhataja kohalt **ёзэт кивалтйсьлэн интыысьтыз лобзиз**

lendleht <+l'eht lehe l'ehte l'ehte, l'ehte[de l'ehte[sid_&_l'eht/i s]> **листовка**
lendlehti trükkima **листовка печатланы**
lendlehti levitama **листовка вёлмытыны**

lendorav <+orav orava orava[t -, orava[te orava[id s]> ZOOLOG (Pteromys volans)
пулэ, лобась коньы

lenduma <l'endu[ma l'endu[da l'endu[b l'endu[tud v> (*haihtuma*) **төлзыны**
gaasid lenduvad **газьёс төлзо**
lenduv aine **төлзись тырмет**

lendur <l'endur l'enduri l'enduri[t -, l'enduri[te l'endure[id s]> **лётчик, пилот, →**
лобась
katselendur **эскерись лобась**
kosmoslendur **космонавт**
polaarlendur **полюспал котретэ лобась**
sõjaväelendur **ожгар лобась**
tsiviillendur **калыкес нулйсь лобась**

lennujaam <+j'aam jaama j'aama j'aama, j'aama[de j'aama[sid_&_j'aam/u s]>
аэропорт; (hoone) аэропорт
Tallinna lennujaam **Таллин аэропорт**
lennujaama maandumisrajad **аэропортысь аслобет сюресьёс**

lennuk <lennuk lennuki lennuki[t -, lennuki[te lennuk[id s]> **аслобет**
hävituslennuk **СӖИ истребитель**
katselennuk **ТЕИИ эскеронлы аслобет**
luurelennuk **СӖИ чакласькон аслобет**
pommituslennuk **СӖИ бомбаен аслобет**
propellerlennuk **ТЕИИ пропеллерен аслобет**
reaktiivlennuk **ТЕИИ реактив аслобет**
reisilennuk **мынон-ветлон аслобет**
sanitaarlennuk **эм аслобет**
sidelennuk **герзет аслобет**
spordilennuk **спорт аслобет**
sõjalennuk **ожгар аслобет**
transpordilennuk **мынон-ветлон аслобет**
tsiviillennuk **калык нулйсь аслобет**
vesilennuk **вувыл аслобет**
õppelennuk **дышетскон аслобет**
lennuki tiib **аслобет бурд**
lennuki saba **аслобет быж**
lennuki kere **аслобетлэн котыз**

lennukiga sõitma **аслобетэн мыныны**
lennuk tõuseb **аслобет жутске**
lennuk maandus **аслобет пуксиз**
lennuk hakkab maanduma **аслобет лэзиське я. пуксьыны кутске**
vaenlase lennuk tulistati alla **тушмон аслобетэз ыбизы**

Liitsõnad

lennuki+

lennukimudel **аслобет модель**

lennukipilet **аслобетэ билет**

lennukas <lennukas lennuka lennuka[t -, lennuka[te lennuka[id *adj*] > (*hoogne*)

лобзись, лобась; (kõrgelennuline) пыдэстэм, инмозь

lennukas samm **лобись вамыш**

lennukas fantaasia **пыдэстэм я. инмозь фантазия**

lennukad mõtted **лобзись малпанъёс**

lennundus <lennundus lennunduse lennundus[t lennundus[se, lennundus[te

lennundus/i s> **авиация**

Liitsõnad

lennundus+

lennundustõõtaja **авиациын ужась**

lennuvägi <+vägi v'äe väge v'äkke, väge[de väge[sid s> SÕJ (*õhujõud*) **ож**

авиация

taktikaline lennuvägi **тактика ож авиация**

hävituslennuvägi **быдтйсь ож авиация**

lahingulennuvägi **ожмаськон авиация**

ründelennuvägi **ожмась авиация**

Liitsõnad

lennu+väe+

lennuväebaas SÕJ **ож авиацилэн базаез**

lennuväli <+väli välja v'älja v'älja, v'älja[de v'älja[sid_&_v'älj/u s> **аэродром**

looduslik lennuväli **инкуазь аэродром**

sõjavälennuväli **ожгар аэродром**

tsiviillennuväli **калыклы аэродром**

tehiskattega lennuväli **искусственной шобыртэмен аэродром**

leotama <l'eota[ma l'eota[da l'eota[b l'eota[tud v> **котыны, небзытыны;**

(*pehmeks, läbi, ära*) **котыны, небзытыны; (läbi) коттыны; (lahti) коттыны :**

pesu leotama **дйсь котыны**

linu leotama **етйн котыны**

herneid leotama **кõжы котыны**

haavale kleepunud side tuleb lahti leotada **ярае лякиськем бинтэз небзытоно**

vihm leotas rõivad märjaks **зор дйськутэз коттйз**

lõrts leotas jalatsid läbi **сулепен пыдкуччан котмиз**

sajud leotasid põllud pehmeks **зоръёс бусыосыз небзытйзы**

tulisoolast liha tuleb leotada **укыр кузыт сйлез вуын котыса возёно**

lepane <lepane lepase lepas[t -, lepas[te lepase[id *adj*] > **лулпу, лулпуо**

lepased laud **лулпу пульёс**

lepäne nõlvak лулпуо бамал

lepäne lähker лулпу бекче

lepatriinu <+triinu triinu triinu[t -, triinu[de triinu[sid s> зорпапа, зоркакы, зорлобы, чужанайпапа, шундымумы, зоронокелобоно
seitsetäpp-lepatriinu ZOOЛ (Coccinella septempunctata) зорпапа

lepe <lepe l'eppe lepe[t -, lepe[te l'eppe[id s> (*kokkulepe*) ваче вераськем, огкыл
lepet sõlmima ваче вераськыны, огкыл тупатыны
meil oli selline lepe милям озьы вераськемын
pidasime lepest kinni вераськеммес чакламы
lõpuks jõudsime lepele пумаз огкылэ вуимы
kõik tõusid lauast nagu lepe peale вераськыса сямен ваньзы жок съорысь
султйзы

Liitsõnad

lepe+

leppemärk пус

lepik <lepik lepiku lepiku[t -, lepiku[te lepiku[id s> лулпу куак, лулпу арама

leping <leping lepingu lepingu[t -, lepingu[te lepingu[id s> огкыл, тупанкыл;
(*riikidevaheline*) огкыл, тупанкыл

rahvusvaheline leping калыккуспо огкыл

abieluleping JUR кузпалъяськон огкыл

fiktiiuleping фиктивной огкыл

hankuleping ваён сярысь огкыл

kaubaleping вузкарон сярысь огкыл

kinkeleping JUR кузьым сярысь огкыл

kollektiivleping JUR коллектив огкыл

koostööleping чош ужан сярысь огкыл

liiduleping POL герзет сярысь огкыл

majandusleping экономии огкыл

mittekallaletungileping POL ожен лыктонтэм сярысь огкыл

neutraliteedileping POL нейтралитет сярысь огкыл

ostuleping вуз басьтон сярысь огкыл

rahuleping тупаса улон сярысь огкыл

rendileping аренда сярысь огкыл

salaleping лушкем огкыл

sõprusleping эшъяськон сярысь огкыл

tööleping уж сярысь огкыл

töövõtulening уже кутон сярысь огкыл

üürileping коньдонэн огдырлы сётон сярысь огкыл

lepingu tingimused огкыллэн условиосыз

lepingu punktid огкыллэн пунктъёсыз

lepingut sõlmima огкыл кутыны

lepingule alla kirjutama огкыл улэ гожтйськыны

lepingut täitma огкылэз быдэстыны

lepingust kinni pidama огкылэз чакланы

lepingut murdma v rikkuma огкылэз сөрыны я. тйяны

lepingut üles ütlema огкыллэсь куштйськыны

leping tühistati огкылэз тэргазы

lepitama <lepita[ma lepita[da lepita[b lepita[tud v> кусыпсэс я. кылзэс

тупатыны

tülitsejaid lepitama ваче керетйсьёслэсь кылзэс тупатыны

tal õnnestus neid lepitada ваче кылзэс тупатыны солы удалтйз

lepitās poja isaga пияшлэсь но атаезлэсь ваче кусыпсэс тупатйз

lepitus <lepitus lepituse lepitus[t lepitus[se, lepitus[te lepitus/i s> (*leppimine*,

lepitamine) тупан, кыл тупатон

ta otsis lepitust солэн тупаса улэмез потэ вал

tuli lepitust paluma кыл тупатыны лыктйз

poiss ulatas lepituseks käe пияш тупан понна кизэ сётйз

lepituseks ohvleid tooma тупан понна йыр-пыд сётон

leplik <l'ep'l'ik l'ep'liku l'ep'l'ikku l'ep'l'ikku, l'ep'lik/e_&_l'ep'l'ikku[de

l'ep'l'ikk/e_&_l'ep'l'ikku[sid *adj*> капчиен кыл тупатйсь, котьмаин соглаш

луись; (*kergesti soostuv*) капчиен кыл тупатйсь, котьмаин соглаш луись;

(*järeleandlik, paindlik*) сётскись, сётскыны быгатйсь; (*vähenõudlik*) чидась

leplik inimene капчиен кыл тупатйсь адыми

ta on lepliku loomuga со котьмаин соглаш луись сямо

sööda suhtes leplikud loomad сиён ласянь котьмаин соглаш луись лулосъёс

leplikkus <l'ep'l'ikkus l'ep'l'ikkuse l'ep'l'ikkus[t l'ep'l'ikkus[se, l'ep'l'ikkus[te

l'ep'l'ikkus/i_&_l'ep'l'ikkuse[id s> кыл тупатыны быгатон; (*soostuvus*) кыл

тупатыны быгатон; (*paindlikkus, järeleandlikkus*) ляб я. сётскись луон;

(*vähenõudlikkus*) ожытэныз соглаш луон

lepp <l'ep'p lepa l'ep'pa l'ep'pa, l'ep'pa[de l'ep'pa[sid_&_l'ep'p/i s>

1. **Вот** (*Alnus*) лулпу

hall lepp, valge lepp **Вот** (*Alnus incana*) пурьсь, тодьы лулпу

sanglepp, must lepp **Вот** (*Alnus glutinosa*) съёд лулпу

2. (*puit*) лулпу

lepast saab vineeri лулпулэсь фанера лэсьто

Liitsõnad

леpa+

leparõsa лулпу пушьет, лулпу куак

leppima <l'ep'pi[ma l'ep'pi[da lepi[b lepi[tud v>

1. (*rahul olema*) соглаш луыны; (*rahulduma*) тырмыны; (*piirduma*)

тырмыны; (*ebameeldivaga*) чиданы; (*alistuma*) чиданы, дышыны

lepi sellega, mis on дыш солы, мар вань

lepiб vähesega солы ожытэн но тырме

olukord on talumatu, sellega ei saa kauem leppida югдур чидантэм, кема тае

чиданы уз луы

pidi oma saatusega leppima аджонэзлы дышоно луиз

ma ei suuda selle mõttega leppida со малпанэн соглаш луыны уг

быгатйськы я. со малпанлы дышыны уг быгатйськы

must sõstar ei lepi liivamaaga съёд сутэр луо музьемез уг чида

2. (*lepitust tegema*) тупаны, кыл я. кусып тупатыны

vahel tülitseme, siis jälle lepime куддыръя керетйськомы, собере нош ик

тупаськом я. кылмы тупа

tulin sinuga leppima тонэн кусыпмес тупатыны лыктй

leppisime temaga ära соин кусыпмес тупатйм

3. (*kokku*) вераськыны

lepime nii, et kohtume homme чўказе пумиськомы шуыса вераськимы
koosoleku aeg on meil kokku lepitud кенешлэн дырыз сярись милям
вераськемын

4. KÖNEK (*kihla vedama*) шуыны, вераськыны

lepime, et söön 20 õuna korraga ära! шуомы, мон 20 улмоез огкутскемен сиё
я. мон 20 улмоез огкутскемен сиё, вераськимы-а
mille peale lepime? мар былэ вераськиськомы?

lesima <lesi[ma lesi[da lesi[b lesi[tud v> (*lamama, lebama*) кыллыны

(*ühtelugu v aeg-ajalt*) кыллылыны :

armastab poole päevani voodis lesida нуназеозь валесын кыллыны яратэ

kass lesib päikese käes кочыш шунды шорын кылле

lesk <l'esk lese l'eske l'eske, l'eske[de l'eske[sid_&_l'esk/i s, adj>

1. *s* (*naine*) пал кылем кышномурт; (*mees*) пал кылем пиосмурт

2. *adj* пал кылем

lesk vanamees пал кылем пересь

leseks jääma пал кылыны

3. *s* AIAND (*isasmesilane*) узыри, сюкыр, зурмуш, айы муш

lest <l'est lesta l'esta l'esta, l'esta[de l'esta[sid_&_l'est/i s>

1. (*õhuke lai moodustis, kest*) көм

lubi kukkus lestadena laest alla избур вөлдэтысь паласькыса (я. көм кадь)
усьылйз

kõrvalest ANAT пелькуалем

2. (*uju-*) уян дыж

3. (*ujumis-*) → полыс

lestadega ujumine полысьёсын уян

4. (*kala*) камбала; ZOO (*kala Platichthys flesus*) камбала

suitsulest чынатэм камбала

5. ZOO (*ämblikulaadne*) лемтэй

Liitsõnad

lesta+ (*ujumisega seotud*)

lestaujumine полысэн уян

lesta+ (*kala-*)

lestapüük камбала кутон

lett <l'ett leti l'etti l'etti, l'etti[de l'etti[sid_&_l'ett/e s> прилавок, → лавка; (*туру-*)

прилавок, → лавка; (*väli-*) лавка

baarilett барысь лавка

kalalett чорыг лавка

külmlett кезьт лавка

müügilett лавка

rakkimislett ворсан-думылон лавка

poelett вузкаронниысь прилавок

raamatulett книга вузан лавка

tellimislett заказьёсын лавка

pudekaupade lett галантерея лавка

müüja on leti taga вузкарьсь лавка съорын

pani raha letile коньдонзэ лавка былэ понйз

unustas kauba letile **басьтэмзэ лавка вылэ вунэтиз**
kas maksta tuleb letis v̄õi kassasse **лавкаын коньдон тыроно яке кассаын**

levi <levi levi levi -, levi[de levi[sid s]>

1. (*levik, levitamine*) **вӧлмытон**

infolevi **ивор вӧлмытон**

raadiolevi **радиоверан**

telelevi **телеадзытон**

raadiolainete levi **радио тулкымъёслэн вӧлмемзы**

2. **Вот** (*leviste laialikandumine*) **будос кидыс вӧлмытон**

inimlevi **антропохория, адымилэн будос кидысэз вӧлмытэмез**

lindlevi **орнитохория, тылобурдолэн будос кидысэз вӧлмытэмез**

loomlevi **зоохория, пудо-животлэн будос кидысэз вӧлмытэмез**

tuullevi **анемохория, тӧллэн будос кидысэз вӧлмытэмез**

vesilevi **гидрохория, вулэн будос кидысэз вӧлмытэмез**

levik <levik leviku leviku[t -, leviku[te leviku[id s]> **вӧлмон**

nakkushaiguste levik t̄õkestatl **паласькись висёнлэсь вӧлмонзэ дугдытйзы**

laulu ootamatult lai levik **кырзанлэн витыымтэ шорысь паськыт вӧлмонэз**

loomastiku levik **лулосъёслэн вӧлмемзы**

levima <levi[ma levi[da levi[b levi[tud v>

1. (*laiali v edasi kanduma*) **вӧлмыны; (kiiresti) жог вӧлмыны; (ühelt objektilt**

teisele) **вӧлмыны, выжны; (laiali valguma) вӧлмыны, вӧлдйськыны**

valguskiired levivad sirgjooneliselt **югытлэн сиоссыз шонер гожен вӧлмо**

tuli levis ka naabermajale **тыл бускель коркае но вӧлмиз**

üle näo levis rahulev naeratus **ымныраз зеч мылкыдо мынян вӧлдйськиз**

mõnus roidumus hakkas levima kogu kehas **умой жадем быдэс мугоре**

вӧлмыны кутскиз

kuuldus levis kiiresti **вераськон жог вӧлмиз я. вӧлдйськиз**

uued ideed levisid kiiresti rahva hulgas **выль идеос калык пӧлы жог вӧлмизы**

laialt on levinud arvamused, et ... **паськыт вӧлмемын малпан, ... шуыса**

2. (*laiuma*) **вӧлдйськыны**

ümberringi levib stepp **котыр кырал вӧлдйське**

levitama <levita[ma levita[da levita[b levita[tud v> (*edasi v laiali kandma*)

вӧлмытыны; (eritama) сётыны, вӧлмытыны; (kuulujutte) вӧлдыны

grippi levitama **пуэдэз вӧлмытыны я. палаькытыны**

kuuldusi levitama **кыл вӧлдыны**

lendlehti levitama **листовка вӧлмытыны**

tuul levitab taimede seemneid **тӧл будос кидысьёсыз вӧлмытэ**

kuusk levitab vaigulõhna **кыз сир зын вӧлмытэ**

kamin levitab mõnusat sooja **камин майбыр шуныт сётэ я. каминьсь**

майбыр шуныт вӧлме

latern levitab tuhmjat valgust **фонарь бездыт югыт сётэ я. фонарьсь бездыт**

югыт вӧлме

levkoi <levk'oi levk'oi levk'oi[d -, levk'oi[de levk'oi[sid s> **Вот** (*Matthiola*)

левкой

aedlevkoi **Вот** (*Matthiola incana*) **сад левкой**

öölevkoi **Вот** (*Matthiola bicornis*) **уй левкой**

libahunt <+h'unt hundi h'unti h'unti, h'unti[de h'unti[sid_&_h'unt/e s> FOLKL
(soend) ишан

libe <libe libeda libeda[t -, libeda[te libeda[id *adj*, s>

1. *adj* ГЫЛЫТ, ВОЛЕГ; (*sile*) ГЫЛЫТ, ВОЛЕГ

libe tee ГЫЛЫТ, ВОЛЕГ

libe jää ВОЛЕГ ЙӐ

libedad kivid ГЫЛЫТЭСЬ Я. ВОЛЕГЕСЬ ИЗЬӐС

libeda tallaga kingad ГЫЛӐСЬ Я. ВОЛЕГӐСЬ ПЫДКУТЧАН ПЫДЭСЬӐС

libeda karvaga koer ВОЛЫТ ГОНО ПУНЫ

libeda varrega reha ВОЛЫТ НЫДО МАЖЕС

tāna on väljas hirmus libe ТУННЭ КЫРЫН ТУЖ ВОЛЕГ

2. *adj* PILTL (*lipitsev*) ПӐЯСЬКИСЬ, ЧЕБЕРЬЯСЬКИСЬ; (*osav, peenike*) ШАПЛЫ

libe inimene чеберьяськись адыми

ülemuste ees on ta libe кивалтйсьӐс азын со чеберьяськись

üks pugeja oma libedate juttudega гольтрес вераськоньӐсыныз

чеберьяськись

see on üks libe sell шаплы марке пйӐк со

3. *s* KÕNEK (*lehelis, tuhavesi*) ДӐСЬКУТ МИСЬКОН, ПЕНЬ ВУ, ЧЫРС

libedaga pesu pesema дӐськут миськонэн мисьтаськыны

libedalt <libedalt *adv*> ВОЛЫТ, ГЫЛЫТ, КАПЧИЕН

liberaalne <liber'aalne liber'aalse liber'aalse[t -, liber'aalse[te liber'aalse[id *adj*>

либерал, либеральной

liberaalne partei либерал партия

liberaalsed vaated либерал учконьӐс я. учкосьӐс

liberaalsed ideed либерал идеяос я. малпаньӐс

liberaalne kodanlus либерал буржуазия

mõni õpetaja on hindamises liiga liberaalne куд-огез дышетйсь дуньянын

туж либеральной луэ

libisema <libise[ma libise[da libise[b libise[tud *v*> (*liuguma, liuglema*)

ГЫЛӐНЫ; (*suuskade puhul*) ГЫЛӐНЫ; (*maha, välja*) КЫТЫСЬ ГЫЛӐНЫ; (*alla,*

maha) КЫТЫСЬ ГЫЛӐНЫ; (*käest, maha*) КИЫСЬ ГЫЛӐНЫ Я. УСЬНЫ (*maha,*

välja, taha, mööda) КЫТӐ ГЫЛӐНЫ; (*kergelt üle*) ГЫЛӐНЫ; (*huulilt, keelelt*)

ГЫЛӐНЫ, КОШКЫНЫ; (*vajuma*) КЫТЧЫ ГЫЛӐНЫ :

suusad libisesid hästi куасьӐс умой гылӐизы

seep libises käest майтал кыысь гылӐиз

mantel libises õlgadelt maha пальто пельпум вылысь гылӐиз

vanker libises teelt уробо сюрес вылысь гылӐиз

jalg libises ja ta kukkus пыдыз гылӐиз я. волегӐиз но, со усиз

vaata, et sa ei libise медад гылӐы, ява

sulg libiseb kergelt тылы капчиен гылӐе

varjud libisevad üle toa вужерьӐс бӐлет кузя гылӐо

paat libises vaikselt kalda poole пыж каллен ярдур пала гылӐиз

pilk libiseb üle kirjaridade син гожтэт чурьӐс вылтй гылӐе

üle näo libises naeratus ымныр вылтй мыням гылӐиз

üle huulte libises vandesõna ымдур вамен юриськон кыл гылӐиз

jutt libises märkamatu poliitikale вераськон каллен политика вылӐ гылӐиз

я. ВЪЖИЗ

võit libises käes viimastel mänguminutitel вормон шудонлэн берпуметй

минутьёсаз кийсь гылзиз

ärge laske head võimalust mööda libiseda *зеч луонлыклы гылзыны эн сётэ*

lible <lible lible lible[t -, lible[de lible[sid s>

1. (*õhuke leheke v helves*) *пыры, тэнке; (rohu-) турын тэнке*

lumelible *лымы пыры*

rohulible *турын тэнке*

2. BOT (*kõrreliste pähiku osa*) *лул сйос*

3. FÜSIOL (*vere-*) *лулпыры*

punalibled *эритроцит*

valgelibled *лейкоцит*

verelibled *вир лулпыры*

liblikas <liblikas liblika liblika[t -, liblika[te liblika[id s>

1. (*putukas*) *бубыли*

kirju liblikas *ворпоё бубыли*

ööliblikas *уй бубыли*

liblikas lendab *бубыли лоба*

tantsib kergelt nagu liblikas *бубыли кадь капчи эктэ*

2. SPORT, KÕNEK (*liblikujumine*) *баттерфляй, → бубылиуян*

Liitsõnad

liblika+

liblikavõrk *бубыли кутылон*

liblikujumine <+ujumine ujumise ujumis[t ujumis[se, ujumis[te ujumis/i s>

SPORT *баттерфляй, → бубылиуян*

liduma <lidu[ma lidu[da lidu[b lidu[tud v> (*lippama*) *бызыны, лобатыны;*

(*plagama*) *бызыса кошкыны, төлатыны*

lidusime mis jalad võtsid v kõigest väest *вань кужмысь бызимы я. лобатймы*

jänes lidus metsa *лудкеч нюлэскы төлатйз*

lidus <lidus *adv, adj*> *зйбиськем*

lift <l'ift lifti l'ifti l'ifti, l'ifti[de l'ifti[sid_&_l'ift/e s> *лифт*

kaubalift *жоктос лифт*

kiirlift *жог лифт*

sõidulift *лифт*

sõitsime liftiga viiendale korrusele *лифтэн витетй этаже мынймы*

jäime lifti kinni *лифтэ ворсаським я. ворсаськыса кылим*

ligane <ligane ligase ligas[t -, ligas[te ligase[id *adj*> (*porine, räpane*) *кырсь,*

дэри, напра; (kleerjas) ляк-ляк

ligased tänavad *дэри ульчаос*

ligane maa *кот музейем*

ligased taldrikud *кырсь тэркыос*

ligane kõrts *кырсь кабак*

ligemal <ligemal *adv*> *vt ka ligemale, (lähemal) матын*

kes ligemal seisis, need kuulsid *кин матын сылйз, соос кылйзы*

ligemale <ligemale adv> vt ka ligemal,

1. (*lähemale*) матэ

astuge lauale ligemale жок доры матэ лыктэлэ

mida ligemale pühad jõuavad, seda rohkem askeldusi макем матэ вуо
праздникъёс, сокем трос луо сюлмаськонъёс

2. (*hulga, suuruse v määra kohta: peaaegu, ligi*) пала

ligemale kolmsada inimest oli koos куинь сю пала адями люкаськемын вал

sinna on ligemale kümme kilomeetrit отчыозь дас километр пала

olin ligemale kuu aega Prantsusmaal мон толэзь пала Франциын вал

ligi <ligi adv, postp, prep>

1. adv; postp [gen] (*lähedal(e), juurde, juures, kaasa(s)*) :

läksin ligi, et paremini näha умойгес адзон понна матэ лыктй

ära lase last võõra koera ligi пиналэз мурт пунылы матэ я. пуны доры эн
лэзы

niiskus puged ligi кот матэ вуиз

lõpp on ligi пумыз матын

hommik on ligi чукна матын

näitus meelitas ligi palju külastajaid адзытон уно куноосты люказ

tüdruk laskis poisi ligi нылаш пияшез матаз лэзиз

jõu poolest ei saa sina talle ligi кужым ласянь тон солы матын өвөл

2. adv (*peaaegu, umbes*) :

olin ligi nädalapäevad haige арня пала висьыса улй

vesi ulatus mulle ligi põlvini ву пидес дорозям вуиз

külma oli kümne kraadi ligi дас градус пала кезыт вал

3. prep [part]; postp [part], postp [gen] (*lähedal(e), peaaegu vastu v vastas*) :

kuuri katus on vajunud maad ligi гидлэн липетэз музьемозь пограз

surusin näo akent ligi ымнырме укно борды ляки

pääsukesed lendasid maad ligi ваёбыжъёс музьемлы матэти лобазы

laps surus end ema ligi пинал анаез борды жиптйськиз

särk liibub ihu ligi дэрэм мугор бордын жик-жик кылле

ligidal <ligidal adv, postp> vt ka ligidale, ligidalt

1. adv; postp [gen] (*lähedal*) матын

ta elab siinsamas ligidal со татын ик матын улэ

kauplused on meil kõik ligidal вузкаронниос милям ваньмыз матын

eksamid on ligidal экзаменьёс матын

kõnekäänd on väga ligidal vanasõnale чаклан кыльёс визькыльёслы туж
матын луо

elavad linna ligidal карлы матын я. кар дорын уло

2. postp [gen] (*umbes, peaaegu*) :

neljakümne ligidal naine ныльдон ареслы матын кышномурт

temperatuur oli nulli ligidal температура нуль котырын

ligidale <ligidale adv, postp> vt ka ligidal, ligidalt

1. adv; postp [gen] (*lähedale, juurde*) :

ära tule liiga ligidale, mul on gripp туж матам эн лыкты, пуэд мынам

tähtaeg hakkab ligidale jõudma верам дырыз матэктэ я. матэ вуэ ини

tule istu siia mu ligidale чаль пуксы матам я. вöзам

2. postp [gen] (*umbes, peaaegu*) :

vanus kisub juba kuuekümne ligidale арлад куатьтон пала вуэ ини

ligidalt <ligidalt *adv, postp* [gen]> *vt ka* ligidale, ligidal (*lähedalt, millegi juurest, ka ajaliselt*) :

kivi vihisest minust ligidalt mööda **из матэтим лобзиз**

maja ligidalt on muru niidetud **коркалы матысь турың турнамын я. корка дорысь турың турнамын**

nad on ligidalt sugulased **соос матысь чыжы-выжыос луо**

ta on Pärnu ligidalt pärit **со вордйськемезъя Пярну палась**

ligidus <ligidus ligiduse ligidus[t ligidus[se, ligidus[te ligidus/i s> (*lähedus*)

матын я. матысь луон

mere ligidus **зарезьлэн матын луэмеэ**

erilist ligidust meil vennaga ei olnud **шодымон матэ луэммы милям агаен ой**

вал я. агаеным ми шодскымон матысь ой вал

ligikaudu <+k'audu *adv*> **ог, ёрос, огъя, примерно; (umbes) ог, ёрос, огъя, примерно**

tuule kiirus määrati ligikaudu **тол жоглыкес огъя мертазы**

hilinesime ligikaudu tunni **ог часлы бере кылимы**

külani on siit ligikaudu viis kilomeetrit **татысен гуртозь ог вить километр**

liginema <ligine[ma ligine[da ligine[b ligine[tud v> (*lähinema*) **матэктыны, матэ лыктыны**

kass ligineb saagile hiilides **кочыш лушкем матэктэ кутонез доры**

müristamine ligines **гудыръям матэктйз**

talv ligineb **тол матэктэ**

kell ligines keskööle **час уйшорлы матэктйз**

neljakümnele liginev naisterahvas **ныльдонаэ матэктйсь кышномурт**

ligipääs <+p'ääs pääsu p'ääsu p'ääsu, p'ääsu[de p'ääsu[sid_&_p'ääs/e s> (*juurdepääs*) **пырон, пырыны луонлык**

ligipääs linnale merelt **каре пырон зарезь паласен**

uurijal peab olema vaba ligipääs algallikaile **эскерисьлы источникъес доры**

эрико пырыны луонлык кулэ

ligistikku <ligist'ikku *adv*> (*lähestikku*) **матын; (kõrvuti) артэ**

istusime autos ligistikku **машинаын артэ пукимы**

hooned ehitati ligistikku **юртъесты артэ пуктйзы**

liginema <ligune[ma ligune[da ligune[b ligune[tud v> (*vees vm vedelikus*)

котмыны; (läbi, lahti) котмыны; (pehmeks, magedaks, läbimärjaks) небзыны,

котмыны; (pehmeks, ära, läbi) небзыны, котмыны; (läbi) небзыны,

котмыны

pesu pandi liginema **дйськутэз котйзы**

lina ligineb **етйн котме**

mustus ligunes pesu küljest lahti **дйсь бордысь кырсеэз небзиз**

hersed ligunesid pehmeks **котэм көжы небзиз**

ta armastab vannis liguneda **со яратэ ваннаын кыллыны**

rõivad ligunesid läbimärjaks **дйськут пыртйз котмиз**

kingad ligunesid läbi **пыдкучан пыртйз котмиз**

liha <liha liha liha l'ihha, liha[de liha[sid s>

1. (toiduainena, toiduna) сйль

rasvane liha кӧӧ сйль
 lahja liha кӧйтэм я. кӧс сйль
 värske liha али вандэм сйль
 kuivatatud liha куасътэм сйль
 haneliha ӓзег сйль
 kahuriliha PILT ыбылон сйль
 kalaliha чорыг сйль
 kalkuniliha курка сйль
 kanaliha курег сйль
 karuliha гондыр сйль
 keedulihа пӧзътэм сйль
 kotletiliha котлетлы сйль
 lambaliha ыж сйль
 loomaliha KӖNEK кунян сйль
 pardiliha ӧӓж сйль
 praeliha (1) (*prae tarvis*) жаркойлы сйль; (2) (*praetud*) пырсатэм сйль
 pӧdraliha койык сйль
 sealihа парсь сйль
 soolaliha, soolatud liha сылалтэм сйль
 suitsuliha, suitsutatud liha ӧынатэм сйль
 tailiha, taine liha кӧс я. кӧйтэм сйль
 vasikaliha кунян сйль
 veiselihа скал я. кунян сйль
 liha maitse сйль шӧм
 lihaga supp сйльын шыд
 liha lõikama сйлез вандылыны
 liha raiuma сйлез кораны
 liha keetma сйль пӧзътыны
 liha küpsetama v praadima сйль пыжыны я. пырсатыны
 liha on pehmeks keenud сйль небыт луытозяз пӧземын
 liha on alles toores сйль ыль али
 liha haudub сйль каллен пӧзе
2. (*elus inimesel v loomal*) быгыт
 prink liha золтйськем быгыт, сйльви́ро мугор
 lõtv liha ляб быгыт
 terav nuga lõikas liha luuni läbi лэчыт пурт быгытэз лыозь вандйз
 kuul on lihasse tunginud пуля быгытэ мертгчиз
 küüs on lihasse kasvanud гижы сйле будэмын
 ta on nii kõhnaks jäänud, et liha pole enam ollagi со сокем начармем,
 быгытыз ик кыльымтэ
 küll ta kosub, kasvatab jälle liha luude peale йӧналоз ай, лы вылаз сйль
 будэтоз
3. (*inimese keha, ihu*) мугор; RELIG (*patune ihu*) мугор
4. (*vilja-*) пуш, быгыт
 marjaliha узы-борылэн пушкыз
 kõrvitsal on kollane liha каунлэн пушкыз я. быгытэз ӧуж
Liitsõnad
liha+
 lihakonserv сйль консерва
 lihapiirukas сйлен перог

lihane <lihane lihase lihas[t -, lihas[te lihase[id *adj*]

1. (*veresuguluses olev*) аслад, чыжы-выжы луйсь

lihased lapsed аслад я. родной нылпиос

ta on nii muutunud, et lihane ema ka ei tunneks ära со воштйськем, аслаз анаез но ой тодмасал

mu lihased vanemad мынам аслам анай-атае

2. (*lihalik, ihulik*) мугоро

kas see on lihane inimene või vaim? та мугоро адями-а яке ишан-а?

3. (*palju liha sisaldav*) сйлё

lihane supp сйлё шыд

lihapall <+p'all palli p'alli p'alli, p'alli[de p'alli[sid_&_p'all/e s> КОК тефтель;

(*täidisega*) зраза

lihas <lihas lihase lihas[t -, lihas[te lihase[id s> ANAT быгыт

tugevad lihased юнэсь быгытьёс

nõrgad lihased лябесь быгытьёс

lihaseline <lihaseline lihaselise lihaselis[t lihaselis[se, lihaselis[te lihaselis/i *adj*]

(*muskliline*) юн быгыто, сйльвиро

lihaseline keha юн быгыто я. сйльвиро мугор

lihav <lihav lihava lihava[t -, lihava[te lihava[id *adj*]

(*rammus, lopsakas*) зёк,

тыро, кёй

lihavad lehmad зол сюдэм я. тыроесь скальёс

lihavate kintsudega naine зёк я. кёй макесо кышномурт

lihav taim жалем я. зёк куаро будос

lihavõtted *pl* <+võte v'õtte võte[t -, võte[te v'õtte[id s> паска

lihtnimene <+inimene inimese inimes[t inimes[se, inimes[te inimes/i s>

огшоры адями

lihtlabane <+labane labase labas[t -, labas[te labase[id *adj*]

(*tavaline*) огшоры;

(*keerukuseta*) капчи

ostsin kolm kõige lihtlabasemat tassi куинь огшорылэсь огшоры чаша

басьтй

mis siin keerulist, ülesanne on ju lihtlabane мар секытэз татын, сётэм уж

капчи ук

ma ei saa tulla sel lihtlabasel põhjusel, et pole raha мынам туж огшоры муген

лыктэме уг луы, коньдонэ өвёл

ta vandus kõige lihtlabasemal kombel со туж зол тышкаськиз

lihtne <l'ihtne l'ihsta l'ihsta[t -, l'ihsta[te l'ihsta[id *adj*]

капчи, огшоры;

(*keerukuseta*) капчи, огшоры; (*lihtsakoeline, tagasihoidlik*) ожытэныз

соглаш луйсь, востэм

lihtne seadeldis капчи ёзрад

lihtsad ained огшоры суретьёс

lihtne soeng огшоры причёска

lihtne harjutus капчи уж

lihtne lõuna капчи нуназеян

lihtne maapoiss огшоры гурт пияш

lihtne käitumine **астэ капчиен возён**
ravib end lihtsate maarohtudega **ассэ огшоры инкуазь эмъюмьёсын йёнатэ**
pea alati meeles need lihtsad tõed **котьку но тодад возь та огшоры**
зэмлыкьёсты

lihtrahvas <+rahvas r'ahva rahvas[t -, rahvas[te r'ahva[id s> **огшоры калык**

lihtsalt <l'ihtsalt adv>

1. **огшоры, капчиен**; (*keerukuseta*) **огшоры, капчиен**
ülesannet lihtsalt seletama **сётэм ужез капчиен валэктыны**
lihtsalt sisustatud korter **огшоры пуштйрлыкэн патер**
tervitas kõiki lihtsalt ning tseremooniata **ваньмыныз огшоры, церемониостэк**
зечбурьяськиз
nii lihtsalt see läbi ei lähe **капчиен гинэ та уз ортчы**
2. (*lausa, otse*) **макем, гинэ, просто**
lihtsalt ime! **паймод гинэ! я. просто паймымон!**
lihtsalt uskumatu! **макем осконтэм!**
lihtsalt viha teeb **просто вожез поттэ**
ilm on lihtsalt suurepärane **макем умой куазь**
3. (*ei muud kui, ainult*) **чик, огшоры, просто**
mul polnud lihtsalt aega **мынам чик дыры ойвал**
tal lihtsalt ei vedanud **солы чик оз удалты**
tuln lihtsalt niisama **так огшоры лыктй**

lihtsameelne <+m'eelne m'eelse m'eelse[t -, m'eelse[te m'eelse[id adj, s>

1. *adj* (*lapsemeelne, naiivne*) **небыт, котьмарлы оскись, капчи, нуны кадь;**
(*kavaluseta*) **кескич өвёл**
lihtsameelne inimene **небыт адями**
lihtsameelne jutt **капчи верос**
lihtsameelne nägu **котьмарлы оскись ымныр**
lihtsameelne ilme **котьмарлы оскись тус**
2. *s* **небыт адями**
lihtsameelseid on kerge petta **небыт муртъёсыз пöяны капчи**

lihtsus <l'ihtsus l'ihtsuse l'ihtsus[t l'ihtsus[se, l'ihtsus[te l'ihtsus/i_&_l'ihtsuse[id

s> **капчилык; (mittekeerukus) капчилык; (tagasihoidlikkus) востэмлык**
konstruktsiooni lihtsus **конструкцилэн капчилыкес**
toasisustuse range lihtsus **бóлет пушлэн капчи жикытлыкес**
ülesande lihtsus **быдэстоно ужлэн капчилыкес**
sõnastuse lihtsus **капчиен верам**

lihtsustama <lihtsusta[ma lihtsusta[da lihtsusta[b lihtsusta[tud v> **капчиятыны**

masina konstruktsiooni lihtsustama **машиналэсь конструкцизэ капчиятыны**
asjaajamist lihtsustama **уж радъянэз капчиятыны**
võrrand tuleb lihtsustada **уравнениез капчиятоно**
mitmed õigekirjareeglid on lihtsustatud **куд-ог шонер гожьяськон эсэпъёс**
капчиятэмын
tal on lihtsustatud arusaam elust **со улонэз туж капчиен адже я. улон сярсы**
валамез капчи визьем

lihttööline <+t'ööline t'öölise t'öölis[t t'öölis[se, t'öölis[te t'öölis/i_&_t'öölise[id

s> **огшоры ужась**

lihunik <lihun'ik lihuniku lihun'ikku lihun'ikku, lihunik/e_&_lihun'ikku[de lihun'ikk/e_&_lihun'ikku[sid s> сйль корась

lihv <l'ihv lihvi l'ihvi l'ihvi, l'ihvi[de l'ihvi[sid_&_l'ihv/e s>

1. (*siledus ja läige, lihvimine*) волятэм, ilusa lihviga vääriskivi чебер волятэм дуно из metalli lihv кортэз волятон
2. TEHN (*katsekeha*); KEEM (*lihvitud pinnaga ühenduslüli*) шлиф lihviga kolb KEEM шлифен колба
3. GEOL (*uurimiseks kasutatahv lihvitud maagi- v kivimitükk*) шлиф
4. PILTL (*viimistlus, ettevalmistus*) волятон, вуштон, тазатон; (*kommete, käitumise peenus, väline sära*) чеберлык, сабырлык seltskondlik lihv волятэм сабырлык я. калык пöлын астэ воземлэн адскымон чеберез viimast lihvi andma йылпумъяса волятыны kool annab põhiteadmised, elu annab lihvi школа инъет тодон-валанъёс сётэ, улон чиясь каре я. волятэ

lihvima <l'ihvi[ma l'ihvi[da lihvi[b lihvi[tud v> волятыны, вуштыса чиясь карыны

- klaasi lihvima пиялаез волятыны
parketti lihvima паркетэз волятыны
puulusikat lihviti liivapaberiga пу пунъыез наждак кагазэн волятэ
tuhandete[st] jalgade[st] lihvitud trepiastmed сюрс пыдын волятэм тубатъёс
lihvi oma jooksutehnikat бызылон техниказэ волятэ
elu lihvi inimest улон адямиез волятэ
lihvitud stiil волятэм стиль
lihvitud noormees жикыт егит пиосмурт

liialdama <liialda[ma liialda[da liialda[b liialda[tud v>

1. (*ülepakutult esitama v kujutlema*) будэтыны, будэтыса мар карыны (*üle pakkuma*) будэтыны; (*plaanide, väidete kohta*) будэтыны : jahimehejuttudes liialdatakse saagi suurust тэлян сярысь веранъёсын бадзыматыса верало кутэм пöйшурлэсь быдзалазэ pisut liialdades võiks öelda, et ... öжытак будэтыса вераны луэ, ... võib liialdamata öelda, et ... будэтытэк вераны луэ, ... шуыса ära liialda, nii hull see asi ei ole эн будэты, сокем шузимымон уж öвöл со sinu kartused on liialdatud тынад кышкамъёсыд будэтэмын
2. (*ülearu kasutama v pruukima*) эсэпезлэсь трос мар карыны та liialdab maiustustega со голькыт сиёнэз эсэпезлэсь трос сие ka kohvi pruukimises ei maksaks liialdada кофеез но эсэпезлэсь тросгес юыны кулэ öй вал

liialdus <liialdus liialduse liialdus[t liialdus[se, liialdus[te liialdus/i s> будэтон, будэтыса мар ке но карон, эсэпезлэсь ортчон; (*äärmustamine*) будэтон, будэтыса мар ке но карон, эсэпезлэсь ортчон : arhitektuurilised liialdused архитектураын эсэпезлэсь ортчонъёс hüperbool on poeetiline liialdus гипербола - со кылбурын будэтыса веран я. эсэпезлэсь ортчон hoiduge liialdustest эсэпезлэсь ортчонъёслэсь утиське ärge laskuge liialdustesse эсэпезлэсь эн ортче

mõninga liialdusega võiks väita, et ... õжытак будэтыса шуыны луэ, ...
шуыса

liialt <liialt adv> (*liiga*) укыр, эсэпезлэсь ортчем

liialt suur укыр бадзым

rahune, oled liialt erutatud буйгатскы, укыр лөптэмын тон

tulite liialt vara укыр вазь вуиды

selle töö eest makstakse liialt vähe та уж понна укыр õжыт тыро

liider <l'iider l'iidri l'iidri[t -, l'iidri[te l'iidre[id s>

1. POL (*juht*) кивалтйсь, азьветлйсь, лидер

parteide liidrid партиослэн кивалтйсьёссы

teisitimõtlejate liider оппозицилэн азьветлйсьез

2. SPORT (*esikohal olija*) вормись

maratoni liider марафонлэн вормисез

ta tõusis maleturniiri liidriks шахматъя чошатсконын со вормисе жутскиз

liiga¹ <l'iiga adv> (*liialt, ülearu*) укыр, туж

liiga suur туж бадзым

liiga kuum tee укыр пось чай

paat on liiga koormatud пыж укыр секыт

pood on liiga kaugel вузкаронни туж кыдёкын

ta räägib liiga palju со туж трос вераське

ära liiga muretse туж эн сюлмаськы

ma ei märganud sind, olin liiga tööga ametis мон тонэ ой адзы, уже туж трос

вал

liiga² <liiga liiga liiga[t -, liiga[de liiga[sid s>

1. (*liit*) огазеяськон, лига

naisõiguslaste liiga кышномурт эрикрадэз утисьёслэн огазеяськонзы

2. SPORT (*teatud mänguklassiga võistkondade sari*) лига

jalgpalliliiga футбол лига

kõrgliiga выль лига

liigaasta <+'aasta 'aasta 'aasta[t -, 'aasta[te 'aasta[id s> високосной ар

liige <liige l'iikme liige[t -, l'iikme[te l'iikme[id s>

1. ёзчи

auliige дано ёзчи

kirjavahetajaliige член-корреспондент

lauseliige KEEL веран люкетъёс

tegevliige ужась ёзчи

seltsi liige огазеяськонлэн ёзчиез

parlamendi liikmed парламентлэн ёзчиез

perekonna liikmed семьялэн люкетэз

uute liikmete vastuvõtmine выль ёзчиосты пыртон

võeti vastu erakonna liikmeks партия ёзчие пыртйзы

2. KÕNEK (*keha-*) мугор люкет, ёз

liikmed jäid istumisest kangeks пукыса ёзьёс купырмизы я. зубектйзы

hea on pärast pikka bussisõitu liikmeid sirutada автобусын кема мынэм бере

киез-пыдэз лэзьяны умой

sõitsin kraavi, aga õnneks jäid kõik luud ja liikmed terveks машинаен сюрес

урдсы кошки, но аслам шудэлы, вань лыосы-ёзьёсы быдэс я. быгылес
кылизы

3. KÕNEK (*liiges*) лызечыран, ёзви

põlvede liikmed on valusad пидес лызечыранъёсы я. пидесьёсы висё

Liitsõnad

liikme+

liikmemaks членской взнос, → ёзчи дун

liiges <liiges liigese liiges[t -, liiges[te liigese[id s> ANAT лызечыран, ёзви

küünarliiges гырпум ёзви

põlveliiges пидес ёзви

õlaliiges пельпум ёзви

valud liigestes ёзвиосын вось

liigitama <liigita[ma liigita[da liigita[b liigita[tud v> люкыны,

классифицировать карыны, → ёзэтаны

taimi liigitama будосьёсты ёзэтаны

mõisteid liigitama валанъёсты ёзэтаны

liigitab inimesi kahte kategooriasse: head ja halvad адымиосты кык

категорины люке: умойёсыз но уродъёсыз

liigitus <liigitus liigituse liigitus[t liigitus[se, liigitus[te liigitus/i s> (*liigitamine*)

→ ёзэтан; (*klassifikatsioon*) классифицировать карон; (*ala-*) люкон

taimede liigitus будосьёсты ёзэтан

liigne <l'iigne l'iigse l'iigse[t -, l'iigse[te l'iigse[id *adj*> (*ülearune*) мултэс;

(*ülemäärane*) мултэс

liigne suu lauas мултэс ым жок съорын

liigne enesekindlus мултэс ас кужымедлы оаскон

liigne tähelepanu мултэс син азе йётон

tundis end seltskonnas liigsena калыкын ассэ мултэсэн шөдйз

ärge tehke endale liigset tüli асьтэлы мултэс сюлмаськон эн лэсьтэ

liigutama <liiguta[ma liiguta[da liiguta[b liiguta[tud v>

1. (*liikuma panema*) выретыны, вырытыны; (*ennast*) астэ вырытыны;

(*segama*) сураны; (*edasi tõstma*) выретыны, вырзытыны

kätt liigutama киез выретыны

vardaid liigutama керттйськон веньёсты выретыны я. керттйськыны

liigutab huuli, kuid ei suuda rääkida ымдуръёссэ выретэ, но верамез уг луы

hobune liigutab kõrvu вал пельёсыныз выретэ

seisa paigal, ära liiguta! интыяд сыл, эн выры!

nii raske kivi, et ei jõua paigast liigutada сокем секыт из, интыысьтыз

вырзытыны кужым уг тырмы

tuul liigutab lehti төл куаръёсты выретэ я. вырытэ

tema laual ei tohi midagi liigutada солэн жок вылысьтыз номыре но

йотылыны я. вырзытыны уг яра

liigutab lusikaga teed чаез пуньыен сура

käsub teisi, ise ei viitsi liigutada KÕNEK косьяськыса улэ, аслаз вырмез уг

поты

tuleb labidavart liigutama hakata лопаткаен ужаны кутсконо

2. (*heldima, härduma panema*) сюлэмез вырзытыны, бөрдэмез поттыны,

шумпоттыны

see liigutas mind pisarateni со мынэсьтым синвуме поттйз я. сюзэмме
 вырзйтйз я. мынам солэсь пушкы тыриз
 ta sõnad liigutasid mind верамез сюзэмме вырзйтйз
 olin sõbra osavõtlikkusest liigutatud эшлэн вазиськемезлы шумпотй
 miski ei liiguta ta südant номыр но сюзэмзэ солэсь уг вырзйты
 see mind ei liiguta КӐНЕК мыным со нокыче уг поты
 liigutav lugu сюзэмез вырзйтйсь верос

liigutus <liigutus liigutuse liigutus[t liigutus[se, liigutus[te liigutus/i s]>

1. вырос

aeglased liigutused каллен выросьёс
 kiired liigutused жог выросьёс
 sujuvad liigutused ветгась выросьёс
 hingamisliigutus шокам вырос
 pealiigutus йыр выретон
 ringliigutus эгес карыса вырос
 ujumisliigutus пыласькыку кадь вырос
 liigutuste nurgelisis v kohmakus выросьэзлэн пӧрмостэмез
 tegi järsu liigutuse шӧдтэк шорысь вырзйз
 töötab täpsete vilunud liigutustega мертам кадь выросьёсын ужа
 üks ettevaatamatu liigutus ja sa võid kukkuda одйг янгыш вырос - и усӊд
 õige liigutus oleks auto maha müüa КӐНЕК шонер луысал машинаез вузаны

2. (meele-, hõrdus) сюзэм вырзӊн я. шумпотэм

nutab liigutusest сюзэмыз вырзйса я. шумпотэменыз бӧрдэ

liik¹ <l'iiik liigi l'iiiki l'iiiki, l'iiiki[de l'iiiki[sid_&_l'iiik/e s]> пумо; (*laad*) пумо; (*järk, kategooria*) пумо; (*sort*) сорт

alaliik йӧс
 alamliik BIOL йӧс
 kirjandusliik литература йӧс
 loomaliik лулос йӧс
 mullaliik музейем йӧс
 taimeliik вот будос йӧс
 väeliik войско йӧс
 töö liik уж
 üks sõnaraamatu liike кыллюкамьёслэн одйг йӧзэз
 laual on kolm liiki küpsiseid жӧк вылын куинь пумо печенья
 teos on üks huvitavamaid omas liigis гожтос ас йӧсьёсыз пӧлын одйгез
 тунсыкоез луэ
 ta pole nende liigist, kes ... со ӧвӧл сычеосыз пӧлысь, кин ...

liik² <l'iiik liigi l'iiiki l'iiiki, l'iiiki[de l'iiiki[sid_&_l'iiik/e s]> MER (*purjeserva tugevdav tross*) тӧлло юнматон гозы

liik³ <l'iiik liigu l'iiiku l'iiiku, l'iiiku[de l'iiiku[sid_&_l'iiik/e s (hrl pl)> (*joomine ostu, kokkuleppe vms puhul*) миськон, сектан

liiklema <l'iiikle[ma liigel[da l'iiikle[b liigel[dud v> (*teedel, tänavatel liikuma*)

мыныны

maanteel tuleb jalakäijail liigelda vasakus teeservas пыдын ветлйсьёслы
 шоссе сюреслэн паллян палтйз мыноно

kaugliinidel liiklevad mugavad kiirbussid кыдѣкы мынон сюресъёс вылын
гань-ганесь автобусъёс ветло

liiklus <l'iiklus l'iikluse l'iiklus[t l'iiklus[se, l'iiklus[te l'iiklus/i_&_l'iikluse[id s>

мынон-ветлон

elav liiklus пумтэм мынон-ветлон

parempoolne liiklus бур палтй мынон-ветлон

vasakpoolne liiklus паллян палтй мынон-ветлон

ühesuunaline liiklus огпала мынон-ветлон

kahesuunaline liiklus кык пала мынон-ветлон

autoliiklus машина мынон-ветлон

bussiliiklus автобус мынон-ветлон

lennuliiklus самолёт лобан

mereliiklus зарезьын мынон-ветлон

raudteeliiklus чугун сюрес мынон-ветлон

reisiliiklus мынйсь-ветлйсьёслэн мынон-ветлонзы

ringliiklus котыр мынон-ветлон

liiklust juhtima мынон-ветлонэз радъяны

Liitsõnad

liiklus+

liiklusohutus мынон-ветлон рад

liiklusvahend мынон-ветлон амал

liiklusõnnetus сюрес вылын луэм шудтэм учыр

liikluseeskiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s> сюрес

вылын ветлон эсэп

liiklusmärk <+m'ärk märgi m'ärki m'ärki, m'ärki[de m'ärki[sid_&_m'ärk/e s>

мынон-ветлон пус

liikmesriik <+r'iik riigi r'iiki r'iiki, r'iiki[de r'iiki[sid_&_r'iik/e s> ёзчи кун

liikuma <l'iiku[ma l'iiku[da liigu[b liigu[tud v>

1. (*asendit muutma, paigast teise siirduma*) вырыны, мыныны, ветлыны;

(*kergelt edasi-tagasi*) вырыны; (*paigast*) вырзыны

ühest kohast teise liikuma одйг интыысь мукетаз вырзыны

kellaosuti liigub aeglaselt час ньол каллен ветлэ

puulehed liiguvad tuules писпу куаръёс толья выро

huuled liiguvad ымдуръёс выро

jalad ei liigu пыдъёс уг выро

laev liikus aeglaselt вупукуы каллен мынйз

rong nõksatas liikuma поезд вырзиз

jõgedel jää juba liigub шуръёсын йö вырземын ини

2. (*käima, kõndima, minema*) ветлыны, мыныны; (*suheldes*) ветлыны

madu liigub roomates кый нюжтйськыса ветлэ

hobune liikus sammu вал вамышъяса мынйз

haige pidi lamama, ei tohtinud liikuda висисьлы выдыса кыллёно вал,

ветлыны уг яра вал

mina ei liigu siit kuhugi мон татысь нокытчы но уг вырзы

ta on palju maailmas liikunud со дуннетй уно ветлэмын

siin liikuvat öösiti hunte татын уйёсы кионъёс ветло

ta liikus kõrgemas seltskonnas со йöноосынызгес калыкъёс пöлтй ветлйз я.

бергаз

3. (*teisenema, arenema*) воштїськыны, азинскыны, азылань мыныны
tervis liigub paremuse poole тазалык умой пала воштїське
elu on kõvasti edasi liikunud КÕНЕК улон трослы азылань кошкемын
kevad tuli ja kõik hakkas liikuma тулыс лыктїз но, ваньмыз вырзїз

liikumine <l'iikumine l'iikumise l'iikumis[t l'iikumis[se, l'iikumis[te l'iikumis/i s>

вырон, мынон-ветлон

pidev liikumine ТЕНН ялан ужан

ühtlane liikumine ТЕНН огсыр ужан

rahvuslik liikumine йоскалык нюръяськон

karskusliikumine сазь улон понна нюръяськон

noorsooliikumine егитъёслэн движенизы

rahuliikumine ожмаськытэк улон понна нюръяськон

ringliikumine ТЕНН котыр ветлон

spordiliikumine спорт движение

töölisliikumine ужасьёслэн движенизы

vabadusliikumine эрик понна нюръяськон

vastupanuliikumine пумит луисъёслэн нюръяськемзы

kellaosuti liikumine час ньоллэн мынэмез

rongi liikumine поездлэн ветлэмез

planeetide liikumine инсьөрмуослэн выремзы

mõtete liikumine малпанъёслэн выремзы

Liitsõnad

liikumis+

liikumiskiirus мынон жоглык

liikumisvabadus мынон-ветлон эрик

liikumisvõime вырыны быгатон

liikvel <l'iikvel adv> (*liikumas*) :

sina ka juba hommikul vara liikvel! тон но вазь чукна ик бызъылийськод ни

siin olevat hunte liikvel татї кионъёс, пе, ветло

kuulujutud on liikvel вераськемъёс ветло

liilia <l'iilia l'iilia l'iilia[t -, l'iilia[te l'iilia[id s> ВОТ (*Lilium*) сарана, лилия

valge liilia ВОТ (*Lilium candidum*) тодьы сарана

kirju liilia ВОТ (*Lilium martagon*) сарана

krookusliilia ВОТ (*Lilium croceum*) шафран сарана

kuningliilia ВОТ (*Lilium regale*) эксэй я. китай сарана

tigerliilia ВОТ (*Lilium tigrinum*) арслан сарана

tuliliilia ВОТ (*Lilium bulbiferum*) тыл сарана

liim <l'iim liimi l'iimi l'iimi, l'iimi[de l'iimi[sid_&_l'iim/e s> лем

loomne liim лулос лем

taimne liim будос лем

albumiinliim альбумин лем

epo[ksü]liim эпоксид лем

kaseiinliim казеин лем

kondiliim лы лем

kontoriliim канцеляри лем

kummiliim резинка лем

lateksliim латекс лем

maalriliim маляр лем
 nahaliim ку лем
 nitroliim нитролем
 paberiliim кагаз лем
 želatiinliim лем
 tapeediliim шпалер лякон лем
 tisliriliim столярной лем
 vaikliim сир лем
 kleebitavad pinnad määratakse liimiga kokku ляконо выльёсты лемен зырало
 käed on liimiga koos киос лемесь

liimima <l'iimi[ma l'iimi[da liimi[b liimi[tud v> (*kleepima*) лякыны; (*kokku*)
 лякыны; (*peale, külge*) вылэ, борды лякыны; (*kinni*) лякыны
 liimis ümbriku kinni конвертэз лякыса ворсаз
 sein oli pilte täis liimitud борддоре быдэсаз суредьёс лякылэмын вал
 mark liimiti ümbrikule маркаез конверт вылэ лякызы
 high justkui liimis särgi naha külge пöсям ву дэремез мугор борды лякылйз
 liimitud vineer лякылэм фанера

liin <l'iin liini l'iini l'iini, l'iini[de l'iini[sid_&_l'iin/e s>

1. (*joon, rajatiste vöönd, rinne, põlvnemise jada, vana pikkusühik*); ТЕНН
 (*edastustee*) гож; (*kulgemistee*) мыноно сюрес, маршрут
 bussiliin автобус сюрес
 eesliin sõj ож выллэн азыпал гожез
 elektriliin электролиния, электро кошкон чур
 kaabelliin EL кабель кошкон чур
 kaitseliin sõj оборона гож
 kaugliin карьёс куспысь герзет
 kontaktliin EL контакт гож
 konveierliin ТЕНН ковейер сöзнэт
 käitumisliin астэ возён сям
 lennuliin лобан сюрес
 linnaliin кар маршрут я. сюрес
 naisliin кышномурт гож
 raudteeliin чугун сюрес
 sideliin ТЕНН, INFO герзет
 süžeeiliin KIRJ сюжетлэн азинскемез я. гожез
 telefoniliin ТЕНН телефон герзет
 veeliin MER ватерлиния, ву сюрес
 õhuliin EL омыртй кошкись электро сöзнэт
 ülekandeliin EL герзетэз нуись
 mitu kaevikute liini көня ке чур окоп
 sugulus isa liinis атай ласянь чыжы-выжы луон
 lennufirma avas uue liini лобан фирма выль сюрес усьтйз
 buss väljus liinile автобус сюрес вылэ потйз
 me ei saanud ühendust Tallinnaga, liin on rikkis Таллинэн герзаськеммы öз
 луы, кусып сöриськемын
 meil pole elektrit, torm on liini rikkunud милям электромы öвöл, сильтöл
 езъёсыз тйям
 tal on tegutsemises oma kindel liin со аслаз шонер гожезья я. радызья ужа я.
 сюрестйз мынэ
 ta kaldus oma liinist kõrvale аслаз сюресысьтыз палэнскиз

ta tegutseb mitmes liinis со пӧртэм удысьёсын ужа

2. MER (*peenike tross*) векчи гозы

liinibuss <+b'uss bussi b'ussi b'ussi, b'ussi[de b'ussi[sid_&_b'uss/e s] > одӱг
сӧтэм сюресӧтӱ ветлӱсь автобус

liiper <l'iiper l'iipri l'iipri[t -, l'iipri[te l'iipre[id s] > (*raudteeröobaste alustala*)

шпал

immutatud liiprid пычатэм шпальёс

kaksikliiprid кык полэс шпал

raudbetoonliiper кортбетон шпал

liipreid vahetama шпалэз воштыны я. вошъяны

liising <liising liisingu liisingu[t -, liisingu[te liisingu[id s] > MAJ
(*üürimisvahendus, rentimine väljaostuõigusega*) лизинг

liisk <l'iisk liisu l'iisku l'iisku, l'iisku[de l'iisku[sid_&_l'iisk/e s] > (*loos*) пус

liisku heitma пус чӧлтыны

liisku tõmbama v võtma пус кыскыны, пус усьыны

liist <l'iist liistu l'iistu l'iistu, l'iistu[de l'iistu[sid_&_l'iist/e s] > (*kinnitus- v kaunistusriba*) дуръян, чеберъян; (*ehis-*) чеберъян дур

aknaliist ЕНӲТ укно дуръян

katteliist ЕНӲТ вылзэ шуккон я. кенеран пул

põrandaliist ЕНӲТ плинтус

liit <l'iit liidu l'iitu l'iitu, l'iitu[de l'iitu[sid_&_l'iit/e s] > огазеяськон, бӧляк,

герзет, федераци

majanduslik liit экономика герзет

sõjaline liit ож союз

loomingulised liidud творческой огазеяськонъёс

hõimuliit выжы огазеяськон

spordiliit спортъя федераци

kunstnike liit суредасьёслэн огазеяськонзы

liitu sõlmima герзет кылдытыны

Tallinn kuulus Hansa Liitu Таллин Ханса я. Ганзейской союзын вал

loodi uus liit выль огазеяськон кылдытӱзы

olen nendega liidus мон соосын одӱг герзетын

liiter <l'iiter l'iitri l'iitri[t -, l'iitri[te l'iitre[id s] >

1. (*mahumõõt*) литр

liiter piima литр йӧл

kolm liitrit jõhvikaid куинь литр нюрмульы

segu lahustada pooles liitris vees суретэз жыны литр вуын сылмытоно

2. KÕNEK (*liitrine pudel viina*) литръем жӧнелик вина

3. (*liitrine mõõtenõu*) литр

liitlane <l'iitlane l'iitlase l'iitlas[t l'iitlas[se, l'iitlas[te l'iitlas/i_&_l'iitlase[id s] >

герзет ёзчи

USA ja tema liitlased США но солэн герзет ёзчиосыз

endale liitlasi otsima аслыд ёзчи утчаны

liitlaseks valima ёзчили бырйыны

liitma <l'iit[ma l'iit[a liida[b liide[tud, l'iit[is l'iit[ke v>

1. (*ühendama*) герзаны, огазеяны; (*ühthe sulatama*) огазеяны; (*sõprusega*) эшъяськыны, огазеяськыны

mört liidab ehituskive сылмет изъёсты герза

osad liideti tervikuks люкетъёсыз одйге огазеязы

kaks kooli liideti üheks кык школаез огазеязы

see territoorium liideti Таанига та улосвылэз Даниен огазеязы

ühine eesmärk liidab inimesi одйг малпан адямиосыз огазея я. матэ каре

2. МАТ огинаны, ватсаны

peast liitma йырын огинаса лыдьяны

liida need arvud та лыдпусъёсыз огина

viiele v viis liita kaks on seitse вить вылэ кык ватсаса сизьым луэ

liidetav arv огинан

liitmine <l'iitmine l'iitmise l'iitmis[t l'iitmis[se, l'iitmis[te l'iitmis/i_&_l'iitmise[id s> МАТ огинан, ватсан

liitrine¹ <l'iitrine l'iitrise l'iitris[t l'iitris[se, l'iitris[te l'iitris/i_&_l'iitrise[id s>

(*pudel viina*) литръем

lõlii litrise lauale литръемзэ жок вылэ пуктйз

liitrine² <l'iitrine l'iitrise l'iitris[t l'iitris[se, l'iitris[te l'iitris/i_&_l'iitrise[id *adj (hrl liitsõna järelosa)*> литръем

kolmeliitrine куинь литръем

kahe ja poole liitrine kann кык но жыны литръем вутырон

liituma <l'iitu[ma l'iitu[da l'iitu[b l'iitu[tud v>

1. (*ühinema*) герзаськыны, огазеяськыны; (*ühthe sulama*) огазеяськыны

luud liituvad liigeste abil лыос куспазы лызечырантъёсын я. ёзвиосын

герзасько

kas ma tohin teie seltskonnaga liituda? тйледын огазеяськеме луоз-а?

nad liitusid ühiseks pereks соос одйг семьяе огазеяськызы

2. (*lisaks, juurde tulema*) ватсаськыны

oma hädadele liitus mure sõbra tervise pärast аслам шуг-секытьёсы борды

ватсаськыз на эшелэн тазалакез понна сюлмаськон

liiv¹ <l'iiv liiva l'iiva l'iiva, l'iiva[de l'iiva[sid_&_l'iiv/u s>

1. луо

peen liiv векчи луо

jäme liiv бадзым пырыё луо

liikuvad liivad эол луоос

jõeliiv шур пыдэс луо

klaasiliiv пияла лэсьтон луо

kullaliiv зарни луо

kvartsliv кварц луо

lendliiv бушкырысь лобась луо

luiteliiv дюна луо

mereliiv зарезь пыдэс луо

rannaliiv ярдур луо

rändliiv кочыльсь луо

saviliiv горд сюё луо

tuiskliiv эол луо

tuul keerutab liiva **тӧл луоез бергатэ**
liiv krigiseb hammaste all **луо пинь улын гизыртэ**
2. (*hrl pl*) (*liivaala*) **луоос**
karavanid liiguvad üle Sahara ääretute liivade **караванъес пумтэм Сахара**
луоос пыр кыстйсько
liiva+
liivakell **луо час**
liivaraber **наждак я. вуштон кагаз**
liivarand **луоё ярдур**

liiv² <l'iiv liivi l'iivi l'iivi, l'iivi[de l'iivi[sid_&_l'iiv/e s] > KAL (*madalveepüünis*)
калтон

liivakast <+k'ast kasti k'asti k'asti, k'asti[de k'asti[sid_&_k'ast/e s] >

1. (*laste mängupaik*) **луо, песочник**
2. (*kast liiva hoidmiseks*) **луо возён ящик**
3. SÕJ (*maastikumakett*) **мувыллэн макетэз**

liivane <liivane liivase liivas[t -, liivas[te liivase[id *adj*] > **луоё, луо**

liivane muld **луоё музьем**
liivase põhjaga jõgi **луо пыдэсэн шур**
käed on liivased **киос луоесь**

liivatama <liivata[ma liivata[da liivata[b liivata[tud v] > **луояны, луоен пазяны**

liivlane <l'iivlane l'iivlase l'iivlas[t l'iivlas[se, l'iivlas[te l'iivlas/i_&_l'iivlase[id s] >
(*läänemeresoome rahva liige*) **лив**

likvideerima <likvid'eeri[ma likvid'eeri[da likvideeri[b likvideeri[tud v] >

(*kaotama, kõrvaldama, lõppu tegema, hävitama*) **быдтыны**
tööpuudus likvideeriti **уж тырмымтэез быдтйзы**
kirjaoskamatus likvideeriti **гожтэт тодымтэез я. безграмотностез быдтйзы**
teisitimõtlejad likvideerima **диссидентъёсты быдтыны**

liköör <lik'öör likööri lik'ööri lik'ööri, lik'ööri[de lik'ööri[sid_&_lik'öör/e s] >

ликёр
jõhvikaliköör **нюрмулы ликёр**
kohviliköör **кофе ликёр**

liliput <lilip'ut liliputi lilip'utti lilip'utti, lilip'utti[de lilip'utti[sid_&_lilip'utt/e s] >

(*kääbusnimene*) **лилипут**

lill <l'ill lille l'ille l'ille, l'ille[de l'ille[sid_&_l'ill/i s] > (*taim*) **сяська; (selle kujutis**

kaunistusena) **сяська**
aasalill **возьвыл сяська**
aialill **сад сяська**
kasvuhoonelill AIAND **теплица сяська**
kevadlill **тулыс сяська**
kunstlill **лэсьтэм сяська**
lõikelill **вандэм сяська**
metsalill **нюлэс сяська**
paberlill **кагазлэсь лэсьтэм сяська**

potilill горшокын будйсь сяська
 põllulill бусы сяська
 püsilill многолетник сяська
 ronilill тубись я. туг сяська
 sibullill сугон выжыен сяська
 suvelill гужем сяська
 sügislill сйзьыл сяська
 toalill укно дур сяська
 troopikalill тропик сяська
 kimp lilli керттэтлы сяська
 lilledest pärg сяська тугоко
 lilledega rätik сяськаё кышет
 lilled õitsevad сяськаос сяськаясько
 kasvatab aias lilli садын сяська будэтэ
 lilled lõhnavad hästi сяськаослэн зынзы ческыт
 poppisin peenralt lille убоысь сяська ишкалтй
 ta kastis lilled ära со сяськаосы ву кисьтаз
 näitlejale kingiti lilli актёрлы сяськаос кузьмазы
 panin lilled vaasi сяськаосыз вазае пуктй
lille+
 lillekimp сяська керттэт
 lillepood сяська вузанни
 lillevaas сяська пуктон ваза

lilla <lilla lilla lilla[t -, lilla[de lilla[sid *adj*, *s*>

1. *adj* пеймыт-лыз

lilla tint пеймыт-лыз чернила

lilla sirel пеймыт-лыз сирень

oli külma pärast näost lausa lilla кынмыса ымнырыз эсьмаса пеймыт-лыз
вал

2. *s* KÕNEK (*homoseksualist*) чагыр

lilleline <lilleline lillelise lillelis[t lillelis[se, lillelis[te lillelis/i *adj*>

1. ([*rohkete*] *lilledega*) сяська, сяськаё; (*lillkirjaga*) сяськаё

lilleline aas сяськаё возьвыл

lilleline riie сяськаё басма

lilleliste kleitidega tüdrukud сяськаё юбкаосын нылтьёс

2. PILTL (*rõõmus*) шумпотйсь, сяськаё; (*muretu*) сюлэмшугтэм, сяськаё;
(*ilutsev*) сяськаё

ta oli lillelises meeleolus солэн мылкыдыз сяська кадь вал

tema elu pole olnud lilleline улонэз сяськаё ой вал

lilleline stiil сяськаё стиль

lillelised lapsepõlvemälestused сяськаё пичи дыр тодэ ваёнъёс

lillepott <+p'ott poti p'otti p'otti, p'otti[de p'otti[sid_&_p'ott/e *s*> сяська горшок

lilleseade <+seade s'eade seade[t -, seade[te s'eade[id *s*> (*lilleseadekunst*,
lillekompositsioon) икебана

fantaasiaküllased lilleseaded фантазиен пачылмем икебанаос

lillkapsas <+kapsas k'apsa kapsas[t -, kapsas[te k'apsa[id *s*> сяська кубиста

lima <lima lima lima -, lima[de lima[sid s> тепылес, дыльк
söögitoru siseseinu katab lima сиён гумыос пушласянь дылькен
шобыртэмын
rõga sisaldab rohkesti lima жоб дыльдыын уно дылькез
kivid kattusid limaga изъёс дылькен шобырскизы

limane <limane limase limas[t -, limas[te limase[id adj> тепылес
limased kalad тепылесэсь чорыгъёс
limane seen тепылес губи
limane eritis дыльк
limane kivi тепылес из

limaskest <+k'est kesta k'esta k'esta, k'esta[de k'esta[sid_&_k'est/i s> ANAT
слизистой оболочка, → тепылес дыж

limonaad <limon'aad limonaadi limon'aadi limon'aadi, limon'aadi[de
limon'aadi[sid_&_limon'aad/e s> лимонад
jõime kihisevat limonaadi чашетйсь лимонад юимы

limpsima <l'impsi[ma l'impsi[da limpsi[b limpsi[tud v> (*korduvalt limpsama*)
нюлыны (*vähehaaval jooma*) пичиен я. кыскаса юыны :
koer limpsis perenaise käsi пуны кузё кышноезлэсь кизэ нюлйз
limpsis närviliselt huuli сюлэмыз шуген ымдуръёссэ нюлыса улйз
kass limpsib piima кочыш йёл сие
lapsed limpsivad jäätist пичиос мороженной нюло
limpsisime veini вина юимы
leegid limpsisid juba katust тылпу липетэз нюлйз ини
lained limpsivad rannaliiva тулкымъёс ярдур луоез нюло

limukas <limukas limuka limuka[t -, limuka[te limuka[id s>
1. (*vihmauss*) музейем нумыр, нйзили
2. PILTL (*tahtetu, põhimõttetu inimene*) тепылес адыми

limusiin <limus'iin limusiini limus'iini limus'iini, limus'iini[de
limus'iini[sid_&_limus'iin/e s> (*luksusauto*) лимузин

lina <lina lina lina -, lina[de lina[sid_&_lin/u s>
1. BOT (*taimeperekond Linum*) етйн
2. (*kultuurtaim, selle varred, neist saadav kiud*) етйн
harilik lina BOT (*Linum usitatissimum*) етйн
kiulina PÕLL етйн, нюжа етйн, долгунец етйн
õlilina PÕLL вöй етйн
lina kasvatama етйн будэтыны
lina kitkuma етйн ишкыны
lina leotama етйн котыны
lina ropsima етйн сэстыны
lina sugema етйн сынаны
lina lõugutama етйн сэстыны
pleekimata lina гужатымтэ етйн
juuksed valged nagu lina етйн кадь тöды йырси
3. (*laud-*) жöккышет; (*voodi-*) простыня
saunalina мунчое пырон чүшкон

supellina пыласькон чушкон
tekilina пододеяльник
valged värskelt triigitud linad laudadel жок выльёсын тӧдыесь, али гладить
карем жӧккышетъёс
magab puhaste linade vahel чылкыт валесын изе
linad on pesus простыняос миськыны куштэмын

4. (kino-) экран

millal uus film linale tuleb? ку выль фильм экран вылэ потоз?

Liitsõnad

lina+

linakiud етйн куж

linane <linane linase linas[t -, linas[te linase[id adj> (*linakiust*) етйн; (*sellisest riidest*) етйнлэсь

linane lõng етйн шорт

linane riie етйнлэсь дйсь

linane särk етйнлэсь дэрем

linane voodipesu етйнлэсь валес тйрлык

linastuma <linastu[ma linastu[da linastu[b linastu[tud v> (*mängukavas olema*)

возьматэмын луыны

tuleval nädalal linastub Kosmoses uus eesti film вуоно арняе „Космосын,,

выль эстон кино возьматэмын луоз

Taani filme linastub meil harva Дания фильмёсты милям ӧжыт возьмато

linastus <linastus linastuse linastus[t linastus[se, linastus[te linastus/i s>

возьматон

kroonikafilmi linastus хроника фильмёсты возьматон

linavästri <+v'ästr'ik v'ästriku v'ästr'ikku v'ästr'ikku, v'ästriku/e_&_v'ästr'ikku[de

v'ästr'ikk/e_&_v'ästr'ikku[sid s> ZOOЛ (*lind Motacilla alba*) чечег, чибызык,

валчорчык, йӧчигтйсь

lind <l'ind linnu l'indu l'indu, l'indu[de l'indu[sid_&_l'ind/e s>

1. тылобурдо

jahilind нюлэскан тылобурдо

kodulind вордоно тылобурдо

laululind (1) ZOOЛ кырзась тылобурдо; (2) PILTL учы

maismaalind музьемвыл тылобурдо

merelind зарезь тылобурдо

metsalind нюлэс тылобурдо

puurilind четлык тылобурдо

põllumajanduslind гурт возёс тылобурдо

rahvuslind йӧскалык тылобурдо

rändlind толлы кошкись тылобурдо

röövlind сьӧсь тылобурдо

soolind нюрвыл тылобурдо

ujulind уясь тылобурдо

veelind уясь тылобурдо

linnu nokk тылобурдо ныр

linnu tiivad тылобурдо бурдъёс

linnu sulestik тылобурдо тылы-гон

linnud lendavad тылобурдоос лобало
linnud vidistavad тылобурдоос зильырто
lind teeb pesa тылобурдо кар лэсьтэ
elab nagu lind oksal каньылэн (я. вай вылысь тылобурдо сямен) улэ
2. KÕNEK (*tüüip, tegelane*) тылобурдо; (*kergemeelne naine*) чибылай,
пивылэс
mis lind ta õieti on? мар тылобурдо меда та адыми?
mees ajas öösel lindudega ringi воргорон уйин чибылайёсын я.
пивылэсьёсын калгиз

Liitsõnad

linnu+

linnukasvatus тылобурдо вордон
linnulaul тылобурдо кырзам
linnupesa тылобурдо кар
linnufabrik тылобурдо вордон фабрика

lindistama <lindista[ma lindista[da lindista[b lindista[tud v> (*heli-*) куара

ГОЖТЫНЫ

kontsert lindistati концертэз гожтыса кельтйзы
üliõpilased käivad murdekõnet lindistamas студентъёс вераськет кылэз
гожъяны ветло

lindistus <lindistus lindistuse lindistus[t lindistus[se, lindistus[te lindistus/i s>

ГОЖТЭМ

helilindistus куара гожтэм
videolindistus видео гожтэм
raadiosaates on kasutatud vanu lindistusi радиоверанын уже кутэмын вуж
куара гожтэмъёс

lindprii <+pr'ii pr'ii pr'ii[d -, pr'ii[de pr'ii[sid adj> АЛ (*väljaspool seadust olev*)

КАТЛЫКТЭМ

lindprii mees катлыктэм воргорон
lindpriiks kuulutama катлыктэмен ялыны

ling <l'ing lingu l'ingu l'ingu, l'ingu[de l'ingu[sid_&_l'ing/e s>

1. (*kiviviskevahend*) из зыръян

linguga kive heitma v lennutama из зыръянэн изэз лэзыны

2. (*silmus*) кычёс; (*püünis*) пижни

lindude jaoks seati linge тылобурдо кутыны пижни пуктйзы

linik <linik liniku liniku[t -, liniku[te liniku[id s>

1. (*väike lina v vaip*) пичи выжлөгет; (*väike lina*) салфетка; (*väike vaip*) пиич
выжлөгет я. выждэра; (*iluvõimlemises*) шарф; (*loor*) шобырет

villane linik kušetil кушетка вылын ыжгон шобырет

heegeldatud linik чильпам салфетка

altarilinic RELIG алтарь шобырет

lumelinic лымы шобырет

pilvelinic пилем кесэг

udulinic бус кесэг

vihmalinic зор кесэг

linikuga kaetud laud жоккышетэн валем жок

2. ETN (*naiste peakate*) чалма, всяккышет

link <l'ink lingi l'inki l'inki, l'inki[de l'inki[sid_&_l'ink/e s> (*ust v väravat sulgev metallist pide, ukse käepide*) **о́с кутон, капка усьтон**
ukselink **о́с кутон**
uks langes linki **о́с пытсаськиз**

linlane <l'inlane l'inlase l'inlas[t l'inlas[se, l'inlas[te l'inlas/i_&_l'inlase[id s> **кар адыми**
põlislinlane **карын вордйськем но будэм адыми**

linn <l'inn linna l'inna l'inna, l'inna[de l'inna[sid_&_l'inn/u s> (*suur asula*) **кар, город**; KÕNEK (*kesk-, eriti vastandatuna äärelinnale, kodule, töökohale*) **кар**; (*linnavalitsus*) **кар кивалтэт**
keskaegne linn **шор даурысь кар**
suur linn **бадзым кар**
väike linn **пичи кар**
hansalinn **АЖ ханса я. ганзей кар**
kangelaslinn **город-герой**
kuurortlinn **курорт кар**
maakonnalinn **уездной кар**
miljonilinn **миллион ульсен кар**
piirilinn **кунгожысь кар**
provintsilinn **првинция кар**
sadamalinn **озын кар**
satelliitlinn **город-спутник**
suviuslinn **гужем ялкарон кар**
sõpruslinnad **вынлыко каръёс**
tööstuslinn **завод кар**
ülikoolilinn **университет кар**
linna väljakud **карлуд**
linna elanikud **карын ульсьёс**
linna heakorrastus **карез ёзрадьян**
linna haljastamine **карез вож карыны**
linna rajama **кар пуктыны**
sõitsime linnast välja **город съёры кошкымы**
noored kipuvad maalt linna **егитьёс гуртысь городэ дырто**
seda teab terve linn **сое быдэс кар тодэ**
linn otsustas tselluloositehase sulgeda **город целлюлоз заводэз ворсаны пуктйз**
kohtusime lõunavaheajal linnas **нуназе дыръя карын пумиськымы**
Liitsõnad
linna+
linnainimene **город адыми**
linnajagu **кар люкет я. ёрос**
linnalaps **городын будэм пинал**
linnaliin **каретй ветлйсь автобус маршрут**

linnak <linnak linnaku linnaku[t -, linnaku[te linnaku[id s> (*kindla otstarbega ehitiste kogum*) **инты**
lastelinnak **нылпиослы шудон инты**
näituselinnak **адзытон ортчытон инты**
spordilinnak **спорт инты**
sõjaväelinnak **военной городок**

teaduslinnak **ТОДОС ИНТЫ**

telklinnak **ТЫЛЫС ИНТЫ**

linnamägi <+mägi m'äe mäge m'äkke, mäge[de mäge[sid s> (*linnusemägi*) **кар гурезь**

linnaosa <+osa osa osa 'ossa, osa[de osa[sid_&_os/i s> **кар люкет**

linnapea <+p'ea p'ea p'ea[d -, p'ea[de p'ä[id s> **мэр, кар кивалтйсь**

linnased *pl* <linnas linnase linnas[t -, linnas[te linnase[id s> **чужьем одралиннасед йыды чужьем**

linnastuma <linnastu[ma linnastu[da linnastu[b linnastu[tud v> (*linnadesse koonduma, linlaseks v linlikuks muutuma*) **городын кадь луыны, городзыны күла elulaad linnastub гурт улон сям городзе poiss linnastus kiiresti пияш капчиен я. жог городзиз linnastunud riik городзем кун**

linnuke[ne] *dem* <linnuke_&_linnukene linnukese linnukes[t linnukes[se, linnukes[te linnukes/i s>

1. **тылобурдо**

2. HELLITL (*kullake*) **тылобурдо**

3. HLV (*kergemeelne tüdruk v naine*) **калгись кышномурт**

4. KÕNEK (*v-märk*) **галка**

kohalolijate nimede ette tehti linnuke[ne] **лыктэмьёслэн нимьёссы вадесы галка пуктйзы**

linnulennult <+lennult *adv*>

1. (*õhust*) **тылобурдо лобон жуждалаысен**

linnulennult on ümbrus hästi näha **тылобурдо лобон жуждалаысен котыр дунне умой адзиське**

2. (*otseteed*) **шонерак**

linnulennult on üle järve paar kilomeetrit **шонерак ты вамен ог кык километр**

3. (*põgusalt*) **вылтйз**

tutvusime linna ajalooга vaid linnulennult **карлэн историеныз вылтйз гинэ тодматскимы**

linnus <linnus linnuse linnus[t -, linnus[te linnuse[id s> AJ (*kaitseehitis*) **кар**

muistsete eestlaste linnus **вашкала эстоньёслэн карзы**

kivilinnus **изкар**

linnuse piiramine **карез ожман**

linnuse kaitsmine **карез утён**

linoleum <linol'eum linoleumi linol'eumi linol'eumi, linol'eumi[de linol'eumi[sid_&_linol'eum/e s> (*põrandakattematerjal*) **линолеум**

kummilinoleum **резинка линолеум**

linoleumiga kaetud põrand **линолеумен шобыртэм выж**

liinollõige <+lõige l'õike lõige[t -, lõige[te l'õike[id s> KUNST

1. (*graafiline tehnik*) **линогравюра**

2. (*graafiline leht*) **линогравюра**

lint <l'int lindi l'inti l'inti, l'inti[de l'inti[sid_&_l'int/e s] > (*pael*); ТЕҢН (*konveieri-*); КӦНЕК (*magnetofoni-, perfo-, kuulipilduja-*) **лента**; КӦНЕК (*filmi-, heli-*) **лента, плёнка**
 filmilint **киноплёнка**
 finišilint SPORT **финиш лента**
 helilint **магнитофон лента**
 jõelint **шур гож**
 kleeplint **лякиськись лента**
 konveirilint ТЕҢН **конвейер**
 kuulipildujalint SӦJ **пулемёт лента**
 leinalint **кайгырон пус**
 magnetofonilint RAADIO **магнитофон лента**
 makilint КӦНЕК **кассета лента**
 mõõdulint, mõõtelint **мертан лента**
 ordenilint **орден лента**
 perfolint **перфолента**
 telegraafilint **телеграф лента**
 lindi patsides **йырси пунэтьёсаз лентаос**
 teede hallid lindi **сюресъёслэн пурьсь гожъёссы**
 lint ümber käise **киын повязка**
 muusikat lindle võtma КӦНЕК **крэзьгурез плёнка вылэ гожтыны**
 minister lõikas lindi läbi ning avas uue koolimaja **министр лентаез вандйз но выль школа юртэз усьтйз**

lintšima <l'intši[ma l'intši[da lintši[b lintši[tud v] > (*omakohut mõistma, omakohtuga tapma*) **линчевать карыны**

lipakas <lipakas lipaka lipaka[t -, lipaka[te lipaka[id s] > КӦНЕК

1. (*paberi-*) **кагаз юдэс**

kirjutasin telefoninumbri mingi lipaka peale **телефон номерез кыче ке но кагаз юдэс вылэ гожтй**

ta oli jätnud mulle lipaka ukse vahele **со мыным õс вискы кагаз юдэс гожтыса кельтэм**

2. (*kergemeelne tüdruk v naine*) **окты-калты**

lipik <lipik lipiku lipiku[t -, lipiku[te lipiku[id s] > (*etikett, sildike*) → **пус**

hinnalipik **дун пус**

võtmel oli küljes lipik ruumi numbriga **усьтонлэн бордаз бӧлетлэн номереныз пус**

õmblustooted varustatakse lipikutega **вурем продукция борды пусъёс бырттыло**

lipitsema <lipitse[ma lipitse[da lipitse[b lipitse[tud v] > (*meeldida püüdma*)

чеберьяськыны; (*meelitama, pugema*) **пӧяськыны, будэтыса мактаны**; (*pugema*) **матэктаны тыршыны**; (*orjalikult, lõmitavalt*) **пыдул нюлыны lipitseb ülemustega v ülemuste ees v ülemuste ümber кивалтйсьёс азын чеберьяське я. чеберьяськыса вераське я. ушьяса мар но уг вера, кивалтйсьёс котыртй лоба, кивалтйсьёслэсь пыдулзэс нюлыны дась lipitsev naeratus чеберьяськыса мыням**

lipnik <l'ipn'ik l'ipniku l'ipn'ikku l'ipn'ikku, l'ipnik/e_&_l'ipn'ikku[de l'ipn'ikk/e_&_l'ipn'ikku[sid s] > SӦJ (*nooremohvitseri auaste*) **прапорщик**

erulipnik **отставкаысь** прапорщик
reservlipnik **резервысь** прапорщик

lipp¹ <l'ipp lipi l'ippi l'ippi, l'ippi[de l'ippi[sid_&_l'ipp/e s] > (*liistuke*) **рейка,**
векчи пул; (*aia-*) **кенер пул**

lipp² <l'ipp lipu l'ippu l'ippu, l'ippu[de l'ippu[sid_&_l'ipp/e s] >

1. **рейка, векчи пул;** (*märguande-*) **куншет**

Soome lipp **Финляндилэн я. Суомилэн куншетэз**

spordiühingu lipp **спорт огазеяськонлэн куншетэз**

hädalipp **MER шуқырес учыр куншет**

jahilipp **тэлян куншет**

lahingulipp **ож куншет**

laualipp **жök вылын возён куншет**

leinalipp **кайгырон куншет**

merelipp **зарезь куншет**

olümpialipp **олимпиадалэн куншетэз**

pulmalipp **сюан куншет**

punalipp **горд куншет**

rahvuslipp **йöскалык куншет**

riigilipp **кун куншет**

rändlipp **киысь кие сётйськись куншет**

signaallipp **ивор сётйсь куншет**

siidlipp **буртчин куншет**

stardilipp **старт куншет**

võidulipp **вормон куншет**

võitluslipp **ож куншет**

demokraatia lipu all **PILTL демократилэн куншетэз улын**

lippudega tähistatud suusarada **куншетъёсын пусъем куас сюрес**

valge lipp alistumise märgina **тöды куншет - сётйськон пус**

lipu heiskama **куншет жутыны**

lipu langetama **куншетэз лэзыны**

lipu vardasse v üles v masti tõmbama **куншетэз вылланы жутыны**

lipud lehivad **куншетъёс төлало**

lipud on pooles mastis v pooles vardas **куншетъёс лэземын**

mis puhul on täna lipud väljas? **мар пумысен туннэ куншетъёс ошылэмын?**

laev sõidab Libeeria lipu all **корабль я. вулэйкы Либерия куншет улын**

мынэ

2. (*malend*) **ферзь**

lipuga käima **ферзен ветлыны**

3. **MUUS** (*noodi varrel olev konksuke vältuse märkimiseks*) **куншет пус**

lippama <l'ippa[ma lipa[ta l'ippa[b lipa[tud v] >

1. (*kergelt ning väledasti jooksmata*) **бызыны я. лобатыны я. шулатыны;**
(*edasi-tagasi*) **бызылыны;** (*kiiruga ära käima*) **бызылыны я. лобаны;**
(*plagama*) **кöчыны я. төлзыны**

lapsed lippavad päev läbi õues **нылпиос лумбыт кырын бызыло**

lippasin jooksuvalu koju **бызыса доре лобатй**

lippasin lõunavaheajal turult läbi **нуназе дыръя базаре бызылы я. лобай**

varas pääses lippama **лушкаськись пегзиз я. кöчиз**

2. **PILTL** **лобаны, лобзыны, ширтыны**

aeg lippab **дыр лобзе**

rongid lippavad kiiresti поездъёс жог лобо я. ширто
sukasilmad lippavad КӦНЕК чулки синъёс кошкизы
kõht lippab КӦНЕК кӧтэ йӧтэмын

lips¹ <l'ips adv, interj> чульк

lips² <l'ips lipsu l'ipsu l'ipsu, l'ipsu[de l'ipsu[sid_&_l'ips/e s]>

1. (*kaelaside*) галстук

seob lipsu kaela чыртыяз галстук керттэ я. думе

pani lipsu ette галстуксэ керттйз

kannab alati lipsu котьку галстукен ветлэ

võttis lipsu kaelast v eest чыртыысьтыз галстуксэ пертчылйз

2. КӦНЕК (*lehv*) бантик

sidus pakile lipsu peale пакетэз бантикен думиз

Liitsõnad

lipsu+

lipsusõlm галстук думон герд

lips³ <l'ips lipsu l'ipsu l'ipsu, l'ipsu[de l'ipsu[sid_&_l'ips/e s]>

1. (*piibupits*) мундштук

2. (*õnge-*) гозы

3. (*õhuke lõik, liistak*) векчи юдэс

õunad lõigati lipsudeks улмоосыз векчи юдэсьёслы я. векчи я. юдэсэн-

юдэсэн вандылйзы

lipsama <l'ipsa[ma lipsa[ta l'ipsa[b lipsa[tud v]> пырыны; (*sisse, mööda, läbi*)

пырыны; (*huulilt, keelet*) усыны; (*minema, käest*) усыны, чальтчаны;

(*välja*) гылзыны

lipsas kiiresti uksest sisse өсэти жогак пыриз

hiir lipsas urgu шыр караз пыриз

keegi ei märganud, millal ta minema lipsas нокин но өз шӧды, ку со кошкиз

я. чальтчиз

märg seep lipsas käest кот майтал кийсь усиз я. гылзиз я. чальтчиз

need sõnad lipsasid mul kogemata huulilt со кылъёс ымдурисьтым янгышен

усизы

veidraid mõtteid lipsas peast läbi тумошо малпанъёс йырын бергазы

lipukiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s]> (*juhtlause*) девиз

liputama <liputa[ma liputa[da liputa[b liputa[tud v]>

1. (*viibutama*) сэзьяны; (*lehvitama*) выретыны

koer liputab saba пуны быжыныз сэзья

tuul liputab kardinaid төл възьетьёсты выретэ

ta liputas meile käega ja ruttas minema со милемлы кийныз сэзьяз но

кошкыны дыртйз

2. КӦНЕК (*uhkeldades näitama*) ушъяськыса възьматыны; (*uhkeldama*)

данъяськыны, ушъяськыны

mis sa liputad oma uute hilpudega мар тон мактаськиськод выль

тряпкаосыныд

armastab oma aukirju liputada со яратэ грамотаосыныз сэзьяны

lisa <lisa lisa lisa -, lisa[de lisa[sid s> ватсан, ватсэт, будэтон; (*teose vms lõpul*)
ватсан, ватсэт, будэтон
seaduse lisa катлы ватсан
kalendrite lisad дырпусъёслы ватсэтьёс
sõnaraamatu lisad кыллюкамлы ватсэтьёс
palk on väike, tuleb lisa teenida уждун пичи, ватсаса ужано
eeskava sai läbi, kuid publik nõudis lisa программа йылпумъяськиз, нош
калык ватсаса куриз на
ta on väga töökas, lisaks ka andekas со туж ужась, вылаз ик визьмо но

lisama <lisa[ma lisa[da lisa[b lisa[tud v> ватсаны, будэтыны; (*täiendama*)
ватсаны, будэтыны
lisa supile soola шыдэ сылал будэты
mul pole öeldule midagi lisada верам борды мыным ватсаны номыр,
верамлы ватсанъёсы өвёл
ta lisa sammu со вамышмэ будэтйз
lisa kiirust! жоглыктэ будэты!
lisiin avaldusele dokumendid заявление борды документъёс ватсай
kas keegi soovib sõnavõtule midagi lisada? кинлэн ке но верамлы мар ке но
ватсанэз вань-а?
pitskrae lisab kleidile pidulikkust чилеп сирес дэремлы праздник мылкыд
ватса

lisand <lisand lisandi lisandi[t -, lisandi[te lisande[id s>
1. (*lisatud aine, osis, ese*) ватсан, ватсэт; (*manus*) ватсан, ватсэт
hüdrauliline lisand ЕНІТ гидравлика ватсан
salat prae lisandina жаркой ватсэтлы я. вёзы салат
lisanditega kohupiim ватсанъёсын кузятэм
vöö, sall kleitide lisandina кускерттон, шаль - дэремлы ватсанъёс
räägib anekdoote omapoolsete lisanditega анекдотъёсты аслаз
будэтэмъёсыныз вера
2. (*teisejärguline v ebasobiv osis*) сураськем
kahjulik lisand изъян вайись сураськем
taimne lisand ТЕКСТ будос сураськем
3. KEEL (*nimisõnaline täiend, apositsioon*) ватсэтним, аппозиция

lisanduma <lisandu[ma lisandu[da lisandu[b lisandu[tud v> (*lisanema*)
ватсаськыны, трогес луыны
saal on juba täis, aga rahvast muudkui lisandub зал тырмемын ини, нош
калык ялан лыктэ на
lisandus uusi muresid выль сюрмаськонъёс ватсаськизы
gripile lisandus kopsupõletik пуэд вылэ ты висён ватсаськиз

litsuma <l'itsu[ma l'itsu[da litsu[b litsu[tud v> (*suruma, vajutama*) зйбыны,
някыртыны; (*peale*) зйбыны; (*peale, kokku, kinni*) зйбытыны; (*puruks, katki*)
паньгатыны, зйбыса тйяны; (*laiaks*) паньгатыны; (*lõmmi*) паньгатыны,
погманы; (*kokku*) погманы
litsus purgile kaane peale крышкаез зйбыса банкаез ворсаз
king litsub konnasilma peale пыдкучан тульзем вылэ зйбе
paks lumi litsus põõsad maha v maad ligi зок лымы куакъёсты някыръяз я.
музьем борды зйбиз
litsus end vastu seinа борддор борды жиптйськиз

kaabu on lössi v lömmi litsutud **шляпа паньгамын я. паньгатэмын**
litsus end ukse vahelt sisse **өс вистй чуртнаськыса пыриз**

liturgia <lit'urgia lit'urgia lit'urgia[t -, lit'urgia[te lit'urgia[id s> RELIG
(*jumalateenistus, altariteenistus*) **литургия**

liud <l'iud liua l'iuda l'iuda, l'iuda[de l'iuda[sid_&_l'iud/u s> (*vaagen*) **тэркы**
hõbeliud **азвесь тэркы**
lihaliud **сйльлы тэркы**
perenaine pani lauale liua verivorstidega **кузё кышно жок вылэ тэркыен**
виртырем пуктйз

liug <l'iug l'iu l'iugu l'iugu, l'iugu[de l'iugu[sid_&_l'iuge s>
1. (*liugumine, liulaskmine*) **гылзем; (mäest alla) гылзон, нискылтон**
saani liug lumisel teel **додьылэн лымыё сюрестй гылземеz**
purilennuki liug **планёрлэн порьямез**
liugu laskma **нискылтыны**
jäätunud nõlvast alla saab toreda liu **йөзектэм бамалтй кыдёкы нискылтыны**
луэ
2. MÄEND (*kaldkaeveõõs*) **скат**
Liitsõnad
liu+
liulaskmine **нискылан**
liumägi **нискылан гурезь**

liuglema <l'iugle[ma liuel[da l'iugle[b liuel[dud v> (*pinda mööda*) **гылзыны;**
(*õhus*) **порьяны**
suuskadel liuglema **куасэн гылзыны**
luiged liuglevad tiigil **юсьёс тыметтй гылзо**
jahid liuglesid merel **яхтаос зарезетй гылзызы**
õhus liugleb lumehelbeid **омырын порьяло лымы пырыос**
kotkas liugleb oru kohal **өрзи нёжал вадестй порья**
pääsukese liuglev lend **ваёбыжлэн гылзись я. порьяса лобамез**

liustik <l'iust'ik l'iustiku l'iust'ikku l'iust'ikku, l'iustik/e_&_l'iust'ikku[de
l'iust'ikk/e_&_l'iust'ikku[sid s> GEOGR **йөлюкьёс**
mandriliustik **көсмывыр йөлюкьёс**
mäeliustik **гурезьысь йөлюкьёс**

liuväli <+väli välja v'älja v'älja, v'älja[de v'älja[sid_&_v'älj/u s> **конькиен**
нискылан инты, каток
tehisjäaga liuväli **лэсьтэм я. искусственной йөэн каток**

lk **бам**

loba <loba loba loba -, loba[de loba[sid s> (*tühi jutt, lobisemine*) **так я. буш**
вераськем
sisutu loba **пуштростэм буш вераськон**
ei viitsi naiste loba kuulata **кышноослэсь буш вераськемзэс кылэм уг поты**
jäta loba!, ära aja loba! **буш вераськемысь дугды!, оломар так эн вераськы!**

lobamokk <+m'okk moka m'okka m'okka, m'okka[de m'okka[sid_&_m'okk/i s]>

KÖNEK ымыз уг пытсасыкы

lobisema <lobise[ma lobise[da lobise[b lobise[tud v> (*palju rääkima*) зульыны,

трос вераськыны; (*välja*) зульыны, вераны

naised lobisevad tundide kaupa нылкышноос часъёсын зулё

mis sa lobised, kui ise ei tea мар вераськиськод, ачид ке уд тодйськы

talle ei või midagi usaldada, ta lobiseb välja солы номыре но оскыны уг луы,

ваньзэ супыльтоз

lobjakas <lobjakas lobjaka lobjaka[t -, lobjaka[te lobjaka[id s> (*sulalumi*) кот

лымы, сулеп; (*lörts*) сулеп; (*hõljejääd*) йё

sadas lobjakat сулеп я. кот лымы усиз

lobjakas lartsus jalgade all сулеп пыд улын сучыртйз

lobudik <lobud'ik lobudiku lobud'ikku lobud'ikku, lobudik/e_&_lobud'ikku[de

lobud'ikk/e_&_lobud'ikku[sid s> (*inetu v lagunemas hoone*) бадзым ямсыз я.

куашкам корка; (*sõiduki kohta*) бадзым ямсыз я. вуж я. куашкам машина;

(*hurtsik, osmik*) пичи, начар, огдырлы пуктэм корка я. кар

hoonelobudik куашкам корка

kapilobudik вуж шкаф

need vanad lobudikud lammutatakse та вуж коркаосты тйялозы

ta on endale mingi lobudiku üles löönud со аслыз кыче ке но кар пуктэм

lodev <lodev lodeva lodeva[t -, lodeva[te lodeva[id adj> (*kehaliselt lõtv*)

мугорез золтытэк, небыт; (*lotendav*) лопшо; (*kombelõtv*) ортчем, лөптэм;

(*tahtejõuetu, laisk*) азытэм

lodev nahk лябзем, ошиськем ку

lodev keha кёй мугор

lodev poos азытэм поза

lodev kõnnak небыт лёгаськон сям

lodev poiss ортчем пияш

lodev käitumine астэ ортчыса возён

lodev kord ляб я. укыр эрико радлык

lodevad kombes укыр эрико я. ортчем сямъёс

lodevate elukommetega tüdruk укыр эрико я. ортчем улон сямъёсын ныл

lodža <lodža lodža lodža[t -, lodža[de lodža[sid s> ЕНІТ (*sammaskoda,*

taandrõdu) лоджия

loe <l'oe l'ooe l'oe[t -, l'oe[te l'ooe[id s> (*ilmakaar*) уйшор-жытшор

tuul puhub loodest төл уйпал но жытшор вискысь я. уйшор-жытшорысь

пельтэ

Liitsõnad

loode+

loodetuul уйшор-жытшор төл, уйпал но шундыпуксён вискысь пельтйсь

төл

loend <l'oend l'oendi l'oendi[t -, l'oendi[te l'oende[id s> (*nimestik, loetelu*)

лыдмет, лыдъет, список

aineloend предметной указатель

nimeloend именной указатель

sõnaloend **кыл лыдмет**

tähestikloend **гожпуслыкъя я. алфавитъя лыдмет**

loendama <l'oenda[ma l'oenda[da l'oenda[b l'oenda[tud v>

1. (*arvu kindlakstegemiseks*) **лыдъяны**

loendasin eksamini jäävaid päevi **экзаменозь кылем нуналъёсты лыдъяй**

loendasin, et olen järjekorras kümnes **черодын мон дасэтьез шуыса лыдъяй**

rahvaloendusel loendatakse kogu riigi elanikkond **калык чотанын быдэс**

кунын ульсь калыкез лыдъяло

2. (*loetlema*) **бörсысь вераны; (nimepidi) бөрсысь ниманы**

loendas teoseid, mida tahaks lugeda **бөрсысь вераз гожтосъёсты, кудъёссэ**

лыдземез потэ

loendus <l'oendus l'oenduse l'oendus[t l'oendus[se, l'oendus[te

l'oendus/i_&_l'oenduse[id s> (*kokku- v ülelugemine*) **лыд; (nimeline**

ülelugemine) **ниман, переключка; (üleskirjutus) лыдъян-чотан**

hommikune loendus **чюкна ниман**

kaubandusloendus MAJ **вуз лыдъян-чотан**

põllumajandusloendus MAJ **гурт возёс лыдъян-чотан**

rahvaloendus **калыкез лыдъян-чотан**

kariloomade loendus **пудоез лыдъян**

väeosa on loenduseks üles rivistatud **ожгарчи ёз ниманэ султытэмын**

loeng <l'oeng l'oengu l'oengu[t -, l'oengu[te l'oengu[id s> **лекци, лекци|я**

teaduslik loeng **тодос лекци**

huvitav ning sisukas loeng **тунсыко но пайдаё лекци**

filosoofia ajaloo loengud **философилэн ассюресэзья лекциос**

loengud aiapidajatele **сад возисьёслы лекциос**

Puškinile pühendatud loengud **Пушкинлы сйзем лекциос**

loengute sari **лекциосын сузьет**

loenguid pidama **лекци лыдзыны**

loenguid kuulama **лекци кылзыны**

üliõpilased käivad loengutel **студентъёс лекциосы ветло**

pidas meile terve loengu maha **милемлы быдэс лекци лыдзиз**

Liitsõnad

loengu+

loengukursus **лекциосын курс**

loetamatu <l'oetamatu l'oetamatu l'oetamatu[t -, l'oetamatu[te l'oetamatu[id *adj*>

(*mitteloetav*) **лыдзыны луонтэм, лыдзонтэм**

loetamatu käekiri **лыдзыны луонтэм гожтэм я. почерк**

loetav <l'oetav l'oetava l'oetava[t -, l'oetava[te l'oetava[id *adj, s*>

1. *s* (*see, mida loetakse*) **лыдзон, лыдзем**

ta ei saa loetavast aru **лыдземзэ уг вала**

võttis loetavaks kaasa mitu raamatut **лыдзонлы съобраз кӧня ке книга басьтйз**

2. *adj* (*selge, arusaadav*) **лыдзымон; (kergelt) капчиен лыдзымон**

loetav käekiri **лыдзымон почерк**

3. *adj* (*palju-, lugemisväärne*) **лыдзоно кадь**

kõige loetavam ajaleht **газет, кудзэ тужгес но трос лыдзо**

loetelu <l'oetelu l'oetelu l'oetelu l'oet'ellu, l'oetelu[de l'oetelu[sid s> (*loetus*)

ЛЫДЪЯН; (*loend*) ЛЫДМЕТ

tema eksisammude loetelu СОЛЭСЬ ЯНГЫШ ВАМЫШЪЁССЭ ЛЫДЪЯН

ametinimetuste loetelu ДОЛЖНОСТЬ Я. ИНТЫУЖЪЭСЫН ЛЫДМЕТ

logard <logard logardi logardi[t -, logardi[te logarde[id s> (*logeleja, laiskvorst*)

АЗЪТЭМ

ta on igavene logard СО АЗЪТЭМ КОЛОДА

logard poiss АЗЪТЭМ ПИЯШ

logelema <logele[ma logel[da logele[b logel[dud v>; <logele[ma logele[da

logele[b logele[tud v> АЗЪТЭМЪЯСЬКЫНЫ; (*teatud aja*) АЗЪТЭМЪЯСЬКЫНЫ;

(*mõnda aega*) АЗЪТЭМЪЯСЬКЫНЫ

ühed tegid tööd, teised logelesid ОДЙГЪЭСЫЗ УЖАЗЫ, МУКЕТЪЭСЫЗ

АЗЪТЭМЪЯСЬКИЗЫ

logeleb töö ajal kohvikutes УЖ ВАКЫТ КАФЕОСТЙ АЗЪТЭМЪЯСЬКЫСА ВЕТЛЭ

logisema <logise[ma logise[da logise[b logise[tud v>

1. (*edasi-tagasi liikuma*) КЫЛЯНЫ; (*logisema hakkama*) КЫЛЯНЫ КУТСКЫНЫ;

PILTL (*korrast ära olema, lonkama*) ЧУТЫНЫ

laua jalg logiseb ЖӨКЛЭН КУКЫЗ КЫЛЯ

kruvi logiseb ГАЙКА КЫЛЯ

hammas logiseb ПИНЬ КЫЛЯ

distsipliin logiseb ДИСЦИПЛИНА ЧУТЭ

romaani kompositsioon logiseb РОМАНЛЭН ПУШСУЗЪЕТЭЗ ЧУТЭ

2. (*loginal liikuma*) ДЫБЫРТЫСА, ЗУРКАСА МЫНЫНЫ

vankrid logisevad konarlikul teel УРОБООС ЛЁГО СЮРЕСЭТЙ ДЫБЫРТО

rattad logisevad ПИТРАНЪЭС ДЫБЫРТО

logo <logo logo logo_&_logo[t -, logo[de logo[sid s> (*firmamärk, esindusmärk*)

ПУС, ЛОГОТИП

logu <logu logu logu -, logu[de logu[sid s, adj>

1. *s* (*miski vana, lagunenu, vilets*) ВУЖ, КУАШКАМ АРБЕРИ

autologu КУАШКАМ МАШИНА

diivanilogu КУАШКАМ ДИВАН

2. *adj* КУАШКАМ

logu maja КУАШКАМ КОРКА

logu redel КУАШКАМ ТУБАТ

lohakas <lohakas lohaka lohaka[t -, lohaka[te lohaka[id adj> (*hooletu*) ЙӨНТЭМ;

(*korratu*) ЖИКЫТТЭМ; (*kasimatu, räpane*) УТЯЛТЫМТЭ, КЫРСЬ; (*hooletusse*

jätud) УТЯЛТЫМТЭ, КЕЛЬТЭМ, КУШТЭМ; (*hoolimatu*) ЧАКЛАСЬКИСЪТЭМ

lohakas poiss ЙӨНТЭМ ПИЯШ

lohakas välimus УТЯЛТЫМТЭ ВЫЛУС

lohakas kõnnak СЮЛ-КАЛ ВЕТЛЭМ

lohakas töö суп-сап, тыршытэк лэсьтэм уж

lohakas töötaja суп-сап ужась

aed jätab lohaka mulje САД УТЯЛТЫМТЭ МЫЛКЫД КЕЛЬТЭ

lohe <lohe lohe lohe[t -, lohe[de lohe[sid s>

1. MÜT (*lendmadu, draakon*) ДАГА, ЛОБАСЬКЫЙ

paberlohe **кагаз дага**
tuulelohe **тӧл дага**
lohet lennutama **дага лэзьяны**
2. KÕNEK (*laisk inimene*) **азьтэм мурт**

lohisema <lohise[ma lohise[da lohise[b lohise[tud v>

1. **ГЫЖ МЫНЫНЫ, КЫСТЙСЬКЫНЫ**
kõis lohiseb mööda maad **ГОЗЫ МУЗЬЕМ ВЫЛТЙ ГЫЖ МЫНЭ**
mantli hõlmad lohisevad järel **ПАЛЫТО ПУМЪЭС СЪӐРАЗ ГЫЖ МЫНО**
2. PILTL (*pikaldaselt edenema, venima*) **КАЛЛЕН АЗИНСКЫНЫ, КЫСТЙСЬКЫНЫ**
halbade ilmade tõttu jäi heinategu lohisema **КУАЗЬ УРОДЭН ТУРЫН ДАСЯН**
КЫСТЙСЬКИЗ
lohisevad laused **КУЗЬ КЫСКЕМ ВЕРАНЪЭС Я. ПРЕДЛОЖЕНИОС**

lohistama <lohistama lohistada lohistab lohistatud v> (*vedama*) **КЫСЬКЫНЫ;**

(*välja*) **КЫСЬКЫСА ПОТТЫНЫ**
lohistasime paadi kaldale **ПЫЖЕЗ ЯРДУРЕ КЫСЬКИМЫ**
lohistas kotti järel **МЕШОКЕЗ ГЫЖ КЫСЬКЫСА НУИЗ**
lohistab jalgu järel **ПЫДЪЁССЭ ГЫЖ КЫСКА**
lohistas end vaevaga kuuendasse klassi PILTL **МЫРДЭМ КУАТЕТЙ КЛАССЭ ПОТЙЗ Я.**
ВУИЗ

lohk¹ <l'ohk lohu l'ohku l'ohku, l'ohku[de l'ohku[sid_&_l'ohk/e s> (*nõgu,*

vajutusjälg, auk) **ГОПЧЕТ, ГОП;** (*nõgu, vagumus*) **ВУГАЛ**
liigeselohk **АНАТ ЛЫЗЕЧЫРАН Я. ЁЗВИ ГОП**
põselohk **БАМЫСЬ ГОП**
sulglohk **ГЕОГР ВУКОШКОНТЭМ ГОПЧЕТ**
maarina lohud **МУЗЬЕМ ВЫЛЫСЬ ГОПЪЭС Я. ВУГАЛЪЭС**

lohk² <l'ohk lohu l'ohku l'ohku, l'ohku[de l'ohku[sid_&_l'ohk/e s> (*pool, hrl*

kapsapeast) **ЖЫНЫ;** (*veerand, hrl kapsapeast*) **ЖЫНЫЛЭН ЖЫНЫЕЗ, НЫЛЬМОС;**
(*paks viil*) **ЗӐК ШОРЕМ**
kaalikas lõigati lohkodeks **ЮМАЛ КУШМАНЭЗ НЫЛЬМОСЪЁСЛЫ ВАНДЫЛЙЗЫ**

lohutama <lohutama lohutada lohutab lohutatud v> **БУЙГАТЫНЫ**

leinajaid lohutama **КАЙГЫРИСЪЕСТЫ БУЙГАТЫНЫ**
püüdke teda ta mures lohutada **КУРЕКТОНАЗ СОЕ БУЙГАТЫНЫ ТЫРШЕЛЭ**
lohutavad sõnad **БУЙГАТЙСЬ КЫЛЪЭС**

lohutamatu <lohutamatu lohutamatu lohutamatu[t -, lohutamatu[te

lohutamatu[id *adj*> **БУЙГАТОНТЭМ;** (*vaigistamatu*) **БУЙГАТОНТЭМ**
lohutamatu lein **БУЙГАТОНТЭМ КАЙГЫРОН**

lohotu <lohotu lohotu lohotu[t -, lohotu[te lohotu[id *adj*> (*trööstitu, kurb*) **ЖОЖ,**

БУЙГАСЪТЭМ
lohotu nutt **БУЙГАСЪТЭМ БӐРДОН**
lohotu tulevik **ЖОЖ ВУОНЕЗ Я. ВУОНО ДЫР**

lohotus <lohotus lohotuse lohotus[t lohotus[se, lohotus[te lohotus/i s>

(*lohotamine*) **БУЙГАТОН;** (*trööst*) **БУЙГАН**
õnnetu inimene vajab lohotust **ШУДТЭМ МУРТ БУЙГАТОНЭЗ КУЛЭ КАРЕ**
leiab tööst lohotust **УЖЫСЬ БУЙГАН ШЕДЪТЭ, УЖЕН БУЙГА**

ei tea, mida lohutuseks öelda уг тодйськы, буйгатонлы мар вераны

Liitsõnad

lohutus+

lohutusauphind поощрительной кузьым, → буйгатон кузьым

loid <l'oid loiu l'oidu l'oidu, l'oidu[de l'oidu[sid_&_l'oid/e adj] > (*jõuetu, reipusetu*)

ляб, мылкыдтэм; (*ükskõikne, osavõtmatu, tuim*) мылкыдтэм

loid laps ляб я. пөзем кадь пинал

loid pilk нокыче потйсьтэм я. номыр верасьтэм я. мылкыдтэм учкем

loidud liigutused ляб выремьес я. мутор выретэмьес

loid kõnnak мыл потытэк кадь ветлон я. вামышгьян сям

loid ainevahetus тырметьёслэн ляб воштйськонзы

kuumus teeb loiuks пось кужымез быдтэ

haige lamab loiuна voodis висись валесын кужымтэк кылле

räägib loiul kiretul häälel мырдэм потйсь куараен вераське

meeskonna mäng oli loid командалэн шудэмез ляб вал

puhus loid tuul PILTL ляб төл пельтйз

loiu vooluga jõgi PILTL каллен бызись шур

loik <l'oik loigu l'oiku l'oiku, l'oiku[de l'oiku[sid_&_l'oik/e s] > пукыл; (*väike*)

пукыл

veeloik вупукыл

vereloik вир пукыл

loik põrandal выж вылын пукыл

läbi loikude minema вупукыльёстй мыныны

vihmast tekivad teele loigud зорлэсь сюрес вылэ вупукыльёс кылдо

kutsikas teeb põrandale loike кучапи выж вылэ пукыльёс каре

loits <l'oits loitsu l'oitsu l'oitsu, l'oitsu[de l'oitsu[sid_&_l'oits/e s] > FOLKL

(*nõidussõnad*) утиськон я. пеллян я. йыр берыктон я. веднан я. сөрөн я.

карган я. кыл, куриськон, вазиськон, гур

jahiloits тэлян гур

tõve parandamise loits висёнэз пеллян

loitsu lausuma пеллян кыл вераны, пелляны

loitsima <l'oitsi[ma l'oitsi[da loitsi[b loitsi[tud v] > (*sõnadega nõiduma, lausuma*)

вераса сөрыны, пелляны; PILTL (*nõiduma*) веднаны, сөрыны

loiult <loiult adv> (*jõuetult*) ляб; (*ükskõikselt*) мылкыдтэк

töötati loiult ляб ужазы

proovidel käiakse loiult репетициосы ляб ветло

loiult voolav vesi ляб я. каллен бызись ву

loivama <l'oiva[ma loiva[ta l'oiva[b loiva[tud v] >

1. (*loibade abil liikuma*) ласты юрттэмья ветлыны

2. (*aeglaselt edasi liikuma*) гызмыльтыны

loivab väsinud sammul kodu poole жадем вამышгьёсын дор пала гызмыльтэ

poiss loivas tahvli juurde пияш доска доры гызмыльтйз

minge kiiremini, mis te loivate! жоггес мынэ, мар гызмыльтйськоды!

lojaalne <loj'aalne loj'aalse loj'aalse[t -, loj'aalse[te loj'aalse[id adj] > (*riigitruu,*

seaduskuulekas, ustav) катэз тйясьтэм, кунлы оскымон, лояльной

lojaalsed kodanikud **лояльной кунмурт**
elanikkond oli uue võimu suhtes lojaalne **калык выль кивалтэтлы лояльной**
вал, калык выль кивалтэтэз гажаз

lokirull <+r'ull rulli r'ulli r'ulli, r'ulli[de r'ulli[sid_&_r'ull/e s]> **бигуди**
plastmassist lokirullid **пластик бигуди**
keerab lokirullid juustesse v pähe **йыраз я. йырсияз бигуди тыре**

lokk¹ <l'okk loki l'okki l'okki, l'okki[de l'okki[sid_&_l'okk/e s]> (*kihar*) **бабля я.**
бабыля; (*lokkis juuksesalk v juuksed*) **йырси бабля;** (*lokitud juuksed*)
бабыльтэм йырси; (*lokid*) **бабляос я. бабыляос**
keemiline lokk **хими бабыльтон**
elektrilokk **электро бабыльтон**
kuklalokk **йырберысь бабля**
püsilokk **перманент бабыльтон**
tangilokk **пось бабыльтон**
õel on loomulikud lokid **апаелэн я. сузэрелэн бабыляосыз аслаз**
kuldsete lokkidega neiu **зарни бабляосын ныл**
laskis endale lokid [pähe] teha **йырсиэ бабыльтытйз**
niiske ilmaga läheb keeratud lokk välja **кот куазен бабыльтэм йырси**
шонерске
Liitsõnad
loki+
lokikamm **бабляослы сын**
lokkitangid **плойка, йырси бабыльтон**

lokk² <l'okk loku l'okku l'okku, l'okku[de l'okku[sid_&_l'okk/e s]>
1. (*lokulaud*) **сабан, сабан шуккон, тангыра ВУЖМ.**
lokku lööma **сабан шуккыны**
2. (*lokulöömine*) **сабан шуккем**
kas te lokku ei kuulnud? **сабан шуккемез өд кылэ-а?**

lokkama <l'okka[ma loka[ta l'okka[b loka[tud v]>
1. (*lopsakalt kasvama*) **удалтыса я. чашйыса будыны**
ristikhein lokkab põldudel **сизыйыр бусыосын удалтыса будэ**
nõges lokkab varemets **силё пöлын пушнер удалтыса будэ**
2. PTL (*hrl millegi halva kohta: vohama*) **трос луыны, сяськаяськыны**
kuritegevus lokkab **йыруж сяськаяське**

lokkima <l'okki[ma l'okki[da loki[b loki[tud v]>
1. (*juukseid*) **бабыльтыны;** (*kergelt*) **бабыльтыны;** (*lokkida laskma*)
бабыльтытыны; (*oma juukseid kergelt*) **өжыт я. капчи бабыльтыны**
juukseid lokkima **йырси бабыльтыны**
lasksin juuksuris juukseid lokkida **парикмахерскойын йырсиме бабыльтытй**
lokitud juuksed **бабыльтэм йырси**
2. (*lainesse, krussi hoidma*) **погмаськыны**
linoleum hakkas lokkima **ленолиум погмаськыны кутскиз**
riie jäi tikandi ümbert lokkima **басма пужыятэм котыртй погмаськыса**
кылиз

loksuma <l'oksu[ma l'oksu[da loksu[b loksu[tud v]>
1. (*vedeliku kohta*) **пальккаськыны, шуккиськыны;** (*loksuma hakkama*)

пальккаськыны я. шуккиськыны кутскыны; (*maha*) кисьтйськыны; (*üle ääre*) пальккиськыны
 vesi loksuh vaadis бекчын ву пальккаське
 koor on pudelis piimaga segi loksunud зенеликын йөлвыл йөлын сураськыса шуккиськем
 lained loksuvad vastu kive тулкымъёс изъёс борды шуккисько
 kuula, kuidas vesi loksuh кылзы, кызы ву куашетэ
 vett on pangest maha loksunud ведраысь ву пальккаськыз
 2. (*veekogul sõitma v liikuma*) ву вылтй мыныны
 see kuunar on loksunud kõikidel meredel та шхуна вань зарезьёсын ветлэмын
 tühi paat loksus lainetel randa буш пыж тулкым шуккемъя ярдуре вуиз
 3. (*edasi-tagasi liikuma*) кыляны, вырыны
 kingad on suured, loksuvad [jalas] пыдкучтан бадзым, пыдын выре
 hammas loksuh пинь выре я. кыля
 tooli jalg loksuh пукон кук кыля
 lõdvalt keeratud mutrid loksuvad ляб юнматэм гайкаос кыляло
 4. (*aeglaselt sõitma, logistama*) каллен но зуркаса мыныны
 vanker loksuh auklikul teel гопо сюрес вылтй уробо зуркаса мынэ
 loksusime autokastis põllule бусые машина кузовын зуркаса мынймы
 5. (*kana kohta*) клокетены
 hauduja kana loksuh пукись курег клокетэ

loksutama <loksuta[ma loksuta[da loksuta[b loksuta[tud v]>

1. (*vedelikku*) шуккыны, зуркатыны; (*maha, välja*) киськтыны, пальккыны; (*segi*) шуккыны, сураса шуккыны
 ravimit tuleb enne tarvitamist loksutada эмьюмез юон азын зуркатоно
 loksutasin soodaveega pudeli puhtaks зенеликез сода вуэн гылляй
 loksutas kohvi pükstele кофеез штанияз пальккыз
 2. (*sõita logistama*) зуркаса мыныны
 rong loksutab piiri poole поезд зуркаса мынэ кунгож пала
 3. (*sõites raputama*) зуркатыны; (*autos, laeval*) машинаын, вулэйкыын зурканы
 vanker loksutab kiviteel из сюрес вылын я. вылтй мыныку уробо зуркатэ
 tormisel merel loksutas kõvasti штормо зарезьын зол зуркатйз я. сэзьяз
 õunad said vedamisel kõvasti loksutada улмоос нуыку зол зурказы я. шуккиськыльзы
 4. (*edasi-tagasi liigutama*) кылятыны, отчы-татчы кысканы; (*pillutama, kõigutama*) вырытыны, кылятыны; (*mõnda aega*) кема дыр чоже кылятыны
 loksutab ust өсэз отчы-татчы кыска
 tuul loksutab aknaluuке төл укно ворсанъёсыз кыска
 laine loksutas laeva тулкым вупукыез кылятэ
 5. KÕNEK (*kellelegi korda minema, kedagi puudutama*) кельшыны, кыче ке но потыны
 see mind ei loksuta со мыным нокыче но уг поты

loll <l'oll lolli l'olli l'olli, l'olli[de l'olli[sid_&_l'oll/e adj, s]>

1. *adj* (*rumal, taipamatu*) шузи, визьтэм; (*tegude, jutu jms kohta*) шузи, визьтэм; (*piinlikult rumal, narr*) шузи, визьтэм
 loll poisike шузи пиёк
 loll kutsikas шузи кучапи
 loll mõte шузи малпан

äärmiselt loll juhtum чылкак шузи учыр
 olime alles noored ja lollid ми егитэсь но визьтэмесь вал али
 tuleb ikka minna, sai talle lollist peast v lolli peaga lubatud мыноно луоз,
 шузи йырын солы кылме сөтй вал
 jäi mulle lolli näoga otsa vahtima шузи тусын шорам долказ
 tal on loll komme v harjumus v mood küüsi närida гижызэ йырайыны шузи
 сямыз вань
 tal on lolli moodi vedanud солы шузиылы кадъ я. дурыныз удалтйз
 meie olukord on lollimast lollim милям положенимы шузилэсь но шузи
2. adj КӦНЕК (*hull, poole aruga, napakas*) визьтэмем, шузимем,
 кыдбертэм, огпалмем
 ta olevat vanast peast lolliks läinud пересьмыса кыдыз бертэм шуо сое
 tööd on nii palju, et mine või lolliks уж туж трос, котъ визьтэммытозь ужа
3. s (*rumal inimene*) шузи, визьтэм; (*nõdrameelne*) визьтэмем; (*lollus*)
 шузи уж
 püsti loll шузи ке шузи ни
 otsi lolli! шузизэ утча!
 sellest saab lolli aru таиз шузиылы но валамон
 ära mängi lolli шузи эн кариськы
 ära sa lolli tee, et lähed шузи-а мар-а мыныны
 ära pane tähele, mulle meeldib vahel lolli ajada эн паймы, мыным куддыръя
 шузи кариськыны кельше

lollakas <lollakas lollaka lollaka[t -, lollaka[te lollaka[id *adj, s*>

- 1. adj** (*loll, totakas, napakas*) шузигес, визьтэмгес, шузиез вань :
 teda peetakse natuke lollakaks солэн шузиез вань шуо
 jäta oma lollakad naljad кельт со шузи верамьёстэ
- 2. s** шузи

lollitama <lollitama lollitada lollitab lollitatu v>

- 1.** (*narrima, lolliks tegema*) пöяны, шузи карыны, шузие кельтыны, сереме
 уськытыны
 ta püüab teid lollitada со тйледыз шузие кельтыны турттэ
- 2.** (*lolli mängima, tembutama*) шузи кариськыны, пöяны
 mis sa lollitad! мар тон шузи кариськиськод!

lollus <l'ollus l'olluse l'ollus[t l'ollus[se, l'ollus[te l'ollus/i_&_l'olluse[id *s*> шузи

- уж, шузи малпан
 ta tegi seda lollusest со шузиеныз озьы кариз
 ära räägi lolli шузи эн вераськы
 viska see lollus peast кушты йырысьтыд со шузи малпандэ

lombakas <lombakas lombaka lombaka[t -, lombaka[te lombaka[id *adj, s*>

- 1. adj** чут
 lombakas jalg чут пыд
 lombakas vanamees чут песятай
 lombakas laud кылясь жöк
- 2. s** чут

lomp <l'omp lombi l'ompi l'ompi, l'ompi[de l'ompi[sid_&_l'omp/e *s*> (*loik*)

- пукыл; (*uhteauk*) вугылтос; NLJ (*Atlandi ookean*) океан
 porilomp дэри пукыл

pärast vihma on kõikjal lombid зор бере котькытын вупукыльёс
sõitis üle [suure] lombi океан сьõры мынйз

longu <l'ongu *adv*>

1. (*lõdvalt rippu*) лябõзытыса, кужымтэк уллань

lilled vajusid v läksid v langesid longu сяськаос шуяса лэзиськызы я. усизы

я. ошиськызы

koer laskis kõrvad longu пуны пельёссэ лэзьяз

pea vajus longu йыр уллань лэзиськыз

laskis ohjad longu тэльбугооссэ лэзиз

2. (*norgu, teovõimetuks*) кужымтэк, мылкыдтэк

ta on pettumusest longu jäänud осконзэ ыштыса чылкак катътэммом

ära lase ennast longu, kõik läheb veel hästi! эн чигиськы, ваньмыз умой луоз
али!

lonkama <l'onka[ma longa[ta l'onka[b longa[tud v> чутыны; (*pisut*) чутыны

lonkab paremat jalga бур пыд вылаз чутэ

kannad olid nii hõõrdunud, et lonkasin lausa mõlema jalaga v mõlemat jalga

пыдтышъёс сокем быризы, кык пыдыным ик чутй эсьмаса

läheb longates чутыса мынэ

lonkab kargu najal костыль былэ пыкиськыса чутэ

kord v distsipliin lonkab дисциплина чутэ

ta loogika lonkab солэн логикаез чутэ

sul matemaatika lonkab тынад математикаед чутэ

lonkima <l'onki[ma l'onki[da longi[b longi[tud v> (*sihitult, aeglaselt kõndima*)

лэгаськыны, калтыртыны; (*sõrkima*) конгыляны; (*uitama*) калгыны; (*ringi hulkuma*) котыръяськыны

läksime lonkides кошкымы конгыляса

lonkisime metsas нюлэскытй лэгаськымы

lonkisime linna peal [ringi] городэтй котыръяським

longib teiste sabas мукетъёслэн мышказы вамышъя

kus sa lonkisid terve päeva? кытй калтыртйд быдэс нунал?

lonks <l'onks lonksu l'onksu l'onksu, l'onksu[de l'onksu[sid_&_l'onks/e s>

(*sõõm*) гучык

lonks vett гучык ву

veinlonks вина гучык

joob suurte lonksudega бадзым гучыкъёсын юэ

võttis lonksu õlut гучык сур зюзиз

rüüpis tulist teed väikeste lonksudega пõсь чаез пичи гучыкъёсын кысказ я.
зюзылыз

lonkur <l'onkur l'onkuri l'onkuri[t -, l'onkuri[te l'onkure[id s, *adj*>

1. *s* чут я. чутйсь мурт

2. *adj* чут я. чутйсь мурт

lonkur vanamees чут песятай

lont <l'ont londi l'onti l'onti, l'onti[de l'onti[sid_&_l'ont/e s>

1. ZOOL (*elevandil, putukal*) кузь ныр

imilont векчи кузь ныр

2. KÕNEK (*inimese nina*) ныр

ära mine, saad vastu lonti ЭН МЫНЫ, НЫРАД ВУОЗ

3. VAN, KÕNEK (*tule-*, *tõrvik*) ТЫЛПО

lontkõrv <+k'õrv kõrva k'õrva k'õrva, k'õrva[de k'õrva[sid_&_k'õrv/u s]>

1. (*lontis kõrv*) ОШЫЛҢСЬКЕМ ПЕЛЬ; (*lontkõrvaline loom*) ОШЫЛҢСЬКЕМ ПЕЛЁ ПӨЙШУР

2. (*saamatu inimene, lontu*) НЮЛЫМТЭ КУНЯН

loobuma <l'oobu[ma l'oobu[da l'oobu[b l'oobu[tud v> (*lahti v ära ütlema*)

КУШТҢСЬКЫНЫ; (*maha jätma*) КУШТҢСЬКЫНЫ; (*keelduma*) БАСЬТЫТЭК Я. КУТЫТЭК КЕЛТЫНЫ

suitsetamisest loobuma ТАМАК КЫСКОНЛЭСЬ КУШТҢСЬКЫНЫ

loobus oma nõudmistest КУРОНҢЭСЫЗЛЭСЬ КУШТҢСЬКИЗ

kuningas loobus troonist ЭКСЭЙ ТРОНЛЭСЬ КУШТҢСЬКИЗ Я. ТРОНЫСЬ КОШКИЗ

ta ei loobu lootmast СО ОСКЕМЫСЬ УЗ ДУГДЫ

loobus ahvatlevast ettepanekust ГОЧАТҢСЬ ЧЕКТОНЛЫ ӨЗ ВАЗИСЬКЫ

loobusin pakutud veinist ЧЕКТЭМ ВИНАЕЗ ӨЙ БАСЬТЫ

poeg loobus pärandusest ПИЗЫ КЫЛЭСБУРЛЭСЬ КУШТҢСЬКИЗ

lood¹ <l'ood l'oe l'oodi l'oodi, l'oodi[de l'oodi[sid_&_l'ood/e s> (*endisaegne raskusmõõt*) ЛОТ

lood² <l'ood loodi l'oodi l'oodi, l'oodi[de l'oodi[sid_&_l'ood/e s>

1. MER (*vee sügavuse mõõtmiseks*) ЛОТ, ВУ МУРДАЛАЕЗ МЕРТАН

kajalood ЭХОЛОТ

käsilood КИ ЛОТ

süva[vee]lood МУР ВУ ЛОТ

lood heideti vette ЛОТЭЗ ВУЭ ЛЭЗИЗЫ

2. TEHN (*sihi määramiseks v kontrollimiseks*) ОТВЕС, УРОВЕНЬ

nöörlood ГОЗЫ ОТВЕС

vesilood ВАТЕРПАС, УРОВЕНЬ, ШОНЕРЕЗ МЕРТАН

lood³ <l'ood l'oo l'oodu l'oodu, l'oodu[de l'oodu[sid_&_l'ood/e s> GEOGR (*loopealne, alvar*) АЛЬВАР

loode¹ <loode l'oode loode[t -, loode[te l'oode[id s> (*loojaminek*) ШУНДЫЛЭН

ПУКСЕМЭЗ, ШУНДЫ ПУКСЁН

taevas punetab pärast loodet ШУНДЫ ПУКСЕМ БЕРЕ ИНБАМ ГОРДЭКТЭ

päeva loodel olime juba kodus ШУНДЫ ПУКСЬКУ МИ ДОРЫН ВАЛ ИНИ

töötab päevatõusust loodeni ВАЗЬ ЧУКНАЫСЕН БЕР ЖЫТОЗЬ Я. ШУНДЫ

ЖУЖАНЫСЕН ШУНДЫ ПУКСЁНОЗЬ УЖА

loode² <loode l'oote loode[t -, loode[te l'oote[id s> BIOL (*embrüo*) ГЕРД, НУНЫ ГЕРД

looder <l'ooder l'oodri l'oodri[t -, l'oodri[te l'oodre[id s> АЗЬТЭМ КАКАЛ Я. КОЛОДА;

(*laiskvorst*) АЗЬТЭМ КАКАЛ Я. КОЛОДА; (*lullilööja*) АЗЬТЭМ

poiss on loodriks kasvanud ПИЯШ АЗЬТЭМ БУДҢЗ

loodetavasti <loodetavasti adv> (*nagu tahaks loota*) ОСКЫНЫ ЛУЭ; (*tõenäoliselt*)

ДЫР, ОЗЫ ДЫР

loodetavasti läheb kõik hästi ОСКЫНЫ ЛУЭ, ВАНЬМЫЗ УМОЙ ОРТЧОЗ

loodetavasti ma ei eksi, kui ütlen ... мон уг янгыша дыр, ... шуи ке
loodetavasti ta jääb ellu оскыны луэ, со улэп кылёз

loodus <l'oodus l'ooduse l'oodus[t l'oodus[se, l'oodus[te l'oodus/i_&_l'ooduse[id s> инкуазь

eluta loodus лултэм инкуазь

talvine loodus тол инкуазь

Eesti loodus Эстон инкуазь

elusloodus, elus loodus луло инкуазь

kevadloodus тулыс инкуазь

koduloodus дор инкуазь

ürgloodus йӧтылымтэ инкуазь

looduse rüpes кырын

inimtegevus muudab loodust адымиослэн ужъёссы инкуазез вошто

sõitsime linnast välja loodusesse карысь кыре я. инкуазез адзыны кошкымы

loodus on talle kinkinud muusikaande инкуазь солы крезьгур устолык сётэм

Liitsõnad

loodus+

loodushoid инкуазез утён

loodusjõud инкуазь кужым

loodusnähtus инкуазь явление

loodusseadus инкуазь кат

loodusõpetus инкуазь тодон

loodusõnnetus шукрыес учыр

looduskaitse <+kaitse k'aitse kaitse[t -, kaitse[te k'aitse[id s> инкуазез утён

looduskaitse alla võtma инкуазез утён улэ басьтыны

raba on looduskaitse all нюр утыны сйземын я. инкуазез утён улэ

басьтэмын

looduskaitseala <+ala ala ala -, ala[de ala[sid_&_al/u s> утыны сйзем инты,
инкуазез утён улэ басьтэм музъем, заповедник

looduslik <l'ooduslik l'oodusliku l'ooduslikku l'ooduslikku,
l'ooduslik/e_&_l'ooduslikku[de l'ooduslikku/e_&_l'ooduslikku[sid adj>

инкуазь, инкуазен сётэм

looduslikud tingimused инкуазь луонлыкъёс

looduslik piir кыин лэсьтымтэ кунгож

looduslik veekogu кыин лэсьтымтэ я. инкуазь вуин

looduslik valik инкуазь быръем

looduslik sadam кыин лэсьтымтэ озын

looduslik gaas инкуазь я. музъем газ

looduslik kiud инкуазь нюжа я. волокно

looduslik radioaktiivsus инкуазь радиоактивность

loodusteadus <+teadus t'eaduse t'eadus[t t'eadus[se, t'eadus[te
t'eadus/i_&_t'eaduse[id s> инкуазь тодон

loogika <loogika loogika loogika[t -, loogika[te loogika[id s> (*mõtlemisteadus*,
sisemine seaduspära, *loogiline mõtlemine*) логика

formaalne loogika формальной логика

matemaatiline loogika математика логика

raudne loogika PILTL **ВОШТОНТЭМ** логика
nähtuste sisemine loogika **явлениослэн** пуш логиказы
ajaloo loogika **ортчем сюреслэн я. историлэн** логикаез
tema mõttekäikudes on laitmatu loogika **солэн малпаськон** öръёсаз туж зол
ЛОГИКАЕЗ вань
su loogika lonkab PILTL **тынад** логикаед чутэ

loogiline <loogiline loogilise loogilis[t loogilis[se, loogilis[te loogilis/i *adj*>
ЛОГИЧЕСКОЙ
loogiline mõtlemine **ЛОГИЧЕСКОЙ** малпаськон
loogiline rõhk KEEL **ЛОГИЧЕСКОЙ** юнверан я. ударение
sündmuste loogiline käik **ужрадъёслэн** логической мынэмзы
tema põhjendused on igati loogilised **солэн валэктонъёсыз** туж логическоесь

looja¹ <l'ooja l'ooja l'ooja[t -, l'ooja[te l'ooja[id s>
1. (jumala kohta, ka suurtäheliselt) кылдытйсь
taeva ja maa looja **инэз но муэз** кылдытйсь
loodame looja peale **кылдытйсьлы** оскиськомы
looja olgu tänatud **кылдытйсьлы я. инмарлы** тау
2. (inimese kohta) кылдытйсь
rahvas on ajaloo looja **калык - историез** кылдытйсь
moelooja **мода** кылдытйсь

looja² <l'ooja *adv*> (*taevakehade kohta: silmapiiri taha*) **инвис** съөр
päike läks looja **шунды** пуксиз

loojang <loojang loojangu loojangu[t -, loojangu[te loojangu[id s> (*loojaminek*)
шунды пуксён
kaunid suveõhtused loojangud **чебересь** гужем шунды пуксёнъёс
ergavpunane loojang **жуась-горд** шунды пуксён
päikeseloojang, päikese loojang **шунды пуксён, шундылэн** пуксемез
impeeriumi loojang **империлэн** быремез
oma elu loojangul **улонэзлэн** бырон вадесаз
päike laskub loojangule **шунды пуксьыны** кутске
loojangul jõudsime koju **шунды пуксьыку** бертймы я. доре вуимы

loojuma <l'ooju[ma l'ooju[da l'ooju[b l'ooju[tud v> (*looja minema*) **пуксьыны**
päike loojub **шунды** пуксе
päike on juba loojunud **шунды** пуксиз ини
tema täht on loojunud **солэн кизилиеэз** пуксиз

look <l'ook looga l'ooka l'ooka, l'ooka[de l'ooka[sid_&_l'ook/i s> (*hobuse rakendamise vahend, kaar*) **буко**
kõrge look **жужыт** буко
lame look **лапег** буко
kirjatud look **суредаса** чеберьям буко
vikerkaar look **вуюись** буко
jõgi teeb looki **шур** буко карыса кошке, котыртйське

looklema <l'ookle[ma loogel[da l'ookle[b loogel[dud v> **читыр-чутыр** луыны я.
кошкыны; (*vingerdama*) **читыр-чутыр** луыны я. кошкыны
orus lookleb oja **нэжалтй** пичи шур **читыр-чутыр** кошке

jalgrada lookleb põõsaste vahel пыдын ветлон сюрес куакъёс пӧлти читыр-чутыр кошке
 rästik lookles üle tee съӧд йыро кый я. азьдага сюрес вамен читыр-чутыр кошкиз
 poe ees lookles järjekord вузкаронни азын читыр-чутыр черод сылӓз
 luuderohi lookleb mööda seina üles плющ борддоретӓ вылланы читыр-чутыр тубе
 varjud looklevad seintel вужеръёс борддоръёсын читыр-чутыр ветло
 looklev rannajoon читыр-чутыр ярдур гож

loom¹ <l'oom looma l'ooma l'ooma, l'ooma[de l'ooma[sid_&_l'oom/i s]>

1. пӧйшур; (*mets-*) пӧйшур

kõrgemad loomad ZOOL эволюцилэн выль лӓгетъёсысьтыз лулосъёс

alamad loomad ZOOL эволюцилэн уль лӓгетъёсысьтыз лулосъёс

jahiloom тӓлян пӧйшур

kahjurloom изъян вайись пӧйшур

karusloom дуно куо я. небыт гоно пӧйшур

koduloom пудо-живот

mereloom зарезь пӧйшур

metsloom нюлӓс пӧйшур

põllumajandusloom гурт возӓс пудо-живот

göövloom съӧсь пӧйшур

suguloom выжы пудо-живот я. пӧйшур

toaloom коркан ульсь пӧйшур

tõuloom выжы пудо-живот я. пӧйшур

ta sõi looma isuga оралтэм кадъ сиськиз

tal on looma jõud солэн кужым гондырлэн мында

2. КӐНЕК (*põllumajandus-*) пудо, пудо-живот

loomad on laudas пудо гидын

läks loomi jootma пудоез люктаны кошкиз

vanad inimesed ei jõua enam loomi pidada пересь адымиослэн пудо

вордӓмзы уг луы ни

3. КӐНЕК (*peatäi vm söödik*) пӧйшур, ульсь, куртчись, тӓй

tal on loomad peas солэн йыраз ульсьёсыз вань я. со тӓйземын

4. КӐНЕК (*inimese kohta üldse*); HLV (*sõimusõnana*) пудо-живот я. парсь я.

кеч

mis sa hull loom jälle teinud oled! мар дауртӓд ини нош ик, визьтӓммем

пудо-живот!

pea suu, häbitu loom! HLV ымдӓ ворса, возыттӓм парсь!

5. КӐНЕК (*olend, tüüp*) пӧйшур

ma pole tänini aru saanud, mis loom see uus tüdruk on мон туннӓ нуналозь ӧй

вала на, кыӓе-мар пӧйшур со выль нылаш

looma+

loomakari пудо я. пӧйшур улӓ

loomapidamine пудо вордон

loomariik BIOL фауна, лулос дунне

loomasööt пудо сиӓн

loomatõug пудо выжы

loom² <l'oom loomu l'oomu l'oomu, l'oomu[de l'oomu[sid_&_l'oom/e s]>

(*iseloom*) сям, характер, порма; (*loomus*) порма

lahtise loomuga inimene сямызья шара адыми

ta on pehme loomuga **небыт сямо аядми**
loomult äkiline **сямызья шөдтэк шорысь**
ta on loomu poolest isasse **сямызья атаез выжые мынэмын**
tuleb tegutseda, asi on kiire loomuga **ужано, та ужен жог**

looma <l'oo[ma l'uu[a l'oo[b l'oo[dud, l'õ[i loo[ge luu[akse v>

1. **кылдытыны**; (*vaimseid väärtusi*) **кылдытыны**; (*asutama*) **кылдытыны я.**
устьыны; (*rajama*) **пуктыны**; (*moodustama*) **кылдытыны**; (*kujundama*)
кылдытыны; (*kirjutama*) **гожтыны я. кылдытыны**
laule looma **кырзанъес кылдытыны**
pretsedenti looma **прецедент лэсьтыны**
korda looma **жикыт я. порядок карыны**
sidemeid looma **кусып кылдытыны**
kinnast looma **пöзы керттыны кутскыны**
ta on loonud unustamatuid lavakujusid **со сценалы вунэтонтэм кылсуредъес**
кылдытйз
inimene on loodud meheks ja naiseks **аядми пиосмурт но кышномурт**
карыса кылдытэмын
ta on näitlejaks loodud **со актёр луыны кылдытэмын, солы актёр луыны**
кылдэмын
elu läheb oma loodud rada **кōнек улон кылдытэм өртйз кошке**
need saapad on mulle nagu loodud **та сапегъес мыным кылдэмын выйлллям**
lind on loodud lendama **тылобурдо лобаны кылдытэмын**
nad on teineteise jaoks loodud **соос ог-огзылы кылдытэмын**
Aafrikas luuakse üha uusi riike **Африкаын выль но выль элькунъес кылдыто**
poeg lõi oma perekonna **пизы яна потйз я. семья кылдытйз**
loodi uus ühing **выль огазеяськон кылдытйзы**
reisijaile on loodud kõik mugavused **мынйсь-ветлйсьлы вань зечлыкъес**
кылдытэмын
küünlavalgus loob hubase meeleolu **сюсьтыл югыт улоно кадь мылкыд**
кылдытэ
2. (*impersonaalselt*) (*uue Kuu-tsükli algamise kohta*) **кылдыны**
mis päeval uus kuu luuakse? **мар я. кыче нуналэ выль толэзь кылдэ?**
3. (*õisikut vm taimed moodustama*) **йырьяськыны, йыр кылдытыны**
rukis loob pead **зег йыр кылдытэ**
kas nisu on juba loonud **чабей йырьяськиз-а ни?**
oras hakkab kõrt looma **уд модос кылдытыны кутске**
4. (*impersonaalselt*) **кōнек** (*heale mõttele tulema, taipama [hakkama]*)
валаны, валаны кутскыны
ma ju seletasin sulle -- kas sul ikka ei loo? **валэктйсько ук тыныд - озьы но**
уд валаськы-а?

loomaaed <+ 'aed aia 'aeda 'aeda, 'aeda[de 'aeda[sid_&_'aed/u s> **зоопарк**
Tallinna loomaaed **Таллиннысь зоопарк**

loomaarst <+ 'arst arsti 'arsti 'arsti, 'arsti[de 'arsti[sid_&_'arst/e s> **пудо першал,**
ветеринар

loomakasvatus <+ kasvatus kasvatus kasvatus[t kasvatus[se, kasvatus[te
kasvatus/i s> **пудо я. пöйшур вордон**

loomaliha <+ liha liha liha l'ihha, liha[de liha[sid s> **кōнек кунян сйль**

loomastik <loomast'ik loomastiku loomast'ikku loomast'ikku,
loomastik/e_&_loomast'ikku[de loomast'ikk/e_&_loomast'ikku[sid s> фауна
arktiline loomastik ZOOЛ арктика фауна
Eesti loomastik Эстониись фауна
segametsade loomastik ZOOЛ суро нюлэсьёсысь фауна
jahiloomastik пөйшуран я. тэлян фауна
koopaloomastik ZOOЛ гыркысь я. мугыркысь фауна
kõrbeloomastik, kõrbete loomastik ZOOЛ бушкырысь фауна
mageveeloomastik ZOOЛ шөг ву фауна
maismaaloomastik ZOOЛ музеймвыл фауна
mereloomastik ZOOЛ зарезь фауна
polaarloomastik ZOOЛ уйпал фауна
süvaveeloomastik ZOOЛ мурву фауна

loome <loome l'ooime loome[t -, loome[te l'ooime[id s> (*loomine*) кылдытон;
(*looming*) творчество
kunstilooime устолыко творчество
sõnalooime кыл кылдытон
verelooime FÜSIOL вир кылдытон
kirjaniku loome parim osa гожъясьчилэн творчествоысьтыз умоез люкет
Liitsõnad
loome+
loometöö кылдытон уж

loomine <l'oomine l'oomise l'oomis[t l'oomis[se, l'oomis[te
l'oomis/i_&_l'oomise[id s> кылдытон

looming <looming loomingu loomingu[t -, loomingu[te loomingu[id s>
творчество
ilukirjanduslik looming чеберлыко литература творчество
teaduslik looming тодос творчество
helilooming крезьгур творчество
kirjanduslooming литература творчество
laululooming кырзан творчество
muusikalooming крезьгур творчество
rahvalooming калык творчество
tantsulooming эктон творчество
teaduslooming тодос творчество
tehnikalooming техника творчество
uudislooming творчество ивор
vaimulooming лулчеберлыко творчество
näitleja looming актёрлэн творчествоез
kirjaniku looming гожъясьчилэн творчествоез
loominguks võimeline inimene кылдытыны быгатйсь адыми

loominguline <loominguline loomingulise loomingulis[t loomingulis[se,
loomingulis[te loomingulis/i *adj*> вильпöрет, вильпöрето
kunstniku loominguline kreedo суредасьлэн вильпöрет кредоез
loomingulised otsingud вильпöрето утчанысь

loomne <l'oomne l'oomse l'oomse[t -, l'oomse[te l'oomse[id *adj*> (*loomariigist
pärinev*) лулос я. пöйшур я. пудо-живот я. пудо

loomne rasv **лулос кӧй**
loomsed valgud **лулос белок**
loomne liim **лулос лем**
loomse päritoluga, loomset päritolu **лулос**
loomne sööt PÕLL **лулослы сиён**

loomulik <loomul'ik loomuliku loomul'ikku loomul'ikku,
loomulik/e_&_loomul'ikku[de loomul'ikk/e_&_loomul'ikku[sid *adj*> **киын кылдытымтэ**; (*loomutruu*) **киын кылдытымтэ**; (*sünnipärane*) **вордйськемъя**; (*vaba, sundimatu*) **эрико, косытэк**; (*siiras, aval*) **мыло-кыдо**; (*normaalne, enesestmõistetav*) **эсэпаз, эсэпо**
loomulik valgus **инкуазь югыт**
loomulik surm **ас кулон**
rahvastiku loomulik iive **калык лыдлэн будэмез**
loomulikud ja tehiskeeled **естественной но кылдытэм кылъёс**
loomulikud suurused **натуральной я. зэмос быдзалаен**
loomulik värv[us] **инкуазь буёл**
loomulik muusikaalus **инкуазен сётэм крезьгуро луон**
loomulik ilu **инкуазен сётэм чеберлык**
loomulik naer **эрико серекъям**
loomulike vajaduste rahuldamine **мугор кулэлыкъёсты буйгатон**
loomulik otsus **эсэпо пумкыльян**
asjade loomulik käik **ужъёслэн эсэпо мынэмзы**
see on igati loomulik **со котьмар ласянь эсэпья**

loomulikult <loomulikult *adv*> **эсэпья**

loomupärane <+pärane pärase päras[t -, päras[te pärase[id *adj*> (*sünnipärane, kaasasündinud*) **инкуазен сётэм, вордйськемъя**
loomupärane anne **инкуазен сётэм быгатонлык**

loomus¹ <loomus loomuse loomus[t loomus[se, loomus[te loomus/i_&_loomuse[id *s*> (*iseloom, loomulaad*) **сям, порма, характер**; (*olemus*) **инкуазь**
inimloomus **адямилэн сямыз**
tal on pehme loomus **солэн сямыз небыт**
ägeda loomusega inimene **пӧсекъясь сямо адями**
eestlase kinnine loomus **эст я. эстон адямилэн ворсаськем сямыз**
põikpäisus on tal loomuses **ваментйськон солэн сямаз, сямызья ваменэс, пормаез солэн ваменэс**
ta on vastuoluline loomus **со - ченгешись лул**
kujur peab arvestama materjali loomust **скульптор чакланы кулэ материаллэсь аспӧртэмлыксэ**

loomus² <loomus loomuse loomus[t -, loomus[te loomuse[id *s*> (*noodatäis kalu, üks noodaveo kord*); (*kalasaak*) :
rikkalik loomus **удалтэм чорыгам**

loomutruu <+tr'uu tr'uu tr'uu[d -, tr'uu[de_&_truu[de tr'uu[sid_&_tr'u[id *adj*> (*loomulik, tõepärane*) **улэп кадъ, улонын кадъ, киын кылдытымтэ кадъ**
loomutruu portree **улэп кадъ портрет**

loomutruud värvid **киын кылдытымтэ кадь буэльёс**
loomutruu dialoog **улонын кадь диалог я. ваче вераськон**

loomuvastane <+vastane vastase vastas[t -, vastas[te vastase[id *adj*> **эсэптэм,**
тупасьтэм
loomuvastane käitumine **астэ эсэптэм возён**
loomuvastane kalduvus **эсэптэм кыче** луон

loopima <l'ooipi[ma l'ooipi[da loobi[b loobi[tud v>

1. (*viskama, pilduma*) **куштыны, сэрпалтыны (laiali) куяны, сэрпалляны;**
(*üles*) **вылэ куштыны я. сэрпалтыны;** (*maha, alla, kokku*) **улань куштыны,**
кытысь куштыны; (*täis*) **мае тырмытыса мае куяны;** (*kõike, palju, mõnda aega*) **куялляны, сэрпалляны;** (*teatud aeg v ajani*) **куяны, сэрпалляны;** (*ära, lõpuni, maha*) **куштыны, сэрпалтыны;** (*üksteist*) **ог-огдэ маин лэзьяны :**
palli loopima **туп лэзьяны я. куштыны я. ыргалтыны**
nad loopisid üksteist patjadega **соос ог-огзэс миндэръёсын лэзьязы**
loopisime asjad kohvrissi **арбериосты чемоданэ куямы**
loopis asjad kotist välja **арбериосты сумкаысь куяз**
ärge loopige prahti maha **жагез эн куялэ**
loopis oma rõivad tuba mööda laiali **дйськутьёссэ бөлетэти куяз я. сэрпалляз**
vana kaev on prahti täis loobitud **вуж куйые тросаз жаг куямын**
koorijuhte loobiti õhku **дирижёръёсты вылланы омыре жутказы**
vankrit loopis küljelt küljele **уробоез отчы-татчы сэрпалляз**
hobune loobib peaga **вал йырыныз сэзья**
läheb loopival sammul **тэтчаса кадь мынэ**
2. PILTL (*raiskama, priiskama*) **куяны, арам карыны, быдтыны**
raha loopima **уксё куяны я. быдтыны**
3. PILTL (*sõnu, väljendeid puistama*) **юнме вераськыны, кыл куяны**
tühje sõnu loopima **буш кыльёсын лэзьяскыны**
teravmeelsusi loopima **лэчыт веранъёс лэзьяны**
loobib {keda} mudaga v poriga **дэриен кисьта (кин ке но сярысь урод вера)**

loor <l'oor loori l'oori l'oori, l'oori[de l'oori[sid_&_l'oor/e s>

1. (*kate*) **чилеп, векчи, пыртйз адскись катанчи я. ын, вуаль, фата;** (*udu, vine jms kohta*) **чилеп;** FOT (*hall kirme negatiivil*) → **катанчи, вуаль**
leinaloor **кайгырон чилеп**
pilveloor **пилем катанчи**
pruudiloor **фата**
uduloor **бус ын**
vihmaloor **зор катанчи**
looriga kübar **чилепен шляпа**
looriga varjatud nägu **чилепен ворсам ымныр**
salapärasuse loori all **лушкем малпанъёслэн чилепсы улын**
tõstis loori näo eest **ымныр вадесысьтыз чилепсэ жутйз**
udu kerkib loorina jõe kohale **шур вадесэ чилеп кадь бус вөлдйське**
2. BOT **катанчи**

loorber <l'oorber l'oorberi l'oorberi[t -, l'oorberi[te l'oorbere[id s>

1. (*loorberipuu*) **лавр**
2. (*loorberileht vürtsina*) **лавр куар**
loorberi maitse **лавр шөм**
lisa marinaadisse veel leht loorberit **маринадэ одйг лавр куар будэты на**

3. (pl) PILTL ([võitja] ausära, kuulsus) лавр
autor pärjati loorberitega авторез лавръёсын данъязы

loos <l'oos loosi l'oosi l'oosi, l'oosi[de l'oosi[sid_&_l'oos/e s]> чӧлтон я. пус
чӧлтон; (loosimine) чӧлтон я. пус чӧлтон
võiduloos вормон вайись пус чӧлтон я. вормись билет
loosi võtma v tõmbama пус чӧлтыны
kas tõmbasid täis v tühja loosi шудо-а, шудтэм-а пус чӧлтӥд
võitsin loosiga auto пус чӧлтыса машина басьтӥ

Liitsõnad

loosi+

loosiõnn пус чӧлтонын шуд

loosima <l'oosi[ma l'oosi[da loosi[b loosi[tud v> (loosiga määrama) пус
чӧлтыса вераны
järjekorda loosima черодлы пус чӧлтыны
tuli loosida, kes saab tuusikud пус чӧлтоно луиз, кин путёвка басьтоз

loosung <loosung loosungi loosungi[t -, loosungi[te loosunge[id s> (juhtlause,
lipukiri, plakat) лозунг; (plakat v kangas) плакат
poliitilised loosungid политика лозунгъёс
võitlusloosung вормон лозунг
loosungit esitama лозунг поттыны
riputati üles loosungeid лозунгъёс ошылӥзы

loož <l'oož looži l'ooži l'ooži, l'ooži[de l'ooži[sid_&_l'oož/e s> (eraldatud
vaateruum teatris v kinos, vabamüürlaste ühingu osakond) ложа
aukülaliste loož дано кунослы ложа
valitsuse loož teatris кивалтэт ложаос театрын
istusime loožis пукимы ложаын

lootma <l'oot[ma l'oot[a looda[b loode[tud, l'oot[is l'oot[ke v> оскыны; (abi,
tuge ootama) оскыны
igäüks loodab õnne leida v õnnelikuks saada котькин оске шудзэ шедьтыны
я. шудо луыны
ta oli andekas, temast loodeti palju солэн инкуазен сётэм быгатонлыкез вал,
солэсь троссэ витизы
tahaks väga loota, et kõik läheb hästi туж оскеме потэ, ваньмыз умой луоз
loodame kõige paremat! умоезлы гинэ оскомы!
midagi head pole sealt loota номыр умойзэ татысь возьманэз өвӧл
ära tühja looda! юнме эн оскы!
seda me ei julgenud lootagi тазэ ми возьманы ик өм дӥсьтэлэ
loodab väitekirja kevadeks valmis saada диссертацизэ тулыслы вуттыны
оске
tuleb loota iseenda peale v iseendale аслыд осконо
pole kellegi peale v kellelegi loota нокинлэсь но юрттэмзэ возьмано өвӧл
loodab oma teadmiste peale аслаз тодон-валанэзлы оске

loots <l'oots lootsi l'ootsi l'ootsi, l'ootsi[de l'ootsi[sid_&_l'oots/e s> MER лоцман
jõeloots шур лоцман
rannaloots ярдур лоцман
sadamaloots озын лоцман

lootsik <lootsik lootniku lootniku[t -, lootniku[te lootniku[id s> (*lamedapõhjaline sõudepaat*) **ПЫЖ**
kalameeste lootnikud **чорыгасьёслэн пыжъёссы**

lootus <l'ootus l'ootuse l'ootus[t l'ootus[se, l'ootus[te l'ootus/i_&_l'ootuse[id s>
ОСКОН; (*ootus*) **ОСКОН**
asjatud lootused **ЮНМЕ ОСКОНЪЭС**
luhtunud lootused **КЫСЭМ ОСКОНЪЭС**
taas tärganud lootus **ВЫЛЫСЬ БЫЧЫРАМ ОСКОН**
salajane lootus **ЛУШКЕМ ОСКОН**
paranemislootus **ТУПАНЫ Я. ЙӨНАНЫ ОСКОН**
pääsemislootus **МОЗМЫНЫ ОСКОН**
võidulootus **ВОРМЫНЫ ОСКОН**
parema tuleviku lootus **УМОЙ ВУОНЕЗЛЫ ОСКОН**
lootust hellitama **ОСКОНЭЗ ЭРКЕЯНЫ**
ei tohi lootust kaotada **УГ ЯРА ОСКОНЭЗ ЫШТЫНЫ**
poeg pettis vanemate lootusi **ПИ АНАЙ-АТАЕЗЛЭН МАЛПАМЗЫЯ ӨЗ УЛЫ**
ta ei õigustanud meie lootusi **МИЛЯМ МАЛПАММЫЯ СО ӨЗ УЛЫ**
elame vabaduse lootuses **УЛЙСЬКОМЫ ЭРИКЛЫ ОСКЫСА**
lootused varisesid kokku **ОСКОН БЫРИЗ**
rahva lootused täitusid **КАЛЫКЛЭН МАЛПАМЕЗ БЫДЭСМИЗ**
tal on lootust saada uus korter **СОЛЭН ВЫЛЬ КВАРТИРА БАСЬТЫНЫ ОСКОНЭЗ ВАНЬ**
sa võtsid mult viimase lootuse **ТОН МЫНЭСЬТЫМ БЕРПУМЕТЙ ОСКОНМЕ БЫДТЙД**
ei julge v ei või mingit lootust anda **УГ ДЙСЬТЙСЬКЫ Я. УГ БЫГАТЙСЬКЫ КЫЧЕ КЕ**
НО ОСКОН СЁТЫНЫ
kas ta paraneb, kas on lootust? **ТУПАТСКЕ-А СО, ОСКОН ВАНЬ-А?**
meie uus lootus kaugushüppes **КУЗДАЛАЕ ТЭТЧАНЫН МИЛЯМ ВЫЛЬ ОСКОНМЫ**

lootusetu <l'ootusetu l'ootusetu l'ootusetu[t -, l'ootusetu[te l'ootusetu[id adj>
ВУОНЕЗТЭК; (*väljavaatetu*) **ВУОНЕЗТЭК**; (*väljapääsmatu*) **ПОТОНТЭМ,**
ВОРМОНТЭМ; (*sünge*) **ПЕССИМИСТ**; (*parandamatu*) **ТУПАТОНТЭМ, ВИЗЬМАНТЭМ**
lootusetu olukord **ВОРМОНТЭМ СЕКЫТ ЮГДУР**
lootusetu haige **ЙӨНАТОНТЭМ ВИСИСЬ**
lootusetu hääletoon **ОСКОНЭЗ БЫРЕМ КУАРА**
lootusetu asi **ЮНМЕ УЖ**
lootusetu lollpea **ВОШТЫНЫ ЛУОНТЭМ ШУЗИ**

lootusrikas <+rikas r'ikka rikas[t -, rikas[te r'ikka[id adj> (*paljutõotav*)
ОСКЫТЙСЬ; (*täis lootust*) **ОСКОНЭН ТЫРМЕМ**
lootusrikkad tulevikuväljavaated **ОСКЫТЙСЬ ВУОНЕЗ**
lootusrikkad unistused **ОСКОНЭН ТЫРМЕМ МАЛПАНЪЭС**

loovalt <l'oovalt adv> **КЫЛДЫТЫСА, КЫЛДЫТЙСЬ СИНМЫН Я. КИЫН**

loovutama <loovuta[ma loovuta[da loovuta[b loovuta[tud v> **СЁТЫНЫ**; (*käest andma*) **СЁТЫНЫ**; (*üle andma*) **СЁТЫНЫ**
loovutan oma koha sulle **АСЛЭСЬТЫМ ИНТЫМЕ ТЫНЫД СЁТЙСЬКО**
isa loovutas talu pojale **АТАЙ ЮРТЕСЭ ПИЕЗЛЫ СЁТЙЗ**
vanad mündid loovutasin muuseumile **ВАШКАЛА КОНЬДОНЭЗ МУЗЕЙЛЫ СЁТЙ**
loovutasime käsikirja kirjastamiseks **КИГОЖТЭМЕЗ ПОТТЫНЫ СЁТЙМЫ**
linn tuli lahinguta loovutada **КАРЕЗ ОЖМАСЬКЫТЭК СЁТОНО ЛУИЗ**

lopsakas <lopsakas lopsaka lopsaka[t -, lopsaka[te lopsaka[id *adj*>

1. (*lokkav*) бул-бул, удалтэм; (*mahlakas*) жалем; (*lihav, täidlane*) куаем, удалтэм

lopsakas taimestik буй-буй будэм будос

lopsakas rohi удалтэм турын

lopsakad juuksed удалтэм йырси

lopsakas keha бадзым я. удалтэм мугор

lopsakad vormid буй-буй формаос

lopsakad huuled зөкесь я. жалем ымдурьёс

lopsakad väljendid удалтэм я. жалем верамъёс

lopsakas humor жалем серембур

lopsakates värvides яркыт жалем буёлъёсын

tal on lopsakas hääl солэн куараез удалтэмын

2. (*piiskade v lumeräitsakate kohta: suur, jäme*) бадзым, лоп-лоп

lopsakad vihmapiisad лоп-лопесь зор шапыкъёс

sajab laia lopsakat lund лоп-лоп я. быдзым лымыпырыосын лымыя

lopsakad pintsliõmbed зөк буёл зырзетьёс

loputama <loputa[ma loputa[da loputa[b loputa[tud *v*> гыльяны, гылатыны,

гылтыны; (*läbi, puhtaks*) гыльяны, гылатыны, гылтыны; (*survega*)

миськыны; (*kergelt, mõnda aega*) гылтыны; (*kergelt*) гылтыны; (*üle*)

гылатыны; (*ennast kiiruga, pisut*) гылтйськыны

pesu loputama мисьтаськемез гыльяны

suud loputama ым пушез гыльяны

magu loputama жушез гыльяны я. миськыны

haava antiseptilise lahusega loputama яраез антисептикен гылтыны я.

миськыны

loputas seebivahu näolt [maha] ымнырысьтыз майтал шукыез гылтйз

loputan end jõe ääres natuke шурын ожит гылтйсько

loputan su musta särgi läbi кырсь дэремдэ гылто

lorama <lora[ma lora[da lora[b lora[tud *v*> (*lora ajama*) зульыны, буш я. юнме

я. токма вераськыны

ei tea nad midagi, loravad niisama уг тодо соос номыре но, юнме верасько

lori <lori lori lori -, lori[de lori[sid *s*> (*lora*) зулён

vananaiste lori пересь кышнолэн зулемез

lori puha, pole mul mingit pruuti зулён гинэ, өвөл мынам нокыче но кышно

луонэ

jäta oma lori! эн зульы! я. кельт со зулэндэ!

loru <loru loru loru -, loru[de loru[sid *s*, *adj*>

1. *s* (*lontu*) азьтэм, небыльток; (*möku*) нюлымтэ кунян; (*logard*) донгыз,

шузи; (*lontrus*) визьтэм

poiss on viimane loru, ei viitsi õppida пияш тыпак азьтэм, дышетскемез уг

поты

ta on paras loru, kes ei saa millegagi hakkama чылкак небыльток со, номыр

каремез уг луы

2. *adj* (*laisk*) азьтэм; (*saamatu*) йөнтэм

loru poiss азьтэм пияш

loss <l'oss lossi l'ossi l'ossi, l'ossi[de l'ossi[sid_&_l'oss/e s] > **эксэйкуа, дворец;**
(*palee*) **эксэйкуа, дворец;** KÕNEK (*uhke maja*) **дворец**
kuninglikud lossid **эксэйкуаос**
jahiloss **тэлян эксэйкуа**
keisriloss **императорлэн эксэйкуаез**
kuningaloss **эксэйкуа**
orduloss **орденлэн эксэйкуаез**
piiskopiloss **епископлэн эксэйкуаез**
rüüttiloss **рыцарь эксэйкуа**
talveloss **тольён эксэйкуа**
õhuloss PILTL **омырлэсь эксэйкуа**
vastuvõtt presidendi juures lossis **азьмурт дорын эксэйкуаын кунояськон**
kui tore loss sul on! **кыче умой тынад дворецед я. эксэйкуаед!**

lossima <l'ossi[ma l'ossi[da lossi[b lossi[tud v] > (*[laeva] tühjaks laadima*)
бушатыны, жоктыны
sadamas lossitakse laevu **озынын вупукыосты бушато я. жокто,**
вупукыосысь мае ке но жокто
laevast lossitakse sütt **вупукыысь эгыр жокто**

lotendama <lotenda[ma lotenda[da lotenda[b lotenda[tud v] > **ошиськыса**
улыны, лопшо луыны
ülikond lotendab [seljas] **костюмез вылаз ошиськыса улэ**
ta on nii kõhnaks jäänud, et nahk lotendab **со туж начармиз, куэз ик**
ошиськем
lotendavate säärtega saapad **лопшо я. усись кунчиё сапегъёс**

loterii <loter'ii loter'ii loter'ii[d -, loter'ii[de loter'ii[sid s] > (*õnnemäng*) **лотерея я.**
лотерея
asjadeloterii **арбери лотерея**
kunstiloterii **устолык лотерея**
raamatuloterii **книга лотерея**
rahaloterii **коньдон лотерея**
loterii peavõiduks oli sõiduauto **лотереяын бадзымез кузьым машина вал**
võitis loteriil suure summa **лотереяен трос коньдон басьтыз**

loto <loto loto loto[t -, loto[de loto[sid s] > (*lauamäng*) **лото**
pildiloto **суред лото**
lapsed mängivad lotot **нылпиос лотоен шудо**

lott¹ <l'ott loti l'otti l'otti, l'otti[de l'otti[sid_&_l'ott/e s] > (*mütsi-*) **вуж картуз я.**
изыы

lott² <l'ott loti l'otti l'otti, l'otti[de l'otti[sid_&_l'ott/e s] >

1. (*inimesel*) **ошиськем кӧй я. ку**

tal on lott lõua all **солэн ангесыз кык полэс**

laulab nii, et lott võdiseb **кырза, ангес улысьтыз кӧйыз ик дырекъя**

2. (*lindudel*) **зуски**

luba <luba l'oa luba -, luba[de luba[sid_&_lub/e s] > (*nõusolek*) **лэзет, лэзён,**
лэзем; (*õigus, voli*) **эрикрад;** (*pääsik*) **лэзён;** KÕNEK (*juhi-*) **право**
ametlik luba **нимлыко лэзет**

ehitusluba пуктйськон я. корка жутыны лэзет
 elamisluba кунын улыны лэзет
 eriluba нимысьтыз лэзет
 ilmumisluba печатланы лэзет
 jahiluba пöйшураны лэзет
 juhiluba машинаен ветлыны лэзет
 maandumisluba музъем былэ лэзиськыны я. пуксьыны лэзет
 relvaluba, relvakandmise luba пычал (нуллыны) лэзет
 sissesõiduluba машинаен пырыны лэзет
 sõiduluba кытчы ке но мыныны лэзет
 luba küsima лэзет юаны
 luba andma лэзет сётыны, лэзыны
 luba taotlema лэзет курыны
 hankis loa лэзет лэсьтйз
 võttis raamatu luba küsimata книгаез юатэк басьтйз
 teie lahkel loal тйляд капчи лэземдыя
 oma loaga, omal loal ас эрикезъя я. мылкыдызъя
 tunnist võib lahkuda ainult õpetaja loaga v loal урокысь кошкыны луэ
 дышетйсь лэземъя гинэ
 mul on luba teha, mis tahan мыным лэземын карыны сое, мае кареме потэ
 tal võeti load aastaks ära солэсь лэзетсэ я. правооссэ арлы басьтйзы

lubadus <lubadus lubaduse lubadus[t lubadus[se, lubadus[te lubadus/i s>

кылсётон
 tühipaljad lubadused буш кылсётонъёс
 lubadust andma кыл сётыны
 lubadust täitma сётэм кылэз я. кылсётонэз быдэстыны
 ega sa pole oma lubadust unustanud? сётэм кылдэ я. кылсётондэ од вунэты-
 а?
 ta taganes oma lubadusest сётэм кылызлэсь куштйськиз
 võtsin talt lubaduse kindlasti tulla одно лыктоз шуыса кыл сётыны я.
 кылсётонзэ кури
 lubadusi on raske pidada сётэм кылэз я. кылсётонэз быдэстыны шуг

lubama <luba[ma luba[da luba[b luba[tud v>

1. (*luba andma, nõustuma, soostuma*) лэзыны, эрик сётыны; (*võimaldama*)
 лэзыны; (*laskma*) лэзыны

ema lubas lapsed õue mängima анай нылпиослы кырын шудыны лэзиз
 raamat on lubatud trükki книгаез печатланы лэземын
 kes sul lubas minu raamatut võtta? кин лэзиз тыныд книгаосме басьтыны?
 ta lubati eksamitele сое экзаменъёсы лэзизы
 lubage, ma aitan вае, мон юртто
 lubage mööda, palun! лэзе вал ортчыны!
 lubage küsida яра-а юаны
 lubage, lubage, see pole hoopiski nii! возьмылэ, возьмалэ, со чик но озбы
 өвёл!
 kui tervis lubab, sõidan homme maale тазалык лэзиз ке, чуказе гуртэ мыно
 esialgsed andmed lubavad oletada, et ... нырысь эскеремъёсья малпаны луэ,
 .... шуыса
 lubage mulle see raamat вае вал мыным со книгаез
 mida sa endale lubad! тыныд ваньмыз лэземын шуиськод-а!
 2. (*lubadust andma*) кыл сётыны; (*tõotama*) кыл сётыны

ta lubas mind aidata со мыным юрттыны кылзэ сётйз
luban ennast parandada кыл сётйсько умой пала воштйськыны
luba mulle, et tuled kindlasti одно лыктод шуыса кылдэ сёт мыным
ilmajaam lubas vihma куазез эскерисьёс зороз шуизы
ta ei jõudnud tööd lubatud ajaks valmis со ужзэ верам дырлы быдэстыны өз
вуы

lubi <lubi lubja l'upja l'upja, l'upja[de l'upja[sid_&_l'upj/e s]> избур, изваска
kustutatud lubi кысэм избур
kustutamata lubi кысымтэ избур
allikalubi GEOL избур я. изваска туф, травертин
ehituslubi ЕНІТ пуктйськон изваска я. избур
järvelubi GEOL ты изваска, изваска сапропель
kloorlubi КЕЕМ хлор изваска
maalrilubi ЕНІТ буюськон избур
nõrglubi GEOL травертин, изваска туф
toorlubi кысымтэ изваска
lupja kustutama изваска кысыны
lupja põletama изваска чюшканы
läks näost valgeks kui lubi избур кадь кӧдэктйз ымнырыз

Liitsõnad

lubi+

lubivalge избур кадь тӧды, кизер-тӧды

lubjakivi <+kivi kivi kivi k'ivvi, kivi[de kivi[sid_&_kiv/e s]> изваска из
karplubjakivi GEOL куалемиз
korall-lubjakivi GEOL коралл изваска из
purdlubjakivi GEOL челепо изваска из
vetiklubjakivi GEOL вубуртчин изваска из

lugeja <lugeja lugeja lugeja[t -, lugeja[te lugeja[id s, adj]>

1. *s* лыдзйсь, лыдзйськись

lugejate konverents лыдзйськисьёслэн конференцизы

see raamat jõudis ka eesti lugejani v eesti lugeja kätte та книга эстон лыдзйсь
доры я. кие но вуиз

2. *adj* лыдзйсь, лыдзйськись

eestlased peavad end lugejaks rahvaks эстонъёс асьсэды лыдзйськись калык
шуо

3. *s* МАТ числитель

murru lugeja мосъем числитель

4. (*mõõteriist*) лыдьясь, счѣтчик

lugema <luge[ma luge[da l'oe[b l'oe[tud v]>

1. (*teksti*) лыдзыны; (*lõpuni, teatava kohani*) пумозяз, кыче ке но интыозь
лыдзыны; (*innukalt, süvenenult*) ваньзэ вунэтыса лыдзыны; (*palju läbi*
lugema) лыдзыны, чирдыны; (*küllalt v isu täis*) кӧт тырытозь лыдзыны;
(*lugemist lõpetama*) лыдземысь дугдыны; (*mõnda aega*) кӧня ке дыр чоже
лыдзйськыны; (*aeg-ajalt, vähehaaval*) лыдзылыны, лыдзйськылыны;
(*teatud aeg v ajani*) кыче ке но дырозь лыдзыны; (*regulaarselt*) регулярно
лыдзйськыны

raamatut lugema книга лыдзыны

kuulutust lugema ялонэз лыдзыны

korrekтуuri lugema **корректур**а лыдзыны
 palvet lugema **воськылэз** лыдзыны
 lapsed õpivad lugema **нылпиос** лыдзиськыны дышетско
 loeb valjusti v kõvasti **куараен** лыдзэ
 loeb endamisi **ас понназ** лыдзэ
 poiss loeb soravalt **пияш жог** лыдзиське
 loeb neljas keeles vabalt **ныль кылын эрико** лыдзиське
 lugetin Puškinit vene keeles **Пушкинэз** зуч кылын лыдзи
 diktor loeb päevauudiseid **диктор** нунал иворьёсты лыдзэ
 loeb lastele muinasjutte **нылпиослы выжыкылъёс** лыдзэ
 loeb ülikoolis filosoofia ajalugu **университетын философияез** лыдзэ
 lugetin ajalehest, et ... **газетысь** лыдзи, ... шуыса
 on sul midagi põnevat lugeda? **вань-а тынад** маке но умоез лыдзыны?
 olen sellest kusagilt lugenud **кытысь ке но та сярись** лыдзи вал
 ta loeb mu mõtteid **со малпанъёсме** лыдзэ
 lugetin ta pilgust kahtlust **учкемысьтыз оскымтэзэ** лыдзи
 loetav ajakiri **лыдзоно журнал**
 kapsaks loetud raamat **сурыкмытозяз лыдзем** книга

2. (märke, märgisüsteeme lahti mõtestama) пусьёсты, пус системаосты
лыдзыны

nooti lugema **крезьгур пусьёсты я. нотаосты** лыдзыны
 ta ei oska lugeda jooniseid **со уг быгаты чертёжес** лыдзыны

3. (loendama) **лыдьяны;** (*arvu kindlakstegemiseks*) **лыдьяны я. лыдзыны;**
 (*rivikäskluses*) **лыдьяны я. лыдзыны**

laps oskab juba sajani lugeda **пинал сюзь** лыдьяськыны быгатэ ни
 loeb raha **коньдон** лыдья

loeb minuteid **минутьёсты** лыдья
 loeb pulssi **вирсэр тэтчамез** лыдья я. чакла
 loe, kui palju meid on **лыдья, коня кузя ми**
 järjest loe! **бёрсысь лыдьяське!**
 paariks loe! **кыкен-кыкен лыдьяське!**

4. (arvesse minema, arvestamisele kuuluma) **лыдьяны, лыдэ басьтыны**
 hüpe loeb **тэтчем лыдьяське, тэтчем лыдэ басьтэмын**
 rekordit ei loeta, kui tuule kiirus on lubatust suurem **рекордэз лыдэ уг басьто,**
төллэн жоглыкез чакламлэсь бадзым ке
 sai tööd tapetud -- kaks päeva luges kolme ette **уж быриз - кык нуналмес**
куинь лыдьязы

5. (arvel olema) **чакланы, лэдэ басьтыны;** (*tähendama*) **кыче ке но потыны**
 aega on vähe, iga minut loeb **дыр ожит, котькуд минут лыдьямын**
 ilm ei loe, väljasõit tuleb igal juhul **куазез лыдэ ум басьтэ, (озы-а, тазы-а,)**
сюрес вылэ потомы
 teiste arvamused ei loe talle midagi **мукетьёслэн малпамзы солы нокыче уг**
поты

lugemik <lugem'ik lugemiku lugem'ikku lugem'ikku,
 lugemik/e_&_lugem'ikku[de lugem'ikk/e_&_lugem'ikku[sid s> **лыдзет,**
лыдзон книга, хрестоматия
 emakeelelugemik **анай кылъя** лыдзет
 koolilugemik **школа** лыдзет
 keskaja kirjanduse lugemik **шор даурьёсы литература** лыдзет

lugemine <lugemine lugemise lugemis[t lugemis[se, lugemis[te lugemis/i s>
 (tegevusena) **ЛЫДŽОН, ЛЫДŽИСЬКОН**; (*kõrvutav, näidendi lugemine osade kaupa*)
ЛЫДŽОН, ЛЫДŽЫСА ПОТОН; (*ette-, maha-, läbi-*) **ЛЫДŽОН**; (*lugemisvara*) **ЛЫДŽОН,**
ЛЫДŽИСЬКОН; (*loendamine*) **ЛЫДŽОН**
 ajalehe lugemine **газет лЫДŽОН**
 tehniliste jooniste lugemise oskus **техника чертёжъёсты лЫДŽЫНЫ быгатон**
 korrektuuri lugemine **корректуреаз лЫДŽОН**
 paberi pealt lugemine **кагаз вылысь лЫДŽОН**
 lastel on lugemine juba selge **нылпиослы лЫДŽИСЬКОН уж валамон ини**
 on sul midagi head lugemist **вань-а тынад мар ке но умой лЫДŽОНЭД**

Liitsõnad

lugemis+

lugemisoskus **ЛЫДŽИСЬКЫНЫ быгатон**

lugemissaal **ЛЫДŽИСЬКОН зал**

lugu <lugu l'oo lugu l'ukku, lugu[de lugu[sid s>

1. (*juhtum, sündmus*) **учыр**; (*jutt*) **верос**; (*kirjutis*) **статья**

naljakas lugu **серемес учыр**

kurb lugu **жож учыр**

tume v segane lugu **пеймыт я. валантэм учыр я. уж**

väljamõeldud lugu **малпам учыр**

ajalehelugu **газет статья**

armulugu **яратон учыр**

haiguslugu **висёнлэн историез**

jahi[mehe]lugu **пöйшуран сярысь верос**

tondilugu **ишан верос**

temaga juhtub igasuguseid lugusid **со олокыче но учырёсы сюре**

rääkis lugusid nõidadest **ведйнёс сярысь учырёсты мадиз**

tema lugusid on ajakirjades ilmunud **солэн веросёсыз я. гожъямьёсыз**

журналёсын потэмын

kirjaniku lood loomadest **гожъясьчилэн пöйшурёс сярысь веросёсыз**

reporter läks lugu tegema v loo jaoks materjali koguma **КÖНЕК репортёр**

кошкиз статья лэсьтыны я. понна материал люканы

2. (*liitsõna järelõsana*) (*ajalugu*) **истори, ассюрес**

arhitektuurilugu **архитектура ассюресэз**

kirjanduslugu **литература ассюрес**

kultuurilugu **лулчеберет ассюрес**

teaduslugu **тодос ассюрес**

3. (*eepose laul, peatiikk*) **эпослэн кырзанэз, люкетэз**

eepos koosneb kahekümnest loost **эпос кызь кырзанлэсь я. люкетлэсь**

кылдытэмын

4. **КÖНЕК** (*rahvalik pilli-, tantsu-*) **калык гур я. кырзан я. эктон;**

(*muusikapala*) **крезьгур люкет;** (*lauluviis*) **кырзан гур**

džässilugu **джаз гур**

kandlelugu **крезь гур**

tantsulugu **эктон**

mängi üks lugu [pilli] **одйг гур шуд али**

orkester alustas uut lugu **оркестр выль гур мытйз**

raadiost tuleb hea lugu, võta linti v makile **радиоын умой гур луоз,**

магнитофонэ гожтыса кельт али

5. (*olukord, asjade seis*) **учыр, уж**

hull lugu **шузимымон учыр**

täbar lugu урод учыр
 ah nii on lood! тйни кыззы лэся ужъёс!
 küll on lugu! вот таиз да!
 lood ja laulud гуръёс но кырзаныёс
 see on hoopis teine lugu таиз чылкак мукет уж
 lugu on nüüd nii, et homme sõidame гуръёс али таёеесь - ёуказе сюрес вылэ
 kordub vana lugu нош ик вужез
 6. KÕNEK (*tiikk*) одйг, штука; (*puhk, kord*) пол
 vanamees tegi harju ja müüs neid rubla lugu пересь ёужонъёс лэсьтйз но
 штуказэ манетэн вузэз
 iga lugu karussellil maksis viis senti котькуд полаз каруселе вить цент
 тыроно

lugupeetud <+p'eetud p'eetu p'eetu[t -, p'eetu[te p'eetu[id *adj* (*eestäiendina indekl*)> (*austatud, hinnatud, pöördumissõnana*) гажано
 ta oli väga lugupeetud inimene со туж гажано адями вал
 lugupeetud õpetlane гажано тодосчи
 lugupeetud külalised! гажано куноос!

lugu pidama гажаны

lugupidamine <+pidamine pidamise pidamis[t pidamis[se, pidamis[te pidamis/i s> гажан
 lugupidamise märgiks гажан пуслы
 lugupidamisest {*kelle vastu*} (кинэ я. мае) гажан
 lugupidamine mineviku vastu ортчемзэ гажан
 {*kellesse*} lugupidamisega suhtuma, {*kelle vastu*} lugupidamist tundma (кинэ я. мае) гажаны
 ta on võitnud kõigi lugupidamise со ваньзылэсь гажамзэс аслыз басьтйз, сое котькин гажэ

luht <l'uht luha l'uhta l'uhta, l'uhta[de l'uhta[sid_&_l'uht/i s> (*lamminiit*)
 котмылйсь я. улыг возъёс
 jõeluht шурнёж, шурнёж возь
 luhta heinale minema шурнёже турнаны мыныны

luhta <l'uhta *adv*> (*nurja, untsu*) удалтымтэ, урод
 luhta minema куашканы, бырыны
 luhta ajama куашкатыны, быдтыны

luhtuma <l'uhtu[ma l'uhtu[da l'uhtu[b l'uhtu[tud v> (*nurjuma, ebaõnnestuma*)
 куашканы
 plaanid luhtusid малпам ужъёс куашказы
 põgenemiskatse luhtus пегзыса утчан куашказ
 luhtunud lootused куашкам осконъёс

luide <luide l'uite luide[t -, luide[te l'uite[id s> GEOGR дюна
 kaarluide бархан
 pikiluide кузь дюна
 rannikuluide ярдур дюна
 vallluide бордос дюна
 luidete metsastamine дюнаосы нюлэс мерттон

luik <l'uik luige l'uike l'uike, l'uike[de l'uike[sid_&_l'uik/i s> юсь; ZOOL (Cygnus)

ЮСЬ

Liitsõnad

luige+

luigelaul PILTL берпуметйез кырзан я. уж

luisk <l'uisk luisu l'uisku l'uisku, l'uisku[de l'uisku[sid_&_l'uisk/e s> (kõvasi)

шер

ihub nuga luisu peal v luisuga пуртэз шерен я. шер вылын шере

luiskama <l'uiska[ma luisa[ta l'uiska[b luisa[tud v>

1. (*ihuma, teritama*) шерыны

luiskab vikatit кусо шере

2. (*valetama*) алдаськыны я. пöяськыны; (*kokku*) алдаськыны я. пöяськыны
kas ta räägib tõtt või luiskab? со зэмзэ вера-а яке алдаське-а?

ära luiska! эн алдаськы!

ma luiskasin pisut мон кöня ке алдаськи

luiskas oma olematutest seiklustest övöлтэм учырьёсыз сярысь алдаськиз

luiskab nii, et suu suitseb ымыз чындымон алдаське

küll ta midagi kokku luiskab со мар ке но алдалоз ай

luituma <l'uitu[ma l'uitu[da l'uitu[b l'uitu[tud v> бездыны; (*lõplikult*) бездыны

eesriided luituvad päikese käes катанчиос шунды шорын бездо

kleit on sagedasest pesemisest luitunud дэрэм чөм миськыса бездэмын

juuksed luitusid suvel heledaks йырси гужем бездйз

luitunud rohi бездэм турын

luitunud värvid бездэм буэльёс

luitunud eesriie бездэм катанчи

lukk¹ <l'ukk luki l'ukki l'ukki, l'ukki[de l'ukki[sid_&_l'ukk/e s> ANAT йыл

kõdistilukk нылбыгыт я. клитор йыл

sugutilukk половой членлэн йылыз

lukk² <l'ukk luku l'ukku l'ukku, l'ukku[de l'ukku[sid_&_l'ukk/e s>

1. йыл; (*ka relval*) замок, тунгон

aidalukk амбар тунгон

fonolukk → фонотунгон

reitlukk врезной замок

raamatulukk TRÜK книга тунгон

ripplukk тунгон

rulllukk ролик тунгон

snepperlukk цилиндр тунгон

tabalukk тунгон

ukselukk öс тунгон

vesilukk ТЕHN → вутунгон

õililukk ТЕHN → вöйтунгон

kohvri lukk чемодан я. сумка тунгон

vintpüssi lukk винтовка я. пычал ворсэт я. затвор

kuuri uksel on lukk ees гид öс тунгонамын я. гид öсэ тунгон ошөмын

torkas v pistis võtme lukku усьтонэз тунгонэ донгиз

lukk on rikis тунгон тйяськемын

lukk tuleb lahti murda v muukida тунгонэз тйяно луоз

hoiab dokumente luku taga документъёссэ пытсаса возе
lukk klõpsatas kinni тунгон шлач карыса ворсаськыз
suul olgu kogu aeg lukk ees PILTL ым котьку но тунгонамын медло я. трос
вераськоно өвөл

2. (*tõmb-*) замок

seeliku lukk юбка замок

lukuga saarad замокен сапегъёс

Liitsõnad

luku+

lukuauk тунгон пась

lukksepp <+s'epp sepa s'eppa s'eppa, s'eppa[de s'eppa[sid_&_s'epp/i s> слесарь

auto[remondi]lukksepp машина тупатъясь

koostelukksepp монтаж слесарь

torulukksepp гумы тупатъясь

lukku <l'ukku *adv*> *vt ka* lukus, lukkus ворсам, пытсам, замокам

keeras v pani ukse lukku өсэз замоказ

kirstukaas klõpsatas lukku сандык өс куараен ворсаськыз

see uks ei käigi lukku та өс уг ворсаськы

pani ta suu lukku PILTL со солэсь ымзэ пытсаз

lukkus <l'ukkus *adv, adj*> *vt* lukus, *vt ka* lukku

luksatus <luksatus luksatuse luksatus[t luksatus[se, luksatus[te luksatus/i s>

икон, икекъян

luksuma <l'uksu[ma l'uksu[da luksu[b luksu[tud v> иккетыны, икыны,

икекъяны; (*tõnda aega*) иккетыны, икыны, икекъяны

valjusti luksuma шара я. кылымон икетыны

laps luksu sub пинал иккетэ

luksus <l'uksus l'uksuse l'uksus[t l'uksus[se, l'uksus[te l'uksus/i_&_l'uksuse[id s>

(*toredus*) ваньбурлык, майбырлык, зеч

luksuses elama ваньбуро я. катар я. майбыр улыны

luksust taga ajama ваньбурлык съёры уиськыны

sellist luksust ei või me endile lubada сыҗе майбырлык асьмелы кылдымтэ

auto pole enam luksus машина майбырлык өвөл ни

Liitsõnad

luksus+

luksusauto люкс машина

luksushotell люкс хотель

luksuslik <l'uksusl'ik l'uksusliku l'uksusl'ikku l'uksusl'ikku,

l'uksuslik/e_&_l'uksusl'ikku[de l'uksusl'ikk/e_&_l'uksusl'ikku[sid *adj*>

майбыр, катар, люкс

luksuslik korter катар патер

luksuslik sisustus катар патер пуш

luksuslik eluviis катар улон сям

lukus <lukus *adv, adj*>, *ka* lukkus, *vt ka* lukku ворсамын, пытсамын,

тунгонамын

uks on lukus v lukkus **ӧс ворсамын**
hoiab ust lukus **ӧсэз пытсаса возе**

lukustama <lukusta[ma lukusta[da lukusta[b lukusta[tud v> (*lukku v luku taha panema*) **пунняны, пытсаны, ворсаны, тунгонаны; (ennast) пунняськыны, пытсаськыны, ворсаськыны, тунгонаськыны**
lukustas õhtul kõik ukсед **жыт вань ӧсьёсыз пунняз**
lukustas dokumendid seifi **документъёыз сэйфе ворсаз**
lukustas end kabinetti **кабинетэ пунняськиз**
piksekärgatus lukustas kõrvad PILTL **чашьем куара пелез пытсаз я. онгратйз, чашьем куаралэсь пельёс пытсаськизы**

lumehelves <+helves h'elbe helves[t -, helves[te h'elbe[id s> **лымышыры**

lumememm <+m'emm memme m'emme m'emme, m'emme[de m'emme[sid_&_m'emm/i s> **лымы сульдэр**

lumepall <+p'all palli p'alli p'alli, p'alli[de p'alli[sid_&_p'all/e s>

1. (*sulalumest veeretatud*) **лымы люк**
lumepalle loopima **лымы люкӧс лэсьтыны**
2. (*hariliku lodjapuu aedvorm*) **лымы шар, бульденеж, шупудлэн садын будэтыны чаклам сортэз**
3. (*pl*) (*vahustatud munavalgest klimbid*) **курегпуз тӧдьез шукуозь шуккыса лэсьтэм котырес ныгылиос**

lumesõda <+sõda sõja sõda s'õtta, sõda[de sõda[sid_&_sõd/u s> **лымы ож**
lumesõda pidama v tegema **лымы ожен я. лымыен лэзьясъкыса шудыны**

lumi <lumi lume l'un[d l'umme, lume[de lume[sid s> **лымы**

värske lumi **вэль лымы**
esimene lumi **нырысетй лымы**
märg lumi **кот лымы**
kuiv lumi **кӧс лымы**
kohev lumi **пуштрес лымы**
sügav lumi **мур лымы**
igilumi **котьку кыллись лымы**
sulalumi **шунам лымы**
sõmerlumi, sõmer lumi **куака кеньыр**
süsihappelumi **КЕЕМ „кӧс., йӧ**
toomeõite lumi PILTL **тӧлзем льӧмпу сяськаос**
lund rookima **лымы мычыны**
sajab lund **лымыя, лымы усе**
lund tuleb kui kotist **лымыя**
sügisel tuli lumi varakult maha **сйзьыл вазь ик лымы усиз**
lumi tuiskab **бура**
lumi kriuksub jälgade all **лымы пыд улын зукыртэ**
lumi sulab **лымы шуна**
põllud on paksu lume all **бусыос зӧк лымы улын**
sumasime sügavas lumes **мур лымытй гушъямы**
auto jäi lumme kinni **машина лымые пуксиз**
tee on lumme tuisanud **сюрес лымыен ворсаськемын**
ta juuksed olid valged kui lumi **солэн йырсиез лымы кадь тӧдьы**

Liitsõnad

lume+

lumehang **букоc**

lumelinn **лымы кар, нылпиослы лымылэсь шудон город**

lumesadu **лымыям**

lumikelluke <+kelluke kellukese kellukes[t kellukes[se, kellukes[te kellukes/i s>
ВОТ (Galanthus) **кечсин, лымысяська**

lumine <lumine lumise lumis[t -, lumis[te lumise[id adj> (*lumega kaetud*)

лымыен шобыртэм; (lumerohke) лымыё

lumised mäetipud **лымыен шобыртэм гурезь йыльёс**

lumised põllud **лымыен шобыртэм бусыос**

lumised teed **лымыен шобыртэм сюресъёс**

lumine puu **лымыен шобыртэм писпу**

lumine talv **лымыё тол**

lumm <l'umm lumma l'umma l'umma, l'umma[de l'umma[sid_&_l'umm/i s>;
<l'umm lummu l'ummu l'ummu, l'ummu[de l'ummu[sid_&_l'umm/e s> (*võlu, nõidus*) **паймон, паймытйсь кужым, веднам; (hurm) яратоно кадез**
kuupaiste lumm **толэзь югытлэн паймытйсь кужымеz**
armastuse lumm **яратонлэн кужымыz**
{*kelle*} lummas v lummus olema (*кинлы*) **паймыны я. синмаськыны**
ta vabanes lummast v lummust **веднамлэсь я. йыр берыктэмлэсь мозмиз**

lummama <l'umma[ma lumma[ta l'umma[b lumma[tud v> (*ära nõiduma, meeli segama*) **веднаны, мылкыдэз сураны; (ära nõiduma, kütkestama) веднаны; (hurmata) синмаськытыны, паймытыны**
madu lummas konni silmadega **кый синъёсыныз бакаосты „ведна,,**
neiu lummas kõiki oma iluga **нымурт чебереныз котькинэ синмаськытйз**
olime lummatud looduse ilust **инкуазь чеберлы ми паймемын вал**
lummas pilk **паймытйсь я. синмаськытйсь я. бордаз думись учкем**

lummus <l'ummus l'ummuse l'ummus[t l'ummus[se, l'ummus[te l'ummus/i_&_l'ummuse[id s> (*nõidus, nõiutud olek*) **веднам, йыр берыктэм; (hurm) кельшон**

paigale tardunud nagu lummuses **веднам кадь дугдыса сылэ**

olime etenduse lummuses **спектакльлы я. концертлы паймыса ульмы**

lummutis <lummutis lummutise lummutis[t lummutis[se, lummutis[te lummutis/i s> (*viirastus*) **ишан, син азе пуксем**

luna <luna luna luna -, luna[de luna[sid s>

1. (*lunaraha v esemed*) **йырдуно, калым**

vangilangenuid saadi kätte luna eest **плэнэ сюремъёсты йырдуноэн мозмытйзы**

tuli maksta nõutav luna **курем йырдуноэз тыроно луиз**

palju hõbedat läks lunaks **трос азвесь йырдунолы кошкиз**

2. (*lunamaks v lunasaadetis*) **коньдон тырон амал, кудйзья почта пыр келям арбериез кие басьтыны луэ солэн вылаз гожтэм дунэз тырыса гинэ, → дунтырон я. дунтыронэн келян**

tellisin raamatu Riiaast lunaga Ригаысь книгаез дунтыронэн заказтй
lunaga saadetud pakk дунтыронэн ыстэм ыстон я. посылка

lunarahha <+raha raha raha -, raha[de raha[sid s> (*luna*) йырдуң, калым
röövitud lapse eest nõuti lunarahha лушкам пинал понна йырдуң куризы

lunastama <lunasta[ma lunasta[da lunasta[b lunasta[tud v>

1. (*vabaks ostma*) йырдуң тырыса мозмытыны
vangilangenuid lunastati hõbeda või kulla eest пленэ сюремъёсты азвесен но
зарниен йырдуң тырыса мозмытйзы
2. (*[välja] ostma*) басьтыны
vekslit lunastama вексель басьтыны
panditud asjad tuleb lunastada залогe сётэм арбериосты берен басьтоно
verega lunastatud vabadus PILTL вир дунын басьтэм эрик
3. (*heaks tegema, lepitama*) умойлы берыктыны
oma pattu lunastama ас сьолькьёстэ умойлы берыктыны
püüab oma süüd lunastada аслэсьтыз янгыш луэмзэ умойлы берыктыны
тырше
4. (*päästma, vabastama*) утыны, мозмытыны
surm lunastab meid piinadest ja vaevadest кулон милемыз курадзон-
кайгыронлэсь мозмытоз

lunastus <lunastus lunastuse lunastus[t lunastus[se, lunastus[te lunastus/i s>

1. (*vabaks- v väljaost*) йырдуң тырыса мозмытон
hõbe vangilangenute lunastuseks пленэ сюремъёсты мозмытон йырдуңлы
азвесь
2. (*heastus, lepitus*) умойлы берыктон
patulunastus сьолькьёсты умойлы берыктон
3. (*pääsemine*) мозмон
lunastust ootama мозмонэз витыны

lunima <luni[ma luni[da luni[b luni[tud v> (*nuruma, manguma*) акылляськыса

курыны, кураськыны
laps lunib kommi пинал акылляськыса кампет куре
laps lunis õue mängima пинал акылляськыса кыре шудыны куриське
poiss lunis isalt raha пияш атаезлэсь уксё кураськыз
nii kaua lunis, kuni lubasin suusad osta куас басьтыны кыл сётытозям
кураськыса улйз
lunisin teise pliiatsi endale аслым кыкетйзэ карандашез кураськи

lupjama <l'upja[ma lubja[ta l'upja[b lubja[tud v>

1. (*lubjapiimaga katma*) избураны, избурен буяны
lage ja seinu lupjama вöldэтэз но борддоръёсыз избураны
valgeks lubjatud ahi тодьы избурам гур
2. PÖLL (*lubiväetist külvama*) музъемез избурен умоятыны, избураны

luristama <lurista[ma lurista[da lurista[b lurista[tud v> сультыртыны, сультыр

карыны
piipu luristama тамак трубкаез сультыр кыскыны
luristab nina нырзэ сультыр кыска
rüütab luristades kuuma kohvi сультыр карыса пось кофе зүзьылэ
söö korralikult, ära lurista рос-прос си, эн сультырты

lurjus <lurjus lurjuse lurjus[t -, lurjus[te lurjuse[id s> (*kaabakas, alatu inimene*)
вир юись, вирсэртэм, кӧтвеськестэм; (*tõbras, nārukael*) сволочь
igavene v viimane lurjus мар вир юись

lusikas <lusikas lusika lusika[t -, lusika[te lusika[id s> пуньы
alumiiniumlusikas, alumiiniumist lusikas алюминий пуньы
dessertlusikas пичи я. чечы я. десерт пуньы
hõbelusikas азвесь пуньы
kingalusikas пыдкучан пуньы
kuldlusikas зарнии пуньы
magustoidulusikas чечы я. пичи пуньы
puulusikas, puust lusikas пу пуньы
puurlusikas МÄEND портон пуньы
salatilusikas салат пуньы
suhkrulusikas чечы пуньы
supilusikas шыд сиён пуньы
teelusikas пичи я. чечы пуньы
vormimislusikas ТЕHN форма лэсьтон пуньы
suppi süüakse lusikaga шыдэз пуньыен сиё
võttis lusikaga leent пуньыен лым омыртйз
valas kalamaksaõli lusikasse чорыг мус вӧез пуньые кисьтйз
tõstis lusika suu juurde пуньыез ым дораз жутйз

lusikatäis <+t'äis täie t'ai[t t'ai[de, täi[te t'äis[i s> (*lusikakaha täitev kogus*)
пуньы, тросаз пуньы
triiki lusikatäis тросаз пуньы
kuhjaga lusikatäis вылтйз потыса пуньы
lusikatäis suhkrut пуньы сакыр
paar lusikatäit hapukoort кык пуньы йӧлвыл

lust <l'ust lusti l'usti l'usti, l'usti[de l'usti[sid_&_l'ust/e s>
1. (*lõbu*) шулдыръяськон; (*mõnu*) куанон; (*rõõm*) шумпотон
elulust улонлы шумпотон
ta on lusti täis шумпотонэн тырмемын со
kihutada on lausa lust ширтыны - со шумпотон гинэ
lust vaadata, kuidas töö edeneb учкыны шумпотон, кызы уж азинске
vaidleb lihtsalt vaidlemise lustist куанон понна гинэ спорьяське
tants käib, kõigil lusti laialt эктон мозмемын, ваньмызлэн мылкыд шулдыр
nägu lusti täis ымныр тросаз мыня
elu on lausa lust ja lillepidu улон со шумпотон но сяська возьвыл гинэ
nad lõid v pidasid lusti соос шулдыръяськызы
2. (*himu, tahtmine*) мылкыд
rännulust кытчы ке но мынон мылкыд
töölust ужаны мылкыд
vihmase ilmaga pole [suuremat v erilist] lusti jalutama minna зоро куазен
мылкыд өвӧл лёгаськыны потыны
eks sa mine, kui sul lusti on тон мын уске, мылкыдыд вань бере

lustakas <lustakas lustaka lustaka[t -, lustaka[te lustaka[id adj> (*lõbus*)
шулдыр, серекьясь, мынясь; (*rõõmus*) шумпотйсь; (*naljakas*) серемес
lustakas naer шумпотйсь серекьям
lustakas tuju шулдыр мылкыд

lustakas lugu **серемес учыр**
lustakas poiss **мынясь пияш**

lustlik <l'ustl'ik l'ustliku l'ustl'ikku l'ustl'ikku, l'ustlik/e_&_l'ustl'ikku[de l'ustl'ikk/e_&_l'ustl'ikku[sid *adj*] (*lõbus, lustiline*) **шулдыр, мынясь; (rõõmus) шумпотйсь; (naljakas) серемес**
lustlik seltskond laua ümber **шулдыр калык жок котырын**
lustlik laul **серемес кырзан**
räägib lustlikke lugusid **серемес учырѣсты вера**

luteri <luteri *ag*> **лютер**
luteri usk RELIG **лютер оскон**
luteri kirik **лютер черк**

luterlane <luterlane luterlase luterlas[t luterlas[se, luterlas[te luterlas/i *s*] (*luteri usku inimene*) **лютер осконысь адями**

luterlik <luterl'ik luterliku luterl'ikku luterl'ikku, luterlik/e_&_luterl'ikku[de luterl'ikk/e_&_luterl'ikku[sid *adj*] **лютер**
luterlik kogudus RELIG **лютер приход**
luterlik matusetalitus **лютер ватон**
luterlik kirik **лютер черк**

lutikas <lutikas lutika lutika[t -, lutika[te lutika[id *s*]>
1. (*putukas*) **урбо**
kapsalutikas ZOO (Eurydema oleraceum) **рапс урбо**
männikoorelutikas ZOO (Aradus cinnamomeus) **пужым кур урбо**
voodilutikas ZOO (Cimex lectularius) **валес урбо**
lutikaid hävitama **урбоез быдтыны**
majas on lutikad **коркан урбоос вань**
2. KÕNEK (*pealtkuulamiseade*) **жучок, лушкем кылзйськон**

lutipudel <+pudel pudeli pudeli[t -, pudeli[te pudele[id *s*] (*imiku toitmiseks*) **ноны ъенелик**
toitsin kutsikat lutipudelist **кучапиез ноны ъенеликен нонтй**

luts¹ <l'uts lutsu l'utsu l'utsu, l'utsu[de l'utsu[sid_&_l'uts/e *s*] ZOO (*kala Lota lota*) **шалькко, мули, гонэсьым**

luts² <l'uts lutsu l'utsu l'utsu, l'utsu[de l'utsu[sid_&_l'uts/e *s*] (*lutsukivi*) **паськес пичи из, кудзэ ву вылтй тэтчатыса шудо; (lutsukivi põrgatus) излэн тэтчемез**
lutsu viskama **из тэтчатыны**
minu kivi lõi v tegi neli lutsu **мынам изэ ньыль пол тэтчиз**

lutsern <l'uts'ern l'utserni l'uts'erni l'uts'erni, l'uts'erni[de l'uts'erni[sid_&_l'uts'ern/e *s*] BOT (*Medicago*) **люцерна**
harilik lutsern BOT (*Medicago sativa*) **лыз люцерна**
humallutsern BOT (*Medicago lupulina*) **туг люцерна**
põhjalutsern BOT (*Medicago borealis*) **уйпал люцерна**
sirplutsern BOT (*Medicago falcata*) **чуж люцерна**
stepplutsern, rumeenia lutsern BOT (*Medicago romanica*) **кырал люцерна**

lutt¹ <l'utt luti l'utti l'utti, l'utti[de l'utti[sid_&_l'utt/e s] > (*imemiseks*) **ноны;**
(*rõngas-*) **ноны**
laps imeb tühja v kuiva lutti **пинал буш ноны нонэ**
laps imeb lutist piima **пинал ноныысь йёл нонэ**

lutt² <l'utt lutu l'uttu l'uttu, l'uttu[de l'uttu[sid_&_l'utt/e s] > (*lutusary*) **кечтака сюр**

luu <l'uu l'uu l'uu[d -, l'uu[de_&_luu[de l'uu[sid_&_l'u[id s] >

1. (*kont*) **лы;** (*väiksem*) **лы**

hambaluu ANAT **дентин, пиньлэн тырметэз**

häbemeluu ANAT **уллөг, улкымес лы**

istmikuluu ANAT **пуконлы**

jalaluu **пэд лы**

kaarnaluu ZOOLOG **куакалы**

kaelaluu KÕNEK **чырты ёз**

kalaluu **чорыг лы**

keeleluu ANAT **кылул без**

kiiruluu ANAT **йырвекчи лы**

kodarluu ANAT **киюмлы**

kuklaluu ANAT **сильсьөр я. йыртыш лы**

küünarluu ANAT **гырпум лы**

lameluu, lame luu **пачкес лы**

linnuluu **тылобурдо лы**

lõualuu **анлы**

ninaluu ANAT **ныр лы**

oimuluu ANAT **пельдйнь лы**

otsmikuluu ANAT **кымеслы**

pindluu ANAT **көслы**

puusaluu ANAT **сарлы**

põialuu **пэдпэдэс лы**

rangluu ANAT **эшлы, карнанлы, көкылы, лыкарнан**

reieluu ANAT **макес лы**

rinnaluu **мөля лы**

ristluu ANAT **берганлы**

sabaluu **быж лы**

sahkluu ANAT **сошник, ныр но ым вискысь кузьялэс лы**

sarnaluu ANAT **бамлы**

sääreluu ANAT **көслы**

toruluu ANAT **пушкесо лы**

õla[varre]luu ANAT **пельпум лы**

õndraluu ANAT **бызьгы**

vanainimese luud on haprad **пересь адямилэн лыосыз чигиськисесь**

luu on kokku kasvanud **лы бурмем**

kõik luud ja liikmed valutavad **вань лыос но быгытьёс висё**

kes teab, kus tema luud [ja kondid] puhkavad **кин тодэ, кытын солэн лыосыз**
кыллө

luust valmistatud ehted **лылэсь лэсьтэм чеберьяньёс**

2. (*lina-*) **пыши**

3. (*luuvilja kivi*) **тысь**

ploomi luu **слива тысь**

kirsi luu **чия тысь**

luud <l'uud luua l'uuda l'uuda, l'uuda[de l'uuda[sid_&_l'uud/i s>
 (pühkimisvahend) **исънер, чужон**; (väike) **пичи исьнер**
 lehine luud **куаро исьнер**
 ahjuluud **гур чужон**
 korstnaluud **муръё чужон**
 luuda tegema **исънер керттыны**
 puhas nagu luuaga pühitud **исънерен чужем кадь чылкыт**
 see põrand pole mitu päeva luuda näinud **та выж кӧня нунал исьнерез**
адзылымтэ
Liitsõnad
 luua+
 luuavars **исънер ныд**

luuderohi <+rohi rohu r'ohtu r'ohtu, r'ohtu[de r'ohtu[sid_&_r'oht/e s> **Вот**
 (ronitaim Hedera) **плющ**

luuk <l'uuk luugi l'uuki l'uuki, l'uuki[de l'uuki[sid_&_l'uuk/e s>
 1. (põranda-, katuse- vm ava, seda sulgev kate) **ӧс, укно, жопы, пась**; (ava) **пась**; (akna-) **укно ворсанъёс**; (kaas, kate) **ворсан**
 kassaluuk **касса укно**
 katuseluuk **липет укно**
 keldriluuk **муржол ӧс**
 köögiluuk **бордоре вандэм сиён сётон укно**
 laevaluuk **вулэйкы укно**
 lakaluuk **липет ул я. корка сиг ӧс**
 tankiluuk **танк ӧс я. люк**
 keldri luuk võeti eest ära **муржол ӧсэз усьтйзы**
 akendel on luugid ees **укноос укно ворсанъёсын ворсамын**
 kaupra laaditi luukidest laeva trümmidesse **товарез вулэйкы ӧсьёстй**
трюмъёсы жоктйзы
 kui oma luugid lõplikult lahti sain, olid teised läinud **PILTL синъёсме**
усьтытозям мукет адямиос кошкызы
 2. KÕNEK (veoauto poort) **борт**
 tagumine luuk **бер борт**
 külgluuk **урдэс борт**

luukere <+kere kere kere[t k'erre, kere[de kere[sid s> (*luustik, skelett*) **лысьӧм**
 leiti mammuti luukere **муошлэсь я. мамонтлэсь лысьӧмзэ шедьтйзы**
 kõhn kui luukere **скелет кадь чиед, лы но ку**
 ta on väga otsa lõppenud, lausa luukere **со чылкак бырем, лы но ку кылем**

luule <luule l'uule luule[t -, luule[te l'uule[id s>
 1. (*poesia*) **кылбурет**; (*lühirika*) **лирика**
 klassikaline luule **классика кылбурет**
 modernistlik luule **модерн кылбурет**
 modernne luule **модной кылбурет**
 eepiline v jutustav luule **эпика я. верась кылбурет**
 vabavärsiline luule **эрико кылбурет**
 ajaluuule **вакыт кылбурет**
 antiikluule **антик кылбурет**
 armastusluule **яратон кылбурет**
 isamaaluule **атай музьемлы сйзем кылбурет**

juhuluule учырлы кылбурет
 karjaseluule (*antiikajal*) буколик кылбурет
 kodanikuluule мерлыко кылбурет
 koduluule дорлы сйзем кылбурет
 kunstluule одйг адямилэн кылбуретэз
 lasteluule нылпи кылбурет
 lembeluule яратон кылбурет
 loodusluule инкуазь кылбурет
 murdeluule вераськет кылын гожтэм кылбурет
 mõtteluule малпан я. философи кылбурет
 nüüdisluule туалала кылбурет
 rüütliuluule рыцарь кылбурет
 tundeluule лул-шөдон кылбурет
 tõlkeluule кылысь кылэ берыктэм кылбурет
 tähtpäevaluule учыр кылбурет
 Juhan Liivi luule Юхан Ливлэн кылбуретэз
2. PILTL (*fantaasia, väljamõeldis*) алдам, пöям, кылбурам
 kes teab, mis siin tõsi, mis luule кин тодэ, мар татын зэм, мар кылбурам
Liitsõnad
 luule+
 luuleand, luuleanne кылбур талант
 luulekogu кылбур бичет

luuletaja <luuletaja luuletaja luuletaja[t -, luuletaja[te luuletaja[id s> кылбурчи
 algaja luuletaja кутскись кылбурчи

luuletama <luuleta[ma luuleta[da luuleta[b luuleta[tud v>

1. (*luuletust kirjutama, värsse looma*) кылбураны, кылбур гожъяны
 luuletab loodusest инкуазь сярысь кылбура
 luuletas pruudile sünnipäevaks oodi кышно луоноезлы вордйськем нуналаз
 ода гожтйз
 poetess luuletab nii eesti kui ka soome keeles кылбурчи кылбура эстон
 кылын но, финн кылын но
 ta on nooruses luuletanud егит дыръяз со кылбураз
2. (*välja mõtlema, luiskama*) токма вераськыны, оломар но малпаны,
 кылбураны
 ära luuleta! эн кылбура! токма эн вераськы!
 luuletas liigutava loo kokku сюлэмез вырзытйсь учыр малпаз я. кылбураз
 luuletas juhtunule poole juurde учырез веракуз жынызэ малпаса кылбураз
 на

luuletus <luuletus luuletuse luuletus[t luuletus[se, luuletus[te luuletus/i s>

кылбур; (*luuletused*) кылбур
 lüüriline luuletus лирика кылбур
 eepiline luuletus эпика кылбур
 vabavärsiline luuletus эрико кылбур
 kogutud luuletused люкам кылбуръес
 armastusluuletus яратон сярысь кылбур
 avaluuletus усьтйсь кылбур
 juhuluuletus учырлы кылбур
 lembeluuletus яратон сярысь кылбур
 murdeluuletus вераськет кылын кылбур

nimiluuletus **нимлы сйзем кылбур**
proosaluuletus **прозыен гожтэм кылбур**
tõkeluuletus **кылысь кылэ берыктэм кылбур**
Marie Underi valitud luuletused **Марие Ундерлэн быръем кылбуръёсыз**
kirjutab luuletusi **кылбур гожъя**
tema luuletusi avaldati ajakirjades **солэсь кылбуръёссэ журналъёсын**
печатлазы

luumurd <+m'urd murru m'urdu m'urdu, m'urdu[de m'urdu[sid_&_m'urd/e s]>
MED **лы чигем, перелом**
traumaline luumurd **травма лы чигем**
kinnine luumurd **ворсам лы чигем**
lahtine luumurd **усътйськем лы чигем**
sattusin luumurruga haiglasse **лы чигемен эмъяськонние сюри**

luup¹ <l'uup luubi l'uupi l'uupi, l'uupi[de l'uupi[sid_&_l'uup/e s]>
(*suurendusklaas*) **лула, бадзыматйсь пияла**
uurib luubiga v läbi luubi postmarke **лулаен учкыса почта маркаез эскере**
loeb luubiga **лулаен лыдзиське**

luup² <l'uup luubi l'uupi l'uupi, l'uupi[de l'uupi[sid_&_l'uup/e s]>
1. MER (*purjelaev*) **парусъёсын вулэйкы**
2. (*laeva aerupaat*) **пыж, бадзым вулэйкы интыям пичи пыж**

luupainaja <+p'ainaja p'ainaja p'ainaja[t -, p'ainaja[te p'ainaja[id s]> FOLKL
кõшкемыт марке, кõшкеман, ишан
tal käis öösiti luupainaja peal **уйёсы ишан былэ ветлылйз я. со лулыз**
пытсаськымон кõшкемалляз
mure rõhus luupainajana südant **куректон сюрэмез ишан кадь зйбыса возиз**
käib nagu luupainaja mu kannul **сьорам ишан кадь ветлэ**

luurama <l'uura[ma luura[ta l'uura[b luura[tud v]>
1. (*varitsema*) **возьманы; (jälitades) чакланы, учкыса улыны; (umbusklikult jälgima, valvama, nuhkima) лушкем возьманы**
kass luurab hiirt **кõчыш шыр возьма**
rebane luurab kanu **зичы курег возьма**
poisid luuravad teineteist altkulmu **пиос синкаш ултйзы огзэс огзы чаклало**
käib uste taga v ustest luuramas **õс сьõртй возьмаськыса ветлэ**
luurab oma truudusetu naise järele **йõнтэм кышноез сьõры чакласькыса**
ветлэ
madalikud luuravad laevu PILTL **куасиос я. лазег азьёс возьмало пыжьёсты**
luurav pilk **чаклась учкем**
2. SÕJ (*luuret tegema, luureülesannet täitma*) **разведка лэсьтыны**
piilkond saadeti ette luurama **дозорез азьлань разведкае ыстйзы**

luure <luure l'uure luure[t -, luure[te l'uure[id s]> **разведка**
teaduslik-tehniline luure **тодос-техника разведка**
sõjaline luure **ож разведка**
strateegiline luure **стратегия разведка**
taktikaline luure **тактика разведка**
agentuurluure **агентур разведка**
ilmaluure **МЕТЕОР куазь эскерон разведка**

jääluure MER йӧ разведка
 kalaluure чорыг разведка
 maastikuluure SÕJ интывыл разведка
 mereluure SÕJ зарезь разведка
 miiniluure SÕJ мина разведка
 naftaluure мувӧй разведка
 raadioluure SÕJ, MER радиоразведка
 salaluure лушкем разведка
 vastuluure контрразведка
 välisluure кунсьӧр разведка
 õhuluure омыр разведка
 luure raadiolokatsiooni abil радиолокаторен разведка
 välismaa luure agent кунсьӧр разведка агент
 rühm saadeti luurele группаез разведкае ыстйзы
 käisime vaenlase tagalas luurel тушмон доры берласянь разведкае ветлймы
 töötab luures разведкаын ужа

luusima <l'uusi[ma l'uusi[da luusi[b luusi[tud v>

1. (*lonkima*) вамышъяны, лёгаськыны, калгыны, калтыртыны; (*uitama, ringi kolama*) калтыртыны; (*tolgendama*) калгыны
 luusib metsas v mööda metsa нюлэскытй лёгаське
 poistel pole tegevust, luusivad niisama linna vahel пиослэн ужзы өвӧл,
 каретй ужтэк калтырто
 üks võõras koer luusib meie maja ümber одйг мурт пуны корка котыртымы
 калге
 pilk luusib toas ringi PILTL синъёсыз котыр утчасько
 2. (*põhjusteta töölt puuduma*) муттэк уже мынытэк кыльыны

luustik <l'uust'ik l'uustiku l'uust'ikku l'uust'ikku, l'uustik/e_&_l'uust'ikku[de

l'uust'ikk/e_&_l'uust'ikku[sid s> ANAT (*toes, skelett*) лысьӧм
 inimese luustik адыми лысьӧм
 linnu luustik тылобурдо лысьӧм
 spordihalli teraskaartest luustik спортхоллэн корт сӧзнэтэз

luutsinapäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s>

FOLKL (*13. detsember*) сьӧлыктэм Люциялэн нуналыз

lõbu <lõbu lõbu lõbu -, lõbu[de lõbu[sid s> (*mõnu*) майбырлык; (*lust*) куанон;

(*meelelahutus*) шутэтскон; (*lõbustus, lustipidu*) юмшан; (*rõõm, meelehea*) шумпотон
 meeleline lõbu лул шумпотон
 eralõbu аслад гинэ шумпотонэд
 tunneb elust lõbu улонлы куаныса я. шумпотыса улэ
 see töö ei valmista v ei raku mulle mingit lõbu та уж мыным нокыче но шумпотон я. куанон уг вайы
 reisimine v reisida on lihtsalt lõbu дуннетй ветлон со шумпотон гинэ
 hullamine teeb lastele lõbu йӧнтэмаськон нылпиослы куанон гинэ вае
 ma ei tee seda mitte lõbu pärast мон сое куанон понна уг лэсьтйськы
 kõigil on lõbu laialt ваньмызлы я. котькинлы шулдыр
 kirjutab luuletusi ainult oma lõbuks кылбур гождя аслыз шумпотон понна
 гинэ
 ega elu ole ainult lõbu улон со шумпотыса улон гинэ өвӧл

enne töö, siis lõbu **нырысь уж, собере шутэтскон**
maja ehitamine on kallis lõbu **корка пуктон со дуно куанон**

Liitsõnad

lõbu+

lõbureis **шутэтскон рейс**

lõbus <lõbus lõbusa lõbusa[t -, lõbusa[te lõbusa[id *adj*> **серемес; (naljakas)**
серемес; (rõõmus, reibas) шумпотйсь, шумпотымон, шулдыр
lõbus poiss **шумпотйсь пияш**
lõbus loomake **серемес пйшур**
lõbus seltskond **шулдыр компания**
lõbus naer **шулдыр серекъян**
lõbusas meeleolus **шулдыр мылкыдын**
kõigil oli väga lõbus **котькинлы но туж шулдыр**
tahaks lugeda midagi lõbusat **лыдэме потэ вылэм мае ке но шулдырзэ**
sinuga on lõbus olla **тонэн шулдыр**

lõbusalt <lõbusalt *adv*> **шулдырен**

lõbustama <lõbustama lõbustada lõbustab lõbustatud *v*> (*rõõmustama*)
шумпоттыны, серекъятыны; (tuju parandama) шулдыртыны; (*meelt lahutama*)
мылкыдэз шулдыртыны; (veidi, kergelt) шумпоттыны; (*mõnda aega*)
шумпоттыны; (ennast) астэ шумпоттыны
ma ei oska külalisi lõbustada **мынам уг луы куноосты шулдыртэме**
millega teid küll lõbustada? **маин меда тйледыз шулдыртом?**
kassipojad lõbustavad kõiki oma mänguga **писэйпиос шудэменызы котькинэ**
шулдырто
laps lõbustab end mänguasjaga **пичи мурт ассэ шудонэн шулдыртэ**
poisi saamatus lõbustas kaaslast **пияшлэн быгатымтээз классээ серекъятйз**

lõbustus <lõbustus lõbustuse lõbustus[t lõbustus[se, lõbustus[te lõbustus/i *s*>
юмшан, куанон
hoiab lõbustustest eemale **юмшанъёслэсь палэнын возиське**
rahvas nõudis leiba ja lõbustusi **калык куриз нянь но куанон**

lõbustuspark <+p'ark pargi p'arki p'arki, p'arki[de p'arki[sid_&_p'ark/e *s*>
шутэтскон парк

lõbusõit <+s'õit sõidu s'õitu s'õitu, s'õitu[de s'õitu[sid_&_s'õit/e *s*>
шулдыръяськон сюрес

lõbutsema <lõbutsema lõbutse[da lõbutse[b lõbutse[tud *v*> (*meelt lahutama*)
шулдыръяськыны :
noored tantsisid ja lõbutsesid hommikuni **егитьёс эктйзы но**
шулдыръяськызы чукнаозь
lõbutsege hästi! **умой шулдыръяське!**
nad läksid jaanitulele lõbutsema **соос яани нунал тылскем доры**
шутэтскыны кошкызы

lõdisema <lõdisema lõdiseda lõdiseb lõdisetud *v*> (*tugevasti värisema*)
куалекъяны, дыр-р-р куалекъяны; (külmast) кынмыса куалекъяны;
(lõdisema panema) куалекъятыны

lõdiseb külmast кынмыса я. кезытлэсь куалекъя
laps lõdiseb hirmust пинал кышкаса я. кышкаменыз куалекъя
külm võtab v paneb [keha] lõdisema кезыт куазь мугорез куалекъятэ
lõug hakkas erutusest lõdisema сүлэмшугъяськонлэсь ангес куалекъяны
кутскиз
lõdiseb kogu kehast v üleni быдэс мугорыз куалекъя
bussi oodates lõdisesime külma tuule käes кезыт төл йылын автобусэз
возьмаса куалекъямы
lõdiseb nagu haavaleht пипу куар кадь куалекъя

lõdvendama <lõdvenda[ma lõdvenda[da lõdvenda[b lõdvenda[tud v>
(*lõdvemaks laskma*) лябзытыны; (*pinget, pinevust vähendama*) небзытыны
püksirihma lõdvendama штани еэз лябзытыны
lõdvenda mutrit лябзыты гайкаез
lõdvendas haaret кырмиськемзэ лябзытйз
see lõdvendab närvipinget со лулсийосыз небзытэ
püütakse rahvusvahelist pinevust lõdvendada калыккуспо кусыпъёсты
небзытыны тыршо

lõdvendus <lõdvendus lõdvenduse lõdvendus[t lõdvendus[se, lõdvendus[te
lõdvendus/i s> шутэтскон, зоняк кариськон, небзытйськон
pingelõdvendus сүлэмшуглэсь я. шуг-секытьёслэсь мозмытскон
lõdvendust pakkuv tegevus шутэтскон понна уж

lõdvestama <lõdvesta[ma lõdvesta[da lõdvesta[b lõdvesta[tud v> небзытыны,
лэзыны, ганяк карыны
lihaseid lõdvestama быгытьёсты небыт карыны я. лэзыны
tuleb osata end lõdvestada астэ небзытыны быгатоно

lõdvestuma <lõdvestu[ma lõdvestu[da lõdvestu[b lõdvestu[tud v> ганяк
карыськыны, небыт карыны я. луыны, шутэтскыны
lihased lõdvestusid быгытьёс ганяк я. небыт луизы
peab oskama lõdvestuda ганяк карыськыны быгатоно

lõdvestus <lõdvestus lõdvestuse lõdvestus[t lõdvestus[se, lõdvestus[te
lõdvestus/i s> ганяк я. гань-гань кариськон, лябзытскон, ялкарон
kehaline lõdvestus мугорын ганяк карыськон, мугорын ялкарон
lihaste lõdvestus быгытьёсты небзытон я. ганяк карон
kuulab lõdvestuseks muusikat гань-гань карыськон понна крезьгур кылзэ

lõgismadu <+madu m'ao madu -, madu[de madu[sid s> агуо кый, солэн быжаз
йыггетэм куара сётйсь ку эгесьёсыз вань, → йыгкый
lõgismaod ZOOLOG (*perekond Crotalus*) йыгкый
roheline lõgismadu ZOOLOG (*Crotalus viridis*) вож йыгкый
vöödiline lõgismadu ZOOLOG (*Crotalus horridus*) гожмо йыгкый
rombiline lõgismadu ZOOLOG (*Crotalus adamanteus*) ромб йыгкый
sarvik-lõgismadu ZOOLOG (*Crotalus cerastes*) сүро йыгкый

lõhe¹ <lõhe lõhe lõhe[t -, lõhe[de lõhe[sid s>
1. (*pragu*) пилиськем; (*pilu*) вис; (*kivimis, puus, maapinnas*) пилиськем;
(*kivimis, maapinnas*) пилиськем
jäällõhe йё пилиськем

kaljulõhe гурезь пилиськем, пулсэт
kuivalõhe GEOL пулсэт
kuivamislõhe PUIDUT куасьмем пу пилиськем
külmalõhe кынмыса пилиськем
pikilõhe куязь пилиськем
pinnalõhe был пилиськем
seinalõhe борддор пилиськем
säsilõhe METS кор шор пилиськем
õhulõhe VOT омыр вис
maarinna lõhed музъем был пилиськем
sõrmeotste lõhed чиньы йыл пилиськем
lõhe puutüves писпу пилиськем
2. PILTL (*lahknevus, lahutav erinevus*) вис
lõhe teooria ja praktika vahel теория но практика куспысь вис
lõhe perekonnas süvenes семьялэн пилиськемез паськытаз

lõhe² <lõhe lõhe lõhe[t -, lõhe[de lõhe[sid s>, ka lõhi ZOOLOG (Salmo salar) лосось,
→ горд чорыг

Liitsõnad

lõhe+

lõheroosa гордчорыг кадь лемлет буёл, гордчорыг лемлет

lõhenema <lõhene[ma lõhene[da lõhene[b lõhene[tud v> (*pragunema*)

пилиськыны, чигиськыны; (*lõhestuma*) пилиськыны; (*purunema*)

пилиськыны; (*juuste kohta*) вайяськыны

jää lõheneb йё пилиське я. чигиське

huuled lõhenesid külmaga ымдурьёс кезьытлэсь пилиськыны

kuivusest muld lõhenes көс куазьлэсь музъем пилиськыны

krohv lõhenes kuivamisel штукатурка куасьмыса пильыльськыны

juukseotsad on lõhenenud йырси йыльёс вайяськемын

põlevkivi lõheneb kergesti kihtideks вумус капчиен сйослы пилиське

partei lõhenes fraktsioonideks партия фракциослы люкиськыны

lõhenenud nahk пильыльськем ку

lõhestama <lõhesta[ma lõhesta[da lõhesta[b lõhesta[tud v> (*lõhki ajama*)

пильыны; (*läbi lõikama, läbima, läbistama*) кырыны; (*vaostama*) гырыны

puuhalgu lõhestama пу пильыны

telliskivi lõhestama кирпичез пильыны

laevanina lõhestab laineid вулэйки тулкымьёсты пиле я. вандэ

kortsud lõhestavad otsaesist кисьриос кымесэз гыро

välgunooled lõhestavad ööpimedust чилектэмьёс уй пеймытэз пилё

plahvatus lõhestas öise vaikuse взрыв я. пуштэм куара уй шыпытэз пилиз

kahtlus lõhestab hinge вожан лулэз пиле

lõhik <lõhik lõhiku lõhiku[t -, lõhiku[te lõhiku[id s>

1. (*rõivastel*) кырет, вандэм

kaeluselõhik сиреслэн вандэмез

kinniselõhik бирдыянлы вандэм

küljelõhik урдэс кырет

seljalõhik тыбыр кырет

särgilõhik дэремлэн кыретэз

varrukalõhik саес кырет

lõhikuga pintsak кыретэн пиджак
sügavate lõhikutega seelik кузь кыретёсын юбка
mantlil on taga nõõbitav lõhik пальтолэн бераз бирдыяськись кыретээ вань
2. ЕНІТ, МЕТS (*poolpalk*) шортїз пилем кор
männilõhik шортїз пилем пужым кор

lõhkama <l'õhka[ma lõha[ta l'õhka[b lõha[tud v> пильыны, пуштытыны;
(*lõhestama, lõhkuma*) пильыны, пуштытыны
lõhati tuumapomm мулы я. атом бомбаез пуштытїзы
suur kivi lõhati бадзым изээ пуштытїзы
lõhatud männilõmmude riidad пильылэм пужым писъёслэсь артана

lõhkeaine <+aine 'aine aine[t -, aine[te 'aine[id s> пуштїсь тырмет

lõhkema <l'õhke[ma l'õhke[da l'õhke[b l'õhke[tud v> (*lõhki minema*)
пилиськыны; (*plahvatama*) пуштыны; (*lõhenema*) чигиськыны,
пилиськыны
õhupall lõhkes омыр шар пилиськиз
miin lõhkes мина пуштїз

lõhki <l'õhki adv> (*pikuti pooleks, kaheks*) куяз пилиськем; (*katki, puruks*)
пилиськем

paras kirvehoop ja puupakk on lõhki тїрен шуккид но, пу пилиськемын
palgid aeti kiiludega lõhki коръёсты тулэн я. тул шуккыса пилизы
lõikas kala kõhu lõhki чорыг кётээ кыриз
puhus õhupalli lõhki омыр шарез пильыськытозяз пельтїз
veetoru külmus lõhki ву гумы кынмыса пилиськиз
kauss on ju täiesti lõhki тэркы чылкак пилиськемын ук
kulm on lõhki, veri jookseb синкаш пилиськемын, вир вия
huuled on lõhki pakatanud ымдуръёс төласа пилиськемын
riided on lõhki rebitud дїськут кесяськемын
ära end lõhki söö! пильыськытозяд эн сиськы!
naera või lõhki коть кулыса серекъя
nüüd läheb ta kadedusest lõhki табере со вожъяськемын пилиськоз
ma ei saa end lõhki kiskuda уг луы мынам шори пилиськеме
koosolek läks erimeelsuste tõttu lõhki уно пумит малпанъёсын сэрэн кенеш
быриз
ei saa enam midagi osta, mu eelarve on lõhki номыр но басытэме уг луы,
коньдэтэ буш

lõhkine <l'õhkine l'õhkise l'õhkis[t l'õhkis[se, l'õhkis[te l'õhkis/i_&_l'õhkise[id
adj> (*lõhkilöödud*) пилиськем; (*mõranenud*) чигем; (*lõhkirebitud*) тїям
lõhkine puuhalg пилиськем пис
vana lõhkine kauss вуж чигем тусьты
lõhkised huuled пильылїськем ымдуръёс
lõhkine kott пась я. кесїськем сумка
jänese lõhkine mokk лудкечлэн кыклы люкїськем ымдурыз
lõhkise sabaga pintsak КÕНЕК вайяськем быжо пиджак

lõhkuma <l'õhku[ma l'õhku[da lõhu[b lõhu[tud v>
1. (*lõhki v tükkiideks lõõma*) пильыны; (*katki tegema*) тїяны; (*katki murdma*)
чигыны; (*lahti*) тїяса усътыны; (*rikkuma*) тїяны, чигыны; (*mõnda aega*)

пилылыны, чигылыны; (*kõike, teatud hulka*) пилыны
puid lõhkuma пу пилыны
jääd lõhkuma йӧӧз пилыны
müüri lõhkuma борддорез тйяны
toidunõusid lõhkuma тусьты-пуньыез пилыны
palk lõhuti lõhandikeks корез писъёслы пилылызы
linnupesi ei tohi lõhkuda тылобурдо каръёсты тйяны уг яра
poiss lõhkus talve jooksul kahed suusad пияш тол куспын кык куасъёссэ
тйяз

tuul lõhub katust төл липетэз кеся я. тйя
kivine põld lõhub masinaid изо бусы машинаосты тйя
torm lõhkus muuli шторм утись борддоръёсты тйяз я. куашкатйз
ole ettevaatlik, lõhud veel vaasi ära! сак лу, вазаез пилёд!
lõhun ukse maha! ӧсэз тйяло!

veriseks lõhutud käed вирозь вӧсь луэм киос

2. PILTL (*hävõtama, kahjustama*) сӧрыны

perekonda lõhkuma семьяез сӧрыны
selline elu lõhub närve сыӹе улон лулсйез сӧре
see lõhub tervist со тазалыкез сӧре
tervikut lõhkuv detail быдэслыкез сӧрись деталь

3. (*midagi intensiivselt, energiliselt tegema: peksma, kolkima*) тышканы,
жугыны; (*vehkima, taguma*) шуккыны; (*kõvasti koputama, taguma, kolkima*)
шуккыны; (*hobuse kohta*) кыстаськыны; (*rõhutab teise verbiga väljendatud*
tegevuse intensiivsust) пуромыны

kargas kallale, lõhkus teise läbi вылаз омырскиз, тышказ

lõhub piitsaga hobust суюлоен валэз шукке

hani lõhub tiibadega, tahab lendu tõusta ӓазег бурдъёсыныз шона, лобземеz
потэ

rabeleb, lõhub käte ja jalgadega кыстаське, кыыныз-пыдыныз шона

hobune lõhub tagant üles вал кыстаське

keegi lõhub ukse taga кин ке но ӧсэ йыгаське

süda lõhub суюлэм пилыськымон йыгтетэ

meelekohtades lõhub nagu haamriga пель дйньёсын молотэн сямен йыга

hobune kardab autot, võib lõhkuma minna вал машиналэсь кышка, пуромыса
кошкыны быгатэ

lõhub tööd teha ужаны пуроме

lõhuvad kaarte mängida картаен шудыны пуромо

pea lõhub valutada йыр висьыны пуроме

lõhub tantsida эктыны пуроме

koer lõhub haukuda пуны утыны пуроме

lõhn <l'õhn lõhna l'õhna l'õhna, l'õhna[de l'õhna[sid_&_l'õhn/u s]>

1. зын

hea v meeldiv lõhn ческыт я. кельшымон зын

paha lõhn урод я. алама зын

tugev lõhn кужмо зын

hõrk lõhn шер пумиськись зын

imal lõhn гольтрес зын

terav lõhn зол зын

uimastav lõhn йырпоромытйсь зын

mõrkjas lõhn пыкчем зын

vänge lõhn ӓокатйсь зын

heinalõhn **турын зын**
 higilõhn **пөсям зын**
 kevadelõhn **тулыс зын**
 kohvilõhn **кофе зын**
 kopituslõhn **пыккем зын**
 kõdulõhn **дор зын**
 kõrbelõhn **чүштаськем зын**
 kõrvallõhn **палэнысь зын**
 lillelõhn **сяська зын**
 meelõhn **чечы зын**
 merelõhn **зарезь зын**
 mullalõhn **музъем зын**
 rohulõhn **гуждор зын**
 suitsulõhn **чың зын**
 toidulõhn **сиён зын**
 tubakalõhn **тамак зын**
 vaigulõhn **сир зын**
 viinalõhn **аракы зын**
 kui isuäratav lõhn! **макем сиём потонэз бугыртйсь зын!**
 lõhnata gaas **зынтэм газ**
 koer tunneb hästi lõhna **пуны зынэз жеч тодма**
 kõõgist tuleb v levib kohvi lõhna **кышнопалась кофе зын лыктэ я. вөлме**
 värске värvi lõhn lõi ninna **выль буёл зын ныре шуккиз**
 nina on kinni, lõhna ei tunne **ныр пытсаськемын, зынэз уг шоды**
 metsloom haistis v tundis inimese lõhna **пөйшур адями зынэз шөдйз**
 koer oli meid lõhna järgi üles otsinud **пуны милемыз зынмыя шедьтйз**
2. (pl) (alkoholilõhna kohta) аракы зын
 tuli õhtul lõhnadega koju **жыт аракы зынъёсын я. шөмаськыса бертйз**
 kui lõhnad juures, ära rooli taha istu **аракы зын бордад ке, руль съёры эн**
пуксьы
3. PILTL (aimatav tunnus v varjund) зын
 tunneb lõhnast ära, kellest saab töömees, kellest mitte **зынзыя вала, кин**
ужалоз, кин уз
 tehingul oli raha lõhn juures **коньдон зын потэ та чөшкыллэсь**
Liitsõnad
lõhna+
 lõhnaseep **ческыт зыно майтал**

lõhnama <l'õhna[ma lõhna[ta l'õhna[b lõhna[tud v> **зын потыны, зын**
поттыны; (meeldivalt) зын потыны, зын поттыны; (mille järele) зын
поттыны
 hästi v meeldivalt lõhnama **ческыт зыно луыны, ческыт зын вөлмытыны**
 halvasti lõhnama **көш я. урод зыно луыны**
 värsked heinad lõhnavad **выль куасьтэм турың ческыт зын вөлмыто**
 kased lõhnasid **кызыпуос зын вөлмытйзы**
 aed lõhnab sõnnikust **бакчаын кыед зын**
 maja lõhnab alles remondist **корка пуктйськон зынэн тырмемын на**
 sahvris lõhnab suitsusingi järele **кысканысь чынатэм сйль зын потэ**
 selline tegu lõhnab paragrahvi järele **сыче ужлэсь параграф зын потэ**
 puhtusest lõhnab tütarlaps **чылкытлык зыно нымурт**
 isuäratavalt lõhnab toit **сиём потонэз поттйсь зыно сиён**

lõhnastama <lõhnasta[ma lõhnasta[da lõhnasta[b lõhnasta[tud v> **зыновуэн**
пазяны, зыно карыны; (*odorandiga*) зыновуэн пазяны, зыно карыны; (*end*)
зыновуэн пазяськыны
lõhnastas end kõlni veega **ассэ одеколонэн пазяз**
lõhnastatud seep **зыно карем майтал**
lõhnastatud taskurätik **зыно карем ныркышет**

lõhnaõli <+õli õli õli -, õli[de õli[sid s> → **зынову**
prantsuse lõhnaõli **француз зынову**

lõige <lõige lõike lõige[t -, lõige[te lõike[id s>
1. (*lõikamine*) **вандон**; (*sisse-, sälk*) **вандон**; (*graafiletite tehnikate nimetustes*)
гравюра, вандон
keisrilõige MED → **кесарев вандон**
linoollõige KUNST **линолиуме вандыса суредан**
puulõige KUNST **пул вылэз вандыса суредан**
saelõige **бычкыен вандон**
vaselõige KUNST **ыргон вылэз вандылыса суредан**
kirurg avab täpse lõikega haige kõhukoora **хирург вандыса усьтэ висисьлэсь**
көтпушсэ
puukoorde tehtud lõikest voolab mahla **писпуэ лэсьтэм коралтэмысь сурсву**
вия
2. (*läbi-*) **разрез, вандэм, вандэм пась**; TRÜK (*lõikeserv*) **вандэм**; (*lõikepind,*
rist-) **вандэм, киросэн вандэм**
ehislõige TRÜK **пужыё вандэм**
horisontaallõige **вамен вандэм**
koonuslõige MAT **конус сечение, конус вандэт**
kuldõige TRÜK, MAT **зарниё вандэм**
3. (*rätsepatöös, lõikelehel*) **вылтыш, вандэм** (*tegumood*) **фасон, вандэм** :
kimonolõige **кимоно вандэм**
kleidilõige **дэрэм вандэм**
klošõlõige **клёш вандэм**
mantlilõige **пальто вандэм**
raglaanlõige **реглан вандэм**
sportliku lõikega mantel **спорт вылтышъя вурем пальто**
inglise lõikega kostüüm **англи сямен ванэм костюм**
avara lõikega rõivad **паськыт вандэм дйськут**
kleidi lõiked **дэрэм вылтышъёс**
lõiget võtma **вандэмзэ я. выкройказэ басьтыны**
seelik on lõikelt sirge **юбкалэн вандэмез шонер**
lõige suurusele nr 44 **44-тй размерлы вылтыш**
4. (*näo v näoosa kuju kohta*) **тус**; (*soengu-*) **йырси вандэм**
silmalõige **син тус**
suulõige **ым тус**
kitsa lõikega nägu **сюбег ымныр**
kummalise lõikega pea **тумошо формаен йыр**
madal lõige **вакчи вандэм**
5. JUR (*paragrahvi alajaotis*) **люкет**
paragrahv 5, lõige 3 **5-тй параграф, 3-тй люкет**
Liitsõnad
lõike+

lõikelaud вõш

lõikeriist вандон, вандйсь тйрлык

lõik <l'õik lõigu l'õiku l'õiku, l'õiku[de l'õiku[sid_&_l'õik/e s>

1. (*viil*) урочай; (*lõigatud tükk, eraldatud osa*) вандэт, люкет, шорем
apelsinilõik апельсин люкет я. вандэт

juustulõik сыр вандэт

kartulilõik картошка вандэт

leivalõik нянь шорем

praelõik сиён люкет

sidrunilõik лимон вандэт

tordilõik торт люкет

vorstilõik колбаса вандэт

paar lõiku saia ог кык булка шорем

rulaadi serveeritakse külmade lõikudena рулетэз кезьыт куен, вандылыса
сёто я. жёк вылэ пукто

aedvili tükeldatakse lõikudeks емышез люкетъёслы вандыло

2. (*osa, segment, sektor*) люкет, кусып, вакыт

ajalõik дыр кусып

elulõik улон вакыт

filmilõik фильмлэн люкетэз

rannalõik ярдурлэн люкетэз

rindelõik ож люкет

teelõik сюреслэн люкетэз

tootmislõik мар ке но поттон я. лэсьтон люкет

töölõik ужлэн люкетэз

oluline lõik eesti muusika ajaloos эстон крезьгур историлэн дано люкетэз

3. МАТ (*sirg-*) отрезок, → гож люкет; (*reaalarvude hulk*) интервал

4. (*teksti-*) люкет

novelli kaks esimest lõiku верослэн кык нырысетй люкетэз

lõikama <l'õika[ma lõiga[ta l'õika[b lõiga[tud v>

1. вандыны; (*tükeldama*) вандыны; (*lahti, katki, lõhki*) вандыны; (*sisse*)
вандыны; (*välja*) вандыны; (*küljest, pealt, maha, lahti*) вандыны; (*maha,*
küljest, otsast) вандыны; (*pügama, kärpima*) вандыны; (*lühemaks*) вандыны;
(*vigastades sisse*) вандыны; (*teatud hulka, vähesel määral*) вандыны; (*sisse*
graveerima) вандыса суреданы я. гожтыны

leiba lõikama нянь вандыны

klaasi lõikama пияла вандыны

rappi lõikama картонэз вандыны

juukseid lõikama йырси вандыны я. чышкыны

küüsi lõikama гижы вандылыны

hekki lõikama писпу чышкыны

turvast lõikama торфез вандыны

kraavi lõikama канава гудыны

kääridega lõikama качыен вандыны

viiludeks lõikama шорманы

väikesteks tükkideks lõikama вандылыны

noaga sõrme lõikama пуртэн чиньыез вандыны

lõika vorsti вандылы колбаса

lõikas kaalika pooleks калягаез шортйз вандйз

lõika veel üks tükk saia эшшо одйг нянь вандэс шор

lõika ajalehest see artikkel välja газетысь та статьяез ванды
poiss lõikas oma nime puutüvesse пияш аслэсьтыз нимзэ писпу мугоре
вандыса гожтйз

uusmaasaajale lõigati tükk maad выль лыктэмлы музъем кесэг сётйзы
põõsad tahavad lõigata куакъёсты чышконо

lapsel lõigati patsid maha ныллэсь йырси пунэтъёссэ вандйзы

laev lõikab laineid корабль тулкымъёсты вандэ

jutt lõigati nagu noaga katki вераськемез вандэм кадь дугдытйзы

nuga on nüri, ei lõika пурт ныж, уг ванды

puitu lõigatud joonis пул вылэ вандылэм суред

halvasti lõigatud kuub уродос вандэм дукес я. пиджак

2. (saagima) вандыны

puid lõikama пу вандыны

palke lõikama кор вандыны

laaste lõikama шелеп пул вандыны

3. (vilja) араны

rukist lõikama зег араны

oder on lõigatud йыды арамын

**4. KÕNEK (opereerima) вандылыны; (kohitsema) вандылыны, улошо
карыны**

teda on mitu korda lõigatud со трос пол вандылэмын

tal lõigati pimesool välja сукурсюлзэ вандйзы

põrsaid lõikama парсьпиосыз вандылыны я. улошо карыны

5. PILTL (valuaistingut v ebameeldivat tunnet tekitama) вандыны

ere valgus lõikas silma v silmadesse яркыт тыл синэз вандйз

sireen lõikab kõrva v kõrvu сирена пелез вандйз

solvang lõikas südamesse урод кыл сюлэмеz вандйз

lapsepõlvesündmused lõikavad eredalt mällu пичи дырысь учыръёс тодэ
ваёнъёсы яркыт мертчисько

tuul lõikab näkku төл ымнырез вандэ

lõikav valu rinnus гадьын вандйсь вöсь

lõikav hääl вандйсь куара

lõikav külm v pakane вандйсь кезыт я. төл

6. SPORT (palli riivamisi lööma) тупез вандыса кадь лэзыны

lõigatud löök → вандыса лэзён

7. PILTL (teravalt ütlema, nähvama) вандыны, вандыса кадь вераны

ole vait! -- lõikas poiss шып ул! - вандйз пияш

8. KÕNEK (lööma, nähvama) шорыны, шорманы

lõikas poisile vitsaga mööda paljaid sääri пилэсь голык пыдъёссэ ньöрен
шориз

lõikas hobusele piitsaga валэз сюлоен шориз

lõikas talle vastu vahtimist ныраз мыжгиз

9. KÕNEK (jooksma) быззыны, шонтыны

pani v pistis kodu poole lõikama дор палаз шонтйз я. бызиз

üks lõikab ees, teine lippab järel оgez азыпалан бызе, мукетыз сьöраз вутске

10. KÕNEK (taipama, jagama) валаны

tal pea v nupp lõikab солэн йырыз ужа

11. PILTL (millegi pealt teenima, kasu saama) вандыны, пайда басьтыны

kasu lõikama пайда я. барыш вандыны я. поттыны

selle tehingu pealt annab lõigata та ужысь пайда вандыны луоно

lõikuma¹ <l'õiku[ma l'õiku[da lõigu[b lõigu[tud v> (*kestvalt lõikama*) **вандыны;**
(*vestma, voolima*) **шорманы, вандылыны**
ära lõigu nii palju leiba lahti **туж трос нянь эн шорма**
lõigu kurgid viiludeks **кяйрез векчи вандылы**
lõikus vanad rõivad tükkideks **вуж дйськутэз юдэсьёслы вандылыз**
poiss lõikus noaga puupulka **пияш пуртэн пу бодыез волятыз**

lõikuma² <l'õiku[ma l'õiku[da l'õiku[b l'õiku[tud v> (*millesegi v millestki läbi tungima*) **мертчиськыны**
saag lõikus sügavamale puusse **бычки пуэ мур мертчиськиз**
raadinina lõikus liiva **пыжлэн нырыз луое донгиськиз**
valgusvihud lõikusid pimedusse **югыт сиос мертчиськизы пеймытэ**
seljakoti rihmad lõikuvad valusalt õlgadesse **котомка еос вось карыса**
мертчисько пельпумьёсы
imikul lõikus esimene hammas **нунылэн нырысетй пиньыз потйз**
hele kiljatus lõikus õhe **чир черектйськем уез вандйз**

lõikus <l'õikus l'õikuse l'õikus[t l'õikus[se, l'õikus[te l'õikus/i_&_l'õikuse[id s>

1. (*lõikamine, pügamine*) **вандон;** (*operatsioon*) **вандылон, операция**

juukselõikus **йырси вандон**

noorenduslõikus **AIAND выльдйсь вандон**

võralõikus **писпу вайёсыз вандон**

viljapuude lõikus **емыш писпуосты вандылон**

kurgumandlite lõikus **нылон миндалиосты вандылон**

oli raske lõikus **секыт вандылон я. операция вал**

tehti lõikus **вандылызы**

ta ei tahtnud lõikusele minna **солэн өз поты операцие мынэмез**

lõikus õnnestus **вандылэмзы удалтйз**

2. (*vilja-*) **аран;** (*saagikoristus*) **емыш бичан**

nisulõikus **чабей аран**

odralõikus **йыды аран**

rukkilõikus **зег аран**

viljalõikus **ю аран**

lõikus käib **аран мынэ**

lõikus on täies hoos **аранлэн пось вакытэз**

algas suhkruroo lõikus **сакыр тросникез аран кутскиз**

3. (*viljasaak*) **октэм ю я. емыш**

tänavune lõikus **туэ октэм ю я. емыш**

riis annab aastas mitu lõikust **рисэз арлы көня ке пол арало**

4. PILTL (*saak, saam*) **емыш октон**

kuni kestab sõda, kestab ka spekulantidel lõikus **ожъёс мынытозь луозы**

спекулянтъёслэн емыш октонзы но

nohikul pole naiste juures suuremat lõikust **нюлымтэ кунян нылъёс дорысь**

уно емыш уз окты

Liitsõnad

lõikus+ (*operatsiooniga seotud*)

lõikuslaud **операциос лэсьтон жок**

lõikus+ (*viljalõikusega seotud*)

lõikusaeg **аран дыр**

lõikusmasin **PÖLL аран машина**

lõikustööd **аран ужъёс, емыш октон ужъёс**

lõikuskuu <+k'uu k'uu k'uu[d -, k'uu[de_&_kuu[de k'uu[sid_&_k'u[id s> RHVK
(*august*) гудырикошкон

lõim <l'õim lõime l'õime l'õime, l'õime[de l'õime[sid_&_l'õim/i s>

1. PILTL канва :

olustik on nende novellide lõimeks нуналлы быдэ улон та новеллаослы
инъет луэ

2. METS (*puusüü*) писпу арлыдэз возматйсь эгесъёс

Liitsõnad

lõime+

lõimelõng ТЕКСТ нуись сйньыс

lõiv <l'õiv lõivu l'õivu l'õivu, l'õivu[de l'õivu[sid_&_l'õiv/e s> (*makse riigiorgani sooritatud teingu eest*) ВЪТ; PILTL ВЪТ

riigilõiv кун вѳт

notariaaltoimingute lõivud нотариус вѳтъёс

kunstnik maksab moele lõivu суредась модалы дан сѳтэ

lõke <lõke l'õkke lõke[t -, lõke[te l'õkke[id s> (*lõkketuli*) ТЫЛСКЕМ; (*koldes*) ТЫЛ;

PILTL ТЫЛСКЕМ

lõõmav lõke гомась тылскем

laagrilõke лагерь тылскем

tulelõke тылскем

tegime v süütasime lõkke тылскем аратймы

lõke praksub hubaselt тылскем кылзоно кадь тачыртэ

istusime lõkke ääres v ümber тылскем котырын пукимы

soojendati end lõkke paistel тылскем югытъя шунтйськызы

keetsime lõkkel teed тылскем вылын чай пѳзътймы

poisid heitsid lõkkesse oksid пиос тылскеме вайёс тыризы

kohenda veidi lõket! тупаты вал тылскемез ѳжыт

teen ahju natuke lõket гуре ѳжыт тыл поно

kired lõid lõkkele PILTL мылкыдъёс гомзизы

lõkendama <lõkenda[ma lõkenda[da lõkenda[b lõkenda[tud v> (*leegitsema*)

гоманы; (*lõkendama hakkama*) гомзыны

tuli lõkendab kaminas каминын тыл гомы

kuivad laastud põlesid lõkendades кѳс силё гомасы жуаз

juba lõkendas katus üleni быдэс липет гомасы жуаз ини

eha lõkendab шундыпуксён гомы

põsed v palged lõkendavad бамъёс гомало я. жуало

lõi näost lõkendama ымнырыз гордэктйз

nägu lõkendab vihast вожпотэменыз бамыз гомы

vihtlesime nii, et selg lõkendas веникен шуккиськимы, тыбыр ик гомаз кадь

lõkendav tulbipeenar гомась тюльпан клумба

tervisest lõkendav mees тазалыкен гомась пиосмурт

lõkerdama <lõkerda[ma lõkerda[da lõkerda[b lõkerda[tud v> (*naeru lagistama*)

горыны

mõned itsitavad, mõned lausa lõkerdavad куд-огез пырсйылэ, куд-огез

чылкак горе

lõks¹ <l'õks *interj, adv*>; <l'õks lõksu l'õksu l'õksu, l'õksu[de l'õksu[sid_&_l'õks/e s]>

1. *interj; adv* шлaч

2. *s (lõksatus)* йыг я. шлaч карем

kuulsin ukselingi lõksu õc кутонлэсь шлaч каремзэ кылй

külmast lõid hambad suus lõksu кезьытэн сэрэн пиньёс йыг каризы

lõks² <l'õks lõksu l'õksu l'õksu, l'õksu[de l'õksu[sid_&_l'õks/e s]>

1. (*püüinis*) кыч, кечкор, корси, нальк, пижни, капкан

eluspüügilõks улэпкын кутон капкан

hiirelõks шыр капкан

rotilõks комак капкан

tuhkrulõks бызара капкан

vedrulõks пружинной капкан

lõksu üles seadma v ranema капкан я. кыч пуктыны

lõksu meelitama капканэ я. кыче отьыны

lõksu sattuma капканэ я. кыче сюрены

hiir on lõksus шыр капканэ сюрем

lõks ei läinud v ei langenud kinni капкан ворсаськымтэ

ära mine kohtumisele, see võib olla lõks пумиськонэ эн мыны, кыч дасямын дыр

ei tema nii kergesti lõksu lähe сокем капчиен капканэ уз сюры со

2. (*kinnitusvahend*) ворсан, кутон арбери

juukselõks йырсикутон

pesulõks мисьтаськемез ошылон

kett kinnitati päitste külge lõksu abil жильез уздечка борды ворсанэн юнматйзы

lõng <l'õng lõnga l'õnga l'õnga, l'õnga[de l'õnga[sid_&_l'õng/u s]> сйньыс

villane lõng ыжгон сйньыс

linane lõng етйн сйньыс

jäme lõng зок сйньыс

peenike lõng векчи сйньыс

korrutatud lõng полэстэм сйньыс

ühekordne lõng одйг полэс сйньыс

pleegitatud lõng гужатэм сйньыс

värvitud lõng буям сйньыс

efektlõng фасон сйньыс

elastiklõng эласт сйньыс

karuslõng, karvalõng гоно сйньыс

kindalõng пöзы керттон сйньыс

mohäarlõng мохер сйньыс

nõelõng, nõelumislõng кышъяськон сйньыс

pärlõng весь сйньыс

siidlõng буртчин сйньыс

sokilõng пыдвыл керттон сйньыс

tikkelõng, tikkimislõng пужъятйськон сйньыс

toorlõng миськымтэ сйньыс

vaibalõng ковер сйньыс

lõnga keerd сйньыс полэстон

lõnga jämedus сйньыслэн зөкталаез

lõnga ühtlus сйньыслэн чөшкытлыкез

lõnga tugevus сйнныс юнлыкез
 kaks vihti lõnga кык сйнныс
 kolm pooli lõnga куинь катушка сйнныс
 maavillasest lõngast sokid гурт ыжгон сйнныслэсь пыдвыльёс
 lõnga ketrama сйнныс черсыны
 lõnga korrutama сйнныс полэстыны
 lõnga kerima сйннысэз бугоре биняны
 oli katkenud veel üks lõng, mis sidus mind noorusega эшшо одйгез монэ егит
 дырын герзась сйнныс чигиз

Liitsõnad

lõnga+

lõngakera бугор

lõoke <l'õoke l'õokese l'õokes[t l'õokes[se, l'õokes[te l'õokes/i_&_l'õokese[id s>
 тюрагай
 lõokesed lõõritavad тюрагай чирдэ

lõpetama <lõpeta[ma lõpeta[da lõpeta[b lõpeta[tud v>

1. (*valmis, lõpuni tegema*) йылпумъяны; (*õppeasutust*) йылпумъяны; (*lõpule viima*) йылпумъяны, пумозяз вуттыны

tööd lõpetama ужез йылпумъяны

kooli lõpetama школаез йылпумъяны

lõpetas instituudi kiitusega институтэз зечен йылпумъяз

tal jäigi ülikool lõpetamata университетэз йылпумъятэк ик кылиз

oota, las ma lõpetan kirja ära возьма, вай мон гожтэтме йылпумъяло

nende sõnadega lõpetas ta oma jutu та кыльёсын со веранзэ йылпумъяз

lõpetas oma elupäevad võõrsil улон нуналъёссэ палэнын йылпумъяз

lõpetamata käsikiri йылпумъямтэ кигожтос

lõpetades {*millega*} йылпумъяса

2. (*katkestama*) дугдыны; (*järsult*) дугдыны

lõpeta mangumine! дугды акылляськемысь!

vihm sundis töö lõpetama зор ужез дугдытытйз

lõpetasime kirjavahetuse ваче гожъяммес дугдытйм

ettevõtte lõpetas oma tegevuse ужъюрт ужзэ дугдытйз

viinaga olen ammu lõpetanud аракыен кемалась дугдй

3. KÕNEK (*tapma*) быдтыны

lõpmata <l'õpmata adv> (*lõpmatult, väga*) пумтэм, пумйылтэм

lõpmata palju пумтэм трос

lõpmata viisakalt пумтэм гажаса

lõpmata ilus пумтэм чебер

lõpmatu <l'õpmatu adv>; <l'õpmatu l'õpmatu l'õpmatu[t -, l'õpmatu[te l'õpmatu[id adj>

1. adv пумтэм, бырисьтэм

2. adj (*lõputu, lõppematu*) пумтэм; (*otsatu, ääretu*) пумтэм; (*mõõtmatu*) пумтэм, мертантэм

lõpmatu ruum пумтэм инты

lõpmatu kümnendmurd МАТ → бырисьтэм дасмос

lõpmatud kaugused пумтэм кыръёс

lõpmatu rahvahulk пумтэм калык

pisike saareke keset lõpmatut merd пичи шормуҷ пумтэм зарезь шорын

seisin lõpmatu aja järjekorras черодын пумтэм дыр чоже сылй
jäta oma lõpmatu pärimine пумтэм эн юалляськы

lõpmatus <l'õpmatus l'õpmatuse l'õpmatus[t l'õpmatus[se, l'õpmatus[te
l'õpmatus/i s> пумтэмлык; (otsatus, ääretus) пумтэмлык; (mõõtmatus)
пумтэмлык, мертантэмлык
aja lõpmatus дырлэн пумтэмлыкес
ookeani veeväljade lõpmatus океан ву выльёслэн пумтэмлыксы
ma ei jõua lõpmatuseni oodata КӨНЕК мынам уг луы пумтэм возьмаме
korrutab lõpmatuseni ühte ja sama КӨНЕК одйг верамзэ ик пумтэм вера

lõpp <l'õpp lõpu l'õppu l'õppu, l'õppu[de l'õppu[sid_&_l'õpp/e s>
1. (ots) пум; (lõpetamine) бырон; (lõpposa) пумыз; (lõpetus) быдтон
koridori lõpp коридорлэн пумыз
kirja lõpp гожтэтлэн пумыз
talve lõpp толлэн пумыз
romaanil lõpp романлэн пумыз
kontserdi lõpp концертлэн пумыз
päeva lõpus нунал пумын
aprilli lõpul v lõpus оштолэзь пумын
kaheteistkümnnes vagun on päris rongi lõpus дас кыкетй вагон чылкак поезд
пумын
lause lõppu pannakse punkt предложенилэн пумаз точка пукто
lugesin raamatu otsast lõpuni läbi книгаез кутсконысеныз пумозяз лыдзи
tõõaja lõpuni on veel pool tundi ужан дыр бырытозь жыны час на
puhkus läheneb lõpule шутэтскон дыр бырон пала вуэ
alustatud töö tuleb lõpuni viia кутскем ужез пумозяз вуттоно
mind ei lastud lõpuni rääkida монэ оз лэзе пумозяз вераны
korralagedusele tuleb lõpp [peale] teha косэмлы пум пононо
2. KEEL (muutesufiks) кылпум
käändelõpp падеж кылпум
muutelõpp кылпум
3. (otsasaamine) пум; (häving, hukk) пум; (surm) пум, бырон
raha on lõpul коньдон бырон калэ вуэ
küünal on lõpule v lõpuni põlenud сюсьтыл пумозяз жуаз
mu kannatus on lõpul v saab lõpule чиданэ пумаз вуэ я. быре
ennustati maailma lõppu дунне быронэз веразы
impeeriumi kuulsusetu lõpp империлэн дантэк быремез
tundis, et lõpp on lähedal шөдйз, пумыз матын ни шуыса
Liitsõnad
lõpp+
lõppklass берпуметйез класс
lõpplahendus (lõplik lahendus) берпуметйез я. йылпумъясь пумкыльян
lõppvõistlus SPORT финал
lõpu+
lõpueksam йылпумъян экзамен
lõpuripidu (koolis) мае ке но йылпумъянлы сйзем юшан;
lõputunnistus диплом

lõppema <l'õppe[ma l'õppe[da lõpe[b lõpe[tud v>; <l'õppe[ma l'õppe[da l'õppe[b
l'õppe[tud v>
1. (lõpuni jõudma) бырыны; (läbi saama) бырыны; (lakkama) бырыны;

(*tarvitamisel otsa saama*) бырыны
 mets lõpeb, algavad põllud нюлэс быре, кутско бусыюс
 see kuu hakkab [ära] lõppema таиз толэзь быре ни
 millal tööpäev lõpeb? ужан нунал ку быре?
 koosolek lõppes кенеш я. собрание быриз
 vihm lõppes зор быриз
 tund on lõppenud урок быриз
 nulliga lõppevad arvud нолен бырись лыдпусьёс
 viigiga lõppenud malepartii янгышен бырем я. йылпумьяськем шашкиен
 шудон партия
 raha kipub lõppema коньдонлэн быремез потэ
 kaevust lõppes vesi куйыысь ву быриз
 leib lõppes otsa нянь быриз
 kannatus lõpeb otsa чидан быриз
 2. (*looma kohta: surema*) бырыны
 loomad lõppesid nälga пөйшурьёс сютэм быризы
 3. (*kõhnaks, viletsaks jääma*) бырыны
 haige oli väga otsa lõppenud висись чылкак бырем

lõpp-peatus <+p'eatus p'eatuse p'eatus[t p'eatus[se, p'eatus[te p'eatus/i_&_p'eatuse[id s> берпуметйез дугдылонни

lõpuks <lõpuks adv> (*viimaks*) пумаз, берло
 lõpuks taipasin, aga siis oli juba hilja берло валай, но бер вал ини

lõpumüük <+m'üük müügi m'üüki m'üüki, m'üüki[de m'üüki[sid_&_m'üük/e s>
 распродажа → пумвузан

lõputu <lõputu lõputu lõputu[t -, lõputu[te lõputu[id adj> (*lõppematu*) пумтэм я.
 бырисьтэм; (*otsatu, ääretu*) пумтэм; (*mõõtmatu*) пумтэм я. мертантэм;
 (*ammendamatu*) пумтэм; (*loendamatu*) пумтэм я. лыдьянтэм; (*alatine*)
 пумтэм я. бырисьтэм
 lõputu universum пумтэм универсум
 lõputu kõrb пумтэм пустыня
 lõputu inimvool пумтэм адями тулкым
 lõputud vaidlused пумтэм спорьяськоньёс
 silmis lõputu nukrus синьёсын пумтэм жождж мылкыд

lõrisema <lõrise[ma lõrise[da lõrise[b lõrise[tud v> ыргетыны; (*teatud aeg*)
 ыргетыны; (*larisema*) ыргетыны
 tige koer lõrises keti otsas урод пуны жильы пумын ыргетйз
 koer lõriseb kassi peale пуны кочыш шоры ыргетэ
 lõrises midagi tagedalt vastuseks вожпотыса маке но ыргетйз
 viljapeksumasin lõrises ю куасан машина ыргетйз

lõss <l'õss lõssi l'õssi l'õssi, l'õssi[de l'õssi[sid_&_l'õss/e s> (*kooritud piim*)
 обрат

lõtv <l'õtv lõdva l'õtva l'õtva, l'õtva[de l'õtva[sid_&_l'õtv/u adj>
 1. (*pinguseta*) эрико, гань-гань; (*kombe-, lodev*) ляб
 lõtv kehahoiak мугорез эрико я. гань-гань возён
 lõdvad lihased ляб быгытьёс

lõtv käepigistus **ляб кикутон**
 lõdvad liigutused **ляб мугор выретэмьёс**
 unest lõtv laps **али сайкам нуны**
 lõtv kõnnak **лыть-лать ветлон сям**
 lõdvad kombed **ортчем я. эсэпсэ чакласьтэм сямьёс**
 end lõdvaks laskma **аслыд гань-гань кариськыны**
 laskis sõrmed lõdvaks **чиньыоссэ лэзиз**
 ohjad on lõdval **биньгозыос лябзытэмын**
 lase rihtm lõdvemaks **едэ лябгес кар**
2. (nõrgalt ühendatud) ляб герзамын
 lõdva kompositsiooniga jutustus **ляб герзам композицион верос**
 side kodukandiga kipub lõdvaks jääma **дор пальёсын герзет лябоме**
3. (lotendav) лябзем, ошиськем
 lõtv nahk **лябзем ку**
 lõdvad põsed **ошиськем бамьёс**
 lõtv kude **ляб керттэм**
 džempri kaelus on lõdvaks veninud **жемперлэн сиресэз кыстйськыса**
лябомем

lõtvuma <l'õtvu[ma l'õtvu[da l'õtvu[b l'õtvu[tud v> (*lõdvaks muutuma*)

лябзыны; (loiuks jääma) небзыны
 lihased lõtvusid **быгытьёс небзизы**
 vanal inimesel nahk lõtvub **пересь муртлэн куэз лябзе**
 tross lõtvub **трос лябзе**
 keha lõtvus **мугор небзиз**
 närvipinged lõtvus **лулэй золтйськем лябзиз**

lõuend <lõuend lõuendi lõuendi[t -, lõuendi[te lõuende[id s> (*riie, lõuendriidel maal*) **дэра**

peenest lõuendist laudlinad **векчи дэралэсь жөккышетъёс**
 lõuendile maalima **дэра вылэ суреданы**
 kuulsa kunstniku lõuendid **тодмо суредасьлэн дэраосыз**

lõug <l'õug lõua l'õuga l'õuga, l'õuga[de l'õuga[sid_&_l'õug/u s>

1. (näo osa) ангес
 terav lõug **лэчыт ангес**
 kandiline v nurgeline lõug **сэрего-сэрего ангес**
 ümar lõug **котырес ангес**
 esiletungiv lõug **азьлань потйсь ангес**
 puhtaks v siledaks raseeritud lõug **чылкыт я. вольыт мычем ангес**
 lohuke lõua otsas **ангес шорын гоп**
 sügab lõuga **ангессэ корма**
 lõug läigib **ангесыз чилия**
 ajab lõua ette v püsti **ангессэ урдэ**
 lõug väriseb **ангесыз куалекъя**
2. (hrl pl) (selgroogsete pea osad) ан, анлы, ангеслы; (looma suu) ым KÕNEK (kõneelundina) ым :
 alalõug, alumine lõug **ANAT ул ан**
 ülalõug, ülemine lõug **ANAT выл ан**
 hobuse lõuad **валлэн анлыосыз**
 vastu v mööda lõugu andma **VULG ангесэ сётыны**
 krokodill ajas lõuad laiali **крокодил ымзэ усьтйз**

kassil on hiir lõugade vahel **кочышлэн ымаз шыр**
haigutab laia lõuaga **паськыт вушйылэ**
sai vastu v mööda lõugu VULG **ангесаз вуиз**
tal on head lõuad v lõuad paraja koha peal **вераськыса уг дугды**
pea lõuad! VULG **шып ул я. кариськы**

3. PILTL (*tööriistal, mehhanismil*) **пум, дур**
tangide lõuad **щипцы пумьёс**

Liitsõnad

lõua+

lõualuu **ангес лы**

lõugama <lõuga[ma lõua[ta lõuga[b lõua[tud v> HLV (*karjuma, röökima*)
черекьяны; (kellegi peale) черекьяны; (lõugama hakkama) черекьяны
кутскыны; (teatud aja jooksul v ajani) черекьяны
mis te lõugate, ei lase magada! **мар тй черекьяськоды, изыны маза уд**
сётйське
lõugavad täiest v kõigest kõrist laulda **нбылонзы кесиськымон черекьяса**
кырзало
lõugas hääle kähedaks **черекьяса куаразэ быдтйз**
kassid lõugasid öö läbi **писэйёс уйбыт черекьяса потйзы**
sireen lõugab **сирена чир черекья**

lõuna <lõuna lõuna lõuna[t -, lõuna[te lõuna[id s>

1. (ilmakaar) лымшор

tuul on v puhub lõunast **тёл лымшорысь пельтэ**
järv asub alevist lõunas v lõuna pool **ты гуртлэсь лымшор пала**
интыяськемын

maja aknad on lõunasse v lõuna poole v vastu lõunat **корка укноос лымшоре**
пото

2. (lõunapoolsed maad v alad) лымшорпал музьемьёс
puhkasime lõunas **лымшорын я. лымшор палан шутэтскон**
sõidame talveks lõunasse **толалтэлы лымшоре мынйськом**

3. (keskpäev) лымшор я. нуназе

kell neli pärast lõunat **лымшор бере нбыль часын**
päev on juba lõunas **нунал лымшорын ини**
vastu lõunat hakkas sadama **нуназелы зорыны кутскиз**
magab lõunani **лымшорозь изе**

4. (lõunasöök) нуназея; (lõunatund) нуназе, обед

Liitsõnad

lõuna+ (*ilmakaarega seotud*)

lõunamaa **лымшор пал**

lõunapoolkera GEOGR **музьем шарлэн лымшор жыныез**

lõunapoolus GEOGR **лымшор полюс**

lõuna+ (*söögiga seotud*)

lõunaoode **чукназэ сиськон но нуназен вискын капчи сиськон**

lõunapoolne <+p'oolne p'oolse p'oolse[t -, p'oolse[te p'oolse[id *adj*> **лымшор**
пал я. палысез

lõunapoolne mäekülг **лымшор палысез гурезь бамал**
saare lõunapoolseim osa **шормуёлэн тужгес но лымшор палысез люкетэз**
lõunapoolsed kultuurimõjud **лымшорпал лулчеберет кужымьёс**

lõunastama <lõunasta[ma lõunasta[da lõunasta[b lõunasta[tud v> нуназеяны
lõunastab kodus нуназея дорын
lõunastasime restoranis ресторанын нуназеян
tule lõunasta koos minuga лыкты, нуназея монэн чош

lõunasöök <+s'öök söögi s'ööki s'ööki, s'ööki[de s'ööki[sid_&_s'öök/e s>
нуназезэ сиён

lõunavaheaeg <+'aeg aja 'aega 'aega, 'aega[de 'aega[sid_&_'aeg/u s> нуназеян
вис

lõvi <lõvi lõvi lõvi -, lõvi[de lõvi[sid s> ZOO (kaslane Panthera leo) арслан;
(emas-) мумы арслан
lõvi mõirgab арслан ыргетэ
võitleb nagu lõvi арслан кадъ нюръяське

Liitsõnad

lõvi+

lõviosa PILTL бадзымез люкет

Lõvi <lõvi lõvi lõvi -, lõvi[de lõvi[sid s> (tähtkuju) Лев

lõõgastuma <lõõgastu[ma lõõgastu[da lõõgastu[b lõõgastu[tud v> (pingest
vabanema) ялларыны, небзыны
lihased lõõgastusid быгытьёс небзыны
pärast pingutust peab lõõgastuma золтйськем я. секыт уж бере ялкаронно я.
небзытсконо

lõõgastus <lõõgastus lõõgastuse lõõgastus[t lõõgastus[se, lõõgastus[te
lõõgastus/i s> небзытскон, ялкарон
lihaste lõõgastus быгытьёсты ялкарытон
närvisüsteemi lõõgastus лулсийосты ялкарытон
{millest} lõõgastust leidma небзытскон, ялкарон шедьтыны

lõõmama <lõõma[ma lõõma[ta lõõma[b lõõma[tud v> (lailalt leegitsema)
гоманы; (lõkkele lõõma) гомзыны
tuli lõõmab тыл гома
puud lõõmavad ahjus гурын пуос гомало
päike lõõmab selges[t] taevas[t] чылкыт инмын шунды гома
taevakaar lõõmab loojangurunas шунды пуксёнын инвис гома
kogu keha lõõmab palavikust быдэс мугор йыр висёнын гома
vabadusejanu lõõmab südameis сюлэмъёсын гома эрик мылкыд
lõõmav päike гомась шунды
lõõmav armastus гомась яратон
lõõmav kirg гомась мылкыд

lõõpima <lõõpi[ma lõõpi[da lõõbi[b lõõbi[tud v> исаны, исаськыны, шудыса
я. серемпыр вераськыны
poisid lõõbivad üksteisega пиос огзэс огзы исало
kas sa räägid tõsiselt või lõõbid? тон зэмзэ вераськод-а яке
мыскылляськыськод-а?

lõõr¹ <l'õõr lõõri l'õõri l'õõri, l'õõri[de l'õõri[sid_&_l'õõr/e s] > (*suitsu-*) муръё :
ahjulõõr муръё
ahi ei tõmba, sest lõõrid on tahma täis гур уг кыскы, малы ке шуоно муръёез
суэн тырмемын

lõõr² <l'õõr lõõri l'õõri l'õõri, l'õõri[de l'õõri[sid_&_l'õõr/e s] > (*lõõritus*) чирдэм
lõokeste lõõr тюрагайёслэн чирдэмзы

lõõtspill <+p'ill pilli p'illi p'illi, p'illi[de p'illi[sid_&_p'ill/e s] > арган

lõõtsutama <lõõtsuta[ma lõõtsuta[da lõõtsuta[b lõõtsuta[tud v] > (*hingeldama*)
шокпотыса я. шок-пуль я. шок-вок шоканы
jookseb lõõtsutades шокпотыса я. шок-пуль бызе
mække ronimine paneb v võtab ta lõõtsutama гурезе тубон сое шок-пуль
шокатытэ
hobune lõõtsutab väsimusest жадеменыз вал шок-пуль шока

läbema <läbe[ma läbe[da läbe[b läbe[tud v] > (*maldama, kärsima*) чиданы, чидан
тырмыны
ei läbe teist lõpuni kuulata уг чида адямиез пумозяз кылзыны
ta ei läbe üksikasjadesse tungida солэн чиданэз уг тырмы чыры-пыры
ужъёсын вырыны
vaevalt läbeб süüa, ja jälle tööle сиськыса вуэ-а, уг-а, нош ик ужаны
kes siis läbeб ilusa ilmaga toas istuda! кин чидалоз меда чебер куазен
коркан пукыны!

läbematu <läbematu läbematu läbematu[t -, läbematu[te läbematu[id *adj*] >
(*kannatamatu*) чидасьтэм, чиданы быгатйсьтэм
läbematu inimene чидасьтэм адями
läbematu iseloom чидасьтэм сям
oota pisut, ära ole nii läbematu возьма õжит, сокем чидасьтэм эн луы

läbi <läbi *prep, postp, adv*>

1. *adv; prep [gen]; postp [gen]* (*millegi kaudu, vahelt, keskel[t]*) :

vaatab läbi akna välja урно пыр я. укротй кыре учке
rong läheb läbi tunneli поезд туннель пыр мынэ
auto vajus läbi jää машина йõ пыртй выйиз
karjub läbi ruupori рупор пыр черекъя
piilub läbi ukseprao õс кусып пыр утчаське
räägib läbi nina ныр пыртйиз вераське
tee viib läbi põldude сюрес бусыос пыр нуэ
üks mõte käis läbi pea одйг малпан йыр пыртй ветлэ
see tuli nagu läbi udu meelde бус пыр кадъ тодэ лыктйиз со
läbi puulehtede sillerdab valgust писпу куаръёс пыртй югыт ворекъя
naeratas läbi pisarate синву пыр мыняз
langes vaenlase käe läbi тушмон ки сэрен быриз
kapp ei mahu uksest läbi кана õстй уг тэры
sõitsime Tartust läbi Тарту пыр кошкымы
katus jookseb v sajab läbi липет пыртйиз вия
töölt tulles astusin poest läbi ужысь бертыкум магазин пыр кошки

2. *adv (algusest lõpuni, kogu ulatuses)* :

luges raamatu läbi книгаез лыдзыса быдтйиз

olen kõik tuttavad läbi helistanud вань тодмоослы жингыртыса потй
jooksin kõik kauplused läbi вань вузкаронниос пыр ортчи
kaup on läbi müüdnud вуз вузаса быдтэмын
seda pole me veel koolis läbi võtnud тае ми школаын өм на дышетэ
3. *postp* [nom], *postp* [gen]; *prep* [nom], *prep* [gen] (*kogu ajavahemiku kestel*)

пыр

eile sadas päev läbi толон лумбыт зориз

lapsed olid suvi v suve läbi maal нылпиос гужембыт я. быдэс гужемзэ

гуртын вал

siin saab aasta läbi v läbi aasta suusatada татын арбыт я. ар чоже куасэн

ветлыны луэ

ööd ja päevad läbi уйёс но нунальёс пыр

4. *adv* (*väljendab millegi terviklikkuse katkestamist, katki, tarvitamiskõlbmatuks, otsa(s), ka ajalisel*) :

nööri läbi lõikama гозыез вандыны

torkas nahast naaskliga augu läbi пыжъянэн куэз пасяз

tal on jalg läbi lastud солэн пыдыз ыбыса пыртйз потэмын

karjatus lõikas öise vaikuse läbi PILTЛ черектйськем куара уй шыпытэз

вандыса лэзиз

rõivad kuuluvad läbi дйськут быре

triikraud põles läbi утюг жуаз

raha on läbi коньдон быремын

puhkus on varsti läbi ял карон дыр жоген быроз

kell on viis minutit kaheksa läbi вить минут укмысэ дыр

5. *adv* (*suhtlemist, toimetulemist väljendavates ühendites*) :

oleme küll naabrid, aga läbi me suurt ei käi бускельёс луиськом, но кусып ум

возиське туж

nad saavad omavahel hästi läbi соос ог-огенызы тупаса уло

rääkisime asja omavahel läbi али гинэ куспамы вераським

saame ilma teie abita läbi быгатомы тйляд юрттэмдытэк

see nali ei lähe [sul] läbi та серем каремед уз ортчы тынад

kukkus eksamil läbi экзаменын куашказ

surus oma tahtmise läbi тэрытйз ас мылкыдызъя

läbi kukkuma

1. (*millestki läbi*) усьыны, гуштыны

2. (*nurjuma, ebaõnnestuma*) куашканы

eksperiment kukkus läbi эксперимент куашказ

kardan eksamil läbi kukkuda экзаменэз сётыны уг быгаты шуыса

кышкасько

läbikukkumine <+k'ukkumine k'ukkumise k'ukkumis[t k'ukkumis[se,

k'ukkumis[te k'ukkumis/i s> куашкан

eksamil läbikukkumine экзаменын куашкан

etenduse läbikukkumine спектакльлэн куашкамеэ

läbi käima

1. (*läbi kõndima*) ортчыны; (*läbi sõitma*) ортчыны

käisin kogu turu läbi быдэс базарез ортчи

käisin kõik oma vanad tuttavad läbi вань азъвыл тодмоосы дортй ортчи

tal on mitmed maad läbi käidud со олокөня шаеръестй ортчымын ини

2. (*millegi kaudu kulgema*) ветлыны; (*kusagilt läbi*) ортчыны; (*sõidukiga*)

ортчыны

siit käib läbi palju rahvast татй трос калык ветлэ

sumin käis saalist läbi залтй шыпыртон ортчиз

3. (*aistingu, tundmuse kohta: läbima*) ортчыны :

värin käis kehast läbi дырекъян мугортй ортчиз

peast käis läbi üks mõte йыре одйг малпан лыктйз

4. (*suhtlema*) кусып возыны, эшъяськыны

ta ei käi kellegagi läbi со нокинэн но кусып уг возы

nad ei käi enam läbi соос уг эшъясько ни

läbi laskma

1. (*mööda lubama, ainet, valgust vms sisse laskma*) лэзыны, пыртй лэзыны
laske läbi! лэзелэ!

aknad lasevad tuult läbi укноос төлэз пыртйзы лэзё

aken ei lase valgust läbi укно югытэз пыртйз уг лэзы

2. KÕNEK (*kuuliga läbistama*) ыбыны

tal lasti jalast läbi солэсь пыдзэ ыбызы

läbilastud tiivaga lind ыбем бурдын тылобурдо

3. KÕNEK (*läbi käima v sõitma*) ортчыны

mul täna pool linna läbi lastud туннэ мынам жыны кар ортчемын

oleks tore praegu ratsa küla vahelt läbi lasta умой луысал али гуртэтй валэн

ворттыса ортчыны

4. KÕNEK (*masinaga töötlemata*) лэзыны

laseme liha hakkmasinast läbi сйлез мясорубка пыр лэзиськом

5. KÕNEK (*pillama, raiskama*) быдтыны

raha läbi laskma коньдонэз быдтыны

6. PILTL (*vastuvõetavaks, kõlblikuks tunnistama*) лэзыны

toimetaja laskis artikli läbi редактор статьяез поттыны лэзиз

tehniline kontroll ei lase praaki läbi техника контроль изьянэн арбериослы

ортчыны уг лэзы

läbima <läbi[ma läbi[da läbi[b läbi[tud v> (*millestki läbi minema*) ортчыны;

(*sõites*) ортчыны; (*joostes*) ортчыны; (*ujudes*) ортчыны; (*läbi tungima*)

ортчыны; (*läbistama*) пыр потыны

läbisime pika koridori ортчимы кузь коридорез

sprinter läbis sada meetrit kümne sekundiga спринтер сю метрез дас

секундскын ортчиз

rong läbis tunneli поезд туннелез ортчиз

sirge läbib punktid A ja B шонер гож А но В пунктъестй ортче

heinamaad läbib oja возь вылтй пичи шур кошке

inimkond on läbinud pika arengutee PILTL адями выжы кузь азинскон

сюресэз ортчиз

kerge värin läbis keha мугортй каллен дырекъян ортчиз

raskesti läbitav maastik шуген ортчоно инты

läbiv haav пыр потэм яра

läbimurre <+murre m'urde murre[t -, murre[te m'urde[id s>

1. (*läbimurdmine*) вормон

korvpallurite osavad läbimurded кудытуп я. баскетбол шудйсьёслэн

быгатыса вормонъёссы

2. SÕJ пырпотон, прорыв

blokaadi[rõnga] läbimurre блокадаез пырпотон

läbimõõt <+m'õõt mõõdu m'õõtu m'õõtu, m'õõtu[de m'õõtu[sid_&_m'õõt/e s]>
котыр мертэт, зоктала, диаметр
kera läbimõõt МАТ шарлэн котыр мертэтэтэ
toru läbimõõt гумылэн диаметрез
meetrise läbimõõduga puu метр зокталаен пу

läbimärg <+m'ärg märja m'ärga m'ärga, m'ärga[de m'ärga[sid_&_m'ärg/i adj]>
(*üleni märg*) чылкак кот, шульыкмем
jäime vihma kätte, saime läbimärjaks зор улэ шедимы, чылкак кот луимы я.
шульыкмимы
jalad on läbimärjad пыдъёс чылкак котэсь я. шульыкмемын
riided on läbimärjad дйсьёс чылкак котэсь я. шульыкмемын

läbiotsimine <+otsimine 'otsimise 'otsimis[t 'otsimis[se, 'otsimis[te 'otsimis/i s]>
обыск
läbiotsimist tegema v korraldama обыск лэсьтыны я. радьяны
läbiotsimisel leiti lendlehti обыск дыръя листовкаос шедьтйзы

läbipaistev <+p'aistev p'aistva p'aistva[t -, p'aistva[te p'aistva[id adj]>
1. (*selline, millest saab läbi vaadata*) пыртйз адзиськись
läbipaistev vedelik пыртйз адзиськись ву
läbipaistev riie пыртйз адзиськись басма
2. PILTL (*läbinähtav, taibata*v) пыртйз адзиськись
see vale on liiga läbipaistev та янгыш туж пыртйз адзиськись

läbipääs <+p'ääs pääsu p'ääsu p'ääsu, p'ääsu[de p'ääsu[sid_&_p'ääs/e s]>
1. (*läbimine*k) пырпотон
klaas takistab ultraviolettkiirguse läbipääsu пияла ультрафиолет
облученилэсь уте я. пияла ультрафиолет облученилэсь пырпотэмзэ
дугдытэ
2. (*läbikäik*) потон, пыр я. вамен потон
kitsas läbipääs сюбег потон

läbi rääkima (*arvamusi vahetama, nõu pidama*) вераськыны, кенешыны
räägib naisega läbi, mis edasi teha кышномуртэн кенешоз, мар азыланыз
кароно

läbirääkimised pl <+r'ääkimine r'ääkimise r'ääkimis[t r'ääkimis[se, r'ääkimis[te
r'ääkimis/i s]>
1. (*nõupidamine*) ваче вераськонъёс я. кыл тупатонъёс
2. (*suuline arvamuste vahetamine*) ваче вераськонъёс я. кыл тупатонъёс

läbi saama

1. (*läbi ajama, toime tulema*) улыны быгатыны, луыны
olen harjunud vähesega läbi saama мон дышемын ожитэныз улыны
быгатыны
ilma tööta läbi ei saa ужатэк уг луы
2. (*suhlemises toime tulema*) улыны
nad said teineteisega hästi läbi ог-огенызы умой улйзы
temaga tuli hästi läbi saada соин зеч кусып возьыса улоно луиз
3. (*lõppema*) бырыны, йылпумьяськыны
mets sai läbi, algas küla нюлэс быриз, кутскиз гурт

tööpäev saab varsti läbi **ужан нунал жоген йылпумъяськоз**

4. (lõpetama) йылпумъяны

kahtlane, kas ta kooli üldse läbi saab **школаез йылпумъямезлы оскон ик өвөл**

5. (läbi pääsema) потыны; (eksami puhul) сётыны

soost kuiva jalaga läbi ei saa **нюрысь кӧс пыдын уд поты**

pean eksamil läbi saama **экзаменме зеч сётоно**

läbisaamine <+s'aamine s'aamise s'aamis[t s'aamis[se, s'aamis[te s'aamis/i_&_s'aamise[id s> **кусып**

läbisõit <+s'õit sõidu s'õitu s'õitu, s'õitu[de s'õitu[sid_&_s'õit/e s>

1. (läbisõitmine) машинаен потон, проезд

läbisõit keelatud! **машинаен потыны уг яра!**

oleme siin ainult läbisõidul **ми татын часталы пыраса гинэ**

2. (sõidetud tee pikkus) пробег, ортчем сюреслэн кузьдалаез

veduri ööpäevane läbisõit **паравозлэн уй-нунал куспын ортчемез**

läbi vaatama (arutama) учкыса потыны, учкыны (haiget) учкыны :

toimetaja vaatas käsikirja läbi **редактор кигожтосэз учкыса потйз**

vaatasin hommikused ajalehed läbi **чукна газетъёсыз учкыса потй**

arst vaatas haige läbi **эмъясь висисез учкиз**

läbivaatus <+v'aatus v'aatuse v'aatus[t v'aatus[se, v'aatus[te

v'aatus/i_&_v'aatuse[id s> **учкыса потон**

arstlik läbivaatus **эмъясьлэн я. врачлэн учкыса потэмез**

haige läbivaatus **висисез учкыса потон**

lähedal <lähedal adv, postp> vt ka lähedale, lähedalt

1. adv; postp [gen] (ruumiliselt ligidal, kelle-mille läheduses) :

ta elab siinsamas lähedal **со татын ик матын улэ**

elan linna lähedal maal **городлы матын гуртын ульсько, город дорын**

гуртын ульсько

saared on üksteisele väga lähedal **шомучъёс огзылы огзы туж матын**

kuskil lähedal kukkus kägu **кытын ке но матын кыкы силиз**

2. adv; postp [gen] (ajaliselt ligidal) :

kevad on juba lähedal **тулыс матын ини**

tähtaeg on lähedal **дырыз матын**

see oletus on tõeale üsna lähedal **та малпан зэмлыклы туж матын**

ta on juba kolmekümne lähedal **со куаманаз вуэ ини, со куамынэзлы матын**

ини

3. postp [gen] (muude suhete kohta) матын

temperatuur oli nulli lähedal **температура нульлы матын я. нуль палан**

see töö on tal alati südame lähedal olnud **та уж солы котьку но сёлэмызья я.**

сёлэмызлы матын вал

lähedale <lähedale adv, postp> vt ka lähedal, lähedalt

1. adv; postp [gen] (ruumiliselt ligidale, kelle-mille lähedusse) :

ära liiga lähedale mine **туж матаз эн мыны**

ta oli vaikselt lähedale hiilinud **со каллен матэ лыктйз**

istu mulle hästi lähedale **пуксьы матам, пуксьы монэн артэ**

ostis maja linna lähedale **городлы матэ корка басьтйз**

2. adv; postp [gen] (ajaliselt ligidale) :

valimised jõuavad lähedale **быръёнъёс матэ вуо, быръёнъёс матэкто**
olen jõudnud juba kuuekümnelt lähedale **куатьтонэлы матэ вуи ини**
3. adv; postp [gen] (muude suhete kohta) матэ
oskab inimestele lähedale pääseda **адямиослы матэ кариськыны быгатэ**
ei saa oma jõukusega naabrile lähedale[gi] **байлыкеныз бускелезлы матын ик**
өвөл

lähedalt <lähedalt adv, postp> vt ka lähedale, lähedal

1. adv; postp [gen] (ruumiliselt ligidalt, kelle-mille lähedusest) :

nägin hunti päris lähedalt **кионэз матысен адзи**

tulistas lähedalt **матысен ыбиз**

suure kivi lähedalt leidsime seeni **бадзым из дорысь губи шедьтймы**

ta on Tartu lähedalt pärit **со вордйськемезъя Тарту палась луэ**

2. adv (ajaliselt ligidalt) :

selle kohta võib ajaloost näiteid tuua lähedalt ja kaugelt **та сярись историись**

примеръёс шедьтыны луэ матысь но кыдёкысь

3. adv (muude suhete kohta) матысь

oleme lähedalt sugulased **матысь чыжы-выжы луиськомы**

lähedane <lähedane lähedase lähedas[t lähedas[se, lähedas[te lähedas/i adj, s>

1. adj (ligidane) матысь, матын; (läheduses asuv) матын

lähedane küla **матысь гурт**

kauged ja suhteliselt lähedased tähed **кыдёкысь но чошатыса матысь**

кизилиос

2. adj (ajaliselt lähedal olev) матысь

lähedane tulevik **матысь вуоно дыр**

3. adj (üsnä sarnane) матын

lähedased värvitoonid **матынэсь буёл тусьёс**

ainestikult lähedased romaanid **пуштроссия матынэсь романъёс**

lähedased nähtused **матынэсь явлениос**

4. adj (tihedates suhetes v suguluses olev) матысь

lähedane sõber **матысь эш**

lähedased suhted **матысь кусыпъёс**

lähedased sugulased **матысь чыжы-выжыос**

lähedased inimesed **матысь адямиос**

lähedased sugulussuhted **матысь чыжы-выжы кусыпъёс**

5. s матысьёс

pidas sünnipäeva lähedaste ringis **вордйськем нуналзэ матысьёсыныз**

ортчытйз

lähedus <lähedus läheduse lähedus[t lähedus[se, lähedus[te lähedus/i s>

1. (lähedalolek) мытын луон я. луэм; (lähedane-olek) матын луон

mere lähedus **зарезьлэн матын луэмез**

aimab surma lähedust **кулонлэсь матын луэмзэ шөдэ**

eesti ja soome keele lähedus **эстон но финн кыльёслэн матын луэмзы**

hingeline lähedus **лулъя матын луон**

2. (lähiiümbus, lähikond) матын

siin läheduses pole ühtki järve **татын матын одйг но ты өвөл**

läheduses laksutab ööbik **матын учы чирдэ**

lähem <lähem lähema lähema[t -, lähema[te lähema[id adj> **матысь, матысез**

lähem pood on kahe kilomeetri kaugusel **матысез вузкаронни кык километр**

кемынlähemal ajal **матысь дыре**lähemad sõbrad **матысь эшъёс**siit on Tartusse lähem kui Pärnusse **татысен Тарту Пярнулэсь матынгес**lähemal vaatlemisel selgus, et ... **матысен эскерыса тодмо луиз, ...**kas tead sellest midagi lähemat? **та сярысь мар ке но умойгес тодйськод-а****lähemal** <lähemal *adv*> *vt ka* lähemale, lähemalt **матын**mida lähemal südalinnale, seda parem **макем каршорлы матынгес, сокем****умойгес**kumb on siit lähemal, Tartu või Tallinn? **кудйз татысен матынгес, Тарту яке****Таллинн****lähemale** <lähemale *adv*> *vt ka* lähemal, lähemalt **матэ, матэгес**tule lähemale! **матэгес лык!**tõmba tool lähemale **пуконэз матэгес кыскы**juubel jõuab üha lähemale **юбилей матэ но матэ вуэ****lähemalt** <lähemalt *adv*> *vt ka* lähemale, lähemal **матысьгес, умойгес;***(täpsemalt)* **матысьгес, умойгес**tutvusime lähemalt ekskursioonil **экскурсиын умойгес я. матысьгес****ТОДМАТСКИМЫ**seda küsimust tuleb lähemalt uurida **та юанэз умойгес эскероно**räägi lähemalt oma tööst **ужед сярысь умойгес я. матысьгес вера****lähene** <lähene[ma lähene[da lähene[b lähene[tud *v*]**1. (ruumiliselt, ajaliselt)** **матэқтыны, лыктыны, вуыны; (ajaliselt)****матэқтыны, лыктыны, вуыны**tagant lähenes auto **берласянь машина матэктйз**rong läheneb jaamale **поезд вокзалэ вуэ**lapsed lähenesid aralt **нылпиос дйсьтытэк матэктйзы**jõgi läheneb maanteele **шур чугун сюресозь вуэ, шур чугон сюреслы****матэктэ**sügis läheneb **сйзьыл вуэ я. лыктэ я. матэктэ**aeg lähenes keskööle **дыр уйшорлы матэктйз**kell läheneb kuuele **час куате вуэ**ta hakkab juba kuuekümnele lähene **ма со куатьтоназ вуэ ини**läheneb saatuslik hetk **вуэ адзонэз верась дыр**osavõtjate arv läheneb kahesajale **пыриськисьёслэн лыдзы кыксюозь вуэ**hullusele lähenev meeltesegadus **шужимонлы матэктйсь йыр сураськон****2. (suhetesse astuma, lähedastesse suhetesse pürgima)** **кусып тупатыны,****матэқтыны, шедьтыны**oskab inimestele läheneda **адямиосын кусып тупатыны быгатэ, адямиослы****матэқтыны быгатэ**igale õpilasele tuleb läheneda individuaalselt **котькудйзлы дышетскисьлы****нимаз матэктоно, котькуд дышетскисен нимаз кусып тупатоно**näitleja on osale õigesti lähenenud **актёр ролез шонер шедьтйз****lähestikku** <lähest'ikku *adv*> **матын, артэ, бускельын**elame lähestikku **матын улйськомы**meie majad asuvad lähestikku **коркаосмы матын интыяськемын**ära istuta õunapuid liiga lähestikku **улмопуосты туж артэ эн мертты**

lähetama <läheta[ma läheta[da läheta[b läheta[tud v> (*saatma, läkitama*)

ыстыны, келяны; (*komandeerima*) командировкае ыстыны
kaup lähetati tellijale товарез заказ лэстысьлы келязы
lähetas palli vastase väravasse тупез пумит капкае келяз
koondmeeskond lähetati olümpiamängudele люкам командаез олимпиадае
ыстызы
ta lähetati Prahasse сое Прагае ыстызы

lähim <lähim lähima lähima[t -, lähima[te lähima[id adj> матысез, матысь

lähim kauplus матысез вузкаронни
lähimas tulevikus матысь вуоно дыре
lähimatel päevadel матысь нунальёсы

lähtuma <l'ähtu[ma l'ähtu[da l'ähtu[b l'ähtu[tud v> (*algust saama, mingit*

lähtekohta järgima) потыны, кошкыны
Tapalt lähtuvad raudteed mitmes suunas Тапаысен чугун сюресъёс пöртэм
пальёсы кошко
soome-ugri keeled lähtuvad uurali algkeelest финн-угор кыльёс урал
огъякылысь пото

läige <läige l'äike läige[t -, läige[te l'äike[id s> чиян

kuldne läige зарни чиям
silmade läige синъёслэн чиямзы
lihvitud pinna läige волятэм выллэн чиямез
juuksed on kaotanud läike йырсилэн чиямез быриз
pintsaku küünarnukid on läikele hõrdunud пиджаклэн саес гырпумъёсыз
вужмыса чияло

läikima <l'äiki[ma l'äiki[da läigi[b läigi[tud v>

1. (*helkima, häilima*) чияны, пиштыны; (*läikima hakkama*) чияны;
(*rasvast, õlist jms*) чияны

läikima hõõruma чиясь карыны
poleeritud pinnad läigivad полировать карем я. волятэм выльёс чияло
silmad läigivad синъёс чияло я. пишто
veepind läigib hõbedaselt вулэн вылыз азвесен чия
hobuse karv läigib валлэн гоныз чия
nägu läigib higist ымныр пöсям вулэсь чия

lõi kingad läikima пыдкучтанэз чиялэсь тазатиз я. чиясь кариз
käised on läikima kulunud саесъёс вужмыса чияны кутскиллям
madrus lõi pandlad läikima матрос е бычыосты чиясь кариз

2. (*iiveldama, pöörutama*) öскем потыны; (*pisut*) вукекъяны
süda läigib öскем потэ

see lõhn ajab südame läikima та зын вукекъяськытэ, та зынлэсь öскем потэ

3. (*maha loksuma*) кисьтйськыны

supp läikis üle ääre lauale шыд жöк вылэ кисьтйськиз

läikiv <l'äikiv l'äikiva l'äikiva[t -, l'äikiva[te l'äikiva[id adj> чиясь

läila <läila läila läila[t -, läila[de läila[sid adj> (*lääge, imal*) голькыт, гольтрес

läila rohi голькыт эмъюм
läilad meelitused гольтрес ушьямъёс
läila jutt PILTL гольтрес вераськон

verehais ajab v teeb südame läilaks **вир зын мылкыдэз сура, вир зынлэсь
өскем потыса кошке**
tema virisemine läheb läilaks v on läila kuulata **зуремзэ кылэм уг пот,
зуремезлэсь өскем потэ**

läitma <l'äit[ma l'äit[a läida[b läide[tud, l'äit[is l'äit[ke v> (*süütama*) **аратыны,**
эстйськыны, тыл поныны, жуатыны
lõket läitma **тылскем аратыны**
küünalt läitma **сюсьтыл жуатыны**
läitis koldes[se] tule **тылскеме тыл понйз**

läkakõha <+kõha kõha kõha -, kõha[de kõha[sid s> MED (*nakkushaigus*)
коклюш, кызон

läkitama <läkita[ma läkita[da läkita[b läkita[tud v>

1. (*saatma*) **ыстыны, келяны, лэзбыны**
läkitab ajalehele sõnumeid **газетэ иворьёссэ келя**
läkitasin talle kirja **солы гожтэт ыстй**
neiu läkitas mulle naeratuse **нылмурт мыным мынямзэ келяз**
läkitasin talle õhusuudluse **омыр чупкаронме солы келяй**
2. KÕNEK (*viskama, heitma*) **куштыны, кисьтыны; (välja) куштыны,**
кисьтыны
läkitas kapataie vett kerisele **быдэс кобы ву кисьтйз каменкае, быдэс кобы**
вуэн пось кисьтйз
läkitasin suitsukoni aknast välja **тамак пумез укноетй куштй я. сэрпалтй**
3. KÕNEK (*lööma, virutama*) **ыргалтыны, шуккыны, шуккыса куштыны**
läkitaks talle ühe tulise **ыргалтысал сое, шуккыса куштысал сое**

läkitus <läkitus läkituse läkitus[t läkitus[se, läkitus[te läkitus/i s> (*avalik*
[kirjalik] pöördumine) **вазиськон, кыл, верам**
raavsti läkitus **пасторлэн я. папалэн кылыз я. верамез**
presidendi läkitus rahvale **азьмуртлэн калыклы верамез я. вазиськемез**
luuletus läkituse vormis **вазиськон формаен гожтэм кылбур**

lämbe <l'ämbe l'ämbe l'ämbe[t -, l'ämbe[te l'ämbe[id adj> (*lämmatavalt soe*)
окыт, жокыт

lämbe keskpäev **окыт я. жокыт нунал шор**
lämbe õhk **окыт я. жокыт омыр**
autos oli lämbe **машинаын жокыт вал**

lämbuma <l'ambu[ma l'ambu[da l'ambu[b l'ambu[tud v>

1. (*õhupuuduse tõttu surema*) **жоканы; (õhupuudust tundma) жоканы**
vingu lämbuma **йыре йотыны, сурымлэсь жоканы**
suitsu kätte lämbuma **чынын жоканы**
tõmbas vett kopsu ja lämbus **тыюсаз ву пыремен гуньдыса кулйз**
tehke aken lahti, sellises õhus võib lämbuda **усьтэлэ укноез, та омырын**
жокаса кулод
ta oli vihast lämbumas **вожпотэменыз шоканэз пытсаськиз**
naerust lämbudes **серекъямен гуньдыса**
sellises õhkkonnas võib lämbuda **таче атмосфераын жоканы но луэ**
2. (*hääle kohta: sumbuma, mattuma*) **жоканы**
ta sõnad lämbusid nutusse **солэн кыльёсыз бөрдэменыз жоказы,**

бөрдәменыз верам кылъёсыз өз ни кылйське

3. (*tule kohta: kustuma*) кысыны

tuli lämbus ahjus тыл гурын кысйз

4. (*taimede kohta: valguse ja õhu vaegusest hukkuma*) жоканы

oras lämbus paksu lume all уд зок лымы улын жоказ

kapsataimed on umbrohu alla lämbumas кубиста жаг турын улэ жоказ

lämmastik <lämmast'ik lämmastiku lämmast'ikku lämmast'ikku,

lämmastik/e_&_lämmast'ikku[de lämmast'ikk/e_&_lämmast'ikku[sid s>

1. КЕЕМ азот

2. KÕNEK (*lämmastikväetis*) азот

lämmatama <lämmata[ma lämmata[da lämmata[b lämmata[tud v>

1. (*hingamist takistama, sel teel surmata*); PILTL (*alla, maha suruma*)

кекатыны, жокатыны

omalgatust lämmatama инициативаез кекатыны

suits kipub lämmatama чын кекатэ я. жокатэ

lämmatas naise padjaga кышномуртэз миндэрен кекатйз

vastuhakk lämmatati eos пумит жутсконэз кутскыкуз ик кекатйзы

lämmatav kuumus кекатйсь я. жокатйсь пөсь

2. (*hääle kohta*) жокатыны; (*taimi hukutama*) жокатыны :

köhahoog lämmatas kõneleja hääle кызон вераськисьлэсь куаразэ жокатйз

umbrohi lämmatas lilled жаг турын сяськаосты жокатйз

leegid lämmatati liivaga тылэз луоен жокатйзы

längus <l'ängus adv, adj> (*poolviltu, längakil*) кырыж, някырскем, палэнэ

сётскем, кырыжвыл

längus õlad кырыж пельпумъёс

õhtupäikese längus kiired жыт шундылэн кырыжвыл сиосыз

tahapoole längus käekiri паллянэ някырскем гожъяськон сям

rõrand on pisut längus выж ожыт кырыжамын

lärm <l'ärm lärmi l'ärmi l'ärmi, l'ärmi[de l'ärmi[sid_&_l'ärm/e s> (*kisa, kära*)

куашетон, куаш поттон, юр-яр карон; (*õiendamine, lament*) куашетон

vahetunni ajal oli koolimaja laste lärmi täis перемена дыръя школа корка

нылпи куашетонэн тырмемын вал

sellise lärmi sees ei kuule enda häältki таће куашетэм пöлын аслэсьтыд

куарадэ но уд кылы

kajakad teevad hirmsat lärmi чарланъёс көшкемыт куашетон потто

sellest võib tõusta v tulla lärm[i] татысь куашетон потыны быгатэ

nad löid lärmi lahti соос куашетон поттйзы

lärmakas <lärmakas lärmaka lärmaka[t -, lärmaka[te lärmaka[id adj>

куашетйсь, куаш поттйсь; (*lärmav*) куашетйсь, куаш поттйсь

lärmakas inimene куашетйсь адями

lärmakas rahvahulk куашетйсь калык

lärmakas jutt куашетйсь вераськон

liiga lärmakas reklaam туж куашетйсь реклама

läte <läte l'ätte läte[t -, läte[te l'ätte[id s> (*allikas*) ошмес

külma selge veega läte кезыт чылкыт вуэн ошмес

rõõmu läte шумпотон ошмес

inspiratsiooni läte **инспирация я. мылкыд ошмес**
rahvuskultuuri lätted **калык лулчеберетлэн ошмесъёсыз**
kivi alt keeb välja väike läte **из улысь пöзъыса потэ пичи ошмес**
päike on valguse läte **шунды со югытлэн ошмесэз**

läti <läti *ag*> **латви**
läti keel **латви кыл**

lätlane <l'ätlane l'ätlase l'ätlas[t l'ätlas[se, l'ätlas[te l'ätlas/i_&_l'ätlase[id s>
латыш; (lätimaalane) латыш

lävi <lävi läve läve l'ävve, läve[de läve[sid s>

1. (*lävepakk, künnis*); PSÜHN (*aistingu tekkimiseks vajalik ärrituse minimaaltugevus*) **эсэп, öс кусып**

kõrge lävi **жужыт öс кусып**

aidalävi **амбар öс кусып**

kuuldelävi FÜÜS **кылон эсэп**

ukselävi **öс кусып**

valulävi FÜSIOL **вöсь эсэп**

ärrituslävi FÜSIOL **шöдон эсэп**

üle läve astuma **öс кусып вамен потыны**

lävel seisma **öс кусыпын сылыны**

läve ees on lillepeenar **öс кусып азын сяськаос**

lävele ilmus perenaine **öс кусыпын корка кузё кышно адзиськиз**

2. PILTL (*eraldav piir, künnis*) **кусып, кал**

oleme uue sajandi lävel **выль даурлэн öс кусыпаз ми**

ta oli surma lävel **улонэн кулон вискын вал со**

meeskond oli kaotuse lävel **команда келян калэ вуэмын вал ини**

väljasuremise lävel olevad taimeliigid **бырон калэ вуэм будос ёзъёс**

Liitsõnad

läve+

lävepakk **öс кусып**

lääge <l'ääge l'ääge l'ääge[t -, l'ääge[te l'ääge[id *adj*> (*imal, läila*) **голькыт**

lääged marjad **голькыт мульиос**

vere lääge maitse **вирлэн голькыт шöмыз**

lõhnaõli lääge aroom **духилэн я. зынвулэн голькыт аромез**

lääge ülistuskõne **голькыт данъян кыл**

läänelik <läänel'ik lääneliku läänel'ikku läänel'ikku, läänelik/e_&_läänel'ikku[de
läänel'ikk/e_&_läänel'ikku[sid *adj*> (*läänemaailmale omane*) **жытпал я.**

шундыпуксён

läänelik elulaad **жытпал улон рад я. сям**

läänelikud kombed **жытпалась сямъёс я. йылольёс**

lääs <l'ääs lääne l'ään[t l'ään[de, lään[te l'ääs[i s>

1. (*ilmakaar*) **шундыпуксён**

lääne pool, läänes **шундыпуксён пал, шундыпуксёнысь**

tuul puhub v on läänest **тöл шундыпуксёнысь я. шундыпуксён палась**

пельтэ

Tartust lääne pool **Тартуысен шундыпуксён пала**

päike loojub läände **шунды шундыпуксёнэ пуксе**

2. (*läänepoolsed maad v alad*) шундыпуксён пал музеймъёс я. шаеръёс
lääne kunst шундыпуксён лулчеберет
Metsik Lääs Кыр Шундыпуксён

Liitsõnad

lääne+

läänepoolkera GEOGR музейм шарлэн жытпал жыныез

lääneriik жытпал кун

lääts <l'ääts läätse l'äätse l'äätse, l'äätse[de l'äätse[sid_&_l'ääts/i s]>

1. BOT (*kaunvili* Lens culinaris, *selle vili*) кичивичи, яснык

2. FÜÜS линза, пияла

hajutav lääts бадзыматйсь пияла

koondav lääts пичиятйсь пияла

kontaktlääts контакт линза

läätse lihvimine линзаез я. пиялаез волятон

3. ANAT (*silma-*) синпияла

lödi <lödi lödi lödi -, lödi[de lödi[sid s, adj]>

1. s (*löga*) кисаль, небзем но паньгам маке

marjalödi узы небзыса кисаль луэм

2. adj (*pehme, lödine*) небземын, паньгаса кисаль луэмын

ülevahtunud marjad on lödid укыр кисьмамъёсыз узыос небземын

löga <löga löga löga -, löga[de löga[sid s]> (*piidel mass*) кисаль

lumelöga сулеп

porilöga дэри я. напра

kartulid on lögaks keenud картопка кисальзыса пөзем

lömastama <lömasta[ma lömasta[da lömasta[b lömasta[tud v]> паньгатыны

kivi lömastas jala из пыдэз паньгатйз

jala all lömastatud tigu пыд улын паньгатэм биёос я. акач-тукачъёс

lömitama <lömita[ma lömita[da lömita[b lömita[tud v]>

1. (*lömakil olema*) мыкырскыны, мар ке но борды кариськыны

koer lömitab maad ligi ja liputab saba пуны музейм борды кариське но

быжыныз шона

nurgas lömitab vana ahi сэргын мыкырскыса сылэ вуж гур

oja ääres lömitab vana saun пичи шур дурын мыкырскыса сылэ вуж мунчо

2. PILTL (*orjameelne, allaheitlik olema*) мыкырьяськыны

ülemuste ees lömitama кивалтйсьёс азын мыкырьяськыны

lörts¹ <l'örts interj, adv>; <l'örts lörtsu l'örtsu l'örtsu, l'örtsu[de l'örtsu[sid_&_l'örts/e s]>

1. interj; adv шучыр-шачыр я. сучыр-сачыр

märjad saapad teevad lörts ja lörts кот сапегъёс шучыр-шачыр я. сучыр-сачыр каро

2. s (*lorst*) сучыр, сачыр

läheb märgade kingadega, nii et lörtsud käivad кот пыдкүтэныз мынэ, сучыр шуэ

3. s (*lärakas*) дыльк

lörts² <l'örts lörtsi l'örtsi l'örtsi, l'örtsi[de l'örtsi[sid_&_l'örts/e s, adj]>

1. *s* (*märg lumi, lobjakas*) сулеп, кот лымы
lumelörts сулеп, кот лымы
sajab lörtsi кот лымы усе
tänavad on lörtsi täis урамъёсын сулеп
2. *s* (*lake, lurr*) кизер шыд, кизер юон
3. *s* (*vilets riie*) уродос я. зызы дэра
4. *adj* (*vilets, kehv*) уродос я. алама я. ярантэм я. зызы
lörts riie зызы дэра я. бöz
5. *adj* (*lörtsine*) сулеп
lörts ilm сулеп куазь

lөөk <l'өөk lөөgi l'өөki l'өөki, l'өөki[de l'өөki[sid_&_l'өөk/e s]>

1. (*hoop, tukse, kella-, ründeoperatsioon*) шуккет, шуккем; (*aeru-, tiiva-*) шонтэм; (*tõuge*) шуккет, донгем; (*tukse*) шуккем, йыгтетэм
jõuline lөөk кужмо шуккет
tabav lөөk шонерак шуккет
välkkiire lөөk чашъем
taktikaline lөөk тактика шуккет
aerulөөk полэс шонтэм
avalөөk SPORT нырысетй шуккет
elektrilөөк электро шуккем
haamrilөөк молотэн шуккем
jalalөөк чьжем
karistuslөөк SPORT штраф шуккет
kellalөөк час шуккем
kellalөөgid час шуккем, гырлы шуккемъёс
käelөөк мыжгем, кыын шуккем
nurgalөөк SPORT сэргысь сётон
otselөөк (1) SPORT шонерак сётон; (2) SÕJ шонерак шуккет
realөөк бадзымез шуккет
pettelөөк SPORT пояса сётэм
pulsilөөк вирсэр тэтчан
pulsilөөgid вирсэр тэтчанъёс
ründelөөк SPORT ожмась шуккет
saatuselөөк улон я. адзон шуккет
südamelөөк сюзэм тэтчам
südamelөөgid сюзэм тэтчамъёс
tiivalөөк SÕJ фланг ласянь шуккет
trahvilөөк SPORT штраф шуккет
tulelөөк SÕJ огневой я. тыл шуккет
vabalөөк SPORT эрико шуккет
välgulөөк чашъем я. чашыса шуккем
väravalөөк SPORT капкае шуккет
lөөk rindu гаде шуккет
haamri rasked lөөgid молотлэн секытэсь шуккемъёсыз
kirikukella kumedad lөөgid черк гырлылэн пыдлось шуккемъёсыз
vastasele lөөki andma тушмонлы шуккет сётыны
süda jätab lөөke vahele сюзэм вис карыса тэтча
pulss on seitsekümmend lөөki minutis вирсэр минутаз сизыымдон пол тэтче
poja surm oli talle varustav lөөk пиезлэн кулэмез со понна бадзым шуккет
луиз

mind tabas raske löök **вылам погыртйсь шуккет вуиз**
 elas selle löögi vapralt üle **та шуккетэз со чидаз**
2. KÕNEK (*hea võimalus, menu*) **удалтэм**
 tal pole tüdrukute juures v tüdrukutega lööki **солы нылъёсын уг удалты**
 tal on poiste juures lööki **пиос пöлын сое гажало**
 pühade ajal on lillekaubitsejatel lööki **праздникъёс дыръя сяська вузасъёслы**
удалтэ

lööma <l'öö[ma l'üü[a l'öö[b l'öö[dud, l'õ[i löö[ge lüü[akse v>

1. (*lööki andma, löökidega mingisse seisundisse viima, kuhugi suunama*)
шуккыны; (kopsama) йыггетыны, шуккыны; (piitsaga, rihmaga) шуккыны;
(laksama) шуккыны, шлач карыны; (virutama) шуккыны
 rusikaga lööma **мыжыкен шуккыны, мыжгыны**
 piitsaga lööma **сюлоен шуккыны, сюлояны**
 haamriga lööma **молотэн шуккыны**
 näkku lööma **ымныре шуккыны**
 katust lööma **липыны**
 rüütliks lööma **рыцаре пыртыны**
 lõi varba vastu kivi **пыдчиныьез из борды шуккыны**
 lõin kõigest jõust **вань кужымысьтым шукки**
 lõi mind valusasti **монэ вöсь шуккиз**
 lõi palli väravasse **тупез капкае пыртйз**
 lõi palli auti **тупез аутэ чыжиз**
 lõi teiba maasse **музьеме тул шуккиз**
 lõi naela seinä **борддоре кортчоғ шуккиз**
 välk lõi puusse **писпуэз чашйиз**
 lõi akna katki **укноез пилиз**
 lõi halu pooleks **пуэз жынынья пилиз**
 lõin tal mütsi peast **йырысьтыз изьзэ уськытй**
 lõi tal palli käest **кыысьтыз тупсэ талай**
 lõön su selja lumest puhtaks **тыбырдэ лымылэсь куртко**
 lõi kirjale templi peale **гожтэт вылэ печать пуктйз**
 eit lõi risti ette **пересь кышно кирос понйз**
 Kristus löödi risti v ristile **Христосэз киросэ кортчогазы**
 lööme nagi seinä **борддоре чоғ шукком**
 võttis vikati ja läks heina lööma **кусо кутйз но турнаны кошкиз**
 lõi koore vahule v vahtu **йöлвылэз шуку луйтозяз шуккиз**
 süda lööb nõrgalt **сюлэм каллен йыгаське**
 sekretär lööb vigadeta **секретарь янгышьёстэк печатла**
 nahaga löödud uks **куэн шуккем öс**

2. (*heli tekitades*) **шуккыны**
 trummi lööma **барабанэ шуккыны**
 kella lööma **гырлы шуккыны**
 lokku lööma **куашетон поттыны**
 kell lööb kuus **час куать шуккиз**
 kell on kaks lõömata **час кыкез öз шуккы на**
 kell lõi südaöötundi **час уйшорез шуккиз**
 lööb keelega laksu **кылыныз шлачкетэ**
 lööb sõrmedega nipsu **чиньыосныз шлачкетэ**

3. (*paiskuma*) **шуккыны, шуккиськыны**
 lained löövad vastu rannakive **тулкымъёс ярдурысь изьёсы шуккисько**
 tuuleiilid löövad näkku **тöл ымныре шуккиське**

kohvilõhn lõi ninna кофе зын ныре шуккиськиз
häbist lõi veri näkku возьдаськыса вирыз ымныраз тубиз

4. PILTL (*purustavat hoopri andma, purustama*) шуккыны; (*võitma, võitu saavutama*) vormise потыны
vaenlast lõõma тушмонэз шуккыны
lõi eelkõneleja väited pihuks ja põrmuks азыпалан вераськисьлэсь
малпаньёссэ куашкатйз, быдтйз
meie korvpallimeeskond lõi vastast 78:72 милям баскетбол командамы
тушмонэз 78-72 лыдын vormиз
noor sportlane lõi kõiki oma konkurente егит спортсмен вань
конкурентьёссэ vormиз
maailmarekord on löödud дунне рекорд vormемын
esimene malend löödi alles kolmekümne teisel käigul нырысетйез шахмат
фигура куамын кыкетй вамышын басьтэмын вал
ta näeb löödud välja со мылкыдтэм адске

5. (*otsustavalt, energiliselt midagi tegema, keha v kehaosa asendi järsu muutmise kohta*) жутскыны
lõi koorma peale ja läks груззэ жутйз но кошкиз
lapsed löödi hommikul vara maast lahti нылпиосыз вазь чукна сайкатйзы
lõi kingad läikima пыдкуччанзэ чияльс кариз
löö uks lukku ja ära kedagi sisse lase чога өсэз и нокинэ но пырыны эн
лэзы
lõi lahkumisavalduse lauale кошкон сярысь заявлениез жок валэ куштйз
kuri koer lõi hambad sääرده урод пуны пыдьюмылэ куртчиськиз
lõi pea kuklasse йырзэ урдйз
lõi käed puusa киоссэ урдэсаз пуктылйз
lõi silmad v pilgu uksele синзэ өс шоры воштйз
looderdajad löödi tööle азытэмьёсты ужатйзы

6. (*midagi hoogsalt tegema*) сётыны
tantsu lõõma эктыны, эктыса сётыны
laulu lõõma кырзаны, кырзаса сётыны
hundiratast lõõma колесо лэсьтыны
loodrit lõõma азытэмьяськыны
litsi lõõma калгыны
kass lööb nurru кочыш нургетэ
mehed lõid päev läbi kaarte воргороньёс лумбыт карта шуккизы

7. (*mingisse seisundisse viima, hakkama*) шуккыны
järsk valgus lõi silmad pimedaks югыт синьёсы шуккиз, югыт синьёсыз
мальдытйз
plahvatus lõi ta kõrvad lukku пуштэм куара пельёсаз шуккиз
see vahejuhtum lõi plaanid segi та учыр малпам ужьёсты сураз
mets lõi rohetama нюлэс вожектйз
taevas lõi helendama инбам сайкытомиз
meri lõi lainetama зарезь тулкымьяськыны кутскиз
prilliklaasid lõid uduseks очки пиялаос бусаськизы
põsed lõid punetama бамьёс гордэктйзы, баме вир шуккиз
ta lõi araks со кышказ я. курдаз
ma lõin kartma мон кышкай я. курдай
silmade ees lõi mustaks син азь бусаськиз
pisted lõövad rindu гаде шукке, гадьын чогыя я. бышке
valu lõi kõhtu котэ вось шуккиз
kramp lõi jalga пыдэз кыскиз

lööming <lööming löömingu löömingu[t -, löömingu[te löömingu[id s> (*kaklus*)
жугиськон; (*tüli*) керетон
algas korralik lööming зэмос жугиськон кутскиз

lööv¹ <l'ööv l'ööva l'ööva[t -, l'ööva[te l'ööva[id *adj*> (*tabav, mõjuv, tõhus*)
шуккись, жугись
lööv kriitika шуккись критика
lööv väljend шуккись я. пыд йылысь погыртйсь кыл

lööv² <l'ööv löövi l'öövi l'öövi, l'öövi[de l'öövi[sid_&_l'ööv/e s>
1. (*osmik, onn*) уродос, куашкан калэ вуэм корка
2. (*pikk katusealune*) лапас
3. ЕНІТ (*sammastega eraldatud piklik ruumiosa*) неф, люкет
kesklööv шор люкетээ
külgööv урдэс люкетээ
põiklööv вамен люкетээ

lööve <lööve l'ööbe lööve[t -, lööve[te l'ööbe[id s> MED, VET гижло
mädavilliline lööve пустулёз гижло
leetrilööve корь гижло
nahalööve ку вылэ потэм гижло
ravimlööve эмьюмлэсь гижло
sarlakilööve скарлатин гижло
käed kihelevas lööbes киосаз лыдйсь гижло потэмын

lühem <lühem lühema lühema[t -, lühema[te lühema[id *adj*> вакчи

lühend <lühend lühendi lühendi[t -, lühendi[te lühende[id s> вакчиятэм
sõnalühend кылээ вакчиятэм

lühendama <lühenda[ma lühenda[da lühenda[b lühenda[tud v> (*ruumiliselt, ajaliselt*) вакчиятыны, вакчи карыны :
kleiti lühendama дэремез вакчиятыны
tööpäeva lühendama ужан нуналэз вакчиятыны
sammu lühendama вамышьёсты вакчиятыны
artiklit lühendama статьяез вакчиятыны
eluiga lühendavad tegurid улонэз вакчиятйсь мугъёс
lühendatud väljaanne вакчиятэм издание

lühenema <lühene[ma lühene[da lühene[b lühene[tud v> (*ruumiliselt, ajaliselt*)
вакчияны, вакчи луыны
jooksjate vahemaa lühenes iga hetkega бызьылйсьёслэн кусыпсы жамдэлы
быдэ вакчияз
kleidid lühenesid miniks дэремъёс миниозь вакчиязы
sügisel päevad lühenevad сйзьыл нуналъёс вакчияло я. вакчиёмо
tööpäev lühenes ужан нунал вакчияз

lühidalt <lühidalt *adv*> вакчияк
räägi lühidalt вера вакчияк
lühidalt öeldes вакчияк вераса
püüdke kõnelda v teha lühidalt вакчияк вераны я. лэсьтыны тырше

lühike[ne] <lühike_&_lühikene lühikese lühikes[t lühikes[se, lühikes[te lühikes/i
adj> (*lühiajaline*) **вакчи, жамдэ;** (*kasvult*) **лапег;** (*napisõnaline*) **вакчи;**
(küündimatu, vähene) **вакчи визьем**
 lühike[ne] kael **вакчи чырты**
 lühike[ne] kleit **вакчи дэрэм**
 lühikesed juuksed **вакчи йырси**
 lühike[ne] vahemaa **вакчи я. матын кусып**
 lühike[ne] artikkel **вакчи статья**
 lühike[ne] naine **лапег кышномурт**
 lühike[ne] sügispäev **вакчи сйзьыл нунал**
 lühike[ne] elu **вакчи улон**
 lühike[ne] peatus **вакч я. жамдэлы дугдон**
 lühikesed vokaalid **KEEL вакчи асланга**
 lühike[ne] jutujamine **вакчи вераськон**
 lühike[ne] vastus **вакчи валэктон**
 lühike[ne] mälu **вакчи йырсазь**
 lühikese aruga inimene **вакчи визьем аядми**
 see seelik on sulle lühike[ne] **та юбка тыныд вакчи**
 lühikeste varrukatega pluus **вакчи саесо дэрэм я. блузка**
 õnn on lühike[ne] **шуд вакчи вылэм**
 lõikasin juuksed lühemaks **йырсиме вакчиятй**
 ta on minust lühem **со мынэсьтым лапеггес**
 lühikese ajaga on palju ära tehtud **вакчи дыр куспын трос лэсьтэмын**
 ta on lühikese jutuga **со вакчияк вера**
 jutule tehti lühike[ne] lõpp **вераськемез жог йылпумъязы**

lühter <l'ühter l'ühtri l'ühtri[t -, l'ühtri[te l'ühtre[id s> (*küünlahoidja, ehisvalgusti*)

люстра

hõbelühter **азвесь люстра**

laelühter **вөлдэтэ ошон люстра**

laualühter **жөквыл люстра**

ripplühter **ошыса возён люстра**

seinalühter **борддор люстра**

lühtrites süüdati küünlad **люстраосы сюсьтыльёс жуатйзы**

kirikus lõid lühtrid särama **черкын люстраос ворежьяны кутскизы**

lökkama <l'ükka[ma lüka[ta l'ükka[b lüka[tud v>

1. (tõukama) донгыны; (ühes suunas) донгыны (mitu korda) донгылыны :

käru lökkama **уробоез донгыны**

lapsevankrit lökkama **коляскаез донгыны**

ust lökkama **өсэз донгыны**

lökkas ukse kinni **өсэз донгыса ворсаз**

lökkame kapi seina äärde **канаез борддор вөзы донгиськом я. донгом**

lökkasin tooli lauale lähemale **пуконэз жөклы матэгес донги**

lauad lükati koomale v kokku **жөкьёсты донгыса огазезы**

lökkasin riivi ette **вамен пулэз донгыса ворсаски**

lökkasime paadi vette **пыжез вуэ донгимы**

lökkas lapse lumme **пиналэз лымые донгиз**

lökkas oksad laiali **вайёсты палэнтйз**

lökkas kiigele käega hoogu **зечыранэз кийныз донгыса зечыратйз**

lökkas püksid alla **штанизэ куашкатйз**

lökkas mütsi kuklasse **изьызэ йыртышказ донгиз**

lökkas käised üles **саессэ пужалляз**
ta lükati tahaplaanile **PILTL сое мышпала каризы**
asi tuleb liikuma lükata **ужез вырзытыны кулэ**

2. (libistama) гылзыны, ортчыны

lökkas kammiga läbi juuste **йырси вылтйз сынэн гылзиз**
lükka särk triikrauaga üle **дэрэм вылтйд утюген ортчы**
buldooseriga tasaseks lükatud plats **бульдозерен донгаса чөшкытатэм инты**

3. (edasi lükkama) кельтыны я. выжтыны

pulmad lükati sügise peale **сюанэз сйзбыллы кельтйзы я. выжтйзы**
ära lükka seda tööd homseks **та уужез чюказелы эн кельты**

4. (kellelegi teisele veeretama) выжтыны, куштыны

vastutust teistele v teiste kaela lükkama **кылкутонэз мукетыз вылэ куштыны**
süü lükati minu peale **янгышез мон вылэ выжтйзы**

lökkuma <l'ükku[ma l'ükku[da l'ükku[b l'ükku[tud v> (*ajaliselt edasi nihkuma*)

берлолы кылыны

koosolek lükkub paar nädalat v paari nädala võrra edasi **кенеш кык арнялы**

берлолы кыле

kongress lükkub määramata ajaks edasi **конгресс тодмотэм дырлы берлолы**
кыле

lülü <lüli lüli lüli -, lüli[de lüli[sid s>

1. (järk, osa) люкет, ёз

jämedate lülidega ahel **зөк ёзьёсын жилыы**

kaelaketi lülid **чыртыжилыылэн ёзьёсыз**

ahelalüli **EL жилыылэн люкетэз**

tähtis lüli kogu süsteemis **быдэс сөзнэтысь кулэ луись ёз**

2. ANAT, ZOOL сюрлы

nimmelüli **ANAT кус вадесысь сюрлы**

rinnalüli **ANAT гадь вадесысь сюрлы**

selgroolüli **сюрлы**

sõrmelüli **ANAT чиньы лы**

varbalüli **ANAT пыдчиньы лы**

õndralüli **ANAT бызыгы**

3. BOT (kõrre sõlmevahe) ёз

4. METS (lülipuit) писпу шорсюлэм

lülitama <lülita[ma lülita[da lülita[b lülita[tud v> **ужаны кутскыны**

külmutuskapp lülitab end ise sisse ja välja **йөкана я. холодильник ас понназ**
ужаны кутске но ужамысь дугдэ

automaatseade lülitab pumba käima **автомат насосэз ужатэ**

lüliti <lüliti lüliti lüliti[t -, lüliti[te lülite[id s> **EL жуатон, кысон**

automaatlüliti **автомат жуатон**

kaitselüliti **утён жуатон**

käsilüliti **кыин жуатон**

nupplüliti **зйбыса жуатон**

lümfi <l'ümf lümfi l'ümfi l'ümfi, l'ümfi[de l'ümfi[sid_&_l'ümf/e s> **FÜSIOL**

(*koemahl*) **лимфа я. төды вир**

lünk <l'ünk lünga l'ünka l'ünka, l'ünka[de l'ünka[sid_&_l'ünk/i s> (*vaheljäänud, tühi koht*) вис, кылем инты; (*puudus, puudujääk*) вис, буш инты
lüngad teadmistes тодонын висъёс
mälulünk MED йырсазысь вис
täitke harjutuses lüngad сэтэм ужысь буш интыосы гожтэлэ
parimaski sõnaraamatus on lünki умояз кыллюкамын но кылем интыосыз
вань

lünklik <l'ünl'ik l'ünkliku l'ünl'ikku l'ünl'ikku, l'ünklik/e_&_l'ünl'ikku[de l'ünl'ikk/e_&_l'ünl'ikku[sid adj> висо, буш интыё
lünklikud teadmised висо тодон-валанъёс
lünklikud andmed буш интыосын ивор

lüps <l'üps lüpsi l'üpsi l'üpsi, l'üpsi[de l'üpsi[sid_&_l'üps/e s>

1. (*lüpsmine*) скал кыскон, йёл кыскон

hommikune lüps чукназэ скал кыскон

käsitsilüps кийн скал кыскон

masinlüps аппаратэн скал кыскон

karjanaised on lüpsi lõpetamas скал кыскисъёс йёл кысконзэс быдто

käed on lüpsist väsinud киос скал кыскыса жадемын

läheb lauta lüpsile гидэ скал кыскыны мынэ

lehm andis igas lüpsis lüpsikutäie piima кыскемлы быдэ скал быдэс ведра
йёл сётйз

2. (*ühel lüpsikorral lüpstud piim*) кыскем, огпол кутскыса кыскем йёл
valas mulle õhtusest lüpsist piima мыным жытсэ кыскемысь йёл понйз

Liitsõnad

lüpsi+

lüpsilehm йёл сётйсь скал, кысконо скал

lüpsik <lüpsik lüpsiku lüpsiku[t -, lüpsiku[te lüpsiku[id s> скал кыскон ведра,
дойник

lüpsja <l'üpsja l'üpsja l'üpsja[t -, l'üpsja[te l'üpsja[id s> скал кыскисъ; (*mees-*)
скал кыскисъ

lüpsma <l'üps[ma l'üps[ta lüpsa[b l'üps[tud, l'üps[is l'üps[ke v>

1. (*lehma*) скал я. йёл кыскыны; (*teatud hulka*) скал я. йёл кыскыны;

(*tühjaks, ära, välja*) скалэз я. йёлэз кыскыны

lehma lüpsma скал кыскыны

käsitsi lüpsma кийн скал я. йёл кыскыны

masinaga lüpsma аппаратэн скал я. йёл кыскыны

udar tuleb korralikult tühjaks lüpssta веразэ рос-прос, йёлыз бырытозь
кысконо

lehmi lüpstakse kolm korda päevas скалгёсыз нуналлы куинь пол кыско

2. (*piima andma*) йёл сётыны

lehm lüpsab hästi йёло скал, скал йёлзэ трос сётэ

lehm tuleb varsti lüpsma жоген скалэз кысконо луоз

lütseum <l'ütseum l'ütseumi l'ütseumi l'ütseumi, l'ütseumi[de l'ütseum/e s>;
<l'ütseum l'ütseumi l'ütseumi[t -, l'ütseumi[te l'ütseume[id s> (*õppeasutus*)
лицей

Prantsuse lütseum Tallinnas Таллиннысь француз лицей

lüürika <lüürika lüürika lüürika[t -, lüürika[te lüürika[id s> KIRJ лирика я.

кылбур

armastuslüürika яратон лирика я. кылбур

looduslüürika инкуазь лирика я. кылбур

ülevaade eesti lüürikast эстон лирикалы я. кылбурлы обзор

lüüriline <lüüriline lüürilise lüürilis[t lüürilis[se, lüürilis[te lüürilis/i adj>

1. (lüürikasse kuuluv) лирика, кылбуро

lüüriline teos лирика гожтос

lüüriline žanr лирика жанр

2. (tundeelamuslik, tundeüllane) лирика

lüüriline meeleolu лирика мылкыд

lüürilise hingelaadiga inimene лирика луло адями

lüüriline sopran лирика сопрано

lüüriline tenor лирика тенор

lüüs¹ <l'üüs lüüsi l'üüsi l'üüsi, l'üüsi[de l'üüsi[sid_&_l'üüs/e s> MED (palaviku järk-järguline vaibumine); BIOL (rakumembraanide lagunemine keemiliste ainete toimel) лизис

lüüs² <l'üüs lüüsi l'üüsi l'üüsi, l'üüsi[de l'üüsi[sid_&_l'üüs/e s> TEHN (rajatis, mille kaudu laev sõidab ühelt veetasemelt teisele, seadeldis, mille kaudu saab ühest keskkonnast teise) шлюз

dokilüüs MER ву жутскон шлюз

kalalüüs чорыг кошкон шлюз

laevasõidulüüs MER вулэйкы я. корабль ветлон шлюз

kanali lüüsid каналлэн шлюзъёсыз

kosmoselaeva lüüs космос лобетлэн я. корабльлэн шлюзээ

ma vt mina¹

maa <m'aa m'aa m'aa[d ma[ha, m'aa[de_&_maa[de m'aa[sid_&_m'a[id s>

1. (astronoomilise nimena suure algustähega: Päikesesüsteemi planeet, maakera) Музьем

planeet Maa планета Музьем

Maa kuju Музьемлэн тусыз (формаез)

Maa kese Музьемлэн шорыз

Maa tehiskaaslane Музьемлэн искусственной спутникез

Maa tiirleb ümber Päikese Музьем Шунды котыртй берга

2. (väikese algustähega: planeedi pind kui kõige elusa asupaik) музьем

kas siis maa peal enam õigust polegi? музьем вылын зэмлык өвёл ини шат?

ta on mu parim sõber maa peal со - мынам музьем вылысь самой матысь эше

tuiskab nii, et ei näe maa ega taeva vahet сычё пельтэ, синме коть донгы, номыр но уг адскы

jäi oma unistustes siiski maa peale PILTL ас малпанъёсаз пилемозь өз вуы

3. (maismaa vastandina merele vm veekogule) музьем

maismaa музьем

mannermaa материк

laevalt nähti maad корабльысен музьемез адзизы

dessant saadeti maale десант поттыны (васькытыны)

see loom elab nii vees kui kuival maal со пöйшур вуын но, музьем вылын но

улэ

tuul puhub täna maa poolt туннэ музъем палась (я. материкысь) пельтэ

4. (*maismaa pind, pindmine osa*) музъем, инты; (*pinnas*) сюй, музъем;

KÕNEK (*üldisemalt: ruum, koht, paik, pind*) инты

mäGINE maa гурезё инты

tasane maa чёшкыт инты

künklik maa вырйыло (я. выро) инты

soine maa нюр инты

paljas maa голык инты

lumine maa лымыен шобыртэм музъем

niiske maa мускыт музъем

külmunud maa кынмем музъем

liivane maa луоё музъем

savine maa горд сюё музъем

rammus maa удалтйсь музъем

viljakas maa удалтйсь (я. удалтытйсь)

lahja maa начар музъем

rõllumajanduslik maa сельскохозяйственной музъем

eramaa частной музъем возён

kirikumaa черклэн музъемез

kogukonnamaa общинной музъем

mõisamaa помещиклэн музъемез

rõllumaa gyroно инты

riigimaa кунлэн музъемез

songermaa бугыръям музъем

tallermaa (1) (*äratallatud maa*) лёгам музъем; (2) (*võitlustander*) арена

uudismaa целина

maad kuivendama музъемез кёсатыны

maad kündma музъемез гырыны

maad väetama музъемез кыеданы

maad harima музъем ужаны

maad võõrandama музъемез таланы

maad tagastama музъемез берыктыны

vastu maad liibuma музъем борды жиптйськыны

maa on sula музъем шуназ

maa lõi haljendama музъем вожектйз

vajutas labida maasse кuez (я. лопатаез) музъем пушкы (я. сюе) донгиз

linnud lendavad madalalt maa kohal тылобурдоос музъем вадьсытй улейтй

лобало

kaevurid töötavad maa all шахтёръес музъем улын ужало

varemed tehti maaga tasa куашкам макеосты музъем вылысь чылкак

быдтйзы

hää! kostab nagu maa alt куара музъем улысь кадь ик кылйське

ruum on maast laeni suitsu täis юртын выж вылысен вёлдэтозь чын

maani kleit пыдтышкось дэрэм

kaevab aias maad со бакчаын гудйське

me rentisime tüki maad ми кёня ке музъем арендовать каримы

maatarahvale jagati maad музъемтэм калыклы музъем люкизы

pääsukesed lendavad maad ligi ваёбыжъёс музъем вадьсытй улэтй лобало

rainutas oksa maad ligi ваез музъем дорозь ик някыртыз

ma olen litsutud maad ligi PILTL мынам мылкыды воксё зйбиськемын (я.

секыт)

buss on nii täis, et pole jalale maad КÕНЕК автобус сыҕе тырмытэмын, пыдэз
НО НОКЫТЧЫ ПОНЫНЫ
maani kummardus музъемозь (я. туж мур) йыбырттон
5. (*ruumiline vahemaa*) кусып, вис, кем
sinna on meilt hulk maad ми дорысен отчыозь кыдѣкын
natuke v veidike maad eemal татысен кыдѣкын өвөл
meil on pikk maa minna милемлы кыдѣке мыноно
lähen selle lühikese maa jalgsi со пичи кемез пыдын ортчо
pool maad on sõidetud жыны сюрес ортчемын
kauge maa tagant saabunud külalised кыдѣкысь вуэм куноос
selle maa pealt sa märki ei taba та кемысен тон мишене уд сюры
6. (*koos sõnaga tükk: ajalise vahe, teatud määra kohta*) кыдѣкын, кема,
трослы
kevadeni on veel tükk maad тулысозь кема на
sa oled minust tükk maad noorem тон мынэсьтым трослы пиналгес
see jalgratas on eelmisest tükk maad parem таиз велосипед азьлоез сярсы
трослы умойгес
ta juuksed on tükk maad tumedamad kui minul солэн йырсиез мынам сярсы
трослы пеймытгес
7. (*vastandina linnale*) гурт
linna ja maa erinevused гурт но кар куспын пөртэмлыкѣс
ta elab maal со гуртын улэ
asus maalt linna elama со гуртысь каре улыны мынйз
ta on maalt pärit со гуртысь, я. со гуртын вордскемын
suve veetsin maal гужемез гуртын ортчытй
8. (*ka geograafilistes nimes: riik v selle osa*) кун, музъем; (*füüsilis-
geograafiline piirkond*) шаер, пал
okupeeritud maa оккупировать карем кун
eksootilised maad экзотической кунѣс
agraarmaa аграрной кун
kapitalismimaa капиталистической кун
lõunamaa лымшор пал кун
muinasjutumaa PILTTL выжыкыл дунне
naabermaa бускель кун
spordimaa спортивной дунне
sünnimaa вордскем шаер
tõusva päikese maa жужась шундылэн кунэз
maailma maad ja rahvad дуннеысь кунѣс но калыкѣс
Lääne-Euroopa maad Шунды пуксён пал Европаысь кунѣс
iidse kultuuriga maa вашкала культураен кун
võõraid maid anastama мурт кунѣсты киултыны
iga rahvas armastab oma maad котькуд калык аслэсьтыз шаерзэ яратэ
linnud lendavad sügisel soojale maale тылобурдоос сйзбыл шунит пальѣсы
лобо
vangid saadeti külmale maale пытсам адымиосты кезыт пальѣсы келязы
Pariis on kunstijüngrite jaoks tõotatud maa искусстволы вань мылкыдзэс
сѣтыса ужасьѣслы Париж обетованной музъем
9. (*hrl mitmuse väliskohakäänetes*) (*teatud kant, maakoh, ümbrus*) шаер, пал,
инты
meie mail on palju looduskauneid paiku ми пальѣсын трос шулдыр интыос
käisime Mart Saare mail Март Саарен герзаськем интыостй ветлймы

Liitsõnad

maa+ (*maismaa ja põllumaaga seotud*),

maagaas **мугаз**

maakaart **географической карта**

maakera **музъем шар**

maa-ala <+ala ala ala -, ala[de ala[sid_&_al/u s> (*piirkond*) **инты, музъем, ёрос;**

(*loomade kulgemis-, eluala*) **стация, пöйшурлэн улон я. вöлмем интыез;**

(*maatükk*) **музъем**

hoonestatud maa-ala **пуктйськем инты**

soostunud maa-ala **нюрлы пöрмем инты**

maa-ala planeerimine **интыез радьян**

tehase maa-ala **заводлэн музъемез**

60 hektari suurune maa-ala **60 гектарьем музъем**

see nähtus on tuntud üsna laial maa-alal **со явление туж бадзым интыын**

тодмо луэ

maa-alune <+alune aluse alus[t -, alus[te aluse[id *adj, s*>

1. *adj* **музъем ул**

maa-alune käik **музъем ултй ветлон**

maa-alune jõgi **музъем улысь шур**

maa-alune plahvatus **музъем улын пуштэм**

maa-alune kaabel **музъем ул кабель**

maa-alune veevool GEOL **музъем ул вуток**

2. *s* (*maapinna all asuv käik, ruum vms*) **музъем ул, пещера**

3. *s* (*pl*) MÜT (*maa all asuvad haldjad, allilmarahvas*) **музъем ул духьёс**

4. *s* (*pl*) FOLKL (*allilmarahva saadetud haigus*) **музъем ул духьёслэн лэзем**

висёнзы

maabuma <m'aabu[ma m'aabu[da m'aabu[b m'aabu[tud *v*>

1. (*laevalt, paadist maale tulema*) **васькыны; (randuma) дугдыны**

maabusime saarel **шормуё вылэ васькымы**

dessant maabus Saaremaal **десант васькиз Сааремаае**

paadid maabusid jõe suudmes **пыжьёс шур вож доры дугдйзы**

2. KÕNEK (*maanduma*) **музъем вылэ лэзькыны (я. пуксьыны), пуксьыны**

helikopter maabus lagendikul[e] **вертолёт нюлэс кушын музъем вылэ пуксиз**

ta maabus põrandale **со выж вылэ пуксиз**

maadlema <m'aadle[ma maadel[da m'aadle[b maadel[dud *v*> (*sülitsti võitlema,*

seljatada püüdma) **нюръяськыны; PILTL** (*vaeva nägema, rassima*)

жугиськыны; PILTL (*protsessima, õiendama, kisklema*) **жугиськыны,**

ожмаськыны

poisid maadlevad murul **пиос гуждор вылын нюръясько**

ta maadleb keskaalus **со шоро-куспо сектала категориын нюръяське**

maadles esimese vastasega viiki **нырысетй вожвыльясъкисеныз вормонэз**

шори люкиз

lahingus maadeldi elu ja surma peale **ожмаськынын улон но кулон понна**

нюръяськызы

ta maadles kaua haigustega **со кема висёнъёсын нюръяськиз**

erakonnad maadlesid omavahel **партиос куспазы нюръяськызы**

koolis maadlesin matemaatikaga **школаын математикаен нюръяськи**

maadlesin kaua iseendaga, enne kui otsustasin **дйсьтэмелэсь азьло кема асэным нюръяськи**

maadlus <m'aadlus m'aadluse m'aadlus[t m'aadlus[se, m'aadlus[te m'aadlus/i_&_m'aadluse[id s> **нюръяськон**
klassikaline v kreeka-rooma maadlus SPORT **классической нюръяськон**
džuudomaadlus, juudomaadlus SPORT **дзюдо**
partermaadlus SPORT **партерной нюръяськон**
püstimaadlus SPORT **сылыса нюръяськон**
sambomaadlus SPORT **самбо**
ta on nooruses maadlusega tegelnud **пинал дыряз со нюръяськонэн**
вырэмын
elu on üks pidev maadlus raskustega **улон - дугдылйсьтэм нюръяськон шуг-секытьёсын**

maagia <m'aagia m'aagia m'aagia[t -, m'aagia[te m'aagia[id s> (*nõiakunst*); PILTL (*kelle-mille vägev mõjujõud*) **магия, веднаськон, пёртмаськон**
must maagia **сьёд магия**
valge maagia **тӧды магия**
sõnamaagia **кыл магия**
arvude maagia **лыдпус магия**
salapärase helide maagia **лушкем куараослэн магиязы**

maagiline <maagiline maagilise maagilis[t maagilis[se, maagilis[te maagilis/i ad]> (*maagiaga seotud*) **веднаськон, маги**; PILTL (*nõiduslik, salapärane*) **веднаськон, пёртмаськон**
maagilised rituaalid **веднаськон ритуальёс**
maagilised loitsud **веднан кыльёс**
maagilised märgid **веднан пусьёс**
maagiline ruut **магической квадрат**
maagiline mõju **веднан кужым**

maailm <+ilm ilma 'ilma 'ilma, 'ilma[de 'ilma[sid_&_'ilm/u s>
1. (*kogu olemasolev mateeria, universum v selle osa*) **дунне, югыт дунне, улон дунне**
maailm on lõputu ajas ja ruumis **дунне дырын но пространствоын пумтэм-йылтэм**
universumi maailmad **Вселеннойлэн дуннеосыз**
2. (*maakera koos kõige sellel eksisteerivaga, Maa piirkond*) **дунне, югыт дунне, улон дунне, музейм**
tsiviliseeritud maailm **цивилизированной дунне**
Vana Maailm **Вуж Дунне**
Uus Maailm **Выль Дунне**
maailma maad **дуннеысь куньёс**
maailma rahvastik **дуннеысь калык**
maailma taimestik **дуннеысь будосьёс**
maailmas elab kuus miljardit inimest **дуннеын куать миллиард адями улэ**
reisib mööda maailma ringi **дуннетй мынэ-ветлэ**
see teade levis kõikjal maailmas v üle kogu maailma **со ивор быдэс дуннее**
вӧлмиз
järgnen talle kas või maailma otsa **со съӧры дунне пуме но мыно**
arvas, et nüüd on maailma lõpp käes **малпаз, дуннелэн пумыз вуиз ини**

шуыса

maailm on hukka läinud дунне берыктйськыз
tahaks maailma näha дуннеез адзем потэ вал
päike paistab, maailm on kaunis шунды пиштэ, дунне чебер
see on maailma parim raamat та книга дуннеысь тужгес но умоез

3. (*keskkond, miljöö, maailma rahvas, üldsus, mingil ühisel alusel moodustuv ühiskond v [inimeste] rühm, vaimse elu ring*) дунне

katoliiklik maailm католической дунне
inglisekeelne maailm англи кыльем дунне

antiikmaailm античной дунне

inimmaailm адями дунне

luulemaailm поэзилэн дуннеез

rahamaailm коньдон дунне

spordimaailm спорт дунне

teadusemaailm тодос дунне

teatrimaailm театр дунне

vaimumaailm духовной дунне

ärimaailm ужбергатон дунне

lapse maailm нылпилэн дуннеез

taimede maailm будосьёслэн дуннезы

kurjategijate maailm йыруж лэсьтйсьёслэн дуннезы

raamatute maailm книгаослэн дуннезы

kunstniku sisemine maailm суредасьлэн пуш дуннеез

kogu maailm jälgis esimest kosmoselendu быдэс дунне учкиз нырысетй
космической лобземез

me oleme nii erinevad, elame eri maailma[de]s ми сыче пөртэмесь,
ульськомы пөртэм дуннеосын

maailma ees olen ma süüdlane дунне азын мон янгыш

4. (*ainult nominatiivis*) КӨНЕК (*suur hulk, väga, ilmatu palju*) туж трос (я.
уно), укыр трос (я. уно), лачак

aega on rongini [veel] maailm поезд дорозь дыр трос на

aitab koorimisest, kartuleid juba maailm паланы кулэ өвөл ини, картошка
лачак

meil on neli tuba, ruumi maailm милям ньыль комнатамы, интымы лачак
õiendamist oli selle asjaga [terve] maailm со ужен укыр трос выронэз вал
rahvast oli juba maailm koos туж трос калык люкаськемын вал ини

Liitsõnad

маа+ilma+

maailmajagu континент

maailmareis дунне котыр ветлон

maailmameister <+m'eister m'eistri m'eistri[t -, m'eistri[te m'eistre[id s> SPORT

дуннеысь чемпион

malemaailmameister дуннеысь шахматъя чемпион

mitmekordne maailmameister 100 m jooksus дуннеысь 100 м кеме

бызылонъя трос полъем чемпион

maailmasõda <+sõda sõja sõda s'õtta, sõda[de sõda[sid_&_sõd/u s> мировой

война

maak <m'aak maagi m'aaki m'aaki, m'aaki[de m'aaki[sid_&_m'aak/e s> GEOL

руда

pliimaak свинцовой руда
rauamaak корт руда
tinamaak оловянной руда
vasemaak ыргон руда
maaki kaevandama руда поттыны
maaki rikastama рудаез узырмытыны

maakond <m'aak'ond m'aakonna m'aak'onda m'aak'onda, m'aak'onda[de m'aak'onda[sid_&_m'aak'ond/i s> (*suurem ühiskondlik-territoriaalne v haldusüksus Eestis*) уезд

maal <m'aal maali m'aali m'aali, m'aali[de m'aali[sid_&_m'aal/e s>

1. (*maalitud pilt, maalikunsti teos*) суред; (*lõuend*) полотно
temaatiline maal тематической суред
maastikumaal пейзаж, инкуазез возьматйсь суред
meremaal зарезь пейзаж, зарезез возьматйсь суред
miniatuurmaal миниатюра
pastellmaal пастель
portreemaal буэльёсын суредам портрет
õlimaal вöй буёлэн лэсьтэм суред
Laikmaa maalid Лайкмаалэн (эстон суредась, 1866-1942) суредьёсыз
seintel on maalid борддорьёсын суредьёс ошемын
2. (*maalimine, maalitehnika, maalikunst*) живопись, буёлэн суредан
maastikumaal пейзаж, инкуазез возьматйсь суред
miniatuurmaal миниатюра
monumentaalmaal монументальной живопись
seinamaal борддор живопись
vahamaal восковой живопись
õlimaal вöй буёлэн лэсьтэм суред

maaler <m'aaler m'aalri m'aalri[t -, m'aalri[te m'aalre[id s> маляр
hoones töötasid maalrid пуктйськем пушкын малярьёс ужазы

maalikunstnik <+k'unstn'ik k'unstniku k'unstn'ikku k'unstn'ikku, k'unstnik/e_&_k'unstn'ikku[de k'unstn'ikk/e_&_k'unstn'ikku[sid s>
живописец, суредась
eesti maalikunstnik Köler эстон живописец Кёлер

maalima <m'aali[ma m'aali[da maali[b maali[tud v>

1. (*maali looma*) суреданы, суредаськыны, гожтыны; (*halvasti*) наштаны, урод суреданы; (*mõnda aega*) суредаськыны, кöня ке суредаськыны; (*uuesti*) выльысь гожьяны; (*välja*) чебер я. умой-умой гожтыны я. суреданы; (*täis, kirjuks*) буяны, чеберьяны, суредаса чеберьяны
portreed maalima портрет суреданы
maastikku maalima инкуазез суреданы
õlivärvidega maalima вöё буёлэн суреданы я. суредаськыны
akvarellidega maalima акварель буёлэн суреданы я. суредаськыны
lõuendile maalima дэра вылэ суреданы я. суредаськыны
natuurist v modelli järgi maalima выльысьтыз суреданы
pilt on maalitud pruunides toonides суред курень тусьёсын суредамын
paljud freskod on üle maalitud трос фрескаос выльысь суредамын
pildil on kõik detailid täpselt välja maalitud суредысь вань детальёс умой-

умой суредамын

pakane maalib aknale jäälilli кезыт укное суредам

2. KÕNEK (*värvima*) буяны; (*võbrama, minkima*) буяны, наштаны

maalis aknalauad valgeks укно янакёсты тоды буёлэн буяз

maalis huuled erkpunaseks ымдурзэ яркыт-гордэн буяз

maalitud nägudega klounid буям ымнырьёсын клоунъёс

3. KÕNEK (*aeglaselt ja hoolikalt v vaevaliselt kirjutama*) чебер гождыны,

умой-умой гождыны я. суреданы

lapsed maalisid tähti нылпиос букваосты чебер гождызы

maalis ümbrikule aadressi адресэз конверт вылэ чебер гождтйз

maalis paberile oma allkirja alla бумага вылэ чебер гождтйськиз

4. PILTL (*kujutluspilte looma*) суреданы, возматаны :

kirjanik maalib oma teostes pilte rahva ajaloost писатель аслаз

произведениосаз калыклэн историысьтыз суредъёсты возматэ

ei maksa elu kuldseks maalida кулэ овёл улонэз чеберьяса возматаны

Liitsõnad

maalimis+

maalimisoskus суредаськыны быгатон

maalimistarbed суредаськон тйрлык

maalimisviis суредаськон амал

maanduma <m'aandu[ma m'aandu[da m'aandu[b m'aandu[tud v>

1. (*[maa]pinnale laskuma*) музъем вылэ лэзькыны (я. пуксьыны)

lennuk maandus Kiievi lennuväljal v Kiievis самолёт пуксиз Киевысь

аэродроме

langevarjurid maandusid põllul парашютистъёс бусы вылэ лэзькызы

kosmoseaparaat maandus Kuu pinnal[e] космической аппарат Толэзь вылэ

пуксиз

varesed maandusid kase otsa куакаос кызыпу вылэ пуксизы

poiss maandus aknalaualt vetruva hüppega пияш каньылэн тэтчиз укно янак

былысь

võimleja maandub hüppel päkkadele спортсмен тэтчыкуз пыдтыш вылаз

лэзьке

oda maandus 90 meetri tähise juures шибоды (я. копьё) 90 метр пусъем

дорын лэзькиз

2. (*maabuma, randuma*) васькыны

3. PILTL (*sattuma, jõudma*) вуыны, сюрены, кемдыны, шедьыны

kuidas ta siiakanti maandus, pole selge валамон овёл, кызы со та пальёсы

сюриз

4. PILTL (*alanema, lõdvenema*) кулэсмыны, усъыны, синыны

pinge maandus напряжение кулэсмиз

maani <m'aani adv> (*täiesti, täielikult*) номыре кельтытэк, чылкак, копак

maja põles maani maha корка номыриз кылытэк жуаз

maani täis v purjus суть-суть кудземын

maania <m'aania m'aania m'aania[t -, m'aania[te m'aania[id s> (*haiglane tung,*

hullus); PILTL (*kirglik harrastus*) мания (одйг маке сярысь гинэ ялан

малпаськон, маин ке йырвизь сураськон)

jälitusmaania кин ке съорад уйиське кожаса улон

ta põeb mingit maaniat со кыче ке манияен курадэе

poisse on vallanud pildistamise maania **пиослэн туспуктылыны мылкыдзы туж бадžым**

maantee <+t'ee t'ee t'ee[d -, t'ee[de_&_tee[de t'ee[sid_&_t'e[id s> **шоссе, сюрес, бадžым сюрес**

sirge maantee **шонер сюрес**

asfaltkattega maantee **асфальт сюрес**

Tartu-Tallinna maantee **Тарту-Таллинн сюрес**

maanteel sõitsid autod **сюрес вылтй мынйзы машинаос**

külatee viib välja maanteele **гуртлэн сюресэз бадžым сюрес вылэ потэ**

maantee tolmaб **сюрес тузонže**

ta elab Tallinnas Pärnu maanteel **со улэ Таллиннын Пярну шоссе урамын**

maaparandus <+parandus paranduse parandus[t parandus[se, parandus[te parandus/i s> **PÖLL мелиораци**

hüdrotehniline maaparandus **гидротехнической мелиорация**

Liitsõnad

maa+parandus+

maaparandusprojekt **мелиораци проект**

maaparandustööd **мелиораци ужъёс**

maapealne <+p'earne p'earse p'earse[t -, p'earse[te p'earse[id *adj*>

1. (*maapinna peal asuv v toimuv*) **музъем вылысь**

taimede maapealsed osad **будосъёслэн музъем вылысь люкетсы**

maapealsed rajatised **музъем вылысь сооружениос**

maapealne plahvatus **музъем вылын пуштэм**

2. (*maine*) **музъем**

maapealne elu **музъем вылын улон**

maapealne paradiis **музъем вылын рай**

3. (*Maa pinnal asuv*) **Музъем, Музъем вылысь**

kosmoselaevu juhitaakse maapealsetest keskustest **космической кораблен**

Музъем вылысь центръёсын кивалто

maapind <+p'ind pinna p'inda p'inda, p'inda[de p'inda[sid_&_p'ind/u s>

(*maakera tahke pealispind*) **музъем выл; (pinna) музъем, му**

tasane maapind **чошкыт музъем**

viljakas maapind **удалтытйсь музъем**

savine maapind **горд сюё музъем**

kõrgus maapinnast **музъем вылысен жуждала**

õhuteratuur maapinnal v maapinna lähedal **омырлэн температураез**

музъем вылын

maapind on sügavalt külmunud **музъем зол кынмемын**

maapäkel <+p'ähkel p'ähkli p'ähkli[t -, p'ähkli[te p'ähkle[id s>

1. **ВОТ** (*õlitaim Arachis hypogaea*) **арахис, музъем мулы**

2. (*vili*) **арахис, музъем мулы**

Liitsõnad

maa+pähkli+

maapäkliõli **арахис вöй**

maarahvas <+rahvas r'ahva rahvas[t -, rahvas[te r'ahva[id s>

1. (*maal elavad inimesed*) **гуртын улйсьёс, гурт калык; (talurahvas)**

крестьянъёс

2. VAN (*eestlased*) эстонъёс; (*põlisrahvas*) пыр та интыын ульсь калык

maardla <m'aardla m'aardla m'aardla[t -, m'aardla[te m'aardla[id s> GEOL ПОТОН

ИНТЫ, ИНТЫЯСЬКЕМ

magmaline maardla МАГМАЛЭН ПОТОН ИНТЫЕЗ (Я. ИНТЫЯСЬКЕМЕЗ)

setteline maardla ОСАДОЧНОЙ ИНТЫЯСЬКЕМ

naftamaardla МУВӨЙЛЭН ПОТОН ИНТЫЕЗ (Я. ИНТЫЯСЬКЕМЕЗ)

põlevkivimaardla СЛАНЕЦЛЭН ПОТОН ИНТЫЕЗ (Я. ИНТЫЯСЬКЕМЕЗ)

maardla kaevandamine ПОТОН ИНТЫЕЗ УЖАНЫ ЯРАМОН ДАСЯН

maas <m'aas adv>

1. (*maapinnal*) МУЗЬЕМ ВЫЛЫН; (*põrandal*) ВЫЖ ВЫЛЫН, МУЗ ВЫЛЫН; (*haigena voodis*) ВАЛЕС ВЫЛЫН

lamas selili maas ТЫБЫР ВЫЛАЗ КЫЛИЗ

lamas pikali v sirakil maas ВӨЛ-ВӨЛ (ВЫРЗЫЛЫТЭК, ВӨЛҖАСЬКЫСА) КЫЛЫНЫ

ära rooma maas, määrid rõivad ära! НЮЖТЙСЬКЫСА, ЭН ВЕТЛЫ МУЗ ВЫЛТЙ,

ДЙСЬКУТТЭ САПТАЛОД

palus põlvili maas andestust ЙЫБЫРТЫСА ÖПКЕЛИЗ

tara on risakil maas КÖНЕК КЕНЕР КОПАК КУАШКАМ

oksi vedeleb maas ВАЙЁС МУЗЬЕМ ВЫЛЫН КОСТАСЬКО

rukis on kohati maas ЖЕГ ИНТЫЕН-ИНТЫЕН ВЫДЭМ

vaip on maas КОВӨР ВЫЖ ВЫЛЫН

hommikul oli paks lumi maas ЧУКНА МУЗЬЕМ ВЫЛЫН ТРОС ЛЫМЫ ВАЛ

ta oli palavikuga v palavikus maas КÖНЕК СО ЖЫРДАСА КЫЛИЗ

olin kuu aega kopsupõletikuga maas КÖНЕК ТЫОСЛЭН ВОСПАЛЕНИЕНЫЗЫ СЭРЕН

ТОЛЭЗЬ ПАЛА ВАЛЕС ВЫЛЫН КЫЛИ

2. (*maha teatud, kasvamas*) МЕРТТЭМЫН, КИЗЕМЫН

kas teil on kartulid maas? ТЙ КАРТОШКАДЭС МЕРТТЙДЫ-А НИ?

oder on juba maas ЙЫДЫ КИЗЕМЫН ИНИ

3. (*langetatud, allapoole suunatud*) :

ära käi, pea maas! ЙЫРДЭ УЛЛАНЬ ЛЭЗЫСА ЭН ВЕТЛЫ!

poisid seisid, pilk v silmad maas ПИОС СЫЛЙЗЫ, СИНЬЁССЭС УЛЛАНЬ ЛЭЗЫСА

läkiläki kõrvad maas ПЕЛЁ ИЗЫЛЭН ПЕЛЬЁСЫЗ ЛЭЗЕМЫН

4. КÖНЕК (*pealt v küljest ära, katki, lõhki*) :

võta mantel maha, mul on juba pintsakki maas ПАЛЬТОДЭ КЫЛЬ, МОН ПИДЖАКМЕ

НО КЫЛИ ИНИ

see maja lammutatakse ära, katus ongi juba maas ТА КОРКАЕЗ СЭРТТОЗЫ,

ЛИПЕТЭЗ СЭРТТЭМЫН ИНИ

seinalt oli värv laiguti maas БОРДДОР БОРДЫСЬ БУӨЛЭЗ ИНТЫЕН-ИНТЫЕН

УСЬЫЛЭМЫН

sokkidel on kannad maas НОСКИЛЭН ПЫДТЫШКЫЗ ПÖСЬТЭМ

sukal on silm maas ЧУЛКАЛЭН СИНМЫЗ КОШКЕМ

5. КÖНЕК (*taga, maha jäänud*) БЕРЕ КЫЛЫНЫ

oleme graafikust maas ГРАФИКЛЭСЬ БЕРЕ КЫЛИСЬКОМ

meie suusataja on kolm sekundit maas МИЛЯМ КУАСЭН БЫЗЫЛЙСЬМЫ КУИНЬ

СЕКУНДАЛЫ БЕРЕ КЫЛЕ

6. КÖНЕК (*ära, langenud, maha võetud*) :

ta on nüüd sale, liigsed kilod maas СО АЛИ ВОСЬТЭТ, МУЛТЭС КИЛОГРАМЬЁССЭ

КУШТЭМ

suur mure oli südameilt maas БАДЖЫМ КУРЕКТОН СЮЛЭМЫСЬ УСИЗ

maasikas <maasikas maasika maasika[t -, maasika[te maasika[id s>

1. BOT (*püsiktaim* Fragaria) **узы**

kõrge maasikas BOT (Fragaria moschata) **боры**

aedmaasikas BOT (Fragaria ananassa) **виктория**

metsmaasikas BOT (Fragaria vesca) **узы**

2. (*vili*) **узы, боры; (aedmaasika vili) виктория :**

suured maasikad **бадзымесь узыос, бадзымесь борыос**

lapsed läksid maasikale **нылпиос узы-боры бичаны кошкызы**

noppisin esimese küpse maasika **нырысетй вуэм узыез (я. борыез) ишкалтй**

ilus tüdruk kui maasikas **узы кадь чебер нылаш**

Liitsõnad

maasika+

maasikaaeг **узы вакыт**

maasikaistandik **боры бакча**

maasikapeenar **узы убо**

maasikarõld **виктория бусы**

maasikavälu **узы вöлы**

maasikaõis **узы я. боры сяська**

maastik <m'aast'ik m'aastiku m'aast'ikku m'aast'ikku,

m'aastik/e_&_m'aast'ikku[de m'aast'ikk/e_&_m'aast'ikku[sid s>

1. **мувылтус, инты**

tasane maastik **чошкыт инты**

soine maastik **нюр инты**

lõunamaine maastik **лымшор мувылтус**

avamaastik GEOGR **вöл-вöл инты**

karstimaastik GEOGR **карстовой инты**

kultuurmaastik **культурной ландшафт**

kõrbemaastik **бушкыр мувылтус**

metsamaastik **нюлэсо инты, нюлэсо мувылтус**

mägismaastik **гурезё инты**

sügismaastik, sügisene maastik **сйзыл мувылтус**

tööstusmaastik **индустриальной пейзаж**

maastik on siin üksluine **мувылтус татын огвыллем**

turistid imetlesid kauneid maastikke **туристьёс чебересь мувылтусьёсты**

синмаськыса учкызы

2. KUNST **куазьсуред, пейзаж**

A. Laikmaa Itaalia maastikud **А. Лайкмаа суредасьлэн Италийсь**

куазьсуредьёсыз

maastikke maalima **куазьсуредьёсты суреданы**

Liitsõnad

maastiku+

maastikuauto **вездеход, джип**

maastikumaal KUNST **куазьсуредан; KUNST квазьсуред**

maastikumaalija **куазьсуредась**

maateadus <+t'eadus t'eaduse t'eadus[t t'eadus[se, t'eadus[te

t'eadus/i_&_t'eaduse[id s> (*geograafia*) **географи**

maavalitsus <+valitsus valitsuse valitsus[t valitsus[se, valitsus[te valitsus/i s>

(*maakonna omavalitsuse täidesaatev asutus*) **ёрос кивалтэт**

maavanem <+vanem vanema vanema[t -, vanema[te vanema[id s> (*maakonna juht*) ёрослэн азьмуртэз

maavärin <+värin värina värina[t -, värina[te värina[id s> музеймзуркан, землетрясение

vulkaaniline maavärin вулканэн музеймзуркан
tektooniline maavärin тектонической музеймзуркан
nõrk maavärin ляб музейм зуркан
tugev maavärin кужмо музеймзуркан
purustav maavärin куашкатйсь музеймзуркан
maavärina kolle музеймзурканлэн очагез
maavärina kese музеймзурканлэн шорыз
5-palline maavärin 5 балльем музеймзуркан

madal <madal madala madala[t -, madala[te madala[id *adj, s*>

1. adj (*väikese kõrgusega, hinnalt, koguselt, määralt väike, arenguastmelt, tasemelt alla normaalse*) улын, пичи; (*väikese kõrgusega*) лапег; (*maadjas, maadligi*) лапег но йыгмыт

madal maja лапег (я. йыг-йыг) корка
madal laud лапег жök
madal tuba лапег (вöлдэтэн) комната
madala kontsaga v madalad kingad лапег бери туфлиос
madalad põõsad лапег кустарникъёс
madal kallas лазег ярдур
madal soine ala нёжал нюр инты
madalad künkad лапегесь вырйыльёс
madal laup лапег кымес
madalat kasvu лапег
madal taevas лапег инбам
madalad pilved лапегесь пилемъёс
madalad hinnad пичиесь дунъёс
madal palk пичи уждун
madal õhutemperatuur омырлэн температураез öжыт
madal saak öжыт урожай
madal õrpeedukus ляб успеваемость
kõrgemad ja madalamad seisused выль но улй сословиос
madalama astme kohus улй инстанция суд

2. adj (*väikese sügavusega*) лазег, мур öвöл; (*madalaveeline*) лазег (я. ичи) вуо

madal jõgi лазег шур
madal vesi лазег (я. лазегомем) ву
madal taldrük лазег тэркы
madal küнд лазег гырем

3. adj (*moraalselt alaväärtuslik*) юрзым, йöнтэм, урод, возыттэм

madalad instinktid юрзым инстинктъёс
madal iha юрзым мылкыд
madal ja närune tegu урод но возыттэм лэсьтэм уж

4. adj (*heli, hääle kohta*) зök, улй, пыдлось кыльськись, чузьяськисьтэм

madalad helid зök куараос
madal bariton зök (я. улй) баритон
ta kõneles madala rinnahäälega со вераськиз пыдлось потйсь зök куараен
alandas hääle madalamaks куаразэ пичиятйз

5. *s (madalik)* лазег (сумед пуктэм) инты
liivamadal луоё лазег (сумед пуктэм) инты
laev sõitis madalale корабль лазег интые пуксиз

madalal <madalal adv> vt ka madalale, madalalt

1. (*mingile pinnale suhteliselt lähedal*) улийн, улын
puu alumised oksad on madalal писпулэн улысь вайёсыз улийн
pilved olid madalal пилемъёс улийн вал
päike on juba üsna madalal шунды туж улийн ини
2. (*komparatiivis: millegi kõrgemal asuva suhtes allpool, tasemelt v määralt kellest-millest all- v tagapool*) уlyingес
paar korrust madalamal кӧня ке этажлы уlyingес
merepinnast madalamal asuvad alad зарезен чӧшатыса улынгес интыяськем
интыос
teadmiste poolest on ta sinust madalamal тодон-валанъёсызъя со тынэсьтыд
улынгес

madalale <madalale adv> vt ka madalal, madalalt

1. (*mingile pinnale suhteliselt lähedale*) улэ, улие
puud olid madalale paindunud писпуос улие куасалтйськемын вал
päike laskus v vajus madalamale шунды улэгес лэзиськиз
2. (*määra v taseme poolest tegelikust, olemasolevast allapoole, moraalselt alla, alaväärseks, väärituks*) улэ, улие
õhutamperatuur langes väga madalale омыр температура туж улэ лэзиськиз
poiste tuju vajus veelgi madalamale пиослэн мылкыдзы эшшо но улэгес
лэзиськиз
joodik laskus üha madalamale юись воксё улие лэзиськиз

madalalt <madalalt adv> vt ka madalale, madalal

1. (*mingi pinna suhtes lähedalt*) улын, улийн, ултй, улэтй
pääsukesed lendavad madalalt ваёбыжьёс улэтй лобало
sügisel käib päike madalalt сйзъыл шунды улэтй ветлэ
madalalt niidetud muru вакчи турнам гуждор
2. (*mingist pinnast allapoole ulatuvalt*) лазег, улын
laev istus madalalt vees корабль вуын улын пукиз
tuleb künda sügavamalt, mitte nii madalalt мургес гырыны кулэ, сыче лазег
өвӧл
3. (*tegelikust tasemest v määrast vähem*) ожит, урод, ляб
madalalt kindlustatud maja ожит суммалы страховать карем корка
hindas meie sõprust liiga madalalt эшьяськонмес туж урод дунъяз
4. (*madalate toonidega*) зӧк
ta hääл kõlas madalalt солэн куараез зӧк кылйськиз

madaldama <madalda[ma madalda[da madalda[b madalda[tud v>

(*madala[ma]ks tegema, vähendama*) кулэстыны, пичиятыны, синэтыны,
ӧжытомыны; (*püistsuunalist ulatust*) (улэ) лэзьякытыны; (*sügavust*)
мурдалаез кулэстыны; (*pisendama*) ултйяны; (*üleliia*) кулэстыны, ожит
карыны, синтыны
pinget madaldama напряжениез кулэстыны
hääлт madaldama куараез пичиятыны
taset madaldama уровенез пичиятыны

inimest madaldama **адямиез ултйяны**
setted madaldavad jõge **насосъёс лазегомыто шуръёсты**

madalik <madal'ik madaliku madal'ikku madal'ikku,
madalik/e_&_madal'ikku[de madal'ikk/e_&_madal'ikku[sid s>

1. **нёжал, лайыг (улыг) инты**
rannaäärne madalik **ярдур котырысь нёжал инты**
2. (*vees*) **лазег инты**
laev istub madalikul **пароход лазег интыын пуке**

madin <madin madina madina[t -, madina[te madina[id s>

1. (*müdin*) **пыд куара, тапыртон; (müra) чашетон, чашпоттон, куашетон**
kuuldub jalgade madinat **пыд куара кылйське**
poisid tormasid suure madinaga turpa **пиос комнатае зол куашетыса но**
бызъыса пыризы
2. **кõнек (kaklus, lõoming) жугиськон; (taplus) ваче кырмиськон,**
жугиськон; (mõll) номырзэ валантэм, радтэм
asi klaariti ilma madinata **ужез жугиськонтэк тупатйзы**
läks päris madinaks **ваче кырмиськон кутскиз**
eesliinil käis v oli kõva madin **азьпал радын юн ожмаськон мынйз**

madisepäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s>
(24. veebruar ja 21. september) **Матвейлэн нуналэз**

madrats <madrats madrati madrati[t -, madrati[te madratse[id s> **матрас**

pehme madrats **небыт матрас**
täispuhutav madrats **пельтоно матрас**
kummimadrats **резина матрас**
sulgmadrats **тушак**
vattmadrats, vatist madrats **ваталэсь матрас**
vedrumadrats **пружина матрас**
õhkmadrats **воздушной матрас**

madrus <madrus madruse madrus[t -, madrus[te madruse[id s> (*laeva meeskonna liige*); SÕJ (*sõjalaevastiku reakoosseisu liige, auaste sõjalaevastikus*) **матрос**

pooremadrus MER **кыкетй классъем матрос**
roolimadrus MER **рулен кивалтйсь**
tekimadrus MER **палубной матрос**
vahimadrus **вахтенной матрос**
vanemadrus (1) MER **нырысетй классъем матрос; (2) SÕJ старшой матрос**
sõitis mitu aastat madrusena merd **кõня ке ар матрос луыса зарезьтй уяз**

madu <madu m'ao madu -, madu[de madu[sid s> (*roomaja*); PILTL (*salakaval, õel, alatu inimene*) **кый**

mürgine madu **ядовитой кый**
lendmadu, lohemandu MÜT **дракон, кый**
mürkmadu **ядовитой кый**
madu sisiseb **кый шиетэ**
madu roomab **кый нюжтйськыса ветлэ**
madu väänles ta jalge ees **кый солэн пыдъёсыз азын позыръяськиз**

madu salvas v hammustas v nõelas poissi jalga кый пилэсь пыдзэ куртчиз
maona looklev järjekord кый кадь кырыж-мерыж кошкись очередь

magama <maga[ma maga[da maga[b maga[tud v>

1. **изыны**; (*jääma, uinuma*) **умме усыны, изыны** (*liiga kaua*) **кема изыны** (я. **кӧлыны**); (*küllalt, isu täis*) **кӧттырымон изыны**; (*mõnda aega*) **кӧня ке изыны** (я. **кӧлыны**) :

magama heitma **изыны** (я. **кӧлыны**) **выдыны**
ta jäi v uinus kohe magama **со соку ик умме усиз**
magab selili **тыбыр вылаз изе**
aja ta magamast üles! **сайкаты сое!**

2. **KÕNEK** (*seksuaalvahekorras olema*) **изыны, кӧлыны**
see tüdruk pole ühegi mehega maganud **со ныл одйг пиосмуртэн но иземын**
ӧвӧл на

magamistuba <+tuba t'oa tuba t'uppa, tuba[de tuba[sid_&_tub/e s> **изён бӧлет**
Liitsõnad

magamis+toa+

magamistoagarnituur, magamistoakomplekt **изён бӧлет гарнитур**

mage <mage mageda mageda[t -, mageda[te mageda[id adj>

1. (*liiga*) **vähe, nõrgalt soolane**) **шӧг, ӧжыт сылало, кузыйт ӧвол**; (*vähe hapu*) **чырс ӧвӧл**; (*lääge*) **юмал**

mage supp **шӧг шыд**
magedad õunad **юмал улмоос**
leib sai hapu poolest mage **нянь юмал пӧрмем**

2. **KÕNEK** (*ebahuvitav, ilmetu, lääge, maitselage, kesine*) **мӧзмыт**
mage film **мӧзмыт фильм**

magistraal <magistr'aal magistraali magistr'aali magistr'aali, magistr'aali[de magistr'aali[sid_&_magistr'aal/e s> (*suurtee, pealiin, peasoon*) **магистраль**

magnet <magnet magneti magneti[t -, magneti[te magnete[id s> **магнит**

looduslik magnet **естественной магнит**
hoburaudmagnet **дага выллем магнит**
tehismagnet **искусственной магнит**
varbmagnet **стержневой магнит**
magneti põhja- ja lõunapoolus **магнитлэн уйпал но лымшор полюсэз**
magnetina ligi tõmbama **магнит кадь кыскыны**

Liitsõnad

magnet+

magnetnõel FÜÜS **магнитной стрелка**

magnetiline <magnetiline magnetilise magnetilis[t magnetilis[se, magnetilis[te magnetilis/i adj>

1. **магнитной, магнетической**

2. **PILT** (*külgetõmbav, paeluv*) **бордаз кыскись, магнетической**
neil sõnadel oli magnetiline jõud **со кыльёслэн бордазы кыскись кужымзы**
вал

magnetofon <magnetofon magnetofoni magnetofoni magnetofoni, magnetofoni[de magnetofon/e s>, *ka mak* **магнитофон**

magu <magu m'ao magu m'akku, magu[de magu[sid s]>

1. (*seedeelund, loomade vastav elund lihasaadusena*) **жуш**

mao limaskest **жушлэн слизистой оболочкаез**

toit läheb söögitorust makku **сиён гульымысь жуше мынэ**

2. KÕNEK (*loomaa kõht*) **кõt**; (*inimese kõht*) **кõt**; (*millegi jämedam, kummis osa*) **кõt**

lehma magu oli pungil täis **скаллэн кōтыз тордэмын вал**

on endale mao ette kasvatanud **кōтсэ будэтэм**

3. ETN (*torupilli tuulekott*) **волынкалэн кōтыз**

4. (*liitsõna järelõsana*) (*suure kõhuga inimene*) **кõt**

paksmagu HLV **зōк кōт, бадзым кōт**

magun <magun maguna maguna[t -, maguna[te maguna[id s> BOT (*rohhtaim*

Papaver) **мак**

idamagun BOT (*Papaver orientale*) **шунды жужан пал мак**

unimagun BOT (*Papaver somniferum*) **сурымзыйтсь мак**

magus <magus magusa magusa[t -, magusa[te magusa[id *adj, s*>

1. *adj* **ческыт, гольтрес**; (*suhkurmagus, mesimagus*) **гольтрес, голькыт, коньыт**; (*magusarmas, mõnus*) **ческыт, умой, усто**; (*maitsev, isuärata*)

ческыт

magusad küpsised **ческыт печенье**

magus heinalõhn **турынлэн ческыт зыныз**

magus uni **ческыт ум**

suhkruga magusaks tehtud kohv **сакырен гольтрес карем кофе**

2. *adj* (*armas, kallis*) **мусо, дуно**; (*kena*) **мусо, муспотонно**

mu magus, magus tütreke! **мусое, муспотон нылы**

3. *adj* (*aja kohta: millekski eriti sobiv*) **умой, зеч**

õhtutunnid on mulle magusaks tööajaks **жытазе часъёс мон понна - ужаны**

зеч дыр

4. *s* **ческыт, гольтрес**

ta armastab magusat **со гольтресэз яратэ**

magustoit <+t'oit toidu t'oitu t'oitu, t'oitu[de t'oitu[sid_&_t'oit/e s> **ческыт сиён,**

десерт

mis meil täna magustoiduks on? **кыче десерт луоз асьмелэн туннэ**

maha <maha *adv*>

1. (*maapinnale v muule aluspinnale*) **муз вылэ**; (*maa peale*) **музъем вылэ**;

(*põrandale*) **выж вылэ**; (*vastu maad*) **музэ, музъем вылэ**

pani lapse sülest maha **нылпиез ал вылысьтыз муз вылэ лэзиз**

hüppas kiigelt maha **лэчыранысь муз вылэ тэтчиз**

2. (*mullasse, maa sisse*) :

kartuleid maha panema **картошкаез мерттыны**

surnut maha matma **кулэм адямиез ватыны**

rukis sai õigel ajal maha **зегез дырыз дыръя кизизы**

3. (*küljest, otsast v pealt ära, riiete, jalanõude äravõtmise kohta*) :

ajas habeme maha **со тушсэ мычиз**

juuksed aeti masinaga maha **машинкаен пилеш чышкизы**

viljapuudel tuleb kuivanud oksad maha lõigata **емышо писпуослэсь куасьмем**

вайёссэс вандылыны кулэ

seintelt on värv kohati maha koorunud **борддор бордысь буёлэз интыен-**

ИНТЫЕН УСЬЫЛЭМ

kustutasin tahvlilt sõnad maha **доска вылысь кыльёсты чушылй**
sukasilm jooksis maha **чулкалэн синмыз кошкиз**
võta mantel [seljast] maha **пальтодэ кушты**

4. (*hulgalt, määralt, vähemaks*) :

kiirust maha võtma **жоглыкез кулэстыны**
hirmu maha võtma **кышканэз вормыны**
hinnast ei jäetud kopikatki maha **кӚнек дунэз копейкалы гинэ но Ӛз кулэстэ**
honorarist arvati maksud maha **гонорарысь налогзэ кельтйзы**
ta võttis kaalu v kaalus maha **со капчигес кылем**
ta rahunes pikkamööda maha **со каньылля буйгаз**

5. (*ruumiliselt, tegevuses, arengus, võimetus tahapoole*) бере кылыны

ta ei jää meist sammugi maha **со милесьтым одйг вамышлы гинэ но уг**
кылы

poiss jääb matemaatikas teistest maha **пияш математикаен мукетьёслэсь**
бере кыле

sa oled elust maha jäänud **тон улонлэсь бере кылемын**

ta ei jää sõbrast julguses maha **дйсьтйсь луэменыз со эшезлэсь бере уг**
кылы

6. (*osutab millegi sooritamisele, teostamisele, lõpuni, täielikult, ära*) :

sõitsime üle kahesaja kilomeetri maha **ми кык сю иськемлэсь трос ортчимы**
magasin tervelt pool päeva maha **жыны нуналэз быдэссэ изыыса ортчйтй**
pidasime maha tulise vaidluse **зырдыт даллашон ортчйтймы**

maja põles maani maha **корка быдэсак жуаз**

ahi lõhuti maha **гурез кесязы (я. сэрттйзы)**

kuur kisti maha **лапасэз сэрттйзы**

võsa tuleb maha raiuda **куакез кораны кулэ**

handid mordsid põdra maha **кионьёс койыкез кесязы**

kurjategija lasti maha **йыруж лэсьтйсьез ыбизы**

müüs maja maha **со корказэ вузаз**

magas hea juhuse maha **умой учырез кӚлыса кельтйз**

7. (*ühendverbides osutab vabatahtlikule v sunnitud loobumisele v kelle-mille hülgamisele*) :

ta pani haiguse tõttu oma ameti maha **висеменыз сэрен со ужзэ кельтйз**

ta võeti treeneri kohalt maha **сое тренерысь куштйзы**

mees jättis oma perekonna maha **пиосмурт семьязэ куштйз**

jättis oma kodukohta maha **вордйськем пальёссэ кельтйз**

veski on ammu maha jäetud **вуко кемалась аналтэмын ини**

jätsin suitsetamise maha **кысконлэсь куштйськи**

õnn on mind maha jätnud **шуд монэ кельтйз**

8. (*osutab kelle-mille tegutsemast, toimimast lakkama sundimisele*) :

maha sõda! **войнаез дугдытоно!**

ülestõus suruti maha **калыкжутскемез я. восстаниез зйбизы**

9. (*koos verbidega jääma v jätma: kelle-mille lahkumisel endisesse paika püsima, sinna alles*) :

perekond jäi kodumaale maha **семья вордйськем пальёсаз кылиз**

unustasin käekella maha **мон часме вунэтй**

jäin bussist maha **автобуслэсь бере кыли**

lumme jäid jäljed maha **лымы вылэ пытыюс кылизы**

10. (*osutab millegi järgi v jäljendades tegemisele*) :

kirjutas ülesande pinginaabrilt maha **со задачаез бускелезлэсь гожъяз**

luges paberilt maha **со листокысь лыдзйз**

11. (*arvelt, arvestusest ära, nimistust välja*) :

riksenud kaup kanti maha сѳриськем (я. уродмем) вузэз списать каризы
ma ei tule, tõmmake mind nimekirjast maha мон уг лыкты, чүшылэ монэ
списоқысы

12. (*koos verbidega salgama v vaikima: olematuks, mitteesinevaks*) :

ta räägib tõtt, ei salga midagi maha со шонерзэ вера, номыре но уг ваты
parem, kui me selle loo maha vaikime умойгес луоз, ми со учыр сярись шып
улймы ке

13. (*koos verbiga saama: toime, valmis, midagi sooritanuks*) :

naine sai lapsega maha кышномурт нылпи вайиз
kirjanik sai maha uue romaaniga писатель выль романзэ быдэстйз
saime eksamiga maha ми экзаменмес сётймы

14. (*kindlaks, otsustatuks, kokkulepituks*) :

mul oli vennaga maha tehtud, et lähen tema asemel ми выныным вераськимы
вал, мон со интые мыно шуыса

15. (*koos verbiga kuulutama: teatavaks, eriti abiellu astumise eelteatena*) :

nad kuulutati pühapäeval esimest korda [kantslist] maha арнянуналэ
нырысьсэ соослэн кузпальяськемзы сярись веразы

16. (*asjata, tulemusteta kulutatud*) юнме, токма

ravimitest polnud abi, ainult hulk raha maha visatud эмъюмьёслэсь пайдаез
өй вал, трос уксёез гинэ юнме быдтйзы
kogu meie vaev oli maha visatud вань милиям тыршеммы юнме вал

maha jätma

1. (*loobuma, hülgama*) куштйськыны, кельтыны

joomist maha jätma юонлэсь куштйськыны

jätis pruudi maha кузпал луонзэ кельтйз

mahajäetud maja кельтэм корка

2. (*mitte kaasa võtma*) кельтыны

pakid jätsime jaama maha жутосэз вокзалэ кельтймы

maha jääma кылыны; (*jääma sinna, kus keegi v miski on*) кылыны

elust maha jääma улонлэсь кылыны

rongist maha jääma поездлэсь кылыны

käi kiiremini, ära maha jää! жоггес мын, эн кылы!

märkasid, et rand on juba kaugele maha jäänud адзи, ярдур кыдёкы кылиз
ини шуыса

maha minema

1. (*sõidukist*) васькыны, потыны

ma lähen järgmises peatuses maha вуоно дугдонниын потйсько

2. (*maha valguma, loksuma*) кисьтйськыны

riima läks maha йөл кисьтйськиз

3. (*mahaarvestatud saama*) кылыны

maksud lähevad palgast maha вытьёс уждунысь кылё

maha tõmbama

1. (*tõmmates maha, ära võtma*) кыскыса басьтыны, кыскыны; (*maha*

lõhkuma, lammutama) тйяны; (*puid maha võtma*) кораны

laps tõmbas lina laualt maha нуны жок вылысь жоккышетэз кыскыса
бастйз

jahimehed tõmbasid põdral naha maha пойшурасьёс койклэсь кузэ ниизы

ausammas tõmmati maha синпельметэз куашкатйзы

tõmba pintsak maha! пиджактэ кушты!

tõmmake tal saapad maha! сапегзэ солэсь кыльылэ!

kogu mets tõmmati maha быдэс нюлэсэз коразы

2. (*kirjutatut maha kriipsutama*) куштыны

tõmbasin käsikirjas mõned sõnad maha кигожтэмысь куд-ог кыльёссэ куштй

tõmba minu nimi nimekirjast maha! лыдметысь я. списокысь мынэсьтым

нимме кушты!

3. KÕNEK (*maha laskma*) виыны

range ta seina äärde ja tõmmake maha! борддор доры сое султытэ но вие!

4. KÕNEK (*vähendama*) пичиятыны

palka maha tõmbama уждунэз пичиятыны

mahe <mahe maheda maheda[t -, maheda[te maheda[id *adj*]]> (*pehme*) небыт;
(*sametine*) пильыс кадь небыт; (*õrn*) ненег; (*kerge*) капчи; (*lahke*) лякыт;
(*leebe*) зйбыт; (*soe, südamlik*) сюлмо, сюлэмо

mahe tuul шуныт төл

mahe suveõhtu шуныт гужем жыт

mahe kliima небыт климат

mahe hääл лякыт куара

mahe naeratus näol ымныраз лякыт пальпотонэн

mahe loomus зйбыт сям

mahl <m'ahl mahla m'ahla m'ahla, m'ahla[de m'ahla[sid_&_m'ahl/u s]> (*taimne ja loomne rakumahl*); КОК (*marja-, puuvilja-, juurviljamahl*); PILTL (*elujõud, energia*) ли, сок

naturaalsed mahlad натуральной сокъёс

lahjendatud mahl сурам сок

apelsinimahl апельсин сок

kasemahl сурсву

mahla pressima сокез пычкины

mahl käärib сок чырса

mahlakas <mahlakas mahlaka mahlaka[t -, mahlaka[te mahlaka[id *adj*]]>

1. (*mahlarikas*) жалем, соко

mahlakad õunad жалем (я. кисьмем) улмоос

2. (*hääle kohta*) жингырес :

lauljal on ilus mahlakas hääл кырзасьлэн чебер жингырес куараез

mahlane <mahlane mahlase mahlas[t -, mahlas[te mahlase[id *adj*]]>

1. (*[rohkest] mahla sisaldav*) жалем, сочный

mahlased marjad жалем (я. кисьмам емышьёс)

2. (*mahlaga koos, mahlaga märdunud*) сокен наштаськем

lapsed söövad arbuusi, käed ja näod mahlased нылпиос арбуз сиё, киоссы но ымнырзы вуэныз наштаськемын

maht <m'aht mahu m'ahtu m'ahtu, m'ahtu[de m'ahtu[sid_&_m'aht/e s]>

1. (*ruumala, mahutavus*) быдзала, тэрон, тэрытон

kopsumaht, kopsu maht тыослэн быдзалазы

ämbri maht ведралэн быдзалаез

2. (*sisu suuruse, hulga vms seisukohalt*) объём, быдзала

infomaht ивор-сяворлэн быдзалаез

kogumaht вань быдзала
üldmaht огъя быдзала
sõnaraamat on oma mahult eelmisest suurem кылбутор азьлоез сярись
быдзалаезъя бадзымгес

mahti <m'ahti adv> (*ajalise võimaluse väljendamisel*) ваньмыны
ei olnud mahti puhata шутэтскыны дыр ой вал; шутэтскыны ваньмыны
ойлась
on sul natuke mahti minuga rääkida? ваньмиськод-а көня ке монэн
вераськыны?

mahtuma <m'ahtu[ma m'ahtu[da mahu[b mahu[tud v> (*kellele-millele kusagil ruumi olema*) тэрыны
kohver ei mahu istme peale чемодан пукон интые уг тэры
kartulid mahtusid kotti картошка мешоке тэриз
paati mahtus kümme inimest пыже дас адями тэриз
laps on kasvanud, kingad ei mahu enam jalga нылпи будэмын, пудкутчанэз
уг ни тэры
see loengutsükkel peab mahtuma kahe nädala sisse со лекциосын циклэз кык
арня куспын ортчтыны кулэ

mahukas <mahukas mahuka mahuka[t -, mahuka[te mahuka[id adj>
1. (*suure mahuga*) трос (я. уно) тэрытйсь, бадзым
mahukas kohver бадзым чемодан
2. (*üksuste arvult suur*) бадзым; (*ulatuslik*) паськыт, бадзым
mahukas kartoteek бадзым картотека
see on mahukas töö со бадзым уж

mahutama <mahuta[ma mahuta[da mahuta[b mahuta[tud v>
1. (*ära paigutama, sisse sobitama*) тэрытыны, интыяны
mahutasin kõik asjad kohvrise вань котырез чемоданэ тэрытй
kuhu ma teid mahutan, buss on täis кытчы мон тйледыз пуктом, автобус
тырмемын
2. (*mahu poolest paigutada võimaldama*) тэрытыны
seljakott mahutab rohkem kui portfell песьтэре (котомкае) портфеле сярись
тросгес тэре
uus staadion mahutab sada tuhat pealtvaatajat выль стадионэ сю сюрс
учкисьёс тэро

mai <m'ai m'ai m'ai[d -, m'ai[de m'ai[sid s> кuartолэзь
päikesepaisteline mai шундыё кuartолэзь
mai algul кuartолэзьлэн кутсконаз
tal on kahekümne neljandal mail sünnipäev солэн кызь ныылетй кuartолэзе
вордскем нуналыз

maias <maias m'aia maias[t -, maias[te m'aia[id adj> (*söödava, joodava, eriti magusa järele*); PILTL (*raha, hüvede, lõbustuste vm järele*) яратйсь, мылкыд
карись, ляб, сётскись
jutumaias вераськыны яратйсь, кыллы бырем, зулись, супыльтйсь
magusamaias ческытэз яратйсь
lapsed on maiad нылпиос ческыт сиыны ярато
ta on raha peale maias со коньдонэз яратйсь

maiasmokk <+m'okk moka m'okka m'okka, m'okka[de m'okka[sid_&_m'okk/i s> **ческытэз яратйсь**

maik <m'aik maigu m'aiku m'aiku, m'aiku[de m'aiku[sid_&_m'aik/e s> KÕNEK (*suuga tajutav maitse*); PILTL (*iseloomuliku kõrvaltooni, varjundi, värvingu kohta*) **шӧм, валан, мылкыд**
haru maik **чырс шӧм**
suus oli vastik maik **ым пушкын кӧш шӧм вал**
mis maik sel supil on? **кыче шӧмыз та шыдлэн?**

maikelluke <+kelluke kellukese kellukes[t kellukes[se, kellukes[te kellukes/i s> (*piibeleht*) **тӧдыгырлы** :
kimbuke maikellukesi **тӧдыгырлы керттэт**

maim <m'aim maimu m'aimu m'aimu, m'aimu[de m'aimu[sid_&_m'aim/e s>, ka maimuke[ne]
1. (*vastsest kujunenud kalapöeg*) **чорыг пи, векчи чорыг, пенькыли**
angerjamaim **кезегьянчорыг пи**
2. (*väike laps*) **вож нуны, пичи нуны**

maimuke[ne] *dem* <maimuke_&_maimukene maimukese maimukes[t maimukes[se, maimukes[te maimukes/i s> *vt* maim

maine¹ <maine m'aine maine[t -, maine[te m'aine[id s> (*kuulsus, reputatsioon*)
дан, сйдан, репутация
koolil on hea maine **школалэн умой данэз**
rahvusvahelise mainega teadlane **быдэс дуннебысь дано тодосчи**
see üritus tõstis seltsi mainet **та ужрад огазеяськонлэсь данэз жутйз**

maine² <m'aine m'aise m'ais[t -, m'ais[te m'aise[id *adj*>
1. (*maapealne, hrl vastandina hauatagusele, taevasele*) **музъем**
maine elu **музъем вылын улон**
maine paradisi **музъем вылын рай**
2. (*liitsõna järelõsana*) (*maakera teatud piirkonnale omane v sellega seotud*) :
idamaine **шунды пуксён пал**
põhjamaine **уй пал**
võõramaine **мукет шаерысь**
välismaine **мукет кунысь**
3. (*argi-, argipäevane, proosaline*) **нуналмысь, котькуд нунал, улон-вылон**
maised askeldused **котькуд нунал сюлмаськонъёс**

mainima <m'aini[ma m'aini[da maini[b maini[tud v> (*nimetama, märkima*) **тодэ**
уськытыны, поттылыны, нимын вераны; (üttelema, lausuma) вераны
kuulsin oma nime mainitavat **нимме верамзэс кылй**
ta pole sellest kellelegi sõnagi maininud **со та сярэсь нокинлы но пал кыл но**
ӧз поттылы
peab mainima v tuleb mainida, et ... **вераны кулэ ...**

maipõrnikas <+põrnikas põrnika põrnika[t -, põrnika[te põrnika[id s> **кызыпу**
бӧчыос; ZOOL (perekond Melolontha) кызыпу бӧчыос

mais <m'ais maisi m'aisi m'aisi, m'aisi[de m'aisi[sid_&_m'ais/e s> BOT (*teravilja-ja söödakultuur Zea mays, selle vili, terad*) **кукуруза**
mais kasvatama **кукуруза будэтыны**
mais koristati siloks **кукурузаз силослы аразы**

maismaa <+m'aa m'aa m'aa[d -, m'aa[de_&_maa[de m'aa[sid_&_m'a[id s>
1. (*kuiv maa vastandina veekogudele*) **музъем, музъем выл, мувыр, көс инты,**
2. KÕNEK (*mander*) **материк**

maitse <maitse m'aitse maitse[t -, maitse[te m'aitse[id s>
1. (*maitsmisaistingut esile kutsuv aine omadus*) **шөм**
magus maitse **гольтырес шөм**
hapu maitse **чырс шөм**
soolane maitse **кузьыт шөм**
kibe maitse **кузьял (я. курыт) шөм**
leiva maitse **нянь шөм**
võil on mõru maitse juures **вөйлэн кунам шөмыз вань**
2. (*esteetiliste väärtushinnangute kogum*) **валан, быгатон, мылкыд**
hea maitse **умой валан**
rõivastumise[k]s pole tal mingit maitset **со валатэк дйсяське**
maitse üle ei vaielda **кинлы мар кельше**
ta pole minu maitse **со мынам мылкыдыя (я. сюзэмыя) өвөл**

maitsestama <maitsesta[ma maitsesta[da maitsesta[b maitsesta[tud v> (*toitu, jooki maitseainetega maitstva[ma]ks muutma*) (**шөм**) **поныны; (hapukoorega) йөлвыл поныны**
suppi soolaga maitsestama **шыдэ сылал поныны**
hapukoorega maitsestatud supp **йөлвылэн шыд**

maitsev <m'aitsev m'aitsva m'aitsva[t -, m'aitsva[te m'aitsva[id adj> **ческыт;**
(*hõrk, isuärata*v) **ческыт**
maitsev roog **ческыт сиён**

maitsma <m'aits[ma m'aits[ta maitse[b m'aits[tud, m'aitse[s m'aits[ke v>
1. (*maitset proovima*) **верьяны, оскалтыны, шөмьяны, шөмзэ эскерыны**
maitse, kas supp on soolane või mage **верья ай, шыд кузьыт-а яке шөг-а**
maitse keeleotsaga, kas see on sooda **оскалты ай кылыдлэн йылыныз, сода-а та, өвөл-а**
tõin sulle Saaremaa leiba maitsta **Сааремаа нянь тыныд верьяны вайи**
rüüavad kohvi ja maitsevad aeg-ajalt ka klaasikesest **кофе юо но дырын-дырын чаркаысьсэ верьяло**
lasime toidul hea maitsta **мыло-кыдо сиськимы**
2. PILTL (*kogema, tunda saama*) **оскалтыны, верьяны**
elu mõnused maitsma **улонлэсь шумпотонъёссэ верьяны**
olen elus saanud näguripäevi maitsta **улонлэсь секыт дырьёссэ но верьяй**
nad maitsevad õnne **соос шудэз верьязы**
sa saad veel mu rusikat maitsta! **мыжыкме верьялод али!**
3. (*maitset meelepärane olema*) **яратыны, кельшыны**
mulle maitseb sült **мыным холодец кельше я. мон холодецецз яратысько**
toit maitseb hästi **сиён чекыт вал**
ei maitsnud talle söök ega jook **согы сиён но, юон но өз кельшы**

uni maitseb pärast väsitavat päeva PILTL жадьытйсь нунал бере изён ческыт
ПОТЭ

4. (*teatud maitsega olema*) кыче я. мар шөмъем я. шөмо луыны
kala maitstes traani järele чорыглэн вөй шөмыз вал
ta teab, kuidas orjus maitseb PILTL со тодэ, мар шөмо луэ вар луон

Liitsõnad

maitsmis+

maitsmisaisting PSÜHH шөмез валан я. шөдон

maitsmiselund ANAT, ZOOL шөмез шөдйсь мугор люкет

maitsmismeel PSÜHH шөм шөдон

maitsmisnärv ANAT, ZOOL шөм лулсй

maitsmistaju PSÜHH шөмез валан

maiuspala <+pala pala pala -, pala[de pala[sid_&_pal/u s]> ческыт сиён
peolaud maiuspaladega ческыт сиёнэн праздник жök

maiustama <maiusta[ma maiusta[da maiusta[b maiusta[tud v> (*nautides sööma*
[v jooma]) ческыт сиыны (юыны), ческыт потыса сиыны (юыны)
lapsed armastavad maiustada нылпиос ческыт сиыны ярато
maiustasime väärt konjakit зеч коньякез ческыт потыса юимы

maiustus <maiustus maiustuse maiustus[t maiustus[se, maiustus[te maiustus/i s
(*hrl pl*)> (*magus toode*) ческыт сиён
tee juurde pakuti maiustusi чай вöзы ческыт сиён дэмлазы

maja <maja maja maja m'ajja, maja[de maja[sid_&_maj/u s> (*hoone, pere koos*
oma hoonete v ruumide ja majapidamise ga, asutus) корка, юрт
kõrge maja жужыт корка
madal maja лапег корка
mitmekorruseline v paljukorruseline maja көня ке этажъем корка
elumaja улоно-вылоно корка
isamaja атай юрт
kivimaja излэсь корка
kodumaja вордйськем юрт
koolimaja школа юрт
naabermaja бускель корка
ruumaja пу корка
hakkas maja ehitama корка пуктыны кутскиз
kes on majas peremees? кин коркан кузё?

majakas <majakas majaka majaka[t -, majaka[te majaka[id s> (*tuletorn*); ЕНІТ
(*ettelaotav müüri osa, ettekrohvitatav krohviriba*) маяк
raadiomajakas МЕР радиомаяк
majakas plingib маяк ворежья (я. пиштэ)

majandama <majanda[ma majanda[da majanda[b majanda[tud v> (*majandit*
pidama v juhtima, majapidamist korraldama) (юрт котырын) кузёяськыны
juhatust on ühistut hästi majandanud кивалтэт эштосэн умой кивалтйз
tahab iseseisev olla, aga majandada ei oska нимаз кариськемез потэ (я. ас
кожаз улэмез потэ), нош юрт котырын кузёяськыны уг быгаты

majandus <majandus majanduse majandus[t majandus[se, majandus[te majandus/i s> **хозяйство, экономика**
kapitalistlik majandus **капиталистической экономика**
maailmamajandus **дунне экономика**

majanduslik <majanduslik majandusliku majanduslikku majanduslikku, majanduslik/e_&_majanduslikku[de majanduslik/e_&_majanduslikku[sid adj>

1. (*majandus-*, *majandusalane*) **хозяйственной, экономической**
majanduslik laos **экономикалэн куашкамеэ**
majanduslik koostöö **люб экономической иньет**
2. (*varanduslik*, *aineline*, *rahaline*) **экономический, ваньбур**
mu majanduslik olukord on rahuldav **экономической югдур ярамон**
sattus majanduslikesse raskustesse **экономической шуг-секытэ шедиз**
3. KÕNEK (*säästlikult majandav*) **шыръясь, экономной**
rasked ajad on ka meid muutnud majanduslikuks **секыт дыръёс милемыз но**
шыръясь луыны дышетйзы

majapidamine <+pidamine pidamise pidamis[t pidamis[se, pidamis[te pidamis/i s>

1. (*majandamine*) **юрт котырын кузёяськон**
2. (*põllumajanduslik maavaldus koos juurdekuuluvaga*) **хозяйство**
abimajapidamine **подсобной хозяйство**
talumajapidamine **крестьян хозяйство**
3. (*kodu eest hoolitsemine*) **коркаез учкон, хозяйство**
majapidamine on rohkem naiste õlgadel **коркаез учкон трогес**
нылкышноослэн пельпум вылазы

majesteet <majest'eet majesteedi majest'eeti majest'eeti, majest'eeti[de majest'eeti[sid_&_majest'eet/e s> (*keisri ja kuninga austav nimetus*)
быдзымлык

Tema Majesteet Elizabeth II **Солэн Быдзымлыкез Елизавета II**

majonees <majon'ees majoneesi majon'eesi majon'eesi, majon'eesi[de majon'eesi[sid_&_majon'ees/e s> КОК **майонез**

major <major majori majori[t -, majori[te majore[id s> **майор**

erumajor **отставкаысь майор**

kindralmajor **генерал-майор**

majutama <majuta[ma majuta[da majuta[b majuta[tud v> (*elama paigutama*)

улыны пыртыны (я. интыяны); (laili) нимаз-нимаз улыны интыяны,
пөртэм интыюсы улыны интыяны; (ära) патерьёсы интыяны
turistid majutatakse hotellis **туристьёсты гостиницае интыялозы**
meil pole neid kuhugi majutada **милемлы нокытчы соосты интыяны**

makaron <makaron makaroni makaroni makaroni, makaroni[de makaron/e s (*hrl pl*)> **макарон; (üks) макарон**

sarvmakaronid **рожки**

keedab makarone **макарон пöзьтэ**

makk <m'akk maki m'akki m'akki, m'akki[de m'akki[sid_&_m'akk/e s> vt
magnetofon

maks¹ <m'aks maksa m'aksa m'aksa, m'aksa[de m'aksa[sid_&_m'aks/u s>

1. ANAT мус

inimese maks адымилэн мусээз

sea maks парсьлэн мусээз

maks on laienenud мус будэмын

2. КОК мус

praetud maks пыжем мус

sea maks парсьлэн мусээз

tursamaks трескалэн мусээз

Liitsõnad

maksa+

maksapasteet КОК муслэсь паштет

maks² <m'aks maksu m'aksu m'aksu, m'aksu[de m'aksu[sid_&_m'aks/e s>

1. (*kohustuslik makse*) выт, (дун) тырон, тыриськон

rahaline maks коньдон выт, дун тырон

automaks машина понна выт

maamaks МАЖ музъем понна выт

2. (*tasu teenuse eest*) дун тырон; (*sissemaks*) дун тырон

aastamaks ар понна дун тырон

osavõtumaks кытчы ке пыриськем понна дун тырон

õppemaks дышетскем понна дун тырон

3. КӐНЕК (*maksmine, tasumine*) дун тырон

ettemaks аванс

tagasimaks коньдонэз берыктон

Liitsõnad

maksu+

maksumaksja выт тырись

makse <makse m'akse makse[t -, makse[te m'akse[id s> МАЖ (*sisse-, väljamakstav rahasumma*) коньдон тырон; (*maksmine*) коньдон тырон
maksete laekumine коньдон тыронъёслэн вуэмзы

Liitsõnad

makse+

makseautomaat коньдон тырон автомат

maksekviitung коньдон тырон квитанция

maksimaalne <maksim'aalne maksim'aalse maksim'aalse[t -, maksim'aalse[te maksim'aalse[id *adj*> максимальной, тужгес

maksimaalne kiirus тужгес выльй жоглык

see töö nõuab maksimaalset pingutust та ужез вань кужмысь лэсьтыны кулэ

maksimum <maksimum maksimumi maksimumi maksimumi, maksimumi[de maksimum/e s> (*ülemäär*) тужгес трос, максимум
viissada krooni oli maksimum, mida võis enda peale kulutada туж троссэ вить сю крона аслыд быдтыны луэ вал

maksma <m'aks[ma m'aks[ta maksa[b m'aks[tud, m'aks[is m'aks[ke v>

1. (*mille eest mida tasuma*) тырыны

sularahas maksma **наличной уксеен тырыны**
 korteri eest maksma **квартира понна тырыны**
 võlga maksma **пунэмез берыктыны**
 trahvi maksma **штраф тырыны**
 makske kassasse! **кассае уксе тырелэ!**
 vabaduse eest maksti verehinda **эрикез вирлэн дуныныз басьтйзы**
2. (ostmisel, müümisel mingit hinda omama, mida väärt olema) **сылыны**
 ajaleht maksab seitse krooni **газет сизьым кронаен сылэ**
 mis tomatid maksavad? **көня сылэ помидор? көняен помидор?**
 paljas lubadus ei maksa midagi **буш сётэм кыл номыр но уг сылы**
3. (mille minetamist tähendama, mida nõudma) **сылыны**
 selline eksitus võib ta karjääri maksta **сыче янгышамез понна карьераез**
сылыны быгатоз
 sõda maksis miljoneid inimesi **ожмаськон миллион аядмиослэн**
улоньёсынызы сылйз
 maksis palju vaeva kõike korda saada **ваньзэ радьян понна трос кужым**
быдтоно луиз
4. (mõtet olema, tasuma, pruukima) **кулэ**
 ei maksa rutata **дыртыны кулэ өвөл**
 seda filmi maksab vaadata **та киноез учкыны кулэ**
5. (kehtima, jõus olema) **кужыме пырыны; (hakkama)** **кужыме пырыны;**
(panema) **пуктыны**
 millal uus seadus maksma hakkab? **ку выль кат кужыме пыре?**
 ta on kõva korra maksma pannud **со чурьт радлык пуктйз**
 see dokument ei ole maksev **та кат кужыме пыремын өвөл**
 oskab end maksma panna **со ассэ ачиз пуктыны быгатэ**

maksvus <m'aksvus m'aksvuse m'aksvus[t m'aksvus[se, m'aksvus[te
 m'aksvus/i_ & m'aksvuse[id s> (*kehtivus, jõusolek*) **кужым, яранлык**
 see raha kaotas maksvuse **та уксе кужымзэ ыштйз**

makulatuur <makulat'uur makulatuuri makulat'uuri makulat'uuri,
 makulat'uuri[de makulat'uuri[sid_ & makulat'uur/e s> (*praakpaber,*
vanapaber); PILTL (*väärtusetu kirjandus*) **макулатура; урод литература**
 ВЪЖТ.В.
 õpilased kogusid makulatuuri **дышетскисьёс макулатура бичазы**
 igav makulatuur **мозмыт литература**

malbe <m'albe m'albe m'albe[t -, m'albe[te m'albe[id *adj*> (*vaikne, tasane*)
зйбыт, чалмыт, лачмыт; (leebe) **зйбыт, лякыт, небыт; (tagasihoidlik)**
востэм; (vähenõudlik) **трос курисьтэм; (looduse kohta)** **шыпыт, чалмыт,**
куашетйсьтэм
 malbe tütarlaps **востэм (я. лачмыт, я. зйбыт) нылаш**
 malbe loomusega mees **лякыт (я. зйбыт) сямо пиосмурт**
 malbe naeratus **лякыт серектэм**

maldama <m'alda[ma malla[ta m'alda[b malla[tud v> (*läbema, kärsima,*
kannatust omama) **чиданы**
 ta ei mallanud minutitki oodata **со одйг минут но возьманы өз чида**
 nii ilusa ilmaga ei malda keegi toas istuda **таче чебер куазен нокин но дораз**
пукыны уг чида

male <male male male[t -, male[de male[sid s> шахмат
malet mängima шахматэн шудыны
mängisime kolm partiid malet шахматэн куинь партиез шудймы
tal on males esimene järk шахматъя солэн нырысетй разрядэз

Liitsõnad

male+

malelaud шахматной доска

malenupp шахматной фигура

malend <malend malendi malendi[t -, malendi[te malende[id s> (*malenupp*)

шахматной фигура

mustad ja valged malendid съод но тоды шахматной фигураос

malendeid üles seadma шахматной фигураосты пуктылыны

maletama <maleta[ma maleta[da maleta[b maleta[tud v> шахматэн шудыны

õppis juba lapsepõlves maletama пичи дыръяз ик шахматэн шудыны

дышетскиз

malev <malev maleva maleva[t -, maleva[te maleva[id s>

1. AJ (*muistse Eesti üheks sõjaretkeks moodustatud rahvavägi*) дружина

eestlaste malev эстонъёслэн дружиназы

Lembitu kogus suure maleva Лембиту (эстон князь) бадзым дружина люказ

2. (*vabatahtlikest koosnev formering*) дружина, отряд

ehitusmalev NÕUK стройотряд

pioneerimalev NÕUK пионер дружина

3. PILTL (*suur [inim]hulk*) армия, рать

mall¹ <m'all malli m'alli m'alli, m'alli[de m'alli[sid_&_m'all/e s> (*nurgamõõdik*)

транспортир

mall² <m'all malli m'alli m'alli, m'alli[de m'alli[sid_&_m'all/e s, *adj*>

1. *s* (*eeskuju, mudel*) модель, образец

2. *adj* KÕNEK (*moekas, popp*) хипповой, попсовой, стильной

mall tüdruk стильной нылаш

mallid püksid попсовой штан

mal¹ <m'alm malmi m'almi m'almi, m'almi[de m'almi[sid_&_m'alm/e s> (*raua*

ja süsiniku sulam) чугуун

malmi sulatama чугуун чыжатыны

malmi valama чугуун чыжатыны

malts <m'alts maltsa m'altsa m'altsa, m'altsa[de m'altsa[sid_&_m'alts/u s> BOT

(*Atriplex*) пот, вож пот, букро

mandariin¹ <mandar'iin mandariini mandar'iini mandar'iini, mandar'iini[de

mandar'iini[sid_&_mandar'iin/e s> (*mandariinipuu vili*) мандарин

mandariin² <mandar'iin mandariini mandar'iini mandar'iini, mandar'iini[de

mandar'iini[sid_&_mandar'iin/e s> AJ (*feodaalse Hiina ametnik*) мандарин

mandel <m'andel m'andli m'andli[t -, m'andli[te m'andle[id s (*hrl pl*)>

1. (*mandlipuu seeme*) миндаль :

soolamandel **кузьыт миндаль**
praetud mandlid **куасьтэм миндаль**
2. ANAT (*tonsill*) **миндалина, нёред**
mandlid on tursunud v paistetanud v suurenenud **миндалинаос пыктэмын**
tal lõigati mandlid välja **солэсь миндалинаоссэ вандылызы**

mander <m'ander m'andri m'andri[t -, m'andri[te m'andre[id s>, ka manner

1. (*kontinent*) **материк, континент**
2. (*mannermaa vastandina saarele*) **материк**
saarlated käisid aeg-ajalt mandril **шормуҷын улйсьёс дырын-дырын**
материке ветлізы

manduma <m'andu[ma m'andu[da m'andu[b m'andu[tud v> (*kehaliselt ja*

vaimselts halvenema, degenererema) **пашмыны, азыны, азмыны,**
дегенерировать карыны
mandunud tiibadega mardikad **пашмем бурдъёсын бөчыос**

maneer <man'eer maneer man'eer man'eer, man'eer[de

man'eer[*sid_ &_ man'eer/e s*> (*komme, käitumis-, tegutsemisviis, käsituslaad,*
stiilivõtete kogum) **сям, вырос, манер**
harjumuslikud maneerid **дышем сямъёс**
käitumismaneer **вырос, астэ возён манер**
professori veidrad maneerid **профессорлэн паймымон выросъёсыз**

manguma <m'angu[ma m'angu[da mangu[b mangu[tud v> (*nuruma, lunima*)

курыны, кураськыны, сьлворыны, сьлворыса курыны, ёртыны :
raha manguma **уксё курыны**
õomaja manguma **уйлы куриськыны**
käis teistelt abi mangumas **со, юрттэт курыса, муртъёсты сьлворыса ветліз**
mangus mind kaasa tulema **монэ сьöraз мыныны сьлвориз (я. ёртйз)**
mangub kui mustlane **чиган кадь кураське**

maniküür <manik'üür maniküüri manik'üüri manik'üüri, manik'üüri[de

manik'üüri[*sid_ &_ manik'üür/e s*> (*kätehoole*) **маникюр**
maniküüri tegema **маникюр лэсьтыны**

manitsema <manitse[ma manitse[da manitse[b manitse[tud v> (*veenma*)

тэльмырыны, валэқтыны, визь-кенеш сётыны; (õpetama) дышетыны,
валэқтыны, визьманы, визь-нод сётыны; (noomima) оскытыны, мораль
лыдзыны
manitsemehi kojuminekule **пиосъёсты доразы бертыны тэльмыриз**
isa manitseb poisse korralikult käituma **атайзы дышетйз пиоссэ асьсэды**
умой возыныны

manna <manna manna manna[t -, manna[de manna[sid s>

1. (*peeneteralised nisutangud*) **манной кеньыр**
  2. (*piiblis: taevast sadanud imetoit*); **ВОТ (mõnede taimede magus eritis) манна**
- Liitsõnad**
manna+
mannapuder **манной жук**

mannakreem <+kr'eem kreemi kr'eemi kr'eemi, kr'eemi[de kr'eemi[sid_&_kr'eem/e s> vt mannavaht

mannavaht <+v'aht vahu v'ahtu v'ahtu, v'ahtu[de v'ahtu[sid_&_v'aht/e s>, ka mannakreem КОК (*magustoit*) **манной кеньырлэсь лэсьтэм мусс**

mannekeen <mannek'een mannekeeni mannek'eeni mannek'eeni, mannek'eeni[de mannek'eeni[sid_&_mannek'een/e s>

1. (*peamiselt rõivaste demonstreerija*) **манекенщик, манекенщица**
2. (*inimese mudel rõivaste demonstreerimiseks ja proovimiseks v toodete katsetuseks*) **манекен**

manner <manner m'andri m'andri[t -, m'andri[te m'andre[id s> vt mander

mannetu <mannetu mannetu mannetu[t -, mannetu[te mannetu[id *adj*> (*vilets, armetu*) **жаль, жаляно кадь, мискинъ, куанер; (saamatu) быгатйсьтэм, пөрмытйсьтэм :**

mannetu mehike **жаляно кадь пиосмурт**
mannetu argpüks **чик оволтэм кышкась**
madalad ja mannetud majad **лапегесь но куанерэсь коркаос**

mantel <m'antel m'antli m'antli[t -, m'antli[te m'antle[id s>

1. (*pealistrõivas*) **пальто**
drappmantel **драплэсь пальто**
hommikumantel **чүкна дйсян халат**
kevadmantel **тулыс нуллон пальто**
käiakse juba mantliga **пальтоен ветло ини**
paneb v ajab mantlit selga **пальтозэ дйся**
mantel eest lahti **пальто пертчылэмын**
nõobi oma mantel kinni **бирдыя пальтодэ**
2. ZOOL (*nahakurd limuste ja käsijalgsete kehal*) **мантия; (mantelloomade väliskest, tuunika) туника**
3. TEHN (*väliskest, ümbris*) **выл**
4. KÕNEK (*nahatäis, keretäis*) **тышкаськон, урод кыл**
sai niisuguse mantli, et mäletab igavesti **сыче кыл кылйз, всяк тодаз возэз**
mantli+
mantliriie **пальтолы басма**
mantlitasku **пальто кисы**

manööver <man'ööver man'öövri man'öövri[t -, man'öövri[te man'öövri[id s>

1. (*kavakindel ümberpaigutus, liikumine*) **манёвр**
taktikaline manööver **тактической манёвр**
poliitiline manööver **политической манёвр**
pettemanööver **син пöет манёвр**
2. (*pl*) SÕJ (*vägede väliõppus*) **манёвррьёс**

mapp <m'app mapi m'appi m'appi, m'appi[de m'appi[sid_&_m'app/e s> (*kaaned [koos seesolevaga], käepidemeta portfellioline ese*) **папка**

joonistusmapp **суреданья папка**
noodimapp **нотаосын папка**
paeltega mapp **думетэн папка**

joonised on mapil vahel гождмамъёс (я. чертить каремъёс) папка пушкын
tõmblukuga mapp kaenlas кунулаз молниен папка

maraton <maraton maratoni maratoni maratoni, maratoni[de maraton/e s> SPORT
(*ülipikamaajooks*) марафон; (*ülipika võistlusmaa läbimine teistel spordialadel*) марафон
suusamaraton куасэн бызьылонья марафон
sportlane võistleb maratonis спортсмен марафонын нюръяське
kes suusatajatest võidab maratoni? кин куасэн бызьыльсьёс пöльсь вормоз
марафонын?

mardikas <mardikas mardika mardika[t -, mardika[te mardika[id s> (*putukas*);
PILTL (*nõrguke olend*) бöчы, какы, кибы
mardikate vastsed бöчы нумыр

mardipäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s>
FOLKL (*10. november*) Мартынлэн нуналэз

mardisant <+s'ant sandi s'anti s'anti, s'anti[de s'anti[sid_&_s'ant/e s> FOLKL
Мартын нуналэ пöртмаськись

margariin <margar'iin margariini margar'iini margar'iini, margar'iini[de
margar'iini[sid_&_margar'iin/e s> маргарин
võimargariin нöкы маргарин

mari¹ <mari mari mari_&_mari[t -, mari[de mari[sid s>; <mari ag>
1. *s* (*soome-ugri rahva liige*) пор
2. *ag* пор
mari keel пор кыл
mari rahvalaulud пор калык кырзаныёс

mari² <mari marja m'arja m'arja, m'arja[de m'arja[sid_&_m'arj/u s>
1. (*taimede vili*) емыш, мульы, узы-боры
söödavad marjad сиёно емышьёс
mittesöödavad marjad сиыны ярантэм емышьёс
magusad marjad ческыт емышьёс
hapud marjad чырсь емышьёс
valmis v küpsed marjad кисьмам емышьёс
kibuvitsamarjad легезьпу мульы
marju korjama узы-боры бичаны
2. (*liitsõna järelõsana*) :
karusmari BOT (*Grossularia*) гоносутэр я. крыжовник
lumimari BOT (*Symphoricarpos*) симфорикарпос
3. ZOO (*kalamari*) чорыг мызь
emaskala heidab v koeb marja vette чорыг мызьзэ вуэ лэзе

marinaad <marin'aad marinaadi marin'aadi marin'aadi, marin'aadi[de
marin'aadi[sid_&_marin'aad/e s> КОК маринад

marineerima <marin'eri[ma marin'eri[da marineeri[b marineeri[tud v>
(*hoidistama*) мариновать карыны
seeni marineerima губиез мариновать карыны

marjuline <marjuline marjulise marjulis[t marjulis[se, marjulis[te marjulis/i s>
(*marjakorjaja*) **узы-боры бичаны яратйсь**

mark¹ <m'ark marga m'arka m'arka, m'arka[de m'arka[sid_&_m'ark/u s>
(*rahaühik*); AJ (*väärismetalli kaaluühik, ka münt*) **марка**

mark² <m'ark margi m'arki m'arki, m'arki[de m'arki[sid_&_m'ark/e s>

1. (*post-, tempel-, kauba-*) **марка**

kolmekroonine mark **куинь кронаен марка**

Eesti mark **Эстон марка**

postmark **почта марка**

veinimark **виналэн маркаез**

2. KÕNEK, PILTL (*maine*) **марка**

tööd tuleb korralikult teha, et oma marki [kõrgel] hoida **ужез сюлмысь**

быдэстыны кулэ, аслэсьтыд маркадэ выльйын возён понна

mark³ <m'ark margi m'arki m'arki, m'arki[de m'arki[sid_&_m'ark/e s> AJ
(*keskaegne küllakogukond, kindlustatud piirimaal Frangi riigis ja keskaegsel Saksamaal*) **марка**

marker <m'arker m'arkeri m'arkeri[t -, m'arkeri[te m'arkere[id s>

1. (*eristusmärk, märgis*) **маркер**

2. (*kiilikujulise otsaga viltpliiats*) **маркер**

märkis markeriga konspektis reeglid ära **конспектысь правилоосты маркерен пусйиз**

marmelaad <marmel'aad marmelaadi marmel'aadi marmel'aadi, marmel'aadi[de marmel'aadi[sid_&_marmel'aad/e s> **мармелад**

marmor <m'armor m'armor'i m'armor'i[t -, m'armor'i[te m'armore[id s> **мрамор**

roosakas marmor **леметпыр мрамор**

marmorist hauasambad **мраморлэсь шайгу памятникъёс**

marraskil <marraskil *adv, adj*> (*kriimustatud, narmendava pealishahaga*)

чабтэм, пульзытэм, нярзытэм

käed olid marraskil **киосыз чабьямын (я. нярзытэмын) вал**

marsruut <m'arsr'uut m'arsruudi m'arsr'uuti m'arsr'uuti, m'arsr'uuti[de m'arsr'uuti[sid_&_m'arsr'uut/e s> (*liikumistee*) **маршрут**

reisimarsruut **мынон-ветлонлэн маршрутэз**

ekskursiooni marsruut **экскурсилэн маршрутэз**

marss¹ <m'arss *interj*>; <m'arss marsi m'arssi m'arssi, m'arssi[de m'arssi[sid_&_m'arss/e s>

1. *interj* (*käsklus marssida*) **марш!**

sammu marss! **шагом марш!**

2. *interj* KÕNEK (*käskiv hüüatus*) **марш**

poisid, marss koju! **пиос, марш дорады!**

3. *s* (*marssimine*); SÕJ (*rännak*) **марш**

kiirmarss SÕJ **марш-бросок**

paigalmarss **интыын марш**

paraadmarss **марш-парад**

4. *s* MUUS (*helind*) **марш**
pulmamarss **сюан марш**
orkester mängis marssi **оркестр маршез шудйз**

marss² <m'arss marsi m'arssi m'arssi, m'arssi[de m'arssi[sid_&_m'arss/e s] > MER
(*mastikorv*) **марс**

Liitsõnad

marss+

marsspuri MER **марс тӧлпо**

martsipan <martsipan martsipani martsipani martsipani, martsipani[de martsipan/e s] >

1. (*maiustus*) **марципан**

2. KÕNEK (*õunasort*) **марципан**

maru¹ <maru *adv*>; <maru maru maru m'arru, maru[de maru[sid *adj*] > *adv* KÕNEK
(*väga, hirmus, tohutult*) **туж, туж юн, ортчыт, укыр**
maru põnev film **туж юн сӧлэме пычась фильм**
seal oli maru igav **отын укыр мӧзмыт вал**

maru² <maru maru maru m'arru, maru[de maru[sid s] >

1. *s* (*torm, raj*) **сильтӧл, ураган**

väljas mühis maru **педлон сильтӧл кушетйз**

maru murrab puid **сильтӧл писпуосты погыръя**

maru vaibus **сильтӧл пуксиз**

2. *s* (*illatiivis ja inessiivis: pöörane viha, raev*) **туж юн вожпотон, вожомон, лекомон; (märatsus) урмон, визьтэммон; (marutaud) урмем, визьтэммем**
nõkimine ajas ta marru **серем каремъёс вожомытйзы сое**
marus rebane **урмем зичы**

maruline <maruline marulise marulis[t marulis[se, marulis[te marulis/i *adj*] >

1. (*tormine, marune*) **ураган, туж кужмо тӧло**

marulised tuulehood **туж кужмо тӧллэн шуак пельтылэмез**

2. (*hoogne*) **кужмо, юн, жог; (äge, pöörane, tormiline) кушетйсь, йыртэм-пыдтэм, урмем**

tormab marulise hooga **туж жог бызе**

masendus <masendus masenduse masendus[t masendus[se, masendus[te masendus/i s] > (*masendumine, rõhutud meeleolu*) **зйбиськем мылкыд, секыт**

мылкыд, жожомем мылкыд

olen mustas masenduses **мылкыды туж зол жожомемын**

masin <masin masina masina[t -, masina[te masina[id s] > (*seade*) **машина**

kudumismasin TEKST **керттйськон машина**

sorteer[imis]masin **шертон машина**

trükimasin TRÜK **печатной машина**

masinat häälestama **машинаез тупатыны**

masinat seadistama **машинаез тупатыны**

masinat käivitama **машинаез ужатыны**

masinat seiskama **машинаез кысыны**

masin läks rikki **машина тйяськиз (я. сӧриськиз)**

masinlik <masin'ik masinliku masin'ikku masin'ikku, masinlik/e_&_masin'ikku[de masin'ikk/e_&_masin'ikku[sid *adj*]> (*mehaaniline*) асэрказ, автоматической, механической, машинальной
ta kõndis masinlikul sammul edasi-tagasi со чик малпаськытэк азьлань-берлань вамышьяз

mask <m'ask maski m'aski m'aski, m'aski[de m'aski[sid_&_m'ask/e s]> маска
gaasimask газлэсь пумит маска
iluravimask косметической маска
karnevalimask карнавальной маска
pani maski ette маска понйз
võttis maski [näo] eest масказэ кылиз
rebis lipitsejalt maski maha чеберьяськисез шарае поттйз
Liitsõnad
maski+
maskiball маскарад
maskipidu маскарад

maskeerima <mask'eeri[ma mask'eeri[da maskeeri[b maskeeri[tud v]> маска
поныны; (*kelleks*) дйсяны
oma kavatsusi maskeerima ас малпанъёстэ лушкем возыны
maskeeris end indiaanlaseks индеец кадь дйсяськиз

mass <m'ass massi m'assi m'assi, m'assi[de m'assi[sid_&_m'ass/e s]>
1. (*keha moodustava aine hulk, vormitu aine, segu*); FÜÜS (*inerti ja gravitatsiooni iseloomustaja ja mõõt*) сектала, масса
vormitu mass форматэм сектала
inertne mass FÜÜS инертной сектала
raske mass FÜÜS гравитационной сектала
2. (*suur inimhulk*) люкаськем калык; (*vastandina üksikisikule*) калык; КÕНЕК
(*alam-, lihtrahvas*) улийос, куанеръёс
töölismass, tööliste mass ужась калык
ma ei taha halli massi hulka kaduda мынам уг поты трос калык пушкын
висьяськытэк кылеме
massi+ (*suure inimhulgaga seotud*)
massiteabevahend ивор-сяворез пасьтана вёлмытйсь амал

massaaž <mass'aaž massaaži mass'aaži mass'aaži, mass'aaži[de mass'aaži[sid_&_mass'aaž/e s]> массаж; (*masseerimine*) массаж
kosmeetiline massaaž косметической массаж
näomassaaž ымныр массаж
ravimassaaž эмъясь массаж
massaaži tegema массаж лэсьтыны

masseerima <mass'eeri[ma mass'eeri[da masseeri[b masseeri[tud v]>
1. (*massaaži tegema*) массаж лэсьтыны, маяллыны :
kaela masseerima чыртыез маяллыны
valutavat kohta masseerima висись интыез зыраны
2. PILTL (*mõjutada püiidma*) асьяд дышетыны
kaaslased masseerivad seni, kuni ta lõpuks nõusse jääb эшьёсыз асьсэя
луытозыяз дышетоzy сое

massiiv <mass'iiv massiivi mass'iivi mass'iivi, mass'iivi[de mass'iivi[sid_&_mass'iiv/e s> (*ühtne maa-ala*); GEOGR (*kompaktne mäestikuala*); MAT (*andmekogum*) **МАССИВ**
info[r matsiooni]massiiv MAT **ИВОР-СЯВОР МАССИВ**
metsamassiiv **НЮЛЭС МАССИВ**
mäemassiiv **ГУРЕЗЬ МАССИВ**

massiivne <mass'iivne mass'iivse mass'iivse[t -, mass'iivse[te mass'iivse[id *adj*> (*kogult suur*) **ТУЖ БАДЗЫМ**; (*raske*) **СЕКЫТ**
massiivne hoone **ТУЖ БАДЗЫМ ЮРТ**
massiivsed uksed **СЕКЫТ БАДЗЫМ ЁС**
massiivne keha **СЕКЫТ МУГОР**

mast¹ <m'ast masti m'asti m'asti, m'asti[de m'asti[sid_&_m'ast/e s>
1. MER **МАЧТА**
2. **МАЧТА, ПЫКЕТ, ЮБО**

mast² <m'ast masti m'asti m'asti, m'asti[de m'asti[sid_&_m'ast/e s>
1. (*kaardi-*) **МАСТЬ**
2. (*hrl partitiivis v elatiivis*) KÕNEK (*liik, sort, laad*) **ТУС**
ühte masti tegelased **ОДЙГ КУДЫЫСЬ УЖАСЬЁС**
seal on mitut masti mehi **ОТЫН ПӨРТЭМ ПИОСМУРТЬЁС ВАЛ**
nööbid olid kõik ühest mastist **БИРДЫОС ВАНЬЗЫ ОГКАДЕСЬ ВАЛ**

masuut <mas'uut masuudi mas'uuti mas'uuti, mas'uuti[de mas'uuti[sid_&_mas'uut/e s> TEHN **МАЗУТ**
masuudiga kütma **МАЗУТЭН ЭСТЫНЫ**
traktoristi riided lehkasid masuudist v masuudi järele **ТРАКТОРИСТЛЭН ДЙСЬКУТЭЗ БОРДЫСЬ МАЗУТЛЭН ЗЫНЫЗ ПОТЙЗ**

mažoor <maž'oor mažoori maž'oori maž'oori, maž'oori[de maž'oori[sid_&_maž'oor/e s> MUUS (*rõõmsakõlaline helilaad*) **МАЖОР**

mateeria <mat'eeria mat'eeria mat'eeria[t -, mat'eeria[te mat'eeria[id s>
1. (*aine*) **МАТЕРИЯ**
elav mateeria **ЛУЛО МАТЕРИЯ**
2. FILOS (*filosoofia põhikategooria*) **МАТЕРИЯ**

matemaatika <matemaatika matemaatika matemaatika[t -, matemaatika[te matemaatika[id s> **МАТЕМАТИКА**
matemaatikas tuleb kontrolltöö **МАТЕМАТИКАЕН ЭСКЕРОН УЖ ЛУОЗ**

materdama <materda[ma materda[da materda[b materda[tud v>
1. (*peksma, taguma, hoope andma*) **ЖУГЫНЫ, ТЫШКАНЫ, ШУККЫНЫ**
poisid materdasid üksteist rusikatega **ПИОС ОГ-ОГЗЭС МЫЖГАЗЫ**
materdas hobust piitsaga **ВАЛЭЗ СЮЛОЕН ШУККЫЛЙЗ**
2. PILTL (*maha tegema, pähe andma*) **ТЫШКАСЬКЫНЫ**
teda materdati koosolekul **СОЕ ТЫШКАСЬКИЗЫ СОБРАНИЫН**
teos materdati arvustustes maatasa **ПРОИЗВЕДЕНИЕ РЕЦЕНЗИОСЫН ЯРАНТЭМ**
КАРЕМЫН

materiaalne <materi'aalne materi'aalse materi'aalse[t -, materi'aalse[te materi'aalse[id *adj*]

1. (*aineline, inimteadvusest sõltumatult eksisteeriv*) **материальной**
materiaalne maailm **материальной дунне**
2. (*aineline, majanduslik*) **материальной**; (*varanduslik*) **ваньбур**
materiaalsed ressursid **материальной ваньбур**
materiaalne vastutus **ваньбур понна кыл кутон**

materjal <materjal materjali materjali materjali, materjali[de materjal/e s>

1. (*aine*) **материал**
sünteetilised materjalid **синтетической материалъёс**
ehitusmaterjal **пуктйськон материал**
materjalide tugevus FÜÜS **материальёслэн юнлыксы**
mis materjalist see vaas on? **кыче материаллэсь та ваза?**
2. (*aines*) **материал**
etnograafiline materjal **этнографи материал**
arhiivmaterjal **архив материал**
õppematerjal **дышетскон материал**
väitekirja jaoks materjali koguma **диссертациялы материал люканы**
õpilane omandas materjali kergesti **дышетскись капчиен валаз материалэз**
3. GEOL (*settekivimite murend, aines*) **продукт, материал**
4. KÕNEK (*riie*) **басма**
kallist materjalist ülikond **дуно басмалэсь костюм**

matk <m'atk matka m'atka m'atka, m'atka[de m'atka[sid_&_m'atk/u s> **мынон-ветлон, поход**; (*lühhi-*) **калтыртыны PILTL** (*inimese elutee kohta*) **улон сюрес** :
kolmepäevane matk **куинь нунальем поход**
maise matka lõpp **улон сюреслэн пумыз**

matkaja <m'atkaja m'atkaja m'atkaja[t -, m'atkaja[te m'atkaja[id s> **турист, мынйсь-ветлийсь**

matkama <m'atka[ma matka[ta m'atka[b matka[tud v> **мыныны-ветлыны, походэ ветлыны**; (*rändama*) **мыныны-ветлыны, походэ ветлыны**
jalgsi matkama **пыдын походэ ветлыны**
matkasime Lõuna-Eestis **лымшор Эстоние походэ ветлйм**
tore on matkata ja näha huvitavaid kohti **усто походэ ветлыны но тунсыко интыосты адзыны**

matkima <m'atki[ma m'atki[da matki[b matki[tud v> (*jäljendama, imiteerima*) **адзем карыны, пышкылйськыны**; (*järele ahvima*) **пышкылыны, пышкылйськыны, исаськыны**
{*kelle*} kõnnakut matkima **ветлэмез адзем карыны**
lapsed matkivad oma mängudes täiskasvanuid **нылпиос шудонъёсазы**
бадзымъёслэсь адзем каро
gootikat matkivas stiilis hoone **готика стильлэсь адзем карыса пуктэм юрт**

matma <m'at[ma m'att[a mata[b m'ae[tud, m'att[is m'at[ke v>

1. (*surnut*) **ватыны**
lahkunu maeti auavaldustega **кулэм муртэ сйданэн ватйзы**
ta maeti oma vanemate kõrvale **сое анай-атаез вōзы ватйзы**
käis sõpra matmas **эшсэ ватыны ветлйз**

leitud luud maeti maha **шедътэм лыосты ватйзы**
 ta ei olnud veel kogu lootust matnud **со вань оскиськонзэ өз ышты на**
 see mõte mata maha **вунэты со малпандэ**
2. (varjule panema, peitma, kinni katma) согыны, гудыса поныны, ватыны
 mattis varanduse maa sisse **ваньбурзэ музьеме гудыса понйз**
 koer mattis kondi maha **пуны лыэз музьеме согиз**
 söed maeti tuha alla **эгырьёсты пенен согизы**
 sügavale hinge põhja maetud tunded PILTL **мур лул пушкы ватэм мылкыдъёс**
 ta ei suutnud enam oma solvumist matta PILTL **со өз быгаты ни көтжожзэ**
ватыны
3. (peale paiskudes katma v varjama) согыны, пельтыны, пуктыны, вуэн
басьтыны
 lumi mattis jäljed **лымы пытьыосты согиз**
 majad olid hangedesse maetud **коркаос лымы пуктэмен шобыртэмын вал**
 pilved matsid päikese **пилемъёс шундыез ворсазы**
 ümbrus on pimedusse maetud **котыр интые пеймыт лэзиськем**
4. (palju [raha, kapitali] kulutama) поныны, быдтыны
 ettevõttesse maeti miljoneid **предприятие миллионъёс быдтйзы (я. понйзы)**
 ta on sellesse töösse palju energiat matnud **та уже со трос кужымзэ понйз (я.**
быдтйз)
5. (takistavalt mõjuma, lämmatama) кекатыны, жокатыны; (*summutama*)
жоломытыны, гуньдытыны, жокатыны, кысыны
 kõha mattis hingamist **кызон шоканэз жокатйз**
 suits matab hinge **чын шоканэз жокатэ**
 umbrohi mattis taimed **жаг будосьёсты жокатйз**

mats¹ <m'ats *interj, adv*>; <m'ats matsu m'atsu m'atsu, m'atsu[de
 m'atsu[sid_&_m'ats/e s]>

1. interj; adv йыг, клач, шлач
 mats, mats! tagusid pesunaised kurikatega **шлач, шлач! шуккылйзы**
мисьтаськись кышномуртъёс валикъёсын
2. s (tuhm löök, hoop) чабкем, шуккем; (*rusikaga*) мыжгем; (*löögi heli*)
чабкем (я. шуккем) куара
 mats selga **тыбыре чабкем**
 andis talle rusikaga mõned matsud **сое кӧня ке мыжгаз**
 sain kukkudes kõva matsu **усыкум зол шуккиськи**
 palliplatsilt kostsid matsud **спортплощадкаысь тупез шуккылэм куараос**
кылйськызы
 sai börsikrahhis ränga matsu **биржалэн куашкаmez со понна секыт шуккет**
луиз

mats² <m'ats matsu m'atsi m'atsi, m'atsi[de m'atsi[sid_&_m'ats/e s]>

1. HLV (talupoeg, maamees) крестьян
2. HLV (kasvatamatu, jämeda käitumisega inimene) возытэз валасьтэм
3. KONEK (mees) пиосмурт, воргорон; (*poiss*) пияш
 igale matsile ta sellest ei räägi **котькудйзлы со та сярысь уз вера**
 mõni mats sai 500 krooni õhtu pealt **куд-ог пияшъёс басьтйзы 500 крона**
жыт понна
4. (sõrme rahvapärane nimetus) нимтэм чиньы

matslik <m'atsl'ik m'atsliku m'atsl'ikku m'atsl'ikku, m'atslik/e_&_m'atsl'ikku[de
 m'atsl'ikk/e_&_m'atsl'ikku[sid *adj*]> HLV

1. (*talupoeglik*) **огшоры калыклэн**
matslik päritolu **огшоры калык выжыысь**
2. (*kasvatamatu, lihvimata, labane*) **возьытэз валасьтэм**
sa oled jäme ja matslik **тон лек но возьытэз валасьтэм**

matsutama <matsuta[ma matsuta[da matsuta[b matsuta[tud v> (*suuga matsatusi tekitama*) **тяпкетыны**
söö vaikselt, ära matsuta! **каллен сиськы, эн тяпкеты!**
põrsad sõid matsutades **парсьпиос тяпкетыса сиськызы**

matš <m'atš matši m'atši m'atši, m'atši[de m'atši[sid_&_m'atš/e s> SPORT **матч**
kergejõustikumatš **капчи атлетикая матч**
maadlusmatš **нюръяськонья матч**

matt¹ <m'att mati m'atti m'atti, m'atti[de m'atti[sid_&_m'att/e s>
1. (*ümmarguse põhjaga puunõu, endisaegne vilja mahumõõt Eestis*) **осьмина**
2. (*matitäis vilja jahvatamistasuks*) **изэм понна выт**
3. PILTL (*kasu lõikamise, oma osa saamise kohta*) **выт, люкет**
kass sai lüpstud piimast alati matti **кочыш кыскем йöllэсь котьку ас люкетсэ басьтйз**

matt² <m'att mati m'atti m'atti, m'atti[de m'atti[sid_&_m'att/e s>
1. (*jala-, lamamis- vms*) **мат** :
kummimatt **резина мат**
võimlemismatt **спортивной мат**
2. (*maadlusmatt, maadlemise kohta*) **ковёр**
maadlusmatt **нюръяськисьёслэн ковёрзы**

matt³ <m'att mati m'atti m'atti, m'atti[de m'atti[sid_&_m'att/e s> (*males*) **мат**
tegi v andis vastasele mati **тушмонлы мат пуктйз**
valge sai mati **төдьюслы мат пуктйзы**

matt⁴ <m'att mati m'atti m'atti, m'atti[de m'atti[sid_&_m'att/e s> KÕNEK (*vene rõvevulgaarse te vandesõnade kohta*) **мат**
kus kukkus sõimama ja matte laduma! **кутскиз ук тышкаськыны но туж шуш черекъяны!**

matt⁵ <m'att mati m'atti m'atti, m'atti[de m'atti[sid_&_m'att/e adj> (*tuhm, läiketu*)
мыт, матовой, чиясь өвөл
matt klaas **матовой пияла**
mati jumega näonahk **мыт ымныр**

mattuma <m'attu[ma m'attu[da m'attu[b m'attu[tud v> (*mille alla v sisse maetud saama*) **согыны, пачкатыны; (urpuma) выйыны; (kattuma) шобыртыны, чоксаны; (mähkuma) шобыртыны, биньыны; (vajuma, sukelduma) выйыны, шобырскыны, ышыны**
hoone mattus liiva alla **юрт луо улэ пачказ**
teerajad mattusid lumme **пыдын ветлон сюресьёс лымыен чоксаськызы**
mäetipud mattusid pilvedesse **гурезь йыльёс пилемьёсын шобырскизы**
org mattus uttu **нёжал бус пöлы выйиз**
laev mattus suitsu **корабль чын пöлы ышиз**
ta sõnad mattusid mootorimürinasse **солэн кыльёсыз моторлэн**

куашетэменыз согиськизы
ta mattus täielikult töösse со быдэсак уж пёлы выйиз

matus <matus matuse matus[t -, matus[te matuse[id s> (*hrl pl*) (*surnu ärasaatmine, muldasängitamine*) кулэм муртэ ватон; (*talitus*) кулэм муртэ ватон аяз буре ваён
käisin vanaema matus[t]el *песянаез ватыны ветлй*

me *vt* meie

medal <medal medali medali[t -, medali[te medale[id s> *медаль*
hõbemedal *азвесь медаль*
kuldmedal *зарни медаль*
mälestusmedal *тодэ ваён медаль*
olümpiamedal *олимпийской медаль*
pronksmedal *ыргон медаль*
Borodino lahingu medal *Бородино ожмаськон медаль*
teda autasustati medaliga *солы медаль сётйзы*
lõpetas keskkooli medaliga *шор ёзо школаез медален быдтйз*
igal medalil on kaks külge PILTL *котькуд медальлэн кык палыз*
medali teine külge PILTL *медальлэн мукет палыз*

medaljon <medaljon medaljoni medaljoni medaljoni, medaljoni[de medaljon/e s> (*ehe, ümar pilt, reljeef*) *медальон*
kullast medaljon ema pildiga *анайлэн туспуктэменыз зарни медальон*

meditsiin <medits'iin meditsiini medits'iini medits'iini, medits'iini[de medits'iini[sid_&_medits'iin/e s> (*arstiteadus*) *эмтодос, медицина*
kosmosemeditsiin *космической эмтодос*
spordimeditsiin *спорт эмтодос*
huvi Hiina meditsiini vastu *Китай эмтодосэн тунсыкъяськон*
Liitsõnad
meditsiini+
meditsiiniõde *медсестра*

meedik <meedik meediku meediku[t -, meediku[te meediku[id s> (*arstiteadlane, meditsiinitöötaja*) *медик, эмчи*
rahvusvaheline meedikute kongress *эмчиослэн калыккуспо конгрессы*

meel <m'eel meele m'eel[t m'eel[de, meel[te m'eel[i s>
1. (*aistingute vastuvõtu- ja eristamisvõime, tajumisvõime*) *шөдон, валан*
haistmismeel *зынэз шөдон*
huumorimeel *шоккетэмеэ валан*
ilumeel *чеберез валан*
kompimismeel *ки йыгыри*
kuulmismeel *кылон*
maitsmismeel *шөмез шөдон*
nägemismeel *адзон*
2. (*loomus, hingelaad*) *сям*
järeleandliku meelega inimene *сётскись сямо адями*
ta on väga kriitilise meelega со туж критической сямо
3. (*meeleolu, tunne, tuju*) *мылкыд*

nukker meel **ЖОЖ МЫЛКЫД**
 heameel **УМОЙ МЫЛКЫД**
 emal oli poja üle hea meel **анаез пиез понна шумпотэ вал**
 meel on rõõmus **шумпотон мылкыдо**
 mul hakkas temast hale meel **мыным со жаль потйз**
 võime rahuliku meelega v rahulikul meel le koju minna **капчи мылкыдын доре бертыны быгатйськом**
 see asi pole mulle mee le järele **со мынам мылкыдыя өвөл**
4. KÕNEK (aru, mõistus) визь
 ta läks meelest segaseks **солэн визьмыз сураськиз**
 tormab nagu meelest ära **визьтэм кадь дыртэ**
5. (mõte, arvamus, seisukoht) малпан
 selles asjas nad olid ühel meel el **та юанын соослэн одйг кадь малпанзы вал**
 oli algul nõus, kuid on vahepeal meel t muutnud **нырысь соглаш вал, нош собере малпанзэ воштйз**
6. (sisekohakäänetes) (mälu) йырвизьбур
 jäta see meelde! **тодад возь сое!**
 lugu sööbis poistele alaliseks meelde **учыр пиослэн тодазы котькулы кылиз**
 äkki torgatas meelde, et ... **шөдтэк шорысь тодаз лыктйз, ... шуыса**
 see on mul meeles **мон тодйсько на со сярысь**
 mul läks majanumber meelest ära **мон коркалэсь номерзэ вунэти**
 tuletasime üliõpilasaastaid meelde **студент арьёсты тодамы ваимы**
 see maastik tuletab meelde Saaremaad **та инты Сааремааез тодэ вайытэ**

meelde tulema **тодэ лыктыны**

meelde tuletama **тодэ вайытыны**

meeldima <m'eeldi[ma m'eeldi[da m'eeldi[b m'eeldi[tud v> **кельшыны, яраны (kellele) кельшыны; (hakkama) яраны, кельшыны, укшаны :**
 talle meeldib see tüdruk **солы та нылаш кельше**
 ta hakkas mulle meeldima **со мыным кельшиз**
 turistidele meeldib Tallinna vanalinn **туристьёслы Таллиннысь вуж кар кельше**
 talle meeldib reisida **со мыныны-ветлыны яратэ**

meeldiv <m'eeldiv m'eeldiva m'eeldiva[t -, m'eeldiva[te m'eeldiva[id *adj*>
 (*meeldimust äratav*) **умой, усто, синмаськымон, кельшымон, кельышлы, ярамон; (rõõmustav) шумпотымон; (nauditav, õnnestav) мусоясь**
 meeldiv inimene **умой адяи**
 meeldiv välimus **синмаськымон тусбуй**
 meeldiv kokkusaamine **шумпотымон пумиськон**
 mida meeldivat sa temas leiad? **мае кельшымонзэ тон солэсь адзйськод?**

meeleavaldus <+avaldus avalduse avaldus[t avaldus[se, avaldus[te avaldus/i s>
демонстраци
 protestimeeleavaldus **пумит луон демонстраци**
 üliõpilaste meeleavaldus **студентьёслэн демонстрацизы**
 meeleavaldust korraldama **демонстраци радъяны**

meelega <meelega adv> (*tahtlikult, sihilikult*) юри, азьло ик малпаса, нимысьтыз; (*kelle kiuste*) юри өч карыса, йырзэ кур карон вылысь та solvas sind meelega со тонэ юри жожомытйз

meeleheitlik <+h'eitl'ik h'eitliku h'eitlikku h'eitlikku, h'eitlik/e_&_h'eitlikku[de h'eitlikk/e_&_h'eitlikku[sid adj> (*meeleheitega seotud, meeletu, pöörane*) сյолэмез чигыса, чигиськыса,; (*meeleheitele viiv, väga raske*) осконтэм, номыр карыны луонтэм; (*südanlõhestav*) сյолэмез вось карись meeleheitlik karje сյолэмез чигтйсь (я. вось карись) черектйськем meeleheitlik vastupanu туж юн пумитьяськон рõgenike meeleheitlik olukord беглойёслэн номыр карыны луонтэм югдурзы

meelekoht <+k'oht koha k'ohta k'ohta, k'ohta[de k'ohta[sid_&_k'oht/i s> пельдйнь, пельдор, йырдор та meelekohtades on halli солэн пельдйньыз пурьсытамын hõõrub sõrmeotstega meelekohti пельдйньзэ чиньы йылыныз зыра

meelelahutus <+lahutus lahutuse lahutus[t lahutus[se, lahutus[te lahutus/i s> (*ajaviide*) шулдырьяськон, шудон, шудон-серекъян; (*lõbustus*) шулдырьяськон meelelahutuseks korraldati kontserte шулдырьяськон понна концерт радъяллызы ainsaks meelelahutuseks oli kaardimäng одйг гинэ шулдырьяськон картаен шудон вал

meeleldi <meeleldi adv> мылысь-кыдысь, сյолмысь, шумпотыса; (*valmilt*) дась луыса meeleldi tuleksin teiega kaasa шумпотыса тйледын ёош мынысал та oli ettepanekuga meeleldi nõus со ёектонэн сյолмысьтыз соглаш вал

meelemärkus <+m'ärkus m'ärkuse m'ärkus[t m'ärkus[se, m'ärkus[te m'ärkus/i_&_m'ärkuse[id s> (*teadvus*) йырсазь, йырвизьбур, шөдон kaotas hoobist meelemärkuse шуккемлэсь со йырсазьзэ ыштйз та lamab meelemärkuseta со номыре шөдытэк кылле

meeleolu <+olu olu olu 'ollu, olu[de olu[sid s>

1. (*emotsionaalne seisund*) мылкыд

hea meeleolu умой мылкыд

halb meeleolu алама мылкыд

masendav meeleolu зйбиськем мылкыд

meeleolu tõuseb мылкыд жутйське

meeleolu langes мылкыд быриз

meeleolu paranes мылкыд тупатскиз

pole meeleolu laulda кырзаны мылкыд өвөл

palju sõltub meeleolust тросэз мылкыд бордысь потэ

2. (*hrl pl*) (*meelestatus*) мылкыд

meelepärast <+päraст adv> vt meelтmööda

meelespea <+p'ea p'ea p'ea[d -, p'ea[de p'ä[id s>

1. (*väiketrükis, teatmik, märkmik*) памятка

õpilase meelespea дышетскисьлэн памяткаез
2. (*lõosilm*) поськысин, дыдыксин, чагырсяська

meelest <meelest *postp* [gen]> (*arust, arvates*) малпамъя
minu meelest ei ole sul õigus мынам малпамея, тынад катрадлыкед өвөл
õe meelest oli kook maitsev апайлэн малпамезья, торт ческыт вал
ta on enda meelest väga tark со аслыз туж визьмо потэ

meelestama <meelesta[ma meelesta[da meelesta[b meelesta[tud v>
(*häälestama*) мылкыдэз жутыны, мылкыд сётыны, мылкыд кылдытыны;
(*kelle-mille vastu*) узатыны, пумит жутыны; (*teatud suunas mõjutama*)
кыскыны, ас палад карыны
rüüdis õpilasi õpetaja poole meelestada дышетскисьёсты дышетйсь пала
кыскыны тыршиз
meelesta teised enda vastu мукетьёссэ аслыз пумит узатйз
minu suhtes oli ta sõbralikult meelestatud монэн со эшлыко мылкыдо вал

meeletu <meeletu *adv*>; <meeletu meeletu meeletu[t -, meeletu[te meeletu[id
adj, s>
1. *adv* КӞНЕК (*tohutult, pööraselt*) туж, укыр, ортчыт,
meeletu kallis укыр дуно
meeletu ilus туж чебер
2. *adj* (*ilma aruta, pöörane*) визьтэммем, шузимем; (*ohjeldamatu*) эрказмем;
(*uljas*) туж укылтэм, йыртэм-пыдтэм
meeletu mõte шузи малпан
vihast meeletu вожпотэмлэзь визьтэммем
vahtis meid meeletu pilguga ми шоры шузимем синьёсын учкиз
3. *adj* (*tohutu, määratu*) осконтэм, паймоно кадь
meeletu kiirus туж бадзым жоглык
meeletud hinnad паймымон дуньёс
meeletu raha туж трос уксё
meeletu valu туж зол вось
4. *s* шузи, визьтэм
meeletu, mida sa tegid! шузи, мар тон карид!

meelitama <meelita[ma meelita[da meelita[b meelita[tud v>
1. (*kutsuma, peibutama*) отьыны, чортыны; (*sisse, ligi*) пöяны, эрекчаны;
(*juurde, ligi*) ас пала кыскыны, синмаськытыны; (*kokku, üle, ära, kaasa*)
пöяса отьыны, ас пала кыскыны; (*välja*) пöяса курыны (я. басьтыны);
(*ahvatlema, nõusse v ära meelitama*) пöяса ас пала кыскыны,
синмаськытыны
koera leivatükiga meelitama пуныез нянь шоремен пöяса отьыны
{*keda*} oma nõusse meelitama кинэ ке ас палад кыскыны
meelita naist kingitustega кышномуртэ кузьымьёсын синмаськытэ
kiidab ja meelita ülemusi кивалтйсьёсты ушья но ас палаз кыске
2. (*kiitmisest, ülistamisest rahuldust, heameelt tundma*) мылкыдэз жутыны,
синмаськыны, уськытскыны
kiitus meelitas teda ушьян солэсь мылкыдзэ жутйз, я. ушьян вылэ
уськытскыны
oli meelitatud, et ta tööd nii kõrgelt hinnati мылкыдыз жутскемын вал,
солэсь ужзэ сыче вылй дуньязы шуыса
3. (*enda poole tõmbama, ahvatlema*) кыскыны, синмаськытыны

noori meelitas linn пинальёсты кар бордаз кыскиз
teda meelitas arsti elukutse со врачлэн ужезлы синмаськиз
raha meelitab riskima уксё дйсьтыны мылкыдэз жутэ
ilus ilm meelitab jalutama чебер куазь калтыртыны өте

meelsasti <m'eelsasti adv> (*hea meelega, meeleldi*) мылысь-кыдысь,
сюлмысь, шумпотыса; (*valmilt*) дась луыса
seda tööd teeb ta meelsasti со та ужез мылысь-кыдысь лэсьтэ
ta vastas meelsasti meie küsimustele со мылысь-кыдысь валэктонъёс сётйз
милям юанъёсмылы
kinost ei hooli, meelsamini läheksin teatrisse кино мыным нокыче но уг
поты, шумпотыса театре мынысал

meelsus <m'eelsus m'eelsuse m'eelsus[t m'eelsus[se, m'eelsus[te
m'eelsus/i_&_m'eelsuse[id s>
1. малпанъёс, малпамъёс, мылкыд; (*tõekspidamised*) малпанъёс,
малпамъёс; (*eluhoiak*) улон позиция; (*häälestatus*) мылкыд карон
poliitiline meelsus политической малпанъёс
eestimeelsus эшлыко мылкыд Эстонины но эстонъёслы
vanameelsus консервативной малпанъёс
2. (*liitsõna järelõsana*) (*teatud meelet-, hinge-, vaimulaad v psüühika*) :
ausameelsus сюлмысь, умой
avameelsus вань сюлмысь, умой (я. лякыт) сюлэм
isemeelsus ас сямо, вог
nõdrameelsus ляб визь, шузи
õrjameelsus йыбыртъян, йыбырттон

meeltmööda <+m'ööda adv>, *ka meelt mööda, meelepärast (tahtmist järgi)*
сюлэмъя, мылкыдъя
tüdruk oli talle väga meeltmööda ныл туж солэн сюлэмызъя вал

meene¹ <meene m'eene meene[t -, meene[te m'eene[id s> (*mälestusese, suveniir*)
синпель

meene² <m'eene m'eese m'ees[t -, m'ees[te m'eese[id adj> (*meega koos*)
чечыесь, чечыен наштаськем
meesed sõrmed чечыесь чинььюс

meenuma <m'eenu[ma m'eenu[da m'eenu[b m'eenu[tud v> (*meelde, mõttese
tulema*) тодэ лыктыны
mulle meenus lapseõlv мынам тодам пичи дыры лыктйз
mitte ei meenu, kus me oleme kohtunud нокызъы но тодэ уг лыкты, кытын
асьмеос пумиським вал
meenub, kui raske elu oli sõja ajal тодэ лыктэ, кыче секыт улон вал война
дыръя

meenutama <meenuta[ma meenuta[da meenuta[b meenuta[tud v>
1. (*endale mällu äratama, mälus esile kutsuma*) тодэ вайыны
püüab aadressi meenutada адресэз тодаз вайыны тырше
meenutab oma vanemaid анай-атайзэ тодаз вае
sellest ajast on vähe meenutada со дырысь номыре ик тодэ вайыны
2. (*kellelegi meenuma panema, meelde tooma*) тодэ вайытыны

pean teile meenutama, et ... мон тодады вайытыны кулэ, ... шуыса
ära meenuta mulle enam seda lugu! со учырез тодам эн ни вайыты!
see vana seinakell meenutab mulle lapserõlve борддорысь со вуж час
мыным пичи дырме тодам вайытэ

3. (*sarnasuse põhjal võrreldav v kõrvutatav olema*) тодэ вайытыны (я.
вайытылыны), выллем луыны

poiss meenutab oma vanaisa пи песьтайзэ тодэ вайытэ

kasarmut meenutav sünge maja казармалы кельшись урод корка

mees <m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s>

1. (*meesterahvas*) пиосмурт, воргорон

keskealine mees шоро-куспо арлыдо воргорон

keskmist kasvu mees шоро-куспо жуждалаё пиосмурт

laiaõlgne mees паськыт пельпумо пиосмурт

jõukas mees узыр (я. бай) воргорон

vallaline mees кышнояськымтэ пиосмурт

lahutatud mees люкиськем пиосмурт

lesestunud mees кышнотэк кылем воргорон

siitkandi mees та пальёсысь пиосмурт

see on meeste jutt со пиосмуртьёслэн вераськонзы

poiss on juba meheks sirgunud пи быдэ вуэм ини

see on mehe tegu со пиосмуртлэн лэсьтоно ужез

räägime nagu mees mehega вераськомы пиосмурт пиосмуртэн сямен

näita, et sul mehe süda sees on! возьматы, тон зэмос пиосмурт шуыса!

ole mees, pea vastu! пиосмурт лу, эн сётйськы!

ega temagi taha mehest madalam olla солэн но мукетъёслэсь алама луэмез
уг поты

ta on iga töö peale mees солэн кыыз вань ужлы мынэ

2. (*meesisik tegevusala, harrastuse jms järgi*) адыми

kaubalaeva mehed вузкарон судноысь адымиос

ta on rohkem saksa keele mees со немец кылэз умойгес тодэ

sa nüüd kaptenist mees тон табере - капитан

lihtne musta töö mees огшоры съодужась

3. (*viisakusväljendites palvet, soovi esitades v tänades*) :

aita natuke, ole meheks! юртты көня ке, лу адыми!

olge meheks aitamast! тау юрттэмды понна!

olge meheks hea nõu eest! тау зеч дэмламды понна!

4. (*abielu-*) карт

minu seaduslik mees мынам законной картэ

naine on mehele truu картэзлэн оскымон кышноез

õde läks mehele сузэр (я. апай) бызиз

lahutas mehest ära картэныз люкиськиз

lõi teise naise mehe üle мукет кышномуртлэсь картсэ талаз

meil on veel kaks tüdart mehele panna милям кык сётоно нылмы вань на

5. (*inimene, isik, asjamees, tegelane*) адыми, мурт

see on meie mees со милям адымиы

kui asi avalikuks tuleb, oled kadunud mees уж тодмо луиз ке, соку ышид-
бырид

mis ta, vaene mees, nüüd peale hakkab? мар со, куанер адыми, табере кароз?

Liitsõnad

meeste+

meestejuuksur пиосмурт йырсичышкись

meesteriided, meesterõivad, meesterõivastus **пиосмурт дйськутъёс**
mehe+
mehesõna **пиосмурт кыл**

meeskond <m'eesk'ond m'eeskonna m'eesk'onda m'eesk'onda, m'eesk'onda[de m'eesk'onda[sid_ & m'eesk'ond/i s>
1. (*isikkoosseis*) **команда**; (*laeva-, lennuki-, tanki-*) **экипаж**; (*tippjuhi*)
команда
valvemeeskond **дежурной команда**
laeva meeskond **корабльлэн экипажез**
uus direktor loob oma meeskonna **виль директор аслыз команда кылдытоз**
2. SPORT (*võistkond*) **команда**
hokimeeskond **хоккей команда**
jalgpallimeeskond **футбол команда**
noortemeeskond **егитьёслэн командазы**
vastameeskond **пумит команда**
meie meeskond võitis **милям командамы вормиз**
meeskond kaotas **команда бере кылиз**

meessugu <+sugu s'oo sugu s'ukku, sugu[de sugu[sid s>
1. (*mehed sugupoolena*) **пиосмурт выжы**
kogu meessoole peale vihane vanatüdruk **быдэс пиосмурт выжылы вожзэ**
потьйсь бызъытэк кылем нылкышно
2. KEEL (*maskuliinum*) **мужской род**
meessoost sõna **мужской родысь кыл**

meeter <m'eeter m'eetri m'eetri[t -, m'eetri[te m'eetre[id s> (*pikkusühik, meetripikkune mõõtmisvahend*) **метр**
kuupmeeter **кубической метр**
ruutmeeter **квадратной метр**
kolm meetrit lai **пасьталаез куинь метр**
neli meetrit riidet **ныль метр басма**
mõni meeter kaugemal **кõня ке метрлы кыдёкын**
vahemaad võis olla meetrit kakssada **кусыпез ог кык сю метр вал**
üle kahe meetri mees **кык метрлэсь жужыт пиосмурт**
saja meetri jooks **сю метрлы бызъылон**
meetrites mõõtmise **метрен мертаны**
müüja mõõtis meetriga riidet **вузкарьсь басмаез метрен мертаз**

meetod <m'eetod m'eetodi m'eetodi[t -, m'eetodi[te m'eetode[id s> **ужамал,**
тодамал
deduktiivne meetod **LOGG дедуктивной тодамал**
induktiivne meetod **LOGG индуктивной тодамал**
ravimeetod **эмъян амал**
uurimismeetod **эскерон тодамал**
õppemeetod **дышетон тодамал**
võrdlev-ajalooline meetod keeleteaduses **чõшатон но исторической тодамал**
кылтодосын
matemaatilised meetodid majandusteaduses **математической тодамальёс**
экономии тодосын

meetrine¹ <m'etrine m'etrise m'etris[t m'etris[se, m'etris[te m'etris/i_&_m'etrise[id adj> (*meetripikkune*) (одйг) метръем
meetrise läbimõõduga puutüvi одйг метръем диаметро писпу модос
meetrised halud метръем пуклөкьёс

meetrine² <m'etrine m'etrise m'etris[t m'etris[se, m'etris[te m'etris/i_&_m'etrise[id adj (*hrl liitsõna järelosa*)> метръем
kahemeetrine кык метръем
poolemeetrine жыны метръем
kolme ja poole meetrine palk куинь но жыны метръем кор

mehaanik <mehaanik mehaaniku mehaaniku[t -, mehaaniku[te mehaaniku[id s>, *ka mehhaanik* механик
kinomehaanik киномеханик
peamehaanik валтйсь механик

mehaanika <mehaanika mehaanika mehaanika[t -, mehaanika[te mehaanika[id s>, *ka mehhaanika* механика
klassikaline mehaanika классической механика
mehaanika seadused механикалэн катъёсыз

mehaaniline <mehaaniline mehaanilise mehaanilis[t mehaanilis[se, mehaanilis[te mehaanilis/i adj>, *ka mehhaaniline*
1. (*mehaanikasse v mehhanismidesse puutuv*) механической
mehaaniline muusikariist механической крезьгур инструмент
2. (*masinlik*) механической, машинальной
õppimine ei tohi muutuda mehaaniliseks tuupimiseks дышетскон
механической валатэк лыдзон луыны кулэ өвөл

meheleminek <+minek mineku mineku[t -, mineku[te mineku[id s> картлы
бызён
meheleminek ja naisevõtt картлы бызён но кышно басьтон

mehelik <mehel'ik meheliku mehel'ikku mehel'ikku, mehelik/e_&_mehel'ikku[de mehel'ikk/e_&_mehel'ikku[sid adj> (*meest meenutav, mehele omane*) пиосмуртлы укшась; (*mehine*) кышкасьтэм;
(*mehestunud*) быдэ вуэм
mehelik välimus пиосмуртлы укшась тус
mehelik jõud пиосмурт кужым
mehelik naine пиосмуртлы укшась нылкышно
mehelik loogika пиосмурт логика
ta on mehelikumaks muutunud со быдэ вуэм ини

mehhaanik <mehhaanik mehhaaniku mehhaaniku[t -, mehhaaniku[te mehhaaniku[id s> vt mehaanik

mehhaanika <mehhaanika mehhaanika mehhaanika[t -, mehhaanika[te mehhaanika[id s> vt mehaanika

mehhaaniline <mehhaaniline mehhaanilise mehhaanilis[t mehhaanilis[se, mehhaanilis[te mehhaanilis/i adj> vt mehaaniline

mehhaniseerima <mehhanis'eeri[ma mehhanis'eeri[da mehhaniseeri[b mehhaniseeri[tud v>

1. (*mehhanisme ning masinaid rakendama, nendega varustama*)

механизировать карыны

rõllumajandust mehhaniseerima гурт возёсэз механизировать карыны

2. (*mehaaniliseks muutma*) механической я. машинальной карыны

töö mehhaniseerib inimese уж адямиез механизмлы пөрмытэ

mehine <mehine mehise mehis[t -, mehis[te mehise[id adj>

1. (*julge, kartmatu*) кышкасьтэм, дйсьтйсь (*vankumatu*) юн; (*mehelik*) быдэ
вуэм :

mehised sõjamehed кышкасьтэм ожгарчиос

mehine tegu кышкатэк я. дйсьтыса лэсьтэм уж

2. КÕНЕК (*suur, tubli, hea*) бадзым, трос, данак, шõдскымон, тырмыт гинэ,
зеч

lõikas mehise kääru leiba бадзым нянь шорем вандйз

rüüpas mehise sõõmu õlut бадзым гучык сур зузиз

elu on mehiste sammudega edasi läinud улон шõдскымон азылань вамыштйз

mehu <mehu mehu mehu -, mehu[de mehu[sid s> (*viljalihaga mahl*) пушкесэн
сок

ploomimehu слива пушкесэн сок

meie pl <meie meie m'e[i[d, meie[ks meie[ni meie[na meie[ta meie[ga; sg mina
pron (*kasutatakse rõhulises asendis*)>; **me** pl <m'e_&_me m'e_&_me m'e[id,
m'e[isse m'e[is m'e[ist m'e[ile m'e[il m'e[ilt m'e[iks; sg ma pron (*kasutatakse
rõhutus asendis*)>

1. (*osutab vähemalt kahesele rühmale, kuhu kõneleja v kirjutaja kuulub*) ми,
асьмеос

meie ja teie ми но тй

meie -- sina ja mina асьмеос - тон но мон

meid on kokku viis ми вить кузя

mitte keegi meist нокин но ми пõлысь

meil pole sellega pistmist со милям ужмы овõл

jäägu see jutt meie vahele та вераськон асьме виски гинэ мед кылёз

2. (*kelle oma*) милям, асьмелэн

meie maa милям я. асьмелэн музейммы

meie rahvas милям я. асьмелэн калыкмы

meie ajal ми дырря

3. (*väliskohakäinetes*) (*märgib kõneleja peret, kodu, töö-, elupaika vms*) :

tule meie poole v meile лыкты ми доры

naabrid olid eile õhtul meil бускельёсмы толон жыт ми дорын вал

tuli meile tööle ми доры ужаны лыктйз

4. (*mina asemel*) :

räägib ettekandes: meile näib, meie arvates on nii докладаз вера: милемлы

озы потэ, ми малпамья со озы

Meie, Aleksander I Ми, Александр I

5. КÕНЕК (*sina v teie v tema asemel*) ми, асьмеос

meil juba kaks kikut suus! милям кык пиньмы вань ини!

meik <m'eik meigi m'eiki m'eiki, m'eiki[de m'eiki[sid_&_m'eik/e s>
(näojumestus) **макияж**
sobiv meik **тупась макияж**

meil <m'eil meili m'eili m'eili, m'eili[de m'eili[sid_&_m'eil/e s> (*e-post*)
электронной почта, и-мейл; (sellega saadetud kiri) и-мейл пыр лэзем
ГОЖТЭТ

meiliaadress <+ 'aadr'ess 'aadressi 'aadr'essi 'aadr'essi, 'aadr'essi[de
'aadr'essi[sid_&_'aadr'ess/e s> **электрон почта адрес**

meilima <m'eili[ma m'eili[da meili[b meili[tud v> (*meili saatma*) **и-мейл пыр**
ГОЖТЭТ ЛЭЗЫНЫ

meister <m'eister m'eistri m'eistri[t -, m'eistri[te m'eistre[id s>

1. (*käsitöömeister, tootmismeister, oskur*) **кибашлы, усто быгатйсь, мастер**
kunstmeister **устолык кибашлы**

sõnameister **кылы усточи**

ta on oma ala meister **ас удысаз со усточи**

ta on iga ala peale meister **со котьмае быгатйсь**

töötav tehases meistrina **ужа заводын мастер лубса**

2. (*liitsõna järelõsana*) (*mitmesugustes ametinimetustes*) **мастер, -мейстер, -**
мистр

ballettmeister **балетмейстер**

koormeister **хормейстер**

3. (*meistrivõistluste võitja*) **чемпион**

maailmameister **дуннеысь чемпион**

malemeister **шахматэн шудонья чемпион**

4. (*kõrgema spordijärgu kohta, eriti males*) **мастер**

rahvusvaheline meister **калыккуспо мастер**

suurmeister **гроссмейстер**

meisterdama <meisterda[ma meisterda[da meisterda[b meisterda[tud v>

(*[kätetõõna] midagi tegema, valmistama*) **лэсьтыны**

poisid meisterdasid kuldnoõapuure **пиос шырчик кар лэсьтйзы**

ta meisterdas endale viiuli **со аслыз скрипка лэсьтйз**

oskab värsse meisterdada **со кылбур гожьяны быгатэ**

meisterlik <m'eisterl'ik m'eisterliku m'eisterlikku m'eisterlikku,
m'eisterlik/e_&_m'eisterlikku[de m'eisterlikk/e_&_m'eisterlikku[sid adj>
(*meistrile õmane, kõrgetasemeline*) **туж умой, усто, быгатыса; (oskuslik)**
быгатыса

meisterlik töö **туж умой уж**

noore viiuldaja meisterlik mäng **егит скрипачлэн быгатыса шудэмез**

meisterlikkus <m'eisterlikkus m'eisterlikkuse m'eisterlikkus[t

m'eisterlikkus[se, m'eisterlikkus[te m'eisterlikkus/i_&_m'eisterlikkuse[id s>

быгатонлык, усто быгатон, кибашлы; (oskuslikkus) быгатонлык, усто

быгатон, кибашлы

näitlejameisterlikkus **артистлэн быгатонлыкес**

imetleme akrobaatide meisterlikkust **акробатьёслэн быгатэмзылы**

паймиьском

meistrivõistlused *pl* <+v'õistlus v'õistluse v'õistlus[t v'õistlus[se, v'õistlus[te v'õistlus/i_&_v'õistluse[id s> **чемпионат, первенство**
jalgpallimeistrivõistlused **футболъя чемпионат**
maailmameistrivõistlused **дуннелэн первенство ез понна нюръяськон**

melanhoolne <melanh'oolne melanh'oolse melanh'oolse[t -, melanh'oolse[te melanh'oolse[id *adj*> **меланхолической, жож (я. секыт) мылкыдъем**
melanhoolne meeleolu **меланхолической мылкыд**
melanhoolne temperament PSÜHN **меланхолической темперамент**

melon <melon meloni meloni[t -, meloni[te melone[id s> **ВОТ (aedviljataim**
Cucumis melo, *selle vili*) **дыня**
suured kollased melonid **бадзымесь чуж дыняос**

meloodia <mel'oodia mel'oodia mel'oodia[t -, mel'oodia[te mel'oodia[id s> (*viis*)
крезьгур, гур; (laulu-) гур :
lihtne meloodia **огшоры гур**
kaunis meloodia **чебер крезьгур**
meloodia on tuttav **тодмо гур**
kõlasid kreeka meloodiad **грек крезьгуръес чужьяськизы**

meloodiline <meloodiline meloodilise meloodilis[t meloodilis[se, meloodilis[te meloodilis/i *adj*> (*kaunikõlaline, viisirikas*) **крезьгуро, сюлме пычась;**
(*laulev*) **нёрьясь, нёжтйсь, кырзан**
meloodiline muusika **сюлме пычась крезьгур**
õõbiku meloodiline laul **учылэн шулдыр кырзамез**

memm <m'emm memme m'emme m'emme, m'emme[de m'emme[sid_&_m'emm/i s>
1. (ema) анай, нэнэй, меми
kuidas su memme tervis on? **кыче анаедлэн тазалыкез?**
2. (vanem naisterahvas) пересь кышномурт
memmed heietavad mälestusi **пересь кышномуртъес тодэ ваёнъёсы усизы**
3. HLV (ebameheliku, ara mehe kohta) небыльток
ole mees, ära ole memm! **пиосмурт лу, небыльток эн лу!**
4. (lumememm) лымылэсь лэсьтэм адыми

memuaarid *pl* <memu'aar memuaari memu'aari memu'aari, memu'aari[de memu'aari[sid_&_memu'aar/e s> (*talletatud mälestused, proosažanr*)
тодэваёнъёс, мемуаръес
Oskar Lutsu memuaarid **Оскар Лутслэн тодэваёнъёсыз**
kirjutab memuaare **тодэваёнъёс гожья**

menetlus <menetlus menetluse menetlus[t menetlus[se, menetlus[te menetlus/i s>
1. (teguviis, talitusviis, toimimisviis) амал
selgroovigastuste ravimisel kasutati uut menetlust **сюрлыез йонатонын выль амалэз уже кутйзы**
2. JUR (kindlas järjestuses õigustoimingud) ужпор, производство
menetlust peatama **ужпорез огдырлы дугдытыны**
menetlust lõpetama **ужпорез дугдытыны**

menu <menu menu menu -, menu[de menu[sid s> (*kordaminek, edu*) азинлык, азинскон, удалтон, пөрмон, пишмон :
sel filmil on erakordne menu та кино туж умой пөрмемын
teos sai suure menu osaliseks произведенилэн азинлыкез бадзым вал
tal on naiste juures menu солы кышномуртъёсын удалтэ

menukas <menukas menuka menuka[t -, menuka[te menuka[id *adj*> азинлыко, тодмо, данлы; (*edukas*) азинлыко, удалтэм, умой
menukas film тодмо фильм
see oli tema menukaim raamat со солэн тужгес но тодмо книгаез вал

menüü <men'üü men'üü men'üü[d -, men'üü[de men'üü[sid s> (*toidukaart, toiduvalik*); INFO (*arvuti valikuvõimaluste loetelu*) меню
rikkalik menüü треспортэм сиён-юонэн меню
menüü oli võrdlemisi ühekülgne меню огвыллемгес вал
kelner ulatas meile menüü официант милемлы меню сөтйз

merehaige <+h'aige h'aige h'aige[t -, h'aige[te h'aige[id *adj, s*>

1. *adj* зарезь висёнэн курадзись

paljud laeval olid merehaiged кораблын трос зарезь висёнэн курадзисьёс вал

2. *s* зарезь висёнэн курадзись

madrused irvitasid merehaigete üle матросьёс серем каризы зарезь висёнэн висисьёсты

meremees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s> (*meresõitja*) моряк
ta on elupõline meremees со быдэс улонзэ моряк вал
teenis aega meremehena со зарезьын служить кариз

merendus <merendus merenduse merendus[t merendus[se, merendus[te merendus/i s> зарезьёстй ветлон (уян)

mereröövel <+r'öövel r'öövli r'öövli[t -, r'öövli[te r'öövle[id s> пират

meresõit <+s'õit sõidu s'õitu s'õitu, s'õitu[de s'õitu[sid_&_s'õit/e s>

1. (*tegevusalana*) зарезьтй ветлон (уян)

mitmeaastane meresõit rootsmanina боцман лубыса трос арьёс чоже зарезьтй ветлон

meresõidu raskused зарезьтй ветлонлэн шуг-секытьёсыз

2. (*merereis*) зарезьтй мынон-ветлон; (*huvireis*) круиз

merevaik <+v'aik vaigu v'aiku v'aiku, v'aiku[de v'aiku[sid_&_v'aik/e s> измем сир, янтарь

merevaigust helmed измем сир весь

lained heidavad randa merevaiku тулкымьёс ярдуре измем сир кушто

merevägi <+vägi v'äe väge v'äkke, väge[de väge[sid s> ожгар-зарезь кужымьёс

meri <meri mere m'er[d m'erre, mere[de mere[sid s> зарезь
otsatu v rannatu meri дурыз адзиськисьтэм зарезь
avar meri вёл-вёл паськыт зарезь

vaikne meri чус зарезь
 rannalähedane meri ярдурлы матысь зарезь
 laugmeri GEOGR лазег зарезь
 lillemeri трос сяськаос
 lõunameri лымшор зарезь
 meri on jääs зарезь кынмемын
 laevad sõidavad merd корабльёс зарезьтй ветло
 käisin meres ujumas зарезьын пыласькыны ветлй
 merena voogav kuldne nisuväli зарезь кадь тулкымъяськись зарни чабей
 бусы
Liitsõnad
 mere+
 merekool мореходной училище
 merevesi зарезь ву

mesi <mesi m'ee m'e[tt m'e[tte, me[te mesi s> чечы; му ВУЖМ.

kuldkollane mesi зарнипыр-чуж чечы
 kärjemesi карасэн чечы
 pärnamesi беризь чечы
 tatramesi съодчабей чечы
 õiemesi сяська чечы
 purgitäis mett банка трос чечы
 magus kui mesi чечы кадь ческыт
 ta vurritab mett со чечы кыске

Liitsõnad

mee+
 meeaasta чечыё ар
 meejook мусур
 meekook чечы торт
 meekärjed чечыен карасъёс
 meemesilane ZOOЛ (*kodumesilane Apis mellifera*) муш
 meetaim ВОТ, АІАНД чечы сётйсь будос
 meetilk чечы шапык
 meevaha чечы сюсь
 meevõtmine чечы октон
 mesi+
 mesijook мусур

mesikas <mesikas mesika mesika[t -, mesika[te mesika[id s> ВОТ (Melilotus) :

kollane mesikas ВОТ (Melilotus officinalis) чуж урботурын
 valge mesikas ВОТ (Melilotus albus) кут виён турын, зынтурын,
 сарапултурын

mesikäpp <+k'äpp käpa k'äppa k'äppa, k'äppa[de k'äppa[sid_&_k'äpp/i s> RHVK

(karu) (гондыр) сумбырес

mesilane <mesilane mesilase mesilas[t mesilas[se, mesilas[te mesilas/i s> ZOOЛ

(Apis) муш
 emamesilane MES муш анай
 isamesilane айы муш, узыри, сюкыр, зурмуш
 meemesilane ZOOЛ (*kodumesilane Apis mellifera*) чечыё муш
 ta peab mesilasi со муш возе

mesilased korjavad v koguvad nektarit мушъёс моль бичало
mesilased sumisevad мушъёс жужгето
mesilane nõelas муш лексиз
usin v virk kui mesilane муш кадь ужась

Liitsõnad

mesilas+

mesilasparv муш палэп
mesilaspere муш семья
mesilaspiste муш лексем
mesilastaru уморто
mesilasvaha сюсь

mesilase+

mesilasepesa мушъёслэн карзы

mesindus <mesindus mesinduse mesindus[t mesindus[se, mesindus[te
mesindus/i s> муш вордон я. утён

mesinik <mesin'ik mesiniku mesin'ikku mesin'ikku, mesinik/e_&_mesin'ikku[de
mesin'ikk/e_&_mesin'ikku[sid s> мушкась

mesipuu <+p'uu p'uu p'uu[d -, p'uu[de_&_puu[de p'uu[sid_&_p'u[id s> (*taru*)
муш уморто

mess¹ <m'ess messi m'essi m'essi, m'essi[de m'essi[sid_&_m'ess/e s> (*suur
näituslaat*) ярмарка
rahvusvahelised messid калыккуспо ярмаркаос
kevadmess тулыс ярмарка

mess² <m'ess messi m'essi m'essi, m'essi[de m'essi[sid_&_m'ess/e s> MER (*laeva
juhtkonna, ohvitseride söögiruum laevas*) кают-компания, вулэйкыын
ужасьёслы сиськон инты

Liitsõnad

messi+

messiruum MER сиськон инты

metall <met'all metalli met'alli met'alli, met'alli[de met'alli[sid_&_met'all/e s>

1. (*lihtaine v sulam*) металл

mustad metallid съод металлъёс

värvilised metallid цветной металлъёс

lehtmetall ТЕНН фольга

metalli sulatama металлэз чыжатыны

rooste sööb metalli сыномем металлэз сие

2. KÕNEK (*metallraha, mündid*) коньбы, металл коньдон

raha on otsas, metalli veel kõliseb taskus коньдон быриз, коньбы жингыртэ на
кисыын

metallurgia <metall'urgia metall'urgia metall'urgia[t -, metall'urgia[te
metall'urgia[id s> ТЕНН металлургия

metalne <met'alne met'alse met'alse[t -, met'alse[te met'alse[id adj> (*metallist,
metall-*) металлической, корт

meteoor <mete'oor meteoori mete'oori mete'oori, mete'oori[de mete'oori[sid_&_mete'oor/e s> ASTR (*lendtäht*) **метеор**

meteoriiit <meteor'iit meteoriidi meteor'iiti meteor'iiti, meteor'iiti[de meteor'iiti[sid_&_meteor'iit/e s> ASTR (*Maale langenud meteorokeha*) **метеорит**

meteoroloogia <meteorol'oogia meteorol'oogia meteorol'oogia[t -, meteorol'oogia[te meteorol'oogia[id s> (*ilmastikuteadus*) **инкуазез чаклан, метеорология**

agrometeoroloogia **агрометеорология**

Liitsõnad

meteoroloogia+

meteoroloogiainstrumendid **метеорология ужан тйрлык**

meteoroloogiajaam **инкуазез чаклан инты**

metroo <metr'oo metr'oo metr'oo[d -, metr'oo[de metr'oo[sid_&_metr'o[id s> (*allmaaraudtee*) **метро**

laskusime eskalaatoril metroosse **эскалаторен метрое васькимы**

mets <m'ets metsa m'etsa m'etsa, m'etsa[de m'etsa[sid_&_m'ets/i s>

1. (*maastiku osa ja taimekooslus*) **нюлэс, тэль, сик, яг**

tihe v paks mets **сьөд нюлэс**

hõre mets **шер нюлэс**

kuivanud mets **куасьмем нюлэс**

härmas mets **пужмертэм я. гөртэм нюлэс**

raagus mets **гольык кылем нюлэс**

kuusemets **кыз нюлэс**

männimets **пужым нюлэс**

nulumets **ньылпу нюлэс**

okas[puu]mets **лысо нюлэс**

seenemets **губиё нюлэс**

segamets **суро я. лысо-куаро нюлэс**

tammemets **тыпы нюлэс**

kakskümmend hektarit metsa **кызь гектар нюлэс**

metsa hooldamine **нюлэсэз утялтон**

mets mühiseb v mühab v kohiseb v kohab **нюлэс куашетэ**

mets kajab linnulaulust **нюлэскын тылобурдоослэн кырзамзы кылйське**

läksime metsa seenele **нюлэскы губияны мынймы**

läks metsa puid tegema **нюлэскы пу дасяны мынйз**

tee läheb läbi metsa **сюрес нюлэс пыртй мынэ**

metsas võib ära eksida **нюлэскын йыромыны луэ**

metsast veetakse puid **нюлэскысь пу вортто**

hulkus püssiga mööda metsi **со пычалэн нюлэсьёстй ветлйз**

redutasime metsas **ми нюлэскы пегзимы**

maja ümber on nõgeste mets **PILTL корка котырын пушнер нюлэс**

2. (*metsapuude, metsamaterjali, puidu kohta*) **пу, нюлэс**

küttepuumets **эстйськон пу**

palgimets **пуктйськон пу**

metsa väljavedu **пу ворттон**

metsa raiuma v maha võtma **нюлэсэз кораны**

metsa langetama **нюлэсэз погыртыны**

3. KÕNEK (*illatiivis, inessiivis millegi mitesobivuse, kõlbmatuse kohta*) :
mine metsa sellise jutuga! кош татысь со вераськеменыд!
seesugune mõte viska kohe metsa сы́че малпандэ али ик вунэты
ah, mine metsa! ах, оломар но эн зульы!
kõik head kavatsused läksid metsa вань малпам ужъёс куашказы

Liitsõnad

metsa+

metsaelanik нюлэскын улйсь
metsailu нюлэслэн чеберез
metsaistutamine, metsaistutus нюлэс мерттон
metsajumal MÜT нюлэскузё, нюлэсмурт
metsapuud нюлэскын будйсь писпу
metsarahvas нюлэс калык
metsaserv нюлэс дур
metsateadus нюлэс тодос
metsaõhk нюлэс омыр

metsavaht <+v'aht vahi v'ahti v'ahti, v'ahti[de v'ahti[sid_&_v'aht/e s]>

1. нюлэс возьмась (я. утись), лесник
2. KÕNEK (*teatud väike lennuk*) кукурузник

metsik <metsik metsiku metsiku[t -, metsiku[te metsiku[id *adj, s*]

1. *adj* (*[algsel] looduslikul kujul esinev*) кыр, кыч, луд; (*metsistunud*)

кычомем, кыч луэм, лудмем

metsik loodus йотылымтэ инкуазь

metsikud õunapuud луд улмопуос

metsikud kitsed кыр кечъёс

metsikuks muutunud v kasvanud park кычомем парк

2. *adj* (*ohjeldamatu, pöörane, taltsutamatu*) эрказмем, куашетйсь, йыртэм-пыдтэм; (*julm, toores*) туж лек, съось

metsik raev съось вожомон

metsik vaenlane туж лек тушмон

tal on metsik loomus со йыртэм-пыдтэм

3. *adj* (*tohtu, meeletu, pöörane*) туж юн вожомем, туж юн, урмем,

визьтэммем, шузимем

metsik kiirus урмем жоглык

metsik hirm туж юн кышкан

metsik viha туж юн вожомон

metsik väsimus туж зол жадён

4. *s* KÕNEK (*organiseerumata isik, oma käel tegutseja*) ас тодэмезья ужась

korporandid ja metsikud корпорантьёс но ас тодэмзыя ужасьёс

suvtasime Krimmis metsikutena Крымын ас поннамы я. тодэммыя

шутэтскимы

5. *s* FOLKL (*rituaalne õlgnukk Lääne-Eestis*) ритуальной куролэсь мунё

metsis <metsis metsise metsis[t -, metsis[te metsise[id *s*]> ZOOLOG (*mõtus Tetrao*

urogallus) дукья, дуктай

metsise mäng дукьяослэн коткамзы

metskits <+k'its kitse k'itse k'itse, k'itse[de k'itse[sid_&_k'its/i *s*]> ZOOLOG (*hirvlane*

Capreolus) косуля (пужей выжыысь пичи пойшур)

metsloom <+l'oom looma l'ooma l'ooma, l'ooma[de l'ooma[sid_&_l'oom/i s]>

пõйшур

metsloomade rajad пõйшуръёслэн ветлэм пытьбыоссы

metsloomi küttima, metsloomadele jahti pidama пõйшураны

selline jõhkard, metsloom! сы́че торккес, съось!

metsmaasikas <+maasikas maasika maasika[t -, maasika[te maasika[id s> узы

metssiga <+siga s'ea siga -, siga[de siga[sid_&_sig/u s> ZOO (Sus scrofa) кыр

парсь

metssigu küttima кыр парсьёсты кутылыны

migrant <migr'ant migrandi migr'anti migr'anti, migr'anti[de

migr'anti[sid_&_migr'ant/e s> (*migratsioonis osaleja*) кõчылась, мигрант

mihklikuu <+k'uu k'uu k'uu[d -, k'uu[de_&_kuu[de k'uu[sid_&_k'u[id s> RHVK

(*september*) куарусён толэзь

mihklipäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s> (29.

september) Микалялэн нуналэз

miil¹ <m'iil miili m'iili m'iili, m'iili[de m'iili[sid_&_m'iil/e s> (*teepikkusühik*)

миля

meremiil MER зарезь миля

miil² <m'iil miili m'iili m'iili, m'iili[de m'iili[sid_&_m'iil/e s> (*seade puidusõe*

valmistamiseks, miiliauk, miiliahi) эгырез сутыны гу (я. гур)

miil hõõgub v kõeb hõõgudes эгыр гурын гыбда

miili põletama v tegema эгырез сутыны

miimika <miimika miimika miimika[t -, miimika[te miimika[id s> (*näo*

väljendusliigutused) ымныр вырос

miimikata nägu ымныр выросьёсыз өвөл

žestide ja miimikaga end mõistetavaks tegema ки но ымныр выросьёсын

валэқтыны

miin¹ <m'iin miini m'iini m'iini, m'iini[de m'iini[sid_&_m'iin/e s> SÕJ (*lõhkekeha,*

liik mürske) мина

tankimiin танкез пуштытон мина

sillale pandi miin alla выж улэ мина понйзы

miin² <m'iin miini m'iini m'iini, m'iini[de m'iini[sid_&_m'iin/e s> AJ (*Ees-Aasia*

maade ja Kreeka massiühik, Kreekas ka rahühik) мина

miinumum <miinumum miinumumi miinumumi miinumumi, miinumumi[de

miinumum/e s> (*alammäär*); МАТ (*funktsiooni väikseim väärtus*) минимум

vajalik teadmiste miinumum кулэ луйсь тодон-валаньёслэн минимумзы

kulutused tuleb viia miinumumini коньдон быдтонэз минимумозь вуттыны

кулэ

miinus <miinus miinuse miinus[t -, miinus[te miinuse[id s>

1. (*matemaatiline märk, mõnevõrra madaldatud hinnet tähistav märk*) минус,

кулэстон

kas arvul on ees pluss või miinus? **лыдпус азын плюс-а яке минус-а?**
kontrolltöö hinne oli viis miinus[ega] **контрольной ужлэн дунъетэз вить минусэн вал**

2. (*külmakraadi v lahutustehte tähistamiseks*) :

õhutemperatuur miinus kümme kraadi **дас градус кезыт**

viis miinus neli **витьысь ньылез куштыса**

palk on kuus tuhat krooni miinus maksud **уждун куать сюрс крона, витьёс куштйсько на**

3. KÕNEK (*puudujääk normaalsega võrreldes*) **кулэс**

piimaga on farm sellel kuul miinuses **таяз толэзе ферма йөлэн кулэсэ кылиз**

4. PILTL (*negatiivne külg, väärtust vähendav tegur*) **тырмымтэ**

igal teorial on omad plussid ja miinused **котькуд теориялэн аслаз**

зечлыкъёсыз но тырмымтэосыз вань

Liitsõnad

miinus+

miinusmärk **кулэстон пус**

miinusprillid **кыдёке учкыны очки**

miiting <miiting miitingu miitingu[t -, miitingu[te miitingu[id s> **МИТИНГ**

tuumarelvade vastane miiting **ядерной пычаллы пумит МИТИНГ**

peetakse miitinguid **МИТИНГ ортчыто**

mikrofon <mikrofon mikrofone mikrofone mikrofone, mikrofone[de mikrofon/e s> **МИКРОФОН**

räägib mikrofone **микрофонэ вераське**

ta pole kunagi mikrofonide ees esinenud **солэн ноку но микрофон азын вераськемез өвёл**

mikroob <mikr'oob mikroobi mikr'oobi mikr'oobi, mikr'oobi[de

mikr'oobi[sid_&_mikr'oob/e s>, ka mikroorganism BIOL (*mikroorganism*)

микроб

tõvestavad v patogeensed mikroobid **висён ваись микробъёс**

mikroorganism <+organ'ism organismi organ'ismi organ'ismi, organ'ismi[de organ'ismi[sid_&_organ'ism/e s> vt mikroob

mikroskoop <mikrosk'oop mikroskoobi mikrosk'oopi mikrosk'oopi,

mikrosk'oopi[de mikrosk'oopi[sid_&_mikrosk'oop/e s> **МИКРОСКОП**

tuhandekordse suurendusega mikroskoop **сюрс поллы бадзыматйсь**

микроскоп

mikroskoobi all v mikroskoobiga vaatlema **микроскоп пыртй учкыны**

miks <m'iks adv>; <m'iks miksi m'iksi m'iksi, m'iksi[de m'iksi[sid_&_m'iks/e s>

1. adv (*mispärast, mis põhjusel, mistõttu, milleks*) **МАЛЫ**

miks sa kiirustad? **малы тон дыртйськод?**

miks sa ei võiks ööseks meile jääda? **малы тон өд быгатысалыд ми доры уйлы кыльыны?**

miks see küll nii on? **малы со озы?**

ma saan aru, miks tüdruk nutab **мон валасько, малы нылаш бөрдэ**

2. adv (*küsimuseta lausetes, mis väljendavad kahetsust, etteheidet v parastust*)

МАЛЫ

miks sa siis hilinesid! малы бен тон бере кылид?

miks ta siis oli nii ettevaatamatu! малы бен со сы'че чакласькисьтэм вал!

3. adv (koos eitussõna, eitava v teadma-verbiga väljendab võimalikkust, ebamäärasust) :

miks mitte võtta, kui pakutakse малы уд басьты меда, дэмлало ке

kas sa mind mäletad? -- miks ei mäleta тодйськод на-а монэ? - малы ум тоды меда

4. s малы

laps tuleb oma miksidega isa juurde нылпи малыосыныз атаез доры лыктэ

mikser <m'ikser m'ikseri m'ikseri[t -, m'ikseri[te m'iksere[id s> КОК (*köögimasin toiduainete segamiseks, vahustamiseks, peenestamiseks*); ТЕНН (*agregaat vedelmalmi kogumiseks ja seguneda laskmiseks*) миксер

mil <m'il adv> (*millal*) ку, куке

päev, mil isa suri нунал, ку атай кулйз

nüüd, mil kõik kohal, võime alustada табере, куке ваньмы татын, кутскыны быгатйськом

mil → mis

miljard <miljard miljardi miljardi[t -, miljardi[te miljarde[id num> (*tuhat miljonit*); PILTL (*tohtu hulk*) миллиард

kümme miljardit krooni дас миллиард крона

rohkem kui neli miljardit inimest ньыль миллиардлэсь трогес адымиос таевас paistis miljardeid tähti инбамын миллиардъес кизилиос пиштйзы

miljon <m'iljon m'iljoni m'iljoni[t -, m'iljoni[te m'iljone[id num, s>

1. num (*tuhat tuhandet*); PILTL (*tohtu hulk*) миллион

ajalehe tiraaž on üle kolme miljoni газетлэн тиражез куинь миллионлэсь трос

riigi elanike arv on 2 miljonit кунын улйсьёслэн лыдзы 2 миллион

miljon askeldust миллион сюлмаськонъёс

2. s (*raha, varanduse kohta*) миллион

võitis loteriil miljoni лотереяын миллион утйз

tal on miljoneid käes солэн кияз миллионъёс

3. s (*pl*) (*inimeste kohta*) миллионъёс

sõjas hukkusid miljonid ожын миллионъёс быризы

miljonär <miljonär miljonäri miljonäri miljonäri, miljonäri[de miljonär/e s>

миллионер

multimiljonär мультимиллионер

miljöö <milj'öö milj'öö milj'öö[d -, milj'öö[de milj'öö[sid s> (*keskkond*) пөл, котыр; (*õhkkond*) югдур

haiglamiljöö эмьяськонниысь котыр

töomiljöö ужан котыр

miljöö mõjutab inimese arengut котырысьтыз адымиос, арбериос но югдур залкымало адымилэсь азинскемзэ

millisest miljööst ta pärineb? кинъёс пöлысь со потэмын?

miljöö vahetus mõjub sulle hästi котырде воштон умой залкыма тыныд

millal <millal adv>

1. (*mis ajal, kunas*) **ку**
millal rong saabub? **ку поезд вуэ?**
2. (*kõrvallause alguses*) **ку**
ta teadis, millal vait olla **со тодйз**, **ку шып улыны кулэ**
ma ei saa aru, millal ta nalja teeb **мон уг валаськы, ку со шоккетэ**
3. (*osutab ebamäärast, juhuslikku aega*) **ку**
jumal teab millal see aeg ükskord tuleb! **инмар тодэ, ку со дыр вуоз ини!**
millal iganes kokku saime, ikka oli tal midagi huvitavat rääkida **ку гинэ өм**
пумиськылэ, котьку но солэн мае но тунсыко веранэз вал

millalgi <millalgi adv>

1. (*kunagi, mingil ajal minevikus*) **куке но**; (*kunagi olevikus v tulevikus*) **куке но**; (*kunagi, teadmata millal olevikus v minevikus v tulevikus*) **куке но**
millalgi aasta või paar tagasi **куке но ар яке кык талэсь азьвыл**
kas sa oled millalgi kala püüdnud? **куке но чорыг кутылэмед вань-а?**
2. (*mitte kunagi, üalgi*) **ноку, ноку но**
ta ei olnud millalgi haige **со ноку но висись өй вал**
sellist lumesadu pole lapsed veel millalgi näinud **сыче лымыез нылпиос ноку**
но өз адже на

millegipärast <+päraast adv> (*mingil ebamäärasel, teadmata põhjusel*) **малы ке (но)**

ta naeratas millegipärast **малы ке но со серекяз**
süda on millegipärast rahutu **сюлэм малы ке сэрэк**

millimeeter <+m'eeter m'eetri m'eetri[t -, m'eetri[te m'eetre[id s> **миллиметр**
detaili paksus millimeetrites **детальлэн пасьталаез миллиметрэн****milline** <milline millise millis[t -, millis[te millise[id pron>

1. (*missugune, mis*) **кыче**; (*valiku puhul*) **кудйз**
millistes riikides sa oled käinud? **кыче кунъёсы тон ветлйд?**
milline juuksur võitis konkursi? **кудйз йырсичышкись конкурсын вормиз?**
milline ta välja nägi? **кыче солэн вылтусыз вал?**
2. (*kõrvallause alguses*) **кыче**
ma mäletan, milline ta noorena oli **мон тодйсько на, кыче со пинал дыряз**
вал
räägi, milline uus õpetaja on **вера, кыче выль дышетйсь**
millised oleme ise, selliseks kujunevad ka me lapsed **кычеесь асьмеос,**
сычеесь ик луозы нылпиосмы но
3. (*hüüatuselaadsena tugevdab hinnangut*) **кыче**
milline [tore] poiss! **кыче пияш!**
kas nad elavad õnnelikult? -- milline küsimus, loomulikult! **шудо-а соос уло?**
- кыче юан, конечно!
4. (*umbmäärane asesõna*) **котькыче**
kodu jääb kodus, olgu ta milline tahes **дор дор ик кыле, котькыче со мед**
луоз

mina¹ <mina minu m'in[d -, minu[sse minu[s minu[st minu[le minu[l minu[lt
minu[ks minu[ni minu[na minu[ta minu[ga; pl meie pron (*kasutatakse rõhulises asendis*)>; **ma** <m'a_&_ma m'u_&_mu m'in[d -, m'u[sse m'u[s m'u[st m'u[lle
m'u[l m'u[lt mu[ga; pl me pron (*kasutatakse rõhutus asendis*)> **мон**

mina tulen ka kaasa **мон но тйледын мыно**
 ma olen juba söönud **мон сиськи ини**
 Mati on mu vend **Мати мынам выны**
 see raamat on minu oma **та книга мынам**
 mind ei olnud kodus **мон дорын ой вал**
 mis te minust tahate? **мар тйледлы мынэсьтым кулэ?**
 lapsed on minusse [läinud] **нылпиос мон выжые мынэмын**

mina² <mina mina mina -, mina[de mina[sid s> s (*inimese olemuse kohta*) **мон,**
 → **аслуон**
 autorimina **авторлэн монэз**
 inimese bioloogiline, sotsiaalne ja vaimne mina **адямилэн мугор, мер но лул**
аслуонэз
 temas võitles kaks mina **солэн пушказ кык аслуонъёсыз нюръяськызы**

minek <minek mineku mineku[t -, mineku[te mineku[id s>

- 1.** (*eemalduv liikumine, minemine*) **мынон, кошкон**
 kuhu minek? **кытчы мынйськод?**
 arsti juurde minek **эмчи доры мынон**
 sõjaväkke minek **армие мынон**
 sinna minekuga ei ole kiiret **отчы мынонэн дыртоно өвөл**
 oli riides nagu kuskile minekul **кытчы ке мыныку кадь дйсяськемын вал**
 pani mineku peal mantlinööpe kinni **со мыныкуз пальтозэ бирдыз**
 käisime ühe minekuga viisteist kilomeetrit [maha] **ми шутэтскытэк дас вить**
километр мынйм
 olin magama minekul, kui uksekell helises **изыны мынйсько вал, осысь**
гырлы жингыртыку
- 2.** (*lahkumine, äraminek*) **кошкон :**
 külalane juba asutab minekut v seab minekule **куно кошкыны дасяське ини**
 rongi minekuni on veel aega **поезд кошкытозь дыр вань на**
 enne lume minekut **лымы шунатозь**
- 3.** (*surm*) **кулон;** (*suremine*) **кулон**
 kas ta minek oli kerge? **солэн кулонэз капчи вал-а?**
 haige oli üksvahe juba peaaegu minekul **огдыре висись ожыт гинэ өз кулы**
- 4.** (*siirdumine teise olukorda, seisundisse*) **кошкон, мынон**
 pensionile minek **пенсие кошкон**
 tehaste pankrotti minek **заводъёслэн банкрот луэмзы**
 ilma soojale minek **куазьлэн шунаmez**
 pojengide õitsema minek **пионъёслэн сяськаяны кутскемзы**
 inimese kõhnaks minek **адямилэн начармемез**
- 5.** (*nõutavus, ostetavus*) **кулэяськон**
 raamatul oli hea minek **книгалы кулэяськон бадзым вал**
- 6.** (*hoog*) **пось (я. кысык) дыр;** (*edu*) **удалтон**
 töö pole enam endist minekut **уж азьло сямен уг удалты ини**
 viljakasvul on pärast vihma hea minek **зор бере нянь удалтэ**

minema <mine[ma m'inn[a lähe[b lähe[me_&_läh[me m'in[dud, l'äk[s läks[in
 min[ge mine minn[akse läi[nud v>

- 1.** (*[eemaldudes] edasi liikuma*) **мыныны, кошкыны :**
 läheb kepile toetudes **боды вылэ пыкъяськыса мынэ**
 läheb joostes **быззыса мынэ**
 lähen kas või neljakäpukil **ныль пыд вылам но мыно**

longib minna **чутыса мынэ**
 kas lähme jala või bussiga? **пыдын-а яке автобусэн-а мыномы?**
 lähme rutem v kiiremini! **ойдолэ чалякгес мыноме!**
 hobune lähneb sammu **вал вамышъя**
 rong lähneb **поезд мынэ я. кошке**
 jõel lähneb jää **шуртй йö кошке**
 pilved lähuvad aegalselt **пилемъёс каллен кошко**
2. (kuhugi v midagi tegema suunduma) мыныны; (hakkama) кутскыны; (ära v teele) кошкыны, потыны; (ära) кошкыны
 poodi minema **взкаронние мыныны**
 tööle minema **ужаны мыныны**
 õppima minema **дышетскыны мыныны**
 kalale minema **чорыганы мыныны**
 sõtta minema **ожгаре мыныны**
 lähme, käime seal ära! **ойдолэ ветлом отчы!**
 kuhu ta pidi minema? **кытчы со мыныны кулэ вал?, кытчы солы мыноно вал?**
 kas sa koosolekule lähed? **тон кенеше мынйськод-а?**
 kes siis nii vara magama lähneb? **кин бен сыче вазь изыны мынэ?**
3. (suunatud v juhuslike liigutuste v liikumise kohta) пырыны, луыны
 pall läks väravasse **туп капкае пыриз**
 pilv läks päikese ette **пилем шунды азе луиз**
 vaikse ilmaga lähneb suits otse üles **шыпыт куазен чын пырак вылэ кошке**
 mul läks midagi kurku **нылонам мар ке но сюрис**
 pind läks küüne alla **шырпу гижы улам пыриз**
 jutt läks oma rada **PILTL вераськон öраз пыриз**
4. (lahkuma, mujale siirduma) кошкыны; (välja) потыны; (tegevust, elukorda, omandust, alluvust vahetades millelegi muule siirduma) мукет интые кошкыны
 külalised asutavad juba minema **куноос кошко ини**
 kured on läinud, luiged veel minemata **туриос кошкыны ини, юсьёс öз на**
 pärast lühikest nõupidamist mindi laiali **вакчияк кенешем бере ваньзы кошкыны**
 millal rong lähneb? **ку поезд кошке?**
 jutt läks teisele teemale **вераськон мукет темае кошкыз**
 ta läks mehele **со бызиз**
 ei see tüdruk Antsule [naiseks] lähe **со нылаш Антслы уз быззы**
 ta läks erru **со отставкае кошкыз**
5. (öeldisverbi tugevdavalt: ära) кошкыны
 kihutas [tulistjalu] minema **со быззыса кошкыз**
 hiilis vaikselt minema **каллен пегъыса кошкыз**
 vanker sõitis v veeres minema **уробо кошкыз**
 viige ta minema **нуэлэ сое татысь**
 ehmatad une minema **сайкатод**
 ta löödi töölt minema **сое ужысьтыз уллязы**
 käi v kasi minema! **кõнек кош татысь!**
6. (kaduma, kaotsi minema) ышыны, бырыны; (olemast lakkama) потыны
 kohver on läinud, keegi on ta vist ära varastanud **чемодан ышиз, кин ке сое лушказ, дыр**
 maja läks võlgade katteks **корка пунэмез берыктонэ быриз**
 varsti on lumi läinud **жоген лымы быроз**
 see on ammu moest läinud **со кемалась модабысь кошкыз ини**

kõik lootused on läinud вань осконъёс ышизы
7. (*mille peale kuluma*) мыныны, кошкыны; (*aja kohta: mööduma*) ортчыны, кошкыны
 kui palju sul kuus korteri peale läheb? патер понна толэяз кӧня кошке тынад?
 kleidiks v kleidile läheb oma neli meetrit riidet дэрэмлы ог ньыл метр басма кошкоз
 kui palju see sul maksma läks? кӧня тыр луиз со тыныд?
 kui kiiresti küll aeg läheb! кыче жог дыр ортче!
 ja nii läks päev päeva järel озьы нунал бӧрсы нунал ортчиз
 palju aega läks kaotsi трос дыр юнме быриз
 see oli läinud nädalal со кылем арняе вал
 see juhtus läinud suvel со кылем гужем вал
8. (*seisundit, olekut, asendit muutma, senisest erinevaks muutuma*) :
 ta on paksuks läinud со куаем
 mehel on pealagi paljaks läinud пиосмурт пилеш кылем
 juuksed lähevad halliks йырси пурьсыта
 läks näost valgeks v kaameks со кӧсэктӱз
 tal läks kõht tühjaks солэн кӧтыз сюмаз
 tuju läheb heaks мылкыд умойгес луэ
 ei maksa ägedaks minna пӧсекъяны кулэ өвӧл
 laps on ülekäte läinud нылпи эрказмиз
 puud lähevad lehte писпуос вылын куаръёс усътӱськызы
 sirelid lähevad õide сирень сяськаяське
 väljas läheb valgeks урамын югыт луэ
 nuga on rooste läinud пурт сыномем
 lukk läks rikki тунгон тӱяськиз
 seelik läks istudes kortsu юбка пукыса погмаськиз
 nende kooselu läks võimatuks соослэн чӧш улонзы чидантэм луиз
 unistused lähevad harva täide малпанъёс шер быдэсмо
 kellesse ta küll on läinud! кин выжые бен со мынэмын!
9. (*protsessi v tegevust alustama, hakkama, algama, puhkema*) :
 mootor läks käima мотор ужаны кутскиз
 maja läks välgust põlema корка чилектэмлэсь жуаз
 vesi läks keema ву быректӱз
 nad läksid omavahel vaidlema соос куспазы керетыны кутскизы
 hommikul läheb sõiduks чукна кошкиськомы
10. (*sujuma, edenema*) азинскыны; (*juhtuma, kujunema*) пӧрмыны, пишмыны
 kuidas elu läheb? кыче улӱськод?
 kuidas sul eksamil läks? кызы экзаменэд ортчиз?
 töö ei lähe, tee mis tahad уж уг азинскы, котьма кар
 jutt hakkas kuidagimoodi minema вераськон кызы ке но пӧрмыны кутскиз
 kahju, et nõnda läks жаль, озьы луиз шуыса
 läks nii, et ma ei saanudki tulla озьы луиз, мон лыктыны ик ой быгаты
11. (*sobima, kõlbama, sünnis olema*) мыныны
 see kübar läheb sulle hästi та шляпа тыныд мынэ
12. (*mahtuma, mõõtmelt sobima*) тэрыны
 siia ei lähe enam midagi татчы номыр но уз ни тэры
 katlasse läheb viisteist pange vett пуртые дас вить литр ву тэре
 need kingad ei lähe mulle jalga та туфли мыным (уг тэры я.) пичи
13. (*tarvis, vaja olema, ära kuluma*) кулэ луыны

seda läheb sul endal tarvis со тыныд аслыд кулэ луоз ай
mis teile läheb? мар тйледлы кулэ?

14. (*ostetav, nõutav, menukas olema*) мыныны

see kaup ei lähe та вуз уг мыны

15. (*teatud suunas paiknema v kulgema*) нуыны, мыныны

see tee läheb Paide poole та сюрес Пайде пала мынэ

raudtee läheb läbi metsa чугун сюрес нюлэс пыртй мынэ

16. (*etenduma*) ортчыны

kõik etendused läksid täissaalile вань спектакльёс тырмем залэн ортчизы

operett läks üle kahesaja korra оперетта кык сюзэсь уно пол ортчиз

mineraalvesi <+vesi v'ee v'e[tt v'e[tte, ve[te vesi s> муиз ву; (*lauaveena*) муиз

ву

ravimineraalvesi эмъясь муиз ву

minestama <minesta[ma minesta[da minesta[b minesta[tud v> йырсазез

ыштыны, йырсазез ыштыса усъыны

laps kahvatas ja minestas нылпи кӧсэктйз но йырсазьзэ ыштыса усиз

ta minestab, kui niisugust uudist kuuleb со йырсазьзэ ыштыса усэз, сыче

иворез кылйз ке

minestus <minestus minestuse minestus[t minestus[se, minestus[te minestus/i

s> йырсазез ыштон, йырсазез ыштыса усён

esmaabi minestuse korral йырсазез ыштыку нырысетй юрттэт

langes minestusse со йырсазьзэ ыштыса усиз

ärkas v toibus minestusest со сазьтйзькыз йырсазьзэ ыштэмез бере

minev <minev mineva mineva[t -, mineva[te mineva[id adj>

1. (*partits*) мынйсь

Tartusse minev buss Тартуэ мынйсь автобус

ekspordiks minev või экспортэ мынйсь вӱй

2. adj (*aja kohta: praegusele vahetult eelnenud, viimane*) кылем

see oli mineval nädalal со кылем арняе вал

ta sündis mineva sajandi lõpus со вордйськыз кылем даурлэн пумаз

ta on minevast kolmapäevast saadik haige со кылем вирнуналысен висе

3. adj (*müübib, nõutav*) мынйсь

minev kaup мынйсь вуз

mineva-aastane <+aastane 'aastase 'aastas[t 'aastas[se, 'aastas[te

'aastas/i_&'aastase[id adj> (*möödunudaastane*) кылем арын, мимала

mineva-aastane saak кылем ар ю-нянь

mineva-aastased ajakirjad кылем ар журналъёс

minevik <minev'ik mineviku minev'ikku minev'ikku,

minevik/e_&_minev'ikku[de minev'ikk/e_&_minev'ikku[sid s>

1. (*möödunud aeg, sündmused, möödunu, olnu*) ортчем, кылем

kauge minevik кемалась ортчем

hilisminevik алигес ортчем

inimkonna minevik адями выжылэн ортчем дырыз

minevikku mäletama ортчемзэ тодын возыны

minevikku meenutama ортчемзэ тодэ вайыны

see juhtus kunagi hallis minevikus со вал куке но вашкала дыръёсы

2. KEEL (*pöördsõna minevikuaegade üldnimetus*) ортчем дыр
enneminevik кемалась ортчем дыр, плюсквамперфект

mingi <m'ingi m'ingi m'ingi[t -, m'ingi[te m'inge[id pron>

1. (*jaatavas lauses*) (*selline, mis v kes on täpsemalt määratlemata v teadmata, mingisugune*) кыче ке; (*ükskõik milline*) котькыче

mingi mürGINE taim кыче ке ядо будос

arvutuses on ilmselt mingi viga лыдъянын одно ик кыче ке янгышез вань

temas on mingi muutus toimunud солэн кыче ке воштйськонъёсыз вань

mingil moel peab siit välja pääsema кызы ке татысь мозмыны кулэ

mingi lootus peab ikkagi olema кыче ке оскиськон луыны кулэ ик

2. (*eitavas lauses*) нокыче

selles pole mingit kahtlust татын нокыче шекланонэз өвөл

ta ei nõustu mitte mingil juhul со нокызы но соглаш уз луы

mingisugune <+sugune suguse sugus[t -, sugus[te suguse[id adj>

1. (*jaatavas lauses*) (*mingi*) кыче ке; (*ükskõik milline*) котькыче

mingisugused tundmatud taimed кыче ке тодмотэм будосъёс

jõime mingisugust mahla кыче ке сок юимы

2. (*eitavas lauses*) нокыче

peaegu mitte mingisugust taimestikku, üksnes liiv нокыче будосъёс ик өвөл,
луо гинэ

kasu polnud sellest mingisugustki солэсь нокыче но пайдаез ой вал

minia <minia minia minia[t -, minia[te minia[id s> (*poja naine*) кен

miniatuur <miniat'uur miniatuuri miniat'uuri miniat'uuri, miniat'uuri[de

miniat'uuri[sid_&_miniat'uur/e s> (*pisiteos, lühipala, väike kaunistus vanaaegses käsikirjas*) миниатюра

proosaminiatuur проза миниатюра

miniatuuride kogu миниатюра люкамъёс

minimaalne <minim'aalne minim'aalse minim'aalse[t -, minim'aalse[te minim'aalse[id adj> (*väikseim võimalik, pisim, minimaal-, miinimum-*)

минимальной, тужгес пичи

minimaalne tähtaeg тужгес пичи дыр

minimaalne vererõhk тужгес уль вирзйбет

ministeerium <minist'eerium minist'eeriumi minist'eeriumi minist'eeriumi,

minist'eeriumi[de minist'eerium/e s>; <minist'eerium minist'eeriumi

minist'eeriumi[t -, minist'eeriumi[te minist'eeriume[id s> (*mingi ala haldamist juhtiv riigivalitsemise keskorgan*) министерство

haridusministeerium калыкез дышетонъя министерство

kaubandusministeerium вузкаронъя министерство

minister <min'ister min'istri min'istri[t -, min'istri[te min'istre[id s> удыстөро,

министр

haridusminister калыкез дышетонъя министр

ministrite nõukogu министръёслэн кенешсы

minut <minut minuti minuti[t -, minuti[te minute[id s> (*ajaiühik, sellise kestusega ajavahemik, nurga ja kaare mõõtühik*) минут; (*viiv, hetk*) минут, огшап

mänguminut **огшап шудон дыр**
 puhkeminut **огшап шутэтскон дыр**
 tunnis on kuuskümmend minutit **одйг часын куатьтон минут**
 kell on kaheksa ja kolm minutit, kell on kolm minutit kaheksa läbi **тямыс час**
но куинь минут, куинь минут укмысэ
 kell on kümne minuti pärast seitse **дас минуттэк сизьым**
 hilinesin mõne minuti **көня ке минутлы бере кыли**
 tulin viis minutit varem **вить минутлы вазьгес вуи**
 minutit kümme tagasi oli ta veel siin **ог дас минут талэсь азыло со татын вал**
на
 last ei või minutikski üksi jätta **нылпиез одйг минутлы но одйгназэ**
кельтыны уг луы
 kui aega pole, on iga minut kallis **дыр өвөл ке, котькуд минут дуно**
 minutid venivad **минутьёс кыстйсько**
 olukord võib minuti pealt muutuda **югдур котькуд минутэ воштйськыны**
быгатоз

mis <m'is mille mi[da -, mille[l_&_m'i[l mille[lt_&_m'i[lt; pl m'is, mille_&_mille[de, mi[da pron>

1. (substantiivselt otsese küsimuse algul) ма, мар

mis [on] lahti? **мар луиз?**

mis [on] juhtunud? **мар луиз?**

mis uut v uudist? **мар вылез?**

mis v mida teha? **мар кароно?**

mis meil täna lõunasöögiks on? **мар асьмелэн туннэ нуназеяны?**

mis need seal laual on? **маос отын жок вылын?**

mis sul on, armas laps? **мар тонэн, мусо нылпие?**

milles neid süüdistatakse? **ма понна соосты янгыше уськыто?**

millest äkki selline kiirustamine? **малы шуак сыће дыртон?**

milleks sa raha vajad? **малы тыныд коньдон кулэ?**

millega me sõidame? **маин ми (я. асьмеос) мыномы?**

2. (adjektiivselt täpsustusküsimuses) (missugune samalaadsete seast?, missugune?, milline?) кыће

mis kohustused teil on? **кыће тйляд быдэсьяно ужьёсты?**

mis kurja ma olen teinud? **мар аламазэ мон лэсьтй?**

mis keeli te oskate? **кыће кыльёсты тй тодйськоды?**

mis kell rong saabub? **көня часын поезд вуэ?**

mis v mil moel v kombel te tutvusite? **кызы тй тодматскиды?**

3. (põhjusküsimuses: miks?, mispärast?) малы

mis sa nutad? **малы тон бөрдйськод?**

mis sa ta peale pahane oled? **малы тон солы вождэ поттйськод?**

4. (määraküsimuses: kui palju?, kui vana?) көня

mis raamat maksab? **көняен книга сылэ?**

mis kell on? **көня дыр?**

mis ta vanus võib olla? **көня арес солы луыны быгатоз?**

5. (lause lõpus küsimusena: kas on nii?, eks ole [nii]?) озьы-а, озьы ук
 vihma sajab, mis? **зоре, озьы ук?**

igav, mis? **мөзмыт, озьы ук**

6. (substantiivselt) (jaatuse v eituse suhtes vastupidist väidet sisaldava tundeväringuga lause v lauseosa algul) ма бен

mis parata, tuleb järele anda **ма бен карод, сётскыны кулэ**

mida's mul karta! **ма бен мыным кышканэз!**

mis see kuus kilomeetrit käia on **ма бен со куать километрез ветлонэз**

mis sa teed [ära], kui... **ма бен тон карод, ... ке**

7. (adjektiivselt) (jaatuse v eituse suhtes vastupidist väidet sisaldava tundeväringuga lause v lauseosa kohta: missugune?, milline?) кыче

mis õigus on teil minu üle kohut mõista **кыче праводы тйляд монэ судьяны**

mis kiiret mul ikka on! **кытчы мыным дыртонэз!**

mis sõprusest nüüd enam rääkida saab! **кыче эшъяськон сярысь вераськонэз на табере!**

8. (adjektiivselt retoorilistes hüüid- ja küsilausetes) ма, мар

oi, mis üllatus! **ой, кыче шумпотон!**

9. (substantiivselt retoorilistes hüüid- ja küsilausetes) ма, мар

ah mis, jäta mind rahule! **ну мар тон, эн иса монэ!**

10. (substantiivselt) (seob kaudküsimust alustavat kõrvallauset pealausega) ма, мар

vaata, mis mul on! **учкы, май мынам вань!**

mis saab edasi, seda ma ei tea **мар луоз азыланяз, сое мон уг тодйськы**

mis tehtud, see tehtud **мар лэсьтэмын, со лэсьтэмын**

11. (adjektiivselt) (seob kaudküsimust alustavat kõrvallauset pealausega) ма, мар

palun ütle, mis päev täna on **вера вал, мар нунал туннэ**

mul pole meeles, mis klassis me algebrat õppisime **мон уг тодйськы ини,**

кыче классын ми алгебраез дышетймы

12. (kordustes: nagu olema peab, päris, läbinisti, tõesti, tõepoolest) :

liiv mis liiv **луо - зэмос луо**

sa oled laps mis laps **тон нылпи но нылпи**

13. (nii palju kui, sel määral kui) :

olgu mis on **мар луоз лу**

teen mis teen, see pole sinu asi **мар карисько, сое карисько, со тынад ужед өвёл**

14. (nagu, nii et) :

palav mis kole **ой кыче пось**

külmetasime nii mis hirmus **туж зол кынмимы**

15. (kui, nagu) кадь

sa oled mulle sama mis vanaema **тон мыным песянае кадь**

16. (kindlakskujunenud väljendeis) :

ta võib teab mida ette võtta **со оломар но карыны быгатоз**

mine tea mis ajast **олокуддырысь**

räägime millest tahes, ainult mitte temast **котьма сярысь но вераськом, со сярысь гинэ ум**

ostan selle maja ükskõik mis hinna eest **со коркаез котькөнъяен но басьто**

miski <m'iski millegi midagi -, - - pron>; <m'iski m'iski m'iski[t -, m'iski[te m'iske[id pron>

1. (substantiivselt jaatavas lauses) (märgib teadmata v lähemalt määratlemata eset, nähtust, asjaolu ehk teadmata v ebatäärse suurusega osa) маке, мар ке но

miski teeb talle muret **маке сؤلэмшугъяськытэ сое**

lõin jala millegi vastu **пыдме кытчы ке шукки**

tal on midagi sinu vastu **со малы ке но тыныд йыркуръяське**

midagi ta ju teadis **мар ке но со тодйз ук**

kas meil on millestki puudu! **милемлы (асьмелы) мар ке уг тырмы-а, мар-а?**

ta loodab millelegi **со малы ке оскиське**

ja lähedki niisama, ilma milletagi? озыы ик мынйськод-а, номыртэк?
olen kleidi millegagi ära määrinud дэремме маин ке наштай
ah, elu või midagi! ах, мар улон бен та!
tema ka mõni sõber või midagi! кыче эш бен со!

2. (*substantiivselt eitavas lauses*) (*mitte ükski asi v asjaolu*) номыр
selle haiguse vastu ei aita miski та висёнлэсь номыр но уг юртты
ma ei vihasta millegi peale мон номырлы но вожме уг поттйськы
sellest ei tule midagi välja талэсь номыр но уз пörмы
ma ei ole milleski süüdi мон номырин но янгыш öвöl
polnud millestki kirjutada номыр сярыйсь гожъяны вал
ta ei paistnud millegagi silma со номырин но öз висъяськы
mis sa õhtul teed? -- midagi, keeran magama КÖНЕК мар тон жыт карод? -
НОМЫР НО, ИЗЪЫНЫ ВЫДО

midagi ei olnud parata, tuli minna номыр но карыны öз луы, мыноно луиз

3. (*adjektiivselt jaatavas lauses*) КÖНЕК (*mingi, mingisugune*) кыче ке
miski valge asi vilksatas mööda кыче ке тöды арбери жог ортчиз
anna miski kauss, kuhu suppi panna вай кыче ке тусьты, кытчы шыд
ПОНЫНЫ

talle peaks miskit rohtu andma солы кыче ке эмъюм сётыны кулэ вал

4. (*adjektiivselt eitavas lauses*) (*mitte mingisugune*) нокыче

teda ei peata miski vägi нокыче кужым сое уз дугдыты

ei ole temast midagi abi солэсь нокыче юрттэт öвöl

ei tea endal midagi süüd olevat мон аслэсьтым нокыче янгышме уг

адзйськы

sina pole miski sõber тон нокыче эш öвöl

5. КÖНЕК (*midagi: rõhusõnana möönab, kinnitab eitavat väidet*) :

sind visatakse koolist välja! -- ei visata midagi тонэ школаысь уллялозы! -

НОКЫТЧЫ НО УЗ УЛЛЯЛЭ

ei lähe sa midagi, ootad meid ka нокытчы но тон уд кошкы, милемыз но

ВОЗЬМАЛОД

6. (*adverbiaalselt*) КÖНЕК (*umbes, ligikaudu*) :

midagi kolme meetri ümber peaks riiet minema ог куинь метр басма

КОШКЫНЫ КУЛЭ

ta võib midagi sada kilo kaaluda со сю килограмм пала кыскыны быгатоз

mispärast <+päraст adv>

1. (*mis põhjusel, miks, mistõttu, milleks*) малы

mispärast sa ei tulnud? малы тон öд лыкты?

mispärast mind siia toodi? малы монэ татчы ваизы?

sind vallandati, aga mispärast siis? тонэ ужысьтыд уллязы, малы бен?

mispärast ma ometi nii ütlesin! малы бен мон озыы шуи!

2. (*kõrvallause alguses*) малы

nüüd on selge, mispärast sa alati hilined табере валамон, малы тон котьку

бере кылиськод

poeg ei mõistnud, mispärast isa ära viidi пияш öз вала, малы атайзэ нуизы

3. (*koos lauselühendi v mittetäieliku kõrvallausega*) :

ta kartis meest, isegi teadmata, mispärast со картэзлэсь курдаз, ачиз ик

ТОДЫТЭК, МАЛЫ

missugune <+sugune suguse sugus[t -, sugus[te suguse[id adj>

1. (*otsese küsimuse algul alustab täpsustusküsimust v osutab valikule teatud kohtade, objektide, nähtuste, isikute jne hulgast*) кыче

missugune inimene ta on? кыче аядми со?
missuguse hobuse sa ette paned? кудзэ валэз тон кыткод?
missuguses vagunis vanemad küll võiksid olla? кудаз вагоныны меда анай-атайёс?

2. (*kõrvallause alguses osutab omadusele v valikule mingite objektide, isikute, nähtuste vm hulgast*) кыче

kirjelda mulle, missugune su uus kleit on вера мыным, кыче тынад дэремед аег näitab, missuguseks elu kujuneb дыр возъматоз, кыче улон луоз missugune on meie kodu, selliseks kujunevad ka meie lapsed кыче асьмелэн коркамы, сычеесь ик луозы нылпиосмы

3. (*hüüatustes*) кыче

missugune гõм! кыче шумпотон!

ta on petis, ja veel missugune! со алдаськись, эшшо кыче на!

4. (*esineb umbmärasust väljendavates ühendites*) котькыче, нокыче

olgu ilm missugune tahes, spordivõistlused toimuvad ikka котькыче куазь мед луоз, спортъя чõшатсконьёс ортчозы, номыр шоры учкытэк see polegi teab missugune julgustükk КÕНЕК со нокыче но дйсьтыса лэсьтэм уж õвõл

oli nõus tegema ükskõik missugust tööd со соглаш вал котькыче ужез лэсьтыны

mistõttu <+tõttu adv>

1. (*mille pärast, mille tõttu*) малы, мар муген

mistõttu ta tulemata jäi? малы со лыктытэк кылиз?

2. (*kõrvallause alguses*) соин, соин ик

raha oli vähe, mistõttu osa oste jäi tegemata коньдон õжыт вал, соин ик арбериос пõлысь оглюкетэз басьтытэк кылиз

mitmeaastane <+'aastane 'aastase 'aastas[t 'aastas[se, 'aastas[te 'aastas/i_&_'aastase[id adj]>

1. (*mitme aasta vanune*) кõня аресъем, кõня арес

mitmeaastane su laps on? кõня арес нылпиедлы?

2. (*mitu aastat kestev, mitme aasta jooksul saadud, tehtud*) трос аръем

mitmeaastane leping трос аръёслы кутэм огкыл

mitmeaastased heintaimed трос аръем турыньёс

mitmekesi <m'itmekesi adv> (*mitu koos*) чõш, дэмен

mitmekesi läks töö ruttu чõш ужаса уж чаляк мынйз

maale sõitsime mitmekesi гуртэ дэмен мынймы

mitmekesi te lähete? кõня кузя тй мынйськоды?

mitmekesine <+kesine kesise kesis[t -, kesis[te kesise[id adj> (*mitmetest liikidest, vormidest koosnev, mitut laadi, mitmesugune*) троспõртэм

eeskava oli mitmekesine программа троспõртэмлыко вал

mitmekesisus <+kesisus kesisuse kesisus[t kesisus[se, kesisus[te kesisus/i s>

троспõртэмлык

kohaliku flora mitmekesisus интыысь флоралэн троспõртэмлыкес

koori repertuaari mitmekesisus хор репертуарлэн троспõртэмлыкес

mitmekordistama <+kordista[ma kordista[da kordista[b kordista[tud v>

унояны

jõupingutusi mitmekordistama **кужымеэ унояны**
udu mitmekordistas avariide arvu **бус авириослэсь лыдзэс унояз**

mitmekülgne <+k'ülgne k'ülgse k'ülgse[t -, k'ülgse[te k'ülgse[id *adj*>

1. (*paljudest aladest v probleemidest huvitunud, neid harrastav*) **трос ласянь, трос тодйсь-валась**

mitmekülgne inimene **трос тодйсь-валась аядми**

2. (*mitmekesine*) **троспöртэм :**

mitmekülgsed teadmised **троспöртэм тодон-валаньёс**

mitmekülgsed võimed **троспöртэм быгатонлыкьёс**

3. (*mitmesuguse mõjuga, koostisega vm*) **троспöртэм**

toit oli mitmekülgne **сиён-юон троспöртэм вал**

mitmes <m'itmes m'itmenda m'itmenda[t -, m'itmenda[te m'itmenda[id *pron*>

1. (*näitab millegi ebamäära järjekorda, kohta samasuguste arvulises reas*)

көнъетй

sajab juba mitmendat päeva **көнъетй нуналзэ зоре ини**

nad suvitasid mitmendat suve Hiiumaal **соос көнъетй гужемзэс Хийумааын шутэтскизы ини**

räägib seda lugu juba mitmendat korda **та учырез олокөнъа пол вера ини**

2. (*küsimuses: missuguses järjekorras, missugusel kohal arvulises järjestuses*)

көнъетй, кыче

mitmes kuupäev täna on? **кыче число туннэ**

mitmendas klassis poiss õrib? **көнъетй классын пияш дышетске?**

3. (*kõrvallause algul siduvas funktsioonis*) **көнъетй, кыче**

ma ei mäleta, mitmendal korral ta elab **мон уг ни тодйськы, кыче этажын со улэ вал**

mitmesugune <+sugune suguse sugus[t -, sugus[te suguse[id *adj*> (*mitut liiki v laadi*) **пöртэм**

kasutas mitmesuguseid ravimeid **пöртэм эмъюмьёсты уже кутылйз**

inimesi on mitmesuguseid **адымиос пöртэмесь луо**

mitmus <m'itmus m'itmuse m'itmus[t m'itmus[se, m'itmus[te

m'itmus/i_ & _m'itmuse[id *s*> **KEEL** (*pluural*) **трос лыд**

mitmuse nimetav **ниман падежлэн трос лыдыз**

mitmuse esimene isik **нырысетй лицолэн трос лыдыз**

direktorit kõneta alati mitmuses **PILTЛ директорлы котьку тй шуыса**

вазиськы

mitte <m'itte *adv*>

1. (*rõhutab, intensiivistab eitust*) :

mitte keegi ei teadnud õiget vastust **нокин но шонер ответэз өз тоды**

mitte ei tea, kust alustada **нокызы но уг тодйськы, ма бордысен кутсконо**

süüdi pole mitte tema, vaid keegi teine **со өвөл янгыш, нош кин ке мукет**

mitte midagi ei juhtunud **номыр но өз луы**

see ei huvita mind mitte üks põrm **со мыным чик но тунсыко өвөл**

kasu polnud sellest mitte tuhkagi **солэсь нокыче пайдаез ой вал**

ma ei tee seda mitte mingi hinna eest **мон уг лэсьты сое нокыче но коньдон понна**

ma ei tea mitte kui midagi **номыр но мон уг тодйськы**

ei, see ei lähe [teps] mitte! **уз, озы уз мыны!**

kas ta pole mitte sinu isa? со тынад атаед өвөл-а?

2. (jaatavas kontekstis väljendab eitust) :

ma palun mitte nõnda kõnelda курысько озы эн вераськы (я. вераське)

lähen, aga mitte täna мыно, но туннэ уг

hinga läbi nina, mitte läbi suu! ныр пыртїд шока, ым пыртїд эн!

mitte ilmaski ноку но

mitte suitsetada! тамак кыскыны уг яра!

teeksin seda mitte enese, vaid oma laste pärast ачим понна өй, нылпиосы

понна лэсьтысал сое

see on minu palve, mitte käsk со мынам куронэ, косонэ өвөл

lähen, kui palutakse, miks mitte куризы ке, мыно, малы мынонтэмез

ta on vähemalt kuuekümnene, kui mitte rohkem солы куатьтон ке но вань,

дыр, трогес өвөл ке

mitterahuldav <+rahuldav rahuldava rahuldava[t -, rahuldava[te rahuldava[id
adj, s>

1. adj неудовлетворительной, урод, ляб

mitterahuldav hinne неудовлетворительной оценка

2. s неудовлетворительной, урод, ляб

mitu <mitu m'itme mitu[t -, m'itme[te m'itme[id pron>

1. (väljendab umbmäärast arvu, mis on vähemalt kaks, hrl aga rohkem) көня
ке; (paljud, mitmed) тросэз

mitu tuhat көня ке сюрс

mitu tonni kaupa көня ке тоннаен

mitu kuud tagasi көня ке толэзь талэсь азьло

neid oli mitu meest соос көня ке кузя пиосмуртьес вал

seda võib teha mitut moodi v viisi v mitmel [eri] kombel v moel v viisil сое

пөртэм сямен лэсьтыны луэ

mitmel pool Eestis Эстониысь трос интыосын

kirjandis oli mitu viga сочинениын көня ке янгышез вал

2. (väljendab küsimust arvu, hulga kohta) көня

mitu nädalat te ehitusel töötasite? көня арня тї ужады пуктїськынын?

mitu last sul on? көня тынад нылпид?

mitu kilomeetrit siit linna on? көня иськем татысен карозь?

ma ei mäleta, mitu neid oli мон уг ни тодїськы, көня кузя соос вал

mobiiltelefon <+telefon telefoni telefoni telefoni, telefoni[de telefon/e s>

(kaasas kantav) мобильной телефон

modell <mod'ell modelli mod'elli mod'elli, mod'elli[de mod'elli[sid_&_mod'ell/e

s> (kunstnikule poseerija) суредасьлы позировать карись

moderniseerima <modernis'eeri[ma modernis'eeri[da moderniseeri[b

moderniseeri[tud v> (moodsa[ma]ks, uuemoelise[ma]ks tegema,

ajakohastama) туалал улонлы тупаны

moekas <m'oekas m'oeka m'oeka[t -, m'oeka[te m'oeka[id adj>

1. (moodne, moekohane) модной

moekas ülikond модной костюм

2. (kena, nägus) кельшымон, синмаськымон

mokk <m'okk moka m'okka m'okka, m'okka[de m'okka[sid_&_m'okk/i s] > KÕNEK
(huul) ымдур
alumine mokk улий ымдур
ülemine mokk вылий ымдур
mokk tõllakil v ripakil MADALK ымзэ усьтыса
mokk rahulolematusest torus v viltu v vingus v mossis ымдурзэ пепертйз
mokad võbisevad nutust ымдуръёс бõрдэмлэсь куалекъяло

mokka <m'okka adv> KÕNEK (nässu, untsu, nurja) :
sa paned oma tervise mokka тон тазалыктэ быдтод
pani oma karjääri mokka аслэсьтыз карьеразэ быдтйз

moment <mom'ent momendi mom'enti mom'enti, mom'enti[de
mom'enti[sid_&_mom'ent/e s] > (hetk, silmapilk, viiv, lühike ajalõik) ви, дыр
kriitiline moment критической дыр
alg[us]moment кутскон дыр
sünnimoment вордскон дыр
ootab sobivat v parajat momenti тупась дырез возьма
valgus kustus ainult momendiks тыл огдырлы гинэ кысйз

monarh <mon'arh monarhi mon'arhi mon'arhi, mon'arhi[de
mon'arhi[sid_&_mon'arh/e s] > монарх

monograafia <monogr'aafia monogr'aafia monogr'aafia[t -, monogr'aafia[te
monogr'aafia[id s] > монография
mahukas monograafia бадзым монография
lühimonograafia вакчи монография
monograafia Juhan Liivist Юхан Лийв сярысь монография

monoloog <monol'oog monoloogi monol'oogi monol'oogi, monol'oogi[de
monol'oogi[sid_&_monol'oog/e s] > (ühekõne) монолог
Hamleti monoloog Гамлетлэн монологез
vestlus kujunes pikaks monoloogiks вераськонлэсь кузь монолог пõрмиз

monotoonne <monot'oonne monot'oonse monot'oonse[t -, monot'oonse[te
monot'oonse[id adj] >
1. (ühetooniline) огвыллем, огвыллем гурен
monotoonne hääл монотонной куара
monotoonne rahvalaul огвыллем гурен калык кырзан
2. (üksluine, igav) огвыллем, огкадь, мõзмыт
monotoonsed ja igavad paneelmajad огкадэсь но мõзмытэсь панельной
коркаос
monotoonne elu огвыллем улон

montaaž <mont'aaž montaaži mont'aaži mont'aaži, mont'aaži[de
mont'aaži[sid_&_mont'aaž/e s] >
1. TEHN, EHIT (kooste, kokkupanek, paigaldus); FILM (eri osade ühendamine
kunstiliseks tervikuks) монтаж
silla montaaž выж монтаж
2. (põimik, kokkupanu, segakava) монтаж
sõnalis-muusikaline montaaž кыльёсты но крезьгурез огазеян

monument <monum'ent monumendi monum'enti monum'enti, monum'enti[de monum'enti[sid_&_monum'ent/e s> (*mälestus-* v *ausammas*) **бадзым синпелет, монумент**
graniidist monument **гранитлэсь монумент**
sõjas langenute monument **ожгарын быремьёслы синпелет**

mood¹ <m'ood moodi m'oodi m'oodi, m'oodi[de m'oodi[sid_&_m'ood/e s> МАТ, STAT (*juhusliku suuruse tõenäosim väärtus*); FÜÜS (*kindla ruumilise struktuuri ja sagedusega võnkumine*) **мода**

mood² <m'ood m'oe m'oodi m'oodi, m'oodi[de m'oodi[sid_&_m'ood/e s>

1. (*ajastu üldine maitsealaad*) **вьльсям я. мода**

meestemood **пиосмуртьёслэн модазы я. пиосмурт вьльсям**

riidemood **дйськут мода**

suvemood **гужем вьльсям**

moega kaasas käima **вьльсямъя улыны**

moodi järgima **вьльсямез чакланы**

moodi taga ajama **мода съõры уйиськыны**

mõni aasta tagasi olid need kingad moes, nüüd on nad moest läinud **кõня ке ар талэсь азьло та туфлиос модаын вал, али соос модаысь потэмын**

käib viimase moe järgi riides **берпум вьльсямъя дйсьяске**

sellised ehted lähevad jälle moodi **таче чеберьяськонъёс вьльысь модае пыро**

abstraktne kunst on moes **вьльсямын абстракт быгатонлык**

suurepärase laulja, aga ta pole enam moes **туж умой кырзась, но модаын өвõл ини**

moest läinud lipsud **модаысь потэм галстукъёс**

2. (*pl*) (*moodsate rõivamudelite kohta*) **вьльсямъёс**

uued Pariisi moed **Парижысь вьль вьльсямъёс**

3. (*tava, harjumus, komme*) **сям я. дышем сям**

rumal mood küüsi närida **шузи сям гижыез йырйыны**

üksteise peale kaebamine ei olnud moeks **ог-огед вьлэ чагиськон сям õй вал**

tal on selline uhkustamise mood **солэн сыче даньяськон сямьыз вань**

ajal vastu moe pärast **дышем сямья пумит луиз**

mis mood see on? **мар дышем сям со?**

tal on mood poole päevani voodis lesida **солэн нуназеозь валесын кылльыны сямьыз вань**

4. (*olek, olemus*) **тус**

kuidagi väsinud ja haiglase moega **кыче ке жадем но висись тусо**

häbeliku moega neiu **возьдаськись тусо нылаш**

sa täna nii mossis moega **тон туннэ сокем куатаськем тусо**

5. (*hrl partitiivis, adessiivis, komitatiivis*) (*viis, komme*) **сямен <нимб.>**

tuntuks võib saada mitut moodi v mitmel moel **тодмо луыны пõртэм сямен луэ**

las jääb kõik vana v endist moodi **ваньмыз азьло сямен мед кылёз**

seda ülesannet saab lahendada kahel moel **та сётэм ужез кык сямен**

быдэстыны луоно

mingi moega v mingil moel ta lõpuks ülikooli lõpetas **кызыы ке но я. кыче ке но амылэн со университетэз йылпумъяз**

selle moega sa kaugele ei jõua **озыы я. таچه амалэн тон кыдёкы уд вуы**

nad said haledal moel v haledat moodi petta **соосты шузиосты сямен пõязы**

tal vedas roppu moodi, tal oli roppu moodi õnne **кõнек солы туж удалтйз**

mis kuradi moodi see ometi juhtuda sai? КӐНЕК КЫЗЫ Я. мар амалэн озы луэм?

6. (*hrl partitiivis*) (*liik, laad*) пумо
sõpru on mitut moodi эшъёс пӧртэм пумо луо

Liitsõnad

моe+

моенarr кильтро

moodi <m'oodi *postp* [gen]> (*kellegi-millegi sarnane v sarnaselt*) кадь
ta on välimuselt isa moodi тусызъя со атаез кадь
tahaks ka inimese moodi elada мынам но аядми кадь улэме потэ

moodne <m'oodne m'oodsa m'oodsa[t -, m'oodsa[te m'oodsa[id *adj*]]> (*moes olev, moodi järgiv, moekas*) модной; (*ajakohane*) туалa улонлы тупась
moodne mantel модной пальто
moodne muusika туалa улон крезьгур

moodus <m'oodus m'ooduse m'oodus[t m'oodus[se, m'oodus[te m'oodus/i_&_m'ooduse[id s>]; <moodus mooduse moodus[t -, moodus[te mooduse[id s> (*viis, laad*) амал :
uus juukselõikuse moodus йырси чышкыны выль амал
see moodus probleemi lahendamiseks ei sobi та амал ужпумез сэрттыны-пертчыны уг тупа

moodustama <moodusta[ma moodusta[da moodusta[b moodusta[tud v>
1. (*mingil kujul esinema, millenagi olemas olema, endast midagi kujutama*)
луыны, пӧрмытыны, кылдытыны
kõrkjad ja pilliroog moodustavad läbitungimatu tihniku лекинйыр (камыш) но
дюкендэр ортчыны луонтэм арама кылдыто
tedretähnid moodustasid põskedele pruune laiike сйтьпужылэсь бам вылэ
курень виштыос кылдйзы
erandi moodustab siin ... татын исключение луэ ...
see osa raamatust moodustab omaette peatüki книгалэн та люкетэз нимаз
йырет луэ
räim moodustas kalasaagist umbes kolmandiku кутэм чорыгъёс пӧлысь
куинетй люкетэз салака вал
2. (*tekitama, põhjustama*) кылдытыны, пӧрмытыны
moodustage põimlause кылдытэ сложноподчинённой предложение
3. (*asutama, organiseerima, looma*) кылдытыны
valitsust moodustama кивалтэт кылдытыны
moodustati mitu komisjoni кӧня ке өриос кылдытйзы

moon¹ <m'oon moona m'oon m'oon, m'oon[de m'oon[sid_&_m'oon/i s> (*toit, toiduained, toidukraam*) сиён-юон
hobu[se]moon вал сюдон сиён
päevamoon одйг нуналлы сиён-юон
reisimoon сюрес вылэ сиён-юон
talvemoon толалтэлы сиён-юон
tuli muretseda moona inimestele ja hobustele аядмиосты но валъёсты
сюдыны сиён шедьтыны кулэ вал

moon² <m'oon mooni m'ooni m'ooni, m'ooni[de m'ooni[sid_&_m'oon/e s]>
(*magun*) **мак**
punased moonid **горд макъёс**
põllul õitsevad moonid **бусыын макъёс сяськаясько**

moondama <m'oonda[ma m'oonda[da m'oonda[b m'oonda[tud v]>
1. (*teistsuguseks, teiseks muutma*) **воштыны, пөрмытыны, берыктыны;**
(*moonutama*) **умойтэм карыны, умойтэм (я. мыдлань) вераны,**
мыдланьтыны; (*nõiduse, võlujõuga*) **веднаны**
püüdis moondada oma häält **куразэ воштыны тыршиз**
mask moondas teda tundmatuseni **маска сое тодмантэм воштйз**
elav fantaasia võib argipäeva muinasjutuks moondada **улэп визьпорьет**
огшоры нуналъёсты выжыкыллы пөрмытыны быгатоз
2. *SÕJ (varjama, maskeerima)* **ватскыны :**
patarei oli okstega moondatud **батарея вайёс съёры ватскемын вал**

moonduma <m'oondu[ma m'oondu[da m'oondu[b m'oondu[tud v]>
(*teistsuguseks, teiseks muutuma*) **пөрмыны, луыны, берыктйськыны**
(*ebaloomulikuks, võõraks, inetuks, veidraks*) **умойтэм луыны, воштйськыны :**
nad moondusid lindudeks **соос пөрмизы тылобурдоослы**
raske haiguse korral psüühika moondub **секут висён дыръя психика уродме**
valust moondunud nägu **вось луэмлэсь воштйськем ымныр**

moonutama <moonuta[ma moonuta[da moonuta[b moonuta[tud v]>
(*normaalsest kõrvalekalduvaks, võõraks, veidraks, inetuks muutma, moondama*) **умойтэм карыны, воштыны;** (*kuju*) **формаез воштыны;** (*inetuks*)
шотэм (я. шуш) карыны; (*nägu*) **ымнырез кырыжтыны;** (*vassima*)
мыдланьтыны, мыдлань вераны (возьматыны)
tõde moonutama **зэмлыкез шонертэм возьматыны**
fakte moonutama **фактъёсты мыдлань возьматыны**
moonutas telefonis häält **телефон пыр куаразэ воштйз**
ta moonutas näo virilaks **со ымнырзэ кырыжтйз**
küür moonutab keha **губырес луэм мугорез шотэм каре**
kasvatus võib moonutada iseloomu **визьнодан (воспитание) сябез сёрыны**
быгатоз
rõugearmidest moonutatud nägu **шадралэсь шотэм луэм ымныр**

moor <m'oor moori m'oori m'oori, m'oori[de m'oori[sid_&_m'oor/e s]> **KÕNEK**
(*eit, vana naine*) **песяй :**
hallipäine küürus moor **пурьсытам губырес песяй**
elasid kord vaar ja moor **уйлллям-вылйллям песянаен песятайёс**

moos <m'oos moosi m'oosi m'oosi, m'oosi[de m'oosi[sid_&_m'oos/e s]> **варення**
jõhvikamoos **нюрмулы варення**
maasikamoos **узы варення**
sõstramoos **сутэр варення**
vaarikamoos **эмезь варення**
purgitäis moosi **быдэс банка варення**
pannkoogid moosiga **варенняен мыльым**
moosi keetma v tegema **варення пöзьтыны**
pani saiale moosi peale **булкаез варенняен зыраз**

mootor <m'ootor m'ootori m'ootori[t -, m'ootori[te m'oootore[id s> **МОТОР**
mootorite mürin **МОТОРЪЭСЛЭН ГУРЕТЭМЗЫ**
mootori põrin **МОТОРЛЭН ДЫМБЫРТЭМЕЗ**
mootorit parandama v remontima **МОТОРЕЗ ТУПАТЫНЫ**
mootorit kokku monteerima **МОТОРЕЗ БИЧАНЫ**
mootorit lahti monteerima **МОТОРЕЗ КЕСЯНЫ**
mootorit käima panema v käivitama **МОТОРЕЗ УЖАТЫНЫ**
mootorit seiskama **МОТОРЕЗ КЫСЫНЫ**
mootor on üle kuumenenud **МОТОР ЗЫРДАМЫН**
ära lase mootorit tühjalt käia **МОТОРЕЗ АС ПОННАЗ ЭН УЖАТЫ**

Liitsõnad

mootor+

mootorlaev **ТЕПЛОХОД**

mootorsaag **МОТОПИЛА**

mootorvedur **ТЕПЛОВОЗ**

mootorratas <+ratas r'atta ratas[t -, ratas[te r'atta[id s> **МОТОЦИКЛ**
istus mootorrattale ja kihutas linna **МОТОЦИКЛЭ ПУКСИЗ НО КАРЕ ШОНТӢЗ**

mopeed <mop'eed mopeedi mop'eedi mop'eedi, mop'eedi[de
mop'eedi[sid_&_mop'eed/e s> (*pedaal*mootorratas) **МОПЕД**

mops <m'ops mopsi m'opsi m'opsi, m'opsi[de m'opsi[sid_&_m'ops/e s> (*toakoer*)
МОПС (коркан улийсь пуны)

moraal <mor'aal moraali mor'aali mor'aali, mor'aali[de mor'aali[sid_&_mor'aal/e
s>

1. (*inimese käitumist reguleeriv põhimõtete, normide ja tavade kogum, kõlblus*)

мораль

kristlik moraal **христиан мораль**

käibemoraal **огъя кутэм мораль**

keskaja moraal **шор даурысь мораль**

peab ennast kõrge moraaliga inimeseks **ассэ вылий морален адямиен лыдья**

vanad kurdavad, et noorte moraal on langenud **мõйыос жожтйсько,**

пинальёслэн моральзы улийын шуыса

ta moraal on lõtv **мораль ласянь со эрказмемын**

2. *KÕNEK (järeldus, õpetus)* **визьнодан, валэктыса дышетон, мораль**

valmi moraal **баснялэн визьноданэз**

siit järgneb moraal ... **татысь таће визьнодан потэ**

ära hakka jälle moraali lugema **эн кутскы нош ик мыным мораль лыдзыны**

moraalne <mor'aalne mor'aalse mor'aalse[t -, mor'aalse[te mor'aalse[id *adj*>

мораль; (*etiline, kõlbeline*) **этичной, этической**

inimese moraalsed omadused **адямилэн мораль зечлыкьёсыз**

inimese moraalne pale **адямилэн моральной вылтусыз**

moraalne puhtus **моральной чылкытлык**

moraalne toetus on mõnikord materiaalsest tähtsamgi **куд-ог дыръя**

моральной юрттэт кулэгес материальноез сярысь

morn <m'orn morni m'orni m'orni, m'orni[de m'orni[sid_&_m'orn/e *adj*> (*sünge, tusane*) **кунэрес, син ултйз учкись, секыт мылкыдjem (tujutu) мылкыдтэк, секыт мылкыдjem, мōзмыт тусо :**

morn vanamees **секут мылкыдъем пересь воргорон**
morn pilk **син ултй учкем**
morn oktoobrihommik **пильмо коньывуон чук**
meel on morn **секут мылкыд**
nägu tõmbus v läks morniks **ымныр кунэрскиз**

morsk <m'orsk morsa m'orska m'orska, m'orska[de m'orska[sid_&_m'orsk/i s>
ZOOLOG (*loivaline* *Odobenus rosmarus*) **морж**
tšuktšid küttisid morski **чукчаос моржъесты кутылызы**

morss <m'orss morsi m'orssi m'orssi, m'orssi[de m'orssi[sid_&_m'orss/e s> **морс**
jõhvikamorss **нюрмулы морс**
klaas morssi **одйг стакан морс**
lapsed joovad morssi **нылпиос морс юо**

mosaiik <mosa'iik mosaigi mosa'iiki mosa'iiki, mosa'iiki[de
mosa'iiki[sid_&_mosa'iik/e s> KUNST (*kildtehnika, selles tehnikas teos*)
мозаика
kivimosaiik **векчи изээ огазе лач-лач тырыса лэсьтэм суред**
seinamosaiik **борддор мозаика**
sügislehtede värviküllane mosaiik **сйзыл куаръёслэсь пөртэм буёло**
мозаика

mossitama <mossita[ma mossita[da mossita[b mossita[tud v>
1. (*nägu mossi tõmbama*) **кунэрскыны, ымдурез пепертыны**
mossitas pahameelest huuli **куатаськеменыз ымдурзэ пепертйз**
2. (*tusatsema, mossis olema*) **кунэрскыны, мөзмыт тусо луыны**
mis sul viga on, mis sa mossitad? **мар тонэн луиз, малы тон сыче мөзмыт**
тусо
see ei meeldinud talle, hakkas mossitama **өз кельшы солы, но куатаськиз**

motell <mot'ell motelli mot'elli mot'elli, mot'elli[de mot'elli[sid_&_mot'ell/e s>
(*motomatkatjate hotell*) **мотель (машинаен мынйсь-ветлйсьёслы кунокуа)**

motiiv <mot'iiv motiivi mot'iivi mot'iivi, mot'iivi[de mot'iivi[sid_&_mot'iiv/e s>
1. (*ajend, põhjus*) **муг, мылкыд карон, мотив**
isiklikud motiivid **ас мугъёс**
inimese tegude motiivid **адямилэн ужъёс лэсьтыны мылкыд каронэз**
mõrva motiiv (**адями**) **виёнлэн мугез**
kuriteo motiiv **йыр вандонлэн мугез**
2. (*kirjandus-, kunsti- v heliteose ainetiku v vormistruktuuri koostisosa*) **мотив**
muistendlikud motiivid **выжыкыл мотивъёс**
3. MUUS (*viisiüksus*) **гур**; (*mingile teosele iseloomulik meloodiakatkend*) **гур**
ümmises mingit populaarset motiivi **кыче ке тодмо гурез каллен кырзас**

muda <muda muda muda m'utta, muda[de muda[sid s>
1. (*veekogu põhja taim- ja loomajäänustega sete*) **сумед, вубуртчин**
ravimuda, tervis[e]muda **MED эмъясь дэри**
vajus lauka mudasse **нюр интыысь дэрие нөдйз**
2. (*pori*); **PILTL** (*mustus, kõnts, sopp*) **дэри**
teel oli paks sitke muda **сюрес вылын зөк лякиськись дэри вал**
auto rattad jäid mudasse kinni **машиналэн погляньёсыз дэрие нөдйзы**

poisid pildusid üksteist mudaga **пиос ог-огзэс дэриен лэзьязы**
teisitimõtlejaid loobiti mudaga **мукет сямэн малпаськисьёс шоры дэри**
пазьязы
teda püüti otse mutta tallata **сое дэрие ик лёганы турттйзы**

mudel <mudel mudeli mudeli[t -, mudeli[te mudele[id s> **модель;**
(näidiseksemplar, eeskiju) **возьматос, образец**
automudel, auto mudel **машина модель**
jalatsimudel **пыдкучтан модель**
moekunstnikud loovad rõivaste uusi mudeleid **модельерьёс выль дйськут**
модельёс кылдыто

mudilane <mudilane mudilase mudilas[t mudilas[se, mudilas[te mudilas/i s>
(väike laps) **пичи нылпи**
lasteaia mudilased **нылпи садэ ветлйсь нылпиос**
alghklasside mudilased **покчи классьёсын дышетскись нылпиос**
mudilaste kilked ja naer **нылпиослэн черекьямзы но серекьямзы**
Liitsõnad
mudilas+
mudilaskoor **нылпиослэн хорзы**
mudilasrühm **пичи группа (нылпи садын)**

mugav <mugav mugava mugava[t -, mugava[te mugava[id adj>
1. (mõnus) умой, каньыл; (hubane, õdus, kodune) шулдыр; (käepärane) кия,
ярамон, тупамон
mugav tugitool **умой пуконо кадь кресло**
mugav korter **шулдыр патер**
mugavad jalatsid **тупась пыдкучтан**
mugav tööriist **кия ужан тйрлык**
pehmes vagunis on mugav sõita **небыт вагонын умой мыныны**
2. (laisavõitu, pingutamist vältiv) азьтэм
ta on liiga mugav, et edasi õppima minna **дышетсконзэ азьланьтон понна, со**
туж азьтэм
tüdrukud olid aktiivsemad, poisid mugavad ja ükskõiksed **ныльёс**
активноесьгес вал, пиос азьтэмесь но нокыче кариськисьтэмесь

mugima <mugi[ma mugi[da mugi[b mugi[tud v> (*pikkamööda mäludes sööma, kinnise suuga sööma*) **кушаны, сыскыны, йырйыны**
mugib leivakoorukest **нянь нырез йырье**

mugul <mugul mugula mugula[t -, mugula[te mugula[id s>
1. БОТ (juure v varre lihakas toitainerikas paksend) выжы емыш, модос;
(üldisemalt kartulimugula kohta) **картофка выжы емыш**
ümmargused mugulad **питрес выжы емыш**
piklikud mugulad **кузьялэс выжы емыш**
pealsed kasvasid lopsakad, aga mugulaid oli all vähe **модосэз буй-буй будэм,**
нош выжыяз емышез ожит
2. (miski ümar v mügarjas) чурит пыктос, пыктэм, лёг

muhe <muhe muheda muheda[t -, muheda[te muheda[id adj>
1. (mõnus, lahe) умой, чебер; (sõbralik) вазиськись, эшлыко; (heasoovlik)
зеч сюлэмо, лякыт; (heasoovlik) зеч мылкыдо

muhe taat **зеч сүлэмо песятай**
muhe naeratus **чебер серектэм**
isa oli muhedas meeleolus v tujus **атайлэн мылкыдыз зеч вал**
2. (*kobe, kohev*) **небыт, лөбырес**
rammus muhe muld **удалтытйсь лөбырес музьем**

muhelema <muhele[ma muhel[da muhele[b muhel[dud v>; <muhele[ma muhele[da muhele[b muhele[tud v> (*rahulolevalt omaette naeratama*)
пальпотыны, мынектыны, серектыны; (vahetevahel, kergelt) серекъяллыны
muheleb heasüdamlikult **мыло-кыдо серектэ**
tema jutu peale ainult muheldi v muheleti **солэсь верамзэ серекъязы гинэ**
see mõte ajab muhelema **со малпан пальпоттытэ**
mis sa muheled, mis sulle rõõmu teeb **малы тон мынектйськод, ма тонэ шумпоттытэ**
muhelev nägu **пальпотйсь ымныр**

muhk <m'uhk muhu m'uhku m'uhku, m'uhku[de m'uhku[sid_&_m'uhk/e s> (*keha pinnal, löögist, põletikust*) **пыктос, пыктэм, лёг; (lümfishõlmede) куярак, пыктэм нёрэд; (mügar, pahk puul v taimel) будэм (я. бурмем) лёг, дэй; (muul pinnal) пичи выр, вырйыл**
sääsemuhk **чибинь куртчем пыктос**
muhk peas **йырын лёг**
valus muhk laubal **висись лёг (я. пыктос) кымесын**
puutüve muhud **писпу модосъёсысь бурмем лёгъёс**
värv seinal on niiskusest muhku tõmbunud **борддор буёл котлэсь вогыриё луэм**

muide <muide adv> (*muuseas*) **нялтас вераса, веран (я. юан) сямен**
muide, ma ei tööta enam seal **нялтас вераса, мон отын уг ужаськы ини**

muidu <muidu adv>

1. (*muul v vastasel juhul*) **уске, сотэк, озытэк**
hakake kohe minema, muidu jääte hiljaks **мынэлэ жоггес, сотэк бере кылёды**
räägi kõvemini, muidu ta ei kuule **золгес вера, сотэк со уг кылы**
sa vali sõnu, või muidu ma vihastan **тон бырйы кыльёсты, уске мон вожме потто**
2. (*muul ajal*) **мукет дыръя :**
ma ei näe teda muidu, kui püharäeviti **арня нуналъёсы сяна, мон сое уг адзйськы**
tuleb siis, kui tal asja on, muidu mitte **кыче ке ужез вань ке, лыктэ, уске чик уг ветлы**
3. (*tavaliselt, harilikult*) **котьку сямен, дышем сямен, огшоры**
rohkem kui muidu **дышем сямлэсь тросгес**
muidu nii jutukas, aga nüüd ei saa sõnagi suust **котьку сямен сыче вераськись, нош али кылзэ но уд бералты**
4. (*teisiti, muul viisil*) **мукет сямен; (eitusega) -тэк**
tööd tuleb teha, kuidas sa muidu elad! **ужаны кулэ, мукет сямен кызыы улод!**
ega me muidu toime tule, kui kutsume teised appi **мукетъёсты юртгыны отьытэк, асьмеос ужез быдэстыны ум быгатэ**
kaevu ei pääse muidu kui kõiega **гозытэк колодчае уд сюры**
5. (*muus osas, muus suhtes, üldiselt*) **огъя (я. оглом) вераса**
muidu on ta terve, ainult see vigane jalg **огъя вераса, со таза, сөсырмем**

пыдыз гинэ

on muidu endine, ainult pea on halliks läinud огъя вераса, со воштйськемын
өвөл, йырыз гинэ пурысьтамын
põrand on veel värvida, muidu on tuba remonditud выжез буяны кулэ на, нош
огъя корка тупатъямын

6. (*tasuta, ilma*) дунтэк

ega ma muidu ei taha, ma maksan дунтэк мынам уг поты, мон (коньдон)
тыро

selliseid kingi ei taha muidu ka таће туфлиос мыным дунтэк но кулэ өвөл
sai korraliku maja peaaegu muidu kätte зеч коркаез дунтэк басьтйз шуыны
луоз

7. (*lihtsalt niisama*) огшоры; (*asjatult, niisama*) юнме, токма

ma ei lähe kuhugi, jalutan muidu мон нокытчы но уг мын, калтырто гинэ
raiskasin terve päeva muidu ära быдэс нуналме юнме быдтй
mis sa muidu istud, koori parem kartuleid! токма пукем интые, картофка
пала ай!

see on sul muidu kartus кышкамед тынад юнме

on sinu sõnade taga midagi või tahad sa mind muidu hirmutada? кыльёсад
маиз ке вань-а, яке огшоры гинэ монэ кышкатыны турттйськод-а?

muidugi <muidugi adv>

1. (*iseendastmõistetavalt, loomulikult, teadagi, mõistagi, nagunii*) вератэк но
валамон, мазэ веранэз, тодмо ини, конечно

muidugi ta teab seda, aga ei räägi тодмо ини, со тодэ та сярысь, уг гинэ вера
olete sellest juba muidugi kuulnud вератэк но валамон, со сярысь кылйды
ини

muidugi tulen, kui teil abi vaja on лыкто, конечно, тйледлы юрттэт кулэ ке
küsimus pole muidugi mõista [ainult] rahas валамон ини, юан коньдон
бордын гинэ өвөл

mina teda muidugi mõista ei uskunud мон солы, конечно, ой оскы

2. (*ilma selletagi, niigi, isegi*) сотэк но

oli seda pahandust veel vaja, muret muidugi palju! та умойтэм уж кулэ на
вал, скулмаськонъёс сотэк но трос

ei ole aega juttu ajama jääda, ma juba muidugi hiljaks jäänud вераськыны
кыльыны дыр өвөл, мон сотэк но бере кыли ини

sai muidugi magus, ja sa panid veel mett peale! булка сотэк но ческыт, тон
нош чечыен зырад на!

muie <muie m'uiге muie[t -, muie[te m'uiге[id s> (*kerge, põgus naeratus*)

пальпотон, мыньпотон, мынян, серектон, мынектэм, серектэм

kelmikas muie кескич мынектэм

irooniline muie исамес карись серектэм

pilklik muie мыскылясь серектэм

õel muie лек серектэм

nägu v suu kohmetul muigel ымныраз востэм пальпотон

üleolev muie näol ымныраз вылтйяськись серектэмен

tõmbas suu muigele серектйз, мынектйз, пальпотйз

muigama <m'uiга[ma muia[ta m'uiга[b muia[tud v> (*põgusalt, kergelt
naeratama*) мынектыны, серектыны

kelmikalt muigama кескич серектыны

salapäraselt muigama валантэм серектыны

kahjurõõmsalt muigama **касъяськыса мынектыны**
need naljad ei pane muigamagi **со шоккетэмъёс чик уг серекъято**
ta muigas omaette **со ас понназ (я. пушказ, я. дуннеяз) пальпотйз**

muinasjutt <+j'utt jutu j'uttu j'uttu, j'uttu[de j'uttu[sid_&_j'utt/e s]>

1. (*rahvajutu liik*) **выжыкыл** :

Idamaade muinasjutud **шундыжужанпал выжыкылъёс**

Anderseni muinasjutud **Андерсээнлэн выжыкылъёсыз**

muinasjutte jutustama **выжыкылъёс мадыны**

lapsed kuulavad muinasjutte **нылпиос выжыкылъёс кылзо**

justkui muinasjutt v muinasjutus **выжыкыл я. выжыкылын кадь**

2. KÕNEK (*väljamõeldud lugu, luiskelugu*) **выжыкыл, өвөлтэмзэ мадыны**
keegi ei usu enam tema muinasjutte **нокин но уг оскы ини солэн өвөлтэмзэ**
мадемъёсызлы

muinsuskaitse <+kaitse k'aitse kaitse[t -, kaitse[te k'aitse[id s]> **вашкала**
синпельметэз утён

muist <m'uist pron> (*osa*) **люкет**; (*mõned*) **куд-огъёс**

muist raamatuid on pööningul kastides **куд-ог книгаос корка сигын**
ящикъёсын

muist asju on kadunud **куд-ог арбериос ышемын**

kulutasin muist raha ära v rahast muist ära **коньдонэлэсь ог люкетсэ быдтй**

vagun oli täis, muist reisijaid seisis püsti **вагон калыкен тырмемын вал, куд-**
ог мынйсьёс сылйзы

muist naisi koob, muist heegeldab **куд-ог кышномуртъёс керттйсько, куд-**
огъёсыз чильпасько

muiste <muiste adv> (*muistsel ajal, vanasti*) **вашкала дыръя** :

siin oli muiste olnud püha hiis **вашкала дыръя татын вось арама вал**

muiste kulges seda jõge mööda kaubatee **вашкала дыръя та шур кузя вуз**
карон сюрес вал

muistend <muistend muistendi muistendi[t -, muistendi[te muistende[id s]>

FOLKL (*lühike rahvajutt*) **мадён, мадёс**

kohamuistend **инты нимъёс сярысь мадёс**

muistend järve tekkest **тылэн кылдэмез сярысь мадёс**

muistne <m'uistne m'uistse m'uistse[t -, m'uistse[te m'uistse[id adj> (*väga vana, muinasaegne*) **вашкала** :

muistsed kombed **вашкала йылолъёс**

muistne maalinn **вашкала кар**

muistsel ajal **вашкала дыръя**

mujal <mujal adv> *vt ka mujale, mujalt (teises, muus kohas)* **мукет интыын,**
мукет (я. мурт) шаерын

meil ja mujal maailmas **ми дорын но дуннеысь мукет интыосын**

kus mujal sa veel oled käinud peale Poola? **кыче шаеръёсы ветлэмын на тон,**
Польшае сяна

Viljandis, Pärnus ja mitmel pool mujalgi **Вильяндиын, Пярнуын но трос**
мукет интыосын

haruldane taim, seda mujal ei kasva **шер пумиськись будос, мукет интыын**

со уг буды

küllap mujal oleks parem elada мукет интыын умойгес улыны луысал, дыр kus me kokku saame? -- koolimajas, kus mujal кытын асьмеос пумиськом? - школаын, кытын на

mujale <mujale adv> vt ka mujal, mujalt (*teise, muusse kohta*) мукет интые,

мукет (я. мурт) шаере

nad kolisid siit mujale соос татысь мукет интые улыны кошкызы

kes keelab tal mujale tööle minemast кин сое уг лэзы мукет уже кошкыны lähen kaubamajja ja võib-olla ka mujale универмаге но оло мукет интые но ветло ай

istus voodi servale, sest mujale ei mahtunud валеслэн дураз пуксиз, малы ке шуоно мукет интыос ой вал ини

juhib jutu mujale мукетыз сярысь вераськыны кутске

mujalt <mujalt adv> vt ka mujale, mujal (*teisest, muust kohast*) мукет интыысь,

мукет (я. мурт) шаерысь

külalisi oli Soomest, Norrast ja mujaltki куноос вал Финляндиысь,

Норвегиысь но мукет шаерёсысь

ta on mujalt pärit со татысь өвөл, со мукет интыын вордскемын

ei mäleta, kas rääkis vend ise, või olen mujalt kuulnud уг ни тодйськы, ачиз-а агае (я. выны) вераз, яке мукет интыысь-а кылй

kust mujalt sa nii ilusaid seeni leiad! кытысь мукет интыысь таёе чебересь

губиос шедьтод на!

muld <m'uld mulla m'ulda m'ulda, m'ulda[de m'ulda[sid_&_m'uld/i s]>

1. (*maakoore pindmine kobe kiht*) музейем, сюй

viljakas muld удалтытйсь музейем

märg muld кот музейем

niiske muld кот я. мускыт музейем

kohev v kobe muld небыт сюй

soostunud muld нюрлы пөрмем музейем

hallmuld PÖLL пурьсь музейем

künnimuld PÖLL гыроно музейем

lammimuld PÖLL нёжал музейем

leetmuld PÖLL пень пырьем музейем

liivmuld PÖLL луоё музейем

liivsavimuld PÖLL сюен-луоен суро музейем

mustmuld PÖLL съод сюй

savimuld PÖLL горд сюй музейем

saviliivmuld PÖLL луоё музейем

soomuld PÖLL нюр интыысь музейем

mulla värvus музейемлэн буёлэз

mulda harima музейем ужаны

mulda väetama музейемез кыеданы

mulda kobestama музейемез гудыса небыт карыны

vajutas labida mulda лопатаез музейеме бышкалтйз

kevadel sai seeme varakult mulda тулыс кизён ужъёсты вазь быдтйзы

käed on mullaga koos киос сюесь

2. PILTL (*maa[pind], mullapõu hrl kodupinna, surma v matmisega seoses*) сюй,

музейем

sünnimuld вордйськем музейем

tema juured on [kõvasti] kodukoha mullas солэн выжыосыз вордйськем
музьемаз мур лэзиськемын
kõik me läheme kord mulla alla v mulda ваньмы асьмеос одйг пол музьеме
мыномы
raske haigus viis ta mulda секыт висён сое музьемозь вуттйз
ta maeti v sängitati v pandi kodumaa mulda сое вордйськем музьемаз ватйзы
olgu muld talle kerge! музьем солы мамык мед луоз!
vanaisa puhkab v magab ammu mullas v mulla all песьятай кемалась ини
музьем пушкын көлэ
mulda varisenud klassivennad со пал дуннее кошкем одйг классын
дышетскем эшъёс
3. PILTL (*rauk*) пересь адыми
kauaks teda vana mulda enam! кема-а солы, пересьлы, улоно на!
palju mulle, mullale, enam tarvis on трос-а кулэ мыным, пересь адымилы?

muldama <m'ulda[ma mulla[ta m'ulda[b mulla[tud v> мудыны, жутыны
kartuleid muldama картофкаез мудыны (я. жутыны)
käsitsi muldama кибн мудыны
traktoriga muldama тракторен мудыны

mulgustama <mulgusta[ma mulgusta[da mulgusta[b mulgusta[tud v> (*mulku* v
mulke sisse tegema) пасьяны, пась карыны; (*piletit*) компостировать
карыны
mulgustas aruande ja pani kaante vahele лыдпумьянэз (отчётэз) пасяз но
папкае понйз

mulisema <mulise[ma mulise[da mulise[b mulise[tud v>
1. (*mulinal keema*) быректыны, бульыртыны, пёзыны; (*liikuma, voolama*)
жилыртыны, бульккетыны
vesi muliseb [keeda] v keeb mulisedes pliidil плита вылын ву бульыртыса
быректэ
soo muliseb jalge all нюр инты пыд улын булькеттэ
2. KÕNEK (*mulama, mula ajama*) супыльтыны, зульыны
ole vait, ära mulise! шып ул, эн зульы!

mulje <mulje m'ulje mulje[t -, mulje[te m'ulje[id s> адзем, малпан,
впечатление, мылкыд
esmamulje нырысь малпан
hetkemulje соку ик лыктэм мылкыд
kogumulje огъя кылем малпан
nägemismulje адзем
reisimuljed кытчы ке ветлэм бёрсы кылем малпанъёс
esimene mulje võib petlik v ekslik olla нырысь малпан котьку шонер өвөл
mulle jäi temast kohe kõige parem mulje мыным соку ик со сярись тужгес
но умой малпан кылиз
mis mulje sul[le] jäi? ма малпаськод ... сярись?
pärast kontserti vahetasime muljeid концерт бере малпанъёсмес ог-огмылы
верамы

muljuma <m'ulju[ma m'ulju[da mulju[b mulju[tud v> (*suruma, pigistama,*
vajutama) погманы, пызыртыны, паньгатыны; (*pehmeks*) посыса
небзытыны; (*mõlki*) погманы, посыны (*sisse*) паньгатыны, зйбыса гоп

карыны (*lamedaks*) пачкес карыны, паньгатыны; (*vigastades*) пачкатыны; (*trüügimise, tõukamisega*) донгыны :

masseerib jalga muljudes ja hõõrudes **посыса но зыраса, пыдызлы массаж лэсьтэ**

muljus sõrmed tugevasti pihkudesse kokku **чинььюссэ мыжыке юн кырмиз sõrm sai muljuda чиньы пачказ**

muljub sigaretti sõrmede vahel **чиньюсыныз тамакез погма**

ärge trüüge, muljute lapsed ära! **эн донгаське, нылпиосты паньгатоды!**

autol on mõlgid sisse muljutud **машиналэн паньгам интыосыз вань**

rohi on kergelt muljutud **гуждор көня ке погмаськемын**

lumekoorem muljub kuuseoksad maha **секыт лымы кыз вайёсты музьемозь зйбем**

muljutud tomatid **паньгам помидорьёс**

muljutud kübar **погмаськем шляпа**

muljutud näpp **пачкатэм чиньы**

mulk¹ <m'ulk mulgi m'ulki m'ulki, m'ulki[de m'ulki[sid_&_m'ulk/e s> (*Mulgimaa elanik*) **Мульгимааын ульсь**

mulk² <m'ulk mulgu m'ulku m'ulku, m'ulku[de m'ulku[sid_&_m'ulk/e s>

1. (*läbiv auk, avaus*) **пась**; (*taras*) **пыран-потан инты (я. пась)**; (*löögi-, torke-*) **пась карем (я. луэм) инты**; (*seinas*) **укно, өс лэсьтыны борддоре кельтэм пась**; (*perfoava*) **пасьян, пась лэсьтон**

aiamulk **кенерысь пыран-потан пась**

aknamulk **укно лэсьтыны борддоре кельтэм пась**

mulk kassi jaoks **кочыш понна пыран-потан пась**

mulk on suuremaks läinud **пась бадзымгес луэм**

2. **KÕNEK (suu) ЫМ**

pea v hoia oma mulk kinni! **ымдэ ворса (я. пытса)**

mull <m'ull mulli m'ulli m'ulli, m'ulli[de m'ulli[sid_&_m'ull/e s> (*vedelikus v*

vedelas aines moodustunud väike õhu v gaasi kogum) **пульы, вупульы**

seebimull **майтал вупульы**

keev vesi ajab mulle **быректйсь вуын вупульыос кылдо**

mullid lõhkesid **вупульыос пильыськылйзы**

veelompidel olid saju ajal mullid **зор дырья пукись ву пулььяськиз**

mullane <mullane mullase mullas[t -, mullas[te mullase[id *adj*> (*mullaga koos,*

mullaga määndunud) **сюесь, сюё** :

mullased kartulid **сюесь картофка**

mullased käed **сюесь киос**

ära mine mullaste jalgadega tuppa **эн пыры корка сюесь пыдкучаньёсыныд**

mullikas <mullikas mullika mullika[t -, mullika[te mullika[id s> (*vasikaeast*

väljakasvanud noorveis) **ветыл, ошак**

tiine mullikas **кунян ваёно ветыл**

härgmullikas **ошпи**

lehm[ik]mullikas **ветыл**

pullmullikas **ошак**

põdramullikas **пужей кунян**

mullivann <+v'ann vanni v'anni v'anni, v'anni[de v'anni[sid_&_v'ann/e s]>
(*pulbitsev küimblusvann*) **джакузи**

mullu <mullu *adv*> (*möödunud aastal*) **кылем арын**
tunamullu **валлян арын**
lõpetas mullu ülikooli **валлян арын университетэз быдтйз**
see oli mullu kevadel **со кылем тулыс вал**

mullune <mullune mulluse mullus[t -, mullus[te mulluse[id *adj*>
(*möödunudaastane*) **кылем, ортчем, кылем ар**
mullune talv **кылем тол**
tänavune suvi oli mullusest vihmaseм **туэ гужем ортчемезлэсь зорогес вал**

multifilm <+film filmi filmi filmi, filmi[de filmi[sid_&_film/e s]>, *ka multikas*
(*multiplikatsiooni abil loodud film*) **мультифильм**
multifilm kassist ja koerast **кочыш но пуны сярысь мультифильм**
multifilme looma **мультифильм лэсьтыны**

multikas <multikas multika multika[t -, multika[te multika[id s> KÕNEK *vt*
multifilm

mumps <m'umps mumpsi m'umps m'umps, m'umps[de
m'umps[de m'umps[e s> MED (*kõrvasüljenäärme põletik, parotiit*) **пель**
сьёр пыктос, свинка

muna <muna muna muna -, muna[de muna[sid_&_mun/e s>
1. (*valminud munarakk koos teda ümbritsevate kestadega, linnumuna kui toiduaine*) **курегпуз, кукей**
viljastatud muna **чипыё курегпуз**
värsked munad **али пузам курегпузьёс**
suur muna **бадзым курегпуз**
toores muna **ыль курегпуз**
keedetud muna **пöзътэм курегпуз**
kõvaks keedetud muna **чурыт пöзътэм курегпуз**
pehme muna **небыт пöзътэм курегпуз**
hanemuna **зязег кукей**
kanamuna **курегпуз**
kilpkonnamuna **черепаха кукей**
linnumuna **тылобурдо кукей**
mädamuna **зынмем кукей**
pardimuna **чөж кукей**
kalkun muneb aastas sadakond muna **курка араз ог сю кукей пуза**
kana haub mune **курег кукейёс вылын пуке**
äsja munadest koogunud linnurojad **али гинэ чогиськем тылобурдо пиос**
perenaine vahustab mune **кузё кышно курегпуз шукке**
kooris muna ära **курегпузээ палаз**
kevadpühadeks värvitakse mune **Быдзымнуналлы курегпуз буяло**
2. PILTL (*miski munajas*) **питрес маке**
klaasmuna **пияла шар**
maamuna **музьем шар**
silmamuna ANAT **синкөлы**
tal on lõögist muna otsaes **солэн шуккемлэсь кымысаз пыктэм**

3. KÕNEK (*munand*) **кукей**
täku munad **ужпилэн кукейёсыз**
põrsastel lõigati mune **парсьпиосты улошо каризы**

4. KÕNEK (*saamatu inimese kohta*) **небыльток, шунянь, нюлымтэ кунян**
oled ikka igavene muna! **небыльток бон тон!**

Liitsõnad

muna+

munavalge **курегпуз тōды**

munakivi <+kivi kivi kivi k'ivvi, kivi[de kivi[sid_&_kiv/e s> **быглес из,**
бульжник

munakividega sillutatud tänav **быглес изъёсын вōлдэм ульча**

munakollane <+kollane kollase kollas[t -, kollas[te kollase[id s, adj>

1. s (*munarebu*) **курегпуз чуж**

vahule hõõrutud v klopitud munakollane **шуккем курегпуз чуж**

munakollane tuleb eraldada munavalgest **курегпуз чужез курегпуз тōдылэсь**
висьяны кулэ

2. adj (*munarebu värvi kollane, rebukollane*) **кукей-чуж, кукей кадь чуж**
munakollane leek **кукей кадь чуж тыл**

munder <m'under m'undri m'undri[t -, m'undri[te m'undre[id s> (*vormirõivastus,*
vorm) **ужан дйсь, униформа, обмундирование;** (*vormikuub*) **мундир**

husaarimunder **гусар мундир**

ohvitserimunder **офицер мундир**

raudteelased kannavad mundrit v käivad mundris **чугун сюрес вылын**
ужасьёс ужан дйсь нулло

mundris kartulid PILTL, KÕNEK **палатэк пōзьтэм картош**

Liitsõnad

mundri+

mundrikrae **ужан дйсьлэн сиресэз**

mundrikuub **ужан дйсьлэн пиджакез**

mundrimüts **ужан дйсьлэн изыез**

mundripluus **ужан дйсьлэн дэремез я. блузкаез**

munema <mune[ma mune[da mune[b mune[tud v>

1. (*muna v mune kehast väljutama*) **пузаны**

emalinnud munevad ja hauvad **мумы тылобурдоос пузало но пуко**

kanad munevad aasta ringi **курегъёс быдэс ар пузало**

kana muneb pesal **курег караз пуза**

krocodill muneb munad liiva sisse **крокодил пуза луо пушкы**

emamesilane muneb aastas kuni paarsada tuhat muna **муш анай араз кыксю**
сюрсозь кукей пуза

munev imetaja **пузась нонйсь (млекопитающий)**

2. KÕNEK (*venitama, aega viitma*) **дыртытэк (я. жегыт) вырыны**

tee kiiremini, mis sa muned! **лэсьты жоггес, мар дыртытэк вырыськод!**

kaua sa seda artiklit muned? **кема на-а тон со статьяеныд пукод?**

munk <m'unk munga m'unka m'unka, m'unka[de m'unka[sid_&_m'unk/i s>

монах; (*kreekakatoliku kloostri*) **инок**

katoliku munk **католической монах**

buda munk **буддийской монах**

läks v hakkas mungaks монах луиз
ta pühitseti mungaks сое монахе чышкизы
elab munga kombel монах кадь улэ

Liitsõnad

munga+

mungaklooster пиосъёслэн монастырьзы

murakas <murakas muraka muraka[t -, muraka[te muraka[id s> BOT (Rubus)
сьод эмезь, лыз эмезь, ежевика; (*üldkeeles: rabamurakas ja selle mari*)
нюрэмезь, морошка

murd <m'urd murru m'urdu m'urdu, m'urdu[de m'urdu[sid_&_m'urd/e s>

1. (*murdmine, murdumine*) чигтон, тйялтон, сөрон, пилён (*murtud tükid*)
тйяскем, сөрискем пыры, пырдэм; (*murdekoht*) чигиськем я. чигем я.
ЧИГТЭМ ИНТЫ :

jalalumurd MED пыд чигем

luumurd лы чигем

roidemurd MED урдлы чигем

selgroomurd MED сюрлы чигем

vaikuses oli iga oksa murd kuulda шыпытын котькуд вайлэн тйялскемез (я.
чигиськемез) кылйськиз

2. (*murtud v murdunud puud, selliste puudega ala*) пограм нюлэс
tormimurd сильтөлэн погыръям писпуос

tuulemurд төлэн погыръям писпуос

3. (*kivimurd*) карьер

4. (*murdlaine*) тулкым шуккиськем, тулкымъяськем, тулкымъяськон
murdude kohin тулкым шуккиськемлэн куашетэмез

5. (*tunglev hulk*) люкаськем, уно, трос (калык)

inimmurd, rahvamurd люкаськем калык

kiirustavate inimeste murd уно дыртйсь адямиос

laadale voolas rahvast murruna туж трос калык ярмаркае мынйз

ostjaid nagu murdu туж трос октйськисьёс

sellises autode murrus ei pääse edasi ega tagasi таچه трос машинаосын
азьлань но, берлань но уд мыны

6. МАТ ЛЮКЕТ

kümnendmurд дасэти люкет

murdeiga <+iga 'ea iga 'ikka, iga[de iga[sid s> (*puberteediiga*) быдэ вуон дыр
murdeikka jõudma быдэ вуыны
murdeas poisid быдэ вуэм пиос

murdlaine <+laine l'aine laine[t -, laine[te l'aine[id s> тулкым шуккиськем,
тулкымъяськем, тулкымъяськон

murdma <m'urd[ma m'urd[a murra[b m'ur[tud, m'urd[is m'urd[ke v>

1. (*katki tegema, lõhkuma*) тйяны, сөрыны, чигтыны, чигыны; (*katki, puruks,*
tükkideks) тйялтыны, чигыны (*ära, otsast, küljest*) ишкалтыны :

murdis kepi pooleks бодыез шори чигтйз

murdis šokolaaditahvli tükkideks шоколад плиткаез люкетъёслы тйяз

murdsin oksa katki мон ваез чигтй

murdsin põdsast vitsa куакысь ньөр ишкалтй

tüdruk murdis peenralt lille нылаш убоысь сяська ишкалтйз

- torm murrab puid **тӧл писпуосты чигтылэ**
 ta murdis jala[luu] katki **со пыдзэ чигтӱз**
 vesi on tammi ära murdnud **ву чыпетэз кыриз**
 murtud tiivaga lind **чигем бурдо тылобурдо**
- 2. (painutades) куасалтыны; (kõveraks) куасалтыны**
 murdsin paberilehe neljaks **бумага листокез ньыльлы куасалтӱ**
 mehe käed murti selja taha **пиосмуртлэс киоссэ тыбыр сьӧраз куасалтӱзы**
 haigus murdis mehe voodisse **PILTL висӗн куасалтӱз пиосмуртэ**
- 3. (jõuga kuhugi tungima) кужмысь пырыны :**
 üritasin kassani murda **касса дуре шедыны турттӱ**
 murdis endale küünarnukkidega teed **гырпумьёсыныз донгаськыса мынӱз**
 öösel murti akna kaudu suvilasse **ун укно пыр дачае пыризы**
 kambri hämarusse murdis esimene aovalgus **чюкна жӱрдонлэн нырысетӱ сиез**
жомыт корка пыриз
- 4. FÜÜS (laine murdumist esile kutsuma) переломлять карыны**
 prisma murrab valguskiiri **призма югыт сиосты переломлять каре**
- 5. (saaklooma tapma) кесяны**
 rebane murrab kanu **жичы курегъёсты кеся**
 hunt murdis lamba **кион ыжез кесяз**
 kass murdis hiire **кочыш шырез сииз**
- 6. PILTL (midagi rikkuma, mitte arvestama) тӱяны**
 lepingut murdma **огкылэз тӱяны**
 sõna murdma **сӗтэм кылэз тӱяны**
- 7. PILTL (hävitama, olematuks muutma) быдтыны, тӱяны, куашкатыны :**
 tema optimismi ei suutnud miski murda **солэсь оптимизмзэ номыр но**
быдтыны ӧз быгаты
 mu kangekaelsus on nüüd murtud **мынам ваменсконэ табере быдтэмын ни**
 mure murdis ta **куректон куасалтӱз сое**
 ta on murtud meeleolus **солэн мылкыдыз жӱбиськемын**
- 8. (intensiivse töötamise kohta) вань кужмысь ужаны, мултэс секытэн**
ужаны
 murrab tööd [teha] **вань кужмысьтыз ужа**
- 9. KÕNEK (kangelt võõrkeelt kõnelema) урод вераськыны**
 ta murdis saksa keelt **со немец кылын урод вераськиз**
- 10. (tuimalt, pakitsevalt valutama) висьыны**
 kontides murrab **лыос висӗ**
 reuma murrab puusas **ревматизм кусэз висьытэ**
- 11. KÕNEK (küljendama) верстать карыны**

mur dosa <+osa osa osa 'ossa, osa[de osa[sid_&_os/i s> (*üliväike osa tervikust*)

люкет

võitis sekundi murdosaga **со vormиз секундалэн оглюкетэзлы**
 sissesõiduloa sai vaid mur dosa soovijaist **мылкыд карисьёс пӧлысь кӧня ке**
муртлы гинэ лыктыны лэзизы

murduma <m'urdu[ma m'urdu[da m'urdu[b m'urdu[tud v>

- 1. (oma terviklikkust kaotama, katkema, purunema) чигиськыны,**
чигтӱськыны, тӱяськыны, сӧриськыны, пилиськыны; (pooleks, katki) шори
чигиськыны, шори тӱяськыны, шори пилиськыны :
 aer murdus **пӧлыс тӱяськиз**
 laud murdus pooleks **пул шори чигиськиз**
 oksad murdusid lumekoorma all **секыт лымы улын вайёс тӱяськылызы**

jää on nõrk, võib murduda йӧ ляб на, чигиськыны быгатоз
puud murdusid tormi käes писпуос сильтӧллэсь тйяськылйзы
küüned on murdunud гижыос чигиськылйзы

2. (inimese kohta: kõveraks, looka painduma, küüru vajuma) куасалтйськыны,
губырскыны

küüru murdunud vanake губырскем пересь

5. PILTL (hävima, katkema) :

töömehe jaoks murdus ужась пиосмуртлэн кужымез быриз

midagi murdus ta hinges солэн лулпушказ маиз ке чигиськиз

vaenlase vastupanu on murdunud тушмонлэн пумитьяськонэз быриз

murdivaras <+varas v'arga varas[t -, varas[te v'arga[id s> (varastamise eesmärgil
sissemurdja) тунгонэз тйяса лушкаськись

mure¹ <mure mure mure[t -, mure[de mure[sid s>

1. куректон, кайгу (sügav kurbus) кайгу; (ärevus, rahutus) сюлмаськон,
сюлэмшугьяськон; (äng, kurbus, nukrus) куректон, кайгырон :

riinav mure курадзытйсь кайгу

ängistav mure куректытйсь кайгу

must v ränk mure буйгатсконтэм куректон

tühi v asjata mure юнме сүлэмшугьяськон

raske mure on südamel сүлэмын секыт кайгу

mure rõhub v vaevab v riinab куректон курадзытэ

mure laste pärast нылпиос понна сүлэмшугьяськон

mis teile muret teeb? ма тйледыз сүлэмшугьяськытэ?

mõtleb murega tulevikule азыпалэз сярись сүлмаськыса малпаське

ta on murest halliks läinud со куректонлэсь пурьыстаз

tahan kellegagi oma muret jagada кинлы ке аслам куректонэ сярись вераме
потэ

kas sul temaga vähe muret oli! өжыт-а куректон адзид тон соин!

ole mureta, see asi saab korda эн сүлмаськы, со уж радьяськоз!

hakkas murest jooma куректонэн сэрэн со юыны кутскиз

2. (hool, kohustus, ülesanne) сүлмаськонъёс, уж

argimured котькуд нуналлэн сүлмаськонъёсыз

elumured улон сүлмаськонъёс

pisimured пичи сүлмаськонъёс

ema mured анайлэн сүлмаськонъёсыз

minusse see ei puutu, see pole minu mure со мынам уже но, сүлмаськонэ но
өвӧл

mure² <mure mureda mureda[t -, mureda[te mureda[id adj> (kergesti murenev,
pudenev) сылмись, небыт, лӧбырес, пырдйсь

muredad küpsised пырдйсь печення

muredad kartulid сылмись картошка

murel <murel mureli mureli[t -, mureli[te murele[id s> AIAND (hapukirsside
sordirühm) черешня

korjab mureleid черешня бича

murelik <murel'ik mureliku murel'ikku murel'ikku, murelik/e_&_murel'ikku[de
murel'ikk/e_&_murel'ikku[sid adj>

1. (mures olev, muretsev, muret väljendav) куректысь, сүлэмшугьяськись,

кайгырись

murelik nägu сЮлэмшугъяськись ымныр

2. (*muret tekitav, murerohke*) куректйсь, кайгырись, шумпотонтэм

rasked ja murelikud ajad секыт но шумпотонтэм дыръёс

murelikud uudised куректытйсь иворъёс

muretsema <muretse[ma muretse[da muretse[b muretse[tud v>

1. (*muret tundma, mures olema*) сЮлмаськыны, сЮлэмшугъяськыны;

(*hakkama*) сЮлмаськыны (я. сЮлэмшугъяськыны) кутскыны

pole põhjust muretseda сЮлэмшугъяськыны мугез өвөл

muretseb oma tervise pärast тазалыкез понна сЮлмаське

ema muretseb, miks lapsed ei tule анай сЮлэмшугъяське, нылпиосыз малы

уг лыкто шуыса

ära muretse, kõik läheb hästi эн сЮлмаськы, ваньмыз умой луоз

olukord paneb muretsema югдур сЮлэмшугъяськытэ

2. (*hoolitsema, hoolt, muret kandma*) сЮлмаськыны

perenaine muretseb kodu eest кузё кышно дорез сярись сЮлмаське

aitäh, et oled minugi eest muretsenud тау мон понна но сЮлмаськемед понна

3. (*hankima, soetama*) шедьтыны, басьтыны; (*raskustega*) мырдэм

шедьтыны

peaksime uue mööbli muretsema милемлы выль мебель басьтыны кулэ вал

muretses endale mootorpaadi со аслыз мотор пыж басьтйз

mul õnnestus õhtuks teatripiletid muretseda мон жытлы театре билетъёс

шедьтыны быгатй

ta muretses mulle töökoha со монэ ужаны интыяз

reisiks tuleks veel raha juurde muretseda сюрес вылэ коньдон шедьтыны

кулэ на вал

muretu <muretu muretu muretu[t -, muretu[te muretu[id *adj*> сЮлмаськисьтэм,

сЮлмаськонэз тодйсьтэм (я. валасьтэм)

muretu inimene сЮлмаськисьтэм адями

muretu lapsepõlv сЮлмаськонэз тодйсьтэм пичи дыр

ta on muretu loomuga со малпаськисьтэм

elab muretut elu со сЮлмаськонэз тодытэк улэ

murrak <murrak murraku murraku[t -, murraku[te murraku[id *s*> KEEL (*murdest piiratum allkeel*) вераськет; KÕNEK (*murre*) диалект

Paistu murrak Пайсту вераськет

räägib mingit imelikku murrakut кыче ке паймымон диалектэн вераське

murrang <murrang murrangu murrangu[t -, murrangu[te murrangu[id *s*>

(*pöördeline muutus, pöördejäre*) (чутрак) воштйськон, берытскон

ajalooline murrang исторической воштйськон

hingeline murrang лулпуш воштйськон

murrang teaduses тодос удысын воштйськон

ta elu on kulgenud murranguteta солэн улонэз воштйськонъестэк ортчиз

murranguline <murranguline murrangulise murrangulis[t murrangulis[se,

murrangulis[te murrangulis/i *adj*> воштйськон

murranguline aeg воштйськон дыр

murrangulised sündmused воштйськон ваись учыръёс

murre¹ <murre m'urde murre[t -, murre[te m'urde[id s> (*murdmine, murdumine*)
ЧИГОН, ЧИГТОН, ЧИГИСЬКОН; (*murdekoht*) ЧИГИСЬКЕМ (ЧИГЕМ, ЧИГТЭМ) ИНТЫ
ühe jalaluu murre ОДЙГ ПЫДЭЗ ЧИГТОН
oks läks katki paari murdega КЫК ПОЛ УТЧАСА, ВАЙ ЧИГИСЬКИЗ

murre² <murre m'urde murre[t -, murre[te m'urde[id s> KEEL (*territoriaalne*)
диалект, вераськет, улоскыл; (*sotsiaalne*) социолект
Eesti murded ЭСТОН вераськетъёс
idamurre ШУНДЫЖУЖАНПАЛ УЛОСКЫЛ
kodumurre ВОРДСКЕМ ИНТЫЫСЬ ВЕРАСЬКЕТ
lõunamurre ЛЫМШОР ВЕРАСЬКЕТ
läänemurre ШУНДЫПУКСЁНПАЛ УЛОСКЫЛ
põhjamurre УЙПАЛ УЛОСКЫЛ
üliõpilased käivad murret kogumas СТУДЕНТЬЁС ДИАЛЕКТ МАТЕРИАЛ БИЧАНЫ
ВЕТЛО
kõneleb puhast murret ЧЫЛКЫТ ДИАЛЕКТЭН ВЕРАСЬКЕ

muru <muru muru muru -, muru[de muru[sid s> (*maad kattev madal tihe rohi*)
ГУЖДОР, ОЖО; (*kultiveeritav*) ГАЗОН
külvatud muru КИЗЕМ ГУЖДОР, ГАЗОН
majaesine muru КОРКА АЗЫЫСЬ ГУЖДОР
madal ühtlane muru ВАКЧИ НО ЧОШКЫТ ЧЫШКЕМ ГАЗОН
muru külvama ГАЗОН КИЗЫЫНЫ
muru pügama ГАЗОНЭЗ ЧЫШКЫНЫ
lapsed mängivad murul НЫЛПИОС ГУЖДОР ВЫЛЫН ШУДО

murumuna <+muna muna muna -, muna[de muna[sid_&_mun/e s>
1. БОТ (*puguseen* Lycoperdon) ГУДЫРИПУЗ, ЗОРГУБИ
2. PILTL (*mudilane*) (ПИЧИ НЫЛПИ СЯРЫСЬ)

murümüts <+m'üts mütsi m'ütsi m'ütsi, m'ütsi[de m'ütsi[sid_&_m'üts/e s> ETN
(*kolmnurkseist riidesiiludest poolkerakujuline suvemüts*) БАСМАЛЭСЬ ВУРЕМ
ШЛЯПА

musi <musi musi musi -, musi[de musi[sid s>
1. KÕNEK (*suudlus*) ЧУПАМ
matsuga musi ЧМОК КАРЫСА ЧУПАМ
põsemusi БАМЕ ЧУПАМ
andis põsele musi БАМЕ ЧУПАЗ
poiss võttis tüdrukult musi ПИ НЫЛЭЗ ЧУПАЗ
2. LASTEK (*suu*) ЫМ, ЫМДУР
peseme nüüd musi puhtaks ТАБЕРЕ ЫМДУРМЕС МИСЬКОМЫ

musikaalne <musik'aalne musik'aalse musik'aalse[t -, musik'aalse[te
musik'aalse[id adj>
1. (*muusikaandeline*) КРЕЗЬГУРЕЗ ВАЛАСЬ
musikaalsed lapsed КРЕЗЬГУРЕЗ ВАЛАСЬ НЫЛПИОС
2. (*kaunikõlaline, kõlarikas, meloodiline*) КРЕЗЬГУРО
kõlav musikaalne hääl ЖИНГЫРЕС МЕЛОДИЧНОЙ КУАРА

musitama <musita[ma musita[da musita[b musita[tud v> KÕNEK (*suudlema*)
ЧУПАНЫ (*üksteist, teineteist*) ЧУПАСЬКЫНЫ :

armunud paarike musitab **ог-огзэс яратйсьёс чупасько**
musitas neiut otse suule **нылашез ымдураз ик чупаз**

must <m'ust musta m'usta m'usta, m'usta[de m'usta[sid_ &_m'ust/i *adj, s*>

1. adj (*nõe, tõrva värvi, tume, tõmmu*) **сьöd**

must värv **сьöd буёл**

must mantel **сьöd пальто**

mustad juuksed **сьöd йырси**

must hobune **тõри ужпи**

must kalamari **сьöd икра**

must kohv **сьöd кофе**

must leib **сьöd нянь**

must sõstar **вот (Ribes nigrum) сьöd сутэр**

must kuld **PILTL сьöd зарни, мувõй**

must surm **PILTL сьöd кыль, чума**

must kast **LENN сьöd ящик**

nõgimust **су кадь сьöd**

riigimust **чиль-чиль сьöd**

süsimust **эгыр кадь сьöd**

ta on mustade silmadega **со сьöd синмо**

lapsed on päikesest lausa mustaks põlenud **нылпиос шунды шорын сьöd-сьöd пыжиллям**

2. adj (*valgustuseeta, pime*) **пеймыт**

must sügisöö **пеймыт сйзбыл уй**

ilm läks korraga mustaks **шõдтэк шорысь пеймыт луиз**

3. adj (*tumedanahaline, tume*) **сьодкысьем**

mustad orjad **сьодкысьем рабьёс**

Aafrikat nimetatakse mustaks Mandriks **Африкаез сьöd континент нимало**

4. adj (*määrdundud, pesemata, kasimata*) **кырсь, сьöd, мочо; (kasimatu, puhtust mittepidav) кырсь, сапырес, жикыттэм**

su nägu on must **тынад ымнырыд мочо**

käed said mustaks **киос кырсь луизы**

ära tule mustade kingadega tuppa **эн пыр корка кырсь пыдкучтанэн**

toad on mustad **комнатаосын утялтйськемын өвõл**

vii must vesi välja! **потты пож вуэз!**

lapsed mustad kui sead **нылпиос парсьпиос кадь кырсь**

kaevuri töö on must **шахтёрлэн ужез кырсь**

tütarlaps ei tohi nii must olla **нылашлы уг яра сыҗе сапырес луыны**

5. adj (*erilisi oskusi mittenõudev*) **сьöd**

must töö **сьöd уж**

6. adj **PILTL** (*sünge, morn*) **сьöd, пеймыт, жомыт; (raske, lootusetu, rõõmutu)**

секыт, шумпотонтэм

must meeleolu **секыт мылкыд**

must mure **секыт кайгу**

sa näed kõike mustades värvides **тон ваньзэ сьöd буёлын адзиськод**

7. adj **PILTL** (*süüga koormatud, häbiväärne, kuritegelik*) **сьöd, кырсь, пõяса**

must turg **сьöd рынок**

must raha **кырсь уксё**

ajab musta äri **сьöd бизнесэн выре**

8. adj **PILTL** (*nõidusega seotud*) **сьöd**

must maagia **сьöd магия, веднаськон**

9. s (*mustus*) **кырсь, дэри**

jalgadega kantakse musta tuppa пыдынызы кырсеz корка пырто
vihm uhub akendelt musta maha зор урно бордысь кырсеz гылтэ
haavale on musta sisse läinud ярае кырсь пыриз

10. *s* (*must värv v värvus*) сьод

talle meeldib musta kanda со сьодэз нуллыны яратэ

musta+

mustakirju кучо

mustama <m'usta[ma musta[ta m'usta[b musta[tud v>

1. (*mustendama*) сьодэқтыны, пеймыт луыны :

nõgised seinad mustasid чынам борддорьёс сьодэқтызы

kauguses mustab õine mets кыдёкын уй нюлэс сьодэктэ

lagi lausa mustab kärbestest вöldэт кутъёслэсь воксё сьодэктэ

mustav äikesepilv сьодэқтысь гудыри пилем

2. (*mustaks, räpaseks tegema näit tahmaga*) сьодэқтытыны (*ära reostama,*

roojastama) саптаны, паньсаны, юрзым карыны :

vabrikukorstnate suits mustab aknaid фабрика трубаослэн чынзы укноосты

сьодэқтытэ

kärbsed on lambikuplid ära mustanud кутъёс абажурез сьодэқтытйллям

3. (*mustaks värvima*) сьодэқтытыны, сьод буяны

poste tõrvaga mustama юбоосты смолаен сьод буяны

5. PILTL (*laimama, teotama*) саптаны, ултйяны

mustas kaaslase au ja nime эшезлэсь данзэ но нимзэ саптаз

teda mustati petiseks ja vargaks сое ултйязы, пöяськись но лущкаськись

шуыса

mustand <mustand mustandi mustandi[t -, mustandi[te mustande[id s> (*esialgne viimistlemata tekst vm*) черновик

kirjandi mustand сочиненилэн черновикез

poeem on mustandis valmis поэма черновикын дась

kirjutab mustandi puhtandiks ümber черновикысь чистовике гожья

muster <m'uster m'ustri m'ustri[t -, m'ustri[te m'ustre[id s>

1. (*korduv joonte ja kujundite kombinatsioon*) пужы, суред

kootud muster керттэм пужы

geomeetiline muster геометрической пужы (я. суред)

heegelmuster чильпаськон пужы

lillmuster, lilleline muster сяська пужы

riidmuster басма пужы

ruutmuster, ruuduline muster клеткаен пужы

vaibamuster ковёр пужы

värvimuster чибориё пужы

jäälillede muster aknaklaasil укноысь йö пужы

peente kortsukeste muster silmade all векчи кисыриослэн пужызы син улын

2. (*eeskuju, näidis*) возьматос

tegutseti tuntud mustri järgi тодмо возьматосья лэсьтйзы

Liitsõnad

muster+

musternäide, musternäidis тодмо возьматос

mustikas <mustikas mustika mustika[t -, mustika[te mustika[id s> BOT

(*kääbuspõõsas Vaccinium, selle vili*) кудымульы

mustikas juba õitseb кудымульы сяськаяське ни
korjasime mustikaid кудымульы бичамы
läksime mustikale кудымульы бичаны мынймы
käed mustikatest mustad киос кудымульылэсь съөдэсь

mustjas <m'ustjas m'ustja m'ustja[t -, m'ustja[te m'ustja[id *adj*> (*musta värvuse poole kalduv*) съөдалэс, съөдпырьем, съөдмыт
mustjad juuksed съөдпырьем йырси
mustjad äikesepilved съөдалэс гудыри пилемьёс

mustkunstnik <+k'unstn'ik k'unstniku k'unstn'ikku k'unstn'ikku,
k'unstnik/e_&_k'unstn'ikku[de k'unstn'ikk/e_&_k'unstn'ikku[sid *s*> фокусник

mustlane <m'ustlane m'ustlase m'ustlas[t m'ustlas[se, m'ustlas[te
m'ustlas/i_&_m'ustlase[id *s*> чиган
Hispaania mustlased Испанийысь чиганьёс
mustlased vaatavad kätt чиганьёс кия тунало
mustlased parseldasid hobuseid чиганьёс вальёсын барыш поттйзы
mangub nagu mustlane чиган кадь кура

mustsõstar <+sõstar s'õstra sõstar[t -, sõstar[de s'õstra[id *s*> сутэр, съөд сутэр

musttuhat <+tuhat tuhande tuhande[t -, tuhande[te tuhande[id *num, pron*> (*väga suur hulk*) туж трос, лачак, пумтэм-йылтэм трос
musttuhat sääske туж трос чибиньёс
musttuhat tähte taevas пумтэм-йылтэм трос инбамын кизилюс
musttuhat inimest laadaplatsil лачак калык базар площадьын
musttuhat tööd on tegemata миллион уж быдэстымтэ на

mustus <m'ustus m'ustuse m'ustus[t m'ustus[se, m'ustus[te
m'ustus/i_&_m'ustuse[id *s*>
1. (*räpp, kõnts, saast vms*) кырсь; (*kasimatus*) жикыттэмлык
kui te ei korista, upute mustusse v mustuse sisse ära о́д утялтйське ке, кырсь
пöлы выёды
elavad hirmsas mustuses көшкемыт кырсь пöлын уло
saunas saab mustuse maha pesta мунчоын кырсеz миськыны луэ
mustus sattus haava sisse яра пушкы кырсь сюриз
2. (*roe, väljaheide*) кал, кыед

mutt¹ <m'utt muti m'utti m'utti, m'utti[de m'utti[sid_&_m'utt/e *s*>
1. ZOO (Talpa) мудйсь шыр, крот
mutt ajab v tuhnib mulda üles мудйсь шыр музейемезгудыса поттэ
2. (*muttader*) :
kartulimutt картофка мудон

mutt² <m'utt muti m'utti m'utti, m'utti[de m'utti[sid_&_m'utt/e *s*> KÖNEK (*eakas naine*) песяй; (*ema*) анай; SLÄNG (*naine, tütarlaps*) баба
naabrimutt бускель песяй
ära kuula neid muttide jutte эн кылзы песяйёслэсь со вераськемьёссэс

mutt³ <m'utt muti m'utti m'utti, m'utti[de m'utti[sid_&_m'utt/e *s*> KAL
(*võrkpüümis*) мутник

mutt⁴ <m'utt muti m'utti m'utti, m'utti[de m'utti[sid_&_m'utt/e s> MER (rõngas purje äärel) **кренгельс**

mutter¹ <m'utter m'utri m'utri[t -, m'utri[te m'utre[id s> (keermestatud avaga kinnitusdetail) **гайка**

Liitsõnad

mutri+

mutrivõti TEHN **гаечной ключ**

mutter² <m'utter m'utri m'utri[t -, m'utri[te m'utre[id s> KÕNEK (ema) **анай, мама**

muu¹ <m'uu interj>; <m'uu m'uu m'uu[d -, m'uu[de m'uu[sid s>

1. interj (veise häälitsus) **му**

2. s LASTEK (lehm) **скал**

muu² <m'uu m'uu m'uu[d -, m'uu[de_&_muu[de m'uu[sid_&_m'u[id pron (substantiivselt ja adjektiivselt)> (teistsugune, teine, ülejäänud) :

rääkisime reisist ja paljust muust **ветлэммы но трос мукетыз сярысь вераськимы**

asi on hoopis muus **ужпум воксё мукетыз бордын**

muuga võrreldes on see väike õnnetus **мукетыныз чошатыса, со пичи куректон**

muude seas mainis ta ka mind **мукетъёс пöлын со мон сярысь но поттылйз mängime mõnda muud mängu ойдолэ мукет шудон шудоме**

muudatus <muudatus muudatuse muudatus[t muudatus[se, muudatus[te muudatus/i s> (muutmine, muutmise tulemus) **воштон, воштйськон**

oluline muudatus **шöдскымон воштон я. воштйськон**

järsk muudatus **шöдтэк шорысь воштон я. воштйськон**

otstarbekas muudatus **кулэ луись воштон**

muudatused ortograafias **орфографиын воштонъёс**

muudatused rongide sõiduplaanis **поездъёслэн мынон-ветлон расписаниязы воштонъёс**

seaduses tehti muudatusi **катын воштонъёс лэсьтйзы**

tegin käsikirjas mõningaid muudatusi **кигожтэтын куд-ог воштонъёс лэсьтй**

muudkui <+k'ui konj, adv>

1. adv (üha, ühtelugu, kogu aeg, aina, alata) **гинэ, весь, котьку**

kogu aeg muudkui tülitsevad **керето гинэ котьку**

muudkui vatrab, ära tüütab juba **весь бöттыртэ, акыльтэ ини**

sina muudkui magad, tõuse üles **тон весь изиськод, султы**

muudkui sajab ja sajab **весь зоре но зоре**

2. adv (ainult, üksnes, vaid) **гинэ**

ei kusagil maad, muudkui lai veeväli ümberringi **музьем нокытын но уг**

адскы, котырын пасьтана ву гинэ

muudkui kamandab **косьяське гинэ**

3. adv (rõhutades: aga, vaid) ... **но тйни**

muudkui lähme, mis me kutset ootame! **мыном но тйни, мар öтемез возьмаса улод!**

kui vanad õunapuud ei kanna enam, muudkui maaha **пересь улмопуос емыш**

уг сёто ни ке, корано но тйни

4. konj (möönev sidesõna) **гинэ**

mantel on valmis, muudkui nõõbid veel ette ajada пальто дась, бирдыос гинэ на вурžoно

muuhulgas <+hulgas adv> (*muide*) нялтас вераса, веран сямен, юан сямен : olgu muuhulgas öeldud ... нялтас верамын мед луоз
ta poetas muuhulgas, et sõidab ära со кошке шуыса поттылйз (я. куаретйз)

muukima <m'uuki[ma m'uuki[da muugi[b muugi[tud v> (*muukrauaga vms lukku avama*) тйяны
muugib lukku v luku kallal тунгонэз тйя
muukis ukse lahti өсэз тйяса усьтйз

muul¹ <m'uul muula m'uula m'uula, m'uula[de m'uula[sid_&_m'uul/i s> (*eeslitäku ja hobusemära ristan*d) мул

muul² <m'uul muuli m'uuli m'uuli, m'uuli[de m'uuli[sid_&_m'uul/e s> пирс,
портовой дамба я. мол
kivimuul излэсь дамба

muulane <m'uulane m'uulase m'uulas[t m'uulas[se, m'uulas[te m'uulas/i_&_m'uulase[id s> (*muust rahvusest*) мукет калыкысь, инородец;
(*Eestis*) эстон луйсьтэм адями
Eestisse elama tulnud muulased Эстоние улыны лыктэм мукет йёслыко адямиос
pojal on muulasest naine пиелэн кышноезлэн мукет йёслыкез
muulaste hulgas elades kippus emakeel ununema мукет калык пöлын улыса,
анай кыл вуныны кутскиз

muulukas <muulukas muuluka muuluka[t -, muuluka[te muuluka[id s> BOT
(*metsmaasikataoline taim Fragaria viridis, selle vili*) боры
korjasime muulukaid боры бичамы

muumia <m'uumia m'uumia m'uumia[t -, m'uumia[te m'uumia[id s>
1. (*palsameerituna v kuivatatuna säilitatud surnukeha*) мумия
Egiptuse muumiad sarkofaagides Египетысь мумиос саркофагъёсын
2. КЕЕМ (*punane pigment*) мумия

muuseas <+s'eas adv> (*muide*) нялтас вераса, веран сямен, юан сямен
muuseas, täna on pühapäev нялтас вераса, туннэ арня нунал
muuseas, ta ei tohi sellest teada веран сямен, солы та сярысь тодыны уг яра

muuseum <m'uuseum m'uuseumi m'uuseumi m'uuseumi, m'uuseumi[de m'uuseum/e s>; <m'uuseum m'uuseumi m'uuseumi[t -, m'uuseumi[te m'uuseum[e[id s> музей
ajaloomuuseum истори музей
kirjandusmuuseum литература музей
koduloomuuseum шаертондон музей
kortermuuseum музей-корка
kunstimuuseum лулчеберет музей
linnamuuseum кар музей
loodusmuuseum инкуазь музей
majamuuseum музей-корка

meremuuseum зарезь музей
rahvusmuuseum йӧскалык музей
talumuuseum гурт корка-музей
teatrimuuseum театр музей
vabaõhumuuseum инбам улын музей
muuseumi fondid музейлэн фондъёсыз, музей фондъёс
muuseumi eksponaadid музей экспонатъёс
turistid käivad palju muuseumides туристъёс музейёстй трос ветло
selliseid tööriistu näeb ainult muuseumis сыӹе ужан тйрлыкез музейысь гинэ
адзод

Liitsõnad

muuseumi+

muuseumieksponaat музей экспонат
muuseumiese музей арбери
muuseumihoone музей юрт
muuseumisaal музей зал
muuseumiteadus музейтодос
muuseumitöö музей уж
muuseumitöötaja музейын ужась

muusik <muusik muusiku muusiku[t -, muusiku[te muusiku[id s> (*helilooja*)
крезьгурчи; (*instrumentaalmuusika interpret, helikunstnik*) музыкант
konservatooriumi lõpetanud noored muusikud консерваториез быдтэм пинал
музыкантъёс

muusika <muusika muusika muusika[t -, muusika[te muusika[id s> крезьгур
muusikat kirjutama крезьгур гожтыны
muusikat kuulama крезьгур кылзыны
saalist kostab muusikat залысь крезьгур кылйське
keera muusika vaiksemaks пичияты музыкаез

Liitsõnad

muusika+

muusikakool крезьгурья школа

muusikaline <muusikaline muusikalise muusikalis[t muusikalis[se,
muusikalis[te muusikalis/i adj> крезьгуро, музыкальной

muutlik <m'uutl'ik m'uutliku m'uutl'ikku m'uutl'ikku,
m'uutlik/e_&_m'uutl'ikku[de m'uutl'ikk/e_&_m'uutl'ikku[sid adj> (*muutuv,*
ebapüsiv) воштйськись, вошъяськись
muutlik ilm вошъяськись куазь
muutlik loomus вошъяськись сям
muutliku meelega inimene вошъяськись мылкыдо аядми

muutma <m'uut[ma m'uut[a muuda[b muude[tud, m'uut[is m'uut[ke v>
(*teistsuguseks v teiseks tegema*) воштыны, мукет карыны
paremaks muutma умойгес карыны
oma seisukohti muutma ас малпандэ воштыны
sajud muutsid teed läbipääsmatuks зоръёс сюресэз ортчонтэм каризы
ta ei suuda oma eluviisi muuta со уг быгаты улон сямзэ воштыны
habe muutis ta näo tundmatuseeni тушез солэсь ымнырзэ тодмантэм кариз

muutmine <m'uutmise m'uutmise m'uutmise[t m'uutmise[se, m'uutmise[te m'uutmise/i_&_m'uutmise[id s> **ВОШТОН**

muutama <m'uutu[ma m'uutu[da m'uutu[b m'uutu[tud v> **ВОШТЙСЬКЫНЫ**;
(*teisenema, muunduma*) **мукет луыны, воштйськыны, пөрмыны** :
halvemaks muutuma **аламагес луыны**
tärkis muutub suhkruks **крахмал сакырлы пөрме**
õues on muutunud soojemaks **педлон шунытгес луэмын**

muutumine <m'uutumise m'uutumise m'uutumise[t m'uutumise[se, m'uutumise[te m'uutumise/i s> **ВОШТЙСЬКОН**

muutus <m'uutus m'uutuse m'uutus[t m'uutus[se, m'uutus[te m'uutus/i_&_m'uutuse[id s> (*muutumine, selle tulemus*) **ВОШТЙСЬКОН** :
sotsiaalsed muutused **СОЦИАЛЬНОЙ ВОШТЙСЬКОНЪЭС**
elumuutus **УЛОН ВОШТЙСЬКОН**

mõhn <m'õhn mõhna m'õhna m'õhna, m'õhna[de m'õhna[sid_&_m'õhn/u s>

1. (*kühm, mügar, muhk*) **лэг,пульдэм, нярзем**

jändrik mõhnadega puu **зөк лэгесь модосо писпу**

pehmed mõhnadeta pihud **пульдэмъестэк небыт кырым пыдэс**

2. ZOO (*naha ja selle all olevate kudede paksend*) **нярзем, пульдэм, пульы, сюрмем**

kaamelite jalataldade mõhnad **верблюдьёслэн пыдпыдэсазы нярзытэмъёс**

mõis <m'õis m'õisa m'õisa[t m'õisa, m'õisa[te m'õisa[id s>; <m'õis mõisa m'õisa m'õisa, m'õisa[de m'õisa[sid_&_m'õis/u s> (*feodaalne maavalduk, kapitalismi ajal põllumajanduslik suurmajand, selle keskus ühes häärberi ja majandushoonetega*) **имение я. усадьба; (Baltikumis) мыза, → мыйза; (Venemaal) поместье**

aadlimõis **дворян усадьба**

perekonnamõis **выжы я. семья мыйза**

mõisa moonakad **усадьбаын ужасьёс я. медоос**

mõisa põllud **мыйзалэн бусыосыз, мыйза бусыос**

mõisat orjama **усадьбаын медо луыса ужаны**

mõisaid põletama **усадьбаез сутыны**

Liitsõnad

mõisa+

mõisaaed **мыйза сад**

mõisahoone **мыйзалэн юртэз, мыйза юрт**

mõisakool **мыйза школа**

mõisamaa **мыйза музьем**

mõisamajandus **мыйзаез возён**

mõisaomanik **мыйзалэн кузеез**

mõisapark **мыйза парк**

mõisapidaja **мыйза возись**

mõisnik <m'õisnik m'õisniku m'õisnikku m'õisnikku, m'õisnik/e_&_m'õisnikku[de m'õisnik/e_&_m'õisnikku[sid s> (*mõisa valdaja, hrl mõisa omanik*) **помещик, барин, мызник**
Balti mõisnikud **прибалтийской мызникъёс я. помещикъёс**

mõistagi <mõistagi adv> (*iseenest mõista, arusaadavalt*) **валамон (ни),**
вератэк но валамон, малпано луэ
mõistagi ei julgenud ta sellest kellelegi rääkida **валамон ин, та сярсы со**
нокинлы но вераны өз дйсьты
need ruumid ei vasta mõistagi meie vajadustele **валамон ни, со юртъёс уг**
тупало милям куронъёсмылы
aga ta ei tohi sellest teada! -- mõistagi! **но солы уг яра та сярсы тодыны! --**
соиз валамон ни!

mõistatama <mõistata[ma mõistata[da mõistata[b mõistata[tud v>
(*mõistatus[t]ele vastust otsima, midagi ära arvama v arvata püüdma*) **тодыны,**
валаны, тунаны
mõistatusi mõistatama **мадькыльёсты валаны**
lapsed olid nobedad mõistatama **нылпиос проворесь вал мадькыльёсты**
валаны
mõistatasin, kes mulle need lilled saatis **тунаса улі, кин мыным со**
сяськаосты лэзиз шуыса
kirja autorit oli võimatu ära mõistatada **гожтэт гожтйсьез секыт вал тодыны**

mõistatus <mõistatus mõistatuse mõistatus[t mõistatus[se, mõistatus[te
mõistatus/i s> (*peamurdmisülesanne, miski seletamatu*) **мадькыл, мадиськон,**
загадка, ребус
arvmõistatus **лыдпусъёсты тодон мадькыл**
sõnamõistatus **кыльёсты тодон мадькыл**
looduse mõistatused **инкуазьлэн загадкаосыз**
hieroglüüfide mõistatus lahendati **иероглифъёслэсь загадкаэс валазы**
vanaema annab lastele mõistatusi **песянай нылпиослы мадькыльёс вера**
see on kõigile mõistatuseks **ваньзы понна со загадка**

mõistatuslik <mõistatuslik mõistatusliku mõistatuslikku mõistatuslikku,
mõistatuslik/e_&_mõistatuslikku[de mõistatuslikk/e_&_mõistatuslikku[sid
adj> (*salapärane, arusaamatu*) **малпаськытйсь, валантэм**
ta esitas mulle üsna mõistatusliku küsimuse **со мыным туж валантэм юан**
сётйз
selles loos on midagi mõistatuslikku **та учырын маке но валантэмеэз вань**

mõiste <mõiste m'õiste mõiste[t -, mõiste[te m'õiste[id s>

1. LOOG (*abstraktse mõtlemise vorm*) **валан**
konkreetsed mõisted **конкретной валанъёс**
abstraktsed mõisted **абстрактной валанъёс**
filosoofilised mõisted **философской валанъёс**
aja mõiste **дырез валан**

mõiste sisu **валанлэн пуштросэз**
mõiste maht **валанлэн быдзалаез**

2. (*arusaam[ine], käsitus*) **валан**

meie mõiste järgi v meie mõistes on see üsna suur vahemaa **милям валаммыя,**
со туж бадзым кусып

mõistlik <m'õistlik m'õistliku m'õistlikku m'õistlikku,
m'õistlik/e_&_m'õistlikku[de m'õistlikk/e_&_m'õistlikku[sid adj> (*arukas,*
talitsetud) **визьмо, визьнодо, умой малпаськись, чакласькись, нодлы,**
валась; (tõsine, väljapeetud) лад-лад, зйбыт, лачмыт; (põhjendatud,

mõttekas) шонер, визьмо; (*otstarbekas*) пайдаё :
igati mõistlik inimene котьмае валась адыми
mõistlik ettepanek шонер дэмлан я. чектон
mõistlik tegu чакласькыса я. умой малпаськыса лэсьтэм уж
ei ole ta põrmugi mõistlikumaks läinud со чик но өз визьмаськы
ei oska midagi mõistlikku välja mõelda визьмозэ номыр но малпаны уг
быгаты

mõistma <m'õist[ma m'õist[a mõista[b mõiste[tud, m'õist[is m'õist[ke v>

1. (*aru saama, taipama*) валаны; (*tunnetama*) валаны; (*mõiste sisu piiritledes, midagi defineerides*) валаны, малпаны

õigesti mõistma шонер валаны

mitmeti mõistma пөртэм сямен валаны

ma ei mõistnud su plaane мон ой вала тынэсьтыд планъестэ

mõistsin oma eksimust валай аслэсьтым янгышме

sa ei mõista mind тон уд валаськы монэ

nüüd alles mõistsime, mis on juhtunud али гинэ валамы, мар луиз

kas sa mõistad, mis ma sellega öelda tahan? валаськод-а, мар мон вераны турттйсько?

seda pole raske mõista сое валаны шуг өвөл

andsin märku vaikida, kuid ta ei teinud mõistma мон солы кыыным возьматй, шып мед улоз шуыса, со нош валамтэ улсы кариськыз

2. (*mõistatama, ära arvama*) тодыны, валаны

lapsed, mõistke, mis mul peos on! нылпиос, тодэлэ, мар мынам киям!

mõista, mõista, mis see on! тод, тод, ма со сыче

3. KÕNEK (*oskama*) валаны, быгатыны, тодыны

kas sa rootsi keelt mõistad? валаськод-а тон швед кылэз?

laps mõistab juba lugeda нылпи лыдзиськыны быгатэ ни

no mis sa mõistad sellepeale öelda! ну мар вераны быгатод тон та сярэсь!

kes oleks mõistnud midagi seesugust arvata! кин быгатэ вал мае таçезэ малпаны!

mis te lapsed tülitsete, kas te ei mõista ilusasti mängida! мар тй, нылпиос, керетйськоды, уд быгатйське шат умой шудыны!

4. (*kelle-mille kohta otsust langetama, hinnangut andma*) осудить карыны,

янгыше уськытыны, судьяны; (*kohtuotsusega määrama*) суд пумкыл

вераны, судьяны; (*paratamatult, inimese tahtest sõltumatult millekski*

määrama) пуме (калэ) вуттыны

ta käitumine mõisteti hukka ассэ воземез понна янгыше уськытйзы

kas me võime teiste üle kohut mõista? быгатйськом-а асьмеос мукетъесты судьяны?

nende üle mõisteti kohut maakohtus соосты судьязы уездной судын

kohus mõistis kohtualuse süüdi суд подсудимоез янгыше уськытйз

talle mõisteti sada krooni trahvi сое сю крона штраф тырытйзы

kohus mõistis kurjategija vangi суд йыр вандйсез тюрьмае пуктйз

hääbumisele mõistetud väikerahvad бырон калэ вуэм пичи калыкъёс

mõistu <mõistu adv> (*mõista andes, kaudselt, vihjamisi*) котыръяса вераны
räägib mõistu котыръяса вера

mõistujutt <+j'utt jutu j'uttu j'uttu, j'uttu[de j'uttu[sid_&_j'utt/e s>

1. (*mõistu räägitav jutt*) котыръяса вераськон, аллегория

2. KIRJ **НОДКЫЛ, ПРИТЧА**

mõistujutt kadunud pojast **ЫШЕМ ПИ СЯРЫСЬ НОДКЫЛ**

mõistus <m'õistus m'õistuse m'õistus[t m'õistus[se, m'õistus[te m'õistus/i_&_m'õistuse[id s>

1. (*aru, arusaamisvõime*) **ВИЗЬ**

inimmõistus **АДЯМИ ВИЗЬ**

terase mõistusega poiss **ЖОГ ВАЛАСЬ ПИЯШ**

mõistust on tal omajagu **СО ВИЗЬМО**

mõistus hämardub **ВИЗЬ ЛЯБОМЕ**

ta mõistus on segi läinud **СОЛЭН ВИЗЬМЫЗ СУРАСЬКЕМ**

mitte ei saa aru, mõistusest tuleb puudu **НОКЫЗЫЫ НО УГ ВАЛАСЬКЫ, ВИЗЬМЫ УГ ТЫРМЫ**

üle mõistuse raske ülesanne **ВАЛАНЫ ЛУОНТЭМ ЗАДАЧА**

pane oma mõistus tööle, võta mõistus kokku **УЖАТЫ ЙЫРВИЗЬДЭ**

kus su mõistus enne oli! **КЫТЫН ТЫНАД ЙЫРЫД АЗЬЛО ВАЛ!**

2. *KÕNEK (teadvus, meelemärkus)* **ВАЛАН, ШӨДОН**

minestas, kaotas hetkeks mõistuse **ЙЫРСАЗЬЗЭ ЫШТЫСА УСИЗ, ОГДЫРЛЫ ЙЫРСАЗЬЗЭ ЫШТЙЗ**

lamab mõistuseta ja sonib **ЙЫРСАЗЬЗЭ ЫШТЫСА КЫЛЛЕ НО УЙБЫРТЭ**

mõju <mõju mõju mõju -, mõju[de mõju[sid s> **ЗАЛКЫМ, ВЛИЯНИЕ, КУЖЫМ, ПЫЧАТОН**

positiivne mõju **ЗЕЧ ЗАЛКЫМ**

kahjulik mõju **УРОД ЗАЛКЫМ**

virtuooslik esitus avaldas kuulajaile mõju **ВИРТУОЗНОЙ ВЫСТУПЛЕНИЕ**

КЫЛЗЙСЬЁСЛЭН СЮЛМАЗЫ ПЫЧАЗ

punased küünlad pääsevad rohelisel kuusel hästi mõjule **ГОРД СЮСЬТЫЛЪЁС ВОЖ**

КЫЗ ВЫЛЫН УМОЙ ВИСЬЯСЬКО

Liitsõnad

mõju+

mõjupiirkond, mõjusfäär **ЗАЛКЫМАН ИНТЫ**

mõjuma <mõju[ma mõju[da mõju[b mõju[tud v>

1. (*mõju avaldama*) **ЗАЛКЫМАНЫ**

müra mõjub väsitavalt **КУАШЕТЭМ ЖАДЬЫТЭ**

mürk mõjus kiiresti **ЯДЛЭН КУЖМЫЗ ЖОГ ВАЛ**

kehv toitumine hakkab juba tervisele mõjuma **КУАНЕР СИСЬКОН ТАЗАЛЫК ВЫЛЫН ШӨДСКЕ ИНИ**

isa sõnad mõjusid, poiss kuuletus **АТАЙЛЭН КЫЛЪЁСЫЗЛЭН КУЖМЫЗ ВАЛ, ПИЕЗ КЫЛЗЙСЬКИЗ**

2. (*tunduma, paistma, näima*) **АДСКЫНЫ**

ta mõjub tegelikust vanemana **СО АС АРЛЫДЭЗЛЭСЬ ПЕРЕСЬГЕС АДСКЕ**

sinakad toonid mõjuvad jahedalt **ЧАГЫР БУЁЛЛЭН ТУСЬЁСЫЗ КЕЗЬЫТ АДСКО**

mõjutama <mõjuta[ma mõjuta[da mõjuta[b mõjuta[tud v> (*mõju avaldama, oma mõjuga muutust esile kutsuma, midagi tingima, põhjustama*) **ЗАЛКЫМАНЫ;** (*keelitama, kallutama*) **АС ПАЛАД КЫСЬКЫНЫ;** (*energiliselt mõjutama*) **АСЬЯД ДЫШЕТЫНЫ, АС ПАЛАД КЫСЬКЫНЫ**

peaks isa mõjutama, et ta suitsetamise maha jätaks **АТАЕЗ ДЫШЕТЫНЫ КУЛЭ ВАЛ, ТАМАК КЫСКОНЗЭ МЕД КУШТОЗ ШУЫСА**

ta ei lase end kellestki mõjutada **со нокинъя но уг кариськы**
südametegevust mõjutavad ravimid **сюлэмез ужатйсь эмъюмъёс**

mõjutus¹ <mõjutus mõjutuse mõjutus[t mõjutus[se, mõjutus[te mõjutus/i s>
(*mõjutamine, mõju*) **залкым, кужым**

mõjutus² <mõjutus mõjutuse mõjutus[t mõjutus[se, mõjutus[te mõjutus/i s>
(*mõjuta-olek*) **кужымтэм, зэм өвөл**
küündimatu propaganda mõjutus **быгатымтэ пропагандалэн кужымтэм**
луэмез

mõjuv <mõjuv mõjuva mõjuva[t -, mõjuva[te mõjuva[id *adj*> (*tõhus*) **кужмо,**
эффективной; (*mõju avaldav*) **сийё-дано, сюлме пычамон;** (*kaaluv, oluline*)
гажано
uued mõjuvad ravimeetodid **выль эффективной эмъян амальёс**
jättis [endast] väga mõjuva mulje **со сюлме кельшиз**
virmalised on mõjuv vaatepilt **уйшор палан куазь ворекъян - сюлме пычась**
учкон

mõla <mõla mõla mõla -, mõla[de mõla[sid s>

1. (*aer*) **полыс :**

ühe labaga mõla **одйг бурдо полыс**

kahe labaga mõla **кык бурдо полыс**

2. (*segamisriist*) **суран**

leivamõla **нянь суран**

mõlema *sg gen* <- mõlema mõlema[t -, mõlema[te mõlema[id *adj*> **кыкез ик**

mõlemapoolne <+p'oolne p'oolse p'oolse[t -, p'oolse[te p'oolse[id *adj*>

(*kahepoolne*) **кык пало;** (*vastastikune*) **кыкнапалласянь, оgedлы оged, огдэ**
огед

mõlemapoolne armastus **ог-огдэ яратон**

mõlemapoolsed jõupingutused **кыкнапалласянь тыршон**

mõlemapoolne kokkulepe **кыкнапалласянь тупанкыл**

kasu on mõlemapoolne **пайдаез кыксылы ик**

mõlgutama <mõlguta[ma mõlguta[da mõlguta[b mõlguta[tud v> (*mõttes*

heietama, meelisklema) **малпаськонэ усьыны;** (*mõtisklema, mõtlema*)

малпаськыны

mõlgutab omi mõtteid **малпаськонэ усемын**

armastab elu üle mõlgutada **улон сярысь малпаськыны яратэ**

oma väikesest majakesest olen kogu elu mõlgutanud **аслым пичи корка кулэ**
шуыса быдэс улонме малпаса улий

mõlk <m'õlk mõlgi m'õlki m'õlki, m'õlki[de m'õlki[sid_&_m'õlk/e s> (*lohk,*

sissemuljutud koht) **паньгам, паньгатэм**

ämbri mõlgid **ведралэн паньгам интыосыз**

uus teekann, aga juba mõlk sees v küljes **выль чайник, но паньгамын ини**

mõmin <mõmin mõmina mõmina[t -, mõmina[te mõmina[id s> (*madal ebaselge*

häälotsus v kõne) **нургетон, нукуртон, зурон, зургетон, ыргетэм, ыргетон,**

бөксон, бурсон

rahulolematu mõmin saalis залын лачмыттэм зургетэм
loeb omaette tasasel mõminal ас понназ шыпыт зургетыса лыдзэ

mõmisema <mõmise[ma mõmise[da mõmise[b mõmise[tud v> (*mõminat kuuldavale tooma*) зургетыны, боксыны, ыргетыны

mõnevõrra <+võrra adv> (*mõnel määral, natuke, veidi*) ожыт, ожытак, көня ке olen asjaga mõnevõrra kursis мон та уж сярысь ма но со тодйсько tervis paranes mõnevõrra тазалык көня ке тупатскиз mõnevõrra oskan ka saksa keelt мон көня ке немец кылэз тодйсько ta on minust mõnevõrra pikem со мынэсьтым көнялы ке жужытгес

mõni <mõni mõne m'õn[d_&_m'õn[da m'õn[da, mõne[de mõne[sid pron>

1. (*keegi, teadmata kes*) кин ке; (*ükskõik kes*) кин ке; (*suvaline isik v ese samalaadsete hulgast*) кин ке; IROON (*teada olev, kuid nimeliselt välja ütlemata isik*) кин ке

ära räägi nii kõvasti, mõni võib kuulda эн вераськы сыче зол, кин ке кылоз
aga kui mõni meid näeb? кин ке асьмемыз адзиз ке?

kas tead mõnda, kes ei tahaks hästi elada? тодйськод-а кинэ ке, кинлэн умой
улэмез уг поты?

kaua sa valid, võta mõni ära! кема-а бырйиськод, басьты ни кудзэ ке!

kas mõnel teist on nuga? кинлэн ке пуртэз вань-а?

mõni on nii uhkeks läinud, et ei tee vanu tuttavaid enam tundmagi кинлэн но
солэн (я. куд-огезлэн) йырыз сыче вылын луэмын, азьло тодмооссэс
тодэмзы но уг поты ни

2. (*adjektiivselt*) (*mingi, keegi*) кыче ке, куке, кин ке, куд-ог

pane mõni muu kleit selga дйся кыче ке дэремдэ

tulen mõni teine kord куке мукет дырря лыкто ай

mõni teine tema asemel oleks nõus кин ке со интыын соглаш луысал

mõni proua on täna nii üles löödud IROON куд-ог кышномуртъёс туннэ сыче
кильтро дйсяськиллям

3. (*märgib umbmääraast väikest, loendatavat hulka*) көня ке; (*täiesti*

umbmäärase, hrl vähese hulga v määra kohta) куд-ог

mõne minuti jooksul v kestel көня ке минут куспын

mõneks päevaks көня ке нуналлы

mõne sammu kaugusel көня ке мамышын

ta on minust mõni aasta v mõned aastad vanem со мынэсьтым көня ке арлы
бадзымгес

räägi mõne sõnaga, kuidas elad вера көня ке кылын, кыче улйськод

mul on linnas veel mõned asjad ajada мыным карын эшшо куд-ог ужъёсты
лэсьтоно на

tänaval liikus mõni harv inimene урамын куд-ог адямиос гинэ вал

mõni aeg hiljem көня ке дыр ортчыса

mõnes mõttes маке ласянь

mõnel maal on kombeks, et ... куд-ог кунъёсын ... йылолзы вань

4. (*suurest hulgast v tervikust esile tõstetavate üksikute isikute v esemete kohta*)
куд-ог

mõned on teatanud, et ei saa tulla куд-огез ивортэм, лыктыны уз быгатэ
шуыса

mõni seisis, mõni istus куд-огез сылйз, куд-огез пукиз

5. (*koos gi-, ki-liitega esineb jaotatavana: üks, teine, kolmas jne, see ja teine, üksna mitu*) трос

ta on mind mõnigi kord aidanud со мыным трос пол юрттйськылиз
temalt on ilmunud nii mõnigi hea luuletus солэн трос умой кылбуръёсыз
ПОТЭМЫН

kuulsin temalt mõndagi huvitavat трос тунсыкозэ кыли солэсь
ta on oma elus nii mõndagi näinud со троссэ адъемын аслаз улоназ

6. (*adverbiaalselt*) (*mitte vähem kui, tublisti, oma*) ог

sellest on mõni viisteist aastat möödas со дырысен ог дас вить ар ортчиз ини
ta teenib mõni viis tuhat krooni kuus со ог вить сюрс крона басьтэ толэяз

7. KÕNEK, HLV (*vähendava sõnana: mingi, mingisugune*) :

temast enam mõni töötajaja v mõnd töötajajat кыче ужась на со
see ka mõni palk! уждун-а ма со! я. уждун, пе, со луоз-а!

mõnikord <k'ord adv> (*mõnel juhul v puhul, vahete-vahel, aeg-ajalt*) куд-ог
дыръя, куддыръя, ку но соку

mõnikord lubab, mõnikord keelab куддыръя лэзе, куддыръя уг
olen seda mõnikord varemgi märganud сое куд-ог дыръя синйылтыли вал
ини

mõnikord on raske ку но соку секыт

tule mind mõnikord vaatama лыкты куд-ог дыръя монэ чакланы

mõnikümmend <mõni+kümmend mõne+k'ümne

m'õnd[a]+kümme[t_&_m'õnd[a]+kümmend -, mõne+k'ümne[te

mõne+k'ümne[id num, pron> кӧня ке дасьёс

mõnikümmend lehekülge кӧня ке дасьёс страница

mõnekümnest kroonist on vähe кӧня ке дасьёс крона о́жыт

mõnisada <mõni+sada mõne+saja m'õnd[a]+sada_&_m'õnd[a]+sada[t -,

mõne+sada[de mõne+sada[sid num, pron> кӧня ке суюс

mõnisada meetrit кӧня ке суюс метр

mõnesaja aasta jooksul кӧня ке сую арьёс чоже

mõnitama <mõnita[ma mõnita[da mõnita[b mõnita[tud v> (*häbistavalt, solvavalt*
pilkama) сандэмань, ултйяны, мыскылляны, мыскыл карыны (*pühadust*
teotama) сандэмань :

muu-usulisi mõnitama мукет инмарлы оскисьёсты сандэмань

teda mõnitati otse näkku сое аяз ик мыскыллязы

mis te tast mõnitate? малы тй сое мыскыл кариськоды?

mõnu <mõnu mõnu mõnu -, mõnu[de mõnu[sid s> (*rahuldus-, heaolu-,*
lõbutunne, nauding) шумпотон, куанон; (*meeldivus*) кельшон

suure mõnuga туж шумпотыса

maaelu mõnud музъем вылын улонлэн шумпотонъёсыз

mõnuga sööma ческытэн сиыны

mis mõnu see sulle pakub? кыче шумпотон со тон понна?

külma ilmaga pole suplusel mingit mõnu кезыт куазен вуэ пыронлэсь
нокыче но шумпотон о́вӧл

suvel on matkamisel hoopis teine mõnu kui hilissügisel гужем трослы
умойгес мыныны-ветлыны бер сйзьыл сярсь

mõnulema <mõnule[ma mõnule[da mõnule[b mõnule[tud v> (*mõnu tundma*)

гань-гань улыны, гань-гань кыллыны, нуныяськыны; (*nautlema*)

шумпотыны, куаныны :

mõnules tükk aega päikese käes со кема шунды шорын гань-гань кыллиз
mis viga tugitoolis mõnuleda! уг луы шат креслоын гань-гань кыллыны
mõnulen muusikat kuulates крезьгурез кылзыса куанійсько
söüb mõnuledes чesкытэн сиське

mõnus <mõnus mõnusa mõnusa[t -, mõnusa[te mõnusa[id adj> (*meeldiv*) **умой**,
усто, кельшымон; (*tugav*) **умой**, каньыл, лякыт; (*hubane*) **шулдыр**; (*lahe*,
muhe, *sõbralik*) **вазиськись,эш мылкыдо, эшлыко**
mõnus ajaviide **дырез усто ортчытон**
mõnus muusika **усто крезьгур**
mõnus korter **шулдыр патер**
mõnusad kingad **тупась каньыл туфлиос**
mõnus reisikaaslane **эш мылкыдо чөш мынйсь**
mõnus muhelus näol **эшлыко серектэм**
tee endal istumine mõnusaks! **умойгес пуксьы!**
ole mõnus! **зеч лу!**

mõra <mõra mõra mõra -, mõra[de mõra[sid s>

1. (*kitsas pragu*) **тэшкам**

vaasil on mõra sees **ваза тэшкам**

kuum tee lõi klaasile mõra sisse **пось чайлэсь стакан тэшказ**

jäässe tekkisid mõrad **йө тэшказ**

mõradest jooneline autoklaas **тэшкамъёсын гожмаськем машиналэн укноез**

2. PILTL (*lahkheli*, *ebakõla*) **тэшкам**

õnnetu armastus jätab hinge mõra **шудтэм яратон лулпушкы тэшкам кельтэ**
meie sõprusesse hakkas tekkima mõrasid **милям эшъяськон кусыпъёсмы**

тэшканы кутскизы

mõrane <mõrane mõrase mõras[t -, mõras[te mõrase[id adj> (*mõra[de]ga*)

тэшкам

mõrane kauss **тэшкам тусьты**

meie vahekord oli mõraseks muutunud **милям кусыпъёсмы тэшказы**

mõrd <m'örd mõrra m'örda m'örda, m'örda[de m'örda[sid_&_m'örd/u s>

(*kalapüüinis*) **мурдо** PILTL (*püüinis*, *lõks*) **нальык, пижны, вы, кычес, капкан**

mõrsja <m'õrsja m'õrsja m'õrsja[t -, m'õrsja[te m'õrsja[id s> (*pruut*) **виль кен**

mõrsjat ehtima **виль кенэз дйсьяны**

mõrtsukas <mõrtsukas mõrtsuka mõrtsuka[t -, mõrtsuka[te mõrtsuka[id s>

(*mõrvar*) **адями виись, йыр быдтйсь**

mõru <mõru mõru mõru -, mõru[de mõru[sid adj>

1. (*viha*, *kibe*) **кузял, курыт**; (*riknemise*) **кунам :**

mõru ravim **кузял эмьюм**

mõru kurk **кузял кияр**

mõru nagu sapp **сэп кадь кузял**

rohi tegi suu mõruks **эмьюмлэсь ымпушкын кузял луиз**

kas paned suhkru ka või jood mõru kohvi? **понод-а сакыр яке кофеез**
сакыртэк юод-а?

2. PILTL (*kibestunud*) **курыт, секыт, синву пыр**

meel on mõru **мылкыд секыт**

mõru naeratus näol **синву пыр серекъян**
mõlgutab mõrusid mõtteid **секут малпанъёссэ малпа**
kiuslik naaber tegi ta elu mõruks **копаськись бускелез солэсь улонзэ секут**
кариз
sellest on jäänud mõru mälestus **со сярысь секут тодэ ваёнъёс кылизы**

mõrv <m'õrv mõrva m'õrva m'õrva, m'õrva[de m'õrva[sid_&_m'õrv/u s> (*tahtlik inimesetapmine*) **адями виён**
rõõvmõrv **лушкаськон понна адямиез виён**
ta on sooritanud mitu mõrva **со кӧня ке адямиосты вииз**
kohtualust süüdistatakse mõrvas **судьяно муртэ адями виёнын янгыше**
уськыто

mõrvama <m'õrva[ma mõrva[ta m'õrva[b mõrva[tud v> (*mõrva sooritama*)
виены, йыр быдтыны
terroristid mõrvasid kaks pantvangi **террористъёс кык заложникез виизы**
kodutrepil mõrvatud ärimees **аслаз коркаезлэн тубатаз вием ужбергатісь**

mõrvar <m'õrvar m'õrvari m'õrvari[t -, m'õrvari[te m'õrvare[id s> **адями виись**
salamõrvar **адямиез лушкем виись**
mõrvar tabati v saadi kätte **адями виисез кутізы**
mõrvarid antakse kohtu alla **адями виисьёсты судэ сёто**

mõte <mõte mõtte mõtte[t -, mõtte[te mõtte[id s>

1. (*mõtlemise üksikakt v tulemus*) **малпан**; (*arvamus, seisukoht*) **малпан**;
(*mõtlemine, mõttetegevus*) **малпаськон**

lapsik mõte **нылпилэн кадь малпан**

absurdne mõte **абсурдной малпан**

meeletu mõte **шузи малпан**

kaval mõte **кескич малпан**

head mõtted **умой малпанъёс**

inimmõte **адямилэн малпаськемез**

salamõte **лушкем малпан**

äkkmõte **шуак лыктэм малпан**

mõtteid mõlgutama v heietama **малпаськонэ усьыны**

mõtteid vahetama **малпанъёсын вошъяськыны**

kuidas ta sellisele mõttele tuli? **кызы солы сыче малпан лыктіз?**

lohutav mõte sähvatas v välgatas v vilksas pähe v peast läbi **буйгатісь малпан**

чилектіз йыраз

igäuks mõtles omi mõtteid **котькудйз ас понназ малпаськиз**

sellist mõtet pole mul varem pähe tulnud **сыче малпан мынам йырам оз**

лыктылы

mõtted keerlevad peas **йырын малпанъёс бергало**

heida need mõtted peast **кушты со малпанъёстэ йырысьтыд**

tuli välja huvitava mõttega **со тунсыко малпан вераз**

olin oma mõtetega mujal **малпанъёсыным мукет интыын вал**

on mõttesse v mõtetesse v mõtteisse vajunud **малпаськонэ выемын**

istub sügavas mõttes **мур малпаськыса пуке**

mis sul mõttes mõlgub? **ма сярысь малпаськиськод?**

pea on mõtetest tühi **йырын буш**

2. (*kavatsus, plaan, nõu, idee*) **малпан, малпам, азьмалпан, идея, медон**

mõtte algataja **кичӧлтйсь**

tegi oma mõtte teoks аслэсьтыз малпанзэ быдэстйз
ta pole maale asumise mõttest loobunud гуртэ улыны кошкыны
малпанэзлэсь со өз куштйськы
mehel on mõte uuesti abielluda пиосмурт выльысь кышнояськыны малпа
mis sul edaspidi mõttes on? ма тон азыланяз карод? я. Ма карыны
малпаськод (медйськод) азыланяз?

3. (*tähendus, sisu*) пуштрос, валан; (*asjaolu, suhe*) ласянь
lause mõte веретлэн пуштросэз
sõna otseses mõttes кылэз шонерак валаса
mõnes mõttes on tal õigus ма но со ласянь со шонер

4. (*otstarve, eesmärk, olulisus, tähtsus*) кулэ, муг
mis mõte on seda teha? малы сое лэсьтыны кулэ?
pole mõtet kiirustada дыртыны мугез өвөл
temaga on mõtet häid suhteid hoida соин кулэ умоесь кусыпъёс возыны

Liitsõnad

mõtte+

mõttekäik малпанлэн азинскемез

mõttevabadus малпаськон эрик

mõtteviis малпаськон амал

mõtestama <mõtesta[ma mõtesta[da mõtesta[b mõtesta[tud v> (*mõtet andma*)

валаны

ta ei oska juhtunut mõtestada со уг быгаты ортчем учырез валаны

mõtestatud vastus валамон ответ

mõtisklema <mõtiskle[ma mõtiskle[da mõtiskle[b mõtiskle[tud v> (*mõtlemä, mõtteid mõlgutama*) малпаськыны; (*vahetevahel*) малпаськылыны; (*veidi aega*) кӧня ке малпаськыны

on, mille üle mõtiskleda вань мар сярысь малпаськыны

istub mõtiskledes kamina ees камин азын малпаськыса пуке

mõtisklev ilme малпаськысь тус

mõtisklus <mõtisklus mõtiskluse mõtisklus[t mõtisklus[se, mõtisklus[te mõtisklus/i s> малпаськон :

sügav filosoofiline mõtisklus мур философи малпаськон

kurvad mõtisklused куректйсь малпаськон

vajus mõtisklusse малпаськонэ выиз

kirjaniku mõtisklused oma rahva saatusest гожъясьчилэн малпаськонъёсыз

ас калыкезлэн улонэз сярысь

mõtlemä <m'õtle[ma mõtel[da & m'õel[da m'õtle[b mõtel[dud & m'õel[dud v>

1. (*keeruka ajutegevuse kohta*) малпаськыны; (*kellele-millele oma mõtteid suunama*) малпаськыны, малпаны; (*vahetevahel*) малпаськылыны,

малпалляны (*veidi, mõnda aega*) кӧня ке малпаськыны :

loogiliselt mõtlema логически малпаськыны

teaduslikult mõtlema научно малпаськыны

riingsalt mõtlema вань кужмысь малпаськыны

kainelt mõtlema сазь йырын малпаськыны

kujundites v kujundlikult mõtlema образъёсын малпаськыны

ta mõtleb valjusti со шара малпаське

mõtlemä oma peaga малпаськы аслад йырыныд

anna aega mõelda малпаськыны дыр сёт

mõtlen kodustele **семьяосы сярысь малпаськисько**
ära mõtle surma peale **эн малпаськы кулон сярысь**
kui sa muust ei hooli, mõtle vähemalt laste peale **тон мон сярысь уд**
сюлмаськиськы ке, нылпиос сярысь ке но малпа
mis ta endast õige mõtleb? **мар со малпа ачиз сярысь?**
nõustus ilma pikemalt mõtlemata **соглаш луиз, кема малпаськытэк**
mida sa sellega mõtled? **мар тон вераны турттйськод?**
inimene on mõtlev olend **адями - малпаськись маке**
2. (kavatsema, plaanitsema) малпаны, медыны
kuidas sa mõtled puhkust veeta? **кызьы тон малпаськод ял карон дырдэ**
ортчытыны?
hakka tööle! -- ei mõtlegi! **ужа ни! -- уг но малпа!**
üritus oli hästi mõeldud, aga kukkus halvasti välja **ужрад умой малпамын**
вылэм, но алама пишмиз
vihm ei mõtlegi üle jääda **зор дугдыны ик уг малпа**
põhikoolidele mõeldud õpik **основной школаослы поттэм учебник**
3. (kujutlema) син азе пуктыны
mõtle end minu asemele **мон интые астэ пукты ай**
mõtelge, mis oleks, kui talv ei tulekski! **син азяды пуктэ ай, мар луысал,**
толалтэ өз вуысал ке

mõtlematu <m'õtlematu m'õtlematu m'õtlematu[t -, m'õtlematu[te m'õtlematu[id
adj> (*ette mõtlemata tegutsev, järelemõtlematu, kaalumatu*) **малпаськисьтэм,**
малпаськытэк
mõtlematu inimene **малпаськисьтэм адями**
mõtlematu tegu **малпаськытэк лэсьтэм уж**
mõtlematu samm **малпаськытэк лэсьтэм вамыш**

mõtlemine <m'õtlemine m'õtlemise m'õtlemis[t m'õtlemis[se, m'õtlemis[te
m'õtlemis/i s> **малпаськон; (läbi-, järele-) малпаськон**
pika mõtlemisega inimene **кема малпаськись адями**
Liitsõnad
mõtlemis+
mõtlemisaeg **малпаськон дыр**
mõtlemisvõimeline **малпаськыны быгатйсь**

mõtlik <m'õtlik m'õtliku m'õtlikku m'õtlikku, m'õtlik/e_&_m'õtlikku[de
m'õtlik/e_&_m'õtlikku[sid *adj*> (*mõtteis olev, seda väljendav*) **малпаськись;**
(*sügavtõsine*) **мур малпаськись**
mõtlik noormees **малпаськись пияш**
mõtlik ilme **малпаськись тус**
mõtlik pilk **малпаськись учкем**
mõtlikud silmad **малпаськись синъёс**
kuulaja jäi mõtlikuks **кылзйсь малпаськонэ усиз**

mõttekriips <+kr'iips kriipsu kr'iipsu kr'iipsu, kr'iipsu[de kr'iipsu[sid_&_kr'iips/e
s> (*tiree*) **кузь гож, тире**

mõtteline <m'õtteline m'õttelise m'õttelis[t m'õttelis[se, m'õttelis[te m'õttelis/i
adj>
1. (mõtet, sisu puudutav) пуштроезья
luuletuse mõtteline ja vormiline külg **кылбурлэн пуштроез но формаез**

2. (*mõttes sooritatav, mõttes eksisteeriv*) малпам, син азе пуктоно
mõtteline eksperiment малпам эксперимент

maakera mõtteline telg музъем шарлэн син азе пуктоно черсээ

3. (*liitsõna järelosa*) (*teatud laadi mõtet omav, teatud mõttega*) валано,
пуштросьем

kahemõtteline кык сямен валано

sügavamõtteline мур пуштросьем

mõttepunktid *pl* <+p'unkt punkti p'unkti p'unkti, p'unkti[de
p'unkti[sid_&_p'unkt/e s> (*kolmest järjestikusest punktist koosnev
kirjavahemärk*) многоточие

mõttetu <m'õttetu m'õttetu m'õttetu[t -, m'õttetu[te m'õttetu[id *adj*>

1. (*tähenduseta, ilma mõtteta, mõttetühi*) валантэм, номырзэ валантэм
rodu mõttetuid silpe номырзэ валантэм слогъёс

mõttetu sonimine валантэм уйбыртон

2. (*tarbetu, asjatu, ilma aruka mõtteta*) юнме, токма, кулэтэм, пайдатэм

mõttetu ajaraiskamine юнме дырез быдтон

mõttetu jutuajamine пайдатэм вераськон

mõttevahetus <+vahetus vahetuse vahetus[t vahetus[se, vahetus[te vahetus/i s>
(*mõtete avaldamine vestluse, sõnavõttude v diskussioonina*) дискуссия,
малпанэн вошъяськон

mõõde¹ <mõõde m'õõte mõõde[t -, mõõde[te m'õõte[id s> (*mõõtmine*) мертан

mõõde² <mõõde m'õõtme mõõde[t -, m'õõtme[te m'õõtme[id s> PILTL (*ulatus,
mastaap*) быдзала, пасьтала :

suurte mõõtmetega v mõõtmetelt suur monument быдзалаезья бадзым
синпелет

jalgpalliväljaku mõõtmed футболэн шудон полелэн пасьталаез

mõõdukas <mõõdukas mõõduka mõõduka[t -, mõõduka[te mõõduka[id *adj*>
(*mitteliialdav, mitte äärmustesse minev, paras*) шоро-куспо, возиськись;
(*mõõdetud*) огсыр, огкадь

mõõdukas temperatuur шоро-куспо температура

mõõdukas kiirus шоро-куспо жоглык

mõõdukas söömine трос сиськонлэсь возиськон

mõõk <m'õõk mõõga m'õõka m'õõka, m'õõka[de m'õõka[sid_&_m'õõk/u s>

1. (*sirge, kahe teraga*) меч; (*kõvera teraga*) сабля; (*pika sirge teraga*) шпага;
(*veidi painutatud teraga*) шашка

terav mõõk лэчыт меч (сабля, шпага)

haljas mõõk чиясь меч

kahe teraga mõõk PILTL кыкналасянь лэчыт меч

mõõka teritama меч шерыны

sepp teeb v taob mõõka дурись меч дуре

raiub mõõgaga сабляен кора

torkab mõõgaga мечен бышка

2. (*ropsimõõk*) сэстон пурт; (*võõmõõk*) пулэсь пурт

mõõn <m'õõn mõõna m'õõna m'õõna, m'õõna[de m'õõna[sid_&_m'õõn/u s>
(*veetaseme langus mereloodete faasina*); PILTL (*langusperiood, madalseis*) **ВУ**
СИНОН (кулэсмон), лябомон, кулэсмон, өжыт луон

mõõнама <m'õõna[ma mõõna[ta m'õõna[b mõõna[tud v> (*mõõnana alanema, taanduma*) **кулэстыны, лөдсаны**; PILTL (*madalseisu langema*) **кулэсмыны, өжытгес кылыны, лябомыны**
meri mõõnab **зарезысь ву кулэсме**
majandus mõõnab **экономика лябоме**

mõõt <m'õõt mõõdu m'õõtu m'õõtu, m'õõtu[de m'õõtu[sid_&_m'õõt/e s>

1. (*mõõtevahend*) **мертэт**

liitrine mõõt **литрез мертан мертэт**

mõõt rukist **зег мертэт**

raha pole ainus eluväärtuste mõõt **коньдонэн гинэ улонлэсь дунлыксэ уд мерта**

2. (*mõõtühik*) **мертэт**

endisaegsed mõõdud **вашкала мертэтъёс**

ajamõõt **дыр мертэт**

pikkusmõõt **кузьдала мертэт**

3. (*mõõde*) **быдзала**

kleidi mõõdud **дэремлэн быдзалаез**

rätsep võtab mõõtu **вуриськись быдзалаез мерта**

riiulid valmistatakse mõõdu järgi **жажыюсты быдзала дасяло**

4. (*määr, jagu, piir*) :

vihma tuli parajal mõõdul **тырмыт зориз**

teab v tunneb mõõtu **эсэпсэ чакла**

söödi mõõduta **эсэпсэ чаклатэк сиськызы**

mõõtma <m'õõt[ma m'õõt[a mõõda[b mõõde[tud, m'õõt[is m'õõt[ke v>

1. **мертаны** (*midagi omavahel võrreldes*) **мертаськыны** :

pikkust mõõtma **кузьдалаез мертаны**

sügavust mõõtma **мурдалаез мертаны**

maad mõõtma **музьемез мертаны**

joonlauaga mõõtma **линейкаен мертаны**

kaardi järgi vahemaad mõõtma **кусыпез карта мя мертаны**

mõõda sammudega, kui pikk see peenar on **мерта вамышьёсын та уболэсь кузьдалазэ**

silмага mõõtes v silma järgi mõõta umbes kolmkümmend meetrit **синмын мертаса, куамын метр пала**

mõõda, mitu liitrit sellesse potti mahub **мерта, көня литр тэре со горшоке**

lapsed mõõtsid omavahel, kumb neist on pikem **нылпиос мертаськызы, кудзы жужытгес шуыса**

tule rammu mõõtma! **ойдо кужыменымы мертаськом!**

inimesi ei saa mõõta sama v ühesuguse mõõdupuuga **PILTL адямиюсты уг луы одйг мертэтэн**

kõik ei ole rahaga mõõdetav **PILTL ваньмыз коньдонэн уг мертаськы**

2. (*mõõdu järgi, teatud mõõduga eraldama, andma, jagama, välja mõõtma*)

мертаны

mõõtis liitri piima **литр йөл мертаз**

mõõtis ostjale viis meetrit riidet **басьтйсьлы вить метр басма мертаз**

ühiksa korda mõõda, üks kord lõika **укмыс пол мерта, одйг пол ванды**

mõistust pole kõigile ühepalju mõõdetud **визь ваньзылы одйг мында**

мертамын өвөл

räägib mõõdetud aeglusega **дыртытэк вераське**

3. (pikemat aega v korduvalt teatud vahemaad läbima v edasi-tagasi liikuma)

мертаны

mõõdab närviliselt koridori pikkust **керзегьяськыса, коридорлэсь кузьдалазэ**

мерта

4. (arvustavalt, hindavalt silmitsema) **учкыны**

mõõtis meid kahtlustava pilguga **милемыз оскисьтэм синъёсын учкиз**

mõõdab võõrast pealaest jalatallani **тодмотэм адямиез йырысеныз пыдозяз**

учке

mäda <mäda mäda mäda -, mäda[de mäda[sid s, adj]>

1. s (mädapõletiku korral tekkiv kollakas vedelik) **ур**

kõrv jookseb mäda **пель урзектэ**

haav oli kaua aega mäda välja ajanud **яра кема урзектыса улиз**

2. s (pehme, tüma koht pinnases) **сырьясь инты, нюр**

vanker vajus rummuni mädasse **уробо поглян йырозяз сырьясь интые нөдйз**

3. adj (riknenud, mädanikust haaratud, pehkinud) **сисьмем; (halvaks läinud, roiskunud)** **зынмем :**

mäda õun **сисьмем улмо**

mädaks vettinud köis **вулэсь сисьмем гозы**

loog läks vihma käes mädaks **турнам турын зор улын сисьмиз**

muna on pesas mädaks läinud **курег пуз карын зынмиз**

siin on miski mäda **татын маке но умойтэм**

4. adj (maapinna kohta: pehme, tüma) **нюр, сырьясь**

mädade kallastega järв **нюр ярдуро ты**

vihm on metsateed mädaks teinud **нюрлэс сюрес зорлэсь нюр луэм**

Liitsõnad

mäda+ (põletikuga seotud)

mädapaise **урзись пыктос**

mädavistrik **урзектйсь зуректон**

mädamuna <+muna muna muna -, muna[de muna[sid_&_mun/e s]>

1. (mädaks läinud muna) **зынмем курег пуз**

2. (laste pallimäng) **нылпиослэн шарен шудонзы**

mädane <mädane mädase mädas[t -, mädas[te mädase[id adj> (mäda sisaldav v eritav) **урзектэм :**

mädane haav **урзектэм яра**

mädane põletik **урзыса азэм**

mädanema <mädane[ma mädane[da mädane[b mädane[tud v]>

1. (põletiku tõttu mäda moodustama ja eritama) **урзектыны :**

haav läks v hakkas mädanema **яра урзектйз**

mädanev paise **урзектйсь пыктос**

2. (roiskudes, kõdunedes, pehkides lagunema) **сисьмыны, зынмыны**

(roiskuma minna laskma) **сисьтыны :**

kala läks mädanema **чорыг зынмем**

paadi põhi on ära v läbi mädanenud **пыжлэн пыдсыз сисьмем**

mädaneb vanglas **тюрьмаын сисьме**

mädanik <mädan'ik mädaniku mädan'ikku mädan'ikku,
mädanik/e_&_mädan'ikku[de mädan'ikk/e_&_mädan'ikku[sid s>

1. (*loomses eluskoes*) урзэктэм, пыктос, пыктэм, абсцесс

nahamädanik MED ку вылысь пыктос

mädanik lõi haava яра урзэктйз

2. (*taimses koos*) сисьмем

mädarõigas <+rõigas r'õika rõigas[t -, rõigas[te r'õika[id s> BOT (*maitsetaim*
Armoracia, selle juur köögiviljana) кирень, курыт кушман
riivitud mädarõigas вуштэм кирень

mäestik <m'äest'ik m'äestiku m'äest'ikku m'äest'ikku,
m'äestik/e_&_m'äest'ikku[de m'äest'ikk/e_&_m'äest'ikku[sid s> (*pinnamoe*
kõrge suurvorm) гурезьёс

tektooniline mäestik тектонической гурезьёс

kaljumäestik борддор кадь гурезьёс

keskmäestik GEOGR шоро-куспо гурезьёс

mäger <mäger mägra m'äkra m'äkra, m'äkra[de m'äkra[sid_&_m'äkr/i s> ZOOLOG
(*Meles meles*) нарды, лапчи, сюрсопарсьпи, нырдос
kohmakas mäger сумбырес нарды
mäger magab urus talveund нарды гуаз толалтэ понна изе

mägi <mägi m'äe mäge m'äkke, mäge[de mäge[sid s> (*kõrgem pinnamoodustis,*
hunnik, kuhjatis, suur kogus) гора; (*väike*) пичи гурезь

järsk mägi меҗ гурезь

kõrge mägi жужыт гурезь

kaljumägi меҗ из гурезь, гурезь борд

kelgumägi нискылан гурезь

kiigemägi лэйкан гурезь

kuppelmägi купол выллем гурезь

prügimägi жаг куян

viinamägi виноградник

mägede hambulised harjad гурезьёслэн пинё йыльёссы

mäkke tõusma гурезе тубыны

mäkke ronima гурезе тубыны

mäest [alla] laskuma гурезьысь васькыны

tee viib mäkke сюрес гурезь былэ нуэ

mäelt avaneb kaunis vaade гурезь йылысен туж чебер адске

killustikku on mägedena kokku veetud векчи изэз гурезьёс мында ваиллям

ladudes on kaupra mägede viisi v mägedena складьёсын вузьёс гурезьёсын
кыллө

sel teemal on terve mägi raamatuid [kokku] kirjutatud та тема сярьсь гурезь
мында книгаос гожьямын

Liitsõnad

mäe+

mäeahelik гурезь жильы (хребет)

mäeliustik GEOGR гурезьёсын йө

mäesuusatamine гурезь вылын куасэн нискылан

mägi+

mägimatk гурезьёсы поход

mägironija альпинист
mägironimine альпинизм

mägine <mägine mägise mägis[t -, mägis[te mägise[id *adj*> гурезё
mägine maastik гурезё инты
mägised ja käänulised teed гурезё но кожылись сюресъёс

mägismaa <+m'aa m'aa m'aa[d -, m'aa[de_&_maa[de m'aa[sid_&_m'a[id *s*>
GEOGR гурезё инты, гурезё шаер
Armenia mägismaa Армян гурезё инты

mähe <mähe m'ähkme mähe[t -, m'ähkme[te m'ähkme[id *s*> (*nelinurkne*) кутэт;
(*kolmnurkne*) подгузник
flanellist mähkmed фланель кутэтъёс
paberist mähkmed ühekordseks kasutamiseks одйг поллы кагаз подгузник
mähkmeis lapsuke кутэтэн биням нуны
laps nutab, mähkmed on vist märjad нуны бөрдэ, кутэтэз кот, дыр
vaheta lapsel mähkmed вошты нунылэсь кутэтсэ
mähkmeist peale PILTL туж пичи дырысен

mähis <mähis mähise mähis[t -, mähis[te mähise[id *s*> (*miski ümbermähitu*)
бинялтон; (*side*) бинет, бинт; (*märg*) компресс :
kummelimähis ромашка компресс
käsi on mähises ки бинямын

mähkima <m'ähki[ma m'ähki[da mähi[b mähi[tud *v*> (*mässima*) биняны;
(*millesse mässima, keerama*) бинялтыны; (*katma, varjutama, matma*)
шобыртыны, чоктаны, согыны; (*üumber mässima*) бинялтыны; (*end*)
бинялскыны; (*last mähkmetesse*) биняны, бинялтыны
mähkis paksu salli ümber kaela чыртызэ зок шарфен биням
mähkis jalarätid ümber jala пыдзэ пушбинялтонэн бинялтйз
õri imikut mähkima дышетскы нуныез биняны
iga apelsin oli eraldi paberisse mähitud котькуд апельсин нимаз кагазэ
бинялтэмын
laps on nii sisse mähitud, et ainult ninaots paistab нуны сыче бинямын,
нырызлэн йылыз гинэ на адске
mähkis end saunalinasse мунчо чушконэн бинялскиз
mähkis haava sidemega kinni *v* sidemesse яразэ бинетэн бинялтйз
mähkis juhtme isoleerpaelaga üle езэз изолентаен биняз
pilvedesse mähitud mäetipud пилемъёсын шобыртэм гурезьёслэн йыльёссы

mälestama <mälesta[ma mälesta[da mälesta[b mälesta[tud *v*> (*austades meelde
tuletama*) буре вайыны
kalmistupäevadel mälestatakse lahkunud omakseid кисьтон нунальёсы кулэм
чыжы-выжыюсты буре ваё

mälestus <mälestus mälestuse mälestus[t mälestus[se, mälestus[te mälestus/i *s*>
1. (*mälus talletunud elamus v taju, mälu pilt*) тодэ ваён
kauge mälestus кемалась ортчем сярысь тодэ ваён
värske mälestus али ортчем сярысь тодэ ваён
rõõmsad mälestused шумпоттйсь тодэ ваёнъёс
kaunid mälestused lapsepõlvest пичи дырысь чебер тодэ ваёнъёс

sõjast on jäänud sünged mälestused **ож сярысь шимес тодэ ваёнъёс кылизы**
mälestused ärkavad ellu **тодэ ваёнъёс улзо**
mälestused tuhuvad **тодэ ваёнъёс бездо**
heietab oma mälestusi **тодэ ваёнъёсы усиз**
peame tema mälestust kalliks **со сярысь тодэ ваён милемлы дуно**

2. (pl) KIRJ (memuaarid) мемуар

kavatseb mälestusi kirjutada **мемуар гожъяны медэ**

3. (mälestuse, mälestis) синпель

see raamat on mul mälestus vanaemalt v vanaema mälestus **та книга песяелэсь**
синпель

kinkis mulle mälestuseks oma pildi **мыным синпельлы аслэсьтыз фотозэ**
кузьмаз

võta see sõlg endale mälestuseks **басьты та брошез аслыд синпельлы**

4. KÕNEK (mäletamine, mälu) тодэ ваён, йырвизь

minu mälestuse järgi v mälestust mööda **кызьы мон тодам ваисько**

5. (mäletamine) буре ваён

leinaseisak lahkunu mälestuseks **минут чус улон быремъёсты буре ваён**
понна

vanaisa mälestuseks pandi poisile nimeks Tõnu **песятаез буре ваён понна**
пины Тыну ним понйзы

Liitsõnad

mälestus+

mälestusasi, mälestuse **синпель**

mälestussammas **монумент**

mälestusmärk <+m'ärk märgi m'ärki m'ärki, m'ärki[de m'ärki[sid_&_m'ärk/e s]>
синпелет

mäletama <mäleta[ma mäleta[da mäleta[b mäleta[tud v> (*meeles olema, mälus säilima, meeles pidama, mälus säilitama*) **тодыны, тодын возьыны, тодэ**
вайыны

kas sa mäletad veel? **тодйськод на-а?**

mäletan hästi **умой тодйсько**

mäletan ähmaselt **өжыт гинэ тодам ваисько на**

ta ei mäleta oma vanaisa **со уг тоды ни песятайзэ**

mäletan teda lapsest peale **пичи дырысен сое тодам возисько**

mäletan, et oli väga külm talv **тодйсько на, туж кезьыт тол вал шуыса**

tahan teda mäletada sellisena, nagu ta oli noorpõlves **сое сычөөн тодам возем**
потэ, кычө со пинал дыръяз вал

mul on, mida mäletada **мыным вань мае тодам вайыны**

mäletsema <mäletse[ma mäletse[da mäletse[b mäletse[tud v>

1. (mäletsejate kohta: teistkordselt, põhjalikult mälu des peenestama) сыскыны
lehmad mäletsevad **скальёс сыскисько**

2. PILTL, HLV (tüütult rääkima, korrutama, nämmutama) жоместыны,

кушаны, огпөртэм супыльтыны, мугыль-магыль вераны

mäletseb ammu tuntud tõdesid **ваньмызлы тодмо макеосты огпөртэм**
супыльтыны

mis ta mäletseb, õelgu selgesti ja otse **мар со мугыль-магыль вера, мед**
вералоз валамон но шонерак

mälu <mälu mälu mälu m'ällu, mälu[de mälu[sid s> (*võime meelde jätta, mäletamine*) **йырвизь**
hea mälu **умой йырвизь**
joonistas pildi mälu järgi **суредээ тодаз ваемезья суредаз**

Liitsõnad

mälu+

mälulünk **MED йырсазь бырон**

mälumäng **мнемовикторина**

mäluma <mälu[ma mälu[da mälu[b mälu[tud v>

1. (*suus olevat pala närima*) **сыскыны; (peeneks, läbi) кушаны :**

hammustas tüki leiba ja mälus seda hulga aega **нянь юдэсээ куртчиз но кема кушаз**

toitu tuleb korralikult mäluda **сиёнээ рос-прос кушаны кулэ**

noored mäluvad nätsu **пинальёс сыскон резина сыско**

2. PILTL (*juttu korrutama, nämmutama*) **огпöртэм супыльтыны, шенгыль-пенгыль вераны**

tema jutt tüütab ära, muudkui mälub üht ja sama **солэн вераськемезлэсь акыльтйсько, весь огпöртэм супыльтэ**

mänd¹ <m'änd männa m'ända m'ända, m'ända[de m'ända[sid_&_m'änd/i s> **ETN**

(*toidu segamis- ja kloppimisriist*) **поры, суралтон боды, нянь котон боды**

puudrumänd **жук суран я. поры**

võimänd **вöй шуккон я. поры**

mänd² <m'änd männi m'ändi m'ändi, m'ändi[de m'ändi[sid_&_m'änd/e s>

1. **ВOT** (*igihaljas okaspuu Pinus*) **пужым**

mändide kohin **пужымъёслэн чашетэмзы**

2. (*puit*) **пужым**

mänd on vastupidav ehituspuit **пужым - чидась пуктйськон материал**

männist kirjutuslaud **пужымлэсь гожьяськон жöк**

Liitsõnad

männi+

männijuur **пужым выжы**

männikäbi **пужым чыжин я. кускыли я. додор**

männimets **пужым нюлэс**

männiokas **пужым вень**

männioks **пужым вай**

männipalk **пужым кор**

männiseeme **пужым кидыс**

männitõrv **пужым тэкиит**

männivaik **пужым сир**

mäng <m'äng mängu m'ängu m'ängu, m'ängu[de m'ängu[sid_&_m'äng/e s>

1. (*tegevus meelelahutuseks, lõbustuseks, võistluslik tegevus, mängimiseks vajalikud vahendid*) **шудон**

huvitav mäng **тунсыко шудон**

haarav mäng **сюлэме пычась шудон**

esikohamäng **нырысетй луон понна шудон**

finaalmäng **SPORT финал шудон**

hokimäng **хоккей**

hüppemäng **тэтчаса шудон**

mõtlemismäng малпаськытйсь шудон
 pallimäng тупен шудон
 peitusemäng пегаса шудон
 pimesikumäng суқыр такаен шудон
 mis lastel muud kui aina mäng мар на нылпиослы шудон сяна
 võtke mind ka mängu басьтэ монэ но шудонады
 mängus v mänguga möödus aeg märkamatulт шудыса, дыр шөдонтэм ортчиз
 tennisist kaotas mängu теннисист өз вормы шудонэз
 ostsin lapsele uue mängu нылпилы выль шудон басьтй
2. (pl) (spordipidustused, suured võistlused) шудонъёс
 olümpiamängud Олимпи шудонъёс
 suvemängud гужем шудонъёс
 talispordimängud тол шудонъёс
3. PILTL (naljategemine, vigurdamine, mitmesuguste vahelduste, liikumiste, muutumiste, varieerumiste kohta) шудон
 poliitiline mäng поилитической шудон
 osav sõnade mäng кыльёсын быгатыса шудон
4. (osatäitmine lavastuses, pillimäng) шудон
 näitleja kaasakiskuv mäng артистлэн сюлма пычась шудэмез
 pianisti hingestatud mäng пианистлэн сюлмысьтыз шудэмез
 orelimäng органэн шудон
 viiulimäng скрипкаен шудон
 arvustus kiitis peategelase mängu критика валтйсь ролез шудйсь актёрлэсь
 шудэмзэ ушьяз
5. ZOOL (loomade käitumisviis paarimisajal) пөйшурьёслэн парьяськон
 дырья асьсэды воземзы; (lindudel) коткан
 metsiste mäng дукьяослэн коткамзы
6. (genitiivis, liitsõna esiosa taoliselt) KÕNEK (mängu-, mängimis-) шудон
 кадь
 oh kui pisike koer nagu mängu! ох кыче пичи пуны, шудон кадь!

Liitsõnad

mängu+ (lõbustuse, mängimise ja võistlemisega seotud)
 mängufilm художественной фильм
 mängujuht шудонэн кивалтйсь
 mängureegel шудон правило
 mänguruum шудон инты, ужаны луонлыкьёс;

mängija <m'ängija m'ängija m'ängija[t -, m'ängija[te m'ängija[id s> (näit
 pillimehe, sportmängu meeskonda kuuluja vm kohta) шудйсь
 flöödimängija флейтист
 hasartmängija вожомыса шудйсь
 võrkpallimeeskonda tuli kaks noort mängijat волейбол командае кык пинал
 шудйсьёс лыктйзы
 mängijad istusid ringis шудйсьёс котыр пукизы

mängima <m'angi[ma m'angi[da mängi[b mängi[tud v>

1. (mänguga tegelema, mängu harrastama) шудыны; (mängude puhul)
 шудыны; (veidi, natuke) көня ке шудыны; (aeg-ajalt, vahetevahel)
 шудылыны; (lõpuni, mingi piirini) пумозяз шудыны; (küllalt, isu täis)
 коттырымон шудыны (halva tagajärjeni) шудыса вуыны; (hasartmängudes
 vaeseks, paljaks) келяны (naljatama millega) шудыны :
 palli mängima тупен шудыны

peitust mängima **пераса шудыны**
 nukkudega mängima **мунёосын шудыны**
 piljardit mängima **бильярдэн шудыны**
 esikohale mängima **нырысетй луон понна шудыны**
 raha peale mängima **коньдон понна шудыны**
 lapsed mängivad õues liivakastis **нылпиос урамын луоын шудо**
 kass mängib hiirega **кочыш шырен шудэ**
 hakkame mängima **ойдолэ шудоме**
 suurmeistrid mängisid viiki **гроссмейстеръес огзы но өз ворме**
 ta mängis partiid mustadega **со съодъёсын партиез шудйз**
 mängib lauas lusikaga **со жок съорын пуньыен шудэ**
 tõstab mängides raskeid kotte **секыт мешокъёсты шудыса жутэ**
 ära mängi oma noore eluga! **эн шуд аслад пинал улонэныд!**
 lase lahti, ära mängi! **лэзь, эн шуд!**

2. KÕNEK (*kombineerides tegutsema*) :

andis mängida, enne kui auto korda sain **трос пёсяно луиз, машинаез тупатон понна**

mängis enda sooja koha peale **аслыз шуныт инты шедьтйз**
 selle kauba pealt endale suurt ei mängi **та вузэн узыр уд луы**

3. (*paarumisajal eriliselt käituma*) **паръяськон вакытэ астэ возыныны, шудыны;** (*lindude kohta*) **котканы**

tedrekused mängivad **туръёс коткало**

isasloomad mängivad võideldes **айы пойшуръёс нюръяськыса шудо**

4. PILTL (*muutlikult liikuma v liigutama*) **шудыны**

suu ümber mängib muie **ымдуръёсын серектон шудэ**

mängib edvistavalt silmadega **чильтыръяськыса синъёсыныз шудэ**

noor veri mängib **егит вир шудэ**

tuul mängib sügislehtedes **төл сйзбыл куаръёсын шудэ**

5. (*lavateoses osa täitma, lavateost etendama, muusikariistal esitama, heli üle kandma*) **шудыны;** (*muusikariistal veidi, natuke*) **шудыны;** (*lõpuni, mingi piirini*) **пумозяз шудыны :**

lastenäidendit mängima **нылпи пьесаез шудыны**

filmis mängima **киноын шудыны**

peaosa mängima **валтйсь ролез шудыны**

mängib ansambelis **ансамбльын шудэ**

õrib viiulit mängima **скрипкаен шудыны дышетске**

6. (*end kellena paista laskma, kelle rollis esinema*) **возьматыны, кариськыны;** (*teesklema*) **кариськыны, улэ аналскыны**

armastab ülemust mängida **со яратэ кивалтйсь кариськыны**

mängib majas peremeest **коркан кузё кариське**

poiss mängis haiget **пияш висись улэ аналскиз**

mänguasi <+asi asja 'asja 'asja, 'asja[de 'asja[sid_&_'asj/u s> **шудон (арбери)**

omatehtud mänguasjad **ас кийн лэсьтэм шудонъёс**

poest ostetud mänguasjad **магазиньсь басьтэм шудонъёс**

mängukaaslane <+k'aaslane k'aaslase k'aaslas[t k'aaslas[se, k'aaslas[te

k'aaslas/i_&_k'aaslase[id s> (*sõber*) **чош шудэм эш;** (*paariline,*

vastasmängija) **партнёр, эш**

olime temaga lapsepõlvesõbrad ja mängukaaslased **ми соин пичи дыръя чош шудэм эшьёс**

lapsele on mängukaaslast vaja **нълпылы чош шудон эш кулэ**
mängiks malet, aga pole mängukaaslast **шахматэн шудысал, но эш өвөл**

mängult <mängult adv> (*mitte tõeliselt, mitte päriselt*) **шудыса**
puulehed olid lastel mängult raha **куаръёс нълпыослы шудон коньдон вал**
Pariisi võime sõita ainult mängult **Париже мыныны шудыса гинэ**
быгатйськом

mängumaa <+m'aa m'aa m'aa[d -, m'aa[de_&_maa[de m'aa[sid_&_m'a[id s>
(*lapsepõlve keskkond*) **пичи дыр**; PILTL (*tegutsemisvõimalused*) **ужаны**
луонлыкъёс
mälestustes liigume lapsepõlve mängumail **тодэ ваёнъёсын пичи дыре**
берытскиськом
andke noortele mängumaad **сётэлэ егитъёслы ужаны луонлыкъёс**

männik <männik männiku männiku[t -, männiku[te männiku[id s> (*männimets*)
пужым нюлэс
männik lõhnab vaigust **пужым нюлэскын сир зын**

mära <mära mära mära -, mära[de mära[sid s> **эрвал**
eeslimära **мумы ишак**
sugumära PÕLL **зеч выжы эрвал**
varsaga mära **чунъиен эрвал**

märatsema <märatse[ma märatse[da märatse[b märatse[tud v> (*raevutsema*)
урмыны, шузимыны, лекъяськыны; (*möllama*) **куашетыны, чашетыны,**
шукыръяськыны; (*vägivallatsema*) **укултэмъяськыны**; (*mürgeldama*)
даллашыны, жугисъкыны
läks marru ja hakkas märatsema **со лекомиз но урмиз**
publik lausa märatstes vaimustusest **публика куашетйз туж юн**
шумпотэмысьтыз
väljas märatseb torm **кырын ураган куашетэ**
märatsev hull **шузимем**

märg <m'ärg märja m'ärga m'ärga, m'ärga[de m'ärga[sid_&_m'ärg/i adj, s>
1. adj кот; (*niiske*) **кот**; (*rõske, niiske*) **нюр, мускыт, кот**
märg maa **кот музьем**
märjad sügisilmad **зоро сизыыл куазь**
vihm kastis heina märjaks **зор турынез коттйз**
jään vihma kätte, sain märjaks **зор улэ пачкай, котми**
tõmba põrand märja lapiga üle **чушылы выжез кот зустариен**
võta märjad rõivad seljast **кыль котмем дйськуттэ**
laps on enda märjaks teinud **нълпы улаз кизям**
särk on higist märg **дэрем пөсяса котмиз**
silmad on pisaraist märjad **синъёс синкылилэсь нюромемын**
rohi on kastest märg **турын лысвулэсь кот**
puud on märjad, ei taha põleda **пуос котэсь, жуамзы уг поты**
2. s (miski märg, märgus) нюр, мускыт, кот; (*märg ilmastik*) **зор**
okstelt tilgub märga kaela **вайёсысь кот чыртые усе**
pühkis otsmikult märga **котмем кымессэ чушылйз**
nahkmantel peab märga ja tuult **ку пальто зорлэсь но төллэсь уте**
kutsikas on põrandale märga teinud **кучапи выж вылэз коттэм**

majade seinad on märjast mustad коркалэн борддоръёсыз котлэсь

сьӧдэктӧллям

märja käes v märjas läheb raud roostesse v roostetama котлэсь корт сыноме

märjaga pane kummikud jalga зорыку резина сапег кутча

3. s (*jook*) юон

lonks märga pudelipõhjast гучык ву бутылка пыдсысь

märgala <+ala ala ala -, ala[de ala[sid_&_al/u s]> нюр инты

märgatav <märgatav märgatava märgatava[t -, märgatava[te märgatava[id *adj*]

син шоры йӧтымон, шӧдскымон

märgatav areng шӧдскымон азинскон

vaevu märgatav värvitsoonide erinevus ӧжыт гинэ шӧдскымон буёл

тусьёслэн пӧртэмлыксы

selgesti märgatav must laik vaibal син шоры йӧтымон сьӧд вишты ковёр

вылын

märke¹ <märke m'ärke märke[t -, märke[te m'ärke[id s] (*nõuetekohane märkus*

dokumendil, pakendil jne) гожтэм, тодмостэм; (*dokumendil*) гриф

saabumismärke вуэм сярфсь тодмостэм

märke passis паспортын гожтэм

piimapakendil on märke kalorsuse kohta йӧл пакетын калорийность сярсысь

гожтэмын

märke² <märke m'ärkme märke[t -, m'ärkme[te m'ärkme[id s (*hrl pl*)]

(*ülestähendus*) гожтэм, гожъям :

päevikumärkmed дневнике гожъямьёс

reisimärkmed сюрес вылын лэсьтэм гожъямьёс

märgistama <märgista[ma märgista[da märgista[b märgista[tud v]

1. (*märgi[se]ga v märgiga varustama*) тодмостыны; (*põletamisega*) кузэс

сутыса, пус пуктыны; клеймить карыны

kariloomi märgistama пудоослэсь кузэс сутыса, пус пуктыны

linde märgistatakse rõngastades тылобурдоосты тодмосто, зундэс поныса

orje märgistati põletusmärkidega рабьёсты тодмостылызы, кузэс сутыса

rada märgistati punaste lipukestega сюресэз тодмостызы горд флажокъёсын

2. KÕNEK (*märkima, tähistama*) возыматыны

see teos märgistab arengut autori loomingus та произведение авторлэн

творчествоэзлэн азинскемез сярсысь возыматэ

märguanne <+anne 'ande anne[t -, anne[te 'ande[id s] сигнал

ootasime märguannet peatumiseks v peatumise märguannet дугдон сярсысь

сигналэз возьмамы

märk¹ <m'ärk märgi m'ärki m'ärki, m'ärki[de m'ärki[sid_&_m'ärk/e s]

1. (*tähis*) пус; (*sümbol*) символ, пус; (*märgis*) пус, тодмет (*kauba- vm*)

марка; (*põletatud*) кузэс сутыса пуктэм пус :

topograafilised märgid топографической пусьёс

korutusmärk МАТ уноян пус

piirimärk кунгож тодмет

raamatumärk книгалэн пусэз

rõhumärk KEEL юн веран куара, ударение

märk puutüvel **писпу модосысь тодмет**
nahale põletatud märk **куэ сутыса пуктэм пус**
Rootsi märgiga saag **швед маркаен пила**
järsk kurv on märgiga tähistatud **меч кожон азын пус пуктэмын**
täht on hääliku märk **куаралэн пусэз - буква**
panime linnupesa juurde märgiks kivi **тылобурдо кар вöзы тодметлы из**
понймы

2. (*ametile, huvialale vm viitav [rõivastusel kantav] tähis*) **пус, значок, знак**
meistersportlase märk **спортъя мастерлэн значокез**
pani v kinnitas märgi rinda **значокез гадяз бырттйз**

3. (*märklaud*) **мишень, пус, бельгы**
seisev märk **вырзыйсьтэм мишень**
ringmärk **питырес мишень**
püstoliga v pistolist märki laskma **пистолетэн мишене ыбыны**
märki tabama **мишене сюрныны**

4. (*märguanne*) :
noogutas nõustumise märgiks **соглаш луэмзэ возьматыса, йырыныз шонтйз**
surus tänu märgiks käe südamele **тау каремзэ возьматыса, кизэ скулмыз**
борды жиптйз

5. (*tunnusmärk, tundemärk*) **пус, тодмет, верам, чаклам**
looduses on juba läheneva sügise märke **инкуазыын матэктйсь сйзбыллэн**
тодметъёсыз вань ини

külmavärinad on haiguse märgiks **кынмыны кутскон - висёнлэн тодметэз**

6. (*jälg*) **пытты**
hammustuse märgid käe peal **ки вылын куртчем пытыюс**
mured on ta näole oma märgi jätnud **скулмаськонъёс солэн ымныраз пыты**
кельтйллям

märk² <m'ärk märgu m'ärku m'ärku, m'ärku[de m'ärku[sid_&_m'ärk/e s]>

(*märguanne, signaal*) **сигнал**

annab käega märku **киыныз возьматэ**

anti märku, et ta vaikiks **солы возьматйзы, шып мед улоз шуыса**

märkama <m'ärka[ma märga[ta m'ärka[b märga[tud v]>

1. (*täheldama, tähele panema, millestki teadlikuks saama*) **синйылтыны;**
(*tajudes*) **шöдыны;** (*nägema, silmama*) **адзыны :**

läks mööda mind märkamata **мон вöзтй монэ адзйгэк кошкиз**

ta ei teinud mind märkamagi **со монэ адзймтэ улсы кариськиз**

märkasime lähenevat äikesepilve **матэктйсь гудыри пилемез синйылтймы**

kas te ei märganud tema juures midagi imelikku? **ти солэсь номыр но**

паймымонзэ öд шöдэ-а?

vesteldes ei märkagi, kuidas aeg lendab **вераськыса, дырлэсь лобемзэ**

шöдыны ик уг луы

märkasin pererahva pilkudest, et ma pole soovitud külaline **кузёослэн**

учкемзья валай, мон возьмам куно öвöл шуыса

temal ei jää miski märkamata **со номыре но синйылтыгэк уг кельты**

2. (*taipama*) **йыре я. тодэ лыктыны, йыре шуккыны**

ta ei märganud aitähki öelda **тау шуыны гинэ но солэн тодаз öз лыкты**

keegi märkas vanainimesele istet pakkuda **кинлэн ке тодаз лыктэм, пересь**

адямилы пукон сётыны

ehk märkasid talt aadressi küsida? **солэсь адрессэ курыны тодад лыктйз-а?**

märkima <m'ärki[ma m'ärki[da märgi[b märgi[tud v>

1. (*tähistamiseks märki tegema v panema*) тодмостыны, пусйыны; (*ära, ette*) пусйылыны; (*tähistama*) пусйыны, возьматыны

linnad on kaardile märgitud каръёс карта вылын пусъемын
suusarada märgiti lipukestega куасэн бызьылон сюресэз флажокъёсын
тодмостйзы

õpilase puudumine märgitakse klassipäevikusse дышетскисьлэсь школае
лыктымтэээ классной журналэ пусъё

sünniaega pole siin märgitud вордскем дыр татын гожтэмын өвөл

2. PILTL (*sünnimust tähistama*) пусйыны

jälleenägemist märgiti tassi kohviga выльысь пумиськемзэс чашка кофеен
пусйызы

3. (*tähiseks olema, tähendama, tähistama*) возьматыны

täht märgib häälikut буква куараез возьматэ

noogutus märgib jaatust йырез шонтон соглаш луэмез возьматэ

4. (*nentima, mainima*) пусйыны

peab märkima, et ... пусйыны кулэ, ... шуыса

nagu eelmine sõnavõtja märkis ... кызы пусйиз азьвыл вераськись, ...

5. KÕNEK (*hüüatusena väljendab imestust, üllatust v kinnitust*) :

sul on iseloomu, poja, ära märgi! сямьд тынад, пие, ма веранээ!

märkimisväärne <+v'äärne v'äärse v'äärse[t -, v'äärse[te v'äärse[id *adj*], *ka*

märkimisväärt вунэтонтэм, бадзым, сйё-дано, синмаськымон, усто, умой,
син шоры йотымон; (*tähelepanu äratav*) вунэтонтэм, бадзым, сйё-дано,
синмаськымон, усто, умой, син шоры йотымон

midagi märkimisväärset eile ei toimunud номыр ик толон ой вал

märkimisväärne osa toodangust läheb ekspordi продукцилэн бадзым люкетээ
экспортэ мынэ

märkimisväärt <+v'äärt *adj*> *vt* märkimisväärne

märklaud <+l'aud laua l'auda l'auda, l'auda[de l'auda[sid_&_l'aud/u s> (*märk*
märkilaskmiseks) мишень

kuul tabas märklaua südamikku пуля мишеньлэн шорсюлмаз ик сюрюз

märkmed *pl* → märke²

märkmik <m'ärkm'ik m'ärkmiku m'ärkm'ikku m'ärkm'ikku,

m'ärkmik/e_&_m'ärkm'ikku[de m'ärkm'ikk/e_&_m'ärkm'ikku[sid s>

(*taskuraamat v lauaplokk vajaliku info märkimiseks*) блокнот

võttis taskust märkmiku ja kirjutas mu aadressi üles кисыысьтыз блокнотсэ
поттйз но мынэсьтым адресме гожтйз

märksa <m'ärksa *adv*> (*märgatavalt, märkimisväärset, tunduvalt*) шөдскымон,
син шоры йотымон; (*tunduvalt*) трослы

märksa suurem трослы бадзымгес

märksa varem трослы вазьгес

tervis on nüüd märksa parem тазалык али шөдскымон умойгес

seda kuulates paranes tuju märksa сое кылыса, мылкыд шөдскымон
тупатскиз

märkus <m'ärkus m'ärkuse m'ärkus[t m'ärkus[se, m'ärkus[te m'ärkus/i_&_m'ärkuse[id s>

1. (*suuline v kirjalik selgitus, lisandus*) замечание, валэктон, ватсан; (ääre-) гожьям, пусьем

toimetaja tegi käsikirja servadele pliiatsiga märkusi редактор кигожтэтлэн дураз карандашен гожьяз

2. (*suuline v kirjalik etteheide, nõrk noomitus*) замечание

õpilasele kirjutati päevikusse märkus hilinemise pärast дышетскисьлэн дневниказ бере кылемез понна замечание гождтйзы

märter <m'ärter m'ärtri m'ärtri[t -, m'ärtri[te m'ärtre[id s> (*usukannataja*) оскон

понна курадзись; (*oma veendumuste pärast kannataja*) ас малпанъёсыз

понна курадзись

ristiusu märtrid христиан оскон понна курадзисьёс

teaduse märtrid тодос понна курадзисьёс

tõe märtrid зэмлык понна курадзисьёс

märts <m'ärts märtsi m'ärtsi m'ärtsi, m'ärtsi[de m'ärtsi[sid_&_m'ärts/e s>

оштолэзь

vihmane märts зоро оштолэзь

märts on kevadekuu оштолэзь - тулыс толэзь

ta on sündinud märtsis со оштолэзе вордскемын

märul <märul märuli märuli[t -, märuli[te märule[id s> (*mürgel, möll, lärm*)

жугиськон, чашетон, кушетон, даллашон; (*loodusjõudude möll*) кушетон, чашетон

tormimärul сильтөл кушетэм

tegi kodus märulit дораз жугиськиз

mäss <m'äss mässu m'ässu m'ässu, m'ässu[de m'ässu[sid_&_m'äss/e s>

1. (*võimule vastuhakk, ülestõus*) бугырьяськон

talupoegade mäss крестьян бугырьяськон

mässu tõstma бугырьяськонэ жутскыны

mässule õhutama бугырьяськонэ жутканы

mässu maha suruma бугырьяськонэз быдтыны

2. (*mäslemine, tormitsemine*) кушетон, чашетон, шаугетон

lainete mäss тулкымъёслэн кушетэмзы

mässama <m'ässa[ma mässa[ta m'ässa[b mässa[tud v>

1. (*mässu tõstma, mässust osa võtma*) бугырьяськыны; (*hakkama*)

бугырьяськыны кутскыны

talupojad hakkasid mõisnike vastu mässama крестьяньёс помещикъёслы

пумит бугырьяськыны кутскизы

mässavate talupoegade vastu saadeti karistussalgad бугырьяськыс

крестьяньёс пумит карательной отрядъёс лэзиы

2. (*tormitsema, möllama*) кушетыны, шаугетыны; (*veekogu kohta*)

пальккаськыны, пызйыны; (*hakkama*) бугырьяськыны кутскыны

meri mässab зарезь кушетэ

lained mässavad тулкымъёс пальккасько

veri mässab вир пызьё

3. (*rähklema, askeldama, sekeldama*) сюлмаськыны, тыршыны, вырыны

mässab aias päev läbi быдэс нунал бакчяз выре

mässasin mitu tundi jalgratta kallal, enne kui ta korda sain **көнә ке час велосипедән выри, тупатон понна**

4. (*hullama, tembutama*) **лөптыны, йөнтэмъяськыны**
ära mässä! **эн лөпты! я. эн ортчы!**

mässima <m'ässi[ma m'ässi[da mässä[b mässä[tud v>

1. (*mida mille v kelle ümber keerama, mähkima*) **биняны, бинялтыны; (end) бинялскыны**

mässis lapsele salli mitmekordselt ümber kaela **нылпилэсь чыртызэ көнә ке пол шарфен биняз**

mässis sõrme sidemega kinni **чиньыез бинетэн биняз**

mässisin teki tihedamini ümber **шобретэн зол бинялтйськи**

last ei tohi kubujussiks mässida **нылпиез уг яра кубистаез кадь биняны**

2. PILTL (*millesegi segama, millegagi koortama*) **кыскыны, сураны**

ära lase end kahtlastesse ettevõtmistesse mässida **астэ шекланымон уже кыскыны эн лэзбы**

mätas <mätas m'ätta mätas[t -, mätas[te m'ätta[id s>

1. (*sambla v rohuga kaetud maapinna kühm*) **мүч**

rohumätas **гуждор мүч**

samblamätas **жуен будэм мүч**

mättalt mättale hüppama **мүчысь мүче тэтчаны**

istus mättale v mätta otsa **мүч вылэ пуксиз**

mättad punetavad pohladeist **мүчъёс ягмульылэсь гордэкто**

lõi niites vikati mättasse **турнакуз кусоеныз мүче шедиз**

on omadega ilusasti mättale saanud PILTL **адямие потйз**

2. (*rohukamar, sellest väljalõigatud tükk*) **карс, ожо, ожотурын**

juuremätas **сюй комокен валче выжы**

ta puhkab juba mitu aastat mätta all PILTL **со көнә ке ар музейем улын көлэ ни**

määgima <m'äägi[ma m'äägi[da määgi[b määgi[tud v> **бөксыны, бле карыны**

lambad määgivad **ыжъёс бөксо**

määr <m'äär määra m'äära m'äära, m'äära[de m'äära[sid_&_m'äär/i s>

1. (*hulk, kogus, kvantum*) **мертэт, быдзала**

mõningal määral **көнә ке**

vähesel määral **өжыт**

olulisel määral **ортчыт, укыр, трос**

täiel määral **тырмыт**

pole nõutaval määral ravimeid **эмъюмъёс тырмыт өвөл**

mil[lisel] määral võib teda usaldada? **трос-а луэ солы оскыны?**

ta on parajal määral laisk **со туж азьтэм**

2. (*määratud hulk*) **быдзала, норма; (tariif) тариф; (norm) норма; (taks, norm) такса**

palgamäär **уждун быдзала**

trahvimäär **штрафлэн быдзалаез**

3. (*mõõt, piir*) **мертэт, эсэп**

ta kannatuste määr sai täis **солэн чиданэз посьтйз**

joob üle igasuguse määra **эсэпсэ тодытэк юэ**

määraja <m'ääraja m'ääraja m'ääraja[t -, m'ääraja[te m'ääraja[id s>

1. (*kes määrab*) **мае ке решать карись адями**

2. (*käsiraamat taksonite määramiseks*) определитель
liblikamääraja, liblikate määraja бубылиосты определить карись
3. (*aparaat mille määramiseks*) мертаць аппарат
niiskusemääraja влагомер

määrama <m'äära[ma määra[ta m'äära[b määra[tud v>

1. (*seaduse v õigusakti kohta: ette kirjutama, sätestama*) пуктыны, тупатыны, висьяны; (*milleks käsku, korraldust andma*) пуктыны, инты сётыны; (*kohtulikult*) судьяны; (*teenistusse*) лыдьяны, пыртыны; (*ravi*) гожтыны; SÕJ (*toimkonda*) быстыны, лэзбыны

tuleb teha nii, nagu seadused määravad озьы карыны кулэ, кызы кат косэ та määrati tööühma juhiks сое рабочий группалэн азьветлйсе юнматйзы талле määrati preemia солы премия сётйзы

tööde lõpetamiseks määrati uus tähtaeg ужъёсты быдтыны выль дыр пуктйзы

talle määrati vanglakaristus сое тюрьмае пуктыны судьязы

arst määras mulle mudavannid эмчи мыным дэри ваннаос гожтйз

isa oli määranud pojale maja ja tütrele auto атай пиезлы корка сйзиз, нош нылызлы - машина

kohtumise määrasime kella kuueks куать часын пумиськыны вераськимы

2. (*kindlaks tegeva, määratlema*) тодыны, валаны

tähtede järgi aega määrama кизилиосья дырез тодыны

vahemaad silma järgi määrama кусыпез синмын учкыса валаны

naise vanust oli näo järgi võimatu määrata кышномуртлэсь арлыдзэ ымнырызья тодыны өз луы

3. (*milleks v kellele ette nähtud olema*) дасяны; (*millegi paratamatult*) калэ вуттыны

need sõnad polnud määratud sulle со кыльёс тон понна ой вал

polnud saatuses määratud гожтэмын вылымтэ, адзонэз өвөл

nooremale koolieale määratud raamat покчи классын дышетскисьёслы книга hukkamisele määratud inimesed бырон калэ вуэм адямиос

4. (*milleski tooniandev, oluline, peamine olema*) муг луыны

mis määras sellise otsuse? ма муген озьы кенешиды?

määratlema <määratle[ma määratle[da määratle[b määratle[tud v>

(*defineerima*) определение сётыны; KÕNEK (*kindlaks määrama*) тодыны, валаны

mõistet täpselt määratlema валатонлы шонер определение сётыны

määratu¹ <määratu adv>; <määratu määratu määratu[t -, määratu[te määratu[id adj>

1. adv (*määratult, tohutult*) ортчйт, укыр, туж, мертантэм

määratu suur укыр я. туж я. мертантэм бадзым

tööd on määratu palju уж туж трос

2. adj (*mõõtmatu, ääretu*) мертантэм, пумтэм-йылтэм :

määratu lahmakas maad мертантэм музейм

määratud ovatsioonid быронтэм кичабконъёс

tundsime määratut hirmu туж зол кышкамы

orkaan möllas määratu jõuga сильтөл туж зол куашетйз

kaupa oli määratul hulgal вуз быронтэм вал

määratu² <määratu määratu määratu[t -, määratu[te määratu[id s> (see, kes v. mis on millekski määratud) **ортчыт, укыр, туж, мертантэм**
surmale määratuid ei päästa enam miski **бырон калэ вуэмъёсты номыр но уз**
МОЗМЫТЫ НИ

määrav <m'aarav m'aarava m'aarava[t -, m'aarava[te m'aarava[id adj> (oluline, tooniandev, peamine) **определить я. решить карись, кулэ луись**
määrav artikkel KEEL **определённой артикль**
töökoha saamisel osutus määravaks keeleoskus **уж шедьыку кылэз тодэм**
КУЛЭ ВЪЛЭМ

määrduma <m'aardu[ma m'aardu[da m'aardu[b m'aardu[tud v> (ebapuhtaks muutuma, mingi ainega kokku saama) **кыжмыны, саптаськыны, кырсь**
ЛУЫНЫ
hele kleit määrdub kergesti **югыт дэрэм жог саптаське**
käed on porist määrdunud **киос дэриен саптаськызы**
tapeedid määrduvad **шпалерьёс саптасько**
haavaside määrduvus verrega **яра бинет бирен саптаськыз**
hoia raamatut määrdumast **книгаез кырсь луонлэсь уть**

määre <määre m'aarde määre[t -, määre[te m'aarde[id s>
1. (hõõrdumist, kulumist, kuumenemist vähendav aine) **мазь, зыран**
vedel määre **кизер мазь**
plastne määre **чурыт мазь**
suusamääre **куас зыран**
tema saapad polnud enam ammu määret näinud **солэн сапегъёсыз кемалась**
кремез адзиллянтэ ни
uks kriiksub, hingedele on määret vaja **ос зукыртэ, зырызэ вöйын зыраны**
кулэ
leivale oleks määret vaja **нянез маин ке зырано вал**
2. (salv vm määrítav ravim) **мазь**
jooksvamääre **ревматизмлэсь мазь**
köha vastu on hea hanerasvast määre **кызэмлэсь умой юрттэ зэзег көйлэсь**
мазь
Liitsõnad
määrde+
määrdeaine **зыран арбери**

määrima <m'aari[ma m'aari[da m'aari[b m'aari[tud v>
1. (pinnale kandma ja laiali ajama v sisse hõõruma, määret seadmete liikuvate osade vahele viima) **зыраны; (õliga, võiga) вöйын зыраны (veidi) зырзыны**
(kergelt, aeg-ajalt) **зыралляны :**
võid leivale määrima **нянез вöйын зыраны**
kriimustusi joodiga määrima **чабтиськемъёсты йодэн зыраны**
panni võiga määrima **табаез вöйын зыраны**
kliistrit tapeedile määrima **шпалерез клейстерен зыраны**
määrib salvi nahal laiali **мазезь куэ зыра**
suuski peab oskama määrida **куасэз но зыраны быгатыны кулэ**
iga masin tahab määrida **котькуд машинаез вöйын зыраны кулэ**
kääksub nagu määrimata ratas **зыраптэ питран кадь зукыртэ**
läikima v läikivaks määritud saapad **чилятоязы зырам сапегъёс**
asjaajamine hakkas edenema, kui ametnikke oli pisut määritud **ужъёс**

азинскыны кутскизы, чиновникъёслы көня ке пыриськем бере

2. (*määrduuks tegema*) саптаны, кырсь карыны, наштаны; (*õliga*) вöйын зыраны :

oled oma mantli värviga v värviseks määrinud пальтодэ буёлэн саптамед kus sa enda nii ära määrisid? кытын тон сыче наштаськид?

käed tindiga määritud киос чернилаен наштамын

hoiduge raamatuid määrimast книгаосты эн сапталэ

3. PILTL (*mustama*) саптаны, сáнтэманы, ултйяны

ärge määrige oma mainet эн сапталэ асьтэлэсь сй-дандэс

määrus <m'äärus m'ääruse m'äärus[t m'äärus[se, m'äärus[te m'äärus/i_&_m'ääruse[id s>

1. (*riigivalitsemisakt*) пунктэт, постановление; JUR (*muude õigusaktide kohta*) пунктэт, определение; (*spordivõistlusi sätestavad eeskirjad, reeglid*) эсэп, правило

kohtumäärus суд пунктэт

määrust vastu võtma пунктэт кутыны

2. KEEL (*adverbiaal*) обстоятельство

määrustik <m'äärust'ik m'äärustiku m'äärust'ikku m'äärust'ikku,

m'äärustik/e_&_m'äärust'ikku[de m'äärust'ikk/e_&_m'äärust'ikku[sid s>

(*määruste v eeskirjade kogum*) пунктэт, устав

möbleerima <möbl'eeri[ma möbl'eeri[da möbleeri[b möbleeri[tud v> (*mööbliga sisustama*) мебель пуктылыны

möirgama <m'öirga[ma möira[ta m'öirga[b möira[tud v> (*loomade kohta*); PILTL (*loodus- ja tehishelide kohta*) вузыны, ыргетыны; (*inimese kohta: karjuma, röökima*) вузыны, бöрдны

lõvi möirgab лев ыргетэ

torm möirgab сильтöл вузэ

mis sa möirgad, ole vai! мар черекъяськод, шып ул!

mölder <m'ölder m'öldri m'öldri[t -, m'öldri[te m'öldre[id s> (*veskipidaja v - omanik*) вуко изйсь

riided tolmust valged nagu möldril дйськут тузонлэсь вуко изйсьлэн кадь тöды

möll <m'öll möllu m'öllu m'öllu, m'öllu[de m'öllu[sid_&_m'öll/e s> (*märul, märatsus*) куашетон, чашпоттыса юон; (*segadus, madin*) огыр-бугыр вырон :

peomöll, pidumöll чашпоттыса юон

tormimöll сильтöл куашетэм

pühade-eelne möll kauplustes праздникёс азын магазинын огыр-бугыр вырон

möll² <m'öll mölli m'ölli m'ölli, m'ölli[de m'ölli[sid_&_m'öll/e s>

1. (*puderjas v körtjas mass*) жук

kartulid on mölliks v mölli keenud картофка жук кадь пöзем

2. GEOL (*purdsete, aleuriit*) алеврит

möllama <m'ölla[ma mölla[ta m'ölla[b mölla[tud v>

1. (*segadust tekitades v purustades liikuma v tegutsema*) куашетыны, чашетыны, урмыны

mees möllab sõgedas vihas пиосмурт, вожомемезлэсь шузимыса, куашетэ
hirmunud hobune möllab aiste vahel кыткем вал курдаса урме
hunt möllab koerte sõõris пуныосын котыртэм кион урме

2. (*lärmakalt pidutsema*) юмшаны

pulmas möllati mitu päeva сюанын көня ке нунал юмшазы

3. (*mängeldes mürama, hullama*) шудыны, укылтэмъяськыны

lapsed möllavad soojas vees нылпиос шуныт вуын шудо

kassipojad möllavad põrandal писэйпиос выж вылын шудо

4. (*mille kallal rassima*) тыршыны; (*millega jändama*) вырыны

möllab päev läbi põllul быдэс нунал бусыын тырше

möllab traktori kallal тракторен выре

5. (*loodusjõudude vm stiihia kohta*) куашетыны, чашетыны, шузияськыны

merel möllab torm зарезьын сильтөл куашетэ

taigas möllas tulekahju тайгаын тылпу шузияськыз

mört <m'ört mördi m'örti m'örti, m'örti[de m'örti[sid_&_m'ört/e s> ЕНІТ

(*sideaine*) кизертэт, раствор

kipsmört гипс раствор

lubimört извастка кизертэт

savimört горд суй кизертэт

mörti segama v tegema кизертэт дасяны

mööbel <m'ööbel m'ööbli m'ööbli[t -, m'ööbli[te m'ööble[id s> мебель я. →

жөк-пукон

pehme mööbel небыт жөк-пукон

kõva mööbel чурыт мебель

aiamööbel сад жөк-пукон

koolimööbel школалы жөк-пукон

köögimööbel кышнопаллы мебель

puitmööbel, puumööbel пулэсь жөк-пукон

seksioonmööbel секциосын мебель

suvilamööbel гужем коркалы мебель

nikerduste ja kullatisega mööbel вөлэм пужыосын но зарниямъёсын мебель

magamistoa mööbel изён бөлет мебель

pani korterisse uue mööbli sisse патере выль мебель пуктйз

paigutas toas mööbli ümber комнатаысь мебелез интыеныз воштйз

koosolek mind ei huvita, lihtsalt mööbliks ma sinna ei lähe PILTL кенеш

мыным нокыче уг поты, мебель интые мон отчы уг мыны

mööda <m'ööda *prep, postp, adv, adj*>

1. *prep* [part]; *postp* [part] (*piki mingit pinda, mingi maa-ala v. ruumi piires*) :

laps roomab mööda põrandat нылпи ньыль пыд вылаз выж вылтй ветлэ

vesi voolab mööda torusid ву трубаостй бызе

pisarad veerevad mööda põski alla синкылиос бам кузя васько

ronib redelit mööda üles тубаттй тубе

jookseb mööda poode магазинъестй бызылэ

2. *prep* [part] (*millegi pihta v. vastu*) :

andis mööda kõrvu пеляз сётйз

põrutas rusikaga mööda lauda мыжыкеныз жөк вылэ мыжгиз

3. *postp* [part] (*millelegi vastavalt, millegi järgi*) :

toimib oma tahtmist mööda **аслаз мылпотэмеэзья лэсьтэ**
püüan teda võimalust mööda aidata **тыршо солы быгатэмея юрттыны**
miski pole tema meelt mööda **номыр но солэн мылкыдызья өвөл**
pealtnägijate kinnitust mööda **адзисьёслэн верамзыя**
see töö on talle südant mööda **та уж солэн сюлмызья**

4. *adv* (*millestki v. kellestki möödudes, seljataha jättes, ka ajaliselt*) **вөзтй**

siit pole keegi mööda läinud **татй нокин өз ортчылы**
auto kihutas minust mööda **машина мон вөзтй жог ортчиз**
sellest ei saa vaikides mööda minna **PILTL тае вератэк кельтыны уг луы**
vihm läks mööda **зор дугдйз**

paar tundi läks mööda **көнә ке час ортчиз**

väsimus läheb mööda **жадем ортче**

5. *adv* (*viltu, märgist kõrvale, mitte pihta*) **вөзтй**

kuul läks mööda **пуля кырыж кошкиз**

6. *adj* **KÖNEK** (*veider, sobimatu*) **номырлы ярантэм; (napakas) визьтэмгес,**
шузигес

moel pole vigagi, aga värv on mööda **фасонэз номыр ик өвөл кадь, нош**
буёлэз номырлы но ярантэм

poiss on veidi mööda **пияш ожыт шузигес**

mööda minema

1. (*ruumiliselt v ajaliselt mööduma, lakkama*) **ортчыны :**

lähen iga päev sellest kauplusest mööda **нуналлы быдэ та вузанни дортй**
ортчисько

läks mööda mõni päev **көнә ке нунал ортчиз**

talv läks mööda **тол ортчиз**

valu läheb mööda **вось ортчоз**

2. (*arvestamata jätma*) **кельтыны**

sellest probleemist ei saa vaikides mööda minna **та ужпум сярысь**
вераськытэк кельтыны уг яра

3. (*ette jõudma*) **ортчыны**

püüti tööga naabritest mööda minna **ужаса бускельлэсь ортчыны тыршизы**

noorem vend on õppimises vanemast mööda läinud **дышетсконын вын**

агаезлэсь ортчиз

möödamines <+m'annes adv> (*muuseas*) **нялтас, нялтас вераса**

möödamines oli juttu ka sinust **нялтас тон сярысь но вераськон вал**

möödas <m'öödas adv> (*ajaliselt: möödunud, lõppenud, läbi*) **ортчемын;**

(*ruumiliselt: millest-kellest möödunud*) **берын**

suvi on möödas **гужем ортчиз**

sellest on alles kaks kuud möödas **со дырысен кык толэзь гинэ ай ортчиз**

vihm on möödas **зор ортчиз**

olime kirikust juba möödas **черк берамы вал ини**

mööduma <m'öödu[ma m'öödu[da m'öödu[b m'öödu[tud v>

1. (*ruumiliselt: mööda liikuma*) **ортчыны, вөзтй ортчыны (mööda sõitma v**

kihutama v jooksmata) **кельтыны; (jooksus) бызьылыны, трос интые вуыны;**

(*võistlustel*) **кельтыны; PILTL (kõrvale hiilima) палэнтй ортчыны :**

mootorratas möödus ees sõitvast autost **мотоцикл аяз мынйсь машинаез**

кельтйз

kiirbussid mööduvad siit peatumata скорой автобусъёс татй дугдылытэк
 ортчо
 talust möödub maantee кутыр вöзтй бадзым сюрес кошке
 möödus küsimusest vaikimisega юанлэсь, шып кариськыса, палэнскиз
 kuulas hoolega, et ükski sõna ta kõrvust ei mööduks сак кылзйз, одйг кыл но
 пельызлэсь палэнтй медаз ортчы шуыса
 2. (*ajaliselt: kulgema, kuluma*) ортчыны
 ta lapsepõlv möödus maal солэн пичи дырыз гуртын ортчиз
 aastad mööduvad аръёс ортчо
 augustis möödub sada aastat helilooja sünnist гудырикошконэ крезьгурчилэн
 вордскемез дырысен сю ар тырме
 3. (*üle minema, lakkama*) ортчыны, дугдыны
 torm möödus сйлтöл ортчиз
 peapööritus möödus йыр берган ортчиз

möödunud <m'öödunud m'öödunu m'öödunu[t -, m'öödunu[te m'öödunu[id *adj*
 (eestäiendina indekl)>

1. (*minevikku jäänud, endine*) ортчем
 möödunud ajad ортчем дыръёс
 2. (*minev, läinud, eelmine*) ортчем, кылем
 möödunud kuu кылем толэзь
 möödunud nädalal кылем арняе
 möödunud suvel кылем гужем
 möödunud aastal кылем арын

mööndus <m'ööndus m'öönduse m'ööndus[t m'ööndus[se, m'ööndus[te
 m'ööndus/i_&_m'öönduse[id *s*> (*möönmine, järeleandmine*) сётон, сётскон,
 куштон, кулэстон

möönma <m'öön[ma m'öön[da mööna[b m'öön[dud, m'öön[is m'öön[ge *v*>
 (*järele andes tunnistama, nõustuma*) санэ я. лыдэ басьтыны, соглаш луыны
 peab möönma, et selles on tal õigus санэ басьтыны кулэ, таиз ласянь со
 шонер шуыса
 ta möönis, et on vigu teinud со соглаш луиз, янгышьёс лэсьтылйз шуыса

müгри <müгри müгри müгри[t -, müгри[de müгри[sid *s*> ZOOLOG (*vesirott Arvicola
 terrestris*) комак выжысь вуын улийсь лулос

mühakas <mühakas mühaka mühaka[t -, mühaka[te mühaka[id *s, adj*>
 1. *adj (tahumatu, heade kommeteta)* зеч манерьёсья ассэ возыны
 быгатйсьтэм
 mühakas maapoiss зеч манерьёсья ассэ возыны быгатйсьтэм гуртысь
 пияш
 2. *s (mats)* возыттэм, сурон бам
 tema, va mühakas ei mõelnudki vabandada солэн нош, сурон бамлэн,
 прошение курыны тодаз ик öй вал

mühin <mühin mühina mühina[t -, mühina[te mühina[id *s*>
 1. (*mühisemine, müha*) чашетэм, куашетон, шаугетон
 meremühin, mere mühin зарезь куашетэм
 äikesehoog läheneb mühinaga гудыри куашетыса лыктэ
 2. (*tegevuse intensiivsust, hoogu rõhutades*) зол, туж жог

töö läheb mis v nagu mühin уж туж зол мынэ
kurk kasvab mühinal v nii et mühin [taga] кияр туж жог будэ
läks mühinal v mühinaga mööda, ei öelnud teregi ури-бери вöзтй кошкиз, öз
но зечъяськы

mühisema <mühisema mühiseda mühisema mühisetud v>

1. (*mühinat, müha kuuldavale laskma*) куашетыны, чашетыны, шаугетыны
туул mühiseb төл куашетэ
väljas mühisest kogu öö педлон быдэс уй куашетиз
2. (*mühinal edasi liikuma*) :
mühisest sõna lausumata mööda вöзтй урмыса кошкиз, пал кыл но вератэк
3. (*intensiivse, hooga tegevuse kohta*) зол, туж жог
kaer kasvab mis v nagu mühiseb сезы туж жог будэ

müksama <müksama müksata müksama müksatud v> (*müksu andma, kergelt
tõukama*) донганы, донгыны

müksa ta ärkvele донгы сое, мед сайкалоз
kogemata müksasin vaasi ümber янгышен вазаез донги
auto müksas pidurdamisel ees seisnud autot машина дугдыкуз аяз сылйсь
машинаез донгиз

mülgas <mülgas mülgas [t -, mülgas [te mülgas [id s> (*laugas, muda-,
poriauk*); PILTL (*hukutav, paheline paik*) сыръясь инты, нюр, вубуртчин,
дэри

mülgastega soo сыръясь нюр инты
vihmadega on tee läbipääsmatuid mülkaid täis зорьёслэсь сюрес ортчыны
луонтэм сюрес луэ

münt¹ <münt münti münti, münti [de münti [sid_ & münt/e s> BOT
(*rohhtaim Mentha*) бутник, мята

münt² <münt münti münti, münti [de münti [sid_ & münt/e s>
(*metallraha*) манет, коньы

kuldmünt зарни манет
mündi esikülг манетлэн азьпалыз
mündi tagakülг манетлэн берыз
kogub münte манетъёс бича

münt³ <münt münti münti, münti [de münti [sid_ & münt/e s> (*laad,
värving*) колорит, чеберлык, аспöртэмлык

müra <müra müra müra -, müra [de müra [sid s> (*kõrguselt ja valjuselt erinevate
helide segu*) чашетон, куашетон, шаугетон; (*tugev*) дымбыртэм

vaikne müra шыпыт чашетэм
automüra машина куара

mürakaru <+karu karu karu -, karu [de karu [sid s> PILTL (*müraja*) ерпечка;
(*mürgeldaja*) жугиськись, даллашись

mürakas <mürakas müraka müraka [t -, müraka [te müraka [id s, adj> КÖNEK

1. adj (*suur, kogukas*) туж бадзым, оломар быдза; алангасар СУРЕД.
mürakas kivi туж бадзым из

mürakas mees **алангасар воргорон**
 mürakas äikesepilv **туж бадзым пилем**
 2. *s (kogukas ese)* **туж бадзым маке; (kogukas olend) туж бадзым кин ке, алангасар**
 kaljumürakas **туж бадзым изъяр**
 tugev mees kui mürakas **алангасар кадъ кужмо воргорон**
 3. *s (suur müra, mürts, pauk)* **дымбыртэм, тачыртэм**
 käis v kostis suur mürakas **туж зол дымбыртэм (я. тачыртэм) кылйськиз**
 4. *s (tugev hoop, mats)* **чыжем, донгем**
 pani jalaga müraka vastu ust **пыдыныз өсэз чыжиз**
 ära õrrita oinast, annab sulle müraka **эн иса такаез, со тонэ лекалоз**

mürama <müra[ma müra[da müra[b müra[tud v>

1. (*müra tegema, mürisema, mürinaga liikuma*) **чашетыны, куашетыны, шаугетыны, дымбыртыны, гуретыны**
 masinad müravad kõrvulukustavalt **машинаос сонгрытымон гурето**
 mootor läks mürama **мотор гуретйз**
 2. (*valjusti häälitsema: möirgama*) **вузыны**
 karu mürab vihaselt puuris **гондыр клеткаын вожомыса гуретэ**
 3. (*üürgama, valjusti mängima*) **куашетыны, зол шудыны я. кырзаны :**
 lõõtspill müras kogu öö **арган быдэс уй зол шудйз**
 4. (*häälekalt hullama, vallatema*) **шудыны, укылтэмъяськыны**
 poisid müravad koeraga **пиос пуныен шудо**
 vaiksemalt, ärge mürage! **шыпытгес, эн укылтэмъяське!**

mürgine <mürgine mürgise mürgis[t -, mürgis[te mürgise[id adj>

1. (*toksiline, elusolendi kohta: mürginäärmetega*) **ядо**
 mürgine gaas **ядо газ**
 mürgised seened **ядо губиос**
 2. *PILTL (õel, sapine, salvav)* **лек**
 mürgine kriitika **лек критика**

mürgistus <mürgistus mürgistuse mürgistus[t mürgistus[se, mürgistus[te mürgistus/i s> vt mürgitus¹

mürgitama <mürgita[ma mürgita[da mürgita[b mürgita[tud v>; **mürgistama** <mürgista[ma mürgista[da mürgista[b mürgista[tud v>

1. (*mürgiseks muutma, mürgiga saastama*) **отравить карыны, усыкмытыны, заразить карыны**
 heitgaasid mürgi[s]tavad õhku **выхлопной газъес омырез заразить каро**
 2. (*mürgiga hävitama v kahjustama*) **быдтыны**
 kahjureid mürgi[s]tama **изъянтйсьёсты быдтыны**
 alkohol mürgi[s]tab loodet **аракы нылпи гердэз быдтэ**

mürgitus¹ <mürgitus mürgituse mürgitus[t mürgitus[se, mürgitus[te mürgitus/i s>, ka mürgistus

1. (*mürgi[s]tamine*) **быдтон**
 käib umbrohu mürgitus **жаг турынэз быдтон мынэ**
 2. (*mürgi[s]tumine, mürgi[s]tatud olek, haigusseisund*) **отравиться карон, заражение; агуласькон ВЕР.**
 alkoholimürgitus **аракылэсь отравиться карон**

mürgitus² <mürgitus mürgituse mürgitus[t mürgitus[se, mürgitus[te mürgitus/i s> (*mürgita-olek*) **ЯДТЭМ**
mõne seene mürgisuse või mürgituse üle vaieldakse **куд-ог губиослэн ядо яке ЯДТЭМ луэмзы сярись спорьясько**

mürin <mürin mürina mürina[t -, mürina[te mürina[id s>
1. (*pidev tugev müra*) **дымбыртон, чашетон, куашетон, шаугетон**
mootorimürin **мотор куара**
2. PILTL (*tegevuse hoogsuse, intensiivsuse kohta*) :
rukis kasvab mis mürin **зег туж зол будэ**
töö läheb mürinal v mis mürin v nii et mürin taga **уж туж зол мынэ**

mürisema <mürise[ma mürise[da mürise[b mürise[tud v> (*mürinal liikuma, töötama, kostma, kajama*) **куашетыны, гуретыны, дымбыртыны, шаугетыны**
mootor müriseb **мотор гуретэ**

müristama <mürista[ma mürista[da mürista[b mürista[tud v>
1. (*mürisema panema, mürisevalt kõlama panema*) **гуретыны, дамбыртыны** :
põllul müristab traktor **бусыын гуретэ трактор**
2. (*[tööd] rassima*) **туж зол ужаны**

mürk <m'ürk mürgi m'ürki m'ürki, m'ürki[de m'ürki[sid_&_m'ürk/e s> **яд,**
отрава; (mikroobne) ТОКСИН

Liitsõnad

mürgi+

mürgiastel ZOOЛ **ядо ши**

mürgihammas ZOOЛ **ядо пинь**

mürginool (*mürgiga immutatud otsaga nool*) **ядо ньёл;**

mürk+

mürkseen BOT **ядо губи**

mürkel <m'ürkel m'ürkli m'ürkli[t -, m'ürkli[te m'ürkle[id s> (*söögiseen*) **сапля**
губи

mürsik <mürsik mürsiku mürsiku[t -, mürsiku[te mürsiku[id s> PED
(*murdealine, 11--15-aastane laps*) **быдэ вуйсь пи я. был**

mürsk <m'ürsk mürsu m'ürsku m'ürsku, m'ürsku[de m'ürsku[sid_&_m'ürsk/e s>
SÕJ **снаряд**

müstiline <müstiline müstilise müstilis[t müstilis[se, müstilis[te müstilis/i adj>
(*müstikasse kuuluv v kalduv, salapärane*) **мистической**

müts¹ <m'üts *interj, adv*>; <m'üts mütsu m'ütsu m'ütsu, m'ütsu[de m'ütsu[sid_&_m'üts/e s>

1. *interj; adv (annab edasi millegi pehme ja raske kukkumise heli)* **бух, бульк**
kott langes müts põrandale **мешок бух выж вылэ усиз**

2. *s (mütsatav hoop)* **чабкем**

müts² <m'üts mütsi m'ütsi m'ütsi, m'ütsi[de m'ütsi[sid_&_m'üts/e s> **изьы;**
(*sirmiga*) **картуз; (kaitsev) шлем** :

kootud müts **керттэм изы**
pani mütsi pähe **изыызэ дйсыз**
võta müts maha! **кыль изыйдэ!**

müüja <m'üüja m'üüja m'üüja[t -, m'üüja[te m'üüja[id s> (*kes midagi müüb, ametinimetus*) **вуз карись**
ta töötab müüjana **со вуз карись луыса ужа**

müük <m'üük müügi m'üüki m'üüki, m'üüki[de m'üüki[sid_&_m'üük/e s> **вуз карон**
Liitsõnad
müügi+
müügiautomaat **вузан автомат**
müüginäitus **адзытон-вузкарон**

müükla <m'üükla m'üükla m'üükla[t -, m'üükla[te m'üükla[id s> (*väike pood, kiosk, müügilaud*) **пичи вуз карон инты, лавка, киоск**

müüma <m'üü[ma m'üü[a m'üü[b m'üü[dud, m'üü[s müü[ge müü[akse v>
вузаны, вузаськыны
maja müüma **корка вузаны**
see maja olevat müüa **та корка вузаське, пе**
see naine müüb ennast **та кышномурт ассэ вуза**

müür <m'üür müüri m'üüri m'üüri, m'üüri[de m'üüri[sid_&_m'üür/e s> (*kivist v betoonist sein ehitise osana, piiridena, tõkkena*); PILTL (*piirava, ääristava kohta, vahesein inimsuhetes*) **борддор**
kivimüür **из борддор**
nende vahel on vihkamise jäine müür **соос куспын вожпотонлэн кезыт борддорез**

müürsepp <+s'epp sepa s'eppa s'eppa, s'eppa[de s'eppa[sid_&_s'epp/i s>
(*elukutseline müüritööline*) **каменщик**

müüt <m'üüt müüdi m'üüti m'üüti, m'üüti[de m'üüti[sid_&_m'üüt/e s>
(*pärimuslik mõtlemise vorm ja maailmanägemise viis*); PILTL (*väljamõeldis*)
миф; FOLKL (*muistend*) **предание, верос**
riibli müüdid **Библиысь мифъес**

naa <n'aa *adv, interj*>

- 1. adv** (*väljendites koos sõnaga nii*) **озыы но, тазыы но; я озыы, я тазыы; озыы-тазыы; (eituse puhul) озыы но, тазыы но өвөл**
täna nii ja homme naa **туннэ тазыы, нош чуказе озыы**
- 2. adv** **KÕNEK** (*nii, nõnda*) **озыы**
- 3. interj** (*noo, noh*) **ну**
naa, või sina juba tagasi! **учкы ай, берытскид ини-а, мар-а?**

naaber <n'aaber n'aabri n'aabri[t -, n'aabri[te n'aabre[id s> **бускель**
toanaaber **комнатая бускель**
naabrid vastaskorterist **вадьсысь патерьёсысь бускельёс**
läks naabrite juurde v poole **бускельёс доры мынйз**
olime naabrite pool v naabritel külas **ми бускельёсмы дорын куноын вал**

eestlaste naabriteks lõunas on lätlased эстонъёслэн лымшор бускельёссы - латышьёс

naaberriik <+r'iik riigi r'iiki r'iiki, r'iiki[de r'iiki[sid_&_r'iik/e s] > бускель кун

naabus <n'aabus n'aabuse n'aabus[t n'aabus[se, n'aabus[te n'aabus/i_&_n'aabuse[id s] >

1. (*naabriks olemine, vahetu piirnevus, lähedus*) артэ я. матын улон pole sugugi ükskõik, kelle naabuses sa elad чик но нокичё но өвёл луыны уг быгаты, кинэн артэ тон улийскод
2. (*naabruskond, lähem ümbruskond*) ми (тй, соос) пальёс; (*naabrid*) бускельёс

naarits <naarits naaritsa naaritsa[t -, naaritsa[te naaritsa[id s] >

1. чайы, вучайы, норка
  2. (*naaritsanahk*) норка
- naaritsast krae норка воротник

naaskel <n'aaskel n'aaskli n'aaskli[t -, n'aaskli[te n'aaskle[id s, adj] >

1. s (*aukude torkimiseks*) пежъян
naaskliga auku tegema пежъянэн пась лэсьтыны
2. s PILTL (*terane, tragi inimene, eriti laps*) пежъян кадь
poisinaaskel пежъян кадь пияш

naasma <n'aas[ma n'aas[ta naase[b n'aas[tud, n'aas[is n'aas[ke v] > (*tagasi pöörduma*) берытскыны

naaseme järvelt alles õhtu eel ми ты дорысь жытазе гинэ берытскомы

naat <n'aat naadi n'aati n'aati, n'aati[de n'aati[sid_&_n'aat/e s] > вот

(*Aegopodium*) колыс, скалйыргумы, скалколыс
kevad el keedetü noortest naatidest suppi тулыс пинал колыслэсь шыд
пöзытылызы

naba <naba naba naba -, naba[de naba[sid s] >

1. ANAT (*inimese jt imetajate kõhu keskosas*) гогы
raske tööga võib naba [paigast] ära tõsta v ära venitada v ära katkestada секыт
ужаса, гогыез вырзытыны луэ
2. (*poolus*) полюс
lõunanaba лымшор полюс

nad vt nemad

nael¹ <n'ael naela n'aela n'aela, nael[te_&_n'aela[de n'aela[sid_&_n'ael/u s] >

кортчог
roostetanud naelad сыномем кортчогъёс
lauad löödi naeltega seinа пульёсты кортчоген борддор борды йыгазы

nael² <n'ael naela n'aela n'aela, nael[te_&_n'aela[de n'aela[sid_&_n'ael/u s] >

1. (*endisaegne massiühik*) фунт
üks puud on nelikümmend naela одйг пуд ньыльдон фунт луэ
2. (*mõnede riikide rahaiühik*) фунт

3. KÕNEK (*Suurbritannia naelsterling*) фунт, фунт стерлингов
vahetasin naelad dollariteks мон фунтѣсты долларѣслы воштѣ

naelking <+k'ing kinga k'inga k'inga, k'inga[de k'inga[sid_&_k'ing/i s>
шипѣсын бызбылон пыдкучан

naelutama <naeluta[ma naeluta[da naeluta[b naeluta[tud v> (*millegi külge*)
кортѳоганы; (*kokku*) огазе шуккыны
naelutas sildi uksele ялонэз өс борды кортѳогаз

naer <n'aer naeru n'aeru n'aeru, n'aeru[de n'aeru[sid_&_n'aer/e s>

1. (*naermine*) серекъян :

hele naer жингрес серекъян

2. (*hääletu naer, miie*) серектэм

3. (*tögamine, pilkamine*) серем карон :

sattus sõprade naeru alla эшѣсызлэн серем каремзы улэ шедиз

Liitsõnad

naeru+

naerugaas серекъятѣсь газ

naeratama <naerata[ma naerata[da naerata[b naerata[tud v> (*ainult näoilmege naerma*)
пальпотыны, мынектыны; (*tavaliselt irooniliselt, pilkavalt*)
серектыны, серем карыны
nägu lõi tõsiseks, ainult silmad naeratasid ымнырыз серъёзной луиз,
синѣсыз гинэ пальпотѣзы
neile naeratas õnn PILTL соослы шудбур пальпотѣз

naeratus <naeratus naeratus[te naeratus[se, naeratus[te naeratus/i s>
пальпотон, мыньпотон, серектон; (*irooniline, pilkav, üleolev*) пальпотон,
мыньпотон, серектон
ta palgeil lõi särama naeratus солэн ымнырыз пальпотѣз

naeris <naeris n'aeri naeris[t -, naeris[te n'aere[id s> BOT (*Brassica rapa, selle söödav juurikas*) сяртчы

naerma <n'aer[ma n'aer[da naera[b n'aer[dud, n'aer[is n'aer[ge v>

1. серекъяны; (*hakkama*) серем потыны, серекъяны кутскыны; (*vaikselt, itsitades*) лушкем серекъяны, пырсйылыны; (*kõvasti, müristades*)
серекъяны, горыны, гырдалляны (*ajama, panema*) серекъятыны, серемез
поттыны :

naerab heameelest шумпотыса серекъя

mees müristas naerda воргорон гориз

tüdruk kihistas naerda нылаш пырсйылѣз

naersime pisarateni v nii et silmad märjad v nii et vesi silmas синкыли

потытозь серекъямы

mis siin naerda on? ма татын серемез?

2. (*pilkama, naeruks panema*) серем карыны

keegi ei taha, et tema üle v teda naerdaks нокинлэн но уг поты, сое серем

мед карозы шуыса

naerualune <+alune aluse alus[t -, alus[te aluse[id s> серемес

naerualuseks tegema серемес карыны

võid saada teiste naerualuseks мукетъёслы серемес луыны быгатод

naeruvääristama <+väärista[ma väärista[da väärista[b väärista[tud v> серем

карыны, серемес карыны

naeruvääristab vastast тушмонзэ серем каре

naeruväärne <+v'äärne v'äärse v'äärse[t -, v'äärse[te v'äärse[id adj> серемес,

тумошо, маскара, серекъятйсь, серемез поттйсь

teeb end [teiste silmis] naeruväärseks ассэ ачиз мукетъёс азын серемес каре

nafta <nafta nafta nafta[t -, nafta[de nafta[sid s> (maaõli) мувöй

nafta otsimine мувöй утчан

nafta tootmine мувöй поттон

nagi <nagi nagi nagi -, nagi[de nagi[sid s> (varn) ошет, чоґ

riputa v pane mantel nagi otsa v nagisse пальтодэ чоґе ош

nagisema <nagise[ma nagise[da nagise[b nagise[tud v> зукыртыны,

куажыртыны, лосыртыны, лосыр вазыны

põrandalauad nagisevad выж пульёс зукырто

nagu <nagu konj, adv>

1. konj (võrdlustes: kui, justkui, otsekui) кадь

2. konj (alustab ajalause: niipea kui) гинэ но, ке

nagu mind nägi, lippas minema монэ адзиз гинэ но, бызъыса кошкиз

nagu teada saad, ütle teistele ka тодйд ке, мукетъёслы но вера

3. adv (kerge põlastuse, pahameele väljendamiseks) кадь :

oleks nagu põhjust rääkida вераськыны муг вань кадь

aga eile sa nagu lubasid tulla толон нош тон лыктыны кыл сётйд кадь

nagunii <+n'ii adv> (päris kindlasti, igal juhul, ikkagi, niikuinii) котькызы я.

котьмар ке но

ei maksa joosta, nagunii me ei jõua enam bussile бызъыны кулэ өвөл,

котькызы ке но автобусэ уд вуы ни

nahatäis <+t'äis täie t'ai[t t'ai[de, täi[te t'äis[i s> КӨНЕК

1. (pekse andmine v saamine, keretäis) жугем, тышкан, ньöрын жугон,
ньöран

poiss sai tubli nahatäie [pekse] пияшез умой-умой жугизы (я. ньöрын
жугизы)

2. (väljendab rohkust) :

hea v tubli v paras nahatäis vihma дурыныз кисьтйсь зор

saime soojas bussis kõva nahatäie higestada шуныт автобусын сыче зол
пöсямы

nahk <n'ahk naha n'ahka n'ahka, n'ahka[de n'ahka[sid_&_n'ahk/u s>

1. ку

hele nahk тöдыкысьем ку

kortsus nahk кисьпирйё ку

2. КӨНЕК (nahkjas, kilejas kattekiht, kest, koor) векчи ку, векчи сй

kissellile tuleb jahtumisel nahk peale кисель вылэ сйякуз векчи сй кылдэ
3. (loomannahk niilituna, toornahk) ку; (väike) ку; (pargituna v nahkesemeteks
töödelduna) ку; (töötlemata karusnahk) дуно пöйшур ку; (töödeldud) посэм
дуно пöйшур ку

paks nahk зöк ку

töödeldud nahk посэм ку

karunahk гондыр ку

4. PILTL (*inimese ihu ja hinge kohta*) ку

oma nahka päästma аслэсьтыд кудэ утьыны

olen seda omal nahal tunda saanud сое ас вылам шöдй

Liitsõnad

naha+

nahahaigus ку висён

nahkhiir <+h'iir hiire h'iir[t h'iir[de, hiir[te h'iir[i s> (*väike käsitiivaline imetaja*)
урткыч, улябага, лобась шыр

naiivne <na'iivne na'iivse na'iivse[t -, na'iivse[te na'iivse[id adj> (*lihtsameelne, lapselik, lapsik*) визьнодтэм, пинал визьем, ваньмызлы оскись
ära ole nii naiivne, et ta lubadusi usud сыче визьнодтэм эн луы, солэн верам
кыльёсызлы оскымон

nailon <n'ailon n'ailoni n'ailoni[t -, n'ailoni[te n'ailone[id s> КЕЕМ, ТЕКСТ
(*sünteeskiudaine ja sellest riie*) нейлон, найлон

naima <n'ai[ma n'ai[da n'ai[b n'ai[dud, n'ai[s nai[ge n'ai[dakse v> (*naiseks võtma*)
кышно басьтыны; (*naist võtma*) кышнояськыны
nais naabertalu neiu бускель кутырысь нылэз кышно басьтйз
ta on juba nainud mees со кышнояськем пиосмурт ини

naine <naine naise n'ais[t -, nais[te n'ais/i s>

1. (*naisisik*) кышномурт, нылкышно, нылмурт

rikk naine жужыт кышномурт

abielus naine бызем кышномурт

üksik naine огназ ульсь кышномурт

vallaline naine бызьымтэ нылмурт

lahutatud naine люкиськем кышномурт

suurem osa õpetajaist on naised тросэз дышетйсьёс - кышномуртёс

poiss hakkab juba naisi vaatama пияш нылъёс шоры учкыны кутске ини

2. (*abielunaine*) кышно, бызем кышномурт

kalurinaine чорыгасьлэн кышноез

pojanaine кен

ihkab Maretit endale naiseks Маретэз кышно басьтэмез потэ

kes talle naiseks läheb v tuleb? кин солы бызёз?

Liitsõnad

naise+

naiseema варманай

naiseisa варматай

naiste+

naistejuuksur нылкышно йырчышкись

naisteräev нылкышно нунал

naiselik <naisel'ik naiseliku naisel'ikku naisel'ikku, naiselik/e_&_naisel'ikku[de naisel'ikk/e_&_naisel'ikku[sid adj> (*naisele iseloomulik, omane*) **НЫЛКЫШНО, НЫЛКЫШНОЛЭН КАДЬ, НЫЛКЫШНО ВЫЛЛЕМ; (naise moodi) НЫЛКЫШНО КАДЬ**

naiskoor <+k'oor koori k'oori k'oori, k'oori[de k'oori[sid_&_k'oor/e s>
НЫЛКЫШНО ХОР

naissugu <+sugu s'oo sugu s'ukku, sugu[de sugu[sid s> **НЫЛКЫШНООС, ЖЕНСКИЙ РОД**

naisteriided pl <+riie r'iide riie[t -, riie[te r'iide[id s> **НЫЛКЫШНО ДЙСЬКУТ**

naituma <n'aitu[ma n'aitu[da n'aitu[b n'aitu[tud v> (*naist võtma*)
КЫШНОЯСЬКЫНЫ, КЫШНО БАСЬТЫНЫ; (mehele minema) БЫЗЬЫНЫ; (omavahel abielluma) КУЗПАЛЪЯСЬКЫНЫ
ta kavatseb naituda selle mehega **СО ТА ПИОСМУРТЛЫ БЫЗЬЫНЫ МЕДЭ**

najal <najal postp [gen]>

1. (*najatavas olekus*) **ПЫКИСЬКЫСА, ПЫКЪЯСЬКЫСА**

seisab tooli najal **ПУКОН БОРДЫ ПЫКЪЯСЬКЫСА, СЫЛЭ**

2. (*mille alusel, põhjal, varal, millele v kellele tuginedes*) **ПЫКИСЬКЫСА**

teooria luuakse eksperimentide najal **ТЕОРИЕЗ КЫЛДЫТО, ЭКСПЕРИМЕНТ ВЪЛЭ**

ПЫКИСЬКЫСА

nakatama <nakata[ma nakata[da nakata[b nakata[tud v> (*nakkust põhjustama, haigusetekitajaid edasi andma*) **ПАЛАТЫНЫ**
haige võib teisi nakatada **ВИСИСЬ МУКЕТЪЕСТЫ ПАЛАТЫНЫ БЫГАТОЗ**

nakkama <n'akka[ma naka[ta n'akka[b naka[tud v> (*haiguse kohta: külgel hakkama*) **ПАЛАНЫ**

leetrid nakkasid paljudesse lastesse v paljudele lastele **ПУЖЫ ТРОС НЫЛПИОСЛЫ ПАЛАЗ**

nakkus <n'akkus n'akkuse n'akkus[t n'akkus[se, n'akkus[te n'akkus/i_&_n'akkuse[id s> (*nakkamine, infektsioon*) **ПАЛАСЬКИСЬ ВИСЁН, ИНФЕКЦИЯ**

nakkust saama **ПАЛАСЬКИСЬ ВИСЁН Я. ИНФЕКЦИЯ ШЕДЬТЫНЫ**

nakkust vältima **ПАЛАСЬКИСЬ ВИСЁНЛЭСЬ УТИСЬКЫНЫ**

Liitsõnad

nakkus+

nakkushaigla **ПАЛАСЬКИСЬ ВИСЁНЪЕСТЫ ЭМЪЯННИ**

nakkusvastane **ПАЛАСЬКИСЬ ВИСЁНЛЫ ПУМИТ**

nakkushaigus <+h'aigus h'aiguse h'aigus[t h'aigus[se, h'aigus[te h'aigus/i_&_h'aiguse[id s> **ПАЛАСЬКИСЬ ВИСЁН**

nali <nali nalja n'alja n'alja, n'alja[de n'alja[sid_&_n'alj/u s>

1. (*lõbus lugu, miski lõbus, lustakas*) **СЕРЕКЪЯН, МАСКАРЪЯСЬКОН; (vemp)**

МАСКАРЪЯСЬКЫСА ВЫРОН

ma tegin ju ainult nalja, rääkisin seda niisama naljaks **МОН СОЕ ШОККЕТЫСА**

ГИНЭ ВЕРАЙ

2. (*mingi erakorraline [ebameeldiv] sündmus*) **КЫЧЕ КЕ КЕЛЬШОНТЭМ УЧЫР**

näis, mis sest naljast saab адзом, ма та бордысь потоз

Liitsõnad

nalja+

naljafilm комедийной фильм

naljajutt маскара верос (я. верам)

naljakas <naljakas naljaka naljaka[t -, naljaka[te naljaka[id adj> (*naerma ajav, lõbus, humoorikas*) маскара, сережъяно кадь; (*veider, kentsakas*) тумошо, паймымон

naljakas lugu маскара верос

mis selles siis naljakat on? ма татын серемез?

napakas <napakas napaka napaka[t -, napaka[te napaka[id adj> (*loll, tobu*)

шузи, визьтэм

ta on natuke v ivake napakas со кӧня ке шузигес

napilt <napilt adv> (*kasinalt, vähevõitu*) о́жыт; (*napisõnaliselt, lakooniliselt, põgusalt*) о́жыт; (*vaevalt, veidi alla, veidi vähem*) о́жытгес

raha on napilt коньдон о́жыт

väikeses korteris on ruumi napilt пичи патерын интыез о́жыт

ajalehtedes mainiti seda napilt газетьёсын со сярый о́жыт веразы

tööd tegime napilt kolm tundi ужамы куинь часлэсь о́жытгес

napp <n'app napi n'appi n'appi, n'appi[de n'appi[sid_&_n'app/e adj> (*vähene, kasin, vaevalt piisav*) начар, куанер, ичи, тырмыт өвӧл; (*ruumi, pinna kohta: kitsas, liiga väike*) люкыт; (*nigel, puudulik*) тырмыт өвӧл; (*ilma liigseta, ülearuseta*) огшоры; (*lakooniline, napisõnaline*) лаконичной, вакчияк верам; (*ajaliselt lühike*) вакчи дырьем; (*toimetuleku poolest kitsas, vaene*) секыт; (*pisut vähem kui v hädavaevalt nii- ja niipalju*) о́жытгес

napid teadmised о́жыт тодон-валанъёс

napp kiri вакчи гожтэт

napi aruga inimene вакчи визьем адями

korvpallimeeskonna napp võit баскетбол командалэн мырдэм но кызы вормемез

tuli elada napist pensionist пичи пенсиен улоно луиз

korter kipub perele napiks jääma патер семьялы люкыт луыны кутске

ta on napi jutuga со трос вераськисьтэм

kitsedel on talvel napid ajad кечъёслэн толалтэ секыт дырзы

siit on linna napp kilomeeter татысен карозь иськемлэсь о́жытгес

nappima <n'appi[ma n'appi[da napi[b napi[tud v> (*napiks jääma, puudu tulema*)

тырмытэ, уг тырмы

aeg v aega v ajast napib дыр уг тырмы

meil nappis raha[st] милям коньдонмы өз тырмы

nappus <n'appus n'appuse n'appus[t n'appus[se, n'appus[te n'appus/i_&_n'appuse[id s> уг тырмы, тырмытэ, дефицит

lumenappus лымы тырмытэ

toidunappus сиён-юон уг тырмы

naps <n'aps napsi n'apsi n'apsi, n'apsi[de n'apsi[sid_&_n'aps/e s>; <n'aps napsu n'apsu n'apsu, n'apsu[de n'apsu[sid_&_n'aps/e s>

1. *interj; adv (annab edasi haaramist vm kiiret liigutust)* хоп
lapsed pistavad marju naps ja naps suhu **нылпиос узы-борыез хоп-хоп ымазы донгало**
2. *s (kange alkoholne jook, kärakas)* **курыт юон**
ta napsi ei pruugi **со курытсэ уг юы**
3. *s (napsiklaasitäis sellist alkoholset jooki)* **чарка аракы**

nari <nari nari nari -, nari[de nari[sid s> (*magamislavats kasarmus, vanglabarakis*) **нар, бадзым кӧлан эус**; (*vagunis*) **полка**; (*vanasti vene talumajas*) **сэндра**
naridega kasarmu **наръёсын казарма**

narkomaan <narkom'aan narkomaani narkom'aani narkom'aani, narkom'aani[de narkom'aani[sid_&_narkom'aan/e s> (*narkootikumisõltlane*) **наркоман**

narkootikum <narkootikum narkootikumi narkootikumi narkootikumi, narkootikumi[de narkootikum/e s>
1. *MED (narkoosiks kasutatav)* **наркотик**
2. (*narkomaaniat tekitav*) **наркотик**
narkootikumid **наркотикъёс**

narmas <narmas n'arma narmas[t -, narmas[te n'arma[id s (*hrl pl*)>
1. (*lõngaots v nende kimbuke riide otsas v ääres*) **туг, бахрома**
salli narmad **шарф туг**
2. (*lõimelõngad, riideribad sidumiseks v pühkimiseks*) **кесяськем маке**

narmendama <narmenda[ma narmenda[da narmenda[b narmenda[tud v> (*narmastena ripendama, karvendama*) **лошъяськыны, пӧсьтыны**
varrukad narmendavad **саесьёс пӧсьтйзы**

narr <n'arr narri n'arri n'arri, n'arri[de n'arri[sid_&_n'arr/e s, adj>
1. *s (ebamõistlik, iseäralik, tobe inimene)* **шузи, визьтэм**; (*teatris: kloun*) **клоун, маскаръяськись, серекъятйсь**
ära mäangi narri **эн шузияськы, клоун кадь эн выры**
2. (*õukonnas: veiderdaja, pajats*) **паяц, шут**
hoovinarr VAN **придворной шут**
3. *adj (tobe, lollivõitu)* **шузи, визьтэм**; (*kentsakas, pentsik, naeruväärne*) **тумошо, паймоно кадь, маскара**; (*ebamugav, piinlik*) **умойтэм**; *KÕNEK (kehv, vilets)* **ярантэм, урод**
narr mõte **шузи малпан**
narr olukord **умойтэм учыр**
nii narri hinna eest ma ei müü **сыче серемес дунын уг вуза**

narrima <n'arri[ma n'arri[da narri[b narri[tud v>
1. (*pilkama, tõgama*) **исаны, серекъяны**; (*naljatades kiusama*) **исаны, шудыны, серем карыны**; (*vihale õrritama*) **лек карыны, исаса вожзэ поттыны**
poissi narriti memmerojaks **пияшез эрке писэй шуыса исазы**
ära narri koera **эн иса пуныез**
2. (*midagi ära rikkuma*) **сӧрыны, тйяны**

narrus <n'arrus n'arruse n'arrus[t n'arrus[se, n'arrus[te n'arrus/i_&_n'arruse[id s>
(*miski narr*) **НОМЫРЗЭ ВАЛАНТЭМ, ШУЗИ-МАЗИ**
mis narrusi sa räägid **МАР СЫЧЕ НОМЫРЕ ВАЛАНТЭМ ВЕРАСЬКИСЬКОД**

nartsiss <narts'iss nartsissi narts'issi narts'issi, narts'issi[de
narts'issi[sid_&_narts'iss/e s> BOT (Narcissus) **НАРЦИСС**
kollane nartsiss BOT (Narcissus pseudonarcissus) **ЧУЖ НАРЦИСС**
valge nartsiss BOT (Narcissus poëticus) **ТӨДЫ НАРЦИСС**

nastik <nastik nastiku nastiku[t -, nastiku[te nastiku[id s> ZOOLOG (Natrix natrix)
КЫЙ

natsionalism <natsional'ism natsionalismi natsional'ismi natsional'ismi,
natsional'ismi[de natsional'ismi[sid_&_natsional'ism/e s> (*rahvuslus*)
НАЦИОНАЛИЗМ

natsism <nats'ism natsismi nats'ismi nats'ismi, nats'ismi[de
nats'ismi[sid_&_nats'ism/e s> POL (*natsionaalsotsialism*) **НАЦИЗМ**

natuke[ne]¹ <natuke[ne] *adv*> (*veidi, pisut*) **КӨНЯ КЕ; (õige pisut) ÖЖЫТ ГИНЭ**
olen natuke[ne] väsinud **МОН ÖЖЫТ ЖАДЕМЫН**
natuke[ne] rohkem või vähem, ükskõik **КӨНЯ КЕ ТРОСГЕС ЯКЕ ÖЖЫТГЕС,**
КОТЬКЫЗЫ

natuke[ne]² <natuke_&_natukene natukese natukes[t natukes[se, natukes[te
natukes/i s> (*vähene hulk, kübeke*) **ÖЖЫТ ГИНЭ, КӨНЯ КЕ ГИНЭ**
seda natukest ikka leidub **СО ÖЖЫТ ГИНЭ СЮРОЗ**
natukese aja pärast **КӨНЯ КЕ ДЫР ОРТЧЫСА**
ta ei tahtnud mind natukestki aidata **СОЛЭН МЫНЫМ ÖЖЫТ ГИНЭ НО ЮРТТЭМЕЗ ÖЗ**
ПОТЫ

naturaalne <natur'aalne natur'aalse natur'aalse[t -, natur'aalse[te natur'aalse[id
adj>
1. (*looduslik*) **ЗЭМОС, НАТУРАЛЬНОЙ, ИНКУАЗЬ**
naturaalne mesi **ЗЭМОС ЧЕЧЫ**
naturaalne värvaine **ИНКУАЗЬ БУЁЛ**
2. (*loomulik, ehtne*) **ЗЭМОС, НАТУРАЛЬНОЙ**
3. (*natuuras esinev, naturaalmajanduslik*) **НАТУРАЛЬНОЙ, НАТУРНОЙ**
naturaalne tasu **КОНЬДОНЭН ИНТЫЕ НАТУРАЕН ТЫРОН**

nauding <nauding nauding nauding[t -, nauding[te nauding[id s> (*mõnu-, lõbu-, heaolutunne*) **КУАНОН, ШУМПОТОН**
kuulasime suure naudinguga muusikat **ТУЖ ШУМПОТЫСА КРЕЗЬГУРЕЗ КЫЛЗЙМЫ**
milline nauding on supelda puhtas vees **КЫЧЕ КУАНОН ЧЫЛКЫТ ВУЫН**
ПЫЛАСЬКЫНЫ

nautima <n'audi[ma n'audi[da naudi[b naudi[tud v> **КУАНЫНЫ, ШУМПОТЫНЫ**
elumõnused nautima **УМОЙ УЛОНЛЭСЬ КУАНЫНЫ**

need *pl* → see

needma <n'eed[ma n'eed[a n'ea[b n'ee[tud, n'eed[is n'eed[ke v> (*rängalt kiruma, sajatama, igaveseks hukka mõistma*) **карганы**
neetud olgu see päev, mil sõda puhkes **каргамын мед луоз со нунал, ку ож кутскиз**

needus <n'eedus n'eeduse n'eedus[t n'eedus[se, n'eedus[te n'eedus/i_&_n'eeduse[id s> **карган, юриськон, веднам**
needusi karjuma **зол куараен каргаськыны**
tal lasub nagu mingi needus **со веднамын кадь**

neeger <n'eeger n'eeгри n'eeгри[t -, n'eeгри[te n'eeгри[id s> **негр**
Aafrika neeGRID **Африка негръес**

neel <n'eel neelu n'eelu n'eelu, n'eelu[de n'eelu[sid_&_n'eel/e s>
1. ANAT (*seedekulgla ja hingamisteede albugosa, faariunks*) **НЬЫЛОН**
neelu limaskestast põletik **фарингит**
2. (*neela[ta]mine, neelatus*) **НЬЫЛОН**
rüüpa veel üks neel **одйг гучык ньыл на**
3. (*neeluaeg kaladel*) **зыгатон, кыскан**
praegu on hea haugi neel **али чипей умой кыска**
4. (*pl*) **KÖNEK (isud, himud) ПОТОН**
tal käivad neelud viina järele **солэн вина юэмеэ потэ**
5. (*neelav, imev veekeeris, neelukoht*) **ву берган (поръям)**
6. **ВОТ (õie krooniputke suue, õieneel) ЫМВЫЖЫ**
7. **ЕНИТ (katuse murrukoht, kuhu vihmavesi kokku voolab) разжелобок**

neelama <n'eela[ma neela[ta n'eela[b neela[tud v>
1. **НЬЫЛЫНЫ**
toitu neelama **сиёнэз ньылыны**
sülge neelama **дыльдыез ньылыны**
mul on valus neelata **мыным вось луэ ньылыны**
näri peeneks, ära tervelt neela **куша, быдэссэ эн ньылы**
2. **PILTL (endasse valguda, vajuda laskma, endasse haarama v kiskuma)**
кыскыны, пычатыны, ньылыны; (hääle, heli kohta) согыны; (tule, leekide kohta) нюлыны; (palju kulutama) сиыса быдтыны
lained neelasid paadi **тулкымъес пыжез ньылыны**
kuiv maa neelas ahnelt vihmavett **көс музъем зол кыскиз зор вуэз**

neelukoht <+k'oht koha k'ohta k'ohta, k'ohta[de k'ohta[sid_&_k'oht/i s>
(*keeriseline, neelav koht, näit jões*) **ву берган, ву кож**

neem <n'eem neeme n'eeme n'eeme, n'eeme[de n'eeme[sid_&_n'eem/i s> **GEOGR**
(*merre v järve ulatuv maismaa osa*) **мыс, мукож, муныр**

neenets <neenets neenetsi neenetsi[t -, neenetsi[te neenets[e[id s> (*Kirde-Euroopas ja Lääne-Siberis elava rahva liige*) **ненец**

neer <n'eer neeru n'eeru n'eeru, n'eeru[de n'eeru[sid_&_n'eer/e s>
1. **ANAT пекля**
parem neer **бур пекля**
tehisneer **MED ИСКУССТВЕННОЙ пекля**

2. КОК ПЕКЛЯОС

keedetud neerud ПӖЗЫТЭМ ПЕКЛЯОС

neet <n'eet needi n'eeti n'eeti, n'eeti[de n'eeti[sid_&_n'eet/e s> (*kinnitusdetail*)

заклёпка

neetidega teksapüksid заклёпкаен джинсыос

negatiiv <negat'iiv negatiivi negat'iivi negat'iivi, negat'iivi[de

negat'iivi[sid_&_negat'iiv/e s> FOT (*negatiivkujutis, sellega film v plaat*)

негатив

negatiivi ilmutama негативез поттыны

negatiivne <negat'iivne negat'iivse negat'iivse[t -, negat'iivse[te negat'iivse[id
adj>

1. (*taunitav, halb, tauniv, hukkamõistev, eitav*) алама, урод, негативной

negatiivne hinnang негативной оценка

2. MED, VET (*mingite tunnuste suhtes eitav*); MAT, FÜÜS (*nullist väiksem*); EL

(*elektronide ülekaaluga iseloomustuv*); GEOGR (*nõgus*) отрицательной

reesusnegatiivne MED, VET отрицательной резус

3. FOT (*tegelikele vastupidiste heledussuhetega*) негативной

negatiivne kujutis негативной изображение, негатив

neitsi <n'eitsi n'eitsi n'eitsi[t -, n'eitsi[te n'eitse[id s>

1. (*süütu tüdruk v naine*) быдэс я. исамтэ ныл, ассэ утись ныл
puutumatu v süütu neitsi исамтэ ныл

2. VAN (*neiu*) нылаш

Neitsi <n'eitsi n'eitsi n'eitsi[t -, n'eitsi[te n'eitse[id s> (*tähtkuju*) Нылмурт

neiu <neiu neiu neiu[t -, neiu[de neiu[sid s> ныл, нылаш

kütkestav neiu синмаськымон нылаш

Anna Sild, neiuна Lind Анна Силд, ныл фамилиеэзья - Линд

neli <neli nelja n'elja n'elja, n'elja[de n'elja[sid_&_n'elj/u num, s>

1. *num* (*põhiarv, vastava hulga, koguse kohta, kellaaja, arvulise järjekorra kohta*) ньыль; (*hulga puhul: isikut märkivate meessoost sõnadega, mitmuslike sõnadega, isikuliste asesõnade mitmusega ja paariseseid märkivate sõnadega*) ньыль кузя

nelikümmend neli ньыльдон ньыль

neli tuhat ньыль сюрс

neli viiendikku ньыль витьмос

neli korda kolm on kaksteist ньылез куиньпол уояса дас кык луэ

neli korda rohkem ньыльлы трогес

nelja meetri pikkune ньыль метрём

neli last ньыль нылпи

neli aastat ньыль ар

neli kuud tagasi ньыль толэзь талэсь азьло

neli päeva kestev v pikk v vana ньыль нунальём

lehekülj neli ньылетй бам

meid oli [kokku] neli ми ньыль кузя

teid on neli korda rohkem тй ньыльполлы трогес

aknani on meetrit neli v kolm-neli meetrit укноозь ог ньыль метр я. ньыль

метрѳс

istuge trammile [nr] neli ньылетй трамвае пуксе

2. s (number 4, hinne, mängukaart) ньыль

sai eksamil nelja, tegi eksami nelja peale v neljale экзаменын ньыль басьтйз

Liitsõnad

nelja+

neljakorruseline ньыль этажѳем

neljatoaline ньыль комнатаен

nelikümmend <neli+kümmend nelja+k'ümne

n'elja+kümme[t_&_n'elja+kümmend -, nelja+k'ümne[te nelja+k'ümne[id num>

ньыльдон

nelikümmend jagub kaheksaga ньыльдон тямыслы люкиське

nelikümmend viis ньыльдон вить

ta hakkab neljakümnele lähenema ог ньыльдон аресѳем пиосмурт

laud on kaetud neljakümnele inimesele жок ньыльдон адямины дасямын

nelinurk <+n'urk nurga n'urka n'urka, n'urka[de n'urka[sid_&_n'urk/i s>

четырёхугольник

nelisada <neli+sada nelja+saja n'elja+sada_&_n'elja+sada[t -, nelja+sada[de

nelja+sada[sid num> ньыльсю

nelisada viiskümmend kolm ньыльсю витьтон куинь

neliteist[kümmend] <neli+t'eist[+kümmend] nelja+t'eist[+k'ümne]

n'elja+t'eist[+kümmend]_&_n'elja+t'eist+kümme[t -, nelja+t'eist+k'ümne[te

nelja+t'eist+k'ümne[id num> дас ньыль

kolm tuhat viissada neliteist[kümmend] куинь сюрс вить сю дас ньыль

neljateist[kümne] kilomeetri kaugusel linnast карлэсь дас ньыль иськемын

ta on aastat neliteist[kümmend] või viisteist vana со дас ньыль яке дас вить

аресѳем

neljakordne <+k'ordne k'ordse k'ordse[t -, k'ordse[te k'ordse[id adj>

1. (neljast kihist v osast koosnev) ньыль полэс

neljakordne lõng ньыль полэс шорт

2. (neli korda suurem v rohkem) ньыль пол

saak on mullusega võrreldes neljakordne ю-нянь, кылем арен чошатыса,

ньыль поллы трогес

3. (neljal korral toimuv v esinev) ньыль пол

neljakordne maailmameister ньыль пол дунне чемпион

4. KÕNEK (neljakorruseline) ньыль этажѳем

neljakümnes <+k'ümnes k'ümnenda k'ümnenda[t -, k'ümnenda[te k'ümnenda[id

num> ньыльдонэти

möödunud sajandi neljakümnendail aastail кылем даурлэн ньыльдонэти

арьёсаз

neljandik <neljand'ik neljandiku neljand'ikku neljand'ikku,

neljandik/e_&_neljand'ikku[de neljand'ikk/e_&_neljand'ikku[sid num, s>

1. num ньыльмос

üks neljandik одйг ньыльмос

2. s (vastav osa millestki) ньыльмос

teekonna esimene neljandik **сюреслэн нырысетй ньыльмосэз**
3. s KÕNEK (*neljanda klassi õpilane*) **ньылетй классын дышетскись**
neljandikud läksid matkama **ньылетй классын дышетскисьёс походэ**
мынйзы

neljaräev <p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s]>
покчи арня
esmaspäevast neljaräevani **вордйськонысен покчи арняозь**

neljas <neljas neljanda neljanda[t -, neljanda[te neljanda[id num> **ньылетй**
neljas klass **ньылетй класс**
neljandal aprillil **ньылетй оштолэзь**

neljateistkümnes <+k'ümnes k'ümnenda k'ümnenda[t -, k'ümnenda[te
k'ümnenda[id num> **дас ньылетй**
neljateistkümnenal mail **дас ньылетй куартолэзе**

nelk <n'elk nelgi n'elki n'elki, n'elki[de n'elki[sid_&_n'elk/e s]>
1. ВОТ (*Dianthus*) **герберсяська, инвожосяська**
mulle kingiti viis punast nelki **мыным вить горд герберсяська кузьмазы**
2. КОК (*viirts*) **гвоздика**

nemad pl <nema[d nen[de n'e[id, nen[desse nen[des nen[dest nen[dele nen[del
nen[delt nen[deks nen[deni nen[dena nen[deta nen[dega; sg tema *pron*
(*kasutatakse rõhulises asendis*)>; **nad** pl <n'a[d nen[de n'e[id, n'e[isse n'e[is
n'e[ist n'e[ile n'e[il n'e[ilt n'e[iks; sg ta *pron* (*kasutatakse rõhutus asendis*)> **соос**
nemad kolmekesi **соос куиньназы**
nad on kõik siin **соос ваньзы татын**
mitte meie, vaid nende poeg **милям өвөл, соослэн пизы**
käisin neil, aga neid ei olnud kodus **соос доры ветлй, но соос доразы ой вал**

nentima <n'enti[ma n'enti[da nendi[b nendi[tud v> (*tõsiasja kinnitama*,
sedastama, konstateerima) **констатировать карыны, вераны; (täheldama**,
märkama) **вераны, шуыны**
pean nentima, et sa valetad **вераны кулэ, тон пöяськиськод шуыса**
nende sündmuste vahel võib nentida teatavat seost **со учырёс куспысь**
огкадьзэ синйылтыны луэ

neto <neto adv>; <neto neto neto[t -, neto[de neto[sid s> МАЖ
1. adv (*puhtal kujul, pakend v kulud maha arvatud*) **нетто**
purgis on neto 200 grammi koort **банкаын нетто 200 грамм йöлвыл**
2. s (*puhaskaal, netokaal, -mass*) **нетто**
liites netole pakendi kaalu, saame bruto **неттолы пакетлэсь секталазэ**
ватсаса, брутто поттйськом

neutraalne <neutr'aalne neutr'aalse neutr'aalse[t -, neutr'aalse[te neutr'aalse[id
adj>
1. (*erapooletu*) **нейтральной**
neutraalne teema **нейтральной тема**
neutraalne riik POL **нейтральной кун**
2. КЕЕМ (*ei happeline ega aluseline*); FÜÜS (*elektrilaenguta*) **нейтральной**
neutraalne lahus КЕЕМ **нейтральной раствор**

Liitsõnad

neutraal+

neutraalveed POL нейтральной вуос

nibu <nibu nibu nibu -, nibu[de nibu[sid s> (väike väljaulatuv tipp, ots) **НОНОК**, **сосцевидный отросток**; (anatoomilise moodustisena) **пичи кыл**

nigel <nigel nigela nigela[t -, nigela[te nigela[id adj> (vilets, kehv, armetu, vähene) **начар**, **куанер**, **ичи**, **тырмыт өвөл**; (nõrk, mitte küllalt tugev) **ляб**, **шер**; (halvasti kasvanud) **чакмем**, **куасьмем**; (jõu poolest vilets) **ляб**, **лябыт**, **юнмамтэ**, **ляб кужымъем**
nigel teenistus **начар уждун**
nigel riietus **вужмем дйськут**
nigel saak **шер-тур ю-нянь**
nigelad kased **куасьмем кызыпуос**
nigelad lihased **ляб ёзвиос**
nigelad juuksed **векчи йырси**

nihe <nihe n'ihke nihe[t -, nihe[te n'ihke[id s>

1. (nihkumine) **вырзон**

maakoores niheked GEOL **музей ком вырзон**

2. ([väike] muutus) **воштйськон**

tähendusnihe KEEL **кыл пуштрслэн воштйськонэз**

füsioloogilised niheked **физиологической воштйськонъёс**

nihestama <nihesta[ma nihesta[da nihesta[b nihesta[tud v> (liigest paigast väänama) **бералтыны**
komistas ja nihestas jala ära **со канжаськиз но пыдзэ бералтйз**

nihkuma <n'ihku[ma n'ihku[da n'ihku[b n'ihku[tud v> (aeglaselt, vähehaaval edasi liikuma) **азьланьскыны**, **азинскыны**, **вырзыны**; (teise kohta) **интыысь воштйськыны**; (kohalt) **вырзыны**, **интыысь воштйськыны**; (lähemale) **матэ кариськыны**; (eemale) **бордысь палэнскыны**; (ajaliselt lähemale) **матэктыны**, **вуыны**
vagonid nihkusid paigalt v paigast **вагонъёс интыысьтызы вырзызы**
püüdsin talle lähemale nihkuda **солы матэгес кариськыны тырши**
ära nihku minust eemale **эн палэнскы мон бордысь**
tigu nihkub millimeetrihaaval edasi **биё миллиметр бёрсы миллиметр азинске**
päike nihkub õhtusse **шунды лэзиське**
tunni lõpp nihkub lähemale **уроклэн пумыз вуэ**

nihutama <nihuta[ma nihuta[da nihuta[b nihuta[tud v> (aeglaselt, vähehaaval kuhugi liigutama) **донгыны**, **донганы**; (teise kohta) **интыысьтыз воштыны**; (kohalt) **вырзытыны**, **донгыны**; (lähemale) **борды донгыны**; (eemale) **бордысь донгыны**; (ajaliselt siirna) **воштыны**, **выжтыны**, **кельтыны**
kappi paigast nihutama **шкафез интыысьтыз донгыны**
nihuta oma tool mulle lähemale **пукондэ мон доры матэгес донгы**
puhkus nihutati juulist augustisse **шутэтсконэз посьтолэзысь гудырикошкон толэзе выжтйзы**

nii <n'ii adv>

1. (*sedamoodi, selliselt*) **ОЗЫ, ТАЗЫ**
ah nii! **ах озы!**

nii ja naa **озы но тазы**

las olla nii **мед луоз озы**

nii räägitakse **озы верасько**

kuidas [siis] nii? **кызы озы?**

kas tõesti oli nii? **зэм ик-а озы вал?**

ei, nii ei lähe **өвөл, озы уз пörмы**

või nii [on lugu]! **тйни кызы!**

nii või teisiti, aga ära tuleb teha **озы-а, тазы-а, нош лэсьтыны кулэ**

jooksime nii, kuidas jalad võtsid **бызимы озы, кызы пыдъёс быгатйзы**

nii, sellel on nüüd lõpp! **озыен, талэн пумыз вуэмын!**

2. (*sel määral, sedavõrd, väga, eriti*) **сыче**

kuhu sa nii vara lähed? **кытчы сыче вазь мынйськод?**

miks tädi nii vana on? **малы апай сыче пересь?**

mul pole nii palju raha **мынам сомында коньдонэ өвөл**

nii palju kui süda soovib **сомында, көня сյолэмлэн потэ**

olen sulle nõuande eest nii tänulik **сыче тау карисько тыныд кенеш сётэмед понна**

kus sa olid nii kaua? **кытын тон сыче кема вал?**

3. (*umbes, millegi ringis*) **ог, пала**

üle puuda, nii paarkümmend kilo **пудлэс тросгес, ог кызы килограмм**

jään veel nii paariks nädalaks maale **ог кык арнялы гуртэ кылэ на**

4. (*väljendab vahetut ajalist järgnevust*) **гинэ но**

nagu ta tuli, nii mina läksin **со лыктйз гинэ но, мон кошки**

5. (*ühendsidesõnade osana*) :

tee kõik nii hästi kui võimalik **ваньзэ лэсьты сыче умой, кызы быгатйськод**

ootame siin, nii kaua kui vihm üle jääb **зор дугдытозь, татын возьмалом**

tööga oldi nii kaugel, et lõpp paistis juba **уж пумаз вуэ вал ни**

püüan aidata, nii palju kui võimalik **тыршо юрттыны сомында, көня быгато**

niiduk <niiduk niiduki niiduki[t -, niiduki[te niiduke[id s> (*niidumasin*) **турын турнан машина, косилка; (lõikusmasin) аран машина; (lihtsama ehitusega) лобогрейка**

muruniiduk **газон турнан машина**

niigi <n'iigi adv>

1. (*selletagi, nagunii*) **сотэк но, так но**

saad veel külma, tervis sul niigi hädine **кынмалод эшшо, тазалыкед сотэк но ляб**

kõik on niigi selge **сотэк но ваньмыз валамон**

2. (*seevõrra, selgi määral*) **озы ке но, сомында ке но**

hea, et niigi palju tagasi sain **умой, сомында ке но берен басьтй**

3. (*sedamoodi ja mitte halvemini*) :

hea, et veel niigi läks **умой, озы гинэ луиз шуыса**

niihästi <+h'ästi adv> (*ühendsidesõnade niihästi ... kui ka, niihästi ... kui osana*)

кызы ..., озы ик

kontserdile tuli niihästi noori kui ka vanu **концертэ лыктйзы кызы**

пинальёс, озы ик пересьёс

niikuinii <+n'ii adv> (*nagunii, kindlasti, igal juhul*) СОТЭК НО, КОТЬМА КЕ НО
pole mõtet joosta, niikuinii me ei jõua БЫЗЭНЭЗ ÖВÖЛ, КОТЬКЫЗЫ КЕ НО УМ
ВУЭЛЭ

see maja läheb niikuinii lammutamisele ТА КОРКАЕЗ СОТЭК НО КУАШКАТЫНЫ
КУЛЭ

mis ma sest räägin, sa ei usu niikuinii МАЛЫ МОН СО СЯРЫСЬ ВЕРАЛОМ, ТОН
НОКЫЗЫ НО УД ОСКЫ

niimoodi <+m'oodi adv> (*nii, selliselt*) ОЗЫ, ТАЗЫ
niimoodi ei tohi rääkida ОЗЫ ВЕРАСЬКЫНЫ УГ ЯРА
vaat niimoodi! ВОТ ОЗЫ!

niin <n'iin niine n'iin[t n'iin[de, niin[te n'iin[i s>

1. ВОТ (*taime koore alumine osa*) НИН; (*niinekiud kimbuna*) МУЧОЛО
niinest korv НИН КУДЫ

2. КÖНЕК (*niinepuu, pärn*) БЕРИЗЬ

niinimetatud <+nimetatud nimetatu nimetatu[t -, nimetatu[te nimetatu[id adj
(*eestäiendina indekl*)> (*niinimetet*) ОЗЫ НИМАМ

niipalju <+palju adv> (*niivõrd, nii palju*) СОМЫНДА, СОКЕМ

ta polnud niipalju vihane kui õnnetu СОЛЭН СОКЕМ ВОЖЕЗ ПОТЭМЫН ÖЙ ВАЛ, СО
ЖОЖОМЕМЫН ВАЛ

püüan aidata, niipalju kui võimalik ТЫРШО ЮРТТЫНЫ СОМЫНДА, КÖНЯ БЫГАТО

niipea <+p'ea adv> (*eitavas lauses*) (*lähemal ajal, varsti, pea*) ЖОГЕН ÖВÖЛ;
(*ühendsidesõnas niipea kui*) КЕ, ГИНЭ КЕ

ega sa veel niipea ära lähe? ТОН ЖОГЕН УД КОШКЫ НА, ДЫР, УК?

asume teele, niipea kui koidab ЗАРЕКТЙЗ ГИНЭ КЕ, СЮРЕС ВYLЭ ПОТОМ

niisama <+sama adv>

1. (*ilma erilise põhjuse, tagamõtte v eesmärgita, muidu*) ОЗЫ ГИНЭ, ТАК ГИНЭ
ma niisama [jutujätkuks] mainisin МОН ОЗЫ ГИНЭ СО СЯРЫСЬ ВЕРАЙ

tee midagi, ära istu niisama КАР МА КЕ НО, ТАК ГИНЭ ЭН ПУКЫ

seda asja ma niisama ei jäta! СО УЖЕЗ МОН ОЗЫ ГИНЭ УГ КЕЛТЫ!

2. (*võrdluses: sama*) ОЗЫ ИК, СЫЧЕ ИК, СОМЫНДА ИК

poeg on niisama pikk kui isa пиез атаез жужда

vihm lakkas niisama järsku, nagu oli alanud зор озы ик шуак дугдйз, кызы
КУТСКИЗ ВАЛ

neil on kolm hobust ja niisama palju lehma соослэн куинь валзы но сомында
ИК СКАЛЗЫ

3. (*nii*) ОЗЫ, ТАЗЫ

sellest loost sa niisama lihtsalt välja ei rabele ТА УЧЫРЫСЬ ТОН ОЗЫ ГИНЭ УД
МОЗМЫ

4. (*[nii]samuti*) ОЗЫ ИК, КАДЬ ИК

käed on väsinud, jalad niisama киос жадемын, пыдъес но озы ик

sajab niisama nagu eile ТОЛОН КАДЬ ИК ЗОРЕ

niisamuti <+samuti adv>

1. (*samuti*) ОЗЫ ИК, КАДЬ ИК, НО

täna niisamuti nagu eilegi ТУННЭ НО ТОЛОН КАДЬ ИК

kõik lähevad ära, mina niisamuti ВАНЬЗЫ КОШКО, МОН НО

2. KÕNEK (*niisama, muidu*) ОЗЫ ГИНЭ; ТАК ГИНЭ ВЕР.К.
ei midagi, ma niisamuti küsisin НОМЫР ÖВӨЛ, МОН ОЗЫ ГИНЭ ЮАЙ

niisiis <+s'iis adv> (*seega, järelikult, seetõttu*) ОЗЫЕН
kõik on kohal, niisiis alustame ВАНЬЗЫ ТАТЫН, ОЗЫЕН, КУТСКОМЕ
niisiis tuleb välja, et oleme sugulased ОЗЫЕН, АСЬМЕОС ЧЫЖЫ-ВЫЖЫОС

niisk <n'iisk niisa n'iiska n'iiska, n'iiska[de n'iiska[sid_&_n'iisk/u s> (*isaskala seemnesari v -vedelik*) ЙӨЛО МЫЗЬ

niiske <n'iiske n'iiske n'iiske[t -, n'iiske[te n'iiske[id adj> (*veidi märg*) КОТ,
НЮСКЫТ, ЮЗМЫТ, НЮР; (*rõske*) КОТ, НЮСКЫТ, НЮР (*niiskeks tõmbunud*)
КОТМЕМ; (*niiskeks tehtud*) КОТТЭМ :
niiske ilm ШУЛЬ, СУЛЕП КУАЗЬ
niiske puit КОТ ПУ
niiske õhk ЮЗМЫТ ОМЫР
otsaesine on higist niiske КЫМЕС ПӨСЯСА КОТМЕМ
tikud on niiskeks tõmbunud v läinud СПИЧКАОС КОТМИЛЛЯМ
silmad läksid v lõid niiskeks СИНЬЁС НЮРОМИЗЫ

niiskus <n'iiskus n'iiskuse n'iiskus[t n'iiskus[se, n'iiskus[te
n'iiskus/i_&_n'iiskuse[id s> (*vee- v veeaurusisaldus*) КОТ; (*rõskus*) КОТ
liigniiskus ТУЖ ЗОЛ КОТ
niiskusest hallitanud seinad КОТЛЭСЬ ПУРЫСЬТАМ БОРДДОРЬЁС
klaasidelt valgub aknalauale niiskust ПИЯЛАЫСЬ ЯНАКЕ КОТ ВАСЬКЕ

niisugune <+sugune suguse sugus[t -, sugus[te suguse[id adj> (*selline, seesugune*) СЫЧЁ, ТАЧЁ :
niisugust asja näen küll esimest korda таچه ужез нырысьсэ адзисько
mis niisugused kingad maksavad? КӨНЯ СЫЛО ТАЧЁ ТУФЛИОС?
ta on niisugune tugev mees СО СЫЧЁ КУЖМО ПИОСМУРТ
kes sa niisugune oled? КИН ТОН СЫЧЁ?
inimesi on niisuguseid ja naasuguseid АДЯМИОС СЫЧЕЕСЬ НО ТАЧЕЕСЬ ЛУО

niisutama <niisuta[ma niisuta[da niisuta[b niisuta[tud v>
1. (*niiske[ma]ks tegema, kastma*) КОТТЫНЫ; (*piserdama*) ПАЗЯНЫ, ПАЗЬГЫНЫ;
PÖLL (*kastma, vihmutama, irrigatsiooni tegema*) КИСТЬАНЫ
niisutab keelega huuli КЫЛЫНЫЗ ЫМДУРЬЁССЭ КОТТЭ
hommikune kaste niisutab rohtu ЧУКНА ЛЫСВУ ГУЖДОРЕЗ КОТТЭ
mulda tuleb niisutada ja taimi piserdada МУЗЬЕМЕЗ КОТТЫНЫ КУЛЭ, НОШ
БУДОСЬЁСТЫ ВУЭН ПАЗЯНЫ
niisutatavad maad КИСТЬАНО МУЗЬЕМЬЁС
niisutatavad kultuurid PÖLL КИСТЬАНО КУЛЬТУРАОС
2. PILTL (*alkoholi pruukides midagi tähistama*) МИСЬКЫНЫ
uut korterit niisutama ВЫЛЬ ПАТЕРЕЗ МИСЬКЫНЫ
uut töökohta tuli niisutada ВЫЛЬ УЖЕЗ МИСЬКОНО ЛУИЗ

niisutus <niisutus niisutuse niisutus[t niisutus[se, niisutus[te niisutus/i s>
КОТТОН; (*piserdamine*) ПАЗЯН; PÖLL (*kastmine, vihmutamine*) КИСТЬАН

niit¹ <n'iit niidi n'iiti n'iiti, n'iiti[de n'iiti[sid_&_n'iit/e s> СЙНЬЫС
jāme niit ЗӨК СЙНЬЫС

peenike niit **векчи сйнъыс**
niiti nõelale taha panema **сйнъысэз писъяны**
niiti poolima v poolile ajama **сйнъысэз биняны**
uurija leidis lõpuks niidi, mis viis kuriteo jälgedele **следователь мырдэм-мырдэм шедьтйз сйнъысэз, кудйз вуттйз йыружлэн пытьыяз**

Liitsõnad

niidi+

niidirull (*rullike, millele on keritud niit*) **сйнъыс катушка;**

niit² <n'iit niidu n'iitu n'iitu, n'iitu[de n'iitu[sid_&_n'iit/e s]>

1. (*looduslik rohumaa, heinamaa*) **возь, турнан инты**
alpiniit **альпи возь**
kultuurniit **кизем возь**
2. (*niitmine*) **турнан, аран**
heinaniit **турнан**
rukkiniit **зегез аран**
3. (*niidetud kogus, niidus*) **турнан**
päevane niit **нуналскын турнам турын**
lutsern annab aastas kolm niitu **люцернаез араз куиньпол турнало**

niitma <n'iit[ma n'iit[a niida[b niide[tud, n'iit[is n'iit[ke v]>

1. **турнаны;** (*vilja lõikama*) **турнаны :**
heina niitma **турын турнаны**
hommikul kastega on kergem niita **чукна лысвуэн каньылгес турнаны**
niida lauda tagant nõgesed maha **коргид сьорысь пушнерез турна**
2. (*villa, karva pügama*) **чышкыны**
lambaid niitma **ыжъёсты чышкыны**

niiviisi <+v'iisi adv> (*nii[moodi], sedasi, sedaviisi, selliselt*) **озьы, тазы**

ära räägi niiviisi **эн вераськы озьы**
jah, niiviisi on lood **бен, сычөөсь ужъёс**
ah niiviisi! **ах озьы!**
kuidas siis niiviisi? **кызы бен озьы?**
teeme nüüd niiviisi **табере тазы каром**

niivõrd <+v'õrd adv> (*sel määral, sedavõrd*) **сокем**

ei taha sellest enam kuuldagi, niivõrd ära on tüüdanud **со сярыйсь кылэм но уг**
пот ни, сокем акыльтйз
teda ei huvita niivõrd palk kui töö **со уждунэныз сокем уг тунсыкъяськы,**
кызы уженыз

nikastama <nikasta[ma nikasta[da nikasta[b nikasta[tud v]> **кузьсузьтыны**
nikastas hüpates jala [ära] **тэтчыкуз пыдзэ кузьсузьтйз**

nikerdama <nikerda[ma nikerda[da nikerda[b nikerda[tud v]>

1. (*puusse kujutisi, mustrit lõikama, puust midagi välja lõikama v voolima*)
вандылыны; (*treima*) **шерыны**
nikerdasin oma nimetähed puukoode **нимутулылэсь нырысь букваоссэ**
писпу сулэ вандыли
nikerdatud kaanega laegas **вандылэм ворсэтэн шкатулка**
2. PILTL (*nokitsedes, kõpitsedes tegema*) **вырыны;** (*hoolega viimistlema*)
шерыны, волятыны

nikerdab iga fraasi ja lause kallal **котькуд фразазэ но предложенизэ волятэ**
3. KÕNEK (enda kasuks kombineerima) шыръяны, висъяны
nikerdasin endale ühe vaba päeva **аслым одйг шутэтскон нунал висъяны**
быгатй

nikkel <n'ikkel n'ikli n'ikli[t -, n'ikli[te n'ikle[id s> **KEEM (keemiline element)**
НИКЕЛЬ

niks¹ <n'iks niksi n'iksi n'iksi, n'iksi[de n'iksi[sid_&_n'iks/e s> **ETN (pulk lõnga**
kerimiseks) СЕРЫ

niks² <n'iks niksu n'iksu n'iksu, n'iksu[de n'iksu[sid_&_n'iks/e s> (**kniks**)
ПЫДКУПЫРЯСЬКОН, ЛАПТЙСЬКОН
tüdruk tänas ja tegi niksu **НЫЛАШ ТАУ КАРИЗ НО ЛАПТЙСЬКИЗ**

nimekaim <+k'aim kaimu k'aimu k'aimu, k'aimu[de k'aimu[sid_&_k'aim/e s>
(*sama eesnimega isik*) **ПАНЬТЭМ**; (*sama perekonnanimega*) **ОГКАДЬ ФАМИЛИЕН**
me oleme nimekaimud **МИ ПАНЬТЭМЪЭС**

nimekas <nimekas nimeka nimeka[t -, nimeka[te nimeka[id adj> (*kuulus, tuntud*
nimega) **ТОДМО, ДАНО**
nimekas näitleja **ТОДМО АРТИСТ**
põlvneb nimekast suguvõsast **ДАНО ВЫЖЫЫСЬ ПОТЭМЫН**

nimekiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s> (*nimestik*)
ЛЫДМЕТ, СПИСОК
elanike nimekiri **УЛЙСЬЁСЛЭН ЛЫДМЕТСЫ**
ennast konkursist osavõtjate nimekirja panema **КОНКУРСЫН ПЫРИСЬКЫНЫ**
ГОЖТЙСЬКЫНЫ
ta kustutati nimekirjast **СОЕ ЧУШИЗЫ ЛЫДМЕТЫСЬ**
range mind nimekirja **МОНЭ ЛЫДМЕТЭ ГОЖТЭ**
sattus musta nimekirja **PILTЛ СЬӨД ЛЫДМЕТЭ СЮРИЗ**

nimeline¹ <nimeline nimelise nimelis[t nimelis[se, nimelis[te nimelis/i adj>
1. (nime, nimetust omav, teatud nime kandev) НИМО
Reinu-nimeline noormees **Рейну нимо егит пиосмурт**
Rein Tamme nimeline mees **Рейн Тамме нимо пиосмурт**
2. (kellegi nimele välja antud) НИМО; (*selline, kus midagi tehakse oma nime*
avaldades) **НИМЫН**
nimeline kingitus **НИМО КУАРАСӨТОН**
nimeline kutse esietendusele **ПРЕМЬЕРАЕ НИМЫН ÖТӨН**
3. (ainult nime poolest eksisteeriv, formaalne) НИМЫЗ ПОННА
kuningavõim on vaid nimeline **ЭКСЭЙ ТӨРЛЫК НИМЫЗ ПОННА ГИНЭ**

nimeline² <+nimeline nimelise nimelis[t nimelis[se, nimelis[te nimelis/i adj (*hrl*
liitsõna järelosa)> **НИМО**
temanimeline **СОЛЭСЬ НИМЗЭ НУЛЛЙСЬ**
ühenimeline **ОГКАДЬ НИМО**

nimelt <nimelt adv>
1. (just nii, täpselt) ЧАПАК
nimelt seda ta ootaski **ЧАПАК СОЕ ИК СО ВОЗЬМАЗ**

ta tahab just nimelt selliseid kingi солэн чӱпак таӗ туфли басьтӗмез потӗ
Kas sa mõtled Jaani? -- Just nimelt. Янӗз малпаськод-а? -- Чӱпак сое

2. (*nimme, meelega, sihilikult*) юри

lähen nimelt, öeldagu mis tahes юри мыно, котьмар мед шуозы

nimepidi <+pidi adv>, ka nime pidi

1. (*nimeliselt, nime järgi, nime pidi*) нимъя

arvustuses kedagi nimepidi ei mainitud отзывын нокин но нимызыя
гожтӗмын өвӗл

2. (*formaalselt*) ньӧм понна

ta on olnud oma lastele ainult nimepidi isaks со нылпиосызылы ньӧмыз понна
гинӗ атай вал

nimestik <nimest'ik nimestiku nimest'ikku nimest'ikku,

nimestik/e_&_nimest'ikku[de nimest'ikk/e_&_nimest'ikku[sid s> (*nimede v
nimetuste loetelu, nimistu*) лыдмет, список

õpilaste nimestik дышетскисьӗслэн лыдметсы

nimetama <nimeta[ma nimeta[da nimeta[b nimeta[tud v>

1. (*kellegi v millegi kohta teatavat nime kasutama*) ниманы, шуыны

mõned kutsuvad teda Aleksiks, mõned nimetavad Sassiks куд-огез сое Алекс
шуӗ, куд-огез -- Сасс

nimetage seda kuidas soovite! нималӗ сое кызы тыляд потӗ!

2. (*ametisse määrama*) пуктыны

ametisse nimetama {keda} кыӗ ке должности пуктыны

3. (*mainima, märkima, loetlema*) поттылыны; (*informeerima, teatama*)

ивортыны

kui sul abi vaja, nimeta ainult тыныд юрттӗт кулӗ ке, иворты гинӗ

Jaan hommikul nagu nimetas jah, et täna tulevad külalised Ян чукна поттылӗз
кадь, тунӗ куноос лыкто шуыса

nimeta seda ka teistele вера тае мукетӗслы но

nimetamisväärne <+v'äärne v'äärse v'äärse[t -, v'äärse[te v'äärse[id adj>

(*tähelepanдав, arvestatav*) адскымон, шӧдскымон

nimetamisväärsed saavutused адскымон азинсконӗс

see töö ei andnud nimetamisväärseid tulemusi та уж шӧдскымон пайда ӧз
сӗты

nimetu <nimetu nimetu nimetu[t -, nimetu[te nimetu[id adj>

1. НИМТӔМ

nimetud hauad НИМТӔМ шайгуос

veel nimetu vastsündinu вожнуны НИМТӔМ на

ta sai nimetuid ähvarduskirju со НИМТӔМ кышкатӗсь гожтӗтӗс басьтӗз

2. (*ebamäärane, sõnulseletamatu*) тодмотӗм, валантӗм, шонерак верамтӗ

nimetu aimus валантӗм шӧдон

nimetu igatsus верантӗм мӧзмон

nimetus <nimetus nimetuse nimetus[t nimetus[se, nimetus[te nimetus/i s>

1. (*üldnimi, hrv pärisnimi*) НИМ; (*arvestusüksuste, kauba- ja toodanguartiklite
kohta*) НИМ; (*tiitlite, aunimetuste kohta Eestis nõukogude ajal, ka nüüdis-
Venemaal*) НИМ, званиӗ

tootenimetus поттӗм арберилӗн нимыз

lillede ladinakeelsed nimetused **сяськаослэн латин кылын нимъёссы**
tänavate nimetused **урамъёслэн нимъёссы**
kuidas on teie asutuse ametlik nimetus? **тйляд южьюрттылэн кыче**
официальной нимыз?

kirjanduse loetus on ligi viissada nimetust teaduslikku kirjandust **уже кутэм**
литература лыдметын ог вить сю пала нимам тодослыко литература

2. (ametisse, ametikohale nimetamine) пуктон

ootan nimetust kõrgemale ametikohale **выльгес должностие пуктэмзэс**
возьмасько

nimi <nimi nime nime -, nime[de nime[sid s> (*eesnimi, pärisnimi, üldnimi*) **ним;**

(*perekonnanimi*) **фамилия;** (*loomat-, hiiud-, peite-, varjunimi*) **ним,**

кушемним; (*hiiudnimi*) **кушемним я. исан ним;** (*varjunimi*) **кутэмним,**

кушемним, псевдоним; (*nimetus*) **ним**

haruldane nimi (1) (*harva esinev*) **шер пумиськись ним;** (2) (*ebatavaline*)

мудрон ним

tavaline nimi **огшоры ним**

mehenimi **пиосмурт ним**

naisenimi **кышномурт ним**

pärisnimi **KEEL собственной ним**

taimenimi **будос ним**

tänavanimi **урам ним**

üldnimi **KEEL нарицательной ним**

nime järgi otsustades peaks ta eestlane olema **нимызъя со эстон луыны кулэ**

mis sinu nimi on? **кызы тынад нимыд?**

kutsikale paneme nimeks Tasso **кучапины Тассо ним пономы**

isa kirjutas talu poja nimele **атай юртъерез пиезлэн нимыз вылэ гожтйз**

noor kirjanik on endale juba nime teinud **PILTL пинал гожъясьчи аслыз ним**

лэсьтйз ни

tema ausat nime püüti määrida v mustata **солэсь дано нимзэ наштаны**

тыршизы

nimme¹ <n'imme adv> **KÕNEK** (*nimelt, meelega, sihilikult*) **юри;** (*kiuste, jonn*

pärast) **очкарыса, йырзэ кур карон понна;** (*ekstra, just nimelt, tingimata*)

одно

kas sa unustasid ukse lahti või jätsid nimme? **тон вунэтид-а өсэз ворсаны яке**

юри кельтид-а?

jonnakas laps teeb nimme seda, mida keelatakse **куатаськись нылпи**

очкарыса сое лэсьтэ, мае уг лэзэ

pead sa nimme täna sõitma? **тыныд одно туннэ кулэ-а кошкыны?**

nimme² <nimme n'imme nimme[t -, nimme[te n'imme[id s> **ANAT** (*ristлуу ja*

rindkere vaheline osa seljast) **кус**

selg on nimme[i]st valus **кус висе**

hõrub valutavaid nimmeid **висись куссэ зыра**

nina <nina nina nina n'inna, nina[de nina[sid_&_nin/u s>

1. (inimesel, loomal) ныр

sirge nina **шонер ныр**

nina tilgub **ныр вия**

nina on külmast punane **ныр кынмыса гордэктэмын**

2. (eesots sõidukil, jalatsil vm, maanina) ныр; (jalatsil) пыд ныр

laevanina, laeva nina **корабль ныр**

saaranina, saara nina **сапег ныр**

3. KÕNEK (*inimene, isik*); HLV (*tegelase, asjamehe kohta*) **йӧно персона**
tähtsad v suured ninad **йӧно персонаос, бадӓым шишкаос**
kingiraha koguti kümme krooni nina pealt **кузьымлы коньдон бичазы дас**
крона котькуд йырлэсь

4. KÕNEK (*taip, vaist*) **зынэз валан, валан, шӧдон**
tal on selliste asjade peale hea nina **солэн таӹе ужъёслы умой шӧдонэз**

ninakas <ninakas ninaka ninaka[t -, ninaka[te ninaka[id *adj*>

1. (*upsakas, nipsakas, ninatark*) **вылтйяськись, нырзэ вылын возись адыми**
ninakas müüjanna **вылтйяськись вуз карись**
edutamine tegi ta veelgi ninakamaks **уж дураз будэтэмзы нырзэ эшшо но**
вылэгес кариз

2. (*suure ninaga*) **бадӓым ныро**

ninaots <+'ots otsa 'otsa 'otsa, 'ots[te_&'otsa[de 'otsa[sid_&'ots/i s> **ныр йыл**
ninaots sügeleb **ныр йыл лыдэ**

ninapidi <+pidi *adv*>, *ka nina pidi*

1. (*ninast kinni hoides, nina ees, ninaga millegi sees v vastu, nina pidi*) **ныртй,**
нырын

paat jooksis ninapidi kaldasse [kinni] **пыж нырыныз ярдуре донгиськыз**

2. (*ninaga, näoga millele-kellele õige lähedal[e]*) :

sõbrad olid ninapidi koos **эшъёс валче вал**

lapsed on igal pool ninapidi juures **нылпиос котькытчы но нырзэс чуртноло**

ninasarvik <+sarvik sarviku sarviku[t -, sarviku[te sarviku[id s> **сюроныр,**
носорог

ninatark <+'ark targa t'arka t'arka, t'arka[de t'arka[sid_&t'ark/u *adj, s*>

1. *adj* (*ninakalt käituv, üleolevalt kohtlev*) **вылтйяськись; (tark näida püüdev)**
ваньзэ тодйсь

2. *s* (*ninakalt käituv inimene*) **нырыз (я. йырыз) вылын адыми**

ning <n'ing *konj*> (*ja*) **но**

külalisi oli Tallinnast ja Tartust ning Võrust **куноос вал Таллиннысь,**
Тартуысь но Выруысь

vihma aga sadas ning sadas **зор нош зориз но зориз**

süüdi on tema ning mitte mina **со янгыш, нош мон өвӧл**

nipsakas <nipsakas nipsaka nipsaka[t -, nipsaka[te nipsaka[id *adj*> (*teravalt*
ütlev, ninakas) **мытылйсь, лякыттэм, вылтйяськись, йӧнъяськись**

nipsakad müüjad **мытылйсь вуз карисьёс**

ta toon on ülearu nipsakas **солэн вераськемез укыр лякыттэм**

nire <nire nire nire[t -, nire[de nire[sid s> (*vedeliku nirisev joake*) **чур кошкись,**
чур виясь, пызйыса потйсь; (õige väike [ajutine] oja) **ӧр, пичи бызись ву;**
(*kuivanud vedeliku jälg*) **ву виям бервыл**

kitsas v peenike nire **векчи чурен виясь я. пызйыса потйсь**

põlv veritseb, nire valgub säärt mööda alla **пыдесысь вир вия, чурен пыд**
кузя ваське

nirisema <nirise[ma nirise[da nirise[b nirise[tud v> (*nirena, nirinal voolama, nõrguma*) чурен вияны (кошкыны, васькыны), вияны, зизаны, зизаса потыны, пычаны; (*alla, kokku*) огазе васькыны я. быззыны kraanist ainult niriseb vett кранысь ву чурен гинэ вия kasest niriseb mahla кызыпуысь сурсву чурен вия räästast niriseb vihmavett, räästad nirisevad липетысь ву вия silmavesi niriseb üle põskede синкылиос бам кузя васько haavast niriseb verd яраысь вир вия orus niriseb oja нёжал интыын ву жильыр бызе

nirk <n'irk nirgi n'irki n'irki, n'irki[de n'irki[sid_&_n'irk/e s>

1. ZOOL (*Mustela nivalis*) юрмег
2. (*nirginaha kohta*) юрмег ку

nisa <nisa nisa nisa -, nisa[de nisa[sid s>

1. (*imetajatel*) нонок
lehmal on neli nisa скаллэн ньыль нонокез
2. KÕNEK (*naise rinnanibu*) нонок :
laps ripub veel nisa otsas нылпи нонэ на

nisu <nisu nisu nisu -, nisu[de nisu[sid s> BOT (*kõrreline Triticum, selle vili*) чабей

nisu kasvatama чабей будэтыны
nisu on küps чабей вуэмын
nisust jahvatatakse jahu чабейлэсь пызь изо
osta kott nisu басьты мешок чабей

nišš <n'išš niši n'išši n'išši, n'išši[de n'išši[sid_&_n'išš/e s> (*orv, seinatühe*); PILTL (*hõivamata koht*) ниша
seinanišš борддоре муратэм инты

niuded *pl* <niue n'iude niue[t -, niue[te n'iude[id s> (*keha piirkond vöökohast allpool*) макес сйль но лы
olime niuetest saati v niueteni vees ми кускозямы вуын вал

nn озыы нимама я. сыче нимо

noatera <+tera tera tera -, tera[de tera[sid_&_ter/i s>

1. (*noa õhuke lõikav põhiosa*) пуртлэн вандйсь люкетэз
2. (*selle teritatud lõikav serv*) пуртлэн лэчыт палыз
kõnnib v käib noateral PILTL пуртлэн лэчыт вылтйз ветлэ

nobe <nobe nobeda nobeda[t -, nobeda[te nobeda[id *adj*> (*kärme, väle*)

чырткем, етйз, шаплы, сэзь, чупрес, провор
nobedad käed провор киос
tüdruk oli tööle nobe v nobe tööle нылаш ужаны шаплы вал
oleme nobedad seeni ja marju korjama ми чупресэсь губи но узы-боры бичаны
mees astus nobeda sammuga v nobedal sammul воргорон сэзь вамышьяз
eideke oli nobeda jutuga v keelega v suuga песая кылыныз шаплы вал

noh <n'oh interj, adv>

1. *interj (tugevdab tundetooni, rõhutab teatavat suhtumist)* ну

noh, kas saite asjad korda? ну, ужъѣстэс лэсьтіды-а?

noh, ja mis sellest? ну и мар, пе

noh räägi ometi, mis siis juhtus ма вера ни, мар луиз

ei noh, tingimata lähme бен-бен, одно ик мыном

2. *adv (annab öeldavale kõhkleva, ebaleva varjundi)* ну

laena, noh ütleme, paarsada krooni сѣт мыным пунэмен, ну шуом, ог кык сю
крона

noh, kes seda enam täpselt mäletab ну, кин сое умой тодэ на

nohu <nohu nohu nohu -, nohu[de nohu[sid s]>

1. пуэд

jäin nohusse, sain nohu пуэд кутй

mul on nohu, olen nohus мынам пуэд

2. KÕNEK (*naljaasi, kõomes, kukepea*) өвөлтэм мае, пичи мае

nii väike trahv on talle nohu сыче пичи штраф солы номыр ик өвөл

nohune <nohune nohuse nohus[t -, nohus[te nohuse[id adj> (*nohus olev*) пуэд

lapsed on nohused ja kõhivad нылпиослэн пуэд но кызо

nojaa <noj'aa adv> vt nojah

nojah <noj'ah adv, interj>, ka nojaa KÕNEK (*väljendab jaatust, juhatab sisse täpsustuse v seletuse*) бен озыы; (*väljendab möönmist, nõustumist; taipamist; kahtlust, kõhklust*) бен озыы

nojah, valetas muidugi, ma sain aru küll ма бен, пөяз, мон сое валай

nojah, minge siis pealegi ярам уске, мынэлэ

nojah, eks ta ise tea paremini ма бен, ачиз умойгес тодэ, дыр

nojah, ta võis ju valetada валамон ни, со алданы но быгатйз шуыса

nokamüts <+m'üts mütsi m'ütsi m'ütsi, m'ütsi[de m'ütsi[sid_&_m'üts/e s> vt
nokkmüts

nokaut <nok'aut nokauidi nok'auti nok'auti, nok'auti[de nok'auti[sid_&_nok'aut/e
s> SPORT нокаут

vastane löödi nokauti тушмон нокаутэ шедиз

matš lõppes nokauidiga матч нокаутэн быриз

nokitsema <nokitse[ma nokitse[da nokitse[b nokitse[tud v>

1. (*nokaga toitu võtma, näkitsema*) кокчаны (*aeg-ajalt, tasapisi*) кокчалляны;
(*looma kohta: raashaaval sööma*) чепылляны, ишкыны :

lind nokitseb teri тылобурдо юэз кокча

kitsed nokitsevad kaselehti кечъёс кызыпу куаръёсты ишкало

2. (*midagi raashaaval eemaldama v eraldama*) бугырьяськыны, копыштыса
поттыны, куалдытыны

nokitseb küüsi puhastada гижы улысьтыз жагзэ тазатэ

ära nokitse nina эн бугырьяськы ныр пушкад

nokitses noaotsaga haavleid seinast välja борддорысь вогыриё интыюсты
пуртэн куалдытйз

3. (*kiirustamata, vähehaaval töötama, tasapisi toimetama, kõpitsema*)

вырыны, бугырьяськыны

õhtuti nokitseti käsitööd teha **жытгыёсы киужен вырылйзы**
nokitseb mootori kallal **мотор пушкын бугыръяське**

nokk <n'okk noka n'okka n'okka, n'okka[de n'okka[sid_&_n'okk/i s]>

1. (*linnul, nokkloomal*) **тылобурдо ныр**
pikk nokk **кузь тылобурдо ныр**
rähn toksib nokaga puud **сизь писпуэз кока**
2. (*nokaliste pistmis-imemiselund*) **нымы-кибы ныр**
sääse nokk **чибинь ныр**
3. (*mütsi sirm*) **козырёк**
läikiva nokaga müts **чилясь козырёкен изьы**
4. PILTL (*millegi eenduv osa*) **ныр**
kohvikannu nokk **кофейниклэн нырыз**
kirve nokk **тйрлэн нырыз**
5. KÖNEK (*nina*) **ныр**
pühi nokk puhtaks **чушылы нырдэ**
sai vastu nokka **солы ныраз шуккизы**
6. HLV (*nolk, naga*) **нонйсь, пинал на**
mis sa, nokk, õiendad! **ма тон, нонйсь, мытылйськод!**

nokkima <n'okki[ma n'okki[da noki[b noki[tud v]>

1. (*nokaga toitu võtma, nokaga toksima, vähehaaval süüa näkkima*) **кокчаны :**
varblased nokivad teri **зольгыриос юэз кокчало**
kala nokib sööta **чорыг сиёнэз кыска**
varesed nokkisid jänesepoja surnuks **куакаос лудкечпиез кокаса виизы**
2. (*ükshaaval noppima*) **ишканы, кокчаны**
lapsed nokivad iga marja ära, mis vähegi punaseks läheb **нылпиос вань узы-**
борыез ишкало, кудъёсыз õжит гинэ гордэктэмын
saia jätsin järele, aga rosinad nokkisin ära **булкаез мон сиытэк кельтй,**
изюмзэ нош ишкаса кельтй
3. (*sõnadega torkima, pilkama, tõgama*) **исаны**
koolis oli ta teiste nokkida **школаын сое исало вал**
mis te nokite ta kallal? **малы тй сое исаськоды?**

nokkmüts <+m'üts mütsi m'ütsi m'ütsi, m'ütsi[de m'ütsi[sid_&_m'üts/e s]>, ka
nokamüts (*nokaga müts, nokats[müts]*) **картуз, фуражка**

nonsenss <n'ons'enss n'onsensi n'ons'enssi n'ons'enssi, n'ons'enssi[de
n'ons'enssi[sid_&_n'ons'enss/e s]> (*mõttetus, absurdsus, rumalus*) **нонсенс**

noobel <n'oobel n'oobli n'oobli[t -, n'oobli[te n'ooble[id adj> (*elegantne, peen*)
элегантной, син мальдымон
noobel õhtukleit **син мальдымон жыт дэрем**

nood pl → too

noogutama <nooguta[ma nooguta[da nooguta[b nooguta[tud v> (*pead üles-alla*
liigutama näit. nõusoleku, heakskiidu, tervituse märgiks) **йырын шонаны;**
(*korraks*) **йырын шонтыны**
noogutab nõus olles pead v peaga **соглаш луэмзэ возьматыса, йырыныз**
шона
noogutas mulle tervituseks **монэн зечъяськыса, йырыныз шонтйз**

noogutus <noogutus noogutuse noogutus[t noogutus[se, noogutus[te noogutus/i s> **йырын шонан**
tervitat noogutusega **йырыныз шонаса, зечъяське**

nool <n'ool noole n'ool[t n'ool[de, nool[te n'ool[i s>

1. (*vibu-, ammunoole*) **ньол, пукыч вень**

mürginool **ядо ньол**

ambus noole lendu **со ньол лэзиз**

nool tabas lindu **ньол тылобурдое йөтйз**

2. (*kuhugi suunav, osutav märk*) **стрелка**

nooled seinal juhatasid teed väljaräasu poole **борддорысь стрелкаос потон**

сюрес возъматйзы

noolima <n'ooli[ma n'ooli[da nooli[b nooli[tud v>

1. (*lakkuma, limpsima*) **нюлыны; (ära, tühjaks) куальккыса быдтыны;**

(*loomade kohta: ennast*) **нюлйськыны, нюлышъяськыны**

lehm noolib vasikat **скал кунянэз нюлэ**

kass noolis põrandalt piima ära **писэй выж вылысь йөлэз куальккыса быдтйз**

noolib leiva pealt või ära **нянь вылысь вөез нюлыса быдтэ**

kutsikas noolib perenaise käsi **кучапи кузё кышнолэсь кизэ нюлэ**

kass noolis end keelega puhtaks **писэй кылыныз нюлйськиз**

lained noolivad rannakive **тулкымъёс ярдурысь изъёсты нюло**

2. (*[passides, varitsedes] kätte saada püüdma*) **эскерыса утчаны, пытыя**

утчаны; (himustama, ihkama) ёртыса курыны

rebane noolib kanu **зичы курегъёсты утча**

3. (*nagu nool liikuma*) **ньол кадь лобыса ветлыны**

pääsukesed noolivad laudauksest sisse ja välja **ваёбыжъёс ньол кадь, гидэ**

пырыса но отысь потыса, лобало

noomima <n'oomi[ma n'oomi[da noomi[b noomi[tud v> (*etteheiteid tegema,*

manitsema) **пыкылыны, курланы; (pehmelt) куаретыны**

vanadel ei maksaks noori igal sammul noomida **пересьёслы уг яра вал**

пинальёсты котькуд вамышын пыкылыны

ema noomis tihti tüdart, et see on laisk **анаез чем пыкылйз нылзэ, со азьтэм**

шуыса

noomitus <noomitus noomituse noomitus[t noomitus[se, noomitus[te noomitus/i

s> **пыкылон, курлан**

ema pidas mulle pika noomituse **анае монэ кема пыкылйз**

noor <n'oor noore n'oor[t n'oor[de, noor[te n'oor[i *adj, s*>

1. *adj* **пинал, егит; (noorem) пиналгес, егитгес, пичигес**

noor inimene **пинал адями, егит мурт**

noor abielumees **егит кышнояськем пиосмурт**

noor põlvkond **егит выжы я. поколение**

noored viljapuud **егитэсь емыш сөтйсь писпуос**

noor vein **выль вина**

noor kuu **выль толэзь**

noores eas, noores põlves **пинал я. егит дыръя**

tal on noored vanemad **солэн анай-атаез пиналэсь**

sa oled minust aasta noorem **тон мынэсьтым одйг ареслы пиналгес**

Karl Burman noorem **Карл Бурман пичиез**

müüa noor lehm **вузаське егит скал**
2. s (hrl pl) (noor inimene, nooruk) **егит, пинал**
koolinoored **школаысь егитьёс**
linnanoored **карысь егитьёс**
maanoored **гуртысь егитьёс**
noored ja vanad **пинальёс но мыйыос**
noortel on omad huvid **пинальёслэн асьсэлэн тунсыкъяськонъёссы**
noorte maailmameistrivõistlused jäähokis **егитьёслэн хоккеен дунневыл**
чошатсконъёссы

3. sõj (ajateenija madalaim auaste) **пинал солдат**

Liitsõnad

noor+

noorkirjanik **егит гожъясьчи**

noorpere **егит семья**

noorperemees **егит кузё**

noorperenaine **егит кузё кышно**

noorrahvas **егитьёс, егит калык**

noorte+

noorteklubi **егитьёслэн клубзы, егитьёслы клуб**

noortekohvik **егитьёслэн кафезы, егитьёслы кафе**

noortesaade **егитьёслэн телеадзытонзы я. радиоверанзы, егитьёслы**

телеадзытон я. радиоверан

noortetšampion **SPORT егитьёс пöлын чемпион**

noorteõhtu **егитьёслэн жытсы, егитьёслы жыт**

noorene <noorene[ma noorene[da noorene[b noorene[tud v> (*nooreks v*
nooremaks minema) **пиналмыны**

kõik vananeme, keegi meist ei noorene **ваньмы пересьмиськом, нокин но**
асьме пöлысь уг пиналмы

ta näeb hea välja, on justkui noorenenud **со чебертйськем, пиналмем кадь ик**

noorik <noorik nooriku nooriku[t -, nooriku[te nooriku[id s> (*vastabiellunud*
noor naine, noor abielunaine) **выль кен**

poeg toob nooriku majja **пи корка выль кен ваёз**

noormees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s> **пинал я. егит пи**

noormehed ja neiud **пинал пиос но пинал нылъёс**

läks oma noormehega kinno **туганэныз киное мынйз**

noorpaar <+p'aar paari p'aari p'aari, p'aari[de p'aari[sid_&_p'aar/e s> (*värske*
abielupaar) **егит кузпальёс, али кузпальяськемъёс**

noorpaar läks pulmareisile **егит кузпальёс сюанзы бöрсы путешествие**
кошкизы

noorpaaril ei ole oma nurgakest **егит кузпальёслэн ас сэрегзы öвöл**

noorsugu <+sugu s'oo sugu s'ukku, sugu[de sugu[sid s> (*noored, noor*
põlvkond) **егитьёс, пинальёс**

õppiv noorsugu **дышетскись егитьёс**

töölisnoorsugu, töötav noorsugu **ужась егитьёс**

nooruk <nooruk nooruki nooruki[t -, nooruki[te nooruke[id s>

1. (noormees) **пинал я. егит пи**

2. (*alaealine*) **быдэ вуымтэ** (*kuni 17-aastaseni*) **быдэ вуись пи я. ныл :**
noorukite kuritegevus **быдэ вуымтэослэн йыружзы**
nooruk pole enam laps, kuid ka mitte täiskasvanu **быдэ вуись пинал пичи но**
өвөл ни, бадзым но өвөл ай

noorus <n'oorus n'ooruse n'oorus[t n'oorus[se, n'oorus[te
n'oorus/i_&_n'ooruse[id s>

1. (*noor-olemine*) **егит я. пинал луон**

ta on oma noorusele vaatamata juba tuntud teadusemees **пинал луэмез шоры**
учкытэк, со тодмо тодосчи ини

2. (*lapsepõlvele järgnev eajärk, noorpõlv, noorusaeg*) **егит я. пинал дыр;**
(*kuni 17-aastaseni*) **быдэ вуон дыр**

nooruses **пинал дыръя**

ta lapsepõlv ja noorus möödusid maal **солэн пичи но пинал дырыз гуртын**
ортчизы

3. (*noorsugu, noored*) **пинальёс, егитьёс**

praegune v tänapäeva noorus **туала егитьёс**

Tartu on nooruse linn **Тарту - егитьёслэн карзы**

noorus armastab tantsida **егитьёс эктыны ярато**

nooruslik <n'ooruslik n'oorusliku n'ooruslikku n'ooruslikku,

n'ooruslik/e_&_n'ooruslikku[de n'ooruslik/e_&_n'ooruslikku[sid *adj*> **пинал**
я. егит

nooruslik nägu **пинал тусьем**

ta näeb nooruslik välja **со пинал адзиське**

noot¹ <n'oot nooda n'oota n'oota, n'oota[de n'oota[sid_&_n'oot/i s> (*võrkpüümis*)

бадзым сеть, невод

noota tõmbama **неводэз кыскыны**

noodaga kalu püüdma **неводэн чорыганы**

noot² <n'oot noodi n'ooti n'ooti, n'ooti[de n'ooti[sid_&_n'oot/e s>

1. MUUS (*noodikirja märk, teatava kõrguse ja kestusega heli*) **нота;** (*noodikiri*)

НОТНОЙ ГОЖТЭТ; (*nooditriikis*) **нотаос**

kuueteistkümnendiknoot **дас кутетй нота**

noodist laulma **нотаосъя кырзаны**

2. PILTL (*tundetoon, -varjund*) **нота**

ta hääles on nukker noot **солэн куараяз жожмыт нотаез вань**

Liitsõnad

noodi+

noodivihik **нотаосын тетрадь**

noot³ <n'oot noodi n'ooti n'ooti, n'ooti[de n'ooti[sid_&_n'oot/e s> POL

(*diplomaatiline pöördumine*) **нота**

protestinoot **протест вераса сётэм нота**

noppima <n'oppi[ma n'oppi[da nopi[b nopi[tud v>

1. (*ükshaaval korjama*) **ишканы, бичаны, октыны :**

lilli noppima **сяська ишканы я. бичаны**

noppis puudelt õunu **писпуос вылысь улмо бичаз**

noppisime kartulimasina järelt kartuleid **картошка гудйсь машина бёрсы**

картошка октйм

mindi marju noppima **узы-боры бичаны мынйзы**
sõstrapõõsad tuleb puhtaks noppida **сутэръёсты ваньзэ бичаны кулэ**
tuul nopib puudelt koltunud lehti **төл писпуосысь чужектэм куаръёсты ишка**

2. PILTL (korjama, koguma) ишкалтыны

pianist nopib preemiaid **пианист премияосты ишкалля**

ilusad tüdrukud nopitakse noorelt **чебер нылъёсты пиналысен ик ишкалто**

piiblist nopitud fraasid **Библиысь ишкалтэм фразаос**

3. (näppima, näpitsema, sõrmitsema) чепылляны, кысканы, ишкыны :

nopib kohmetult põllenurka **кытчы пырыны тодытэк, айшетлэсь дурзэ**

чепылля

vill tuleb kohevaks noppida **ыжгонэз лёдыны кулэ**

norima <nori[ma nori[da nori[b nori[tud v>

1. (väiklaselt, pahatahtlikult etteheiteid tegema) копаськыны, кырмиськыны;
(sõnadega torkima, pilkama) **исаны, серекъяны; (tüli norima) керетыны**
autorile tundub, et arvustajad norivad **авторлы потэ, критикъёс копасько**
шуыса

alati leidub, mille kallal norida **котьку но сюроз, ма борды кырмиськыны**

2. (manguma, nuruma) сюлмысь курыны, йыбыртъяны, сюлворыны,
ёртыны

norib isalt raha **атаезлэсь коньдонзэ ёртэ**

norib brigadirilt suuremat palka **бригадирлэсь бадзымгес уждун сюлворыса**
куре

3. (välja korjama, valides otsima, endale meelepärast välja valima) басьтыны
ta ei nori söögiga, sööb kõike, mis lauale toodud **со сиёнэн уг бырйиськы,**
ваньзэ сие, мар жокк вылэ понэмын

norm <n'orm normi n'ormi n'ormi, n'ormi[de n'ormi[sid_&_n'orm/e s>

(ettekirjutus) **норма**

eetilised normid **этической нормаос**

keelenorm KEEL **кыллэн нормаосыз**

külvinorm PÖLL **кизён норма**

toiduaineid müüdi normi järgi **сиён-юонэз нормаен вузазы**

normaalne <norm'aalne norm'aalse norm'aalse[t -, norm'aalse[te norm'aalse[id

adj> (normile vastav, harilik, loomulik, psüühiliselt terve) **нормальной,**
огшоры

normaalne inimene **нормальной адями**

normaalne temperatuur **нормальной температура**

norrakas <norrakas norraka norraka[t -, norraka[te norraka[id s> KÕNEK vt

norralane

norrallane <norrallane norralase norralas[t norralas[se, norralas[te norralas/i s>,

ka norrakas **норвежец, норвежка**

norskama <n'orska[ma norsa[ta n'orska[b norsa[tud v> (magades) **соргетыны;**

(korskama) **нукыртыны, вучыртыны**

magab norsates **соргетыса изе**

notar <notar notari notari[t -, notari[te notare[id s> JUR **нотариус**

notsu <notsu notsu notsu[t -, notsu[de notsu[sid s> LASTEK (*põrsas*) **парсьпи**;
(*signa*) **парсь**

novell <nov'ell novelli nov'elli nov'elli, nov'elli[de nov'elli[sid_ &_ nov'ell/e s>

1. KIRJ (*lühijutt, uudisjutt*) **новелла**

romaan novellides **новеллаен гожтэм роман**

2. JUR (*uus seadus kehtiva täienduseks v osa asenduseks*) **новелла**;

законодательствое воштонъёс ваись выль кат

november <nov'ember nov'embri nov'embri[t -, nov'embri[te nov'embre[id s>

шуркынмон, шуркынмон толэзь

novembri algul **шуркынмон толэзьлэн кутсконаз**

nudi <nudi nudi nudi -, nudi[de nudi[sid adj> (*ümaraks kärbitud, põetud juustega*) **пилеш, вакчи чышкем**; (*sarvedeta*) **мугло, сюртэм**; (*kärbitud sabaga*) **быжтэм**; PILTL (*eripäratu, lame, ilmetu*) **тустэм-буйтэм**

nudiks aetud v põetud pea **пилеш чышкем йыр**

nudi lehm **мугло скал**

nudi sabaga koer **быжтэм пуны**

nudi artikkel **ляб статья**

nuga <nuga n'oa nuga -, nuga[de nuga[sid_ &_ nug/e s>

1. (*terariist käsitsi lõikamiseks*) **пурт**; (*suur nuga*) **бадзым пурт**

nüri nuga **ныж пурт**

terav nuga **лэчыт пурт**

noaga lõikama **пуртэн вандылыны**

laps õrib noa ja kahvliga sööma **нылпи пуртэн но вилкаен сисыкыны дышетске**

lõikasin noaga sõrme **пуртэн чиньыме вандй**

tal tuleb maohaavandi pärast noa alla minna **көтпуш яраеныз солы пурт улэ выдоно луоз**

lõi teisele noa[ga] selga **муртлэн тыбыраз пуртэн бышкалтйз**

need sõnad lõikasin noaga südamesse PILTL **со кыльёс пуртэн сյолэмез вандйзы**

jutt katkes nagu noaga lõigatult PILTL **вераськон пуртэн вандэм кадь дугдйз**

2. (*tööriista, seadme v masina lõikav osa*) **пурт**

hakklihamasina nuga **мясорубка пурт**

nugis <nugis nugise nugis[t -, nugis[te nugise[id s>

1. ZOOL (*kärplane Martes*) **сёр**

2. (*karusnahana*) **сёр**

nugisest krae **сёр воротник**

nuhk <n'uhk nuhi n'uhki n'uhki, n'uhki[de n'uhki[sid_ &_ n'uhk/e s> HLV (*salaja jälgija, informeerija*) **чагиськись, агент**

julgeolekuteenistuse nuhk **служба безопасностиысь агент**

ta on nuhk, räägib direktorile ette **со чагиськись, ваньзэ директорлы вера**

nuhkima <n'uhki[ma n'uhki[da nuhi[b nuhi[tud v>

1. (*nuusutama, nuuskima*) **зыньяны**; (*nuuskides, lõhna ajades otsima*) **зынья утчаны**

koerad nuhivad teineteist **пуныос зыньяло ог-огзэс**

koer ajab nuhkides põdra jälgi пуны зынья койбыклэсь пытызэ утча
2. (*salaja v sorides, uurides otsima*) утчаськыны, копаськыны,
бугырьяськыны; (*välja, üles*) вератыны, тодыны
keegi on käinud kapi kallal nuhkimas кин ке шкафын бугырьяськыны
ветлэм

nuhib mööda nurki сэрегъестй утчаське
peitsin šokolaadi ära, aga lapsed nuhkisid selle välja v üles шоколадэз ватй,
нош нылпиос зынызъя шедьтйллям

3. (*nuhina tegutsema, peale passima, luurama*) эскерыса утчаны, пытыя
утчаны; (*välja*) лушкем учкыны
mine nuhi välja, kas kõik on ära läinud мын ай учкы лушкем, ваньзы-а
кошкемын

nuhtlema <n'uhle[ma nuhel[da n'uhle[b nuhel[dud v> (*karistama*) кыл
кутытыны; (*peksma, kolkima*) жугыны; (*häda, katsumusi osaks saada laskma*)
казнить карыны
kuritegu ei või jääda nuhtlemata йыр уж понна кыл кутытытэк кельтыны ут
яра
nõidu nuheldi tuleriidal ведйнъесты тыл вылын сутылйзы

nuhtlus <n'uhlus n'uhluse n'uhlus[t n'uhlus[se, n'uhlus[te
n'uhlus/i_&_n'uhluse[id s>

1. (*nuhtlemine, karistus*) кылкутытон
kehaline nuhtlus йыр уж понна жугон
surmanuhtlus казнь

2. (*häda, õnnetus, katsumus, tülin, tüüetus*) кайгу, наказание
jumalast saadetud nuhtlus Инмарен лэзем наказание

nui <n'ui nuia n'uia n'uia, n'uia[de n'uia[sid_&_n'ui/e s> АЖ (*sõjanui, kärp*)
палица, секыт боды; (*nuiad*) дреколье; (*malakas*) зыр, зок боды, дубинка;
(*rammi[mis]-*) копёр; (*pesu-*) дйськут погыльтон я. тышкан боды; (*puudru-*)
нушы; (*puu-, trummi-*) такыртон, шалтыртон; (*uhmri-*) туён :
perenaine tampis kartulid nuiaga pudruks кузё кышно картошкаез нушыен
нелькиз

nukk¹ <n'ukk nuka n'ukka n'ukka, n'ukka[de n'ukka[sid_&_n'ukk/i s> КӨНЕК
(*nurk*) сэрег
mehed läksid nuka taha пиосъёс сэрег съёры кожизы
piilub nuka tagant сэрег съёрысь лушкем учкылэ

nukk² <n'ukk nuki n'ukki n'ukki, n'ukki[de n'ukki[sid_&_n'ukk/e s>
1. (*kõrgem v eenduv osa, kühm, ots*) мычиськем, ныр,пичи выр; (*maanina*)
мукож, муныр, мыс (*pätsi ots, kannikas*) нянь ныр, туриж :
jäänukk йō вырйыл
kaljunukk гурезь борд мычиськем
müürinukk выро борддор
2. (*muhkjas liigesekoht: sõrmel*) (чиньбысь) лы; (*jalal*) (пыд) лы; (*põsenukk*)
бам лёг (лы)
pingutusest valgete nukkidega käed вань кыжымез поттэмысь, чиньбысь
лыос тōды луизы
nukid valutavad pikast kõndimisest кема ветлыса, пыд лыос висё
põseluu nukid tungivad teravalt esile бам лыос адскымон мычиськемын

3. TEHN (*nukkmehhanismi lüli*) кулак, кулачок

ketasnukk **дисковой кулачок**

4. (pl) KÕNEK (*kasteet*) **кастет**

nukid on ohtlik külmrelv **кастет -- кышкыт холодной оружие**

nukk³ <n'ukk nuku n'ukku n'ukku, n'ukku[de n'ukku[sid_&_n'ukk/e s]>

1. (*mänguasi*) **мунё**; (*tegelane nukuteatris*) **марионетка**

rääkiv nukk **вераськись мунё**

lapsed mängivad nukkudega **нылпиос мунёен шудо**

kunstnik kavandas lavastuse jaoks uued nukud **суредась спектакльлы выль мунёос малпаз**

lapsed on tal riides nagu nukud **солэн нылпиосыз мунёос кадь дйсьмын вал**

2. ZOOL (*nukustaadiumis putukas*) **нумыр мунё, бубыли мунё, мунё бубыли**

liblikate nukud **бубылиослэн мунёоссы**

vastne moondub nukuks **нумыр мунёлы пөрме**

Liitsõnad

nuku+ (*mänguasjaga seotud*)

nukuriided **мунё дйськут**

nukuteater **Мунё театр**

nukker <n'ukker n'ukra n'ukra[t -, n'ukra[te n'ukra[id *adj*]> (*kurb, kurvameelne,*

kurvatooniline) **жожомем, мөзмыт, секыт я. зйбиськем мылкыдо**

nukker hääl **жожомем куара**

nukker laul **жож кырзан**

nukker meeleolu **секыт мылкыд**

nukrus <n'ukrus n'ukruse n'ukrus[t n'ukrus[se, n'ukrus[te

n'ukrus/i_&_n'ukruse[id s> **жож, мөзмон, көтжож, куректон**

üksildusnukrus **одйген луонлэн мөзмонэз**

nukrus tuleb peale {*kellele*} **мылкыт секыт луэ**

nukrutsema <nukrutse[ma nukrutse[da nukrutse[b nukrutse[tud v> (*nukker*

olema, nukrust tundma) **жожомыны, мөзмыны, кайгырыны**

istub üksinda nurgas ja nukrutseb **одйгназ сэргын пуке но мөзме**

nukrutseb ja tunneb kojuigatsust **дорезлэсь мөзме**

nulg <n'ulg nulu n'ulgu n'ulgu, n'ulgu[de n'ulgu[sid_&_n'ulg/e s> **ВОТ** (*okaspuu*

Abies) **нбылпу**

Liitsõnad

nulu+

nulukäbi **нбылпу кускыли я. чыжин**

nulumets **нбылпу нюлэс**

nuluoks **нбылпу вай**

null <n'ull nulli n'ulli n'ulli, n'ulli[de n'ulli[sid_&_n'ull/e *num, s*]> **ноль, нуль**

viis pluss null **вить вылэ ноль ватсаса**

nulliga korrutama **нульлы унояса**

null koma üks **ноль быдэс но одйг дасмос**

nulliga lõrpev arv **нолен дугдйсь лыдпус**

kümme kraadi alla nulli **дас градус кезыт**

temperatuur on nullis **температура ноль градус**

kell seitse null null **сизыым часэ**

number <n'umber n'umbri n'umbri[t -, n'umbri[te n'umbre[id s>

1. (*arvu tähistav sümbol, arvu kirjamärk*) **цифра**

araabia numbrid **араб цифраос**

rooma numbrid **рим цифраос**

arv kolmkümmend kuus märgitakse numbritega kolm ja kuus **куамын куать лыдпусэз куинь но куать цифраен гожто**

2. (*mille v kelle kohta märkiv arv ja selle kirjalik tähistus, kindla numbriga ese, objekt v isik, perioodika üksikväljaanne, etteaste eeskavas*); SÕJ (*teatud kindlat ülesannet täitev võitleja*) **номер**

ajalehenumber, ajalehe number **газет номер**

autonumber, auto number **машина номер**

luksusnumber **люкс номер**

registreerimisnumber **регистрационной номер**

telefoninumber, telefoni number **телефон номер**

3. (*märgib standardset suurust*) **номер**

kinganumber, kinga number **туфли номер**

niit number kümme **дасэти номеро сйнъыс**

4. PILTL, KÕNEK (*temp, tükk, asi, lugu*) **номер**

see number ei lähe sul läbi! **та номеред тынад уз ортчы!**

numbrimärk <+m'ärk märgi m'ärki m'ärki, m'ärki[de m'ärki[sid_&_m'ärk/e s>

1. (*märk [registreerimis]numbriga*) **номер пус**

auto numbrimärk **машиналэн номер пусэз**

2. (*arvu kirjamärk*) **цифра**

nummerdama <nummerda[ma nummerda[da nummerda[b nummerda[tud v>

номер пуктылыны, нумеровать карыны

nummerdab pliiatsiga lehekülgi **карандашен бамъёс вылэ номер пуктылэ**

nummerdab numeraatoriga väljaminevaid kirju **келяно гожтэтьёсты**

нумераторен нумеровать каре

nunn <n'unn nunna n'unna n'unna, n'unna[de n'unna[sid_&_n'unn/i s> (*kloostriis elav naine*) **монашка**

mungad ja nunnad **монахъёс но монашкаос**

ta pühitseti nunnaks **сое монашкае чышкизы**

istub üksi kodus nagu nunn **монашка кадь одйгназ дораз пуке**

nupp <n'upp nupu n'uppu n'uppu, n'uppu[de n'uppu[sid_&_n'upp/e s>

1. (*väike [pool]keraja kujuga moodustis*) **кнопка, зйбон, бирды**; (*varsja eseme otsas*) **йыр, йыл, выл**; (*kepi-*) **набалдашник, боды ныд** (*lauamängu*) **фишка**; (*kabe-*) **шашка, пешка**; (*nõrgim malend, ettur*) **пешка**; (*malend*) **фигура**; (*[puhkemas olev] õierung, nupjas õisik*) **сяська мулы** :

äratuskella nupp **будильник кнопка**

2. KÕNEK (*pea, peanupp*) **йыркобы**; (*mõistus, taip*) **йыр**

see müts on väike, ei lähe mulle nupu otsa **та изыы пичи, йырам уг тэры**

tal nupp ei võta v ei lõika v ei jaga **солэн йырыз уг ужа**

3. KÕNEK (*lühikirjutis*) **заметка**

kirjutab ajalehele nuppe **газетэ заметкаос гожъя**

nupukas <nupukas nupuka nupuka[t -, nupuka[te nupuka[id adj> (*taibukas,*

arukas) **жог валась, визьмо, визьнодо**; (*kavalalt leidlik*) **амало**

lugenud mees, aga nupukaks ei saa teda pidada **трос лыдзиськем пиосмурт,**

но амало сое уд шуы

poiss on kõige peale nupukas **пияш ваньзэ валась вал**

nuputama <nuputa[ma nuputa[da nuputa[b nuputa[tud v> (*millegi kallal*

juurdlema) **малпаськыны**; (*välja mõtlema*) **малпаны**

mille kallal sa nuputad? **ма сярысь малпаськиськод?**

selle mustri on kuduja ise [välja] nuputanud **та пужыез керттйськись ачиз**

малпам

nurgadiivan <+d'iivan d'iivani d'iivani[t -, d'iivani[te d'iivane[id s> **сэргы**

пуктоно диван

nurgakivi <+kivi kivi kivi k'ivvi, kivi[de kivi[sid_&_kiv/e s> ЕНТ (*palkehitise*

nurga all olev kivi) **сэрегысь из**; (*sokli esimene kivi*) **цольлэн нырысетй изээ :**

need kivid sobivad aida nurgakivideks **та изьёс кенос сэрегёс улэ тупало**

nurgatagune <+tagune taguse tagus[t -, tagus[te taguse[id *adj, s*>

1. adj (*nurga taga asuv*) **сэрег съорысь**; PILTL (*salajane, ebaaus,*

ebaseaduslikult tegutsev) **лушкем**

nurgatagused kaubitsejad **лушкем вуз карисьёс**

2. s сэрег

otsis kõik nurgatagused läbi **вань сэрегъёсысь утчаз**

nurgeline <nurgeline nurgelise nurgelis[t nurgelis[se, nurgelis[te nurgelis/i *adj*>

(*nurki omav*) **сэрего**; PILTL (*kohmakas, tahumatu, rohmakas*) **сумбырес**

nurgeline kivi **сэрего из**

nurgeline nägu **ньыль сэрегъем ымныр**

nurgeline kõnnak **сумбырес ветлэм**

nurin <nurin nurina nurina[t -, nurina[te nurina[id s> **нукыртэм, зурем**; (*torin*)

нукыртэм, зурем

miski pole talle hea, alati üks nurin ja irin **номыр но солы умой уг поты,**

котьку нукыртэ но зуре

teeb oma töö ära vähimagi nurinata **чик но нукыртытэк, аслэсьтыз ужзэ**

быдэстэ

nurisema <nurise[ma nurise[da nurise[b nurise[tud v> (*millegi üle*

rahulolematust v pahameelt avaldama) **нукыртыны**; (*torisema*) **зурыны**

nuriseb alalõpmata **котьку нукыртэ**

toit oli vilets, aga keegi ei nurisenud **анайзы зуре, кенэз азьтэм шуыса**

nurja <n'urja *adv*> (*tühja, luhta, untsu, lõrri*) :

nurja ajama **люкетыны, өвөлтэм карыны**

nurja minema **өвөл удалтыны**

meie lootused on nurja läinud **милям оскиськонъёсмы өз удалтэ**

sa ajasid mu plaanid nurja **тон мынэсьтым планъёсме быдтыса куштйд**

nurjatu <nurjatu nurjatu nurjatu[t -, nurjatu[te nurjatu[id *adj, s*>

1. adj (*alatu, häbitu, jultunud*) **урод, юрзым, возыттэм**

nurjatu tegu **возыттэм лэсьтэм уж**

keegi nurjatu hing oli auto põlema pannud **кыче ке урод адями машинаез**

сутэм

2. *s* (*nurjatu, alatu inimene*) урод аядми, возыттэм аядми; (*lapse kohta*) йыртэмась, укылтэмьяськись
küll ma sellele nurjatule alles näitan! возьмато ай мон со йыртэмасьлы!

nurjuma <n'urju[ma n'urju[da n'urju[b n'urju[tud v> (*nurja minema, ebaõnnestuma*) övöl удалтыны, övöl пишмыны, övöl пөрмытыны
plaan nurjus план өз быдэсмы
nurjunud abielu удалтымтэ кузпальяськон

nurk <n'urk nurga n'urka n'urka, n'urka[de n'urka[sid_&_n'urk/i s>

1. МАТ сэрег
kõrvunurgad смежной сэрегёс
nürinurk мырк сэрег
teravnurk лэчыт сэрег
jõgi teeb siin järsu nurga шур татй меё кожон лэсьтэ
ta näeb kõike teise nurga alt PILTL со ваньмыз шоры мукет синмын учке
2. (*esemel, ehitisel vm objektile*) сэрег
esinurk азь сэрег
silmanurk синпум
suunurk ымпум
kirjutas nime lehe ülemisele nurgale нимзэ бамлэн вылий сэргаз гожтйз
ajalehekioskeid on igal nurgal v iga nurga peal газет киоскёс котькуд
сэргын
kõnnib rahutult nurgast nurka керзегьяськыса, сэргысь сэрге ветлэ
poiss pandi [karistuseks] nurka [seisma] пияшез сэргы султытйзы
3. (*koht majas, tuba v selle osa*) сэрег; (*nurgatagune, sopp*) ветлйсьтэм я.
чалмыт инты; (*mingiks otstarbeks määratud ja sisustatud*) сэрег
koduloonurk краеведческой сэрег
lastenurk нылпи сэрег
olen kodus kõik nurgad läbi otsinud дорысь вань сэрегёсты утчай
4. (*kõrvaline [maa]koht, maanurk*) сэрег
kõrvaline nurk калыктэм, я. ветлйсьтэм, я. чалмыт инты
Kadriorus võib leida vaikkeid nurki Кадриоргысь чалмыт интыосты
шедьтыны луэ
kas sa oled ka sealt nurgast pärit? тон но со пальёсысь ик-а?
siis me oleme ju ühe nurga mehi соку асьмеос улосчиос ук

nurm <n'urm nurme n'urme n'urme, n'urme[de n'urme[sid_&_n'urm/i s>

1. (*põld, väli*) бусы; (*küntud*) гырем бусы; (*kõrrepõld*) арам бусы;
(*täiskülvatud*) ю бусы, кизем инты
nisunurm чабей бусы
see nurm läheb rukki alla та бусые жег кизёзы
olime nurmel rukist lõikamas бусыын зегез арамы
2. (*rohuma, aas*) возь
lapsed korjavad nurmel lilli нылпиос возь вылын сяська бичало

nurmenukk <n'ukku nuku n'ukku n'ukku, n'ukku[de n'ukku[sid_&_n'ukku/e s>

Вот (Primula) валгырлы, чуньыгырлы, курегкук, вазьсяська
harilik nurmenukk вот (Primula veris) тулыс валгырлы

nurru lööma vt nurruma

nurruma <n'urru[ma n'urru[da nurru[b nurru[tud v>, ka nurru lööma (*nurruvat häält tegema*) нургетыны
kass nurrub писэй нургетэ

nuruma <nuru[ma nuru[da nuru[b nuru[tud v> (*pealeajavalt paluma, manguma*)
сюлворыса курыны, ёртыны
nurub viinaraha аракы понна коньдон ёртэ
nurub laenu пунэмен коньдон ёртэ
kerjus oli perenaiselt leivapätsi välja nurunud куанер адыми кузё кышнолэсь
колды нянь сюлворыса куриз

nutikas <nutikas nutika nutika[t -, nutika[te nutika[id *adj*> (*nupukas, taibukas*)
жог валась, визьнодо; (*arukas*) визьмо, нодлы, валась; (*leidlik*) амало
nutikas v nutika peaga poiss визьмо пияш
nutikas ärimees амало ужбергатйсь

nutma <n'ut[ma n'utt[a nuta[b nute[tud, n'utt[is n'ut[ke v>
1. бёрдыны; (*pisut*) бёрдыны; (*valjusti*) зар-зар бёрдыны, викашъяса бёрдыны; (*kaeblikult*) никсыны, куаньгетыны; (*töinama*) жуштыны, нукуртыны; (*nutma puhkema*) бёрдыны кутскыны; (*valjusti*) зар-зар бёрдыны, викашъяса бёрдыны (*nutma ajama*) бёрдытыны :
valu pärast nutma вось луэмлэсь бёрдыны
haledusest nutma жаляса бёрдыны
suure häälega nutma бадзым куараен бёрдыны
puhkes v purskas mure pärast v murest nutma кайгуэн сэрен бёрдыны кутскиз
2. (*hädaldama, kurtma, halisema*) нукуртыны, зурены
nutab, et raha läheb palju коньдон трос кошке шуыса зуре

nutria <n'utria n'utria n'utria[t -, n'utria[te n'utria[id *s*>
1. ZOOL (*kobrasrott* *Myocastor coypus*) нутрия
2. (*karusnahk*) нутрия
nutriast müts нутрия изы

nut¹ <n'utt nuti n'utti n'utti, n'utti[de n'utti[sid_&_n'utt/e *s*>
1. ВОТ (*nupjas kobarõisik*) йыр; КӐНЕК (*nupjas õis, õienupp v seemnekogum*)
сяська пучы, бутон
ristikunutt, ristiku nutt клевер йыр
õienutt сяська пучы
2. (*nupjas moodustis*) :
kapsanutt кубиста йыр
keeras juuksed kuklale nutti йырсиээ огазе люказ
3. (*pea, peanipp*) йыркобы
mäenutt гурезь йыл
sabanutt быж пум
4. КӐНЕК (*nupp, taip, nutikus*) визьнод
poisil on nutti пияш визьнодо

nut² <n'utt nutu n'uttu n'uttu, n'uttu[de n'uttu[sid_&_n'utt/e *s*> (*nutmine*) бёрдон;
(*vali*) зар-зар я. викашъяса бёрдон; (*tõnn*) нукуртон
vaikne nutt каллен бёрдон
nuuksuv nutt викашъяса бёрдон

nutune <nutune nutuse nutus[t -, nutus[te nutuse[id adj>

1. (*nutule viitav*) бөрдйсь; (*nutujälgedega*) бөрдэм; (*nuttev*) бөрдйсь
nutune nägu бөрдэм ымныр
räägib nutuse häälega бөрдэм пыр вераське
lohub nutust last бөрдйсь нылпиез буйгатэ
2. (*nutma kalduv, viril*) бөрдйсь
nutune memm бөрдйсь песяй
3. (*halemeelne*) бөрдйтйсь
nutune film бөрдйтйсь кино

nuuksuma <n'uuksu[ma n'uuksu[da nuuksu[b nuuksu[tud v>

1. (*nuttes kramplikult sisse hingama*) вицьшъяны
nutab tasakesi nuuksudes, nuuksub vaikselt nutta каллен вицьшъяса, бөрдэ
2. (*kiunuma, niutsuma*) черекъяны (*haledalt*) куаньгетыны :
koer nuuksub пуны куаньгетэ

nuumama <n'uuma[ma nuuma[ta n'uuma[b nuuma[tud v>

1. PÕLL куайытыны :
sigu nuumama парсьёсты куайытыны
2. KÕNEK (*inimese kohta: liiga rikkalikult toitma*) мултэс сюдыны; (*liiga palju sööma*) мултэс сиыны; (*liigsöömisega endale kõhtu ette v rasva peale kasvatama*) куайыны
lapsi ei tohi liialt nuumata нылпиосты мултэс сюдыны уг яра
on ennast paksuks v rasva nuumanud со куаем

nuuskama <n'uuska[ma nuusa[ta n'uuska[b nuusa[tud v> зырымез куштыны,
нырез тазатыны
nuuska nina tühjaks кушты зырымдэ

nuuskima <n'uuski[ma n'uuski[da nuusi[b nuusi[tud v>

1. (*korduvalt nuusutama, nuusutades, otsima*) зынъяны; (*üksteist*) зынъяськыны; (*korduvalt ninaga sissepoole vedama*) нырез кысканы
koerad nuusivad teineteist пуныос ог-огзэс зынъяло
lammas nuuskis mu kätt ЫЖ зынъяз мынэсьтым киме
mis sa nuusid, kas sul taskurätti pole?! ма тон нырдэ кыскаськод,
ныркышетэд өвөл-а, мар-а?!
2. (*nuhkima, salaja sorima, tuhnilma*) бугыръяськыны, копаськыны (*välja*) зынъя я. пытыя утчаны :
mis sa nuusid teiste asjades? ма тон муртлэн арбериосаз бугыръяськиськод?
peitsin pudeli ära, aga ta nuuskis üles ватй бутылкаез, со нош зынызъя
шедьтйз

nuustik <nuustik nuustiku nuustiku[t -, nuustiku[te nuustiku[id s>

- (*küürimisvahend*) мучоло
niinenuustik нинлэсь мучоло
pühkis laua nuustikuga üle жөкез мучолоен чушылйз

nuusutama <nuusuta[ma nuusuta[da nuusuta[b nuusuta[tud v> зынъяны (*lõhna*

- laadi määrata püüdma*) зынъяськыны :
nuuskpiiritust nuusutama нашатырной спирт зынъяны
nuusuta, kui hea lõhn зынъя, кыче ческыт зын

nõbu <nõbu n'õo nõbu -, nõbu[de nõbu[sid s> (*onu-, täditütar*) двоюродной сүзэр; (*onu-, tädipoeg*) двоюродной вын

nõder <nõder nõdra n'õtra n'õtra, n'õtra[de n'õtra[sid_&_n'õtr/u adj, s>

1. *adj* (*nõrk, jõuetu, väeti, vilets*) **ляб**; (*vanadusest*) **туж пересь**; (*tahte ja tunnete kohta*) **ляб сямъем, дйсьтйсьтэм**

haige jäi üha nõdremaks **висись лябгес но лябгес луиз**

ta on jalust nõder **солэн пыдыныз уг луы**

selleks tööks on tema jõud nõder **та уж понна солэн кужмыз ляб**

ta on peast nõder **солэн йырыз ляб ужа**

{*kelle*} nägemine on nõdraks jäänud (*кинлэн*) **синъёс лябзизы**

2. *s* (*nõrk, väeti inimene*) **ляб, дйсьтйсьтэм**

nõel <n'õel nõela n'õela n'õela, nõel[te_&_n'õela[de n'õela[sid_&_n'õel/u s>

1. (*vahend õmblemiseks*) **вень** (*kinnitamiseks, ka ehtena*) **тэчет вень, заколка, шпилька** :

kõver nõel **кырызж вень**

masinanõel **машина вень**

süstlanõel, süstla nõel **мед шприц вень**

õmbusmasinanõel **вуриськон машина вень**

õmbusnõel **вуриськон вень**

2. *KÕNEK* (*magnetnõel*) **ньёл**; (*putuka astel*) **ши**; (*okas, oga*) **вень**

siili teravad nõelad **чүшъяллэн мертчиськись веньёсыз**

mesilase nõel **муш ши**

nõela+

nõelapea (*õmbusnõela-, nõörnõela-*) **вень пась (пысы), тэчет вень йыр**

nõelama <n'õela[ma nõela[ta n'õela[b nõela[tud v>

1. (*näit mesilase, ussi kohta*) **лексьыны, куртчыны**

sain mesilase käest nõelata **муш монэ лексиз**

kärbsed nõelavad valusasti **кутьёс вось куртчылйсько**

uss oli lehma nõelanud **кый скалэз куртчиз вал**

2. *PILTL* (*midagi teravalt ning pilkavalt ütleva*) **йёттыны, жожомытыны, вось карыны**

nõelas minu kõige hellemat kohta **со мынэсьтым тужгес но висись интыме йёттйз**

nõelasilm <+s'ilma silma s'ilma s'ilma, s'ilma[de s'ilma[sid_&_s'ilma/i s> **вень**

пась (пысы)

piklik nõelasilm **кузьялэс вень пась**

torkas niidi nõelasilmast läbi **венез письяз**

nõeluma <n'õelu[ma n'õelu[da nõelu[b nõelu[tud v>

1. **кышъяны**; (*mõnest kohast*) **кышъяллыны, вурзылыны** :

nõelub sokke **носкиосты кышъя**

2. *PILTL* (*väledasti siia-sinna liikuma*) **мыд-мыдлань ветлыны,**

сюлмаськыны, сюлэмшугъяськыны, сюлмаськыса быззылыны
perenaine nõelub toa ja lauda vahet **кузё кышно коркаяз но гидаз,**

сюлмаськыса, быззылэ

3. *PILTL* (*torkima*) **бышкыны**

tuisk nõelub nägu **пурга бамез бышке**

nõeluv tuul **бышкись төл**

nõges <nõges nõgese nõges[t -, nõges[te nõgese[id s> ВОР (Urtica) пушнер
kõrvenõges ВОР (Urtica dioica) пушнер, небыт пушнер
raudnõges ВОР (Urtica urens) векчи пушнер, бигерпушнер, лек пушнер
nõges kõrvetab пушнер пушнера
aia ääres on nõgeste padrik кенер дорын пушнер
laps sai nõgese käest v nõgeselt kõrvetada пинал пушнераськиз
nõgesed kõrvetasid mu käed kublaliseks v kupla пушнер киме пульдытыса
пушнераз

Liitsõnad

nõgese+

nõgeseleht пушнер куар

nõgesesupp пушнерен шыд

nõgu <nõgu n'õo nõgu n'õkku, nõgu[de nõgu[sid s> GEOL, GEOGR (*negatiivne pinnavorm*) гоп, улыг, лайыг инты, нёжал; GEOGR (*häll*) мур нюк :
põllul on nõgusid, kust vesi ära ei voola бусыын улыг интыос вань, кытысь
ву уг быры
pea vajutas patja sügava nõo миндэр вылын йырлэсь гоп кылем

nõgus <nõgus nõgusa nõgusa[t -, nõgusa[te nõgusa[id adj> (*sissepoole kaardus*)
паньгам, куасалтйськем

nõid <n'õid nõia n'õida n'õida, n'õida[de n'õida[sid_&_n'õid/u s> (*võlur, maag*)
ведйн, тунаськись, пелляськись; (*kurja, pahelise v vana naise kohta*) лек
пересь кышно
haiguste vastu otsiti abi nõialt висьыкузы пелляськисьлэсь юрттэт
курьлйзы

nõiduma <n'õidu[ma n'õidu[da nõiu[b nõiu[tud v> каргаськыны, тунаськыны,
веднаны; (*sõnadega nõiduma*) кыльёсын чеберьяськыны; (*võluma, lumtama*) ас палад карыны (кыскыны), синмаськытыны
nõidus mulle haiguse külge со монэ веднаса, висьыны уськытйз
nõiutud ring, kust pole väljarääsu каргам круг, кытысь потон өвөл

nõidus <n'õidus n'õiduse n'õidus[t n'õidus[se, n'õidus[te n'õidus/i_&_n'õiduse[id
s> тунаськон, каргаськон; (*posimine*) пелляськон, тунаськон
teda süüdistati nõiduses сое тунаськонэн янгыше уськытйзы

nõjatum <nõjatu[ma nõjatu[da nõjatu[b nõjatu[tud v> (*toetuma, naalduma*)
пыкиськыны
tukub käsipõsakil lauale nõjatudes нырулэ, бамзэ кыыныз пыкьяса

nõks <n'õks *interj, adv*>; <n'õks nõksu n'õksu n'õksu, n'õksu[de
n'õksu[sid_&_n'õks/e s>

1. *interj; adv* (*annab edasi liigutuse järskust*) :

pea vajub nõks ja nõks rinnale йыр тык гадь вылэ усе

2. *s* (*järsk liigutus*) зуркак кыскон, донгон

buss liikus paigast järsu nõksuga автобус интыысьтыз зуркак вырзйз

tegi peaga nõksu paremale ja osutas maja suunas йырыныз бур пала шонтйз,
корка шоры возьматыса

3. *s* KÕNEK (*kaval võte, trikk*) кескич уж я. амал

tal on kõik vajalikud nõksud käes со вань кескич амальёсты тодэ

4. *s KÕNEK (natuke, sutike, tsipake)* КӨНЯ КЕ, ӨЖЫТ ГИНЭ
istu nõks sinnapoole КӨНЯ КЕ ОТЧЫГЕС ПУКСЫ
oota üks nõks, ma tulen kohe ӨЖЫТ ГИНЭ ВОЗЬМА, МОН АЛИ ИК ВУО

nõlv <n'õlv nõlva n'õlva n'õlva, n'õlva[de n'õlva[sid_&_n'õlv/u s]>, ka nõlvak
(*kallak külg*) БАМАЛ, ГУРЕЗЬ БАМ
järsk nõlv МЕЧ БАМАЛ

nõlvak <nõlvak nõlvaku nõlvaku[t -, nõlvaku[te nõlvaku[id s]> vt nõlv

nõme <nõme nõmeda nõmeda[t -, nõmeda[te nõmeda[id adj]> (*rumal, teadmisteta, ignorantne*) ТОДЙСЬ-ВАЛАСЬТЭМ, ДЫШЕТСКИМТЭ; (*totter, loll*)
ВИЗЬТЭМ, ШУЗИ
nõme arvustaja ТОДЙСЬ-ВАЛАСЬТЭМ КРИТИК
oleks nõme temalt rohkem nõuda ШУЗИ ЛУЫСАЛ, СОЛЭСЬ ТРОСГЕС КУРЫНЫ

nõmedus <nõmedus nõmeduse nõmedus[t nõmedus[se, nõmedus[te nõmedus/i s]> ТОДЙСЬТЭМ-ВАЛАСЬТЭМ, ДЫШЕТСКИМТЭ; (*totrus, lollus*) ВИЗЬТЭМ Я. ШУЗИ
ЛЭСЬТОН
oma nõmeduses ta seda ei taibanud аслаз ТОДЙСЬТЭМ-ВАЛАСЬТЭМ ЛУЭМЕНЫЗ СО
ТА СЯРЫСЬ ӨЗ НО ВАЛАТСКЫ
sellist nõmedust ma kaasa ei tee СЫЧЕ ШУЗИ УЖЕЗ МОН УГ ЛЭСЬТЫ

nõmm <n'õmm nõmme n'õmme n'õmme, n'õmme[de n'õmme[sid_&_n'õmm/i s]>
1. (*hajusate puude ja põdsastega liiva-ala*) ШЕР-ТУР КУАКО ЛУОӨ МУЗЬЕМЬЭС
kadakanõmm ШЕР-ТУР СУСЫПУ НЮЛЭС
2. (*nõmmemets*) ПУЖЫМ НЮЛЭС

nõnda <nõnda adv>

1. (*nii, sedamoodi, selliselt*) ТАЗЬЫ, ОЗЬЫ; (*kinnitavalt, möönvalt*) ОЗЬЫЕН
seda tehakse nõnda СОЕ ТАЗЬЫ ЛЭСЬТО
kuidas [siis] nõnda? КЫЗЬЫ ОЗЬЫ
kas nõnda tohib? ЯРА-А, МАР-А ОЗЬЫ?
olgu, jäägu siis nõnda ЯРАМ, МЕД ЛУОЗ ОЗЬЫ
nõnda, tänaseks aitab ОЗЬЫЕН, ТУННЭ ПОННА ТЫРМОЗ
nõnda et tuled siis homme? ОЗЬЫЕН, ЛЫКТОД ЧУКАЗЕ?
2. (*sel määral, sedavõrd, väga, eriti*) СЫЧЕ, СОМЫНДА
tuul on nõnda tugev, et ... ТӨЛ СЫЧЕ КУЖМО, ... ИК ...
võta nõnda palju, kui tahad БАСЬТЫ СОМЫНДА, КӨНЯ ПОТЭ
mul on sinu tulekust nõnda hea meel СЫЧЕ ШУМПОТЙСЬКО ЛЫКТЭМЕДЛЫ
3. (*umbes, millegi ringis*) ПАЛА, ОГ <нимб.>
ta võis kaaluda nõnda paarkümmend naela СО КЫЗЬ ФУНТ ПАЛА КЫСКЫНЫ
БЫГАТОЗ
sinna on nõnda kaks kilomeetrit ОТЧЫ ОГ КЫК ИСЬКЕМЬЭС
4. (*selle tulemusel, seetõttu*) СОИН
raha polnud ja nõnda tulingi jala КОНЬДОНЭ ӨЙ ВАЛ, СОИН ИК ПЫДЫН ЛЫКТЙ
5. (*väljendab vahetut ajalist järgnevust*) СОКУ ИК
nagu jääle astusin, nõnda libisesin ЙӨ ВЫЛЭ СУЛТЙ ГИНЭ, СОКУ ИК ГЫЛЗИ

nõretama <nõreta[ma nõreta[da nõreta[b nõreta[tud v]>

1. (*tilkuvalt v niredena voolamiseni märg olema*) ЧУР ВИЯНЫ; (*midagi eritama*)
ВИЯНЫ

puud ja põõsad nõretavad vihmaveest **писпуос но куакъёс вылысь чур зор ву вия**

laed ja aknad nõretavad aurust **вõлдэтьёс но укноос кузя парлэсь чур ву вия**
haav nõretab, haavast nõretab **яраысь вир вия**

kuusk nõretab vaiku **кызысь сир вия**

2. (midagi tilgendavalt täis olema) **кисътаны, пазяны**

pihlakas nõretab punastest kobaratest **палэзъпу горд зускиосын пазямын**

3. (millega liialdama, millest üle voolama) **ортчыт, мултэс (вераны), укыр, туж, сьõраз ортчыны, пычамын**

iga ta sõna nõretab sapist **солэн котькуд кылыз йыркурэн пычамын**

perenaine nõretab külalislahkusest **кузё кышно ортчыт куноя**

räägi asjalikult, ära hakka nõretama **вера кулэзэ, мултэс эн вераськы**

nõrgendama <nõrgenda[ma nõrgenda[da nõrgenda[b nõrgenda[tud v>

(*nõrgemaks tegema*) **лябзытыны**

pikaajaline sula nõrgendab jääd **кема шунамлэсь йõ лябзе**

haigus nõrgendab tervist **висён тазалыкез лябзытэ**

miski ei nõrgenda tema usku **номыр но уг лябзыты солэсь осконзэ**

nõrguma <n'õrgu[ma n'õrgu[da n'õrgu[b n'õrgu[tud v>

1. (tilkadena valguma, immitsema) **вияны; (läbi) пычаны, пырыны; (sisse)**

пычаны; (nirena voolama, nirisema) **чур вияны**

vihmavesi nõrgub aknaklaase mööda [alla] **зор ву укно пияла кузя чур ваське**

vihmamantlilt nõrgub vett saabastesse **плащ вылысь сапеге ву вия**

haavast nõrgub verd **яраысь вир вия**

sulavesi nõrgub pinnasesse **шунам лымы музьеме пыча**

mesi nõrgub nirena purki **чечы векчи чурен банкае вия**

2. (selliselt takenema, nõrguda laskma) **куасьмыны**

las võrk nõrgub tahedamaks **мед калтон куасьмоз**

nõrk <n'õrk nõrga n'õrka n'õrka, n'õrka[de n'õrka[sid_&_n'õrk/u adj, s>

1. adj **ляб; (mitte tugev, kõva, kindel v vastupidav)** **ляб; (jõu poolest)** **ляб;**

(intensiivsuset, tõhususet) **капчи; (kehv, vilets, ebarahuldav)** **алама**

nõrk jää **ляб йõ**

nõrk mälu **вакчи визь**

nõrgad kopsud **ляб тыюс**

nõrgad prillid **ляб очкиос**

nõrk ettevalmistus **ляб дасяськем**

nõrk õpilane **ляб дышетскись**

2. s (hinne 1, mitterahuldav hinne) **кол**

nõrkema <n'õrke[ma n'õrke[da n'õrke[b n'õrke[tud v> (*kehaliselt*) **лябзыны;**

(*raugema, vaibuma*) **чалмыны, чалмытскыны, шыпыт кариськыны, чус**

луыны

üle jõu käivast tööst nõrkema **секыт ужлэсь лябзыны**

nõrkes väsimuse kätte v väsimusest **жадьыса лябзиз**

paljud nõrkesid ja minestasid **тросэз лябзизы но йырсазьэс ыштылйзы**

surija püüdis nõrkeval häälel veel midagi öelda **кулйсь тыршиз на шыпыт**

куараеныз маке вераны

nõrkus <n'õrkus n'õrkuse n'õrkus[t n'õrkus[se, n'õrkus[te

n'õrkus/i_&_n'õrkuse[id s> **ляб, ляблык; (mittetugevus)** **ляб, юн өвõл;**

(*jõuetus*) кужымтэм луон, ляб кужым
näljanõrkus сютэм улонлэсь ляблык
südamenõrkus сюзэмлэн лябез
vanadusnõrkus чорыган - атайлэн ляб интыез

nõtke <n'õtke n'õtke n'õtke[t -, n'õtke[te n'õtke[id *adj*> (*painduv, paindlik, graatsiline*) каньыл, пластичной, плавной, гибкой, куасалляськись
nõtke kõnnak каньыл ветлэм
nõtke sammud каньыл лёгаськем
baleriini nõtke keha балериналэн куасалляськись мугоры
romaani nõtke keel романлэн вольыт кылыз
astub nõtkel sammul каньыл лёгаське

nõtkuma <n'õtku[ma n'õtku[da nõtku[b nõtku[tud *v*> (*korduvalt nõtku vajuma, vetruma*) куасалляськыны, куасалтйськыны, кыляны, лэйканы
põrandalauad nõtkuvad jalge all выж пульёс кыляло пыд улын
roosipõõsad nõtkuvad маани роза куакъёс музьемозь кусалтйсько

nõtkus¹ <n'õtkus *adv, adj*> (*lookas, kooldus, lõnksus*) куасалтйськем
selg on nõtkus тыбыр губыртйськемын
riiulilauad on nõtkus raamatute raskuse all жажы пульёс куасалтйськемын
секыт книгаос улын
hoia põlved nõtkus куасалты пыдесъёстэ

nõtkus² <n'õtkus n'õtkuse n'õtkus[t n'õtkus[se, n'õtkus[te n'õtkus/i_&_n'õtkuse[id *s*> (*painduvus*) гибкость, плавность
keha nõtkus веськрес мугор
kõnnaku nõtkus каньыл ветлэм

nõtrus <n'õtrus n'õtruse n'õtrus[t n'õtrus[se, n'õtrus[te n'õtrus/i_&_n'õtruse[id *s*> (*jõuetus, nõrkus*) ляб, ляблык; (*tahte ja tunnete kohta*) ляб сям, дйсьтйсьтэм луон; (*vanadusest*) туж пересь
vaimunõtrus ляб визь
vanadusnõtrus, raugalik nõtrus туж пересь

nõu¹ <n'õu n'õu n'õu -, n'õu[de n'õu[sid *s*> (*anum, riist, mahuti*) сосуд, тусьты
tühi nõu буш сосуд
tühjad nõud буш тусьты-пуньы
kurkide hapendamiseks sobiv nõu кияр сылалтыны ярась пияла

nõu² <n'õu n'õu n'õu -, n'õu[de n'õu[sid *s*>
1. (*juhatus, näpunäide, nõuanne*) кенеш, визь-кенеш
tuln sinult nõu küsima v otsima v saama тынэсьтыд визь-кенеш юаны лыктй
kelle käest saaks asjalikku nõu? кин зеч визь-кенеш сётыны быгатысал?
võta minu nõu kuulda пеляд пон мынэсьтым кенешме
pidas meiega nõu милемын кенешиз
2. (*lahendust pakkuv abinõu*) амал; КӐНЕК (*abi*) юрттэт
see on ainuke vastuvõetav nõu со одйг гинэ уже кутымон амал
ükski nõu ei aita одйг амал но уг юртты
vahel käib mul naabrinaine nõuks v nõus kraamimas КӐНЕК дырын-дырын
мон доры утялтйськыны юрттыны бускель кышно ветлэ
3. (*mõte, kavatsus, plaan*) малпан, малпам; (*halb*) урод малпам

mis sul nõuks on? **ма карыны тон малпаськод?**

tal on nõu ära sõita **со кошкыны малпа**

4. (*kohakäänetes*) (*seisukoht, arvamus, seisukoha, arvamuse jagamine*)

малпам, учкем

olime alati ühes nõus v ühel nõul **котьку одйг кадь малпамы**

selles asjas ma ei ole sinuga nõus v ühel nõul **та ужен мон тонэн соглаш өвөл**

5. (*tarkus, taip, aru*) **визь**

minu nõu on otsas, olen nõust lahti **мынам визьмы уг тырмы**

küsiige targematelt, kui endal nõust puudu tuleb **юалэ тйлесьтыд**

визьмоослэсь, асьтэлэн визьды уг тырмы ке

nõuanne <+anne 'ande anne[t -, anne[te 'ande[id s> (*nõuandmine, nõu, juhatus*)

кенеш, визь-кенеш

asjalik nõuanne **кулэ луись кенеш**

juuriidiline nõuanne **юридической кенеш**

loobus arsti nõuandel suitsetamisest **эмчилэн кенеш сётэменыз, тамак**

кысконлэсь куштйськиз

nõudlik <n'õudl'ik n'õudliku n'õudl'ikku n'õudl'ikku, n'õudlik/e_&_n'õudl'ikku[de

n'õudl'ikk/e_&_n'õudl'ikku[sid *adj*> (*palju nõudev, suurte nõudmistega*)

бадзым куроньёс пуктйсь, бырйиськись, чурит, лек; (meisterlikkust

nõudev, keeruline, komplitseeritud) **рос-прос, нод-нод**

nõudlik ostja **бырйиськись октйськись**

nõudlik õpetaja **бадзым куроньёс пуктйсь дышетйсь**

ole laste vastu v laste suhtes nõudlikum **чуритгес кариськы нылпиосын**

nõudma <n'õud[ma n'õud[a nõua[b n'õu[tud, n'õud[is n'õud[ke v>

1. (*soovi, tahtmist [kategoriliselt] esitama*) **куроньёс пуктыны, косыны;**

KÕNEK (*ilmumist kohustavalt kutsuma*) **курыны;** **KÕNEK** (*tahtma, lootma,*

ootama) **курыны, возьманы**

poiss nõuab isalt raha **пияш атаезлэсь коньдон куре**

lastelt nõutakse sõnakuulmist **нылпиосты кылзйськыны косо**

sind nõutakse telefoni juurde **тонэ телефон дуре возьмало**

2. **KÕNEK** (*tungivalt, pealekäivalt*) **сюлворыса курыны я. юаны;** (*kauba v*

teenuse eest) **курыны;** (*osta v teenust kasutada soovides*) **кулэ карыны**

mis sa nõuad, ma ei tea sulle rohkemat rääkida **ма тон юаськод, тросгес**

вераны тыныд уг ни быгатйськы

kui palju v mis sa maja eest nõudsid? **көня курид тон коркаед понна?**

see on väga nõutav toode **та вузэз туж кулэ каро**

3. (*tungivalt, vältimatult vajama*) **кулэяськыны;** (*eeldama, ette nägema,*

vajalikuks pidama) **малпаны, косыны**

maja nõuab remonti **коркез тупатъяны лэсьтыны кулэ**

haigus nõuab ravi **висёнэз йёнатыны кулэ**

linnas elamine nõuab palju raha **карын улон трос коньдон кулэ каре**

nõudmine <n'õudmine n'õudmise n'õudmis[t n'õudmis[se, n'õudmis[te

n'õudmis/i_&_n'õudmise[id s> **курон, кулэяськон, косон; МАЖ** (*nõudlus*)

курон, кулэяськон

ema nõudmise peale rääkis poiss kõik ära **анаезлэн косэменыз пияш ваньзэ**

вераз

mul ei ole kellegi vastu v kellelegi mingeid nõudmisi **мынам нокинлы но йыр**

кур өвөл

selle kauba järele ei ole nõudmist та вузээ кулэ уг каро

nõue <nõue n'õude nõue[t -, nõue[te n'õude[id s> **курон**
viisakusnõue **лякыт возиськонлэн куронъёсыз**
tegin seda vanemate nõudel **анай-атаелэн куремзыя сое лэсьтй**
ostjate nõudeid tuleb arvestada **басьтйськисьёслэсь куронъёссэс лыдэ**
басьтыны кулэ

nõukogu <+kogu kogu kogu k'okku, kogu[de kogu[sid s> (*korraldav, täidesaatev v nõuandev organ*); NÕUK (*riigivõimu- v riigivalitsemisorgan NSVL Liidus*) **кенеш, совет**
koordineerimisenõukogu **координационной кенеш**
treenerite nõukogu **тренерьёслэн кенешы**

nõunik <n'õun'ik n'õuniku n'õun'ikku n'õun'ikku, n'õunik/e_&_n'õun'ikku[de n'õun'ikk/e_&_n'õun'ikku[sid s> (*nõuandja, konsultant*) **советник**
kaubandusnõunik **вуз каронъя советник**
presidendi nõunik **азьмуртлэн советникез**

nõus <n'õus *adv*> **соглаш**

nõusolek <+olek oleku oleku[t -, oleku[te oleku[id s> **кылтупан, соглаш луон**
nõusolekut andma **соглаш луонэз сётыны**

nõustama <n'õusta[ma n'õusta[da n'õusta[b n'õusta[tud v> (*nõu andma*) **кенеш**
сётыны
nõustab töötajaid õigusasjus **ужасьёслы катрадлыкъя кенеш сётэ**

nõustuma <n'õustu[ma n'õustu[da n'õustu[b n'õustu[tud v> (*nõusse jääma*)
соглаш луыны
nõustus tingimusteta tulema **со, номыр но вератэк, лыктыны соглаш луиз**
nõustus meid aitama **милемлы юрттыны соглаш луиз**

nõutu <n'õutu n'õutu n'õutu[t -, n'õutu[te n'õutu[id *adj*> **паймем, абдрам, зүдэм,**
шуге усем
nõutu ilme **зүдэм тус**
suur valik teeb v võtab nõutuks **бадзым бырьён абдратэ**

nädal <nädal nädala nädala[t -, nädala[te nädala[id s> **арня**
algav nädal **кутскись арня**
lõppev nädal **пумаз вуись арня**
puhkusenädal **ял карон арня**
möödunud nädalal **кылем арня**
tuleval nädalal **вуоно арня**
kaheks nädalaks **кык арнялы**
paari nädala eest **кык арня куспын**
nädala sees **арня шорын**
kuus päeva nädalas **арняяз куать нунал**
mitu nädalat tagasi **көнйа ке арня талэсь азьло**
nädalat kolm, umbes kolm nädalat **куинь арня пала**
nädal aega v otsa lamasin voodis **быдэс арня валес вылын кылли**

nädalane¹ <nädalane nädalase nädalas[t nädalas[se, nädalas[te nädalas/i adj>
(*nädalavanune, nädalapikkune, nädala jooksul saadud, nädalaks määratud*)
арняем; (*iganädalane*) котькуд арняе
nädalane imik арняем вож нуны
nädalane toidumoon tuli kaasa võtta съöre быдэс арнялы сиён-юон басьтоно
луиз

nädalane² <nädalane nädalase nädalas[t nädalas[se, nädalas[te nädalas/i adj (*hrl
liitsõna järelõsa*)> арняем
iganädalane котькуд арняе
kolmenädalane куинь арняем

nädalapäev <p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s>
1. (*üks nädala seitsmest päevast*) арняысь одйгез нунал
nädalapäevade nimetused арня нуналъёслэн нимъёссы
2. (*pl*) (*umbes nädal*) арня пала
ma ei ole teda nädalapäevad näinud мон сое арня пала ой адзы ни
tööd jätkub nädalapäeviks уж арнялы тырмоз

nägema <näge[ma näh[a n'äe[b näe[vad n'äh[tud, näg[i n'äh[ke näh[akse näi[nud
v>
1. (*silmadega tajuma*) адзыны; (*keda, mida*) адзыны; (*näha olema*) адскыны;
(*tähelepanuga, süvenenult*] vaatama) учкыны; (*märkama, tähele panema*)
синьылытыны; (*kelleagi kohtuma*) адзиськыны
näeb hästi умой адже
ta näeb ainult vasaku silmaga солэн паллян синмыз гинэ адже
nende prillidega ma ei näe та очкиен мон уг адзиськы
kedagi polnud nägemas нокин но оз адскы
siit ei näe kaugete татысен кыдэке уг адскы
olen seda filmi juba näinud та киноез учки вал ни
näost näha, et valetab синъёсызъя адске, алдаське шуыса
kõigi nähes ваньзы азын
teda nähes сое адзыса
2. (*kellega kohtuma*) адзиськыны
homme näeme чуказе адзиськомы
pean sind kohe nägema мыным али ик тонэн адзиськыны кулэ
3. (*aru saama, mõistma*) адзыны, валаны
nüüd ma näen, mis mees sa oled табере мон адзисько, кыче пиосмурт тон
ta ei näe oma vägi со уг адзы аслэстыз янгышьёссэ
näed ju, et mul on kiire адзиськод ук дыртисько шуыса
4. (*tajuma, tunnetama, [ette] aimama*) адзыны
ma ei näe selles midagi halba номыр но аламазэ татысь мон уг адзиськы
ta näeb igas inimeses ainult halba со котькуд адямилэсь аламазэ гинэ адже
mida küll poisid selles tüdrukus näevad? мазэ адзо пиос та ныллэсь
5. (*kogema, tunda saama*) адзыны
olen elus häda ja nälga näinud улонын куректонэз но сютэм улонэз адзи
ära näe selle asjaga vaeva эн курадзы та ужен
nägi õppimisega kurja vaeva со курадзыса дышетскиз
oled tikandi kallal palju vaeva näinud трос курадземед та пужыятйськонэн
6. (*[tulevikus] teada saama*) адзыны
saab näha, kas jõuame õhtuks valmis адзом ай, быдэстом-а жытозь?
elame, näeme! улыса адзом ай

sellest tuleb suur pahandus, küll te näete талэсь бадзым керетон потоз,
адзоды ай

7. (*soovima, tahtma*) адзыны, учкыны
näeksin hea meelega, et lapsed oleksid edukad шумпотыса адзысал
нылпиосылэсь удалтэм улонзэс
tehke, nagu ise näete асьтэлэн учкемдыя лэсьтэлэ

8. KÕNEK (*tähelepanu juhtides, seletades, nentides*) адзиськод-а, адзиськоды-
а; (*imestust, halvakspanu väljendades*) учкы, учкелэ
näe[d], oledki tagasi адзиськод-а, тон берытскид
tema, näete, otsustas teisiti валаськоды-а, со мукет сямен лэсьтоно
кариськиз
mõnel, näed sa, on niisugune iseloom валаськод-а, куд-огезлэн сыче сямзы
näe aga näe, kui uhkeks läinud учкы ай, йырыз кыче вылын луэм

nägemine <nägemine nägemise nägemis[t nägemis[se, nägemis[te nägemis/i s>
адзон; (*nägemisvõime*) адзон; (*hüvastijätuväljendites*) адзиськон
terav nägemine юн синъёс
kaotas nägemise синъёсыз лябзизы
nägemiseni!, [head] nägemist!, jääme nägemiseni! зеч лу! адзиськытозь!

nägemiseni <nägemiseni *interj*> зеч луэ!, адзиськытозь

nägemist <nägemist *interj*> зеч луэ!

nägu <nägu n'äo nägu n'äkkü, nägu[de nägu[sid s>

1. ымныр; (*loomaa pea esikülge*) пудо ымныр; (*millegi esikülge*) азь, азьпал
meeldiv nägu кельшымон ымныр
kortsus v kipras v krimpsus nägu кисыриё ымныр
näo poolest v näolt kena tüdruk чебер ымныро ныл
läks v lahvatas näost v üle näo punaseks со гордэктйз
pööra nägu kõrvale v ära берыктйськы
tunen v tean teda vaid näo järgi мон сое ымнырызъя гинэ тодйсько
poeg on väga isa nägu пиез туж кельше атаезлы
kõik nad on ühte nägu соослэн тусбуйзы ваньзылэн одйг кадь
ta nägu on paistes солэн ымнырыз пыктэмын
must värv ei ole mulle näo järgi съод буёл мыным уг мыны
maja on ehitatud näoga vastu hommikut v nägu hommikusse коркалэн
азьпалыз шундыжужан пала учке

2. (*näoilme*) ымныр тус, ымныр вырос; (*grimass*) ымныр кисырьян
haru nägu ымыныр чырс сием бере кадь
pettunud nägu сõриськем мылкыдо тус
näost näha, et valetad ымнырыдъя адзиське, алдаськод шуыса
näis, mis[suguse] näo ta teeb адзом, кызы ымнырзэ кисырьялоз

3. KÕNEK, HLV (*inimene*) адями, мурт
seal on uusi nägusid, keda ma veel ei tunne отын выль адямиос вань,
кудъёссэ мон уг тодйськы на

klapiti vieline näo pealt котькуд йырлэсь вить манетэн бичазы

4. PILTL (*ilme, pale*) ымныр, тус, тусбуй
linna nägu on tundmatuseni muutunud карлэн вылтусыз тодмантэм
воштйськем

näo poolest ilusad õunad вылтуссыя чебересь улмоос
need majad on ühte v sama nägu та коркаос огкадесь

ta ei ole ammu koolis nägu näidanud *v* [ennast] näole andnud PILTL CO
кемалась ини школаын ымнырзэ өз возматъя

nägus <nägus nägusa nägusa[t -, nägusa[te nägusa[id *adj*] > (*välimuselt meeldiv, kena*) мусо, чебер, кельшымон, синмаськымон
nägus noor naine чебер я. синмаськымон пинал нылкышно
nägusad majad чебересь коркаос

nähtamatu <n'ähtamatu n'ähtamatu n'ähtamatu[t -, n'ähtamatu[te n'ähtamatu[id *adj*] > (*mittenähtav*) адзиськисьтэм
nähtamatu jõud адзиськисьтэм кужым

nähtav <n'ähtav n'ähtava n'ähtava[t -, n'ähtava[te n'ähtava[id *adj*] > (*näha olev*)
адкись, адзиськись, адзымон :
palja silmaga nähtav адыми синмын адкись
jäta talle kiri nähtavale kohale *v* nähtavasse kohta кельты солы гожтэт
адзымон интые

nähtaval <n'ähtaval *adv*] > (*näha, paistmas*) адзиськись азын
ainult maja katus on puude tagant nähtaval писпуос съорысь коркалэн
липетэз гинэ адске

nähtavasti <n'ähtavasti *adv*] > (*nagu näha, nagu näib, küllap, arvatavasti*) дыр,
адске, лэся
nähtavasti see ei meeldinud talle та солы өз кельшы, лэся

nähtuma <n'ähtu[ma n'ähtu[da n'ähtu[b n'ähtu[tud *v*] > (*selguma, ilmne*)
потыны, луыны
eeltoodust nähtub, et ... азыпалан верамысь потэ, ... шуыса

nähtus <n'ähtus n'ähtuse n'ähtus[t n'ähtus[se, n'ähtus[te n'ähtus/i_&_n'ähtuse[id *s*] >
s] > югдур, явление, потон, адскон; (*füüsikas*) эффект
ühiskondlikud nähtused мерлык югдуръес
loodusnähtus инкуазь явление

näide <näide n'äite näide[t -, näide[te n'äite[id *s*] > пример
mina näiteks ei kavatse sinna minna мон, кыл сярысь, уг малпаськы отчы
мыныны
Liitsõnad
näite+
näitering драматической кружок

näidend <näidend näidendi näidendi[t -, näidendi[te näidende[id *s*] > пьеса
viievaatuseline näidend вить актъем пьеса
naljanäidend серемес пьеса
värssnäidend кылбурен гожтэм пьеса
näidendit lavastama *v* lavale tooma пьеса пуктыны
mängib näidendis peaosas пьесаын валтйсь ролез шудэ

näidis <näidis näidise näidis[t -, näidis[te näidise[id *s*] > (*aineline näide, eeskuju*)
возматон арбери, образец
riidenäidis басма образец

näima <n'ai[ma n'ai[da n'ai[b n'ai[dud, n'ai[s n'ai[ge n'ai[dakse v> (*paistma, tunduma*) адскыны, потыны
ma näin nendes riides vist koomiline мон та дйськутэн серемес адскисько,
дыр
ta näib väsinud [olevat] v väsinuna со жадем тусо адске
näib vanemana kui on ас арлыдызлэсь пересьгес адске

näit <n'ait näidu n'aitu n'aitu, n'aitu[de n'aitu[sid_&_n'ait/e s>

1. (*[mõõteriista] lugem*) **возьматэм**

taksomeetri näit таксометрлэн возьматэмез

2. (*näitarv*) **возьматйсь**

majanduslikud näidud **экономической возьматйсьёс**

näitaja <n'aitaja n'aitaja n'aitaja[t -, n'aitaja[te n'aitaja[id s>

1. (*see, kes v mis näitab, näidik*) **возьматйсь**; (*osuti*) **возьматйсь**, стрелка
minutinäitaja **минут** **возьматйсь**

küll leidub näpuga näitajaid сюрозы чиньыен **возьматйсьёс**

2. (*näitarv, parameeter*) **возьматэт**

kiirusenäitaja **жоглык** **возьматэт**

majanduslikud näitajad **экономика** **возьматэтъёс**

näitama <n'aita[ma näida[ta n'aita[b näida[tud v>

1. **возьматыны**; (*kontrollimiseks esitama, ette näitama*) **возьматыны**

näitab sõbrale fotosid эшезлы туспуктэмъёс **возьматыя**

näita ennast! **возьматскы!**

näitasin kontrolörile sõidukaarti контролёрлы проездной билетме **возьматй**

giid näitab turistidele linna гид туристъёслы карез **возьматэ**

telerist näidati filmi телевизор пыр кино **возьматйзы**

näita, kuidas seda sõlme tehakse **возьматы**, кызы та гердэз лэсьто

näitab ähvardades näppu чиньызэ **возьматыса**, кышкатэ

2. (*asukohta, suunda osutama*) **возьматыны**

näita kaardilt Gröönimaad **возьматы карта** **вылысь Гренландиез**

laps näitas näpuga kooki нылпи чиньыеныз пирожной шоры **возьматйз**

magnetnõel näitab põhja магнит ньёл уйпал шоры **возьматэ**

3. (*näitu näitama*) **возьматыны**

kell näitab aega час дырез **возьматэ**

kellaosutid näitasid südaööd час ньольёс уйшорез **возьматйзы**

kui palju elektriarvesti näitab? кӧня **возьматэ** электросчѣтчик?

4. (*välja paista laskma, ilmutama*) **возьматыны**

näita, mis sa suudad v võid **возьматы**, ма карыны тон **быгатйськод**

näitas ennast heast küljest **ассэ** **умой ласянь** **возьматйз**

talle meeldib teistele oma jõudu näidata солы кельше мукетъёслы **аслэсьтыз**

кужымзэ **возьматыны**

poiss näitab iseloomu **пияш сямзэ** **возьматэ**

5. (*[dokumendis] fikseerima*) **возьматыны**, **гожтыны**

igal toimikul näidatakse selle alustamise ja lõpetamise aeg **котькуд папкае**

гожто солэсь **кутскон** **но йылпумъян** **дырзэ**

tehtud oli vähem kui aruannetes näidatud **отчѣтын** **гожтэм** **сярысь**, **ӧжытгес**

лэсьтэмын **вал**

6. **кӧнек** (*[ähvardades] õpetust andma*) **возьматыны**

[küll] ma sulle näitan **возьмато** **мон тыныд**

näiteks <n'äiteks *adv*> кыл сярысь

luuviljad, näiteks ploom ja kirss слива но чияпу, кыл сярысь, одйг тысё
небыт емышьёс

näitleja <n'äitleja n'äitleja n'äitleja[t -, n'äitleja[te n'äitleja[id s> артист, актёр

andekas näitleja быгатыса шудйсь артист
sa oled üks osav näitleja артист бон тон

näitlema <n'äitle[ma näidel[da n'äitle[b näidel[dud v> (*tegelast kehastama*)

выступить карыны, роль шудыны; (*filmis*) киноын шудыны; PILTTL
(*teesklema, mängima*) -яськыны
tüdrukud unistavad filmis näidelda ныльёслэн киноын шудэмзы потэ
näitleb abitust быгатйсьтэм кариське

näitlik <n'äitl'ik n'äitliku n'äitl'ikku n'äitl'ikku, n'äitlik/e_&n'äitl'ikku[de

n'äitl'ikk/e_&n'äitl'ikku[sid *adj*> наглядной; (*näidiseks olev*) наглядной
näitlikud õppevahendid PED наглядной учебникьёс

näitus <n'äitus n'äituse n'äitus[t n'äitus[se, n'äitus[te n'äitus/i_&n'äituse[id s>

адзытон, возьматон
aiandusnäitus сад-бакча ужлы сйзем адзытон
isikunäitus кинлэн ке но адзытонэз
keraamikanäitus керамика адзытон
maailmanäitus дунне адзытон
personaalnäitus кинлэн ке но адзытонэз
plakatinäitus плакат адзытон
põllumajandusnäitus гурт возёс адзытон
püsinäitus ялан ужась адзытон
raamatunäitus книга адзытон
rändnäitus кочыльсь я. интыысь интые выжись адзытон
sügisnäitus сйзьыл адзытон
kevadlillede näitus тулыс сяськаосын адзытон
näitusel väljapandud esemed, näituse eksponaadid адзытонэ пунктэм
арбериос, экспонатъёс
näitus on avatud v jääb avatuks esimese oktoobrini адзытон нырысетй
коньывуонозь усътэмын
näitust korraldama адзытон радъяны
vaatasime näitust адзытонэз учкымы
käisime näitusel адзытонэ ветлймы

näkileib <+l'eib leiva l'eiba l'eiba, l'eiba[de l'eiba[sid_&l'eib/u s> (*kuivikleib*)

куасьтэм нянь
sööb krõbinal v krõbistab näkileiba куажыртыса, куасьтэм нянь сие

näkk¹ <n'äkk näki n'äkki n'äkki, n'äkki[de n'äkki[sid_&n'äkk/e s> FOLKL (*kuri*

veehaldjas) ву <тодн.>

näkk² <n'äkk näka n'äkka n'äkka, n'äkka[de n'äkka[sid_&n'äkk/i s>; <n'äkk näki

n'äkki n'äkki, n'äkki[de n'äkki[sid_&n'äkk/e s> (*tuhar*) сарвыл
näpistas tüdrukut näkist нылашлэсь сарвылзэ чепыльтйз

näkkama <n'äkka[ma näka[ta n'äkka[b näka[tud v>

1. (*õnge hakkama*) **кысканы**

hommikul näkkab [kala] hästi **чүкна чорыг умой кыска**

2. KÕNEK (*õnnestuma, vedama*) **удалтыны**

mul näkkas eksamil piletiga **мыным экзаменын билетэн удалтйз**

meil näkkas ilmadega **милемлы куазен удалтйз**

otsin sobivat tööd, aga ei näkka kuskilt **тупамон уж утчасько, но уг удалты**

nälg <n'älg nälja n'älga n'älga, n'älga[de n'älga[sid_&_n'älg/i s>

1. (*süüatahtmise tunne, nälginine, näljahäda*) **сютэм**

nälga jääma **сютэм улыны**

lapsel on nälg **нылпилэн сиемез потэ**

mul on nälg **мынам сиеме потэ я. мынам кōты сюма**

2. PILTL (*iha millegi järele*) **юн мылкыд карон**

armunälg **яратыны юн мылкыд карон**

jooginälg **сю куасьмон**

lugemisnälg **лыдзйськыны пуромем мылкыд**

nälgima <n'älg[ma n'älg[da n'älg[b n'älg[tud v>

1. (*näljas olema*) **сютэм улыны**

nälgis surnuks **сютэм улэмлэсь кулйз**

2. PILTL (*millegi järele iha tundma*) **юн мылкыд карыны**

hing nälgib õnne järele **лулпуш шудбурез мылкыд каре**

näljane <näljane näljase näljas[t -, näljas[te näljase[id *adj, s*>

1. *adj* (*nälga tundev, nälgiv*) **сютэм; PILTL (*himustav, ihkav*) кōттырмостэм**

näljased lapsed **сютэм нылпиос**

näljane nagu hunt **кион кадь сютэм**

kuulsus[e]näljane, näljane kuulsuse järele **дан понна кōттырмостэм**

2. *adj* KÕNEK (*vilets, armetu*) **куанер, начар**

näljane toapugerik **куанер улон инты**

3. *s* **сютэм**

täissöönu ei mõista näljast **кинлэн кōтыз тыремын, со сютэмез уз вала**

näljutama <näljuta[ma näljuta[da näljuta[b näljuta[tud v> **сютэм возьыса,**

жуммытыны; (*end*) сютэм улыны

ihne peremees näljutab sulaseid **сук кузё батракъёсты, сютэм возьыса,**

жуммытэ

tüdrukud otsustasid end saledaks näljutada **ныльёс, начармон понна, сютэм**

улоно кариськызы

nälkjas <n'älkjas n'älkja n'älkja[t -, n'älkja[te n'älkja[id s> **ZOOL (*kojata tigu*)**

битака, акач-тукач, куалялюльы

nälkjas pureb seent **куалялюльы губиез сие**

nämmutama <nämmuta[ma nämmuta[da nämmuta[b nämmuta[tud v>

1. (*[aeglaselt] mäluma*) **кушаны**

nämmutab hambutu suuga toitu **пиньтэм ымыныз сиёнэз куша**

2. (*segaselt rääkima, pudrutama*) **шенгыль вераны**

purjus mees nämmutas midagi [rääkida] **кудзем пиосмурт маке шенгыль**

вераз

3. (*targutama, heietama*) супыльтыны
nämmutab kogu aeg üht ja sama juttu котьку одйгез сярэсь супыльтэ

näotu <n'äotu n'äotu n'äotu[t -, n'äotu[te n'äotu[id *adj*>

1. (*inetu, ilutu*) чебер өвөл, шуш, жоб

näotu välimusega hoone чебертэм юрт

2. (*sobimatu, laiduväärt*) чебертэм, умой өвөл

näotu tegu умойтэм уж

näotu on teise inimese peale karjuda мукет адями шоры черекьяны чебер
өвөл

näpistama <näpista[ma näpista[da näpista[b näpista[tud *v*>

1. (*sõrmedega pigistama*) чепыльяны

näpistas mu käsivart *v* mind käsivarrest мынам суям чепыльтйз

hani näpistas poissi nokaga žазег пиез нырыныз чепыльтйз

2. PILTL (*millegi pigistava, näriva kohta*) куректыны, висыны; (*teravat külmatunnet tekitama*) сутыны, куртчыны; (*ära külmetama, ära võtma*)

кынтыны

hirm näpistas südant *v* südames кышкан сүлэмез куректытйз

pakane näpistab nina кезыт нырез кынтэ

3. (*pigistades tükki otsast eraldama*) ишкалтыны, чепыльтыны

küünla tahti näpistama сюсьтыллэсь чыжектэмзэ ишканы

4. PILTL (*millestki napist teatavat väikest osa eraldama*) шыръяны

toidurahast ei anna midagi näpistada сиён-юон коньдонэз шыръяны уг яра

näpp <n'äpp näpu n'äppu n'äppu, n'äppu[de n'äppu[sid_&_n'äpp/e *s*> (*sõrm*)

чиньы

näppu märjaks tegema *v* niisutama (*süljega*) чиньыез дыльдыен коттыны

pind läks näppu чиньые шырпу пыриз

mu näpp jäi ukse vahele мынам чиньые өс вискы пачказ

ära näita näpuga чиньыеныд эн возьматъя

vähki süüakse näpu *v* näppude vahel ракъёсты чиньыен сиё

raputas pudrule näpuga soola peale чиньыеныз жук вылэ сылал пызьназ

näppama <n'äppa[ma näpa[ta n'äppa[b näpa[tud *v*> (*pisut varastama*) лушканы;

(*üle lööma*) таланы

poiss näppas isa tagant *v* isalt sigaretti пияш атаезлэсь тамаксэ лушказ

keegi oli talt rongis taskust rahakoti näpanud кин ке солэсь поездын

кисысыстыз коньдон пуйызэ лушкам

oli Mardil pruudi nina eest [ära] näpanud Мартлэсь туганзэ ныр улысыстыз ик

талаз

näpujalg <+j'älg jälje j'älge j'älge, j'älge[de j'älge[sid_&_j'älg/i *s*> чиньы пыты

näpunäide <+näide n'äite näide[t -, näide[te n'äite[id *s*> (*õpetus, juhatus,*

juhtnõör) валэктэм, валэктон, возьматон, верам

näpunäited toalillede kasvatamise kohta *v* kasvatamiseks корка сяськаосты

будэтыны валэктэм

tegin seda sinu näpunäitel тынад валэктэмедъя тае лэсьтй

närima <näri[ma näri[da näri[b näri[tud *v*>

1. йырйыны, куртчыны (*katki, tükkideks*) куртчыса пильыны; (*ära, puhtaks*)

йырыса быдтыны :

koorukesi nārīma **кӧмьёсты йырыны**

porgandit nārīma **кешыр йырыны**

tal pole hambaid, millega nārīda **солэн куртчыны пиньёсыз өвӧл**

toit tuleb hästi peeneks nārīda **сиёнэз умой кушаны кулэ**

nārīb mõtlikult huuli **малпаськонъяз ымдурьёссэ куртчылэ**

tal on rumal komme küüsi nārīda **солэн алама сямыз вань гижызэ йырыны**

koer nārīb konti **пуны лы йырѐ**

2. PILTL (*kehvasti lõikama*) кызы сюрем вандылыны, радтэм вандылыны :

nārīb nūri noaga leiva küljest viilaku **ныж пуртэн нянь шорма**

lasi juuksed ära nārīda **солэсь йырсиэз кызы сюрем чышкиллям**

3. PILTL (*etteheidete, süüdistustega kiusama*) йырыны, пыкылыны,

ымйылыны

mis sa tast kogu aeg nārīd? **ма тон сое котьку пыкыльськод?**

4. PILTL (*pīinama, vaevama: valu kohta*) висыны, юмекъяны; (*tunnete,*

***mõtete kohta*) куректытыны, курадзытыны**

kontides nārīb **лыос висё**

mind nārīb kahtlus **осконтэм луон монэ курадзытэ**

nārimiskumm <+k'umm kummi k'ummi k'ummi, k'ummi[de

k'ummi[sid_&_k'umm/e s> **сыскон**

nārtsima <n'ārtsi[ma n'ārtsi[da n'ārtsi[b n'ārtsi[tud v> (*taimede kohta: nārbuma*);

PILTL (*inimese kohta: noorusvärskust, head jumet minetama*) **шуяны,**

куасьмыны, бездыны, бырыны; (*jõuetuks muutuma, nõrkema*) лябзыны;

PILTL (*kustuma, tuhmuma, vaibuma*) **кысыны**

rohi on nārtsinud **гуждор куасьмем**

roosid nārtsivad kiiresti **розаос чаяк шуяло**

nārtsinud lilled **шуям сяськаос**

nārtsinud nägu **чеберез бездэм ымныр**

nārtsinud ihu **лябзем мугор**

nārtsinud unistused **кысэм малпанъёс**

nāru <nāru nāru nāru -, nāru[de nāru[sid s, adj>

1. s (*riideräbal, kalts*) зустари (*vanad kulunud riided*) вужмем дйськут,

зустари :

kleidināru **кесяськем дэрем**

peseb nāruga pōrandat **зустариен выж миське**

2. s HLV (*nārakas, nārukael, sulī*) урод, лэсянтэм, ярасьтэм мурт

kes võis arvata, et ta selline nāru on **кин малпаз вал, со сыче ярантэм мурт**

шуыса

3. adj KÖNEK (*kehv, vilets, sant*) кесяськем, ярантэм

nāru mantel **кесяськем пальто**

nāru saag **ярантэм пила**

tervis on nāru **тазалык ярантэм**

nārukael <+k'ael kaela k'aela k'aela, kael[te_&_k'aela[de k'aela[sid_&_k'ael/u s>

(*nārakas, nāru, sulī*) **урод, лэсянтэм, ярантэм мурт**

oh sa viimane nārukael! **ох кыче урод тон вылэмед!**

nārune <nārune nāruse nāruse[t -, nāruse[te nāruse[id adj>

1. (*räbaldunud, nārudeks muutunud*) кесяськем, вужмем, пӧсьтэм

närune vaip **пöсьтэм ковёр**
2. (*armetu, vilets, sant*) **туж куанер**
närune töötasu **туж ичи уждун**
3. (*alatu, autu*) **юрзым, урод**
nii toimida on närune **озы вырыны -- юрзым**

närv <n'ärv närvi n'ärvi n'ärvi, n'ärvi[de n'ärvi[sid_&_n'ärv/e s]>

1. (*hrl pl*) ANAT **лулсй**; (*väljendites inimese psüühika kohta*) **лулсйос**
kõvad närvid **юн лулсйос**
nõrgad närvid **ляб лулсйос**
2. KÕNEK (*millekski vajalik kutsumus, anne*) **быгатонлык**; (*püsi, kannatlikkus*)
чидан, астэ возыны быгатон
ega kirjanikuks saa õppida, kui selleks pole närvi **гожъяськисьлы**
дышетскыны уз луы, быгатонлыкэд оз луы ке

närveerima <närv'eeri[ma närv'eeri[da närveeri[b närveeri[tud v]> (*närvitsema, närveldama*) **сюлэмшугьяськыны**

närveerib teateid oodates **иворъёсты возьмаса, сюлэмшугьяське**

närviline <närviline närvilise närvilis[t närvilis[se, närvilis[te närvilis/i adj>

керзегьяськись, пөсекьясь
närviline inimene **керзегьяськись адями**

näsima <näsi[ma näsi[da näsi[b näsi[tud v]> (*vähehaaval v pikkamööda sööma*)

кушаны; (*aeglaselt närima*) **йырйыны**; (*loomade kohta*) (**турынэз**) **ишканы**
näsiб koorikut **нянь көм йырье**
rüüpa teed peale, mis sa kuivalt näsid **чаез зүзү, ма көсэн кушаськод?**
põder näsiб sammalt **койык турынэз ишка**

nässu <n'ässu adv> (*kägarasse, lõmmi, puruks, katki, korrast ära, rikki, nurja, untsu*) :

kohver vajus istumise all nässu **чемодан пукемен сэрен паньгаз**
poiss tallas jalgratta nässu **пияш великсэ ярантэм кариз**
raadio läks nässu **радио сөриськис**
kõik läks täna nässu **туннэ ваньмыз мыдлань кошкис**
algajal fotograafil lähevad pildid sageli nässu **кутскись туспуктйсьлэн**
туспуктэмьёсыз чемысь уг пишмо

näts <n'äts interj, adv>; <n'äts nätsu n'ätsu n'ätsu, n'ätsu[de n'ätsu[sid_&_n'äts/e s]>

1. *interj; adv* (*annab edasi hoobi nätsumise heli*) **шлөп, чабкем**
lööb teisele näts vastu nägu **муртлэн ымныраз шлөп шукке**
2. *s* (*hoop millegi pehme vastu*) **чабкем**
andis talle paar nätsu vastu nägu **кык пол солэн бамаз чабкис**
3. *s* (*närimiskummi*) **сыскон**
maasikanäts **борыен сыскон**

nätsutama <nätsuta[ma nätsuta[da nätsuta[b nätsuta[tud v]>

1. (*nätsuvat heli tekitama*) **тяпкетыны, чавкетыны, коланы**
sööb nätsutades **тяпкетыса сиське**
nätsutab läbi pori tulla **дэриез коласа мынэ**
lapsed nätsutavad poris **нылпиос дэриез колало**

2. (*aeglaselt mäluma*) кушаны, сыскыны, ноныны
nätsutab rohukõrt **турынэз сыске**
vasikas nätsutas mu sõrmi **кунян мынэсьтым чиньыосме сюпсе**

3. (*nässutama*) погманы, посыны, комъяны
nätsutas paberi kokku **бумагаез комъяз**
nätsutad pintsaku lamades ära **кыллыыса, пиджактэ погмалод**

näuguma <n'äugu[ma n'äugu[da n'äu[b n'äu[tud v> **мяу карыны**
kass näub ukse taga **писэй өс сьöрын мяу каре**

näägutama <nääguta[ma nääguta[da nääguta[b nääguta[tud v> (*hurjutama*)
пыкылыны, курланы (*narritama*) **серем карыны**; (*nääksuta*) **жожомытыны,**
жоже уськытыны :
mis sa tema kallal v teda v temast näägutad **ма тон сое серем кариськод**
ära takka järgi nääguta **берло эн курла**

nääklema <n'ääkle[ma näägel[da n'ääkle[b näägel[dud v> (*nägelema*)
керетыны, даллашыны
lapsed nääklevad omavahel v isekeskis **нылпиос керето куспазы**

nääl <n'ääl näälu n'äälu n'ääl, n'ääl[de n'ääl[sid_&_n'ääl/e s> (*naisevend*)
вармай пи; MURD (*naiseõde*) **кышнолэн сузэрез, бултыр**

nääre <nääre n'äärme nääre[t -, n'äärme[te n'äärme[id s> ANAT (*nõret valmistav elund*) **без**

näärid *pl* <n'äär nääri n'ääri n'ääri, n'ääri[de n'ääri[sid_&_n'äär/e s>
(*uusaastapäeva[d]*) **Выль Ар**
Liitsõnad
nääri+
näärisokk FOLKL **выль ар кеч**

näärikuu <+k'uu k'uu k'uu[d -, k'uu[de_&_kuu[de k'uu[sid_&_k'u[id s> RHVK
(*jaanuar*) **толшор**

nördima <n'ördi[ma n'ördi[da n'ördi[b n'ördi[tud v> (*nördimust tundma*)
вожпотыны, йыркур луыны, лекомыныны
ebaõiglus paneb mind nördima **шонертэм понна йыр кур луэ**

nördimus <n'ördimus n'ördimuse n'ördimus[t n'ördimus[se, n'ördimus[te
n'ördimus/i s> **вожпотон, йыр кур луон, лекомон**
nördimust avaldama v väljendama **йырез кур карыны**
teda valdas ülim nördimus **солэн туж зол вожез потйз**

nöökima <n'ööki[ma n'ööki[da nöögi[b nöögi[tud v>
1. (*nöökama*) **серем карыны, серекъяны**
koolis teised alati nöökisid teda **школаын мукетъёс сое котьку серем**
карылйзы
2. (*kiusama, kimbutama*) **исаны**

nööp <n'ööp nööbi n'ööpi n'ööpi, n'ööpi[de n'ööpi[sid_&_n'ööp/e s> **бирды**;
KÕNEK (*miski nööbitaoline*) **бирды**

kasukanöör **шуба бирды**
mantli nöör on eest ära tulnud **пальтолэн бирдыез усиз**
õmble nöör ette **бирды вурзы**
tee nööbid lahti **пертчиськы**
pane nööbid kinni **бирдяськы**
pani kõik mantli nööbid kinni **пальтоезлэсь вань бирдыоссэ бирдыяз**

nöörauk <+'auk augu 'auku 'auku, 'auku[de 'auku[sid_&_'auk/e s> **бирды пась, кычэс; (ilunöörauk) бирды пась, кычэс**
nööraukude vahekaugus **бирды пасьёслэн кусыпсы**
nöörauke sisse lõikama **бирды пась вандыны**
nöörauke tegema v üle ääre lõõma **бирды пасез вурыны**

nöörima <n'ööri[ma n'ööri[da nööbi[b nööbi[tud v> (*kinni*) **бирдыяськыны;**
(*lahti*) **бирдыез пертчыны**
tõmblukud on praktilised, pole vaja nöörida **молниосты уже кутыны капчи,**
бирдыянэз но пертчонэз өвөл

nööpnõel <+n'õel nõela n'õela n'õela, nõel[te_&_n'õela[de n'õela[sid_&_n'õel/u s> **тэчет вень**
ilupeaga nöörnõel **чеберьям йыро тэчет вень**
kinnitas plakati nöörnõeltega seinale **плакатэз борддоре тэчет венен**
юнматйз

nöör <n'öör nööri n'ööri n'ööri, n'ööri[de n'ööri[sid_&_n'öör/e s> **гозы;**
(*peenem*) **паккимис(-) векчи гозы, шпагат;** (*pael*) **шнур;** (*jalatsi-*) **шнурок**
jåme nöör **зök гозы**
peenike nöör **векчи гозы**
saaranöör **ботинка шнур**
nöörist tõmbama v tirima v sikutama **гозытй кыскыны**
riputas v pani pesu nöörile kuivama **миськем дйськутэз гозы вылэ**
куасьтыны ошиз
nöör läks katki **гозы тйяськиз я. чигиськиз**

Liitsõnad

nöör+

nöörredel **гозылэсь тубат**

nöörima <n'ööri[ma n'ööri[da nööri[b nööri[tud v>

1. (*nööri[de]ga siduma*) **гозыен думылыны;** (*kokku tõmbama*) **кыскыны;**
(*kinga-, saarapaelu kinni panema*) **шнуровать карыны**
saaraid nöörima **ботинкаосты шнуровать карыны**
nööris end kõvasti korsetti **со ассэ корсетэн юн думылйз**
nööris kasuka vöö kohalt kinni **шубазэ кустйз гозыен кыскиз**
mees nööriti puu külge kinni **пиосмуртэз писпу борды думылйзы**
2. (*soonima*) **мертчиськыны, мертчыны, пырыны;** PILTL (*kokku pigistama*) **зйбыны**
seljakoti rihmad nöörivad õlgadesse **песьтэр кальёс пельпумез зйбо**
3. PILTL (*liigkasu võtma*) **(кужмысь) басьтыны, таланы**
kaupmees nööris ostjaid **вуз карись октйськисьёслэсь коньдонзэс талалляз**
nööris kõrge hinnaga **дуно вузаз**

nüanss <nü'anss nüansi nü'anssi nü'anssi, nü'anssi[de nü'anssi[sid_&_nü'anss/e s> (*varjund*) **нюанс, пöртэмлык**
täendusnüanss **пуштрoслэн нюансээ**
värvinüanss **буёллэн пöртэмлыкез**

nühkima <n'ühki[ma n'ühki[da nühi[b nühi[tud v>

1. (*hõõruma*) **зыраны; (puhtaks) чүшылыны; (maha) чүшылыны; (kraapima) тазатыны, сузяны**
nühib kaltsuga lauda **зустариен жöкез чүшылэ**
ära nühi silmi **синьёстэ эн зыра**
nühkis potid läikima **каструльёсты чилятозязы сузяз**
pliiatsiga kirjutatu võib kummiga maha nühkida **карандашен гoжтэмез чүшылонэн чүшылыны луэ**
2. **KÕNEK (tüssama) пöяны, эрекчаны, алданы**
sai kaupa tehes nühkida **вуз карыкузы, сое алдазы**

nülgima <n'ülgi[ma n'ülgi[da nüli[b nüli[tud v>

1. (*nahka võtma*) **кесяны, ниыны, ниылыны; (ühes sisikonna eemaldamisega) сузяны**
tapetud loomalt nahka nülgima **вием пöйшурлэсь кузэ куштыны**
2. **PILTL (koorima, nõõrima) (кужмысь басьтыны), таланы**
liigkasuvõtjad nülgisid meid kõrgete protsentidega **ростовщикьёс бадзымесь процентьёс октйзы милесьтым**

nüpeldama <nüpelda[ma nüpelda[da nüpelda[b nüpelda[tud v> (*näit vitsaga, rihmaga peksma*) **жугыны**

poiss sai isa käest nüpeldada, isa nüpeldas poisi läbi v poisil naha kuumaks **атаез пизэ жугиз**

nüri <nüri nüri nüri -, nüri[de nüri[sid adj> (*halvasti lõikav, tõmp*); **PILTL (juhm, tõnts, tuim) ныж**

nüri naaskel **ныж пежъян**
nüri pilk **валатэк кадь учкем**

nüüd <n'üüd adv>

1. (*tähistab käes olevat ajahetke*) **али, али дыре, туалы дыре**
enne ja nüüd **азьло но али**
just nüüd on õige aeg **чапак али тупась дыр**
nüüd sa alles tuled! **али гинэ лыктйськод!**
sellest on nüüd juba kaheksa aastat **со дырысен тямыстон ар ортчиз ни**
nüüd viimasel ajal ma pole seal käinud **берло дыре мон отчы ой ветлы ни**
meil on nüüd rasked ajad **милемлы али секыт**
nüüd on kõik selge **табере ваньмыз валамон**
mis nüüd saab? **ма луоз табере?**
2. (*väljendab modaalseid suhteid*) **али**
ära nüüd sellepärast meelt heida **со понна сюлэмдэ шуг эн кары али**
mis sa nüüd nutad! **ма бен тон бөрдйськод!**
ole nüüd ikka mees! **пиосмурт лу али!**

nüüdisaegne <+'aegne 'aegse 'aegse[t -, 'aegse[te 'aegse[id adj> (*praegusaegne, tänapäevane*) **туала**

nüüdisaegsed autod **туала машинаос**
nüüdisaegsed teooriad **туала теорияос**

nüüdne <n'üüdne n'üüdse n'üüdse[t -, n'üüdse[te n'üüdse[id *adj* > (*praegune, tänapäevane*) **туала**
nüüdne põlvkond **туала выжы**
nüüdsel ajal **али дыре**
nüüdseks peaks töö valmis olema **уж дась луыны кулэ ни**

nüüdsama <+sama *adv* >

1. (*väga vähe aega tagasi*) **али гинэ**
just nüüdsama oli ta siin **али гинэ со татын вал**
nüüdsama rääkisime sinust **али гинэ тон сярыйсь вераськимы**
2. (*väga vähese aja pärast, otsekohe*) **али ик, тани-тани**
külalised on nüüdsama tulemas **куноос тани-тани вуозы**

oaas <o'aas oaasi o'aasi o'aasi, o'aasi[de o'aasi[sid_&_o'aas/e *s* > (*kõrbesaar, jääkatteta ala Antarktilisel*) **оазис**
haljendav oaas **вожектйсь оазис**

obelisk <obel'isk obeliski obel'iski obel'iski, obel'iski[de obel'iski[sid_&_obel'isk/e *s* > **обелиск**
marmorobelisk **мраморлэсь обелиск**

objekt <obj'ekt objekti obj'ekti obj'ekti, obj'ekti[de obj'ekti[sid_&_obj'ekt/e *s* >
1. (*isik, ese, asi, ehitus- vm tööde paik*) **объект**; (*käsitlusaine*) **объект, предмет**
uurimisobjekt **эскерон ужлэн объектэз**
2. KEEL (*sihitis*) **объект, доплнениле**

objektiivne <objekt'iivne objekt'iivse objekt'iivse[t -, objekt'iivse[te objekt'iivse[id *adj* > **объективной**; (*erapooletu*) **шонер**
objektiivne hinnang **объективной дунъет**

obligatoorne <obligat'oorne obligat'oorse obligat'oorse[t -, obligat'oorse[te obligat'oorse[id *adj* > (*kohustuslik, sunduslik, tingimata tarvilik*) **обязательной, одно ик**
obligatoorsed ja fakultatiivsed õppeained **обязательной но факультативной предметъес**

oblikas <oblikas oblika oblika[t -, oblika[te oblika[id *s* > ВОТ (Rumex)
чырстурын, чырскуар, кузькылак, кузи, кузьтурын, поркузый, кузьыкуар, пуныкучкылак, учкыла
väike oblikas ВОТ (Rumex acetosella) **чырстурын**
haru oblikas ВОТ (Rumex acetosa) **чырстурын**
hobuoblikas ВОТ (Rumex confertus) **валбыж**
vesioblikas ВОТ (Rumex aquaticus) **валбыж**
Liitsõnad
oblika+
oblikalehed **чырстурын куаръес**
oblikasupp **чырстурынэн шыд**

oboe <ob'oe ob'oe ob'oe[d -, ob'oe[de ob'oe[sid *s* > (*puupuhkpill*) **гобой**

observatoorium <observat'oorium observat'ooriumi observat'ooriumi
observat'ooriumi, observat'ooriumi[de observat'oorium/e s>; <observat'oorium
observat'ooriumi observat'ooriumi[t -, observat'ooriumi[te observat'ooriume[id
s> **обсерватория**

oda <oda oda oda -, oda[de oda[sid s>

1. (*viske- ja torkerelv*) **шибоды, копьё**

pistoda, põueoda **кинжал**

2. (*malend*) **слон**

odav <odav odava odava[t -, odava[te odava[id *adj*> **дунтэм**

odav riie **дунтэм дйськут**

maal on elu odavam **гуртын улыны дунтэмгес**

odava raha v hinna eest ostma **дунтэм дунын басьтыны**

odavise <+vise v'iske vise[t -, vise[te v'iske[id s> **SPORT копьё лэзыян**

meeste odaviske maailmarekord **копьё лэзыянъя пиосъёс пöлын дунне**

рекорд

võitis odaviske **копьё лэзыянын vormиз**

odaviskaja <+v'iskaja v'iskaja v'iskaja[t -, v'iskaja[te v'iskaja[id s> **SPORT копьё**

лэзыась

oder <oder odra 'otra 'otra, 'otra[de 'otra[sid_&_'otr/i s> **ВОТ (*kõrreline***

viljakultuur Hordeum, *selle terad*) **йыды**

kolm kotti otri v otra **куинь мешок йыды**

otra külvama **йыды кизыны**

oder on küps v valmis **йыды кисьмам**

oder kasvas ilus **йыды чебер будйз**

Liitsõnad

odra+

odrajahu **йыды пызь**

odraiva <+iva iva iva -, iva[de iva[sid s>

1. (*odraterra*) **йыды кидыс**

2. **MED (*silmahaigus*) йыды**

lapsel on odraiva silmas **нылпилэн синмаз йыды (потэм)**

oga <oga oga oga -, oga[de oga[sid s> (*terav okas, teravik*) **вень, бышкись маке**

istmikuoga ANAT **пукон лы**

kibuvitsa ogad **легезьпу веньёс**

ogalik <ogal'ik ogaliku ogal'ikku ogal'ikku, ogalik/e_&_ogal'ikku[de

ogal'ikk/e_&_ogal'ikku[sid s> (*kala*) **колюшка**

ogar <ogar ogara ogara[t -, ogara[te ogara[id *adj, s*>

1. *adj (nõrgamõistuslik)* **шузи, визьтэм :**

läks suurest murest ogaraks **бадзым куректонлэсь со шузи кылиз**

mehed jõid end ogaraks **пиосъёс визьтэм луытозязы юизы**

mis sa teed, läksid peast ogaraks või? **ма тон кариськод, шузимид-а, мар-а?**

selle tüdruku järele on kõik poisid ogarad **та ныл понна вань пиос шузимо**

2. *s шузи, визьтэм; (lollpea) шузи, визьтэм*
ega ogaralt saa midagi nõuda *шузины ма куронъёс пуктонэз*

oh <'oh interj> (*rõõmu, imestuse, üllatuse, soovi, kaastunde väljendamisel*) *ой*,
ох; (etteheite, kirumise puhul) фу :
oh kui ilus ilm! *ой кыче чебер куазь*
oh tuleks juba kevad! *ох, жоггес тулыс мед вуысал!*

ohakas <ohakas ohaka ohaka[t -, ohaka[te ohaka[id s>
1. BOT (*rohttaim* Cirsium) *йёны*
2. (*liitsõna järelõsana*) (*ohakale lähedaste taimede nimetustes*) :
karuohakas BOT (Carduus) *кыйбоды*
piimohakas BOT (Sonchus) *йёлойёны*

ohatis <ohatis ohatise ohatis[t ohatis[se, ohatis[te ohatis/i s> MED *герпес*

ohe <ohe 'ohke ohe[t -, ohe[te 'ohke[id s> *шокчон, лулзон*
raske ohe *секыт лулзон*
sügav ohe *мур шокчон*
kergendusohke *капчиен шокчон*

ohelik <ohel'ik oheliku ohel'ikku ohel'ikku, ohelik/e_&_ohel'ikku[de
ohel'ikk/e_&_ohel'ikku[sid s>
1. (*nöörijuup*) *гозы; (kõidik) думет*
perenaisel oli lehm ohelikuga järel *кузё кышно скалзэ думетэн нуиз*
2. PILTL (*laiskvorst*) *ужтэк калтыртись, азьтэм*

ohi <ohi ohja 'ohja 'ohja, 'ohja[de 'ohja[sid_&_'ohj/e s> *биньгозы; PILTL*
(*juhtimine, võim*) *кивалтон*
valitsusohjad *кивалтон*
ohje pingule tõmbama *биньгозыез кыскыны*

ohjeldama <ohjelda[ma ohjelda[da ohjelda[b ohjelda[tud v> *кортнаны,*
возькытыны, дугдытыны
oma tundeid ohjeldama *мылкыдьёслы эрик өвёл сётыны*

ohkama <'ohka[ma oha[ta 'ohka[b oha[tud v>
1. *шокчыны, лулзыны*
raskelt ohkama *секыт лулзылыны*
ohkas kergendatult *капчиен шокчиз*
2. (*kurtma, hädaldama*) *нукыртыны, зурныны, жождтйськыны*
ohati halbade ilmade pärast *алама куазь понна нукыртйзы*
vanaisa ohkas oma halba tervist *песятай ляб тазалыкезлы жождтйськиз*

ohkima <'ohki[ma 'ohki[da ohi[b ohi[tud v>
1. (*korduvalt ohkama*) *шокчылыны, лулзылыны*
haige ohib asemel *висись валесын лулзылэ*
ohkides ja ähkides roniti kuuendale korrusele *шокаса-шокаса куатетй этаже*
тубизы
2. (*kurtma, hädaldama*) *нукыртыны, жождтйськыны, зурныны*
taat ohib seljavalu *песятай тыбыр висемезлы жождтйське*
ära ohi midagi, küll me toime tuleme *эн нукырты, быгатомы*

ohoo <oh'oo interj> (*imestuse, üllatuse väljendamisel*) о-о, ой; (*vaimustuse, uhkuse väljendamisel*) ух :
ohoo, keda ma näen! о-о, кинэ мон адзисько!
ohoo kui uhke auto! ух, кыче машина!

oht <'oht ohu 'ohtu 'ohtu, 'ohtu[de 'ohtu[sid_&_'oht/e s]> кышкытлык
tõsine oht зэмос кышкытлык
hävimisoht бырон кышкытлык
ohtu sattuma кышкытлыке шедьыны
Liitsõnad
ohu+
ohukolmnurk AUTO аварийной дугдон пус

ohtlik <'ohtl'ik 'ohtliku 'ohtl'ikku 'ohtl'ikku, 'ohtlik/e_&_'ohtl'ikku[de 'ohtl'ikk/e_&_'ohtl'ikku[sid adj]> кышкыт :
ohtlik inimene кышкыт адыми
ohtlik haigus кышкыт висён
eriti ohtlik kurjategija тужгес кышкыт йыр вандйсь
terviseohtlik тазалыклы кышкыт

ohustama <ohusta[ma ohusta[da ohusta[b ohusta[tud v]> кышкытлыке шедьыны,
кышкатыны
{kelle} elu ohustama улон кышкытлыке шеде

ohutu <ohutu ohutu ohutu[t -, ohutu[te ohutu[id adj]> кышкыттэм; (*kahjutu*)
урод лэсьтйсьтэм
siin oled ohutus paigas татын тон кышкыттэм интыын

ohver <'ohver 'ohvri 'ohvri[t -, 'ohvri[te 'ohvre[id s]> курбон
jumalatele toodi ohvreid инмарьёслы курбон вайылызы

ohverdama <ohverda[ma ohverda[da ohverda[b ohverda[tud v]> курбон сётыны
härga ohverdama МҮТ ошез курбонлы сётыны

ohvitser <ohvitser ohvitseri ohvitseri ohvitseri, ohvitseri[de ohvitser/e s]>
офицер

ohvrimeelne <+m'eelne m'eelse m'eelse[t -, m'eelse[te m'eelse[id adj]> ассэ
жалясьтэм
ohvrimeelne inimene ассэ жалясьтэм адыми

oi <'oi interj>

1. (*rõõmu, vaimustuse, imestuse väljendamisel*) ой, о, ох

oi kui tore! ой кыче усто!

oi kui palju rahvast! ой кёня калык!

2. (*igatsuse, soovi väljendamisel*) ох, ой-ой

oi, jõuaksime kord koju! ох, жоггес доре мед вуысалмы ни!

3. (*kurtmise, ehmatuse, kohkumise väljendamisel*) ох, ой, ой-ой

oi, keegi tuleb! ой, кин ке лыктэ

oi kuidas pea valutab! ой-ой, кыче йыр висе

4. (*pahameele, viha, kahjurõõmu väljendamisel*) у; (*kirumisel*) фу

oi sa pagan! у, тон шайтан!

oie <oie 'oige oie[t -, oie[te 'oige[id s> **жуштэм**
haavatute oiged **сөсырмемъёслэн жуштэмзы**

oigama <'oiga[ma oia[ta 'oiga[b oia[tud v> (*kaeblikult häälitsema*) **жуштыны;**
(*kurtma, hädaldama*) **жожтйськыны**
haige oigas vaikselt **висись кален жуштйз**
oigab elu üle **улонэзлы жожтйськиз**

oim¹ <'oim oimu 'oimu 'oimu, 'oimu[de 'oimu[sid_&'oim/e s>

1. (*meelekoht*) **пельдйнь, пельдор**

juuksed on oimudel hallid **пельдйнь пурысьтам**

2. (*oid*) **визь :**

niipaljake tal oimu oligi **сомындагес ик вал солэн визьмыз**

oim² <'oim oimu 'oimu 'oimu, 'oimu[de 'oimu[sid_&'oim/e s> MURD (*uim*) **уян**
бурд, плавник

oimetu <oimetu oimetu oimetu[t -, oimetu[te oimetu[id *adj*>

1. (*teadvusetu*) **йырсазез ыштэм**

poiss jäi oimetuna lamama **пияш, цырсазёз ыштыса, усиз**

2. (*jõuetu, nõrk*) **ляб, зигартэм; (segane) визьмыз сураськем**

väsimusest oimetu **жадыса лябзем**

3. (*saamatu*) **быгатйсьтэм, пөрмытйсьтэм**

üks oimetu inimene **пөрмытйсьтэм адями**

oinas <oinas 'oina oinas[t -, oinas[te 'oina[id s> **така**

nudi oinas **сюртэм така**

puksija oinas **лекаськись така**

oivaline <oivaline oivalise oivalis[t oivalis[se, oivalis[te oivalis/i *adj*> **усто, туж**
умой

oivaline puhkus **усто нунал**

ilm oli oivaline **куазь туж чебер вал**

oja <oja oja oja 'ojja, oja[de oja[sid s> **өр, пичи шур**

kitsas oja **сюбег өр**

kiire vooluga oja **жог бызись пичи шур**

oja vulin **өрлэн жильыртэмез**

okas <okas 'okka okas[t -, okas[te 'okka[id s>

1. **вень; (ohe) кы; (okaspuudel kogunimena) лыс**

kuuse tumerohelised okkad **кызлэн пеймыт-вож лысьёсыз**

kaktuse okkad **кактус веньёс**

siili okkad **чүшъяллэн веньёсыз**

2. (*okaskarv*) **гон**

sinirebase nahal on ilus okas **уйшор зичы кулэн гоныз чебер**

3. PILTL **бышкись, вень**

tema sõnades oli varjatud okkaid **солэн кыльёсыз лушкемен бышкызы**

pahandusest jäi okas hinge **урод югдурлэсь лулам вень кылиз**

Liitsõnad

okas+

okasmets **лысо нюлэс**

- okaspuu** <+p'uu p'uu p'uu[d -, p'uu[de_&_puu[de p'uu[sid_&_p'u[id s> **лысо**
писпу
- okassiga** <+siga s'ea siga -, siga[de siga[sid_&_sig/u s> ZOOЛ (Hystrix)
ди́кообраз
- okastraat** <+tr'aat traadi tr'aati tr'aati, tr'aati[de tr'aati[sid_&_tr'aat/e s>
бышкиськись ез
- okkaline** <'okkaline 'okkalise 'okkalis[t 'okkalis[se, 'okkalis[te 'okkalis/i adj>
венё, бышкиськиськись
okkaline kibuvits бышкиськись легезьпу
- oks** <'oks oksa 'oksa 'oksa, 'oks[te_&_'oksa[de 'oksa[sid_&_'oks/i s> **вай, улвай**
õunapuoks улмопу вай
oksi laasima вайёсты кораны
orav hüppab oksalt oksale коньы вайысь вае тэтча
- okse** <okse 'okse okse[t -, okse[te 'okse[id s> (*oksendamine, väljaoksendatu*)
өскон, өскем
oksele ajama өскем потыны
- oksendama** <oksenda[ma oksenda[da oksenda[b oksenda[tud v> **өскыны**
laps oksendab нылпи өске
- oksjon** <'oksjon 'oksjoni 'oksjoni[t -, 'oksjoni[te 'oksjone[id s> **аукцион**
oksjonil müüma аукционын вузаны
- okslik** <'oksl'ik 'oksl'iku 'oksl'ikku 'oksl'ikku, 'oksl'ik/e_&_'oksl'ikku[de
'oksl'ikk/e_&_'oksl'ikku[sid adj> **ваё, улваё**
oksl'ik mänd ваё пужым
oksl'ik kepp уло боды
- oktoober¹** <okt'oober okt'oobri okt'oobri[t -, okt'oobri[te okt'oobre[id s>
коньывуон толэзь
oktoober oli külm ja vihmane коньывуон толэзь кезьыт но зоро вал
viierendal oktoobril витетй коньывуонэ
esimeseks oktoobriks нырысетй коньывуонлы
- oktoober²** <okt'oober okt'oobri okt'oobri[t -, okt'oobri[te okt'oobre[id s>
(*kõvakiibar*) солдат котелок
- okupant** <okup'ant okupandi okup'anti okup'anti, okup'anti[de
okup'anti[sid_&_okup'ant/e s> **оккупант, киултйсь**
- okupatsioon** <okupatsi'oon okupatsiooni okupatsi'ooni okupatsi'ooni,
okupatsi'ooni[de okupatsi'ooni[sid_&_okupatsi'oon/e s> **оккупация, киултон**
- okupeerima** <okup'eeri[ma okup'eeri[da okupeeri[b okupeeri[tud v> **киултыны,**
окупи́ровать карыны

olek <olek oleku oleku[t -, oleku[te oleku[id s>

1. (*olemis- v käitumislaad*) тус, сям, вырос
tõsise olekuga inimene **нод-нод адями**
aeglase olekuga mees **каллен адями**
rõõmsa olekuga **мыло-кыдо**
välise oleku järgi **вылтусызъя**
aimasin ta olekust, et asjad ei ole laabunud **ымнырызъя валай, ужъёсыз умой**
уг мыно шуыса
2. (*seisund, olukord, eksisteerimisvorm*) инэт, состояниле
kaaluta olek **туж капчи луон**
puhkeolek **ял карон**
valmisolek **дась луон**
lõbusas v lustlikus olekus **умой мылкыдын**
3. (*olemine, viibimine*) луон
juuresolek, kohalolek **вõзын луон**
üksiolek **одйген луон**
spordilaagris olek **спортивной лагерьын луон**
puhkusel oleku ajal **ял карон дыръя**

olema <ole[ma 'oll[a ole[n 'on 'ol[dud, ol[i ol[ge oll[akse v>

1. (*eksisteerima üldse, tegelikkuses*) **луыны**; (*olemas olema*) **луыны**
olla või mitte olla? **луон-а, өвөл-а?**
ma mõtlen, järelikult ma olen **мон малпаськисько, озьыен, мон вань**
oli kord üks kuningas **улэм-вылэм огпол король**
on sündmusi, mis ei unune **вань учыръёс, кудъёсыз уг вуно**
vanaisa ei ole enam **песятай өвөл ни**
on oht haigestuda **черлан кышкытлык вань**
need on hoopis erinevad asjad **соос чылкак пөртэм арбериос**
2. (*eksisteerima kuskil, millalgi, kellegi valduses, asuma, elama, viibima, defineerib v identifitseerib subjekti*) **луыны**
lapsed on toas **нылпиос комнатаын**
lapsed olid toas **нылпиос комнатаын вал**
praegu on talv **али толалтэ**
meil ei ole midagi suhu pista **милемлы номыре сиыны**
mul ei ole kohta, kus elada **мынам улон интые өвөл**
tal on mantel seljas **со пальтоен**
tal on kohver käes **солэн кияз чемодан**
tal on annet **солэн быгатонлыкез вань**
mul ei ole selleks tahtmist **мынам мылы уг поты**
mul on hirm **мон курдасько**
3. (*esineb liitaegade koosseisus*) :
ma olen töö lõpetanud **мон ужме быдэстй**
siis oli ta juba surnud **соку со кулэмын вал ни**
töö oli tehtud **уж лэсьтэмын вал**
me oleksime läinud **ми мынысалмы**

olemasolu <+olu olu olu 'ollu, olu[de olu[sid s>

1. (*üldse*) **вань луон, вань луэм**
usk õigluse olemasolusse **зэмлыклен вань луонэзлы оскон**
2. (*kuskil*) **вань луон, вань луэм**
maavarade olemasolu **музьем узырлыкъёслэн вань луэмзы**
vitamiinide olemasolu toidus **сиёнын витаминъёслэн вань луэмзы**

olematu <olematu olematu olematu[t -, olematu[te olematu[id *adj*>

1. **ÖVÖЛТЭМ**

olematu olend **ÖVÖЛТЭМ** луломаке

tema teened selles asjas on üsna olematud **та ужлы сётэмъёсыз чылкак**

ÖVÖЛТЭМЕСЬ

2. (*enneolematu, ennenägematu*) **адзылымтэ**

olemine <olemine olemise olemis[t olemis[se, olemis[te olemis/i *s*>

1. (*olemasolu*) **луон**; (*eksisteerimine*) **экзистенция**

võitlus oma olemise eest **ас луонэд понна нюръяськон**

2. (*varandus, majapidamine*) **ваньбур, котыр**

kolis siia sisse oma kehva olemisega **со татчы улыны лыктйз вань начар**

котыреныз

3. (*kellegi käitumise, ka olemuse kohta*) **пуштрос, сям**

olemise poolest *v* olemiselt *v* olemises väga viisakas naine **сямызья туж лякыт**

кышномурт

kurja olemisega vanamoor **урод песяй**

4. (*seisund*) **луон, инэт, состояние**; (*asjaolude kord, olukord*) **югдур**

mu olemine pole just kiita **мыным умой övöl**

5. (*koosviibimine*) **чош луон**; (*oleng*) **шулдырьяськон**

tuleb väike perekondlik olemine **семья куспын пичияк шулдырьяськон луоз**

olemus <olemus olemuse olemus[t olemus[se, olemus[te olemus/i *s*> (*tuum*)

пуштрос; (*iseloom*) **сям**

asja olemus **ужлэн пуштросэз**

milles seisneb selle meetodi olemus? **кыче та амаллэн пуштросэз**

olemuselt hea inimene **умой сямо адями**

olend <olend olendi olendi[t -, olendi[te olende[id *s*> **маке**

kaunis olend **чебер маке**

jumalik olend **Инмарен кылдытэм маке**

bioloogiline olend **биологической маке**

elusolend **улэп маке**

olenema <olene[ma olene[da olene[b olene[tud *v*> (*millestki või kellestki*

sõltuma) **бордысь потыны**

see oleneb ilmast **со куазь бордысь потэ**

tema arvamusel oleneb palju **солэн малпамезлэсь тросэз потэ**

olenevalt <olenevalt *adv*> (*sõltuvalt*) :

olenevalt asjaoludest **ужьюгдурёслэн кыче луэмзыя**

olenevalt ilmast **куазьлэн кыче луэмезья**

olesklema <oleskle[ma oleskle[da oleskle[b oleskle[tud *v*> (*tegevusetult olema*)

ужтэк луыны; (*logelema, laisklema*) **азьтэмьяськыны**

nad ei tee midagi, olesklevad niisama **соос номыр но уг каро, огшоры ужтэк**

уло

saadab päevi oleskledes õhtusse **быдэс нунал азьтэмьяськыса улэ**

oletama <oleta[ma olet[da olet[b olet[tud *v*> **малпаны, шуыны**; (*aimama,*

ennustama) **малпаны, шуыны**

oletame, et ta ei saa hakkama **шуом, со уз быгаты**

oletagem, et koosolek lõpeb kell viis **шуом, собрание вить часын быроз**
arstid oletavad tal kopsupõletikku **врачъёс солэн тыюсызлэн воспаленизы**
шуо
ilmamärgid lasevad oletada peatset sula **инкуазь чакламя жоген шунаны**
кулэ
oletatav põhjus **малпам муг**

oletus <oletus oletuse oletus[t oletus[se, oletus[te oletus/i s> (*ebapiisavale teadmisele tuginev väide*) **малпан, малпам; (aimus) малпан, шөдскон; (hüpotees) гипотеза**
oletus tugineb faktidele **гипотеза фактъёс вылэ пыкиське**
oletust tuleb kontrollida **гипотезаез эскерыны кулэ**

olevik <olev'ik oleviku olev'ikku olev'ikku, olevik/e_&_olev'ikku[de olev'ikk/e_&_olev'ikku[sid s>
1. **али дыр**
me elame olevikus **асьмеос али дырын уйлськом**
2. KEEL (*praesens*) **али дыр**

olevus <olevus olevuse olevus[t olevus[se, olevus[te olevus/i s> (*olend*) **маке**
kassipojad on armsad olevused **писэйпиос -- мусо макеос**

olgugi <olgugi konj> (*ehkki, kuigi*) **ке но**
raha, olgugi peenike, on ikkagi raha **коньдон со õжыт ке но -- коньдон**
käib tööl, olgugi et on alles laps **со ужа, ачиз туж пичи на ке но**

oliiv <ol'iiv oliivi ol'iivi ol'iivi, ol'iivi[de ol'iivi[sid_&_ol'iiv/e s>
1. (*õlipuu vili*) **олива**
2. ANAT (*kühmjas moodustis peaaegu pinnal*) **олива**
3. (*kollakasroheline värvus*) **чужпыр-вож буёл**

olija <olija olija olija[t -, olija[te olija[id s> (*see, kes [pidevalt] on v on olnud*)
луыны
ta on meil tehases vana olija **со милям заводамы кемалась ужась**

ollus <ollus olluse ollus[t -, ollus[te olluse[id s> (*aine*) **тырмет**
tahke ollus **чурыт тырмет**

olme <olme 'olme olme[t -, olme[te 'olme[id s> (*eluolu, igapäevaeluga seotu*)
улон-вылон
maarahva olme **гуртын уйлсьёслэн улэм-вылэмзы**

olu <olu olu olu 'ollu, olu[de olu[sid s (*hrl pl*)>
1. (*pl*) (*elu- v keskkonnatingimused*) **условие, югдур, ужьюгдур; (olustik) югдур**
looduslikud olud **инкуазь югдур**
elab rasketes oludes **секыт югдурын улэ**
2. HRV (*olemine, olek*) **луон**
taipas asjade tõelist olu **со валаз ужъёслэсь зэмос луэмзэс**

olukord <+k'ord korra k'orda k'orda, k'orda[de k'orda[sid_&_k'ord/i s>
(*seisukord, olud*) **югдур; (situatsioon) югдур**

poliitiline olukord **политической югдур**
rahvusvaheline olukord **калык куспо югдур**
selles olukorras **та югдурын**

oluline <oluline olulise olulis[t olulis[se, olulis[te olulis/i *adj*> **кулэ луись**;
(*tähtis*) **кулэ луись**
oluline etapp **кулэ луись этап**
on oluline teada, et ... **кулэ тодыны, ... шуыса**

olustik <olust'ik olustiku olust'ikku olust'ikku, olustik/e_&_olust'ikku[de olust'ikk/e_&_olust'ikku[sid s> (*olud*) **югдур**; (*miljö*) **пуш, пөл**
sotsiaalne olustik **социальной среда**
teoses kajastub sõjaaja olustik **произведенийын возматэмын война аръёслэн югдурзы**

olümpia <ol'ümpia ol'ümpia ol'ümpia[t -, ol'ümpia[te ol'ümpia[id s>
(*olümpiamängud*) **олимпиада, олимпийской шудонъёс**
maleolümpia **шахматъя олимпиада**
Liitsõnad
olümpia+
olümpiaavõitja **Олимпи шудонъёсын вормись**

olümpiaad <olümpi'aad olümpiaadi olümpi'aadi olümpi'aadi, olümpi'aadi[de olümpi'aadi[sid_&_olümpi'aad/e s> (*võistlus, ülevaatus*); AJ (*nelja-aastane ajavahemik olümpiamängude vahel Vana-Kreekas*) **олимпиада**
matemaatikaolümpiaad **математикая олимпиада**
spordiolümpiaad **спортъя олимпиада**

olümpiamängud *pl* <+m'äng mängu m'ängu m'ängu, m'ängu[de m'ängu[sid_&_m'äng/e s> **Олимпи шудонъёс**
suveolümpiamängud **гужем Олимпи шудонъёс**
taliolümpiamängud **тол Олимпи шудонъёс**

oma¹ <oma *pron*>; <oma oma oma -, oma[de oma[sid_&_om/i *pron, adj, s*>

1. pron (ei käändu) ac

isa oma pojaga **атай пиеныз**

2. pron (käänduvana) (ise, enese v enda asemel) :

ostis omale kingad **аслыз пыдкучтан басьтыз**

mine sina, mul omal pole aega **мын тон, мынам аслам дыры өвөл**

3. pron (viitab kellegi v. millegi kuuluvusele v. liigile) ачим, ачид, ачиз,

асьмеос, асьсэос, асьтэос

raamat on poisi oma **книга пияшлэн**

4. adj ac; (omane, lähedane) ac; (isiklik) ac; (teatud, millelegi vastav)

кельшись

sünnipäeval olid ainult omad inimesed **вордскем нуналын ас адымиос гинэ вал**

oma kandi inimene **ас пал адыми**

5. s KÕNEK (keegi v miski kellelegi kuuluv) аслам, аслад, аслаз; ваньбур

omast ilma jääma **ваньбуртэк кылыны**

igäuks otsib oma **котькудйз аслэсьтызэ утча**

mina räägin oma, nemad oma **мон аслэсьтымзэ верасько, со -- аслэсьтызэ**

6. s (pl) (sama kollektiivi liikmed) асладьёс

omadega ei maksa tülli minna асладьёсын керетонэз өвөл
luuraja jõudis omade juurde разведчик аслазьёсыз доры вуиз
naabri omad läksid linna бускельёс каре кошкизы
meie omad on kõik pulmas милямёс ваньзы сюанын

7. s (pl komit) (toimingud, tööd, asjad) :

ta on omadega sees v pigis со алама югдуре сюриз

ta on omadega läbi со какалмиз

ta läks omadega sassi со чылкак сураськиз

oma² <oma adv> (mitte vähem kui) малэсь ке öжыт өвөл, ке но; (tublisti, tervelt) быдэс, ваньмыз

linna tuleb siit oma kolmkümmend kilomeetrit татысен карозь куамын
иськемлэсь öжыт уз луы

ta oli oma nädal aega haige со быдэс арня висиз

омааегне <+aegne 'aegse 'aegse[t -, 'aegse[te 'aegse[id adj> (kunagine, endis-
ja tolleaegne) азьвыл

toas on säilinud omaaegne interjäär комната пуш азьвыл дырьёсы кадь
кылем

omadus <omadus omaduse omadus[t omadus[se, omadus[te omadus/i s>

свойство, сям, аспөртэмлык, зечлык

keemilised omadused химической свойствоос

iseloomuomadus сям

kõlaomadus куаралэн зечлыкес

омаеда <+enda pron>; **омаенесе** <+enese pron> (oma, iseoma) ас

омаеда ваевага ас кужымен

nägin seda omaenda silmadega ас синмыным сое адзи

омаетте <+ette adv>

1. (eraldi, teistest eraldatuna) нимаз, оген; (segamatult, iseendas) нимаз,
оген; (endamisi) ас поннам (поннад, понназ); (atribuudina) нимаз

kas lähme koos või igauks omaette? чошен-а мыномы яке котькудиз нимаз-
а?

istub omaette nurgas одйгназ сэргын пуке

tüdrukud mängisid omaette, poisid omaette ныльёс асьсэ понна шудйзы,
пиос -- асьсэ понна

омаетте tuba нимаз комната

räägib omaette ас понназ вераське

2. (sõltumatult, iseseisvalt) ачим, ачид, ачиз, асьмеос, асьтэос, асьсэос;
(sõltumatu, iseseisev) аскоже, нимаз

tuleb omaette, teiste abita toime ачиз быгатэ, мукетъёс юрттытэк

töötab juba omaette аскожаз ужа ини

moodustati omaette riik нимаз кун кылдытйзы

poored elavad omaette elu егитъёс аскожазы уло

3. (individuaalselt, spetsiaalselt) ас, нимаз; (individuaalne, spetsiaalne) ас,
нимаз, юри

kas see tuba on sul omaette? та тынад аслад нимаз комнатаед-а?

4. (omamoodi) ас сямен; (atribuudina) нимаз

омаетте huvitav reis ас сяменыз тунсыко мынон-ветлон

omakasu <+kasu kasu kasu -, kasu[de kasu[sid s> ас пайда
omakasu taga ajama v sihtima v püüdma v taotlema аслыд пайда поттыны

omakorda <+k'orda adv>

1. (*[ise] samuti, [ise] ka*) ачиз но
vastas küsimustele ja küsis omakorda юанъёслы валэкъяз, ачиз но юалляз
2. (*uuesti, järgnevalt taas, omalt poolt*) ас вакытаз, нош
3. (*seevastu, jällegi*) нош
mina omakorda mõtlen hoopis nii мон нош копак мукет сямен малпасько
teised käisid mööda poode, tema omakorda otsis muuseume мукетьёс
вузкаронниостй ветлызы, со нош музейёсты утчаз

omalooming <+looming loomingu loomingu[t -, loomingu[te loomingu[id s>
аскоже мае ке кылдытон, самодеятельность
laste muusikaline omalooming нылпиослэн крезьгурья самодеяльностьсы

omama <oma[ma oma[da oma[b oma[tud v> вань; (*oma[ndi]na valdama*) вань
omab kogemusi солэн эскертэт-тодэтэз вань
tahaks omada autot машина кулэ вал

omamoodi <+m'oodi adv, adj>

1. (*erinevalt*) ас сямен, пөртэм сямен; (*teistmoodi*) мукет сямен
teeb v toimib v talitab omamoodi ас сяменыз лэсьтэ
2. *adj* (*erinev, iseäralik*) йөспөртэм, аспөртэм
puuviljal on omamoodi maitse емышлэн аспөртэмлыко шөмыз
3. (*omast kohast*) ас сямен :
ta on omamoodi hea inimene со ас сяменыз умой аядми

omand <omand omandi omandi[t -, omandi[te omande[id s> ваньбур, асьет;
(*vara*) ваньбур, асьет; (*valdus*) асьет, кузёяськон, возён, ки улын
riiklik omand кун ваньбур я. асьет
eraomand одйг аядми асьет
väikeomand пичи асьет
suuromand бадзым асьет
ühisomand огья асьет
omandi kaitse асьетэз утён
omandit soetama асьет басьтыны
omandit valdama ваньбур я. асьет возён

omandama <omanda[ma omanda[da omanda[b omanda[tud v>

1. (*soetama*) басьтыны :
omandas maja ostu teel коркаез коньдонэн басьтйз
omandas doktorikraadi со доктор степень басьтйз
2. (*ära õppima*) басьтыны, дышыны
teadmisi omandama тодон-валан басьтыны
keeli omandama кыльёслы дышыны
omandas uue eriala выль өнерлы дышиз

omane <omane omase omas[t -, omas[te omase[id adj, s>

1. *adj* (*iseloomulik, tüüpiline*) тупась, укшась, тупамон, укшамон
kunstnikule omane stiil суредасьлы тупась стиль
see ei ole eesti keelele omane со эстон кыллы уг тупа

2. *adj (tuttav, nagu oma)* ас, матысь

siin on kõik nii omane nagu kodus татын ваньмыз сыче дорын кадь аслад
omaseks saanud paigad сюрэмлы матын луэм интыюс

3. *s (omas, oma)* матысь чыжы-выжы, матысь аядми

tal pole siin omaseid солэн татын чыжы-выжыюсыз өвөл

poiss oli peres nagu omane пияш семьяын асьсэлэн кадь вал

omanik <oman'ik omaniku oman'ikku oman'ikku, omanik/e_&_oman'ikku[de
oman'ikk/e_&_oman'ikku[sid s> кузё
majaomanik коркалэн кузёез
koera endine omanik пунылэн азьвыл кузёез
kasutas autot ilma omaniku loata кузёезлэсь юаськытэк, машинаен
ворттылйз

omapead <+p'ead adv>, *ka* omaräi

1. (*omal volil, nõu v luba küsimata*) эрказьяськыса, ас сяменыз, нокинлэсь
юаськытэк; (*iseseisvalt*) ас кужымен

ehitaja on projekti omapead muutnud лэсьтйсь проектэз воштэм, нокинлэсь
юаськытэк

ei oska omapead midagi ette võtta мукетьёс юрттытэк, ноқыче уж борды
кутскыны уг быгаты

2. (*järelevalveta, enda hooleks jäetuna*) ас понназ, учкытэк я. чаклатэк
кельтон

lapsed jäid omapead koju нылпиос доразы асьсэ понна кылизы

3. (*omaette, eraldatult*) нимаз, ас понназ, одйген

ta on harjunud omapead olema со дышемын ас понназ луыны

istub nukralt omapead одйгназ сэргын пуке

noored asusid omapead elama пинальёс яна потйзы

omaräi <+p'äi adv> *vt* omapead

omarära <+pära pära pära p'arra, pära[de pära[sid s> аспөртэмлык; (*spetsiifika*)
аспөртэмлык

rahvuslik omarära калыклэн аспөртэмлыкез

saare looduse omarära шормуҷ инкуазьлэн аспөртэмлыкез

omarärane <+pärane pärase päras[t -, päras[te pärase[id adj> аспөртэмлыко;
(*spetsiifiline*) аспөртэмлыко; (*imelik, kummaline*) йөспөртэм, паймымон,
абдрамон, тумошо, маскара

omarärane ilu аспөртэмлыко чеберлык

teda peeti veidi omaräraseks сое ожит йөспөртэм аядмиен лыдязы

omastama <omasta[ma omasta[da omasta[b omasta[tud v>

1. (*omaks tegema*) аслыд карыны; (*enda valdusse haarama*) киултыны,
басьтыны; (*vägivaldselt*) кужмысь киултыны я. басьтыны; (*oma taskusse*
pistma) ас кысыяд донгыны

maad omastama музьемез киултыны

omastas pettusega suure rahasumma со, алдаськыса, бадзым коньдон
суммаез аслыз кариз

2. **BIOL** кыскыны

taim omastab mullast vett будос музьемьсь вуэз кыске

kala omastab inimorganism väga kergesti адямилэн организмез чорыгез туж капчиен усваивать каре

omavahel <+vahel adv>

1. (*vastastikku üksteisega v teineteisega*) ас куспын

omavahel kokku leppima ас куспын вераськыны

omavahel võrdlema ог-оген чошатыны

nad on omavahel tülis соос куспазы керетэмын

2. (*kellegagi omaette*) муртъёстэк, асьсэ понна; (*ainult enda teada*) асьме куспын

ma tahaksin sinuga omavahel rääkida мынам тонэн вераськем потэ вал асьме куспын гинэ

noored tahavad omavahel olla пинальёслэн асьсэ понна улэмзы потэ

omavahel öelda v öeldes v rääkida on ta üle pea võlgades асьме куспын гинэ вераса, со чыртыюзяз пунэмаськемын

omavaheline <+vaheline vahelise vahelis[t vahelis[se, vahelis[te vahelis/i adj>

1. (*vastastikune*) ваче

inimeste omavahelised suhted адямиослэн ваче кусыпъёссы

värvitoonide omavaheline sobivus буёлтусъёслэн ваче тупамзы

2. (*ilma kõrvaliste isikute juuresolekuta toimuv*) ваче, асьме куспын

omavaheline koosviibimine ваче ортчытэм дыр

omavalitsus <+valitsus valitsuse valitsus[t valitsus[se, valitsus[te valitsus/i s>

аскивалтон

kohalik omavalitsus интыысь аскивалтон

omavalitsuse valimised аскивалтонэ быръёнъёс

omavoli <+voli voli voli -, voli[de voli[sid s> ас сямен я. ас млкыдья лэсьтон;

(*meelevald*) эриктэм карон, сесьяськем; (*äärmine*) беспредел

mõisnike omavoli помещикъёслэн эриктэм каремзы

tema omavolile tuleb piir panna солэн ас сяменыз лэсьтэмезлы пум

пуктыны кулэ

omavoliline <+voliline volilise volilis[t volilis[se, volilis[te volilis/i adj> юатэк-

вератэк, юаськытэк, нокин лэзьытэк, асэрказ лэзем; (*ebaseaduslik*) катлы

пумит; (*meelevaldne*) эрказ, мылпотэмья

omavoliline jahipidamine катлы пумит пойшуран

omavoliline töölt lahkumine юатэк-вератэк ужысь кошкон

omavolitsema <+volitse[ma volitse[da volitse[b volitse[tud v> эрказьяськыны,

мылпотэмья лэсьтыны

mis õigusega sa minu toas omavolitised? кыче правоен тон мынам комнатаям

эрказьяськыськод?

ometi <ometi adv>

1. (*ikkagi, sellegi poolest*) озыы ке но, ведь

proovida võiksime ometi озыы ке но, верьяны быгатысалмы

võib süüa ja ometi näljane olla луэ сиськыны, озыы ке но сютэм кылыны

2. (*rõhutab tundetooni*) ук, гинэ, ведь

ütle ometi, mis sul on! вера ук, мар тонэн!

miks me ometi tal minna lasksime? малы гинэ асьмеос сое кошкыны

лэзимы!

nõnda ometi ei tohi! озыы уг яра ук!

omlett <oml'ett omleti oml'etti oml'etti, oml'etti[de oml'etti[sid_&_oml'ett/e s>
омлет

ondatra <ond'atra ond'atra ond'atra[t -, ond'atra[te ond'atra[id s>

1. ZOOL (Ondatra zibethica) вукомак

2. (ondatranahk) вукомак

ondatrast krae вукомак воротник

onn <'onn onni 'onni 'onni, 'onni[de 'onni[sid_&_'onn/e s> пичи корка (hagudest, õlgedest) шалаш :

jahimeeste onn пойшурасьёслэн пичи корказы

onu <onu onu onu -, onu[de onu[sid s>

1. (ema v isa vend) агай я. чужмурт

2. LASTEK ([võõras] mees) агай

külaonu тодмотэм агай

onu, aidake mind! агай, юрттэлэ мыным

onunaine <+naine naise n'ais[t -, nais[te n'ais/i s> кенак я. чужкенак

onuroeg <+p'oeg poja p'oega p'oega, p'oega[de p'oega[sid_&_p'oeg/i s>
чужодйг я. двоюродной вын

onutütar <+tütar t'ütre tütar[t -, tütar[de t'ütre[id s> чужодйг я. двоюродной
сузэр

ood <'ood oodi 'oodi 'oodi, 'oodi[de 'oodi[sid_&_'ood/e s> KIRJ (pidulik luuletus, iilistuslaul) ода

ood armastusele яратонлы сйзем ода

oode <oode 'oote oode[t -, oode[te 'oote[id s>

1. (ootamine, ootamiseisund) возьман

lapsed on jõuluvana ootel нылпиос Тол Бабаез возьмало

naine on lapse ootel кышномурт нылпи возьма

2. (kerge eine) куртчон

oodet võtma v sööma маке куртчыны

ookean <'ookean 'ookeani 'ookeani 'ookeani, 'ookeani[de 'ookean/e s>

1. (maailmamere suurim, mandreid eraldav osa) океан

Vaikne ookean Шыпыт океан

2. PILTL (millegi mõõtmalt suure ja avara kohta) океан

lumeookean лымы океан

õhuookean омыр океан

ooper <'ooper 'ooperi 'ooperi[t -, 'ooperi[te 'ooperi[id s>

1. MUUS опера

klassikaline ooper классической опера

2. (ooperiteater v -trupp) опера

rahvusooper калык опера

Liitsõnad

ooperi+

ooperilaulja **операын кырзась**

ooperiteater **опера театр**

ootama <'oota[ma ooda[ta 'oota[b ooda[tud v> **ВОЗЬМАНЫ, ВИТЬЫНЫ** :

kevadet ootama **тулысэз возьманы**

ootas trammi **трамваез возьмаз**

oota pisut **возьма жамдэ**

mul tuli oodata **мыным возьмано луиз**

poorik ootab last **пинал ныл нылпи возьма**

on oodata öökülma **уин кынтоз**

rongi oodates **поездэз возьмаса я. возьманъя**

ootamatu <'ootamatu 'ootamatu 'ootamatu[t -, 'ootamatu[te 'ootamatu[id *adj*>

ВОЗЬМАМТЭ, ВИТЬЫМТЭ, МАЛПАМТЭ ШОРЫСЬ, ШӨДТЭК ШОРЫСЬ

ootamatu teade **витьымтэ ивор**

ootamatud külalised **возьмамтэ куноос**

ootamatu surm **малпамтэ шорысь кулон**

ootamatult <'ootamatult *adv*> **ВИТЬЫМТЭ ШОРЫСЬ**

ooteruum <+r'uuum ruumi r'uumi r'uumi, r'uumi[de r'uumi[sid_&_r'uuum/e s>

(*vastuvõtu ootamiseks*) **приёмной, витён я. возьман бөлет я. висьет;**

(*liiklusvahendi ootamiseks*) **витён я. возьман инты**

patsient kutsuti ooteruumist vastuvõtutuppa **висисез приёмнойысь эмчилэн**

кабинетаз отизы

ootus <'ootus 'ootuse 'ootus[t 'ootus[se, 'ootus[te 'ootus/i_&_'ootuse[id s>

ВОЗЬМАН, ВИТЁН; (lootus) ОСКИСЬКОН

elab kevade ootuses **тулысэз возьмаса улэ**

ootused täitused **оскиськонъёс пөрмизы**

operatiivne <operat'iivne operat'iivse operat'iivse[t -, operat'iivse[te operat'iivse[id *adj*>

1. (*kiire, vahetu, toimekas*) **оперативной, жог**

operatiivne juhtimine **оперативной кивалтон**

probleemi operatiivne lahendus **ужпумез жог сэрттон-пертчон**

2. (*operatsiooniline*) **операционной, хирургической**

operatiivne sekkumine **хирургической пыриськон**

operatsioon <operatsi'oon operatsiooni operatsi'ooni operatsi'ooni,

operatsi'ooni[de operatsi'ooni[sid_&_operatsi'oon/e s>

1. MAJ (*tegevus, toiming, tehing*) **уж, операция, сделка**

kaubanduslik operatsioon **вуз каронья сделка**

2. (*tehnoloogiline protsess*) **производственной операция**

see õmblusmasin teeb üksteist eri operatsiooni **та вуриськон машина дас одйг**

пөртэм операция лэсьтэ

3. MED (*lõikus*) **вандылон, операция**

südameoperatsioon **сюлэмез вандылон**

tal oli raske operatsioon **солы секыт операция лэсьтйзы**

4. (*kooskõlastatud tegevus kellest-millest jagu saamiseks*); SÕJ (*kindla*

ülesandega lahingutegevus) операция
dessantoperatsioon десантной операция
5. MAT (*tehe*) операция
mõtlemise loogilised operatsioonid LOOG логической малпаськон операцийос

opereerima <oper'eeri[ma oper'eeri[da opereeri[b opereeri[tud v>

1. (*midagi kasutades tegutsema*) возматыны, вераны, оперировать карыны
faktidega opereerima фактъёсын оперировать карыны
2. MED (*operatsiooni tegema*) операция лэсьтыны, вандылыны
haiget opereeris noor kirurg висисьлы пинал хирург операция лэсьтйз
tal opereeriti pimesool солэсь аппендиксэ вандылызы

operett <oper'ett opereti oper'etti oper'etti, oper'etti[de oper'etti[sid_&_oper'ett/e s> (*muusikaline lavateos, selle lavaline ettekanne*) оперетта

teatri repertuaaris domineerib operett театрлэн репертуараз опереттаез трос

Liitsõnad

opereti+

operetinäitleja оперетта актёр

opositsioon <opositsi'oon opositsiooni opositsi'ooni opositsi'ooni, opositsi'ooni[de opositsi'ooni[sid_&_opositsi'oon/e s>

1. (*vastasrind, vastuseis, -tegevus*) оппозиция
kristlik erakond on opositsioonis христиан партия оппозицын
2. ASTR оппозиция, пумит луон
planeetide opositsioon планетаослэн пумит луонзы
3. KEEL пумит пуктон, ёошатон
foneemiopositsioon фонологи ёошатон

optika <optika optika optika[t -, optika[te optika[id s>

1. FÜÜS (*valgusõpetus*) оптика
geomeetiline optika геометрической оптика
2. TEHN (*optikariistad*) оптика, оптика тйрлыкъёс

optiline <optiline optilise optilis[t optilis[se, optilis[te optilis/i adj> оптической,
учкон; (*nägemisalane*) оптической, учкон
optiline illusioon FÜÜS синэз алдан

optimaalne <optim'aalne optim'aalse optim'aalse[t -, optim'aalse[te optim'aalse[id adj> (*kõige soodsam, parim*) оптимальной, тужгес умой
taimekasvuks optimaalne temperatuur будосьёслы тужгес тупась
температура

optimism <optim'ism optimismi optim'ismi optim'ismi, optim'ismi[de optim'ismi[sid_&_optim'ism/e s> оптимизм, умоезлы оскиськон
ammendamatu v jäägitu v põhjatu v ääretu optimism бырисьтэм оптимизм

optimistlik <optim'istl'ik optim'istliku optim'istl'ikku optim'istl'ikku, optim'istlik/e_&_optim'istl'ikku[de optim'istl'ikk/e_&_optim'istl'ikku[sid adj>
оптимистичной, оскиськись
tuleviku suhtes oleme optimistlikud азыланезлы оскиськиськом

ora <ora ora ora -, ora[de ora[sid s> (*naasklist jämedam metallvarras*) **ез**,
кортлэсь стержень (*praevarras*) **шампур** :
ora otsas küpsetama **шампурен пыжыны**
rinnus pistab v torgib nagu tulise oraga **гадь пушкын бышке, зырдатэм ез**
донгем кадь

oranž <or'anž oranži or'anži or'anži, or'anži[de or'anži[sid_&_or'anž/e adj>
(*punakaskollane*) **нап-чуж, гордалэс-чуж, гордмыт-чуж**
oranžid apelsinid **нап-чуж апельсиньёс**
ereoranž, erkoranž **яркыт нап-чуж**
heleoranž **югыт нап-чуж**
tumeoranž **пеймыт нап-чуж**

oras <oras orase oras[t -, oras[te orase[id s>
1. PÖLL (*kõrrelised taimed tärkamisest kõrsumiseni, orasepõld*) **уд, узьым**
odraoras **йыды узьым**
2. PILTL (*millegi tärkava kohta*) **пушьет**

orashein <+h'ein heina h'eina h'eina, hein[te_&_h'eina[de h'eina[sid_&_h'ein/u
s> BOT (*rohhtaim Elytrigia*) **ожомонтурын, пырей турын, возьвыжы**

orav <orav orava orava[t -, orava[te orava[id s>
1. ZOOL (*Sciurus*) **коньы**
orav nakitseb pähkleid **коньы мулы йырье**
2. KÕNEK (*orava nahk karusnahana*) **коньы, коньы ку**
oravast kasukas **коньы шуба**

orb <'orb orvu 'orbu 'orbu, 'orbu[de 'orbu[sid_&_'orb/e s> (*vaeslaps*) **анай-атайтэк кылем нылпи, сирота**
laps jäi orvuks **нылпи анай-атайтэк кылиз**
ta on orvuna üles kasvanud **со анай-атайтэк будйз**
sõda tegi paljud lapsed orbudeks **ожгар трос нылпиосты анай-атайтэк кельтйз**

orbiit <orb'iit orbiidi orb'iiti orb'iiti, orb'iiti[de orb'iiti[sid_&_orb'iit/e s>
1. ASTR (*taevakeha v tehiskaaslase liikumistee*) **орбита, ветлонни, → бергансюрес**
taevakeha orbiit **инсьөр арберилэн бергансюресэз**
kosmoselaev liigub orbiidil ümber Kuu **инсьөр корабль Толэзь котыр бергансюрестй кошке**
2. FÜÜS (*elektronide tiirlemistee ümber aatomi tuuma*) → **бергансюрес, орбита**
3. ANAT (*silmakoobas*) **сингоп**
4. PILTL **инвис**
uued kuulsused kerkisid orbiidile **инвисэ выль кизилиос кылдйзы**

orden <'orden 'ordeni 'ordeni[t -, 'ordeni[te 'ordene[id s> (*au-, teenetemärk*)
орден
Maarjamaa Risti orden **Марьямаа Крестлэн орденэз**

ordu <ordu ordu ordu[t -, ordu[de ordu[sid s> AJ (*munkade v rüütlite ühing, kindla põhikorraga kinnine ühing*) **орден**

Liivi Ordu **Ливонской орден**

Liitsõnad

ordu+

ordulinnus, orduloss **орденской замок**

orel <orel oreli oreli[t -, oreli[te orele[id s> **орган**
oreli võimsad helid **органлэн кужмо куараосыз**
orelit mängima **органэн шудыны**
koor laulis oreli saatel **хор кырзаз орган шудэмья**

orelivile <+vile vile vile[t -, vile[de vile[sid s> **орган труба**

org <'org oru 'orgu 'orgu, 'orgu[de 'orgu[sid_&_'org/e s> **нёжал, лайыг инты;**
(*nõgu*) **нёжал, лайыг инты**
jõeorg **шур дурысь нёжал**
tee viis alla orgu **сюрес нуиз улие, лайыг интые**

orgaaniline <orgaaniline orgaanilise orgaanilis[t orgaanilis[se, orgaanilis[te orgaanilis/i *adj*>

1. (*elusa loodusega seotud, taimne v loomne*) **улэп, органической**

orgaaniline hape **органической кислота**

orgaaniline keemia **органической химия**

orgaaniline loodus **улэп инкуазь**

2. (*organ[ism]i ehitusest tingitud*) **органической**

südame orgaaniline klapirike **вордйськем дырысь сյолэм висён**

3. (*olemuslik, sisemine*) **пуш, органической**

orgaaniline seos **пуш герзёт**

orgaaniline tarvidus inimestega suhelda **адямиясын кусып возыны пуш кулэяськон**

organ <'organ 'organi 'organi[t -, 'organi[te 'organe[id s>

1. (*elund*) **орган, мугор люкет**

komprimisorgan **шөдйсь яке йыгырьясь мугор люкетъёс**

2. (*korraldav v täideviiv asutus*) **ёзэс, орган**

juhtiv organ **кивалтйсь ёзэс**

organisatsioon <organisatsi'oon organisatsiooni organisatsi'ooni

organisatsi'ooni, organisatsi'ooni[de organisatsi'ooni[sid_&_organisatsi'oon/e s>

1. **огазеяськон**

poliitiline organisatsioon **политической огазеяськон**

ühiskondlik organisatsioon **мерлыко огазеяськон**

noorsooorganisatsioon **егитьёслэн огазеяськонзы**

2. (*organismi ehitus, struktuur*) **структура, строение**

vetikate primitiivne üherakuline organisatsioon **вубуртчиньёслэн**

примитивной одйг клеткаем строенизы

3. (*organiseeritus, korrastus*) **ужрадьян**

organisatsioon mitmekordistab jõudu **ужрадьян кужымез уоя**

organiseerima <organis'eeri[ma organis'eeri[da organiseeri[b organiseeri[tud v>

1. **радьяны;** (*midagi korraldama, toime panema*) **дасяны, ортчытыны;**

(*joonde seadma*) **тупатыны, радьяны;** (*korrastama, plaanipärastama*)

радьяны

oskab oma aega organiseerida дырзэ радьяны быгатэ

hästi organiseeritud streik умой радьям ужуретон

2. (*kedagi mingil eesmärgil ühendama v koondama*) радьяны, огазеяны

noori organiseeriti spordivõistlustele егитьёсты спортъя ёшатсконэ

огазеязы

3. KÕNEK (*hankima, muretsema*) радьяны, малпаны, йөндырыны

sina organiseerid õhtuks vorstid ja õlled тон жытлы сур но колбаса

йөндырод

organism <organ'ism organismi organ'ismi organ'ismi, organ'ismi[de

organ'ismi[sid_&_organ'ism/e s> организм

tugev organism юн организм

lihtsaimad organismid одйг лулпыриё улэпосъёс

haigus nõrgestab organismi висён организмез лябзытэ

orhidee <orhid'ee orhid'ee orhid'ee[d -, orhid'ee[de orhid'ee[sid_&_orhid'e[id s>

(*lill*) орхидея

ori <ori orja 'orja 'orja, 'orja[de 'orja[sid_&_'orj/e s> батрак, раб

aheldatud ori жильён думем раб

ärakaranud ori пегзем раб

orjadega kauplemine рабъёсын вуз карон

Liitsõnad

orja+

orjapidamine рабовладение

orienteeruma <orient'eeru[ma orient'eeru[da orient'eeru[b orient'eeru[tud v>

(*asukohta, ilmakaari kindlaks määrama*) ориентироваться карыны, интыез

тодыны; (*millestki ülevaadet oma[nda]ma*) валаны

orienteerub kompassi järgi кытын луэмзэ компасэн учке

orienteerub poliitikas hästi политикаез умой вала

orienteerumine <orient'eerumine orient'eerumise orient'eerumis[t

orient'eerumis[se, orient'eerumis[te orient'eerumis/i s> интыез тодон,

ориентирование

kompassi järgi orienteerumine компасья интыез тодон

Liitsõnad

orienteerumis+

orienteerumisjooks SPORT ориентировочной кросс

originaal <origin'aal originaali origin'aali origin'aali, origin'aali[de

origin'aali[sid_&_origin'aal/e s> (*algupärane*) оригинал

maali originaal суредлэн оригиналэз

luges teost originaalis произведениез оригиналысь лыдзиз

originaalne <origin'aalne origin'aalse origin'aalse[t -, origin'aalse[te

origin'aalse[id *adj*>

1. (*algupärane*) оригинал; (*ehtne*) зэмос

originaalne tekst оригинал текст

see on originaalne rahvaviis та зэмос калык гур

2. (*omapärane*) аспөртэм, йөспөртэм

luuletaja originaalne mõttemaailm кылбурчилэн аспөртэмлыко малпаськон амалэз

orikas <orikas orika orika[t -, orika[te orika[id s> (*kohitsetud kult*) айы парсь, уж парсь

orjama <'orja[ma orja[ta 'orja[b orja[tud v> (*kelle v mille ori olema*) раб луыны; (*rasket tööd tegema*) батрак луыса ужаны
mõisnikku orjama помещиклы батрак луыса ужаны

orjastama <orjasta[ma orjasta[da orjasta[b orjasta[tud v> (*orjaks tegema*) раб карыны; (*alistama*) киултыны, вормыны
talupoegi orjastama крестьяньёсты батрак карыны
orjastatud rahvas киултэм калык

orjus <'orjus 'orjuse 'orjus[t 'orjus[se, 'orjus[te 'orjus/i_&'orjuse[id s>

1. (*orja seisund*) рабство, зйбет; (*iseseisvusetus*) эриктэм луон;

(*orjapidamine*) рабовладение

orjusest vabanema рабстволэсь мозмыны

2. PILTL (*raske töökohustus*) рабство; (*kohustus, vaev*) секыт сюлмаськон

kooliorjus дышетсконлэн секыт сюлмаськонэз

ork <'ork orgi 'orki 'orki, 'orki[de 'orki[sid_&'ork/e s> (*terava otsaga ese*) лэчыт

йыло боды

ahjuork тушко, гур суран

hambaork пинь тазатон боды

küpsetamisork шампур

orkaan <ork'aan orkaani ork'aani ork'aani, ork'aani[de ork'aani[sid_&_ork'aan/e

s> METEOR (*äärmiselt tugev torm*) ураган, оркан :

orkaani purustused ураганэн куашкатэмьёс

orkester <ork'ester ork'estri ork'estri[t -, ork'estri[te ork'estre[id s> оркестр

puhkpilliorkester, puhkpillide orkester духовой оркестр

ornament <ornam'ent ornamendi ornam'enti ornam'enti, ornam'enti[de

ornam'enti[sid_&_ornam'ent/e s> KUNST орнамент

rahvuslik ornament калык орнамент

ornamenti tikkima орнамент пужыятыны

ortograafia <ortogr'aafia ortogr'aafia ortogr'aafia[t -, ortogr'aafia[te

ortogr'aafia[id s> KEEL (*õigekirjutus, õigekiri, kirjaviis*) орфография, шонер

гожъяськон

morfoloogiline printsiip ortograafias шонер гожъяськоноын

морфологической принцип

orv <'orv orva 'orva 'orva, 'orva[de 'orva[sid_&'orv/i s> (*seinatühe, nišš*) ниша,

борддоре муратэм инты

osa <osa osa osa 'ossa, osa[de osa[sid_&_os/i s>

1. люкет

põhiline v valdav osa бадзым люкетэз

allosa улий люкетээ
eesosa азыпал люкетээ
elamu osa коркалэн люкетээ
neljas osa {millest} одйг ньыльмос
kontserdi teine osa концертлэн кыкетй люкетээ
jaotas ringi kümneks osaks питеырес арбериез дас люкетлы люкиз
2. (roll, osatäitmine) роль
juhtiv osa валтйсь роль
näitleja töö osa kallal v osaga артистлэн ролез бордын ужамез
3. (ligikaudselt määratletud suurusega kogus vm hulk) ог, пала
naela osa liha ог фунт сйль

osakond <osak'ond osakonna osak'onda osak'onda, osak'onda[de osak'onda[sid_&_osak'ond/i s]> ёзэт, люкет
jalatsiosakond пыдкучтан вузан люкет
kultuuriosakond культурая ёзэт

osalema <osale[ma osale[da osale[b osale[tud v> (osa võtma) пыриьскыны :
osaleb aktiivselt näiteringis драмкружоклэн ужаз мылысь-кыдысь пыриьске
osales koosolekul люкаськонэ пыриьскиз

osaline¹ <osaline osalise osalis[t osalis[se, osalis[te osalis/i s, adj>
1. s (osavõtja) пыриьскысь, член; (millestki osasaaja) маин ке герзаськем
адями
vandenõu osalised заговоре пыриьскысьёс
kas sina ka selles asjas kuidagi osaline oled? тон но-а та ужен кызыь ке
герзаськемын?
2. s (osatäitja, rolli esitaja) ролез шудйсь
näidendi osalised спектакльын шудйсьёс
3. adj (mittetäielik) ожытак
osaline kuuvarjutus Толэзьлэн ожытак чоктаськемез

osaline² <osaline osalise osalis[t osalis[se, osalis[te osalis/i adj (hrl liitsõna
järelosa)> люкето
kolmeosaline куинь люкето
mitmeosaline көня ке люкето

osaliselt <osaliselt adv> (mitte täielikult) көня ке
katse õnnestus ainult osaliselt эксперимент көня ке гинэ пишмиз

osalt <osalt adv> ожытак, көня ке
suurelt v suuremalt osalt бадзым люкетээ
osalt on ta ise süüdi солэн аслаз но янгыш люкетээ вань

osalus <osalus osaluse osalus[t osalus[se, osalus[te osalus/i s> (osalemine,
osavõtt) пыриьскон
kohtumine peaministri osalusel пумиськон, кытын премьер-министр но
пыриьске

osanik <osan'ik osaniku osan'ikku osan'ikku, osanik/e_&_osan'ikku[de
osan'ikk/e_&_osan'ikku[sid s>
1. пайщик

2. (*osavõtja v osasaaja*) **пыриськись**
plaani teokstegemises tahtsid kõik osanikud olla **планэз улонэ пычатонын**
ваньзылэн пыриськемзы потйз

osariik <+r'iik riigi r'iiki r'iiki, r'iiki[de r'iiki[sid_&_r'iik/e s]> POL **штат**
USA viiskümmend osariiki **США-лэн витьтон штатэз**
New Yorgi osariik **Нью-Йорк штат**

osatama <osata[ma osata[da osata[b osata[tud v]>

1. (*[haiget kohta] puudutama v liigutama, sellega ärritama*) **вось карыны**
haava osatama **яраез вось карыны**

osatas teise hella kohta **муртлэн висись интыяз йöttйськыз**

2. (*jutu sees puudutama*) **куаретыны, поттылыны**

oleksid võinud mulle sellest varem osatada **та сярись азьлогес мыным**
куаретэмед луэ вал

3. (*ärritama, õrritama*) **вожез поттыны, шугьяськытыны, лекомытыны,**
исаны

teda osatati ta punaste juuste pärast **сое исазы горд йырсиез понна**

4. (*kedagi mõnitavalt kordama v imiteerima*) **пышкылыны**

osatab kõnelejat **вераськисез пышкылэ**

osatähtsus <+t'ähtsus t'ähtsuse t'ähtsus[t t'ähtsus[se, t'ähtsus[te
t'ähtsus/i_&_t'ähtsuse[id s]> **кулэ луись люкет**

väliskapitali osatähtsus masinaehituses **машина лэсьтонын кунгожсьөр**
капиталлэн кулэ луись люкетэз

osav <osav osava osava[t -, osava[te osava[id *adj*]> **быгатйсь, быгатыса, умой,**
усто, амаллы; (meisterlik) быгатыса лэсьтэм; (taibukas) жог валась,
йöндырись, визьнодо; (kaval) кескич

osav diplomaat **визьнодо дипломат**

osav laskur **усто ыбылйськись**

osav pettus **кескич пöян**

osavad käed **быгатйсь киос**

ta on osav igasuguseid asju välja mõtlema **со котьма но малпаны амаллы**

osava sulega kirjutatud artikkel PILTL **быгатыса гожтэм статья**

osavalt <osavalt *adv*>, *ka osavasti (suure osavusega)* **быгатыса, умой, усто;**
(meisterlikult) быгатыса лэсьтэм; (kavalalt) кескич

on oma asju osavalt ajanud **со ужьёссэ быгатыса лэсьтылйз**

osavus <osavus osavuse osavus[t osavus[se, osavus[te osavus/i s> (*oskuslikkus*)

быгатонлык, амаллы луон, усто я. умой быгатон, чупырес луон;

(meisterlikkus) быгатыса лэсьтон

mänguosavus **шудонын амаллы луон**

ronis ahvi osavusel puu otsa **маймыл кадь чупырес писпу йылэ тубиз**

osavõtja <+v'õtja v'õtja v'õtja[t -, v'õtja[te v'õtja[id s> **пыриськись**

konverentsist osavõtjad **конференции пыриськисьёс**

osavõtlik <+v'õtlik v'õtliku v'õtlikku v'õtlikku, v'õtlik/e_&_v'õtlikku[de
v'õtlik/e_&_v'õtlikku[sid *adj*]> **вазиськись, юрттыны дась, зеч сюлмо,**
валась; (kaastundlik) жалясь

osavõtlük pilk **жаляса учкем**
ta on kõigi vastu osavõtlük **со ванъзылы вазиськись**

osavõtt <+v'õtt võtu v'õttu v'õttu, v'õttu[de v'õttu[sid_&_v'õtt/e s]>

1. (*osalemine*) **пырьськон**
vabatahtlik osavõtt **ас мылкыдъя пырьськон**
{*kelle-mille*} osavõtul **кинлэн пырьськеменыз**
konkursist osavõtt **конкурсэ пырьськон**
2. (*kaastunne*) **жалян**; (*kaasaelamine*) **вазиськон, сюлмазькон, валан**
siiras osavõtt **сюлмысь жалян**
kuulas osavõtuga **со валаса кылзйз**

osi <osi osja 'osja 'osja, 'osja[de 'osja[sid_&_'osj/e s]> BOT (*eostaim* Equisetum)

хвош
põldosi BOT (*Equisetum arvense*) **конъыбыж, пулёбыж**

osis <osis osise osis[t -, osis[te osise[id s]> (*koostisosa, komponent*) **люкет,**

компонент
põhiosis **тужгес кулээз люкет**
mulla mineraalsed osised **музьемлэн минеральной компонентъёсыз**

oskama <'oska[ma osa[ta 'oska[b osa[tud v> **быгатыны**; (*millekski võimeline*

olema) **быгатыны**; (*keelt*) **тодыны, валаны**
oskab joonistada **суредаськыны быгатэ**
oskab ennast valitseda **ассэ ачиз кияз кутыны быгатэ**
oskab hiina keelt **китай кылээз тодэ**

oskamatu <'oskamatu 'oskamatu 'oskamatu[t -, 'oskamatu[te 'oskamatu[id adj>

быгатйсьтэм, пörмытйсьтэм; (*kogemusteta*) **дышымтэ**; (*asjatundmatu*)
дышетскымтэ, тодйсьтэм-валасьтэм
ta on oma töös veel oskamatu **со аслаз ужезлы дышымтэ на**

oskus <'oskus 'oskuse 'oskus[t 'oskus[se, 'oskus[te 'oskus/i_&_'oskuse[id s]>

быгатон, тодон; (*vilumus*) **дышем** (*asjatundlikkus*) **дышетскем, дышем**;
(*võime*) **быгатонлык** :

arvutioskus **компьютерен ужаны быгатон**
tantsuoskus **эктыны быгатонлык**
võõrkeelte oskus **кунгожсьör кыльёсты тодон**
oskus klaverit mängida **фортепианоен шудыны быгатон**
oskustest tuleb puudu **дышетскем уг тырмы**

Liitsõnad

oskus+ (*meisterlikkusega seotud*)
oskustööline **квалифицированной ужась**

ost¹ <'ost osti 'osti 'osti, 'osti[de 'osti[sid_&_'ost/e s]> MER (*ida*) **шундыжужан,**

ост
nordost **норд-ост**
süüdist **зюд-ост**

ost² <'ost ostu 'ostu 'ostu, 'ostu[de 'ostu[sid_&_'ost/e s]>

1. (*ostmine*) **дунэн басьтон**
ost ja müük **басьтон но вузан**

see raha on auto ostuks та коньдон машина басьтыны

2. (*ostetav v ostetud ese*) дунын басьтон я. басьтэм, октйськон, октйськем
paneb ostud kotti октйськемъёсты сумкае тыре

Liitsõnad

ostu+

ostukorv (*selvekaupluses ostude paigutamiseks*) октйськон корзина;

ostja <'ostja 'ostja 'ostja[t -, 'ostja[te 'ostja[id s> октйськись, басьяськись

ostja petmine октйськисез алдан

ostjate teenindamine октйськисьёсты обслуживать карон

ostma <'ost[ma 'ost[a osta[b oste[tud, 'ost[is 'ost[ke v> басьтыны, октйськыны :

järelmaksuga ostma кредитэн басьтыны

võlgu ostma пунэмен басьтыны

ori ostis end vabaks раб аслыз эрик басьтйз

kas su kampsun on omatehtud või ostetud? тон кофтадэ ачид керттид-а яке басьтйд-а?

osutama <osuta[ma osuta[da osuta[b osuta[tud v>

1. (*näitama, viitama*) возьматыны

laps osutas sõrmega metsa poole нылпи чиньыеныз нюлэс шоры возьматйз

magnetnõel osutab põhja магнит ньёл уйпала возьматэ

arheoloogilised leiud osutavad, et ... археологи шедьтэмьёс возьмато, ...

шуыса

2. (*ilmutama, üles v välja näitama*) сётыны, возьматыны

abi osutama юрттэт сётыны

vastupanu osutama пумит луэмез возьматыны

ei osutanud soovi siit lahkuda со татысь кошкыны мылкыдзэ өз возьматы

osuti <osuti osuti osuti[t -, osuti[te osute[id s> ньёл

kaaluosuti вес ньёл

minutiosuti минута ньёл

sekundiosuti секунда ньёл

ots <'ots otsa 'otsa 'otsa, 'ots[te_&'otsa[de 'otsa[sid_&'ots/i s>

1. (*tipmine osa*) пум, йыл; (*otsak*) наконецник; (*terav ots*) йыл; (*millegi pea*)
йыр

keeleots кылйыл

keriots боды йыл

poaots пурт йыл

pooleots ньёл йыл

sabaots быж пум

2. (*eseme lühem v väiksema pindalaga külg*) пум, дур

liniku otstes olid narmad жоккышетлэн дурыз туген вуремын вал

istus pingi otsas скамья пумын пукиз

peremehe koht on laua otsas кузёлэн интыез жок сьёрын -- төр инты

3. (*algus*) кутскон; (*eesosa*) азь

otsast lõpuni кутсконысен пумозяз

otsast peale hakkama v alustama выльысен кутскыны

kes teeb otsa lahti? кин бордысен кутском?

4. (*algus ja/või lõpposa, ainult lõpp[osa]*) пум; (*pool*) пал

tänavaots, tänava ots урамлэн пумыз

järjekorra ots черодлэн пумыз
 maja laguneb igast otsast корка котыр ласянь куашка
 tema järel lähaksin kas või maailma otsa со съоры дунне пуме но мынысал
 5. (*surm*) пум, кулон; (*hukk*) бырон, кулон; (*elu lõpp*) улон пум
 tahtis endale v oma elule otsa [peale] teha солэн ассэ ачиз быдтэмеэ потэ вал
 tundis, et ots on lähedal шөдйз, кулонэз матын шуыса
 viimasel otsal v viimases otsas oli ta halvatud кулонэз азын сое пери
 шуккемын вал
 6. (*teekond*) сюрес, мынон-ветлон
 laev jõudis pikalt otsalt tagasi корабль берытскиз кузь сюрес вылысь
 7. MER (*laeva kinnitusköis*) трос
 8. (*otsmik, laup*) кымес
 otsa ees кымесын, кымес йылын
 9. KÕNEK (*teenistus, töö[võimalus]*) бордаз ужаса ватсан :
 käib sadamas juhuslikke otsi tegemas бордаз ватсаса ужан понна портэ ветлэ
 10. KÕNEK (*paljust, suurt hulka rõhutavates väljendites*) пумтэм-йылтэм, туж
 трос
 kus nende õunte ots tänavu! туэ улмо пумтэм-йылтэм

otsa <'otsa postp, adv>

1. *postp* [gen]; *adv* (*pealmisele pinnale, ülemise v otsmise osa peale*) **ВЫЛЭ** :
 kahvli otsa **вилка вылэ**
 komistas kivi otsa **из борды канжаськиз**
 tõmbas sokid jala otsa **носки дйсяз**
 pani lapse rinna otsa **нунылы нонызэ сётйз**
 kiirrong sõitis kaubarongile otsa **скорый поезд товарный поезд борды**
донгиськиз
 ähvardas majale tule otsa panna v pista v torgata **коркае тыл поныны**
кышкатйз
 vaatas küsivalt mulle otsa **маке юамез потыса кадь учкиз мон шоры**
 2. *postp* [gen]; *adv* (*lisaks, juurde*) **бёрсьы**
 tegi ühe vea teise otsa **со янгыш бёрсьы янгыш лэсьтйз**
 tants tantsu otsa **эктон бёрсьы эктон**
 kauba hinnale on jälle mõni kroon otsa pandud **вузлэн дуныз борды нош ик**
көня ке крона будэтйллям
 3. *postp* [nom] (*teat. aja jooksul, vältel, kestel*) **быдэс, -быт**
 öö otsa sadas vihma **уйбыт зориз, быдэс уй зориз**
 päevad otsa istuti toas **лумбыт коркан пукизы**
 tegi talv otsa metsatööd **быдэс толзэ нюлэскын ужаз**
 4. *adv* (*lõpule, läbi*) **бырыны**
 otsa saama (*suremise, hukkamise kohta*) **кулыны**
 otsa lõppema (1) (*ülemäära kõhnuma*) **начармыны, восьмыны; (2) (näost)**
кыстйськыны
 raha sai otsa **коньдон быриз**
 aeg sai v lõppes otsa **дыр быриз**
 jõud lõppes otsa **зигар быриз**
 sai isu otsa tantsitud **көттырымон эктймы**

otsapidi <+pidi adv>, ka otsa pidi

1. (*otsaga*) **пумыныз**
 uppujale sirutati teivas otsapidi kätte **выйисьлы пучез пумыныз сузьтйзы**
 2. (*mingil määral*) **көня ке; (osaliselt) көня ке**

olen selle asjaga otsapidi tuttav та ужен мон көня ке тодмо
ilmaennustus hakkab otsapidi täide minema куазез эскерон көня ке
быдэсмыны кутске

otsas <otsas *postp, adv*>

1. *postp* [gen]; *adv* (*pealmisel pinnal, ülemise osa peal, millegi küljes, peal*) :
nagi otsas **ошонын**
käe otsas **киын**
linnupesa on puu otsas **тылобурдо кар писпу вылын**
kui õnge viskad, on kala kohe otsas **визнанэз куштйськод гинэ, чорыг соку
ик бордаз шеде**
2. *postp* [gen] **КӐНЕК** (*midagi omades*) :
elab rikkuse otsas **узыр улэ**
elavad suure õnne otsas **соос шудо уло**
3. *adv* (*lõpul, läbi*) **бырыны**
raha on otsas **коньдон быриз**
jutt on otsas **вераськон быриз**
minu kannatus on otsas **мынам чиданэ быриз**
4. *adv* (*tervislikult halvas seisundis, kurnatud*) **какалмем, лябзём, жадем,
жуммем**
vanaisa on väga otsas **песятай туж лябзёмын**

otsa saama

1. (*hukkuma*) **кулыны, бырыны**
laev uppus, kõik laevamehed said otsa **вулэйкы я. корабль выйиз, вань
адямиос кулйзы**
2. (*lõppema*) **бырыны**
raha hakkab otsa saama **коньдон бырыны кутске**
mu kannatus sai otsa **чиданэ быриз**

otsast <otsast *postp, adv*>

1. *postp* [gen]; *adv* (*pealt, küljest*) **вылысь, бордысь**
võttis mantli varna otsast **пальтоез чогысь басьтйз**
raamat kukkus kapi otsast **книга шкаф вылысь усиз**
koer lasti keti otsast lahti **пуныез жильы бордысь лэзизы**
lõi jääkamakal tüki otsast ära **туж бадзым йӧлэсь люкетсэ чоғиз**
2. *adv* (*osalt*) **кӐНЯ КЕ**
tütred on neil otsast juba mehel **соослэн куд-ог нылъёссы бызёмын ни**

otse <otse *adv*>; <otse otse otse[t -, otse[de otse[sid *adj*>

1. *adv* (*sirgelt, mitte viltu*) **шонер, шонерак; (otsevaates) анфас**
kas lähme otse või paremale? **шонер-а мыномы яке бур пала-а?**
hoia pea otse **йырде шонер возь**
2. *adv* (*otsekoheselt*) **шонер :**
õelge otse välja, mida mõtlete **вералэ меҷак, ма тй малпаськоды**
3. *adv* (*just*) **шонер, чапак :**
otse mere kaldal **чапак зарезь яр дурын**
otse aknasse **шонерак укное**
otse sel silmapilgul helises telefon **чапак со вие телефон жингыртйз**
asutus allub otse ministriumile **ужьюрт меҷак министерстволы
подчиниться каре**
4. *adv* (*lausa*) **чылкак, тыпак, зэмен но :**

otse vastupidi **чылкак мукет ласянь**
see on otse uskumatu **со чылкак осконтэм**
tal on otse karu jõud **солэн тыпак гондыр кужмыз**
5. adj (sirge, otse minev) шонер
seadis lipsu otseks **галстуксэ тупатйз**
otsisime otsemat teed **шонер сюрес утчамы**
see asi tuleb otsemat teed ära teha **та ужез али ик лэсьтыны кулэ**

otsekohe <+kohe adv>

1. (kohe, jalamaid) али ик, соку ик
tema lahkumist märgati otsekohe **солэсь кошкемзэ соку ик синйылтйзы**
tulge otsekohe **лыктэлэ али ик**
2. KÕNEK (lausu) чӱпак, чылкак; (päril) чылкак, зэм ик
otsekohe vale see jutt ei ole **чылкак өрекчи та веран өвөл**
3. KÕNEK (otseselt) шонер, шонерак; (vahetult) меҷак
otsekohe Inglismaalt tellitud tööriistad **меҷак Англиысь заказать карем**
тйрлыкьёс
4. KÕNEK (otsekohe) шонер, меҷак (siiralt) сюлмысь; (kavaldamata)
номыре ватытэк :
ma ütlen otsekohe, te meeldite mulle **сюлмысьтым верало, тй мыным**
кельшиськоды
neist asjadest ei kõlba nii otsekohe rääkida **сыҗе арбериос сярись меҷак**
вераськыны уг яра
5. KÕNEK (otsesuunas) шонерак
alguses mine otsekohe, siis pööra paremale **нырысь шонерак мын, собере**
бур пала кож
linna on siit otsekohe kümme kilomeetrit **татысен карозь шонерак дас**
иськем

otsekohene <+kohene kohese kohes[t -, kohes[te kohese[id adj]>

1. шонер; (sirgjooneline) возькисьтэм, шонерак верась; (siiras) сюлмысь я.
мылысь-кыдысь верась (kavaldamatu) кескичьяськисьтэм :
otsekohene küsimus **меҷак сётэм юан**
ta ei ole minu vastu otsekohene **со монэн сюлмысьтыз уг вераськы**
2. (otsekohe toimuv) али ик, соку ик
ootasime tema otsekohest saabumist **ми возьмамы солэсь соку ик лыктэмзэ**
3. KÕNEK (otsene) шонер, буквальной; (vahetu) меҷак
tema otsekohele osavõtul **солэн меҷак пыриськеменыз**
4. VAN (sirge) шонер
uulitsad olid laiad ja otsekohesed **ульчаос вал паськытэсь но шонересь**

otsekui <+k'ui konj, adv>

1. konj (nagu, justkui) кадь
süda on tal kõva otsekui kivi **солэн сюлмыз из кадь чурит**
otsekui õlitatult **вөй вылтй кадь**
tunnen end otsekui kodus **дорын кадь потйсько**
2. konj (alustab kõrvallauset) кожалоуд, кадь
rõõmustab, otsekui oleks ise kiita saanud **шумпотэ, ассэ ушъязы кожалоуд**
mulle näib, otsekui oleksin varem siin olnud **мыным потэ, мон татын азыло**
вал кадь ни шуыса
3. adv (näimise, tundumise, kaheldavuse väljendamisel) кадь
otsekui kate langes mu silmilt **мынам синмысьтым шобрет усиз кадь**

otsemaid <+m'aid adv> (*jalamaid, kohe*) али ик, соку ик
tule otsemaid siia! али ик татчы лыкты!
anna raamat otsemaid tagasi! али ик книгаез берыкты!

otsene <otsene otsese otses[t -, otses[te otsese[id adj>

1. (*vahetu*) шонер, ме́чак
otsene kõne KEEL ме́чак веран
otsene seos ме́чак герзет
2. (*selge, ilmne*) валамон, тодмо
otsene vale валамон орекчам
3. (*otsekohene*) шонер я. ме́чак верась; (*avameelne*) номыре ватытэк верась;
(*siiras*) сЮЛМЫСЬ Я. МЫЛЫСЬ-КЫДЫСЬ верась
liiga otsene küsimus туж ме́чак сѐтэм юан

otseselt <otseselt adv>

1. (*vahetult*) шонерак, ме́чак; (*sõna otseses mõttes*) ме́чак
pöörduti otseselt direktori poole шонерак директорлы вазиськызы
mõistis öeldut otseselt верамез ме́чак валаз
2. (*otsekoheselt*) шонерак :
küsi otseselt шонерак юа
3. (*lausa*) чылкак; (*päris*) чылкак
otseselt kohustuslik see ei ole чылкак одно өвөл со
otseselt sõbrad pole me kunagi olnud чылкак эшгъес ми ноку но ой вал

otseühendus <+ühendus ühenduse ühendus[t ühendus[se, ühendus[te ühendus/i s> ме́чак герзет

otseühendus Tallinna ja Helsingi vahel Таллинн но Хельсинки вискин ме́чак герзет
olime otseühenduses Austraalia telekanaliga милям австралийской телеканалэн ме́чак герзетмы вал

otsima <'otsi[ma 'otsi[da otsi[b otsi[tud v>

1. утчаны
pilguga otsima синмын утчаны
raskest olukorrast väljarääsu otsima секыт югдурьсь потон утчаны
nagu nõela heinakuhjast otsima турын кабанысь венез кадь утчаны
otsib korterit патер утча
kes otsib, see leiab кин утча, со шедьтэ
kohtuorganid otsivad kurjategijat судебной органгъес йыр вандйсез утчало
otsi lolli, kes sind usuks! утча шузиес, кин тыныд оскоз!
otsitud ettekääne малпам муг
otsitud võrdlus ляб чошатэм
2. (*püüdma midagi saada v saavutada*) утчаны
läks võõrsile õnne otsima мурт шаере шудзэ утчаны кошкыз
3. HLV, KÕNEK лыктыны
mis nad siia otsivad, siin pole nende koht малы соослы татчы лыктонэз,
татын соослэн интызы өвөл
4. KÕNEK (*teat asukohast välja tooma v võtma*) поттыны
otsis taskust rahakoti кысыысьтыз коньдон пуйызэ поттйз
otsi meile midagi juua потты милемлы маке юыны
otsi midagi lauale потты маке жокк вылэ

5. KÕNEK (*indlema*) **БЫЗЫЛЫНЫ**
lehm otsib pulli **СКАЛЛЭН БЫЗЫЛЭМЭЗ ПОТЭ**

otsmik <'otsm'ik 'otsmiku 'otsm'ikku 'otsm'ikku, 'otsmik/e_&_'otsm'ikku[de 'otsm'ikk/e_&_'otsm'ikku[sid s> (*laup*) **КЫМЕС**
kõrge otsmik **БАДЗЫМ КЫМЕС**
madal otsmik **ПИЧИ КЫМЕС**
otsmikku kortsutama **КЫМЕСЭЗ КИСЫРТЫНЫ**

otstarbekas <+t'arbekas t'arbeka t'arbeka[t -, t'arbeka[te t'arbeka[id *adj*>
ПАЙДАЁ, ВИЗЬМО, ШОНЕР МАЛПАМ, РАЦИОНАЛЬНОЙ, УЖЕ КАПЧИ КУТЫНЫ ЛУИСЬ
maavarade otstarbekas kasutamine **МУЗЬЕМ ВАНЬБУРЬЁСТЫ ПАЙДАЁ КУТОН**
mööbel olgu lihtne ja otstarbekas **МЕБЕЛЬ ОГШОРЫ НО ПРАКТИЧНОЙ ЛУЫНЫ**
КУЛЭ

otstarve <+tarve t'arbe tarve[t -, tarve[te t'arbe[id s> (*eesmärk, ülesanne, mis millelgi on täita*) **ЦЕЛЬ, БЕЛГЫ, БЫДЭСТОНО Я. ЛЭСЬТОНО УЖПУМ**
igal tööil on oma otstarve **КОТЬКУД УЖЛЭН АСЛАЗ БЫДЭСТОНО УЖПУМЕЗ**
mis otstarbel seda aparraati kasutatakse? **КЫЧЕ ЦЕЛЕН ТА АППАРАТЭЗ УЖЕ КУТО?**

otsus <otsus otsuse otsus[t -, otsus[te otsuse[id s> **ПУМКЫЛЪЯН**
jaatav otsus **ПОЛОЖИТЕЛЬНОЙ ПУМКЫЛЪЯН**
õige otsus **ШОНЕР ПУМКЫЛЪЯН**
ekspertide otsus **ЭКСПЕРТЬЁСЛЭН ПУМКЫЛЪЯНЗЫ**
koosoleku otsus kanti protokollis **КЕНЕШЛЭСЬ ПУМКЫЛЪЯНЗЭ ПРОТОКОЛЭ**
ГОЖТЙЗЫ

otsustama <otsusta[ma otsusta[da otsusta[b otsusta[tud v>

1. (*otsust tegema*) **ПУМКЫЛЪЯНЫ**

otsustage kiiresti **ПУМКЫЛЪЯЛЭ ЖОГГЕС**

pärast keskkooli lõpetamist otsustas ta edasi õppida **ШОР ЁЗО ШКОЛАЕЗ**

ЙЫЛПУМЪЯМЕЗ БЕРЕ, СО ДЫШЕТСКОНЗЭ АЗЫЛАНЬТОНО КАРИСЬКИЗ

tuleb otsustada, kas minna või mitte **ПУМКЫЛЪЯНЫ КУЛЭ, МЫНОНО-А, ÖVÖЛ-А**

2. (*arvama, oletama, hinnangut andma*) **ЧАКЛАНЫ, МАЛПАНЫ, СУДИТЬ КАРЫНЫ**

silma järgi otsustama **СИНМЫН УЧКЫСА, ДУНЪЕТ СЁТЫНЫ**

välimuse järgi otsustades **ВЫЛТУСЫЗЪЯ ДУНЪЯСА**

3. (*määrama*) **ТОДЫТЫНЫ, ВЕРАНЫ, ВОЗЪМАТЫНЫ**

homne mäng otsustab medalisaajad **ЧУКАЗЕ ШУДОН ВОЗЪМАТОЗ МЕДАЛЬ**

БАСЬТЙСЬЁСТЫ

ovaalne <ov'aalne ov'aalse ov'aalse[t -, ov'aalse[te ov'aalse[id *adj*> **КУЗЯЛЭС**
ovaalne nägu **КУЗЯЛЭС ЫМНЫР**
ovaalne peegel **КУЗЯЛЭС СИНУЧКОН**

ovatsioon <ovatsi'oon ovatsiooni ovatsi'ooni ovatsi'ooni, ovatsi'ooni[de ovatsi'ooni[sid_&_ovatsi'oon/e s> **КИЧАБЕМ, ОВАЦИЈА**
lauljat tänati ovatsiooniga **КЫРЗАСЬЛЫ КИЧАБЕМЕН ТАУ КАРИЗЫ**

paabulind <+l'ind linnu l'indu l'indu, l'indu[de l'indu[sid_&_l'ind/e s> **ТУТЫГЫШ**

:

kirevalt riides nagu paabulind **ТУТЫГЫШ КАДЬ КИЛЬТРО ДЙСЯСЬКЕМ**

paak¹ <p'aak paaga p'aaka p'aaka, p'aaka[de p'aaka[sid_&_p'aak/u s> (*kõvaks
kuivanud tükk, kamp*) **чурыт луэм комок**; (*suur*) **бадзым комок я. люк**
paagas lumi **лымы люкъяс**

paak² <p'aak paagi p'aaki p'aaki, p'aaki[de p'aaki[sid_&_p'aak/e s> (*mahuti*) **бак,**
цистерна; (*väike*) **бачок**
naftapaak **мувõй бак**
piimapaak **йõлын цистерна**

paak³ <p'aak paagi p'aaki p'aaki, p'aaki[de p'aaki[sid_&_p'aak/e s> MER
(*laevasõiduteed tähistav maamärk*) **бакен, вулэйкы ветлон сюресэз**
возьматйсь пус

paakspuu <+p'uu p'uu p'uu[d -, p'uu[de_&_puu[de p'uu[sid_&_p'u[id s> BOT
(*Frangula*) **кионльõм, съõд льõмпу**

paanika <paanika paanika paanika[t -, paanika[te paanika[id s> (*kabuhirm*)
куалектон, паника
vaenlane põgenes paanikas **тушмон, куалектыса, пегзиз**
jäta paanika! **паникатэк!**

paaniline¹ <paaniline paanilise paanilis[t paanilis[se, paanilis[te paanilis/i adj>
(*paanikaga seotud*) **панической, куалектэм**
paaniline hirm **панической курдан**
paaniline põgenemine **куалектыса пегзон**

paaniline² <+paaniline paanilise paanilis[t paanilis[se, paanilis[te paanilis/i adj
(*hrl liitsõna järelõsa*)> (*paaniga*) **кесэго**
neljapaaniline **нбыль кэсего**

paar <p'aar paari p'aari p'aari, p'aari[de p'aari[sid_&_p'aar/e pron, s>
1. s (*kaks kokkukuuluvat ühesugust v ühelaadilist eset v olendit*) **куз, пар**
härjapaar, paar härgi **пар ошъяс**
kindapaar, paar kindaid **куз пõззы**
suusapaar, paar suuski **пар куас**
need sokid on eri paarist **та носкиос -- пõртэм кузъяс**
tõotati paaridena v paarides v paaris **кыкен ужазы**
võtke paaridesse! **парен султэлэ!**
nad on paras paar, paar parajaid HLV **соос кыксы ик огкадесъ**
2. s (*kaks eri sugupoolde kuuluvat inimest v looma, tantsupaar*) **пара, кузпал**
armastajapaar **ог-огзэс яратйсь пара**
vanapaar **пересъ кузпальяс**
nad on nagu loodud paar **соос ог-огзылы кылдэм кузпальяс**
põrandal keerlesid tantsivad paarid **выж вылын эктысь параос бергазы**
3. pron (*mõni*) **кõня ке, пар**
paari kilomeetri kaugusel **ог пар иськемын**
helistas paar korda v paaril korral **кык пол жингыртйз**
vend on minust paar aastat vanem **агае мынэсьтым кык ареслы бадзым**

paari <p'aari adv> vt ka paaris **парен-парен, кыкен**
pani sokid paari **пидвылэз парен-парен кариз**
lapsed, võtke paari! **нылпиос, кыкен султэ!**

paariaastane <+ 'aastane 'aastase 'aastas[t 'aastas[se, 'aastas[te 'aastas/i_&_ 'aastase[id *adj*>

1. (*paari aasta vanune*) **ог кык аресъем**

paariaastane laps **ог кык аресъем нылпи**

2. (*paar aastat kestnud v kestev, paari aasta pikkune*) **ог кык аръёс кыстйськись**

paariaastane vaheaeg õppimises **ог кык арлы дышетсконын вис карон**

paarikaupa <+k'aura *adv*>, *ka paari kaupa* (*kahekaupa*) **кыкен, парен**

paariline <paariline paarilise paarilis[t paarilis[se, paarilis[te paarilis/i s, *adj*>

1. *s* (*paari moodustav olend, paarimees*) **пара, партнёр, эш; (tõös) чош ужан эш**

olin saagimisel isa paariline **ми атаен кыкнамы пу вандйм**

tule mulle paariliseks, hakka mu paariliseks! **чаль мыным эшлы!**

tantsijad valivad endale paarilise **эктйсьёс асьсэлы пар утчало**

Mart on mu vennale õige paariline **Март мынам выныным огпаръёс**

nurgas vedeles üksik paariliseta suss **сэргын пал тапочки костаськиз**

2. *adj* (*paaris-, kaksik-*) **парен**

paarilised elundid **парен мутор люкетъёс**

3. *adj* (*liitsõna järelõsana*) (*paaridest koosnev*) **паръем**

kuuepaariline **куать паръем**

paaris <p'aris *adv*> *vt ka paari*

1. (*paari moodustavalt kahekaupa koos*) **чошен, кык кузя, кык чошен**

jalutati paaris **кык кузя лёгаськизы**

töötab isaga paaris **атаен чошен ужа**

2. (*abielus*) **чош, кузпальясъкемын**

nad on juba kümme aastat paaris olnud **соос дас ар кузпальясъкемын ини**

Liitsõnad

paaris+

paarisarv **кыклы люкиськись лыдпус**

paarismäng SPORT **кыкен шудон**

paarissõit <+s'õit sõidu s'õitu s'õitu, s'õitu[de s'õitu[sid_&_s'õit/e s> SPORT

1. (*iluisutamises*) **парен конькиен нискылан**

2. (*jalgrattaspordis*) **парен чошатскон**

paaritu <paaritu paaritu paaritu[t -, paaritu[te paaritu[id *adj*>

1. (*kahega mittejaguv*) **кыклы люкиськисьтэм**

paaritu arv **кыклы люкиськисьтэм лыдпус**

2. (*ilma paariliseta, üksik*) **партэм, пал**

paaritu kinnas **пал пöзъы**

paarkümmend <p'aar+kümmend paari+k'ümne

p'aari+kümme[t_&_p'aari+kümmend -, paari+k'ümne[te paari+k'ümne[id *num*, *pron*> (*umbes kakskümmend*) **ог кызь**

paarkümmend inimest **ог кызь адями**

paarikümne kilomeetri kaugusel **ог кызь иськемын**

rohkem kui paarikümne aasta eest **ог кызь ар талэсь азьло**

paarsada <p'aar+sada paari+saja p'aari+sada_&_p'aari+sada[t -, paari+sada[de paari+sada[sid *num, pron*> (*umbes kakssada*) **ог кык сү**
paarsada sammu suurest teest **бадзым сюрес дорысь ог кык сү мамышын**
paarisaja aasta pärast **ог кык сү ар бере**

paas <p'aas p'ae p'aasi p'aasi, p'aasi[de p'aasi[sid_&_p'aas/e s> **плитняк**
Põhja-Eesti aluspõhjaks on paas **Уйпал Эстониысь основной порода --**
плитняк

paast <p'aast paastu p'aastu p'aastu, p'aastu[de p'aastu[sid_&_p'aast/e s>
(*paastumine, paastuaeg*) **визян, көс возён**
mitmeräevane paast **көнә ке нунальем визь**
paastu pidama **визез чакланы**
suure paastu ajal **Быдзым визь дырья**

paastukuu <+k'uu k'uu k'uu[d -, k'uu[de_&_kuu[de k'uu[sid_&_k'u[id s> RHVK
(*märts*) **оштолэзь**

paastuma <p'aastu[ma p'aastu[da paastu[b paastu[tud v> (*söömata v vähese söögiga olema*) **визяны, көс възьны**
paastub ühe päeva nädalas **арняяз одйг нунал визя**

paat <p'aat paadi p'aati p'aati, p'aati[de p'aati[sid_&_p'aat/e s> (*veesõiduk*) **пыж :**
sõudsin paadiga üle jõe **мон шур кузя пыжен уяса мынй**

Liitsõnad

paadi+

paadimatk **пыжен мынон-ветлон**

paadisadam **пыж пристань**

paatos <p'aatos p'aatose p'aatos[t p'aatos[se, p'aatos[te p'aatos/i_&_p'aatose[id s>
(*kirglik vaimustus, pidulik kõrgelennuline hoogsus*) **пафос**
romantiline paatos **романтической пафос**

paavst <p'aavst paavsti p'aavsti p'aavsti, p'aavsti[de p'aavsti[sid_&_p'aavst/e s>
(*roomakatoliku kiriku kõrgeim pea*) **папа**
Rooma paavst **Римский Папа**

paber <paber paberi paberi[t -, paberi[te pabere[id s>

1. (*õhuke materjal, leht seda materjali*) **кагаз, бумага**

valge paber **төды кагаз**

puhas paber **чылкыт кагаз**

õhuke paber **векчи кагаз**

paks paber **зөк кагаз**

joonistuspaper **суредан бумага**

2. (*leht tekstiga*) **бумага**

luuletajast järelejäänud paberid **кылбурчилэсь кылем бумагаос**

sorib pabereid v pabereis **бумагаосын бугыръяське**

3. (*ametlik kiri*) **кагаз, документ, бумага; (dokumendid) документ; КӨНЕК**

(*haridust tõendav dokument*) **кагаз, диплом**

juhipaberid **КӨНЕК шофёр правоос**

väärtpaberid **дуно кагазьёс**

ülikooli astumiseks vajalikud paberid **университетэ пырон понна кулэ луись**

кагазьёс

direktor kirjutas paberitele alla директор кагаз вылэ гожтйськиз
viisa saamiseks on mul paberid sisse antud мон виза басьтон понна
кагазьёсме сётй

4. KÕNEK (*paberraha*) бумага коньдон

kaks kümnekroonist paberit кык дас кронаем бумага коньдон
paberi+

paberikorv кагазлы я. жуг-жаглы корзина

paberileht <+l'eht lehe l'ehte l'ehte, l'ehte[de l'ehte[sid_&_l'eht/i s> бумага
листок

paberraha <+raha raha raha -, raha[de raha[sid s> бумага коньдон

pabistama <pabista[ma pabista[da pabista[b pabista[tud v> (*pabinas olema, närvitsema*) сюлмаськыны, сюлэмшугъяськыны, пöseкъяны
ema pabistas oma poja pärast анай сюлэмшугъяськиз пиез понна
ära pabista! эн сюлмаськы!

pada¹ <pada paja pada p'atta, pada[de pada[sid_&_pad/u s> (*keedunõu*) пурты;
(*väike*) пурты
neljaämbrine pada ньыль ведра тэрытйсь пурты
nõgine v tahmane pada чынаса съодэктэм пурты

pada² <pada pada pada -, pada[de pada[sid s> (*poti*) пики
pada on trump пикъёс -- козырьёс

padi <padi padja p'atja p'atja, p'atja[de p'atja[sid_&_p'atj/u s> миндэр
pehme padi небыт миндэр
kõva padi чурыт миндэр
tikitud padi пужыятэм миндэр
diivanipadi диван миндэр

padjarüür <+p'üür püüri p'üüri p'üüri, p'üüri[de p'üüri[sid_&_p'üür/e s> миндэр
пуйы
linane padjarüür етйн миндэр пуйы
lillelised padjarüürid сяськаё миндэр пуйы
padjarüüri vahetama миндэр пуйыэз воштыны

padrik <padrik padriku padriku[t -, padriku[te padriku[id s> (*tihnik*) чем инты,
чаща; (*metsa-*) нюлэскысь потыны шуг инты, съод нюлэс; (*rõõsaste, taimede*) пушьет
läksime läbi padriku съод нюлэс пыртй мынймы

padrun <padrun padruni padruni[t -, padruni[te padrun[e[id s> патрон
mehaaniline padrun ТЕИИ механической патрон
automaadipadrun SÕJ автомат патрон

paduvihm <+v'ihm vihma v'ihma v'ihma, v'ihma[de v'ihma[sid_&_v'ihm/u s>
(*väga tugev vihm, vihmavalang*) сильзор, туж кужмо зор, ведра дурен
кисьтйсь зор

äike paduvihmaga **сильзорен гудыръям**
sadas tugevat paduvihma **ведра дурьсы кадъ кисътйз**

paekivi <+kivi kivi kivi k'ivvi, kivi[de kivi[sid_&_kiv/e s]> **плитняк**
paekivist põrand **плитняк выж**
paekividest laotud müür **плитнякен жутэм борддор**

pael <p'ael paela p'aela p'aela, pael[te_&p'aela[de p'aela[sid_&p'ael/u s]>
1. (*kitsas ribakangas*) **лента**; (*punutud*) **шнур**; (*ääre-*) **тесьма**; (*vormiriietusele peale õmmeldud*) **нашивка**; (*sidumiseks*) **думет**
kootud pael **куэм лента**
värvilised paelad **пөртэм буёло лентаос я. шнуръёс я. тесьмаос**
atlasspael **атлас лента**
mütsipaelad **изьы думетьёс**
2. (*hrl mitmuse sisekohakäänetes*) (*püüinis*) **вы, кычес, пижны**; PILTL (*kammitas v kütkes olemise v sellest pääsemise kohta*) **зйбет, плен**
paelu [üles] panema **кычес поныны**
sattusin ta paelu **солэн пленаз сюри**

paeluma <p'aelu[ma p'aelu[da p'aelu[b p'aelu[tud v] > (*kõitma*) **ас палад**
кыскыны, синмаськытыны (*võluma, hurmata*) **синмаськытыны,**
паймытыны, йырез берыктыны :
temas on midagi paeluvat **солэн маке синмаськытйёсез вань**
paeluv teema **паймытйсь тема**

pagan <pagan pagana pagana[t -, pagana[te pagana[id s]>
1. (*mitteristusuline*) **язычник**
paganaid ristiusku pöörama **язычникъёсты христиан осконэ берыктыны**
muistsed eestlased olid paganad **вашкала эстонъёс язычникъёс вал**
2. (*kurat, vanapagan*) **шайтан, бес**
3. (*kirumissõna*) **шайтан**
oi pagan, unustasin selle hoopis! **ух шайтан, сое воксё вунэтйськем!**

paganlik <paganlik paganliku paganlikku paganlikku, paganlik/e_&paganlikku[de paganlik/e_&paganlikku[sid adj]> **языческой**
paganlikud kombed **языческой йылольёс**
paganlikud raidkujud **языческой сульдэръёс**

pagar <pagar pagari pagari[t -, pagari[te pagare[id s]>

1. **пыжиськись**; (*kondiiter*) **кондитер**
pagariks õppima **нянь пыжисьлы дышетскыны**
2. KÕNEK (*pagariäri*) **булкаен вуз карон**

Liitsõnad

pagari+
pagariäri **булкаен вуз карон**

pagas <pagas pagasi pagasi[t pagasi, pagasi[te pagase[id s]> **багаж**
rikkalik teaduslik pagas **узыр тодослыкыо багаж**
teadmis[te]pagas, teadmiste pagas **тодон-валанъёсын багаж**
kaks kerget kohvrit oli kogu mu pagas **кык капчи чемодан мынам багаже вал**

pagema <page[ma page[da page[b page[tud v> (*põgenema*) пегзыны
pageb tagaajajate eest сьораз уиськисьёслэсь пегژه
pages oma tuppa peitu v pakku аслаз висьетаз пегзиз
kõik pagesid vihmavarju ваньзы зорлэсь пегзизы

pagendama <pagenda[ma pagenda[da pagenda[b pagenda[tud v> (*maalt välja saatma, asumisele saatma*) уल्याны
pagendati pealinnast provintsi шоркарысь провинцие улязы

pagulane <pagulane pagulase pagulas[t pagulas[se, pagulas[te pagulas/i s>
(*emigrant*) эмигрант, улон интызэ куштыса кошкем мурт
poliitiline pagulane политической эмигрант
eesti pagulased Kanadas эстон эмигрантъёс Канадаын

pagulus <pagulus paguluse pagulus[t pagulus[se, pagulus[te pagulus/i s>
(*pagulasaeg, maaragu, emigratsioon*) эмиграция, улон интыысь уляян
elas paguluses со эмиграцын улиз

pagun <pagun paguni paguni[t -, paguni[te pagune[id s> (*õlak vormirõivastusel*)
погон; (*moedetail tsiviilriietuse juures*) наплечник
kuldpagun зарни погон
pagunitega tolmumantel наплечникен плащ

paha <paha paha paha -, paha[de paha[sid_&_pah/u adj, s>
1. *adj* алама, урод
pahad tee[olu]d алама сюресьёс
paha puder кӧш жук
paha inimene алама адями
paha ilm алама куазь
2. *s* алама, урод
süda aimas paha сүлэм шӧдӱз вал аламазэ
temast räägitakse palju paha со сярсь трос аламазэ верало
ära pane pahaks, et hilinesime вождэ эн потты, бере кылимы шуыса

pahameel <+m'eel meele m'eel[t m'eel[de, meel[te m'eel[i s>, *ka paha meel*
(*rahulolematus, nõrdimus, meelepaha*) мылкыд тырмостэм, сүлме
кельшымтэ
oma pahameelt välja valama {*kelle peale*} вожпотондэ кисьтыны
tundis sõbra vastu pahameelt эшезлы йыркурьяськиз

pahandama <pahanda[ma pahanda[da pahanda[b pahanda[tud v>
1. (*pahaseks tegema*) лекомытыны, вожпоттыны, йыркуро карыны,
жожомытыны, жоже уськытыны; (*vihastama*) лекомытыны, вожпоттыны,
йыркуро карыны
vastus pahandas meest ответ пиосмуртлэсь вожзэ поттӱз
2. (*pahane olema, pahaseks saama*) йыркурьяськыны, вожпотыны
ega sa ei pahanda, kui ma sinult midagi küsin тынэсьтыд мае ке юай ке,
вожд уз поты-а?
3. (*tõrelema*) тышкаськыны
ema pahandas pojaga анай пизэ тышкаськиз

pahandus <pahandus pahanduse pahandus[t pahandus[se, pahandus[te pahandus/i s>

1. (*pahategu, kahjutegu*) **йыртэман, изьянтон**
lapsed ärge tehke pahandust! **нылпиос, эн йыртэмалэ!**
rahe tegi palju pahandust **сильзор трос изьян лэсьтйз**
2. (*ebameeldivus*) **умойтэм уж; (tüli, riid) керетон, даллашон**
tal oli tööl pahandusi **солэн уж дураз умойтэм ужъёс вал**
mul oli hommikul mehega pahandus **мон чукна картэным керетй**
3. (*mure, tülin*) **сюлмаськон**
esimestel päevadel oli kutsikaga palju pahandust **нырысетй нунальёсы**
кучапиен трос сюлмаськонэз вал

pahane <pahane pahase pahas[t -, pahas[te pahase[id *adj*> (*pahandatud*) **лек,**
лекомем, вожпотэм, йыркур луэм; (pahameelt väljendav) жожомем;
(*rahulolematu*) **мылыкд тырмостэм; (kuri, vihane) лек, лекомем, вожпотэм,**
йыркур луэм
pahane hääl **жожомем куара**
miks sa mu peale pahane oled? **малы тон мыным сыће йыркуръяськиськод?**

pahasti <pahasti *adv*> **алама, урод**
tunnen end pahasti **мыным урод**
magas öösel pahasti **уин алама изиз**

pahatahtlik <+t'ahtl'ik t'ahtliku t'ahtl'ikku t'ahtl'ikku, t'ahtlik/e_&_t'ahtl'ikku[de t'ahtl'ikk/e_&_t'ahtl'ikku[sid *adj*> (*pahasoovlik*) **йыркуро, урод малпась, кас :**
pahatahtlik inimene **кас адями**
pahatahtlik kriitika **йыркурен верам критика**

pahatihti <+t'ihti *adv*> (*[kahjuks] tihti*) **чем, чемысь**
pahatihti ei pea ta oma sõna **со чемысь кылзэ уг быдэсты**

pahe <pahe pahe pahe[t -, pahe[de pahe[sid s> (*moraalselt taunitav omadus v ilming*) **шек, юмшам, калгем; (halbust) урод**
inimlikud pahed **адямилэн шекъёсыз я. тырмымтэосыз**
tsivilisatsioonipahed **цивилизацилэн шекъёсыз**
mingi pahega v pahe vastu võitlema **кыће ке уродэн нюръяськыны**

paheline <paheline pahelise pahelis[t pahelis[se, pahelis[te pahelis/i *adj*>
сöриськем, ярантэм, аморальной
paheline inimene **сöриськем адями**
pahelised harjumused **аморальной сямъёс**

pahem <pahem pahema pahema[t -, pahema[te pahema[id *adj*> (*vasak*) **паллян;**
(*kanga, mustri kohta: sissepoole v varjatuks jääv*) **мыддорин пал**
pahem käsi **паллян ки**
jõe pahem kallas **шурлэн паллян ярдурыз**
kanga pahem pool **басмалэн мыддорин палыз**

pahempidi <+pidi *adv*>
1. (*sisemine v alumine pool väljapool[e]*) **мыддорин**
särk pahempidi seljas **дэрэм мыддорин дйсямын**
pahempidi nahast palitu **замш пальто**

pööras tasku pahempidi кисыюссэ берыкъяз

2. (*kudumise kohta*) (керттйськыку)

kudus kaks silma parempidi, kaks silma pahempidi кык синэз азьдорин керттйз, кыксэ -- мыддорин

3. (*segamini, sassis*) йырчукин

kogu maja on pahempidi pööratud быдэс корка йырчукин берыктэмын

pahempoolne <+p'oolne p'oolse p'oolse[t -, p'oolse[te p'oolse[id *adj, s*>

1. *adj* (*pahemal pool asetsev, vasakpoolne*) паллян, паллян пал

pahempoolne uks паллян өс

pahempoolsed lauasahtlid жöклэн паллян пал кысканъёсыз

2. *adj* (*poliitiliselt vasakpoolne*) паллян

partei pahempoolne tiib партилэн паллян пал люкетэз

3. *s* паллян

ultrapahempoolsed ультрапалляньёс

pahkluu <+l'uu l'uu l'uu[d -, l'uu[de_&_luu[de l'uu[sid_&_l'u[id *s*> (*luupeks,*

kederluu) лодйга

pahkluu[de]ni ulatuv seelik лодйга дорозь юбка

pahn <p'ahn pahna p'ahna p'ahna, p'ahna[de p'ahna[sid_&_p'ahn/u *s*>

1. (*[peenem] pöhk, sasi*) пыры, жаг

elab nagu põrsas pahnas парсьпи кадъ жаг пöлын улэ

ronis lakast alla, puhastas riided pahnast корка сигысь васькиз,

дйськутысьтыз жуг-жагзэ курткиз

2. (*praht, rämps*) жаг, жуг-жаг; HLV (*maski väärtusetu*) чыры-пыры

pühkis õue pahnast puhtaks азбарысь жуг-жагез чужиз

kohver on igasugust pahna täis чемоданын быдэсаз чыры-пырыос

ajakirjas trükiti igasugust pahna журналын олома но кулэтэмзэ печатлазы

pahteldama <pahtelda[ma pahtelda[da pahtelda[b pahtelda[tud *v*> (*pahtliga*

tasandama) шпаклевать карыны :

maalrid pahteldavad seinu ja lage малярёс борддоръёсты но вöлдэтэз

шпаклевать каро

pahuksis <pahuksis *adv*> (*vaenujalal, tülis, vimmas*) керетэмын, даллашемын

tüdrukud on omavahel pahuksis нылъёс куспазы керетэмын

pahupidi <+pidi *adv*>

1. (*pahempidi, tagurpidi*) мыддорин, мыдлань

tõmbas kasuka pahupidi selga со шубазэ мыддорин дйсьз

2. (*segamini, sassi*) йырчукин

kogu elamine oli pilla-palla ja pahupidi вань улэм-вылэм йырчукин вал

3. PILTL (*valesti, viltu*) мыдлань

tema käes kukkus kõik kuidagi pahupidi välja солэн ваньмыз мыдлань

пöрмиз

pahur <pahur pahura pahura[t -, pahura[te pahura[id *adj*> (*ebalahke*)

мылкыдтэк, гажатэк; (*tusane*) пильмо; (*sünge, morni*) секыт мылкыдъем;

(*rahulolematu, pahane*) тырмостэм; (*tujust ära*) мылкыдтэм; (*loomade kohta:*

tõrges, sõnakuulmatu) ваменэс, вог, кылзйськисьтэм, чигын

pahur vanamees секыт мылкыдъем пересь пиосмурт

pahur tuju **сЕКЫТ МЫЛКЫД**
pahur loom **ЧИГЫН ПУДО-ЖИВОТ**
pahurad ilmad **ПИЛЬМО КУАЗЬ**
oli juba hommikul pahurana tööle tulnud со чукна ик уж дуре мылкыдтэк
ЛЫКТИЗ

pahvatama <pahvata[ma pahvata[da pahvata[b pahvata[tud v>

1. (*pahvakuna paiskuma*) **ЖУТСКЫНЫ**; (*vastu v üles lööma*) **ШУККЫНЫ**,
ПУШТЫНЫ

korstnast pahvatab suitsusammas **ТРУБАЫСЬ ЧЫН ЖУТСКЕ**
leek pahvatas kõrgele [üles] **ТЫЛ ПУШТИЗ**

2. (*puhkema, purskuma*) **ЖУАНЫ**, **ГОМЗЫНЫ**, **КЕНЖЫНЫ**
tuli pahvatas põlema **ТЫЛ ГОМЗИЗ**

pahvatas [laginal] **НАЕРМА КӨТЭЗ ПОСЫМОН СЕРЕКЪЯНЫ**

3. (*järsku ütlema, nähvama*) **МАЛПАТЭК ВЕРАНЫ**, **ВАНЬЗЭ ВЕРАНЫ**

pai <p'ai p'ai p'ai[d -, p'ai[de p'ai[sid adj, s>

1. *s* (*paitus, silitus*) **ВЕШАН**

ema tegi lapsele pai **АНАЙ НЫЛПИЗЭ ВЕШАЗ**

sellise tembu eest sulle pai ei tehta **ТАЧЕ УЖ ПОННА ТОНЭ УЗ ВЕШАЛЭ**

tuule pai PILTL **ТӨЛЛЭН ВЕШАМЕЗ**

2. *adj* (*hea, armas, sõnakuulelik*) **КЫЛЗЙСЬКИСЬ**, **УМОЙ**; (*vagur*) **ЛАЧМЫТ**,
ЧАЛМЫТ, **ВОСТЭМ**; (*pöördumistes*) **ДУНО**, **МУСО**

pai laps **УМОЙ Я. КЫЛЗЙСЬКИСЬ НЫЛПИ**

pai ema! **ДУНО АНАЙ!**

paigal <paigal adv> (*ühel ja samal kohal*) **ИНТЫЫН**

püsi paigal! **ИНТЫЯД СЫЛ!**

ta ei suuda rahulikult paigal istuda со уг быгаты тэк интыяз пукыны

kellaosuti seisab paigal **ЧАСЛЭН НЬӨЛЭЗ ИНТЫЯЗ СЫЛЭ**

paigaldama <paigalda[ma paigalda[da paigalda[b paigalda[tud v> (*paigale*

panema, kohale seadma) **ТУПАТЫНЫ**, **ЛЭСЬТЫНЫ**, **ПОНЫНЫ**, **ТЫРЫНЫ**

juhtmeid paigaldama **ЕЗЪЕСТЫ ТУПАТЫНЫ**

gaasipliiti paigaldama **ГАЗОВОЙ ПЛИТА ПУКТЫНЫ**

paigutama <paiguta[ma paiguta[da paiguta[b paiguta[tud v>

1. (*panema, asetama*) **ИНТЫЯНЫ**; (*laiali asetama, kohale panema*) **ИНТЫЯНЫ**,
РАДЪЯНЫ, **ТЫРЫНЫ**; (*ära*) **ТЭРЫТЫНЫ**, **ИНТЫЯНЫ**; (*kohale*) **ПОНЫНЫ**

raamatuid riulile paigutama **КНИГАОСТЫ ЖАЖЫЕ ТЫРЫНЫ**

pingid paigutati seinä äärde **ЗУСЪЕСТЫ БОРДДОР ВӨЗЫ ИНТЫЯЗЫ**

kastid paigutati autosse **ЯЩИКЪЕСТЫ МАШИНАЕ ТЫРИЗЫ**

2. (*majutama, elama panema v erirežiimile seadma*) **ИНТЫЯНЫ**

külalised paigutati hotelli **КУНООСТЫ КУНОКУАЕ ИНТЫЯЗЫ**

poiss paigutati erikooli **ПИЯШЕЗ СПЕЦИАЛЬНОЙ ШКОЛАЕ ИНТЫЯЗЫ**

3. (*mingisse süsteemi v aega arvama*) **ЛЫДЪЯНЫ**, **ПЫРТЫНЫ**

arheoloogid paigutasid linnuse 10. sajandisse **АРХЕОЛОГЪЭС ЗАМОКЕЗ 10-ТИ**

ДАУРЫСЬ ЛЫДЪЯЛО

teda võime paigutada meie paremate karakternäitlejate hulka сое асьмелэн

ТУЖГЕС АСПӨРТЭМЛЫКО АКТӨРЪЭС ПӨЛЫ ПЫРТЫНЫ БЫГАТОМ

4. (*investeerima, hoiule panema*) **ИНТЫЯНЫ**, **ИНВЕСТИРОВАТЬ КАРЫНЫ**

paigutas raha pank **КОНЬДОНЗЭ БАНКЕ ИНТЫЯЗ**

paiguti <paiguti adv>

1. (*kohati, siin-seal*) **интыен-интыен**

paiguti on krohv varisenud **интыен-интыен** штукатурка куашкам

2. (*aeg-ajalt, vahetevahel*) **дырын-дырын**

paiguti oli üsna vaikne **дырын-дырын** туж шыпыт вал

paigutus <paigutus paigutuse paigutus[t paigutus[se, paigutus[te paigutus/i s>

(*paigutamine, asetuse*) **интыян, тырон, понон**; (*paigutamine, paiknemine*)

интыяськем :

tubade paigutus korteris **висьетьёслэн** патерын **интыяськемзы**

kapitali paigutus **капиталэз** интыян

paik¹ <p'aik paiga p'aika p'aika, p'aika[de p'aika[sid_&_p'aik/u s>

1. (*piirkond, maa-ala, koht*) **инты, пал**; (*maakoht*) **инты**

tuttavad paigad **тодмо** интыюс

kauged paigad **кыдёкысь** интыюс

üksildane paik **чалмыт** инты

Eesti kaunimad paigad **Эстониысь** чебер интыюс

karjatamispaik **пудо** возьман инты

kohtumispaik **пумиськон** инты

sünnipaik **вордйськем** пальёс

ööbimispaik **кёлон** инты

2. (*kindel koht istumiseks, viibimiseks, eseme, keha vms kitsam piirkond,*

millegi osa, lõik) **инты**

istepaik **пукон** инты

magamispaik **изён** инты

esimeses reas on veel mõned vabad paigad **нырысетй** чурын куд-ог интыюс

бушесь на

3. (*ameti-, töö-, teenistuskoht, tegutsemiskoht, ametiala*) **инты**

tema [õige] paik on autorooli taga **солэн зэмос** интыез руль съёрын

4. (*ainsuse kohakäänetes adverbilaadselt: kohal, kohale, kohalt*) **интыын,**

интые, интыысь

mööbel on juba paigas **мебель** интыяз ни

kukkus õla paigast v paigalt **пельпумзэ** вырзётйз

asi ei nihku paigast PILTL **уж** интыысьтыз уг вырзётй

paik² <p'aik paiga p'aika p'aika, p'aika[de p'aika[sid_&_p'aik/u s> (*lapp*) **кышъет**

püksipõlvele tuleks paik peale panna **штанилэн** пыдесаз **кышъет** вурзётйны

кулэ вал

paikama <p'aika[ma paiga[ta p'aika[b paiga[tud v> (*paigaga parandama,*

lappima) **тупатыны, кышъяны** :

riideid paikama **дйсьез** кышъяны

katust paikama **липетэз** тупатыны

paikne <p'aikne p'aikse p'aikse[t -, p'aikse[te p'aikse[id adj>

1. (*ühel kohal asuv v elav*) **одйг** интыын **ульсь**; (*statsionaarne*)

стационарной

paikse eluviisiga rahvad **одйг** интыын **ульсь** калыкъёс

paikne töökoda **стационарной** мастерской

2. (*lokaalne*) **интыысь, местной**

paiksed vaatlused **интыысь эскеронъёс**
paikne tuimastus **местной анестезия**

paiknema <p'aikne[ma p'aikne[da p'aikne[b p'aikne[tud v> (*asetsema*)

интыяськыны

küla paikneb jõe paremal kaldal **гурт шурлэн бур ярдураз интыяськемын**
postkontor paikneb kauplusega ühe katuse all **почта магазинэн одйг липет**
улэ интыяськемын

paiku <p'aiku *postp* [gen]> (*[ligikaudu] teatud ajahetkel*) **котыр**

kella nelja paiku **ныль часъёс котыр**

pailaps <+l'aps lapse l'as[t -, las[te l'aps[i s> (*lemmik*) **яратоно нылпи (hellik)**

эрке писэй :

ema pailaps **анайлэн яратоно нылпиез**

publiku pailaps **публикалэн яратонэз**

paindlik <p'aindl'ik p'aindliku p'aindl'ikku p'aindl'ikku,
p'aindl'ik/e_&_p'aindl'ikku[de p'aindl'ikk/e_&_p'aindl'ikku[sid *adj*>

1. (*painduv, nõtke, elastne*) **куасалляськись**

paindlik ritv **куасалляськись пуҷ**

paindlik keha **куасалляськись мугор**

2. (*järeleandlik, leplik*) **ляб сямо, сётскись**

paindliku loomuga mees **ляб сямо пиосмурт**

3. PILTL (*kohanemisvõimeline, varjundirikas*) **капчиен быгатйсь, амаллы,**
чупырес

painduma <p'aindu[ma p'aindu[da p'aindu[b p'aindu[tud v>

1. (*kaarduma, kõverduma*) **куасалскыны, куасалтйськыны; (alla, maha)**

някыртйськыны :

pilliroog paindus tuule käes looka **лекинйыр төлъя буко кадь куасалтйськем**

rõõsad on maani v maad ligi paindunud **куакъёс музьемозь**

куасалтйськилям

raju on paindunud oja kohale **бадьпу пичи бызись шур вадьсы**

някыртйськем

2. PILTL (*survele järele andma, millegagi sunnilt leppima v nõustuma*)

куасалтйськыны, йыбырттыны

pidime nende tahte alla painduma **милемлы соосъя кариськоно луиз**

eluraskustes paindunud mees **улон шуг-секытьёсын сэрен куасалтйськем**

пиосмурт

paindumatu <p'aindumatu p'aindumatu p'aindumatu[t -, p'aindumatu[te
p'aindumatu[id *adj*>

1. (*mittepainduv, jäik, kange*) **куасалляськисьтэм; (kohmakas, puine)**

сумбырес, дыг, каллен вырись

jämedad paindumatud sõrmed **зөкесь куасалляськисьтэм чиньыос**

paindumatud liigutused **каллен выросъёс**

2. PILTL (*jäik, kange*) **куасалляськисьтэм, чурый; (järeleandmatu) ас**

сяменыз лэсьтйсь, ваменэс, вог

poisi paindumatu iseloom **пияшлэн ваменэс сямыз**

paindumatu süsteem **чурый система**

painutama <painuta[ma painuta[da painuta[b painuta[tud v> (*esialgsest asendist kõrvale kallutama, kõverdama*) **куасалтыны** (*keha*) **мыкырскыны, някырскыны, някыртыны, мыкыртыны**; PILTL (*mõju v sunniga muutma*) **чигтыны** :
tuul painutab puid **төл писпуосты някыръя**
painutas traadi kõveraks **со езэз куасалтйз**

pais <p'ais paisu p'aisu p'aisu, p'aisu[de p'aisu[sid_&_p'ais/e s>

1. (*tõke veel*) **чыпет, тымет**; (*tamm*) **плотина**
veskipais **вуко чыпет**
2. (*paisutatud vesi*) **тымет, чыпет**
3. MED, VET (*ihurvedeliku haiguslik kogunemine*) **стагнация**
4. (*paisunud seisundi kohta*) **пельтэм**
purjed on tuulest paisus v paisul **төл парусъёсты пельтэм**
5. (*paisunud v paisutatud koht*) **зйбем**
paisuga tähed **зйбыса гожтэм букваос**
6. PILTL (*tulv, surve*) **зйбет**
vabanes murede paisu alt **сюлмаськонъёслэн зйбетсы улысь мозмиз**

paise <paise p'aise paise[t -, paise[te p'aise[id s> (*pindmine mädapõletik*)

урзектэм, пыктос, потос
mädapaise **урзектйсь потос**

paieleht <+l'eht lehe l'ehte l'ehte, l'ehte[de l'ehte[sid_&_l'eht/i s> **ВОТ**
(*Tussilago farfara*) **бакакуар**

paistes <p'aistes *adv, adj*> **пыктэмын**

põsk on paistes **бам пыктэмын**
paistes silmad **пыктэм синъёс**

paistetama <paisteta[ma paisteta[da paisteta[b paisteta[tud v> (*paiste minema*)

пыктыны; (*tursuma*) **төрнаны**; (*punduma*) **төрнаны, тордыны**
jalad paistetavad **пыдъёс төрнало**
paistetanud põsk **пыктэм бам**

paistetus <paistetus paistetuse paistetus[t paistetus[se, paistetus[te paistetus/i s>

(*paistesolek, turse*) **пыктэм, төрнам, тордэм**
jalgade paistetus **пыдъёслэн төрнамзы**
paistetus on alanenud **пыктэм ортчиз**

paistma <p'aist[ma p'aist[a paista[b paiste[tud, p'aist[is p'aist[ke v>

1. (*valgust, soojust kiirgama*) **пиштыны, югдытыны** :
päike paistab heledalt **шунды югыт пиштэ**
päike paistab silma **шунды синме пиштэ**
2. (*soojendama*) **шунтыны**; (*end*) **шунтйськыны**
paistab end lõkke ääres **тылскем дорын шунтйське**
paistis selga päikese käes **тыбырзэ шунды шорын шунтйз**
3. (*näha, nähtav olema*) **адскыны**; (*kaugelt*) **кыдёкысь адскыны**; (*hakkama*) **адскыны кутскыны**; (*väljenduma*) **возьматйськыны, суредаськыны**
linna tornid juba paistavad **карлэн башняосыз кыдёкысен адско ни**
siit maja ei paista **татысен корка уг адскы**
mantli alt paistis kleidi äär **пальто улысь дэрэмлэн дурыз адскиз**

4. KÕNEK (*selguma, teatavaks saama, loota olema*) адскыны
edaspidi paistab, mis meist saab азыпалан адскоз, ма милемын луоз
töö lõppu veel ei paista ужлэн пумыз уг адскы на

5. (*näima*) адскыны, потыны

ta paistab hoopis vanem[ana], kui tegelikult on со ас аресэзлэсь мōйыгес
адске

mulle paistab, et sul on õigus мыным потэ, тон шонер шуыса

paisuma <p'aisu[ma p'aisu[da p'aisu[b p'aisu[tud v>

1. (*mahult, ruumalalt suurenema*) паськытаны, паськыт луыны, йылыны;
(*niiskuse tõttu*) тордыны; (*kasvama*) тōрнаны, тордыны; (*tuult täis minema*)
пульыяськыны (*jämenema*) будыны; (*täidlaseks minema*) тордыны :

hersed paisuvad keetmisel кōжы, пōзьтыку, тордэ

artikkel paisus kümneleheküljeliseks статья дас бамозь будйз

2. (*laienema, kasvama*) будыны :

öösel hakkas tuul paisuma уин тōл кужмояны кутскиз

võlg muudkui paisus пунэмен басьтэм коньдон будйз но будйз

raitama <p'aita[ma p'aita[da p'aita[b p'aita[tud v> (*silitama*) маяллыны

(*hellitades*) вешаны; (*tuule kohta*) ыртыны, ырак пельтыны :

ema raitab lapse pead анай нылпиезлэсь йырзэ маяллы

raju <raju raju raju -, raju[de raju[sid s> ВОТ (*lehtpuu v -põõsas Salix*) бадьпу

rajupill <+p'ill pilli p'illi p'illi, p'illi[de p'illi[sid_&_p'ill/e s> чипчирган

rajuurb <+'urb urva 'urba 'urba, 'urba[de 'urba[sid_&_'urb/i s> бадьпу гуры

pakane <pakane pakase pakas[t -, pakas[te pakase[id s, adj>

1. s кезьыт :

talvine pakane тол кезьыт

ehtne Siberi pakane зэмос Сибирь кезьыт

miinus kolmkümmend kraadi pakast куамын градус кезьыт

väljas paugub pakane кырын кезьыт тачыртэ

2. adj (*[väga] külm*) кезьыт

pakasel talvel külmub Soome laht kinni кезьыт тол дыръя Финн залив кынме

veebruuar on meil kõige pakasem kuu тулыспал толэзе ми палан тужгес но

кезьыт

pakatama <pakata[ma pakata[da pakata[b pakata[tud v>

1. (*lõhkemiseni paisuma, pungile minema, pungil olema*) пилиськыны,

пуштыны; (*pungade kohta: puhkema*) усьтйськыны, сяськаяны

idanemisel seemned pakatavad кидыс, удакуз, усьтйське

puud pakatavad lehte писпуослэн куарьёссы усьтйсько

2. (*lõhenema, pragunema*) тэшканы; (*naha kohta*) тōланы

pakatanud muld тэшкам музьем

pakatanud huuled тōлам ымдур

3. PILTL (*tunnetest vm tulvil olema v tulvile minema*) тырмыны

süda pakatab rõõmust сؤلэм шумпотонэн тырмемын

ta on tigidusest pakatamas со, вожез потыса, пуштэ ни

pakend <pakend pakendi pakendi[t -, pakendi[te pakende[id s> (*see, millesse miski on pakitud*) пакет, упаковка; (*iimbris*) бинялтон
aerosoolpakend аэрозольной упаковка
ilupakend чебер бинялтон

pakiline <pakiline pakilise pakilis[t pakilis[se, pakilis[te pakilis/i adj> (*kiire, rutuline*) жог, али ик; (*edasilükkamatu*) жог я. али ик кулэ луись, жегатскытэк лэсьтоно, бере кельтыны луонтэм; (*hädatarvilik*) туж кулэ луись, нуналмысь кулэ луись
pakiline töö жог быдэстоно уж
pakilised asjad берлолы кельтыны луонтэм ужъёс

pakiraam <+r'aam raami r'aami r'aami, r'aami[de r'aami[sid_&_r'aam/e s> (*jalgrattal*) багажник
kohver oli jalgratta pakiraamile seotud чемодан великлэн багажникез борды думылэмын вал

pakiruum <+r'uum ruumi r'uumi r'uumi, r'uumi[de r'uumi[sid_&_r'uum/e s> (*autol, kaugbussil*) багажник
tagavarakumm on pakiruumis запасной шина багажникин

pakitsema <pakitse[ma pakitse[da pakitse[b pakitse[tud v>

1. (*tuikama*) висьыны, юмекъяны
jalad pakitsevad käimisest пыдъёс ветлэмлэсь юмекъяло
hammas pisut pakitseb пинь пичияк висе
2. (*millestki tulvil*) тырмыны
rinnad pakitsevad piimast гадъёс йёлын тырмемын
süda pakitseb rõõmust сёлэм шумпотонэн тырмемын
3. (*kiirustama, ruttama*) дыртыны; (*kibelema*) өвёл чиданы
mis sa pakitsed, aega on! ма тон дыртйськод, дыр вань!

pakki <p'akk paku p'akku p'akku, p'akku[de p'akku[sid_&_p'akk/e s>

1. (*puu-, raie-*) кыпы, кор пум, пуклэк
jäme okslik pakk зок уло пуклэк
2. (*mingi riista keskne puitosa*) колодка
3. AJ (*jalapakki*) колодка
röövel lasti pakku рання йыр вандйсьлы пыдаз колодка понйзы

pakki <p'akk paki p'akki p'akki, p'akki[de p'akki[sid_&_p'akk/e s>

1. (*millesegi pakitud esemed, juhuslik kogus kaupa, ainet, komps*) пакет, бинялтэт; (*kindel kogus kaupa, virn*) пачка; (*kimp, virn*) думет, люкам маке
ajalehepakki газет думет
kohvipakki пачка кофе
  2. (*postisaadetisena*) посылка
rani paki posti со почта пыр посылка лэзиз
  3. (*kingitusena*) кузьым
jõuluvana jagab pakke Тол Бабай кузьым люкылэ
- Liitsõnad**
paki+
pakisupp пачка шыд

пакк³ <p'akk paki p'akki p'akki, p'akki[de p'akki[sid_&_p'akk/e s> MER (*laeva vööri kõrgem osa*) бак

паккима <p'akki[ma p'akki[da paki[b paki[tud v> (*pakki v kompsu panema*)
упаковать карыны, тырыны; (*mahutama*) тэрытыны; (*ümbrisesse*)
бинялтыны; PILTL (*soojalt riietama*) биняны; (*end*) бинясыкыны
kohvrit pakkima чемоданэз тырыны
millesse ma need võileivad pakin? маин мон та вöйын няньёсты бинялтом?
lapsed pakiti tekkidesse нылпиосты шобретэн бинязы

паккума <p'akku[ma p'akku[da paku[b paku[tud v>
1. (*ettepanekut tegema, et keegi võtaks midagi vastu v ostaks*) дэмланы,
чектыны
pakkusin talle oma tööriistu мон солы ужан тйрлыкёсме дэмлай
sõbrad pakkusid mulle abi эшъёсы мыным юрттэт чектйзы
iga kaupmees pakkus oma kaupa котькуд вуз карись аслэсьтыз вуззэ дэмлаз
2. (*toidu, joogi kohta: andma, ulatama, ette tõstma*) сётыны, кунояны,
утялтыны
külalistele pakuti süüa куноосты утялтйзы
mida ma võin teile pakkuda? маин куноялом мон тйледыз?
lastele pakuti maiustusi нылпиосты ческыт сиёнэн куноязы
3. (*ulatama, sirutama*) сётыны
teretas ja pakkus kõigile kätt зечъяськыкуз, со ваньзылы кизэ мычиз
4. (*esitama, esile tooma*) возъматыны; (*ette panema*) дэмланы, чектыны
raamatu autor pakub suure hulga fakte книгалэн гожъясез трос фактьёс
возъматэ
ta pakkus lepitust со дэмлаз кусыпсэс тупатыны
5. (*võimaldama*) сётыны
loeng ei pakkunud midagi uut лекция номыр но выльзэ öз сёты
tehas pakub tööd kogu linnale завод быдэс карлы уж сётэ
see kirjutis pakub mulle huvi та статья мыным тунсыко

paks <p'aks paksu p'aksu p'aksu, p'aksu[de p'aksu[sid_&_p'aks/e adj, s>
1. *adj (suure ristlõikepinnaga)* зök
paks klaas зök пияла
paks paber зök кагаз
raamat on 300 lehekülge paks книга 300 бамъем, книга 300 бам зöктала
tal on paks rahakott солэн зök коньдон пуйбыз
hommikul oli paks kaste maas чукна трос лысву усемын вал
2. *adj (täidlane, tüse)* зök, таза, куаем
paks keha зök мугор
paksud jalad зökесь пыдъёс
ta on paksuks läinud со куаем, со тазамем
ta on paks kui tünn со бекче кадъ зök
silmalaud on väsimusest paksud синкабакъёс жадьыса төрнамын
3. *adj (tihe)* зök, чем, нап
paks padrik чем нюлэс
paks rohi нап турын
paksud juuksed зök йырси
paks udu нап бус
paks suits нап чын
4. *adj (halvasti voolav, püudel)* нап

paks mesi **нап чечы**

paks puder **нап жук**

5. adj (*trükikirja, joone kohta*) **зөк**

paks kiri TRÜK **зөк шрифт**

6. adj KÕNEK (*tuhm, kõlatu*) **зөк, мур**

ta rääkis seda lugu piinlikkusest paksu häälega **со луэм учыр сярсы**

возьдаськыса, мур куараен вераз

7. adj PILTL (*millegi intensiivse kohta*) **зэмос, таш-таш**

paks vale **возьыттэм я. таш-таш пöяськон**

paks pahandus **зэмос керетон**

paks sõim **таш-таш тышкаськон**

8. s (*puderjas mass, tahke jääk*) **нап**

ära mulle ainult leent tõsta, pane ikka paksu ka **мыным лымзээ гинэ эн жут,**

напсэ но пон

9. s **зөкмет**

Liitsõnad

paksu+ (*suure-*)

paksukestaline **зөк выло я. көмо**

paksukooreline **зөк выло**

paksus <p'aksus p'aksuse p'aksus[t p'aksus[se, p'aksus[te

p'aksus/i_&_p'aksuse[id s> **зөктала :**

jää paksus **йөлэн зөкталаез**

paksusele v paksusesse kalduv mees **куайсь пиосмурт**

pakt <p'akt pakti p'akti p'akti, p'akti[de p'akti[sid_&_p'akt/e s> POL

(*rahvusvaheline leping*) **пакт**

pala <pala pala pala -, pala[de pala[sid_&_pal/u s>

1. (*suutäis*) **юдэс; (toit) сиён**

leivapala, pala leiba **нянь юдэс**

laual olid maitsvad palad **жөк вылын сиёнъёс ческытэсь вал**

2. (*lühike muusikateos*) **пьеса; (lühike kirjandusteos) вакчи гожтос я.**

произведение; (ettekandena, eeskavanumbrina) номер; (muusika- v

kirjanduspala osa) люкет

proosapala **прозалэн люкетэз**

kontserdi viimane pala **концертлэн берпуметий номерез**

palat <palat palati palati[t -, palati[te palate[id s> (*haiglaruum, koda*) **палата**

kaubanduspalat **вуз карон палата**

kirurgiaosakonna kümnes palat **хирурги отделениысь дасэтий палата**

palav <palav palava palava[t -, palava[te palava[id *adj, s*>

1. adj (*kuum, tuline*) **пöсь; (lämbe) жокыт**

palav suvi **пöсь я. жокыт гужем**

palav saun **пöсь мунчо**

mul hakkas palav **мон пöсяны кутски**

2. adj PILTL (*kirglik*) **пöсь, зырдыт; (pingeline) пöсь**

palav armastus **зырдыт яратон**

palav tervitus **пöсь салам**

tehases olid palavad päevad **заводын кысык вакыт вал**

3. s (*palavus*) **пöсь, жокыт**

palavaga on hea suplemas käia пөсен умой пыласькыны
nägu palavast punane ымныр пöсьлэсь гордэктэмын

palavik <palav'ik palaviku palav'ikku palav'ikku, palavik/e_&_palav'ikku[de palav'ikk/e_&_palav'ikku[sid s> (*normaalsest kõrgem kehatemperatuur, sellega iseloomustuv haigusseisund*); PILTL (*palavikuline ind, erutus*) **зырдам, пөсектэм, кезегъян, температура; пычкиль ВУЖМ.**
kõrge palavik **бадзым температура**
lapsel on 39 kraadi palavikku **нылпилэн температураез 39 градус**
kui palju tal palavikku on? **көнә солэн температураез?**
jään palavikku **мон зырданы кутски**

palavus <palavus palavuse palavus[t palavus[se, palavus[te palavus/i s> (*kuumus*) **пöсь, жокыт; (kirglikkus, tulisuus) пöсь, зырдыт**
keskräevane palavus **нуназе жокыт**
ahjust õhkub palavust **гурысь пöсь лыктэ**

palderjan <palderjan palderjani palderjani palderjani, palderjani[de palderjan/e s> **ВОТ (Valeriana) валериан, бадьян**

pale <pale p'alge pale[t p'alge, pale[te p'alge[id s>; <pale pale pale[t -, pale[de pale[sid s>
1. (hrl pl) (põsk) бам
pisarad jooksid tal üle palgete **синкылиосыз бамъёсыз кузя васькызы**
2. (nägu) ымныр, тусбуй
haige kahvatu pale **висисьлэн кöсэктэм ымнырыз**
3. (mõnede esemete külgmiste osade kohta) бам
kirve pale **тйр бам**
4. PILTL (omapära, ilme) тусбуй
kunstniku loominguline pale **суредасьлэн творческой тусбуез**
linna pale on tundmatuseni muutunud **карлэн тусбуез тодмантэм**
ВОШТЙСЬКЕМ

palee <pal'ee pal'ee pal'ee[d -, pal'ee[de pal'ee[sid_&_pal'e[id s> (*loss*) **дворец, замок; (Itaalias) палаццо**
kuninga palee **корольлэн замокез**

palistama <palista[ma palista[da palista[b palista[tud v> (*riide serva läbi õmblema*) **бугортыны; (äärisega varustama) котырак вурыны; (ääristama) дурзэ вурыны; (karusnahaga, riidega vm) дуртйз я. вылтйз вурыны**
taskurätikut palistama **ныркышетэз бугортыны**

palitu <palitu palitu palitu[t -, palitu[te palitu[id s> (*mantel*) **пальто**
talvepalitu **тол пальто**
karakullkraega palitu **каракуль воротникен пальто**

paljajalu <+jalu adv>, ka palja jalu (*paljaste jalgedega, palja jalu*) **куттэмпыд, гольык пыд**
lapsed jooksid rannas paljajalu **нылпиос ярдуртй куттэмпыд бызбылызы**

paljalt <p'aljalt adv>
1. (alasti) гольык, дйсьтэмпол, дйсьтэк; (varanduseta) номыртэк; (kergelt

riides) капчи дйсяськемын; (*ilma pakendita*) биньымтэ, керттылымтэ; (*naturaalselt, lisanditeta*) чылкыт куен, кожаз; (*lahjendamata*) суратэк võtab paljalt päikest голык шунды шорын пыже
 nii paljalt ei tohi õue minna сыче капчи дйсяськыса уг яра кыре потыны
 pani leiva paljalt kotti няньзэ бинялтытэк сумкаяз понйз
 sõi moosi paljalt, ilma saiata варенняез кожаз сии, булкатэк
 2. KÕNEK (*ainult, üksnes, vaid*) гинэ
 need on paljalt sõnad со кыльёс гинэ
 operatsioon kestis paljalt veerand tundi операция дас вить минут гинэ
 кыстйськиз

paljarpäi <+p'äi adv>, ka palja päi (*palja peaga*) голык йыр, йыртэмпол

paljas <paljas p'alja paljas[t -, paljas[te p'alja[id adj>

1. (*alasti, rõivasteta*) голык :
 paljas keha голык мугор
 paljad lapsed голык нылпиос
 paljad linnupojad голык тылобурдопиос
 paljad puud голык писпуос
 paljad isoleerimata elektrijuhtmed голык изолировать карымтэ
 электроезъёс
2. (*varanduseta, vaene*) номыртэм
 ta varastati paljaks солэсь арбериоссэ лушкаса, номыртэк кельтйзы
3. (*lisanditeta, lahjendamata*) :
 jõi paljast vett голё ву юиз
4. (*ainult, vaid, üksnes*) гинэ
 palja särgi väel дэрэм коже гинэ
 paljastest sõnadest on vähe кыльёс гинэ уг тырмо

paljastama <paljasta[ma paljasta[da paljasta[b paljasta[tud v>

1. (*paljaks võtma, jätma v tegema*) кылыныны
 oma keha paljastama кылыськыныны
 pead paljastama изыез кылыныны
 koer paljastas vihaselt hambad пуны, вожез потыса, пиньёссэ жар поттйз
2. (*avalikkuse ette, päevalvalgele tooma*) шараяны; (*süüitegu*) кутыны
 pettust paljastama пöянэз шараяны
 ta kardab oma tundeid paljastada со курда аслэсьтыз мылкыдзэ шараяны

paljastus <paljastus paljastuse paljastus[t paljastus[se, paljastus[te paljastus/i s>

(*paljastamine, paljastumine*) шараян
 pettuse paljastus пöяськонэз шараян

palju <palju adv>; <palju palju palju[t -, palju[de palju[sid pron>

1. adv (*suurel määral, arvul v hulgal, rohkesti*) трос
 on palju lugenud трос лыдзйськемын
 see ei maksa palju со трос уг сылы
 väga palju туж трос
 palju rohkem данаклы тросгес
2. adv KÕNEK (*kui palju, nii palju kui*) кöня
 palju see maksab? кöня со сылэ?
 seda plekki välja ei saa, nühi palju tahes та виштыез быдтыны уг луы,
 котькöня зыра

3. *pron (substantiivselt)* трос
paljud arvavad nii тросээз озьы лыдъяло
sul võib paljuski õigus olla тросаз тон шонер ик, дыр

4. *pron (adjektiivselt)* трос
paljud inimesed трос адымиос
paljudel juhtudel трос учыръясы

paljundama <paljunda[ma paljunda[da paljunda[b paljunda[tud v>
ксерокопировать карыны, уноятыны; (*taimi, loomi*) йылытыны
loengutekst paljundati kolmekümnes eksemplaris лекцилэсь материалзэ
куамын экземпляр ксерокопировать каризы
seda looma paljundatakse loomaedades та пöйшурез зоопаркъясын йылыто

paljunema <paljune[ma paljune[da paljune[b paljune[tud v> йылыны
taim paljuneb seemnest будос кидысэн йылэ

palk¹ <p'alk palga p'alka p'alka, p'alka[de p'alka[sid_&_p'alk/u s> кор; (*määr-*)

ставка
kuupalk толэзь уждун
palka maksti kaks korda kuus уждунэз толэзьлы кык пол тыризы
tema palk on 4000 krooni kuus солэн уждунэз 4000 крона толэзяз
palku tõsteti уждунэз будэтйзы
palku kärbiti v vähendati уждунэз кулэстйзы

Liitsõnad

palga+ (*tasuga seotud*)
palgatööline медъям ужась
palga+ (*palgatud*)
palgasõdur медъям ожгарчи

palk² <p'alk palgi p'alki p'alki, p'alki[de p'alki[sid_&_p'alk/e s> кор; (*veeretis-*)

дöды сюл; (*palgid*) котыр нюлэс
jäme palk зöк кор
peenike palk векчи кор
palke parvetama нюлэсэз ву кузя келяны

Liitsõnad

palgi+
palgivirm радэн тырем коръяс

palkama <p'alka[ma palga[ta p'alka[b palga[tud v>

1. (*palga eest teenistusse võtma*) медъяны :
töölisi palkama ужасьёсты медъяны
palkas mehed vundamenti kaevama пиосьёсты фундаментлы траншея
гудыны медъяз

2. (*ennast teenistusse andma*) медъяськыны :
palkas end tallu sulaseks гуртэ батраке медъяськиз

pall¹ <p'all palli p'alli p'alli, p'alli[de p'alli[sid_&_p'all/e s>

1. (*mänguasi, mänguvahend pallimängudes*) туп METEOR шар :
kõva pall юн туп
pehme pall небыт туп
palli viskama туп куштыны
palli püüdma тупез кутыны

laps mängib palliga **нылпи тупен шудэ**

lõi palli väravasse **тупез капкае пыртйз**

2. (*pallitaoline moodustis*) **комок**

lumepall **лымы комок**

hakklihasst vormiti väikesed pallid **фаршлэсь пичи комокъёс лэсьтылйзы**

Liitsõnad

palli+

pallimäng **тупен шудон**

palliplats **тупен шудыны площадка**

pall² <p'all palli p'alli p'alli, p'alli[de p'alli[sid_&p'all/e s] > (*[kauba]pakk*) **тюк**

heinapall **турын тюк**

puuvillapall **хлопок тюк**

pall³ <p'all palli p'alli p'alli, p'alli[de p'alli[sid_&p'all/e s] > (*hindamis-, mõõtühik*)

балл

tuule tugevus pallides **төллэн кужымеэ балъёсын**

kolm palli viiest võimalikust v viie palli süsteemis **куинь бал вить пöлысь**

sai kõrgkooli astumiseks vajalikud pallid kätte **вузэ пырон понна тырмыт**

балл люказ

pallima¹ <p'alli[ma p'alli[da palli[b palli[tud v] > SPORT (*servima, palli mängu*

lööma) **туп сётыны**

pallima² <p'alli[ma p'alli[da palli[b palli[tud v] > (*pallidesse pressima*) **тюке**

биняны

pallitud hein **тюке биням турын**

palm <p'alm palmi p'almi p'almi, p'almi[de p'almi[sid_&p'alm/e s] > **пальма**

kookospalm **Вот (Cocos nucifera) кокос пальма**

palmik <palmik palmiku palmiku[t -, palmiku[te palmiku[id s] >

1. (*juukse- vms*) **йырси пунэт**

kõvasti punutud palmik **юн пунэм йырси**

lõdvalt punutud palmik **ляб пунэм йырси**

palmikut punuma **йырси пуныны**

2. ETN (*naiste peaehe Hiiumaal*) **Хииюмааысь кышномуртъёслэн йыразы**

понон чеберьян

palmima <p'almi[ma p'almi[da palmi[b palmi[tud v], ka palmitsema (*palmikuks*

pinima) **пуныны**

juukseid palmima **йырси пуныны**

lõngadest võõd palmima **шортлэсь кускерттон пуныны**

palmitsema <palmitse[ma palmitse[da palmitse[b palmitse[tud v] > vt palmima

palsam <p'alsam p'alsami p'alsami[t -, p'alsami[te p'alsame[id s] > (*vaikudest ja*

eeterlikest õlidest koosnev puumahl, ravimtaimedest valmistatud lõhnav salv,

tinktuur vm); PILTL (*kosutus, lohutus*) **бальзам**

Riia palsam **Рига бальзам**

juuksepalsam **йырси бальзам**

paluma <palu[ma palu[da palu[b palu[tud v>

1. (*soovi, palvet esitama*) **курыны**; (*tungivalt*) **сюлворыны**; (*anuvalt*) **сюлворыны, тэлымырыны, йыбыртъяны**; (*ametlikult*) **курыны, куронэн вазиськыны**; (*luba, nõusolekut*) **курыны**; (*soovides pääseda kuhugi*) **куриськыны**; (*viisakussõnana palun*) **курыны**
tungivalt paluma **туж курыны, сюлворыны**
abi paluma **юрттэт курыны**
poiss palus emalt süüa **пияш анаезлэсь сиён куриз**
palub isa käest v isalt luba **атаезлэсь соглаш луэмзэ юа**
palub meid appi **милесьтым юрттэммес куре**
laps palub sülle **нылпи кие куриське**
palun tähelepanu! **курисько сак кариськыны!**
palun vabandust, et hilinesin! **курисько, вождэс эн вае, бере кыли шуыса!**
tervitage teda, palun! **курисько, солы салам вералэ!**
veel üks must kohv, kui tohib paluda! **нош ик одйг кофе йёлтэк курысал, луэ ке!**
2. (*kutsuma*) **отъыны**
perenaine palub lauda **кузё кышно куноосты жок сьёры өте**
palus tütarlapse tantsule **нылашез эктыны отиз**
3. (*palvetama*) **вөсяськыны**
palus terve öö põlvitades **быдэс уй пыдес вылаз вөсяськиз**
paluge ka minu eest! **мон понна но вөсяське!**

palun <palun *interj*> **буркарик**

palve <palve p'alve palve[t -, palve[te p'alve[id s>

1. **курон**; (*anuv*) **сюлворон**; (*pöördumine*) **вазиськон** :
abipalve **юрттэт сярысь курон**
mul on teile väike palve **мынам тйледлы пичи куронэ вань**
2. **курон** :
hommikupalve **чукна вөсяськон**
jumal on meie palvet kuulda võtnud **Инмар вөсяськеммес пеляз понэм**

palvetama <palveta[ma palveta[da palveta[b palveta[tud v> (*jumalat paluma, palvet lugema*) **вөсяськыны**
palvetas põlvili **пыдесьяськыса вөсяськиз**
palveta minu eest! **вөсяськы мон понна!**

palvus <p'alvus p'alvuse p'alvus[t p'alvus[se, p'alvus[te p'alvus/i_&_p'alvuse[id s> RELIG (*lühike palvetalitus*) **вөсяськон**
hommikupalvus, hommikune palvus **чукна вөсяськон**

pamflett <pamfl'ett pamfleti pamfl'etti pamfl'etti, pamfl'etti[de pamfl'etti[sid_&_pamfl'ett/e s> (*naeruväärstav päevakajaline kirjutus*) **памфлет**
terav poliitiline pamflett **лэчыт политической памфлет**

ramp <p'amp pambu p'ampu p'ampu, p'ampu[de p'ampu[sid_&_p'amp/e s>
1. (*riidesse sõlmitud*) **герд**; (*seotud komps*) **герд, герзет**; (*paberisse mähitud*) **бинет**; (*reisi-*) **песьтэр**
rani rõivad rampu **дйсез биняз**

kannab pampu seljas **песътэрез тыбыраз нуллэ**

2. PILTL (*lapse-, kubujuss*) **биням нылпи**

panderoll <pander'oll panderolli pander'olli pander'olli, pander'olli[de pander'olli[sid_&_pander'oll/e s> (*ristpaelsaadetis*); MAJ (*pealekleebitud sedel aktsiisimaksu tasumise kohta*) **бандероль**
panderolliga saadetud raamatud **бандеролен ыстэм книгаос**

paneerima <pan'eeri[ma pan'eeri[da paneeri[b paneeri[tud v> КОК (*enne praadimist jahus v riivsaias veeretama*) **панировать карыны, жарить каремлэсь азьло пызен погылляны**

panek <panek paneku paneku[t -, paneku[te paneku[id s> (*panemine*) **понон**;
(*asetamine*) **понон**; (*peale-*) **понон**
nurgakivi panek **сэрег из понон**
pärgade panek **венокъёс понон**
sulgudesse panek **скобкаосы пыртон**

panema <pane[ma p'ann[a pane[b p'an[dud, pan[i pan[ge pann[akse v>
1. (*asetama, paigutama horisontaalselt*) **поныны**; (*vertikaalselt*) **поныны**,
пуктыны; (*sisse*) **поныны**, **пыртыны**; (*peale*) **поныны**
pani raamatu lauale **книгаез жок вылэ понйз**
pani kirja ümbrikku **гожтэтэз конвертэ понйз**
pane käterätik nagisse **чушконэз чоге ош**
pani raha tasku **коньдонзэ кисыяз понйз**
pani kohvi enda kõrvale **чемоданзэ вөзаз пуктйз**
panin raamatu paberisse **книгаез кагазэн бинялтйз**
pani mantli selga **пальто дйсяз**
käe ümber pandi side **киез бинтэн бинязы**
arstid panid haige taas jalgadele PILTL **эмчиос висисез выльысь пыд вылаз**
пуктйзы
panin kuulutuse lehte **газетэ ялон сётй**
panin sõbrale suuri lootusi PILTL **эшелы юн оскисько вал**
2. (*kedagi kuhugi suunama, saatma*) **сётыны**, **келяны**, **лэзьыны**
laps pandi kooli **нылпиез школае сётйзы**
lapsed pandi varakult magama **нылпиосты вазь изьтйзы**
kurjategija pandi vangi **йыр вандйсез тюрмае пуктйзы**
3. (*teise asendisse, seisundisse v olukorda seadma*) :
ust lukku panema **өсэз чогапы**
ennast riidesse panema **дйсяськыны**
pani koera ketti **пуныез жильыяз**
pane ennast valmis, hakkame kohe minema **дасяськы, али ик кошкиськом**
pani pesu kuivama **дйсез куасьтыны ошиз**
pani tütre arstile mehele **нылзэ эмчылы сётйз**
4. (*sundima*) **косыны** :
lampi põlema panema **лампаез жуатыны**
ahju küdema panema **гурез эстыны**
ta pani mind vägisi sööma **со монэ кужмысь сиськыны косйз**
ka loodrid pandi tööle **азьтэмьэсты но ужаны косйзы**
5. (*määrama*) **пуктыны**; (*ülesandeks, kohustuseks tegema*) **поныны**;
(*hinnangut andma*) **пуктыны**
ta pandi ühistu esimeheks **сое эшточ азьветлйсе пуктйзы**

ta ei täitnud temale pandud ülesannet со өз быгаты солы косэм ужез

быдэстыны

õpetaja pani poisile rahuldava дышетйсь пияшлы удовлетворительно пуктйз

poisile pandi nimeks Mait пины Майт ним понйзы

6. KÕNEK (*väljendab tegevuse intensiivsust*) :

ta pani toast välja со комнатаысь лобатйз

poiss pani suure kiiruga kooli poole пияш школа пала лобатйз

7. KÕNEK (*hakkama, alustama*) :

karjuma panema кеськыны

kõik panid laginal naerma ваньзы серекьяны кутскизы

8. (*pidama, arvama*) лыдьяны

seda tegu ei saa mei[l]e süüks panna та лэсьтэм ужез милемлы янгышен

лыдьяны уг яра

rang <p'ang pange p'ange p'ange, p'ange[de p'ange[sid_&_p'ang/i s] > (*ämbler, endisaegne mahumõõt*) ведра

laskis pange kaevu ведраез куйыэ лэзиз

vihma kallas nagu pangest ведра дурысь кадь зориз

pangaautomaat <+autom'aat automaadi autom'aati autom'aati, autom'aati[de autom'aati[sid_&_autom'aat/e s] > банкомат

pangakaart <+k'aart kaardi k'aarti k'aarti, k'aarti[de k'aarti[sid_&_k'aart/e s] >

банк карточка

pangakonto <+konto konto konto[t -, konto[de konto[sid s] > банкысь счёт

pank¹ <p'ank panga p'anka p'anka, p'anka[de p'anka[sid_&_p'ank/u s] >

1. (*rahaasutus, süstematiseeritud kogum*) банк

rahvusvaheline pank калык куспо банк

Eesti Pank Эстон банк

avas pangas arve банкын счёт усьтйз

võttis pangast v pangalt laenu банкысь ссуда басьтйз

2. (*mängukassa hasartmängus*) банк

pank² <p'ank panga p'anka p'anka, p'anka[de p'anka[sid_&_p'ank/u s] > (*kamakas, kamp*) туж бадзым, комок

lumepank туж бадзым лымы комок

pank³ <p'ank panga p'anka p'anka, p'anka[de p'anka[sid_&_p'ank/u s] > GEOGR (*järsk paekallas*) мең ярдур

pankrannik <+rannik ranniku ranniku[t -, ranniku[te ranniku[id s] > GEOGR (*teat rannikuvorm*) борддор кадь гурезё ярдур

pankrot <p'ankr'ot p'ankroti p'ankr'otti p'ankr'otti, p'ankr'otti[de p'ankr'otti[sid_&_p'ankr'ott/e s] > (*lootusetu maksujõuetus*) банкротство,

тыронэз тырыны быгатйсьтэм луон

pank on pankrotis банк банкрот луиз

pankur <p'ankur p'ankuri p'ankuri[t -, p'ankuri[te p'ankure[id s] > (*panga omanik v osanik*) банкир

- pann** <p'ann panni p'anni p'anni, p'anni[de p'anni[sid_&_p'ann/e s> **таба**; (*prae-*)
пыжиськон корт лист
 pannkoogipann **табань пыжон таба**
 võiga määritud pann **вõйын зырам таба**
 pistis saiad panniga praeahju **булкаосын корт листэз гуре донгиз**
- pannal** <pannal p'andla pannal[t -, pannal[de p'andla[id s> (*kinnitus- v kaunistusvahend*) **е бычы, бирдыяськон, угы**
 juuksepannal **йырси кутон**
- pannkook** <+k'ook koogi k'ooki k'ooki, k'ooki[de k'ooki[sid_&_k'ook/e s>
табань; (*ülepanni-*) **табань**
 õhtuks praeme pannkooke **жытлы табань пыжом**
 nägu lai ja lame kui pannkook **ымнырыз табань кадь питырес**
- panoraam** <panor'aam panoraami panor'aami panor'aami, panor'aami[de panor'aami[sid_&_panor'aam/e s> (*ringvaade, maastiku üldvaade*); KUNST (*ringmaal*); SÕJ (*nurgamõõtur*) **панорама, вылтус**
 Lasnamäelt avaneb Tallinna panoraam **Ласнамяэысен Таллиннлэн панорамаез усьтйське**
- pansion** <p'ansion p'ansioni p'ansioni p'ansioni, p'ansioni[de p'ansion/e s>;
 <p'ansion p'ansioni p'ansioni[t -, p'ansioni[te p'ansione[id s> (*kostikorter, pansionaat, kinnine õppe- v kasvatusasutus*) **пансион**
- pansionaat** <pansion'aat pansionaadi pansion'aati pansion'aati, pansion'aati[de pansion'aati[sid_&_pansion'aat/e s> (*võõrastekodu, kostiga tube üüriv ettevõte*)
пансионат
- pant** <p'ant pandi p'anti p'anti, p'anti[de p'anti[sid_&_p'ant/e s>
 1. (*tagatis*) **залоге сётон**
 pani talu panti **юртсэ залоге сётйз**
 2. (*mängus*) **фант**
- pantima** <p'anti[ma p'anti[da pandi[b pandi[tud v> (*panti panema, pandiks andma*) **залоге сётыны**
 pantis maja **со корказэ залоге сётйз**
- pantvang** <+v'ang vangi v'angi v'angi, v'angi[de v'angi[sid_&_v'ang/e s>
 1. (*pandiks vangis olija*) **заложник**
 pantvange võtma **заложникъёсты басьтыны**
 2. (*sisekohakäänetes*) (*pantvangistus*) :
 ta võeti pantvangi **сое заложнике басьтйзы**
- panus** <panus panuse panus[t -, panus[te panuse[id s>
 1. (*miski juurdepandu, lisatu*) **понон, пайда сётон**; (*mängu pandud summa*)
ставка :
 tähelepanuväärne teaduslik panus **тодосэ син шоры йотымон пайда сётон**
 2. ARHEOL (*hauda kaasapandud ese*) **адямиез ватон тйрлык**

paokil <p'aokil *adv, adj*> (*poollahti, praokil*) **ОЖЫТ Я. ПИЧИЯК УСЬТЭМЫН**
uks oli paokil **ОС ПИЧИЯК УСЬТЭМЫН ВАЛ**
kuulas tähelepanelikult, huuled paokil **СО САК КЫЛЗЙЗ, ЫМЗЭ ПИЧИЯК УСЬТЫСА**

paragoi <parag'oi parag'oi parag'oi[d -, parag'oi[de parag'oi[sid s]>
(*troopikalind*) **ПОПУГАЙ, БЕРЕНЭС, ВЕРАСЬКИСЬ ПАПА**

rapp¹ <p'app rap'i p'appi p'appi, p'appi[de p'appi[sid_&_p'app/e s]> (*vaimulik*)
ПОП

rapp² <p'app rap'i p'appi p'appi, p'appi[de p'appi[sid_&_p'app/e s]> (*paberist ja kartongist paksem materjal*) **КАРТОН**
rap'ist karp **КАРТОНЛЭСЬ КОРОБКА**
rapp+
rappkarp **КАРТОН КОРОБКА**

rappele <p'appel p'apli p'apli[t -, p'apli[te p'aple[id s]> **ВОТ (Populus) ТОПОЛЬ**

raprika <raprika raprika raprika[t -, raprika[te raprika[id s]> **ВОТ (punaripar Capsicum annuum) ПӨСЬТУРЫН (köögiviljana) ПЕРЕЦ**

paraad <par'aad paraadi par'aadi par'aadi, par'aadi[de par'aadi[sid_&_par'aad/e s]> **ПАРАД**
Liitsõnad
paraad+
paraadtrepp **ПАРАДНОЙ КОРКАЗЬ**

paradiis <parad'iis paradiisi parad'iisi parad'iisi, parad'iisi[de parad'iisi[sid_&_parad'iis/e s]> (*Eedeni aed, õndsate asupaik, õnnemaa*) **РАЙ**
maapealne paradiis, paradiis maa peal **МУЗЬЕМ ВЫЛЫСЬ РАЙ**

paragrahv <paragr'ahv paragrahvi paragr'ahvi paragr'ahvi, paragr'ahvi[de paragr'ahvi[sid_&_paragr'ahv/e s]>
1. (õigusakti teksti osa) ПАРАГРАФ
seltsi põhikirja paragrahv **ЭШТОС УСТАВЛЭН ПАРАГРАФЭЗ**
2. (alajaotus raamatus, paragrahvi märk) ПАРАГРАФ
õpiku tekst on liigendatud paragrahvideks **ДЫШЕТЭТ ЛЮКЕМЫН ПАРАГРАФЬЭСЛЫ**

parajalt <parajalt *adv*> (*parajal määral*) **ТЫРМЫТ**
vihma tuli sel suvel parajalt **ТАЯЗ ГУЖЕМ ТЫРМЫТ ЗОРИЗ**

parajasti <parajasti *adv*>
1. ([just] praegu, just sel hetkel) ЧАПАК
räägib parajasti telefoniga **СО ЧАПАК АЛИ ТЕЛЕФОНЭН ВЕРАСЬКЕ**
2. (äsjä, nüüdsama) АЛИ ГИНЭ, СОКУ ГИНЭ
olin parajasti uinunud, kui uksekell helises **МОН СОКУ ГИНЭ УММЕ УСИ ВАЛ, КУКЕ**
ОС ГЫРЛЫ ЖИНГЫРТЙЗ
3. (parajalt) ТЫРМЫТ; (sobivalt) ЧАПАК
kaas passib pannile parajasti peale **ЧӨКТЭТ ТАБАЛЫ ЧАПАК ТУПА**

paraku <paraku adv> (*kahjuks*) жаль
paraku pole mul aega жаляса верано, мынам дыры өвөл
jumal paraku Инмар мед утёз!

paralleelne <parall'eelne parall'eelse parall'eelse[t -, parall'eelse[te parall'eelse[id
adj> (*rööp-, rööpne*) валлин
paralleelsed jooned валлин гождьёс
raudteega paralleelne maantee чугун сюреслы валлин мынйсь бадзым сюрес
Liitsõnad
paralleel+
paralleelklass параллельной класс

parandama <paranda[ma paranda[da paranda[b paranda[tud v>
1. (*kahjustust, riket, viga kõrvaldama, kasutuskõlblikuks tegema*) тупатыны;
(*nõeluma*) кышъяны; (*lappima*) кышъяны
katust parandama липетэз тупатыны
aeda parandama кенерез тупатыны
pesu tahab parandada дйсез кышъяны кулэ
2. (*paremaks tegema*) тупатыны, умятыны; (*tervistama*) йөнатыны,
бурмытыны; (*sorti, tõugu*) зечлыкэсэ умятыны; (*maad*) мелиорировать
карыны
loomatõugu parandama пудо-животлэсь выжызэ умятыны
ta parandas oma matemaatika nelja viieks со математикаен ньыльзэ витьлы
тупатйз
ta saadeti kuurorti tervist parandama со курортэ ыстйзы тазалыкэсэ
бурмытыны
käin hambaid parandamas пиньме йөнатыны ветлйсько
aeg parandab kõik haavad дыр вань яраосты бурмытэ
3. (*halvasti tehtut õige[ma]ks tegema*) тупатыны; (*vigu*) тупатыны :
parandasin vea arvutustes лядьянын янгышез тупатй
õpetaja parandas õpilaste vihikuid дышетйсь дышетскисьёслэсь
тетрадьёссэс эскериз

parandus <parandus paranduse parandus[t parandus[se, parandus[te parandus/i
s>
1. (*kordaseadmine, rikke kõrvaldamine*) тупатон, ремонт
kiirparandus жог ремонт
viis kella parandusse часэз тупатыны нуиз
2. (*muudatus, ümbertegemine, selle tulemus*) тупатон
tegi käsikirjas parandusi кижожтэтын тупатоньёс лэсьтйз
3. (*millegi õigekstegemine*) тупатон
pärast kontrolltööd tehti vigade parandus эскерон уж бере янгышьёсты
тупатон ортчйтйзы

paranema <parane[ma parane[da parane[b parane[tud v>
1. (*paremaks muutuma*) умойгес луыны, умяны, тупатскыны
homseks ilm paraneb чуказелы куазь тупатскоз
2. (*tervenema*) бурмыны, йөнаны :
haige jalg hakkas paranema висисьлэн пыдыз йөнаны кутскиз
haav paranes kiiresti яра жог бурмиз

paras <paras paraja paraja[t_&_paras[t -, paraja[te paraja[id *adj*>

1. (*sobiv, kohane*) **тупась**; (*mõõdukas*) **шоро-куспо, тырмыт**; (*jalanõude, riietuse kohta*) **тупась**

otsisin parajat sõna **тупась кыл утчай**

äratan su parajal ajal **мон тонэ дырыз дырья сайкато**

ahju tuleb kütta parajal määral **гурез тырмыт эстыны кулэ**

need saapad on mulle parajad **та сапег мыным чапак тупа**

2. (*üsna suur, tubli, kenake*) **туж бадзым**

koer oli paraja hundi suurune **пуны туж бадзым кион быдза вал**

Liitsõnad

paras+

parasvööde GEOGR **зйбломьт пояс**

parasiit <paras'iit parasiidi paras'iiti paras'iiti, paras'iiti[de

paras'iiti[sid_&_paras'iit/e s> BIOL (*nugiline*); PILTL, HLV (*muidusõoja*)

паразит

parastama <parasta[ma parasta[da parasta[b parasta[tud v> (*kahjurõõmsalt*

osatama) **касъяськыны**

parastav märkus **касъяськыса верам**

parata <parata *adv*> (*väljendab võimatust midagi teha*) **номыр уд кары**

mis [seal] parata, tuleb minna **ма карод, мыныны кулэ**

paratamatu <paratamatu paratamatu paratamatu[t -, paratamatu[te paratamatu[id

adj> (*vältimatu, mõõdapääsmatu*) **тупатыны луонтэм, тупатонтэм, одно ик**

луоно

paratamatu hukk **тупатыны луонтэм бырон**

paratamatus <paratamatus paratamatuse paratamatus[t paratamatus[se,

paratamatus[te paratamatus/i_&_paratamatuse[id s> (*vältimatus,*

mõõdapääsmatus) **тупатонтэм луон, одно ик луон**

tegin seda paratamatuse sunnil v paratamatusele alistudes **одно ик луонэныз**

сэрен сое мон лэсьтй

pardel <p'ardel p'ardli p'ardli[t -, p'ardli[te p'ardle[id s> (*habemeajamisaparaat*)

бритва

elektripardel **электробритва**

pardipoeг <+p'oeg poja p'oega p'oega, p'oega[de p'oega[sid_&_p'oeg/i s>

чөжпи

parem¹ <parem *adv*> (*pigem*) **-озь**

parem karta kui kahetseda **берло жалятозь, курдалод**

parem² <parem parema parema[t -, parema[te parema[id *adj, s*>

1. *adj* (*komparatiivis*) (*hinnatavam, kasulikum, mugavam, vastand: halvem*)

умойгес, зечгес

2. *adj* (*paremal pool asuv, parempoolne, vastand: vasak*) **бур**; (*riide*

kasutamisel nähtavaks jääva poole kohta) **азьдорин**

parem käsi **бур ки**

jõe parem kallas **шурлэн бур ярдурыз**

tikandi parem pool пужыятіськемлэн азьдорин палыз

3. s тужгес умой

paremad pääsesid finaali тужгес умойёсыз финалэ потізы

Liitsõnad

parem+

parempööre бур пала берыктіськон

paremal <paremal adv> vt ka paremale, paremalt (paremal pool) бур палан
ta istus minust paremal со мынам бур палам пуке вал

paremale <paremale adv> vt ka paremal, paremalt бур пала
keerake siit paremale! татысен бур пала кожелэ!

paremalt <paremalt adv> vt ka paremale, paremal бур палась
paremalt kolmas maja бур паласен куинеті корка

paremik <parem'ik paremiku parem'ikku parem'ikku,
paremik/e_&_parem'ikku[de parem'ikk/e_&_parem'ikku[sid s> (parem osa,
parimad) тужгес умой
meie uujate paremik тужгес умой уясьёсмы
laulude paremik тужгес умой кырзанъёс

parempidi <+pidi adv> (pealmine pool v külj väljapoole v väljaspool) азьдорин
tõmba kinnas parempidi пöзыдэ азьдорин пала берыкты
tuleb kududa kaks silma parempidi, kaks pahempidi кулэ керттыны кык
азьдорин син, кык мыддорин син

parempoolne <+p'oolne p'oolse p'oolse[t -, p'oolse[te p'oolse[id adj, s> adj
(paremal pool v küljel asuv v toimuv) бур палась
mantli parempoolne tasku пальтолэн бур кисыез
sõidutee parempoolne äär сюреслэн бур пал дурыз

parfüüm <parf'üüm parf'üümi parf'üümi parf'üümi, parf'üümi[de
parf'üümi[sid_&_parf'üüm/e s>

1. (lõhnaaine) ческыт зыно тырмет

2. (lõhnaõli) духи

3. (lõhnaaine hea lõhn) ческыт зын

parim <parim parima parima[t -, parima[te parima[id adj> тужгес но умой
kooli parim matemaatik школаысь тужгес умой математик

park¹ <p'ark pargi p'arki p'arki, p'arki[de p'arki[sid_&_p'ark/e s> (mitmekesise
taimkattega haljasala) парк

linnapark кар парк

Liitsõnad

pargi+

pargipink паркысь зус

park² <p'ark pargi p'arki p'arki, p'arki[de p'arki[sid_&_p'ark/e s> (sõidukite v
masinate kogum, nende seisu- ja remondipaik) парк
autopark автопарк

taksopark **таксопарк**
traktoripark **трактор парк**

park³ <p'ark pargi p'arki p'arki, p'arki[de p'arki[sid_&_p'ark/e s] > (*parkaine*)
дубить карон тырмет
nahad pandi parki **куосты посьзы**

parkett <park'ett parketi park'etti park'etti, park'etti[de park'etti[sid_&_park'ett/e s] > **паркет**
parketi paigaldamine **паркет вöлдон**

parkima¹ <p'arki[ma p'arki[da pargi[b pargi[tud v] > (*sõidukit kuhugi seisma jätma*) **машинаез кытчы ке дугдытыны**

parkima² <p'arki[ma p'arki[da pargi[b pargi[tud v] >
1. (*parkainega töötleva, parkainete vm toimel tumedamaks värvima*) **дубить карыны, ку посыны**
nahka parkima **ку посыны**
pargitud lambanahast kasukas **посэм ыж кулэсь шуба**
2. KÕNEK (*peksma*) **жугыны**
3. KÕNEK (*palju ja ahnelt sööma*) **көттырмостэм сиськыны**
parkis endal v oma kõhu täis **көтыз пилиськымон сиськиз**

parkla <p'arkla p'arkla p'arkla[t -, p'arkla[te p'arkla[id s] > (*sõidukite parkimise koht v ehitis*) **машина дугдытон инты, парковка**
kasutab ööpäevase valvega parklat **машиназэ уен-нуналэн эскериськись парковкае дугдытыя**

parlament <parlam'ent parlamendi parlam'enti parlam'enti, parlam'enti[de parlam'enti[sid_&_parlam'ent/e s] > POL (*valitav seadusandlik kogu*) **парламент**
parlamendi saadikud **парламентысь депутатъёс**

parm <p'arm parmu p'armu p'armu, p'armu[de p'armu[sid_&_p'arm/e s] >
1. (*putukas*) **лузь**
2. KÕNEK (*joodik*) **юись**

parodeerima <parod'eeri[ma parod'eeri[da parodeeri[b parodeeri[tud v] >
(*pilkavalt järele aimama*) **пародировать карыны**

paroodia <par'oodia par'oodia par'oodia[t -, par'oodia[te par'oodia[id s] > (*pilkav järeleaimus*) **пышкылон, пародия**

parool <par'ool parooli par'ooli par'ooli, par'ooli[de par'ooli[sid_&_par'ool/e s] >
(*märgu-, sala-, leppesõna*) **пароль**
ütlesin parooli **мон паролез верай**

parras <parras p'arda parras[t -, parras[te p'arda[id s] > (*laeva, paadi külge v ülemine äär, poort, laeva, lennuki jms laadungi- v reisijateruum*) **борт**
parem parras **бур борт**
mees üle parda! **адями борт съöрын!**

part <p'art pardi p'arti p'arti, p'arti[de p'arti[sid_&_p'art/e s> ZOOL (Anas) **чӧж**
part prääksub **чӧж куажгетэ**

partei <part'ei part'ei part'ei[d -, part'ei[de part'ei[sid s> (*erakond*) **партия**
partei liikmed **партилэн ёзчиосыз**
partei juht **партилэн азьветлийсез**
parteisse astuma **партие пырыны**
missuguse partei poolt teie hääletate? **кыче партия понна тй куарадэс сётйды?**

Liitsõnad

partei+

parteikoosolek **партилэн кенешез**

parteipoliitika **партилэн политикаез**

parter <p'arter p'arteri p'arteri[t -, p'arteri[te p'artere[id s> (*vaatesaali põrand ja selle istekohad, tervikuna kujundatud avar pargiosa*); SPORT (*toengpõlvitus maadluses*) **партер**

partii <part'ii part'ii part'ii[d -, part'ii[de part'ii[sid s> (*kaubasaadetis, tulus abi*); MUUS (*ühe hääle v pilli osa mitmehäälses helitöös*); SPORT (*üks mäng*)
партия
kaubapartii **вуз партия**
orkestripartii **оркестр партия**

partner <p'artner p'artneri p'artneri[t -, p'artneri[te p'artner[id s> (*kaaslane, paariline*) **партнёр, эш, пар**
kaubanduspartner **вузкаронья партнёр**
tantsupartner **эктон эш**
vestluspartner **вераськись эш**

parukas <parukas paruka paruka[t -, paruka[te paruka[id s> **парик**; PILTL (*juuksed*) **йырси**
lokitud parukas **бабылес парик**
kannab parukat **парик нулдэ**
tal on võimas parukas **солэн зӧк йырсиез**

parun <parun paruni paruni[t -, paruni[te parune[id s> (*vabahärri, ka aadlitiitel*)
барон; PILTL (*suurtalunik*) **бадзым музьем возись**
saksa parunid **немец барон**

parv <p'arv parve p'arve p'arve, p'arve[de p'arve[sid_&_p'arv/i s>

1. (*linnu-, kala-, putuka-, inim-, esemete*) **уллӧ**; (*linnu-, kala-*) **уллӧ** (*linnu-, putuka-, inim-*) **туж уно** (*inim-, esemete*) **люкаськем**; (*esemete*) **семејство** :

delfiiniparv **дельфин уллӧ**

hakiarv **чана уллӧ**

inimparv **люкаськем калык**

putukaparv **нымы-кибы уллӧ**

2. (*palgi-*) **пур**

parved lasti jõge mööda alla **пурьёсты шур кузя келязы**

3. (*palkidest veesõiduk*) **пыж, плот**; (*alus inimeste ja veokite ülevedamiseks*)

паром

palkparv **корьёслэсь пыж**

ületasime jõe parvel **шур вамен паромен потймы**

Liitsõnad

parv+

parvlaev **паром**

parvetama <parveta[ma parveta[da parveta[b parveta[tud v> (*metsamaterjali vett mööda ujutades edasi toimetama*) **пуръёсты шур кузя келяны**

pasknäär <+n'äär nääri n'ääri n'ääri, n'ääri[de n'ääri[sid_&_n'äär/e s> ZOO (lind Garrulus glandarius) **пурьсь юбер**

paslik¹ <paslik pasliku pasliku[t -, pasliku[te pasliku[id s> (*kapuutsitaoline peakate, peakott, tuisukott*) **капюшон, башлык**
laskis pasliku õlgadele **капюшонзэ лэзиз**

paslik² <p'asl'ik p'asliku p'asl'ikku p'asl'ikku, p'aslik/e_&_p'asl'ikku[de p'asl'ikk/e_&_p'asl'ikku[sid adj> (*kõlblik, sobiv*) **ярась, тупась, кельшись;**
(*sünnis*) **кулэезья, кулэ луйсь, тупась**
paslik hind **тупась дун**
kõigiti paslik kandidaat **котыр ласянь ярась кандидат**
ootas paslikku momenti **тупась дырез возьмаз**

pass¹ <p'ass passi p'assi p'assi, p'assi[de p'assi[sid_&_p'ass/e s>

1. (*isiku, looma, toote vm tunnistus*) **паспорт**

välispass **кунгож съөр паспорт**

passi vahetama **паспортэз воштыны**

passi ette näitama **паспортэз возьматыны**

2. PILTL (*viinapudel meeleheaks*) **зенелик аракы**

külapoisid nõudsid pulmalistelt passi **гурт пиос сюанчиослэсь зенелик аракы**
куризы

Liitsõnad

passi+

passikontroll **паспортэз эскерон**

pass² <p'ass passi p'assi p'assi, p'assi[de p'assi[sid_&_p'ass/e s> (*palli ettesöötmine teisele mängijale*) **пас**

ta andis väga häid passe **со туж умоесь пасъёс сётъяз**

pass³ <p'ass passi p'assi p'assi, p'assi[de p'assi[sid_&_p'ass/e s> (*kaardimängus pakkumisest loobumine*) **пас**

pakkumisele järgnes kaks passi **шудйсь бёрсьысь бёрсьы кык пол пасовать**
кариз

passiivne <pass'iivne pass'iivse pass'iivse[t -, pass'iivse[te pass'iivse[id adj>

1. (*mittetegev, loid*) **пассивной, пырьськисьтэм, мылкыдтэм**

passiivne kuulaja **пассивной кылзйсь**

passiivne puhkus **тэк улыса шутэтскон**

2. KEEM (*reaktsioonivõimatu*); MAJ (*ülekaalus oleva passivaga*) **пассивной**

passiivne bilanss MAJ **пассивной баланс**

passiivsed ained KEEM **пассивной тырметъёс**

passiivsus <pass'iivsus pass'iivsusse pass'iivsus[t pass'iivsus[se, pass'iivsus[te pass'iivsus/i_&_pass'iivsususe[id s> **пассивность, пыриськисьтэм луон, мылкыдтэм луон**
passiivsus välismaailma suhtes **котыр дуннелы мылкыдтэм луон**

pasta <pasta pasta pasta[t -, pasta[de pasta[sid s>

1. (*tainjas segu*) **паста**
hambapasta **пинь сузян паста**
kastmepasta **КОК соус-паста**
tomatipasta **томат паста**
2. KÕNEK (*makaronitoode, -toit*) **паста**

pastakas <pastakas pastaka pastaka[t -, pastaka[te pastaka[id s> (*pastapliiats*)

- шариковой ручка**
sinine pastakas **лыз пастаен ручка**

pasteet <past'eet pasteedi past'eeti past'eeti, past'eeti[de

- past'eeti[sid_&_past'eet/e s> **КОК паштет**
maksapasteet **муслэсь паштет**

pastelne <past'elne past'else past'else[t -, past'else[te past'else[id *adj*>

- (*mahe[davärviline]*) **ненег**
pastelsed toonid **ненег буэльёс**

pastor <p'astor p'astori p'astori[t -, p'astori[te p'astore[id s> (*kirikuõpetaja*)

- пастор**
maapastor **гурт черкысь пастор**
naispastor **кышномурт пастор**

pasun <pasun pasuna pasuna[t -, pasuna[te pasuna[id s>

1. (*puhkpill*) **труба; (signaali-) горн**
karjapasun **пастух гумы**
2. PILTL (*vali, kõva hääl*) **труба кадь куара**

patakas <patakas pataka pataka[t -, pataka[te pataka[id s> (*kimp, hunnik*) **пачка;**

- (*raha kohta: suur hulk*) **трос**
paks patakas kirju **зёк пачка гожтэтьёс**
võitis loteriil hea pataka raha **лотораяен трос коньдон утйз**

pataljon <pataljonataljoniataljoniataljoni,ataljoni[deataljon/e s> SÕJ

- (*rügemendi allüksus*) **батальон**
pataljoni staap **батальон штаб**

patareid <patar'ei patar'ei patar'ei[d -, patar'ei[de patar'ei[sid s>

1. SÕJ (*allüksus, suurtükkide kindlustatud asupaik*); KÕNEK (*suurem kogus ühesuguseid esemeid*) **батарея**
2. FÜÜS, TEHN **батарея, батарейка**
taskulambil on patarei läbi põlenud v tühi **фонариклен батарейкаез жуам я. буш**
3. PÕLL (*piklik suur hunnik*) **штабель**
sõnnikupatarei **кыед штабель**

patrioot <patri'oot patrioodi patri'ooti patri'ooti, patri'ooti[de patri'ooti[sid_&_patri'oot/e s> (*isamaalane*) патриот
fanaatiline Setumaa patrioot Сетумаалэн фанатичной патриотэз

patrull <patr'ull patrulli patr'ulli patr'ulli, patr'ulli[de patr'ulli[sid_&_patr'ull/e s>
1. (*patrulliv salk*) патруль
sõjaväepatrull, sõjaväelaste patrull ожгар патруль
2. (*patrullimine*) патрулировать карон

pats¹ <p'ats *interj, adv*>; <p'ats patsi p'atsi p'atsi, p'atsi[de p'atsi[sid_&_p'ats/e s>;
<p'ats patsu p'atsu p'atsu, p'atsu[de p'atsu[sid_&_p'ats/e s>
1. сач, йыг, клач, шлач
pats! tabas lumepall ta selga лымы комок сач! гинэ тыбыраз вуиз
astus pats, pats mööda pori шлач-шлач дэрити мынйз
2. *s (löök peopesale)* одйг кырымпыдэсэн мукетаз чабкем
poiss teretab ja lööb onule patsi пияш зечъяське агаеныз, кырымпыдэсаз
чабкыса
3. *s KÕNEK ([lapse] käsi)* кики, нылпилэн кийз
lapse pehme pats нылпилэн небыт кикиез
4. *s (kerge, pehme löök, löögi heli)* чабкем
sõbralik pats õlale пельпуме эшлыко чабкем

pats² <p'ats patsi p'atsi p'atsi, p'atsi[de p'atsi[sid_&_p'ats/e s> (*juuksepalmit*)
йырси пунэт; (*peenike*) векчи йырси пунэт
rikad patsid кузь йырси пунэтъёс
paksud patsid зок йырси пунэтъёс
tee mulle patsid! пун мынэсьтым йырсиме!

patsient <patsi'ent patsiendi patsi'enti patsi'enti, patsi'enti[de patsi'enti[sid_&_patsi'ent/e s> (*ravialune, [ravitav] haige*) пациент, висись
patsient on paranemas висись бурме ни

patsutama <patsuta[ma patsuta[da patsuta[b patsuta[tud v> чабкылыны;
(*kergelt*) вешаны :
patsutas mulle õlale со монэ пельпумам вешаз

patt¹ <p'att pati p'atti p'atti, p'atti[de p'atti[sid_&_p'att/e s> SPORT (*males: ühe poole võimetus käiku teha*) пат

patt² <p'att patu p'attu p'attu, p'attu[de p'attu[sid_&_p'att/e s>
1. RELIG сьольк
suur patt бадзым сьольк
pattu tegema сьольканы
2. (*taunitav tegu, eksimus, süü*) сьольк :
noorpõlve patud егит дыр сьолькъёс
polnud nemadki sellest patust puhtad соослэн но со сьольксы вань
ilusa ilmaga on patt kodus istuda чебер куазен сьольк коркан пукыны

patune <patune patuse patus[t -, patus[te patuse[id *adj, s*>
1. *adj (pattu teinud, patust rikutud, paheline, hukkamõistetav)* сьолько :
patune inimene сьолько адями

2. *s* (*pattu teinud inimene, süüdlane, milleski eksinu*) СЬӦЛЫКО
issand olgu talle vaesele patusele armuline! Инмар мед утѣз сое, сьӧлыкоез!

patustama <patusta[ma patusta[da patusta[b patusta[tud v> (*pattu tegema*)

СЬӦЛЫКАНЫ :

seaduse vastu patustama катлы пумит сьӧлыканы

patustatakse nii teo, sõna kui ka mõttega v nii teos, sõnas kui ka mõttes

сьӧлыкало ужъёсын но, кылъёсын но, малпанъёсын но

ta olevat patustanud oma naabrimehega со, пе, бускель пиосмуртэн

сьӧлыкам

paugutama <pauguta[ma pauguta[da pauguta[b pauguta[tud v> (*laskma, tulistama*) ыбылыны (*taguma, kolkima*) йыганы; (*mürtsutama*) шлачкетыны; (*kärgatama*) дымбыртыны, гудыръяны; (*praksuma*) тачыртыны :

püssi paugutama пычалысь ыбылыны

paugutab vasarat молотэн йыга

pikne paugutab kõvasti зол гудыръя

pakane paugutab aiateibais кенер кезытлэсь тачыртэ

pauk <p'auk paugu p'auku p'auku, p'auku[de p'auku[sid_&_p'auk/e s>

1. (*lask*) ыбем; (*kõmakas, kärgatus*) дымбыртэм, гудыртэм (*mürts, tugev löök*) шуккем, тачыртэм, шлачкетэм :

tugev pauk кужмо дымбыртэм

püssipauk пычалысь ыбем

2. PILTL (*midagi ootamatut, rabavat, lops, prohmakas, põnts*) шуккет

parimad sõbrad panid talle paugu тужгес умой эшъёсыз солы шуккет сѣтйзы

3. KÕNEK (*kärakas, klahv [viina]*) чарка

trahvipauk штрафной чарка

paukuma <p'auku[ma p'auku[da paugu[b paugu[tud v> (*lasu, plahvatuse puhul, avanemisel v sulgumisel*) шлачкетыны; (*mürtsudes*) дымбыртыны;

(*paukudega töötades*) йыганы; (*praksuma*) ыбылыны; (*külmast v kuumusest*)

тачыртыны; (*kella löömise kohta*) шуккыны

lasketiirul pauguvad püssid тирын пычалысь ыбылэмъёс дымбырто

ahjus pauguvad kuusehalud гурын кыз письёс тачырто

paun <p'aun pauna p'auna p'auna, p'auna[de p'auna[sid_&_p'aun/u s>

1. (*kott*) сумка; (*märss*) пуйы; (*ranits*) ранец

mahukas paun котъмае но тэрытйсь сумка

seljapaun песьтэр

2. ANAT (*kotjas kate v moodustis*) сумка

3. AIAND → ёз

viljapaun емыш ёз

4. PILTL, KÕNEK (*kõht*) кӧт

kas said ka pauna korralikult täis? кӧтыд тыриз-а?

paus <p'aus pausi p'ausi p'ausi, p'ausi[de p'ausi[sid_&_p'aus/e s> (*vaheaeg, seisak, peatus*) вис

hetkeline paus огдырлы вис

nädalaid kestev paus арняосын кыстйськись вис

hingamispaus KEEL шокчон вис

paviljon <paviljon paviljoni paviljoni paviljoni, paviljoni[de paviljon/e s>
(*kergehitis*) павильон
müügipaviljon вуз карон павильон

pea¹ <p'ea adv>

1. (*peatselt, varsti*) жоген
õige pea taipas ta kõik жоген со ваньзэ валаз
pea need aastad ei lähe аръёс жог ортчозы
2. (*peaaegu*) ожыт гинэ
näen teda pea iga päev мон сое котькуд нунал сямен адзисько
tol ööl ei maganud ma pea sugugi со уе мон чик ой изыы шуыны луоз

pea² <p'ea p'ea p'ea[d pä]he, p'ea[de p'ä]id s>

1. (*inimese, looma keha osa*) йыр
ümar pea котырес йыр
linalakk pea мертчан йыр
lokitud pea бабыльтэм йырси
punase peaga naine горд йырсиё кышномурт
pead [üles] tõstma йырез жутыны
pead kummardama йырез някыртыны
2. PILTL (*psüühiliste protsesside ja tunnete asupaigana*) йыр, визь
peaga poiss визьмо пияш
viska niisugune mõte peast кушты йырысьтыд сыче малпандэ
rääkis rumala peaga saladuse välja шузи йырыныз лушкессэ вераз
3. PILTL (*juht, valitseja, eestvedaja, pea- v ninamees*) йыр
riigipea кун йыр
lasterikka perekonna pea трос нылпиё семьялэн йырыз
4. (*algusosa*) йыр
ajalehepea, ajalehe pea газеткыл
5. (*miski pead meenutav*) йыр
kapsa tihe pea юн кубиста йыр
valge peaga ristikhein тоды йыро клевер
6. (*sisekohakäänetes rõhutab millegi pea juurde v külge kuulumist*) :
lastel olid näod kriimud peas нылпиослэн ымныръёссы мочоесь вал
juuksed peas kui harjased йырсиос ез кадесь
7. KÕNEK (*elatiivis seisundi märkimiseks*) йырын
noorest peast пинал йырын
joobnud peast кудзем йырын

Liitsõnad

pea+

peapööritus йыр берган

peaaegu <+'aegu adv> (*hulga, suuruse, määra kohta: ligemale, ligikaudu*) пала,
ог; (*kvaliteedi, oleku, viisi kohta: enam-vähem*) ожыт гинэ; (*aja v vanuse*
märkimisel) пала, ог; (*peaaegu et*) ожыт гинэ
kala kaalub peaaegu kolm kilogrammi чорыг куинь килограмм пала кыске
kell oli peaaegu kümme, kui ta tuli дыр дас часъёс вал ни, со лыктыку
peaaegu kõik olid kohal кин но со гинэ ой вал
vesi ulatus peaaegu põlvini ву ожыт гинэ пыдесозь өз вуы

peagi <p'eagi adv> (*peatselt, varsti*) **жоген**
peagi tuleb kevad **жоген тулыс вуоз**
küll ta tuleb peagi tagasi **ма лыктоз ай со жоген**

peakate <+kate k'atte kate[t -, kate[te k'atte[id s> (*küibar, müts, rätik vms*) **йыре**
понон
peakatteta ei või talvel välja minna **толалтэ изытэк уг яра потыны**

peal <p'eal postp, adv> vt ka peale, pealt

1. *postp* [gen]; *adv* (*üalpool, kõrgemal, mille-kelle pealispinnal*) :
nagu peo peal **кырымпыдэс вылын кадь**
2. *postp* [gen]; *adv* (*viitab kohale, tegevusele, seisundile*) :
maa peal ja taevas **музъем вылын но инмын**
mere peal on torm **зарезьын силътөл**
mul on hirm peal **мыным кышкыт**
käisime linna peal v linnas jalutamas **картй порьямы**
mis Tartu peal uudist? **кыче выль иворъес Тартуын**
olime juba poole maa v poole tee peal **ми жыны сюрес вылын вал ни**
olin just minemise v mineku peal, kui telefon helises **телефон жингыртыку,**
мон кошкисько вал ни
3. *postp* [gen] (*viitab mingile seosele*) :
kell on kolme peal **час куине мынэ**
mees on viiekümne peal **пиосмурт витьтоназ мынэ**
kogu majapidamine on ema peal **вань гурт ужъес анай вылын**
4. *postp* [gen] **КОНЕК** (*viitab laadile, viisile, kuidas miski toimub*) **вылын**
jutt käis mitme keele peal **вераськон пөртэм кыльёсын мынйз**
raha on pangas isa nime peal **банкын коньдон атайлэн нимыз вылын**

pealagi <+lagi l'ae lage l'akke, lage[de lage[sid s> (*lagipea*) **йырнебыт,**
йырвекчи, йыртыш, йырпыдэс
kiilas pealagi **пилеш йыртыш**

peale <p'eale postp, prep, adv> vt ka peal, pealt

1. *postp* [gen]; *adv* (*pealepoole, kõrgemale, kelle-mille pealispinnale*) :
asetas kruusi laua peale **со кружкаез жок вылэ пуктйз**
pani pudelile korgi peale **бутылкаез чоктэтэн ворсаз**
2. *postp* [gen]; *adv* (*osutab kohale, suunas, poole*) :
ta tõttas rongi peale **со поездэ дыртйз**
läksime soo peale marjule **ойдо нюр интые бичаськыны**
hoovi peale ehitatakse kuuri **азбаре лапас пукто**
see tee läheb Pärnu peale **та сюрес Пярнуэ мынэ**
3. *postp* [gen] (*osutab ajale*) **-лы**
ära jäta kõiki toimetusi õhtu peale **вань ужъёсты жытлы эн кельты**
väitekirja kaitsmine lükkus sügise peale **диссертаци утёнэз сйзбыллы**
кельтйзы
4. *adv*; *postp* [gen] (*osutab (saabuvale) olukorrale, seisundile, mõju objektile*) :
mul tuli hirm peale **мон кышкай**
uni kippus peale **иземе потйз**
ta sai vastutusrikka koha peale **сое ответственной интые ужаны пуктйзы**
ta mõtleb tuleviku peale **со азыланез сярись малпаське**
lähme koju: öö tuleb peale **ойдо бертом: уй вуэ ни**
sooritas eksami viie peale **экзамензэ витьлы сётйз**

tal on muusika peale andi **солэн музыкалы быгатонлыкез вань**
5. postp [gen] (osutab olukorra põhjustajale, tingimusele) былэ
 ärkasin telefonihelina peale **телефон жингыртэмен сэрен сайкай**
 tegi seda minu nõudmise peale **со сое мынам куремья лэсьтйз**
 vedasime kihla kümne krooni peale **дас кроналы даллашимы**
6. postp [gen]; prep [part] КӐНЕК (pärast, järel) :
 peale lõunat **лымшор бере**
 peale vihma **зор бере**
 raske töö peale kuluks väike puhkus ära **секут уж бере кӧня ке шутэтскыны**
кулэ вал
7. postp [gen] (osutab määrale, hulgale) -озь, -лы
 jõi oma klaasi poole peale **со стаканзэ жыныюзяз юиз**
 tegi sulasekauba ühe aasta peale **со арлы батраке медъяськиз**
8. postp [elat]; adv (millestki alates, rõhutab algus- v. lõppmomenti) :
 eilsest peale on sadanud **толон нуналысен зоре**
 lapseõlvest peale **пичи дырысен**
 film on juba peale alanud **кино кутскиз ни**
 tegime kogu saarele ringi peale **ми быдэс шормучез ортчимы**
9. prep [gen] (välja arvatud) сяня
 peale vanaema polnud kedagi kodus **песянай сяня, нокин но дорын ой вал**
10. adv; prep [gen] (lisaks, juurde) :
 uus kunstnike põlvkond on peale kasvamas **суредасьёслэн пинал поколенизы**
будэ
 peale minu oli toas veel kaks inimest **мон сяня, висъетын кык адями вал на**
11. adv (nõustudes) ярам, иське, уске
 olgu siis peale nii **озьы мед луоз уске**
 eks sa siis mine peale! **мын иське!**

pealegi <p'ealegi adv>

1. (väljendab nõustumist, möönmist) ярам, уске, иське
 olgu siis pealegi nii **озьы уске мед луоз**
 hakkame pealegi minema **ярам, мыномы**
2. (peale selle) со сяня
 tark tüdruk ja ilus pealegi **визьмо нылаш но со сяня чебер**
3. (muudkui, üha) ялан, весь, гинэ
 käib aga pealegi edasi-tagasi ega räägi midagi **весь ветлэ отчы-татчы но уг**
вера номыр но

peale hakkama

1. (alustama) кутскыны; (algama) кутскыны
 hakkame peale **кутском**
 hakkasime tööga peale **ужаны кутскимы**
 varsti hakkab kool peale **жоген школа кутскоз**
2. (tegema, ette võtma) карыны
 mida sa pärast kooli lõpetamist peale hakkad? **школаез йылпумъямед бере**
мар карод?
3. (mõjuma) басьтыны; (töövahendite puhul) вормыны
 jõud ei hakka peale **кужым уг тырмы**
 päike oli talle hästi peale hakanud **сое шунды жеч басьтэм**
 nüri nuga ei hakka habeme peale **ныж пурт тушез уг вормы**
 leib oli nii kõva, et hambad ei hakanud peale **нян сокем чурыв вал, пиньёс өз**
ворме

pealehakkamine <+h'akkamine h'akkamise h'akkamis[t h'akkamis[se, h'akkamis[te h'akkamis/i s> (*hakkamine, ettevõtlikkus*) **быгатйсь, чупырес**
noormehel pole pealehakkamist **пинал пи чупырес өвөл**
tal on pealehakkamist **со улыны быгатэ**

peale tulema

1. (*liiklusvahendisse tulema*) **пырыны**
selles peatuses tuli peale üks naine **таяз дугдонниын одйг кышномурт пыриз**
2. (*peale tungima, riindama*) **омырскыны**
põder tuli selja tagant peale **койык берласянь омырскиз**
3. (*väljendab mingi seisundi v meeleolu [äkilist] tekkimist*) **потыны**
poisil tuli uni peale **пияшлэн иземез потйз**
mul tuli söögiisu peale **мынам сиеме потыны кутскиз**
lapsel tuli pissihäda peale **пиналлэн кизез потыны кутскиз**
mul tuli hirm peale **кышканы кутски**
tal tuli aevastus peale **солэн кизьнэмез потйз**
4. (*peale sattuma*) **учыраны**
direktor tuli poistele peale, kui need suitsetasid **директор пиослэсь кыскемзэс адзыны учыраз**
5. (*[takistades, häirides] saabuma*) **вуыны**
talv tuleb peale **тол вуэ**
hakkame koju minema, öö tuleb peale **дорамы бертоме, уй вуэ**

pealetung <+t'ung tungi t'ungi t'ungi, t'ungi[de t'ungi[sid_&_t'ung/e s> *sõl*
(*rünnak*) **вылэ лыктон**

pealetükkiv <+t'ükkiv t'ükkiva t'ükkiva[t -, t'ükkiva[te t'ükkiva[id *adj*> (*visalt pealekäiv*) **акылес**
ta osutus eriti pealetükkivaks inimeseks **со туж акылес адыми вылэм**

pealik <pealik pealiku pealiku[t -, pealiku[te pealiku[id s>; <p'eal'ik p'ealiku p'eal'ikku p'eal'ikku, p'ealik/e_&_p'eal'ikku[de p'eal'ikk/e_&_p'eal'ikku[sid s> **азьмурт; (eestvedaja, peamees) азьмурт; (vanem) йыр; (ülem) кивалтйсь**
politseipealik **полициен кивалтйсь**

pealinlane <+l'inlane l'inlase l'inlas[t l'inlas[se, l'inlas[te l'inlas/i_&_l'inlase[id s> **шоркарын уйлсь**

pealinn <+l'inn linna l'inna l'inna, l'inna[de l'inna[sid_&_l'inn/u s> **шоркар**
Eesti Vabariigi pealinn Tallinn **Эстон кунлэн шоркарез -- Таллинн**

pealiskaudne <+k'audne k'audse k'audse[t -, k'audse[te k'audse[id *adj*>
(*pinnapealne, süvenematu*) **ляб, мур өвөл, вылй-вылй гинэ**
pealiskaudsed teadmised **тодон-валаньёс муресь өвөл**

pealkiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s> **книгакыл, кыче**
ке гожтослэн нимыз
tähelepanuäratav pealkiri **синме йотымон книгакыл**
kogumik ilmus pealkirja all ... **бичет ... нимын потйз**

pealmine <p'ealmine p'ealmise p'ealmis[t p'ealmis[se, p'ealmis[te p'ealmis/i_&_p'ealmise[id *adj*> (*peal olev, pealpoolne*) **вылй, кырпал**

pealmine kiht **вылий сй**
taimelehe pealmine pool **куарлэн вылыз**

pealsed *pl* <p'ealne p'ealse p'ealse[t -, p'ealse[te p'ealse[id s> **пуд**

pealt <p'ealt *postp, adv, prep*> *vt ka* peal, peale

1. *postp* [gen]; *adv* (*mille-kelle ülapoolelt, pealispinnalt, ära*) :

särk on selja pealt lõhki **дэрэмлэн берыз кесиськемын**

laps on teki pealt ära ajanud **нылпи вылысьтыз шобретсэ куштэм**

2. *postp* [gen] (*osutab kohale, tegevusele, olukorrale*) :

ostsin selle nurga pealt poest **мон тае сэргын лавкаысь басьтй**

ta tuli reisi pealt **со али сюрес вылысь**

tulin selle töö pealt ära **мон со ужысь куштйськи**

ta aeti une pealt üles **сое иземысь сайкатйзы**

võtsin sinu pealt eeskuju **тынэсьтыд адзем кари**

3. *postp* [gen] (*osutab tingimusele, asendile, mõõdule*) :

mitme versta pealt kuulda **көнә ке иськем кемысен кылйське**

tuul puhus külje pealt **төл урдсысь пельтйз**

tasus võla sendi pealt **пунэмен басьтэмзэ одйг центозь берен тыриз**

mis praegu piimaliitri pealt makstakse? **көнә али литр йөл понна тыро?**

4. *prep* [gen] (*üle*) **малэсь ке трос**

pealt viiekümne aasta vana **вительтон ареслэсь трос**

5. *adv* (*pealtpoolt, kõrgemalt*) **вылысен; (väljastpoolt) кыр палласянь**

pealt valge, alt must **вылыз тӧды, улыз сьӧд**

pealt karvane riie **азьдорин палтйз гоно басма**

pealt kuulama (*kellegi juttu kõrvalt kuulama*) **кылзыны; (salaja) лушкем**

кылзыны

kuulas teiste juttu huviga pealt **муртьёслэсь вераськемзэс тунсыкъяськыса**

кылзйз

telefonikõnesid kuulati pealt **телефонэн вераськемъёсты лушкемен кылзйзы**

pealtnägija <+nägija nägija nägija[t -, nägija[te nägija[id s> **ас синмыныз**

адзйсь

liiklusõnnetuse pealtnägija **сюрес вылысь шудтэм учырез ас синмыныз**

адзйсь

pealtnäha <+näha *adv*> (*väliselt*) **вылласянь, вылтус ласянь**

pealtnäha viisakas poiss **вылтус ласянь лякыт пияш**

pealtnäha elavad nad üsna hästi **вылласянь соос туж умой уло**

pealtvaataja <+v'aataja v'aataja v'aataja[t -, v'aataja[te v'aataja[id s> **учкись;**

(*kõrvaltvaataja*) **палэнысен учкись**

etenduse pealtvaatajad **спектаклез учкисьёс**

pealuu <+l'uu l'uu l'uu[d -, l'uu[de_&_luu[de l'uu[sid_&_l'u[id s>

1. (*kolju*) **йыркобы**

tal löödi pealuu sisse **солэсь йыркобызэ пилизы**

2. **кӐНЕК** (*pea, kolu*) **йыр**

see mõte ei mahu minu pealuuusse **та малпан мынам йырам уг тэры**

peamine <p'eamine p'eamise p'eamis[t p'eamis[se, p'eamis[te p'eamis/i_&_p'eamise[id *adj*> **валтйсь, главной, кулэ луйсь; (põhiline) валтйсь, иньет луйсь; (tähtsaim) валтйсь; (keskne) шор**
peamine iseärasus **валтйсь аспөртэмлык**
tarvis on jõuda kokkuleppele peamises **валтйсьяз огкылэ вуоно**

peaminister <+min'ister min'istri min'istri[t -, min'istri[te min'istre[id *s*>
премьер-министр
India peaminister **Индилэн премьер-министрез**

peamiselt <p'eamiselt *adv*> (*peaasjalikult*) **тужгес ик :**
ma töötan peamiselt kodus **мон дорынгес ужасько**

peaosa <+osa osa osa 'ossa, osa[de osa[sid_&_os/i *s*>
1. (*põhi-*) **валтйсь**
aparaadi peaosad **аппаратлэн валтйсь люкетъёсыз**
2. (*lavateoses, filmis*) **валтйсь роль**
filmi peaosa **киноысь валтйсь роль**

peapesu <+pesu pesu pesu p'essu, pesu[de pesu[sid *s*>
1. (*pea pesemine*) **йырез миськон**
2. PILTL (*kõva noomitus*) **зол тышкаськон**
ema tegi pojale kõva peapesu **анай пизэ зол тышкаськиз**

peaproov <+pr'oov proovi pr'oovi pr'oovi, pr'oovi[de pr'oovi[sid_&_pr'oov/e *s*>
генеральной репетиция

peatama <p'eata[ma p'eata[da p'eata[b p'eata[tud *v*> (*kinni pidama*) **дугдытыны**
(*inimest, autot*) **дугдытыны, жегатыны; (seisma panema, tõkestama)**
огдырлы дугдытыны :
peatas rongi **со поездэз дугдытйз**
ta peatas vastutulija ja küsis teed **со дугдытйз пумитаз лыктйсьез но сюресэз юаз**
peatas hetkeks niitmise **со огдырлы турнанзэ дугдытйз**

peattee <+t'ee t'ee t'ee[d -, t'ee[de_&_tee[de t'ee[sid_&_t'e[id *s*> **валтйсь сюрес,**
магистраль

peatselt <p'eatselt *adv*> (*peagi, varsti*) **жоген**
lubas meid peatselt jälle külastada **ми доры жоген нош ик куное лыктыны кыл сөтйз**
nad said õige peatselt headeks sõpradeks **жоген соос эшъяськизы**

peatuma <p'eatu[ma p'eatu[da p'eatu[b p'eatu[tud *v*>
1. (*seisma jääma*) **дугдыны, жегатскыны; (mehhanismi kohta) дугдыны;**
(*hetkeks, mõneks ajaks*) **огдырлы дугдыны**
peatusime puhkuseks **шутэтскыны дугдымы**
auto peatus **машина дугдыз**
2. (*ajutiselt elama*) **дугдыны**
Tartus käies peatusin sugulaste pool *v* juures **Тартуэ ветлыкум, мон чыжы-выжыосы доры дугдылйсько вал**

peatus' <p'eatus p'eatuse p'eatus[t p'eatus[se, p'eatus[te p'eatus/i_&_p'eatuse[id s>

1. (*peatumine*) дугдон

puhkepeatuшутэтскыны дугдон

sõitsime peatusteta дугдылытэк мынймы

2. (*peatuskoht*) дугдонни

bussipeatus автобус дугдонни

peatus' <p'eatus p'eatuse p'eatus[t p'eatus[se, p'eatus[te p'eatus/i_&_p'eatuse[id s> PILTL (*peataolek*) кушетскон, абдран, паймон, шуге усён; (*segadus*) шуге усён

põgenike hulgas valitses peatus улон интызэс куштыса кошкем муртъёс

шуге усизы

peatükk <+t'ükk tüki t'ükki t'ükki, t'ükki[de t'ükki[sid_&_t'ükk/e s> (*raamatu jaotus, õigusakti teksti osa*) йырет

romaanid peatükid романлэн йыретъёсыз

koodeksi peatükid кодекс йыретъёс

peavalu <+valu valu valu -, valu[de valu[sid s>

1. (*valu peas*) йыр висён

laps kaebab v kurdab peavalu нылпи йырыз висе шуыса жождтйське

2. PILTL (*mure*) йыр висён

koolis tegi mulle peavalu matemaatika школаысен математика мон понна

йыр висён вал

peavari <+vari varju v'arju v'arju, v'arju[de v'arju[sid_&_v'arj/e s> (*eluase*) улон инты; (*katus pea kohal*) липет :

ajutine peavari огдырлы улон инты

peavõit <+võit võidu v'õitu v'õitu, v'õitu[de v'õitu[sid_&_v'õit/e s> главной утон

pedaal <ped'aal pedaali ped'aali ped'aali, ped'aali[de ped'aali[sid_&_ped'aal/e s> педаль

jalgrattur sõtkub v tallab pedaale велосипедист педале зйбе

pedagoog <pedag'oog pedagoogi pedagogi pedagogi, pedagogi[de pedagogi[sid_&_pedagog/e s> педагог

muusikapedagoog крезьгурья педагог

ta on sündinud pedagoog со педагог луыны вордскемын

pediküür <pedik'üür pediküüri pedik'üüri pedik'üüri, pedik'üüri[de pedik'üüri[sid_&_pedik'üür/e s> (*jalgade iluravi*) педикюр, пьдгжыез

чеберьян

peegel <p'eegel p'eegli p'eegli[t -, p'eegli[te p'eegle[id s> синучкон

ovaalne peegel котырес синучкон

imepeegel пёртмо синучкон

järvepeegel ты синучкон

silmitses end peeglis v peeglist ассэ синучконтй учкиз

nühkis säärikud peeglina läikima сапегъёссэ синучкон кадь чилятоязызы

зыраз

nagu peegli peal **синучконын кадь**

ajaleht on oma aja peegel **газет -- ас вапумезлэн синучконэз**

peegeldama <peegelda[ma peegelda[da peegelda[b peegelda[tud v>

1. FÜÜS (*valgust, heli tagasi heitma, reflekteerima*) **возьматыны**

peegeldav pind **синучкон кадь выж**

2. (*oma pinnal peegelpilti tekitama*) **возьматыны**

järv peegeldab pilvi **ты пилямьёсты возьматэ**

3. KÕNEK (*ennast peeglist vaatama, endast peegelpilti tekitama*) **синучконэ**

учкыны, астэ синучконтй учкыны

naised muudkui peegeldavad ennast **кышномуртъёс асьсэды синучконтй**

учкыны гинэ тодо

4. PILTL (*kajastama*) **возьматыны**; (*väljendama*) **возьматыны, вераны**

luuletus peegeldab autori elamusí **кылбур гожьясьлэсь сюлэмшугъёссэ**

возьматэ

peegelduma <peegeldu[ma peegeldu[da peegeldu[b peegeldu[tud v>

1. FÜÜS (*tagasi pöörduma, reflekteeruma*) **возьматйськыны, адзйськыны**

majaseintelt peegeldunud müra **корка борддоръёсы шуккиськем куара**

2. (*endast peegelpilti tekitama*) **возьматйськыны, адзйськыны**

jõe pinnal peegeldusid puud **шур вылын писпуос адзйськыны**

3. PILTL (*avalduma, kajastuma*) **возьматйськыны**

rahvapärimustes peegelduvad kauged sündmused **калык веранъёсын**

кемалась ортчем учыръёс возьматйсько

peegeldus <peegeldus peegelduse peegeldus[t peegeldus[se, peegeldus[te peegeldus/i s>

1. FÜÜS **возьматон, возьматскон**

suundpeegeldus **синучконын возьматскон**

objektiivse maailma peegeldus **объективной дуннеез возьматон**

2. (*optiline kujutis siledal, läikival pinnal*) **возьматскон, адскон**

maja peegeldus vees **коркалэн вуын адскемез**

esemete peegeldus peeglis **арберислэн синучконын адскемзы**

3. PILTL (*kajastus*) **возьматон**

muinasjutt on reaalse maailma peegeldus **выжыкыл -- зэмос дуннеез**

возьматон

peegelpilt <+p'ilt pildi p'ilti p'ilti, p'ilti[de p'ilti[sid_&_p'ilt/e s>

1. (*peegeldus*) **возьматон, адскон**

kuu peegelpilt vees **толэзьлэн вуын адскемез**

vaatas oma peegelpilti aknal **ассэ уктотй учкиз**

2. (*ümberpööratud kujutis*) **синучконтй возьматон**

3. PILTL (*kajastaja, kajastus*) **синучкон**

see värsikogu oli oma ajastu peegelpilt **та кылбур бичет ас вакытэзлэн**

синучконэз вал

peeker <p'eecker p'eecri p'eecri[t -, p'eecri[te p'eecri[id s> (*karikas*) **чаша,**

сюмык (*väike veini-*) **чарка**; (*pokaal*) **бокал** :

höbereeker **азвесь чаша**

jõi peekri põhjani **чашазэ пыдэсозяз юиз**

peekon <p'eecon p'eeconi p'eeconi[t -, p'eeconi[te p'eecone[id s> (*noore sea tihe läbikasvanud liha*) **бекон**

peen <p'een peene_&_p'eene p'een[t p'een[de, peen[te p'een[i *adj*>

1. (*väikese läbi- ja ümbermõõduga*) **векчи**

peened taimevarred **векчи будос модосъёс**

peened nõtked oksad **векчи куасалляськись вайёс**

peened vardad **векчи веньёс**

hästi peen niit **туж векчи сйньыс**

peene pihaga neiu **векчи куско нылмурт**

peened kortsud näos **векчи кисыриос ымнырын**

2. (*pisikestest osakestest koosnev*) **векчи**

peen liiv **векчи луо**

peen sõel **векчи пуж**

klaas purunes peenteks kildudeks **пияла векчи юдэсьёслы пилиськиз**

3. (*detailne, filigraanne, peenike*) **пыр-поч, векчи; (täpne) шонер**

peen töö **чеберьян уж**

kõige peenemate üksikasjadeni läbimõeldud kava **чыры-пырыозь пыр-поч малпам план**

4. (*rafineeritud*) **туж умой валан; (elegantne) туж чебер, усто; (noobel, uhke) чебер, син мальдымон; (peenutsev) йөнъяськись**

peened road **туж ческыт сиёнъёс**

peen prantsuse lõhnaõli **ческыт зыно француз духи**

peen maitse **чеберез умой валан**

peen daam **туж чебер дама**

5. (*vaevumärgatav, varjatud, kerge, asjatundlik, sügav, peenejooneline, hääle kohta: kõrge, hele*) :

peen naeratus **лушкеш серектэм**

peen inimestetundja **адямилэсь психологизэ умой валась**

räägib peene häälega **векчи куараен вераське**

6. (*riukalik*) **кескич**

ajab peent poliitikat **кескич политика нуэ**

7. (*raha kohta: väikese väärtusega*) **векчи**

kas te saate mul sajakroonise peenemaks vahetada? **быгатоды-а тй сю кронаме векчиятыны?**

peenar <peenar p'eenra peenar[t -, peenar[de p'eenra[id s>

1. **убо**

hernepenar **кõжы убо**

lillepeenar **сяська убо**

peenraid kaevama **убоос гудыны**

peenraid rohima **убоосты урыны**

peenraid kastma **убоосты кисьтаны**

peenral õitsevad gladiolid **убоын гладиоулсьёс сяськаяло**

kanad siblisid peenrad üles **курегъёс убоез чабъяллям**

2. (*pinnakõrgenduste kohta*) **убо**

piiripeenar **люкись гож, вис**

teerpeenar **урдэс, дур**

Liitsõnad

peenra+

peenramaa (*peenarde all olev*) **убоослы висьям музъем**

peenestama <peenesta[ma peenesta[da peenesta[b peenesta[tud v> (*peeneks tegema, tükkideks purustama*) **векчиятыны**; (*hakkima*) **пыргытыны**; (*puruks hõõruma*) **изыны**; (*riivima*) **вуштыны**; (*tampima*) **нелькыны, пыргытыны** : pulbriks peenestatud kriit **порошоклы пыргытэм мел**
peenestatud sibul **векчи вандылэм сугон**

peenike[ne] <peenike_&_peenikene peenikese peenikes[t peenikes[se, peenikes[te peenikes/i *adj, s*>
1. adj (*väikese läbi- ja ümbermõõduga*) **векчи**
peenikesed nõtked oksad **векчи куасалляськись вайёс**
peenike nõõr **векчи гозы**
peenike nõel **векчи вень**
peenikese pihaga neiu **векчи куско нылмурт**
2. adj (*pisikestest osakestest koosnev*) **векчи**
peenike liiv **векчи луо**
põua tõttu jäi rukkitera peenikeseks **кõс улэмен сэрэн зег тысь векчи кылиз**
3. adj (*detailne, filigraanne*) **быгатйсь, валась**; (*täpne*) **шонер**
peenike asjatundja **туж умой валась**
4. adj (*rafineeritud*) **туж умой валась**; (*elegantne*) **туж чебер, элегантной**;
(*noobel, uhke*) **туж чебер, син мальдымон чебер**; (*peenutsev*) **йõнъяськись**
peenike daam **туж чебер дама**
5. adj (*riikalik*) **валась, быгатйсь, амаллы, кескич**
ajab peenikest poliitikat **кескич политика нуэ**
6. adj (*hääle, heli kohta: kõrge, hele, peenike*) **векчи**
räägib peenikese häälega **векчи куараен вераське**
7. adj (*raha kohta: väikese väärtusega*) **векчи**
mul ei ole peenikest raha **мынам векчи коньдонэ овõл**
8. s KÕNEK (*peenraha*) **векчи коньдон**

peenraha <+raha raha raha -, raha[de raha[sid s> (*väikese väärtusega münt v mündid*) **коньы, векчи коньдон** :
vahetas krooni peenrahaks **кронаез векчиятйз**
sai kassast tagasi peenraha **кассаысь пунэмзэ коньыен сётйзы**

peenutsema <peenutse[ma peenutse[da peenutse[b peenutse[tud v> (*peenust taga ajama*) **йõнъяськыны, йыбыртъятыны, õтемеz витыны**; (*edvistama*) **быдзйяськыны, йõспõртэмъяськыны**; (*riietega*) **кильтыръяськыны** :
tegi seda lihtsalt, ilma peenutsemata **тае со огшоры лэсьтйз,**
йõспõртэмъяськытэк

peesitama <peesita[ma peesita[da peesita[b peesita[tud v> (*end [mõnuledes] soojendama*) **шунтйськыны**; (*midagi soojendama*) **шунтыны**; PILTЛ (*mõnuledes laisklema*) **гань-гань кыллыны**
päikesepaistel peesitama **шунды шорын шунтйськыны**
peesitab kodus sohva peal **дораз диван вылын гань-гань кылле**

peet <p'eet peedi p'eeiti p'eeiti, p'eeiti[de p'eeiti[sid_&_p'eeit/e s>
1. BOT (*taim Beta, selle söödav juurikas*) **горд кушман**
2. KÕNEK (*peedivein, peedikas*) **горд кушман сюкась**

pehkima <p'ehki[ma p'ehki[da p'ehki[b p'ehki[tud v> (*veidi mädanema, niiskuse tõttu kõdunema*) **сисъмыны** :
pehkinud katus **сисъмем липет**

pehme <p'ehme p'ehme p'ehme[t -, p'ehme[te p'ehme[id *adj*>

1. (*survele kergesti järeleandev, vetruv, painduv, kergesti töödeldav*) **небыт**;
(*tiima*) **нӧд, сыръясь**

pehme pinnas **небыт музъем**

pehme padi **небыт миндэр**

2. (*puudutamisel sile, mittetorkiv, õrn*) **небыт, ненег**

pehme tekk **небыт шобрет**

pehme näonahk **ненег бам ку**

pehmed huuled **ненег ымдуръёс**

3. (*heasüdamlik, leebe*) **небыт, лякыт**

loomult pehme, pehme loomuga **небыт сямо**

ta on lastega liiga pehme **со нылпиосын укыр небыт**

4. (*mahe, tasane*) **ненег**

pehme hääl **небыт куара**

pehmed rohelised toonid **ненег вож тонъёс**

5. (*ümar, vabalt langev*) **небыт, питырес**

kleidi pehmed voldid **дэремлэн небыт кильымъёсыз**

6. (*liigutuste kohta: sujuv, paindlik*) **каньыл, капчи**

astub pehmel sammul **капчи лёгисъкыса вამыштэ**

7. (*ilmastikunähtuste kohta: soe, mahe*) **небыт**

pehmed ilmad **небыт куазь**

8. (*vee kohta*) **небыт**

pehme vihmavesi **небыт зорву**

9. **KÕNEK** (*klusiilide kohta: nõrk*) **ляб, небыт**

pehme b **небыт б**

10. (*väsimusest, purjutamisest lõtv, jõuetu*) **небыт**

jalad on pehmed, ei kanna hästi **пыдъёс небытэсь, уг возё ни**

pehmendama <pehmenda[ma pehmenda[da pehmenda[b pehmenda[tud v>

(*pehmeks tegema*) **небъытыны**

kreem pehmendab nahka **крем куэз небъытэ**

pehmus <p'ehmus p'ehmuse p'ehmus[t p'ehmus[se, p'ehmus[te

p'ehmus/i_&_p'ehmuse[id s> **небыт луон**; (*mahedus*) **небыт луон**; (*malbus*)

ненег луон, лякыт луон

patjade pehmus **миндэръёслэн небытсы**

iseloomu pehmus **сямлэн лякытэз**

peibutama <peibuta[ma peibuta[da peibuta[b peibuta[tud v> (*[ligi] meelitama*)

бордад кыскыны, синмаськытыны; (*jahil*) **кеськыны, черектыны**;

(*ahvatlema, võrgutama*) **мылкыдэз жутыны, ас пала кыскыны**

peibutab linde vilega **тылобурдоосты шуласа өте**

peidik <peidik peidiku peidiku[t -, peidiku[te peidiku[id s> (*peidukoht*) **пегзон**

инты

küti okstest peidik **пӧйшурасълэн вайёслэсь лэсьтэм пегзон интыез**

peidus <peidus *adv*> **ватэм, ватйськем**

peied *pl* <peie p'eie peie[t -, peie[te p'eie[id s>; <peie peie peie[t -, peie[de peie[sid s> (*matusepidu*) **КИСЬТОН**
käis peiedel *v* peietel **КИСЬТОНЭ ВЕТЛӢЗ**

peigmees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s> **карт луон**; (*austaja*)
яратӓсь
Mari ja Jüri on pruut ja peigmees **Мари но Юри выль кен но эмеспи**

peitel <p'eitel p'eitli p'eitli[t -, p'eitli[te p'eitle[id s> **ожон**

peitma <p'eit[ma p'eit[a peida[b peide[tud, p'eit[is p'eit[ke v> **ватыны** (*ennast*)
пегӓыны :
kas peitsid raha kindlasse kohta? **тон коньдонэз оскымон интые ватӓд-а?**
päike peitis end pilve taha **шунды пилем сьӓры пегӓиз**

peituma <p'eitu[ma p'eitu[da p'eitu[b p'eitu[tud v> (*peitu v varjule minema*)
пегӓыны, ватӓськыны (*seisnema*) **ватӓськыны** :
laps peitus ukse varju **нылпи ӓс сьӓры пегӓиз**
milles peituvad kriisi põhjused? **кытчы ватӓсько кризислэн мугӓёсыз?**

peitus <p'eitus p'eituse p'eitus[t p'eitus[se, p'eitus[te p'eitus/i_&_p'eituse[id s>
(*laste peitemäng*) **пегаса шудон**
mängime peitust! **ойдолэ пегаса шудом!**

pekk <p'ekk peki p'ekki p'ekki, p'ekki[de p'ekki[sid_&_p'ekk/e s> **кӓй**; (*enamasti soolatud*) **шпик**

peksa <p'eksa *adv*> **жугон, ньӓран**
andis peksa **жугиз**
sai peksa **сое жугизы**

peksuma <p'eks[ma p'eks[ta peksa[b p'eks[tud, p'eks[is p'eks[ke v>
1. (*lööma, taguma, kloppima*) **жугыны, шуккыны**
peksum rusikatega [vastu] ust **со мыжыкеныз ӓсэ шуккылӓиз**
2. (*peksum andma, nuhtlema*) **жугыны, тышканы**; (*vitstega, rihmaga*) **ньӓраны, еэн шуккылыны**
peksum hobust piitsaga **валэз сюлоен шуккылӓиз**
3. (*vilja*) **кутсаны, кутсаськыны** :
rukist peksuma **ӓег кутсаны**
4. (*südame, pulsi kohta*) **жугиськыны, йыгаськыны**
süda peksum rõõmu pärast **сюлэм шумпотэменыз йыгаське**
5. **кӓнек** (*vägisi ajama, kihutama*) **улляны** :
peksum see sulgi minema **улля со йыртэмасез**
6. **кӓнек** (*mängimise kohta: taguma*) :
peksid peksum pimedani jalgpalli **пиос пеймыт луытозь футбол чыжазы**

pelgama <p'elga[ma pelja[ta p'elga[b pelja[tud v> (*kartma, hirmu tundma*)
кышканы, курданы (*araks lööma*) **кӓбераны** (*ebameeldivaks pidama, seda vältima*) **чакласькыны** :
metsloomad pelgavad inimesi **пӓйшурӓс адямиослэсь кышкало**

pelglik <p'elgl'ik p'elgl'iku p'elgl'ikku p'elgl'ikku, p'elglik/e_ &_ p'elgl'ikku[de p'elgl'ikk/e_ &_ p'elgl'ikku[sid *adj*]> (*kartlik*) **кышкась, көберась** (*ettevaatlik*) **чакласькись**

pelmeen <pelm'een pelmeeni pelm'eeni pelm'eeni, pelm'eeni[de pelm'eeni[sid_ &_ pelm'een/e *s*]> **пельнянь, пельмен**

Liitsõnad

pelmeeni+

pelmeenisupp **пельнянен лым**

pelmeenitaigen **пельняньлы ыльнянь**

pendel <p'endel p'endli p'endli[t -, p'endli[te p'endle[id *s*]> **маятник**

pendeldama <pendelda[ma pendelda[da pendelda[b pendelda[tud *v*]

1. (*kõikuma*) **лэйканы, кыляны** (*edasi-tagasi liikuma v käima v sõitma*)

маятник кадь азылань-берлань ветлыны :

kaevukoogu otsas pendeldas ämber **куйы сюрэ вылын ведра лэйказ**

2. (*edasi-tagasi liigutama, kõigutama*) **лэйкатыны, кылятыны**

peni <peni peni peni -, peni[de peni[sid *s*]> (*koer*); **КÕНЕК** (*inimese kohta, ka sõimusõnana*) **пуны**

see neetud peni pettis mind **ох, со собака алдаз монэ**

pension <p'ension p'ensioni p'ensioni p'ensioni, p'ensioni[de p'ension/e *s*];

<p'ension p'ensioni p'ensioni[t -, p'ensioni[te p'ensione[id *s*]> **пенси, пенсия**

elab ainult pensionist **со пенсиеныз гинэ улэ**

ta saadeti pensionile **сое пенсие келязы**

Liitsõnad

pensioni+

pensiooniiga **пенсия арлыд**

pensioniraha **пенсия**

pensioniseadus **пенси сярэсь кат**

pensiooniõigus **пенси эрикрад**

pensionär <pensionär pensionäri pensionäri pensionäri, pensionäri[de pensionär/e *s*]> (*pensionisaaja*) **пенсионер**

pentsik <pentsik pentsiku pentsiku[t -, pentsiku[te pentsiku[id *adj*]> (*veider, kummaline*) **йөспөртэм** (*naljakas*) **маскара :**

pentsik nimi **йөспөртэм ним**

peo <p'eo p'eo p'eo[d -, p'eo[de p'eo[sid *s*]

1. (*pihk*) **кырым пыдэс, ки пыдэс**

andis peoga komme **кырым тросаз канфет сөтйз**

hoiab lapse kätt peos **нылпилэсь кизэ кияз возе**

2. (*lina- v kanepipeo*) **кырым, сузь**

kitkus üle tuhande peo linu **со сюрэ сузьлэсь трос етйн ишкиз**

peoleo <p'eol'eo p'eol'eo p'eol'eo[d -, p'eol'eo[de p'eol'eo[sid *s*]> **ZOOL** (*vihmakass Oriolus oriolus*) **куксөтыро, возькыр, кукчотыро**

peopesa <+pesa pesa pesa p'essa, pesa[de pesa[sid_&_pes/i s> кырым пьдэс,
ки пьдэс
niiske peopesa кот ки пьдэс
peopesad tõmbusid higiseks ки пьдэсьёс пöсязы

peotäis <+t'äis täie t'ai[t t'ai[de, täi[te t'äis[i s> (*pihku mahtuv kogus*); PILTL
(*väga vähe*) кырым трос, сузь
peotäis jahu сузь пызь
korjas peotäie lilli кырым тросаз сяська бичаз

pere <pere pere pere[t p'erre, pere[de pere[sid s>
1. (*ühite leibkonda kuuluvad inimesed*) семья
kolmeliikmeline pere куинь адямилэсь семья
lasterikas pere трос нылпийё семья
lasteta pered нылпитэм семья
kavatseb peret soetada семья кылдытыны малпа
2. (*ühiste tunnuste põhjal moodustuv inimrühm*) семья, коллектив; (*loomade, asjade, nähtuste kohta*) дйнь выжы, улий
keeltepere кыльёслэн семьязы
meie teatri pere театрмылэн коллективез
3. (*mesilaste kogum*) муш палэп
peret heitma палдыны
4. (*talupere*) крестьян семья, кутыр (Эстониын)

Liitsõnad

pere+

pereema (*perekonna-*) семьялэн анаез;

pereisa (*perekonna-*) семьялэн атаез;

perearst <+'arst arsti 'arsti 'arsti, 'arsti[de 'arsti[sid_&_'arst/e s> семейной эмчи

perekond <perek'ond perekonna perek'onda perek'onda, perek'onda[de
perek'onda[sid_&_perek'ond/i s>
1. семья
Laamannide suur perekond Лааманньёслэн бадзым семьязы
lasterikas perekond трос нылпийё семья
2. BIOL (*iiks süstemaatikaiüksusi, genus*) выжы, улий
loomaperekond пöйшур выжы
taimeperekond будос выжы

perekonnanimi <+nimi nime nime -, nime[de nime[sid s> (*liignimi*) фамилия
abiellumisel võtab naine tavaliselt mehe perekonnanime кузпальгьяськыку,
кышномурт картэзлэсь фамилизэ басьтэ

peremees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s>

1. (*talu-*) кузё

suure talu peremees бадзым крестьян хозяйстволэн кузёез

2. (*omanik, valdaja*) кузё

korteriperemees патер кузё

hobuse peremees вал кузё

3. (*täieõiguslik valitseja, käsutaja*) кузё

tahame olla oma maa tõelised peremehed ас музейммылэн зэмос кузёосыз

луэммы потэ

4. (*pereisa, majaperemees*) **кузё**
peremees kallas klaasid täis **кузё чаркаосыз тырмытйз**

perenaine <+naine naise n'ais[t -, nais[te n'ais/i s>

1. (*taluperenaine*) **кузё кышно**
perenaine talitas laudas **кузё кышно гидын пудо-животэз утялтйз**
2. (*omanik, valdaja*) **кузё кышно**
korteriperenaine **патер кузё кышно**
3. (*majapidamise eest hoolitsev naisisik*) **кузё кышно**
koduperenaine **корка учкись**
ta on suurepärane perenaine **со туж усто кузё кышно**
raamatukogu perenaine **библиотекалэн кузё кышноез**

periood <peri'ood perioodi peri'oodi peri'oodi, peri'oodi[de
peri'oodi[sid_&_peri'ood/e s> (*ajajärk v -vahemik, korduv osa v järk*); KEEL
(*lausestik*); MUUS (*suhteliselt lõpetatud muusikaline mõte*) **период, вакыт**

perioodika <perioodika perioodika perioodika[t -, perioodika[te perioodika[id s>
(*periodiliselt ilmuvad väljaanded*) **периодика**

perioodiline <perioodiline perioodilise perioodilis[t perioodilis[se, perioodilis[te
perioodilis/i *adj*> (*korrapäraselt korduv*) **периодической**

perroon <perr'oon perrooni perr'ooni perr'ooni, perr'ooni[de
perr'ooni[sid_&_perr'oon/e s> (*raudteejaama platvorm*) **перрон**
rong seisis perrooni ees **поезд перрон вёзын сылйз**

personal <personal personali personali personali, personali[de personal/e s>
(*isikkond, isikkoosseis*) **персонал**

perspektiiv <perspekt'iiv perspekt'iivi perspekt'iivi perspekt'iivi, perspekt'iivi[de
perspekt'iivi[sid_&_perspekt'iiv/e s> MAT, KUNST (*ruumi kujutamise tasandil, kauguspilt*) **кыдёкысь, кыдёкысь инты, суред, тус**; PILTL
(*tulevikuväljavaated, -lootused*) **перспектива, азыланьын луон**

perspektiivne <perspekt'iivne perspekt'iivse perspekt'iivse[t -, perspekt'iivse[te
perspekt'iivse[id *adj*> **перспективной**
seda peetakse väga perspektiivseks **сое туж перспективной лыдьяло**

peru <peru peru peru -, peru[de peru[sid *adj*>

1. (*hobuse kohta: kergesti lõhkuma hakkav*) **кышкась, курдась**
peru hobune **курдась вал**
2. PILTL (*inimese kohta: taltsutamatu, tõrges*) **номырин вормонтэм, кутыны
луонтэм, зйбломытонтэм**

perutama <peruta[ma peruta[da peruta[b peruta[tud v>

1. (*hobuse kohta*) **урмыны, шузимыны, лекомыны**
hobune hakkas perutama **вал урмиз**
2. PILTL (*inimese kohta: tormakas, keevaline olema*) **зйбломытонтэм луыны;**
(*vastu hakkama, vastu tõrkuma*) **пумитьгяськыны**

pesa <pesa pesa pesa p'essa, pesa[de pesa[sid_&_pes/i s]>

1. (*lindudel, loomadel*) **кар**

herilaspesa, herilase pesa **дуринчи кар**

kotkapesa, kotka pesa **өрзи кар**

oravapesa, orava pesa **коньы кар**

pesa punuma **кар лэсьтыны**

lind istub pesal **тылобурдо караз пуке**

2. (*millegi halva asupaik*) **кутскон я. потон инты :**

haiguspesa **висён кутскон инты**

3. SÕJ (*kaevik*) **ячейка**

4. (*süvend, kuhu mingi asi sisse käib*) **понон инты**

klaripesa **ТЕНН клапан понон инты**

lambipesa **EL лампочка понон инты**

keeras lambi pessa **лампочкаез понон интые юнматйз**

keeras lambi pesast välja **лампочкаез интыысьтыз басьтйз**

5. (*koht arvuti põhimälus ühe mälusõna jaoks*) **ячейка, инты**

6. (*millegi lähestikku asetseva v kokkukuuluva kogum*) → **выжы**

kartulipesa **картошка выжы**

pesadena kasvavad seemed **выжыен-выжыен будйсь губиос**

pesakond <pesak'ond pesakonna pesak'onda pesak'onda, pesak'onda[de pesak'onda[sid_&_pesak'ond/i s]>

1. (*ühel ajal sündinud ja koos üleskasvanud pojad*); PILTL (*ühe pere laste, harvemini kogu perekonna v suguvõsa kohta*) **пиулий, улий, пиос**

põrsapesakond, pesakond põrsaid **парсьпиос**

2. (*taimede kohta: pesa*) **пуд**

tõmbas terve pesakonna kartuleid üles **со быдэс пуд картошка гудйз**

pesamuna <+muna muna muna -, muna[de muna[sid_&_mun/e s]>

1. (*kanapesasse jäetud muna*) **улпуз**

2. PILTL (*perekonna noorim laps*) **шумес пыдэс**

pesema <pese[ma p'es[ta pese[b p'es[tud, pes[i p'es[ke p'es[takse v> (*puhtaks*)

миськыны; (nägu, käsi, silmi) миськыны, мисьтйськыны; (end)

мисьтйськыны (pesu) мисьтаськыны :

nägu pesema **мисьтйськыны, ымнырез миськыны**

hambaid pesema **пинь миськыны**

pesu käsitsi pesema **кыин мисьтаськыны**

pesu masinaga pesema **машинаен мисьтаськыны**

põrandat pesema **выж миськыны**

pesemine <pesemine pesemise pesemis[t pesemis[se, pesemis[te pesemis/i s>

миськон, мисьтаськон

pesitsema <pesitse[ma pesitse[da pesitse[b pesitse[tud v>

1. (*lindude kohta: pesa tegema ja selles asuma*) **карьяськыны :**

kuldnokad pesitsevad pesakastides **шырчикъёс шырчик каре карьясько**

2. (*kusagil asuma, elama*) **карьяськыны, интыяськыны**

kus sa siis nüüd pesitsed? **кытчы бен тон интыяськид?**

3. PILTL :

silmades pesitses hirm **синъёсын кышкан вал**

pessimistlik <pessim'istl'ik pessim'istliku pessim'istl'ikku pessim'istl'ikku, pessim'istlik/e_&_pessim'istl'ikku[de pessim'istl'ikk/e_&_pessim'istl'ikku[sid *adj*> **пессимистичной, осконзэ ыштэм**
olime tuleviku suhtes üpris pessimistlikud **азьланезлы осконмы чик но өй вал**

pesu <pesu pesu pesu p'essu, pesu[de pesu[sid *s*>

1. (*pesemine*) **миськон, мисьтаськон; (pesupesemine) мисьтаськон :**

aknapesu, akende pesu **уконо миськон**

käsitsipesu **кыин мисьтаськон**

2. (*ihu-, laua-, voodipesu jms, pestavad v äsja pestud esemed*) **миськоно**

арбери

valge pesu **төды ул дйсь**

must pesu **кырсь дйсь**

pesu+ (*pestud v pestavate esemetega seotud*)

pesupesemine **мисьтаськон**

pesupulk **прищепка (миськем дйсез юнматон)**

pesukauss <+k'auss kausi k'aussi k'aussi, k'aussi[de k'aussi[sid_&_k'auss/e *s*>
таз; (silmapesu-) мисьтйськон таз; (pesupesemis-) мисьтаськон таз

pesumasin <+masin masina masina[t -, masina[te masina[id *s*> **мисьтаськон**
машина

pesupulber <+p'ulber p'ulbri p'ulbri[t -, p'ulbri[te p'ulbre[id *s*> **мисьтаськон**
порошок

petersell <peters'ell peterselli peters'elli peters'elli, peters'elli[de peters'elli[sid_&_peters'ell/e *s*> **ВОТ (rohttaim Petroselinum, selle lehed ja juur maitseainena) пивыжы, петрушка**

petipiim <+p'iim piima p'iima p'iima, p'iima[de p'iima[sid_&_p'iim/u *s*> (*pett, võipiim*) **арьян**

petis <petis petise petis[t -, petis[te petise[id *s, adj*>

1. *s (kelm, sulii)* **алдаськись, пöяськись**

petisest kaupmees **алдаськись вуз карись**

2. *adj (pettev)* **алдаськись, пöечи, эрекчи**

petis poiss **алдаськись пияш**

petlik <p'etl'ik p'etliku p'etl'ikku p'etl'ikku, p'etlik/e_&_p'etl'ikku[de p'etl'ikk/e_&_p'etl'ikku[sid *adj*> **эрекчи, пöечи, алданчи; (näilik, näiv) эрекчи, пöечи, алданчи**
petlikud aprilliilmad **эрекчи оштолэзь куазь**

petma <p'et[ma p'ett[a peta[b pete[tud, p'ett[is p'et[ke *v*>

1. (*eksiteele viima*) **алданы, пöяны, эрекчаны :**

poiss petab vanemaid **пи анай-атаезлы алдаське**

last ei tohi petta **нылпиез алданы уг яра**

müüja pettis kümne krooniga **вуз карись дас кроналы алдаз**

2. (*truudusetu olema*) **изменять карыны**

mees pettis teda mingi plikaga **картэз солы кыче ке нылэн изменить кариз**

3. (*alt vedama*) алданы, пöяны, эрекчаны
kui mälu mind ei peta тодэ ваёнэ уг алда ке
4. (*kavalusega meelitama, peibutama*) ас пала карыны
pettis poisu oma nõusse со пияшез ас палаз кариз
5. (*füsioloogiliste vajaduste kohta: kergelt leevendama*) алданы
püüdis paari kuivikuga nälga petta кöтсэ кык сукуриен алданы турттйз

petrooleum <petr'ooleum petr'ooleumi petr'ooleumi petr'ooleumi,
petr'ooleumi[de petr'ooleum/e s>; <petr'ooleum petr'ooleumi petr'ooleumi[t -,
petr'ooleumi[te petr'ooleume[id s> (*petrool*) керосин

pett¹ <p'ett peti p'etti p'etti, p'etti[de p'etti[sid_&_p'ett/e s> vt petipiim

pett² <p'ett petu p'ettu p'ettu, p'ettu[de p'ettu[sid_&_p'ett/e s> (*pete, petmine*)
пöян, алдан

pettuma <p'ettu[ma p'ettu[da p'ettu[b p'ettu[tud v> мылкыд сйяны я.
сöриськыны; (*usku kaotama*) оскон мылкыд бырыны

pettumus <p'ettumus p'ettumuse p'ettumus[t p'ettumus[se, p'ettumus[te
p'ettumus/i s> мылкыд сйян, оскон бырон
tüdruku näos oli selge pettumus нылашлэн ымнырызъя валамон луиз,
мылкыдыз сйяз шуыса

pettur <p'ettur p'etturi p'etturi[t -, p'etturi[te p'etture[id s> (*petis, petja*)
алдаськись, пöяськись

pettus <p'ettus p'ettuse p'ettus[t p'ettus[se, p'ettus[te p'ettus/i_&_p'ettuse[id s>
алдан, пöян, эрекчан :
pettusega, pettuse teel алдаса, пöяса, эрекчаса
teda süüdistati pettuses сое алдаськонэн янгыше уськытйзы

pianist <pian'ist pianisti pian'isti pian'isti, pian'isti[de pian'isti[sid_&_pian'ist/e
s> (*klaverikunstnik*) пианист

pidama¹ <pid[ma pida[da p'ea[b -, pid[i - - v>

1. (*kohustatud, sunnitud olema*) кулэ
lapsed peavad vanemate sõna kuulama нылпиос анай-атайёссылэсь
кылзйськыны кулэ
ma pean teadma, mis siin teoksil on мыным тодыны кулэ, ма татын каро
mulle ei meeldi, kui pean ootama мыным уг кельшы, куке мон возьманы
кулэ
selle kirja peale peab teile tingimata vastatama та гожтэтлы тйледлы одно ик
ответ сётыны кулэ
2. (*põhjust olema, vajalikuks osutuma, millegi sisesunnist ajendatu kohta*) кулэ
enne minekut peame natuke sööma мынэммылэсь азьло кöня ке сиськыны
кулэ
sa pead naise võtma тыныд кышнояськыны кулэ
peaks ta ometi tulema! со лыктыны кулэ ни!
peab ütlema, et ... вераны кулэ, ... шуыса
3. (*kavatsema, plaanitsema*) дасяськыны, турттыны, медыны
pidite ju Pärnusse sõitma тй Пярнуэ мыныны кулэ вал ук

temast pidi ju arst saama **со врач луыны турттэ вал ук**

4. (*osutab tõenäosusele v võimalikkusele*) **кулэ, дыр**

see ülikond peaks teile sobima **та костюм тйледлы мыныны кулэ**
ma pidin siis paari-kolmeaastane olema **мыным соку кык-куинь арес вал,**
дыр

küllap ta peaks mind veel mäletama **со монэ тодыны кулэ на**

5. (*konditsionaalis: osutab kõneleja oletustele*) **кулэ вал**

ema peaks varsti koju tulema **анай жоген доре бертыны кулэ вал**
seda kokkusaamist peaks vist esialgu vältima **со пумиськонлэсь нырысь-**
валысь пеганы кулэ вал, дыр

6. (*osutab kaudsele teadmisele, kuuldusele*) **кулэ; (ebakindluse puhul) пе, пöй**

läheduses peab üks talu olema **кытын ке матын одйг кутыр луыны кулэ**

ta pidi v pidavat Saksamaal elama **со, пе, Германиын улэ**

7. (*oleks võinud juhtuda v peaaegu juhtus*) **өжыт гинэ**

pidin palavusest minestama **жокытлэсь өжыт гинэ кулыса öй усы**

8. (*kahetsevates hüüatustes*) **кулэ вал ук**

pidid sa seda ütlema! **тон сое вераны кулэ вал ук!**

pidama² <pidama pida[da p'ea[b p'ee[tud, pida[s pida[ge p'ee[takse v>

1. (*kusagil v mingis olukorras hoidma*) **возьыны**

pidas kirvest käes **кяз тйр возиз**

raha ta kodus ei pidanud **со коньдонзэ дораз öз возы**

lauda pidas vaid üks nael **пулэз одйг кортчог гинэ возиз**

2. (*säilitama, alal hoidma*) **возьыны**

distanti pidama **дистанция возыны**

sõna pidama **кылэз возыны**

pidage puhtust! **чылкыт возе!**

pea meeles, mis teha tuleb! **тодад возь, ма карыны кулэ!**

3. (*tagasi hoidma, ohjeldama*) **возыны**

ta ei suutnud enam nuttu pidada **со синкылиоссэ возыны öз быгаты ни**

püüdsin teda pidada, et ta midagi mõtlematut ei teeks **сое возыны тырши,**

малпаськытэк номыр медам даурты шуыса

4. (*ühes paigas, ühesugusena püsima*) **возиськыны**

peab ilusat ilma **чебер куазь возиське**

värv jäi hästi pidama **буёл умой возиськиз**

rahvas ei taha maale pidama jääda **калыклэн гуртэ улыны кылемез уг поты**

5. (*paigal püsivaks saama v tegema*) **дугдыны**

ma ei saanud kuidagi haavast verd pidama **яраысь вирез дугдытыны нокызы**

öй быгаты

pilk jäi tüdrukul pidama **синъёс нылаш вылэ дугдйзы**

pidage, ärge minge veel ära! **кõнек дугдэлэ, эн кошкелэ ай!**

6. (*vedelikku, soojust mitte läbi laskma*) **возыны**

ahi ei pea sooja **гур шунытэз уг возы**

7. (*mingi tegevusalaga seoses*) **возыны**

pidas poodi **со вузкаронни возиз**

8. (*teatud toimingut sooritama, läbi viima*) **нуыны**

päevikut pidama **дневник нуыны**

peab loengut **лекция лыдзэ**

9. (*hooldama, hoolitsema*) **сюлмаськыны**

hobuse eest hoolt pidama **вал сярысь сюлмаськыны**

10. (*aega veetma*) **дыр ортчытыны**

lõunatundi pidama **лымшораны**

11. (*teatud elujärgus olema*) :

kapten peab endiselt poissmehepõlve капитан али но кышноясыкымтэ на
taat pidas pensionipõlve пересь мурт пенсиын вал

12. (*teat füüsilises v psüühilises seisundis olemise kohta*) :

ta peab minu vastu viha со мыным вожзэ поттэ

ära pea nende meestega sõprust эн эшъясыкы со воргоронъёсын

13. (*arvama, oletama*) малпаны, кожаны, лыдъяны

pidasin lähenejat Antsuks матэктйсь адямиез Антс кожай

teda peeti rikkaks сое узырен лыдъязы

14. (*hoolima, lugu pidama*) санэ басытыны, лыдэ басытыны; (*eitusega*) санэ
басытытэк кельтыны

minu arvamusel ei pea ta midagi мынэсытым малпанме со санэ уг басыты

15. (*hrl tud-partitsiibis*) (*riietuse, jalanõude kohta*) поськытыны

peetud ülikond посьтэм костюм

pidamine <pidamine pidamise pidamis[t pidamis[se, pidamis[te pidamis/i s>

1. (*mingites tingimustes hoidmine*) возён

pakase käes pidamine кезытын возён

2. (*säilitamine*) возён

puhtuse ja korra pidamine чылкытлыкез но радлыкез возён

3. (*millegi v kellegi kestev kasutamine, enda valduses hoidmine*) возён

töökoja pidamine мастерской возён

lammaste pidamine ыжъёсты возён

4. (*läbiviimine*) ортчытон; (*tähistamine*) пусьён

koosoleku pidamine кенеш ортчытон

juubeli pidamine юбилеез пусьён

5. (*millegi pidev täitmine*) нуон

päeviku pidamine дневник нуон

6. (*arvamine kelleks-milleks v mingisuguseks*) кожан, лыдъян

kellegi asjatundjaks pidamine кинэ ке тодйсь-валасен лыдъян

7. (*pidurdamine, tagasihoidmine*) возён

hobuse pidamine ohjadest валэз серметэн возён

8. (*püsimine*) возиськон

vahetas ameteid, pikemat pidamist polnud kusagil ужан интызэ вошъялляз,
нокытын но кема оз возиськы

pidev <pidev pideva pideva[t -, pideva[te pideva[id adj> (*lakkamatu, katkematu*)

дугдылытэк, вистэм-вожтэм; (*alaline, püsiv*) ялан, весь; (*järelejätmatu*)

люкиськытэк, вис карытэк; (*katkematu, seisakuta*) дугдылытэк, вис

карытэк; (*sidus, vahedeta*) вистэм, вистэм-вожтэм

pidev valu дугдйсьтэм вось луон

pidev joon дугдйсьтэм гож

pidevalt <pidevalt adv> (*lakkamatult, vahetpidamata, kogu aeg*) ялан;

(*katkematult*) дугдылытэк, ялан

tuul puhus pidevalt idast төл ялан чукшорысь пельтйз

spordiga peaks tegelema pidevalt спортэн ялан выроно

pidi <pidi postp [part]>

1. (*mööda mingit pinda v mingi ala piires liikumise kohta*) кузя

läks tänavat pidi урам кузя мынйз

nad tulid merd pidi соос зарезьтй лыктйзы

ronis redelit pidi üles **тубат кузя тубиз**

gaas jõuab meieni torusid pidi **газ ми доры труба кузя вуэ**

judinad jooksid selga pidi **куалекъян тыбыр кузя кошкиз**

2. (millegi külge kinnitatuna, millestki kinni hoides) :

kõis on üht otsa pidi puu külge seotud **гозы одйг пумыныз писпу борды думемын**

tirib tüdrukut juukseid pidi **нылэз йырситйз кыска**

kopsik ripub käepidet pidi naela otsas **кобы кутонтйз кортчоге ошемын**

3. (millegi toimumise viisi ja laadi märkimisel väljendites ja liitsõnades) :

kõikepidi **котькуд ласянь, котькызыы но**

vastupidi **мыдлань**

ettepanekut kaaluti seda ja teist kanti pidi **чектонэз котькуд ласянь мертазы**

mets kammiti mitut pidi läbi **нюлэсэз солань но, талань но сыназы**

4. (millegi põhjal, järgi) :

tunneb kõiki ees- ja isanime pidi **ваньзэсты нимзыя но атай нимзыя тодэ**

vana harjumust pidi **вуж сямья**

võimalust pidi **быгатэмья**

pidžaama <pidžaama pidžaama pidžaama[t -, pidžaama[de pidžaama[sid s>

пижама

ta armastab magada pidžaamas v pidžaamaga **со пижамаен изьыны яратэ**

pidu¹ <pidu p'eo_&_pidu pidu p'ittu, pidu[de pidu[sid s>

1. (pidustus, pidutsemine) шулдыръяськон, празник; (koosviibimine)

юшан

perekondlik pidu **семья празник**

soolaleivapidu **корка туй**

pidu korraldama **празник ортчытыны**

nad peavad pidu **соос юшало**

2. PILTL (lust, lõbu) шумпотон, куанон

poisi pidu oli lühike: ema käskis uued saapad jalast ära võtta **пияшлэн**

шумпотонэз кема өз кыстйськы: анаез выль сапетэз кылыны косйз

pidu² <pidu pidu pidu p'ittu, pidu[de pidu[sid s> (*pidamine, püsi[mine], olemine*)

кытын ке луон

ei olnud tal linnaski pikka pidu, oli varsti maal tagasi **карын но кема өз**

жегатскы, жоген гуртэ берытскиз

pidulik <pidul'ik piduliku pidul'ikku pidul'ikku, pidulik/e_&_pidul'ikku[de

pidul'ikk/e_&_pidul'ikku[sid adj> (*pidu-*, *pühade-*, *pühalik*) **торжественной,**

праздничной; (peo-, toretsev) чебер дйськем

näituse pidulik avamine **адзытонэз торжественно усьтон**

pidulik kleit **чебер дэрем**

pidupäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s>

праздник нунал

lastele olid vanaema külaskäigud tõelised pidupäevad **песянайлэн куное**

ветлэмьёсыз нылпиос понна зэмос празникъёс вал

pidur <pidur piduri piduri[t -, piduri[te pidure[id s>

1. ТЕНН тормоз, дугдытон

jalgratta pidur **великлэн тормозэз**

pidurid on korrast ära **ТОРМОЗЪЭС ТЯСЬКЕМЫН**
2. PILTL (*talitsev, tõkestav tegur*) **ЛЮКЕТОН, МОГЪЕТ, ЖЕГАТОН**
sotsiaalse arengu pidurid **СОЦИАЛЬНОЙ АЗИНСКОНЛЫ ЛЮКЕТЙСЪЭС**

pidurdama <pidurda[ma pidurda[da pidurda[b pidurda[tud v>

1. (*hrl piduri abil*) **ДУГДЫНЫ, ДУГДЫТЫНЫ**
auto pidurdab kurvis **МАШИНА КОЖОНТЙ ДУГДЭ**
autojuht pidurdas järsult **ШОФЁР ШУАК ДУГДЙЗ**
pidurdas jalaga kelku **ПЫДЫНЫЗ ДӨДЬБЕЗ ДУГДЫТЙЗ**
2. (*takistama, aeglustama*) **ДУГДЫТЫНЫ, ЖЕГАТЫНЫ, ЛЮКЕТЫНЫ; (tagasi hoidma, talitsema) ВОЗЬЫНЫ, КУТЫНЫ, ДУГДЫТЫНЫ**
arengut pidurdama **АЗИНСКОНЭЗ ЖЕГАТЫНЫ**
žgutt pidurdab verejooksu **ЖГУТ ВИР БЫЗЕМЕЗ ДУГДЫТЭ**
suutis end vaevu pidurdada **АССЭ МЫРДЭМ КУТЙЗ**
taime kasvu pidurdavad ained **БУДОСЛЭСЬ БУДОНЭЗ ДУГДЫТЙСЬ ТЫРМЕТЪЭС**

pidustus <pidustus pidustuse pidustus[t pidustus[se, pidustus[te pidustus/i s (*hrl pl*)> **ПУСЪЁН, ПРАЗДНИК**

aastapäevapidustused **АР ТЫРМОН НУНАЛЭЗ ПУСЪЁН**
võtsime osa võidupüha pidustustest **ВОРМОН НУНАЛЭЗ ПУСЪЁНЫН ПЫРИСЬКИМЫ**

pidusöök <+s'öök söögi s'ööki s'ööki, s'ööki[de s'ööki[sid_&_s'öök/e s>

1. (*piduroog*) **ПРАЗДНИК СИЁН-ЮОН**
perenaisel on pidusöögid juba valmis **КУЗЁ КЫШНОЛЭН ПРАЗДНИК СИЁН-ЮОНЭЗ**
ДАСЬ НИ
2. (*pidusööming*) **ЮОН, КУНО КАРОН**

pidutsema <pidutse[ma pidutse[da pidutse[b pidutse[tud v> (*pidu pidama*)

ЮМШАНЫ, ЮЫНЫ, ПРАЗДНИК КАРЫНЫ; (lõbutsema) ШУЛДЫРЪЯСЬКЫНЫ
pulmas pidutseti mitu päeva **СЮАНЫН КӨНЯ КЕ НУНАЛ ШУЛДЫРЪЯСЬКИЗЫ**

pigem[ini] <pigemini adv>

1. (*rohkem, tõenäolisemalt, õigemini, hoopis*) **ТРОСГЕС; (õigemini öelda) ШОНЕРГЕС ВЕРАСА**
lapsed istusid või pigem[ini] küll kükitasid ta jalge ees **НЫЛПИОС ПУКИЗЫ ЯКЕ, ШОНЕРГЕС ВЕРАСА, ЛАПТЙСЬКЫСА ПУКИЗЫ СОЛЭН ПЫД ДОРАЗ**
2. (*parem, eelistatavalt*) :
ta pigem[ini] sureb kui alla annab **СО КУЛОЗ, НО УЗ СЁТСКЫ**
pigem[ini] jääksin koju, aga mis parata! **МОН ДОРЕ КЫЛЫСАЛ, НО МАР КАРОД!**

pigi <pigi pigi pigi -, pigi[de pigi[sid s>

1. **ВАР, СИР**
2. PILTL (*täbar olukord*) **СЕКЫТ ЮГДУР**
sattus v jäi pigisse **СЕКЫТ ЮГДУРЕ ШЕДИЗ**

pigistama <pigista[ma pigista[da pigista[b pigista[tud v>

1. (*suruma, muljuma, litsuma*) **ЗЙБЫНЫ, ПОГМАНЫ, ДОНГАНЫ; (vajutama) ЗЙБЫНЫ**
pigistas teretusel mu kätt **ЖЕЧЪЯСЬКЫКУЗ МЫНЭСЪТЫМ КИМЕ ЗЙБИЗ**
ema pigistab lapse vastu rinda **АНАЙ НЫЛПИЗЭ ГАДЕЗ БОРДЫ ЖИПТЭ**
kägarasse pigistatud paber **ПОГМАСЬКЕМ БУМАГА**
2. (*ahistama, vaevama, piinama*) **ШЫМЫРТЫНЫ, ЗЙБЫНЫ, КУРЕКТЫНЫ,**

ВИСЬЫНЫ

südant pigistas valu сЮлэм куректыса висиз

3. (*jalanõude, riietusesemete kohta*) пыкытыны, пичи луыны
vasak king pigistab ninast паллян пыдкучтан ныр дортїз пыкытэз

4. (*survet avaldama*) зйбыны, шымыртыны
talumehi pigistati maksudega крестьянъёсты налогъёсын зйбизы

5. (*millegi arvel kokku hoidma*) шырьяны
pigistame kõhu kõrvalt ja ostame televiisori сиён вылын шырьялом но
телевизор басьтом

6. (*pingutusega midagi tegema*) сисьяны, поттыны
pigistas finišisirgel endast viimase финиш азын со берпум кужымзэ поттїз

pihk¹ <p'ihk piha p'ihka p'ihka, p'ihka[de p'ihka[sid_&_p'ihk/u s> (*vaik*) сир

pihk² <p'ihk pihu p'ihku p'ihku, p'ihku[de p'ihku[sid_&_p'ihk/e s> (*peopesa*)

кырым пыдэс, кырым; (*kätte*) кие; (*käes*) кийн; (*käest*) кийсь

kare pihk шакырес кырым

võttis allikast pihkudega vett ошмесысь кырымыныз ву басьтїз

pistis käe sõbrale pihku эшезлы кизэ сётїз

nagu pihu peal näha кырым пыдэсын кадь адске

pani supile pihuga soola шыд пöлы кырым сылал понїз

mulle sattus pihku hea raamat мынам киям умой книга сюрїз

pihlakas <pihlakas pihlaka pihlaka[t -, pihlaka[te pihlaka[id s>

1. BOT (*Sorbus*) палэзь, палэзьпу

2. (*pihlakamari, puit*) палэзь

Liitsõnad

pihlaka+

pihlakakobar палэзь пуры

pihlakamari палэзь

pihlakaoks палэзь вай

pihlakavein палэзь вина

piht¹ <p'iht piha p'ihta p'ihta, p'ihta[de p'ihta[sid_&_p'iht/u s>

1. (*vöökoht, talje*) кус

peenikese pihaga tüdruk векчи куско нылтыбыр

2. (*selja ülemine osa*) тыбыр, пельпум

kühmus piht губрес пельпум я. тыбыр

pese mu pihta! миськы тыбырме

3. (*pl*) (*pihasoon*) пельпум

4. (*riietusesemel*) кус

pihasse töödeldud pintsak куско пиджак

piht² <p'iht pihi p'ihti p'ihti, p'ihti[de p'ihti[sid_&_p'iht/e s>

1. RELIG (*pattude ülestunnistus*) исповедь

2. (*millegi ärarääkimine, ülestunnistamine*) шонерзэ веран

isa võttis poisi pihile атай пизэ шонерзэ вераны косїз

piht³ <p'iht pihi p'ihti p'ihti, p'ihti[de p'ihti[sid_&_p'iht/e s> ETN (*pilak*) чаг возён

pihta <p'ihta *postp, adv*>

1. *postp* [gen] (*millegi-kellegi vastu, suunas, sihis*) :

koputab ukse pihta **ӧсэ йыгаське**
vaenlase pihta avati tuli **тушмон былэ тыл усътйзы**
2. *postp* [elat] **KÕNEK** (*millestki alates, saadik*) :
hommikust pihta sajab **чукнаысен зоре**
3. *adv* (*tähistab tabamist, märkiminekut*) :
sain palliga pihta **монэ тупен йӧттйзы**
hakkame tööga pihta **уж борды кутскоме**

pihta hakkama (*alustama*) **кутскыны**
hakkame tööga kohe pihta **али ик ужаны кутскоме**

pihtima <p'ihti[ma p'ihti[da pihi[b pihi[tud v>
1. RELIG (*patte üles tunnistama*) **ӧпкельыны, сьӧлыкъёсты вераны,**
исповедоваться карыны
pihib preestrile **священниклы исповедоваться кариське**
2. (*ära rääkima, üles tunnistama*) **шонерзэ вераны, ӧпкельыны**
pean sulle kõik ära pihtima **мыным кулэ тыныд ваньзэ вераны**
pihtisid teineteisele oma tundeid **ог-огзылы яратэмзы сярысь веразы**

pihtimus <p'ihtimus p'ihtimuse p'ihtimus[t p'ihtimus[se, p'ihtimus[te p'ihtimus/i
s> **исповедь**
suriija pihtimus **кулйсьлэн исповедез**

pihustama <pihusta[ma pihusta[da pihusta[b pihusta[tud v> **пызйыны,**
пазыгыны; (*peenestama*) **пыргытыны, юдыны :**
pihustab kaussi leivatükke **нянь юдэсьёсты мискае пыргытэ**
pihustas kaenla alla desodoranti **кунулаз дезодорант пазьгиз**
vaenlane on pihustatud PILTL **тушмон пазьгемян**

pihusti <pihusti pihusti pihusti[t -, pihusti[te pihuste[id s> **ТЕНН** (*pihustusseadis*)
пазыгон арбери

piibel <p'iibel p'iibli p'iibli[t -, p'iibli[te p'iible[id s> **библия**
lapsi kasvatati piibli vaimus **нылпиосты библилэн курон-косонъёсызья**
будэтйзы
Liitsõnad
piibli+
piibliraamat **библилэн книгаез**
piibliseletus **библилы валэктон**

piiga <piiga piiga piiga[t -, piiga[de piiga[sid s> **ныл**
vanapiiga **бызытэк кылем ныл**

piiksuma <p'iiksu[ma p'iiksu[da piiksu[b piiksu[tud v>
1. (*loomade, lindude kohta*) **чикыртыны, чиргетыны, нискетыны,**
чипкетыны
hiir piiksub **шыр чикыртэ**
lind piiksub **тылобурдо чиргетэ**
2. (*hädiselt, arglikult rääkima v häält tegema*) **куара поттыны**

piiluma <p'iilu[ma p'iilu[da piilu[b piilu[tud v>
1. (*salamahti vaatama, piidlema*) **лушкем учкыны; (aeg-ajalt) учкылыны**

(*ringi*) берлань учкыны, котырак учкыны :
 piilus lukuaugust v läbi lukuaugu тунгон пасьтй лушкем учке
 lapsed piilusid aknast sisse нылпиос укное учкызы
 ära piilu võõrasse vihikusse! эн учкылы муртлэн тетрадыз
 lükkab ukse praokile ja piilub välja ёсэз пичияк усътэ но лушкем учке
 piilub kartlikult ringi кышкаса, котырак учкылэ
 2. PILTL (*veidi paistma, nähtav olema*) адскыны, потыны
 päike piilub pilve tagant пилем събрьсы шунды адске

piilupart <+p'art pardi p'arti p'arti, p'arti[de p'arti[sid_&_p'art/e s> (*savist mängupart*) горд сүйлэсь чөж

piim¹ <p'iim piima p'iima p'iima, p'iima[de p'iima[sid_&_p'iim/u s>

1. йөл
 rõõsk piim али кыскем йөл
 tilgastanud piim чырсам йөл
 värskelt lüpstud piim али кыскем йөл
 rammus piim йөлвыло йөл
 piimaga keedetud puder йөлын пöзътэм жук
 piim tõusis keema йөл быректйз
 lehm tuli teist korda piima скал кыкетйзэ кунян ваиз
 2. (*piimjas vedelik*) будос йөл
 võilillepiim, võilille piim унябей йөл

Liitsõnad

piima+
 piimahammas йөл пинь
 piimanõu йөл посуда
 piimasupp йөлын шыд

piim² <p'iim piimi p'iimi p'iimi, p'iimi[de p'iimi[sid_&_p'iim/e s> MER (*laevakere põiktala, millele toetub tekk*) бимс

piimahabe <+habe habeme habe[t -, habeme[te habeme[id s> PILTL

1. (*hõre, alles kasvama hakanud habe*) шер-тур туш
 2. (*kollanokk, nol*k) нонйсь

piin <p'iin piina p'iina p'iina, p'iina[de p'iina[sid_&_p'iin/u s> (*kannatus*)

курадзон, шуг адзон, куректон, курадзытон (*piinamine*) курадзытон;
 (*hinge-*) керпотон, возьдаськон :
 väljakannatamatu v talumatu piin чиданы луонтэм курадзон
 hingelised piinad лулпуш курадзонъёс
 näljapiinad сютэм улыса курадзон
 suri hirmsates piinades кышкыт курадзонъёсын кулйз

piinama <p'iina[ma piina[ta p'iina[b piina[tud v> курадзытыны, куректытыны :

ära piina loomi! эн курадзыты пöйшуръёсты!
 meest piinati näljaga пиосмуртэз сютэм возьыса курадзытызы
 see mõte piinab со малпан курадзытэ

piinlema <p'iinle[ma piinel[da p'iinle[b piinel[dud v> (*piina tundma, piinas*

vaevlema) курадзыны, куректыны
 haige piinleb valudes висись вöсь луэмысьтыз курадзе

piinlik <p'iinl'ik p'iinliku p'iinlikku p'iin'ikku, p'iinlik/e_&_p'iin'ikku[de p'iin'ikk/e_&_p'iin'ikku[sid *adj*>

1. (*ebamugav*) **УМОЙ ÖVÖL, УМОЙТЭМ;**; (*kahetsusväärne*) **ЖОЖОМЫТЙСЬ, ЖОЖЕ УСЬКЫТЙСЬ :**

piinlik olukord **УМОЙТЭМ ЮГДУР**

mul on naabri ees juhtunu pärast piinlik **БУСКЕЛЕ АЗЫН ЛУЭМ УЧЫР ПОННА МЫНЫМ УМОЙ ÖVÖL**

2. (*ülisuur, äärmine*) **ОРТЧЫТ, ТУЖ, УКЫР**

piinlik puhtus **ТУЖ ЧЫЛКЫТ**

piip¹ <p'iip *interj*> **ПИП**

telefonitorust kostis piip-piip **ТЕЛЕФОН ТРУБКАЫН КЫЛЙСЬКИЗ ПИП-ПИП**

piip² <p'iip piibu p'iipu p'iipu, p'iipu[de p'iipu[sid_&_p'iip/e *s*> *s* **ПИП**

tubaka*piip* **ЧИЛЫМ**

piipar <p'iipar p'iipari p'iipari[t -, p'iipari[te p'iipare[id *s*> (*teatedastusseade*)

ПЕЙДЖЕР

piir <p'iir piiri p'iiri p'iiri, p'iiri[de p'iiri[sid_&_p'iir/e *s*>

1. (*territooriume eraldav*) **КУНГОЖ, ГОЖ;** (*põllu-, krundi-*) **ВИС, ЛЮКИСЬ ГОЖ**
riikidevaheline piir **КУНЪЭС КУСПЫСЬ ГОЖ**

põhjapiir **УЙПАЛ КУНГОЖ**

piiri kaitsma **КУНГОЖЕЗ УТЬЫНЫ**

ületasime Poola piiri **ПОЛЬША КУНГОЖЕЗ ОРТЧИМЫ**

2. (*mõtteline joon, eraldus-, piirjoon*) **ГОЖ**

3. (*ülemäär*) **ПУМ**

tugevuspiir FÜÜS → **ЮНЛЫКЛЭН ПУМЫЗ**

ülempiir **ВЫЛЙ ПУМ**

igal asjal on piirid **КОТЬМАРЛЭН НО ПУМЫЗ ВАНЬ**

4. (*pl*) (*raamid, ulatus*) **СЪӨР, МУЛТЭС**

te lähete üle viisakuse piiride **ТЙ СЪӨРАЗ ОРТЧИСЬКОДЫ**

õhutemperatuur on nulli piires **v** piirides **ОМЫР ТЕМПЕРАТУРА НУЛЬ ГРАДУС ПАЛА**

piiri+

piirikontroll **КУНГОЖЫН ОРТЧИСЬ ЭСКЕРОН**

piiririkkumine **ГРАНИЦАЕЗ ТЙЯН**

piirama <p'iira[ma piira[ta p'iira[b piira[tud *v*>

1. (*ümbritsema, ümber olema*) **КОТЫРТЫНЫ :**

Eestit piirab kahest küljest meri **ЭСТОНИЕЗ КЫКНАЛАСЯНЬ ЗАРЕЗЬ КОТЫРТЭ**

2. (*mida millega ümbritsema*) **КОТЫРТЫНЫ :**

istandus piirati taraga **МЕРТТЙСЬКЕМЕЗ КЕНЕРЕН КОТЫРТЙЗЫ**

3. **SÕJ** **КОТЫРТЫНЫ**

vaenlase poolt piiratud kindlus **ТУШМОНЭН КОТЫРТЭМ ИЗКАР**

4. (*tagasi hoidma, vähendama*) **ПИЧИЯТЫНЫ, ÖЖЫТ КЕЛЪТЫНЫ**

suitsetamist piirama **ТАМАК КЫСКОНЭЗ ПИЧИЯТЫНЫ**

kaupa on piiratud koguses **ВУЗ ТЫРМЫТ ÖVÖL**

5. (*kelle-mille läheduses liikuma, kelle-mille kohal tiirlema*) **БЕРГАНЫ**

mesilased piirasid õitsvat pärnapuud **МУШЪЭС СЯСЬКАСЬ БЕРИЗЬ КОТЫРТЙ**

БЕРГАЗЫ

6. (*jälitama, passima*) **ВОЗЬМАСА УЛЫНЫ**

kull piiras kana **ДУШЕС КУРЕГЕЗ ВОЗЬМАСА УЛЙЗ**

7. (*ligi tikkuma, poolehoidu taotlema*) тэбиньыны, синмаськытыны

8. (*kärpima, pügama*) мычыны, вандыны
habet piirama тушез мычыны

piiramatu <p'iiramatu p'iiramatu p'iiramatu[t -, p'iiramatu[te p'iiramatu[id *adj*]
пумтэм-йылтэм, неограниченной
piiramatu monarhia неограниченной мнархия
piiramatud võimalused пумтэм-йылтэм луонлыкъёс

piiramine <p'iiramine p'iiramise p'iiramis[t p'iiramis[se, p'iiramis[te p'iiramis/i
s> висьян, люкон, сюбегатон

piirang <piirang piirangu piirangu[t -, piirangu[te piirangu[id s> (*kitsendus*)
сюбегатон, пичиятон
kiiruspiirang жоглыкёз пичиятон
alkoholimüügi piirangud аракы вузанлы сюбегатонъёс

piirduma <p'iirdu[ma p'iirdu[da p'iirdu[b p'iirdu[tud v> тырмытскыны
sellega asi ei piirdu соин уж уг быры

piire <piire p'iirde piire[t -, piire[te p'iirde[id s>

1. (*piirjoon*) гож, кунгож, дур :

seisis maa ja mere piirdel зарезьлэн дураз сылйз

nõu on piirdeni täis посуда дурозяз тырмемын

2. (*piirav pind v keha*) висьет, кенер

aiapiire кенер

ujulas ei tohtinud piiretest kaugemale ujuda бассейнын висьясь гож съёры
уяны уг яра вал

3. ANAT (*perifeeria*) выл люкет

Liitsõnad

piirde+

piirdeaed кенер

piiritlema <piiritle[ma piiritle[da piiritle[b piiritle[tud v> (*[nähtuse*
esinemismõiste] täpsemaid piire määratlema) кыллы валэктон сётыны,
сюбегатыны; (*muust eraldades*) висьяны

piiritu <piiritu piiritu piiritu[t -, piiritu[te piiritu[id *adj*]

1. (*piirideta, otsatu*) пумтэм-йылтэм, син сузёнтэм

piiritu stepp пумтэм-йылтэм степь

2. (*tohutu, lõpmatu*) пумтэм-йылтэм, быронтэм, туж, ортчыт

mu rõõm oli piiritu мынам шумпотонэ быронтэм вал

piiritus¹ <piiritus piirituse piiritus[t piiritus[se, piiritus[te piiritus/i s> (*ääretus,*
otsatus) пумтэм-йылтэм, быронтэм
stepi piiritus степьлэн быронтэмез

piiritus² <piiritus piirituse piiritus[t piiritus[se, piiritus[te piiritus/i s> спирт :
puhastab käsi piiritusega кизэ спиртэн чүшылэ

piirivalve <+valve v'alve valve[t -, valve[te v'alve[id s> (*piirikaitse*) кунгожез
утён

piirivalvur <+v'alvur v'alvuri v'alvuri[t -, v'alvuri[te v'alvure[id s> пограничник

piirjoon <+j'oon joone j'oon[t j'oon[de, joon[te j'oon[i s>

1. (*kontuur*) **выл тус, контур**

eseme piirjooned **арберилэн контуръёсыз**

meresõitjad kandsid kaardile saare piirjooned **зарезьын уясьёс шормуҷлэсь дуръёссэ картае суредазы**

2. (*eraldusjoon, piir*) **гож, дур, вис**

vee ja maismaa piirjoonel **ву но музьем вискын**

piirkond <p'iirk'ond p'iirkonna p'iirk'onda p'iirk'onda, p'iirk'onda[de p'iirk'onda[sid_&_p'iirk'ond/i s>

1. (*maa-ala, territoorium*) **улоос, ёрос; (tsoon) зона :**

Eesti idapoolsemad piirkonnad **Эстонилэн шундыжужанпал ёросъёсыз**

2. (*lähedus, lähikond*) **пал**

Taebpla piirkonna külade mehed **Таэбла гурт палась воргоронъёс**

3. (*kehaosa kitsam ala*) **дор**

valud südame piirkonnas **сюлэм дортй вось луон**

4. (*mingi nähtuse teatud ring*) **удыс**

kunsti eri piirkonnad **лулчеберетлэн пөртэм удысьёсыз**

piirnema <p'iirne[ma p'iirne[da p'iirne[b p'iirne[tud v> (*piiridega kokku puutuma*) **артэ луыны**

Eesti piirneb lõunas Lätiga **Эстония Латвиен артэ**

põld piirneb metsaga **бусы нюлэс вöзын**

piisama <p'iisa[ma piisa[ta p'iisa[b piisa[tud v> (*jätkuma, küllalt olema*)

тырмыны, тырмыт луыны

toidust v toitu piisab kõigile **сиён ваньзылы тырмыт**

raha piisas laua ja toolide ostmiseks **коньдон тырмиз жöк но пуконъёс октыны**

piisav <p'iisav p'iisava p'iisava[t -, p'iisava[te p'iisava[id adj> (*küllaldane*)

тырмыт

kütusevarud on piisavad **азьпаллы дасям эстйськон тырмыт**

põhjendused pole piisavad **валэктонъёс тырмыт öвöл**

piisavalt <p'iisavalt adv> **тырмыт**

piisk <p'iisk piisa p'iiska p'iiska, p'iiska[de p'iiska[sid_&_p'iisk/u s>

1. (*tilk*) **шапык**

veepiisk, piisk vett **шапык ву**

higi nõrgus piiskadena mööda põski alla **пöсьям ву шапыкен бам кузя васькиз**

2. (*natuke, veidike*) **шапык**

ta pole elu sees piiskagi viina suhu võtnud **со улоназ шапык вина но юэмын öвöл**

piiskop <p'iisk'op p'iiskopi p'iisk'oppi p'iisk'oppi, p'iisk'oppi[de

p'iisk'oppi[sid_&_p'iisk'opp/e s> RELIG **епископ**

peapiiskop **архиепископ**

piits <p'iits piitsa p'iitsa p'iitsa, p'iitsa[de p'iitsa[sid_&_p'iits/u s> (*löögiriist*)

сюло; (*ratsa-*) урыс :

lõi hobust piitsaga валэз сюлоен шуккиз

piitsutama <piitsuta[ma piitsuta[da piitsuta[b piitsuta[tud v>

1. (*piitsaga peksma, piitsa andma*) сюлоен шуккыны :

piitsutab hobust kiiremale sõidule v kiiremini sõitma валэз дыртытэ, сюлоен шуккыса

2. (*loodusnähtuste kohta*); (*kõrvu häiriva müra kohta*) :

vihm piitsutab akent зор укное ведра дурысь кадь кисьтэ

vali muusika piitsutas mu kuulmenahku зол музыка мынэсьтым пельёсме вандйз

3. (*kritiseerima*) зол нюръяськыны

artiklis piitsutati ahnust статьяын кёттырмостэм луэмен зол нюръяськызы

4. (*tagant sundima*) дыртытыны, уल्याны

tormasin edasi hirmust piitsutatuna кышкаме дыртытэмен мон азылань бызи

pikaegne <+'aegne 'aegse 'aegse[t -, 'aegse[te 'aegse[id adj> vt pikaajaline

pikaajaline <+ajaline ajalise ajalis[t ajalis[se, ajalis[te ajalis/i adj>, ka

pikaegne кемалы, кема кыстйськись

pikaldane <pikaldane pikaldase pikaldas[t pikaldas[se, pikaldas[te pikaldas/i adj>

1. (*aeglane*) каллен, нөзь

pikaldase loomuga inimene нөзь сямо аядми

pikaldase mõtlemisega inimene кема малпаськись аядми

2. (*pikka aega kestev*) кема кыстйськись

pikaldane haigus кема кыстйськись висён

pikali <pikali adv>

1. (*maha, lamama*) кыллыны, выдыны

heitis diivanile pikali диван былэ выдйз

viskan tunnikeseks pikali мон час пала кыллэ

2. (*maas, lamamas*) кыллыса, выдыса

lesis pikali voodis валес вылын выдыса улйз

matkajad puhkasid pikali rohu sees мынйсь-ветлйсьёс, гуждор былэ выдыса, шутэтскизы

pikalt <pikalt adv>

1. (*pikka aega, kauaks*) кема, кемалы; (*põhjalikult*) бадзым; (*eitusega*)

жамдэлы

kevad oli pikalt külm тулыс кема кезыт вал

koosolekut valmistati pikalt ette кенешлы кема дасяськызы

pikalt v pikemalt kaalumata otsustasin minna кема малпаськытэк, мыноно кариськи

2. (*aegamööda, pikkamisi*) каллен, дыртытэк

aeg venis pikalt дыр каллен ортчиз

3. (*kaugele välja v esile ulatuvalt*) :

ajad huuled pikalt torru ымдурзэ пепертйз

4. (*pikas ulatuses*) кузь

seal on pikalt liivaranda отын кузь луоё ярдур

5. KÕNEK (*kellegi minemaajamisega v kellestki lahtiütlemisega seoses*) :
saatsin ta pikalt **сое кыдёке лэзи**
käi pikalt! **кошкы татысь!**

pikamaajooks <+j'ooks jooksu j'ooksu j'ooksu, j'ooksu[de
j'ooksu[sid_&_j'ooks/e s> **кузь дистанцилы бызён**

pikanäpumees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s> PILTL (*varas*)
лушкаськись
peab pikanäpumehe ametit **лушкаськонэн выре**

pikap <pikap pikapi pikapi[t -, pikapi[te pikape[id s> (*sõiduauto alusvankriga
väike veoauto*) **пикап**

pikendama <pikenda[ma pikenda[da pikenda[b pikenda[tud v> (*ruumiliselt*)
кузятыны, кузёмытыны, кузь карыны; (jätkuga) будэтыны, итьыны;
(*ajaliselt*) **кемалыгес карыны**
habe pikendas mehe nägu **туш пиосмуртлэсь ымнырзэ кузьгес кариз**
õrpeaega pikendati viielt kuult kaheksale **дышетскон дырез вить толэзылэсь**
тямыслы кемалыгес каризы
vaja on viisat pikendada **визаез кемалыгес карыны кулэ**

pikendus <pikendus pikenduse pikendus[t pikendus[se, pikendus[te pikendus/i
s>

1. (*ruumiline*) **кузьгес карон**

teepikendus, tee pikendus **сюресэз кузьгес карон**

2. (*ajaline*) **кемалыгес карон; (tähtaja) берло азелы кельтон**

võlapikendus **пунэмез берыктонэз берло азелы кельтон**

sai puhkusele pikendust **солэсь шутэтсконзэ кемалыгес каризы**

palusin eksami jaoks pikendust **экзаменэз берло азелы кельтыны кури**

pikett¹ <pik'ett piketi pik'etti pik'etti, pik'etti[de pik'etti[sid_&_pik'ett/e s>
(*sõjaväe- v politseivalvesalk*); POL (*streikijate v meeleavaldajate salk*) **пикет**
pikett vabriku väravas **завод капка азын пикет**

pikett² <pik'ett piketi pik'etti pik'etti, pik'etti[de pik'etti[sid_&_pik'ett/e s> GEOD
(*maastikul märkvaiaaga tähistatud loodimispunkt, pikkusühik*) **пикет**

pikett³ <pik'ett piketi pik'etti pik'etti, pik'etti[de pik'etti[sid_&_pik'ett/e s>
(*kaardimäng*) **пикет**

piki <piki *prep* [part]> (*midagi v millegi äärt mööda liikumise v paiknemisega
seoses*) **кузя; (suuna märkimisel) кузя**

hakkasin minema piki raudteed **мон чугун сюрес кузя мыныны кутски**

käis piki koridori edasi-tagasi **коридор кузя азылань-берлань ветлйз**

piki põski voolasid pisarad **бам кузя синкылиос васькизы**

pikisilmi <+silmi *adv*> (*väga, suure igatsusega*) **чидатэк**
ootab pikisilmi poega koju **чидатэк пиезлэсь бертэмзэ возьма**

pikk <p'ikk pika p'ikka p'ikka, p'ikka[de p'ikka[sid_&_p'ikk/i *adj*>

1. (*ruumiliselt*) **кузь; (kasvult) жужыт**

pikk sihvakas noormees **жужыт веськрес пияш**

pikad käed **кузь киос**

pikk kuusk **жужыт кыз**

pikkade juustega tüdruk **кузь йырсиё нылаш**

pikk ja pime koridor **кузь но пеймыт коридор**

sul on pikk keel **PILTL тынад кылыд кузь**

2. (ajaliselt) кузь, кема кыстйськись :

soovime juubilarile pikka iga **сйзиськом юбилярлы кема аръёс чоже улон**

nende jutt venis pikaks **соослэн вераськонзы кемалы кыстйськиз**

pikkamisi <p'ikkamisi *adv*> vt pikkamööda

pikkamööda <+m'ööda *adv*>, ka pikkamisi (*aegamööda, aeglaselt*) **каллен,**

дыртытэк; (*vähehaaval*) **каллен, пичиен, ожытэн**

räägib pikkamööda **дыртытэк вераське**

sõidab pikkamööda **каллен мынэ**

harjusime pikkamööda uue eluga **каллен дышимы выль улонлы**

pikkpoiss <+p'oiss poisi p'oissi p'oissi, pois[te_&_p'oissi[de

p'oissi[sid_&_p'oiss/e s> **КОК (hakklhatoit) сйльын рулет**

pikksilm <+s'ilma silma s'ilma s'ilma, s'ilma[de s'ilma[sid_&_s'ilma/i s> FÜÜS

(*optikariist*) **подзорной труба**

pikkune <p'ikkune p'ikkuse p'ikkus[t p'ikkus[se, p'ikkus[te

p'ikkus/i_&_p'ikkuse[id *adj* (*hrl liitsõna järelosa*)>

1. (ruumiliselt) кузьда

meetripikkune **метр кузьда**

kaheksakümne kilomeetri pikkune jõgi **тямыстон иськемъем шур**

kogu seina pikkused raamaturiulid **борддор кузьда книга жажыос**

2. (kasvult) жужда; (taimede kohta) жужда

minupikkune **мон жужда**

poeg on juba peaaegu isa pikkune **пи атаез жужда луйське ни**

sõnajalad kasvasid puude pikkuseks **кыкыньольёс писпу жужда будыльзы**

3. (ajaliselt) :

aastatepikkune **аръем, аресьем**

kuudepikkune **толэзьем**

poolteise sajandi pikkune ajalugu **одйг но жыны дауръем истори**

pikkus <p'ikkus p'ikkuse p'ikkus[t p'ikkus[se, p'ikkus[te p'ikkus/i_&_p'ikkuse[id s>

1. (ulatus püst- v rõhtsuunas) кузьдала, быдзала

kleidi pikkus **дэрэмлэн кузьдалаез**

saare pikkus idast läände on kümme kilomeetrit **шормучлэн кузьдалаез**

шундыпуксёнысен шундыжужанозь дас иськем

2. (kasv) жуждала; (taimel) жуждала

võtke end pikkuse järgi ritta **султэлэ радэ жуждалая**

3. (ajaline kestus) кузьдала

tööpäeva pikkus **ужан нуналлэн кузьдалаез**

piklik <p'ikl'ik p'ikliku p'ikl'ikku p'ikl'ikku, p'iklik/e_&_p'ikl'ikku[de p'ikl'ikk/e_&_p'ikl'ikku[sid *adj*]> (*pikergune*) **кузьялэс**
piklik nägu **кузьялэс ымныр**

pikne <p'ikne p'ikse p'ikse[t -, p'ikse[te p'ikse[id *s*]> (*välk*) **чилектэм, гудыртэм, гудырьян** :
äkki kärgatas v raksatas pikne **шуак гудырьяны кутскиз**
pikne sähvib **чилекъя**
pikne lõi v süütas maja põlema **коркаез чашйиз**

piknik <piknik pikniku pikniku[t -, pikniku[te pikniku[id *s*]; <p'ikn'ik p'ikniku p'ikn'ikku p'ikn'ikku, p'iknik/e_&_p'ikn'ikku[de p'ikn'ikk/e_&_p'ikn'ikku[sid *s*]>
пикник
korraldasime piknikuid v piknikke linnalähedases metsas **ми лэсьтылймы**
пикникъёс карлы матысь нюлэскысь

pikutama <pikuta[ma pikuta[da pikuta[b pikuta[tud *v*]> (*pikali olema, lamama, lesima*) **кыллыны, выдыса улыны** :
pikutasin voodis keskhommikuni **нуназеозь валесын кылли**
otsustasin ainult natuke pikutada, aga jäin magama **өжыт гинэ выдыса улоно**
кариськи, но умме уси

pikuti <pikuti *adv*> (*pikkuse suunas, pikkupidi*) **кузя, кузьдалаезья**
järv on pikuti kümme kilomeetrit **ты кузьдалаезья дас иськем**

pila <pila pila pila -, pila[de pila[sid *s*]>
1. (*pilkamine*) **мыскыллян, сантэман**; (*pilkejutt, pilkav ütlus*) **серем карон**
tema arvel tehti pila **сое серем каризы**
2. (*pilkamisobjekt*) **серемес**
ta tehti pilaks **сое серемес каризы**

pilbas <pilbas p'ilpa pilbas[t -, pilbas[te p'ilpa[id *s*]>
1. (*piket õhuke puukild*) **шелеп, чаг**
tulehakatuse pilpad **тылжу кенжытон шелепъёс**
peenike kui pilbas **чаг кадь кёс**
2. (*katuse-*) **липиськон шелеп**

pildistama <pildista[ma pildista[da pildista[b pildista[tud *v*]> (*fotografeerima, iiles võtma*) **тус пуктыны**; (*end pildistada laskma*) **партретэ пуксыны**
pildistas oma vanemaid **анай-атайзэ тус пуктйз**
laseme end koos pildistada! **ойдо чошен партретэ пуксём**

pilduma <p'ildu[ma p'ildu[da pillu[b pillu[tud *v*]>
1. (*viskama, loopima*) **куштыны, лэзьыны (laili) куяны, лэзьяны (üksteist) лэзьясъкыны** :
poiss pildus kive vette **пияш изъёсты вуэ лэзьяз**
pildusin kiiruga asjad kohvrisse **мон жогак арбериосты чемоданэ куяй**
pildusime riided seljast **дйськутьёсмес куямы**
pildusime üksteist lumepallidega **ог-огмес лымы комокен лэзьямы**
2. (*mingi kehaosaga järske liigutusi tegema*) **жогак жутыны**
hobune pildus peaga **вал жогак йырзэ жутйз**
3. (*helki, sädelust levitama*) **чиляны, ворекьяны**

silmad pilluvad sädemeid **синъёс ворекъяло**

4. (*sõnu, väljendeid loopima*) **куяны, пазяны**

pillub tühje sõnu **чик юнме вераське**

pillub meid poriga **милемыз дэриен пазя**

5. (*raiskama, pillama*) **куяськыны, сэрпалляны, тус-тас карыны**

pillub mõtlematult raha **малпаськытэк, коньдонэныз куяське**

pilet <pilet pileti pileti[t -, pileti[te pilete[id s>

1. (*pääse*) **билет**

trammipilet **трамвай билет**

ostsin pileti kinno kümnendasse ritta **киное билет дасэти радэ басьти**

2. (*leheke eksamiküsimustega*) **билет**

ksamipilet **экзамен билет**

3. (*väärtpaber, mille eest loosimisel võib midagi võita*) **билет**

loteriipilet **лотерея билет**

4. (*kaart, tunnistus*) **билет**

liikmepilet **эзчи билет**

vihastus ja pani pileti lauale NÕUK **вожез потйз но, партбилетсэ жок вылэ понйз**

Liitsõnad

pileti+

piletimüüja **билет вузась**

pilge <pilge p'ilke pilge[t -, pilge[te p'ilke[id s> (*pilkamine*) **мыскыллян,**

сантэман, серем карон :

ütles seda kerge pilkega **со сое шоккетыса вераз**

sattus koolikaaslaste pilke alla v pilke aluseks **школаысь эшъёсыз сое сереме уськытйзы**

pilgel <pilgel *adv, adj*> *vt* pilgeni

pilgeni <pilgeni *adv*>, *ka* pilgel

1. (*ääretasa, triiki*) **дурозяз**

valas klaasid pilgeni täis **стаканъёсы дурозяз лэзиз**

2. (*tuubil, kuhjaga*) :

paat oli pilgeni täis kalu **пыж чорыген тырмемын вал**

buss oli sõitjaist pilgeni [täis] v pilgeni sõitjaid täis **автобус мынйсь-**

ветлйсьёсын тырмемын вал

pilgupüüdja <+p'üüdja p'üüdja p'üüdja[t -, p'üüdja[te p'üüdja[id s> (*tähelepanu endale tõmbav olend*) **синмаськытйсь маке :**

kena tüdruk, lausa pilgupüüdja! **чебер нылаш, синмаськытйсь!**

vaateaknal peab ikka olema mingi pilgupüüdja **витринаын маке**

синмаськытйсь пуктэмын луыны кулэ

pilgutama <pilguta[ma pilguta[da pilguta[b pilguta[tud v> (*silmalauge sulgema ja avama*) **кырмыштыны, кынъыртыны, кынъыштыны; (aeg-ajalt)**

кырмышъяны, кынъыръяны, кынъышъяны

piljard <piljard piljardi piljardi[t -, piljardi[te piljarde[id s> (*teat pallimäng*)

бильярд

pilk <p'ilk pilgu p'ilku p'ilku, p'ilku[de p'ilku[sid_&_p'ilk/e s]>

1. (*silmavaade, vaatamisviis, silmade ilme*) **учкон, син**
poisi kaval pilk **пилэн кескич синъёсыз**
vanaema hellitav pilk **песяйлэн мусоясь синъёсыз**
sellele ei vaadata hea pilguga **со шоры умой уз учке**
meie pilgud kohtusid hetkeks **милям синъёсмы огшаплы пумиськизы**
tüdruk lõi pilgu maha **нылаш синъёссэ лэзиз**
otsisin pilkudega müüjat **синъёсыным вуз карисез утчай**
tundsin endal teiste pilke **муртъёслэсь шорам учкемзэс шөдй**
näita mulle artiklit, viskan sellele korra pilgu peale **возьматы мыным**
статьяез, жогак сое синмыным ортчо
heidame pilgu tulevikku **PILTL азьланез шоры учкоме**
2. (*hetk, silmapilk*) **огви, шуак, син куспын**
jäin pilguks ajaks mõttese **огвилы малпаськонэ уси**
pilk hiljem olid kõik paadis **син куспын ванъзы пыжын вал**

pilkama <p'ilka[ma pilga[ta p'ilka[b pilga[tud v> (*pilama, irvitama, tögama*)

- мыскылляны, серем карыны; (õelalt) сантэманы :**
vigaseid ei tohi pilgata **өлексыосты уг яра серем карыны**
pilkav naer **мыскыллясь серекъям**

pill¹ <p'ill pilli p'illi p'illi, p'illi[de p'illi[sid_&_p'ill/e s]>

1. (*muusikariist*) **крезьгур инструмент**
rahvalikud pillid **калык крезьгур инструментъёс**
2. **KÕNEK (raadio, televiisor, makk vms) аппарат, приёмник**
televiisor on nässus, mina ise seda pilli parandada ei oska **телевизор тйяськиз,**
мон ачим со аппаратэз тупатыны уг быгаты
3. (*pirina, pinina, korina kohta*) :
kärbсед ajasid pilli **кутьёс жужгетйзы**
teekann hakkas pliidi pilli ajama **плита вылын чайник шуланы кутскизы**
kõrvus lõi pilli **пельын жон! вазиз**
4. **PILTL (nutt, kisa) бөрдэм, никсон**
laps ajab v lööb pilli **нылпи бөрдэ**

Liitsõnad

pilli+

pillimäng **крезьгур инструментэн шудон**

pill² <p'ill pilli p'illi p'illi, p'illi[de p'illi[sid_&_p'ill/e s> **FARM (ravimkuulike)**

- пилюля**
köhapill **кызэмлэсь пилюля**
neelas alla kibeda v mõru pilli **PILTL секыт кыл кылйз, ултйямеэз чиданы**

pillama <p'illa[ma pilla[ta p'illa[b pilla[tud v>

1. (*kukkuda laskma*) **уськытыны**
pillas taldriku käest **төркыез кыысьтыз уськытйз**
pillas kausi põrandale puruks **мискаез, выж вылэ уськытыса, пилиз**
2. (*viskama, paiskama*) **куштыны; (laiali) куяны**
kõik esemed toas olid laiali pillatud **вань арбериос комнатаын куямын вал**
3. (*sekka lausuma, vahemärkust poetama*) :
juhuslikult pillatud sõna **шөдтэк шорысь верам кыл**
4. (*raiskama*) **быдтыны**

pillab oma raha [tuulde] **коньдонзэ төлъя куштэ**
pillab oma energiat PILTL **аслэсьтыз кужымзэ быдтэ**

pillerkaar <+k'aar kaari k'aari k'aari, k'aari[de k'aari[sid_&_k'aar/e s] > (*lustipidu*)
шулдырьяськон, юмшан
pulmapillerkaar **сюан юмшан**

pillimees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s] > **крэзьгур инструментэн шудйсь**

pilliroog <+r'oog r'oo r'oogu r'oogu, r'oogu[de r'oogu[sid_&_r'oog/e s] > **ВОТ (Phragmites) тростник, дюкэндэр**
pilliroost katus **тростниклэсь липет**

pillutama <pilluta[ma pilluta[da pilluta[b pilluta[tud v] >
1. (*kuhugi pilduma, laiali paiskama*) **куяны, пазяны**
tuhk pillutati põllule **пенез бусые пазяны**
tuul pillutas pilvemassi laiali **төл пилемъёсты пазяз**
tuul pillutas puudelt lehti maha **төл писпуосысь куаръёсты ишказ**
2. (*ühest kohast teise pilduma, paiskama*) **куяны, куштыны :**
lained pillutasid paati **тулкымъёс пыжез куязы**
võttis lapse kätele ja pillutas teda kõrgele **нылпиез кияз кутйз но, вылие куяз**
3. (*kukkuda laskma*) **куяны, куштыны**
lennukid pillutasid pomme **самолётъёс бомба куязы**

piloot <pil'oot piloodi pil'ooti pil'ooti, pil'ooti[de pil'ooti[sid_&_pil'oot/e s] >
(*õhusõiduki juht*) **пилот**
helikopteri piloot **вертолёт пилот**

pilt <p'ilt pildi p'ilti p'ilti, p'ilti[de p'ilti[sid_&_p'ilt/e s] >
1. (*tasapinnaline kujutis*) **суред**
looduspilt **инкуазь суред**
piltidega raamat **суредъёсын книга**
ma joonistan sinust pildi **тынэсьтыд тусбуйдэ суредасько**
ta tütar on ilus nagu pilt **солэн нылыз картинка кадь чебер**
2. (*foto*) **туспуктэм, фотографи, фото**
mustvalge pilt **сьөд-төды туспуктэм**
grupipilt **групаен пуксем туспуктэм**
pulmapilt **сюан туспуктэм**
tegi v võttis pojast pilti **пизэ туспуктйз**
3. **KÕNEK (röntgeniülesvõte) снимок**
röntgenipilt **рентген снимок**
4. **KÕNEK (film) кино ВЕР.К.**
kinos jookseb hea pilt **клубын умой кино возъматэ**
5. (*vaatepilt, olukord, seis*) **суред; (üldmulje) адзем**
pilt plahvatuskohal oli kohutav **пуштэм интыын кёшкемыт суред вал**
6. (*ettekujutus, ülevaade*) **суред, син азе пуктон**
lõin endale kirjanduse järgi pildi Maltast **лыдзем литература вылэ**
пыкъяськыса, Мальтэз син азам пуктй
7. (*sõna, kujutava kunsti, muusika abil loodav kujutis*) **суред**
pildid külaelust **гурт улонысь суредъёс**
8. **KIRJ, TEATER (lavateose lõik) люкет, суред**

esimese vaatuse teine pilt **нырысетй люкетысь кыкетй суред**

Liitsõnad

pildi+

pildiraamat **суред-книга**

pilt+

piltmõistatus **ребус**

piltlik <p'iltl'ik p'iltliku p'iltl'ikku p'iltl'ikku, p'iltlik/e_&_p'iltl'ikku[de p'iltl'ikk/e_&_p'iltl'ikku[sid *adj*>

1. (*visuaalse pildina esinev*) **образной**

piltlik kujutus **образной син азе пуктон**

2. (*kujundlik*) **образной**

kirjaniku piltlik keel **писательлэн образной кылыз**

pilu <pilu pilu pilu -, pilu[de pilu[sid *s*>

1. (*piklik ava, pragu*) **вис, пась**; (*vahemik*) **вис, югыт инты** (*sisselõige*)

вандэм инты, кырем инты :

vaatepilu **учкон пась**

läbi kitsaste pilude immitses valgust **векчи висъёс пыртй югыт пыриз**

kõik pilud seinas topiti takkudega kinni **борддорысь вань висъёсты пакляен**

туйбылйзы

pilvede pilust näitas end päike **пилемъёс вискытй шунды адскиз**

2. TEKST (*auguline tikand*) **чильпырась пужы**

pilutama <piluta[ma piluta[da piluta[b piluta[tud *v*>

1. (*kissi tõmbama*) **кыньыртыны**; (*vidutama*) **кыньырскыны**

vaatas silmi pilutades kaugusse **синзэ кыньыртыса, кыдёке учкиз**

ere valgus sundis silmi pilutama **яркыт югыт синзэ мальдйз**

2. (*praotama*) **өжыт усьтыны, зубис карыны**

haige pilutas silmi ja sulges need jälle **висись өжыт гинэ синзэ усьтйз но**

выльысь ворсаз

pilutas ettevaatlikult akent **эскериськыса, укноез өжыт усьтйз**

3. (*pilutikandiga kaunistama*) **чильпырась пужыен пужыатыны**

pilv <p'ilv pilve p'ilve p'ilve, p'ilve[de p'ilve[sid_&_p'ilv/i *s*>

1. **пилем**

hõredad pilved **шер-тур пилемъёс**

madalad pilved **пилемъёс улыын**

vihmapilv **зор пилем**

kuu tuli pilve tagant välja **толэзь пилемъёс сьöрысь адскиз**

taevas pole näha ühtki pilve **инбамын одйг пилем но уг адскы**

lennuk tõusis pealepoole pilvi **самолёт пилемъёс вылэ тубиз**

mäetipp ulatus pilvedesse **гурезьлэн йылыз пилемъёс дорозь вуиз**

tuju tõusis pilvedeni **PILTL мылкыд пилемозь жутскиз**

2. (*auru, suitsu vms kohta*) **пилем кадь**

tolmupilv **пилем кадь тузон**

3. (*suur parv*) **туж уно, сьöd пилем кадь**

sääsepilv **туж уно чибиньёс**

4. **PILTL** (*tusatuju kajastava ilme kohta*) :

ta nägu tõmbus pilve **со лек кариськиз**

pilve <p'ilve adv> vt ka pilves (*pilvedega kaetuks*); PILTL (*rahulolematust, pahameelt väljendav*):
ilm läks pilve **куазь пильмаськиз**
taevas tõmbus üleni pilve **инбам быдэсак пилемъёсын чоксаськиз**
ta nägu tõmbus pilve **солэн тусыз пильмаськиз**

pilvelõhkuja <+l'õhkuja l'õhkuja l'õhkuja[t -, l'õhkuja[te l'õhkuja[id s>
(*kõrghoone*) **небоскрёб**
lift viis meid pilvelõhkuja viiekümnendale korrusele **лифт нуиз милемыз**
небоскрёблэн витьтонэти этажаз

pilves <p'ilves adv, adj> vt ka pilve
1. adv (*pilvedega kaetud*); PILTL (*rahulolematust, pahameelt väljendav*)
пилемо
ilm oli pilves ja vihmane **куазь пилемо но зоро**
ta on pilves KÕNEK **со пилемо мылкыдо**
2. adj (*pilvedega kaetud*); PILTL (*tusane, torn*) **пилемо**
pilves ilm **пилемо куазь**
pilves nägu **пилемо тус**
3. adv (*karjana*) **уллён**
lapsed jooksid tulija ümber pilves kokku **нылпиос лыктэм мурт доры**
бызъыса лыктйзы но пилем кадь котыраз люкаськизы

pilvik <pilvik pilviku pilviku[t -, pilviku[te pilviku[id s> BOT (*seen Russula*)
шыргуби
kollane pilvik BOT (*Russula claroflava*) **чуж шыргуби**
kirbe pilvik BOT (*Russula emetica*) **горд шыргуби**
soopilvik BOT (*Russula paludosa*) **горд шыргуби**
soolatud pilvikud **сылалтэм шыргуби**

pilvine <pilvine pilvise pilvis[t -, pilvis[te pilvise[id adj>
1. (*pilvedega kaetud, pilves*) **пилемо, пильмо**
pilvine ilm **пильмо куазь**
2. PILTL (*tusane, torn*) **секыт мылкыдо**
pilvised mõtted **секыт мылкыдо малпанъёс**

pilvitu <pilvitu pilvitu pilvitu[t -, pilvitu[te pilvitu[id adj>
1. (*pilvedeta, selge*) **пилемтэм, сайкыт**
pilvitu taevas **сайкыт инбам**
pilvitu hommik **пилемтэм чукна**
2. PILTL (*muretu*) **зеч, умой, сайкыт**
pilvitu õnn **сайкыт шуд**
pilvitu meeleolu **сайкыт мылкыд**

pilvitus <pilvitus pilvituse pilvitus[t pilvitus[se, pilvitus[te pilvitus/i s> (*pilvisus*)
пильмо

pime <pime pimedä pimedä[t -, pimedä[te pimedä[id adj, s>
1. adj (*valgusetu, valgusvaene*) **пеймыт**; (*valgustamata*) **пеймыт**
pime öö **пеймыт уй**
pime akendeta koridor **пеймыт укнотэк коридор**
väljas on juba pime **педлон пеймыт ни**

väljas kisub juba pimedaks **педлон пеймыт луэ ни**

2. s (pimedus) пеймыт, жомал

jäin pimedada peale **пеймытозь жегатски**

kardan pimedat **пеймытлэсь кышкасько**

istusime pimedas **пеймытын пукимы**

3. adj (nägemisvõimetus) сукур

pime poiss **сукур пияш**

pimedad kassipojad **синтэм писэйпиос**

ega ma pime ole, näen küll **ма мон сукур өвөл ук, адзисько**

4. s (mittenägija) сукур

pimedate ühing **сукуръёслэн огазеяськонзы**

5. adj PILTL (tegelikkuse suhtes taipamatu) сукур

oled sa pime, et ei märka, milline ta tegelikult on! **сукур-а ма тон, уд но синьылтйськы солэсь кыче луэмзэ!**

6. adj PILTL (vähearenenud, harimatu, mahajäänud: inimese kohta) пеймыт, бере кылем, дышетскымтэ; (kandi kohta) калыктэм, пеймыт я. палэнысь инты; (ajajärgu kohta) пеймыт

pime ja harimata rahvas **пеймыт но дышетскымтэ калык**

töötas pimedas kolkakülas **палэнысь пеймыт гуртын ужаз**

pime keskaeg **пеймыт шор дауръёс**

7. adj PILTL (ohjeldamatu, pöörane) номыр шоры учкытэк, визьтэммымон, фанатичной

pime usk **фанатичной оскон**

suurte eeskujude pime matkimine **авторитетъёслэсь малпаськытэк адзем карон**

8. adj (ettenägematu, juhuslik) витъымтэ шорысь, витъымтэ

pime juhus **витъымтэ шорысь учыр**

9. adj PILTL (sünge, rõõmutu) пеймыт, мөзмыт, шумпотонтэм

tulevik tundus pime ja lootusetu **азьланез шумпотонтэм но оскиськонтэм потйз**

10. adj PILTL (kahtlane, ebaseaduslik) пеймыт, осконтэм

selle firma tegevus on üks pime asi **со фирма пеймыт ужъёсын выре**

11. s KÕNEK (kirumissõnana) чатран ВЕР.К.

oh sa pime, ehmata mu päris ära **от чатран, монэ чылкак кышкатйз ук**

pimedus <pimedus pimeduse pimedus[t pimedus[se, pimedus[te pimedus/i s>

1. (valguse puudumine) пеймыт

ööpimedus **уй пеймыт**

laps kartis pimedust **нылпи пеймытлэсь кышказ**

silmad hakkasid pimedusega harjuma **синъёс дышизы пеймытлы**

2. (nägemisvõime puudumine) сукур луон

kannatab oma pimeduse pärast **сукур луэмысьтыз курадэ**

3. PILTL (rumalus, harimatus, piiratus) пеймыт

rahvas elas vaimses pimeduses **калык пеймытын улйз**

pimendama <pimenda[ma pimenda[da pimenda[b pimenda[tud v> **пеймыт карыны**

pimendasime aknad tekkidega **укноосты шобретэн пеймыт каримы**

pimesikk <+s'ikk siku s'ikku s'ikku, s'ikku[de s'ikku[sid_&_s'ikk/e s>

1. (pimesikumäng); PILTL (teesklemise v jutuga keerutamise kohta) сукур

такаен шудон

2. (*püüidja pimesikumängus*) **сукыр така**

pimesool <+s'ool soole s'ool[t s'ool[de, sool[te s'ool[i s> KÕNEK (*ussripik*)
аппендикс

pimestama <pimesta[ma pimesta[da pimesta[b pimesta[tud v>

1. (*nägemisvõimetuks tegema, enesekontrolli, arusaamist vähendama*) **сукыр кельтыны я. карыны**

välgusähvatus pimestas hetkeks silmad **чилектэмлэн югытэз огдырлы синъёсты сукур еариз**

2. PILTL (*kütkestama, võluma*) **паймытыны**

ta pimestas mind oma iluga **со паймытйз монэ аслаз чебереныз**

3. PILTL (*takistama, segama*) **мальдытыны**

rahvast pimestatakse ilusate sõnadega **калыкез чебер кыльёсын мальдытйзы**

pinal <pinal pinali pinali[t -, pinali[te pinale[id s> (*karp kirjutustarvete kaasaskandmiseks*) **пенал**

pind¹ <p'ind pinnu p'indu p'indu, p'indu[de p'indu[sid_&_p'ind/e s>; <p'ind pinna p'inda p'inda, p'inda[de p'inda[sid_&_p'ind/u s>

1. (*terav puidukilluke*) **шырпу, мертчем**

pind läks sõrme **шырпу чиньые пыриз**

võtsin pinnu nõelaga välja **шырпуэз венен поттй**

2. (*pindlaud*) **горбыль, саль**

koorem pinde **воз горбыль**

pind² <p'ind pinna p'inda p'inda, p'inda[de p'inda[sid_&_p'ind/u s>

1. (*pealmine kiht*) **выл :**

sile pind **вольыт выл**

ebatasane pind **вылыз чошкыт өвөл**

veepind **вулэн вылыз**

vaht kerkis puljongi pinnale **лым вылэ шуку потйз**

2. (*pinnas, alus, põhi, jalgealune*) **музъем, пыд ул; (mingi ala maapinna, ka territooriumi kohta) музъем**

kõva pind **чурыт музъем**

viljakas pind **удалтытйсь музъем**

esmakordselt viibin Prantsusmaa pinnal **мон нырысьсэ француз музъем вылын**

3. (*pindala*) **площадь, быдзала**

rõrandapind **выжлэн площадез**

4. PILTL (*see, millel miski rajaneb, millele miski tugineb*) **инъет**

vastuolud tekkisid maailmavaatelisel pinnal **пумит луонъёс кылдйзы дунне шоры учкон пумысен**

pindala <+ala ala ala -, ala[de ala[sid_&_al/u s> **площадь, быдзала**

riigi pindala **кунлэн быдзалаез**

korteri pindala on 40 ruutmeetrit **патерлэн быдзалаез 40 квадрат метр**

pinev <pinev pineva pineva[t -, pineva[te pineva[id adj> (*pingeline, pingutav, pingul*) **вань кужымез сётыса, напряжённой; (täis pinget) зырдам; (pingul) кужмысь, мылыкдтэм; (ärev, valvas) сак**

pinev olukord **зырдам югдур**
pinev heitlus **вань кужымеэ сётыса нюръяськон**
naabrite vahekord on pinev **бускельёслэн кусыпсы урод**
kõik jälgisid toimuvat pineva tähelepanuga **ваньзы ортчись шоры сак кариськыса учкизы**

pinevus <pinevus pinevuse pinevus[t pinevus[se, pinevus[te pinevus/i s>
(*pingulolek*) **вань кужымеэ поттон, шугсекут, секут**; (*äärmine*) **зырдам, зырдан** :
pinevusest higine laup **вань кужымеэ поттыса пöсям кымес**
jälgis pinevusega toimuvat **ортчись учырез сак учкиз**
pinevus kahe riigi vahel kasvas **кык кунъёслэн кусыпъёссы зырдазы**
meie vahel valitses pinevus **милям кусыпъёсмы уродэс вал**

pinge <pinge p'inge pinget -, pinget[te p'inget[id s>
1. (*pingulolek, pingelisu*) **вань кужымеэ поттон, шуг-секут, секут**;
(*pinevus, pingsus*) **зырдан, зырдам**
võitluspinge **нюръяськонлэн шуг-секутэз**
vibunöör on pinges v pinget all **вуж золтэмын**
töötas täie pingega **вань кужмысьтыз ужаз**
see ei paku mulle pinget **со монэ уг сюлэмшугъяськыты**
2. EL **напряжениле**
3. FÜÜS, TEHN **напряжениле**

pingeline <p'ingeline p'ingelise p'ingelis[t p'ingelis[se, p'ingelis[te p'ingelis/i
adj>
1. (*pingerikas*) **вань кужымеэ сётыса, зол, сюлмо**
pingeline töö **вань кужымеэ сётыса ужан**
2. (*ärev, pinev, konfliktne*) **зырдам, зырдыт**

pinginaaber <+n'aaber n'aabri n'aabri[t -, n'aabri[te n'aabre[id s> **парта сьöрысь бускель**

pingul <pingul *adv, adj*>
1. *adv* (*sirgu tõmmatuna, pingeseisundis*) **золтэм**; (*liibumas*) **лач-лач пукись, жикытак луись**
kõis on pingul **трос золтэмын**
hoiab ohjad pingul **биньгозыез золтэ**
kleit on keha ümber pingul **дэрэм мугор вылын лач-лач пуке**
2. *adj* (*sirgu tõmmatud, pingeseisundis*) **золтэм**; (*liibuv*) **лач-лач пукись, жикытак луись**

pingutama <pinguta[ma pinguta[da pinguta[b pinguta[tud v>
1. (*sirgu, pingule tõmbama*) **золтыны, кыскыны**
trossi pingutama **трос золтыны**
kutsar pingutab ohje **кучер биньгозыез золтэ**
2. (*pingesse, pingulolekusse viima*) **зол-зол карыны, золомытыны**; (*end*) **кужмысь вырыны, вань кужымеэ поттыны**
muskleid pingutama **сйль быгытьёсты зол-зол карыны**
pingutas kaste tõstes kogu jõudu **ящикез жутыкуз, вань кужымзэ поттйз**
pingutab kõrvu **сак кариськыса кылзэ**
oli juba videvik: tuli silmi v nägemist pingutada **акшан дыр вал ни: кужмысь**

учконо луиз

3. (*vaeva nägema, end kokku võtma*) кужмысь вырыны, вань кужымеэ поттыны :

tööd on palju, tuleb kõvasti pingutada уж трос, вань кужымеэ поттоно луоз pingutas kogu jõust, et tempot säilitada тэмпсэ возён понна, вань кужмысьтыз выриз

4. (*pingutust põhjustama*) лябзытыны

rohke lugemine pingutab silmi трос лыдзиськон синьёсты лябзытэ

pingutus <pingutus pingutuse pingutus[t pingutus[se, pingutus[te pingutus/i s> (*pingutamine*) вань кужымеэ поттон, золскон; (*pingulolek*) шуг-секыт, секыт; (*jõu kokkuvõtmise*) тыршон : lahendasin ülesande ilma suurema pingutuseta зол тыршытэк, задачаез лэсьтй

pingviin <pingv'iin pingviini pingv'iini pingv'iini, pingv'iini[de pingv'iini[sid_&_pingv'iin/e s> ПИНГВИН

pink <p'ink pingi p'inki p'inki, p'inki[de p'inki[sid_&_p'ink/e s>

1. (*iste*) зус

valgeks värvitud puust pink тōды буюм пулэсь зус

pikad pingid seinä ääres борддор дурысь кузесь зусьёс

istus pingi otsale зуслэн дураз пуксиз

2. (*kooli-*) парта

tagumine pink берпуметй парта

õpilane istus esimesse pinki дышетскись нырысетй парта съоры пуксиз

istusime temaga seitse aastat ühes pingis ми соин чōш сизьым ар одйг парта

сьōрын пукимы

3. (*töö-*) станок

Liitsõnad

pingi+ (*istmete kohta*)

pingirida парта рад

pingi+ (*koolipinkide kohta*)

pingirida парта рад

pinnapealne <+p'ealne p'ealse p'ealse[t -, p'ealse[te p'ealse[id *adj*>

1. (*pindmine*) выльй, мур өвөл

pinnapealsed juured выжыос муресь өвөл

pinnapealne haav яра мур өвөл

2. (*pealiskaudne*) ляб, выльй-выльй гинэ, мур өвөл

pinnapealsed teadmised лябесь тодон-валаньёс

pinnas <pinnas pinnase pinnas[t -, pinnas[te pinnase[id s>

1. (*maakoore pindmine kiht*) музейем; (*maa[pind]*) музейем

savikas pinnas горд сюё музейем

külmunud pinnas кынмем музейем

vesi imbus pinnasesse ву музейеме пычаз

2. PILTL (*alus*) пыд ул, иньёт

tekkepinnas кылдон

pinnima <p'inni[ma p'inni[da pinni[b pinni[tud v>

1. (*teravaks v õhemaks taguma*) шуккыны

pinnib vikatit **кусо шукке**

2. (*andmeid, teadmisi välja pigistama*) юалляськыса тодыны быгатыны;
(*raha vm väljakauplemise kohta*) ёртыны, кужмысь курыны :

pinnib sõbralt uudiseid **эшезлэсь иворьёсты юалляське**

3. (*pitsitama, ahistama*) зйбыса возыны

peremees pinnis sulaseid tööga **кузё батракъёсты ужен зйбыса возиз**

4. KÕNEK (*trimpama, jooma*) юыны

mehed pinnisid õlut **пиосъёс сур юизы**

pintsak <pintsak pintsaku pintsaku[t -, pintsaku[te pintsaku[id s> **пиджак**

hele ruuduline pintsak **югыт клетчато пиджак**

kuidas see pintsak mulle istub? **кызьы та пиджак мон вылын пуке?**

käib pintsaku väel **пиджак коже ветлэ**

pintsaklipslane <+l'ipslane l'ipslase l'ipslas[t l'ipslas[se, l'ipslas[te

l'ipslas/i_&_l'ipslase[id s> (*noor edukas mees*) **яппи, пинал удалтэм пияш**

pintsel <p'intsel p'intkli p'intkli[t -, p'intkli[te p'intkle[id s> **кисть, кисточка :**

hea terava otsaga pintsel akvarellimiseks **йылсо йыло умой кисточка**

акварелен буяськыны

värvib pintsliga lage **кисточкаен вöldэтэз буя**

pintseldama <pintselda[ma pintselda[da pintselda[b pintselda[tud v> (*värvimise*

kohta) **буяны;** (*võõrmana*) **наштаны;** (*määrima*) **зыраны**

pintseldab seinu **борддоръёсты буя**

tüdruk pintseldas oma kulmud mustaks **ныл синкашсэ съод буяз**

pintseldas punetavat kurku rohuga **гордэктэм ньылонэз эмьюмен зыраз**

pipar <pipar p'ipra pipar[t -, pipar[de p'ipra[id s>

1. BOT (*ronitaim Piper*) **посьтурын**

must pipar BOT (*Piper nigrum*) **съод посьтурын**

2. (*paprika, punapipar*) **мексика пуртэсо посьтурын**

3. (*köögiviljana*) **посьтурын**

marineeritud pipar **мариновать карем посьтурын**

4. (*maitseainena*) **посьтурын**

must pipar BOT (*Piper nigrum*) **съод посьтурын**

peenpipar, jahvatatud pipar **векчи карем посьтурын**

riputas supi peale liiga palju pipart **шыл пöлы мултэс посьтурын пызьназ**

5. KÕNEK (*pirtsakas tütarlaps*) **бырйиськись нылаш**

Liitsõnad

pipra+

piprakaun **посьтурын пуртэс**

pipratera **посьтурын тысь**

piparkook <+k'ook koogi k'ooki k'ooki, k'ooki[de k'ooki[sid_&_k'ook/e s>

(*vürtsitatud magustatud taignast küpsetatud küpsis v kook*) **пипаркоок,**

посьтурынэн печення

tähekujuline piparkook **кизили выллем пипаркоок**

piparmünt <+m'ünt mündi m'ünti m'ünti, m'ünti[de m'ünti[sid_&_m'ünt/e s>

BOT (*Mentha x piperita*) **бутник**

Liitsõnad

pipar+mündi+

piparmünditee бутник чай

piripill <+p'ill pilli p'illi p'illi, p'illi[de p'illi[sid_&_p'ill/e s> (*viripill*) бөрдйсь, нукыртйсь, эрке писэй

pirn <p'irn pirni p'irni p'irni, p'irni[de p'irni[sid_&_p'irn/e s>

1. (*pirnipuu ja selle vili*) груша; (*pirnipuu*) грушапу

pirnid on küpsed грушаос кисьмамын

2. (*elektrilamp*) лампочка

sajane pirn сю ватъем лампочка

3. KÕNEK (*tabav ütlus, ebameeldivus*) ултйян, секыт кыл веран

pani mulle pirni мыным секыт кыл вераз

pirtsakas <pirtsakas pirtsaka pirtsaka[t -, pirtsaka[te pirtsaka[id *adj*> (*tujukas*)

куатаськись, вогъяськись, тэргаськись, пöдыльяськись, йöнтэм; (*valiv*)

бырйиськись (*äge*) жог лекомись, шуак вожзэ поттйсь :

pirtsakas hellitatud laps куатаськись ортчйтэм нылпи

pirtsakas vanapiiga бырйиськись бызьымтэ нымурт

pirtsutama <pirtsuta[ma pirtsuta[da pirtsuta[b pirtsuta[tud *v*> (*tujutsema*)

куатаськыны, вогъяськыны, тэргаськыны, йöнтэмьяськыны,

бырйиськыны (*ägestuma*) жог лекомыны, шуак вожез поттыны :

ära pirtsuta söögiga! бырйиськытэк сиськы!

pirukas <pirukas piruka piruka[t -, piruka[te piruka[id *s*>

1. кутэмнянь :

porgandipirukas, porganditäidisega pirukas кешырен кутэмнянь

seenepirukas губиен кутэмнянь

2. PILTL (*ebameeldivus, pahandus*) шуккет, умойтэм луон, иьянэ усён

pisar <pisar pisara pisara[t -, pisara[te pisara[id *s*>

1. синкыли, синву

rõõmupisarad шумпотон синкылиос

pisarad veerevad üle näo синкылиос бам кузя васько

pühib põselt pisara бамысьтыз синкылиоссэ чушылэ

2. (*tilk, piisk*) шапык

kastepisar лысву

hirmuhigi pisarad laubal кышкамлэсь пöсям ву шапыкьёс кымесын

vere punane pisar sõrmeotsal горд вир шапык чиньы йылын

kevadvihma soojad pisarad тулыс зорлэн шуныт шапыкьёсыз

pisiasi <+asi asja 'asja 'asja, 'asja[de 'asja[sid_&_'asj/u s> (*tühine, ebaoluline asi v asjaolu*) öвöлтэм мае, кулэтэм мае, чыры-пыры; (*üksikasi*) деталь, пыр-поч

kamm, peegel ja mõned muud piasjad сын, синучкон но мукет куд-ог

чыры-пырыос

mäletab kõike viimse piasjani ваньзэ пыр-поч тодаз возе

pisik <pisik pisiku pisiku[t -, pisiku[te pisiku[id *s*> (*haigusetekitaja mikroob*)

туж векчи улэпос, микроб, бактерия

pisikud sattusid organismi **микробъёс мугоре сюрисы**

Liitsõnad

pisiku+

pisikukandja **микроб нулльсь**

pisikuvastane **микроблы пумит**

pisike[ne] <pisike_&_pisikene pisikese pisikes[t pisikes[se, pisikes[te pisikes/i
adj, s>

1. *adj (väga väike, tilluke)* **пичи, туж пичи**

pisike kõhn naine **пичи начар кышномурт**

pisikest kasvu mees **пичи мугоро пиосмурт**

mu pisike tütreke **мынам пичи нылы**

saapad on poisile pisikeseks jäänud **пияшлэн сапегъёсыз пичи кылиллям**

meil on siin täna pisike pidu **милям татын туннэ пичияк шулдыръяскон**

palk on pisike **уждун пичи**

2. *adj (tähtsusetu, tühine)* **пичи, өжыт**

pisike viga **өжыт янгышан**

3. *adj (vähese intensiivsusega)* **пичияк, өжытак**

pisemgi puudutus tegi valu **пичияк йотскон но вось кариз**

4. *s (laps, titt)* **пичи нуны, пинал**

pisike magab hällis **пичи нуны көкыын изе**

piss <p'iss pissi p'issi p'issi, p'issi[de p'issi[sid_&_p'iss/e s> (*kusi*) **кизь**

laps tegi pissi püksi **нылпи штаназ кизяз**

laps küsis pissile **нылпи кизяны куриськиз**

käi pissil ära! **кизяны ветлы!**

pissima <pissi[ma pissi[da pissi[b pissi[tud v> (*kusema*) **кизяны**; (*alla pissima*)

улэ кизяны :

laps pissis püksi **нылпи штаназ кизяз**

haige pissib alla **висись улаз кизя**

piste <piste p'iste piste[t -, piste[te p'iste[id s>

1. (*torge, pistmine*) **бышкалтон, шуккет; (hammustus, nõele) куртчон,**
куртчем, лексён, лексем

mesilaspiste, mesilase piste **мушлэн лексемеz**

2. PILTL (*teravus, torge*) **лэчыт кыл веран**

3. (*järsk torkav valusööst*) **чөгьям**

tunnen pisteid rinnas **гадьы чөгья**

4. TEKST (*õmblemisel, tikkimisel*) **вурыс**

pistik <pistik pistiku pistiku[t -, pistiku[te pistiku[id s>

1. AIAND (*mulda juurduma pistetud taimeosa*) **модос юдэс, выжы юдэс**

2. EL (*hark juhtme otsas*) **штепсель**

torka lambi pistik seinakontakti **лампалэсь штепсельзэ борддорысь розеткае**
донгы

pistikupesa <+pesa pesa pesa p'essa, pesa[de pesa[sid_&_pes/i s> EL

штепсельной розетка

pistma <p'ist[ma p'ist[a pista[b piste[tud, p'ist[is p'ist[ke v>

1. (*teravaotsalise esemega torkama*) **бышканы, бышкалтыны; (hammustama,**

nõelama) куртчыны, лексьыны :

nõelaga pistma венен бышкалтыны

pistis loomale pussi rindu пöйшурлэн гадяз пурт бышкалтйз

sääsed pistavad valusasti чибиньёс вöсь куртчылйсько

sööstab õuelt minema, nagu oleks teda herilane pistnud дуринчи сое лексем

кадь, азбарысь бызьыса кошке

2. (*valusööstu kohta*) чөгъяны

südamet pistab сюзэм чөгъя

3. (*toppima, suruma*) донгыны, поныны; (*niiti, paela*) пыртыны

pistis võtme lukuauku усьтонэз тунгон пасе донгиз

pistis käe taskusse кизэ кисыяз понйз

pistis sõrmuse sõrme чиньыяз зундэс понйз

4. (*kuhugi asetama*) поныны

pistis mantli nagisse пальтоез чөгө ошиз

pistis dokumendid kausta документъёсты папкае понйз

pistan panni tulele табаез тыл вылэ поно

pistis kindad kätte пöзьясъскиз

kuhu ma olen küll oma prillid pistnud? кытчы меда мон очкиме донги?

5. (*mingit tegevust, seisundit esile kutsuma*) :

pistis suitsu põlema тамак жуатйз

ladu oli põlema pistetud складэз сутйзы

pista ahi küdema v kütte эсты гурез

pista raadio mängima! лэзь радиоез

6. KÕNEK (*pistist andma*) кузьым сётыны

kohtunikule tuleks natuke pista судьялы пичияк кузьым сётыны кулэ вал

7. KÕNEK (*nähvama, torkama*) йётгыны, жожомытыны, вöсь карыны

poetas vahele mõne pista märkuse веран куспаз куд-ог жожомытйсь

замечаниос пыртылйз

8. KÕNEK (*isukalt sööma*) ваньзэ сиыны; (*isukalt jooma*) ваньзэ юыны

pistis nahka mitu taldrikutäit suppi кöня ке төркы шыдэз сиыса быдтйз

lapsed olid kõik kommid korraga nahka pistnud нылпиос вань кампетэз одйг

кутскемен сиыса быдтйзы

9. KÕNEK (*kuhugi tormama*) дыртыны, бызьыса мыныны

poiss pistis joostes koolimaja poole пияш школа пала бызьыса мынйз

haaras mütsi ja pistis toast välja изьызэ басьтйз но комнатаысь бызьыса

потйз

10. KÕNEK (*äkki midagi tegema hakkama*) :

laps pistis karjuma нылпи кесяськыны кутскиз

kõik pistid laginal naerma ваньзы гор-гор серекъяны кутскизы

pistis jälle jooma со нош ик юыны кутскиз

pistrik <p'istr'ik p'istriku p'istr'ikku p'istr'ikku, p'istrik/e_&p'istr'ikku[de p'istr'ikk/e_&p'istr'ikku[sid s> ZOOЛ (*röövlind Falco*) сокол

pisut <pisut adv> (*veidi, natuke*) öжыт, кöня ке, пичияк

oota pisut! возьма öжыт!

ta rahunes pisut со кöня ке буйгаз

ta on pisut väsinud со пичияк жадемын

pits' <p'its pitsi p'itsi p'itsi, p'itsi[de p'itsi[sid_&p'its/e s> (*mustriline võrkkudum*) чильтэр

brüsseli pits брюссель чильтэр

pitsist pluus **чильтэрлэсь блузка**
pitsiga ääristatud taskurätt **дуртйз чильтэрен вурем ныркышет**

pits² <p'its pitsi p'itsi p'itsi, p'itsi[de p'itsi[sid_&_p'its/e s> (*väike napsiklaas*)
чарка; (*napsiklaasitüis*) **чарка**
ilusad kristallist pitsid **чебер хрусталь чаркаос**
pits viina **чарка аракы**
tõstsin pitsi külalise terviseks **кунолэн тазалыкез понна чарка жутй**
jäi ühest pitsist purju **одйг чаркалэсь кудзиз**

pits³ <p'its pitsi p'itsi p'itsi, p'itsi[de p'itsi[sid_&_p'its/e s> (*piibulips, sigari-, sigaretihoodik*) **мундштук**
sigaretipits **тамак мундштук**

pitsa <pitsa pitsa pitsa[t -, pitsa[de pitsa[sid s> **пицца**
seenepitsa **губиен пицца**

pitsat <pitsat pitsati pitsati[t -, pitsati[te pitsate[id s> (*pitseri löömise vahend*)
печать, штемпель
riigipitsat **кун печать**
lõi tõendile pitsatiga pitseri peale **справка вылэ печать пуктйз**

pitseerima <pits'eeri[ma pits'eeri[da pitseeri[b pitseeri[tud v> (*pitseriiga sulgema*) **запечатать карыны**
pitseeritud kiri **лякем но печать пуктэм гожтэт**
pitseeritud ladu **запечатать карем склад**

pitser <p'itser p'itseri p'itseri[t -, p'itseri[te p'itsere[id s>
1. (*pitsatijälg*) **печать** :
tõendil on asutuse pitser **справка вылэ ужьюртлэн печатез пуктэмын**
2. *PILTL (varjund, jälg)* **бервыл, тодмет**
raamat kannab aja pitserit **дырлэн бервылыз кельтэмын книгае**

piuksuma <p'iuksu[ma p'iuksu[da piuksu[b piuksu[tud v>
1. (*loomade, lindude kohta, muu heli v hääle kohta*) **чиргетыны, чиетыны (тылобурдоос сярысь); чикыртыны (шыр сярысь); нискетыны (кучапи сярысь); чипкетыны (чипы сярысь)**
see kummist mänguasi piuksub ka **та резиналэсь шудон арбери чикыртэ но**
2. (*hädise, argliku häälega rääkima, laulma vms*) **нискетыны, зурены, бёрдыны**
piuksus midagi **маке но нискетйз**

pjedestaal <pjedest'aal pjedestaali pjedest'aali pjedest'aali, pjedest'aali[de pjedest'aali[sid_&_pjekest'aal/e s> (*[kuju] alus, autasustamispuodium*)
пъедестал, данъян пул
mälestussamba graniidist pjedestaal **синпелетлэн гранит пъедесталэз**
tõusis pjedestaali kõrgeimale astmele **пъедесталлэн вылй тубатаз тубиз**

pk **почта ящик**

pkR **Христослэн вордскемез бере**

plaadistama <plaadista[ma plaadista[da plaadista[b plaadista[tud v>

1. (*heliplaadistama*) **пластинкае гожтыны**

plaadistatud lastelaul **пластинкае гожтэм нылпиослэн кырзэмзы**

2. (*plaatima*) **плиткаен шобыртыны**

plaadistab pörandat **выжез плиткаен шобыртэ**

plaan <pl'aan plaani pl'aani pl'aani, pl'aani[de pl'aani[sid_&_pl'aan/e s>

1. (*kavatsus, mõte*) **план, малпан, медон**

eluplaanid **улон планъёс**

puhkuseplaanid **шутэтскон планъёс**

peab plaani abielluda **кышнояськыны малпа**

kuidas seda plaani ellu viia? **кызы та малпанэз улонэ пычатоно?**

mul ei ole plaanis sõita **мон мыныны уг малпаськы**

2. (*tegevuskava mingiks ajavahemikuks, seda kajastav dokument*) **план**

külviplaan **кизён план**

õppeplaan **дышетскон план**

3. (*ajakava, graafik*) **расписание, график**

rongiplaan **поездлэн расписаниез**

4. (*objekti rõhtprojektsiooni vähendatud kujutis, jäädvustatava objekti kujutise mõõtkava filmi- v fotokaadris*); PILTL (*tasand*) **план**

meest filmiti suures plaanis **пиосмуртэ матысен снимать каризы**

5. (*laad, vaatenurk, aspekt*) **ласянь**

käsitleb nähtust ajaloolises plaanis **юанэз истори ласянь эскере**

6. KÕNEK (*välimus, väljanägemine, olemine*) **вылтус**

poeg on oma isa plaani **пияш вылтусызъя атаезлы кельше**

plaanima <pl'aani[ma pl'aani[da plaani[b plaani[tud v>

1. (*plaanima koostama, planeerima*) **планировать карыны, радъяны**

arhitekt plaanis pargi **архитектор паркез планировать кариз**

plaanis töö kahele aastale v kahe aasta peale v kaheks aastaks **ужез кык арлы радъяз**

2. (*plaanitsema, kavatsema*) **малпаны, медыны**

pidu plaaniti maal pidada **шулдырьясьсконэз гуртын ортчытыны малпазы**

plaanin pisut puhata **өжыт шутэтскыны медйсько**

plaanipärane <+pärane pärase päras[t -, päras[te pärase[id *adj*> **планъя мынйсь**

plaanipärane areng **планъя азинскон**

eksamiteks ettevalmistus olgu plaanipärane **экзаменьёслы дасясьскон планъя**

мед мыноз

plaanitsema <plaanitse[ma plaanitse[da plaanitse[b plaanitse[tud v>

(*kavatsema, plaani pidama*) **малпаны, медыны**

plaanitseb puhata **шутэтскыны малпа**

plaanitses gümnaasiumi astuda **гимназие пырыны малпаз**

plaaster <pl'aaster pl'aastri pl'aastri[t -, pl'aastri[te pl'aastre[id s> **MED, TEHN**

пластырь

pani haavale plaastri peale **яра вылэ пластырь понйз**

plaaž <pl'aaž plaaži pl'aaži pl'aaži, pl'aaži[de pl'aaži[sid_&_pl'aaž/e s>

(*supelrand*) **пляж**

päevitasime plaažil **пляжын шунды шорын пыжимы**

plaat <pl'aat plaadi pl'aati pl'aati, pl'aati[de pl'aati[sid_&_pl'aat/e s]>

1. (*katmiseks*) **плита, лист, пул**; (*väike*) **плитка, пичи пул**; (*õhuke*) **пластинка**
keraamilised plaadid **керамической плитаос**

betonplaat **бетон плита**

köögi seinad kaeti plaatidega **кухняысь борддоръёсты плиткаен лякылъзы**

2. (*eseme osa*) **плита**; (*silt*) **пул, табличка**

hual on dolomiidist plaat **шайгу вылын доломит плита**

plaat korteri uktsel **патерлэн оc вылаз шуккем пул**

3. (*heli-*) **пластинка, диск**

ansambel laulis plaati mitu uuemat laulu **ансамбль кoня ке выль кырзаныёссэ**
пластинка вылэ гожтйз

4. (*küpsetus-*) **пыжиськон корт лист**

pirukas on plaadiga praeahjus **корт листысь пирог гурын**

5. (*foto-*) **фотопластинка**

6. (*trükiivorm*) **пластина**

trükiplaat **печатлан пластина**

Liitsõnad

plaadi+ (*heliplaatidega seotud*)

plaadimängija **проигрыватель**

plaatina <plaatina plaatina plaatina[t -, plaatina[te plaatina[id s]> **КЕЕМ платина**
plaatinast ehted **платиналэсь чеберьяньёс**

plahvatama <plahvata[ma plahvata[da plahvata[b plahvata[tud v]>

1. (*plahvatusse toimumise kohta*) **пуштыны**; (*plahvatusse toimel purunema*)

пуштыны, пилиськыны; (*äkitselt süttima*) **жуаны кутскыны, тыл потыны,**
кенжыны, гомзыны

gaasiballoon plahvatas **газ балон пуштйз**

miin plahvatas **мина пуштйз**

bensiin plahvatas **бензин гомзйз**

tuletikk plahvatas põlema **спичка кенжиз**

2. PILTL (*järsult esile purskuma, äkki tekkima*) **пуштыны, зырваны**

tüdrukud plahvatasid naerma **ныльёс кoтсэс посымон серекьяны кутскизы**

ta plahvatas vihast **со лекомиз**

poisil[e] plahvatas hea mõte pähe **пияшлэн йыраз малпамтэ шорысь умой**
малпан лыктйз

plahvatus <plahvatus plahvatus plahvatus[t plahvatus[se, plahvatus[te
plahvatus/i s]> **пуштон, пуштэм**; (*lõhkemine*) **пуштон, пилиськон**
vihaplahvatus **лекомон**

kajas plahvatus **пуштэм гудыртйз**

maa värises plahvatuses **музъем дырекяз пуштэмлэсь**

plahvatuses purunenud sild **пуштэмлэсь куашкам выж**

Liitsõnad

plahvatus+

plahvatusohtlik **пуштонлэсь кышкыт**

plakat <plakat plakati plakati[t -, plakati[te plakate[id s]> **плакат, ялон**

näituseplakat **адзытон сярысь ялон**

seintele oli kleebitud tantsupeole kutsuvaid plakateid **борддоре эктон жытэ**

отись плакатыёс лякылэмын вал

plaksutama <plaksuta[ma plaksuta[da plaksuta[b plaksuta[tud v> **шлaчкeтыны, тапыртыны; (aplodeerima) чабкыны, кичабыны**
plaksutab piitsa v piitsaga **сюлоен шлaчкeтэ**
laps plaksutas rõõmu pärast käsi **нылпи, шумпoтыса, кизэ чабиз**
lauljale plaksutati tormiliselt **кырзасылы кужмо кичабизы**

planeerima¹ <plan'eeri[ma plan'eeri[da planeeri[b planeeri[tud v>
1. (*plaanima, plaani koostama*) **радъяны, планировать карыны; (maa-ala kruntideks välja mõõtma) планировать карыны**
kursus on planeeritud kahele aastale **курс кык арлы радъямын**
ta oskab oma tööd hästi planeerida **со быгатэ ужзэ умой радъяны**
arhitekt planeeris pargi **архитектор парк планировать кариз**
2. (*laajama*) **чошкатыны, чошкыт карыны**
rõldu tuli planeerida **бусыез чошкатоно луиз**

planeerima² <plan'eeri[ma plan'eeri[da planeeri[b planeeri[tud v> (*lauglema*)
планировать карыны, каньылля уллань лэзкыны, поръяны,
pea kohal planeeris kajakas **йыр вадъсын чайка поряз**
planeeriv lennuk **каньылля уллань лэзкысь аслобет**

planeet <plan'eet planeedi plan'eeti plan'eeti, plan'eeti[de
plan'eeti[sid_&_plan'eet/e s> ASTR (*Päikese ümber tiirlev taevakeha*) **планета,**
инсьөрму
ta on nagu tulnukas mõnelt teiselt planeedilt **со мукет планетаысь лыктэм**
кадь ик

plank¹ <pl'ank plangu pl'anku pl'anku, pl'anku[de pl'anku[sid_&_pl'ank/e s>
1. (*paks laud*) **зөк пул**
plankudest aed **пуллэсь кенер**
paksud plangud on virnas **зөк пульёс штабеле тыремын**
2. (*laudtara*) **пуллэсь кенер**
maja ümber ehitati plank **корка котырез кенерен кутйзы**
poiss ronis üle plangu **пи кенер йылтй тубиз**

plank² <pl'ank plangi pl'anki pl'anki, pl'anki[de pl'anki[sid_&_pl'ank/e s>
(*blankett*) **бланк**
telegrammiplank **телеграмма бланк**

plank³ <pl'ank plangi pl'anki pl'anki, pl'anki[de pl'anki[sid_&_pl'ank/e adj>
KÕNEK (*ilma rahata, paljas*) **коньдонтэк, гольык**
olen täitsa plank **мынам одйг коньые но овөл**

plast <pl'ast plasti pl'asti pl'asti, pl'asti[de pl'asti[sid_&_pl'ast/e s> (*plastmass*)
пластмасса, пластик
plastist anumad **пластмассалэсь посуда**
Liitsõnad
plast+
plastnõu **пластмассалэсь тусьты-пуньы**

plastiline <plastiline plastilise plastilis[t plastilis[se, plastilis[te plastilis/i adj>
(*painduv, ilmekas, kujukas, tainjas, plastika-*) **пластической, пластичной**

plastiline tants туж чебер эктэм
plastiline kirurgia MED пластической операция

plats¹ <pl'ats platsi pl'atsi pl'atsi, pl'atsi[de pl'atsi[sid_&_pl'ats/e s]>

1. (*väljak*) карлуд, площадь; (*spordi-*) площадка; (*sõjaväe harjutusväljak*)
плац

jaamaesine plats вокзал вöзысь карлуд

korvpalliplats баскетбол площадка

Raekoja plats Ратушной карлуд

2. (*maa-ala*) площадка, инты

tantsuplats эктон площадка

maja plats on välja valitud коркалы инты быръемын

3. (*iste*) инты

minu plats oli teises reas мынам интые кыкетй радын вал

võta platsi! пуксьы!

näitas mulle platsi kätte мыным интыме возматйз

4. (*asukoht, toimumispaik*) инты

kuldnokad on juba platsis шырчикъёс вуизы ни

plats puhtaks! бушатэ та интыез!

plats² <pl'ats interj, adv>; <pl'ats platsu pl'atsu pl'atsu, pl'atsu[de
pl'atsu[sid_&_pl'ats/e s]>

1. *interj; adv* сач, шлёп

kott kukkus plats porri сумка сач дэрие усиз

2. *s (plarts, lats)* чабкем, шлёп карем

kott kukkus platsuga vette сумка шлёп карыса, вуэ усиз

platvorm <pl'atv'orm pl'atvormi pl'atv'ormi pl'atv'ormi, pl'atv'ormi[de
pl'atv'ormi[sid_&_pl'atv'orm/e s]> (*kõrgend*) платформа

astusin vagunist platvormile вагонысь платформе потй

pleed <pl'eed pleedi pl'eedi pl'eedi, pl'eedi[de pl'eedi[sid_&_pl'eed/e s]> (*villane
suurrätt*) плед

ruuduline šoti pleed кечато шотланд плед

pleekima <pl'eeeki[ma pl'eeeki[da pleegi[b pleegi[tud v]>

1. (*värvainest vabanema pleegitamise tulemusena*) тöды луыны; (*värvi
kohta*) бездыны; (*päikese käes*) гужаны; (*tuhmuma*) бездыны :

pluus on ära pleekinud блузка бездэм

halliks pleekinud tapeet гужам шпалер

2. KÕNEK (*päevitama*) пыжныны

ujusime ja pleekisime rannas уямы но ярдурын пыжимы

plehku <pl'ehku adv> (*jooksu, pakku, putku, rettu*) :

plehku panema бызьыса пегзыны

pleier <pl'eier pl'eieri pl'eieri[t -, pl'eieri[te pl'eiere[id s> **плейер**

videopleier видеоплейер

plekiline <plekiline plekilise plekilis[t plekilis[se, plekilis[te plekilis/i adj>

(*plekkidega kaetud*) виштыё :

plekiline laudlina виштыё жöккышет

plekk¹ <pl'ekk pleki pl'ekki pl'ekki, pl'ekki[de pl'ekki[sid_&_pl'ekk/e s> (*laik*)
вишты; (*valgunud vee, värvi vm*) ву виям бервыл
higiplekk пöсям ву бервыл
poriplekk дэри вишты
rasvuplekk кöй вишты
roostepplekk сыномем вишты
verepplekk вир вишты
seda plekki ei õnnestunud eemaldada та виштыез быдтыны ойлась
poisil on sinised plekid säärtel пилэн пыдъёсыз лыз-вожесь

plekk² <pl'ekk pleki pl'ekki pl'ekki, pl'ekki[de pl'ekki[sid_&_pl'ekk/e s>
1. (*õhuke metall*) корт, корт лист
katuseplekk липет корт лист
aknalaua plekile sajab robinal vihma укно дурысь корт листэ зор йыгаське
2. KÕNEK (*plekknõu*) бидон
piimapplekk йöл возён бидон
3. SLÄNG (*raha*) коньы, коньдон
plekk lõppes otsa коньдон быриз

plekksepp <+s'epp sepa s'eppa s'eppa, s'eppa[de s'eppa[sid_&_s'epp/i s> тöды
корт листэн лэсьтйськись кибашлы

plii <pl'ii pl'ii pl'ii[d -, pl'ii[de pl'ii[sid s> кеем узвесь, съöd узвесь

pliiats <pliiats pliiatsi pliiatsi[t -, pliiatsi[te pliiatse[id s> карандаш
harilik pliiats огшоры карандаш
joonistuspliiats суредаськон карандаш
laupliiats синкабак карандаш
värvipliiats пöртэм буёло карандаш
pliiatsit teritama карандашез вöлыны
Liitsõnad
pliiatsi+
pliiatsiteriti карандаш вöлон

pliiit <pl'iiit pliiidi pl'iiiti pl'iiiti, pl'iiiti[de pl'iiiti[sid_&_pl'iiit/e s> плита
plekkpliiit корт плита
praeahjuga pliiit духовкаен плита
kütab pliiiti puudega плитаез пуэн эстэ

plika <plika plika plika[t -, plika[de plika[sid s> (*tiidruk*) ныл, нылаш
külaplika гуртысь нылаш
mustlasplika чиган ныл
plikast peast v plikana oli ta väga arg ныл дыръяз со туж кепырась вал
Mardil on iga kuu ise plika Мартлэн котькуд толэзь выль нылыз

plokk <pl'okk ploki pl'okki pl'okki, pl'okki[de pl'okki[sid_&_pl'okk/e s>
1. (*ühtne risttahukakujuline tervik, hoonete v ruumide rühm*); ТЕHN
(*tõsteseadme osa, konstruktsioonilt terviklik seadiste, detailide vm kogum*)
блок, шкив
betoonplokk бетон блок
ostis kaks plokki sigarette кык блок тамак басьтйз

2. (*märkmik*) **блокнот**
kirjutab midagi plokki **блокнотэ** **маке** **гожъя**

plomm <pl'omm plommi pl'ommi pl'ommi, pl'ommi[de pl'ommi[sid_&_pl'omm/e s> (*pitseriga tinatiikk, hambatäidis*) **пломба**
vagon pandi plommi alla **вагонэз** **пломбировать** **каризы**
hambale pandi plomm [sisse] **пине** **пломба** **пуктйзы**

plommima <pl'ommi[ma pl'ommi[da plommi[b plommi[tud v> (*plommi külge kinnitama, plommi panema*) **пломба** **пуктыны**, **пломба** **поныны**
plommitud hammas **пломба** **пуктэм** **пинь**

ploom <pl'oom ploomi pl'oomi pl'oomi, pl'oomi[de pl'oomi[sid_&_pl'oom/e s> (*ploomipuu, selle vili*) **слива**
mahlased kollased ploomid **жалем** **чуж** **сливаос**

pluss <pl'uss plussi pl'ussi pl'ussi, pl'ussi[de pl'ussi[sid_&_pl'uss/e s>

1. (*matemaatiline märk, mõnevõrra tõstetud hinnet tähistav märk*) **плюс**

kirjutasin plussi asemel miinuse **плюс** **интые** **минус** **гожтй**

kontrolltöö hinne oli neli pluss[iga] **эскерон** **ужъя** **оценка** **плюсэн** **ньыль** **вал**

2. (*soojakraadi v liitmistehte tähistamiseks*) **плюс**

õhutemperatuur pluss viis kraadi **омыр** **вить** **градус** **шуныт**

kolm pluss viis **куинь** **плюс** **вить**, **куинь** **вылэ** **вить** **ватсаса**

palk pluss preemia **уждун** **вылэ** **премия** **ватсаса**

3. **KÕNEK** (*kõrgem normaalsega võrreldes*) **плюс**

piimaga on farm sellel kuul plussis **таяз** **толэзе** **ферма** **йöлын** **плюсын**

4. (*tugev külg, väärtust suurendav tegur*) **плюс**, **юн** **пал**

projektil on ka plusse **проектлэн** **юн** **пальёсыз** **но** **вань**

Liitsõnad

pluss+

plussmärk **плюслэн** **пусэз**

plussprillid **плюс** **линзаен** **очки**

pluus <pl'uus pluusi pl'uusi pl'uusi, pl'uusi[de pl'uusi[sid_&_pl'uus/e s> **блуза**;

(*naiste-*) **блузка**; (*mereväes*) **дэрэм**; (*madruse-*) **матроска**

siidist pluus **буртчин** **блузка**

lühikeste varrukatega pluus **вакчи** **саесо** **блузка**

sõduripluus **гимнастёрка**

seda pluusi saab kanda nii seeliku sees kui peal **та** **блузкаез** **луэ** **нуллыны**,

юбка **улэ** **пыртыса** **но**, **вылаз** **пottаса** **но**

suvel käivad mehed pluusi väel **гужем** **пиосъёс** **дэрэм** **коже** **ветло**

Liitsõnad

pluusi+

pluusinöör **блузкалэн** **бирдыез**

plära <plära plära plära -, plära[de plära[sid s> (*lora, jama, loba*) **юнме**

вераськон, **супыльтон**, **зулён**, **чик** **өвöлтэм**, **юнме** **кыл**

see on naiste plära **со** **кышномуртьёслэн** **супыльтэмзы**

ära aja plära! **юнме** **эн** **зулы!**

pobisema <pobise[ma pobise[da pobise[b pobise[tud v>

1. (*pomisema*) **зургетыны**, **нукыртыны**, **нургетыны**, **валантэм** **вераны**,

мугыль-магыль вераны

pobiseb pahaselt nina alla вожзэ поттыса, маке ныр улаз зургетэ

pobiseb midagi arusaamatut маке валантэм мугыль-магыль вера

2. (*popsuma, podisema*) гур карыны, гуретыны, омыр лыктыны (потыны),

секытэн шоканы, жуштыны, бульыртыны

mootor pobiseb мотор гуретэ

siil pobiseb рõõsa all чушъял куак улын секытэн шока

podisema <podise[ma podise[da podise[b podise[tud v>

1. (*mulksudes, mullitades keema*) быректыны, бульыртыны,; (*popsuma, müdisema*) гуретыны, жуштыны, секытэн шоканы

pada podiseb котёл быректэ

podisev mootor гуретйсь мотор

2. (*porisema, pobisema*) зургетыны, нургетыны, нукуртыны, валантэм вераны, мугыль-магыль вераны

mis sa podised, räagi kõvemini ма тон мугыль-магыль вераськод, золгес вера

poem <po'eem poeemi po'eemi po'eemi, po'eemi[de po'eemi[sid_&_po'eem/e

s> KIRJ (*pikk jutustav värssteos*) поэма

eepiline poem эпической поэма

poesia <po'eesia po'eesia po'eesia[t -, po'eesia[te po'eesia[id s>

1. (*luule, luulekunst*) кылбурет, поэзи, поэзия

essee poeesiast кылбурет сярысь эссе

2. (*luuleline võlu, luulelisus*) кылбурлык, поэзия

suvehommiku poesia гужем чукналэн кылбурлыкез

poet <po'eet poeedi po'eeti po'eeti, po'eeti[de po'eeti[sid_&_po'eet/e s>

кылбурчи

poet deklameeris oma värsse кылбурчи кылбуръёссэ декламировать кариз

poetiline <poetiline poetilise poetilis[t poetilis[se, poetilis[te poetilis/i adj>

1. (*luule-*) кылбурет, поэтической

poetilised kujundid кылбурет образъёс

2. (*lühiriline, tundeküllane*) поэтической, пэтической, лирической, лирической

poetiline loomus лирической сям

poeg <p'oeg poja p'oega p'oega, p'oega[de p'oega[sid_&_p'oeg/i s>

1. пи

ainus poeg одйг гинэ пи

noorem poeg пичиез пи

lihane poeg вордэм пи

pärispoeg вордэм пи

poeg on kolmeaastane пи куинь аресъем

mis pojale nimeks pannakse? кызъы нималозы пиез?

2. (*loomadel*) пи; (*lindudel*) пи

koeral on pojad пунылэн кучапиосыз вань

kass jättis pojad maha писэй пиоссэ куштйз

3. (*poetilisemas pruugis: väarikas esindaja*) пи

mälestussammas isamaa ustavatele poegadele атыкай музеймлэн оскымон

пиосызлы синпелет

4. RELIG (*Kristus*) адями Пи

poegima <p'oegi[ma p'oegi[da p'oegi[b p'oegi[tud v> (*lamba kohta*) ЫЖПИ
вайыны; (*lehma kohta*) кунян вайыны :
küülik poegib mitu korda aastas кролик араз кӧня ке пол пия

pohl <p'ohl pohla p'ohla p'ohla, p'ohla[de p'ohla[sid_&_p'ohl/i s> ВОН (*taim*
Rhodococcum, selle vili) ягмулы, нюлэсмумы :
korvitäis pohli быдэс куды ягмулы

poi¹ <p'oi p'oi p'oi[d -, p'oi[de p'oi[sid s> MER (*ujuv meremärk*) буй; (*ujuk*) пукы,
лӧптэт

poi² <p'oi p'oi p'oi[d -, p'oi[de p'oi[sid s> ZOO (mardikas) куар бӧчы, жук

poisike[ne] <poisike_&_poisikene poisikese poisikes[t poisikes[se, poisikes[te
poisikes/i s>

1. (*väike, noor*) *poiss*) пичи пи, пи

üleannetu poisike[ne] укылтэм пи

poisikesest peast olid tal lokid пичи пи дыръяз со баблес вал

2. (*kogemusteta, ebaküps noor mees*) пичи пи

sina oled meeste kõrval poisikene воргоронъёс вӧзын тон пичи пи кадь

käitub poisikesena v poisikese kombel пичи пи кадь ассэ возе

poiss <p'oiss poisi p'oissi p'oissi, pois[te_&_p'oissi[de p'oissi[sid_&_p'oiss/e s>

1. (*poeglaps*) пи, пияш

poiss ja tüdruk пи но ныл

viieaastane vallatu poiss вить аресъем укылтэм пи

peres kasvab kaks poissi семьяын кык пи будэ

2. (*nooruk, noor mees*) егит пи, пинал пи, быдэ вуись пи

peigmees on pikk kena poiss эмеспи -- жужыт чебер пи

3. (*abiline, noortööline*) юрттйсь пи; (*koosluse liikmena*) пи; (*mingit omadust*
esile tõstes) пияш, пиёк

ta oli aedniku juures poisiks со сад утись дорын юрттйсь пи вал

meie toimetuse poisid милям редакциысь пиос

ta on veel päris traksis poiss со туж умой пияш на

4. (*tunnustus-, imestus-, üllatushüüatus*) учкы али

oh sa poiss, kui palju seeni! учкы али кӧня губи!

5. (*loomaraja kohta*) пи

karupoiss гондырпи

varblasepoiss зольгырипи

Liitsõnad

poisi+

poisipõnn пичи пи, пиёк, нылок

poiste+

poistekoor пиослэн хорзы

poissmees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s> (*vallaline mees*)

кышнояськымтэ пиосмурт

kas oled poiss- või naisemees? тон кышнояськымтэ яке кышнояськемын?

pojarpoe <p'oeɡ poja p'oega p'oega, p'oega[de p'oega[sid_&_p'oeg/i s] > **ПИЛЭН**
пиез

pojeng <poj'eng pojengi poj'engi poj'engi, poj'engi[de poj'engi[sid_&_poj'eng/e s] > **ВОТ** (*ilutaim* Paeonia) **ПИОН**

poks <p'oks poksi p'oksi p'oksi, p'oksi[de p'oksi[sid_&_p'oks/e s] > **SPORT** **БОКС**
Liitsõnad
poksi+
poksiring **ринг**

poksima <p'oksi[ma p'oksi[da poksi[b poksi[tud v] >
1. (*puksima*) **леканы, лекаськыны**
kitsetalled poksivad isekeskis **кечпиос куспазы лекасько**
2. **SPORT** **боксовать карыны**

polaarjoon <+j'oon joone j'oon[t j'oon[de, joon[te j'oon[i s] > **полярной круг**

pole → olema

poliitik <poliitik poliitiku poliitiku[t -, poliitiku[te poliitiku[id s] >
(*poliitikategelane*) **политик**
jõupoliitik **кузёяськись политик**

poliitika <poliitika poliitika poliitika[t -, poliitika[te poliitika[id s] > **политика**
tark poliitika **визьмо политика**
Eesti valitsuse poliitika **Эстон кивалтэтлэн политикаез**
mehed teevad v ajavad poliitikat **политикаен пиосъёс выро**

poliitiline <poliitiline poliitilise poliitilis[t poliitilis[se, poliitilis[te poliitilis/i
adj] > **политической**
poliitilised õigused **политической эрикрадъёс**
maailma poliitiline kaart **дуннелэн политической картаез**

polikliinik <polikliinik polikliiniku polikliiniku[t -, polikliiniku[te polikliiniku[id
s] > **эмъяськонни**
hambapolikliinik **пинь эмъяськонни**
lähen polikliinikusse analüüse andma **мынйсько эмъяськонние анализъёс**
сётыны

politsei <polits'ei polits'ei polits'ei[d -, polits'ei[de polits'ei[sid s] >
1. (*riigi täitevõimu organ*) **полиция**; (*selle organi isikkoosseis, politseinikud*)
полицейскойёс, полиция
kurjategija on politsei valve all **йыр вандйсь полициялэн чакламеэ улсын**
kutsuge politsei! **полициез өтелэ!**
2. (*politseijaoskond vm politsei allasutus*) **полиция**
ta kutsuti politseisse **сое полицие отизы**
Liitsõnad
politsei+
politseiauto **полициялэн машинаез**

politseinik <polits'ein'ik polits'einiku polits'ein'ikku polits'ein'ikku, polits'einik/e_&_polits'ein'ikku[de polits'ein'ikk/e_&_polits'ein'ikku[sid s>; <polits`einik polits`einiku polits`einiku[t -, polits`einiku[te polits`einiku[id s>
полицейской
politseinik kontrollis dokumente **полицейской документъёсты эскериз**

polster <p'olster p'olstri p'olstri[t -, p'olstri[te p'olstre[id s> (*kate*) **кыскет,**
вылтйз кыскем, вылтйз сырем; (*topend*) **тырет, набойка :**
toolipolster **пуконэз вылтйз кыскон**

polt <p'olt poldi p'olti p'olti, p'olti[de p'olti[sid_&_p'olt/e s> (*raudpulk millegi kinnitamiseks*) **болт**
kruvi poltidele mutrid otsa **гайкаез болтэ винтыя**

polügoon <polüg'oon polügooni polüg'ooni polüg'ooni, polüg'ooni[de polüg'ooni[sid_&_polüg'oon/e s>
1. SÕJ, ТЕHN (*õppe- v katsevãli*); **ЕНIT** (*monteeritavate ehitusdetailide tootmise koht*) **полигон**
õppelaskmine polügoonil **полигонын ыбылыны дышетскон**
2. МАТ (*hulknurk*) **полигон, трос сэрего**

pomin <pomin pomina pomina[t -, pomina[te pomina[id s> (*pobin*) **зургетон,**
нургетон, нукуртон, валантэм веран, мугыль-магыль веран
loeb pominal **кыльёссэ валантэм вераса лыдзэ**

pomisema <promise[ma promise[da promise[b promise[tud v> (*pobisema*)
зургетыны, нургетыны, нукуртыны; (*promisedes üttema*) **валантэм вераны,**
мугыль-магыль вераны, ныр улад вераны
promiseb midagi enda ette **ныр улаз маке вера**
ütles promisedes oma nime **нимзэ валантэм вераз**

pomm¹ <p'omm *interj*> (*kellalõogi kohta*) **бом**
kell lõob pomm-pomm **час шукке бом-бом**

pomm² <p'omm pommi p'ommi p'ommi, p'ommi[de p'ommi[sid_&_p'omm/e s>
1. бомба
tuumaromm SÕJ **ядерной я. атомной бомба**
autole pandi pomm **машина пушкы бомба понйзы**
pommid lõhkevad **бомбаос пуштыло**
see teade oli tõeline pomm **PIITL со ивор зэмос бомба кадь вал**
2. (kella-, sang-, kaaluviht) гиря
pommidega seinakell **гиряосын борддор час**
poiss tõstab pomme **пияш гиряос жутка**
Liitsõnad
pommi+
pommiahvardus **пуштытонэн кышкатон**

pommitama <pommita[ma pommita[da pommita[b pommita[tud v>
1. (pomme heitma); FÜÜS (*elementaarosakeste voogu millelegi juhtima*)
бомбить карыны, бомба куштыны; (*puruks*) **пуштытыны**
lennuk pommitas silda **аслобет выж вылэ бомба куяз**
rong pommitati puruks **поездэз пуштытйзы**

2. PILTL (*pealekäivalt ja pidevalt midagi tegema*) акыльтыны, вылысьтыз
вылаз маке карыны
toimetust pommitati kirjadega редакция вылысьтыз вылаз гоштэтъёс
ыстылйзы
pommitab õpetajat küsimustega дышетйсьлы вылысьтыз вылаз юанъёс
сётъя

poni <poni poni poni -, poni[de poni[sid s> (*madalat kasvu hobune*) пони (пичи
выжы вал)

ponnistama <ponnista[ma ponnista[da ponnista[b ponnista[tud v> (*pingutama, punnitama*) вань кужымез поттыны, вань кужмысь тыршыны,
пычкиськыны,; (*asjatult*) юнме тыршыны
ponnistab joosta вань кужымзэ поттыса, бызе
ponnistab paar sammu teha пычкиськыса, ог кык вамыш лэсьтыны турттэ

pood <p'ood p'oe p'oodi p'oodi, p'oodi[de p'oodi[sid_&_p'ood/e s> (*kauplus*)
магазин; (*väike*) лавка

raamatupood книга магазин
osta poest leiba басьты магазинысь нянь

Liitsõnad

рое+

poemüüja вуз карись

poodnik <p'oodn'ik p'oodniku p'oodn'ikku p'oodn'ikku,
p'oodnik/e_&_p'oodn'ikku[de p'oodn'ikk/e_&_p'oodn'ikku[sid s> (*poepidaja*)
купец, магазин возись; (*väike-, pudu-*) вузаськись

poogen¹ <p'oogen p'oogna p'oogna[t -, p'oogna[te p'oogna[id s> (*teatud suurusega paberileht*) лист; (*triiki-*) печатной лист
poogen valget joonestuspaberit тӧды чертить карон бумага лист

poogen² <p'oogen p'oogna p'oogna[t -, p'oogna[te p'oogna[id s>

1. MUUS (*poogenpillil heli tekitamise vahend*) смычок

viulipoogen скрипка смычок

2. (*kaar*) куасалтэм, куасалскем; кожон; котыртон; буко :

lind lendas kaunite poognatega тылобурдо лобиз, чебересь кожонъёс
лэсьтылыса

pookima <p'ooki[ma p'ooki[da poogi[b poogi[tud v>

1. AIAND (*vääristama*) привить карыны, пулсаны, пулсаса вайяны
aednik poogib viljaruid сад будэтйсь емыш ваись писпуосты прививать
каре

üritas meie ellu omi kombeid pookida PILTL со турттйз милемыз аслаз
йылольёсызлы дышетыны

2. (*kaitsepookima*) поттыны

lapsi poogiti rõugete vastu нылпиослы чача поттйзы

3. VAN (*kõitma*) переплетать карыны

raamatut pookima книгаез переплетать карыны

4. KÕNEK (*peksma, nahutama*) жугыны, ньӧраны

poiss sai rihmaga pookida пиез еэн жугизы

pool¹ <p'ool *postp, adv*>

1. *postp* [gen], *postp* [adess] (*suunas*) пала

linnast lääne pool paiknev alevik карлэн шундыжужан палаз интыяськем
посёлок

2. *adv*; *postp* [gen], *postp* [adess] (*kandis, kohas, kellegi juures, kellegi poolel*)

:

igal pool котькытын но

meie pool peetakse lugu rahvakommetest ми палан калык сямьёсты гажало

ööbisin sugulaste pool мон чыжы-выжыосы дорын көлй

õigus on sinu pool зэмлык тон палан

kõrgemal pool PILTL выльйын

3. *adv* (*liitsõna järellosana*) :

allpool ульйын

eespool азьпалан

sealpool со палан

seespool пушкын

4. *adv* (*pooleldi, osalt*) жыныё

elas talus pool teenijana, pool kasulapsena ульз хуторын оло ляльчи луыса,
оло вoрдос ныл луыса

pool² <p'ool *poole* p'ool[t p'ool[de, pool[te p'ool[i *num, s*>

1. *num* (*murdarv üks kahendik*) жыны, (одйг) кыкмос; (*millegagi võrreldes
kaks korda*) кык поллы

kaks ja pool кык но жыны

kell on pool kaksteist час дас одйг но жыны

rong tuleb poole viie paiku поезд ньыль но жыныосын вуэ

püksid maksid poole vähem kui pintsak штан пиджак сярысь кык поллы
дунтэмгес сыльз

poiss on poole suuremaks kasvanud пияш кык поллы жужытгес будэм

2. *num* (*hulgalt, koguselt üks kahendik tervikust*) жыны

pool liitrit piima жыны литр йөл

pool leiba жыны колды нянь

viis ja pool aastat вить но жыны арес

pooltel õpilastel oli töö tegemata жыныезлэн дышетскисьёслэн ужзы
лэсьтымтэ вал

3. *num* (*keskkoht, keskpaik*) жыны, шор

4. *s* (*millegi kaheks jaotatava üks osa*) пал, жыны, огпалыз

suurem ja väiksem pool бадзым но пичи палыз

kontserdi teine pool концертлэн кыкетй жыныез

möödunud sajandi teisel poolel кылем даурлэн кыкетй жыныяз

5. *s* (*külg, üks vastastest*) пал; (*ühetaolistest esemetest koosneva eseme üks
osa*) пал, огпалыз

riide parem pool басмалэн азьдорин палыз

tee vasak pool сюреслэн паллян палыз

ta läks liitlaste poolele üle со союзникъёс пала кариськиз

õigus on meie poolel зэмлык ми палан

kahe poolega uks кык пытсэтьем өс

pool³ <p'ool *pooli* p'ooli p'ooli, p'ooli[de p'ooli[sid_&_p'ool/e *s*> (*niidi, lõnga*

pealekerimiseks) серы, шпулька; (*niidi, lõnga, köie, traadi vms*

pealekerimiseks) серы, катушка :

lõnga poolile kerima сйньысэз серыяны

poolaasta <+'aasta 'aasta 'aasta[t -, 'aasta[te 'aasta[id s> арлэн жыныез, пал ар
esimese poolaasta töötulemused нырысетй пал арллы уж йылпумьяньёс

poolaeg <+'aeg aja 'aega 'aega, 'aega[de 'aega[sid_&_'aeg/u s> SPORT тайм

poolakas <poolakas poolaka poolaka[t -, poolaka[te poolaka[id s> поляк

pooldama <p'oolda[ma p'oolda[da p'oolda[b p'oolda[tud v> (*poolt olema, toetama*) кин ке пала кариськыны, юрттэт сётыны; (*pooldavalt suhtuma, seisukohta jagama*) дурбасьтыны; (*heaks kiitma*) умоен лыдьяны
pooldab presidenti со президентлы дурбасьтэ
mina teda ei poolda мон со пала уг пыриськиськы

poole¹ <p'oole postp, adv>

1. *postp* [gen] (*suunas, ka ajaliselt*) пала
sõidab Tallinna poole Таллинн пала мынэ
ujub kalda poole ярдур пала уя
aknad on mere poole укноос зарезь пала учко
tung valguse poole югыт пала кыстйськон
sügise poole ilmad halvenesid сйзьыл пал куазь уродмиз
2. *postp* [gen] (*kelle juurde, kelle toetusele*) пала
tulge õhtul minu poole лыктэлэ жыт мон доры
läks sõbra poole эшез доры мынйз
peate juristi poole pöörduma тйледлы кулэ юристлы вазиськыны
3. *postp* [allat] (*osutab alale, valdkonnale, suunale*) :
tema läks ühele poole, mina teisele со одйг пала мынйз, мон -- мукет пала
4. *adv* (*liitsõna järel osana*) :
allapoole улье
pärapoole берло
siipoole татчы, та пала
sinnapoole отчы, со пала
väljapoole кыре, педло

poole² <poole p'oolme poole[t -, p'oolme[te p'oolme[id s> s (*üks kokkukäivatest pooltest*) пал, огпалыз
hernekauna poolmed кōжы пуртэслэн кыкпальёсыз

poolehoid <+h'oid hoiu h'oidu h'oidu, h'oidu[de h'oidu[sid_&_h'oid/e s>
синмаськон мылкыд, мылкыд, гажан
poolehoidu osutama v ilmutama v näitama гажан мылкыд возьматыны

pooleks <pooleks adv>

1. (*kaheks osaks*) шортй, кыклы, жынинья
vahesein jagas toa pooleks борддор бōлетэз кыклы люкиз
lõikas õuna pooleks улмоез шортйз вандйз
paber murti pooleks кагазэз шортйз куасалтйзы
ta murdis saia pooleks со булкаез шортйз чигиз
2. (*võrdses osas*) жыныен-жыныен, кыклы
klassis on poisse ja tüdrukuid pooleks классын пиос но нылъёс жыныен-
жыныен
maksame arve pooleks тыриськонмес кыклы люкомы

pooleldi <pooleldi adv> (*osaliselt, poolest saadik, pool-*) **ЖЫНЫ, ЖЫНЫЁ**
kivi on pooleldi vee all **из ЖЫНЫОЗЯЗ ву улын**
pooleldi täis pesukauss **ЖЫНЫОЗЯЗ тырмытэм таз**

pooleli <pooleli adv> (*poole peal[e], lõpetamata*) **ЖЫНЫЁ**
jättis kooli pooleli **со школаын дышетсконзэ куштйз**
jättis raamatu pooleli **со книгаез пумозяз өз лыдзы**

poolest <poolest postp, adv>

1. *postp* [gen] (*seisukohast, tõttu, pärast*) **-я, ласянь**

välimuse poolest **вылтусызья**

maitse poolest **шõмызья**

ta on loomu poolest heasüdamlik **сямызья со зеч сюзэмо**

selle poolest olge mureta **соиз ласянь эн сюзлаське**

sugulase poolest aitasin ta hädast välja **чыжы-выжы сямен юрттй солы шуг-секытысь потыны**

2. *adv* (*liitsõna järelosa*) :

minugipoolest **мыным ке кылем, мед луоз озыы ВЕР.К.**

õigupoolest **шонер вераса**

poolfinaal <+fin'aal finaali fin'aali fin'aali, fin'aali[de fin'aali[sid_&_fin'aal/e s]>
SPORT **полуфинал**
poolfinaali jõudma **полуфиналэ вуыны**

poolik <poolik pooliku pooliku[t -, pooliku[te pooliku[id *adj, s*>

1. *adj* **ЖЫНЫЁ; (mittetäielik) быдэс өвёл; (lõpetamata) быдэстымтэ**

poolik tellis **жыны из**

poolik maal **быдэстымтэ суред**

2. *s* (*liitsõna järelõsana*) (*pool*) **жыны, пал, огпал**

hommikupoolik **чукна пал**

õunapoolik **улмолэн жыныез**

3. *s* KÕNEK (*pooleliitrine viinapudel*) **пол-литра, поллитр ВЕР.К.**

pani pooliku lauale **со жок вылэ пол-литра пуктйз**

poolitama <poolita[ma poolita[da poolita[b poolita[tud *v*> (*pooleks jagama*)

шори люкыны, шори вандыны, кыклы люкыны

poolitab õuna **улмоз шори вандэ**

oja poolitab talumaad **пичи шур бусыез кыклы люке**

poolitas sõna **кылэз кык слоглы люкиз**

poolkera <+kera kera kera k'erra, kera[de kera[sid *s*> (*üks pooltest, milleks maakera tinglikult jaotatakse*) **полушариле**

ajupoolkera ANAT **йыр вимлэн полушариез**

põhjapoolkera GEOGR **уйпал полушарие**

poolmuidu <+muidu adv> (*väga odavalt, tühise tasu eest*) **туж дунтэм, дун тырытэк**

ostsin selle mantli poolmuidu **та пальтоез туж дунтэмен басьтй**

Itaalias saab veini poolmuidu **Италиын дун тырытэк вина шеде**

poolsaabas <+saabas s'aapa saabas[t -, saabas[te s'aapa[id *s*> **полуботинок**

poolsaar <+s'aar saare s'aar[t s'aar[de, saar[te s'aar[i s> мукож, полуостров

poolt <p'oolt *postp, adv*>

1. *postp* [gen], *postp* [ablat]; *adv* (*suunast, kohast*) :
sissekäik on hoovi poolt **пыроно азбар паласен**
lääne poolt puhuv tuul **шундыжужан палась пельтйсь төл**
2. *postp* [gen] (*kelle juurest, käest*) **палась**
tuli õe poolt **со апаез дорысь лыктйз**
sulle on onu poolt kiri **тыныд агаедлэсь гожтэт**
vii talle minu poolt tervisi **солы мынэсьтым салам вера**
3. *postp* [gen] (*pärimise märkimisel, poolest*) **ласянь, -я,**
isa poolt sugulased **атай ласянь чыжы-выжыос**
ta on vanaema poolt eestlane **со песязэзья эстон**
4. *postp* [gen]; *adv* (*pooldamise väljendamisel*) **понна, палан**
hääletasin ettepaneku poolt **чектон понна куараме сётй**
õde on poolt, vend vastu **сузэр со понна, вын солы пумит**
5. *postp* [gen] (*tegija märkimisel*) **палась**
valitsuse poolt vastuvõetud otsus **кивалтэтэн кутэм решение**
6. *adv* (*liitsõna järel*) :
altpoolt **улыисен**
tagantpoolt **бер ласянь**
väljastpoolt **кыр ласянь**

poolteist <p'ool+t'eist p'ool+teise_&_poole+teise p'ool[t+t'eis[t p'ool+t'eise_&_poole+t'eise, - - *num*>

1. *num* (*üks ja pool*) **одйг но жыны**
poolteist liitrit **одйг но жыны литр**
poolteist nädalat **одйг но жыны арня**
2. *adv* **PILTL** (*lonkamise kohta*) **чутыса**
Mart astub poolteist ja poolteist **Март чутык-чутык мынэ**

poolus <p'oolus p'ooluse p'oolus[t p'oolus[se, p'oolus[te p'oolus/i_&_p'ooluse[id s> **ПОЛЮС**
rõhjaroolus GEOGR **Уйпал полюс**

poolvend <+v'end venna v'enda v'enda, v'enda[de v'enda[sid_&_v'end/i s>

- сюранайя я. сюратайя вын**
isapoolne poolvend **атайя вын**
emapoolne poolvend **анайя вын**

room <p'oom poomi p'oomi p'oomi, p'oomi[de p'oomi[sid_&_p'oom/e s>

1. MER (*puu, mille külge kinnitatakse purje alumine serv*) **гик (пу, кытчы паруслэсь уль дурзэ думыло)**
2. SPORT (*võimlemisriist*) **гимнастической кор**
3. (*puu, pakk*) **колода, кыпы**

rooma <p'oo[ma p'u[u[a p'oo[b p'oo[dud, p'oo[s poo[ge puu[akse v>

1. (*kedagi üles*) **ошыны;** (*end üles*) **ошиськыны**
kurjategija poodi võlla **йыр вандйсез ошизы**
poos end oksa **улвай вылэ ошиськыз**
2. (*soonima, nõõrima*) **кекатыны**
krae poob kaela **воротник чыртыез кекатэ**

poonima <p'ooni[ma p'ooni[da pooni[b pooni[tud v> (*põrandat vahatama*)

сюсяны, сясен зыраны

poonitud parkett сясен зырам паркет

poor <p'oor poori p'oori p'oori, p'oori[de p'oori[sid_&_p'oor/e s> (*urve, väike ava v õds, nahas olev higinäärme ava*); BOT (*rakukesta ava*) пась; GEOL, MÄEND,

HÜDR пась, скважина

nahapoorid ку пасьёс

metallipoorid металл скважинаос

poorne <p'oorne p'oorse p'oorse[t -, p'oorse[te p'oorse[id adj> (*pooridega, urbne*) порыё-порыё, пасё-пасё, ныр пелесо

poorne materjal пасё-пасё материал

poos <p'oos poosi p'oosi p'oosi, p'oosi[de p'oosi[sid_&_p'oos/e s> (*kehaasend, seisang, teesklev hoiak*) вырос, мугорез пёртэм возён

graatsiline poos чебер вырос

istepoos пукыса

pootshaak <+h'aak haagi h'aaki h'aaki, h'aaki[de h'aaki[sid_&_h'aak/e s> (*teraskonksuga ritv*) багор

tuletõrjepootshaak тылпу кысон багор

pootsman <p'ootsman p'ootsmeni p'ootsmeni[t -, p'ootsmeni[te p'ootsmane[id s>

MER (*laevatööde juhataja*) боцман

popkorn <p'opk'orn p'opkorni p'opk'orni p'opk'orni, p'opk'orni[de p'opk'orni[sid_&_p'opk'orn/e s> (*paismais, plaksumais*) поп-корн

popmuusika <+muusika muusika muusika[t -, muusika[te muusika[id s>

популярной крезьгур

populaarne <popul'aarne popul'aarse popul'aarse[t -, popul'aarse[te popul'aarse[id adj> тодмо, популярной

populaarne sportlane тодмо спортсмен

populaarne raamat популярной книга

ta on koolis erakordselt populaarne со школын туж популярной

populaarsus <popul'aarsus popul'aarsuse popul'aarsus[t popul'aarsus[se, popul'aarsus[te popul'aarsus/i_&_popul'aarsuse[id s> популярность, тодмо

луон

erakonna populaarsus партилэн популярностез

populaarteaduslik <+t'eaduslik t'eadusliku t'eaduslikku t'eaduslikku, t'eaduslik/e_&_t'eaduslikku[de t'eaduslikk/e_&_t'eaduslikku[sid adj>

(*aimeline, aime-*) научно-популярной

populaarteaduslik film научно-популярной фильм

populaarteaduslik kirjandus научно-популярной литература

populariseerima <popularis'eeri[ma popularis'eeri[da populariseeri[b

populariseeri[tud v> вёлмытыны, популяризовать карыны

teaduse saavutusi populariseerima тодос азинсконъёсты вёлмытыны

popurrii <popurr'ii popurr'ii popurr'ii[d -, popurr'ii[de popurr'ii[sid s> (*mitmest populaarsest helindist kokkuliidetud muusikapala*) **попурри**
popurrii eesti rahvalauludest **эстон калык кырзәнъёслэсь попурри**

poputama <poputa[ma poputa[da poputa[b poputa[tud v> (*ütle hoolitsema, hellitama*) **эркеяны, нуныяны, нуныяса возыны, мусояны; (toiduga) нерад карыны**
ema poputab last **анай нылпизэ эркея**
vanaema poputab poissi pannkookidega **песянай пиез табанен нерад каре**
mees poputab oma autot **пиосмурт машинаеныз выре**

porgand <porgand porgandi porgandi[t -, porgandi[te porgande[id s> **ВОТ** (*aia- ja põllukultuur Daucus, selle söödav juurikas*) **кешыр, чуж кушман**
porgandit v porgandeid külvama **кешыр кизыны**
kaabib porgandeid **кешыр сузя**

pori <pori pori pori p'orri, pori[de pori[sid s> **дэри, нөд; (lumese-gune) сулеп, нөд, дэри**
kleepuv pori **лякиськись дэри**
vanker jäi porisse v pori sisse v porri kinni **уробо дэрие нөдйз**
möödub auto pritsis jalakäija pori täis **ортчись машина пыдын мынйсьез дэриен пазыгиз**
saapad on poriga koos **сапегъёс дэриесь**
ta tallati porri **сое дэри пöлы лёгазы**

Liitsõnad

pori+

porihall **кыжмем пурысь**
poriloik, porilomp **пукись ву, вупукул**
poritiib **AUTO бурд (машиналэн)**

porine <porine porise poris[t -, poris[te porise[id *adj*> **кырсь, дэриесь; (lõrtsine) нөд, дэри**
porised jäljed **кырсь пытьыос**
poriseks pritsitud mantel **дэриен пазям пальто**
õues on porine **педлон дэри**

portfell <p'ortf'ell p'ortfelli p'ortf'elli p'ortf'elli, p'ortf'elli[de p'ortf'elli[sid_&_p'ortf'ell/e s> **портфель**
uus nahast portfell **выль ку портфель**
kooliportfell **школае ветлон портфель**
mitme vahega portfell **көнә ке висъетэн портфель**

portjee <portj'ee portj'ee portj'ee[d -, portj'ee[de portj'ee[sid_&_portj'e[id s> (*uksehoidja*) **портъе**

portree <portr'ee portr'ee portr'ee[d -, portr'ee[de portr'ee[sid_&_portr'e[id s> **портрет**
rühmaportree **группаен туспуктэм**
presidendi portree **президентлэн портретэз**
kunstnik maalis näitlejast portree **суредась актёрлэсь портретсэ гожтйз**
portree ripub seinal **портрет борддоре ошемын**

Liitsõnad

portree+

portreemaal KUNST портрет живопись

ports <p'orts portsu p'ortsu p'ortsu, p'ortsu[de p'ortsu[sid_&_p'orts/e s>

1. (*mingi hulk, kogus*) люкет, порци; (*suur hulk, palju*) трос, уно,

püüti ilmatu ports kala туж уно чорыг кутйзы

suur ports raha туж трос коньдон

2. KÕNEK (*[toidu]portsjon*) люкет, порци

pufruports жук порци

sõi kaks portsu viinereid кык порци сосискаос сииз

portselan <portselan portselani portselani portselani, portselani[de portselan/e

s> (*aine, sellest peenkeramikatooted*) фарфор; (*kunstiliik*) фарфор искусство

hiina portselanist teeserviis фарфорлэсь китай чай сервис

portsjon <p'ortsjon p'ortsjoni p'ortsjoni[t -, p'ortsjoni[te p'ortsjone[id s>

(*kindlamõõduline hulk, kogus*) порци, люкет

leivaportsjon нянь люкет

tellisin pool portsjonit suppi ja kaks portsjonit jäätist мон кури жыны порци

шyd но кык порци мороженой

portugallane <portugallane portugallase portugallas[t portugallas[se,

portugallas[te portugallas/i s> португалец, португалка

poseerima <pos'eeri[ma pos'eeri[da poseeri[b poseeri[tud v>

1. (*näit kunstniku, fotograafi ees*) позировать карыны

poseerib fotograafile kaanepildi jaoks туспуктйсь азын позировать каре

вылй бам туспуктэм понна

2. (*eputama, iseäratsema*) коштаньяськыны, астэ осконтэм возыны,

кильтырьяськыны, чеберьяськыны, йӧспӧртэмьяськыны

poseerib oma tutvustega аслаз тодмоосыныз мактаське

sa poseerid ka iseenda ees тон ачид азын но чеберьяськиськод

posija <posija posija posija[t -, posija[te posija[id s> (*rahvaarst, sõnadega*

arstija, lausuja) туно, туно-пеллӧ, пелляськись

käib end posija juures ravitsemas пелляськись доры йӧнатйськыны ветлӧ

positiivne <posit'iivne posit'iivse posit'iivse[t -, posit'iivse[te posit'iivse[id adj>

1. (*jaatav*) положительной, умой, зеч

positiivne vastus положительной ответ

positiivne hinnang умой оценка

2. (*hea*) положительной, умой, зеч

positiivne inimene зеч адями

romaanii positiivsed tegelased романлэн положительной геройёсыз

3. (*pluss-*); EL (*positronirikas*); GEOL (*pinnavormi kohta: kumer*)

положительной

positiivne laeng EL положительной заряд

4. FILOS (*faktidel põhinev, tõeline*); FOT (*tegelikele vastavate heledus- ja*

värvussuhetega) позитивной

positsioon <positsi'oon positsiooni positsi'ooni positsi'ooni, positsi'ooni[de positsi'ooni[sid_&_positsi'oon/e s]>

1. (*asend, asetus, asupaik*) **позиция, инты**; (*seisukoht, vaatepunkt*) **позиция, малпан**

räägib asjast kõrvaltvaataja positsioonilt **со вера учыр сярысь, палэнысен учкыса**

2. (*sotsiaalne seisund*) **инты, положениe**

kõrge ametialane positsioon **вылй ужан инты**

juhtpositsioon **кивалтйсь инты**

kiriku positsioon riigis **черклэн интыез кунын**

post¹ <p'ost posti p'osti p'osti, p'osti[de p'osti[sid_&_p'ost/e s]>

1. (*tulp, samm*) **юбо, колонна** :

elektripost **ез юбо**

2. (*vahikoht, vaatlusteenistus*) **пост, возъмаськонни**

sanitaarpост **санитар пост**

3. **кõнек (ametikoht) инты, пост**

töötab vastutusrikkal postil **кыл кутйсь интыын ужа**

post² <p'ost posti p'osti p'osti, p'osti[de p'osti[sid_&_p'ost/e s] (*postside, postiasutus, postisaadetised*) **почта**

hommikune post **чукна почта**

saadan paki posti teel v postiga **посылкаез почта пыр келясько**

posti+

postimaja **почта, почтамт**

postimüük **почта пыр вуз карон**

postisaadetis **почта пыр келян маке**

postitempel **почта штемпель**

postament <postam'ent postamendi postam'enti postam'enti, postam'enti[de postam'enti[sid_&_postam'ent/e s] (*vaasi, kuju vm alus*) **постамент, инъет**

lillepostament **сяська постамент**

skulptuuri graniidist postament **скульптуралы гранит инъет**

postiljon <postiljon postiljoni postiljoni postiljoni, postiljoni[de postiljon/e s] (*kirjakandja*) **почта нулйсь, почтальон**

postitama <postita[ma postita[da postita[b postita[tud v] (*posti panema, postiga saatma*) **почта пыр келяны**

Tartus postitatud kaart **Тартуысь почта пыр келям открытка**

postkaart <+k'aart kaardi k'aarti k'aarti, k'aarti[de k'aarti[sid_&_k'aart/e s] **открытка**

postkast <+k'ast kasti k'asti k'asti, k'asti[de k'asti[sid_&_k'ast/e s] **почта ящик**

postkontor <+k'ontor k'ontori k'ontori[t -, k'ontori[te k'ontore[id s] **почта, почтамт**

postmark <+m'ark margi m'arki m'arki, m'arki[de m'arki[sid_&_m'ark/e s] **почта марка**

potentsiaalne <potentsi'aalne potentsi'aalse potentsi'aalse[t -, potentsi'aalse[te potentsi'aalse[id *adj*> (*võimalik, varjatult v varuna olemasolev*)
потенциальной
potentsiaalne energia FÜÜS **потенциальной кужым**

potilill <+l'ill lille l'ille l'ille, l'ille[de l'ille[sid_&_l'ill/i s>
1. (*potis kasvav toataim*) **горшокын будйсь корка будос**
2. PILTL (*hellitadud inimene*) **ненег, эрке**

pott¹ <p'ott poti p'otti p'otti, p'otti[de p'otti[sid_&_p'ott/e s>
1. (*haude-, lille-, öö-*) **горшок; (keedu-) коструль, горшок; (malm-) чугуун**
tühi pott **буш горшок**
supipott **шydэн горшок**
poiss küsib potile **пи горшоке куриське**
2. (*väike pudel, topsik*) → **чукыр, банка, тубик**
liimipott **лем я. клей чукыр**
pott värvi **буёл банка**
3. KÕNEK (*kannutäis, potitäis*) **кружка, → сурчукыр; (pudelitäis) зенелик,**
бутылка
jõi kaks potti õlut **со кык зенелик сур юиз**
Liitsõnad
poti+
potikaas **коструль чоктэт**

pott² <p'ott poti p'otti p'otti, p'otti[de p'otti[sid_&_p'ott/e s> (*ahjukivi*) **изразец,**
кафель

pottsepp <+s'epp sepa s'eppa s'eppa, s'eppa[de s'eppa[sid_&_s'epp/i s>
1. (*küttekollete ehitaja*) **гур пуктйсь**
2. (*savinõude valmistaja*) **сюй посуда лэсьтйсь**

praad <pr'aad pr'ae pr'aadi pr'aadi, pr'aadi[de pr'aadi[sid_&_pr'aad/e s> (*ahjus küpsetatud lihatükk v lind*) **пыжем сйль, жаркой**
vasikapraad **кунян сйльлэсь жаркой**

praadima <pr'aadi[ma pr'aadi[da pr'ae[b pr'ae[tud v>
1. (*rasvaineга kuumutama, pruunistama*) **жарить карыны, пыжныны (сйлез),**
пуштытыны я. куасьтыны (кõжыез, пушмульыез я. тысез) :
kala praadima **чорыг жарить карыны**
praadisin makaronid pruuniks **макаронэз курень луытозяз жарить кари**
võiga praetud pannkoogid **вõй пушкын пыжем табань**
2. (*rasvaines küpsema, pruunistuma*) **жарить кариськыны, пыжныны :**
muna praeb pannil **курегпуз табаын жарить кариське**
3. PILTL (*liigse kuumutamise, päevitamise kohta*) **пыжныны :**
päike praeb selga **шунды тыбырез пыже**
praeb end päikese käes v paistel **шунды шорын пыже**

praak <pr'aak praagi pr'aaki pr'aaki, pr'aaki[de pr'aaki[sid_&_pr'aak/e s>
(*alaväärtuslik toode v toodang*) **брак**
tootmispraak **производстволэн бракез**

praalima <pr'aali[ma pr'aali[da praali[b praali[tud v>

1. (*hooplema*) ушъяськыны, мактаськыны, данъяськыны; (*kiitlema, suurustama*) ушъяськыны, мактаськыны, данъяськыны :

praalib oma sidemetega кусыпъёсыныз данъяське
ära ilmaasjata praali! чик дауре эн ушъяськы!

2. (*räuskama*) чашетыны, чаш поттыны, куашетыны, шау карыны,
шаугетыны

praalides sõideti kõrtsist kodu poole кабакысь дор пала куашетыса мынйзы

3. (*prassima, pillama*) юыса я. юмшаса улыны; (*pillama, raiskama*) тус-тас
карыны, юнме быдтыны

ei ole meil raha restoranides praalida ресторанъестй ветлыны милия
коньдонмы övöl

praam <pr'aam praami pr'aami pr'aami, pr'aami[de pr'aami[sid_&_pr'aam/e s>

1. MER (*lameda põhjaga kaubalaev*) баржа

puksiir veab enda järel praami буксир съораз баржаез кыске

2. KÕNEK (*parvlaev*) паром

auto sõidab praamile машина пароме пыре

praeahi <+ahi ahju 'ahju 'ahju, 'ahju[de 'ahju[sid_&_'ahj/e s> гур, духовка

sai küpseb praeahjus булка гурын пыже

praegu <pr'aegu adv> али; (*nüüd*) али, табере; (*praegusel ajal*) али дыре :

tule kohe praegu али ик лыкты

mul pole praegu aega мынам али дыры övöl

praegu ma enam nii ei arva мон табере озьы уг лыдъяськы ни

praegugi veel jalg valutab али но пыды висе на

praegune <pr'aegune pr'aeguse pr'aegus[t pr'aegus[se, pr'aegus[te

pr'aegus/i_&_pr'aeguse[id adj> (*käesolev*) али, туалала, али мынйсь;

(*praegusaegne, nüüdne*) туалала, али

praegune aeg али дыр

praegune põlvkond туалала поколение

pragama <praga[ma praga[da praga[b praga[tud v> (*riidlema*) тышкаськыны,

куаретыны, даллашыны :

poiss sai õpetaja käest pragada дышетйсь пияшез тышкаськиз

pragu <pragu pr'ao pragu pr'akku, pragu[de pragu[sid s> тэшкам, пилиськем,

путэт; (*pilu*) вис, путэт, пась; (*kivimis, puus, taapinnas*) путэт, вис,

пилиськем инты (*laudade, palkide vahel*) паз, кырет :

jääpragu тэшкам йö

põrandapraod выж пул висъёс

igast praost puhub tuul вань пасьестй төл пельтэ

pragunema <pragune[ma pragune[da pragune[b pragune[tud v> (*lõhenema,*

mõranema) тэшканы, пилиськыны; (*lõhkema*) пилиськыны, пуштыны;

(*vajumisest*) путыны, пилиськыны; (*kuivamisel*) шальтраны, куасьмыса

пилиськыны; (*üleni, üksteise järel*) пилиськылыса бырыны, пилиськылыны

jää praguneb йö тэшка

põuast pragunema lõonud маа куасьмыса пилиськылэм музъем

praht <pr'aht prahi pr'ahti pr'ahti, pr'ahti[de pr'ahti[sid_&_pr'aht/e s] > (*prügi, rämpis*) жаг, жуг-жаг; (*pahn*) кулэтэм я. куштійськем арбери
remonditööde praht ремонт ужлэн жуг-жагез
põrandal on prahti выж вылэ жагтійськемын
Liitsõnad
prahi+
prahihunnik жуг-жаг люк

praksatama <praksata[ma praksata[da praksata[b praksata[tud v] > (*praksu tegema, korraks praksuma*) тачырак вазыны, тачыртыны, шарк вазыны
pähkel praksatas katki мулы тачырак вазиз но пилиськиз

praksuma <pr'aksu[ma pr'aksu[da praksu[b praksu[tud v] > тачыртыны, тэляны,
тарсгетыны :
puud praksuvad ahjus пуос тэляло гурын
seinapalgid praksusid pakases кезытлэсь борддор коръёсын пор пиос
ыбылійськызы

praktika <praktika praktika praktika[t -, praktika[te praktika[id s] > практика
pedagoogiline praktika педагогической практика
elupraktika улон практика
õppepraktika дышетскон практика

praktikant <praktik'ant praktikandi praktik'anti praktik'anti, praktik'anti[de praktik'anti[sid_&_praktik'ant/e s] > практикант

praktiline <praktiline praktilise praktilis[t praktilis[se, praktilis[te praktilis/i adj] >
практической, практичной
praktiline abi практической юрттэт
praktiline astronoomia практической астрономи
praktilised jalatsid практичной пыдкучан

praktiseerima <praktis'eeri[ma praktis'eeri[da praktiseeri[b praktiseeri[tud v] >
1. (*praktikas rakendama*) уж вылын эскерыны, практиковать карыны, уже кутійськыны
laboris praktiseeriti uut meetodit лабораториын выль амалэз эскеризы
seda moodust pole meil praktiseeritud та амалэз ми уже өм кутылэ
2. (*harjutama, praktikas omandama*) практиковать карыны
praktiseerib prantsuse keelt француз кылэз практиковать каре
3. (*erialal tegutsema*) практикаен вырыны, практик луыны
praktiseeriv arst эмчи-практик

prantslane <pr'antslane pr'antslase pr'antslas[t pr'antslas[se, pr'antslas[te pr'antslas/i_&_pr'antslase[id s] > француз, пранцуз, → пранс

prantsuse <pr'antsuse ag> француз
prantsuse keel француз кыл

praokil <pr'aokil adv, adj> (*poollahti, veidi avatud*) зубис, жыныё усьтэм
praokil aken зубис усьтэм укно
silmad on praokil жыныё усьтэм синъёс

preemia <pr'eemia pr'eemia pr'eemia[t -, pr'eemia[te pr'eemia[id s> (*rahaline auhind, lisatasu, ergutusraha*) **преми, премия**
Nobeli preemia **Нобель преми**

preester <pr'eester pr'eestri pr'eestri[t -, pr'eestri[te pr'eestre[id s> (*mitteristiusu*); PILTL (*end kellelegi v millelegi pühendanu*) **вөсясь, жрец; (õigeusu) священник, иерей**

preili <preili preili preili[t -, preili[de preili[sid s> (*neiu, vallaline naine*)
барышня, ныл
noor kena preili **пинал чебер барышня**
koolipreili **дышетйсь-нылмурт**
toatüdruk aitas preili riidesse **ляльчи ныл барышнялы дйсяськыны юрттйз**

premeerima <prem'eeri[ma prem'eeri[da preemeeri[b preemeeri[tud v> (*preemiat määrama v andma*) **преми сётыны**
võitjat preemeeriti kolme tuhande krooniga **вормисьлы куинь сюрс крона**
преми сётйзы

present <pres'ent presendi pres'enti pres'enti, pres'enti[de pres'enti[sid_&_pres'ent/e s> (*riidesort*) **брезент**
presendist telk **брезент палатка**
koorem kaeti presendiga **возэз брезентэн шобыртйзы**

president <presid'ent presidendi presid'enti presid'enti, presid'enti[de presid'enti[sid_&_presid'ent/e s> **азьмурт, президент**
aupresident **дано азьмурт**
ekspresident **азьвыл азьмурт, экспрезидент**
Eesti Vabariigi president **Эстон Элькунлэн азьмуртэз я. президентэз**
jalgpalliliidu president **футбол огазаяськонлэн азьмуртэз**
presidendi nõuandjad **азьмуртлэн кенеш сётйсьёсыз**
Liitsõnad
presidendi+
presidendiproua **президент кышно**

press¹ <pr'ess pressi pr'essi pr'essi, pr'essi[de pr'essi[sid_&_pr'ess/e s>
1. (*pressiv ese v seade*) **зйбет, пресс (pihid) акар** :
mehaaniline press **механической пресс**
seapress **акар**
kuivatab lilli pressi all **сяськаосты зйбет улын куасьтэ**
2. (*surve, pressimine*) **зйбет**
ta ei kannata niisugust pressi välja **со уг чида сыће зйбетэз**

press² <pr'ess pressi pr'essi pr'essi, pr'essi[de pr'essi[sid_&_pr'ess/e s>
(*ajakirjandus*) **пресса**
kirjutav press **гожъясь пресса**
Liitsõnad
pressi+
pressiesindaja **пресс-секретарь**
pressikonverents **пресс-конференция**
pressiteade **пресса ивор-тодэт**

pressima <pr'essi[ma pr'essi[da pressi[b pressi[tud v>

1. (*vajutama, suruma*) зйбыны; (*puruks*) пачкатыны, паньгатыны; (*sisse*) туйнаны, чуртнаны; (*rõhuma*) зйбыны

pressi marjad lusikaga puruks узы-борыез пуньыен паньгаты

rahvas pressib [end] bussi калык автобусэ чуртнаське

kohvrisse pressitud riided чемоданэ туйнам дйськут

2. (*pressi abil suruma*) прессовать карыны

masin pressib detaile машина детальёсты прессовать каре

3. (*aurutades triikima*) утюганы, кот басма пыр утюганы, пар поттыса утюганы

isa pressib pükse атай штанэз пар поттыса утюга

4. (*[end] pingutama*) кужмысь вырыны, золтйськыса вырыны, вань кужымеэ поттыны

kui kõvasti pressida, teenib siin hästi вань кужымеэ поттйд ке, татын умой коньдон поттыны луэ

5. (*pealekäivald nõudma*) ёртыны, кужмысь курыны, эриктэм курыны

pressib isa käest raha атаезлэсь коньдон ёртэ

vanemad pressivad poissi ülikooli анай-атай пизэс эриктэм университетэ мыныны косо

prestiižikas <prestiižikas prestiižika prestiižika[t -, prestiižika[te prestiižika[id adj>, ka prestiižne дано-дуон, престижной

prestiižikas kool дано-дуно школа

prestiižne <prest'iižne prest'iižse prest'iižse[t -, prest'iižse[te prest'iižse[id adj> vt prestiižikas

pretendeerima <pretend'eeri[ma pretend'eeri[da pretendeeri[b pretendeeri[tud v> (*nõudma, taotlema, midagi olla tahtma*) претендовать карыны, азьмынйсе потыны тыршыны

pretendeerib juhataja kohale кивалтйсьлэн интыезлы претендовать каре

võistkond pretendeerib pronksmedalile команда ыргон медаль басьтыны тырше

pretensioon <pretensi'oon pretensioonі pretensi'ooni pretensi'ooni, pretensi'ooni[de pretensi'ooni[sid_&_pretensi'oon/e s> (*nõudlus, taotlus*) претензия

pretensioone esitama кинлы ке йырез кур карыны

pretensioonikas <pretensioonikas pretensioonika pretensioonika[t -, pretensioonika[te pretensioonika[id adj> (*paljunõudlik*) претенциозной, копаськись

pretensioonikas arhitektuur претенциозной архитектура

pretensioonikas ostja копаськись октйськись

prii <pr'ii pr'ii pr'ii[d -, pr'ii[de pr'ii[sid adj>

1. (*vaba*) буш, эркын, эрико

prii päev ваньмон нунал

pidas ennast priiks inimeseks ассэ эрико адямиен лыдьяз

tegi seda omast priist tahtmisest со сое ас эрикезья лэсьтйз

2. (*tasuta*) дунтэк

prii korter дунтэк патер

prii söök дунтэк сиён

Liitsõnad

prii+

priipilet, priipääse дунтэк билет

priileivasööja <+s'ööja s'ööja s'ööja[t -, s'ööja[te s'ööja[id s> (*teiste kulul elav inimene*) дасьсэ сиись, дась нянь сиись, мурт чотын ульсь

priimula <priimula priimula priimula[t -, priimula[te priimula[id s> *Вот* (Primula) валгырлы, чуньыгырлы, курегкук, вазьсяська

priimus¹ <priimus priimuse priimus[t -, priimus[te priimuse[id s> (*klassi parim õpilane*) классысь тужгес умой дышетскись, витьлы гинэ дышетскись

priimus² <priimus priimuse priimus[t -, priimus[te priimuse[id s> (*keeduaparaat*) примус
keetis priimuse peal v priimusel v priimusega teed чаез примус вылын
быректйз

priiskama <pr'iiska[ma priisa[ta pr'iiska[b priisa[tud v> (*raiskama, pillama*) быдтыны, тус-тас карыса быдтыны, арам карыны; (*prassima*) юмшаса улыны
on varanduse läbi v maha priisanud со ваньбурзэ тус-тас карыса быдтйз
priiskab toiduga v toitu сиёнэз арам каре

priius <pr'iius pr'iiose pr'iius[t pr'iius[se, pr'iius[te pr'iius/i_&_pr'iiose[id s> (*vabadus*) эрик
iha priiuse järele эрикез юн мылкыд карон
priiuse eest surema эрик понна кулыны

prillid *pl* <pr'ill prilli pr'illi pr'illi, pr'illi[de pr'illi[sid_&_pr'ill/e s> очки
tugevad prillid юн очки
nõrgad prillid ляб очки
päikesepriillid шундылэсь очки
Liitsõnad
prilli+
prillitoos очки футляр

primitiivne <primit'iivne primit'iivse primit'iivse[t -, primit'iivse[te primit'iivse[id *adj*> огшоры, уродос гинэ; (*ürgne*) вашкала :
primitiivne tehnika огшоры техника
Aafrika primitiivsed rahvad Африкаысь бере кылем калыкъёс
primitiivne inimene ляб тодйсь адями

printer <pr'inter pr'interi pr'interi[t -, pr'interi[te pr'intere[id s> *INFO* (*printimisseade*) принтер

prints <pr'intsi printsi pr'intsi pr'intsi, pr'intsi[de pr'intsi[sid_&_pr'intsi/e s> принц
ootab oma printsi аслэсьтыз принцэ

printsess <prints'ess printsessi prints'essi prints'essi, prints'essi[de prints'essi[sid_&_prints'ess/e s> **принцесса**
ta on ilus nagu printsess **со принцесса кадь чебер**

printsiiip <prints'iip printsiiibi prints'iipi prints'iipi, prints'iipi[de prints'iipi[sid_&_prints'iip/e s> (*põhimõte, ürgalus antiikfilosoofias*) **принцип**
juhtimisprintsiiip **кивалтон принцип**
demokraatlikel printsiiipidel rajanev valimissüsteem **демократической принципъес вылэ пыкъясъкись быръён система**

priske <pr'iske pr'iske pr'iske[t -, pr'iske[te pr'iske[id *adj*>

1. (*täidlane*) **таза, куаем, зок, кой** :

priske laps **домбылэ нылпи**

priske keha **таза мугор**

ta on priskeks läinud **со куаем**

2. **кõнек** (*suur, tubli, kenake*) **тырмыт гинэ, трос гинэ, бадзым гинэ, шөдскымон, данак; (pungil) тыраз тырмытэм**

priske võileib **бадзым гинэ вёйын нянь**

priske tengelpung **тыраз тырмытэм пуйы**

prits <pr'its pritsi pr'itsi pr'itsi, pr'itsi[de pr'itsi[sid_&_pr'its/e s> **опрыскиватель, пызйись прибор**

pritsima <pr'itsi[ma pr'itsi[da pritsi[b pritsi[tud v>

1. **пазяны, пазыгыны, пызйыны**

autorataste alt pritsib pori **машиналэн питранэз улысь дэри пазяське**

haavast pritsib verd **ранаысь вир пызье**

karjub nii, et sülg pritsib **дыльдыез пазяськымон черекья**

2. (*piserdama*) **пазяны, пазыгыны, пызйыны** :

lapsed pritsivad üksteisele vett v üksteist veega **нылпиос ог-огзэс вуэн пазяло**

jooksis pori [laiali] pritsides **бызиз, дэри пазяса**

pritsib põdsaid kahjurite vastu **куакъёсты изъянтйсьёслэсь пазя**

pritsi lihale sidrunimahla **сйлез лимон сокен пазыгы**

privileeg <privil'eeg privileegi privil'eegi privil'eegi, privil'eegi[de privil'eegi[sid_&_privil'eeg/e s> (*[seaduslik] eesõigus*) **привилегия, преимущество**

probleem <probl'eem probleemi probl'eemi probl'eemi, probl'eemi[de probl'eemi[sid_&_probl'eem/e s> (*uurimisülesanne, lahendust nõudev keerukas küsimus*) **ужпум, проблема, юан**
lahendamatu probleem **решить карыны луонтэм ужпум**
elu tekkimise probleem **улон кылдэмлэн юанэз**
meil pole rahaga probleme **милям коньдонэн ужпумъёсмы өвөл**

probleemaatiline <probleemaatiline problemaatilise problemaatilis[t problemaatilis[se, problemaatilis[te problemaatilis/i *adj*>

1. (*probleemne*) **проблемной**

probleemaatiline nähtus **проблемной югдур**

2. (*küsitav, kahtlane*) **осконтэм**

produkt <prod'ukt produkti prod'ukti prod'ukti, prod'ukti[de
prod'ukti[sid_&_prod'ukt/e s> (*toode, saadus, tulemus*) **продукт**
valmisprodukt **дась продукт**

produktiivne <produkt'iivne produkt'iivse produkt'iivse[t -, produkt'iivse[te
produkt'iivse[id *adj*> (*tootlik, viljakas, tulemuslik*) **продуктивной, пайдаё,**
пайдалыко, производительной, трос лэсьтыны быгатйсь
produktiivne töö **пайдаё уж**
produktiivne ajajärk kirjaniku elus **писательлэн улоназ трос гожьян вакытэз**

professionaalne <profession'aalne profession'aalse profession'aalse[t -,
profession'aalse[te profession'aalse[id *adj*>
1. (*[elu]kutseline*) **профессиональной**
2. (*meisterlik*) **профессиональной**
tõeliselt professionaalne reporter **зэмос профессиональной репортёр**

professor <prof'essor prof'essori prof'essori[t -, prof'essori[te prof'essore[id s>
профессор
matemaatikaprofessor **математикая профессор**
talle on antud professori kutse **солы профессорлэсь нимзэ сётйзы**

profülaktika <profül`aktika profül`aktika profül`aktika[t -, profül`aktika[te
profül`aktika[id s> (*ärahoie*) **профилактика**
südamehaiguste profülaktika **сюлэм висёнъёслэсь профилактика ортчтон**

profülaktiline <profül`aktiline profül`aktilise profül`aktilis[t profül`aktilis[se,
profül`aktilis[te profül`aktilis/i *adj*> (*ärahoidev, ärahoide-*)
профилактической
profülaktiline ravi **профилактической эмьян**

prognoos <progn'oos prognoosi progn'oosi progn'oosi, progn'oosi[de
progn'oosi[sid_&_progn'oos/e s> (*kindlail andmeil rajanev*) **ennustus**)
прогноз, азыпалзэ тодыса веран
ilmaprognoos, ilmajaama prognoos **инкуазьлы прогноз**

prognoosima <progn'oosi[ma progn'oosi[da prognoosi[b prognoosi[tud v>
(*prognoosi andma, ennustama*) **азыпалзэ тодыса веран**
prognoositi majanduse arengut lähemaks viieks aastaks v lähemal viiel aastal
матэктйсь вить ар чоже экономикалэсь азинскемзэ тодыса веразы

programm <progr'amm programmi progr'ammi progr'ammi, progr'ammi[de
progr'ammi[sid_&_progr'amm/e s> (*tegevuskava, eeskava, saatekava,*
õppekava); INFO (*arvuti operatsioonide kindlaotstarbeline järjend*) **программа**
arenguprogramm **азинскон программа**
konverentsi programmis on muudatusi **конференцилэн программаяз**
воштйськонъёс вань
viienda klassi emakeele programm **витетй классын анай кылья программа**

progress <progr'ess progressi progr'essi progr'essi, progr'essi[de
progr'essi[sid_&_progr'ess/e s> (*edu, edenemine*) **прогресс**
teaduse ja tehnika progress **научно-технической прогресс**

progressiivne <progress'iivne progress'iivse progress'iivse[t -, progress'iivse[te progress'iivse[id adj> (*eduline, edumeelne*); KEEL (*ettepoole mõjuv*)
прогрессивной, азымынйсь; (pidevalt edenev ja kasvav) азинскись
progressiivne areng **прогрессивной азинскон**
progressiivne assimilatsioon KEEL **прогрессивной ассимиляция**

prohvet <prohvet prohveti prohveti[t -, prohveti[te prohveti[id s> **пророк**
ükski prohvet pole kuulus omal maal **одйг пророк но ас шаераз сиё-дано**
өвёл

projekt <proj'ekt projekti projekti projekti, proj'ekti[de proj'ekti[sid_&_proj'ekt/e s> **проект**
tuntud arhitekti projekti järgi ehitatud maja **тодмо архитекторлэн проектэзья**
пуктэм корка
põllumajanduse arendamise projekt **гурт возёсэз азинтонья проект**
ta osaleb mitmes projektis **со кёня ке проектъёсы пыриське**

projekteerima <projekt'eeri[ma projekt'eeri[da projekteeri[b projekteeri[tud v>
1. (projekti koostama, kavandama) проектировать карыны
projekteerib teatrihoonet **театрлэсь юртсэ проектировать каре**
2. МАТ (eset tasapinnal kujutama) проектировать карыны

projektor <proj'ektor proj'ektori proj'ektori[t -, proj'ektori[te proj'ektore[id s>
TEHN (*projektsiooniaparaat*) **проектор**
grafoprojektor **графопроектор**

prokurör <prokurör prokuröri prokuröri prokuröri, prokuröri[de prokurör/e s>
JUR **прокурор**
reaprokurör **Валтйсь прокурор**

pronks <pr'onks pronksi pr'onksi pr'onksi, pr'onksi[de pr'onksi[sid_&_pr'onks/e s>
1. бронза
pronksist büst **бронзалэсь бюст**
2. KÕNEK (pronksmedal) бронза, бронза медаль
olümpiapronks **олимпийской бронза**
meeskond sai pronksi **команда бронза утйз**
Liitsõnad
pronks+
pronksmedal **бронза медаль**

proosa <proosa proosa proosa[t -, proosa[de proosa[sid s>
1. KIRJ проза
ajalooline proosa **исторической проза**
ta kirjutab v viljeleb proosat **со проза гождэ**
2. PILTL (igapäevanus, argisus) проза
eluproosa **улон проза**
Liitsõnad
proosa+
proosateos **верос, повесть**

proosaline <proosaline proosalise proosalis[t proosalis[se, proosalis[te proosalis/i adj> (*igapäevane, argine*) **прозаической, нуналмысь, огшоры**
proosaline küsimus **прозаической юан**

proov <pr'oov proovi pr'oovi pr'oovi, pr'oovi[de pr'oovi[sid_&_pr'oov/e s>

1. (*katsetus, proovimine*) **эскерон, утчан, оскалтон**

jõuproov **кужымеэ эскерон**

teadmisteproov **тодон-валанъёсты эскерон**

tee proovi, kas tross peab vastu **трос чидалоз-а шуыса утча ай**

2. (*analüüs, test*) **анализ**

kopsuproov **КОНЕК тыюсты эскерон**

3. (*riiete, jalatsite*) **мертан**

kleidiproov **дэрэм мертан**

ilma proovita õmmeldud seelik **мертатэк вурем юбка**

4. (*harjutamine*) **репетиция**

reaproov **генеральной репетиция**

5. (*väike osa millestki omaduste v koostise määramiseks*) **эскерон, проба;**

(*näidis*) **образец**

kangaproov **басма образец**

veeproov **ву эскерон**

6. (*arv, mis näitab väärismetalli sisaldust sulamis*) **проба**

kõrge prooviga kuld **вылй пробаем зарни**

Liitsõnad

proovi+ (*katsetusega seotud*)

prooviaeg **эскерон дыр**

proovitöö **эскерон уж**

proovikabiin <+kab'iin kabiini kab'iini kab'iini, kab'iini[de

kab'iini[sid_&_kab'iin/e s> **дйськут мертан кабина**

proovima <pr'oovi[ma pr'oovi[da proovi[b proovi[tud v>

1. (*katsetama*) **эскерыны, утчаны, оскалтыны; (maitsuma) верьяны, сиыса**
утчаны, оскалтыны

ma tahan oma jõudu proovida **мынам кужымме эскереме потэ**

olen vaesust omal nahal proovinud **куанер улонэз ас ку вылам оскалтй**

proovi, kas supil on soola parajalt **верья ай, шыдын сылалэз тырме-а**

2. (*selga, jalga*) **мертаны**

proovib mantlit [selga] **пальто мерта**

proovi seda kübarat **мерта та изыез**

3. (*teha püüdma*) **турттыны, утчаны, оскалтыны, тыршыны**

proovib üles tõusta **султыны туртэ**

proovisin tõlkida **кылысь кылэ берыктыны тырши**

propageerima <propag'eeri[ma propag'eeri[da propageeri[b propageeri[tud v>

(*poolehoidjaid taotlevalt midagi selgitama v tutvustama*) **пропагандировать**
карыны

propeller <prop'eller prop'elleri prop'elleri[t -, prop'elleri[te prop'ellere[id s>

TEHN **пропеллер**

proportsioon <proportsi'oon proportsiooni proportsi'ooni proportsi'ooni,
proportsi'ooni[de proportsi'ooni[sid_&_proportsi'oon/e s> (*mõõdukooskõla*,

[õige] mõõdusuhe); МАТ (võrre) **пропорция**
keha proportsioonid **мугорлэн пропорциосыз**

pross <pr'oss prossi pr'ossi pr'ossi, pr'ossi[de pr'ossi[sid_&_pr'oss/e s]>

1. (kinnitusnõelaga rinnaehe) **брошка**

hõbepross **азвесь брошка**

2. ЕНТ (vahepulk v -varb aknaraamil) **горбылёк**

prožektor <prožektor prož'ektori prož'ektori[t -, prož'ektori[te prož'ektore[id s]>

(helgiheitja) **прожектор**

prožektori pimestav valgus **синмез мальдытйсь прожекторлэн югытэз**

protees <prot'ees proteesi prot'eesi prot'eesi, prot'eesi[de

prot'eesi[sid_&_prot'ees/e s]>

1. MED (tehiskehaosa) **протез**

hambaprotees **пинь протез**

jalaprotees **пыд протез**

2. KEEL (lisahääliku tekkimine sõna alguses) **протеза**

protest <prot'est protesti prot'esti prot'esti, prot'esti[de prot'esti[sid_&_prot'est/e

s]> **пумит луон, протест**

poiss tõstis protesti **пияш пумит кыл вераз**

protestima <prot'esti[ma prot'esti[da protesti[b protesti[tud v> (vastu vaidlema,

protesti avaldama) **пумит луыны, пумит вераны; МАЖ, JUR (veksli**

lunastamata jätmist notariaalselt tõestama) **пумит луыны, протестовать**

карыны

protestib ebaõige otsuse vastu **зэмлыктэм решенилы пумит луиз**

protestitud veksel MAJ **протестовать карем вексель**

protokoll <protok'oll protokolli protok'olli protok'olli, protok'olli[de

protok'olli[sid_&_protok'oll/e s]> **протокол**

koosoleku protokoll **кенешлэн протоколэз**

politseinik kirjutab varguse kohta protokolli **полицейской лушкаськем**

сярысь протокол гожтйз

protseduur <protsed'uur protseduuri protsed'uuri protsed'uuri, protsed'uuri[de

protsed'uuri[sid_&_protsed'uur/e s]> (toimimisviis, toiming); MED (ravivõte)

процедура

raviprotseduur **эмъян процедура**

protsent <pr'ots'ent pr'otsendi pr'ots'enti pr'ots'enti, pr'ots'enti[de

pr'ots'enti[sid_&_pr'ots'ent/e s]> (üks sajandik tervikust) **процент**

üks protsent tuhandest on kümme **сюрслэсь одйг процент дас луэ**

kaup kallines viis protsenti **вуз вить процентлы дунояз**

protsess <prots'ess protsessi prots'essi prots'essi, prots'essi[de

prots'essi[sid_&_prots'ess/e s]> (kulg, käik, areng) **процесс**

arenguprotsess **азинскон я. будон процесс**

proua <proua proua proua[t -, proua[de proua[sid s]> **госпожа; (naine**

abikaasana) **кышно**

ministriproua **министр кышно**
proua Kask **госпожа Каск**

provints <prov'ints provintsi prov'intsi prov'intsi, prov'intsi[de prov'intsi[sid_&_prov'intsi/e s> (*haldusüksus mõnes riigis, suurtest keskustest kaugel asuv maakoh, teadusrajoneeringute üksus*) **провинция**
Kanada Quebeci provints **Канадаысь Квебек провинция**

provokatsioon <provokatsi'oon provokatsiooni provokatsi'ooni provokatsi'ooni, provokatsi'ooni[de provokatsi'ooni[sid_&_provokatsi'oon/e s> (*provotseeriv tegu, väljakutse*) **провокация**
sõjaline provokatsioon **военной провокация**

prussakas <prussakas prussaka prussaka[t -, prussaka[te prussaka[id s> ZOOLOGIA
(*Blatella germanica*) **горд таракан**

pruukima <pr'uuki[ma pr'uuki[da pruugi[b pruugi[tud v>

1. (*tarvitsema*) **кулэ**; (*vaja olema, pidama*) **кулэ** :

sul ei pruugi muretseda **тыныд сьулмаськыны кулэ өвөл**

sedä poleks pruukinud teha **тае лэсьтыны кулэ ой вал**

me ei pruugi teda ootama jääda **асьмелы сое возьмаса улыны кулэез өвөл**

2. (*kasutama*) **кутыны, уже кутыны** (*abiks v appi võtma*) **мыноно (кутоно, басьтоно) луыны** :

eestlased pruugivad palju kohvi **эстонъес трос кофе юо**

pruugib joonistamiseks kõva pliiatsit **суредаськыны чурит карандаш уже кутэ**

olen kavalust pruukinud **кескичлыкез уже кутано луи**

pruun <pr'uun pruuni pr'uuni pr'uuni, pr'uuni[de pr'uuni[sid_&_pr'uun/e adj, s>

1. *adj* **курень**; (*silmade kohta*) **курень**; (*mustjas-*) **сьёдалэс**

pruun värvus **курень буёл**

pruunid silmad **курень синъес**

põrand on pruuniks värvitud **выж курень буямын**

2. *s* (*värvus*) **курень буёл**

pruunistama <pruunista[ma pruunista[da pruunista[b pruunista[tud v> (*pruuniks küpsetama*) **пыжыны, пуштытыны, поджарить карыны**; (*päevitama*) **шунды шорын пыжиськыны**

pruut <pr'uut pruudi pr'uuti pr'uuti, pr'uuti[de pr'uuti[sid_&_pr'uut/e s> **кен, вылькен**

pruut ja peigmees **вылькен но эмеспи**

pruudi kaasavara **вылькенлэн пирданэз**

prõksuma <pr'õksu[ma pr'õksu[da prõksu[b prõksu[tud v> (*nõrgalt praksuma*) **тачыртыны, куажыртыны, зукыртыны, лосыртыны**
ahjus prõksuvad halud **письёс гурын тачырто**

prõmmima <pr'õmmi[ma pr'õmmi[da prõmmi[b prõmmi[tud v>

1. (*tugevasti taguma*) **йыганы, йыгаськыны**

keegi prõmmib uksele v [vastu] ust **кин ке өсэ йыгаське**

vihm prõmmib akna pihta **зор укное йыгаське**

süda prõmmib kiirest jooksust **жог быземлэсь сюлэм йыгаське**
2. (*kärkima, valjusti riidlema*) **черекъяны, кесяськыны**
prõmmib lastega **нылпиосыз шоры черекъя**

prääksuma <pr'ääksu[ma pr'ääksu[da prääksu[b prääksu[tud v> **кесяськыны,**
куажгетыны (чөжъёс сярысь)
part prääksub **чөж куажгетэ**

prügi <prügi prügi prügi -, prügi[de prügi[sid s> (*praht*) **жаг, жуг-жаг;**
(*mustusekübe*) **жаг пыры;** (*jäätmed*) **куштйськем макеос, кылем-мылем :**
tuul lennutab prügi **төл жуг-жагез пазя**
võta prügi silmast välja **потты синмысь жаг пырыез**
see riie võtab kergesti prügi külge **та басма бордаз жагез бича**
vii prügi välja! **потты жуг-жагез!**

Liitsõnad

prügi+

prügihunnik **жуг-жаг люк**
prügivedu **жуг-жагез машинаен нуон**
prügiämber **жуг-жаг куян ведра**

prügikast <+k'ast kasti k'asti k'asti, k'asti[de k'asti[sid_&_k'ast/e s> **жуг-жаг**
куян ящик

prügimägi <+mägi m'äe mäge m'äkke, mäge[de mäge[sid s> **жаг куян инты**
prügimäelt toodud vana voodi **жаг куян интыысь ваем вуж койка**
vii praht prügimäele **ну жуг-жагез жаг куян интые**

pst <p'sst interj> (*pst, tasa!*) **ч-ч (шыпыт!)**

psühhiaater <psühhi'aater psühhi'aatri psühhi'aatri[t -, psühhi'aatri[te
psühhi'aatre[id s> MED (*vaimuhaiguste arst*) **психиатр**

psühholoog <psühhol'oog psühholoogi psühhol'oogi psühhol'oogi,
psühhol'oogi[de psühhol'oogi[sid_&_psühhol'oog/e s> **психолог**

psühholoogia <psühhol'oogia psühhol'oogia psühhol'oogia[t -, psühhol'oogia[te
psühhol'oogia[id s>

1. (*teadus psüühikast*) **психологи́я**

juhtimispühholoogia **кивалтон психология**

lapsepsühholoogia **нылпи психология**

sotsiaalpsühholoogia **социальной психология**

ta õpib psühholoogiat **со психологиез дышетэ**

2. **KÕNEK** (*hingelaad, hingeelu, sisemaailm, psüühika*) **психологи́я, сям,**
лупуш дунне

lapsepsühholoogia **нылпи психология**

psüühika <psüühika psüühika psüühika[t -, psüühika[te psüühika[id s>

1. **PSÜHH** (*närvisüsteemi omadus peegeldada tegelikkust*) **психика**

psüühikat mõjustavad ained **психикаез залкыматйсь веществоос**

2. (*inimese hingeelu, tema sisemaailm, psüühiline seisund*) **психика, лул пуш**
ta tunneb naiste psüühikat hästi **со нылкышноослэсь лул пушсэс умой тодэ**

psüühiline <psüühiline psüühilise psüühilis[t psüühilis[se, psüühilis[te psüühilis/i adj> (*psüühikasse puutuv*) психической, психологической; (*hingeeluline, hingeline, vaimne*) лул пуш
psüühilised haigused лул пуш висёнъёс

publik <publik publiku publiku[t publiku[t, publiku[te publiku[id s>
1. (*teatrietenduse, kontserdi vms vaatajas- v kuulajaskond*) публика, учкисьёс, кылзйсьёс
kinopublik кино учкисьёс
sel teatril on oma publik та театрлэн аслаз публикаез вань
2. (*avalikkus, rahvas, seltskond*) калык, общество, общественность
publikut šokeeriv abielulahutus калыкез паймытйсь семья люкиськон

pude¹ <pude pudedada pudedada[t -, pudedada[te pudedada[id adj> (*kergesti koost pudenev, lagunev v purunev, mure, rabe*) сись, сисьмем, пызырес, пырдйсь
pude kivim пызырес порода
pudedad kannud сись лйяльёс

pude² <pude pudeme pude[t -, pudeme[te pudeme[id s> (*pudenened osake, küibe, puru*) пыры
toidulaualt kukkunud pudemed сиськон жок вылысь усем пырыос

pudel <pudel pudeli pudeli[t -, pudeli[te pudele[id s>
1. *ženelik, бутылка; (suur) бутылъ; (väike) флакон, пузырьёк; (lame) фляга; (väike lame) фляжка*
pooleliitrine pudel жыны литръем *ženelik*
lõhnaõlipudel духи флакон
õllepudel суп *ženelik*
2. *KÕNEK, PILTL (alkoholipudel, selle sisuks olev alkoholne jook) ženelik, бутылка*
mehed istuvad pudeli taga *воргоронъёс ženelik сьорын пуко*
vaatab sageli pudeli põhja v pudelisse *чем ženelik пыдсы учке*

Liitsõnad

pudel+

pudelpost бутылка почта

pudeli+

pudelikael *ženelik чырты*

pudelisilt бутылкалэн этикеткаез

pudeliavaja <+avaja avaja avaja[t -, avaja[te avaja[id s> штопор

pudenema <pudene[ma pudene[da pudene[b pudene[tud v>

1. (*langema, varisema, [maha] kukkuma*) куашканы, кисьтйськыны, усъылыны, (*kuuldavale v ilmsiks tulema*) шодтэк шорысь вераны; (*tasapisi v natuke midagi saama, kellelegi osaks langema*) кылыны, шедыны, сюрныны
:

marjad pudenevad põõsalt *емышьёс куакъёсысь усъыло*

puudelt ei ole pudenenud veel ühtegi lehte *писпуосысь одйг куар но оз усъы на*

rukis on pudenemas *зег куашка*

Mardilt pudenes ühtteist juhtunu kohta Март шодтэк шорысь кык-куинь кыл вераз орчем учыр сярсы

ehk pudeneb mullegi paar krooni оло мыным но кык крона шедёз
2. (*koost lagunema, murenema*) пырдыны, пызыраны
 kivi pudeneb liivaks из, луолы пөрмыса, пызыра
3. (*hajuma, ükshaaval minema*) пазыгиськыны, пөртэм пальёсы кошкыны
 lapsed pudenesid laiali нылпиос пазыгиськызы
 noored on kodust kõige nelja tuule poole pudenenud пинальёс дорысь пөртэм
 пальёсы кошкызы

puder <puder pudru p'utru p'utru, p'utru[de p'utru[sid_&_p'utr/e s]>

1. (*pehme toit*); KÕNEK, PILTL (*segadus, segaminiolek, jama*) жук; (*vedel*)

кизер жук

riisipuder рис жук

piimaga keedetud puder йёлын жук

puder on põhja kõrbenud жук чуштаськем

2. (*pudrutaoliselt pehme mass*) жук

teed muutusid vihmadest pudruks сюресьёс зорьёслэсь жук кадь луизы

makaronid keesid pudruks v pudrule макарон жук луйтояз пөзиз

Liitsõnad

pudru+

pudrukauss жук миска

pudikeel <+k'eel keele k'eel[t k'eel[de, keel[te k'eel[i s]> (*ebaselge, vigane*

hääldus ja kõnepruuk) шенгыль вераськем, валантэм вераськем

laps räägib pudikeeles v pudikeelel v pudikeelt нылпи валантэм вераське

puding <puding puding puding[te puding[id s]; <puding pudingi

pudingi[t -, pudingi[te pudinge[id s]>

1. (*piimast, munast ja jahust magustoit*) пудинг

2. (*kohev vormiroog*) пудинг, запеканка

riisipuding рисэн пудинг

pudi-padi <pudi-padi pudi-padi pudi-padi -, - s> (*väikesed väheväärtuslikud*

asjad, tühi-tähi) чыры-пыры

selles letis müüakse pudi-padi та прилавокын чыры-пырыос вузало

pugeja <pugeja pugeja pugeja[t -, pugeja[te pugeja[id s]> (*lipitseja, meelitaja*)

чеберьяськись, пыриськись, вояськись, пыдтыш нюлйсь

pugema <puge[ma puge[da p'oe[b p'oe[tud v>

1. (*ronides, litsudes kuhugi, kuskilt läbi v välja minema*) тубыны, пырыны,

туйнаськыны, чуртнаськыны, тэрыны; (*välja minema*) потыны

koer puged plangu alt läbi пуны кенер ултй потйз

pugesime magamiskottidesse изён мешокъёсы пыримы

laps puged ema ja isa vahele istuma нылпи анаез но атаез виски чуртнаськыз

2. (*hiljakesi, märkamatul*) лушкем пырыны, лушкем мыныны, лушкем

лыктыны, пегзыны, вольтчыны (*tuule, külma, niiskuse kohta*) пыртй

потыны, пыр потымон кынтыны, сйсьяны :

hilineja poeb ukse vahelt sisse бере кылись остй лушкем пыре

puges vaikselt oma tuppa со шыпыт комнатаяз пегзиз

rebane on lauta pugunud зичы лушкем гидэ пыриз

jäine tuul poeb läbi kasuka йё кадь төл шуба пыртй сйсья

3. (*varjuma, peituma*) пегзыны

laps puged hirmunult voodi alla **нылпи, курдаса, койка улэ пегъиз**

4. (*kellelegi väga ligi minema, end kellegi vastu suruma*) **жиптйськыны, матэ кариськыны**

laps puges ema kaissu **нылпи анаез борды жиптйськыз**

5. (*kellelegi meeldida püüdma, lipitsema*) **чеберьяськыны, пыриськыны, вöяськыны**

poeb direktori ees v direktorile **со директор азын чеберьяське**

puhang <puhang puhangu puhangu[t -, puhangu[te puhangu[id s>

1. (*tuulehoog, pahvak*) **шуак пельтэм; (kerge) пельтон, пельтэм**

tugev v vali puhang **кужмо шуак пельтэм**

tuulepuhang **тöллэн пельтэмез**

2. PILTL (*millegi äkilise ja mööduva ilmumise kohta, haigushoog*) **пуштон,**

гурак, кужмо, кулыса усён, кутон

aplausipuhang **кужмо кичабконъёс**

gripipuhang **грипп кутон**

puhanguline <puhanguline puhangulise puhangulis[t puhangulis[se,

puhangulis[te puhangulis/i *adj*> **шуак жутскем**

puhanguline tuul **шуак жутскем тöл**

puhas <puhas p'uhta puhas[t -, puhas[te p'uhta[id *adj, s*>

1. *adj* (*määrdujata, mustuseta*) **чылкыт; (puhtust hoidev) чылкыт, жикыт**

puhtad aknad **чылкыт укноос**

puhas vesi **дун чылкыт ву**

puhas inimene **жикыт адями**

pesi särgid puhtaks **миськы дэремдэ**

pese käed puhtaks **миськы кидэ**

2. *adj* (*aus, siiras, süütu, õige*) **чылкыт, шектэм, сьöлыкасьтымтэ, уродэ усьымтэ**

puhas armastus **чылкыт яратон**

puhta hingega inimene **сьöлыкасьтэм адями**

tahab abielluda puhta neiuga **солэн чылкыт нылэз кышно басьтэмез потэ**

3. *adj* (*veatu, laitmatu, täiuslik*) **чылкыт, туж зеч, туж ушъямон**

puhtad näojooned **чылкыт ымныр тус**

räägib puhast prantsuse keelt **француз сямен чылкыт вераське**

4. *adj* (*lisanditeta, segamata, sajabrotsendiline*) **чылкыт, дун, сурамтэ**

puhas kuld **чылкыт зарни**

puhas piiritus **сурамтэ спирт**

puhtad värvid **чылкыт буэльёс**

5. *adj* (*täielik, ehtne, päris, selge, pelk*) **чылкыт, чын, зэмос**

see on puhas pettus **со зэмос алдан**

kaks päeva oli siin puhas põrgu **кык нунал татын зэмос ад кадь вал**

6. *adj* (*millestki vaba, tühi*) **чылкыт, утялтэм, сузям**

hoov on risust puhas **азбар жугжаглэсь утялтэмын**

7. *s* KÕNEK (*sularaha, puhastulu*) **наличной коньдон**

pidin kakssada puhast välja laduma **кык сю наличноен сётоно луи**

puhastama <puhasta[ma puhasta[da puhasta[b puhasta[tud v> **миськыны,**

тазатыны, сузяны, утялтыны :

puhastasin vaiba porist **ковёрысь дэризе миськи**

puhasta oma tuba ära **утялты комнатадэ**

perenaine puhastab kala [sisikonnast] **кузё кышно чорыгез тазатэ**
tee puhastati lumest **сюрес вылысь лымыез суязы**
kannatus puhastab hinge PILTL **чидан лулпушкез чылкытатэ**

puhastus <puhastus puhastuse puhastus[t puhastus[se, puhastus[te puhastus/i s>
(*puhastamine*) **сузян, тазатон, чылкыт карон, утялтон** :
veepuhastus (*puhastamine*) **вуэз дун чылкыт карон**;
võtsin kodus suurema puhastuse ette **дорын рос-прос утялтйськыны кутски**

puhastverd <+v'erd adj> (*puhast tõugu, samast rassist v rahvusest vanemaid omav*) **таза выжы, чылкыт, чылк виро, чистокровной**
puhastverd loom **таза выжы пудо**
puhastverd aadlik **чылк виро дворянин**

puhk¹ <p'uhk puhu p'uhku p'uhku, p'uhku[de p'uhku[sid_&_p'uhk/e s>
1. (*kord*) **пол**; (*juht[um]*) **учыр**
helistab juba mitut v mitmendat puhku **олокөня пол жингыртэ ни**
2. (*hetk, viiv*) **огви, дыр, вадес**; (*natuke, raasuke*) **өжыт, көня ке**
ootas puhu **көня ке возьмаз**
poiss ei malda puhkugi paigal istuda **пияш огви но интыяз пукуны уг чида**
3. (*raasuke, natuke*) **огви, огдыр, көня ке, өжыт**
olen puhu aega puhanud **көня ке ял кари**
puhk maad on veel minna **көня ке мыноно на**

puhk² <p'uhk puhu p'uhku p'uhku, p'uhku[de p'uhku[sid_&_p'uhk/e s>
(*puhumine, puhe*) **пельтон, пельтэм**; (*puhang*) **жутскем мылкыд, шуак**
жутскон, пуштон
naerupuhk **шуак серекьяны кутскон**
tuulepuhk (1) (*kerge*) **төл пельтэм**; (2) (*puhang*) **төллэн шуак пельтэме**

puhkaja <p'uhkaja p'uhkaja p'uhkaja[t -, p'uhkaja[te p'uhkaja[id s> **шутэтскись**

puhkama <p'uhka[ma puha[ta p'uhka[b puha[tud v> **шутэтскыны, ял карыны**
puhkama heitma **кыллыны**
puhkama istuma **шутэтскыны пуксьыны**
lastest puhkama **нылпиослэсь ял карыны**
olen nädala jooksul hästi välja puhanud **арня куспын умой шутэтски**
aeg on puhkama minna **изьыны мыноно ни**

puhkekodu <+kodu kodu kodu -, kodu[de kodu[sid s> **шутэтскон корка**

puhkema <p'uhke[ma p'uhke[da p'uhke[b p'uhke[tud v>
1. (*õide v lehte minema, avanema*) **усьтйськыны**; (*õide minema*)
сяськаяськыны, сяськаяськыны кутскыны; (*lahti pääsema*) **усьтйськыны**
pungad puhkevad **пучыос усьтйсько**
õunapuud on õide v õitsele puhkenud **улмопуос сяськаяськыны кутско**
õitsele puhkenud kultuur **сяськаяськыны лулчеберет**
2. (*hoogsalt algama, vallanduma*) **кутскыны, жутскыны, гомзыны,**
пуштыны; (*naeru, nutu kohta*) **көт посымон серекьяны**
puhkes äike **куазь чилекьяны кутскиз**
puhkes tulekahju **тылпу гомзиз**
puhkes naerma **көтсэ посымон серекьяны кутскиз**

puhkepäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&p'äev/i s]>
шутэтскон нунал

puhkpill <+p'illi pilli p'illi p'illi, p'illi[de p'illi[sid_&p'ill/e s]> духовой
инструмент

puhkus <p'uhkus p'uhkuse p'uhkus[t p'uhkus[se, p'uhkus[te
p'uhkus/i_&p'uhkuse[id s]>
1. (*puhkamine, puhkeseisund*) шутэтскон, чыдэтскон, ял карон; (*lühike*)
чыдэтскон
töö ja puhkus ужан но шутэтскон
peame puhkust шутэтскиськом
pärast lühikest puhkust mindi edasi кӧня ке чыдэтскем бере, азылань
мынйзы
2. (*ametipuhkus*) отпуск
akadeemiline puhkus академической отпуск
veedan puhkuse Pärnus отпускеме Пярнуын ортчытйсько
Liitsõnad
puhkuse+
puhkusekuu отпуск толэзь

puhmas <puhmas p'uhma puhmas[t -, puhmas[te p'uhma[id s]> вот
(*kääbuspõõsas*) куак; (*kohev põõsake*) пуд
pohlapuhmas ягмульы пуд
tõmbasin üles kaks puhmast kartuleid кык пуд картошка ишкалтй

puhtalt <p'uhfalt adv>
1. (*mittemärdunult, veatult*) чылкыт, жикыт, сапдатэк, янгыштэк
pane end puhtamalt riidesse чылкыт дйсьтэ дйся
hääldeb väga puhtalt чылкыт вераське
kirjutasin kirjandi kohe puhtalt сочинениез ог кутскемен сапдатэк гожтй
2. (*täiesti, läbinisti, üksnes*) быдэсак, копак, тыпак
maja põles puhtalt maha корка быдэсак жуаз
3. KÕNEK (*maksud, kulud mahaarvatult, netos*) чылкыт
sai viissada krooni puhtalt kätte вить сю کرونا чылкытэн басьтй

puhtand <puhtand puhtandi puhtandi[t -, puhtandi[te puhtande[id s]>
(*viimistletult ümberkirjutatu*) чылкыт (тетрадь, листок)

puhtus <p'uhthus p'uhthus p'uhthus[t p'uhthus[se, p'uhthus[te p'uhthus/i_&p'uhthus[id
s]> (*pestus, kasitus, saastumatus*) чылкытлык, жикытлык (*ausus,*
vooruslikkus) чылкыт, уродэ усъымтэ, шектэм, сьӧлыктэм; (*veatus,*
eksimatus) туж ушъямон, туж зеч :
ihupuhtus мугорлэн чылкытэз
ta ei hooli oma armastuse puhtusest со уг сюлмаськы яратонэзлэн
чылкытлыкез сярысь

puhul <puhul postp [gen]> (*korral, juhul*) :
võpatab iga krõpsatuse puhul котькуд чаштыртон дыръя куалектэ
külmetuse puhul joo vaarikateed кынмакуд эмезь чай ю
palju õnne sünnipäeva puhul вордскем нуналэныд зечкыласько

puhuma <puhu[ma puhu[da puhu[b puhu[tud v>

1. **пельтыны** (*läbi*) **пелляны**; (*pealt*) **пельтыса нуыны** :

puhu haige[le] koha[le] peale **пелля висись интые**

puhub raamatutelt tolmu **книгаос вылысь тузонэз пельтэ**

õhupallid on täis puhutud **воздушной шарьёс пельтэмын**

siin puhub **татын пельтэ**

2. (*puhkpilli mängima*) **пельтыны**

puhub pasunat **трубаез пельтэ**

3. (*rääkima, lobisema*) **вераськыны, супыльтыны**

pinginaaber on õpetajale kõik ette puhunud **партая бускель дышетйсьлы**

ваньзэ супыльтэм

4. KÕNEK (*luiskama, valetama*) **алданы, эрекчаны, пöяны**

puhub ta või räägib tõtt? **со алда яке зэмзэ вера?**

5. (*liialdama, üles puhuma*) **мултэс бадзыматыны**

küll see uudis on tähtsaks puhutud **та ивор мултэс бадзыматэмын**

puhvet <puhvet puhveti puhveti[t -, puhveti[te puhvete[id s>

1. (*einela, joogi v kerge söögi müügilett*) **буфет**

ostis puhvetist saiakesi **буфетысь булкаос басьтйз**

2. (*puhvetkapp*) **буфет шкаф**; (*madal*) **сервант**

võta puhvetist serviis **басьты буфетысь сервизэс**

puiestee <+t'ee t'ee t'ee[d -, t'ee[de_&_tee[de t'ee[sid_&_t'e[id s> (*allee*) **аллея,**

бульвар

pärnadena palistatud puiestee **беризьёсын мерттэм аллея**

elab Kaarli puiesteel **со Каарли бульварын улэ**

puiklema <p'uikle[ma puigel[da p'uikle[b puigel[dud v> (*vastu vaidlema,*

tõrkuma) **пумит вераны, пумитьяськыны, пумит луыны, ваменскыны,**

мытыны, аналскыны, палэнскыны; (*kõrvale hiilima, millestki hoiduma*)

палэнскыны

tegin kõik tööd puiklemata ära **вань ужез, пумитьяськытэк, быдэстй**

tirib enda järel puiklevat last **ваменкись нылпиез сьöраз кыске**

ära üritagi kõrvale puigelda, mine kohe **эн но малпа палэнскыны, али ик мын**

puine <p'uine p'uise p'uis[t -, p'uis[te p'uise[id adj>

1. (*puust tehtud, puune*) **пу, пулэсь**

puised lusikad **пу пуньыос**

2. PILTL (*jäik, kohmakas*) **чурытомем, пуэктэм, пумем, пуэктэм, чонгырам,**

эбылям; (*tuim, tundetu*) **жалянэз валасьтэм, лек, урод, сьöд сюлмо,**

мылкыдтэк :

puised sõrmed **пуэктэм чиньыос**

nad vahetasid puise tervituse **соос мылкыдтэк зечъяськызы**

puistama <p'uista[ma puista[ta p'uista[b puista[tud v>

1. (*kallama, langeda laskma*) **кисьтыны;** (*peale, üle*) **пызьнаны** (*laiali*)

пазяны :

puista supi sisse soola **шыдэ сылал пызьна**

puistasin kanadele teri **курегъёслы ю-тысь кисьтй**

libedale teele puistati liiva **волег сюрес вылэ луо пазязы**

2. (*tuuseldama, midagi otsides segi paiskama*) **утчаськыны, бугыръяськыны,**

копаськыны; (*läbi otsima*) **котырак я. котькытысь утчаны**

puistas närviliselt sahtlis керзегъяськыса, ящикын утчаськиз
puistasin kadunud dokumenti otsides pabereid ышем документэз утчаса,
бумагаос пöлын бугыръяськи
3. KÕNEK (*varastama, röövima*) лушканы
jälle on seda poodi puistamas käidud та лавкаын нош ик лушкаськиллям

puit <p'uit puidu p'uitu p'uitu, p'uitu[de p'uitu[sid_&_p'uit/e s]>

1. (*puu ainena*) пу
mädapuit сисьмем пу
2. (*langetatud puu kui materjal*) корам писпу, корам нюлэс
puidu parvetamine нюлэсэз шур кузя келян

puituma <p'uitu[ma p'uitu[da p'uitu[b p'uitu[tud v]> пу кадь луыны

pukk¹ <p'ukk puki p'ukki p'ukki, p'ukki[de p'ukki[sid_&_p'ukk/e s]>

1. (*kõrge iste*) жужыт пукон; (*kutsari-*) уробо ныр :
baaripukk барысь жужыт пукон
2. (*kõnepult*) кафедра, трибуна
3. (*kohakäänetes*) PILTL (*võimulolija koht, positsioon*) власть, төрлык
uus valitsus on pukis тусь вöзын выль төрлык

pukk² <p'ukk puki p'ukki p'ukki, p'ukki[de p'ukki[sid_&_p'ukk/e s]> (*sokk, sikk*)

- кечтака; (*jäär*) така
ta on kangekaelne nagu pukk со кечтака кадь ваменэс

pukseerima <puks'eeri[ma puks'eeri[da pukseeri[b pukseeri[tud v]> буксираны

mootorpaat pukseerib palgiparve мотор лодка пыжез буксира
kinnijäänud traktor pukseeriti porist välja дэрие нöдэм тракторез буксиразы

puksima <p'uksi[ma p'uksi[da puksi[b puksi[tud v]>

1. (*[hrl peaga v sarvedega] müksima*) леканы, лекаськыны, шуккылыны,
донганы
kuri jääр puksib лек така лекаське
mürades puksis poiss isale rusikaga kõhtu укылтэмъяськыса, пияш
мыжыкеныз атаезлэсь көтсэ шуккылыз
2. KÕNEK (*minema sundima*) келяны, уल्याны
ta puksiti pensionile сое пенсие келязы
mind tahetakse kohalt minema puksida монэ интыысьтым уल्याны туртто
3. ТЕHN (*kontaktpinnal ülemäära libisema ja selle tagajärjel tühjalt pöörlema*)
буксовать карыны
rattad puksivad libedal teel погляньёс волег срес вылын буксовать каро

pulber <p'ulber p'ulbri p'ulbri[t -, p'ulbri[te p'ulbre[id s]> порошок

peenike pulber векчи порошок
piimapulber йöл порошок

pulbitsema <pulbitse[ma pulbitse[da pulbitse[b pulbitse[tud v]>

1. (*mullitades keema*) быректыны; (*üles purskama, selliselt voolama*)
бультыртыны, бультыртыса пöзыны; (*kobrutama, vahutama*) бугыр я.
бугырскыса потыны (чын сярысь), пурзаны (тузон сярысь)
allikas voolab pulbitsedes маарбuest välja ошмес музейем улысь пöзыса
потэ

lihapada pulbitseb tulel сйлен пурты тыл вылын бульыртыса пөзе
2. PILTL (*kihama*) бугыр вырыны, гень-гень вырыны; (*hoogsalt toimuma, tormiliselt kulgema, keema*) умой мыныны, пöзыныны
 linn pulbitseb inimestest карын адямиос бугыр выро
 siin pulbitseb kibe töö татын уж умой мынэ
3. PILTL (*mäslema, tormitsema*) :
 temas pulbitseb elu со пушкын улон пөзе

puldan <p'uldan p'uldani p'uldani[t -, p'uldani[te p'uldane[id s> парусин
 puldanist telgid парусин палатка

pulgajäätis <+j'äätis j'äätise j'äätis[t j'äätis[se, j'äätis[te j'äätis/i_&_j'äätise[id s>
 пичи бодыен мороженой

puljong <puljong puljongi puljongi[t -, puljongi[te puljonge[id s> (*rammuleem*)
 ЛЫМ
 kanast keedetud puljong куреген лым
Liitsõnad
puljongi+
 puljongikuubik лым пöзтон кубик

pulk <p'ulk pulga p'ulka p'ulka, p'ulka[de p'ulka[sid_&_p'ulk/i s>
1. ньөр, боды, шальы; (*suurem*) боды; (*nagi-*) чог; (*raua-*) корт ез; (*redeli-*)
 вамен пу (пуч), лёгет; (*reha-*) пинь :
 segamispulk мае ке суран боды
 teatepulk эстафета боды
 redeli ülemine pulk on katki тубатлэн берпуметй лёгетэз тйяськемын
 löö rehale uued pulgad sisse мажеслы выль пиньёс пукты
 hiinlased söövad riisi pulkadega китаецъёс рисэз пичи бодыен сиё
2. KÕNEK (*osa, detail, tükk*) люкет, арбери, деталь
 traktoril on mõned pulgad puudu тракторлэн куд-ог детальёсыз уг тырмо
3. PILTL (*koht hierarhias*) тубат
 nad on ametiredeli eri pulkadel соос служебной тубатлэн пöртэм лёгетёсаз
 интыяськемын
 ta on jõudnud ühiskonnaredeli kõrgeimale pulgale со мерлык тубатлэн выль
 лёгетаз вуиз
Liitsõnad
pulk+
 pulksirge боды кадь шонер

pull' <p'ull pulli p'ulli p'ulli, p'ulli[de p'ulli[sid_&_p'ull/e s, adj>
1. s (*isane veis, sõnn, ka sõralise isasuluki kohta*) ош
 noorpull ошак, ошпи
2. s KÕNEK (*vemp, nali*) маскара, я. тумошо, я. серемес вырем,
 укылтэмьяськон
 ärge tehke lolli pulli эн укылтэмьяське
3. adj KÕNEK (*naljakas, veider*) маскара, тумошо, серемес
 küll on pull poiss маскара ик та пияш
 eile juhtus pull lugu толон серем учыр вал

pull² <p'ull pulli p'ulli p'ulli, p'ulli[de p'ulli[sid_&_p'ull/e s] > (*mull*) **пулыы**,
вупулыы
seebivahu pullid **майтал вупулыы**

pulm <p'ulm pulma p'ulma p'ulma, p'ulma[de p'ulma[sid_&_p'ulm/i s] (*ka pl*)>

1. сюан

kuldpulm **зарни сюан**

pulmade vastu v pulmadeks valmistuma **сюанлы дасяськыны**

pulmi pidama **сюан лэсьтыны**

mind kutsuti pulma **монэ сюанэ отизы**

2. (loomade paaritumisaeg) сюан; жыг-жыг вер.

koerapulm **пуны сюан**

pulmaline <pulmaline pulmalise pulmalis[t pulmalis[se, pulmalis[te pulmalis/i s] > (*pulmakiilaline, pulmavõõras*) **сюанчи (эмеспилэн чыжы-выжыез);**

бõрисьчи (виль кенлэн чыжы-выжыез)

pulmalised paluti lauda **сюанчиосты жок сьõры отизы**

pulss <p'ulss pulsi p'ulssi p'ulssi, p'ulssi[de p'ulssi[sid_&_p'ulss/e s] > **пульс**

nõrk pulss **ляб пульс**

minu pulss lööb kiiresti **мынам пульсэ жог жугиське**

Liitsõnad

pulsi+

pulsilõök **пульс жугиськон**

pult <p'ult puldi p'ulti p'ulti, p'ulti[de p'ulti[sid_&_p'ult/e s] >

1. пульт

võttis puldi ja lülitas televiisori teisele kanalile **со пультэз басьтйз но**

телевизорысь мукет каналэз жуатйз

2. (kõnetool, kantsel, kateeder, kõnepult) кафедра, трибуна

räägib v kõneleb v esineb puldist **со кафедра сьõрын вераське**

pump <p'ump pumba p'umpa p'umpa, p'umpa[de p'umpa[sid_&_p'ump/i s] >

насос

jalgrattapump **велосипед насос**

rattakumm on tühi, too pump! **поглян лэзиськем, вай насосэз!**

Liitsõnad

pumba+

pumbamaja **водокачка**

pumpama <p'umpa[ma pumba[ta p'umpa[b pumba[tud v] >

1. качать карыны, кыскыны :

pumpab kaevust vett ämbrisse **куйыысь вуэз ведрас кыске**

kelder pumbati veest tühjaks **муржолысь вуэз кыскизы**

pumpa [jalgratta]kummid täis! **велосипедлэсь погляньессэ качать кар!**

2. PILTL (vägisi sisendama, jõuga peale suruma) качать карыны; (midagi

endale nõudma, välja pressima) качаны, качалляны, кыскыны

lastesse pumbati kõikvõimalikke teadmisi **нылпиосты пõртэм тодон-**

валаньёсын качать каризы

pumpab vanemate käest v vanematelt raha **анай-атаезлэсь коньдонзэс кача**

3. KÕNEK (viinajoomise kohta) тордыны, тордылыны

on end kõrtsis juba täis pumbanud **со трактирын тордэм ни**

puna <puna puna puna -, puna[de puna[sid s> (*punane värvus*) горд буёл; (*näo punase värvuse, õhetuse kohta*) чыжыт бам; (*koidu-, eha-, õhtu-*) инльоль
häbipuna **возьдаськыса гордэктон**
loojakupuna **инльоль**
põsed kattusid heleda punaga **бамъёс пичияк чыжектйзы**

punane <punane punase punas[t -, punas[te punase[id *adj, s*>

1. *adj* горд, кельыт; (*juuste, karvade kohta*) горд, кельыт :

häbipunane **возьдаськыса гордэктэм**

jõhvikapunane **нюрмулы кадь горд**

kahkjaspunane **бездыт-горд**

veripunane **вир кадь горд**

punaseks nutetud silmad **бördэмлэсь гордэктэм синъёс**

punased põsed **чыжыт бамъёс**

punane lipp **горд куншет**

punane habe **горд туш**

punase peaga tüdruk **горд йырсиё нылаш**

punased sõstrad **горд сутэр**

poiss oli häbi pärast punane **пияш, возьдаськыса, гордэктйз**

katus värviti punaseks **липетэз горд буязы**

2. *adj* КӐНЕК (*pahempoolne, kommunistlik*) **горд**

3. *s* (*see, mis v kes on punast värvi: punane värv v värvus*) **горд, горд буёл;**

(*indiaanlane*) **горд кую;** (*punast karva hobune*) **кельыт;** (*punane vein*) **горд**

аракы

sõna oli punasega alla kriipsutatud **кыл гордэн тодмостэмын вал**

armastab kanda punast **со горд дйськут нулдыны яратэ**

rakenda punane vankri ette **кыткы кельытэз уробое!**

kalla mulle punast! **лэзь мыным гордзэ!**

punastama <punasta[ma punasta[da punasta[b punasta[tud *v*> **гордэктыны,**

чыжектыны

neiu lõi punastades silmad maha **нылаш, гордэктыса, синъёссэ уллань лэзиз**

et ma ei peaks sinu pärast punastama **мон тон понна медам гордэкты шуыса**

pune <pune puneme pune[t -, puneme[te puneme[id *s*> **ВОТ** (*rohttaim Origanum*)

пыштурын

punetama <puneta[ma puneta[da puneta[b puneta[tud *v*> **гордэктыны,**

гордмыны

koit punetab juba **шундыжужан льӧлектэ ни**

ta nägu punetab tervisest **таза луэмысьтыз, солэн ымнырыз чыжыт**

tüdruk rääkis punetades **нылаш вераськыз, гордэктыса**

punetus <punetus punetuse punetus[t punetus[se, punetus[te punetus/i *s*>

(*punetamine, puna*) **гордэктон;** (*põskede, näo*) **чыжектон;** (*koidu, eha*)

инльоль

ehapunetus, õhtutaeva punetus **жыт пилемлэн вореkjамез**

idapunetus, koidupunetus, koidu punetus **инльоль**

punetus lõi põskedesse **бамъёс чыжектйзы**

suits põhjustab silmade punetust **чынлэсь синъёс гордэкто**

pung <p'ung punga p'unga p'unga, p'unga[de p'unga[sid_&_p'ung/i s]>

1. BIOL, BOT пучы, бычы

puud lähuvad punga писпуослэн пучыоссы усьтйсько

2. VAN (*raha*kott, *tengelpung*) коньдон возён пуйы

pungis <p'ungis adv, adj> (*punnis*, *pungil*) :

pungis silmad паськыт усьтэм синьёс

pungis põsed быгыль-быгыль бамьёс

laste taskud olid õuntest pungis нылпиослэн кисыоссы улмоен тырмытэмын вал

punkt¹ <p'unkt adv> KÕNEK (*täpselt*) чӓпак, шонерак, чылкак

minu kell on punkt viis мынам часам шонерак вить час

punkt keskööl hiivas laev ankru шонерак уйшоре корабль якорез куштйз

punkt² <p'unkt punkti p'unkti p'unkti, p'unkti[de p'unkti[sid_&_p'unkt/e s]>

1. (*täpp*, *täpikujuline graafiline [kirjavahe]märk*) точка

lause lõppu pannakse punkt предложение бёрсы точка пуктйське

2. (*[väiksem] koht*, [*piiratud*] ala, paik) :

piiripunkt пограничной пункт

geograafilised punktid географической точкаос

3. (*asi*, *asjaolu*, *aspekt*) пункт, аспект; (*koht*, *külg*, *küsimus*) инты, юан

selles loos on mitu segast punkti та учырын кӓня ке валантэм интыосыз вань

ta on igas punktis sobiv kandidaat со котькуд ласянь тупамон кандидат

4. (*dokumendi v teksti alajaotus*, *lõik*, *osa*) ёзэт

5. (*hindamissüsteemi ühik*) балл; (*spordis*) очко

punš <p'unš punši p'unši p'unši, p'unši[de p'unši[sid_&_p'unš/e s]> (*kuum*

*alkohoolne segu*jook) пунш (пӓсь кудзйтысь юон)

punt <p'unt pundi p'unti p'unti, p'unti[de p'unti[sid_&_p'unt/e s]>

1. (*kimp*) кырым, люк, чук, пог; (*kokkuseotud kimp*) керттэт

punt lilli сяська керттэт

punt raamatuid книга керттэт

sibulapealsete punt кырым вож сугон

2. KÕNEK (*väiksem salk*, *jõuk*) шайка, банда; (*hrl poiste-*, *noorte*) компания, арда, ватага

poistepunt, punt poisse пиослэн компанизы

ta kuulub meie punti со милям компаниысьтымы

3. KÕNEK (*ansambel*, *bänd*) ансамбль, группа

ta laulab meie pundis со милям группаямы кырза

punuma¹ <punu[ma punu[da punu[b punu[tud v]>

1. (*põimima*); (*palmitsema*); (*sisse põimima*); (*kokku keerutades*) :

lind punub pesa тылобурдо кар лэсьтэ

vitstest punutud korv ньӓрлэсь кутам корзина

2. (*ümber mähkima*) бинялтыны, котыртыны

naine punus käed ümber mehe kaela кышноез картэзлэсь чыртызэ зыгыртйз

punuma² <punu[ma punu[da punu[b punu[tud v]> (*kiiresti jooksmata*, *liduma*)

пуныны; (*jalga laskmata*, *põgenema*) пегзыны

puravik <purav'ik puraviku purav'ikku purav'ikku, puravik/e_&_purav'ikku[de purav'ikk/e_&_purav'ikku[sid s> вöёгуби
haavapuravik гордйыр, гордгуби, гондыргуби
kivipuravik тöдыгуби, яггуби

purema <pure[ma pure[da pure[b pure[tud v>

1. (*hammastega viga tegema*) куртчыны, куртчылыны, куртчылйськыны;
(*surnuks*) кесяны

koer pures postiljoni пуны почтальонэз куртчиз

meie koer ei pure милям пунымы уг куртчылйськы

sääsed purevad чибиньёс куртчылйсько

rebane pures kana surnuks эичы курегез кесяз

purev pakane куртчылйськись кезьыт

2. (*närüma*) йырйыны, сиыны, кушаны :

puresin kuiva leiba куасьмем нянез йырйи

ära pure huuli эн куртчылы ымдурдэ

orav pureb pähkleid коньы мулы йырье

toit tuleb [suus] peeneks pureda сиёнэз кушаны кулэ

teda pureb ränk tõbi сое кышкыт висён йырье

nälg pureb көт сюма

3. PILTL (*lagundama, purustama, rikkuma*) йырйыны, порьяны, сиыны, пась карыны

koidest puretud kapp кей сиём шкаф

puri <puri purje p'urje p'urje, p'urje[de p'urje[sid s>

1. (*tuulepüüdur veesõidukil, tuulikul*) парус

purjesid heiskama v üles tõmbama парусьёсты жутыны

laev viidi purje alla корабльын парусьёсты жутизы

2. (*kalastaja tuulekaitse*) чорыгасьёслэн ширмазы

Liitsõnad

purje+

purjesport парусной спорт

purihammas <+hammas h'amba hammas[t -, hammas[te h'amba[id s>

йырпинь, гырпинь

purikas <purikas purika purika[t -, purika[te purika[id s>

1. (*[suur] haug*) чипей

haugipurikas, havipurikas туж бадзым чипей

2. (*keegi suur ja tugev: inimese kohta*) таза мугоро, силё-вирос; (*lapse kohta*)

таза нылпи

3. (*ülalt nõrguva vedeliku tahkumisel tekkiv rippuv moodustis*) йöзузыри,

йöкур

katuseräästas ripuvad purikad липетэ йöзузыриос ошиськемын

purjekas <purjekas purjeka purjeka[t -, purjeka[te purjeka[id s> парусник

purjelaud <+l'aud laua l'auda l'auda, l'auda[de l'auda[sid_&_l'aud/u s> SPORT

(*spordivahend*) виндсёрф

purjeta <purjeta[ma purjeta[da purjeta[b purjeta[tud v> парус уылын уяны

я. мыныны

saarlased purjetavad kaugetel meredel шормуҷын улийсьёс кыдѣкысь
зарезьѣстй парус улын уяло
purjetas ümber maailma со парус улын музъем котырты ортчиз

purju <p'urju adv> vt ka purjus (alkoholijoobesse, joobnuks) :
purju jooma кудзыны
purju jootma кудзытыны
jään esimesest pitsist purju нырысетй чаркалэсь кудзисько

purjus <p'urjus adv, adj> vt ka purju кудзем, кудземын, юэм, юэмын
kergelt purjus капчиямын
ta on kaunikesti purjus со зол кудземын
kostab purjus hääli кудзем куараос кылийсько

purjutama <purjuta[ma purjuta[da purjuta[b purjuta[tud v> юыны, юылыны,
юыса улыны; (kõvasti) юыны, юылыны, юыса улыны
armastab purjutada со юылыны яратэ
purjutas kogu oma raha maha со вань уксёзэ юыса быдтйз

purk <p'urk purgi p'urki p'urki, p'urki[de p'urki[sid_&_p'urk/e s> банка
klaaspurk, klaasist purk пияла банка
konservipurk консерва банка
ostsin kaks purki valget värvi мон кык банка тōды буёл басьтй

Liitsõnad

purgi+
purgikaas банка чоксэт

purre <purre p'urde purre[t -, purre[te p'urde[id s> (kitsas kerge sild jalgsi
üleminekuks) пичи выж
kraavipurre канава вамен пичи выж

purse <purse p'urske purse[t -, purse[te p'urske[id s> гомзон, пуштон, потон,
жутскон, шуак жутскон, шуак улзон
aplausipurse кужмо кичабконъёс
gaasipurse газ потон
vihapurse шуак вожпотон

purskama <p'urska[ma pursa[ta p'urska[b pursa[tud v>

1. ([endast] välja paiskama) поттыны, гурзыны, пызйыны, пазяны
vulkan purskas laavat вулкан лава поттйз

miks purskkaev enam ei purska? малы фонтан уг ни пызйы?

võttis lonksu ja purskas selle kohe välja зузем вузэ соку ик, гурзыса, поттйз
vanamees purskas tuld ja tõrva PILTL пересь воргорон туж лек каргаз

2. (välja paiskuma, purskuma) потыны, пызйыны

puuraugust purskab naftat скважинаысь нефть потэ

vett purskas vastu silmi ву синме пызйиз

ta ei lase tunnetel välja pursata PILTL со мылкыдзэ вань сюлмысьтыз уг вера

3. (äkki midagi hooga tegema hakkama) :

purskas naerma со пырсйиз

tüdruk purskas pisaratesse v nutma нылаш бōрдыны кутскиз

4. (äkki ja ägedalt midagi üttelema) шау ваньзэ вераны, малпатэк вераны

purskas emale tähtsa uudise анаезлы кулэлыко иворез шуак вераз

purskkaev <+k'aev kaevu k'aevu k'aevu, k'aevu[de k'aevu[sid_&_k'aev/e s>
(fontään) **фонтан**
purskkaev ei tööta **фонтан уг ужа**

purssima <p'urssi[ma p'urssi[da pursi[b pursi[tud v> (mingit keelt viletsalt,
vigaselt rääkima) **кылтйяны**
vigast prantsuse keelt purssima **француз сямен, кылтйяса, вераськыны**

puru <puru puru puru -, puru[de puru[sid s, adj>

1. s (kübe, raas) **пыры**; (peenike praht, prügi) **жаг пыры**; (heina-, õle-) **турын пыры, куро пыры** :

kivipuru **ЕИТ ИЗ ПЫРЫ**

üks puru läks mul silma **синмам жаг пыры пыриз**

2. s (midagi tähtsusetut, väärtusetut, tühist) **чыры-пыры, кылем-мылем**
siin müüakse igasugu puru **татын олокыче но чыры-пыры вузало**
räägib selget puru kokku, ajab puru **чик өвөлтэм мае ке вера**

3. s KÕNEK (raha) **коньдон, уксө**

meie peres pole kunagi liigset puru **милям семьяамы мултэс уксөмы ноку но уг луы**

mulle jäi ainult pisut peenikest puru tasku **мынам кисыям көня ке коньы гинэ кылиз**

4. s (millegi rohkust märkides) **туж трос, лачак, пумтэ-йылтэм трос**
põld on lausa kivide puru **бусыын туж трос изъёс**

5. adj (katkine) **пилиськем, тйяськем, сөриськем, кесиськем, пасям**
mu saapad on täitsa purud **мынам сапеге копак пасям ни**

puruks <puruks adv> (katki, tükkideks, kildudeks, lõhki, rusudeks, vigastatuks) :

tõmbas kirja puruks **со гожтэтэз кесяз**

tagus pudeli vastu puud puruks **со бутылкаез, писпу борды шуккыса, пилиз**
pillasin tassi puruks **чашкаез, уськытыса, пили**

taldrik läks puruks **тусьты пилиськиз**

vajutas v surus marjad lusikaga puruks **со узы-борыез пуньыен паньгатйз**

hunt on jänese puruks kiskunud **кион лудкечез кесяз**

kingad on mu jalad puruks hõõrunud **туфли мынэсьтым пьдме зыраз**

sõitis enda [autoga] puruks **со машинаен пазьгиськиз**

vaenlane löödi v peksti puruks **PILTL тушмонэз пазьгизы**

naera või puruks! **PILTL коть пилиськытозь серекья!**

purunema <purune[ma purune[da purune[b purune[tud v>

1. (puruks, katki minema, lagunema) **пилиськыны, сөриськыны, куашканы, тйяськыны** :

klaas puruneb **пияла пилиське**

lennuk on maandumisel purunenud **аслобет, музейе пуксьыкуз, пазьгиськиз**

maja purunes pommiplahvatusest **корка куашказ бомба пуштэмлэсь**

2. PILTL (hävima, olemast lakkama) **куашканы, сөриськыны, ортчны**

lootused on purunenud **оскиськонъёс куашказы**

uni purunes silmapilkselt **ум соку ик ортчиз**

purustama <purusta[ma purusta[da purusta[b purusta[tud v>

1. (puruks, katki tegema, lõhkuma) **пильыны, сөрыны, тйяны, пазьгыны;**
(täielikult purustama, hävitama) **куашкатыны (peale pressides, vajutades)**

паньгатыны :

poisikesed purustasid akna пичи пиос укноез пилизы
torm on katuse purustanud шторм липетэз кушкатйз

2. PILTL (*hävitama, täiesti ära rikkuma*) быдтыны, сөрыны, тйяны,
куашкатыны, чигтыны :

isa purustas perekonna атай мурт семьязэ куашкатйз
vaenlane purustati тушмонэз чигтйзы
purustatud suhted сөриськем кусыпъёс

puruvaene <+v'aene v'aese v'aes[t -, v'aes[te v'aese[id *adj*]> туж куанер

puruväsinud <+väsinud väsinu väsinu[t -, väsinu[te väsinu[id *adj* (*eestäiendina indekl*)]> туж зол жадемын

puskima <p'uski[ma p'uski[da pusi[b pusi[tud v> (*korduvalt puskama*) леканы,
лекаськыны :

lehmad pusivad üksteist скальёс ог-огзэс лекало

puss¹ <p'uss pussi p'ussi p'ussi, p'ussi[de p'ussi[sid_&_p'uss/e s> (*pussnuga*)
пурт

vahe puss лэчыт пурт

puss² <p'uss pussi p'ussi p'ussi, p'ussi[de p'ussi[sid_&_p'uss/e s> (*vingerpuss*)
сьёсь я. урод ужъёс

puss³ <p'uss pussu p'ussu p'ussu, p'ussu[de p'ussu[sid_&_p'uss/e s> (*vaikne, kuuldamatu peer*) куаратэк суртгон
kes on pussu teinud? кин сурттйз

putk <p'utk putke p'utke p'utke, p'utke[de p'utke[sid_&_p'utk/i s>

1. (*taime torujas, hrl õõnes vars*) гумы, куартэм модос

võilille pikad putked пуныжилыльэн кузь модосьёсыз

sibulad läksid putke сугон гумыяськем

2. KÕNEK (*mis tahes sarikaline taim*) зонт выллем сяськаё будосьёс

3. (*pl*) PILTL (*jalad*) кук

lootis oma kiirete putkede peale со оскиськиз аслаз жог но кузь кукъёсызлы

putka <putka putka putka[t -, putka[de putka[sid s>

1. будка; (*kehv ehitis, osmik*) начар (пичи) корка

aguliputka гуртлэн я. карлэн пумысьтыз пичи корка

koeraputka пуны кар

telefoniputka телефон будка

2. (*kiosk*) киоск, палатка

putkama <p'utka[ma putka[ta p'utka[b putka[tud v> (*ära jooksmata, [joostes] pagema, rõgenema*) бызьыса кошкыны, пегъыны; (*jooksmata, lippama*)

бызьыны, бызьыса мыныны

tüdruk putkas puu taha нылаш писпу сьöры, бызьыса, кошкиз

kelm putkas rahakotiga minema йыртэмась коньдон пуйыэн ёош пегъыса
кошкиз

jänes putkab põldu pidi лудкеч бусы кузя туж жог бызе

putku <p'utku *adv*> (*jooksu, põgenema*) пегзыны

poiss pani putku пияш, пегзыса, кошкиз

putukas <putukas putuka putuka[t -, putuka[te putuka[id s> (*lüljalgne*) нымы-

кибы, кибы, кибыли

kahjurputukas, kahjulik putukas изъянтйсь нымы-кибы

see vahend hävitab kõik putukad та средство вань нымы-кибыосты быдтэ

puu <p'uu p'uu p'uu[d -, p'uu[de_&_puu[de p'uu[sid_&_p'u[id s>

1. (*taim*) писпу

paljad v raagus puud гольык писпуос

kärbitud puud чышкем писпуос

õunapuud улмопу

puust nõrgub vaiku писпуысь сир вия

langetasime v võtsime metsas puud maha нюлэскын писпуосты корамы

puu kuivas ära писпу куасьмиз

2. (*materjal, puit*) пу

toores puu ыль пу

puust lusikas пу пуньы

3. (*pl*) (*küttematerjal*) пу

puud lõhkuma пу пильылыны

puud saagima пу вандыны

puud tegema пу дасяны

puud laoti riita письёсты артанае тыризы

Liitsõnad

puu+ (*taime kohta*)

puusaagimine пу вандон

puu+ (*puitematerjalist*)

puumaja пу корка

puunõu пулэсь тусьты-пуньы

puu+ (*küttematerjaliga seotud*)

puukuur пу лапас

puulõhkumine пу пильылон

puudel <p'uudel p'uudli p'uudli[t -, p'uudli[te p'uudle[id s> (*koeratõug*) пудель

(баблес гоно коркан возён пуны)

puuder <p'uuder p'uudri p'uudri[t -, p'uudri[te p'uudre[id s> пудра

nõrpuuder ымнырлы пудра

tupsutab puudrit ninale нырзэ пудраен зыра

puuderdama <puuderda[ma puuderda[da puuderda[b puuderda[tud v> пудраен

зыраны (*end*) пудраен зыраськыны :

neiu puuderdab end peegli ees нылаш синучкон азын пудраен зыраське

kergelt puuderdatud nägu ожитак пудраен зырам ымныр

puudu <p'uudu *adv*> кулэс, уг тырмы, өвөл

pileti ostmiseks jäi v tuli rahast puudu билет басьтыны коньдон өз тырмы

kaks hammast on puudu (кинлэн)кык пиньыз өвөл

puudujääk <+j'ääk jäägi j'ääki j'ääki, j'ääki[de j'ääki[sid_&_j'ääk/e s>

1. (*ebapiisavus, defitsiit*) кулэс, тырмымтэ, дефицит :

kevadine vitamiinide puudujääk organismis тулыс витаминъёслэн
организмын тырмытэзы
kassiir maksis puudujäägi omast taskust kinni кассир тырмытэ коньдонэз
аслаз кисыысьтыз тыриз
2. (*puudus, ebatäiuslikkus*) янгыш, шек, тырмытэ
raamatu tehnilised puudujäägid книгалэн технической шекъёсыз

puudulik <puudul'ik puuduliku puudul'ikku puudul'ikku,
puudulik/e_&_puudul'ikku[de puudul'ikk/e_&_puudul'ikku[sid *adj, s*>
1. *adj (liiga vähene, ebapiisav, mittetäielik)* тырмыт өвөл, ярантэм
puudulik areng тырмыт азинскымтэ, тырмыт юнмаса (будыса) вуымтэ
meie teadmised osutusid puudulikeks милям тодонлыкъёсмы тырмыт
вылйллямтэ
2. *adj (ebatäiuslik, puudustega)* умой лэсьтымтэ, тырмыт ярантэм, урод
puudulik süsteem умой лэсьтымтэ система
3. *adj (kohtlane, poolearune)* уггес тырмы, тырмытэгес, шузигес,
визьтэмгес
õde on tal peast puudulik солэн сузэрэзлэн уггес тырмы
4. *s (mitterahuldav hinne)* неудовлетворительно
sain matemaatikas puuduliku математикаен неуд басьтй
5. *adj (mitterahuldav)* неудовлетворительной
puudulikud hinded неудовлетворительной оценкаос

puuduma <p'uudu[ma p'uudu[da p'uudu[b p'uudu[tud *v*> өвөл луыны
tundras puuduvad puud тундраын писпуос өвөл
õel puudub haridus сузэрлэн дышетскемез өвөл
meil puudus tahtmine koju minna милям доре бертыны мылмы өз поты
ta puudub töölt со ужын өвөл
kes puudub [tunnist]? кин өвөл (урокин)?

puudumine <p'uudumine p'uudumise p'uudumis[t p'uudumis[se, p'uudumis[te
p'uudumis/i *s*> өвөл луон

puudus <p'uudus p'uuduse p'uudus[t p'uudus[se, p'uudus[te
p'uudus/i_&_p'uuduse[id *s*>
1. (*puudumine*) өвөл луон, тырмытэ
ajapuudus дыр өвөл
allika puudusel joodi kraavist ошмес өвөлысь канаваысь юизы
tunnen kodustest puudust дорысьёслэсь мөзмисько
2. (*nappus, vähesus, ebapiisavus*) тырмытэ, кулэяськон
ajapuudus дыр өвөл
rahapuudus коньдон уг тырмы
pole meil millestki puudust ми номырин но ум кулэяськиське
3. (*kehvus, kitsikus*) кулэяськон, куанер улон
puudust kannatama *v* tundma кулэяськыны
elasime puuduses ми куанер уймы
4. (*ebakoht, viga, defekt*) шек, янгыш, тырмытэ
uuel autol oli palju puudusi выль машиналэн трос шекъёсыз

puudutama <puuduta[ma puuduta[da puuduta[b puuduta[tud *v*>
1. (*kergelt katsuma, riivama*) кутылыны, йотылыны; (*kergelt*) йотскыны,
йөттйськыны

puudutasin sõrmeotsaga triikrauda **чиньы йылыным утюге йõtски**
 ema puudutas huultega lapse põske **анай ымдурыныз нылпилэн бамаз**
йõtтйськиз
 noormehe käsi puudutas tüdruku küünarnukki v tüdrukut küünarnukist **егит пи**
нылэз гырпумтйз кутйз
 pärast kooli ta raamatuid enam ei puudutanud **школа бере со книгаос борды**
õз ни кутскылы
 meie koer ei puuduta lapsi **милям пунымы нылпиосты уг йõtылы**
2. (põgusalt millestki rääkima, riivamisi käsitlema) йõtскылыны, поттылыны,
вераны
 ema ei puudutanud seda lugu poolel sõnalgi **анай та учыр сярсы одйг кыл**
но õз поттылы
3. (tundeid tekitama) сюлме йõtыны :
 tõeline armastus pole teda veel puudutanud **со зэмос яратонэз õз тоды на**
 та sõnad puudutasid mind rängalt **солэн кыльёсыз туж зол мынам сюлэмам**
йõtйзы

puudutus <puudutus puudutuse puudutus[t puudutus[se, puudutus[te puudutus/i s>

1. (*puudutamine, selle üksikjuhtum*) **йõtскон, йõtтйськон, кутйськон**
virgus lapse käe puudutusest **со нылпи килэн йõtскемезлэсь сайказ**
2. (*mõju[tus*) **влияние**

puue <puue p'uude puue[t -, puue[te p'uude[id s> **шек, тырмымтэ, изьян**

puuk <p'uuk puugi p'uuki p'uuki, p'uuki[de p'uuki[sid_&_p'uuk/e s>

1. (*nugiputukas*) **лемтэй**
2. FOLKL (*kratt, pisuhänd, tulehänd*) **корка кузё**

puukool <+k'ool kooli k'ooli k'ooli, k'ooli[de k'ooli[sid_&_k'ool/e s> AIAND,
METS **нюлэс будэтон инты**

puukoor <+k'oor koore k'oor[t k'oor[de, koor[te k'oor[i s> **сул, кур;**
(*mahakoortud*) **кесям сул**

puukoorest punutud viisud **нинлэсь кутам кут**
jānes on puukoort närinud **лудкеч писпу сулэз йыръем**

puukoristaja <+koristaja koristaja koristaja[t -, koristaja[te koristaja[id s> ZOOLO
(*värvuline Sitta europaea*) **кызтэй**
puukoristaja jookseb piki puutüve **кызтэй писпу кузя бызбылэ**

puupaljas <+paljas p'alja paljas[t -, paljas[te p'alja[id *adj*> PILTL (*veri-,*
puruvaene) **гольык, куанер**
puupaljad põgenikud **туж куанер беженецъёс**

puupea <+p'ea p'ea p'ea[d -, p'ea[de p'ä[id s>

1. (*juhm inimene*) **шузи, валасътэм, визътэм, нушы йыр, гынтул :**
sellele puupeale ei tee midagi selgeks **таче нушы йырлы номыре но уд**
валэжты
2. (*puidust käepide*) **пулэсь ныд**
puupeaga puss **пу ныдо пурт**

puupüsti <+p'üsti adv> (*pungil, tuubil*) тач-тач, тачак, лачак
tramm on puupüsti täis трамвай лачак калыкен тырмемын

puur¹ <p'uur puuri p'uuri p'uuri, p'uuri[de p'uuri[sid_&_p'uur/e s]>

1. (*lindude ja loomade jaoks*) четлык

peab puuris valgeid hiiri четлыкын төды шырѣсты возе

2. (*sisekohakäänetes*) KÕNEK (*vangikong, pogri*) :

varas pisteti v pandi puuri лушкаськисез пытсэт сѣры пуктйзы

3. KÕNEK (*pugerik*) каморка

4. KÕNEK (*jäähokis v jalgpallis: värav*) сетка, капка

vastaste puuri visati veel üks litter тушмонлэн капкаяз нош одйг шайба
пыртйзы

puur² <p'uur puuri p'uuri p'uuri, p'uuri[de p'uuri[sid_&_p'uur/e s]> (*puurimiseks*)

портон :

lase puuriga augud sisse портонэн пасьѣс лэсьты

puurauk <+ 'auk augu 'auku 'auku, 'auku[de 'auku[sid_&_'auk/e s]> MÄEND

(*maakoarde puuritud õõs*) скважина

naftapuurauk мувѣй поттон скважина

puurima <p'uuri[ma p'uuri[da puuri[b puuri[tud v]>

1. (*puuriga ava[sid] tegema*) портыны, порьяны :

seina auk puurima борддоре пась портыны

arst puurib hammast эмчи пинез порья

2. (*sisse suruma v vajutama*) бышкалтыны, мертчытыны, донгыны,

чогьяны; (*uuristama*) конгырьяны

puurib maasse vaiasid музьеме бодыос донга

ära puuri nina! эн конгырьяськы нырад!

3. (*edasi liikudes teed, käiku rajama, kuskile hooga tungima*) туйнаськыны,
чуртнаськыны

koid on palkidesse auke puurinud кейѣс корьѣсты сиём

poiss puuris end inimeste vahele пияш адямиос пѣлы чуртнаськиз

päikesekiired puurisid kardinate vahelt sisse шунды сиос укно возьет пыртй
пыризы

4. PILTL (*pingsalt vaatama*) дол-дол учкыны, синьѣсын мертчыны

nad puurivad silmadega kaarti соос дол-дол карта шоры учко

naine puuris silmad mehesse кышномурт синьѣсыныз пиосмурт борды
мертчиз

5. (*piinama, vaevama: valu, tunnete kohta*) курадзытыны, куректытыны,
жуммытыны

ristluudes puurib кус висе

põues puurib kadeduseuss вожьяськон нумыр сѣлэмез портэ

meelekohti puuriv valu пельдйнь висѣн курадзытэ

6. (*uurima, juurdlema*) малпаськыны, малпаськыса улыны; (*millegi kallal
pusima*) сѣлмысь тыршыны

puurib poole õõni raamatute kallal уйшорозь книгаос бордын сѣлмысь
тырше

olen seda küsimust igast kandist puurinud та юан сярись котыр ласянь
малпаськи

puus <p'uus puusa p'uusa p'uusa, p'uusa[de p'uusa[sid_&_p'uus/i s> **макеслы, саурлы**
laiad puusad **паськытэсь макеслыос**
kleit on puusast kitsas **дэрем макеслы дортй сюбег**

puusepp <+s'epp sepa s'eppa s'eppa, s'eppa[de s'eppa[sid_&_s'epp/i s> **плотник**

puusärk <+s'ärk särgi s'ärki s'ärki, s'ärki[de s'ärki[sid_&_s'ärk/e s> **корос**
surnu tõsteti v pandi puusärki **кулэм адямиез коросэ понйзы**

puutuma <p'uutu[ma p'uutu[da p'uutu[b p'uutu[tud v>

1. (*põgusalt*) *puudutama*) **йõtскыны, йõtылыны**

jälalad puutusid põhja **пыдъёс пыдэсэ йõtйзы**

puutus huultega veiniklaasi **ымдуръёсыныз винаен сюмык борды йõtскиз**

laul ei ulatunud ta hinge põhja puutuma **кырзан солэн сюлмаз өз йõtы**

2. (*võtma, kurja tegema, hingeliselt riivama*) **йõtылыны, кутылыны, исаны, киез вуттыны, сюлма йõtыны**

ära puutu tuletikke! **эн йõtылы спичкаез!**

poisid jätsid toidu puutumata **пиос сиён борды өз кутскылэ**

kas sina puutusid isa tööriistu? **тон-а атаедлэсь ужан инструментъёссэ кутйд?**

laitus puutus otse ta südant **курлан солэн сюлмаз йõtйз**

jätame selle teema puutumata **ум вераське та тема сярысь**

3. (*kelle v mille kohta käima, kellega v millega seoses olema*) :

see fakt puutub minu eraellu **та факт мынам личной улонэным герзаськемын**

see ei puutu minusse **мынам со бордын уже өвөл**

mis puutub minusse, siis ... **монэ ке басьтоно, ...**

4. (*sattuma, juhtuma*) **сюрыны, луыны**

autod puutuvad siiakanti harva **машинаос та пальёсын шер сюрө**

teel puutus mulle sõber vastu **сюрес вылысен мыным пумитам эше шедиз**

sõbi, mis kätte puutus **мар сюрөм сое сиимы**

mulle on kõrvu puutunud, et ... **мон кылй, ... шуыса**

puuvili <+vili vilja v'ilja v'ilja, v'ilja[de v'ilja[sid_&_v'ilj/u s> **емыш**

küps puuvili **вуэм емыш**

lõunamaised v lõunamaa puuviljad **лымшорысь емышъёс**

puuvill <+v'ill villa v'illa v'illa, v'illa[de v'illa[sid_&_v'ill/u s>

1. (*puuvillakiud*) **хлопок**

2. (*puuvillapõdsas*) **хлопчатник, хлопок**

puuvilla kasvatama **хлопок будэтыны**

puuvillane <+villane villase villas[t -, villas[te villase[id *adj*> **хлопок**

puuvillane niit **хлопок сйньыс**

purjed õmmeldi puuvillasest riidest **парусъёсты хлопок басмалэсь вуризы**

põdema <põde[ma põde[da p'õe[b p'õe[tud v> **висьыны**

külmetushaigusi põdema **кынмаса висьыны**

ära põe, küll leiad uue pruudi! **PILTL эн куректы, шедьтод аслыд выль туган!**

põder <põder põdra p'õtra p'õtra, p'õtra[de p'õtra[sid_&_p'õtr/u s> ZOOЛ (Alces alces) **койык**; (*põhjarõder*) **пужей** :
põdra haralised sarved **койыклэн я. пужейлэн ваё-ваё сюрыз**

põdrakanep <+kanep kanepi kanepi[te kanepi[id s> ВОТ (Epilobium) **кипрей, льольсяська**
ahtalehine põdrakanep ВОТ (Epilobium angustifolium) **иван-чай**

põdrasamblik <+s'amblik s'ambliku s'amblikku s'amblikku, s'amblik/e_&_s'amblikku[de s'amblikku/e_&_s'amblikku[sid s> ВОТ (Cladina) **пужейжуй, пужей сиён турын**

põdravasikas <+vasikas vasika vasika[t -, vasika[te vasika[id s> **койыкпи**;
(*põhjarõdra-*) **пужейпи**

põdur <põdur põdura põdura[t -, põdura[te põdura[id adj> (*haiglane, kehv*)
висись, катътэм, лябзем
põdur laps **висись нылпи**
põdur tervis **ляб тазалык**
ta jäi jalgadest põduraks **солэн пыдъёсыз лябзизы**

põetama <p'õeta[ma p'õeta[da p'õeta[b p'õeta[tud v> (*haiget hooldama*) **висисез**
учкыны

põgenema <põgene[ma põgene[da põgene[b põgene[tud v> **пегзыны**
vanglast põgenema **тюрьмаысь пегзыны**
rotid põgenevad uppuvalt laevalt **комакъёс пегзо выйись кораблысь**

põgenik <põgen'ik põgeniku põgen'ikku põgen'ikku, põgenik/e_&_põgen'ikku[de põgen'ikk/e_&_põgen'ikku[sid s> **пегзем мурт,**
беглой; (pagulane) беженец

põgus <põgus põgusa põgusa[t -, põgusa[te põgusa[id adj>
1. (kiiresti toimuv, mõõduv, kaduv, lühiajaline) жог, жогак, шаплы, шуак,
жог ортчись, кема кыстйськисътэм, ожыт азелы гинэ
põgus kohtumine **ожыт азелы гинэ пумиськон**
põgus pilk **жогак учкон**
põgus puhkus **жог ортчись отпуск**
tal oli põgusaid suhteid teiste meestega **солэн вал кема кыстйськисътэм**
кусыпъёсыз мукет пиосмуртъёсын
2. (lühike ja üksikasjadesse mitte süüviv, mitte põhjalik, pinnapealne) вылтйз
гинэ, ляб, мур өвөл, пыр-поч өвөл
sündmuste põgus kirjeldus **луэм учыръёс сярись вылтйз гинэ гожтэм**
3. (vähemärgatav v tajutav, kerge) капчи, шодсконтэм, адсконтэм
põgus puudutus **шодсконтэм йоттйськон**

põhi <põhi põhja p'õhja p'õhja, p'õhja[de p'õhja[sid_&_p'õhj/u s>
1. (ilmakaar) уйпал
põhja poolt v põhjast puhub jäine tuul **уй палась йө кадъ кезыт төл пельтэ**
2. (põhjaroolne ala, põhjamaa) уйпал
elab karmis põhjas **со туж кезыт уй палан улэ**

Liitsõnad

põhja+

põhjarand, põhjarannik уй палась ярдур

põhjatuuл уйпал төл

põhi² <põhi põhja p'õhja p'õhja, p'õhja[de p'õhja[sid_&_p'õhju s]>

1. (*eseme, sõiduriista alumine v keskne osa*) пыдэс

laudpõhi пуллэсь пыдэс

tasku põhjas on auk кисы пыдэсын пасез вань

valge põhjaga vormimüts төды выло форменной фуражка

puder kõrbes põhja жук чүштаськиз

joo pudeli põhi ära! зенеликез пумозяз ю!

2. (*looduslike moodustiste alumine pind v kõige madalam osa*) музъем, грунт, пыдэс

liivarpõhi, liivane põhi луо музъем

merepõhi зарезь пыдэс

3. (*millegi aluseks olev, kandev pind v kiht*) инъет, улыз

püramiidi põhi пирамидалэн инъетэз

tordipõhi торглэн улыз

4. (*hrl sisekohakäänetes*) (*kõige varjatud koht, kolgas, pärapõrgu*) кыдөкысь инты, палэнысь инты; (*sisemaailma ja sügavalt sisemusest lähtuva kohta*) мурдала, пыдлон

elab kusagil Siberi põhjas со кытын ке Сибирьын кыдөкысь интыын улэ olen talle hinge v südame põhjast tänulik мон солы вань сюлмысьтым тау карисько

5. (*see, millel miski põhineb, alus, lähtekoht*) инъет

romaanil ajalooline põhi романлэн исторической инъетэз

6. (*taust, foon*) был

tumedale põhjale on maaltud kuldsed tähed пеймыт вылэ зарни букваос суредамын

7. (*kõige suuremal määral, läbini, lõpuni*) пыдэс

hoiab gaasipedaali põhjas газ педалез зйбыса возе

ma tunnen teda põhjani мон сое пыр-поч тодйсько

8. (*sisekohakäänetes*) (*seoses majandusliku v kõlbelise allakäiguga*) :

jõi ennast [täiesti] põhja, läks joomisega põhja юэмысьтыз со пыдэсаз выйиз

põhiarv <+'arv arvu 'arvu 'arvu, 'arvu[de 'arvu[sid_&_'arv/e s]>

1. МАТ көнъез возьматйсь лыдпус

2. KEEL көнъез возьматйсь лыдним, количественной числительной

põhikool <+k'ool kooli k'ooli k'ooli, k'ooli[de k'ooli[sid_&_k'ool/e s]> основной школа

põhiline <põhiline põhilise põhilis[t põhilis[se, põhilis[te põhilis/i adj]>

(*peamine, olulisim, tähtsaim, valdav, domineeriv*) валтйсь

põhiline eesmärk валтйсь мерт

põhilised küsimused валтйсь юаньёс

õpi teisejärgulist põhilisest eraldama дышетскы валтйсьтэмзэ валтйсьезлэсь висьяны

põhimõte <+mõte m'õtte mõte[t -, mõte[te m'õtte[id s]> (*juhtmõte, printsiip*)

принцип, возет, инъет-малпан, инъет-сям

ilma põhimõteteta inimene **ВОЗЕТТЭМ** аядми
looduskaitse põhimõtted **ИНКУАЗЕЗ** утёнъя инъет-малпанъёс

põhimõtteline <+m'õtteline m'õttelise m'õttelis[t m'õttelis[se, m'õttelis[te m'õttelis/i *adj*> (*põhimõttekindel, põhimõtetesse puutuv*) **принципиальной, инъетась**
seisukohtade põhimõtteline erinevus **учкосъёслэн инъетась** пöртэмлыкъёссы

põhinema <põhine[ma põhine[da põhine[b põhine[tud *v*> (*rajanema, tuginema, millestki lähtuma*) **инъяськыны, пыкъяськыны**
faktidel põhinev teos **фактъёс** былэ инъяськись произведение

põhiseadus <+s'eadus s'eaduse s'eadus[t s'eadus[se, s'eadus[te s'eadus/i_&_s'eaduse[id *s*>
1. POL (*konstitutsioon*) **Кункат**
2. (*põhiline seadus*) **валтйсь кат**

põhjalik <põhjal'ik põhjaliku põhjal'ikku põhjal'ikku, põhjalik/e_&_põhjal'ikku[de põhjal'ikk/e_&_põhjal'ikku[sid *adj*> (*üksikasjalik, täielik, kõikehõlmav, ammendav*) **тупен-тупен, пыр-поч, рос-прос; (inimese kohta) рос-прос, выжыёпу**
põhjalik analüüs **пыр-поч лэсьтэм анализ**
kõiges põhjalik inimene **котькуд ласянь рос-прос** аядми
tunnistaja andis põhjalikke seletusi **адзись тупен-тупен** валэктонъёс сётйз

põhjalikkus <põhjal'ikkus põhjal'ikkuse põhjal'ikkus[t põhjal'ikkus[se, põhjal'ikkus[te põhjal'ikkus/i_&_põhjal'ikkuse[id *s*> **рос-прос луэм, пыр-поч луэм, мурдала,**
põhjalikkus on tema voorus **рос-прос луэмез - солэн данэз**
tema ettekande põhjalikkus köidab igat kuulajat **солэн пыр-поч докладэз вань кылзйсьёсты ас бордаз кыске**

põhjalikult <põhjalikult *adv*> (*üksikasjaliselt, igakülgselt*) **котыр ласянь; (hoolega, hoolikalt) тыршыса, рос-прос**
analüüsis teost põhjalikult **гожтосэз котыр ласянь эскериз**
olukord on põhjalikult muutunud **югдур котыр ласянь** воштйськиз

põhjamaa <+m'aa m'aa m'aa[d -, m'aa[de_&_maa[de m'aa[sid_&_m'a[id *s*>
уйпал
põhjamaa valged ööd **уй палась югыт уйёс**
põhjamaa loodus **уй палась инкуазь**

põhjapoolkera <+kera kera kera k'erra, kera[de kera[sid *s*> **Уйпал полушариле**

põhjapoolus <+p'oolus p'ooluse p'oolus[t p'oolus[se, p'oolus[te p'oolus/i_&_p'ooluse[id *s*> **Уйпал полюс**

põhjarõder <+põder põdra p'õtra p'õtra, p'õtra[de p'õtra[sid_&_p'õtr/u *s*> ZOOЛ
(*Rangifer tarandus*) **уйпал пужей**
põhjarõtrade kari **уйпал пужейёслэн уллэзы**

põhjatu <põhjatu *adv*>; <põhjatu põhjatu põhjatu[t -, põhjatu[te põhjatu[id *adj*>

1. *adv* (*väga, tohutu, hiigla-, äärmiselt, ülimalt*) пумйылтэм, пыдэстэм, вераны луонтэм

tüdrukul on põhjatu rikas peigmees нылашлэн пумйылтэм узыр туганэз

jõgi oli põhjatu sügav шур вераны луонтэм мур вал

mul on põhjatu kahju, kui ... мыным вераны луонтэм жаль, ... ке

2. *adj* (*väga sügav, nagu ilma põhjata*) пумтэм-йылтэм

põhjatud taskud пыдэстэм кисыос

3. *adj* (*ilma kindla põhjata, tüma*) пыдэстэм, нёпо

põhjatu tee нёпо сюрес

põhjatu soo пыдэстэм нюр

sumasin põhjatus poris пыдэстэм дэритй вамышъяй

põhjatuks muutuma нёпозыны

4. *adj* (*väga suur, ääretu, lõpmatu*) пумйылтэм, пыдэстэм, пумтэм-йылтэм

põhjatu sinitaevas пыдэстэм лыз инбам

põhjatud laaned пумтэм-йылтэм съод нюлэсьёс

põhjatu varandus пыдэстэм ваньбур

põhjatud teadmised пумйылтэм тодон-валан

põhjendama <põhjenda[ma põhjenda[da põhjenda[b põhjenda[tud *v*>

(*motiveerima, argumenteerima*) валэктыны, аргументировать карыны

põhjenda oma seisukohta аслэсьтыд учкостэ валэкты

põhjendus <põhjendus põhjenduse põhjendus[t põhjendus[se, põhjendus[te

põhjendus/i *s*> (*motiveering*) кужымкыл, туконкыл, валэктон

teaduslik põhjendus тодослыко валэктон

need põhjendused ei veena kedagi та кужымкылъёс нокинэ уз оскытэ

põhjus <p'õhjus p'õhjuse p'õhjus[t p'õhjus[se, p'õhjus[te p'õhjus/i_&_p'õhjuse[id

s> (*asjaolu, mis kutsub esile mingi teise asjaolu, teo vms*) муг; (*seik, mille*

pärast midagi toimub v tehakse, ettekääne, ajend) муг, ньём

tulekahju põhjus тылпулэн мугез

edu sõltub mitmest põhjusest азинскон көня ке мугъёс бордысь потэ

põhjustama <põhjusta[ma põhjusta[da põhjusta[b põhjusta[tud *v*> муг луыны

mis põhjustas tulekahju? кыче мугез тылпулэн?

tütar on emale palju tuskas põhjustanud нылыз сэрен анайлы трос куректоно

луиз

põhk <p'õhk põhu p'õhku p'õhku, p'õhku[de p'õhku[sid_&_p'õhk/e *s*> куро

rukkipõhk жег куро

loomadele põhku alla panema ja ette andma пудолы куро улаз поныны но

сётыны

Liitsõnad

põhu+

põhukuhi куро кабан

põiki <p'õiki *prep, adv*>

1. *prep* [part] (*viltu*) вамен, вожвыл

auto seisis põiki teed машина сюрес вамен сылйз

2. *adv* (*viltu*) вамен, вожвыл

sammusime põiki üle väljaku карлудлэн диагоналезья вамышъямы

tee viib põiki märke сюрес гурезе вожвыл тубе

3. *adv (risti)* перпендикулярно

põiklema <p'õikle[ma põigel[da p'õikle[b põigel[dud v>

1. (*siksakitades siia-sinna liikuma*) солань-талань ветлыны

poiss põikles isa otsides rahva hulgas пияш, атайзэ утчаса, калык пöлтй

солань-талань ветлйз

2. (*laveerima, keerutama, midagi vältima*) палэнскыны

põikleb löökide eest kõrvale со мыжгемлэсь палэнске

põikleb vastutuse eest v vastutusest kõrvale кылкутонлэсь палэнске

põikpäine <+p'äine p'äise p'äis[t -, p'äis[te p'äise[id *adj*> (*kangekaelne,*

jonnakas, isemeelne) ваменэс, вог

põikpäine vanamees ваменэс пересь воргорон

põiktänav <+tänav tänav tänav[a[t -, tänav[te tänav[id *s*> (*suuremast tänavast*

kõrvale suunduv v sellega ristuv väiksem tänav) пролка, переулок

keerasime v pöörasime maanteelt ühele pimedale põiktänavale шоссесысь одйг

пеймыт переулоке кожимы

põis <p'õis põie p'õi[t p'õi[de, p'õi[te p'õis[i *s*>

1. пузыри

kuserõis ANAT кызыпуйы

2. HLV (*inimese kohta: tühine inimene, kelkija*) ушъяськись

põlastama <põlasta[ma põlasta[da põlasta[b põlasta[tud v> (*põlgusega,*

halvakspanuga v üleolevalt suhtuma) синазькыль карыны, адземпотостэм

карыны, юрзым карыны

naist põlastati tema kergemeelse elu pärast капчивизьем луэмез понна

кышномуртэ синазькыль каризы

põlastab seda tööd та ужез адземпотостэм каре

põld <p'õld põllu p'õldu p'õldu, p'õldu[de p'õldu[sid_&_p'õld/e *s*> (*haritav maa,*

nurm) бусы; (*küntud*) гырем бусы; (*täiskülvatud*) ю бусы

liivakas põld луоё бусы

rukkipõld зег бусы

teaduspõld PILTL тодос удыс

töörõld PILTL ужан удыс

põldu seemendama бусыез кизыныны

Liitsõnad

põld+

põldhein PÖLL бусы турын

põllu+

põllumaa гыроно бусы

põldmari <+mari marja m'arja m'arja, m'arja[de m'arja[sid_&_m'arj/u *s*>

(*põldmurakas*) съод эмезь, лыз эмезь, туриэмезь, съод намер

põldpüü <+p'üü p'üü p'üü[d -, p'üü[de p'üü[sid *s*> (*nurmkana*) пурьсь сяла

põlduba <+uba 'oa uba -, uba[de uba[sid_&_ub/e s> ВОР (Vicia faba) **сбод**

кõжы

lapsed söövad põldube **нылпиос сбод кõжы сиё**

põlema <põle[ma põle[da põle[b põle[tud v>

1. **жуаны**; (*põlema panema*) **жуатыны, кенжытыны, аратыны**;
(*pahatahtlikult*) **тыл поныны, сутыны** (*põlema lõõma, lahvatama*) **гомзыны,**
юн жуаны кутскыны (*maha, ära põlema*) **жуаса бырыны, сутскыны,**
сутскыса бырыны :

suitsedes põlema **чындыса жуаны**

puud põlevad ahjus **гурын пуос жуало**

märjad puud ei taha kuidagi põlema minna **кот пуослэн нокызы но**

кенжемзы уг поты

lapsed panid tikkudega mängides maja põlema **нылпиос, спичкаен шудыса,**

коркаез сутызы

ait läks piksest põlema **чилектэмлэсь кенос гомзиз**

2. (*valgust andma, [elektri]tuledes särama*) **жуаны**

laual põleb lamp **жõк вылын лампа жуа**

pane lamp põlema! **тылэз (лампаез) жуаты!**

3. (*käärides kuumaks minema*) **пõсектыны, пõсектыса сисьмыны**; (*keemiliste nähtuste kohta*) **жуаса бырыны**

vili põleb salvedes **ю, пõсектыса, сисьме сусекъёсын**

4. (*kõrbema*) **сутскыны, чүштаськыны** (*sõestuma, tugevasti päevituma*)

эгырзыны, эгыр луыны :

liha põles ühelt küljelt mustaks **сйль одйг палтйз сутскыз**

kartulid on lõkkes söeks v söele põlenud **картошка эгырзиз**

ära lama kaua päikese käes, põled ära **шунды шорын кема эн кыллы,**

пыжод

5. (*teravalt v kipitavalt valutama, tulitama*); (*õhetama*) :

põsed põlevad pakasest **кезытлы чидатэк, бамъёс чужин-чужин пото**

nägu põleb häbipunas **возьдаськыса, бамъёс чыжекто**

6. PILTL (*eredates [punastes, kollastes] värvitsoonides paistma, helendama,*

särama) **жуаны, чияны, кисьтаськыны, чильк-вальк кисьтаськыны**

mäed põlevad loojuva päikese kullas **гурезьёс пуксись шундылэн зарниеныз**

чияло

7. PILTL (*tugevast tundest haaratuse kohta, kirglikult midagi teha tahtma*) **туж**

юн мылкыд карыны; (*koos seisundi järsku algust märkivate sõnadega:*

minema, lõõma) **мылкыд жутскыны, пуштыны**

tegutsemisihast põlema **маке карыны юн мылкыд карыны**

läks vihast põlema **вожпотэменыз пуштйз**

8. KÕNEK (*esineb kiirustamise, tormamisega seotud ütlustes*) **мылкыд**

жутскыны

põletama <põleta[ma põleta[da põleta[b põleta[tud v>

1. (*tulega hävitama, midagi valgustamiseks v soojendamiseks põleda laskma*)

жуатыны, сутыны

prügi põletama **жуг-жагез сутыны**

2. (*kuumutamiseга töötlemä v valmistama*) **сутыны :**

savinõusid põletama **горд сйюй посудаез, сутыса, чеберьяны**

põletatud tellised **сутэм я. кыдатэм кирпичъёс**

3. (*tulise esemega kaunistama v märgistama*) **сутыса суреданы**

lehmadele põletatakse numbrid selga **скальёслэн тыбыразы, сутыса, лыдпус**

ГОЖТО

4. (*tulisena tunduma, sellisena valu põhjustama*) **сутыны, чүшканы, пөсьвуаны; (päikese kohta) шунды пыжыны**

kuum liiv põletab jalgu **пөсь луо пыдэз сутэ**

põletasin kuuma supiga suu [ära] **пөсь шыдэн ымме сутй**

päike juba põletab **шунды пыже ни**

5. PILTL (*ühenduses tundmustega: tugevalt mõjuma, haiget tegema*) **шуге-леке**

усьыны

häbitunne põletab hinge **возьытэ усем лулэз курадзытэ**

põletik <põlet'ik põletiku põlet'ikku põlet'ikku, põletik/e_&_põlet'ikku[de

põlet'ikk/e_&_põlet'ikku[sid s> MED, VET **азон, пыктон**

haava võib põletik [sisse] lüüa **яра азыны быгатэ**

põletushaav <+h'aav haava h'aava h'aava, h'aava[de h'aava[sid_&_h'aav/u s>

MED (*põletusest tekkinud haav*) **пөсьвуаськем я. чүштаськем яра**

põlevkivi <+kivi kivi kivi k'ivvi, kivi[de kivi[sid_&_kiv/e s> (*põlev settekivim*)

жуась вумус

põlgama <p'õlga[ma põla[ta p'õlga[b põla[tud v>

1. (*ütleolevalt, halvasti suhtuma, mitte sallima*) **синазыкль карыны,**

адземпотостэм карыны

põlgan sind hingepõhjast v hingepõhjani **вань сюлмысьтым тонэ синазыкль карисько**

2. (*eitava otsuse v hinnanguga seoses*) **лыдьяны, потыны**

selleks tööks põlati tüdrukut liiga nooreks **та ужлы нылашез туж пинал**

лыдьязы

ostjad põlgasid hinda liiga kalliks **октйськисьёслы дун туж дуно потйз**

3. (*vastumeelseks pidama*) **санэ басьтытэк кельтыны, пеле понытэк**

кельтыны, юрзым карыны

ta ei põlga ühtegi tööd **со одйг ужлэсь но уг палэнскы**

ära põlga hüva nõu **зеч визь-кенешез санэ басьтытэк эн кельты!**

4. (*hülgama, ära tõukama*) **куштыны, палэнтыны**

neiu põlgas kõik kosilased **ära пинал ныл вань туганъёссэ палэнтйз**

põlatud pruut **куштэм ныл-туган**

põlglik <p'õlgl'ik p'õlgl'iku p'õlgl'ikku p'õlgl'ikku, p'õlgl'ik/e_&_p'õlgl'ikku[de

p'õlgl'ikk/e_&_p'õlgl'ikku[sid adj> (*põlgust väljendav*) **адземпотостэм,**

синазыкль

põlglik suhtumine lihtrahvasse **огшоры калыкез синазыкль карыны**

põlgus <p'õlgus p'õlguse p'õlgus[t p'õlgus[se, p'õlgus[te p'õlgus/i_&_p'õlguse[id

s> **синазыкль карон, адземпотостэм карон**

ettepanekusse suhtuti p'õlgusega **чектонэз синазыкль каризы**

põli <põli põlve p'õlve p'õlve, p'õlve[de p'õlve[sid_&_p'õlv/i s> (*elu, elamine-*

olemine, põlv, hea elu) **улон, улон-вылон**

kerge põlii **капчи улон**

raske põlii **секыт улон**

kes teab, missugune põlii neid seal ees ootab **кин тодэ, кыче улон соосты**

отын возьма

põline <põline põlise põlis[t -, põlis[te põlise[id *adj*>

1. (*väga vana, iidne, ammune*) **вашкала**; (*päritolult, esivanemate poolest, kaua kuskil elanud v kellenagi tegutsenud*) **выжы**

põline tamm **вашкала тыпы**

põline linn **вашкала кар**

tema omaksed on kõik põlised kalurid **со чорыгасьёслэн выжыысьтызы**

2. (*alatine, tähtajatu, igavene*) **быронтэм, вапумтэм**; (*püsisiv, vastupidav*) **юн, осконлыко**

elupõline **быдэс улонлы**

sild ehitati põline **выжез юн пуктйзы**

põliselanik <+elan'ik elaniku elan'ikku elan'ikku, elanik/e_&_elan'ikku[de

elan'ikk/e_&_elan'ikku[sid *s*> (*põliskasukas, pärismaalane*) **та интыын**

кемалась уйлсь

Austraalia põliselanikud **Австралиысь вашкала дырысен уйлсьёс**

põlismets <+m'ets metsa m'etsa m'etsa, m'etsa[de m'etsa[sid_&_m'ets/i *s*>

исамтэ нюлэс

põlisrahvas <+rahvas r'ahva rahvas[t -, rahvas[te r'ahva[id *s*> **выжы калык**

põll <p'õll põlle p'õlle p'õlle, p'õlle[de p'õlle[sid_&_p'õll/i *s*>

1. (*riietusese*) **азькышет, айшет**

kirju põll **чибориё айшет**

valgetes põlledes v valgete põlledega ettekandjad **тõды айшетъёсын официантъёс**

ema kuivatas käed põlle külge v põlle **анай киоссэ айшетэныз чүшылйз**

tüdruk korjas õunad põlle **нылаш улмоосты айшетаз бичаз**

2. (*kaitsev v varjav kate*) **фартук, шобырет**

põllumajandus <+majandus majanduse majandus[t majandus[se, majandus[te

majandus/i *s*> **гурт возёс**

põud on meie põllumajandusele suurt kahju teinud **кõс ар гурт возёсмьлы**

трос ыштонъёс ваиз

Liitsõnad

põllu+majandus+

põllumajandusnäitus **гурт возёс адзытон**

põllumees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i *s*> **гырись-кизись, нянь**

будэтйсь, музейем ужась

muistsed eestlased olid põllumehed ja karjakasvatajad **вашкала эстонъёс**

музейем ужасьёс но пудо вордйсьёс вал

põlv <p'õlv põlve p'õlve p'õlve, p'õlve[de p'õlve[sid_&_p'õlv/i *s*>

1. **пыдес**

põlv on paistes **пыдес пыктэмын**

laps istub isa põlve peal v põlvel **нылпи атаезлэн ал вылаз пуке**

viruta talle põlvega tagumikku **кõнек быг ай сое**

põlved värisevad **пыдесъёс дырекцияло**

2. (*vastav koht püksisäärel v sukal*) **пыдес**

kulunud põlvedega püksid **пõсьтэм пыдесо штан**

3. (*käänuga detail, millegi käänukoht*) **куасалскем, куасалскон инты**

torustiku põlved гумы сӧзнэтлэн куасалскон интыюсыз

4. (*põlvkond, sugupõlv, inimpõlv*) чыжы-выжы, выжы, поколение
tulevased põlved вуоно поколениос
peale on kasvamas uus põlv выль поколение будэ
kogemusi antakse edasi põlvest põlve адӟос-чаклос выжыысь выжые
сӕтйське

5. (*põli*) улон, улон-вылон, вакыт
õnnelik põlv шудо улон
üliõpilaspõlv студент вакыт
noores põlves on paljud luuletusi kirjutanud пинал дыръя тросэз кылбур
гожъязы

põlvik <põlvik põlviku põlviku[t -, põlviku[te põlviku[id s> (*põlvsukk*) гольфик
valged põlvikud тӧды гольфикъёс

põlvili <põlvili adv> (*olema*) пыдес вылын; (*laskuma*) пыдес вылэ
korjab põlvili marju пыдесъяськыса, узы-боры бича
nad palvetasid põlvili соос вӧсяськызы, пыдесъяськыса
noormees langes neiu ette põlvili пинал пи нылаш азе пыдесъяськыз

põlvitama <põlvita[ma põlvita[da põlvita[b põlvita[tud v> (*põlvili olema*) пыдес
вылын сылыны, пыдесъяськыса сылыны; (*põlvili laskuma*) пыдес вылэ
султыны, пыдесъяськыны
põlvitab altari ees алтарь азын пыдесъяськыса сылэ

põlvkond <p'õlvk'ond p'õlvkonna p'õlvk'onda p'õlv'onda, p'õlvk'onda[de
p'õlvk'onda[sid_&_p'õlvk'ond/i s> выжы, поколение
praegune põlvkond туалә поколение
ta on teadlane kolmandast põlvkonnast со куинетй выжыысь тодосчи

põlvnema <p'õlvne[ma p'õlvne[da p'õlvne[b p'õlvne[tud v> луыны
ta põlvneb kuulsast suguvõsast со тодмо выжыысь
ta põlvneb maalt со гуртысь
minu vanemad põlvnevad Saaremaalt мынам анай-атае Сааремаысь

põlvpüksid pl <+p'üks püksi p'üksi p'üksi, p'üks[te_&_p'üksi[de
p'üksi[sid_&_p'üks/e s> пыдесозь штан

põnev <põnev põneva põneva[t -, põneva[te põneva[id adj>
1. (*kaasakiskuv, paeluv, huvitav*) тунсыко, сюлме пычась, чыдонтэм,
синмаськымон

põnev film тунсыко фильм
põnev mäng чыдонтэм шудон

2. (*pinev, pingeline*) вань сюлмысь, вань кужмысь
publik jälgib võistlust põneva huviga публика жӱтскем мылкыдын учке
нюръяськонэз

põnevil <põnevil adv, adj> (*ootuslikult ärevil*) сюлэмшугъяськыса, жӱтскем
мылкыдын :
kõik olid ülimalt põnevil, mis nüüd saab ваньзы юн сюлэмшугъяськызы, ма
табере луоз шуыса

põnevus <põnevus põnevuse põnevus[t põnevus[se, põnevus[te põnevus/i s>

1. (*huvitavus ja kaasakiskuvus*) тунсык, сюлме пычан

mängus oli omajagu põnevust шудонлэн аслаз тунсыко люкетэз вал

2. (*ootuslik ärevus*) мылкыд жутскон, лөптон, сүлэмшугьяськон; (*pinge, pinevus*) вань кужымеэз поттон

kirja oodati suure põnevusega гождэтэтэз возьмазы туж зол жутскем

мылкыдын

Liitsõnad

põnevus+

põnevusfilm триллер, боевик

põngerjas <põngerjas põngerja põngerja[t -, põngerja[te põngerja[id s> (*[väike]*

laps, põnn) нуны, пичи нылпи

põrand <põrand põranda põranda[t -, põranda[te põranda[id s>

1. **ВЫЖ**

värvitud põrand буям выж

põrandat pühkima выжез чужыны

2. (*illegaalse tegevusega seoses*) подполье

revolutsionääridel tuli põranda alla minna революционеръёслы подпольеэ

кошконо луиз

3. KÕNEK (*tantsu- v võistlemispaigana*) площадка

tantsupõrand (*vabas õhus*) эктонни, эктон площадка

orkester hakkas mängima ja esimesed paarid tulid põrandale оркестр шудыны

кутскиз но, нырысетй параос эктонние потйзы

Liitsõnad

põranda+

põrandahari швабра

põrandaalune <+aalune aluse alus[t -, alus[te aluse[id *adj, s*>

1. *adj* муржол, гулбеч, выжул, подвал

2. *s* (*põranda all olev ala v pinnas*) муржол, гулбеч

põrandaalune on vett täis муржолэ ву пырем

3. *adj* PILTL (*illegaalne, salajane*) лушкем, подпольной

põrandaalust kirjandust levitama лушкем литератураез вöлмытыны

4. *s* PILTL (*illegaalselt tegutsev isik*) подпольщик

põrandariie <+riie r'iide riie[t -, riie[te r'iide[id *s*> (*pikk ja kitsas põrandavaip*)

выжлөгет

tubades on maas põrandariided висетьёсын выж вылэ выжлөгетьёс

вöлдылэмын

põrgatama <põrgata[ma põrgata[da põrgata[b põrgata[tud *v*>

1. (*[korduvalt]* *põrkama panema, põrgata laskma*) :

põrgatas palli vastu põrandat тупен выж вылэ шуккылйз

2. (*korraks äkitselt põrkama*) :

lennuk põrgatas lennuraja betoonile аслобет посадочной полосае йöttтйськиз

haavatu oigas, kui vanker kõvemini põrgatas уробо юнгес зуркаку, сöсырмем

зурказ

põrgu <p'õrgu p'õrgu p'õrgu[t p'õrgu, p'õrgu[te p'õrgu[id *s*>

1. *s* (*surnute ja pahade vaimude asupaik, allmaailm, ristiusus patuste*

surmajärgne karistuspaik) ад, кысылысьтэм тыл
põrgus ootavad hirmsad piinad адын көшкемыт курадзонъёс возьмало
kuhu põrgu põhja sa mind vead? кытчы дунне пыдсы тон монэ нуиськод?
2. *adj* КӦНЕК (*pöörane, metsik, põrgulik*) көшкемыт, чидантэм
jalg valutab põrgu moodi пыд чидантэм зол висе

Liitsõnad

põrgu+

põrgulärm туж юн чашпоттон

põrgupiin адын курадзон

põrgulik <p'õrgul'ik p'õrguliku p'õrgul'ikku p'õrgul'ikku,
p'õrgulik/e_&p'õrgul'ikku[de p'õrgul'ikk/e_&p'õrgul'ikku[sid *adj*]> (*põrgut
meenutav, pöörane*) ад, шайтан
põrgulik irvitus шайтан сямен мыскыллян

põrin <põrin põrina põrina[t -, põrina[te põrina[id s>

1. (*pidev monotoonne heli v müra*) гуретэм, жиетэм, жонгетэм; (*vali tugev
müra*) гудыръям, дымбыртэм, дымбыр-йыг вазем; (*putukate tekitatud heli*)
бызгетэм, гужгетэм

mootoripõrin моторлэн гуретэмез

maipõrnika põrin кызыпу бочылэн бызгетэмез

2. (*kurgu põhjast tuleva, jämeda hääle kohta*) кеж

vastas mulle midagi põrinal со мыным кеж куараен вазиськиз

põrkama <p'õrka[ma põrga[ta p'õrka[b põrga[tud v>

1. (*hooga millegi vastu minema, ootamatult kellegagi kokku sattuma*)

донгиськыны, шуккиськыны, мырзиськыны :

laev põrkas vastu jäämäge v jäämäega kokku корабль йӧгурезь борды
шуккиськиз

autod põrkasid kokku машинаос шуккиськизы

pimedas põrkasin vastu lauda пеймытын жӧк борды донгиськи

põrkasin direktoriga koridoris kokku коридорын директор борды донгиськи

2. (*kuhugi kiiruga sööstma, kargama*) дыртыны, бызьыса мыныны

jänes põrkas üle tee võssa лудкеч сюрес вамен куакъёс пӧлы дыртйз

3. КӦНЕК (*korraks kuhugi minema*) пырыны (ӧжыт дырлы)

põrkan õhtul sisse, siis räägime жыт жогак пырало, соку вераськомы

põrkasin sõbra poolt läbi жогак эше доры пырай

põrm <p'õrm põrmu p'õrmu p'õrmu, p'õrmu[de p'õrmu[sid_&p'õrm/e s>

1. (*pihu, peenike puru, kõdu*) пыры, көшна, тузон, кыч

pehkinud palk pudenes puutumisel põrmuks сисьмем писпу, йӧттйськыку,
кӧшна луиз

klaas kukkus põrandale pihuks ja põrmuks стакан выж вылэ усиз но пырдйз

vaenlane peksti v löödi pihuks ja põrmuks тушмонэз пазьгизы

2. (*muld, mullapõu, maapind, selle tolm*) музейем, сую

vennad puhkavad ammu põrmus агай-выньёс кемалась музейем пушкын
шутэтско

3. (*surnukeha*) шӧй, мугор

minu isa põrm puhkab võõras mullas мынам атаелэн мугорыз мурт

музеймын шутэтске

4. (*väga väike hulk: kübe, raasuke*) пыры; (*ivake, natuke, veidike*) чепыльтэт,
шапык

põrm soola **чепыльтэт сылал**
oodake veel põrm aega **возьмалэ на огшап**
mina pole selles põrmugi süüdi **мон отын одйг шапык но виноват өвөл**

põrn <p'õrn põrna p'õrna p'õrna, p'õrna[de p'õrna[sid_&_p'õrn/u s> ZOOL, ANAT
луп

põrnikas <põrnikas põrnika põrnika[t -, põrnika[te põrnika[id s>

1. (*[kahjurist] mardikas*) **кибы, бөчы**
ninasarvik-põrnikas ZOOL (*Oryctes nasicornis*) **сюро бозго, пычей**
2. PILTL (*väike elav, terane laps*) **ерпечка, бергась я. вырись нылпи**

põrnitsema <põrnitse[ma põrnitse[da põrnitse[b põrnitse[tud v> (*pilku*

pööramata, üksisilmi vahtima) **дол-дол учкыны, былък-былък учкыны;**
(*alkulmu, ebasõbralikult*) **кунэрес учкыны, син ултй учкыны;** (*[vaikides]*
tusane v vihane olema, mossitama) **кунэрескыны**
haige lamas tundide kaupa lakke põrnitsedes **висись быдэс часъёсын кыллиз,**
вөлдэт шоры дол-дол учкыса
ära põrnitse midagi: tee, mis kästakse! **эн кунэрескы: лэсьты, мае косо!**

põrsas <põrsas p'õrsa_&_p'õrssa põrsas[t -, põrsas[te p'õrsa[id_&_p'õrssa[id s>

1. **парсьпи;** (*metssea-*) **кырпарсьпи**
põrs[s]ad ruigavad **парсьпиос нурсгето**
laps oli must nagu põrsas **нылпи парсьпи кадь мочо вал**
2. PILTL, HLV (*lapse kohta*) **парсьпи;** (*täiskasvanu kohta*) **парсь**
on ennast täis joonud, igavene põrsas! **парсь кадь юэм!**

põrutama <põruta[ma põruta[da põruta[b põruta[tud v>

1. (*põruma panema, põrumist esile kutsuma*) **зуркатыны, сзэьяны**
tee on hea, ei põruta üldse **сюрес зеч, чик но уг зуркаты**
plahvatused põrutasid maad **пуштылонъёс музьемез зуркатйзы**
2. (*tugevasti lööma, virutama*) **шуккыны, шуккылыны, йыганы, тышканы,**
жугыны; (*jalaga*) **йыг-йыг лёганы;** (*mida hooga kuskile lööma v paiskama*)
сэрпалтыны, куштыны, лэзьыны, зйртыны :
mees põrutas vihaselt rusikaga lauale v vastu lauda **пиосмурт, вожез потыса,**
мыжыкеныз жөк вылэ шуккиз
laps põrutab jonnides jalaga v jalga vastu maad **нылпи, вогьяськыса,**
пыдыныз йыг-йыг лёга
tantsijad põrutasid hoogsalt jalga vastu põrandat **эктйсьёс выж вылын мыло-**
кыдо тапыртйзы
poiss põrutas kassile kiviga **пи кочыш шоры изэн лэзиз**
3. (*kehavigastusena*) **контузить карыны**
noormees sai plahvatusesest põrutada **пуштон дыръя пинал пиез контузить**
кариз
4. PILTL (*rabama, jahmatama panema v üllatama, vapustama, [tugevasti]*
puudutama) **паймытыны, паймыны, абдратыны, абдраны**
olen kuuldust põrutatud **кылэмелы пайми**
kõige enam põrutas mind hind **тужгес но монэ дуныз паймытйз**
põrutav uudis **паймытйсь ивор**
5. (*kurjalt v järsult üttelema, käratama*) **черектйськыны, кеськыны**
kui peremees korra põrutab, ei julge keegi iitsatadagi **кузё огпол**
черектйськыиз ке, нокин но куара поттыны уз дйсьты

6. KÕNEK (*laskma, tulistama*) **ЫБЫНЫ, ЫБЫЛЫНЫ**
 7. KÕNEK (*kihutama, kuhugi kiiresti minema*) **ЖОГ МЫНЫНЫ, БЫЗЫСА**
МЫНЫНЫ
 põruta rattaga otse koju! **ЖОГ МЫН ВЕЛИКЕН ДОРАД!**
 kuhu sa nüüd põrutad? **КЫТЧЫ СЫҖЕ БЫЗЫСА МЫНЙСЬКОД?**

põrutus <põrutus põrutuse põrutus[t põrutus[se, põrutus[te põrutus/i s>
 1. (*põrutamine, põrutav löök*) **ЗУРКАТОН, ЗУРКАН, ЙЫГАН, ЙЫГАСЬКОН**
 vankri põrutus munakivisel teel **УРОБОЛЭН ЗУРКАМЕЗ ИЗЭН ШОБЫРТЭМ СЮРЕСТЙ**
 põrutus uksele v vastu ust **ӨСЭ ЙЫГАСЬКОН**
 pikse põrutus **ГУДЫРЪЯН**
 2. MED (*teat vigastus, kontusioon*) **ЙЫРЗУРКАН, КОНТУЗИЯ**
 3. PILTL (*hingeline vapustus*) **МУР КУРЕКТОН**
 ema surmaga kaasnenud põrutusest andis kaua toibuda **АНАЕЗ КУЛЭМ БЕРЕ СО**
КЕМА МУР КУРЕКТЙЗ

põsk <p'õsk põse p'õske p'õske, p'õske[de p'õske[sid_&_p'õsk/i s> (*pale*) **БАМ**
 punased põsed **ҶЫЖЫТ БАМЪЭС**
 põsele suudlema **БАМЕ ЧУПАНЫ**
 puna lõi v tõusis põskedesse **БАМЪЭС ГОРДЭКТЙЗЫ**

põu <p'õu põue p'õue p'õue, p'õue[de p'õue[sid s>
 1. (*poetiliselt stiilis: rind*) **ГАДЬ**
 süda põksub põues **СЮЛЭМ ГАДЫН ЖУГИСЬКЕ**
 2. (*rinna ja riietusesemete vahe, riietusesemete vahe rinna kohal*) **ПИ;**
 (*rinnatasku*) **КӨКРАК**
 hoiab kätt põues **КИЗЭ ПИЯЗ ВОЗЕ**
 tõmbas midagi põuest **ПИЫСЬТЫЗ МАКЕ НО ПОТТЙЗ**
 3. PILTL (*sisemus, rüpp*) :
 maarpõu **МУЗЬЕМ ПУШ**
 metsapõu, metsade põu **НЮЛЭС ПУШ**

põud <p'õud põua p'õuda p'õuda, p'õuda[de p'õuda[sid_&_p'õud/u s>
 1. **КӨСДЫР, КӨСАР**
 põud teeb viljale liiga **КӨСДЫР Ю-НЯНЕЗ ИЗЪЯНТЭ**
 põuale vastupidav taim **КӨСДЫРЛЫ ЧИДАСЬ БУДОС**
 2. PILTL (*puudus, nappus*) **ТЫРМЫМТЭ, ДЕФИЦИТ**
 raamatupõud **КНИГА УГ ТЫРМЫ**

põuetasku <+t'asku t'asku t'asku[t t'asku, t'asku[te t'asku[id s> **КӨКРАК**

põõnama <p'õõna[ma põõna[ta p'õõna[b põõna[tud v>
 1. (*raskelt magama*) **НОМЫРЕ ШӨДЫТЭК ИЗЪЫНЫ;** (*kaua*) **КЕМА ИЗЪЫНЫ**
 põõnas kordagi ärkamata hommikuni välja **ҶУКНОАЗЬ НОМЫРЕ ШӨДЫТЭК ИЗИЗ**
 tõuse üles, kaua sa põõnad! **СУЛТЫ, ТЫРМОЗ ИЗЪЫНЫ**
 2. (*lesima, pikutama*) **КЫЛЛЫНЫ, ВЫДЫСА УЛЫНЫ**

põõsas <põõsas p'õõsa põõsas[t -, põõsas[te p'õõsa[id s> **КУАК**
 roomavad põõsad **МУЗЬЕМ ВЫЛТЙ ВӨЛДЙСЬКИСЬ КУАКЪЭС**

pädev <pädev pädeva pädeva[t -, pädeva[te pädeva[id adj>
 1. (*asjatundlik, kompetentne*) **ТОДЙСЬ-ВАЛАСЬ, УМОЙ ТОДЙСЬ, УМОЙ ВАЛАСЬ**

pädev spetsialist тодйсь-валась öнерчи

2. (*võimkondlik*) компетентной

õiguspädev правомочной

pädevus <pädevus pädevuse pädevus[t pädevus[se, pädevus[te pädevus/i s>

1. (*asjatundlikkus, kompetentsus*) тодон-валан, умой тодон, умой валан

nende meeste pädevuses pole kahtlust та пиосьёслэн умой валамзы пумысен

шекланон öвөл

2. (*võimkond, võimupiirid, kompetents*) компетенция

päev <p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_ &_p'äev/i s>

1. нунал

ilus päev шулдыр нунал

pilves päev пилемо нунал

homne päev чуказе нунал

puhkeräev шутэтскон нунал

tööräev ужан нунал

päeval нуназе

päeval ja öösel уен-нуналэн

päev otsa, kogu päeva быдэс нунал

päeva jooksul нунал куспын

mõni päev tagasi, mõne päeva eest кöня ке нунал талэсь азьло

tänase päevani туннэ нуналозь

2. (*päike*) шунды

päeva tõusust loojakuni шунды жужанысен шунды пуксьытозь

ära jäta võid päeva kätte! эн кельты вöез шунды азе!

Liitsõnad

päeva+ (*24-tunnise tsükliga seotud*)

päevapalk нунал уждун

päevakangelane <+k'angelane k'angelase k'angelas[t k'angelas[se, k'angelas[te k'angelas/i s> нуналлэн героез

päevakoer <+k'oer koera k'oera k'oera, koer[te_ &_k'oera[de

k'oera[sid_ &_k'oer/i s> ZOOL (*liblikas Arctia*) бубыли

päevakord <+k'ord korra k'orda k'orda, k'orda[de k'orda[sid_ &_k'ord/i s>

1. (*koosoleku, istungi tegevuskava*) эскероно ужпум, учконо ужпум

kinnitati koosoleku päevakord кенешын эскерыны ужпум пуктйзы

2. (*kodukord*) радэс, режим

haigla päevakord эмьяськоннилэн режимез

päevaleht <+l'eht lehe l'ehte l'ehte, l'ehte[de l'ehte[sid_ &_l'eht/i s> (*ajaleht*)

(котькуд нунал потйсь) газет

päevalill <+l'ill lille l'ille l'ille, l'ille[de l'ille[sid_ &_l'ill/i s> ВОТ (*Helianthus*)

шундыберган

päevane <päevane päevase päevas[t -, päevas[te päevase[id *adj*>

1. (*päevaajaga seotud, hrl vastandatuna öisele, õhtusele*) нуназе

päevane aeg нуназе дыр

päevane rong нуназе поезд

2. (ööpäeva jooksul saadud, tehtud, kulutatud, ööpäeva peale ette nähtud) уй-нунал, сутка

päevane lüps уй-нунал понна кыскем йӧл

3. (liitsõna järelosana) (ööpäeva v teatud arv ööpäevi kestev v kestnud) нуналъем

kolmpäevane куинь нуналъем

4. (ööpäev vana) одӱг нуналъем

päevane laps одӱг нуналъем нылпи

päevik <päevik päeviku päeviku[t -, päeviku[te päeviku[id s> **дневник**

õpilaspäevik дышетскисьлэн дневникез

päevikut pidama **дневник нуыны**

kirjutas igal õhtul midagi päevikusse **котькуд жыт маке дневниказ гожтӱз**

päevitama <päevita[ma päevita[da päevita[b päevita[tud v> (*päikest võtma*)

шунды шорын пыжиськыны

lähme randa päevitama! **ойдо ярдуре шунды шорын пыжиськыны!**

päevitus <päevitus päevituse päevitus[t päevitus[se, päevitus[te päevitus/i s>

1. шунды шорын пыжиськем ку

tumeda päevitusega nägu **шунды шорын пыжиськем ымныр**

2. (*päevitamine*) **шунды шорын пыжиськон**

päevselge <+s'elge s'elge s'elge[t -, s'elge[te s'elge[id *adj*> (*ilmselge*) **валамон**

päevselge, et poiss valetab **валамон ни, пи алдаське шуыса**

pähkel <p'ähkel p'ähkli p'ähkli[t -, p'ähkli[te p'ähkle[id s>

1. **пушмулы, мулы**

metspähkel **кыр пушмулы**

seedripähkel **кедровой пушмулы**

2. KÕNEK (*pähklipuu puit*) **пашпу, мулыпу**

3. PILTL (*keeruline probleem v ülesanne*) **йыр тӱян**

päike[ne] <p'äike_&_p'äikene p'äikese p'äikes[t p'äikes[se, p'äikes[te

p'äikes/i_&_p'äikese[id s>; <p'äike_&_p'äikene p'äikse p'äikes[t -, p'äikes[te p'äikse[id s>, *ka Päike*

1. (*Galaktika täht*) **шунды; ASTR Шунды**

kevadine päike **тулыс шунды**

hommikupäike **чукна шунды**

Maa tiirleb ümber Päikese ASTR **Музъем Шунды котыр берга**

2. ASTR (*teiste kinnistähtede kohta*) **шунды**

3. (*päikesepaiste*) **шунды**

tuba on päikest täis **корка шундыен тырмемын, корка трос шунды**

meri sätendab v sillerdab päikeses **зарезь шундыя чия я. ворекъя**

soojendab end päikese käes **шунды шорын шунтӱське**

võtsime rannas päikest **ярдурын шундыя кыллимы**

4. PILTL (*imetletud ja jumaldatud inimese kohta*) **шунды**

elupäike **улонлэн шундыез**

lapselaps on mu vanaduspäevade päike **нуоке - пересь вакыт нуналъёсылэн шундыез**

Liitsõnad

päik[e]se+

päikesekiir шунды си
päikesekollane шунды-чуж
päikesekummardamine шундылы йыбырттон
päikesepatarei EL шунды батарея
päikesepiste шунды шуккем
päikesepolek шунды вишты
päikesepool шунды пал
päikeseseisak ASTR шунды берытскон я. сылон
päikesesoojus шундылэн шунытэз
päikesevalgus шундылэн югытэз
päikesearjutus шунды чоксаськон я. сайяськон

päikeseloojang <+loojang loojangu loojangu[t -, loojangu[te loojangu[id s>
(*päikeseloojak*) шундыпуксён
nautisime päikeseloojangut шундыпуксён шоры куаныса учкымы

päikesepaiste <+paiste p'aiste paiste[t -, paiste[te p'aiste[id s> (*päikesekiirte sära*) шунды пиштон; (*päikesevalgus*) шунды югыт; (*päikesepaisteline koht*) шунды пыжон шор (инты)
õu on täis heledat päikesepaistet азбаре шундылэн югытэз пырем
kuumas päikesepaistes küpsenud pohlad шунды шорын вуэм ягмулы

päikesepriidid *pl* <+pr'ill prilli pr'illi pr'illi, pr'illi[de pr'illi[sid_&_pr'ill/e s> сьод
очки, шундылэсь очки

päikesetõus <+t'õus t'õusu t'õusu t'õusu, t'õusu[de t'õusu[sid_&_t'õus/e s>
шундыжужан
läks kalale juba enne päikesetõusu шундыжужанлэсь вазьгес чорыганы
мынйз ни
tee läheb päikesetõusu poole сюрес шундыжужан пала мынэ

päkapikk <+p'ikk piku p'ikku p'ikku, p'ikku[de p'ikku[sid_&_p'ikk/e s> FOLKL
(*päkapikumees, pöialpoiss*) гном

pälvima <p'alvi[ma p'alvi[da pälvib pälvit[ud v> (*millegi vääriline olema, midagi ära teenima*) заслужить карыны
auhinda pälvima коньдонкузьым заслужить карыны

pära <pära pära pära p'arra, pära[de pära[sid s>

1. (*tagaosa*) берпал :

laevapära корабльлэн берпал люкетэз

saime veoauto pära peale грузовиклэн кузоваз пуксимы

2. (*jäänus*) кылемез, кылем-мылем, мылес; (*jäänused, millegi järele jäänud osa*) кылем-мылемьёс, мылесьёс; (*põhja vajunud paks v soga*) пыдэсаз пуксем нап

kohvipära кофелэн пыдэсаз пуксем напез

supipära кылем-мылем шыд

puudri pära sai koortele кылем-мылем жук пуныослы сюрис

pärak <pärak päraku päraku[t -, päraku[te päraku[id s> ANAT (*seedekulglä lõppava*) сйтян пысы

päral <päral adv> vt ka pärale (*kohal, sihtkohta kohale jõudnud*) **ИНТЯЗ,**
ВУЭМЫН
viie minuti pärast oleme päral **ВИТЬ МИНУТ ОРТЧЫСА ВУОМЫ**
hommikuks peame päral olema **ЧУКНА МИЛЕМЛЫ ИНТЯЗ ВУОНО**
sina juba päral? **ТОН ВУЭМЫН-А НИ?**

pärale <pärale adv> vt ka päral (*kohale, sihtkohta*) **ИНТЫЕ**
jõudsin esimesena pärale **МОН НЫРЫСЕТЙ ВУИ**
nii ei saa me õhtukski pärale **ТАЗЫ АСЬМЕОС ЖЫТОЗЬ НО УМ ВУЭ**

päralt <päralt postp [gen]> (*kelle jaoks v kasutada, kelle oma, kellele kuuluv, kelle käes*) **КИНЛЭН КЕ**
maa oli mõisniku päralt **МУЗЬЕМ ПОМЕЩИК КИЫН ВАЛ**
see tuba on meie päralt **ТА КОМНАТА МИЛЯМ**
noorte päralt on tulevik **ВУОНОЕЗ ПИНАЛЬЁС КИЫН**

pärand <pärand pärandi pärandi[t -, pärandi[te pärande[id s>

1. (*aineline pärandvara*) **КЫЛЁСБУР**
pärandiks v pärandina saadud kinnisvara **КЫЛЁСБУР ЛУЫСА БАСЬТЭМ ВАНЬБУР**
isast jäi lastele suur pärand **АТАЙЛЭСЬ НЫПЬИОСЫЗЛЫ БАДЪЫМ КЫЛЁСБУР КЫЛИЗ**
2. (*vaimsed varad v väärtused, minevikujäljed*) **МЕРАС**
teaduslik pärand **ТОДОС МЕРАС**
kultuuripärand **ЛУЛЧЕБЕРЕТ МЕРАС**
3. (*pärilik omadus*) **ВЫЖЕМ ТОДМЕТ**

Liitsõnad

pärandi+

pärandimaks JUR **КЫЛЁСБУРЛЫ ВЫТ**
pärandiosa JUR **КЫЛЁСБУР ЛЮКЕТ**

pärandama <päranda[ma päranda[da päranda[b päranda[tud v>

1. (*pärijatele pärandiks jätma*) **КЫЛЁСБУР КЕЛЬТЫНЫ**
isa pärandas pojale talu **АТАЕЗ ПЬЕЗЛЫ ЮРТЪЕРЗЭ КЫЛЁСБУРЛЫ КЕЛЬТЙЗ**
2. (*päriliku omadusena edasi andma*) **СЁТЫНЫ**
ema on oma ilu tütardele pärandanud **АНАЙ АСЛЭСЬТЫЗ ЧЕБЕРЗЭ НЫПЬИОСЫЗЛЫ**
СЁТЭМ
oma lauluarmastuse on vanemad pärandanud lastele **КЫРЪАНЫ ЯРАТЭМЗЭС АНАЙ-**
АТАЙЁС НЫПЬИОССЫЛЫ СЁТЙЛЛЯМ

pärandus <pärandus päranduse pärandus[t pärandus[se, pärandus[te pärandus/i s> (*aineline pärand*) **КЫЛЁСБУР**; (*vaimne, olustikuline pärand*) **МЕРАС**
isa jättis poegadele suure päranduse **АТАЙ ПЬИОСЫЗЛЫ БАДЪЫМ КЫЛЁСБУР**
КЕЛЬТЙЗ
see piibel on mu ema pärandus **ТА Библия мынам анаелэн кылёсбурез**

pärani <pärani adv, adj> (*laialt avatud v avatuks, lahti*) **ВӨЛАК, ВӨЛ-ВӨЛ, ВАРИЖ,**
ВАРЫЖ, ГАРАМӨЛЯ
pärani avatud väravad **ВӨЛАК УСЬТЭМ КАПКА**

pärast <pärast postp, prep, adv>

1. *postp [gen]; prep [part] (järel, möödudes, millest ajaliselt hiljem, peale mida)* :
aasta pärast **АР ОРТЧЫСА**

tule poole tunni pärast **жыны час ортчыса лыкты**
 pärast etendust **спектакль бере**
 viis minutit pärast kuut **вить минут сизыме**
2. postp [gen] (mille tõttu, mille eest, mis põhjusel) :
 võistlus esikoha pärast **нырысетй инты понна нюръяськон**
 kosis rikka lese tema raha pärast **со узыр карттэк кылем кышноез коньдонэз**
понна кураз
 kunst kunsti pärast **искусство искусство понна**
 tunnen muret tema tervise pärast **сюлмаськисько солэн тазалыкез сярысь**
 ütlesin seda ainult nalja pärast **мон сое шоккетыса гинэ верай**
3. postp [gen] (kelle v mille seisukohalt, mille kohaselt v järgi) :
 sinu pärast võiksime nälga surra **тонъя ке, ми сютэм но кулыны**
быгатйськом
4. adv (hiljem, edaspidi, seejärel) :
 hommikul paistis päike, pärast hakkas sadama **чукна шунды пиштйз, собере**
зорыны кутскиз
5. postp [gen] (fraseoloogilist laadi hüüatustes ja kirumisvormelites) понна
 aita ometi, Kristuse pärast! **юртты ни, Христос понна!**

pärastlõuna <+lõuna l'õuna lõuna[t -, lõuna[te l'õuna[id s> **нуназе бере**
 täna on mul pärastlõuna vaba **туннэ нуназе бере мон ваньмисько**
 reede pärastlõunal sõidan maale **удмртарняе нуназе бере гуртэ мынйсько**

pärg <p'ärg pärja p'ärga p'ärga, p'ärga[de p'ärga[sid_&_p'ärg/i s>

1. (*vanik, rõngakujuline moodustis*) **тугоко, венок**
 lillepärg **сяська тугоко**
 surnupärg **ватон венок**
2. ETN (*neidude pidulik peaehe*) **тугоко, йырэгес**

päri <päri *adv, prep*>

1. *adv (nõus)* **соглаш луыны**
 ta on minu ettepanekuga päri **со мынам чектонэным соглаш**
2. *adv; prep [part] (mingi liikumisega samas suunas) :*
 sõitsime läände, laine oli päri **ми шундыжужан пала уяса мынймы**
тулкымъя
 paat liikus päri lainet kalda poole **пыж ярдуре мынйз тулкымен валче**

pärija <pärija pärija pärija[t -, pärija[te pärija[id s> (*pärandi saaja*) **выжы мурт,**
люкет басьтйсь, выжы утись, наследник; (*vaimsete väärtuste vastuvõtja ja*
edasikandja, ameti-, mantlipärija) **бервылчи**

päriilik <päriil'ik päriliku päri'il'ikku päri'il'ikku, päriilik/e_&_päri'il'ikku[de
 päri'il'ikk/e_&_päri'il'ikku[sid *adj*>

1. (*päriilikkuse teel edasiantav v -antud*) **наследственной, преемственной**
 päriilikud haigused **выжыысь выжые паласькись висён**
2. (*pärandatav, päritav) :*
 päriilikud valdused **выжыысь выжые сётйськись утён-вордон**

päriilikkus <päri'il'ikkus päri'il'ikkuse päri'il'ikkus[t päri'il'ikkus[se, päri'il'ikkus[te
 päri'il'ikkus/i_&_päri'il'ikkuse[id s> **VIOL наследственность; тусбуйлэн, улон-**
вылон сямлэн но мукет тодметьёслэн выжыысь выжые пычамзы,
кылемзы

pärima <päri[ma päri[da päri[b päri[tud v>

1. (*pärandiks saama, pärilikkuse teel omandama*) наследовать карыны, выжытыны; (*vaimseid väärtusi vm vastu võtma ja edasi kandma*) басьтыны, адзём карыны, уже кутыны

vanem poeg päris talu бадзымез пи юртъерез выжытйз

2. (*endale saama v võtma*) аслыд басьтыны я. карыны

kord pärib meid kõiki muld v surm v haud огпол музъем асьмемыз аслыз басьтоз

esikoha pärinud suusataja нырысетй инты басьтэм куасэн ветлйсь

3. (*küsid [järele] uurima, järele kuulama*) юалляськыны, выжыятъяны; (*[tungivalt] küsima*) ёртыны-портыны

ära praegu päri, hiljem kuuled! али эн выжыятъя, берло кылод!

pärimus <pärimus pärimuse pärimus[t pärimus[se, pärimus[te pärimus/i s>

(*põlvest põlve edasiantud rahvalooming, tava, uskumus vm*) выжыкыл, мадьверос

iidne pärimus вашкала выжыкыл

pärinema <pärine[ma pärine[da pärine[b pärine[tud v> (*pärit olema, põlvnema*)

кыче ке выжыысь луыны, кытысь ке луыны; (*asjade, nähtuste jm kohta*)

кылдыны, луыны

ta suguvõsa pärineb Riist solэн чыжы-выжыез Ригаысь

ta pärineb jõukast perekonnast со узыр семьяысь

ema poolt pärinen ma rootslastest анае ласянь мон швед выжыысь луисько

need järved pärinevad jääajast та тыос йовакытэ кылдэмын

see tsitaat pärineb piiblist та басьтэмкыл Библиысь луэ

see sõna pärineb kreeka keelest та грек кылысь кыл луэ

päripäeva <+p'äeva adv> (*Päikese näiva liikumise suunas, kellaosuti liikumise suunas*) шундылэн бергамезъя, часлэн ветлэмезъя

kellaosutid liiguvad päripäeva часлэн стрелкаосыз шундылэн бергамезъя

ветло

päris <päris adv, adj> adv (*täiesti, lausa*) чылкак, тыпак, быдэсак, копак;

(*õige, üsna, teataval määral*) чылкак, тыпак, быдэсак, копак

ta on päris üksinda kodus со дораз тыпак огназ

väljas on juba päris pime педлон чылкак пеймыт ни

vanaema on veel päris kõbus песяй туж чырткем на

Liitsõnad

päris+

päriskodu зэмос дор

päriselt <päriselt adv>

1. (*päris*) чылкак, тыпак, быдэсак, копак; (*täiesti, täielikult*) быдэсак;

(*lõplikult*) пумозяз, пыраклы, всяклы

see pole veel päriselt selge со быдэсак валамон өвөл на

2. (*tegelikult, tõeliselt*) зэмзэ

kas kodukäijad on päriselt olemas? ишанъёс зэмзэ но вань-а?

3. (*jäädavalt, alati seks, päriseks*) пыраклы, всяклы

võta see raamat päriselt endale басьты та книгаез пыраклы аслыд

pärismaalane <+m'aalane m'aalase m'aalas[t m'aalas[se, m'aalas[te m'aalas/i_&_m'aalase[id s> (*põlisedelanik*) **абориген, та интыын ульсь**

pärisorjus <+orjus 'orjuse 'orjus[t 'orjus[se, 'orjus[te 'orjus/i_&_'orjuse[id s> AJ (*talupoegade feodaalse sõltuvuse vorm*) **крепостной право**
pärisorjuses olema **крепостной крестьян луыны**

pärit <pärit adv> (*osutab sellele, kus on kelle kodupaik, kellest keegi põlvneb*); (*asjade, nähtuste kohta: kus miski on valmistatud, kust miski lähtub, tuleneb*) :
kust sa pärit oled? **тон кытысь? я. тон кытын вордйськид?**
ta on pärit Tartust **со Тартуын вордйськемын**
see vaas on pärit Jaapanist **та ваза Японийсь**
ma ei tea, kust see kohanimi pärit on **мон та инты нимлэсь кызы кылдэмзэ**
уг тодйськы

päritolu <+olu olu olu 'ollu, olu[de olu[sid s> (*pärit olemine, pärinemine, põlvnemine, sünnipära*) **вордскем, вордйськем, кылдэм, кылдон**
päritolult lätlane **вордйськемезья латыш**
prantsuse päritolu[ga] võõrsõnad eesti keeles **француз кылысь асэстэм**
кыльёс эстон кылын

pärituul <+t'uul tuule t'uul[t t'uul[de, tuul[te t'uul[i s> (*tagantuul*) **нялтас төл**

pärioolu <+v'oolu adv> (*allavoolu, pärivett*) **шурлэн быземезья**

pärl <p'ärl p'ärl p'ärlit -, p'ärlit[te p'ärle[id s> (*kogumina, ainena*) **инзы, марзан**
KÕNEK (*keena*) **весь** :
pärliga sõrmus **марзанэн зундэс**

pärlmutter <+m'utter m'utri m'utri[t -, m'utri[te m'utre[id s> **инзы, перламутр**
pärlmutrist nõöbid **инзы бирды**

pärm <p'ärm pärm p'ärmi p'ärmi, p'ärmi[de p'ärmi[sid_&_p'ärm/e s> **шөм, маял,**
чырсэт
pärmiga kergitatud taigen **котэм нянь**

pärn <p'ärn pärna p'ärna p'ärna, p'ärna[de p'ärna[sid_&_p'ärn/i s>
1. **ВОТ (Tilia) беризь**
2. (*pärnapuit*) **беризь пу**

päts¹ <p'äts pätsi p'ätsi p'ätsi, p'ätsi[de p'ätsi[sid_&_p'äts/e s>
1. (*piklik leib*) **нянь буханка**; (*suur ümmargune*) **нянь колды**; (*sai*) **батон**
2. (*kandiline kamakas mingit ainet v materjali*) **кирпич**

päts² <p'äts pätsu p'ätsu p'ätsu, p'ätsu[de p'ätsu[sid_&_p'äts/e s> (*karu, mesikäpp*)
гондыр

pätt¹ <p'ätt päti p'ätti p'ätti, p'ätti[de p'ätti[sid_&_p'ätt/e s> (*hulgas, paadialune*)
эдэр-бедэр, пыдйылчи; (*huligaan*) **йыртэмась**
ta hakkas jooma ja muutus pätiks, jõi ennast pätiks **со юыны кутскиз но**
пыдйылчи луиз
pätid saadi kätte v võeti kinni **йыртэмасьёсты кутйзы**

pätt² <p'ätt päti p'ätti p'ätti, p'ätti[de p'ätti[sid_&_p'ätt/e s> ETN (*riidest suss*)
басмалэсь тапочки
väljaõmmeldud pätid пужыятэм тапочки

pääs <p'ääs pääsu p'ääsu p'ääsu, p'ääsu[de p'ääsu[sid_&_p'ääs/e s>
1. (*pääsemine ohtlikust v ebameeldivast olukorrast*) мозмытскон, утиськон;
(*väljapääs*) потон, шедьтон, амал
vaenlase eest otsiti metsades pääsu тушмонлэсь мозмытскон нюлэсьёсысь
утказы
pole pääsu, peab uuesti tööle asuma мукет амал өвөл, нош ик уж борды
кутскыны кулэ
2. (*kuskile sissepääs, vastav koht*) пырон; (*juurde-, ligi-*) пырыны лэзён
(*välja-*) потон :
tal on vaba pääs arhiividesse солэн архивъёсы пыронэз эркин
kinosaalist on pääs tänavale кинозалысь ураме потон вань

pääse <pääse p'ääsme pääse[t -, p'ääsme[te p'ääsme[id s> (*sissepääsu võimaldav pilet*) пырон билет; (*kutse*) өтён билет
kinopääse кино билет

pääsema <p'ääse[ma p'ääse[da pääse[b pääse[tud v>
1. (*ohtlikust, raskest olukorrast eemale jõudma*) мозмытскыны, мозмыны,
утиськыны :
lind pääses puurist тылобурдо четлыкысь мозмиз
pääsesime suurest õnnetusest бадзым кайгулэсб мозмытскимы
2. (*takistavaid olukordi ületades kuhugi jõudma*) пырыны, пычаны,
вёлмыны, вуыны, ваньмытскыны
suurte raskustega pääses ta lõpuks maale бадзым шуг-секытьёсын
ваньмытскиз со гуртэ мыныны
ma ei pääse töö juurest tulema мон уж дурысьтым лыктыны уг ваньмыськы
kinno me ei pääsenud, piletid olid otsas кино билет пырыны ми өм быгатэ,
билетъёс быремын вал
autoga on majale võimatu ligi pääseda машинаен корка доры вуыны уг луы
poisil on võti, ta pääseb tuppa пияшлэн усьтонэз вань, со корка пырыны
быгатоз

pääsemine <p'ääsemine p'ääsemise p'ääsemis[t p'ääsemis[se, p'ääsemis[te
p'ääsemis/i s> мозмон, мозмытскон, утиськон

päästma <p'ääst[ma p'ääst[a päästa[b pääste[tud, p'ääst[is p'ääst[ke v>
1. (*eluga, tervena pääseda aitama*) мозмытыны, утыны; (*end*) мозмыны,
мозмытскыны, утиськыны
{*keda*} surmasuust päästma кинэ ке кулонлэсь мозмытыны
tulest õnnestus päästa vaid osa loomi тыллэсь кёня ке пудоез гинэ утыны
удалтйз
madrus päästis end ujudes матрос уяса утиськиз
2. (*midagi halba ära hoidma*) утыны
päästis oma talu oksjonist аслэсьтыз хуторзэ аукционлэсь утиз
3. (*kütkest, haardest lahti laskma, vabastama*) мозмытыны, пертчыны
päästa hobune rakkest юскы валэз
hakkas palitunööpe lahti v valla päästma пальто бирдюссэ пертчыны
кутскиз

päästisime jalad paljaks **ми пыдкучтанъёсмес кылимы**
naine päästis end kiiresti rõivaist **кышномурт чаляк кылисъкиз**
päästke koer lahti! **мозмытэ пуныез!**
päästsin patsid lahti **пунэм йырсиме пертчыли**

päästmine <p'äästmine p'äästmise p'äästmis[t p'äästmis[se, p'äästmis[te
p'äästmis/i_&_p'äästmise[id s> **мозмытон, утён**

pääsuke <pääsuke pääsukese pääsukes[t pääsukes[se, pääsukes[te pääsukes/i s>
(*pääsulind*) **ваёбыж**
Liitsõnad
pääsukese+
pääsukesepepa **ваёбыж кар**
pääsukesepeog **ваёбыж пи**

pöial <pöial p'öidla pöial[t -, pöial[de p'öidla[id s>

1. **пöлы**

laps magab, pöial suus **нылпи изе, пöлызэ ымаз поныса**
näitas pöidlaga ukse poole **пöлыеныз öс пала возьматйз**

2. (*vastav kinda osa*) **пöзылэн я. перчаткалэн пöлыез**
pöidla ots on hargnenud **пöлылэн йылыз лэзисъкм**

pöid <p'öid pöia p'öida p'öida, p'öida[de p'öida[sid_&_p'öid/i s>

1. ANAT (*kanna ja varvaste vaheline jala osa*) **пыд пыдэс лы; (jalg, jalalaba)**

пыд пыдэс

2. (*sukal, sokil*) **след**

3. (*rattaringi äärmine kaarjas osa*) **обод**
rattapöid **поглян обод**

pöök <p'öök pöögi p'ööki p'ööki, p'ööki[de p'ööki[sid_&_p'öök/e s>

1. **вот (Fagus) бук**

2. (*pöögi*) **бук**

pöögist parkett **буклэсь паркет**

pööning <pööning pööningu pööningu[t -, pööningu[te pööningu[id s> **корка**

сиг :

see trepp viib pööningule **та тубат корка сиге тубе**

pöörama <p'ööra[ma pööra[ta p'ööra[b pööra[tud v>

1. (*ümber telje v keskpunkti keerama*) **кожныны, берытскыны берыктыны, бералтыны, позыртыны; (teist külge, teistpidi, ümber) берыктыны; (pahupidi) берыктыны, мыддорин берыктыны, кыманы; (end keerama) берытскыны; (end kummuli, teist külge) берытскыны**

võtit lukuaugus pöörama **устьонэз тунгон пасьын берыкъяны**
raamatu lehekülgi pöörama **книгалэсь листокъёссэ берыкъяны**
pööras ennast kõhuli **со кёт вылаз берыктйськиз**

ta ei pööranud peadki **со йырзэ но öз берыкты**

pööras ämbri kummuli **ведраез кымаз**

pööras taskud pahupidi **кисьюссэ мыддорин берыктйз**

2. (*millegi suunda muutma, teist suunda andma, oma suunda muutma*)

кожныны; (tagasi, ümber) берытскыны

järgmise maja juurest pöörake paremale **соиз корка вöзтй бур пала кожелэ**

pöörasime sammud kodu poole дор пала берытскимы

3. (*otsides tuhnima*) берыктыны

läbiotsimisel pöörati kogu maja pahupidi обыск дыръя быдэс коркаез берыктйзы

4. (*kellegi usku, maailmavaadet muutma*) берыктыны

ristiusku pöörama {*keda*} христиан осконэ берыктыны

5. (*kiindma*) гырыны

pöörab adraga põldu герыен бусыез гыре

6. KEEL (*konjugeerima*) вошъяны, спрягать карыны

pöörake see tegusõna olevikus ja minevikus та каронкылэз али но ортчем дырын вошъялэ

7. KÕNEK (*südamepöörituse kohta*) сюзэм шуг луыны

8. KÕNEK (*hakkama*) кутскыны

mehed on viimasel ajal jooma pööranud пиосмуртъёс берло дыре юыны кутскизы

9. PILTL (*millelegi teistsugust suunda andma, midagi teiseks tegema*):

tähelepanu pöörama {*kellele-millele*} саклык висъяны

juttu mujale v teisale pöörama вераськонэз мукет оре берыктыны

tehtud kurja heaks pöörama лэсьтэм урод мае ке умойлы берыктыны

pöörane <pöörane pöörase pööras[t -, pööras[te pöörase[id *adj*]> урмем,

визьтэммем, шузимем, эрказмем :

pöörane armukadedus визьтэммем вожан

pöörane mõte шузи малпан

oli rõõmu pärast pöörane со шумпотэменыз шузимемын вал

ta on raamatute järele pöörane со книгаос понна визьтэммемын

loom on valust pöörane пудо вось луэмысьтыз урмемын

pöördeline <p'öördeline p'öördelise p'öördelis[t p'öördelis[se, p'öördelis[te

p'öördelis/i *adj*]>

1. (*murranguline*) чутрак воштйськон я. воштйсь

pöördelised sündmused чутрак воштйсь учырёс

pöördeline aasta meie rahva elus милям калыкмылэн улоназ чутрак

воштйськон ар

2. KEEL (*finiitne*) вошъяськись

verbi pöördelised vormid каронкыллэн вошъяськись кабыёсыз

pöörduma <p'öördu[ma p'öördu[da p'öördu[b p'öördu[tud v>

1. (*üimber keskpunkti v telje liikuma*) берыктйськыны, берганы

võti pöördus lukus усьтон тунгонын берыктйськыз

2. (*end pöörama*) берыктйськыны :

lamaja pöördus selili кыллись тыбыр вылаз берыктйськыз

pöördusin hüüde peale мон ваземлы берыктйськи

raat pöördus kummuli пыж берыктйськыз

3. (*kellegi juurde abi vms saamiseks*) вазиськыны

arsti poole pöörduma эмчилы доры вазиськыны

{*kelle poole*} palvega pöörduma куронэн вазиськыны

selle küsimusega pöörduge juristi poole та юанэн юристлы вазиське

4. (*tegevust millelegi suunama, millegagi tegelema hakkama*) маин ке

вырыны кутскыны

elu lõpul pöördus kirjanik uuesti proosa juurde улонэзлэн пумаз писатель

нош ик прозаен вырыны кутскиз

5. (*endisest suunast kõrvale v tagasi pöörama, oma suunda muutma*) **КОЖЫНЫ, берыктійськыны**
 auto pöördus maanteele **машина шоссее кожиз**
6. (*kuskile [tagasi] minema v tulema*) **берыктійськыны**
 kodumaale tagasi pöörduma **вордскем шаере бертыны**
 kui kooli lõpetan, pöördun kodukülla tagasi **дышетсконме быдтї ке,**
вордскем гуртам берто
 pöördusime tagasi endise teema juurde **PILTL азьвыл тема доры**
берыктійськымы
7. (*teiseks muutuma v saama*) **пөрмыны**
 jutt pöördus naljaks **вераськон серемкыллы пөрмиз**
8. (*usku vahetama*) **луыны**
 pöördus katoliku usku **со католик луиз, со католик оскон пала**
берыктійськыз
9. **KEEL** (*konjugeeruma*) **вошъяськыны**
 kuidas see verb pöördub? **кызъы та каронкыл вошъяське?**

pöördumine <p'öördumine p'öördumise p'öördumis[t p'öördumis[se, p'öördumis[te p'öördumis/i s> **берыктійськон, вазиськон, пөрмон, луон**
 tagasipöördumine **берыктійськон**
 presidendi pöördumine rahva poole **азьмуртлэн калыклы вазиськемез**

pööre <pööre p'öörde pööre[t -, pööre[te p'öörde[id s>

1. (*ühekoradne pöördumine ümber telje v keskpunkti*) **берытскон, берытскем, берыктон**
2. (*enese keha v sõiduriista pööramine, käänak*) **берытскон**
 parempööre **бур пала берытскон**
3. **PILTL** (*muutus*); (*murrang*) :
 sügav pööre ühiskondlikus elus **мерлыко улонын мур воштійськон**
4. (*tagakülg*) **мыддорин пал**
 lehe pöördel **листоклэн мыддорин палыз**
5. **KEEL** (*isik*) **мурт**

pööripäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s>

1. (*kevadine ja sügisene*) **уй-нунал чөшан, уен-нуналэн огкадь луон; (suvine ja talvine) шунды сылон**
 kevadine pööripäev **тулыс уй-нунал чөшан**
 suvine pööripäev **гужем шунды сылон**
 talvine pööripäev **вожодыр**
2. (*pöördeline päev*) **чутрак воштійськон нунал**
 pööripäevad inimese elus **адямилэн улоназ чутрак воштійськон нунальёс**

pööris <pööris pöörise pööris[t -, pööris[te pöörise[id s>

1. (*õhus*) **төлпери, порьям, төл порьям; (vees) ву берган, ву порьян;**
 (*sündmuste jms kohta*) **порьям кадь ортчись, вылысьтыз вылаз ортчись**
 elupööris **порьям кадь орчись улон**
2. (*keerdu kasvanud juuksed v karvad*) **йырси поры, пештырскем йырси люк**
3. **ВОТ** (*liitõisik*) **будос зуски йыл**
 kaerapööris **сезыгуры**
4. **SPORT** (*stoopor*) **порьян**

pööritus <pööritus pöörituse pööritus[t pööritus[se, pööritus[te pööritus/i s>

1. (*peapööritus*) **йыр берган**
2. (*südamepööritus*) **өскем потон, вукылэс луон, вукекъян**

pöörlema <p'öörle[ma pöörel[da p'öörle[b pöörel[dud v>

1. (*oma keskpunkti v telje ümber liikuma*) **берганы**
propeller pöörleb **пропеллер берга**
2. (*pöörakuid tehes kulgema*) :
tee pöörles kivide vahel **сюрес изъёс вискытй читыр-чутыр кошке**
3. (*mitte paigal püsima*); (*vähkrema*); (*visklema*) :
pool ööd pöörlesin unetult **жыны уйзэ умтэк бергай**
4. (*pea kohta*) :
kõrgus pani pea pöörlema **вылийн йыр берганы кутскиз**
5. (*südame kohta*) **өскем потыны, вукес луыны, вукекъяны**

pügama <püga[ma püga[da p'öa[b p'öe[tud v>; <püga[ma püga[da püga[b püga[tud v>

1. (*villa, juukseid, karvu*) **чышкыны** :
pügab v pöab juukseid **йырси чышке**
pügab v pöab lambaid **ыжъёсты чышке**
pügab v pöab põõsaid **куакъёсты чышке**
2. PILTL (*tüssama, petma*) **алданы, пöяны, эрекчаны**
müüja tahtis ostjat pügada **вуз карись октйськисез алданы турттэ вал**

püha <püha püha püha -, püha[de püha[sid_&_püh/i adj, s>

1. *adj* RELIG **святой**
Isa, Poja ja Püha Vaimu nimel **Атайлэн, Пилэн но Святой Духлэн нимыныз**
2. *adj* (*Jumalaga, jumalateenistusega, kultusega seotud*) **святой, священной**
püha mägi **святой музъем**
3. *adj* (*eriti austatav*) **дун, дуно**; (*selline, mida ei tohi rikkuda, labastada*)
инлыко, бэдзым
töö on tema jaoks pühamast püham **уж со понна дунлэсь но дун**
talle pole miski püha **солы номыр но дуно уг поты**
4. *adj* (*ehmatust, imestust, üllatust väljendavates hüüatustes*) **вылий**
sa püha taevas! **осто, вылий инбаме!**
püha jumal, mis nüüd teha! **вылий инмаре, мар кароно табере!**
sa püha müristus küll! **осто, бэдзым козма шу!**
5. *s* **праздник**
kirikupüha, kiriklik püha **черк праздник**
6. *s* (*ehmatust, imestust v üllatust väljendavates hüüatustes*) **инмар, кылчин**
sa pühade vägi küll! **осто инмаре шу!**
kõigi pühade juures, kust sa nii ruttu siia said? **инмаре, кыззы сокем жог**
вуйд тон татчы?

pühak <pühak pühaku pühaku[t -, pühaku[te pühaku[id s> RELIG **святой мурт**

pühalik <pühal'ik pühaliku pühal'ikku pühal'ikku, pühalik/e_&_pühal'ikku[de pühal'ikk/e_&_pühal'ikku[sid adj> **торжественной**; (*hardust, aukartust sisaldav*) **вылий гажано**; (*ülevust sisaldav*) **святой**
pühalik töotus **торжественной кыл сётон**

püharpäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s> арня
нунал
Liitsõnad
püha+päeva+ (nädalapäevaga seotud)
püharpäevakool арня нунал школа

pühendama <pühenda[ma pühenda[da pühenda[b pühenda[tud v> сйзыны
tähelepanu pühendama {kellele-millele} саклык висъяны
pühendab oma aja õppimisele аслэстыз дырзэ дышетсконлы висъя
luuletus on pühendatud emale кылбур анайлы сйземын

pühenduma <pühendu[ma pühendu[da pühendu[b pühendu[tud v> (ennast
kellelegi v millelegi pühendama) улонэз сйзыны; (anduma) улонэз сётыны
täielikult oma tööle pühenduma со улонзэ ужезлы сётйз
on jumalale pühendunud со улонзэ Инмарлы сйзиз

pühendus <pühendus pühenduse pühendus[t pühendus[se, pühendus[te
pühendus/i s> сйзён; (kingil) сйзён
pühendusega raamat гожтэм сйзёнэн книга

püherdama <püherda[ma püherda[da püherda[b püherda[tud v> (väherdama)
погылляськыны, костаськыны
sead püherdavad mudas парсьёс дэриын погыллясько

pühitsema <pühitse[ma pühitse[da pühitse[b pühitse[tud v>
1. (tähistama) пусйыны
sünnipäeva pühitsema Вордскем нуналэз пусйыны
2. (midagi pühaks tegema, tunnistama v kuulutama) вöсяны; (kedagi pühaks
kuulutama) кинэ ке святойёс пöлы пыртыны (õnnistama) бакель карыны :
kirikut pühitsema черкез вöсяны
pühitsetud vesi вöсям ву
pühitsetud olgu sinu nimi Тынад Нимыд дано мед луоз
3. kõnek (millestki hoolima) йыбыртъятыны
ei tema pühitse, ütleb kõik välja, mis mõtleb со йыбыртъятыса уг улы, вера
ваньзэ, мар малпа

pühkima <p'ühki[ma p'ühki[da pühi[b pühi[tud v>
1. (luuaga v harjaga); (kokku); (ära, kõrvale, eemale); (laili) :
põrandat pühkima выжез чужыны
korstnat pühkima муръёез тазатыны
2. (millegi vastu käima, vastu maad puutuma) чужыны
mantlihõlm pühkis maad пальтолэн сöзулыз музьемез чужиз
3. (puhtaks v kuivaks hõõrsuma) чужыны :
tolmu pühkima тузонэз чүшылыны
pühib käterätikuga käsi чүшконэн кизэ чүшылэ
pühi nõud kuivaks тусьты-пуньыез чүшылэ
4. PILTL (loodusnähtuste kohta) пельтыны, пелляны, пелляськыны
tuisk pühkis piki tänavat урамын пелляське
5. PILTL (vägivalda kasutades kõrvaldama, relvastusega hävitamise kohta) :
tsaar pühiti troonilt царез трон вылысь куштйзы
6. kõnek (tormama) бызьыса мыныны, дыртыса мыныны, лобатыны
pühkis kiiruga koju дораз лобатйз

pühvel <p'ühvel p'ühvli p'ühvli[t -, p'ühvli[te p'ühvle[id s> ZOOL (*veislane* Bubalus) буйвол

püksid *pl* <p'üks püksi p'üksi p'üksi, p'üks[te_&_p'üksi[de p'üksi[sid_&_p'üks/e s> штани, брюки; выштани ВУЖМ.; (*lühikessed*) вакчи штани; (*laiad*) паськыт штани; (*alus-*) ул штани; (*pikad*) кузь ул штани
nahkpüksid ку штани
suusapüksid куасэн бызьбылон штани
meeste püksid пиосмурт штани
punastes pükstes v punaste pükstega neiu горд штаниен нылаш
pükse jalga panema v ajama v tõmbama штани дйсяны
lapsuke tegi püksi пинал улаз ветлйз
Liitsõnad
püksi+
püksimood штани выльсям

püksirihm <+r'ihm rihma r'ihma r'ihma, r'ihma[de r'ihma[sid_&_r'ihm/u s>
штан е
nahast püksirihm кулэсь е

püramiid <püram'iid püramiidi püram'iidi püram'iidi, püram'iidi[de püram'iidi[sid_&_püram'iidi/e s> пирамида
Egiptuse püramiidid Египет пирамидаос

püree <pür'ee pür'ee pür'ee[d -, pür'ee[de pür'ee[sid_&_pür'e[id s> КОК пунем

pürgima <p'ürgi[ma p'ürgi[da püri[b püri[tud v>; <p'ürgi[ma p'ürgi[da p'ürgi[b p'ürgi[tud v>
1. (*püüdlema*) тыршыны, кыстйськыны, турттыны; (*visalt*) ёртыса курыны, кужмысь курыны
pürgib v pürrib näitlejaks актёр луыны турттэ
pürgib v pürrib haridusele тодон-валан борды кыстйське
2. (*sirutuma*) кыстйськыны
taimed pürgivad v pürivad valguse poole будосьёс югыт пала кыстйсько

pürgimus <p'ürgimus p'ürgimuse p'ürgimus[t p'ürgimus[se, p'ürgimus[te p'ürgimus/i s> (*pürgimine*) тыршон, кыстйськон, турттон
pürgimus täiuslikkuse poole тырбыдэслык пала кыстйськыны

püsima <püsi[ma püsi[da püsi[b püsi[tud v>
1. (*mingis kohas, asendis, seisundis vms*) возиськыны, сылыны быгатыны, пукыны быгатыны :
ema ei püsi sugugi raigal анай чик но интыяз пукыны уг быгаты
püsib vaevu jalul мырдэм пыд йылаз возиське
2. (*kestma*) кыстйськы; (*säilima*) возиськыны, утиськыны :
aastasadu püsinud ehitis даурьёс чоже возиськем юрт
tänaseni püsinud legendid туннэ нуналозь возиськем дауркыл
vihmane ilm jäi püsima зоро куазь возиськиз

püsimatu <püsimatu püsimatu püsimatu[t -, püsimatu[te püsimatu[id adj>
1. (*paigalpüsimatu*) пукыны чидасьтэм, шумприч, чырткем; (*rahutu*) тур-пар вырись; (*läbematu*) чидасьтэм

püsimatu õpilane пукыны чидасьтэм дышетскись
2. (*ebapüsiiv*) кема возиськисьтэм, жог бырись; (*muutlik*) вошьяськись;
(*põgus*) жогак, жог ортчись
lapse emotsioonid on püsimatud нылпилэн шөдон-мылкыдъёсыз
вошьяськисесь

püsiiv <püsiiv püsiiva püsiiva[t -, püsiiva[te püsiiva[id *adj*>

1. (*mitteajutine*) ялан, весь, пыр, котку, вошьяськисьтэм; (*kestev*) кыстйськись; (*kindel*) туж юн, йыг-йыг; (*möödumatu*) ноку быронтэм, пырак азелы :

püsiiv armastus ноку быронтэм яратон

püsiiv elukoht ялан улон инты

püsiivad sõbrad вошьяськисьтэм эшъёс

püsiivad teadmised юн тодон-валанъёс

2. (*muutumatu*) вошьяськисьтэм :

püsiiv kehatemperatuur вошьяськисьтэм температура

3. (*järjekindel*) радзэ валась; (*visa*) тыршись, сюлмо

püsiiv inimene радзэ валась адыми

püsiiv töös ужын тыршись

püsiivus <püsiivus püsiivuse püsiivus[t püsiivus[se, püsiivus[te püsiivus/i *s*>

1. (*alalisus*) огсырлык, яланлык, вошьяськисьтэм; (*vastupidavus*) юнлык, :
hoonete püsiivus юртъёслэн юнлыксы

traditsioonide suhteline püsiivus сям-йылолъяёслэн чошатымон огсырлыксы

2. (*järjekindlus*) радыз; (*visadus*) тыршон, сюлмо луон

püsiivus viib sihile сюлмо луон мерт доры вуттэ

püss <p'üss püssi p'üssi p'üssi, p'üssi[de p'üssi[sid_ &_p'üss/e *s*> пычал :

püssi laadima пычалэз заряданы

püssirohi <+rohi rohu r'ohtu r'ohtu, r'ohtu[de r'ohtu[sid_ &_r'oht/e *s*> порох,

дары

püsti <p'üsti *adv*>

1. (*jalgadel[e] seistes*) пыд йылын, сылыса

püsti seisma сылыны

püsti tõusma султыны

püsti kargama тэтчыса султыны

püssilaskmine püsti сылыса ыбылйськон

lõhi labida mullahunnikusse püsti со лопаткаез музьеме бышкалтйз

2. (*turris*) пештырськем

juuksed on pealael täitsa püsti йырсьез йырпыдсаз пештырськем

3. (*millegi ehitamise, püstitamise, rajamise kohta*) корка пуктон сярсь

püsti saama v panema v lööma {mida} жутыны

arutati, kuhu uus maja püsti panna v lüüa кенешизы, кытчы выль корка

пуктыны

4. (*mitmesugustes piltlikes väljendites*) :

tema najal seisab terve asutus püsti со вылын быдэс ужьюрт возиське

tahtis tuju kuidagi püsti hoida кызы ке но мылкыдзэ возыны тыршиз

kõnnib uhkelt, pea püsti вамышья йёно, йырзэ жутыса

joome, põhi püsti! пыдэсозяз юиськом!

5. (*ette ulatuma[s], ette sirutama[s]*) азылань мычиськем; (*õieli*) пештырськем

kõnnib, kõht püsti **вамьшъя, кӧтыз мычиськем**

6. (täiesti) чылкак, тыпак, быдэсак; (päris) зэмос, чын
vanamees on püsti pööraseks läinud **пересь воргорон чылкак визьтэмме**
need on ju püsti röövlid **соос зэмос йыр вандйсьёс**

7. (loomade kohta: tagajalgadel[e]) бер пыд вылэ урдйськыны
hobune ajas end tagajalgadele püsti **вал бер пыд вылаз урдйськиз**

püstipäi <+p'äi adv>, ka püsti päi (püstise peaga, väarikalt) **йырээ жытыса**

püstitama <püstita[ma püstita[da püstita[b püstita[tud v>

- 1. (midagi rajades püsti ajama) пуктыны, жытыны**
õue ümber tuleb tara püstitada **азбар котыртй кенер кутано луоз**
ta püstitas poja hauale mälestussamba **со пиезлэн шайгу вылаз синпелет**
пуктйз
- 2. (hoonet vm ehitist ehitama) пуктыны, жытыны, лэсьтыны**
hakati püstitama esimesi hooneid **нырысетй юртъёсты жытыны кутскизы**
sajandi alguses püstitatud loss **даурлэн кутсконаз пуктэм замок**
- 3. (eesmärke, ülesandeid vms üles seadma, esitama) пуктыны**
eesmärke püstitama **мертъёс пуктыны**
küsimusi püstitama **юанъёс пуктыны**
- 4. SPORT пуктыны**
rekordit püstitama **рекорд пуктыны**

püstol <p'üstol p'üstoli p'üstoli[t -, p'üstoli[te p'üstole[id s> **пистолет**

pütt' <p'ütt püti p'ütti p'ütti, p'ütti[de p'ütti[sid_&_p'ütt/e s>

- 1. (väike puunõu) вышкы; (tiinnike) пичи бекче**
soolab liha pütis v pütüti **сйлез вышкыын сылалтэ**
- 2. (pütitäis) быдэс вышкы**
pütt seeni **быдэс вышкы губи**
- 3. (endisaegne mahumõõt) кадь ВУЖМ.**

pütt' <p'ütt püti p'ütti p'ütti, p'ütti[de p'ütti[sid_&_p'ütt/e s> (*lind*) **ашъян чӧж**
hallpõsk-pütt ZOOLOG (Podiceps griseigena) **пурьсь бамо ашъян чӧж**

püü <p'üü p'üü p'üü[d -, p'üü[de p'üü[sid s> (*lind*) **сяла**

püüd <p'üüd püüu p'üüdu p'üüdu, p'üüdu[de p'üüdu[sid_&_p'üüd/e s>, ka püüe
(*püüdmine*) **тыршон, кыстйськон, сюлмаськон; (püüdlus, püüe) тыршон**
püüd rikkuse järele **узырлык пала кыстйськон**
püüd aidata {keda} **юртыны тыршон**

püüdlema <p'üüdle[ma püüel[da p'üüdle[b püüel[dud v> **кыстйськыны,**
тыршыны; (püürgima) турттыны
püüdleb hariduse poole **тодон-валан пала кыстйське**
püüdleb edasi õppima akadeemiasse **дышетсконзэ академиын азыланьтыны**
тырше

püüdlük <p'üüdl'ik p'üüdl'iku p'üüdl'ikku p'üüdl'ikku, p'üüdlük/e_&_p'üüdl'ikku[de
p'üüdl'ikk/e_&_p'üüdl'ikku[sid adj> **тыршись, сюлмо :**
püüdlük inimene **сюлмо адями**
püüdlük õpilane **тыршись дышетскись**

püüdlus <p'üüdlus p'üüdluse p'üüdlus[t p'üüdlus[se, p'üüdlus[te p'üüdlus/i_&_p'üüdluse[id s> (*püüdlemine*) тыршон, кыстйськон :
tõepüüdlus зэмлык пала кыстйськон

püüdma <p'üüd[ma p'üüd[a püüa[b p'üü[tud, p'üüd[is p'üüd[ke v>

1. (*midagi v kedagi kätte saada üritama, kätte saama*) кутыны, кутылыны :
liblikaid püüdma бубылиосты кутылыны

püüab õngega kala визнанэн чорыга

püüdis ahvena [kinni] юшез кутйз

poiss püüab palli пияш тупез кабе

lootsime taksot püüda окисьскимы такси кутыны

2. (*tajuma*) валаны, шодыны, кылыны, адзыны

loom püüdis õhust võõra lõhna пудо омырысь мурт зынэз шөдйз

ta kõrvad püüdsid kinni vähimagi krõbina солэн пельыз пичи гинэ

чаштыртэмез гинэ но кылэ вал

eide silm ei suuda enam kaugust püüda песайлэн синьёсыз кыдёкысь уг адзо
ни

3. KÕNEK (*kedagi petma, alt tõmbama*) кутыны

selle jutuga mind ei püüa та вераськонэн монэ уд куты

4. (*pingutama*) тыршыны, сюлмысь тыршыны :

püüab kõigest väest вань кужмысьтыз тырше

5. (*püüdlema*) тыршыны, кыстйськыны; (*pürgima*) турттыны

mul on eesmärk, mille poole püüda мынам вань мертэ, кудйз пала

кыстйськыны

lilled püüavad päikese poole сяськаос шунды пала кыстйсько

6. (*üritama*) тыршыны; (*katsuma*) турттыны, угчаны :

püüa õigeks ajaks tulla! дырыз дыръя лыктыны тыршы!

arreteeritu püüdis põgeneda арестовать карем пегзыны турттйз

püüdmine <p'üüdmine p'üüdmise p'üüdmis[t p'üüdmis[se, p'üüdmis[te p'üüdmis/i_&_p'üüdmise[id s> тыршон, кыстйськон

püük <p'üük püügi p'üüki p'üüki, p'üüki[de p'üüki[sid_&_p'üük/e s>

1. кутылон; (*ainult kala kohta*) чорыг кутылон

järverpüük тыысь чорыг кутылон

ussipüük нумыр кутылон

2. (*püütud [kala]saak*) кутэм чорыг

ohtrast püügist valmis maitsev lõunasöök бусьтыр кутэм чорыглэсь ческыт

нуназе сиськон пөрмиз

Liitsõnad

püügi+

püügikeeld кутылонлэсь алон

püügiluba чорыг кутылыны лэзён (кагаз)

püül <p'üül püüli p'üüli p'üüli, p'üüli[de p'üüli[sid_&_p'üül/e s> пужнэм пызь

püünis <püünis püünise püünis[t -, püünis[te püünise[id s> нальык, вы, кычес,
пижны

raadio <r'aadio r'aadio r'aadio[t -, r'aadio[te r'aadio[id s>

1. (*traadita side*) радио

raadio teel v abil [raadio]sidet pidama радио пыр герзаськыны

2. (*ringhääling, raadiojaam*) радио; (*raadiosaade*) радиоверан
kohalik raadio интыысь радио
raadios töötama радиовын ужаны
ta esines sageli raadios со чемысь радио пыр вераське
raadio teatas, et ... радио пыр ивортъзы, ... шуыса

3. (*raadioaparaat*) радио
raadiot kinni keerama v panema радиоез кысыны
lülitas raadio sisse, keeras raadio lahti радиоез жуатыны
keera raadio kõvemaks радиолэсь куаразэ бадзымгес кар

Liitsõnad

raadio+
raadioantenn радиоантенна
raadioinfo радиоивор
raadiointervjuu радиоинтервью
raadioteater радиотеатр
raadiotöötaja радиовын ужась

raadiosaade <+saade s'aate saade[t -, saade[te s'aate[id s> радиоверан
kohalikud raadiosaated интыысь радиоверанъёс
raadiosaade lastele нылпи радиоверанъёс
kuulab raadiosaateid радиоверанъёсты кылзэ

raadius <r'aadius r'aadiuse r'aadius[t r'aadius[se, r'aadius[te r'aadius/i s> радиус,
пасьтала
kilomeetri raadiuses ei ole ühtki hoonet одйг иськем пасьталаын одйг юрт но
уг адзиськы

raag <r'aag r'ao r'aagu r'aagu, r'aagu[de r'aagu[sid_&_r'aag/e s>

1. (*kuiv peen oks*) ньөр
kaseraag кызыпу ньөр
hagude raod улвай, силё, силё-сюрно
peentest raagudest ja rohukõrtest linnupesa векчи силёлэсь но турынлэсь
лэсьтэм тылобурдо кар

korjas metsast kuivi raage нюлэскысь көс улвайёсты, силё люказ
kuivanud raod praksusid jala all көс улвайёс пыд улын жуқыр вазызы
tõmbas luuast paar raagu исьнер пушкысь со көня ке ньөрзэ поттйз

2. *Вот (õie vars)* сяська кук, сяська пыд; (*vilja vars*) емыш модос, емыш
кук, емыш ньөр

jõhvika õied asuvad pikkadel peenikestel raagudel нюрмулы сяськаос векчи
но кузь емыш кук интыяськемын

raagus <r'aagus adv, adj> (*lehtedeta, raagunud*) куартэм, голык

raagus viht куартэм веник
raagus рбõsad куартэк кылем куакъёс
talviselt raagus mets писпу куаръестэк кылем тол нюлэс

raal <r'aal raali r'aali r'aali, r'aali[de r'aali[sid_&_raal/e s> (*elektronarvuti*)

компьютер

Liitsõnad

raal+
raalgraafika компьютер графика

raam <r'aam raami r'aami r'aami, r'aami[de r'aami[sid_&_r'aam/e s]>

1. (*ümbritsev dekoratiivliist, ääris*) **рам, рама**; (*väiksem*) **рамка**
nikerdatud raam **вөлэм рама**
ovaalne raam **кузьялэс рама**
kuldraam **зарниям рама**
puuraam **пу рама**
hõbedases raamis foto **азвесаьм рама пушкысь туспуктэм**
pilti raami panema **суредэз рама пушкы интыяны (я. поныны)**
2. (*ümbritsev äärispuu v tugi, kuhu miski kinnitatakse*) **рама**; (*prillidel*) **вугы** :
aknaraam **ушно рама**

raamat <raamat raamatu raamatu[t -, raamatu[te raamatu[id s]>

1. **пичи книга**; (*väike*) **пичи книга** :
haruldane raamat **шер пумиськись книга**
ingliseelne raamat **англи кылын книга**
põnev raamat **тунсыко книга**
juturaamat **лыдзон книга**
lugemisraamat **лыдзон книга, хрестоматия**
palveraamat RELIG **вөсяськон книга**
proosaraamat **прозаен гожтэм книга**
sõnaraamat **кылсузъет, кылбугор**
telefoniraamat **телефон книга**
raamatute raamat **библия, вөсяськон книга**
raamatu tiitelleht **книгалэн титульной листэз**
raamatu käsikiri **книгалэн рукописез**
raamatutest saadud teadmised **книгаысь басьтэм тодон-валан**
raamatusse süvenema **книга пушкы пырыны**
võtab raamatu kätte **кияз книга кутэм**
koondas oma artiklid raamatuks **статьяоссэ книга поттымон люказ**
räägib nagu raamatust **книгаын кадь вераське**
mis raamatust sa seda lugesid? **кыче книгаысь тон со сярысь лыдзид?**
istus uuesti raamatute taha **выльысь книгаос събры пукиз**
  2. (*teose suurem alajaotus, piibli osa*) **книга; роман**
romaan kolmes raamatus **куинь книгаен поттэм (я. томъем) роман**
Neljas Moosese raamat **Моисейлэн ньылетй книгаез**
  3. (*ülestähenduste vihik, kogum kviitungeid, talonge vms*) **книга, книжка**
märkmeraamat **кисыын нуллон (я. гожъяськон) книга**
pensioniraamat **пенсионной книжка**
päevaraamat **дневник**
kaebuste ja ettepanekute raamat **урттылйськонъёсын но чектонъёсын книга**
pani raha raamatu peale **КӐНЕК коньдонзэ книжкае понйз**
  4. (*nimestik, register*) **книга**
majaraamat **юрт книга**
registreerimisraamat **регистрационной книга**
Punane raamat **Горд книга**
- Liitsõnad**
raamatu+
raamaturiiul **книга жажы**

raamatukogu <+kogu kogu kogu k'okku, kogu[de kogu[sid s]> **библиотека,**

- книгакуа**
isiklik raamatukogu **дорысь библиотека**

keskraamatukogu шор библиотека
 lasteraamatukogu нылпи библиотека
 linnaraamatukogu кар библиотека
 maaraamatukogu гурт библиотека
 rahvaraamatukogu калык библиотека
 rahvusraamatukogu йӱскалык лыдзиськонни
 teadusraamatukogu научной, тодос библиотека
 õpperaamatukogu учебной, дышетскон библиотека
 raamatukogu fondid библиотекалэн фондъсыз
 raamatut raamatukogusse tagastama книгаез библиотекае берыктыны
 läks raamatukogusse v raamatukokku библиотекае мынӱз
 käis raamatukogus библиотекае ветлӱз
 laenutas raamatukogust kirjandust библиотекаысь книга басьтӱз

Liitsõnad

raamatu+kogu+

raamatukoguhuone лыдзиськоннилэн юртэз

raamatukogutöötaja лыдзиськонниын ужась

raamatukoguhoidja <+h'oidja h'oidja h'oidja[t -, h'oidja[te h'oidja[id s>

библиотекарь

töötab linnaraamatukogus raamatukoguhoidjana кар книгакуаын

библиотекарь луыса ужа

raamatupidaja <+pidaja pidaja pidaja[t -, pidaja[te pidaja[id s> бухгалтер

pearaamatupidaja валтӱсь бухгалтер

töötab raamatupidajana бухгалтерын ужа

raamatupidamine <+pidamine pidamise pidamis[t pidamis[se, pidamis[te pidamis/i s>

1. (*majandusarvestuse liik*) бухгалтерия, лыдьян-чотан

eelarveline raamatupidamine бюджетной бухгалтерия

kahekordne raamatupidamine кык полэс бухгалтерия

õppis ülikoolis raamatupidamist вылӱ дышетскон юртын (я. университетын)

бухгалтерияез дышетӱз

2. KÕNEK (*raamatupidamisosakond, raamatupidajad*) бухгалтерия

raamatupidamine lõpetas bilansi бухгалтерия баланс лэсьтонзэ йышпумъяз

raamatupood <+p'ood p'oe p'oodi p'oodi, p'oodi[de p'oodi[sid_&_p'ood/e s>

книга магазин, книгаен вузкаронни

raamima <r'aami[ma r'aami[da raami[b raami[tud v>

1. (*raami panema*) рамае интыяны, рама пушкы инъяны

peeglit raamima синучконэз рама пушкы инъяны

raamitud portree рама пушкысь портрет

2. (*raamina ümbritsema*) котыртыны

nägu raamised kohevil juuksed бамзэ котырто вал пуштырес йырсиосыз

halli habemega raamitud nägu пурьсытам тушен котыртэм бам

raas <r'aas raasu r'aasu r'aasu, r'aasu[de r'aasu[sid_&_r'aas/e s>

1. (*väike tükk, väheke midagi, kübeke*) пыры, быртык; шапык; чырым;

(*eitavates väljendites: mitte sugugi, üldsegi mitte, põrmugi*) одӱг пыры но;

одӱг быртык но; одӱг шапык но; пичи но

järel on ainult raas leiba одйг пыры нянь кылемын
 supi sees oli ka raas liha шыдын одйг быртык сйлез но вал
 võid polnud raasugi вöй пичи но öй вал ни
 sööb nii, et ükski raas maha ei kukuks музэ одйг пырыез но медаз усыы
 шуыса сиське
 haige pole eilsest peale raasugi söönud висисьлэн толло тырысь ымаз одйг
 пыры но öй вал на
 inimesel pole häbi raasugi адямилэн одйг возьдаськонэз но öвöл
 mul pole raasugi tahtmist teiega vaielda мынам тйледын одйг но
 споръяськеме уг поты
 ei saanud öösel raasugi magada одйг чырым но изьыны öз быгат
2. (*hrl liitsõna järel osana*) (*abstraktmõistete puhul: väheke, natuke, veidike*)
 пичи, көня ке; пыры
 jõuraas кужым пыры
 õnneraas шуд пыры
 poisid rabelesid raas aega пиос пичияк жугиськызы
 ajame raas juttu көня ке вераськомы шат?
 ootame veel üks raas [aega] көня ке витёмы на
 anna raas mahti, ma mõtlen järele көня ке малпасько на
 kas sul on raasu aru peas? йырыд көня ке сураськыз-а, мар-а?
3. (*liitsõna järel osana*) (*hellitavalt v haletsevalt väikese inimese vms kohta*):
 lapseraas пичильтык

raasuke[ne] *dem* <raasuke_&_raasukene raasukese raasukes[t raasukes[se,
 raasukes[te raasukes/i s>

1. (*pisitilluke tükike*) пыры

ei ole täna veel raasukestki suhu saanud ымын одйг пыры но öй вал на ай
 туннэ

2. (*ka adverbilähedaselt: midagi väheke, pisut, natuke*) пичильтык, көня ке
 kas sa saad mind raasuke aidata? тон мыным пичильтык юртыны быгатод-
 а?

räägi raasuke kõvemini көня ке золгес вераськы

raatsima <r'aatsi[ma r'aatsi[da raatsi[b raatsi[tud v> (*hrl koos eitusega: näit
 kahjutundest, peenetundelisusest v kitsidusest tingituna valmis midagi tegema*)
 жаляны, жаль потыны

raba¹ <raba raba raba r'appa, raba[de raba[sid_&_rab/u s> (*õlle või kalja
 tegemisel järelejäänud paks mass*) пыды, брага

raba² <raba raba raba r'appa, raba[de raba[sid_&_rab/u s> (*kõrgsoo*) нюр

Liitsõnad

raba+

rabamätas муч

rabavesi нюр, пыкчем, пукись ву

rabandus <rabandus rabanduse rabandus[t rabandus[se, rabandus[te rabandus/i
 s> (*järsk eluohtlik haigussööst*) вир кошкон (я. кисьтйськон)

südamerabandus сьулэме вир кошкон

vanaema surma põhjuseks oli rabandus песянай сьулмыз кутыса кулйз

rabarber <rab'arber rab'arberi rab'arberi[t -, rab'arberi[te rab'arbere[id s>;
<rab'arber rab'arbri rab'arbri[t -, rab'arbri[te rab'arbri[id s> ВОР (*taim Rheum, selle mahlakas lehevars*) **ревень**

rabarb[e]rist valmistatakse kompotti **ревеньлэсь компот пöзьто**

Liitsõnad

rabarb[e]ri+

rabarb[e]rikook **ревеньлэсь кутэм нянь**

rabav <rabav rabava rabava[t -, rabava[te rabava[id *adj*> (*hämmastav, vapustav*)

паймымон, пыд йылысь погыртымон

rabav teade **пыд йылысь погыртымон ивор**

kõige rabavamaks löögiks oli talle õe surm **солы самой бадзым шуккет луиз**

апаезлэн кулэмез

rabe <rabe rabeda rabeda[t -, rabeda[te rabeda[id *adj*>

1. (*aine, eseme vm kohta: kergesti murduv v murenev, habras, pude*) **пырдйсь, чигылйськись; (metalli kohta) пырдйсь**

rabe lõng **чигылйськись (я. вужмем) шорт**

rabe nõõr **чигылйськись ньөр**

leib oli nii rabe, et pudenes sõrmede vahel laiali **нянь чиньыос вискин**

пырдыса быриз

2. PILTL (*katkev, katkendlik, ebakindel*) **нимаз-нимаз луэм, висьяськем, чигылйськись**

rabedad mõtted **нимаз-нимаз луэм малпанъёс**

vanadusest rabe hääl **пересьмемьсь чигылйськись куара**

3. (*kärsitu, peru, tormakas*) **тур-пар вырись**

rabedate liigutustega naine **тур-пар вырись кышномурт**

rabelema <rabele[ma rabel[da rabele[b rabel[dud v>; <rabele[ma rabele[da rabele[b rabele[tud v>

1. (*ägedasti ennast liigutama*) **вань кужмысь маке лэсьтыны тэтчаны,**

солань-талань (я. отчы-татчы) ветлыны; (lahti) мозмыны турттыны :

rabeleb kui kiskja puuris **четлыкысь пöйшур выллем солань-талань ветлэ**

laps rabeleb voodis, ei jää magama **изыны быгатымтэысьтыз, пинал**

кроватъын погылляське

2. (*rüseldes rammu katsuma*) **жугиськыны, нюръяськыны, ожмаськыны**

poisid rabelesid pisut **пиос куспазы кöня ке жугиськызы**

3. (*rabama, rühmata*) **ужаны, тыршыны, сюлмаськыны**

ema rabeles meeheitlikult, et peret toita **анаймурт вань сюлмысьтыз**

семьязэ сюдон понна сюлмаськиз

rabelesime hommikust õhtuni endale armu andmata **ми чукнаысен жытозь**

асьмеды жалятэк тыршим

4. (*sekeldama, õiendama, askeldama*) **берганы**

rabeleb ajapuuduses **дыр тырмымтэысь озьы но, тазы но берга**

ei maksa nii hirmsasti rabelda, tehke korralikult **воксё сыче берганы кулэ**

өвёл, ужалэ быгатэмдыя

rada <rada raja rada -, rada[de rada[sid_&_rad/u s>

1. (*kitsas tee, teerada*) **кужен (я. пыдын) ветлон сюрес, пичи сюрес**

rohtu kasvanud rada **бырем сюрес**

metsarada **нюлэс сюрес**

2. PILTL (*tee elus, tegevuses jne*) **сюрес**

rännurajad ветлон (я. калтыртон) сюрес
 elu kulgeb oma harilikku rada улон ас сюресэныз мынэ
 3. (võistlusteks v treeninguteks) дистанция, дорожка
 kerge rada капчи дистанция
 jooksjad asusid rajale бызисьёс бызён дистанциязы султйзы
 4. (lennuväljal stardiks ja maandumiseks) площадка, полоса
 stardirada LENN самолётлэн вырзон (я. лобзон) площадкаез
 5. (jäljerada, mille liikuja enda taha jätab) пытыы, сюрес :
 jäljerada пытыы
 lumel oli näha loomajälgede radu лымы вылын пöйшурьёслэн пытыюссы
 адско вал

raekoda <+koda koja koda k'otta, koda[de koda[sid s> (rae ametihoone, linnavalitsuse ametihoone) ратуша

raev <r'aev raevu r'aevu r'aevu, r'aevu[de r'aevu[sid_&_r'aev/e s> (meeletu viha)
 вожомон, урмон, вожпотон
 varjatud raev лушкем вожомон
 kedagi raevu ajama кинэ ке вожомытыны
 raevu minema вожомыны
 ta silmis välगतas raev солэн синьёсыз вожпотонэн тырмемын вал

raevukas <raevukas raevuka raevuka[t -, raevuka[te raevuka[id adj>

1. (raevus olev, raevu väljendav v sisaldav) вожомем
 raevukas mees вожомем пиосмурт
 2. (intensiivsuset eriti äge, metsik, pöörane) урмем
 raevukas torm урмем сильтöл

raevutsema <raevutse[ma raevutse[da raevutse[b raevutse[tud v>

1. (maruvihane olema, raevus määratsema) шукурьяськыны, лекъяськыны
 vaenlane raevutses vallutatud linnas тушмон басьтэм карын шукурьяськиз
 2. (loodusjõudude, tule jne kohta: määratsema, möllama, mässama)
 шукурьяськыны, лекъяськыны
 merel raevutseb torm зарезьын сильтöл шукурьяське
 kärestikus raevutsev jõgi из вырьёсын шукурьяськись шур

raha <raha raha raha -, raha[de raha[sid s>

1. (paberraha v münt) уксё, коньдон; (metallraha) корт уксё (я. коньдон),
 коньы; (peen-, vahetusraha) векчи уксё (я. коньдон) (rahasumma) люкам
 уксё (я. коньдон) :
 kroonine raha одйг кронаем уксё
 suur raha бадзым уксё
 maailmaraha МАJ быдэс дуннеын кутйськись уксё
 paberraha кагаз уксё
 palgaraha уждун
 pensioniraha пенси
 raha teenima уксё понна ужаны
 raha läbi lööma уксёез юнме быдтыны
 raha raiskama уксё быдтыны
 kogub vanu rahasid вуж уксё люка
 käis raha peeneks vahetamas уксё воштыны ветлйз
 raha väärtus tõuseb уксёлэн дуныз будэ

tal raha jookseb kogu aeg со уксѣтѣк ноку но уг улы
 raha otse kadus sõrmede vahelt уксѣ чиньы пыр вяз
 praegu on meil raha[de]ga kitsas али милям коньдонэн жикыт
 2. (*kaelaraaha*) уксѣтѣрлык, коньдоно ВЕР.; тѣнкѣтѣрлык ВЕР.
 3. (*auraha*) медаль
 sõjamehel rind rahasid täis оже пыриськемлэн гадь тыр медальёсыз

rahakott <+k'ott koti k'otti k'otti, k'otti[de k'otti[sid_&_k'ott/e s]>

1. (*kotike raha hoidmiseks*) уксѣ (я. коньдон) пуйы, портманет :
 võttis oma taskust rahakoti кисысысытыз уксѣ пуйызэ поттѣз
 2. PILTL (*rahalise, varandusliku seisu kohta*) уксѣ (я. коньдон) пуйы, кисы
 kõhn rahakott уксѣ (я. коньдон) пуйыез, кисыез буш
 paks v priske rahakott тыро уксѣ (я. коньдон) пуйы
 rahakotti kergitama уксѣ (я. коньдон) пуйыез капчиятыны

rahaline <rahaline rahalise rahalis[t rahalis[se, rahalis[te rahalis/i adj]>

1. (*rahana esinev v selles arvestatud*) уксѣ (я. коньдон), финанс
 rahalised kulud уксѣ (я. коньдон) тыроньѣс
 rahalised preemiad коньдонкузъым
 rahalised tulud пырись уксѣ (я. коньдон)
 rahalised vahendid (1) МАЖ (*käibevahendid*) коньдон средствоос; (2) (*raha*)
 уксѣ, коньдон
 naturaalmaksud asendati rahaliste maksudega натураен тыронэз коньдон
 тыронлы воштѣзы
 2. (*rahaga seotud, rahasse puutuv*) финанс, уксѣ, коньдон
 rahaline leping финанс огкыл
 missugune on sinu rahaline olukord? кыѣе югдурын тынад коньдон
 ужпумед?

rahandus <rahandus rahanduse rahandus[t rahandus[se, rahandus[te rahandus/i s]>

1. (*näit riigi rahasuhted*) финанс, уксѣ, коньдон
 ettevõtte rahandus ужпорьюртлэн коньдонэз
 riigi rahandus кун казна
 2. (*teadus rahalistest suhetest*) финансово-экономической кусыпъѣс сярысь
 тодос, финанс уж
 3. КÕНЕК (*rahandusosakond v -amet*) финьѣзэт, финансовой

rahapuudus <+p'uudus p'uuduse p'uudus[t p'uudus[se, p'uudus[te p'uudus/i_&_p'uuduse[id s]> (*raha puudumine v -nappus*) уксѣтѣк (я.

коньдонтѣк), тырмытытѣк улон
 ta elab suures rahapuuduses со тужгес тырмытытѣк улэ
 rahapuudusel jäi ehitamine pooleli коньдон тырмытытѣк, жутѣськон ужъѣс
 дугдытѣмын вал

rahastama <rahasta[ma rahasta[da rahasta[b rahasta[tud v] (*finantseerima*)

уксѣен (я. коньдонэн) тырмытыны, юрттыны
 komitee on rahastanud silmapaistvaid sportlasi комитет дано
 спортсменъѣслы коньдонэн юрттѣз

rahatrahv <+tr'ahv trahvi tr'ahvi tr'ahvi, tr'ahvi[de tr'ahvi[sid_&_tr'ahv/e s]>

(*karistusena määratud rahanõue*) штраф, уксѣ тырон

kõrge rahatrahv бадзым штраф
ta pääses rahatrahviga со коньдон тырыса мозмытскиз

rahavahetus <+vahetus vahetuse vahetus[t vahetus[se, vahetus[te vahetus/i s>

1. (*suurem raha peenemaks v vastupidi*) уксё (я. коньдон) бадзыматон я. векчиятон
2. (*üks vääring teise vastu*) уксё (я. коньдон) берыктон, воштон

rahe <rahe rahe rahe[t -, rahe[de rahe[sid s> йö, йöзор; куакакеньыр

sadas rahet йö зориз

rahe peksis vilja puruks йöзор вань кизем юэз быдтйз

Liitsõnad

rahe+

rahesadu йö, йöзор; куакакеньыр

rahetera <+tera tera tera -, tera[de tera[sid_&_ter/i s>

1. (*rahena sadav terake*) йö пыры; кеньыр

suured raheterad kukkusid rabisedes vastu aknaid бадзымесь йö пырыос

укное усыйлызы

2. MED (*lauhaigus*) йыды

rahmeldama <rahmelda[ma rahmelda[da rahmelda[b rahmelda[tud v>

(*askeldades kõvasti töötama, rühmata*) бызылыны, берганы; (*eriti kõvasti rühmata*) тыршыны

rahmeldas ringi со отчы-татчы бызылыз

rahmeldas põllul со бусыын тыршиз

rahn <r'ahn rahnu r'ahnu r'ahnu, r'ahnu[de r'ahnu[sid_&_r'ahn/e s> (*suur*

[*kivi*]kamakas) бадзым из люк

veealused rahnud ву пушкысь из люкьёс

jäärahn йö люк

rahu¹ <rahu rahu rahu -, rahu[de rahu[sid s>; <rahu adv>

1. (*riikide vahekord, kus kumbki riik ei rakenda teise suhtes vägivalda*) тупаса я. шыпыт улон

rahu kestis 30 aastat тупаса улон 30 ар кыстйськиз

2. (*rahusõlmimine, rahutegemine*) мир, мирной договор; (*rahuleping*) тупаса улон сярый огкыл

rahu sobitama тупаса улонэ вуыны

3. (*rahulikkus, meelerahu, vaenu puudumine, leplikkus*) тупаса улон, кельшыса улон

perekondlik rahu семья куспын тупаса улон

rahu naabrite vahel бускельёс куспын тупаса улон

4. (*rahulik ümbrus, häirimata olukord*) шыпытлык, сабырлык; (*hüvastijätusoovides elavale v surnule*) каньыллык; (*vaikus*) шыпытлык

hambavalu ei anna rahu пинь висён сабырлык уг сёты

puhka rahus, kallis isa! шыпыт көл, яратоно атае!

5. KÕNEK (*rahulikult, paigal, rahule, tülitamata*) шыпыт

ole nüüd natuke rahu! көня ке шыпыт ул ай!

Liitsõnad

rahu+

rahuarmastus тупаса улонэз яратон
rahuvalvaja шыпыт улонэз утись

rahu² <rahu rahu rahu -, rahu[de rahu[sid s]>

1. (*veepinnale ulatuv merepõhja kõrgendik*) куаси, лазег азь
laev jooksis rahule вулэйкы лазег азе ёрмиз
2. (*väike kivine püsiva taimkattega saar Lääne-Eestis*) риф

rahul <rahul adv>

1. (*rahuloluga v rahuldustundega suhtuv*) ярамон
rahul olema {*kellega-millega*} яраны, тырмыт луыны
ta on oma eluga väga rahul солы аслаз улонэз яра
millega sa nüüd rahul ei ole? ма тыныд уг тырмы на?
2. КӦНЕК (*rahus, rahulikult*) шыпыт
siingi ei lase sa mind rahul olla татын но тон мыным шыпыт улыны уд
сётйськы

rahuldama <rahulda[ma rahulda[da rahulda[b rahulda[tud v]>

1. (*rahuldust v rahulolu pakkuma*) ярамон (я. мылкыдъя) луыны; (*lootustele, soovidele, nõuetele vms vastama*) яраны, куронъёслы тупаны
praegune ametikoht rahuldab mind täiesti али уже мыным быдэсак яра
see minu huvisid ei rahulda со мынам куронъёсылы уг тупа
2. (*täitma, teostama*) быдэстыны; (*kustutama, leevendama, vaigistama*)
алданы, пӧяны
nälgä rahuldama кӧтэз алданы
kõikide soove pole võimalik rahuldada вань малпанъёсыз быдэстыны уг луы

rahuldav <rahuldav rahuldava rahuldava[t -, rahuldava[te rahuldava[id adj, s]>

1. (*vastuvõetav, kõlblik, keskpärane*) чидамон
saksa keele rahuldav oskus чидамон немец кылэз тодон
2. (*puuduliku ja hea vahelmine hinne koolis*) куинь
mitterahuldav кык
õpilase tunnistusel oli ka mõni rahuldav дышетскисьлэн аттестатаз кӧня ке
куинез но вал

rahulduma <rahuldu[ma rahuldu[da rahuldu[b rahuldu[tud v> (*millegagi rahul*

olema v rahule jääma) яраны, тырмыны
rahuldume vähesega милемлы ӧжытэн но тырме
ta on unistaja ja ei rahuldu argieluga со - ас малпанъёсыз пушкы выйем
адями, огшоры улон солы уг тырмы

rahuldus <rahuldus rahulduse rahuldus[t rahuldus[se, rahuldus[te rahuldus/i s>

(*rahuldamine*) мылкыдэз тырмытон, сӧлэмэз буйгатон; (*rahuldustunne, rahulolu*) мылкыд тырмон, сӧлмын каньыл луон
eneserahuldus актэ ачид буйгатон
tunneb tööst rahuldust ужезлэсь мылкыдыз пачыла
sai sugulise v seksuaalse rahulduse валесын мугоръёс ваче луон дыръя
шумпотон басьтйз
ütlen sinu rahulduseks, et ettekanne oli hea сӧлэмдэ буйгатон вылысь
верало, докладэд умой вал

rahule <rahule adv>

1. (*rahulikku, häirimata seisundisse v olukorda*) :

rahule jätma **исатэк кельтыны**

jäta kass rahule! **эн иса кочышез!**

2. (*kellegi v millegi suhtes rahulolevaks*) :

rahule jääma **кельшыны**

ma jään tema tööga täiesti rahule **мыным солэн ужез туж кельшиз**

3. (*rahulikuks, mittehäirituks*) **шыпыт, чус, либыт**

püüdis end vägisi rahule sundida **ассэ либатыны выриз**

rahulik <rahul'ik rahuliku rahul'ikku rahul'ikku, rahulik/e_&_rahul'ikku[de rahul'ikk/e_&_rahul'ikku[sid adj]>

1. (*mittesõjaline, rahuaegne*) **шыпыт, мирной**

rahulik elanikkond **мирной калык**

rahvusvaheliste tülküsimuste rahulik lahendamine **калыккуспо**

спорьяськонэз ченгешонтэк быдэстон

2. (*tasakaalukas, mitteerutuv v -ägestuv, tasane*) **шыпыт, чалмыт, зйбыт,**

лачмыт; (sellist seisundit väljendav, sellest tunnistust andev) сабырлыко, зйб-зйб

rahulik iseloom **зйбыт сям**

rahulik laps **шыпыт нылпи**

rahulik hobune **лякыт вал**

vend on rahulikum kui mina **выны мынэсьтым сабырлыкогес**

töö on tehtud, võime rahuliku südamega puhata **уж быремын, лякыт сюлмын шутэтскыны быгатском**

3. (*hrl looduse kohta: vaikne, rahus olev*) **куашетйсьтэм, шыпыт, чалмыт, буйгатйсь**

rahulik meri **куашетйсьтэм зарезь**

mets on nii rahulik ja vaikne **нюлэс сыче буйгатйсь но шыпыт**

4. (*suurte sündmuste v ebameeldivate juhtumisteta toimuv*) **шыпыт, дыртытэк**

rahulik elu **дыртытэк улон**

kodus on kõige mõnusam ja rahulikum olla **дорын самой умой**

сюлмаськытэк но шыпыт улыны

5. (*vormidelt, värvustelt vms vaos hoitud ja harmooniline*) **мылкыдэз**

буйгатйсь, тупась

maali rahulikud värvid **суредлэн буйгатйсь тусьёсыз**

rahulikult <rahulikult adv> **шыпыт, лачмыт, зйбыт, чалмыт; (hääle kohta)**

шыпыт, лачмыт, зйбыт, чалмыт

räägib rahulikult, häält tõstmata **со лачмыт вераське, куаразэ уг будэты**

mõned tulid tõtates, mõned rahulikult **кин ке дыртыса вуиз, кин ке -**

лачмытак

elu kulgeb rahulikult **улон ас лачмытэныз мынэ**

rahulolematu <+olematu olematu olematu[t -, olematu[te olematu[id adj, s]>

1. (*millegagi v kellegagi mitte rahul olev*) **тырмостэм, кельшымытэ,**

кельшисьтэм, ярамтэ

oma eluga rahulolematu inimene **ас улонэныз тырмостэм адями**

ta on alati tujust ära ja rahulolematu **солэн котьку урод мылкыдыз но номыр солы уг яра**

2. (*selline inimene*) **зурись, зургетйсь**

rahulolematute nurinast palju ei hoolitud **зурисъёс шоры туж ик учкись өз луы**

rahulolev <+olev oleva oleva[t -, oleva[te oleva[id *adj*> (*rahulolu ilmutav v väljendav*) **мылкыдаз кельшем (я. ярам)**
endaga rahulolev mees **аслыз ачиз кельшишь пиосмурт**

rahulolu <+olu olu olu 'ollu, olu[de olu[sid *s*> (*rahulolek*) **мылкыдэ кельшон, сюлэм каньыл луон**
tundsin rahulolu oma tööst **аслам уже аслым кельшиз**

rahumeelne <+m'eelne m'eelse m'eelse[t -, m'eelse[te m'eelse[id *adj*>

1. (*rahuarmastav, mittesõjakas*) **тупаса улонэз яратйсь; (rahuotstarbeline) тупаса улон понна луись**
rahumeelsed riigid **тупасам улон понна луись кунъёс**
2. (*loomult rahulik, tasane, tasakaalukas*) **шыпыт, лякыт, зйбыт, лачмыт; (rahulikust vaimus toimuv) шыпыт, куашетйсьтэм**
rahumeelne inimene **зйбыт адями**
probleemide rahumeelne arutamine **ужпумъёсты лачмыт эскерон**

rahunema <rahune[ma rahune[da rahune[b rahune[tud *v*>

1. (*rahulikumaks muutuma*) **буйгатскыны, буйганы, либатскыны; (tunnete kohta) буйганы, дугдыны, капчияны; (täielikult v maha rahunema) буйгатскыны, небзыны**
rahusti hakkas mõjuma ja haige rahunes **эмьюм пычаны кутскиз но висись буйгаз**
rahune ometi [maha]! **буйгатскы ни тон!**
2. (*olukorra kohta: stabiilseks v rahulikuks muutuma*) **басылыны, басылскыны, буйганы, буйгатскыны, лапкомыны, капчияны**
ootame ära, millal ajad rahunevad **возьмалом көня ке, мед басылскоз на**
3. (*looduse, liikumise kohta: vaikseks muutuma*) **басылыны, буйганы**
torm rahunes **сильтөл басылйз**

rahustama <rahusta[ma rahusta[da rahusta[b rahusta[tud *v*>

1. (*kellegi erutust, ärevust, hirmu vms vaigistama*) **буйгатыны, либатыны; (kärsitust, püsimatust) буйгатыны, лйятыны; (käratsejat maha) буйгатыны; (tundeid) пöяны (я. алданы)**
ema püüdis nutvat last rahustada **анаймурт бөрдйсь пиналзэ буйгатыны турттйз**
rahustab end teadmiseга, et töö saab varsti valmis **ассэ ужез кематэк дась луоз шуыса буйгатэ**
rahustav hääl **либатйсь куара**
2. **KÕNEK (tõrkumist, vastuhakku äärmise julmuseга maha suruma) зйбыны**

rahustav <rahustav rahustava rahustava[t -, rahustava[te rahustava[id *adj*>
буйгатйсь, либатйсь, лйятйсь

rahutu <rahutu rahutu rahutu[t -, rahutu[te rahutu[id *adj*>

1. (*ebakindel, vastuhakkudeга seotud*) **огыр-бугыр, бугырес, кышкыт**
maa elas üle rahutuid aegu **шаерын огыр-бугыр вакытьёс вал**
2. (*tasakaalutu, kärsitu v kergesti erutuv*) **сюлэмшуго, тэк улыны валасьтэм; (pingest, kannatamatusest vms elevil v närviline, seda seisundit väljendav)**

кушетскем

rahutu inimene тэк улыны валасьтэм адями

rahutud silmad кушетскем синьёс

3. (*hrl loodusnähtuste kohta: pidevalt muutlik*) воштйськись, огыр-бугыр туул muutus rahutuks тёл воштйськиз

4. (*tormakas, mitterahulik, sündmusterikas*) куашетйсь, кышкыт geoloogi rahutu elukutse геологлэн кышкыт профессиез

5. (*vormidelt, proportsioonidelt, värvustelt ebakõlaline*) валантэм, укыр, лекос

rahutu kirju kangas укыр кучо басма

rahutus <rahutus rahutuse rahutus[t rahutus[se, rahutus[te rahutus/i s>

1. (*mitte rahu andev närvitsus, ärevus, kärsitus*) сюрэмшугьяськон, сюрмаськон, керзегьяськон; (*hingeline heitlus*) кушетскон

rahutust tundma сюрэмшугьяськыны, сюрэм шуг луыны

rahutus vaibub сюрэмшугьяськон быре

rahutus suureneb сюрэмшугьяськон йылэ

2. (*väljaastumine, vastuhakk, käärimine vms*) бугырьяськон

talurahvarahutused гурт калыклэн бугырьяськонэз

tänavarahutused ульчаын я. урамын ортчылйсь бугырьяськоньёс

rahutused suruti maha бугырьяськонэз зйбизы

3. (*hrl looduse kohta: visklemine, mäslamine vms*) тулкымьяськон mere rahutus зарезь тулкымьяськон

rahvaarv <+'arv arvu 'arvu 'arvu, 'arvu[de 'arvu[sid_&'arv/e s> калыклэн лыдыз

rahvahulk <+h'ulk hulga h'ulka h'ulka, h'ulka[de h'ulka[sid_&_h'ulk/i s>

1. (*hulk inimesi ühes kohas*) трос калык

määratu v päratu rahvahulk туж трос люкаськем калык

rahvahulga sumin люкаськем калыклэн шуметэмез

2. (*pl*) (*rahvamassid*) калык

ajalugu teevad rahvahulgaд историез калык лэсьтэ

rahvalik <r'ahval'ik r'ahvaliku r'ahval'ikku r'ahval'ikku, r'ahvalik/e_&_r'ahval'ikku[de r'ahval'ikk/e_&_r'ahval'ikku[sid adj>

1. (*rahva hulgas kasutatud v levinud, rahvapärane*) калык

rahvalik keel калык кыл

rahvalikud kombed калык сямьёс

rahvalik muusika калык крезьгур

rahvalikud tantsud калык эктоньёс

rahvalikud väljendid калык вераньёс

üldrahvalik огъя калык

2. (*populaarne, rahvalähedane*) тодмо, калыке вöлмем

rahvalik poliitik тодмо политик

rahvaluule <+luule l'uule luule[t -, luule[te l'uule[id s> (*folkloor*) калык творчество

rahvaluulet koguma калык творчествоез люканы

rahvariie <+riie r'iide riie[t -, riie[te r'iide[id s (*hrl pl*)> калык костюм

rahvas <rahvas r'ahva rahvas[t -, rahvas[te r'ahva[id s>

1. (*etniliste tunnuste alusel piiritletavana*) калык

soome-ugri rahvad финн-угор калыкъёс

hõimurahvad чыжы-выжы калыкъёс

põhjarahvas уйпал калыкъёс

põlisrahvas, pärisrahvas выжы калыкъёс

2. (*mingi koha elanikud*) ульсьёс

linnarahvas городын ульсьёс

majarahvas гуртын ульсьёс

oma küla rahvas гуртоос

ära usu kõike, mida rahvas räägib! калык верамлы ваньмызлы эн оскы

3. (*maa, riigi rahvastik*) калык

jõukam rahvas узырьёс, узыр (я. бай) калык

härarahvas, isandarahvas кузёос

kehvikrahvas куанеръёс, куанер калык

paganarahvas язычникъёс

ristirahvas христианъёс

sulasrahvas ляльчиос

talurahvas крестьяньёс

tööraahvas ужась калык

4. (*inimesed*) калык; (*suur rahvahulk*) люкаськем калык

pulmarahvas, saajarahvas сюанчиос

õu oli rahvast täis азбар трос калык вал

ütles seda kogu rahva kuulates со сое вань калык кылымон вераз

5. (*teatud inimrühma v -põlvkonna kohta*) калык

kunstirahvas искусствоен вырись калык

noorrahvas пинал калык, пинальёс

noored on teadmishimuline rahvas пинальёс - котьмаин тунсыкъясъкись

калык

Liitsõnad

rahva+

rahvahääletus калыклэн кин ке понна куаразэ сётонэз

rahvalaul калык кырзан

rahvamaja калык корка

rahvatantsija калык эктон эктись

rahvastik <rahvast'ik rahvastiku rahvast'ikku rahvast'ikku,

rahvastik/e_&_rahvast'ikku[de rahvast'ikk/e_&_rahvast'ikku[sid s> (*teatud*

maa-ala elanikkond) ульсь, калык

linnarahvastik городын ульсьёс

maarahvastik гуртын ульсьёс

põhirahvastik (1) (*põline elanikkond*) выжы калык; (2) (*arvukaim elanikkond*)

ульсьёс, калык

Prantsusmaa rahvastik Франциын ульсьёс

rahvastiku iive калыклэн лыдызлэн будэмез

rahvastiku keskmine tihedus калыклэн шорлыд мындалаез

rahvatants <+t'ants tantsu t'antsu t'antsu, t'antsu[de t'antsu[sid_&_t'ants/e s>

калык эктон

rahvus <r'ahvus r'ahvuse r'ahvus[t r'ahvus[se, r'ahvus[te r'ahvus/i_&_r'ahvuse[id

s> калык, нация, выжы; (*rahvuslik kuuluvus*) калык, нация, выжы

väike rahvus **пичи лыдъем калык**
ta on rahvuselt v rahvuse poolest venelane **со выжыезья зуч**
mis rahvusest sa oled? **кыче выжыысь тон?**
siin oli inimesi mitmest rahvusest **татчы көня ке нациысь калык**
люкаськемын

Liitsõnad

rahvus+

rahvuspark **йӧскалык парк**

rahvuslik <r'ahvusl'ik r'ahvusliku r'ahvusl'ikku r'ahvusl'ikku,
r'ahvuslik/e_&_r'ahvusl'ikku[de r'ahvusl'ikk/e_&_r'ahvusl'ikku[sid *adj*]
(*rahvusega seotud*) **йӧскалык, национальной**
rahvuslik haritlaskond **калык интеллигенция**
rahvuslik iseteadvus **йӧскалык асвалан**
rahvuslikud tikandid **калык орнаментэн пужъятскемъёс**

rahvusvaheline <+vaheline vahelise vahelis[t vahelis[se, vahelis[te vahelis/i
adj]> **калыккуспо**
rahvusvahelised kokkulepped **калыккуспо огкыльёс**
rahvusvaheline lastekaitsepäev **нылпиосты утён калыккуспо нунал**
mereröövliite meeskonnad olid rahvusvahelised **англи кыл- калыккуспо кыл**

raibe <raibe r'aibe raibe[t -, raibe[te r'aibe[id s> (*loomade korjus, hlv laiba kohta*)
шӧй
loomade raiped **пудо-животъёслэн шӧйёссы**
haiseb kui raibe **шӧй зын потэ бордысьтыз**

raie¹ <raie r'aide raie[t -, raie[te r'aide[id s>
1. (*sisse- v puruksraiutu*) **коран**
sisseraie **чӧгем пус**
2. (*sisseraiutud [viili]hambad*) **насечка**
viiliraie **насечка**
kahekordse raidega viil **кык насечкаен напильник**

raie² <raie r'aie raie[t -, raie[te r'aie[id s>
1. **METS** (*raiumine, puudelangetus*) **нюлэс коран**
hooldusraie **нюлэс утялтон**
metsaraie (*seadusevastane*) **коран**
puhastusraie **нюлэс тазатон**
metsade iga-aastane raie **арлы быдэ ортчылйсь нюлэс коран**
2. (*loomasööt*) **корам сиён**
annab sigadele raiet ette **парсьёслы корам сиён сётэ**

raielank <+l'ank langi l'anki l'anki, l'anki[de l'anki[sid_&_l'ank/e s> **METS**
(*raiumiseks määratud metsaosa*) **делянка, корам инты**
raielangi pindala **корам интылэн быдзалаез**
raielankide koristus **делянкаез утялтон**

raiesmik <raiesm'ik raiesmiku raiesm'ikku raiesm'ikku,
raiesmik/e_&_raiesm'ikku[de raiesm'ikk/e_&_raiesm'ikku[sid s>, *ka raiestik*
(*ala, kust mets on maha raiutud*) **кораса быдтэм нюлэс**
raiesmikule istutati uus mets **кораса быдтэм нюлэс интые выльзэ мерттызы**

raiestik <raiest'ik raiestiku raiest'ikku raiest'ikku, raiestik/e_&_raiest'ikku[de raiest'ikk/e_&_raiest'ikku[sid s> vt raiesmik

raiskama <r'aiska[ma raisa[ta r'aiska[b raisa[tud v>

1. (*raha, vara, ruumi, aega vms*) тус-тас карыны; (*ära*) быдтыны oma vara [ära] raiskama аслэсьтыд ваньбурдэ тус-тас карыны raiskas raha igasuguse tühja-tähja peale уксёзэ (я. коньдонзэ) пöртэм чыры-пырылы быдтйз
ärge raisake elektrit! юнме шорысь тыл жуатыса эн возе raiskasime sellele terve õhtu [ära] солы быдэс жытмес быдтйм
2. PILTL (*võimeid, tundeid vms*) быдтыны
siin pole mõtet vaielda ja sõnu raisata татын вераськонэз ик öвöл
3. (*võrgutama*) урод сюресэ кыскыны, пöяны, быдтыны
tüdruk on ära raisatud быдтйзы нылэз

raisku <r'aisku adv>

1. (*kaotsi, tühja, nurja, asjatult, tulutult*) юнме, токма, дауре aega läks asjatult raisku дыр юнме ортчиз
tal on kahju oma raisku läinud noorusest солы аслаз юнме шорысь ортчем пинал даурез жаль
2. (*halvaks, kõlbmatuks, hukka, korrast ära*) сöриськем, уродмем; сисьмем, зынмем, пыкмем
raisku läinud puuvili уродмем емыш
liha läheb soolata raisku сылалтымтэ сйль зынме (я. уродме)
sadas tihti -- hein läks raisku чөм зоремен сэрен турын сисьмиз
3. (*moraalselt allakäinuks, taunitavaks, käest ära, hukka*) сöриськем, ортчем
hea elu ajab inimesed raisku умой улонлэсь адямиос сöрисько
poiss on raisku läinud, joob ja hulgub ringi пияш сöриськиз, юэ, костаськыса
ветлэ
täiesti raisku läinud түdruk быдэсак сöриськем ныл

raiuma <r'aiu[ma r'aiu[da raiu[b raiu[tud v>

1. (*katki, lõhki v tükkiideks lõõma*) кораны, коралляны, юдыны, юдылыны, пильыны, пильылыны; (*midagi otsast v küljest eraldama*) кораны; (*peeneks*) юдыны, юдылыны; (*pooleks, lahti*) люкыны, люкылыны; (*lühikeseks*) вакчиятыны; (*mõnda aega*) пильылыны, коралляны
kirvega raiuma тйрен кораны
raius puupaku lõhki со пуклөкез пильылыз
tapetud siga raiuti tükkiideks вандэм парсез юдэсьёслы люкылызы
peeneks raiutud kapsad юдэм кубиста
2. (*löökidega süvendit v auku tegema*) усьтыны, пасяны, пась лэсьтыны
müüri sisse on auk raiutud из борддоре пась лэсьтэмын
Peeter I raius akna Euroopasse PILTL Пётр I Европае укно усьтйз
3. (*puude kohta: langetama, maha võtma*) кораны, коралляны, погыртыны, погыръяны; (*teatud hulka*) люкыны
metsa raiuma нюлэс (я. сик)
4. (*terava riistaga mingit materjali töötlemata, seda viimistlema*) лусйыны, лусйылыны, такыланы, такыласькыны, вöлыны; (*puitu*) пильыны;
(*raidkunstiga: tahudes kivist valmistama*) лэсьтыны
kivisse on raiutud ornament из пушкы орнамент суредамын
5. (*palkidest ehitama*) жутыны, пуктыны, лэсьтыны
kevadel hakati maja raiuma тулыс корка пуктыны кутскизы

6. (*külmrelvaga hoope andma*) кораны, коралляны; (*tapma*) виыны
 raius mõõgaga mõlemale poole **палашеныз кык паласен кораз**
7. (*tulerauaga tuld lööma*) сеньки тыл поттыны
 raius tule taela külge **чакмаен сенькиысь тыл поттйз**
8. (*tulusel ahinguga liüies kalu püüdma*) ботаны, пинё ботанэн чорыг
кутыны
 käis jõel kalu raiumas **шуре ботаны ветлйз**
 võta ahing ja muudku raiu **ботан кут но ботаса ул**
9. (*ägedalt taguma, lööma, vehkima*) вожомыса шуккылыны; (*rütmi, ka sellega kaasneva heli kohta*) сэрпалляськыны, жугыны
 süda raiub rinnus **гаддын сюлэм жуге**
 haige raiub käte ja jalgadega **висись киосыныз но пыдъёсыныз сэрпалляське**
10. PILTL (*midagi järsult ütlema*) вераса куштыны ВЕР.К.; (*kindlalt erisugust arvamust avaldama*) вераны, зульыны
 raiub ühte ja sama **ог кылзэ зуле но зуле**

rajama <raja[ma raja[da raja[b raja[tud v>

1. (*ehitama, töötades looma, tegema*) жутыны, пуктыны, лэсьтыны;
 (*tunnelit*) **усьтыны, лёгыны**; (*elektriliini, kanalit, naftajuhet, [raud]teed, silda vms*) **кыскыны**; (*aeda, parki, peenart*) **пуктыны, усьтыны, будэтыны**
 rajasime puuviljaaia **емышо сад будэтйм**
 linn on rajatud jõe äärde **кар шур дуре пуктэмын**
2. (*asutama, moodustama, looma, ellu kutsuma*) кылдытыны, усьтыны
 oma perekonda rajama **аслэсьтыд семьядэ кылдытыны**
 uut ühiskonda rajama **выль мер кылдытыны**
 linna rajati uus teater **городэ выль театр усьтйзы**
3. (*põhja v alust panema*) кылдытыны, тупатыны
 rajati ühine kirjakeel **огъя литературной кыллэсь инъетсэ кылдытйзы**
4. (*midagi aluseks võtma, kellelegi v millelegi tuginema*) пыкъяськыны
 kirjanik on rajanud oma teose isiklikele läbielamustele **гожъясь**
произведенияз ас эскертэт-тодэтэз вылэ пыкъяське

rajanema <rajane[ma rajane[da rajane[b rajane[tud v> (*millelgi põhinema, baseeruma*) **пыкъяськыны, юнматыны**
 uurimus rajaneb rikkalikul materjalil **эскерон уж юнматэмын узыр**
материалэн

rajoon <raj'oon rajooni raj'ooni raj'ooni, raj'ooni[de raj'ooni[sid_&_raj'oon/e s>

1. (*maa-ala, piirkond, paikkond*) **район, инты**
 elamurajoon, elurajoon **улон район**
 mägirajoon **гурезё инты**
2. (*haldusüksus*) **ёрос, район**
 linnarajoon **кар район**
 rajooni täitevkomitee **ёрос исполнительной комитет, райисполком ВУЖМ.**
 sõitis rajooni nõupidamisele **КОНЕК ёрос совещание кошкиз**

Liitsõnad

rajooni+

rajoonihaigla **ёрос эмъяськонни**

raju <raju raju raju r'ajju, raju[de raju[sid s> (*maru, kange torm*) **сильтёл**; (*merel*)
штурм
 raske raju **кышкыт сильтёл**

tugev raju **кужмо сильтӧл**
raju tõuseb **сильтӧл жутйське**
tuul paisus rajuks **тӧл сильтӧллы пӧрмиз**
laev sattus rajusse **корабль шторме сюриз**
raju tekitas metsades suurt kahju **сильтӧл нюлэсьёслы (я. сикъёслы) бадӟым ыштон ваиз**

rakend <rakend rakendi rakendi[t -, rakendi[te rakende[id s> ([ette]rakendatud loom[ad]) **кыткет**
hoburakend **вал кыткет**
kahehobuserakend **кык валэн кыткет**
kolmikrakend **тройка**

rakendama <rakenda[ma rakenda[da rakenda[b rakenda[tud v>

1. (*rakmeisse panema*) **кыткыны; (ette) кыткыны**
rakendas hobuse saani ette **валэз кыткиз**
rakendas hobuse [vankri eest] lahti **валэз юскиз**
2. (*kasutusele võtma*) **кутыны; (kasutama) уже кутыны**
tööstuses rakendatakse moodsat tehnikat **промышленностьын выль техникаез уже куты**
mind rakendati ekspordina **монэ эксперт карыса кутызы**

rakett <rak'ett raketi rak'etti rak'etti, rak'etti[de rak'etti[sid_&_rak'ett/e s>

(*püroseguga täidetud kest, raketmootoriga lennuaparaat*) **ракета**
meteoroloogiline rakett **инкуазь чаклан ракета**
planeetidevahelised raketid **инсьӧрму ракетаос**
tuumarakett **СӖЯ ядер ракета**

Liitsõnad

raketi+

raketiehitus **ракета лэсьтон**

rakett+

rakettlennuk **ракета нулйсь аслобет**

rakk¹ <r'akk raku r'akku r'akku, r'akku[de r'akku[sid_&_r'akk/e s> **БИОЛ клетка**

elav rakk **улэп клетка**

emarakk **анай клетка**

nägemisrakk **адӟон (я. зрительной) клетка**

närvirakk **лулсэр клетка**

rakkude jagunemine **клеткаослэн люкиськемзы**

tunnen seda iga rakuga **PILTL мон сое вань клеткаосыным шӧдйсько**

rakk² <r'akk raku r'akku r'akku, r'akku[de r'akku[sid_&_r'akk/e s> (*vill*) **тульзем,**

нярзем, пульы

verirakk **вир пуксем**

vesirakk **вупульы**

rakkes <r'akkes *adv, adj*>

1. (*ees, rakmetes*) **кыткемын**

hobune on rakkes **вал кыткемын**

2. (*hõivatud, koormatud*) **кыткемын**

on tööga rakkes **уже кыткемын**

rakku <r'akku adv> vt ka rakkus (vesivilli) :

jalad läksid käimisest rakku трос ветлэмлы луыса пыдъёс тульзизы
jooksis mööda asutusi jalad rakku ужъюртъёстй пыдыз нярзытозь бызьылийз

rakkus <r'akkus adv, adj> vt ka rakku (vesivillis) нярзем, сюрмем, пульдэм

käed on rakkus киос пульдылэмын
rakkus peopesad сюрмем кипыдэсьёс

rakmed pl <rake r'akme rake[t -, r'akme[te r'akme[id s>

1. (hobuseriistad) вал кыткон котыр, сиес тйрлык
2. (sõduri õla- ja võõrihmad) вал кыткон котыр, сиес тйрлык

raksatama <raksata[ma raksata[da raksata[b raksata[tud v>

1. (korraks raksuma) шатыртыны, зукыртыны
oks raksatas jalge all пыд улын улвай шатыртйз
uks andis raksatades järele өс зукыртыса усьтйськыз
2. (kärgatama) дыбыртыны, гудыртыны
raksatas kõu гудыри дыбыртйз
3. (raksama) вань кужмысь шукккыны
raksatas rusikaga vastu ust вань кужмыныз өсэ шуккиз
4. (kähvama) кеськыны

raksuma <r'aksu[ma r'aksu[da raksu[b raksu[tud v>

1. (ragisema) шатыртыны, зукыртыны, куажыртыны
kuivanud raod raksuvad jalge all кёс улвайёс пыд улын шатырто
kurk raksub hamba all кияр (я. огреч) пинь улын куажыртэ
2. (mürtsuma, raukuma) дыбыртыны
pikne raksus ja raukus гудыри дыбыртйз но тачыртйз
3. (kärkima) кесяськыны, шуметыны
taat raksub viha pärast пересь йыркуреныз шуметэ

ramm¹ <r'amm rammi r'ammi r'ammi, r'ammi[de r'ammi[sid_&_r'amm/e s> ЕНІТ,

ТЕНН (rammimisvahend) копёр
diiselramm дизельной копёр

ramm² <r'amm rammu r'ammu r'ammu, r'ammu[de r'ammu[sid_&_r'amm/e s>

1. (jõud, jaks) кужым, зигар, моң
eluramm улон моң
ihuramm зигар
käteramm ки кужым
täies rammus mees солэн кын кортэз куртchon дырыз (пиосмурт сярысь)
las ma kogun rammu! мон кужым люкало на
2. (loomade rammusus) тыр, сйлё-ви́ро, сюдэм, тазамем
lehm läks rammu скал тазамиз
3. KÕNEK (väetis) мусылал, удобрение; кыед
kunstramm минеральной удобрение
laudaramm кыед

rammestus <rammestus rammestuse rammestus[t rammestus[se, rammestus[te

rammestus/i s> жуммон, катътэммон; (jõuetus) жуммон, катътэммон;
(väsimus, roidus) жадён

töötati täieliku rammestuseni **копак жуммытозь ужазы**
pärast sööki tuli rammestus peale **сиськем бере катытэммиськиз**

rammus <rammus rammusa rammusa[t -, rammusa[te rammusa[id *adj*>

1. (*loomade kohta: paks*) **таза, сйлё-ви́ро, вольы́т**

rammus vasikas **таза ош**

rammusad hobused **вольытэсь вальёс**

2. (*rasvane, toitev*) **вõё**

rammus supp **вõё шыд**

3. (*mulla, pinnase kohta*) **удалтйсь**

rammus muld **удалтйсь музъем**

4. (*lopsakas*) **удалтэм**

rammus rohi **удалтэм туры́н**

5. PILTL (*millegi rohkuse, intensiivsuse kohta: priske, võimas*) **номыр өвөл, тырмыт**

rammus noos **тырмыт ваньбу́р**

rand <r'and ranna r'anda r'anda, r'anda[de r'anda[sid_&_r'and/u *s*>

1. **ярдур**

kaljune rand **ме́ч из гурезё ярдур**

soine rand **нюро ярдур**

piki randa **ярдур кузя**

lained jooksevad rannale **тулкымъёс ярдур пала бызё**

2. (*supelrand*) **пляж, пыласькон инты**

lähme randa! **ойдолэ пляже!**

ranna+ (*maismaaosaga seotud*)

rannaliiv **ярдур луо**

ranna+ (*supelrannaga seotud*)

rannapall **пляжын шудон туп**

randlane <r'andlane r'andlase r'andlas[t r'andlas[se, r'andlas[te

r'andlas/i_&_r'andlase[id *s*> (*rannaelanik*) **ярдурын ульсь**

Peipsi järve randlased **Чудской тылэн ярдурьёсаз ульсьёс**

randuma <r'andu[ma r'andu[da r'andu[b r'andu[tud *v*> **ярдуре уяса вуыны;**

(*inimeste kohta*) **ярдуре уяса вуыны**

laev randus **дугдйз**

range <r'ange r'ange r'ange[t -, r'ange[te r'ange[id *adj*> **юн; (*karm*) юн; (*nõudlik*)**

чурыт

range arvestus **чурыт учёт**

range distsipliin **чурыт дисциплина**

rangete põhimõtetega *v* elukommetega mees **чурыт куроньёсын пиосмурт**

ära ole temaga *v* ta vastu nii range! **сы́че чурыт эн возь астэ соин!**

rangluu <+l'uu l'uu l'uu[d -, l'uu[de_&_luu[de l'uu[sid_&_l'u[id *s*> ANAT

карнанлы, эшлы

murdis kukkudes rangluu **усьыса карнанлызэ чигем**

rangus <r'angus r'anguse r'angus[t r'angus[se, r'angus[te r'angus/i_&_r'anguse[id

s> **чурытлык; (*karmus*) чурытлык; (*nõudlikkus*) чурытлык**

kohtles meid täie rangusega **милемлы солэн туж чурытэсь куроньёсыз вал**

ranits <ranits ranitsa ranitsa[t -, ranitsa[te ranitsa[id s> **ранец, школае ветлон сумка**
kooliranits **ранец**
tõttas kooli, ranits seljas **школае тыбыраз ранецен дыртїз**

ranne <ranne r'andme ranne[t -, r'andme[te r'andme[id s>

1. **суйпос, кипос**
käsi on randmest valus **килэн суйпосэз висе**
võttis kella randmelt **киысьтыз чассэ куштїз**
2. (*rannet kattev kinda osa*) **кунчи ВЕР.К.**

rannik <rannik ranniku ranniku[t -, ranniku[te ranniku[id s> GEOGR (*rannavöönd koos selle naabruses oleva maismaa ja merega*); KÕNEK (*rand*) **ярдур**
mererannik **зарезь ярдур**
Põhja-Eesti rannik **Уйпал Эстонилэн ярдурез**
laev lähenes rannikule **корабль ярдуре вуиз**

rant <r'ant randi r'anti r'anti, r'anti[de r'anti[sid_&_r'ant/e s>

1. (*serv, ääris*) **дур; (karusnahast) дур**
sinise randiga taldrük **лыз дуро тэркы**
ämbel on randini vett täis **ведра дурозяз вуэн тырмемын**
2. (*jalatsitel*) **рант**
randiga kingad **рантовой сапер**
3. (*mütsil*) **дур**
randiga müts **дуро шляпа**

raporteerima <raport'eeri[ma raport'eeri[da raporteeri[b raporteeri[tud v>
рапорт сётыны
raporteerib ülesande täitmisest **задание быдэстэм сярысь рапорт сётэ**

rapped *pl* <rape r'appe rape[t -, rape[te r'appe[id s>

1. (*kalarookmed, tapajäätmed*) **кылем-мылемьёс**
kalarapped **чорыглэн кылем-мылемьёсыз**
2. (*väljarabatud viljaterad*) **кутсан**

rappima <r'appi[ma r'appi[da rapi[b rapi[tud v>

1. (*kala, lindu*) **сузяны, тазатыны, кёт пушсэ поттылыны**
kalu rappima **чорыг сузяны, тазатыны**
rapitud kala **сузям чорыг**
2. (*kiskuma, rebima*) **кесяны; (kitkuma) ишкыны, ишканы**
rappida saanud kukk **гонтэм атас**
koer rapib kassi **пуны кочышез (я. писэез) кеся**
vanaeit rapib köögis kana **пересь кухняын курег ишке**
3. (*rabelema, visklema, ka töötegemise kohta*) **солань-талань вырыны, шонаськыны; бызьылыны, сյолэмшугъяськыны; (hakkama) сузяны, тазатыны, кёт пушсэ поттылыны**
poiss hakkas unes rappima **пияш уйвөтаз шонаськыны кутскиз**
päevad läbi rapiti rasket tööd teha **уй-нунал уж дурын бызьылоно луиз**
4. (*peksma*) **жугыны, тышканы, йөттыны; шуккыны**
pataljon oli lahingus kõvasti rappida saanud **ожын батальонлы умой гинэ йөттїзы**
rahe rappis vilja maha **йөзор ю-нянез шуккиз**

raps¹ <r'aps *adv, interj*>; <r'aps rapsu r'apsu r'apsu, r'apsu[de r'apsu[sid_&_r'aps/e s]>

1. (*annab edasi rapsatust*) **жабыр**

kass püüdis hiire raps kinni **кочыш** (я. писэй) шырез жабыр гинэ кутйз

2. (*järsk [kerge] löök*) **зуркак кыскон, кыскем; шуккем, мыжгем; чапкем, сале**м :

tõmbas järsu rapsuga haavalt sideme **яраысь бинетсэ зуркак кыскиз**

raps² <r'aps rapsi r'apsi r'apsi, r'apsi[de r'apsi[sid_&_r'aps/e s]> PÖLL (*taim Brassica napus oleifera*) **рапс**

rapsama <r'apsa[ma rapsa[ta r'apsa[b rapsa[tud v]>

1. (*järsku ja energiliselt haarama*) **кутыны; (välja) басьтыны, таланы; (kusagilt pealt, ära) басьтыны; (katki, puruks) кесьыны, кесяны; (paigalt, teat asendist ära) куштыны, кыскыны; вырзыны**

rapsas mul käest kinni **мынэсьтым киосме кыскиз**

kass rapsas hiire kinni **кочыш** (я. писэй) шырез кутйз

poiss rapsas mütsi kähku peast **пияш жогак гинэ йырысьтыз изыызэ куштйз**

hobune rapsas kohe paigalt **вал соку ик интыысьтыз вырзиз**

2. (*järsku tõusma*) **жогак** (я. тэтчыса) султыны, вырзыны

jalule rapsama **жогак пыд былэ султыны**

3. (*korraks lööma, nähvama, sähvama*) **шуккыны**

Ants rapsas hobust piitsaga **Антс валэз сюлоен шуккиз**

4. (*järsku, ootamatult midagi üttelema*) **вераса куштыны** (я. сётыны) **ВЕР.К.**

äkki ta rapsas, et tuleb minuga kaasa **шодтэк шорысь со вераса куштйз, монэным чош мыноз шуыса**

raputama <raputa[ma raputa[da raputa[b raputa[tud v]>

1. **сэзьяны, курткыны; (puhtaks) сэзьяны, курткыны; (tühjaks) сэзьяны, курткыны**

read raputama **йыр сэзьяны**

{kelle} kätt raputama **(кинлэсь) кизэ сэзьяны**

rusikaid raputama **мыжыкжёсын шонаны**

raputas oma riided lumest puhtaks **дйськутсэ лымылэсь курткиз**

raputasin koti tühjaks **сумкаез буш луытозяз сэзьяй**

2. (*inimese keha kohta: rappuma panema*) **куалекьяны, дырекьяны;**

(*külmavärinate kohta*) **юзыр-кезьяр карыны**

külmavärinad raputasid keha **быдэс мугор юзыр-кезьяр луэ**

palavik raputas teda **зырдамысьтыз куалекья**

3. (*puistama*) **пызьнаны, кисьтыны**

raputab võileiva peale soola **со вёйын нянь былэ сылал пызьна**

rased <raseda raseda[raseda[t -, raseda[te raseda[id *adj, s*>

1. **секутэн, пинал** (я. нылпи) **ваёно; кото ВЕР.К.**

rasedate palat **секутэнъёслэн палатазы**

2. **секутэн, пинал** (я. нылпи) **ваёно; кото ВЕР.К.**

rased naine **кото кышномурт** (я. нылкышно)

rasedaks jääma **кото луыны**

Mari jäi Juhanist rasedaks **Мари Юханлэсь секутэн луиз**

ta on teist kuud rased **солэн кык толэзьем котыз вань**

rasedus <rasedus raseduse rasedus[t rasedus[se, rasedus[te rasedus/i s>
секытэн, пинал (я. нылпи) ваёно луон; кӧто луон ВЕР.К.
emakaväline rasedus **внематочной секытэн луон**
rasedust katkestama **секытэн луонэз куспетй карыны**

raseerima <ras'eeri[ma ras'eeri[da raseeri[b raseeri[tud v> (*habet vm karvu ajama*) **мычыны, брить карыны; (ära) мычыны, брить карыны; (end) мычиськыны, бриться карыны**
ta raseerib end igal hommikul **со чукналы быдэ мычиське**
puhtaks raseeritud lõug **чылкыт мычем ангес**
paljaks raseeritud pea **пилеш мычем йыре**
raseerimata nägu **мычымтэ ымныр**

raske <r'aske r'aske r'aske[t -, r'aske[te r'aske[id *adj*> **секыт, жутымон; (keeruline) секыт, жутымон; (vaeva nõudev) секыт; (tõsine) кышкыт, шуг**
raske kandam **жутымон ныпъет**
raske kohver **секыт чемодан**
raske aeg **секыт дыр (я. вакыт)**
raske eksam **шуг экзамен**
raske haige **секыт висись**
raske südamega **секыт сюлмын**
astuma raskel sammul **секыт вамышъяны**
raske uskuda **секыт оскыны**
raske ütelda **секыт вераны**
raske on hingata **шоканы секыт**
{kes} on raske rahakotiga PILTL **коньдон пуйы выжт.в.**

raskejõustik <+j'õust'ik j'õustiku j'õust'ikku j'õust'ikku, j'õustik/e_&_j'õust'ikku[de j'õust'ikk/e_&_j'õust'ikku[sid s> **SPORT (maadlus, poks ja tõstmine) секыт атлетика, бокс; (ainult tõstmine) секыт атлетика**

raskelt <r'askelt *adv*> **секыт, шуг; (rohke vaevaga) секыт, шуг; (rõhuvalt) секыт; (masendavalt) секыт; (tugevasti) секыт; (kõnnaku kohta: kerguseta) мырдэм**
raskelt haavatud **секыт сӧсыртэм**
raskelt hingama **секыт шоканы**
raskelt magama **мырдэс изьыны (я. кӧлыны)**
astus v sammus raskelt **секыт вамышъяз**
haige kõneles raskelt **висись мырдэм вераськыз**

raskendama <raskenda[ma raskenda[da raskenda[b raskenda[tud v>
(*raskemaks, vaevalisemaks muutma*) **шугомыны, секытаны; (keerulisemaks muutma) секытгес карыны**
raskendatud hingamine **мырдэм шокан**
vihm raskendab põllutööd **зорэн сэрэн бусы ужъёс жегало**

raskesti <r'askesti *adv*> **секыт, мырдэм; (tugevasti) секыт, мырдэм**
raskesti kasvatatav laps **кылзйськисьтэм нылпи**
raskesti ligipäätav koht **пырантэм-потантэм, мырдэм пырано-потано инты**
raskesti mõistetav tekst **валантэм**
isa on väga raskesti haige **атай туж секыт висе**
täna öösel magasin raskesti **туннэ уин секыт изи (я. кӧлй)**

raskus <r'askus r'askuse r'askus[t r'askus[se, r'askus[te r'askus/i_&_r'askuse[id s>

1. кайгу; (*murede kohta*) кайгу; (*keerukus*) секыт, секытлык; (*tõsidus*)

кышкытлык

raskus jalgades секыт пыдьёс

kaotuse raskus ыштон секытлык

haiguse raskus висёнлэн кышкытлыкез

jää murdus meie raskuse all милям секытэнымы йӧ пилиськиз

ta vajus mulle kogu raskusega peale со мон вылэ вань секытэныз зйбиськиз

2. (*kaal*) сектала

raskuselt erinevad kehad пӧртэм секталаё мугоръёс

3. (*ese, mis mõjub oma massiga*) секыт, сектала, зйбет; (*õngetina*) выйтэт

raskuste tõstmise секыт жутыны

kortsunud paberid pandi raskuse alla погмаськем бумагаосты зйбет улэ

понйзы

rass <r'ass rassi r'assi r'assi, r'assi[de r'assi[sid_&_r'ass/e s>

1. ANTR (*[inim]tõug*) раса

inimrass адыми раса

segarass сураськем раса

europiidne rass европей, европейской раса

negriidne rass негроид, негроидной раса

mongoliidne v kollane rass монголоид, монголоидной раса

2. BIOL (*liigisisene rühmitus*) раса

geograafilised rassid географи расаос

rassima <r'assi[ma r'assi[da rassi[b rassi[tud v> (*tööd rabama*) секыт ужаны;

кус (я. гогы) вырзытыны ВЕР.К.; (*rahmeldama*) бызьылыны; (*end väsinuks*)

жуммыны, катътэммыны

ta on eluaeg rasket tööd rassinud со быдэс улонзэ секыт ужын ужамын

rassism <rass'ism rassismi rass'ismi rass'ismi, rass'ismi[de

rass'ismi[sid_&_rass'ism/e s> расизм

rasv <r'asv rasva r'asva r'asva, r'asva[de r'asva[sid_&_r'asv/u s> кӧй, вӧй

sulatatud rasv чыжатэм кӧй

räästunud rasv кунам кӧй

searasv парсь кӧй

koorib supi pealt rasva шыд вылысь вӧйзэ октэ

taldrikud on rasvaga koos тэркыос вӧйесь

rasv ladestub naha alla кӧй ку улэ люкаське

rasvane <rasvane rasvase rasvas[t -, rasvas[te rasvase[id adj>

1. кӧй, зӧк, куаем, таза; (*ainult elusolendite kohta*) кӧй, зӧк, куаем, таза

rasvane supp вӧё шыд

rasvane toit вӧё сиён

rasvaseks nuumatud siga кӧй парсь

rasvane mees КӦНЕК куаем пиосмурт

2. (*rasvaga kaetud, märdunud*) вӧё

rasvased toidunõud вӧё тусьты-пуньы

rasvased juuksed вӧё йырси

3. КӦНЕК (*trükkikirja, kriipsu vms kohta*) бадзым

rasvase trükiga v rasvases trükis tekst бадзым букваосын гожтэм текст

4. PILTL (*rõve, vänge*) лэчыт, вандйсь ВЪЖТ.В.

rasvane anekdoot лэчыт анекдот

5. PILTL (*õline, lipitsev*) пырыськись

räägib rasvase häälega пырыськись куараен вераське

rasvasisaldus <+sisaldus sisalduse sisaldus[t sisaldus[se, sisaldus[te sisaldus/i s> вӱй

suure rasvasisaldusega piim вӱё йӱл

rasvatihane <+tihane tihase tihase[t -, tihase[te tihase[id s> ZOO (Parus major) ПИСЛЭГ

rasvuma <r'asvu[ma r'asvu[da r'asvu[b r'asvu[tud v> (*rasva minema*) куайыны, тазамыны

noor naine kardab rasvuda егит кышномурт куамезлэсь кышка

ratas <ratas r'atta ratas[t -, ratas[te r'atta[id s>

1. питран, поглян, колёса

esiratas азь питран

tagaratas бер питран

rattad vajuvad porri питранъёс нӱдэ (я. дэрие) выё

tuleb ratast vahetada питранэз воштыны кулэ

2. КӱНЕК (*jalgratas*) велик; (*mootorratas*) мотик

meesteratas пиосмурт велик

naisteratas нылкышно велик

käib rattaga leiba ostmas нянь дуре великен ветлэ

3. (*pl*) КӱНЕК (*vanker*) уробо; (*auto kohta*) машина

rakenda hobune rataste ette валэз кыткы

4. АЖ (*vankrirattakujuuline piinamise riist*) колесо, курадзытон амал я. арбери

5. (*sõõr*) кульчо; (*ketas*) питыри; (*rõngas*) кульчо

ratasteks lõigatud õun кульчоен-кульчоен вандылэм улмо

6. (*keha ring üle pea*) колесо

lapsed lõövad ratast нылпиос колесо лэсьто

ratta+ (*jalgratta-*)

rattasõit великен ветлон

ratastool <+t'ool tooli t'ooli t'ooli, t'ooli[de t'ooli[sid_&_t'ool/e s> сосыррьёслы (я. инвалидной) коляска

ratastooliga v ratastoolil liikuma инвалидной коляскаен ветлыны

ratsa <r'atsa adv>

1. (*kaksiti hobuse seljas istudes, kaksiratsa*) вал вылын, борзёмен

ratsa sõitma был вылын ворттылыны

2. PILTL (*kibekiiresti*) туж жоғ

loodab ratsa rikkaks saada туж жоғ узырмыны турттэ

Liitsõnad

ratsa+

ratsasport валэн чошатскон

ratsanik <r'atsan'ik r'atsaniku r'atsan'ikku r'atsan'ikku,

r'atsanik/e_&_r'atsan'ikku[de r'atsan'ikk/e_&_r'atsan'ikku[sid s>

1. (*ratsa sõitja*) вал вылын (я. борзёмен) ворттылысь; (*ratsaväelane*)

кавалерист; (*kunst*-) наездник, ворттылйсь
võistlustest võtab osa sadakond ratsanikku чошатсконэ ог сю валэн
ворттылйсь пыриське
2. AJ (*ratsanikuseisuse liige*) наездник

ratsionaalne <ratsioon'aalne ratsion'aalse ratsion'aalse[t -, ratsion'aalse[te
ratsion'aalse[id *adj*> визьмын (я. малпаса) лэсьтйсь (я. лэсьтэм),
рациональной; (*mõistuspärane*) визьмын (я. малпаса) лэсьтйсь (я. лэсьтэм),
рациональной; (*otstarbekas*) пайдалыко, пайдаё
ratsionaalne kasutamine пайдалыко кутйськон
otsib ettepanekust ratsionaalset tuuma чектонысь пайдаё пуштроссэ утча

ratsu <ratsu ratsu ratsu[t -, ratsu[de ratsu[sid *s*>
1. (*ratsahobune*) ворттылйсь вальёс
uhked ratsud йоно ворттылйсь вальёс
jakuudid on kasutanud ratsudeks põtru якутьёс ворттылон понна пужейёсты
куто
2. (*malend*) конь
ratsuga käima конен ветлыны

ratsutama <ratsuta[ma ratsuta[da ratsuta[b ratsuta[tud *v*>
1. (*ratsa sõitma*) вал вылын ворттыны, ворттылыны; (*kapates*)
лашкинтыны; (*mõnda aega*) ворттылыны; (*oma lõbuka*) валэн ветлыны
hobusel *v* hobuse seljas ratsutama вал вылын ворттылыны
galoppi ratsutama лашкинтыны
ratsutas naaberkülla бцскель гуртэ ворттыса кошкиз
ratsutas hobuse jõe äärde jooma валзэ шур дуре юыны нуиз
ratsuta ette ja teata meie tulekust вортты азямы но милесьтым вуэммес вера
laps tahab isa kukil ratsutada PILTL пиналлэн атаезлэсь сильсьöraз
ворттылэмез потэ
2. PILTL (*kihutama*) бызьылыны, лобаса кадь ветлыны
istu, mis sa ratsutad mööda tuba! пуксы, мар весь лобаськод комнатаетй!
päev läbi ratsutasime linna mööda ringi ми быдэс нунал кар кузя бызьылйм

ratsutamine <ratsutamine ratsutamise ratsutamis[t ratsutamis[se, ratsutamis[te
ratsutamis/i *s*> SPORT (*ratsasport*) валэн чошатскон; (*ratsasõit*) вал вылын
ворттылон
ratsutamise kunst валэн ветлыны быгатон

rattur <r'attur r'atturi r'atturi[t -, r'atturi[te r'atture[id *s*> (*jalgrattur*) великен
мынйсь я. ветлйсь

rauamaak <+m'aak maagi m'aaki m'aaki, m'aaki[de m'aaki[sid_&_m'aak/e *s*>
GEOL корт руда
punane rauamaak ыргон руда
magnetrauamaak магнит руда

raud <r'aud raua r'auda r'auda, r'auda[de r'auda[sid_&_r'aud/u *s*>
1. (*keemiline element*) корт
vanaraud кулэтэм корт, металлолом
rauda sulatama корт чыжатыны
rauda taguma *v* sepistama корт дурыны

rauda punaseks ajama **корт** зырматыны
raud kattub roostega v roostetab **корт** сыноме
tao rauda kuni ta kuum on **ужез** дырыз дыръя лэсьто, **кортэз** пось дыръяз
дуро

2. (*rauast esemete kohta*) **корт**

küttis pliiti, nii et raud punased **плитаез** эстйз - **кортъёс** горд зырдамын
sepp lööb hobusele raud alla **дурись** валэз дагая

3. (*pl*) (*vangiraudade, ahelate kohta*) **жилыы**

raud jalgade ümber **жилыюсын** думем пыдъёс

{*keda*} raudu panema **жилыыен** думыны

4. (*hrl pl*) (*püünise kohta*) **нальык**, капкан

rebaseraud **зичылы** капкан

raudadesse v raudu sattuma v minema **нальыке** сюрены

raudu üles seadma **нальык** пуктыны

5. (*tulirelva raua kohta*) **гумы**

revolvri raud **револьверлэн** гумыез

kahe rauaga v kahest rauast laskma **PILTL** кык лудкеч сьöры уиськыны

6. (*püissi kohta*) **пычал**

ta leiti metsast surnult, raud kõrval maas **сое** нюлэскысь кулэмен шедьтйзы,
пычалэз вöзаз, музейем вылын

Liitsõnad

raua+ (*metalliga seotud*)

rauakaevandus **корт** поттон инты

rauapuru **корт** пыры

rauatöö **кортэн** ужан

raua+ (*esemetega seotud*)

rauakaup **кортлэсь** вуз

rauakauplus **корт** арбери вузанни

raud+

raudahi **кортгур**

raudtraat **корт** ез

rauduks **корт** öс

raudne <r'audne r'audse r'audse[t -, r'audse[te r'audse[id *adj*>

1. **корт**

raudne rist **корт** кирос

2. **PILTL** **корт** кадь, юн, чурыт

raudne distsipliin **чурыт** дисциплина

raudne hääl **юн** куара

raudne inimene **чурыт** адями

raudne tervis **юн** тазалык

3. (*raudkülm*) **зырт** кезыт

raudne talveõhk **зырт** кезыт тол омыр

raudrohi <+rohi rohu r'ohtu r'ohtu, r'ohtu[de r'ohtu[sid_&_r'oht/e s> **ВОТ**

(Achillea) **колзотурын**, **тысячелистник**

raudrüü <+r'üü r'üü r'üü[d -, r'üü[de r'üü[sid s> **AJ** (*soomusrüü*) **корт** тйрлык;

(*pantsar*) **панцирь**

raudrüüs sõdalane **корт** тйрлыккен воин

raudtee <+t'ee t'ee t'ee[d -, t'ee[de_&_tee[de t'ee[sid_&_t'e[id s> **чугун сюрес**
elektriraudtee **езтыл чугун сюрес**
riigiraudtee **кун чугун сюрес**
raudteed rajama **чугун сюрес лэсьтыны**
töötab raudteel jaamaülemana **чугун сюресын станциен кивалтйсь луыса ужа**

raudteejaam <+j'aam jaama j'aama j'aama, j'aama[de j'aama[sid_&_j'aam/u s>
чугун сюрес вокзал

raudteelane <+t'eelane t'eelase t'eelas[t t'eelas[se, t'eelas[te
t'eelas/i_&_t'eelase[id s> **чугун сюресын ужась**

raudteerööbas <+rööbas r'ööpa rööbas[t -, rööbas[te r'ööpa[id s> **чугун сюрес
рельс**

rauge <r'auge r'auge r'auge[t -, r'auge[te r'auge[id adj>

1. каньсырам, супырژه́м, катътэмме́м, жумме́м; (*roidunud*) каньсырам,
супырژه́м, катътэмме́м, жумме́м

magamatusest rauge **изьы́мтэ́ысь каньсырам**

vajus raugena voodisse **супырژه́ыса кровать вы́лэ усиз**

2. PILTL (*loodusnähtuste kohta*) **чалмы́т, шыпы́т**

rauge tuuleõhk **шыпы́т тө́л пельтэм**

raugema <r'auge[ma r'auge[da r'auge[b r'auge[tud v> (*hääbuma*) **чалмы́тскыны,**
капчияны, бырыны, дугдыны; (*vaibuma*) **чалмы́тскыны, капчияны,**
бырыны, дугдыны; (*nõrgenema*) **капчияны, чалмы́тскыны, ортчыны**
jõud rauged **кужым быре**
torm rauges **сильтө́л чалмы́тскиз**
tuul rauges **тө́л капчияз**
viha rauges **вожпотон ортчиз**

rauk <r'auk rauga r'auka r'auka, r'auka[de r'auka[sid_&_r'auk/u s> (*väga vana
inimene*) **пересь**
lapsed ja raugad **нылпиос но пересье́с**
vanaisa on järsku raugaks muutunud **песятай жо́г пересьми́з**

ravi <ravi ravi ravi -, ravi[de ravi[sid s> **э́мьян, лечение, лечить карон**
ambulaatorne ravi **амбулаторной лечение**
statsionaarne ravi **стационарын лечить карон**
sundravi **кужмысь э́мьян**
ravige olema **э́мьяськыны**
ta suunati ravile **сое э́мьяськыны лэ́зизы**

Liitsõnad

ravi+

raviarst **э́мчи, э́мьясь врач**

ravikuur <+k'uur kuuri k'uuri k'uuri, k'uuri[de k'uuri[sid_&_k'uur/e s> **э́мьян
курс**

ravim <ravim ravimi ravimi[t -, ravimi[te ravime[id s> **э́бюм**
südameravim **сю́ла́млэ́сь э́бю́м**

ravimeid manustama **ЭМЪЮМ ЛЭЗЫНЫ**
ravimit loksutama **ЭМЪЮМЕЗ СУРАНЫ**
ravim ei aidanud **ЭМЪЮМ ӨЗ ЮРТТЫ**

Liitsõnad

ravim+

ravimtaim **ЭМЪЮМ ТУРЫН**

ravima <ravi[ma ravi[da ravi[b ravi[tud v> **ЭМЪЯСЬКЫНЫ; (end) ЭМЪЯСЬКЫНЫ**

haigeid ravima **ВИСИСЬЁСТЫ ЭМЪЯНЫ**

haava terveks ravima **ЯРАЕЗ БУРМЫТЫНЫ**

mees raviti terveks **ПИОСМУРТЭЗ БУРМЫТЙЗЫ**

lehm jäigi ravimata **СКАЛЭЗ БУРМЫТЫНЫ ӨЗ ЛУЫ (Я. ПӨРМЫ)**

reaalne <re'aalne re'aalse re'aalse[t -, re'aalse[te re'aalse[id adj>

1. (*tõeline, tegelik*) **ЗЭМОС**

reaalne elu **ЗЭМОС УЛОН**

2. (*tegelikkust arvestav*) **ШОНЕР; БЫДЭСТЫМОН, БЫДЭСТЫНЫ ЛУЫМОН**

reaalne poliitika **ШОНЕР ПОЛИТИКА**

reaalne plaan **БЫДЭСТЫМОН ПЛАН**

reaalne ellusuhtumine **УЛОН ШОРЫ ШОНЕР УЧКОН**

Liitsõnad

reaal+

reaalgümnaasium **РЕАЛЬНОЙ ГИМНАЗИЯ**

reaalsus <re'aalsus re'aalsuse re'aalsus[t re'aalsus[se, re'aalsus[te

re'aalsus/i_&_re'aalsuse[id s> **УЛОН, ЗЭМЛЫК**

unistus sai reaalsuseks **МАЛПАН ЗЭМЛЫКЛЫ ПӨРМИЗ**

reageerima <reag'eeri[ma reag'eeri[da reageeri[b reageeri[tud v>

1. **РЕАГИРОВАТЬ** карыны, шөдыны, вазиськыны

häälele reageerima **КУАРАЕЗ ШӨДЫНЫ**

üleskutsele reageerima **ӨТЁНЛЫ ВАЗИСЬКЫНЫ**

koer reageerib nimele Tommi **ПУНЫ ТОММИ ШУЭМЛЫ ВАЗИСЬКЕ**

2. **КЕЕМ (keemilisse ühendusse astuma)** реагировать карыны

hapnik reageerib rauaga **КИСЛОРОД КОРТЭН РЕАГИРОВАТЬ КАРЕ**

reaktsioon <reaktsi'oon reaktsiooni reaktsi'ooni reaktsi'ooni, reaktsi'ooni[de

reaktsi'ooni[sid_&_reaktsi'oon/e s>

1. **РЕАКЦИЯ**

keemiline reaktsioon **КЕЕМ ХИМИЧЕСКОЙ РЕАКЦИЯ**

termotuumareaktsioon **FÜÜS ТЕРМОЯДЕРНОЙ РЕАКЦИЯ**

publiku elav reaktsioon **ПУБЛИКАЛЭН ШУНЫТ ПУМИТАМЕЗ**

organismi reaktsioon ravimi suhtes v ravimile **МУГОРЛЭН ЭМЪЮМЛЫ РЕАКЦИЕЗ**

aeglase reaktsiooniga inimene **КАЛЛЕН ВЫРЗЫЛЙСЬ АДЯМИ**

2. (*meeleolu v enesetunde järsk muutus*) **РЕАКЦИЯ, ВАМЫШ, МЫЛКЫДЭЗ ВОШТОН**

sellele järgnes äkiline reaktsioon: naine puhkes nutma **КЫШНОМУРТ СОЛЫ**

ВОЗЬМАМТЭ ШОРЫСЬ ТАЧЕ ВАМЫШ ЛЭСЬТЙЗ: БӨРДЫНЫ КУТСКИЗ

3. **POL (tagurlikkus)** реакция

poliitiline reaktsioon **ПОЛИТИЧЕСКОЙ РЕАКЦИЯ**

realiseerima <realis'eeri[ma realis'eeri[da realiseeri[b realiseeri[tud v>

1. (*täide viima*) **БЫДЭСТЫНЫ, ЛЭСЬТЫНЫ**

kavatsusi realiseerima малпанъёсыз быдэстыны
realiseeritav projekt быдэстымон проект
2. (*ära müüma*) вузаны
kaupu realiseerima вузаськыны

rebane <rebane rebase rebas[t -, rebas[te rebase[id s>

1. **ЅИЧЫ**; ZOOL (*koerlaste perekond Vulpes*) **ЅИЧЫ**
emarebane мумы **ЅИЧЫ**
isarebane айы **ЅИЧЫ**
rebane hakkas haukuma **ЅИЧЫ** куанъгетыны кутскиз
rebaseid küttima **ЅИЧЫЯНЫ**, **ЅИЧЫЛЫ** пойшураны
kaval kui rebane **ЅИЧЫ** кадь кескич
2. KÕNEK (*karusnahana*) **ЅИЧЫ**
rebasest müts **ЅИЧЫ** изьы
3. PILTL (*kavala inimese kohta*) **ЅИЧЫ**
ta on kaval rebane **ЅИЧЫ** кадь кескич со

rebenema <rebene[ma rebene[da rebene[b rebene[tud v> (*katki kärisema*)

КЕСЬКЫНЫ, **ЅЕЗИСЬКЫНЫ**; (*millestki lahti, millegi küljest*) **ИШКАЛСЬКЫНЫ**
kleit rebenes õmblysest **ДЭРЕМ** **ЅЕЗИСЬКИЗ**
käis on õlast rebenenud **САЕС** пельпумысь ишкалскиз
õmble rebenenud koht kinni **КЕСЬКЕМ** интыез вуръы
vaikus rebenes püssipaugust PILTL **ШЫПЫТ** интыез пычал ыбем куара кесиз
rebenenud lehtedega raamat **КЕСЯМ** бамъёсын книга

rebestama <rebesta[ma rebesta[da rebesta[b rebesta[tud v>

1. (*lõhki rebima*) **КЕСЬЫНЫ**, **КЕСЯНЫ**
tüdruk kukkus ja rebestas sukkpüksid **НЫЛАШ** пограз но калготкизэ кесиз
valu rebestab rinda PILTL **ВӐСЬ** сьулэмез кеся
2. KÕNEK (*rasket tööd teha rabama*) **ВАНЬ** кужымез поттыны
mis meiegi end nii rebestame, kui teised lulli lõövad! **МАЛЫ** асьмеос вань
КУЖЫМЕЗ поттйськом, **КУКЕ** мукетъёс ужлы ёрмыса уло

rebima <rebi[ma rebi[da rebi[b rebi[tud v>

1. (*rebenema panna*) **КЕСЬЫНЫ**, **КЕСЯНЫ**; (*küljest eraldama*) **КЕСЬЫНЫ**; (*seest välja v ära*) **КЕСЬЫСА** басьтыны, **ПОТТЫНЫ**
pesumasin rebib pesu **МИСЬТАСЬКОН** машина дйськутэз кеся
rebin kirjа pisikesteks tükkeks **ГОЖТЭТЭЗ** пичи кесэгъёслы кесяй
mark on ümbriku pealt ära rebitud **МАРКА** конверт вылысь кесьяса
БАСЬТЭМЫН
hirm rebis südant PILTL **СЮЛЭМ** кесьякыны турртэ кышкаса
rebitav kalender **КЕСЯНО** календарь
2. (*jõuga v järsult tõmbama*) **КЫСЬКЫНЫ**, **КЫСКАНЫ**
{*keda*} käisest rebima **КИЕЗ** кысканы
{*keda*} juustest rebima **ЙЫРСИ** кысканы
mees rebiti autost välja **ПИОСМУРТЭЗ** машинаысь кыскыса поттйзы
rebis mütsi sügavamalt silmile **ШЛЯПАЗЭ** синмозяз ик кыскиз
3. SPORT (*tõstmises*) **ЖУТЫНЫ**
tõstja rebis sada kuuskümmend kilogrammi **ШТАНГИСТ** 160 кило **ЖУТЫНЫ**
ВОРМИЗ
4. KÕNEK (*jõulise pingutusega võistlema*) **ПОТЫНЫ**

esikoha pärast rebis kolm meeskonda **нырысетй интые потйз куинь команда**
rebis end kolmandaks **куинетй интые потйз**

rebu <rebu rebu rebu -, rebu[de rebu[sid s> **BIOL** **чуж, курегпуз чуж**
munarebu **курегпуз чуж**
kahe rebuga muna **кык чужо курегпуз**

redel <redel redeli redeli[t -, redeli[te redele[id s>

1. (*ronimisvahend*) **тубат, падза**

harkredel **басьяськись тубат**

puuredel **пу тубат**

redelit mööda üles ronima **тубатэтй вылэ тубыны**

redelilt kukkuma **тубатысь усьыны**

toetas redeli seina najale **тубатэз борддоре пыкъяны**

2. (*samalaadne muuks otstarbeks kasutatav riist*) **вамен пу, тубат**

rõuguredel **ючис, кенер кусып я. ыбес я. чабы**

vankiredel **тубат**

3. (*võimlemisriist, varbsein*) **гимнастической стенка**

redeli+

redelipulk **лөгет**

redis <redis redise redis[t -, redis[te redise[id s> (*köögiviljатаим, selle söödav juurikas*) **тулыскушман, редис, пинал кушман, векчи кушман**
mahlakad redised **жалем тулыскушман**
rediseid kasvatama **редис будэтыны**
krõpsutab redist **куажыр карыса тулыскушман сие**

reede <r'eede r'eede r'eede[t -, r'eede[te r'eede[id s> **удмуртарня, пятница**
reede õhtul **удмуртарня жыт**

reedene <r'eedene r'eedese r'eedes[t -, r'eedes[te r'eedese[id_ &_r'eedes/i adj>
удмуртарня
reedene päev **удмуртарня нунал**
reedene ajaleht **удмуртарня газет**

reegel <r'eegel r'eegli r'eegli[t -, r'eegli[te r'eegle[id s> (*juhis, üldistav väide*)
правило, норма, эсэп
käitumisreegel **астэ возён сярыйсь эсэп**
matemaatikareegel **математикая правило**
mängureegel **шудонлэн эсэпез**
põhireegel **валтйсь эсэп**
[kõigi] reeglite kohaselt **вань эсэпъёсья**
reeglite vastaselt **эсэпъёслы пумит**
reeglid teadma **правилоосты тодыны**
reeglid järgima **эсэпъёсья улыны**

reeglipärane <+pärane pärase päras[t -, päras[te pärase[id adj>

1. (*reegli[te]le vastav*) **шонер**

reeglipärased näojooned **шонересь ымныр гожъёс**

2. (*tavapärane*) **огшоры**

rahulik reeglipärane elu **огшоры шыпыт улон**

elu kulgeb oma reeglipärast rada **улон аслаз сюресэныз мынэ**

reetlik <r'eetl'ik r'eetliku r'eetl'ikku r'eetl'ikku, r'eetlik/e_&_r'eetl'ikku[de r'eetl'ikk/e_&_r'eetl'ikku[sid *adj*]> **осконтэм, пöяськись, пöялляськись, алдаськись, эрекчась, эрекчаськись; (petlik) осконтэм, пöяськись, пöялляськись, алдаськись, эрекчась, эрекчаськись**
reetlik inimene **осконтэм адыми**
reetlik mälu **пöяськись йырсазь**

reetma <r'eet[ma r'eet[a reeda[b reede[tud, r'eet[is r'eet[ke v>
1. **вузаны; (truudust murdma) вузаны; (midagi varjatut paljastama) шараяны; (üles v välja andma) кыре потгыны, вузаны**
kodumaad reetma **ас музьемзэ вузаны**
sõjasaladusi reetma **ож секретъёсты вузаны**
aktsent reetis mu päritolu PILTL **вераськем манер мынэсьтым кытысь луэмме шараяз**
2. **(usalduslikult teada andma v tunnistama) шарае потгыны, шара вераны, шонерзэ вераны**
reetis, et usub astroloogiat **астрологины оске шуыса, со шара вераз**
reetis ajakirjanikele oma abikaasa saladused **журналистьёс азын кузпалызлэсь вань секретъёссэ шарае поттйз**

reetur <r'eetur r'eeturi r'eeturi[t -, r'eeturi[te r'eeture[id s> **вузась, вузаськись**
kodumaa reetur **ас шаерзэ вузась**
ta osutus reeturiks **со вузаськись вылэм**

referaat <refer'aat referaadi refer'aati refer'aati, refer'aati[de refer'aati[sid_&_refer'aat/e s> **доклад; (ettekanne) доклад**
artikli referaat **статьялэн рефератэз**
esines kirjandusõhtul huvitava referaadiga **литературной жытын тунсыко рефератэн вераськись**

referendum <refer'endum refer'endumi refer'endumi[t -, refer'endumi[te refer'endume[id s> POL (*rahvaküsitlus, rahvahääletus*) **референдум, калыклэсь юалляськон; мылкыдьюан выльк.**
referendumit korraldama **мылкыдьюан ортчтыны**

reform <ref'orm reformi ref'ormi ref'ormi, ref'ormi[de ref'ormi[sid_&_ref'orm/e s> **реформа**
maareform **музьем реформа**
rahareform **коньдон реформа**
reformi läbi viima **реформа ортчтыны**

regi <regi r'ee rege r'ekke, rege[de rege[sid s> **дöды, бурдо дöды**
reega sõitma **дöдыен ворттылыны**
rege sõidukorda panema **дöды тупатыны**
regi läks ümber **дöды бекмыльскиз**

regioon <regi'oon regiooni regi'ooni regi'ooni, regi'ooni[de regi'ooni[sid_&_regi'oon/e s> **регион**
põhjaregioonides **уйпал регионъёсын**

registratuur <registrat'uur registratuuri registrat'uuri registrat'uuri,
registrat'uuri[de registrat'uuri[sid_&_registrat'uur/e s> **регистратура,**
регистрировать карон инты

registreerima <registr'eeri[ma registr'eeri[da registreeri[b registreeri[tud v>

1. **гожтйськыны, регистрироваться карыны; (ennast) гожтйськыны,**
регистрироваться карыны; ([mingit fakti] fikseerima) гожтыны
registreerisin ennast kursustele **курсёсы гожтйськи**
registreerimata andmed **гожтымтэ даннойёс**
2. **KÕNEK (abielu seaduslikult vormistama) гожтйськыны**
meid registreeritakse laupäeval **ми көснуналэ гожтйськыськом**

regulaarne <regul'aarne regul'aarse regul'aarse[t -, regul'aarse[te regul'aarse[id

adj> **дырыз дыръя, шонер дырын; (kindla ajalise korrastusega) дырыз**
дыръя, шонер дырын; (püsiv, alaline) ялан ужась (я. вуись, луись)
regulaarne ühendus **ялан вуись сообщение**
regulaarne sissetulek **ялан луись табыш**

reguleerima <regul'eeri[ma regul'eeri[da reguleeri[b reguleeri[tud v>

регулировать карыны, одйг гожын возыны
liiklust reguleerima **сюрсе вылын ветлонэз регулировать карыны**
hindu reguleerima **дунъёсты одйг гожын возыны**

reha <reha reha reha -, reha[de reha[sid s> **мажес**

reha pulgad **мажес пиньёс**
aiareha **сад-бакча мажес**
rehal tuli pulk välja **мажеслэн пиньыз усиз**
kuivanud lehed tuleb rehaga kokku riisuda v tõmmata **куасьемем куарьёсты**
мажсано
peenraid rehaga tasandama **убоосты мажесэн волятыны, чюшкытатыны**

rehabiliteerima <rehabilit'eeri[ma rehabilit'eeri[da rehabiliteeri[b

rehabiliteeri[tud v>

1. **реабилитировать, зэматыны**
vanaisa rehabiliteeriti alles postuumselt **песятаез кулэм бераз гинэ зэматйзы**
2. **MED (tervist v toimetuleku- ja töövõimet taastama) тупатыны**

rehitsema <rehitse[ma rehitse[da rehitse[b rehitse[tud v>

1. **(reha riisuma) мажсаны, мажсаськыны; (kokku) мажсаны, люканы;**
(laiali, puhtaks) вöldыны; (pealt, tasaseks) шонертыны
aednik rehitse lillpeenraid **садын ужась сяська убоосты шонеръяз**
lapsed rehitseid õue puhtaks **нылпиос азбарез утялтйзы**
2. **(nagu rehaga kokku tõmbama v kraapima) сынаны, сынаськыны;**
тупатыны; сураны
mees rehitse harali sõrmedega juustes **пиосмурт чиньыосыныз йырсиэз**
тупатъяз
eit rehitseb kammiga juukseid **песянай йырсиэз сына**
rehitse roobiga tukke **гурсуранэн сэрегпумъёсты сураз**
3. **(hrl kanade kohta: siblima) чабъяськыны; PILTL (sorima, läbi otsima)**
бугыръяськыны
kanad rehitsevad hoovil **курегъёс азбарын чабъясько**

rehitses kirjade hunnikut laua peal жок вылысь гожтэтъёс пушкын
бугыръяськиз

rehkendama <rehkenda[ma rehkenda[da rehkenda[b rehkenda[tud v>

1. (*arvutama*) лыдъяны

peast rehkendama йырын лыдъяны

sõrmede peal rehkendama чиньыосын лыдъяны

2. (*kalkuleerima, kaalutlema*) лыдъяса поттыны; (*arvesse võtma, silmas pidama*) лыдъяны, чотэ поныны (я. басьтыны)

rehkendasime iga inimese kohta viis võileiba котькуд адямины вить вöйын
нянь лыдъямы

ta rehkendab ainult omakasu со аслыз пайда луонзэ гинэ лыдэ басьтэ

nii paljude külalistega polnud ta rehkendanud сомында куно луонзэ со лыдэ
басьтымтэ вал

rehv¹ <r'ehv rehvi r'ehvi r'ehvi, r'ehvi[de r'ehvi[sid_&_r'ehv/e s> (*sõiduki v veoki rattapealis*) шина, покрышка

kummirehv машина покрышка

talverehv тол шина

rehv² <r'ehv rehvi r'ehvi r'ehvi, r'ehvi[de r'ehvi[sid_&_r'ehv/e s> MER

1. (*rehvitav purjeosa*) риф

2. (*rehvi[mis]seade*) рифление лэсьтон понна арбери

reibas <reibas r'eipa reibas[t -, reibas[te r'eipa[id adj>

1. умой мылкыдъем; (*elurõõmus*) умой мылкыдъем; (*ergas, elav*) чырткем,
шумприч; (*vilgas*) чупырес, сэзь, шаплы; (*meeleolu kohta*) умой, задор,
капчи мылкыдо

reibas hääl сэзь куара

oldi reipas tujus ваньзылэн умой мылкыдзы вал

2. (*hoogne*) сэзь; (*sõakas*) задор :

lapsed marssisid reipal sammul нылпиос сэзь вamyшен вamyшъязы

reid¹ <r'eid reidi r'eidi r'eidi, r'eidi[de r'eidi[sid_&_r'eid/e s> MER (*sadamaeelne ankrukoht*) рейд

Tallinna reid Таллинн рейд

reidil seisis kolm ookeanilaeva рейдын куинь океан вулэйкы сылйз

ööseks jäädi reidile уйлы рейдэ кылизы

reid² <r'eid reidi r'eidi r'eidi, r'eidi[de r'eidi[sid_&_r'eid/e s> (*ootamatu kontrollretk*); SÕJ (*retk vaenlase tagalasse*) рейд

liiklusreid сюрес вылын ортчем рейд

ühisreid чошен ортчымтэм рейд

reieluu <+l'uu l'uu l'uu[d -, l'uu[de_&_luu[de l'uu[sid_&_l'u[id s> ANAT сарвыл
лы

reinuvader <+vader vaderi vaderi[t -, vaderi[te vadere[id s> (*rebase rahvapärane nimetus*) зичы; (*kavala, riukliku inimese kohta*) зичы

reinuvader rebane зичы

ta on sihuke reinuvader, et tuleb igalt poolt puhtalt välja со сыче зичы,

котькытысь кöсын потоз

reis¹ <r'eis reie r'ei[t r'ei[de, rei[te r'eis[i s> (*inimesel, loomal v putukal*) **макес**
jämedad reied **зөк макесъёс**
lihavad reied **таза макесъёс**
poisikese kõhnad reied **пияшлэн начаресъ макесъёсыз**
teksad liibuvad reite ümber **брюкиос макесын лач-лач пуко**
reied kisuvad krampi **пыдъёс коскало**

reis² <r'eis reisi r'eisi r'eisi, r'eisi[de r'eisi[sid_&_r'eis/e s>

1. (*kaugele*) **кузь сюрес** (*grupis*) **поход** :

kosmosereis **космосэ лобон**

ostureis **басьяськыны кытчы ке мынон** (я. ветлон)

tööreis **ужъя кытчы ке мынон**

välis[maa]reis **кунгож съёры мынон**

õppereis **дышетскыны мынон**

reisile minema **сюрес вылэ потон**

tulime reisilt **сюрес вылысь бертйм**

peaksime tegema reisi lõunasse **милемлы лымшор пала мыноно вал**

kus sa reisil käisid? **кудпала тон ветлйд?**

kuidas reis läks? **кызы сюресты ортчиз?**

olen reist väsinud **сюреслэсь жади**

head reisi! **зеч сюрес!**

2. (*regulaarselt kulgeva*) *liiklusvahendi teekond*) **рейс**

lennukid sooritavad reise Tallinnast Londonisse **самолётъёс Таллин-Лондон**

рейсэн ветло

laev läks oma viimasele reisile **корабль аслаз берпуметй рейсаз потйз**

Liitsõnad

reisi+

reisikiri, reisikirjeldus **сюресэз валэктон**

reisija <r'eisija r'eisija r'eisija[t -, r'eisija[te r'eisija[id s>

1. (*see, kes reisib*) **сюрес вылын ветлйсь, сюресчи**

lõbureisija **турист**

2. (*sõidukis sõitja*) **пассажир**

reisikaaslane <+k'aaslane k'aaslase k'aaslas[t k'aaslas[se, k'aaslas[te

k'aaslas/i_&_k'aaslase[id s> **чош мынйсь**

jaamas jätsin reisikaaslastega hüvasti **станциин монэным чош мынйсьёсын**

люкиськи

reisima <r'eisi[ma r'eisi[da reisi[b reisi[tud v> (*reisi v reise tegema*) **сюрес**

вылын ветлыны, мыныны; (ringi, läbi) ветлыны; (mõnda aega) ветлыны

ta armastab väga reisida **со туж сюрес вылын ветлыны яратэ**

reisisime Euroopas **Европае ветлйм**

kuhu sa kavatsed suvel reisida? **гужем кытчы мыныны малпаськод?**

reklaam <rekl'aam reklaami rekl'aami rekl'aami, rekl'aami[de

rekl'aami[sid_&_rekl'aam/e s>

1. (*toodete, teenuste ja ürituste tutvustamine*) **реклама**

lärmakas reklaam **кушетйсь реклама**

teose keelamine oli kirjanikule heaks reklaamiks **гожтосэз поттыны**

лэзымтэзы гожъясьчылы зеч реклама луиз

2. (*sellist tutvustust v teavet edastav kuulutus, kiri vms*) **реклама, ялон**

värviline reklaam буёло реклама
kirev reklaam püüab pilku ворекъясь реклама синэз бордаз кыске
linn särab reklaamides кар ялонъёслэсь чия

Liitsõnad

reklaam+

reklaambrošüür реклама брошюра

reklaamkuulutis реклама ялон

reklaami+

reklaamiagentuur рекламная агентура

reklaamipaus рекламалы вис

reklaamivaba рекламатэм

reklaamima <rekl'aami[ma rekl'aami[da reklaami[b reklaami[tud v> (*reklaami tegema*) реклама лэсьтыны, рекламировать карыны, возматыны
uusi kaupu tuleb reklaamida выль вузэз рекламировать кароно
hea raamat reklaamib ennast ise умой книга ассэ ачиз возматэ

rekonstrueerima <rekonstru'eeri[ma rekonstru'eeri[da rekonstrueeri[b rekonstrueeri[tud v>

1. (*endist kuju taastama, taaslooma*) выльдыны

vanu hooneid rekonstrueerima вуж юртъёсты выльдыны

2. (*uutel alustel ümber korraldama*) воштыны

tehas rekonstrueeritakse täielikult завод быдэсак воштэмын луоз

rekord <rekord rekordi rekordi[t -, rekordi[te rekorde[id s> (*parim tulemus, tippmark*) рекорд

kaugushüpperekord кузьдалае тэтчанья рекорд

maailmarekord дунне рекорд

olümpiarekord олимпи рекорд

rekordit püstitama рекорд пуктыны

ületas eelmise rekordi азьвыл рекордлэсь вылэ жутскиз

rektor <r'ektor r'ektori r'ektori[t -, r'ektori[te r'ektore[id s> (*õppeasutuse, hri kõrgkooli juhataja*); А/А (*Vana-Roomas provintsi valitseja*) ректор

ülikooli rektor университетлэн ректорез

rektori kabinet ректорлэн кабинетэз

rektori asetäitja ректорлэн воштйсез, проректор

uue rektori valimised выль ректор быръён

religioon <religi'oon religiooni relig'i'ooni relig'i'ooni, relig'i'ooni[de

religi'ooni[sid_&_religi'oon/e s> (*usund, usk*) оскон, религия

idamaised religioonid чукпал религиос

maailmareligioon дунне оскон

ristiusk on üks suuri religioone христианство - дуннеысь одйгез бадзым

религия

relv <r'el'v relva r'elva r'elva, r'elva[de r'elva[sid_&_r'el'v/i s>

1. пычал тйрлык, пычал, оружие; (*relvastus, relvastatus*) пычал тйрлык

laetud relv зарядам (я. зарядить карем) пычал тйрлык

aatomirelv атомной оружие

jahirelv пойшуран я. нюлэскан пычал

käsirelv кийн кутон оружие

külmrelv кезыт оружие
rakettrelv ракетной оружие
relva jõul saavutatud edu оружиен валче басьтэм вормон
relva kandma оружие нуллыны
rahvas kutsuti relvile калыкез пычал кутыны отизы
2. PILTL (*vahend, abinõu millegi saavutamiseks*) оружие
ideoloogiarelv идеологической оружие
sõna on kirjaniku relv кыл - гожьясьлэн оружиез
vaenlast tuleb lüüa tema enese relvaga тушмонэз аслаз ик оружиеныз
жугоно

relvastama <relvasta[ma relvasta[da relvasta[b relvasta[tud v> (*relva[de]ga varustama*) пычал тйрлыкен тырмытыны
laev oli hästi relvastatud корабль умой пычал тйрлыкен тырмытэмын

relvastuma <relvastu[ma relvastu[da relvastu[b relvastu[tud v> (*end relva[de]ga varustama*) пычал тйрлык басьтыны
rahvas relvastub калык пычал тйрлык басьтэ
relvastus fotoaparaadiga PILTL фотоаппарат кутйз

relvitu <relvitu relvitu relvitu[t -, relvitu[te relvitu[id *adj*> (*relva[de]ta*)
пычалтэк, пычал тйрлыкен тырмытымтэ
relvitu rahvas пычал тйрлыкен тырмытымтэ калык

remmelgas <remmelgas remmelga remmelga[t -, remmelga[te remmelga[id s>
(*puukujuline paju*) бадьпу
järve kaldal kasvab suuri remmelgaid ning väiksemaid rajupuhmaid ты дурын
бадзьмесь но пичиесьгес бадьпуос будо

remonditöökoda <+koda koja koda k'otta, koda[de koda[sid s> ремонтной
мастерской

remont <rem'ont remondi rem'onti rem'onti, rem'onti[de rem'onti[sid_&_rem'ont/e s>
1. (*kordaseadmine*) тупатон, тупатьян; (*parandus*) тупатон, лэсьтон, ремонт
garantiiremont гарантийной ремонт
kapitaalremont рос-прос тупатьян
maja läheb remonti коркаез тупатьялозы
maja on remondis корка лэсьтйське
meil käib praegu remont милям али ремонт мынэ
maja tuli remondist коркаез тупатьязы
auto tuleb remonti viia машинаез тупатьяны нуоно
2. PÕLL (*karjauendus*) воштон
Liitsõnad
remondi+
remonditööline ремонт лэсьтйсь

remontima <rem'onti[ma rem'onti[da remondi[b remondi[tud v> (*remonti tegema*) тупатыны, тупатьяны, выльдыны, ремонт лэсьтыны
autot remontima машинаез тупатыны
remondib korterit квартираез тупатья

sild tahab remontida **выжез тупатыны кулэ**
värskelt remonditud koolimaja **алигес выльдэм школа**

renn <r'enn renni r'enni r'enni, r'enni[de r'enni[sid_&_r'enn/e s> (*äravooluks*)
жолоб, дырды; (kuhugi uuristatud) канава; канау ВЕР.
katuserenn **липет жолоб**
puurenn **пу жолоб**
veerenn **ву виян жолоб**
õue oli kaevatud renne sulavee ärajuhtimiseks **азбаре бызись вуос мед**
виялозы шуыса канаваос гудэмын вал

rent <r'ent rendi r'enti r'enti, r'enti[de r'enti[sid_&_r'ent/e s>
1. (*kinnisvara ajutine kasutamise, rendivahekord*) **аренда**
maad rendile andma **музьемез арендае сётыны**
võtsime talu rendile **хуторез арендае басьтйм**
2. (*tasu sellise kasutamise eest, rendimakse*) **аренда дун**
odav rent **дунтэм аренда**
renti maksma **аренда дунэз тырыны**
peremees tõstis renti **кузё аренда дунзэ будэтйз**
3. MAJ (*omaniku tulu rentnikule kasutada antud vara eest*) **рента, тырон**
loonusrent, naturaarent AJ **натураен тырон**
raharent AJ **уксёен тырон**

rentima <r'enti[ma r'enti[da rendi[b rendi[tud v> (*midagi kellelt v kellele*)
арендовать карыны :
uus peremees rendib poe välja **магазинлэн выль кузёез сое арендае сётэ**
talupojad olid sunnitud mõisnikelt maad rentima **крестьяньёс помещиклэсь**
музьемзэ арендае басьтоно луизы

rentnik <r'entn'ik r'entniku r'entn'ikku r'entn'ikku, r'entnik/e_&_r'entn'ikku[de
r'entn'ikk/e_&_r'entn'ikku[sid s> (*rendile võtja*) **арендатор, арендовать**
карьсь, арендае басьтйсь
koharentnik **хозяйствоез арендовать карись**
veskirentnik **вуко арендовать карись**
omanik ja rentnik **кузё но арендовать карись**
pidas talus rentnikku **хутораз со арендаторез возиз**

rentsel <r'entsel r'entsli r'entsli[t -, r'entsli[te r'entsle[id s> (*tänaväärne renn*)
канава, жолоб
mööda rentsleid voolab vihmavesi **жолобетй зор ву бызе**

reorganiseerima <reorganis'eeri[ma reorganiseeri[da reorganiseeri[b
reorganiseeri[tud v> (*ümber korraldama*) **воштыны**

reostama <r'eosta[ma r'eosta[da r'eosta[b r'eosta[tud v> (*tööstuslike jätmete, heitvete, gaasidega vms*) **кырсьтыны, кырсьемытыны, пожданы; (igasuguse mustuse, rämpsuga) наштаны; (väljaheidetega) саптаны; (linnu- v kärbsenmustusega) сйтяны; PILTL (rüvetama, rikkuma) паньсаны, саптаны, юрзым карыны**
ärge reostage tänavaid **урамьёсты эн сапталэ**
paberivabriku heitveed reostavad jõge **бумага потгон фабрикаысь кырсь**
вуос шурез пождало

kanad on õue ära reostanud **курегъёс азбарез сйтяса быдтйллям**
ropusti reostatud avalikud väljakäigud **юрзымесь огъя туалетьёс**

reostus <r'eostus r'eostuse r'eostus[t r'eostus[se, r'eostus[te
r'eostus/i_&_r'eostuse[id s> (*reostamine, reostumine, reostatus*) **кырсьёмон;**
пождаськон; наштаськон, саптаськон
merereostus **зарезь кырсьёмон**
õlireostus **мувõйен пождаськон**

reovesi <+vesi v'ee v'e[tt v'e[tte, ve[te vesi s> (*olmes v tootmises reostatud vesi*)
пож ву
tõöstuslik reovesi **промышленной пож вуос**

reporter <rep'orter rep'orteri rep'orteri[t -, rep'orteri[te rep'ortere[id s> **репортёр,**
корреспондент
ajalehereporter **газетын ужась, корреспондент**
fotoreporter **фоторепортёр, фотокорреспондент**

repressseerima <repress'eeri[ma repress'eeri[da repressseeri[b repressseeri[tud v>
(*survet avaldama, maha suruma*) **репрессировать карыны**
ta repressseeriti valesüüdistuse alusel **со янгыш репрессировать каремын вал**

reserveerima <reserv'eeri[ma reserv'eeri[da reserveeri[b reserveeri[tud v> (*kinni
panema, varuks hoidma*) **бронировать карыны; ТЕНН** (*toote töökindlust
varusüsteemi abil suurendama*) **заказтыны, резервировать карыны**
reserveeris restoranis laua **ресторанысь жок резервировать кариз**
kellele need kohad on reserveeritud? **кинэн та интыос заказтэмын?**
õhtu on mul reserveeritud **жыт мынам буш овõл**

resoluutne <resol'utne resol'utse resol'utse[t -, resol'utse[te resol'utse[id
adj> (*otsustav, otsusekindel*) **дйсьтйсь, кышкасьтэм; чутырак**
resoluutne kinnitus **чутырак веран**
on oma nõudmistes resoluutne **со аслаз куронъёсыныз туж дйсьтйсь адыми**
ta on ainult sõnades resoluutne **со кыльёсаз гинэ дйсьтйсь**

ressurss <ress'urss ressursi ress'urssi ress'urssi, ress'urssi[de
ress'urssi[sid_&_ress'urss/e s>

1. ТЕНН (*toote töövältus*) **ужан ресурс**

2. (*hrl pl*) (*varud, tagavarad*) **ванёс**

energeetikaressursid, energiaressursid **дыкужым ванёсьёс**

loodusressursid **инкуазь ванёс**

veeressursid **ву ванёс**

3. КÕНЕК (*tuluallikad, raha*) **коньдон**

läheks kõrtsi, aga pole ressursi **кабаке мынысал, но коньдон овõл**

rest¹ <r'est resti r'esti r'esti, r'esti[de r'esti[sid_&_r'est/e s> (*[üle]jääk*) **кесэґ**
riiderestid **басма кесэґ**
rohkem seda riidet pole kui see rest **та кесэґ сяна, мукет басма овõл ни**

rest² <r'est resti r'esti r'esti, r'esti[de r'esti[sid_&_r'est/e s> (*varbvõre*) **решётка;**
(*aukude v piludega plaat*) **решётка**

kolderest ТЕHN КОЛОТНИК
nõude[kuivatus]rest ТУСЬТЫ-ПУНЫЫ КУАСЬТОН

restaureerima <restaur'eeri[ma restaur'eeri[da restaureeri[b restaureeri[tud v>
(*ennistama*) ВЫЛЬДЫНЫ
sõjas purustatud kirik restaureeriti ОЖ ВАКЫТ КУАШКАТЭМ ЧЕРКЕЗ ВЫЛЬДЫЗЫ

restoran <restoran restorani restorani restorani, restorani[de restoran/e s>
ресторан
kalarestoran чорыг ресторан
luksusrestoran жеч ресторан
suverestoran гужем ужась ресторан
vabaõhurestoran кыр ресторан

resultaat <result'aat resultaadi result'aati result'aati, result'aati[de
result'aati[sid_&_result'aat/e s> (*tulemus*) РЕЗУЛЬТАТ, ПУМ
lõppresultaat берпум
uurimistöõ resultaat ЭСКЕРОН УЖЛЭН ПУМЫЗ

režiim <rež'iim režiimi rež'iimi rež'iimi, rež'iimi[de rež'iimi[sid_&_rež'iim/e s>
1. (*riigikord*) РЕЖИМ
diktatuurirežiim диктаторской режим
tsaarirežiim эксэй режим
2. (*kindel elu-, töökorraldus, töötamis-, toimumistingimused, kasutamise kord*)
рад, радлык, режим
erirežiim нимаз радлык
haiglarežiim больница режим
töörežiim ужан радлык
voodirežiim выдыса кыллэн режим
režiimi pidama режимез чакланы
sõjaväes ei saa läbi ilma range režiimiga армиын чурит режимтэк уг луы
3. (*looduslike tegurite avaldumise rütm*) РЕЖИМ
kliimaatiline režiim климатической режим

režissöör <režiss'öör režissööri režiss'ööri režiss'ööri, režiss'ööri[de
režiss'ööri[sid_&_režiss'öör/e s> (*lavastaja*) РЕЖИССЁР, ПУКТЙСЬ
filmirežissöör киноез пуктйсь
helirežissöör куарая режиссёр

retk <r'etk retke r'etke r'etke, r'etke[de r'etke[sid_&_r'etk/i s> (*lühike sõit*)
мынон; (*grupiga*) туркымен я. группаен мынон, поход, экспедиция; SÕJ
(*ründe-*) ожман, атака
jalgsiretk пыдын мынон
kala[stus]retk чорыганы мынон
kontrollretk эскерыса ветлон
luureretk (*kindlusest välja*) чакласькыны потан
mägiretk гурезьёсы мынон
polaarretk полярной экспедиция
seeneretk губилы мынон
suusaretk куасэн ветлон
uurimisretk тодос экспедиция
õpperetk дышетскон поход

retke ette võtma **кытчы ке мыныны**
on osalenud mitmel retkel **со кӧня ке экспедициосы пыриськиз**

retsenseerima <retsens'eeri[ma retsens'eeri[da retsenseeri[b retsenseeri[tud v>
(*arvustama*) **рецензия я. дунъет сѣтыны, рецензия гожтыны**
käsikirja retsenseeris asjatundja **рукописьлы рецензия ӧнерчи сѣтӱз**
teatrikritikud retsenseerivad uusi lavastusi **театральной критикъёс выль**
спектакльёслы рецензиос гожто

retsensioon <retsensi'oon retsensiooni retsensi'ooni retsensi'ooni,
retsensi'ooni[de retsensi'ooni[sid_&_retsensi'oon/e s> (*arvustus*) **дунъет,**
рецензия
filmiretsensioon **кинолы дунъет**
luulereitsensioon **кылбурлы дунъет**
tõlkekirjanduse kohta ilmub vähe retsensioone **берыктэм литературалы**
рецензиос туж ӧжит пото
kirjutas romaani kohta retsensiooni **со романлы рецензия гожтӱз**

retsept <rets'ept retsepti rets'epti rets'epti, rets'epti[de rets'epti[sid_&_rets'ept/e
s>
1. (arstitäht) рецепт
arst kirjutas retsepti **эмчи рецепт гожтӱз**
mõnd ravimit saab [ilma] retseptita, mõnd ainult retseptiga **куд-ог**
эмъюмъёсты рецепттэк но басьтыны луэ, куд-огъёссэ - рецептъя гинэ
2. ([segu] koostise ja valmistamise kirjeldus) рецепт
toiduretsept **сиён пӧран рецепт**
kokaraamatu retseptid **кулинарной книгаысь рецептъёс**
kirjutasin retsepti üles **рецепт гожтӱ**
3. PILTL (valmis õpetus v tegevusjuh) рецепт, способ, амал
eluõnne retsept **шудо луыны рецепт**
pika eluea retsepti ei oska küll keegi anda **кема улыны рецепт нокин но**
сѣтыны уг быгаты
mul on ämmaga läbisaamiseks oma retsept **вармумыен умой кусыпъёслы**
мынам аслам амальёсы вань

reuma <reuma reuma reuma[t -, reuma[de reuma[sid s> MED (*liigese- ja*
lihasehaiguste üldnimetus) **ѣзви висён, ревматизм, занла; раматиз ВЕР.К.**
liigesereuma **ѣзви чигон**
reumast kange selg **ревматизмлэсь чигись кус**
on aastaid reumat põdenud **со кема аръёс ревматизмен курадӱиз**

revideerima <revid'eeri[ma revid'eeri[da revideeri[b revideeri[tud v>
1. (kontrollima, revisjoni tegema) ревизия лэсьтыны; КӦНЕК (üle v läbi
vaatama) эскерыны, чакланы
komisjon revideerib raamatupidamist **комиссия бухгалтерилы ревизия**
лэсьтӱз
revideeris sahtlid läbi КӦНЕК **вань ящикъёсты эскерыса потӱз**
naine revideerib oma riidekappi КӦНЕК **кышномурт аслэсьтыз дӱсь возён**
шкафсэ чакла
2. (ümber hindama ja muutma) воштыны, мукет сямен учкыны
elu sunnib meid oma veendumusi revideerima **улон малпанъёсмы шоры**
мукет сямен учкыны косэ

polnud loota, et ta oma vaateid revideeriks **осконэз ик ой вал, со аслэсьтыз учконъёссэ воштоз шуыса**

revident <revid'ent revidendi revid'enti revid'enti, revid'enti[de revid'enti[sid_&_revid'ent/e s]> **ревизор, эскерись**
koolirevident **школаез эскерись**
ministeeriumi revident **министерствоысь ревизор**

revolutsioon <revolutsi'oon revolutsiooni revolutsi'ooni revolutsi'ooni, revolutsi'ooni[de revolutsi'ooni[sid_&_revolutsi'oon/e s]>

1. POL (riigipööre) революция
laulev revolutsioon **кырзась революция**
maailmarevolutsioon **быдэс дунне революция**
rahvarevolutsioon **калык революция**
revolutsiooni juhid **революцион кивалтйсьёс**
2. (olukorra murranguline muutumine) воштйськон, революция
agraarrevolutsioon **аграрной революция**
kultuurirevolutsioon **культурной революция**
seksuaalrevolutsioon **сексуальной революция**
suured avastused kutsusid loodusteadustes esile revolutsiooni **бадзымесь азинсконъёс естественной наукаосы воштйськонъёс ваизы**

revolver <rev'olver rev'olvri rev'olvri[t -, rev'olvri[te rev'olvre[id s]>

(käsitulirelv); FÜÜS, TEHN (pööratav ketas) **револьвер**
revolvri kaliiber **револьверлэн калибрез**
revolvrit laadima **револьвер заряданы**
ohvitser tulistas revolvrist **офицер револьверен ыбиз**
hoiab revolvrit laskevalmilt käes **револьверзэ дасяса возе**

riba <riba riba riba -, riba[de riba[sid s]>

1. (pikk ja kitsas tükk, siil) кесэг; (riidest) кур, кесэг; (väike) пичи кесэг; ETN (säärte v randme ümber mähitavad ribad) бинялтон
pabeririba, riba paberit **бумага кесэг**
linasest riidest ribad **етин басма кесэгъёс**
{mida} ribadeks lõikama **кесэгъёслы вандылыны**
{mida} ribadeks rebima **кесэгъёслы кесяны**
juurvili peenestatakse ribadeks **бакча сиёнэз кузь карыса юдыны**
koer võib varga ribadeks kiskuda **пуны врез кесяны быгатэ**
nii naljakas, et naera [end] või ribadeks! **туж серем, серекъяса котыд пуштоз ява**
2. (pikk ja kitsas pinnaosa, vöönd) полоса, чур; (looduses) полоса; (tehnikaga seoses) диапазон, дорожка
eraldusriba ЕНТ **висъясь полоса**
heliriba RAADIO **звуковой дорожка**
kaitseriba PÖLL **утиськон полоса;**
maandumisriba **пуксён полоса**
metsariba **чурен мертэм нюлэс (я. сик)**
piiririba **кун гож**
pilveribad **кесэген-кесэген пилемъёс**
vaatlusriba SÕJ **чакласькыса улон полоса**
kuuvalguse riba veepinnal **ву вылын толэзь югытлэн пиштэмез**

ribakardin <+kardin kardina kardina[t -, kardina[te kardina[id s> (*žalusii, akna ribakate*) **жалюзи**
ribakardinat alla laskma **жалюзиез улэ кыскыны**
ribakardinat üles tõmbama **жалюзиез жутыны**

ribi <ribi ribi ribi -, ribi[de ribi[sid s> (*roie, küljelu*) **урдлы**; (*ribiliha*) **мөля сйль, грудишка**
searibi **парсьлэн мөля сйльыз**
suitsuribi **чынатэм мөля сйль**
poiss murdis kukkudes kaks ribi **пограса, пияш кык урдлызэ чигтйз**
koer on nii kõhn, et ribid paistavad **пуны урдлыосыз адзиськымон восьтэт**
Liitsõnad
ribi+ (*roidega seotud*)
ribikont **урдлы**

rida <rida r'ea rida r'itta, rida[de rida[sid_ &_ rid/u s>
1. **рад**; (*rodu*) **рад**; (*rivi, ahel[ik], viirg*) **рад, чур**; (*jada*) **гож**
sirge rida **шонер гож**
aknarida **ушно рад**
istmerida **пукон интыослэн чурзы**
pisterida **ТЕКСТ чур**
marjapõdsaste rida **емышо куакъёслэн чурзы**
pikk rida ootajaid **возьмасьёслэн кузь чурзы**
majad reas kahel pool teed **сюреслэн кыкнапаласьтыз коркаос**
mul on teine rida, viies koht **мынам кыкетй рад,**
istuti pingil reas nagu kanad õrrel **скамьяын сюрыысь курегъёс кадь пукизы**
madrused marssisid neljakesi reas **матросъёс радлы быдэ ньыль кузя**
маршировать каризы
poisid võtsid [end] ritta **пиос радэн султйзы**
seadke toolid ritta **пуконъёсты радэн пуктылэ**
auto rivistus teise ritta **машина кыкетй чуре потйз**
hallide päevade rida **PILTL пурьысь нунальёслэн ортчемзы**
2. (*sõnajärgnevus, teksti rida*) **чур**
algusrida **нырысетй чур**
luulerida **кылбур чур**
lõpprida, lõpurida **берпуметй чур**
lauset alustage uuelt realt **предложениез выль чурьсен кутске**
sel aastal pole temalt ridagi ilmunud **туэ со одйг чур но өз гожты**
käesolevate ridade kirjutaja **та чуръёслэн авторзы**
3. (*mitu, palju*) **трос**
[terve] rida puudusi **трос тырмымтэосыз**
4. (*kogum*) **рад**
läks üle vaenlase ridadesse **тушмонъёслэн радазы выжиз**
ühing võttis oma ridadesse noori **огазеяськон аслаз радъёсаз пинальёсты**
кутйз
5. **КОНЕК** (*kohustus, ülesanne, ala*) **уж**
see pole minu rida **со мынам уже өвөл**
igauks ajagu oma rida **котькуд адыми аслаз уженыз мед выроз**

ridamaja <+maja maja maja m'ajja, maja[de maja[sid_ &_ maj/u s> (*ridaelamu*)
блокъёслэсь жутэм корка

ridamisi <ridamisi *adv*>

1. (*ruumiliselt: üksteise järel v kõrval reas*) огез вöзы огез; (*ridadena*) радэн
ridamisi istutatud puud радэн мерттэм писпуос
sügistaevas lendab ridamisi luiki сйззыл инбаметй огзы бöрссы огзы лобо
юсьёс
2. (*ajaliselt: üksteise järel*) огез бöрссы огез; (*järjest*) бöрссысь бөрсе;
(*järgemööda*) черодэн
külalisi tuli ridamisi juurde куноос огзы бöрссы огзы вуизы
vahepeal oli ridamisi kehvi aastaid огдыре бöрссысь бөрсе урод арьёс вал

rihm <r'ihm rihma r'ihma r'ihma, r'ihma[de r'ihma[sid_&_r'ihm/u s]>

1. (*näit pükstel, kellal, rakmetel jne, karistusvahendina*) е, кус керттон;
ремень; биньгозы
nahkrihm ку е
päitserihm, ratsmerihm пуны нуллон сюмыс (я. кал)
püssirihm пычал ремень
sedelgarihm сюргозы
vöörihm кускерттон, ремень
käekella kroomitud rihm часьёслы хромовой ремень
kannab suure pandlaga rihma бадзым бычыё еен ветлэ
mul käib kott rihmaga üle õla мынам пельпуме ошоно сумкае
koerad peavad olema rihmas пуныосты думыса возёно
isa andis poisile rihma атаймурт пизэ еэн жугиз
kavatsesid terve korvitaie head-paremat rihma vahele laadida PILTL соос быдэс
корзина чesкыт макеосты позыртыны туртто вал
2. TEHN (*ülekandev painduv vaheelement*) ремень
pingutusrihm натяжной ремень

riiakas <riiakas riiaka riiaka[t -, riiaka[te riiaka[id *adj*]]> (*riiuhimuline, tülinorija*)

- нукыртйсь, даллашись, керетйсь, тышкаськись
riiakas iseloom нукыртйсь сям
äge ja riiakas inimene ассэ возыны быгатйсьтэм но керетйсь адями
naaber on viimasel ajal riiakaks läinud бускель берло дыре даллашись
луэмын

riid <r'iid riiu r'iidu r'iidu, r'iidu[de r'iidu[sid_&_r'iid/e s]> (*tüli*) даллашон,

- керетон, тэргаськон
inetu riid неномыртэм даллашон
riidu kiskuma даллашон поттыны
riidu otsima керетон утчаса улыны
mehed on riis пиосмуртьёс керетэмын
poisid läksid riidu пиос куспазы оз тэре
uus üürnik tõi majasse tüli ja riiu выль квартирант корка даллашон ваиз
mis oli nende riiu рõhjuseks? ма понна соос керетйзы?
naabrid elavad alatises riis бускельёс куспазы уг тэро

riidehoid <+h'oid hoiu h'oidu h'oidu, h'oidu[de h'oidu[sid_&_h'oid/e s]>

- (*garderoob, rõivistu*) дйсь кылэнтй, гардероб
kooli riidehoid школа гардероб
andis mantli riidehoidu пальтозэ гардеробе сётйз
müts läks riidehoiust kaduma гардеробысь шапка ышиз
jätke üleriided riidehoidu выль дйсьтэс дйсь кылэнтйе кельтэ

riidekapp <+k'app kapi k'appi k'appi, k'appi[de k'appi[sid_&_k'app/e s> дйсь
возён шкаф, шифоньер; (*väike*) дйсь возён шкаф, шифоньер
kõrge riidekapp жужыт шифоньер
pani kleidi riidekappi дэрэмзэ шифоньере понйз
riidekapis seisavad uued ülikonnad дйсь возён шкафе выль костюмёс
ошемын

riidepuu <+p'uu p'uu p'uu[d -, p'uu[de_&_puu[de p'uu[sid_&_p'u[id s> ошет,
вешалка, плечик
plastmassist riidepuu пластмасс ошет
kleit ripub riidepuul дэрэм вешалкае ошемын
pani mantli riidepuule пальтозэ плечике понйз
võtab püksid riidepuult брюкизэ ошетысь басьтэ

riidlema <r'iidle[ma riiel[da r'iidle[b riiel[dud v>

1. (*tõrelema, kurjustama, pahandama*) тышкаськыны, куаретыны,, сюрены;
туздырыны ВЕР.К.

sain emalt hirmsasti riielda анайлэсь кызы кулэ озы сюрис

õpetaja riidles ilmaasjata дышетысь юнме шорысь куаретйз

ema pistis lõhutud akna pärast riidlema анай пилем укно понна туздыриз

2. (*tülitsema*) тышкаськыны, даллашыны, керетыны; (*kaklema*)

жугиськыны

mees ja naine riidleavad omavahel пиосмурт но кышномурт куспазы керето

selles peres riieldakse alalõpmata та семьяын, керетыны сяна, номыр но уг
быгато

riie <riie r'iide riie[t -, riie[te r'iide[id s>

1. (*tekstiilmaterjal, kangas*) басма, материал

kirju riie кучо басма

pleegitatud riie тōдьыматэм басма

ruuduline riie кечато басма

triibuline riie гожмо материал

ühevärviline riie пужытэм басма

pluusiriie дэрэм басма

puuvill[a]riie кизыё басма ВЕР.

trikooriie керттэм басма

õhukesest riidest kleit капчи басмалэсь дэрэм

sellest riidest ei saa head ülikonda та басмалэсь умой костюм уз пōрмы

2. (*hrl pl*) (*riietuse, rõivas*) дйсь, дйськут

uued riided выль дйськут

kulunud riided вуж дйсь

soojad riided шуныт дйськут

kooliriie школа дйськут

peoriided, piduriided зеч дйськут

supelriided купальник

talveriided тол дйсь

tööriie ужан форма

üleriie выль дйсь

pane kuivad riided selga! кōс дйсь дйся

võttis riided seljast [ära] дйськутсэ кылиз

vabastas end riidest кылиськиз

ema õmbleb mulle ise riideid анай мыным ачиз дйськут вуре

3. (*kogumõistet väljendavana: riietus*) дйськут
 riide[sse] panema дйсяськыны
 riidest lahti võtma кылыныны, кылыськыны
 elamiseks on vaja toitu, riidet ja peavarju улон понна сиён, дйськут но йыр
 йылэ липет кулэ
 muretse endale vähemalt korralik riide selga! аслыд рос-прос дйськут сярысь
 ке но сюлмаськы
 miks sa nii kerge riidega välja tulid? малы сыће капчи дйсяськид?
 oled sa riides? тон дйсяськид ни-а?
 ta on alati puhtalt ja korralikult riides со котьку чылкыт но зеч дйсен
 käib hästi riides дйсяськыны быгатэ

riietuma <riietu[ma riietu[da riietu[b riietu[tud v>

1. (*end riietama*) дйсяны, дйсяськыны
 tütar aitas emal riietuda нылаш анаезлы дйсяськыны юрттйз
 täna riietub ta erilise hoolega туннэ со туж чакласькыса дйсяське
 neiu riietus punasesse [kleiti] егит ныл горд дэрем дйсяз
 riietus karnevalile minnes musketäriks карнавалэ со мушкетёр луыса
 дйсяськиз
2. (*riides käima*) дйсяськыны
 riietub hästi чебер дйсяське
 riietub uusima moe järgi берпуметй модая дйсяське
 riietuge ilmastikule vastavalt куазез чакласа дйсяське
 ta ei riietu alati kõige maitsekamalt со туж ик умой дйсяськыны уг быгаты

riietus <riietus riietuse riietus[t riietus[se, riietus[te riietus/i s> (*riided, rõivastus*)

дйсь, дйськут, дэрем
 elegantne riietus кильтро дйськут
 närune riietus зустыри
 argiriietus огшоры дйськут
 peoriietus, piduriietus зеч дйськут
 spordiriietus спортивной дйськут
 talverriietus тол дйсь
 vormiriietus форма
 ta ei pööra riietusele erilist tähelepanu дйськутсэ туж ик уг чакла со
 peole võib tulla vabas riietuses жытэ котькыче дйськутэн мыныны луэ

riigikaitse <+kaitse k'aitse kaitse[t -, kaitse[te k'aitse[id s> кунэз утён

riigikogu <+kogu kogu kogu k'okku, kogu[de kogu[sid s> (*Eesti parlament*)

Риигикогу, эстон парламент
 riigikogu esimees Риигикогоулэн кивалтйсьез
 riigikogu liige Риигикогоулэн ёзчиез

riik <r'iik riigi r'iiki r'iiki, r'iiki[de r'iiki[sid_&_r'iik/e s>

1. (*inimühiskonna organisatsioon*) кун, государство, страна, музейм
 Aasia riigid Ази кунъёс
 iseseisev v sõltumatu v suveräänne riik эрикрадлыко кун
 suur ja tugev v võimas riik быдзым но кужмо кун
 totalitaarne riik тоталитарной государство
 tsaaririik эксэйлыко кун
 tööstusriik индустриальной страна

maailmakaardile tekkis uus riik дунне картае выль кун кылдиз

kirik lahutati riigist черкез кунлэсь люкизы

2. PILTL (*maailm, sfäär, valdkond usulistes kujutelmades ja laiemalt*) дунне, эксэйлык

hauatagune riik сопал дунне

veealune riik ву пушкысь дунне

jumalariik Инмарлэн эксэйлыкез

linnuriik тылобурдоослэн дуннезы

taimeriik будосьёслэн дуннезы

3. BIOL (*kõrgeim üksus elusa looduse süstemaatikas*) улон

loomariik пöйшурёслэн улонзы

taimeriik будосьёслэн дуннезы

Liitsõnad

riigi+

riigikeel кун кыл

riigilipp куншет

riigipüha кун праздник

riiklik <r'iikl'ik r'iikliku r'iikl'ikku r'iikl'ikku, r'iiklik/e_&_r'iikl'ikku[de r'iikl'ikk/e_&_r'iikl'ikku[sid ad]>

1. (*riigiga seotud, riigile kuuluv, riigi[organite] poolt kehtestatud v määratud*) кун

riiklikud hinnad кун дунъёс

riiklik iseseisvus v sõltumatus кун эрикрадлык

riiklik kuritegu кун йыруж

riiklikud maksud кун тыриськонъёс

riiklik omand кун ваньбур

riiklikud pühad ja tähtpäevad кун праздникъёс но быдзым нуналъёс

2. (*kogu riiki haarav*) огъя кун

riiklik juhtimistasand огъя кун кивалтэтлэн уровенез

riim <r'iim riimi r'iimi r'iimi, r'iimi[de r'iimi[sid_&_r'iim/e s] > (*sõnade v sõnaosade häälikuline kooskõla*) рифма

kolmesilbiline riim куинь слогъем рифма

tärne v puhas riim чылкыт рифма

lõppriim пум рифма

meesriim писомурт рифма

naisriim нылкышно рифма

paarisriim паро рифма

ristriim кечат-вадат рифма

riimideta luuletus тöды стих

riime looma v tegema рифма утчаны

paneb sõnad riimi кыльёсты рифмае тыре

armastab riimi[de]s rääkida рифмаен вераськыны яратэ

riimima <r'iimi[ma r'iimi[da riimi[b riimi[tud v]>

1. (*riimi seadma*) рифма шедьтыны

luuletus riimib hästi кылбурлэн умой рифмаосыз

2. (*riimima*) рифмовать карыны

riimib värssse кылбур рифмовать каре

riimitud tekst рифмовать карем текст

riis <r'iis riisi r'iisi r'iisi, r'iisi[de r'iisi[sid_&_r'iis/e s]>

1. (*teravili*) **рис**

kultuurriis BOT (*Oryza sativa*) **рис**

riisi istutama **рис мерттыны**

2. (*selle taime vili, riisiterad*) **рис**; (*üksainuke tera*) **быртык**

kooritud riis **сузям рис**

riisi hautama **рис пöзтыны**

ma ei oska riisi pulkadega süüa **мон уг быгатйськы рисэз бодыосын сиыны**

Liitsõnad

riisi+

riisipuder **рис жук**

riisikas <riisikas riisika riisika[t -, riisika[te riisika[id s]> BOT (*kandseen*

Lactarius) **йöло нингуби**

karvane riisikas BOT (*Lactarius pubescens*) **тöды гоногуби**

kuuseriisikas BOT (*Lactarius deliciosus*) **коньыгуби, рыжик**

piparriisikas BOT (*Lactarius piperatus*) **курыт нингуби**

riist <r'iist riista r'iista r'iista, r'iista[de r'iista[sid_&_r'iist/u s]>

1. (*vahend, abinõu, seade*) **инструмент, орудиле, аппарат, прибор,**

приспособление; (*hulgana*) **кутйськон макеос**; (*tapa-, sõjariist*) **пычал**

тйрлык; (*võimlemisriist*) **снаряд**; (*[mõõte]seade, aparaat*) **мертаськон**

прибор, мертан аппарат; (*sõiduk, sõiduriist*) **машина**; (*muusikariist*)

крезьгур инструмент; (*ese, asi*) **арбери**; KÕNEK (*suguti, peenis*) **пиосмурт**

арбери

2. (*[puust] nõu, anum, söögi-, jooginõu*) **тусьты-пуньы, посуда**

joogiriist **юон посуда**

söögiriistad **тусьты-пуньы**

keegi ei viitsi riistu pesta **нокинлэн но тусьты-пуньы миськемез уг поты**

3. (*pl*) (*rakmed, hobuseriistad*) **сиестйрлык**

hobune võeti riistadest lahti **валэз юскизы**

Liitsõnad

riist+

riistvõimlemine **спортивной гимнастика**

riistvara <+vara vara vara v'arra, vara[de vara[sid s]> TEHN (*seadmete ja*

aparaatide kogum) **оборудование** :

keerulisem tarkvara nõuab võimsamat riistvara **макем шуг программа, сокем**

солы золгес оборудование кулэ

riisuma <r'iisu[ma r'iisu[da riisu[b riisu[tud v]>

1. (*rehaga kraapima*) **мажсаны**; (*kokku, kuhja*) **огазе люканы**; (*laiali,*

puhtaks) **утялтыны**; (*pealt, tasaseks*) **чöшкытатыны**

heina riisuma **турын мажсаны**

nad riisuvad põhu hunnikusse **соос куроез огазе мажсало**

riisun põõsaalused puhtaks **куакъёс улысь жуг-жагез утялто**

2. (*kihti kokku koguma, [ära] koorima*) **басьтыны, октыны, утялтыны**; (*ära*

kraapima) **куръяны, вуштыны**

ema riisub moosilt kulbiga vahtu **анай варенняысь дурьен шукызэ октэ**

3. (*[riideid] ült võtma*) **кылиськыны**; (*ära v maha rebima*) **куштыны**

mees riisus kuue seljast **пиосмурт пиджаксэ куштйз**

tuuleil riisub puult viimse lehe **тöл писпуосысь берпуметй куаръёсты куя**

4. (*varastama, röövima*) таланы, лушканы, лушкаськыны, вораны, вораськыны; (*salaja*) лушканы; (*paljaks*) тус-тас карыны neil on plaan kauplus tühjaks riisuda соос магазинэз таланы туртто on endale suure varanduse kokku riisunud солэн ваньбурез лушкаськыса люкамын

kõik ehted on riisunud вань чебермаськон арбериос лушкамын

5. (*koorima, nõõrima*) кин ке чотын (я. вылын) улыны; номыртэк кельтыны peremees riisus sulaseid күзё ляльчиос вылын улйз ennustajad riisuvad lihtsameelseid туно-пеллёос соослы оскисьёс вылын уло maksuamet riisus neilt viimase выт тыронъя департамент соосты номыртэк кельтйз

6. (*ilma jätma, midagi v kedagi hävitama*) басьтыны, таланы, кельтыны mustad mõtted riisuvad kogu jõu урод малпанъёс вань кужымез басьто nad on me vabaduse riisunud соос милемды эриктэк кельтйзы meri riisus talt poja зарезь солэсь пизэ басьтйз aeg on mu südamest kõik lootused riisunud дыр сյолэмме осконтэк кельтйз raske töö riisus tervise секыт уж тазалыкез басьтйз

riit <r'iit riida r'iita r'iita, r'iita[de r'iita[sid_&_r'iit/u s> (*küttepuude vm küttematerjali virn*) артана; (*muu korrapärane virn*) рад

haluriit пу артана

palgiriit люкам кор

tuleriit тылскем

riita laduma артана люканы

riit kasvab v kerkib артана жутйське (я. будэ)

riit kahaneb артана пичия

riit läks ümber артана куашказ

kastide riidad kerkivad laeni радэн тырем коробкаос вёлдэтозь кыстйсько mustad nõud on riita tõstetud кырсь тусьты-пуньы радэн-радэн сылэ

riiul <riiul riuli riulit -, riulit[te riule[id s> жажыос; (*mitu riulit koos*)

жажыос; КӦНЕК (*[vaguni]nari*) полка

lilleriul сяська жажы

raamaturiul книга жажы

raamatud on riulil v riulis книгаос жажыын

puhveti kõik riulid on pudeleid täis буфетысь вань жажыос жөнеликьёсын тырмытэмын

riiv¹ <r'iiv riivi r'iivi r'iivi, r'iivi[de r'iivi[sid_&_r'iiv/e s> (*ukse, värava, akna vms sulgemisvahend*) пытсэт, чөгет, ворсэт; (*suur*) пытсэт :

raudne riiv корт чөгет

aknariiv укно пытсэт

ukseriiv өс чөгет

väravariiv капка чөгет

ust riivi panema өсэз чоганы

uksel on riiv ees, uks on riivis өс чөгетын

riiv² <r'iiv riivi r'iivi r'iivi, r'iivi[de r'iivi[sid_&_r'iiv/e s> (*köögiist, mille abil toiduained peeneks hõõrutakse*) вуштон, тёрка

riivide komplekt вуштонъёс

erineva jämedusega riivid пёртэм пасё вуштонъёс

riivama <r'iiva[ma riiva[ta r'iiva[b riiva[tud v>

1. (*möödukes*) *kergelt puudutama*) йӧтыны, йӧтскыны; *PILTL (napilt ulatuma, selliselt puudutama)* пичияк кылийськыны; (*vastu v sisse minnes kergelt vigastama*) йӧтыны, йӧтскыны

mööduja riivas mind käega ортчись адыми мон борды киеныз йӧтӱз
ta pea riivas lage йырыз вӧлдэтэ йӧтэ

siit teisi riivamata läbi ei mahu кинлы ке йӧтытэк татӱ уд ортчы
värske heina lõhn riivab nina выль турын зын нырез бичатэ

2. (*hingeliselt haavama, solvama, häirima*) йӧтыны, вуыны; (*mitte ükskõikseks jätma, korda minema*) сӱлэмшугъяськытыны, шугъяськытыны

teda riivas mehe pilge пиосмуртлэн серекъямез сое вӧсь кариз

see sündmus riivas valusalt ортчем уж сӱлме ик йӧтӱз

enam ei riiva mind kellegi mured кинлэн ке кайгуэз монэ уг

сӱлэмшугъяськыто ни

3. (*kedagi v midagi kahjustama*) пачкатыны, быдтыны

seadus riivab aadli õigusi кат дворяньёслэсь эрикрадзэс пачкатэ

ebameeldiv lugu on kõvasti ta au riivanud умӱтэм учыр солэсь репутацизэ

быдтӱз

4. (*pinnapealselt, möödamattes käsitlema*) вераськон мыныны (я. потыны)

jutt riivas poliitikat вераськон политика сярысь мынӱз

neid teemasid ei riivatud ühegi sõnaga та темаос сярысь одӱг кыл но

верамын ӧй вал

riivima <r'iivi[ma r'iivi[da riivi[b riivi[tud v> (*riiviga peenestama*) вуштыны

imiku jaoks tuleb õun ära riivida нунылы улмоез вуштыса сётоно

riivi peet hästi peeneks горд кушманэз векчигес вушты

riivitud juust вуштэм сыр

riivjuust <+j'uust juustu j'uustu j'uustu, j'uustu[de j'uustu[sid_&_j'uust/e s>

вуштэм сыр

riivsai <+s'ai saia s'aia s'aia, s'aia[de s'aia[sid_&_s'ai/u s> пыргытэм сухари

rikas¹ <rikas r'ikka rikas[t -, rikas[te r'ikka[id adj, s>

1. (*varakas*) бай, узыр; (*jõukas*) бай, узыр; (*rahakas*) уксёё, коньдоно;

KÕNEK (*palju maksev, kallis*) дуно

hirmrikas, pururikas, päaturikas, püstirikas, ülirikas туж бай (я. узыр)

need olid rikkad pulmad узыр сюан вал

2. (*varakas inimene*) узыр, бай

uusrikas выль бай

rikkad ja vaesed узырьёс но куанерьёс

käib rikaste juures last hoidmas узырьёс доры нылпи утыны ветлэ

3. (*heaks, kasulikuks, väärtuslikuks peetavat rohkelt sisaldav v omav*) узыр,

бай

turbast rikas kant торфен узыр музейем

vanalinn on ajaloomälestistest rikas вуж кар истори синпелетьёсын узыр

need olid rõõmudest rikkad päevad соос шумпотонэн тырмем нуналъёс вал

4. (*saagikas, viljakas*) узыр, бай :

rikas muld узыр музейем

rikas loodus узыр инкуазь

väikese rahva rikas ajalugu пичи калыклэн узыр историез

5. (*rikkalik, külluslik*) буй-буй, узыр

rikas taimestik буй-буй будосьёс
rikka kasvuga habe буй-буй туш
piimatoodete valik on senisest rikkam йёл продукциос азылолесь узыргес

rikas² <+rikas r'ikka rikas[t -, rikas[te r'ikka[id *adj (liitsõna järelosa)*> (*väljendab esikomponendiga määratletu rohkust*) узыр
hapnikurikas кислородэн узыр
kullarikas зарниен узыр
lärmirikas, mürarikas куараё, бадзым куараё

rikastama <rikasta[ma rikasta[da rikasta[b rikasta[tud v>

1. (*rikka[ma]ks tegema*) узырмытыны
merekaubandus rikastas Ateenat зарезь вузкарон Афиныез узырмытйз
2. (*millegi sisaldust suurendama, vajalikkude puuduvat lisama*) тырмытыны
rohelised taimed rikastavad õhku hapnikuga вож будосьёс омырез
кислородэн тырмыто
3. (*täiendama, [p]arendama*) тупатыны, тупатъяны, тырмытыны
loodus rikastab hinge инкуазь лулэз тупатэ
hea näitleja rikastab rolli uute detailidega умой артист рользэ выль
детальёсын тырмытоз

rikastuma <rikastu[ma rikastu[da rikastu[b rikastu[tud v>

1. (*rikka[ma]ks saama v minema*) баймыны, узырмыны; байыкмыны ВЕР.
rikastus äritsemisega вузаськыса узырмиз
rikastus pärandusest солы кельтэм ваньбурен узырмиз
2. (*midagi ohtralt sisaldavaks saama*) тырмыны, тырмытйськыны
fotosünteesi tõttu rikastub vesi hapnikuga фотосинтез дырья ву кислородэн
тырмытйське
3. (*täienema, mitmekesisuma*) тырмытгес (я. умойгес) луыны; (*arenema*)
азинскыны, паськытаны; (*arvuliselt suurenema*) будыны
rikastub uue kogemusega v kogemuse võrra выль опытэн умойгес луиз
perikond rikastus kahe liikme võrra семья кык адымылы будйз
lapse sõnavara rikastub väga kiiresti нылпилэн вераськон кылыз туж жог
паськыта

rike <rike r'ikke rike[t -, rike[te r'ikke[id s>

1. (*tegevuse häire mehhanismil, masinal, materjalil*) сөриськон, тйяськон,
сөриськем, тйяськем; кыриськон ВЕР.К.
suur tehniline rike кужмо техникалэн сөриськемез
mootoririke мотор сөриськон
telefonirike телефон тйяськон
riket kõrvaldama сөриськем
riket parandama тйяськемез тупатон
sel kellal on pisuke rike та часьёс көня ке тйяськемын
riket ei leitud сөриськем шедьтэмын өвёл
2. (*organismil v elundil*) уродмон, уродмем, сөриськон
kõhurike, maorike кёт вяян
terviserike тазалык уродмон

rikkalik <r'ikkal'ik r'ikkaliku r'ikkal'ikku r'ikkal'ikku,

r'ikkalik/e_&_r'ikkal'ikku[de r'ikkal'ikk/e_&_r'ikkal'ikku[sid *adj*>

1. (*koguselt v hulgal suur*) узыр, трос, умой

rikkalik kingavalik трос быриймон туфлиос
rikkalikud sademed трос зор-кот усён
rikkaliku piimaanniga lehm йоло скал
põllult saadi rikkalik lõikus бусысысь умой ю-нянь октйзы
saime töö eest rikkaliku tasu ужмы понна умой коньдон басьтйм
2. (*rohke, külluslik*) трос; (*toidu kohta*) узыр, тыро; (*lopsakas, uhke, suurejooneline*) зырдыт; буй-буй; умой-умой
rikkalik fantaasia зырдыт фантазия
rikkalik juukseparim[as] буй-буй будйсь йырси
rikkalik raamatukogu узыр библиотека
rikkalik [toidu]laud узыр жок
rikkaliku elukogemusega naine улоназ трос адзем кышномурт
kostitas mind rikkaliku lõunasöögiga со монэ нуназе умой-умой сюдйз

rikki <r'ikki adv> vt ka rikkis

1. (*korrast ära, mitte [korralikult] töötavaks*) сөриськем, тйяськем
rikki ajama сөрыны, тйяны
raadio läks rikki радио сөриськиз
nii vana auto võib igal ajal rikki minna таёе вуж машина котьку сөриськыны
быгатоз
tervis läheb vägisi rikki тазалык сётске
ajas rohtudega mao rikki жушсэ эмьюмьёсын сөриз
mõistus on rikki läinud солэн йырыз сөриськемын
2. (*nässu, untsu, hukka*) сөриськем
ilm on päris rikki läinud куазь воксё сөриськиз
3. (*riknenuks*) сөриськем
koertele meeldib pisut rikki läinud liha пуныос көня ке сөриськем сйлез
ярато
soojas läheb toit kergesti rikki шунытын сиён жог сөриське

rikkis <r'ikkis adv, adj> vt ka rikki

1. (*korrast ära, mitte [korralikult] töötav*) ужасьтэм, сөриськем, тйяськем
rikkis kell ужасьтэм часьёс
mehhanism on rikkis механизмес тйяськемын
telefoniliinid olid rikkis телефон ез тйяськем
vanaisal on süda puha rikkis песятайлэн сёлмыз бырем
2. (*nässus, untsus, hukas*) сөриськемын
ta vahekord naisega oli täitsa rikkis солэн кышноеныз кусыптьёсыз
сөриськемын
3. (*riknened*) сөриськем ортчем, уродмем
rikkis piim чырсам йол
rikkis toit сөриськем сиён

rikkuma <r'ikku[ma r'ikku[da riku[b riku[tud v>

1. (*millegi omadusi v kvaliteeti halvendama, midagi kõlbmatuks muutma, hävitama*) сөриськыны; быдтыны; (*organismi v selle osade kohta*) быдтыны, уродмытыны
nael rikub sae кортчоғ бычкыез быдтэ
külm rikub saagi кезытьёс ю-нянез быдтозы
vihm rikub heina зор турынез уродмытэ
ta on oma tervise ära rikkunud со аслэсьтыз тазалыксэ быдтйз
kompvekid rikuvad hambaid кампет пиньёсты быдтэ

rõugetest rikutud nägu **чачаен сөрөм бам**
2. (*halvendama, kahjustama: nähtuste, seisundite, tunnete, tajude vms kohta*)
сөрыны, тйяны, быдтыны
 mürin rikkus vaikust **дымбыртэм шыпытэз сөриз**
 räägib rikutud keelt **дыг-мог вераське**
 sa oled mu elu ära rikkunud **тон мынэсьтым улонме сөрид**
 rikutud tuju **сөриськем мылкыд**
3. (*kellelegi halba mõju avaldama, isiksuse omadusi kahjustama*) **сөрыны, быдтыны; (ebakõlblaks tegema) сөрыны, быдтыны**
 raha rikub inimest **коньдон адямиез сөре**
 üdini v läbi ja läbi rikutud inimene **копак (я. быдэсак) сөриськем адями**
4. (*kehtestatut v kehtivat mitte täitma, sellest üle astuma*) **тйяны**
 abielu rikkuma **кузпальёслэсь кусыпъёссэс тйяны**
 rikub seadust **катэз тйяз**
 rikub kombeid **йылольёсты тйя**
 inimõigusi ei ole rikutud **адямилэн эрикрадыз тйямын өвөл**

rikkus <r'ikkus r'ikkuse r'ikkus[t r'ikkus[se, r'ikkus[te r'ikkus/i_&_r'ikkuse[id s>

1. (*jõukus, varakus*) **узырлык, байлык**
 rahva rikkus **калыклен байлыкез**
 olen kogu elu rikkuses elanud **быдэс улонме байлыкын пыласьки**
 varjab oma rikkust **аслэсьтыз улырлыксэ ватэ**
2. (*materiaalse kohta: miski v keegi väärtuslik*) **узырлык, ваньбур, зарни, ватос; (muude väärtuste kohta) ваньбур**
 looduslikud rikkused **инкуазь ваньбурьёс**
 metsarikkus **нюлэс ваньбур**
 mu ainus rikkus on mu hobune **мынам одйг гинэ луись ваньбуре**
 hea töömees on firma tõeline rikkus **умой ужась фирмалы зэмос зарни луэ**
 ema rikkus on ta lapsed **анайлэн улырлыкез - солэн нылпиосыз**
3. (*rohkus, mitmekesisus, rikkalikkus, väärtuslikkus*) **узырлык**
 vaimne rikkus **лулпуш улырлык**
 rahva rikkus **калыклен байлыкез**
 tähendusrikkus **пөртэмлык**
 sõnavara rikkus **кыл улырлык**

riknema <r'ikne[ma r'ikne[da r'ikne[b r'ikne[tud v> (*halvaks minema, roiskuma*)

уродмыны, сөриськыны, зынмыны, чырсапы, кунаны, перелзыны, сисьмыны
 liha rikneb soojas kiiresti **сйль шунытын жогак уродме**
 mesi säilib aastaid riknemata **чечылы аръёсын номыр уг луы**
 riim on riknenud **йөл чырсапын**
 toit on riknenud **сиён уродмемын**
 riknenud hein **сисьмем турын**
 riknenud kala **сөриськем чорыг**
 riknenud munad **зынмем курегпуз**

rind <r'ind rinna r'inda r'inda, r'inda[de_&_r'ind/e r'inda[sid_&_r'ind/u s>

1. **гадь, мөля, мылазь**
 lai rind **паськыт мөля**
 paljas rind **гольык (я. усътэм) мөля**
 rinna ümbermõõt **гадь улын бышке**
 rinde alt valutab **гадь ултй вице**

pisted lõid rindu гадь бышкалтыны кутскиз
 süda peksab v vasardab rinnus гадь пушкын сюзэм жуге
 kannab last rinna all гадь улаз нылпи нуллэ
 seisab [täie] rinnaga õiguse eest зэмлык понна гадьыныз султоз
 isa surus poja oma rinnale атаймурт пизэ гадь бордаз жиптйз
2. (naiserind) мусдор, гадь, ноны, нонок
 lopsakad v suured v täidlased rinnad бадзымесь нонокъёс
 parem rind бур мусдор
 neiurind нымурт гадь
 tal on kõrge rind солэн жужыт гадьыз
 last rinnaga söötma нылпиез нонтыны, нылпины нонок сётыны
 last rinnast võõrutama нылпиез ноноклэсь куштыны
 maimuke võtab ahnelt rinda нуны дыртыса нонэ
3. (hrl pl) (hingamiselukond, eriti kopsud, rind nende asupaigana) гадь, ты
 nõrgad v viletsad rinnad лябесь тыос
 rinnad kärisevad v kõrisevad v rigisevad гадьын кер-кор шоканы
 rinnad on kinni шокан пытсаськемын
 jooksin nii, et hing rinnus kinni шокак лубытозь бызи
 kõik hingavad täie rinnaga ваньзы быдэс гадьынызы шокало
4. (rinnaesist v rinda kattev rõivaosa, rinnaesine) мылазь, мөля; манишка;
 (loomadel, lindudel) мөля
 valgest riidest rinnaga põll тōды басмалэсь мылазё айшет
 kindrali rind on ordeneid täis, kindralil on ordenid rinnas генераллэн гадь тыр
 орденъёсыз
 ta sai medali rinda солэн гадяз медазь бырттйзы
5. PILTL (tunnete asupaiga ja võrdkujuna) гадь
 rind on täis v tulvil rõõmu гадь тыр шумпотон
 rind lõhkeb valust гадь вōсь луэмысьтыз кескыны турттэ
 igatsus tõusis v lõi v puges rinda мōзмон гадез шымыртйз
 süda tahab rinnast välja hüpata сюзэм гадьысь тэтчыны турртэ
6. (rida, viirg) рад; (riba) чур :
 lõikusrind аран чур
7. (laeval, vm veesõidukil: eesmine, etteulatu osa) ныр
 laev lõikab rinnaga laineid корабльлэн нырыз тулкымъёсты пазя
8. (mäekül) бам, бамал; (nõlv) бамал; (järsk sein) меч бамал
 mäerind гурезь бамал

rindkere <+kere kere kere[t k'erre, kere[de kere[sid s> ANAT (rinnakorv) мөля,
 гадь

ring <r'ing ringi r'ingi r'ingi, r'ingi[de r'ingi[sid_&_r'ing/e s>

1. (tasandiline kujund, selline ese, sõõr) круг, кульчо
 ring pindala МАТ круглэн площадез
 tõmbas paberile riste ja ringe бумагае киров но кульчо суредаз
 tüdruk astus lambitule ringi нылаш лампалэн югытэз улэ султйз
2. (kellestki v millestki moodustatuna); SPORT (sõõrjas ala, millel võisteldakse)
 круг, инты
 kettaheitring диск зйръян инты
 poksiring боксёрской ринг
 tantsiti ringis круген эктйзы
 lapsed võtsid [end] ringi нылпиос круге султйзы
 mehed istuvad ringis ümber lõkke пиосмуртъёс тылскем котырын пуко

3. (*ringjoone vm suletud kõverjoone kujuline liikumine*) круг, кульчо
tegi ringi ümber tiigi со тыметэз котыртыса потйз
viimane jooksja on ringiga maha jäänud берпуметй бызись быдэс круглы
кылиз
4. (*kontroll-, jalutus-, ringkäik*) ветлон, эскерон; (*liikumine kaare- v
silmutsekujuliselt kellestki v millestki mööda*) ветлон; (*kulgemine algusest
lõpuni, tsükkel*) цикл
valvur on oma igaõhtusel ringil чаклась аслаз жытлы быдэ ветлон сюресаз
tegime õhtul linnas pika ringi жыт кар кузя трос ветлоно луим
kas läheme otse või ringiga? шонер мыноме яке котыр?
5. SPORT (*võistluse üks järk, voor*) круг
võitis teises ringis ja sai veerandfinaali кыкетй кругын вормыса, со
четвертьфиналэ потйз
6. (*üldisemalt mingi tegevuse ühe etapi kohta*) пол
arutati mitmendat ringi олокөня пол ни эскеризы
peenrad on teist ringi üle käidud убоос кык пол утялтэмын ни
7. (*kogum, hulk*) лыд
küsimustering юаньёслэн лыдзы
8. (*inimeste kohta: keskkond, seltskond*) пөл
külalistering куно пөл
sõprusring, sõprade ring эш пөл
tutvusring
kuulub presidendile lähedaste inimeste ringi президентлэн матысь адямиосыз
пөлы пыре
9. (*pl*) (*ringkonnad*) пуш
uudis levis ülikooli ringides kulutulena ивор университет пушкын туж жог
вөлмиз
10. (*selts, klubi, ühing*) кружок
balletiring балетной кружок
näitering драмкружок
kodu-uurimise ring шаертондон кружок
tahaks mõnest ringist osa võtta кыче ке кружоке ветлэме потэ

ringhääling <+hääling häälingu häälingu[t -, häälingu[te häälingu[id s>
(*avalikke saateid andev raadio*) радио
kohalik ringhääling интыысь радио

ringi <r'ingi adv, postp>

1. (*ringjoonekujuliselt (ümber keskme), ringiratast*) быдэс
karussell käib ringi карусель котыр берга
lapsed istusid ringi ümber lõkke нылпиос тылскем котыре пуксизы
2. (*teistpidi, ümber, ringiga, kaarega, mitte otse, teistmoodi*) быдэс
aidake haige ringi keerata висесез мукет палаз берыктыны юрттэ вал
vana koolimaja ehitati ringi вуж школа юртэз выльысь жутйзы
tegi kogu töö ringi ужзэ быдэсак выльысь лэсьтйз
3. (*siia-sinna, mitmes suunas, ilma selgema sihita*) быдэс
käisime linnas ringi город кузя ветлийм
kutsikas kargab rõõmust ringi кучапи шумпотэменыз котыр берга
vaatas tühjas toas ringi буш комнатаез котыр эскериз
igasugused mõtted liiguvad peas ringi йырын олокыче малпаньёс бергало
4. (*kergemeelsust v kõlvatust väljendavates püsiühendites*) быдэс
5. *postp* [nom] (*läbi*) быдэс; (*kestel*) чоже

ravila töötab aasta ringi санаторий ар чоже ужа
meil on värsket kala aasta ringi laual милиям жок выламы ар чоже котьку али
кутэм чорыг луэ

ringkond <r'ing'ond r'ingkonna r'ing'onda r'ing'onda, r'ing'onda[de
r'ing'onda[sid_&_r'ing'ond/i s]>

1. (*haldusüksus, teat piirkond*) округ
föderaalringkond федеральной округ
rahvusringkond национальной округ
Island jaotub ringkondadeks Исландия округъёслы люкиське
2. (*ring, seltskond*) дэменлык, мерлык, огазеяськон
kirjandusringkond литературной дэменлык
liigub näitlejate ringkondades артистъёс пöлын ветлэ
haritud ringkonnad вылий тодон-валанэн общество

ringlema <r'ingle[ma ringel[da r'ingle[b ringel[dud v]>

1. (*tiirlema, ringe tegema*) берганы; (*suletud süsteemis voolama*) ветлыны,
берганы
veri ringleb soontes вир вирсэр кузя ветлэ
pea ringleb v pööratab йыр берга
peas ringleb riivatu mõte PILTL йырын урод малпан берга
jutt ringles raha ümber PILTL вераськон коньдон котыртй бергаз
2. (*hulkuma, ekslema*) ветлыны, котырьяськыны; (*ringi rändama*) ветлыны
handid ringlesid elumajade läheduses кионъёс улон коркаос вöзтй
котырьяськыны
ringleb mägedes гурезъестй ветлэ
3. (*käibel, korduvast kasutuses olema*) кутйськыны
see raha ringles sajandi alguses та коньдонэн даур кутсконын кутйськыны
4. (*kohast kohta, käest kätte liikuma v levima*) ветлыны
käsikirjad ringlesid rahva hulgas рукописьёс кыысь кие ветлйзы
tema kohta ringleb igasugu jutte со сярись пöртэм вераськонъёс ветло
linnas on gripp ringlemas городын грипп ветлэ (я. кузёяське)

ringlus <r'inglus r'ingluse r'inglus[t r'inglus[se, r'inglus[te
r'inglus/i_&_r'ingluse[id s]>

1. (*ringkäik, -vool aineringes*) берган
looduses on vesi pidevas ringluses инкуазьын ву котьку берга
2. (*mingis süsteemis voolates*) бызён, ветлон
vereringlus, vere ringlus вир бызён
3. MAJ (*ainelise vara liikumine tootmise ja tarbimise vahel*) берган
raharinglus, raha ringlus коньдонлэн берганэз
mündid kõrvaldati ringlusest векчи коньдонэн уг кутйсько ни
4. (*liikvel-olek, levik*) вöлмон
nakkuste ringlus инфекцилэн вöлмонэз

ringmäng <+m'äng mängu m'ängu m'ängu, m'ängu[de m'ängu[sid_&_m'äng/e s]>

1. (*liikumismäng*) бергаса шудон
ringmänge mängima бергаса шудыны
2. PILTL (*keerlemine, ringlemine, ringkäik*) вошъяськон, вошъяськем
igikestev elu ja surma ringmäng улонлэн но кулонлэн пумтэм
вошъяськонзы

Liitsõnad

ring+mängu+

ringmängulaul бергаса шудон кырзан

ringreis <+r'eis reisi r'eisi r'eisi, r'eisi[de r'eisi[sid_&_r'eis/e s> (*turnee*) турне

lühike ringreis пичигес турне

teatri suvine ringreis театрлэн гужем гастрольёсыз

ringtee <+t'ee t'ee t'ee[d -, t'ee[de_&_tee[de t'ee[sid_&_t'e[id s>

1. (*ringi v suletud joonena kulgev tee*) кольцевой сюрес

2. (*lookeliselt kulgev millestki möödaviiv tee*) котыр сюрес

kasutan ringteed, et mitte prügimäest mööduda жуг-жаг куйн инты вöзтй

мынонтэм понна котыр сюрестй ветлйсько

ringutama <ringuta[ma ringuta[da ringuta[b ringuta[tud v> (*rammestusest,*

väsimumest käsi üles tõstes end sirutama) назыльскыны, назылляськыны

haigutas ringutades назылляськон сяменыз со вушйиз

ringutas nii, et kondid nagisesid v naksusid лыосыз лосыртымон назыльскиз

rinnahoidja <+h'oidja h'oidja h'oidja[t -, h'oidja[te h'oidja[id s> (*naiste pesuese*)

бюстгалтер; лифчик ВЕР.К.

õlapaelteta rinnahoidja кальёстэк бюстгалтер

ta ei kanna rinnahoidjat со лифчиктэк ветлэ

rinnak <rinnak rinnaku rinnaku[t -, rinnaku[te rinnaku[id s>

1. (*mäenõlv*) бамал; (*kõrgendik, ette v kõrgemale ulatuv osa*) вырйыл, жужыт инты

ronisime järsust rinnakust üles вылэ меё бамалэтй тубим

tõus rinnakule oli ränk гурезь бамалэ тубон жадьытйз

2. ANAT (*rinnaluu*) мөля лы

rinnalaps <+l'aps lapse l'as[t -, las[te l'aps[i s> (*imik*) нуны, нонйсь нылпи

rinne <rinne r'inde rinne[t -, rinne[te r'inde[id s>

1. SÕJ фронт; (*väeosa rivi külg*) строй

idarinne шундыжужан пал фронт

{*keda-mida*} rindele saatma (кинэ я. мае) фронтэ келяны

rinne läheneb фронт матэктэ

langes rindel со фронтэ быриз

2. PILTL (*mingi tegevuse v töö ala, ühist eesmärki taotlevate inimeste kogu*)

вырон

kultuuririnne лулчеберето удысэн вырон

ta on tegev spordi rindel со спортэн выре

3. BOT, METS (*ühekõrgused ja ühte eluvormi kuuluvad taimed osana taimekooslusest*) сй

alarinne улысь сй

rohurinne турын будон сй

4. (*rida, viirg, riba*) чур; (*rind*) шеренга

liiguti ühe rindena v ühes rindes одйг шеренгаен вамышъязы

talu piiras kaks küngaste rinnet хуторез кыкнапаласен вылйыльёс котырто

вал

Liitsõnad

rinde+

rindejoon фронтной линия

ripakil <ripakil adv, adj>

1. (*lõdvalt v korratult, hooletult rippu[mas], ümber v alla kukkumas, upakil*)

радтэм; жикыттэм, сапырес, суп-сап; пештырскем, тугаськем

juuksesalk otsmikul ripakil кымесэ усем йырси

juuksed sassis, lips ripakil йырси тугаськемын, галстук лошьяське

koeral on keel ripakil пуны кылзэ кыре мычем

nöör on ripakil бирды мырдэм гинэ возьке на

katus on ripakil липет куашкан калэ вуэмын

2. (*laokil, unaruses, tegemata, kasutamata, saadaval*) лошьяськыса,

костаськыса, отын-татын

tööriistad on ripakil инструментъёс отын но татын лошьясько

riidehilbud on igal pool ripakil котькытын дйськут лошьяське

aed on ripakil бакча аналтэмын

töö seisab ripakil уж уг мыны

ripats <ripats ripatsi ripatsi[t -, ripatsi[te ripatse[id s> (*rippuv ehe v ilustus*)

чыртывесь, подвеска; (*uuriketi, käevõru vms küljes*) брелок

südamekujuline ripats сюзэм тусьем чыртывесь

ripatsitega kõrvarõngad ошиськись пельугыос

rippsild <+s'ild silla s'ilda s'ilda, s'ilda[de s'ilda[sid_&_s'ild/u s> ошиськись

выж

rippuma <r'ippu[ma r'ippu[da ripu[b ripu[tud v>

1. (*oma raskuse mõjul allapoole langema, nii õhus püsima, kasvades allapoole*

kaarduma) ошкыны, ошиськыны; (*üle ääre*) (пыдъёсыз) улэ лэзыны;

(*[kõvasti] kinni hoidma v tirima, kõõluma*) ошкыны, ошиськыны; (*lõdvana*

alla [v volti] vajuma, lotendama, ripnema) ошиськыса улыны

laes v laest ripub lamp вöldэтын лампа ошиськыса улэ

pesu ripub nööriil дйськут калэ ошемын

akende ees ripuvad kardinad укно йылэ занавескаос ошемын

nuttev laps rippus ema kaela ümber бөрдйсь пинал анаезлэн чыртыяз ошкиз

purjed rippusid lõdvalt alla улэ ошкем пельёсын пуны

rippuvad kõrvarõngad ошиськись пельугыос

2. (*hrl seoses loodusnähtustega: millegi kohal v üle olema*) (кытын ке вылын)

луыны

taevas ripub kollane kuu инмын чуж толэзь пиштэ

kodumaa kohal rippus oht вордскем музеймылы кышкытлык кылдйз

3. PILTL (*[visalt] kinni hoidma, kelleski v milleski kinni olema, kiindunud*

olema) сылыны; герзаськыны

rippus oma veendumuste küljes аслэсьтыз малпанъёссэ быдэстон понна юн

сылэ

ripub kogu südamega oma perekonna küljes вань сюзмыныз семьяеныз

герзаськемын

noored ripuvad teineteise küljes пинальёс куспазы юн герзаськемын

4. VAN (*sõltuma, olenema*) потыны

kõik ripub ainuüksi teist enestest ваньмыз асьтэ бордысь потэ

ripse <ripse r'ipsme ripse[t -, r'ipsme[te r'ipsme[id s (hrl pl)>

1. (*lühike karv silmalau serval*) **синлыс**

tihedad ripsmed **чѐмесь синлысьѐс**

kunstripsmed, võltsripsmed **лэсьтэм синлысьѐс**

kaunilt kaarduvad ripsmed **чебер куасалскись синлысьѐс**

ripsmeid värvima **синлысэз буяны**

piilub ripsmete vahelt v varjust **син ултйз учке**

2. ANAT (*väljasopistuv peenike moodustis rakul v taimel*) **векчи сй, гон**

kinglooma ripsmed **парамецилэн гоньѐсыз**

Liitsõnad

ripsme+

ripsmekarv **синлыс**

ripsmetušš, ripsmevärv **синлыс буян**

ripsmed pl → ripse

riputama <riputa[ma riputa[da riputa[b riputa[tud v>

1. (*kuhugi v millegi külge rippuma panema*) **ошыны, ошылыны; (üles pooma)**

ошыны; (kõvasti kinni haarama v võtma) ошиськыны

riputas püksid riidepuule **брюкиоссэ ошетэ понйз**

riputa mantel varna v nagisse **пальтодэ ошетэ ошы**

lapsed riputavad kuusele ehteid külge **нылпиос кыз вылэ шудоньѐсы тыро (я. ошыло)**

riputas akende ette uued kardinaad **укнояз выль занавескаос тыриз**

lõkke kohale riputati pada **пичи пуртыез тылскем вылэ юнматйзы**

2. (*rippu[da] laskma*) **лэзьыны, лэзьылыны**

riputas jalad üle voodiääre **пыдъѐссэ кроватись музэ лэзьылийз**

3. (*puistama, raputama*) **пызьнаны; пазяны**

kojamees riputas kõnniteele liiva **азбар утялтйсь (я. дворник) сюрес вылэ луо пазяз**

risk <r'isk riski r'iski r'iski, r'iski[de r'iski[sid_&_r'isk/e s> **дйсьтон**

riski peale välja minema **мае ке лэсьтыны дйсьтыны**

võldib iga riski **нокыче дйсьтонэз өвөл**

erilist riski siin pole **бадъым дйсьтон кулэ өвөл татын**

riskeerima <risk'eeri[ma risk'eeri[da riskeeri[b riskeeri[tud v> vt riskima

riskima <r'iski[ma r'iski[da riski[b riski[tud v>, ka riskeerima (*õnne katsuma, [liiga] palju julgema*) **дйсьтыны; (hrl eitusega: sõandama, julgema)**

дйсьтыны

keegi ei riskinud midagi küsida **нокин но маке сярысь юаны өз дйсьты**

rist <r'ist risti r'isti r'isti, r'isti[de r'isti[sid_&_r'ist/e s>

1. (*lõikuvatest sirgjoontest moodustatud kujund v märk, samakujuline ese*)

кирос

hauarist **шайгу кирос**

kivirist **из кирос**

kuldrist (1) (*kullatud*) **зарням кирос; (2) (kullast) зарни кирос**

Andreas Rist **Андреевской кирос**

Georgi Rist **Георгиевской кирос**

Punane Rist **Горд кирос**

tegi allkirja asemel kolm risti гождтйськон интъые куинь кирос пуктйз
kuhu ma pean risti tegema? кытчы мыным кирос пуктоно?

2. (*ristumiskoht, ristmik*) сюрес вож

maja Mäo ristil v ristic Mjao mynon sjueres vojysь юрт

3. (*kaardimast risti*) крести

rist on trump крестиос - козырьёс

4. PILTL (*raskused, mured, häda, nuhtlus*) адзён

igauks peab oma risti kandma котькуд адями аслэсьтыз адзёнзэ адзыны
кулэ

risti+ (*ristimisega seotud*)

ristiema киросанай

ristiisa киросайы, киросатай

ristipoeг кироспи

ristitütar киросныл

ristama <r'ista[ma rista[ta r'ista[b rista[tud v>

1. (*ristamisi panema, asetama v suunama*) кечат-вамат поныны (я. карыны),
кечат поныны (я. карыны)

istuvad türklase moodi ristatud jalgadega v jalgadel пыдъёссэс турокъёс кадъ
кечат-вамат карыса пуко

2. (*midagi risti läbima v lõikama*) вамен мыныны

metsa ristasid sihid нюлэслы вамен просёккъёс мыно

3. BIOL, PÕLL (*teatud viisil aretama*) скрещивать карон

pirnipuu ristati õunapuuga грушаез улмопуэн скрещивать каризы

risti¹ <r'isti adv, prep> vt ka ristic

1. (*millegi suhtes ristsuunas*) крести; (*[umbkaudu] täisnurga all*) крести;
(*ristamisi, üle üksteise*) крести; (*vaheliti*) кечат, кечат-вамат

risti kiudu lõigatud liha вамен юдэм сйль

kauplus asub siit risti üle tee магазин сюрес вамен гинэ

jalad käivad väsimusest risti жадем пыдъёс кечат-вамат кошко

üks joon on teisega risti одйш шож мукетызлы кечат суредамын

2. (*täiesti, täielikult; tõkestavalt*) крести

risti vastupidised arvamused чылкак пөртэм малпанъёс

kutsikad seabivad mul risti jalus кучапиос пыд улын люкетыса ветло

risti² <risti risti risti[t -, risti[de risti[sid s> (*kaardimast*) кирос, крести

risti soldat валет кирос

käis ristic v risticга киросэн ветлыны

ristikhein <+h'ein heina h'eina h'eina, hein[te_&_h'eina[de h'eina[sid_&_h'ein/u
s> (*ristik*) сизьйыр, клевер

ristikheina magus lõhn клеверлэн нырез бичатйсь зыныз

ristikhein hakkas õitsema клевер сяськаяны кутскиз

ristima <r'isti[ma r'isti[da risti[b risti[tud v>

1. RELIG (*kristlikku kogudusse vastuvõtmisel vett pähe piserdama, niiviisi
toimides eesnime andma*) чукыныны, пылатыны; чукындырыны ВЕР.;

(*sellise toiminguga kedagi ristiisku pöörama*) черке пыртыны

kirikuõpetaja ristib last батюшка пиналэз пылатэ

tüdruk ristiti Annaks нылэз черке пыртыкузы Анна ним сётйзы

laskis end katoliku usku ristida со католической черке пыриз

kas sa ristitud oled? **тон пылатэмын-а?**

2. KÕNEK (*teatud rituaaliga mingisse ametisse pühitsema*) **карыны, пыртыны**

3. KÕNEK (*kedagi märjaks kastma v määrima*) **саптаны**

mööduv auto ristic neid poripritsmetega **ортчись машина соосты нөдэн саптаз**

4. (*[hüüd]nime andma v panema, kelleks-milleks kutsuma v pidama*) **ним поныны, ниманы, шуыны; (sõimunimega nimetama, kellekski-millekski tembeldama, sõimama) исаны**

kutsikas ristici Muriks **кучапилы Мури ним понйзы**

selle mäe on rahvas[uu] Karumäeks ristinud **та гурезез калык Гондыр гурезь шуэ**

ristimine <r'istimine r'istimise r'istimis[t r'istimis[se, r'istimis[te r'istimis/i s>
черке пыртон, чукынон, черке пылатон

ristis <r'istis *adv, adj*> vt ka risti¹ (*ristiasendis, ristamisi*) **кечат, кечат-вадат**
seisab, käed ristic **киосыныз ассэ зыгыртыса сылэ**

ristiusk <+'usk usu 'usku 'usku, 'usku[de 'usku[sid_&'usk/e s> (*kristlus*)
христиан оскон, христианство
ristiusu kirik **христианской черк**
ristiusku astuma v pöörduma **христиан осконэз басьтыны, креститься карыны**

ristmik <r'istm'ik r'istmiku r'istm'ikku r'istm'ikku, r'istmik/e_&r'istm'ikku[de r'istm'ikk/e_&r'istm'ikku[sid s>
1. (*samal tasandil ristuvad teed, risttee, teerist*) **сюрес вож**
ristmikku ületama **сюрес вожез ортчыны**
2. ANAT (*kiasm*) **хиазма, → кечат**
nägemisnärvide rismik **адзён лулсйослэн кечатсы**
3. TEHN (*ristikujuline toruliitmik*) **тройник**

ristsed pl <r'istne r'istse r'istse[t -, r'istse[te r'istse[id s>
1. (*varrud, ristimispidu*) **черке пыртон**
peeti lapse ristseid **пиналлэсь черке пыртонзэ пусйизы**
2. PILTL (*esimene kokkupuude*) **пумиськон**
lahinguristsed, sõjaristsed, tuleristsed **ожын астэ возьматон**
peeti uue korteri ristseid **вьль патере пыронэз пусйизы**

ristsõna <+sõna sõna sõna s'õnna, sõna[de sõna[sid_&sõn/u s> **кроссворд**

risttee <+t'ee t'ee t'ee[d -, t'ee[de_&tee[de t'ee[sid_&t'e[id s>
1. (*ristmik, teerist*) **вож, сюрес вож, вай; (ristuv tee) вож, сюрес вож, вай**
auto läheneb ristteele **машина сюоес воже матэктэ**
2. PILTL (*tähtsa valiku v otsuse tegemise hetk, pöördemoment, teelahe*) **шонер сюрес бырьён**
noor riik seisis ajaloo ristteel **егит элькун аслыз шонер сюрес бырьён азын сылэ**

ristuma <r'istu[ma r'istu[da r'istu[b r'istu[tud v>
1. (*üksteisest risti üle v läbi kulgema, ristamisi minema v asetuma*) **вожвыл, кечат луыны**

maantee ristub raudteega **чугун сюрес шосселы кечат луэ**
pärast lahutust ei ole meie teed enam ristunud **люкиськем бере милям**
сюресьёс огинэ өз луэ ни

2. BIOL (*geneetiliselte erinevate isendite sugurakkude ühinemise kohta*)
скрестить, скрещивать карыны
hobune võib eesliga ristuda **валэз ишакен скрестить карыны луэ**

risustama <risusta[ma risusta[da risusta[b risusta[tud v>

1. (*risuseks tegema*) **жаго я. жагесь карыны, жагзытыны, жагтйськыны**
ärge risustage metsaalust! **нюлэсэз эн жагзытэ!**

2. (*[millegi kvaliteeti] rikkuma*) **сöрыны, быдтыны**
mahajäetud hooned risustavad saare ilmet **куштйськем юртъёс шормучлэсь**
чеберлыксэ быдто

ritsikas <ritsikas ritsika ritsika[t -, ritsika[te ritsika[id s> (*rohutirts*) **зоз;** (*kilk*)

чиргетйсь

rohus siristavad v saevad ritsikad **турын пöлын зозъёс чиргето**

õhk on täis ritsikate helinat **омыр зоз куараен тырмемын**

riugas <riugas r'iuka riugas[t -, riugas[te r'iuka[id s> (*kaval võte, vigur, krutski*)

йыртэман, кескичъяськон; (*salasepitsus*) **тэргаськон, керетон**

advokaatide riukad **адвокатъёслэн кескичъяськонзы**

riukaid sepitsema **тэргаськон поттыны (я. жутыны)**

rivaal <riv'aal rivaali riv'aali riv'aali, riv'aali[de riv'aali[sid_&_riv'aal/e s>

(*võistleja, vastane*) **тушмон**

näeb igäühes ohtlikku rivaali **котькытысь кышкыт тушмонэз адзе**

raskekaalus kohtusid vanad rivaalid **секыт вес категориын тодмо тушмонъёс**
пумиськызы

rivi <rivi rivi rivi r'ivvi, rivi[de rivi[sid s>

1. (*asjade, olendite, nähtuste rida*) **чур, рад**

hanerivi **чурен мынйсь жазегъёс**

raamatute rivid riulis **жажыын чурен сылйсь книгаос**

2. (*inimeste, veokite vms paigutus ühel joonel kõrvuti*) **чур, строй;** SÕJ

(*sõjaväelaste, allüksuste vms paigutus viirgudesse*) **строй**

üheviiruline rivi **одйг шеренгаен чур**

rivisse astuma **строе султыны**

rivist välja astuma **стройысь потыны**

ohvitser käsutas sõdurid rivisse **офицер строе султыны команда сётйз**

3. (*tegevteenistus, konkreetse väeosas v rindelõigus võitlemine*) **инты, строй**

viletsa tervise pärast pidin rivist lahkuma **тазалыке ляб луэмен, мыным**

ужысьтым кошконо луиз

4. PILTL (*sisekohakäänetes märgib töötamist, tegutsemist, toimimist*) **строй**

püsib vanusest hoolimata rivis **арлыдыз шоры учкытэк, со али ке но**

стройын

robustne <rob'ustne rob'ustse rob'ustse[t -, rob'ustse[te rob'ustse[id adj>

1. (*[väliselt] tahumatu, rohmakas*) **уродос, сумбырес, сумьяса гинэ лэсьтэм**

väliköögi robustsed laudad **кырын сиськон понна сумьяса гинэ лэсьтэм**

жөкьёс

2. ([käitumises] labane, maotu, lame) ВИЗЪТЭМ, ШУЗИ, ЙӨНТЭМ
robustsed väljendid ШУЗИ КЫЛЬЁС

rodu <rodu rodu rodu -, rodu[de rodu[sid s>

1. (isikute, elusolendite v asjade rida) ЧУР, РАД
autorodu, rodu autosid, autode rodu ЧУР, РАД
võtab end ootajate rottu ВОЗЬМАСЬЁСЛЭН РАДАЗЫ СУЛТЭ
majad seisavad roduna v rodus tee ääres ЮРТЪЁС РАДЭН СЮРЕС КУЗЯ СЫЛО
2. (midagi järjestikku toimuvat, suur hulk) ТУЖ ТРОС, УНО
ilmatu rodu külalisi ТУЖ ТРОС КУНООС

roe <r'oe rooja r'ooja r'ooja, r'ooja[de r'ooja[sid_&_r'ooj/e s> (väljaheide) СЙТЬ
inimese roe АДЯМИ СЙТЬ

- looma roe ПУДО-ЖИВОТ СЙТЬ; КЫЕД
veis eritab palju rooja ОШЛЭН ТРОС КЫЕДЭЗ ЛУЭ

rohekas <rohekas roheka roheka[t -, roheka[te roheka[id adj> (rohelinevõitu)

- вожалэс, вожпырьем; вож, вуымтэ (узы-боры сярысь)
rohekad marjad ВУЫМТЭ УЗЫ-БОРЫ
rohekas puravik ВОЖПЫРЬЕМ ТӨДЬГУБИ

roheline <roheline roheline rohelis[t rohelis[se, rohelis[te rohelis/i adj, s>

1. ВОЖ
roheline kleit ВОЖ ДЭРЕМ
rohelineks värvima ВОЖ БУЯНЫ
roheline tulega võib tänavat ületada СВЕТОФОРЫН ВОЖ ТЫЛ ЖУАТСКИЗ КЕ,
ульчаез ВЫЖЫНЫ ЛУЭ
joob rohelist teed СО ВОЖ ЧАЙ ЮЭ
2. PILTL (kahvatu, haiglane, mullakarva) КӨДЭКТЭМ
olin merehaiguse pärast näost roheline ЗАРЕЗЬ ВИСЁНЭН СЭРЕН ЫМНЫРЫ ЧЫЛКАК
КӨДЭКТЭМЫН ВАЛ
3. (küpsemata, toores) ВОЖ, ЕЖ, ВУЫМТЭ
rohelised maasikad ЕЖ БОРЫ
4. (roheline värv[us] v värvaine) ВОЖ, ВОЖ БУЁЛ
oli üleni rohelistes СОЛЭН ВАНЬ ДЙСЬКУТЭЗ ВОЖ ВАЛ
värav värviti rohelistega КАПКАЕЗ ВОЖЕН БУАЗЫ
5. (roheline aedviljad ja maitseained) ТУРЫН-КУАР; ЗЕЛЕНЬ ВЕР.К.
rohelisega kaunistatud salat ТУРЫН-КУАРЕН СУРАМ САЛАТ
6. (loodus, mets, haljastus) ИНКУАЗЬ; (värsked lehtedega puud v oksad, vanikud
vms kaunistusena) ВОЖ, БУДОС
väljasõit rohelistesse ИНКУАЗЕ ПОТОН
suvel püüame võimalikult palju rohelistes käia v viibida ГУЖЕМ БЫГАТЭММЫЯ
ТРОС ИНКУАЗЫН ЛУЫНЫ ТЫРШИСЬКОМ
selles linnas on palju rohelist ТА КАРЫН БУДОС ТРОС
7. (hrl pl) POL (keskkonnakaitsjad) ВОЖ, ИНКУАЗЕЗ УТИСЬЁС
roheliste liikumine ВОЖЪЁСЛЭН ДВИЖЕНИЗЫ
roheline mõtteviis ВОЖ МАЛПАСЬКОН СЯМ

rohi <rohi rohu r'ohtu r'ohtu, r'ohtu[de r'ohtu[sid_&_r'oht/e s>

1. (heintaimede üldnimetus, rohhtaimede maapealsed osad) ТУРЫН
kõrge v pikk rohi ЖУЖЫТ ТУРЫН
madal rohi ЛАПЕГ ТУРЫН

noor v värske rohi **нордос, гуждор; нордй** ВЕР.

metsarohi **нюлэс турын**

rohi tärkas **турын жужаз**

2. (*umbrohi*) **жуг-жаг турын** :

aed on rohtu kasvanud **бакча жуг-жаг турынен зйбемын**

kartulis oli palju rohtu **картофкаын трос жагез**

3. KÕNEK (*ravim, arstirohi*) **эмьюм**; VAN (*nõia- v imerohi, võluvahend*) **эм**;
(*mingi ravivõtte v profülaktiline abivahend*) **эмьюм**

kibe rohi **кузьял эмьюм**

nohurohi **пыэдлэсь эмьюм**

rohtu [sisse] andma **эмьюм сётыны**

rohi hakkab kiiresti mõjuma **эмьюм жог юрттоз**

selle haiguse vastu pole rohtu leitud **та висёнлы пумит эмьюм шедьтэмын**
өвөл на

saun on mitme tõve puhul parim rohi **мунчо - олокөня висёнлы пумит самой**
умой эмьюм

4. KÕNEK (*püssirohi*) **дары, порох**

suitsuga rohi **сьёд дары**

rohima <rohi[ma rohi[da rohi[b rohi[tud v> (*umbrohtu kitkuma, umbrohu*
puhastama) **урыны, уриськыны, жаг ишкыны, жаг ишканы, жаг урыны**
peenraid rohima **убоосты урыны**
rohin käsitsi **киын уриськисько**

rohke¹ <r'ohke r'ohke r'ohke[t -, r'ohke[te r'ohke[id *adj*> (*rikkalik, külluslik,*
arvukas) **узыр, трос**; (*paks, tihe, lopsakas*) **буй-буй**
rohked vastuväited **трос пумит вазёнъёс**
rohked valged juuksed **буй-буй суд йырси**

Liitsõnad

rohke+

rohkearvuline **трос, трослыко**

rohke² <+r'ohke r'ohke r'ohke[t -, r'ohke[te r'ohke[id *adj* (*liitsõna järel*
osa)> (*väljendab esikomponendiga määratletu rohkust*) **трос**
inimrohke **трос калыко**
kannatus[te]rohke **трос чидам**
värvirohke **трос буёло**

rohkelt <r'ohkelt *adv*> *vt* rohkesti

rohkem <r'ohkem *adv*>; <r'ohkem r'ohkema r'ohkema[t -, r'ohkema[te
r'ohkema[id *pron*>

1. (*enam*) **тросгес, тросгем**; (*edaspidi, sellest peale*) **ятыр, ятыргес**
poisse on rohkem kui tüdrukuid, poisse on tüdrukutest rohkem **пиос**
ныльёслэсь тросгес

sõi eile tavalisest rohkem **толон со азылолэсь тросгеч сиськиз**

ära rohkem meile tule **ми доры эн лыкты ни**

2. (*enamasti*) **золгес**; (*peamiselt*) **тросгес**; (*pigemini*) **золгес**

mulle meeldivad rohkem operetid **мыным опереттаос золгес кельшо**

poissi huvitas rohkem kalapüük **пияш тросгес чорыганы яратйз**

3. (*palju, paljud, lisaks olev*) **тросгес, тросгем**

kahe või rohkema isiku osavõtul кык яке солэсь тросгес адыми пыриськыса
rohkemaks raha ei jätku тросэзгеслы коньдон уз тырмы

rohkesti <r'ohkesti adv>, ka rohkelt (*palju, hulgaliselt, ohtralt*) трос
söödi rohkesti трос сиськызы
rohkesti üritusi трос ужрадъёс
ettevalmistused võtsid rohkesti aega дасяськонъёс трос дырез быдтйзы

rohkus <r'ohkus r'ohkuse r'ohkus[t r'ohkus[se, r'ohkus[te
r'ohkus/i_&_r'ohkuse[id s> (*paljus, küllus*) тыр луон, узыр, узыр луон;
(*arvukus*) трос
muljete v elamuste rohkus трос пöртэм мылкыд
ta võib kiidelda sõprade rohkusega со эшъёсызлэн трос луэменызы
ушъяськыны быгатэ
lauad ägisevad toitude rohkuse all жöккёс сиён-юонэн тыр

rohmakas <rohmakas rohmaka rohmaka[t -, rohmaka[te rohmaka[id adj>
1. (*algeline, viimistlemata, kohmakas*) сумъям гинэ, суп-сап; (*[füüsiliselt]
suur ja kohmakas, nurgeline*) сумбырес, сумбыр-самбыр
rohmakas ehitis сумъям гинэ юрт
rohmaka kehaehitusega mees сумбыр-самбыр мугоро пиосмурт
2. (*jäme[dakoeline], tahumatu*) лек, чурит, умойтэм
rohmakas käitumine астэ умойтэм возён
rohmakad naljad лек сереме уськытон

rohutirts <+t'irts tirtsu t'irtsu t'irtsu, t'irtsu[de t'irtsu[sid_&_t'irts/e s> ZOOL
(*siristav hüppejalgadega putukas Omocestus viridulus*) зоз
rohutirtsud siristavad зозъёс зозгето

roie <roie r'oide roie[t -, roie[te r'oide[id s> ANAT (*riibi*) урдлы

roigas <roigas r'oika roigas[t -, roigas[te r'oika[id s> (*ritv*) пуч; (*kaigas,
malakas*) зыр, боды
aiaroigas бакча пуч
murdis endale paraja roika pihku со аслыз тупась зыр кутйз

roim <r'oim roima r'oima r'oima, r'oima[de r'oima[sid_&_r'oim/i s> (*veretöö,
mõrv*) адыми виён, вир кисьтон, йыруж
jube v metsik v jõhker roim көшкемыт йыруж
roima sooritama адыми вийыны

roimar <r'oimar r'oimari r'oimari[t -, r'oimari[te r'oimare[id s> (*roima sooritaja*)
адыми вийись
roimar tabati v saadi kätte адыми вийисез кырмизы

roll <r'oll rolli r'olli r'olli, r'olli[de r'olli[sid_&_r'oll/e s>
1. (*osa [eriti näitlejal]*) роль
kandev v suur roll валтйсь роль
näitleja töö rolliga v rolli kallal актёрлэн ролез бордын ужомез
2. PILTL (*tegevus, osakaal, [osa]tähtsus*) роль
sobib juhi rolli кивалтйсьлэн ролезлы тупа

romaan <rom'aan romaani rom'aani rom'aani, rom'aani[de rom'aani[sid_&_rom'aan/e s]>

1. KIRJ роман

filosoofiline romaan философи роман

nüüdisromaan туалa роман

2. PILTL (armulugu, -seiklus) кушласькон

tal oli naabrimehega romaan со бускель пиосмуртэмын кушласькемын

rong <r'ong rongi r'ongi r'ongi, r'ongi[de r'ongi[sid_&_r'ong/e s]>

1. поезд

hommikune rong чукна поезд

kiirrong жоғ ветлйсь поезд

rongide sõiduplaan поездьёслэн ветлон радлыксы, поездьёслэн расписанизы

rongiga sõitma v minema поездэн мыныны

rongilt maha astuma поездысь васькыны

rongist maha jääma поездлэсь кыльыны

rong on juba ees поезд сётэмын (я. сылэ) ни

2. KÕNEK (rivi, kolonn) чур

matuserong, peierong адыми ватыны люкаськемьёслэн чурзы

ronima <roni[ma roni[da roni[b roni[tud v]>

1. (korduvalt, eri suundades) тубыны, тубаны; (üles, alla) васькыны; (kindlas suunas) тубыны, тубаны; (üles, peale) вылэ тубыны, жутскыны; (välja) потыны; (alla, maha) васькыны; (üle) потыны, выжныны; (taimede kohta) биниськыса будыны; (väga aeglaselt) нюжтйськыны

ronis puu otsa писпу йылэ тубиз

ronib hobuse seljast maha вал вылысь ваське

poisid ronisid märke пиос гурезь йылэ тубизы

pilved ronivad laisalt üle laotuse пилемьёс нюжтйськыса инбаметй гылэо

roniva varrega taim биниськысь будос

2. (end mahutades, väiksemaks tehes kuhugi pugema) пырыны, чуртнаськыны

käpuli v neljakäpakil ronima ньыльпыдьяськыса чуртнаськыны

varas ronis akna kaudu tuppa лушкаськысь комнатае укно пыр пыриз

3. PILTL (ligi kippuma) вуыны, матэ кариськыны; (sisse tungima) пырыны; (välja piiluma) йырез поттылыны (я. мычылыны)

liiv ronib saabastesse луо сапегьёсы пыре

nälg ronib ligi кёт сюма (я. уралтэ)

4. KÕNEK (kippuma, tükkima) пырыны, пыриськыны

ära roni igale poole! тынад ужед өвөл со!

ära roni kurja koera lähedale! лек пунылэн матаз эн кариськы!

5. PILTL (karjääri tegema, kuhugi trügima) тубыны, будыны

hakkas varakult ülemuseks ronima пиналысен ик со начальникозь будйз

ronk <r'onk rongi r'onka r'onka, r'onka[de r'onka[sid_&_r'onk/i s]> ZOO (lind Corvus corax, kaaren) кырныж

ronkmust <+m'ust musta m'usta m'usta, m'usta[de m'usta[sid_&_m'ust/i adj> (must kui ronk) кырныж кадь съод; (väga pime v tume) чиль съод; (hobuse kohta) съод

ronkmust hobune съод вал

ronkmustad juuksed чиль съöd йырси
ronkmust öö тём-тём пеймыт уй

roog¹ <r'oog r'oa r'ooga r'ooga, r'ooga[de r'ooga[sid_&_r'oog/i s]> сиён
hõrgutav roog чesкыт сиён
maitsetu roog көш сиён
lemmikroog, maiusroog, meelisroog яратоно сиён
peorooг, piduroog, pühaderooг праздниклы дасям сиён
rooga valmistama сиён дасяны (я. пöзътыны)

roog² <r'oog r'oo r'oogu r'oogu, r'oogu[de r'oogu[sid_&_r'oog/e s]>
1. BOT (*kõrkja, bambuse vms tugev kõrs*) шашы, камыш; (*roostik*) тростник
suhkruroog сакыр тростник
hüüp häälitseb roos шашыос пöлысь вуошлэн кесяськемез кылйське
roog sahiseb tuule käes шашыын төл шудэ
2. (*rood*) сэр, лулсэр; (*roots*) модос; (*kandev tugiosa v detail*) сюрлы
sõi kala koos [kõige] rooga ära чорыгез сюрлыеныз но лыосыныз валче сииз
Liitsõnad
roo+
rookatus шашы липет

roojama <r'ooja[ma rooja[ta r'ooja[b rooja[tud v]> (*kõikide elusolendite kohta*)
сйтяны, сйтяськыны; (*loomade kohta*) сйтяны, сйтяськыны
haige roojab sageli висись трос сйтя

rookima <r'ooki[ma r'ooki[da roogi[b roogi[tud v]>
1. (*puhastama*) тазатыны, сузяны, мычыны; (*kala v lindu sisikonnast*)
сузяны, ишкыны (тылобурдо сярэсь), пушсэ поттыны
lund rookima лымы сузяны
roogib kalu чорыглэсь пушсэ поттэ
rookis nina puhtaks нырысьтыз зырымзэ куштйз
hobused olid tallis rookimata гидысь вальёслэн улзы сузямтэ вал
2. KÕNEK (*peksuma, lööma*) жугыны, йыганы, коканы
sai pättide käest rookida урод адямиос жугиллям сое
selles lahingus sai vaenlane kõvasti rookida та ожыт тушмонъёсты коказы

rool <r'ool rooli r'ooli r'ooli, r'ooli[de r'ooli[sid_&_r'ool/e s]> руль, штурвал;
(*laeval, lennukil, kombainil*) руль, штурвал
autojuht hoiab v keerab rooli шофёр рульзэ бергатэ
istus v asus rooli taha v rooli руль сьöры пуксиз
auto ei kuula rooli машина рульлэсь уг кылзы

roolima <r'ooli[ma r'ooli[da rooli[b rooli[tud v]> рулить карыны
poiss roolib ratast ühe käega пияш рульзэ пал кыыныз нуэ

roomaja <r'oomaja r'oomaja r'oomaja[t -, r'oomaja[te r'oomaja[id s, adj]>
1. (*see, kes roomab*) нюжтйськись; (*selgrootute, kahepaiksete kohta*) нюж
ветлйсь, нюжтйськись
tähtsa võimukandja ümber pole roomajatest puudust PILTL начальникъёслы
нюлйськыса ветлйсьёс тырмыт
2. KÕNEK (*roomav*) нюжтйськись, нюж ветлйсь

roomaja laps кӧт вылаз нюжтйськыса ветлйсь нуны
roomaja putukas нюж ветлйсь нумыр

roomama <r'ooma[ma rooma[ta r'ooma[b rooma[tud v>

1. (*kõhuli edasi liikuma*) нюжтйськыны; (*kindlas suunas*) нюжтйськыны;
(*teatud vahemaad*) нюжтйськыса потыны; (*mõnda aega*) нюжтйськыны;
(*alt, välja*) нюжтйськыса потыны; (*ära, eemale*) нюжтйськыны

kõhuli roomama кӧт вылын нюжтйськыны

sõdurid roomasid üle põllu солдатъёс бусы вамен нюжтйськызы

roomas plangu alt läbi кенер ултй нюжтйськыса потйз

laps hakkab juba roomama нуны ньыльпыдыськыса ветлыны кутскиз ни

madu roomab rohus кый турын пушкытй нюжтйське

2. PILTL (*aeglase, vaevalise liikumise kohta*) гызмыльтыны, гызмыль
мыныны; (*aja kohta: aeglaselt edenema, venima*) каллен мыныны

buss roomas märke автобус гурезе гызмыль тубиз

oodates roomavad minutid tundidena возьмаку минутъёс час мында
кыстйсько

3. (*looklema*) позыръяськыны, чутыръяськыны, кырыж-мерыж (я. читыр-
чутыр) кошкыны

tee roomab mööda mäenõlva сюрес гурезь бамал кузя читыр-чутыр кошке

4. PILTL (*pugema, lõmitama*) нюлйськыны

roomab ülemuste ees начальник азын нюлйськыса ветлэ

roomik <roomik roomiku roomiku[t -, roomiku[te roomiku[id s>

1. TEHN (*veolint v -kett*) гусеница, → валтжилы

laiad roomikud паськытэсь гусеницаос

traktoriroomik тракторлэн валтжилыез

2. (*saapad*) → валтпытыё сапег, протекторёсын сапег

Liitsõnad

roomik+ TEHN

roomiktraktor валтжилыё я. гусеничной трактор

roomik+ (*jalanõudega seotud*)

roomiksaapad валтпытыё сапег

roomiktald валтпытыё пыдкучан пыдэс

roop <r'oop roobi r'oopi r'oopi, r'oopi[de r'oopi[sid_&_r'oop/e s>

1. (*ahjuroop*) гурсуран, тучко, жу октон, сузгы, кис :

roobiga tuld v süsi segama тучкоен тылэз я. эгырез сураны

2. (*kaare- v loogakujuuline ese*) буко

roos <r'oos roosi r'oosi r'oosi, r'oosi[de r'oosi[sid_&_r'oos/e s>

1. роза

lõikeroos вандэм роза

rooside okkad роза веньёс

roosid on lahti lõõnud розаос сяськаяськиллям

2. (*roosiõit meenutav ese, sümbol v kaunistus*) роза

väljaõmmeldud roos пужятэм роза

kreemiroos [tordil] кремлэсь лэсьтэм роза (торт вылын)

3. MED (*nahahaigus erüsiipel*) рожа, ку висён

roos lõi jala peale пыдэ рожа потйз

Liitsõnad

roosi+

roosikimp **розаосын** (я. **розаослэсь**) **сяська керттэт**

roosa <roosa roosa roosa[t -, roosa[de roosa[sid *adj, s*>

1. **лемлет, льоль**

heleroosa, kahkjasroosa, kahvaturroosa **льольпырьем**

karjuvroosa, kärtsroosa **льоль-льоль**

hinnaline roosa puu **дуно лемлет тусо писпу**

tüdruk läks näost roosaks **ныллэн бамъёсыз чыжектйзы**

2. PILTL (*[liiga] optimistlik, õnnelik, rõõmus, ilustav, ilutsev*) **лемлет,**

шумпотон

roosad unistused **лемлет малпанъёс**

noortele näib kogu maailm roosa[na] **пинальёс дунне шоры лемлет очкиос**

пыр учко

3. KÕNEK (*[poliitiliselt] pahempoolsusse kalduv*) **паллян пала дурбасьтыны**

кутскись

roosa ilmavaade **дунне шоры паллян пала дурбасьтыны кутскись учкон**

4. **лемлет, льоль;** (*jume kohta*) **чыжытлык**

põskede kahvatu roosa **бамъёслэн пичияк чыжытлыксы**

roosasse riidetatud neu **льоль дйсен ныл**

roosamanna <+manna manna manna[t -, manna[de manna[sid *s*>

1. КОК (*mannakreem*) **манной кенъырлэсь крем, мусс**

roosamannat kloppima v vahule lõõma **мусс шуккыны**

2. PILTL (*miski ilutsev, naiivromantiline*) **голькыт, гольтрес**

loeb mingit roosamannat **ортчыт голькыт мае лыдзё**

roosiline <roosiline roosilise roosilis[t roosilis[se, roosilis[te roosilis/i *adj*>

1. (*roosimustriline*) **лемлет тусо**

roosiline tapeet **лемлет тусо обойёс**

2. (*[jumekalt] roosa*) **чыжыт**

roosiliste põskedega laps **чыжыт бамо пинал**

neu jume läks roosiliseks **нылмурт гордэктйз** (я. **чыжектйз**)

3. PILTL (*õnnelik, muretu, midagi ilustav*) **шудбуро, мылкыдэз жутйсь, капчи**

roosilised lootused **шудбуро малпанъёс**

maailm tundub {*kellele*} lausa roosilisena **дунне шоры (кин ке) капчи**

мылкыдын учке

vein muutis tuju järjest roosilisemaks **вино мылкыдэз жутйз**

rooste <rooste r'ooste rooste[t -, rooste[te r'ooste[id *s*>

1. (*raua pinnal*) **сынэм, сыномем**

roostest punane pada **сыномыса гордэктэм пурты**

vana roostest söödud ämber **вужмыса, сыномыса бырем ведра**

roostet eemaldama **сыномемзэ быдтыны**

rooste sööb rauda **сынэм кортэз сие**

raud läheb niiskuse käes rooste[sse] **котлэсь корт сыноме**

2. (*roosteseentest põhjustatud taimehaigus*) **губи**

roostest pruunistunud lehed **губилэсь сынэм куаръёс**

vili kannatab rooste all **тысё юос сынытйсь губилэсь изъян адзё**

3. PILTL **сынэм, сыномем**

puude lehtedes on juba roostet **писпуослэн куаръёссы гордэктйллям ни**

roostes hääl **зaзыpec куapа**

kriitik ei lase oma sulge rooste minna **кpитик пepoeзлы cынoмыны уг лэзыы**

Liitsõnad

rooste+ (*metalliga seoses*)

roostelaik, roosteplekk **cынoмeм вишты**

roostetama <roosteta[ma roosteta[da roosteta[b roosteta[tud v>

1. (*rooste minema*) **cынoмыны; (läbi) cынoмыca бырыны**
katus on täiesti läbi roostetanud **липет воксё cынoмыca бырем**
roostetanud kett **cынoмeм жильы**

2. PILTL (*roostevärviliseks muutuma*) **курень тусо луыны**
rohi on põuast roostetama lõõnud **турын куасьмыca курень луэмын**

3. PILTL (*hääle kohta: käriseма*) **зaзыpec, куажгес куapаeн вераськыны**
pika vaikimisega on hääl ära roostetanud **кема вераськымтэыcь куapа**
куажгес луэм

roots <r'oots rootsu r'ootsu r'ootsu, r'ootsu[de r'ootsu[sid_&_r'oots/e s>

1. BOT (*lehe, vilja, õie: kandev tugi, kinnitusosa*) **модос; (raag) модос**
punase sõstra rootsud **гopд cутэрлэн модосьёсыз**

2. (*laasitud, lehtedeta v okasteta oks v taim*) **вай, модос**
põõsad jäid rootsu **куакъёс голык кылизы**

3. (*selja, saba, sule kinnitusosa*) **cюрлы, лы**
kalaroots **чорыг лы**

orava sabast oli ainult roots järele jäänud **коньылэн быжыз голык кылем**

4. (*relva, tööriista saba v varre kinnitamiseks*) **ныд**
habemenoa roots **туш мычон пуртлэн ныдыз**

5. KÕNEK (*[vana] vilets asi v olend*) **куашканы вуэм маке**
hobuseroots **вал нерге (я. суред)**

rootsi <rootsi ag> **швед**

rootsi laud **швед жок**

rootsi värv v punane **гopдcюй-гopд**

rootslane <r'ootslane r'ootslase r'ootslas[t r'ootslas[se, r'ootslas[te

r'ootslas/i_&_r'ootslase[id s> **швед**

rannarootslane **эстон швед**

ropendama <ropenda[ma ropenda[da ropenda[b ropenda[tud v> (*rõvetsema,*

ropult rääkima) **визьтэм (я. шузи) кыльёсын вераськыны**

purjus peaga hakkab v kukub ta hirmsasti ropendama **кудзем йырыныз со туж**
зол визьтэм кыльёсын вераське

ropp <r'opp ropu r'oppu r'oppu, r'oppu[de r'oppu[sid_&_r'opp/e adj>

1. (*rõve, nilbe*) **урод, шузи, визьтэм, алама**

ropp anekdoot **шузи анекдот**

ropp sõim **визьтэм кыльёс**

vannub v sõimab roppeude sõnadega **визьтэм кыльёсын вераське**

2. (*[väga] räpane, ropane*) **кырсь, курмем, съод**

ropud tööriided **курмем ужан дйськут**

põrand on ropp **выж кырсьмемын**

roppeude kätega sööma ei tulda **кырсь киосын сиськыны уг пуксё**

3. KÕNEK (*väga vastumeelne, ränk, erakordselt suur, rohke vms*) **урод, алама,**

жоб

ropp ilm **жоб** куазь

ropp hais **алама зын**

Liitsõnad

ropp+

roppmust **көшкемыт курмем**

roppus <r'oppus r'oppuse r'oppus[t r'oppus[se, r'oppus[te r'oppus/i_&_r'oppuse[id s>

1. (*rõvedus, nilbus*) **шузи** (я. **визьтэм**) **кыльёс**

räägib roppusi **шузи кыльёсын вераське**

2. (*mustus, räpasus*) **кырсь, жоб, дэри, нөд**

lume alt tuli välja igasugust roppust **лымы улысь вань кырсь потйз**

rosin <rosin rosina rosina[t -, rosina[te rosina[id s> **изюм**; (*hulgana*) **изюм**;

(*kivideta*) **киш-миш**

rosinatega sai **изюмен булка**

rosolje <ros`olje ros`olje ros`olje[t -, ros`olje[de ros`olje[sid s>

1. КОК (*külmroog*) **розолье, винегрет**

2. PILTL (*miski seosetu, kirju*) **винегрет**

peoõhtu kava oli tõeline rosolje **праздниклэн программаез зэмос винегрет**

кадь вал

rott <r'ott roti r'otti r'otti, r'otti[de r'otti[sid_&_r'ott/e s> ZOOЛ (*näriine Rattus*)

комак

pruunikas rott **куреньпырьем комак**

vesirott **вукомак**

elab nagu rott viljasalves **амбар комак кадь улэ**

Liitsõnad

roti+

rotilõks **комак кутон** (я. **нальык, капкан**)

rubla <rubla rubla rubla[t_&_rubla -, rubla[de rubla[sid s> (*Venemaa rahaiihik*)

манет

sai v tennis kuus paarisaja rubla ümber v rublat kakssada **со толэяз ог кык сү**

манет коньдон басьтэ вал

tasus Vene rublades **зуч манетьёсын** (я. **коньдонэн**) **тыриз**

kulutatud rubladest hakkas kahju **кисьтэм коньдон жаль потыны кутскиз**

rubriik <rubr'iik rubriigi rubr'iiki rubr'iiki, rubr'iiki[de rubr'iiki[sid_&_rubr'iik/e s> (*lahter, ainejaotis, osa, lõik*) **рубрика**

spordirubriik **спорт рубрика**

ilukirjanduse rubriigis ilmus ... **беллетристика рубрикаын потйз** (я.

печатласькиз)...

rudisema <rudise[ma rudise[da rudise[b rudise[tud v> **куажыр вазыны,**

куажыртыны

jääkirme rudiseb saabaste all **юж лымы сапегъёс улын куажыр вазе**

ruigama <r'uiga[ma ruia[ta r'uiga[b ruia[tud v> (*sea häälitsemise kohta*)

нурсгетыны

sulus ruigavad näljased sead гидын сютэм парсьёс нурсгето

rukis <rukis r'ukki rukis[t -, rukis[te r'ukke[id s>

1. (*kõrreline kultuurtaim Secale, selle vili*) зег

talirukis толйись зег

kott rukist v rukkeid одйг мешок зег

põld sai rukki alla, rukis on [maha] tehtud v maas бусые зег киземян

rukis loob pead зег шепаське

2. (*rukkipõld*) зег, зег бусы

lehmad on rukkis скальёс зеге пыриллям

kombain läks rukkisse комбайн зег араны кошкиз

Liitsõnad

rukki+

rukkijahu зег пызь

rukkileib зег нянь

rukkilõikus зег аран (я. кутсан)

rukkilill <+l'ill lille l'ille l'ille, l'ille[de l'ille[sid_&_l'ill/i s> BOT (*rohttaim*

Centaurea cyanus) лызсяська, лызйыр, зангари, киначача, зегсяська

põllud sinetasid rukkililledest бусуюс зангари сяськаослэсь лыз адско

rukkirääk <+r'ääk räägu r'ääku r'ääku, r'ääku[de r'ääku[sid_&_r'ääk/e s>

1. ZOO (rändlind *Crex crex*) куажы

rukkirääk rääksub v saeb v tõriseb куажы тачыртэ

2. ETN (*rukkikõrrest vm taimetarrest lastepill*) шулан

rulaad <rul'aad rulaadi rul'aadi rul'aadi, rul'aadi[de rul'aadi[sid_&_rul'aad/e s>

1. КОК (*rull-liha*) сйльлэсь рулет

kuumsuitsurulaad посьын чынатэм рулет

searulaad парсь сйльлэсь рулет

2. MUUS (*kiire passaaž laulmisel*) рулада

rull <r'ull rulli r'ulli r'ulli, r'ulli[de r'ulli[sid_&_r'ull/e s>

1. КОК (*täidisega, rullikeeratud*) рулет

hakkliharull, hakklihatäidisega rull фаршлэсь рулет

2. TEKST, TEHN (*alus, millele miski keritakse, keritud materjal [koos alusega]*)

барабан, рулон, ролик

kangarull рулон басма

paberirull рулон бумага

harutas vooliku rullist lahti со шлангез сэрттйз

3. (*lokirull*) бигуди (*sellise kujuga juuksesalk*) бабля, баблес йырси :

juuksur keerab juustesse rulle йырси вандйсь йырсие бигуди тыре

4. (*töövahend, valts, rullik*) погыльтон, кызбугор, валик, трубка, каток

tai[g]narull кызбугор

teerull сюрес лэсьтон каток

5. (*silinderjas ese v moodustis*) валик

diivanirull диванлэн валикез

6. PILTL (*trullakas olend*) быгыль-быгыль

musirull, musurull КӐНЕК быгыльток

rasvarull кӐйток

rullima <r'ulli[ma r'ulli[da rulli[b rulli[tud v>

1. (*kinni, tihedaks, tasaseks*) **волятыны**; (*tainast*) **погылытыны**; (*pesu*)

волятыны

teed rullima **сюрес волятыны**

tenniseväljak on äsja üle rullitud **теннис шудон площадказ али гинэ**

волятйзы

2. (*rulli v rullile keerama v kerima, kokku*) **биньыны, биняны, бинялтыны;**

(*lahti*) **сэрттыны**; (*millesegi keerama v mähkima*) **биньыны, биняны;**

(*rullikujuuliseks vormima v voolima*) **биньыны, биняны**

niiti rullima **синьыс биньыны**

rullis kaardi kokku **картаез биниз**

rullis püksisääre üles **штанзэ вылэ пужалляз**

magamiskotid on kokku rullitud **изён мешокъёс рулонэ бинемын**

3. (*rulli minema v hoiduma*) **биняськыны, бинялляськыны, бабыльскыны,**

бабылляськыны

tal juuksed rullivad nii ilusasti **солэн йырсиосыз туж чебер бабыллясько**

4. (*veeretama, keerutama*) **бекыръяны, бекыръяськыны**

ruupakk rulliti seina äärde **пуклёкез бекмылляса борддор борды каризы**

koer rullis end värskes lumes **пуны али усем лымы вылын погылляськиз**

5. (*keerlema, õõtsuma*) **поръяны, поръялляны, шонаськыны; (rulluma)**

лэйканы

korstnaist rullib suitsu **муръёосысь чын бугурске**

tugeva tuulega võtab laeva rullima **зол төл дыръя корабль лэйканы кутске**

rulluisk <+'uisk uisu 'uisku 'uisku, 'uisku[de 'uisku[sid_&_'uisk/e s> SPORT (*uisk*

siledal maal liikumiseks) **ролик, роликен коньки**

sõitis rulluiskudel **роликен нискылтйз**

rumal <rumal rumala rumala[t -, rumala[te rumala[id *adj, s*>

1. (*juhm, loll*) **визьтэм, шузи, шузи-мази, йыртэм; (lihtsameelne) капчигес**

ta on pisut rumal **солэн көнә ке уггес тырмы**

2. (*nõrkade v väheste teadmistega, arenemata, harimatu*) **нодтэм, валасьтэм**

laps on alles rumal, ei tunne elu **нодтэм нылпи на со, улонэз уг тоды**

käitub rumala poisikesena **номыр валасьтэм пияш кадь ассэ возе**

3. (*nõrgamõistuslik*) **капчи визьтэм, уггес тырмы, сураськем йыро, шузи,**

визьтэм

jäi v läks vanuigi rumalaks **пересьмыса солэн йырыз сураськиз**

4. (*terve mõistusega inimese kohta, kui see käitub kohatult, lollisti*) **визьтэм,**

шузи

rumal tüdruk, laskis end pehmeks rääkida **шузи ныл, соглаш луиз ук**

kulutas rumalast peast v rumala peaga kõik raha korraga ära **визьтэм йырыныз**

ог кутскемен вань коньдонзэ быдтйз

5. (*selline inimene*) **визьтэм, шузи, дурак**

ainult rumalad ei hinda haridust **шузиос гинэ дышетскемез уг дуньяло**

6. (*tegude, jutu vms kohta: arutust, lollust ilmutav*) **шузи, шузи-мази**

rumalad küsimused **шузи юанъёс**

mul tuli mingi rumal mõte **мынам йырам шузи малпан лыктйз**

7. **КОНЕК** (*paha, halb, ebameeldiv*) **шузи, номырлы ярантэм; (jube, kole)**

шимес

sattus väga rumalasse olukorda **сыче шимес югдуре сюриз**

8. (*ropp, rõve, siivutu*) **шузи, визьтэм, алама, урод**

ütles ühe väga rumala sõna **одйг туж урод кыл вераз**
laulab purjus peaga rumalaid laule **кудзем йырыныз шузи кырзанъёс кырза**

rumalalt <rumalalt adv> **визьтэм (я. шузи) кадь**

rumalus <rumalus rumaluse rumalus[t rumalus[se, rumalus[te rumalus/i s>

1. (*juhmus, lollus, lihtsameelsus*) **йыртэм (я. шузи, визьтэм) луон**
tarkus ja rumalus **визьмо но шузи луон**
nooruse rumalusest tehtud vead **пинал йырын лэсьтэм янгышъёс**
2. (*miski rumal*) **шузи (я. визьтэм) маке**
olen suure rumalusega hakkama saanud **шузи маке лэсьтйськиз**
ära räägi rumalusi! **шузи эн вераськы!**

rusikas <rusikas rusika rusika[t -, rusika[te rusika[id s>

1. (*kokkusurutud sõrmedega labakäsi*) **мыжык**
suured rusikad **бадзымесь мыжыкъёс**
ähvardab rusikaga v näitab ähvardades rusikat **мыжыксэ возьматэ (кинлы?)**
pealikul on raudne v tugev rusikas **азьветлйсьлэн мыжыкез секыт**
küll ta saab veel mu rusikaid maitsta! **мынэсьтым мыжыкъёсме верьялоз на ай!**
2. PILTL (*[ülem]võim, ettekirjutus, surve, meevald*) **зйбет, ки**
võim koondati ühte rusikasse **кивалтэт одйг ки улын вал**
elas oma naise rusika all **кышноезлэн ки улаз улйз**
3. PILTL (*rünnakuks koondatud väed, löögirusikas*) **кужым**
diviis koondati rusikaks **дивизилэсь вань кужымзэ люказы**

Liitsõnad

rusika+

rusikasuurune **мыжык быдза**

ruske <r'uske r'uske r'uske[t -, r'uske[te r'uske[id adj> (*punakaspruun, pruunikaspruane*) **горд, куреньпыр (я. куреньмыт) горд**

ruske lehmakari **горд скал уллэ**

nahk on päikeses[t] ruskeks põlenud **шунды шорын ку гордэктэм**

rusuv <rusuv rusuva rusuva[t -, rusuva[te rusuva[id adj> **зйбись; мылкыдэз**
куашкатйсь

rutt <r'utt rutu r'uttu r'uttu, r'uttu[de r'uttu[sid_&_r'utt/e s> **дыртон**

ruttu pole kuhugi **дыртонэз өвөл**

{*kellel*} on alati rutt **котьку дыртэ**

teigi teistele ruttu **мукетьёсты дыртытэ вал**

ruttama <r'utta[ma ruta[ta r'utta[b ruta[tud v>

1. **дыртыны**

ruttas koju **дораз дыртйз**

perenaine ruttas külalistele vastu **кузё кышно куноослэн пумитазы дыртйз**

külviga tuleks rutata **кизёнэн дыртыны кулэ**

2. PILTL (*kaduma, lendama*) **ортчыны, ышыны, бырыны**

aeg ruttab pöörase kiirusega **дыр көшкемыт жог ортче**

aastad aina ruttavad **аръёс огзы бёрсы огзы ышо**

ruttu <r'uttu adv> (*kähku, kärmesti, ilma pikemata, pea, varsti*) **жог, сэрыт, чаляк**
aeg läheb ruttu **дыр жог ортче**
tee ruttu, muidu jääme hiljaks! **ойдо жоггес, бере кылёмы ук!**

ruuduline <ruuduline ruudulise ruudulis[t ruudulis[se, ruudulis[te ruudulis/i adj, s>

1. кечато

ruuduline muster **кечато пужы**

ruuduline vihik **кечато тетрадь**

2. (ruudulisest kangast rõivas) **кечато дйсь (я. дйськут)**

ta armastab ruudulist kanda **со кечато дйсен ветлыны яратэ**

ruuge <r'uuge r'uuge r'uuge[t -, r'uuge[te r'uuge[id adj> (*tumekollane*) **пеймыт курень; (helepruun) суд**

ruuge rukkipõld **куреньпыр зег бусы**

tumeruuge **пеймыт суд**

ruuge habemega taat **суд тушо песятай**

ruum <r'uum ruumi r'uumi r'uumi, r'uumi[de r'uumi[sid_&_r'uum/e s>

1. (see kolmemõõtmeline ja lõputu, kus kõik eksisteeriv paikneb ja toimub)

инты, дунне

planeetidevaheline ruum ASTR **инсьөр муос вискысь инты**

maailmaruum **дунне**

2. (hoone, ehitise, sõiduki vms sisemus v selle osa) **висьет, бөлет, комната**

madal ruum **лапег висьет**

valgustatud ruum **югыт комната**

kõrvalruum **вөзысь висьет**

puhkeruum **шутэтскон висьет**

tööruum **ужан бөлет**

3. (mahtumiseks piisav v vajalik vaba koht) **инты**

võtke end koomale, mul ei ole siin ruumi **сопалагес кариське ай, мыным**

инты уг тырмы

siin on vaba ruumi laialt **татын трос буш инты**

4. KÕNEK (ruumimeeter) **квадрат метр**

kaks ruumi puid **кык квадрат метр уг тырмы**

ruumala <+ala ala ala -, ala[de ala[sid_&_al/u s> **объём**

koonuse ruumala MAT **конуслэн объёмез**

ruumikas <ruumikas ruumika ruumika[t -, ruumika[te ruumika[id adj> **вёл-вёл, паськыт**

ruumikas korter **вёл-вёл патер**

ruumikas õu **паськыт азбар**

ruumikas voodi **паськыт кровать**

ruun¹ <r'uun ruuna r'uuna r'uuna, r'uuna[de r'uuna[sid_&_r'uun/i s> **улошо**

raudjas ruun **курень улошо**

rakendas ruuna vankri ette **улошоез уробое кыткыз**

ruun² <r'uun ruuni r'uuni r'uuni, r'uuni[de r'uuni[sid_&_r'uun/e s>

1. (ruunikirja märk) **руна пус**

2. (pl) (ruunikiri) руна

Liitsõnad

ruuni+

ruunimärk руна пус

ruut <r'uut ruudu r'uutu r'uutu, r'uutu[de r'uutu[sid_&_r'uut/e s]>

1. (täisnurkadega kujund, selline ese) квадрат; (mustriil) кечат

sinist ruutu v siniste ruutudega riie лыз кечато басма

2. (akna-, ukseruut) укно янак

vihma peksab vastu ruute зор укно рамаосы пязяське

3. MAT (teine aste) квадрат

kaks ruudus on neli, kahe ruut on neli кык квадратын луоз ньыль

ruutmeeter <+m'eeter m'eetri m'eetri[t -, m'eetri[te m'eetre[id s]> квадратной

метр

rõdu <rõdu rõdu rõdu -, rõdu[de rõdu[sid s]> (välisrõdu) балкон; (taand-,

sammast-) лоджи; (siserõdu) балкон

põrand ja rõdud партер но балкон

istus ülemisel rõdul пукиз вылысь балконын

rõhk <r'õhk rõhu r'õhku r'õhku, r'õhku[de r'õhku[sid_&_r'õhk/e s]>

1. FÜÜS зйбет

madal rõhk улын я. пичи зйбет

atmosfäärirõhk омыр зйбет

rõhku mõõtma зйбетэз мертаны

rõhk langeb зйбет усе

2. KEEL юнверан, юнверанпус, ударение

lauserõhk, loogiline rõhk веранын юнверан

pearõhk валтйсь ударение

sõnarõhk кыллэн ударениез

rõhk on esimesel silbil ударение нырысетй слоге усе

3. (millegi esiletõstmise, ilmestav detail) саклык, висъян

paneb välimusele [palju] rõhku вылтуслы трос саклык висъясько

Liitsõnad

rõhu+ FÜÜS

rõhumuutus зйбетлэн воштйськемез

rõhumõõtja зйбет мертан

rõhu+ (esiletõstmise kohta)

rõhuasetus саклык висъянлэн интыез

rõhknael <+n'ael naela n'aela n'aela, nael[te_&_n'aela[de n'aela[sid_&_n'ael/u s]>

(knopka) кнопка

rõhknaeltega seinale pandud plakat борддоре кнопкаен юнматэм плакат

rõhtne <r'õhtne r'õhtsa r'õhtsa[t -, r'õhtsa[te r'õhtsa[id adj]> (horisontaalne)

горизонтальной

ehitas rõhtsa katuse чошкыт липет жутйз

rõhuline <rõhuline rõhulise rõhulis[t rõhulis[se, rõhulis[te rõhulis/i adj]>

(rõhutatud) ударение пуксись

rõhuline täishäälik ударение пуксись гласной

rõhuma <rõhu[ma rõhu[da rõhu[b rõhu[tud v>

1. (*suruma, vajutama oma raskusega*) зйбыны; (*jõudu rakendades*) зйбыны
kandam rõhub õlgadele v õlgu ныпъет пельпумъёсты зйбе
lumi on oksad alla rõhunud лымы вайёсты музэ жиптйз
2. (*liikkama, litsuma*) пачкатыны; (*eemale*) пачкатыны; (*peale*) зйбиськыны
laps rõhuti suurte vahele нылпиез бадзымъёс пёлы пачкатйзы
3. KÕNEK (*midagi silmas pidama, millegagi eriti tegelema*) тыршыны
rõhus oma kasvatustöös headele maneeridele нылпиосты будэтон ужын со
тросгес умой сямъёслы дышетыны тыршиз
4. (*alla suruma, ekspluateerima*) зйбыны
riik rõhub maksudega кун вытьёсын зйбе
5. (*ahistama, vaevama, muserdama*) зйбыны
nukrus rõhub rinda мөзмон гадез зйбе
õe haigus rõhub mind сузэрелэн висеменыз сэрен сьолмаськисько
rõhutud meeleolu зйбиськем мылкыд
6. (*pressides, pingutades midagi tegema*) тыршыны
poisid rõhuvad kodu poole писо тыршыса-тыршыса дор палазы берто
eluaeg on ta kõvasti tööd [teha] rõhunud быдэс улонзэ зол ужан понна
тыршиз

rõhutama <rõhuta[ma rõhuta[da rõhuta[b rõhuta[tud v>

1. (*nähtavana esile tõstma v tooma*) пусйыны, возьматыны
võõ rõhutab taljet е кусэз возьматэ
must kleit rõhutas kaamet nägu съёд дэрэм ымнырлэсь кёдэктэмзэ эшшо но
золгес возьматйз
2. (*jutus, käitumises vm ilmnevana*) пусйыны
rõhutas teist silpi кыкетй слогез пусйиз
rõhutas hariduse tähtsust дышетон удыслэсь кулэлыкэс пусйиз

rõigas <rõigas r'õika rõigas[t -, rõigas[te r'õika[id s> ВОТ (*rohhtaim* Raphanus);

- (*aedrõika teisendi võrtsikas juur*) курыткушман
must rõigas съёдкшман
valmistas rõika toorsalatit курыткушманлэсь салат лэсьтйз

rõivas <rõivas r'õiva rõivas[t -, rõivas[te r'õiva[id s> (*riietuse*, *riietus*) дйсь,

- дйськут
liibuvad rõivad мугоре лякиськыса ульсь дйськут
alusrõivas ул дйськут
leinarõivas кулон дйськут
meesterõivad пиосмурт дйськут
rahvarõivas калык дйськут
talirõivas, talverõivas тол дйсь
rõivaid seljast võtma кылиськыны, дйськутэз кылыны
pani rõivad selga, pani end rõivaisse v rõivisse со дйсьяскиз

rõivastus <rõivastus rõivastuse rõivastus[t rõivastus[se, rõivastus[te rõivastus/i s> (*riietus, rõivad*) дйсь, дйськут

- lihtne rõivastus капчи дйськут
mugav rõivastus каньыл дйськут
suverõivastus гужем дйсь
tuli ballile juhulikis rõivastuses балэ ма сюрэм сое дйсьяса лыктэм

rõngas <rõngas r'õnga rõngas[t -, rõngas[te r'õnga[id s>

1. (*ese v kujund*) **кульчо, круг**

olümpiarõngas **олимпи кульчо**

ujumisrõngas **вуын утиськон круг**

sinised v tumedad rõngad silme all **син улысь лыз кругъёс**

suits tõuseb rõngastena taeva poole **чын кульчоосын вылэ тубе**

pall sahises läbi rõnga **туп корзинае пыриз**

2. (*pl*) SPORT (*vahend iluvõimlemises*) **кульчо, обруч, круг; (vahend riistvõimlemises) кульчоос**

saavutas rõngastel esikohta **кульчоосын упражнениос лэсьтыса нырысетй инты басьтйз**

3. (*piiramisrõngas*) **котыртэм, котыртэт**

blokaadirõngas **блокадалэн котыртэмез**

väesalk oli vaenlase rõngasse sattunud **отряд тушмонлэн котыртэмаз сюриз**

4. (*sisekohakäänetes: rõngana kõveras[se], krussi[s], kenus[se]*) **кульчо кадь**

põrsal on saba rõngas **парсьлэн быжыз кульчо кадь**

uss keris end rõngasse **кый кульчо кадь биняськем**

rõske <r'õske r'õske r'õske[t -, r'õske[te r'õske[id *adj*] (<*niiske*) **кот, нюр, вуо**

rõske kelder **кот гулбеч**

rõske maa **кот музьем**

toad on rõskeks läinud **комнатаос нюромиллям**

rõskus <r'õskus r'õskuse r'õskus[t r'õskus[se, r'õskus[te r'õskus/i_&_r'õskuse[id s> **кот, нюр**

sügisrõskus, sügisene rõskus **сйзьыл зор-кот**

keldrist uhkab v hoovab rõskust **гулбечысь пыккем зын потэ**

rõuged *pl* <r'õuge r'õuge r'õuge[t -, r'õuge[te r'õuge[id s> (*nakkushaigus*) **чача**

rõugetesse nakatuma **чачаен висьыны**

linnas puhkesid v möllavad rõuged **карын чача кузёяське**

lastele pandi rõugeid, lapsi vaktsineeriti rõugete vastu **нылпиослы чачалэсь прививка лэсьтйзы**

ta on rõuged läbi põdenud **со чачаен висемын ни**

rõuk <r'õuk rõugu r'õuku r'õuku, r'õuku[de r'õuku[sid_&_r'õuk/e s>

(*sisetoestikuga kuhilas*) **зурод, чумолё :**

{*mida*} rõuku panema v tõstma **зуроданы (я. чумолёяны)**

rõve <rõve rõveda rõveda[t -, rõveda[te rõveda[id *adj*]>

1. (*ropp, nilbe*) **алама, урод, шузи, визьтэм**

rõve sõna **шузи кыл**

rõvedad pildid **визьтэм туспуктэмъёс**

2. KÕNEK (*õudne, jube, rohke*) **ортчыт, кошкемыт**

rõve hulk tõöd **ортчыт трос уж**

3. MURD (*räpane, must*) **курмем, кырсь, кырсьемем**

rõve põrand **курмем выж**

rõõm <r'õõm rõõmu r'õõmu r'õõmu, r'õõmu[de r'õõmu[sid_&_r'õõm/e s>

шумпотон

tormiline rõõm **ортчыт шумпотон**

vaikne rõõm **пичи шумпотон**

emarõõm **анайлык шумпотон**
{*kellele*} rõõmu tegema v valmistama (**кинэ**) шумпоттыны
tundis rõõmu päikese üle v päikesest **шундылы шумпотйз**
ta säras rõõmust, ta silmist paistis v kiirgas rõõm **солэн шумпотэменыз**
синъёсыз чияло вал
rõõm täitis südant **сюлэм шумпотонэн тырмиз**

Liitsõnad

rõõmu+

rõõmusõnum **шумпотымон ивор**

rõõmsalt <r'õõmsalt *adv*>, *ka* rõõmsasti **шумпотыса**

kahjurõõmsalt **касъяськыса**

naeratab rõõmsalt **шумпотыса мыньпотэ**

rõõmsasti <r'õõmsasti *adv*> *vt* rõõmsalt

rõõmus <r'õõmus_&_rõõmus r'õõmsa r'õõmsa[t -, r'õõmsa[te r'õõmsa[id *adj*]

1. (*rõõmu tundev v väljendav*) **шумпотйсь, шумпотоно, шумпотымон,**
шулдыр

rõõmus sündmus **шумпотоно уж**

rõõmus nägu **шумпотйсь ымныр**

rõõmsas meeleolus v tujus olema **шудыр мылкыдо луыны**

sai rõõmsaks **со шумпотйз**

2. (*värvierk, -kirev*) **яркыт**

rõõmsad värvid **яркыт буэльёс**

rõõmustama <rõõmusta[ma rõõmusta[da rõõmusta[b rõõmusta[tud v]

1. (*rõõmu tegema*) **шумпоттыны**

teade rõõmustas mind **ивор шумпоттйз монэ**

[on] väga rõõmustav tutvuda! **туж шумпотйсько тодматскемысьтымы**

2. (*rõõmu tundma, rõõmus olema*) **шумпотыны**

rõõmustab kevade üle **тулыслы шумпотэ**

rõõsk <r'õõsk rõõsa r'õõska r'õõska, r'õõska[de r'õõska[sid_&_r'õõsk/u *adj, s*]

1. (*hapendamata, värsk, värskendav*) **выль**

rõõsk koor **йёлвыл, нёкы**

rõõsk piim **али кыскем йёл**

2. (*jumekas, klaar, puhas*) **таза, чебер**

rõõsa näo[naha]ga neiu **таза ымныро ныл**

3. ETN (*jämedast nisujahust ja rõõsast koorest leib*) **векчи нянь**

räbal <räbal räbala räbala[t -, räbala[te räbala[id *s, adj*]

1. (*näru, kalts*) **зустыри, чушет; (hulgana) зустыри**

räbalaiks kandma {*mida*} **зустыриен ветлыны**

pühib räbalaga v räbala sisse käed puhtaks **киоссэ зустырие чушылэ**

tõmbas märja räbalaga põranda üle **выжез кот зустыриен чушалтйз**

püksid on räbala[i]s **штаньёслэсь зустыри кылемын**

2. (*hrl pl*) (*selline rõivas, hilp*) **зустыри; (muu selline tükk v ese) кылем-**
мылем

palituräbal **кылем-мылем пальто**

räbalates hulkur **зустыри дйсен кураськись**

käib räbalates v räbalais **зустыриосын ветлэ**

3. (*hrl pl*) PILTL (*väheväärtuslik jäänus, riismed*) кылем, кылем-мылем
mõtteräbalad малпан кесэгъёс
õnneräbalad шудлэсь кылем-мылемъёс
4. (*kehvake, armetu olend*) суред; (*kirumissõnana: reo, näru*) лэсянтэм
kuhu te, räbalad, tormate? кытчы мынйськоды, лэсянтэмъёс?
5. (*räbaldunud*) кесяськем; (*muudel juhtudel*) урод, ярантэм
räbalad rõivad номырлы ярантэм дйськут
räbal ilm урод куазь
kurdab, et elu on räbal урод улонэзлы жождтйське

rähn <r'ähn rähni r'ähni r'ähni, r'ähni[de r'ähni[sid_&_r'ähn/e s] > (*puistulind*) сизь
rähnide väsimatu toksimine жадёнэз тодытэк сизьёслэн кокамзы

räige <r'äige r'äige r'äige[t -, r'äige[te r'äige[id adj] >

1. (*hääle, helide kohta: läbilõikav, kriiskav*) чир, пелез кесись (яке вандйсь);
(*valguse, värvide kohta: [liiga] ere, pimestav*) мальдытйсь, палёмытйсь
räige valgus синэз мальдытйсь тыл
kajakate räige kisa чир кеськем
räiged värvitoonid палёмытйсь буэльёс
2. (*sisult v laadilt terav, karm*) лэчыт; (*karjuv, kisendav*) чидантэм
räige kriitika чидантэм критика

räim <r'äim räime r'äime r'äime, r'äime[de r'äime[sid_&_r'äim/i s] > ZOOLOGIA
(*parvekala Clupea harengus membras*) салака :
räim tomatikastmes томат соусэн салака

räitsakas <räitsakas räitsaka räitsaka[t -, räitsaka[te räitsaka[id s] >

1. (*hrl pl*) (*[märg] lumehelves*) шуль лымы; (*hulgana*) лымы пыры
lund langes v sadas laiaide räitsakatena бадзымесь пырыосын лымыяз
räitsakaid kleepus näole лымы пырыос баме лякиськизы
2. (*sulalumi, lõrts, lobjakas*) сулеп
sadas v tuli laia räitsakat сулепаськиз

räme <räme rämeda rämeda[t -, rämeda[te rämeda[id adj] >

1. (*hääle v heli kohta: kare, kähisev, ragisev*) куажгес, эазыртйсь, эазырес
räme mehehääл эазырес пиосмурт куара
partide räme prääksumine чөждёслэн куаккетэмзы
2. PILTL (*jäme, labane, tahumatu*) лякыттэм, йөнтэм
rämedad sõnad йөнтэм кыльёс
rämedate kommetega inimene йөнтэм вырись адями

rämp <r'ämp rämpsu r'ämpsu r'ämpsu, r'ämpsu[de r'ämpsu[sid_&_r'ämp/e s, adj] >

1. (*praht, prügi, risu*) жаг, жуг-жаг; (*tarbetu koli*) кылем-мылем,
куштйськем
remondist jäänud rämps тупатъяськон ужлэсь кылем жаг
rämps vedeleb põrandal жуг-жаг выж кузяна лошъяське
ära aja rämpsu maha! эн жагтйськы!
2. KÕNEKE (*miski väärtusetu v tühine, tühi-tähi*) кылем-мылем, кулэтэм маке
müüs igasugust rämpsu олокыче кулэтэм маке вузаз
see ka mõni raamat, mina sellist rämpsu ei loe татын кыче ке книга но вань,
мон сыче кылем-мылемез уг лыдзйськы

3. KÕNEK, HLV (*halbade, kahtlaste vms inimeste kohta*) кылем-мылем korralikke töömehi polegi, puha juhuslik rämps умой пиосмуртъёс өвөл, кыче ке кылем-мылемъёс гинэ
4. KÕNEK (*kehv, vilets*) номырлы ярантэм, шузи-мази rämps film шузи-мази фильм
rämps vein номырлы ярантэм вино

rämpstoit <+t'oit toidu t'oitu t'oitu, t'oitu[de t'oitu[sid_&t'oit/e s]> (*hrl madala toiteväärtusega ja kaloririkka toidu kohta*) урод сиён

rändama <r'ända[ma ränna[ta r'ända[b ränna[tud v]>

1. (*reisima, matkama*) ветлыны, дуннеез котыръяны
võõrsil rändama мурт дуннеез котыръяны
rändab laias ilmas ringi дуннеез котыръя
palju rännanud inimene дуннеез трос котыръям адыми
2. (*uuele asualale siirduma, kuskile levima, ameti tõttu ühest kohast teise liikuma*) кочыны, улыны интыясыкыны
eskimod on Gröönimaale rännanud Kanadast эскимосьёс Гренландие
Канадаысь кочизы
noored rändavad maalt linna пинальёс гуртысь городэ улыны интыясько
linnud rändavad sügisel lõunasse тылобурдоос сйзыыл лымшор пала лобзо
3. PILTL (*levima, [edasi] kanduma, ringi liikuma*) ветлыны
mööda Euroopat rändas gripp Европа кузя грипп ветлйз
ta mõtted läksid rändama малпанъёсыныз со олокытй ветлйз
4. (*kuskile minema [v kõndima v sõitma], kuskil käima*) мыныны, ветлыны;
(*ringi liikuma, uitama*) калгыны, калтыртыны
rändas hajameelselt toast tuppa одйг висъетысь мукетаз жоломыса ветлйз
õhtuti rändas ta niisama tänavatel жытьёсы со ульчаос кузя огшоры калгиз
5. (*seoses millegi kuskile panemise v toimetamisega*) вуыны; (*ühest valdusest teise valdusse minema*) кочыны
käsikiri rändas prügikasti рукопись жаг куянние вуиз
suurem osa mustikaid rändas korjaja suhu кудымульылэн тросэз бичасьлэн
ымаз вуиз
ehted rändavad emadelt tütardele анаймуртлэн чеберьяськон арбериосыз
нылызлы кочо

rändur <r'ändur r'änduri r'änduri[t -, r'änduri[te r'ändure[id s]> (*rändaja, rännumees*) интыысь интые ветлйсь, дуннеез котырьясь, путешествовать карыны яратйсь; (*teekäija*) сюресчи
maailmarändur быдэс дуннеез котырьясь
rändur palus öömaja сюресчи изыны (я. кёлыны) куриськиз

ränk¹ <r'änk ränga r'änka r'änka, r'änka[de r'änka[sid_&r'änk/i adj]>

1. (*kehalise töö, olude vm kohta: äärmiselt kurnav, väga raske [taluda]*) секыт
ränk töö секыт уж
rängad lahingud секыт ожъёс
ränk tõbi секыт висён
teda on tabanud ränk saatus солэн улонэз секыт вал
2. (*kaalult äärmiselt raske*) секыт, вормонтэм
ränk koorem вормонтэм груз
3. (*hulga, määra, koguse kohta: väga suur*) секыт; (*kohutav, tohutu*) лек,
секыт

ränk kaotus **секыт ыштон**
 rängad kuriteod **лекесь йыружъёс**
 rängad mõtted **секыт малпанъёс**
 ema surm oli lastele rängaks löögiks v hoobiks **анайзылэн кулэмез**
 нылпиослы **секыт ыштон луиз**
 advokaadid teenivad ränka raha **адвокатъёс кӧшкемыт трос коньдон басьто**
4. (*intensiivsust väljendades: ülitugev, kange*) **секыт**; (*palju oskusi nõudev, keeruline*) **секыт, чидантэм**; (*sõnade, väljenduse kohta: karm*) **секыт**
 ränk pakane **зырт кезыт**
 ränk väsimus **зол жадён**
 ränk uni **мур умме усён**
 ränk amet **секыт уж**
 ränk süüdistus **секыт янгыше уськытон**

ränk² <r'änk ränga r'änka r'änka, r'änka[de r'änka[sid_&_r'änk/i s> (*rüngas, rahn*)
бадзым из, кӧлы:
 kiviränk **бадзым кӧлыё люк**

rännak <rännak rännaku rännaku[t -, rännaku[te rännaku[id s>
1. (*pikem teekond jalgsi vm viisil, retk*) **калтыртон, ветлон, поход**
 kahepäevane rännak **кык нуналлы поход**
 jalgsirännak **пыдын ветлон**
 rännakut ette võtma **калтыртыны потыны**
 pärast pikki rännakuid saabus ta ... **кема калтыртэмез бере со вуиз...**
2. SÕJ (*vägede käsukohane liikumine*) **поход, выжон, марш-бросок**
 rännakule asuma **походэ вырзыны**

rästas <rästas r'ästa rästas[t -, rästas[te r'ästa[id s>
1. ZOOL (*pika sabaga lind Turdus*) **бадзым юбер**
 hallrästas ZOOL (*Turdus pilaris*) **пурьсь юбер**
 laulurästas ZOOL (*Turdus philomelos*) **кырзась юбер**
2. KÕNEK (*kuldnokk*) **шырчик, юбер**

rätik <rätik rätiku rätiku[t -, rätiku[te rätiku[id s>
1. (*rätt pea, kaela, õlgade vm kehaosade katmiseks v kaunistamiseks*) **кышет;**
зэлык ВЕР.
 lilleline rätik **сяськаё кышет**
 suurrätik, õlarätik **шаль**
 mustas rätikus v musta rätikuga lesknaine **сьод кышет керттэм палкышно**
 rätikut pähe panema **кышетэз йыре керттыны; зэлык изьяны ВЕР.**
2. (*kuivatamiseks v pühkimiseks*) **чүшкон, бам чүшет; бам кышет ВЕР.**
 froteerätik **махровой чүшкон**
 köögirätik, nõude[kuivatus]rätik **кичүшет**
 pühkerätik **чүшет**
 pühib rätikuga v rätikusse jalgu **чүшконэн пыдзэ чүшылэ**
3. (*nina-, taskurätik*) **ныркышет**
 pühib v kuivatab rätikuga pisarad **ныркышетэн синвуоссэ чүшылэ**
 nuuskab rätikusse nina **ныркышетэ зырымаське**
4. (*kurnalapina, mähkimisvahendina vm otstarbeks*) **зустыри**
 rätikusse mähitud komps **зустыри бинет**
5. MED (*rätikside*) **бинет**

rätsep <rätsep rätsepa rätsepa[t -, rätsepa[te rätsepa[id s> **вуриськись**
külarätsep **гуртысь вуриськись**
meesrätsep **пиосмурт вуриськись**
meesterätsep **пиосмуртьёслы вуриськись**
viis kleidiriide rätsepale v rätsepa juurde **дэремлы басмазэ вуриськись доры нуиз**

rääkima <r'ääki[ma r'ääki[da räägi[b räägi[tud v>

1. (*kõnelema*) **вераны, вераськыны**

sosinal rääkima **лушкемен (я. шыпыртыны, сипыртыса) вераськыны**

avameelselt rääkima **шонерак вераськыны**

ümberr nurga rääkima **котыръяса вераськыны**

mõttetusi rääkima **өвөлтэмзэ вераськыны**

räägib läbi nina **ныр пыр вераське**

räägib aktsendiga **акцентэн вераське**

räägi mulle tõtt **вера мыным шонерзэ**

mis te räägite! **ма тй вераськоды!**

2. (*mingit keelt v murret oskama v valdama*) **вераськыны, тодыны**

räägib eesti keeles v eesti keelt **эстон кылын вераське**

3. (*midagi käsitlema v teatama, millestki jutustama, vestlema, mingis asjas*

[*ümberr*] *veenma*) **вераны, вераськыны**

ennast tühjaks rääkima **ваньзэ вераны**

ennast puhtaks rääkima **вераськынын астэ шонере поттыны**

millest film räägib?, millest filmis räägitakse? **ма сярись та фильм?**

temast räägitakse hästi **со сярись умой вазисько**

luuletus räägib armastusest **кылбурын яратон сярись вераське**

4. *KÕNEK (kokku leppima)* **вераськыны, огкылэ вуыны**

hinna suhtes on mul temaga juba räägitud **дун сярись мон соин огкылэ вуи**

ни

5. (*kõnet pidama, kõnega esinema*) **вераськыны, выступить карыны**

kõneleja rääkis peast **доклад лыдзись ваньзэ йырысьтыз вераз**

miitingul rääkiis mitu inimest **митингын көня ке адями выступить кариз**

6. *PILTL (millestki tunnistust andma, midagi aimata laskma v tõendama)*

вераны

statistika räägib majanduse tõusust **лыдпусьёс экономикалэн будэмез сярись**

верало

punetavad silmad rääkisid nutust **гордэктэм синьёс бөрдэм сярись веразы**

rääkimine <r'ääkimine r'ääkimise r'ääkimis[t r'ääkimis[se, r'ääkimis[te r'ääkimis/i s> **вераськон**

räästas <räästas r'äästa räästas[t -, räästas[te r'äästa[id s> (*katuse alumine serv*)

липет ул

räästas tilguvad **липет улысь ву вия**

räästa küljes v räästas rippusid jääpurikad **липет кузя йө зузыриос ошкиллям**

seisame räästa varjus **липет улын сылйськом**

röga <röga röga röga -, röga[de röga[sid s> (*hingamisteede väljakõhitav eritis*)

жоб дыльды

röga sülitama **жоб дыльдыез поттыны**

rõhitsema <rõhitse[ma rõhitse[da rõhitse[b rõhitse[tud v>

1. (*korduvalt rõhatama*) гурзыны, гурзылыны
õlu pani v ajas rõhitsema сур бере гурзылыське
2. (*rõhkima*) нурскетыны

rõhkima <rõhki[ma rõhki[da rõhi[b rõhi[tud v> (*hrl sea häälitsemise kohta*)

- нурскетыны
orikas rõhib айы парсь нурскетэ

röntgen <rõntgen rõntgeni rõntgeni[t -, rõntgeni[te rõntgene[id s>

1. (*rõntgenikiired*); FÜÜS (*rõntgenikiirguse ühik*) рентген
  2. KÕNEK (*rõntgenikiirtega läbivalgustamine v pildistamine, rõntgeniapparaat*)
рентген
- haige saadeti rõntgenisse v rõntgeni alla висисез рентгенэ пуксыны келязы
magu valgustati rõntgeniga läbi мусэз рентген пыр учкызы

rõster <rõster rõstri rõstri[t -, rõstri[te rõstre[id s> (*rõstimisriist, -seade*)

- тостер
pane viilud rõstrisse! шоремъёсты тостере пон!

rõstima <rõsti[ma rõsti[da rõsti[b rõsti[tud v> КОК (*grillima*) гриль вылын

- пыжыны
rõstib kala süte kohal чорыгез эгырьёс вылын пыже

rõõbas <rõõbas rõõpa rõõbas[t -, rõõbas[te rõõpa[id s>

1. (*sõiduki v veoki rataste sügavam jälg*) пытья, гораськем сюрес, колея
kelgurõõbas дõды пыты
rattarõõbas питран пыты
vankrirõõbas уробо пыты
vett täis rõõpad вуэн тырмем гопаськем сюресъёс
2. PILTL (*hrl sisekohakäänetes: millegi tavapärase v ettenähtud kulg*) сюрес;
(*rada, tee*) сюрес
õigesse rõõpasse v õigettesse rõõbastesse minema шонер сюрес шедьтыны
mõtted liikusid rahulikel rõõbastel малпанъёс дышем сюрестызы кошкизы
3. TEHN (*vedurit, kraanat vm liikuvat seadet suunav teraslatt*) рельса
rõõpaid paigaldama рельса вõлдыны
vagon jooksis rõõbastelt maha вагон рельса вылысь потйз
4. SPORT (*ovaalne metallisüdamiku ja puust kattega varb rõõbaspuudel*) пытья,
гораськем сюрес, колея
5. (pl) KÕNEK (*rõõbaspuud*) брусья
rõõbastel esinema v võimlema брусьяын выступать карыны

rõõbiti <rõõbiti adv>

1. (*paralleelselt, kõrvuti*) валлин
rada jooksis ojaga rõõbiti пичи сюрес ошмес валлин ортчиз
2. (*samaaegselt*) огдыре
ülesande kallal töötab rõõbiti mitu osakonda ужпум бордын огдыре кõня ке
ёзэтьёс ужало

rõõkima <rõõki[ma rõõki[da rõõgi[b rõõgi[tud v> (*valjusti karjuma*)

- кесяськыны, черекъяны; (*kisendades rääkima, hüüdma vms*) вузыны
rõõgib hirmsa v metsiku häälega кõшкемыт куараен вузэ

röökis valu pärast v valust **висемысьтыз кесяськиз**
röögib oma laste peale **нылпиосыз шоры кесяське**
sead röögivad näljast **парсьёс сиён курыса кесясько**

röövel <r'öövel r'öövli r'öövli[t -, r'öövli[te r'öövle[id s>

1. (*rööviija*) **йырвандйсь, таркась, лушкаськись, йыртэмась**
hauaröövel **шайгуосты таркась**
lapseröövel **нылпи лушкась**
2. (*röövloomade kohta*) **сьёсь**
haug on suur röövel **чипей - бадзым сьёсь**
3. KÕNEK (*nöörija, koorija*) **талась, лушкаськись**
maksuametnikud on viimased röövlid **выт октйсьёс - йөнтэм таласьёс**
4. KÕNEK (*liiga energilise inimese kohta*) **ерпечка, йөнтэм**
poiss on neil päris röövel **пизы чылкак ерпечка**

Liitsõnad

röövli+

röövliugu **йыртэмасьёс сярысь гожтос**
röövlipealik **йыртэмасьёслэн кивалтйсьсы**

röövima <r'öövi[ma r'öövi[da röövi[b röövi[tud v>

1. (*riisuma*) **таланы, кужмысь басьтыны;** (*salaja võtma*) **лушканы;** (*nööriima, koorima*) **номыртэк кельтыны**
{*keda-mida*} **tühjaks v puhtaks v paljaks röövima (кинэ) номыртэк кельтыны**
panka röövima **банкез таланы**
röövis turistilt kella **туристлэсь чассэ лушказ**
röövitud asjad **лушкам я. талам арбериос**
2. (*liiklusvahendit kaaperdama*) **киултыны, лушканы**
terroristid röövisid lennuki **террористьёс самолётэз киултйзы**
3. PILTL (*[ära] kulutama v [ära] võtma*) **басьтыны**
õnnetus röövis mehelt aru v mõistuse **шудтэм учыр пиосмуртлэсь вань**
йырсазьзэ басьтйз
ülearune kirjatöö röövib arstilt palju aega **кулэтэм гожьяськон врачлэсь трос**
дырзэ басьтэ

rügama <rüga[ma rüga[da rüga[b rüga[tud v> (*[tööd] rühmama, millegi kallal*

vaeva nägema) **мултэссэ (я. вань кужмысь) ужаны**
rügab kõigest jõust v palehigis **tööd teha вань кужмысьтыз ужа**
olen kümme aastat vabrikus rüganud **фабрикаын дас ар вань кужмысь ужай**

rühm <r'ühm rühma r'ühma r'ühma, r'ühma[de r'ühma[sid_&_r'ühm/i s>

1. (*salk, grupp*) **группа**
balletirühm **балетной группа**
õpilasarühm, õpilaste rühm, rühm õpilasi **дышетскисьёслэн группазы**
rühmadesse jaotama **группаослы люкиськыны**
2. SÕJ (*kompanii [v patarei] koosseisu kuuluv allüksus*) **взвод**
luurerühm **разведкае ветлйсь взвод**
3. (*liik, klass, tüüp*) **вид, порода, род;** (*osa elanikkonnast v ühiskonnast*)
группа
etnilised rühmad **этнической группаос**
murderühm KEEL **диалектной группа**
esimese rühma veri **нырысетй группаысь вир**
4. KEEM (*sarnaste omadustega elemendid perioodilisustabelis, orgaanilise*

ühendi molekuli osa); MAT (*hulk algebralistes struktuurides*) группа
aminorühm аминогруппа

Liitsõnad

rühma+

rühmajuht группаен кивалтйсь

rühmitama <rühmita[ma rühmita[da rühmita[b rühmita[tud v> (*rühmadeks jaotama v koondama*) люкыны; бõлыны ВЕР.

lauljad rühmitatakse hääle järgi кырзасьёсты куараоссыя люкыло

rüht <r'üht rühi r'ühti r'ühti, r'ühti[de r'ühti[sid_&_r'üht/e s> (*kehahoid, seisang*)

вырос

hea rüht умой вырос

sõjameheliku v sõjaväelase rühiga mees ожгарчи выросьёсын пиосмурт

rüuvaip <+v'aip vaiba v'aipa v'aipa, v'aipa[de v'aipa[sid_&_v'aip/u s> TEKST

махровой ковёр

omatehtud rüuvaip кийн лэсьтэм махровой ковёр

ründama <r'ünda[ma ründa[ta r'ünda[b ründa[tud v>

1. (*kallale v peale tungima*) омырскыны, урдскыны, атакае жутскыны

vaenlase positsioone ründama тушмоньёс вылэ омырскыны

autokolonni rünnati varitsusest автоколонна вылэ ватскемысь урдскизы

koer ründas möödakäijat пуны вöзтйз ортчись шоры омырскиз

2. (*sõnadega, kriitikaga, kedagi pealetükkivalt v agaralt piirama*) урдскыны,

омырскыны, биниськыны, тэбиньыны

nõudmistega ründama куроньёсын тэбиньыны

teda rünnati etteheidetega со вылэ пыкылоньёсын урдскизы

3. PILTL (*seoses loodus[jõudud]e ja tunnetega*) вуыны

orkaan ründas idarannikut сильтöл шунды жужан пал ярдуре вуиз

4. (*midagi agara tegutsemisega saavutada v vallutada püüdma*) киултыны,

вормыны

alpinistid asusid mäetippu ründama альпинистьёс гурезь йылэз киултыны

кутскизы

5. KÕNEK (*tõtates liikuma, kiirustama, tormama*) бызьыны, бызьылыны

rahvas ründas bussi peale калык автобус пала бызиз

mul pole aega poode mööda rünnata мынам магазиньёстй бызьылыны дыр

öвöл

rünnak <rünnak rünnaku rünnaku[t -, rünnaku[te rünnaku[id s>

1. (*kallaletung, pealetung, aktiivne tegutsemine mingi eesmärgi saavutamiseks*)

шуккет

ajakirjanduses on olnud ägedaid rünnakuid korruptsiooni vastu газет-

журнальёсын коррупцилы пумит кужмоесь шуккетьёс вал

meie maletaja asus rünnakule шахматэн шудйсьмы шуккет сётыны кутскиз

2. SÕJ (*pealetungi olulisim osa*) шуккет

jalaväerünnak пехоталэн шуккетэз

Liitsõnad

rünnaku+

rünnakukäsk шуккет сётыны приказ

rüpp <r'üpp rüpe r'üppe r'üppe, r'üppe[de r'üppe[sid_&_r'üpp/i s]>

1. (*hrl ainsuse sisekohakäänetes: [naise] süli*) **пидэс, пыдэс**
istus, käed rüpes **киоссэ пидэс вылаз тырыса пукиз**
2. (*seeliku-, särgi- v põllesaba kohta*) **сöзул, сöзы**
korjas seeni rüppe **губи сöзулаз бичаз**
3. PILTL (*süli, põu, sisemus, hõlm*) **пидэс, пыдэс**
4. (*üsk, emaihu*) **мумыгырк**

rüselema <rüsele[ma rüsel[da rüsele[b rüsel[dud v]; <rüsele[ma rüsele[da rüsele[b rüsele[tud v]>

1. (*tõuklema, trügima*) **донгаськыны; (kusagilt läbi v välja, kusagile sisse)**
чуртнаськыны
inimesed trügisid rüsel[e]des bussi **адямиос мырдэм автобусэ**
чуртнаськылызы
2. (*maadlema, kaklema*) **нюръяськыны**
poisid rüselevad põrandal **пиос выж вылын нюръясько**

rüselus <rüselus rüseluse rüselus[t rüselus[se, rüselus[te rüselus/i s]>

донгаськон, пачкатон

rütm <r'ütm rütmi r'ütmi r'ütmi, r'ütmi[de r'ütmi[sid_&_r'ütm/e s]> (*korrapärane vaheldumine v kordumine*) **ритм**

elurütm **улон ритм**

südamerütm **сöлэм ритм**

tantsija läks rütmist välja **эктйсь эктон ритмысь потйз**

rüvetama <rüveta[ma rüveta[da rüveta[b rüveta[tud v]>

1. (*reostama, saastama, rikkuma*) **кырсьемытыны, саптаны, курмытыны;**
сантэмань
hauda on rüvetatud **шайгу сантэмамын**
rüvetamata loodus **йöтымтэ инкуазь**
2. (*moraalselt määrima, häbistama, teotama*) **сантэмань, саптаны**
oma head nime rüvetama **аслэсьтыд зеч нимдэ саптаны**
rüvetatud au **сантэмам данлык**

rüü <r'üü r'üü r'üü[d -, r'üü[de r'üü[sid s]>

1. (*kehakate, rõivas*) **дйсь, дйськут; (kogumõistena: rõivad, rõivastus)** **дйсь,**
дйськут, дэрэм, костюм
lai v avar rüü **паськыт (я. буш) дйськут**
2. (*eriotstarbeline rõivas, ametirüü*) **дйсь, дйськут**
3. ETN (*valge linane v takune pikk-kuub*) **дйсь, дйськут**
4. (*kiht, kest, vorm v miski muu kattev v ümbritsev*) **дйсь**
sügisese rüüs mets **сйзьыл дйсен нюлэс**
5. ZOOL (*looma keha kattev tugev kaitsekiht*) **дйсь, дйськут**

rüüpa <r'üüpa[ma rüüpa[ta r'üüpa[b rüüpa[tud v]>

1. (*sõõmu, lonksu võtma, jooma*) **зүзыны, зүзылыны**
rüüpas sõõmu v lonksu õlut **одйг гучык сур зүзиз**
rüüpa pealt vähemaks **зүзь кöня ке**
2. KÕNEK (*alkohoolseid jooke pruukima, napsitama*) **зизтыны, зизтылыны**
isa kippus ülemäära rüüpa **атай зизтылыз**
see mees on pisut rüübanud **та пиосмурт кöня ке зизтэмын кадь**

rüüstama <r'üüsta[ma rüüsta[ta r'üüsta[b rüüsta[tud v> (*tühjaks röövima, lõhkuma ja lagastama*) сõрыны, тійяны, куашкатыны, быдтыны {*mida*} lagedaks v paljaks v tühjaks rüüstama быдэсак быдтыны я.

куашкатыны

röövpüüdjad on jõed kaladest tühjaks rüüstanud браконьерьёс вань чорыгез быдтйзы

rüüstatud linnupesad сõрылэм тылобурдо карьёс

sa vt sina¹

saabas <saabas s'aapa saabas[t -, saabas[te s'aapa[id s>

1. сапег; (*paarina*) сапег; (*pool-*) вакчи кунчиё сапег

sooja voodriga saapad шуныт сапег

jalgpallisaapad футболэн шудон пыджук

karvasaapad (1) (*karusnahkse voodriga*) меховой сапег; (2) (*karusnahast*)

унты

suusasaapad куасэн ветлон ботинка

sõdurisaapad солдат сапег

talvesaapad тол сапег

paar saapaid ог пар сапег

saapaid poriseks tegema сапегез дэриен наштаны

pani saapad jalga пыдаз сапег кутчаз

võttis v tõmbas saapad jalast пыдысьтыз сапегзэ куштйз

2. PILTL (*taipamatu, rumal inimene*) гын сапег СЕРЕМ.

Liitsõnad

saapa+

saaparaar сапег пар

saapasäär сапег кунчи

saapatald сапег ултон

saabuma <s'aabu[ma s'aabu[da s'aabu[b s'aabu[tud v>

1. (*kohale jõudma*) вуыны; (*õigeaks ajaks*) вуыны; (*laevaga, paadiga*) вуыны; (*lennates, lennukiga*) вуыны

saabus kiri гожтэт вуиз

juba hommikul hakkas külalisi saabuma куноос чукна ик вуыны кутскизы

rong saabus Tartusse поезд Тартуэ вуиз

koju saabusime alles õhtuks доре жыт гинэ вуим

2. (*kätte jõudma*) вуыны

on saabumas kevad тулыс вуэ

hommik on saabunud укна вуизч

saabuv vanadus вуоно пересьмон

saade <saade s'aate saade[t -, saade[te s'aate[id s>

1. передача

raadiosaade радиопередача

spordisaade спортивной передача

telesaade телепередача

2. передача

3. MUUS аккомпанемент

instrumentaalsaade инструментальной аккомпанемент

lauldi ilma saateta аккомпанементтэк кырзазы

Liitsõnad

saate+ (*raadio- v teleleviga seotud*)

saatejuht **передачаез нуись**

saadetus <saadetus saadetise saadetus[t saadetus[se, saadetus[te saadetus/i s> **лэзет,**

посылка; (*kauba-*) **лэзет, посылка**

rahasaadetus **коньдон лэзет**

väärtsaadetus **дуно лэзет**

saadik¹ <saadik *postp* [elat]>

1. (*millest alates*) **кутскыса, дырысен, -ысен**

talvest saadik **толысен кутскыса**

lapsest saadik **нылпи дырысен**

olen kella kuuest saadik jalul **куать часысен пыд йылын ни**

2. (*milleni*) **дырозь, дорозь, -озь**

oli poolest kehast saadik vees **кускоязь вуын вал**

seelik on põlvest saadik **пидэс дорозь юбка**

saadik² <saadik saadiku saadiku[t -, saadiku[te saadiku[id s> (*diplomaatiline*

esindaja) **посол;** (*lähetatu*) **лэзем адями;** (*usaldusmees*) **быръем адями;**

(*kongressi-, konverentsi-*) **делегат, депутат;** (*rahva-*) **калык депутат**

parlamendisaadik, parlamendi saadik **парламентлэн депутатэз**

rahvasaadik **калык депутат**

suursaadik **посол**

lumikelluke on kevade saadik PILTL **кечсин сяська - тулысэз ваись**

saadus <s'aadus s'aaduse s'aadus[t s'aadus[se, s'aadus[te s'aadus/i_&_s'aaduse[id

s> **сиён-юон, продукт**

loomsed ja taimsed saadused **пудо-животъёслэсь но будосьёслэсь лэсьтэм**

сиён-юонъёс

aiasaadused **бакча сиён-юон**

saag <s'aag s'ae s'aagi s'aagi, s'aagi[de s'aagi[sid_&_s'aag/e s> **бычки, пила**

terav saag **лэчыт бычки**

nüri saag **ныж (я. ныжомем) бычки**

rauasaag **ки бычки**

sae hambad **бычки пиньёс**

lõikab närve nagu saega **лулсэръёсты бычкыен вандэ кадь**

Liitsõnad

sae+

saeveski **нюлэс дасян завод, лесопилка**

saagikus <saagikus saagikuse saagikus[t saagikus[se, saagikus[te saagikus/i s>

(*saak kasvupinnaühiku, viljaruu vms kohta*) **удалтонлык**

õunapuu keskmine saagikus **улмопулэн шорлыд удалтонлыкез**

kartuli saagikus langes **картофкалэн удалтонлыкез усиз**

saagima <s'aagi[ma s'aagi[da s'ae[b s'ae[tud v>

1. **вандыны, вандылыны;** (*katki, tikkideks*) **вандыны, вандылыны;** (*pooleks,*

läbi, katki) **вандыны, вандылыны;** (*küljest, ära, maha*) **вандыса куштыны (я.**

быдтыны); (*mõnda aega*) **вандыса улыны :**

palki saagima **корез вандыны**

saetakse küttepuid **эстйськон пу вандыны**
palgid saeti laudadeks **корез пульёслы вандылйзы**
2. (*putukate häälitsemise kohta, poogenpillide mängimise kohta*) **зукыртыны**
rohutirtsud saevad **зозъёс зозгето**
saeb iga päev viiulit **нуналлы быдэ скрипкаен зукыртэ**

saaja <s'aja s'aja s'aja[t -, s'aja[te s'aja[id s> (*kes midagi saab*) **басътйсь**
pensionisaaja **пенси басътйсь**

saak <s'aak saagi s'aaki s'aaki, s'aaki[de s'aaki[sid_&_s'aak/e s> **люкам ю тысь;**
(*vilja-*) **люкам ю тысь;** (*kala-*) **кутэм чорыг**
hektarisaak **гектарысь люкам ю тысь**
jahisaak **кутэм пойшур**
kartulisaak **картофкалэн уалтэмез**
sõjasaak **ожысь ваем байлык**
õunasaak **улмолэн удалтэмез**
põldudelt on saak juba koristatud **бусыюсысь ю тысь октэмын ни**
see õunapuul ei anna veel saaki **та улмопу улмо уг сёты на**
Liitsõnad
saagi+
saagikoristus **ю-нянь утялтон**

saal <s'aal saali s'aali s'aali, s'aali[de s'aali[sid_&_s'aal/e s> **зал**
avar saal **эркын зал**
kinosaal **кинотеатрысь зал**
tantsusaal **эктон зал**
õpilased kogunesid saali **дышетскисьёс залэ люкаськызы**
Liitsõnad
saal+
saalihoki **хоккеен шудон зал**

saalima <s'aali[ma s'aali[da saali[b saali[tud v> (*edasi-tagasi käima v jooksmas*)
азьлань-берлань ветлыны, лошгьяськыны
kelnerid saalivad laudade vahel **официантъёс азьлань-берлань жокъёс**
вискытй ветло
saalib toast tupp **висъетысь висъетэ потаса-пыраса ветлэ**

saama <s'aa[ma s'aa[da s'aa[b saa[vad s'aa[dud, s'a[i saa[ge s'aa[dakse v>
1. (*väljendab objekti siirdumist kellegi omandusse, kasutusse*) **басътыны,**
басътылыны; (*omandama*) **басътыны**
sai kirja **гожтэт басътйз**
emalt on ta saanud tunded juuksed **анаезлэсь со пеймыт йырсиоссэ**
басътэм
ta sai puhkust **со отпуск басътйз**
sai kirjandi eest viie **гожтэм ужез понна вить басътйз**
kust võiks selle kohta infot saada? **кытысь та сярэсь тодыны луэ?**
siit saab alguse Pedja jõgi **татысен кутске Педья шур**
maja on odavalt saada **коркаез дунтэм басътыны луэ**
sain nohu **пыэд йотйз**
olen külma saanud **мон кынтйськи**
terve öö ei saanud ta und **уйбыт умме усыны өз быгат**
ta on küllalt muret tunda saanud **со ожыт куфектон өз адзы**

2. (*hankima, muretsema*) **ПОТТЫНЫ, ШЕДЬТЫНЫ**
 nendest kaevandustest saadakse põlevkivi та шахтаосысь сланец потто
 kust saaks abilisi? **кытысь юрттйсьёс шедьтоно?**
 nad said teise lapse **соослэн кыкетй пиналзы вордскиз**
 heina saadi tänavu kolm kuhja туэ куинь зурод турып пуктйзы
 rahune, katsu endast võitu saada! **буйгатскы, астэ кияд кут!**
3. (*väljendab tegevust, millega õnnestub objekt panna, suunata, viia mingisse kohta, olukorda, seisundisse*) **пөрмыны, луыны, быгатыны, пишмыны**
 vaevaga sai ta kingad jalast **солэн мырдэм пыдкуксэ кылемез луиз**
 ma ei saanud toitu suust alla **мынам сиськыны уг пөрмы**
 haigus sai mehe pikali **висён пиосмуртэз выдтйз**
 poiss ei saanud mootorratast käima **пияш мотоциклэз лэзыны өз быгаты**
4. (*muutuma*) **луыны**
 sai kurjaks **солэн вожез потйз**
 märkamatu on lapsed suureks saanud **шөдымтэ шорысь нылпиос бадзым**
будйзы
 iga poiss tahab tugevaks saada **котькуд пилэн кужмогес луэмез потэ**
 vihm tuleb, saate märjaks! **зор лыктэ, котмоды ук!**
 tahaksin temaga tutvavaks saada **соин тодматскеме потэ**
 kelleks sa tahad saada? **кин луэмед потэ?**
 sain temaga sõbraks **соин эшьёс луим**
 Mari on varsti emaks saamas **Мари кематэк анай луоз**
5. (*[välja] tulema*) **пөрмыны; (juhtuma) луыны**
 temast oleks võinud kunstnik saada **солэсь умой суредась пөрмысал**
 neist palkidest saab saun **та корьёслэсь мунчо пөрмоз**
 mis siis minust saab? **монэным нош ма луоз?**
 remont sai korralik **ремонт умой лэсьтэмын**
 kell hakkab kaks saama **кематэк кык час луоз**
6. (*suutma, võima*) **быгатыны**
 ma ei saanud mõelda **мон малпаны уг быгатйськы**
 ära aita, ma saan isegi **эн юртты, мон ачим но быгато**
 ta ei saanud tulla **со лыктыны өз быгаты**
 nii ei saa enam edasi elada **тазы улыны уг луы ни**
7. (*piisama, aitama*) **тырмыны**
 kas saab sellest või valan lisa? **таин тырмоз яке нош лэзём?**
8. (*jõudma, pääsema kohta v kohast, teat asendisse, seisundisse, tegevusse vms*) **вуыны**
 saa siis ilusasti koju! **умой бертыса вуы!**
 kuidas sa nii äkki siia said? **кызы тон татчы вуид?**
 asi saab varsti kombesse **кематэк ваньмыз умой луоз**
 buss sai lõpuks liikuma **автобус**
 tehke silmapilk, et minema saate! **кõнек кошке татысь сэрыт!**
9. **кõнек** (*sisult 1. isikut esindavates passiivilausetes*) **луыны**
 kõik saab tehtud **ваньмыз лэсьтэмын луоз**
 suvel sai palju reisirid **гужем трос отчы-татчы ветлй**
10. (*püsiühendites, mis väljendavad kinnitust, mõõnmist*) **луыны, пөрмыны**
 saagu mis saab, mina lähen **котьма мед луоз, мон мынй**
11. (*tulevikku väljendavates liitvormides*) **кутскыны**
 meie elu saab raske olema **милям улонмы секыт луыны кутскоз**

saamatu <saamatu saamatu saamatu[t -, saamatu[te saamatu[id adj> (*oskamatu*)
пөрмостэм, номыр но быгатйсьтэм; (osavusetu, kohmakas) сумбырес,

домбыль-домбыль; (*ebaedukas*) удалтымтэ; (*abitu, kohmetu*) номыр карыны быгатйсьтэм; (*toss*) мискинь
saamatu inimene сумбырес адями
ta on praktilistes asjades saamatu уж ласянь со номыр карыны но уг быгаты

saamine <s'aamine s'aamise s'aamis[t s'aamis[se, s'aamis[te s'aamis/i_&_s'aamise[id s> басьтон

saan <s'aan saani s'aani s'aani, s'aani[de s'aani[sid_&_s'aan/e s> дөды

koertesaan пуны дөды
saaniga sõitma дөдыен ворттылыны
hobune pandi v rakendati saani ette валэз дөдые кыткызы

Liitsõnad

saani+
saanisõit дөдыен ворттылон

saar¹ <s'aar saare s'aar[t s'aar[de, saar[te s'aar[i s> (*veega piiratud maismaa*)

шормуҷ
asustamata saar шормуҷ,кытын одйг улйсез но өвөл
Läänemere saared Балти зарезьысь шормуҷьёс

saar² <s'aar saare s'aar[t s'aar[de, saar[te s'aar[i s>

1. BOT (*Fraxinus*) ясень, ясеньпу
harilik saar BOT (*Fraxinus excelsior*) огшоры ясеньпу
pensilvaania saar BOT (*Fraxinus pennsylvanica*) пенсильван ясеньпу

2. (*puit*) ясень
põrandad olid saarest выж ясеньлэсь лэсьтэмын вал

Liitsõnad

saare+
saarelaud ясень пул
saareleht ясень куар

saarlane <s'aarlane s'aarlase s'aarlas[t s'aarlas[se, s'aarlas[te s'aarlas/i_&_s'aarlase[id s>

1. (*saareelanik*) шормуҷын улйсь
2. (*Saaremaa elanik*) Сааремаа шормуҷын улйсь

saastama <s'aasta[ma saasta[ta s'aasta[b saasta[tud v>; <s'aasta[ma s'aasta[da s'aasta[b s'aasta[tud v> (*reostama, mustama*) кырсьмытыны, уродмытыны
autod saastavad heitgaasidega õhku машинаос омырез урод газьёсын
кырсьмыто
mürgised kemikaalid võivad saastada v saastata toiduaineid ядохимикатьёс
сиён-юонэз урод карыны быгато

saastuma <s'aastu[ma s'aastu[da s'aastu[b s'aastu[tud v> кырсьмыны,
уродмыны

saastunud ala кырсьмем инты
saastunud õhk кырсь омыр

saatan <s'aatan s'aatana s'aatana[t -, s'aatana[te s'aatana[id s>

1. (*kurat*) шайтан
saatana tembud шайтанлэн ужьёсыз

temasse on saatan läinud **сое шайтан воштэм**

2. (*kirumissõna*) **шайтан, чёрт, сотона**

ai saatan, kui valus! **от, шайтан, кыче вось!**

oh sa saatan, kuidas ma selle unustasin! **от, шайтан, кызы мон сое вунэйтськем!**

ma sulle saatanale veel näitan! **мон тыныд, чёртлы, возмат ай!**

saatekiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s] > **келян гожтэт;**
(*kauba- vms*) **келян гожтэт**

kaubale oli juurde lisatud saatekiri **вуз борды келЯн гожтэт ватсамын**

arst kirjutas haigele saatekirja röntgenisse **эмчи висисьлы рентгенэ мынон кагаз сётйз**

saatja <s'aatja s'aatja s'aatja[t -, s'aatja[te s'aatja[id s] >

1. **келясь;** (*teele-*) **келясь;** (*vaguni-, teejuht*) **проводник, проводница;**
(*muusikariistal*) **аккомпаниатор**

2. (*postisaadetise lähetaja*) **келясь**

3. (*raadio-, televisiooni-*) **передатчик**

ultralühilainesaatja **УКВ передатчик**

saatkond <s'aatk'ond s'aatkonna s'aatk'onda s'aatk'onda, s'aatk'onda[de s'aatk'onda[sid_&_s'aatk'ond/i s] > (*diplomaatiline vm esindus*) **посольство**

Eesti saatkond Soomes, Eesti Soome saatkond **Финляндиясь эстон**

посольство

saatma <s'aat[ma s'aat[a saada[b saade[tud, s'aat[is s'aat[ke v] >

1. (*kellegagi v millegagi kaasas olema v käima v minema*) **(кин ке сьоры)**

мыныны, келяны; (*valve v kaitse all*) **конвой улын нуыны (я. келяны)**

poeg saatis isa tema reisidel **пиез атаез сьоры сюрес вылэ потйз**

poiss saatis tüdruku koju **пияш нылэз дораз келяз**

Mart saatis külalise värvani **Март кунозэ капкаозь келяз**

saatis silmadega kaugenevat laeva **синмыныз кошкись кораблез келяз**

2. (*muusikariistal*) **аккомпанировать карыны, шудыны**

lauljat klaveril saatma **кырзасьлы роялен шудыны**

3. (*mingi tegevuse v olukorraga kaasas käima*) **келяны**

teekäijat saadab koerte haukumine **сюрес кузя мынйсьез пуныослэн утэмзы келяз**

4. (*läkitama*) **лэзыны;** (*suunama*) **лэзыны, келяны;** (*ära, välja, tagasi*) **берен лэзыны**

ema saatis poja vett tooma **анаез пизэ ву дуре лэзиз**

saatke kedagi arsti järele! **лэзе кинэ ке врачез вайыны!**

saadan talle kirja **солы гожтэт келяло**

saatsin talle teate ema surmast **солы анаез кулэм сярись ивор лэзи**

ta saadeti pensionile **сое пенсие келязы**

ta saadeti viimsele teekonnale **сое берпуметй сюресаз келязы**

5. (*viskama, heitma*) **чыжыны, лэзыны**

saatis palli vastase värvasse **тупез пумит командалэн капкаяз чыжиз**

saatmine <s'aatmine s'aatmise s'aatmis[t s'aatmis[se, s'aatmis[te s'aatmis/i_&_s'aatmise[id s] > **келян, лэзён**

saatus <s'aatus s'aatuse s'aatus[t s'aatus[se, s'aatus[te s'aatus/i_&_s'aatuse[id s>
 улон-вылон; кылдэм, аджон, гожтэм; (*ettemääratus*) улон-вылон; кылдэм,
 аджон, гожтэм
 halastamatu saatus жалясьтэм улон-вылон
 inimsaatus адямилэн гожтэмез
 saatuse tahtel улон-вылон гожтэмья
 saatus viis meid juhuslikult kokku улон-вылон малпамтэ шорысь милемыз
 огазез
 saatuse eest pole kellelgi pääsu аджонлэсь уд пегзы
 šamaanid ennustasid saatust шаманъёс вуонозэ веразы
 ju see oli minu saatus мыным озьы гожтэмын, дыр

saavutama <saavuta[ma saavuta[da saavuta[b saavuta[tud v> (*millenigi jõudma*)
 вуыны, вуылыны; (*kätte võitma*) шедьтыны; (*taotluste tulemusena*)
 вормыны, быдэстыны; (*veenmise, mõistaandmisega*) жуткаськыны
 nad olid saavutanud oma eesmärgi соос аязы пуктэужпумзэс быдэстйзы
 poiss saavutas võistlustel esikoha пияш чошатсконын нырысетй интые
 потйз
 saavutasime vastase üle võidu ми тушмонэз vormim

saavutus <saavutus saavutuse saavutus[t saavutus[se, saavutus[te saavutus/i s>
 вормон
 spordisaavutus спортъя вормон
 see oli saavutus omaette со нимысьтыз вормон вал

saba <saba saba saba s'appa, saba[de saba[sid_&_sab/u s>
 1. (*loomadel, eseme, liiklusvahendi vm tagaosa*) быж
 lennukisaba, lennuki saba самолёт быж
 pannisaba, panni saba таба нид
 orava kohev saba пуштырес коньы быж
 kuke ilus saba чебер атас быж
 lehm vehkis sabaga скал быжыныз шоназ
 2. (*rõiva alumine osa*) сөзул, сөзы
 kleidi pikk saba дэрэмлэн кузь сөзулыз
 väike laps hoidis ema sabast kinni пичи пинал анаезлэн сөзулаз кырмиськем
 3. KÕNEK (*järjekord*) быж
 kassasaba кассе сылйсьёслэн быжзы
 4. KÕNEK (*jälitaja, nuhk*) „быж,,
 tal oli saba taga солэн сьораз „быж,, вал
 5. KÕNEK (*võlgnevus*) „быж,,
 saba sid likvideerima „быжъёсты,, сётыны
Liitsõnad
 saba+
 sabaots быж пум, быж йыл

sada <sada saja sada_&_sada[t -, sada[de sada[sid_&_sad/u num>
 1. (*põhiarv, vastava hulga, koguse kohta, arvulise järjekorra kohta*) сю; (*hulga
 kohta*) сю
 loe sajani! сюозь лыдьяськы!
 viissada вить сю
 sada viisteist сю дас вить
 sada krooni сю крона

sada grammi konjakit **сю грамм коньяк**
kohal oli umbes sada inimest **сю пала адыми люкаськемын вал**
2. (*märgib rohkest*) **сю**
ma olen sulle sada korda öelnud, et ... **мон тыныд сю пол верай ни ...**

sadakond <sadak'ond sadakonna sadak'onda sadak'onda, sadak'onda[de sadak'onda[sid_&_sadak'ond/i num, s>
1. (*umbes sada*) **сю пала (я. мында)**
asulas elas sadakond peret **посёлокын сю пала семья уліз**
2. AJ (*sotnja, tsentuuria*) **сю**

sadam <sadam sadama sadama[t -, sadama[te sadama[id s> **порт**
Tallinna sadam **Таллиннысь порт**
sihtsadam **вуон порт**
laev sõitis sadamasse **корабль портэ вуиз**
laev väljus sadamast **корабль портысь вырзиз**
Liitsõnad
sadama+
sadamalinn **зарезь дурын сылйсь кар**

sadama <sada[ma sada[da saja[b saja[tud v>
1. (*sademet langemise kohta*) **зорыны, лымыяны**
sajab vihma **зоре**
hakkas sadama laia lund **бэдзымесь комокъёсын лымыяны кутскиз**
tibus vihma sadada **зор кыдыртйз**
väljas sajab **педлон зоре (я. лымыя)**
vihma sadas nagu oavarrest **зор ведра дурын кадь кисьтйз**
heinad sadasid märjaks **турынэз зор коттйз**
sportlastele sadas medaleid PILT **спортменъёслы медаль зориз**
2. (*kukkuma, langema*) **усыны, усылыны**
puudelt sajab [alla] koltunud lehti **писпуосысь чужектэм куаръёс усё**
vaata et sa puu otsast alla ei saja **чакласькы, писпуысь усьса эн кошкы**
sadasid kümned küsimused PILT **юанъёс кисьтйськызы**
3. KÕNEK (*ootamatult kuhugi ilmuma*) **потыны, шедьыны**
kust sina siia sadasid **кытысь тон потйд?**

sade <sade sademe sade[t -, sademe[te sademe[id s>
1. (*lahusest eraldunud tahke aine*) **малэн ке пыдсаз пуксем, пож**
sade veinis **виналэн пыдсаз пуксемез**
2. (*pl*) **МЕТЕОР зор-кот, вылысь усем**
sademet keskmine hulk aastas **арысь шорлыдын зор-кот усемлэн быдзалаез**
homseks on oodata sademeid **чуказе зор-кот возьмано**

sadestuma <sadestu[ma sadestu[da sadestu[b sadestu[tud v> (*sadementa eralduma*) **пуксьыны**
liiv sadestus mere põhja **луо зарезь пыдсы пуксиз**
udupiisad sadestuvad maha **бус пырыос музьеме пуксё**
hingepõhja sadestunud kibedus PILT **сюлэме пуксем котжож**

sadu <sadu saju sadu s'attu, sadu[de sadu[sid s>
1. (*sademet langemine*) **зорон, лымыян; (vihma-) зорон; (lume-) лымыян**
tugev sadu **кужмо лымыян**

pikaldane sadu **кема кыстйськись зорьёс**
 sügisesed sajud **сйзъыл зорьёс**
 lõrtsisadu **шуйль (я. кот)лымы**
 rahesadu **йёзор**
 saju kohin **зор куара**
 sadu lakkas **зоремысь (я. лымыямысь) дугдйз**
 mantel on sajust läbimärg **пальто зор улын копак котмиз**
2. (millegi rohkearvuline lend koos allalangemisega) зорон
 kuulisadu, kuulide sadu **пуляен зорон**
 lehesadu **куар усён**
 tähesadu **кизили зорон**
3. PILTL (millegi rohke toimumine, esinemine) зорон
 pärast ettekannet algas küsimuste sadu **доклад бере юаньёс зоризы**

sadul <sadul sadula sadula[t -, sadula[te sadula[id s> (*ratsaniku iste, iste sõidukil*) **энер**
 jalgrattasadul **велосипедлэн пуксёнтйез**
 nahksadul **кулэсь лэсьтэм енер**
 naistesadul **кышномурт енер**
 sadulasse istuma **энере вылэ пуксыны**
 pani hobuse sadulasse **вал тыбыре енер понйз**

saduldama <sadulda[ma sadulda[da sadulda[b sadulda[tud v> **энераны; (ümber, uuesti, teisiti) энераны; (lahti) энерзэ басьтыны**
 saduldas hobuse **валэз энераз**
 hobune on veel saduldamata **вал энерамтэ на**
 saduldas hobuse lahti **вал вылысь энерзэ басьтйз**

saepuru <+puru puru puru -, puru[de puru[sid s> **пила пызь, опилка, тёс пызь**
 maas oli hunnik saepuru **музэ трос пила пызь люкамын вал**

sage <sage sageda sageda[t -, sageda[te sageda[id *adj*> **чём**
 haige sage hingamine **висисьлэн чём шокамез**
 sagedad külmetushaigused **чём пыэд йётон**

sagedus <sagedus sageduse sagedus[t sagedus[se, sagedus[te sagedus/i s>
чёмлык
 hingamissagedus **шокан чёмлык**
 kasutussagedus **кутйськон чёмлык**

sageli <sageli *adv*> **чём, чёмысь; (tihtilugu) чём, чёмысь**
 ta käis meil sageli külas **со ми доры чём куное ветлйз**
 seda juhtub sageli **со чёмысь озьы луэ**

sagenema <sagene[ma sagene[da sagene[b sagene[tud v> (*sagedamaks minema*) **чём луыны**
 hingamine sagenes **шокан чёмгес луиз**
 viimasel ajal on korterivargused sagenenud **берло дырьёсы чём луыны**
кутскизы патерьёсысь лушкаськоньёс

sagima <sagi[ma sagi[da sagi[b sagi[tud v>
1. (saalima) солань-талань (я. инты шедьтытэк) ветлыны; (sebima)

вырыны, курадзыны; (*kihama*) огыр-бугыр вырыны
tänaval sagivad inimesed ульчаосын калык огыр-бугыр ветлэ
jaamahooned sagivad reisijad вокзалын солань-талань асьсэ рейссэ
возьмасьёс ветло

2. (*sakutama*) туганы, сураны, кысканы, сэстыны
tuul sagib puid төл писпуосты кыска
sagis poissi juustest со пияшлэсь йырсиэ тугаз
poeg sai ema käest sagida анай пиезлэсь йырсиэ сэстиз

sagin <sagin sagina sagina[t -, sagina[te sagina[id s> (*sagimine, tõtlemine, askeldamine*) бызьбылон, олань-талань ветлон
tänavasagin урамъестй бызьбылон
sipelgapesas käis lõrmatu sagin кузьбылиос жадьытэк олань-талань
бызьбылызы каразы

sahisema <sahise[ma sahise[da sahise[b sahise[tud v> чаштыртыны,
чашетыны, куашетыны, куара сётыны
kõrkjad sahisavad шашыос куашето
puud sahisavad tuules писпуос төл шорын чаштырто
varisenud lehed sahisid jalge all усем куаръёс пыд улын чаштырто
teekann hakkas sahisema чайник куара сётыны кутскиз

sahk <s'ahk saha s'ahka s'ahka, s'ahka[de s'ahka[sid_&_s'ahk/u s>

1. (*ader*) геры
saha tera амезь
künti sahaga герыен гыризы
2. (*adra tera*) амезь
terav sahk лэчыт амезь
eelsahk геры пурт
3. (*lumesahk*) лымы сузян геры
4. SÕJ (*suurtükialusel*) сошник

sahtel <s'ahtel s'ahtli s'ahtli[t -, s'ahtli[te s'ahtle[id s> (*laegas*) кыскан, яшшик;
яшник ВЕР.К.

kummutisahtel, kummuti sahtel комод кыскан
kapi ülemine sahtel каналэн выльй кысканэз
tõmbas sahtli lahti кысканэз усътиз
panin käsikirja kirjutuslaua sahtlisse кигожтосэз гожъяськон жöклэн
кысканаз понй
tuhnis sahtlites яшшикъёсын бугыръяськиз

sahver <s'ahver s'ahvri s'ahvri[t -, s'ahvri[te s'ahvre[id s> (*toidu panipaik*) чулан

sai <s'ai saia s'aia s'aia, s'aia[de s'aia[sid_&_s'ai/u s> тöды нянь, батон;
(*ümmargune, ovaalne*) тöды нянь, батон; (*kohviku-*) булка
pehme sai небыт тöды нянь
kõva sai вужмем булка
värsked saiad али пыжем булкаос
keedisesai варенняен булка
rosinasai изюмен булка
leivad ja saiad нянь вуз
päts saia батон

saia sõtkuma нянь ныркыны
saia küpsetama булка пыжыны
saiaid pandi ahju булкаосты гуре понйзы
raamatud lähuvad nagu soojad saiad книгаосты гурысь пось нянез кадь витё

Liitsõnad

saia+
saiapäts буханка нянь
saiavorm, saiavormiroog нянь пыжон форма

saiailill <+l'ill lille l'ille l'ille, l'ille[de l'ille[sid_&_l'ill/i s] > **ВОТ** (Calendula)

гижыёсяська,кылчингижы, календула, ноготки
harilik saiailill **ВОТ** (Calendula officinalis) гижыёсяська,кылчингижы,
календула, ноготки
aias õitsesid saiaililled садын ноготкиос сяськаяськызы

saj даур

sajaline <sajaline sajalise sajalis[t sajalis[se, sajalis[te sajalis/i *adj*, s] > *vt* saiane

sajand <sajand sajandi sajandi[t -, sajandi[te sajande[id s] > даур

aatomisajand атомной даур
pool sajandit жыны даур
sajandite jooksul v vältel дауръёс чоже
möödunud sajandi keskraiku ортчем даурлэн шораз
meie sajandi haigus асьме даурлэн висёнэз

sajandik <sajand'ik sajandiku sajand'ikku sajand'ikku,
sajandik/e_&_sajand'ikku[de sajand'ikk/e_&_sajand'ikku[sid *num*, s] >

1. сюмос
kolm sajandikku куинь сюмос
sajandik sekundit секундлэн сюмос люкетэз
2. KÕNEK (*hektari*) сотык ВЕР.К.
poolteist sajandikku aiamaad одйг но жыны сотык бакча музейем

sajane <sajane sajase sajas[t -, sajas[te sajase[id *adj*, s], *ka* sajaline

1. (*sadat ühikut v üksust omav*) сую
sajane pirn KÕNEK сую лампочка
umbes sajane rühm сую пала адямиен группа
2. (*paberraha*) суюлык

sajas <sajas sajanda sajanda[t -, sajanda[te sajanda[id *num*] > суюэть

sajas osa суюэть люкет
veerandsajas кызь витетй
viiesajas вить суюэть
sajandat korda сую пол

sajatama <sajata[ma sajata[da sajata[b sajata[tud v] >

1. (*kiruma, põhjama*) керетыны, тышкаськыны
eit sajatas oma vanameest песянай аслэсьтыз песятайзэ тышкаськиз
sajatasin oma saamatust асьме ачим быгатымтэысьтым тышкаськи
2. (*manama, sõnadega nõiduma*) карганы, каргаськыны

hakkas saajatades naabritele häda kaela kutsuma каргаськыса, бускельёсызлы
урод кариз

sajune <sajune sajuse sajus[t -, sajus[te sajuse[id *adj*> зоро, зоро-кото
sajune ilm зоро куазь
suvi oli sajune гужем зоро вал
teisipäeval muutus v läks ilm sajuseks пуксёнысен зорыны кутскиз

sakiline <sakiline sakilise sakilis[t sakilis[se, sakilis[te sakilis/i *adj*> пинё, пинё-
пинё
sakilised kindlusemüürid пинё-пинё крепостной борддоръёс
sakiline metsaviir пинё нюлэс гож

saksa <saksa *ag*> немец
saksa keel немец кыл
saksa laensõnad немец кылысь асэстэмъёс
laps käib saksa koolis пинал немец школае ветлэ

sakslane <s'akslane s'akslase s'akslas[t s'akslas[se, s'akslas[te
s'akslas/i_&_s'akslase[id *s*> немыч, немец

saksofon <saksofon saksofoni saksofoni saksofoni, saksofoni[de saksofon/e *s*>
MUUS (*puhkpill*) саксофон
Liitsõnad
saksofoni+
saksofonimängija саксофонэн шудйсь
saksofonisoolo саксофон соло

saladus <saladus saladuse saladus[t saladus[se, saladus[te saladus/i *s*>
лушкемуж, лушкес; (*salajasus*) лушкемуж, лушкес
riiklik saladus кун лушкес
sõjasaladus ожын кутйськись лушкемуж
kirjavahetuse saladus гожтэт келян лушкес
looduse saladused инкуазьлэн лушкемужъёсыз
saladuses hoidmine лушкем ужез вератэк возён
seda hoiti suures saladuses сое лушкем, нокинлы вератэк возизы
pühendas mind oma saladusesse монэ аслаз лушкемужаз пыртйз
usaldas sõbrale oma saladuse эшезлы лушкессэ оскиз

salaja <salaja *adv*> (*vargsi, salahilju, varjatult, illegaalselt*) ватыса, ватскыса,
лушкемен
ta lahkus salaja со лушкемен кошкиз
kohtuti salaja соос ватскыса пумиськылызы

salajane <salajane salajase salajas[t salajas[se, salajas[te salajas/i *adj*> (*salajas
hoitav*) лушкем; (*peit-, varjatud*) ватэм; (*sisim*) лушкем
salajane organisatsioon лушкем огазеяськон
salajased dokumendid лушкем кагазъёс
salajane hääletus лушкем бырьён
salajane hirm пуш кышкан
salajane unistus лушкем малпан
salajased mõtted пуш малпанъёс

salakaval <+kaval kavala kavala[t -, kavala[te kavala[id *adj*> (*kurikaval*) лек, сьӧсь; (*näiliselt ohutu, petlik*) алдась, алдаськись, пӧясь, пӧяськись
salakaval inimene лек адями
salakaval naeratus пӧясь пальпотон
salakaval haigus лек висён
kevadised ilmad on salakavalad тулыс куазь алдаськись

salakütt <+k'ütt küti k'ütti k'ütti, k'ütti[de k'ütti[sid_&_k'ütt/e *s*> браконьер

salalik <salal'ik salaliku salal'ikku salal'ikku, salalik/e_&_salal'ikku[de salal'ikk/e_&_salal'ikku[sid *adj*>
1. (*silmakirjalik*) пӧяськись; (*kinnine*) лушкем, ас понназгес; (*salakaval*) лек; (*teesklev*) аналскись
salalik inimene лушкем адями
2. (*salapärane*) лушкем, валантэм; (*salakaval, petlik*) пӧясь, пӧяськись, лек
mets on täis salalikke hääli нюлэс тыр кыче ке валантэм куараос
sügisene meri on salalik сйзъыл зарезь лек луэ

salamahti <+m'ahti *adv*> (*vargsi*) лушкем, лушкемен; (*salahilju*) шыпыт; (*varjatult*) ватыса
poisid tegid salamahti nurga taga suitsu пиос сэрег сьӧрын лушкем кыскизы
lahkus salamahti toast ватскыса комнатаысь потйз
sügis jõudis kätte kuidagi salamahti сйзъыл шӧдтэк шорысь вуиз

salapärane <+pärane pärase päras[t -, päras[te pärase[id *adj*> (*saladuslik*)
валантэм, тодыны луонтэм; (*müstiline*) пӧечи, кӧшкемыт
salapärane võbras валантэм мурт адями
salapärased hääled кӧшкемыт куараос
looduse salapärased jõud инкуазьлэн валантэм кужымъёсыз

salasepitsus <+sepitsus sepitsuse sepitsus[t sepitsus[se, sepitsus[te sepitsus/i *s*>
(*intrig*) тэргаськон
vaenlase salasepitsused тушмонлэн сьӧсь ужъёсыз
ta langes salasepitsuste ohvriks со тэргаськон пушкы пыроно луиз

salastama <salasta[ma salasta[da salasta[b salasta[tud *v*> лушкем карыны (я. лэсьтыны)
salastatud dokumendid лушкем документъёс

salat <salat salati salati[t -, salati[te salate[id *s*>
1. БОТ (*Lactuca*) салат
aedsalat БОТ (*Lactuca sativa*) салат
peasalat БОТ (*Lactuca sativa* var. *capitata*) салат
2. КОК салат
aedviljasalat бакча емышъёслэсь салат
riisialat рислэсь салат
segasalat сураса лэсьтэм салат
toorsalat пӧзътымтэ емышъёслэсь салат
salatit sööma салат сиыны

salatsema <salatse[ma salatse[da salatse[b salatse[tud *v*> (*salalik olema, salapäratsema*) лушкем кариськыны, вератэк ватыса возыны; (*varjama*)

шыпыт кариськыны
räägi ometi, mis sa salatsed! вера ни, ма ватонэз!
salatsev inimene лушкем аядми

sale <sale saleda saleda[t -, saleda[te saleda[id *adj*] (pikk ja sihvakas) веськрес,
веськыт, чебер мугоро
pikk sale mees жужыт веськрес пиосмурт
neiu sale piht нылмуртлэн векчи кускыз
naise sale figuur кышномуртлэн веськрес мугорыз
saledad sääred веськрес пыдъёс
saledad kased веськрес кызьпуос

saleduskuur <+k'uur kuuri k'uuri k'uuri, k'uuri[de k'uuri[sid_&_k'uur/e *s*]>
диета
teeb saleduskuuri диета вылын пуке

salgama <s'alga[ma sala[ta s'alga[b sala[tud *v*] (varjama) ватыны, ватыса
возьыны; (eitama) пыкиськыны, ватыны; (tagasi ajama) палэнскыны,
пыкиськыны; (lahti üttelema) пумит луыны
salgab oma tundeid ас малпанъёссэ ватыса возе
püüdis oma haigust teiste eest salata со висёнзэ мукетъёс азын ватыса
возьыны тыршиз
sinu eest ei saa ka midagi salata! тынэсьтыд номыре уд ваты!
salgab oma süüd янгышезлэсь пыкиське
jumalat salgama инмарлы пумит луыны
sööb ja salgab ассэ янгыш каремез уг поты
mis seal salata: minagi tundsini veidi hirmu мар отын ватонэз: мыным но
көнә ке кышкыт вал

salk¹ <s'alk salga s'alka s'alka, s'alka[de s'alka[sid_&_s'alk/u *s*]>
1. (trobikond) маке мында, трос кузя; (rühmitis) люкаськем; (parv) уллэ
poistesalk, poiste salk люкаськем пиос
väike salk uudishimulikke тунсыкъяськисьёслэн пичи группазы
salk kajakaid чарланъёслэн уллэзы
salk mände kingul вырйылысь маке мында пужымъёс
meie salgas oli kümme kond meest милям группаямы дасо пала пиосмурт
koguneti salkadesse люкаськылызы ёш огазе
talle tuldi salgas kallale со былэ ваньзы ёш омырскизы
2. (rühm) отряд, дружина, звено
sanitaarsalk санитарной дружина
valvesalk чаклась отряд
skautide rühmad ja salgad скаутъёслэн отрядёссы но звенооссы

salk² <s'alk salgu s'alku s'alku, s'alku[de s'alku[sid_&_s'alk/e *s*]> (kahl) кырым,
люк
juuksesalk, salk juukseid кырым йырси
hallid salgud juustes йырсиосысь пурьыстам нюжаос
juuksed rippusid salkudena alla йырсиос люкен-люкен азе ошылйськызы

salkus <s'alkus *adv, adj*]> тугаськем, лусьтырскем
salkus habe тугаськем туш
juuksed olid salkus йырсиос лусьтырскемын

sall <s'alli salli s'alli s'alli, s'alli[de s'alli[sid_&_s'all/e s] > (*kaela-*) шарф; (*õla-*) шарф, шаль; (*siid-*) кашне
villane sall ыжгон шарф
paks sall зок шарф
salli kuduma шарф керттыны
pani endale salli kaela чыртыв шарф керттй
naine võttis endale salli ümber кышномурт шален шобырскиз

sallima <s'alli[ma s'alli[da salli[b salli[tud v] > (*välja kannatama, taluma*)
чиданы; (*eitusega*) чиданы
ma ei salli vastuvaidlemist мон мыным пумит ваземзэс уг чидаськы
teda salliti, kuid temaga ei seltsitud сое чидало, но уг эшьясько вал
teda seal eriti ei sallita сое туж ик уг ярато
ta ei salli mind silmaotsaski солэн монэ адзёмез но уг поты

sallimatu <s'allimatu s'allimatu s'allimatu[t -, s'allimatu[te s'allimatu[id adj] > кас
сюлэмо, урод малпась; (*vaenulik*) кас сюлэмо, урод малпась
sallimatu kaasinimeste vastu v suhtes муртъёс сярысь урод малпась
sallimatu pilk адземпотостэм учкон

salm¹ <s'alm salme s'alme s'alme, s'alme[de s'alme[sid_&_s'alm/i s] > MURD (*väike väin, eriti kahe saare vahel*) пролив

salm² <s'alm salmi s'almi s'almi, s'almi[de s'almi[sid_&_s'alm/e s] >

1. (*stroof*) строфа; (*lühike luuletus*) вакчи кылбур
laulusalm кырзанлэн куплетэз
luuletuse esimene salm кылбурлэн нырысетй куплетэз
kirjutab v teeb salme кылбур гожья
2. (*piiblisalm*) кылбур
pühakirja salmid Священной писаниысь кылбуръёс

salu <salu salu salu s'allu, salu[de salu[sid s] > арама
tammesalu тышы арама
ööbik laulab salus арамаын кырза учы
läksime salusse v sallu арамае мынйм

saluut <sal'uut saluudi sal'uuti sal'uuti, sal'uuti[de sal'uuti[sid_&_sal'uut/e s] >
салют
suurtükisaluut артиллерия салют
võidusaluut вормон салют
kõlas saluut rahvuspüha tähistamiseks салют чузьяськиз калык праздник
пумысен

salv¹ <s'alv salve s'alve s'alve, s'alve[de s'alve[sid_&_s'alv/i s] >

1. (*vilja-, jahu- vm*) лар
jahusalv пызь лар
kartulisalv картофка тыронтй
rukkisalv зег лар
salved aidas olid tühjad амбарысь ларъёс тырттэмесь вал
vili pandi sügisel salve[desse] сйзбыл ю-нянез ларъёсы киськазы
2. (*kaevul*) бугро
kaevu salved tehti kasepalkidest колодча бугроез кызыпу коръёслэсь чупизы

salv² <s'alv salvi s'alvi s'alvi, s'alvi[de s'alvi[sid_&_s'alv/e s]> мазь, зыран
elavhõbedasalv луло узвесё мазь
nohusalv пыэдлы пумит мазь
silmasalv син мазь
tsinksalv цинковой мазь
võiab valutavat jalga salviga висись пыдзэ мазен зыра

salvama <s'alva[ma salva[ta s'alva[b salva[tud v> (*hammustama*) куртчыны,
куртчылйськыны; (*nõelama*) лексьыны, леканы
tige koer salvas mind jalast лек пуны монэ пыдам куртчиз
rästik salvas last sääre съөджый нылпилэсь пыдзэ лексиз
need sõnad salvasid mind valusasti та кыльёс монэ туж вöсь каризы
salvav pilk куртчылйськись учкон

salvestama <salvesta[ma salvesta[da salvesta[b salvesta[tud v>
1. (*jäädvustama*) кельтыны; (*talletama, koguma*) люканы; (*ladestama*)
кельтыны; (*informatsiooni*) гожтыны, гожтыса кельтыны
laulud salvestatakse helilindile кырзъаньёсты плёнка вылэ гожтыса кельто
inimese mälu salvestab kogemusi адымилэн йырсазез опыт люка
2. (*salve panema*) люканы
vili on juba koristatud ja salvestatud ю-нянь утялтэмын но люкамын

salvrätik <+rätik rätiku rätiku[t -, rätiku[te rätiku[id s> салфетка, → кичушет

sama¹ <sama adv> KÕNEK (*võrdluses: niisama*) сычё ик, сомында ик
sama lai сычё ик пасьталаен
roose oli sama palju kui nelke розаос сомында ик вал, кöня гвоздикаос

sama² <sama sama sama -, sama[de sama[sid_&_sam/u pron> (*seesama*) со ик;
(*samasugune*) сычё ик
sama mees käis siin ka pool tundi tagasi со ик пиосмурт вал татын жыны час
талэсь азьло
punane mööbel ja sama värvi kardinal горд тусо мебель но со тусын ик
занавескаос
käivad samas koolis со ик школае ветло
teevad samu vigu сычё ик янгышьёс лэсьто

Liitsõnad

sama+

samaaegne ог дыре ортчись
sanimeline сычё ик нимын
samasuurune огбыдза
samavanune ог аресъем

samamoodi <+m'oodi adv>, ka sama moodi озьы ик

samas <samas adv>

1. (*kohe*) али ик, соку ик
unustab samas, mis ta tegema peab соку ик вунэтэ, ма карыны кулэ
2. (*ihtlasi*) со ик дыре (я. вакытэ)
süsteem on lihtne ja samas tõhus система капчи, но со ик дыре азинлыко
ужась
3. (*sealsamas*) отын ик; (*siinsamas*) татын ик

raha on kapis pesu all ja samas on ka ehted коньдон шкафын ул дйсь улын,
отын ик чеберьяськонъёс

samasugune <+sugune suguse sugus[t -, sugus[te suguse[id *adj*> сыче ик,
огкадь; (*iühesugune*) сыче ик, огкадь
tal oli täripealt samasugune ülikond kui vennal солэн сыче ик костюмез,
кыче агаезлэн
tütar on oma hingelaadilt samasugune kui ema анаез но нылыз пуш дуннезы
ласянь огкадесь

samavõrd <+v'õrd *adv*> *vt* samavõrra

samavõrra <+võrra *adv*>, *ka* samavõrd (*samal määral*) одйг кадь, одйг
мында; (*samapalju*) сомында ик
kas ta tõesti usaldab kõiki samavõrra? со зэмзэ ик-а ваньзылы одйг кадь
оске?
kümme õpilast lõpetas kursused, samavõrra võeti uusi asemele дас
дышетскисьёс курсъёсты йылпумъязы, соос интые сомында ик выльёссэ
кутйзы

samaväärne <+v'äärne v'äärse v'äärse[t -, v'äärse[te v'äärse[id *adj*>
(*võrdväärne*, *iüheväärne*) огкадь; (*võrdvõimeline*) огкадь
naine on seaduse ees mehega samaväärne кышномурт но пиосмурт кат
азьын огкадь
samaväärsed suurused огкадь размеръёс

samet <samet sameti sameti[t -, sameti[te samete[id *s*> пильыс, бархат; баркыт
веп.
sametist kleit бархат дэрэм
käib siidis ja sametis буртчинэн но бархатэн гинэ ветлэ
männi roheline samet пужымлэн вож бархатэз

sametine <sametine sametise sametis[t sametis[se, sametis[te sametis/i *adj*>
бархатлэсь
sametised portjäärid бархатлэсь занавескаос
sametine nahk вольыт (я. небыт) ку
mahe sametine hääl ненег, небыт куара
muru sametine pehmus турынлэн небытэз

samm <s'amm sammu s'ammu s'ammu, s'ammu[de s'ammu[sid_&_s'amm/e *s*>

1. **вамыш, вамышъям**
pikk samm кузь вамыш
lühike samm вакчи вамыш
rõivisamm строен ветлон вамыш
tantsusamm эктон вамыш
valsisamm вальс вамыш
sammu pikkus вамышлэн кузьдалаез
sammude müdin вамышъям куара
samm ette ог вамыш азылань
kaks samm tagasi кык вамыш берлань
tegi v astus paar sammu көня ке вамыш лэсьтйз
ma ei lähe siit sammugi мон одйг вамыш но уг лэсьты татысь

ei saa sammugi astuda **вамыштыны но уг луы**
tuba oli kuus sammu pikk ja neli lai **комнаталэн кузьдалаез куать вамыш но**
пасьталаез ньыль
auto peatus meist mõne sammu kaugusel **машина милесьтым кӧня ке вамыш**
кеме дугдӱз

2. (sammumine, käimine) вамыш, вамышъян
sammu kiirendama **вамышез жӱгомытыны**
sammu aeglustama **вамышез калленатыны**
mehe samm oli kindel ja rahulik **пиосмурт вамыш йыг-йыг но лачмыт вал**
ta kõndis lohiseva sammuga **со пыдӱессӱ нюж кыскыса вамышгъяз**
seadis sammud kodu poole v koju **вамышсӱ дор пала берыктӱз**
sammu marss! **шагом марш!**

läks jooksult üle sammule **быземысь дугдыса вамыше потӱз**

3. PILT (ettevõtmine, tegu) вамыш

väärsamm **янгыш вамыш**

see oli rumal ja mõtlematu samm **со вал шузи но малпамтӱ вамыш**
abiellumine on tõsine samm inimese elus **адямилэн улоназ кышнояскон (я.**
бызӱн)туж малпаськыса лӱсьтэм вамыш

sammal <sammal s'ambla sammal[t -, sammal[de s'ambla[id s> **жуй, жуйы**

pruun sammal **курэн жуй**

turbasammal **гыбед жуй**

maa on samblaga kaetud **музьем жуйыен шобырскемын**

katus on juba samblas **липет вылын жуй будӱ ни**

Liitsõnad

sambla+

samblaroheline **жуйы-вож**

sammalduma <sammaldu[ma sammaldu[da sammaldu[b sammaldu[tud v>

(*samblaga kattuma*) **жуйзектыны**

katus on juba sammaldunud **липет жуйзектэм ни**

vanad sammaldunud puud **пересь жуйзектэм писпуос**

selles kolkas sa sammaldud peagi PILT **со куштӱськем интыын тон кематӱк**

жуйзектод ни

sammas <sammas s'amba sammas[t -, sammas[te s'amba[id s>

1. колонна

sale sammas **веськрес колонна**

betoonsammas **бетонлӱсь колонна**

kandesammas **нуись колонна**

sammastega maja **колоннаосын корка**

lagi toetub sammastele **колоннаос вӱлдэтӱз возӱ**

2. (post, tulp, miski selle kujuga) возет, кутӱт, юбо; (väike) столбик

sillasammas **выж кутӱт**

värvasammas, värava sammas **капка юбо**

3. (mälestuseks, auks) памятник

graniitsammas **гранитлӱсь памятник**

hauasammas **шайвылысь памятник**

vabadussammas **вормонлы сӱзем памятник**

kirjanikule on püstitatud uhke sammas **гожъясьлы бадӱым памятник пуктозы**

sammhaaval <+haaval *adv*> (*vähehaaval*) каллен, вamyшысен вamyше, **өжытэн**
tõusime sammhaaval mäkke **вamyшысен вamyше ми гурезе тубим**
sammhaaval hakkasime oma plaane ellu viima **өжытэн асьме планъёмес**
улонэ пычатыны кутским

sammuma <s'ammu[ma s'ammu[da samm[u]b samm[u]tud *v*> вamyшъяны,
вamyштыны; (*pidulikult*) вamyшъяны, вamyштыны; (*tähtsalt*) вamyшъяны,
вamyштыны
sammus toas edasi-tagasi **комната кузя отчы-татчы вamyшъяса улйз**
sammusime mööda kitsast rada **вamyштймы ёоскыт кужен сюрес кузя**
hakkas kiiresti kodu poole sammuma **дор пала жоггес вamyшъяны кутскиз**

samuti <samuti *adv*>

1. (*samal viisil, samamoodi*) **озыи ик**

elab samuti kui teised inimesed **озыи ик, кызыи мукетъёс, улэ**
ma oleksin toiminud just samuti **мон озыи ик карысал**
see kehtib samuti ka meie kohta **со озыи ик милемлы но**

2. (*ka*) **но**

vendi tal pole, õdesid samuti mitte **агай-выньёсыз солэн өвёл, апай-
сузэръёсыз но**

meie sõidame samuti homme Tallinna **ми но чуказе Таллиннэ мыномы**
sina tule samuti kaasa! **ойдо тон но милемын!**

sandaal <sand'aal sandaali sand'aali sand'aali, sand'aali[de
sand'aali[sid_&_sand'aal/e *s*]> (*jalats*) **сандали**

Liitsõnad

sandaali+

sandaalinina **сандали ныр**

sandaalitald **сандали тыш**

sang <s'ang sanga s'anga s'anga, s'anga[de s'anga[sid_&_s'ang/u *s*]> **вугы, кутон,**
кал

ämbri sang, ämbri sang **ведра кал**

ühe sangaga käekott **одйг кутонэн сумка**

sangaga mannerng **кутоно бидон**

kuldsete sangadega prillid **зарнияи вугыё очкиос**

võttis korvi sangast kinni **корзинаез кутонтйз кутйз**

sangar <s'angar s'angari s'angari[t -, s'angari[te s'angare[id *s*]> (*kangelane*)

батыр, герой

päevasangar **нуналлэн героез**

sõjasangar **ож батыр**

tõösangar **ужысь батыр**

suri ebavõrdses võitluses sangarina *v* kui sangar **батыр луыса кулйз кужымзы**
тросгес луэм тушмонъёс пумит ожмаськыса

sangarlik <s'angarl'ik s'angarliku s'angarl'ikku s'angarl'ikku,
s'angarlik/e_&_s'angarl'ikku[de s'angarl'ikk/e_&_s'angarl'ikku[sid *adj*]>

батырлыко

sangarlik võitlus **батырлыко ож**

sangarlik tegu **батырлыко уж**

sanglepp <+l'epp lepa l'eppa l'eppa, l'eppa[de l'eppa[sid_&_l'epp/i s]>

1. *BOT (must lepp Alnus glutinosa)* сьӧд лулпу
2. (*puit*) сьӧд лулпулэн пуэз

sanitar <sanitar sanitari sanitari sanitari, sanitari[de sanitar/e s> (*haigetalitaja*)

санитар, санитарка; (*haiglas*) санитар, санитарка
valvesanitar дежурной санитар
sanitarid koristavad palateid санитаркаос палатаосты мисько
hunt on metsa sanitar кион - тэль санитар

sant¹ <s'ant sandi s'anti s'anti, s'anti[de s'anti[sid_&_s'ant/e adj> (*halb, paha*)

урод, алама, визьтэм, шузи, шузи-мази
sant kaup урод вуз
sant meeleolu урод мылкыд
sant saksa keele oskus немьч кылэз урод тодон
sant ilm алама куазь
sant inimene шузи адями
sant iseloom визьтэм сям
tuju on sandimast sant мылкыд урод

sant² <s'ant sandi s'anti s'anti, s'anti[de s'anti[sid_&_s'ant/e s>

1. (*vigane*) сӧсыр, ӧлексы
käteta sant киостэк ӧлексы
tuli sõjast tagasi sandina ожысь сӧсыр луыса бертӱз
noormees peksti sandiks пинал пиез жугыса ӧлексы кельтӱзы
2. (*kerjus*) кураськись
külakorda käivad sandid АЖ гуртьестӱ ветло кураськисьёс
ega ma mingi sant ole! мон кыӵе ке кураськись ӧвӧл!
3. (*mardi-, kadri-*) пӧртмаськись

sapine <sapine sapise sapis[t -, sapis[te sapise[id adj>

1. (*sapiga koos, sapiga määrdunud*) сәпесь, сәпен наштаськем
2. *PILTL (õel, tige)* лек, лекъяськись, кас, касьяськись, йыркуръяськись
sapise loomuga vanamees лекъяськись пересь
sapine muie кас серектон
sapised märkused лек замечаниос
ta oli sapise näoga со лек ымныро вал
need sõnad tegid v ajasid mu meele sapiseks та кыльёс мынэсьтым йырма
кур каризы

sapp¹ <s'app sapi s'appi s'appi, s'appi[de s'appi[sid_&_s'app/e s> (*maksarakkude nõre*); *PILTL (tileged, kibedus, vimm)* сәп

haige oksendas sappi висисьлэн сәпез потӱз
mõru kui sapp сәп кадь кузял
hinge on aastatega kogunenud sappi пушкы аръёс ӵоже сәп люкаськемын
küll on tema sõnades palju sappi ! кӧня лекез солэн кыльёсаз!
valas kogu oma sapi minu peale вань сәпсә мон вылэ кисьтӱз
mehe sapp hakkas v läks keema пиосмуртлэн вожез потӱз

Liitsõnad

sapi+
sapikivid сәп изьёс
sapiõis сәп пуйы

sapp+
sappkibe сәп-кузял
sappkollane вожпыръем-чуж

sapp² <s'app sapi s'appi s'appi, s'appi[de s'appi[sid_&_s'app/e s> METEOR
(*kollakas laik Pääkese kõrval*) → Шундыэгес; (*kollakas rõngas Kuu ümber*) →
Толэзьэгес

sara <sara sara sara -, sara[de sara[sid s>

1. (*kuur, küiin*) лапас, липет ул, сарай; (*katusealune*) сиг, гид сиг
heinasara турын сиг

tuli puusületäiega sara alt v sarast лапасысь ог зыгыртэт пуэн пыриз

2. KÕNEK (*viletsa, külma ruumi kohta*) лапас, корка нерге

tuba on nagu sara, sooja ei pea комната лапас кадь ик, шуныт уг возы

sarapuu <+p'uu p'uu p'uu[d -, p'uu[de_&_puu[de p'uu[sid_&_p'u[id s>

1. BOT (*Corylus*) пашпу, пашмульпу

harilik sarapuu BOT (*Corylus avellana*) пашпу, пашмульпу

2. (*puit*) пашпу

sarapuust kepp пашпу боды

Liitsõnad

sara+puu+

sarapuupähkel пашмульы, пашпумульы

sari¹ <sari sari sari -, sari[de sari[sid s> (*India naise riietuse*) сари

sari² <sari sarja s'arja s'arja, s'arja[de s'arja[sid_&_s'arj/u s> (*rühm, kogum,*

seeria) серия; (*tsükkel*) сузьет, цикл; (*rida*) рад; (*kobar*) зуски, гуры

loengusari лекциосын сузьет

pildisari, sari pilte суред сузьет

telesari телеадзытон серия

marjade sarjad емыш гуры

korraldati sari katseid серийной опытьес ортчытызы

sari³ <sari sarja s'arja s'arja, s'arja[de s'arja[sid_&_s'arj/u s> (*tuulamissõel*) сйс

katus jookseb läbi nagu sari липетысь сйс пыр кадь вия

sarlakid *pl* <sarlak sarlaki sarlaki[t -, sarlaki[te sarlake[id s> **скарлатина**

poiss on sarlaki[te]s пияш скарлатинаен вице

sarm <s'arm sarmi s'armi s'armi, s'armi[de s'armi[sid_&_s'arm/e s> (*võlu,*

veetlus) бордэ кыскон

naiselik sarm кышномуртлэн бордаз кыскон

tema naeratuses, kõnnakus oli sarmi солэн пальпотэмез, ветлон манерез

маин ке бордаз кыске вал

sarmikas <sarmikas sarmika sarmika[t -, sarmika[te sarmika[id *adj*> бордаз

кыскись

sarmikas naine бордаз кыскись кышномурт

sarmikas hääl бордаз кыскись куара

sarn <s'arn sarna s'arna s'arna, s'arna[de s'arna[sid_&_s'arn/u s> (*põsenukk*)

бамлэг, бамлы

kõrgete sarnadega nägu паськыт лыо ымныр

sarnane <sarnane sarnase sarnas[t -, sarnas[te sarnase[id *adj*>

1. (*kelle-mille moodi v taoline*) кельшись, тупась, укшась; (*samalaadne*)

сыче ик; (*ühetaoline, ühtiv*) кельшись

tähenduselt sarnased sõnad валатонзья тупась кыльёс

välimuselt sarnased poisid туссыя ог-огзылы кельшись пиос

poeg on täiesti oma isa sarnane пиез туж кельше атаезлы

neis on palju sarnast соослэн трос огкаdez

2. KÕNEK (*säärane, seesugune*) сыче

mul ei ole sarnast mõtetki olnud мынам сыче малпан ик ой вал

sarnanema <sarnane[ma sarnane[da sarnane[b sarnane[tud v> кельшыны,

укшаны, тупаны

tütar sarnaneb emaga ныл анаезлы кельше

te sarnanete teineteisega nagu kaks tilka vett тй туж ог-огдылы

кельшиськоды

sarnasus <sarnasus sarnasuse sarnasus[t sarnasus[se, sarnasus[te sarnasus/i s>

кельшон, тупан, укшан

väline sarnasus тусья кельшон

ema ja tütre sarnasus анайлэн но ныллэн ог-огзылы укшанзы

sarv <s'arv sarve s'arve s'arve, s'arve[de s'arve[sid_&_s'arv/i s>

1. (*loomal*) сюр

põdrasarv, põdra sarv пужей сюр

põrnika sarved KÕNEK бочылэн сюрёсыз

põder ajab sarvi пужей сюрёссэ куштэ

pull puskis sarvedega karjast ош пудо возьмасьлы сюриныз йөттйз

2. (*sarvest v sarve meenutav ese*) гумы

jahisarv пөйшурасьлэн гумыез

veini joodi sarvedest винаез сюрэн (я. сюрись) юизы

trollil tulid sarved maha KÕNEK троллейбуслэн сюрёсыз усизы

sarve+

sarvehääl гумы куара

sarvik <sarvik sarviku sarviku[t -, sarviku[te sarviku[id s>

1. (*eufemistlikult: kurat*) шайтан, лешак

teda kiusas vist sarvik ise сое шайтан озьы нуллэ, дыр

2. (*kirumissõna*) шайтан, лешак, сотона

sarvik teda võtku! шайтан басьтон люкет!

3. (*sarviline loom*) сюрю

sasima <sasi[ma sasi[da sasi[b sasi[tud v>

1. (*sassi ajama*) туганы, сураны

tuul sasib juukseid төл йырсиез туга

kes su juuksed on ära sasinud? кин тынэсьтыд йырсиостэ тугаз?

sasitud õngenöörid сураськем (я. тугаськем) си

2. (*haarama, kahmata*) жабыртыны, кутыны

kalur sasis võrgud kaenlasse чорыгась сетьсэ кунулаз кутыз
vastased sasisid teineteisel ümbert kinni тушмонъёс ог-огзэс жабыртйзы

sasipea <+p'ea p'ea p'ea[d -, p'ea[de p'ä[id s>

1. (*sassis juustega pea*) лусьтро, лусьтро я. тугаськем йырсиё
poja sasipea пилэн лусьтро йырсиез
2. (*sasise peaga inimene*) лусьтро, лусьтро я. тугаськем йырсиё адыми
õues jookseb väike sasipea азбар кузя бызьылэ лусьтро йырсиё пичильток
3. (*sasipäine*) лусьтро, лусьтро я. тугаськем йырсиё
sasipea plika лусьтро нылаш

sassi <s'assi adv> vt ka sassis лусьтро, тугаськем

sassis <s'assis adv, adj> vt ka sassi лусьтро, тугаськем

satelliit <satell'iit satelliidi satell'iiti satell'iiti, satell'iiti[de
satell'iiti[sid_&_satell'iit/e s>

1. (*planeedi kaaslane, tehiskaaslane*) спутник
meteosatelliit метеорологической спутник
Kuu on Maa satelliit Толэзь - Музьемлэн спутникез
2. TEHN (*hammasratas, mis tiirleb ümber teise hammasratta*) сателлит

satiir <sat'iir satiiri sat'iiri sat'iiri, sat'iiri[de sat'iiri[sid_&_sat'iir/e s> (*pilge,*
pilkav kirjandusteos) сатира

kirjaniku vihane satiir гожьяськисьлэн лек сатираез
see teos on poliitiline satiir та гождос - политической сатира

satikas <satikas satika satika[t -, satika[te satika[id s>

1. ZOOL (*täi Phthirus pubis*) тэй
vangide riided olid satikaid täis пытсэт сьöрын ульсьёслэн дйськутсы
тэйземын вал
2. KÕNEK (*putukas*) нымы-кибы
rohus liikus igasuguseid satikaid турын пушкын пöртэм нымы-кибыос
ветлйзы
kurjavaimu satikas! от урод нымы-кибы!

sattuma <s'attu[ma s'attu[da satu[b satu[tud v>; <s'attu[ma s'attu[da s'attu[b
s'attu[tud v>

1. (*juhuslikult kuhugi tulema v mingisse olukorda jõudma*) кемдыны,
вадьсаськыны, сюрныны, вуыны; (*ootamatult*) шедьыны
kuidas te siia sattusite? кызьы тй татчы сюриды?
sattusin haiglasse больницае шеде
kui Tallinna sat[t]ud, tule külla Таллинэ вуид ке, куное пыра
sattusin huvitavale kirjutisele тунсыко статья шедиз
sattus hätta секыт учыре шедьыны
poiss sattus segadusse пияш шуге вуиз
2. (*juhtumisi esinema v ette tulema*) луыны, сюрныны
sattus [olema] vihmane suvi гужем зоро луиз
eksamil sattus mulle kerge pilet экзаменын мыным капчи билет сюриз
on oma elus sattunud tegema väga mitmesugust tööd ас улоназ трос пöртэм
уж лэсьтоно луиз
3. (*tabama, millegi pihhta minema*) шедьыны

kirves sattus kivvi **тйр изэ шедиз**
kuul oli sattunud küünarvarde **пуля ки юмылэ шедиз**

saun <s'aun sauna s'auna s'auna, s'auna[de s'auna[sid_&_s'aun/u s>

1. мунчо

soome saun **финн мунчо, сауна**

suitsusaun **сьод мунчо**

üldsaun, üldkasutatav saun **мерлыко мунчо**

sauna kütma **мунчо эстыны**

meil on igal laupäeval saun **ми көснуналлы быдэ мунчо эстйськом**

vihtles end saunas **мунчоын веникен пыриз**

jäin sel nädalal saunata **та арняе мунчотэк кыли**

tuba on kuum nagu saun **висьетын мунчоын кадь пось**

2. (popsi, sauniku väike elamu) мунчо, корка нерге; (osmik, onn) начар корка

Liitsõnad

sauna+

saunaahi **мунчо гур**

saunaviht **мунчо пырон веник**

saunalava <+lava lava lava -, lava[de lava[sid_&_lav/u s> **лапча**

istusime saunalaval ja vihtlesime **лапча вылын пукыса веникен йыгаським**

savi <savi savi savi s'avvi, savi[de savi[sid s> **сюй, горд сюй**

savist voolitud kujud **горд суйлэсь лэсьтэм фигураос**

savi kleepus saabaste külge **горд суй сапеге лякиськиз**

käed on saviga koos **киос горд суйен наштаськемын**

Liitsõnad

savi+

savimaa **горд суй, горд суйё музьем**

savinõu **горд суйлэсь посуда**

savine <savine savise savis[t -, savis[te savise[id *adj*> **горд суйесь; (saviga**

koos) **горд суйесь**

savine muld **горд суй**

savised saapad **горд суйен наштаськем сапег**

seade¹ <seade s'eade seade[t -, seade[te s'eade[id s>

1. (seadmine, seatu) пуктон

hääleseade **куара пуктон**

2. MUUS аранжировка, обработка, тупатэм

orkestriseade **оркестровка**

rahvalaulude seaded meeskooridele **калык кырзанъёслэн пиосмурт хоръёслы тупатэмез**

seade² <seade s'eadme seade[t -, s'eadme[te s'eadme[id s> (*omavahel ühendatud*

seadiste ja plokkide kogum) **машина, механизм, устройство, агрегат,**

аппарат

keerukad seadmed **валантэм механизм**

jahutusseade **ТЕНН кынтйсь агрегат**

lüpsiseade **скал кыскон аппарат**

katsetati uut seadet **виль аппаратлэсь ужамзэ эскеризы**

seadma <s'ead[ma s'ead[a s'ea[b s'ea[tud, s'ead[is s'ead[ke v>

1. (*kuhugi v mingisse asendisse panema, asetama*) пуктыны, тырыны, тупатыны; (*kohale*) интыяны

seadis toolid seinä äärde ritta пуконъёсты борддор кузя пуктылийз

seadis kõik asjad oma kohale вань котыръёсты ас интыязы тыриз

2. (*korrastama*) радъяны, тупатыны, утялтыны; (*korraldama*) радъяны, лэсьтыны

hakkas tuba korda seadma висъетэз утялтыны кутскиз

katsusin ise jalgratast korda seada мон ачим велосипедме тупатыны

турттейсько вал

las ma sean su kuuekaelust! вай мон пиджаклэсь воротниксэ тупато!

arstid seadsid ta uuesti jalule эмъясьёс сое выльысь пыд йылаз султытйзы

sa peaksid oma elu paremini seadma тыныд аслэсьтыд улондэ умой пала

тупатоно вал

3. (*lavateost*) пуктыны; (*helitööd*) тупатыны

näidendit lavale seadma пьеса пуктыны

helilooja poolt seatud rahvalaul крезьгурчиен тупатэм калык кырзан

4. (*millekski valmistuma*) дасяськыны

külalised seadsid lahkuma куноос кошкыны дасяськызы

kui tahad kaasa tulla, sea end ruttu hakkama! милемын мынэмед потэ ке,

жоггес дасяськы!

seab sajule v vihmale v sadama зорыны турттэ

seadus <s'eadus s'eaduse s'eadus[t s'eadus[se, s'eadus[te s'eadus/i_&_s'eaduse[id s> кат, закон

töökaitseseadus JUR ужез утён сярысь кат

valimisseadus JUR бырьёнъёс сярысь кат

Eesti Vabariigi seadused Эстон Элькунлэн катъёсыз

Newtoni seadused FÜÜS Ньютонлэн катъёсыз

seaduse kehtivus катлэн ужамез

seaduse järgimine катэз чаклан

seaduse tõlgendamine катэз валэктон

seaduse mittetundmine катэз тодымтэ

seaduse alusel v järgi катъя

seadust rikkuma катэз тйяны

seaduse ees on kõik võrdsed кат азын котькин одйг кадь

seaduslik <s'eaduslik s'eadusliku s'eaduslikku s'eaduslikku,

s'eaduslik/e_&_s'eaduslikku[de s'eaduslikk/e_&_s'eaduslikku[sid adj> катъя,

законъя, законной

seaduslik abielu катъя кузпальяськон

andis asjale seadusliku käigu ужез кат ласянь шонер сюрестй лэзиз

seaduspärane <+päraane päraane päraas[t -, päraas[te päraase[id adj>

закономерной; (*seaduslik*) закономерной

seaduspärane asjade kõik ужлэн кызы кулэ озбы мынэмез

seal <s'eal adv>

1. (*ruumilises tähenduses*) отын

laud on siin, tool seal жок татын, пукон отын

kes seal on? кин отын?

mis sa seal väljas näed? мае отысь адзид?

siin ja seal oli rohi veel sajust märg отын но татын турын зор бӧрсы кот на вал

2. (*ajalises tähenduses: siis, äkki, korraga*) олокытысь

poisid jäid nõutult seisma; seal astus keegi mees nende juurde пиос паймыса

дугдйзы: соос доры олокытысь писомурт вуиз

tahtis edasi minna, aga seal pistis koer haukuma со азылань мыныны ӧдья ни вал, олокытысь пуны утыны кутскиз

3. (*väljendab modaalseid suhteid*) отын

kellel seal õigus, kes seda oskab öelda кин отын шонер, кин сое вералоз

aga mis seal parata, käsk on käsk! мар карод, косо бере косо!

poiss nagu poiss, mis seal ikka пияш но пияш, мар отын веранэз

sealhulgas <+hulgas adv> (*muu[de] hulgas*) озыы ик

lapsed, sealhulgas Anu нылпиос, озыы ик Ану

sealiha <+liha liha liha l'ihha, liha[de liha[sid s]> парсь сйль

rasvane sealiha көӧ парсь сйль

soolatud sealiha сылалтэм парсь сйль

sealjuures <+juures adv> (*seejuures, samal ajal*) соку ик, со дыре ик

teretab, ise sealjuures punastades чырткемъяське, ачиз соку ик гордэктэ

ta on väga elav ja sealjuures huvitav inimene со туж чырткем, со дыре ик

тунсыко адями

sealne <s'ealne s'ealse s'ealse[t -, s'ealse[te s'ealse[id adj]> отысь

sealne loodus отысь инкуазь

sealne ja siinne elu отысь но татысь улон

sealsed paigad olid mulle kõik tuttavad отысь интыос мыным ваньмыз

тодмоесь

sealpool <+p'ool adv, prep>

1. (*sealses suunas*) со палан :

sealpool kuskil on üks küla со палан кытын ке но одйг гурт вань

sealpool kandis oli tal palju tuttavaid со палан солэн трос тодмоосыз вал

2. (*millegi v kellegi suhtes teisel pool*) палан

sealpool jõge шур со палан

sealsamas <+samamas adv>

1. (*samas kohas*) отын ик

sealsamas koolimaja juures on bussipeatus отын ик, школа юрт вӧзын,

автобус дугдылонни

ema seisis sealsamas tütre kõrval анаез сылэ вал отын ик, кытын нылыз

2. (*samal ajal, samas*) соку ик

olin nõus, aga sealsamas kahetsesin соглаш луи но, соку ик ӧпкели со

пумысь

hakkas minema, kuid sealsamas pöördus tagasi мыныны кутскиз но, соку ик

берытскиз

sealt <s'ealt adv>

1. (*osutab kõnelejast eemal olevale kohale*) отысь

läks kööki ja tuli sealt kohe toidunõudega tagasi кухняе мынйз но отысь соку

ик тусьты-пуньыен потйз

kes sealt tuleb? **кин со?**

2. (*osutab koos sõnaga siit juhuslikumale tegevusele, esinemusele*) **отысь**
tuul puhus kord siit, kord sealt **тӧл отысь но, татысь но тӧлаз**

seanss <se'anss seansi se'anssi se'anssi, se'anssi[de se'anssi[sid_&_se'anss/e s]>

сеанс

kinoseanss **кино сеанс**

ostsin pileti õhtusele seansile **жыт сеансэ билет басьтй**

käisin kella kuuesel seansil **куать часын сеансэ ветлй**

seas <s'eas postp, adv>

1. (*kelle-mille keskel, seltsis, kellegagi koos, osutab keskkonnale, kus midagi esineb, osutab rühmale, mille koosseisu kohta midagi mainitakse*) **пушкын, пӧлын**

tundis end noorte seas noorena **пинальёс пӧлын ассэ пинал шӧдэ вал**
startis kümme meeskonda, nende seas ka meie sportlased **стартэ султйз дас**
команда, соос пӧлын милям спортсменъёс но

oma kaaslaste seas on tal suur autoriteet **ас ёросъёсыз пушкын со туж дано**
адями

2. (*millelegi põhilisele lisaks*) **пушкын**

paksud tumedad juuksed, veel mitte ühtegi halli karva seas **зӧк съӧд йырси,**
пушказ одйг но пурьыстабез өвӧл на

seast <s'east postp [gen]>

1. (*kelle-mille keskelt, seltsist ära*) **пушкысь, пӧлысь**

astus rahvasumma seast mõne sammu ettepoole **люкаськем калык пушкысь**
потыса, кӧнялы ке азыпала вамыштйз

postkaartide seast valiti kõige ilusamad **открыткаос пӧлысь самой чеберзэ**
бырйизы

2. (*teat rühma, kategooriasse, liiki kuuluvaist, teat rühmas, kategoorias liigis ettetulevaist*) **пушкысь, пӧлысь**

mees lihtrahva seast **калык пушкысь потэм пиосмурт**

üks meie seast peab seda tegema **асьме пӧлысь огмы лэсьтыны кулэ сое**

seatina <+tina tina tina -, tina[de tina[sid s]> (*plii*) **узвесь, съӧд узвесь**

sebima <sebi[ma sebi[da sebi[b sebi[tud v]>

1. (*askeldama, saalima, sagima*) **мыдлань-азьлань (я. солань-талань,**
азьлань-берлань, пыд улын) ветлыны (я. бызьылыны)

ostjad sebisid müügilaudade vahel **магазинын басьяськисьёс**

lapsed seavad suurtel inimestel jalus **нылпиос бадзымъёслэн пыд улазы**
ветло

õuel sebisid lapsed **азбарын пинальёс солань-талань бызьыло**

putukad sebisid rohukõrtel **нымы-кибыос турын пушкын азьлань-берлань**
ветло

tänavad on täis sebivaid inimesi **ульчаын тросаз солань-талань ветлйсьёс**

peas sebisid mitmesugused mõtted **ПІТЛ йырын пӧртэм малпанъёс бергазы**

2. (*kokku lappama, kokku panema*) **биньыны**

sebib köit **гозы бине**

3. (*sibama, kiirustama*) **уиськыны**

eit sebis vanamehele järele **песянай песятай съӧры уиськыз**

sedamaid <+m'aid adv> (otsekohe, jalamaid) соку ик

pööras teise külje ja jäi sedamaid uuesti magama мукет пала берытскиз но соку ик умме усиз

see <s'ee selle se[da -, selle[sse_&_s'e[sse selle[s_&_s'e[s selle[st_&_s'e[st selle[le selle[l_&_s'e[l selle[lt_&_s'e[lt selle[ks_&_s'e[ks selle[ni selle[na selle[ta selle[ga; pl n'ee[d, nen[de, n'e[id, nen[desse_&_n'e[isse pron>

1. (substantiivselt viitab ümbritsevale reaalsusele) со

see on minu poeg со мынам пие

mis loom see on? -- See on siil мар пөйшур со? - Со чүшъял

mis lärm see on? мар куашетон со?

2. (adjektiivselt viitab ümbritsevale reaalsusele) со, та

see korv seal on sinu jaoks со куды отын - тыныд

see kleit näeb kena välja та дэрэм чебер адзиське

mina töotan selle laua taga мон ужасько та жок сьöрын

nende ridade kirjutaja та чурьёсты гожтйсь

nendes paikades olen ma esimest korda та интыосын мон нырысьсэ

3. (adjektiivselt viitab ajale) та, со

sel aastal та аре

nii, seks korraks on kõik ярам, та дырлы ваньмыз

ta käis neil päevil meil со нуналъёсы со ми доры ветлылйз

vanaema on ehk ka selle aja peale juba kodus песянай но со дырлы, оло, бертоз ини

4. (substantiivselt viitab tekstis mainitud esemele, nähtusele, isikule) со

kaltsium ja selle ühendid кальций но солэн герзетьёсыз

võttis ajalehe, kuid ei avanud seda газетэз кутйз, но öз усътылы сое

ajad muutuvad ja meie ühes nendega дырьёс воштйсько, ми но соосын чош

5. (sg) (substantiivselt viitab tegevusele v olukorrale) со

püüdis põgeneda, aga see osutus võimatuks пегзыны тыршиз, но со öз пöрмы

lõõbite niisama või on selle taga midagi юнме вераськиськоды-а, яке отын

зэмлыкэз но вань-а

6. (substantiivselt viitab kõrvallauset alustavale relatiivpronoomenile kes v mis) со

kes loenguil käis, see teab кин лекциосы ветлйз, со тодэ

mis tehtud, see tehtud мар лэсьтэмын, со лэсьтэмын

mida varem, seda parem макем вазьгес, сокем умойгес

7. (sg) (substantiivselt viitab kogu kõrvallausele) со

see oli ju alles eile, kui ta lubas sind aidata со толон гинэ вал ук, куке со

тыныд юрттыны кыл сётйз

selle asemel, et tööd teha, looderdate niisama ringi ужам интые, юнме

калгиськоды

8. (sg) (substantiivselt viitab sõltumatule osalausele v iseseisvale lausele) со

ta ei leidnud oma asju ja see ärritas teda арбериоссэ öз шедьты, со солэсь

вожзэ поттйз

Aga harjutada tuleb palju. -- Selge see. Трос дышетсконо луоз. - Соиз

валамон.

9. (esineb ühendites see tähendab, see on selgituse, täpsustuse ees) со

ma tulen homme, see tähendab juba täna мон чюказе лыкто, зэм, со туннэ ни

10. (adjektiivsena osutab, et põhisõnaga tähistatut on juba mainitud) со, та

elas kord kuningas ja sel kuningal oli tütar улэм-вылэм эксэй, со эксэйлэн

нылыз былэм

tubade vahel on uks, ja see uks ei käi lukku бөлетъёс викын öс, со öс уг

ворсаськы

ütlesin, et olin koosolekul, aga see vale ei läinud läbi **верай, школаын вал шуыса, но та пöямелы öз оске**

11. KÕNEK (*adjektiivsena ja substantiivsena sisaldab umbmäärast viidet*) **со, сыче**

kodanik see ja see **со но со кунмурт**

tulen sel ja sel kuupäeval selle ja selle rongiga **сыче-сыче нуналэ сыче-сыче поездэн вуо**

12. KÕNEK (*substantiivselt ja adjektiivselt koos pronoomeniga teine*) :

meie külas juhtus seda ja teist **милям гуртамы соиз но, таиз но луылийз**

tean temast seda ja teist **тодйсько со сярись мар но со**

seda või teist oleks veel vaja hankida **созэ-тазэ утчано на вал**

asja kaaluti seda ja teist kanti pidi **ужез озьы но, тазы но эскеризы**

mitmed kutsutuist jäid sel või teisel põhjusel tulemata **көняз ке öтемьес соин яке та муген лыктытэк кылизы**

13. KÕNEK (*substantiivselt ja adjektiivselt mõnda teist sõna rõhutada aitav sõna*) **со, та**

kes see tuli? **кин лыктйз со я. та?**

kuhu see Peeter siis läks? **кытчы со я. та Петэр кошкиз?**

kes neid külmi kartuleid enam sööb **кин со я. та кезыт картошез сиёз на**

14. (*eufemistlikult, vihjates sugueluga seotule*) **со**

ei tea, kas Ants on oma tüdrukuga ka juba seda [asja] teinud **тодмо öвöл, Антс нылашеныз соин я. со ужен выризы-а ни**

15. (*ühendsidesõnade osana*) **со**

selle asemel et **со интые**

selleks et **со понна**

sellele vaatamata et **со шоры учкытэк**

seega <s'eega adv> (*järelikult, niisiis*) **озьыен**

oleme käinud juba kolm kilomeetrit, minna jääb seega veel üks **куинь иськемез ортчимы ини, озьыен, мыныны кылемын на одйг иськем**

seejärel <+järel adv> (*selle järel, pärast seda*) **собере, бöрысь**

algul tõusis püsti üks, seejärel kohe teine külaline **нырысь оgez султйз, собере соку ик мукетыз куно**

kõigepealt süütas ta tule, seejärel tõmbas kardinad ette **нырысь ик со тыл жуатйз, собере укноосты возяз**

seelik <seelik seeliku seeliku[t -, seeliku[te seeliku[id s> **юбка**

villane seelik **гын юбка**

lühike seelik **вакчи юбка**

lõhikuga seelik **кыreto юбка**

pani seeliku selga **юбка дйсьз**

jookseb iga seeliku järele **котькуд юбка сьöры бызьылэ**

Liitsõnad

seeliku+

seelikuriie **юбкалы басма**

seelikuäär **юбкалэн дурыз**

seeme <seeme s'eemne seeme[t -, s'eemne[te s'eemne[id s>

1. (*seemnetaimede paljunemis- ja levimisvahend*) **кидыс, тысь**
herneseme **кöжы кидыс**

kuuseseeme **кыз кидыс**

2. (sg) PÖLL, AIAND (*külvis, seemneveli*) **кидыс**; (*teravilja-, kaunvilja-*) **тысь**
kartuliseeme **картошка кидыс**

lilliseeme **сяська кидыс**

3. (*seemnevedelik*) **кидыс, дыльк, сперма**

Liitsõnad

seemne+

seemnehernes **кидыс кӧжы**

seemnekartul **кидыс картошка**

seemneveli **кидыс тысь**

seen <s'een seene s'een[t s'een[de, seen[te s'een[i s>

1. (pl) **ВОТ** (Mycota v Fungi) **губи**

2. **губи**

mittesöödavad seened **сиѐнтэм губи**

kuivatatud seened **куасьтэм губи**

soolaseened **сылалтэм губи**

söögiseened, söödavad seened **сиѐно губи**

sügisseen **сйзьыл губи**

seene kübar **губи йыр**

seeni korjama **губи бичаны**

seeni kupatama **губи пӧзьтыны**

lähme metsa seenele v seenile **ойдолэ нюлэскы (я. сике, тэле) губи бичаны**

uusi maju kerkib nagu seeni pärast vihma **выль коркаос зор бере губиос кадь**
жутско

Liitsõnad

seene+

seenekaste **губиен подлив**

seepärast <+pärast adv> vt sellepärast

seeria <s'eeria s'eeria s'eeria[t -, s'eeria[te s'eeria[id s> (*sari, samalaadsete*

esemete v nähtuste rida v rühm) **сузьет, серия**

neljast margist koosnev seeria **нъыль маркаѐ сузьет**

Liitsõnad

seeria+

seeriafilm **трос сериен фильм**

sees <s'ees postp, adv> vt ka sisse, seest

1. (*sisemuses, seespool*) **пушкын**

lilled on paberi sees **сяськаос бумагаен бинемын**

vihmase ilmaga toimub kontsert sees **зориз ке, концерт здание пушкын**
ортчоз

nende sõnade peale mul kihvatas sees **сыѐе кыльѐс бере мынам пушкы ик**
берытскиз вож потыса

sees keerab **ӧскем потэ**

2. (*viitab mingis olukorras viibimisele, mingis seisundis olemisele*) **пушкын,**
улсын, чӧш; (*piltlikes ja fraseoloogilistes väljendites*) **интыын**

sport on meil au sees **спорт милям данын**

töötasime mootorite müra sees **мотор ужам улсын ужам**

eks sa proovi minu naha sees olla **мынам интыын улыса утча ай**

3. (*vältel, kestel, jooksul*) **чоже**

lähemate päevade sees algab kartulivõtt **кематэк картофка октыны кутскозы**

seesama <s'ee+sama selle+sama se[da+sama -, n'ee[d+sama[d nen[de+sama[de n'e[id+sama[sid_&_n'e[id+sam/u *pron*>

1. (*rõhutades: sama*) **со ик, та ик**

kõik on endine: seesama kaev, needsamad õunapuud **ваньмыз азьвыл сямен:**

со ик куйы, со ик улмопуос

kohtume homme selsamal kellaajal **пумиськоме чуказе та дыре ик**

see juhtus siin, just sellessamas paigas **учыр татын вал, тани та интыын ик**

2. (*samasugune*) **сыче ик, таچه ик; (ihesugune kellega-millega)** **сыче ик**

tal on just seesama kõnnak nagu isal **солэн лёгаськемез атаезлэн кадь**

teeme sedasama tööd mis teisedki **мукетьёс кадь, сыче ик ужез лэсьтомы**

eks neil ole needsamad mured mis meilgi **соослэн но сюлмаськонъёссы**

тачөөсь ик, вылды

seespool <+p'ool *prep, adv*>

1. **пушпал**

seespool ringi olevad mängijad **котыртэмлэн пушпалысьтыз шудйсьёс**
kaitsjad olid seespool linnamüüri **утисьёс кар борддорлэн пушпалаз вал**

2. **пушпалан**

uks on lukus ja võti seespool **өс ворсамын, усьтон пушпалан**

seest <s'eest *postp, adv*> *vt ka sees, sisse*

1. (*sisemusest, seestpoolt v. kaetud, varjatud olekust*) **пушкысь :**

võtab korvi seest õuna **куды пушкысь улмо басьтэ**

õun on seest mäda **улмолэн пушкыз сисьмемын**

nii seest kui ka väljast **кызы пушласянь, озы ик вылласянь**

seest on maja ruumikas **пушласянь корка бадзым**

katsu nüüd selle supi seest välja rabelda **та югдурысь я. жукусь табере**

потыны тыршы

2. **KÕNEK** (*viitab inimese kehalisele v hingelisele seisundile*) **пуш, кёт**

seest valutab **кёт висе**

mul on seest nii hele **мынам сиеме потэ я. кёты сюма**

rohke söömaaeg võttis seest lahti **трос сиськыса кётпуш кизермиз**

seestpoolt <+p'oolt *adv*> **пушласянь**

seetõttu <+t'õttu *adv*> (*sellepärast, selle tõttu*) **соин, соин ик**

ta polnud peaaegu midagi söönud, seetõttu jäi kiiresti purju **со номыр но өз**

сиы, соин ик жог кудзиз

segadus <segadus segaduse segadus[t segadus[se, segadus[te segadus/i s>

1. (*korralagedus, korratud*) **жикыттэм; (ebaihtlus)** **радтэмлык; (virvarr, sassisolek)** **бардак, базар :**

majas valitseb täielik segadus **коркан зэмос бардак**

segadus suure ja väikese algustähe tarvitamisel **бадзым но пичи гожпусэз**

гожтонын радтэмлык

segadustele riigis tuleb teha lõpp **кунысь жикыттэмлы пум пононо**

2. (*rahutus*) **бугыръяськон; (sagimine)** **сураськон; (tohuvabohu)** **огыр-бугыр;**

(mõll) **куашетон**

plahvatuse järel tõusis üldine segadus **пуштон бере котькытын**

бугыръясъкон кутскиз

väljapääsu juures tekkis segadus **потон дорын куашетон кутскиз**

3. (*tundemaailma kohta: häiritud olek, hämmeldus, nõutus*) **сурасъкон, шуге-леке вуон**

küsimus ajas tüdruku segadusse **юан нылашез сурасъконэ вуттйз**

olin segaduses ega teadnud, kuidas toimida **мон шуге-леке вуэмын вал, ой тоды, ма карыны**

risteel jäime segaduses seisma **сюрес вожын шуге-леке вуыса, дугдймы**
hinges valitseb segadus **лул сурасъкемын**

segama <sega[ma sega[da sega[b sega[tud v]>

1. (*tiilitama, häirima*) **люкетыны; (vaikust, rahu) куашетыны**

vabandage, ega ma ei sega? **вождэс эн вае, мон тйледлы уг люкетйськы-а?**

vihm segab tööd **зор ужлы люкетэ**

segavad asjaolud **люкетйсь югдуръёс**

2. (*sekkuma*) **мерскыны**

ära sega vahele! **эн люкеты я. мерскы!**

segab end meie perekonnaasjadesse **семъя ужъёсамы мерске**

hoiab eemale, et mitte end kaklusse segada **палэнын возиське, жугиськонэ мерсконтэм вылысь**

3. (*liigutades*) **сураны :**

segab lusikaga kohvi **кофеез пуньыен сура**

segab puulusikaga putru **пу пуньыен жукез сура**

segas söed laiali ja pani siibri kinni **эгыръёсыз сураз но гурез ворсаз**

4. (*liigutades valmistama*) **сураны, суралтыны :**

sega muna, piim ja jahu taignaks **кукеез, йёлэз но пызез сураса, ыльнянь лэсьты**

segas tainasse rosinaid **ыльняне инжилъка суралтйз**

kunstnik segab värve **суредась буёлъёсты сура**

lumega segatud vihm **лымыен суро зор**

5. (*kaarte*) **сураны**

segatud kaardipakk **сурам картаос**

6. (*arusaamatuks muutma*) **сураны, туганы**

jänes segab jälgi **лудкеч пытьюссэ сура**

ära sega oma juttudega inimeste meeli! **верасъкеменыд адямиослэсь малпанъёссэс эн сура!**

Liitsõnad

segamis+

segamismasin **миксер я. суран машина**

segamismõla **суран пуньы**

segamini <segamini *adv*>

1. (*korrast ära*) **суро, суро-пожо, сурасъкемын, тугасъкемын**

toas oli kõik segamini **бөлетын ваньмыз сурасъкемын вал**

juuksed olid veidi segamini **йырсиос өжыт тугасъкемын вал**

ma ajasin vist midagi segamini **мон мае ке но сурай, вылды**

2. (*ühenduses segamise v segunemisega*) **суро, суро-пожо**

laual olid segamini ajalehed ja ajakirjad **жөк вылын газетъёсын суро журналъёс вал**

segage ained hästi segamini **тырметъёсты рос-прос суралэ**

mul on peas kõik segamini nagu puder ja kapsad **йырам ваньмыз суро-пожо вал, жүкен кубистаен кадъ**

3. (*mitte täie enesevalitsuse v mõistuse juures*) шузимем
tema mõistus läks segamini йырыз сураськиз

segane <segane segase segas[t -, segas[te segase[id adj]>

1. (*ebaselge*) валантэм; (*hägune, sogane*) пож; (*selgusetu, seosetu*) валантэм;
(*korratu, korrapäratu*) радтэм; (*rahutu*) огыр-бугыр

segane allkiri валантэм кинюртэм

segase veega järv пож вуэн ты

segased ja vastuolulised seletused радтэмесь но ваче пумит верась

валэктоньёс

2. (*mitteühesugune, kirju*) сураськем, пөртэм пумо, радтэм

valitses segane moepilt выльсьям пөртэм пумо вал

3. (*mitte täie mõistuse juures*) сураськем, шузимем

hirmust segane кышкаса шузимем

viinast segane pea виналэсь сураськем йырсазь

ta on peast segane солэн визьмыз сураськемын

segu <segu segu segu -, segu[de segu[sid s>

1. (*erilaadsete ainete mehaanilise segamise v segunemise tulemus*) сурет

ravimisegu эмьюм сурет

õhk on gaaside segu омыр со газьёслэн суретсы

lubja ja liiva segu изваска но луо сурет

2. (*erilaadsete nähtuste, omaduste vms segunemise tulemus*) :

europiidse ja mongoliidse inимтүүби segu европа но монгол адями типьёслэн
суретсы

erinevate stiilide segu пөртэм стильёслэн суретсы

Liitsõnad

segu+

segumasin суран машина

sein <s'ein seinа s'eina s'eina, sein[te_&_s'eina[de s'eina[sid_&_s'ein/u s>

борддор

valgendatud seinad төдьыям буёл

majasein, maja sein корка борддор

udusein бус борддор

vihmasein зор борддор

surusin end vastu seinа борддор борды жиптйськи

Liitsõnad

sein+

seinakalender борддор дырпус

seinakell борддор час

seinariiuл борддор жажы

seisma <s'eis[ma s'eis[ta seisa[b s'eis[tud, s'eis[is s'eis[ke v>

1. (*püstitasendis, jalgadel*) сылыны

seisab keset õue азбар шорын сылйсько

mis te seisate, istuge ometi! малы тй сылйськоды, пукселэ!

2. (*esemete kohta: püstitasendis*) сылыны

mäe otsas seisab vana tamm гурезь йылын пересь тыпы сылэ

nisu seisab nagu müür чабей борддор кадь сылэ

3. (*olema, asuma, asetsema*) луыны

sõnaraamatud seisid tal alati käepärast laual кыллюкамьёсыз солэн котьку но

ЖӨК ВЫЛАЗ

kirja lõpus seisab allkiri **ГОЖТЭТ ПУМЫН КИНЮРТЭМ ВАЛ**
õpikus seisab selle kohta ainult paar rida **ДЫШЕТСКОН КНИГАЫН СО СЯРЫСЬ КЫК**
ЧУР ГИНЭ ВАНЬ

4. (*mingis kohas v seisundis püsima, vastu pidama, säilima*) **ВОЗИСЬКЫНЫ**
õppisin basseinis vee peal seisma **бассейнын ву вылын возиськыны**
дышетски

terve suve on seisnud ilusad ilmad **быдэс гужем чебер куазь возиськиз**
tema käes raha ei seisnud **со кийн коньдон өз возиськы**

5. (*ühel kohal olema, mitte liikuma*) **СЫЛЫНЫ**

paat seisis tükk aega paigal **пыж кема дыр чоже огинтыын сылйз**
kell jäi seisma **час дугдйз**

6. (*kellegi v millegi eest kaitsvalt välja astuma v vastutama*) **СЫЛЫНЫ**
seisab kindlalt oma õiguste eest **аслаз эрикрадъёсыз понна юн сылйз**

7. (*inessiiviga: seisnema, olema*) :

ma ei taipa, milles asi seisab **мон уг валаськы, мар бордын ужпум**

seitse <seitse s'eitsme seitse[t -, s'eitsme[te s'eitsme[id num, s>

1. (*põhiarv, vastava hulga, koguse kohta, kellaaja, arvulise järjekorra kohta*)
СИЗЬЫМ; (*hulga puhul: isikut märkivate meessoost sõnadega, mitmuslike sõnadega, isikuliste asesõnade mitmusega ja paarisesemeid märkivate sõnadega*) **СИЗЬЫМ**; (*hulga, arvulise järjekorra puhul*) **СИЗЬЫМ**
kakskümmend seitse **кызь сизьым**

seitse tuhat **сизьым сюрс**

seitse kaheksandikku **сизьым тямьмос**

kaks korda seitse on neliteist **кык пол сизьым луэ дас ньыль**

tal on seitse poega **солэн сизьым пиез**

kell seitse õhtul **сизьым часын жыт**

kell on pool seitse **дыр куать но жыны**

kell saab kümne minuti pärast seitse **дас минуттэк сизьым**

viis minutit puudub seitsmest **вить минуттэк сизьым**

2. (*märgib rohkust, intensiivsust*) **СИЗЬЫМ**

seitsme luku taga **сизьым өс сьорын**

sõitis seitsme maa ja mere taha **сизьым музьем но зарезь сьорын**

näeb vaeva seitsme mehe eest **сизьым воргорон кадь ужа**

3. (*number 7, mängukaart*) **СИЗЬЫМ**

ärtu seitse **черви сизьым**

Liitsõnad

seitsme+

seitsmekilomeetrine **сизьым иськемъем**

seitsmelapseline **сизьым ньлпие**

seitsmevärviline **сизьым буёло**

seitsekümmend <seitse+kümmend s'eitsme+k'ümne

seitse[t+kümme[t_&_seitse[t+kümmend -, s'eitsme+k'ümne[te

s'eitsme+k'ümne[id num> **СИЗЬЫМДОН**

seitsekümmend viis **сизьымдон вить**

kuussada seitsekümmend **куать сю сизьымдон**

seitsekümmend tuhat **сизьымдон сюрс**

seitsmekümnel v seitsmelkümnel leheküljel **сизьымдонэти бамын**

seitsesada <seitse+sada s'eitsme+saja seitse[t+sada_&_seitse[t+sada[t -, s'eitsme+sada[de s'eitsme+sada[sid *num*> **СИЗЬЫМ СЮ**
seitsesada kolmkümmend viis **СИЗЬЫМ СЮ** куамын вить
üle seitsmesaja inimese **СИЗЬЫМ СЮ**лэсь уно адями

Liitsõnad

seitsme+saja+

seitsmesajaleheküljeline **СИЗЬЫМ СЮ** бамо

seitseteist[kümmend] <seitse+t'eist[+kümmend] s'eitsme+t'eist[+k'ümne] seitse[t+t'eist[+kümmend]_&_seitse[t+t'eist+kümme[t -, s'eitsme+t'eist+k'ümne[te s'eitsme+t'eist+k'ümne[id *num*> **ДАС СИЗЬЫМ**
sada seitseteist **СЮ** **ДАС СИЗЬЫМ**
seitseteist[kümmend] tuhat **ДАС СИЗЬЫМ** сюрс
seitseteist[kümmend] ööpäeva **ДАС СИЗЬЫМ** уй-нунал
seitsmeteist[kümne] päeva jooksul **ДАС СИЗЬЫМ** нуналскын
tüdruk saab seitseteist **НЫ**лашлы **ДАС СИЗЬЫМ** тырмоз
rong väljub [kell] seitseteist kolmkümmend **ПОЕЗД** **ДАС СИЗЬЫМ** но жыныын
КОШКЕ

seitsmes <s'eitsmes s'eitsmenda s'eitsmenda[t -, s'eitsmenda[te s'eitsmenda[id *num*> **СИЗЬЫМЕТЙ**
kolmekümne seitsmes **КУАМЫН СИЗЬЫМЕТЙ**
seitsmes osa **СИЗЬЫМЕТЙ** люкет
seitsmendal veebruaril **СИЗЬЫМЕТЙ** тулыспалэ
seitsmenda klassi õpilased **СИЗЬЫМЕТЙ** классын дышетскисьёс

sekka <s'ekka *postp, adv*>

1. (*kelle-mille seltsi, keskele, hulka*) **ПӨЛЫ** :
tule meie sekka! **ЛЫК** пөламы я. ми пөлы!
varas kadus rahva sekka **ЛУШКАСЬКИСЬ** калык пөлы ышиз
mina ei sobi teie sekka **МОН** пөлады я. тй пөлы уг кельшиськы
poliitikas sekka lõõma **ПОЛИТИКАЕ** пыриськыны
kui suured kaklevad, ärgu väike sekka tikkugu! **БАДЗЫМЪЁС** жугиськыку,
ПИЧИЕЗ пөлазы медаз мерскы!
2. (*kelle-mille sisse, lisaks, vahele*); (*aeg-ajalt, mõnikord*) :
poetas sõna jutu sekka **ВЕРАСЬКОНЭ** аслэсьтыз малпанзэ будэтйз
tainasse pannakse rosinaid sekka **ЫЛЬНЯНЕ** иделька будэто
ei maksa oma nina võõraste asjade sekka toppida **КУЛЭ** өвөл нырдэ мурт
УЖЪЁСЫ чуртнаны

sekkuma <s'ekku[ma s'ekku[da s'ekku[b s'ekku[tud *v*>

1. (*sekka astuma, vahele segama*) **МЕРСКЫНЫ, ПЫРИСЬКЫНЫ**
jutusse sekkuma **ВЕРАСЬКОНЭ** пыриськыны
teiste inimeste ellu pole õigust sekkuda **МУКЕТ** адямиослэн улоназы
МЕРСКЫНЫ эрикрад өвөл
2. (*lisaks, juurde tulema, kellegi sekka minema*) **ВАТАСЬКЫНЫ, ИТЙСЬКЫНЫ**
vihmakohinasse sekkus kõuemürin **ЗОР** куарае гудыртэм куара ватаськыз
saunalõhna sekkus mingi kirbe hais **МУНЧО** зынэ кыче ке но көш зын
ВАТАСЬКИЗ

sekretär <sekretär sekretäri sekretäri sekretäri, sekretäri[de sekretär/e *s*>
(*asjaajamist korraldav ametnik, protokollija*) **ПОДЪЯСЬ**

riigisekretär POL кун подъясь
teadussekretär тодос подъясь
direktori sekretär кивалтйсьлэн подъясь
ajakirja vastutav sekretär журналысь кылкутйсь подъясь

Liitsõnad

sekretäri+
sekretäriamet подъясь ужинты

seks <s'eks seksi s'eksi s'eksi, s'eksi[de s'eksi[sid_&_s'eks/e s]> (*seksuaalelu, seksuaalsus, seksapiil*) секс

grupiseks трос кузя секс
oraalseks, suuseks ым секс
turvaseks изъянтэк секс
filmides näidatakse liiga palju seksi фильмёсын туж трос секс возымато

Liitsõnad

seks+
seksrevolutsioon секс революция
seksteenus секс юрттэтлык
seks[i]+
seks[i]ajakiri секс журнал
seks[i]film секс фильм
seks[i]pood секс вузкаронни

seks → see

sekund <sekund sekundi sekundi[t -, sekundi[te sekunde[id s]> (*ajaiühik, hetk, viiv*) секунд; МАТ (*kaare ja nurga mõõtühik*); MUUS (*heliredeli teine aste, vastav intervall*) секунд

minutis on kuuskümmend sekundit минутын куатьтон секунд
jookseb sada meetrit kümne sekundiga сю метрез куатьтон секундскын бызе

Liitsõnad

sekundi+
sekundikümnendik секундлэн дасмосэз

seletama <seleta[ma seleta[da seleta[b seleta[tud v]>

1. (*ära*) валэктыны :

ta oskab kõike arusaadavalt seletada со ваньзэ валамон валэктыны быгатэ
seletage, mis siis õieti juhtus валэктэ, мар татын луиз
ma ei oska sulle seletada, miks see nii on мынам уг лу тыныд валэктэме,
малы со озьы

seletav sõnaraamat валэктйсь кыллюкам

2. (*tõlgendama*) валэктыны, вераны

eit oskas unenägusid seletada пересь уйвөтъясты вераны быгатйз
mõistatust seletati mitut moodi мадиськонэз пөртэм сямен валэктйзы

3. (*rääkima, jutustama*) вераськыны :

üks tegutseb, teine ainult seletab огез ужа, мукетыз вераське гинэ
pea suu, ära ühtelugu seleta! шып ул, дугдылытэк эн вераськы!

4. (*silmadega, nägemisega, kuulmisega eraldama*); (*silmadega*) :

seletasin selgesti vastasistujate nägusid зеч адзи пумит пукисьёслэсь
ымнырьёссэс

udus ei seletanud kümne sammu kauguselegi бус пушкын дас вамыш кеме
но номыр өз адскы

kaugele ta ei näe, aga lugeda seletab hästi кыдѣкы со уг адзы, нош
лыдзиськыны зеч адже

5. (*seletatud: õndsalik, õnnis*) блажен

seletatud ilme блажен тус

näol seletatud naeratus блажен пальпотон ымнырын

6. KÕNEK (*selge[ma]ks, korda tegema*) :

kurku seletama ньылонэз тазатыны

silmi seletama синьѣсты золтыны

laenata on hea, võlga seletada raske пунэмен басьтыны умой, пунэмез

берыктыны секыт

seletus <seletus seletuse seletus[t seletus[se, seletus[te seletus/i s> валэктон

kirjalik seletus гожтыса валэктон

seletusi andma валэктон сѣтыны

Liitsõnad

seletus+

seletuskiri валэктон гожтэт

seletussõnaraamat валэктйсь кыллюкам

selg <s'elg selja s'elga s'elga, s'elga[de s'elga[sid_&_s'elg/i s>

1. (*inimesel, loomal*) тыбыр

lai selg паськыт тыбыр

selja lihased тыбыр быгытьѣс

tal oli seljakott seljas тыбыраз котомка вал

armastab poni seljas sõita v ratsutada понилэн тыбыраз ворттылыны яратэ

istub jalgratta selga велике пуксиз

pani kleidi selga дэрэм дйсьяз

aita mul mantel seljast! юрты пальтоме куштыны!

räästast tilkus vett selga липетысь ву сильсьöры вяз

selja taha on jäänud väsitav päev тыбыр сьöры кылемын жадьытйсь нунал

selga sugema v kuumaks kütma тыбыр кузя сѣтыны

naise ärasõit oli mehele hoobiks selja tagant нылмуртлэн кошкемез солы

тыбыр ласянь шуккет луиз

ta ei tõmba kellegi ees küüru selga со нокин азын уг йыбыртъя

2. (*selga meenutav osa esemel, kehaosal, loodusobjektil*) тыш, был, тыбыр,
бер

kirveselg, kirve selg тйр тыш

käeselg, käe selg ки был

pintsakuselg, pintsaku selg пиджаклэн тыбырыз

raamatuselg, raamatu selg книгалэн тышкыз

mägede lumised seljad гурезьѣслэн лымыѣ выльѣссы

võttis tugitooli seljalt mantli кресло тыбырысь пальтозэ басьтйз

tegi märkmeid vana ümbriku seljale вуж конвертлэн бераз чакланьѣссэ

гожъяз

Liitsõnad

selja+

seljadekoltee тыбыр декотыте

seljakarvad тыбыр гоньѣс;

seljakiri книга тыш вылысь гожтэм

seljalaius [rõival] тыбын пасьтала

seljapool тыбырпал я. мышпал

seljauim тыбыр полыс

selge <s'elge s'elge s'elge[t -, s'elge[te s'elge[id adj]>

1. (*hästi loetav, nähtav, kuuldav*) **валамон**; (*selgete piirjoontega*) **яркыт**;
(*loetav*) **лыдзымон**; (*selgesti eristatav*) **шөдымон**; (*arusaadav*) **валамон**

selge käekiri **лыдзымон кигожтэм**

selge diktsioon **валамон дикция**

hästi selge foto **туж яркыт туспуктэм**

selged jalajäljed liival **луо вылысь яркыт пыд пытьыос**

selge koirohu lõhn **шөдымон кузялпот зын**

laulab selge ja puhta häälega **яркыт но чылкыт куараен кырза**

2. (*kindel, vankumatu, ilmne*) **валамон, яркыт**

selge siht **яркыт мерет**

pole veel selge, kummal on õigus **валамон өвөл на, кудзы шонер**

ütleb selge sõnaga, mida asjast arvab **валамон кылын вера, мар со та сярсыс малпа**

3. (*arusaadav, mõistetav*) **валамон**

seaduste keel peab olema üheselt selge **кат кыл луыны кулэ огкадь валамон**

nende sõnade mõte on mulle selge **та кыльёслэн малпанзы мыным валамон**

sa ei taha minna, selge see **тынад мынэмед уг поты, со валамон**

4. (*millegi oskamise, kätteõppimise kohta*) :

kas poisil on tähed juba selged? **пияш гожпусъёсты тодэ-а ни?**

lapsel on lugemine juba selge **пинал лыдзиськыны быгатэ ини**

saksa keel on tal selge **немец кылыз солэн жеч**

õppis suvel ujumise selgeks **гужем уяны дышетскиз**

5. (*klaar, puhas*) **чылкыт, сайкыт**; (*ilma kohta*) **чебер**; (*selge, kuiv ja soe*)

сайкыт; (*kirgas, särav*) **яркыт**

selge vesi **чылкыт ву**

selge taevas **сайкыт инбам**

selge päikseline ilm **чебер шундыё куазь**

selged kuivalged ööd **сайкыт толзэё уйёс**

taevas tõmbub juba selgemaks **инбам сайкыт луэ ини**

6. (*läbinisti ühest aimest, ilma lisata*) **чылкыт, дун**

ehted on selgest kullast **чеберьяськонъёс чылкыт зарнилэсь**

selgest siidist rätik **чылкыт буртчинлэсь кышет**

7. (*täielik, päris, lausa*) **зэмос**

see pole töö, vaid selge lust **та уж өвөл, зэмос шумпотон гинэ**

8. (*taibukas, arukas*) **сайкыт**

selge mõistus **сайкыт визь**

ärkas hommikul täiesti selge ja puhanud peaga **чукна чылкак сайкыт но шутэтскем йырын сайказ**

mõistus on tal selge **визьмыз солэн сайкыт**

peas polnud ühtki selgemat mõtet **йырын одйг но сайкыт малпан ой вал**

9. (*aval, aus*) **чылкыт, сайкыт**

selge silmavaade **сайкыт учкем**

10. (*silmade kohta: hästi nägev*) **лэчыт**

loe sina, sul selgem silm **лыдзы тон, тынад синмыд лэчытгес**

selgelt <s'elgelt adv> **валамон**; (*selgesti eristatavalt*) **яркыт, сайкыт**;

(*arusaadavalt*) **валамон**; (*loetavalt*) **лыдзымон**

majanumber oli selgelt näha **корка лыдпус яркыт адскиз**

räägi selgemalt **валамонгес вераськы**

selgitama <selgita[ma selgita[da selgita[b selgita[tud v>

1. (*selgeks tegema, seletama*) **валэктыны**

seda asja tuleb inimestele selgitada **тае адымиослы валэктоно луоз**
selgitage, kuidas see juhtus **валэктэ, кызы озы луиз**

2. (*kindlaks tegema, välja uurima*) **шедьтыны, тодыны**

juurdlus peab selgitama tulekahju põhjuse **эскерон шедьтыны кулэ тылпу**
потонлэсь мугзэ

3. (*lahendama, klaarima*) **валэктыны**

vahekordi selgitama **ваче кусыпъёсты валэктыны**

arusaamatused selgitati kiiresti **валамтэосты жог валэктйзы**

4. (*selgeks muutma*) **сайкытатыны; (vedelikku) чылкытатыны, сылытыны**

mahla selgitama **сокез сылытыны**

läksin jalutama, et selgitada väsinud pead **жадем йырма сайкытатон понна**
лэгазыкыны потй

selgitus <selgitus selgituse selgitus[t selgitus[se, selgitus[te selgitus/i s>

валэктон

selgitusi andma **валэктонъёс сётыны**

selgitust nõudma **валэктон курыны**

selgroog <+r'oog r'oo r'oogu r'oogu, r'oogu[de r'oogu[sid_&_r'oog/e s>

1. ANAT, ZOOL **сюрлы**

inimese selgroog **адями сюрлы**

hobuse selgroog **вал сюрлы**

2. PILTL (*iseloomukindluse, tahtejõu kohta*) **сюрлы, сям**

tugeva selgrooga inimene **юн сюрлыо я. сямо адями**

3. PILTL (*alustugi*) **инъет, сюрлы**

tööstuse selgroog on metallitööstus **вузпоттонлэн инъетэз - металл поттон**

meeskonna selgroog **туркымлэн инъетэз**

talve selgroog on murtud **толлэн сюрлыэз чигемын**

Liitsõnad

selg+roo+

selgroolüli **сюрлы ёз**

selguma <s'elgu[ma s'elgu[da s'elgu[b s'elgu[tud v> (*selgeks saama*) **тодмо**

луыны :

oodake veel natuke: varsti selgub kõik **көнә ке вите на: жоген ваньмыз**

тодмо луоз

võitja selgub homme **вормись йуказе тодмо луоз**

tõde selgub vaidlustes **зэмлык ченгешонын тодмо луэ**

selgus, et tal on õigus **тодмо луиз, со палан зэмлык шуыса**

selgus <s'elgus s'elguse s'elgus[t s'elgus[se, s'elgus[te s'elgus/i_&_s'elguse[id s>

валан, сайкытлык; (puhtus) чылкытлык :

sügisese õhu selgus **сйзыл омырлэн сайкытэз**

allikavee selgus **ошмес вулэн сайкытлыкэз**

selguse mõttes **валан понна**

selili <selili adv> (*selja peal pikali, lamaasendis*) **гаҷоло; (lamaasendisse)**

гаҷоло

magab selili **гаҷоло изе**

keerab ennast selili **гаҷоло выдйз**

kukkus selili maha гаҗоло усиз

Liitsõnad

selili+

seliliujuja гаҗоло уяь

seliliujumine гаҗоло уян

sellepäraст <+päraст adv>, ka selle päraст

1. (*seepäraст, seetõttu, selle tõttu*) соин, соин ик

tahtsin sind näha, sellepäraст v selle päraст ma siia tulingi тонэ адземе потйз,
соин ик мон татчы лыктй

2. (*sellegipoolest, ikkagi*) озьы ке но

lubab küll, aga ega ta sellepäraст veel ei tee кылзэ сётэ, озьы ке но, уг лэсьты

sellesama → seesama

selline <selline sellise sellis[t -, sellis[te sellise[id pron> (*niisugune, seesugune*)

сыҗе, таҗе :

ainult selliseid ploome võib korjata сыҗе я. сыҗеоссэ сливаосты гинэ бичаны
яра

kui palju selline kübar maksab? көня сыҗе шляпалэн дуныз?

täht A on selline A гожпус таҗе

kes sa selline üldse oled? КӨНЕК кин тон сыҗе?

selts <s'elts seltsi s'eltsi s'eltsi, s'eltsi[de s'eltsi[sid_&_s'elts/e s>

1. (*ühing, organisatsioon*) огазеяськон, эштос

teaduslik selts тодос огазеяськон

seltsi juhatus огазеяськонлэн кивалтэтэз

seltsi põhikiri огазеяськонлэн уставез

asutati uus selts выль огазеяськон кылдытйзы

2. (*seltskond, kaaslane*) эш, пөл

ta jäi üksinda, ilma seltsita огназ кылиз, эшъестэк

seminar <seminar seminari seminari seminari, seminari[de seminar/e s>

1. (*teat õppeasutus*) семинария

õpetajate seminar дышетйсьёслэн семинаризы

2. (*õppevorm*) семинар

rahvusvaheline seminar калыккуспо семинар

kultuuritõetajate seminar лулчеберет удысын ужасьёслэн семинарзы

Liitsõnad

seminari+ (*õppeasutusega seotud*)

seminariõpilane семинариын дышетскись

seminari+ (*õppevormiga seotud*)

seminaritöö семинар уж

seni <seni adv>

1. (*selle ajani, siiani*) татчыозь; (*tänini*) туннэозь

maja, milles seni olime elanud, lammutati коркаез, кытын ми татчыозь
ульмы вал, куашкатйзы

2. (*nii kaua*) :

keeta seni, kuni siirup pakseneb сиропез напчытозяз пöзыты

3. (*sel ajal, vahepeal*) :

sa puhka, ma teen seni toidu valmis тон шутэтскы, мон со дыре сиён дасяло

senine <senine senise senis[t -, senis[te senise[id *adj*> (*seni olnud, seni eksisteerinud*) **азьвыл**
senine ja uus tehnoloogia **азьвыл но туалла технологи**
jäädi senise arvamuse juurde **азьвыл малпанэ кылизы**

senini <senini *adv*> (*seniajani, siiani, seni*) **татчыозь**; (*tänini*) **туннэозь**
ma ei ole senini midagi imelikku märganud **туннэозь номыр йөспөртэмзэ ой шөды**

sent¹ <s'ent sendi s'enti s'enti, s'enti[de s'enti[sid_&_s'ent/e s>

1. (*rahaühik, münt*) **цент**; (*Eestis*) **цент**
viis krooni kakskümmend senti **вить крона кызь цент**
2. KÕNEK (*raha, eriti väiksem summa*) **коньдон, копейка**
sai vilja müügist ilusa sendi **ыжгон вузаса зеч коньдон поттйз**
ta ei saanud oma töö eest sentigi **ужез понна копейка но өз басьты**

sent² <s'ent sendi s'enti s'enti, s'enti[de s'enti[sid_&_s'ent/e s> KÕNEK

- (*sentimeeter*) **сантиметр**
seelik on kümme senti ülespoole põlvi **юбка пидеслэсь кунь сантиметрлы выльын**

sentimeeter <+m'eeter m'eetri m'eetri[t -, m'eetri[te m'eetre[id s>

1. (*sajandik meetrit*) **сантиметр**
kolmekümne sentimeetri pikkune joonlaud **куамын сантиметръем гож**
2. KÕNEK (*sentimeetripaal, mõõdulint*) **мертан лента**
õmbleja võttis mõõdud sentimeetriga **вуриськись мертан лентаен мертаз**

Liitsõnad

sentimeeter+

sentimeeterlaine **сантиметръем тулкым**

sentimeetri+

sentimeetrilaiune **сантиметр пасьта**

sentimeetripaksune **сантиметр зөкта**

seos <s'eos s'eose s'eos[t -, s'eos[te s'eose[id s>

1. (*vastastikune tingitus v sõltuvus*) **герзет**; (*vastastikune seotus*) **герзаськем**
otsene seos **ме́чак герзет**
nähtuste vastastikune seos **луэтьёслэн ваче герзаськемзы**
teaduse ja tootmise seos **тодослэн но ужпөрлэн герзетсы**
seoseta jutt **герзетьёстэк вераськем**
2. (*inessiivis kaassõna taoliselt*) **сэрен, муген**
kapitaalremondiga seoses on kauplus suletud **тупатон ужъёсын сэрен**
вузкаронни ворсамын
3. МАТ (*relatsioon*) **реляция**
4. (*sõlme seotu*) **думем, герд**; (*[ilu]sõlm*) **бант**
suur seos kleidi kaeluses **бадзым бант дэрэмлэн сиресаз**
seosega vöö **думиськись кускерттон**

Liitsõnad

seos+

seoskaelus, seoskrae **думиськись сирес**

seosvöö **думиськись кускерттон**

seoses <s'eoses prep [komit]> **сярысь**

mul on küsimus seoses homse koosolekuga **чуказе ортчоно кенеш сярысь юанэ вань**

sepik <sepik sepiku sepiku[t -, sepiku[te sepiku[id s> (*jämedast jahust nisuleib*)

таза изэм чабей пызылэсь нянь, сепик

värske sepik **али пыжем сепик**

Liitsõnad

sepiku+

sepikujahu **сепик пыжон пызь**

sepp <s'epp sepa s'epa s'epa, s'epa[de s'epa[sid_&_s'ep/i s> **дурись,**

дуриськись

väljaõppinud sepp **дышетскем дуриськись**

külasepp, küla sepp **гурт дуриськись**

sepp taob tulist rauda **дуриськись пось кортэз дуре**

käis sepa juures v sepal v sepil **дуриськись доры ветлйз**

läks hobusega sepale **дуриськись доры валэн кошкиз**

tal on tugevad käed nagu sepal **солэн дуриськисьлэн кадь кужмо киосыз**

Liitsõnad

sepa+

sepaamet **дуриськись өнер**

sepameister **кибашлы дуриськись**

separihid **дуриськон акыр**

sepaasar **дуриськон чекыч я. молот**

september <sept'ember sept'embri sept'embri[t -, sept'embri[te sept'embre[id s>

куарусён, куарусён толэзь

vihmane september **зоро куарусён**

septembris algab koolides õppetöö **куарусёнэ школаосын дышетскон кутске**

Liitsõnad

septembri+

septembrikuu **куарусён толэзь**

septembripäike **куарусён шунды**

serv¹ <s'erv serva s'erva s'erva, s'erva[de s'erva[sid_&_s'erv/i s>

1. (äär) дур :

margi hammastatud servad **маркалэн пинё дурыз**

terava servaga kivikild **йылсо дуру из пыры**

katkise servaga kauss **пилиськем дуру тэркы**

kullatud servaga tass **зарням дуру чукыр**

istusin tooli servale **пуконлэн дураз пукси**

ämbrid on servani v servini täis **ведраос дурозязы тырмемын**

haaras kinni paadi servast **пыжлэн дураз кутйськиз**

kraavi serv on võssa kasvanud **канавалэсь дурзэ куак басьтэм**

2. (järsaku külgpind) бамал

kõrgendiku järsk serv **выраллэн меç бамалыз**

3. (ääreala) дур, пал

metsaserv **нюлэс дур**

kolisin linna teise serva **карлэн мукт дураз выжи**

tee servas ootasid inimesed bussi **сюрес дурын адямиос автобус возьмазы**

selliseid sõnumeid tuli Eestimaal igast servast сы́че ивор лыктйз Эстонилэн
котькуд палысьтыз

serv² <s'erv servi s'ervi s'ervi, s'ervi[de s'ervi[sid_&_s'erv/e s]> SPORT (*palling*)

подача, → тупсётон

tugev serv кужмо тупсётон

õnnestunud serv пөрмем тупсётон

sest <s'est konj> (*sellepärast et*) малы ке шуоно, уго

sest et малы ке шуоно

ma ei tule, sest mind pole kutsutud мон уг лыкты, малы ке шуоно, монэ өз
өте

sulges silmad, sest valgus oli ere синзэ кыниз, уго югыт яркыт вал

sest → see

sibul <sibul sibula sibula[t -, sibula[te sibula[id s]>

1. BOT (*maa-alune lühivõrse*) сугон

tulbisibul, tulbi sibul тюльпан сугон

pani hüatsindi sibulad mulda гиацинт сугонъёсты мертйз

2. (*köögiljатаим*) сугон

harilik sibul BOT (*Allium cepa*) сугон

talisibul BOT (*Allium fistulosum*) батун сугон

sibulat v sibulaid kasvatama сугон будэтыны

3. (*söödav mugul*) сугон, сугон йыр

kuld kollased sibulad зарни-чуж сугонъёс

sibula terav lõhn сугонлэн лэчыт зыныз

sibulaid hakkima сугон юдыны

koori kaks sibulat кык сугон пала

4. (*miski sibulakuju line*) сугон

karvasibul ANAT гонлэн сугон выжыез

õigeusu kiriku kullatud sibulad зуч черклэн зарниям липет сугонъёсыз

Liitsõnad

sibul+

sibultaimed сугон будосъёс

sibula+

sibulahais сугон зын

sibulalauk сугон кальча

sibulaputk сугон гумы

sibulaseemned сугон кидыс

side¹ <side side side[t -, side[de side[sid s]>

1. (*iühendus*) герзет

silmside учкыса герзет

telefonside телефон герзет

traatside ез герзет

2. (*majandusharuna*) герзет

ta töötab side alal со герзет удысын ужа

3. KÕNEK (*sidejaoskond*) почта

lähen sidosse pakki saatma посылка келяны почтае мынйсько

4. KÕNEK (*sidemees*) герзась

staabi side штабысь герзась

Liitsõnad

side+

sidetehnika герзась техника
sidevahendid герзаськон арбериос
sidevõrk герзет сӧзнэт

side² <side sideme side[t -, sideme[te sideme[id s>

1. (*sidumisvahend*) думет; (*viljavihkude sidumiseks*) е, кусул; (*mähis*) бинт, думон (*pael, lint eraldus- v tunnusmärgina*) думет :

steriilne side стерильной бинт

tal on käsi sidemega kaelas солэн кийз думетэн чыртыяз думемын

veri immitses läbi sideme v sidemest läbi вир биням пыр потэ

korrapidajal oli punane side ümber käsi varre дежурнойлэн суяз горд думет думемын вал

2. ANAT (*ligament*) пуш герзет, связка

pöiapäraside шайтанлөг пуш герзет

3. (*kinnitus- ja ühendusvahend*) герзет; (*montaažil*) → кутйськон, юнматон; (*suusa-*) крепление, юнматон

4. (*seos, mõju, kontakt, suhe*) кусып, герзет, герзос

keemiline side хими герзос

perekondlikud sidemed семья кусыпъёс

armusidemed яратон кусыпъёс

Liitsõnad

side+

sideaine герзась я. кутйськытйсь тырмет

sidekude герзась сй

sidrun <sidrun sidruni sidruni[t -, sidruni[te sidrun[e[id s> (*sidrunipuu vili*)

ЛИМОН

osta paar sidrunit одйг-кык лимон басьты

joob kohvi sidruniga кофеез лимонэн юэ

Liitsõnad

sidrun+

sidrunhape лимон кислота

sidrunkollane лимон-чуж

sidruni+

sidrunijäätis лимон мороженной

sidrunikarva лимон буёло

sidrunilõhnaline лимон зыно

sidruniõli лимон вӱй

siduma <sidu[ma sidu[da s'eo[b s'eo[tud v>

1. (*kõitma, ühendama*) думыны, думылыны; (*külge*) думыны :

sidus nõõri õngeridva külge визнан сиез визнан ньӱр борды думиз

sidus trossi ümber palgi тросэн корез думылйз

sidus hobuse lasila külge валэз вал думылон пу борды думылйз

sidus lipsu ette аяз галстук керттйз

seob rätiku ümber pea йыраз кышет керттэ

sidus endale põlle ette аяз айшет думиз

2. (*[haava] sidemega katma, sidet tegema*) биньыны

haava siduma яраез биньыны

haigel on pea seotud висисълэн йырыз бинемын

3. (*ühendama, liitma*) герзаны :

mört seob ehituskive сурет пуктйськон изъёсты герза

kahte linnaosa sidus sild карлэсь кык люкетъёссэ выж герзас

mind ei seo nende inimestega miski со адямиосын монэ номыр но уг герза

4. (*imama, absorbeerima*) пычатыны

seebivaht seob mustust майтал шуку кырсеэ люка

klorofüll seob päikeseenergiat хлорофилл шунды кужымеэ пычатэ

5. (*paigale kinnitama*) юнматыны :

puud seovad oma juurtega liiva писпуос выжыенызы луоеэ юнмато

Liitsõnad

sidumis+ MED

sidumisõpetus биньыны дышетон

sidumis+ (*kõitmis-*, *kinnitus-*)

sidumisvõime герзаны быгатон

siga <sig a s'ea siga -, siga[de siga[sid_&_sig/u s] > парсь; ZOO (Sus) парсь

kodusiga вордон парсь

sigu pidama парсь вордыны

sig a tõngub kärsaga maad парсь нырыныз музъемез мудэ

jõuluks tapeti v veristati sig a ымусьтонлы парсь вандйзы

olete igavesed sead! парсьёс тй!

Liitsõnad

sea+

seajalad парсь пыдьёс

seakõrv парсь пель

seapraad парсь сйльын жаркой

searasv парсь вйй

seasõnnik парсь кыед

siht <s'iht sihi s'ihti s'ihti, s'ihti[de s'ihti[sid_&_s'iht/e s] >

1. (*eesmärk*) мерет; (*sihtkoht*) мерет инты

mis on sinu elu siht? мар луэ тынад улонэдлэн меретэз?

ta teab, kuidas oma sihti saavutada со тодэ, кызы меретозь вуоно

elab ilma sihita мереттэк улэ

meie reisi siht сюресмылэн мерет интыез

2. (*liikumise, kulgemise suund, tegevussuund*) мерет

püstiht выльё мерет

jõgi voolab põhja sihis шур уйпала бызе

3. (*metsa-*) просек (*tee-*) сюрес, трасса :

siit raiume sihi läbi татй просек коралом

läksime mööda sihti v sihti pidi maanteele просектй сюрес вылэ потймы

Liitsõnad

siht+

sihtfond мерет фонд

siia <s'iia adv>

1. (*osutab lähemal, kõneleja ligidal olevale kohale*) татчы

tule siia! лык татчы!

tee siia ei paista сюрес татысен уг адскы

võib-olla me ei juhtu enam kunagi siia kanti оло ми татчы ноку но ум вуэ ни

2. (*koos sõnaga „sinna“*) татчы

tuul pillub lehti siia ja sinna төл куаръёсты отчы-татчы нуллэ

jookseb siia ja sinna **отчы-татчы бызьылэ**

3. (osutab olukorrale v asjade seisule) татын

mis ma siia ikka teha saan, kui ta ära minna ei taha **мар каром мон татын, солэн кошкемез уг пот бере**

siiani <s'iiani adv>

1. татчыозь

2. (siinse, selle kohani) татчыозь

loe siit siiani **татысен татчыозь лыдзы**

siid <s'iid siidi s'iidi s'iidi, s'iidi[de s'iidi[sid_&_s'iid/e s]> (kiudaine, sellest valmistatud niit v lõng, riie, sellest materjalist riietusest) **буртчин**

läikiv siid **чилясь буртчин**

ostis kleidi jaoks hinnalist siidi **дэремлы дуно буртчин басьтйз**

lapse nahk on pehme nagu siid **нунылэн куэз буртчин кадь небыт**

Liitsõnad

siid+

siidjuuksed **буртчин йырси**

siidkleit **буртчин дэрем**

siidlõng **буртчин шорт**

siidniit **буртчин сйньыс**

siidõrn **буртчин-ненег**

siidi+

siidikangas **буртчин басма**

siidikasvatus **буртчин будэтон**

siidiliblikas **буртчин бубыли**

siil¹ <s'iil siili s'iili s'iili, s'iili[de s'iili[sid_&_s'iil/e s]> ZOOLOG (Erinaceus) **чүшъял**

siil tõmbus kerra **чүшъял бугоре шымырскиз**

see on siililegi selge **кõнек чүшъяллы н валамон**

Liitsõnad

siili+

siiliokkad **чүшъял веньёс**

siilipesa **чүшъял кар**

siil² <s'iil siilu s'iilu s'iilu, s'iilu[de s'iilu[sid_&_s'iil/e s]>

1. (pikk kitsas riba) ана, кесэг, кур; (riide-, põllu-) кур, кесэг

põllusiil **бусы ана**

riidesiil, siil riiet **басма кур**

võrkpalli nahast siilud **волейболэн шудон тулпэн куръёсыз**

niitis kitsast siilu tee ja kraavi vahel **сюрес но канава вискысь векчи анаез турназ**

pilvede vahelt paistab siil sinist taevast **пилемъёс вистй лыз инбам кесэг адске**

2. (riietuseseme hõlm) сөзул

tuul lõi siilud laiali **төл сөзульёсты жутйз**

keegi haaras mind siilust **кин ке но сөзулам кутйськиз**

siin¹ <s'iin adv>

1. (osutab kohale, mis on kõneleja ligidal, teada olevale kohale v olukorrale)

татын

ma elan siin **мон татын ульсько**

siin ja seal **отын но татын**

2. (*kasutatakse kedagi esitledes, midagi andes*) **та**

siin on minu abikaasa **та мынам кузпалы**

siin on sulle kingitus **та тыныд кузьым**

3. (*väljendab modaalseid suhteid*) **татын**

mis siin kahetseda **мар татын жалянэз**

mis siin salata, olen jah arg **мар татын ватонэз, бен, мон кышкась**

siin² <s'iin siini s'iini s'iini, s'iini[de s'iini[sid_&_s'iin/e s]>

1. (*kardinapuul*) **шина**

siinidega kardinapuul **шинаосын карниз**

2. INFO (*magistraaljuhtmestik energia v signaalide edastuseks*) **шина**

siinkohal <+kohal adv> **татын, та интыын**

siinkohal päevikumärkmed katkevad **татын дневник гождьямьёс быро**

siinkohal sobib meenutada, et ... **татын тодэ ваёно, ...**

siinne <s'iinne s'iinse s'iinse[t -, s'iinse[te s'iinse[id adj> **татысь**

siinne loodus **татысь инкуазь**

ta tunneb siinseid olusid hästi **со татысь югдурез зеч тодэ**

keegi siinsetest **кин ке но татысьёс пöлысь**

siinsamas <+sammas adv>

1. (*siin, sellessamas kohas*) **татын ик**

oota mind siinsamas **татын ик монэ вить**

siinsamas lähedal on koolimaja **татын ик матын школа юрт**

2. (*samas, nüüdsama*) **татын ик, соку ик**

varas peeti kinni, siinsamas tuli ka politsei **лушкаськисез кутйзы, татын ик полиция но вуиз**

siinsamas sai ta aru, et oli eksinud **татын ик янгышамзэ валаз**

siis <s'iis adv>

1. (*osutab mainitud, teada olevale ajahetkele: sel ajal, sel hetkel*) **соку**

olime siis kõik noored **соку ваньмы егитэсь вал**

siis oli nii, nüüd on teisiti **соку озьы вал, али - мукет сямен**

2. (*osutab toimuva ajalisele järgnevusele: seejärel, peale seda*) **собере**

enne mõtle, siis ütle **нырысь малпаськы, собере вера**

kõigepealt tooge laud, siis toolid **нырысь ик жөкез вае, собере - пуконьёсты**

3. (*viitab mainitud v mainitavatele asjaoludele: niisugusel juhul, sellise puhul*)

:

võta kompass kaasa, siis pole eksimist karta **сьöрад компас кут, соку**

ышемлэсь кышкано уз лу

aga kui kedagi kodus ei ole, mis siis? **дорын нокинэз но öвöл ке, соку мар?**

4. (*esineb konstateerivates ja otsustavust ning tegevuse tõhusust väljendavates konstruktsioonides*) **соку, ке**

kui hiljem, siis hiljem **бергес ке, соку бергес**

saagu siis mis saab **соку медло, мар луоз**

vihastas, siis vihastas **вожомиз ке вожомиз**

Oled rumal. -- Olen, siis olen **Шузи тон. - Ярам соку**

5. (*väljendab kõneleja suhtumist, tundetooni*) :

kaugel see koolimaja siis pole, ainult üle teeristi **со школа кыдёкын ик öвöл,**

сюрес вож сьöрын ик

paljudest siis sinusugune ikka sööb тон кадез трос-а сием ини
kes siis seda ei tea, et ... кин меда уг тоды ни, ... шуыса
mis siis ikka мед, озьы ке
mine siis, mis sa veel ootad! мын соку, мар витиськод на!
näed siis, mis juhtus! адзид-а, мар луиз!

6. (kindla tähenduseta sõnana tugevdab eelnevat v järgnevat sõna v lauseosa v
esineb täitesõnana) озьыен
homseni siis! озьыен, чуказеозь!
millal sa siis sõidad? ку мынйськод, озьыен?
seda raamatut sa ei saa. -- Miks siis? та книгаез басьтыны уг лу. - Кызы
озьы?

siit <s'iit adv>

1. (osutab lähemal, kõneleja ligidal olevale kohale) татысь
jaama on siit kaks kilomeetrit станция татысен кык иськемын
me kolime siit varsti ära ми жоген татысь выжомы
kao siit! кош татысь!
kas siit saab ajalehti? татысь-а газет басьтыны луэ?

2. (osutab eespool mainitud v teada olevale kohale, osutab asjaolule, mis
midagi põhjustab) :
tule selle akna juurde, siit on kõik hästi näha та укно доры лыкты, татысен
ваньмыз умой адске
ta õppis vähe, siit ka ebaõnn eksamil со өжыт дышетскиз, татысь ик
экзаменын шуг-секытьёс

3. (osutab koos sõnaga „sealt“ millegi juhuslikumale esinemusele) татысь
siit ja sealt vilguvad mõned tuled отын но татын шер тыльёс пишто
tegi kirja lahti, vaatas mõnda kohta siit ja sealt гожтэтэз усьтйз, отысь но
татысь гожъямьёссэ учкиз

sild <s'ild silla s'ilda s'ilda, s'ilda[de s'ilda[sid_&_s'ild/u s]>

1. **ВЫЖ**
kitsas sild сьюбег выж
silda ehitama выж лэсьтыны
üle silla minema выж вылтй мыныны
üle oja viib väike sild пичи шур вамен выж поттэ
2. (kerge ehitis sildumiseks) **ВЫЖ**
sild paatide hoidmiseks пыж думылон выж

Liitsõnad

sild+
sildprotees выж протез
silla+
sillaehitaja выж пуктйсь
sillakäsi puu выжлэн кутйськон сюрюосыз
sillavai выж юбо

sile <sile sileda sileda[t -, sileda[te sileda[id adj]>

1. (täiesti tasane, ilma väljaulatuvate osadeta, kortsudeta, juuste, karva kohta:
mitte krässus, rammus) вольыт; (tasane) вольыт, чошкыт
sile lõug вольыт ангес
siledad juuksed вольытэсь йырсиос
sileda tüvega puu вольыт писпу
siledad sead вольытэсь парсьёс

sile elutee **вольыт улон сюрес**
lapse sile nahk **пиналлэн вольыт куэз**
tee on sile nagu saelaud **сюрес пул кадь вольыт**
2. PILTL (*kena, hoolitsetud, klanitud*) **вольыт**
sileda näolapiga tüdruk **вольыт ымныро нылаш**
sileda välimusega noormees **вольыт тусо егит пи**

Liitsõnad

sile+

silekalju **„така кымес,,**

silelihas **вольыт быгыт**

sileda+

siledakooreline **вольыт көмо**

siledaleheline, siledalehine **вольыт куаро**

siledapinnaline **вольыт выло**

silm¹ <s'ilm silma s'ilma s'ilma, s'ilma[de_&_s'ilm/e s'ilma[sid_&_s'ilm/i s]>

1. (*nägemiselund*) **син**

vasak silm **паллян син**

hallid silmad **пурысь синьёс**

kotid silmade all **син улын пыктэмьёс**

tal on pisarad silmis **солэн синвуэз потэмын**

pilgutus vennale silma **вынызлы синмыныз кырмыштйз**

kutsikail tulevad silmad pähe **кучапилэн синмыз усьтйське**

2. (*silmavaade, pilk*) **учкем, син**

sõbralikud silmad **эшлыко учкемьёс**

tühjad silmad **бушесь синьёс**

maalilt on raske silmi [ära] pöörata **суред вылысь синэз воштыны уг лу**

silmad säravad **синьёс чияляло**

3. (*esineb püsiühendeis*) **син**

sel õmblejal on hea silm **та вуриськисьлэн синмыз зеч**

ega mu võtmed pole sulle silma juhtunud? **усьтоньёсы вылэ синмыд өз усьы-
а?**

ema kuju seisab ikka mu silmade ees **анайлэн тусыз син азым улэ**

paat kadus silmist **пыж син азысь ышиз**

kao v kasi mu silmist! **кош син азысьтым!**

4. (*silmus*) **син**

kuduja loeb silmi **керттйськись син лыдья**

5. (*täpina täringul, mängu v võistluse arvestusühik*) **очко**

kaardimängijad loevad silmi **картаен шудйсьёс очкооссэс лыдьяло**

6. (*avaus, ava milleski*) **син; (nõelal) пась**

kaamerasilm **камералэн синмыз**

niit tuleb silmast läbi ajada **сйньысэз аень пасе письяно**

7. (*laik, täpp*) **шор, чимы, син**

praemuna kollane silm **пырсатэм курегпузлэн чуж шорыз**

raadio roheline silm **радиолэн вож синмыз**

punaste silmadega prees **горд чимыё брошка**

pani pudrule tükikese võid silmaks **жуклэн шораз вөй понйз**

8. (*kirvel*) **тыш пась**

Liitsõnad

silma+

silmaarst **син эмьясь**

silmahaigus **син висён**

silmakoobas **СИНГОП**

silmanurk **СИНПУМ**

sil^{m2} <s'ilm silmu s'ilmu s'ilmu, s'ilmu[de s'ilmu[sid_&_s'ilm/e s> **МИНОГА**
silmud ZOOЛ (*sõõrsuude alamklass Petromyzones*) **МИНОГАОС**
marineeritud silmud **МАРИНОВАТЬ КАРЕМ МИНОГАОС**

Liitsõnad

silmu+

silmupüük **МИНОГА КУТЫЛОН**

sina¹ <sina sinu s'in[d -, sinu[sse sinu[s sinu[st sinu[le sinu[l sinu[lt sinu[ks
sinu[ni sinu[na sinu[ta sinu[ga; pl teie pron (*kasutatakse rõhulises asendis*)>; **sa**
<s'a_&_sa s'u_&_su s'in[d -, s'u[sse s'u[s s'u[st s'u[lle s'u[l s'u[lt su[ga; pl te
pron (*kasutatakse rõhutus asendis*)>

1. ТОН

2. (tuttav olemise kohta) ТОН

sina² <sina sina sina -, sina[de sina[sid s> **ЧАГЫР, ЛЫЗ**

taevasina **ИНБАМЛЭН ЧАГЫРЕЗ**

õhtusina **ЖЫТЛЭН ЧАГЫРЕЗ**

silmade sina **СИНЬЁСЛЭН ЧАГЫРЗЫ**

mere sügav sina **ЗАРЕЗЬЛЭН МУР ЧАГЫРЕЗ**

sinimustvalge <+v'alge v'alge v'alge[t -, v'alge[te v'alge[id *adj, s*>

1. ЛЫЗ-СЬӨД-ТӨДЬЫ

sinimustvalged lipud **ЛЫЗ-СЬӨД-ТӨДЬЫ КУНШЕТЬЁС**

2. (sellise värvikombinatsiooniga Eesti lipp) ЭСТОНИЛЭН КУНШЕТЭЗ

orni tipus lehvib sinimustvalge **БАШНЯ ЙЫЛЫН ЭСТОНИЛЭН КУНШЕТЭЗ ТӨЛА**

sinine <sinine sinise sinis[t -, sinis[te sinise[id *adj, s*>

1. ЛЫЗ

erksinine **ЯРКЫТ-ЛЫЗ**

helesinine **ЮГЫТ-ЛЫЗ**

õrnsinine **НЕНЕГ-ЛЫЗ**

sinine värvus **ЛЫЗ БУЁЛ**

sinised silmad **ЛЫЗ СИНЬЁС**

sinine esmaspäev PILTL **МАКМЫР**

külmast sinised käed **КЫНМЫСА ЛЫЗЭКТЭМ КИОС**

2. KÕNEK (suur, tõeline, ehtne) КӨШКЕМЫТ

sinine viha **КӨШКЕМЫТ ВОЖПОТОН**

sinine hirm **КӨШКЕМЫТ КЫШКАН**

sa sinine silmamuna! **ЛЕШАК БАСЬТОН!**

3. (sinine värvus) ЧАГЫР, ЛЫЗ; (sinine värv) ЛЫЗ, ЛЫЗ БУЁЛ

sinine mõjub rahustavalt **ЛЫЗ БУЁЛ БУЙГАТЭ**

rõivastub sageli sinisesse **ЧЕМЫСЬ ЛЫЗ ДЙСЯСЬКЕ**

Liitsõnad

sinise+

sinisekirju **ЛЫЗО-ВОРПОЁ**

siniselaiguline (1) **ЛЫЗ-ВОЖ**; (2) **ЛЫЗ ВИШТЫЁ**

siniseruuduline **ЛЫЗ КЕЧАТО**

sinisetriibuline **ЛЫЗ ГОЖМО**

siniseõieline **ЛЫЗ СЯСЬКАЁ**

sini+

sinihall лыз-пурысь

sinirebane лызмыт уйшор зичы

sinivaal лыз кит

siniõieline лыз сяськаё

sinna <s'inna adv>

1. (*osutab kaugemal, kõnelejast eemal olevale kohale, eelnevas tekstis märgitud kohale*) отчы

ära mine sinna! эн мын отчы!

siit sinna on kümmekond meetrit татысен отчы ог дасо метр

sinna ja tagasi [siia] on paari tunni tee отчы но берлань кык час мынонэз

poiss läks tüdruku juurde ja sinna ta jäi пияш нылаш доры мынйз но отчы ик кылиз

2. (*koos sõnadega „siia“ ja „täna“*) отчы-татчы

tuul pillub lehti siia ja sinna төл куарьёсты отчы-татчы нуллэ

kõik lahkused, kes sinna, kes tänna ваньзы кошкызы, кин отчы, кин татчы

3. (*esineb täpsustavana, rõhutavana*) отчы

aknad tahavad pesta -- sinna läheb mitu tundi укноосты миськоно, отчы кӧня ке час кошкыз

pakuti kala ja sinna juurde valget veini чорыг чектйзы, вӧзаз - тӧды вина

4. (*esineb paratamatust väljendavates lausungites*) отчы

sinna pole midagi parata отын номыр уд кар

sinna see jutt jäigi отчы ик со вераськон кылиз

sipelgas <sipelgas sipelga sipelga[t -, sipelga[te sipelga[id s> кузьыли; (*väike*)

кузьыли

punane sipelgas горд кузьыли

tiibadega sipelgas бурдо кузьыли

sipelgad jooksevad юзыр-кезыр вайыны

töötab sipelga usinusega кузьыли кадь тыршыса ужа

Liitsõnad

sipelga+

sipelgamuna кузьыли кукей

sipelgapesa кузьыли кар

sirge <s'irge s'irge s'irge[t -, s'irge[te s'irge[id adj, s>

1. шонер; (*kehaosade, inimese kohta*) вольыт, веськрес; (*rõiva tegumise kohta*) шонер

sirge joon шонер гож

sirge metsasiht шонер просек

sirge seelik шонер юбка

pikk sirge nina кузь шонер ныр

kenad sirged jalad чебересь вольытэсь пыдъёс

sirged juuksed шонер йырси

tänav on sirge nagu joonlauaga tõmmatud ульча шонер, линейкаен лэзем кадь

peenral on taimed sirges reas убоосын будосьёс шонер чурен

tagus kõvera naela sirgeks кырыж кортчогез шонертиз

ajas selja sirgeks тыбырзэ шонертиз

2. (*tasane, sile*) чӧшкыт, вольыт

tõusis ja tõmbas pintsaku natuke sirgemaks султйз но пиджаксэ кыскыса

тупатйз

3. (*sirgjooneline, aus, õiglane*) шонерак, ме́чак
sirge joonega inimene ме́чак верась адыми

4. (*selge, klaar*) :

tahaksin sinuga ühe jutu sirgeks rääkida одйг вераськонэ вал тонэн
enne ma siit ei lahku, kui sotid sirged пунэмзэ берыктытэк мон татысь ут
КОШКЫ

mehed tegid pudeli kahe peale sirgeks КÕНЕК воргороньёс зенеликез
кыкназы бушатйзы

5. шонергож

finišisirge SPORT финиш чур

ristisirge MAT перпендикуляр шонергож

6. SPORT (*otselöök poksis*) ме́чак шуккем

paremsirge бур кийн ме́чак шуккем

Liitsõnad

sirge+

sirgeninaline шонер ныро

sirgetüveline вольт модосо

sisenema <sisene[ma sisene[da sisene[b sisene[tud v> пырыны

sisenesime tühja tuppa буш бõлетэ пыримы

sisenes vagunisse вагонэ пыриз

sisenes akna kaudu укнотй пыриз

sisse <s'isse adv, postp> vt ka sees, seest

1. (*sisemusse, sissepoole*) пушкы (*mille külge, vastu*) борды :

astus majja sisse корка я. корка пушкы пыриз

valas piima tassi sisse чукыре йõл лэзиз

sosistas kõrva sisse пеле шыпыртйз

põsed on sisse vajunud кõттэ пушкад кыскы

palun astuge sisse! пырелэ, курисько

pühkis käed põlle sisse puhtaks киостэ айшетэд борды чүшылы

2. (*osutab inimese iseloomule, hingele, harjumustele*) :

mis sulle ometi sisse on läinud? мар луиз тыныд?

talle on nagu kurivaim sisse läinud пушказ лешак пыриз малпалод

3. (*koos vastava verbiga osutab millegi purustamisele, hävitamisele*) :

keegi on akna sisse löönud кин ке но укноез пилем

koobas varises sisse мугырк куашказ

sild on sisse vajunud выж куашкам

4. (*osutab olukorrale, seisundile, millesse siirdutakse*) :

lülitasin raadio sisse радиоез лэзи

uued kingad tuleb sisse kanda выль туфлиез волятоно

tee on sisse sõitmata сюрес волятымтэ на

5. (*ühendverbide koostisosana, piltlikes ja fraseoloogilistes väljendites*) :

sisse magama изьыса кыльыны

ühest kõrvast sisse, teisest välja пал пеле пыре, мукетысьтыз потэ

sissejuhatus <+juhatus juhatusе juhatus[t juhatus[se, juhatus[te juhatus/i s>

азькыл, кутскон

prelüüd on muusikateose sissejuhatus прелюдия - со крезьгур гожтослэн

азькылыз

raamat koosneb sissejuhatusest ja viiest peatükist книгаын азькылыз но вить

ЛЮКЕТЭЗ ВАНЬ

ilma igasuguse sissejuhatusesta **НОКЫЧЕ НО АЗЬКЫЛТЭК**

sissepoole <+p'oole *adv, prep*> **пушпала**

aknad avanevad sissepoole **УКНООС ПУШПАЛА УСЬТЙСЬКО**

elab sissepoole **АС ПУШПАЛАЗ УЛЭ**

osa mängijaid asus sissepoole ringi **ШУДЙСЬЕС ПӨЛЫСЬ ОГЛЮКЕТЭЗ**

КОТЫРТЭМЛЭН ПУШПАЛАЗ ПЫРИЗ

sissepääs <+p'ääs pääsu p'ääsu p'ääsu, p'ääsu[de p'ääsu[sid_&_p'ääs/e s]>

1. (*sissepääsemine*) **ПЫРОН**

vaba sissepääs **ДУНТЭК ПЫРОН**

võõrastele sissepääs keelatud **МУРТЪЭСЛЫ ПЫРЫНЫ УГ ЯРА**

sissepääs on eesuksest **ПЫРОН АЗЬ ӨСЭТЙ**

2. (*käik, sissekäik*) **ПЫРОН**

koopal on mitu sissepääsu **МУГЫРКЛЭН КӨНЯ КЕ ПЫРОНЭЗ**

kohtume kino sissepääsu juures **КИНОЕ ПЫРОН АЗЬЫН ПУМИСЬКОМЫ**

Liitsõnad

sisse+pääsu+

sissepääsuava **ПЫРОН ПАСЬ**

sissepääsumaks **ПЫРОН ДУН**

sissepääsutee **ПЫРОН СЮРЕС**

sisu <sisu sisu sisu -, sisu[de sisu[sid s]>

1. (*esemete kohta*) **ПУШ**; (*leiva-, saia-*) **ПУШ, ПУШКЕС**

arbuusi mahlakas sisu **АРБУЗЛЭН ВУО ПУШКЫЗ**

veeretas leiva sisust kuulikesi **НЯНЬ ПУШКЕСЛЭСЬ КОЛЗООС ПИТЫРЬЯЗ**

puistas rahakoti sisu lauale **КОНЬДОН ПУЙЫСЬСЬТЫЗ ПУШТРОСЭ ЖӨК ВЫЛЭ**

КИСЬТЙЗ

uurisime lauasahtlite sisu **ЖӨК КЫСКАНЪЭСЛЭСЬ ПУШСЭС ЭСКЕРИМЫ**

2. **ПУШТРОС**; (*olemus, mõte*) **ПУШТРОС**

luuletuse sisu ja vorm **КЫЛБУРЛЭН ПУШТРОСЭЗ НО ВЫЛКАБЫЗ**

vestluse sisu **ВЕРАСЬКОНЛЭН ПУШТРОСЭЗ**

mõiste sisu **ВАЛАТОНЛЭН ПУШТРОСЭЗ**

sisukord <+k'ord korra k'orda k'orda, k'orda[de k'orda[sid_&_k'ord/i s]>

ПУШТРОС

sisukord paiknes raamatu alguses **ПУШТРОС КНИГАЛЭН КУТСКОНАЗ ВАЛ**

sitt <s'itt sita s'itta s'itta, s'itta[de s'itta[sid_&_s'itt/u s, adj]>

1. VULG (*roe, väljaheide inimesel*) **СЙТЬ**

mehed läksid sitale **ПИОСМУРТЪЭС СЙТЯСЬКЫНЫ КОШКИЗЫ**

on põõsa taga sital **КУАК СЬӨРЫН СЙТЯСЬКЕ**

2. KÕNEK (*sõnnik*) **КЫЕД, СЙТЬ**

kanasitt **КУРЕГ СЙТЬ**

põllule veeti sitta **БУСЫЕ КЫЕД ПОТТЙЗЫ**

3. KÕNEK (*mustus, roppus*) **СЙТЬ, КЫРСЬ**

te upute varsti sita sisse ära **КЫРСЬ ПӨЛЫ ВЫЁДЫ ИНИ**

mitte film, vaid sitt! **ФИЛЬМ ӨВӨЛ СО - СЙТЬ!**

4. KÕNEK, VULG (*vilets, halb*) **СЙТЬ КАДЬ, УРОД, АЛАМА**

olukord on sitt **ЮГДУР СЙТЬ КАДЬ ИК**

tal on sitt iseloom **СОЛЭН СЯМЫЗ СЙТЬ КАДЬ**

sitt vein урод вина

5. HLVI, VULG (*rahvapärastes ütlustes ja väljendites*) сйтъ

mine v sõida sitale oma jutuga! сйтъ өвөл-а, вераськиськод татын!

sa ei tea sittägi сйтъ тодйськод тон

Liitsõnad

sita+

sitahais сйтъ зын

sitahunnik кыед люк

situatsioon <situatsi'oon situatsiooni situatsi'ooni situatsi'ooni, situatsi'ooni[de situatsi'ooni[sid_&_situatsi'oon/e s> (*olukord, seisukord, seisund*) югдур
keeruline situatsioon секыт югдур
sattusin koomilisse situatsiooni серемес югдуре сюри
tekkis huvitav situatsioon тунсыко югдур кылдйз

skorpion <sk'orpion sk'orpioni sk'orpioni sk'orpioni, sk'orpioni[de sk'orpion/e s>; <sk'orpion sk'orpioni sk'orpioni[t -, sk'orpioni[te sk'orpione[id s> ZOO (ämblik Scorpio) скорпион

Skorpion <sk'orpion sk'orpioni sk'orpioni sk'orpioni, sk'orpioni[de sk'orpion/e s> (*tähtkuju*) Скорпион

sobima <sobi[ma sobi[da sobi[b sobi[tud v>

1. (*millekski kõlbama, kohane, paras, vastuvõetav olema*) яраны, тупаны;
(*sünnis olema*) кельшыны

see kreem sobib kuivale nahale та крем кӧс кулы тупа

ta sobib õpetajaks со дышетйсьлы тупа

võti ei sobinud lukuauku усьтон тунгон пасе ӧз тупа

mul ei sobi keelduda мыным сеськыны уг кельшы

2. (*omavahel kooskõlas olema, klappima, kokku sobima*) кельшыны, тупаны;
(*läbi saama*) тупаны; (*kooselu kohta*) тупаны

müts sobib salliga изы чыртыкышетэн кельше

autojuhtimine ja alkohol omavahel ei sobi машина нуон но алкоголь куспазы
уг тупало

nende iseloomud ei sobinud сямъёссы ӧз тупалэ

see mööbel sobib vanasse majja та мебель вуж корка тупа

3. (*sujuma, laabuma*) азинскыны

jutt ei tahtnud sobida вераськон ӧз азинскы

töö sobib уж азинске

sobiv <sobiv sobiva sobiva[t -, sobiva[te sobiva[id adj> (*kohane, paras*) тупась;
(*kõlblik*) ярась; (*vastav, asjakohane*) тупась, кельшысь; (*seltsiv, klappiv*)
тупась; (*sünnis*) тупась

sobiv töö тупась уж

sobiv hind тупась дун

sobiv ruum ярась инты

ootas sobivat juhust тупась учырез возьмаз

soe <s'oe sooja s'ooja s'ooja, s'ooja[de s'ooja[sid_&_s'ooj/e adj, s>

1. шуныт

soe ilm шуныт куазь

2. (*südamlik, sõbralik*) шуныт, эшлыко; (*hea, lahke*) жеч

soe pilk **шуныт учкем**

soe vastuvõtt **шуныт пумитан**

3. (mahedana tajutav) шуныт

soe valgus **шуныт югыт**

soe bariton **шуныт баритон**

4. (elavnemise, hoogu minemise kohta) :

vein on ta meeled soojaks kütnud **вина солэсь мылкыдзэ шунтйз**

5. шуныт

esimesed kevadised soojad **нырысетйосыз тулыс шунытьёс**

maja ei pea sooja **корка шунытэз уг возы**

Liitsõnad

sooja+

soojakadu **шуныт кошкон**

soojatootja **шуныт поттйсь**

soojatunne **шунытэз шõдон**

sokk¹ <s'okk soki s'okki s'okki, s'okki[de s'okki[sid_&_s'okk/e s]> **пыдвыл**

villased sokid **ыжгон пыдвыльёс**

pikad sokid **кузесь пыдвыльёс**

sokke nõeluma **пыдвыл кышъяны**

tõmba kuivad sokid jalga **кõс пыдвыльёсты кутча**

ta oli sokkide väel v sokis **со пыдвыл коже вал**

Liitsõnad

soki+

sokikand **пыдвыл тыш**

sokk² <s'okk soku s'okku s'okku, s'okku[de s'okku[sid_&_s'okk/e s]> **кечтака**

vana sokk **пересь кечтака**

soku sarved **кечтака сюрёс**

sokk mõkitab v mõgib **кечтака бõксэ**

Liitsõnad

soku+

sokuhabe **кечтака туш**

solvama <s'olva[ma solva[ta s'olva[b solva[tud v]> **жож карыны; (haavama)**

сõсыртыны; (riivama) чабтыны

sõnadega solvama **кыльёсын жож карыны**

sa solvasid teda **тон сое жож карид**

solvav hüüdnimi **жож карись кушемним**

solvuma <s'olvu[ma s'olvu[da s'olvu[b s'olvu[tud v]> **жоже усьыны**

solvusin ta ütlemisest **верамезлэсь жоже уси**

solvunud ilme **жоже усем тус**

kergesti solvuv inimene **капчиен жоже усись адыми**

soo¹ <s'oo interj>

1. (lause alguses esinedes kinnitab nendingut millegi lõpetatuse kohta) озыен

soo, tänaseks aitab **озыен, туннэлы тырмоз**

soo, sellega on korras **озыен, тайныз ваньмыз зеч**

2. (väljendab millegi teatavaksvõttu, taipamist) озы шат

Ma ei taha, et teised näevad. -- Ah soo **Мынам уг поты, мукетьёсыз мед**

адзозы шуыса. - Озы шат

3. (*väljendab kahtlust, üllatust*) **озы шат**

See on minu raamat. -- Soo, soo? **Со мынам лыдзетэ. - Озы шат?**

4. (*koos sõnaga „jah“ osutab millegi meenumisele*) **ук**

ah soo, ma pidin helistama **мыным жингыртоно вал ук**

soo² <s'oo s'oo s'oo[d so[hu, s'oo[de_&_soo[de s'oo[sid_&_s'o[id s> **нюр**; (*õõts-*)

сырьясь нюр; (*mäda-*) **сырьясь инты, нюр**

põhjatü soo **пыдэстэм нюр**

hobune vajus sohu **вал нюре гуштйз**

Liitsõnad

soo+

sooallikas **нюр ошмес**

sooteadlane **нюрёсты эскерись тодосчи**

soovesi **нюр ву**

soojendama <soojenda[ma soojenda[da soojenda[b soojenda[tud v> (*sooja andma*) **шунтыны**; (*sooj[em]aks tegema*) **шунтыны, пёсятыны**; (*end*)

шунтйськыны :

päike soojendab **шунды шунтэ**

kuum vesi soojendab keha **пось ву мугорез шунтэ**

soojendab ahju vastas käsi **гур борды карыса, кизэ шунтэ**

vanaema soojendab suppi **песянай шыдэз пёсятэ**

soojendav pilk **шунтйсь учкем**

soojus <s'oojus s'oojuse s'oojus[t s'oojus[se, s'oojus[te s'oojus/i_&_s'oojuse[id s>

шуныт; (*soojusaste*) **температура, пось-кезъыт**

hingesoosoojus **лул шуныт**

suvesoojus **гужем шуныт**

katsu, kas vannivee soojus on paras **утча, ваннаысь вулэн пось-кезъытэз**

ярамон-а

nende suhetes polnud soojust **соослэн кусыпъёсазы шунытэз ой вал**

Liitsõnad

soojus+

soojusenergia **шунытлэн дартэз**

soojuskadu **шунытлэн ышемез**

sool¹ <s'ool soola s'oola s'oola, s'oola[de s'oola[sid_&_s'ool/i s> **сылал**

jämesool, jäme sool **таза сылал**

keedusool **сийн сылал**

peensool, peenike sool **векчи сылал**

inimorganismis sisalduvad soolad **адями мугорысь сылалъёс**

Liitsõnad

soola+

soolahind **сылал дун**

soolakiht **сылал сй**

soolatera **сылал пыры**

soolatootmine **сылал поттон**

sool² <s'ool soole s'ool[t s'ool[de, sool[te s'ool[i s> ANAT **сюл**

sooled ANAT **сюльёс я. ымпуш сьёр**

jämesool **зёк сюл**

Liitsõnad

soole+
soolegaasid **сЮЛ газЪёс**
soolehaigused **сЮЛ висёньёс**

soolane <soolane soolase soolas[t -, soolas[te soolase[id *adj*]

1. кузЪЫТ

soolane vesi **кузЪЫТ ву**
soolane kohupiim **кузЪЫТ кузятэм**
väga soolane supp **туж кузЪЫТ шыд**
soolased pisarad **кузЪЫТэсь синвуос**
soolane mereõhk **кузЪЫТ зарезь омыр**

2. PILTL (*krõbe, vänge*) кузЪЫТ

soolane sõna **кузЪЫТ кыл**

3. KÕNEK (*rahasumma kohta: suur, kõrge*) дуно, кузЪЫТ

soolane hind **кузЪЫТ дун**

soome <soome *ag*> **суоми, финн**

soome keel **финн кыл**
soome laenud **финн асэстэмъёс**
soome saun **суоми мунчо**

soomlane <s'oomlane s'oomlase s'oomlas[t s'oomlas[se, s'oomlas[te s'oomlas/i_&_s'oomlase[id *s*]

суоми адыми, финн мурт

soov <s'oov soovi s'oovi s'oovi, s'oovi[de s'oovi[sid_&_s'oov/e *s*]

мылкыд, потэм; (*heasoovlik pöördumine*) сйзён

head soovid **зеч сйзёнъёс**

kõige paremate soovidega, Andres **зечсэ гинэ сйзъыса я. сйзёнъёсын, Андрес**

ta viimane soov **солэн берпуметй мылкыдыз**

tal on suur soov õppida **дышетскыны мылкыдыз бадзым**

su soov täitus **мылкыдыд быдэсмиз**

tal polnud mingit soovi kinno minna **киное мыныны мылкыдыз чик ой вал**

soovima <s'oovi[ma s'oovi[da soovi[b soovi[tud *v*]

1. (*tahtma*) потыны

keda te soovite? **кинэ адземды потэ?**

kes soovib sõna? **кинлэн верамез потэ?**

kas sa soovid veel suppi? **шыд сиemed потэ на-а?**

eks sa mine, kui nii väga soovid **мын ини, сокем мынэмед потэ бере**

soovimata külalised **вительмтэ куноос**

2. (*heade soovide ütlemise kohta*) сйзъыны

soovime edu! **азинлык сйзиськомы!**

soovin õnne! **шуд сйзисько!**

soovin sulle kõike head! **ванъзэ умойзэ тыныд сйзисько!**

soovitama <soovita[ma soovita[da soovita[b soovita[tud *v*]

soovitan sul ette vaadata **эскериськыны чектйсько тыныд**

arst soovitab mul vitamiine võtta **эмъясь мыным витамин юыны чектэ**

mul soovitati sporti teha **мыным спортэн вырыны дэмлазы**

soovitus <soovitus soovitus soovitus[t soovitus[se, soovitus[te soovitus/i s>

1. (*positiivne hinnang*) **чектон, дэмлан**

soovitust andma **дэмлан сётыны**

2. (*nõuanne*) **дэмлан**

talita arsti soovituste järgi **эмъясьлэн дэмламезья лэсьты**

Liitsõnad

soovitus+

soovituskiri **дэмлан гожтэт**

sort <s'ort sordi s'orti s'orti, s'orti[de s'orti[sid_&_s'ort/e s>

1. (*headusjärk, aretuse tulemus*) **зечлык, йос, сорт**

kõrgema sordi jahu **вылй зечлыко пызь**

kolmanda sordi tubakas **куинетй сортъем тамак**

varajased sordid **вазь вуись йосъёс**

hilised sordid **бер вуись йосъёс**

õunasort **улмо йос**

Eestis aretatud sordid **Эстониын поттэм йосъёс**

see on kehvemat sorti kangas **та улий зечлыко басма**

2. (*liik*) **йос; (tüüp) пөртэм, пум**

juustusort **сыр йос**

nelja sorti pirukad **нъыль пөртэм перог**

pliiatsikarbis on kolme sorti sinist **карандаш коробкаын нъыль пумо лызээ**

Liitsõnad

sordi+

sordikartul **йосо картофка**

sordipuhas **чылкыт йосо**

sorditunnus **йослэн тодметэз**

sosistema <sosista[ma sosista[da sosista[b sosista[tud v>

1. **шыпыртыны :**

sosistab sõbrannale midagi kõrva **эшезлэн пеляз маке но шыпыртэ**

naised sosistasid omavahel **кышномуртъёс ваче шыпырто**

sosistab palvet **вөсяськон кыл шыпыртэ**

me peade kohal sosistasid puud **йыръёсмы вадесын писпуос шыпыртйзы**

2. (*tagaselja, salamisi*) **вераськыны**

sosistatakse, et tal on armuke **солэн туганэз вань шуыса верасько**

sotsiaalne <sotsi'aalne sotsi'aalse sotsi'aalse[t -, sotsi'aalse[te sotsi'aalse[id *adj*>

мерлыко

sotsiaalsed vastuolud **мерлыко вачепумитлыкъёс**

Liitsõnad

sotsiaal+

sotsiaalabi **мерлыко юрттэт**

sotsiaalgeograafia **мерлыко география**

sotsiaaltöötaja **мерлыко ужась**

spetsiaalne <spetsi'aalne spetsi'aalse spetsi'aalse[t -, spetsi'aalse[te

spetsi'aalse[id *adj*> **нимысьтыз**

tuletõrjajate spetsiaalne riietus **тылпу кысьсьёслэн нимысьтыз дйськутсы**

Liitsõnad

spetsiaal+

spetsiaalauto **нимысьтыз машина**

spetsialist <spetsial'ist spetsialisti spetsial'isti spetsial'isti, spetsial'isti[de spetsial'isti[sid_&_spetsial'ist/e s> (*eriteadlane, asjatundja*) **өнөрчи**
aiandusspetsialist **бакча өнөрчи**
tehnikaspetsialist **техника өнөрчи**
tehnikumi lõpetanud noor spetsialist **техникумез йылпумъям егит өнөрчи**
spetsialistide arvamus **өнөрчиослэн малпанзы**

sponsor <sp'onsor sp'onsori sp'onsori[t -, sp'onsori[te sp'onsore[id s> (*soosija, toetaja, rahaandja*) **спонсор**

sportlane leidis endale sponsori **спортсмен аслыз спонсор шедьтйз**

Liitsõnad

sponsor+

sponsorraha **спонсор коньдон**

sport <sp'ort spordi sp'orti sp'orti, sp'orti[de sp'orti[sid_&_sp'ort/e s> **спорт**

talisport **тол спорт**

poisid teevad sporti **пиос спортэн выро**

jõudis suurde sporti **бадзым спортэ вуиз**

Liitsõnad

spordi+

spordiajaloolane **спорт ассюресэз эскерись**

spordiajalugu **спорт ассюрес**

spordiarmastus **спортэз гажан**

spordikingad **спорт пыдкучтан**

spordimängud **спорт шудонъес**

spordiühing **спорт огазеяськон**

spordiüritus **спорт ужрад**

sport+

sportmäng **спорт шудон**

sportlane <sp'ortlane sp'ortlase sp'ortlas[t sp'ortlas[se, sp'ortlas[te

sp'ortlas/i_&_sp'ortlase[id s> **спортсмен**

Eesti sportlased **Эстониысь спортсменъес**

kuulus sportlane **тодмо спортсмен**

sõudesportlane **полысанья спортсмен**

sportlased treenivad ja võistlevad **спортсменъес ужало но чошатско**

staadion <st'aadion st'aadioni st'aadioni st'aadioni, st'aadioni[de st'aadion/e s>;

<st'aadion st'aadioni st'aadioni[t -, st'aadioni[te st'aadione[id s>

1. (*spordirajatis*); AJ (*Vana-Kreekas tribüünidega ääristatud võistlusväljak*)

стадион

jalgpallistaadion **футбол стадион**

staadion, mis mahutab sada tuhat pealtvaatajat **сю сюрс учкисъёсты тэрытйсь**

стадион

staadioni ehitama **стадион пуктыны**

2. (*vanakreeka pikkusühik*) **стадий**

Liitsõnad

staadioni+

staadionijooks **стадионын бызыллон**

staadionimuru **стадионысь гуждор**

staadionirada **стадионысь сюрес**

start <st'art stardi st'arti st'arti, st'arti[de st'arti[sid_&_st'art/e s]>

1. SPORT (*lähe*) **старт**

ühisstart **огъя старт**

üksikstart **оген старт**

start õnnestus **старт удалтйз**

2. (*lennuki, kosmoseraketi ära- v väljalend*) **старт, жутскон**

lennuki start **аслобетлэн стартэз я. жутскемез**

rakett seati stardiks valmis **ракетаез стартлы дасязы**

Liitsõnad

stardi+

stardijoon **старт гож**

stardivalmis **стартлы дась**

stipendium <stip'endium stip'endiumi stip'endiumi stip'endiumi, stip'endiumi[de stip'endium/e s>; <stip'endium stip'endiumi stip'endiumi[t -, stip'endiumi[te stip'endiume[id s> (*õpinguiks v loometööks korrapäraselt makstav toetus*)

стипендия

riiklik stipendium, riigi stipendium **кун стипендия**

Liitsõnad

stipendiumi+

stipendiumipäev **стипендия басьтон нунал**

stipendiumisaaja **стипендия басьтйсь**

struktuur <strukt'uur struktuuri strukt'uuri strukt'uuri, strukt'uuri[de

strukt'uuri[sid_&_strukt'uur/e s> (*[sise]ehitus*) **пушсöзнэт, пуштус, ёзсöзнэт**

tektooniline struktuur GEOL **тектоника пуштус**

aine keemiline struktuur **тырметлэн хими пушсöзнэтэз**

keele häälikuline struktuur **кыллэн куара пушсöзнэтэз**

lause struktuur **веранлэн ёзсöзнэтэз**

Liitsõnad

struktuuri+

struktuurianalüüs **пушсöзнэтэз эскерон**

struktuuriement **пушсöзнэтлэн ёзэз**

struktuurimuutus **ёзсöзнэтлэн воштйськемез**

sugulane <sugulane sugulase sugulas[t sugulas[se, sugulas[te sugulas/i s>

чыжы-выжы, бöляк, иськавын; (*abielu kaudu*) **вармай**

kauge v kaugelt sugulane **кыдёкысь чыжы-выжы**

isa poolt v isapoolsed sugulased **атай ласянь чыжы-выжыос я. иськавынъёс**

Mari on Antsu v Antsuga sugulane **Мари Анслэн чыжы-выжыез**

Liitsõnad

sugulas+

sugulashinged **чыжы-выжы лулъёс**

sugulaskeel **чыжы-выжы кыл**

suhkur <s'uhkur s'uhkru s'uhkru[t -, s'uhkru[te s'uhkru[id s>

1. **сакыр**

peedisuhkur **кушман сакыр**

[pilli]roosuhkur **дюкендэр сакыр**

ostis kilo suhkrut **кило сакыр басьтйз**

joob kohvi suhkruka **кофе сакыртэк юэ**

2. **КЕЕМ** (*mono- ja disahhariidide kohta*) **сакыр**

piimasuhkur **лактоза**
puuviljasuhkur **фруктоза**

Liitsõnad

suhkru+

suhkruasendaja **сакырез воштйсь**

suhkrulusikas **чечыпуньы**

suhkruvaba **сакыртэм**

suhkur+

suhkurdiabeet, suhkurtõbi **сакыр диабет**

suhtlema <s'uhtle[ma suhel[da s'uhtle[b suhel[dud v> (lävima, [kellegagi] läbi
käima) **вераськыны**

üksteisega suhtlema **ог-огеныд вераськыны**

suhelda saab ka kirja teel **вераськыны луэ гожтэт пыр но**

Liitsõnad

suhtlemis+

suhtlemisprobleem, suhtlemisraskus **вераськон шуг-секытьёс**

suhtlemine <s'uhtlemine s'uhtlemise s'uhtlemis[t s'uhtlemis[se, s'uhtlemis[te
s'uhtlemis/i s> **вераськон, кусып возён**

suits <s'uits suitsu s'uitsu s'uitsu, s'uitsu[de s'uitsu[sid_&_s'uits/e s>

1. ЧЫН

aromaatne suits **ческыт зын**

hall suits **пурьсь чын**

paks v tihe suits **нап чын**

lõkkesuits **тылскем чын**

tulekahjude suits **тылжуослэн чынзы**

korstnast tõuseb suitsu **муръёмысь чын потэ**

pliit ajab suitsu [sisse] **плита чындэ**

2. (sigarett, pabeross) кыскон

peened v kallid suitsud **дуно кыскон**

pani suitsu põlema v tossama **кыскон аратйз**

3. (majapidamine, talu, pere) юрт

Liitsõnad

suits+

suitsmust **чын-сьёд**

suitssinine **чын-лыз**

suitsu+ (*suitsuga seotud*)

suitsuandur **чын сигнализация**

suitsuhais, suitsuhõng **чын зын**

suitsukorsten **муръё**

suitsuving **сурьм**

suitsu+ (*sigaretiga seotud*)

suitsuhimu, suitsuisu **тамак кыскем потон**

suitsupaber **кыскон кагаз**

suitsupits **тамак кыскыны вис**

suitsu+ (*suitsetatud*)

suitsujuust **чынатэм сыр**

suitsukala **чынатэм чорыг**

suitsuliha **чынатэм сйль**

suitsuvorst **чынатэм сйльтырем**

suitsetama <suitseta[ma suitseta[da suitseta[b suitseta[tud v>

1. (*sigarette, tubakat vms tarvitama*) **кыскыны**
palju suitsetama **трос кыскыны**
kanepit suitsetama **кенэм кыскыны**
2. KÕNEK (*suitsutama*) **чынатыны**
kalurid suitsetavad kalu **чорыгасьёс чорыг чынато**

Liitsõnad

suitsetamis+

- suitsetamisharjumus **кыскыны дышемсям**
suitsetamiskoht, suitsetamispaik **кыскон инты**

sukelduma <sukeldu[ma sukeldu[da sukeldu[b sukeldu[tud v>

1. (*vee alla laskuma, veepinnast allapoole ujuma*) **зымыны**
sukeldus pea ees vette v vee alla **йырыныз уллань зымиз**
part sukeldus toitu otsima **чөж сиён утчаны зымиз**
2. (*millesegi, kusagile sisenema, millesegi kaevuma, pugema*) **зымыны, пырыны**
lennuk sukeldus pilvedesse **аслобет пилемьёсы зымиз**
sisalik sukeldus auku **кензали пасе зымиз**
3. PILTL (*millesegi süüvima, süvenema*) **зымыны; (millelegi anduma, pühenduma) зымыны**
sukeldus mälestustesse **тодэ ваёнъёсаз зымиз**
sukeldus raamatutesse v lugemisse **книгаосы я. лыдзиськонэ зымиз**

sulama <sula[ma sula[da sula[b sula[tud v>

1. (*soojuse mõjul tahkest olekust vedelasse siirduma v pehmenema*) **шунаны;**
(*metalli, klaasi kohta*) **шунаны;** (*lahustuma*) **сылмыны**
lumi sulab **лымы шуна**
maapind ei ole veel jõudnud sulada **музъем шунаса өз ву на**
või sulas pannil **вөй табаын шуназ**
kook lausa sulab suus PILTL **торт ымын шуна**
2. PILTL (*[ülevoolavalt] tundeliseks muutuma v selline olema, kuumuse käes kannatama*) **шунаны**
süda sulab õnnest **сюлэм шудлэсь шуна**
ma lausa sulan kuumusest **посьлэсь чылкак сьлмисько**
3. (*millesegi hajuma, sujuvalt millekski üle minema, ühtset tervikut moodustama*) **сылмыны;** (*inimeste, inimrühmade kohta*) **сылмыны**
kanga triibud sulavad üksteisesse **басма гожъёс ваче сьлмо**
turistid sulasid rahvavoolu **туристьёс калык пöлы сьлмизы**
4. PILTL (*[tasapisi] vähenema, kahanema, kaduma*) **шунаны, бырыны;**
(*lahtuma*) **шунаны, төлзыны**
raha sulab ta käes v näppude vahel **коньдон со кыин шуна**
viha sulas pikkamööda **вожпотон дыр ортчемья шуназ**

Liitsõnad

sulamis+

- sulamistemperatuur **шунан температура**
sulamisvesi **тудву я. лымы ву**

sularahaautomaat <+autom'aat automaadi autom'aati autom'aati, autom'aati[de autom'aati[sid_&_autom'aat/e s> **коньдон я. уксё автомат**

sulatama <sulata[ma sulata[da sulata[b sulata[tud v>

1. (*soojuse mõjul sulama panema*) шунтыны
päike sulatas põldudel lume шунды бусыосысь лымыез шунтйз
öösel külmetab, päeval sulatab уйин кынтэ, нуназе шунтэ
2. (*metalli*) шунтыны, чыжтыны, чыжатыны; (*toiduaineid, jääd, vaha*)
шунтыны, чыжтыны; (*külmutatud olekust*) шунтыны (*lahustama*)
сылмытыны :
sulatab maagist rauda рудаысь корт чыжтэ
rasv sulatati көез чыжтйзы
sulatatud juust чыжтэм сыр
3. PILTL (*tundeliseks tegema, heldima panema*) шунтыны, небзытыны
nii ilus muusika, et sulatab südame сокем чебер крезьгур, сюзэмез ик шунтэ
4. (*millesegi liitma, ühtseks tervikuks ühendama*) сылмытыны, ватсаны
keeled sulatavad endasse võõraid elemente кылъёс пушказы мурт
элементъёсты сылмыто
neisse meloodiatesse on sulatatud rahvamuusika elemente со крезьгуръёсы
калык крезьгур люкетъёс ватсамын
5. PILTL (*lahtuma panema, hajutama*) шунтыны
oma hea tujuga oskas ta mu meelepaha sulatada зеч мылкыдыныз мынэсьтым
урод мылкыдме шунтыны быгатйз

sulg¹ <s'ulg sule s'ulge s'ulge, s'ulge[de s'ulge[sid_&_s'ulg/i s>

1. (*linnul*) тылы
kirjud suled ворпоё тылыос
jaanalinnusulg страуслэн тылыез
tiivasulg бурд тылы
udusulg гон
sulgedest padi гонлэсь миндэр
kerge kui sulg тылы кадь капчи
pardid nokitsevad v puhastavad v kohendavad sulgi чөжъёс тылыоссэс тазато
linnupojad on juba sulis v juba suled selga saanud тылобурдо пиослэн гонзы
воштйськемын ни
2. (*endisaegne kirjutusvahend, selline joonestus- v joonistusvahend*) тылы,
перо
hanesulg зазег тылы
kirjutussulg гожьяськон тылы
sulg jookseb kiiresti mööda paberit тылы кагаз вылтй жог ветлэ
3. PILTL (*sümboliseerib kirjutamist, kirjanduslikku tööd [ka selle laadi silmas pidades]*) тылы, перо
ajakirjaniku terav sulg журналистлэн лэчыт тылыез
kirjaniku sulest ilmub igal aastal romaan гожьясьчилэн тылыез улысь арлы
быдэ роман потэ

Liitsõnad

- sule+ (*linnusulgedega seotud*)
sulemadrats гон тушак
sulepadi гон миндэр
suletekk гон шобрет
sule+ (*linnu kohta*)
sulekandja тылобурдо
sulekera тютюпи
sule+ (*kirjutusvahendiga seotud*)
sulejoonistus тылыен суред

sule+ (*kirjandusliku tööga seotud*)
 suleharjutus, sulekatsetus, suleproov **ГОЖЪЯСЬКОН УЖ**
sulg+ (*sulgedega seotud; sulgedest tehtud; sulgedega täidetud*)
 sulgjopp **ГОН КУРТКА**
 sulgkroon **ТЫЛЫОСЛЭСЬ КОРОНА**
 sulglehvik **ТЫЛЫОСЛЭСЬ ВЕЕР**

sulg² <s'ulg sulu s'ulgu s'ulgu, s'ulgu[de s'ulgu[sid_&_s'ulg/e s]>

1. (*kinniolek, sulgus, ummik*) **ТЫГОН, ТЫГИСЬКОН**
 teesulg **СЮРЕС ТЫГИСЬКОН**
2. (*tõke, pais*) **ЧЫПЕТ**
 jääsulg **ЙӦ ТЫГИСЬКОН**
 jõe le pandi sulg ette **ШУРЕЗ ЧЫПЫНЫ**
3. (*aedik*) **КЕНЕР, КОТЫРТЭМ**
 seasulg **ПАРСЬ ВОЗӚН КОТЫРТЭМ**
 lambad pandi sulgu **ЫЖЪӚСЫ КОТЫРТЭМЕ ВОРСАЗЫ**
4. (*hrl pl*) (*kirjavahemärk*) **СКОБКА**
 ümarsulg **КОТЫРЕС СКОБКА**
 sulgude ette võtma **МАТ СКОБКАОСЫ ПОНЫНЫ**
 sulge avama **МАТ СКОБКАОСЫ УСЬТЫНЫ**

sulgema <s'ulge[ma s'ulge[da sule[b sule[tud v]; <s'ulge[ma s'ulge[da s'ulge[b s'ulge[tud v]>

1. (*ava v avaga eset kinni panema*) **ВОРСАНЫ, ПЫТСАНЫ; (kinnitusvahendit, sulgurit) ВОРСАНЫ :**
 sulges ukse **ӦСЭЗ ВОРСАЗ**
 sulges värava **КАПКАЕЗ ВОРСАЗ**
 pudel suleti v sulgeti korgiga **ӚЕНЕЛИКЕЗ ПЫТСАНЭН ВОРСАЗЫ**
 sulges jopi nõöbid **КУРТКАЭ БИРДЫАЗ**
 suleb v sulgeb sõrmedega mõlemad kõrvad **ЧИНЬЫОСЫНЫЗ КЫКСЭ ИК ПЕЛЬЗЭ ВОРСА**
 sulges vihmavarju **ЗОНТИКСЭ ВОРСАЗ**
 suletud iseloom **PILTL ВОРСАСЬКЕМ СЯМ**
2. (*takistama millegi liikumist, pääsu v kulgu*) **ВОРСАНЫ; (verejooksu) ПЫТСАНЫ**
 sapikivid on sulgenud sapijuha **ИЗЪӚС СЭП ПОТОНЭЗ ВОРСАЗЫ**
 laviin oli tee sulgenud **ЛАВИНА СЮРЕСЭЗ ВОРСАЗ**
 jõgi suleti paisuga **ШУРЕЗ ЧЫПЕТЭН ТЫМИЗЫ Я. ЧЫПИЗЫ**
3. (*[tegevust, tööaega] katkestama, lõpetama*) **ВОРСАНЫ; (voolu, ühenduse katkestamise kohta) КЫСЫНЫ**
 kauplus on lõunavaheajaks suletud **ВУЗАННИ НУНАЗЕЛЫ ВОРСАМЫН**
 lennuväli on tormi tõttu suletud **АЭРОДРОМ СИЛЬТӚЛЭН ЙЫРИН ВОРСАМЫН**
 linavabrik suleti **ЕТӢН ЗАВОДЭЗ ВОРСАЗЫ**
 sulges televiisori **ТЕЛЕВИЗОРЕЗ КЫСӢЗ**
 maksu tasumata jätmise eest telefon suleti **ТЫРИСЬКОНЭЗ ТЫРЫМТЭЭН СЭРЕН ТЕЛЕФОНЭЗ КЫСӢЗЫ**
4. (*kedagi v midagi vaba liikumist takistavalt ümbritsema, sellisesse seisundisse panema*) **ВОРСАНЫ; (ennast) ВОРСАСЬКЫНЫ**
 kinnipeetu suleti vanglasse **КУТЭМ МУРТЪӚСТЫ ТЮРМАЕ ВОРСАЗЫ**
 pärismaalased suleti reservaatidesse **ВЫЖЫ КАЛЫКЕЗ РЕЗЕРВУАРЪӚСЫ ВОРСАЗЫ**
 sulges sea aedikusse **ПАРСЕЗ КОТЫРТЭМЕ ВОРСАЗ**
5. (*ümbrusest eraldama, kinniseks muutma, eraldatuna eksisteerima*) :
 mets sulges silmapiiri **НЮЛЭС ИНГОЖЕЗ ВОРСАЗ**

suletud taluõu **котыртыса ворсам юрт**

6. (hrl tud-partitsiibina) (kitsamale ringkonnale määratuks tegema) ворсаны
suletud kohtuistung **ворсам суд**

sulud *pl* → *sulg*² (4)

supp <s'upp supi s'uppi s'uppi, s'uppi[de s'uppi[sid_&_s'upp/e s]>

1. шыд; (vedel) лым

jahtunud v külm supp **сийям шыд**

paks supp **нап шыд**

rammus supp **вөё шыд**

soolane supp **кузъыт шыд**

lihasupp **сйлен шыд**

seenesupp **губиен шыд**

suppi keetma **шыд пöзьтыны**

pani supi tulele **шыдэз тыл вылэ пуктйз**

lisa supile pipart **шыдэ пöсьтурын ватсаз**

tõstis suppi taldrikusse **шыдэз тэркыюсы жутказ**

2. (miski millegi poolest suppi meenutav) сулеп

jääsupp, jäätükkide[st] supp **йö сулеп**

lumesupp **лымы сулеп**

3. KÕNEK (segane asi, täbar olukord) жук

kuidas sa sellest supist pääsesid? **кызъы та жукысь мозмид тон?**

Liitsõnad

supi+

supikulp **шыд дуры**

supipott **шыд пурты я. кострюль**

supitaldrik **шыд сиён тэркы**

supivedel **шыд лым**

surema <sure[ma s'urr[a sure[b s'ur[dud, sur[i sur[ge surr[akse v]>

1. (elamast lakkama) кулыны :

piinarikast surma surema **курадъыса кулыны**

suri äkki **витёнтэм шорысь кулйз**

surnud hobune **кулэм вал**

2. PILTL (tunnet liialdades) кулыны

hirmust v hirmu kätte surema **кышкаса кулыны**

olen uudishimust suremas **тодэме потыса кулйсько ини**

suren igatsusest sinu järele **тынэсьтыд мöзмыса кулйсько ни**

3. (närbuma, kõdunema) кулыны, бырыны; (kuivama) куасьмыны

külma tõttu surid kõik taimed **кезъытлы луыса вань будосъёс кулйзы**

4. (tuimaks jääma [ja seejärel naha kirvendust v sipelgajooksu tundma])

зубектыны

liikmed on istumisest surnud **пукыса быгытьёс зубектйзы**

5. PILTL (kaduma, hääbuma, kustuma, vaibuma) бырыны, кулыны

armastus ei sure **яратон уг быры**

riigid sünnivad ja surevad **кунъёс кылдо но быро**

surm <s'urm surma s'urma s'urma, s'urma[de s'urma[sid_&_s'urm/i s]>

1. (organismi elutegevuse lakkamine) кулон, бырон

enneaegne surm **дырызлэсь вазь кулон**

hea v ilus v õnnis v kerge surm **капчи кулон**

surma kartma **кулонлэсь кышканы**
 kahte surma ei sure keegi **нокинлэн но кулонэз кык өвөл**
 2. (*surm sümboolse kujuna, personifitseeritult*) **кулон**
 vikatiga surm seisab selja taga **кусоен кулон тыбыр сьöрын сылэ**
 3. (*lõpp, häving*) **бырон**
 surmale määratud küla **бырыны кылем гурт**
 4. (*häda, vaev, nuhtlus*) **кышкан, курадзон**
 koolis oli mu surm matemaatika **школаын мынам кышканэ математика вал**
 5. KÕNEK (*väga haige ja viletsa inimese v looma kohta*) **кулэмысь улзем**
 hobused on tal kõik vanad surmad **вальёсыз солэн ваньмыз пересесь**
кулэмысь улземьёс

Liitsõnad

surm+

surmigav **кулымон мөзмыт**

surmväsinud **кулымон жадем**

surma+

surma-aasta **кулон ар**

surmaaeg **кулон дыр**

surnuaed <+'aed aia 'aeda 'aeda, 'aeda[de 'aeda[sid_&_'aed/u s> (*kalmistu*)

шайвыл

linna surnuaed **кар шайвыл**

käis surnuaias v surnuaial lilli kastmas **шайвылэ сяськаосы ву кысьтаны**

ветлйз

Liitsõnad

surnu+aia+

surnuaiavaht **шайвылэз возьмась**

suruma <suru[ma suru[da suru[b suru[tud v>

1. (*oma raskusega survena avalduma v tunda olema*) **зйбыны**; (*tahtlikult survet rakendama, peale v sisse vajutama*) **мертчыны**; (*rusuma, masendama*)

зйбыны

surus jalaga gaasipedaalile **пыдыныз газ педале зйбиз**

surus labida mulda **лопатаез музьеме мертчиз**

kull surus küüned jänese turja **душес гижыоссэ лудкечлэн сильсьöраз**

мертчиз

2. (*pressima, litsuma [hrl mingisse seisundisse v asendisse, kuhugi v mingis suunas]*) **нелькыны, паньгатыны**; (*vastu*) **паньгатыны, зйбыны**; (*vahelle, vahelt*) **донгиськыны**

донгиськыны

marju puruks v katki v püreeks suruma **узы-борыез нелькыны**

eesel surub jalad vastu maad ega liigu paigast **ишак пыдыныз музьеме**

пыкиське но интыысьтыз уг вырзы

surus nina vastu aknaruutu **нырзэ укно борды зйбиз**

surus kõrva vastu lukuauku **пельнызы тунгон пась борды зйбиськиз**

surus ennast ukse vahelt sisse **öс вискытй донгиськыз но пыриз**

surus näo patja **ымнырзэ миндэре зйбиз**

viinamarjadest surutud mahl **виноградэз нелькыса поттэм сок**

3. (*pigistama*) **шымыртыны**

surus suu kitsaks triibuks **ымдурзэ гумые шымыртйз**

surus silmad kõvasti kinni **синьёссэ зол шымыртйз я. кыниз**

surus sõrmed rusikasse **чиньёоссэ мыжыке шымыртйз**

4. (*rääkimise vm häälitsemise kohta*) **вераны**

surus läbi hammaste vihase vandesõna **пинь вистйз юриськон кылзэ вераз**
5. (toppima, pistma, [raskustega, pingutades] paigutama) донгыны
tal õnnestus kõik riided kohvrisse suruda **вань дйсьсэ чөмоданэ донгыны**
удалтйз

koer surus oma nina mulle pihku **пуны аслэсьтыз нырзэ ки пыдэсам донгиз**
surus käed sügavale taskutesse **киоссэ пыдло кисыюсаз донгиз**

6. (pingutama, pingutades edasi liikuma) сётскыны
surusime vastu tuult kodu poole **төллы пумит азылань сётскимы**
paat surus tormis edasi **силътöлын пыж азылань сётскиз**
surus end finišis esimeseks **финишын нырысетй интые сётскиз**

7. (tunglema, rüüsimä, parvlema) :

lehmad suruvad joogikünade juures **скальёс юон инты дорын донгаськыса**
сылө

soojadel suveõhtutel suruvad sääsed tiigi kohal **шуныт гужем жытьёсы**
чибинь уллёос чыпет вадьсын люкаськыса лобало

8. (survet avaldama, sundima) зйбыны

haigus on ta voodisse lamama surunud **висён сое валесэ выдтйз**

rahvas oli vaesusse surutud **калык ёрмонэн зйбемын вал**

talle suruti järjest uusi kohustusi kaela **ялан выль одноужьёсын зйбизы сое**

9. (summutama, tagasi hoidma) :

rääkis surutud häälel, et teised ei kuuleks **шыпыт вераськиз, мукетьёс медаз**
кылэ шуыса

10. SPORT (võrkpallimängus: ettetõstetud palli järsu alla suunatud löögiga üle võrgu lööma) кабыны; (tõstespordis) жутыны

surve <surve s'urve surve[t -, surve[te s'urve[id s>

1. (rõhk, rõhumine, surumine, raskus, press) зйбет :

jääsurve **йö зйбет**

veesurve **ву зйбет**

õhusurve **омыр зйбет**

puude ladvad paindusid maru tugeval survel v tugevast survest **силътöллэн**
зйбетэз улын писпу йыльёс някырскизы

2. (pealekäimine, mõjutamine vägivalla v ähvardusega) зйбет

administratiivne surve **администраци зйбет**

ajasureve **дыр зйбет**

Liitsõnad

surve+ (rõhuga seotud)

survejõud **зйбет кужым**

surve+ (pealekäimise v mõjutamisega seotud)

survevahend **зйбон амал**

suudlema <s'uudle[ma suudel[da s'uudle[b suudel[dud v> **чупаны; (teineteist)**

чупаськыны :

kätt suudlema **киез чупаны**

huultele v suule suudlema **ымдуре чупаны**

mulle ei meeldi lahkumisel suudelda **мыным уг кельшы кошкыку**

чупаськыны

suudlus <s'uudlus s'uudluse s'uudlus[t s'uudlus[se, s'uudlus[te

s'uudlus/i_&_s'uudluse[id s> **чупам, чупкарон**

kerge v põgus suudlus **капчи чупкарон**

hüvastijätusuudlus, lahkumissuudlus люкиськыса чупкарон
suudlus põsele баме чупам

suuliselt <s'uuliselt adv> (suusõnal, kirjaliku vahenduseta) вераса

suur <s'uur suure s'uur[t s'uur[de, suur[te s'uur[i adj, s>

1. (esemete, loodusobjektide, nähtuste, elusolendite v nende kehaosade kohta)

бадзым; (riiete kohta: liiga avar) бадзым, лопшо

suur tuba бадзым бӧлет

suur kirves бадзым тйр

suur leib бадзым нянь

suured lained бадзымесь тулкымьӕс

suur varvas бадзым пыдчиньы

suur ja selge käekiri таза но сайкыт кигожтэм

mõlemad vennad on suured tugevad mehed агай-выньӕс кыкназы но

бадзымесь кужмоесь воргороньӕс

põld on viis hektarit suur бусы вить гектар быдза

see mantel on mulle [liiga] suur та пальто мыным бадзым

2. (rohke, arvukas, massiline, rikkalik) бадзым

suured juuksed бадзым йырси

vaenlase kaotused olid suured тушмонлэн ыштоньӕсыз бадзымесь вал

vihm lõi suure tolmu kinni зор бадзымзэ тузонэз быдтйз

3. (rahaliselt, summalt, väärtuselt) бадзым

suur laen бадзым пунэмаьскон

suured palgad бадзымесь уждуньӕс

suur varandus бадзым ваньбур

4. (ajaliselt edenened, kesk- v kõrgpunkti jõudnud; täielik, kesk-, süda-) зэмос

suur valge väljas кырын чылкак югыт ини

suur hommik juba käes чукна вуэмын ини

päike on [juba] suures lõunas v suures kõrges шунды нуназын ини

on suur suvi зэмос гужем

suur talv hakkab mööda saama зэмос тол ортче ини

5. (ajaliselt pikk, pikaajaline, kaua kestev) бадзым

suur vahetund koolis школаын бадзым перемена

suure staažiga õpetaja бадзым стажен дышетйсь

jalad on suurest seismisest väsinud кема сылэмлэсь пыдъӕс жадизы

6. (täiskasvanud, täisealine, [küllalt v liiga] vana v vanem) бадзым

suureks kasvama бадзым будыны

lapsed on neil ammu suured нылпиоссы соослэн кемалась бадзымесь ини

7. (täiskasvanu, täisealine) бадзым

suurte meelelahutused бадзымьӕслэн шулдырьяськоньӕссы

8. (tavapärasest ületav, intensiivne, tugev [ja püsiv]) бадзым :

suur lärm бадзым куашетон

suur torm v maru бадзым сильтӧл

suur õnn бадзым шуд

9. (kuulus, tähtis, silmapaistev, ka valitsejate nimede koostisosana) бадзым;

(oluline, põhjanäev, arvestatav, tähelepanuv, vastutav) бадзым

suur kirjanik бадзым гожьясьчи

suur teadlane бадзым тодосчи

10. (innukas, kirglik, suurepärane, silmapaistev, tuntud, teatud, [kuri]kuulus,

eriline, tõeline) бадзым; (üllas, õilis, austust vääriv) быдзым

suure hingega inimene бадзым луло адями

noored olid omavahel suured sõbrad **егитьёс бадзымесь эшъёс вал**

11. (*kõrgelennuline*) **бадзым**; (*tühi, kõlav, suurustlev*) **тырттэм**

suured sõnad kodumaast ja vabadusest **дор музъем но эрик сярись**

бадзымесь кыльёс

12. (*[eriti] oodatud, paljutõotav, meeltüendav*) **бадзым**; (*kõrget klassi,*

kõrgetasemeline) **бадзым**

elu suur šanss **улонысь бадзым шанс**

pürib suurde poliitikasse **бадзым политикае кыстйське**

13. (*suursugune, tähtsamatest v validud isikuist koosnev*) **бадзым, дано**

oodati suuri külalisi **бадзым куноосты витизы**

14. (*[koos eitusega adverbiaalselt:] oluliselt, eriliselt, kuigivõrd*) **умой, трос**

ma ei saanud asjast suuremat sotti **тае мон умой валаса ой ву**

söögist ma praegu suuremat ei hooli **сиён понна мон али трос уг**

сюлмаськиськы

Liitsõnad

suur+

suurromaan **кузьмадёс**

suurtööstus **бадзым вузпоттон**

suure+

suurearvuline **трос лыдьем**

suureõieline **бадзым сяськаё**

suurendama <suurenda[ma suurenda[da suurenda[b suurenda[tud v]>

1. (*hulga, mahu v arvukuse kohta: avardama, laiendama, rohkendama,*

kasvatama, lisama) **бадзыматыны, будэтыны, паськитатыны**

külvipinda suurendama **кизён муэз бадзыматыны**

kasumeid suurendama **барышез бадзыматыны**

suurendatud fotod **бадзыматэм туспуктэмьёс**

2. (*tugevdama, intensiivistama, üha halvemaks v paremaks muutma*)

бадзыматыны, будэтыны

temperatuuri suurendama **температураез будэтыны**

kuumus suurendab janu **пось юэмпотонэз будэтэ**

ebaõnnestumised suurendavad masendust **удалтымтэос стрессэз будэто**

suurenema <suurene[ma suurene[da suurene[b suurene[tud v]>

1. (*[mahult, ulatuselt, kaalult v arvuliselt] kasvama, laienema, paisuma,*

rohkenema) **бадзыманы**

äikesepilv suurenes ähvardavalt **гудыри пилем кышкамон бадзыма**

silmad on hirmust suurenenud **кышкамлэсь синъёс бадзымазы**

2. (*intensiivistuma, tugevnema, süvenema, paranema*) **бадзыманы, кужмояны**

vihm suureneb üha **зор ялан кужмоя**

suurune <s'uurune s'uuruse s'uurus[t -, s'uurus[te s'uuruse[id_&_s'uurus/i adj]>

(*nii suur kui, teatud suurusega*) **быдза**

kanamunasuurune **курегпуз быдза**

majasuurune **корка быдза**

samasuurune **собыдза ик я. огбыдза**

taldrikusuurune **тэркы быдза**

suurus <s'uurus s'uuruse s'uurus[t s'uurus[se, s'uurus[te s'uurus/i_&_s'uuruse[id

s>

1. **быдзала**

muutuv suurus **воштйськись быдзала**
 toa suurus **бӧлетлэн быдзалаез**
 riigi territooriumi suurus **кун улосвыллэн быдзалаез**
2. (tunnete vm mõdetamatu kohta) быдзала, кужым
 näita oma armastuse suurust tegudega **яратэмедлэсь быдзалазэ ужъёсыныд**
возьматы
3. (suurusnumber) быдзала
 mantel on suuruselt paras, aga värv ei sobi **пальтолэн быдзалаез тупа, нош**
буёлэз уг кельшы
4. PILTL (täendus, tähtsus, vägevus, võimsus v võimekus, kõrge positsioon v
seisund) быдзала; (kõrged psüühilised v vaimsed omadused, üllus,
üllameelsus) быдзала, кужым, дан
 hingeline suurus **лул кужым**
 Rooma muistne suurus **Римлэн вашкала данэз**
5. (mingil alal silmapaistev v nimekas isik, kuulsus, äss, tegelane, asjamees)
быдзала
 filmisuurus **фильм быдзала**
 kutsutud olid kõik kohalikud suurused **ӧтемын вал ваньмыз интыысь**
быдзалаос

suusataja <suusataja suusataja suusataja[t -, suusataja[te suusataja[id s>
 (suuskur, suusasportlane) **куасэн мынйсь, куасэн нискылась**
 mäesuusataja **гурезьысь куасэн нискылась**
 veesuusataja **ву вылтй куасэн нискылась**

suusatama <suusata[ma suusata[da suusata[b suusata[tud v> **куасэн ветлыны**
я. нискыланы
 oskab lapsest saadik suusatada **пичи дырысеныз куасэн нискыланы быгатэ**

suusk <s'uusk suusa s'uuska s'uuska, s'uuska[de s'uuska[sid_&_s'uusk/i s>

1. куас
 kitsad suusad **сюбегесь куасьёс**
 kütisuusk **пӧйшуран куас**
 puusuusk, puidust suusk **пу куас**
 veesuusk **ву куас**
2. (seda meenutav detail, alus vm) куас
 lennuki parempoolne suusk **аслобетлэн бурпал куасэз**

Liitsõnad

suusa+
 suusamägi **куасэн нискылан гурезь**
 suusanina **куас ныр**
 suusariietus, suusarõivad **куасэн нискылан дйськут**

suutma <s'uut[ma s'uut[a suuda[b suude[tud, s'uut[is s'uut[ke v> (*võima,*
jaksama) быгатыны; (toime tulema, midagi oskama v saavutama) быгатыны
 haige ei suuda istuda **висись пукыны уг быгаты**
 jooksis nii kiiresti, kui suutis **быгатэмезья жог бызиз**
 see mees suudab sõna pidada **та пиосмурт сётэм кылзэ быдэстыны быгатэ**
 ega igamees suuda viisi pidada **котькин но кырзаны уг быгаты**

suveniir <suveniir suveniiri suveni'iiri suveni'iiri, suveni'iiri[de
 suveni'iiri[sid_&_suveni'iir/e s> (*meene) синпель, синпель кузьым*

rahvuslikud suveniirid **калык синпельёс**

Liitsõnad

suveniiri+

suveniirikauplus, suveniiripood **синпель вузанни**

suvi <suvi suve suve -, suve[de suve[sid s> **гужем**

kuiv suvi **кӧс гужем**

vihmane suvi **зоро гужем**

kesksuvi, kõrgsuvi, südasuvi **гужем шор**

vananaistesuvi **покчи гужем**

igal suvel, iga suvi **гужемлы быдэ**

Liitsõnad

suve+

suvejalats **гужем пыдкучтан**

suveülikool **гужем университет**

suvi+

suviniisu **валэс чабей**

suvioder **валэс йыды**

suvirukis **валэс зег**

suvila <suvila suvila suvila[t -, suvila[te suvila[id s> (*suvemaja*) **гужем корка**
nädalalõpuks sõidame suvilasse **арня пумын гужем корка мынйськомы**

Liitsõnad

suvila+

suvilakrunt **гужем корка вӧзысь музейм**

suvine <suvine suvise suvis[t -, suvis[te suvise[id *adj*> **гужем**

hilissuvine **бер гужем**

rongide suvine sõiduplaan **поездъёслэн гужем ветлон радзы**

sõime kerget suvist toitu **капчи гужем сиён сиимы**

sõber <sõber sõbra s'õpra s'õpra, s'õpra[de s'õpra[sid_&_s'õpr/u s, *adj*>

1. эш

kindel sõber **оскымон эш**

lähedane sõber **матысь эш**

lahutamatud sõbrad **люконтэм эшъёс**

2. (poolehoidja, pooldaja, millegi austaja) гажась

jalgpallisõber **футболэз гажась**

looduse sõber **инкуазез гажась**

3. KÕNEK (sõbraks olev, sõbrana esinev) эш

ta on kõikidele sõber mees **со ваньмызлы эш**

sõbralik <sõbral'ik sõbraliku sõbral'ikku sõbral'ikku,

sõbralik/e_&_sõbral'ikku[de sõbral'ikk/e_&_sõbral'ikku[sid *adj*> **эшлыко**

sõbralik vestlus **эшлыко вераськон**

sõbralik pilk **эшлыко учкем**

sõbralikud naaberriigid **эшлыко бускель кунъёс**

majanaabrite vahel valitsesid sõbralikud suhted **коркась бускельёслэн**

кусыпъёссы эшлыкoesь вал

sõbranna <sõbr`anna sõbr`anna sõbr`anna[t -, sõbr`anna[de sõbr`anna[sid s>, *ka*
sõbratar **эш**

ammused sõbrannad кемалась эшъёс
Mardi uus sõbratar Мардилэн выль эшез

sõbratar <sõbratar sõbratari sõbratari sõbratari, sõbratari[de sõbratar/e s> vt
sõbranna

sõda <sõda sõja sõda s'õtta, sõda[de sõda[sid_&_sõd/u s>

1. **ож, ожмаськон**

maailmasõda дунне ож

sõjas langema v hukkuma ожын кулыны я. бырыны

2. (*mäng*) **войнаен**

lapsed mängisid puuriitade vahel sõda нылпиос артанаос вискин войнаен
шудйзы

3. PILTL (*võitlus, konflikt*) керетон, ож, ожмаськон

perekondlik sõda семьяын керетон

sõnasõda кылож

alustasime sõda umbrohu vastu жагтурынэн ожмес кутском

Liitsõnad

sõja+

sõjaajalugu ожлэн ассюресэз я. историез

sõjapropaganda ож пропаганда

sõdima <sõdi[ma sõdi[da sõdi[b sõdi[tud v>

1. (*sõda, relvastatud võitlust pidama*) ожмаськыны

vapralt sõdima кышкатэк ожмаськыны

haavatu sõdimised olid selleks korraks sõditud сөсыртэм мурт понна ож
быремын вал

2. PILTL (*millegi vastu välja astuma ideoloogilisel v psühholoogilisel tasandil*)
нюръяськыны

sõdis halbade kommete vastu урод сямъёслы пумит нюръяськиз

sõidutama <sõiduta[ma sõiduta[da sõiduta[b sõiduta[tud v> ворттылытыны;

(*ihes suunas*) нуыны :

lapsi kelguga sõidutama нылпиосты дөдьыен ворттылытыны

palusin end linna sõidutada монэ каре нуыны кури

paadimees sõidutas järve peal puhkajaid пыжен ужась шутэтскисьёсты
пыжен ворттылытйз

poisid sõidutavad veelombis paberist laevu пиос вупукемын кагазлэсь
вулэйкыосты лэзьяло

sõidutee <+t'ee t'ee t'ee[d -, t'ee[de_&_tee[de t'ee[sid_&_t'e[id s>

1. **сюрес**

munakividega sillutatud sõidutee изэн шобыртэм сюрес

2. MER **сюрес**

laev kaldus sõiduteelt kõrvale вулэйкы сюрес выльысь палэнскиз

sõit <s'õit sõidu s'õitu s'õitu, s'õitu[de s'õitu[sid_&_s'õit/e s>

1. (*sõitmine*); (*meritsi*); (*õhutsi*); (*sisekohakäänetes: sõitmine kui töö*); (*traav,*
sörk, kiire minek) :

kiire sõit жог мынон

bussisõit автобусэн мынон

lennukisõit аслобетэн мынон

siiasõit **татчы мынон**

sinnasõit **отчы мынон**

tagasisõit **берлань мынон**

ärasõit **кошкон**

mul on kahju, et sõit nii kiiresti lõppes **мыным жаль, мынонмы я. сюрес**

сокем жог быриз шуыса

2. (reis, teekond) мынон, сюрес

sea end sõiduks valmis v sõidule **сюрес вылэ потыны дасяськы**

sõidu peal jõudsin raamatu läbi lugeda **мынытозь книгаез пумозяз лыдзьыны**

вуй

3. SPORT Чошатскон; (sõiduvõistluste üks osa) заезд :

jalgrattasõit **велосипед чошатскон**

suusasõit **куасэн бызьылонья чошатскон**

4. PILTL (tagantsundimine, mahv, tamp, ränk töö) бызьылон :

perenaine sai kõige rohkem sõitu, tema oli hommikust õhtuni jalul

кышномуртлы трос бызьылон йөтйз, чукнаысен жытозь со пыд йылаз вал

Liitsõnad

sõidu+

sõiduaeg **мынон дыр**

sõidudokument **мынон-ветлон документ**

sõiduraha **мынон коньдон**

sõitma <s'õit[ma s'õit[a sõida[b sõide[tud, s'õit[is s'õit[ke v>

1. (korduvalt v edasi-tagasi) ветлыны; (üks kord v samas suunas) мыныны;

(veesõidukiga korduvalt v mitmes suunas) ветлыны; (üks kord v kindlas

suunas) мыныны; (õhusõidukiga korduvalt v mitmes suunas) ветлыны; (üks

kord v kindlas suunas) мыныны :

bussiga sõitma **автобусэн мыныны**

sõida edasi! **азьлань мын!**

sõitke minuga kaasa! **монэн чош мынэ!**

sõidab hobuse seljas **вал вылын мынйсько**

tavaliselt sõidan tööle autoga, täna sõidan bussiga **котьку сямен уже**

машинаен ветлйсько, туннэ автобусэн мынйсько

sõitsime ringiga ümber järve **тыэз котыртыса мынймы**

seda teed olen ma palju sõitnud **та сюресэз мон трос пол ортчемын**

sõitsime paadiga vastuvoolu **пыжен орлы пумит мынймы**

oskab juba uiskudega v uiskudel sõita **конькиен ветлыны быгатэ ни**

2. (reisima, liikuma kindlas suunas) мыныны

sõitis lennukiga Moskvasse **Москавае аслобетэн мынйз**

sõidan laevaga Helsingisse **Хельсинкие вулэйкыен мынйсько**

sõlm <s'õlm sõlme s'õlme s'õlme, s'õlme[de s'õlme[sid_&_s'õlm/i s>

1. герд

kahekordne sõlm **кык полэс герд**

keeras juuksed kuklasse sõlme **йырсиэз йыртышказ люкаса кутйз**

2. PILTL (ringikujuline kõrvalepõige otsesuunast, vigurlennu element) котыр

põgenedes teeb jännes haake ja sõlmi пегзыкуз лудкеч кожоньёс но котырпёс

лэсьтэ

3. MED, VET (jämenenud koht, sõlmeke, paapul) герд, пыктос

tihked sõlmed jalgadel **пыдъёсысь чурытэсь гердъёс**

Liitsõnad

sõlm+

sõlmjaam шор станция
sõlmprobleem бадзымез ужпум

sõlmima <s'õlmi[ma s'õlmi[da sõlmi[b sõlmi[tud v>

1. (*sõlme v kokku siduma*) герзаны, герзалтыны, думыны
lipsu ette sõlmima галстук думыны
naine sõlmis rätikunurgad kukla taha кышномурт кышет пумьёссэ чырты
бераз думылыз
sõlmis nõõri otsa silmuse v nõõri otsa silmuseks гозы пумез герзалтыз
sõlmis lõngajupid kokku v üksteise külge сйньыс юдэсьёсты ваче герзас
2. (*sõlmtehnikas valmistama*) пуныны
sõlmitud pits пунэм чильтэр
3. (*mingit mõttelist ühendust looma v algatama*) герзаны
sõlmis väga kergesti uusi tutvusi туж жог выль кусыпъёс тупатыз

sõna <sõna sõna sõna s'õnna, sõna[de sõna[sid_&_sõn/u s>

1. **кыл**
kirjakeelne sõna гожтэм кыл
sõna tähendus кыллэн пуштроез
summa tuleb kirjutada sõnadega суммаез кыльёсын гожтоно
  2. (*keeles, keelekasutuse kohta*) кыл
kirjanik valitseb hästi sõna гожьясьчи кылэз умой тодэ
  3. (*rääkimise, kõneluse kohta, koos väljenduslaadi osutava iseloomustamisega*)
кыл
heakskiidusõnad ушъян кыльёс
tänuõnad тау кыльёс
ma usun tema sõnu мон оскисько солэн кыльёсызлы
  4. (*suuline teadaanne, teade, sõnum*) ивор
saatis Saksamaalt sõna, et on elus ja terve Германийыс ивор ыстыз, улэп но
таза шуыса
  5. (*otsustav, kaalukas ütlus, luba esineda, võimalus kõnelda*); PILTL (*midagi kõige uudsemat, moodsamat teaduses, tehnikas*) кыл
otsustav sõna ses asjas jäi isale та ужын берпуметйез кыл атайлы кылиз
on see sinu viimane sõna? берпуметй кылыд-а та?
see ooper on uus sõna helilooja loomingus та опера крезьгурчилэн ужаз выль
кыл луэ
  6. (*lubadus, tõotus, ausõna*) сётэм кыл
annan sõna et ... кыл сётйсько, ... шуыса
ta pidas oma sõna сётэм кылзэ быдэстыз
  7. **RELIG кыл**
- Liitsõnad**
sõna+
sõnajõud кыллэн кужымез
sõnalaen асэстэм кыл
sõnamäng кыл шудон
sõnavabadus вераны эрик

sõna kuulama кылзйськыны

sõnama <sõna[ma sõna[da sõna[b sõna[tud v>

1. (*ütleva, lausuma, mainima*) вераны, шуыны
peremees sõnas, et läheb välja воргорон потйсько шуиз

2. KÕNEK (*sõnadega halba tekitama, sõnuma, ära sõnama*) веднаны, верам кадь луыны, син уськытыны
oma tervist kiitma ma ei hakka, muidu sõnan veel ära тазалыкме уг ушъя,
верам кадь луоз

sõnaraamat <+raamat raamatu raamatu[t -, raamatu[te raamatu[id s>

кыллюкам, кылбугор; (*väike*) кыллюкам, кылбугор
taskusõnaraamat кысыын нуллон кылбугор
õigekirjutussõnaraamat шонер гожъяськөнъя кыллюкам
eesti-saksa sõnaraamat эстон-немец кыллюкам
sõnaraamatut kasutama кыллюкамеэ уже кутыны

Liitsõnad

sõna+raamatu+

sõnaraamatukoostaja, sõnaraamatutegija кыллюкамеэ люкась

sõnastama <sõnasta[ma sõnasta[da sõnasta[b sõnasta[tud v> (*midagi sõnadesse panema, sõnades väljendama*) кыльёсын вераны, гожтыны

reeglit sõnastama эсэпъёсты кыльёсын вераны
kui hästi sa oskad oma mõtteid sõnastada! макем умой быгатйськод тон малпанъёстэ кыльёсын вераны!
autor sõnastas oma teose mõne nädalaga автор произведенизэ көнъя ке арня куспын гожтйз

sõnastik <sõnast'ik sõnastiku sõnast'ikku sõnast'ikku,

sõnastik/e_&_sõnast'ikku[de sõnast'ikk/e_&_sõnast'ikku[sid s> (*korrastatud sõnavarakogu*) кыллюкам, кылбугор; (*sõnaraamat*) кыллюкам; (*väiksem*) кылбугор
kakskeelne sõnastik кык кыло кылбугор

sõnavara <+vara vara vara v'arra, vara[de vara[sid s> (*leksika*) кылолык,

лексика
laensõnavara, laenuline sõnavara асэстэм кылолык
põhisõnavara инъёт кылолык
sugulaskeelte ühine sõnavara чыжы-выжы луись кыльёслэн огъя кылолыксы

Liitsõnad

sõna+vara+

sõnavaratöö кылолык я. лексикографика уж

sõnn <s'õnn sõnni s'õnni s'õnni, s'õnni[de s'õnni[sid_&_s'õnn/e s>

1. (*suguküps isane veis, pull*) ош, ошак
kuri sõnn oli ketist lahti pääsenud лек ошак жильыысьтыз мозмиз вал
2. PILTL (*suur tugev mees, pull*) ош; (*kiimaline mees, täkk, jäär*) кобель

Sõnn <s'õnn sõnni s'õnni s'õnni, s'õnni[de s'õnni[sid_&_s'õnn/e s> (*tähtkuju*) Ош

sõnum <sõnum sõnumi sõnumi[t -, sõnumi[te sõnume[id s> ивор; (*lühike kirjutis*) вакчи гожтэм, → ивор

halb sõnum урод ивор
hea sõnum зеч ивор
[aja]lehesõnum газет ивор
saatis sõnumi, et sõidab ära кошке шуыса ивор ыстйз

sõprus <s'õprus s'õpruse s'õprus[t s'õprus[se, s'õprus[te s'õprus/i_&_s'õpruse[id

s> ЭШЬЯСЬКОН

tõeline sõprus ЗЭМОС ЭШЬЯСЬКОН

sõprust pidama {kellega} ЭШЬЯСЬКЫНЫ

Liitsõnad

sõprus+

sõprussidemed ЭШЬЯСЬКОН КУСЫПЬЁС

sõrm <s'õrm sõrme s'õrme s'õrme, s'õrme[de s'õrme[sid_&_s'õrm/i s> ЧИНЬЫ :

peenikesed sõrmed ВЕКЧИЕСЬ ЧИНЬЫОС

nimetu v neljas sõrm НИМТЭМЧИНЬЫ

esisõrm, esimene sõrm АЗЬЧИНЬЫ

kesksõrm, keskmine sõrm, kolmas sõrm ШОРЧИНЬЫ

nimetissõrm НИМТЭМ ЧИНЬЫ

sõrmusesõrm, neljas sõrm НИМТЭМ ЧИНЬЫ

väikesõrm, väike sõrm, viies sõrm ЧӨЛЫЫ

sõrme küüs ГИЖЫ

Liitsõnad

sõrme+

sõrmejalg ЧИНЬЫ ПЫТЬЫ

sõrmelüli ЧИНЬЫ ЁЗ

sõrmeapakune ЧИНЬЫ ЗӨКТА

sõrmepeikkune ЧИНЬЫ КУЗЬДА

sõrmus <sõrmus sõrmuse sõrmus[t -, sõrmus[te sõrmuse[id s> ЗУНДЭС;

(*kalliskiviga [massiivne]*) ИЗЭН ЗУНДЭС

hõbesõrmus, hõbedast sõrmus АЗВЕСЬ ЗУНДЭС

pani endale sõrmuse sõrme ЧИНЬЫАЗ ЗУНДЭС ПОНЙЗ

tüdrukul on sõrmus sõrmes НЫЛЛЭН ЧИНЬЫАЗ ЗУНДЭС

armastan sõrmuseid kanda ЯРАТЙСЬКО ЗУНДЭСЬЁСЫН ВЕТЛЫНЫ

sõstar <sõstar s'õstra sõstar[t -, sõstar[de s'õstra[id s> ВОТ (*marjapõõsas* Ribes,

selle mari) СУТЭР

must sõstar ВОТ (Ribes nigrum) СЬӨД СУТЭР

punane sõstar ВОТ (Ribes rubrum) ГОРД СУТЭР

valge sõstar ТӨДЫ СУТЭР

sõstraid korjama СУТЭР БИЧАНЫ

Liitsõnad

sõstra+

sõstrakobar СУТЭР ГУРЫ

sõstramari СУТЭР

sõstrapõõsas СУТЭРПУ Я. СУТЭРПУД

sõstravein СУТЭР ВИНА

säilima <s'äili[ma s'äili[da säili[b säili[tud v> (*alal hoiduma, alles jääma, mitte hävima, mitte rikkema*) ВОЗИСЬКЫНЫ; (*[millestki suuremast] järele jääma*)

КЫЛЫНЫ :

vanad puuehitised on hästi säilinud ВУЖ ПУ ПУКТЙСЬКЕМЬЁС УМОЙ

ВОЗИСЬКЕМЫН

säilis hea läbisaamine naabritega БУСКЕЛЬЁСЫН ЗЕЧ КУСЫП КЫЛИЗ

vana loss hävines, ainult müürid on säilinud ВУЖ ЗАМОК БЫРИЗ, БОРДДОРЬЁС

ГИНЭ КЫЛИЗЫ

need murded on säilinud meie päevini та вераськетъёс асьме дырозь
ВОЗИСЬКИЗЫ
vanad tavad paraku ei säili вуж йылольёс уг возисько
sooja ilmaga värske kala ei säili шуныт куазен чорыг уг возиськы
naine on juba pensionieas, kuid hästi säilinud KÕNEK кышномурт пенсионер
аресаз ини, озьы ке но, зеч возиськемын

säilitama <säilita[ma säilita[da säilita[b säilita[tud v>

1. (*jätkuvalt alal hoidma [kaitstes rikkemise, kahjustuste eest]*) возыны
talvel säilitatakse kartuleid keldris толалтэ картошез выжулын возё
liha säilitame soolatuna või külmutatuna сйлез сылалтыса яке кынтыса
ВОЗИСЬКОМ

2. (*kaitstes hävitamise v hävimise eest*) утыны
sõjas püüab igauks oma elu säilitada ожын котькин но улонзэ утыны
тырше

vana park säilitatakse вуж паркез утёзы

3. (*alles hoidma, mitte minetama*) возыны
säilitas tihedad sidemed sõpradega эшъёсыныз зеч кусыпъёс возиз
riie oli ka pärast pesu oma värvuse säilitanud басма миськем бере но буёлзэ
ВОЗИЗ

4. (*endisel kujul, muutumatuna alles jätma v hoidma*) :
säilitas abiellumisel oma neiu põlvenime бызьыкуз аслэсьтыз ныл дыр нимзэ
кельтйз

Liitsõnad

säilitamis+

säilitamisaeg возён дыр

säilitamiskoht возён инты

särama <sära[ma sära[da sära[b sära[tud v>

1. (*valgusallika kohta: tugevasti helendama, valgust kiirgama*) пиштыны
päike särab pilvitus taevas пилемтэм инбамын шунды пиштэ
nägu lõi õnnest särama ымныр шудэн пиштыны кутскиз
silmad säravad rõõmust синъёс шумпотонэн пишто

2. (*valgust peegeldades helkima, sätendama*) пиштыны, чияны
saal säras kullast ja hõbedast зал зарнилэсь но азвесьлэсь чияз
lumi särab päikese käes лымы шунды шорын чия
purskkaevu pritsmed säravad vikerkaarevärvides фонтанысь ву шапыкъёс
вуюись буэльёсын пишто

3. (*puhaste, kirgaste värvidega silma hakkama*) пиштыны
kask särab sügisel lehekullas кызыпу сйзьыл куар зарниеныз пиштэ
toad säravad puhtusest бөлетъёс чылкытлэсь пишто

4. (*millegagi välja paistma, hiilgama*) :
kõneosavuse poolest ta ei sära вераськыны быгатон ласянь со уг пишты
siin lõi ta talent särama татын солэн талантэз пиштыны кутскиз

särk <s'ärk särgi s'ärki s'ärki, s'ärki[de s'ärki[sid_&_s'ärk/e s> (*ülakeha kattev alusrõivas, käistega meeste pealistrõivas, päevasärk*) дэрём

alussärk, alumine särk улдэрём

frakisärk фрак дэрём

imikusärk нуны дйсь

naistesärk кышномурт дэрём

T-särk футболка

öösärk **изён дэрём**
särk käib eest lahti **азяз бирдыяськись дэрём**
pane särk selga **дэрём дйся**
võttis särgi seljast [ära] **дэрёмзэ куштйз**
ta on palja särgiga v särgi väel **со дэрём коже**
armastab kanda tumedat särki **пеймыт дэрём нуллыны яратэ**
kas sa kannad seda särki pükstes või pükste peal **та дэрёмдэ штани пушкад**
тырыса яке штани вылад поттаса нулльськод

Liitsõnad

särgi+

särgikaelus **дэрём сирес**
särginöör **дэрём бирды**
särgiselg **дэрём тыбыр**
särgivarrukas **дэрём саес**

säär <s'äär sääre s'äär[t s'äär[de, säär[te s'äär[i s>

1. (*jalasäär inimesel, loomal, linnul, putukal*) **пыдьюмыл**
kuri koer lõi hambad säärde **урод пуны пыдьюмылэ куртчиськыз**
vesi ulatub poolde säärde v on poole sääreni **ву пыдьюмыллэн жыныюзяз вуэ**
2. (*säärt kattev jalatsi osa*) **кунчи, гумы; (saapa, vildi, suka osa) кунчи**
püksisäär **штани кук**
saapasäär **сапег кунчи**
vildisäär **гынсапег кунчи**
kirjatud säärtega sukad **пужыё кунчиен пыдвыльёс**
pista pükste sääred saabastesse **штани кукъёстэ сапегад тыр**
keeras pükste sääred üles **штани кукъёссэ пужалляз**
3. (*miski kujult v ülesandelt säärt meenutav*) **кук**
sirkli sääred **циркульлэн кукъёсыз**
4. (*väike piklik neem, maasäär*) **кожйыл ныр, дур**
kruusasäär **кольё дур**
liivasäär **луоё дур**
paat sõitis ümber sääre otsa **пыж кожйыл нырез котыртыса кошкыз**

Liitsõnad

sääre+

säärehaavand **пыдьюмыл яра**
säärelihased **пыдьюмыл быгытьёс**

sääsk <s'ääsk sääse s'ääske s'ääske, s'ääske[de s'ääske[sid_&_s'ääsk/i s> **чибинь**

verejanulised sääsed **вирьюись чибиньёс**
peletab oksaga sääski eemale **ваен чибиньёсты улля**

Liitsõnad

sääse+

sääsehammustus **чибинь куртчем**
sääsepirin **чибинь бызгетэм**

säästma <s'ääst[ma s'ääst[a säästa[b sääste[tud, s'ääst[is s'ääst[ke v>

1. (*kokku hoidma*) **жикытатыны, шыръяны**
elektrienergiat säästma **езтылэз жикытатыны**
kütteturba kasutamisel säästame puitu **эстйськон торфез уже кутыса, пуэз**
жикытатом
ostes odavama pileti säästis ta kümme krooni **дунтэмгес билет басьтыса, дас**
крона шыряз

jõudu säästmata täitis ta oma rasket kohustust **кужымзэ шыръятэк, секыт**
одноужзэ быдэстйз

2. (*kedagi halastavalt kohtlema, kellelegi armu heitma*) **жаляны**; (*millegi eest hoidma, millegagi hoolivalt ümber käima*) **утыны**
saatus on sind säästnud **адзонэд тонэ утиз**
aastad ei säästa meid **аръёс милемыз уг жаляло**
säästke oma tervist! **утелэ тазалыктэс!**

söök <s'öök söögi s'ööki s'ööki, s'ööki[de s'ööki[sid_&_s'öök/e s]>

1. (*söök, toit*) **сиён**; (*looma-*) **сиён**

maitsev söök **ческыт сиён**

seasöök **парсь сиён**

sööki tegema v valmistama **сиён позьтыны я. дасяны**

tegi söögi soojaks **сиёнэз шунтиз я. пöсятйз**

pool palka kulub söögi peale v söögile v söögiks **уждунлэн жыныез сиёнлы**
кошке

2. (*söömine*) **сиськон**; (*söögiaeg*) **сиськон дыр**

hommikusöök **чукназэ сиськон**

õhtusöök **жытсэ сиськон**

söögi ajal **сиськон дыре**

söökla <s'öökla s'öökla s'öökla[t -, s'öökla[te s'öökla[id s]> **сиськонни, столовой**
tehasesöökla, tehase söökla **завод сиськонни**

Liitsõnad

söökla+

sööklatoit **сиськонни сиён**

sööma <s'öö[ma s'üü[a s'öö[b s'öö[dud, s'õ[i söö[ge süü[akse v]>

1. **сиыны** :

hommikust sööma **чукназэ сиськыны**

õhtust sööma **жытсэ сиськыны**

leiba sööma **нянь сиыны**

söüb üksi kolme eest **огназ куинь адями понна сиське**

kas teil kodus süüa on? **дорады сиёнды вань-а?**

kõht on tühi, tahan süüa **кõты сьюма, сиеме потэ**

sõin kõhu kõvasti täis **кõтыз тырымон сиськиз**

me sööme kolm korda päevas **нуналаз куинь пол сиськиськомы**

toit on valmis, palun sööma! **сиён дась, лыктэлэ сиськыны!**

2. (*parasiitputukate kohta: purema, hammustama, närima*) **сиыны, йырйыны**;
(*auklikuks*) **сиыны, кораны**; PILTL (*etteheidete v süüdistustega kiusama, närima*) **сиыны, йырйыны**

koid olid suurrätikusse augud söönud **кей бадзым кышетэз пась карыса сиём**
я. корам

3. (*esemete, ainete, olukordade kohta: närima, uuristama, kulutama*)

быдтыны; (*söövitades kahjustama, hävitama*) **быдтыны**

lained söövad kaldaid **тулкымъёс ярдурез быдто**

vesi sõi kivilt kirja **ву из вылысь гожтэмез быдтйз**

rooste sööb rauda **сыномон кортэз быдтэ**

raske töö oli tervise söönud **секыт уж тазалыкез быдтйз**

4. (*suuri kulutusi nõudma, vara kulutama, neelama*) **сиыны**

vana ahi sööb palju kütet **вуж гур трос эстйськон сие**

inflatsioon sõi kõik sääststud **инфляция вань шыръямъёсыз сииз**

5. PILTL (*tunnete kohta: piinama, vaevama, rõhuma, närima*) **йырыны,**
сиыны
igatsus sõi hinge **мөзмон лулэз йырийиз**
teda sööb kadedus **сое вожьяськон йырьё**

söötma <s'ööt[ma s'ööt[a sööda[b sööde[tud, s'ööt[is s'ööt[ke v>

1. (*süüa andma, toitma*) **сюдыны :**

peremees läks hobuseid söötma **кузё вальёсыз сюдыны кошкиз**

poisike söödab ädalal loomi **пияш нордосын пудо сюдэ**

kas sul sead on juba söödetud? **парсьёсыд сюдэмын-а ни?**

ta söötis mul kõhu täis **көттырытозям сюдйз**

tädi söötis meid kookidega **апай милемыз пирожноен сюдйз**

2. (*seadmesse, masinasse [töötlemiseks] materjali sisse viima, sisestama*)

пыртыны, поныны

lähteandmed tuleb arvutisse sööta **сётэтьёсты компьютере пыртоно**

söötis pangakaardi rahaautomaati **банк картазэ коньдон автоматэ понйз**

3. SPORT (*palli, litrit heites, lüües, visates teisele oma võistkonna mängijale*

toimetama) **сётыны; (värava ette) сётыны**

söödab palli edurivimehele **нападающийлы туп сётэ**

4. (*sööta õngekonksu otsa panema*) **поныны**

õnge söödetakse vihmaussiga **визнан курике нумыр поно**

Liitsõnad

söötmis+

söötmissaeg **сюдон дыр**

söötiskoht **сюдон инты**

söötmissviis **сюдон амал**

süda <süda südame südan[t -, südame[te südame[id s>

1. **сЮЛЭМ**

inimsüda, inimese süda **адями сЮЛЭМ**

looma süda **пөйшур сЮЛЭМ**

süda tuksub **сЮЛЭМ жугиське я. тэтча**

arst kuulab haige südant **эмъясь висисьлэсь сЮЛЭМЗЭ кылзэ**

haige kurdab südant **висись сЮЛЭМЫЗЛЫ жождтйське**

süda jäi seisma v lakkas töötamast **сЮЛЭМ дугдйз**

2. (*looma, linnu elund lihasaadusena*) **сЮЛЭМ**

sea süda **парсь сЮЛЭМ**

3. PILTL (*seoses hingeelu ja mitmesuguste sisetunnetega, sisim, hing*) **сЮЛЭМ,**

лул-сЮЛЭМ

süda on rõõmus **сЮЛЭМ шумпотэ**

muretu v kerge südamega asuti teele **капчи сЮЛЭМЕН сюрес мытйзы**

süda läks v muutus kurvaks v nukraks **көт жожд луиз**

süda on valu täis v valutab **сЮЛЭМ висёнэн тырмемын я. висе**

süda ei anna v ei saa rahu **сЮЛЭМ уг буйга**

süda aimab halba **сЮЛЭМ уродзэ шөдэ**

see töö on mulle südame järgi **та уж сЮЛЭМЯ**

4. PILTL (*iiveldustunde puhul*) :

süda läks äkki pahaks **шөдтэк шорысь өскеме потйз**

mu süda on paha rasvasest toidust **көё-вөё сиёнлэсь өскеме потэ**

ta süda ei kannata autosõitu **машинаын ветлэмез өскемез потэмен уг лу**

5. (*midagi kujult südant meenutavat*) **сЮЛЭМ**

ärtu masti märgib punane süda **черви картаез горд сЮЛЭМ возьматэ**

6. (*mingi maa-ala, hoone keskosa, keskus*) шор, сյолэм, шорсյолэм
linnasüda кар шор
metsasüda нюлэс шор
pealinn on riigi süda шоркар - кунлэн сյолэмыз
olime pargi südames ми парклэн шораз вал
see noormees on ühingu süda со егит пи огазаяськонлэн шорсյолмыз луэ

7. (*südaosa, südamik*) шор
õunasüda, õuna süda улмолэн шорыз
pliiatsi grafiidist süda карандашлэн графит шорыз

Liitsõnad

süda+

südakevad тулыслэн шорыз

südame+

südamehaavad сյолэм яраос

südamelihas сյолэм быгыт

südamelähedane сյолэмлы матын

südaöö <+'öö 'öö 'öö[d -, 'öö[de_&_öö[de 'öö[sid_&_'ö[id s> (*kesköö*) уйшор

käes on südaöö уйшор вуиз

südaööks jõuame koju уйшорлы доре вуомы

see juhtus südaööl со уйшоре луиз

sügama <süga[ma süga[da süga[b süga[tud v> (*kratsima*) корманы (*end*)

кормаськыны :

sügab end kaenla alt кунулзэ корма

siin sügab end vastu aeda парсь кенер борды кормаське

sügav <sügav sügava sügava[t -, sügava[te sügava[id adj>

1. (*ümbruse pinnast allapoole, eesmisest pinnast tahapoole, kaugemale ulatuv*)

мур

sügav jõgi мур шур

sügav auk мур гоп

sügavad kortsud муресь кисыриос

2. (*pikkade tugevate hingetõmmete, ohete kohta, madala hääle, heli, sügavate värvitoonide, tugeva pimeduse kohta*) мур

sügav hingamine мур шокан

sügav bassihääl мур бас куара

sügavad silmad муресь синьёс

3. (*oluline, märkimisväärne*) мур

sügavad muutused majanduses экономикаын муресь воштйськонъёс

4. (*oma [ajalises] arengus kõrgpunkti saavutanud*) мур

siin on sügav talv татын мур тол

5. (*väljendab millegi intensiivsust*) мур

sügav uni мур ум

sügav kriis мур кризис

sügav mure мур куректон

6. (*asja, nähtuse olemuse tungiv, põhjalik, inimese olemuse kohta: rikka sisemaailmaga*) мур

sügav arusaam мур валан

sügav analüüs мур эскерон

Liitsõnad

sügav+

sügavhall мур-пурьсь
sügavkünd мур гырон
sügava+
sügavajuureline муре кошкись выжыё
sügavasisuline мур пуштросо

sügavalt <sügavalt adv>

1. (*ümbruse pinnast allapoole, eesmisest pinnast v alast sisse- v tahapoole ulatuvalt*) мур
maa on sügavalt külmunud музейм мур кынмиз
künda tuleb sügavamalt мургес гыроно
2. (*pikkade tugevate hingetõmmete, ohete kohta*) мур; (*helide kohta*) мур;
(*värvuste kohta: küllastunud värvitoonides*) мур, нап
hinga sügavalt sisse! мур шокчы
rohi on siin sügavalt roheline турын татын нап-вож
3. (*põhjalikult*) мур
sügavalt juurdunud kombed мур пычам сямъёс
seda probleemi peab käsitlema sügavamalt та ужпумез мургес эскероно
4. (*väljendab millegi intensiivsust*) мур, туж
sügavalt usklik inimene мур оскись адями
sügavalt magama мур кӧлыны
vajus sügavalt mõttesse малпанэ мур кошкиз
pean sinust sügavalt lugu мон тонэ мур гажасько

sügavus <sügavus sügavuse sügavus[t sügavus[se, sügavus[te sügavus/i s>

1. (*ulatus pealispinnast allapoole, äärealast taha- v sissepoole*) мурдала
külmumissügavus кынмон мурдала
sukeldumissügavus зымон мурдала
sügavuselt kolmas järv мурдалая куинетйез ты
järve suurim sügavus тылэн бадзымез мурдалаез
  2. (*sügaval, taga- v seespool oleva ala kohta*) мурдала
maasügavus музейм мурдала
meresügavus зарезь мурдала
mineraalid tekivad suurtes sügavustes минеральёс бадзымезь мурдалаосын
кылдо
  3. PILTL мурдала
hingesügavus лул мурдала
mõttesügavus малпан мурдала
teoses on vähe sügavust v jääb vajaka sügavusest гожтосын мурдалаез өжыт
- Liitsõnad**
sügavus+
sügavusmõõtmine мурдалаез мертан

sügelema <sügele[ma sügel[da sügele[b sügel[dud v>; <sügele[ma sügele[da sügele[b sügele[tud v>

1. (*kihelema*) лыдыны
selg hakkas sügelema тыбыр лыдыны кутскиз
2. PILTL (*midagi väga teha tahtma*) лыдыны
käed sügelevad töö järele киос, ужамзы потыса, лыдо

sügis <sügis sügise sügis[t -, sügis[te sügise[id s> сйзьыл
ilus sügis чебер сйзьыл

hiline sügis (1) (*ajaliselt lõpule lähenev*) бер сйзбыл; (2) (*ilmumisega viibinud*) бер вуэм сйзбыл
eelmisel sügisel olid paremad ilmad кылем сйзбыл куазь умойгес вал
sügis ligineb v läheneb сйзбыл матэктэ я. вуэ
õhus tundus juba sügist омырын сйзбыл шөдйськиз ни

Liitsõnad

sügis+

sügisilm сйзбыл куазь
sügispalitu сйзбыл нуллон пальто
sügispäike сйзбыл шунды
sügistööd сйзбыл ужъёс

sügise+

sügisehommik сйзбыл чукна
sügisekuu сйзбыл толэзь

sügisene <sügisene sügisese sügisest sügisest[se, sügisest[te sügisest/i adj>

сйзбыл

sügisene aeg сйзбыл дыр
sügisene lehtede varisemine сйзбыл куаръёслэн усемзы
sügisene räimepüük сйзбыл салака кутылон

süli <süli süle süle s'ülle, süle[de süle[sid s>

1. (*kellegi v millegi ümber välja sirutatud käsivarte ja keha eespoolse ülaosa vaheline ruum*) ки, ки был, зыгыртэт

emal on laps süles анайлэн кияз нуны
ema võttis v tõstis lapse sülle анай пиналэз кияз кутйз
noormees haaras neiu sülle егит пи нылашез кияз жутйз
tõi puid sülega tuppa ки вылаз пу пыртйз

ladus endale puuhald sülle ки вылаз писъёс люказ
männitüved olid sülega mõõta пужымъёс зыгыртэтэн мертамонэсь вал

2. (*hrl istumisel: rüpp*) ал, алвыл

{kelle} sülle istuma алэ пуксьыны

{kelle} süles istuma алын пукыны

laps ronis isa[le] sülle пинал атаезлэн алаз тубиз

laps pani pea vanaema sülle пинал йырзэ песянайлэн алаз понйз

ema võttis v tõstis lapse sülle анай пиналэз алаз пуктйз я. жутйз

istub tugitoolis, käed süles креслоын пуке, киосыз алаз

tuleb tegutseda, mitte istuda, käed süles PILTL ужано, киез алэ тырыса пуконо

өвөл

3. PILTL (*rüpp, põu*) пуш, зыгыртэм

mullasüli мупушкес

linn asub mägede süles кар гурезьёслэн зыгыртэмазы интыяськемын

ta on üles kasvanud suurte metsade süles со бадзым нюлэсьёс пушкын

будэмын

õö võttis põgenikud oma sülle беглойёсты уй зыгыртйз

sülle <s'ülle adv> vt ka süli алэ, алвылэ

võta laps sülle пиналэз алвылад кут

kass hüppas vanaemale sülle писэй песянайлэн алаз тэтчиз

sült <s'ült süldi s'ulti s'ulti, s'ulti[de s'ulti[sid_&_s'ult/e s>

1. (*külmtoit lihast, kalast*) кынтэмлым, холодец

rasvane sült көө-вөө кынтэмлым

kalasült чорыген кынтэмлым

kanasült курег сйльын кынтэмлым

sült on juba kallerdunud кынтэмлым кынмиз ини

2. PILTL (*tahtejõuetu, allaheitliku, lõdva olekuga inimese kohta*) :

see ka mõni mees -- täielik sült мар пиосмурт со - зэмос небыльток

noormees tehti süldiks пияшез тышказы

Liitsõnad

süldi+

süldikauss кынтэмлым тэркы

süldiliha кынтэмлым сйль

sümbol <s'ümbol s'ümboli s'ümboli[t -, s'ümboli[te s'ümbole[id s> тодмет,

тодметпус

ristiusu sümbol on rist христиан осконлэн тодметпусэз кирос луэ

keemiliste elementide sümbolid хими элементъёслэн тодметпуссы

luuletustes on rohkesti sümboleid кылбуръёсын тодметпусъёс трос

Liitsõnad

sümbol+

sümbolkeel тодметпус кыл

sünd <s'ünd sünni s'ündi s'ündi, s'ündi[de s'ündi[sid_&_s'ünd/e s>

1. (*ilmaletulek, sündimine*) вордйськон

lapse sünd пинал вордйськон

ta on sünnist saadik pime со вордйськон дырысеныз сукур

sündide arvu kiire kahanemine вордйськон лыдпусъёслэн жог кулэсмензы

täna möödub sada aastat kirjaniku sünnist гожъясьчилэн вордйськон

дырысеныз туннэ сю ар тырме

2. (*millegi tekkimine, teke, sündimine*) вордйськон, кылдон

Maa sünd Музьемлэн вордйськонэз

pilvede sünd пилемъёслэн кылдонзы

uute riikide sünd выль кунъёслэн кылдонзы

uute sõnade sünd keeles кылын выль кытьёслэн кылдонзы

Liitsõnad

sünni+

sünniaasta вордйськон ар

sünnikodu вордйськон дор

sünnilinn вордйськон кар

sündima <s'ündi[ma s'ündi[da sünni[b sünni[tud v>

1. (*inimese ja loomade kohta: ilmale tulema*) вордйськыны, вордскыны

õel sündis poeg апайлэн я. сузэрлэн пиез вордйськыз

kassil sündisid pojad писэйлэн пиосыз вордйськызы

sa oled õnnetähe all sündinud PILTL тон шуд кизили улын вордйськид

ma pole eile v täna sündinud PILTL мон толон я. туннэ ой вордйськы

2. (*hrl nud-partitsiibis: osutab, et kellelgi on sünnipärased anded v eeldused millekski*) вордйськыны

ta on sündinud poliitik со вордйськемезья политик

sõduriks ei sünnita солдат луыса уг вордйсько

3. (*tekkima, arenema, kujunema*) кылдыны

linn sündis mõne aastaga кар көня ке ар чоже кылдйз

sündis uus traditsioon выль йылол кылдйз

kuuldused sündisid ja surid **вераськемъёс кылдйзы но быризы**
maailmakaardile on sündinud uusi riike **дунне мувылтусъёс вылэ выль**
кунъёс кылдйзы

mul sündis hiilgav idee **чилясь малпанэ вордйськиз**

4. (toimuma, aset leidma, juhtuma) ортчыны, луыны
novelli tegevus sünnib ühel saarel **новеллабын возъматэм уж одйг шормуёын**
ортче

mis teil siin sünnib? **мар тйляд татын луэ**

ta ei märka, mis tema ümber sünnib **со уг адзы, мар со котырын ортче**

5. (kõlbama, [kokku] sobima) яраны, тупаны; (*sünnis olema*) тупаны
see puder ei sünni süüa **та жук сиыны уг яра**

seda pintsakut sünnib veel kanda **та пиджак нуллыны яра на**
sellest ei sünni teiste kuuldes rääkida **та сярысь мукетъёс кылыку**
вераськыны уг тупа

nende iseloomud ei sünni kokku **соослэн сямъёссы уг тупало**

Liitsõnad

sündimis+

sündimisaasta **вордйськон ар**

sündimiskoht **вордйськон инты**

sünniaeg <+'aeg aja 'aega 'aega, 'aega[de 'aega[sid_&_'aeg/u s> **вордйськем**
дыр

sünnikoht <+k'oht koha k'ohta k'ohta, k'ohta[de k'ohta[sid_&_k'oht/i s>
вордйськем инты

sünnipäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s>

1. (päev, millal keegi on sündinud) **вордйськем я. вордйськон нунал;** (*päev, millal miski on loodud, rajatud*) **кылдытон нунал**

2. (sündimise aastapäev) **вордйськем я. вордйськон нунал**

täna tähistab ta oma kuuekümnendat sünnipäeva **со туннэ куатьтон арессэ**
пусье

mis sulle sünnipäevaks kingiti? **мар кузьмазы вордйськем нуналад?**

Liitsõnad

sünni+päeva+

sünnipäevakingitus, sünnipäevakink **вордйськемн нуналлы кузьым**

sünnitama <sünnita[ma sünnita[da sünnita[b sünnita[tud v>

1. (naise, emaslooma kohta: järglasi ilmale tooma) **пияны, вайыны**

õde sünnitas kaksikud **апай я. сузэр кыкто пияз**

emajänes sünnitab 5-6 poega **лудкеч 5-6 пи пия**

2. (tekitama, põhjustama, esile kutsuma, looma) **кылдытыны, лэсьтыны**

ta on meile suurt kahju sünnitanud **со милемлы бадзым изъян лэсьтйз**

tuul sünnitab merel suuri laineid **төл зарезь вылын бадзымесь тулкымъёсты**
кылдытэ

palju kõmu sünnitanud raamat **трос куашетон кылдытэм книга**

süst¹ <s'üst süsta s'üsta s'üsta, s'üsta[de s'üsta[sid_&_s'üst/i s> (*kerge kitsas*

tullideta paat) **пыж**

kahesüst, kahene süst **кык адямилы пыж**

süstaga sõitma **пыжен уяны**

järvele mindi süstadeга v süstadel **тыэ пыжьёсын мынйзы**

Liitsõnad

süsta+

süstasõitja **пыжен мынйсь**

süst² <s'üst süsti s'üsti s'üsti, s'üsti[de s'üsti[sid_&_s'üst/e s] > (*ühekordne süste*)

укол

rahustav süst **буйгатйсь укол**

veenisüst **вирсэре укол**

mulle tehti valuvaigistav süst **мыным вöсез буйгатйсь укол пуктйзы**

süsteem <süst'eem süsteemi süst'eemi süst'eemi, süst'eemi[de

süst'eemi[sid_&_süst'eem/e s] > **сöзнэт**

hindamissüsteem **дуньян сöзнэт**

märgisüsteem **пус сöзнэт**

otsisüsteem INFO **утчан сöзнэт**

süttima <s'ütti[ma s'ütti[da s'ütti[b s'ütti[tud v]; <s'ütti[ma s'ütti[da süti[b

süti[tud v] > (*põlema minema, tuld võtma*) **араны, жуаны кутскыны;**

(*plahvatades, leegiga*) **кенжыны;** (*valgusallika, valguse kohta: valgustama, helendama, loitma hakkama*) **жуатскыны;** (*nõrgalt*) **гыбданы;** PILTL (*algust saama, puhkema*) **кенжыны;** PILTL (*millestki kaasa haaratud saama, põlema minema, hoogu sattuma, ärrituma, ägestuma*) **жуалскыны**

lõke süttis **тылскем араз**

küün süttis maha visatud tikust **сарай куштэм спичкалэсь кенжиз**

majades süttisid tuled **коркаосын тыльёс жуатскизы**

valgusfooris süt[t]ib punane tuli **светофорын горд тыл жуатске**

tänavavalgustus süttis **ульчаез югдытйсь тыльёс жуатскизы**

reklaamtuled süt[t]ivad ja kustuvad **реклама тыльёс жуатско но кысо**

taevas süttisid tähed **инмын кизилиос жуатскизы**

laste silmad süttisid rõõmust **нылпиослэн синьёссы шумпотонлэсь**

жуатскизы

süttis äge vaidlus **зол спорьяськон кенжиз**

nende vahel oli süttinud armastus **куспазы яратон кенжиз**

süttis ise oma sõnadest **верам кыльёсызлэсь ачиз жуалскиз**

süüdi <s'üüdi *adv*> (*süüdlane, süüdlaseks milleski*) **янгыш**

süüdi mõistma **янгышен лыдьяны**

milles see mees süüdi on? **со пиосмурт маин янгыш?**

olen sinu ees süüdi **тон азын янгыш мон**

süüdistama <süüdistama süüdistada süüdistada[b süüdistatud v]>

1. (*süüks panema, halba ette heitma*) **янгыш карыны, янгыше уськытыны**

süüdistab oma naabrit pettuses **бускельзэ пöяз шуыса янгыше уськытэ**

ärge süüdistage ennast selles õnnetuses **та шудтэм учырын асьтэды янгыш**

эн каре

kõiges süüdistada iseennast! **ваньмыз понна астэ янгыш кар**

2. JUR (*kuriteos süüdlaseks väitma*) **янгыш карыны, янгыше уськытыны**

kohtualust süüdistatakse varguses **судэ сюрем адымез лушкаськын**

янгыше уськыто

süüdistus <süüdistus süüdistuse süüdistus[t süüdistus[se, süüdistus[te

süüdistus/i s]>

1. (*süüdistamine*) янгыш карон, янгыше уськытон

vastastikused süüdistused ваче янгыш каронъёс

2. JUR (*süüdistav pool kohtuprotsessis*) янгыше уськытон, янгыше уськытйсь

пал

süüdistuse tunnistajad янгыше уськытонлэн адзисьёсыз

Liitsõnad

süüdistus+

süüdistusakt янгыш карон акт

süüdistuskokkuvõte янгыш карон зэмадонъёс

süütama <s'üüta[ma süüda[ta s'üüta[b süüda[tud v> (*tuld läitma*) аратыны, тыл

поныны, кенжытыны; (*ka kuritahtlikult*) аратыны; (*valgust*) жуатыны

süütasime lõkke тылскем аратймы

süütasin kaminas tule каминэ тыл понй

valveta jäänud lõke süütas metsa чаклатэк кельтэм тылскем нюлэсэз

кенжытйз

kurjategija tabati maja süütamas йыртэмасез корка тыл поныкуз кутйзы

süüta küünal [rõlema] сюсьтыл жуатыны

kõneleja süttis ise ja süütas ka meid вераськись ачиз но жуаз, милемыз но

кенжытйз

šaakal <š'aakal š'aakali š'aakali[t -, š'aakali[te š'aakale[id s> ZOO (*kiskja Canis aureus*) шакал, чильбер кион

šabloon <šabl'oon šabloonі šabl'oonі šabl'oonі, šabl'oonі[de

šabl'oonі[sid_&_šabl'oon/e s> (*eeskujuvorm, kontrollmõõteriist*); ЕНТ

(*vormlaud*) шаблон, трафарет, шаблон

šabloonі järgi välja lõikama шаблонъя вандыны

šamaan <šam'aan šamaani šam'aani šam'aani, šam'aani[de

šam'aani[sid_&_šam'aan/e s> (*vahetalitaja vaimude ja inimeste vahel*) тунно-пеллө

šampanja <šamp`anja šamp`anja šamp`anja[t -, šamp`anja[de šamp`anja[sid s> (*vahuvein*) шампанской

šampinjon <šampinjon šampinjoni šampinjoni šampinjoni, šampinjoni[de

šampinjon/e s> ВОТ (*seen Agaricus v Psalliota*) сабанайгуби, шарпанугуби,

соколёгуби, гайгуби, кыедгуби

šampoon <šamp'oon šampooni šamp'oonі šamp'oonі, šamp'oonі[de

šamp'oonі[sid_&_šamp'oon/e s> шампунь

šanss <š'anss šansi š'anssi š'anssi, š'anssi[de š'anssi[sid_&_š'anss/e s> (*[soodus] võimalus, väljavaade*) шанс, луонлык

võidušanss вормыны луонлык

see on sinu viimane šanss со тынад берпуметй луонлыкед

šantažeerima <šantaž'eeri[ma šantaž'eeri[da šantažeerі[b šantažeerі[tud v>

(*kompromiteerimisähvardusega välja pressima*) кышкатыса ёртыны,

шантажировать карыны

- šarlatan** <šarlatan šarlatani šarlatani šarlatani, šarlatani[de šarlatan/e s>
(*asjatundjana esinev võhik, petis*) **шарлатан, пөечи, алдаськись**
- šarž** <š'arž šarži š'arži š'arži, š'arži[de š'arži[sid_&_š'arž/e s> (*karikatuurne liialdatud kujutis*) **шарж, маскари**
šarži joonistama **шарж суреданы**
- šašlõkk** <šašlõkk šašlõki šašlõkki šašlõkki, šašlõkki[de šašlõkki[sid_&_šašlõkk/e s> **шашлык**
- šeff** <š'eff šefi š'effi š'effi, š'effi[de š'effi[sid_&_š'eff/e s, adj>
1. (*ülem, juhataja*); NÕUK (*ühiskondliku abistamise kohustuse võtnud isik v ettevõtte*) **шеф**; (*ülemus*) **шеф**
2. KÕNEK (*kihvt*) **шукырес**
- šokk** <š'okk šoki š'okki š'okki, š'okki[de š'okki[sid_&_š'okk/e s> MED (*organismi talitluse tugev häire psüühilise vapustuse v füüsilise vigastuse tagajärjel*); (*närvivapustus*) **шок**
- šokolaad** <šokol'aad šokolaadi šokol'aadi šokol'aadi, šokol'aadi[de šokol'aadi[sid_&_šokol'aad/e s> **шоколад**
- šotlane** <š'otlane š'otlase š'otlas[t š'otlas[se, š'otlas[te š'otlas/i_&_š'otlase[id s>
шотландец
- šveitser** <šv'eitser šv'eitseri šv'eitseri[t -, šv'eitseri[te šv'eitseri[id s>
(*uksehoidja*) **швейцар, портье**
- šveitslane** <šv'eitslane šv'eitslase šv'eitslas[t šv'eitslas[se, šv'eitslas[te šv'eitslas/i_&_šv'eitslase[id s> (*Šveitsi elanik*) **швейцар**
- zooloogia** <zool'oogia zool'oogia zool'oogia[t -, zool'oogia[te zool'oogia[id s>
(*loomateadus*) **зоология, лулосъёсты тодон-валан удыс**
- žanr** <ž'anr ž'anri ž'anri[t -, ž'anri[te ž'anre[id s>; <ž'anr žanri ž'anri ž'anri, ž'anri[de ž'anri[sid_&_ž'anr/e s> (*kunstiteose liik*) **жанр**
kirjandusžanr **литературной жанр**
- žargoon** <žarg'oon žargooni žarg'ooni žarg'ooni, žarg'ooni[de žarg'ooni[sid_&_žarg'oon/e s> (*erikeel, argoo, släng*) **жаргон**
- želatiin** <želat'iin želatiini želat'iini želat'iini, želat'iini[de želat'iini[sid_&_želat'iin/e s> (*loomse päritoluga liimaine*) **желатин**
- žele** <žel'ee žel'ee žel'ee[d -, žel'ee[de žel'ee[sid_&_žel'e[id s> (*tarretis*) **желе**
jõhvikažele **нюрмулы желе**
- žest** <ž'est žesti ž'esti ž'esti, ž'esti[de ž'esti[sid_&_ž'est/e s> (*viibe, tahtlikult rõhutatud, tähelepanu äratamiseks mõeldud liigutus v tegu*) **жест, вырос,**
кыин шонтон, кыин шонан
tummade žestid **кылтэмъёслэн выросъёссы**

žestikuleerima <žestikul'eeri[ma žestikul'eeri[da žestikuleeri[b žestikuleeri[tud v> ([rääkides] käeliigutusi tegema) **киосын шонаськыса вераськыны**

žetoon <žet'oon žetooni žet'ooni žet'ooni, žet'ooni[de žet'ooni[sid_&_žet'oon/e s> (arvestus-, arvutus-, mängumark, mälestusmünt v -medal) **жетон**

žgutt <žg'utt žguti žg'utti žg'utti, žg'utti[de žg'utti[sid_&_žg'utt/e s> MED (rõhkside, pingside) **žугури**

žilett <žil'ett žileti žil'etti žil'etti, žil'etti[de žil'etti[sid_&_žil'ett/e s>

1. (terapardel) **безопасной бритва**

ajab žiletiga habet **безопасной бритваен тушсэ мыче**

2. (žiletitera) **лезвие, бритва**

žongleerima <žongl'eeri[ma žongl'eeri[da žongleeri[b žongleeri[tud v> **жонглировать карыны**

žonglöö <žongl'öör žonglööri žongl'ööri žongl'ööri, žongl'ööri[de žongl'ööri[sid_&_žongl'öör/e s> (osavuskunstnik) **жонглёр**

žürii <žür'ii žür'ii žür'ii[d -, žür'ii[de žür'ii[sid s> ([võistluse] kohtunikekogu, auhinnakomisjon, hindamiskomisjon) **жюри**

ta vt tema

taamal <t'aamal adv> (eemal, kaugemal) **отын, кыдэькын, со палан**
taamal paistab mets **со палан нюлэс адзиське**

taandama <t'aanda[ma t'aanda[da t'aanda[b t'aanda[tud v>

1. (lihtsustavalt seostama) **огазе вуттыны, огазеяны**

bioloogia seadusi ei saa taandada füüsika ja keemia seadustele **биологилэсь катъёссэ физикалэн но химилэн катъёсыныз огазеяны уг яра**

2. (kahandama, vähendama, tagaplaanile nihutama) **кулэстыны**
koolikohustus taandati kuuetele aastale **школаын дышетсконэз куать аресозь кулэстйзы**

3. (tagasi kutsuma, [kohtuasja arutamisest] eemaldama) **берен отыны, палэнтныны**

kandidaat taandas oma kandidatuuri **кандидат аслэсьтыз кандидатуразэ палэнтйз**

4. KEEL, KEEM (reduitseerima) **редуцировать карыны**

5. MAT (hariliku murru lugejat ja nimetaajat nende ühisteguriga jagama) **кулэстыны**

taandrida <+rida r'ea rida r'itta, rida[de rida[sid_&_rid/u s> (taandega algav kirjarida) **выль чур**

alusta lõiku taandreaaga v taandreast **абзацез выль чурисен кутскы**

taanduma <t'aandu[ma t'aandu[da t'aandu[b t'aandu[tud v>

1. (tahapoole liikuma, taganema) **палэнскыны, кошкыны, чигнаны; (kahele poole) кык пала палэнскыны, пилиськыны**

taandus paar sammu **со кык вамышлы палэнскиз**

taanduti kõrvaltuppa **артысь висьетэ кошкызы**

- armee taandus itta армия шундыжужан пала чигназ
 2. (*nõrgenema, järele andma [ja kaduma]*) лябзыны, усьыны, кошкыны, ышыны, ортчыны
 palavik oli veidi taandunud температура көня ке усиз
 valu on taandumas вось луон ортчиз
 3. (*kõrvale tõmbuma*) палэнскыны, куштыны; (*loobuma, lahti ütleva*) куштйськыны, пыкиськыны
 ta on suurest spordist taandunud со бадзым спортлэсь куштйськиз
 ma ei taandu oma seisukohtadest мон аслам учкосэлэсь уг куштйськы
 4. (*lihtsustuma*) огазе луыны; МАТ (*ühisteguriga jaguma*) кулэсмыны
 5. КЕЕМ, KEEL (*reduitseeruma*) редуцировать карыны

taanlane <t'aanlane t'aanlase t'aanlas[t t'aanlas[se, t'aanlas[te t'aanlas/i_&_t'aanlase[id s> датчан
 taanlaste laevad датчан корабльёс

taara <taara taara taara[t -, taara[de taara[sid s> (*pakendid kogumina*) тара

taaruma <t'aaru[ma t'aaru[da taaru[b taaru[tud v> (*[küljelt küljele] kergelt, pisut kõikuma*) шонаськыны, шонаськыса ветлыны, лэйканы :
 pakikandja astus koorma all kergelt taarudes нуись-вайись секыт улын
 шонаськыса вамыштйз

taas <t'aas adv> (*jälle*) нош ик, выльысь :
 ta on taas meiega со нош ик асьмемын
 avas silmad ja sulges siis taas синьёссэ усьтйз но нош ик ворсаз

taaselustama <+elusta[ma elusta[da elusta[b elusta[tud v> кулэмысь
 улзытыны, лулзытыны, улэпкытыны
 vanu kombeid taaselustama вашкала йылольёсты лулзытыны

taastama <t'aasta[ma t'aasta[da t'aasta[b t'aasta[tud v> тупатыны, выльдыны,
 улзытыны, лулзытыны; (*mälus*) тодэ вайыны; (*uuesti üles ehitama*) выльысь
 жытыны, выльысь пуктыны
 tervist taastama тазалыкез тупатыны

taastamine <t'aastamine t'aastamise t'aastamis[t t'aastamis[se, t'aastamis[te t'aastamis/i s> выльдон, тупатон

taastuma <t'aastu[ma t'aastu[da t'aastu[b t'aastu[tud v> выльдйськыны,
 выльысь жутйськыны, тупатскыны
 tervis taastub tasapidi тазалык каллен тупатске
 läbielatu taastus mälus чидам-адзем тодэ лыктйз

taat <t'aat taadi t'aati t'aati, t'aati[de t'aati[sid_&_t'aat/e s>

1. (*vana mees*) песятай, пересь воргорон
 hallipäine taat пурьысьтам песятай
2. (*isa*) атай
3. (*vanaisa*) песятай
4. (*abikaasa, [abielu]mees*) карт
5. (*taevataat*) Инмысь Атай

taba <taba taba taba -, taba[de taba[sid s]>

1. (*tabalukk, ripplukk*) ошето тунгон
ust tabasse panema **өсэз ошето тунгонэн ворсаны**
2. (*riiv*) пытсэт, ваменпу, ваменкорт
uks on tabas **өс ваменпуэн ворсадын**

tabama <taba[ma taba[da taba[b taba[tud v>

1. (*viskest, löögist pihta minema*) йөттыны, йөтыны, сюрены, пырыны, шедыны; (*lasku pihta saama*) мертчытыны, бышкалтыны, йөттыны, вормыны
kivi tabas akent **из укное йөтйз**
nool tabas lindu lennult **нёл тылобурдо борды мертчиськиз лобзыкуз**
2. (*kinni püüdma, kinni haarama*) кутыны, кырмыны, кабыны (*ootamatult, teolt*) шедытыны (*taipama, aru saama*) валаны :
ta tabati kuriteolt **сое йыруж лэсьтыкуз кырмизы**
nugist saab lõksuga tabada **сёрез капканэн кутыны луэ**
üritasin taksot tabada **такси кутыны туртй**
tabasin ta aiast töötamast **мон сое бакчаын ужакуз шедьтй**
tabasin ära, kellega tegu **мон валай, кин со сыче**
3. (*ootamatult, kahjustavalt*) *osaks langema, osaks saama*) луыны, сюрены, шедыны
kalureid on tabanud torm **чорыгасьёс шторме шедизы**
perekonda tabas vaesus **семья куанер луиз**

tabamatu <tabamatu tabamatu tabamatu[t -, tabamatu[te tabamatu[id adj>

1. (*püüdmatu, kättesaamatu*) кутыны луонтэм
tabamatu metsloom **кутыны луонтэм пөйшур**
2. (*tajumatu*) шөдонтэм, адзонтэм; (*mõistetamatu, seletamatu*) валантэм, võõrale jäi kohalik koloriit tabamatuks **мурт адямилы интыысь аспөртэмлык валантэм кылиз**

tabamus <tabamus tabamuse tabamus[t tabamus[se, tabamus[te tabamus/i s>
(*pihtasaamine, pihtaminek*) йөттон, сурон, шедён, мертчытон

tabav <tabav tabava tabava[t -, tabava[te tabava[id adj>

1. (*partits*) (*selline, kes hästi tabab*) шонер йөттйсь
tabav vibulaskja **пукычен шонер ыбылйськись**
2. (*täpselt iseloomustav, leidlik, teravmeelne*) амало, лэчыт визьмо, лэчыт визьмо вераськись
tal on tabavad vastused **солэн ответьёсыз амалоесь**

tabel <tabel tabeli tabeli[t -, tabeli[te tabelle[id s> **таблица**

tablett <tabl'ett tableti tabl'etti tabl'etti, tabl'etti[de tabl'etti[sid_&_tabl'ett/e s>
FARM **эмьюм**
köhatablett **кызэмлэсь эмьюм**

tabloo <tabl'oo tabl'oo tabl'oo[d -, tabl'oo[de tabl'oo[sid_&_tabl'o[id s> **табло**
elektrooniline tabloo **электронной табло**

tabu <tabu tabu tabu -, tabu[de tabu[sid s> ETN **табу**

taburet <tabur'et tabureti tabur'etti tabur'etti, tabur'etti[de tabur'etti[sid_&_tabur'ett/e s]> **табуретка**

taevalik <t'aeval'ik t'aevaliku t'aeval'ikku t'aeval'ikku, t'aevalik/e_&_t'aeval'ikku[de t'aeval'ikk/e_&_t'aeval'ikku[sid adj]>

1. (*taevariigi, jumalustega seotud*) **ин, Инмар** <модн.>

taevalik võim **Инмарлэн кузёяськонэз**

taevalik vägi **инмысь кужымъёс**

2. (*suurepärane, oivaline, võrratu*) **Инмар, ин, паймымон** <модн.>

taevalik hääl **инмысь куара**

taevalik ilu **инмысь чеберлык**

taevas <taevas t'aeva taevas[t -, taevas[te t'aeva[id s]>

1. **ин, инбам** :

selge taevas **сайкыт инбам**

sinitaevas **лыз я. чагыр инбам**

päike on taevasse tõusnud **шунды инбаме жутскем**

taevas on tähti täis **инбам кизилиосын тырмемын**

2. (*jumala asupaik, paradiis, taevariik*) **ин, Инмысь Эксэйлык, Инмар**
эксэйлык; (jumal, jumalikud jõud) **Инмар, инмысь кужымъёс** :

taevas ja põrgu **рай но ад**

taeva[sse] saama v pääsema **инме сюрныны**

see on taeva tahtmine **со Инмарлэн эрикез**

Liitsõnad

taeva+

taevakanal **спутниковой телевиденилэн каналэз**

taga <taga adv, postp [gen]> vt ka taha, tagant

1. adv (*tagapool, tagaosas*) **сьöрын, берын, бöрсьын** :

meie oleme viimased, taga ei ole enam kedagi **ми берпуметйосыз, бöрсямы**
нокин но öвöл ни

sellel autol on mootor taga **та машиналэн моторез бераз**

2. adv (*tagumisele poolele kinnitatud, tagumisel poolel*) :

nõelal on niit taga **вене сйнъыс письямын**

triikraual on juhe taga **утюглэн проводэз бордаз**

3. adv (*arengult, tasemelt tagapool, ajast maas*) **бере**

teadmiste poolest olen ma teist kõigist taga **тодон-валанъёс ласянь мон**

тйлесьтыд ваньдылэсь бере кылисько

kell on paar minutit taga **час ог кык минутлы бере кыле**

4. adv (*sundimas, kannustamas, koos sundimist ja käskimist väljendavate verbidega*) :

mis rutt v kiire sul taga on? **кытчы сыче дыртйськод?**

kündja sundis väsinud hobuseid taga **гырись ульяз жадем вальёсты**

5. adv (*tulemuseks, tagajärjeks, kiiresti järgnemas*) :

tass kukkus maha ja kohe killud taga **чашка усиз но соку ик пырдйз**

lõi nii, et veri taga **вир потымон шуккиз**

6. adv (*tagaajamist, jälitamist v tagaotsimist väljendavates ühendverbides*)

сьöры

koer ajas kassi taga **пуны писэй сьöры бызьылйз**

poisid ajasid palli taga **пиос туп сьöры бызьылйзы**

keegi küsis sind taga **кин ке тон сярись юаз**

ajab naisi taga **кышномуртъёс сьöры бызьылэ**

7. *adv* (ühendverbide koosseisus, mis väljendavad püüdu midagi saavutada) :

ajab kuulsust taga **дан сьöры уйылийське**

8. *adv* (ühendverbide koosseisus osutab kaotatu, minetatu kahetsemisele, selle üle kurtmisele) :

ema leinab poega taga **анай пиез понна куректэ**

9. *adv* (tagaselja rääkimist väljendavates ühendverbides) :

eit rääkis oma naabreid taga **пересь кышно бускельёсыз сярысь супыльтэ**

10. *adv* KÕNEK (osutab millegi tõhusa olemasolule) :

tüdrukul kõva kaasavara taga **нылашлэн узыр пир-данэз**

11. *adv* (osutab kellegi eeskujul toimimisele) :

nagu vanemad ees, nii lapsed taga **кыче анай-атай, сычөөсь ик нылпиос**

12. *adv* (kõrvalises paigas, kaugel) **палэнын**

elab seal taga pärapõrgus **улэ олокытын палэнын**

13. *adv* KÕNEK (järjest, üha) :

taga külmemaks läheb **кезъытгес но кезъытгес луэ**

14. *postp* [gen] (tagapool) **сьöрын, берын, бöрсьын**

ta istus minu taga **со мон берын пукиз**

laps kõnnib isa taga **нылпи атаез сьöры мамышъя**

keegi on ukse taga **кин ке öс сьöрын**

15. *postp* [gen] (teat vahemaa kaugusel) :

lähim küla on siit paari-kolme kilomeetri taga **матысь гурт татысен кык-куинь иськемын**

jalgvärv on mõne sammu taga **пичи капка көня ке мамыш кемын**

need sündmused on juba aastate taga **со учырёс бöрсьы арёс ортчемын ни**

16. *postp* [gen] (viitab esemele, mille kallal ollakse tegevuses, nähtusele, mille varjus miski v keegi on, takistavale põhjusele, osutab, et miski v keegi on kelle-mille poolt toetatud) **сьöрын**

istusin päev läbi raamatute taga **быдэс нунал книгаос сьöрын пуки**

teadis, et tema taga on rahvas **тодйз, со сьöрын калык шуыса**

Liitsõnad

taga+

tagaiste **бер пукон**

tagaratas **бер поглян**

tagatrepp **берпалась тубат**

tagatuba **берпал висъет**

tagauks **мыш ласянь пырон öс**

taga ajama

1. (*jälitama*) **уйыны**

vaenlast taga ajama **тушмонэз уйыны**

poisid ajasid palli taga **пиос тупез уйылызы**

olen sind terve päev taga ajanud **тонэ лумбыт уйылий**

2. (*sundima*) **бызьылытыны**

teenijat aeti hommikust õhtuni taga **ужасез чукнаысен жытозь бызьылытйзы**

mis töö sind nii kangesti taga ajab **мар уж тонэ сокем зол бызьылытэ**

tagajärg <+j'ärg järje j'ärge j'ärge, j'ärge[de j'ärge[sid_&_j'ärg/i s> (*asjaolu v nähtus, mille on esile kutsunud mingi teine asjaolu v nähtus*) **бервыл, пыты, учыр**; (*tulemus, resultaat*) **результат, бервыл, ужъемыш**; (*adessiivis: millegi tõttu, millestki põhjustatuna*) **маин ке сэрэн**
põhjus ja tagajärg **муг но учыр**

mõtle tagajärgedele! бервылэз сярысь малпаськы!
põua tagajärjel oli saak vilets көс улэмен сэрэн ю-нянь начар

tagajärjetu <+järjetu järjetu järjetu[t -, järjetu[te järjetu[id *adj*] > (*tulutu, edutu*)
пайдатэм, азинлыктэм
ravi jäi tagajärjetuks эмъяськон пайдатэм луиз

tagala <tagala tagala tagala[t -, tagala[te tagala[id *s*] > SÕJ мыш
haavatud saadeti tagalasse сөсырмем муртэ мыше келязы

tagama <taga[ma taga[da taga[b taga[tud *v*] > обеспечить карыны, оскытыны,
утьыны-возьманы
pühakoda tagas põgenikele puutumatusе вöсяськон инты беженецъёслэсь
йöтылонтэмлыкэс утиз-возьмаз

tagamõte <+mõte m'õtte mõte[t -, mõte[te m'õtte[id *s*] > (*otse väljaiitlemata mõte, varjatud eesmärk*) лушкем малпан
kaval tagamõte кескич лушкем малпан

tagandama <taganda[ma taganda[da taganda[b taganda[tud *v*] >
1. (*töö-, ametikohalt kõrvaldama, taandama*) палэнтыны, поттыны,
куштыны :
kuningat troonilt tagandama королез тронысь куштыны
ta tagandati [ameti]kohalt *v* ametist сое ужысьтыз поттйзы
2. (*veolooma tagurpidi liikuma panema*) чигнатыны, берлань уल्याны;
(*sõidukit*) чигнатыны
auto tagandati garaaži машинаез гараже берлань пыртйзы

taganema <tagane[ma tagane[da tagane[b tagane[tud *v*] >
1. (*tahapoole, tagasi liikuma, eemalduma, tagasi tõmbuma, taanduma*)
чигнаны, берлань кариськыны; (*kahele poole*) кык пала палэнскыны;
(*tagurpidi käies, kõndides*) берлань вামыштыны
taganes paar sammu ог кык вამышлы чигназ
2. (*nõrgenema, vähenema, järele andma, tagaplaanile jääma*) ортчыны,
лябзыны
talvekülmad taganevad тол кезытьёс ортчо
haigus taganes iseenesest висён ас понназ ортчиз
3. (*loobuma, lahti ütleva, ära salgama*) сётскыны, куштйськыны
raskuste ees taganema секытьёслы сётскыны
ta on usust taganenud со осконлэсь куштйськиз

tagant <tagant *adv, postp* [gen]> *vt ka* таха, тага
1. *adv* (*tagaküljelt, tagaotsast*) бертй, бер ласянь
keegi lähenes mulle tagant кин ке но бертйм матэктйз
tuul puhus tagant төл берам пельтйз
bussi tuleb tagant peale minna автобусэ бертйз пырыны кулэ
2. *adv* (*tagumiselt poolelt v küljest ära*) :
nõelal tuli niit tagant ära сйньыс веньысь потйз
3. *adv* (*osutab kellegi sõnadega nõustumisele, nende toetamisele*) соглаш
луыны
kiitis tagant, mis teised ees ütlesid соглаш луиз вераськисьёсын
4. *adv* (*sundimist ja õhutamist väljendavates ühendverbides*) :

kihutas v kupatas oma alamaid tagant ужасьёссэ дыртытэ

mind pole vaja tagant torkida монэ косоно өвөл

töö kihutab tagant уж дыртытэ

5. postp [gen] сьöрысь

kurvi tagant sõitis välja auto кожон сьöрысь машина потйз

tõusis laua tagant istumast жök сьöрысь султйз

sõiduteed peab ületama bussi tagant сюрес вамен автобус сьöртй потыны кулэ

6. postp [gen] (teatud vahemaa kauguselt) :

märkas in teda juba paarisaja meetri tagant мон сое кык сю метр кемысен синйылтй ни

nad on tulnud kaugelt maa tagant соос кыдёкысь лыктйзы

7. postp [gen] (viitab esemele v tegevusele, mille juurest eemaldutakse) :

tulin otse töö tagant уж бере соку ик лыктй

8. postp [gen] (millegi tagumise osa küljest ära) :

niit tuli nõela tagant ära сйньыс вень пысыысь потйз

9. postp [gen] (viitab asjaolule, olukorrale, mille varjust miski v keegi esile tuleb) :

selle nime tagant ei avasta teda keegi та нимын сое нокин но уз тоды

10. postp [gen] (viitab vahemikule, mille järel miski kordub) :

olümpiamängud toimuvad iga nelja aasta tagant олимпийской шудоньёс ктькуд ньыль аре ортчо

sinna käib buss iga kahe tunni tagant автобус орчы кык час орчыса ветлэ

11. postp [gen] (viitab isikutele, kellelt tema teadmata midagi omastatakse) :

poiss näppas v varastas isa tagant kümme krooni пияш атаезлэсь дас кроназэ лушказ

kelle tagant sa selle pliiatsi võtsid? кинлэсь тон та карандашэ басьтйд?

tagantjärele <+järele adv> берло, ортчем числоен

tagantjärele sain aru, et eksisin берло валай, янгышай шуыса

tagantpoolt <+p'oolt adv> бертй, бер паласен

tuul puhub tagantpoolt төл бертй пельтй

luges raamatut tagantpoolt книгаез пумысеныз кутскыса лыдзиз

taganttuul <+t'uul tuule t'uul[t t'uul[de, tuul[te t'uul[i s> (pärituul) нялтас төл :

tegi rekordhüppe taganttuule toetusel со рекордной тэтчон лэсьтйз нялтас

төл юрттэмен

tagaplaan <+pl'aan plaani pl'aani pl'aani, pl'aani[de pl'aani[sid_&_pl'aan/e s>

1. (tagumine, kaugem ala) выл, берпал :

kaugel tagaplaanil paistavad mäed кыдёкын берпалан гурезьёс адско

2. (teisejärguline koht v positsioon) берпал

eelistab tagaplaanil olla солы кельше берпалан луыны

tagapool <+p'ool adv, prep [part]>; <+p'ool poole p'ool[t p'ool[de, pool[te p'ool[i s>

1. adv (taga) берын, сьöрын

tagapool seisjad tõusid kikärvule берын сылйсьёс пыдчиньы йылазы султйзы

2. adv (hiljem, allpool[järgnevas tekstis]) собере, отйяз, берлогес, азыпалан sellest tuleb juttu tagapool со сярысь берлогес вераськом

3. *prep* [part] (*kellegi, millegi taga*) сьӧрын, берын
 talu asub tagapool metsa кутыр нюлэс сьӧрын интыяськемын
4. *s* (*tagumine pool, tagakülg*) бер, берпал, мыш, мыддорин пал :
 kleidi ees- ja tagapool дэремлэн азьпалыз но мыддорин палыз

tagapõhi <+põhi põhja p'õhja p'õhja, p'õhja[de p'õhja[sid_&_p'õhj/u s> (*taust*)
 был, берпал
 taeva tagapõhjal joonistuvad linnatornid инбам былэ карлэн башняосыз
 суредасько

tagaselja <+selja adv> (*mitte avalikult, seljataga*) тыбыр сьӧрын
 tagaselja rääkima тыбыр сьӧрын супыльтыны

tagasi <tagasi adv, postp [nom], postp [part]>

1. *adv* (*liikumise vastassuunas*) берлань; (*lähtekohta*) берен
 astu samm tagasi одйг вамышлы берлань вамышты
 pileet Tartust Tallinna ja tagasi Тартуысь Таллиннэ но берен билет
2. *adv* (*näitab millegi üleminekut endisele omanikule*) берен
 anna mu raamat tagasi вай книгаме берен
3. *adv* (*osutab endisesse seisundisse jõudmisele*) :
 tervis on tagasi tulnud тазалык берытскиз
 mind võeti tagasi tööle монэ берен уже басьтйзы
4. *adv* (*ajas kaugemal[e] mineviku suunas*) :
 rahvalaulud ulatuvad väga kaugete tagasi калык кырзаныёс туж кыдёке кылё
5. *adv* (*osutab millegi raugemisele*) сётскыны, ортчыны
 külm tõmbus tagasi кезыт ортчиз
 valu andis tagasi вось луон ортчиз
6. *adv* (*esineb loobumist, keeldumist märkivates ühendverbides*) :
 võta oma sõnad tagasi! аслэсьтыд кыльёстэ берен басьты!
 minister astus oma kohalt tagasi министр ужысьтыз куштйськиз
7. *adv* (*ohjeldamist, pidurdamist väljendavates ühendverbides*) возыны
 hoidis ust tagasi, et see kinni ei vajuks өсэз возиз, медаз ворсаськы шуыса
 hoiab nuttu tagasi бӧрдонзэ возе
 surusin kõha tagasi кызонме вози
8. *adv* (*reaktsioonina, vastusena mingile tegevusele*) :
 ta ei viruta kunagi tagasi со, пунэмзэ сётыса, ноку но уз шуккы
9. *adv* (*esineb millegi ees arakslöömist, äraehmatamist märkivates ühendverbides*) :
 ta ei pörganud võltsingutestki tagasi со пӧетлэсь но оз юрды
10. *adv* (*kärpimist, märkivates ühendverbides: lühemaks, tasaseks, ära*) :
 vääte tagasi lõikama пудэз вандылыны
11. *adv* (*kahekorra, maha*) :
 käänas varrukasuud tagasi со саесьёссэ пужалляз
12. *postp* [nom], *postp* [part] (*teatud ajavahemik mineviku suunas*) :
 see juhtus aasta tagasi со вал ар талэсь азьло
 aastaid tagasi аръёс талэсь азьло
 mõni aeg tagasi veel elati siin көня ке дыр талэсь азьло татын уло вал на

Liitsõnad

tagasi+

- tagasipilet берлань билет
 tagasiside берен герзаськон
 tagasisõit бертон, берен лыктон

tagasi astuma

1. (*tagasi v tahapoole siirduma*) берлань сётскыны
astusin paar sammu tagasi кык вамышлы берлань сётски
ta astus pika maa jalgsi tagasi со берытскон кузь сюресэз пудэн ортчиз
2. (*loobuma, tagasi tõmbuma*) кошкыны
peaministri kohalt tagasi astuma премьер-министр интыысь кошкыны
seltsi juhatus astus tagasi огазеяськонлэн кивалтэтэз кошкиз

tagasihoidlik <+h'oidl'ik h'oidliku h'oidl'ikku h'oidl'ikku, h'oidlik/e_&_h'oidl'ikku[de h'oidl'ikk/e_&_h'oidl'ikku[sid adj]>

1. (*iseloomult, käitumiselt vaoshoitud, tasane*) востэм, лачмыт, зйбыт
tagasihoidlik tütarlaps лачмыт ныл
ta on loomult tagasihoidlik со сямызья востэм
2. (*lihtne, vähenõudlik, liialdusteta, mõõdukas*) огшоры, шоро-куспо
tagasihoidlik korter огшоры патер
3. (*kehv, kesine, napp*) начар, шодскымон урод, ушьямон өвөл
tagasihoidlikud tulemused результатъес ушьямонэсь өвөл

tagasihoidlikkus <+h'oidl'ikkus h'oidl'ikkuse h'oidl'ikkus[t h'oidl'ikkus[se, h'oidl'ikkus[te h'oidl'ikkus/i_&_h'oidl'ikkuse[id s> востэм луон, лачмыт луон, зйбыт луон, шоро-куспо луон, огшоры луон

tagasikäik <+k'äik käigu k'äiku k'äiku, k'äiku[de k'äiku[sid_&_k'äik/e s> берлань мынон

tagasitulek <+tulek tuleku tuleku[t -, tuleku[te tuleku[id s> (*tagasipöördumine, naasmine*) бертон, берен лыктон

tagasi võtma

1. (*uuesti enda valdusse võtma*) берен басытыны
kindlus on tagasi võetud кар берен басытэмын
võtsin endise nime tagasi азьвыл нимме берен басытй
2. (*eelnevalt öeldust loobuma*) берен басытыны
võttis oma sõnad tagasi верам кыльёссэ берен басытйз
3. KÕNEK (*järele andma, leevenema*) буйганы, бырыны
pärast süsti hakkas paistetud tagasi võtma укол бере пыктэм бырыны кутскиз

tagastama <tagasta[ma tagasta[da tagasta[b tagasta[tud v> (*tagasi maksma, andma v tooma*) берыктыны, берен сётыны tagastasin raamatud raamatukogusse книгаосыз библиотекае берыктй

tagavara <+vara vara vara v'arra, vara[de vara[sid s> азьпаллы дасям, ваньбур, сёгос, ванёс

taguma <tagu[ma tagu[da t'ao[b t'ao[tud v>

1. (*lööma*) жугыны, жугиськыны, шуккыны, шуккылыны, йыганы,
йыгаськыны (*auku, avaust*) гыркйыны, гырккестыны, копаны, коканы :
taob rusikaga vastu lauda мыжыкеныз жок вылэ шуккылэ
tagus vastu ust со өсэ йыгаськиз
rähn taob nokaga vastu puud сизь нырыныз писпуэз кока
lained taovad vastu randa тулкымъёс ярдур борды шуккисько
2. (*kuuma metalli vasaralöökidega töötleva, sepistama*) дурыны :

sepikojas taoti rauda кебитын корт дуризы

3. (*hoogsalt, intensiivselt midagi tegema*) :

õhtul taoti tantsu жыт эктізы

poisid tagusid vutti КӦНЕК пиос туп сьӧры бызьылызы

hakati kaarte taguma картаен шудыны кутскизы

vanamehed taovad doominot пересьӧс доминоен шудо

4. (*tugevasti tuksuma, pulseerima*) жугиськыны, йыгаськыны

süda taob сӱлэм жугиське

5. (*töötades rütmilist heli tekitama*) йыгаськыны

rongirattad tagusid monotoonselt поездлэн погляньӧсыз монотонно

йыгаськызы

6. (*kellalõõmise kohta*) гырлы шуккыны; (*kellalõõkide kõlamise kohta*)

чузьяськыны

kellamees taob kella гырлы шуккись гырлы шукке

7. КӦНЕК (*sepitsema, vorpima*) йӧндырыны

taob salme куплетӧс йӧндыре

tagumik <tagum'ik tagumiku tagum'ikku tagum'ikku, tagumik/e_&_tagum'ikku[de tagum'ikk/e_&_tagum'ikku[sid s] > (*istmik, tuharad*) берпал, сарвыл, сйтян : see süst tehakse tagumikku та уколэз берпалэ пукто

tagumine <tagumine tagumise tagumis[t tagumis[se, tagumis[te tagumis/i adj] > (*taga asetsev*) бер, берпал, мышпал, мыддорин пал; (*viimane*) берпуметй istub tagumises pingis берпуметй парта сьӧрын пукиз

tagune <tagune taguse tagus[t -, tagus[te taguse[id adj, s (*hrl liitsõna järelosa*) >
1. (*millegi taga asetsev*) берысь
ahjutagune гур берысь, гур берын
linnatagune кар сьӧрысь, кар сьӧрын
2. (*millegi taga asetsev ala, paik*) :
ahjutagune гур берысь, гур берын
3. (*teatud aja taha ulatuv*) :
nädalatagune арня талэсь азьло

tagurdama <tagurda[ma tagurda[da tagurda[b tagurda[tud v] > (*tagurpidi sõitma*)
чигнаны, берлань мыныны :
sillal ei tohi tagurdada выж вылын чигнаны уг яра

tagurlik <tagurl'ik tagurliku tagurl'ikku tagurl'ikku, tagurlik/e_&_tagurl'ikku[de tagurl'ikk/e_&_tagurl'ikku[sid adj] > (*reaktsiooniline, vanameelne*)
реакционной, консервативной
tagurlik poliitika консервативной политика

tagurpidi <+pidi adv>

1. (*selg, tagumine pool ees*) берлань

laps kukkus tagurpidi lumme берлань вамышъя, төл ымныраз медаз пельты шуыса

ajas auto garaazist tagurpidi välja машинаез гаражысь берлань поттйз

2. (*tagasisuunas*) берлань, берен

jõed ei hakka tagurpidi voolama шурӧс берлань уз бызелэ

ajalooratast ei saa tagurpidi pöörata историлэсь поглянзэ берыктыны уг луы

3. (*normaalsele asendile vastupidi, valepidi*) берлань, мыддорин kujutis on ekraanil tagurpidi экранын суред мыддорин pani soni tagurpidi pähe кепказэ мыддорин изьям

taha <taha *adv, postp* [gen]> *vt ka taga, tagant*

1. *adv (tahapoole, tagaossa, tagaküljele)* берлань

vaatas aeg-ajalt üle õla taha дырын-дырын пельпумыз съörtи берлань

учкылйз

kammi juuksed taha йырсиdэ берлань сына

2. *adv (tagumisele poolele, osale külge)* :

aja nõelale niit taha синьысэз писья

3. *adv (tasemelt maha, õigest ajast maha)* :

kell jääb taha час бере кыле

4. *postp* [gen] (*kelle-mille suhtes tahapoole*) съöрын, съöры, берын, бере

ta istus minu taha со мон бере пуксиз

mine ukse taha! мын öс съöры!

5. *postp* [gen] (*teatud vahemaa kaugusele*) :

sõitis kümne kilomeetri taha со дас иськем съöры мынйз

6. *postp* [gen] (*viitab mingile esemele, vahendile, mille juurde tegevusse asutakse*) съöры

istus jälle raamatute taha нош ик книгаос съöры пуксиз

7. *postp* [gen] (*viitab mingile takistavale, pidurdavale põhjusele, mille tõttu miski jääb pooleli v tegemata*) сэрэн, йырин

ehitustööd takerdusid rahanappuse taha пуктйськон ужъёс уксё тырмымтээн сэрэн дугдйзы

tahapoole <+p'oole *adv*> (*suunaga taha*) берлань; (*kaugemale*) кыдёкегес

vaatasin tahapoole берлань учки

tahapoole kammitud juuksed берлань сынам йырси

istume kinos täna tahapoole туннэ киноын кыдёкегес пуксёмы

tahe¹ <tahe taheda taheda[t -, taheda[te taheda[id *adj*]

1. (*kuivaks tõmbunud, kuiv*) куасьмем

tahe muld куасьмем музьем

2. (*parajalt soolane*) кузьыт; (*toekas, tõhus, mitte vesine*) кёттыр; (*mure, jahune*) сылмись, пырдйсь; (*kange, tugev*) юн

tahedad kartulid сылмись картошкаос

3. (*[enesetundelt] kindel, hea, toekas*) йыгмыт, мечак, уверенной

tahe² <tahe t'ahte tahe[t -, tahe[te t'ahte[id *s*]

reisitahe мыныны-ветлыны мылпотон

see on Jumala v taeva tahe со Инмарлэн эрикес

tahes-tahtmata <+t'ahtmata *adv*> (*paratamatult, tahes või tahtmata*) амалтэк,

эриктэм, мылпотытэк

tahk¹ <t'ahk tahu t'ahku t'ahku, t'ahku[de t'ahku[sid_&_t'ahk/e *s*]

1. (*kant, külg*) грань

kuubil on kuus tahku кублэн куать гранез

2. PILTL (*külg, aspekt*) грань, пал

probleemi mitu tahku ужпумлэн трос палыз

tahk² <t'ahk tahu t'ahku t'ahku, t'ahku[de t'ahku[sid_&_t'ahk/e s> (*luisk, kõvasi, ihumiskivi*) **шере**
ihub v teritab tahu peal v tahuga vikatit **кусоез шере**

tahke <t'ahke t'ahke t'ahke[t -, t'ahke[te t'ahke[id *adj*> (*kõva*) **юн**; (*kuiv*)
куасьмемын, көс (*tahkeks muutunud*) **чурыт луэм, чурытомем** :
tee muutus tahkemaks **сюрес куасьмем**

tahm <t'ahm tahma t'ahma t'ahma, t'ahma[de t'ahma[sid_&_t'ahm/u s>
1. (*nõgi*) **су** :
käed on tahmaga koos **киос суэн наштаськемын**
2. **КЕЕМ, ТЕHN су**
ahjutahm **гурлэн суээ**
3. **КÕNEK** (*printeris kasutatav värvipulber, tooner*) **буёл**

tahmane <tahmane tahmase tahmas[t -, tahmas[te tahmase[id *adj*> (*tahmaga koos, tahmaga määdunud*) **чынатэм, суэсь** :
tahmased seinad **чынатэм я. суэсь борддоръёс**

taht <t'aht tahi t'ahti t'ahti, t'ahti[de t'ahti[sid_&_t'aht/e s> (*valgusallikal*) **лента, фитиль**
lambitaht **лампа лента**

tahtejõud <+j'õud j'õu j'õudu j'õudu, j'õudu[de j'õudu[sid_&_j'õud/e s> **юн**
мылкыд, юн сям

tahtetu <t'ahtetu t'ahtetu t'ahtetu[t -, t'ahtetu[te t'ahtetu[id *adj*> (*ilma tahteta, tahtejõuetu, араатне*) **ляб сямъем, мылкыдтэм**

tahtlik <t'ahtl'ik t'ahtliku t'ahtl'ikku t'ahtl'ikku, t'ahtlik/e_&_t'ahtl'ikku[de t'ahtl'ikk/e_&_t'ahtl'ikku[sid *adj*> (*kavatsuslik, sihilik*) **юри лэсьтэм, тодыса вылысь**
tahtlik süütamine **юри сутон**

tahtma <t'aht[ma t'aht[a taha[b tahe[tud, t'aht[is t'aht[ke v>
1. **потыны, мылкыд карыны**
tahan koju **бертэме потэ**
tahab magada **иземез потэ**
kes tahab kohvi? **кинлэн кофе юэмез потэ?**
kes see ikka tahab haige olla! **ваньзылэн vormисез зечкыламзы потэ вал**
2. (*tungivalt vajama*) **кулэ карыны**
auto tahab remonti **машина ремонтэз кулэ каре**
3. (*osutab millelegi, mis on peaaegu juhtumas v oleks võinud juhtuda*) **өжыт гинэ өвөл**
kära tahtis kurdiks teha **гуретон өжыт гинэ сонгро өз кельты**

tahtmatu <t'ahtmatu t'ahtmatu t'ahtmatu[t -, t'ahtmatu[te t'ahtmatu[id *adj*>
(*tahtest sõltumatu, mittetahteline*) **асэрказ, амалтэк, шөдтэк шорысь;**
(*ettekavatsemata*) **юри өвөл**
tahtmatu naer **асэрказ серекъян**

tahtmine <t'ahtmine t'ahtmise t'ahtmis[t t'ahtmis[se, t'ahtmis[te t'ahtmis/i_&_t'ahtmise[id s> (*soov*) **ПОТОН, МЫЛКЫД КАРОН** :
tahtmine magada **ИЗЕМ ПОТОН**
mul pole tahtmist lugeda **МЫНАМ ЛЫДЗИСЬКЫНЫ МЫЛКЫДЫ ÖVÖL**

tahumatu <tahumatu tahumatu tahumatu[t -, tahumatu[te tahumatu[id *adj*> **ЛЕК,**
УРОД, КАНЬЫЛТЭМ; (*kommetelt, käitumiselt*) **ЛЯКЫТТЭМ, ТАУ КАРИСЬТЭМ;**
(*välimuselt viimistlemata*) **СУМБЫРЕС, САПЫРЕС ЛЭСЬТЭМ**
tahumatu mööbel **САПЫРЕС ЛЭСЬТЭМ МЕБЕЛЬ**

tahvel <t'ahvel t'ahvli t'ahvli[t -, t'ahvli[te t'ahvle[id s>
1. (*puidust plaat*) **ДОСКА;** (*muust materjalist*) **ПЛИТА, ЛИСТ;** (*väike*) **ПИЧИ ПУЛ**
šokolaaditahvel **ШОКОЛАД ПЛИТКА**
2. (*seinal rippuv alus info edastamiseks*) **ДОСКА, СТЕНД**
autahvel **ПОЧЁТ ДОСКА**
3. (*klassi- v koolitahvel*) **ДОСКА :**
tahvlile kirjutama **ДОСКА ВЫЛЭ ГОЖЪЯНЫ**

taibukas <taibukas taibuka taibuka[t -, taibuka[te taibuka[id *adj*> (*taiplik, arukas, nutikas*) **ВИЗЬМО, ВИЗЬНОДО, ВАЛАСЬ, АМАЛО**
klassi kõige taibukam õpilane **КЛАССЫСЬ ТУЖГЕС НО ВИЗЬМО ДЫШЕТСКИСЬ**

taidlus <t'aidlus t'aidluse t'aidlus[t t'aidlus[se, t'aidlus[te t'aidlus/i_&_t'aidluse[id s> (*amatöörkunst, isetegevus*) **САМОДЕЯТЕЛЬНОСТЬ**

Liitsõnad

taidlus+

taidluskoor **САМОДЕЯТЕЛЬНОЙ ХОР**

taigen <t'aigen t'aigna t'aigna[t -, t'aigna[te t'aigna[id s> *vt tainas*

tailiha <+liha liha liha l'ihha, liha[de liha[sid s> (*ilma pekita sealiha, taine liha*)
КÖЙТЭМ (ПАРСЬ) СЙЛЬ

taim <t'aim taime t'aime t'aime, t'aime[de t'aime[sid_&_t'aim/i s>

1. будос

niiskuslembesed taimed **КОТЭЗ ЯРАТЙСЬ БУДОСЬЁС**

2. (*istik*) мертгос, узым, уд

männitaimed **ПУЖЫМ МЕРТГОС**

taime+

taimetoit **БУДОСЬЁСЛЭСЬ ДАСЯМ СИЁН**

taimekasvatus <+kasvatus kasvatus kasvatus[t kasvatus[se, kasvatus[te kasvatus/i s> **КИЗЁН-МЕРТТОН БУДОСЬЁС СЯРЫСЬ ТОДОН-ВАЛАН СЁТЙСЬ УДЫС**

taimestik <taimest'ik taimestiku taimest'ikku taimest'ikku, taimestik/e_&_taimest'ikku[de taimest'ikk/e_&_taimest'ikku[sid s> **ВОТ**
(*mingil alal v mingil ajajärgul kasvavate taimede kogum, flora*) **ТУРЫН-КУАР,**
ВОЖ МУЗЬЕМ ШОБРЕТ, ФЛОРА

taimetoitlane <+toitlane t'oitlase t'oitlas[t t'oitlas[se, t'oitlas[te t'oitlas/i_&_t'oitlase[id s> (*taimtoidust toituv inimene, vegetaarlane*)
ВЕГЕТАРИАНЕЦ (СЙЛЬ СИИСЬТЭМ, БАКЧА СИЁНЬЁСЫН УЛЙСЬ МУРТ)

tainarull <+r'ull rulli r'ulli r'ulli, r'ulli[de r'ulli[sid_&_r'ull/e s]> кызбугор,
погыльтон

tainas <tainas t'aina tainas[t -, tainas[te t'aina[id s>, ka taigen ыльнянь, котэм
нянь
tainast rullima ыльнянь погыльтыны

taip <t'aip taibu t'aipu t'aipu, t'aipu[de t'aipu[sid_&_t'aip/e s> (aru, mõistus) визь,
йырвизь, визьнод; (arusaamine, taipamine) валан, нод, амал :
selge taip сайкыт визь
kiire v kerge taibuga poiss жог валась пияш

taipama <t'aipa[ma taiba[ta t'aipa[b taiba[tud v>
1. (aru saama, mõistma) валаны; (kiiresti) валатскыны, шөдскыны
ta ei taipu mõhkugi v tuhkagi со номыре но уг вала
ta ei taipu eesti keelest silpigi со эстон сямен одйг слог но уг тоды
2. (millegi peale tulema, midagi teha märkama) валаны
taipasin õigel ajal ära minna дырыз дырья кошкыны валай

taju <taju taju taju -, taju[de taju[sid s> PSÜHN (esemete ja nähtuste vahetu
peegeldus teadvuses, pertseptsoon) валан, тодыны-валаны быгатон;
(tajumine) шөдон
keeletaju кылэз тодыны-валаны быгатон
lõhnataju зынэз шөдон

tajuma <taju[ma taju[da taju[b taju[tud v>
1. PSÜHN (tegelikkust vahetult tunnetama, meeltega vastu võtma) валаны,
шөдыны
tajusin nõrka puudutust каллен йөттйськемез шөдй
2. (tunnetama, tundma, [vaistlikult] aru saama) шөдыны; (ette tunnetama)
азьвыл ик шөдыны
vanaema tajuab ilmamuutusi ette песяй куазьлэсь воштйськемзэ азьвыл ик
шөдэ

takerduma <takerdu[ma takerdu[da takerdu[b takerdu[tud v>
1. (millegi taha, sisse, vahele v külge kinni jääma) ёрмыны, ёрканы,
тугаськыны, сураськыны, селтаськыны, дэмзыны, шедьыны; (kuhugi
pehmesse vajuma, kinni jääma) нөдыны
takerdusin jalgujupi juhtmetesse пыдъёсы езъёс пөлы сураськызы
tuli takerdudes läbi lume со лымытй гушьяса лыктйз
2. (edenemises peatuma, mitte sujuma, paigalseisu sattuma) дугдыны; (jutuga
segimineku v mõttelõnga kaotamise kohta) мөгзыны
majaehitus takerdus rahapuuduse tõttu корка жутон уксё тырмымтээн сэрэн
дугдйз
hakkas liiga kiiresti rääkima, mistõttu aeg-ajalt takerdus туж жог вераськыны
кутскиз, соин ик дырын-дырын мөгзылйз

takistama <takista[ma takista[da takista[b takista[tud v> (millegi toimumist v
kellegi tegevust võimatuks tegema, häirima, pidurdama, segama, kedagi tagasi
v midagi ära hoidma) люкетыны, жегатыны, дугдытыны
ära takista teiste tööd v töötamist v teisi töötamast v töötamisel v töös эн
люкеты мукетъёслы ужаны

takistus <takistus takistuse takistus[t takistus[se, takistus[te takistus/i s> (*midagi takistav objekt, asjaolu, isik vm*) **ЛЮКЕТОН, ШУГ-СЕКЫТ; (rajatud tara)**
КОТЫРТЭМ (кенер)
hingamistakistus **ШОКАНЫ ЛЮКЕТОН**
kõnetakistus **МОГАН**

takjas <t'akjas t'akja t'akja[t -, t'akja[te t'akja[id s>

1. BOT (Arctium) **ЛЮГЫ**

2. (*takjanutt*) **ЛЮГЫ**

poiss on tüdrukul nagu takjas sabas **ПИ НЫЛ БОРДЫ ЛЮГЫ КАДЬ**
ЛЯКИСЬКИЗ

takka <t'akka adv, postp [gen]>

1. adv (*tagant, tagantpoolt küljest*) **БЕРТӢ**

üks sikutas eest, teine lükkas takka **ОДӢГЕЗ АЗЬТӢЗ КЫСКИЗ, МУКЕТЫЗ БЕРТӢЗ**
ДОНГАЗ

uuris autot eest ja takka **МАШИНАЕЗ АЗЬТӢЗ НО БЕРТӢЗ ЭСКЕРИЗ**

2. adv (*osutab kellegi sõnadega nõustumisele*) **СОГЛАШ ЛУЫНЫ**

kiitis aina teiste juttu takka **СО КОТЬКИНЛЭН ВЕРАМЕНЫЗ СОГЛЫШ ЛУЫЛӢЗ**
vennad kiidavad teineteisele takka **ВЫН-АГАЙӢС ОГ-ОГЕНЫЗЫ СОГЛАШ ЛУО**

3. adv (*sundimist v õhutamist väljendavates ühendverbides*) :

ergutas hobust ohjavarudega takka **ВАЛЭЗ ТЭЛЬБУГОЕН ШУККЫЛӢЗ**

rabas ise tööd ja tegi ka teistele säru takka **АЧИЗ НО УЖАЗ, МУКЕТЬӢССЭ НО УЛЛЯЗ**
kui sul tahtmist rassida, siis tõmba takka! **ГОГЫДЭ ВЪРЗЫТЭМЕД ПОТЭ КЕ, МЫН!**

4. postp [gen] (*kellegi v millegi suhtes tagantpoolt*) **СЪӢРЫСЬ**

maja nurga takka ilmus koer **КОРКА СЭРЕГ СЪӢРЫСЬ ПУНЫ ПОТӢЗ**

päike tõusis metsa takka **ШУНДЫ НЮЛЭС СЪӢРЫСЬ ЖУЖАЗ**

5. postp [gen] (*teatud vahemaa kauguselt*) **КЕМЫН, КЕМЕ**

liiva toodi ehitusele sajakonna meetri takka **ЛУОЭЗ ПУКТӢСЬКОН ДОРЫ СЮ МЕТР**
КЕМЕ ВАЙИЗЫ

6. postp [gen] (*teatud aja järel*) **ДЫР ОРТЧЫСА**

nüüd, saja aasta takka, on selle kirja sisu raske mõista **ТАБЕРЕ, СЮ АР ОРТЧЫСА,**
ТА ГОЖТЭТЛЭСЬ ПУШТРОССЭ СЕКЫТ ВАЛАНЫ

taks <t'aks taksi t'aksi t'aksi, t'aksi[de t'aksi[sid_&_t'aks/e s>

1. (*tasu-, maksumäär, tariif*) **ТАРИФ, ТАКСА**

2. (*norm, määr*) **НОРМА**

iga päev korjan 10 liitrit mustikaid, see on minu taks **КОТЬКУД НУНАЛ ДАС ЛИТР**
КУДЫМУЛЫ БИЧАСЬКО, СО МЫНАМ НОРМАЕ

takseerima <taks'eeri[ma taks'eeri[da takseeri[b takseeri[tud v>

1. METS (*puistute olukorda ja juurdekasvu hindama*) **ТАКСИРОВАТЬ КАРЫНЫ**

2. (*hindavalt vaatama, pilguga uurima, silma järgi hindama*) **СИНМЫН**

ДУНЬЯНЫ

noormehed takseerisid tüdrukuid pealaest jalatallani **ЕГИТ ПИОС НЫЛЬӢСТЫ**

ЙЫРЫСЕНЫЗЫ ПЫДОЗЯЗЫ ДУНЬЯСА УЧКИЗЫ

takso <takso takso takso[t -, takso[de takso[sid s> **ТАКСИ**

ta tuli taksoga **СО ТАКСИЕН ЛЫКТӢЗ**

taksojuht <+j'uht juhi j'uhti j'uhti, j'uhti[de j'uhti[sid_&_j'uht/e s> **ТАКСИСТ**

taksopeatus <+p'eatus p'eatuse p'eatus[t p'eatu[s]e, p'eatu[s]te p'eatu[s]i_&_p'eatuse[id s> **ТАКСИ СЫЛОННИ**

takt <t'akt takti t'akti t'akti, t'akti[de t'akti[sid_&_t'akt/e s>

1. MUUS (*helitöö väike osa*) **ТАКТ, СЫР**

takti lööma **ТАКТ ШУККЫЛЫНЫ**

2. (*tegevuse, liikumise rütm*) **ТАКТ, РИТМ, СЫР; (tempo) ТЕМП, ЖОГЛЫК**

jalad liikusid muusika taktis **ПЫДЪЭС МУЗЫКАЛЭН ТАКТЭЗЪЯ ВЫРИЗЫ**

3. TEHN (*sisepõlemismootori töötsükli osa*) **ТАКТ**

survetakt **ШЫМЫРТОН ТАКТ**

töötakt **УЖАН ТАКТ**

4. (*peenetus, delikaatus, taktitunne*) **ТАКТИЧНОСТЬ, АСТЭ ВОЗЪЫНЫ**

БЫГАТОН, САКЛЫК, ЛЯКЫТ ЛУОН

pedagoogiline takt **ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТАКТ**

taktika <taktika taktika taktika[t -, taktika[te taktika[id s> (*eesmärgi saavutamise vahendid ja viisid*); SÕJ (*lahingu juhtimise õpetus*) **ТАКТИКА**; пусьем мертэз **БЫДЭСТОН ПОННА АМАЛЬЭС, ОЖ ДЫРЪЯ ОЖГАРЪСЫН КИВАЛТОН СЯРЫСЬ ТОДОС**

talaar <tal'aar talaari tal'aari tal'aari, tal'aari[de tal'aari[sid_&_tal'aar/e s> (*vaimuliku, kohtuniku ametirüü*) **МАНТИЯ (ПЛАЩ ВЫЛЛЕМ ПАСЬКЫТ КУЗЬ ДЙСЬ, КЫЛ СЯРЫСЬ СВЯЩЕННИКЛЭН, СУДЪЯСЪЛЭН)**

tald <t'ald talla t'alda t'alda, t'alda[de t'alda[sid_&_t'ald/u s>

1. (*jala v käpa alumine pind*) **ПЫДПЫДЭС, ТЯПА**

torkas naela tallast läbi v talda **СО ПЫДПЫДЭССЭ КОРТЧОГЕН БЫШКАЛТЙЗ**

2. (*jalatsi osa*) **ПОДОШВА, УЛТОН**

kingatald **ТУФЛИЛЭН УЛТОНЭЗ**

vahetatald **СТЕЛЬКА**

taldrik <taldrik taldriku taldriku[t -, taldriku[te taldriku[id s>

1. **ТЭРКЫ, ТУСЬТЫ**

madal taldrik **ТЭРКЫ**

sügav taldrik **ТУСЬТЫ**

2. (*taldrikut meenutav ese*) **ТАРЕЛКА, ТУСЬТЫ**

talent¹ <tal'ent talendi tal'enti tal'enti, tal'enti[de tal'enti[sid_&_tal'ent/e s>

1. (*eriti suur [vaimu]anne, andekus*) **ТАЛАНТ, БЫГАТОНЛЫК, ПӨРОС**

lauljatalent **КЫРЪЗАНЫ БЫГАТОНЛЫК**

2. (*silmapaistvalt andekas inimene*) **ПӨРОСО, ТАЛАНТО**

noored talendid **ПИНАЛ ТАЛАНТЬЭС**

talent² <tal'ent talendi tal'enti tal'enti, tal'enti[de tal'enti[sid_&_tal'ent/e s> AJ (*massi- ja rahaihik Ees-Aasia maades ja Kreekas*) **ТАЛАНТ**

talgud pl <t'algu t'algu t'algu[t -, t'algu[te t'algu[id s> **ВЕМЕ**

tali¹ <tali tali tali -, tali[de tali[sid s> TEHN

1. (*rippuv käsi-, elektri- v pneumoajamiga tõsteseade*) **ТАЛЬ**

2. (*liitplokk, polüspast*) **ПОЛИСПАСТ**

tali² <tali talve t'alve t'alve, t'alve[de t'alve[sid_&_t'alv/i s> vt talv

talisman <talisman talismani talismani talismani, talismani[de talisman/e s>
(õnnetoojaks peetav ese) **ибырвесь**

talitaja <talitaja talitaja talitaja[t -, talitaja[te talitaja[id s>

1. (majapidamistöõde tegija, teenija) **медо VAN (põetaja) нылпи утись** :
haigetalitaja **висисез учкись**
loomatalitaja **пудо сюдйсь**
kunstnik palkas endale talitaja **суредась аслыз ужась медъяз**
2. AJ (vallavanem) **волостной төро**

talitama <talita[ma talita[da talita[b talita[tud v>

1. (teatud viisil toimima, tegutsema) **карыны, лэсьтыны; (käituma) вырыны, астэ возьыны**
ma ei lase endaga niiviisi talitada! **мон уг лэзьы асэным озьы вырыны!**
2. (majapidamistöõid tegema, toimetama) **коркаез учкыны, корка котырын ужаны; (ringi liikudes askeldama) сюлмаськыны**
3. (hooldama, põetama) **учкыны, утыны**
käib päeviti voodihaiget meest talitamas **нуназе валес вылын кыллись висисез учкыны ветлэ**

talitsema <talitse[ma talitse[da talitse[b talitse[tud v> (ohjeldama, tagasi hoidma, taltsutama) **кортнаны, дугдытыны, зйбломытыны, буйгатыны, кутыны**

mässajaid talitsema **бугыръясъкисъёсты зйбломытыны**
naine ei suutnud end enam talitseda ja puhkes nutma **кышномурт өз быгаты ни ассэ кутыны но зар-зар бёрдыны кутскиз**

talitus <talitus talituse talitus[t talitus[se, talitus[te talitus/i s>

1. (talitamine, toiming, töö, toimetus, askeldus) **уж, ужан**
köögitalitus **пöранныын ужан**
hobuste talitus võttis hulk aega **вальёсты учконлы трос дыр кошкиз**
välised talitused talus olid meeste teha **педлось ужъёсты кутырын пиосъёс лэсьтйзы**
2. (pidulik toiming) **нерге, сям**
kiriklikud talitused **черк сямъёс**
3. (allüksus) **служба**
meteoroloogiatalitus **метеорологической служба**

talje <talje talje talje[t -, talje[de talje[sid s> (vöökoht) **кус**
peenike talje **векчи кус**

tall¹ <t'all talle t'alle t'alle, t'alle[de t'alle[sid_&_t'all/i s> (lamba-) **ыжпи; (kitse-) кечпи; (ohvri-) агнец RELIG (suurtäheiselt: Jeesus Kristus) Инмарлэн Ыжпиез** :

lammas tõi talled **ыж ыжпи вайиз**
laps on süütu kui tall **нылпи агнец кадь съöлыктэм**

tall² <t'all talli t'alli t'alli, t'alli[de t'alli[sid_&_t'all/e s> (hobuse-) **вал гид**

tallama <t'alla[ma talla[ta t'alla[b talla[tud v>

1. (jalgadega korduvalt peale astuma, litsuma, sõtkuma) **лёганы** :
tallas lume sisse v lumme raja **лымы пушкы пыдын ветлон сюрес лёгиз**

muru on ära tallatud **газон лёгамын**
lapsed tallasid põrandal poriseks **нылпиос, выжез лёгаса, кырсь кариллям**
2. (*jalgadega sõtkudes töötama*) **лёгыны, лёганы** :
kuhjas heinu tallama **кабанысь турынез лёганы**
3. (*läbi käima, astuma, sõitma*) **лёганы**
neid teid on sadu kordi tallatud **та сюресъёс сию пол лёгамын ни**
4. **KÕNEK** (*sugutama*) **лёгыны, лёганы**
naabri kukk käib meie kanu tallamas **бускель атас милесътым курегъёсмес**
лёганы ветлэ

tallele <tallele adv> (*[tagavaraks] hoiule, kõrvale*) **запасэ**
iga kuu panen mõned kroonid tallele **котькуд толэзь кӧня ке крона запасэ**
кельтйсько

talletama <talleta[ma talleta[da talleta[b talleta[tud v> (*tallele panema, jäädvustama, salvestama*) **мур пычаны, пычаса кылыны, сюлма пычаны, гожтыны**; (*tallele hoidma, säilitama*) **возыны, утыны, кельтыны**
talletab iga kuu panema tuhat krooni **котькуд толэзь банке сюрс крона понэ**
talletasime reisimuljed mällu **мынон-ветлон сярысь малпанъёсмы тодэ**
ваёнъёсамы пычазы
lauludesse on rahvas talletanud oma hinge **кырзанъёсы калык аслэстыз**
лулэз пычатйз
muuseumis talletatakse vanu käsikirju **музейын вуж кижотосъёсты возэ**
filmilindile talletatud ajaloo sündmus **киноплёнкае гожтэм исторической**
учыр

tallinlane <t'allinlane t'allinlase t'allinlas[t t'allinlas[se, t'allinlas[te t'allinlas/i s>
Таллинн карын ульсь

talong <tal'ong talongi tal'ongi tal'ongi, tal'ongi[de tal'ongi[sid_&_tal'ong/e s>
талон
leivatalong **нянь басьтыны талон**

taltsas <taltsas t'altsa taltsas[t -, taltsas[te t'altsa[id adj>
1. (*loomade kohta: taltsutatud, kodustatud*) **кие дышетэм, гуртэ дышетэм**;
(*inimest mitte riindav v mitte kartev*) **кылзйськись, зйбыт, лачмыт**
karupojad muutusid väga ruttu taltsaks **гондырпиос туж жоги килы дышизы**
2. (*vagur, alandlik, tasane, vaikne*) **кылзйськись, зйбыт, востэм, лачмыт**;
(*leplik*) **пумитъяськисьтэм, сётскись** :
ta on taltsa loomuga v loomult taltsas **со зйбыт сямо**

taltsutama <taltsuta[ma taltsuta[da taltsuta[b taltsuta[tud v>
1. (*metslooma taltsaks tegema*) **кие дышетыны, гуртэ дышетыны** :
taltsutatud karu **кие дышетэм гондыр**
2. (*talitsema, pidurdama, rahustama*) **кортнаны, дугдытыны, зйбломытыны,**
буйгатыны

taltsutamatu <taltsutamatu taltsutamatu taltsutamatu[t -, taltsutamatu[te
taltsutamatu[id adj> (*talitsematu, ohjeldamatu, mitte taltsutatav*) **номырин**
вормонтэм, кутыны луонтэм, возыны луонтэм, зйбломытонтэм,
кортнэттэм, куашетйсь
poiss on koolis üsna taltsutamatu **пияш школаын йыртэм-пыдтэм**

talu <talu talu talu t'allu, talu[de talu[sid s> кутыр, крестьян юртьер, крестьян
возёс

Liitsõnad

talu+

taluperemees крестьян возёслэн кузёез

taluma <taluma talu[da talu[b talu[tud v> (*vastu pidama, [välja] kannatama*)

чиданы, адзёны

talub nurisemata ägedat valu со нукыртытэк юн вёсь луонэз чида

kevadine jää ei talu hobust тулыс йё валэз уг чида

talumatu <talumatu talumatu talumatu[t -, talumatu[te talumatu[id adj>

(*väljakannatamatu*) чидантэм

talumatu kuumus чидантэм пёсь

talumatu valu чидантэм вёсь

talunik <talun'ik taluniku talun'ikku talun'ikku, talunik/e_&_talun'ikku[de

talun'ikk/e_&_talun'ikku[sid s> (*talupidaja*) кутырын улйсь, крестьян

возёслэн кузёез

talupidaja <+pidaja pidaja pidaja[t -, pidaja[te pidaja[id s> vt talunik

talupoeg <+p'oeg poja p'oega p'oega, p'oega[de p'oega[sid_&_p'oeg/i s>

крестьян

jõukas talupoeg узыр крестьян

talurahvas <+rahvas r'ahva rahvas[t -, rahvas[te r'ahva[id s> (*talupoegkond*)

крестьяннёс

talutav <talutav talutava talutava[t -, talutava[te talutava[id adj>

1. (*partits*) чидамон

raskesti talutav kliima секыт чидамон куазь

2. (*vastuvõetav, normaalne*) чидамон, тупамон, ярамон

talutav hind тупамон дун

talv <t'alv talve t'alve t'alve, t'alve[de t'alve[sid_&_t'alv/i s> тол, толалтэ

külm talv кезыт тол

talve hakul толалтэ кутскыку

Liitsõnad

talve+

talveaeg тол дыр;

talveilm толалтэ куазь

tali+

taliniisu арес чабей, озимой чабей

taliolümpia[mängud] тол Олимпийской шудоннёс

talirukis узыым зег

talvekuu <+k'uu k'uu k'uu[d -, k'uu[de_&_kuu[de k'uu[sid_&_k'u[id s>

1. (*talvine kuu*) толалтэ толэзь

talvekuud on detsember, jaanuar ja veebruar толсур, толшор но тулыспал -

толалтэ толэзьёс

2. RHVK (*november*) шуркынмон толэзь

talvine <talvine talvise talvis[t -, talvis[te talvise[id *adj*> **ТОЛ, ТОЛАЛТЭ**

talvine külm *v* pakane **ТОЛ КЕЗЫТ**

talvine kalapüük **ТОЛАЛТЭ ЧОРЫГАН**

tamm¹ <t'amm tamme t'amme t'amme, t'amme[de t'amme[sid_&_t'amm/i s>

1. **ВОТ (Quercus) ТЫПЫ**

püha tamm **ВӐСЬ ТЫПЫ**

lapsed korjavad tamme alt tõrusid **НЫЛПИОС ТЫПЫ УЛЫСЬ ТЫПЫМУЛЫ БИЧАЛО**

tugev kui tamm **ТЫПЫ КАДЬ КУЖМО**

2. (*tammeruit*) **ТЫПЫ**

tamm on väga vastupidav **ТЫПЫ ТУЖ ЧИДАСЬ**

peitsitud tammest mööbel **ВУЫН ВОЗЕМ ТЫПЫЛЭСЬ ЖӐК-ПУКОН**

Liitsõnad

tamme+

tammeallee **ТЫПЫ АЛЛЕЯ**

tammekirst **ТЫПЫ КОРОС**

tammelaud **ТЫПЫ ПУЛ; ТЫПЫ ЖӐК**

tammeleht **ТЫПЫ КУАР**

tammemets **ТЫПЫ НЮЛЭС Я. АРАМА**

tamm² <t'amm tammi t'ammi t'ammi, t'ammi[de t'ammi[sid_&_t'amm/e s>

(*vallitaoline massivne vesiehitis*) **ТЫМЕТ, ЧЫПЕТ, ДАМБА**

tamm³ <t'amm tammi t'ammi t'ammi, t'ammi[de t'ammi[sid_&_t'amm/e s>

KÕNEK (*kabestunud kabend*) **ДАМКА**

tammetõru <+tõru tõru tõru -, tõru[de tõru[sid s> **ТЫПЫ МУЛЫ**

tammuma <t'ammu[ma t'ammu[da tammu[b tammu[tud v>

1. (*paigal seistes*) **ЛӐГАСЬКЫНЫ, ПЫД ЙЫЛЫСЬ ПЫД ЙЫЛЭ ЛӐГАСЬКЫНЫ**

tammusime sooja saamiseks paigal **ШУНТЙСЬКОН ПОННА ПЫД ЙЫЛЫСЬ ПЫД**

ЙЫЛЭ ЛӐГАСЬКИМЫ

2. (*[ühest kohast teise liikudes] raskelt sammuma*) **ЛӐГАСЬКЫНЫ**

tammub rahutult mööda tuba **СЮЛМАСЬКЫСА ВИСЬЕТТЙ ЛӐГАСЬКЕ**

3. PILTL (*arengus seiskuma*) **ЖЕГАНЫ, ДУГДЫНЫ**

tampima <t'ampi[ma t'ampi[da tambi[b tambi[tud v>

1. (*tambitsaga katki, puruks, peeneks tegema*) **НЕЛЬКЫНЫ, ТУЙЫНЫ,**

ПЫРГЫТЫНЫ (pekma) ЖУГЫНЫ, ШУККЫНЫ, ШУККЫЛЫНЫ :

tambib pudrunuiaga kartuleid puruks *v* pudruks **НУШЫЕН КАРТОШКАЕЗ НЕЛЬКЕ**

tampis rusikaga lauale **МЫЖЫКЕНЫЗ ЖӐК ВЫЛЭ ШУККЫЛЙЗ**

2. (*jalgadega tallama, sõtkuma*) **ЛӐГАНЫ, ЛӐГАСА ЮНМАТЫНЫ, ЛӐГАСА ТЫРЫНЫ**

lapsed olid kuhja otsas heinu tampimas **НЫЛПИОС КАБАН ЙЫЛЫН ТУРЫНЭЗ**

ЛӐГАСА ТЫРИЗЫ

tampis puruksistud kirja mudasse **СО КЕСЯМ ГОЖТЭТЭЗ ДӐРИЕ ЛӐГАЗ**

3. (*trampima*) **ЙЫГ-ЙЫГ ЛӐГАНЫ, ЛӐГАСЬКЫНЫ, ЙЫГТЕТЫНЫ, ТАПЫРТЫНЫ**

laps tambib viha pärast jalgu vastu maad **НЫЛПИ, ВОЖЕЗ ПОТЫСА, ПЫДЫНЫЗ**

ЙЫГТЕТЭ

4. (*raskete sammudega astuma*) **ЛӐГАСЬКЫНЫ**

terve päeva tampis ta mööda metsa **СО БЫДЭС НУНАЛ НЮЛЭСКЫТЙ ВЕТЛЙ**

5. KÕNEK (*ägedasti, kuid tuimalt, masinlikult midagi tegema*) :

tambib vikatiga heina **КУСОЕН ТУРЫН ТУРНА**

keegi tambib klaverit кин ке но роялез курадзйтэ
tambib aastaarve [pähe] аръёсты гижысь-пиньысь дышетэ
tambi endale pähe v peakolusse, et ... йырад пон, ... шуыса
6. KÕNEK (*ära maksma, raha kulutama*) коньдонэз быдтыны
kogu varanduse oli ta firmasse tampinud вань ваньбурзэ со фирмалы быдтйз

tampoon <tamp'oon tampooni tamp'ooni tamp'ooni, tamp'ooni[de
tamp'ooni[sid_&_tamp'oon/e s> (*topp, tropp*) та́мпон
marlitampoon, marlist tampoon ма́рля та́мпон

tangid *pl* <t'ang tangi t'angi t'angi, t'angi[de t'angi[sid_&_t'ang/e s>

1. кис; (*lõikamiseks*) вандон кис
2. PILTL (*püsiühendites märgib survet, mille alla keegi satub, mille all on v millest vabaneb*) зйбет
vaenlane haaras v surus nad oma tangide vahele тушмон соосты ас зйбетаз
киултйз

tank <t'ank tanki t'anki t'anki, t'anki[de t'anki[sid_&_t'ank/e s>

1. (*[suur] vedelikumahuti*) танк, бак, цистерна
bensiiitank бензин бак
tank piima hoidmiseks йёл возён цистерна
2. SÕJ (*sõjamasin*) танк

tankima <t'anki[ma t'anki[da tangi[b tangi[tud v> (*vedelkütusega varustama, kütust võtma*) заправить карыны (бензинэн)

tankla <t'ankla t'ankla t'ankla[t -, t'ankla[te t'ankla[id s> (*tankimisjaam v -koht, hrl bensiniijaam*) бензозаправочной станция, бензоколонка; заправка ВЕР.К.

tants <t'ants tantsu t'antsu t'antsu, t'antsu[de t'antsu[sid_&_t'ants/e s>

1. (*tantsimine*) эктон :
jalad läksid ise tantsule пыдъёс асьсэос эктыны потйзы
2. (*see, mida tantsitakse, selle kunstiliigi teos v pala, vastav muusika*) эктон
rühm õppis mitmesuguste rahvaste tantse группа пёртэм калыкъёслэсь
эктонъёссэс дышетйз
3. PILTL (*mitmesuguse intensiivse tegevuse kohta: sekeldused, askeldused*)
юнме чашатон-куашетон, сурым поттон; (*taplus, võitlus*) жугиськон

Liitsõnad

tantsu+

tantsujuht эктонъя кивалтйсь
tantsumuusika эктон гур
tantsupidu эктон жйт;
tantsuring эктонъя кружок;
tantsusamm эктон вамыш, па
tantsuvõistlus эктонъя чошатскон

tantsija <t'antsija t'antsija t'antsija[t -, t'antsija[te t'antsija[id s> эктйсь
rahvatantsija калык эктонъёсты эктйсь

tantsima <t'antsi[ma t'antsi[da tantsi[b tantsi[tud v>

1. эктыны
oskab hästi tantsida умой эктыны быгатэ

2. PILTL (*karglema, hüplema, keerlema, vingerdama*) ЭКТЫНЫ
tantsib rõõmu pärast шумпотэмэз сэрэн эктэ

tantsitama <tantsita[ma tantsita[da tantsita[b tantsita[tud v> ЭКТЫТЫНЫ

taoline <t'aoline t'aolise t'aolis[t t'aolis[se, t'aolis[te t'aolis/i_&_t'aolise[id adj>

1. (*hrl liitsõna järelosa*) (*sarnane, sugune*) кельшись, укшась, тупась,

выллем, кадь

gaasitaoline газ выллем

omataoline (1) (*omasugune*) аслыз кельшись; (2) (*isesugune, omapärane*)

ёзпöртэм, аспöртэм

ühetaoline одйг кадь

2. KÕNEK (*selline, seesugune, niisugune, säärane*) сыче, таче

oleme taolisi lubadusi juba kuulnud ми таче кыл сётонъёсты кылймы ни

taotlema <t'aotle[ma t'aotle[da t'aotle[b t'aotle[tud v> турттыны, претендовать

карыны; (*ametlikult paluma*) ходатайствовать карыны; (*püüdlema, üritama*)

турттыны, тыршыны

elamisluba taotlema вид на жительство ходатайствовать карыны

kõik taotlevad võita ваньзы вормыны тыршо

taotlus <t'aotlus t'aotluse t'aotlus[t t'aotlus[se, t'aotlus[te t'aotlus/i_&_t'aotluse[id

s> турттон, тыршон; (*ametlik palve*) ходатайство; (*sooviavaldus*) заявление,

куриськон

tapalava <+lava lava lava -, lava[de lava[sid_&_lav/u s> AJ (*surmamõistet*

hukkamiseks ettenähtud lava) (вашкала дыръёсы виыны чаклам

муртъёслэсь йырзэс чогон инты)

tapamaja <+maja maja maja m'ajja, maja[de maja[sid_&_maj/u s> пудо вандон

инты

tapeet <tap'eet tapeedi tap'eeti tap'eeti, tap'eeti[de tap'eeti[sid_&_tap'eet/e s>

шпалер, обой

panen seinä uue[d] tapeedi[d] борддоре выль шпалер ляко

Liitsõnad

tapeedi+

tapeedirull шпалер бинет

tapja <t'apja t'apja t'apja[t -, t'apja[te t'apja[id s> виись, йырвандйсь, адями

быдтйсь

enesetapja ассэ ачиз быдтйсь

taplus <t'aplus t'apluse t'aplus[t t'aplus[se, t'aplus[te t'aplus/i_&_t'apluse[id s>

(*võitlus, lahing, sõdimine*) ож, ожмаськон, жугиськон :

poisid pidasid tapluse maha пиос жугиськон поттйзы

tapma <t'ap[ma t'app[a tapa[b tape[tud, t'app[is t'ap[ke v>

1. (*elu võtma, surmama*) виыны, (адямиез) быдтыны; шаектытыны ВУЖМ.;

(*koduloomi*) вандыны

tappis ise enese ассэ ачиз быдтйз

2. (*füüsiliselt v vaimselt laostama, üleliia väsitama, kurnama, piinama*)

жуммытыны, быдтыны

tarab ennast tööga **ассэ секыт ужаса быдтэ**

tarab arvuti taga oma silmi **компьютер съöрын синъёссэ быдтэ**

3. PILTL (*hävitama, lämmatama, summutama, kustutama*) **быдтыны**

tõde tappa ei saa **зэмлыкез быдтыны уг луы**

4. KÕNEK (*rabama, rügama*) **ужаны**

tapsime tööd [teha] nagu hullud **шузимыса ужамы**

5. (*kaardimängus: tugevamat kaarti käies üle lööma*) **вормыны**

kuningat ässaga tappa **эксээз тузэн вормыны**

6. KÕNEK (*peksma, lööma*) **жугыны**

tapmine <t'apmine t'apmise t'apmis[t t'apmis[se, t'apmis[te t'apmis/i_&_t'apmise[id s> **виён, йырбыдтон; (loomade) вандон**
seatapmine **парсь вандон**

tapp¹ <t'app tapa t'appa t'appa, t'appa[de t'appa[sid_&_t'app/u s>

1. (*tapmine*) **виён, йырбыдтон; (looma-) вандон**

2. KÕNEK (*[hrl partitiivis:] peks, peksmine*) **жугон**

tapp² <t'app tapi t'appi t'appi, t'appi[de t'appi[sid_&_t'app/e s>

1. TEHN (*võlli v telje laagriole toetuv osa*) **цапфа**

2. EHIT, PUIDUT (*puiduseotis*) **врубка; (tappliide) шипен герзан; (liidetava detaili eend tappliites) шип**

tapp³ <t'app tapi t'appi t'appi, t'appi[de t'appi[sid_&_t'app/e s> AJ (*vangide edasisaatmine etappide kaupa, peatuskoht vahialuste küütimisel, tapisalk*) **этап**
sunnitöölised saadeti tapi korras v tapiga Siberisse **каторжникъёсты этапен**
Сибире келязы

tapp⁴ <t'app tapu t'appu t'appu, t'appu[de t'appu[sid_&_t'app/e s> (*humala, kassitapu vm vääntaime rahvapärane nimetus*) :
kassitapp **пунысюл**

tapp⁵ <t'app tapu t'appu t'appu, t'appu[de t'appu[sid_&_t'app/e s> (*tapmine*) **виён, йырбыдтон; (looma-) вандон**

tara <tara tara tara -, tara[de tara[sid s>

1. (*maa-ala piirav tõke, aed*) **кенер :**

maja ümber ehitati tara **корка котыртй кенер кутйзы**

2. (*aiaga piiratud ala karja jaoks, karjaaed*) **пудо азбар**

tarbetu <t'arbetu t'arbetu t'arbetu[t -, t'arbetu[te t'arbetu[id adj> (*otstarbetu, mittevajalik, ülearune, asjatu, kasutu*) **кулэтэм, пайдатэм, токма, юнме**
tarbetu koli **кулэтэм котыр**
tarbetud jõupingutused **юнме тыршонъёс**

tarbija <t'arbija t'arbija t'arbija[t -, t'arbija[te t'arbija[id s> MAJ (*isik[ud], asutus vms, kes [mis] tarbib hüviseid ja teenuseid*); BIOL (*organism, kes toitub produtsendi loodud orgaanilisest ainest*) **потребитель**

tarbima <t'arbi[ma t'arbi[da t'arbi[b t'arbi[tud v> **потребить карыны, уже кутыны**
mootor tarbib voolu **мотор токез уже кутэ**

tarbimine <t'arbimine t'arbimise t'arbimis[t t'arbimis[se, t'arbimis[te t'arbimis/i s> МАЖ **потребление**

tarduma <t'ardu[ma t'ardu[da t'ardu[b t'ardu[tud v>

1. ([*jahtudes*] *kõvaks, tahkeks muutuma*) **чурытомыны, чурит луыны, кынмыны, сйяса напчыны; (hüübima) орсмыны (вир), кузьыраны (йёл) :**
kips tardus kiiresti **гипс чаяляк чурытомиз**
2. (*jäigaks, puiseks, liikumatuks muutuma*) **жёлумыны, пумыны, шокамысь дугдыны, сյүлэм тэтчамысь дугдыны**
tardus hirmust **курдаменыз со пумиз**

targalt <targalt adv>, ka **targasti** (*targasti*) **визьмо, валаса**

targu <targu adv> (*targasti, elutargalt*) **визьмо, валаса (ettevaatlikult)**
эскериськыса, чакласькыса :
targu talitama **чакласькыса лэсьтыны**

targutama <targuta[ma targuta[da targuta[b targuta[tud v> (*heietama, tarbetult arutlema*) **визьмо вырыны**

tariif <tar'iif tariifi tar'iifi tar'iifi, tar'iifi[de tar'iifi[sid_&_tar'iif/e s> МАЖ (*tasu- v maksumäär töö v teenuse osutamise eest*) **тариф**

tark <t'ark targa t'arka t'arka, t'arka[de t'arka[sid_&_t'ark/u adj, s>

1. (*selge, terava mõistusega*) **визьмо, визьнодо; (arukas, taibukas) валась, нодлы :**
targad õpetatud mehed **визьмо дышетскем муртьёс**
2. (*selline inimene*) **визьмо, трос тодйсь-валась; FOLKL (eesti rahvausundis: heatahtlik nõid) тодйсь (rahvaarst) туно-пелё, пелляськысь :**
keeletark **кылэз тодйсь-валась**

tarkus <t'arkus t'arkuse t'arkus[t t'arkus[se, t'arkus[te t'arkus/i_&_t'arkuse[id s>

1. **визьлык, визьнод, нодлык**
2. (*teadmised, oskused, omandatu*) **тодон-валан, быгатонлык**
õpitud tarkused **дышетэм тодон-валаньёс**

Liitsõnad

tarkus[e]+

tarkus[e]päev **святой Марклэн нуналэз (25-тй оштолэзе)**

tarkusehammas <+hammas h'amba hammas[t -, hammas[te h'amba[id s>, ka **tarkushammas** (*kolmas tagapurihammas*) **берло потэм йырпиль**

tarkvara <+vara vara vara v'arra, vara[de vara[sid s> INFO (*arvuti programmide kogum koos dokumentatsiooniga*) **софтвр, програмной обеспечение (ЭВМ-лы)**

tarmukas <tarmukas tarmuka tarmuka[t -, tarmuka[te tarmuka[id adj>

(*energiline, toimekas, agar, teotahteline*) **кужмо, мылысь-кыдысь, чупырес**

tarn <t'arn tarna t'arna t'arna, t'arna[de t'arna[sid_&_t'arn/u s> ВОТ (Carex) **шашы**

tarretis <tarretis tarretise tarretis[t tarretis[se, tarretis[te tarretis/i s> КОК
(*tarretatud magustoit mahlast, piimast vms, želee*) **желе**
punasesõstratarretis **горд сутэрлэсь желе**

tartlane <t'artlane t'artlase t'artlas[t t'artlas[se, t'artlas[te t'artlas/i_&_t'artlase[id s> **Тартуын улйсь**

taru <taru taru taru t'arru, taru[de taru[sid s> (*mesipuu*) **уморто**
mesi[las]taru **муш уморто**

tarve <tarve t'arbe tarve[t -, tarve[te t'arbe[id s>

1. (*[tarbimisalane] vajadus*) **кулэлык, кулэяськон, кулэ луон, кулэ карон, ёрмон**

hapnikutarve **кислородлы ёрмон**

lilli tuleb kasta tarbe kohaselt v tarbe järgi **сяськаез кулэ луэмезья кисьтаны кулэ**

2. (*tarbimine, tarvitus*) **кулэ луон, уже кутон :**

marju korjame nii enda tarbeks kui müügiks **узы-борыез кызьы асьмелы шуыса, озьы ик вузаны но бичаськом**

3. (*pl*) (*tarbeesemed ja -ained, vahendid*) **котыр, тйрлык**

kalapüügitarbed **чорыган тйрлык**

vooditarbed **валес котыр**

4. (*adverbiaalselt: nii palju kui vaja, küllalt*) **тырмыт**

laudu on ehitusplatsil juba tarbeks **пульёс пуктйськон интыын тырмыт ни**

Liitsõnad

tarbe+

tarbekunst **прикладной искусство**

tarvidus <tarvidus tarviduse tarvidus[t tarvidus[se, tarvidus[te tarvidus/i s>
(*tarbimisvajadus, tarve*) **кулэлык, кулэяськон, кулэ луон, кулэ карон, ёрмон**
veetarvidus **ву кулэ луон**

tarvilik <tarvil'ik tarviliku tarvil'ikku tarvil'ikku, tarvilik/e_&_tarvil'ikku[de tarvil'ikk/e_&_tarvil'ikku[sid adj> (*tarvisminev, vajalik*) **кулэ луись :**

hädatarvilik **туж кулэ луись**

õpi tarvilikku vähem tarvilikust eristama **дышетскы золгес кулэ луисьсэ**

өжытгес кулэ луисезлэсь висьяны

tarvis <t'arvis adv, postp>

1. (*jaoks*) **понна :**

piima on veel üksnes laste tarvis **йёл нылпиослы гинэ на кылиз**

2. (*hrl ühendverbi osana: vaja*) **кулэ**

tarvis minema **кулэ луыны**

mul läheb sind veel tarvis **тон мыным кулэ луод на**

kui vähe on õnneks tarvis! **кыче өжыт кулэ шудо луон понна!**

tarvitama <tarvita[ma tarvita[da tarvita[b tarvita[tud v>

1. (*kasutama, pruukima*) **кутыны, уже кутыны :**

neid seeni me toiduks ei tarvita **со губиосты ми сиёнэ ум кутйське**

2. VAN (*vajama*) кулэясыкыны, кулэ карыны; (*tarvis minema*) кулэ луыны
ma ei tarvita enam sinu abi мыным тынад юрттэмед кулэ өвөл ни

tarvitus <tarvitus tarvitus tarvitus[t tarvitus[se, tarvitus[te tarvitus/i s>
(*tarvitamine, kasutus*) кутон, уже кутон
uus tehnika võeti tarvitusele выль техникаез уже кутызы

tasa¹ <tasa adv>

1. (*vaikselt*) шыпыт; (*hääletult, käratult*) куаратэк; (*sosinal*) шыпыртыса :
tasa kõnelema шыпыт вераськыны
2. (*aegamisi, pikkamisi*) каллен, дыртытэк
3. (*kergelt, õrnalt*) каллен, капчиен, эркеяса; (*vargsi, märkamata*) шыпыт,
лушкемен
ema puudutas huultega tasa lapse laupa анай ымдурыныз каллен нылпилэн
кымысаз йөттйськиз
varas puged tasa majja лушкаськись лушкем корка пыриз

tasa² <tasa adv>

1. (*millegagi ühel[e] joonel[e] v ühel[e] tasapinnal[e], samal[e] kõrgusel[e], ühetasaseks*) :
vesi tõusis jões kaldaga tasa шурысь ву ярдурозь тубиз
2. (*märgib vastastikuste [võla]kohustuste puudumist*) тыронэ өвөл ни,
пунэмзэ берыктй
mina petsin sind, sina petsid mind, nüüd oleme tasa мон алдай тонэ, тон
алдад монэ, табере ог-огмылы пунэмзэ берыктймы
3. (*rahalistes suhetes: nullseisu[s]*) басытонэ но тыронэ но өвөл ни
võlg on tasa пунэм берыктэмын
4. (*osutab korvamisele, hüvitamisele*) пунэмзэ берыктыны
töötan puudunud tunnid tasa кельтэм часъёс понна пунэмзэ ужало

tasakaal <+k'aal kaalu k'aalu, k'aalu[de k'aalu[sid_&_k'aal/e s>

1. (*püsis kehaasend*) огвозьскон, одйг кадь кыскем
komistasin ja kaotasin tasakaalu канжаськи но огвозьконме ыштй
2. (*stabiilne olek, paras vahekord, võrdsus, kooskõla*) тупан, эсэп, огбур
värvide tasakaal буэльёслэн тупамзы
3. (*tundeelu normaalne seisund, hingerahu, enesevalitsus*) возькыны быгатон,
астэ ачид кияд возён

tasakaalukas <+kaalukas kaaluka kaaluka[t -, kaaluka[te kaaluka[id adj>

(*ennast valitsev, rahulik*) возькись, возькыны быгатйсь, огмылкыдъем,
сабырлы; (*läbimõeldud*) пыр-поч малпам
tasakaalukas inimene огмылкыдъем адями
tasakaalukas sõnavõtt пыр-поч малпам выступление

tasakaalustama <+kaalusta[ma kaalusta[da kaalusta[b kaalusta[tud v> огкадь

карыны, чөшкатыны, шайяны; (*kaalukausse*) мертаса эскерыны :
tasakaalustatud kaalukaused огкадь карем веслэн тэркыосыз

tasakaalutu <+kaalutu kaalutu kaalutu[t -, kaalutu[te kaalutu[id adj> (*kerge*

enesevalitsust kaotav, muutlik, heitlik) керзег, алекьяськись
tasakaalutu inimene керзег адями

tasakesi <tasakesi adv> (*tasa, vaikselt*) **шыпыт**; (*käratult, poole häälega*) **куаратэк, куашетытэк, чашетытэк**; (*aegamisi, pikkamööda*) **каллен** :
keegi nutab tasakesi **кин ке шыпыт бөрдэ**
elame tasakesi **каллен улийськом**

tasand <tasand tasandi tasandi[t -, tasandi[te tasande[id s>

1. (*tasane pind*); МАТ (*tasapind*) **чошкыт**
künnad ja tasandid **вырйыльёс но чошкыт интыос**
2. (*tase, aste, järk*) **лөгет, уровень, степень**; (*valdkond, aspekt*) **удыс**
esmatasand **нырысетй лөгет**

tasandama¹ <tasanda[ma tasanda[da tasanda[b tasanda[tud v>

1. (*vaikse[ma]ks muutma, summutama*) **пичиятыны, кулэстыны**; (*vaigistama*) **зйбыт карыны, буйгатыны, лапкатыны, востэм карыны**
tasandas häält **со куаразэ пичиятйз**
2. (*aeglustama*) **каллен карыны, жегатыны**
rong läheneb kiirust tasandades **поезд лыктэ, жоглыкэсэ пичиятыса**

tasandama² <tasanda[ma tasanda[da tasanda[b tasanda[tud v>

1. (*pinnalt ühtlaseks, siledaks tegema*) **чошкыт карыны, чошкатыны, тэгыз карыны** :
enne külvi muld tasandatakse **кизён азын музъемез чошкыт каро**
2. (*mahendama, leevendama*) **волятыны, вольыт карыны, капчиятыны, небзытыны** (*vähendama*) **пичиятыны, кулэстыны** :
ilus ilm tasandas tusatuju **чебер куазь алама мылкыдэз капчиятйз**

tasane¹ <tasane tasase tasas[t -, tasas[te tasase[id adj>

1. (*vaikne*) **шыпыт**; (*summutatud*) **согем** (*vaevu kuuldav*) **кылийськисьтэм, куаратэк**; (*kerge, nõrk*) **ляб** :
tasane hääл **шыпыт куара**
putru keedetakse tasasel tulel **жукез ляб тыл вылын пöзьто**
2. (*aeglane*) **каллен**
tasane jooks **каллен бызён**
3. (*loomult vaikne, vagur, leebe*) **шыпыт, зйбыт, лачмыт** (*vähendudlik*) **мултэс кулэяськисьтэм, тэргаськисьтэм** :
tasane neiu **лачмыт нылаш**

tasane² <tasane tasase tasas[t -, tasas[te tasase[id adj> (*sile, konarusteta,*

- lohkudeta*) **вольыт, чошкыт, тэгыз**; (*lame*) **чошкыт**
laudtasane **пул кадь вольыт**
tasane ala **чошкыт инты**
lumi on tasaseks tallatud **лымы тэгыз лёгамын**

tasapind <+p'ind pinna p'inda p'inda, p'inda[de p'inda[sid_&_p'ind/u s> (*tasand*)

- чошкыт**; (*ühenduses kõrgusastmetega*) **чоштала**
aken on maaga ühel tasapinnal **укно музъемен одйг чошталаын**

tasapisi <+pisi adv> (*pisitasa, tasahilju[kesi]*) **каллен**

- silmad hakkavad tasapisi pimedusega harjuma **синьёс каллен пеймытлы дышо**

tasavägine <+vägine vägise vägis[t -, vägis[te vägise[id adj> ([jõult, jõudude poolest] võrdne) **огкадь кужымъем**

tase <tase taseme tase[t -, taseme[te taseme[id s>

1. ([veepinna] kõrgus, nivoo) **вадесгож, чоштала**

meretase **зарезь вадесгож**

veetase **ву чоштала**

2. (arengu, suuruse, väärtuse, tähtsuse aste) **лөгет, уровень**

ettevalmistustase **дасяськем уровень**

tasku <t'asku t'asku t'asku[t t'asku, t'asku[te t'asku[id s>

1. (riietusesemel, portfellil vms) **кисы**

nööbitav tasku **бирдыен кисы**

rinnatasku **көкрак**

salatasku **лушкем кисы**

2. (kott) **пуйы, сумка** :

rahatasku **уксё пуйы**

3. PILTL (raha, rahaliste võimaluste kohta) **кисы**

pani selle tehinguga mitu miljonit taskusse **та тупатсконужен кӧня ке**

миллион кисыяз понйз

4. PILTL (millegi omamise kohta) :

mul on diplom taskus **диплом кисыям**

Liitsõnad

tasku+

taskunuga **паки**

taskuvaras **кисыысь лушкаськись**

taskulamp <+l'amp lambi l'ampi l'ampi, l'ampi[de l'ampi[sid_&_l'amp/e s>

кисыын нуллон фонарик

taskurätik <+rätik rätiku rätiku[t -, rätiku[te rätiku[id s> **ныркышет**

pabertaskurätik, paberist taskurätik **кагаз ныркышет**

tass <t'ass tassi t'assi t'assi, t'assi[de t'assi[sid_&_t'ass/e s> **чаша, чашка**

jäin sõbranna juurde tassi teed jooma **эше доры чашка чай юыны кыли**

tassima <t'assi[ma t'assi[da tassi[b tassi[tud v> (pingutades kandma, vedama

korduvalt v eri suundades) **нуллыны, жутыса нуллыны; (üks kord, kindlas**

suunas) **нуыны, жутыса нуыны**

ema tassib last süles **анай нылпизэ жутыса нуэ**

nad tassivad vee ämbriga kohale **соос ву ведраен нулло**

tasu <tasu tasu tasu -, tasu[de tasu[sid s>

1. (töö v teenuse eest) **тырон, дунтырон**

majutustasu **улонни понна дунтырон**

töötasu **уждун**

2. (hüvitus, kompensatsioon, vaevatasu) **пунэмзэ сётон, пунэмзэ берыктон,**

компенсация

tekitatud kahju eest nõuti tasu **изъянтэм понна пунэмзэ берыктыны куризы**

3. (kättemaks) **пунэмзэ берыктон**

tasuline <tasuline tasulise tasulis[t tasulis[se, tasulis[te tasulis/i *adj*> (*tasu eest*)

дунын, дун тырыса

tasuline ravi дун тырыса эмъян

tasuma <tasu[ma tasu[da tasu[b tasu[tud *v*>

1. (*maksma*) тырыны, дун тырыны

võlga tasuma пунэмзэ берыктыны

ostu eest tasuma октйськем понна дун тырыны

2. (*hüvitama, korvama*) берыктыны; (*end tasuma*) берытскыны, дуныз берытскыны

vaev on end ära tasunud тыршемлэн дуныз берытскиз

3. (*teole vastama*) сётыны, берыктыны, пунэмзэ берыктыны :

headust kurjaga tasuma зечез понна уродэн тырыны

4. (*koos da-infinitiiviga: mõtet olema, otstarbekaks osutama, maksma*) кулэ seda filmi tasub vaadata та киноез учкыны кулэ

tasumine <tasumine tasumise tasumis[t tasumis[se, tasumis[te tasumis/i *s*>

тырон, дун тырон

tasuta <tasuta *adj*> дунтэк

tasuv <tasuv tasuva tasuva[t -, tasuva[te tasuva[id *adj*> (*head sissetulekut*

võimaldav, tulus) барышо, доходо, доход сётйсь, пайдаё

tasuv töö барышо уж

tatar <tatar t'atra tatar[t -, tatar[de t'atra[id *s*> ВОТ (*Fagopyrum*) сьёдчабей

Liitsõnad

tatra+

tatrapuder сьёдчабей жук

tatratangud сьёдчабей кеньыр

tatarlane <tatarlane tatarlase tatarlas[t tatarlas[se, tatarlas[te tatarlas/i *s*> бигер

tatine <tatine tatise tatis[t -, tatis[te tatise[id *adj*> КÕНЕК

1. (*tatiga koos*) зырымесь

2. (*hale, viril, nutune*) бёрдйсь, жожмыт; (*vastik, räpane*) урод, юрзым

muutus tatischeks ja hakkas paluma бёрдйсь кариськиз но курыны кутскиз

tatsama <t'atsa[ma tatsa[ta t'atsa[b tatsa[tud *v*> (*aegamisi, tõntsilt astuma*)

гызмыльтыны, мырдэм мыныны; (*tammuma*) пыд йылысь пыд йылэ

лэгаськыны

nad hakkasid kodu poole tatsama соос дор палазы гызмыльтыса мыныны

кутскизы

tatt <t'att tati t'atti t'atti, t'atti[de t'atti[sid_&_t'att/e *s*>

1. КÕНЕК зырым; (*sülg*) дыльды

pritsib rääkides tatti вераськыкуз, сялаське

2. HLV (*tattnina, nolk*) зырымесь

ise alles tatt ja tuleb mind õpetama ачиз зырымесь ай, нош монэ дышетыны

турттэ

taud <t'aud taudi t'audi t'audi, t'audi[de t'audi[sid_&_t'aud/e s> (*epideemia*)
ВИСЁН КЫЛЬ; VET (*episootia*) ОГЪЯ ПУДО ВИСЁН

taunima <t'auni[ma t'auni[da tauni[b tauni[tud v> (*hukka mõistma, laitma*)
осудить карыны, курланы, тэрганы
taunime looduse rüüstamist ми инкуазез сёронэз курласьком

taust <t'aust tausta t'austa t'austa, t'austa[de t'austa[sid_&_t'aust/u s>

1. (*taga olev pind, tagapõhi*) **ВЫЛ**

roheline taustaga vaip **ВОЖ ВЫЛО КОВЁР**

2. (*tagaplaanil kostev muusika, helitaust*) **ФОНОВОЙ КРЕЗЬГУР** (*solisti vokaalne saade*) **СОЛИСТ СЪОРЫ КЫРЪАНЫ** :

intervjuu toimus mootorimürina taustal **ИНТЕРВЬЮ МОТОРЛЭН ГУРЕТЭМЕЗЪЯ**
ОРТЧИЗ

3. PILTL (*millegi ümbruse, keskkonna, ajendi, põhjuse, päritolu kohta*) :
romaanil ajalooline taust **РОМАНЛЭН ИСТОРИЧЕСКОЙ ФОНЭЗ**

tava <tava tava tava -, tava[de tava[sid s> (*komme*) **СЯМ, ЙЫЛОЛ**; (*tavakohane toiming*) **СЯМ-НЕРГЕ**; (*harjumuspärane viis teatud moel käituda v toimida, harjumus*) **СЯМ, ДЫШЕМ**

rahvalikud tavad **КАЛЫК СЯМЪЭС**

on saanud tavaks rääkida poliitikast **ПОЛИТИКА СЯРЫСЬ ВЕРАСЬКОН СЯМЛЫ**
ПӨРМИЗ

Liitsõnad

tava+

tavarelvastus **ОГШОРЫ КИВАЛТОСЪЯН**

tavaline <tavaline tavalise tavalis[t tavalis[se, tavalis[te tavalis/i adj>

1. (*sagedane, üldine, tüüpiline*) **ОГШОРЫ, НОМЫРИН ВИСЪЯСЬКИСЪТЭМ**

tavalisele lugejale tundub tekst raskena **ОГШОРЫ ЛЫДЪИСЪЛЫ ТЕКСТ СЕКЫТ ПОТЭ**

2. (*kindlaskujunenud, sissejuurdunud, tavapärase*) **ОГШОРЫ, ДЫШЕМ**
elu läheb tavalist rada **УЛОН ДЫШЕМ СЯМЪЯ МЫНЭ**

tavaliselt <tavaliselt adv> (*harilikult*) **КОТЬКУ СЯМЕН**; (*lihtsalt*) **ОГШОРЫ**

hilines nagu tavaliselt **КОТЬКУ СЯМЕН ИК БЕРЕ КЫЛИЗ**

elati tavaliselt **УЛЙЗЫ ОГШОРЫ**

tavatsema <tavatse[ma tavatse[da tavatse[b tavatse[tud v> (*kellelgi kombeks, tavaks olema*) :

tavatses alatihti huuli närida **СОЛЭН ЫМДУРЭЗЭ КУРТЧЫЛЫНЫ СЯМЫЗ ВАЛ**

te vt teie¹

teadaanne <+anne 'ande anne[t -, anne[te 'ande[id s> **ВЕРАН, ИВОРТОН, ЯЛОН**

seinal ripub teadaanne, et ... **БОРДДОРЕ ОШЕМЫН ЯЛОН, ... ШУЫСА**

teadagi <t'eadagi adv> (*muidugi, arusaadavalt, mõistagi*) **ВАЛАМОН НИ**; (*selge, arusaadav*) **ВАЛАМОН**

teadagi tuli ette ka lahkarvamusi **ВАЛАМОН НИ, КУСПЫН ТУПАМТЭОС НО ЛУЫЛЙЗЫ**

teadagi, miks ta nii tegi **ВАЛАМОН, МАЛЫ СО ОЗЫ ЛЭСЪТЪЗ**

teade¹ <teade t'eate teade[t -, teade[te t'eate[id s> (*edastatav info, sõnum*)

ивортон, веран, ялон, ивор; (*andmed*) сѐтѣт, сѐтѣтѣс :

hea teade **ѣеч ивор**

ilmateade **куазь сярый ивортон**

Liitsõnad

teate+

teatejooks **эстафетаен бызылон**

teatesuusatamine **куас эстафета**

teatevõistlus **эстафета**

teade² <teade t'eatme teade[t -, t'eatme[te t'eatme[id s (*hrl pl*)> (*andmed,*

andmestik) сѐтѣт

Liitsõnad

teatme+

teatmeallikas **сѐтѣт инты**

teatmekaart **сѐтѣтѣсын карта**

teatmeteos **справочник**

teadetetahvel <+t'ahvel t'ahvli t'ahvli[t -, t'ahvli[te t'ahvle[id s> **ялон пул**

teadlane <t'eadlane t'eadlase t'eadlas[t t'eadlas[se, t'eadlas[te

t'eadlas/i_&_t'eadlase[id s> (*mingi teadusala spetsialist, õpetlane*) **тодосчи**

keeleteadlane **кылчи**

teadlik <t'eadl'ik t'eadliku t'eadl'ikku t'eadl'ikku, t'eadlik/e_&_t'eadl'ikku[de
t'eadl'ikk/e_&_t'eadl'ikku[sid *adj*>

1. (*teadvuslik*) **сознательной**

2. (*tahtlik, ettekavatsetud*) **азьвил ик малпаса, тодыса вылысь, валаса**

вылысь :

teadlik pettus **тодыса вылысь алдан**

3. (*millestki teadev, infot omav*) **тодйсь, валась :**

olen sellest teadlik **тодйсько вал со сярый**

teadlikkus <t'eadl'ikkus t'eadl'ikkuse t'eadl'ikkus[t t'eadl'ikkus[se, t'eadl'ikkus[te

t'eadl'ikkus/i_&_t'eadl'ikkuse[id s> **сознательность**

teadlikult <t'eadlikult *adv*> **валаса**

toituma peab teadlikult **сиськоно валаса**

teadma <t'ead[ma t'ead[a t'ea[b t'ea[tud, t'ead[is t'ead[ke *v*>

1. (*millestki teadlik olema*) **тодыны**

kes teab, palju kell on? **кин тодэ, кӧня дыр?**

ma tean, et ma midagi ei tea **мон тодйсько, номыре но уг тодйськы шуыса**

2. (*tundma, tuttav olema*) **тодыны**

seda meest tean ma nägupidi **та пиосмуртэз мон ымнырызья тодйсько**

3. (*oskama*) **тодыны;** (*taipama, märkama*) **валаны, валатскыны**

sõnu teadmata pole mõnu laulda **кыльѣссэ тодытэк, шумпотыса кырзано**

ӧвӧл

kust nad teadsid sinna minna? **кызы соос валатскизы отчы мыныны?**

4. (*esineb ebaselgust, ebamäärasust, kõhklust, kahtlust väljendavates*

ühendites) **тодмо ӧвӧл**

on tea kuhu kadunud **тодмо ӧвӧл, кытчы со ышиз**

5. KÕNEK (*kellegi poole pöördudes: kuul[g]e*):
tead mis, lähme kinno! **ТОДЙСЬКОД-А МА, ОЙДО КИНОЕ!**

6. (*gi-liitelisena koos eitusega*) **ТОДЫНЫ НО**
lapsed ei tahtnud kojusõidust teadagi **НЫЛПИОСЛЭН ДОРЕ БЕРТОН СЯРЫСЬ**
ТОДЭМЗЫ НО УГ ПОТЫ ВАЛ

teadmatus <t'eadmatus t'eadmatuse t'eadmatus[t t'eadmatus[se, t'eadmatus[te
t'eadmatus/i s> (*mitteteadmine, ebaselgus, määramatus*) **ТОДМО ÖВӨЛ,**
ТОДМОТЭМ, ТОДЫМТЭ, ВАЛАМТЭ
teadmatuses elama **ТОДЫТЭК УЛЫНЫ**

teadmine <t'eadmine t'eadmise t'eadmis[t t'eadmis[se, t'eadmis[te
t'eadmis/i_&_t'eadmise[id s>

1. **ТОДОН**

minu teadmist mööda reisis naaber ära **МОН ТОДЭМЪЯ, БУСКЕЛЬ КОШКЕМЫН**

2. (*pl*) (*õpitu, omandatu, oskused, tarkus[ed]*) **ТОДОН-ВАЛАН**

põhjalikud teadmised **МУРЕСЬ ТОДОН-ВАЛАНЪЭС**

teadmisi rakendama **ТОДОН-ВАЛАНЭЗ ЭСКЕРЫНЫ**

teadus <t'eadus t'eaduse t'eadus[t t'eadus[se, t'eadus[te t'eadus/i_&_t'eaduse[id s>

ТОДОС

keeleteadus **КЫЛТОДОН**

Liitsõnad

teadus+

teadusharu **ТОДОСЛЮКЕТ**

teaduskond <t'eadusk'ond t'eaduskonna t'eadusk'onda t'eadusk'onda,
t'eadusk'onda[de t'eadusk'onda[sid_&_t'eadusk'ond/i s> (*kõrgkooli allüksus*)
ФАКУЛЬТЕТ

teaduslik <t'eaduslik t'eadusliku t'eaduslikku t'eaduslikku,
t'eaduslik/e_&_t'eaduslikku[de t'eaduslikku/e_&_t'eaduslikku[sid adj>

1. (*teadusega iseloomustuv, teadus-*) **ТОДОСЛЫКО, НАУЧНОЙ**

teaduslik eksperiment **ТОДОСЛЫКО ЭСКЕРОН**

2. (*teadustulemustel rajanev, teadusele toetuv*) **ТОДОСЛЫКО, НАУЧНОЙ**

teaduslik maailmavaade **ТОДОСЛЫКО ДУННЕВАЛАН**

teadvus <t'eadvus t'eadvuse t'eadvus[t t'eadvus[se, t'eadvus[te
t'eadvus/i_&_t'eadvuse[id s>

1. FILOS, PSÜHH (*psüühika kõrgeim vorm*) **ВИЗЬСАЗЬ, СОЗНАНИЕ**

2. (*millegi mõistmine, arusaamine*) **ВИЗЬСАЗЬ, САЗЬ; (mõistus) ВИЗЬ**

ettepanek jõudis ta teadvuseni v ta teadvusesse **ДЭМЛАН СОЛЭН ВИЗЬМАЗ ВУИЗ**

3. (*mälu, meespidamine*) **ЙЫРВИЗЬБУР, ЙЫРСАЗЬ, ТОДЫН ВОЗЭН**

sügavalt teadvusse sööbinud mälestus **ЙЫРСАЗЕ МУР ПЫЧАМ ТОДЭ ВАЭН**

4. (*teadlikkus, eneseteadvus*) **АСВАЛАН**

rahvusteadvus, rahvuslik teadvus **КАЛЫК АСВАЛАН**

5. (*meelemärkus*) **САЗЬ, ЙЫРСАЗЬ**

teadvust kaotama **ЙЫРСАЗЕЗ ЫШТЫНЫ**

teadvusetu <t'eadvusetu t'eadvusetu t'eadvusetu[t -, t'eadvusetu[te t'eadvusetu[id
adj> (*meelemärkusetu*) **ЙЫРСАЗЬТЭМ, ШӨДЙСЬТЭМ**

teadvusetu haige **ВИСИСЬ ЙЫРСАЗЬТЭМ ЛУЭМЫН**

teadvustama <teadvusta[ma teadvusta[da teadvusta[b teadvusta[tud v>
(*teadvusesse tooma*) **валаны**
alles nüüd teadvustasin oma lüüasaamise **али гинэ валаз аслэсьтыз**
вормымтэзэ

teatama <t'eata[ma t'eata[da t'eata[b t'eata[tud v> (*teada andma, teatavaks tegema, informeerima*) **ивортыны, ивор сётыны, вераны, ялыны** :
teatab telefoni teel **телефон пыр ивортэ**
külaline laseb oma tulekust teatada **куно лыктэмез сярысь вераны косэ**

teatav <t'eatav t'eatava t'eatava[t -, t'eatava[te t'eatava[id *adj*>
1. (*lähemalt määratlemata, mõningane*) **тодмо, куд-ог, кыче ке**
teataval määral võib tulemustega rahule jääda **куд-ог ласянь результатъёс**
шумпотымонэсь
2. (*translatiivis märgib millegi saamist teadaolevaks, avalikuks*) :
teatavaks tegema **тодмо карыны**

teatavasti <t'eatavasti *adv*> (*nagu teada, teadupoolest*) **кызыы тодмо**
oli teatavasti haige **кызыы тодмо, со висе вал**

teatepulk <+p'ulk pulga p'ulka p'ulka, p'ulka[de p'ulka[sid_&_p'ulk/i s>
1. SPORT **эстафета боды**
2. PILTL (*kellegi töö jätkamise, järjepidevuse kohta*) **эстафета**
noored võtsid teatepulgale üle **пинальёс эстафетаез басьтйзы**

teater <t'eater t'eatri t'eatri[t -, t'eatri[te t'eatre[id s>
1. (*kunstiasutus, teatrihoone*) **театр**
2. (*teatrikunst*) **театр, театральной искусство**
teatri sünd **театрлэн кылдэмез**
teatri areng **театрлэн азинскемез**
3. (*teatriendus*) **театр, спектакль, театршудон**
peale teatrit läksime kohvikusse **спектакль бере ми кафе мыйны**
armastab teatris käia **театрэ ветлыны яратэ**
4. PILTL (*teeskus, tembutus*) **театр, спектакль**
poiss teeb niisama teatrit **пи огшоры спектакль возьматэ**
Liitsõnad
teatri+
teatriendus **театр возьматон**

teatmik <t'eatm'ik t'eatmiku t'eatm'ikku t'eatm'ikku, t'eatmik/e_&_t'eatm'ikku[de t'eatm'ikk/e_&_t'eatm'ikku[sid s> (*teatmeteos*) **справочник; (väiksem) памятка; (transpordi-, reisi-, liiklus-) сюрес возьматйсь книга**

teatud <t'eatud t'eatu t'eatu[t -, t'eatu[te t'eatu[id *adj* (*estäiendina indekl*)>
1. (*[üld]teada, tuttav*) **тодмо**
kõigile teatud ja tuntud laulja **ваньзылы тодмо кырзась**
2. (*teatav, mõningane, mingi[sugune]*) **кыче ке**
teatud eas silmanägemine halveneb **кыче ке арлыдын синадзон лябзе**

teave <teave t'eabe teave[t -, teave[te t'eabe[id s> (*info*) **ивор, ивор-тодон, ивортодэт, ялон, веран**

selle kohta puudub meil ammendav teave **СО СЯРЫСЬ МИЛЯМ ТЫРМЫТ**
ИВОРТОДЭТМЫ ӨВӨЛ

teavitama <teavita[ma teavita[da teavita[b teavita[tud v> (*informeerima, teavet andma*) **ИВОРТЫНЫ**
juhtunust teavitama **ЛУЭМ УЖ СЯРЫСЬ ИВОРТЫНЫ**

teder <teder tedre t'etre t'etre, t'etre[de t'etre[sid_&t'etr/i s> ZOOLOG (Lyrurus tetrix) **ТУР, ПИЧИ ДУКЪЯ**

Liitsõnad

tedre+

tedremäng **ПИЧИ ДУКЕС КОТКАН;**

tedretäht <+t'äht tähe t'ähte t'ähte, t'ähte[de t'ähte[sid_&t'äht/i s> **СЙТЬПУЖЫ**
nägu [üleni] tedretähti täis **ЫМНЫР НАШЫР-НЫШЫР СЙТЬПУЖЫОСЫН**
ЧОКСАСЬКЕМЫН

tee¹ <t'ee t'ee t'ee[d -, t'ee[de_&_tee[de t'ee[sid_&t'e[id s>

1. (*käimiseks, sõitmiseks*) **СЮРЕС; (jalgte)** **ПЫДЫН ВЕТЛОН СЮРЕС; (suur)**
БАДЪЗЫМ СЮРЕС (palkidest, risust) **ПУЧЬЁСЛЭСЬ ЛЭСЬТЭМ СЮРЕС :**

teede ristumiskoht **СЮРЕС ВОЖ**

2. (*liikumissuund, marsruut*) **СЮРЕС**

tunneb tähtede järgi teed **КИЗИЛИОСЪЯ СЮРЕС ШЕДЪТЭ**

näita v juhata mulle teed **ВОЗЪМАТЫ МЫНЫМ СЮРЕС**

3. (*teekond, kuhugi liikumine*) **СЮРЕС**

pikk tee **КУЗЬ СЮРЕС**

teele asuma v minema **СЮРЕС ВЫЛЭ ПОТЫНЫ**

4. PILTL (*kulgemise, kujunemise, suuna märkimisel*) **СЮРЕС**

arenemistee **АЗИНСКОН СЮРЕС**

poeg jätkab isa teed **АТАЕЗЛЭСЬ СЮРЕССЭ ПИЕЗ АЗЬЛАНЪТЭ**

5. (*abinõu, vahend, moodus*) **АМАЛ :**

sõnavara rikastamise teed **КЫЛТӢРЛЫКЕЗ УЗЫРМЫТОН АМАЛӢС**

6. (*hrl pl; liitsõna järellosana*) (*elundite kohta, mille kaudu miski liigub*) :

hingamisteed ANAT **ШОКАНПАСЬ**

Liitsõnad

tee+

teepenaar **СЮРЕС ДУР**

teeviit **СЮРЕС ВОЗЪМАТӢСЬ ПУС**

tee² <t'ee t'ee t'ee[d -, t'ee[de t'ee[sid s>

1. (*teepõõsas, teepuru ja sellest valmistatud jook, muude taimede kuivatatud osad ja neist valmistatud jook*) **ЧАЙ**

kange tee **НАП ЧАЙ**

2. (*[ravimtaimede] tõmmis*) **ПАРОС**

koirohutee **КУЗЯЛПОТ ПАРОС**

Liitsõnad

tee+

teekook **ЧАЙ ЮОН ПИРОЖНОЙ**

teetass **ЧАЙ ЮОН ЧАШКА**

teejuht <+j'uht juhi j'uhti j'uhti, j'uhti[de j'uhti[sid_&j'uht/e s>

1. (*teed juhatavat isik*) **СЮРЕС ВОЗЪМАТӢСЬ, ВАЛТӢСЬ**

- mägedes palgati teejuhid гурезьёсын сюрес возьматйсь медьязы
 2. (*orientiir, teetähis*) ориентир
 jõgi oli meile teejuhiks шур милям ориентирмы вал
 3. (*teatav trükis, matkajuht, reisijuht*) сюрес возьматйсь книга
 4. (*suunaja, õpetaja*) нодьясь, визьнодась

teekond <t'eek'ond t'eeonna t'ee'onda t'ee'onda, t'ee'onda[de t'ee'onda[sid_&_t'ee'ond/i s> (*reis, retk*) сюрес, мынон-ветлон :
 koduteekond доре сюрес
 haned asutavad teekonnale зезегъёс сюрес вылэ дасясько

teel <t'eel *postp* [gen]> (*kaudu, vahendusel*) пыр
 telefoni teel телефон пыр
 saatke arve kirja teel тыриськон кагазэз почта пыр я. гожтэтэн келялэ

teeleht <+l'eht lehe l'ehte l'ehte, l'ehte[de l'ehte[sid_&_l'eht/i s>
 1. *Вот* (*Plantago*) шырбыж, поркузё, пужыкуар
 2. (*teepõõsa leht*) чай куар

teelusikas <+lusikas lusika lusika[t -, lusika[te lusika[id s> пичи пуньы

teema <teema teema teema[t -, teema[de teema[sid s> тема
 teema ja reema тема но рема

teemant <t'eem'ant t'eemandi t'eem'anti t'eem'anti, t'eem'anti[de t'eem'anti[sid_&_t'eem'ant/e s> (*kõvim looduslik mineraal*) алмаз
 lihvitud teemant бриллиант
 lõikab teemandiga klaasi алмазэн пиялаез вандэ

teene <teene t'eene teene[t -, teene[te t'eene[id s> (*tänu pälviv tegu*) зеч уж, сй-дан, заслуга; (*teistele osutatud*) юрттэт, варан
 Jakob Hurda teened eesti keele arendamisel Якоб Хуртлэн эстон кылэз азинтонья зеч ужъёсыз
 osutas v tegi mulle teene юрттйз мыным

teenekas <t'eenekas t'eeneka t'eeneka[t -, t'eeneka[te t'eeneka[id *adj*>
 (*teenetega*) заслуженной
 teenekas diplomaat заслуженной дипломат

teener <t'eener t'eenri t'eenri[t -, t'eenri[te t'eenre[id s>
 1. (*kellegi teenistuses olev isik*) медо, вар
 2. (*kelle-mille huvides andunult tegutsev inimene*) служитель; (*orjalikult kuulekas käsutäitja*) пыдтыш нюлйсь, чеберьяськыны быгатйсь

teenija <t'eenija t'eenija t'eenija[t -, t'eenija[te t'eenija[id s>
 1. (*kellegi teenistuses olev hrl naissoost isik*) медо, вар, слуга :
 peremees palkas v võttis uue teenija кузё выль медо медьяз
 2. (*kellele-millele pühendunud isik*) служитель

teenima <t'eeni[ma t'eeni[da teeni[b teeni[tud v>
 1. (*elatist hankima, palka vm sissetulekut saama*) ужаса коньдон поттыны
 teenib oma igapäevast leiba ajakirjanikuna журналист лубыса коньдон поттэ

2. (*ametis v teenistuses olema, jumalateenistust pidama, aega teenima*)
 служить карыны
 noormees kutsuti v võeti [sund]aega teenima пинал пиез армие служить
 карыны басьтйзы
3. (*kelleks-milleks kasulik olema, [kultuslikult] austama, mille funktsiooni täitma*) служить карыны
4. (*midagi pälvima*) заслужить карыны

teenindama <teeninda[ma teeninda[da teeninda[b teeninda[tud v>

1. (*teenuseid osutama*) обслуживать карыны
 meie laudkonda teenindab peakelner милесьтым жөкмес валтйсь официант
 обслуживать каре
2. KÕNEK (*midagi hooldama, millelgi töötama*) ужаны
 kangur teenindab mitut telge куиськись көня ке станокен ужа

teenindus <teenindus teeninduse teenindus[t teenindus[se, teenindus[te
 teenindus/i s> (*teenindamine, teenuste osutamine*) обслуживать карон, сервис

teenistus <teenistus teenistuse teenistus[t teenistus[se, teenistus[te teenistus/i s>

1. (*palk vm teenitud tasu*) уждун
 kui suur su teenistus on? көня уждун тон басьтйськод?
2. (*amet, töökoht, töö*) уж, ужан инты, интыуж :
 teenistusest lahti laskma ужысь улляны
3. (*teenimine sõjaväes, sõjaväekohustuse täitmine*) воинской служба
4. (*teenuseid osutav asutus, selliste asutuste võrk*) варан
 meditsiiniteenistus куазьтодос варан
5. (*jumalateenistus*) черк служба

teenus <teenus teenuse teenus[t -, teenus[te teenuse[id s>; <+t'eenus t'eenuse
 t'eenus[t t'eenus[se, t'eenus[te t'eenus/i_&_t'eenuse[id s> варан, юрттэт,
 услуга
 pangateenus[ed] банк услугаос
 teenuseid pakkuma юрттэт чектыны

tees <t'ees teesi t'eesi t'eesi, t'eesi[de t'eesi[sid_&_t'ees/e s> (*juhtmõte, põhiseisukoht, tõestatav väide*) тезис
 ettekande teesid доклад тезисьс

teeskleja <t'eeskleja t'eeskleja t'eeskleja[t -, t'eeskleja[te t'eeskleja[id s> пöясь,
 алдась, эрекчась, аналкись

teesklema <t'eeskle[ma teesel[da t'eeskle[b teesel[dud v> улэ аналскыны
 teeskleb haiget висись улэ аналскыны
 teeskleb magajat v magamist изись улэ аналскыны

teetanus <teetanus teetanuse teetanus[t teetanus[se, teetanus[te teetanus/i s>
 MED, VET (*kangestuskramptõbi*) столбняк

tegelane <tegelane tegelase tegelas[t tegelas[se, tegelas[te tegelas/i s>

1. (*mingil alal [aktiivselt] tegutsev isik*) ужчи, деятель, активист
 riigitegelane кун ужчи
2. (*tegelaskuju*) герой, персонаж

peategelane **валтйсь герой**

3. KÕNEK (*kuju, tüüp, sell, asjamees*) **тип**

keegi nokkmütsis tegelane teretas mind **кычө ке но картузэн тип зөчъяськиз**
МОНЭН

tegelema <tegele[ma tegel[da tegele[b tegel[dud v>; <tegele[ma tegele[da tegele[b tegele[tud v>

1. (*mingil alal tegutsema, mingi tegevusega pidevalt seotud olema*) **вырыны, ужаны, тыршыны;** (*harrastama*) **тунсыкъяськыны;** (*tegelema hakkama*)

ужаны кутскыны, уж борды кутскыны

tegeleb loomakasvatusega **пудо вордонэн выре**

tegeleb spordiga **спортэн тунсыкъяське**

2. (*toimetama, askeldama*) **вырыны, ужаны, тыршыны, сюлмаськыны :**

ärge tegel[e]ge kõrvaliste asjadega **мукет ужъёсын эн выре**

3. (*kellegi v millegi eest hoolitsema, kellegagi suhtlema, mängima*) **вырыны**
õpetaja pidi ka muusikaringiga tegelema **дышетйсьлы кулэ вал крезьгурья**
кружокен но вырыны

tegelik <tegel'ik tegeliku tegel'ikku tegel'ikku, tegelik/e_&_tegel'ikku[de tegel'ikk/e_&_tegel'ikku[sid adj> (*tõepoolest olemasolev, tõeline, reaalne, faktiline*) **зэм, зэмос, чын :**

see pole maaltud veri, vaid tegelik **со суредам вир өвөл, зэмос**

tegelikust elust võetud raamatukangelane **зэмос улонысь басьтэм книгалэн**
героез

tegelikkus <tegel'ikkus tegel'ikkuse tegel'ikkus[t tegel'ikkus[se, tegel'ikkus[te tegel'ikkus/i_&_tegel'ikkuse[id s> (*reaalsus, tõelisuus, tõsielu*) **зэм, зэмлык,**

зэмзэ, чын

tegelikkust peegeldama **зэмлыкез възьматыны**

tegelikult <tegelikult adv> (*tõeliselt, päriselt*) **зэм, зэмзэ, чын :**

teoreetiliselt on nii, aga tegelikult? **теоретически со озьы, нош зэмзэ ке?**

tegema <tege[ma teh[a t'ee[b tee[vad t'eh[tud, teg[i t'eh[ke teh[akse tei[nud v>

1. (*midagi valmistama, looma, tekitama*) **лэсьтыны, карыны;** (*toitu valmistama*) **пöраны, сиён дасяны;** (*õmblustööd*) **вурыны**

leiba tegema **нянь пыжыны**

lõunaks teeme suppi **нуназелы шыд пöзьтомы**

lasksin endale uue kostüümi teha **аслым выль костюм вурыйтй**

lapsed teevad lumememme **нылпиос лымы сульдэр лэсьто**

parketti tehakse tammest **паркетэз тыпылэсь лэсьто**

vaja uued passipildid teha **паспортлы выль туспуктэмъёс лэсьтыны кулэ**

2. (*kusema*) **кизяны, улэ кизяны;** (*roojama*) **бушатйськыны, сйтяны, улэ сйтяны**

laps teeb veel püksi **нылпи улаз кизя на**

3. (*hääle, häälotsuse kuuldavale toomise kohta*) :

õpetaja tegi kurja v kõva häält **дышетйсь куаразэ будэтйз**

4. (*lühemate suuliste väljendusvormide kohta: esitama, jagama*) :

tee pakkumine **чөкты!**

mulle tehti ülesandeks lõkkel silm peal hoida **монэ тылскемез эскерыны**
косийзы

5. (*midagi korraldama, rajama*) **лэсьтыны, ортчытыны, кылдытыны**

tegeme ekskursiooni saarele шорму́че экскурсия ортчы́тйм
teeme oma võrkpallimeeskonna асьмелэ́сь волейбольной командамес
кылды́том

6. (*põhjustama, esile kutsuma, tekitama*) лэсьтыны, карыны
poeg tegi emale palju südamevalu пи анаезлэ́сь сյолэмзэ троспол вöсь
карылйз

7. (*kehaliste liigutuste kohta ja seoses ühest paigast teise liikumisega, mitmesuguste tööde, toimingute, ettevõtmiste kohta*) лэсьтыны, карыны
teeb hommik[u]võimlemist чукна зарядка лэсьтэ

8. (*mingit ala harrastama, viljelema*) вырыны, тунсыкъяськыны
sporti tegema спортэн вырыны

9. (*kellekski v millekski muutma v kujundama*) лэсьтыны, карыны,
пөрмытыны; (*ametipostile panema*) пуктыны
ära tee minu kodust kõrtsi! мынэсьтым дорме кабаклы эн пөрмыты!
vennast tehti vallavanem вынэз волостной төрое пуктйзы

10. (*mingisuguseks muutma*) воштыны, карыны
ära tee mind õnnetuks! монэ шудтэм эн кары!
see muusika teeb mind kurvaks со крезьгур монэ жо́ж каре
tee mind temaga tuttavaks! монэ соин тодматы!

11. (*teesklema*) аналтйськыны :
teeb end magama иземъяське, изем улсы аналтйське

12. (*mingil viisil toimima, tegutsema*) карыны, лэсьтыны
aega on vähe, teeme lühidalt! дыр о́жит, жо́гак кароме!
võib-olla tegin ma valesti? оло мон янгыш кари?

13. (*arvude, numbrite kohta: kokku olema, välja tegema*) луыны
kui meie rahaks ümber arvestada, teeb see viissada асьме уксе́е берыктыса, со
вить сյо луоз

14. (*ütlustes, mis väljendavad võimatust midagi ette võtta, asjade käiku mõjutada*) карыны
see pole kahjuks meie teha жаль, милям татын номыр кареммы уг луы
praegu ma ei tule, tee mis tahad али мон уг лыкты, котьмар кар
mis teha, nii see on ikka olnud мар карод, озыы вал со

15. (*käskivas kõneviisis väljendab kiirustamisele õhutamist*) :
tehke, et kaote! кошкелэ!
tee, et magama saad! изь ини!

16. (*sg. 3. pöördes seoses mis-küsimusega*) :
mis su tervis teeb? кы́че ни тазалыкед?
mis ilm teeb? кы́че куазь?
mis isa teeb? атай кы́че ни?

17. (*asendab eespool mainitud verbi*) карыны
otsustasin paar aastat aiandust õppida, ja nii ma teginи ог-кык ар бакча ужлы
дышетскыны малпай, озыы ик кари
ta oskas juba tantsida ja tegi seda meeeldi со эктыны быгатэ вал ини, солы
со кельшиз

tegemine <tegemine tegemise tegemis[t tegemis[se, tegemis[te tegemis/i s>

1. лэсьтыны, карыны
töö tahab tegemist ужез лэсьтыны кулэ
kuidas saadete tegemine edeneb? кызыы азинске передачаосты лэсьтон?

2. (*asjatoimetus, askeldamine, töö*) уж
sõidan linna, mul on seal tegemist каре мынйсько, мынам отын уже вань
täna on kõigil palju tegemist туннэ ваньзылэн трос ужзы

3. (*vaevanägemine, jändamine, sekeldus, tüli[n]*) **вырон, дармантон**
puu otsa ronida oli kerge, allasaamisega oli rohkem tegemist **писпу йылэ**
тубыны капчи вал, васькыку, дармантонэз тросгес вал

tegevus <tegevus tegevuse tegevus[t tegevus[se, tegevus[te tegevus/i s>

1. (*teadlik vaimne v kehaline aktiivsus, tegutsemine*) **уж, вырон :**

vaimne tegevus **йырвизь уж**

sportlik tegevus **спортэн вырон**

tema armsaim tegevus on kalapüük **солэн яратоно ужез - чорыган**

2. (*talitlus*) **уж**

närvisüsteemi reflektorne tegevus **нервной системалэн рефлекторной ужез**

3. (*sündmustik, tegevustik*) **действиэ**

romaanii tegevus toimub 16. sajandil **романлэн действиэз 16-тй дауре ортче**

tegevusetu <tegevusetu tegevusetu tegevusetu[t -, tegevusetu[te tegevusetu[id

adj> (*ilma tegevusetu*) **ужтэм, ужатэк**

tegevusetu elu **ужтэм улон**

tegija <tegija tegija tegija[t -, tegija[te tegija[id s, *adj*>

1. **лэсьтйсь;** (*ametinimetustes*) **кибашлы, өнерчи, ужусточи**

ahjutegija **гур лэсьтйсь, мурьё поттйсь**

2. KÕNEK (*mingil alal tulemuslikult tegutsev, oma ala meister*) **быгатйсь**

muusikute hulgas on tal tõsise v arvestatava tegija maine **крезьгурчиос пöлын**

сое гажамон быгатйсь шуыса тодйзы

3. KÕNEK (*tegas, toimekas*) **быгатйсь;** (*edukas*) **азинлыко, удалтэм**

tegu <tegu t'eo tegu -, tegu[de tegu[sid s>

1. (*millegi tegemine*) **лэсьтон**

leivategu, leibade tegu **нянь пыжон**

söögitegu **сиён пöран**

2. (*tegevus, toiming, selle tulemus*) **лэсьтэм уж**

erinevus sõnade ja tegude vahel **кыльёслэн но лэсьтэм ужъёслэн**

пöртэмлыксы

read oma tegudest aru andma **аслад лэсьтэм ужъёсыд понна кыл кутыны**

кулэ

3. AJ (*feodaalne töökohustus mõisale*) **барщина**

4. (*korruga valmis tehtav suurem kogus, laar*) **огпол кутскемен пöрам**

сиёнлэн мындалаез

5. (*vaevanägemine, pingutus*) **уж, тыршон**

mul on kõige rohkem tegu matemaatikaga **мыным тужгес но зол**

математикаен тыршоно

mul oli tegu, et libedal teel püsida **мыным тыршоно вал волег сюрес вылын**

возькон понна

6. (*sg partitiivis: osutab mis v kes miski v keegi on*) **уж**

mis on sul sellega tegu, mis teised teevad? **кыче тынад ужед, ма каро**

мукетъёс?

tegur <tegur teguri teguri[t -, teguri[te tegure[id s>

1. (*faktor, mõjur*) **фактор**

2. МАТ (*arv, millega jagatakse, jagaja*) **люкись** (*arv, millega korrutatakse,*

korrutaja) **уноятйсь**

3. (*näitarv, suhtarv*) **коэффициент**

tegutsema <tegutse[ma tegutse[da tegutse[b tegutse[tud v>

1. (*tegevuses olema, midagi tegema, toimetama*) ужаны, лэсьтыны terve pere tegutses aias быдэс семья бакчаын ужаз
2. (*mingi töö v tegevusega pidevalt seotud olema*) ужаны, вырыны isa tegutseb advokaadina атай адвокат луыса ужа
nüüd tegutsen äri alal табере ужбергатонэн вырисько
ühing on tegutsenud juba kolm aastat огазеяськон куинь ар ужаз ни

tehas <tehas tehase tehas[t -, tehas[te tehase[id s> завод, фабрика

tehing <tehing tehingu tehingu[t -, tehingu[te tehingu[id s> тупатсконуж

tehnika <tehnika tehnika tehnika[t -, tehnika[te tehnika[id s>

1. (*teadmiste, tövõtete ja -oskuste kogum*) техника
tehnika uusimad saavutused техникалэн выльёсыз азинсконъёсыз
2. (*masinate, seadmete, mehhanismide kogum*) техника
põllumajandustehnika гурт возёс техника
3. (*mingi tegevuse võtete ja meetodite kogum ja nende valdamine*) техника
tantsutehnika эктонлэн техникаез

tehniline <tehniline tehnilise tehnilis[t tehnilis[se, tehnilis[te tehnilis/i adj>

1. (*tehnika alale kuuluv*) технической
tehniline haridus технической дышетскем
2. (*millegi sooritamisse v sooritamise oskusesse puutuv*) технической
tantsija tehnilised oskused jätavad soovida эктйсьлэн технической
быгатонлыкъёсыз лябесь на
3. (*tööstuse tarbeks kasutatav*) технической
tehniline piiritus технической спирт

tehnoloogia <tehnol'oogia tehnol'oogia tehnol'oogia[t -, tehnol'oogia[te

tehnol'oogia[id s> технология
metallide tehnoloogia металлёслэн технологизы

tehtu <t'ehtu t'ehtu t'ehtu[t -, t'ehtu[te t'ehtu[id s> (*see, mis on tehtud, korda saadetud*) лэсьтэм уж

tehtut kiitma лэсьтэм ужез ушъяны
kahetsen tehtut өпкелисько лэсьтэм уже понна

teie¹ pl <teie teie t'e[id, teie[ks teie[ni teie[na teie[ta teie[ga; sg sina pron (*kasutatakse rõhulises asendis*)>; **te** pl <t'e_&_te t'e_&_te t'e[id -, t'e[isse t'e[is t'e[ist t'e[ile t'e[il t'e[ilt t'e[iks; sg sa pron (*kasutatakse rõhutus asendis*)>

1. (*osutab kahele v enamale isikule, kellest vähemalt üks on kuulaja*) тй
teie ja meie тй но ми
teie kolmekesi тй куинь кузя
tulen õhtul teile жыт тй доры лыкто
2. (*kelle oma*) тйляд
kas see on teie auto? та тйляд-а машинады?
3. (*pöördumisel võõra v vähem tuttava inimese poole osutab ühele kuulajale, kirjalikul pöördumisel hrl suure algustähega*) Тй; (*kelle oma*) Тйляд
tahaksin teiega rääkida, härra professor Тйледын вераськем потэ вал,
господин профессор
pöördun Teie poole palvega Тйледлы куронэн вазиськисько

teie² <teie teie teie[t -, teie[de teie[sid s> (asesõna „teie“) тй
olen temaga teie peal **МОН СОЛЫ ТЙ ШУЫСА ВАЗИСЬКИСЬКО**

teietama <teieta[ma teieta[da teieta[b teieta[tud v> тй шуыса вазиськыны
teietab kõiki kolleege **СО ВАНЬ УЖЪЮЛТОШЪЭСЫЗЛЫ ТЙ ШУЫСА ВАЗИСЬКЕ**

teine <teine teise t'eis[t t'eise, teis[te t'eis/i num, pron>

1. кыкетй

teine veebruar **кыкетй тулыспал**

teise klassi õpilane **кыкетй классын дышетскись**

2. (osutab, et tegemist on kellegagi v millegagi, kes v mis ei ole sama kui teada olev v mainitu) мукет :

ajasin ta kellegi teisega segamini **МОН СОЕ МУКЕТ КИНЭН КЕ СУРАЙ**

pane teine kleit selga **МУКЕТ ДЭРЕМДЭ ДЙСА**

3. (viitab tekstis kellelegi v millelegi varem mainitule) со, та (viitab viimasena mainitud isikule) берпуметй :

ära söö õunu, toored teised alles **КÕНЕК ЭН СИИ УЛМОЕЗ, СО ВОЖ НА**

4. (väljendab midagi ebamäärast) со, та; (tõstab mingist tervikust esile lähemalt täpsustamata üksikuid isikuid, asju, omadusi) мукет

räägiti ühest ja teisest **СО НО ТА СЯРЫСЬ ВЕРАСЬКИЗЫ**

teineteise *sg gen* <+- teise t'eis[t t'eise, - - pron> (näitab, et tegevus v vahekord kahe olendi, asja v nähtuse vahel on vastastikune) :

nad armastavad teineteist **СООС ОГ-ОГЗЭС ЯРАТО**

sõbrad surusid teineteisel kätt **ЭШЪЭС ОГ-ОГЗЫЛЫ КИЗЭС СЁТЙЗЫ**

ema ja isa sammuvad teineteise kõrval **АНАЙ НО АТАЙ АРТЭ ВАМЫШТО**

teisalt <t'eisalt adv> (teisest kohast, mujalt) **палэнысь, мукет интыысь**

abi tuli teisalt kui oodatud **ЮРТТЭТ ВУИЗ ПАЛЭНЫСЬ, КЫТЫСЬ ÖЗ ВОЗЬМАЛЭ ВАЛ**

ühest küljest tundus võimalus vägagi ahvatlev, teisalt pani aga mõtlema **ОДЙГ**

ЛАСЯНЬ ЛУОЛЫК ТУЖ ГОЧАТЙСЬ ПОТЙЗ, НОШ МУКЕТ ЛАСЯНЬ МАЛПАСЬКОНЭ

УСЬКЫТЙЗ

teisejärguline <+järguline järgulise järgulis[t järgulis[se, järgulis[te järgulis/i adj>

1. (teise järgu väärtusega) шоро-куспо

teisejärguline näitleja **шоро-куспо актёр**

2. (vähemtähtis, väheoluline, kõrvaline) валтйсьтэм, тужгес но кулэез өвөл

teisejärguline küsimus **ВАЛТЙСЬТЭМ ЮАН**

teiseks <teiseks adv> (teisena [loetlemisel]) **кыкетйез**

teisik <teisik teisiku teisiku[t -, teisiku[te teisiku[id s> (kellegagi väga sarnane inimene) **кыктос (koopia, dublett) кочыр, копия я. дублет :**

teen nägusid, ja minu teisik peeglis jäljendab mind **ЫМНЫРМЕ ПУКТЫЛЙСЬКО,**

НО СИНУЧКОНЫСЬ КЫКТОСЭ МОНЭ ТУСЯ

teisipäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s>

пуксён

kutsun teid teisipäevaks külla **ПУКСЁНЭ ТЙЛЕДЫЗ КУНОЕ ÖТИСЬКО**

teisiti <teisiti *adv*> (*teistmoodi, teistviisi*) мукет сямен
mõned mõtlevad teisiti куд-огъёс мукет сямен малпасько
see töö tuleb nii või teisiti ära teha озъы-а, тазыы-а та ужез быдэстыны кулэ

teismeline <'eismeline t'eismelise t'eismelis[t t'eismelis[se, t'eismelis[te t'eismelis/i s, *adj*]> (11 [13] -- 19-aastane) быдэ вуись

teistmoodi <+m'oodi *adv, adj*>, ka teist moodi

1. (*teisiti*) мукет сямен; КӦНЕК (*raseoleku kohta*) секытэн, пияно

2. (*teistsugune*) мукет :

olen näinud ka teistmoodi aegu мукет дыръёсты но адземе вань

teistsugune <+sugune suguse sugus[t -, sugus[te suguse[id *adj*]> мукет; (*teist laadi*) йӧспӧртэм

tema on teistsugune kui teised со йӧспӧртэм

siin on nüüd kõik teistsugune kui aasta tagasi кылем арын сярэсь татын али ваньмыз мукет сямен

teivas <teivas t'eiba teivas[t -, teivas[te t'eiba[id s> пучь; (*teritatus otsaga*) чог;
(*malakas, kaigas [lõõmiseks]*) зыр

teivast hüppama SPORT пучен тэтчыны

teivashüpe <+hüpe h'üppe hüpe[t -, hüpe[te h'üppe[id s> SPORT пучен тэтчон

teke <teke t'ekke teke[t -, teke[te t'ekke[id s> (*tekkimine, kujunemine*) кылдон,
пӧрмон, потон

elu teke Maal Музьем вылын улонлэн кылдэмез

Liitsõnad

teke+

tekelugu кылдонрад

tekikott <+k'ott koti k'otti k'otti, k'otti[de k'otti[sid_&_k'ott/e s> шобретвыл

tekitema <tekita[ma tekita[da tekita[b tekita[tud v> (*millegi tekkimist põhjustama, midagi esile kutsuma*) поттыны, жутыны, кылдытыны,
кутскытыны; (*midagi halba*) (маке урод) лэсьтыны
tekitas ettevõttele kahju со предприятилы изъянтйз

tekk¹ <t'ekk teki t'ekki t'ekki, t'ekki[de t'ekki[sid_&_t'ekk/e s> (*voodivaip*)

шобрет

võta tekk peale, pane endale tekk peale шобыртйськы

Liitsõnad

teki+

tekilina шобретвыл

tekk² <t'ekk teki t'ekki t'ekki, t'ekki[de t'ekki[sid_&_t'ekk/e s> MER (*laevalagi*)
палуба

tekkima <t'ekki[ma t'ekki[da teki[b teki[tud v>; <t'ekki[ma t'ekki[da t'ekki[b t'ekki[tud v>

1. (*algust saama, kujunema, moodustuma*) кылдыны, пӧрмыны, потыны,
кутскыны

elu tekkis Maal miljardeid aastaid tagasi улон кылдйз Музьем вылын
миллиард арьёс талэсь азьло
jutt oli visa tekkima вераськон өз пөрмы
2. (märkamatul, ootamatult ilmuma) потыны, кылдыны
pluusile on tekkinud plekk блузка вылэ вишты потйз
vaasidesse on tekkinud lilled вазаосын сяськаос потйзы

teksad *pl* <teksa teksa teksa[t -, teksa[de teksa[sid s>; **teksased** *pl* <teksas
teksase teksas[t -, teksas[te teksase[id s> (teksa[s]riidest püksid, teksad)
джинсы

tekst <t'ekst teksti t'eksti t'eksti, t'eksti[de t'eksti[sid_&_t'ekst/e s> текст
kirjalik tekst гожтэм текст

tekstiil <tekst'iil tekstiili tekst'iili tekst'iili, tekst'iili[de tekst'iili[sid_&_tekst'iil/e
s> текстиль

telefon <telefon telefoni telefoni telefoni, telefoni[de telefon/e s>

1. (süsteem inimkõne edastamiseks juhtmete v raadio kaudu) телефон, →
пелепон

2. (telefoniparaat) телефон, → пелепон

kettaga telefon бергатыса лыдпусьёсын пелепон

ametitelefon уж телефон

kodutelefon дор пелепон

lauatelefon жөквыл пелепон

sisetelefon пуш пелепон

telefon lülitati välja пелепонэз кысйзы

telefoniga rääkima пелепонэн вераськыны

sind palutakse telefoni juurde v telefonile тонэ телефон доры өтө

sulle on telefon kõnek тыныд жингырто

toas helises telefon висьетын пелепон жингыртйз

3. (elektroakustikaseadis) → пелепон

peatelefon → пелепон

4. kõnek (telefoninumber) → пелепон, телефон номер

kirjuta mu telefon üles гожты мынэсьтым пелепонме

5. (liitsõna järelõsana) (teenustelefonide nimetustes) → пелепон

erootikatelefon чичпотон пелепон

nõuandetelefon ивор пелепон

usaldustelefon сюзэмшуглы пелепон

Liitsõnad

telefoni+

telefoniparaat пелепон

telefoniarve пелепонлы тыриськон

telefoniautomaat пелепон автомат

telefonihelin пелепонлэн жингыртэмез, пелепон жингыртэм

telefonijuhe пелепон ез

telefonijutt пелепон пыр вераськем

telefonikaabel пелепон ез я. кабель

telefoniküsitlus пелепон пыр юалляськон

telefoniraamat пелепонъёсын книга

telefoniteade пелепон ивортон

telefonitoru пелепон трубка

telefonivõrk **пелепон сӧзнэт**
telefoniühendus **пелепон герзет**

telefonikõne <+kõne kõne kõne[t k'õnne, kõne[de kõne[sid s> **пелепон пыр**
вераськон

telefoninumber <+n'umber n'umbri n'umbri[t -, n'umbri[te n'umbre[id s>
телефон номер

telegramm <tegr'amm telegrammi tegr'ammi tegr'ammi, tegr'ammi[de
tegr'ammi[sid_&_tegr'amm/e s> **езйвор**

telekas <telekas teleka teleka[t -, teleka[te teleka[id s> **КӐНЕК**

1. (*televiisor*) **ТЕЛЕВИЗОР**
tee telekas lahti **ТЕЛЕВИЗОРЭЗ ЛЭЗЬ**
2. (*televisioon*) **ТЕЛЕВИДЕНИЕ**

teleskoop <tesk'oop teleskoobi telesk'oopi telesk'oopi, telesk'oopi[de
tesk'oopi[sid_&_tesk'oop/e s> **ASTR (taevapikksilm) ТЕЛЕСКОП**

televaataja <+v'aataja v'aataja v'aataja[t -, v'aataja[te v'aataja[id s> **ТЕЛЕВИЗОР**
учкись

televiisor <telev'iisor telev'iisori telev'iisori[t -, telev'iisori[te telev'iisore[id s>
(*teler*) **ТЕЛЕВИЗОР**

televisioon <televi'soon televisiooni televisi'ooni televisi'ooni, televisi'ooni[de
televi'ooni[sid_&_televi'soon/e s> (*kaugnägemine*) **ТЕЛЕАДЗЫТОН**

televisiooniülekanne <+kanne k'ande kanne[t -, kanne[te k'ande[id s> *vt*
teleülekanne

teleülekanne <+kanne k'ande kanne[t -, kanne[te k'ande[id s>, *ka*
televisiooniülekanne **ТЕЛЕТРАНСЛЯЦИЯ, ТЕЛЕВОЗЪМАТОН**

telg <t'elg telje t'elge t'elge, t'elge[de t'elge[sid_&_t'elg/i s>

1. ТЕНН **ось, черс**
vankril murdus telg **уроболэн черсэз тйяськиз**
2. FÜÜS, МАТ **ось**
3. ВОР (*taimevars*) **модос, кальча; (õieraag) сяська кук, сяська пыд**
4. PILTL (*midagi keskset, põhilist, kooshoidvat, millegi tuum v pealiin*)
шорсюлэм

telk <t'elk telgi t'elki t'elki, t'elki[de t'elki[sid_&_t'elk/e s>

1. **палатка; (suurem koonusekujuline, riidest v nahast) чатыр, шатёр**
telki üles panema **палатка пуктыны**
2. (*ajutise müügi- v etenduskojana*) **палатка, ларёк**
3. PILTL (*taevalaotus*) **инбам, инкымет**

telkima <t'elki[ma t'elki[da telgi[b telgi[tud v> (*telki üles seadma*) **палатка**
пуктыны (telgis elama) палаткаын улыны

tellija <t'ellija t'ellija t'ellija[t -, t'ellija[te t'ellija[id s> **заказтйсь**; (*ajakirjanduse*) **гожтйськись**
ajalehe tellijad **газетлы гожтйськисьёс**

tellima¹ <t'elli[ma t'elli[da telli[b telli[tud v>

1. (*Itasu eest*) *midagi teha laskma*) **заказ сётыны, заказтыны**; (*ajakirjanduse, raamatute eeltellimust vormistama*) **гожтйськыны**; (*kinni panema, reserveerima*) **бронировать карыны**
tellisin rätsepalt ülikonna **вуриськисез костюм вурытй**
tellis lehe **газетлы гожтйськись**
ilm on nagu tellitud PILTL **куазь заказать карем кадь ик**
2. (*kedagi millekski palkama, ametisse kutsuma*) **медьяны, отьыны**
pulma telliti fotograaf **сюанэ туспуктйсьез отизы**
3. (*paluma, kutsuma, kauplema*) **отьыны, курыны**
tellisin naabrid appi **бускельёсты юрттыны оти**
lapsed tellivad, et võetagu neid kaasa **нылпиос сьöre курысько**

tellima² <t'elli[ma t'elli[da telli[b telli[tud v> (*parameetreid soovi kohaselt muutma, reguleerima*) **тупатыны, радьяны, регулировать карыны**

tellimus <t'ellimus t'ellimuse t'ellimus[t t'ellimus[se, t'ellimus[te t'ellimus/i s> **заказ**; (*ajalehtede, ajakirjade*) **гожтйськон**
ajakirja tellimisel korraldati küsitlus **журнал юалляськон ортчытытйз**

tellis <tellis tellise tellis[t -, tellis[te tellise[id s> **кирпич**

telliskivi <+kivi kivi kivi k'ivvi, kivi[de kivi[sid_&_kiv/e s> (*tellis*); KÕNEK (*sissesõitu keelav liiklusmärk*) **кирпич**
telliskivi[de]st ahi **кирпич гур**

tema <tema tema te[da -, tema[sse tema[s tema[st tema[le tema[l tema[lk tema[ks tema[ni tema[na tema[ta tema[ga; pl nema[d pron (*kasutatakse rõhulises asendis*)>; **ta** <t'a_&_ta t'a_&_ta te[da -, t'a[sse t'a[s t'a[st t'a[lle t'a[l t'a[lk ta[ga; pl na[d pron (*kasutatakse rõhutus asendis*)> **со**
tulid Mati ja tema sõbrad **Матй эшъёсыныз лыктйз**
talle meeldib lugeda **солы лыдзйськыны кельше**

tembeldama <tembelda[ma tembelda[da tembelda[b tembelda[tud v>

1. (*dokumente, postmarke vms*) **штамп пуктыны**
2. (*kaalude, mõõduriistade kontrollimisel, valmistoodangu markeerimisel*) **пуйыны, пус пуктыны, клеймить карыны**
mööblit tembeldama **мебелез пуйыны**
3. PILTL (*kellekski v millekski väitma v kuulutama*) **мукет ним поныны**

tembutama <tembuta[ma tembuta[da tembuta[b tembuta[tud v>

1. (*tempe tegema, janditama, vigurdama*) **укултэмьяськыны, шузияськыны**
kloun tembutas laval **клоун сцена вылын шузияськись**
2. (*tujutsema, pirtsutama*) **нырз кисырьяны, бырйиськыны, тэргаськыны, куатаськыны, вогьяськыны**
3. KÕNEK (*mitte päris korras olema, jukerdama, jupsima*) :
süda tembutab **сюлэм висе**

temp <t'emp tembu t'empu t'empu, t'empu[de t'empu[sid_&_t'emp/e s]>
1. (vallatu, üleannetu tegu, vemp, tükk) **УКЫЛТЭМЬЯСЬКОН, ШУЗИЯСЬКОН**
poisikeste tembud **ПИОСЛЭН УКЫЛТЭМЬЯСЬКОНЗЫ**
2. (vigur, trikk, kunsttükk) **ТРЮК, ФОКУС**

tempel¹ <t'empel t'empli t'empli[t -, t'empli[te t'emple[id s] > (seadis kanga laiuti pingul hoidmiseks, kangasõlg) **басма кыскытон, шпарутка**

tempel² <t'empel t'empli t'empli[t -, t'empli[te t'emple[id s] > (püha koht v ehitis, pühamu, kultushoone) **храм**

tempel³ <t'empel t'empli t'empli[t -, t'empli[te t'emple[id s] > (värvipitsat, vastav jäljend) **пусшуккет, печать; (nurga-) штамп**

temperament <temperam'ent temperamendi temperam'enti temperam'enti, temperam'enti[de temperam'enti[sid_&_temperam'ent/e s]>
1. (indiviidi tunde- ja käitumislaid) **ТЕМПЕРАМЕНТ**
keevaline temperament **ЗЫРДЫТ ТЕМПЕРАМЕНТ**
2. (elav, erk temperament, tulisus, särts) **ТЕМПЕРАМЕНТ, ЗЫРДЫТ, ПОСЬ**

temperatuur <temperat'uur temperatuuri temperat'uuri temperat'uuri, temperat'uuri[de temperat'uuri[sid_&_temperat'uur/e s]>
1. **ТЕМПЕРАТУРА, ПОСЬ-КЕЗЬЫТ**
2. (kehatemperatuur organismi tervisliku seisundi näitajana) **ТЕМПЕРАТУРА**
lapsel mõõdeti temperatuuri **НЫЛПИЛЭСЬ ТЕМПЕРАТУРАЗЭ МЕРТТАЗЫ**

tempo <tempo tempo tempo[t -, tempo[de tempo[sid s] > **ТЕМП, ЖОГЛЫК**
aeglane tempo **КАЛЛЕН ТЕМП**

tendentslik <tend'entsl'ik tend'entsliku tend'entsl'ikku tend'entsl'ikku, tend'entslik/e_&_tend'entsl'ikku[de tend'entsl'ikk/e_&_tend'entsl'ikku[sid adj] > (ühekülgne, suunitletud) **ТЕНДЕНЦИЕН**

tennis <tennis tennise tennis[t -, tennis[te tennise[id s] >

1. SPORT **ТЕННИС**
2. (hrl pl) (spordijalats) **ТЕННИСКА**

Liitsõnad

tennise+

tennisemängija **ТЕННИСЭН ШУДЙСЬ**

tennisereket **ТЕННИС РАКЕТКА**

tennisist <tennis'ist tennisisti tennis'isti tennis'isti, tennis'isti[de tennis'isti[sid_&_tennis'ist/e s] > (tennisemängija) **ТЕННИСЭН ШУДЙСЬ**

tenor <tenor tenori tenori[t -, tenori[te tenore[id s] > MUUS (hääleliik, sellise häälelega laulja, puhkpill) **ТЕНОР КУАРА**

teokarp <+k'arp karbi k'arpi k'arpi, k'arpi[de k'arpi[sid_&_k'arp/e s] >

1. (tigude lubikoda, teokoda) **КУАЛЕМ, ЛЫКАР, КУАЛЫМ**
2. (hrl pl) (makaronitoode) **РАКУШКА**

teoksil <t'eoksil adv> (*käsil, tegemisel, ettevalmistusel*) :

autoril on teoksil romaan **автор роман бордын ужа**

teooria <te'ooria te'ooria te'ooria[t -, te'ooria[te te'ooria[id s> **теория**

teooriat looma **теория кылдытыны**

teoreetiline <teoreetiline teoreetilise teoreetilis[t teoreetilis[se, teoreetilis[te

teoreetilis/i adj> **теоретической**

probleemi teoreetiline külg **ужпумлэн теоретической палыз**

teos <t'eos t'eose t'eos[t -, t'eos[te t'eose[id s> (*loova töö v tegevuse tulemus*)

произведение, уж :

kaheköiteline teos **кык томъем произведение**

teosammul <+sammul adv> (*väga aeglaselt*) **туж каллен**

tööd edenevad teosammul **уж туж каллен азинске**

teostama <t'eosta[ma t'eosta[da t'eosta[b t'eosta[tud v> (*mõeldut, plaanitsetut,*

kavandatut teoks tegema, ellu viima, täide viima) **быдэсмытыны, быдэстыны,**

пишмытыны, пөрмытыны

ta ei suutnud oma kavatsusi teostada **со өз быгаты аслэсьтыз малпанъёссэ**

быдэстыны

teostus <t'eostus t'eostuse t'eostus[t t'eostus[se, t'eostus[te

t'eostus/i_&_t'eostuse[id s> (*teostamine, selle tulemus*) **быдэсмон, пөрмон**

teotama <t'eota[ma t'eota[da t'eota[b t'eota[tud v> (*teo v sõnaga rängalt*

solvama, au ja väärrikust alandama, häbistama, rüvetama) **курланы,**

сантэмань, дантэм карыны, нимьяны, ултйяны, мыскылляны; (pühadust

rüvetama) **саптаны; (vägistama) эриктэмань, эриктэм карыны**

vange peksti ja teotati igal viisil **тюрьмаын пукисьёсты жуғизы но олокызы**

но сантэмазы

teotus <t'eotus t'eotuse t'eotus[t t'eotus[se, t'eotus[te t'eotus/i_&_t'eotuse[id s>

саптан, сантэман, мыскыллян, ултйян

teps <t'eps adv> (*[eitusega:] sugugi, üldse [mitte]*) **чик но, ожыт но**

see ei meeldi mulle mitte üks teps **со мыным чик но уг кельшы**

tera¹ <tera tera tera -, tera[de tera[sid_&_ter/i s>

1. (*tööriista v külmrelva lõikav serv*) **лэчыт дур я. пал, йыл, лезвие :**

kirvetera **тйрлэн лэчыт палыз**

2. VAN (*päikesekiir, päikese-*) **шунды тылси**

tera² <tera tera tera -, tera[de tera[sid_&_ter/i s>

1. (*vilja-, kaunvilja seeme*) **тысь, ю-тысь, кидыс**

rukkitera, rukki tera **зег тысь**

2. (*väike kompaktne aineosake*) **пыры, весь, гизы**

majas pole teragi soola **коркан пыры сылал но өвөл**

3. PILTL (*väike hulk, vähene määr*) **бычы, тысь :**

tarkusetera **визьлык тысь**

teraapia <ter'aapia ter'aapia ter'aapia[t -, ter'aapia[te ter'aapia[id s> MED (*ravi, raviõpetus*) **терапия, йөнатскон**

terane <terane terase teras[t -, teras[te terase[id adj>

1. (*tähelepanelik, valvas, ärgas, ergas*) **сак, эскериськись, чакласькись, лэчыт**

terased silmad **лэчыт синьёс**

2. (*taibukas, nutikas, leidlik, vaimult ergas*) **валась, нодлы, визьнодлы, валатскись, шөдскись, лэчыт**

terane mõistus **лэчыт визь**

teras <teras terase teras[t -, teras[te terase[id s> **андан**

terav <terav terava terava[t -, terava[te terava[id adj>

1. (*hästi lõikav, vahe*) **лэчыт; (teritatud) шерем**

naaskelterav **пежъян кадь лэчыт**

terav nuga **лэчыт я. шерем пурт**

2. (*õheneva serva v aheneva otsaga, kitsast tippu v nurka moodustav*) **йылсо :**
terav lõug **йылсо ангес**

3. (*visuaalselt selgesti eristuv, selge, kontrastne*) **валамон, яркыт, сайкыт**
teleril pole pilt **терав телевизор яркыт уг возьматы**

4. (*lõhna kohta: ninna tungiv*) **вандйсь, чюшкась, нырез чатыртйсь;** (*maitse kohta: mitte mahe*) **чакыт;** (*helide kohta: läbilõikav, läbitungiv, vali, pilgu kohta: läbitungiv, karm, tuule kohta: läbilõikavalt külm*) **пелез кесись;** (*valu kohta: lõikav, torkiv, kõrvetav*) **вандйсь**

5. (*meelte ja vaimuomaduste iseloomustamisel: terane, täpne, tundlik*) **лэчыт;**
(*tähelepanelik ja vilunud*) **сак**

terav kõrv **сак пель**

6. (*ütlemislaadi, tooni kohta: torkav, salvav, pilkav*) **лэчыт, мертчись, лек**
ta on terava keelega **со кылыныз вось каре**

7. (*suhete, olukordade kohta: vaenulik, pingeline*) **урод, секыт**

suhted vendade vahel on teravad **выньёслэн кусыпъёссы уродэсь**

8. (*liigutuste, liikumise kohta: äkiline ja kiire, järsk*) **шөдтэк шорысь, шуак,**
туж жог мынйсь

terav löök **шуак шуккет**

9. (*väljendab millegi intensiivsust*) **юн**

teravik <terav'ik teraviku terav'ikku terav'ikku, teravik/e_&_terav'ikku[de

terav'ikk/e_&_terav'ikku[sid s> (*millegi terav v teravdatud ots*) **йыл, лэчыт**

пал; (*terav tipp*) **шпиль**

nõela teravik **вень йыл**

teravili <+vili vilja v'ilja v'ilja, v'ilja[de v'ilja[sid_&_v'ilj/u s>

1. PÖLL **ю-нянь**

2. (*viljaterad*) **ю-тысь**

teravmeelne <+m'eelne m'eelse m'eelse[t -, m'eelse[te m'eelse[id adj>

(*vaimukas, nutikas, leidlik*) **лэчыт визьмо, амало**

teravmeelne inimene **амало адями**

teravmeelsus <+m'eelsus m'eelsuse m'eelsus[t m'eelsus[se, m'eelsus[te m'eelsus/i_&_m'eelsuse[id s> (*meeleteravus*) **ЛЭЧЫТ ВИЗЬ** :
teravmeelsusi rääkima **ЛЭЧЫТ КЫЛЬЁСЫН ВЕРАСЬКЫНЫ**

teravnema <teravne[ma teravne[da teravne[b teravne[tud v> (*teravamaks minema*) **ЛЭЧЫТ ЛУЫНЫ**
pimedas tähelepanu teravneb **ПЕЙМЫТЫН САКЛЫК ЛЭЧЫТГЕС ЛУЭ**
teravnevad kirikutornid **ЙЫЛСО ЛУИСЬ ЧЕРК БАШНЯОС**

teravus <teravus teravuse teravus[t teravus[se, teravus[te teravus/i s>
1. **ЛЭЧЫТЛЫК**
kuulmisteravus **КЫЛОН САКЛЫК**
pilguteravus **АДЗОН ЛЭЧЫТЛЫК**
2. (*terav salvav sõna v ütlemine*) **ЛЭЧЫТ КЫЛ**

tere <tere interj>; <tere tere tere[t -, tere[de tere[sid s>
1. *interj (tervitussõna)* **Зечбур од.л.; Зечбуресь тр.л.**
tere hommikust! **Бур чукнаен!**
tere õhtust! **Бур жытэн!**
tere tulemast! **гажаса отиськом!**
2. *interj (rahulolematust, ebameeldivat üllatust väljendavates hüüatustes)* :
tere hommikust! **Бур чукнаен!**
3. *s (tervitussõna „tere“)* :
mine ütle nüüd tädile tere! **МЫН ТАБЕРЕ ЗЕЧЬЯСЬКЫ АПАЕН!**

tere hommikust **Бур чукнаен**

tere päevast **Зечбур я. Зечбуресь, умой я. умоесь**

teretama <tereta[ma tereta[da tereta[b tereta[tud v> **Зечьяськыны,**
Зечбурьяськыны
nad ei tereta enam teineteist **СООС ОГ-ОГЕНЫЗЫ УГ НИ ЗЕЧЬЯСЬКО**

tere tulemast **гажаса отиськом**

teretulnud <+tulnud t'ulnu tulnu[t -, tulnu[te t'ulnu[id adj (*eestäiendina indekl*)>
(*tervitatav, oodatud, soovitud*) **ВИТЕМ, ВОЗЬМАМ, ГАЖАНО**
külalised on meie majas alati teretulnud **МИ КОТЬКУ НО ДОРАМЫ КУНООСТЫ**
ВОЗЬМАСЬКОМЫ
töökas inimene on kõikjal teretulnud **УЖАСЬ АДЯМИ КОТЬКЫТЫН НО ГАЖАМОН**

tere õhtust **Бур жытэн**

teritama <terita[ma terita[da terita[b terita[tud v>
1. (*terariista ihuma*) **ШЕРЫНЫ**
kirvest teritama **ТЙРЕЗ ШЕРЫНЫ**
2. (*millegi otsa teravdama*) **ЙЫЛСО КАРЫНЫ;** (*kirjutusvahendit*) **ВӨЛЫНЫ**
pliitsit teritama **КАРАНДАШЕЗ ВӨЛЫНЫ**
3. (*nägemist, kuulmist, mõtlemist vms teravamaks pingutama*) **САК КАРИСЬКЫНЫ**
4. *PILTL (vaimsete võimete, meelte kohta: lihvima, arendama, peenemaks v tundlikumaks muutma)* **ВОЛЯТЫНЫ, ЛЭЧЫТ КАРЫНЫ**
5. (*tugevdama, süvendama*) **МАЕ КЕ УКАТА НО ЮНГЕС КАРЫНЫ**

termomeeter <termom'eeter termom'eetri termom'eetri[t -, termom'eetri[te termom'eetre[id s> (*kraadiklaas*) **термометр**
meditsiinitermomeeter **градусник**

termos <termos termose termos[t -, termos[te termose[id s> (*termosnõu, -kann, -pudel*) **термос**
termos kuuma teega **пось чаен термос**

terrass <terr'ass terrassi terr'assi terr'assi, terr'assi[de terr'assi[sid_&_terr'ass/e s> (*lahtine platvorm ehitise juures*); GEOL (*astangutevaheline rõhtne maapind*); KUNST (*aiakunstis tehisastangu rõhtne osa*) **терраса**

territoorium <territ'oorium territ'ooriumi territ'ooriumi territ'ooriumi, territ'ooriumi[de territ'oorium/e s>; <territ'oorium territ'ooriumi territ'ooriumi[t -, territ'ooriumi[te territ'ooriume[id s>
1. (*piirkond, maa-ala*) **улоswыл, инты, территория**
2. (*loomade puhul: eluruum, valdusala*) **улоswыл, улон инты, территория**
loom märgistab oma territooriumi **пõйшур ас улоswылзэ пусье**

terror <t'error t'errori t'errori[t -, t'errori[te t'erre[id s> (*[poliitiliselt motiveeritud] vägivald, hirmuvalitsus*) **террор**
julm terror **лек террор**

terroriseerima <terroris'eeri[ma terroris'eeri[da terroriseeri[b terroriseeri[tud v> **террорен кышкатыса возьыны, терроризировать карыны**

terve¹ <terve t'erve terve[t -, terve[te t'erve[id *pron*>; <t'erve t'erve t'erve[t -, t'erve[te t'erve[id *pron*>
1. (*kogu*) **быдэс**
otsisin sind tervest linnast **быдэс карысь тонэ утчай**
lapsed laulsid terve tee **нылпиос быдэс сюресэз кырзэзы**
eile sadas terve päeva **толон быдэс нунал зориз**
2. (*rõhutab, tõstab esile järgnevat sõna v lauseosa*) **быдэс**
terve virn dokumente **быдэс керттэт ужкагазьёс**

terve² <terve t'erve terve[t -, terve[te t'erve[id *adj*>; <t'erve t'erve t'erve[t -, t'erve[te t'erve[id *adj*>
1. (*heas tervises olev*) **таза, быдэс**
terveks saama **йөнатйськыны**
2. (*heast tervisest tunnistust andev*) **таза**
terve puna põskedel **таза бам чыжектэмьёс**
3. (*tervisele kasulik, tervislik*) **тазалыклы умой**
4. (*loomulik, rikkumata, eluterve*) **сазь**
terve mõistus **сазь йырвизь**
5. (*esemete kohta: korras ja kasutuskõlblik, mitte katkine*) **быдэс**
terveks tegema {*mida*} **тупатыны**
6. (*mitte osadeks lõigatud, tükeldamata*) **быдэс**
pani lauale terve arbuusi **жõк вылэ вандымтэ арбузэз пуктйз**

tervelt <t'ervelt *adv*>

1. (*viga saamata, terve nahaga, tervena*) **быдэс**
rändurid jõudsid elusalt ja tervelt koju **мынйсь-ветлйсьёс доразы улэп но**

быдэс вуизы

2. (*iibes tükis, tervena*) быдэс

neelasin tableti tervelt alla быдэс эмьюемез ньылй

3. (*kasutatakse rõhutavalt, tugevdavalt hulka v kogust väljendava sõna v sõnaühendi ees*) быдэс

rongi minekuni on aega tervelt pool tundi поезд кошкытозь быдэс жыны час дыр вань на

tervendama <tervenda[ma tervenda[da tervenda[b tervenda[tud v> (*terveks tegema, parandama*) йөнатыны, бурмытыны, тупатыны
suhteid tervendama кусыпъёсты тупатыны

tervenema <tervene[ma tervene[da tervene[b tervene[tud v> (*terveks saama, paranema*) йөнаны, бурмыны
arsti abita poleks ta tervenenud эмчиос юрттытэк со ой бурмысал

tervenisti <t'ervenisti adv>

1. (*täies ulatuses, täielikult, üleni*) копак, быдэсак

kuu kadus tervenisti pilve varju толэзь копак пилемъёс съёры ышиз

2. (*rõhutavalt, tugevdavalt hulka v kogust väljendava sõna ees: tervelt, kogunisti*) быдэс

me pole tervenisti kolm aastat teineteist näinud ми быдэс куинь ар ог-огмес ом адзылэ

tervik <tervik terviku terviku[t -, terviku[te terviku[id s> быдэс, одйг
tervikuna быдэсак

terviklik <tervikl'ik tervikliku tervikl'ikku tervikl'ikku,
terviklik/e_&_tervikl'ikku[de tervikl'ikk/e_&_tervikl'ikku[sid adj>
(*[harmooniliselt] tervikut moodustav*) быдэс
terviklik natuur сёриськымтэ натура

tervis <t'ervis t'ervise t'ervis[t -, t'ervis[te t'ervise[id_&_t'ervis/i s>; <tervis
tervise tervis[t -, tervis[te tervise[id s>

1. тазалык

kehalineervis мугор тазалык

tugevervis юн тазалык

2. (*tervitus*) салам

vii talle minu poolt palju tervisi! салам вера солы мынэсьтым

Liitsõnad

tervise+

tervisekaitse тазалыкез утён

terviserada тазалык сюрес

tervisesport бурмытйсь спорт

tervishoid <+h'oid hoiu h'oidu h'oidu, h'oidu[de h'oidu[sid_&_h'oid/e s>
тазалыкез утён, гигиена, чылкытлык

tervislik <tervisl'ik tervisliku tervisl'ikku tervisl'ikku,
tervislik/e_&_tervisl'ikku[de tervisl'ikk/e_&_tervisl'ikku[sid adj>

1. (*tervisesse puutuv, sellega seotud*) тазалыкен герзаськемын

puudus koolistervislikel põhjustel со школаын ой вал висеменыз сэрэн

2. (*tervisele kasulik*) тазалыклы умой
enne magamaminekut on tervislik jalutada **иземлэсь азьло порьяны тазалыклы умой**
3. (*heast tervisest tunnistust andev*) таза, тазалыко

tervist <tervist *interj*> **зечбур я. зечбуресь, умой я. умоесь**

tervitama <tervita[ma tervita[da tervita[b tervita[tud v>

1. (*teretama*) **зечъяськыны, зечбурьяськыны**
tervitas mind peanoogutusega **йырзэ шонтыса, монэн зечъяськиз**
2. (*austust väljendama*) **зечбураны**
konverentsist osavõtjaid tervitas linnapea **конференцие пыриськисьёсты карлэн мэрэз зечбураз**
3. (*midagi heakskiiduga vastu võtma*) **зеч мылкыдын пумитаны**
raamatu ilmumist tuleb tervitada **книгалэсь потэмзэ зеч мылкыдын пумитаны кулэ**
4. (*tervisi saatma*) **салам вераны**
tervita minu poolt oma vanemaid **анай-атаедлы мынэсьтым салам вера**

tervitus <tervitus tervituse tervitus[t tervitus[se, tervitus[te tervitus/i s>

1. (*tervitamine*) **зечъяськон, зечбурьяськон**
2. (*kellegi vahendusel v kirja teel edasi antavad head soovid, tervised*)
зечкылан, салам
uusaastatervitus **Выль арен зечкылан**
tervitusi abikaasale! **кузпалыдлы салам!**

test <t'est testi t'esti t'esti, t'esti[de t'esti[sid_&_t'est/e s> PSÜHN, PED **тест**
keeletest **кылья тест**

testament <testam'ent testamendi testam'enti testam'enti, testam'enti[de testam'enti[sid_&_testam'ent/e s>

1. JUR (*pärandit tõestav dokument v ühepoolne tahteavaldus*) **сйзён, бакельлык, завещание**
tegi testamendi tütre nimele **завещанизэ нылызлэн нимыз вылэ гожтйз**
2. (*kellegi vaadete, tõekspidamiste koondväljendus*) **бакельлык**
3. RELIG (*Piibli osade nimetus*) **Сйзён**
Uus Testament **Выль Сйзён**
Vana Testament **Вуж Сйзён**

testima <t'esti[ma t'esti[da testi[b testi[tud v> (*kellelegi testi tegema*) **тест**

- ортчытыны, эскерыны**
testiti õpilaste lugemisoskust **дышетскисьёслэсь лыдзиськыны быгатэмзэс эскеризы**

tibu <tibu tibu tibu -, tibu[de tibu[sid s>

1. (*[udusulis] kanapoe*) **чипы**
hanetibu **тютёпи**
2. (*kana*) **курег**
tibus munevad hästi **курегъёс умой пузало**
3. (*pl*) (*pajutibud*) **пучы**
4. (*lapse kohta*) **тютёпи :**
sa mu väike tibu! **тютёпие тон мынам!**

Liitsõnad

tibu+

tibukollane чипы кадь чуж

tibutama <tibuta[ma tibuta[da tibuta[b tibuta[tud v> (*tibama, tibatena sadama*)

шапыкъяны, пызыраны, кыдыраны

aeg-ajalt tibutas vihma дырын-дырын кыдыраз

tige <tige tige da tige da[t -, tige da[te tige da[id adj>

1. (*loomu poolest kuri, õel*) урод, лек; (*vihane, kuri, pahane*) йыркуро, вожез
ПОТЭМ

tige nõid урод ведйн

isa sai poja peale tige daks атайлэн пиезлы вожез потйз

2. PILTL (*millegi tugevust, suurust, ägedust rõhutades*) туж зол, туж кужмо,
туж юн

tige tuul туж кужмо төл

tigu <tigu t'eo tigu -, tigu[de tigu[sid s>

1. (*limune*) биё, битака, куалялюлы

2. ANAT (*sisekõrva tiguja osa*) пелькуальым

tihane <tihane tihase tihase[t -, tihase[te tihase[id s> пислэг

tihe <tihe tiheda tiheda[t -, tiheda[te tiheda[id adj>

1. (*mitte hõre*) чөм, нап, зөк

tihedad juuksed зөк йырси

tihe mets сьөд нюлэс

2. (*tihsti toimuv*) чөм

meie kokkusaamised läksid tihedamaks ми чөмгес пумиськылыны кутскимы

3. (*tihke, kompaktse aine kohta*) юн

tihe riie юн басма

tihe paber юн кагаз

4. (*kokkusurutud, kontsentreeritud, sisurikas*) вакчиятэм, пуштросьем

tihe raamat пуштросьем книга

5. (*hrl liitsõna järelõsana*) (*avadeta, pragudeta*); (*mitteläbilaskev*) :

valgustihe пыртйз югыт потйсьтэм

6. (*vedelate ainete kohta: paks*) нап, чурьт, юн; (*veniv*) нуясь, нуйыт, нуй
кыстйськись

tihe kissell нап кисель

tihe mesi нуй кыстйськись чечы

tihe tainas нап ыльнянь

7. (*tõhus, toekas, rammus*) тыр

tihe toit көттыро сиён

8. (*väljendab millegi intensiivsust*); KÕNEK (*tegevuse kohta: pingeline, tugev, kõva*) :

tihedad majandussidemed матысь экономической кусыпъёс

ta näkku tõusis tihe puna со чыж-чыж гордэктйз

tihedalt <tihedalt adv>, ka tihedasti

1. (*väga lähestikku, külg külje kõrval*) лач-лач артэ, артысь артэ, жик-жик,
чөм

kapsad on istutatud liiga tihedalt кубиста укыр чөм мерттэмын

2. (*tihti, sageli*) **ћем**

pilgutab tihedalt silmi **синмыныз ћем кырмышья**

ta on hakanud tihedalt meie pool käima **со ми доры ћем ветлыны кутскиз**

3. (*tugevasti kokku surutuna, kindlalt ühendatuna*) **юн, лач-лач, тып-тып**

uks on tihedalt suletud **õс лач-лач ворсамын**

4. (*tugevasti, kõvasti*) **зол, юн**

need sündmused on omavahel tihedalt seotud **со учырђес куспазы юн**

герђаськемын

olen terve nädala tihedalt tööd teinud **быдэс арня зол ужай**

tihedasti <tihedasti *adv*> *vt* tihedalt

tihend <tihend tihendi tihendi[t -, tihendi[te tihende[id *s*]]> (*tihendusvahend*)

урдсэт (дйськутлэн), прокладка, туйылон, тырет

kummitihend, kummist tihend **резина прокладка**

tihenema <tihene[ma tihene[da tihene[b tihene[tud *v*]]> (*tiheda[ma]ks minema v*

muutuma) **юнманы, чурытомыны, тырмыны; (hulgalt, asetuselt, koostiselt)**

напчыны, нап луыны, огазеяськыны; (ajaliselt: sagenema) ћеманы, ћем

луыны; (tugevneema, suureneema, elavneema) кужмояны, кужмо луыны

vihm tihenes **зор кужмогес луэ**

võitlejate read tihenesid **нюрђясъкисъёс огазеяськызы**

tihenenud hingamine **ћем луэм шокан**

tihkama <t'ihka[ma tihka[ta t'ihka[b tihka[tud *v*]]> (*sõandama*) **дйсьтыны**

kaptenile ei tihka keegi vastu rääkida **капитанлы пумит вазыны нокин но уз**

дйсьты

tihnik <tihnik tihniku tihniku[t -, tihniku[te tihniku[id *s*]]> (*tihne mets, tihne võsastik*)

сьёд нюлэс, жокыт нюлэс

läbipääsmatu tihnik **пыраны-потаны луонтэм инты**

tihti <t'ihti *adv*> (*sageli*) **ћем**

kohtume temaga tihti **ми соин ћем пумиськылйськом**

tihtipeale <+p'eale *adv*> (*üisna tihti, tihtilugu*) **ћем, ћем дырђя**

tiib <t'iib tiiva t'iiba t'iiba, t'iiba[de t'iiba[sid_&_t'iib/u *s*]]>

1. (*loomadel*) **бурд**

hanetiib, hane tiib **ђазег бурд**

2. (*tiiba meenutav moodustis, haru poliitikas, rühmitis*) :

veskitiib **вуко бурд**

partei parempoolne tiib **партилэн бур пал крылоез**

3. (*hoone peaosaga külgnev osa*) **пал, крыло**

hoone parem tiib **юртлэн бур палыз**

4. *sõj (lahingukorra v rivistuse äärmine osa, flank)* **фланг**

pealöök anti vasakule tiivale **валтйсь шуккет паллян фланге сётэмын вал**

5. *SPORT (külmine positsioon mänguväljakul)* **фланг**

kuningatiib **эксэй фланг**

6. (*ühetaolistest osadest koosneva eseme üks pool*) **пытсэт**

kolme tiivaga peegel **трельяж**

kolme tiivaga kapp **куинь пытсэто шкаф**
7. **Вот** (*liblikõie külmine kroonleht*) **полыс**

tiiger <t'iiger t'iigri t'iigri[t -, t'iigri[te t'iigre[id s> ZOOЛ (Panthera tigris) **тигр**

tiik <t'iik tiigi t'iiki t'iiki, t'iiki[de t'iiki[sid_&_t'iik/e s> **тымет**
mudase põhjaga tiik **сумедэсь пыдэсо тымет**

tiine <tiine t'iine tiine[t -, tiine[te t'iine[id *adj*>; <t'iine t'iine t'iine[t -, t'iine[te t'iine[id *adj*> ZOOЛ **пияно**
tiine koer **кучапи ваёно пуны**
tiine lammas **кунян ваёно скал**

tiirlema <t'iirle[ma tiirel[da t'iirle[b tiirel[dud v> (*tiire tegema, keerlema, pöörlema*) **берганы, котырьяськыны** (*putukate, tolmutpilve, lumehelveste kohta*) **берганы, порьяны** :
planeedid tiirlevad ümber Päikese **планетаос Шунды котыртй бергало**
helikopter tiirleb linna kohal **вертолёт кар вадестй порья**

tiitel <t'iitel t'iitli t'iitli[t -, t'iitli[te t'iitle[id s>

1. (*ameti-, au- v seisusenimetus*) **нимъет, ним, титул**
austav tiitel **дано ним**
2. BIBL, TRÜK (*pealkiri koos teiste tiitellehe andmetega*) **книгалэн нырысетй бамыз**
3. (*teose pealkiri*) **произведенилэн нимыз**

tiitelleht <+l'eht lehe l'ehte l'ehte, l'ehte[de l'ehte[sid_&_l'eht/i s> BIBL, TRÜK
титульной бам

tikand <tikand tikandi tikandi[t -, tikandi[te tikande[id s> (*tikitud v õmmeldud kaunistus*) **пужыятэм, пужыятон**
mitmevärviline tikand **чибориё пужыятэм**
käsitikand **киын пужыятон**
tikandiga käterätik **пужыятэм чүшкон**

tikk¹ <t'ikk tika t'ikka t'ikka, t'ikka[de t'ikka[sid_&_t'ikk/u s> ZOOЛ (*kärbsenäpp Ficedula*) **куткутыльсь, кутсиись, чибиньчи, муш зольгыри**

tikk² <t'ikk tiki t'ikki t'ikki, t'ikki[de t'ikki[sid_&_t'ikk/e s> (*tikkriie*) **тик**
(хлопчатобумажной яке етйн юн басма)

tikk³ <t'ikk tiki t'ikki t'ikki, t'ikki[de t'ikki[sid_&_t'ikk/e s> MED (*lihasetõmblus, tõmblustõbi*) **зурк-зурк кыскан, сыръян, тик**

tikk⁴ <t'ikk tiku t'ikku t'ikku, t'ikku[de t'ikku[sid_&_t'ikk/e s>

1. (*väiksem puupulk*) **чо́г, шальы, пичи боды**
kõie ots kinnitati tikuga maasse **канатлэсь пумзэ чо́ген музьеме юнматйзы**
2. (*tuletikk*) **спичка**
3. (*tääk*) **штык**

Liitsõnad

tiku+

tikutoos, tikutops **спичка коробка**

tikker <t'ikker t'ikri t'ikri[t -, t'ikri[te t'ikre[id s> (*karusmari*) **гоносутэр,**
бышкась сутэр

tikkima <t'ikki[ma t'ikki[da tiki[b tiki[tud v>

1. (*tikandiga kaunistama, välja õmblema*) **пужыятыны**
2. PILTL (*väikeste vahedega katma, niiviisi midagi kirjuks muutma*) :
muru on lilli täis tikitud **газон копакыз сяськаен киземын**
tredretähtedest tikitud nägu **сйтьпужыен шобыртэм ымныр**

tikkuma <t'ikku[ma t'ikku[da tiku[b tiku[tud v> (*vastu kellegi tahtmist minna, teha v kellekski saada püüdma, kippuma, tükkima*) **кыстйськыны,**
чуртнаськыны; (*kellegi juurde, sõbraks, külla*) **куриськыны, мерскыны :**
koer tikub õue **пуны азбаре куриське**
noored tikuvad maalt linna **пинальёс гуртысь каре кыстйсько**
kuhu sa tikud, siin ei ole ruumi! **кытчы тон чуртнаськыськод, татын инты**
өвёл!

tiksuma <t'iksu[ma t'iksu[da tiksu[b tiksu[tud v>

1. **тик-так карыны**
kell tiksub monotoonselt **час огпöртэм тик-так каре**
2. PILTL (*kiiresti v ühetooniliselt kulgema, monotoonselt korduma*) :
päev tiksub päeva järel **нунал бöрсы нунал ортче**

tila <tila tila tila -, tila[de tila[sid s>

1. (*valamistoru, renn*) **ныр**
kannu tila **кувшинлэн нырыз**
2. (*kella kõra*) **кыл**
aisakella tila **гырлы кыл**

tilgutama <tilguta[ma tilguta[da tilguta[b tilguta[tud v>

1. **шапыкъяны, шапыкен вияны**
tilgutab pipetiga rohtu silma **пипеткаен синме эмъюм шапыкъя**
2. (*lõpsma*) **кыскыны**
perenaine tilgutas lehma ära **кузё кышно скалэз кыскиз**

tilisema <tilise[ma tilise[da tilise[b tilise[tud v> **жингыртыны, гырлы жугыны**
telefon tiliseb **телефон жингыртэ**

tilk <t'ilk tilga t'ilka t'ilka, t'ilka[de t'ilka[sid_&_t'ilk/u s>

1. **шапык**
kastetilk **лысву**
vihmatilk **зор шапык**
2. (*väike kogus [vedelikku]*) **шапык**
majas polnud tilkagi vett **коркан шапык ву но öй вал**
3. (*pl*) (*ravimvedelik*) **капли**
silmatilgad **син капли**

tilkhaaval <+haaval adv> (*tilgakaupa, tilk korraga*) **шапыкен**

tilkuma <t'ilku[ma t'ilku[da tilgu[b tilgu[tud v>

1. (*tilkadena, tilkhaaval langema*) **шапыкен усьылыны;** (*alla*) **шапыкен**
вияны, шапыкъяны

räästast tilgub vett **липетысь шапыкен ву вия**

2. (endast [üksikuid] tilku eraldama, midagi tilkadena eritama, tilkuvalt märg olema) **вияны, зизаны**

käsi tilgub verd **киысь вир вия**

3. (ka impers) (sadama) **зорыны**

4. KÕNEK (ihekaupa, vähehaaval tulema v kogunema, teatavaks saama)

люкаськыны, пычаны

rahvast hakkas juba varakult kohale tilkuma **калык вазь ик люкаськыны кутскиз**

teated sellest on juba ajakirjandusse tilkunud **со сярэсь иворьёс печате пычазы ни**

5. KÕNEK (kuskil ilma sihita liikuma, tolknema) **ужтэк калгыны, солань-талань ветлыны**

till¹ <t'ill interj, adv> (annab edasi tilinat, heledat kõlinat) **жин**

till² <t'ill tilli t'illi t'illi, t'illi[de t'illi[sid_&_t'ill/e s]> ВОР (Anethum) **укроп**

till³ <t'ill tilli t'illi t'illi, t'illi[de t'illi[sid_&_t'ill/e s]> KÕNEK (mehe suguti, peenis) : sai tillist tõmmata PILTL **сое кутчаса кельтйзы**

tilluke[ne] <tilluke_&_tillukene tillukese tillukes[t tillukes[se, tillukes[te tillukes/i adj, s>

1. adj (väga väike, pisike) **туж пичи, шудон**

beebi tillukesed käed **вож нунылэн пичи киосыз**

2. s (väike laps, tita) **нуны, вож нуны**

timukas <timukas timuka timuka[t -, timuka[te timuka[id s> **ньорась, палач**

timut <timut timuti timuti[t -, timuti[te timute[id s> ВОР (kõrreline heintaim Phleum) **timoфейтурын, йыртурын**

tina <tina tina tina -, tina[de tina[sid s>

1. KEEM (hõbejasvalge metall, inglistina) **тõды узвесь**

2. KÕNEK (plii, seatina) **сьõд узвесь**

tina+ (seatina-)

tinaraske **узвесь, чугун**

tingima <t'ingi[ma t'ingi[da tingi[b tingi[tud v>

1. (tehingu, lepingu tingimuste üle kauplema) **вужкарыны**

tingib hinna pärast v hinna üle **дуныз понна вужкаре**

2. (pealekäivalt, nuiates küsima, paluma) **ёртыса курыны**

tingib emalt kinoraha **анаезлэсь коньдон ёртыса кура**

3. (tekitama, eeldused andma, eelduseks olema) **муг луыны**

millest su pahameel on tingitud? **ма муген тон йырде кур кариськод?**

tingimata <t'ingimata adv> (kindlasti, igal juhul) **одно ик, веранэз өвõл tee seda tingimata! одно ик сое лэсьты!**

tingimus <t'ingimus t'ingimuse t'ingimus[t t'ingimus[se, t'ingimus[te t'ingimus/i s>

1. (asjaolu, millest oleneb mingi muu asjaolu, eeldus) **условиё**

lepingu tingimused **огкыллэн условиосыз**

2. (pl) (olud) **луонлык**

arengutingimused **азинскон луонлыкъёс**

tint¹ <t'int tindi t'inti t'inti, t'inti[de t'inti[sid_&_t'int/e s]> **ZOOL (kala Osmerus)**
чача

tint² <t'int tindi t'inti t'inti, t'inti[de t'inti[sid_&_t'int/e s]> **чернила**
käed on tindiga koos **киос чернилаен наштаськемын**

tipp <t'ipp tipu t'ippu t'ippu, t'ippu[de t'ippu[sid_&_t'ipp/e s]>

1. (terav ülaosa) **йыл, выл** :

mäetipp **вырйыл**

heinakuhja tipp **кабан йыл**

2. (millegi ahenev lõpposa) **йыл** :

keeletipp, keele tipp **кыл йыл**

3. (mingi ala parim esindaja, teistest millegi poolest üle olev isik) :

meie teaduse tipud **милям тодосмылэн йөлвыльёсыз**

4. PILTL (*kõrg-*, *haripunkt*) **самой вылй**

laul on jõudnud edetabelite tippu **кырзан хит-парадын самой вылй луиз**

Liitsõnad

tipp+

tippaeg **тужгес тупамон дыр, кысык дыр**;

tippспорт **бадзым спорт**

tipp tulemus **тужгес но зеч результат, рекорд**

tipp tund **час пик**;

tippjuht <+j'uht juhi j'uhti j'uhti, j'uhti[de j'uhti[sid_&_j'uht/e s]> **вылй**
кивалтйсь

tiraaž <tir'aaž tiraaži tir'aaži tir'aaži, tir'aaži[de tir'aaži[sid_&_tir'aaž/e s]>

(*trükiarv*) **тираж, потонлыд**

raamat tiraažiga kaks tuhat [eksemplari], kahetuhandelise tiraažiga raamat **кык сюрс потонлыдэн книга**

tirima <tiri[ma tiri[da tiri[b tiri[tud v]>

1. (*tugevasti tõmbama, sikutama, kiskuma, rebima*) **кыскыны, кысканы, нуыны**; (*sisse*) **пыртыны**; (*emale*) **палэнтныны, палэнэ кыскыны, палэнэ нуыны** :

tiris jope seljast **куртказэ кылиз**

ära tiri kassi sabast **эн кыска писээз быжтйз**

2. (*midagi rasket vedama, tassima*) **кыскыны, нуыны, нуллыны** :

vett tuleb tirida küla teisest otsast **вуэз гуртлэн мукет палысьтыз нуллоно луэ**

3. (*kedagi [hrl sundides] endaga kaasa viima*) **кыскыны, нуыны**

ema tiris tüdruku väevõimuga koju **анай нылзэ кужмысь сьобраз дораз нуиз**

tirin¹ <tirin tirina tirina[t -, tirina[te tirina[id s> (*sügav nõu peamiselt supi serveerimiseks, supitirin*) **жөк вылэ шыд пуктыны мур посуда**

tirin² <tirin tirina tirina[t -, tirina[te tirina[id s> (*heledakõlaline pidev vibreeriv heli*) **жингыртон, жингыртэм, гырлы куара** :
telefonitirin **телефон жингыртэм**

tirisema <tirise[ma tirise[da tirise[b tirise[tud v> **жингыртыны** :
äratuskell tiriseb valjusti **будильник зол жингыртэ**

tisler <t'isler t'isleri t'isleri[t -, t'isleri[te t'islere[id s> (*mööbelsepp, laudsepp*)
столяр
mööblitisler **мебель лэсьтйсь**

tiss <t'iss tissi t'issi t'issi, t'issi[de t'issi[sid_&_t'iss/e s> KÕNEK (*rind*) **нонок** :
imik tahab tissi **нунылэн нонэмез потэ**

tita <tita tita tita[t -, tita[de tita[sid s> (*imik*) **нуны, вож нуны** :
ema hoiab titat süles **анай вож нуныез кияз возе**

titt <t'itt tite t'itte t'itte, t'itte[de t'itte[sid_&_t'itt/i s>
1. (*väike laps*) **нылпи, пичи мурт; (imik) нуны, вож нуны**
naine ootab tite **кышномурт нылпи возьма**
2. KÕNEK (*nukk*) **мунё**
kaltsudest õmmeldud titt **зустарилэсь вурем мунё**

Liitsõnad

tite+

titevoodi (*lapsevoodi*) **нуны койка, кёкы;**

tobe <tobe tobeda tobeda[t -, tobeda[te tobeda[id *adj, s*>

1. *adj* (*inimese kohta: vähese aruga, taipamatu, totter, lollakas*) **шузи, визьтэм, валасьтэм**

hirmust tobedaks minema **курдаса, визьтэммыны**

ta on vanadusest päris tobedaks läinud **солэн, пересьмыса, воксё кыдыз бертйз**

2. *s* (*selline inimene*) **шузи, визьтэм**

3. *adj* (*tegude, jutu, tunde jms kohta: arutu, rumalust ilmutav*) **шузи, визьтэм, валасьтэм**

tobe film **шузи фильм**

tobu <tobu tobu tobu -, tobu[de tobu[sid *s, adj*>

1. *s* (*tobe, napakas inimene, ohmu*) **шузи, визьтэм**

jäin nagu viimane tobu teda ootama **берпуметй визьтэм кадь сое возьманы кыли**

2. *adj* (*tobe, napakas, rumal*) **визьтэм, валасьтэм, малпаськисьтэм**

toetaja <t'oetaja t'oetaja t'oetaja[t -, t'oetaja[te t'oetaja[id s> **дурбасьтйсь, кин ке пала кариськись, юрттйсь**

toetama <t'oeta[ma t'oeta[da t'oeta[b t'oeta[tud v>

1. (*tugedega*) **ылал, пюсти хойдма** (*käega hoides aitama*) **кутыса возьыны**

talutab vanakest kaenla alt toetades **пересез нуэ, кунултыса**

2. (*najatama, nõjatama, naaldama*) **урдыны, ланьырскыны, пыкиськыны, лэзькыны**

toetas redeli vastu seina v seina najale тубатэз борддор борды урдйз

toeta end minu vastu пыкиськы мон борды

3. (*kaitset, abi andma, kaasa aitama*) юрттыны, юрттэт сётыны
elan kuidagi pensionist ära, lapsed toetavad ka кызыы ке уло пенсиеным,
нылпиос но юрттозы

4. (*kellegi vaateid, arvamust, tegevust heaks kiitma*) дурбасьтыны, кин ке
пала кариськыны

toetan sinu seisukohta тынад учкосэдлы дурбасьтйсько

toetuma <t'oetu[ma t'oetu[da t'oetu[b t'oetu[tud v>

1. (*end toetama, najatuma, nõjatuma, naalduma*) ланьырскыны,
пыкиськыны, лэзькыны

2. (*mingile alusele v toele toetatud olema*) пыкиськыны

3. (*kellelki v millestki tuge leidma*) пыкиськыны,оскиськыны; (*midagi aluseks võtma, millestki lähtuma*) пыкиськыны, инъяськыны, возиськыны
sõpradele võib alati toetuda эшъёслы котьку оскиськыны луэ
faktidele toetuv väide фактъёс былэ пыкиськись юнматон

toetus <t'oetus t'oetuse t'oetus[t t'oetus[se, t'oetus[te t'oetus/i_&_t'oetuse[id s>

1. (*toetamine*) юрттон, юрттэт, пыкъян, дурбасьтон :

seina toetuseks läheb tarvis palki борддорез пыкъян понна кор кулэ луоз
võtsin sõbra toetuseks sõna эшелы дурбасьтыса, кыл басьтй

2. (*rahaline vm abi*) юрттон, юрттэт, пыкъян, дурбасьтон

Liitsõnad

toetus+

toetusraha коньдон юрттэт

tohoh <toh'oh interj> (*rahulolematust, pahameelt*) тьфу :

tohoh, või hakkad naist võtma? о, тон кышнояськиськод-а?

toht <t'oht tohu t'ohtu t'ohtu, t'ohtu[de t'ohtu[sid_&_t'oht/e s> (*kasetoht*) кызыпу

туй

tohust karp кызыпу туйлэсь короб

tohtima <t'ohti[ma t'ohti[da tohi[b tohi[tud v>

1. (*osutab tegevuse lubatusele*) яра; (*koos eitusega mittelubatusele*) уг яра
kas siin tohib suitsetada? яра-а татын тамак кыскыны?

2. (*[hrl koos eitusega] osutab millelegi, mida ei ole võimalik teha v ei peaks tegema*) яра :

sa poleks tohtinud nii rasket kotti tõsta уг яра вал тыныд сыче секыт

мешокез жытыны

3. (*osutab millegi võimalusele v võimalikkusele: võima, saama*) яра
seda meest ei tohi usaldada та адямилы уг яра оскиськыны

4. (*söandama, julgema*) дйсьтыны

kuidas sa tohtisid minust midagi seesugust arvata? кызыы тон мон сярысь
маке сычезэ малпаны дйсьтйд?

5. (*konditsionaalis: osutab kõneleja oletusele mingi asjaoluga ühenduses*) яра
sinna tohiks olla vahest kilomeetrit viis отчыозь вить иськемъёс луыны кулэ

tohutu <tohutu adv>; <tohutu tohutu tohutu[t -, tohutu[te tohutu[id adj>

1. adv (*ülimal määral, tohutult*) туж, укыр, ортчыт

tohutu suur linn туж бадзым кар

2. *adj (erakordselt suur)* туж бадзым; (*ääretu, mõõtmatu*) пумтэм-йылтэм, син сузэнтэм, туж, укыр; (*loendamatu, arvult suur*) пумтэм трос, лыдыяса быдтонтэм; (*määratu, meeletu, koletu*) ортчыт, мултэс, тупыттэм, туж, укыр, вераны луонтэм

tohuvabohu <tohuvabohu tohuvabohu tohuvabohu -, tohuvabohu[de tohuvabohu[sid s> (*segadus, korralagedus, kaos, möll*) алекъяськон, огыр-бугыр
rongi väljumise eel valitses jaamas kirjeldamatu tohuvabohu поезд кошкон азын вокзалын вераны луонтэм огыр-бугыр вал

toibuma <t'oibu[ma t'oibu[da t'oibu[b t'oibu[tud v>

1. (*tervise poolest kosuma*) тупатскыны, йөнаны, бурмыны, катьяськыны; (*teadvusele tulema*) сазьтйськыны, сайканы, тодэ вуыны, выльысь валаны кутскыны
põrutusest toibuma контузия бере тупатскыны
uneuimast toibuma сайканы
2. (*enesevalitsemist, enesekindlust tagasi saama, end koguma*) астэ ачид кияд кутыны

toiduaine <+aine 'aine aine[t -, aine[te 'aine[id s> сиён продукт

toidupood <+p'ood p'oe p'oodi p'oodi, p'oodi[de p'oodi[sid_&_p'ood/e s> сиён-юонэн вузкарон лавка

toime¹ <t'oime adv> :

ta tuleb iga tööga hästi toime котькыче ужез быгатыса лэсьтэ
olen harjunud vähesega toime tulema мон дышемын өжытсэ тырмытыны
kahtlustatava korteris pandi toime läbiotsimine подозреваемойлэн патераз обыск лэсьтйзы

toime² <toime t'oime toime[t -, toime[te t'oime[id s> (*mõju*) пайдалык, действие, влияние
ravitoime эмьясь пайдалык

toimetaja <toimetaja toimetaja toimetaja[t -, toimetaja[te toimetaja[id s>

1. (*mingit materjali avaldamiseks ettevalmistav töötaja*) редактор
tehniline toimetaja техника редактор
vastutav toimetaja кылкутйсь редактор
keeletoi metaja кылья редактор
2. (*tegija, sooritaja, talitaja, askeldaja*) ужась
kättetoimetaja вайись
vanem vend ei tee midagi, noorem on see põhiline toimetaja бадзымез пи номыр уг кары, пичиез валтйсь ужась луэ

toimetama <toimeta[ma toimeta[da toimeta[b toimeta[tud v>

1. (*talitama, askeldama*) вырыны, сюлмаськыны, тыршыны; (*tegevuses olema*) вырыны; КӐНЕК (*kellegi [eriti loomade] eest hoolitsema, talitama*) утялтыны
meister toimetab hulk aega aparaadi kallal мастер кема выриз аппаратэн
2. (*tegema, sooritama, toime panema, korraldama, teostama*) лэсьтыны, карыны, ужаны

toimetab kõike osavalt ja kiiresti ваньзэ быгатыса но жог лэсьтэ
3. (*viima*) нуыны; (*tooma*) вайыны; (*vedama*) нуллыны; (*saatma, lähetama*) лэззыны, келяны
 toimetage see mees kiiresti siia! со пиосмуртэз жог татчы ваелэ!
4. (*väljaande teksti avaldamiseks viimistlema, redigeerima*) редактировать карыны
 raamatut toimetama книгаез редактировать карыны

toimetulek <+tulek tuleku tuleku[t -, tuleku[te tuleku[id s>

1. (*hakkamasaamine*) :
 uute ülesannetega toimetulek nõudis pingutusi выль ужъёсты быдэстон тыршонэз кулэ кариз
2. JUR (*inimese v perekonna võime igapäevaelus toime tulla, äraelamine*) :
 väikese sissetulekuga inimestele makstakse toimetulekuks toetust о́жыт доходе адямиослы улон понна коньдон юрттэт сёто

toimetus <toimetus toimetuse toimetus[t toimetus[se, toimetus[te toimetus/i s>

1. (*toimetamine, talitus, tegemine, toiming, töö*) уж
 kodused toimetused корка пуш ужъёс
 talu tööd ja toimetused ei lõpe eales гурт ужъёс но сюлмаськонъёс ноку но уз быре
2. (*ajalehte v ajakirja väljaandev asutus v organ, selle tööruum[id]*) уж

toimik <toimik toimiku toimiku[t -, toimiku[te toimiku[id s> (*kaust*) дело

toimima <t'oimi[ma t'oimi[da toimi[b toimi[tud v>

1. (*tegutsema, talitama*) лэсьтыны, карыны; (*tegev olema*) ужаны
 kuidas sellistel puhkudel toimida? мар кароно та́че учыръёсы?
2. (*toimet avaldama, mõjuma*) влиять карыны, действовать карыны, пы́чаны

toiming <toiming toimingu toimingu[t -, toimingu[te toimingu[id s> (*tegu, tegevus, toimetus*) уж, сюлмаськон, лэсьтон, карон

toimkond <t'oimk'ond t'oimkonna t'oimk'onda t'oimk'onda, t'oimk'onda[de t'oimk'onda[sid_&_t'oimk'ond/i s>

1. (*rühm inimesi mingi ülesande täitmiseks*) кы́че ке ужез быдэстйсь группа keeleteoimkond кы́ля комиссия
2. SÕJ (*korraliste teenistusülesannete täitmiseks, mingite ülesannete kohustuslik täitmine*) наряд

toimuma <t'oimu[ma t'oimu[da t'oimu[b t'oimu[tud v> (*teoks saama, aset leidma, sündima*) луыны, лэсьтйськыны; (*juhtuma*) ортчыны
 koosolek toimub homme кенеш чу́казе луоз

toimunu <t'oimunu t'oimunu t'oimunu[t -, t'oimunu[te t'oimunu[id s> (*see, mis on toimunud*) луэм, ортчем
 jutusta toimunust вера луэм учыр сярысь

toit <t'oit toidu t'oitu t'oitu, t'oitu[de t'oitu[sid_&_t'oit/e s>

1. сиён
 rasvarikas toit ко́ё сиён
 paljude loomade toiduks on rohi трос пойшуръёслэн сиёнзы турын

2. (söök, roog) **СИЁН** :

soe toit **пось СИЁН**

Liitsõnad

toidu+

toidukauplus **СИЁН-ЮОНЭН** вузкарон магазин

toitev <t'oitev t'oitva t'oitva[t -, t'oitva[te t'oitva[id *adj*> (*hea toiteväärtusega*)

көттыро, тырлыко, тыр :

last rinnaga toitev ema **НЫЛПИЗЭ** нонтйсь анай

kakao on väga toitev jook **КАКАО** туж көттыро юон

toitja <t'oitja t'oitja t'oitja[t -, t'oitja[te t'oitja[id *s*> (*elalise andja, ülalpidaja*)

сюдйсь-вордйсь

alaealised lapsed jäid ilma toitjata **БЫДЭ** вуымтэ нылпиос сюдйсь-вордйсьтэк

кылизы

toitlustama <toitlusta[ma toitlusta[da toitlusta[b toitlusta[tud *v*> (*toitlust*

korraldama) **сюдон** радъяны :

koolis toitlustatakse õpilasi tasuta **ШКОЛАЫН** дышетскисьёсты дунтэк сүдо

toitlustus <toitlustus toitlustuse toitlustus[t toitlustus[se, toitlustus[te toitlustus/i
s> (*toitlustamine*) **сюдон**

toitma <t'oit[ma t'oit[a toida[b toide[tud, t'oit[is t'oit[ke *v*>

1. (*toitu andma, söötma*) **сюдыны** :

toidab mind rammusate putrudega **МОНЭ** көттыр жукъёсын сүдэ

karja toidetakse heinte ja siloga **пудоез** турынэн но силосэн сүдо

2. (*elatama*) **сюдыны, сюдыны-вордыны, утыны-вордыны**

mees peab suutma toita naist ja lapsi **пиосмурт** кышнозэ но нылпиоссэ

сюдыны быгатыны кулэ

3. (*vajalikuga varustama*) **сюдыны**

jõed toidavad oma vetega järvi ja meresid **шур** вуос тыосты но зарезьёсты

тырмыт возё

4. PILTL (*jõudu juurde andma, elus hoidma*) **кужым** сётыны

pühakiri toitis tal hinge **Вось** Гожтос солы кужым сётйз

toituma <t'oitu[ma t'oitu[da t'oitu[b t'oitu[tud *v*> (*end toitma*) **сиськыны**

toitumine <t'oitumine t'oitumise t'oitumis[t t'oitumis[se, t'oitumis[te t'oitumis/i
s> **сиськон**

korrapärane toitumine **дырыз** дыръя сиськон

tola <tola tola tola -, tola[de tola[sid *s, adj*>

1. *s* (*narr, kloun, pajats, veiderdaja*) **клоун, шут**

2. *s* (*tobu, lollepa, loll*) **шузи, визьтэм**

tolerantne <toler'antne toler'antse toler'antse[t -, toler'antse[te toler'antse[id *adj*>
(*salliv, leplik*) **толерантной**

toll¹ <t'oll tolli t'olli t'olli, t'olli[de t'olli[sid_&_t'oll/e *s*>

1. (*pikkusühik*) **дюйм**

2. KÕNEK (*eitavates väljendites: kübe, raas, natuke*) **өжыт** но өвөл, чик но

toll² <t'oll tolli t'olli t'olli, t'olli[de t'olli[sid_&_t'oll/e s]> МАЈ

1. (*tollimaks, -lõiv*) **ВУЗВЫТ, ПОШЛИНА**

2. (*tolliamet*) **ТАМОЖНЯ**; (*tollikontroll*) **ДЮЙМ** (*tolliametnik*) **ТАМОЖЕННИК**

Liitsõnad

tolli+

tolliametnik **ТАМОЖЕННИК**

tollikontroll **ТАМОЖНЯ**

tollimaks МАЈ **ТАМОЖНЯ ВЫТ**

tollal <tollal adv> (*tol ajal*) **СОКУ, СО ДЫРЕ, СО ВАКЫТЭ**; (*tookord*) **СОКУ**
elektrit tollal ei olnud **СОКУ ЭЛЕКТРИЧЕСТВО ОЙ ВАЛ**

tollane <tollane tollase tollas[t -, tollas[te tollase[id adj> (*tolleaegne, tookordne*)

СО ВАКЫТЫСЬ

tollane kord **СО ВАКЫТЫСЬ РАДЛЫК**

tollivaba <+vaba vaba vaba -, vaba[de vaba[sid_&_vab/u adj> (*tollimaksust vabastatud, ilma tollimaksuta*) **ТАМОЖНЯ ВЫТТЭК**

tolm <t'olm tolmu t'olmu t'olmu, t'olmu[de t'olmu[sid_&_t'olm/e s]> **ТУЗОН**

heinatolm **ТУРЫН ТУЗОН**

veskitolm **ВУКО ТУЗОН**

õietolm **СЮРЕЛ ПЫЗЬ**

tolmu pühkima v võtma **ТУЗОНЭЗ ЧУШЫЛЫНЫ**

mööblile on langenud paks kiht tolmu **МЕБЕЛЬ ВЫЛЭ ЗӨК СЛОЙ ТУЗОН ПУКСЕМ**

raamatud koguvad riulitel tolmu **КНИГАОС ЖАЖЬОСЫН ТУЗОН ЛЮКАЛО**

vihm lõi ainult tolmu kinni **ЗОР ТУЗОНЭЗ ЛАПКАТІЗ ГИНЭ**

tolmu+

tolmulapp **ТУЗОН ЧУШЕТ**

tolmupilv **ПИЛЕМ КАДЬ ТУЗОН**

tolmama <t'olma[ma tolma[ta t'olma[b tolma[tud v>

1. (*tolmu levitama*) **ТУЗОН ПУРЗЫТЫНЫ, ТУЗОН ПОТТЫНЫ, ТУЗОНЭСЬ ЛУЫНЫ;**

KÕNEK (*suitsu levitama, tossama*) **ЧЫНДЫНЫ**

tee tolma**б** **СЮРЕС ВЫЛЫН ТУЗОН ПУРЗЕ**

pani piibu tolma**ма** **СО ТРУБКАЕНЫЗ ЧЫНДЫНЫ КУТСКІЗ**

2. (*kiire liikumise, hoogsa tegevuse kohta*) **ПУРЗЫНЫ**

tolmuimeja <+imeja imeja imeja[t -, imeja[te imeja[id s> **ПЫЛЕСОС**

tolmune <tolmune tolmuse tolmus[t -, tolmus[te tolmuse[id adj> **ТУЗОН,**

ТУЗОНЭСЬ, ТУЗОНЭМ

tolmune tee **ТУЗОН СЮРЕС**

tomat <tomat tomati tomati[t -, tomati[te tomate[id s>

1. **ВОТ** (*köögiviljataim, Lycopersicon*) **ТОМАТ, ПОМИДОР**

2. (*selle toiduks tarvitata vili*) **ТОМАТ, ПОМИДОР**

Liitsõnad

tomati+

tomatimahl **ТОМАТ СОК**

tonn <t'onn tonni t'onni t'onni, t'onni[de t'onni[sid_&_t'onn/e s>

1. (*massiühik, 1000 kilogrammi*) **ТОННА**
2. KÕNEK (*1000 krooni*) **ТОННА**

tont <t'ont tondi t'onti t'onti, t'onti[de t'onti[sid_&_t'ont/e s>

1. (*ebamäärane üleloomulik olend, viirastus*) **ИШАН, ПӨРТМАСЬКОН, АДСКОН;**
(*kuri vaim, koll*) **ШАЙТАН**
sõjatont **ВОЙНАЛЭН ИШАНЭЗ**
tont hirmutab inimesi **ИШАН АДЯМИОСТЫ КЫШКАТЭ**
2. (*tagasihoidlik kirumissõna: kurivaim, sunnik, sindrinahk*)
ИШАН, ПӨРТМАСЬКОН, АДСКОН

too <t'oo tolle to[da -, tolle[sse_&_t'o[sse tolle[s_&_t'o[s tolle[st_&_t'o[st tolle[le
tolle[l_&_t'o[l tolle[l_t_&_t'o[l_tolle[ks tolle[ni tolle[na tolle[ta tolle[ga; pl
n'oo[d, non[de, n'o[id, non[desse_&_n'o[isse *pron*>

1. (*substantiivselt viitab kaugemal asuvale v varemalt mainitud objektile v olukorrale*) **СОИЗ**

sina võta see, mina võtan tolle **ТОН ТАЭЭ БАСЬТЫ, МОН МОЭЭ БАСЬТО**

2. (*adjektiivselt osutab kaugemal asuvale v varemalt mainitud objektile v olukorrale*) **СОИЗ**

kes too tüüp oli? **КИН ВАЛ СО АДЯМИ?**

mulle meeldis too tüdruk **МЫНЫМ КЕЛЫШИЗ СО НЫЛАШ**

ikka meenuvad mulle nood suveõhtud **ВЕСЬ ТОДЭ ЛЫКТО НА СО ГУЖЕМ ЖЫТЬЭС**

3. (*adjektiivselt viitab möödunud ajale*) **СО**

tol aastal **СО АРЫН**

mäletan hästi toda lumerikast talve **УМОЙ ТОДЙСЬКО НА СО ЛЫМЫЁ ТОЛЭЗ**

4. (*substantiivselt viitab tekstis mainitud objektile, nähtusele*) **СО**

küsis pojalt, kelleks too tahab saada **ПИЕЗЛЭСЬ ЮАЗ, КИН ЛУЭМЕЗ СОЛЭН ПОТЭ**
vasemal on järv ja tolle taga mets **ПАЛЛЯН ПАЛАН ТЫ, НОШ СО СЬӨРЫН НЮЛЭС**

5. (*substantiivselt viitab kõrvallauset alustavale relatiivpronoomenile kes v mis*) **СО**

täna nägingi toda, kellest me eile rääkisime **ТОЛОН АДЖИ СОЕ, КИН СЯРЫСЬ МИ**
ТОЛОН ВЕРАСЬКИМЫ

6. (*substantiivselt viitab kogu kõrvallausele v iseseisvade lausele*) **СО**

mis minul tollest kasu, et sina loteriil võitsid! **МАР МЫНЫМ СОЛЭСЬ ПАЙДАЕЗ, ТОН**
ЛОТОРЕЯЕЗ УТЙД ШУЫСА

7. (*adjektiivsena osutab, et põhisõnaga tähistatud on juba mainitud*) **СО**

tollest mehest pole ma hiljem enam midagi kuulnud **СО ПИОСМУРТ СЯРЫСЬ**
БӨРЫСЬ МОН НОМЫР НО ÖЙ КЫЛЫЛЫ

ma ei usu noid klatšijutte **СО ВЕРАСЬКЕМЬЭСЛЫ МОН УГ ОСКИСЬКЫ**

8. KÕNEK (*substantiivselt ja adjektiivselt sisaldab umbmäärast viidet*) **СО-ТА**
kirjutavat aeg-ajalt tollele ja tollele **КУДЫРЬЯ ГОЖЬЯЛЛЯ, ШУО, СОЛЫ-ТАЛЫ**

toodang <toodang toodangu toodangu[t -, toodangu[te toodangu[id s> МАЖ

(*mingis ajavahemikus valmistatud tooted*) **ПРОДУКЦИЯ**

aastatoodang **АР ЧОЖЕ ПОТТЭМ ПРОДУКЦИЯ**

eksporttoodang **ЭКСПОРТ ПРОДУКЦИЯ**

Liitsõnad

toodangu+

toodangumaht **ПРОДУКЦИЛЭН БЫДЖАЛАЕЗ**

toode <toode t'oo te toode[t -, toode[te t'oo te[id s> (*produkt, saadus*) **вуз**, продукция; (*teenus*) **варан**, юрттэтлык, услуга
suitsutatud tooted **чынатэм вузьёс**
kalatooted **чорыглэсь вузьёс**
kummitooted **резинка вузьёс**
käsitöötoode **киуж**

Liitsõnad

toote+

tootemark MAJ **вузлэн маркаез**

tookord <+k'ord adv> (*tol korral, siis, tollal, tol ajal*) **соку**
tookord oli merel paks udu **соку зарезьын нап бус вал**

tool <t'ool tooli t'ooli t'ooli, t'ooli[de t'ooli[sid_&_t'ool/e s>

1. **пукон**

2. PILTL (*ameti- v töökoht*) **пукон**

direktoritool **директорлэн интыез**

Liitsõnad

tooli+

toolijalg **пуконлэн пыдыз**

tooma <t'oo[ma t'uu[a t'oo[b t'oo[dud, t'õ[i too[ge tuu[akse v>

1. (*kandes kaugemalt lähemale toimetama*) **вайыны**; (*suurel hulgal*) **трос**

вайыны (*endaga kaasa võttes, talutades*) **сьöre вайыны** :

eile tõin ostud koju autoga, täna pean tooma käe otsas **толон октйськемез**
доре машинаен ваи, туннэ ки вылам ваёно луоз

2. (*märgib, et millegi tulekuga toimub midagi*) **вайыны**

keegi ei tea, mida toob homne päev **нокин уг тоды**, мар ваёз **чыказе нунал**

3. (*kuskilt välja võtma v tõmbama, nähtavaks v kuuldavaks tegema*) **поттыны**;

(*ilmsiks v avalikuks tegema*) **шараяны**, **кыре поттыны**

hakkas taskust midagi päevalgele tooma **кисыысьтыз маке но поттыны**

кутскиз

4. (*juhtima, suunama*) **вайыны**, **нуыны**

jäljed tõid mind naabri õue **пытъюс монэ бускель азбаре ваизы**

jõed toovad järve vett lisaks **шурьёс**, **ватсаса**, **вуосты тыюсы нуо**

5. (*avaldama, esitama*) **пыртыны**, **вераны**

tooge näiteid **пример вералэ**

6. (*midagi tagajärjena esile kutsuma, mingit seisundit põhjustama*) **вайыны**

kasu tooma **пайда вайыны**

7. (*andma*) **сётыны**

oma karjääri ohvriks tooma **карьерадэ курбонлы сётыны**

8. (*roegima*) **вайыны**, **пияны**

toomingas <toomingas toominga toominga[t -, toominga[te toominga[id s>

1. БОТ (*Prunus padus*) **льõм**

2. (*puit*) **льõмпу**

toomkirik <+kirik kiriku kiriku[t -, kiriku[te kiriku[id s> **домской собор**

toon <t'oon tooni t'ooni t'ooni, t'ooni[de t'ooni[sid_&_t'oon/e s>

1. **тон**, **куара**

südametoon MED **сюлэм куара**

2. (värvitoon, värving, värvivarjund) тус
heledad toonid югыт тусьёс
3. (kõneleja suhtumist, meeleolu, tunnet väljendav häälevarjund, kirjutatu üldine tundelaad, selle värving) вераськон куара
lahke toon лякыт куара
4. ([õigeks peetav] käitumisviis, [hea] komme, maneer) сям, вырос

toonekurg <+k'urg kure k'urge k'urge, k'urge[de k'urge[sid_&_k'urg/i s]> ZOOLOG (Ciconia) ванем, вудор, лёгчырты, какся, аист; вудур, кванем, гырпум ВЕР.К.

Liitsõnad

toone+kure+

toonekurepesa ванем кар

toonima <t'ooni[ma t'ooni[da tooni[b tooni[tud v> (mingile pinnale tooni, värvingut andma, varjundama) буяны :
toonib juukseid hennaga йырсиэз хнаен буя
tooniv šampoon буясь шампунь

toonitama <toonita[ma toonita[da toonita[b toonita[tud v>

1. (rõhutama, esile tõstma, alla kriipsutama) пусйыны, висьяны
vastas mulle aegamisi, viimaseid sõnu eriliselt toonitades со мыным ответ
каллен сётйз, берпуметй кыльёссэ тужгес но висьяса

2. (toonima, kergelt värvima) буяны

huuli toonitama ымдурез буяны

toonitatud kulmud буям синкаш

tooraine <+aine 'aine aine[t -, aine[te 'aine[id s>, ka toore (töötlemiseks kasutatav toode) сырьё

toorelt <t'oorelt adv>

1. (valmimata, küpsemata, niiskelt) ыль куен, кот куен
handid söövad kala ka toorelt хантьёс чорыгез ыль куен но сиё

hein riisuti toorelt kokku турынез кот куен огазе люказы

2. (julmalt, jõhkralt, halastamatult) жалятэк, лек, урод

isa ei sunni lapsi toorelt tööle атай нылпиоссэ кужмысь ужаны уг косы

toores <toores t'oore toores[t -, toores[te t'oore[id adj>

1. (küpsemata, valmimata marjade, puuvilja jms kohta) ыль, еж, кисьмамтэ,
вуымтэ

toored õunad кисьмамтэ улмоос

2. (veel mitte kuiv, rohkesti niiskust sisaldav) кот

toored laudad кот пульёс

3. (toidu kohta: mitte päris valmis, ilma igasuguse töötluseta) ыль, пыжемын
өвёл, пөземын өвёл, пөзьтэмын өвёл

toores liha ыль сйль

leib on seest tooreks jäänud няньлэн пушкызы пыжымтэ

4. (töötlemata v pooleldi töödeldud, viimistlemata, toor-) обработать
карымтэ; (puhastamata, rafineerimata) тазатымтэ; (parkimata) посымтэ;
(pleegitamata) гужатымтэ

toored nahad посымтэ ку

toores linane riie гужатымтэ мертчан дэра

seaduseelnõu osutus tooreks **катпроект пумозяз лэсьтымтэ**

5. (*vähearenenud, harimatu, kommetelt robustne, tahumatu*) **ыль, еж, кисьмамтэ, вуымтэ**

6. (*jõhker, metsik, julm, halastamatu*) **лек, урод, жалясьтэм**
toores peremees **лек кузё**

mehed on sõjas läinud v muutunud tooreks **ожын пиосмуртъёс лекесь луизы**

7. (*meeltele ebameeldivalt terav*) **вандйсь, чүшкась, мертчись, мальдйсь, нырез чатыртйсь, пелез кесись**

toored värvitoonid **синмез вандйсь буэльёс**

toorus <t'oorus t'ooruse t'oorus[t t'oorus[se, t'oorus[te t'oorus/i_&_t'ooruse[id s>
(*julmus, jõhkrus, metsikus, halastamatus*) **лек луон, жалясьтэм луон, урод луон**

toos <t'oos toosi t'oosi t'oosi, t'oosi[de t'oosi[sid_&_t'oos/e s> (*karbike*) **пичи шыкыс, шкатулка, футляр, коробка**
hõbetoos **азвесь шкатулка**
prillitoos **очки футляр**
suhkrutoos **сакыр тырон**
toos tikke **спичка коробка**

tootja <t'ootja t'ootja t'ootja[t -, t'ootja[te t'ootja[id s> **лэсьтйсь, поттйсь**
kohvitootja **кофе поттйсь**
elektrimasinate tootjad **электромашина лэсьтйсьёс**

tootlikkus <t'ootlikkus t'ootlikkuse t'ootlikkus[t t'ootlikkus[se, t'ootlikkus[te t'ootlikkus/i_&_t'ootlikkuse[id s> (*produktiivsus, viljakus, jõudlus*) **азинлык, пайдалык**
maa tootlikkus **музьемлэн удалтонлыкез**
töö tootlikkus kasvab v tõuseb **ужазинлык будэ**

tootma <t'oot[ma t'oot[a tooda[b toode[tud, t'oot[is t'oot[ke v> **лэсьтыны, поттыны; (metalli) чыжатыны (inimese vaimse loova tegevuse kohta) кылдытыны, пөрмытыны :**
masinaid tootma **машинаос поттыны**

tootmine <t'ootmine t'ootmise t'ootmis[t t'ootmis[se, t'ootmis[te t'ootmis/i_&_t'ootmise[id s> **поттон, лэсьтон; (metalli-) чыжатон :**
naftatootmine **мувõй поттон**
terasetootmine **андан чыжатон**
Liitsõnad
tootmis+
tootmisviis **лэсьтон я. поттон амал**

topelt <topelt *adv, adj*>

1. *adv (kahekordselt)* **кык пол**

topelt maksma **кык пол дун тырыны**

uus korter on eelmisest topelt suurem **вылез патер азьлоез сярысь кык пол бадзымгес**

2. *adj (kahekordne)* **кык полэс**

Liitsõnad

topelt+

topeltaken кык полэс укно

topis <topis topise topis[t -, topis[te topise[id s>

1. (*täistopitud lind v loom, kaavik*) сульдэр, бакча сульдэр
2. (*sissetopitav asi, topend*) тырет; (*ettetopitav*) тует

toppama <t'oppa[ma topa[ta t'oppa[b topa[tud v> (*liikumises peatuma, takerduma, pidurduma*) дугдыны, жеганы, жегатскыны

ma ootan, ära sinna kauaks toppama jää мон возъмало, кемалы отчы эн жега
tramm jäi järsku toppama трамвай шөдтэк шорысь дугдйз

toppima <t'oppi[ma t'oppi[da topi[b topi[tud v>

1. (*kitsasse kohta suruma, liikkama, asetama*) тырмытыны, тырыны, тыраз тырыны, туйнаны, чуртнаны, туйылыны (*pragusid, auke millegagi täitma, tihendama*) чоксаны, туйылыны; (*takkude, samblaga*) туйылыны; (*kiirustades v hooletult kuhugi panema, vargsi ulatama*) донгыны, чуртнаны, мычыны :

toppis asemekoti põhku täis мешокез куроен тырмытйз

toppisin kõik asjad kuidagimoodi seljakotti вань арбериосты кызы но озы котомкае туйнай

toppis endale vatti kõrvadesse пельзэ ватаен чоксаз

2. (*peale pressima, pakkuma, sokutama*) чуртнаськыны, туйнаськыны, куриськыны, мерскыны

topib end igale poole олокытчы но чуртнаське

topib ennast meiega kaasa ми съёры куриське

tops¹ <t'ops topsi t'opsi t'opsi, t'opsi[de t'opsi[sid_&_t'ops/e s>

1. (*väiksem jooginõu*) стопка

joogitops стакан, кружка

2. (*toos, karp*) стопка

tikutops спичка коробка

tops² <t'ops topsu t'opsu t'opsu, t'opsu[de t'opsu[sid_&_t'ops/e s> (*tups*) чук, туг, гуры, пуры

kirevate topsudega toatuhvlid чибориё чуко тапочки

topsik <topsik topsiku topsiku[t -, topsiku[te topsiku[id s> (*väike tops, topsikene*)

пичи стакан, стопка

torbik <torbik torbiku torbiku[t -, torbiku[te torbiku[id s> (*millestki keeratud*

ajutine kooniline nõu, tuutu) кулёк, сарба; (*kasetohust*) туй сарва; (*suurem, kaanega*) кулёк, сарба

keeras paberi torbikuks ja valas sellesse kompvekke кагазэз воронка выллем биняз но отчы кампет кисьтйз

tore <tore toreda toreda[t -, toreda[te toreda[id adj>

1. (*meeldiva välimusega, kena, nägus*) мусо

tore neiu мусо нылаш

tore kutsikas мусо кучапи

2. (*inimese kohta: meeldiva olemisega, sümpaatne, kena*) синмаськымон,

синмаськоно кадь, яратоно кадь, муспотон, кельшымон, умой, зеч

toredad naabrid зеч бускельёс

toredad sõbrad муспотон эшгёс

tore taat яратоно кадь песятай

3. (*olukorra, tegevuse, nähtuse vms kohta: ülimalt meeldiv, hea, suurepärane*)

умой, усто

tore töö усто уж

tore ilm шулдыр куазь

tore kingitus усто кузьым

toredad uudised умой иворгёс

kui tore on praegu metsas кыче усто али нюлэскын

4. (*uhke, ennast täis, upsakas, üleolev, ülbe*) вылтйяськись, йөнъяськись,

бадзымъяськись

nii toredaks läinud, et ei taha enam vanu sõpru tunda сыче йөнъяськись луэм,

вуж эшгёссэ но тодэмеэз уг поты ни

5. (*üisna suur, tubli, kenake, võrdlemisi korralik*) трос гинэ, данак, тырмыт

гинэ

tore summa трос гинэ сумма

toredus <toredus toreduse toredus[t toredus[se, toredus[te toredus/i s> (*tore-olu, väline hiilgus, väline sära*) узырлык, ортчыт тузи
lossides elati suures toreduses дворецгёсын ортчыт тузи улйзы

toriseja <toriseja toriseja toriseja[t -, toriseja[te toriseja[id s> зурись, зургетйсь

torisema <torise[ma torise[da torise[b torise[tud v>

1. (*rahulolematult, pahaselt kõnelema, nurisema, porisema*) зурьыны,

зургетыны, нукуртыны

eit kukkus v pistis torisema песяй зурьыны кутскиз

2. (*madalahäälsest põrisema*) ыргетыны

torkama <t'orka[ma torga[ta t'orka[b torga[tud v>

1. (*millegi teravat otsa kuskile sisse suruma, teravaotsalise esemega pistma*)

донгыны, бышкалтыны, мертчытыны, чогъялтыны, майыганы

keppi maasse torkama бодыез музьеме чогъялтыны

torkasin nõela nõelapatja венез вень тыронэ бышкалтй

torkas mind küünarnukiga со монэ гырпумыныз донгиз

2. (*ebameeldivat aistingut v tunnet tekitama: valusööstu kohta*) бышкыны

(*lõhna, heli vms kohta, hingevalu tekitama, valusalt puudutama*) шуккыны,

шуккиськыны :

paremas küljes torkab бур пал урдэсын бышке

3. (*järsu liigutusega kuhugi panema, pistma, toppima, suruma*) донгыны,

поньыны, чуртнаны; (*andmise kohta*); КӨНЕК (*kedagi kuhugi määrama*)

донгыны, мырзыны

torkasin võtme lukuauku усьтонэз тунгон пасе донги

torgake lilled vaasi сяськаосты вазе понэлэ

torka kindad kätte пөзьяськы

ma ei mäleta, kuhu ma võtmed torkasin мон уг ни тодйськы, кытчы усьтонэз

донги

4. (*midagi teravalt v järsult ütleva, salvama, nähvama*) (кылын) йөттыны,

жожомытыны, (кылын) вось карыны

torm <t'orm tormi t'ormi t'ormi, t'ormi[de t'ormi[sid_&_t'orm/e s, adj]>

1. *s (väga tugev tuul)* **СИЛЬТӨЛ**; (*eriti metsik, kohutav torm*) **кужмо сильтөл, ураган** (*peamiselt merel*) **зарезь вылын сильтөл** :

merel määratseb v möllab torm **зарезьын сильтөл жутскиз**

2. *s PILTL* **СИЛЬТӨЛ**

aplusitorm **туж кужмо кичабонъёс**

3. *adj (tormakas, äkiline, tasakaalutu)* **возиськыны быгатйсьтэм,**

возиськисьтэм, кортнэттэм

torm inimene **возиськыны быгатйсьтэм адыми**

Liitsõnad

tormi+

tormi-iil **шуак жутскем сильтөл**

tormakas <tormakas tormaka tormaka[t -, tormaka[te tormaka[id adj]>

1. (*äge, ohjeldamatu, tasakaalutu, pöörane*) **жог лекомись, шуак вожзэ**

поттйсь, шуак йырзэ кур карись, тур-пар, возиськыны быгатйсьтэм

tormakad liigutused **тур-пар выростьёс**

2. (*mitmesuguste loodus- jm nähtuste kohta: äge, hoogne, kiiretempoline,*

metsik) **шукырьяськись, куашетйсь**

rannale rullusid tormakad lained **шукырьяськись тулкымъёс ярдуре вуизы**

tormama <t'orma[ma tormamata t'orma[b tormamata v]>

1. (*sööstma, väga kiiresti minema*) **туж жог мыныны, ворттыны, быззыны;**

(*ringi*) **быззылыны;** (*kallale, peale*) **омырскыны, урдскыны, вылэ тэтчыны**

poisid tormasid trepist alla **пиос тубат кузя туж жог васькызы**

naabrid tormasid rinnutsi kokku **бускельёс ог-огзы вылэ урдскизы**

hobused tormavad galoppi **вальёс тэтчаса вортто**

2. *PILTL (midagi tormakalt, kiirustades tegeta, tormakalt toimima)* **туж жог**

мыныны, ворттыны, быззыны,

mõtle enne järele, ära torma! **нырысь малпаськы, эн дырты!**

3. (*marune olema, marutsema, möllama*) **куашетыны, чашетыны,**

шаугетыны :

meri tormas öö läbi **зарезь быдэс уй куашетйз**

tormijooks <+j'ooks jooksu j'ooksu j'ooksu, j'ooksu[de j'ooksu[sid_&_j'ooks/e

s> **штурм, атака**

linn vallutati v võeti tormijooksuga **городэз штурмовать каризы**

tormiline <tormiline tormilise tormilis[t tormilis[se, tormilis[te tormilis/i adj]>

(*tormi meenutav, äge, metsik, maruline, hoogne*) **шукырьяськись, куашетйсь;**

(*kiire, hoogne, jõudsasti edenev*) **кужмо, юн, зол, жог**

noormehe tormiline iseloom **егит пилэн сямьз куашетйсь**

tormiline hindade tõus **дунъёслэн жог будэмзы**

tormine <tormine tormise tormis[t -, tormis[te tormise[id adj] (*tormitsev*)

шукырьяськись, сильтөло

tormine ilm **сильтөло куазь**

tormine meri **шукырьяськись зарезь**

torn¹ <t'orn torni t'orni t'orni, t'orni[de t'orni[sid_&_t'orn/e s> **башня;** (*lihtsama*

konstruktsiooniga) **вышка**

veetorn **ву башня**

turn² <t'orn torni t'orni t'orni, t'orni[de t'orni[sid_&_t'orn/e s> ТЕHN
(vardakujuline tööriist sepiistamisel ja aukude löömisel, rakis, millega kinnitatakse tööpingi spindlisse õõnsaid toorikuid) ЮНМАТОН, оправка
koonustorn конус тусъем юнматон

tort¹ <t'ort tordi t'orti t'orti, t'orti[de t'orti[sid_&_t'ort/e s> ТОРТ
päkkilitort пушмульиен торт
Liitsõnad
tordi+
tordikarp торт коробка
torditükk торт шорем

tort² <t'ort tordi t'orti t'orti, t'orti[de t'orti[sid_&_t'ort/e s> (tuust, tükk) КЫРЫМ,
люк, чук, пог, юдэс
heinatort турын люк
juuksetort йырси чук

toru <toru toru toru t'orru, toru[de toru[sid s>
1. труба; (väike) трубка; (lehterjas) паськыт гумы
jäme toru зок труба
betoontoru бетон труба
klaastoru пияла трубка
kuulatlustoru МЕД кылзйськон трубка
kõnetoru (telefonitoru) телефон трубка
telefon helises, võtsin toru, torust kostis naisehääл телефон жингыртйз,
трубкаез кутй, трубкакаысь кышномурт куара кылйськыз
pane toru ära v hargile! пон трубкаез!
2. KÕNEK (tulirelva raua, ka relva enese kohta) гумы; KÕNEK (tulirelva raud)
гумы, гумы пум
püssitoru пычал гумы пум
3. KÕNEK (puhkpilli kohta) труба
Liitsõnad
toru+
torujupp труба кусок

torukübar <+kübar kübara kübara[t -, kübara[te kübara[id s> (silinderkübar)
цилиндр выллем изыы

torupill <+p'ill pilli p'illi p'illi, p'illi[de p'illi[sid_&_p'ill/e s> (puhutav rahvapill)
быз
torupilli mängima бызэн шудыны

torustik <torust'ik torustiku torust'ikku torust'ikku, torustik/e_&_torust'ikku[de
torust'ikk/e_&_torust'ikku[sid s> (torude süsteem, torud) трубопровод

tosin <tosin tosina tosina[t -, tosina[te tosina[id num, s> (arvult 12 midagi v
kedagi) дюжина

toss¹ <t'oss tossi t'ossi t'ossi, t'ossi[de t'ossi[sid_&_t'oss/e adj, s>
1. adj (tahtejõuetu ja saamatu, loru) ляб сямо, ляб сямьем, ляб мылкыдо,
дйсьтйсьтэм
miks te olete nii tossid, et endi eest ei seisa! малы тй сыче дйсьтйсьтэмесь,

асьтэос понна сылыны но уд быгатйське
2. *s* (*tahtejõuetu ja saamatu inimene, tossike*) шунянь, шуям

toss² <t'oss tossu t'ossu t'ossu, t'ossu[de t'ossu[sid_&_t'oss/e s]>

1. (*paks suits v aur*) бугыр потйсь чын я. пар
vedur paiskas välja paksu tossu паровозысь бугыр чын потйз
2. (*hais, lehk*) зын, кōш зын
3. KÕNEK (*hing, elu*) лул, улон
ei tea, kas on veel elus või on juba toss väljas уг тодйськы, улэп на-а со, яке
лулыз кошкемын-а ни

toss³ <t'oss tossu t'ossu t'ossu, t'ossu[de t'ossu[sid_&_t'oss/e s]> (*teat spordijalats, botas*) кроссовка

totaalne <tot'aalne tot'aalse tot'aalse[t -, tot'aalse[te tot'aalse[id adj> (*üldine, kõikehaarav, täielik*) **ТОТАЛЬНОЙ**

totalitaarne <totalit'aarne totalit'aarse totalit'aarse[t -, totalit'aarse[te totalit'aarse[id adj> (*totalitarismil rajanev*) **ТОТАЛИТАРНОЙ**
totalitaarne režiim **ТОТАЛИТАРНОЙ режим**

totrus <t'otrus t'otruse t'otrus[t t'otrus[se, t'otrus[te t'otrus/i_&_t'otruse[id s>

1. **ШУЗИ, ВИЗЬТЭМ**
olukorra totrus югдурлэн шузи луэмез
tegi seda vanaduse totrustest кыдыз бертэмен сэрэн со сое лэсьтйз
2. (*totter tegu, jutt, olukord vms, tobedus, rumalus*) шузи, номырлы лэсянтэм,
юнме шорысь, кулэтэм маке
räägib totrusi v otruseid кулэтэм макеез вера

totter <t'otter t'otra t'otra[t -, t'otra[te t'otra[id adj>

1. (*inimese kohta: vaimselts nürimeelne, totakas, napakas, tobu*) **ВИЗЬТЭМ,**
шузи, шузи-мази, валасьтэм
totter naeratus шузи серекьям
ta oli vanadusest vähe totter солэн пересьмыса кыдыз бертэм
2. (*asjaolude, olukordade, nähtuste kohta: tobe, rumal, naeruväärne*) шузи,
номырлы лэсянтэм, чик кулэтэм, мылкыд сузэнтэм, маскара
totter küsimus шузи юан

traageldama <traagelda[ma traagelda[da traagelda[b traagelda[tud v> (*mõne pistega kokku v kinni v külge õmblema*) **ТЭЧЫНЫ, ТЭЧКЫНЫ**
varrukaid otsa traageldama **САЕСЬЁСТЫ ТЭЧЫНЫ**

traagiline <traagiline traagilise traagilis[t traagilis[se, traagilis[te traagilis/i adj, s>

1. *adj* **КЫШКЫТ, трагической**
traagiline juhtum **КЫШКЫТ учыр**
2. *s* (*esteetika kategooria*) **трагической**

traat <tr'aat traadi tr'aati tr'aati, tr'aati[de tr'aati[sid_&_tr'aat/e s> **ЕЗ**

- peenike traat **ВЕКЧИ ЕЗ**
puude vahele on tõmmatud traat **ПИСПУОС ВИСКИ ЕЗ КЫСКЕМЫН**

traataed <+ 'aed aia 'aeda 'aeda, 'aeda[de 'aeda[sid_&_'aed/u s> (*traattara*)

езлэсь котыртэм

hoone ümber on kõrge traataed юрт котырын жужыт езлэсь котыртэм
riigiipiiril on kahe- ja kolmekordsed traataiad кунгож вылын кык полэс но
куинь полэс езлэсь котыртэмъёс

traav <tr'aav traavi tr'aavi tr'aavi, tr'aavi[de tr'aavi[sid_&_tr'aav/e s> (*looma*

ühtlane kiire jooks) гонзыртэм, гонзыртон

hobune sõitis v tegi v laskis kiiret traavi вал гонзыртыса ворттйз

traavima <tr'aavi[ma tr'aavi[da traavi[b traavi[tud v>

1. (*traavi jooksma v ratsutama*) гонзыртыны, гонзыртыса мыныны

hobused traavisid tulise hooga вальёс туж жог гонзыртйзы

2. (*inimese kohta: jooksma, kiiresti käima*) туж жог мыныны, туж шаплы
мыныны, быззылыны, лобаса кадь ветлыны

traavisin kõik poed läbi, aga sobivat kingitust ei leidnud вань магазинъёстй
быззылй, но тупамон кузьым ой шедьты

traditsioon <traditsi'oon traditsiooni traditsi'ooni traditsi'ooni, traditsi'ooni[de
traditsi'ooni[sid_&_traditsi'oon/e s> (*tava, pärimus, pärandatud komme v*

oskus) традиция, сям, йылол

igivanad v iidsete traditsioonid вашкала сямъёс

kadunud traditsioonid ышем-бырем сямъёс

lillekinkimistraditsioon, traditsioon lilli kinkida сяська кузьманы традиция

traditsioone murdma сямъёсты тйяны

maakohas peetakse traditsioonidest kinni гуртын сямъёсты чакласа возё

traditsiooniline <traditsiooniline traditsioonilise traditsioonilis[t

traditsioonilis[se, traditsioonilis[te traditsioonilis/i adj> (*traditsioonil põhinev,*

tavapärane) традиционной, вуж дышем сямен

ei midagi uut, kõik on üsna traditsiooniline номыр вылез овёл, ваньмыз вуж
дышем сямен

trafaretne <trafar'etne trafaretse trafaretse[t -, trafaretse[te trafaretse[id adj>

(*üldtuntud, paljukasutatud, kulunud*) трафаретной, стандартной, шаблонной,
дась дышем, огпөртэм

trafaretset sõnad огпөртэм кыльёс

tragi <tragi tragi tragi -, tragi[de tragi[sid adj> (*agar, hakkaja*) сюлмо, чырткем,

шаплы, чупырес, мыло-кыдо

iga töö peale tragi tüdruk вань ужез сюлмо лэсьтйсь нылаш

tragöödia <trag'öödia trag'öödia trag'öödia[t -, trag'öödia[te trag'öödia[id s> KIRJ

(*kurbmäng*); PILTL (*traagiline sündmus*) трагедия, кайгу

trahter <tr'ahter tr'ahteri tr'ahteri[t -, tr'ahteri[te tr'ahtere[id s> VAN, KÕNEK

(*jooma- ja söömakoht, kõrts*) трактир

trahv <tr'ahv trahvi tr'ahvi tr'ahvi, tr'ahvi[de tr'ahvi[sid_&_tr'ahv/e s> штраф;

вур ВЕР.

trahvima <tr'ahvi[ma tr'ahvi[da trahvi[b trahvi[tud v> (*trahvi määrama*) **штраф тырытыны; вураны** ВЕР.
teda trahviti saja krooniga **сое сю крона штраф тырытйзы**

traktor <tr'aktor tr'aktori tr'aktori[t -, tr'aktori[te tr'aktore[id s> **трактор**
traktori+
traktoriroomik **тракторлэн гусеницаез**

traktorist <traktor'ist traktoristi traktor'isti traktor'isti, traktor'isti[de traktor'isti[sid_&_traktor'ist/e s> (*traktorijuht*) **тракторчи**

tramm <tr'amm trammi tr'ammi tr'ammi, tr'ammi[de tr'ammi[sid_&_tr'amm/e s>
трамвай
sõitsin trammiga kaks peatust **кык дугдылонни трамваен мынй**
jäin trammist maha **трамвайлэсь бере кыли**
Liitsõnad
trammi+
trammipeatus **трамвай дугдылонни**
trammitee **трамвай сюрес**

trampima <tr'ampi[ma tr'ampi[da trambi[b trambi[tud v>
1. (*korduvalt jalgadena vastu maad lööma*) **лэганы, лэгаськыны**
hobused trambivad sõime ääres **вальёс тусь дурын лэгасько**
publik oli vaimustuses, trambiti ja plaksutati **учкисьёс туж шумпотэмын вал,**
пыдынызы лэгазы но чабизы
2. (*tallates kahjustama, sõtkuma*) **лэганы, лэгаськыны**
3. (*astuma, kõndima, käima*) **лэгаськыны, вамышъяны**
õhtul trampisime väsinult koju **жытазе жадьыса доре вамышъямы**
trampisime mitu kilomeetrit maha **көня ке иськем лэгаськымы**

trampliin <tramp'l'iin trampliini tramp'l'iini tramp'l'iini, tramp'l'iini[de tramp'l'iini[sid_&_tramp'l'iin/e s> **SPORT**
1. (*suusahüppetrampliin*) **трамплин**
suusahüpped suurelt trampliinilt **бэдзым трамплинысен куасэн тэтчаньёс**
2. (*hoolaud, hüppelaud veesportdis*) **трамплин;** (*riistvõimlemises*) **ярдур выж**
vettehüpped trampliinilt **трамплинысен вуэ тэтчаньёс**

transport <tr'ansp'ort tr'anspordi tr'ansp'orti tr'ansp'orti, tr'ansp'orti[de tr'ansp'orti[sid_&_tr'ansp'ort/e s>
1. (*veondus*) **транспорт**
raudteetransport **чугун сюрес транспорт**
2. (*vedu*) **транспорт**
kaubatransport **вуз ворттон**
Liitsõnad
transpordi+
transporditöö[d] **транспорт уж**
transporditööline **транспортэн ужась**

transportima <transp'orti[ma transp'orti[da transpordi[b transpordi[tud v>
(*vedama, edasi v kätte toimetama*) **нуыны-вайыны, ворттыны, нуллыны,**
транспортировать карыны
kaupu rongiga transportima **вузэз поездэн нуллыны**

kevaditi transporditi metsamaterjali parvetamisega **тулыс пуэз шур кузя**
келяллязы

trauma <trauma trauma trauma[t -, trauma[de trauma[sid s> MED (*välisteguri v psüühilise mõjuri tekitatud tervisekahjustus*) **вось луон, шуккиськон,**
сõриськон

treener <tr'eener tr'eeneri tr'eeneri[t -, tr'eeneri[te tr'eenere[id s> **тренер**

treenima <tr'eeni[ma tr'eeni[da treeni[b treeni[tud v> **тренироваться**
кариськыны; (end) тренироваться кариськыны
lihaseid treenima **ёзвиосты юнматыны**
käime staadionil treenimas **ветлйськомы стадионэ тренироваться**
кариськыны

treial <tr'eial tr'eiali tr'eiali[t -, tr'eiali[te tr'eiale[id s>

1. **токарь**

2. (*liitsõna järelõsana*) **КÕНЕК (midagi meisterdava inimese kohta) :**
värsitreial **кылбураны устоци**

treima <tr'ei[ma tr'ei[da tr'ei[b tr'ei[tud v>

1. (*esemeid treipingil valmistama, töötlemä*) **вõлыны**
puidust treitud nõõbid **пулэсь вõлэм бирзёуос**

2. **КÕНЕК (tegema, meisterdama) лэсьтыны**
treib värsse **кылбура**

trepikoda <+koda koja koda k'otta, koda[de koda[sid s> **подъезд**

trepp <tr'epp trepi tr'eppi tr'eppi, tr'eppi[de tr'eppi[sid_&_tr'epp/e s> **тубат;**

(*välis-*) **кыр тубат, корказь; (laeva-, lennuki-) тубат :**

järsk trepp **меç тубат**

kivitrepp, kivist trepp **из тубат**

trepi ülemine aste **тубатлэн вылй лёгетэз**

läheb treppi mööda v trepist üles **тубаттй тубе**

tuli treppi mööda v trepist alla **тубаттй васькиз**

toast viib trepp teisele korrusele **бõлетысь кыкетй этаже тубат нуэ**

ta tõi mind treppi **со монэ корказёзь вайиз**

Liitsõnad

trepi+

trepiaste **лёгет**

trepikäsi **тубат кутйськон**

tribüün <trib'üün trib'üüni trib'üüni trib'üüni, trib'üüni[de

trib'üüni[sid_&_trib'üün/e s> (*astmetena tõusev vaatajate lava v istmestik,*
kõnelava, poodium); **PILTL (esinemis- v avaldamiskoht) трибуна**

ringtribüün **амфитеатр**

kõnepidaja astub tribüünile **вераськись трибуна сьõры тубе**

triibuline <triibuline triibulise triibulis[t triibulis[se, triibulis[te triibulis/i adj, s>

1. *adj (triipe omav, triipudega)* **гожмо, сюрсо**

triibuline riie **сюрсо басма**

2. *s (pl) KÕНЕК (vitsanuhtlus [lastele])* **ньõр**

triikima <tr'iiki[ma tr'iiki[da triigi[b triigi[tud v>

1. (*tekstiilesemeid kuuma triikrauaga siledaks siluma*) утюганы :
õmblused tuleb maha triikida **вурьсьёсты утюганы кулэ**
2. (*tasaseks siluma, tasaseks lükkama*) чошкатыны, чошкыт карыны,
волятыны, вольыт карыны
buldooser on augud täis triikinud **бульдозер гопьёсты чошкыт кариз**
3. KÕNEK (*hõõruma, masseerima, mudima*) маялляны,кысканы, зыраны,
посыны
triigib ärälöödud põlve **шуккиськем пыдесэз кыска**

triikraud <+r'aud raua r'auda r'auda, r'auda[de r'auda[sid_&r'aud/u s> утюг
jätsin triikraua sisse **мон утюгез ой кысы**

triip <tr'iip triibu tr'iipu tr'iipu, tr'iipu[de tr'iipu[sid_&tr'iip/e s> (*riba, joon, vööt, jutt*) **чур, гож** :
kollaste ja roheliste triipudega riie **чужо-вожо гожмо басма**

triivima <tr'iivi[ma tr'iivi[da triivi[b triivi[tud v>

1. MER (*tuulest v voolust aetav olema, ajama panema, ajama*) дрейфовать
карыны
2. KÕNEK (*pikkamisi minema, aeglaselt liikuma*) кыстйськыны
oli aeg lahkuda, osa külalisi triivis juba ukse poole **кошкон дыр вуиз, куд-ог
куноос өс пала кыстйськызы ини**

trikk <tr'ikk triki tr'ikki tr'ikki, tr'ikki[de tr'ikki[sid_&tr'ikk/e s>

1. (*erilist oskust nõudev toiming v vigur, kunsttük*) трюк, фокус
akrobaatilised trikid **акробатической трюк**
2. (*kaval võte, nõks, krutski, vemp, riugas*) кескич амал,
reklaamitrikk **рекламалэн кескич амалэз**
mingi trikiga see asi tal õnnestus **кыче ке кескич амалэн со ужез солэн
удалтйз**

trikoo <trik'oo trik'oo trik'oo[d -, trik'oo[de trik'oo[sid_&trik'o[id s>

1. TEKST (*trikooriie*) трико,трикотаж
trikoost kleit **трикотажлэсь дэрэм**
2. (*riietusese*) трико,трикотаж
maadlustrikoo **нюръяськон трико**
päevitustrikoo, supeltrikoo **пыласькон костюм**

Liitsõnad

trikoo+

trikoopesu **трикотажлэсь улдйсь**

triloogia <tril'oogia tril'oogia tril'oogia[t -, tril'oogia[te tril'oogia[id s> KIRJ

(*kolmikteos*) трилогия
romaanitriloogia **роман-трилогия**

tripp¹ <tr'ipp tripi tr'ippi tr'ippi, tr'ippi[de tr'ippi[sid_&tr'ipp/e s>

1. (*riiputusvahend [hrl aas riideesemete küljes]*) ошет, ошон кал
käterätitriipp **чушконлэн ошон калэз**
kasukal läks tripp katki **шубалэн ошон калэз кесиськыиз**
2. (*kinnitusvahend riietusesemel*) кычөс, бирды пась :
trippidega suletav poolpalitu **бирды пасьёсын ворсаськысь полупальто**

tripp² <tr'ipp tripi tr'ippi tr'ippi, tr'ippi[de tr'ippi[sid_&_tr'ipp/e s] > KÕNEK (*reis, sõit*) **МЫНОН-ВЕТЛОН**

triumf <tri'umf triumfi tri'umfi tri'umfi, tri'umfi[de tri'umfi[sid_&_tri'umf/e s] >

1. **триумф, туж бадзым вормон**

meie sportlastele kujunesid need võistlused tõeliseks triumfiks **милям спортсменъёсмы понна со чошатсконъёс зэмос вормонлы пөрмизы**

2. AJ (*Vana-Rooma võiduka väejuhi ja sõdurite pidulik rongkäik*) **триумф**

trobikond <trobik'ond trobikonna trobik'onda trobik'onda, trobik'onda[de trobik'onda[sid_&_trobik'ond/i s] > (*rühm, salk, salkkond, hulk*) **люкаськем калык, уллэ :**

trobikond lapsi **люкаськем нылпиос**

lambad jooksid ühte trobikonda kokku **ыжъёс уллэе люкаськызы**

troll¹ <tr'oll trolli tr'olli tr'olli, tr'olli[de tr'olli[sid_&_tr'oll/e s] > FOLKL (*paha vaim Skandinaavia rahvausundis*) **троллейбус**

troll² <tr'oll trolli tr'olli tr'olli, tr'olli[de tr'olli[sid_&_tr'oll/e s] > (*trollibuss*)

троллейбус

sõidan tööle trolliga **уж дуре троллейбусэн мынйсько**

Liitsõnad

trolli+

trollipeatus **троллейбус дугдылонни**

trollibuss <+b'uss bussi b'ussi b'ussi, b'ussi[de b'ussi[sid_&_b'uss/e s] > (*rööpmeteta elektri-tänavasõiduk, troll*) **троллейбус**
trollibussist väljuma v maha tulema **троллейбусысь васькыны**

tromb¹ <tr'omb trombi tr'ombi tr'ombi, tr'ombi[de tr'ombi[sid_&_tr'omb/e s] >
MED, VET (*hüübinud vere tombuke veresoones v südames, hüüvis*) **сэръёс**
пушкын вир ормон

tromb² <tr'omb trombi tr'ombi tr'ombi, tr'ombi[de tr'ombi[sid_&_tr'omb/e s] >
METEOR (*äikesepilvest alla rippuv tugev purustav õhukeeris*) **сэръёс пушкын**
вир ормон
tromb kiskus puid juurtega maast **төлпери писпуосты выжыенызы поттылйз**

trompet <trompet trompeti trompeti[t -, trompeti[te trompete[id s] > MUUS (*teat vaskpuhkpill*) **труба**
trompetit mängima **трубаен шудыны**

troon <tr'oon trooni tr'ooni tr'ooni, tr'ooni[de tr'ooni[sid_&_tr'oon/e s] >

1. (*monarhi, paavsti iste, aujärg*) **трон**

2. (*monarhist valitseja võimuloleku kohta*) **трон, престол :**

troonile asuma v astuma v saama v tulema **тронэ пуксьыны**

troonist loobuma **тронлэсь куштйськыны**

troopika <troopika troopika troopika[t -, troopika[te troopika[id s] >

(*troopikavööde*) **тропик**

lähistroopika, subtroopika **субтропик**

troopikas elama **тропикын улыны**

Liitsõnad

troopika+

troopikamaa (riik) **тропик шаер**;

troopiline <troopiline troopilise troopilis[t troopilis[se, troopilis[te troopilis/i adj> (*palavvöötmeline, troopikavöötmeline, troopikale omane*) **тропик**
troopiline floora **тропик флора**

trots <tr'ots trotsi tr'otsi tr'otsi, tr'otsi[de tr'otsi[sid_&_tr'ots/e s> (*kangekaelne, järeleandmatu tahe kedagi v midagi mitte arvestada, kellegi v millegi kiuste midagi teha*) **ваменьяськон, ваменскон, пыкиськон**
tegi seda trotsi pärast v trotsist **ваменьяськыса со сое лэсьтйз**

trotsima <tr'otsi[ma tr'otsi[da trotsi[b trotsi[tud v> (*kangekaelselt, kiusakalt midagi mitte arvestama, kellestki v millestki mitte välja tegema, trotsi täis olema*) **ваменскыны, вогъяськыны, пыкиськыны, пумитьяськыны, лыдэ (санэ) басьтытэк кельтыны**
trotsib oma haigust **аслэсьтыз висёнзэ лыдэ уг басьты**
trotsib ohte **кышкытлыкъёсты лыдэ уг басьты**
poiss trotsib -- tema ei lähe! **пияш пыкиське - со уг мыны!**

trotslik <tr'otsl'ik tr'otsliku tr'otsl'ikku tr'otsl'ikku, tr'otslik/e_&_tr'otsl'ikku[de tr'otsl'ikk/e_&_tr'otsl'ikku[sid adj> (*trotsi täis, trotsi väljendav*) **ваменэс, вог, пыкиськись, сётскисьтэм**
trotslik ja julge võitleja **сётскисьтэм но дйсьтйсь нюръяськись**

trumm <tr'umm trummi tr'ummi tr'ummi, tr'ummi[de tr'ummi[sid_&_tr'umm/e s>
MUUS **пичи выж**

Liitsõnad

trummi+

trummilööja **барабанэн шудйсь**

trummipõrin **барабанэн дымбыртэм куара**

trummar <tr'ummar tr'ummari tr'ummari[t -, tr'ummari[te tr'ummare[id s>
(*trummilööja*) **барабанэн шудйсь**

trummeldama <trummelda[ma trummelda[da trummelda[b trummelda[tud v>
1. (*millegi vastu toksides, koputades, tagudes korduvalt lööma*) **барабанэ кадъ йыганы, дымбыртыса йыганы**
vihm trummeldab akendele v vastu aknaid **зор укное барабанэ кадъ йыгаське**
2. (*trummi lööma*) **барабанэн шудыны, барабанэ йыганы**

trump <tr'ump trumbi tr'umpi tr'umpi, tr'umpi[de tr'umpi[sid_&_tr'ump/e s>
(*teistest kõrgem mast kaardimängus, trumbimast, sellesse kuuluv kaart*)
козырь

trumpama <tr'umpa[ma trumba[ta tr'umpa[b trumba[tud v> (*kaardimängus trumbiga lööma*) **козырен потаны**

trupp <tr'upp trupi tr'uppi tr'uppi, tr'uppi[de tr'uppi[sid_&_tr'upp/e s> **труппа**
tsirkusetrupp **цирк труппа**

truu <tr'uu tr'uu tr'uu[d -, tr'uu[de_&_truu[de tr'uu[sid_&_tr'u[id *adj*>

1. (*ustav, usaldatav*) **ОСКЫМОН, ОСКОНО**

ebatruu **КЫЛЭЗ ТҮЯСЬ**

truu abikaasa **ОСКЫМОН КУЗПАЛ**

2. (*millegagi täpses vastavuses olev*) **ЗЭМ**

truudus <tr'uudus tr'uuduse tr'uudus[t tr'uudus[se, tr'uudus[te

tr'uudus/i_&_tr'uuduse[id *s*> **ОСКЫМОН ЛУОН,**

ebatruudus **КЫЛЭЗ ТҮЯН**

trööst <tr'ööst tr'öösti tr'öösti tr'öösti, tr'öösti[de tr'öösti[sid_&_tr'ööst/e *s*>

(*lohutus, troost*) **БУЙГАТОН, БУЙГАТСКОН, ЛИБАТОН**

leiab tr'öösti mälestustest **ТОДЭ ВАЁНЬЁСАЗ БУЙГАТСКОН ШЕДЬТЭ**

trööstima <tr'öösti[ma tr'öösti[da tr'öösti[b tr'öösti[tud *v*> (*lohutama, troostima*)

БУЙГАТЫНЫ, ЛИБАТЫНЫ

trööstisin end mõttega, et teistel on veel raskem **МУКЕТЬЁСЛЫ ТАЛЭСЬ НО**

СЕКЫТГЕС ШУЫСА, АСМЕ АЧИМ БУЙГАТҮЙ

trööstitu <trööstitu trööstitu trööstitu[t -, trööstitu[te trööstitu[id *adj*> (*lohutu,*

nukker, kurb, troostitu) **БУЙГАТСКОНТЭМ, БУЙГАТОНТЭМ, ЛИЯТОНТЭМ,**

ШУМПОТОНТЭМ, ЖОЖ, МӨЗМЫТ

ta oli oma üksinduses trööstitu **СО ОГНЫН УЛЭМЕЗ СЭРЕН БУЙГАТСКОНТЭМ ВАЛ**

trükkima <tr'ükki[ma tr'ükki[da trüki[b trüki[tud *v*>

1. (*trükiseid valmistama*) **ПЕЧАТЛАНЫ**

artikkel trükiti ära ühes ajakirjas **СТАТЬЯЕЗ ОДИГ ЖУРНАЛЫН ПЕЧАТЛАЗЫ**

suurte tähtedega trükitud raamat **БАДҰЫМЕСЬ ГОЖПУСЬЁСЫН ПЕЧАТЛАМ КНИГА**

2. **ТЕКСТ** (*riiet, nahka vm materjali mustriiga katma*) **ШУККЫНЫ**

trükitud kangad **ШУККЕМ ПУЖЫЁ БАСМА**

3. **КӨНЕК** (*kirjutusmasinal kirjutama*) **ПЕЧАТЛАН МАШИНАЕН ПЕЧАТЛАНЫ**

sekretär trükiб midagi masinal **СЕКРЕТАРЬ МАЕ КЕ НО ПЕЧАТЛАН МАШИНАЕН**

ПЕЧАТЛА

tsaar <ts'aar tsaari ts'aari ts'aari, ts'aari[de ts'aari[sid_&_ts'aar/e *s*> (*riigipea tiitel*

mõnedes monarhistlikes slaavi riikides) **ЭКСЭЙ**

tsaari kukutama *v* võimult tõukama **ЭКСЭЕЗ КУШТЫНЫ**

Liitsõnad

tsaari+

tsaariaeg **ЭКСЭЙ ВАКЫТ**

tsehh <ts'ehh tsehhi ts'ehhi ts'ehhi, ts'ehhi[de ts'ehhi[sid_&_ts'ehh/e *s*> **ЦЕХ**

õmblustsehh **ВУРИСЬКОНЬЯ ЦЕХ**

tsellofaan <tsellof'aan tsellofaani tsellof'aani tsellof'aani, tsellof'aani[de

tsellof'aani[sid_&_tsellof'aan/e *s*> **ЦЕЛОФАН**

tsellofaani pakitud juust **ЦЕЛОФАНЭ БИНЕМ СЫР**

tsement <tsem'ent tsemendi tsem'enti tsem'enti, tsem'enti[de

tsem'enti[sid_&_tsem'ent/e *s*> **ЕНИТ ЦЕМЕНТ**

tsensuur <tsens'uur tsensuuri tsens'uuri tsens'uuri, tsens'uuri[de tsens'uuri[sid_&_tsens'uur/e s> (*ametivõimude poolt teostatav tsenseerimine, vastav asutus, tsenseerivad isikud*); AJ (*tsensori ametikoht Vana-Roomas*)
цензура

tsentner <ts'entner ts'entneri ts'entneri[t -, ts'entneri[te ts'entnere[id s> (*sada kilogrammi*) центнер

tseremoonia <tserem'oonia tserem'oonia tserem'oonia[t -, tserem'oonia[te tserem'oonia[id s> (*pidulik kombetalitus*) сям, йылол
kiriklikud tseremooniad черк йылольёс
pulmatseremoonia сюан йылол

tsink <ts'ink tsingi ts'inki ts'inki, ts'inki[de ts'inki[sid_&_ts'ink/e s> KEEM (*element, sinakasvalge rabe metall*) цинк
tsingiga kaetud raudesemed ei roosteta цинкен шобьртэм корт арбериос уг
сыномо

tsirkus <ts'irkus ts'irkuse ts'irkus[t ts'irkus[se, ts'irkus[te ts'irkus/i_&_ts'irkuse[id s>
1. (*lõbustusasutus*); AJ (*Vana-Roomas piklik võistlusväljak*) цирк
tsirkuse artistid циркысь артистьёс
tsirkus sõitis ringreisile цирк гастрольёсы кошкиз
2. (*tsirkusekunst*) цирк; (*tsirkuseetendus*) цирк
3. KÕNEK (*jant, vigurdus, tembutamine*) цирк
lõpetage juba see tsirkus ära! KÕNEK дугдытэ ни со цирктэс

tsitaat <tsit'aat tsitaadi tsit'aati tsit'aati, tsit'aati[de tsit'aati[sid_&_tsit'aat/e s> (*osund*) цитата
tsitaat presidendi kõnest президентлэн вераськонысьтыз цитата

tsiteerima <tsit'eeri[ma tsit'eeri[da tsiteeri[b tsiteeri[tud v> (*osundama*)
цитировать карыны
klassikuid tsiteerima классикъёсты цитировать карыны

tsivilisatsioon <tsivilisatsi'oon tsivilisatsiooni tsivilisatsi'ooni tsivilisatsi'ooni, tsivilisatsi'ooni[de tsivilisatsi'ooni[sid_&_tsivilisatsi'oon/e s> цивилизация
kadunud tsivilisatsioonid ышем-бырем цивилизациос
muistsed v iidsed tsivilisatsioonid вашкала цивилизациос

tsoon <ts'oon tsooni ts'ooni ts'ooni, ts'ooni[de ts'ooni[sid_&_ts'oon/e s>
1. (*piirkond, ala*) зона, инты
piiritsoon кунгож зона
puhketsoon шутэтскон инты
2. (*vöönd, vööde*) зона, пояс
lähistroopiline tsoon субтропической пояс

T-särk <+s'ärk särgi s'ärki s'ärki, s'ärki[de s'ärki[sid_&_s'ärk/e s> (*trikoosärk*)
футболка

tsükkel <ts'ükkel ts'ükli ts'ükli[t -, ts'ükli[te ts'ükle[id s>
1. (*nähtuste, sündmuste [korrapäraselt korduv] ring*) цикл

arengutsükkel **азинскон цикл**
tootmistsükkel **производственной цикл**
2. (*rühm, sari, seeria*) **цикл**
loengutsükkel **лекциосын цикл**

tsüklon <ts'üklon ts'ükloni ts'ükloni[t -, ts'ükloni[te ts'ükclone[id s> **МЕТЕОР,**
ТЕНН ЦИКЛОН

tšehh <tš'ehh tšehhi tš'ehhi tš'ehhi, tš'ehhi[de tš'ehhi[sid_&_tš'ehh/e s> **чех**

tualett <tual'ett tualeti tual'etti tual'etti, tual'etti[de tual'etti[sid_&_tual'ett/e s>

1. (*[naiste pidulik] riietus*) **ВЫЛУС**
elegantne tualett **ЭЛЕГАНТНОЙ ВЫЛУС**
kallites tualettides daamid **ДУНО ВЫЛУСУСЫН ДАМАОС**
2. (*välimuse korrastamine, [üumber]riietumine*) **МУГОРЕЗ УТЯЛТОН НО**
ДЙСЯСЬКОН
teeb hommikust tualetti **ЧУКНАЗЭ МУГОРЗЭ УТЯЛТЭ НО ДЙСЯСЬКЕ**
3. (*klosett koos pesemisruumiga*) **СЁРОС, ЗАКОД**
restorani tualett **РЕСТОРАНЫСЬ СЁРОС**

Liitsõnad

tualett+

tualettpeegel **ТУАЛЕТ СИНУЧКОН**
tualettruum **СЁРОС БӨЛЕТ**

tualettpaber <+paber paberi paberi[t -, paberi[te pabere[id s> **СЁРОС Я. ЗАКОД Я.**
ТУАЛЕТ КАГАЗ

tuba <tuba t'oa tuba t'uppa, tuba[de tuba[sid_&_tub/e s>

1. **БӨЛЕТ, ВИСЬЕТ, КОРКА**
mugav tuba **УЛОНО КАДЬ БӨЛЕТ**
omaette tuba **НИМАЗ БӨЛЕТ**
ühiselamutuba **ОГЪЯУЛОННИЫСЬ БӨЛЕТ**
külalised astusid tuppa **КУНООС КОРКА ПЫРИЗЫ**
väljas on juba pime, peab lapsed tuppa kutsuma **КЫРЫН ПЕЙМЫТ ИНИ,**
НЫЛПИОСТЫ КОРКА ӨТЁНО
lähme tuppa! **ПЫРОМЕ!**
selle koerailmaga ei taha jalgagi toast välja tõsta **ТАЧЕ УРОД КУАЗЕН ПАЛ ПЫДЫН**
НО КОРКАСЬ ПОТЭМ УГ ПОТЫ
2. VAN (*elutaja*) **КОРКА**
toa taga on mets **КОРКА СЪОРЫН НЮЛЭС**

Liitsõnad

toa+

toakilk ZOO (Gryllus domesticus) **КОРКА ЖОЗ**
toakoer **КОРКАН УЛЙСЬ ПУНЫ**
toakärbes ZOO (Musca domestica) **КОРКА КУТ**
toalill **КОРКАН БУДЙСЬ СЯСЬКА**
toamaile (1) (*tuppa*) **КОРКА;** (2) (*koju*) **ДОРЕ**
toaorel **КОРКА ОРКАН**
toasoojus **КОРКА ШУНЫТ**
toasussid **КОРКАН ВЕТЛОН ТАПОЧКИ**
toataim **КОРКА БУДОС**

tubli <tubli tubli tubli[t -, tubli[de tubli[sid adj]>

1. (*tunnustust vääriv, omadustelt hea ja sobiv*) **зеч, умой**; (*tugev, kasutuskõlblik, töökorras*) **юн, зол**; (*kiiduväärt*) **ушьямон**

tubli töömees **зеч ужась**

tubli õpilane **зеч дышетскись**

tubli, oleme siis kokku leppinud **умой, озьыен, вераськимы**

2. (*[jõult] tugev, kange, kõva, äge*) **зол, юн**

tubli tulehoog **зол төл пельтэм**

3. **KÕNEK** (*[üsna] suur, priske, kopsakas, kõva, kenake*) **зеч, бадзым**

tubli palk **зеч уждун**

tudeng <tudeng tudengi tudengi[t -, tudengi[te tudenge[id s> **KÕNEK** (*üliõpilane*)

студент

esmakursuslased löödi tudengiks **нырысетй курсъёсты студентэ пыртйзы**

Liitsõnad

tudengi+

tudengielu **студент улон**

tudengilaul **студент кырзан**

tudengivaim **студент лул**

tugev <tugev tugeva tugeva[t -, tugeva[te tugeva[id adj]>

1. (*suure jõuga*) **кужмо**; (*vaimujõu ja eluvõime kohta: tahtekindel, elujõuline*)

кужмо

tugev noormees **кужмо егит пиосмурт**

tugev riik **кужмо кун**

ole tugev, ära karda! **кужмо лу, эн кышка!**

2. (*suure intensiivsuse v mõjujõuga: kange, kõva, vali, terav*) **кужмо, зол, лек**; (*füsioloogiliste v psüühiliste protsesside ja hingeeluga seoses: kange, kõva, äge*) **зол**

tugev pakane **кужмо кезыт**

tugev tuul **кужмо төл**

tugevad prillid **золэсь очкиос**

jasmiini tugev lõhn **жасминлэн кужмо зыныз**

tugevad, intensiivsed [värvi]toonid **кужмоесь, нап буёлтусъёс**

tugev hääl **кужмо я. зол куара**

tugev hirm **кужмо кышкан**

tugev võistlus **кужмо чошатскон**

räägib tugeva aktsendiga **зол акцентэн вераське**

3. (*vastupidav, kindel, kõva, sitke*) **юн**

tugev riie **юн басма**

tugev tainas **чурыт ыльнянь**

tugev tervis **юн тазалык**

tugev jää **юн йө**

jää pole veel tugev **йө юн өвөл на**

4. (*silmapaistev, kõva, kõrgetasemeline, hea, tubli mingil alal*) **кужмо**

tugev romaani **кужмо роман**

ta on tugev matemaatikas **со математикаын кужмо**

5. (*[mõõtmelt, mahult] suur, toekas, [hulgalt, määralt] tubli, korralik, kõva*)

бадзым, кужмо

tugev vorstilõik **бадзым сйльтырем вандэт**

tugeva kehaehitusega inimene **кужмо мугоро адями**

tugevate põsesarnadega nägu **бадзымесь бамлыосын ымныр**

tugevad õlad **кужмоеь пельпумъёс**
dollar on praegu tugevam kui euro **доллар али евролэсь кужмогес**

Liitsõnad

tugeva+

tugevajõuline **бадзым кужымо**

tugevakondiline **паськыт лыо**

tugevakõlaline **кужмо куараё**

tugevasti <tugevasti adv>

1. (*jõuliselt, suure jõuga, kõvasti*) **юн, зол**
surus neiu tugevasti vastu rinda **нылмуртэ юн зыгыртйз**
laps hoidis tugevasti ema käest kinni **пинал анаезлэн ки бордаз юн кутйськиз**
2. (*vastupidavalt, kindlalt, kõvasti, püsivalt*) **умой, зеч, юн**
tugevasti kindlustatud kants **юн утем кар**
auk müüriti tugevasti kinni **пасез умой ворсазы**
tugevasti kokkuhoidev perekond **юн огазе возиськись семья**
3. (*suurel määral, väga, kangesti, kõvasti*) **зеч, умой**
tugevasti saastunud loodus **зеч утем инкуазь**
sõi kõhu tugevasti täis **кõтыз зол тырымон сиськиз**
higistasin tugevasti **зол пöсьяй**
4. (*palju, tublisti, kõvasti*) **трос, зол, умой**
vihma tuli tugevasti **трос зориз**
vend on õest tugevasti pikem **вын апаезлэсь трослы жужытгес**

tugevdama <tugevda[ma tugevda[da tugevda[b tugevda[tud v>

(*vastupidavamaks, võimsamaks, intensiivsemaks tegema*) **кужмятыны**
veeprotseduurid tugevdavad organismi **ву процедураос тазалыкез кажмято**
kuningas püüdis oma võimu tugevdada **эксэй аслэсьтыз тёрлыкес**
кужмятыны тыршиз

tugevnema <tugevne[ma tugevne[da tugevne[b tugevne[tud v> (*tugeva[ma]ks*

saama v muutuma) **кужмяны, юнманы**
peab ootama, millal jää tugevneb **возьмано йёлэсь юнмамзэ**
füüsilise tööga lihased tugevnevad **мугор ужлэсь быгытьёс юнмало**
tuul tugevneb **тёл кужмоя**
valu tugevneb **вось кужмоя**

tugevus <tugevus tugevuse tugevus[t tugevus[se, tugevus[te tugevus/i s>

1. **кужым**
meeletugevus **мылкыд кужым**
vaimutugevus **лул кужым**
lihaste tugevus **быгытьёслэн кужымзы**
linnuse müüride tugevus **кар борддоръёслэн юнлыксы**
jää tugevus **йёлэн юнлыкез**
tuule tugevus **тёллэн кужымыз**
värvitooni tugevus **буёлтуслэн наплыкез**
2. ТЕИИ (*materjali võime avaldada vastupanu purunemisele*) **юнлык**
materjali tugevust teimima v järele proovima **материаллэсь юнлыкес**
эскерыны
3. FÜÜS, EL **кужым**
helitugevus **куара кужым**

valgustugevus ЮГЫТ КУЖЫМ
keskmise tugevusega maavärin шоро-куспо кужымо музъемзуркан
Liitsõnad
tugevus+
tugevusomadused ЮНЛЫК ТОДМЕТЬЁС

tugi <tugi t'oe tuge -, tuge[de tuge[sid s]>

1. (see, mille najal miski püüib) ПЫКЪЕТ :
metallist tugi КОРТЛЭСЬ ПЫКЪЕТ
seadis viltuvajunud plangule toed ette кырыжам кенер борды пыкъетьёс
пуктылйз
panime õunapuukstele toed alla улмопу вайёслэн улазы пыкъетьёс
пуктылймы
2. PILTЛ ПЫКЪЕТ, ЮРТТЭТ
noorem poeg oli ema ainsaks toeks пичиез пи анайлэн пыкъетэз вал
selle väite toeks pole sul esitada ühtki fakti та верамедлы пыкъетлы одйг но
фактэд өвөл тынад

Liitsõnad

tugi+
tugialus ПЫКЪЕТ ИНЪЕТ
tugiisik ЮРТТЙСЬ МУРТ
tugiруу ПЫКЪЕТ ПУ

tuginema <tugine[ma tugine[da tugine[b tugine[tud v> (toetuma) ПЫКИСЬКЫНЫ

katus tugineb seintele липет борддорьёс вылэ пыкиське
arvamusid tuginesid kuulujuttudele малпаньёс токма вераськемьёс вылэ
ПЫКИСЬКО

tugitool <+t'ool tooli t'ooli t'ooli, t'ooli[de t'ooli[sid_&_t'ool/e s> кресло

nahktugitool куэн кыскытэм кресло
vanaaegne kõrge seljatoega tugitool вашкала жужыт бери кресло

tuhat <tuhat tuhande tuhande[t_&_tuhat -, tuhande[te tuhande[id num, s>

1. num (põhiarv) сюрс
kümme korda sada on tuhat куинь пол сю луэ сюрс
tuhat üheksasada сюрс укмыс сю
üle tuhande inimese сюрслэсь уно адями
2. num (märgib ebamääraselt ülimat rohkust) сюрс, трос, уно
perenaisel on tuhat tegemist v toimetust кышномуртлэн сюрс ужез
vaas purunes tuhandeks killuks ваза сюрс чилеплы пилиськиз
3. s (millegi vastava hulga kohta) сюрс
äri andis ilusad v kõvad tuhanded tulu ужбергатов сюрсьёсын табыш вайиз
lahinguis langes kümneid tuhandeid ожын дасо сюрсьёс быризы
õpetaja pani mind tuhandet jooksmas дышетйсь монэ сюрсэз бызьыны косйз

Liitsõnad

tuhande+
tuhandeaastane сюрс аресъем
tuhandekilomeetrine сюрс иськемъем
tuhandekordselt сюрс поллы
tuhandeleheküljeline сюрс бамъем

tuhk <t'uhk tuha t'uhka t'uhka, t'uhka[de t'uhka[sid_&_t'uhk/i s>

1. **пень**; (*kolde-, kütuse-*) **пень**

vulkaaniline tuhk **тылгурезь пень**

puidutuhk **пу пень**

koldest tuhka välja võtma **гурысь пень октыны**

raputas sigareti otsast tuhka **сигарет йылысьтыз пеньзэ курткиз**

2. (*tuhkagi eitusega: natukestki, põrmugi, sugugi*) **номыр**

tal polnud tuhkagi hinge taga **солэн номыриз но ой вал**

sellest ei tule tuhkagi välja **талэсь номыр уз пөрмы**

Liitsõnad

tuha+

tuhakarva, tuhakarvaline **пень буёло**

tuhakiht **пень сй**

tuhaämber **пень ведра**

tuhk+

tuhkaine **пень тырмет**

tuhkhall **пень-пурьсь**

tuisk <t'uisk tuisu t'uisku t'uisku, t'uisku[de t'uisku[sid_&_t'uisk/e s>

1. **пельскем**; (*tugev, suur*) **пельскем, беран**

tuisk vihiseb **пельскем шула**

tuisk on vaibunud v järele jäänud v järele andnud **пельскем буйгаз**

2. (*millegi hoojne rohkearvuline lend v [laiali]paiskumine*) **пельскем**

liivatuisk **луо пельскем**

Liitsõnad

tuisk+

tuiskliiv **пельскем луо**

tuisklumi **пельскем лымы**

tuisu+

tuisuilm **пельскемо я. пельскись куазь**

tuju <tuju tuju tuju t'ujju, tuju[de tuju[sid s>

1. (*meeleolu*) **мылкыд**

lustituju, lõbus tuju **шулдыр мылкыд**

rõõmutuju, rõõmus tuju **шумпотон мылкыд**

heas tujus olema **зеч я. умой мылкыдо луыны**

mul pole tuju, ma olen tujust ära v halvas v pahas tujus **мынам мылкыды өвөл**

ärkas mõnusa tujuga **умой мылкыдын сайказ**

2. (*tahtmine, soov v valmisolek midagi teha*) **мылкыд, мылпотон**; (*millekski*

kohane meeleolu) **мылкыд**; (*äkiline, isemeelne tahtmine, kapriis*) **мылкыд**

mängutuju **шудон мылкыд**

tõõtuju **ужан мылкыд**

lastel tuli tuju õue minna **нылпиослэн кыре потыны мылкыдзы жутскиз**

mul pole tuju teiega vaielda **мынам мылы уг поты тйледын ченгешыны**

staari väiksemaidki tujusid püüti täita **кизилилэсь котькыче мылкыдзэ**

быдэстыны тыршизы

tulek <tulek tuleku tuleku[t -, tuleku[te tuleku[id s> (*tulemine*) **лыктон**; (*ajaliselt*

kättejõudmine) **вуон**

ta tundis meie tuleku üle heameelt **лыктонмылы со шумпотйз**

kuhu minek, millal tulek? **кытчы мынйськоды, ку вуиськоды?**

rongi tulekuni on veel viis minutit **поезд вуонозь вить минут на**

Liitsõnad

tuleku+

tulekuaeg **ЛЫКТОН Я. ВУОН ДЫР**

tulekahju <+kahju kahju kahju_&_kahju[t -, kahju[de kahju[sid s> **ТЫЛПУ**

hiigeltulekahju, hiiglaslik tulekahju **БАДЪЫМ ТЫЛПУ**

metsatulekahju **НЮЛЭС ТЫЛПУ**

tulekahju puhkes öösel **ТЫЛПУ УЙИН ПОТӢЗ**

Liitsõnad

tule+kahju+

tulekahjukoht **ТЫЛПУ ИНТЫ**

tulekahjuoht **ТЫЛПУ КЫШКЫТЛЫК**

tulema <tule[ma t'ull[a tule[b t'ul[dud, tul[i tul[ge tull[akse v>

1. (*lähenedes liikuma*) **ЛЫКТЫНЫ;** (*kellegi v millegi juurde astuma*) **ЛЫКТЫНЫ**

tuleb aeglaselt **КАЛЛЕН ЛЫКТӢ**

tulin jalgsi **ПУДӢН ЛЫКТӢ**

tuli hobusega **ВАЛӢН ЛЫКТӢ**

millega sa tulid, rongi või bussiga? **МАИН ЛЫКТӢД, ПОЕЗДӢН ЯКЕ АВТОБУСӢН?**

tule minu juurde! **ЛЫКТЫ Я. ЧАЛЬ МОН ДОРЫ!**

tule mulle appi! **ЛЫКТЫ МЫНЫМ ЮРТЫНЫ!**

ettevaatust, tramm tuleb! **САК ЛУЭ, ТРАМВАЙ ЛЫКТӢ!**

2. (*nähtavale ilmuma, nähtavaks saama*) **ПОТЫНЫ**

haavast hakkas verd tulema **ЯРАЫСЬ ВИР ПОТЫНЫ КУТСКИЗ**

ümbrikust tulid nähtavale ajaleheväljalõiked **КОНВЕРТЫСЬ ГАЗЕТЫСЬ**

ВАНДЫЛЭМЪЭС АДСКИЗЫ

3. (*kostma, kuulda olema, kuuldavaks saama*) **ПОТЫНЫ, ЧУЗЬЯСЬКЫНЫ**

hääli tuli nagu maa alt **КУАРА МУЗЬЕМ УЛЫСЬ КАДЬ ПОТӢЗ**

piksemürin tuli järjest lähemale **ГУДЫРЪЯМ КУАРА МАТӢ НО МАТӢ ЛЫКТӢЗ**

hüüdis küll, aga vastust ei tulnud **ЧЕРЕКЪЯЗ-КЕСЯСЬКИЗ, НОШ ВАЗИСЬ ӖЗ ЛУЫ**

4. (*seoses seisundi, oleku v olukorra kujunemise v muutumisega*) :

pisarad tulid v vesi tuli silma **СИНКЫЛИОС ПОТӢЗЫ**

ta tuli mingile otsusele **СО КЫЧЕ КЕ НО МАЛПАНӢ ВУИЗ**

ma tulin heale mõttele **ӖЧ МАЛПАНӢ ВУИ**

mitte ei tule meelde **ТОДАМ УГ ЛЫКТЫ**

lapsel hakkavad hambad tulema **ПИНАЛЛӢН ПИНЬӢСЫЗ ПОТЫНЫ КУТСКО**

5. (*saabuma, pärale v kätte jõudma*) **ЛЫКТЫНЫ, ВУЫНЫ**

külalised tulevad kella viieks (*sõidukiga*) **КУНООС ВИТЬ ЧАСЛЫ ВУОЗЫ**

kas post on tulnud? **ПОЧТА ВУИЗ-А?**

und ei tule **УММЕ УСЬЫНЫ УГ ЛУ**

kevad tuli sel aastal varakult **ТУЛЫС ТУЭ ВАЗЬ ВУИЗ**

tütrel on varsti pulmad tulemas **НЫЛЛӢН ЖОГЕН СЮАНӢЗ ВУОЗ**

6. (*tekkima, ilmuma, sugenema*) **ПОТЫНЫ, ВУЫНЫ**

laubale tulid higipiisad **КЫМЕСӢ ПӖСЯМ ВУ ПОТӢЗ**

tal tuli tahtmine vaadata, mis seal toimub **СОЛӢН АДӖМЕЗ ПОТӢЗ, МАР ОТЫН ЛУЭ**

see sõna on tulnud kreeka keelest **ТА КЫЛ ГРЕК КЫЛЫСЬ ВУИЗ**

7. (*saama, kujunema: osutab mingile saavutusele, tulemusele*) **ПОТЫНЫ :**

meie sportlane tuli võitjaks **МИЛЯМ СПОРТСМЕНМЫ ВОРМИСЕ ПОТӢЗ**

sellest riidetükist tuleb seelik **ТА БАСМА ВАНДӢТЛӢСЬ ЮБКА ПОТОЗ**

sellest asjast ei tule midagi head **ТА УЖЫСЬ НОМЫР УМОЕЗ УЗ ПӖРМЫ**

poeg tuli isasse **ПИ АТАЕЗ ВЫЖЫЕ МЫНӢЗ**

8. (*juhtuma, toimuma, aset leidma*) **ЛУЫНЫ**

see tuli täiesti kogemata **со янгышен луиз**
tülid ja riiud naabrite vahel ei jäänud tulemata **бускельёс кустысь ченгешон-керетонъёс лыктытэк өз кыле**

9. (tingitud olema, johtuma, tulenema) **потыны**

haigus tuli külmetusest **кынтйськемлэсь висён потйз**

kõik need hädad tulevad sul närvidest **ваньмыз висёнъёсыд лулсийосыд бордысь пото**

tema protestivaim tuleb karmist kodusest kasvatuses **солэн пумит луись лулыз дораз чурыт будэтэмзылэсь потэ**

10. (tee, jõe jne kohta: kulgema) **лыктыны**

kust see tee tuleb? **кытысь со сюрес лыктэ?**

raudtee tuleb läbi metsa **чугун сюрес нюлэс пыр потэ**

11. (hrl ma-infinitiivis: kusagilt ära, mujale siirduma) **кошкыны**

mulle aitab, jooksin tulema **мыным тырмоз, кошки мон**

mind aeti v kupatati töölt tulema **монэ ужысь кошкыны косйзы**

lõi ukse kinni ja tuli tulema **өсэз ворсаз но кошкиз**

12. (da-infinitiiviga: vaja olema, kohustatud v sunnitud olema, pidama) :

homme tuleb meil vara tõusta **чуказе милемлы вазь сайкано луоз**

tuleb leppida sellega, mis on **мар вань, соин соглаш луоно луоз**

enne söömist tuleb käsi pesta **сиськемлэсь азьло киез миськоно**

haige tuleb haiglasse toimetada **висисез эмъяськонние нуоно**

sind tuleb alati oodata **тонэ котьку но возьмано луэ**

13. (püsiühendites, mis väljendavad kinnitust, mööndust) **луыны**

tulgu mis tuleb, mina ära ei lähe **котьмар мед луоз, мон уг кошкы**

14. (osutab millelegi tulevikus toimuvale) **луыны**

siia tuleb uus maja **татын выль корка луоз**

palk tuleb sul korralik **уждунэд умой луоз**

tulenema <tulene[ma tulene[da tulene[b tulene[tud v> (*põhjustatud, tingitud*

olema) **потыны**; (*lähtuma, pärit olema)* **потыны, кылдыны**

üks tees tuleneb teisest **одйг тезис мукетысьтыз потэ**

kehv saak tuleneb põuast **урод урожай көс куазьлэсь потэ**

talude nimed tulenevad sageli nende kunagiste peremeeste nimedest **хутор**

нимъёс чем дырья кузёоссылэн нимъёсысьтызы пото

tuletõrje <+tõrje t'õrje tõrje[t -, tõrje[te t'õrje[id s> (*tulekahjudevastane tegevus*)

тылпулэсь утиськон, тылпу кысон; (*vastav organisatsioon ning selle*

isikkoosseis) **тылпу кысон** :

tuletõrje jõudis kohale **тылпу кысон вуиз**

töötab tuletõrjes **тылпу кысонын ужа**

Liitsõnad

tule+tõrje+

tuletõrjeauto **тылпу кысон машина**

tuletõrjedepoo **тылпу кысон депо**

tuletõrjeredel **тылпу кысон тубат**

tuletõrjuja <+tõrjuja t'õrjuja t'õrjuja[t -, t'õrjuja[te t'õrjuja[id s> **тылпу кысьсь**

tuletõrjujad tungisid põlevasse majja **тылпу кысьсьёс жуась корка пыризы**

tulev <tulev tuleva tuleva[t -, tuleva[te tuleva[id *adj, s*>

1. (partits) **лыктысь**

tagasitulev **берлань лыктысь**

vastutulev **пумит лыктйсь**

koolist koju tulev poiss **школаысь дораз бертйсь пияш**

aknast tulev valgus **укноысь лыктйсь югыт**

kraanist tulev vesi **чырокысь я. кранысь лыктйсь ву**

2. adj (ajaliselt käesolevale järgnev, järgmine) вуоно, лыктйсь

tuleval aastal **вуоно арын**

tuleval suvel **вуоно гужем**

3. s (see, mis tuleb) лыктоно, вуоно

mõtiskleti olnust, olevast ja tulevast **малпаськизы ортчемез, туннэз но**

вуоноез сярысь

tulevane <tulevane tulevase tulevas[t tulevas[se, tulevas[te tulevas/i *adj, s*>

1. adj лыктоно, вуоно

minu tulevane töö **мынам вуоно уже**

meie tulevased lapsed **милям вуоно нылпиосмы**

2. s (tulevane abikaasa) вуоно кузпал

tulevik <tulev'ik tuleviku tulev'ikku tulev'ikku, tulevik/e_&_tulev'ikku[de tulev'ikk/e_&_tulev'ikku[sid *s*>

1. вуоно

tulevikus **вуоноын**

tulevikus on oodata suuri muudatusi **вуоноын бадзымесь воштйськонъёс луозы**

2. KEEL (grammatiline aeg, futuurum) вуоно дыр

eesti keeles tulevikku ei ole **эстон кылын вуоно дыр өвөл**

Liitsõnad

tuleviku+

tulevikuinimene **вуоноысь адями**

tulevikunägemus **вуонозэ аджон**

tuli <tuli tule t'ul[d t'ulle, tule[de tule[sid *s*>

1. тыл

pane tuli ahju! **гуре тыл пон!**

tuli praksub pliidi all **плита улын тыл тачыртэ**

pane teekann tulele **чайникез тыл вылэ пукты**

võta pott tulelt ära **пуртыез тыл вылысь басьты**

2. (tulekahju, kahjutuli) тыл, тылпу

kogu hoone oli juba tules **быдэс корка тыл пушкын вал ини**

3. (valgusallika tuli, selle valguslaik) тыл

hele tuli **югыт тыл**

elektrituli **езтыл**

küünlatuli **сюсьтыл тыл**

suure linna tuled **бадзым карлэн тыльёсыз**

pane v süüta tuli põlema **тылэз жуаты**

majades süttisid tuled **коркаосын тыльёс жуатскизы**

kustuta tuli ära ja heida magama **тылэз кыс но изьыны выд**

auto tagumised tuled ei põle **машиналэн бер тыльёсыз уг жуало**

4. PILTL (tugevate tunnete v tundepuhangu kohta) тыл

armastustuli, armutuli, armastuse tuli **яратон тыл**

vihatuli, vihkamise tuli **вожпотон тыл**

temas põles mingi sisemine tuli **солэн кыче ке но пуш тылыз вал**

silmad lõovad v pilluvad v sähvivad tuld **синъёс тыл пазяло**

5. SÕJ (*tulirelvadest laskmine*) **ЫБОН, ЫБЫЛОН**
hõre tuli **ШЕР ЫБЫЛОН**
tuld! **ОГОНЬ!**
andis püssist vareste pihta tuld **ЛУШКАСЬКИСЬЁС ШОРЫ ПЫЧАЛЫСЬ ЫБИЗ**

6. PILTL (*võitlus, taplus, lahing*) **ОЖ**
ära kipu tulle! **ОЖЕ ЭН ДЫРТЫ!**

7. SPORT (*males*) **ШАХ**
[kuningale] tuld andma **ЭКСЭЙЛЫ ШАХ ЯЛЫНЫ**

Liitsõnad

tuld+

tuld purskav **ТЫЛ ПАЗЯСЬ**
tuld võttev **КАПЧИЕН АРАСЬ**

tule+

tulehaldjas **МҮТ ТЫЛКУЗЁ**
tule juga **ТЫЛ ÖP**

tulekarva **ТЫЛ БУЁЛО**

tulekustuti **ТЫЛКЫСОН**

tulesõna **FOLKL ТЫЛ КЫЛ**

tulesäde **ТЫЛГИЗЫ**

tuli+

tuliharju **ТУЖ ЧЫРС**

tulikallis **ТУЖ ДУНО**

tuli+

tulikera **ТЫЛШАР**

tulikiri **ТЫЛЫН ГОЖТЭМ**

tuline <tuline tulise tulis[t -, tulis[te tulise[id *adj, s*>

1. *adj (leegitsev, tuld täis)* **ЖУАСЬ**

päikese tuline kera **ШУНДЫЛЭН ЖУАСЬ ШАРЕЗ**

tuline säde süütas põranda **ЖУАСЬ ГИЗЫ ВЫЖЕЗ АРАТӢЗ**

2. *adj (põletavalt, kõrvetavalt kuum, väga kuum)* **ПӢСЬ**

tuline tee **ПӢСЬ ЧАЙ**

tao rauda, kuni raud tuline **PILTL КОРТЭЗ ПӢСЬ ДЫРЬЯЗ ДУРОНО**

3. *adj (kõrvetavat tunnet tekitavalt kange)* **КУЖМО, ЧУШКАСЬ**

tuline pipraviin **КУЖМО ПЕРЦОВКА**

4. *adj PILTL (tugevatest tunnetest lähtuv, neid sisaldav v omav, innukas, veendunud)* **ПӢСЬ, ГОМАСЬ; (väga äge)** **ПӢСЬ**

tuline soov **ГОМАСЬ МЫЛКЫД**

tuline vaidlus **ПӢСЬ ЧЕНГЕШОН**

tuline rõõm **ПӢСЬ ШУМПОТОН**

tuline tusk **СУТӢСЬ МӢЗМОН**

5. *adj PILTL (loomult, olemuselt kuumavereline, tormakas, taltsutamatu)* **ПӢСЬ, ПӢСЕКЪЯСЬ; (kergesti süttiv)** **ПӢСЬ**

tuline noormees **ПӢСЬ ЕГИТ ПИОСМУРТ**

tuline ratsu **ПӢСЬ ВАЛ**

tuline süda **ПӢСЬ СЮЛЭМ**

tulise loomuga naine **ПӢСЬ СЯМО КЫШНОМУРТ**

ta läks rääkides v rääkis end tuliseks **ВЕРАСЬКОНЪЯЗ ПӢСЕКЪЯНЫ КУТСКИЗ**

6. *adj (väljendab mingi omaduse v olukorra ülimat astet: väga, äärmiselt suur, kõva)* **ТУЖ ЗОЛ, ТУЖ БАДӢЫМ**

tuline valu **ТУЖ ЗОЛ ВӢСЬ**

tundsin tulist nälga **ТУЖ ЗОЛ СИМЕ ПОТӢЗ**

7. *adj* (kiiruse, kiirustamise kohta: tormakas, hoogne, pöörane, kange) **ЖОГ**
tuline tants **ЖОГ ЭКТОН**
poiss tormas tulisi jalu minema **пияш туж ЖОГ КОШКИЗ**
auto kihutas meist tulise ajuga mööda **машина ми дортй туж ЖОГ КОШКИЗ**

tulistama <tulista[ma tulista[da tulista[b tulista[tud v> (*tulirelvast laskma*)
ЫБЫНЫ; (*vastastikku, üksteist*) **ваче ыбыны**; (*alla laskma*) **ыбыны**
püstolist v püstoliga tulistama **пистоletэн ыбыны**
linna tulistati suurtükkidest v suurtükkidega **карез пушкаосын ыбылйзы**
tema pihta v teda tulistati **сое ыбизы**
tulistas alla kaks parti **кык чөжез ыбиз**

tulp¹ <t'ulp tulba t'ulpa t'ulpa, t'ulpa[de t'ulpa[sid_&_t'ulp/i s>
1. (*püistine post*) **юбо**; (*kuulutuste, reklaami jaoks, teepost, kaipollar*) **юбо**
reklaamtulp **реклама юбо**
laeva tross kinnitati tulba külge **вулэйкы троссэз юбо борды юнматйзы**
mis sa seisad kui tulp? PILTL **мар юбо кадь сылйськод?**
2. (*kohakuti üksteise alla paigutatud numbrite, sõnade jms rida*) → **юбо,**
столбик
kirjuta sõnad kahte tulpa **кыльёсты кык юбое гожты**
liidab tulbas arve **лыдпусьёсты юбоен лыдыя**
Liitsõnad
tulp+
tulpdiaagramm **юбо диаграмма**

tulp² <t'ulp tulbi t'ulpi t'ulpi, t'ulpi[de t'ulpi[sid_&_t'ulp/e s> **ВОТ** (*sibullill,*
Tulipa) **тюльпан**
Liitsõnad
tulbi+
tulbikasvatus **тюльпан будэтон**
tulbikujuline **тюльпан вылкабо**
tulbisibul **тюльпан сугон**

tulu <tulu tulu tulu -, tulu[de tulu[sid s>
1. (*omandatud raha v hüved*) **табыш**
tõine tulu **ужаса поттэм табыш**
mittetõine tulu **ужатэк поттэм табыш**
aastatulu **ар чөже поттэм табыш**
eksporditulu **экспорт табыш**
2. (*kasu, abi*) :
nendest uuendustest tõuseb tulu **та выльдоньёслэсь табыш жутске**
need nõuanded tulid mulle tuluks **та кенешьёс мыным юрттэт луизы**
Liitsõnad
tulu+
tulutoov **табыш вайись**

tume <tume tumeda tumeda[t -, tumeda[te tumeda[id *adj*>
1. (*mittehele*) **пеймыт**
tumedad silmad **пеймытэсь синьёс**
tumedad prillid **пеймыт очки**
tume õlu **пеймыт сур**
taevas tõmbus tumedaks **инбам пеймыт луиз**

2. (*vähese valgusega v valgusetu*) пеймыт
 päev on pilves ja tume нунал пилемо но пеймыт вал
3. (*helide, häälte kohta: pehme ja madal, sügav*) мур
 tume hääl мур куара
 tume plahvatus мур пуштэм
4. KÕNEK (*rumal, juhm*) пеймыт
 tume rahvas пеймыт калык
5. (*selgusetu, segane*) валантэм, пеймыт
 jäi tumedaks, kust ta pärit on валантэм кылиз, кытын вордйськемын со
 tulevik on tume вуоноез валантэм я. пеймыт
6. (*moraalses mõttes kahtlane, ebaaus, ebaseaduslik*) пеймыт
 tumedad tehingud пеймыт ужъёс
 tal on tume minevik солэн азьвыл улонэз пеймыт
7. (*halb, negatiivne, raske*) пеймыт, секыт
 elu tume külg улонлэн пеймыт палыз
 tume lapseõlv секыт пичи дыр
8. (*tunde, meeleolu kohta: ängistav, rusuv*) секыт, пеймыт
 tume vaikus секыт шыпытлык
 tume hirm pigistas südant сюзэмын секыт вал
 sisemuses tuikab tume valu пушкын пеймыт вось йыгаськиз

Liitsõnad

tume+

tumehall пеймыт-пурысь

tumekollane пеймыт-чуж

tumemust пеймыт-сьöd

tumeda+

tumedajuukseline пеймыт йырсиё

tumedanahaline пеймыт куо

tumedasilmaline, tumedasilmne пеймыт синмо

tumedavereline пеймыт куо

tumedavõitu пеймыталэс

tumedavärviline пеймыт буёло

tund <t'und tunni t'undi t'undi, t'undi[de t'undi[sid_&_t'und/e s]>

1. час, дыр

hiline tund бер дыр

hommikutund, hommikune tund чукна дыр

südaõõtund уйшор дыр

veerand tundi дас вить минут

kahe tunni pärast кык час ортчыса

neli tundi tagasi нбыль час талэсь азьло

tunni [aja] pärast час ортчыса

nii varasel tunnil сокем вазь дыре

sõitsime Tallinnast Tartusse kahe tunniga Таллиннысен Тартуэ кык час

куспын вуимы

istus tundide viisi v tundide kaupa raamatute taga часъёсын книгаос сьöрын

пукиз

teenis sada krooni tunnis часаз сю крона поттйз

sinna on mõne tunni tee v mõni tund teed отчы кöня ке час мынонэз

2. (koolitund) урок

ajalootund история урок

emakeele tund jääb ära анай кылья урок уз луы

kas kell helises tundi või tunnist välja? уроке яке урокысь звонок вал?

miks sa tunnist puudusid? малы тон урокын ой вал?

3. (*mingi aeg, hetk*) дыр

lahkumistund, lahkumise tund кошкон дыр

söögitund сиськон дыр

saabus kojuminemise tund доре бертон дыр вуиз

Liitsõnad

tunni+

tunnihind часлы дун

tunnipalk часлы уждун

tunnitöö часэн уж

tunni+

tunnikonspekt PED урок конспект

tundlik <t'undl'ik t'undliku t'undl'ikku t'undl'ikku, t'undlik/e_&_t'undl'ikku[de t'undl'ikk/e_&_t'undl'ikku[sid adj]>

1. (*hingeliselt hell, õrnatundeline*) шөдйсь; (*emotsionaalselt vastuvõtlik*)

сюлэмаз басьтйсь, эмоциональной; (*kergesti solvuv, hellik*) капчиен вожзэ

поттйсь, эрке; (*osavõtlik, kaastundlik*) вазиськись

tundliku hingelaadiga tütarlaps шөдйсь лул-сюлэмо нылаш

ta on tundlik kriitika suhtes критикаез сюлэмаз басьтйсь

ta on teiste õnnetuste suhtes tundlik мурт кайгулы вазиськись

2. (*peenelt, täpselt tajuv, terane, tähelepanelik*) шөдйсь, сак, саклыко

tundlik kõrv сак пель

värvide suhtes tundlik kunstnik буёлэз шөдйсь суредась

3. (*välismõjudele, ärritustele reageeriv*) шөдйсь

valgustundlik, valguse suhtes v valguse vastu tundlik югытэз шөдйсь

silma sarvkest on puudutusel tundlik синкөлы азь йотсконэз шөдйсь

tundma <t'und[ma t'und[a tunne[b t'un[tud, t'und[is t'und[ke v>

1. (*tajuma, tunnetama*) шөдыны :

tunnen seljas valu тыбырысь вөсьсэ шөдйсько

tundsin õrna puudutust ненег йотскемез шөдй

kas sa tunned siin imelikku lõhna? татын валантэм зынэз шөдйськод-а?

kuidas sa ennast tunned? кызьы тон астэ шөдйськод?

2. (*hingelist elamust kogema*); (*koos enesekohase asesõnaga*) :

{*millest*} rõõmu tundma шумпотыны

laps tunneb kingi üle heameelt пинал кузьымлы шумпотэ

ära minu pärast muret tunne мон понна эн сюлмаськы

isa tunneb poja üle uhkust атай пиеныз данъяське

tundke end nagu kodus дорады кадь луэ

tundsin huvi, kuidas tal läheb тодэме потйз, кыче со улэ

3. (*[vaistlikult, ebamääraselt] tajuma, aduma*) шөдыны; (*[ette] aimama*)

шөдыны

see poiss on minu sõber, seda tundsin ma kohe та пияш - мынам эше, сое мон

соку ик шөдй

mesilased tunnevad aegsasti, et vihm on tulemas мушьёс зорлэсь вуэмзэ вазь

ик шөдо

4. (*kogema, maitsma [sageli da-infinitiivis, koos verbiga saama]*) :

olen tema pärast küllalt muret tunda saanud солы луыса трос сюлмаськоно

луи

5. (*da-infinitiivis koos verbiga andma*) шөдытыны

magamata öö annab tunda **изьымтэ уй ассэ шөдытэ**

6. (*da-infinitiivis koos verbiga olema: tajutav, märgatav, aimatav olema*) :

õhus on tunda kevadet **омырысь тулыс шөдйське**

pulssi pole üldse tunda **виртэтчанэз чик уг шөдйськы**

7. (*mingit valdkonda teadma v valdama, millestki teadlik olema*) **тодыны**

seadusi tundma **катъёсыз тодыны**

laps tunneb juba tähti **пинал гожпусъёсыз тодэ ни**

tunneb hästi kirjandust **литератураез жеч тодэ**

see mees tunneb hobuseid **та пиосмурт вальёсты тодэ**

8. (*mingi omaduse, välimuse järgi teadma*) **тодыны, тодманы**

oma rühma inimesi tundis ta nime- ja nägupidi **туркымысьтыз я.**

группаысьтыз адымиосты со нимын-тусын тодйз

9. (*kellegagi lähemalt v varasemate kokkupuudete kaudu tuttav olema, kellegi olemust teadma v mõistma*) **тодыны**

kas sa Marti tunnend? **Мартиез тодйськод-а?**

tunnen teda läbi ja lõhki **туж умой сое тодйсько**

10. (*ära tundma*) **тодманы, тодыны**

tundsin häälest, et see oled sina **куараедъя тонэ тодмай**

tundmatu <t'undmatu t'undmatu t'undmatu[t -, t'undmatu[te t'undmatu[id *adj, s*>

1. *adj (mitte tuttav)* **тодмотэм**

tundmatu hääl **тодмотэм куара**

tundmatu maa **тодмотэм музъем**

mulle tundmatu seen **мыным тодмотэм губи**

tundmatu kunstniku maal **тодмотэм суредасьлэн суредэз**

kirjutage tekstist välja tundmatud sõnad **гожтосысь тодмотэм кыльёссэ**

гожтэлэ

2. *s (inimene, kes ei ole tuttav)* **мурт, тодмотэм**

aitas tundmatut **муртлы юрттйз**

3. *s MAT (otsitav)* **тодмотэм**

ühe tundmatuga võrrand **одйг тодмотэмен уравнение**

tunduma <t'undu[ma t'undu[da t'undu[b t'undu[tud *v*>

1. (*[mingisugusena, millenagi v kellenagi] paistma, näima*) **потыны, адскыны, шөдскыны**

see ainult tundus sulle nii **со тыныд озы потйз гинэ**

tundub, et sa ei mõista mind **монэ уд валаськы кадь потэ мыным**

sinu äri tundub õitsevat **тынад ужбергатонэд сяськаяське, шөдске**

ma ei taha tunduda pealetükkivana **акылес луэме уг поты**

tundub, et sul on õigus **тон зэм вераськод, шөдске**

tundun endale poisikesena **аслым пичи пи кадь потйсько**

lennukist tundusid majad väga väikestena **аслобетысен коркаос туж пичиесь**

потйзы

2. (*tajutav, märgatav, aimatav olema, tunda olema*) **шөдйськыны**

hääles tundub ahastus **куараын чигиськон шөдйське**

tunduvalt <t'unduvalt *adv*> (*märgatavalt, märksa, palju*) **шөдскымон**

tunduvalt lihtsam **шөдскымон каньылгес**

oled tunduvalt muutunud **шөдскымон воштйськид**

viimane variant on tunduvalt parem **берпуметйез вариант шөдскымон**

умойгес

tungima <t'ungi[ma t'ungi[da tungi[b tungi[tud v>

1. (*trüigides, teed rajades kuskile liikuma*) донгиськыны; (*ilma loata, vastu kellegi tahtmist v vägivallaga kuhugi minema*) донгиськыны; (*millegi terava kohta*) мертчиськыны; (*vedelike, lõhna, valguse kohta*) потыны
tungis inimeste vahelt ettepoole адямиос пöлтй азьлань донгиськиз
tungisime täistuubitud bussi тырмем автобусэ донгиськимы
tungib tuttavate eraellu тодмоослэн семья улоназы чуртнаське
oda tungis puusse шибоды пуэ мертчиськиз
vesi tungis keldrisse ву выжулэ я. муржолэ ву пыриз
külm higi tungis laubale кезьыт пöсьямву кымесэ потйз
2. (*pürgima, pressima*) донгиськыны
kõik tungivad linna elama ваньмыз каре улыны донгисько
3. (*kuskile [laiemale v kaugemale alale] levima*) вöлмыны
võilill tungib kõikjale унябей котькытчы аля
uus toode tungis kiiresti välisturule выль вуз кунсьөр вузпөре жог вöлмиз
4. (*[uurides] millesegi süvenema, midagi avastama*) пырыны
asja tuuma v sisusse tungima ужлэн пуштротсаз пырыны
poiss hakkas tungima keemia saladustesse пияш хими мурдалаосы пырыны
кутскиз
5. (*ulatuma kuhugi sisse[poole]*) кошкись; (*välja[poole]*) кошкись, сётскись
poolsaar tungib kaugemale merre мукож кыдёкы зарезе кошкиз
ettepoole tungiv lõug азьпала кошкись ангес

tunne <tunne t'unde tunne[t -, tunne[te t'unde[id s>

1. (*aisting*) шөдон
näljatunne сиемпотонэз шөдон
valutunne вöсез шөдон
pärast sauna on kohe teine tunne мунчо бере чылкак мукет луоно
  2. (*tundmus, emotsionaalne seisund*) :
õrnad tunded ненег шөдонъёс
sõbralikud tunded эшлыко шөдонъёс
hirmutunne кышканэз шөдон
kadedustunne вожъяськонэз шөдон
kodutunne дор шөдон
oma tundeid avaldama v väljendama шөдонъёсты возьматыны
oma tundeid ohjeldama v talitsema v valitsema v tagasi hoidma шөдонъёсты
ватыны
sinuga koos on hea ja kerge tunne тонэн чош умой но капчи шөдон
neiu ei vastanud noormehe tunneteile нылаш пияшлэн шөдонъёсызлы өз
вазы
üht inimest valitseb mõistus, teist tunded огзэ адямиез йырвизь, мукетсэ -
шөдон валтэ
  3. (*aim, vaist*) шөдон, валан
humoritunne серембурез шөдон
ilutunne чеберез шөдон
mingi tunne ütleb, et see asi ei lõpe heaga кыче ке но шөдонэ та уж умоен уз
йылшумьяськы шуэ
siin peab tunne ütlema, kuidas toimida татын шөдон вераны кулэ, кызы
кароно
- Liitsõnad**
tunde+
tundeavaldus шөдонэз возьматон

tundehell шөдйсь
tundesoojus шөдонлэн шунытээ

tunnetama <tunneta[ma tunnetata[da tunnetata[b tunnetata[tud v>

1. *FILOS (millegi kohta tõeseid teadmisi saama)* тодыны
tunnetatav maailm тодымон я. тодыны луымон дунне
2. (*tajuma, aduma, tundma, [vaistlikult] aru saama*) шөдыны
luuletaja tunnetab hästi rütmi кылбурчи ритмез умой шөдэ
tunnetab oma süü suurust янгышезлэсь быдзалазэ вала
naine tunnetab kohe, kui mehel on keegi teine кышномурт соку ик шөдэ,
пиосмуртлэн кин ке но мукетыз вань ке

tunnistama <tunnista[ma tunnista[da tunnista[b tunnista[tud v>

1. (*midagi omaks, tõeks, õigeks võtma*) санъяны, вераны; (*südamelt ära rääkima*) вераны
on vaja mehisust, et oma süüd tunnistada кужмо луоно янгыш луэмдэ веран
понна
pean tunnistama, et seda ma ei oodanud санъясько, таçезэ ой витыы вал
poiss tunnistas kõik üles пияш ваньзэ вераз
2. (*oma usku kuulutama*) ас осконэз данъяны
3. (*kohtus tunnistust v tunnistusi andma*) зэматыны
valet tunnistama пöяськемез зэматыны
{*kellegi*} vastu tunnistama пумит зэматыны
4. (*kedagi v midagi kellekski v millekski olevaks kuulutama*) шуыны, санъяны
leping tunnistati kehtetuks огкылэз быремен санъязы
5. (*mitte millekski pidama, mitte hoolima*) санъяны :
uut valitsust tunnistama выль кивалтэтээ санъяны
tema tunnistab ainult oma arvamust со аслэсьтыз малпанзэ гинэ санъя
6. (*mingit usku olema*) санъяны
islamit tunnistama исламеэ санъяны
7. (*midagi tõendama, millelegi viitama, millestki tunnistust andma*) вераны
faktid tunnistavad teie vastu фактъёс тйледлы пумит верало
8. (*[uurivalt, ainiti] vaatama, vaatlema, silmitsema*) учкыны
jäime võbrast tunnistama мурт адямиез учкымы
mis sa mind nii tunnistad, kas ei tunne ära? мар шорам сокем учкиськод, шат
уд тодмаськы?

tunnus <tunnus tunnuse tunnus[t -, tunnus[te tunnuse[id s>

1. (*esemete, nähtuste iseloomulik omadus*) тодмет
eristustunnus висьясь тодмет
looma päritolu tehti kindlaks kaudsete tunnuste järgi пöйшурлэсь
вордсконвыжызэ юрттйсь тодметъёсья тодйзы
2. (*tundemärk*) тодмет
käändetunnus KEEL падеж тожмет
tunnusteta sõduripluus тодметъёстэк солдат дэрэм

Liitsõnad

tunnus+

tunnusese тодмет я. тодметпус

tunnustama <tunnusta[ma tunnusta[da tunnusta[b tunnusta[tud v>

1. (*kehtivaks, õigeks, sobivaks tunnustama*) санъяны
uut riiki tunnustama выль кунээ санъяны

2. (*väärtuslikuks pidama, kõrgelt hindama, tunnustust avaldama*) санъяны igaiüks tahab, et teda tunnustataks **котькинлэн но потэ сое мед санъялозы** teda tunnustati kui head tõlki **сое умой берыктйез кадь санъязы** ta on tunnustatud inimene **со санъям адями** tunnustav hinnang **санъясь дунъет** tunnustatud teadlane **санъям тодосчи**

tuntud <t'untud t'untu t'untu[t -, t'untu[te t'untu[id *adj (eestäiendina indekl)*>

тодмо

tuntud laulja **тодмо кырзась**

tuntud tõde **тодмо зэмлык**

tupp <t'upp tupe t'uppe t'uppe, t'uppe[de t'uppe[sid_&_t'upp/i s>

1. (*üimbris, kest*) **пуйы, понон, чехол; (noa-) пуртэс; (noole-) ньёл возён; (taimel) куды (kookon) кокон, нумыр бинет :**

lehetupp **вот куар куды**

mõõgatupp **палаш возён**

nooletupp **ньёл возён**

siidiuss koob enda ümber tupe **буртчин нумыр котыраз бинет лэсьтэ**

2. ANAT (*naise sisesuguelund*) **нуны кар гумы**

tupe väljalangemine **нуны кар гумылэн усемез**

Liitsõnad

tupe+

tupeesik ANAT **нуны кар гумылэн пыронэс**

tupepeegel MED **нуны кар гумыез учкон синучкон**

turg <t'urg turu t'urgu t'urgu, t'urgu[de t'urgu[sid_&_t'urg/e s>

1. **базар**

kalaturg **чорыг базар**

läheb turule v turgu kartuleid ostma **базаре картошка басьтыны мынйсько** see on turult toodud liha **базарысь басьтэм сйль та**

2. MAJ (*ostu- ja müügittehingute süsteem, turustamispiirkond*) **вузпөр**

kohalik turg **интыысь вузпөр**

aktsiaturg **акциосын вузпөр**

kaupmehed otsisid uusi turge **вужкарисъёс выль вузпөръёсты утказы**

Liitsõnad

turu+

turuhoone **базар юрт**

turukaup **базар вуз**

turukoht (1) (*turu asupaik*) **базарлэн интыяськемез; (2) (müügikoht turul)**

базарын вужкарон инты

turuseisund MAJ **вузпөр югдур**

turist <tur'ist turisti tur'isti tur'isti, tur'isti[de tur'isti[sid_&_tur'ist/e s> **турист**

tuttav <t'uttav t'uttava t'uttava[t -, t'uttava[te t'uttava[id *adj, s*>

1. *adj* **тодмо**

tuttav perekond **тодмо семья**

tuttavad paigad **тодмо интыюс**

lapsepõlvest tuttav lõhn **пичи дырысь тодмо зын**

see tuleb mulle tuttav ette **та мыным тодмо потэ**

kas olete juba tuttavad? **тодмоесь-а ни тй**

saage tuttavaks, see on minu õde! тодматске, та мынам апае я. сузэре!
see tunne on mulle tuttav та шөдон мыным тодмо
2. s (inimene, keda isiklikult tuntakse) тодмо
ammune tuttav кемалась тодмо
minu uus tuttav мынам выль тодмое

tutvuma <t'utvu[ma t'utvu[da t'utvu[b t'utvu[tud v> (tuttavaks saama)

тодматскыны; (millegi kohta teadmisi omandama) тодматскыны
rõõm teiega tutvuda шумпотымон тйледын тодматскыны
linna huviväärsustega tutvuma карлэн тунсыко интыосыныз тодматскыны
ma pole veel jõudnud otsusega tutvuda пумкылэн тодматскыса ой ву на

Liitsõnad

tutvumis+

tutvumiskuulutus тодматскон ялон

tutvumisõhtu тодматскон жыт

tutvus <t'utvus t'utvuse t'utvus[t t'utvus[se, t'utvus[te t'utvus/i_&_t'utvuse[id s>

кусып возён, кусып, тодматскон

kauaaegne tutvus кемалась кусып возён

lähedane tutvus матысь кусып возён

tutvusi looma v sobitama кусып тупатыны

soetab endale kasulikke tutvusi аслыз кулэ луись кусыпъёсты тупатэ

hommikul teeme tutvust linnaga чукна карен тодматскон ортчытом

tänu tutvus[t]ele sain öömaja кусыпъёсылы луыса көлон инты шедьтй

tutvustama <tutvusta[ma tutvusta[da tutvusta[b tutvusta[tud v> (tuttavaks

tege ma) тодматыны; (esitlema) тодматыны; (millegi tundmatu kohta teavet andma) тодматыны

tahan teid omavahel tutvustada тйледыз ваче тодматэме потэ

turistidele tutvustati linna туристьёсты карен тодматйзы

festivali tutvustav voldik фестивален тодматйсь лыдзет

tuul <t'uul tuule t'uul[t t'uul[de, tuul[te t'uul[i s> төл

viieballine tuul вить балльем төл

kerge tuul капчи төл

nõrk tuul ляб төл

kõva v tugev v vali tuul кужмо төл

lõikav v vinge tuul вандйсь төл

mis tuuled sind siia on toonud? PILTL кыче я. мар төльёс тонэ татчы вайизы?

Liitsõnad

tuule+

tuuleema FOLKL төланай

tuuleenergia FÜÜS төл дыкужым

tuulehoog төл пельтэм я. тулкым

tuulepea төл йыр

tuuline <tuuline tuulise tuulis[t -, tuulis[te tuulise[id adj> төло

tuuline ilm төло куазь

siin on tuuline татын төло

tuvi <tuvi tuvi tuvi -, tuvi[de tuvi[sid s> ZOOL (Columba) дыдык, гөгөрсин

kaelustuvi (meigas Columba palumbus) гуук я. бадзым дыдык

kaljutuvi ZOOL (Columba livia) **дыдык**
kirjatuvi **гожтэт нулльсь дыдык**
turteltuvi ZOOL (Streptopelia turtur) **кыр дыдык**
õõnetuvi ZOOL (*melekas Columba oenas*) **гуук я. гууккетйсь я. тэль дыдык**
põõningul kudrutavad tuvid **липет улын дыдыкъёс гурлало**

Liitsõnad

tuvi+

tuvikarva **дыдык буёло**
tuvikasvatus **дыдык будэтон**
tuvimuna **дыдык пуз**
tuviparv **дыдык уллэ**
tuvisõnnik **дыдык сйть я. кыед**

tõde <tõde t'õe tõde -, tõde[de tõde[sid s]>

1. (*see, mis vastab tegelikkusele, on tõsi*) **зэмлык**

alasti v ilustamata tõde **чеберьямтэ зэмлык**

tõde on valus kuulda **зэмлыкез кылыны секыт**

2. (*mõte, väide, vaade, mis inimkonna teadmiste põhjal vastab tegelikkusele ja faktidele, üldlevinud arusaam*) **зэмлык; (veendumus[ed] v arusaam[ad], mille järele keegi joondub) оскет, зэмлык**

vana ja kulunud tõde **вужмем зэмлык**

elutõde **улон зэмлык**

see on paljukorratud tõde **со уно пол верам зэмлык**

Liitsõnad

tõe+

tõearmastus **зэмлыкез яратон**

tõeigatsus, tõejanu **зэмлыкез тодэм потон**

tõeotsija **зэмлыкез утчась**

tõerääkimine **зэмлыкез веран**

tõdema <tõde[ma tõde[da tõde[b tõde[tud v> (*tõeks v tõsiasjaks tunnistama,*

tõena kogema) **зэматыны, санланы**

tõdes oma lüüasaamist **келямзэ санлаз**

olen mitu korda pidanud tõdema, et tema peale ei saa kindel olla **кõня пол**

зэматоно луи, солы оскиськыны уг лу шуыса

tõeline <t'õeline t'õelise t'õelis[t t'õelis[se, t'õelis[te t'õelis/i_&_t'õelise[id adj>

1. (*tegelikkusesse kuuluv, tegelik, reaalne, päris*) **зэмос**

tõeline elu **зэмос улон**

tõelised ja väljamõeldud sündmused **зэмос но малпам ужъёс**

2. (*ehtne, päris, õige*) **зэмос**

tõeline põhjus **зэмос муг**

tõeline huvi **зэмос тунсыкъяськон**

kuidas ta tõeline nimi on? **кызыы солэн зэмос нимыз?**

3. (*just selline, nagu peab olema*) **зэмос; (väga hea, suurepärane, täiuslik)**

зэмос

tõeline sõber **зэмос эш**

tõeline armastus **зэмос яратон**

tõeliselt <t'õeliselt adv>

1. (*tegelikult, päriselt, realselt*) **зэмзэ**

tõeliselt juhtus kõik teisiti **зэмзэ ке, ваньмыз мукет сямен вал**

sa pead teadma, mida sa tõeliselt tahad **тон тодыны кулэ, мар тынад зэмзэ но каремед потэ**

2. (*täiel määral, rõhutavalt, tugevdavalt*) **зэмос**
tõeliselt põnev film **зэмос усто фильм**

tõend <tõend tõendi tõendi[t -, tõendi[te tõende[id s>

1. (*tõestusvahend*) **тукон**

otsene tõend **шонер тукон**

asitõend **арбери тукон**

süüdistus põhineb v rajaneb tõenditel **янгышкаронъёс пото туконъёс вылысь**

2. (*tõendav dokument*) **тукон кагаз, тукон**

arstitõend, arsti antud tõend **эмъяс тукон кагаз**

elukohatõend **улон инты сярысь тукон кагаз**

töökohast saadud tõend **ужысь басътэм тукон кагаз**

tõestama <tõesta[ma tõesta[da tõesta[b tõesta[tud v>

1. (*väite tõesust kindlaks tegema, midagi põhjendama*) **зэматыны**
geoloogiliste kihtide vanust tõestama **GEOL геологи сйослэсь арлыдзэс зэматыны**

tõestage, et teil on õigus! **зэमतэ, тй шонер малпаськоды шуыса!**

2. (*õigeks, ehtsaks kinnitama*) **юнматыны**

allkirja tõestama **кинюртэмен юнматыны**

3. (*kedagi oma võimekuses veenma, oma suutlikkust näitama*) **зэматыны,**
возьматыны

ta on oma tegudega tõestanud, mis mees ta on **ужъёсыныз аслэсьтыз кыче луэмзэ зэматыз**

tõesti <tõesti adv>

1. (*tõepoolest, tõega*) **зэм, зэмзэ, зэмос**

mul on tõesti hea meel **мон зэм но шумпотйсько**

tõesti väärt nõu **зэмос дуно кенеш**

ma tõesti ei tea, kes seda tegi **мон зэмзэ но уг тодйськы, кин озыы кариз**

2. (*tõeliselt, tegelikult, päriselt*) **зэм**

laps usub, et päkapikud on tõesti olemas **пинал оске, гномъёс зэм но вань шуыса**

tõlge <tõlge tõlke tõlge[t -, tõlge[te tõlke[id s> **берыктэм**

reaalne tõlge, sõnasõnaline tõlge **кылэн-кылэн берыктэм**

vaba tõlge **эрико берыктэм**

tõlge inglise keelest vene keelde **англи кылысь зуч кылэ берыктэм**

tunnen tema teoseid tõlgete kaudu **солэсь гожъямъёссэ берыктэмъёс пыр тодйсько**

Liitsõnad

tõlke+

tõlkebüroo **берыктон бюро**

tõlkekatkend **берыктэмысь оглюкет**

tõlkekeel **берыктэмлэн кылыз**

tõlkekirjandus **берыктэм литература**

tõlketöö **берыктон уж**

tõlkeviga **берыктон янгыш**

tõlk <t'õlk tõlgi t'õlki t'õlki, t'õlki[de t'õlki[sid_&_t'õlk/e s> ([suuliselt] tõlkija)

берыктійсь

kohtutõlk суд берыктійсь

saksa keele tõlk немец кылысь берыктійсь

jutuajamine toimus tõlgi vahendusel вераськон берыктійсь юрттэмья ортчиз

ajasin kõik asjad joonde tõlgi abiga вань ужъёсты берыктійсьлэн

юрттэменыз радъяй

saime ilma tõlgita läbi v hakkama берыктійсьтэк быгатймы

tõlkija <t'õlkija t'õlkija t'õlkija[t -, t'õlkija[te t'õlkija[id s> (tõlgib hrl kirjalikult)

берыктійсь

luuletõlkija кылбур берыктійсь

soome kirjanduse tõlkijad финн литератураез берыктійсьёс

tõlkima <t'õlki[ma t'õlki[da tõlgi[b tõlgi[tud v> берыктыны; толмацяны ВУЖМ.

sõna-sõnalt tõlkima кылэн-кылэн берыктыны

tõlgib luulet saksa keelest vene keelde кылбуръёсты немец кылысь зуч кылэ

берыктэ

kuidas seda sõna tõlkida? кызъы та кылэз берыктоно?

tõmbama <t'õmba[ma tõmma[ta t'õmba[b tõmma[tud v>

1. кыскыны (*kuskilt välja, esile võtma v kiskuma*) кыскыны; (*millegi küljest rebima, käristama*) кесъыны, ниыны; (*katki rebima*) кесъыны :

kumbki tõmbas köit enda poole котькудйз гозыез ас палаз кыскиз

tõmba kardinad ette! возъетъёсты я. штораосты кыскы

tõmmake paat kaldale! пыжез ярдуре кыскелэ!

tõmbas mul mütsi peast йырысьтым изъыме кыскиз

2. (*rütmiliselt tõmmates midagi tegema*) кыскыны

tõmba lõõtsa, pillimees! кыскы аргандэ, арганчи!

järv on nootadega tühjaks tõmmatud ты сетьёсын буш луытозяз кыскамын

3. (*laiali laotama, sirgu v pingule venitama*) кыскыны, золтыны :

lõuendit raami peale tõmbama рама вылэ басма золтыны

üle hoovi oli tõmmatud pesunöör азбар вамен дйсь куасьтон гозы кыскемын

вал

pakane tõmbas järvele jää PILTL кезыт тыэз йённ кыскытйз

4. (*[käega] mingit pinda mööda libistama*); (*puhastavat, korrastavat vms liigutust tegema*) :

tõmbas käega üle juuste йырсиез маялтйз

tõmbame sirgjoone punktide A ja B vahele А но В точкаосты шонер гожен

герзалома

5. (*virutama, lööma*) шуккыны, мыжгыны

tõmban sulle vastu vahtimist! синмад мыжго тани!

6. (*ülespoomise kohta*) ошыны

röövel tõmmati oksa йыртэмасез ваё борды ошизы

7. (*selga, kätte, jalga, pähe panema*) дйсяны, кутчаны; (*seljast, käest, jalast, peast võtma*) кылыны, куштыны

tõmbas kindad kätte кияз пöзъы пöзъяз

tõmba mul kummikud jalast! пыдысьтым сапегме кыскы!

8. (*märgib asendi v olukorra muutmist, olukorra, seisundi muutumist*)

кыскыны

end kõverasse v kööku v kössi v kägarasse v konksu tõmbama шымырскыны

tõmba end sirgu шонерскы!

tõmbas pea õlgade vahele **йырзэ пельпумъёсыз вискы кыскиз**
koer tõmbas saba jalge vahele **пуны быжзэ пыдъёсыз вискы шымыртйз**
9. (sissehingamise kohta) кыскыны, шокчыны :
tõmbasin kopsudesse niisket mereõhku **тыюсам мускыт зарезь омырез шокчи**
haige tõmbas sügavalt hinge **висись мурт мур шокчиз**
mina ei tõmba **мон уг кыскиськы**
10. (endasse imema) пычатыны; (enda kaudu ära juhtima) кыскыны
lõuend tõmbas värvi endasse **басма буёлэз пычатйз**
kraav tõmbab põldudelt liigvee ära **канава бусыосысь мултэс вуэз кыске**
ahi tõmbab halvasti **гур урод кыске**
11. (tõmbetuule, tuuletõmbuse kohta) пельтыны, шуккыны
pane üks kinni, tuul tõmbab **өсэз ворса, төл пельтэ**
siin tõmbab **татын төл шукке**
12. (enda poole liikuma panema) кыскыны; (mingisse kooslusse, tegevusse kaasa haarama, [üile] meelitama, tähelepanu, huvi äratama) кыскыны :
magnet tõmbab rauda [külge] **магнит кортэз кыске**
poissi tõmbab tehnika **пияшез техника бордаз кыске**
mind tõmmati vestlusse **монэ вераськонэ кыскизы**
sellise käitumisega tõmbad sa teiste viha enda peale **ассэ озьы воземеныз муртъёслэсь вожпотонзэс вылаз кыске**
13. (Internetist oma arvutisse võtma) кыскыны
14. (valmimisprotsessi lõpuni seisma, hauduma) париськыны
kohv on juba tõmmanud **кофе париськиз ини**
panime saunavihad kuuma vette tõmbama **мунчо венникъёсыз пось вуэ париськыны котймы**
15. (ohtralt alkoholi jooma) трос вина юыны; (hoogsalt liikuma hakkama, põrutama, kihutama) шонтыны :
nädal otsa tõmbasin tööd teha **быдэс арня сюлмо ужай**
tõmbab magada **шуккем кадь изе**
viis päeva tõmbas järjest [juua] **вить нунал чөже вина юиз**
tõmbame Ameerikasse! **шонтйм Америкае!**
tõmba uttu v lesta v minema! **кошкы!**
tõmbab naistega **кышноос дортй бызьылэ**
16. (naist röövima, vägisi endale kaasaks viima) лушканы
mõrsljat tõmbama **выль кенэз лушканы**
17. KÕNEK (varastama) лушканы; (petma, tüssama, alt tõmbama) алданы, пöяны
bussis tõmmati mul rahakott ära **автобусын коньдон пуйыме лушказы**
sain saja krooniga tõmmata **монэ сю кроналы пöязы**
teda juba alt ei tõmba **сое уд пöя ни**
18. KÕNEK (pilkama, nõökima) исаны
üksteist tõmmati ja nokiti **ог-огзэс исазы но коказы**

tõrjuma <t'õrju[ma t'õrju[da tõrju[b tõrju[tud v>

1. (eemale, kaugemale, kõrvale, tagasi, ära ajama, peletama) улляны, палэнтныны
tõrjub kepiga tigidat koera **лек пуныез бодыен улля**
tүdruk tõrjus juuksesalgu silmilt **нылаш син вылысьтыз йырсиэ палэнтйз**
tõrjusin kurvad mõtted eemale v kõrvale **йырысьтым жож малпанъёсты улляй**
väravavaht tõrjus kõik pallid **капкаез утись вань голъёсты кабиз**
2. (kedagi v midagi hävitama) быдтыны

umbrohtu tõrjuma жаг турынэз быдтыны

hiiri tõrjuma шыръёсты быдтыны

3. (*mitte nõustuma, vastu olema, ära ütleva, tagasi lükkama v ajama*)

палэнтыны

minister tõrjub süüdistusi министр янгыш каремъёсты палэнтэ

võta raha endale, ära tõrju vastu! басьты коньдонэз, эн палэнты!

4. (*kellesegi halvustavalt suhtuma, kedagi vältima*) палэнтыны

tõrjutud lapsel on madal enesehinnang палэнтэм пиналлэн ассэ дуньямез

улуйн луэ

tõsi <tõsi t'õe t'õ[tt t'õ[tte, tõ[te tõsi s>

1. **зэмлык, зэм**

purutõsi, sulatõsi, surmtõsi зэмос зэмлык

tahan teada tõtt зэмлыкез тодэме потэ

kas ta räägib tõtt või valetab? со зэмзэ вера-а яке пöяське-а?

neis sõnades peitub omajagu tõtt та кыльёс сьöрын зэмлыкез вань

tõtt öelda, see ei puutu minusse зэмзэ вераса, мынам отын уже öвöл

2. (*tõesti, tõepoolest*) зэм

mis tõsi, see tõsi мар зэм, соиз зэм

kas ta tõega tuleb? со зэм но лыктэ-а?

Liitsõnad

tõsi+

tõsieestlane зэмос эстон

tõsielu зэмос улон

tõsiteadlane зэмос тодосчи

tõsiteaduslik зэмос тодос

tõsiselt <tõsiselt adv>

1. (*tõsisena, mitte naljatamisi, mitte muretult, täie tähelepanuga*) зэм, чын, умой-умой, йөн-йөн; (*tegevuse kohta: korralikult, hoolega, põhjalikult*) рос-прос

räägid sa tõsiselt või teed nalja? тон зэм вераськод яке серекъяськод-а?

mina sinu tujusid tõsiselt ei võta мон вераськемъёсылды уг оскиськы

valmistun tõsiselt eksamiteks экзаменьёслы рос-прос дасяськисько

2. (*tegelikult, päriselt, tõeliselt*) зэмзэ

tõsiselt on asi hoopis teisiti зэмзэ ке, со чылкак мукет сямен

3. (*raskesti, ohtlikult*) секыт

ta on tõsiselt haige со секыт висе

4. (*sügavalt, väga*) туж, мур

tõsiselt jumalakartlik v usklik inimene мур оскись адями

olen tema pärast tõsiselt mures со понна туж сьолмаськисько

olin tõsiselt tige туж воже потэмын вал

tõstma <t'õst[ma t'õst[a tõsta[b tõste[tud, t'õst[is t'õst[ke v>

1. (*üles, ülespoole, kõrgemale panema v liigutama*) жутыны; (*vedelikku, puistainet*) жутыны, кисьтыны; (*puistainet*) кисьтыны; (*ühelt kohalt teisele samale kõrgusele v madalamale panema*) жутыны; (*maha, ära võtma*)

басьтыны

suurt kivi maast tõstma музысь бадзым изээ жутыны

tõsta potist vett vähemaks пуртыысь вузэ жутыса кулэсты

tõstis koti selga v turjale мешокез тыбыраз жутйз

tõsta mantlikrae üles пальто сöзулдэ жут

tõsta pott tulelt [ära] **пуртыез тыл вылысь жут я. басьты**
 perenaine tõstab suppi taldrikuisse **кышномурт шыдэз тэркыосы жутка**
 olen nii väsinud, et vaevalt jõuan jalga jala ette tõsta PILTL **сокем жади,**
мырдэм пыдьёсме жуткасько
 vaata, et sa naba paigast [ära] ei tõsta! PILTL **чакласькы, гогыдэ эн вырзыты!**
 kes vastust teab, tõstku käsi [püsti] **кин тодэ, кидэс жутэ**
 pilk on tõstetud taevasse **синьёс инбаме жутэмын**
 armastab liiga tihti klaasi tõsta PILTL **чарка жутканы яратэ**
2. (taseme, nivoo, pinna vms kohta: kõrgemale viima, suurendama, lisama)
жutyны; (kõrgemale positsioonile viima) жutyны
 veetaset tõsteti 30 cm võrra **вуэз 30 сантиметрлы жутйзы**
 vererõhku tõstma **вирзйбетэз жutyны**
 palka tõstma **уждунэз жutyны**
 vanad traditsioonid tõsteti taas au sisse v ausse **вашкала йылольёсты нош ик**
вылэ жутйзы
 külluslik eine tõstis meeleolu **зеч сиён мылкыдэз жутйз**
3. (hääle kohta: kõvendama, tugevdama [hrl ägestudes]) жutyны
 pidin häält tõstma, et kuuldav olla **куараме жутй, кылымон мед луоз шуыса**
4. (midagi alustama, tegema hakkama) жutyны, поттыны
 laps tõstis kisa **пинал черекьян поттйз**
 väljas tõstab tuult **кырын төл потйз**
 kavatsen selle küsimuse üles tõsta **та юанэз жutyны турттйсько**

tõttu <t'õttu postp [gen]> (*osutab põhjusele, kelle-mille pärast*) **сэрен, йырин**
 häbi tõttu **возьдаськемен сэрен**
 aja puudumise tõttu **дыр тырмымтээн сэрен**
 udu tõttu **бусэн йырин**
 vajaduse tõttu **кулэлыкэн сэрен**
 väsimuse tõttu **жадемен сэрен**
 haiguse tõttu koolist puuduma **висёнэн сэрен школаез кельтыны**
 sinu süü tõttu jäime hiljaks **тонэн сэрен бере кылимы**
 kauplus on remondi tõttu suletud **тупатон ужъёсын сэрен вузанни ворсамын**

tõus <t'õus tõusu t'õusu t'õusu, t'õusu[de t'õusu[sid_&_t'õus/e s]>
1. (ülespoole, kõrgemale tõusmine) тубон, жутскон; (mäkke) тубон;
(taevakeha ilmumine silmapiirile) жужан; (suurenemine, kasvamine) будон;
 PILTL *(edenemine, edasimine)* **жутскон**
 mäkketõus **гурезе тубон**
 meeleolutõus, meeleolu tõus **мылкыд жутскон**
 tõus Everestile **Эверестэ тубон**
 veetaseme tõus jões **шурын вулэн жутскемез**
 päikese tõus ja loojang **шундылэн жужамез но пуксемез**
 tõus varvastele SPORT **пыдчиныь йылэ султон**
 õhurõhu tõus **омыр зйбетлэн жутскемез**
 hindade tõus **дуньёслэн будэмзы**
2. GEOGR (veetaseme perioodiline tõusmine) вуйылон
 tõus ja mõõn **вуйылон но вусинон**
3. (tõusev koht) тубон
 teetõus **сюреслэн тубемез**
 suusarajal on palju tõuse ja langusi **куасэн бызьылон сюресын тубоньёсыз**
но васьконьёсыз трос

Liitsõnad

tõusu+

tõusuaeg (1) (*meretõusu kohta*) **зарезыысь вуйылонлэн дырыз**; (2) (*hoogsa arenemise, edenemise periood*) **жүтскон вакыт**
tõusuenergia HÜDR **вуйылонлэн дыжужымеэ**
tõusujoon **будон я. тубон я. жүтскон гож**
tõusuvesi **вуйылон ву**
tõusuvool **вуйылон өр**

tõusma <t'õus[ma t'õus[ta t'õuse[b t'õus[tud, t'õus[is t'õus[ke v>

1. (*ülespoole, kõrgemale liikuma*) **жүтскыны, тубыны, султыны**; (*õhku, lendu*) **жүтскыны**; (*kiiresti, sööstes*) **жүтскыны**; (*veepinnale*) **жүтскыны**
mööda treppi pööningule **тубат кузя сиге тубыны**

mäkke v mäele **тõusma гурезе тубыны**

alpinistid tõusid Elbrusele **альпинистъёс Эльбрусэ тубизы**

lind tõusis lendu v õhku **тылобурдо жүтскиз**

lennuk tõuseb maast lahti **аслобет музъем вылысь жүтске**

allveelaev tõuseb pinnale **ву ул вулэйкы ву вылэ жүтске**

paat tõuseb ja vajub lainetel **пыж тулкымъёсья жүтске но лэзисъке**

jõelt tõuseb udu **шур вылысь бус жүтске**

päike tõusis täna kell üheksa **шунды туннэ укмыс часын жүжаз**

tõusis toolilt [püsti v üles] **пуконьсь жүтскиз я. султйз**

oleme alles lauast v söömast tõusnud **али гинэ жок съёрысь султймы**

kohus tuleb, palun püsti tõusta **суд мынэ, султыны курисъко**

tõuse [üles], kõik on juba üleval! **султы, ваньмыз султэмын ини!**

tõuseb enne kukke ja koitu **атасъёслэсь но шундылэсь вазь султэ**

viin tõusis pähe v latva {*kellele*} **PIITL аракы йыре тубиз**

2. (*kõrgemaks muutuma, kõrgenema*) **жүтскыны**

piim tõusis keema **йёл быректыса жүтскиз**

õhutemperatuur on tõusnud üle nulli **омыр температура нульлэсь вылиё жүтскиз**

3. (*tärkama*) **уданы**; (*kasvama*) **будыны**

sel aastal seeme ei tõusnud [üles] **туэ тысь өз уда**

kännust tõusevad võrsed **лйялысь удъёс будо**

4. (*kõrguma, kõrgusse kerkima, oma ümbrusest kõrgemale ulatuma*) **жужыт адскыны**

taamal tõuseb mets **кыдёкын нюлэс жужыт адске**

5. (*määralt, ulatuselt, astmelt, näitajatelt jne suurenema, kasvama, kiirenema*) **будыны, жүтскыны**

pension tõuseb **пенси будэ**

hinnad tõusevad **дунъёс будо**

6. (*tekkima, sündima, kerkima*) **жүтскыны**; (*nähtavaks saama*) **потыны**;

(*kuuldavaks saama, kostma hakkama*) **жүтскыны**; (*välja kujunema, silma paistma hakkama*) **потыны**

südalinna tõuseb uus hotell **карлэн шораз выль хотель жүтске**

pimedusest tõusis esile mehe kuju **пеймытысь азыпала пиосмурт мугор потйз**

saalis tõusis lärm **залын куашетон жүтскиз**

klimp v klomp v tükk tõusis kurku **нъылонэ лёг тубиз**

meelde tõusid vanaema sõnad **тодэ лыктйзы песянайлэн кыльёсыз**

on tõusnud kerge tuul **капчи төл потйз**

7. (*teatud positsiooni saavutama, edenema*) **жүтскыны**

tal on kange soov direktoriks tõusta солэн туж зол мылкыдыз вань

директорозь жутскыны

8. (*võitlusse astuma, vastu hakkama, üles tõusma*) жутскыны, султыны
kogu klass tõusis õpetaja kaitseks быдэс класс дышетйсь пала дурбасьтыса
жутскиз

tädi <tädi tädi tädi -, tädi[de tädi[sid s>

1. (*ema v isa õde*) апай, чужапай

2. LASTEK, NLJ, HLV (*[vanem] naine*) апай

tuttav tädi тодмо апай

naabritädi бускель апай

Liitsõnad

tädi+

tädimees апайлэн картэз я. кырси

tädipoeg апайлэн пиез

tähelepanelik <+panel'ik paneliku panel'ikku panel'ikku,

panelik/e_&_panel'ikku[de panel'ikk/e_&_panel'ikku[sid adj> сак; (*kellegi suhtes hooliv, viisakas*) сак

tähelepanelik õpilane сак дышетскись

koer muutus tähelepanelikuks пуны сак кариськиз

tähelepanelikult <+panelikult adv> сак

tähelepanelikult kuulama сак кылзыны

tähelepanu <+panu panu panu -, panu[de panu[sid s> саклык, анлан, айкай,

адзо, лыдэ басьтон

tähelepanu {*kellele-millele*} juhtima v suunama саклыкез валтыны

tahab vaatajate tähelepanu võita учкисьёслэсь саклыкэс палаз берыктэмез
потэ

ta pöörab välimusele palju tähelepanu вылтусызлы трос саклык висья

küsis tähelepanuga mu tervise kohta анласа тазалыке сярысь юаз

Liitsõnad

tähele+panu+

tähelepanuäratav саклыкез кыскись

tähendus <tähendus tähenduse tähendus[t tähendus[se, tähendus[te tähendus/i s>

1. (*sisu, mõte*) пуштрос; (*[taga]mõte*) малпан

alg tähendus нырысетй пуштрос

sõna tähendus KEEL кыллэн пуштросэз

sel sõnal on mitu tähendust KEEL та кыллэн кӧня ке пуштросэз

2. (*millegi olulisus, tähtsus*) кулэлык

muutuste tähendus ühiskonnale воштйськӧнъёслэн мер понна кулэлыкез

3. (*märkus*) саклык висьян, малпан

kriitika tähendused uue romaani kohta критикалэн выль роман пумысен

саклык висьянъёсыз

Liitsõnad

tähendus+

tähendusmaht саклыклэн быдзалаез

tähendusmuutus пуштрослэн воштйськемез

tähestik <tähest'ik tähestiku tähest'ikku tähest'ikku, tähestik/e_&_tähest'ikku[de tähest'ikk/e_&_tähest'ikku[sid s> (*alfabeet*) **ГОЖПУСЛЫК, алфавит**
araabia tähestik **араб ГОЖПУСЛЫК**
heebrea tähestik **иврит ГОЖПУСЛЫК**
ladina tähestik **латин ГОЖПУСЛЫК**
vene tähestik **зуч ГОЖПУСЛЫК**

Liitsõnad

tähestik+

tähestikjärjestus **ГОЖПУСЛЫКЪЯ РАД**

tähestikkataloog **ГОЖПУСЛЫК КАТАЛОГ**

tähistama <tähista[ma tähista[da tähista[b tähista[tud v>

1. (*tähistega varustama, märgistama, tähise abil esitama, kujutama*) **ПУСЙЫНЫ**
tähistasime suusaraja lipukestega **КУАСЭН ВЕТЛОН СЮРЕСЭЗ ФЛАГЪЭСЫН**
ПУСЙИМЫ

kaardil on tähistatud kõik sadamad **МУТУСЫН ВАНЬ ОЗЫНЪЭС ПУСЪЕМЫН**

2. (*millegi tähiseks, märgiks olema, midagi väljendama*) **ВОЗЪМАТЫНЫ;**
(*millelegi viitama, osutama*) **ВОЗЪМАТЫНЫ :**

tulbad tähistavad riigipiiri **ЮБООС КУНГОЖЕЗ ВОЗЪМАТО**

Cl tähistab kloori **Cl хлорез ВОЗЪМАТЭ**

1918. aasta tähistab uue aja algust Eesti ajaloos 1918-тй ар Эстонилен
АССЮРЕСАЗ ВЬЛЬ ВАКЫТЛЭСЬ КУТСКЕМЗЭ ВОЗЪМАТЭ

3. (*mingit sündmust [pidulikult, üritusega] meeles pidama, pühitsema*)

ПУСЙЫНЫ

koor tähistas oma aastapäeva kontserdiga **ХОР АСЛЭСЬТЫЗ КЫЛДОН НУНАЛЗЭ**
КОНЦЕРТЭН ПУСЙИЗ

täht <t'äht tähe t'ähte t'ähte, t'ähte[de t'ähte[sid_&_t'äht/i s>

1. (*taevakeha*) **КИЗИЛИ**

heledad tähed **ЮГЫТЭСЬ КИЗИЛИОС**

langev täht **УСИСЬ КИЗИЛИ**

õnnetäht PILTL **ШУД ВАЙИСЬ КИЗИЛИ**

2. PILTL (*staar*) **КИЗИЛИ**

balletitäht **БАЛЕТ КИЗИЛИ**

3. (*kujund*) **КИЗИЛИ**

valge täht hobuse otsmikul **ВЫЛЛЭН КЫМЕСАЗ ТӨДЪЫ КИЗИЛИ**

lill avas oma tulipunased tähed **СЯСЬКА АСЛЭСЬТЫЗ ТЫЛ-ГОРД КИЗИЛИОССЭ**
УСЬТЙЗ

4. (*kirjätäht, trükitäht*) **ГОЖПУС;** (*hääliku kohta*) **КУАРА**

suurtäht **БАДЪЫМ ГОЖПУС**

lapsel on tähed juba selged v käes **ПИНАЛ ГОЖПУСЪЕСТЫ ТОДЭ НИ**

5. (*tõend vms*) **КАГАЗ**

arstitäht **ЭМЪЯСЪЛЭН РЕЦЕПТЭЗ**

tähel seisab paki omaniku nimi **КАГАЗ ВЫЛЫН БИНЕТЛЭН КУЗЪЕЗЛЭН НИМЫЗ**
ГОЖТЭМЫН

6. (*[tunnus]märk, märguanne*) **ПУС**

tunnustäht **ТОДМЕТПУС**

kinkis mulle sõpruse täheks oma kuue **ЭШЪЯСЪКОНМЕС ЮНМАТЫСА, ПИДЖАКСЭ**
МЫНЫМ КУЗЪМАЗ

Liitsõnad

tähe+

täheatlas ASTR **КИЗИЛИ АТЛАС**

tähepilv ASTR **КИЗИЛИ ПИЛЕМ**

tähesära **КИЗИЛИ ПИШТЭМ**

täht+

tähtkood **ГОЖПУС КОД**

tähtis <t'ähtis t'ähtsa t'ähtsa[t -, t'ähtsa[te t'ähtsa[id *adj*>

1. (*oluline*) **КУЛЭЛЫКО, КУЛЭ ЛУИСЬ**

esmatähtis **НЫРЫСЬ КУЛЭЛЫКО**

vähetähtis **ӨЖЫТ КУЛЭЛЫКО**

tähtis kaubatee **КУЛЭЛЫКО ВУЗ СЮРЕС**

väga tähtis asi **ТУЖ КУЛЭЛЫКО УЖ**

2. (*kõrge positsiooniga, mõjuvõimas*) **ЙОНО, ЙОНЛЫКО; (uhke, upsakas)**

ЙОНЬЯСЬКИСЬ

väga tähtis isik **ТУЖ ЙОНО АДЯМИ**

tähtsate vanemate laps **ЙОНО АНАЙ-АТАЙЛЭН ПИНАЛЗЫ**

peab end tähtsaks **АСЛЫЗ ЙОНО ПОТЭ**

tähtsus <t'ähtsus t'ähtsuse t'ähtsus[t t'ähtsus[se, t'ähtsus[te

t'ähtsus/i_&_t'ähtsuse[id *s*> (*olulisus, mõjukus*) **КУЛЭЛЫК; (uhkus, upsakus)**

ЙОНЛЫК, ЙОНЬЯСЬКОН

teooria tähtsus **ТЕОРИЛЭН КУЛЭЛЫКЕЗ**

sel pole tähtsust **ТАЛЭН КУЛЭЛЫКЕЗ ÖВÖЛ**

minia on tähtsust täis läinud **КЕН ЙОНЬЯСЬКИСЬ ЛУИЗ**

täi <t'ai t'ai t'ai[d -, t'ai[de t'ai[sid *s*>

1. (*parasiitputukas*) **ТЭЙ**

peatäi ZOO (Pediculus humanus capitis) **ЙЫРСИ ТЭЙ**

riidetäi ZOO (Pediculus humanus vestimenti) **ДЙСЬКУТ ТЭЙ**

hobused läksid täisid täis **ВАЛЬЁС ТЭЙЗИЗЫ**

2. HLV (*sõimusõna inimese kohta*) **ТЭЙ**

täielik <täiel'ik täieliku täiel'ikku täiel'ikku, täielik/e_&_täiel'ikku[de

täiel'ikk/e_&_täiel'ikku[sid *adj*>

1. (*täies ulatuses v täiel määral ilmnev*) **ЗЭМОС**

täielik päikesevarjutus **ЗЭМОС Я. БЫДЭСАК ШУНДЫЧОКТАСЬКОН**

täielik vaikus **ЗЭМОС ШЫПЫТЛЫК**

täielik üksindus **ЗЭМОС ОГЕНЛЫК**

veel maikuus oli täielik talv **КУАРТОЛЭЗЕ НО ЗЭМОС ТОЛ ВАЛ НА**

2. (*kõiki osi sisaldav*) **ТЫРБЫДЭС, БЫДЭС**

täielik komplekt tööriistu **УЖАН АРБЕРИОСЫН ТЫРБЫДЭС КОМПЛЕКТ**

täielik nimi **БЫДЭС НИМ**

teoste täielik kogu **ГОЖТОСЬЁСЫН ТЫРБЫДЭС ЛЮКАМ**

täiendama <täienda[ma täienda[da täienda[b täienda[tud *v*> (*vajalikk*,

puuduvat, parendavat lisama) **БУДЭТЫНЫ, ВАТСАНЫ, ЙЫЛЭТЫНЫ, УЗЫРМЫТЫНЫ,**

ТУПАТЫНЫ; (juurdeõppimise kohta) БУДЭТЫНЫ

artiklit uute andmetega täiendama **СТАТЬЯЕ ВЫЛЬ СЭТЭТЬЁС БУДЭТЫНЫ**

lepingut täiendama **ОГКЫЛЭЗ ТУПАТЫНЫ**

oma teadmisi täiendama **АС ТОДОН-ВАЛАНЬЁСТЭ БУДЭТЫНЫ**

kübar täiendab kostüümi **ШЛЯПА КОСТЮМЕЗ УЗЫРМЫТЭ**

nad täiendavad toredasti teineteist **СООС ОГ-ОГЗЭС УМОЙ БУДЭТО**

tahan su mõtet paari lausega täiendada **МАЛПАНДЭ ОДЙГ-КЫК ВЕРАНЭН БУДЭТЭМЕ**

ПОТЭ

teine, täiendatud ja parandatud trükk кыкетйез, будэтэм но тупатэм поттэт

täiendus <täiendus täienduse täiendus[t täiendus[se, täiendus[te täiendus/i s>

будэтон, ватсан

ütles täienduseks paar sõna будэтон понна одйг-кык кыл вераз

seadus ja selle täiendused кат но солэн ватсанъёсыз

Liitsõnad

täiendus+

täiendusinstituut тодон-валанэз будэтонъя институт

täiendusköide ватсаса поттэм том

täiesti <täiesti adv> (täielikult) чылкак, быдэсак

seadsin maja täiesti korda коркаез быдэсак утялти

ta on täiesti rahunenud со чылкак буйгатскемын

olen täiesti üksi чылкак огнам

täiesti söödav toit сиёно кадь сиён

täiesti minu mõte! чылкак мынам малпанэ!

see on täiesti tõsi со чылкак зэм

täis¹ <t'äis adj, adv>

1. (millegagi täidetud v täidetuks, midagi rohkesti sisaldav[aks]) пачылэс, тыр

täis klaas тыр стакан

paat on kala täis пыж чорыген пачылэс

raamatuid täis topitud v tuubitud riil книгаосын тырмытэм жажы

ajage auk täis! гопез пачылэс тырмытэ!

sõin kõhu täis коттыр сиськи

2. (väljendab teat piirini, normini, suuruseni jõudmist, osutab küllastuse saabumisele) :

ta sai kümme täis со дассэ тырмытйз

jõi oma janu täis сюэз юзматозь юиз

3. (rahvapärastes ütlustes: purju, purjus) :

jõi end täis со кудзытозяз юиз

täis² <t'äis täie t'ai[t t'ai[de, täi[te t'äis[i adj, s>

1. adj (kogu, terve, täielik, väljendab millegi suurt intensiivsust, hoogsust)

быдэс, вань; (õige, päris, tõeline) зэмос

sirutas end täies pikkuses välja быдэс мугорыныз кыстйськиз

klass tuli kokku täies koosseisus быдэс класс люкаськиз

karjub täiest kõrist ньылон тросаз кесяське

töötas täiest jõust v täie jõuga вань кужмыныз ужаз

2. s (midagi täitev, kuhugi mahtuv kogus) тыр

klaasitäis стакан тыр

tõi kaevust kaks täit vett куйыысь кык ведра тыр ву вайиз

3. s (väljendab millegi täisväärtuslikkust, maksimaalsust) :

toetan sind täiega мон быдэсак тон палан

päev läks täie ette нунал удалтйз

Liitsõnad

täie+

täiearuline йырсазэ

täieõiguslik полноправной

täis+

täisarv **быдэс** лыдпус
 täisedu **зэмос** азинлык
 täisnimene **бадзым** адями
 täiskiirus **вылй** жоглык
 täiskomplekt **тырбыдэс** комплект
 täiskuu **тыр** толэзь
 täislinane **быдэсак** етйн
 täisnimi **быдэс** ним
 täispurjed **тыр** төлпоос
 täisring **быдэс** котыр
 täissiid **быдэсак** буртчин
 täisteraleib → **тырбыдэс** нянь

täitma <t'äit[ma t'äit[a täida[b täide[tud, t'äit[is t'äit[ke v>

1. (*anumat, ruumi, auku vms*) **тырмытыны**; (*tihedalt*) **тырмытыны**; (*pragusid, auke*) **тырмытыны**; (*kulinaarset täidist sisse v vahele panema*) **тырмытыны** :
 peremees täitis klaasid **кузё** воргорон чаркаосты тырмытйз
 täitsin korvi õuntega **кудыез** улмоосын тырмытй
 hakkame kõhtu v ennast täitma **сисыкыны** я. **көтмес** тырыны кутском
 õuntega täidetud hani **улмуоен** тырмытэм **зазег**
 täidab oma vaba aja telekavaatamisega **аслэсьтыз** ваньмон дырзэ телевизор
учконэн тырмытэ
2. (*oma olemasoluga täis olekusse viima*) **тырмытыны**, **басьтыны**
 suur ahi täidab pool tuba **бадзым** гур жыны бөлетэз **басьтэ**
 veega täidetud lohk **вуэн** тырмытэм вугал
 rõõm täitis südame PILTL **шумпотон** сёлэмез тырмытйз
3. (*lünkadesse andmeid kirjutama*) **тырмытыны**
 täitke lüngad! **буш** интыосты тырмытэ!
 koolipoiss täidab päevikut **дышетскись** дневниксэ **гожъя**
4. (*ellu viima, teoks tegema, täide viima*) **быдэстыны**, **ортчытыны**
 lubadust täitma **сётэмкылэз** **быдэстыны**
 saarel täidetakse vanu pulmakombeid **шормучын** вашкала сюан йылольёсты
ортчыто
 poeg ei täitnud vanemate lootusi **анай-атайлэсь** **осконъёссэс** пи **өз** **быдэсты**
 peasa täidab kuulus näitleja **валтйсь** **ролез** **тодмо** актёр **шудэ**

täituma <t'äitu[ma t'äitu[da t'äitu[b t'äitu[tud v>

1. (*täis saama, täis minema*) **тырмыны** :
 auk täitus veega **гу** **вуэн** тырмиз
 täitus sada aastat ülikooli asutamisest **университет** **кылдытон** **дырысен** **сю** **ар**
тырмиз
2. (*täide minema*) **быдэсмыны**
 kõik unistused ei täitu **вань** **малпанъёс** **уг** **быдэсмо**
 täitumata soovid **быдэсмымтэ** **мылкыдъёс**

täna <täna adv> (*käesoleval päeval*) **туннэ**

täna hommikul **туннэ** **чукна**

Liitsõnad

täna+

tänaõhtune **туннэ** **жыт**

tänama <täna[ma täna[da täna[b täna[tud v> (*tänu avaldama, tänulik olema*) тау карыны
tänan kingituse eest **кузьымлы тау карисько**
jumal tänatud, oht on möödas **инмарлы тау, кышкытлык ортчиз**

tänan <tänan *interj*> тау

tänane <tänane tänase tänas[t -, tänas[te tänase[id *adj, s*>

1. *adj* **туннэ**

tänane ajaleht **туннэ газет**

tänane hommik **туннэ чукна**

tänased noored **туала я. туннэ егитьёс**

dollari tänane kurss **долларлэн туннэ курсэз**

2. *s* (*käesolev päev*) **туннэ**; (*tänapäev, nüüdisaeg*) **туннэ**

lähem tänasest puhkusele **туннэысен шутэтскыны кошкисько**

oleme tänaseks külla kutsutud **туннэлы ми куное өтемын**

homme on tänasest targem **чуказе туннэлэсь визьмогес**

möödunu ja tänase vahel on selge piir **ортчемез но туннэез вискын яркыт
гож**

tänapäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s>

(*nüüidne, praegune aeg*) **туннэ нунал**

minevik ja tänapäev **ортчемез но туннэ нунал**

tänapäeva eesti keel **туннэ нуналлэн эстон кылыз**

tänapäeval tehakse neid töid arvutiga **туннэ нуналэ со ужъёсты компьютерен
лэсьто**

tänav <tänav tänava tänavat -, tänavate tänavaid s> **ульча, урам**

külatänav **гурт урам**

kahel pool tänavat **ульчалэн кык палыз**

tänavat ületama **сюресэз выжныны**

elab Harju tänavas v tänaval **Харью ульчаын улэ**

Liitsõnad

tänav+

tänavaelu **ульча улон**

tänavapuhastus **ульча тазатон**

tänav+

tänavajalatsid **ульчаын ветлоно пыдкучтан**

tänavu <tänavu *adv*> (*käesoleval aastal*) **туэ**

see juhtus tänavu suvel **со туэ гужем луиз**

Liitsõnad

tänavu+

tänavuaastane **та ар я. туэ**

tänavukevadine **туэ тулыс**

tänavusuvine **туэ гужем**

tänu¹ <tänu *prep* [allat]> (*osutab sellele, kelle v mille tõttu miski on võimalikuks saanud*) **луыса**

tänu sinule pääsesime **тыныд луыса мозмимы**

tänu² <tänu tänu tänu -, tänu[de tänu[sid s]> тау карон
noogutas tänuks тау карыса йырзэ мыкыряз
suur tänu [teile]! туж бадзым тау тйледлы!
pole tänu väärt тау карымон өвөл

Liitsõnad

tänu+

tänuavaldus тау карон

tänukiri тау карон гожтэт

tänumeel тау карон мылкыд

tänuulik <tänu'ik tänuuliku tänu'ikku tänu'ikku, tänuulik/e_&_tänu'ikku[de
tänu'ikk/e_&_tänu'ikku[sid adj]>

1. (*tänu tundev, seda väljendav*) эгылыклы

tänuulik patsient эгылыклы пациент

tänuulik pilk эгылыклы учкем

2. (*hea, sobiv, kasutoov, rahuldust pakkuv*) зеч, эгылыклы

tänuulik kuulaja эгылыклы кылзйсь

pole tänuulikumat tööd kui põllumehe oma музъем ужлэсь зечез өвөл

täpiline <täpiline täpilise täpilis[t täpilis[se, täpilis[te täpilis/i adj]> виштыё,
точкаё

täpiline muster виштыё пужы

tedretähnidest täpiline nina сйтьпужыослэсь виштыё ныр

täpiline iminõges вот (*Lamium maculatum*) небыт пушнер

täpp <t'äpp täpi t'äppi t'äppi, t'äppi[de t'äppi[sid_&_t'äpp/e s]> вишты; (*punkt*)
точка

roostetäpp сыномемлэн виштыез

veretäpp вир вишты

lepatriinu täpid зоркибылэн виштыосыз

kärbseene punane valgete täppidega kübar куткулонгубилэн тōды

виштыосын горд шляпаез

siniste täppidega valge kleit лыз виштыё лыз дэрем

täpselt <t'äpselt adv> шонер, шонерак, точно

kell käib täpselt час шонер ветлэ

mäletan täpselt туж умой тодам кылемын

tuli täpselt kell kümme шонерак дас часэ лыктйз

buss tuli täpselt автобус дыраз лыктйз

täpsustama <täpsusta[ma täpsusta[da täpsusta[b täpsusta[tud v>

(*üksikasjalikumaks, selgemaks tegema*) тупатыны

päevakorda täpsustama нунал радэз тупатыны

ütles, et tuleb, aga ei täpsustanud, millal лыкто шуиз, но өз вера, ку

töö <t'öö t'öö t'öö[d tō[he, t'öö[de_&_töö[de t'öö[sid_&_t'ö[id s>

1. уж

vaimne töö лул уж

kodused tööd дор ужъёс

teaduslik töö тодос уж

vabatahtlik töö мылкыд каремья уж

abitöö юрттон уж

aiatöö бакча уж
 ehitustöö пуктйськон уж
 ehitustööd пуктйськон ужъёс
 heinatöö турын дасян уж
 kirjanikutöö гожъясьчи уж
 riigitöö кун уж
 tunnitöö час уж
 tööd tegema ужаны
 koduseid töid tegema дорысь ужъёсты лэсьтыны
 on aeg tööle hakata v alustada tööd ужаны кутскыны дыр вуиз
 tema käes töö lausa lendab PILTL со кыин уж берга
 oskab v tunneb oma tööd ужзэ тодэ
2. (*teenistus, amet, töökoht*) уж, ужинты
 tööta meremehed ужтэм зарезьчиос
 tööd otsima v kuulama уж утчаны
 homme lähen tööle чуказе уже мынйсько
 läks teise kohta tööle мукет интые уже мынйз
 ta võeti tööle сое уже кутйзы
 mul ei ole tööd мынам уже өвөл
 jäin tööta ужтэк кыли
3. (*töö tulemus*) уж
 purunenud aknaklaas on laste töö пилиськем урно - со нылпиослэн ужзы
4. (*millegi tegevuses olemine, talitus, funktsioneerimine*) ужан, уж
 organismi töö мугорлэн ужанэз
 mootor hakkas tööle мотор ужаны кутскиз
5. FÜÜS уж
 töö mõõtühik on džaul ужлэн мергэтэз - джоуль

Liitsõnad

töö+

tööaasta ужан ар
 tööarmastus ужез яратон
 töögraafik ужан график
 tööhügieen MED ужан гигиена
 töökeel ужан кыл
 töomesilane ужась муш
 tööriided ужан дйськут
 tööriühm ужан туркым
 töövihik ужан тетрадь
 tööõigus JUR ужан эрикрад

tööde+

töödejuhataja ужен кивалтйсь

tööl+

töölkäimine уже ветлон

tööle+

tööleminek уже мынон
 töölevõtmise уже басьтон

töösse+

töösse suhtumine ужлы вискет

tööaeg <+'aeg aja 'aega 'aega, 'aega[de 'aega[sid_&_'aeg/u s> ужан дыр
 normeeritud tööaeg нормаен юнматэм ужан дыр

kõige kibedamal tööajal кысыказ я. пось ужан дыре
mootori tööaeg моторлэн ужан дырыз

tööandja <+'andja 'andja 'andja[t -, 'andja[te 'andja[id s> уж сётись

tööjõud <+j'õud j'õu j'õudu j'õudu, j'õudu[de j'õudu[sid_&_j'õud/e s> МАJ
1. (inimese kehaliste ja vaimsete võimete kogum, mida ta töötades kasutab)

ужан кужым

tööjõus inimene ужаны быгатись адыми

2. (töötajad, töövõtjad) ужась кужым, ужась

odav tööjõud дунтэм ужась кужым

abitööjõud юрттись ужась кужым

tööjõu äravool riigist ужась кужымлэн кунысь кошкемез

Liitsõnad

töö+jõu+

tööjõupuudus МАJ ужась кужымлэн тырмымтээз

töökaaslane <+k'aaslane k'aaslase k'aaslas[t k'aaslas[se, k'aaslas[te
k'aaslas/i_&_k'aaslase[id s> ужьюлтош, чош ужась

töökas <t'öökas t'ööka t'ööka[t -, t'ööka[te t'ööka[id adj>

1. (tööd armastav, töös usin) ужась

töökad lapsed ужась нылпиос

2. (tööd täis, tõine) ужан

töökad päevad ужан нунальёс

töökoht <+k'oht koha k'ohta k'ohta, k'ohta[de k'ohta[sid_&_k'oht/i s>

1. (asutus, ettevõte, kus keegi töötab) ужинты

töökohta vahetama ужинтыез воштыны

2. (palgatöö asutuses, ettevõttes jm, ametikoht) ужинты

ajutine töökoht огдырлы ужинты

töökohta otsima уж я. ужинты утчаны

3. (tööruumi osa, kus töötaja töötab) ужан инты

selles ruumis on neli töökohta таяз бӧлетын соослэн нбыль ужан интызы

Liitsõnad

töö+koha+

töökohakaotus ужинтыез ыштон

töökohavahetus ужинтыез воштон

tööleping <+leping lepingu lepingu[t -, lepingu[te lepingu[id s> ужан сярысь
огкыл

tööline <t'ööline t'öölise t'öölis[t t'öölis[se, t'öölis[te t'öölis/i_&_t'öölise[id s>

1. рабочий, заводын ужась; (töötaja) ужась

betoonitööline бетонэн ужась

oskustööline өнерчи

päevatööline нуназе ужась

2. (putukaperes) ужась

Liitsõnad

töölis+

töölispartei заводын ужасьёслэн партизы

tööluba <+luba l'oa luba -, luba[de luba[sid_&_lub/e s> ужаны лэзён

töömees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s> ужась

tööpäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s>

1. ужан нунал

lühendatud tööpäev вакчиятэм ужан нунал

kaheksatunnine tööpäev тямьс часъем ужан нунал

2. (*argipäev*) огшоры я. ужан нунал

töö- ja puhkepäevad ужан но шутэтскон нунальёс

saade on eetris tööpäevadel телеадзытон я. радиоверан эфирын ужан нунальёсы луэ

tööriist <+r'iist riista r'iista r'iista, r'iista[de r'iista[sid_&_r'iist/u s> ужан арбери

ehitustööriist пуктйськон ужан арбери

Liitsõnad

töö+riista+

tööriistakast ужан арбериосты возён инты

tööriistalukksepp ужан арбериосты тупатйсь

tööstus <t'ööstus t'ööstuse t'ööstus[t t'ööstus[se, t'ööstus[te

t'ööstus/i_&_t'ööstuse[id s> МАЖ вузпоттон удыс

kütusetööstus эстйськон вузпоттон удыс

õmblustööstus вуриськыса вузпоттон удыс

tööstuse areng вузпоттон удыслэн азинскемез

Liitsõnad

tööstus+

tööstusdisain вузпоттон удыс дизайн

tööstuslinn вузпоттон удыс кар

tööstustööline вузпоттон удысын ужась

töötaja <t'öötaja t'öötaja t'öötaja[t -, t'öötaja[te t'öötaja[id s> ужась

ajakirjandustöötaja журналистика удысын ужась

haridustöötaja дышетон удысын ужась

töötama <t'ööta[ma t'ööta[da t'ööta[b t'ööta[tud v>

1. ужаны; (*vaeva nägema, pingutama*) тыршыны

väsimatult töötama жадёнэз валатэк ужаны

töötab kui hobune вал кадь ужа

kirjanik töötab uue romaani kallal гождьясьчи выль роман бордын ужа

2. (*kusagil kellenagi ametis olema, elatist teenima*) ужаны

töötab Tartus pastorina Тартуын пастор луыса ужа

3. (*asutuse, ettevõtte kohta: eksisteerima, tegutsema, kehaosade, mõttetegevuse, masinate, seadmete kohta: tegevuses olema, talitlema, liikuma*)
ужаны

haigla töötab nüüd vanadekoduna эмьюрт али пересьёслэн юртсы луыса ужа

süda töötab rahulikult сюзэм огсыр ужа

telefon ei tööta телефон уг ужа

töötasu <+tasu tasu tasu -, tasu[de tasu[sid s> (*töö eest saadav tasu, palk*) уждун

keskmine töötasu шоро-куспо уждун

töötlem <t'öötle[ma töödel[da t'öötle[b töödel[dud v>

1. (*aine, materjali kohta*) лэсьтыны, ужаны
marjad töödeldi mahlaks **узы-борылэсь сок лэсьтйзы**
sepp töötleb rauda **дурись кортэз ужа**
kogu kalasaak töödeldakse merel **вань кутэм чорыгез зарезьын ужало**
raskesti töödeldav puit **секытэн сётскись пу**
2. (*laulude, muusika, [rahva]loomingu kohta: [kunstilisi] muudatusi tegema*)
дасяны, тупатыны
töötles rahvaviisid kontserdilauludeks **калык кырзанъёсты концерт**
кырзанъёслы дасяз
3. (*viimistlema*) **тупатыны, чеберьяны**
keha järgi v taljessa töödeldud jakk **мугорья тупатэм куртка**
4. (*midagi korraldama, läbi töötama*) **ужаны, радьяны, дасяны**
informatsiooni töötlema **иворез радьяны**
dokumente töötlema **документъёсты дасяны**
5. (*elutegevuse käigus*) **пөрмытыны**
pärmseeded töötlevad suhkru süsihappegaasiks **дрожжа губиос сакырез**
углекислой газлы пөрмыто

tööt <t'öötü t'öötü t'öötü[t -, t'öötü[te t'öötü[id *adj, s*>

1. *adj (ilma tööta)* **ужтэм, ужлы ёрмем**
töötud meremehed **ужтэм зарезьчиос**
2. *s (töötatööline)* **ужтэм, ужлы ёрмем**
töötü abiraha **ужлы ёрмемъёслы коньдон юрттэт**

töötus <t'öötus t'öötuse t'öötus[t t'öötus[se, t'öötus[te t'öötus/i_&_t'öötuse[id *s*>

- (*ilma tööta olek, tööpuudus*) **ужлы ёрмон**
töötuse kõrge tase **ужлы ёрмонлэн бадзым лыдпусэз**

tüdruk <tüdruk tüdruku tüdruku[t -, tüdruku[te tüdruku[id *s*>

1. (*naissoost laps*) **нылаш**
viieaastane tüdruk **вить аресьем нылаш**
2. (*neiu, piiga, pruut, kallim*) **нылаш, туган**
poisid käisid tüdrukutes **пиос нылашъёс доры ветлйзы**
3. (*vallaline naine*) **бызьымтэ кышномурт; (noor, vallaline teenija, teenijatüdruk, toatüdruk) медо кышно**
sulane ja tüdruk **медоен медо кышно**

tühi <tühi tühja t'ühja t'ühja, t'ühja[de t'ühja[sid_&_t'ühj/e *adj, s*>

1. *adj* **буш**
pooltühi **жыныё буш**
tühi lehekülg **чылкыт кагаз бам**
tühi vihik **чылкыт тетрадь**
tühi maja **буш корка**
tühjaks jääma **буш кылыны**
jõi pitsi põhjani tühjaks **чаркаез пыдэсозяз бушатй**
vagon on tühjaks laaditud **вагон буш луйтозяз жоктэмын**
külad on tühjaks jäänud **гуртьёс буш кылемын**
2. *adj (asjatu, tarbetu, mõttetu, ilmaaegne, sügavama sisuta, tähtsusetu)* **буш, юнме**
tühjad lubadused **буш оскытонъёс**
tühjad lootused **буш осконъёс**

ära näe tühja vaeva! юнме эн курадзы!

3. *s* (*miski v keegi asjatu, tarbetu, tühine, eimiski*) буш, бушлык
küsiб v pärib igasugu tühja оломар но бушез сярись юалляське

4. *s* (*vanapagan, vanatühi*) лешак

et tühi sind võtaks! лешак басытон тон!

5. *s* (*vaesus, puudus*) ёрмон, начар улон

Liitsõnad

tühi+

tühiasi буш маке

tühistama <tühista[ma tühista[da tühista[b tühista[tud v> (*kehtetuks tunnistama, annulleerima*) тарганы

lepingut tühistama огкылэз тарганы

tellimust tühistama заказэз тарганы

tükk <t'ükk tüki t'ükki t'ükki, t'ükki[de t'ükki[sid_&_t'ükk/e s>

1. (*osa millegi küljest*) юдэс; (*keraamika-, portselani-*) чалеп, пыры; (*riide-, naha-, paberi-*) кесэг, юдэс; (*viil*) шорем, вандэт; (*käntsakas söödavat*) юдэс; (*mingi pinna osa, lapp*) кесэг, люкет

juustutükk, tükk juustu сыр вандэт

jäätükk йө чалеп я. пыры

kangatükk басма кесэг

müüs tüki metsa нюлэс люкетэз вузаз

2. (*klomp, klimp, kamakas*) люк, юдэс

hõbedat müüdi tükides v tükidena азвесез юдэсэн вузазы

tundsin, kuidas tükk tõusis kurku PILTL шөдй, кызыы нбылонам люк я. комок
тубиз

3. (*võrdlemisi suur kogus, hulk*) :

koduni on veel tükk maad дорозь кыдёкын на

otsin seda raamatut juba tükimat aega та лыдзётэз я. книгаез кема утчасько
ини

elu on tükk maad paremaks läinud улон трослы умой луиз

4. (*üksikese*) арбери; КӦНЕК (*ese, asi*) арбери; (*naisterahvas*) ныл

laulukesi võiksin teha iga päev paar tükki кырзан кылдытыны нуналлы быдэ
ог кыкэ быгатысал

võttis naiseks ühe tuima tüki КӦНЕК донгыз нылэз кышно басытйз

5. КӦНЕК (*lavatükk, näidend*) спектакль, пьеса; КӦНЕК (*muusikapala*)

крэзьгуро пьеса

naljatükk серемес пьеса

6. КӦНЕК (*koolitükk, õppetükk*) уж, дорысь уж

kas sul on kõik tükid selged? вань ужъёсыд быдэстэмын-а?

7. (*temp, tegu, vigur, trikk*) вырем, фокус

mis tüki sa tegid? мар дауртйд?

küll me juba teame v tunneme su tükke! тодйськомы ини тынэсьтыд
фокусъестэ!

ära tee oma tükke!, jäta oma tükid! эн выры озыы!

Liitsõnad

tüki+

tükihind нимаз дун

tükk+

tükkhaaval одйген-одйген

tüli <tüli tüli tüli t'ülli, tüli[de tüli[sid s>

1. (*riid, tülitsemine*) керетон, даллашон

väike tüli пичи керетон

tekkis tüli керетон потйз

2. (*vaev, raskus, tülin*) сюлмаськон

lastega on palju tüli нылпиосын сюлмаськонэз трос

olen siin kõigile tüliks ees v jalus татын котькинлы сюлмаськон гинэ

луисько

tülitama <tülitama tülitada tülitab tülitatud v> (*segama, häirima, tüli tegema*)

люкетыны

ärge tülitage haiget висисьлы эн люкетэ

vabandage, et teid oma küsimusega tülitatan вождэс эн вае юангёсыным

люкетэмелы

tülitsema <tülitsema tülitse[da tülitse[b tülitse[tud v> (*sõnelema, jagelema*)

керетыны

mees tülitseks naisega tühja-tähja pärast пиосмурт кузпалэныз буш маке

понна керетйз

naabrid tülitsevad piiriaia pärast бускельёс кусып кенер понна керето

tütar <tütar t'ütре tütar[t -, tütar[de t'ütре[id s> **ныл**

kaksikud tütre[d kыкто нылъёс

pojatütar пилэн нылыз

ristitütar кирос ныл

tal v talle sündis tütar солэн нылыз вордйськиз

Liitsõnad

tütar+

tütarlastekool нылмурт школа

tütре+

tütremees эмеспи

tütреpоег ныллэн пиез

tütретүтар ныллэн нылыз

tütarlaps <+l'aps lapse l'as[t -, las[te l'aps[i s> (*tüdruk*) **нылаш**; (*neiu*) **нылмурт**

tütarlapses[on s[irgunud neiu **нылаш нылмурт луиз**

vennal on juba oma tütarlaps агайлэн я. вынлэн нылашез вань ини

tüvi <tüvi tüve tüve t'üvve, tüve[de tüve[sid s>

1. (*puu peavars, muude tüvelaadsete taimevarte kohta*) модос

kasetüvi кызыпу модос

jämeda tüvega puu зок модосо писпу

2. (*millegi keskne osa*); (*luua, viha, vihu seotud ots*) :

ajutüvi ANAT виым модос

jämeda tüvega viht зок кутоно венник

õmblusnõela pea, tüvi ja ots вуриськон венълэн пельыз, мугорыз но йылыз

3. KEEL (*sõna muuteliideteta koostisosa*) основа, инъет; (*suguluses olevate*

sõnade ühine osa) кылвыжы

lihttüvi кылвыжы

verbitüvi каронкыллэн инъетэз

4. BIOL (*mikrobioloogias: mikroobikultuur*) штамм

5. ZOOL, ANTR (*looma ja inimese keskne osa*) мугор

pika tüvega loom **кузь могоро пйшур**

Liitsõnad

tüve+

tüvehäälük **основалэн куараез**

tüve+

tüvemädanik **модос сись**

tüvi+

tüviharidus **нимысьтыз я. өнерья дышеткем**

tüüp <t'üüp tüübi t'üüpi t'üüpi, t'üüpi[de t'üüpi[sid_&_t'üüp/e s> (*ühiste tunnuste v omaduste järgi eristatav rühm, inimrassi alajaotus, üldistatud kuju*

kirjanduses, kunstis) **тип**

autotüüp **машиналэн типез**

hoonetüüp **юртэн типез**

mulla liik ja tüüp **сюйлэн йöсэз но типез**

tüüpiline <tüüpiline tüüpilise tüüpilis[t tüüpilis[se, tüüpilis[te tüüpilis/i adj>

(*iseloomulik, tunnuslik*) **типичной** :

välimuselt ja temperamendilt tüüpiline soomlane **вылтусызья но**

темпераментэзья типичной финн

tüütama <t'üüta[ma tüüda[ta t'üüta[b tüüda[tud v> (*tüdimust tekitama, vaevama, häirima, tülitama*) **акыльтытыны**

tegevusetus hakkab juba tüütama **ужатэк улон акыльтытыны кутске ини**

oled oma lobaga kõiki surmani v kõrini [ära] tüüdanud **вераськеменьд**

ваньзэс акыльтытйд ини

nad on teineteist ära tüüdanud **соос ог-огзылэсь акыльтйзы**

tüütav vihm **акыльтытйсь зор**

tüütu <t'üütu t'üütu t'üütu[t -, t'üütu[te t'üütu[id adj> (*tüütav, tüdimust tekitav,*

häiriv) **акылес, мөзмыт**

tüütu inimene **мөзмыт аядми**

tüütud kärbsed **акылес кутьёс**

sääskede tüütu pinin **чибиньёслэн акылес пиетэмзы**

tüütu tegevus **акылес уж**

kes on see tüütu helistaja? **кин со акылес жингыртйсь?**

külalised hakkavad pererahvale tüütuks minema **куноос кузёослы акылес**

потыны кутско

algas pikk tüütu sadu **кема но акылес зорыны кутскиз**

tüütu on seda juttu päevast päeva kuulata **нуналлы быдэ та вераськонэз**

кылзыны акылес потэ

tüütud mõtted keerlevad peas **акылес малпаньёс йырын бергало**

uba <uba 'oa uba -, uba[de uba[sid_&_ub/e s>

1. (*liblikõieline kultuurtaim, selle seeme*) **сьöd көжы, бобы, зök көжы,**

немычкөжы, лемиськөжы

türgi oad **фасоль**

valged oad **төды фасоль**

soolaoad, soolaga keedetud oad **сылалэн пöзйтэм фасоль**

tinauba PILTL **пуля**

peotäis ube **сузь бобы көжы**

oad seajalgadega **кок парсь пыдын бобы**

ube leotama **бобы котыны**
2. (*kohviuba*) **кофе кӧжы**
ube röstima **кофе кӧжыез пырсатыны**
3. PILTL (*mõte, iva, tera*) **тысь, зэмлык**
sinu jutul on uba sees **верамад тысез вань**

ubrik <ubrik ubriku ubriku[t -, ubriku[te ubriku[id s> (*väike hurtsik, hütike, osmik*) **пичи корка**; (*toake*) **пичи бӧлет я. висъет**
viletsad ubrikud **уродос пичи коркаос**
majaubrik **пичи корка**
saunaubrik **пичи мунчо**
elas väikses ubrikus kõõgi kõrval **кышнопалэн артэ, пичи висъетын улийз**

udar <udar udara udara[t -, udara[te udara[id s>

1. **вера**
kitse udar **кечлэн вераез**
suure udaraga utt **бадзым вераё ыж**
täis v pingul udaraga lehm **тыр вераё скал**
udarad korralikult tühjaks lüpsma **вераез рос-прос, бушатозяз кыскыны**
lehmäl on nelja nisaga udar **скаллэн ньыль ноныё вераез**
2. VULG (*naise rinna kohta*) **вера, нонок**

ude <ude udeme ude[t -, udeme[te udeme[id s>

1. (*lühike peen karv*) **гон, векчи гон**; (*hulgana*) **гон**
juukseudemed **йырси гон**
villaude **векчи гон**
2. (*väike madal karv taimedel*) **будослэн векчи гоныз**
vaevumärgatavad udemed lehekestel **куарлэн мырдэм адскись гонъёсыз**
3. (*udusulg*) **гон**; (*hulgana, kerge kübe, ebe, helves*) **гон, мамык**
luigesulgede udemed **юсь гон**
õhus lendleb võilille udemeid **омырын унябей мамык лоба**

udmurt <udm'urt udmurdi udm'urti udm'urti, udm'urti[de

udm'urti[sid_&_udm'urt/e s> (*soomeugrilaste permi rühma kuuluva rahva liige*) **удмурт**

udu <udu udu udu 'uttu, udu[de udu[sid s>

1. **бус**; (*kerge, hõre*) **бус**; (*ränk, pilkane, läbitungimatu*) **нап бус**; (*eriti tihe Londonis*) **нап бус**; (*tihe vihmataoline*) **кыдырась куазен бус**; (*suitsune*) **чынэн бус, смог**
madal udu **вӧлскись бус**
raks udu **нап бус**
piimjas v piimvalge udu **тӧдды бус**
rõske v niiske udu **кот бус**
hommikuudu, hommikune udu **чук бус**
jõeudu **шур вадесысь бус**
jääudu **МЕТЕОР йӧ бус**
mereudu **зарезь бус**
рõuaudu **кӧс я. пӧсь бус**
ööudu, öine udu **уй бус**
udu langes maha **бус вӧлскиз**
udu hõreneb **бус тӧлзе**

udu hajus v haihtus v lahtus бус төлзиз
 soost hakkab udu üles ajama нюрысь бус жутскыны кутсиз
 järvest v järvelt v järve poolt tõuseb udu ты вылысь бус жутске
 mere kohale on kerkinud udu зарезь вадесэ бус вөлскиз
 väljas on tih[k]e udu ульчаын нап бус
 heinamaa kohal hõljub v heljub õrn udu возь вадесын капчи бус гыа
 ümberringi lasub piimjas udu котыр вөлдйське төды бус
 kogu ümbrus on hallis udus v halli udu sees быдэс улос пурьсь бус пушкын
 tuul ajas udu laiali төл бусэз төлзытыз
 org mattus v kadus uttu нёжал бусэ я. бус пушкы ышиз
 kogu rannik on urpunud uttu быдэс ярдур бусэ выйиз
 linn on uttu mähkunud кар бусэн котыртйськиз
 udu on nii paks, et lõika või noaga бус сокем бус, коть пуртэн ванды
 mäletan kõike [nagu] läbi udu ваньзэ бус пыртй кадь тодйсько
 mõistus mähkus nagu uttu йыры я. йырвизьмы бусаськиз
 tõmba uttu! KÕNEK кош татысь!
 pisarate udu tumestas pilku PILTL синкыли бус син азез пеймыт кариз
 peas oli veel pohmeluse udu PILTL йыр макмырен бусаськемын вал на
 hõljub kuulsuse roosas udus PILTL данлэн лемлет бусаз лэйка
 mälestused on kadunud aegade uttu PILTL тодэ ваёнъёс дырлэн бусаз ышизы
2. (*kondenseerunud auru kord klaasi vms pinnal*) төлзон, бус; (*muu udutaolise hõljumi kohta*) пар
 külmaudu, pakaseudu кезытлэсь бус
 suitsuudu чын я. чын бус
 hingeõhust tekkis aknale udu шокам омырлэсь ужно бусаськиз
 kroomhappe udu хром кислота бус
 jahutusvedelik pihustus uduna õhku кынтйсь кизерлык бусэн омыре жутскиз
 putukamürk pritsitakse lehtede peene uduna нымы-кибы агуэз куаръёс
 былэ векчи бусэн пазяло
3. ASTR (*udukogu*) бус, галактика бус
 rõngasudu эгесо галактика бус
 Andromeeda udu Андромеда бус

udujutt <+j'utt jutu j'uttu j'uttu, j'uttu[de j'uttu[sid_&_j'utt/e s]> (*tühi jutt, lora, vale*) буш я. токма вераськем
 järjekordne poliitiline udujutt нош ик политика буш вераськем
 ära teda usu, ajab niisama udujuttu эн оскы солы, токма вераське
 udujutt, nii suur see kala küll ei olnud! буш вераськем, чорыг сокем бадзым
 чик но ой вал
 ajab plikadele udujuttu ныльёс азын пöяськыса вераське

udune <udune uduse udus[t -, udus[te uduse[id adj>

1. бусо, бусаськем; (*ähmane, hägune, tuhm, ka nägemise kohta*) бусо, бусаськем
 udune hommik бусо чук
 udune novembripäev бусо шуркынмон нунал
 udune maastik бусо интывыл
 udused ilmad бусо куазь
 ilm läks v muutus uduseks куазь бусо луиз я. бусаськиз
 kaugus muutus uduseks ингож бусаськиз
 pilk muutus uduseks учкmez бусо луиз
 silmad on pisaraist udused синъёс синкылилэсь бусаськемын

2. (*klaasi vms pinna kohta*) бусаськем
 udune aken бусаськем укно
 uduseks muutunud peegel бусаськем синучкон
 prilliklaasid läksid v tõmbusid v löid uduseks очки пиялаос бусаськизы
3. (*kujutiste, piirjoonte kohta: laialivalguv, ebaterav*) бусо, бусаськем
 udused fotod бусо туспуктэмъёс
 udused kontuurid бусо контуръёс я. гожъёс
4. (*millegi abstraktse kohta: ebatäärane, segane*) бусо, бусаськем, бус пыр
 кадь
 udune asi v värk бусо я. валантэм маке я. уж
 udune mälestus бус пыр кадь тодэ ваён
 udused vihjed бусо верамъёс
 udune ettekujutus бус пыр кадь валан
 väga udune määratlus туж бусо определение
 rikad ja udused arutlused кема но бусо вераськемъёс
 tulevik on udune вуоноез бусо
 jutu mõte jäi mulle uduseks верамлэн малпанэз мыным бусо кылиз
 väljavaated on kaunis udused перспективаос бусоесь
 mul pole sellest udust aimugi та сярысь мон бус пыр кадь но уг тодйськы
5. KÕNEK (*alkoholiuima v muidu kehva oleku kohta*) бусо, бусаськем
 sul ju pea puha udune тынад йырыд чылкак бусаськемын я. тон кудзёмын
 viin võttis ajud uduseks вина йырсазез бусо кариз
 haigus kipub vist kallale -- on selline udune olek висыны кутскисько кадь,
 бус пыр кадь асме шөдйсько

udusulg <+s'ulg sule s'ulge s'ulge, s'ulge[de s'ulge[sid_&_s'ulg/i s]>

1. (*väike pehme sulg*) гон, мамык гон; (*hulgana*) гон
 haha udusuled гага чөж гон
 udusulis linnupojad мамык гоно тютюос
 udusulgedest magamiskott гонлэсь кёлон мешок
 udusulgedega vooderdatud linnupesa гонэн котртэм тылобурдо кар
 ta on kerge nagu v kui udusulg со гон кадь капчи
2. PILTL (*hrl mitmuse seesütlevas: noore kogenematu inimese v millegi värskel, alles algava kohta*) гон, мамык гон
 udusulis elluastuja гонзэ воштымтэ улыны кутскись

udutama <uduta[ma uduta[da uduta[b uduta[tud v]>

1. (*udune olema*) бусаськыны
 väljas udutab кырын бусаське
 prillid udutavad alatasa очки ялан бусаське
2. (*ähmaseks tegema*) бусаськытыны
 aur udutas aknaklaasi пар укнуоз бусаськытйз
 viinast udutatud pea виналэсь бусаськем йыр
3. (*uduvihma sadama*) кыдыраны
 udutab vihma кыдыра
 päevade kaupa udutab peent v peenikest vihma нуналэн-нуналэн векчи
 кыдыра
 õiget sadu enam ei ole, ainult udutab рос-прос уг зоры ни, кыдыра гинэ
4. (*uduselt väljenduma*) валантэм я. бус пыр кадь вераны; (*udu[juttu] ajama*)
 пöяськыны, ушъяськыны
 siin pole mõtet udutada, fakte on vaja! пöяськыса толыкез övöl татын,
 фактъёс кулэ!

uduvihm <+v'ihm vihma v'ihma v'ihma, v'ihma[de v'ihma[sid_&_v'ihm/u s>
(*udupeen vihm*) буспыр я. кыдырась зор
peen v peenikene uduvihm векчи кыдырась зор
sajab uduvihma кыдыра
tibab v tibutab v sabistab v piisutab uduvihma кыдыра
sadu nõrgenes ja muutus uduvihmaks зор лябзиз, кыдыраны кутскиз

uhiiuus <+'uus uue 'uu[t 'uu[de, uu[te 'uus[i adj> (*tuliiuus*) чыж-выль, чылкак
выль; (*riiete kohta*) чыж-выль
uhiiuus kleit чыж-выль дэрэм
uhiiuus auto чыж-выль машина
tõmbas jalga uhiuued püksid чыж-выль штани дйсыз

uhkama <'uhka[ma uha[ta 'uhka[b uha[tud v>

1. (*vee, auru vms kohta: üles v välja ajama*) кисьтйськыны, потыны,
кошкыны

allikas uhkab vett ошмес ву
maa seest uhkab välja tuline vesi музъем пушкысь пось ву потэ
lekkivaist torudest uhkavad aurusambad пась гумыосысь пар потэ
vett uhkab üle ääre ву йылтйз потэ я. кошке
haavast uhkas verd яраысь вир кошке
külma higi uhkas ihule кезыт посьам ву мугортй кошкиз
veri uhkas pähe вир йыре тубиз
veri uhkas näkku вир ымныре тубиз

2. (*niiskuse, soojuse, valguse, õhu, lõhna vms kohta: hoovama, voogama*)
лыктыны, пырыны

tuppa uhkab värsket õhku бөлетэ чылкыт омыр пыре
muld uhkas rõskust музъемысь кот лыктйз
merelt v meri uhkab jahedust зарезысь салкым лыктэ
kivimüürid uhkavad külma из борддоръсысь кезыт лыктэ
köögist uhkas toidulõhnu кышнопалась сиён зын лыктйз
baarist uhkas vastu õlلهhka барысь сур зын ымныре шуккем кадь лыктйз

3. (*meeleolu, mõtete, tunnete vms kohta: õhkuma, kiirguma*) лыктыны,
сыръяны

tüdrukust uhkab elurõõmu ныл бордысь улонлы шумпотон лыктйз
tema olekust uhkab enesekindlust выросысьтыз аслыз оскон мылкыд лыктэ
korruga uhkas temast üle kergendustunne капчи луэмез шөдон вылтйз
ортчиз

uhke <'uhke 'uhke 'uhke[t -, 'uhke[te 'uhke[id adj>

1. (*väärikas ja iseteadev, kellegi v millegi üle uhkust tundev*) йоно, дано,
данъяськысь

seisus[e]uhke выжыеныз йоно
uhke ja alistamatu rahvas дано но вормонтэм калык
uhke ilme йоно тус
uhke rüht йоно мугор возён
uhke olemisega mees йоно воргорон
tal on uhke iseloom солэн сямыз йоно
käib uhkel sammul v uhkete sammudega йоно лёгаськыса ветлэ
ema on poja üle v pojale uhke анай пиеныз йоно
ta on väga uhke selle üle, et tööga toime tuli со ужез быдэстыны
быгатэменыз туж йоно

on uhke tunne küll, kui . . . данъяськон мылкыд луэ, ... ке
2. (*endast [liiga] palju pidav, ennast täis olev*) данъяськись, вылтйяськись
 külm ja uhke iludus кезыт но вылтйяськись чеберлык
 ära ole alati nii uhke! котьку но сокем вылтйяськись эн луы!
 ta peab end uhkeks -- ei tunne enam sõprugi со йӧнъяське, эшъёссэ но уг ни
 тодма
3. (*tore, suurejooneline, suursugune*) паймымон, катар, тузй; (*riietuse kohta*)
 чебер, катар, тузй
 uhke loss паймымон замок
 uhke kasukas тузй шуба
 uhke auto тузй машина
 uhkete vurrudega mees катар мыйыко пиосмурт
 uhked ratsud катар вальёс
 uhke lillekimp катар сяська керттэт
 uhked matused катар радъям кулэм адямиез ватон
 uhke tulevärk паймымон салют
 uhkeis rõivais daamid катар дйсьёсын дамаос
 auto sõitis uhkes kaares v uhke kaarega maja ette катар котыртйськыса,
 машина корка азе дугдйз
 elab uhket elu катар улэ

uhkeldama <uhkelda[ma uhkelda[da uhkelda[b uhkelda[tud v>

1. (*suurustama*) йӧнъяськыны, ушъяськыны, мактаськыны; (*riietusega*)
 ушъяськыны
 uhkeldab oma hea mäluга зеч йырвизьмыныз мактаське
 ta on kange uhkeldama ушъяськыны яратэ
 uhkeldab oma uue autoga выль машинаеныз йӧнъяське
 poiss uhkeldas uhiuues ülikonnas пияш выль костюменыз йӧнъяськыса
 ветлйз
 uhkeldav jutt ушъяськыса вераськон
2. (*toretsema, uhkena silma torkama*) чеберъяськыны
 aias uhkeldavad jorjenid садын георгинъёс чеберъясько
 sügisene mets uhkeldab värviküllusega сйзбыл нюлэс буёл байлыкеныз
 чеберъяське

uhkus <'uhkus 'uhkuse 'uhkus[t 'uhkus[se, 'uhkus[te 'uhkus/i_&_'uhkuse[id s>

1. дан, данъяськон, → йӧнлык
 rahvuslik uhkus йӧскалык дан
 solvatud uhkus ултйям дан
 emauhkus, emalik uhkus анай дан
 perenaiseuhkus кузё кышнолэн данъяськонэз
 seisus[e]uhkus, seisuslik uhkus выжы дан
 {mille üle} uhkust tundma днъяськыны, маин йӧно луыны
 {kelle} uhkust riivama v kõditama кинлэсь данзэ чабыштыны
 {kelle} uhkust haavama кинлэсь данзэ вӧсь карыны
 võitja nägu säras uhkusest vormильэн ымнырыз данэн пиштйз
 süda paisub uhkusest сюлэм данэн пачыла
 uhkus ei luba tal teistelt abi paluda йӧно луэмез мукет муртлэсь юрттэт
 курыны уг лэззы
2. (*see, kelle v mille üle ollakse uhke*) данъяськон
 uus teater on linna uhkus[eks] выль театр - карлэн данъяськонэз
 hobust peeti talu uhkuseks ja iluks валэз юртлэн данъяськонэз но чеберез

шуизы

karu on metsade uhkus **гондыр - нюлэсьёслэн данъяськонзы**

3. (toredus, hiilgus, väline sära) дан, йоно чебер(лык)

uhkust taga ajama **данэз уйылыны**

laev seisab täies uhkuses kai ääres **вулэйкы вань йоно чебереныз озын**

дорын сылэ

uhkustama <uhkusta[ma uhkusta[da uhkusta[b uhkusta[tud v> (*suurustama, kelkima*) **ушъяськыны, мактаськыны**

uhkustab oma saavutustega **вормонъёсыныз данъяське**

uhkustab oma mehega **картэныз ушъяське**

kah asi, millega uhkustada! **шедьтэм, маин ушъяськыны!**

uhmer <'uhmer 'uhmri 'uhmri[t -, 'uhmri[te 'uhmre[id s> (*mingi aine peenekstampimise nõu*) → **нушыгырк**

portselanuhmer, portselanist uhmer **фарфор нушыгырк**

vaskuhmer **ыргон нушыгырк**

peenestab uhmriskardemoni **нушыгыркын кардемонэз нельке**

uhmriskardemoni **нушыгыркын кардемонэз нельке**

uhmriskardemoni **нушыгыркын кардемонэз нельке**

uhmriskardemoni **нушыгыркын кардемонэз нельке**

uhtma <'uht[ma 'uht[a uha[b uhe[tud, 'uht[is 'uht[ke v>

1. (rohke veega loputama, pesema) гыльяны, гылыны; (üle valama, kallama)

кисьтыны; (ennast) гылтйськыны; (puhtaks) миськыны

nõusid uhtma **тусьты-пуньы мськыны**

tahtis end külma veega uhta **кезьыт вуэн гылтйськемез потйз**

vaip uheti suures vees seebist puhtaks **выждэраез бадзым вуын майталлэсь**

гыльязы

uhtis kraavis oma mudaseid kummikuid **дэриесь сапегзэ канаваын миськиз**

puhtaks uhetud pesu **чылыкыт гыльям дйсь**

2. (liikuva vee kohta v selle [ära]kandva toime kohta); (kaldale); (ära, minema)

:

lained uhtsid rannikut **тулкымъёс ярдурез гыльязы**

vesi uhab jõekallast, kuni see alla variseb **ву шурлэсь ярдурзэ куашкатозяз**

гылья

torm oli meremärgid minema uhtnud **силътөл зарезь пусьёсыз нуэм**

vihm on jäljed ära uhtnud **зор пытьыосты гылтйз**

vihm uhtis tänavad puhtaks **зор ульчаосты миськиз**

lained uhtsid uppunu kaldale **тулкымъёс выем муртэ ярдуре поттйзы**

3. (kulda vm voolava vee abil jõeliivast vms eraldama) гыльяны

kullaliiva uhtma **зарни луоез гыльяны**

4. PILT [minema] pühkima) гылыны, төлатыны

pisarad uhtsid hingest valu ja kibeduse **синкылиос лулысь вöсез но**

куректонэз гылтйзы

5. (peksuma) жугыны, сюрены

poiss sai isa käest uhta **пияшлы атаезлэсь сюрис**

6. (vihtuma; ka rõhutades teise verbiga väljendatud tegevuse intensiivsust) :

hommikust õhtuni uheti tööd teha **чүкнаысен жытозь ужазы**

uhtis väsimatult tantsu **жадёнэз валатэк эктйз**

uim' <'uim uima 'uima 'uima, 'uima[de 'uima[sid_&_'uim/i s>

1. (joobumus, joovastus, hurm) усыкмон, кудзон, кудзытон :

armastuse uim яратон усыкмон

õnneuim шудэн кудзон

2. (*joobnud olek, uimane-olek*) усыкмон, кудзон, кудзытон

narkouim усыкмон

uneuim изыыса жолман

veiniuim виналэсь кудзон

õlle kerge uim сурлэн капчи кудзытэмеэ

uimas narkomaan усыкмем наркоман

3. (*uimas[t]us, pööritus*) йыр берган я. поромон

see pole minestus, vaid nalja ja kurnatuse uim со йырсаез ыштон өвөл, со сютэм улыса но жадьыса уйжомон

uim² <'uim uime 'uime 'uime, 'uime[de 'uime[sid_&_'uim/i s]> ZOOЛ (*veelooma ujumiselund*) полыс

teravad uimed лэчыт полысьёс

seljauim тыбыр полыс

punaste uimedega ahven горд полысо юш

uimane <uimane uimase uimas[t -, uimas[te uimase[id *adj*]]> (*loid, jõuetu, nõrk*)

усыкмем, жолмам; (*unine*) изем тусо, уйжомем; (*viinauimane*) кудзем;

(*mitte täie taju juures*) йырсазь сураськем

uimased kärbsed уйжомем кутъёс

uimane pea усыкмем йыр

valvur löödi uimaseks возьмаськисез шуккыса усыкмытйзы

kukkus ja jäi uimasena lamama усиз но йырсазьзэ ыштйз

pea läheb uimaseks йыр жолма

jäi v muutus üha uimasemaks дыр ортчемъя усыкмем луиз

kange tubakas teeb uimaseks кужмо тамак усыкмем каре я. усыкмытэ

tüdruk on suurest õnnest uimane нылаш бадзым шудэн кудземын

rääkis vastase uimaseks адямиез вераськонэныз усыкмытйз

elu on kuidagi tuim ja uimane PILTL улон кыче ке но шодонтэм но жолмам

valitses uimane vaikus PILTL усыкмытйсь шыпыт кузёяськиз

uimastama <uimasta[ma uimasta[da uimasta[b uimasta[tud v]> (*uimaseks*

tegeva, uimasust põhjustama) усыкмытыны; (*hoobiga pähe*) усыкмыны;

(*joovastama*) кудзытыны, усыкмытыны

tapaloomi uimastati elektrivooluga виёно пудо-животэз езтылын

усыкмыусыкмытйзы

kalad uimastati nuiahoobiga чорыгъёсыз ботанэн усыкмытйзы

võit uimastab вормон кудзытэ

kasutab uimastavaid aineid усыкмытйсь суретъёсты юэ

looduse uimastav ilu инкуазьлэн кудзытйсь чеберез

viinaga v viinast uimastatud mõistus виналэсь кудзем йырсазь

uimastav lõhn кудзытйсь зын

uimasti <uimasti uimasti uimasti[t -, uimasti[te uimaste[id s]> (*uimaaine, meelemürk, narkootikum*) усыкмытйсь сурет, наркотик; (*hulgana*)

усыкмытйсь сурет, наркотик

uimasteid kasutama v tarvitama v pruukima усыкмытйсь суретъёсты кулэ каре

kaubitseb uimastitega усыкмытйсь сурет вуза

tõi salakaubana uimasteid sisse лушкем вузэн усыкмытйсь суретъёсты вайиз

uinak <uinak uinaku uinaku[t -, uinaku[te uinaku[id s> ([lühike, kerge] uni)

огдырлы умме усён, изён, нырулэм

kosutav uinak кужым сётись огдырлы умме усён

lõunauinak нуназезэ изён

pärastlõunauinak, pärastlõunane uinak нуназе бере умме усён

rahutu uinak rongis поездын нырулон

väikest uinakut tegema жамдэлы изыны

nüüd kuluks ära üks paaritunnine uinak али кулэ луысал жыны часлы умме усён

uinuma <'uinu[ma 'uinu[da 'uinu[b 'uinu[tud v>

1. (*magama jääma*) умме усыны, изыны

igavesele unele v rahule v igaveseks uinuma котьку дырлы изыны

haige püüab v proovib v katsub uinuda висись умме усыны тырше

uinus alles vastu hommikut чукнапал гинэ умме усиз

karu uinus talveunne гондыр толалтэлы умме усиз

2. PILTL (*puhkeolekus olema, mitte toimima, peidus, varjul olema*) изыны

uinunud instinktid ärkasid taas изись инстинктъёс выльысь улзизы

viljapuude uinuvad pungad емыш сётись писпуослэн изись бычыюссы

uinunud vulkaan изись тылгурезь

uinuvad tunded изись шодонъёс

uinutama <uinuta[ma uinuta[da uinuta[b uinuta[tud v>

1. (*uinuma panema*) изьтыны, изытыны; (*äiutades*) изыны поныны, умме усытозь веттаны

unele v unne uinutama изьтыны

vanaema uinutas lapse magama песянай я. чужанай нунез изьтйз

vagunirataste mürin uinutab вагон поглян куара изьытэ

haigele tehti uinutav süst висисьлы изьтйсь укол пуктйзы

lainete uinutav rütm тулкымъёслэн изьтйсь ритмзы

2. PILTL (*vaigistama*) изьтыны, буйгатыны, небзытыны

{*kelle*} valvsust uinutama кинлэсь сак луэмзэ изьтыны

rahvast uinutati valelike lubadustega калыкез пъяськыса кыл сётэмъёсын

буйгатйзы

uinuti <uinuti uinuti uinuti[t -, uinuti[te uinute[id s> FARM (*und tekitav v*

pikendav ravim) изён эмьюм

tugevatoimeline uinuti зол изён эмьюм

uiniteid tarvitama изён эмьюм юыны

arst määras haigele uiniteid эмъясь висисьлы изён эмьюм юыны косйз

tal on kombeks õhtuti uinutit võtta со дышемын жытлы быдэ изён эмьюм

юыны

uisapäisa <+päisa adv> (*mõtlematult*) малпаськытэк; (*läbematult, hooletult*)

кема малпаськытэк; (*umbropsu, hooletult*) кема малпаськытэк, шуак-дуак

uisapäisa tehtud otsus шуак-дуак малпам

uisapäisa öeldud sõnad малпаськытэк верам кыльёс

uisapäisa talitama шуак-дуак ужаны

abiellus uisapäisa (1) (*mehe kohta*) шуак-дуак кышнояськыз; (2) (*naise kohta*)

шуак-дуак бызиз

uisk <'uisk uisu 'uisku 'uisku, 'uisku[de 'uisku[sid_&_'uisk/e s> (*jääl liuglemiseks*) **коньки**
hokiuisud **хоккей шудон коньки**
uiske teritama **конькиез шерыны**
sõidab uiskudega **конькиен нискыла**

Liitsõnad

uisu+

uisusaarad **коньки сапет**

uisutama <uisuta[ma uisuta[da uisuta[b uisuta[tud v> **конькиен нискыланы я.**
ветлыны я. бызьбылыны
rulluisutama **роликен нискыланы**
tüdruk õppis uisutama **нылаш конькиен нискыланы дышетскиз**

uitama <'uita[ma uida[ta 'uita[b uida[tud v> (*siia-sinna käima, ringi hulkuma*)
лөгаськыны, берганы, калтыртыны, калгыны
uitas mööda öist linna **уй каретй калтыртйз**
uitab sihitult mere ääres **зарезь дуртй лөгаське**
mulle meeldib saarel ringi uidata **мыным кельше шормучетй калгыны**
pilk uitab rahutult mööda tuba PILTL **буйгамтэ учкемез бөлеттй берга**
mõtted uitavad oma rada v omasoodu PILTL **малпанъёс ас понназы бергало**
tänavail uitab jäine tuul **ульчаосын йö-кезьыт төл калге**
taevalaotuses uitab üksikuid pilvi **инбам пасьталаын ог-кык пилем калге**

uitmõte <+mõte m'õtte mõte[t -, mõte[te m'õtte[id s> (*äkki pähe tulnud*)
чилектэм малпан

uje <uje ujeda ujeda[t -, ujeda[te ujeda[id *adj*> (*arglik, häbelik*) **возьдаськись,**
кепырась, дйсьтйсьтэм, кышкась
uje neiu **возьдаськись нылаш**
uje naeratus **кепырась пальпотон**
seltskonnas muutub ta väga ujedaks **калыкын со туж въздаськись луэ**

ujula <ujula ujula ujula[t -, ujula[te ujula[id s> **бассейн**
siseujula **липем бассейн**
välisujula **липымтэ бассейн**
ujulat rajama **бассейн пуктыны**

ujulest <+l'est lesta l'esta l'esta, l'esta[de l'esta[sid_&_'est/i s>
1. (hrl pl) (ujujal) полыс
2. ZOOL (veelooma jalal) полыс
konna ujulestadega varustatud tagajalad **эбеклэн полысо бер пыдьёсыз**

ujuma <uju[ma uju[da uju[b uju[tud v>
1. (inimese, kala, looma kohta: eri suundades, korduvalt, edasi-tagasi) уяны :
vee all ujuja **ву улын уяны**
rinnuli ujuja **гадь вылын я. бассэн уяны**
külili ujuja **урдэс я. урдэслань уяны**
ujub koera **пуны сямен уя**
ujub konna **бака сямен уя**
ujub krooli **кролен уя**
ujub liblikat → **бубылиен я. баттерфляен уя**

ujub lestadega **полысьёсын уя**
 ujusime üle järve **ты вамен уямы**
 ujusime teisele kaldale **мукет ярдуре уямы**
 käisime iga päev ujumas **нуналлы быдэ уяны ветлймы**
 ujus kaldast kaugele **ярдурлэсь кыдэку уяз**
 lapsi õpetati ujuma **пиналэз уяны дышетйзы**
 kala ujub uimi liigutades **чорыг полысьёсыныз выретыса уя**
 ujub vene kirvest v nagu kirves **тйр сямен уя**
 tema ujub alati vastuvett **PILTL со ялан ёрлы пумит уя**
 püüab elus ikka võimalikult pärivett ujuda **PILTL улонтй ёрызъя уяны тырше**
 ujuva eluviisiga loomad **уяса ульсь пйшуръёс**
2. (veesõiduki vms edasiliikumise kohta) уяны
 mööda jõge ujusid lodjad **шуртй баржаос уязы**
 laev ujub vabas vees **вулэйкы эरिकо вутй уя**
 alus ujus sügavalt vees **вулэйкы вуэ мур лэзиськыса уяз**
3. (vee vm vedeliku pinnal püisima) уяны; (veevooluga edasi kanduma) уяны,
кошкыны, вуя кошкыны
 ankrupoi jääb veepinnale ujuma **томбуй ву вылын уя**
 supis ujuvad lihatükid **шыдын сйль юдэсьёс уяло**
 ujuvad jäämäed **уясь йёос**
4. (vett vm vedelikku täis v tulvil olema, sellest üle ujutatud olema) уяны
 külatänavad ujuvad poris **гурт урамъёс дэриын уяло**
 laud ujus piimast **жök йöлын уяз я. жök вылэ йöл кысьтэмын вал**
 nägu ujub higis **пöсям вуаз уя я. копак пöсямын**
 ta silmad ujusid pisarais **синъёсыз синвуын уязы я. синкылиен тырмемын**
вал
 haavatu ujus veres **сöсырмем вирын уяз**
 saal ujub prožektorite säras **бöлет прожекторъёслэн югытазы уяз**
5. PILTL (sujuvalt, aeglaselt liikuma) уяны, уяса ветлыны; (hrl haigusest v
väsimusest tingitud ebaselge nägemise kohta) уяны
 kõrgel taevas ujuvad valged pilved **жужыт инбамын тöды пилямъёс уяло**
 udu ujub üle soo **нюр вадестй бус уя**
 kuu ujus pilve tagant välja **пилем сёрысь толэзь уяса потйз**
 mälusopist ujus üles mälestuskilde **йырсазь мурдалаосысь уяса жутскылйзы**
тодэ ваён кесэгъёс
 kõik mu silme ees ujub nagu udus **ваньмыз син азым бусын кадь уя**
6. KÕNEK ([välja, nähtavale] ilmuma, esile kerkima) уяны, уяса потыны,
полысаны
 kust kohast sina välja ujusid? **кытысь тон потйд я. уяса потйд я. полысад?**
 mingid kahtlased tüübid ujusid ligi **кыче ке но син шоры йöтйсь типъёс**
котыртй уязы
 ujub tüdrukutele külje alla **ныльёс котыртй уя я. гожеръя**
 päevalgele ujusid uued probleemid **нунал югыт шоры выль проблемаос**
потйзы
7. (valuutakursi kohta: nõudmise ja pakkumise järgi vabalt kujunema) уяны
 ujuv kurss **уясь курс**

ujumine <ujumine ujumise ujumis[t ujumis[se, ujumis[te ujumis/i s> уян; (*ühel*
distantil v ujumisviisil) уян
 sportlik ujumine **спорт уян**
 allveeujumine, vee all ujumine **ву ултй уян**
 eelujumine **SPORT нырысьсэ уян**

finaalujumine SPORT финал уян
koeraujumine пуны сямен уян
konnaujumine эбек сямен уян
küliliujumine урдэс уян
lestaujumine, ujumine lestadega полысэн уян
liblikujumine баттерфляй я. бубыли уян
rikamaajumine SPORT кузь кусыпез уян
rinnulijumine SPORT кролль я. гадь вылын уян
selilijumine SPORT тыбыр вылын уян
võistlusujumine чошатскыса уян
akvalangiga ujumine акваланген уян

Liitsõnad

ujumis+

ujumisebassein уян бассейн
ujumiselund полыс
ujumiskursus уянъя курс я. уяны дышетскон
ujumislaud уян пул
ujumismüts уян изыы
ujumiserõngas → уян эгес
ujumistreener уянъя тренер, уяны дышетйсь
ujumistrikoo уян дйсь

ujumispüksid pl <+p'üks püksi p'üksi p'üksi, p'üks[te_&_p'üksi[de
p'üksi[sid_&_p'üks/e s> уян дйсь

ujumisriided pl <+riie r'iide riie[t -, riie[te r'iide[id s> уян дйсь

ujutama <ujuta[ma ujuta[da ujuta[b ujuta[tud v>

1. (*ujuda laskma*) уятыны, вуэ пыртыны
lapsed läksid jõe äärde koera ujutama пинальёс шур дуре пуныез уятыны я.
вуэ пыртыны кошкизы
poiss ujutab kraavis paberlaevukesi пияш канаваын пичи кагаз пыжьёсты
уятэ я. ву вылэ лэзья
kuuldu ujutas hingesopist valusad mälestused pinnale PILTL кылэмез лул
пушкысь вось тодэ ваёнъёсты бугыртйз
2. (*veega katma v täitma, üle ujutama*) выйтыны я. выйытыны
kevadine suurvesi ujutab heinamaad тулыс вутудзон возьёсты выйытэ
tugev vihmahoog ujutas aknaid кужмо зор укноосты выйытйз

ukrainlane <ukr'ainlane ukr'ainlase ukr'ainlas[t ukr'ainlas[se, ukr'ainlas[te
ukr'ainlas/i_&_ukr'ainlase[id s> (*idaslaavi rahva liige*) украин; (*naine*) украин
кышномурт, украинка

uks <'uks ukse 'us[t -, us[te 'uks[i s> өс; (*mööbliesemel, autol, ahjul vm*) өс
kitsas uks сьюбег өс
soojustatud uks шунытатэм өс
ahjuuks гур ым
kapiuks кана өс
klaasuks, klaasist uks пияла өс
köögiuks кышнопал өс
külguks, küljeuks урдэс өс
pliidiuks плита өс

puuriuks четлык өс
 pöörduks, pööratav uks бергась өс
 salauks лушкем өс
 siseuks пуш өс
 tammeuks тыпы өс
 telgiuks тылыс өс
 tõllauks карета өс
 välisuks, õueuks кыр ласянь я. кыре потон өс
 kahe poolega uks кык пало өс
 lahtiste uste päev усьтэм өс нунал
 uksi raugutama өсэз куараен ворсаны
 pani v keeras ukse lukku өсэз замоказ я. ворсаз
 uks on lukus өс ворсамын
 uks on riivis өс ворсамын
 mine tee uks lahti v ava uks мын өсэз усьты
 uks prahvatas lahti, uks paiskus v lendas pärani [lahti] өс ваяк усьтйськиз
 uks oli [seliti] lahti өс ваяк усьтэмын вал
 uks on p[r]aokil v pilukil v avakil v irevil өс зубис
 uks avaneb sissepoole өс пуш пала я. тапала усьтйське
 astus uksest välja v üle ukse õue өсэти я. өс вамен кыре потйз
 tuli uksest sisse өсэти пыриз
 see uks viib tänavale та өс ульчае потэ
 siit uksest v selle ukse kaudu pääsete koridori та өс вамен потыса, коридоре
 вуоды
 uksele koputati өсэ йыгаськизы
 keegi tagus ukse pihta кин ке но өсэ пырыны турттйз
 seisab uksele v ukse peal өс кусыпын сылэ
 sõber tuli mulle uksele v ukse peale vastu эше монэ пумитаны өс доры
 лыктйз я. өс дорысен пумитаз
 kära oli ukse taha v läbi ukse kuulda куашетэм өс пыртй кылйськиз
 buss sõidab otse meie ukse alt läbi автобус өс азьтймы ик кошке
 ema tuli ukse vahele анай өс кусыпе потйз
 keegi vaatas ukse vahelt sisse кин ке но өс вискытй утчаськиз
 asja arutati kinniste uste taga ужпум сярысь ворсам өс сьöрын вераськизы
 jäi konkursiga ukse taha конкурсэн өс сьöры кылиз
 kool avab ukсед septembris школа өсьёссэ нырысетй куарусёнэ усьтэ
 tehas sulges oma ukсед завод пытсаськиз я. өсьёссэ ворсаз
 firma on idaturul jala ukse vahele saanud чукшор вузпöрын фирма пыдзэ өс
 кусыпе паськатйз
 sügis koputab uksele өсэ сйзьыл йыгаське
 valimised on ukse ees бырьёнъёс өс азын

Liitsõnad

ukse+

uksehing өс ошон зыры
 ukselink өскутон, өскал
 ukseluuk өс ворсан, тунгон
 uksepiit өс янак, өс кусып
 uksevõti өс усьтон

uksehoidja <+h'oidja h'oidja h'oidja[t -, h'oidja[te h'oidja[id s> (*portjee*,
šveitser) портье, швейцар, → өс возись; (*Prantsusmaal*) консьерж

uksekell <+k'ell kella k'ella k'ella, k'ella[de k'ella[sid_&_k'ell/i s]>

1. (*välisukse märguandeseadeldis*) → **ӧсчингыли**

uksekella nupp **ӧсчингыли**

uksekell heliseb v tiriseb v tiliseb v kõliseb **ӧсчингыли жингыртэ**

keegi helistas v andis uksekella **кин ке но ӧсэ жингыртӱз**

2. (*märguandeks olev kellahein*) **жингыртэм**

kostis ärev ja nõudlik uksekell **жингрес но курись жингыртэм шуккиськиз**

ulakas <ulakas ulaka ulaka[t -, ulaka[te ulaka[id *adj, s*>

1. *adj (sõnakuulmatu, üleannetu)* **йӧнтэм**

ulakas laps **йӧнтэм пинал**

ulakad varblased **йӧнтэм зольгыриос**

ilma isa karmi käeta muutus poiss järjest ulakamaks **атайлэн чурит кийзтэк**

пияш йӧнтэм луиз

2. *s* **йӧнтэм**

see on ulakate temp **йӧнтэмьӧслэн ужзы со**

ulakus <ulakus ulakuse ulakus[t ulakus[se, ulakus[te ulakus/i s>

1. (*ulakas olemine*) **йӧнтэмьяськон**

nooruslik ulakus **егит дыр йӧнтэмьяськон**

kiusas teisi puhtast ulakusest **муктӧсты йӧнтэмьяськон вылысь исаз**

2. (*ulakas tegu v temp*) **йӧнтэман, йӧнтэмьяськон**

ta on vist jälle mingi ulakusega hakkama saanud **со нош ик мар ке но**

йӧнтэман лэсьтӱз я. йӧнтэмаз дыр

ulatama <ulata[ma ulata[da ulata[b ulata[tud v>

1. (*[kätt] sirutades andma, kinkima vms*) **сӧтыны, мычыны,**

tulija ulatas oma nimekaardi **лыктэм мурт визитказэ сӧтӱз**

ulatas retsepti apteekrile v apteekri kätte **рецептсэ аптекаын ужасьлы мычиз**

ulatas kassapidajale raha **кассаын ужасьлы коньдон мычиз**

ulatage vaagen lauas ringi **тӧркыез жӧк кузя котыр лӧзелэ**

2. (*sirutama, küünitama*) **сӧтыны, мычыны,**

terekätt ulatama **зечбурьяськыны кизэ сӧтӱз**

laps ulatas voodivarbade vahelt kätt ema poole **нуны кийныз валес кутоньӧс**

вискытӱ анаез доры сузьтӱськиз

ulatas [käega] juba ukselingi järele, kui telefon helises **кийныз ӧс кутон доры**

сузьтӱськиз вал ини, но телефонэз жингыртӱз

ulatas neiule bussist väljumisel käe **автобусысь потыкуз, нылашлы кизэ**

сӧтӱз

3. (*ulatama, küündima*) **сузьыны, кытчюозь вуыны :**

lapse peanupp ulatas vaevalt lauaservani **пиналлэн йыртышкыз жӧк дорозь**

ӧзгес сузьы я. вуы

vesi ulatas rinnuni **ву гадь вадесозь вуиз**

seelik ulatas pisut allapoole põlve **юбка ӧжыт гинэ пидеслэн улийозяз вал**

suur meeski ulatab tüve ümbert vaevu kinni **вӧтма бадзым воргорон но уз**

сузьы писпуэз зыгыртыны

ulatuma <ulatu[ma ulatu[da ulatu[b ulatu[tud v>

1. (*ruumiliselt: küündima*) **сузьыны; (hääle, lõhna kohta) шӧдӱськыны,**

шуккиськыны; (lõhna kohta) шӧдӱськыны, лӧсьяськыны; (valguse, heli

kohta) сузьыны, вуыны, шуккиськыны

juuksed ulatuvad õlgadeni **йырси пельпумозь сузе**

jalad ulatuvad põhja **пидьёс пидэсозь сузё**
 haav ulatus luuni **яра лыозь сузиз**
 puurkaev ulatub põhjaveeni **портэм куйы арлансуй я. улсуй воозь сузе**
 heinamaa ulatus metsani **турнано возьвыл нюлэсозь вуиз**
 kõrvu ulatus mingi krabin **пеле валантэм куашетэм вуиз**
 seaduse käsi peaks ulatuma iga süüdlaseni **PILT kатлэн кийз котькуд**
йыртэмась дорозь сузыны кулэ
 maani ulatuv kleit **музьемозь сузись дэрэм**
 räästani ulatuvad hanged **липетозь вуись букосьёс**
 läbi kahe korruse ulatuv korter **кык этаж пыр потйсь патер**
 esile v ette ulatuv lõug **азьпала сузтьйськись я. потйсь ангес**
2. (nähtuste esinemis- ja mõjupiirkonna kohta) вуыны; (ajaliselt: mingi
ajapiirini [hrl minevikus] järjepidev olema) кошкыны
 kuulujutt ulatus direktori kõrvu **вераськон директорлэн пеляз вуиз**
 kloostri ajalugu ulatub tuhandete aastate taha **монастырьлэн ортчем сюресэз**
сюрс арьёс сьёры кошке
 traditsioon ulatub eelmise sajandi algusse **йылоллэн кутсконэз кылем**
даурлэн кутсконаз кошке
3. (hulga, arvu, määra, astme, taseme poolest teatud suuruses v kõrgusel olema
v selleni jõudma) вуыны
 alkoholi kontsentratsioon veres ulatus ühe promillini **вирысь алкогольлэн**
наплыкез одйг промилёзь вуиз
 pakane ulatus kahekümne kraadini **кезьыт кызь градусозь вуиз**
 järve sügavus ulatub kümne meetrini **тылэн мурдалаез дас метрозь вуэ**
 kahe tuhandeni ulatuv tiraaž **кык сюрсозь вуись тираж**
4. (mingi omaduse maksimumini jõudma) тодметлэн выль эсэпозь луэмез
 rubiini värvus ulatub roosast kuni sügavpunaseni **рубинлэн буёлэз**
лемлетысен кутскыса нап-гордозь луыны быгатэ
 grotesksuseni ulatuv kujutamislaid **гротескозь вуись вылтусьян амал**

ulatus <ulatus ulatuse ulatus[t ulatus[se, ulatus[te ulatus/i s>

1. (objekti laius, pikkus v kõrgus) быдзала; (tegevus- v mõjuväli, haare)
пасьтала, быдзала; (maht, määr) тыр :
 haardeulatus → **котыртэм, обхват**
 tegevusulatus **ужан пасьтала**
 vigastuse ulatus **яралэн быдзалаез**
 metsapõlengu ulatus **жуам нюлэслэн быдзалаез**
 mälu ulatus **йырсазьлэн суземез**
 liiklusemärgi mõju ulatus **сюрес вылысь пус залкымлэн быдзалаез**
 globaalse ulatusega protsessid **быдзалазыя глобальной процессьёс**
 maaparandustööde ulatus **мелиораци ужьёслэн быдзалазы**
 kümnete kilomeetrite ulatuses laiusid laavaväljad **дасо иськем пасьталаосы**
вöldйськызы лава шобырьёс
 preemiat saime ühe kuupalga ulatuses **одйг толэзь уждун тыр премия**
басьтймы
 taipasin õnnetuse täit v tõelist v kogu ulatust **валай шудтэм учырлэсь вань**
быдзалазэ
2. (kaugus, milleni miski ulatub, vahekaugus) кем
 kuuldeulatus **кылон кем**
 laskeulatus **СӖЖ ыбем кем**
 löögiulatus **шуккемлэн кемыз**
 nägemisulatus **учкыса адзон кем**

siruulatus бурд кем

lehm on keti ulatuselt rohu ära söönud скал думет кемысь турыңэз сиыса
быдтэм

bussipeatus on käe-jala ulatuses автобус дугдонни ки-пыд кемын

3. MUUS (*diapasoon*) диапазон, → кем

hääleulatus, hääle ulatus куара кем

ulatuslik <ulatusl'ik ulatusliku ulatusl'ikku ulatusl'ikku,

ulatuslik/e_&_ulatusl'ikku[de ulatusl'ikk/e_&_ulatusl'ikku[sid *adj*]

1. (*[ruumiliselt] suur, laialdane, avar*) бадзым, бадзымос, паськыт;
(*[ajaliselt] pikk*) кема

ulatuslik põlevkivilade бадзымос вумус из кыллән инты

aidsi ulatuslik levik спидлән паськыт вөлмемез

2. (*laiahaardeline*) паськыт; (*kõikehõlmav*) паськыт; (*põhjalik, mahukas*)
бадзым; (*rohkearvuline*) трос

ulatuslikud teadmised паськытэсь тодон-валанъёс

ulatuslikud investeeringud бадзымесь инвестициос

ulatuslik streik бадзым стрейк

ulatuslikud reformid бадзымесь реформаос

ulatuslik valimiskampaania паськыт быръён кампания

varasematest ulatuslikum käsitus азьвылэзлэсь паськытгес эскерон

alustati ulatuslikku remonti бадзым тупатон уж кутскизы

ulguma <'ulgu[ma 'ulgu[da ulu[b ulu[tud v>

1. (*hundi, koera vms uutava häälitsemise kohta*) вузыны :

hüäänid uluvad гиенаос вузо

koer ulgus kaeblikult, koon vastu taevast пуны жожмыт вузйз, йырзэ инбаме
жутыса

ulguvad hundid вузйсь кионъёс

2. (*inimese kohta: kisendama, röökima*) вузыны; (*kõva häälega nutma*)

вузыны, куараен бөрдыны, бызгыны :

ulgus viha pärast вожпотэменыз вузйз

pealtvaatajad ulgusid vaimustusest учкисьёс паймыса вузйзы

poisike pistis valu pärast v valust ulguma пияш вось луыса вузыны кутскиз

laps ulub täiest kõrist нуны ньылоңыз кесиськымон бызге

ulub ja nuuksub südantlõhestavalt бөрдэ-викышъя скулэм пильыськымон

tüdruk ulgus nutta нылаш зар-зар бөрдйз

3. (*loodushäälte jm helide kohta*) вузыны

tuul ulgus akna taga төл укно сьöрын вузйз

sadamas ulgusid aurikute sireenid озынын сиренаос вузйзы

mürsud ulgusid ümberringi котыр снарядьёс вузйзы

ulguv ja mõirgav meri вузйсь но ыргетйсь зарезь

ulgumeri <+meri mere m'er[d m'erre, mere[de mere[sid s> (*avameri*) зарезь

otsatu v ääretu ulgumeri пумтэм зарезь

tuul triivis paadi ulgumerele төл пыжез зарезе нуиз

uljas <uljas 'ulja uljas[t -, uljas[te 'ulja[id *adj*]> задор, дарто, урдйськем

uljas meremees дарто зарезьчи

uljas mereretk задор зарезь сюрес

uljas rivilaul задор строй кырзан

marssisid uljal sammul minema задор марш вамышен кошкызы

uljaspea <+p'ea p'ea p'ea[d -, p'ea[de p'ä[id s> ([liiga] uljas inimene, uljur)
шаплы, йӧнтэм, задор
ainult vähesed uljaspead julgesid kalju otsa ronida ӧжыт шаплыосыз гинэ
изъяре тубыны дйсьтйзы
isegi vöötrada ei sunni uljaspäid pidurdama зебра пус но уг дугдыты
йӧнтэмьёсты

uljus <'uljus 'uljuse 'uljus[t 'uljus[se, 'uljus[te 'uljus/i_&_'uljuse[id s> задорлык,
дйсьтонлык
tehtud v väline uljus возъматон понна я. лэсьтэм я. вылласянь гинэ
дйсьтонлык
uljust tal on v jätkub задорлыкез солэн тырмыт

ultimaatum <ultim'aatum ultim'aatumi ultim'aatumi[t -, ultim'aatumi[te
ultim'aatume[id s> (ähvardust sisaldav kategooriline nõue) ультиматум
{kellele-millele} ultimaatumit esitama кинлы ультиматум пуктыны

ultraheli <+heli heli heli -, heli[de heli[sid s> FÜÜS (kõrvaga tajutavast helist
suurema sagedusega heli) → ультракуара

ulualune <+alune aluse alus[t -, alus[te aluse[id s>

1. ([vihma, tuule, küilma vm eest] kaitsev varjualune) липет ул; (panipaik)
липет ул; (loomade jaoks) гид
kuusk pakkus oma laia võraga matkajatele ulualust кыз аслаз паськыт
вайёсыныз мынйсь-ветлйсьёслы ышыг инты луиз
2. (peavari) сэрег, ышыг инты; (eluaue) сэрег, липет, улон инты
{kellele} ulualust andma кинлы улон инты сётыны
ulualuseta jäänud inimesed липеттэк кылем адымиос
3. (öömaja) кӧлон инты
ööseks ulualust andma уйлы кӧлон инты сётыны
4. ETN (lai lahtine katusealune [hrl rehielamul]) липет ул

uluk <uluk uluki uluki[t -, uluki[te uluke[id s> (metsloom) кыр пӧйшур, кыйкай;
(jahiloom) нюлэскан пӧйшур; (hulgana) кыйкай
rõõvuluk сьӧсь пӧйшур
suuruluk бадзым кыйкай

umbes¹ <'umbes adv, adj> (umbne, kinni, täis) тымиськемын, тыгиськемын,
ӧоксаськемын
kraanikauss oli umbes раковина я. → кимиськон тымиськемын вал
tal on kõht umbes солэн кӧты пытсаськемын
umbes tiik ӧакмем ты

umbes² <'umbes adv>

1. (arvudega seoses: ümardatult, ligikaudu) тымиськемын, тыгиськемын,
ӧоксаськемын; (tegelikkusele, millelegi etteantule lähedaselt, enam-vähem)
котыр, кыӧе-гес
umbes viieaastane poiss ог вить аресъем пияш
tule umbes kella viieks лыкты вить час котырын
ta on umbes minupikkune со мон жуждагес
2. (nagu juhtub, huupi) кызы сюрем озьы

umbkaudne <+k'audne k'audse k'audse[t -, k'audse[te k'audse[id *adj*>

(*ligikaudne*) **ог**

liiga umbkaudsed andmed **туж**

võttis umbkaudse suuna mere poole **зарезь пала кошкиз**

umbkeelne <+k'eelne k'eelse k'eelse[t -, k'eelse[te k'eelse[id *adj*> (*kohalikku*

keelt mitteoskav, ainult oma emakeelt oskav) **анай кылзэ гинэ тодйсь, →**

тыгкыло

päris umbkeelne ma ei ole, pursin natuke ka inglise keelt **чылкак тыгкыло**

өвөл мон, англи кылын но ожыт жуштйсько

umbmäärane <+määrane määrase määras[t -, määras[te määrase[id *adj*>

1. (*ebamäärane*) **валантэм**

umbmäärane olukord **валантэм югдур**

umbmäärased vihjed **валантэм намёкьёс**

pomises vastuseks midagi umbmäärast **юанлы пумит маке но валантэмзэ ботыртйз**

räägib umbmäärast juttu **валантэм вераське**

2. **KEEL** (*indefiniitne*) **неопределённой**

umbmäärased asesõnad **неопределённой нимвошточьёс**

inglise keele umbmäärane artikkel **англи кылысь неопределённой артикль**

umbrohi <+rohi rohu r'ohtu r'ohtu, r'ohtu[de r'ohtu[sid_&_r'oht/e s> **жаг, жаг**

турын; (kõrge) жаг, жаг турын

lopsakas umbrohi **куал-куал жаг турын**

põlluumbrohi **PÖLL, AIAND бусыысь жаг турын**

visa kui umbrohi **жаг турын кадь сётскисьтэм**

umbrohtu kitkuma v juurima **жагез ишкыны я. урыны**

oras oli umbrohu alla lämbumas **бусы жаг улэ кыле вал ини**

parasiitsõnad on keele umbrohi **PILTL паразит кыльёс кылмылэн жаг**

турынэз

Liitsõnad

umb+rohu+

umbrohutõrje **жаг турынлэсь утиськон**

umbropsu <+r'opsu *adv*> (*järelemõtlematult*) **малпаськытэк, тодытэк,**

тодытэк-мартэк; (huupi) кызыы луэм я. сюрем озыы, ки улэ мар сюрем,

йыре мар лыктэм; (objekti nägemata, pimesi) адзытэк, кызыы но озыы

vastas umbropsu юанлы малпаськытэк вераз

otsustad inimeste üle liiga umbropsu **адямиосты чик тодытэк соос сярись**

малпан кылдытйськод

avas umbropsu ühe ukse **ки улаз мар сюрем өсэз усьтйз**

jalgrada kadus ära ja tuli minna umbropsu läbi **võõra metsa сюрес ышиз,**

тодмотэм нюлэстй кызыы быгатэм озыы мыноно луиз

umbropsu tulistatud lask **кытчы сюрем отчы ыбем**

umbsõlm <+s'õlm sõlme s'õlme s'õlme, s'õlme[de s'õlme[sid_&_s'õlm/i s>

1. (*raskesti lahti harutatav sõlm*) **пертчонтэм я. сэрттонтэм я. зугмаськем**

герд

sidus nõõri umbsõlme **гозыез пертчонтэм герзэлтйз**

kingapaelad olid umbsõlme lainud v olid umbsõlmes **пыдкучтан думылоньёс**

сэрттонтэм гердэ зугмаськиллям

umbsõlm tõmbus veel kõvemini kinni пертчылонтэм герд эшшо но зол думиськиз

2. PILTL (*ummik*) зугмаськем, тыгиськем
umbsõlmes mõtted зугмаськем малпанъёс
ei osanud oma isikliku elu umbsõlmi lahti harutada өз быгаты улонэзлэсь
зугмаськем гердъёссэ пертчылыны

ummik <ummik ummiku ummiku[t -, ummiku[te ummiku[id s>

1. (*läbipääsuta koht*) тупик, потонтэм инты; (*liikluses, liikumisel*) тыгиськон, тымиськем

tänav lõppes ummikuga ульча тупикен быриз
ristmikul tekkis ummik сюрес вожын тыгиськем кылдйз
väravasse tekkis v kogunes inimestest ummik капкае калык тымиськем люкаскиз

avarii tekitas liikluses kilomeetripikkuse ummiku авария сюрес вылэ километр кузьда тыгиськем кылдытйз

2. PILTL (*väljarääsmatu olukord*) вормонтэм югдур; (*töö kohta*) уж тымиськем

hingeline ummik лул тыгиськем
ummik kirjaniku loomingus гождьясьчилэн творчествояз вис {keda} ummikusse ajama кинэ тупике пуктыны

läbirääkimised jooksid ummikusse ваче вераськонъёс тыгиськизы
ta on oma eluga v omadega ummikusse jooksnud улонэз тыгиськиз
jõudsin oma mõtetega täielikku ummikusse малпанъёсыны чылкак тыгиськизы

3. ETN (*õõnestatud kerega puunõu*) пу тусь

4. GEOGR (*ummiklainetus*) сырьян

ummisjalu <+jalu adv>

1. (*jalad koos, koosjalu*) чөшпыд

poiss hüppas ummisjalu nagu kammitsas hobune пияш, пыдыз думылэм вал сямен, чөшпыд тэтча

2. (*ettevaatamatult, mõtlematult*) чакласькытэк, чөшпыд, ури-бери, урмыса, (йыр ке йыр, пыд ке пыд)

tormas ummisjalu seiklustesse вылезлы пумит чөшпыд ворттыса кошкиз
pistis teed valimata ummisjalu jooksu сюресэз учкытэк, чөшпыд бызьыса кошкиз

haavatud metssiga ründab ummisjalu kõike, mis ette jääb сөсырмем кыр парсь мае адже, ваньзэ урмыса ожда

nad võtavad ummisjalu kõik halvad kombes üle v omaks соос вань урод сямъёсты чакласькытэк асэсто

ummistama <ummista[ma ummista[da ummista[b ummista[tud v> (*umbe ajama*) тыгылыны, тыгиськытыны, тымиськытыны; (*tõkestama*) ворсаны; (*tänavaliiklust*) тыгиськыны; (*veresooni, poore vms*) ворсаськыны
rääps võib kanalisatsiooni ummistada жаг канализациез тыгыны быгатэ
lumetuisk ummistas teed лымы пельскон сюресъёсты чоксаз
jõe suudmeala on roostikust ummistatud шурвож лекинйырен чакмем
varing oli käigu ummistanud музьем кушкан потонэз чоксаз
rahvamurd ummistas sissepääsu калык пыронэз тыгиз
konfiskeeritud kaup ummistab tolliladusid конфисковать карем вуз таможняез тырмытэ

mida teha, et reklaam ei ummistaks postkasti? **мар кароно, реклама почтаез медаз тыгы шуыса?**
veresoont ummistav tromb **вирсэрез орсемем тыге**

ummistuma <ummistu[ma ummistu[da ummistu[b ummistu[tud v> (*umbseks muutuma, umbe minema*) **тыгиськыны, чакмыны**
karburaator ummistus **карбюратор тыгиськем**
äravoolutee on ummistunud **ву кошкон тыгиськемын**
puuderdamisel näopoorid ummistuvad **пудралэсь ымныр ку пасьёс тыгисько**
autodest ummistunud tee **машинаосын тыгиськем ульча**
ummistunud korsten **тыгиськем мурьё**
ummistunud tiik **чакмем тымет**

ummistus <ummistus ummistuse ummistus[t ummistus[se, ummistus[te ummistus/i s> (*umbes-olek, ummistumine, ummik*) **тыгем, тыгиськем, чакмем; (sulustus) тыгем; (lumest, liivast) букос, пуктос** MED (*veresoontes vm*) **облитерация :**
jääummistus **йõ тыгем**
kanalisatsioonummistus **канализация тыгиськем**
liiklusummistus **сюрес вылын тыгем**
toruummistus **гумы тыгиськем**

undama <'unda[ma unna[ta 'unda[b unna[tud v>

1. (*kestvat intensiivset ühetoonilist häält kuuldavale tooma*) **гуретыны, вузыны, черекьяны :**
buss roomab unnates märke **автобус гуретыса гурезе тубе**
auto sööstab unnates paigast **машина гуретыса интыысьтыз вырзе**
häire ajal undasid vabrikute sireenid **тревога дырья фабрикаысь сиренаос черекьязы**
akende taga hakkas undama torm v raju **укноос сьöрын вузыны кутскиз сильтöл**
korstnas undas tumedalt **мурьёын тöл вузйз**
kogu töökoda undas ja vabises **быдэс кебит гуретйз но зурказ**
õhus undavad mürsud **омырын снарядьёс вузо**
maipõrnikad lendavad unnates **даргаос гуретыса лобало**
traadid undavad tasakesi **тыл езьёс каллен гурето**
undav tolmuimeja **гуретйсь пылесос**
undav hädakell **вужйсь набат**
2. (*kestvat valu vm ebameeldivat tunnet tajuma*) :
pea undab [valutada] **йырын жонгетэ**
undav luuvalu **лы висён**

unelm <unelm unelma unelma[t -, unelma[te unelma[id s> (*[kättesaamatu] unistus*) **малпан, лемлет малпан**
kõrgelennulised unelmad **вылэтй лобась малпаньёс**
armuunelm **яратон малпан**
soovunelm **мылкыд карем малпан**
unelmate prints **кинлы кылдэм мурт**
hõljub unelmais **малпаньёсын лоба**
ta elas rohkem unelmais kui reaalsuses **со зэмос улонлэсь тросгес лемлет малпаньёсын улйз**

unenägu <+nägu n'äo nägu n'äku, nägu[de nägu[sid s> **вӱт, вӱтам**
katkendlik unenägu **люкето я. кесяськем вӱт**
selge unenägu **яркыт вӱт**
segased unenäod **валантэм я. сураськем вӱтъёс**
veider unenägu **валантэм вӱт**
hirmuunenägu **кышкыт вӱт**
õudusunenägu **кӱшкемыт вӱт**
sügav ja unenägudeta uni **мур но вӱтъёстэк изён**
nägin halba unenägu **урод вӱтай я. вӱт адзи**
teda piinavad luupainajalikud unenäod **сое курадзыто кӱшкемыт вӱтъёс**
eilne unenägu läks täide **толло вӱтэ я. вӱтаме зэмаз**

unerohi <+rohi rohu r'ohtu r'ohtu, r'ohtu[de r'ohtu[sid_&_r'oht/e s> **изён эмьюм**
kangetoimelised unerohud **золэсь изён эмьюмьёс**
üks tablett unerohu **одйг таблетка изён эмьюм**
võttis unerohu **изён эмьюм юиз**

unetu <unetu unetu unetu[t -, unetu[te unetu[id *adj*> (*ilma uneta, magamatu*)
изьымтэ я. кӱлымтэ
unetu öö **изьытэк потэм я. изьымтэ уй**
vähkreb unetuna voodis **изьыны валатэк валесын погылляське**

ungarlane <'ungarlane 'ungarlase 'ungarlas[t 'ungarlas[se, 'ungarlas[te 'ungarlas/i
s> **мадьяр я. венгер**
ungarlated ehk omanimetusega madjarid **венгерьёс яке аснимзыя мадьярьёс**

uni <uni une 'un[d 'unne, une[de une[sid s>
1. (*magamine, magamisaeg, unine-olek, vajadus magada*) **изем, изён, кӱлон,**
изем потон
magus uni **ческыт изем потон**
kosutav uni **кужым сётйсь изён**
kerge v põgus uni **капчи изён**
pärastlõunane uni **нуназе бере изён**
hommikuuni, hommikune uni **чукна изён**
linnuuni **сак изён я. изем**
lõunauni **нуназе изён**
tarduni, letargiline uni **летарги(я) изён**
vägimeheuni, vägilase uni **батырлэн кадь изем**
õõuni **кӱлон**
uneta öö **умтэм уй**
und täis magama **ум я. кӱт тырытозь изьыны**
{*kellel*} uni ei tule v ei ole und **кин умме уг усьы**
uni läks ära **изем потон тӱлзиз я. ум сайкиськиз**
haige ei saanud terve öö und silma **висись быдэс уйзэ умме оз усьы**
laps suigutati unele **нуньез изьтйзы**
suikus v vajus v langes sügavasse unne **мур умме усиз**
magas õiglase v õndsas und **дун умен изиз**
kuutõbine käis unes ringi **уйжомонэн висись ум йылтйз ветлйз**
kuulis läbi une teiste juttu **ум пыртйз мукетьёслэсь вераськемзэс кылйз**
sääsed häirisid meie und **чибиньёс уммес уретйзы**
{*kellel*} läheb uni hommikul vara [pealt] ära **кинлэн умез вазь чукна быре**
ärkas v virgus unest **иземьсь сайказ**

silmad olid veel und täis **синьёсыз** умен тырмемын вал на
hõõrus une silmist **синьёссэ** умлэсь чүшылйз
ärevus peletab une silmist **буйгамтэ** мылкыд умез быдтэ
igav film ajab une peale **мозмыт** фильм умме уськытэ
uni kipub v tikub v tükib vägisi peale v silma **изем** потон маза уг сёты
mul on nii kange v kohutav v hirmus uni **мынам** туж зол иземе потэ
võitles unega **ум** потэменыз нюръяськиз
äkki oli uni kui peoga pühitud **шөдтэк** шорысь изем потон чүшем кадь
быриз

käib v ajab peale nagu uni **изем** потон кадь бордэ тэбине
uni võttis poisi oma hõlma **пияшез** изён я. умез погыртйз
magab v puhkab viimast und **берпуметй** умзэ изе
vulkaan ärkas sajanditepikkusest unest **тылгурезь** даурьем умысьтыз сайказ
2. (unenägu) вөт

kole uni **көшкемыт** уйвөт
näen unes sageli oma ema **анайме** чем вөтаса адзисько
mida see veider v imelik uni tähendada võiks? **со** йөспөртэм вөт мар сярись
вера меда? я. та вөт умойла-а, уродлы-а меда?
oli see unes või ilmsi? **вөт** яке зэм вал со?

säärane kättemaks poleks talle uneski pähe v mõttesse tulnud **та** выллем
пунэмзэ берыктон солэн вөтаз я. йыраз но ой лыктысал

3. (loomade unetaoline tardumusseisund) **изем, изён, көлон, лулосьёслэн**
көлэмзы

suveuni ZOOЛ **гужем** көлон
mõned kõrbeloomad jäävad unne suvel **куд-огез** бушкыр пөйшур гужем
көлөнэ усе я. **көлэ**

Liitsõnad

une+

uneaeg **изён** дыр

unelaul **уйлы** кырзэн, веттан гур

unevaev **ум** я. **изем** потон

unikaalne <unik'aalne unik'aalse unik'aalse[t -, unik'aalse[te unik'aalse[id *adj*]
(*ainukordne, oma liigis ainus, ainulaadne, erakordne*) **уникальной**
unikaalne kunstiteos **уникальной** устолько уж
iga keel on unikaalse väärtusega **котькудйз** кыл дунлыкезья **уникальной** луэ

unimüts <+m'üts mütsi m'ütsi m'ütsi, m'ütsi[de m'ütsi[sid_&_m'üts/e s> PILTL
(*palju magaja*) **ум** **коскы, бабись** **какы**; (*uimase, pikatoimelise v*
tähelepanematu inimese kohta) **бабыса** я. ас дуннеяз **усьыса** ветлйсь
ärgake, unimütsid, lõuna juba käes! **сайкалэ, бабись** **какыос, нуназе** **вуиз**
ини!

unine <unine unise unis[t -, unis[te unise[id *adj*]

1. изем, иземысь сайкам, изем потйсь, уйжомем, усыкмем

unised silmad **изем** тусо **синьёс**

väsinud ja unised reisijad **жадем** но **иземзы** потйсь **мынйсьёс**

jään uniseks **иземе** я. **уме** **потыны** кутскиз

päevane tukastus tegi meid veel unisemaks **нуназе** умме **усеммы** **милемыз**

эшшо но **усыкмытйз**

hommikuti on ta kaua unine ja pahur **чүкна** со **кема** **иземез** **потыса** но **урод**

тусо **ветлэ**

aknale ilmus kellegi unine pea укнойн возьматскиз кинлэн ке но иземысь сайкам йырыз

unise peaga v unisest peast ei saanud ta kohe arugi, millest jutt иземысь сайкам йырыныз со нырысь өз ик вала, мар сярысь вераськон läks üksi läbi unise linna PILTL умме усись каретй огназ кошкиз

2. ([halluse, ükskõiksuse tõttu] unele ajav, magama uinutav) изёно кадь, изьытйсь, уйжомытйсь

unine ilm изёно кадь куазь

sooja suveräeva unine rahu шунит гужем нуналлэн изьытйсь шыпытлыкез

igav ja unine loeng мөзмыт но уйжомытйсь лекция

uinusime vihmapiiskade unise rabina saatel зор шапыкьёслэн изьытйсь куаразыя умме усимы

3. (uimane, loid, aeglane) изись, изьытйсь, уйжомем, пыд йылаз изись unine juhtimisstiil изьытйсь кивалтон стиль

olekult unine nagu sügiskärbes сйзьыл кут кадь уйжомем

unise vooluga jõgi каллен өро шур

unistaja <unistaja unistaja unistaja[t -, unistaja[te unistaja[id s, adj]>

1. s малпаськись

eluvõõras unistaja улонлэсь кыдёкын малпаськись

ta on suur unistaja со ас дуннеяз усьыса ветлйсь

2. adj малпаськись

unistama <unista[ma unista[da unista[b unista[tud v> малпаськыны; (mõnda aega) малпаськыны; (üha enam, järjest rohkem) малпаськыны; (hakkama) малпаськыны

unistas uuest korterist выль патер сярысь малпаськиз

unistas saada arstiks v arstiks saamisest врач луыны малпаськиз

unistas verisest kättemaksust жалятэк пунэмзэ берыктон сярысь малпаськиз

ära unistagi, et sul töö kunagi otsa saab! куке но ужед быроз шуыса эн но малпа!

mis sa niisama unistad, tegutseda on vaja! мар токма малпаськиськод, ужаны кулэ!

unistav ilme малпаськись тус

unistavate silmadega noormees малпаськись синъёсын егит пиосмурт

unistus <unistus unistuse unistus[t unistus[se, unistus[te unistus/i s> малпан

ammune unistus кемалась малпан

salajased unistused лушкем малпанъёс

täitunud unistus быдэстэм малпан

eluunistus улон малпан

lapsepõlveunistus пичи дыр малпан

noorusunistused, noorusea unistused егит дыр малпанъёс

tulevikuunistus вуоно дыр малпан

tal oli unistus saada arstiks солэн эмъясь луыны малпанэз вал

elab v viibib unistuste maailmas малпан дуннеын улэ

andus unistustele v kandus unistustesse малпан дуннеяз усиз

kandus unistustes kaugetele maadele малпаназ кыдёкысь дуннеосы вуиз

uksekella peale ärkas ta unistustest өсэ жингыртйсь луэмен со

малпанъёсысьтыз сайказ

unistused osutusid kättesaamatuks v ebarealseks малпанъёс сузёнтэмесь луизы

unistused purunesid v luhtusid малпанъёс пилиськизы
unistus läks täide v sai teoks v teostus малпан быдэсмиз
isegi oma kõige julgemates unistustes ei olnud ta mõelnud, et . . . дйсьтйсьёсаз
малпанъёсаз но со өз малпа, ... шуыса

universaalne <univers'aalne univers'aalse univers'aalse[t -, univers'aalse[te
univers'aalse[id adj> (üldine, kõikehaarav, üldotstarbeline, teadmistelt v
võimetelt mitmekülgne) универсальной
universaalsed seaduspärasused универсальной эсэпъёс
kõige universaalsem treipink тужгес но универсальноез токарной станок
universaalset ravimit pole olemas универсальной эмъюм өвөл
vajame universaalset töömeest, kes saaks hakkama mis tahes masinaga кулэ
универсальной пиосмурт, кудйз котькыче но машинаен ужаны быгатоз

universum <univ'ersum univ'ersumi univ'ersumi[t -, univ'ersumi[te
univ'ersume[id s> (kõiksus, kogu maailm) универсум
universumi ehitus универсум рад

untsu <'untsu adv>

1. (nurja, vussi) арам

tehing läks untsu огкыл арам луиз

keeras ilusa äri untsu чебер ужез арам кариз

halb ilm ajas meie kalapüügi untsu урод инкуазь чорыгаммес арам кариз

2. (korrast ära, rikki) тйяны, арам карыны

poiss oli raadio põhjalikult untsu keeranud пияш радиоез тйяз я. арам кариз

meistrimees ei lase midagi untsu [minna] быгатйсь өнерчи номыре но арам
уз кары

ununema <unune[ma unune[da unune[b unune[tud v> вуныны

õpetajale antud töötused olid ammu ununenud дышетйсьлы сётэм кыльёс

кемалась вунэмын я. вунэтэмын вал

taskusse ununenud võtmed кисые вунэм я. вунэтэм усьтонъёс

unustama <unusta[ma unusta[da unusta[b unusta[tud v>

1. (mälus mitte säilitama, hajameelsusest, kogemata midagi tegemata jätma,
midagi v kedagi mingisse seisundisse [maha] jätma) вунэтыны; (kõike, kõiki,
paljut) вунэтыны

laps unustab kergesti пинал капчиен вунэтэ

unustas vajaliku aadressi кулэ луись интыпусэз я. адресэз вунэтйз

märgin numbri üles, muidu unustan [ära] лыдпусэз гождыса кельто, озьытэк
мон вунэто

unustas koti koju сумказэ дораз вунэтэм

unustasin leiva ostmata v leiba osta нянь басьтыны вунэтй

unustas imestusest suu lahti паймыса усьтэм ымзэ ворсаны вунэтйз

2. ([tugeva tunde, haarava tegevuse vms tõttu] kõike muud märkamata jätma,
muust mitte hoolima) вунэтыны, мар карыса кылыны; (kedagi v midagi
hooletusse jätma, mitte enam hoolima) вунэтыны

unustas end lobisema вераськыса ик кылиз

jahikire pärast unustas ta oma pere sootuks пййшуранлы луыса со аслэсьтыз
семьязэ но вунэтйз

kõik see aitas tal oma kaotusvalu unustada ваньмыз со юрттйз солы ыштон
восьсэ вунэтыны

„Käi minema!“, kätatas ta ennast unustades „Кош татысь!“, - черекъяз со ассэ
вунэтыса
jõuluõhtul ei unustatud loomigi ымусьтон жытэ пудоез но өз вунэтэ

unustamatu <unustamatu unustamatu unustamatu[t -, unustamatu[te unustamatu[id *adj*] (<selline, keda v mida ei saa unustada) вунэтонтэм unustamatu vaatepilt вунэтонтэм адзем суред unustamatu sõber вунэтонтэм эш unustamatud muljed вунэтонтэм мылкыдъёс mesinädalad kujunesid tõeliselt unustamatuks чечы арняос ноку но вунэтонтэм луизы

unustus <unustus unustuse unustus[t unustus[se, unustus[te unustus/i s>
вунэтон
eneseunustus астэ вунэтон
unustusse v unustuse hõlma vajunud teos вунэтонэ ышем гожтос
aastakümneid unustuses olnud leiutis уно дасо арьёс вунэтонын улэм
шедьтос
oleks tahtnud end unustuseni täis juua астэ вунэтонозь кудзыса юэмез потэ
вылэм
veetis oma elulõpu täielikus unustuses улон пумзэ чылкак вунэтэмын луыса
ульз

upakil <upakil *adv, adj*>

1. (*asjade kohta: küüli*) урдэслань, урдсйн, бекмылямын; (*pikali v kummuli [maas]*) пограмын, усемын
upakil aed кенер пограмын
vanker oli kraavis upakil уробо сюрес урдсы бекмылямын вал
üks vaat oli püsti, teine upakil огез вышкы сылйз, мукетыз бекмыльтэмын вал
kõik toolid toas olid upakil бөлетысь вань пуконъёс бекмылямын вал
äri on päris upakil ужбергатон чылкак куашкан калэ вуэмын
vald on omadega ju täitsa upakil ёрос куашка ни ук
2. (*inimeste kohta: kummargil, uppasendis, röötsakil*) урдэслань, урдсйн, бекмылямын
upakil naine korjas mustikaid мыкырскем кышномурт кудымулы бичаз
põllul oli paar upakil kartulivõtjat бусыын кык кузя мыкырскем картошка октйсьёс
3. KÕNEK (*istmiku v tagaosa kohta:*) пүсти) урдыса
roomas, tagumik upakil берпалзэ урдыса гыж ветлйз

uperpall <+p'all palli p'alli p'alli, p'alli[de p'alli[sid_&_p'all/e s>

1. (*kukerpall*) йыр йыльй погыльскон я. бекмыльскон
uperpalle tegema v viskama йыр йыльтй погыльскылыны
2. PILTL (*põõre*) берган, берытскон, кожон
fantaasia uperpallid визьпөрьет берган
ajaloo ootamatud uperpallid историлэн витъымтэ шорысь кожонъёсыз
elu oli äkki teinud järsu uperpalli улон витъымтэ шорысь мукет пала
берыктйськиз

upitama <upita[ma upita[da upita[b upita[tud v>

1. (*jõudu rakendades tõstma, vinnama*) секытэн жытыны, кыскыны; (*tirima*,

sikutama) кыскыны; (*küünitama, ulatama*) нюжтйськыны
kohvid upitati bussi чөмоданъёсты автобусэ жутказы
upitas koti selga мешокез тыбыраз секытэн жутйз
meil õnnestus auto kraavist teele upitada машинаез сюрес дурысь сюрес
вълэ кыскыны быгатймы
haige upitati toolile [istuma] висисез пукон вълэ пуксьытйзы
upitas riulilt pudelit жажысь зенеликез сузьтйськыса басьтйз
valitsus püüdis riigi majandust jalule upitada PILTL кивалтэт экономикаез
жyтыны тыршиз
2. (*end, oma keha v mõnd kehaosa [pingutusega] ülespoole tõstma v teatud asendisse ajama*) (*секытэн я. тыршыса мугорез жyтыны я. пуктыны*)
upitas end jalule **пyд вьлаз секытэн султйз**
upitas end kikärvule, et paremini näha **умойгес адзон понна пyдчиньы**
вьлаз султйз
tagapool seisjad upitasid endid ettepoole **мышкын сылйсьёс азьпала**
донгиськызы
püüdis end aia najal püsti upitada **кенер борды пыкъяськыса султыны**
тыршиз
jaksas end vaid neljakäpakile upitada **ассэ ньыльпыдъяськытыны гинэ**
быгатйз
3. PILTL (*jõuga kellekski [v millekski] enamaks panema, [sobimatuses hoolimata] kuhugi kõrge[ma]le aitama*) **жyтыны, пуктыны;** (*teenimatult*)
paremaks pidama, üles kiitma) **жyтыны**
upitas väimehe soojale kohale **эмеспизэ шуныт интые жутйз**
okupandid upitasid võimule ajutise valitsuse **оккупантъёс огдырлыко**
кивалтэтэз кивалтыны пуктйзы
kriitika upitas solisti taevani **критика солистэз инмозь жутйз**
upitas oma iseteadvust peene lõhnaõliga **аслыз осконзэ дуно духи басьтыса**
жyтйз
4. (*hoogu võtma, üritama*) **вырыны, турттыны**
juba hulk aega upitas külaline minekut **кема дыр чоже ини куно кошкыны**
выриз

urpi <'urpi adv>

1. (*kummuli, ümber*) **берыктыны, погыртыны, куашкатыны;** (*uperkuuti*)
питыраны
urpi löödud valitsus **куашкатэм кивалтэт**
lõbi laua urpi **жөкез погыртйз**
käis raadiga urpi **пыжен берыктйськыз**
auto lendas urpi **машина берыктйськыз**
torm paiskas urpi terved puud koos juurtega **силътөл быдэс писпуосыз**
выжыосынызы чош берыкъяз
äri läks urpi **уж куашказ**
head kavatsused lendavad kõik urpi **зеч малпам ужрадъёс ваньмыз**
куашкало
2. (*urpasendisse, upakile*) **мыкыртйськыны, бекыртйськыны**
ajab ennast nii urpi kui võimalik **луытояз улие мыкыртйське**

urpima <'urpu[ma 'urpu[da upu[b upu[tud v>

1. (*vee alla vajudes hukkuma, [veekogu] põhja minema*) **вййыны;** (*esemete, laevade vms kohta*) **вййыны**
madrus kukkus üle parda ja urpus [ära] **матрос вулэйкысь усиз но вййиз**

palju kalureid uppus tormis v tormisel merel **сильтөл дыръя уно чорыгасьёс
выйизы**

kas ta uppus jõkke, merre või järve? **со шуре, зарезе яке тыэ выйиз?**

kipakas paat võib kergesti uppuda **кылясь пыж капчиен выйыны быгатэ**

palgid ei upu **корьёс уг выё**

uppunud laeva vrakk **выем вулэйкылэн кылем-мылемез**

2. ([hrl liigveest] üle ujutatud saama) выйыны

suurvee aegu uppusid jõeäärsed tänavad täielikult **ву тудзыку шур дурьсы**

ульчаос быдэсак выйизы

3. PILTL (mõne püdelal, koheva, pehme vms aine alla v sisse jääma v vajuma, millegi rohkusse mattuma, halvasti nähtav olema, [eredast valgusest] üle kallatud olema) выйыны

kevadel uppusid teed porisse v porri **тулыс ульчаос дэрие выйизы**

jalad uppusid pehmesse vaipa **пыдъёс небыт выждэрае выйизы**

maja on uppunud rohelusse **корка вож писпу-куак пёлы выемын**

naise nägu uppus pisaratesse **кышномурт ымныр синвуосы выйиз**

rünnak uppus verre PILTL **ожман вир пушкы выйиз**

silmapiir uppus halli uttu **инвис пурьсы бусэ выйиз**

küla oli uppunud pimedusse **гурт пеймытэ выйиз**

peatänav upub tuledesse **шор ульча югытэ вые**

töösse v töhe uppunud ametnik PILTL **уже выем я. ужен бырем ужмурт**

võlgadesse uppunud tudeng PILTL **пунэм тыронъёсы выем студент**

neiü oli täiesti oma unistustesse uppunud **нылаш аслаз лемлет малпанъёсаз**

быдэсак выемын

upsakas <upsakas upsaka upsaka[t -, upsaka[te upsaka[id *adj*> **вылтйяськись,**
йөнъяськись

upsakas inimene **вылтйяськись адями**

upsakas ilme **вылтйяськись тус**

on teiste vastu upsakas **мукет адямиос азын со йөнъяськись**

kiitus tegi ta upsakaks **ушъямзы сое вылтйяськись кариз**

upsakus <upsakus upsakuse upsakus[t upsakus[se, upsakus[te upsakus/i *s*>
вылтйяськон, вылтйяськись луон

uputama <uputa[ma uputa[da uputa[b uputa[tud *v*>

1. (upputa sundima v upputumist põhjustama, [veekogu] põhja ajama v laskma)

выйытыны; (ennast) выйтйськыны

kassipojad aeti kotti ja uputati **кочышпиосыз мешоке тыризы но выйытйзы**

vaenlase miiniristleja uputati raketiründega **тушмонлэсь мина нуллйсь**

вулэйкызэ ракета шуккемен выйытйзы

uputab oma muret viina sisse v viinasse PILTL **сюлмаськонзэ винае выйытэ**

vaenlase poolt uputatud laev **тушмонэн выйытэм вулэйкы**

2. (üle ujutama) выйтыны

hiidlaine uputas laia maa-ala **цунами тулкым бадзым мувылэз выйтйз**

nii vihmane sügis, et uputab mis kole **сокем зоро сйзбыл, выйтыны дась**

meeleavaldus uputati verre PILTL **демонстрацияез вире выйтйзы**

oli hea saagiaasta, kartul lausa uputas PILTL **емышлы удалтэм ар вал,**

картошка коть пыласькы

päike uputas kogu maastiku ereda valgusega PILTL **шунды вань мувылэз**

яркыт югытэ выйтйз

suurveest uputatud põllud **вутудэмен выйтэм бусыос**

3. (*millegi alla v sisse matma v peitma*) **шобыртыны**
tuisk uputas majad hangedesse **лымы пелляськыса, коркаосыз букосьёсын**
шобыртйз
mõisa remonti uputati palju raha PILTL **мыйзаез тупатонэ уно коньдон**
быдтйзы

uputus <uputus uputuse uputus[t uputus[se, uputus[te uputus/i s>

1. (*ülejutus*) **вутудзён, ву öрьяськем; (suurvesi) тудзем ву**
veeuputus **вутудзем**
köögis oli uputus **кышнопалан ву öрьяськем**
raduvihmast põhjustatud uputus **сильзорысь кылдэм вутудзён**
2. PILTL (*tulv, üleküllus, liigrohkus*) **вутудзён, ву öрьяськем**
infouputus **ивор тудзён**
paberiputus PILTL **кагаз тудзён**
pisarate uputus **синкыли тудзён**
jäätmete uputus **кылем-мылемъёслэн эсэпезлэсь трос луэмзы**
musttuhat rohutirtsu, tõeline uputus **сю сюрс мында зозъёс, выйымон**

urb <'urb urva 'urba 'urba, 'urba[de 'urba[sid_&_'urb/i s (*hrl pl*)> **Вот (lehtpuu**
liitõisik) :

rajuurvad **бадьпу пучы**
sarapuu-urb **пашпу гуры**
arukaskede urvad **кызыпу гурыос**
urbadega rajuoksad **пучыосын бадьпу вайёс**
raju läks urba v hakkas urbi ajama **бадьпу пучыаськем**
urbi v urbasid täis v urbades v urvis v urvas kased **гурыё кызыпуос**

urbne <'urbne 'urbse 'urbse[t -, 'urbse[te 'urbse[id *adj*]> (*poorne*) **пасё, шадра,**
шадраё

urbne kivim **пасё из**
kevadpäike sulatas lume urbseks **тулыс шунды лымыез пасё карыса шунтйз**

urg <'urg uru 'urgu 'urgu, 'urgu[de 'urgu[sid_&_'urg/e s>

1. (*koobas, looma pesapaik*) **гырк, пась, кар**
hiireurg **шыр пась**
mägraug, mägra urg **нарды кар**
rebaseurg **зичы кар**
koprad kaevavad urge **мыйёс кар гудо**
hiir lipsas oma urgu **шыр караз пыриз**
2. (*kaevand, tühe, auk*) **гырк, пась**
heinte sees urus oli soe ja mõnus **турын пушкысь гыркын шуныт но шулдыр**
вал
pistsin käe kividevahelisse urgu **киме изъёс вискысь пасе донги**
3. **KÕNEK (urgas) гырк, пась, кар**
agul on täis elamiseks sobimatuid urge **карвöz тырмемын улыны ярантэм**
куашкам коркаосын

urgas <urgas 'urka urgas[t -, urgas[te 'urka[id s>

1. (*õõnsus, tühe v auk*) **гырк, пась, кырем; (koobas) гырк**
jõekallas on täis mitmesuguse suurusega urkaid **шур ярдур тырмемын пöртэм**
быдзалаё гыркъёсын
2. (*looma varju- v pesapaik*) **кар, гу**

vähiurgas **кисло-куслолэн карез**
 saarma urgas **вудорлэн карез**
 rebane puged oma urkasse v urgu **зичы гуаз пыриз**
3. (varjuline nurk, sopp vms) **ышыг инты, сэрег; (inimese vilets eluase v asupaik)** **зызы улон инты, гид; (kõrvaline ruum v koht, kolgas)** **куштйськем инты, пась**
 keldriurgas **выжулысь сэрег**
 peiduurgas **ватскон сэрег**
 toaurgas **улон сэрег**
 tundis majas iga viimast kui urgast **коркась сэреген-борддорен ваньзэ тодйз**
 elasime pimedas ja niiskes keldris, tõelises urkas **пеймыт но кот выжулын**
ульмы, чылкак гидын кадь
 pealinna kõrval tundus küla talle väikese ja rämpase urkana **шоркарен артэ**
интыяськем гурт солы пичи но кырсь пась потйз
4. (salajane joomapunker, kõrts, lõbumaja vms) **притон, пась, пеймыт инты**
 joomaurgas **юон пась**
 röövliurgas **йырвандйсьёслэн притонзы**
 viimase järgu urgas **кыче ке но пась**
 salakaubavedajate urgas **лушкем вуз нулйсьёслэн притонзы**
 sadama ümbruskonna kahtlased urkad **озын дорысь пеймытэсь интыюс**
 mees pidas kas mängupõrgut või muud urgast **пиосмурт коньдонэн шудон**
инты яке кыче ке но мукет пась возиз

urgitsema <urgitse[ma urgitse[da urgitse[b urgitse[tud v]>

1. (sorkima, koukima) **конгырьяны, конгырьяськыны**
 urgitseb sõrmega nina[s] **чиньыеныз ныраз конгырьяське**
 urgitseb orgiga hambaid **векчи чаген пиньёссэ конгырья**
 urgitseb küünealuseid v küüsi [puhastada] **гижы ульёссэ конгырья**
 lind urgitseb puukoore alt putukaid **тылобурдо писпу сул улысь нымь-**
кибыосты конгырья
 urgitseb kepiga hiireaugus **бодыен шыр карез бугырья**
 urgitseb purgist seeni **банкаысь губиосты конгырьяз**
 parem on mineviku kallal mitte urgitseda **ортчемзэ бугырьятэк умойгес**
2. (sel teel tasapisi midagi toimetama) **конгырьяськыны, бугырьяськыны**
 mõlemad urgitsesid mootoris v mootori kallal v mootorit parandada **кыкназы**
но мотор пушкын конгырьяськыны
 urgitseb endale visalt karjääri [teha] **аслыз зеч карьера конгырья**
3. (pealekäivald uurima) **конгырьяськыны**
 piasiasjade kallal urgitsema **векчи ужпумьёсын конгырьяськыны**
 muudkui urgitseb oma küsimustega, ei anna rahu **дугдылытэк юаньёсыныз**
конгырья, маза уг сёты
 elan nagu tahan, ärgu teised urgitsegu! **мылдыдя ульсько, муртьёс медаз**
конгырьяське!
4. PILT (hingel kripeldama) **порьяны**
 küll võtab südame all urgitsema, kui üksi maha jääd! **огнад кылыку, сюлэм**
улын макем порья ук!
 urgitsev mure **порьясь сюлмаськон**
5. ([tagaselja] midagi halba sepitsema) **супыльтыны**
 meil ei urgitseta üksteist, ei intrigeerita **милям ог-огзы сярэсь супыльтыса уг**
уло, интрига уг каро
 niikaua urgitses ja susis, kuni ajaski paari tülli **чепыллыз но супыльтйз, чош**
ульсьёсты керетытйз

uriin <ur'iin uriini ur'iini ur'iini, ur'iini[de ur'iini[sid_&_ur'iin/e s> (*kusi*) **КИЗЬ**
uriini eritumine **КИЗЬ ПОТОН**

urineerima <urin'eeri[ma urin'eeri[da urineeri[b urineeri[tud v> (*kusema*)
КИЗЯНЫ
haige urineerib sagedasti **ВИСИТЬ ЧЕМ КИЗЯ**

urisema <urise[ma urise[da urise[b urise[tud v> (*elusolendite häälitsemise kohta, urinal töötama, liikuma, torisema*) **ЫРГЕТЫНЫ**
koer uriseb ja näitab hambaid **ПУНЫ ЫРГЕТЭ НО ПИНЬЁССЭ ПОТТА**
mäger urises ähvardavalt **НАРДЫ КЫШКАТЫСА ЫРГЕТЭ**
mootor lõi urisema **МОТОР ЫРГЕТЫНЫ КУТКИЗ**
kombain uriseb **КОМБАЙН КОЛТЫРТЭ**
perenaine virises ja urises meestega v meeste kallal v meeste peale **КУЗЁ КЫШНО**
КУАШЕТӢЗ, ПИОСЪЭС ШОРЫ ЗУРИЗ
urises midagi tigidalt **ВОЖЕЗ ПОТЫСА, МАР КЕ НО ВЕРАСА ЗУРИЗ**
näljast urisev kõht **СЮМАСА КОЛТЫР ШУИСЬ КӢТ**

urn <'urn urni 'urni 'urni, 'urni[de 'urni[sid_&_'urn/e s>
1. (*nõu surnu tuha säilitamiseks, valimiskasti kohta*) **УРНА**
hääletusurn **КУАРА СӢТОН УРНА**
matuseurn **АДЯМИ СЪӢМЪӢСЫН УРНА**
puu-urn **ПУЛЭСЬ УРНА**
valimisurn **БЫРЪӢНЪӢСЛЫ УРНА**
urn lahkunu põrmuga maeti maamulda **УЛОНЫСЬ КОШКЕМЛӢН СЪӢМЪӢСЫНЫЗ**
УРНАЕЗ СЮЕ ВАТӢЗЫ
2. (*dekoratiivne anum*) **ВАЗА, УРНА**
marmorurn, marmorist urn **МАРАМОР ВАЗА**
kirikus oli kivist urn annetuste jaoks **ЧЕРКЫН ЛЮГЕЗЫЛЫ ИЗЛЭСЬ УРНА ВАЛ**
kõrgel vaskses urnis süttis olümpiatuli **ЖУЖЫТ ЫРГОН УРНАЫН ОЛИМПИАДАЛӢН**
ТЫЛЫЗ ГОМӢЗИЗ

USA **США** я. → **АОШ** (**АмерикалӢн огазеям штатъӢсыз**)

usaldama <usalda[ma usalda[da usalda[b usalda[tud v>
1. (*kelleski v millegi peale kindel olema*) **ОСКЫНЫ**
{*keda*} täielikult v täiesti v läbi ja lõhki usaldama (*кинлы*) **ОСКЫНЫ**
pimesi usaldama **АДӢЫТӢК ОСКЫНЫ**
usaldan sind kui iseennast **ТЫНЫД АСЛЫМ КАДЬ ОСКИСЬКО**
võidusõitja peab oma autot piiritult usaldama **ЧӢШАТСКИСЬ МАШИНАЕЗЛЫ**
ПУМТӢМ ОСКЫНЫ КУЛӢ
usaldas vaid oma silmi ja kõrvu **СИНЪӢСЫЗЛЫ НО ПЕЛЪӢСЫЗЛЫ ГИНӢ ОСКИЗ**
vananedes võib oma mälu järjest vähem usaldada **ПЕРЕСЬМЫСА ТОДАД**
ВОЗӢНӢДЛЫ ОСКОНӢД ПУМЕН ПИЧИЯ
neid andmeid ei maksa täiel määral usaldada **ТА ТОДӢТЪӢСЛЫ ВАНЪМЫЗЛЫ**
ОСКЫНЫ УГ ЯРА
2. (*kellegi hoolde jätma v andma*) **ОСКЫНЫ**
oli oma auto poja kätte [sõita] usaldanud **МАШИНАЕНЫЗ ВЕТЛЫНЫ ПИЕЗЛЫ ОСКИЗ**
talle usaldati näidendi peaosa **СОЛЫ СПЕКТАКЛЫСЬ ВАЛТӢСЬ РОЛЬЗӢ ОСКИЗЫ**
mulle usaldatud saladus **МЫНЫМ ОСКЕМ ЛУШКЕМ МАЛПАН**
3. (*[kellelegi] midagi südamelt ära rääkima*) **ОСКЫНЫ**
usaldas sõbrale kõik oma salajasimadki mõtted **ЭШЕЗЛЫ ВАНЪЗӢ ТУЖ**

лушкемъёссэ но малпанъёссэ оскиз
tal polnud inimest, kellele oma tundeid usaldada солэн ой вал адямиез,
кудйзлы ас сюлэм-шөдонъёстэ оскыны луэ
4. (*koos da-infinitiiviga: tihkama*) дйсьтыны
seisis, usaldamata silmi tõsta сылйз, синъёссэ жутыны дйсьтытэк
ma ei usaldanud sõna võtta мон кыл вераны ой дйсьты
kulus palju aega, enne kui ta juttu teha usaldas вераськыны кутскыны
дйсьтытозяз трос дыр ортчиз

usaldatav <usaldatav usaldatava usaldatava[t -, usaldatava[te usaldatava[id *adj*]
оскымон

usaldav <usaldav usaldava usaldava[t -, usaldava[te usaldava[id *adj*]
оскись
usaldava loomuga naine оскись сямо кышномурт

usaldus <usaldus usalduse usaldus[t usaldus[se, usaldus[te usaldus/i *s*]
оскон
eneseusaldus аслыд оскон
usaldus uue kaaslase vastu выль ужъялтошлы оскон
{*kelles*} usaldust äratama кинэ оскытыны
{*kelle*} usaldust võitma кинлы оскымон луыны
{*kelle*} usaldust õigustama кинлэсь оскемзэ быдэстыны
laps tundis õpetaja vastu täielikku usaldust пинал дышетйсьлы туж оскиз
usaldust ei tohi kurjasti tarvitada осконэз уродлы берыктыны уг яра
valijate usalduse võitmiseks kasutati mitmesuguseid võtteid бырйисьёслэсь
осконзэс ас палазы карон понна пөртэм амальёсты уже кутйзы
parlament avaldas peaministrile usaldust парламент премьер-министрлы
осконзэ вераз
Liitsõnad
usaldus+
usaldustelefon оскон телефон
usaldusväärt оскымон

usaldusväärne <+v'äärne v'äärse v'äärse[t -, v'äärse[te v'äärse[id *adj*]
(*usaldatav*) оскымон; (*info kohta*) оскымон
mitteusaldusväärne оскымон өвөл я. осконтэм
täpne ja usaldusväärne mõõteriist шонер но оскымон мертан арбери
otsis usaldusväärset inimest lapsehoidjaks нуны возисьлы оскымон адями
утчаз
firmal on usaldusväärne maine фирмалэн оскымон данэз вань я. фирмаез
оскымон шуо

usin <usin usina usina[t -, usina[te usina[id *adj*]
(*virik*) тыршись; (*tragi, hakkaja*)
шаплы, рос-прос
usin õppur тыршись дышетскись
usin mesilane тыршись муш
usina sulega kirjanik тыршись пероен гожьясьчи
rebase usinad külaskäigud kanalasse зичылэн курег гидэ тыршыса я. чем
ветлэмез
tüdruk on tööle v töö peale usin нылаш ужаны шаплы
kes on kõige usinam peenraid rohima? кин убоосты уроны шаплыез?
vanaema on usin kirikuskäija песанай я. чужанай - черке тыршыса ветлийсь

usinus <usinus usinuse usinus[t usinus[se, usinus[te usinus/i s> тыршон
õppis suure usinusega бадзым тыршонэн я. туж тыршыса дышетскиз
vallandamishirm sundis teda töötama kahekordse usinusega ужысь
МОЗМЫТЭМЛЭСЬ КЫШКАН СОЕ КЫК ПОЛЭС ТЫРШОНЭН УЖАТЫТІЗ

usk <'usk usu 'usku 'usku, 'usku[de 'usku[sid_&'usk/e s>

1. (*kindel sisemine arusaam, veendumus jumaliku vm üleloomuliku võimu olemasolus*) **оскон**

muinasusk FOLKL **вашкала оскон**

usk, lootus ja armastus **оскон, оскыса витён но яратон**

usk haldjaisse **утись-кузёослы оскон**

kindel usk taassündi **выльысь вордсконлы юн оскон**

sai pelgalt usu jõul terveks **оскон кужыменыз гинэ йёназ**

2. (*kindlustunne kellegi suhtes, veendumus mingi nähtuse mõjus*) **оскон;**

(*lootus*) **оскон, оскыса витён**

eluusk **улонлы оскон**

tulevikuusk, usk tulevikku **вуоноезлы оскон**

ema usk oma poja andesse **анайлэн пиезлэн быгатонлыкезлы оскемез**

ta on kaotanud usu inimestesse **со адямиослы осконзэ ыштїз**

see sündmus kõigutas mu usku demokraatiasse **та учыр мынэсьтым осконме
демократие берыктїз**

arst kinnitas haige usku paranemisse **эмьясь висисьлэсь йёнаны оскемзэ
юнматїз**

tal oli kindel usk ettevõtmise edusse **ужлэн азинлыкезлы солэн юн осконзэ
вал**

3. (*igapäevakeeles: religioon*) **оскон, религия**

juudi usk **еврей оскон, иудаизм**

oma usku vahetama **аслэсьтыд оскондэ воштыны**

ta on luteri usku **со лютеран осконысь**

rahvas pöördati muhamedi usku **калыкез мусульман осконэ берыктїзы**

Liitsõnad

usu+

usuteadus **теология, богословие**

usuvabadus **оскон эрик**

usuõpetaja **закон Божийя дышетїсь**

usklik <'uskli'ik 'uskliku 'uskli'ikku 'uskli'ikku, 'usklik/e_&'uskli'ikku[de
'uskli'ikk/e_&'uskli'ikku[sid *adj, s*>

1. *adj (jumala[i]sse uskuv)* **оскись, инмарлы оскись**

tõsiusklik, tõsiselt v tõsine usklik **зэмос оскись**

õigeusklik **православной**

ta on pärit usklikust ja jumalakartlikust perest **со оскись но инмарез гажась
семьяын ворскемын**

2. *s (selline inimene)* **оскись**

tõsine usklik täidab usukombeid **зэмос оскись оскон йылольёсты чакла**

uskmatu <'uskmatu 'uskmatu 'uskmatu[t -, 'uskmatu[te 'uskmatu[id *adj, s*>

1. *adj (jumalasse mitte uskuv)* **оскисьтэм; (teiseusulise kohta) оскисьтэм**

pole teada, kas ta on usklik või uskmatu **тодмо өвөл, со оскись-а, оскисьтэм-
а**

2. *s (selline inimene)* **оскисьтэм; (muu-usuline) оскисьтэм**

ristisõdalaste võitlus uskmatutega **кирос ожчиослэн оскисьтэмьёсын**

ОЖМАСЬКЕМЗЫ

3. adj (kahtlev, umbusklik) ОСКИСЬТЭМ

vaatas uskmatu näoga **ОСКИСЬТЭМ ЫМНЫРЫН УЧКИЗ**

oh sind uskmatut Toomast küll! **ой тон Фома неверующий!**

uskuma <'usku[ma 'usku[da usu[b usu[tud_&_'us[tud v>

1. (kellegi v millegi tõestamatu olemasolus kindel olema) ОСКЫНЫ

usub jumalat v jumalasse **инмарлы оске**

paljud usuvad endeid **тросэз калык чакламъёслы оске**

isa õpetas lapsi maast-madalast uskuma ja palvetama **атай нылпиоссэ пичи дырысеннызы оскыны но вöсяськыны дышетйз**

2. (milleski veendunud olema) ОСКЫНЫ; (usaldama) ОСКЫНЫ; (lootma) ОСКЫНЫ

usub oma andesse **аслаз инмарен сётэм быгатонлыкезлы оске**

kollektiiv peab oma liidrisse uskuma **коллектив лидерезлы оскыны кулэ**

nii suurt vedamist ei osanud ta uskudagi **таче удалтэмлы со өз ик оскы вал**

usutav vale **ОСКЫМОН ПÖЯСЬКЕМ**

3. (arvama, oletama) ОСКЫНЫ, малпаны

ma poleks uskunud, et lapsega nii palju tüli tekib **мон öй оскысал, нылпиен**

сомында сؤلмаськон потоз шуыса

usutagu pealegi, et ta on ära sõitnud **мед оскозы, со кошкыз шуыса**

4. (julgema, tihkama) ДЙСЬТЫНЫ

poiss jäi vait ega uskunud enam iitsatadagi **пияш чалмытскиз но пик шуыны но өз дйсьты**

teab, kas usub teist pitsi enam võttagi **тодэ, кыкетйзэ чаркаез кутыны ик уг дйсьты**

uskumatu <'uskumatu 'uskumatu 'uskumatu[t -, 'uskumatu[te 'uskumatu[id *adj*>

(mitteusutav) **ОСКОНТЭМ; (tohutu, päratu) ОСКОНТЭМ**

uskumatu uudis **ОСКОНТЭМ ивор**

uskumatu lugu **ОСКОНТЭМ учыр**

uskumatu lärm **ОСКОНТЭМ чашетон я. куашетон**

uss <'uss ussi 'ussi 'ussi, 'ussi[de 'ussi[sid_&_'uss/e s>

1. (pl) ZOOL (selgrootud, Vermes) нумыр

alamad ussid **эволюцилэн улий сйысьтыз нумырьёс**

2. (limuka vm elusa õngesööda kohta) нумыр

vihmauss **музьем нумыр, нйзили**

kaevas põõsa alt usse **куак улэз гудыса нумыр бичаз**

poiss ajas ussi õnge otsa **пияш нумырез курике понйз**

3. (tõugu, rööviku v vagla kohta) кей, нумыр

jahuuss **пызь кей**

herneuss **кöжы сиись нумыр**

kapsauss **кубиста сиись нумыр**

kartuli-iduuss **картошкаез сиись туж векчи нумыр**

usse täis õun **нумырзем улмо**

lihale on ussid sisse tulnud v sisse lõõnud **сйль нумырзем**

4. (ussnugiliste kohta) көл

kõhuuss **кöt көл**

püüdis lapsel rohtudega usse välja ajada **пиналлэсь көльёссэ эмьюмен быдтыны тыршиз**

5. (madu) нумыр

ussi sisin **кыйлэн чаштыртэмез**

uss vingerdas v siugles v lookles üle tee кый ульча вамен потйз я.

нужтйськиз

ta sai ussilt salvata v hammustada сое кый лексиз я. куртчиз

kargas püsti nagu ussist nõelatud кый куртчем бере кадь тэтчыса султйз
hakkas naist vihkama nagu ussi aia all кышнозэ кыез кадь адземпотостэм
карыны кутскиз

6. PILTL (*alatu, salaliku inimese kohta, ka sõimusõnana*) кей, гадина, кый;
(*seoses tunnetega*) нумыр

ma ei salli teda, ta on külm ja õel uss со мыным уг кельшы, со кый кадь
кезыйт но урод

selgus, et ta oli ussi oma põues soojendanud пияз поныса кыез шунтэм
вылэм, лэся

7. KÕNEK (*ussviirus*) → нумыр-чер

Liitsõnad

ussi+

ussimürk кый быдтон агу я. яд

ussirohi кёллэсь эмьюм

ussirohi кёллэсь эмьюм

ussikeel <+k'eel keele k'eel[t k'eel[de, keel[te k'eel[i s>

1. BOT (*rohttaim, Echium*) кыййыр, лызсяська

harilik ussikeel BOT (*Echium vulgare*) кыййыр, лызсяська

2. (*mao keele kohta*) кыйлэн кылыз

tulekeeled nilbitsesid ussikeeltena puuhalge тыл кыйлэн кылыз сямен
коръёсты нюлыштылэ

ussike[ne] *dem* <ussike_&_ussikene ussikese ussikes[t ussikes[se, ussikes[te
ussikes/i s>

1. (*väike selgrootu*) нумыр

kahtluseussike, kahtluse ussike PILTL оскымтэлэн нумырез

linnupojad toitused ussikestest тылобурдо пиос нумырен кётсэс тыризы

2. PILTL (*haletsusväärse, viletsa inimese kohta*) нумыр

inimene on nagu ussike põrmus адыми со музеймын пичи нумыр кадь

ussilakk <+l'akk laku l'akku l'akku, l'akku[de l'akku[sid_&_l'akk/e s> BOT
(*rohttaim, Paris*) куакасин, куакакуар

ussitama <ussita[ma ussita[da ussita[b ussita[tud v>

1. (*ussidest rikutuks saama*) нумырзыны, кейзыны

liha läks ussitama сйль нумырзиз

ussitanud seemed нумырзем губиос

täiesti ussitatud õunad чылкак нумырзем улмоос

2. KÕNEK (*usse õngekonksu otsa panema*) визнан курике нумыр поныны

ussitab õnge визназ нумыр понэ

ustav <'ustav 'ustava 'ustava[t -, 'ustava[te 'ustava[id *adj*> оскись, оскымон,
дась луйсь; (*monarhile*) оскись, оскымон, дась луйсь

ustav sõber оскымон эш

ustav teener дасьмурт вар

riigile ustav inimene кунлы оскымон адыми

läbi ja läbi ustav kaaslane туж оскымон эш

oma peremehele ustav koer кузёезлы оскись пуны

surmani ustav oma veendumustele **аслаз нодлыкезлы кулытозяз оскись**
jäi oma perenaisele ustavaks **кузё кышноезлы оскымон кылиз**

ustavus <'ustavus 'ustavuse 'ustavus[t 'ustavus[se, 'ustavus[te 'ustavus/i s>
оскымон луон
ustavus kodumaale **дорлы оскымон луон**
ustavust vanduma **оскымон луыны анткыл сётыны**

usulahk <+l'ahk lahu l'ahku l'ahku, l'ahku[de l'ahku[sid_&_l'ahk/e s> (*lahkusk, sekt*) **секта**
tähtsaimad usulahud **бадзымъёсыз сектаос**

usund <usund usundi usundi[t -, usundi[te usunde[id s> (*religioon*) **оскон,**
религия
monoteistlikud usundid **монотеист оскон**
maailmausund **дунне оскон**
muinasusund FOLKL **вашкала оскон**
rahvausund FOLKL **калык оскон**
uususund **выль оскон**

usutav <usutav usutava usutava[t -, usutava[te usutava[id *adj*> (*uskumisväärne*)
оскымон
väheusutav **осконтэм**
igati usutav ettekääne **туж оскымон уг шуыны муг**
rääkis usutava loo **оскымон учыр вераз**

usutlema <usutle[ma usutle[da usutle[b usutle[tud v> (*tungivald küsitlema*)
юалляськыны, вераськыны; (intervjueerima) интервью басьтыны
põhjalikult v järelejätmatult usutlema **тэбиньыса юалляськиз**
ajakirjanik usutles näitlejat **журналист актёрлэсь интервью бастыт**
varga kindlakstegemiseks usutleti kõiki töötajaid **лушкаськисез шедьтон**
понна вань ужасьёсын вераськызы
juubilarid käidi usutlemas küll raadiost, küll televisioonist **юбиляр доры**
интервью бастыны радиобь но, телевидениысь но ветлызы
tüdruk uuris mind usutleval pilgul PILTL **нылаш монэ юалляськись**
учкеменыз эскериз

usutlus <usutlus usutluse usutlus[t usutlus[se, usutlus[te usutlus/i s> (*intervjuu*)
интервью, вераськон; (küsitlus) юам-верам, юан-веран
raadiususutlus **радиоинтервью**
telefoniusutlus **телефонья юан-веран**
usutlus kapteniga v kapteni usutlus ilmus ajakirjas **капитанэн вераськон**
журналын печатламын вал
kodus ootasid teda usutlused ja etteheited **дораз сое юан-веранъёс но**
пыкылонъёс возьмазы

usuõpetus <+õpetus õpetuse õpetus[t õpetus[se, õpetus[te õpetus/i s>
1. (õppeaine koolis) закон Божий
usuõpetuses õpiti pähe katekismust **закон Божийын катехизисэз дышетызы**
2. (usudogmad [kogumina]) оскон дышетон, инмар кыл
kristlik usuõpetus **христиан оскон дышетон**

utiil <ut'iil utiili ut'iili ut'iili, ut'iili[de ut'iili[sid_&_ut'iil/e s]>

1. (*töötlemiskõplikud jäätmed*) **утиль**
2. KÕNEK (*utiili vastuvõtupunkt*) **утильлы сётон инты**

utoopia <ut'oopia ut'oopia ut'oopia[t -, ut'oopia[te ut'oopia[id s> (*teostamatu unistus, seda käsitlev kirjandusteos*) **синмальдунне**

poliitiline utoopia **политико синмальдунне**
südamesiirdamine ei ole enam utoopia **сюлэм трансплантаци - синмальдунне**
өвөл ни

utoopiline <utoopiline utoopilise utoopilis[t utoopilis[se, utoopilis[te utoopilis/i adj> **синмальдуннеё**

utoopiline ülesanne **синмальдуннеё сётэм уж**
utoopilisena tunduv projekt **синмальдуннеё потйсь проект**

utt <'utt ute 'utte 'utte, 'utte[de 'utte[sid_&_'utt/i s>

1. (*emane lammas*) **ыж**; (*noor, talleohtu*) **пи вайымтэ я. пинал ыж**
utt tõi talled **ыж ыжпи вайиз**
tallesid imetav utt **ыжпиоссэ нонтйсь ыж**
ta on nagu vagur utt, kes laseb end pügada **ыжлась ыж кадь со, ассэ пöяны**
лэзе
2. (*hrl pl*) PILTL (*pajuurb*) **гуры, пучы**
valevate uttedega pajuoks **тöды пучыё бадьпу**

uudis <uudis uudise uudis[t -, uudis[te uudise[id s> (*teave äsja toimunu kohta, selline teave edastatuna ajakirjanduses*) **выльивор**; (*lühiteave*) **выльивор**;

(*uudne asi v nähtus*) **выльивор**
värske uudis **выль выльивор**
head uudised **зеч выльиворьёс**
halvad uudised **урод выльиворьёс**
rõrutav uudis **шуккись выльивор**
filmiauudised **вылесь фильмьёс**
külaauudis **гурт выльивор**
päevauudised **нунал иворьёс**
seltskonnauudised **калык вераськоньёс**
spordiudised **спорт иворьёс**
teadusuudised **тодосын вылез**
teleuudised **телеиворьёс**
välisuudised **кунгожсьөр иворьёс**
uudiste agentuur **иворьёсья агенство**
uudised üleujutuse kohta **вутудзон сярысь выльиворьёс**
uudist teatavaks tegema **выльиворез вöлмытыны**
uudis levis kulutulena **выльивор тöл кадь вöлмиз**
ruttas uudist teistelegi kuulutama **выльиворез мукетьёслы но дыртыса вераз**
kas sa viimast uudist oled kuulnud? **берлозэ иворез кылйд-а?**
tõi linnast palju uudiseid **карысь уно выльивор вайиз**
mis uudist? **мар вылез?**
teab kõik, mis maailmas uudist **дуннеын мар вылез вань, ваньзэ тодэ**
vaat, see on alles uudis! **таиз ивор ке ивор!**
vaatab kella seitsmeseid uudiseid **сизьым часын кутскись иворьёсты учке**
messil esitleti autotööstuse uudiseid **ярмаркаын машина поттон ужпöрысь**
выльзэ возьматйзы

kõik lehed on täis uudiseid pangaröövist вань газетъёс тырмемын банкес
лушкан сярысь иворъёсын

Liitsõnad

uudis+

uudiskaup **ВЫЛЬ ВУЗ**

uudiskirjandus **ВЫЛЬ ЛЫДЗЕТ Я. ЛИТЕРАТУРА**

uudistoode **ВЫЛЬ ПОТТЭМ**

uudishimu <+himu himu himu -, himu[de himu[sid s> → **ТОДЭМПОТОН**

haiglane uudishimu **ШУЗИМЕМ ТОДЭМПОТОН**

naiselik uudishimu **КЫШНОМУРТ ТОДЭМПОТОН**

varjamatu uudishimu **АДЖИСЬКИСЬ ТОДЭМПОТОН**

{kelles} uudishimu äratama v tekitama **КИНЛЭСЬ ТОДЭМПОТОНЭЗ БУГЫРТЫНЫ**

uudishimu üha paisus **ТОДЭМПОТОН БУДЙЗ ГИНЭ**

tuli kohale puht v [tühi] paljalt uudishimust [aetuna v aetult] **ТОДЭМПОТОНЭЗЛЫ**

ЛУЫСА ГИНЭ ТАТЧЫ ЛЫКТЙЗ

põles uudishimust saladust teada saada **ЛУШКЕС СЯРЫСЬ ТОДЫНЫ ТЫРШЫСА,**

ТОДЭМПОТОНЭНЫЗ ЖУАЗ

uudishimulik <+himul'ik himuliku himul'ikku himul'ikku,

himulik/e_&_himul'ikku[de himul'ikk/e_&_himul'ikku[sid *adj, s*>

1. adj (*[suurt] uudishimu ilmutav*) **ТОДЭМ ПОТЙСЬ, ВЫЖЫЯТЪЯСЬ**

uudishimulik mööduja **ТОДЭМЕЗ ПОТЙСЬ ОРТЧИСЬ**

ta oli väga uudishimulik **СО ТУЖ ТОДЭМЕЗ ПОТЙСЬ ВАЛ**

ajakirjanikud on väga uudishimulik rahvas **ЖУРНАЛИСТЪЁС - ТУЖ ТОДЭМЕЗ**

ПОТЙСЬ КАЛЫК

2. s (*selline inimene*) **ТОДЭМ ПОТЙСЬ, ВЫЖЫЯТЪЯСЬ**

parv uudishimulikke **ТОДЭМЗЫ ПОТЙСЬЁСЛЭН УЛЛЁЗЫ**

uudismaa <+m'aa m'aa m'aa[d -, m'aa[de_&_maa[de m'aa[sid_&_m'a[id s>

(*tulevane põllu- v kultuurhuma*) **ВЫЛЬВЫЛ**

ülesküntud v ülesharitud v üles küntud uudismaa **ГЫРЕМ ВЫЛЬВЫЛ**

tegi võsast uudismaad juurde **АРАМАЕЗ САЙКЫСА ВЫЛЬВЫЛЭЗ БАДЪЗМАТИЗ**

uudne <'uudne 'uudse 'uudse[t -, 'uudse[te 'uudse[id *adj, s*>

1. adj (*uuelaadne*) **ВЫЛЬ**; (*senitundmatu, enneolematu, -nägematu*) **ВЫЛЬ**

uudne mõte **ВЫЛЬ МАЛПАН**

uudne v uudsenä mõjuv värvilahendus **ВЫЛЬ АДСКИСЬ БУЁЛ ТУПАТОН**

uudse lõikega jakk **ВЫЛЬ СЯМЕН ВАНДЭМ ДУКЕС**

koolimajas oli poisikesele kõik erutavalt uudne **ШКОЛА КОРКАН ПИЧИ ПИЯШЛЫ**

ВАНЬМЫЗ ПАЙМЫТЙСЬ ВЫЛЬ ВАЛ

kirjanik on andnud tuntud sõnale uudse tähenduse **ГОЖЪЯСЬЧИ ТОДМО КЫЛЛЫ**

ВЫЛЬ ПУШТРОС СЁТЙЗ

ekspeditsioonilt toodi kaasa rohkesti uudset materjali **ЭКСПЕДИЦИЫСЬ ТРОС**

ВЫЛЬ МАТЕРИАЛ ВАЙИЗЫ

2. s (*uudsevili, -leib vm uus saak*) **ВЫЛЬ Ю**

vilja jätkub vaevalt uudseni **Ю ВЫЛЁЗЬ МЫРДЭМ ТЫРМОЗ**

seemnevili tuleb uudsest võtta **КИДЫС ВЫЛЬ ЮЫСЬ КЕЛЪТОНО ЛУОЗ**

uudsevili <+vili vilja v'ilja v'ilja, v'ilja[de v'ilja[sid_&_v'ilj/u s> (*põllult*

esmalõigatud vili) **ВЫЛЬ Ю-ТЫСЬ**

uudseviljast tehtud värsked leib **ВЫЛЬ ПЫЗЬЛЭСЬ ПЫЖЕМ ВЫЛЬ НЯНЬ**

uuendama <uuenda[ma uuenda[da uuenda[b uuenda[tud v>

1. (*uue[ma]ks, ajakohase[ma]ks v paremaks tegema*) **ВЫЛЬДЫНЫ**; (*[kõlbmatut, vananenut] uuega asendama, uue vastu välja vahetama*) **ВЫЛЬДЫНЫ**;
(*värskendama, renoveerima*) **ВЫЛЬДЫНЫ**; (*pisut*) **ВЫЛЬДЫНЫ**
veebilehte uuendama **интpнет бaмeз я. вoтэсбaмeз вьльдыны**
õppekavasid on hiljuti uuendatud **дышeтскн пpогрaммaoc aлигeс вьльдэмьн вaл**

sportlane üritab uuendada rajarekordit **спортсмен рекордэз вьльдыны тырше**
laeva uuendati põhjalikult **вулэйкьeз инъeтoзяз я. pос-пpос вьльдйзы**
kasvuhoone purunenud klaasid tuli uuendada **йьгдoслэсь я. тeплицaлэсь**
пильбылйськeм пиялaoссэ вьльдоно луиз

karja uuendatakse igal aastal **пудo уллээз арлы бьдэ вьльдо**
hekki oleks vaja uuendada **писпу кeнeрeз вьльдоно вьлэм**
basseinivett uuendatakse regulaarselt **бaссeйньсь вьуэз ялaн вьльдо**
uuendage haigel aeg-ajalt kompressi **висисьлэсь кoмпрeссэ дырын-дырын**
вьльдэлэ

2. (*[hävinenut, kadunut] taastama*) **ВЫЛЬДЫНЫ**; (*uuesti alustama v sisse seadma*) **ВЫЛЬДЫНЫ, тупaтыны**

mets on uuendatav loodusvara **ньюлэс - вьльмись инкуазь вaньбурeт**
katkenud läbirääkimisi püüti uuendada **куспeтй луэм вaчe вeрaськoнъéсты**
вьльдыны тыршизы

uuendasime temaga tutvust **coин кьусьпмeс вьльдйм**
uuendamata raiesmik **вьльдымтэ вóльы**

3. (*uuesti kehtima panema v kehtivust pikendama*) **ВЫЛЬДЫНЫ, вьльысь мaр**
кaрыны

unustas ajakirja tellimuse uuendamata **журнaллы гoжтйськeмзэ вьльдыны**
вунэтйз

uuendatud üürileping **нaйм сьaрысь вьльдэм oгкьл**

uuendus <uuendus uuenduse uuendus[t uuendus[se, uuendus[te uuendus/i s>

1. (*üimberkorraldus*) **ВЫЛЬДОН**; (*uuendamine*) **ВЫЛЬДОН**

oluline uuendus **кулэ луись я. вaжнoй вьльдон**

põhjalikud uuendused **инъeт сeтйсь вьльдонъeс**

keeleuuendus, keeleline uuendus **кьл вьльдон**

tehnouuendus, tehniline uuendus **тeхникa вьльдон**

kohtukorralduse uuendus **судъeзрaд вьльдон**

uuendused auto elektrisüsteemis **мaшинaлэн eзтыл сoзнэтaз вьльдонъeс**

uuendused maksunduses **вьт тырoнын вьльдонъeс**

uuendustele vastuvõtlik **вьльдонъeсты жeч aсeстйсь**

uuendusi tegema **вьльдонъeс лэсьтыны**

2. (*uuenemine*); BIOL (*ühe põlvkonna taimede vahetumine järgmise põlvkonna taimedega*) **ВЫЛЬМОН, вьльмeм**

rakkude uuendus **лулпырьoслэн вьльмoнзы**

metsa looduslik uuendus **ньюлэслэн aс пoннaз вьльмeмeз**

uuenema <uuenema uuenema[da uuenema[b uuenema[tud v>

1. (*uue[ma]ks, ajakohase[ma]ks v paremaks muutuma*) **ВЫЛЬМЫНЫ**

maailm areneb ja uueneb **дуннe aзинскe нo вьльмe**

2. (*uu[t]e vastu välja vahetama*) **ВЫЛЬМЫНЫ**; (*värskemine, elustuma*)
ВЫЛЬМЫНЫ

rakud uuenevad pidevalt **лулпырьoс дугдылытэк я. ялaн вьльмo**

küüs oli täielikult uuenenud **вужeз интьe вьль гижь пoтйз**

hai hambad uuenevad pidevalt акулалэн пиньёсыз ялан вильмо
uuenenud tutvus **ВЫЛЫСЬ ТОДМАТСКОН**

uuesti <uuesti adv> (*veel kord, jälle*) **НОШ ИК; (algusest peale, kuid teisiti)**

ВЫЛЫСЬ

hakkas uuesti rääkima **НОШ ИК вераськыны кутскиз**

ta valiti uuesti esimeheks **СОЕ ВЫЛЫСЬ кивалтйсе бырйизы**

luges sama palvet üha uuesti ja uuesti **ОДЙГ ВӖСЬКЫЛЭЗ ИК ВЫЛЫСЬ НО**

ВЫЛЫСЬ вераз

kirjutas kogu artikli uuesti **БЫДЭС статьяез выльысь гожъяз**

maharõlenud maja ehitati uuesti üles **ЖУАМ бервылаз коркаез выльысь**

пуктйзы

uur <'uur uuri 'uuri 'uuri, 'uuri[de 'uuri[sid_&_'uur/e s> (*taskukell*) **КИСЫЫН**

НУЛЛОН ЧАС

kulduur **КИСЫЫН нуллон зарни час**

uurija <'uurija 'uurija 'uurija[t -, 'uurija[te 'uurija[id s>

1. JUR (kohtueelset uurimist teostav ametnik) ЭСКЕРИСЬ, следователь

kohtu-uurija **СУД эскерись**

prokuratuuri uurija **ПРОКУРАТУРА эскерись**

2. (teadlane, teadustöötaja) ЭСКЕРИСЬ, эскерчи, тодосчи

kosmoseuurija **КОСМОС эскерись**

linnu-uurija **ТЫЛОБУРДО эскерись**

loodus[e]uurija **ИНКУАЗЬ эскерись**

murdeuurija **ВЕРАСЬКЕТ эскерись**

rahvaluuleuurija **КАЛЫК кылосбур эскерись**

rahvastikuuurija **ДЕМОГРАФ**

seeneuurija **ГУБИ эскерись**

teatriuurija **ТЕАТР эскерись**

3. (asjatundja, huviline) ЭСКЕРИСЬ, тунсыкъяськись

ta oli juba noorelt suur maailmakirjanduse uurija **СО ЕГИТ дырысеныз ик ини**

дунне литератураен бадзым тунсыкъяскись

uurima <'uuri[ma 'uuri[da uuri[b uuri[tud v>

1. ([tähelepanelikult jälgides] püüdma midagi välja selgitada v teada saada)

ЧАКЛНЫ, учкыны

mehed uurisid uut masinat igast küljest **ПИОСЪЭС выль машинаез**

КОТЬКУДЛАСЯНЬ эскеризы

uuris mind pealaest jalatallani **МОНЭ йыртышкысеным пыдвыжыюзям учкиз**

hunt uuris teraselt ümbrust **КИОН котырзэ сак эскериз**

uuris piiblit **БИБЛИЕЗ эскериз**

uuriv pilk **ЧАКЛАСЬ учкем**

2. (pinnima, tungivald küsitlema) ВЫЖЫЯТЪЯНЫ; (abstraktsemalt:

[tähelepanelikult jälgides] püüdma midagi välja selgitada) ЧАКЛНЫ, учкыны

mis sa uurid ja pärid nii palju! **МАР ТОН сокем трос чакласькод,**

ВЫЖЫЯТЙСЬКОД!

arst uuris patsiendi kaebuste põhjusi **ЭМЪЯСЬ пациентлэсь жожтйськон**

МУГЪЁССЭ эскериз

uurib oma suguvõsa ajalugu **ВЫЖЫОЕЗЛЭСЬ ассюрессэ я. историзэ эскере**

koer uuris nuhutades külalist **ПУНЫ куноез зынъяса эскериз**

uuriv ajakirjandus **ВЫЖЫЯТЙСЬ журналистика**

3. (*teaduslikku uurimistööd tegema*) эскерыны
 bioloog uurib elusloodust биолог луло инкуазез эскере
 see on täiesti uurimata valdkond со чылкак эскерымтэ удыс
4. (*kuriteoga seotud asjaolusid välja selgitama ja kontrollima*) чаклыны,
 учкыны
 uuriti isikuvastast kuritegu адямины пумит лэсьтэм йыружез эскеризы

uurimine <'uurimine 'uurimise 'uurimis[t 'uurimis[se, 'uurimis[te 'uurimis/i s>

1. (*teaduslikel vm eesmärkidel*) эскерон; (*loodus- v maavarade jälgimisel*) эскерон; (*vaatlus, jälgimine*) эскерон, чаклан; (*põhjalik selgitamine*) эскерон
 järeleuurimine эскерон, дознание
 läbiuurimine (1) (*teema, ala vms*) эскерон; (2) МЕД эскерон
 keeleuurimine кылэз эскерон
 loodusuurimine инкуазез эскерон
 mereuurimine зарезь эскерон я. океанология
 murdeuurimine KEEL вераськет эскерон я. диалектология
 kalavarude uurimine чорыг ванёсэз эскерон
 lähemal uurimisel selgus, et ... рос-прос эскерон возьматйз, ... шуыса
 jäta see lõputu pärimine ja uurimine! кельт со пумтэм выжыятэм-эскерондэ!
2. JUR (*kriminaalmenetluse normidega reguleeritud tegevus*) эскерон,
 следствиле
 kohtulik uurimine судын эскерон
 õnnetuse asjaolude uurimine шудтэм учырлэсь мугъёссэ эскерон
 ta on juba teist nädalat uurimise all со кыкетй арнязэ эскеронын я. следствиле
 улын ини

Liitsõnad

uurimis+

- uurimiskomisjon эскерись ори
 uurimislaev эскерон вулэйкы
 uurimisretk эскерон экспедиция
 uurimistulemus эскеронлэн результатэз я. → возьматэмез

uurimus <'uurimus 'uurimuse 'uurimus[t 'uurimus[se, 'uurimus[te 'uurimus/i s>

- (*teaduslik uurimistöö*) эскерон; (*selle tulemused kirjapandud teosena*) эскерон, тодос уж
 teatriajalooline uurimus театрилэн асьюресэзья я. историезья эскерон
 mahukas v ulatuslik uurimus бадзым эскерон
 keeleuurimus кылэз эскерон
 uurimus eestlaste esiajalooost эстонъёслэсь я. эстьёслэсь вазьнала
 асьюресэс эскерон
 geenitehnoloogia alane uurimus ген технология удысысь эскерон
 uurimust avaldama эскеронэз печатланы

uuring <uuring uuringu uuringu[t -, uuringu[te uuringu[id s> (*piiratud ja hrl praktilise uurimisülesande täitmine*) эскерон

uuristama <uurista[ma uurista[da uurista[b uurista[tud v>

1. (*millesegi siivendeid, auke vms tekitama*) гоп, пась, гырк кылдытыны;
 (*altpoolt*) гудыны; (*linnu, putuka kohta*) коканы, порьяны; (*uurendama*) конгырьяны, гудыны
 rattad on teesse uuristanud sügavad roopad погляньёс сюресэ мур гоп
 кылдытйзы

uuristas noaotsaga puukoorde kaks südant пуртлэн йылыныз писпу сулэ кык
 сЮЛЭМ вандйз
 rähn on puutüve sisse õõne uuristanud сизь писпу мугоре пась коказ
 hiir uuristab põrandaalust käiku шыр выж улэ сюрес гудэ
 sõdurid uuristasid endale varjumiseks süvendid солдатъёс асьсэлы ватскыны
 траншеяос гудйзы
 kaljuseinasse uuristatud loomakujutised изгурезе суредам пйшур пусьёс
 jõekaldasse uuristatud koobas шур ярдуре лэсьтэм гырк
 2. (*uuristades midagi õõnestama, poorseks vms tegema*) гоп, пась, гырк
 кылдытыны; (*voolima*) вёлыны; (*uurdeid, lõhesid, kortse vms omavaks
 tegema*) гожманы, кырыны
 jõgi uuristab kallast шур ярдурез куашкатэ
 röövikud uuristavad õuntesse käike нумырьёс улмое сюресъёс порьяло
 termiidid uuristavad puud seestpoolt термитъёс писпуэз пушласянь порьяло
 valus mälestus uuristas südant вёсь тодэ ваён сЮлэмез йырийз
 kortsuliseks uuristatud nägu кисыриосын гырем ымныр
 pragudest uuristatud sein пильыльськем борддор
 3. (*urgitsema, koukima*) конгырьяны, гудыны
 uuristas sõrmega kõrva чиньыеныз пельзэ конгырьяз

uus <'uus uue 'uu[t 'uu[de, uu[te 'uus[i adj, s>

1. *adj (hiljaaegu valminud, loodud v omandatud, vähe kasutatud)* **ВЫЛЬ**
 uus erakond **ВЫЛЬ ПАРТИЯ**
 uus sild **ВЫЛЬ ВЫЖ**
 uus kostüüm **ВЫЛЬ КОСТЮМ**
 tuluuus, tuttuus, uhiuus **ЧЫЖ-ВЫЛЬ**
 uuelt v uuena v uuest peast maksis see auto terve varanduse **ВЫЛЬ ДЫРЬЯЗ ТА
 МАШИНА БЫДЭС ВАНЬБУРЕТ ДУНЫН ВАЛ**
 see mantel on veel päris uus **ТА ПАЛЬТО АЙ ЧЫЛКАК ВЫЛЬ**
 raamatud on võrdlemisi uue väljanägemisega **КНИГАОС ОГЪЯ ВЫЛЬ КАДЬ АДСКО**
2. *adj (kellegi kohta: alles lühikest aega tegutsenud)* **ВЫЛЬ**
 uus kolleeg **ВЫЛЬ УЖЪЮЛТОШ**
 uus ilmakodanik **ДУННЕЛЭН ВЫЛЬ УЛОСЧИЕЗ**
 uus arst **ВЫЛЬ ЭМЪЯСЬ**
3. *adj (senisele järgnev, järjekordne)* **ВЫЛЬ**; (*teistsugune*) **ВЫЛЬ**
 uus õppeaasta **ВЫЛЬ ДЫШЕТЙСЬ**
 uusim ajalugu **АЖ ВЫЛЬ ИСТОРИ**
 lilledele tuleb iga päev uus vesi panna **СЯСЬКАОСЛЫ НУНАЛЛЫ БЫДЭ ВЫЛЬ ВУ
 ПОНОНО**
 alusta lauset uuelt realt **ВЕРАНЭЗ ВЫЛЬ ЧУРЫСЕН КУТСКЫ**
 teda tabas uus infarkt **ВЫЛЬ ИНФАРКТ ШУККИЗ СОЕ**
 valiti uus juhatus **ВЫЛЬ КИВАЛТЭТ БЫРЙИЗЫ**
 läks uude usku **ВЫЛЬ ОСКОНЭ ПОТЙЗ**
 üritas anda vestlusele uut suunda **ВЕРАСЬКОНЭЗ ВЫЛЬ ÖРЕ ПОТТЫНЫ ТЫРШИЗ**
 tundsin end lausa uue inimesena **АСМЕ ЧЫЛКАК ВЫЛЬ АДЯМИЕН ШÖДЙ**
4. *adj (moodne)* **ВЫЛЬ**
 Prantsuse filmikunsti uus laine **ФРАНЦУЗ КИНО УСТОЛЫКЫН ВЫЛЬ ТУЛКЫМ**
 ta on juba uue aja laps **СО ВЫЛЬ ВАКЫТЛЭН НУНЫЕЗ ИНИ**
 järgib kõige uuemat moodi **ВЫЛЬЗЭ МОДАЕЗ ЧАКЛА**
5. *s (tänapäeva kuuluv, värske)* **ВЫЛЬ**
 uue võitlus vanaga **ВЫЛЕЗЛЭН ВУЖЕНЫЗ НЮРЪЯСЬКЕМЕЗ**
 janu uue järele **ВЫЛЕЗЛЭСЬ МÖЗМОН**

6. adj (*senitundmatu, uudne, värske*) **ВЫЛЬ**
uued ideed **ВЫЛЬ ИДЕЯОС**
uus putukaliik **ВЫЛЬ НЫМЫ-КИБЫ ЙӖС**
uus, seniolematu riik **ВЫЛЬ, НОКУ ВЫЛЫМТЭ КУН**
nägi asja korraga uues valguses **УЖЕЗ ВЫЛЬ ЛАСЯНЬ АДӢИЗ**

7. adj (*taevakehade nimetustes*) **ВЫЛЬ**
Uued Sauatähed **Орионлэн Трапедиез**
uus kuu **ВЫЛЬ ТОЛЭЗЬ**

uus+

uusehitis **ВЫЛЬ ПУКТЭМ КОРКА**
uuslavastus **ВЫЛЬ СПЕКТАКЛЬ**

uusaasta <+aasta 'aasta 'aasta[t -, 'aasta[te 'aasta[id s> (*I. jaanuar*) **ВЫЛЬ ар**
Liitsõnad

uus+aasta+

uusaastahommik **ВЫЛЬ ар чукна**
uusaastakaart **ВЫЛЬ ар открытка**
uusaastatervitus **ВЫЛЬ ар зечкылан**
uusaastaõö **ВЫЛЬ ар уй**

uustulnuk <+tulnuk tulnuka tulnuka[t -, tulnuka[te tulnuka[id s>, *ka*
uustulnukas **ВЫЛЬ ЛЫКТЭМ МУРТ**

uustulnukas <+tulnukas tulnuka tulnuka[t -, tulnuka[te tulnuka[id s> *vt*
uustulnuk

vaade <vaade v'aate vaade[t -, vaade[te v'aate[id s>

1. (*silma vaade*) **учкем**

õpetaja uuriv vaade **дышетйсьлэн эскерись учкемез**
ema vaade oli sõbralik **анайлэн учкемез эшлыко вал**
ta vaade oli külm ja kalk **солэн учкемез кезыт но лек вал**
tal olid kurva vaatega silmad **солэн учкемез урод вал**
jäi tungival vaatel mind silmitsema **шорам кема учкыса улийз**
lõi silmad isa vaate ees maha **атайлэн учкемез азын синъёссэ лэзиз**

2. (*maastiku panoraam*) → **дуннетус**

suurepärane vaade ümbruskonna metsadele **котырысь нюлэсьёсын чебер**
дуннетус

vaade sillalt jõele **выж вылысен шур былэ дуннетус**
mäelt avaneb avar vaade **гурезысен вӧлмыт дуннетус усътйське**
imetlesime Toompealt vaadet linnale **Тоомпеаысен кар дуннетуслы**
синмаськыса улиймы
kohati segas mets vaadet merele **интыен-интыен нюлэс зарезь дуннетусэз**
возьяз

üks aken oli vaatega aeda **одйг укно бакчае я. садэ учкиз**

3. (*maastikku, hooneid kujutav [kunst]iteos*) **инкуазьтус, улостус**

Tartu vaadetega postkaardid **Тартулэн улостусыныз чексультэр я. открытка**
kunstniku maalitud Lõuna-Eesti vaated **суредасьлэн Лымшор Эстонилэн**
улостусьёсыз

4. (*tõekspidamine, seisukoht*) **учкос**

ühiskondlik-poliitilised vaated **мерлыко но политика учкосьёс**
majanduslikud vaated **экономика учкосьёс**
iganenud vaated **вужмем учкосьёс**

ta on demokraatlike vaadetega со демократ учкосъёсын
meil on ühised vaated elule улон шоры учкеммы огкадь

5. ТЕHN → учкос, вид

eestvaade азыласянь учкос

külgvaade урдэс ласянь учкос

Liitsõnad

vaate+

vaatepilu учкон пась

vaateplatvorm учкон инты

vaateratas учкон поглян

vaatesaal учкон зал

vaatetorn учкон башня

vaagen <v'aagen v'aagna v'aagna[t -, v'aagna[te v'aagna[id s>

1. (*liud*) тусьты, тэркы

fajanssvaagen, fajansist vaagen фаянс тусьты

lihavaagen сйль пуктон тусьты

puuviljavaagen емьш пуктон тусьты

lauale toodi vaagen liha жок вылэ сйлен тэркы вайизы

2. ANAT → сар, таз

suur vaagen бадзым сар

väike vaagen пичи сар

Liitsõnad

vaagna+

vaagnaluu сарлы

vaagima <v'aagi[ma v'aagi[da v'ae[b v'ae[tud v>

1. (*raskust kindlaks määrama*) мертаны; PILTL (*väärtust kindlaks määrama*)
дуньяны

vaagis eset peopesal арбериез кырымпыдэсаз мертаз

vaeb mind uuriva pilguga эскерись учкеменыз монэ чакла

2. (*järele mõtlema, kaalutlema, läbi kaaluma*) эскерыны, мертаны

küsimust vaagima юанэз эскерыны

vaeti kõiki võimalusi вань луонлыкьёсыз мертазы

kõneles rahulikult, iga sõna otsekui vaagides вераськиз дыртытэк, котькуд
кылэз мергаса кадь

kõik oli läbi vaetud ваньмыз эскеремын вал

vaal¹ <v'aal vaala v'aala v'aala, v'aala[de v'aala[sid_&_v'aal/u s> кит

grööni vaal ZOO (Balaena mysticetus) гренланд кит

hallvaal ZOO (Eschrichtius gibbosus) пурысь кит

küürvaal ZOO (Megaptera novaeangliae) губрес кит

lõunavaal ZOO (Eubalaena glacialis) лымшор кит

Liitsõnad

vaala+

vaalakütt кит кутылйсь

vaalapüük кит кутылон

vaal² <v'aal vaalu v'aalu v'aalu, v'aalu[de v'aalu[sid_&_v'aal/e s> (*kokkuriisutud*

ja -kuhjatud viirg) валок

heinavaal турын валок

tuisuvaal **лымы пуктос**
hein riisuti vaaludesse **турынэз валоке люказы**

vaap <v'aap vaaba v'aara v'aara, v'aara[de v'aara[sid_&_v'aap/u s]>

1. (*glasuur*) **глазурь**; (*email*) **глазурь**

suhkruvaap **сакыр глазурь**

kollaka vaabaga vaas **чужалэс глазурен шобыртэм ваза**

2. ANAT (*hamba-*) **эмаль**

hambavaap **пинь эмаль**

Liitsõnad

vaaba+

vaabakiht, vaabakord **глазурь сй**

vaarema <+ema ema ema -, ema[de ema[sid s]> (*vanavanaema*) **песняпеснянай**

vaarikas <vaarikas vaarika vaarika[t -, vaarika[te vaarika[id s]> (*heitlehine*

poolpõõsas, selle koguvili) **эмець**

harilik vaarikas **Вот (Rubus idaeus) огшоры эмець**

lõhnav vaarikas **Вот (Rubus odoratus) ческыт зыно эмець**

aedvaarikas **сад эмець**

metsvaarikas **нэлэс эмець**

suured vaarikad **бадзымесь я. тазаесь эмецьёс**

raiesmikul kasvab vaarikaid **нюлэс корам интыын эмець будэ**

korjasime vaarikaid **эмець бичамы**

Liitsõnad

vaarika+

vaarikaistandik **эмець бакча**

vaarikakarva **эмець буёло**

vaarikakeedis **эмець варенья**

vaarikamahl **эмець сок**

vaarikamardikas **ZOOL (Byturus tomentosus) эмець кибы**

vaarikamari **эмець**

vaarikamoos **эмець варенья**

vaarikapõõsas **эмецьпуд**

vaarikasort **эмець йёс**

vaarikavärvi **эмець буёло**

vaarisa <+isa isa isa -, isa[de isa[sid s]> (*vanavanaisa*) **песняпесятай**

emapoolne vaarisa **чужатайлэн я. чужанайлэн атаез**

vaaruma <v'aaru[ma v'aaru[da vaaru[b vaaru[tud v> (*taaruma, tuikuma*)

сэзьяськыны, сэзьялскыны :

haige vaarus jalgel **висись пыд йылаз сэзьяськиз**

vaarus vastase lõögist, kuid ei kukkunud **тушмон шуккемлэсь сэзьялскиз но
өз усьы**

vaarus komistades ettepoole **канжаськыса азьлань сётскиз**

eit käis küljelt küljele vaarudes **пересь кышно огпалась огпала сэзьяськыса
я. чөж кадь ветлийз**

vanker vaarus rööplikul teel **уробо гопо сюрес вылын сэзьяськиз**

vana korra alused vaaruvad **вуж радлэн иньетэз сэзьяське**

vaaruv kõnnak **сэзьяськись ветлэм**

vaarvanemad *pl* <+vanem vanema vanema[t -, vanema[te vanema[id s>
(*vanavanavanemad, vaarema ja vaarisa*) **пересъёс, песяпесянай-атайёс,**
чужанай-атайёслэн анай-атайёссы

vaas <v'aas vaasi v'aasi v'aasi, v'aasi[de v'aasi[sid_&_v'aas/e s> **ваза**
kõrge vaas **жужыт ваза**
aiavaas **сад ваза**
lillevaas **сяська пуктон ваза**
portselanvaas, portselanist vaas **фарфор ваза**
puuviljavaas **емыш пуктон ваза**
põrandavaas **выж вылэ пуктон ваза**
pani lilled vaasi **сяськаосты вазае пуктйз**
laual on vaas kompvekkidega **жөк вылын кампетъёсын ваза**

vaat¹ <v'aat *interj, adv*>

1. *interj* (*väljendab imestust, üllatust*) **осто, учкы али;** (*väljendab pettumust, pahameelt*) **вот тйни;** (*väljendab nentimist, kinnitamist*) **озы тйни**

vaat kus lugu! **осто, мар но өвөл!**

vaat sulle! **тйни тыныд!**

vaat see on tubli mees! **осто, зеч адями та!**

vaat nii! **озы тйни!**

2. *adv* (*ühendina koos sidesõnaga „et“: vaata et, peaaegu, äärepealt*) **ява**

oleksime vaat et ära eksinud **йыромиськомы вал ини, ява**

mees ulatus peaga vaat et laeni **пиосмурт йырыныз вөлдэтозь сузе вал, ява**

vaat² <v'aat vaadi v'aati v'aati, v'aati[de v'aati[sid_&_v'aat/e s> (*vedelike säilitamise nõu, endisaegne mahumõõt*) **бекче;** (*väike*) **пичи бекче**

bensiinivaat **бензин бекче**

tammevaat, tammepuust vaat **тыпы бекче**

veinivaat **вина бекче**

õllekõht nagu vaat ees **көт сур бекче кадь**

Liitsõnad

vaadi+

vaaditais **бекче трос**

vaadiõlu **бекчеысь сур**

vaataja <v'aataja v'aataja v'aataja[t -, v'aataja[te v'aataja[id s> **учкись**

tele[visiooni]vaataja **телевизор учкись**

lavastuse ideed ei jõudnud vaatajani **спектакльлэн шормалпанэз учкисёзь өз вуы**

järv paelub vaatajaid oma maaliliste kallastega **ты учкисъёсты аслаз чебересь ярдуръёсыныз бордаз кыске**

vaatajaskond <v'aatajask'ond v'aatajaskonna v'aatajask'onda v'aatajask'onda, v'aatajask'onda[de v'aatajask'onda[sid_&_v'aatajask'ond/i s> **учкисъёс, учкись**

калык

rohkearvuline vaatajaskond **трос лыдъем учкись калык**

vaatama <v'aata[ma vaada[ta v'aata[b vaada[tud v>

1. (*oma pilku kellele v millele suunama, silmadega jälgima*) **учкыны;** (*aeg-ajalt*) **учкылыны;** (*korraks*) **учкыны** (*uudishimulikult*) **утчаськыны :**

kella vaatama **дырез учкыны**

filmi vaatama **фильмез учкыны**
 vaatab teleskoobiga tähti **кизилиосты телескопен учке**
 vaatas aeg-ajalt minu poole **куддыръя мон шоры учкылйз**
 naine vaatas küsivalt mehe[le] otsa **кышномурт пиосмурт шоры юаса учкиз**
 jõllitas mulle otsa vaadata **мон шоры долкаса учкиз**
 vaatab kortsus kulmul enda ette **синкашсэ кырыжтыса азьзэ учке**
 mehe silmad vaatavad kõõrdi **пиосмуртлэн синмыз кырыж**
 vaata õige, mis ta tahab! **учкы али, мар солы кулэ!**
 eks vaata ise, mis nüüd ette võtta **ачид учкы, мар табере кароно**
 päike vaatas läbi pilvede **шунды пилемъёс пыр учкиз**
 korteri aknad vaatavad aeda **патерлэн укноосыз бакчае я. садэ учко**
 on vaja julgemalt tulevikku vaadata **вуонозэ дйсьтысагес учконо**
2. (kedagi külastama) куное ветлыны, чакланы
 läks haiglasse ema vaatama **эмьяськонние анаез чакланы мынйз**
 tule meid vaatama! **лык ми доры куное!**
 käisin Tartus sõbra vaatamas **Тартуэ эше доры куное ветлй**
 ta ei ole enam kaua meid vaatamas käinud **со ми доры куное кемалась өз**
ветлы ни
3. (kontrollima, üle vaatama) чакланы, учкыны :
 vaata lapse järele! **нуныез учкы**
 karjased vaatasid karjamaal lehmade järele **пастукасьёс возь вылын**
скальёсты возьмазы
 kes siin vaatab remondi järele? **кин татын ремонт понна кыл кутэ?**
 mine vaata, kas külaliste toad on korras! **мын али, чакла, куно бөлетъёс**
жикытэсь-а!
 käib hommikuti lahesopis mõrdu vaatamas **чужналы быдэ сюме мурдоосты**
чакланы ветлэ
4. (otsima, leidma, hankima) учкыны
 vaatab [endale] uut töökohta **аслыз выль ужинты учке**
 vaatas endale uue korteri **аслыз выль патер учкиз**
 vaata neile midagi hamba alla **мар ке но куртчон учкы соослы**
 vaata toidupoolist lauale **жөк вылэ мар но со сиён учкы али**
 vaata endale midagi kenamat selga **вылад мар ке но чеберзэгес учкы али**
5. (tulevikus toimuvaga ühenduses: aru pidama, järele kuulama, kaaluma, otsustama) учкыны
 vaatame, mis teha annab **учком, мар карыны луоз**
 vaadaku ise, kuidas oma töödega jõuavad **асьсэос мед учкозы, кызы ужзэс**
ужалозы
6. (kellesegi v millesegi teat viisil suhtuma) :
 parem seltskond vaatas tema peale viltu **гажамонэз калык со шоры кырыжен**
учкиз
 hea pilguga niisugustele tegudele ei vaadata **сыче ужъёс шоры жеч синмын уг**
учко
 kuidas sa selle peale vaatad? **кызы тон та шоры учкиськод?**
 ma pole iial vaadanud temale kui omasugusele **мон ноку но со шоры аслам**
кадь потыса ой учкы
7. (hoiatust, käsku väljendades) учкыны :
 vaadake, armas proua, ... **учке али, гажано госпожа, ...**
 vaata, seepärast ma sinu juurde tulingi **учкы, соин ик мон тон доры лыктй**
 vaata poiss, sa pead paremini õppima! **учкы али, пияш, тыныд умойгес**
дышетсконо!
 eks vaata, kui terane laps! **учкы али, кыче визьмо пинал!**

vaata, mis välja mõtles! учкы али, мар малпаз!

vaata, et sa õiget momenti maha ei maga! учкы, кулэ моментэз изыыса медад кылыы!

8. (koos sidesõnaga „et“: vaat et, peaaegu, äärepealt) :

teda tunneb siin vaata et igäüks татын сое котькин но тодэ

sadas vaata et õhtuni välja жытозь зориз

vaatamata <v'aatamata prep [allat], postp [allat]> (millestki olenemata v sõltumata, hoolimata) учкытэк

vaatamata hilisele ajale oli tänavail palju rahvast бер дыр шоры учкытэк, ульчаосын трос калык вал

paduvihmale vaatamata mindi teele зор шоры учкытэк, сюрес вылэ потйзы

vaatamata kõigile raskustele jõuti siiski pärale вань шуг-секытьёс шоры

учкытэк, интыюзь вуизы

kõigele vaatamata номыр шоры учкытэк

vaatamisväärus <+v'äärsus v'äärsuse v'äärsus[t v'äärsus[se, v'äärsus[te v'äärsus/i_&_v'äärsuse[id s> (huviväärus) учкымонлык

tutvusime linna vaatamisväärustega карысь учкымонлыкёсын

тодматскимы

vaateaken <+aken 'akna aken[t -, aken[de 'akna[id s> витрина, укно

kaubamaja laiad heledasti valgustatud vaateaknad универмаглэн паськытэсь яркыт югдытэм витринаосын

kaup poe vaateaknal вузаннилэн витринаысьтыз вуз

seisatusime vaateakna ees витрина азе дугдймы

vaatepilt <+p'ilt pildi p'ilti p'ilti, p'ilti[de p'ilti[sid_&_p'ilt/e s> суред

õitemeres aed on imekaunis vaatepilt сяська зарезьын бакча - паймымон чебер суред

tulekahju kohutav vaatepilt тылжүлэн көшкемыт суредэз

mineviku unustamatud vaatepildid ортчем дырлэн вунонтэм суредьёсыз

vaatevinkel <+v'inkel v'inkli v'inkli[t -, v'inkli[te v'inkle[id s> (vaatenurk)

учкем

see on kitsalt ametkondlik vaatevinkel со сюбег чиновник учкем луэ

autor lähtub teoses oma isiklikust vaatevinklist гожтосаз автор аслэсьтыз

учкемзэ инъет каре

vaateväli <+väli välja v'älja v'älja, v'älja[de v'älja[sid_&_v'älj/u s>

1. (silмага haaratav ala) адскись дунне, син азь; PILTL (silmapiir) инвис

mäelt avanev vaateväli гурезь йылысен усьтйськись дунне

sõidukijuhi vaateväli peab olema vaba шоферлэн син азыыз возъямтэ луыны кулэ

olime vastase vaateväljas ми тушмонлы адзымон вал

ta kadus mu vaateväljalt v vaateväljast со мынам син азысьтым бышиз

vaateväljale ilmus uus pärija выль кылёсбур басьтйсь потйз

2. PILTL (vaatluse all olev ainevaldkond, probleemistik) син азь

kirjaniku vaateväljas on tänapäeva aktuaalsed probleemid гожъясьчилэн син

азяз туалы туннэлыко проблемаос

vaatleja <v'aatleja v'aatleja v'aatleja[t -, v'aatleja[te v'aatleja[id s>

1. чаклась, учкись

erapooletu vaatleja **нокин пала луйсьтэм чаклась**

teravapilguline vaatleja **лэчыт синмо учкись**

ilmavaatleja **куазез чаклась**

loodus[e]vaatleja **инкуазез чаклась**

2. SÕJ (sõjaväelane, kes on määratud jälgima maastikku ning seal toimuvat)

чаклась

valvevaatleja, valvekorras olev vaatleja **дежурной чаклась**

vanemvaatleja **вылй чаклась**

3. (jälgija millegagi kursis olemiseks, millegi kohta informatsiooni saamiseks)

чаклась, эскерись, учкись

sõjaväeline vaatleja **ожгар чаклась**

ajalehevaatleja **газетлэн эскерисез**

eurovaatleja → **еврочаклась**

poliitikavaatleja **политикаез чаклась**

välisvaatleja **кунсьөр эскерись**

ÜRO vaatlejad Bosnias **Босниын ООН-лэн эскерисез**

delegatsioon osales nõupidamisel vaatlejana **делегаци кенеше учкись луйса**

пыриськиз

vaatlema <v'aatle[ma vaadel[da v'aatle[b vaadel[dud v>

1. (tähelepanelikult vaatama, silmitsema) учкыны, эскерыны :

vaatles huviga pilte seinal **борддорысь суредъёсты тунсыкъяськыса учкиз**

astronoomid vaatlevad teleskoobi abil tähti **астрономъёс телескопен**

кизилиосты учко

hakkas huvitavat taime vaatlema **тунсыко будосэз эскерыны кутскиз**

vaatles teraselt ümbruse loodust **со чакласа учкиз котырысь инкуазез**

vaatles ennast peeglist **ассэ синучкон пыр учкиз**

vaatles huviga kuulsat daami **со тунсыкъяськыса учкиз тодмо дама шоры**

vaadeldav objekt **учконо объект**

2. ([uurides] käsitlema) эскерыны

teoses vaadeldakse talurahvaliikumist Lõuna-Eestis **гожтосын эскеро**

Лымшор Эстониын гурт калыклэсь инты вошъямзэ

vaadeldav ajajärk **эскероно дыр кусып**

vaatlus <v'aatlus v'aatluse v'aatlus[t v'aatlus[se, v'aatlus[te

v'aatlus/i_&_v'aatluse[id s>

1. (vaatlemine) учкон, чаклан

pikaajaline vaatlus **кема дыр чоже чаклан**

meteoroloogilised vaatlused **метеорологи чакланъёс**

statistilised vaatlused **статистика чакланъёс**

loodusvaatlus **инкуазез чаклан**

tähistaeva vaatlus **кизилиё инбамез учкон**

laiba vaatlus JUR **шөез чаклан**

sündmuskoha vaatlus JUR **учыр луэм интыез чаклан**

vaatluste andmed **чакланъёслэн сётэтъёссы**

2. SÕJ чаклан

ringvaatlus **котыр чаклан**

visuaalvaatlus, visuaalne vaatlus **учкыса чаклан**

õhuvaatlus **омырысен чаклан**

3. (uurimuslik käsitus) эскерон

vaatluse alla võtma эскерыны кутыны

Liitsõnad

vaatlus+

vaatlusaeg чаклан дыр

vaatlusala чаклан инты

vaatlusandmed чаклан сѣтѣтѣс

vaatlusjaam чаклан станци

vaatlusjuhend чаклан радлык

vaatluskaev ТЕHN, PÕLL чаклан гу

vaatluskoht чаклан инты

vaatlusmeetod чаклан амал

vaatlusobjekt чаклан объект

vaatlusoskus чакланы быгатон

vaatluspost чаклан юбо

vaatlusprotokoll JUR чаклан протокол

vaatluspunkt чаклан пункт

vaatluspäevik чаклан дневник

vaatlusriist чаклан понна арбери

vaatlussektor SÕJ чаклан сектор

vaatlustorn чаклан башня

vaatlustulemused чакланлэн ымышѣсыз

vaatlusviga чакланын янгыш

vaatlusvõime чакланы быгатонлык

vaatlusvõrk чаклан вотэс

vaatus <v'aatus v'aatuse v'aatus[t v'aatus[se, v'aatus[te v'aatus/i_&_v'aatuse[id s>

1. (*lavateose alajaotus*) люкет

lõppvaatus йылпумъясь люкет

ooperi esimene vaatus опералэн нырысетй люкетэз

näidend kolmes vaatuses куинь люкетэн пьеса

jälle on lõppenud üks vaatus mu elus PILTL нош ик улонэлэн оглюкетэз

йылпумъяськиз

2. (*liitsõna järelõsana*) (*vaatamine*) учкон

läbivaatus учкон

vaba <vaba vaba vaba -, vaba[de vaba[sid_&_vab/u adj>

1. (*iseseisev, sõltumatu*) эрико

vaba maa эрико музейм

vaba rahvas эрико калык

vaba ühiskond эрико мерлык

vaba ajakirjandus эрико журналистика

vabad valimised эрико быръёнѣс

vaba turumajandus эрико вузпөр экономика

koloniaalrahvad võitlevad end vabaks колониальной калыкъѣс эрик понна

нюръясько

vabaks ostetud ori коньдон тырыса эрико луэм вар

lõpuks ometi hakkasid vabamad tuuled puhuma кутскизы ик пельтыны эрико

тольѣс

2. (*vangistamata oleku kohta*); FÜÜS, KEEM (*sidumata*) эркын

vaba hape эркын кислота

vaba ioon эркын ион

vabad radikaalid эркын радикальѣс

vaba vesi эркин ву
sai vangist vabaks пытсэт сьорысь эрике потйз
ta päästeti köidikuist vabaks сое думылэмысь мозмытйзы
sai käe vastase haardest vabaks tõmmata со кизэ тушмонлэн кутэмысьтыз
мозмытыны быгатйз
laskis linnu puurist vabaks четлыкысь тылобурдоез эрике лэзиз
päästis endal vöö vabamaks езэ лябомытйз

3. (sundimatu) эрико
ma olen täiesti vaba, ei sõltu kellestki мон чылкак эрико, нокин но уг куты
lõpuks oli ta kõikidest kohustustest vaba пумлэн пумаз вань одноужьёслэсь
эрико луиз
tulime siia omal vabal tahtel лыктймы татчы ас эрико мылкыдмыя
sul on vaba voli otsustada тынад аслад эрикед, мар карыны
kirjand vabal teemal эркин темалы сочинение
kipub kätele vaba voli andma киоссэ лэзьяны дышемын
reegli järgimine anti vabaks индылэтэз чакланэз эрике лэзизы
repertuaari valikul olid teatril vabad käed репертуарез бырйыны театр эрико
вал

4. эрико
vaba tõlge эрико берыктон
vaba sõnajärjestus эрико кыл радъян

5. (sundimatu, lahe); (avara rõivastuse kohta) :
vaba ja otsekohene vestlus эрико но меҷак вераськон
liiga vaba käitumine астэ ортчыт эрико возён
ole nii vaba ja loomulik, kui suudad быгатэмедъя эрико но сыҗе, кыҗе вань
лу
vaba tegumoega mantel эркин я. бушкырес вылтышо пальто

6. (mittehõivatud) :
kas see koht on vaba? та инты буш-а?
see korter jäi hiljaaegu vabaks со патер кемалась ик өвөл буш кылиз
kirjastuses on üks toimetajakoht vaba книгапоттонниын одйг редактор инты
буш
õrpetööst vabal ajal дышетсконлэсь ваньмон дыръя
kas sul on mõni vaba minut minu jaoks? тынад мон понна көня ке буш
минутэд вань-а?
mul ei ole praegu vaba raha мынам али эркин коньдонэ өвөл
ma ei ole kahjuks täna õhtul vaba жаль, туннэ жыт мон эрико өвөл
varsti lõpeb tööaeg, siis olen vaba жоген ужан дыры йылпумьяськоз, соку
эрико луо

7. (katmata, lahtine) :
jõgi on jääst vaba шур йөлэсь мозмемын
dekoltee jättis õlad ja selja vabaks декольте пельпумьёсты но тыбырез кыре
поттйз
see soeng jätab lauba vabaks та причёска кымесэз кыре поттэ
peaksime rohkem viibima vabas õhus милемлы кырын трогес улоно
rahvapidustusi korraldatakse vabas õhus калык юмшанъёсты кырын радьяло

8. (tasuta, prii) эркин, эрико
vaba pääse teatrisse театре эркин пырон

9. (liikumise, kulgemise, nähtavuse kohta: tõkketa, takistuseta) эркин
õhu vaba juurdepääs омырлэн эркин лыктэмез
vaba langemine FÜÜS эркин усён
tee vabaks! бушатэ сюресэз!

10. (millestki v kellestki ilmaolev, millestki v kellestki lahti saanud) :

alkoholivaba **алкогольтэк**

ta on eelarvamustest vaba **со бер малпанъёслэсь эрико**

on väidetud, et tõeline kunst on poliitikast vaba **шуэмын, зэмос быгатонлык**
политикалэсь нимаз

Liitsõnad

vaba+

vabaarmastus **эрико яратон**

vabakasvatus PED **эркын будэтон**

vabakava SPORT **эрико возъматон**

vabakunstnik **эрико суредась**

vabakuulaja **эрико кылзйсь**

vabalinn AJ, POL **эрико кар**

vabamaadlus SPORT **эрико нюръяськон**

vabamüük **эрико вузан**

vabapääse **эркын пырон**

vabasadam MAJ **эркын озын**

vabasamm (1) SPORT **эркын вамыш; (2) SÕJ эркын вамыш**

vabastiil SPORT **эркын стиль**

vabastroof KIRJ **эрико строфа**

vabatalupoeg AJ **эрико гурт аядми**

vabatehnika SPORT **эркын амал**

vabaturg MAJ **эркын вузпөр**

vabaujumine SPORT **эркын уян**

vabavärss KIRJ **эрико кылбур**

vabaabielu <+elu elu elu 'ellu, elu[de elu[sid s> **гожтйськытэк ёош улон**

vabadus <vabadus vabaduse vabadus[t vabadus[se, vabadus[te vabadus/i s>

1. **эрик; (sõltumatus, iseseisvus) эрик**

poliitiline vabadus **политика эрик**

võitlus vabaduse eest **эрик понна нюръяськон**

püüe vabadusele **эрике кыстйськон**

vabadust ihkav rahvas **эрикез витись калык**

2. **эрик**

pääses vanglast vabadusse **тюрьмаысь эрике потйз**

talt võeti vabadus **солэсь эриксэ талазы**

linnuke pääses puurist vabadusse **тылобурдо четлыкысь эрике мозмиз**

kurjategija on ikka veel vabaduses **йыруж лэсьтйсь али но эрикын на**

3. (*vaba voli*) **эрик**

demokraatlikud vabadused **демократия эрикъёс**

isikuvabadus **ас эрик**

kodanikuvabadused **кунмуртлэн эрикъёсыз**

liikumisvabadus **мынон-ветлон эрик**

loominguvabadus **кылдытыны эрик**

sõnavabadus **кыллы эрик**

tegevusvabadus **ужаны эрик**

usuvabadus **осконлы эрик**

valikuvabadus **быръён эрик**

vabadus ja paratamatus FILOS **эрик но кулэлык**

lapsepõlve kuldne vabadus **пичи дыр зарни эрик**

inimeste vaimne vabadus **адямиослэн лул эриксы**

vabadus öelda mida tahes **мар потэ, сое вераны эрик**
need tingimused piiravad meie vabadust **со условиос милесьтым эрикмес**
шымырто
räägib kõigest enesestmõistetava vabadusega **котьмар сярысь огшоры**
валамон эрикен вераське

Liitsõnad

vabadus+

vabadusarmastus **эрикез яратон**
vabadusidee **эрик сярысь малпан**
vabadusiha, vabadusjanu **эриклэсь мөзмон**
vabaduslaulik **эрикез кырзась**
vabadusliikumine POL **эрик понна нюръяськон**
vabaduspäike PILTL **эриклэн шундыез**
vabaduspüüd, vabaduspüüe **эрик пала кыстйськон**
vabadussõda POL **эрик понна ожмаськон**
vabadustunne **эрикез шөдон**
vabadusvõitleja **эрик понна нюръяськись**
vabadusvõitlus POL **эрик понна нюръяськон**

vabaduse+

vabadusearmastus **эрикез яратон**

vabadus[e]kaotus <+k'aotus k'aotuse k'aotus[t k'aotus[se, k'aotus[te
k'aotus/i & k'aotuse[id s> JUR **эриклэсь мозмытон**
mehele mõisteti kolmeaastane vabadusekaotus v vabaduskaotus **пиосмуртэ**
куинь арлы эриклэсь мозмытйзы
süüdlast karistati aastase vabadusekaotusega **янгыш луэмез арлы эриклэсь**
мозмытонэн кыл кутытйзы

vabadustarmastav <+armastav armastava armastava[t -, armastava[te
armastava[id *adj*> **эрикез яратйсь**
vabadustarmastav rahvas **эрикез яратйсь калык**

vabakaubandus <+kaubandus kaubanduse kaubandus[t kaubandus[se,
kaubandus[te kaubandus/i s> MAJ **эркын вузпөр**

Liitsõnad

vaba+kaubandus+

vabakaubandusleping MAJ **эркын вузпөр сярысь огкыл**
vabakaubanduspiirkond **эркын вузпөр инты**
vabakaubandustsoon MAJ **эркын вузпөр зона**

vabakutseline <+k'utseline k'utselise k'utselis[t k'utselis[se, k'utselis[te
k'utselis/i *adj, s*> *adj* **эркын ужась**
vabakutseline kunstnik **эркын ужась суредась**

vabalt <vabalt *adv*>

1. (*takistamatult*) **эрико, эркын; (sõltumatult) эрико; (sundimatult) эркынак,**
капчиен :

koer jookseb õues vabalt ringi **пуны ульчатй эркын бызьылэ**
asjad mahtusid kohvrise vabalt **арбериос чемоданэ эркынак тэризы**
ta käitub vabalt **со ассэ эрико возе**
ametlikult nad abielus pole, elavad niisama vabalt **катъя соос**
кузпальгьяськемын өвөл, озьы гинэ, эркын уло

ta valdab vabalt kolme võõrkeelt со капчиен куинь кылын вераське
 nüüd võime vabamalt hingata табере эркингес шоканы быгатйськомы
 vestlus kulges vabalt вераськон эркин азинскиз
 vabalt! SÕJ, SPORT вольно!
 vabalt istuv ülikond эркин пукись костюм
 200 m vabalt SPORT 200 м эрико
 2. (*kindla peale, kahtlemata*) сюлмаськытэк, капчиен, шуг-секытьёстэк
 sa võid veel vabalt tunnikese tukkuda тон сюлмаськытэк эшшо час пала
 изьыны быгатйськод на
 sellega saame vabalt hakkama капчиен тае лэсьтыны быгатом
 ta võis meid vabalt segi ajada со милемды капчиен сураны быгатйз
 võid vabalt siia jääda татчы шуг-секытьёстэк кылыны быгатйськод

vabameelne <+m'eelne m'eelse m'eelse[t -, m'eelse[te m'eelse[id *adj, s*>

1. *adj (salliv, eelarvamusteta, liberaalne)* эрико сямо я. мылкыдо
 vabameelne inimene эрико сямо аядми
 vabameelne ajaleht эрико сямо газет
 vabameelsed vaated эрико сямо учконъёс
 2. *s* эрико сямо я. мылкыдо
 vanameelsete ja vabameelsete vastuolud вуж сямоослэн но эрико сямоослэн
 ваче вуонъёссы

vabandama <vabanda[ma vabanda[da vabanda[b vabanda[tud *v*>

1. (*andestama, andeks andma*) зоук сётыны
 vabandage mind мыным вождэс эн вае
 vabandage mu hilinemist бере кылемелы вождэс эн вае
 vabandage v palun vabandada, et teid jälle tülitan! вождэс эн вае нош ик
 тйледлы люкетэмелы!
 ma vabandan teid мон тйледлы вожме уг поттйськы я. зоук сётйсько
 vabandage, inventuur! вождэс эн вае, инвентаризация!
 2. *KÕNEK (andeks paluma)* зоук курыны, прощение курыны
 sa pead tema ees vabandama тон солэсь зоук курыны кулэ
 astusin talle kogemata varbale ja vabandasin янгышен пыдчиньы вылаз
 лёгиськи но зоук кури
 3. (*õigustama*) чёлскыны
 vabandas end peavaluga [välja] ja lahkus peolt йырыз висемлы чёлскыса,
 юмшанысь кошкиз
 vabandas end kogemuste puudumisega опытэз өвёллы чёлскиз
 vabandav põhjus зоук сётымон я. простить карымон муг

vabandus <vabandus vabanduse vabandus[t vabandus[se, vabandus[te
 vabandus/i *s*>

1. (*andustus*) зоук
 [palun] vabandust, et hiljaks jäin вождэс эн вае, бере кыли шуыса
 palus sõbralt oma sõnade pärast v oma sõnade eest vabandust верам кыльёсыз
 понна эшезлэсь зоук куриз
 2. (*õigustus*) :
 mis sul enda vabanduseks öelda on? астэ шонере поттон понна мар веранэд
 вань?
 leidis alati oma tegudele mingi vabanduse ужъёсызлы котьку кыче ке но
 шонере поттйсь муг шедьтйз
 3. (*vabandussõna*) зоук

pomises vabandusi tülitamise pärast люкетэмеz понна зоук кыльёс лабыртйз

Liitsõnad

vabandus+

vabanduskiri зоук курись гожтэт

vabanduspalve зоук курон

vabandussõnad зоук кыльёс

vabandust <vabandust *interj*> вождэс эн вае

vabanema <vabane[ma vabane[da vabane[b vabane[tud v>

1. **МОЗМЫНЫ**; (*end lahti päästes*) **МОЗМЫТСКЫНЫ**

orjusest vabanema **варысь мозмыны**

vanglast vabanema **пытсэт съорысь мозмыны**

üksteise järel vabanesid vaenlase käes olnud linnad **бёрсьысь мозмыны**

тушмон кыысь каръёс

tal õnnestus vabaneda vastase haardest **со тушмонлэн кутэмысьтыз мозмыны**
быгатйз

meri vabanes jääst **зарезь йөлэсь мозмиз**

põlemisel vabaneb soojusenergia **жуанысь мозмись шунит дыкужым**

koht vabanes **инты бушаз**

aitas külalisel üleriietest vabaneda **кунолы выльй дйсьсэ куштыны юрттйз**

millal sa täna töölt vabaned? **ку-о туннэ тон ужедлэсь мозмод?**

2. (*koormavast, rõhuvast lahti saama*) **МОЗМЫНЫ, МОЗМЫТСКЫНЫ**

püüab pahedest vabaneda **янгышьёсызлэсь мозмытскыны тырше**

tal õnnestus võlgadest vabaneda **со пунэмъёсызлэсь мозмиз**

vabanes süngetest mõtetest **жож малпанъёсызлэсь мозмытскиз**

halbade harjumustest on vaja vabaneda **урод дышем сямъёслэсь**

МОЗМЫТСКОНО

Liitsõnad

vabanemis+

vabanemislootus **МОЗМЫНЫ ОСКОН**

vabanemistunne **МОЗМЕМЕЗ ШӨДОН**

vabariik <+r'iik riigi r'iiki r'iiki, r'iiki[de r'iiki[sid_&_r'iik/e s> элькун

parlamentaarne vabariik **парламенто элькун**

presidentaalne v presidiaalne vabariik **президенто элькун**

föderatiivne vabariik **федеративной элькун**

kodanlik vabariik **буржуазной элькун**

banaanivabariik PILTL **банан элькун**

koduvabariik **дор элькун**

liiduvabariik **союзной элькун**

liitvabariik **федеративной элькун**

rahvusvabariik **йёскалык элькун**

vennasvabariik NÕUK **вынлыко элькун**

Eesti Vabariik **Эстон Элькун**

vabariigi president **элькунлэн азьмуртэз**

vabariigi valitsus **элькунлэн кивалтэтэз**

vabariigi valge KÕNEK **эстон водка**

vabariiklik <+r'iiklik r'iikliku r'iiklikku r'iiklikku, r'iiklik/e_&_r'iiklikku[de r'iiklik/ikk/e_&_r'iiklikku[sid *adj* > (*vabariigile omane*); NÕUK (*liiduvabariiki hõlmav, vabariigi alluvusega*) элькун

vabariiklik valitsusvorm элькун кивалтон амал
vabariiklikud ministeeriumid элькун министерствоос
vabariiklik preemia элькун коньдонкузьым я. премия

vabastama <vabasta[ma vabasta[da vabasta[b vabasta[tud v>

1. (*vabaks päästma, vabaks laskma v tegema*) мозмытыны
meie väed vabastasid Tartu милям кужымъёсмы Тартуэз мозмытйзы
ta vabastati vahi alt сое пытсэтысь мозмытйзы
ta vabastati vanglast ennetähtaegselt сое дырызлэсь вазь тюрмаись
мозмытйзы
ori vabastati ahelaist вarez жильюслэсь мозмытйзы
vabastas koera ketist пуныез думетысь мозмытйз
vabastas end noormehe embusest егит пилэн зыгыртэмысьтыз мозмытскиз
kevad on veekogud jääkattest vabastanud тулыс шуръёсты-тыюсты йёлэсь
мозмытйз
vabastas ukse riivist со өсэз усьтйз
alkohol vabastab pidurid алкоголь кутэтьёслэсь мозмытэ
peame toa hotellis kella kaheteistkümneks vabastama милемлы хотельысь
бөлетэз дас кык часлы мозмытоно
vabastage tee! мозмытэ сюресэз!
2. (*mingist tegevusest v kohustusest vabaks päästma*) мозмытыны; (*töölt, ametikohalt vallandama*) мозмытыны
ta vabastati tervisehäirete tõttu raskest tööst тазалыкеныз сэрен сое секыт
ужьёслэсь мозмытйзы
ta vabastati kantsleri ametikohalt сое канцлерлэн интыысьтыз мозмытйзы
juhataja vabastati töölt omal soovil кивалтйсьез ужысь ас мылкыд каремезья
мозмытйзы
3. (*millestki koormavast, rõhuvast vabaks tegema*) мозмытыны
üliõpilane vabastati õppemaksust студентэз дышетскон понна
тыриськонлэсь мозмытйзы
olmetehnika vabastab inimesed paljudest muredest дор техника адямиосты
уно сюлмаськонъёслэсь мозмытэ

vabastus <vabastus vabastuse vabastus[t vabastus[se, vabastus[te vabastus/i s>
мозмытон

vabastus õppemaksust дышетскон понна тыриськонлэсь мозмытон

vabasurm <+s'urm surma s'urma s'urma, s'urma[de s'urma[sid_&_s'urm/i s>
(*enesetapp*) астэ быдтон
läks vabasurma ассэ быдтйз

vabatahtlik <+t'ahtl'ik t'ahtliku t'ahtl'ikku t'ahtl'ikku, t'ahtlik/e_&_t'ahtl'ikku[de
t'ahtl'ikk/e_&_t'ahtl'ikku[sid *adj, s*>

1. *adj* ас мылкыдья
vabatahtlikud annetused ас мылкыдья сётэмъёс
vabatahtlik abistaja ас мылкыдызья юрттйсь
vabatahtlik tuletõrjeühing ас мылкыдызья тылпу кысйсьёслэн огазеяськонзы
2. *s* → асмылкыдчи
vabatahtlike salgad асмылкыдчиослэн отрядзы

vabatahtlikult <+t'ahtlikult *adv*> ас мылкыдья
läks vabatahtlikult rindele ас мылкыдызья оже кошкыз

vabatahtlikult ma seda ei tee ас мылкыдыя мон сое уг лэсьты
võttis selle ülesande vabatahtlikult enda peale ас мылкыдызья та ужез ас
вылаз басьтйз

vabisema <vabise[ma vabise[da vabise[b vabise[tud v> (*värisema*) дырекъяны,
куалекъяны :

sa vabised kogu kehast быдэс мугорыныд куалекъяськод
hakkas hirmu pärast vabisema кышкаса дырекъяны кутскиз
õlad vabisesid nutust бõрдонлэсь пельпумьёс дырекъязы
puulehed vabisevad tuules куарьёс тõлья дырекъяло
küünlaleek vabiseb nõrgalt сюсьтыл õжыт дырекъя
varjud vabisesid laes вõлдэтын вужерьёс дырекъязы
vabisev hääl дырекъясь куара

vabrik <vabrik vabriku vabriku[t -, vabriku[te vabriku[id s> фабрика, завод

juustuvabrik сырзавод
kondiitri vabrik, kondiitritoodete vabrik → кампетзавод
linnavabrik тылобурдо фабрика
tselluloosivabrik целлюлоза фабрика
viinavabrik → виназавод
õllevabrik → сурзавод
õmblusvabrik вуриськон фабрика
ehitati uus vabrik выль фабрика пуктйзы
vabrik pandi seisma фабрикаез ворсазы
see vabrik toodab puuvillriiet та фабрика хлопчатобумажной басма поттэ

Liitsõnad

vabriku+

vabrikuasula фабрика посёлок
vabrikuhoone фабрика юрт
vabrikukomitee фабрика комитет
vabrikukool AJ фабрика школа
vabrikukorsten фабрика гумы
vabrikumärk фабрика пус
vabrikuomanik фабрикалэн кузеез
vabrikupood фабрикалэн вузанниез
vabrikuriie фабрикаын лэсьтэм басма
vabrikusisene фабрика пуш
vabrikutoode фабрикаын поттэм арбери
vabrikutootmine фабрика ужпõр
vabrikutöö (1) (*töö vabrikus*) фабрикаын уж; (2) (*vabrikutoode*) фабрикалэн
ужеж
vabrikutõoline фабрикаын ужась
vabrikuvärv фабрикалэн капкаез

vadak <vadak vadaku vadaku[t -, vadaku[te vadaku[id s> (*seerum*); PÕLL

(*juustuvesi*) йõлву, вирву

piimavadak йõлву

verevadak вирву

vadakuga küpsetatud sai йõлвуэн котэм тõды нянь

Liitsõnad

vadaku+

vadakupulber йõлву пеньмос

vadakusai йӧлвүэн котэм нянь

vadakuṽṽi йӧлвүлэсь вӧй

vader <vader vaderi vaderi[t -, vaderi[te vadere[id s>

1. (*ristivanem: isa*) киросатай; (*ristivanem: ema*) киросанай

minu poja vaderid пиелэн киросанай-атаез

uue laeva vaderid выль вулэйкылэн киросатайёсыз

2. KÕNEK (*kõnetamisel: kaim, vennas*) эш, юлтош, уром

vadja <vadja ag> вадья, водь

idavadja чукшор вадья

läänevadja жытшор вадья

vadja keel вадья кыл

vadjalane <vadjalane vadjalase vadjalas[t vadjalas[se, vadjalas[te vadjalas/i s>

вадья

vaekauss <+k'auss kausi k'aussi k'aussi, k'aussi[de k'aussi[sid_&k'auss/e s>

(*kaalukauss*) вес тусьты

vaekoda <+koda koja koda k'otta, koda[de koda[sid s> (*kaalukoda*) секталаез

мертан инты

vaen <v'aen vaenu v'aenu v'aenu, v'aenu[de v'aenu[sid_&_v'aen/e s> (*sallimatus,*

vihkamine) адзонтэм карон, адзем потонтэм карон, адземпотостэм карон;

(*tüli, lahkheli*) керетон

leppimatu vaen тупатонтэм керетон

rahvastevaheline vaen калыкъёс куспын керетон

usuvaen оскон керетон

vaen venna vastu агай-вынэз адзонтэм карон

vaenu külvama адземпотостэм каронэз бугыръян

minus tärkas vaen selle mehe vastu пушкам со пиосмуртэз адзонтэм карон

вордскиз

ta näib minu vastu vaenu tundvat со монэ адземпотостэм каре, лэся

ebaõiglus sünnitab vaenu пӧяськонысь адзонтэм карон потэ

me oleme temaga ammu vaenus ми соин кемалась керетэмын

nad elavid omavahel vaenus соос куспазы керетыса улізы

vaatas mind varjamatu vaenuga мон шоры ватымтэ адземпотостэм каронэн

учкиз

Liitsõnad

vaenu+

vaenuaeg керетон вакыт

vaenuavaldus адзонтэм каремез возьматон

vaenukirves PILTL керетон

vaenupooled керетйсь пальёс

vaenuvahekord керетон кусыпъёс

vaenuvanker PILTL керетон поглян

vaenuvägi тушмон кужым

vaenuväli VAN ожлуд

vaene <v'aene v'aese v'aes[t -, v'aes[te v'aese[id adj, s>

1. *adj* (*varatu*) куанер

vaene inimene **куанер аядми**

vaene talu **куанер юрт**

elas vaesest vaesemana **куанерлэсь но куанер улйз**

ta on vaene nagu kirikurott **со черкысь комак кадь куанер**

2. s куанер

kõik küla vaesed tulid kokku **гуртысь вань куанеръёс люкаськызы**

vaeste linnaosa **карысь куанеръёслэн интызы**

3. adj (haletsevalt, kaasatundvalt kellegi v millegi raskes, halvast olukorras oleva suhtes) куанер

tal vaesel mehel ei vedanud elus **солы, куанер пиосмуртлы, улонын өз удалты**

oh sa vaene patune! **ой, тон куанер съёлыко мурт!**

vaene poiss, mul on temast südamest kahju **мискинъ пияш, мыным со туж жаль потэ**

4. s (vaeseke) куанер, мискинъ

tal vaesel ei olnud kerge elu **солэн, куанерлэн, улонэз капчи ой вал**

mis ta vaene peab tegema! **мар кароно солы, мискинълы!**

5. adj (kehv, vilets) куанер, начар

põllumaa on siin vaene **бусы татын куанер**

viljasaagi poolest vaene aasta **урожай ласянь начар ар**

vitamiinide ja mineraalide poolest vaene toit **витаминъёс но минеральёс ласянь начар сиён**

võrdlemisi vaene fantaasia **чошатыса куанер фантазия**

mõtetelt vaene kirjutus **малпанъёс ласянь куанер гожтос**

üksluine vaene argielu **огпорма, куанер нуналысь нуналэ улон**

Liitsõnad

vaene+

vaenelaps **эксыз я. анайтэм-атайтэм пинал**

vaenlane <v'aenlane v'aenlase v'aenlas[t v'aenlas[se, v'aenlas[te v'aenlas/i_&_v'aenlase[id s>

1. тушмон

avalik vaenlane **тодмо тушмон**

salajane vaenlane **тодмотэм тушмон**

rahvavaenlane **калык тушмон**

sõbrad ja vaenlased **эшъёс но тушмонъёс**

tal on vaenlasi **солэн тушмонъёсыз вань**

ta on igasuguse korra ja distsipliini vaenlane **со котькыче радлык но дисциплиналэн тушмонэз**

sa oled endale vaenlasi soetanud **тон аслыд тушмон шедьтйд**

vehib tööd nagu vaenlane **со зол ужа**

metallide üks kurjemaid vaenlasi on korrosioon **кортъёслэн одйгез лек тушмонзы сыномон луэ**

2. (vastane sõjas, lahingus) тушмон

vaenlase tagala **тушмонлэн берыз**

vaenlase lennukid **тушмонлэн аслобетъёсыз**

võideldi vaenlase vastu **тушмонлы пумит нюръяськызы**

vaenulik <vaenul'ik vaenuliku vaenul'ikku vaenul'ikku,

vaenulik/e_&_vaenul'ikku[de vaenul'ikk/e_&_vaenul'ikku[sid adj>

1. (vaenu-) тушмон; (ebasõbralik) тупас, керетйсь

vaenulikud pooled **тушмон пальёс**

vaenulik pilk **тушмон учкем**
vaenulik hääletoon **тушмон куара**
vaenulik tegevus oma riigi vastu **ас кун пумит лэсьтэм тушмон уж**
rahvale vaenulik ideoloogia **калыклы пумит луйсь идеология**
vaenulik poliitika **тушмон политика**
ühiskond oli jagunenud vaenulikeks klassideks **калык пумит луйсь**
классъёслы люкиськемын вал
pererahvas oli meie vastu vaenulik **кузёос милемын тупасэсь вал**
2. (vaenlas-, vastase) тушмон
vaenulik tank **тушмон танк**

vaenulikkus <vaenul'ikkus vaenul'ikkuse vaenul'ikkus[t vaenul'ikkus[se,
vaenul'ikkus[te vaenul'ikkus/i_&_vaenul'ikkuse[id s> **тушмонан, вожпотон;**
(*ebasõbralikkus*) **тупас луон**
varjatud vaenulikkus **ватэм вожпотон**
temasse suhtuti ilmse vaenulikkusega **соин вожзэс поттыса вераськызы**

vaeseke[ne] <v'aeseke_&_v'aesekene v'aeseke v'aeseke[se,
v'aeseke[te v'aeseke/i s> (*haletsevalt: õnnetu, vaene inimene*) **куанер,**
мискинъ
laps vaeseke jäi orvuks **куанер пинал анай-атайтэк кылиз**
mul on sellest vaesekest kahju **мыным со мискинъ жаль потэ**
oh sa vaeseke[ne], oh sind vaesekest **эк шу, мискине**

vaeslaps <+l'aps lapse l'as[t -, las[te l'aps[i s> (*orb*) **анай-атайтэк кылем**
(*мурт*), **эксyz**
isata-emata vaeslaps **анай-атайтэк кылем эксyz**
vaeslaste varjupaik **эксyzъёслы я. анай-атайтэк кылемъёслы инты**
ta jäi varakult vaeslapseks **со вазь анай-атайтэк кылиз**
ta on vaeslapse osas **со эксyzлы кельтэмын**
Liitsõnad
vaes+lapse+
vaeslapselaulud FOLKL **эксyz анай-атайтэк кылён кырзанъёс**
vaeslapserõli, vaeslapserõlv **эксyz луон**

vaesus <v'aesus v'aesuse v'aesus[t v'aesus[se, v'aesus[te v'aesus/i_&_v'aesuse[id
s>
1. (rahatu, varatu olek) **куанерлык, куанер улон, начар улон**
elati äärmises vaesuses **туж начар улйзы**
talupoegade vaesus oli suur **гурт калык пöлын куанер улйсьёслэн лыдзы**
трос вал
rahva vaesus süveneb **калыклен начар улэмез будэ**
vaesusest oli raske välja rabelda **куанер улонысь потыны секыт вал**
2. (kehvus, nigelus) **куанер луон**
rõhjaalade taimestiku kidurus ja vaesus **уйпал музеймъёсысь будос**
дуннелэн куанер но начар луэмез
argielu hallus ja vaesus **нуналысь нуналэ улонлэн пурьысь но куанер луэмез**
ideede vaesus **идеяослэн куанер луэмзы**

vaev <v'aev vaeva v'aeva v'aeva, v'aeva[de v'aeva[sid_&_v'aev/u s>
1. (häda, kannatus) **сюлмаськон, шуг-секыт; (kannatus, piin) курадзён**
hingevaev, hingeline vaev **лул висён**

kõhuvaev **кӧт висён**
 näljavaev **сием потыса курадзон**
 ihu on vaeva täis **быдэс мугор висе**
 haige jalg tegi talle vaeva **висись пыдыз сое курадзыйтэ**
 ta vabanes vaevadest **курадзонъёслэсь мозмиз**
 temaga on meil alati igavene rist ja vaev **PILTL со понна милям котьку но**
пумтэм курадзон
 2. (*pingutusi nõudev tegevus; töö*) **курадзон, сюлмаськон; (raskus) шуг-**
секыт
 asjatu vaev **юнме курадзон**
 teevaev **сюрес шуг-секытьёс**
 ilma suurema vaevata **бадзым шуг-секытьёстэк**
 suure vaevaga kogutud raha **бадзым сюлмаськонэн люкам коньдон**
 selle tööga oli palju vaeva **со ужен трос сюлмаськонэз вал**
 tore, et sa vaeva paljaks ei pidanud ja appi tulid! **умой, секыт од малпа но**
юрттйськыны вуид шуыса!
 poiss nägi matemaatikaga rohkesti vaeva **пияшлы математика туж секытэн**
сётскиз
 haige komberdas suure vaevaga voodini **висись курадзыса валесозь вуиз**
 hoidis suure vaevaga pisaraid tagasi **синкылизэ мырдэм кутйз**
 olen teile ainult vaevaks kaelas **мон тй понна бадзым сюлмаськон гинэ**
Liitsõnad
vaeva+
 vaevarohke **секыт**

vaevakask <+k'ask kase k'aske k'aske, k'aske[de k'aske[sid_&_k'ask/i s> **карлик**
кызыпу

vaevaliselt <vaevaliselt adv> (*raskelt*) **секытэн; (vaevarikkalt) курадзыса;**
 (*viletsalt, kehvalt*) **мырдэм**
 taat komberdab vaevaliselt kepi toel **песятай курадзыса, боды вылаз**
пыкъяськыса конгыля
 haige hingas vaevaliselt **висись секытэн шоказ**
 töö edenes vaevaliselt **уж мырдэм азинскиз**
 tuhm lamp valgustas tuba üsna vaevaliselt **бездыт лампа бӧлетэз мырдэм**
югдытйз
 purssis eesti keelt võrdlemisi vaevaliselt **со эстон кылын мырдэм вераськиз**

vaevalt <vaevalt adv>

1. (*vähe usutav*) **осконтэм**
 vaevalt ta enam tuleb **со уз ни лыкты, дыр**
 vaevalt, et me temaga suudame kokku leppida **ми соин огкылэ вуыны ум**
быгатэ, вылды
2. (*ajaliselt: nüüdsama*); (*hädavaevu*) :
 vaevalt jõudsi metsani, kui algas tulistamine **нюлэскозь вуимы гинэ но,**
ыбылйськон кутскиз
 jõudsin vaevalt uinuda, kui mind juba äratati **умме усьыса вуи гинэ но, монэ**
сайкатйзы ини
3. (*ruumiliselt: napilt*); (*ajaliselt: napilt*) :
 minna on veel vaevalt kilomeeter **километр но өвӧл ини мыныны**
 ta seisis minust vaevalt mõne sammu kaugusel **со мынэсьтым кӧня ке мамыш**
кемын гинэ сыййз

vesi oli vaevalt põlvini **ву пидесозь мырдэм сузиз**
 audients kestis vaevalt kümme minutit **аудиенция дас минут но өз**
кыстйськы
 tüdrukuke võis olla vaevalt kaheksane **нылоклы тямьс арес но вал меда**
 kell võis olla vaevalt kolme paiku **дыр куинь час пала вал меда ни**
4. (hädavaevu) мырдэм
 seisab vaevalt jalul **пыд йылаз мырдэм сылэ**
 haige suudab vaevalt käia **висись мырдэм ветлыны быгатэ**
 püsis vaevalt sadulas **эnergyн мырдэм возиськыз**
 vaevalt tundsin ta ära **мырдэм тодмай сое**
 nõrk, vaevalt kuuldav heli **каллен, мырдэм кылйськись куара**
 tekst on tuhmunud ja vaevalt loetav **текст быремын, мырдэм лыдзымон**
 silm vaevalt seletab kaugelt torni **син мырдэм адже кыдэкысь башняез**

vaevama <v'aeva[ma vaeva[ta v'aeva[b vaeva[tud v]>

1. (piinama, kurnama) курадзытыны; (ära) раньзытыны

valud vaevasid haiget **вось висисез курадзытйз**

teda vaevas kõha **сое кызон курадзытйз**

ajuti vaevas unepuudus **дырын-дырын изем потон курадзытйз**

tuleb pikali heita, uni vaevab juba **выдоно, изем потэ ини**

ta on end selle tööga ära vaevanud **со ассэ та ужен раньзытйз**

miski vaevab tema hinge **мар ке но солэсь сёлэмзэ курадзытэ**

vaevasid rasked mõtted **секыт малпанъёс курадзытйзы**

2. (vaevanägemisega koortama, vaeva nägema, pingutama) курадзыны, раньзыны

ei hakka mina end selle tööga vaevama **мон асме та ужен уг курадзыты**

ära vaeva oma pead! **йырде эн раньзыты**

vaearikas <+rikas r'ikka rikas[t -, rikas[te r'ikka[id adj> (*vaearohke, vaevaline*) **секыт :**

vaearikas töö **секыт уж**

vaearikas elu **секыт улон**

vaearikkad aastad **секыт аръёс**

laskumine oli veelgi vaearikkam kui mäkketõus **гурезысь васькон**

тубонлэсь секытгес вал

vaevatasu <+tasu tasu tasu -, tasu[de tasu[sid s> **коньдонкузьым, кузьым**

mis sa annad vaevatasuks, kui ma selle asja korda ajan? **мар кузьым сётод**

тон, мон со ужез радъяй ке

andis poisikesele vaevatasuks mõne metallraha **пиеклы кузьымлы көня ке**

корт коньдон сётйз

vaevlema <v'aevle[ma vaevel[da v'aevle[b vaevel[dud v>

1. (füüsiliselt v vaimselt vaevas olema) курадзыны

haavatu vaevles valudes **сбсырмем мурт вбсьлэсь курадзиз**

vaevleb juba pikemat aega haigevoodis **кема дыр чоже эмбьяськонниын курадзе ини**

vaevles terve öö ilma uneta **быдэс уйзэ умме усьытэк курадзиз**

loomad vaevlevad janu käes **пудо юэмез потыса курадзе**

poiss vaevleb süümepiinades **пияш янгышсэ валаса курадзе**

on näha, et ta vaevleb sisemiselt **адске, со пушласянь курадзе шуыса**

vaevlesime niisama igavuse käes **огшоры, мбзмыт потонэн курадзимы**

2. (*rasket, vaevarikast elu elama*) :
vanglas vaevlema **тюрьмаын курадзыны**
orjuses vaevlema **варын курадзыны**
vaevleb võlgades **пунэмен тыриськонтьёсызлэсь курадژه**
paljud vaevlesid vaesuses **тросэз куанер улыса курадзизы**

vaevu <vaevu adv>

1. (*hädavaevalt*) **мырдэм**
vedas vaevu jalgu järel **пыдъёссэ мырдэм кысказ**
suutis vaevu nuttu tagasi hoida **бөрдэм потонзэ мырдэм возиз**
haige hingas veel vaevu **висись мырдэм шоказ на**
laps ei oska lugeda, tunneb vaevu tähti **пиналлэн лыдзиськемез уг луы, со**
гожпусъёсты мырдэм тодма
pintsaku alumine nööp andis vaevu kinni **пиджаклэн улысь бирдыез мырдэм**
бирдыяськыны сузиз
kõneleja hääl oli vaevu kuuldav **вераськисьлэн куараез мырдэм кылымон**
вал
2. (*napilt*) **мырдэм**
ta ulatus mulle vaevu õlani **со мынам пельпумозям мырдэм сузиз**

vaevuma <v'aevu[ma v'aevu[da v'aevu[b v'aevu[tud v> (*vaevaks võtma, suvatsema*) **тыршыны**

ta ei vaevunud aruandega põhjalikumalt tutvuma **со отчётэн рос-просгес**
тодматскыны өз ик тыршы
ta ei vaevunud mulle vastamagi **со мыным вазыны но өз тыршы**
laisk poiss, ei vaevu lillegi liigutama **азьтэм пияш, сяська вырытыны но уг**
тыршы

vaga <vaga vaga vaga -, vaga[de vaga[sid_&_vag/u adj, s>

1. *adj (jumalakartlik)* **инмарлы оскись, оскись;** (

vaosügavus геры чурлэн мурдалаез
vagusid ajama геры чуръёс гырыны
küendis üle põllu mõned vaod со бусыын көня ке чур гыриз
hoidis kõigest jõust sahka vaos со вань кужымысьтыз герыез чуртй нуиз
hobune peab vagu вал чурез чакла
kartulid asetati vakku картошез чуре тыризы
kartulivõtul aeti vaod lahti картош октыку чуръёсты гудйзы
autode rattad on jätnud pehmesse pinnasesse sügavad vaod машина погляньёс
небыт музьеме муресь чуръёс кельтйзы
aeg künnab vagusid üle me näo дыр бамъёсамы гожъёс гыре
noore õpetaja esimesed vaod koolipõllul егит дышетйсьлэн дышетон
удысын нырысетй геры чуръёсыз

Liitsõnad

vaos+

vaohari валок

vaomõõdik PÕLL чур лыдьясъ

vaoots геры чурлэн пумыз

vaorõhi геры чурлэн пыдэсыз

vaoratas PÕLL геры поглян

vagun <vagun vaguni vaguni[t -, vaguni[te vagune[id s> вагон

pehmeistmeline vagun небыт пуконъёсын вагон

kõvaistmeline vagun чурыт пуконъёсын вагон

esimene vagun нырысетй вагон

eelviimane vagun берпуметйез азысь вагон

erivagun нимысьтыз вагон

kaubavagun вуз вагон

luksusvagun →люкс-вагон

magamisvagun изён вагон

mootorvagun мотовагон

otse[ühendus]vagun выжонъёстэк мынйсь вагон

platskaartvagun плацкарт вагон

raudteevagun чугун сюрес вагон

reisivagun мынон-ветлон вагон

trammivagun трамвай вагон

tsisternvagun цистерна-вагон

üldvagun огъя вагон

vagun sütt вагон эгыр

künnest vagunist koosnev rong дас вагонлэсь поезд

vagun oli inimesi puupüsti täis вагон тросаз калыкен тырмемын вал

astusin vagunisse вагонэ пыри

võtsin vagunis istet вагонысь инты басьтй

kaup laaditi vagunitesse вузэз вагонъёсы жоктйзы

kaks vagunit haagiti rongist lahti кык вагонэз поезд бордысь басьтйзы

Liitsõnad

vaguni+

vagunidepoo вагон депо

vaguniehitus вагон лэсьтон

vagunihaakija вагонъёсты итйсь

vagunikatus вагонлэн липетэз

vagunipark вагон парк

vagunirattad вагонлэн погляньёсыз

vagunirida, vagunirodu вагон чур
vagunitehas вагон лэсьтон завод
vagunitrepp вагонлэн тубатэз
vagunitäis вагон тыр
vaguniuks вагонлэн өсэз

vaha <vaha vaha vaha -, vaha[de vaha[sid s> сюсь
taimsed ja loomsed vahad будос но живот сюсьёс
küünlavaha сюсьтыл сюсь
meevaha, mesilasvaha сюсь
sulavaha шунтэм сюсь
taimevaha будос сюсь
mesilased eritavad vaha мушьёс сюсь лэсьто
vahast valmistatakse küünlaid сюсьлэсь сюсьтыл лэсьто
kahvatu nagu vaha сюсь кадь кӧдэктэмын
sulab nagu vaha сюсь кадь шуна
pehme kui vaha сюсь кадь небыт

Liitsõnad

vaha+

vahajäljend сюсь вылэ зйбыса кельтэм тус
vahakahvatu сюсь-чуж
vahakarva, vahakarvaline сюсь буёло
vahakiht сюсь сй
vahakirme сюсь пуксем
vahakollane сюсь-чуж
vahakord сюсь сй
vahakuju сюсьлэсь каб
vahaküps сюсь кадь кисьман дыраз вуэм (тысь)
vahaküpsus PÕLL (тысьлэн) сюсь кадь кисьмамеэ
vahaküünal сюсьлэсь сюсьтыл
vahamaal KUNST сюсен суредан
vahamask сюсьлэсь маска
vahanahk ZOOL → сюську
vahanääre ZOOL сюсь без
vahapaber сюсь кагаз
vahapehme сюсь-небыт
vahaplastika KUNST сюсь пластика
vahariie клеёнка
vahasalv FARM сюсь мазь
vahasulati MES сюсь шунтон инты
vahataoline сюсь выллем
vahavalge сюсь-тӧды
vahavärv сюсь буёл

vahe¹ <vahe vahe vahe[t -, vahe[de vahe[sid s>

1. (*erinevus*) кусып, вис, пӧртэмлык

ajavahe дыр кусып

hinnavahe дун кусып

kas teed kaksikute vahel v kaksikutel vahet кыктоосты висьяськод-а?

ainult selle vahega, et ... со пӧртэмлыкэн гинэ, ...

2. (*vahema*) кусып, вис

meie vahet võis olla mõni samm кусыпмы кӧня ке мамыш вал, дыр

põõsad istutatakse paraja vahega куакъёсты тырмыт вис кельтыса мертто
tramm käib Kopli ja Kadrioru vahet трамвай Копли но Кадриорг кусыптй
ветлэ

käib arstide vahet эмьясьёс дортй ветлэ

3. (*vahemik*) кусып, вис

seina ja kasti vahel oli väike vahe борддор но яшник вискын пичи кусып вал

lai silmade vahe синъёс вискысь паськыт кусып

kolme vahega seljakott куинь висъето котомка

4. (*ajaline eraldatus*) кусып, вис

kahenädalane vahe кык арняем кусып

lõunavahe нуназеян вис

5. MAT (*lahutamistehte tulemus*) → кусып

kahe arvu vahe кык лыдпусъёслэн кусыпсы

Liitsõnad

vahe+

vaheaju ANAT → кусып вийым

vaheaste кусып стадия

vahejaam вис станция

vahekiht вис я. кусып сй

vahekäik потон

vahetald ултрак я. ултырак

vahetuba кусып висъет

vahe² <vahe vaheda vaheda[t -, vaheda[te vaheda[id *adj*>

1. (*terav*) лэчыт

vahe nuga лэчыт пурт

kiskjatel on vahedad hambad съось пöйшуръёслэн пиньёссы лэчытэсь

2. (*salvav, terav*) лэчыт, бышкись

vahe satiir лэчыт сатира

ta on vaheda keelega солэн кылыз лэчыт

3. (*vaimselt ergas*) лэчыт

vahe mõistus лэчыт визь

vahe pilk лэчыт учкем

vaheaeg <+'aeg aja 'aega 'aega, 'aega[de 'aega[sid_&_'aeg/u s> (*paus*) вис;

(*kooli-*) каникул; (*vahetund*) перемена; (*teatris, kontserdil*) антракт

talvine koolitöö vaheaeg тол каникульёс

filmivõtete vaheaeg фильм туспуктонын вис

nõupidamisel tehti viieminutine vaheaeg кенешын вить минутем вис

каризы

jutus tuli vaheaeg вераськонын вис кылдйз

etendus toimus ilma vaheajata спектакль антракттэк ортчиз

läksime vaheajal einelauda вис дыръя ми сиён жök доры кошкымы

suurel vaheajal mängisime palli бадзым перемена дыръя ми тупен шудймы

vahejuhtum <+j'uhum j'uhumi j'uhumi[t -, j'uhumi[te j'uhume[id s> учыр

ebameeldiv vahejuhtum умойтэм учыр

erakordne vahejuhtum витьымтэ учыр

naljakas vahejuhtum серем учыр

tõsine vahejuhtum piiril кунгожын луэм серьёзной учыр

teekond möödus vahejuhtumiteta сюрес учыръестэк ортчиз

vahekohtunik <+k'ohtun'ik k'ohtuniku k'ohtun'ikku k'ohtun'ikku,
k'ohtunik/e_&_k'ohtun'ikku[de k'ohtun'ikk/e_&_k'ohtun'ikku[sid s>

1. JUR **судьясь, арбитр** :

oli sõprade vaidluses vahekohtunikuks PILTL со эшъёсызлэн ваче
ченгешоназы судьясь вал

2. SPORT **рефери**

vahekord <+k'ord korra k'orda k'orda, k'orda[de k'orda[sid_&_k'ord/i s>

1. (*mingite suuruste, arvude jne omavaheline suhe*) **кусып**

pikkuse ja laiuse vahekord **кузьдалалэн но пасьталалэн кусыпсы**

lahuse koostisainete vahekord **сылметысь компонентъёслэн кусыпсы**

jõudude vahekord **кужымъёслэн кусыпсы**

2. (*seos nähtuste, olukordade vahel, suhe inimeste vahel*) **кусып**

ühiskondlikud vahekorrad **мер кусыпъёс**

inimestevahelised vahekorrad **адямиос вискын кусыпъёс я. адыми кусыпъёс**

armastusvahekord, armuvahekord **яратон кусып**

lepinguvahekord **огкылын юнматэм кусып**

rendivahekord **аренда кусып**

sugulusvahekord **чыжы-выжы кусып**

töövahekord **уж кусып**

vaenuvahekord **тушмон кусып**

võlavahekord **пунэмаьскон кусып**

elu ja kunsti vahekord **улонлэн но искусстволэн кусыпсы**

inimese vahekord ümbritseva loodusega **адямиослэн но котырысь**

инкуазьлэн кусыпсы

sõnade süntaktiline vahekord lauses **верамын кыльёслэн веран ласянь**

герзаськемзы

sõbrannade vahekorrad läksid sassi **эшъёслэн кусыпъёссы сөриськизы**

tulin sinuga vahekordi klaarima **тонэн кусыпъёсмес тупатыны лыктй**

ta ei taha ülemustega vahekorda v vahekordi rikkuda **кивалтйсьёсын кусыпсэ**

сөремез уг поты

meil kujunes peagi usalduslik vahekord **жоген куспамы оскымон кусып**

кылдйз

katsub hoida v pidada naabritega normaalset vahekorda **бускельёсын**

нормальной кусып возыны тырше

vahekord õega halvenes **сузэрен я. апаен кусып уродмиз**

nende vahel oli kogu aeg koera ja kassi vahekord **соослэн кусыпсы котьку но**

пуныен кочышлэн выллем вал

3. (*seksuaalvahekord*) **кусып**

suguline vahekord **мугор кусып**

intiiuvahekord **интим кусып**

ta polnud veel ühegi mehega vahekorras olnud v vahekorda astunud **солэн**

одйг пиосмуртэн но кусыпез ой вал на

vahel <vahel postp>; <vahel adv>

1. *postp* [gen]; *adv* (*ruumiliselt*) **вискын**

istub isa ja ema vahel **анай но атай я. анаен атай вискын пуке**

hulkusime linna vahel **каретй калтыртймы**

pabeross sõrmede vahel **чиньыос вискын папирос**

uks ei lähe kinni, midagi on vahel **ос уг ворсаськы, мар ке но висказ вань**

raamatul on järjehoidja vahel **книга вискын закладка**

kahe tule vahel **кык тыльёс вискын**

hirm naha vahel **кышкан ку улын**

2. *postp* [gen] (*ajaliselt*) **вискын, куспын**

kella kümne ja üheteistkümne vahel **дас но дас одйг часъёс выскын**

köhahoogude vahel **кызон куспын**

3. *postp* [gen] (*osutab suhtele, vahekorrale*) :

erinevus sõnade ja tegude vahel **кыльёс но ужъёс куспысь пöртэмлык**

tuli valida mitme kandidaadi vahel **кöня ке кандидат пöлысь быръёно вал**

vastuolu vaeste ja rikaste vahel **куанерьёс но байёс куспын ваче керетонъёс**

vaakus elu ja surma vahel **улон но кулон куспын веказ**

4. *adv* (*mõnikord, aeg-ajalt*) **куддырья**

vahel käisime teatris **куддырья театре ветлймы**

tule vahel mind vaatama! **куддырья дорам пыра!**

5. *adv* **KÖNEK** (*sisse kukkunud, vahele jäänud, sees, pigis*) :

oleme omadega vahel **сюримы**

vahelduma <vaheldu[ma vaheldu[da vaheldu[b vaheldu[tud v>

1. **вошъяськыны, воштйськыны**

metsatukad vahelduvad legendikega **нюлэсьёсты вошто возъёс**

aastaajad vahelduvad **арлэн вакытьёсыз вошъясько**

ööd ja päevad vaheldusid **уйёс но нуналъёс вошъясько**

lootus vaheldus meeleheitel **оскон вошъяськиз чигиськонэн**

kurbus ja rõõm vahelduvad, kurbus vaheldub rõõmuga **куректон но**

шумпотон вошъясько

vihm vaheldus lumega **зор воштйськиз лымыен**

valitsus vaheldus **кивалтэт воштйськиз**

2. (*muutuma, muutlik olema*) **вошъяськыны**

ta näoilme on vahelduv **солэн тусыз вошъяське**

vahelduvad tuuled **тöльёс вошъясько**

vaheldumisi <vaheldumisi *adv*> (*vaheldudes, kordamööda, kordamisi*)

вошъяськыса

sadas vaheldumisi vihma ja lumelörtsi **вошъяськыса зориз но кот лымы усиз**

väsinud mehed sõudsid vaheldumisi **жадем пиосмуртьёс вошъяськыса**

полысазы

pärg oli punutud vaheldumisi kollastest ja valgetest õitest **тугоко чуж но**

тöдды сяськаослэсь пунэмын вал

ema nuttis ja naeris vaheldumisi **анай я бöрдйз, я серекъяз**

vaheldus <vaheldus vahelduse vaheldus[t vaheldus[se, vaheldus[te vaheldus/i s>

1. (*vaheldumine*) **воштон, вошъяськон**

viljavaheldus **PÖLL юосты воштон**

häälikuvaheldus **KEEL куара вошъяськон**

aastaaegade vaheldus **ар вакытьёслэн вошъяськемзы**

öö ja päeva vaheldus **уйлэн но нуналлэн вошъяськемзы**

rütmi vaheldus **ритмлэн вошъяськемез**

2. (*mitmekesisus*) **троспöртэмлык; (muutus) воштйськон; (meelelahutus)**

шутэтскон

sügis toob meie söögisedelisse vaheldust **сйзыл сиёнамы троспöртэмлык**

вае

iga päev üks ja sama, ei mingit vaheldust **нуналлы быдэ со ик, нокыче**

воштйськонтэк

teeme vahelduseks teisiti **троспöртэмлык понна мукет сямен лэсьтөме**

mees otsis vaheldust väljaspool kodu **пиосмурт шутэтсконэз дорезлэсь палэнын утча**

vaheldusrikas <+rikas r'ikka rikas[t -, rikas[te r'ikka[id *adj*> **троспöртэмлыко**
vaheldusrikas loodus **троспöртэмлыко инкуазь**
vaheldusrikas toit **троспöртэмлыко сиён**
elu on vaheldusrikas **улон троспöртэмлыко**

vahelduv <vahelduv vahelduva vahelduva[t -, vahelduva[te vahelduva[id *adj*>
вошъяськись

vahelduvvool <+v'ool voolu v'oolu v'oolu, v'oolu[de v'oolu[sid_&_v'ool/e s> EL
вошъяськись ток

seade töötab vahelduvvoolul **установка вошъяськись токэн ужа**

Liitsõnad

vahelduv+voolu+

vahelduvvoolugeneraator EL **вошъяськись ток генератор**

vahelduvvoolumasin EL **вошъяськись ток машина**

vahelduvvooluvõrk EL **вошъяськись ток сöзнэт я. вотэс**

vahеле <vahеле *postp*>; <vahеле *adv*>

1. *postp* [gen]; *adv* (*ruumiliselt millegi vahemikku*) **вискы**

puiges seinä ja kapi vahеле **борддор но кана вискы пыриз**

jäi kättpidi masina vahеле **киыз машинае кугъаз**

jõudsime metsa vahеле **нюлэскы вуимы**

peitis näo käte vahеле **ымнырзэ киосыныз ватйз**

kirjutab tekstile lõigu vahеле **текстэ оглюкетсэ ватсаз**

kahe silma vahеле jääma **адзонтэм кылыны**

2. *postp* [gen]; *adv* (*ajaliselt millegi vahemikku*) **вискын, куспын**

nende sündmuste vahеле jääb kaks aastakümnet **та ужрадъес вискын кызь ар**

naiste finaali planeeriti meeste võistluste vahеле **кышномурт финалэз**

пиосмурт чошатонъес вискы радъязы

3. *postp* [gen]; *adv* (*osutab suhtele, vahekorrale, millegi hulka, sekka*) :

jäägu see jutt meie vahеле **та вераськон куспамы мед кылёз**

temperatuur võib langeda 3--5 kraadi vahеле **температура 3-5 градусозь**

лэзиськоз

hallide päevade vahеле juhtus ka mõni päikesepaisteline **пурьсь нунальёс**

вискы одйг-ог шундыё нунал но учыраз

4. *adv* (*osutab segavale, takistavale asjaolule*) **куспетй**

ära sega vahеле! **куспетй эн кары! я. эн люкеты!**

oli sunnitud kakluse vahеле astuma **со жугиськонэ пыриськоно луиз**

sõda tuli vahеле ja nii jäigi hoone pooleli **ож куспетй кариз, юрт пуктон**

жыныё кылиз

ei lausunud sõnagi vahеле **пал кылын но куспетй оз кары**

5. *adv* (*ühendverbide koostisosana*) :

vahеле kukkuma **кōнек, pilTL сюрыны**

vahеле võtma **пилTL кутыны**

vahелеjätmine <+j'ätmine j'ätmise j'ätmis[t j'ätmis[se, j'ätmis[te
j'ätmis/i_&_j'ätmise[id s> **кельтон**

tähe vahелеjätmine sõnas **кылын гожпусэз кельтон**

näidete vahелеjätmine **примеръёсты кельтон**

vahеле jääма кылыны

vahеле segama кусыпе пырыны я. куспетй карыны

vaheline <vaheline vahelise vahelis[t vahelis[se, vahelis[te vahelis/i adj (hrl liitsõna järelosa)> (millegi vahel olev v asuv, kelle-mille vahel valitsevates

suhetes ja seostes esinev, vahepealne) → кусыпо я. куспо

abikaasadevaheline кузпальёс кусыпо я. куспысь я. вискысь

akendevaheline укно кусыпо

korrustevaheline этаж кусыпо

meievaheline асьме кусыпо

teaduskondadevaheline факультет кусыпо

tähtedevaheline кизили кусыпо

Tallinna ja Tartu vaheline tee Таллинн но Тарту куспысь сюрес

Мaa ja Kuu vaheline kaugus Музьем но Толэзь вискысь кусып

jõulude ja uusaasta vaheline nädal Ымусьтон но Выль ар вискысь арня

kahe riigi vahelised suhted кык кун кусыпъёс

Eesti ja Rootsi vaheline lennuühendus Эстония но Швеция вискысь аслобет кусып

isa ja poja vahelised lahkavused атай но пи куспысь валантэмъёс

vahelt <vahelt postp>; <vahelt adv>

1. postp [gen] (osutab millegi eraldumisele, väljapaistmisele millegi vahemikust) вискын, вистй, куспытй

piilus kardina vahelt välja катанчи вискытй мычиськиз

pistis pea ukse vahelt sisse йырзэ өс кусыптй донгиз

puude vahelt paistab meri писпуос вискын зарезь адске

ridade vahelt lugema чур вистй лыдзыны

2. postp [gen] (osutab suhetele) куспысь

riiud olid õdede vahelt kadunud сузэр-апайёс куспысь керетонъёс ышизы

3. adv (osutab järgnevusele katke(sta)misele) :

pane üks vahelt kinni! бөлетъёс вискысь өсэз ворса

jättis lugedes sõna vahelt välja лыдзон куспаз кылэз кельтйз

üks saade jääb vahelt ära одйг радиоверан я. телеадзытон кылёз

4. adv (vaheltkasuna) :

vahelt lõikama барыш поттыны

edasi müües teenisime kõvasti vahelt выльысь вузаса бадзым барыш

ПОТТЫНЫ

vaheltkasu <+kasu kasu kasu -, kasu[de kasu[sid s> пайда, барыш

vaheltkasu saama пайда поттыны

müüs kaubad suure vaheltkasuga edasi вузэз бадзым пайдаен вузэз

vahemaa <+m'aa m'aa m'aa[d -, m'aa[de_&_maa[de m'aa[sid_&_m'a[id s>

1. (ruumiline kaugus kelle-mille vahel) кусып

kauged vahemaad кыдёкын кусыпъёс

suured vahemaad бадзымесь кусыпъёс

tuhandete kilomeetrite pikkune vahemaa сюрсо иськемъем кусып

Мaa ja Kuu vahemaa Музьем но Толэзь вискысь кусып

bussipeatuste vahemaad автобус дугдонниос вискысь кусыпъёс

vahemaa kodust kooli oli lühike дорысен школаозь кусып вакчи

vahemaa jooksjate vahel vähenes бызисьёслэн кусыпсы вакчияз

läbitud on juba pool vahemaad **дистанцилэн жыныез ортчемын ини**
2. (*hrl kohakäänetes: teat objektide vahepealne ala*) :
soome-ugri rahvaste esivanemaid arvatakse pärinevat Euroopa ja Aasia vahemaadelt **финн-угор калыкъяслэн выжыоссы потэмын, шуо, Европа но Азия вискысь**

3. (*vaheaeg, ajaline vahemik*) **кусып, вакыт**
kümne aasta pikkune vahemaad **дас арьем вакыт**
täna ja homse vahemal **туннэ но чуказе дыр кусыпын**
paariaastase vahemaaga sündis peresse kaks poega **кык ар кусыпын семьяын кык пи вордскиз**

4. (*distantis inimsuhetes*) **кусып**
perenaine püüdis säilitada teatud vahemaad teenijatega **кузё кышно медоосын кусып возыны тыршиз**

vahemaandumine <+m'aandumine m'aandumise m'aandumis[t m'aandumis[se, m'aandumis[te m'aandumis/i s> **лобон кусыпын пуксён**
lennuk tegi vahemaandumise **аслобет лобон куспаз пуксиз**
vahemaandumisteta lend Tallinnast Ankarasse **лобон кусыпын пуксёнъястэк Таллинысь Анкарае лобон**

vahend <vahend vahendi vahendi[t -, vahendi[te vahende[id s>

1. (*tarbed*) **арбери** :
köhavastased vahendid **кызонлэсь эмьюмъяс**
valu vaigistavad vahendid **вөсез быдтйсь эмьюмъяс**
rasestumisvastased vahendid **пияно луонлэсь утиськон арбериос**
kirjutusvahendid **гожъяськон арбериос**
kosutusvahend **юнматйсь эмьюм**
sidevahendid **кусып возён амальёс**
sõiduvahend **мынон-ветлон амал**
tootmisvahendid **ужпөр амальёс**
transpordivahendid **транспорт**
tulekustutusvahendid **тылпу кысон арбериос**
töövahend **ужан арбери**
õppevahend **дышетскон пособие**
telefon on hädavajalik vahend sidepidamiseks **телефон - со туж кулэ луись кусып возён арбери**
mis vahendiga sa linna lähed? **маин тон каре мынод?**
pesu pesemine sünteetiliste vahenditega **синтетической арбериосын дйсь миськон**
vahend AIDSi v aidi vastu **спидлы пумит эмьюмъяс**
kohv kuulub ergutavate vahendite hulka **кофе сэзь карись тырметъяс пöлы пыре**

2. (*abinõu*) **амал**
diplomaatilised vahendid **дипломатия амал**
karistusvahend **кыл кутытон амал**
kasvatustahend **будэтон амал**
survevahend **кужмысь косон амал**
väljendusvahend **возьматон амал**
profülaktilised vahendid nakkushaiguste leviku tõkestamiseks **паласькись висёнъяслэн алямзылы пумит профилактика амальёс**
keel on vahend, mille abil inimesed suhtlevad **кыл - со адымиослы кусып возыны юрттйсь**

kasutab kõiki vahendeid oma plaani elluviimiseks **планээ быдэстон понна ваньээ амальёсты уже кутэ**
teeb vahendeid valimata karjääri **амальёсты бырйытэк карьера лэсьтэ**
3. (pl) (raha, rahalised ressursid) коньдон
ettevõtte rahalised vahendid **ужбергатонлэн коньдонээ**
osa vahendeist tuli otse riigieelarvest **коньдонлэн люкетээ шонерак кун коньдэтысь лыктйз**

vahendama <vahenda[ma vahenda[da vahenda[b vahenda[tud v>

1. (vahetalitajaks olema) радъяны, герзаны
vahendas müüjat ja ostjat, vahendas müüjat ostjaga **вужкарисез но басьтйсез герзаз**
2. (edastama) сётыны
ringhääling vahendab meile vajalikku informatsiooni **радио милемлы кулэ иворез сётэ**
vahendab esivanemate tarkusi järgmistele põlvedele **пересьёслэсь визьнодзэс выжыысь выжые сётэ**
3. (tõlkima) берыктыны
vahendas soome kirjandust eesti keelde **финн литератураез эстон кылэ берыктйз**

vahendus <vahendus vahenduse vahendus[t vahendus[se, vahendus[te vahendus/i s>

1. (vahendamine, vahetalitus) радъян, герзан, басьтон-сётон
info[rmatsiooni]vahendus **иворез басьтон-сётон**
leppisime ise, kellegi vahendusega ära **кусыпмес асьмеос, нокин герзатэк, тупатймы**
2. (postpositsioonile lähedasena: vahendusel, kellegi v millegi kaudu v kaasabil) пыр
kuulsin uudist tuttavate vahendusel **иворез тодмоос пыр кылй**
lävisime tõlgi vahendusel **кылысь кылэ берыктйсь пыр вераськимы**
3. (tõlge, tõlkimine) берыктэм
Shakespeare'i teoste eestikeelsed vahendused **Шекспирез эстон кылэ берыктэмьёс**
romaan ilmus eesti keeles F. Tuglase vahendusel **эстон кылын роман Ф.Тугласлэн берыктэменыз потйз**

vahendusel <vahendusel postp [gen]> **пыр, юрттэмья**

suhtlesime tõlgi vahendusel **кылысь кылэ берыктйсь юрттэмья вераськимы**
jälgisin võistlusi interneti vahendusel **чошатсконьёсты интернет пыр учки**

vahepeal <+p'eal adv>; <+p'eal postp [gen]>

1. adv; postp [gen] (millegi vahel toimuval v toimunud ajal, mingi ajavahemiku sees, ajaliselt millegi vahel) дыр чоже :
mida sa vahepeal teinud oled? **мар тон та дыр чоже карид?**
keegi helistas sulle vahepeal **кин ке но тыныд жингыртйз вал**
olin vahepeal haige **көня ке дыр чоже виси вал**
ta saabus kella kaheksa ja üheksa vahepeal **со тямьс но укмыс час вискин вуиз**
2. adv; postp [gen] (asukohalt, asetusest v seisundilt millegi vahel) вискин
kõrge kungas maantee ja järve vahepeal **сюрес но ты вискин жужыт выр**

viibis une ja ärkveloleku vahepeal со иземысь сайкам кадь вал
tõde on kuskil seal vahepeal зэмлык кытын ке но шораз

vaher <vaher v'ahtra v'ahtra[t -, v'ahtra[te v'ahtra[id s>

1. BOT (Acer) бадяр

harilik vaher BOT (Acer platanoides) паськыт куаро бадяр

tatari vaher BOT (Acer tataricum) бигер бадяр

2. (puit) бадяр

vahtrast parkett бадярлэсь паркет

Liitsõnad

vahtra+

vahtraallee бадяр аллея

vahtraleht (1) (vahtrapuu leht) бадяр куар; (2) КÕНЕК (algaja autojuhi
tunnusmärk) бадяр куар

vahtramahl бадяр сурсву

vahtramesi бадяр чечы

vahtramets бадяр арама

vahtrapuit бадяр пу

vahtrapuu (1) (vaher) бадяр; (2) (vahtrapuit) бадяр

vahtrasiirup бадяр сироп

vahtrasuhkur бадяр сакыр

vahest <vahest adv> (ehk, võib-olla) оло, оло нош

vahest tuleb ta täna? оло со туннэ лыктоз?

see võis olla vahest kella kahe ajal со вал, дыр, кык час котырын

vahest on sul kõht tühi? оло тынад сиemed потэ?

vahest aitab juba! оло тырмоз ини!

küsi isalt, vahest ehk tema teab атайлэсь юа, оло со тодэ

vahetama <vaheta[ma vaheta[da vaheta[b vaheta[tud v>

1. (midagi omanduses, valduses olevat teisele andma ja midagi asemele
saama) воштыны; (omavahel, vastastikku) воштыны; (ära, lahti) воштыны

vahetas korteri suvila vastu патерзэ дачалы воштйз

poisid vahetasid postmarke пиос маркаосын воштйськызы

vaenupooled vahetasid vange тушмоньёс пленэ сюремьёсын воштйськызы

kütid vahetasid loomanahad toiduaineteks пйшурасьёс пйшур куосты

сиёнлы вошъязы

vahetas kümnekrooni[li]se lahti v peeneks дас кронаем коньдонзэ векчиятйз

я. векчи коньдонлы воштйз

vahetas kümnekrooni[li]se ühekrooni[li]steks дас кронаем коньдонэз одйг

кронаослы воштйз

vahetasime söögilauas kohad жок сьõрын интыосмес воштймы

ma ei vaheta sind kellegi teise vastu PILTL мон тонэ нокинэн но уг вошты

vahetatav valuuta MAJ конвертируемой валюта

2. (olemasoleva asemele panema, asendama) воштыны

vaheta endal teine särk! дэремдэ вошты!

hakkas jalatseid vahetama пыдкучанзэ воштыны кутскиз

lapsel vahetati mähkmeid нунылэсь кутэтьёссэ воштйзы

kompressi tuleb iga poole tunni tagant vahetada компрессэз котькуд жыны

час ортчыса вошъяно

vahetati auvalvet караул воштйськыз

vahetas seismisel jalga пыдзэ вошъяса сылйз

3. (*vastastikuse samalaadse tegevuse kohta*) ваче воштйськыны
delegatsioone vahetama делегациосын ваче воштйськыны
vahetasid nõutult pilke валатэк, ог-огзы шоры учкизы
käepigistusi vahetama ваче киосты кутыны
vahetasime omavahel mõtteid малпанъёсынымы ваче воштйськимы

4. (*muutma*) воштыны

ta vahetas tihti töökohti со ужан интызэ ём вошъяз
ta on elukohta vahetanud со улон интызэ воштйз
ta on nime vahetanud со нимзэ воштйз
ta vahetas kergesti oma veendumusi со капчиен аслэсьтыз малпанъёссэ
вошъяз
jõgi on vahetanud sāngi шур өрзэ воштйз
mõis on korduvalt peremeest vahetanud мыйза кузёзэ нош но нош вошъяз

vahetamine <vahetamine vahetamise vahetamis[t vahetamis[se, vahetamis[te vahetamis/i s> воштон

vahetevahel <+vahel adv> (*vahel, aeg-ajalt, mõnikord*) куддырья

käis vahetevahel maal vanemaid vaatamas куддырья гуртэ анаез но атаез
доры ветлйз
vahetevahel kostis kõuemürinat куддырья гудырьям кылйськиз
tervis pole hea, vahetevahel tõuseb ka palavik тазалык умой өвёл, куддырья
температура жутске
kui oli vaba aega, läks ta vahetevahel metsa hulkuma ваньмон дыр луыку, со
куддырья нюлэскы ветлйз

vahetpidamata <+pidamata adv> (*pidevalt, järjest, lakkamatult*) дугдылытэк

telefon helises vahetpidamata дугдылытэк телефон жингыртйз
mõtles vahetpidamata juhtunule дугдылытэк малпаськиз учыр сярысь
vahetpidamata sadas дугдылытэк зориз
päästemeeskond töötas vahetpidamata viis päeva утисьёслэн туркымзы вить
нунал дугдылытэк ужаз
jutustas vahetpidamata дугдылытэк вераськиз

vahetult <vahetult adv> (*otse*) шонерак

pöörduge palun vahetult ministri poole! министрлы шонерак вазиське!
see väljend on tulnud vahetult inglise keelest со веран шонерак англи кылысь
лыктйз
see puudutab kõige vahetumalt riigiteenistujaid со шонерак кун служащийёс
понна луэ
see juhtus vahetult pärast sõja lõppu со луиз война бырем бере ик
mõned krookused õitsesid veel vahetult enne külmade tulekut куд-огез крокус
пырак кезьытьёс кутскытозь сяськаяськизы

vahetuma <vahetu[ma vahetu[da vahetu[b vahetu[tud v>

1. (*üksteist asendama*) воштйськыны

tunnimehed vahetusid возьмаськисьёс воштйськизы
sõudjad paadis vahetusid пыжын полысасьёс воштйськизы

2. (*asenduma uuega*) воштйськыны

välisminister vahetus кунсьөр ужъёсья министр воштйськиз
moed vahetuvad kiiresti вылсьямъёс жог воштйсько

õhk koopas ei vahetu värskega мугыркысь омыр чылкытэныз уг воштйськы
valgusfooris vahetus tuli светофорысь тыл воштйськиз

vahetund <+t'und tunni t'undi t'undi, t'undi[de t'undi[sid_&_t'und/e s> (*koolis*)

перемена

söögivahetund нуназеян дыр

suurel vahetunnil бадзым переменаын

vahetus <vahetus vahetuse vahetus[t vahetus[se, vahetus[te vahetus/i s>

1. (*vahetamine*) воштон; (*asendamine*) воштон

kaubavahetus вуз воштон

teeme vahetust! воштйськоме!

kotid läksid kogemata vahetusse янгышен сумкаос воштйськизы

riiete vahetus ei võtnud kaua aega дйськутэз воштон кема дырез өз быдты

poolaja lõpul tegi meeskond kaks vahetust дырлэн жыныез бырон азын

komanda кык воштон лэсьтйз

arvamuste vahetus малпанъёсын воштйськон

2. (*töö v tegevuse vahetuv ajavahemik*) смена

kahe vahetuses v kahe vahetusega töö кык сменаен уж

ma töötan sel nädalal öises vahetuses та арняе мон уй сменаын ужасько

ta oli olnud tööl kaks vahetust järjest со бёрсьысь кык смена ужаз вал

ta õpib teises vahetuses со кыкетй сменаын дышетске

3. (*vahetuv inimeste rühm*) смена

õine vahetus уй смена

päevane vahetus lõpetas töö нуназе ужась смена ужзэ йылпумъяз

ajateenistusse läks uus vahetus срочной ожгар службае выль смена кошкиз

4. (*vahetumine*) воштйськон

teadlasvahetus тодосчиосын воштйськон

õhuvahetus омыр воштйськон

valitsuse vahetus кивалтэт воштйськон

19. ja 20. sajandi vahetusel 19-тй но 20-тй дауръёс воштйськоноын

Liitsõnad

vahetus+

vahetushobune воштон вал

vahetusjalatsid воштйськон пыдкучтан

vahetuskaubandus МАЖ воштйськыса вузкарон

vahetusleping МАЖ воштйськон сярысь огкыл

vahetusmängija SPORT воштйсь шудйсь

vahetusnäitus воштйськон адзытон

vahetuspesu воштйськон улдйсь

vahetusraha воштон коньдон

vahetusreaktsioon КЕЕМ воштйськон реакция

vahetussuhted воштйськон кусыпъёс

vahetustehing МАЖ воштйськон

vahetusväärtus (1) МАЖ (*hüvise väärtus tema vahetamisel*) воштйськон дун;

(2) МАЖ (*hüvise omadus olla vahetatav*) воштйськон дунлык

vahetusmeister воштйськыс өнерчи

vahetusnorm МАЖ воштйськон курет

vahetustööline вошъясь ужась

vahetusõpilane вошъяськыса лэктэм дышетскись

vahetuskurss <+k'urss kursi k'urssi k'urssi, k'urssi[de k'urssi[sid_&_k'urss/e s]>

МАЖ ВОШТОН КУРС

vahialune <+alune aluse alus[t -, alus[te aluse[id s> (*vahistatu, arreteritu*)

арестовать карем мурт

vahialuste ülekuulamine арестовать карем муртёсты кылзон

vahipost <+p'ost posti p'osti p'osti, p'osti[de p'osti[sid_&_p'ost/e s>

1. (*tunnimehe valve all olev koht*) ПОСТ; (*vahikord selles kohas*) ВАХТА

asus vahipostile ПОСТЭ КОШКИЗ

seisab vahipostil ПОСТЫН СЫЛЭ

2. (*vaht, vahid*) ВОЗЬМАСЬ, ПОСТ

vahipost pandi välja ПОСТЭЗ Я. ВОЗЬМАСЬЁСЫЗ ПУКТЙЗЫ

vahistama <vahista[ma vahista[da vahista[b vahista[tud v> (*arreterima, vahi*

alla võtma) арестовать карыны

vaht¹ <v'aht vahi v'ahti v'ahti, v'ahti[de v'ahti[sid_&_v'aht/e s>

1. (*valvur, valvaja*) ВОЗЬМАСЬКИСЬ, СТОРОЖ; (*vahimees*) ВОЗЬМАСЬКИСЬ

vangimaja vahid ТЮРЬМАЛЭН ВОЗЬМАСЬКИСЬЁСЫЗ

tuletornivaht МАЯКЛЭН ВОЗЬМАСЬКИСЬ

koer on maja truu vaht пуны - коркалэн оскымон возьмаськисез

2. (*valve, valvamine*) ВОЗЬМАН

relvastatud valvurid peavad vahti пычальёсын возьмаськисьёс возьмало

vahi alla võtma ворсаны я. возьманы

vahi all pidama возьмаса улыны

kinnipeetu vabastati vahi alt арестовать карем муртэ возьманы кутскизы

3. MER (*vahikord*) ВАХТА

õine vaht уй вахта

laeva meeskond jagati kaheks vahiks вулэйкылэсь командазэ кык сменалы
ЛЮКИЗЫ

madrus asus v tuli vahti матрос вахтае кошкиз

ta on vahiis со возьмаське

Liitsõnad

vahi+

vahikoer возьмаськись пуны

vahilaev MER, SÕJ возьмаськись вулэйкы

vahimadrus возьмаськись матрос

vahiputka КÕНЕК возьмаськон будка

vahisalk возьмаськись отряд

vahitorn возьмаськон башня

vaht² <v'aht vahu v'ahtu v'ahtu, v'ahtu[de v'ahtu[sid_&_v'aht/e s> (*keemis-*)

шукы

lainevaht, lainete vaht тулкымьёслэн шукызы

merevaht зарезь шукы

pilvevaht пилем шукы

pitsivaht чильтэр шукы

supivaht шьдлэн шукыез

vannivaht ванналы шукы

õllevaht сурлэн шукыез

õunavaht КОК улмо мусс

sõnavahat **кыл шукуы**
 laineharjad on valges vahus **тулкым йыльёс тōды шукуын**
 õllet on vahat peal **сурлэн вылаз шукуы**
 riisub leemelt vahutu **лым вылысь шукуызэ октэ**
 kloppis koore vahule **йōлвылэз шукуы луытозяз шуккиз**
 vannivesi kobrutas vahust **ваннаысь ву шукуыаськиз**
 hobused olid vahus **вальёс шукуыаськемын вал**
 räägib nii, et suu vahul **ымыз шукуыаське, озы вераське**
 meedias klopitakse kuulsuste ümber vahutu **медиын тодмо адямиос котырын**
шукуы потто
 artikkel oli kõvasti vahule löödud **статьяын трос шукуыез вал**

Liitsõnad

vaht+

vahtbetoon **ЕНТ шукуыбетон**
 vahtkerge **шукуы кадь капчи**
 vahtklaas **ЕНТ шукуыпияла**
 vahtkummi **шукуырезина**
 vahtplast **КЕЕМ шукуыпласт**
 vahtstruktuur **КЕЕМ, ЕНТ шукуы пушсуред**
 vahtvalge **шукуы-тōды**

vahu+

vahugeneraator **шукуы генератор**
 vahuhari **шукуыё тулкым йыл**
 vahujoom **шукуыё гож**
 vahukirme **шукуы уртчем**
 vahukreem **туш чышкон крем**
 vahukulp **шукуы октон дуры**
 vahulaine **шукуы тулкым**
 vahumull **шукуы пульы**
 vahumüts **PILTL шукуы люк**
 vahupintsel **туш чышкон пумоло**
 vahuvein → **шукуывина я. шампанской**

vahtkond <v'ahtk'ond v'ahtkonna v'ahtk'onda v'ahtk'onda, v'ahtk'onda[de v'ahtk'onda[sid_&_v'ahtk'ond/i s>

- 1. METS (metskonna osa) лесничество**
  - 2. hrl SÕJ (valve- ja kaitsemeeskond) караул, возьмаськисьёс**
- auvahtkond **почётной караул**
 vahtkonna vahetus **карауллэн воштйськемез**
 lossi vahtkond **замокез возьмасьёс**
 vahtkond rivistati üles **возьмасьёсты одйг чуре султытйзы**

Liitsõnad

vahtkonna+

vahtkonnaruum **возьмаськисьёслэн бōлетсы**
 vahtkonnavahetus **возьмаськисьёслэн воштйськемзы**
 vahtkonnaülem **возьмаськисьёслэн кивалтйсьсы**

vahukoor <+k'oor koore k'oor[t k'oor[de, koor[te k'oor[i s> **КОК (rõõsk, rohkesti võirasva sisaldav koor) йōлвыл; (vahustatud koor) шукуыаськись йōлвыл**
 ostsin paki vahukoort **пачка шукуыаськись йōлвыл басьтй**
 lõi vahukoore vahule **йōлвылэз шукуы луытозяз шуккиз**
 kissell vahukoorega **шуккем йōлвылын кисаль**

Liitsõnad

vahu+koore+

vahukoorekukkel шуккем йӧлвылын булка

vahukooretort шуккем йӧлвылын торт

vahustama <vahusta[ma vahusta[da vahusta[b vahusta[tud v> (*vahule ajama, vahule lööma*) шуку луытояз шукуны
munavalge vahustatakse koos hapukoorega куреппузлэсь тӧдызэ йӧлвылэн
чӧш шуку луытояз шукко

vahutama <vahuta[ma vahuta[da vahuta[b vahuta[tud v>

1. (*vahuselt kobrutama*) шукуясыкыны; (*vahtu minema*) шукуясыкыны;

PILTL (*sisemiselt mässama*) шукуясыкыны

meri mühas ja vahutas зарезь куашетӳз но шукуясыкыз

ulatas mulle vahutava õllekannu киям шукуясыкись сурчукур сётӳз

pokaalides vahutas šampanja бокальёсын шампанской шукуясыкыз

seep vahutab hästi майтал умой шукуясыке

kihutas kohale vahutaval hobusel шукуясыкем вал вылын вуиз

kiitleb, nii et suu vahutab ымыз шукуясыкымон ушъясыке

vahutab viha pärast v suurest vihast вожез потыса шукуясыке

temas vahutab raev вожпотонэз пушказ шукуясыке

2. KÕNEK (*lobisedes v ülespuhutult rääkima*) зулыны; (*jutuga hoogu sattuma*)

зулыны

räägi lühidalt, ära vahuta вакчияк вера, эн зулы

vahutati rahva elujärje tõusust калык улон умоян сярысь зулизы

vahva <v'ahva v'ahva v'ahva[t -, v'ahva[te v'ahva[id adj>

1. (*vapper, julge*) дӳсьтӳсь, кышкасьтэм; (*kartmatu*) кышкасьтэм (*hulljulge*)

тэҗиз; (*uljas*) етӳз :

vahva sõjamees кышкасьтэм ожгарчи

vahva tegu кышкасьтэм уж

2. (*tore, tubli*) ӳеч, умой; (*suurepärane*) загар, испай

vahva poiss ӳеч пияш

vahva sell ӳеч пиёк

vahva vaatepilt испай дунне

vahva raamat умой книга

vahva nali ӳеч серемкыл

sul on siin vahva elamine тынад татын улон интыед ӳеч

vahva, et me kokku saime! ӳеч, пумиськимы шуыса!

vahvel <v'ahvel v'ahvli v'ahvli[t -, v'ahvli[te v'ahvle[id s> вафли

vanillivahvel ваниль вафли

ema küpsetab vahvleid анай вафли пыже

laps krõbistab vahvliit süüa пинал куажыртыса вафли сие

Liitsõnad

vahvel+

vahveltopsik, vahveltorbik вафлилэсь чукуп

vahvli+

vahvlijäätis вафли мороженной

vahvliküpseti вафли пыжон

vahvliort вафли торт

vai <v'ai vaia v'aia v'aia, v'aia[de v'aia[sid_&_v'ai/u s]>

1. ЕНІТ (*pinnasesse rammitud tugipost*) **свай**

betoonvai, betoonist vai **бетон свай**

puivai **пу свай**

terasvai **корт свай**

toruvai **гумы свай**

vaiade rammimine **свай жугон**

vaiade kandevõime **свайёслэн секытэз чиданлыксы**

vaiadele ehitatud hütid **свайёс вылэ пуктэм коркаос я. хижинаос**

2. (*püsti maasse löödud terava otsaga pulk v kepp*) **тул; (sihitähis) юбо**

teravaotsaline vai **йылсо йыло тул**

telgivai **тылыс тул**

lõi v tagus vaia maasse **музьеме тул шуккиз**

lootsik on seotud vaia külge **пыж юбо борды думемын**

kõies olnud lehm tõmbas vaia välja **думылэм скал тулэз музьемысь поттйз**

Liitsõnad

vai+

vaialus ЕНІТ **свай инъет**

vaiehitis **свай вылэ пуктэм юрт**

vaivundament ЕНІТ **свай фундамент**

vaia+

vaiaramm ЕНІТ **свай шукись**

vaibuma <v'aibu[ma v'aibu[da v'aibu[b v'aibu[tud v]>

1. (*vaiksemaks jääma*) **чалмыны, чалмыт луыны, шыпомыны; (nõrgenema, vähenema v lakkama) лябзыны, лябомыны; (soikuma, raugema) ортчыны,**

буйганы

tuul vaibus **төл лябзиз я. пуксиз**

torm on vaibunud **сильтөл чалмиз я. пуксиз**

öösel vaibuvad lindude häälitsused **уйин тылобурдо куараос чалмо**

natukeseks ajaks vihm vaibus **көнә ке дырлы зоремысь дугдйз**

meri on rahunenud ja lainetus vaibunud **зарезь буйгаз но тулкымъёс пуксизы**

sammude tümin vaibus aegamisi **вамыш куараос пумен чалмизы**

lärm vaibus **куашетэм куара быриз**

öösel liiklus tänavatel vaibub **уйин ульчаын мынон-ветлон дугдә**

aplaus ei tahtnud kuidagi vaibuda **кичабонъёс нокызы но өз чалме**

huvi ürituse vastu vaibus **ужрадлы тунсыкъяськон быриз**

kõha vaibus **кызон ортчиз**

vaidlused vaibusid **ченгешонъёс чалмизы**

viha vaibus **вожпотон пуксиз**

2. (*vajuma*) **лэзыкыны, пуксьыны**

räike vaibus silmapiiri taha **шунды инвис съёры пуксиз**

vaibus väsinult toolile **жадыса пукон вылэ лэзыкиз**

vaibus sügavasse unne **умме усиз**

vaid <v'aid adv, konj>

1. *adv (ainult, üksnes, kõigest)* **гинэ**

sinna on maad vaid mõni kilomeeter **отчыозь көнә ке иськем гинэ**

kogunenud oli vaid mõnikümmend inimest **люкаськемын вал кызь-куамын адями гинэ**

elasin seal vaid lühikest aega **вакчи дыр чоже гинэ отын улй**

ma usun vaid seda, mida ise näen **мон окисько солы гинэ, мае ачим**

адзисько

2. *adv (rõhuadverbina: ainult)* гинэ :

siin on kõike küllalt, võtke vaid татын ваньмыз трос, басьтэлэ гинэ
see on täiesti võimalik, kui sa vaid tahad со зэм но луоно, аслад гинэ
мылкыдыд медло

oleks vaid isa kodus! атай дорын мед гинэ луысал!

3. *konj (osutab otsesele vastandusele)* :

toas polnud lauda, vaid ainult toolid висъетын жөкез ой вал, пуконъёс гинэ
tähtis pole mitte vorm, vaid sisu вылкаб дуно өвөл, пуштрост дуно
ei läinud kinno, vaid teatrisse киное өм, театре мынймы

4. *konj (kaudsem vastandus, sageli asendatav sidesõnaga „ja“)* :

ära salga, vaid räägi, kuidas asi oli! эн ваты, вера, кызьы ваньмыз вал!
ta ei kõhelnud enam, vaid astus naabrite poole sisse со өз пада ини, бускельёс
доры пыриз

5. *konj (ühendsidesõna osana)* :

mitte ainult ..., vaid [ka] ... гинэ өвөл, ... но

vaidlema <v'aidle[ma vaiel[da v'aidle[b vaiel[dud v> ченгешыны, эчешыны;
(*avalikult*) ченгешыны, эчешыны, споръяськыны; (*tühja-tähja pärast*)
керетыны

vaidlevad omavahel ägedalt millegi üle мар ке но пумысен ог-огенызы
зырдыт эчешызы

vaidleb naabriga iga asja üle v iga asja pärast бускеленыз котьма пумысен
ечеше

põhimõttelised küsimused tuleb selgeks v lõpuni vaielda инъет луись
юанъёсья рос-прос эчешоно

maitse üle ei vaielda кельшемез сярысь уг эчешо

vaidlus <v'aidlus v'aidluse v'aidlus[t v'aidlus[se, v'aidlus[te
v'aidlus/i_&_v'aidluse[id s> эчешон, ченгешон, споръяськон; (*avalik*)
эчешон; (*sõnelus*) керетон

äge vaidlus зырдыт эчешон

tulised vaidlused пось споръяськонъёс

poliitilised vaidlused политика ченгешонъёс

teaduslikud vaidlused тодос ченгешонъёс

kohtulikud vaidlused суд споръяськонъёс

eelarvevaidlus бюджет ченгешонъёс

töövaidlus уж ченгешон

vaidluse osapooled ченгешонлэн пальёсыз

puhkes v tõusis vaidlus ченгешон потйз

astus kõnelejaga vaidlusse, alustas kõnelejaga vaidlust вераськисен
ченгешыны кутскиз

nad olid elavas vaidluses соос мылысь-кыдысь ченгешызы

ta sekkus vaidlusse со эчешонэ пырыськиз

vaidlustes sünnib tõde ченгешонын зэмлык потэ

Liitsõnad

vaidlus+

vaidlusese ченгешон муг

vaidlushoog ченгешон тулкым

vaidluskoosolek ченгешон кенеш

vaidlusküsimus ченгешон юан

vaidlusosaline ченгешонэ пырыськись

vaidlusoskus **ченгешыны быгатон**
vaidlusõhtu **ченгешон жыт**

vaidlustama <vaidlusta[ma vaidlusta[da vaidlusta[b vaidlusta[tud v> *hrl JUR* →
ченгешыны
üürileping võidakse kohtu korras vaidlustada **аренда сярэсь огкылэз судын**
ченгешыны луэ
otsus vaidlustati **пумкылэз ченгешизы**

vaieldav <vaieldav vaieldava vaieldava[t -, vaieldava[te vaieldava[id *adj*>
эчешоно, ченгешоно
nende sõnade algupära on veel vaieldav **та кыльёслэн кылдэмзы тодмо өвөл**
на

vaigistama <vaigista[ma vaigista[da vaigista[b vaigista[tud v> (*rahustama*)
буйгатыны, веськатыны, басылатыны, зйбломытыны, либатыны,
чусомытыны; (leevendama) буйгатыны, веськатыны
nutvat last vaigistama **бөрдйсь пиналэз либатыны**
nälga vaigistama **сиемпотонэз веськатыны**
oma viha vaigistama **ас вожпотэмез чусомытыны**
südamevalu vaigistama **сюлэм вөсез буйгатыны**
vaigistab tagedaid koeri **лек пуныосты зйбломытыны**
püüdis tülitsevaid poisse vaigistada **жугиськись пиосты басылатыны тыршиз**
kasakad saadeti mässu vaigistama **казакъёсты калык жутскемез**
зйбломытыны лэзизы
ei tea, millega oma südametunnistust vaigistada **уг тодйськы, маин**
возытбурме буйгатыны
valu vaigistavad süstid **вөсез буйгатйсь укольёс**

vaik <v'aik vaigu v'aiku v'aiku, v'aiku[de v'aiku[sid_&_v'aik/e s>

1. сир; (okaspuu-) сир

looduslikud vaigud **инкуазь сиръёс**

akrüülvaik **КЕЕМ акрил сир**

kummivaik **КЕЕМ камедь**

kuusevaik **кыз сир**

lakivaik **лак сир**

polümeervaik **КЕЕМ полимер сир**

silikoonvaik **КЕЕМ силикон сир**

sünteesvaik, sünteetiline vaik **КЕЕМ синтез сир**

taruvaik **AIAND прополис**

tehisvaik **КЕЕМ синтез сир**

mändidelt vaiku võtma v koguma **пужым сир бичаны**

puu tüvest nõrgus vaiku **писпуысь сир потйз**

metsas lõhnas vaigu järele **нюлэскын сир зын вал**

ta on käed vaiguga määrinud **со киоссэ сиресь кариз**

vaigust lõhnavad laastud **сир зыно шелепъёс**

2. (kõrva-) пельсйть, пельсир

kõrvavaik **FÜSIOL пельсир**

kõrva on vaiku kogunenud **пеле сир люкаськем**

Liitsõnad

vaigu+

vaigueritus **сир потон**

vaigujooks METS сир кошкон
 vaigukäik сир потон
 vaigulõhn сир зын
 vaigulõhnaline сир зыно
 vaigupesa METS сир люкан
 vaigupisar сир шапык
 vaigurikas сиро я. сирен узыр
 vaigusisaldus сир ваньлык
 vaigutilk сир шапык
 vaiguvoolus сир кошкон
vaik+
 vaikhape КЕЕМ сир кислота
 vaikkollane сир-чуж
 vaiklakk ТЕHN сир лак
 vaikliim ТЕHN сир лем я. клей

vaikima <v'aiki[ma v'aiki[da v'aiki[b v'aiki[tud v>

1. (*vait olema, mitte rääkima*) чалмыт я. шыпыт я. шып улыны :
 poiss vaikis jonnakalt пияш ваменскыса чалмыт улйз
 istub vaikides шып пуке
 vaiki, ära räägi neile midagi! шып ул, номыр но эн вера соослы!
 küsimus otsustati kõigi vaikival nõusolekul котькинлэн шыпыт соглаш
 луэменыз юанэз пумозяз вуттйзы
 ta vaikis kui v nagu haud со ымаз ву эузем кадь шыпыт улйз
 kirjanik on kaua vaikinud гождьясьчи кема чус улйз
 kui relvad kõnelevad, vaikigu muusad пычальёс вераськыку, музаос шыпыт
 мед улозы
 kinnine ja vaikiv inimene пушказ ворсаськем но шыпыт улйсь адыми
2. (*vait jääma*) чалмыны, чалмытскыны, шып я. шыпак я. шыпыт
 кариськыны, чусыны
 nad rääkisid vaikselt, lõpuks vaikisid hoopis соос шыпыт вераськызы, бөрысь
 чылкак чалмызы
 koer klähvis paar haugatus, siis vaikis пуны ог кык пол утйз но шып
 кариськиз
 orel vaikis poole tooni pealt орган полутон вылын чусйз
 lapse nutt vaikis пинал бөрдэм куара чалмиз
 õhtul tänavamüra vaikib жыт кырысь куашетэм куара чалме
3. (*toimumast lakkama, vaibuma*) бырыны, буйганы, чалмыны
 tuul on vaikinud төл пуксиз
 südametunnistus vaikis возытбур чалмиз
4. (*maha vaikima*) шыпыт улыны
 juhtunust vaikiti, juhtunu vaikiti maha учыр сярысь шыпыт улйзы
 sellest probleemist mindi vaikides mööda со проблема сярысь өз вераське
 ини

Liitsõnad

vaikimis+

vaikimiskohustus чалмыт я. шыпыт улыны одноуж
 vaikimisvanne чалмыт я. шыпыт улыны сётэм кыл

vaikne <v'aikne v'aikse v'aikse[t -, v'aikse[te v'aikse[id adj>

1. (*mitte vali, nõrgalt kuulda olev*) шыпыт; (*hääletu*) куаратэм, чалмыт, чус,
 шыпыт; (*tuuletu*) шыпыт, чус

vaikne hääл шыпыт куара
 metsa vaikne kohin нюлэслэн шыпыт куараез
 vaiksed sammud шыпыт мамышьёс
 vaikne tund шыпыт час
 vaikne õhtu шыпыт жыт
 vaikne ilm шыпыт куазь
 vaiksed lahesopid шыпытэсь кожильёс
 vaikne meri шыпыт зарезь
 maja v majas oli täiesti vaikne коркан туж шыпыт вал
 sadu jääb järjest vaiksemaks зоремысь пумен дугдэ
2. (rahulik, vagane) шыпыт, чалмыт; (vähese jutuga, sõnaaher) шыпыт, өжыт вераськись
 vaikse loomuga naisterahvas шыпыт сямо кышномурт
 vaikne naeratus näol ымнырын шыпыт пальпотон
 vaikne huumor шыпыт серембур
 vaikne hull шыпыт визьтэмме мурт
 miks sa täna nii vaikne oled? малы тон туннэ сокем шыпыт?
3. (sõnatu, sõnades väljendamata) чалмыт, шыпыт
 vaikne rõõm шыпыт шумпотон
 vaikne lootus шыпыт оскон
 see oli mu vaikne soov со мынам шыпыт мылкыды вал
 tegime seda vaikel kokkuleppel сое ми куспамы шыпыт вераськыса
 лэсьтймы

4. (liikumise kohta: aeglane) каллен, шыпыт
 vaikne tuul шыпыт төл
 jõe vool on siin hästi vaikne шурлэн өрез татын туж шыпыт

Liitsõnad

vaikse+
 vaiksehääalne шыпыт куараё
 vaiksloomuline шыпыт сямо
 vaiksepoolne шыпыт
 vaiksevooluline шыпыт өро
 vaiksevõitu шыпыт я. каллен

vaikselt <v'aikselt adv>

1. (mitte valjusti, tasa) шыпыт, чалмыт; (hääletult) куаратэк; (rahulikult) шыпыт, каллен
 räägib väga vaikselt, peaaegu sosinal туж каллен вераське, шыпыртыса кадь
 koer kiunatas vaikselt пуны шыпыт нискетйз
 mets kohises vaikselt нюлэс каллен куашетйз
 keegi koputas vaikselt aknale кин ке но укное каллен йыгаськиз
 sulges enda järel vaikselt ukse бёрсяз өсэз каллен пытсаз
 kannatas vaikselt valusid со вось луэмез кыл-куаратэк чидаз
 haige pidi vaikselt lamama висисьлы шыпыт кыллёно вал
 laps ei suutnud vaikselt istuda пиналлэн шыпыт пукемез өз луы
 elab vaikselt kusagil kolkas каллен улэ кытын ке но вунэтэм интыын
2. (aeglaselt) каллен
 lained käisid vaikselt rannale тулкымъёс ярдуре каллен потазы
 tuul puhub järjest vaiksemalt төл каллен но каллен пельтэ
 vaikselt voolav oja каллен бызись шур

vaikus <v'aikus v'aikuse v'aikus[t v'aikus[se, v'aikus[te v'aikus/i_&_v'aikuse[id s>

1. **чус, чуслык; (rahu) шыпыт**

täielik vaikus **зэмос чуслык**

ebaharilik vaikus **дышымтэ чуслык**

hauavaikus **шайгуын кадь чуслык**

tuulevaikus **төлтэм чуслык**

öövaikus **уй шыпыт**

vaikus enne tormi **сильтөл азын шыпыт**

majas valitses sügav vaikus **коркан шыпытлык кузёяськиз**

istus oma kabinetis vaikus **кабинетэзлэн шыпытлыказ пукиз**

vaikust katkestasid üksikud püssipaugud **шыпытэз сөризы пычал ыбем**

куараос

õppisin kuulutama vaikust **дышетски шыпытэз кылзыны**

armastan vaikust ja rahu **шыпытэз но ганьлыкез яратйсько**

tema hinges on vaikus **PILTL солэн лулаз шыпыт**

mitmeaastane vaikus seltsi tegevuses **огазеяськонлэн улоназ көня ке аръем**

шыпыт

2. (*vaikimine, vait olemine*) **чалмыт улон, шыпыт улон**

mu küsimusele vastati vaikusega **юанэлы шыпыт луонэн вазизы**

ta katkestas oma küsimusega vaikuse **юанэныз шыпытэз уретйз**

Liitsõnad

vaikus+

vaikushetk **чус минут**

vaikusamber **сурдокамера**

vaikusvöönd (1) GEOGR (*tuulevaikne piirkond ekvaatori ümbruses*) → **чус**

зона; (2) FÜÜS (*võimsa heliallika ümber*) → чус зона

vaim <v'aim vaimu v'aimu v'aimu, v'aimu[de v'aimu[sid_&_v'aim/e s>

1. (*kõik psüühiline inimeses*) **лул, лулпуш**

terves kehas terve vaim **тазалыко мугорын тазалыко лул**

tema vaim läks segi **солэн йырыз сураськиз**

2. (*sisemaailm*) **лул, мылкыд; (vaimulaad) мылкыд**

tal on rahutu vaim **солэн лулыз чидасьтэм**

ärksa vaimuga inimene **шаплы луло аядми**

fantaasiarikka vaimuga kunstnik **визьпөрьетлы узыр лулын суредась**

tal on uurija vaimu **солэн лулыз эскерисьлэн кадь**

teda iseloomustab leplik vaim **со кылзйськись луло**

ta vaim on nooruslik **солэн лулыз егит**

kunst ülendab vaimu **искусство лулэз вылье жутэ**

tema vaim januneb teadmiste järele **солэн лулыз тодон-валанлэсь мөзме**

see kõik on tühi töö ja vaimu närimine **ваньмыз со буш уж но лулэз йырбён**

3. (*ettekujutuse, kujutluse kohta, hrl inessiivis*) **лул, малпан**

vaimus viibib ta tihti lapsepõlvemal **малпанъёсаз со чөмысь пичи дыр**

шаеръёсаз улэ

vaimus olen teiega **лулыным мон тйледын**

4. (*mõtteviis, meelus*) **малпан, мылкыд; (tõekspidamised) оскон**

elati kristlikus vaimus **христиан осконэн улйзы**

mehed olid täis isamaalikku vaimu **пиосъёс атай музъемез яратон**

мылкыдъёсын тырмемын вал

koolis valitses rahvuslik vaim **школаын йөскалык мылкыд кузёяськиз**

olen õigluse vaimus kasvanud **мон зэмлыкез гажась мылкыдын будэмын**

võimu ja vaimu vastuolud тӧрлык но лул куспын ваче тупамтэос

5. (*inimene, isik, hing*) лул

rahutu vaim буйгасьтэм лул

suured loovad vaimud бадзымесь кылдытйсь лульёс

inimkonna suured vaimud дуннелэн бадзымесь лульёсыз

vanaema oli meie maja hea vaim песянай коркамылэн зеч лулыз вал

7. (*surnu hing, kummitus, viirastus*) лул, урт; (*haldjas, kaitsevaim*) лул;

(*paharet, põrguvaim*) лул

surnute vaimud кулэмъёслэн лульёссы

oli kindel, et nägi lossis vaimu со оскиз, замокысь лулэз адзиз шуыса

kas usud vaime? лульёслы оскиськод-а?

ohvrite toomine vaimudele лульёслы йыр-пыд сётон

ta on kurjast vaimust vaevatud сое урод лульёс сьӧразы нулло

8. RELIG (*jumala v tema loova, eluandva väe kohta*) лул

Liitsõnad

vaimu+

vaimuaarded дуно лулпушлыко ваньбур

vaimuanded быгатонлыкъёс

vaimueliit лулпушлыко элита

vaimuelu лулпуш улон

vaimuenergia лул кужым

vaimuergas лулын сэзь

vaimuerksus лул сэзьлык

vaimuhaige лулын висись я. йырвизь сураськем

vaimuhaigla лулын висисьёслы эмьяськонни

vaimuhaigus лул висён

vaimuhiiglane лул алангасар

vaimuhäire психика сураськон

vaimuilm лулпуш улон

vaimuinimene интеллектуал

vaimujõud лул кужым

vaimukangelane гений

vaimukindlus лул кужым

vaimukultuur лулчеберлык

vaimulaad лул мылкыд

vaimulooming лул уж

vaimulähedane лулын матын

vaimumaailm лул дунне

vaimunõtrus ляб визь

vaimunärimine PILTL лул курадзон

vaimuomadused лул тодметъёс я. аслыкъёс

vaimurimedus лулпуш сукурлык

vaimurpuue тырмымтэ

vaimurõld PILTL лулпуш бусы

vaimurelv PILTL лул пычал

vaimurikas (1) визьмо; (2) узыр лулпушо

vaimurikkus (1) (*vaimukus*) визьбур; (2) (*vaimne rikkus, vaimuvara*) лул

узырлык

vaimuselgus лул чылкытлык

vaimusugulane лулья чыжы-выжы

vaimusugulus лулья матын луон

vaimusuurus (1) (*suurvaim*) гений; (2) HRV (*vaimne suurus*) луллэн

быдзымлыкез

vaimusõgedus лулын шузимон

vaimusähvatus лулвизьлэн пиштэмез

vaimusünnitis, vaimusünnitus визьпөрьет

vaimutegevus лулпуш уж

vaimuteravus визьбур

vaimutoit PILTL лул сиён

vaimutuimus лул чуритлык

vaimutöö лул уж

vaimuvabadus лулпуш эрик

vaimuvaene лулын куанер

vaimuvaesus лул куанерлык

vaimuvald (1) PILTL (*vaimumaailm*) лулпуш дунне; (2) PILTL (*vaimude riik*)

лульёслэн шаерзы

vaimuvalgus PILTL лулэз югдытон

vaimuvara лулчеберет ваньбур

vaimuvaramu лулпуш ваньбур

vaimuvägi лул кужым

vaimuvälgatus визьбур югдон

vaimuväärtused лулпуш дунлыкъёс

vaimuärgas визьмо

vaimne <v'aimne v'aimse v'aimse[t -, v'aimse[te v'aimse[id *adj*>

1. (*vaimu-*) лулпуш, лулпушлыко

inimese vaimne maailm адямилэн лулпушлыко дуннеез

vaimne töö лулпушлыко уж

vaimsed huvid лулпушлыко тунсыкъясъконъёс

vaimne kultuur лулпушлыко лулчеберет

inimese vaimne areng адямилэн лулпуш азинскимез

ülikoolilinn on maa vaimne keskus университет кар музъемлэн лулпушлыко шоркарез луэ

2. (*psüühikaga seotud*) психика, лул, лулпуш

vaimne tervis лулпуш тазалык

vaimse puudega inimene психика тырмымтэосын адями

vaimne alaareng лулын тырмымтэ азинскон

vaimne seisund лулпуш инэт

vaimself <v'aimself *adv*> лулын; (*psüühiliselt*) психически

vaimself alaarenenud визьмын азинскимтэ я. йыраз тырмымтэез вань

vaimself haige лулын висись

ta oli vaimself kurnatud со лулын жадемын вал

arendab end pidevalt vaimself со ассэ лулын я. визьмын ялан будэтэ

vaimsus <v'aimsus v'aimsuse v'aimsus[t v'aimsus[se, v'aimsus[te

v'aimsus/i_&_v'aimsuse[id *s*> лулпушлык, лулчеберлык

rikka vaimsusega isiksus узыр лулпушлыккен адями

ajastu ja keskkonna vaimsus вакытлэн но улонкотырлэн лулчеберлыксы

vaimukas <vaimukas vaimuka vaimuka[t -, vaimuka[te vaimuka[id *adj*>

(*teravmeelne, arukas*) визьмо; (*leidlik*) амало, етйз, могдос

vaimukas inimene визьмо адями

vaimukas vestluskaaslane визьмо вераськись

vaimukas nali **могдос серемкыл**
vaimukas jutustaja **визьмо верась**
vaimukas repliik **визьмо реплика**

vaimukus <vaimukus vaimukuse vaimukus[t vaimukus[se, vaimukus[te vaimukus/i s> **лэчытлык, визьлык**; (*vaimukas jutt, iitlus*) **лэчыт я. визьмо веран**
näidendi vaimukus **пъесалэн лэчытлыкез**
hiilgas oma vaimukusega **визьлыкеныз пиштйз**
puistas vaimukusi **лэчыт я. визьмо веранъёссэ пазяз**

vaimulik <vaimul'ik vaimuliku vaimul'ikku vaimul'ikku, vaimulik/e_&_vaimul'ikku[de vaimul'ikk/e_&_vaimul'ikku[sid *adj, s*>
1. adj (usuline, kiriklik) **выльылыко, черк, оскон**
vaimulik kirjandus **черк литература**
vaimulikud raamatud **оскон книгаос**
vaimulik seisis **духовенство**
vaimulik mees **черк аядми**
õppis vaimulikud seminaris **дышетскиз черк семинариын**
sai vaimuliku hariduse **черк ужлы дышетскиз**
2. s **священник, черкын ужась**
ristiusu vaimulikud **христиан священникъёс**
kõrgemad vaimulikud **выль священникъёс**
Liitsõnad
vaimuliku+
vaimulikuamet **священник сан**
vaimulikurüü **черк дйськут**

vaimulikkond <vaimul'ikk'ond vaimul'ikkonna vaimul'ikk'onda vaimul'ikk'onda, vaimul'ikk'onda[de vaimul'ikk'onda[sid_&_vaimul'ikk'ond/i s> **духовенство**
õigeusu vaimulikkond **православной духовенство**

vaimustama <vaimusta[ma vaimusta[da vaimusta[b vaimusta[tud v>
1. (vaimustust tekitama) **шумпоттыны, паймытыны**
meid vaimustas selle koha ilu **со интылэн чеберез милемыз паймытйз**
etendus vaimustas mind, olin etendusest vaimustatud **спектакль монэ паймытйз**
vaimustatud hüüded **шумпотйсь ваземъёс**
ta oli vaimustav oma uues kleidis **со асдаз выль дэременыз паймымон вал**
2. HRV (innustama) **бурдяны, жутины**
esiisade eeskju vaimustas meid kangelastegudele **песятайёсмылэсь адзем карем батыр ужъёслы бурдятйз**

vaimustuma <vaimustu[ma vaimustu[da vaimustu[b vaimustu[tud v>
(*vaimustusse sattuma*) **паймыны, шумпотыны**
vaimustub heast muusikast **умой крезьгурлы шумпотэ**
ta vaimustus sellest tööst **та ужлы со шумпотйз**
vaimustunud publik **паймем публика**

vaimustus <vaimustus vaimustuse vaimustus[t vaimustus[se, vaimustus[te vaimustus/i s> **шумпотон, паймон, гажан мылкыд**; (*innustus*) **лултыл rahva isamaaline vaimustus** **калыклен атыкай музейемез гажан мылкыдыз**

spordivaimustus спортэз гажан мылкыд
vasikavaimustus PILTL кунян шумпотон
tunneb oma saavutuste üle v saavutustest vaimustust **вормонъёсызлы шумпотэ**

töötab suure vaimustusega гажан мылкыдын ужа
sattus sõbra ettepanekust vaimustusse эшезлэн ёектэмеzлы шумпотыз
avaldas vaimustust raamatu üle **книгалы паймемзэ вераз**
räägib suure vaimustusega **бадзым гажан мылкыдын вераське**

Liitsõnad

vaimustus+

vaimustusavalldus шумпотэмеz веран
vaimustushoog паймон тулкым
vaimustushüüe шумпотон куара
vaimustuskisa шумпотон черекъян
vaimustuspuhang шумпотон мылкыд
vaimustustorm PILTL шумпотон сильтёл

vaip <v'aip vaiba v'aipa v'aipa, v'aipa[de v'aipa[sid_&_v'aip/u s]>

1. **выжлөгет, выждэра, ковер; (väike) выжлөгет**

pärsia vaip персидской ковер

lendav vaip лобась выждэра

kaltsuvaip зустарилэсь выжлөгет

kattevaip шобрет

lillevaip сяська выжлөгет

lumevaip лымы шобрет

narmasvaip махровой выждэра

piltvaip суред-выждэра

põimvaip пунэм выждэра

põrandavaip выждэра я. выжлөгет

samblavaip жуйы шобрет

seinavaip борддоре ошон ковер

viltvaip гын выждэра

võluvaip синпöртмась выждэра

geomeetrilise mustriga vaip геометрии пужыё выждэра

varrastel kootud vaip керттэм выждэра

tikitud vaip пужыятэм я. пужыятэм выждэра

roositud kirjadega Muhu vaip Мухуысь чильпаса пужыятэм выждэра

põrandaid katsid vaibad **выж былэ выжлөгетъёс валемын вал**

klopib vaipa **выждэраез куртке**

maapinda kattis kollastest lehtedest vaip **музьемез шобыртыз ёуж**

куаръёслэсь шобрет

2. (*voodivaip, [voodi]tekk*) шобрет

triibuline vaip **гожмо шобрет**

karusvaip **ку шобрет**

sulgvaip **гон шобрет**

puges voodisse vaiba alla **валесэ шобрет улэ пыриз**

kattis haige vaibaga **висисез шобретэн шобыртыз**

3. ETN (*sõba*) **бадзым кышет**

Liitsõnad

vaiba+

vaibakaupmees **выждэраен вузкарьсь**

vaibakiri **выждэра пужы**

vaibaklopits **выждэра курткон**
 vaibakuduja **выждэра куись**
 vaibakudumine **выждэра куон**
 vaibakunst **выждэра лэсьтон быгатонлык**
 vaibakunstnik **выждэра скредась**
 vaibameister **выждэра кибашлы**
 vaibamuster **выждэра пужы**
 vaibapuu **выждэра курткон вамен пу**
 vaibategija **выждэра лэсьтйсь**
vaip+
 vaipkate **коверен шобыртон**
 vaippeenar AIAND **выжлөгет кадь сяська убо**
 vaipseelik ETN **вурымтэ юбка**

vaist <v'aist vaistu v'aistu v'aistu, v'aistu[de v'aistu[sid_&_v'aist/e s]>

1. (*instinkt, loomusund*) **шөдон, лулшөдон, инстинкт**
 emavaist **анайлэн шөдонэз**
 soojätkamise vaist **выжыез азьланьтон инстинкт**
 enesesäilitamise vaist **астэ утён инстинкт**
 loomade ürgsed vaistud **пөйшурьёслэн вашкала шөдонъёссы**
 2. (*aimdus, intuitsioon*) **шөдон, интуиция**
 peen muusikaline vaist **крэзьгурез жеч шөдон**
 keelevaist **кыльёсты шөдон**
 kunstivaist **устолькез шөдон**
 ärivaist **ужбергтонэз шөдон**
 ta on vaistude inimene **со шөдонъёслэн адямины**
 vaist ütleb, et ... **шөдон шуэ, ... шуыса**
 toimisin vaistu järgi **шөдонэя я. шөдэмея лэсьтй**

vaistlik <v'aistl'ik v'aistliku v'aistl'ikku v'aistl'ikku, v'aistlik/e_&_v'aistl'ikku[de v'aistl'ikk/e_&_v'aistl'ikku[sid adj]> (*instinktiivne, intuitiivne*) **шөдон,**

лулшөдон, инстинкт, интуиция
 vaistlik käitumine **лулшөдон вырос я. сям**
 vaistlik liigutus **лулшөдон вырос**
 vaistlik hirm surma ees **кулонлэсь лулшөдон кышкан**

vait <v'ait adv>

1. (*vaikivana, tasa, vakka*) **чалмыт, шыпыт, шып**
 istus kogu aeg **vait котьку шып пукиз**
 ole **vait, ära sega nende jutu vahele!** **шыпыт ул, вераськемзэс куспетй эн кары!**
 majas oli kõik **vait коркан ваньмыз шыпыт вал**
 2. (*vaikivaks, vakka*) **шып, чал**
 ta jäi poole sõna pealt **vait вераськон куспаз шып кариськиз**
vait, teie seal! **шып кариське али!**
 koerad jäid peagi **vait жоген пуныос чалмизы**
 kopsimine seinaga **vait борддор сьорысь йыггетон чалмиз**

vaja <vaja adv> (*tarvis*) **кулэ**

haigele on rahu **vaja висисьлы шыпыт кулэ**
 teadis, kuidas on vaja seda teha **тодйз, кызы сое лэсьтыны кулэ**

mul on vaja eksamiteks valmistuda **мыным экзаменьёслы дасяськыны кулэ**
mul on sind vaja **мыным тон кулэ**

vajadus <vajadus vajaduse vajadus[t vajadus[se, vajadus[te vajadus/i s>

кулэлык

vaimsed vajadused **лулпушлыко кулэлыкъёс**

hapnikuvajadus **кислород кулэлык**

liikumisvajadus **вырыны кулэлык**

vitamiinivajadus, vajadus vitamiinide järele **витамин кулэлык**

inimese füsioloogilised vajadused **адямилэн мугор кулэлыкъёсыз**

inimese elulised vajadused **адямилэн улонэн герзаськем кулэлыкъёсыз**

vajadus sõprade järele **эшьёслы кулэлык**

korter ei vasta perekonna vajadustele v ei rahulda perekonna vajadusi **бөлет**

семья кулэлыкъёслы уг тупа

kasvatab aedvilja oma vajadus[t]eks **аслаз кулэлыкъёсызлы бакча емыш**

будэтэ

ahju köeti vajaduse korral v vastavalt vajadusele **гурез кулэ луыкуз я.**

кулэлык вань дыръя эстйзы

loomulikke vajadusi õiendama **КОНЕК мугор кулэлыкъёсты веськатыны**

vajaka <vajaka adv> (*puudu*) **тырмыт өвөл**

teadmisi v teadmistest jääb vajaka **тодонъёс тырмыт өвөл**

toidus jääb vitamiinidest vajaka **сиёнын витаминъёсыз тырмыт өвөл**

organiseerimises jäi üht-teist vajaka **радъянын маиз но соиз тырмыт ой вал**

vajalik <vajal'ik vajaliku vajal'ikku vajal'ikku, vajalik/e_&_vajal'ikku[de

vajal'ikk/e_&_vajal'ikku[sid adj> (*tarvilik*) **кулэ, кулэ луись**

vajalikud sõnaraamatud **кулэ луись кыллюкамъёс**

uurimistööks vajalik materjal **эскерон ужлы кулэ луись материал**

piim sisaldab kõiki inimesele vajalikke toitaineid **йёлын ваньмыз адямины**

кулэ луись сиён тырметъёс вань

vaata et sa midagi vajalikku maha ei unusta! **номыре но кулэ луисьсэ медад**

вунэты, ява!

vajalikkus <vajal'ikkus vajal'ikkuse vajal'ikkus[t vajal'ikkus[se, vajal'ikkus[te

vajal'ikkus/i_&_vajal'ikkuse[id s> **кулэ луон, кулэлык**

kehakultuuri vajalikkuses ei kahtle keegi **мугор культуралэн кулэлыкес**

сярысь нокин уг ченгешы

olen veendunud selle töö vajalikkuses **мон валасько та ужлэсь кулэлыкесэ**

vajama <vaja[ma vaja[da vaja[b vaja[tud v> **кулэ, кулэ луыны, кулэ карыны**

laps vajab ema **пинал анаез кулэ каре**

haige vajab ravi **висись эмьянэз кулэ каре**

ta vajab rahu **со шыпытэз кулэ каре**

mul on sinu abi vaja **мыным тынад юрттэтэд кулэ**

maja vajab remonti **коркалы ремонт кулэ**

oli arvamusel, et keegi teda enam ei vaja **со малпаз, со нокинлы но кулэ өвөл**

ини шуыса

vajatavad tööriistad **кулэ луись ужан арбериос**

vajuma <vaju[ma vaju[da vaju[b vaju[tud v>

1. (*vette, lumme, porri jms*) **выйыны, колйськыны**

vajus põlvini lumme пидесозяз лымые колйськиз
jalad vajuvad pehmesse samblasse пыдьёс небыт жуйые выё
eksis ja vajus laukasse со йыромиз но нюре колйськиз
vankri rattad vajuvad porri уробо погляньёс дэрие выё
lekkiv paat vajus põhja пась пыж ву пыдсы выйиз
puu ujub vee peal, aga kivi vajub põhja пу вы вылын уя, нош из вые
õngekork hakkas vajuma вупукуы зыганы я. выйылыны кутскиз
ümbrus vajus pimedusse котыр дунне пеймытэ выйиз
2. (*maha, alla*) пуксьыны, лэзькыны; (*endisest asendist allapoole libisema, langema*) лэзькыны, лэзиськыны

sulav lumi on madalaks vajunud шунась лымы лапказ
vundament on vajunud фундамент пуксиз
sõudjate aerud tõusid ja vajusid taktis полысасьёслэн полысьёссы огчош
жгутскизы но лэзькизы
rind tõusis ja vajus гадь жгутскиз но лэзькиз
püksid vajusid rebadele штаниос сарвылозь лэзькизы
juuksed on laubale vajunud йырси кымес былэ лэзькиз
haige põsed on lohku v auku vajunud висисьлэн бамьёсыз лэзиськиллям
ta vajus võlgadesse PILTL со пунэмаськемьёсы выйиз
mure vajus südamesse PILTL сюлэме сюлмаськон вуиз
uni vajus laugudele PILTL изён синьёс былэ лэзькиз
videvik on vajunud põldude üle PILTL акшан бусыос валэ лэзькиз
päike oli juba looja vajumas PILTL шунды пуксе вал ини

3. (*püsti- v normaalasendist allapoole, maha vm asendisse langema v laskuma*)
лэзиськыны

vajus põlvili lapse hauale пиналлэн шайгуэз былэ пидес вылаз лэзиськиз
vajub väsinuna toolile жадьыса пукон былэ лэзиськиз
vajus raske koorma all looka секыт улын губырскиз
selg on kühmu vajunud тыбыр губырскиз
pea vajub rinnale йыр гадь былэ усе
maja on längu vajunud корка огпала бекыраз
uks on kiiva vajunud өс кырыжтйськиз
purjed vajusid lonti төлпоос ошиськизы
traktor vajus külili kraavi трактор сюрес урдсы бекыраз
prillid on ninaotsale vajunud очки ныр йылэ лэзиськиз
nägu vajus pettumusest pikaks PILTL ымныр кузь луиз
mõtted vajusid laokile PILTL малпаньёс төлзизы

4. (*langema, sattuma mingisse olekusse v meeleolusse*) усьыны

vajus sügavasse unne мур умме усиз
vajus mõttesse малпаськонэ усиз
ära siis selle tühja asja pärast veel norgu vaju! со буш маке понна мылкыддэ
эн быдты

5. (*alanema, madalduma*) лэзиськыны, ичияны
veepind järves vajub järjest тыысь ву пумен лэзиське
hääл vajus sosinaks куара шыпыртонозь шыпытаз

6. KÕNEK (*tulema, liikuma*) вуыны; (*minema, liikuma*) мыныны, вырзыны
maja vajus rahvast täis корка трос калык вуиз
kogu seltskond vajus toast aeda вань калык бөлетысь бакчае вырзиз
sina vaju nüüd koju! MADALK тон дорад берт!

7. PILTL (*nähtuste kohta: edasi liikuma, arenema*) кошкыны, вырзыны
vihmapilved vajusid metsa taha PILTL зор пилемьёс нюлэс съёры кошкызы
pärast koosolekut vajus rahvas laiali кенеш бере калык кошкиз

päev hakkas juba õhtusse vajuma PILTL нунал жыт пала вырзиз ини
varjud vajusid pikaks PILTL вужеръёс кузьгес луизы

vajutama <vajuta[ma vajuta[da vajuta[b vajuta[tud v>

1. (*tahtlikult peale suruma, pressima, litsuma*) зйбыны, мертчыны; (*puruks*)
зйбыса тйяны я. сёрыны, паньгатыны

vajutasin lingile ja uks avanēs кутон вылэ зйби но ос усътйськиз

vajutas kellanuppu v kellanupule звоноклэсь кнопказэ зйбиз

autojuht vajutab jalaga pedaalile шофер пыдыныз педале зйбе

vajutas mütsi pähe со изьызэ изьыяз

sõudja vajutab kõigest väest aerudele полэсась вань кужымыныз полысьёс
вылэ зйбе

vajutasin korgi pudelile зенеликез пробкаен ворсай

vajutas labida mulda лопатаез музьеме мертчиз

vajutasin hambad õuna sisse пиньёсме улмое мертчи

marjad vajutatakse puruks v katki мульыосты паньгато

ekskavaator vajutas kōpa maasse экскаватор кобызэ музьеме мертчиз

2. (*oma raskusega rõhuma, pressima, suruma*) куасалтыны, зйбытыны

lumi on puud looka vajutanud лымы писпуосты куасалтйз

uni vajutab laugudele изён синкобыосты зйбе

mure vajutab maadligi кайгу куасалтэ

aastate koorem on ta kühmu vajutanud аръёслэн секытсы сое куасалтйз

elukutse võib vajutada inimese iseloomule oma pitseri өнер адямилэн смяз

пуссэ кельтэ

3. KÕNEK (*[kiiresti, hooga] minema, kihutama, kupatama*) мыныны,

шонтыны

poisid vajutavad koju пиос доразы шонтйзы

vakantne <vak'antne vak'antse vak'antse[t -, vak'antse[te vak'antse[id *adj*>

(*vaba, täitmata*) вакантной, буш

vakantne [ameti]koht буш инты

vakantsele kohale kandideerima вакантной интые кандидировать карыны

vakk¹ <v'akk vaka v'akka v'akka, v'akka[de v'akka[sid_&_v'akk/u s>

1. (*endisaegne mahumõõt*) 42 литр пала, лоф

vakk rukist v rukkeid 42 литр пала я. лоф зег

kaks vakka kartuleid кык лоф я. ог 84 литр картошка

2. ETN (*nõu*) сандык, короб, коскы, кудо

villavakk ыжгон короб

kaanega vakk ворсанэн короб

vakk² <v'akk vaku v'akku v'akku, v'akku[de v'akku[sid_&_v'akk/e s> AJ вак ёрос

Liitsõnad

vaku+

vakuandam AJ вак тыриськон я. выт

vakuraamat AJ вак книга

vaksal <v'aksal v'aksali v'aksali[t -, v'aksali[te v'aksale[id s> (*suur jaam,*

jaamahoone[d] ja -rajatised) вокзал

jõevaksal шур вокзал

lennuvaksal аэровокзал

merevaksal зарезь вокзал

raudteevaksal **чугун сюрес вокзал**
Riia vaksal Moskvast **Мускобсь Рижской вокзал**
rong peatub vaksali ees **поезд вокзал азе дугдэ**
isa oli talle vaksalisse vastu tulnud **атай сое пумитаны вокзалэ лыктйз**

Liitsõnad

vaksali+

vaksalihoone **вокзал юрт**

vaksalipink **вокзал зус**

vaktsineerima <vaktsin'eeri[ma vaktsin'eeri[da vaktsineeri[b vaktsineeri[tud v>

MED, VET (*vaktsiini manustama*) **вакцина пуктыны, вакцина сётыны**
lapsi vaktsineeriti rõugete vastu **нылпиослы ясныклэсь вакцина пуктйзы**
vaktsineeritud elanikkond **вакцина пуктылэм ульсьёс**

valama <vala[ma vala[da vala[b vala[tud v>

1. (*vedelikku kallama*) **кисьтыны; (välja) кисьтыны; (sisse) кисьтыны; (ümber) кисьтыны; (kaela) вылтй кисьтыны, пылатыны; (muud ainet kallama) кисьтыны; (sisse) кисьтыны, поныны, лэзьыны**
valab vett potti **коструле ву лэзе**

valas supi potist kaussi **кострульысь шыдэз тэркые кисьтйз**

valas endale pudelist mahla **аслыз зенеликысь сок лэзиз**

valas tassidesse kohvi **чукыртьёсы кофе лэзиз**

klaasid valati ääreni täis **бокальёсты тросаз тырмытйзы**

valas nõu bensiinist tühjaks **со вань бензинэз кисьтйз**

valab lilledele kastekannust vett peale **лейкабсь сяськаос вылэ ву кисьтэ**

valas endale külma vett kaela **ассэ кезьыт вуэн пылатйз**

valas marjad ühest korvist teise **мульыез я. узы-борыез одйг кудыысь**

мукетаз кисьтйз

perenaine valas kanadele teri **кузё кышно курегъёслы ю кисьтйз**

päike valab valgust üle maa **шунды музейем вылэ югыт кисьтэ**

valas oma viha minu peale **вожпотэмзэ мон вылэ кисьтйз**

õnnetu naine valas kibedaid pisaraid **шудтэм кышномурт курыт синвуоссэ кисьтйз**

2. (*hrl impers*) (*tugevasti vihma sadama, kallama*) **кисьтыны**

müristas ja hakkas valama vihma **гудыртйз но зор кисьтыны кутскиз**

vihma valab nagu oavarrest **дурыныз кисьтэ я. ведра дурысь кадь зоре**

3. (*sulatatud ainet vormi kallama*) **кисьтыны :**

tsemendist valatud põrand **цементлэсь кисьтэм выж**

pronksist valatud kuju **ыргонлэсь кисьтэм фигура**

kirikukell valati ümber **черк гырлыез выльысь лэсьтйзы**

küünlaid valatakse **сюсьтыльёсты кисьтыса лэсьто**

meister valas kuju pronksi **кибашлы фигураез ыргонлэсь кисьтыса лэсьтйз**

uusaastaõöl valatakse tina **выль ар уе съёд узвесез кисьтыса тунасько**

kleit istub seljas nagu valatud **дэрем мугор вылын кисьтэм кадь пуке**

pargis valatakse liuvälja **парке конькиен нискылан инты кисьто**

kunstivormi valatud elutõde **PIITL устолык формае кисьтэм улон зэмлык**

valas oma hingevalu lauludesse **PIITL лул висёнзэ кыранъёсы кисьтйз**

4. **KÕNEK** (*lööma, virutama*) **шуккыны, мыжгыны**

valas teisele rusikaga vastu vahtimist **мукетызлэн ныраз мыжгиз**

valas vargale teibaga pähe v vastu pead **лушкаськисьлэн йыраз бодыен**

шуккиз

valang <valang valangu valangu[t -, valangu[te valangu[id s>

1. черод

pikad valangud **кузесь черодъёс**

lühikesed valangud **вакчиейсь черодъёс**

automaadivalang, valang automaadist **автомат черод**

kuulipildujavalang, valang kuulipildujast **пулемёт черод**

andis v tulistas automaadist mõne valangu **автоматэн көня ке черод ыбиз**

2. (valing, tugev vihmahoog) зор кисьтэм; (sõnade, tundmuste) кыл тулкым

sõimuvalang **тышкаськон кыл тулкым**

vihmavalang **зор кисьтэм**

vald <v'ald valla v'alda v'alda, v'alda[de v'alda[sid_&_v'ald/u s>

1. (territoriaalne haldusüksus) волость, ёрос, улос, улосвыл

koduvald **дор улос**

Albu vald **Альбу ёрос**

valla rahvas **ёрос калык**

valla volikogu **ёрос кивалтэт**

kaks valda ühinesid **кык ёрос огазеяськиз**

käis vallas asju ajamas KÕNEK **ёрос центре ужъёссэ ужаны ветлйз**

teda tunneb terve vald KÕNEK **сое быдэс ёрос тодэ**

2. (ala, valdkond) удыс, дунне

kunstivald **искусство удыс**

tundevald **шодонъёслэн дуннезы**

viimased saavutused teaduse vallas **тодос удысын берлоосыз вормонъёс**

teda huvitavad kirjutised teatrikunsti vallast **солы театр удысысь гожтосьёс**

тунсыко пото

3. PILTL (keskkond, sfäär) дунне, музейм

pakaste ja tuulte vald **кузьытьёслэн но төльёслэн музеймзы**

surnute vald **кулэмъёслэн дуннезы**

4. (võimus) :

sa viibid oma unistuste vallas **тон лемлет малпанъёсыдлэн киязы ульськод**

mäed olid äikese vallas **гурезьёс гудыри кийн вал**

Liitsõnad

valla+

vallaametnik **ёрос кивалтэтын ужась**

vallaisad KÕNEK **ёроslэн йыръёсыз**

vallakirjutaja AJ **волостной гожъяськись**

vallakohus AJ **волостной суд**

vallakool AJ **волостной школа**

vallamaja **ёрос кивалтэтлэн юртэз**

vallamaks **волостной выт**

vallaomavalitsus **ёрос кивалтэт**

vallarahvas **ёрос калык**

vallasekretär **волостной секретарь**

vallatalitaja VAN **волостной йыр**

vallavalitsus **ёрос кивалтэт**

vallavolikogu **ёрос кенеш**

valdaja <v'aldaja v'aldaja v'aldaja[t -, v'aldaja[te v'aldaja[id s>

1. (isik, kelle tegeliku võimu all asi on) кузё

korteri valdaja **бөлетлэн кузёез**

vara valdaja **ваньбуретлэн кузёез**

2. (*oskaja, mõistja*) **өнөрчи, тодйсь**
võõrkeelte valdajate arv on kasvanud **кунсьөр кылъёсья өнерчиослэн лыдзы будйз**
hiina keele valdajaid on meil vähe **китай кылэз тодйсьёсмы милям ичи я. өжыт**

valdama <v'alda[ma valla[ta v'alda[b valla[tud v>

1. (*oma võimuses, enda käes pidama*) **кузё луыны**
kes seda territooriumi valdab? **кин та територилэн кузёез луэ?**
ma ei valda informatsiooni **мынам информации өвөл**
näitleja on oma mänguga vandanud meie südamed **PILTL шудйсь аслаз шудэменыз сёлэмъёсмес аслыз кариз**
haiget valdas raske kõhahoog **PILTL висисез секыт кызон вормиз**
2. (*oskama, mõistma*) **тодыны;** (*kasutada oskama*) **быгатыны**
ta valdab hästi saksa keelt **со немец кылэз жеч тодэ**
ta valdab oma eriala suurepäraselt **со аслэсьтыз өнерзэ туж умой тодэ**
andekas muusik valdas mitut pilli **пөросо музыкант пөртэм инструментъёсын шудыны быгатйз**
3. (*tugevate tundmuste, tunnete kohta: oma võimusesse võtma*) **вормыны, кузёяськыны**
inimesi valdas hirm **кышкан вормиз адямиосты**
teda valdas kurbus **сое куректон вормиз**
südan valdab rõõm **шумпотон сёлэмын кузёяське**
viha valdab ta hinge **вожпотон лулаз кузёяське**
meest valdab suur tegutsemisihä **пиосмуртын ужаны бадзым мылкыд кузёяське**
mälestused valdasid meid **тодэ ваёнъёс милемыз вормыны**
4. (*valdav olema, valitsema, domineerima*) **кузёяськыны**
valdasid lõuna- ja edelatuuled **кузёяськызы лымшор но лымшор-жытшор тольёс**

valdav <v'aldav v'aldava v'aldava[t -, v'aldava[te v'aldava[id *adj*>

1. (*partits*) **тодйсь**
suuri rahvahulki valdav liikumine **уно калыкез огазеясь движение**
paljusid keeli valdav õpetlane **трос кылъёсты тодйсь тодосчи**
2. *adj (ülekaalukas)* **бадзым**
rahva valdav enamik **калык пöлысь тросэз**
valdav osa kuulajaid **кылзйсьёслэн бадзымез люкетэз я. кылзйсьёс пöлысь тросэз**
valdavaks kalaliigiks on siin ahven **татын чорыг йöсьёс пöлысь бадзымез чипей луэ**

valdavalt <v'aldavalt *adv*> (*enamikus, suuremalt jaolt*) **тросгес, чөмгес, тросаз**

учыръёсы, в основном
meie kliima on valdavalt jahe ja niiske **милям климатмы чөмгес салкым но кот**
aluspõhi koosneb valdavalt settekivimeist **выжы извыжы пыды извыжылэсь луэ**

valdkond <v'aldk'ond v'aldkonna v'aldk'onda v'aldk'onda, v'aldk'onda[de v'aldk'onda[sid_&_v'aldk'ond/i s>

1. (*tegevus- v käsituspiirkond, ala*) **удыс**

kultuurivaldkond **лулчеберет удыс**
uurimused psühhiaatria valdkonnast **психиатрия удысысь эскеронъёс**
kirjutis looduskaitse valdkonnast **инкуазь утён удысысь гожтос**
viimase aja saavutused teaduse ja tehnika valdkonnas **тодос но техника**
удысысь берлоосыз вормонъёс

2. (*maa-alaline piirkond*) **ёрос, улос, улосвыл**
kliimavaldkond GEOGR **климат улосвыл**
mullavaldkond **сюй ёрос**

valdus <v'aldus v'alduse v'aldus[t v'aldus[se, v'aldus[te v'aldus/i_&_v'alduse[id
s>

1. (*valdamine*) **кузёяськон, кузёяськем**
ainuvaldus **одйг кузёлэн кузёяськемез**
kaasvaldus **чош кузёяськон**
kasutusvaldus **уже кутонэн кузёяськон**
majavaldus **коркаен кузёяськон**
ühisvaldus **огъя кузёяськон**
maarõuevarad on riigi valduses **музъем узырлык кунлэн кузёяськоназ луэ**
kelle valduses see maa on? **кин та музьемлэн кузёез луэ?**
meeskond sai palli oma valdusse **команда тупен кузёяськиз**
2. (*miski kellegi võimu all olev, hrl maa-ala*) **музъем**
feodaalvaldused AJ **феодал музьемъёс**
koloniaalvaldused **колония музьемъёс**
mõisa valdused **мыйса музьемъёс**
suurriigid püüavad laiendada oma valdusi **бадзым кунъёс музьемъёссэс**
паськытатыны тыршо

Liitsõnad

valdus+

valdusala **кузёяськон ёрос**
valdusõigus **кузёяськыны эрикрад**
valdusühing **МАJ холдинг компания**

vale <vale vale vale[t -, vale[de vale[sid s, adj>

1. *s* **алдам, алдаськон, пöяськон, пöян, öрекчан**
häbematu v jultunud vale **возьыттэм алдаськон**
see on sula vale **чылкыт алдаськем со**
räägib valet **пöяське**
mõtleb valesid välja **пöяськонъёсты малпа**
ta valed paljastati **солэсь пöямзэ кыре поттйзы**
valet vanduma **пöяськыса вераны**
valel on lühikesed jalad **пöяськемлэн пыдыз вакчи**
2. *adj* **янгыш, шонертэм**
vale seisukoht **янгыш малпан**
vale vastus **янгыш валэктон**
kell näitab vale[t] aega **час янгыш дырез возьматэ**
sul on asjast vale ettekujutus **уж сярысь тыныд малпанэд янгыш**
oleme istunud valele rongile **янгыш поездэ пуксимы**
maletaja tegi vale käigu **шахматэн шудйсь янгыш вამыш лэсьтйз**

Liitsõnad

vale+

valeandmed **янгыш сётэтъёс**
valearvamus **янгыш малпан**

valearvestus янгыш лыдьян
valedetektor пöяськон детектор
valehäbi пöяськем возыт
valejutt пöяськыса верам
valekristus RELIG лжехристос
valekuuldus пöяськыса вöлдэм кыл
valelubadus пöяськыса сётэм кыл
valelähe SPORT фальстарт
valenimi пöяськон ним
valeprohvet лжепророк
valepropaganda пöяськон пропаганда
valestart SPORT фальстарт
valesööt SPORT янгыш сётэм
valesüüdistus шонертэм янгыш карон
valeteade шонертэм ивор
valetunnistaja пöяськысь адзись
valetunnistus пöяськыса верам кыл
valevöte янгыш амал
valeõpetus янгыш дышетон
valeütlus JUR пöяськон
vale+
valehabe лякем туш
valehammas пуктэм пинь
valejuuksed пöяськон йырси
valepass алдам паспорт
valeripsmed лякем синлысьёс
valevõti алдам усьтон

valelik <valel'ik valeliku valel'ikku valel'ikku, valelik/e_&_valel'ikku[de valel'ikk/e_&_valel'ikku[sid *adj*]> (*ebaaus, valetav, võlts*) алдаськысь, пöяськысь; (*ebaõige*) шонертэм
valelik inimene пöяськысь адями
valelikud sõnad алдаськысь кыльёс

valem <valem valemі valemі[t -, valemі[te valemе[id s> формула
matemaatilised valemid математика формулаос
molekulaarvalem КЕЕМ молекулярной формула
struktuurivalem КЕЕМ пуштус формула
vee keemiline valem вулэн хими формулаез
kolmnurga pindala [arvutamise] valem куиньсэрголэсь я. треугольниклэсь
площадьзэ лыдьян формула
valmis valemitega ei jõua elus kuigi kaugete дась формулаосын улоньн
кыдёкы уд вуы

valeraha <+raha raha raha -, raha[de raha[sid s> алдам я. фальшивой уксё я.
коньдон
valeraha tegema фальшивой уксё лэсьтыны
sai viiesajakroonise valeraha солы вить сю манетъем алдам коньдон сюрем
Liitsõnad
vale+raha+
valerahategija фальшивой уксё лэсьтись

valesti <valesti adv> (*ebaõigesti, vääralt*) янгыш, шонертэм
nööpis mantli valesti kinni пальтозэ янгыш бирдыяз
avaldus on valesti vormistatud заявление янгыш лэсьтэмын
tõlk tõlkis tema sõnad valesti берыктісь солэсь кыльёссэ янгыш берыктіз
ta toimis valesti со шонертэм кариз
sai artiklist valesti aru гожтэмеэ янгыш валаз

valetama <valeta[ma valeta[da valeta[b valeta[tud v>

1. (*sihilikult valet rääkima*) алдаськыны, пöяськыны, öрекчаськыны; (*kokku valetama*) алданы, пöяны, öрекананы
see ei ole tõsi, sa valetad! со зэм öвöл, тон пöяськыськод!
ära valeta mulle! эн алда монэ!
teile valetati tema tegevuse kohta v tegevusest тйледыз солэн ужъёсыз
сярысь пöяса веразы
õpilane valetas õpetajale, et vihik on kadunud дышетскысь дышетісьез
тетрадез ышиз шуыса алдаз
valetab nii, et suu suitseb кызыы ымыз усьяське на, озыы алдаське
suud-silmi täis valetama туж зол алдаське
2. (*midagi valesti näitama v valesti esitama*) алдаськыны, пöяськыны,
öрекчаськыны
kraadiklaas valetab градусник пöяське
see kell veidi valetab со час öжыт алдаське

valge <v'alge v'alge v'alge[t -, v'alge[te v'alge[id adj, s>

1. adj (*lume, piima vms värvi, hele*) тöдыы
valge värv тöдыы буёл
valge paber тöдыы кагаз
valge ülikond тöдыы костюм
valge lipp тöдыы куншет
valge luik тöдыы юсь
valge klaar[õun] белый налив
valge vesiroos ВОТ (*Nymphaea alba*) тöдыы вусяська
valge kärbseseen ВОТ (*Amanita virosa*) тöдыы куткулонгуби
suur valge siga PÕLL бадзым тöдыы парсь
valged roosid тöдыы розаос
valged ja mustad malendid тöдыыесь но съödэсь шахмат фигураос
valge kohv тöдыы кофе
valge vein тöдыы вина
valge liha тöдыы сйль
valge vorst тöдыы сйльтырем
valge viin кабак вина
valge süsi PILTL гидроэнергия
valge kuld PILTL хлопок
2. adj (*heleda nahavärvusega*) тöдыы
valge rass тöдыы раса
Ameerika esimesed valged asunikud Америкае улыны лыктэм
нырысетйосыз тöдыы адямиос
3. adj (*maapinna kohta: lumega kaetud, lumine*) тöдыы, лымыё
valge vaip katab maad тöдыы шобрет музьемез шобыртэ
valged jõulud лымыё я. тöдыы ымусьтон
valge torm лымыё сйльтöл
4. adj (*[küllaldaselt] valgust omav*) югыт, тöдыы; (*valgustatud*) югдытэм

valge kevadpäev югыт тулыс нунал
valged suveööd югытэсь гужем уйёс
oli ilus valge hommik чебер югыт чукна вал
väljas hakkas juba valgeks minema кырын югдыны кутскиз ини
tuba oli valge: kõik tuled põlesid бөлет югыт вал: вань тыльёс жуазы
vastasmaja aknad olid veel valged бускель коркась укноос югдытэмын вал

на

tuledest valge tänav тыльёслэсь югыт ульча

5. adj KÕNEK (valgekaartlik) тӧдды

valge armee тӧдды армия

valge terror тӧдды террор

6. s (valge värv v värvus, valge riietus) тӧдды

valge on tuntud kui puhtuse sümbol тӧдды - со чылкытлыклен пусэз

daam valges тӧдды дйсен дама

7. s (heleda nahavärvusega inimene [rassina]) тӧдды куо

Lõuna-Aafrika valged Лымшор Африкаысь тӧдды куоос

8. s (valge viin) тӧдды, кабак

võtsime pitsi valget чарка тӧддызэ юим

9. s (valge malend) тӧдды

valge[te] käik тӧддыослен черодзы

10. s (munavalge) кукейлэн я. куреппузлен тӧддыез, тӧдды

lõi valged vahule тӧддыосты шуку луйтозязы шуккиз

11. s (silmavalge) синтӧдды

12. s ([päeva]valgus) югыт

tõusis hommikul esimese valgega чукна нырысетй сиосын султйз

suur valge väljas ульчаын чылкак югыт

tahtis valge ajal v valges koju jõuda югытэн дораз вуэмез потэ вал

suvel töötati maal valgest valgeni гужем гуртын югытысен югытозь ужало

вал

istusime küünalde valgel сюсьтыл югытъя пукимы

vaatas riidetükki vastu valget басма юдэсэз югыт шоры карыса учкиз

ärkas vara enne valget югытлэсь азьло сайказ

13. s KÕNEK (parempoolne, valgekaartlane) тӧдды

valgete ja punaste võitlus тӧддыослен но гордьёслэн нюръяськемзы

Liitsõnad

valge+

valgeaine ANAT виимлен тӧддыез

valgehabemeline тӧдды тушо

valgehallitus тӧдды перел

valgeharjaline тӧдды йыло

valgejuukseline тӧдды йырсиё

valgekaart AJ тӧдды армия

valgekaartlane AJ белогвардеец

valgekaartlik белогвардейской

valgekest ANAT синлен тӧдды дыжыз

valgekirju тӧддыё-ворпо

valgekooreline тӧдды выло

valgekõhuline тӧдды кӧто

valgelaiguline тӧдды виштыё

valgelakaline тӧдды изнэсо

valgelible FÜSIOL лейкоцит

valgemalm TEHN тӧдды чугун

valgemädanik PÕLL, METS **тõды перел**
 valgepealine (1) (*valge peaga*) **югыт я. сззъ йыро**; (2) (*valgete juustega*)
тõды йыро
 valgepurjeline **тõды тõлпоё**
 valgepäine (1) (*valgepealine*) **югыт я. сззъ йыро**; (2) (*valgejuukseline*) **тõды йыро**
 valgerinnaline **тõды гадё**
 valgetiivuline **тõды бурдо**
 valgetriibuline **тõды гожмо**
 valgetähniline **тõды виштыё**
 valgetäpiline **тõды точкаё**
 valgetüveline **тõды модосо**
 valgevahuline, valgevahune **тõды шукуё**
 valgevask **ТЕНН латунь**
 valgevärviline **тõды буёло**
 valgevöödiline **тõды гожмо**
 valgeõieline **тõды сяськаё**

valgendama <valgenda[ma valgenda[da valgenda[b valgenda[tud v]>

тõдыманы :

lagi valgendati kriidiga **вõлдэтэз бурен тõдымазы**
 valgendab pesu **дйсез тõдыматэ**
 lubjaga valgendatud maja **изваскаен тõдымам корка**
 hapukoorega valgendatud kapsasupp **йõлвылын тõдыматэм кубиста шыд**
 nahka valgendav kreem **кузз тõдыматйсь крем**

valgevenelane <+venelane venelase venelas[t venelas[se, venelas[te venelas/i s> (*idaslaavi rahva liige*) **белорус**

valguma <v'alguma v'alguda v'algub v'algutud v>

1. (*vedeliku, peeneteralise aine kohta: allapoole, madalamale voolama*) **вияны**
:

vesi valgub kraavidesse **ву канаваосы вия**
 auk valgus vett täis **гуэ тросаз ву вияз**
 laava valgub üle kraatri serva **лава краторлэн дуртйз вия**
 haavast valgub verd **яраысь вир вия**
 silmist valgusid suured pisarad üle põskede **синмысь бадзым синкылиос бам**
кузя виязы

suu valgus sülg täis **ым трос дыльды люкаськиз**
 tint valgus paberil laiali **чернила кагаз вылэ вияса вõлдйськиз**
 tangud valgusid kotist lauale **кеньыр пуйыысь жок вылэ вияз**
 veri valgus näkku **PIITL вир ымныре тубиз**

2. (*hulgana tulema*); (*liikudes laiali minema*); (*välja tulema*) :

rahvahulk valgus vagunist välja **калык вагонысь потйз**
 kõik valgusid ukse poole **ваньзы ос пала мынйзы**
 tuba valgus inimesi täis **бõлетэ тросаз калык люкаськиз**
 külalised valgusid mööda maja laiali **куноос коркатй ветлйзы**
 kari valgus niidul laiali **пудо возь вылтй ветлйз**

3. (*[aegamööda] levima*) **вõлмыны**

põhjust valguvad meile külmad õhumassid **уйпалась ми доры кезыт омыр**
вõлме

udu valgub laiali **бус вõлме я. вõлдйське**

pilved hakkasid laiali valguma пилемъёс сэрттйськыны кутскизы
tuppa valgus soojust бӧлетэ шуныт вӧлмиз
üle näo valgus puna ымныр гордэктйз
nägu valgus laia naeru täis ынмыр пальпотонэн тырмиз
jutt valgus alevis laiali кыл улосэ вӧлмиз

4. (*langema, vajuma*) усьыны

juuksed valguvad õlgadele йырси пелпум вылэ усе
rätt valgus õlgadelt maha кышет пельпумысь усиз

valgus <v'algus v'alguse v'algus[t v'algus[se, v'algus[te v'algus/i_&_v'alguse[id

s> ЮГЫТ

monokromaatiline valgus монохроматической югыт

terav valgus синэз вандйсь югыт

õrn koidueelne valgus югдон азын ненег югыт

elektrivalgus электротыл

kuuvalgus толэзь югыт

laevalgus вӧлдэтысь югыт

päikesevalgus шунды югыт

tähevalgus кизили югыт

õhtuvalgus жыт югыт

suveöö hämar valgus гужем уйлэн жомыт югытэз

autolaternate valgus машина фараослэн югытсы

teadmiste valgus тодэмлэн югытэз

valgus ja vari югыт но вужер

valguse kiirus югытлэн жоглыкез

valguse murdumine югытлэн чигемез

valguse käes v valguses helkiv veerind вулэн югытъя чиясь вылыз

valgus langeb küljelt югыт урдэслань усе

ära seisa valguse ees! югытэз эн вотса!

vaatas paberit vastu valgust кагазэз югытъя учкиз

tule valguse kätte! югыт я. тыл шоры пот!

süütas valguse со тылэз жуатйз

istuti küünalde valgusel v valguses сюсьтыл югытын пукизы

laualamp annab heledat valgust жӧквил лампа югыт тыл сётэ

kõik lambid põlesid, nii et korter säras valgusest вань лампаос жуазы, патер
югытлэсь пиштйз

naise silmades on soe valgus кышномуртлэн синъёсаз шуныт югыт

majja tuuakse varsti valgus sisse корка жоген тыл пыртозы

pane kohvile valgust ka! КӦНЕК кофее йӧл но пон! я. кофеез йӧлын тӧды
кар!

näeb juhtunut uues valguses учырез выль югытын я. сямен адже

sa oled mu silmade valgus тон мынам синъёсылэн югытэз

valgus võitis pimeduse югыт пеймытэз вормиз

Liitsõnad

valgus+

valgusaisting PSÜNN югытэз шӧдон

valgusallikas югыт потон инты

valgusava (1) FOT объективлэн апертураез; (2) югыт потйсь вис

valgusefekt тыл эффе́кт

valgusenergia FÜÜS югытлэн энергиез

valgusfilter FÜÜS, FOT югыт фильтр

valgusjõud FOT югытлэн кужмыз

valguskaabel ТЕНН ТЫЛ кабель
 valguskiir ЮГЫТЛЭН сиез
 valguskindel ЮГЫТЭЗ чидась
 valguskindlus ЮГЫТЛЫ чидан
 valguskiri неон реклама
 valguskvant FÜÜS ЮГЫТ квант
 valgusküllane трос югыто
 valguslaine FÜÜS ЮГЫТ тулкым
 valguslembene ВОТ ЮГЫТЭЗ яратись
 valguslävi синлэн югытэз чиданлыкез
 valgusmikroskoop оптической микроскоп
 valgusmõõdik FÜÜS ЮГЫТЭЗ мертась
 valgusnõudlus ЮГЫТЭЗ кулэ карон
 valgusosake FÜÜS фотон я. югытлэн пичи люкетэз
 valguspilt слайд
 valguspüük PÖLL, METS НЫМЫ-КИБЬОСТЫ ЮГЫТ ЮРТТЭМЬЯ КУТЫЛОН
 valguspüünis ТЫЛ четлык
 valgusravi MED ЮГЫТЭН ЭМЬЯСЬКОН
 valgusreklaam светореклама
 valgusrohke трос югыто
 valgussignaал ТЫЛ сигнал
 valgussignalisatsioon ТЫЛСИГНАЛИЗАЦИЯ
 valgusstaadium ВОТ ЮГЫТ стадия
 valgustabloо ТЫЛ табло
 valgustahvel графопроектор
 valgustaim югытэз яратись будос
 valgustehnika югыттехника
 valgustugevus FÜÜS ЮГЫТЛЭН кужмыз
 valgustundlik югытэз шөдйсь
 valgustundlikkus югытэз шөдон
 valgusvihk тылси пуры
 valgusvoog FÜÜS ЮГЫТЛЭН лыктэмез
 valgusõpetus FÜÜS оптика
 valgusärritus FÜSIOL югытлэсь раздражение
valgus[e]+
 valgus[e]joom югытлэн гожез
 valgus[e]juga югыт өр я. лыктэм
 valgus[e]kartlik югытлэсь кышкась
 valgus[e]kartus MED фотофобия я. югытлэсь кышкан
 valgus[e]kiir тылси я. югытлэн сиез
 valgus[e]kuma югытлэн адскемез
 valgus[e]küllane трос югыто
 valgus[e]nõudlik югытэз яратись
 valgus[e]sõõr югыт эгес
 valgus[e]sähvatus югыт пиштэм
 valgus[e]triip югыт гож
 valgus[e]vihk югыт си пуры
 valgus[e]voog югыт тулкым
 valgus[e]vööt югыт гож

valgusfoor <+f'oor foori f'oori f'oori, f'oori[de f'oori[sid_&_f'oor/e s]> светофор
 valgusfooris süttis punane tuli светофорын горд тыл жуатскиз

valgusfooris põles roheline tuli **светофорын вож тыл жуаз**
punane tuli valgusfooris keelab liiklust, roheline lubab **светофорлэн горд**
тылыз мыныны уг лэзы, вож тылыз - лэзе
auto peatus valgusfoori ees **машина светофор азын дугдиз**

valgustama <valgusta[ma valgusta[da valgusta[b valgusta[tud v]>

1. (*valgust andma, valgust levitama*) **югдытыны**

kuu valgustas heledalt ümbrust **толэзь котыр дуннеез яркыт югдытйз**

väik valgustas hetkeks pilvi **чилектэм жамдэлы пилемъёсыз югдытйз**

küünal valgustas ruumi vaevaliselt **сюсьтыл бөлетэз өжыт гинэ югдытйз**

ruum oli halvasti valgustatud **инты урод югдытэмын вал**

maja kõik aknad olid valgustatud **коркалэн вань укноосыз югдытэмын вал**

eemalt paistis tuledest valgustatud linn **кыдөкысен адскиз тыльёсын**

югдытэм кар

valgustab taskulambiga teed **фонарикеныз сюресэз югдытэ**

särav naeratus valgustab neiu nägu **пиштйсь пальпотон нылашлэсь ымнырзэ**

югдытэ

2. PILTL (*millelegi valgust heitma, selgitama*) **валэктыны**

valgustas kuulajatele kõiki üksikasju, valgustas kuulajaid kõigis üksikasjus

кылзйсьёслы ваньзэ тупен-тупен валэктыз

muuseumi eksponaadid valgustavad ajalugu **музейлэн экспонатъёсыз**

историез валэкто

3. (*õpetama, harima*) **югдытыны, дышеттыны; (selgitavat teavet andma)**

валэктыны, вераны

rahvast valgustama **калыкөз югдытыны**

pean sind meie naabrite suhtes veidi valgustama **мынам тонэ бускельёсмы**

ласянь өжыт югдытоно

kes teid juba jõudis valgustada, et ma ära sõidan? **кин тйледлы вераз ини мон**

кошкисько шуыса?

valgustatud absolutism AJ **югдытэм абсолютизм**

eerindlik ja valgustatud inimene **азьлань мынйсь но дышетскем аядми**

valgustkartev <+k'artev k'artva k'artva[t -, k'artva[te k'artva[id *adj*>

(*ebaseaduslik, kahtlane*) **пеймыт**

valgustkartev tehing **пеймыт уж**

vali <vali valju v'alju v'alju, v'alju[de v'alju[sid_&_v'alj/e *adj*>

1. (*heli: kõva, tugev, kaugele kostev*) **зол, шара, гудырөс**

vali hääl **зол куара**

vali nutt **куараен бөрдэм**

vali naer **зол куараен серекъям**

koerte vali haukumine **пуныослэн шара утэмзы**

vali koputus uksele **өсэ зол йыгаськем**

käis vali piksekärgatus **зол гудыртйз**

räägib valju häälega **зол куараен вераське**

jutuajamine läks üha valjemaks **вераськон пумен шара луиз**

muusika oli ülearu vali **крэзьгур укыр шара вал**

2. (*ilmastikuga ühenduses: kõva, kange, käre*) **кужмо; (külma kohta) зар**

кезьыт

vali pakane **кужмо буран**

puhub vali tuul **кужмо төл пельтэ**

väljas valitseb vali talv **кырын зар кезыт тол кузёяське**

tuul muutub valjuks төл кужмоя
3. (*karm, range*) лек, вирсэртэм
 südame tu ja vali inimene жалясьтэм но вирсэртэм адями
 valjud eeskirjad лек эсэпъёс я. правилоос
 vali distsipliin лек дисциплина
 vali saatus лек адзон
 vali pilk лек учкем
 valju südamega inimene лек сүлэмо адями
 sa olid temaga v tema vastu v temale liiga vali тон соин укыр лек вал
 teda ootab vali karistus сое лек кылкутон вите
4. (*tubli, hakkaja, kange, kõva*) кужмо, зол
 ta on vali tantsumees со кужмо эктйсь

valija <valija valija valija[t -, valija[te valija[id s>

1. бырйись, бырйиськись
 ostu tegemisel on ta alati suur valija вуз басьтыку со котьку но бадзым
 бырйиськись
 ta sööb kõike, ei ole valija со ваньзэ сие, бырйиськись өвөл
2. бырйись
 poliitiku lubadused valijatele политиклэн бырйисьёслы сётэм кыльёсыз
3. EL (*elektriahela ümberlülitamise seadis*) селектор, искатель
 automaatvalija автомат селектор
 liinivalija линейной искатель

valik <valik valiku valiku[t -, valiku[te valiku[id s>

1. (*valimine, väljavalimine, selle tulemus*) бырьён, бырьем
 õige valik шонер бырьем
 õnnestunud valik удалтэм бырьён
 elukutsevalik, elukutse valik өнер бырьён
 materjalivalik материал бырьён
 repertuaarivalik репертуар бырьён
 sõnavalik кыльёсты бырьён
 elukaaslase valik кузпал бырьён
 mul pole teist valikut мынам бырьёнэ өвөл
 luges valikuta kõike, mis kätte sai лыдзиз бырйытэк ваньзэ, мар кияз сюриз
 daamide valik дамаос бырьё
2. (*sortiment*) ассортимент
3. BIOL висьям, бырьён
 looduslik valik инкуазьлэн висьямез
 kunstlik valik адямилэн висьямез
 tõuvalik выжы бырьён

Liitsõnad

valik+

valikaine PED бырьем предмет
 valikaretus PÕLL выжы бырьён
 valikharjutus SPORT мылкыд каремья бырьем уж
 valikkogu бырьем гожтосьёсын бичет
 valikkoristus PÕLL бырйыса октон
 valikkursus бырьён курс
 valikküsitlus бырйыса юалляськон
 valikmäng SPORT отборочной шудон
 valiknäitus бырьем ужъёсын возьматон

valikraie METS **бырыса коран**
 valikseeme PÖLL **быръем кидыс**
 valiksort PÖLL **быръем йӧс я. сорт**
 valikšokolaad **шоколад ассорти**
 valikvõistlused SPORT **отборочной чошатсконъёс**
valiku+
 valikukriteerium **бырӕн эсэп**
 valikuprintsiip **бырӕн принцип**
 valikuraskused **бырӕн шуг-секытьёс**
 valikuvabadus **бырыны эрик**
 valikuvõimalus **бырыны луонлык**
 valikuõigus **бырыны эрикрад**

valima <vali[ma vali[da vali[b vali[tud v>

1. (välja) бырыны :

vali kimbust õige võti! **сузьетысь кулзэз усьтонэз быры!**
 valis särgi juurde sobiva lipsu **дэремлы тупась галстук бырыиз**
 luuletaja valis avaldamiseks kümmekond luuletust **кылбурчи печатлан понна дасо кылбурзэ бырыиз**
 maalid näitusele panemiseks on juba välja valitud **адзытонлы суредьёс быръемын ини**
 valib telefoninumbri **телефон номер бырӕе**
 hakkasid lapsele nime valima **нунылы ним бырыны кутскизы**
 valis endale hea abilise **аслыз зеч юрттйсь бырыиз**
 valis endale peigmehe **аслыз туган бырыиз**
 teeb karjääri vahendeid valimata **амальёсты бырыйтэк карьера лэсьтэ**
 kuidas sa räägid isaga, vali oma sõnu! **кызы атаеныд вераськиськод, веран кыльёстэ быры!**

2. (mingisse ametisse, mingile kohale) бырыны

ta valiti ülikooli audotoriks **сое университетлэн дано докторезлы бырыизы**
 ta valiti koosoleku juhatajaks v koosolekut juhatama **сое кенешез нуисе бырыизы**
 juhatusse valiti viis inimest **кенеше я. правление вить муртэ бырыизы**
 teadustöötajad valitakse kohale viieks aastaks **тодос ужасьёсты вить арлы бырӕ**
 lõpuks valiti ta ikkagi direktoriks ära **кызы но озы сое директоре бырыизы ик**
 käisin valimas **бырыны ветлй**

valimine <valimine valimise valimis[t valimis[se, valimis[te valimis/i s>

1. бырӕн

sobiva telkimiskoha valimine **палатка пуктыны тупась интыез бырӕн**
 elukutse valimine **ӧнер бырӕн**
 seltsi juhatuse valimine **огазеясконлэсь кенешэ бырӕн**

2. (hrl pl) бырӕньёс

otsesed valimised **шонерак бырӕньёс**
 erakorralised valimised **дырызлэсь вазь ортчйтэм бырӕньёс**
 parlamendivalimised **POL парламентэ бырӕньёс**
 presidendivalimised **президентэз бырӕньёс**
 Riigikogu valimine v valimised **кивалтэтэ бырӕньёс**
 valimistest osavõtt oli aktiivne **бырӕньёсы пыриськон мыло-кыдо вал**

Liitsõnad

valimis+

valimisaktiivsus **быръёнъёсын активность**
valimisblokk **быръён блок**
valimiseelne **быръёнъёслэсь азьвыл**
valimisjaoskond **быръён участок**
valimiskast **быръён урна**
valimiskitsendus **бырйыны эрикрадэз сюбегатон**
valimiskomisjon **быръён комиссия**
valimiskoosolek **быръёнъёсья кенеш**
valimiskünnis **быръён квота**
valimisliit **быръён союз**
valimisloosung **быръёнъёслы лозунг**
valimismäärustik **быръёнъёсья валатэт**
valimisnimekirj **быръёнъёслы список**
valimisplakat **быръёнъёслы плакат**
valimisplatvorm **быръёнъёслы платформа**
valimispropaganda **быръёнъёслы пропаганда**
valimispunkt **КОНЕК быръён инты**
valimispäev **быръёнъёс нунал**
valimisringkond **быръёнъёсья округ**
valimisseadus **быръён кат**
valimissedel **быръён бюллетень**
valimissüsteem **быръён система**
valimistsensus **быръёнъёслы ценз**
valimistulemused **быръёнъёслэн пумкылзы**
valimisurn **быръёнъёслы урна**
valimisvoor **быръёнъёслэн турзы**
valimisvõit **быръёнъёсын вормон**
valimisvõitlus **быръёнъёсын чошатскон**

valimiskampania <+kamp'aania kamp'aania kamp'aania[t -, kamp'aania[te kamp'aania[id s> **быръёнъёсья кампания**

valing <valing valingu valingu[t -, valingu[te valingu[id s>

1. (*tugev vihmahoog, valang*) **сильзор, жаль зор, кужмо я. лек зор**
vihmavaling **сильзор**
tuli valing vihma **сильзор вуиз**
2. (*millegi tihedalt üksteisele järgnev hulk*) **өр, тулкым**
sõimuvaling **тышкаськон кыльёсын өр**
sõnavaling **кыл тулкым**
etteheidete valing **пыкылонъёсын тулкым**

valitseja <valitseja valitseja valitseja[t -, valitseja[te valitseja[id s>

1. (*riigi-*) **кивалтйсь, төро; (võimukandja) төро**
maailmavalitseja **дуннелэн төроез**
ülemvalitseja **вылй төро**
vaarao oli Egiptuse valitseja **фараон Египетын төро вал**
Venemaa valitsejad **Россиен кивалтйсьёс**
Hispaania laevastik oli kunagi merede valitseja **Испаниысь вулэйкыос куке**
но зарезьёслэн төрооссы вал
inimene olevat looduse valitseja **адями, шуо, инкуазьлэн төроез**

2. (*korraldaja, käskija, juhtija*) кивалтйсь, радъясь, кузё
asjadevalitseja **ужъёсын кивалтйсь**
töötas lossis valitsejana **замокин кивалтйсь лубса ужаз**
mõisat juhtis valitseja **мыйзаысь ужъёсыз кивалтйсь радъяз**
perenaine oli majas täielik valitseja **кузё кышно коркан зэмос кивалтйсь вал**

valitsema <valitse[ma valitse[da valitse[b valitse[tud v>

1. (*valitsejana võimul olema*) кивалтыны
riiki valitsema **кунэн кивалтыны**
tol ajal valitses Venemaal Peeter Suur **со вакытэ Россиен Пётр Великий кивалтйз**
nendel aladel valitsesid mitu sajanid avaarid **та музеймъёсын көня ке дауръёс чоже аваръёс кивалтйзы**
talupoegade üle valitsesid mõisnikud **гурт калыкен помещикъёс кивалтйзы**
valitsev klass **кузёяськись класс**
2. (*kontrolli all hoidma, juhtima*) кивалтыны; (*käskima, käsutama*)
косьяськыны
mõisat valitses orman **мыйзаен бурмистр кивалтйз**
õpetaja oskas klassi hästi valitseda **дышетйсь классэн кивалтыны быгатйз**
köögis valitses perenaine **кышнопалан кузё кышно кузёяськиз**
selles perekonnas valitses naine **та семьяын кышномурт кузёяськиз**
3. (*oma tahte all hoidma, valdama*) кивалтыны; PILTL (*oma võimuses hoidma, võimutsema*) **кузёяськыны**
inimene peab suutma enese üle v ennast valitseda **адями асэныз кивалтыны быгытыны кулэ**
valitses olukorda **югдурен кивалтйз**
kõneleja valitses täielikult saali **вераськись залэн зеч кивалтйз**
selles peres valitseb raha inimese üle **та семьяын адямиосын уксё кивалтэ**
laulja valitseb oma häält suurepäraselt **кырзась куараеныз туж быгатыса кивалтэ**
4. (*domineerima*) **кузёяськыны, трос луыны**
meie metsades on valitsevaks puuks mänd **нюлэсьёсамы кузёяськись писпу пужым луэ**
naiste riietuses valitsesid puhtad sügavad toonid **кышномуртлэн дйськутаз чылкытэсь муресь буэльёс кузёяськизы**
5. (*nähtuste, olukorra jms esinemise kohta*) **кузёяськыны**
riigis valitseb kord **кунын радлык кузёяськиз**
korteris valitseb kord ja puhtus **патерын жикытлык но чылкытлык кузёясько**
kogu ümbruskonnas valitseb täielik vaikus **быдэс дуннеын шыпытлык кузёяське**
maakonnas valitses rõugetaud **уездын яснык кыль висён кузёяськиз**
valitses pakane **буран кузёяськиз**

valitsemine <valitsemine valitsemise valitsemis[t valitsemis[se, valitsemis[te valitsemis/i s> **кузёяськон, кивалтон**

Liitsõnad

valitsemis+

valitsemisaeg **кузёяськон дыр**
valitsemisala JUR **кивалтон удыс**
valitsemiskord **кивалтон рад**
valitsemisohjad PILTL **кивалтон биньгозыос**
valitsemisoskus **кивалтыны быгатон**

valitsemissüsteem POL кивалтон система
valitsemissvorm POL кивалтон форма
valitsemissõigus JUR кивалтыны эрикрад

valitsus <valitsus valitsuse valitsus[t valitsus[se, valitsus[te valitsus/i s>

1. (*valitsemine, võimulolek, võim*) кузёяськон, тёрлык, кивалтон; (*tsaari, keisri, kuninga*) кивалтон :

ainuvalitsus монархия

tsaarivalitsus эксэй я. царь кивалтон

uue kuninga valitsuse ajal rahva elu mõnevõrra paranes выль эксэй кивалтон
дыре калыклэн улэмез кёнъялы ке умойгес луиз

2. (*täidesaatva riigivõimu kõrgeim organ*) кивалтэт

Eesti Vabariigi Valitsus Эстон Кунысь Кивалтэт

ajutine valitsus огдырлы кивалтэт

eksiilvalitsus эмиграциясь кивалтэт

enamusvalitsus троезлэн кивалтэтэз

föderaalvalitsus федерал кивалтэт

koalitsioonivalitsus коалици кивалтэт

nukuvalitsus мунё кивалтэт

pagulasvalitsus эмиграциясь кивалтэт

tsiviilvalitsus кунмурт кивалтэт

vähemusvalitsus мыдвыжы кивалтэт

valitsuse juht кивалтэтлэн төроез

valitsuse nõunikud кивалтэтлэн советникъёсыз

valitsuse koosseis кивалтэтлэн огинэтэз

valitsus astus tagasi кивалтэт кошкиз

valitsus saadeti laiali кивалтэтэз лэзизы

moodustati uus valitsus выль кивалтэт кылдытйзы

3. (*haldusorgan*) кенеш, кивалтэт, правление

koolivalitsus школаысь кенеш

kubermanguvalitsus губерниясь кенеш

linnavalitsus карысь кенеш

maavalitsus уездысь кенеш

vallavalitsus волостьысь кенеш

4. (*valitsemine millegi v kellegi üle, käsutamine*) :

õripoisid olid täielikult meistri valitsuse all дышетскись пиос кибашлы
дышетйсьсылэсь кылзйськизы

isa oli juba vana, kuid ei tahtnud valitsust käest anda атай пересь вал ини,
озы ке но, кивалтонэз сётэмез оз поты

Liitsõnad

valitsus+

valitsusaeg кивалтон дыр

valitsusaparaat кивалтон аппарат

valitsusarmee кивалтэтлэн армиез

valitsusasutus кивалтэт ужьюрт

valitsusdelegatsioon кивалтэтысь делегация

valitsuserakond кивалтйсь партия

valitsushoone кивалтэтлэн юртэз

valitsusjuht кивалтэтлэн төроез

valitsuskoalitsioon POL кивалтон коалиция

valitsuskomisjon кивалтэт комиссия

valitsuskriis POL кивалтэт кризис

valitsusliit POL кивалтэт герзет
valitsusmeelne кивалтэтлы дурбасьтйсь
valitsusohjad PILTL кивалтон биньгозыюс
valitsusorgan кивалтэт ёзэс
valitsuspartei кивалтэт партия
valitsusprogramm кивалтэт программа
valitsusringkonnad кивалтйсь котырёс
valitsusvorm кивалтон каб
valitsusväed кивалтэтлэн ожкалыкез я. войскоосыз
valitsusväline кивалтэтлэн палэнысьтыз

valitud <valitud valitu valitu[t -, valitu[te valitu[id *adj* (eestäiendina indekl)>

(täiendina: *parim, tähtsaim*) быръем

valitud teosed быръем гожтосъёс

valitud seltskond быръем калык

[ära]valitud rahvas быръем калык

valjult <valjult *adv*>

1. (*karmilt, rangelt*) юн, зол, чурит, кырс

süüdlasi karistati valjult янгыш луэмъёсты зол кыл кутытйзы

valjult keelatud лэземын өвёл

vaatas mulle otsa, kulm valjult kortsus учкиз шорам синкашэ зол

кисыртыса

2. (*valju häälega*) шара, зол куараен, чир, зар

raadio mängib valjult радио зол шудэ

laps hakkas valjult nutma нуны зар бёрдыны кутскиз

ütles seda nii valjult, et kõik kuuleksid сое шара вераз, ваньзы мед кылозы

шуыса

valjusti <valjusti *adv*>

1. (*valju häälega*) шара, зол куараен, чир, зар

ära nii valjusti räägi! сокем шара эн вераськы!

puhkes valjusti naerma зол куараен я. гор-гор серекъяны кутскиз

järv kohises valjusti ты зол куашетйз

nuuskab valjusti nina нырзэ шара тазатэ

2. (*karmilt, rangelt*) юн, зол

selle eest tuleb teda valjusti karistada со понна сое юн кыл кутытоно

sillale minek oli lastele valjusti keelatud выж вылэ мыныны нылпиослы

лэземын ой вал

3. (*ägedalt, kõva hooga*) зол

tuul puhub valjusti төл зол пельтэ

valk <v'alk valgu v'alku v'alku, v'alku[de v'alku[sid_&_v'alk/e s> BIOL белок, →

төды

taimsed ja loomsed valgud будос но лулос белокъёс я. төдыюс

täisväärtuslikud valgud тырбыдэс белокъёс я. төдыюс

riimavalk йёл белок я. төды

toorvalk ыль белок я. төды

rohkesti valke v valku sisaldav toit трос белоко я. төдыё сиён

Liitsõnad

valgu+

valgupuudus белоклэн я. төдылэн тырмымтэез

valgurikas, valgurohke **белокен я. тōдыен узыр**
valgusisaldus **белоклэн я. тōдылэн ваньлыкез**
valgutarve FÜSIOL **белоклэн я. тōдылэн кулэлыкез**
valguvaba **белоктэм я. тōдытэм**
valguvaegus **белоклэн я. тōдылэн тырмытэз**
valguvaene **ōжыт белоко я. тōдыё**
valguvajadus **белок я. тōды кулэлык**

vall <v'all valli v'alli v'alli, v'alli[de v'alli[sid_&_v'all/e s]>

1. (*seljakutaoline kaitserajatis, üldisemalt: mingi selletaoline kuhjatis*) **мудос, мудэт**
kaitsevall **утись мудос**
kaldavall **ярдур**
lainevall **тулкым борддор**
lumevall **лымы борддор**
mullavall **сюй мудэт**
vallid tulvade vastu **тудзем вулэсь утись мудэт**
lumi teeäärteel lükatakse vallidesse v valli **сюрес дурысь лымыез огинэ донгало**
2. GEOGR (*pikk kitsas kõrgendik*) **вырйыл чур**
klibuvall **кōлылэсь вырйыл чур**
rannavall **ярдурьсь вырйыл чур**

valla <v'alla adv>

1. (*avatud seisundisse, avatuks, avatud seisundis, avatuna*) **вōлак, ваяк, усьтэмын**
uks lükati valla **ōсэз вōлак усьтйзы**
uks paiskus valla **ōс вōлак усьтйськиз**
jättis aiavärava valla **со жезыез вōлак кельтйз**
lõi palituhõlmad valla **пальто сōзулэ вōлак лэзьяз**
hakkas kasukanööpe valla päästma **шубазэ пертчылыны кутскиз**
suu vajus imestusest valla **паймыса ым ваяк усьтйськиз**
üks aken oli valla **одйг укно усьтэмын**
süda on kõigele kaunile valla **сюлэм вань жечезлы усьтэмын**
noortele on kõik teed valla **егитъёслы вань сюресъёс усьтэмын**
2. (*vabaks, vaba*) :
päästis loomad lõast valla **со пōйшуръёсты я. пудоосты думетысь лэзиз**
päästis hobuse jalad kammitsast valla **валлэсь думиськем пыдъёссэ пертчылйз**
püüdsin end vastase haarest valla rebida **тушмон кийсь мозмыны тырши**
mitte ei saa sellest tundest valla **нокызы но уг луы та шōдонлэсь мозмыны**
mis sa mind kinni hoiad, lase valla! **малы тон монэ кутыса возиськод, лэзь!**
juuksed olid valla **йырси лэзьямын вал**
paat oli ketist valla **пыж думетысьтыз мозмемын вал**
3. (*tegevuse algusega v puhkemisega seoses*) **кутскыны, мозмыны**
nüüd läks võidusõit valla **табере чōшатскон кутскиз**
valla on päästetud tühjad jutud **буш вераськонъёс мозмемын**
pääsesid valla kiiduavaldused **кичабонъёс мозмизы**
sõda on valla **ож кутскемын**

vallaline <vallaline vallalise vallalis[t vallalis[se, vallalis[te vallalis/i adj, s]>

1. *adj (abiellumata: mehe kohta)* **кышно басьтымтэ, кузпальясъкымтэ;**

(*naise kohta*) **бызьымтэ, кузпальяськымтэ**
vallaline inimene **кузпальяськымтэ** адями
perekonnas on kaks täiskasvanud vallalist tütart **семьяын кык**
кузпальяськымтэ нылзы вань
poeg on veel vallaline **пи кузпальяськымтэ** на
vallalises põlves tehtud tembud **кузпальяськымтэ** дыр йөнтэмьяськоньёс
2. s (mees) **кузпальяськымтэ**; (*naine*) **кузпальяськымтэ**
abieluinimesed ja vallalised **кузпальяськемьёс** но **кузпальяськымтэос**

vallandama <vallanda[ma vallanda[da vallanda[b vallanda[tud v>

1. (töötajaga töösuhet lõpetama) **ужысь мозмытыны**; (*tagandama*)
палэнтыны; (*koondama*) **сократить карыны, ожитьатыны**; (*lõpparvet andma*)
рассчитать карыны
ta vallandati töölt **сое** **ужысьтыз мозмытйзы**
ta vallandati ametist **сое** **интыужысь мозмытйзы**
koondamisega vallandati mitu töötajat **ожитатонэн сэрэн көнә ке ужасьёсты**
ужысь мозмытйзы
direktor vallandas ta joomise pärast **директор** **сое** **юэменыз сэрэн** **ужысьтыз**
мозмытйз
mind vallandatakse 1. juunist **монэ** **1-тй** **инвожобисен** **ужысь мозмыто**
2. (lahti, vabaks päästma, lahti tegema) **лэзьыны, лэзьяны, пертчыны**
vallandas juuksed **со** **йырсиоссэ** **лэзьяз**
vallandas palituhõlmad **со** **пальтозэ** **пертчылйз**
vallandab kraenööbid **сирес** **бирдыоссэ** **пертчылэ**
hakkas kingapaelu vallandama **пыдкучтан думетсэ** **пертчылыны** **кутскиз**
poiss vallandas koera ketist **пияш** **пуньез** **думетысь** **лэзиз**
vallandas naise oma embusest **кышномуртэ** **зыгыртэмысьтыз** **лэзиз**
viin vallandas keelepaelad **пилтл** **аракы** **кылэз** **пертчылйз**
3. (esile kutsuma) **мозмытыны**
igasugune kehaline koormus vallandab söögiisu **котькыче** **мугор** **ужлэсь** **сием**
потэ
südamevalu vallandas pisarad **сюлэм** **висён** **синкылиосты** **мозмытйз**

vallatu <vallatu vallatu vallatu[t -, vallatu[te vallatu[id *adj*> (*lõbus, üleemeelik*

ning elav) **етйз, шаян, йөнтэм**
vallatud lapsed **етйзэсь** **нылпиос**
vallatu jõnglane **шаян** **йөнтэм**
vallatu kutsikas **йөнтэм** **кучапи**
vallatu pilk **шаян** **учкем**
vallatu mõte **шаян** **малпан**
vallatu naeratus **шаян** **пальпотон**
vallatu tuuleil **шаян** **төл**
oma loomult on ta teistest vallatum **сямызья** **со** **мукетъёсызлэсь** **етйзгес**

vallikraav <+kr'aav kraavi kr'aavi kr'aavi, kr'aavi[de kr'aavi[sid_ &_kr'aav/e s>

канава
keskaegsed linnad olid ümbritsetud vallikraaviga **шор** **дауръёсы** **каръёс**
канаваен **котыртэмын** **вал**

vallutaja <vallutaja vallutaja vallutaja[t -, vallutaja[te vallutaja[id s> **ожмась,**

киултйсь; (*rööv-*) **агрессор, оккупант**
võõramaised vallutajad **кунсьөр** **ожмасьёс**

maadevallutaja кунъёсты киултйсь
südame[te]vallutaja PILTL сүлэмъёсты ожмась
ristirüütlistest vallutajad крестоносецьёс-ожмасьёс
lõunapooluse vallutaja R. Amundsen лымшор полюсэ вуэм мурт Руаль
Амундсен

vallutama <valluta[ma valluta[da valluta[b valluta[tud v>

1. (*allutama, alistama, oma valdusse, kasutusse võitma*) ожманы, киултыны, басьтыны; (*tagasi võitma*) берен басьтыны
vaenlane vallutas mitu küla тушмон кӧня ке гуртэз басьтйз
kindlus vallutati tornijooksuga крепостез штурмен басьтйзы
kosmost vallutama космосэз киултыны
mäetippu vallutama гурезь йылэз вормыны
kergejõustikus esikohti vallutama капчи атлетикаын нырысетй интыосты басьтыны
vaenlase poolt vallutatud alad тушмонэн киултэм музеймъёс
poisid vallutasid bussis kõik tagumised kohad пиос автобусысь вань бер интыосты басьтйзы
näitleja vallutas oma mänguga kogu saali актёр шудэменыз быдэс залэз вормиз
vallutas daami südame дамалэсь сүлэмзэ вормиз
2. PILTL (*valdama, haarama*) вормыны
mind vallutas hirm монэ кышкан вормиз
südant vallutas kirjeldamatu igatsus сүлэмез вераны луонтэм мӧзмон вормиз
uni vallutas last нуньез изён вормиз

vallutus <vallutus vallutuse vallutus[t vallutus[se, vallutus[te vallutus/i s>

1. (*vallutamine*) ожман, киултон, басьтон
röövvallutus ожман
kindluse vallutus крепостез басьтон
2. (*vallutatud ala v objekt*) ожмам, киултэм, басьтэм
inglaste vallutused Aafrikas англи адямиослэн Африкаын киултэмъёссы
Liitsõnad
vallutus+
vallutuskatse ожманы тыршон
vallutuskäik ожман
vallutusoht ожман кышкытлык
vallutusplaan ожман рад
vallutuspoliitika ожман политика
vallutusretk ожманы мынон
vallutussõda ожман я. киултон понна ож

valm <v'alm valmi v'almi v'almi, v'almi[de v'almi[sid_&_v'alm/e s> KIRJ (*hrl loomtegelastega allegooriline õpetuslugu*) пӧллён, басня
Krõlovi valmid Крыловлэн пӧллёнъёсыз

valmidus <v'almidus v'almiduse v'almidus[t v'almidus[se, v'almidus[te v'almidus/i s>

1. (*valminud olek*) вуон, вуэм
koolivalmidus школае мыныны вуон
marjade valmidus узы-борылэн вуэмез

2. (*valmisolek*) дась луон

kompromissivalmidus, valmidus kompromissiks компромисслы дась луон

koostöövalmidus чошужлы дась луон

voitlusvalmidus нюръяськыны дась луон

ilmutas valmidust meid aidata милемлы юрттыны дась луэмзэ вераз

valmima <v'almi[ma v'almi[da v'almi[b v'almi[tud v>

1. (*valmis saama*) вуыны, дась луыны

uus elumaja valmib veel sel aastal выль улоно корка та аре ик вуоз

staadion valmib kevadeks стадион тулыслы вуоз

heliloojal valmis uus sümfoonia крезьгурчилэн валь симфониез вуиз

käsikiri valmis tähtajaks кигожтэм дыраз вуиз

see lavastus valmis juba eelmisel aastal со спектакль кылем арын вуиз вал ини

2. (*marjade, puuviljade vms kohta: küpse[ma]ks muutuma, küpsema*); PILT

(välja kujunema, küpsema) кисьманы, вуыны; (*puuviljade, teraviljade kohta*)

кисьманы; (*teraviljade, heintaimede kohta*) вуыны, кисьманы; (*järel-*)

вуытозь кисьманы (*üle*) пумыны, кисьмаса небзыны :

puudel valmivad õunad писпуын улмоос кисьмало

nisu on juba valminud чабей кисьмаз ини

rohelised, alles valmimata tomatid вожесь кисьмамтэ помидорьёс

ploomid on üle valminud сливаос кисьмаса небзыны

toorel juustul tuleb lasta valmida ыль сырез вуытозяз сылытоно

peas valmis plaan йырын план кисьмаз

Liitsõnad

valmimis+

valmimisaeg кисьман дыр

valmimisjärg вуон стадия

valmimistähtaeg вуон дыр

valmimine <v'almimine v'almimise v'almimis[t v'almimis[se, v'almimis[t

v'almimis/i s> вуон, кисьман

valmis¹ <v'almis *adv, adj*>

1. *adv, adj (lõpetatud)* дась, вуэм

töö on valmis уж дась

pooleldi valmis maja жыныюзяз дась корка

lõunasöök saab kohe valmis нуназелы сиён жоген дась луоз

2. *adj (väljakujunenud, tõeline, päris)* зэмос, дась

käis kursustel ja on nüüd valmis autojuht курсьёсы ветлиз но табере зэмос шофер луиз

valmis poliitik зэмос политик

3. *adv, adj (hakkamas mingit tegevust, ülesannet sooritama)* дась; (*soostuv*) соглаш

jooksjad olid stardiks valmis бызьыльсьёс стартлы дась вал

ta on kõigeiks valmis со котьмарлы дась

poiss oli meelsasti valmis poodi minema пияш вузанние мыныны мыло-кыдо соглаш луиз

4. *adv (tulevaseks kasutuseks ette valmistatud, vajalikku korda seatud)* дась

lennuk oli õhkutõusmiseks valmis аслобет омыре жутскыны дась вал

maa oli külviks valmis музейем кизёнлы дась вал

5. *adv KÕNEK (surnud)* ваньмем

kuul sattus pähe ja valmis ta oligi пуля йыраз сюриз но тйни, со ваньмем
луиз

valmis² <v'almis v'almi v'almi[t -, v'almi[te v'alme[id *adj (hrl indekl)*> (*küps, valminud*) вуэм, кисьмам; (*küps, mahlakas*) кисьмам, жалем
valmid õunad кисьмам улмоос
pohlad ei ole veel päris valmis v valmid ягмулы рос-прос кисьмамын өвёл
на
tumesinine, valmis ploomi värvi riie пеймыт-лыз, кисьмам слива буёло
басма

valmisriided *pl* <+riie r'iide riie[t -, riie[te r'iide[id *s*> дась вурем дйськут

valmis saama лэсьтыны быгатыны

valmistama <valmista[ma valmistada valmistab valmistatud *v*>

1. (*valmis tegema*) лэсьтыны; (*mingit hulka*) лэсьтыны; (*toitu*) лэсьтыны,
дасяны; (*palju toitu*) лэсьтыны, дасяны
mööblit valmistama жок-пукон я. мебель лэсьтыны
kasest valmistatakse vineeri кызыпулэсь фанера лэсьто
rohelistes taimed valmistavad süsihappegaasist orgaanilisi aineid вож будосьёс
углекислой газлэсь органической тырметъёс кылдыто
hakkas õhtusööki valmistama жытлы сиён дасяны кутскиз
kanast saab mitmesuguseid roogi valmistada куреглэсь пөртэм сиён дасяны
луэ
sõime vanaema valmistatud pannkooke песянайлэсь пыжем мыльымъёссэ
сиимы
taluperedes valmistati juustu гуртьёсын сыр лэсьтылызы
mulle valmistati sohva peale ase мыным софа вылэ валес дасязы
2. (*esile kutsuma, põhjustama, tekitama*) :
see valmistas mulle suurt rõõmu со мыным бадзым шумпотон вайиз
tahtsin sulle üllatust valmistada мынам тонэ паймытэме потэ вал
valmistasin teile palju tüli трос сюлмаськон тйледлы вайи
mis sulle muret valmistab? мар тонэ сюлмаськытэ?
see probleem valmistas mulle tõsist peavalu та проблема мыным зэмос
йырвисён вайиз
saatus valmistas mulle üllatuse адзон мыным паймон дасям

valmistamine <valmistamine valmistamise valmistamis[t valmistamis[se,
valmistamis[te valmistamis/i *s*> лэсьтон, дасян

valmistuma <valmistu[ma valmistuda valmistub valmistatud *v*> дасяськыны
valmistuti ekspeditsiooniks экспедицилы дасяськызы
hakati valmistuma kevadkülviks тулыс кизёнлы дасяськыны кутскизы
õpilased olid eksamiteks hästi ette valmistunud дышетскисьёс экзаменъёслы
зеч дасяськемын вал
tiiger valmistus hüppeks тигр тэтчыны дасяськиз
valmistub ülikooli astuma университетэ пырыны дасяське
ilm valmistub sajule куазь зорыны дасяське я. куазьлэн зоремез потэ

valss <v'alss valsi v'alssi v'alssi, v'alssi[de v'alssi[sid_&_v'alss/e *s*> вальс
inglise *v* aeglane valss каллен вальс

viini valss **вена вальс**
avavalss **нырысетй вальс**
kontsertvalss **концерт вальс**
lõpuvalss **берпуметй вальс**
daamide valss **тõды вальс**
Chopini valsid **Шопенлэн вальсьёсыз**
valssi tantsima **вальс эктыны**
orkester mängib valssi **оркестр вальс шудэ**

Liitsõnad

valsi+

valsihelid **вальс куараос**
valsikuningas **вальс эксэй**
valsirütm **вальс ритм**
valsisamm **вальс вамыш**
valsitakt **вальслэн тактэз**
valsiviis **вальс гур**

valu¹ <valu valu valu -, valu[de valu[sid s]>

1. вось

kehaline valu **мутор вось**
sisemised valud **пуш восьёс**
reumaatilised valud **ёзви висён я. ревматизм восьёс**
kiirgav valu **шуккись вось**
lõikav valu **вандйсь вось**
hirmus valu **кõшкемыт вось**
hambavalu **пинь висён**
hingevalu **лул висён**
kaotusvalu **ыштонлэсь вось**
kõhuvalu **кõt висён**
lihasevalu **быгыт висён**
liigesevalu **ёзви висён**
peavalu **йыр висён**
tuim valu kuklas **йыртышкын жуммытйсь вось**
terav valu küljes **урдэсын лэчыт вось**
haavad teevad valu **яраос вось каро**
ta karjatas valust **восьлы чидатэк черектйськиз**
haavatu väänleb valudes **сõсыртэм мурт восьлэсь погыллыське**
valud ägenesid **висён кужмояз**
valud andsid natukene järele **вось õжыт чигназ**
valu vaibus **вось буйгаз**
ta kaebab valusid nimme piirkonnas **со кус вадесаз вось луэмьёслы**
õжжтйське
haige kannatab valude käes v valusid **висись висьыса улэ**
külmunud käed ei tundnud valu **кынмем киос вõсез õз шõдэ**
operatsioon on täiesti valuta **операция чылкак вõсь луйтэк**
mu pea lõhkeb valust **йыры висемезлэсь пилиське**
seda nähes tõmbub mu süda valus[t] kokku **со адзйса, мынам сюлэмы**
вõсьлэсь шымыртйське
terav valu tungis hinge **лэчыт вõсь лулэ мертчиз**
sinu sõnad teevad mulle valu **тынад кыльёсыд монэ вõсь каро**
kõneleja hääles oli valu **вераськисьлэн куараяз вõсез вал**
tema näost paistis valu **ымнырысьтыз вõсь адзйськиз**

mu süda on sinu pärast valu täis сЮЛЭМЫ ТОН ПОННА ВИСЁНЭН ТЫРМЕМЫН

2. PILTL (*himu, kange tahtmine*) МЫЛКЫД, МЫЛПОТОН

viinavalu ВИНА ЮЫНЫ МЫЛКЫД

mul ei ole mingit valu seda teha мынам нокыче но мылкыды өвөл сое
ЛЭСЬТЫНЫ

vennal oli kange valu naist võtta вынлэн кышноясыкыны мылкыдыз вал

mis valu on sul sinna minna! мар мылыд потэ отчы мыныны!

3. KÕNEK (*rutt, kiirustamine*) дыртон :

kihutas tulise v kange valuga туж жог мынйз

töö käis täie valuga ужлэн кысык вакытэз вал

mis valu sul selle minekuga hakkas? мар дыртон йөтйз тыныд со мынонэн?

Liitsõnad

valu+

valuaisting PSÜHN вөсез шөдон

valugrimass вөсьлэсь көшкемыт тус

valuhoog (1) вөсь пөсьтон; (2) (*äge*) вөсь чогыян

valujoon вөсьлэсь кысыри

valujuga шөдтэк шорысь вөсь

valujutt пырпотйсь вөсь

valukarikas PILTL вөсьёсын чаша

valukarjatus, valukarje вөсьлэсь черетскон

valukartlik вөсьлэсь кышкась

valukoht PILTL вөсь инты

valukramp вөсь коскан

valulävi FÜSIOL → вөсез чидан эсэп

valuohe вөсь луыса лулзон

valuoie вөсь луыса жуштон

valupisarad вөсь луон синкылиос

valupiste вөсь шуккон

valupunkt ANAT вөсь инты

valusähvatus, valusööst → вөсь пөсьтон

valutorge вөсь шуккем

valutundlik вөсез шөдйсь

valutundlikkus вөсез шөдон

valutunne вөсез шөдон

valuvahk → вөсь пөсьтон

valuvaigistav вөсез буйгатйсь

valuvaigisti FARM вөсьлы пумит эмбюм

valuärritus FÜSIOL вөсь луон

valu² <valu valu valu -, valu[de valu[sid s> ТЕHN (*metalli valamine, valatud*

metall) корт кысьтон, кысьтэм корт

kokillvalu корт вылкабе кысьтон

koorikvalu вылкабе кысьтон

malmivalu чугуун кысьтон

survevalu зйбытыса кысьтон

terasevalu андан кысьтон

Liitsõnad

valu+

valubetoon ЕНІТ кысьтэм бетон

valudefekt кысьтон дефект

valukoda ТЕHN литейной цех

valumalm ТЕHN КИСЬТЭМ ЧУГУН
valuplokk ТЕHN КИСЬТЭМ БЛОК
valutehas ТЕHN ЛИТЕЙНОЙ ЗАВОД
valuteras ТЕHN КИСЬТЭМ АНДАН
valutsehh ТЕHN ЛИТЕЙНОЙ ЦЕХ
valutöökoda ТЕHN КОРТ КИСЬТОН ИНТЫ
valuvorm ТЕHN КИСЬТОН ВЫЛКАБ

valulik <valul'ik valuliku valul'ikku valul'ikku, valulik/e_&_valul'ikku[de
valul'ikk/e_&_valul'ikku[sid *adj*]

1. (*kehaliselt*) висись, вось луись

valulikud sõlmed säärtel пыдысь висись гердьёс

haav oli valulik яра висиз

urineerimine oli valulik кизяны вось вал

2. (*hingeliselt*) вось

valulik ilme näol вось луэмез возьматись ымныр тус

valulik hääl жож куара

valulikud kurrud suu ümber ым котырысь восьлэсь кылдэм кисыриос

valulik probleem вось карись проблема

valus <valus valusa valusa[t -, valusa[te valusa[id *adj*]

1. (*valutundega seotud, valuline*) вось

valus haav вось яра

valus torge вось бышкалтэм

katsus ettevaatlikult valusat kohta чакласькыса вось интызэ йотылийз

kurk on valus чырты вось

mul on valus neelata мыным нбылыны вось

2. (*hingelist kannatust valmistav, haiget tegev, kibe*) :

seda on valus vaadata вось сое учкыны

valus kogemus вөсез тодэм

valusad mõtted вось малпантьёс

valus joon suu ümber ым котырысь восьлэсь гож

3. (*raskustega seotud, kibe*) :

valus saatus вось адзон

4. (*suur, kõva, terav*) секыт

valus nälg секыт сютэм улон

valus vaesus v viletsus секыт куанерлык

5. (*tule, valguse kohta, ilmastikuga seoses: kõva, käre, kange, äge*) зол,
вандйсь

päikese valus valgus шундылэн вандйсь югытэз

elektripirni valus valgus лампалэн вандйсь югытэз

valus pakane вандйсь кезьыт

valus tuul вандйсь төл

vaigused halud põlesid valusa leegiga сиресь пуос зол тылын жуазы

6. (*kange, kõva [midagi tegema]*) кужмо, зол, шаплы

ta oli valus varrastel kuduja керттйськыны шаплы вал со

mehed olid kalapüüdmise peale valusad пиосъёс чорыганы шаплыесь вал

Liitsõnad

valus+

valushele мальдытйсь-яркыт

valushell туж ненег

valuskülm **зырт кезыт**

valusvalge **юг-тöды**

valutama <valuta[ma valuta[da valuta[b valuta[tud v> **висыны** :

selg valutab **тыбыр висе**

kondid valutavad **лыос висё**

haavatud käsi tuikas valutada **сöсыртэм ки висыны кутскиз**

pea hakkas valutama **йыр висыны кутскиз**

pea lõhub valutada **йыр висыса пилиське**

kust sul valutab? **кытйыд висе?**

süda valutab laste pärast PILTL **нылпиос понна сюзэм висе**

rääkis sellest valutava südamega PILTL **со сярись сюзмаськыса вераз**

ära selle pärast pead valuta PILTL **со понна йырде эн висыты**

valuuta <valuuta valuuta valuuta[t -, valuuta[de valuuta[sid s>

1. MAJ (*vääring*) **валюта**

rahvuslik valuuta **йöскалык валюта**

konverteeritav v vabalt vahetatav valuuta **эркын вошъяськись валюта**

omavaluuta **ас валюта**

valuuta odavnemine **валюталэн дунтэмамез**

2. KÕNEK (*välisraha*) **валюта**

välisvaluuta **кунсьөр валюта**

tasus valuutas **валютаен тыриз**

Liitsõnad

valuuta+

valuutablokk MAJ **валюта блок**

valuutafond MAJ **валюта фонд**

valuutahangeldus **валютаен пöяськон**

valuutakitsendused **валютаез субегатонъёс**

valuutakriis MAJ **валюта кризис**

valuutakurss MAJ **валюта курс**

valuutapoliitika MAJ **валюта политика**

valuutapood NÕUK **валютаен вузанни**

valuutareserv MAJ **валюта резерв**

valuutasüsteem MAJ **валюта сöзнэт**

valuutatsoon MAJ **валюта зона**

valuutaturg **валюта вузпөр**

valuutavahetus **валюта воштон**

valuutavarud **валюта ванёс**

valvama <v'alva[ma valva[ta v'alva[b valva[tud v>

1. (*silmas pidama hoidmise, kaitsmise, hoolitsemise eesmärgil*) **возьманы,**

возьмаськыны (*kontrolli, järelvalvet teostama, pidevalt jälgima*) **учкыны,**

чакланы, возьманы; (*valves olema*) **возьманы, дежурить карыны :**

maja valvama **корка возьманы**

karjane valvab karja **пудо возьмась пудо возьма**

piirivalvurid valvavad meie riigipiire **пограничникъёс кунгожмес возьмало**

linnud valvavad oma pesa **тылобурдоос карзэс возьмало**

laps jäeti vanaema valvata **пиналэз песянайзэ чакланы кельтйзы**

me läheme ujuma, valva seniks meie asju **ми уяны кошкиськом, арбериосмес**

чакла

vange valvati hoolikalt **пытсэт сьöрын пукисьёсты умой чаклазы**

valvab, et majas oleks kõik korras чакла, коркан ваньмыз интыяз мед луоз шуыса

2. (*luurama, passima, salaja jälgima, varitsema*) чакланы, возьманы neid valvati vastasmajast соосты бускель коркаысен чаклазы varas oli valvanud seda hetke, kus kedagi kodus polnud лушкаськись коркан нокин луымтэ жамдэ дырез возьмаса улэм kotkas valvas saaki өрзи кутонзэ чаклаз

3. (*ärkvel, üleval olema, mitte magama*) возьмаськыны; (*üleval olles kellegi juures hoolitsejana ja korraldajana viibima*) чакланы pidime kordamööda valvama, et hommikul mitte sisse magada вошъяськыса возьмаськоно луимы, чукна бере кылентэм вылысь teised magavad, aga ema valvab haiget last мукетьёсыз изё, нош анай висись нунызэ чакла

valvas <valvas v'alvsa valvas[t_&_v'alvsa[t -, v'alvsa[te v'alvsa[id *adj*>

(*tähelepanelik*) сак, чакласькись; (*ergas, terane*) сак

valvas tunnimees сак возьмаськись

valvas silm сак син

valvas pilk сак учкем

valvas kõrv сак пель

valvas kontroll сак эскерон

piirivalvurid peavad alati valvsad olema кунгож возьмасьёс котьку сак луыны кулэ

ta muutus valvsaks со сак кариськыз

valve <valve v'alve valve[t -, valve[te v'alve[id *s*>

1. утён, возьман; (*valvamine ohutuse tagamiseks*) чаклан; (*järele-*) эскерон korralvalve радлыкез утён

tulevalve тылпулэсь утён

videovalve видеочаклан

teedel kõvendati valvet сюресьёсты чакланэз кужмоятйзы

ladu võeti valve alla складэз чакланы кутскизы

lõket ei tohi valveta jätta тылскемез чаклатэк кельтыны уг яра

vangid viidi tööle sõjaväelaste valve all пытсэт сьöрын пукисьёсты

солдательслэн чакламзы улсын ужаны нуизы

koridoris pidas õpetaja vahetunnil valvet перемена дырья коридорын дышетйсь чакласькыса сылйз

haige jäeti arstide valve alla висисез эмъясьёслы чакланы кельтйзы

riidehoid on valveta дйськут кельтон интыез уг чаклало

2. (*valvur[id], valvemeeskond*) чаклась, утись, охрана

sõjaväestatud valve ожгарчи чакласьёс

relvastatud valve пычал тйрлыкэн чакласьёс

auvalve дано караул

laagrivalve лагерез чаклан

politseivalve полицейской охрана

tuletõrjevalve тылпулэсь утён

öövalve уйин чаклан

väravasse seati v pandi välja valve капка азе чакласькисьёсты пуктйзы

ehitusobjektile oli ööpäev läbi valve пуктйськон интыез уй-нунал чаклазы

3. (*hrl sisekohakäänetes: valvamas, valvekorras olemise kohta*) чакласькон, дежурство

kes teist täna õhtul valves on? кудды туннэ чакласькиськоды?

silla juurde pandi valvesse kaks meest **выж доры кык адямиез чакласькыны султытйзы**

õde jäi haige juurde valvesse **эмьясь висисез чакланы кылиз**

tulin valvest **дежурствоысь берти**

Liitsõnad

valve+

valvearst **чаклась эмьясь**

valvehaigla **чаклась эмьяськонни**

valvekoer **чаклась пуны**

valvekord **чаклан радлык**

valvelaev MER, SÕJ **чаклась вулэйкы**

valvemeeskond **чаклась команда**

valveohvitser **чаклась офицер**

valvesalk **чаклась отряд**

valvesignalisatsioon **утиськон сигнализаци**

valveteenistus **утён юрттэтлык**

valveõde **чаклась эмьясь**

valvel <v'alvel adv>

1. (*valvamas*) **чакласьконнын; (valvsana olema) сак луыны**

olime õösel ladude juures valvel **уйин складъёсыз чакламы**

olge valvel! **сак кариське!**

liikus ettevaatlikult, valvel iga heli suhtes **мынйз эскериськыса, котькуд**

куараез чакласа

2. (*ärkvel*) **избытэк**

kõik magavad juba, ainult ema on valvel **котькин изе ини, анай гинэ уг изыы**

3. (*valveseisangus*) **шонер, сак; (käsklus selleks) смирно!**

valvel seisma **шонер сылыны**

valvel, paremale vaat! **смирно, бурпала учконо!**

valvur <v'alvur v'alvuri v'alvuri[t -, v'alvuri[te v'alvure[id s> (*valvaja, vaht*)

возьмась, чаклась, сторож (kaitsja) утись :

vangivalvur **тюрьмаез чаклась**

öövalvur **уйин чаклась**

ladude valvurid **склад чакласьёс**

töötab muuseumis valvurina **музейын чакласьын ужа**

tehase väravas istub valvur **завод капка дорын чаклась пуке**

koer on kohusetruu valvur **пуны - со жеч утись**

Liitsõnad

valvuri+

valvuriamet **чакласькон өнер**

valvurikoht **чакласьлэн интыез**

vamm <v'amm vammii v'ammi v'ammi, v'ammi[de v'ammi[sid_&_v'amm/e s>

1. BOT (*majavamm, Serpula lacrymans*) **коркаез сиись губи**

majal on vamm sees **коркан корка сиись губи будэ**

seinapalgid on vammist rikutud **корка коръёсыз корка сиись губи быдтэм**

2. KONEK (*pesukäsn*) **мучоло**

kustutas vammiga tahvlilt teksti **борддорысь гожтэмез мучолоен чүшылйз**

vampiir <vamp'iir vampiiri vamp'iiri vamp'iiri, vamp'iiri[de

vamp'iiri[sid_&_vamp'iir/e s>

1. ZOOL (*käsitiivaline*, *Vampyrus*) **вамфир**
2. FOLKL (*verd imev vaimolend*) **вирьюись, вамфир**

vana <vana vana vana -, vana[de vana[sid_&_van/u *adj*, *s*>

1. *adj* (*kaua elanud, pika eaga*) **пересь, мӱйы; (vanem) мӱйы**

vana inimene **пересь я. мӱйы мурт**

vanad pärnad **пересь беризьёс**

vana koer **пересь пуны**

vana känd PILTL **песятай**

vanema põlve kirjanik **мӱйыосысь пӱлысь гожьясьчи**

vanem vend **агай**

vanul päevil, vanas eas **азьвыл**

ta on juba vanem mees **со пересь я. мӱйы пиосмурт ини**

naine on näost vanaks jäänud **кышномуртлэн тусыз пересьмиз**

see kübar teeb mind vanaks **та шляпа монэ пересь каре**

2. *adj* (*ammu tekkinud v olemas, kaua kestnud*) **вашкала, вуж, кемалась**

vana linn **вашкала кар**

vana käsikiri **вашкала кигожтос**

vana võlg **вуж пунэм**

mu vana sõber **кемалась эше**

vana kombe kohaselt **вашкала йылолъя**

kogub vanu raamatuid **вашкала книгаосты люка**

3. *adj* (*kulunud*) **вуж; (kehsetu) вуж; (vanaks läinud) вужмем**

vana ülikond **вуж костюм**

vana aukuvajunud diivan **вуж паньгам диван**

vana närtsinud nahk **вуж бызырмем ку**

ostis vana auto **вуж машинаез басьтӱз**

vana pilet **вуж билет**

vana või **вужмем вӱй**

vanaks läinud leib **вужмем нянь**

haav on lastud vanaks minna **яра йӱнатытӱк воземын**

4. *adj* (*kunagine, endine, mitte praegune, varasem, selline, mille kõrval v asemel on uuem*) **вуж, вашкала, азьвыл**

vana jõesäng **вуж ӧр**

vanad keeled **вашкала кыльёс**

vanad kreeklased **вашкала грекьёс**

vana kalender **вуж дарпус я. календарь**

Vana Maailm **Вуж Дунне**

Vana Testament RELIG **Вуж Сӱзён**

vana kartul **вуж картошка**

kohtusin vana koolivennaga **азьвыл чӱш дышетскем муртэн пумиськи**

need on juba vanad uudised **вужмем иворьёс ини со**

ega praegu enam vana aeg ole **али вашкала дырьёс ӧвӱл ини**

vana kooli mees **вуж школалэн будэтэмез**

vana aasta ärasaatmine **вуж арез келян**

5. *adj* (*kellegi kohta: kauaaegne, ammuaegne, ammine*) **кемалась**

oleme vanad tuttavad **кемалась тодмоос ми**

küll ta oskab, ta ju vana põllumees **быгатоз, со кемалась музьем ужез ужась**

ук

nad on vanad suitsumehed **соос тамак кыскыны дышемьёс**

6. *adj* (*hrl koos arvuliste suurustega: teatava vanusega*) :

kui vana sa oled? **кӱня тыныд арес? я. кудбыдӱа тон?**

ta sai viis aastat vanaks **солы вить арес тырмиз**
 ta on sama vana kui mina **со мон быдза**
 viis kuud vana kassipoeg **вить толэзем писэйпи**
 oma kolm nädalat vanad ajalehed **куинь арня азьвыл потэм газетъёс**
 tuhat aastat vana linn **сюрс аресъем кар**
7. adj (tugevdavalt müitoloogiliste olendite nimetustes) пересь; HLV (inimese kohta: igavene, kuradi[ma]) пересь
 sa vana nõid **пересь кокрок я. ведйн**
8. adj (kahaneva kuufaasi kirjeldamisel) бырись
 vana kuu **бырись толэзь**
9. adj KÕNEK (päris, tõeline) зэмос, чылкак
 vana pime väljas **ульчаын я. кырын чылкак пеймыт**
 vana talv oli käes **зэмос тол вуиз**
10. s (vana mees) пересь; (isa) атай; (vanaema) песянай; (vanaisa) песятай; (ülemus) кузё
 energiline vana **шаплы пересь**
 mis su vana sellest arwab? **пересед та сярысь мар малпа?**
 tule vanale sülle **чаль песянайлэн я. песятайлэн алаз**
 laeval kutsuti kaptenit vanaks **вулэйкыын я. корабльын капитанэз пересь шуизы**
11. s (pl) (vanemad) анай-атай
 vanad kasvatasid üles viis poega **анай-атай вить пи будэтйзы**
12. s (miski endisaegne, varasemast tuntud ja teada) вужез
 uue võitlus vanaga **выльлэн вуженыз нюръяськемез**
 hoiab vanast kinni **вужзэ уг лэзы**

Liitsõnad

vana+

vanaaeg **АJ вашкала дыр**
 vanaeesti **вашкала эстон**
 vanaegiptuse **вашкала египет**
 vanahärra **мõйы пиосмурт**
 vanaindia **вашкала инди**
 vanajõgi **вашкала шур**
 vanakreeka **вашкала грек**
 vanakuu **бырись толэзь**
 vanalell **песятайлэн агаез я. выныз**
 vanalind **мõйы тылобурдо**
 vanaloom **мõйы пõйшур**
 vanamamma **песяй**
 vanameister **кибашлы**
 vanametall **вуж корт**
 vanamutt **зызы кышномурт**
 vanamuusika **вуж крезьгур**
 vananorra **вуж норвеги**
 vanaonu (1) **(vanaisa vend) песятайлэн я. чужатайлэн агаез я. выныз; (2) (vanaema vend) песянайлэн я. чужатайлэн агаез я. выныз**
 vanaparaag **пересь кышноен картъёс**
 vanapari **песятай**
 vanaperemees **пересь кузё**
 vanaperenaine **пересь кузё кышно**
 vanapiiga **бызьытэк кылем ныл**
 vanapoiss **кышно басьтымтэ пи**

vanaproua мойы кышномурт
vanaraud вуж корт
vanaslaavi вашкала славян
vanatestamentlik Вуж Сйзён
vanatont лешак
vanatüdruk бызбытэк кылем ныл
vanatühi лешак
vanavanaema песяпесянай
vanavanaisa песяпесятай
vanavara вашкала арбери
vanavarapood вашкала арбери вузанни
vanavene вашкала жуч
vanaätt пересь

vana-aasta <+'aasta 'aasta 'aasta[t -, 'aasta[te 'aasta[id s> вуж ар

Liitsõnad

vana-aasta+

vana-aastaõhtu вуж ар жыт

vanaaegne <+'aegne 'aegse 'aegse[t -, 'aegse[te 'aegse[id adj> (*endisaegne*)

вашкала; (*vanamoeline*) вуж

vanaaegne mööbel вашкала мебель

vanaaegne muusika вуж крезьгур

vanaaegsed kombed вашкала йылольёс

vanaaegsed meistrimehed вашкала кибашлыос

vanadekodu <+kodu kodu kodu -, kodu[de kodu[sid s> (*hooldekodu*) →

переськорка, пересьёслы корка

vanadus <vanadus vanaduse vanadus[t vanadus[se, vanadus[te vanadus/i s>

пересьмон, пересь луон

füsioloogiline vanadus физиологи пересьмон

vanadusest väeti eideke пересьмонлэсь лябзем песяй

vanadusest koltunud raamat вужмыса чужектэм книга

vanadus kipub kallale пересьмонлэн вуэмез потэ

suri vanadusest пересьмыса кулйз

käed värisevad vanadusest пересьмонлэсь киос куалекъяло

elas vanaduses poja juures пересьмыса, пиез дорын улйз

Liitsõnad

vanadus+

vanadusaastad пересьмон вакыт

vanaduskindlustus пересьмонья утет

vanaduskorts пересьмон кисыри

vanadusnõrkus, vanadusnõtrus пересьмыса лябзон

vanaduspension арлыдья пенси

vanaduspensionär пересьмыса пенсионер

vanaduspuhkus пересьмыса ялкарон

vanaduspõli, vanaduspõlv пересьмон вакыт

vanaduspäevad пересьмон нунальёс

vanadussurm пересьмыса кулон

vanadustüügas MED пересьмыса потэм зыр

vanaeit <+eit eide 'eite 'eite, 'eite[de 'eite[sid_&_'eit/i s> (*vana naine*) **пересь кышномурт**
küürus vanaeit **губырскем пересь кышномурт**

vanaema <+ema ema ema -, ema[de ema[sid s>

1. (*isa v ema ema*) **песянай я. чужанай**; (*kõnetlussõnana vanema naise poole pöördumisel*) **песяй**
emapoolne vanaema **чужанай я. чужай**
vanaema, palju ma teile lillekimbu eest võlgnen? **песяй, сяська керттэт понна кӧня коньдон тыром?**
2. (*naine kui millegi väarika algataja*) **анай, воршуд, мумы**
eesti teatri vanaema **эстон театрлэн воршудэз**

vanaisa <+isa isa isa -, isa[de isa[sid s>

1. (*isa v ema isa*) **песятай я. чужатай**; (*kõnetlussõnana vanema mehe poole pöördumisel*) **песятай**
isapoolne vanaisa **песятай**
vanaisa, ma aitan teid **песятай, мон тйледлы юртто**
2. (*ka Vanaisa: jumal, taevaisa*) **атай**

vanake[ne] <vanake_&_vanakene vanakese vanakes[t vanakes[se, vanakes[te vanakes/i s> (*vana inimene, vanur*) **пересь, песятай, песянай**

kõbus vanake **сэзь я. шаплы пересь**
vanadekodu vanakesed **пересь коркась пересьёс**
Ülemiste vanake **Улемистэ пересь**
külas elavad ainult vanakesed ja lapsed **гуртын пересьёс но нылпиос гинэ уло**

vanakuri <+kuri kurja k'urja k'urja, k'urja[de k'urja[sid_&_k'urj/e s>

(*eufemistlikult: kurat*) **лешак, шайтан**
vanakuri ajas mõtted v meeled segi **лешак сураз я. шайтан тугаз**
on oma hinge vanakurjale lubanud **со лулзэ лешаклы вузаны кыл сётйз**
no nüüd on vanakuri lahti! **урод милям ужъёсмь!**
võtaks sind vanakuri! **лешак басьтон люкет!**

vanalinn <+l'inn linna l'inna l'inna, l'inna[de l'inna[sid_&_l'inn/u s> → **вужкар**

vanameelne <+m'eelne m'eelse m'eelse[t -, m'eelse[te m'eelse[id *adj*> **вуж,**

вужмем, вуж сямо, консервативной
vanameelsed vaated **вужесь малпанъёс**
ta on väga vanameelne inimene **со туж консервативной адями**

vanamoeline <+m'oeline m'oelise m'oelis[t m'oelis[se, m'oelis[te

m'oelis/i_&_m'oelise[id *adj*>, *ka vanamoodne (iganenud, moest läinud)* **вуж модаё я. выльсямо, вуж сямъем**
vanamoeline kleit **вуж выльсямо дэрем**
vanamoelised vaated **вужмем малпанъёс**
vanamoeline inimene **вуж сямъем адями**

vanamoodne <+m'oodne m'oodsa m'oodsa[t -, m'oodsa[te m'oodsa[id *adj*>

(*vanamoodne, moest läinud*) **вужмем, вуж сямъем. Vt ka vanamoeline**

vananema <vanane[ma vanane[da vanane[b vanane[tud v>

1. (*vanaks v vanemaks jääma*) пересьмыны, вужмыны
vananeb iga aastaga арысь аре пересьме я. вужме
ta on pisut vananenud со өжыт пересьмиз я. вужмиз
riigi rahvastik vananeb кунын улийс калык пересьме
vananev naine пересьмись кышномурт

2. (*iganema, aeguma*) вужмыны
uudised vananevad kiiresti иворъёс жог вужмо
vananenud vaated вужмем малпанъёс

vanapagan <+pagan pagana pagana[t -, pagana[te pagana[id s> (*eufemistlikult: vanakurat*); FOLKL (*ka suurtähelelilt: kuradiga segunenud loodushiid v nn rumal kurat*) пери, лешак, шайтан, чёрт

vanasti <vanasti adv> (*endisel ajal*) вашкала дыръя; (*kunagi minevikus*) азьвыл
vanasti oli siin meri азьвыл татын зарезь вал
kuidas siinkandis vanasti elati? кызы тапалан вашкала дыръя уйлллям?
vanasti ja praegu азьвыл но али

vanasõna <+sõna sõna sõna s'õnna, sõna[de sõna[sid_&_sõn/u s> FOLKL
(*rahvaluule lühivorm*) визькыл, кылтэчет

vanavanemad pl <+vanem vanema vanema[t -, vanema[te vanema[id s>
песянай-песятай, пересьёс
emapoolsed vanavanemad чужанай-чужатай
vanavanemate kalmud пересьёслэн я. песянай-песятайёслэн шайгуоссы

vandaal <vand'aal vandaali vand'aali vand'aali, vand'aali[de
vand'aali[sid_&_vand'aal/e s>

1. (pl) AJ (*idagermaani hõimurühm*) вандал
2. (*[kultuurivarade] hävitaja, lõhkuja*) вандал

vandel <v'andel v'andli v'andli[t -, v'andli[te v'andle[id s> (*elevandiluu*) слон лы
vandlist juuksenõel слон лылэсь йырситэчет

vandenõu <+n'õu n'õu n'õu -, n'õu[de n'õu[sid s> → кылтупатон, заговор
kuningavastane vandenõu эксэйлы пумит кылтупатон
valitsusvastane vandenõu, vandenõu valitsuse vastu кивалтэтлы пумит
кылтупатон
vandenõu avastama кылтупатонэз шараяны
on segatud vandenõusse кылтупатонэ пыриськемын
on tõmmatud vandenõusse кылтупатонэ кыскемын
neid süüdistati vandenõus соосты кылтупатонын янгыш каризы
vennad on õe vastu vandenõu sepitsenud вын-агайёс сузэрзылы пумит
кылтупатон малпазы

vandesõna <+sõna sõna sõna s'õnna, sõna[de sõna[sid_&_sõn/u s>

1. (*kirumissõna*) тышкаськон кыл, алама кыл, мыжкыл
jäme v toores vandesõna туж алама кыл
trükimusta mittekanatavad vandesõnad кагаз чидантэм тышкаськон кыльёс
laskis lendu paar vandesõna одйг-кык тышкаськон кыл вераса куштйз
2. (*vandetootuses esinev sõna*) анткыл

tõotas vandesõnadega, et täidab oma lubaduse анткылъёсын вераз, сётэм кылзэ быдэстоз шуыса

vandetõotus <+t'õotus t'õotuse t'õotus[t t'õotus[se, t'õotus[te t'õotus/i_&_t'õotuse[id s> анткыл
arsti pidulik vandetõotus эмъясьлэн анткылыз
komandör luges ette vandetõotuse teksti командир анткыллэсь текстсэ шара
лыдзиз
andis vandetõotuse анткыл сётйз

vanduma <v'andu[ma v'andu[da vannu[b vannu[tud v>
1. (*vandega kinnitama*) кыл я. анткыл сётыны
üksteisele truudust vanduma ог-огзэс пöянтэм вылысь кыл сётыны
vandus, et räägib tõtt зэм вера шуыса кылзэ сётйз
vannuti võidelda viimse veretilgani берпуметй вир шапыкозь нюръяськыны
кыл сётйзы
vandus koledat kättemaksu пунэмзэ көшкемыт берыктыны кыл сётйз
2. (*vandesõnu kasutades keda-mida kiruma, siunama*) карганы, юриськыны;
(*kirumis-, vandesõnu lausuma*) тышкаськыны
vandus valitsust кивалтэтэз тышкаськиз
vannub oma elu улонзэ карга я. улонэз былэ юриське
komistas ja vandus kurjalt канжаськиз но вожез потыса юриськиз
vannub nagu voorimees дыг валэз сямен тышкаське

vanem <vanem vanema vanema[t -, vanema[te vanema[id s>
1. (*juht, pealik*) тöро, кузё, кивалтйсь, староста
klassivanem классэн кивалтйсь
külavanem гурт кивалтйсь
maavanem (1) (*maakonna juht*) ёросэн кивалтйсь; (2) АЖ (*Muinas-Eesti vanema kohta*) тöро
rooduvanem SÕJ роталэн старшинаез
tsunftivanem АЖ цехен кивалтйсь
vallavanem волостен кивалтйсь
diplomaatilise korpuse vanem дипломатической корпуслэн кивалтйсьез
vanemate nõukogu тöроослэн кенешсы
gildi eesotsas seisid vanemad гильдиен кивалтйзы тöроос
2. (*pl*) (*ema ja isa*) анай я. атай; (*isa*) атай; (*ema*) анай
lapsevanem пиналлэн анай-атаез
lastevanemate koosolek анай-атайёслэн собранизы
ta vanemad elavad maal солэн анай-атаез гуртын уло
kasvas üles ilma vanemateta анай-атайтэк будйз
vanemateta laps анай-атайтэм нылпи
vanema allkiri päevikus дневникын анай-атайлэн гожтйськемез

Liitsõnad

vanema+

vanemahüvitis анай-атайлы пособие
vanemakohustused анай-атайлэн одноужез
vanemapalk анай-атайлэн уждунэз
vanemapuhkus анай-атай отпуск
vanemaõigused анай-атайлэн эрикрадэз

vanemate+

vanematekodu анай-атай юрт

vanem+ валтйсь, старший

vanemabi валтйсь юрттйсь
vanemassistent валтйсь ассистент
vaneminsener валтйсь инженер
vaneminspektor валтйсь инспектор
vanemkohtunik SPORT валтйсь судьясь
vanemleitnant старший лейтенант
vanemohvitser SÕJ старший офицер
vanemraamatupidaja валтйсь бухгалтер
vanemseersant старший сержант
vanemteadur валтйсь тодосчи
vanemtoimetaja валтйсь редактор
vanemtüürimees капитанлэн валтйсь юрттйсьез
vanemuurija валтйсь следователь
vanemveebel старший фельдфебель
vanemõde апай
vanemõpetaja валтйсь дышетйсь
vanemökonomist валтйсь экономист

vanemlik <vaneml'ik vanemliku vaneml'ikku vaneml'ikku,

vanemlik/e_&_vaneml'ikku[de vaneml'ikk/e_&_vaneml'ikku[sid *adj*]> анай-атай

vanemlik hoolitsus анай-атай утялтэм
vanemlikud kohustused анай-атай одноужьёс
vanemlike õiguste äravõtmise анай-атай луон эрикрадэз талан

vang <v'ang vangi v'angi v'angi, v'angi[de v'angi[sid_&_v'ang/e s]> пытсэт

сьõрын пукись, пукись; (*sõjavang*) пленэ сюрем мурт
sunnitõõle saadetud vangid ужаны келям пытсэт сьõрын пукисьёс
raudus vang жилььям пукисьёс
sõjas võetud vangid ожын пленэ сюремьёс
vangid lasti lahti v vabastati пукисьёсты мозмытйзы
vang kandis oma karistuse ära пытсэт сьõрын пукись кыл кутйз
ta on oma kujutluste vang со аслаз малпан четлыказ пукись

Liitsõnad

vangi+

vangielu пытсэт сьõрын пукисьлэн улэмез
vangikamber тюрьмаысь камера
vangikoda VAN тюрьма
vangikong тюрьмаысь камера
vangilaager концлагерь
vangileib PILTL пытсэт сьõрысь я. тюрьма сиён
vangimaja VAN тюрьма
vangipanek пытсэт сьõры я. тюрьмае пуктон
vangipõli, vangipõlv тюрьмаын пукон я. плен
vangirauad жильы
vangirood AJ арестантьёслэн ротазы
vangitapp AJ арестантьёслэн оглюкетсы
vangitorn тюрьма
vangivagun пытсэт сьõрын пукисьёслэн вагонзы
vangivalvur пытсэт сьõрын пукисьёсты чаклась
vangivõtmise пытсэт сьõры я. тюрьмае пуктон я. пленэ басьтон

vangi <v'angi adv> vt ka vangis, vangist (*vangiks, vangistusse*) пытсэт сьöры, тюрьмае
ta mõisteteti vangi сое тюрьмае пуктыны судьязы
ta pandi vangi сое тюрьмае пуктйзы
andis end vangi пленэ сётйськиз
ajakirjanik võeti vangi журналистэз пленэ кутйзы
langes vangi пленэ сюрис
külм on jõed vangi võtnud кезьыт шурьёсты кортназ
jäi noormehe pilgu vangi егит пилэн учкемаз, пытсэтэ кадь, сюрис

vangis <vangis adv> vt ka vangi, vangist (*vangina, vangistuses, kinni*) пытсэт сьöрын, пытсэтын, тюрьмаын, пленын
istub vangis тюрьмаын пуке
Londonis oldi udu vangis Лондонын бус пленын вал
on süngete mõtete vangis жож малпаньёслэн пытсэтазы

vangist <vangist adv> vt ka vangis, vangi (*vangi seisundist, vangistusest, kinni-olekust*) пытсэт сьöрысь, пытсэтысь, тюрьмаысь, пленысь
sai vangist välja тюрьмаысь потйз
lind pääses vangist тылобурдо пытсэтысь мозмиз

vangistus <vangistus vangistuse vangistus[t vangistus[se, vangistus[te vangistus/i s> (*vangistatud, vangina olek, vanglakaristus*) пытсэт сьöры ворсан, тюрьмае пуктон, пленэ басьтон, пытсэт сьöрын я. тюрьмаын пукон, пленын луон
talle määrati v mõisteteti kaheaastane vangistus v kaks aastat vangistust сое кык арлы тюрьмае пуктйзы
teda ähvardab eluaegne vangistus сое быдэс улонэзлы пытсэт сьöры пуктон кышкатэ
varast karistati vangistusega лущкаськисез пытсэт сьöры пуктонэн кылкутытйзы
vangistust pikendati пытсэт сьöрын пукон дырез бадзыматйзы
vabanes vangistusest тюрьмаысь мозмиз
vangistuses kasvanud ronk пытсэт сьöрын будэм куака
poiss päästis tüdruku käe vangistusest пияш нылашлэсь кизэ лэзиз
on ikka veel kauni maali vangistuses со ялан чебер суредлэн четлыказ на

Liitsõnad

vangistus+

vangistusaeg тюрьмаын пукон дыр
vangistuskäsk тюрьмае пуктон сярись приказ

vangla <v'angla v'angla v'angla[t -, v'angla[te v'angla[id s> тюрьма, пытсэт eeluurimisvangla следственной тюрьма
noortevangla егитьёслы тюрьма
tapivangla AJ пересыльной тюрьма
võlavangla AJ пунэм тырон тюрьма
range režiimiga vangla юн режимен тюрьма
rahvaste vangla калыкъёслэн тюрьмазы
vangla trellitatud aknad тюрьмалэн кортнам укноосыз
pandi vanglasse тюрьмае пуктйзы
istub vanglas тюрьмаын пуке
vabastati vanglast тюрьмаысь мозмытйзы

sai vanglast põgenema тюрьмаысь пегзыны быгатйз
haigla sai taadile vanglaks эмьяськонни апайлы тюрьма кадь луиз

Liitsõnad

vangla+

vangla-aastad пытсэт съорын пукон арьёс

vanglaelu пытсэт съорын улон

vanglahaiгла тюрьмаысь эмьяськонни

vanglaleib PILTL пытсэт съорысь нянь

vanglamüür тюрьмалэн борддорез

vanglavärav тюрьма капка

vanglaõu тюрьмалэн азбарез

vangläülem тюрьмалэн кивалтйесз

vangutama <vanguta[ma vanguta[da vanguta[b vanguta[tud v> (*kõigutama*)

веттаны, шонаны; (*rahulolematuse, kahtluse, imestuse vm märgiks pead ühelt küljelt teiselt*) шонаны; (*korra*) шонтыны

tuul vangutab puid төл писпуосты ветта

keeras ja vangutas ukselinki öскутонэз берыгъяз но выретйз

vangutas laitvalt pead урод мылкыдын йырыныз шоназ

luges kirja läbi ja vangutas pead гожтэтэз лыдзиз но йырыныз шоназ

vanik <vanik vaniku vaniku[t -, vaniku[te vaniku[id s>

1. (*pärg*) тугоко

lillevanik, lilledest vanik сяська тугоко

sibulavanik сугон керттэт

kuuseokstest vanik кыз вайёслэсь тугоко

vanikutega ehitud auvärav тугокоосын чеберъям дан капка

vanikut punuma v põimima тугоко керттыны я. лэсьтыны

tüdrukutel on vanikud juustes нылъёслэн йыръясазы тугокоос

pani ema hauale vaniku анаезлэн шайгуэз вылэ тугоко понйз

tähtede vanikud taevavõlvil PILTL кизили тугокоос инбамын

2. ETN (*setu neiu pidulik peaehe*) ваник, сету ныллэн йыр чеберманэз

vanilje <van`ilje van`ilje van`ilje[t -, van`ilje[de van`ilje[sid s> KÕNEK ваниль

vanker <v'anker v'ankri v'ankri[t -, v'ankri[te v'ankre[id s>

1. (*sõidu- ja veovahend*) уробо; (*lapse-*) коляска; (*väike*) пичи уробо

heinavanker турын нуллон уробо

härjavanker ош уробо

kahehobusevanker кык валэн мыныны уробо

moonavanker сиён-юонэн уробо

nukuvanker мунё я. шудон коляска

Suur Vanker ASTR Букокизили я. Кобыкизили я. Сизьымкизили

Väike Vanker ASTR Пичикобы я. Исьникуткизили

vankri rattad уробо погляньёс

vankri kere уробо я. уробо кёт

hobust vankri ette rakendama v panema валэз уробое кыткыны

hobune on vankri ees вал уробо азын

sõidab vankriga v vankris уробоен мынэ

vanker veereb v vurab teel сюрестй уробо питыра

vanker logistab kodu poole уробо дор пала мынэ

vanker kääksub v kägiseb уробо жукиртэ

veab vankriga puid уробоен пу нуэ
vanker läks ümber уробо бекмыляз
istus viimase voorimehe vankrisse берпуметйяз кошкись уробое пуксиз
roni vankrile v vankrisse! уробое туб!

ema lükkab vankrit анай коляскаез донге

2. TEHN (*juhikutel veerev masina, mehhanismi vm seadme osa*) каретка

ketrusmasina vanker черсон машиналэн ёзез я. кареткаез

3. SPORT (*malend*) ладья

Liitsõnad

vankri+

vankriaisad уроболэн вайыжьёсыз

vankriass уробо черс я. черспыри я. зу я. дйнгыли

vankrikere уробо я. уробокөт

vankrikoorem воз

vankrikuur уробо возён инты

vankrilogu, vankriloks уробо нерге

vankrimeister уробо лэсьтйсь кибашлы

vankrimääre уробо поглян зыран

vankripõhi уробо пыдэс

vankripõrin уробо зуркам куара

vankripära уробо пум я. бер

vankriratas уробо поглян

vankriredel уробо тубат

vankriroobas, vankrirööbas уробо поглян пытыы

vankrisõit уробоен мынон

vankritee уробоен ветлон сюрес

vankritekk уробо шобрет

vankritelg уробо черс

vankritäis уробо трос

vankrivahe уробо

vankrivoor уробо обоз

vankuma <v'anku[ma v'anku[da vangu[b vangu[tud v> (*kõikuma, õõtsuma, tuikuma*) лэйканы, веттаськыны, сэзьяськыны, зурканы (*kõhklema*)

вориньяськыны :

mändide ladvad vanguvad tuules пужымъёс төльяз веттасько

maa vangub jalge all пыд улын музьем лэйка

vangub väsimusest жадьыса сэзьяське

astub vankuvatel jalgadel сэзьяськыса мынэ

haige vangub tuppa висись бөлетэ сэзьяськыса мынэ

usk lõi vankuma оскон зурказ

kuningavõim lõi vankuma эксэйлэн төрлыкез зурканы кутскиз

rahakurss vangub коньдон дун вошьяське

vankuv sild лэйкась выж

vanguvad teadmised лэйкась тодонъёс

vankumatu <v'ankumatu v'ankumatu v'ankumatu[t -, v'ankumatu[te v'ankumatu[id *adj*> (*kõikumatu, kindel*) юн

vankumatu usk юн оскон

vankumatu tahe юн мылкыд

vankumatud veendumused юн осконъёс

vankumatu otsus ЮН ПУМКЫЛ
vankumatu meelekindlus ЮН МЫЛКЫД

vann <v'ann vanni v'anni v'anni, v'anni[de v'anni[sid_&_v'ann/e s]>

1. (*nõu pesemiseks, kümblyseks vm, pesemine, kümblyus*) ванна
malmvann чугун ванна
pesuvann мисьтйськон ванна
plastmassvann пластмассалэсь ванна
marmorist vann мраморлэсь ванна
vanni võtma ваннае пырыны
vesi voolab vanni ву ваннае вия
pesi end vannis puhtaks ваннаын мисьтйськиз
pani lapse vanni нуньез ваннае понйз
tegi lapsele vanni нуньез ваннаын миськиз
last ei tohi nii külma vanni panna нуньез кезьыт ваннае поныны уг яра
2. (*raviotstarbeline veeprotseduur*) ванна
mudavann КÕНЕК дэриен ванна
päikesevann КÕНЕК шунды ванна
ravivann ЭМЪЯСЬКОН ванна
soolavann MED сылал ванна
väävlivann MED чуждари ванна
õhuvann КÕНЕК омыр ванна
ravib reumat vannidega ёзви висёнэз я. ревматизмез ваннаосын йõнатэ

Liitsõnad

vanni+

- vanniekstrakt ванналы экстракт
vannikardin ванналы катанчи
vannikraad КÕНЕК ванналы градусник
vannilina бадзым чужкон
vannisool ванналы сылал
vannitermomeeter ванналы термометр
vannivaht ванналы шукуы
vannivesi ваннаысь ву
vanniõli ванналы вõй

vanne <vanne v'ande vanne[t -, vanne[te v'ande[id s]>

1. (*tõotus, lubadus*) анткыл
ametivanne ужинты анткыл
arstivanne ЭМЪЯСЬЛЭН анткылыз
mungavanne черк анткыл
olümpiavanne олимпиада анткыл
sõdurivanne солдатлэн анткылыз
truudus[e]vanne (кин я. ма пала) дурбасьтон анткыл
tõotusvanne анткыл
ustavusvanne кин ке но яке мар ке но пала дурбасьтон анткыл
vaikimisvanne чалмыт улыны анткыл
tunnistas kohtus vande all анткыл сётыса судын вераськиз
andis presidendile vande азьмуртлы анткыл сётйз
mehelt võeti vanne, et ... пиосмуртлэсь анткылзэ куризы, со ... шуыса
ta ei murdnud vannet со анткылзэ я. сётэм кылзэ өз тйя
vannet peab pidama анткылзэ быдэстоно
2. (*kirikuvanne*) черк анткыл; (*needmine*) анткыл; (*needus*) проклятиё;

(*vandumine*) **АНТКЫЛ**

sel majal lasub hirmus vanne **та корка веднамын**

vannituba <+tuba t'oa tuba t'uppa, tuba[de tuba[sid_&_tub/e s> **ванной, ванна**

бӧлет я. висъет

selles korteris on vannituba ja WC koos **та патерын ванна но туалет**

бӧлетъёс огазе

kuivatab pesu vannitoas **дйськутэз ваннойын куасьтэ**

vanur <vanur vanuri vanuri[t -, vanuri[te vanure[id s> (*vana inimene*) **пересь,**

мӧйы

auväärt vanur **гажамон пересь**

vanus <vanus vanuse vanus[t -, vanus[te vanuse[id s> (*[elu]iga*) **арлыд, дыр**

kõrge vanus **бадзым арлыд**

abiellumisvanus **кузпальясъкон арлыд**

raievanus METS **коран дыр**

ebamääraes vanuses näine **тодмотэм арлыдо кышномурт**

koos oli igas vanuses inimesi **пӧртэм арлыдо адямиос чӧш вал**

kirja tuli panna vanus ja elukoht **гожтоно вал арлыдэз но улон интыез**

üttele oma täpne vanus **вера аслэсьтыд арлыддэ**

vanusega nõudmised kasvavad **арлыдэн чӧш куронъёс будо**

suri 72 aasta vanuses **72 аресаз кулйз**

nägi oma vanuse kohta väga hea välja **аслаз арлыдызлы туж умой адскиз**

Liitsõnad

vanuse+

vanuseaste **арлыд группа**

vanusejärg **арлыд вакыт**

vanusemäär **арлыд гож**

vanusemäärang **арлыдэз эскерон**

vanusepiir **арлыд гож**

vanusepiirang **арлыдъя возет**

vanuserühm **арлыд группа**

vanusetsensus POL, JUR **арлыдъя ценз**

vanusevahe **арлыдъя вис я. кусып**

vapp <v'app vapi v'appi v'appi, v'appi[de v'appi[sid_&_v'app/e s> **пус, кунпус,**

герб

aadlivapp **дворян пус**

linnavapp, linna vapp **кар кунпус**

perekonnavapp, perekonna vapp **выжы пус**

riigivapp **кунпус**

suguvõsavapp, suguvõsa vapp **выжы пус**

rüütlite vapid **рыцарьёслэн пусъёссы**

üliõpilasseltsi lipp ja vapp **студентъёслэн огазеяськонзылэн куншетсы но**

кунпуссы

kotka kujutisega vapp **ӧрзиен кунпус**

Liitsõnad

vapi+

vapikiri **кунпус вылысь гожтэм**

vapikotkas **кунпус вылысь ӧрзи**

vapilind **кунпус вылысь тылобурдо**

variloom кунпус вылысь лулос
varilõvi кунпус вылысь арслан
varimärk (1) (*vapi kujutis, vapp*) кунпус; (2) (*vapiga varustatud aumärk*)
кунпусэн данъян
varipilt кунпус суред
varipitsat кунпусэн печать
varipuu кунпус вылысь писпу
variteadus кунпус тодос

vapper <v'apper v'apra v'apra[t -, v'apra[te v'apra[id *adj*> (*julge*) дйсьтйсь,
кышкасьтэм (*uljas*) шөртчи; (*kartmatu*) кышкасьтэм :
vapper sõjamees кышкасьтэм ожгарчи
vapper otsus дйсьтйсь пумкыл
vapper tegu дйсьтйсь уж
teeb varpa näo pähe дйсьтэмьяське

vara¹ <vara *adv*>

1. (*varajasel kellaajal*) вазь :
vara hommikul вазь чукна
rong väljub väga vara поезд туж вазь кошке
aja mind homme vara üles чуказе монэ вазь сайкаты
on veel päris vara вазь на
2. (*enne tavalist, määratud aega, enneaegu, aegsasti*) вазь
läks õhtul vara magama жыт вазь изыны выдйз
vara vananenud naine вазь пересьмем кышномурт

Liitsõnad

vara+

varahommikune вазь чукна
varakevad вазь тулыс
varakevadine вазь тулыс
varasuvi вазь гужем
varasuvine вазь гужем
varasügis вазь сйзьыл
varasügisene вазь сйзьыл
varatalv вазь тол
varavalniv AIAND, PÕLL вазь кисьмась я. вуись
varavalnivus AIAND, PÕLL вазь кисьман я. вуон
varavõitu вазь
varaõhtu вазь жыт
varaõitsev AIAND, PÕLL вазь сяськаяськись

vara² <vara vara vara v'arra, vara[de vara[sid *s*> (*omand*) ваньбурет; (*rikkus*)

ваньбур

isiklik vara ас ваньбурет
põhivara иньет ваньбур
pärandvara кылёс ваньбур
riigivara, riigi vara кун ваньбурет
ühiskonna vara мер ваньбурет
vaimne vara лулчеберет ваньбурет
vaimuvara лул ваньбурет

varahommik <+hommik hommiku hommiku[t -, hommiku[te hommiku[id s>

вазь чукна

varajane <varajane varajase varajas[t varajas[se, varajas[te varajas/i adj>, ka

varane

1. вазь

varajane hommik вазь чукна

varajane kellaeg вазь дыр

varajane kevad вазь тулыс

varajane lapserõlv вазь пичи дыр

varajases eas егит аресын

varajane romantism вазь романтизм

2. ([liiga] vara tulnud, enneaegne) вазь, дырызлэсь вазь

varajased hallad вазь кезытьёс

varajane huvi keelte vastu кыльёсын вазь тунсыкъяськыны кутскон

varajane surm вазь кулон

rõõm oli liiga varajane шумпотыны укыр вазь вал

3. (varakult valmiv v valminud) вазь вуись

varajane kartul вазь вуись картошка

varajased kirsisordid вазь вуись чия сортёс

haiguse varajased tunnused висёнлэн вазь тодметёсыз

4. (ammu tekkinud, toimunud vms, vana aja) вашкала

varajased kivikalmed вашкала из шайгуос

varajased kirjalikud allikad вашкала гожтэмьёс

varakas <varakas varaka varaka[t -, varaka[te varaka[id adj, s>

1. adj (rikas, jõukas) узыр

varakas kaupmees узыр вузчи я. купец

varakate vanemate lapsed узыр анай-атайёслэн нылпиоссы

küla varakaim talu гуртысь узырез хутор я. юрт

2. s узыр

varakad ja vaesed узырьёс но куанерьёс

varakult <varakult adv>

1. (varajasel kellaajal) вазь

ärkab varakult вазь сайка

2. (enne tavalist, määratud aega) вазь, дырызлэсь вазь; (aegsasti) вазь

kevad saabus varakult тулыс вазь вуиз

töö tegi varakult vanaks уж вазь пересьмытйз

kõik paremad kohad olid varakult broneeritud вань зечтьёсыз интыос вазь я.

азьвыл ик бронировать каремын вал

varal <varal postp [gen]> (mille abil, jõul, toel) юрттэмен

ta saab käia ainult karkude varal со боды юрттэмен гинэ ветлыны быгатэ

elab ainult rohtude varal эмьюм юрттэмен гинэ улэ

kuur seisis püsti tugede varal сарай пыкьетьёс ванен гинэ сылйз

isikliku kogemuse varal ас тодэмья

kasvatab lapsi eeskjuju varal адзем карымон учырьёс я. адямиос шоры

возьматыса, нылпиосты будэтэ

tegi endale küünarnukkide varal teed гырпумьёсыныз аслыз сюрес сайкиз

varandus <varandus varanduse varandus[t varandus[se, varandus[te varandus/i s> (*vara*) **ваньбур**; (*omand*) **ваньбур, данбур**; (*rikkus, aare*) **ваньбур, ватос**
maapealne varandus **музъем вылысь ваньбур**
varandust jagama **ваньбурез люкыны**
varandust üles kirjutama **ваньбурез гожьяны**
tal on palju varandust **солэн ваньбурез трос**
ta päris kogu varanduse **вань ваньбур солы кылиз**
ta on terve varanduse kokku ajanud **со трос ваньбур люкам**
kivi all on varandus peidus **из улын ватос ватэмын**

varane <varane varase varas[t -, varas[te varase[id *adj*> *vt* varajane

varas <varas v'arga varas[t -, varas[te v'arga[id s> **лушкаськись, лушкась, вор**;
(*pisi-*) **жулик**
autovaras **машина лушкась**
hobusevaras **вал лушкась**
juveelivaras **дуно угы-весьёсты лушкась**
korterivaras **патер лушкась**
riigivaras **кунлэсь лушкаськись**
varaste jõuk v kamp **воръёслэн шайказы**
vargad tegid v viisid korteri tühjaks **лушкаськисьёс патерез бушатйзы**
sattus vargale peale **лушкаськисьлэсь лушкаськемзэ адзиз**
varas peeti kinni **лушкаськисез кутйзы**
otse teolt tabatud varas **лушкаськыкуз кутэм вор**
hiilib varga kombel v viisil **лушкаськись кадь матэктэ**

Liitsõnad

varga+

vargabande, vargajõuk **лушкаськисьёслэн шайказы**

varastama <varasta[ma varasta[da varasta[b varasta[tud v> **лушканы :**

raha varastama **коньдонэз лушканы**
riigivara varastama **кун ваньбурез лушканы**
poiss oli isa tagant v järelt auto varastanud **пияш атаезлэсь машиназэ лушказ**
naiselt varastati mobiiltelefon **кышномуртлэсь мобильной телефонзэ**
лушказы
varastab elektrit **электроез лушка**
lapsed käisid võõrast aiast õunu varastamas **нылпиос мурт садэ улмо**
лушканы ветлйзы
korter varastati tühjaks **патерысь ваньзэ лушказы**
kaupmees on paljaks varastatud **вузчилэсь ваньзэ лушказы**
harakas varastab läikivaid asju **кочо чиясь арбериосты лушка**
varastas lugemiseks tunnikese töö kõrvalt v tööajast PILTL **ужан дырысь одйг**
чассэ лыдзиськонлы лушказ
peremees ei luba päeva varastada PILTL **кузё ужатэк улыны уг сёты**
purjetaja varastas PILTL **төлпоен мынйсь сюрессэ вакчиятйз**

varblane <varblane v'arblase v'arblas[t v'arblas[se, v'arblas[te v'arblas/i_&_v'arblase[id s> ZOO (Passer) **зольгыри, забыли, зилёкипапа, зиллэ, зильыри, золей**
koduvarblane ZOO (Passer domesticus) **гурт зольгыри**
kõrbevarblane ZOO (Passer simplex) **бушкыр зольгыри**
põldvarblane ZOO (Passer montanus) **кыр я. бусы зольгыри**

varblaste sädistamine v siutsumine **зольгыриослэн забыльтэмзы**
varblased keksivad v hüppavad **зольгыриос тэтчало**
see hall varblane ei paista klassis millegagi silma **PILTЛ со пурьсь зольгыри**
классын номыриныз но уг висъяськы

Liitsõnad

varblase+

varblaseparv **зольгыри уллө**

varblasepoeг **зольгырипи**

vare <vare vareme vare[t -, vareme[te vareme[id s (hrl pl)> (põlenud v purunenud ehitiise jäänused) **кылем-мылем, куашкам; PILTL (vana, kurnatud inimene) пересь мурт**
kindluse vare v varemed **карлэн кылем-мылемъёсыз**
külast jäid järele paljad varemed **гуртлэсь кылем-мылемъёс гинэ кылызы**
linn seisab varemeis **кар куашкамын**
süngete varemete asemele kerkivad uued hooned **пеймыт кылем-мылемъёс интые выль юртьёс жутскозы**
impeerium varises varemeiks **империя куашказ**
temast oli järel ainult vilets vare **со пересьмиз**

varem <varem adv>; <varem varema varema[t -, varema[te varema[id adj>

1. *adv (vare malt, varemini, enne)* **азьвыл, азьло, вазьгес**

kolm päeva varem **куинь нунал азьло**

ma ei saanud varem tulla **мон вазьгес лыктыны ой быгаты**

varem kasvas siin mets **азьло татын нюлэс будйз**

mida varem, seda parem **макем вазьгес, сокем умойгес**

varem või hiljem **азьло-а, берло-а**

töö algab kõige varem kell seitse **уж вазьзэ сизьым часын кутске**

2. *adj (varasem)* **азьвыл, азьло**

varemal ajal v varematel aegadel kasvas siin tammik **азьло татын тыпы арама будэ вал**

Liitsõnad

varem+

varemkuuldu **азьвыл кылэм**

varemnähtu **азьвыл адзем**

varemöeldu **азьвыл верам**

vares <vares varese vares[t -, vares[te varese[id s> ZOOЛ (Corvus corone) **куака**

hallvares ZOOЛ (Corvus cornix) **кучо куака**

valge v albinoiline vares ZOOЛ **төды куака**

suur vareste parv **бадзым куака уллө**

varesed kraaksuvad **куакаос кесясько**

Liitsõnad

varese+

varesejalad **куака пыдьёс**

varesekarva **куака-пурьсь**

vareseparv **куака уллө**

varesepesa **куака кар**

vargil <v'argil adv> **лушкаськыны**

vargsi <v'argsi adv> (*ettevaatlikult ja tasa*) каллен, чакласькыса, кайпаллы;
(*salaja, salakesi, salamahti*) лушкем
hiilis vargsi ukse juurde каллен өс пала матэктиз
koputas vargsi uksele өсэ лушкем йыгаськиз
pühkis vargsi pisaraid синкылиоссэ лушкем ёушылйз
nad kohtusid vargsi соос лушкем пумиськызы

vargus <v'argus v'arguse v'argus[t v'argus[se, v'argus[te v'argus/i_&_v'arguse[id
s> лушкан, лушкаськон; (*auto-*) машина лушкан
kauplusevargus вузкаронниын лушкаськон
korterivargus патерын лушкаськон
murdvargus өсэз тйяса лушкаськон
pisivargus векчи лушкаськон
riigivargus кун ваньбурез лушкан
taskuvargus кысы лушкаськон
mind süüdistatakse varguses монэ лушкаськоннын янгыш каро
teda kahtlustatakse tarkvara varguses сое софтверез лушканын янгыш каро
viimasel ajal on toime pandud palju vargusi берло дыре трос лушкаськоннёс
радьямын
vanamees tabati varguselt пересь пиосмуртэ лушкаськыкуз кутйзы
ta mõisteti varguse eest v varguse pärast kinni лушкаськемез понна сое
тюрьмае пуктйзы

Liitsõnad

vargus+

vargusjuhtum лушкаськон учыр
varguskatse лушкаськыны тыршон
vargusvastane лушкаськонлы пумит

vari <vari varju v'arju v'arju, v'arju[de v'arju[sid_&_v'arj/e s>

1. (*tume kujutis*) вужер

mustad varjud съёд вужерьёс
ähmased varjud бездэм вужерьёс
pahameelevari вожпотон вужер
pilvevari пилем вужер
inimese vari адямилэн вужерез
tumedad varjud silmade all син улын пеймытэсь вужерьёс
valguse ja varju kontrastid KUNST югытлэн но вужерлэн контрастьёссы
varjude riik вужерьёслэн дуннезы
puud heitsid teele pikki varje сюрес вылэ писпуослэн кузесь вужерьёссы
усизы
koer käis oma peremehe kannul kui vari пуны кузёез съёры вужер кадь
ветлйз
ei salli teineteise varjugi, ei taha teineteise varjugi näha ог-огзылэсь вужерзэс
но адземзы уг поты
meid kummitasid mineviku varjud ортчемысь вужерьёс милемыз
кышкатйзы
endise kuulsuse vilets vari азьвыл тодмо адямилэн жаль вужерез
narkomaan pole enam inimene, vaid inimese vari наркоман адями өвёл ини,
адями вужер гинэ
näole ilmus kurbuse vari ымныре куректонлэн вужерез кылдйз
tema süüs ei saa olla kahtluse varjugi солэн янгыш луэмаз вужер но
осконтэмез өвёл

valetaja näol polnud piinlikkuse varjugi **пояськисълэн ымныраз вужер но
возьытэз ой вал**

2. (pime ja jahe koht, vilu) вужер, саюл

viluvari **кезьыт вужер**

seisis varjus **вужерын сылйз**

astus varjust päikese kätte **саюлысь шунды азе потйз**

see lill võib kasvada ka varjus **та сяська саюлын но будыны быгатэ**

3. (kaitse, peavari, ulualune) инты

otsis varju kuulide eest **пуляослэсь ватскон инты утчаз**

pakkusime teelisele ööseks varju **сюресчилы уйлы көлон инты чектймы**

tulekahju jättis kümned inimesed varjuta **тылжу дасо-дасо адямиосты улон**

интытэк кельтйз

4. (ainsuse kohakäänetes adverbiaalselt: ulualla, peitu, uluall, peidus, ulualt, peidust) :

hein saadi õigeks ajaks varju **турынэз дыраз липет улэ пыртйзы**

jooksis äikese eest kangialusesse varju **гудырилэсь капка улэ пегйиз**

kala on põhjamudas varjus v varjul **чорыг вупыдэс муын ватскемын**

maarõues on varjul suuri rikkusi **музъем пушкын бадзым узырлык**

ватскемын

5. (postpositioonilaadselt) сьöры

mees kadus majade varju **пиосмурт коркаос сьöры ышиз**

peidab näo krae varju **ымнырзэ сирес сьöраз ватэ**

mäed olid uduloori varjus v varjul **гурезьёс бус чильтэр сьöрын вал**

rõgenes pimeduse varjus v varjul **пеймыт дырья пегйиз**

poiss passis neid salaja kardina varjust **пияш соосты возьет сьöрысен**

лушкем учкыса улйз

6. (varjualune) ул

hein on varju all **турын липет улын**

7. (varjav kate) возьет, ын; (sirm) ширма

pani käe varjuks silmade ette **киыныз синъёссэ возьяз**

vihma hakkas sadama ja kõik tegid varjud lahti **зорыны кутскиз но ваньзы**

зонтьёссэс вöльязы

laual põles rohelise varjuga lamp **жök вылын вож возьето лампа жуаз**

magas kõõgis varju taga **кышнопалан возьет сьöрын изиз**

kasutas varjuks pseudonüümi PILTL **пегзон понна кутэмнимын гожьяськиз**

8. KÕNEK (toit, kõhutäide) сиён

võttis kiiruga kõhule varju **жогак сиськиз**

Liitsõnad

vari+

varihing FOLKL **вужер**

variisik → **пöймурт**

varikatus **лапас**

varikate **возьет я. ын**

varikatus **лапас**

varju+

varjukannike RHVK **сенполия я. узанбар кыйсин**

varjukoht (1) (*varjuline koht*) **саюл; (2) (peidukoht) лушкем инты**

varjukülg **вужер пал**

varjupoks **вужерен жугиськон**

varjupool **вужер пал**

varjupoolne **вужерпал**

varjuriik **вужерьёслэн дуннезы я. сопал дунне**

varjurikas, varjurohke вужеро
varjusadam MER лушкем озын
varjusurm литаргической изён
varjusurnu литаргической изись
varjutaaim вужерын я. саюлын будйсь будос
varjuteater вужер театр
varjuvald вужерьёслэн дуннезы

variant <vari'ant variandi vari'anti vari'anti, vari'anti[de vari'anti[sid_&_vari'ant/e s> (*teisend*) вариант, пёртэмлык; KÕNEK (*võimalus*) луонлык, вариант
algvariant кутскон вариант
lõppvariant берпуметйез вариант
mustandvariant саптано я. черновой вариант
tagavaravariant запасной луонлык
trükivariant печатлам вариант
seaduse uus variant катлэн выль вариантэз
artikli ümbertöötatud variant статьялэн тупатъям вариантэз
inglise keele variandid англи кыллэн вариантёсыз
rahvalaulu variandid калык кырзәнлэн вариантёсыз
allofoon on foneemi variant аллофон фонемалэн вариантэз луэ

variatsioon <variatsi'oon variatsiooni variatsi'ooni variatsi'ooni, variatsi'ooni[de variatsi'ooni[sid_&_variatsi'oon/e s> (*teisendus, teisend*) вариаци; MUUS (*teema kordus teisendatud kujul*) вариаци
sinise värvi variatsioonid лыз буёллэн вариациосыз
variatsioonid ruunikirjadest рунаослэн вариациоссы
teema variatsioonidega вариациосын тема
Liitsõnad
variatsioon+
variatsioonrida STAT вариациосын чур

varietee <variet'ee variet'ee variet'ee[d -, variet'ee[de variet'ee[sid_&_variet'e[id s> (*kerge tantsu- ja laulukava*) варьете; (*sellise kavaga lõbustuskoht*) варьете
varieteed esitati mitmes restoranis варьетеез кӧня ке ресторанъёсын
ВОЗЬМАТЙЗЫ
lähme õhtul varieteesse жыт варьетее мынйськомы
Liitsõnad
varietee+
varietee-eeskava варьете радлык
varietee-etendus варьете возьматон
varieteelauljanna варьетейн кырзась
varieteeteater варьете театр
varieteetrupp варьете труппа

varing <varing varingu varingu[t -, varingu[te varingu[id s> (*iühekordne varisemine*) куашкан
kaevandusvaring, varing kaevanduses гудонын куашкан
rannikupanga varing ярдур куашкан
impeeriumi varing PILTL империлэн куашкамез
tee jäi varingu alla сюрес куашкан улэ шедиз
jäi liivakarjääris varingu alla со луо карьер куашкан улэ сюрис

varisema <varise[ma varise[da varise[b varise[tud v>

1. (*pudenema*) **куашканы**; (*osahaaval v tükkidena alla langema*) **куашканы**
valminud rukis hakkab varisema **вуэм зег куашканы кутске**
see sõstrasort ei varise **та сутэр йос уг куашка**
lehed on puudelt varisenud **писпуосылэн куарьёссы куашказы**
krohv on seintelt paiguti maha varisenud **борддорьёссы штукатурка интыен**
куашкамын

okstelt varises lund **вайёссы лымы куашказ**
lagi ähvardas kaela variseda **вөлдэт куашка вал ини**
varisenud lehed **усем куарьёс**

2. (*koost lagunema, purunema*) **куашканы**
kallas võib variseda **ярдур куашканы быгатэ**
kiviaed oli laiali varisenud **излэсь кенер куашкамын вал**
varisevad riigid ja ühiskonnad **куашкало куньёс но мерьёс**
varisenud lootused **куашкам осконьёс**

3. (*elusolendite kohta: ümber kukkuma, maha langema*) **усыны, пограны;**
(*surema, surma saama*) **кулыны**
varises kummuli [maha] **со пограз**
varises kurnatusest kokku (1) (*nõrkema*) **ляб луэменыз усиз;** (2) (*surema*) **ляб**
луэменыз кулйз
on manalasse varisenud **со кулйз**

Liitsõnad

varisemis+

varisemiskadu PÖLL **куашкамлэсь ыштоньёс**
varisemiskindel PÖLL, AIAND **куашкасьтэм**
varisemisoht **куашкан кышкытлык**
varisemisohtlik **куашканы быгатэмен кышкыт**

variser <variser variseri variseri variseri, variseri[de variser/e s>

1. AJ (*usulis-poliitilise voolu esindaja Juudamaal*) **фарисей**
2. PILTL (*vagatseja, silmakirjateener*) **пояськись, чеберьяськись, мынчык**

varitsema <varitse[ma varitse[da varitse[b varitse[tud v> **возьманы, витыны;**

(*luurama, peale passima*) **чакланы, эскерыны;** (*hiilimisi*) **лушкем лыктыны;**
PILTL (*mingi ähvardava v hävitava jõu kohta*) **возьманы, витыны**
jahimees varitseb parte **пөйшурась чөжъёсты чакла**
rebane käib kanu varitsemas **зичы курегъёсты чакланы я. лушканы ветлэ**
vastast tuleb varitseda tundide viisi **тушмонэз часэн-часэн чакласа улоно луэ**
varitseb sobivat hetke **тупась дырез возьма**
teda varitses hädaoht **сое кышкытлык возьмаз**

varjama <varja[ma varja[ta varja[b varja[tud v>

1. (*varjuks olema, kedagi v midagi kaitsma, mittemärgatavaks, mittenähtavaks tegema*) **ватыны, утыны, возьяны**
rõgenejaid varjas tihe udu **пегасьёсты нап бус ватйз**
paksud kardinal varjasid valguse täiesti **зөкесь катанчиос югытэз чылкак**
возьязы
puud varjavad tuule eest **писпуос төллэсь утё**
maja varjas vaate merele **корка зарезез возьяз**
püüdis tedretähti puudriga varjata **пужыосты пудраен ватыны тыршиз**
ema varjas last oma kehaga **анай нуныез мугорыныз ворсаз**
varjatud kaamera **ватэм камера**

varjatud tehing **ватэм вачеуж**

varjatud tööpuudus **ватэм ужтэккылён**

2. (*kedagi teist redus hoidma, peitma*) **ватыны; (ennast) ватскыны**

õhurünnaku ajal varjasime ennast keldris **аслобетысен пуштытъян вакытэ**

выжулэ ватскылймы

varjas end mobilisatsiooni eest punkris **мобилизацилэсь бункерын ватскыса**
улйз

varjas metsas relva **пычалзэ нюлэскы ватйз**

varjas end valenime all **PILTL мурт нимын ватскыса улйз**

3. (*mingit asjaolu teiste eest salajas hoidma*) **ватыны; (peitma, maskeerima)**

ватыны; (salastama) ватыны

varjab oma mõtteid **малпанъёссэ ватэ**

olen õppinud varjama oma tundeid **шөдонъёсме ватыны дыши**

varjatud etteheide **ватэм пыкылон**

4. (*katet peale panema, katma*) **чоксаны, ворсаны, ватыны**

islamiusuliste naiste näod peavad olema varjatud **исламлы оскись**

нылмуртъёслэн ымныръёссы чоксамын луыны кулэ

5. (*tumestama, varjutama*) **чоксаны, ворсаны**

suur mure varjas tuleviku **бадзым куректон вуоно улонэз чоксаз**

varjatult <varjatult adv> (*varjatuna, peidetult, vargsi*) **лушкем**

tegutseti varjatult **лушкем ужазы**

varjatult kulgev haigus **лушкем ортчись висён**

varjend <varjend varjendi varjendi[t -, varjendi[te varjende[id s> (*varjeehitis*)

ватскон я. пегзон инты

pommivarjend **бомбалэсь ватскон инты**

varjend asus täielikult maa all **ватскон инты чылкак музъем улын**

интыясъкемын вал

inimesed ruttasid varjendisse **адямиос ватскон интые дыртйзы**

varjuma <varju[ma v'arju[da v'arju[b v'arju[tud v> (*varjule minema, varjus*

olema) **ватскыны, пегзыны**

varjusime uudishimulike pilkude eest pargi kaugemasse soppri

тунсыкъясыкись учкемъёс азысь парклен кыдёкысыз сэрегаз ватскимы

mees varjus ajalehe taha **пиосмурт газет съёры ватскиз**

kuu varjus pilvede taha **толэзь пилемъёс съёры ватскиз**

õhurünnaku ajal varjusime keldris **аслобетысен пуштытъян дыре выжулын**

ватскимы

varjund <varjund varjundi varjundi[t -, varjundi[te varjunde[id s> (*nüanss,*

alatoon) **нюанс, тус, шөм**

häälevarjund **куара тус**

ironiavarjund **ирония шөм**

kurbusevarjund **жож шөм**

tähendusvarjund **пуштротслэн нюансэз**

sinaka varjundiga roheline **лыз тусо вож**

vasevärvi varjundiga näonahk **ыргон тусо ымныр ку**

halvustava varjundiga väljend **ултйясь шөмо веран**

nukra varjundiga naeratus **жож шөмо пальпотон**

varjunimi <+nimi nime nime -, nime[de nime[sid s]>

1. (*pseudonüüm*) кутэмним

näitleja esineb varjunime all актёр кутэмнимын шудэ

kes peitub selle varjunime taga? кин ватске со кутэмним съорын?

2. кушемним

põrandaalused teadsid ainult üksteise varjunimesid лушкем ужасьёс ог-огзээ

кушемнимъёсын гинэ тодйзы

varjupaik <+p'aik paiga p'aika p'aika, p'aika[de p'aika[sid_&_p'aik/u s]>

1. (*peidupaik*) пегзон я. ватскон инты

linnust kasutati varjupaigaks v varjupaigana vaenlaste eest карез

тушмонъёслэсь ватскон инты каризы

teelised leidsid varjupaiga сюресчиос дугдон инты шедьтйзы

palub poliitilist varjupaika политической убежище кууре

tal õnnestus varjupaika saada naaberriigis солы бускель кунусь ватскон

инты шедьтыны удалтйз

2. (*peavarjuta inimese ööbimispaik v kodu*) улонни, көлонни

orbude varjupaik анай-атайтэк кылемъёслэн улоннизы

narkomaanide varjupaik наркоманъёслэн улоннизы

kodutute loomade varjupaik дортэм пудо-животъёслэн улоннизы

varjutama <varjuta[ma varjuta[da varjuta[b varjuta[tud v]>

1. (*[ära] varjama, [oma] varju jätma, [kinni] katma*) ватыны, чоксаны,

возьяны

lai kaabuserv varjutas mehe nägu паськыт шляпа дур пиосмуртлэсь

ымнырзэ чоксаз

pilved varjutasid kuu пилемъёс толэзез чоксазы

viimane laulupidu varjutas kõik eelnenud берпуметйез кырзан юмшан ваньзэ

азьвыл ортчемъёссэ возьяз

2. (*varju heitma, segama, rikkuma*) люкетыны

miski ei varjutanud nende suhteid номыр но ваче кусьпъёссылы өз люкеты

silmi varjutasid pisarad синъёсты синвуос чоксазы

3. (*tumeda[ma]ks tegema; varjundama*) съодманы, пеймыт карыны; KUNST

(*varjustama*) → вужертыны

varjutas oma silmalauge син котыръёссэ съодмаз

ironiast varjutatud hääl ирониен вужертэм куара

varjutus <varjutus varjutuse varjutus[t varjutus[se, varjutus[te varjutus/i s]>

1. ASTR пеймытан

täielik varjutus быдэсак пеймытан

osaline varjutus интыен-интыен пеймытан

kuuvarjutus Толэзь сайяськон я. чоктаськон

päikesevarjutus Шунды сайяськон я. чоктаськон

2. (*varjutamine*) чоктаськон; (*varjundamine*) вужеран

meeleoluvarjutus мылкыд сбриськон

vaatevälja varjutus укнолэн чоктаськемез

joonistuse oskuslik varjutus суредэз быгатыса вужеран

see taim talub hästi varjutust та будос вужератонэз умой чиди

Liitsõnad

varjutus+

varjutusmatt AIAND шундылэсь возьян мат

varn <v'arn varna v'arna v'arna, v'arna[de v'arna[sid_&_v'arn/u s> (*nagi*) **чо́г**,

ошон, дйсь ошон

riidevarn дйсь ошон

vannitoa varnad ванное ошонъёс

riputas mantli varna otsa v varna пальтозэ чо́ге ошиз

seljakotid ripuvad varna otsas v varnas котомкаос чо́ге ошемын

võttis varna otsast v varnast võtmekimbu чо́гысь усьтонъёсын сузьетэз

басьтйз

ooteruumis seisis mitu varna витён бӧлетын кӧня ке дйсь ошонъёс сылйзы

pani oma unistuse varna PILTL льӧль малпанэзлэсь куштйськиз

nii head võimalust v nii hea võimalus ei ole varnast võtta PILTL сы́че зеч

луонлыкез шедьтыны шуг

tal oli vastus varnast võtta PILTL юанлы валэктонэз солэн котьку дась вал

varras <varras v'arda varras[t -, varras[te v'arda[id s> **чо́г**, дйнь, майыг, ньӧр

kudumisvarras керттйськон вень

kuhjavarras зурод майыг

metallvarras корт ньӧр я. дйнь

vardas küpsetatud liha корт ньӧр вылын пыжем сйль

varrastel kootud sall керттйськон веньёсын керттэм шаль

katusele püstitati piksekaitseks kõrge varras чашъемлэсь утиськон понна

липет йылэ кузь корт ньӧр пуктйзы

lipp tõmmati vardasse куншетэз майыге жутйзы

leinalipud on pooles vardas куректон куншетъёс майыглэн жыныюзяз

лэземын

Liitsõnad

varras+

varraskudumine керттйськон веньёсын керттйськон

varrukas <varrukas varruka varruka[t -, varruka[te varruka[id s> (*käis*) **саес**

kimonovarrukas кимоно саес

kleidivarrukas, kleidi varrukas дэремлэн саесэз

kolmveerandvarrukas куинь ньыльмосо саес

krookvarrukas шымыриё саес

puhvvarrukas шуқырес саес

raglaanvarrukas реглан саес

pikkade varrukatega pluus кузь саесо блузка

keegi tõmbas mind varrukast кин ке но саестйм кыскиз

pistis käe varrukasse кизэ саесаз донгиз

kääris varrukad üles ja asus tööle саесъёссэ пужалляз но ужаны кутскиз

puistab mõtteid nagu varrukast PILTL малпанъёссэ дурыныз кисьтэ

Liitsõnad

varruka+

varrukaauk саес пась

varrukaembleem саес валан нуллон пус

varrukakäänis саеслэн улыз

varrukaots саеслэн йылыз

varrukaside саес вылын думыса нуллон пус

varrukasuu саес йыл

varrukavooder саеслэн урдсэтэз

varrukaõmblus саес вылысь вурьыс

vars <v'ars varre v'ar[t v'ar[de, var[te v'ars[i s>

1. (*rohhtaimel*) модос; (*juur- ja mugulviljadel: pealne*) куар, кальча, пуд;
(*lehtedeta*) сяська модос, гуры

lamav vars BOT кылились модос

roomav vars BOT кыстйськыса будйсь модос

kartulivarred картофкапуд

lillevars сяська модос

porgandivarred кешер пуд

ronivars BOT тубыса будйсь модос

sibulavars сугон кальча

taimevars будослэн модосэз

2. (*roots*) модос юдэс

iduvars BOT будос кылдэт

lehevars BOT куар модос я. кук

viljavars BOT емыш модос я. кук

õievars сяськакук я. пер

õunavars улмо модос

3. (*millegi osa käepidemena*) ныд, пуд, кутон

haamrivars молот ныд

kirvevars тйр ныд

odavars шибоды ныд

vihmavarju vars зонглэн кутонэз

lühikese varrega pann вакчи кутонэ таба

hõbelusika varrele on graveeritud lapse nimi азвесь пуньылэн кутонэз

нунылэн нимыз гожтэмын

pani luuale varre taha чужонэз ныдяз

4. (*miski vart meenutav*) :

õlavars ANAT пельпум

pika varrega õngekonks кузь ныдо визнан курик

poolnoot koosneb peast ja varrest жыныё ноталэн йырыз но ныдыз вань

5. KÕNEK (*jalasäärt v käsivart kattev rõivaeseme osa*) кунчи

varrega saapad кунчиё сапег

Liitsõnad

varre+

varrelehed BOT модос куарьёс

varrelüli BOT будос ёз

varrepõletik PÕLL, AIAND модос сисьмон

varresõlm BOT модос ёз

varrevõsund BOT модос пушьет

varreõolane ZOOL (*Hydraecia*) модос бубыли

vars+

varsköögivili AIAND модос бакча емыш

varspistik AIAND модос ёз

varsseller BOT модос я. салат сельдерей

varsakabi <+kabi kabja k'apja k'apja, k'apja[de k'apja[sid_&_k'apj/u s> BOT
(*Caltha palustris*) вукуар, гудыриисяська, бакакуар

varss <v'arss varsa v'arssa v'arssa, v'arssa[de v'arssa[sid_&_v'arss/u s> чуньы

ematagune v imev varss анаезлэсь люкымтэ чуньы

eeslivarss ишаклэн чуньыез

märvavarss мес чуньы

täkkvarss ошак я. айы чуньы
mära tõi kevadel varsa тулыс вал чуньы вайиз
koplis hirnuvad varsad чуньы кенерын чуньыос гырдалляло

Liitsõnad

varsa+

varsaaru PILTL нуны визь
varsahammas KÕNEK йӧл пинь
varsakoppel чуньы кенер
varsanahk НАНАТ чуньы ку

varsti <v'arsti adv> (*peagi, peatselt*) жоген

varsti on suvi жоген тулыс вуоз
ära nuta, ema tuleb varsti! эн бӧрды, анай жоген вуоз!
küll sa varsti terveks saad! жоген бурмод!
varsti pärast süsti hakkas valu järele andma укол пунктэм бере вӧсь жоген
лябoмиз

varu <varu varu varu -, varu[de varu[sid s]>

1. (*tagavara*) ванӕс, запас, ваньбур, сётос

looduslikud varud инкуазь ваньбур

energiavaru дыкужым ванӕс

hapnikuvaru кислород ванӕс

jõuvaru кужым ванӕс

kaubavaru вуз ванӕс

kütusevaru эстйськон ванӕс

talvevarud толлы ванӕс

toormevaru ыльтырмет ванӕс

õmblusvaru вурьыслы инты

midagi varuks hoidma мае ке но ванӕслы возьыны

varusid täiendama ванӕсэз будэтыны

laos on suured varud складаын трос ванӕс

matkajate varud hakkasid lõrrema сюресчиослэн ванӕссы бырыны кутскиз

varud on läbi ванӕс быремын

üks võimalus on varuks запасын одйг луонлык

läks varusse v varru SÕJ со запасэ потйз

2. (*varuks: adverbiliselt koos olema-verbiga*) :

tüdrukul oli nutt varuks нылашлэн бӧрдонэз ымпумаз вал

Liitsõnad

varu+

varuaine BIOL запас тырмет

varufond MAJ ванӕс фонд

varukogu BIBL резервной фонд

varukomplekt запас комплект

varukumm запас шина

varukäik (1) (*näit kaevanduses*) запас сюрес; (2) (*males ja kabes*) запас

ветлон

varumees, varumängija запасын шудйсь

varuosad запас ёзьёс

varurasv запас кӧй

varuvariant запас вариант

varuvõimalus запас луонлык

varuväljapääs **запас** **потон**
varuõhk FÜSIOL **запас** **омыр**

varuma <varu[ma varu[da varu[b varu[tud v> (*varuks koguma, muretsema, hankima*) **люканы, дасяны** :
talveks puid varuma **толлы пу дасяны**
kannatust varuma PILT **чидан люканы**
ehitusmaterjalid on juba valmis varutud **пуктйськон материал дасямын ини**
teile on hotellis koht varutud **тйледлы кунокуаын инты дасямын**

varvas <varvas v'arba varvas[t -, varvas[te v'arba[id s> (*inimese jalapõia osa, looma jäseme vastav osa*) **пыдчиньы** :
parema jala suur varvas **бур пыдлэн бадзым пыдчиньыез**
väike v viies varvas **пыдчõлы я. пичи я. витетйез пыдчиньы**
kõverad varbad **кырыжесь пыдчиньыос**
muhklikud varbad **зõк луылэм пыдчиньыос**
külm võttis varbad ära **пыдчиньыос кынмылйзы**
seisab varvastel v varbail **пыдчиньы вылаз сылэ**
tõuseb varvastele, et paremini näha **пыдчиньы вылаз султэ умойгес адзон**
понна
astus naabrile varba peale **бускельлэн пыдчиньы вылаз лёгиськиз**
kingad käivad varvastele **туфли пыдчиньыосты пыке**
varvaste vahel on ekseem **пыдчиньыос вискын экзема**
krokodilli varbad on varustatud ujunahaga **крокодиллэн пыдчиньыосаз уян**
куэз я. дыжез вань

Liitsõnad

varba+

varbaküüs **пыдчиньыгижы**
varbaliiges ANAT **пыдчиньыёзви**
varbalüli ANAT **пыдчиньылы**
varbaots **пыдчиньы йыл**
varbavahe **пыдчиньы вис я. кусып**

varvas+

varvaskingad **балет пыдкучтан**
varvasseis **пыдчиньы йылын сылон**
varvassokid **пыдчиньыосын пыдвыл**
varvastants **пыдчиньы йылын эктон**
varvastehnika **пыдчиньы йылын эктон амал**

vasak <vasak vasaku vasaku[t -, vasaku[te vasaku[id adj> (*vasakpoolne, pahem*)
паллян; (*kanga, mustri kohta: sissepoole v varjatuks jääv*) **мыддорин**
vasak käsi **паллян ки**
vasak külg **паллян пал**
jõe vasak kallas **шурлэн паллян ярдурыз**
vasakut kätt teine maja **паллян кийн кыкетйез корка**
vasak pool! **паллянэ!**
vasaku käe juhis v reegel FÜÜS **паллян ки эсэп**
partei vasak tiib **партилэн паллян люкетэз**
kanga vasak pool **басмалэн мыддорин палыз**
keeras vasakut kätt **паллян пала кожиз**
istub ema vasakul käel v emast vasakut kätt **анаезлэн паллян палаз пуке**

Liitsõnad

vasak+

vasakerakond **паллян партия**
vasakhaak SPORT **паллян паласен шуккем**
vasakjõud **паллян палъёс**
vasakkaitsja SPORT **паллян палась утись**
vasakpööre **паллян пала кожон**
vasakradikaal **паллян радикал**
vasaksirge SPORT **паллян паласен шонерак шуккем**

vasakpoolne <+p'oolne p'oolse p'oolse[t -, p'oolse[te p'oolse[id *adj, s*>

- adj (vasakul pool v küljel asuv v toimuv)* **паллян, паллян пал**
tee vasakpoolne äär **сюреслэн паллян пал дурыз**
vasakpoolne liiklus **паллян пал мынон-ветлон**
mu vasakpoolne lauanaaber **жök съорысь паллян пал бускеле**
- adj (poliitiliselt pahempoolne)* **паллян**
vasakpoolne partei **паллян партия**
vasakpoolne ajaleht **паллян газет**
vasakpoolsed vaated **паллян малпанъёс**
- s* **паллян**
vasakpoolsed ja tsentristid **паллянъёс но центристъёс**
vasakpoolsete partei **паллянъёслэн партизы**

vasakukäeline <+k'äeline k'äelise k'äelis[t k'äelis[se, k'äelis[te k'äelis/i_&_k'äelise[id *adj, s*>

- adj* **паллян ки, паллян киё**
vasakukäeline õpilane **паллян киё дышетскись**
- s* **паллян киё**
vasakukäeliste kitarr **паллян киёслы гитара**

vasakul <vasakul *adv*> *vt ka* vasakule, vasakult (*vasakul pool*) **паллянын, паллян палан**

ta istus minust vasakul **со паллян палам я. мынэсьтым паллянын пукиз**
teine maja vasakul **паллян палан я. паллянын кыкетйез корка**

vasakule <vasakule *adv*> *vt ka* vasakul, vasakult **паллянэ, паллян пала**
pööras vasakule **паллянэ кожиз**

osa kaupa läks vasakule **KÕNEK вузлэн оглюкетэз паллянэ кошкиз**

vasakult <vasakult *adv*> *vt ka* vasakul, vasakule **паллянысь, паллян палась**
vasakult esimene maja **паллян палась нырысетйез корка**

vasar <vasar vasara vasara[t -, vasara[te vasara[id *s*> **чекыч, чёкыч, молот**

kingsepavasar **пыдкучтан тупатон чекыч**
sepavasar **кебит чекыч**
vasara vars **чекыч ныд**
vasara pinn **чекыч дйнь**
sirp ja vasar **сюрло но чекыч**
vasarat heitma **чекыч куяны**
vasar kõlksub vastu alasit **чекыч сандал борды йыгтетэ**
lööb vasaraga naelu seinä **чекычен борддоре кортчоғ шукке**
süda taob nagu vasar **PILTL сүлэм чекыч кадь йыгтетэ**

vasara+
vasaralööк чекычен шуккем
vasarapea чекыч йыр
vasarapinn чекыч был
vasaravars чекыч ныхд

vasaraheitja <+h'eitja h'eitja h'eitja[t -, h'eitja[te h'eitja[id s> SPORT чекыч
куясь

vasikaliha <+liha liha liha l'ihha, liha[de liha[sid s> кунян сйль

vasikas <vasikas vasika vasika[t -, vasika[te vasika[id s> (*noor veis, põdra vm sõralise noore järglase kohta*) кунян
äsjasündinud vasikas али вордскем кунян
mustakirju vasikas кучо кунян
emapõder oma vasikaga мумы койык кунянэныз
lehmäl sündis vasikas скаллэн кунянэз вордйськиз
rumal nagu vasikas кунян кадь шузи
esimene vasikas läks aia taha PILTL нырысетйез кунян кенер сьоры кошкиз
vahib nagu vasikas uut väravat PILTL виль капкаез адзем кунян кадь долкаса
улэ

Liitsõnad

vasika+
vasikaaed кунян гид
vasikaiga кунян вакыт
vasikakoppel кунян котыртэм
vasikalaut кунян гид
vasikanahk (1) кунян ку; (2) (*toor-*) кунян ку
vasikanahkne кунян ку
vasikaripsmed PILTL кунян синлысьёс
vasikasilmad PILTL кунян синъёс
vasikatalitaja кунян сюдйсь
vasikavaimustus PILTL кунян шумпотон

vask <v'ask vase v'aske v'aske, v'aske[de v'aske[sid_&_v'ask/i s>

1. КЕЕМ (*metall*) ыргон
vase leiukohad ыргонлэн кылдонниез
vasest ukse link ыргонлэсь оскутон
ta juuksed on punased kui vask солэн йырсиез ыргон кадь горд
vaske kaevandama ыргон поттыны
2. (*sellest materjalist ese[med]*) ыргон; (*sellest materjalist münt v mündid*)
ыргон коньдон
peotäis vaske кипыдэс тыр ыргон
orkestri viiulid ja vask оркестрлэн кубызьёсыз но ыргонэз
vaskedega vöö ыргонэн шуккылэм е я. кускерттон
majapidamises leiduv vask hõõruti läikima дорысь ыргонэз чилятозяз
тазатйзы

3. (*vaskjate värvide kohta*) ыргон
haabade punane vask пипуослэн горд ыргонзы

Liitsõnad

vase+
vaseaeg ыргон вакыт

vasegravüür KUNST ыргон гравюра
 vasekaevandus ыргон поттонни
 vasekarva, vasekarvaline ыргон буёло
 vase-kiviaeg ARHEOL энеолит я. ыргон-из вакыт
 vaselõige KUNST ыргон гравюра
 vasemaak GEOL ыргон руда
 vasesmürgi[s]tus MED ыргонэн агуласькон
 vaserikas ыргонэн узыр
 vaserooste ыргонлэн сыномемез
 vasesepp ыргон дурись
 vasesisaldus ыргонлэн вань луэмез
 vasesulam TEHN ыргон сурет
 vasetööstus ыргонлэсь вузпоттон удыс
 vasevalaja ыргон кисьтись
 vasevalu TEHN ыргон кисьтон
 vaseveski AJ ыргон ужан вуко
 vaseviilmed ыргон пызь
 vasevärvi ыргон буёло
vask+
 vaskehe ыргонлэсь чеберман
 vaskjuhe ыргон ез
 vaskkell ыргон гырлы
 vaskläik GEOL халькозин я. → ыргон чияям
 vaskmünt ыргон манет
 vasknaast ыргонлэсь е бычы
 vaskneet ыргон бырттон
 vasknõud ыргон тусьты-пуньы
 vaskpasun ыргон труба
 vaskpill MUUS ыргонлэсь гумы
 vaskplekk ыргон лист
 vaskpruun ыргон-курень
 vaskpuhkpill MUUS ыргон пеллян гумы
 vaskpunane ыргон-горд
 vaskraha ыргон уксё
 vasksepp ыргон дурись
 vasksiid TEKST ыргон-аммиак буртчин
 vasksulfaat KEEM ыргонлэн сульфатэз
 vasktaaler AJ ыргон талер
 vasktaldrik (1) ыргон тусьты; (2) (*löökpill*) ыргон дымбыр
 vasktraat ыргон ез
 vaskvitriol KEEM ыргонлэн купоросэз
 vaskväetis PÕLL ыргон мусылал
 vaskvöö кулэсь ыргон бырттонъёсын е я. кускерттон

vaskuss <+'uss ussi 'ussi 'ussi, 'ussi[de 'ussi[sid_&_'uss/e s]> ZOOL (Anguis fragilis) ыргон я. чуж йыро кый

vastakuti <vastakuti *adv*>

1. (*vastamisi, teineteise vastas v vastu*) ваче азин
 istuvad rongis vastakuti вагонын ваче азин пуко
 istuvad, seljad vastakuti ваче берин пуко
 pani poisid endaga vastakuti istuma пиосты асэныз ваче азин пуксьытйз

vastakuti käivad mõtted **ваче пумит малпанъёс ветло**
arvamused põrkuvad vastakuti **малпанъёс ваче пумит вуо**
sattus teistega vastakuti PILTL **мукетъёсын ваче пумит вуиз**
2. (*omavahel, vastastikku*) **ваче**
koostöö rikastas vastakuti **чошуж ваче узырмытйз**

vastama <v'asta[ma vasta[ta v'asta[b vasta[tud v>

1. **валэктыны, вераны, ответ сётыны, вазыны**
küsimuse peale v küsimusele vastama **юанлы вераны**
rahulikult vastama **зйбыт я. либыт валэктыны**
kirjalikult vastama **гожтыса валэктыны**
vastas ettepanekule nõusolekuga **чектонлы соглаш луэмзэ вераз**
nad ei teadnud, mida vastata **соос өз тодэ, мар вераны**
jättis küsimusele vastamata **юанлы номыр өз вера**
vastasin vaikimisega **шып луэменым верай**
järelpärimisele peab amet vastama kuu aja jooksul **юанлы ужъюрт толэзэ**
чоже валэктыны кулэ
vastab tahvli juures tundi **доска азын дорысь ужзэ вера**
poiss kutsuti vastama **пияшез вераны отизы**
vastas eksamil viie peale v viiele **экзаменын витылы вераз**
koputab uksele, aga keegi ei vasta **осэ йыгаське, но нокин уг вазы**
telefon ei vasta **телефонэз уг кудо**
2. (*mingile teole teoga reageerima*) :
vastas solvangule põlgusega **вазиськыны**
vastas avameelsusele avameelsusega **сюлэмусьтонлы сюлэмусьтонэн**
вазиськыз
kellegi tunnetele vastama **кинлэн ке но шодонъёсызлы вазиськыны**
3. (*vastav[uses] olema, sobiv olema, sobima*) **тупаны**
tõlge vastab originaalile **берыктэм оригиналлы тупа**
liikluseeskirjad vastavad rahvusvahelistele normidele **мынон-ветлон эсэпъёс**
калыккуспо нормаослы тупало
hüpitsa pikkus vastaku võimleja kasvule **скакалалэн кузьдалаез**
гимнасткалэн жуждалаезлы мед тупалоз
uue aja nõuetele vastav ehitis **виль вакытлэн куронъёсызлы тупась юрт**

vastamisi <v'astamisi *adv*>

1. (*teineteise vastu v vastas*) **ваче азин**
nad seisid vastamisi purdel **соос выж вылын ваче азин сылйзы**
surus hambad vastamisi **пинъёссэ куртчиз**
magati nii, et pead olid vastamisi **ваче йыр изизы**
aken ja uks on vastamisi **укно но ос ваче азин**
nende pilgud juhtusid vastamisi **соослэн синъёссы ваче пумиськызы**
nende huvid seisavad vastamisi PILTL **соослэн тунсыкъёссы ваче пумит сыло**
õpilane läks õpetajaga vastamisi PILTL **дышетскись дышетйсен ваче пумит**
луиз
2. (*omavahel, vastastikku*) :
sooviti vastamisi õnne **ог-огзылы шуд сйизы**
kostsid seeneliste vastamisi huiked **губиясьёслэн ог-огзылы ваземъёссы**
кылйськызы

vastand <vastand vastandi vastandi[t -, vastandi[te vastande[id s> **пумитлык**
vastandite ühtsus **пумитлыкъёслэн огъялыксы**

hea ja halb on vastandid **Зечез но уродэз - пумитлыкьёс**

Liitsõnad

vastand+

vastandsõna KEEL **АНТОНИМ**

vastandtähendus **пумит пуштрос**

vastandvärvus **пумит буёл**

vastane <vastane vastase vastas[t -, vastas[te vastase[id *adj, s*>

1. s **тушмон, пумит луйсь**

uueenduste vastane **вильдонъёслы пумит луйсь**

2. s (*konkurent, võistleja*) **вожвълчи, вожвълъяськись**

nad on ujumises võrdsed vastased **уянын соос огкадесь вожвълчиос**

maadleja seljatas kõik oma vastased **нюръяськись вань вожвълъяськисьёсты**

вормиз

õppimises pole tal klassis võrdset vastast **дышетсконын соин огкадь**

вожвълъяськисез өвёл классын

3. s (*sõjas, lahingus*) **тушмон**

vastase allveelaevad **тушмонлэн вуул корабльёсыз**

vastane on rindest läbi murdnud **тушмон фронтэз чигиз**

4. adj (*millegi v kellegi vastu olev v toimiv*) **пумит**

radikaalsete reformide vastane liikumine **радикал реформаослы пумит**

нюръяськон

5. adj (*vastupidine*) **пумит; (vastutuule kohta) пумит**

tuul oli vali ja vastane **тёл зол но пумит пельтйсь вал**

vastasel juhul v korral **мукет я. пумит учыре**

6. adj (*vastuhakkaja, tõrges, kangekaelne*) **ваменэс, берланес, вог**

vastane meel **ваменэс сям**

vastased sõnad **ваменэс кыльёс**

vastas <vastas *postp*>; <vastas *adv*>

1. postp [gen]; *adv* (*otse kelle-mille ees, otse teisel pool, millega kohakuti*) **ваче**

азин, азын, пумит

istub minu vastas **монэн ваче азин я. мон азын пуке**

otse vastas on mets **шонерак ваче азин нюлэс**

elab siinsamas vastas üle tänava **татын ик, ваче азин, ульчалэн мукет палаз,**

улэ

2. postp [gen] (*millega v kellega vahetus kokkupuutes*) **азын**

ahju vastas on hea seista **гур азын сылыны умой**

nad istuvad külg külje vastas **соос артэ пуко**

3. postp [gen]; *adv* (*seoses kellele-millele vastuminekuga*) :

käis bussi vastas **автобусэз пумитаны ветлйз**

käis jaamas külalisel vastas **вокзалэ куноез пумитаны ветлйз**

vastasmängija <+m'ängija m'ängija m'ängija[t -, m'ängija[te m'ängija[id *s*>

(*vastavõistleja*) **пумит чошаткись :**

võrdväärised vastasmängijad **огкадесь пумит чошаткисьёс**

laskis vastasmängijal võita **пумит чошаткисьлы вормыны лэзиз**

vastastikune <vastastikune vastastikuse vastastikus[t -, vastastikus[te

vastastikuse[id_&_vastastikus/i *adj*> **ваче**

vastastikune austus **ваче гажан**

vastastikune kokkulepe **ваче огкыл**

vastav <v'astav v'astava v'astava[t -, v'astava[te v'astava[id *adj*› (*sobiv, asjakohane*) **тупась**
vormile vastav sisu **вылкаблы я. формалы тупась пуштро**
lukk ja sellele vastav võti **тунгон но солы тупась усьтон**
ei leidnud oma mõõtudele vastavat ülikonda **мугорылы тупась костюм ой**
шедьты

vastavus <v'astavus v'astavuse v'astavus[t v'astavus[se, v'astavus[te v'astavus/i
s› **тупан, лэсян**
sisu ja vormi vastavus **вылкаблэн но пуштрослэн тупанзы**
tõlke vastavus originaalile **берыктэмлэн оригиналлы тупанэз**

vastik <vastik vastiku vastiku[t -, vastiku[te vastiku[id *adj*› (*vastumeelne, eemaletõukav*) **юрзым, адземпотонтэм (iiveldama panev) өскемез поттйсь :**
vastik hais **юрзым зын**
vastik ilm **адземпотонтэм куазь**
vastik inimene **юрзым аядми**
vastik komme nina nokkida **нырын конгырьяськыны юрзым сям**
muutus eneselegi vastikuks **аслыз но адземпотостэм луиз**

vastikus <vastikus vastikuse vastikus[t vastikus[se, vastikus[te vastikus/i s›
(*vastumeelsus, eemaletõukavus*) **юрзым луон, юрзым потон,**
адземпотонтэмлык; (vastikustunne) юрзым потон :
tundis vastikust toidu vastu **сиёнлэсь юрзым луэмзэ шөдйз**
see maitse tekitab v äratav vastikust **со шөм юрзым потэ**
Liitsõnad
vastikus+
vastikustunne **юрзым потон**
vastikusvärin **юрзым потонлэсь юзыр-кезьыр луон**

vastne <v'astne v'astse v'astse[t -, v'astse[te v'astse[id s, *adj*›

1. s ZOOLOG (*hulkraksete arenguvorm*) **тэчки, нумыр**

2. *adj* (*uus, äsjane*) **выль**

vastne ajalooõpik **история выль дышетскон книга**

vastne ilmakodanik **выль вордскем аядми**

vastne maailmameister **дуннелэн выль чемпионэз**

vastu <v'astu *postp, prep, adv*›

1. *postp* [gen]; *prep* [part] (*osutab [vahetult] millegi vastas v ääres paiknemisele*) **азе, ваче азин, артэ, доры**

kool ehitati lasteaiaku vastu **школаез нылпи сад азе я. доры пуктйзы**

võttis laua äärde isa vastu istet **со жөк сьоры атай азе пуксиз**

Tallinn on üle lahe vastu Helsingit **Таллин сюм сьорын, Хельсинкиен ваче**
азин

2. *postp* [gen]; *prep* [part] (*vahetusse kokkupuutesse, vahetus läheduses (ka ajaliselt)*) **борды**

nõjatuse aia vastu **кенер борды пыкьяськыз**

seisid külge külje vastu **артысь артэ сылйзы**

labidas kolksatas kivi vastu **лопатка из борды шуккиськыз**

koputas vastu ust **өсэ йыгаськыз**

tuli koju vastu hommikut **чүкпал бертйз**

sai vastu lõugu VULG **ныр ваменаз сюрис**

3. *postp* [gen]; *adv* (*osutab millegi-kellegi vastuvõtmisele, vastuminekule, liikumisele millegi-kellegi suunas*) пумитэ, доры
poisid läksid rongi vastu пияшъёс поезд пумитэ мынйзы
laps jooksis emale vastu пинал анаез пумитэ бызиз
läks vastu oma saatusele PILTL адзонэзлы пумит мынйз

4. *postp* [gen]; *prep* [part] (*osutab, kellele v millele on miski suunatud*) :
armastus isamaa vastu атыкай музьемез яратон
eksis kodukorra vastu пуш радлыкез тйяз
kindlustas oma vara tulekahju vastu ваньбурзэ тылпулэсь утетаз я.
страховать кариэ

5. *postp* [gen]; *prep* [part]; *adv* (*väljendab vastasseisu, vastupanu, keeldumist, vältimist*) пумит
olen ettepaneku vastu мон чектослы пумит
mul ei ole töö vastu midagi мон ужлы пумит өвөл
võitlus vaenlase vastu тушмонлы пумит нюръяськон
abiellus vastu isa tahtmist атаезлэн мылкыдызлы пумит кышнояськыз я.
бызиз

malemängus sa mulle vastu ei saa шахматэн тон монэ уд вормы
oled sa poolt või vastu? тон пумит-а, өвөл-а?
räägib õpetajale vastu дышетйсьлы пумит вазьылэ
imal lõhn käib vastu голькыт зын уг кельшы
tablett peavalu vastu йыр висёнлэсь таблетка
12 häält 7 vastu 7 пумитэ 12 куара

6. *postp* [gen] (*[vastu]tasuga ühenduses, vastuseks, vastutasuks*) понна
tegi seda väikese tasu vastu пичи дун понна сое лэсьтйз
ta vabastati allkirja vastu кинюртэмез понна сое лэзизы
aga mida ma vastu saan? со понна мар мыным луоз?
kirjuta mulle vastu! пумитам гожды!

7. *postp* [gen]; *prep* [part]; *adv* (*piltlikes ja fraseoloogilistes väljendites*) пумит
kätt tõstma kellegi vastu кинлы ке но пумит киез жутыны
võideldi mees mehe vastu ваче нюръяськизы
vastu taevast lendama инлы пумит лобзыны

Liitsõnad

vastu+

vastuargument пумит кужымкыл я. аргумент
vastuhakkaja пумитъяськись
vastuhakkamine пумитъяськон
vastuhääl пумит куара
vastuhääletamine пумит куара сётон
vastukaup воштйськон вуз
vastukäik пумит ветлон
vastukülaskäik пунэмзэ куное ветлон
vastuküsimus пумит юан
vastuluure контрразведка
vastumeetmed контрамалъёс
vastumürk антидот я. агулы пумит эмъюм
vastuoksus тупамтэ
vastupanek пумитъяськон я. мытон
vasturääkiv пумит верась
vasturünnak SÕJ контратака
vastutasu кузьым
vastutuul пумит төл

vastuvaidlemine пумит ченгешон
vastuvoolu öрлы пумит
vastu+
vastukülaskäik пунэмзэ куное ветлон

vastuhakk <+h'akk haku h'akku h'akku, h'akku[de h'akku[sid_ &_h'akk/e s>
(*vastuhakkamine*) пумитъяськон :
vastuhakk relvaga пычалэн пумитъяськон
vastuhakk sõnaga вераса пумитъяськон
käsule vastuhakk косонлы я. приказлы пумитъяськон
inimese vastuhakk saatusеle адямилэн адзонэзлы пумитъяськемез
vastuhakk lämmatati пумитъяськонэз вормизы

vastu hakkama пумитъяськыны

vastukaja <+kaja kaja kaja -, kaja[de kaja[sid s> отзыв
vastukajad etendusele, etenduse vastukajad спектакльлы отзывъес

vastukäiv <+k'äiv k'äiva k'äiva[t -, k'äiva[te k'äiva[id *adj*> (*vasturääkiv*,
vastuokslük) вачепумитлыко, гередо-муго
arstide vastukäivad seletused эмъясьёслэн гередо-муго валэктонъёссы
mind valdasid vastukäivad tunded гередо-муго шодонъёс монэ вормизы

vastumeelne <+m'eelne m'eelse m'eelse[t -, m'eelse[te m'eelse[id *adj*>
(*ebameeldiv*, *vastik*) кельшонтэм
vastumeelne inimene кельшонтэм адыми

vastu minema пумитэ мыныны

vastuolu <+olu olu olu 'ollu, olu[de olu[sid s> вачепумитлык, → керетмуг
sotsiaalsed vastuolud мерлыко керетмугъес
ühiskonna sisemised vastuolud мерлык пушкысь вачепумитлыкъёс
vastuoludest tulvil sajang керетмугъёсын тырмем даур
vastuolude kõrvaldamine вачепумитлыкъёсты палэнтон
vastuolude pehendamine вачепумитлыкъёсты небзытон
sattus seadusega vastuollu катэн вачепумитлыке сюрис

vastuoluline <+oluline olulise olulis[t olulis[se, olulis[te olulis/i *adj*>
вачепумитлыко, гередо-муго
vastuolulised seisukohad вачепумитлыко малпанъёс
vastuoluline isiksus гередо-муго адыми

vastupandamatu <+p'andamatu p'andamatu p'andamatu[t -, p'andamatu[te
p'andamatu[id *adj*> вормонтэм, чидантэм, ёшатонтэм, воштонтэм :
vastupandamatu soov вормонтэм мылкыд
vastupandamatu igatsus чидантэм мёзмон
vastupandamatu ilu ёшатонтэм чеберлык
vastupandamatud koomikud ёшатонтэм комикъёс

vastupanu <+panu panu panu -, panu[de panu[sid s> (*vastuseis*, *vastuolek*)
пумитъяськон, пумит луон
passiivne vastupanu пассивной пумитъяськон

visa vastupanu **юн пумитьяськон**
vastupanu osutama **пумитьяськыны**

Liitsõnad

vastu+panu+

vastupanujõud **пумитьяськон кужым**
vastupanuliikumine **пумитьяськон движение**
vastapanuvõime **пумитьяськон кужым**
vastapanuvõimeline **пумитьяськыны быгатйсь**
vastapanuvõimetu **пумитьясокыны быгатйсьтэм**
vastapanuvõitleja **пумитьяськонын нюръяськись**

vastu pidama **чиданы**

vastupidav <+pidav pidava pidava[t -, pidava[te pidava[id *adj*]

1. (*eseme, materjali kohta: püsiv, kestev, kindel, tugev*) **чидась**; (*jalatsite, rõivaste kohta*) **чидась**

vastupidav materjal **чидась материал**

hästi vastupidav värv **туж чидась буёл**

vastupidav tööriietus **чидась ужан дйсь**

talvekülmade suhtes v talvekülmadele vastupidavad roosisordid **тол**

кезьытьёсты чидась роза сортъёс

2. (*elusolendite kohta: hea vastupanuvõimega, visa, sitke*) **кужмо, юн**

vastupidav lind **кужмо тылобурдо**

vastupidavate närvidega õpetaja **кужмо лулсийосын дышетйсь**

vastupidi <+pidi *adv*> (*täiesti teisiti, ümberpöörduvalt*) → **мыдала, наоборот**

vastupidi kartustele v kartustele vastupidi läks kõik hästi **кышканъёслы**

мыдала, ваньмыз умой ортчиз

enne rääkisid nii ja nüüd risti vastupidi **азьвыл озьы шуид, нош али чылкак мыдала**

sa oled ju tast noorem, mitte vastupidi **тон солэсь егитгес ук, мыдала өвёл**

tal pole kombeks hilineda, vastupidi: pigem jõuab kohale varem **солэн жеганы сямьз өвёл, мыдала: со вазьгес вуэ**

vastupidine <+pidine pidise pidis[t -, pidis[te pidise[id *adj*]

(*vastandlik*) **чылкак мукет, вожвыл, → мыдала**

vastupidised arvamused **чылкак мукет малпанъёс**

vastupidises järjekorras **мыдала лыдрадъя**

vasturääkivus <+r'ääkivus r'ääkivuse r'ääkivus[t r'ääkivus[se, r'ääkivus[te r'ääkivus/i s> (*kokkusobimatus, vastuolu[lisus]*) **вачепумитлык, вожвыл, мыдала**

loogikaline vasturääkivus **логика вачепумитлык**

takerdus vasturääkivustesse **вачепумитлыкъёсы йыромиз**

artiklis esinevad vasturääkivused **статьяын вачепумитлыкъёсыз вань**

vastus <vastus vastuse vastus[t -, vastus[te vastuse[id s>

1. **валэктон, вазён, вазиськон, ответ**; (*vastuhüüd, vastukostmine*) **вазиськон; (mõistatuse lahendus)** **валэктон**

jaatav vastus **юнматйсь я. положительной ответ**

eitav vastus **өвёлтйсь я. отрицательной ответ**

otsekohene vastus **ме́чак валэктон**

põiklev vastus **котыръяса валэктон**
 ammendav vastus **рос-прос валэктон**
 suuline vastus **вераса валэктон**
 kirjalik vastus **гожтыса валэктон**
 õige vastus **шонер валэктон**
 matemaatikaülesannete vastused **математикаен сётэм ужъёслы валэктоньёс**
 vastus palvele **куронлы вазиськон**
 vastust saama **валэктон я. ответ басьтыны**
 vastust andma **валэктон я. ответ сётыны**
 vastust ootama **валэктон я. ответ витыны**
 kuulas vastuse ära **валэктонэз кылзйз**
 vastus viibis **валэктон жегаз**
 talt nõuti vastust **солэсь валэктон куризы**
 jäi vastuse võlgu **валэктыны өз быгаты**
 kui kirja kätte saad, saada vastus! **гожтэт басьтйд ке, ответ лэзь!**
 kuulutusele tuli palju vastuseid **ялонлы уно вазиськоньёс вуизы**
 naeratab vastuseks **пумитэ мыня**
 ta armastus jäi vastuseta **яратонэз палдурес кылиз**
 annad oma tegude eest veel vastust **ужъёсыд понна пунэмзэ тырод али**
2. (kinnitusvahendi osa) :

haagivastus **кульчо**

Liitsõnad

vastus+

vastuskiri **гожтэтлы вазиськон**

vastuskõne **вазиськон**

vastutama <vastuta[ma vastuta[da vastuta[b vastuta[tud v> (*vastust kandma, vastutav olema*) **кыл кутыны**
 tuleohutuse eest vastutama **тылпулэсь утиськон понна кыл кутыны**
 vanemad vastutavad laste eest **анай-атайёс нылпиоссы понна кыл кутэ**
 vastutab ise oma tegude eest **ужъёсыз понна ачиз кыл кутэ**
 saadik vastutab oma valijate ees **депутат бырйисьёс азын кыл кутэ**
 vastutan oma peaga **йырма сётйсько**

vastutav <vastutav vastutava vastutava[t -, vastutava[te vastutava[id *adj*>

(*vastutust kandev, vastutusrikas*) **кылкутйсь**

vastutav toimetaja **кылкутйсь редактор**

vastutav sekretär **кылкутйсь секретарь**

vastutav amet **ответственной интыуж**

vastutulelik <+tulel'ik tuleliku tulel'ikku tulel'ikku, tulelik/e_&_tulel'ikku[de tulel'ikk/e_&_tulel'ikku[sid *adj*> (*abivalmis*) **вазиськись**; (*lahke*) **зеч, мыло-кыдо**; (*heatahtlik*) **зеч мылдыдо**

vastutulelik peremees **зеч мылдыдо кузё**

oli meie suhtes v meie vastu vastutulelik **милемлы зечен вазиськиз**

vastu tulema

1. (vastassuunast lähenema) **пумитэ лыктыны**; (*tulija kohtamiseks kuhugi tulema [ja teda sealt ära tooma]*) **пумитаны**

üks tüdruk tuli mulle tänaval vastu **одйг нылаш ульчаысен пумитам лыктйз**
 tule mulle jaama vastu! **станции монэ пумитаны лыкты!**

2. (millegi kohta, milleni liikumisel, töötamisel jõutakse) :

mine otse edasi, kuni jõgi vastu tuleb шур доры вуытозяд шонерак азьлань
мын

3. (*vastutulelik olema, vastutulelikkust osutama*) вазиськыны
ta tuli mulle vastu ja aitas mind со мыным вазиськиз но юрттйз мыным

vastutus <vastutus vastutuse vastutus[t vastutus[se, vastutus[te vastutus/i s>

кылкутон

isiklik vastutus ас кылкутон

sotsiaalne vastutus мерлыко кылкутон

juriidiline vastutus юридик кылкутон

haldusvastutus JUR административной кылкутон

kriminaalvastutus JUR криминал кылкутон

talle on pandud suur vastutus солы бадзым кылкутон сётэмын

kannab oma tegude eest vastutust ужъёсыз понна кыл кутэ

kardab vastutust кылкутонлэсь кышка

võtab vastutuse enda peale v enda kanda кылкутонэз ас вылаз басьтэ

ta võeti varguse eest vastutusele лушкаськемез понна сое кыл кутытйзы

Liitsõnad

vastutus+

vastutustundlik кылкутйсь; макото

vastutusvõime кыл кутыны быгатон

vastutusvõimeline кыл кутыны быгатйсь

vastutusrikas <+rikas r'ikka rikas[t -, rikas[te r'ikka[id *adj*> кылкутымон

vastutusrikas töö кылкутымон уж

vastutustunne <+tunne t'unde tunne[t -, tunne[te t'unde[id s> кылкутон,

кылкутонэз шөдон

vastutustunne perekonna ees семья понна кылкутон

vastutustunnet kasvatama кылкутон шөдонэз будэтыны

vastutustundega tehtud töö кылкутонэз валаса лэсьтэм уж

vastutusvõimetu <+v'õimetu v'õimetu v'õimetu[t -, v'õimetu[te v'õimetu[id *adj*> кыл кутыны быгатйсьтэм

ta tunnistati vastutusvõimetuks сое кыл кутыны быгатйсьтэмен лыдъязы

vastu vaidlema мытыны, пумит кыл вераны

vaidleb sõbrale vastu эшъёсызлы мытылэ я. пумит кыл вера

vaidles käsule vastu v käsu vastu приказлы пумит кыл вераз

seesugusele otsusele vaidlesid paljud vastu та́че пумкыллы тросэз пумит

кылзэс веразы

ära vaidle mulle kogu aeg vastu! эн мытылы мыным ялан!

vastuvõetav <+v'õetav v'õetava v'õetava[t -, v'õetava[te v'õetava[id *adj*>

(*kõlblik, sobiv*) ярамон

täiesti vastuvõetav plaan ярамон план

vastuvõtja <+v'õtja v'õtja v'õtja[t -, v'õtja[te v'õtja[id s>

1. (*see, kes midagi v kedagi vastu võtab [ka ametinimetus]*) пумитась,

басьтйсь

tellimuste vastuvõtja заказ басьтйсь

paraadi vastuvõtja on president парадэз пумита президент

2. EL (*seade*) радио

vastuvõtlik <+v'õtl'ik v'õtliku v'õtl'ikku v'õtl'ikku, v'õtl'ik/e_&_v'õtl'ikku[de v'õtl'ikk/e_&_v'õtl'ikku[sid *adj*>

1. (*haiguste, nakkuste vms suhtes nõrga vastupanuvõimega*) сётскись
nakkustele vastuvõtlik organism паласькись висёнъёслы я. инфекциослы
сётскись улэпос я. организм

laps on haiguste suhtes v haigustele vastuvõtlik нуны я. пинал висёнъёслы
сётскись

2. (*ärgas, erk, tundlik*) сёлэмаз капчиен басьтись, асэстись, шөдйсь
vastuvõtliku hingeга inimene шөдйсь луло адями

andekas ja vastuvõtlik õpilane пөросо но капчиен асэстись дышетскись

ta on vastuvõtlik kõigele kaunile вань чеберзэ сёлэмаз капчиен басьтись со

vastuvõtlikkus <+v'õtl'ikkus v'õtl'ikkuse v'õtl'ikkus[t v'õtl'ikkus[se, v'õtl'ikkus[te v'õtl'ikkus/i_&_v'õtl'ikkuse[id *s*>

1. (*soodumus*) сётскон

organismi vastuvõtlikkus haigustele мугорлэн я. улэпослэн висёнъёслы
сётскемез

2. (*tundlikkus*) шөдонлык

lapse loovuse ja vastuvõtlikkuse arendamine пиналлэсь быгатонлыксэ но
шөдонлыксэ азинтон

vastu võtma

1. (*pakutavat oma valdusse v kasutusse võtma, koosseisu liilitama*) басьтыны
võttis presidendilt autasu vastu со президент кийсь данъян бастйз
taksojuhид võtavad meelsasti jootraha vastu такси енужасьёс шумпотыса
чаевой басто

sünnipäevalaps võtab kingitusi vastu вордскем нуналзэ пусйисьлы
кузьымъёс кузьмало

ämmaemand käib sünnitusi vastu võtmas акушер пияны

gümnaasium võtab vastu uusi õpilasi гимназия выль дышетскисьёсты кутэ

2. (*kedagi teat eesmärgil enda poole lubama, kellegi v millegi suhtes teatud
käitumist ilmutama*) пумитаны

president võtab uue saadiku vastu homme азьмурт я. президент выль посолэз
чужаке пумита

advokaat võtab vastu reedeti адвокат удмуртарняосы ужа

vastaskandidaat võeti vastu vilekooriga оппозициясь депутатэз шуласа
пумитазы

kriitika võttis uue romaani hästi vastu критика выль романэз умой пумитаз

3. (*heaks kiitma, nõustuma*) :

ettepanek võeti vastu чектосэз кутйзы

vaheerahu tingimused tuleb vastu võtta ожтэк улон сярись огкыллэн

условиосыныз соглаш луоно

otsus võeti vastu пумкыльян кутйзы

võttis vastu muhamedi usu исламе пыриз

sekretär võtab kõnesid vastu подъясь я. секретарь жингыртэмъёслы вазе

keegi ei võtnud telefoni vastu жингыртэмлы нокин өз вазы

4. (*meeltega tajuma*) :

inimese kõrv ei võta nii kõrgeid helisid vastu адямилэн пельыз сокем векчи
куараосты уг кылы

5. (*millegi saabumist pidulikult tähistama*) пумитаны
uut aastat võeti vastu ilutulestikuga **виль арез салютэн я. фейерверкен**
пумитазы

vastuvõtmine <+v'õtmine v'õtmise v'õtmis[t v'õtmis[se, v'õtmis[te
v'õtmis/i_&_v'õtmise[id s> **басьтон, пумитан**
tellimuste vastuvõtmine **заказъёсты басьтон**
seltsi liikmeks vastuvõtmine **огазеяськонэ басьтон**
uue aasta vastuvõtmine **виль арез пумитан**

vastuvõtt <+v'õtt võtu v'õttu v'õttu, v'õttu[de v'õttu[sid_&_v'õtt/e s> **пумитан,**
кутон, басьтон
kauba vastuvõtt **вуз басьтон**
üliõpilaste vastuvõtt mereakadeemiasse **зарезь академие дышетскисьёсты**
кутон
külaliste vastuvõtt **куно пумитан**
presidendi vastuvõtt vabariigi aastapäeva puhul **азьмуртлэн кунлэн**
нуналызлы сйзем куно пумитамез
vastuvõtt naaberriigi peaministri auks **бускель кунлэсь премьер-министрзэ**
данъяса куно карон
taotleb ministri vastuvõttu **министрен пумиськон куре**
lähen kirurgi [juurde] vastuvõtule **мынйсько хирург доры приёме**
on arsti vastuvõtul **эмъясь дорын приёмын**

Liitsõnad

vastu+võtu+

vastuvõtuaeg **пумиськон дыр**
vastuvõtuakt **басьтон сярысь акт**
vastuvõtukomisjon **дышетскыны кутонъя комиссия**
vastuvõtupunkt **басьтон я. кутон инты**
vastuvõturuum (1) **куно пумитан бõлет; (2) (haiglas) кабинет**
vastuvõtutingimused **кутон условиос**
vastuvõtutseremoonia **пумитан церемония**
vastuvõtutuba (1) **куно пумитан бõлет; (2) (haiglas) кабинет**

vatt¹ <v'att vati v'atti v'atti, v'atti[de v'atti[sid_&_v'att/e s> **мамык**

haavavatt **яра бинён мамык**
suhkruvatt **КОК сакыр мамык**
vatist polster **мамыкен шуккем**
lumi on pehme kui vatt **лымы мамык кадь небыт**
teda on hoitud vati sees **сое эркеяса будэтйзы**

Liitsõnad

vati+

vatijope **мамык куртка я. куфайка**
vatitekk **мамык шобрет**
vatitopp **мамык тампон**
vatitups **мамык**

vatt+

vattpehme **мамык кадь небыт**

vatt² <v'att vati v'atti v'atti, v'atti[de v'atti[sid_&_v'att/e s> EL (*võimsuse*

mõõtühik) **ВАТТ**
kilovatt **КИЛОВАТТ**

vatt³ <v'att vati v'atti v'atti, v'atti[de v'atti[sid_&_v'att/e s] > (*vaevanägemine, jõupingutus*) **курадзон, золтйськон**
vatti saama **пычкиськыса ужаны**

veatu <v'eatu v'eatu v'eatu[t -, v'eatu[te v'eatu[id adj] > (*vigadeta, ühegi veata*)
янгыштэм, шектэм; (laitmatu) вольыт
veatu etteütlus **янгыштэм диктант**
veatu puit **шектэм пу**
tekst on kirjutatud veatus inglise keeles **текст вольыт англи кылын гожтэмын**
valged veatud hambad **төдыесь вольытэсь пиньёс**

vedama <veda[ma veda[da v'ea[b v'ee[tud v'ee[takse v] >

1. (*enda järel tõmbama*) **кыскыны**

noota vedama **калтонэз я. сиссанэз кыскыны**

hobune veab vankrit **вал уробоез кыске**

traktor veab atra **трактор герыез кыске**

vedav ratas **МЕН кыскысь поглян**

2. (*kaupa, koormat, inimesi vms sõidu- v veovahendiga ühest kohast teise toimetama*) **нуыны :**

rongid veavad reisijaid **поездъёс калыкез нулло**

auto veab poodidesse **каупа машина вузкаронниосы вуз нуллэ**

palgid veetakse talvel metsast välja **коръёсты нюлэскысь толалтэ поттало**

voorimees vedas mehe võõrastemajja **нуись-вайись воргоронэз кунокорка**

нуиз

praam vedas meid üle jõe **паром милемыз шур вамен поттйз**

prügi on ära vedamata **жаг нуымтэ**

vool vedas ta otse karestikku **өр сое жогак куасеге нуиз**

tee veab mere poole **сюрес зарезь пала нуэ**

3. (*midagi rasket kandma, tassima, kuhugi viima v tooma: eri suundades*)

нуыны; (kindlas suunas) нуыны, вайыны

vedasid kahekesi rasket rampu **кык кузя секыт котомкаез нуизы**

puud tuleb kuuri vedada **пуэз лапас улэ нуллоно**

veab last kukil **нуныез сильсьобраз пуктыса нуллэ**

mis sa sest kassist siia vedasid? **мар со кочышез татчы вайид тон?**

4. (*tõmbama, tirima, sikutama*) **поттыны, кыскыны :**

veab uppujat kalda poole **выйисез ярдуре поттэ**

vedas paadi kaldale **пыжез ярдуре поттйз**

vedas ennast hädavaevalt lähima pingini **матысь зус дорозь мырдэм вуиз**

vedas paremat jalga järel **бур пыдзэ кыскаса вামышъяз**

veab kardina akna ette **со укноез возъя**

vedas tõmbluku kinni **со замоксэ жутйз**

laps veab ema käest **пинал анайзэ китйз кыске**

mehed veavad köit **воргоронъёс гозы кыскало**

kuidagi vedasid ots otsaga kokku **PILTL кызыы но озыы улйзы**

pole üksmeelt, igäüks veab oma kanti **PILTL огкылысь уг ужало, котькудйз ас палаз кыске**

vedas last mööda arste **PILTL пиналэз эмъясьёс дортй нуллйз**

kae, kes kõik on end kohale vedanud! **KÕNEK учкы али, кинэз но өвёл татын!**

veab saapaid jalga **со сапег кутча**

vedas saapad jalast **со сапегзэ куштйз**

vedas pussi tupest **пуртсэ пурт нуллонысь поттйз**

5. (*näoilme, keha, loodusnähtuste jm kohta: kiskuma, tõmbama*) :

vedas suu naerule **пальпотйз я. мыняз**
vedas huuled mossi **ымдурзэ пепертйз**
vea kõht sisse! **көттэ кыскы!**
vedas kulmu kortsu **синкашъёссэ чүшмыртйз**
tigidus veab silmad kissi **вожпотонлэсь син кынъырске**
nägu veab pilve **ымныр пильмасъке**
selg vedas küüru **тыбыр губырскиз**
hakkab videvikuks vedama **акшан вуэ**
veab vihmale **зорыны турттэ**
kõik veab täna kiiva **туннэ уг удалты**
firmal vedas viltu **фирмалы оз удалты**

6. (tugevasti kuhugi meelitama, tõmbama, kiskuma) кыстйськыны, отъыны
süda veab ikka vana sõbra poole **сюлэм жеч эш доры ик кыстйське**
mõte veab koju **малпан доре нуэ**
teda lausa veab kõrtsi **кабаке кыскисез вань солэн**

7. (juhtima, suunama) валтыны, нуыны
asus v hakkas jooksu vedama **бызъылонын валтйсе потйз**
veab jutu poliitikale **верасъконэз политикае нуэ**
küll ta veab asja mäele! **PILTL та ужез со быдэстоз!**

8. (virutama, nähvama) чапкыны, шуккыны
vedas poisile ühe tulise mööda kõrvu **пияшлэн пель съобраз чапкиз**
vedas üle küüru **тыбыраз шуккиз**

9. ([käega] mööda mingit pinda libistama) :
vedas peoga üle juuste **кыыныз йырсиэз маялляз**
vedas poognaga üle pillikeelte **смычокен сиос вылтй нуллйз**
veab sõrmega artiklis järke **статья вылтй чинъызэ нуллэ**
veab paberile pliiatsiga jooni **кагаз вылэ карандашен гожъёс пуктылэ**
veab numbrile rõnga ümber **лыдпусэз гожен котыртэ**
ader veab põllule vagusid **геры бере бусые чуръёс кылэ**
võistlusele on juba kriips alla veetud **чошатсконэз йылпумъязы ини**

10. (midagi ühest punktist teise tõmmates paigaldama) кыскыны, лэзъыны
kaablit vedama **кабель кыскыны**
läbi metsa veeti kraav **нюлэстй канава лэзизы**
pingule veetud nõör **кыскытэм гозы**

11. (õhu vm sissepoole tõmbamise kohta) шокчыны, кыскыны
vedas kopsudesse pika sõõmu õhku **гадьтыр шокчиз**
koer veab ninaga õhku **пуны омырез зынъя**
veab ahnelt suitsu **тамаксэ пурккетэ**
muudkui kõhatab ja veab ninaga **кызэ но нырззэ кыска**

12. (hästi minema, õnne olema) удалтыны
tal vedas eksamil kõvasti **экзаменын солы зол удалтйз**
tal ei vea kaardimängus **солы картаен шудонын уг удалты**
ilmaga ei vea **куазен уг удалты**

vedamine <vedamine vedamise vedamis[t vedamis[se, vedamis[te vedamis/i s>
нуон, валтон; удалтон

vedel <vedel vedela vedela[t -, vedela[te vedela[id *adj, s*>

1. adj кизер (*maa, pinnase kohta: vesine, märg*) **кот; (püdel) напра :**
aine vedel olek **тырметлэн кизер луэмез**
vedel kütus **кизер эстйськон**
vedel muna **ылё-кырсе курегпуз**

supp sai liiga vedel **шyd чылкак кизер луэм**
see rohi teeb vere vedelamaks **та эмьюм вирез кизермытэ**
2. *s* (*miski vedel, vedelik*) **кизер, лым**
supivedel **шyd лым я. шydлэн кизерез**
3. *adj* PILTL (*lõtv, lodev*); (*inimese omaduste kohta: saamatu, tugeva tahteta*);
(*arg*) :
vedelad lihased **шиньыр-шаньыр быгытьёс**
vedelad liigutused **мылпотытэк выростьёс**
vedel argpüks! **лудкеч!**

Liitsõnad

vedel+

vedelgaas **кизер газ**
vedelkaup **кизер вуз**
vedelkristall FÜÜS **кизер кристалл**
vedelküte (1) (*vedelkütusega kütmine*) **кизер эстйськонэн эстон**; (2) KÕNEK
(*vedelkütus*) **кизер эстйськон**
vedelkütus TEHN **кизер эстйськон**
vedelseep **кизер майтал**
vedelsõnnik **кизер кыед**
vedelväetis PÕLL, AIAND **кизер мусылал**

vedeldaja <vedeldaja vedeldaja vedeldaja[t -, vedeldaja[te vedeldaja[id s>
KÕNEK **кизертон**

vedelik <vedel'ik vedeliku vedel'ikku vedel'ikku, vedelik/e_&_vedel'ikku[de

vedel'ikk/e_&_vedel'ikku[sid s> **кизерлык, ву, мускыт**
värvusetu vedelik **буёлтэм кизерлык**
lõhnatu vedelik **зынтэм кизерлык**
õlijas vedelik **вөө кизерлык**
ajuvedelik FÜSIOL **виымысь кизерлык**
jahutusvedelik TEHN **сйятйсь кизерлык**
koevedelik FÜSIOL **сйысь кизерлык**
konnasilmavedelik **пульсамысь кизерлык**
loputusvedelik **гыльян**
pisaravedelik FÜSIOL **синву кизерлык**
pritsimisvedelik **пазян**
süütevedelik **аратон кизерлык**
klaasitäis kihisevat vedelikku **шудйсь я. шукьяськись вуэн бокал**
vedeliku kogunemine kudedesse FÜSIOL **сйосы кизерлыклен люкаськемез**
kibe vedelik põletab suud **курыт кизерлык ымеэ сутэ**

Liitsõnad

vedelik+

vedelikjahutus TEHN **кизерлыкен сйятон**
vedelikmanomeeter FÜÜS **кизерлыкен манометр**
vedeliktermomeeter **кизерлыкен термометр**

vedeliku+

vedelikuhaul **кизерлыклен унолыкез**
vedelikukaotus **мускытэз ыштон**
vedelikumahuti **кизерлыкез возён инты**
vedelikuvajadus **мускытлен кулэ луэмез**

vedelvorst <+v'orst vorsti v'orsti v'orsti, v'orsti[de v'orsti[sid_&_v'orst/e s>
PILTL (*laiskvorst*) **азьтэм**

vedru <vedru vedru vedru[t_&_vedru -, vedru[de vedru[sid s> **пружина** :
kellavedru, kella vedru **час пружина**
uksevedru **ос пружина**
diivanil on vedrud püsti v väljas **диванлэн пружинаосыз потылэмын**
vedrud krägisevad v krääksuvad **пружинаос зукырто**
kella vedru on maha käinud **час дугдйз я. часлэн пружинаез лябаз**
hüppas püsti nagu vedrust visatud **тэтчыса султйз**

Liitsõnad

vedru+

vedrukaal **пружинаен вес**
vedrumadrats **пружина матрас**
vedrunõel (1) **ТЕКСТ пружина вень; (2) (*haaknõel*) тэчетвень**
vedruteras **рессор андан**
vedrutraat **пружина ез**
vedruvanker **рессор уробо**

vedu <vedu v'eo vedu v'ettu, vedu[de vedu[sid s> (*inimeste, kauba vm ühest kohast teise toimetamine*) **нуон, валтон, ваён, вуттон, нуон-ваён**

rahvusvahelised veod **калыккуспо нуоньёс**
autovedu **машинаен нуон**
hobuvedu **валэн нуон**
kaubavedu **вуз нуон**
kojuvedu **доре ваён я. вуттон**
konteinervedu **контейнерен нуон**
maismaavedu **музьемвыл нуон**
merevedu **зарезьвыл нуон**
prügivedu **жаг нуон**
raudteevedu **чугун сюрестй нуон**
transiitvedu **транзит нуон**
ehitusmaterjalide vedu **пуктйськон материалъёсты нуон**
palkide veoks oli autot vaja **кор нуон понна машина кулэ вал**

Liitsõnad

veo+

veodokument **нуон-ваён ужкагаз я. документ**
veoettevõtte **нуон-ваён ужпөр**
veokast **кузов**
veokindlustus **МАЖ нуон-ваёнэз утетан я. страховать карон**
veokonks **груз шедьытон конгро**
veokulud **нуон-ваёнлы быдтэм коньдон**
veolaev (1) **МЕР жутос нуллйсь вулэйкы; (2) (*kosmoselaev varustuse veoks*) жутосэз нуллйсь космос корабль**
veolennuk **нуись-вайись аслобет**
veoleping **нуон-ваён сярысь огкыл**
veoloomad **нуись-вайись пудо-живот**
veotakso **нуись-вайись такси**
veotariif **МАЖ жоктос нуон-ваён тариф**
veotasu **нуон-ваён дун**
veoteenus **нуон-ваён юрттэтлык**
veotöö **нуон-ваён уж**

veovanker жоктос нуись-вайись уробо
veovoor обоз
veovõime нуыны-вайыны быгатонлык
veojõud кыскон кужым
veokonks жоктос шедьытон конгро
veokõis трос
veoratas ТЕHN нуись поглян
veotross трос

vedur <vedur veduri veduri[t -, veduri[te vedure[id s> локомотив, паровоз
auruvedur паровоз

Liitsõnad

veduri+

veduridepoo паровоз депо
vedurijuht паровоз нуись
veduri[remondi]tehas паровоз поттон завод
vedurivile паровозлэн шултэмез

veebel <v'eebel v'eebli v'eebli[t -, v'eebli[te v'eeble[id s> SÕJ (*allohvitseri auaste*) фельдфебель

veebruuar <v'eebruar v'eebruari v'eebruari v'eebruari, v'eebruari[de v'eebruar/e s>
тулыспал

tuisune veebruar бурась я. лымыё төло тулыспал
veebruuar on lühim kuu aastas тулыспал - арысь вакчиез толэзь

Liitsõnad

veebruari+

veebruarikuu тулыспал толэзь
veebruarikülm тулыспал кезыт
veebuarituisk тулыспал куазь пелляськон

veekogu <+kogu kogu kogu k'okku, kogu[de kogu[sid s> вуин, ты-шур

veel <v'eel adv>

1. (*väljendab ajalisi suhteid*) на, ай

lapsed veel magavad нылпиос изё на

kas sa mäletad seda veel? тон тодйськод на-а сое?

vanaisa elab veel песьтай я. чужатай улэ на

nad on veel koosolekul соос кенешын на

ma ei oska veel ujuda мон уяны уг быгатйськы ай

ta pole veel terve со йõнамын õвõл на

ta polnud siis veel kahekümneneги кызь аресъем но õй вал на со ачиз

raamat ilmub veel sel kuul книга та тэлэзе ик потоз на

ma veel näitan neile! возмато ай мон тйледлы!

2. (*lisaks, peale selle*) нош, нош ик

palun veel teed нош чай курысал на

vaatas veel kord kella нош ик час шоры учкиз

3. (*esineb koos keskvärdega seda tugevdades*) солэсь но, эшшо но

veel rohkem эшшо тросгес

eile oli külm ilm, täna on veel külmem толон куазь кезыт вал, туннэ солэсь

но кезытгес

4. (*esineb pahameelt, imestust väljendavates konstruktsioonides, mis sageli*

vormilt jaatavad, sisult eitavad, rõhutab kõneleja tundetooni) :

see veel puudub! **таиз мар на сыће!**

Kas sa mäletad teda? -- Või veel, suurepäraselt! **Тодйськод на-а сое? - Туж умой тодйсько!**

Kas andsid eksami ära? -- Mis veel! **Экзамендэ сётйд-а? - Сётй!**

veelkord <+k'ord adv> **нош, нош ик**

veemõõtja <+m'õõtja m'õõtja m'õõtja[t -, m'õõtja[te m'õõtja[id s> **ву мертан**

veen <v'een veeni v'eeni v'eeni, v'eeni[de v'eeni[sid_&_v'een/e s> ANAT

(tõmbsoon) **вирсэр**

laienenud veenid **паськытам вирсэръёс**

kaelaveen **чырты вирсэр**

kopsuveen **тыысь вирсэр**

kägiveen **чырты вирсэр**

õõnesveen **гырккес вирсэр**

veenist verd võtma **вирсэрысь вир басьтыны**

lõikas endal veenid läbi **вирсэръёссэ кырылйз**

Liitsõnad

veeni+

veeniklapp ANAT **вирсэрысь клапан**

veenikomud MED **вирсэр гердьёс**

veenilaiendid MED **вирсэр паськытамъёс**

veenipõimik ANAT **вирсэръёслэн полэстйськемзы**

veenipõletik MED **вирсэр азон**

veenisein ANAT **вирсэр дур**

veenisisene **вирсэр пуш**

veenisüst MED **вирсэре укол**

veeniveri **вирсэрысь вир**

veenduma <v'eendu[ma v'eendu[da v'eendu[b v'eendu[tud v> (*kindlale*

arvamusele jõudma) :

tahtis ise veenduda, et töö on tehtud **аслыд тодоно, уж лэсьтэмын-а шуыса**

on oma õigsuses veendunud **со аслэсьтыз шонер луэмезлы оске**

veendunud poissmees **кышнотэк улыны дышем мурт**

veendumus <v'eendumus v'eendumuse v'eendumus[t v'eendumus[se,

v'eendumus[te v'eendumus/i s> (*tõekspidamine*) **оскет; (kindel arvamus)**

малпан

rääkis sellest täie veendumusega **со сярый бадзым оскетэн вераськиз**

kaitseb oma veendumusi **оскетъёссэ уте**

oli oma veendumustelt humanist **оскетъёсызья гуманист вал**

veenev <v'eenev v'eenva v'eenva[t -, v'eenva[te v'eenva[id adj> (*uskuma panev*)

оскымон, оскытйсь; (selge) валамон; (kõnekas) оскытйсь

veenev põhjendus **оскымон валэктон**

veenev hääl **оскытйсь куара**

veenma <v'een[ma v'een[da veena[b v'een[dud, v'een[is v'een[ge v> (*uskuma*

panema, oma arvamust sisendama) **оскытыны; (keelitama) курыны**

veenis sõpra kaasa tulema **эшсэ сьораз мыныны куриз**

seletus ei veennud kedagi валэктон нокинэ но өз оскыты
mul on teid raske oma sõnade paikapidavuses veenda мыным секыт верамелы
оскыны косыны тйледыз

Liitsõnad

veenmis+

veenmisjõud оскытон кужым

veenmismeetod оскытон амал

veenmisoskus оскытыны быгатон

veenvalt <v'eenvalt adv> оскымон

veer¹ <v'eer veere v'eer[t v'eer[de, veer[te v'eer[i s> (serv, äär) дур;

(territooriumi, ala kohta) бамал :

kaldaveer ярдур бамал

teeveer сюрес дур

hiilis mööda aia veert кенерлэн дуртйз лушкем лыктйз

elab metsa veerel v veeres нюлэс дурын улэ

istusin voodi veerele валеслэн дураз пукси

juuksed tikkusid kaabu veere alt välja йырси шляпа дуртй потйз

vesi täitis augu peaaegu veereni ву гуэз йылозяз тырмытэ вал ини

veer² <v'eer veeru v'eeru v'eeru, v'eeru[de v'eeru[sid_&_v'eer/e s> (loru, lohu, nõo) kallak külge) бамал

mäe veerule ehitatud maja гурезь бамалэ пунктэм корка

veerand <veerand veerandi veerandi[t -, veerandi[te veerande[id num, s>

1. num (üks neljandik) одйг ньыльмос

veerand miljonit одйг ньыльмос миллион

kaks ja veerand kilomeetrit кык но ньыльмос иськем

kell on veerand viis дыр дас вить минут вите

kella kolmest veerand kuueni куинь часысен вить но дас витезь

veerand teed v teest on läbitud сюреслэн одйг ньыльмосэз ортчемын

veerand toodangust läheb ekspordiks поттэм арбериослэн ньыльмосэз

экспортлы кошкыз

vett on umbes veerand ämbrit вуэз одйг ньыльмос ведра

2. s (üks mingi eseme, sündmuse vms neljast võrdsest osast, neljandik)

ньыльмос

akadeemiline veerand академи четверть

see juhtus sajandi kolmandal veerandil со луиз даурлэн куинетй ньыльмосаз

tükelda kartulid veeranditeks! картошез ньыльмосъёслы вандылы

3. s (üks neljast kooliaasta osast) четверть

esimese veerandi hinded нырысетй четверть понна пусъёс

läheneb veerandi lõpp четвертьлэн пумыз вуэ

4. s (esineb Kuu faaside nimetustes) ньыльмос

kuu esimene veerand толэзьлэн нырысетй ньыльмосаз

kuu on viimases veerandis толэзь берпуметй ньыльмосын

Liitsõnad

veerand+

veerandaasta арлэн ньыльмосэз я. квартал

veerandaeg SPORT жыны тайм

veerandfinaal SPORT ньыльмос финал

veerandfinalist SPORT ньыльмос финалист

veerandmailer SPORT 400 метре бызись
veerandnoot MUUS НЫЛЬМОС нота
veerandpaus MUUS НЫЛЬМОС пауза
veerandpööre НЫЛЬДОН вить градуслы берытскон
veerandtund дас вить минут
veerandtunni[li]ne дас вить минутъем

veerema <v'eere[ma v'eere[da veere[b veere[tud v>

1. (*edasi-tagasi*) берганы; (*ühes suunas*) питыраны :
muna veeres mööda lauda пуз я. кукей жок вылтй питыраз
pall veeres nurka туп сэреге питыраз
palgid veeresid mäest alla корьёс гурезь уллань питыразы
kapsapea veeres tooli alla кубиста йыр пукон улэ питыраз
õunad veeresid korvist välja улмоос кудыысь питыразы
pisarad veerevad mööda põski v üle põskede синвуос бам кузя питырало
majandus veeres allamäge PILTL экономика уллань питыраз
2. (*ümber oma telje pöörelema*) берганы
vokiratas veereb черсон питран берга
3. (*ratastel liikuma, sõitma*); (*ette, juurde*); (*minema, ära*); PILTL (*sõjategevuse kohta*) :
teel veerevad autod сюрес вылтй машинаос ширто
tõld veeres minema карета кошкиз
rong veeres jaama поезд станцие ширтйз
sõjavanker veeres üle Eestimaа ожлэн поглянэз Эстонитй питырскиз
4. PILTL (*kiiresti liikuma, käima, jooksmata, kulgema, voogama, kajama, kanduma*) :
koerake veereb peremehe juurde пуны кузёез доры ширтэ
kuu veeres pilve taha толэзь пилем сьоры питыраз
päike hakkas õhtusse veerema шунды жыт пала питыраны кутскиз
lained veerevad vaikselt randa тулкымьёс ярдуре каллен питырало
müristamine veereb üle taeva инбамтй гудыри питыраса кошке
aeg veereb kiiresti дыр жог берга
elu on märkamatult mööda veerenud улон шодытэк бергаса ортчиз

veeremilaev <+l'aev laeva l'aeva l'aeva, l'aeva[de l'aeva[sid_&_l'aev/u s> MER
(*rolker, ro-ro*) ролкер пыж

veeretama <veereta[ma veereta[da veereta[b veereta[tud v>

1. (*edasi-tagasi*) питырьяны; (*ühes suunas*) питырыны :
veeretab suurt kivi бадзым изээ питыртэ
palgid veeretati mäest alla корьёсыз гурезь уллань питыртйзы
veeretab tünni keldrist välja бекчез выжулысь питыртыса поттйз
autokummid veeretati lattu машина шинаосыз складэ питырьязы
veeretab palli diivani alla тупез диван улэ питыртйз
laps veeretab end diivanilt maha нуны диван вылысь питыртйськиз
haige veeretab end küljelt küljele висись огпалась мукет пала погыллыськиз
tuul veeretab prahti mööda tänavat төл жагез урам кузя питырья
poisid veeretabid platsil palli пиос площадкаын туп чьжазы
ema veeretab tainast kuklid анай, ыльнянез питырьяса, колзоос лэсьтйз
veeretab leivasisust kuulikesi нянь пушез погыллыса, колзоос лэсьтэ
meri veeretab laineid kaldale зарезь тулкымьёсты ярдуре питыртэ
2. (*ringi ajama, keerutama*) бергатыны

vokki veeretama черсонэз бергатыны
 loosiratast veeretama лотереялэсь поглянзэ бергатыны
 veeretat pliiatsit sõrmede vahel карандашэ чиньыюсаз бергатйз
 veeretab silti otsides pudelit гожтэмез утчаса, зенеликез бергатэ
 veeretab palvehelmeid sõrmede vahel чиньыюсыныз вöсяськон весьёссэ
 бергатэ
 veeretab iga kopikat peo peal v peos v näppude vahel PILTL котькуд копейказэ
 жаля
 3. PILTL (*kellelegi teisele siirama v liikkama*) погыльтыны
 süüid venna peale veeretama янгышсэ агаез я. выныз былэ погыльтыз
 vastutust kellegi kaela veeretama кылкутонэз кин ке но былэ погыльтыны

veetma <v'eet[ma v'eet[a veeda[b veede[tud, v'eet[is v'eet[ke v> ([aega] mööda
 saatma) орчытыны; (*määratud ajavahemikku*) орчытыны
 veetis nädalavahetuse maal шутэтскон нунальёсты гуртын орчытыз
 veetsin unetu öö уйзэ изьытэк орчыты

Veevalaja <+valaja valaja valaja[t -, valaja[te valaja[id s> (*tähtkuju*) Ву
 кисьтась

veider <v'eider v'eidra v'eidra[t -, v'eidra[te v'eidra[id adj> (*kummaline, imelik*)
 йöспöртэм; (*naljakas*) тумошо, маскара; (*kentsakas, pentsik, kummaline*)
 тумошо, маскара
 veider inimene йöспöртэм адями
 veider kübar тумошо шляпа
 jutustas veidra loo маскара учыр вераз

veidi <veidi adv> (*pisut, natuke, väheke*) öжыт
 veidi kulunud kingad öжыт вужмем туфлиос
 puhka veidi! öжыт шутэтскы!

vein <v'ein veini v'eini v'eini, v'eini[de v'eini[sid_&_v'ein/e s> вина
 valge vein тöды вина
 punavein, punane vein горд вина
 vahuvein шампанской
Liitsõnad
veini+
 veinimeister вина лэсьтйсь
 veinipudel вина зенелик

veiseliha <+liha liha liha l'ihha, liha[de liha[sid s> кунян сйль

vend <v'end venna v'enda v'enda, v'enda[de v'enda[sid_&_v'end/i s>
 1. агай, вын; PILTL (*kellegi v miski sarnase v lähedase kohta*) вын-агай
 kaksikvend кыкто агай я. вын
 väikevend вын
 mu suur vend мынам агае
 päevad pole vennad нунальёс вын-агайёс öвöл
 2. (*seltsimees, [meessoost] kaasmaalane, hõimlane, ametikaaslane*) вын-агай,
 эш; (*usukaaslane, usuvend vms*) вын-агай
 meie vennad soomlased милям финн вын-агайёсмы
 3. (*mees, nooruk, poiss*) эш, мурт

naljavend KÕNEK маскарчи
tuleb appi minna, vennad! юрттыны мыноно, эшъёс!

Liitsõnad

venna+

vennapoeg вынлэн я. агайлэн пиез

vene¹ <vene ag> зуч

vene keel зуч кыл

eesti-vene sõnaraamat эстон-зуч кыллюкам

vene² <vene vene vene[t -, vene[de vene[sid s> ETN (*ühest puust õõnestatud paat*) пыж

haavatüvest vene лулпулэсь пыж

venekeelne <+k'eelne k'eelse k'eelse[t -, k'eelse[te k'eelse[id adj> зуч кыло

venekeelne tekst зуч кыло гожтос

venelane <venelane venelase venelas[t venelas[se, venelas[te venelas/i s> зуч

Siberi venelased Сибирьысь зучъёс

venima <veni[ma veni[da veni[b veni[tud v>

1. (*tõmbe, surve vms mõjul pikenema v laienema*) кыстйськыны

see riie venib та басма кыстйське

2. PILTL (*esineb näoilme muutumist märkivates ütlustes*) :

üle näo venis lai naeratus ымныраз паськыт пальпотон вöldйськиз

mokk venis kadedusest pikaks вожъяськыса ымдурыз ошиськиз

3. (*inimese, taimede kohta: kasvama*) кыстйськыны, будыны; (*muudel juhtudel*) кыстйськыны, кузь луыны

suve jooksul oli poiss pikaks veninud гужем чөже пияш вылланы

кыстйськем

järjekord on veninud mitme meetri pikkuseks черод кӧня ке метр кузьдалае

кыстйськиз

puude varjud venisid pikaks писпуослэн вужеръёссы кузь луизы

4. (*ajaliselt: pikenema*) кыстйськыны; (*liiga pikaks minema*) кыстйськыны;

(*viibima, hilinema*) кыстйськыны, бере кылыны; (*aja aeglase kulgemise,*

möödumise kohta) кыстйськыны, каллен ортчыны

vaidlus venis õhtuni эчешон жытозь кыстйськиз

väljasõit venis mitu tundi сюрес вылэ потон кӧня ке час кыстйськиз

pikale veninud haigus кема кыстйськись висён

5. (*heli v hääle kohta: aeglaselt ja pikalt kõlama*) кыстйськыны

veniv ulgumine кыстйськись вузон

nukralt veniv lauluviis жож кыстйськись кырзан гур

6. (*pika joonena, pikkamisi edasi liikuma*) :

maantee venis tolmutse lindina kaugusse сюрес тузон лентаен кыдёке

кыстйськиз

tule kiiremini, ära veni! жоггес лыкты, эн гызмыльты!

veok <v'eok v'eoki v'eoki[t -, v'eoki[te v'eoke[id s> (*veoriist*) уробо, прицеп

haakeveok машина прицеп

hobuveok вал уробо

kümnest veokist koosnev voor дас уроболэсь обоз

vererõhk <+r'õhk rõhu r'õhku r'õhku, r'õhku[de r'õhku[sid_&_r'õhk/e s> FÜSIOL
вирзйбет
kõrge vererõhk бадзым вирзйбет
normaalne vererõhk огшоры вирзйбет
madal vererõhk пичи вирзйбет
vererõhku mõõtma вирзйбетээ мертаны

veri <veri vere v'er[d v'erre, vere[de vere[sid s>

1. вир

hapnikurikas veri кислородэн узыр вир
segatud veri сурам вир
doonoriveri донор вир
käis verd andmas вир сётыны ветлйз
veri valgus v tõusis näkku ымныре вир тубиз
veri mässab elulustist вир шудэ

2. (tapmisele, haavamisele, vägivaldsele surmale osutavates väljendites) вир

vereni kokkupõrge siiski ei läinud вирозь жугиськон өз ву
lahingus valatud veri ожмаськонын кисьтэм вир

Liitsõnad

vere+

vereanalüüs вир эскерон
vererühm FÜSIOL вир группа
veretilk вир шапык
verevool (1) (vere ringvool) вир ветлон; (2) ([tugev] verejooks) вир кошкон
verevärviline вир буёло

veri+

verihein BOT (*harilik raudrohi Achillea millefolium*) колзотурын я. зучжуш
veripuu BOT (*Haematoxylum*) сандал
verirakk вир лулпыры
verivõõras чылкак мурт

verine <verine verise veris[t -, veris[te verise[id adj>

1. (veresegune, veritsev) виресь

verine haav виресь яра
verine side виресь бинт
kukkus põlve veriseks усьыса пидессэ вир поттйз

2. (verevalamisega, rohketel ohvritega) виро

verine valitseja виро кивалтйсь

3. KÕNEK (vihane, tige) лек

verine vaenlane лук тушмон

4. PILTL ([veri]punane, verekarvaline) горд-горд

loojuva päikese verine kuma пуксись шундылэн горд-горд пиштэмез

verivorst <+v'orst vorsti v'orsti v'orsti, v'orsti[de v'orsti[sid_&_v'orst/e s>

виртырем

versioon <versi'oon versiooni versi'ooni versi'ooni, versi'ooni[de

versi'ooni[sid_&_versi'oon/e s>

1. (teisend) кабес, версия

filmiversioon фильм версия

poeemi esimene versioon поэмалэн нырысетй кабесэз

sõnastiku elektrooniline versioon кыллюкамлэн электрон кабесэз

2. (*tõlgendus*) **кабес, версия**
esitas oma versiooni **аслэстыз версизэ вераз**

vesi <vesi v'ee v'e[tt v'e[tte, ve[te vesi s>

1. (*tavalisim vedelik maakeral*) **ву**

puhas vesi **чылыкыт ву**

selge vesi **пыртйз адскись ву**

värske vesi **выль ву**

püha v pühitsetud vesi RELIG **вöсям ву**

allikavesi **ошмес ву**

heitvesi **пожву**

joogivesi **юон ву**

kaevuvesi **куйы я. колодча ву**

pinnasevesi GEOL **арлансүй я. улсүй вуос**

soolane vesi on raskem kui mage vesi **сылало ву огшоры вулэсь секытгес**

vee ringkäik looduses **вулэн инкуазьын бергамез**

vesi külmub jääks **ву кынмыса йö луэ**

võttis lonksu külma vett **гучык кезьыт ву зүзиз**

vesi keeb **ву пöзе**

majja pandi vesi sisse **корка ву пыртйзы**

2. (*veekogusid v looduslikke veemasse moodustavana*) :

sügav vesi **мур ву**

madal vesi **лачег ву**

vesi tõuseb **ву жутске**

vesi õitseb **ву вожектэ**

lapsed jooksid vette **нылпиос вуэ бызьызи**

3. (*pl*) (*mingile riigile v riikide liidule kuuluva mereosa kohta*) **вуос**

tursapäük Euroopa Liidu vetes **Евросоюзлэн вуосыстыз треска кутылон**

4. (*mitmesuguste eritiste jms kohta: pisar[ad]*) **синву; (higi kohta) пöсям ву;**

(*sülje kohta*) **дылды**

vesi tuli silma **синву потйз**

pühib käega otsaest vett **киыныз кымесыстыз пöсям вуэ чүшылэ**

isuäratav toidulõhn pani suu vett jooksmas **сиемез поттйсь зынёслэсь**

дылды вияны кутскиз

5. (*[muude] vedelike ja [vesi]lahuste kohta*) **ву; (tualett-) ву**

kõlni vesi **одеколон**

juuksevesi **йырси лосьон**

kurgivesi FARM **кияр ву**

Liitsõnad

vee+

veeaeroobika **ву аэробика**

veealune **ву ул**

veearvesti TEHN **ву счётчик**

veejuga **вуусён**

veejumal MÜT **вумурт**

veejõud **ву кужым**

veesinine **ву-лыз**

vesi+

vesiveski **вуко**

vette+

vettehüpe **вуэ тэтчон**

vestlema <v'estle[ma vestel[da v'estle[b vestel[dud v> (*jutlema, juttu ajama, rääkima*) **вераськыны**
sõbrad vestlesid omavahel **эшъёс куспазы вераськызы**
vestles vennaga muusikast **агаеныз я. вынэныз крезьгур сярыйсь вераськыз**
lauas vesteldi elavalt **жӱк сьӱрын мыло-кыдо вераськызы**
vesteldi tühjast-tähjast **со но та сярыйсь вераськызы**

vestlus <v'estlus v'estluse v'estlus[t v'estlus[se, v'estlus[te v'estlus/i_&_v'estluse[id s> **вераськон**
raadiovestlus **радиовераськон**
telefonivestlus **телефонэн вераськон**
vestlus poliitikast **политика сярыйсь вераськон**
teda püüti vestlusse tõmmata **сое вераськонэ пырыськытыны тыршизы**
vestlus võttis ootamatu pöörde **вераськон витѐнтэм шорыйсь мукет пала**
выжиз
ma ei võtnud vestlusest osa **мон вераськонэ ой пырыськы**
tölesoovija kutsuti vestlusele **уже пырыны мылкыд карисез вераськонэ**
ӧтизы

Liitsõnad

vestlus+

vestlusaine **вераськон муг**
vestluskaaslane **вераськон эшъёс**
vestlusmeetod **PED, PSÜНН вераськон амал**
vestlusõhtu **вераськон жыт**

video <video video video[t -, video[te video[id s> (*videotehnika*) **видеотехника**;
(*videofilm*) **видеофильм**
koduvideo (1) **дорыйсь видеотехника**; (2) **дорын лэсьтэм видеофильм**
pulmadest tehti video **сюан сярыйсь видеофильм лэсьтйзы**
vaatab videot v videoid **видеофильмъёсты учке**

Liitsõnad

video+

videoaparatuur **видеоаппаратура**
videofilm **видеофильм**
videovalve **видеочаклан**

viga <viga v'ea viga -, viga[de viga[sid_&_vig/u s>

1. (*eksimus reegli, normi vms vastu*) **янгыш**

jäme viga **бадзым янгыш**

vigade analüüs **янгышъёсты эскерон**

vigu parandama **янгышъёсты тупатыны**

kardab viga teha **янгышаны я. янгыш лэсьтыны кышка**

2. (*riike, häire, tõrge*) **дефект, янгыш**; (*haigus, tõbi, häda*) **висён**; (*üldisemalt:*

vigastus, kahjustus) **ӧлексы, тырмымтэ**

südameviga **сюлэм висён**

viga mootoris **моторын дефект**

kukkus puu otsast alla ja sai viga **писпу йылысь усиз но вӧсь луиз**

3. (*puudus, puudujääk, häda*) **тырмымтэ, янгыш**

igal inimesel on oma[d] head ja vead **котькуд адямилэн аслаз янгышъёсыз**
но умой пальёсыз вань

mis sul viga on? **мар луиз тонэн?**

ilmal ei ole täna vigagi **куазь туннэ урод ӧвӧл**

pole viga, varsti harjud ära эн сюлмаськы, жоген дышод

4. (*midagi põhjustav asjaolu v tegur*) янгыш

oma viga, kui hakkama ei saa ачид янгыш, уд быгатйськы ке

viga on minus endas ачим янгыш

Liitsõnad

vea+

veatuvastus INFO янгышез шараян

vigastama <vigasta[ma vigasta[da vigasta[b vigasta[tud v] > (*kehaliselt*)

сöсыртыны, вöсь карыны; (*kahjustama, rikkuma*) изъянтыны; (*kannatada saama*) вöсь луыны

laps kukkus ja vigastas põlve пинал усиз но пидессэ вöсь кариз

ta oli ennast vigastanud, et sõjaväest ära saada армие мынонтэм вылысь, со ассэ сöсыртйз

karu oli jahimeest vigastanud гондыр пöйшурасез сöсыртйз

sain käest vigastada киме вöсь кари

rahe vigastas istikuid йöзор мертэмьёсты изъянтйз

hoone sai tules vigastada тылпу юртэз изъянтйз

vigastus <vigastus vigastuse vigastus[t vigastus[se, vigastus[te vigastus/i s] >

сöсырмон, вöсь луон, вöсь карон, яра

ülraskе vigastus туж секыт сöсырмон

ajuvigastus MED йырвиым сöсырмон

käevigastus киез вöсь карон

vigastuse tõttu ei saanud ta võistelda вöсь луонэн сэрен со ёшатскыны öз быгаты

vigastus paranes kiiresti яра жог йöназ

viha <viha viha viha -, viha[de viha[sid s, adj] >

1. *s* вожпотон; (*äge pahameel*) вожпотон; (*vihkamine*) адземпотостэм карон

pime viha суқыр вожпотон

temas süttis v ärkas viha солэн вожез потйз

ära aja mind vihale вожме эн потты

2. *adj* (*mõru, kibe*) курыт, кузял

viha kohv кузял кофе

viha maitse on suus ымын курыт шöм

3. *s* (*mõru maitse, mõrudus*) курыт, кузял

4. *s* (*mädanik*) урöн

haava lõi viha sisse яра урöиз

Liitsõnad

viha+

vihameel вожпотон мылкыд

vihasapp вожпотон

vihatorm PILTL вожпотон сильтöл

vihane <vihane vihase vihas[t -, vihas[te vihase[id adj] >

1. (*kuri, tige*) лек; (*pahane*) урод

vihane pilk лек учкем

vihased hääled урод куараос

vihane koer лек пуны

ta sai vihaseks солэн вожез потйз

tüdruk on poisi peale vihane ныллэн пилы вожез потэ

2. (*intensiivsuset: äge, kange, raevukas*) лек
vihased lained лек тулкымъёс
ta on töö peale vihane vend со ужаны пось я. лек

vihaseit <vihaseit *adv*> лек

vihastama <vihasta[ma vihasta[da vihasta[b vihasta[tud v>

1. (*vihaseks tegema, vihale ajama*) вожез поттыны
tema vaikimine vihastas mind солэн шыпыт улэмез мынэсьтым воже
поттйз
ajakirjanikud vihastasid ministri välja журналистъёс министрлэсь вожзэ
поттйзы
2. (*vihaseks saama*) вож потыны
isa vihastas minu peale атайлэн мыным вожез потйз
ära tühja asja pärast vihasta! буш марлы ке вождэ эн потты

vihik <vihik vihiku vihiku[t -, vihiku[te vihiku[id s>

1. тетрадь
ruuduline vihik кечато тетрадь
jooneline vihik гожмо тетрадь
joonistusvihik суредан тетрадь
kirjutab vihikusse тетраде гожъя
pani vihikule paberi ümber тетрадез кагазэн выльяз
2. (*väljaande osa, anne*) люкет
sõnaraamat ilmub vihikute kaupa кыллюкам люкетъёсын потэ
ilmus sõnaraamatu esimene vihik кыллюкамлэн нырысетй люкетэз потйз

Liitsõnad

vihiku+

vihikuleht тетрадь бам
vihikupaber тетрадь кагаз

vihkama <v'ihka[ma viha[ta v'ihka[b viha[tud v> (*kellegi suhtes vaenulikult meelestatud olema*) адземпотостэм карыны; (*millegi suhtes tugevat vastumeelsust tundma*) адземпотостэм карыны
vihkab talve толэз адземпотостэм каре
vihkab valet пöяськемез адземпотостэм каре
vihatud vaenlane адземпотостэм тушмон
vihkav pilk адземпотостэм карыса учкем

vihm <v'ihm vihma v'ihma v'ihma, v'ihma[de v'ihma[sid_&_v'ihm/u s> зор

tugev vihm лек зор
sügisene vihm сйзбыл зор
kevadvihm, kevadine vihm тулыс зор
äikesevihm гудыръяса зор
väljas sajab vihma кырын я. ульчаын зоре
seab v sätib v pöörab v läheb vihmale зор лыктэ я. зорыны турттэ
vihma valab v kallab nagu oavarrest v rangest v karast жаль-жаль я. дурыныз
зоре
vihm läks üle v jäi järele v lakkas зор дугдйз
vihm trummeldab aknale зор укное йыгаське
marjulised jäid vihma kätte узыясьёс зор улэ шедизы
hein saadi enne vihma varju alla турынэз зоремлэсь азьвыл пыртазы

põllud ootavad vihma бусыос зорез витё

Liitsõnad

vihma+

vihmaaeg (1) зор вакыт; (2) (*vihtane aeg*) зоро дыр

vihtailm зоро куазь

vihtakass RHVK куксётыро я. чуж юбер

vihtamets GEOGR тропик зор нюлэс

vihtamüür PILTL зор борддор

vihtapiisk зор шапык

vihtapilv зор пилям

vihtasadu зорем

vihtavahe зор вис

vihtane <vihtane vihtase vihtas[t -, vihtas[te vihtase[id *adj*] (<*sajune*)

зоро

vihtane ilm зоро куазь

suvi oli vihtane гужем зоро вал

vihtavari <+vari varju v'arju v'arju, v'arju[de v'arju[sid_&_v'arj/e s>

1. (*sirm*) зонтик, коляга

avas vihtavarju, tegi vihtavarju lahti колягаез усьтйз

pani vihtavarju kinni, sulges vihtavarju колягаез ворсаз

hoidis vihtavarju pea kohal колягаез йыр вадесаз возиз

2. (*kaitse vihtae eest*) зорлэсь утиськон инты

puges kuuse alla vihtavarju зорлэсь кыз улэ ватскиз

polnud kuskile vihtavarju minna зорлэсь утиськон инты ой вал

Liitsõnad

vihma+varju+

vihtavarjualus коляга возён инты

viibima <viibi[ma viibi[da viibi[b viibi[tud v>

1. (*pikemat aega olema, asuma*) улыны, луыны

võõrsil viibima палэнын улыны

püüan võimalikult palju viibida värskes õhus чылкыт омырын быгатэмъя

трос улыны тыршисько

2. (*hilinema, edasi liikkuma*) жеганы

väljasõit viibib кошкон жега

sõnaraamatu ilmumine viibis кыллюкамлэн потэмез жегаз

viiendik <viiend'ik viiendiku viiend'ikku viiend'ikku,

viiendik/e_&_viiend'ikku[de viiend'ikk/e_&_viiend'ikku[sid *num, s*] >

1. *num* витьмос

üks viiendik одйг витьмос

kaks viiendikku кык витьмос

viiendik töötajaid v töötajatest витьмосэз ужасьёс

2. *s* КӐНЕК (*viienda klassi õpilane*) витетй классын дышетскись

viiendikud peavad klassiõhtut витетй классын дышетскисьёс классазы жыт

ортчыто

viies <viies viienda viienda[t -, viienda[te viienda[id *num*] > витетй

kuuekümne viies витьтон витетй

kaheksa viies кык сю витетй

aasta viies kuu арлэн витетй толэез
saime võistlustel viienda koha чошатсконын витетй инты басьтймы

viik¹ <v'iik viigi v'iiki v'iiki, v'iiki[de v'iiki[sid_&_v'iik/e s] > (*sissepressitud volt püksisäärel*) шымыри, стрелка
sirged viigid шонересь шымыриос
teravad viigid лэчытэсь шымыриос
Liitsõnad
viigi+
viigipüksid шымыриосын штани

viik² <v'iik viigi v'iiki v'iiki, v'iiki[de v'iiki[sid_&_v'iik/e s] > SPORT (*tasavõit*)
оглыд
kohtumine lõppes viigiga пумиськон оглыдын йылпумьяськиз
Eesti ja Albaania mängisid viiki Эстон но Албан кунъёс оглыдын шудйзы
Liitsõnad
viigi+
viigivärv oglyd карись гол

viik³ <v'iik viigi v'iiki v'iiki, v'iiki[de v'iiki[sid_&_v'iik/e s] > (*laht, lahesopp*) сюм

viil¹ <v'iil viili v'iili v'iili, v'iili[de v'iili[sid_&_v'iil/e s] > (*tööriist*) эгол
kүүнеviil гижы эгол

viil² <v'iil viilu v'iilu v'iilu, v'iilu[de v'iilu[sid_&_v'iil/e s] >
1. (*viilukas*) вандэс, шорем
juustuviil сыр вандэс
viiludeks lõigatud tomatid вандэтъёслы шормам помидоръёс
2. (*riba, siil*) гож, кур, кесэг
viil sinist taevast лыз инбам гож
Liitsõnad
viilu+
viilujuust шормам сыр

viil³ <v'iil viilu v'iilu v'iilu, v'iilu[de v'iilu[sid_&_v'iil/e s] > ЕНІТ (*hoonel*) азъ
ehisviil юртлэн азыыз
katuseviil липетлэн азыыз

viima <v'ii[ma v'ii[a v'ii[b v'ii[dud, v'ii[s vii[ge vii[akse v] >
1. (*kandes*) нуыны; (*vedades*) нуыны; (*juhtides*) валтыны, нуыны; (*sisse juhtides*) нуыны; (*kohale toimetama*) нуыны; (*millegi kadumist, millestki ilmajäämist põhjustades*) нуыны
viis kirja posti гожтэтэз почтае нуиз
pean auto parklasse viima мыным машинаез парковкае нуоно
hobune viidi talli валэз гидэ нуизы
suurvesi viis silla minema тудву выжез нуиз
raamat viib lugeja kaugele minevikku книга лыдзисез кыдёкы ортчем дыре нуэ
2. (*teise asukohta kolima, teise ametisse, teisele töökohale suunama, millelegi muule juhtima v suunama*) выжтыны, нуыны, поттыны
asutus oli viidud teise linna ужьюрт мукет каре нуэмын вал
õpilane viidi neljandasse klassi дышетскисез ньылетй классэ поттйзы

viis jutu teisele teemale **вераськонэз мукет темае выжтйз**

3. (*teat suunas paiknema v kulgeta, kuhugi minna v välja jõuda võimaldama, minema, siirduma*) **нуыны**

kuhu see tee viib? **кытчы со сюрес нуэ?**

kõik teed viivad Rooma **РІТЛ вань сюресъёс Риме нуо**

4. (*mingisse seisundisse, olukorda jõudmist põhjustama*) **нуыны, вуттыны**

ta viidi eksiteele **сое янгыш сюрес былэ нуизы**

juhus viis meid kokku **учыр милемыз огазе вуттйз**

viimane <viimane viimase viimas[t -, viimas[te viimase[id adj]>

1. (*lõpus, tagaotsas olev, järjestust, rida lõpetav*) **берпуметй;** (*ajaliselt:*

teistest tagapool olev, teat ajavahemikku lõpetav, teat sündmuse v tegevuse

puhul kõige hilisem) **берпуметй;** (*surma, matustega seoses*) **берпуметй**

tähestiku viimane täht **гожпუსлыкысь я. алфавитысь берпуметйез куарапус**

я. буква

viimane uks paremal **бур палась берпуметй өс**

raamatu viimased kümme lehekülge, raamatu kümme viimast lehekülge

книгалэн берпуметй дас бамез

kadunu viimane tahe **кулэм муртлэн берпуметй мылкыдыз**

2. (*lähema mineviku kohta*) **берло, берпуметй;** (*eelmine*) **талэсь азьвыл,**

ортчем

viimase aasta jooksul **берло ар чоже**

meie viimane jutuaamine **берпуметйез вераськеммы**

3. (*alles loodud, uusim*) **выль, берпуметй**

arvuti viimane mudel **компьютерлэн берпуметй моделез**

riietub alati viimase meie järgi **котьку выль модая дйсьяське**

4. (*vahetult mingile kriitilisele piirile eelnev*) **берпуметй**

abi jõudis kohale viimasel minutil **юрттэт берпуметй минутэ вуиз**

taotluse esitamise viimane tähtaeg **куронэз сётыны берпуметйез дыр**

5. (*kehtima jääv, lõplik*) **берпуметй**

kas see on su viimane sõna? **та тынад берпуметй кылыд-а?**

6. (*vähenevast, lõppevast, kaduvast veel järel olev*) **берпуметй**

viimane viil leiba **берпуметйез нянь шорем**

talt võeti viimanegi lootus **солэсь берпуметй осконзэ но талазы**

7. (*muude seas vähima väärtusega, kõige viletsam, kõige koledam*) **номырлы**

ярантэм

olen ma siis see viimane, kellega tantsidagi ei kõlba? **озыен, мон номырлы**

ярантэм луйсько, монэн эктыны но уг луы?

8. (*igavene, täielik*) **тыпак**

nagu viimane narr **тыпак клоун кадь**

viimane lontrus **тыпак шузи**

9. (*tuleb kõne alla pärast kõiki muid võimalusi, kõige ebatõenäolisem*)

берпуметй

töö on see viimane asi, millega rikkaks saab **уж со берпуметйез, маин**

узырмыны луэ

10. (*substantiivsena viitab eelnevas tekstis viimati nimetatud esemele,*

nähtusele, isikule vms) **берпуметй**

oli poisse ja tüdrukuid, viimaseid isegi rohkem **пиос но нылъёс вал,**

берпуметйосыз - трогес

viimati <viimati adv>

1. (*viimasel korral*) **берлозэ**

millal sa teda viimati nägid? ку тон сое берлозэ адзид?

2. (*feelnevas tekstis*] *viimasena*) **вылйын, азьвыл**
viimati nimetatud asjaolud **вылйын верам югдурьёс**

3. (*võib-olla, järsku, äkki*) **оло, оло нош**
viimati arvad veel, et kardan **оло малпалод на, мон кышкасько шуыса**

viimine <viimine viimise viimis[t viimis[se, viimis[te viimis/i_&_viimise[id
s> **нуон, валтон**

viin <viin viina viina viina, viina[de viina[sid_&_viin/u s> **аракы, вина,**

кабаквина, кабак

valge viin **кабаквина**

maitsestatud viin **шомъям вина**

nisuviin **чабейлэсь аракы**

pits viina **чарка аракы**

viina ajama v põletama **аракы пöзьтыны**

võttis külmarohuks viina **кынмем вылаз аракы юиз**

Liitsõnad

viina+

viinahais **аракы зын**

viinamüük **аракы вузан**

viinapudel **аракы женелик**

viinamari <+mari marja m'arja m'arja, m'arja[de m'arja[sid_&_m'arj/u s>

1. (*viinapuu vili*) **инжелька, виноград; (koguna) инжелька, виноград**

tumedad viinamarjad **сьод инжелька**

heledad viinamarjad **вож инжелька**

seemneteta viinamarjad **тысьтэм инжелька**

viinamarju korjama **инжелька бичаны**

2. (*viinapuu*) **инжелька, инжелькапу, виноградпу**

Liitsõnad

viina+marja+

viinamarjaistandus **инжелькапу сад**

viinamarjakasvataja **инжелька будэтйсь**

viinamarjakobar **инжелька пуры**

viinamarjamahl **инжелька ву я. моль**

viiner <viiner viineri viineri[t -, viineri[te viinere[id s> **сосиска**

kuumad viinerid **пöсесь сосискаос**

Liitsõnad

viineri+

viineripirukas **сосискаен перог**

viirus <viirus viiruse viirus[t viirus[se, viirus[te viirus/i_&_viiruse[id s> **БИОЛ**

(*haigusetekitaja*) **вирус**

antiviirus **антивирус**

arvutiiviirus **компьютер вирус**

gripiviirus **пуэд вирус**

viirus ummistas arvutid **вирус компьютерез сöриз**

Liitsõnad

viirus+

viirushaigus **вирус висён**

viiruskandja **вирус нуллйсь**
viirustõrje INFO **вируслэсь утиськон**
viirusvaba **вирустэм**
viirusvastane **вируслы пумит**

viis¹ <v'iis viie v'ii[t v'ii[de, vii[te v'iis[i num, s>

1. num (põhiarv, vastava hulga, koguse kohta, kellaaja, arvulise järjekorra kohta) **ВИТЬ**; (hulga puhul: isikut märkivate meessoost sõnadega, mitmuslike sõnadega, isikuliste asesõnade mitmusega ja paarisesemeid märkivate sõnadega) **ВИТЬ КУЗЯ**; (hulga, arvulise järjekorra puhul) **ВИТЬ**

viiskümmend viis **ВИТЬОН ВИТЬ**

viis tuhat **ВИТЬ СЮРС**

viis päeva **ВИТЬ НУНАЛ**

kell viis õhtul **ВИТЬ ЧАСЫН ЖЫТ**

teos ilmus viies köites **ГОЖТОС ВИТЬ ЛЮКЕТЭН ПОТЙЗ**

buss number viis **ВИТЬ НОМЕРО АВТОБУС**

tunnen teda nagu oma viit sõrme PILTL **ВИТЬ ЧЫНЬЫМЕ КАДЬ ТОДЙСЬКО МОН СОЕ**

2. s (number 5, mängukaart) **ВИТЬ**; (hinne) **ВИТЬ**

poti viis **ВИТЬ ПИК**

sai kirjandi eest viie **ГОЖТЭМЕЗ ПОННА ВИТЬ БАСЬТЙЗ**

Liitsõnad

viie+

viiekeeleline MUUS **ВИТЬ СИЁ**

viiekeelne **ВИТЬ КЫЛО**

viiekilone **ВИТЬ КИЛОГРАММЪЕМ**

viiekrooniline **ВИТЬ КРОНАЁ**

viiekuine **ВИТЬ ТОЛЭЗЪЕМ**

viis² <v'iis viisi v'iisi v'iisi, v'iisi[de v'iisi[sid_&_v'iis/e s>

1. (moodus, meetod, võte) **АМАЛ**

see on parim viis teda toetada **СОЛЫ ЮРТТОН ПОННА ТА ЖЕЧЕЗ АМАЛ ЛУЭ**

2. (harjumus, komme, tava) **СЯМ**

kassil on laua peal käimise viis **КОЧЫШЛЭН ЖӨК ВЫЛЭ ТУБАН СЯМЫЗ ВАНЬ**

mul pole viisiks raha laenata **КОНЬДОН ПУНЭМАНЫ СЯМЫ ÖVÖЛ**

igal maal oma viis **КОТЬКЫЧЕ ШАЕРЛЭН АСЛАЗ СЯМЬСЫЗ**

3. (adessiivis v partitiivis: kombel, moel, moodi) **СЯМЕН**

kõik on endist v vana viisi **ВАНЬМЫЗ АЗЬЛО Я. ВУЖ СЯМЕН**

mil viisil saaks sind aidata? **КЫЗЫ ТЫНЫД ЮРТТЫНЫ ЛУЫСАЛ?**

igauks on õnnelik omal viisil **КОТЬКИН АС СЯМЕНЫЗ ШУДО**

4. (adessiivis v partitiivis: postpositiooni laadis) **СЯМЕН**

rõõmustas lapse viisil **ПИНАЛ СЯМЕН ШУМПОТЙЗ**

käitu ometi inimese viisi[l] **АДЯМИ СЯМЕН УЛ ИНИ АЛИ**

viis³ <v'iis viisi v'iisi v'iisi, v'iisi[de v'iisi[sid_&_v'iis/e s> (meloodia) **КРЕЗЬГУР,**

ГУР

tuntud viis **ТОДМО ГУР**

rahvalikud viisid **КАЛЫК ГУРЬЁС**

ümiseb mingit viisi **КЫЧЕ КЕ НО ГУР НЁРЬЯ**

Liitsõnad

viisi+

viisihääl MUUS **СОЛО КУАРА**

viisa <viisa viisa viisa[t -, viisa[de viisa[sid s> (*sisse-, välja- v läbisõiduluba, ametiisiku [lubav] märkus dokumendil*) **виза**
 läbisõiduviisa **транзит виза**
 sissesõiduviisa **пйрон виза**
 turistiviisa **турист виза**
 tööviisa **ужан виза**
 viisat vormistama **виза лэсьтыны**
 taotleb Jaapani viisat **Японие виза куре**

Liitsõnad

viisa+

viisataotlus **виза курон**

viisavaba **визатэм**

viiskümmend <v'iis+kümmend viie+k'ümne v'ii[t+kümme[t_&_v'ii[t+kümmend
 -, viie+k'ümne[te viie+k'ümne[id num> **вИТЬОН**

viiskümmend kaks **вИТЬОН кык**

kakssada viiskümmend **кык сЮ вИТЬОН**

viiskümmend tuhat **вИТЬОН сюрс**

viiskümmend sajandikku **вИТЬОН даур**

viiskümmend kilogrammi **вИТЬОН килограмм**

paragrahv viiskümmend **вИТЬОНЭТЙ параграф**

viiekümnel leheküljel **вИТЬОНЭТЙ бамын**

buss väljub kell kaheksa viiskümmend **автобус тямыс но вИТЬОНЫН кошке**

ta pole veel viitkümmetki täis **солы вИТЬОН но тырмымтэ на**

ta läheneb juba viiekümnele **со вИТЬОНаз мынэ ини**

Liitsõnad

viie+kümne+

viiekümmemeheline **вИТЬОН муртъем**

viiekümnerublaline (*rahatäht*) **вИТЬОНЪЕМ**

viiekümnesentimeetrine **вИТЬОН сантиметръем**

viissada <v'iis+sada viie+saja v'ii[t+sada_&_v'ii[t+sada[t -, viie+sada[de
 viie+sada[sid num> **вИТЬ сЮ**

viissada kümme **вИТЬ сЮ дас**

viissada tuhat **вИТЬ сЮ сюрс**

tuhat viissada kakskümmend viis **сюрс вИТЬ сЮ кызь вИТЬ**

viissada grammi **вИТЬ сЮ грамм**

Liitsõnad

viie+saja+

viiesajagrammine **вИТЬ сЮ граммъем**

viiesajaleheküljeline **вИТЬ сЮ бамъем**

viisteist[kümmend] <v'iis+t'eist[+kümmend] viie+t'eist[+k'ümne]
 v'ii[t+t'eist[+kümmend]_&_v'ii[t+t'eist+kümme[t -, viie+t'eist+k'ümne[te
 viie+t'eist+k'ümne[id num> **дас вИТЬ**

kakssada viisteist[kümmend] **кык сЮ дас вИТЬ**

kuus koma viisteist[kümmend] **куать но дас вИТЬ**

kella viieteistkümne paiku **дас вИТЬ час котырын**

viisteist[kümmend] inimest **дас вИТЬ мурт**

tüdruk on viisteist[kümmend] aastat vana **нылашлы дас вИТЬ арес**

buss number viisteist **дас вИТЬ номеро автобус**

viitsima <v'iitsi[ma v'iitsi[da viitsi[b viitsi[tud v> (*tahtmist omama*) **МЫЛ**

ПОТЫНЫ

ei viitsi vaielda **ЧЕНГЕШЫНЫ МЫЛЫЗ УГ ПОТЫ**

kui viitsid, tule kaasa **МЫЛЫД ПОТЭ КЕ, ОЙДО СЪОРАМ**

oskab hästi kirjutada, kui ainult viitsib **ЖЕЧ ГОЖЪЯСЬКЫНЫ БЫГАТЭ, МЫЛЫЗ ПОТЭ КЕ**

viul <viul viuli viuli[t -, viuli[te viule[id s> **КУБЫЗ**

orkestriviul **ОРКЕСТР КУБЫЗ**

viulit mängima **КУБЫЗЭН ШУДЫНЫ**

Liitsõnad

viuli+

viulihelid **КУБЫЗ КУАРАОС**

viulikeel **КУБЫЗ СИ**

viulimuusika **КУБЫЗ КРЕЗЬГУР**

viuliõhtu **КУБЫЗ ЖЫТ**

viuliõpetaja **КУБЫЗЭН ШУДЫНЫ ДЫШЕТЙСЬ**

vikerkaar <+k'aar kaare k'aar[t k'aar[de, kaar[te k'aar[i s> **ВУЮИСЬ**

kahekordne vikerkaar **КЫК ПОЛЭС ВУЮИСЬ**

taevasse ilmus vikerkaar **ИНБАМЕ ВУЮИСЬ ПОТЙЗ**

vilets <vilets viletsa viletsa[t -, viletsa[te viletsa[id *adj, s*>

1. adj (*kehv: kehalise oleku, tervise kohta*) **ЛЯБ**; (*kehv, nigel*) **УРОД, АЛАМА**; (*mannetu, armetu*) **НАЧАР**; (*taimede kohta: kidur*) **ЛЯБ, ТЭЛЕЗЫМТЭ, ШИНЬЫР-ШАНЬЫР**

vilets vanake **ЛЯБ ПЕРЕСЬ**

vilets tervis **ЛЯБ ТАЗАЛЫК**

vilets hobune **НАЧАР ВАЛ**

viletsad põõsad **ШИНЬЫР-ШАНЬЫР КУАКЪЭС**

vilets mälu **АЛАМА ВИЗЬ Я. ЙЫР**

soome keel on tal vilets **ФИНН КЫЛЫЗ СОЛЭН УРОД**

2. adj (*napp, ebapiisav*) **ПИЧИ, УРОД**

vilets palk **ПИЧИ УЖДУН**

vilets söök **УРОД СИЁН**

3. adj (*[majanduslikult] kehv, vaene*) **КУАНЕР, НАЧАР**; (*vaevaline*) **СЕКЫТ**

vilets elu **НАЧАР УЛОН**

need olid viletsad ajad **СЕКЫТ АРЪЭС ВАЛ**

ta on pärit viletsast kodust **СО НАЧАР СЕМЬЯЫН ВОРДЙСЬКЕМЫН**

4. s (*armetu, haletsusväärne inimene*) **КУРАСЬКИСЬ**

käib riides nagu viimane vilets **КУРАСЬКИСЬ КАДЬ ДЙСЯСЬКЫСА ВЕТЛЭ**

vili <vili vilja v'ilja v'ilja, v'ilja[de v'ilja[sid_&_v'ilj/u s>

1. (taime osa) **ЕМЫШ**

söödav vili **СИЁНО ЕМЫШ**

mittesöödav vili **СИЁНТЭМ ЕМЫШ**

mürgine vili **АГУО ЕМЫШ**

küps vili **КИСЬМАМ ЕМЫШ**

töövili **УЖЛЭН ЕМЫШЕЗ**

2. (teravili) **Ю, ТЫСЬ, Ю-ТЫСЬ**; (*viljaterad*) **ТЫСЬ**

suvivili PÕLL **ГУЖЕМ ВУИСЬ Ю-ТЫСЬ**

vilja külvama **Ю КИЗЬЫНЫ**

viljad kasvasid tänavu vägevad юос туэ удалтйзы

3. (*loode*) сюрем; (*laps*) нуны

neiu hävitas oma ihu vilja нылмурт нунызэ я. сюремзэ быдтйз

Liitsõnad

vilja+

viljaaed сад

vilja+

viljaeksport емыш я. ю экспорт

viljakasvatus емыш я. ю будэтон

viljasort емыш я. ю йӧс я. сорт

vill¹ <v'ill villa v'illa v'illa, v'illa[de v'illa[sid_&_v'ill/u s]>

1. (*kitse, lamba, kaameli jmt karvad, nendest saadav kiud*) гон; (*karvkate*) гон :

pehme vill небыт гон

kähar vill бутырка гон

lambavill ыжгон

villa pügama ыж чышкыны

2. (*taimedel*) мамык

raplivill тополь мамык

puuvillarõõsas on täis valget villa хлопок будос тӧды мамыкен тырмемын

Liitsõnad

vill+

villkarv ZOOL векчи гон

villkate гон

villohakas БОТ (*Cirsium heterophyllum*) йӧны

villpehme ыжгон кадь небыт

villtarn БОТ (*Carex tomentosa*) шашы я. екенъ

villtikand ТЕКСТ ыжгонэн пужыятон

villtulikas БОТ (*Ranunculus lanuginosus*) купанча

villa+

villaand гонлык

villakarv гон

villakass кузь гоно кочыш

villakits PÕLL кузь гоно кеч

villakiud (1) гон; (2) гон мертчан

villaküülik кузь гоно кролик

villalammas PÕLL кузь гоно ыж

villapall гын шар

villarasv гон вӧй

villatõug гон сӕтйсь выжы

villavahetus гонэз воштон

vill² <v'ill villi v'illi v'illi, v'illi[de v'illi[sid_&_v'ill/e s]> лӕг, пульдэм, пӧськыли,

пӧськыль

väike vill пичи лӕг

mädavill ур пульдэм

põletusvill суйтськемлэсь я. чыштаськемлэсь пульдэм

kannad on villis пыд пульдылэмын

villane <villane villase villas[t -, villas[te villase[id adj]>

1. ыжгон

villane lõng ыжгон сйньыс я. шорт

villane riie ЫЖГОН басма
 villased sokid ЫЖГОН ПЫДВЫЛ
 villane kleit ЫЖГОН дэрэм
 vanaisa kandis kodukootud villaseid pükse песятай куэм ЫЖГОН басмалэсь
 вурем штани нуллйз
 2. PILTL (*tahumatu, rohmakas*) маскара, куинь копейка кадь; (*algeline, saamatu*) тйрен корам кадь, туж огшоры
 villane maapoiss маскара гурт пи

vilt <v'ilt vildi v'ilti v'ilti, v'ilti[de v'ilti[sid_&_v'ilt/e s]>

1. ГЫН :
 kaabuvilt, kübaravilt зляпалы ГЫН
 tihendusvilt шунытлы ГЫН
 villast vilt ЫЖГОНЛЭСЬ ГЫН
 vildist jalatsid ГЫНЛЭСЬ ПЫДКУТЧАН
 2. (*vildik, viltsaabas*) ГЫНСАПЕГ

Liitsõnad

vildi+
 vildikalossid ГЫНСАПЕГ колоша
 vildinina ГЫНСАПЕГ ныр
 vildipöid ГЫНСАПЕГ ПЫДЭС
vilt+
 viltjalats ГЫН ПЫДКУТЧАН
 viltkaabu ГЫН шляпа
 viltkübar ГЫН шляпа
 viltpliiats фломастер
 vilttihend ТЕИН ГЫН
 viltvaip ГЫН ковер

vinnama <v'inna[ma vinna[ta v'inna[b vinna[tud v]>

1. (*pingutusega tõstma*) жутыны; (*tõmbama, tirima*) кыскыны :
 vinnas kaevust ämbriga vett куйыысь ведраен ву жутйз
 vinnab kandami selga нуонзэ тыбыраз жутэ
 klaver vinnati kolmandale korrusele пианиноез куинетй этаже жутйзы
 hakati ankrut üles vinnama якорез вылланы жутыны кутскизы
 asuti paati vette vinnama пыжез ву пала кыскыны кутскизы
 vinnasime kartulikotid keldrisse картошен мешокъёсыз выжулэ я. муржолэ
 нуллймы
 2. (*üle*) кечырскыны :
 haige vinnas end voodist toolile висись валесысь пуконэ кыстйськиз
 ratsanik vinnas end sadulasse ворттйсь энере кечырскиз
 vinnas end toolilt üles пукон вылысь султйз
 poisid vinnasid end üle plangu пиос кенер йылтй кечырскизы
 vinnas end põlvedele со пидесьяськиз
 3. KÕNEK (*näppama*) лушканы
 poisid vinnasid ehitusplatsilt lauajuppe пиос пуктйськон интыысь пул
 кылемъёсты лушказы
 vaata, et su rahakotti ära ei vinnataks! учкы, коньдон пуйыдэ медаз лушкалэ!

vint' <v'int vindi v'inti v'inti, v'inti[de v'inti[sid_&_v'int/e s]>

1. (*keere*) → КОЖ
 keera polt viimase vindini välja болтэз берпуметй кожомь потты

pinge on viim[a]se vindini üles kruvitud PILTL ЗОЛТЙСЬКОН ПУМОЗЯЗ ВУТТЭМЫН
2. (*laeva-, sõukruvi*) ВИНТ
vindi labad ВИНТЛЭН ПОЛЫСЬЁСЫЗ
3. KÕNEK (*vintpüss*) ПЫЧАЛ
4. KÕNEK (*joove*) ШӨМЪЯСЬКЕМ
tal on juba hommikul väike vint peas СОЛЭН ЙЫРАЗ ЧУКНА ИК ШӨМЪЯСЬКЕМЕЗ
ВАНЬ
võttis kerge vindi sisse ÖЖЫТ ШӨМЪЯСЬКИЗ

vint² <v'int vindi v'inti v'inti, v'inti[de v'inti[sid_&_v'int/e s]> ЗИЛЛЁ, ЗИЛЛЁКЕЙ,
ПОЧАШ; ZOOЛ (Fringilla) КАЗ, ТЭЛЬ КУАКА
metsvint ZOOЛ (Fringilla coelebs) ЗИЛЛЁ

vintis <v'intis *adv, adj*> KÕNEK (*purjus*) ШӨМАСЬКЕМ, КУДЗЕМ
mees on vintis ПИОСМУРТ ШӨМАСЬКЕМЫН
vintis peaga ei või autorooli istuda ШӨМАСЬКЕМ ЙЫРЫН УГ ЯРА МАШИНА РУЛЬ
СЬӨРЫ ПУКСЫНЫ

vintpüss <+p'üss püssi p'üssi p'üssi, p'üssi[de p'üssi[sid_&_p'üss/e s]> SÕJ
ВИНТОВКА, ПЫЧАЛ
tulistas v laskis vintpüssist ПЫЧАЛЭН ЫБИЗ

vintske <v'intske v'intske v'intske[t -, v'intske[te v'intske[id *adj*]
1. (*sitke*) ЧУРЫТ; (*sooniline*) ЧУРЫТ, СЙНЫРО; (*pooltoores*) ЧУРЫТ, ЫЛЬ;
(*nätske*) НАЧКЫТ, ВАЧЫРЕС, КЫСТЙСЬКИСЬ
tuim ja vintske liha ШӨМТЭМ НО ЧУРЫТ СЙЛЬ
vintske tainas НАЧКЫТ Я. КЫСТЙСЬКИСЬ ЫЛНЯНЬ
praad oli vintskeks jäänud ЖАРКОЕ ЧУРЫТ КЫЛИЗ
jalad jäid vintskele savisse kinni ПЫДЪЭС НАЧКЫТ ГОРДСЮЕ НӨДЙЗЫ
pihlaka puit on vintske ПАЛЭЗЬПУЛЭН ПУЭЗ ЮН Я. ЧУРЫТ
vintsked pajuvitsad ЮНЭСЬ БАДЬПУ ВАЙЭС
2. (*visa, vastupidav*) ЮН; (*kange, tahtkindel*) ЮН
vintske keha ЮН Я. ТУП КАДЬ МУГОР
vintske rahvas ЮН Я. ЧИДАСЬ КАЛЫК
vintske sell ШАПЛЫ ПИЁК
vintske vastupanu ЮН ПУМИТЪЯСЬКОН
vintske heitlus ЮН НЮРЪЯСЬКОН

violetne <viol'etne viol'etse viol'etse[t -, viol'etse[te viol'etse[id *adj*]
бусйр
violetne värv[us] БУСЙР БУЁЛ
spektri violetne ots СПЕКТРЛЭН БУСЙР ПАЛЫЗ
violetse läikega sullestik БУСЙР ЧИЛЯСЬ ТЫЛЫ-ГОН
violetsed õlilaigud vees ВУ ВЫЛЫСЬ БУСЙР ВӨЙ ЭГЕСЬЭС

viperus <viperus viperuse viperus[t viperus[se, viperus[te viperus/i s]> (*väike
äpardus*) ЯНГЫШ УЧЫР; (*eksimus, vääratus*) ЯНГЫШ; (*ebameeldiv vahejuhtum*)
КЕЛЬШОНТЭМ УЧЫР
reisil ei juhtunud ühtki viperust, reis läks viperusteta СЮРЕС ВЫЛЫН ОДЙГ НО
КЕЛЬШОНТЭМ УЧЫР ОЙ ВАЛ
tal juhtus väike viperus со пичи ЯНГЫШ ЛЭСЬТЙЗ Я. СОЛЫ ÖЗГЕС УДАЛТЫ
viuldajal ei tulnud ette ühtki tehnilist viperust КУБЫЗЭН ШУДЙСЬ ОДЙГ НО
ТЕХНИКА ЯНГЫШ ÖЗ ЛЭСЬТЫ

virgutama <virguta[ma virguta[da virguta[b virguta[tud v> (*virge[ma]ks tegeta*) сазёмытыны; (*virguta panema*) сайкатыны; (*ergutama, turgutama*) дартланытыны; (*õhutama*) жутканы
hommikukohv virgutab чукна кофе сазёмытэ
huvitav vestlus virgutab mõttetegevust тунсыко вераськон малпаськонэз дартланытэ
kiitus virgutab õpilast ушьян дышетскисез дарлтанытэ
mind virgutati edasi rääkima вераськонме азыланьтыны жутказы

virisema <virise[ma virise[da virise[b virise[tud v>

1. (*hädaldama, kaeblema, vähehaaval nutma*) бёрдины, нискетыны;
(*irisema*) зурныны

unine laps viriseb иземез потйсь нуны бёрдэ

iga tühja asja pärast ei tasu viriseda котькыче буш маке понна бёрдоно өвөл

2. (*virinat kuuldavale tooma*) бызгетыны, шуланы, колтыртыны

kärbes virises tüütult кут огпөртэм бызгетйз

väljas viriseb tuul кырын төл шула

näljast virisev kõht сютэм улыса колтыртйсь кёт

virik <v'irk virga v'irka v'irka, v'irka[de v'irka[sid_&_v'irk/u adj> (*usin*) тыршишь;

(*nobe, kärme*) шаплы

virik õpilane тыршишь дышетскись

virik perenaine шаплы кузё кышно

virgad käed шаплыесь киос

oli virik õppima со дышетскыны шаплы вал

olge virgad ja rutake tööga! тырше но ужаны дыртэлэ!

virmalised pl <virmaline virmalise virmalis[t virmalis[se, virmalis[te virmalis/i s> уйпал инворекъян

virsik <virsik virsiku virsiku[t -, virsiku[te virsiku[id s> (*virsikupu, selle vili*)

персик

mahlased virsikud жалемесь персикъёс

virsikud on üleni õide puhkenud персикъёс быдэсак сяськаяськызы

Liitsõnad

virsiku+

virsikukivi персик тысь

virsikukompott персиклэсь компот

virsikumahl персик сок

virts <v'irts virtsa v'irtsa v'irtsa, v'irtsa[de v'irtsa[sid_&_v'irts/u s> кыед

lahjendatud virts кизертэм кыед

virtsaga väetama кыедэн удобрить карыны я. кыеданы

kastis kapsataimi virtsaga кубиста узымез кыедэн кисьтаз

Liitsõnad

virtsa+

virtsahais кыед зын

virtsahoidla, virtsakaev PÕLL кыед поттон инты

virtsalaotur PÕLL кыед пазясь машина

virtsarenn кыед кошкон дырды

virtsavesi кыед ву

virvendama <virvenda[ma virvenda[da virvenda[b virvenda[tud v>

1. (*veepinna kohta*) **вориньяськыны, тулкымьяськыны; (valguse kohta) ворежьяны; (õhu kohta) гыаны, веттаськыны; (silme ees) вориньяськыны, сырьяны**

tuul pani vee virvendama **тӧл вуэз тулкымьяськытӓз**

taevas virvendavad tähed **инмын кизилиос ворежьяло**

õhk virvendab kuumusest **омыр пӧсьлэсь гыа**

soo kohal virvendab udu **нюр вадьсын бус лэйка**

numbrid virvendasid silme ees **лыдпусьёс син азын вориньяськыны**

ekraan hakkas virvendama **экрэн вориньяськыны кутскиз**

huulil virvendas naeratus **ымдурын пальпотон веттаськыны**

peas virvendavad imelikud mõtted **йырын тумошо малпаньёс гыало**

2. **KÕNEK (inimese rahutu, ebamäärase liikumise kohta) берганы**

väike õde virvendab kogu aeg jalus **сузэр ялан пыд улын берга**

visa <visa visa visa -, visa[de visa[sid adj>

1. (*järjekindel*) **тэскери; (tahtekindel) тэскери; (kannatlik) чидась;**

(*kangekaelne*) **акырзан, асныръем; (vastupidav, sitke) юн, чурит**

tugev ja visa inimene **кужмо но тэскери адями**

visa õpilane **тэскери дышетскись**

visa vastane **акырзан я. асныръем тушмон**

visa loomus **юн я. чидась сям**

visa hing **чидась лул**

kask on visa puu **кызыпу - чурит пу**

visa rahvas **юн калык**

visa töö **тыршыса ужан**

visa vastupanu **юн пумитьяськон**

2. (*aeglane, vaevaline*) **секыт, каллен**

kevad on visa tulema **тулыс кема уг вуы я. лыктыны секыт**

haav oli visa paranema **яра секытэн йӧна я. йӧнаны секыт**

töö visa edenemine **ужлэн секыт азинскемез**

visadus <visadus visaduse visadus[t visadus[se, visadus[te visadus/i s>

(*järjekindlus*) **тэскарьяськон; (tahtekindlus) тэскарьяськон; (kannatlikkus)**

чидан; (kangekaelsus) асныро луон; (elujõulisus) юнлык

talupoeglik visadus **гурт калыклэн кадь тэскарьяськон**

väikerahva visadus **пичи калыклэн тэскарьяськонэз**

umbrohu visadus **жаг турынлэн асныро луэмез**

visadus viib sihile **юнлык меретозь нуэ**

visalt <visalt adv> (*järjekindlalt*) **тэскарьяськыса; (tahtekindlalt)**

тэскарьяськыса; (kannatlikult) чидаса; (kangekaelselt) юн, асныро

кариськыса

visalt nõudma **тэскарьяськыса курыны**

kaitseb visalt oma seisukohti **аслэсьтыз малпаньёссэ тэскарьяськыса уте**

ajab visalt peale, et lähme **тэскарьяськыса куре, кошкомы шуыса**

haige rippus visalt elu küljes **висись улон борды юн кырмиськыса улиз**

visiit <vis'iit visiidi vis'iiti vis'iiti, vis'iiti[de vis'iiti[sid_&_vis'iiti/e s>

1. (*külastus, väisang*) **пырам, лыктэм, ветлэм, визит**

kolmepäevane visiit **куинь нуналлы лыктэм**

eravisiit **мосьем я. частной визит**

riigivisiit кун лыктэм
 töövisiit ужъя лыктэм
 vastuvisiit пунэмзэ лыктэм
 on visiidil Londonis v Londoni visiidil Лондонын визитын
 see juhtus ministri visiidil Soome v Soome visiidi ajal со луиз министр
 Финляндинын визитын дыръя
 Eestisse tuleb visiidile Läti välisminister Эстоние визитэн Латвиысь кунсьөр
 ужъёсья министр вуэ
 2. (arsti käik haige juurde, patsiendi käik arsti juurde) эмъясь я. врач лыктон,
 эмъясь я. врач доры мынон, приём
 koduvisiit эмъясьлэн доре лыктэмез
 palatiarst on igahommikusel visiidil палата понна кылкутйсь эмъясь
 чукналы быдэ ортчись обходын
 tuleb teha visiit nahaarsti juurde ку эмъясь доры мыноно
Liitsõnad
 visiit+
 visiitkaart нимкагаз
 visiitkuub нимкагаз
 visiidi+
 visiiditasu врач доры мынэмлэн дуныз

viskama <v'iska[ma visa[ta v'iska[b visa[tud v>

- (*lennutama, heitma*) куштыны, лэзьыны :
 oda viskama палаш лэзьяны
 viskas palli õhku тупез вылэ куштйз
 poiss viskas kassi kividega пияш кочышез изъёсын лэзьяз
 viskas palli puhtalt korvi тупез мечак корзинае лэзиз
 mängija viskas värava шудйсь гол пыртйз
 viskas kanadele peotäie teri курегъёслы сузь мында ю куштйз
 viskame liisku, kumb läheb кудмы мыномы шуыса пус чёлтоме
 jahukotid visati vankrile пызен мешокъёсыз уробое куязы
 aken visati puruks укноез пилизы
 hobune viskas ratsaniku seljast вал вылаз ворттйсь муртэз сэрпалтйз
 viskasime mullahunniku laiali музейем люкез пазямы
 augud tuleb kinni visata гуосты тырмытыса ворсано
 tormas uksest välja kui vedrust visatud v vedruga visatud өсэти туж жог потйз
 viska see mõte peast! PILTL со малпанэз йырысьтыд кушты!
 2. (*kiiresti v hooletult panema*) поныны; (*seljast, jalast*) кылыны, куштыны;
 (*selga, jalga tõmbama*) дйсяны я. кутчаны
 viskas püksid jalga штанизэ жог дйсяз
 viskas pleedi õlgadele пельпумаз плед понйз
 viskas pintsaku seljast пиджаксэ кылиз я. куштйз
 viskas saapad jalast сапегзэ кылиз я. куштйз
 3. (*mingi kehaosaga järsku, hoogsat liigutust tegema*); (*vaadet korraks kiiresti kuhugi suunama*) :
 viskas uhkelt pea selga йырзэ урдйз
 viskas jala üle põlve пыдзэ мукет пыд вылаз понйз
 viskas kiire pilgu möödujale ортчись шоры жогак учкиз
 viskas ninaga iga toidu peale котькыче сиёнэз зынъяз
 4. (*mingisse asendisse laskuma, heitma*) выдыны, лэзькыны
 tahaks natukeseks ajaks pikali visata жамдэлы выдысал
 viskas end rohule kummuli турыне выдйз

viskas end diivanile siruli **диванэ выдйз**

5. (*kuhugi toimetama v paigutama*); KÕNEK (*kiiresti kuhugi toimetama*) :

ehk viskad mind sadamasse? **оло монэ озынозь нуод я. куштод?**

mootorpaat viskab su mõne minutiga üle järve **моторпыж көня ке минутскын тонэ ты вамен поттоз**

6. (*kiirgama, levitama, heitma*) :

korsten viskab paksu suitsu **муръёысь нап чын потэ**

kuu viskab veele kahvatu vastuhelgi **толэзь ву вылэ бездыт югытсэ куштэ**

küdevast ahjust viskab tuppä palavust **жуась гур бордысь бӧлетэ пӧсь лыктэ**

7. (*midagi vahele v vastu ütleva, hooletult v järsult ütleva*) :

viskas mõne repliigi **кӧня ке реплика вераз**

muudkui viskab teravmeelsusi **лэчытверанъёссэ вера гинэ**

viskab nalja **серекъяса вера**

8. (*tegevuse hoogsust, kiirust rõhutades asendab teisi verbe*) :

peale vihma hakkasid taimed viskama **зор бере будосьёс пушйизы**

tüdruk on suve jooksul pikkusesse visanud **гужем куспын нылаш жуужыт будйз**

viskas kiiruga mõne rea paberile **дыртыса кагаз вылэ ог-кык чур гожтйз**

viskas avaldusele nime alla **заявление улэ нимзэ гожтйз**

armastab viina visata **вина юыны яратэ**

viskame pitsi konjakit **быдэн чарка коньяк лэзём**

viskab saltot **сальто лэсьтэ**

suvel sai kõvasti tööd visatud **гужем трос ужано луиз**

viski <viski viski viski[t -, viski[de viski[sid s> (*kange alkoholjook*) **виски**

Šoti viski **шотланди виски**

linnaseviski **чужьемлэсь виски**

teraviljaviski **юлэсь виски**

soodaveega lahjendatud viski **сода вуэн кизертэм виски**

tellis viski jääga **йӧэн виски басьтйз**

Liitsõnad

viski+

viskiklaas **виски чарка**

viskipudel **виски зенелик**

vist¹ <v'ist adv> (*väljendab oletust: arvatavasti, tõenäoliselt*) **дыр**; (*võib-olla*)

оло нош, дыр

ta vist ei tundnud mind ära **со монэ оз тодма, дыр**

ei ole vist mõtet sõita **мыноно өвӧл, дыр**

öösel tuleb vist külma **уйин кынтоз, дыр**

vist mitte **өвӧл, дыр**

Kas sa oled haige? -- Küllap vist **Тон висиськод-а? - Озы, дыр**

vist² <v'ist visti v'isti v'isti, v'isti[de v'isti[sid_&_v'ist/e s> (*kaardimäng*) **вист**

visti mängima **вистэн шудыны**

vististi <vististi adv> (*vist*) **дыр**; (*võib-olla*) **оло, дыр, кадь**

ta tuleb vististi reedel **со удмуртарняе лыктоз, дыр**

sul on vististi õigus **тон шонер малпаськод кадь**

ta on väsinud ja vististi sellepärast morni olemisega **со жадемын, оло, соин ик**

мылкыдыз өвӧл

vistrik <v'istr'ik v'istriku v'istr'ikku v'istr'ikku, v'istrik/e_&_v'istr'ikku[de v'istr'ikk/e_&_v'istr'ikku[sid s> (*vinn, punn*) **накас, накас пӧськы**
mädane vistrik **уро накас**
nooruki nägu oli üleni vistrikke täis **егитлэн ымнырыз накасъясын**
шобыртэмын вал
lõuale ajas väikese vistriku **ангесэ пичи накас потйз**
kratsis vistriku katki **накассэ кесяз я. пӧськытйз**
tõhus vahend vistrike vastu **накаслы пумит зеч эмьюм**

vistrikuline <v'istrikuline v'istrikulise v'istrikulis[t v'istrikulis[se, v'istrikulis[te v'istrikulis/i *adj*> **накасо**
vistrikuline näonahk **накасо ымныр ку**
vistrikuline lööve **накас потос**

vitamiin <vitam'iin vitamiini vitam'iini vitam'iini, vitam'iini[de vitam'iini[sid_&_vitam'iin/e s> **витамин**
looduslikud vitamiinid **инкуазь витаминъёс**
rasvlahustuvad ja vees lahustuvad vitamiinid **вӧйын но вуын сьлмись**
витаминъёс
B-rühma vitamiinid **В группаысь витаминъёс**
vitamiinide toime **витаминъёслэн кужымзы**
vitamiine sünteesima **витаминъёсты кылдытыны**
vitamiine tarvitama **витаминъёсты сиыны**

Liitsõnad

vitamiin+

vitamiinhein PÕLL **витамино турын**

vitamiinkreem **витамино крем**

vitamiinravi MED **витаминэн йӧнатскон**

vitamiinsööt PÕLL **витамино сиён**

vitamiini+

vitamiinidražee **витамин драже**

vitamiinipreparaat **витамин препарат**

vitamiinipuudus **витамин тырмымтэлык**

vitamiinirikas, vitamiinirohke **витамино**

vitamiinisisaldus **витаминлэн вань луэмез**

vitamiinitaim **витамин будос**

vitamiinitarve **витаминлэн кулэлыкес**

vitamiinivaegus **витаминлэн ӧжыт я. тырмымтэ луэмез**

vitamiinivaene **витаминэн куанер я. ӧжыт витаминно**

vitamiinivajadus **витаминлэн кулэ луэмез я. кулэлыкес**

vitraaž <vitr'aaž vitraaži vitr'aaži vitr'aaži, vitr'aaži[de vitr'aaži[sid_&_vitr'aaž/e s> KUNST **витраж**
klaasvitraaž **пияла витраж**
vitraaži maalima **витраж суреданы**
kirikut kaunistavad värvilised vitraažid **черкез чебермась буёло витражъёс**

vitriin <vitr'iin vitriini vitr'iini vitr'iini, vitr'iini[de vitr'iini[sid_&_vitr'iin/e s> **витрина**
pöörlevad vitriinid **бергась витринаос**
ajalehevitrin **газетъясын витрина**
fotovitrin **фотоосын витрина**

klaasvitriin **пияла витрина**
letivitriin **прилавок витрина**
raamatupoe vitriinid **книга вузаннилэн витринаосыз**
maitsekalt kujundatud vitriinid **валаса чеберъям витринаос**
uue hooaja mudelid on vitriinis välja pandud **ар вакытлы тупась выльёсыз**
модельёс витринае поттэмын

Liitsõnad

vitriini+

vitriiniklaas **витриналэн пиялаез**
vitriinireklaam **витрина реклама**
vitriiniväljapanek **витринае поттэм вуз**

vits <v'its vitsa v'itsa v'itsa, v'its[te_&_v'itsa[de v'itsa[sid_&_v'its/u s>

1. (*peen painduv oks*) **ньөр**; (*ajaja*) **ньөр, уллян**; (*karistusvahend*) **ньөр, боды**;
PILTL (*karistus, nuhtlus*) **кылкутытон, кылкутон**
pikk vetruv vits **кузь куасалляськись ньөр**
kooritud vitsad **нием ньөръёс**
kasevits **кызыпу ньөр**
härjavits **ошез уллян ньөр**
korvivitsad **куды пунон ньөръёс**
vitstest punutud korv **ньөрлэсь пунэм куды**
hirmutab vitsaga hanesid **зезегъёсты ньören кышкатэ**
sai isa käest vitsa **солы атаезлэсь ньөр сюриз**
talupoeg sai mõisas 20 hoopri vitsu **гурт пи мыйзаын 20 пол ньөрамын вал**
nüüd on vitsad soolas! **кинлы ке но али ньөр сюрроз!**
ta on omad vitsad juba kätte saanud **со кылкутйз ини**
kontroll tabas neid ootamatult nagu taeva vits **контроль соос доры витёнтэм**
шорысь, инмысь боды кадь, вуиз
sa issanda vits, missugune elu! **инмаре-куазе, кыче улон!**

2. (*võru millegi kinni hoidmiseks*) **эгес**

puuvits **пу эгес**
rattavits **поглян эгес**
raudvits **корт эгес**
tunnivits **бекче эгес**
ajas v pani v lõi tunnile vitsad peale **бекчез эгесаз**
õllevaat oli vitsad pealt ära lõõnud v visanud **сур бекчысь эгесъёс**
тйяськылйллям

3. (*liitsõna järelosana*) (*esineb mõnedes taimenimetustes*) :

kuldvits **ВОТ (Solidago) → зарнивай**
maavits **ВОТ (Solanum) съодмульы я. туривесь я. вутаур**

Liitsõnad

vits+

vitsaed **ньөрлэсь кенер**
vitskorv **ньөрлэсь пунэм куды**
vitskuusk **ньөр кадь вайёсын кыз**
vitsmõrd **KAL ньөръёслэсь пунэм мурдо**
vitspeenike **ньөр кадь векчи**
vits-piimalill **ВОТ (Euphorbia virgata) ньөрйолтурын**
vitspunutis **ньөрлэсь пунэм**
vitsraud **эгеслы корт**

vitsa+

vitsahirm **ньөран**

vitsahoop ньөрөн шуккем
vitsakimp ньөр керттэт
vitsanuhtlus ньораса кылкутытон
vitsapainik ETN ньөр куасалтон
vitsaraag векчи ньөр
vitsaväät вай

vms → ямсв, яке мукет со выллем

vohama <voha[ma voha[da voha[b voha[tud v>

1. ([liiga] jõudsasti kasvama, lokkama) пушйыны, пушйыса будыны,
йылыны

aias vohas umbrohi садын жагтурын пушйыса будйз

peenardel vohasid orhideed убоосын ашальчиос пушйизы

järves lõid vohama vetikad тыын вутурын пушйиз

maja taga vohas võsa корка сьорын куак пушйиз

rakud hakkasid kontrollimatult vohama лулпырыос я. клеткаос чакланы
луонтэм йылйзы

vohav habe пушьем туш

vohav kasvaja будйсь пыктос

2. ([hrl millegi halva kohta:] rohkesti esinema, lokkama) пушйыны

linnas vohab kuritegevus карын йыртэман пушье

ministeeriumis vohab korruptsioon министерствоын коррупци пушье

vohab kantseliit бюрократи слэнг я. канцелит пушье

3. (ülevoolav, külluslik olema) пушйыны

vohav fantaasia пушйись визьпөрьет

4. (voogama, tulvama) тулкымен лыктыны

lained vohasid üle parda тулкымьёс пыж йылтй пальккиськизы

köögist vohasid talle tuttavad lõhnad vastu кышнопалась тодмо зынъёс со
доры тулкымен лыктйзы

vokk <v'okk voki v'okki v'okki, v'okki[de v'okki[sid_&_v'okk/e s> ETN

(ketrusriist) черсон, черсон кубо

istub voki taga ja ketrab linu черсон сьорын пуке но етйн черсэ

vanaema sõtkus v tallas vokki песянай черсонэз лёгаз я. черсйськиз

vokk vuriseb черсон гур вазе

Liitsõnad

voki+

vokimeister черсйсь

vokinöör черсонлэн гозыез

vokiratas черсон питран я. колёса

vokitreial черсйсь

volang <vol'ang volangi vol'angi vol'angi, vol'angi[de vol'angi[sid_&_vol'ang/e

s> (külgeõmmeldud klošš- v krookriba) волан, кильым, шырып, карта, сёзул

kloššlõikeline volang клёш вандэм волан

volangidega seelik кильымо юбка

volangidega kardinaд кильымо укновозьетьёс

voldik <voldik voldiku voldiku[t -, voldiku[te voldiku[id s> (kokkuvolditav

väiketriikis) буклет

reklaamvoldik реклама буклет

Euroopa Liidu infokeskuse voldik Европа Союз инфоцентрлэн буклетэз

Liitsõnad

voldik+

voldikkardin бичаськись възьет

voldiksein бичаськись борддор

voldikuks бичаськись өс

voli <voli voli voli -, voli[de voli[sid s]>

1. (*õigus*) эрикрад; (*võim*) тӧрлык; (*võimus*) мылкужым, эрик

tal on voli teha, mis tahab солэн эрикез вань карыны сое, мар мылыз потэ

neil pole voli rahva eest otsustada коньдонэз чакланы эрикразы соослэн

ӧвӧл

andeksandmise voli minul ei ole простить карыны мылкужымы мынам ӧвӧл

andis oma tunnete voli PILTL шӧдонъёсызлы эрик сётӳз

kahtlus võttis voli PILTL падан я. шекланон вормиз

andis kätele [vaba] voli PILTL киосызлы эрик сётӳз

2. (*tahe*) эрик, мылкыд; (*suva*) мылкыд, эрик

neil on vabadus elada oma voli järgi ас мылкыдзыя улыны соослэн эриксы

вань

poisid võtsid omal volil paadi пиос ас понназы пыжез басьтӳзы

аega on voli pärast käes дыр трос

volikiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s]>

1. JUR (*kirjalik volitus*) доверенность

üldvolikiri огъя доверенность

kohtuasjade ajamise volikiri суд ужъёсты ужаны доверенность

auto kasutamise volikiri машинаен ветлыны доверенность

ilma volikirjata raha välja ei maksta доверенностьтэк коньдон уг тыриськы

2. POL верительной грамота

Jaapani suursaadik andis Eesti presidendile üle oma volikirja Японилэн

оскеммуртэз Эстонилэн президентэзлы аслэсьтыз верительной грамотазэ

сётӳз

volikogu <+kogu kogu kogu k'okku, kogu[de kogu[sid s]> (*omavalitsuse*

esinduskogu) кенеш

linnavolikogu, linna volikogu кар кенеш

vallavolikogu, valla volikogu ёрос кенеш

volikogu esimees кенешлэн тӧроез

volikogu valiti kolmeks aastaks кенешез куинь арлы бырйизы

volinik <volin'ik voliniku volin'ikku volin'ikku, volinik/e_&_volin'ikku[de

volin'ikk/e_&_volin'ikku[sid s]>

1. JUR (*volitatu*) ужоскетчи

patendivolinik патентлэн ужоскетчиез

Euroopa komisjoni volinik Европа комиссилэн ужоскетчиез

2. (*volikogu liige*) ёзчи

kohaliku omavalitsuse volinikud интыысь аскивалтэтлэн ёзчиез

volitama <volita[ma volita[da volita[b volita[tud v]> ужоскет сётыны

volitame läbirääkimisi pidama juhatuse liikme ваче вераськонъёсты нуыны

кенешлэн ёзчиезлы ужоскет сётӳськомы

ta pole volitatud nendele küsimustele vastama та юаньёслы валэктон сётыны
ужоскет сётэмын өвөл солы

volitus <volitus volituse volitus[t volitus[se, volitus[te volitus/i s>

1. JUR **ужоскет, доверенность**

kirjalik volitus **гожтэм ужоскет**

tähtajaline volitus **огдырлы ужоскет**

notariaalne volitus **нотариальной ужоскет**

täisvolitus **быдэс ужоскет**

konto käsutamise volitus, volitus konto käsutamise kohta v käsutamiseks,

volitus kontot käsutada **банкысь счёты ужоскет**

volituse tähtaeg **ужоскетлэн дырыз**

volitust andma **ужоскет сётыны**

volitust esitama **ужоскетэз возматыны**

volitust tühistama **ужоскетэз дугдытыны**

2. (*hrl pl*) (*teat ameti v institutsiooniga kaasnevad õigused ja kohustused, võimupiirid, volipiirid*) **ужоскет**

piiramatud volitused **пумйылтэм ужоскетъёс**

erivolitused **нимысьтыз ужоскетъёс**

võimuvolitused **төрлык ужоскетъёс**

linnavolikogu liikme volitused **кар кивалтэтлэн ёзчиезлэн ужоскетъёсыз**

valitsus pani oma volitused maha **кивалтэт ужоскетъёссэ дугдытйз**

rektori volitused lõpevad kevadel **ректорлэн ужоскетъёсыз тулыс**

йылпумьясько

direktor ületas oma volitusi **директор ужоскетъёсызлэсь ортчиз**

volt¹ <v'olt voldi v'olti v'olti, v'olti[de v'olti[sid_&_v'olt/e s>

1. (*riide-*) **шымыри, шырып; (sissevõtu-) вытачка**

püksivolt **штани шымыри**

rinnavolt **гадьлы вытачка**

voltidega seelik **шымыриё юбка**

silus käega laudlina volte **киыныз жоккышет вылысь шымыриоссэ волятйз**

2. (*nahal*) **шымыри, кисыри**

kaelavolt **чыртыысь кисыри**

rasvavolt **кõй шымыри**

sügav volt kulmude vahel **синкашъёс вискысь мур кисыри**

kael on voltides **шымырияськем чырты**

Liitsõnad

volt+

voltseelik **шымыриё юбка**

voltuks **бичаськись õс**

voltvahesein **бичаськись борддор**

voltvoolik **шымыриё шланг**

volt² <v'olt voldi v'olti v'olti, v'olti[de v'olti[sid_&_v'olt/e s> EL (*pingeühik*)

ВОЛЬТ

kilovolt **КИЛОВОЛЬТ**

mikrovolt **МИКРОВОЛЬТ**

voltima <v'olti[ma v'olti[da voldi[b voldi[tud v> (*riiet voltidesse seadma*)

шымыръяны; (kahe- v mitmekorra murdma) шымыръяны; TRÜK

(*trükipoognaid lehtedeks kokku murdma*) **кыасалтыны; (lõõtsana kokku**

lukkama) шымыръяны

looduslik siid on kergesti volditav зэмос буртчинэз шымыръяны капчи
voltis kirja kolmnurgaks гожтэтэз куиньсэреге куасалтйз
ettekandjad voltisid salvrätikuid официантъёс салфеткаосты куасаллязы
poisid voldivad paberlaevukesi пиос кагазлэсь вулэйкыосты куасалляло
volditi signaaleksemplare сигнал-экземплярьёсты куасаллязы
volditud krae шымыръям дэрэм сирес
volditav uks бичаськись ёс

vooder <v'ooder v'oodri v'oodri[t -, v'oodri[te v'oodre[id s>

1. (*riietusesemel*) урдсэт, астар

pintsakuvooder пиджак урдсэт

siidvooder буртчин урдсэт

soojustusvooder шунит урдсэт

voodriga seelik урдсэтэн юбка

puuvillase voodriga sõrmikud мамыклэсь я. хлопоклэсь урдсэтэн
перчаткаос

sooja voodriga kummikud шунит пушко резинка сапегъёс

peitis kirja voodri vahele гожтэтэз урдсэт висказ ватйз

2. ЕНІТ (*ehitise sise- v väliskate*) → выльян

tulekindel vooder тылпулэсь утись выльян

laudvooder пульёсын выльян

müürvooder борддорен выльян

sisevooder пушласянь выльян

tellisvooder кирпичен выльян

välisvooder вылласянь выльян

korstna vooder муръёез выльян

majale löödi uus vooder peale коркаез выльязы я. коркалэсь вылзэ выль
выльянэн шуккизы

Liitsõnad

voodri+

voodrikivi ЕНІТ выльян из

voodrilaud ЕНІТ выльян пул

voodriplaat ЕНІТ выльян плита

voodripool урдсэт пал

voodririie урдсэт басма

voodritasku урдсэт я. пуш кисы я. зеп

voodritellis ЕНІТ выльян кирпич

vooderdama <vooderda[ma vooderda[da vooderda[b vooderda[tud v> (*ehitise*

välis- v sisepinna kohta) выльяны, вылзэ шобыртыны, вылзэ шуккыны;

(*tulekindla materjaliga*) тылпулэсь утён выльянэн выльяны; (*pehme*

täitematerjaliga katma) шобыртыны; (*riietuseseme vms kohta*) урдсэтаны

maja vooderdati laudadega коркаез пулэн выльязы я. шуккизы

vooderdas seinad plaatidega борддорёсты плитаосын выльяз

kanali kaldad vooderdati kiviga канал дуръёсыз изэн выльязы

kaabu vooderdati siidiga шляпаез буртчинэн урдсэтазы

pardid vooderdavad pesa udusulgedega чөжъёс карзэс гонэн шобырто

tuba on vooderdatud raamatutega PILTL бөлет книгаосын выльямын

plüüsiga vooderdatud kirst плюш басмаен выльям корос

voodi <v'oodi v'oodi v'oodi[t v'oodi, v'oodi[te v'ood[e[id s> (*mööbliese*) валес;

(*ase*) валес

lai voodi паськыт валес

kokkupandav voodi бичаськись валес

pikendatav voodi кузятыны луоно валес

kahekordne voodi кык этажьем валес

mugav voodi изёно кадь валес

kõva voodi чурыт валес

abieluvoodi кузпальгьяськон валес

kaheinimesevoodi кык муртлы валес

klappvoodi бичаськись валес

poolteiseinimesevoodi одйг но жыны адямилы валес

puuvoodi, puuvoodi пу валес

raudvoodi корт валес

ripvoodi жечыран валес

vedruvoodi пружинаосын валес

võrevoodi решёткаё валес

üheinimesevoodi одйг адямилы валес

voodi peats валеслэн йыразьыз

voodi jaluts валеслэн пыдпалыз

istub voodi äärel v serval валеслэн дураз пуке

voodi on [üles v ära] tegemata валес тупатымтэ

külalisele tehti v seati voodi valmis кунолы валес вализы

ema pani lapse voodisse анай нуназэ валесэ выдтйз

lamab voodis валесын кылле

hüppas v kargas voodist välja валесысь тэтчыса султйз

raske haigus aheldas ta voodi külge v voodisse секыт висён сое валес борды думылйз

ta jäi mõneks päevaks voodisse көня ке нуналлы валесын кыллёно луиз

valvab haige lapse voodi kõrval валес дорын висись пиналэз чакласа сылэ

palatis on üks tühi v vaba voodi палатаын одйг буш валес

tema juba võbra mehega voodisse ei lähe со мурт пиосмуртэн валесэ уз

выды

Liitsõnad

voodi+

voodialune валесул

voodiase валес

voodieesriie валес котыр

voodielu КӨНЕК валес улон

voodihaige валесын кыллись висись

voodijaluts валеслэн пыдпалыз

voodikate валес шобрет

voodikoht валес инты

voodilina валес котыр я. простыня

voodimärgamine кизез кутыны быгатытэк висён

voodinaaber валесья бускель

voodinurk (1) (*magamiseks kohandatud ruumiosa, magamiskoht, voodiase*)

изён сэрег; (2) (*voodi nurkmine osa*) валес сэрег

voodipeats валеслэн йыразьыз

voodipott валесын кизяны тупатэм арбери я. утка

voodirežiim валес режим

voodiriided валес котыр

voodiserv валес дур
vooditekk шобрет
voodivari ширма я. ын
voodiveer валес дур
voodivõre валес решётка
voodiäär валес дур

voodipesu <+pesu pesu pesu p'essu, pesu[de pesu[sid s> валес котыр я.
тйрлык

voog <v'oog v'oo v'oogu v'oogu, v'oogu[de v'oogu[sid_&_v'oog/e s>

1. (*liikuv, lainetav veemass*) өр, кошкись ву; (*lainetus*) тулкымьяськон;
(*laine*) тулкым
vahused vood шукыё тулкымъёс
vetevoog ву өр
Emajõe vood Эмайыги шурлэн өръёсыз
sulavete vood тудву өр
jõgi veeretab oma voogusid шур өръёссэ бергатэ
paat oli mässavate voogude meelevallas пыж шукыръяськись тулкымъёс
киын вал
voog viis parve endaga kaasa өр пурез съобраз нуиз
2. (*hoog, puhang*) өр, тулкым; (*[õhu]vool*) омыр тулкым
uduvoog бус тулкым
tuul puhub tugevate voogudena төл кужмо тулкымъёсын пельтэ
3. FÜÜS (*kiirgusena avalduv laetud osakeste, elektromagnetlainete vms liikumine*) кошкон, өр
elektronivoog электронъёслэн өрзы
ioonivoog ионъёслэн өрзы
magnetvoog магнит өр
valgusvoog югыт өр
protonite voog протонъёслэн өрзы
voo tihedus өрлэн чөмлыкез я. наплыкез
4. (*suure hulga inimeste v samalaadsete esemete, nähtuste pidev ühes suunas liikumine*) шур, өр; (*vool, tulv*) тулкым
info[rmatsiooni]voog ивор тулкым
rahvavoog калык тулкым
autode katkematu voog машинаослэн дугдйсьтэм өрзы
turistide voog saarele шормуچه туристьёслэн өрзы
mälestuste voog тодэ ваёнъёслэн өрзы

vool <v'ool voolu v'oolu v'oolu, v'oolu[de v'oolu[sid_&_v'ool/e s>

1. (*vee liikumine ühes suunas, voolus*) вубызён, вукошкон, өр
rahulik v tasane vool каллен вубызён
tugev vool кужмо вубызён
jõevool шурлэн öрыз
käreда vooluga jõgi жог öро шур
voolu kiirus вубызёнлэн жоглыкез
sõitsime mööda voolu alla вукошкон кузя уллань мынймы
2. (*gaasi, õhu liikumine, liikuv gaas, õhk, voog*) визыл, тулкым
gaasivool газ визыл
õhuvool омыр визыл
sooja õhu voolud шуныт омыр тулкымъёс

3. EL (*elektrilaengute korrapärane liikumine, elekter*) ток, езтыл кошкон
elektrivool езтыл кошкон я. электроток
vahelduvvool вошъяськись ток
voolu tugevus токлэн кужымеэ
voolu tarbima езтылээ уже кутыны
lülitas voolu sisse токез лээиз
vool katkes ток быриз

4. (*suure hulga inimeste, samalaadsete esemete, nähtuste vms ühtlane katkematu järgnemine, pidev kulg, selliselt liikuv hulk*) кошкон, өр, визыл, шур

ajavool дыр визыл
inimvool адями шур
elu üksluine vool улонлэн огсыр öрыз
autode vool машина шур
sisserändajate vool väheneb лыктэмьёслэн лыдзы кулэсме

5. (*eriilmeline suundumus v ajajärk, suund, liikumine*) öр
poliitilised voolud политика öрьёс
usulised voolud оскон öрьёс
kirjandusvool литература öр

Liitsõnad

voolu+ (*elektriga seotud*)
vooluahel EL ток герзет
vooluallikas EL ток потон инты
vooluimpulss EL токлэн импульсээ
voolujoon EL токлэн гожез
voolukatkestus ток дугдон
voolumuundur EL токез воштйсь
voolumõõtja токез мертан
voolumärk токен шуккем бервыл
voolupiirik EL токез дугдытйсь
voolupinge EL токлэн напряжениез
vooluring EL огшоры езтыл герзет
voolutarbija (1) (*masin*) езтылын я. електроен ужась; (2) (*inimene*) езтылээ
уже кутйсь
voolutihedus FÜÜS öрлэн чөмлыкез
voolutugevus EL токлэн кужымеэ
vooluvõrk ток сөзнэт

voolu+
vooluhulk HÜDR öрлэн быдзалаез
voolujoom GEOGR визыл
voolujoon (1) GEOL öр гож; (2) FÜÜS ток гож
voolukiirus öрлэн жоглыкез
voolumeetod MAJ поточной амал
voolunõva GEOGR → нёжалгож я. тальвег
voolusäng öр
vooluveekogu кошкись вуэн вуин

voolama <v'oola[ma voola[ta v'oola[b voola[tud v>

1. (*vee vms kohta: ühes suunas edasi liikuma*) кошкыны, бызбыны, вияны
orus voolab jõgi нёжалтй шур бызе
kraanist voolab vett кранысь ву бызе
pisarad voolavad mööda põski [alla] v põskedel v üle põskede синвуос бам

ВЫЛТӢ БЫЗӢ

pisarad voolavad silmist **синмысь синкылиос вияло**
haavast voolas verd **яраысь вир вияз**
tema soontes voolab kuninglik veri **солэн вирсэръестӳз эксэй вир бызе**
šampanja voolas ojadena **шампанской шурен бизиз**
laava voolas mööda mäekülge **лава гурезь бамальестӳ вияз**
merre voolanud nafta **зарезе виям мувӳй**
2. (gaasi liikumise kohta) кошкыны; (lõhna, valguse vms kohta: levima, hoovama, voogama) вӳлмыны, лыктыны
gaas voolab mööda torustikku **гумыос кузя газ кошке**
lahtisest aknast voolab tuppa värsket õhku **усьтэм укноетӳ бӳлетэ ыркыт**
омыр лыктэ
südamesse voolas kurbus **сюлэме жож мылдыд кисьтӳськиз**
3. (suurel hulgal ühes suunas liikuma) кошкыны, лыктыны; (kokku) люкаськыны
põgenikud voolavad linnast välja **пегзисьёс карысь кошко**
rahvast aina voolas juurde **калык лыктӳз но лыктӳз**
väljakule voolas kokku suur rahvahulk **шорлудэ трос калык люкаськиз**
4. (ühtlaselt, sujuvalt liikuma v kulgetama) ортчыны, визыланы
aeg voolab kiiresti **дыр жог кошке**
minutid voolasid aeglaselt **минутьёс каллен ортчизы**
elu voolas rahulikult **улон каньылак бизиз**
laulja hääл voolab vabalt **кырзасьлэн куараез эрико визыла**
jutt voolas kui määritud **верам кыльёс вӳям кадь кошкызы**
voolav kõne **визылась вераськем**

voolik <voolik vooliku vooliku[t -, vooliku[te vooliku[id s> **шланг, гумы**

elastne voolik **куасалляськись шланг**
imivoolik **вуэз кыскись гумы**
kastmisvoolik **ву кисьтан шланг**
kummivoolik, kummist voolik **резинка я. резинкалэсь шланг**
pidurivoolik **AUTO тормозной шланг**
plastvoolik **пластмассалэсь шланг**
tuletõrjevoolik **тылпу кысон гумы**
pesumasina voolik **мисьтаськон машиналэн гумыез**
kinnitas vooliku veekraani külge **шлангез ву лыктон кран борды юнматӳз**
voolikust paiskus välja vesi **гумыысь ву пырсӳиз**
muru kasteti voolikust v voolikuga **гуждорез шлангысь кисьтазы**
keris vooliku kokku **шлангез биняз**
opereeritu lamab, voolikud ninas **операция бере мурт ныраз гумыосын**
кылле

Liitsõnad

voolik+

voolikkaabel **EL гумы кабель**

voolima <v'ooli[ma v'ooli[da vooli[b vooli[tud v>

1. (puud lõikuma, nikerdama) вӳлыны
isa voolis lastele puust mänguasju **атай нылпиослы пулэсь шудоньёс вӳлӳз**
peremees voolis rehapulki **кузё мажеслы пиньёс вӳлӳз**
kasest voolitud lusikas **кызыпулэсь вӳлэм пуньы**
2. (mingist aimest vormima) лэсьтыны
lapsed voolisid plastiliinist loomi **нылпиос пластилинлэсь пудо-животъёсты**

ЛЭСЬТЙЗЫ

savist voolitud kujukesed гордсуюлэсь лэсьтэм пичи арбериос

3. PILTL (*vormima, kujundama*) лэсьтыны, волятыны; (*viimistlede midagi tegema*) волятыны, вёлыны

kool voolib isiksust школа адямиез вёлэ

voolib iga sõna котькуд кылзэ волятэ

vilunud käega voolitud novell быгатйсь кийн волятэм новелла

4. (*siludes masseerima, triikima*) маяллыны

voolib rindealust урдлывылзэ маялля

voolib valutavat kohta висись интызэ маялля

voolmed *pl* <voole v'oolme voole[t -, v'oolme[te v'oolme[id s> MED (*koolikud, ägedad sisemised valud*) чогъян, чогъян йётэм

maksavoolmed мус чогъян

maovoolmed кёт чогъян

neeruvoolmed пекля чогъян

haige kaebas voolmeid висись чогъян йётэмлы жожтйськиз

kannatas voolmete all чогъянэн курадзиз я. солы чогъян йётйз

voor¹ <v'oor voore v'oor[t v'oor[de, voor[te v'oor[i s> GEOGR (*lauge ovaalne kõrgendik*) друмлин

liivased voored луоё друмлиньёс

metsased voored нюлэсо друмлиньёс

Liitsõnad

voore+

voorehari друмлин выльёс

vooremaastik друмлино мувылтус

vooremägi друмлин

voorenõlv друмлин бамал

voor² <v'oor voori v'oori v'oori, v'oori[de v'oori[sid_&_v'oor/e s>

1. (*ridamisi liikuvad koormaga veokid*); AJ (*sõjaväe liikuv ladu*) обоз

kaubavoor вузэн обоз

veoautode voor вуз нуись машина обоз

mööda teid liiguvad põgenike voorid сюресьёс вылтй пегзисьёсын обозьёс
мыно

2. (*rida üksteisele järgnevaid olendeid, nähtusi vms*) чур

ostjaid tuleb vooris октйськисьёс чур лыкто

päevad venisid pikas vooris нунальёс кузь чурен кыстйськисы

3. (*ots, käik*) рейс :

piimaauto teeb päevas kolm voori йёл нуллон машина нуналаз куинь рейс
лэсьтэ

Liitsõnad

voori+

voorihobune обозысь вал

voorikohustus AJ обозын ветлон одноуж

voorisõdur обозын ветлйсь ожгарчи

voorivanker обоз уробо

voor³ <v'oor vooru v'ooru v'ooru, v'ooru[de v'ooru[sid_&_v'oor/e s> (*[järje]kord, ring*) люкет, тур

eelvoor кутскон люкет

lõppvoor берпуметй люкет
võistluse esimene voor чошатсконлэн нырысетй люкетэз
pääses edasi teise vooru кыкетй люкетэ потыны быгатйз

voorus <v'oorus v'ooruse v'oorus[t v'oorus[se, v'oorus[te
v'oorus/i_&_v'ooruse[id s> (*moraalselt heakskiidetav omadus*) дунлык;
(*millegi tugev v hea külg, väärtus*) дунлык
inimlikud voorused адямиыко дунлыкъёс
rüütlivoorused рыцарь дунлык
teose peamised voorused гожтослэн бадзымъёсыз дунлыкъёсыз
ta on naiselike vooruste kehastus со нылкышно дунлыкъёслэн зэмамзы луэ
tagasihoidlikkust peeti vooruseks воздаськись луонэз дунлыкен лыдыязы
ülistab oma naise ilu ja voorusi кышноезлэсь чеберзэ но дунлыкъёссэ данья

vooruslik <v'oorusl'ik v'oorusliku v'oorusl'ikku v'oorusl'ikku,
v'ooruslik/e_&_v'oorusl'ikku[de v'oorusl'ikk/e_&_v'oorusl'ikku[sid adj>
данлыко, зеч карись; (*karske, kõlbeliselt puhas*) быдэс, быдэслыко
vooruslik valitseja зеч карись эксэй
vooruslik naine быдэслыко я. данлыко я. зеч карись кышномурт
vooruslik elu данлыко я. зеч карыса улон
vooruslikud mõtted данлыко я. зеч карон малпанъёс

vorm <v'orm vormi v'ormi v'ormi, v'ormi[de v'ormi[sid_&_v'orm/e s>
1. (*kuju, tegumood, välimus*) вылкаб, йёс, форма
geomeetrilised vormid геометри вылкабъёс
morfoloogilised vormid морфологи вылкабъёс
sportlik vorm спорт вылтус
ümara vormiga tool котырес вылкабо пукон
haiguse kliinilised vormid висёнлэн клинической йёсьёсыз я. формаосыз
tuberkuloosi lahtine vorm туберкулёзлэн усътэм йёсэз
ettevõtluse vormid ужбергатонлэн формаосыз
ujuja füüsiline vorm уясьлэн асшодонэз
jooksja on heas vormis бызьылысьлэн асшодонэз умой
tegusõna pöördelised vormid каронкыллэн вошъяськет формаосыз
vabas vormis avaldus эрико вылкабен куриськон я. заявление
keeldumine kõlas viisakas vormis сеськон гажаса верамын вал
sisu ja vormi ühtsus пуштрослэн но вылкаблэн огъялыксы
kübar on vormist väljas шляпалэн вылкабез быремын
sööb vähe, et mitte vormist välja minna ожит сие, мугор формазэ ыштонтэм
вылысь
ajas end võistlusteks vormi чошатсконъёслы ассэ дасяз
toriseb ainult vormi pärast ньомыз понна гинэ зуре
2. (*hrl pl*) (*kehavorm*) → мугорвыр
naiselikud vormid кышномурт мугорвырьёс
pehmete vormidega keha небыт мугорвырьёсын мугор
kitsas kostüüm tõi esile naise lopsakad vormid сюбег костюм
кышномуртлэсь бадзымесь мугорвырьёссэ адскись кариз
3. (*küipsetamiseks kasutatav nõu, nõu, milles tarduv toit saab soovitud kuju*)
форма, таба
kuumakindel vorm посьлы чидась форма
pani taina võiga määratud vormi ыльнянез воям формае понйз
želeel on vormides juba tarretunud формаосысь желе кынмиз ини

vormis küpsetatud leib табаын пыжем нянь

4. (*hrl liitsõna järelõsana*) (*vormiroog*) пыжем, запеканка

juurviljavorm бакча емышен пыжем

kohupiimavorm кузятэмен пыжем

seenevorm губиен пыжем

5. (*vormiriietus, munder*) дйсь, форма

koolivorm школа дйсь

paraadvorm парадной форма

sõjaväevorm солдат дйсь я. военной форма

raudteelaste vorm чугун сюрес вылын ужасьёслэн формазы я. дйсьсы

mereväelase vormis mees зарезьчи солдат дйсен пиосмурт

ta kannab vormi со форма нуллэ

tal on vorm seljas солэн вылаз форма дйсьямын

Liitsõnad

vorm+

vormpuu AIAND вылкабъям пу

vormstantsimine ТЕHN вылкабъян я. объёмной штамповка

vormi+

vormieksperiment вылкабен эксперимент

vormiilu вылкаб чеберлык

vormikaanon вылкаблэн канонэз

vormikandja форма нулльсь

vormikatsetus вылкабъя эксперимент

vormikeel вылкаблэн кылыз

vormikindel вылкаблы тупась

vormikleit форма дэрэм

vormikook формаын пыжем торт

vormikoolkond формальной школа

vormikultus формалэн культэз

vormikuub китель

vormikäsitlus вылкабез валэктон

vormiküllane узыр вылабо

vormiküllus вылкаб узырлык

vormilahendus вылкаб кутон

vormileib формаын пыжем нянь

vormilõikus AIAND вылкабъя чышкон я. вандон

vormimasin ТЕHN вылкабъясь машина

vormimeister вылкабъя кибашлы

vormimeisterlikkus вылкаб быгатонлык

vormimuld ТЕHN вылкаб лэсьтон музъем

vorminõue формалы тупатэм эсэпъёс

vorminõör вылабо бирды

vormiotsingud вылкаб утчаныёс

vormipintsak формалэн пиджакез

vormipluus формалэн дэремез

vormipuhtus вылкаблэн чылкытлыкез

vormipüksid формалэн штаниез

vormiriided форма дйськут

vormiriie форма дйськут

vormiriietus форма дйськут

vormirikas узыр вылабо

vormirikkus вылкаб узырлык

vormirõivas форма дйськут
vormirõivastus форма дйськут
vormisai формаын я. табаын пыжем булка
vormisegu ТЕHN вылкаб лэсьтон сурет
vormisink чынатэм сйль
vormitaju, vormitunne вылкабез шодон
vormitäius вылкаблэн тырбыдэслыкез
vormiууendus вылкабез выльдон
vormivabadus вылкаб эрик
vormivaene начар вылкабо
vormivõte вылкаб амал

vormiroog <+r'oog r'oa r'ooga r'ooga, r'ooga[de r'ooga[sid_&_r'oog/i s> КОК →
пыжемсиён
vormiroog lihast ja kartulist сйлен но картошен пыжемсиён

vormistama <vormista[ma vormista[da vormista[b vormista[tud v> кабъяны :
materjal tuleb vormistada käsikirjaks материалэз кигожтэме кабъяно
referaat on korrektselt vormistatud реферат шонер кабъямын
notari juures vormistati ostu-müügi leping нотариус дорын вузан-басьтон
сярысь огкыл гожтйзы
vormistas end tööle уже пыриз я. оформиться кариськиз

vorst <v'orst vorsti v'orsti v'orsti, v'orsti[de v'orsti[sid_&_v'orst/e s> сйльтырем
valge vorst → кеньыртырем
juustuvorst сырен сйльтырем
grillvorst грильы сйльтырем
keeduvorst, keedetud vorst пöзьтэм сйльтырем
keelevorst кыллэсь сйльтырем
maksavorst муслэсь сйльтырем
poolsuitsuvorst жыныё чынатэм сйльтырем
suitsuvorst, suitsutatud vorst чынатэм сйльтырем
täissuitsuvorst ыль куен чынатэм сйльтырем
verivorst виртырем
õllevorst сур вöзы сйльтырем
pool kilo viini vorsti жыны кило сосиска
võileib vorstiga сйльтыремен, вöйын нянь
vorst oli müügil kangidena ja viilutatult сйльтыремез бодыен но вандылыса
вузазы
ostis terve rõnga vorsti быдэс боды колбаса басьтйз
lõikas vorsti viiludeks виртыремез вандэтъёслы шормаз
vorstid särisevad pannil сйльтыремъёс таба вылын пырсатйсько
kaelasooned olid jämedad kui vorstid чыртыысь вирсэръёс сйльтырем кадь
зöкесь вал
tainatükk vormiti vorstiks ыльняньлэсь оглюкетсэ погыллязы
Liitsõnad
vorst+
vorstjuust колбасной сыр
vorsttoode сйльтырем вуз
vorsti+
vorstijupp сйльтырем юдэс
vorstikang сйльтырем боды

vorstikaste сйльтыремен подлив
 vorstikest сйльтыремлэн вылыз
 vorstilett сйльтырем вузан инты
 vorstiliha сйльтыремлы сйль
 vorstiliik сйльтырем сорт
 vorstimass КОК сйльтыремлы пушкес
 vorstimeister сйльтырем лэсьтйсь
 vorstinahk сйльтыремлэн вылыз
 vorstipitsa КОК сйльтыремен пицца
 vorstipuu БОТ (*Kigelia africana*) африкан кигелия
 vorstirohi RHVK майоран
 vorstirõngas сйльтырем эгес
 vorstisool сйльтыремлы сюл
 vorstitegu (1) (*vorstitegemine*) сйльтырем лэсьтон; (2) (*tegu vorsti*) огпол
 кутскыса лэсьтэм сйльтырем
 vorstitsehh сйльтырем лэсьтон цех
 vorstitäidis КОК сйльтыремлы пушкес
 vorstitükk сйльтырем люкет
 vorstiviil сйльтырем вандэс
 vorstivorm[iroog] сйльтыремен пыжем
 vorstivõileib сйльтыремен вõйын нянь

vrakk <vr'akk vraki vr'akki vr'akki, vr'akki[de vr'akki[sid_ & _vr'akk/e s]>
 (*hukkunud laeva kere*) выем вулэйкы кылем-мылем; (*muu kõlbmatuks
 muutunud sõiduki kohta*) кылем-мылем, куашкам
 autovrakk машина кылем-мылем
 inimvrakk PILTL адями кылем-мылем
 lennukivrakk аслобет кылем-мылем

vulgaarne <vulg'aarne vulg'aarse vulg'aarse[t -, vulg'aarse[te vulg'aarse[id *adj*]
 (*labane, jäme*) гольтрес, куальтрес
 vulgaarne väljend куальтрес веран
 vulgaarne käitumine астэ куальтрес возён
 tegi vulgaarse žesti куальтрес жест лэсьтйз
Liitsõnad
vulgaar+
 vulgaarkeelend KEEL вульгаризм

vulkaan <vulk'aan vulkaani vulk'aani vulk'aani, vulk'aani[de
 vulk'aani[sid_ & _vulk'aan/e s]> (*tulemägi*) тылгурезь, вулкан
 kustunud vulkaan кысэм тылгурезь
 uinuv vulkaan изись тылгурезь
 veealune vulkaan вуул вулкан
 vulkaan purskas laavat, tuhka, gaase тылгурезьысь лава, пень но газьёс
 потйзы
Liitsõnad
vulkaani+
 vulkaanijärв тылгурезь ты
 vulkaanikolle тылгурезьлэн шорсюлэмыз
 vulkaanipurse тылгурезьлэн тыл пазямез
 vulkaanisaar тылгурезь шормуҷ

vulkaanitekkeline **ТЫЛГУРЕЗЬЛЭН ПАЗЫГИСЬКЕМЕНЫЗ КЫЛДЭМ**
vulkaanituhk **ТЫЛГУРЕЗЬ ПЕНЬ**

vundament <vundam'ent vundamendi vundam'enti vundam'enti, vundam'enti[de vundam'enti[sid_&_vundam'ent/e s]> **дйнь, инъет, негыз, фундамент**
monteeritav vundament **бичаськись фундамент**
betoovundament **бетон инъет**
lintvundament **лента фундамент**
plaatvundament **плита фундамент**
postvundament **юбоосын фундамент**
vaivundament **свай фундамент**
põllukividest vundament **погылизлэсь инъет**
elumaja vundament **улон коркалы инъет**
tugev teadmiste vundament **тодон-валанъёслы юн инъет**
vundamenti ehitama v laduma **инъет пуктыны я. фундамент кисьтыны**
vundamenti valama **фундамент кисьтыны**
vundament on vajunud **фундамент пуксиз**

Liitsõnad

vundamendi+

vundamendikraav **ЕНИТ фундаментлы гу**
vundamendiplaat **ЕНИТ, ТЕНН фундаментлы плита**
vundamendisüvend **фундаментлы гу**
vundamendivai **ЕНИТ фундаментлы свайёс**

vunts <v'unts vuntsi v'untsi v'untsi, v'untsi[de v'untsi[sid_&_v'unts/e s]>

1. (hrl pl) (vurr) мыйык; (väike vunts) пичи мыйык
tihedad vuntsid **чем мыйык**
harjasvuntsid **жабырес мыйык**
pobiseb endale vuntsi **мыйык пушказ мар ке но лабыртэ**
mehel olid vuntsid sorgus v sorakil **пиосмуртлэн мыйыкез кык пала**
ошиськемын вал
keeras vuntsid ülespoole **мыйыксэ вылланы куасалтйз**
keerutas vuntsi **мыйыксэ бергатйз**
ta on endale vuntsid [ette] kasvatanud **со аслыз мыйык будэтйз**
muheleb v muigab vuntsi **мыйык пушказ серекъя**
kass võbistas vuntse **кочыш мыйыксэ вырытэ**
2. KÕNEK (vuntsilise mehe kohta) мыйык; KÕNEK (tubli mehe v poisi kohta)
зечок
ole täitsa vunts! **зечок лу!**

vutt¹ <v'utt interj, adv>; <v'utt vuti v'utti v'utti, v'utti[de v'utti[sid_&_v'utt/e s]>

1. interj; adv (vudinal jooksmise heli) типпи-тапи, тыпыр-тапыр
laps jooksis vutt-vutt ema juurde **пинал анаез доры типпи-тапи бызьыса**
кошкиз
2. s KÕNEK (hoog, kiirus) жоглык, шонтэм
laps jooksis ühe vutiga koju **пинал ури-бери дораз шонтйз**

vutt² <v'utt vuti v'utti v'utti, v'utti[de v'utti[sid_&_v'utt/e s] (põldvutt) бөдёно,
куатькетйсь; куать-куать, куатьтабань, куатьпаляка, камкурег ВЕР.; палека
ВУЖМ.; (emaslind) мумы бөдёно

Liitsõnad

vuti+

vutimuna бодёно кукей я. пуз

või¹ <v'õi konj, adv>

1. konj (*seob valikut väljendavaid sõnu v lauseosi*) **яке, а**
nüüd või ei iialgi! **али яке ноку!**

olla või mitte olla? **луоно яке луоно өвөл?**

varem või hiljem **вазьгес-а, бергес-а**

nii või teisiti **озьы-а, тазьы-а**

sure või igavuse kätte ära! **мозьмыт шуыса коть кул!**

olgu ta vana või noor, ... **медлю со пересь яке егит, ...**

2. konj (*ähvarduses: muidu, vastasel juhul*) **яке**

mine ära, või muidu läheb halvasti! **кошкы яке алама луоз!**

3. konj (*jutustava lause lõppu lisatuna muudab selle küsilauseks*) **а**

halvad uudised või? **урод иворьёс-а мар-а?**

päris põrunud oled või? **чылкак шузимид-а мар-а?**

4. adv (*rõhutav sõna: väljendab imetust, kahtlust, üleolekut, halvakspanu*) **а**
ма, шат

või teie hakkate maja ehitama? **корка пуктыны кутскиськоды-а ма?**

või sa ise targem oled! **ачид тон визьмогес-а ма!**

või nii, või tema sõidab välismaale! **озьы-а ма, со кунсьөр пала кошке-а!**

5. adv (*koos adverbiga „veel“: kuidas teisiti, aga muidugi, kus sa sellega*) :

või veel, kes siis teda ei mäletaks! **кин сое уг тоды меда!**

või veel, seda ma ju kogu aeg ootasingi! **тае мон котьку но вити ук!**

või² <v'õi v'õi v'õi[d -, v'õi[de v'õi[sid s> (*peam lehmapiima koorest valmistatud toiduaine*) **вõй**

roheline või **вож вõй**

hapukoorevõi **йõлвыл вõй**

heeringavõi **сельдь вõй**

kookosvõi **кокос вõй**

lauavõi **скал я. нõкы вõй**

пакивõi **пачка вõй**

rõõsakoorevõi **скал я. нõкы вõй**

sulavõi **шунтэм вõй**

taluvõi **гурт вõй**

lisanditega või **ватсэтьёсын вõй**

perenaine lõi v peksis võid kokku **кузё кышно вõй шуккиз**

määris võid leivale õhukese kihina **нянь вылэ векчи вõй зыриз**

pani pudrule võid sisse **жук пушкы вõй понйз**

tüdruku süda sulas nagu või **PILTL ныллэн сьулэмыз вõй кадь шуназ**

Liitsõnad

või+

võikamakas **вõй люк**

võikarva **вõй кадь чуж**

võikirn ETN **вõй шуккон**

võikreem **КОК вõй крем**

võiküpsis **КОК вõё кõмеч я. печенья**

võilõõmine **вõй шуккон**

võimargariin **нõкы маргарин**

võimasin **вõй шуккон машина**

võimeister **вõй шуккись**

võipiim аръян
võisai вӱӱ булка
võisilm мар ке но шоры понэм вӱй
võिताigen, võिताinas вӱӱ ыльнянь
võитеgemine вӱй лэсьтон
võитоos вӱйлы тэркы
võитӱostus вӱй поттон
võивabrik вӱй завод

võib-olla <+'olla adv> (ehk, vahest) оло, оло нош

võib-olla on sul õigus оло тон шонер малпаськод
raha saab kätte võib-olla homme коньдон оло нош чӱказе басьтоно луоз
ta on üheksa-, võib-olla kümneaastane со укмыс оло нош дас аресъем

võidu <võidu adv, postp>

1. adv **вожвылат, вожвыл-вожвыл** :

jooksime võidu **вожвылат бызьыльимы**

hobused ajasid võidu **вальӱс вожвыльясъкыса ворттӱзы**

lapsed kukkusid võidu vadistama **нылпиос вожвылат забыльтыны кутскизы**

sinuga vaielda on sama mis vasikaga võidu joosta **тонэн споръясъкыны**

толыкез ӱвӱл

2. postp [gen] (teis[t]est ette jõuda püüdes) **вожвылат, вожвыл-вожвыл**

sportlased jooksid üksteise võidu finiši poole **спортсменъӱс финиш пала**

вожвылат бызизы

kuked kiresid teineteise võidu **атасъӱс вожвылат чоръязы**

Liitsõnad

võidu+

võidurelvastumine **ожтӱрлык вожвыльясъкон**

võidujooks <+j'ooks jooksu j'ooksu j'ooksu, j'ooksu[de j'ooksu[sid_&_j'ooks/e s]>

1. SPORT (võistlemine jooksus) **бызьылыса чӱшатскон**

2. PILTL (võistlus, konkurents) **чӱшатскон, вожвыльясъкон, вожвылан**

võidujooks ajaga **дырлы бызьылыса чӱшатскон**

võidujooks surmaga **кулонэн чӱшатскон**

tuuma- ja kosmoserelvastuse võidujooks **ядер но космос ожтӱрлык**

поттонын вожвыльясъкон

võidukas <võidukas võiduka võiduka[t -, võiduka[te võiduka[id adj> (võiduga lõrpenud, võitev v võitnud, edukas) **вормон вайись**; (võidutsev) **вормонэн данъяськись**

võidukas meeskond **вормон вайись команда**

võidukas marss **вормон марш**

võidukas pilk **вормыса учкем**

sellest loost väljus ta võidukana **та учырысь со вормисен потӱз**

võiduloos <+l'oos loosi l'oosi l'oosi, l'oosi[de l'oosi[sid_&_l'oos/e s]>

1. (loteriipilet) **лотерея билет**

2. (võiduga pilet) **вормись билет**

võidupüha <+püha püha püha -, püha[de püha[sid_&_püh/i s]> **вормон нунал**

võidurõõm <+r'õõm rõõmu r'õõmu r'õõmu, r'õõmu[de r'õõmu[sid_&_r'õõm/e s]>
вормонлы шумпотон
silmad säravad võidurõõmust синъёс вормонлы шумпотонэн чияляло

võidusõit <+s'õit sõidu s'õitu s'õitu, s'õitu[de s'õitu[sid_&_s'õit/e s]> SPORT
(*võistlemine sõitmises*) чошатскон, вожвьяльясьскон (*ratsa-*) валэн
чошатскон :

autode võidusõit машинаен чошатскон
jalgrattavõidusõit велосипедэн чошатскон
galopivõidusõit валэн чошатскон
traavivõidusõit гонзыр чошатскон

Liitsõnad

võidu+sõidu+

võidusõiduauto SPORT чошатскон машина
võidusõiduhobune SPORT чошатскон вал
võidusõidujalgratas SPORT чошатскон велосипед
võidusõidumootorratas SPORT чошатскон мотоцикл
võidusõidurada SPORT чошатскон сюрес

võidutsema <võidutse[ma võidutse[da võidutse[b võidutse[tud v]>

кузёяськыны, вормонэн данъяськыны
lasteraamatuis võidutseb headus нылпи книгаосын зечлык кузёяське
jalgpallis võidutsesid taanlased футболэн шудонын вормонэн данъяськиз
дания калык
võidutsev pilk вормонэн данъяськись учкем

võigas <võigas v'õika võigas[t -, võigas[te v'õika[id adj> (*väga vastik*) юрзым,
адземпотостэм; (*õudne, kole*) кӧшкемыт, шимес
võigas vaatepilt шимес суред
võigas hais юрзым зын
võigas kisa кӧшкемыт черекьям

võileib <+l'eib leiva l'eiba l'eiba, l'eiba[de l'eiba[sid_&_l'eib/u s]> → вӱйынн्यानь
soojad võileivad шунытэсь вӱйынн्यानъёс
juustuvõileib, võileib juustuga сырен вӱйынн्यानь
kiluvõileib, võileib kiluga килькаен вӱйынн्यानь
singivõileib, võileib singiga чынатэм сйльын вӱйынн्यानь
tikuvõileib → чагйыл вӱйынн्यानь

Liitsõnad

või+leiva+

võileivakate вӱйынн्यानлы зырет
võileivatort вӱйынн्यानь торт

võileivahind <+h'ind hinna h'inda h'inda, h'inda[de h'inda[sid_&_h'ind/u s]>
PILTL (*ülimalt odava hinna kohta*) туж дунтэм дун
sai auto võileivahinna eest туж дунтэм дунын машина басьтӱз

võilill <+l'ill lille l'ille l'ille, l'ille[de l'ille[sid_&_l'ill/i s]> ВОТ (Taraxacum)
унябей, пуныжилы, бабля
harilik võilill ВОТ (Taraxacum officinale) унябей
soo-võilill ВОТ (Taraxacum sueticum) → нюрвыл унябей

Liitsõnad

või+lille+

võililleebe, võililleehmes унябей лобы

võilillejuur унябей выжы

võilillekollane унябей-чуж

võililleleht унябей куар

võim <v'õim võimu v'õimu v'õimu, v'õimu[de v'õimu[sid_&_v'õim/e s]>

1. (*õigus ja võimalus valitseda v käsutada kedagi*) тӧрлык

poliitiline võim политика тӧрлык

seadusandlik võim каткылдытӷсь тӧрлык

täidesaatev võim быдэсьясъ тӧрлык

võimule pääsema v saama v tulema тӧрлыке лыктыны

võimul olema тӧрлыкын луыны

võimust loobuma тӧрлыклэсь куштӷськыны

tsaar kukutati võimult эксэез тӧрлыкысь куштӷзы

mina võimu juurde v võimule ei trügi мон тӧрлыке уг кыстӷськыськы

direktor oskas hästi oma võimu maksma panna директор умой быгатӷз

тӧрлыкэсэ гажатыны

mees oli oma naise võimu all пиосмурт кузпалызлэн тӧрлыкез улын вал

võim läks sakste kätte тӧрлык баръёс кие выжиз

võim hakkab pähe PILTL тӧрлык кудзӷтэ

võimul olev partei тӧрлыко партия

2. (*hrl pl*) (*võimuorgan, valitsevat ja kohtuvõimu esindav isik*) кивалтӷсь,

орган

ametivõimud кивалтӷсь ёзьёс

kohtuvõimud суд органъёс

linnavõimud кар кивалтэт

võimude lahusus тӧрлыкез ёзнан

vastuhakk võimudele кивалтӷсьёслы пумит султон

kinnitab võimudele oma lojaalsust лояльной луэмзэ кивалтӷсьёслы возматэ

ta anti võimude kätte сое кивалтӷсьёс кие сётӷзы

ta anti võimudele üles сое кивалтӷсьёслы сётӷзы

3. (*jõud, vägi*) кужым

imevõim паймымон кужым

kujutluse võim син азе пуктон кужым

luule võim кылбур кужым

võim kadus jalgadest пыдъёсысь кужым быриз

poisi võim ei käi veel isa omast üle пияшлэн кужымез атаезлэн

кужымезлэсь лябгес на

ükski võim poleks mind seal kinni hoida suutnud нокыче кужым монэ отын

возьыны ой быгатысал

Liitsõnad

võimu+

võimuahne кивалтыны яратӷсь

võimuahnus кивалтыны яратон

võimuaparaat тӧрлык аппарат

võimuesindaja тӧрлык мурт

võimuhaaramine кивалтонэз киултон

võimuhimuline кивалтыны яратӷсь

võimuiha кивалтыны яратон

võimukoridorid PILTL тӧрлык котыръёс

võimuliialdus JUR тӧрлыкӳлэсь ортчон
 võimuohjad PILTL кивалтон вайыжӳёс
 võimuorgan кивалтӳсь орган
 võimupiirid тӧрлык эсэпӳёс
 võimupirukas PILTL тӧрлык перог
 võimupositsioon тӧрлыкӳлэн позицияс
 võimupädevus тӧрлык компетенция
 võimutung кивалтыны яратон
 võimutüür PILTL кивалтон руль
 võimuvaakum тӧрлык вакуум
 võimuvahetus тӧрлык воштӳськон
 võimuvõitlus тӧрлык понна нюрӳяськон

võima <v'õi[ma v'õi[da v'õi[b v'õi[dud, v'õi[s v'õi[ge v'õi[dakse v> (*väljendab tegevuse võimalikkust*) быгатыны, луыны, яраны
 kohtuotsuse võib edasi kaevata суд пуктэмез нош ик судэ сётыны луэ
 võite minna! мыныны быгатӳськоды!
 kas siin võib suitsetada? татын кыскыны яра-а?
 sa võid selle raamatu endale jätta тон со книгаез аслыд кельтыны
 быгатӳськод
 nõnda ometi ei või! озыы уг яра
 ma ei või ilma sinuta elada мон уг быгатӳськы тонтэк улыны
 millega võin teile kasulik olla? кызыы тӳледлы юрттыны быгато?
 kuidas sa ometi võisid niimoodi teha! кызыы тон быгатӳд озыы дауртыны!
 siia metsa võib kergesti ära eksida та нӳлэскы капчиен йыромыны луэ
 räägi vaiksemalt, teised võivad kuulda калленгес вераськы, мукетӳёсыз
 кылыны быгатозы
 see võis olla mu isa, kes helistas со, кин жингыртӳз, мынам атае вал, дыр
 võib ju olla, et ma eksin оло нош мон янгышасько но
 külalised võiksid juba tulla куноос мед лыктозы вал ини
 ma võin suitsetamise päevapealt maha jätta тамак кысконме чутрак куштыны
 быгатӳсько
 ta võinuks vähemalt kaardigi saata чёксульдэр ке но лэземез луэ вал солэн

võimaldama <võimalda[ma võimalda[da võimalda[b võimalda[tud v>
 (*võimalikuks tegema*) луонлык сётыны :
 stipendium võimaldas tal välismaale õppima minna стипендия солы кунгож
 сӳбры дышетскыны мыныны луонлык сётӳз
 ilus ilm võimaldas koristustööd varakult lõpetada чебер куазь октон-калтон
 ужӳёсты вазь йылшумъяны луонлык сётӳз

võimalik <võimal'ik võimaliku võimal'ikku võimal'ikku,
 võimalik/e_&_võimal'ikku[de võimal'ikk/e_&_võimal'ikku[sid adj> (*teostatav, elluviidav, saavutatav*) :
 muinasjutus on kõik võimalik выжыкылын котьмар но луыны быгатэ
 teeme kõik, mis võimalik мар луэ, ваньзэ лэсьтомы
 tule nii ruttu kui võimalik быгатэмедья жог лыкты

võimalikult <võimalikult adv> быгатэмья
 katsu võimalikult ruttu tulla быгатэмедья жог лыктыны тыршы
 arst soovitas tal võimalikult palju jalutada эмьясь солы быгатэмезья трос
 ветлыны дэмлаз

võimalus <võimalus võimaluse võimalus[t võimalus[se, võimalus[te võimalus/i s> **луонлык**; (*soodus võimalus*) **шанс**
reaalsed võimalused **реальной луонлыккёс**
võimaluse korral **луонлык вань дыръя**
see on ainus võimalus pääsemiseks **со утиськыны одйг гинэ луонлык**
soodsat võimalust ei tohi mööda lasta **зеч луонлыккёс лэзьыны уг яра**
tal avanes võimalus kalale minna **солы чорыганы мыныны луонлык кылдйз**
kirjastus oli oma võimalusi üle hinnanud **книгапоттонни аслэсьтыз**
луонлыккёсэ укыр вылй дунъям

võimas <võimas v'õimsa võimas[t_&_v'õimsa[t -, v'õimsa[te v'õimsa[id adj>
(*suur, vägev, tugev, vastupidav*) **зол, кужмо, бадзым**; (*mõjukas, mõjuvõimas*)
паймомон
võimas tamm **кужмо тыпы**
võimas tuul **кужмо төл**
võimsad müürid **кужмоесь борддоръёс**
võimas valitseja **кужмо кивалтйсь**
võimas hääl **кужмо куара**
võimsad muljed **кужмоесь мылкыдъёс**
uued võimsad masinad **вылесь кужмоесь машинаос**

võimatu <võimatu võimatu võimatu[t -, võimatu[te võimatu[id adj>
1. (teostamatu, mõeldamatu) быдэсмонтэм, быдэстонтэм
võimatu nõudmine **быдэстонтэм курон**
rõgenemine osutus täiesti võimatuks **пегзон быдэстонтэм луиз**
2. (talumatu) чидантэм, чиданы луонтэм; (*väga halb*) **туж урод**
võimatu iseloom **чидантэм сям**
elu läks päris võimatuks **улон чылкак чидантэм луиз**
lihtsalt võimatu käekiri **туж урод кигожтос**

võime <võime v'õime võime[t -, võime[te v'õime[id s> (*võimelisuus*)
быгатонлык, кужым; (*toimimis-, tootmis-*) **быгатон**; (*anne*) **пөрос**
kehalised võimed **мугор быгатонлыккёс**
vaimsed võimed **визь быгатонлыккёс**
imamisvõime **пычатыны быгатон**
inimvõimed **адями быгатонлыккёс**
kõnevõime **вераськыны быгатон**
liikumisvõime **вырыны быгатон**
mõtlemisvõime **малпаськыны быгатон**
paljunemisvõime **йылыны быгатон**
organismi haigustele vastupanemise võime, organismi võime haigustele vastu
panna **мугорлэн висёнлы пумитьяськыны быгатонлыккёс**
töötab üle oma võimete **кужымеzlэсь уно ужа**
õppis oma võimeid mööda v vastavalt oma võimetele **быгатэмезья дышетскиз**
tundis, et on oma võimete tipul **пөросэзлэн вылй тубатаз луэмзэ шөдйз**

võimekas <v'õimekas v'õimeka v'õimeka[t -, v'õimeka[te v'õimeka[id adj>
(*suurte võimetega*) **быгатйсь, пөросо**
võimekas õpilane **быгатйсь дышетскись**
võimekas noor kunstnik **пөросо егит суредась**

võimeline <v'õimeline v'õimelise v'õimelis[t v'õimelis[se, v'õimelis[te v'õimelis/i
adj> **быгатйсь**
inimene on võimeline arenema **адями азинскыны быгатйсь**
ta on kõigeiks võimeline **со котьмар карыны быгатйсь**
organism on võimeline igasuguste tingimustega kohanema **мугор котькыче**
югдурьёслы дышыны быгатэ

võimla <v'õimla v'õimla v'õimla[t -, v'õimla[te v'õimla[id s> **спортзал**
koolivõimla **школа спортзал**

võimlema <v'õimle[ma võimel[da v'õimle[b võimel[dud v> **гимнастикаен**
вырыны; (*hommikul, virgutuseks*) **зарядка лэсьтыны**
võimleb lahtise akna all **уьтэм укно азын зарядка лэсьтэ**
käib spordisaalis võimlemas **спортзалэ гимнастикаен вырыны ветлэ**
õpetati, kuidas imikuga võimelda **дышетйзы нуныен чош зарядка лэсьтыны**

võimlemine <v'õimlemine v'õimlemise v'õimlemis[t v'õimlemis[se,
v'õimlemis[te v'õimlemis/i s> **гимнастика**; (*hommik-, virgutus-*) **зарядка,**
зарядка лэсьтон
hommik[u]võimlemine **чүкна зарядка**
riistvõimlemine **спорт гимнастика**
veevõimlemine, vesivõimlemine **ву гимнастика**

Liitsõnad

võimlemis+

võimlemisdress **спорт я. гимнастикалы дйськут**
võimlemisvõistlus **гимнастикая чошатскон**

võimsus <v'õimsus v'õimsuse v'õimsus[t v'õimsus[se, v'õimsus[te
v'õimsus/i_&_v'õimsuse[id s> **кужмолык**
elektrivõimsus **езтыл кужмолык**
koguvõimsus **тешн огъя кужымлык**
tootmisvõimsus **ужпөр кужмолык**
riigi majanduslik võimsus **кунлэн экономика кужмолыкез**
plahvatuse võimsus **пуштэмлэн кужмолыкез**
tehas töötab täie võimsusega **завод вань кужмолыкеныз ужа**

Liitsõnad

võimsus+

võimsuskadu EL **кужмолыкез ыштон**
võimsusvõimendi EL **кужмолыкез будэтон**
võimsusühik FÜÜS **кужмолык одйгмет**

võimukas <võimukas võimuka võimuka[t -, võimuka[te võimuka[id *adj*> (*võimu
otav v ihkav*) **кузёяськись**; (*tugev, võimas*) **төрлыко**
võimukas naine **кузёяськись кышномурт**
käsutab võimukal häälel **кузёяськись куараен косяське**

võistkond <v'õistk'ond v'õistkonna v'õistk'onda v'õistk'onda, v'õistk'onda[de
v'õistk'onda[sid_&_v'õistk'ond/i s> **туркым, команда**
viieliikmeline võistkond **вить муртьем туркым**
külalisvõistkond **лыктэм туркым**
olümpiavõistkond **олимпи туркым**
suusavõistkond **куасэн бызьылонья туркым**

võistkonna kapten туркымлэн капитанэз

Liitsõnad

võistkonna+

võistkonnavõistlus туркымъёслэн чошатскемзы

võistleja <v'õistleja v'õistleja v'õistleja[t -, v'õistleja[te v'õistleja[id s>

чошатскись; (*konkurent*) конкурент

esikohale tulnud võistleja нырысетй интые потэм чошатскись

viimasena startinud võistleja стартысь берлоез потэм чошатскись

meeskonna suuruseks oli kaksteist võistlejat командалэн быдзалаез дас кык

чошатскись вал

minust ei ole talle võistlejat мон соин чошатскись өвөл

võistlema <v'õistle[ma võistel[da v'õistle[b võistel[dud v> чошатскины; (*jõudu*

katsuma) нюръяськыны; (*konkureerima*) вожвыльясъкыны

õpilased võistlevad kaugushüppes дышетскисьёс кемтэтчонын чошатско

meeskonnad võistlesid medalite pärast командаос медальёс понна

нюръяськызы

võistleb esikoha pärast нырысетй инты понна нюръяське

ta võistleb edasi poolfinaalis со жыны-финалын нюръяськонзэ азыланьтэ

kõrgkoolid võistlevad üliõpilaste pärast выль дышетсконниос студентъёс

понна нюръясько

kiirrong võistleb bussiga поезд автобусэн вожвыльясъке

naabrid võistlevad omavahel бускельёс куспазы чошатско

esimeses kategoorias võistlevad filmid нырысетй категориын чошатскись

фильмъёс

võistlus <v'õistlus v'õistluse v'õistlus[t v'õistlus[se, v'õistlus[te

v'õistlus/i_&_v'õistluse[id s> (*spordi-*) чошатскон, нюръяськон; (*konkurss*)

конкурс, вожвыльясъкон; (*konkurents*) вожвылан

rahvusvahelised võistlused ujumises уянья калыккуспо чошатсконъёс

karikavõistlus кубок понна нюръяськон

kergejõustikuvõistlus капчи атлетика чошатскон

künnivõistlus гырьсьёслэн чошатсконзы

kirjandite võistlus сочиненилы конкурс

võistlus ilusaima koduaia selgitamiseks чеберезлы бакчалы вожвыльясъкон

võistlus[t]est võtsid osa meie parimad kergejõustiklased чошатсконэ

пырьськызы умойёсыз капчи атлетикая спортсменъёсмы

kuulutati välja võistlus parima solisti tiitlile умоез солист ним понна

чошатскон ялйзы

Liitsõnad

võistlus+

võistlusala чошатскон йёс

võistlusareen чошатскон арена

võistlusdistsants SPORT чошатскон дистанция

võistlusdress чошатскон дйсь

võistlushooaeg чошатсконъёс ортчон вакыт

võistlusjaht SPORT чошатскон тёлпо

võistlusjalgratas SPORT чошатскон велосипед

võistlusjuhend SPORT чошатскон регламент

võistluskalender чошатсконъёслы дырпус

võistluskava чошатскон рад

võistluskeeld SPORT **ЧОШАТСКЫНЫ АЛОН**
 võistlusklass SPORT **ЧОШАТСКОН КЛАСС**
 võistluskontsert **ЧОШАТСКОН КОНЦЕРТ**
 võistluslask SPORT **ЧОШАТСКЫСА ЫБОН**
 võistluslaul **НЮРЬЯСЬКОН КЫРЪАН**
 võistlusluba (1) (*luba osaleda*) **ЧОШАТСКЫНЫ ЛЭЗЭН**; (2) (*luba korraldada*)
ЧОШАТСКОН РАДЪЯНЫ ЛЭЗЭН
 võistlusmäärused **ЧОШАТСКОН ЭСЭПЬЭС**
 võistlusmäärustik SPORT **ЧОШАТСКОН РАДЛЫК**
 võistluspaik **ЧОШАТСКОН ИНТЫ**
 võistluspaus **ЧОШАТСКОНЫН ВИС**
 võistluspurjetamine SPORT **ТӨЛПОЕН ЧОШАТСКОН**
 võistlusrada SPORT **ЧОШАТСКОН СЮРЕС**
 võistlustants **ЧОШАТСКОН ЭКТОН**
 võistlustingimused (1) (*eeldus v ettekirjutus võistlusel osalemiseks*)
ЧОШАТСКОНЭ ПЫРИСЬКОН УСЛОВИОС; (2) (*üldine olukord võistluste*
läbiviimiseks) **ЧОШАТСКОН ЭСЭПЬЭС**
 võistlustrass **ЧОШАТСКОН ТРАССА**
 võistlustulemused **ЧОШАТСКОНЛЫ ЙЫЛПУМЪЯНЬЭС**
 võistlustuli PILTL **ЧОШАТСКОН ТЫЛ**
 võistlustöö **ЧОШАТСКОН УЖ**
 võistlusvorm (1) (*sportlase jõudlusvõime kohta*) **ЧОШАТСКОН ДЙСЬ**; (2)
 (*võistluse läbiviimise moodus*) **ЧОШАТСКОН АМАЛ**
 võistlusvõime **ВОЖВЫЛАН БЫГАТОН**
 võistlusvõimeline **ВОЖВЫЛЪЯСЬКЫНЫ ЯРАСЬ**
 võistlusvõimetu **ВОЖВЫЛЪЯСЬКЫНЫ ЯРАНТЭМ**

võit <v'õit võidu v'õitu v'õitu, v'õitu[de v'õitu[sid_&_v'õit/e s]>

1. (*sõjas, võitluses, spordis, võistluses, konkurentsisis*) **ВОРМОН**; (*suur saavutus, edu*) **ВОРМОН**

loominguline võit **БЫГАТОНЛЫКЫН ВОРМОН**

kaksikvõit **КЫК ПОЛЭС ВОРМОН**

meeskonnavõit **КОМАНДАЛЭН ВОРМЕМЕЗ**

olümpiavõit **ОЛИМПИАДАЫН ВОРМОН**

tõovõit **УЖЫН ВОРМОН**

kosmonautika võidud **КОСМОС УДЫСЫН ВОРМОНЬЭС**

valguse võit pimeduse üle **ЮГЫТЛЭН ПЕЙМЫТЭЗ ВОРМЕМЕЗ**

kohtuprotsess lõppes tööandja võiduga **СУД ПРОЦЕСС УЖСӨТЙСЬЛЭН**
ВОРМОНЭНЫЗ ЙЫЛПУМЪЯСЬКИЗ

ta oli oma võidus kindel **СО ВОРМОНЭЗЛЫ ОСКИЗ**

küll ükskord õiglus võidule pääseb **ЗЭМЛЫК ОГПОЛ ВОРМОЗ АЛИ**

sai hirmust võitu **КЫШКАНЭЗ ВОРМИЗ**

2. (*võitmine lotomängus*) **ВОРМОН, УТОН**

loteriivõit **ЛОТЕРЕЯЫН ВОРМОН**

peavõit **БАДЪЫМЕЗ ВОРМОН**

topeltvõit **КЫК ПОЛЭС ВОРМОН**

võitude loosimine **УТОНЭЗ ТОДОН**

3. (*kasu, sääst*) **ПАЙДА, УСЛОМ, БАРЫШ**

ajavõit **ДЫРЪЯ ПАЙДА**

Liitsõnad

võidu+

võiduaeg SPORT **ВОРМОН ДЫР**

võidujanu PILTL **вормыны мылкыд**
 võidujoovastus **вормлонэсь кудзон**
 võidujumalanna MÛT **вормон инмар**
 võidukaar AJ, ЕНІТ **вормон капка**
 võidulaul (1) (*esikohale tulnud laul*) **вормись кырзан**; (2) (*võitu ülistav laul*)
вормон сярэсь кырзан
 võidulipp **вормон куншет**
 võidulootus **вормонлы оскон**
 võidumees **вормись**
 võidunumber **вормись лыдпус**
 võidupilet **вормись билет**
 võidupäev **вормон нунал**
 võidupärg **вормон тугоко**
 võidusaluut **вормон салют**
 võidusammas **вормон синпельмет**
 võiduseis SPORT **вормон позиция**
 võidusumma **вормон сумма**
 võidutahe **вормон мылкыд**
 võiduusk **вормонлы оскон**
 võiduvõimalus **вормыны луонлык**
 võiduvärv (1) SPORT (*sportmängudes*) **вормон капка**; (2) ЕНІТ **вормон капка**

võitja <v'õitja v'õitja v'õitja[t -, v'õitja[te v'õitja[id s> **вормись, вормонэз утйсь**
 karikavõitja SPORT **кубокез утйсь**
 medalivõitja **медалез утйсь**
 lahkus lahingust võitjana **жугиськонысь вормисен потйз**

võitlema <v'õitle[ma võidel[da v'õitle[b võidel[dud v> **нюръяськыны; (sõdima)**
ожмаськыны
 võitles kodumaa vabaduse eest **дор музьемезлэн эрикез понна нюръяськиз**
 sõdurid võitlesid vaenlase vastu v vaenlasega **ожгарчиос тушмоньёсын**
ожмаськизы
 nad võitlesid barrikaadidel **соос баррикадаосын нюръяськизы**
 duellandid võitlesid mõõkadega **дуэльчиос шпагаосын нюръяськизы**
 nad võitlesid elu ja surma peale **соос улон яке кулон шуыса ожмаськизы**
 võitleb kuritegevuse vastu **йыружъёслы пумит нюръяське**
 võitles lainetega **тулкымъёсын нюръяськиз**
 tüdruk võitles pisaratega **нылаш синкылиосыныз нюръяськиз**
 võitlesin iseendaga **асэным нюръяськи**

võitlus <v'õitlus v'õitluse v'õitlus[t v'õitlus[se, v'õitlus[te v'õitlus/i_&_v'õitluse[id
 s> **нюръяськон; (lahing) ожмаськон, жугиськон :**
 kangelaslik võitlus **батырлыко нюръяськон**
 majanduslik võitlus **экономика удысын нюръяськон**
 klassivõitlus **классъёс куспын нюръяськон**
 käsitsivõitlus **жугиськон**
 võitlus turgude pärast **вузпөръёс понна нюръяськон**
 võitlus oma õiguste eest **ас эрикрадъёс понна нюръяськон**
 kahe kabemeistri põnev võitlus **шахматэн кык шудйсьёс куспын тунсыко**
нюръяськон
 võitlus esikoha eest **нырысетй инты понна нюръяськон**
 astub võitlusse v peab võitlust kuritegevuse vastu v kuritegevusega

йыружъёслы пумит нюръяськонэ пырыське

Liitsõnad

võitlus+

võitlushimu нюръяськыны яратон

võitlushimuline нюръяськыны яратись

võitlushüüd нюръяськыны өтён

võitlusind ожмаськонлэн дуныз

võitluskaaslane (1) чош нюръяськись; (2) (*lahingu-*) чош ожмаськись

võitluskogemus нюръяськон адзос-чаклос

võitluskunst нюръяськон быгатонлык

võitluskutse нюръяськыны я. нюръяськонэ өтён

võitluslaul нюръяськон кырзан

võitluslipp нюръяськон куншет

võitlusmoraal нюръяськон мораль

võitlusrelv нюръяськон ожтйрлык

võitlustahe нюръяськон мылкыд

võitlustaktika ожмаськон тактика

võitlustander, võitlustanner ожлуд

võitlustee нюръяськон сюрес

võitlustuli PILTL нюръяськон тыл

võitlusvahend нюръяськон тйрлык

võitlusvaim нюръяськон лул

võitlusvalmidus ожмаськыны дась луон

võitlusvalmis ожмаськыны я. нюръяськыны дась

võitlusviis нюръяськон амал

võitlusvõime нюръяськыны быгатон

võitlusvõimeline нюръяськыны быгатись

võitlusvõimetu нюръяськыны ярантэм

võitlusväli ожлуд я. нюръяськон инты

võitma <v'õit[ma v'õit[a võida[b võide[tud, v'õit[is v'õit[ke v>

1. (*vastas[t]e vastupanu murdma, vastas[t]est parem olema*) вормыны

diviis võitis mitu lahingut järjest дивизия бёрсысь кӧня ке ожъёсты вормиз

teatejooksu võitma бызылон эстафетаын вормыны

Rootsi võitis Soomet jäähokis 3:2 Швеция Финляндиез хоккеез 3:2 лыдын

вормиз

võitsin kihlveo споръяськонын ворми

valimistel võitsid parempoolsed быръёнъёсын бур пальёс вормизы

2. PILTL (*jagu saama, midagi ületama*) вормыны

tuli võita raskused шуг-секытъясь вормоно луиз

haigus on võidetud висён вормемын

õigus võitis зэмлык вормиз

3. (*midagi omandama, olemasolevale juurde saama*) утыны; (*kellegi*

poolehoidu võitma) пала карыны

võitis kuldmedali зарни медаль утйз

võitis loteriil suure summa лотереяен бадзым сумма утйз

võitis kiiresti kaaslaste usalduse эшъясьылзэс осконзэс жог ас палаз кариз

tahtis üldkoosoleku oma nõusse võita огъя кенешез ас палаз карыны тыршиз

4. (*säästma*) шыръяны, жикатыны

taliteed mööda minnes võitsime pool tundi тол сюрес вылтй мыныса, жыны

час дырез шыръямы я. жикатймы

toolid kuhjati ühte nurka, et ruumi võita пуконъёсты одиг сэреге люказы,
интыез жикатон понна

võitmatu <v'õitmatu v'õitmatu v'õitmatu[t -, v'õitmatu[te v'õitmatu[id adj>

1. **вормонтэм**

võitmatu sõjavägi **вормонтэм ож кужым**

maailmameister jäi ka olümpiamängudel võitmatuks **дунне чемпион**

олимпиада шудонъёсын но вормонтэм кылиз

2. (*ülepääsmatu*) **вормонтэм, чидантэм**

võitmatu soov **вормонтэм мылкыд**

see raskus ei ole võitmatu **та секытлык вормонтэм өвөл**

võlakiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s> **пунэмаьскон**
сярысь расписка

võlg <v'õlg võla v'õlga v'õlga, v'õlga[de v'õlga[sid_&_v'õlg/u s>

1. **пунэм, тырыськон**

suured võlad **бадзымесь пунэмъёс**

maksuvõlg **выт тырыськон**

rangavõlg **банклы тырыськон**

riigivõlg **кун пунэм**

vekslivõlg **вексель тырыськон**

üürivõlg **патер понна пунэм**

ettevõtte võlg tarnijatele **ужбергатовлэн поставщиклы пунэмез**

teeb võlga v võlgu **со пунэма**

tasub võlga **пунэмзэ тыре**

maksis võla kinni **пунэмзэ тыриз**

võlg kustutati **пунэмез быдтйзы**

pank hakkas võlga tagasi v sisse nõudma **банк пунэмез курыны кутскиз**

ta on võlgades **солэн пунэмъёсыз вань**

perekond sattus võlgadesse **семьы пунэмъёсы сюрис**

võlad hakkasid üle pea kasvama PILTL **пунэмъёс пумтэм будыны кутскизы**

2. (*õigel ajal tegemata jäänud ja sooritamisele kuuluv tegu*) **пунэм**

tänuvõlg **тау карыны пунэм**

kas sa oled oma võlad likvideerinud? **пунэмъестэ тырид-а?**

Liitsõnad

võla+

võladokument **пунэм сярысь документ**

võlakoorem **пунэм зйбет**

võlakustutus JUR **пунэмез быдтон**

võlanõue JUR **пунэмез курон**

võlasumma **пунэмам сумма**

võlatähtaeg **пунэмез берыктон дыр**

võlausaldaja **пунэм басьтыны оскеммурт**

võlaõigus JUR **пунэм эрикрад**

võlgnema <v'õlgne[ma v'õlgne[da v'õlgne[b v'õlgne[tud v> (*võlga omama,*

võlgu olema) **пунэме кылыны**

võlgneb mulle sada krooni **со мыным сю крона пунэме кылемын**

võlgnen teile palju tänu **мон тйледлы уно пол тау каронэн пунэме кылемын**

võlgnen sulle seletuse **валэктонэн тыныд пунэме кылё**

võlgnetav summa **пунэмен кылем сумма**

võlgnik <v'õlgn'ik v'õlgniku v'õlgn'ikku v'õlgn'ikku, v'õlgnik/e_&_v'õlgn'ikku[de v'õlgn'ikk/e_&_v'õlgn'ikku[sid s> (*võlglane*) пунэме кылем (мурт)
maksejõuetu võlgnik пунэмзэ тырыны вормисьтэм пунэме кылем мурт
maksuvõlgnik вытьёсты тыронэн пунэме кылем мурт
üürivõlgnik корка понна тыронэн пунэме кылем мурт
võlgnikud kaevati kohtusse пунэме кылемъёсты судэ сётйзы
võlgnik palus laenutähtaja pikendamist пунэме кылем мурт тырыськон дырез
кузятыны куриз

võlgu <v'õlgu adv>

1. (*laenuks*) пунэмен

ostab tooret võlgu ыльтырметэз пунэмен басьтэ

võttis raha võlgu пунэмен коньдон басьтйз

2. (*maksmata, tasumata*) пунэме кылыны

ta on sõbrale viissada krooni võlgu со эшезлы вить сю کرونا пунэме

кылемын

jäi söögi eest võlgu сиемез понна пунэме кылиз

meil on kolme kuu üür võlgu милям куинь толэзь кертоман тырыськонмы

пунэмен кылемын

olen sulle tänu võlgu мон тыныд тау каронэн пунэме кылемын

3. (*tegemata, sooritamata*) пунэме кельтыны

jättis vastuse võlgu валэктонзэ пунэме кельтйз

võllanali <+nali nalja n'alja n'alja, n'alja[de n'alja[sid_&_n'alj/u s> (*must huumor*) → кычес серембур

võllas <võllas v'õlla võllas[t v'õlla, võllas[te v'õlla[id s> ошон

rõövel tõmmati võlla йыртэмасез ошизы

Liitsõnad

võlla+

võllapuu ошон

võlts <v'õlts võltsi v'õltsi v'õltsi, v'õltsi[de v'õltsi[sid_&_v'õlts/e adj, s>

1. *adj (valelik)* пöяськись; (*teeseldud*) пöяськись, пöет

võlts naeratus пöяськись мыньпотон

võlts hääletoon пöяськись куара тус

võlts muretus пöяськись эркинлык

võltsid lubadused пöяськись кыл сётоньёс

2. *adj (ebahtne, tehis-)* пöет

dokument osutus võltsiks документ пöет вылэм

3. *s* пöет

Liitsõnad

võlts+

võltsdokument пöет документ

võlts habe пöет туш

võlts häbi пöет возьыт

võltskivi (*kalliskivivõltsing*) дуно из пöет

võltsmoraal пöет мораль

võltspaatos пöет пафос

võltspärl пöет инзы

võltsima <v'õltsi[ma v'õltsi[da võltsi[b võltsi[tud v> ([petuks] järele tegema) →

пöетыны

võltsib allkirja кинюртэмеz пöетэ

võltsitud pass пöетам паспорт

võltsing <võltsing võltsingu võltsingu[t -, võltsingu[te võltsingu[id s> (võltsitud ese v dokument) пöет

kirjanduslik võltsing литература пöет

maal oli osav võltsing суред быгатыса лэсьтэм пöет вылэм

võlu <võlu võlu võlu -, võlu[de võlu[sid s> (veetus, sarm) чебер, чеберлык, ям

pooruse võlu егит дырлэн чеберез

uudsuse võlu вылезлэн чеберез

kauni naisekeha võlud чебер нылкышно мугорлэн ямъёсыз

tundis, et on täielikult paiga kummalise võlu all интылэн валантэм чеберез

киын луэмзэ шöдйз

pane oma võlud mängu! чебердэ возьматы!

Liitsõnad

võlu+

võlujõud пöртмась кужым

võlukesike[ne] пöртмась боды

võlukunst пöртман быгатонлык

võlukübar FOLKL пöртмаськись изьы

võluloss выжыкыл замок

võlumaа выжыкыл дунне

võlumaailm выжыкыл дунне

võlupeegel пöртмаськись синучкон

võluriik выжыкыл күн

võlusõna FOLKL пöртмась я. веднась кыл

võluvägi пöртман я. выжыкыл кужым

võluma <võlu[ma võlu[da võlu[b võlu[tud v>

1. (veetlema, lumtama) пöртманы; (kütkestama) паймытыны; (paeluma)

бордэ думыны

neiu võlub kõiki oma iluga нылмурт аслаз чебереныз ваньзэ пöртма

neiu ilu võlub kõiki ныллэн чеберез ваньзэ пöртма

teda võlus veetalune maailm сое пöртмаз ву улысь дунне

2. (nõiduma) веднаны, пöртмаз

võlus lapse terveks пиналэз веднаса йöнатйз

nõid võlus lapsele tiivad ведйн пиналлы бурдъёс пöртмаз

võlur <võlur võluri võluri[t -, võluri[te võlure[id s> (võluja) пöртмась; (nõid)

ведйн

kuri võlur лек ведйн

justkui võluri käega tehtud пöртмасьлэн кыыныз лэсьтэм кадь

võluv <võluv võluva võluva[t -, võluva[te võluva[id adj> (veetlev) чебер, синэз

кыккись; (kütkestav) паймымон, пöртмась

võluv neiu чебер нылмурт

võluv naeratus паймымон пальпотон

võmm¹ <v'õmm võmmi v'õmmi v'õmmi, v'õmmi[de v'õmmi[sid_&_v'õmm/e s]>
KÕNEK (*politseinik*) милиционер

võmm² <v'õmm võmmu v'õmmu v'õmmu, v'õmmu[de v'õmmu[sid_&_v'õmm/e s]> (*hoop*) чапкем, шуккет
võmme jagama чапкылыны
sai võmmu kuklasse йыр бераз чапкем вуиз
andis vennale paar võmmu вынызлы ог-кык чапкем вуиз

võnkuma <v'õnku[ma v'õnku[da võngu[b võngu[tud v> (*võnkeid tegema*)
сэзьяськыны; (*kõikuma, õõtsuma*) лэйканы; (*vibreerima*) дырекцияны,
куалекьяны
pendel võngub edasi-tagasi маятник огпалась мукет пала сэзьяське я. ветлэ
rani pendli võnkuma со маятникез лэиз
laev võnkus tugevasti вулэйкы зол лэйказ
maapind jalge all võngub пыд улын музьем лэйка
sild lõi raskusest võnkuma выж, секытлы чидатэк, лэйканы кутскиз
pillikeeled lõid võnkuma сиос дыректйзы
aremad lõid põlvist võnkuma кышкасьёсызлэн пыдъёссы куалекьяны
кутскизы
võnkuv samm сэзьяськись вамыш

võpata <võpata[ma võpata[da võpata[b võpata[tud v> куалектыны,
зурканы; (*südamete kohta*) путыны
kärgatas kõu, nii et maja lausa võpatas гудыртйз но корка ик зурказ
võpatas kogu kehast быдэс мугорыныз куалекьяз
võpatab iga krabina peale котькыче чаштыртэмлэсь куалектэ
süda võpatas rõõmust сёлэм шумпотонлэсь путйз
võpatas ärkvele сайказ
võpatas valviseisangusse со шонерскиз

võra <võra võra võra -, võra[de võra[sid s> писпулэн куаро яке лысо люкетэз
tihe võra писпулэн куаро люкетэз чем я. нап
lai võra писпулэн куаро люкетэз паськыт
puuvõra писпулэн куаро я. лысо люкетэз
püramiidvõra писпулэн куаро я. лысо люкетэз пирамида кадь
aednik kärbib võrasid садын ужась писпуослэсь куаро я. лысо люкетэс
чышке
tuul raputas kaskede võrasid төл кызыпуослэсь куаро люкетэс выретйз я.
сэзьяз

võrdlema <v'õrdle[ma võrrel[da v'õrdle[b võrrel[dud v> (*kõrvutama*)
чошатыны; (*õigsuse mõttes*) чошатыны
võrdleb koopiati originaaliga, võrdleb koopiati ja originaali со чукырез
оригиналэн чошатэ
need teosed pole võrreldavad та гожтосьёс чошатонтэмесь я. гожтосьёсты
чошатыны уг луы
võrdles näitetruppi orkestriga со театр труппаз оркестрен чошатйз
tüdruku silmi võrreldakse taevatähtedega ныллэсь синъёссэ инмысь
кизилиосын чошато

võrdlemisi <v'õrdlemisi adv> (suhteliselt, üsna) **ч**ошатыса

võrdlemisi odav **ч**ошатыса дунтэм

võrdlemisi hea tervis **ч**ошатыса умой тазалык

võrdlemisi jahe ilm **ч**ошатыса кезыт куазь

võrdlev <v'õrdlev v'õrdleva v'õrdleva[t -, v'õrdleva[te v'õrdleva[id adj]>

чошатйсь

võrdlev sidesõna **ч**ошатйсь герзет

võrdlev meetod **ч**ошатйсь амал

võrdlev anatoomia **ч**ошатйсь анатомия

võrdlus <v'õrdlus v'õrdluse v'õrdlus[t v'õrdlus[se, v'õrdlus[te

v'õrdlus/i_&_v'õrdluse[id s>

1. (võrdlemine, kõrvutus) **ч**ошатон

tabav võrdlus **ш**онер **ч**ошатон

selle ja möödunud aasta andmete võrdlus, selle aasta andmete võrdlus

möödunud aasta omadega **туэ но кылем ар сэтэтьёсты ч**ошатон

see ei kannata mingit võrdlust **нокыче ч**ошатонэз өвөл

2. KIRJ (kõnekujund) **ч**ошатон

kujundlik võrdlus **чеберлыко ч**ошатон

rahvalikud võrdlused **калык ч**ошатонъёс

erinevusvõrdlus **пöртэмлыкья ч**ошатон

püsivõrdlus **висьянтэм ч**ошатон

sarnasusvõrdlus **огкадь луэмья ч**ошатон

Liitsõnad

võrdlus+

võrdlusalus **ч**ошатон инъет

võrdlusanalüüs MAJ **ч**ошатон анализ

võrdlusandmed **ч**ошатон сэтэтьёс

võrdlusaste KEEL **ч**ошатон степенез

võrdluskatse **ч**ошатон опыт

võrdluslause KEEL **ч**ошатон веран

võrdlusmaterjal **ч**ошатон материал

võrdlusmeetod **ч**ошатон амал я. метод

võrdlustabel **ч**ошатон таблица

võrdne <v'õrdne v'õrdse v'õrdse[t -, v'õrdse[te v'õrdse[id adj]>

1. ([määralt, arvuliselt] samane, üheväärne) **огкадь**

võrdse pikkusega **огкадь кузьдалаё я. жуждалаё**

jagab võrdseteks osadeks **огкадь люкетъёслы люке**

tulud on võrdsed kuludega, tulud ja kulud on võrdsed **лыктэм но кошкем**

коньдон огкадесь

kaks korda kaks on võrdne neljaga **кык пол кык луэ ньыль**

2. ([mingi omaduse, tunnuse poolest] samaväärne, kõrvutatav, võrreldav)

огкадь

võrdsed võimed **огкадь луонлыкъёс**

peastarvutamises pole poisile võrdset **йыраз чотанын пияшен огкадес өвөл**

võrdselt <v'õrdselt adv> **огкадь**

teenib teistega võrdselt **мукетъёсын огкадь уждун басьтэ**

ta saab kõigega võrdselt hästi hakkama **со быгатэ котькинэн огкадь умой**

тупаны

kolm võistkonda said võrdselt punkte **куинь командаос огкадь пунктъёс басьтйзы**
kandsime kulud võrdselt **ми расходъёсты огкадь люкимы**

võrdsus <v'õrdsus v'õrdsuse v'õrdsus[t v'õrdsus[se, v'õrdsus[te v'õrdsus/i_&_v'õrdsuse[id s> **огкадь луон**
sotsiaalne võrdsus **социальной огкадь луон**
kodanike võrdsus **кунмуртъёслэн огкадь луэмзы**
tulude ja kulude võrdsus, tulude võrdsus kuludega **лыктэм но быдтэм коньдонлэн огкадь луэмзы**
täieliku võrdsuse idee **огкадь луон сярысь идея**

võrdsustama <võrdsusta[ma võrdsusta[da võrdsusta[b võrdsusta[tud v> **огкадь карыны, чошкатыны**
võistlustingimusi võrdsustama **чошатскон условиосты огкадь карыны**
maletaja võrdsustas seisu **шахматэн шудйсь лыдэз чошкатйз**
instituudiga võrdsustatud asutus **институтэн огкадь карем ужьюрт**

võrdväärne <+v'äärne v'äärse v'äärse[t -, v'äärse[te v'äärse[id *adj*> **огкадь**
võrdväärseid partnerid **огкадь партнёръёс**
taseme poolest võrdväärseid teosed **зечлыксыя огкадь гожтосъёс**

võrdõiguslik <+õigusl'ik õigusliku õigusl'ikku õigusl'ikku, õiguslik/e_&_õigusl'ikku[de õigusl'ikk/e_&_õigusl'ikku[sid *adj*> **огкадь эрикрано**
võrdõiguslikud riigid **огкадь эрикрано кунъёс**
naine on mehega võrdõiguslik **кышномурт пиосмуртэн огкадь эрикрано**

võrdõiguslikkus <+õigusl'ikkus õigusl'ikkuse õigusl'ikkus[t õigusl'ikkus[se, õigusl'ikkus[te õigusl'ikkus/i_&_õigusl'ikkuse[id s> **огкадь эрикрано луон**
täielik võrdõiguslikkus **зэмос огкадь эрикрано луон**
rahvuste võrdõiguslikkus **калыкъёслэн огкадь эрикрано луонзы**
naise ja mehe võrdõiguslikkus **кышномуртлэн но пиосмуртлэн огкадь эрикрано луэмзы**

võre <võre võre võre[t -, võre[de võre[sid s> → **кечат, вотэс, решётка, сетка**
sepistatud võre **дурем кечат**
aknavõre **ушно кечат я. решётка**
ehisvõre **чеберлы кечат я. решётка**
kaminavõre **камин кечат**
kaitsevõre **утись кечат я. сетка**
kristallivõre **КЕЕМ кристалл кечат я. решётка**
metallvõre **корт кечат**
tüürvõre **EL валтйсь вотэс**
jämedaist raudvarbadest võre **зок корт ньоръёслэсь кечат**
võredega voodi **кечатъёсын валес**
ühel pool võret olid loomad, teisel pool inimesed **кечатлэн я. висъетлэн огпалаз пудо вал, мукет палаз - адымиос**

Liitsõnad

võre+

võreaed **кечат кенер**

võreahel **EL кечат жилы**

võreaken кечатам укно
võredetektor EL вотэс детектор
võrepinge EL вотэс напряжение
võresein кечат борддор
võreuks кечат õс
võrevoodi кечатэн валес

võrk <v'õrk võrgu v'õrku v'õrku, v'õrku[de v'õrku[sid_&_v'õrk/e s]>

1. (*kangas v sellest valmistatud tarbeese*) :

kala[püügi]võrk калтон; сеть

liblikavõrk бубыли калтон

kalurid heitsid v lasksid võrgud sisse чорыгасьёс сеть чõлтйзы

püüavad kala võrkudega сетен чорыгало

aknad kaeti võrkudega, et sääsed sisse ei pääseks укноосты чибинь

пыремлэсь вотэсазы

krundid olid eraldatud traadist võrguga музьем люкетьёс ез кенерен

висьямын вал

2. (*mõnede putukate eritatud võrguniitide põiming*) вотэс

ämblikuvõrk чонари вотэс

ämblik koob võrku чонари вотэс лэсьтэ

võrgud katavad toominga lehti вотэс льõмпу куарез шобыртэ

3. PILTL (*lõks, püüinis*) нальык, четлык

võlavõrk пунэмаськон четлык

valede võrk пõян четлык

langes petturi võrku пõяськисьлэн четлыказ сюриз

heidab võrke välja четлыкьёссэ пуктылэ

4. (*omavahel ühendatud liinide ja ühenduste süsteem*) вотэс; (*ühte liiki asutuste, rajatiste, organisatsioonide v kontakteeruvate isikute kompleks*)

сõзнэт, вотэс

arvutivõrk компьютер сõзнэт

elektrivõrk электро сõзнэт

kaardivõrk мувылтос суредан вотэс

kanalisatsioonivõrk канализаци сõзнэт

kaubandusvõrk вузкарон сõзнэт

koolivõrk школа сõзнэт

koordinaatvõrk координат сõзнэт

raudteevõrk чугун сюрес сõзнэт

sidevõrk кусып сõзнэт

teedevõrk сюрес сõзнэт

veevõrk ву гумы сõзнэт

tänavate võrk урам сõзнэт

pani v riputas pildid võrku üles туспуктэмьёсты вотэсэ понйз

Liitsõnad

võrgu+

võrguaadress INFO вотэс интыпус

võrgufoorum INFO вотэс форум

võrgugaas гумы сõзнэт газ

võrgusisene INFO вотэс пуш

võrguteenus INFO вотэс юрттэтлык

võrguülem INFO вотэс администратор

võrgu+ KAL

võrgukudumine ETN сеть пуныны

võrgupüük KAL сетен чорыган
võrgunäsa ZOOL вотэс поттон без
võrgunääre ZOOL вотэс поттон без
võrk+
võrkaed сетка кенер
võrkfilter вотэс фильтр
võrkkardin сетка возъет
võrkkott сетка

võrkpall <+p'all palli p'alli p'alli, p'alli[de p'alli[sid_&_p'all/e s]>

1. (*mäng*) волейбол

võrkpalli mängima волейболэн шудыны

võrkpallis tuli vastu võtta kaotus волейболын соглаш кариськоно луиз
келямен

2. (*selles mängus kasutatav pall*) волейболэн шудон туп

Liitsõnad

võrk+palli+

võrkpallikohtunik волейбол судьясь

võrkpallikoondis волейбол команда

võrkpallimeeskond пиосмурт волейбол команда

võrkpallimeistrivõistlused волейболъя чошатсконъёс

võrkpallimäng волейболэн шудон

võrkpallimängija волейболэн шудйсь

võrkpallinaiskond нылкышно волейбол команда

võrkpalliplats волейболэн шудон луд

võrkpallitreener волейболъя тренер

võrkpallitreening волейболъя тренировка

võrkpallivõistkond волейбол команда

võrkpallivõistlus волейболъя чошатскон

võrkpallivõrk волейбол кечат я. сетка

võrkpalliväljak волейболэн шудон луд

võrra <võrra adv, postp>

1. *postp* [gen] (*mingi osa v üksuse ulatuses*) :

taganes kolme sammu võrra куинь вамышлы чигназ

ilm soojeenes mõne kraadi võrra куазь көня ке градуслы шунытгес луиз

palk tõuseb kuuesaja krooni võrra уждун куать сю кроналы будоз

intressimäära tõsteti kahe protsendi võrra интрессэз кык процентлы

будэтызы

2. *adv* (*liitsõna järelõsana*) :

mitmevõrra трослы

mõnevõrra көнялы ке

võrrand <võrrand võrrandi võrrandi[t -, võrrandi[te võrrande[id s]> MAT

уравнение

võrrandi lahend уравненилэн решениез

võrrandi juur уравненилэн коренез

Liitsõnad

võrrandi+

võrrandisüsteem уравнение система

võrratu <võrratu võrratu võrratu[t -, võrratu[te võrratu[id *adj*] > (*võrreldamatu*)
(**НОМЫРИН**) **ЧОШАТОНТЭМ** (*hunnitu, suurepärane*) **ПАЙМЫМОН, чебер** :
võrratu päev **ПАЙМЫМОН нунал**
milline võrratu paar! **макем паймымон куз!**
aknast avaneb võrratu vaade **уконоысь номырин чошатонтэм дунне**
усьтйське

võrse <võrse v'õrse võrse[t -, võrse[te v'õrse[id *s*] > **ВОТ** (*võrsumissõlmest lähtuv külgharu*) **уд, пушьет**
juhtvõrse **AIAND шор пушьет**
juurevõrse **ВЫЖЫ пушьет**
külgevõrse **урдэс пушьет**
uue ühiskonna esimesed võrsed **виль огъялыклен нырысетй пушьетьёсыз**
demokraatliku liikumise võrsed **демократия движенилен пушьетьёсыз**
võrseid ajama **уданы я. пушьет сётыны**

võru¹ <võru *ag*] > **выру**
võru keel **выру кыл**

võru² <võru võru võru v'õrru, võru[de võru[sid *s*] > (*rõngas v vits millegi ümber*)
эгес :
jalavõru **пыд чеберьян эгес**
traadist võru **езлэсь эгес**
pani värava võrusse **капкаез кульчояз**
sinakad võrud silmade ümber **лызалэс пыктэмьёс синьёс котырын**
nutune võru ümber suu **бёрдон ымдурын**

võrukael <+k'ael kaela k'aela k'aela, kael[te_&_k'aela[de k'aela[sid_&_k'ael/u *s*] >
(*vigurivänt, kelm*) **йөнтэм, йөнтэмьяськись**
väike võrukael **пичи йөнтэмьяськись**
parandamatu võrukael **тупатонтэм йөнтэм**

võsa <võsa võsa võsa v'õssa, võsa[de võsa[sid *s*] > **норед, арама, куак, пушьет**
madal võsa **лапег норед**
tihe võsa **чем норед**
metsaalune võsa **нюлэс улысь норед**
haavavõsa **пипу норед**
nõgesevõsa **пушнер арама**
võsa raiuma **норедэз я. арамаез кораны**
võsa tuleb põlluks laastada **арамаез бусылы сайконо**
heinamaa on võssa kasvanud v võsas **возь арама луэм**

Liitsõnad

võsa+

võsakirves **арама коран тйр**
võsakoer **ZOOL (Speothos venaticus) → арамапуны**
võsalaadur **METS куак жуткась**
võsalill **ВОТ (Moehringia) мёрингия**
võsalõikur **PÕLL куак вандылйсь**
võsamets **куакен басьтэм нюлэс**
võsapuuk **ZOOL (Ixodes ricinus) лемтэй**
võsaraat **ZOOL (lind Prunella modularis) → арама зольгыри**
võsaraud **ETN куак кусо**

võsareha METS куак мажес
võsarinne BOT, METS куак я. норед я. арама сй
võsasaag куак бычкы
võsavikat ETN куак кусо
võsäülane BOT (Anemone nemorosa) кечсин
võssa+
võssakasvanud арама луэм

võsu <võsu võsu võsu -, võsu[de võsu[sid s]>

1. (*taime peam maapealne osa, vars koos lehtedega*) пушьет, уд
juurevõsu выжы пушьет
kännuvõsu мырк пушьет
külgvõsu урдэс пушьет
tüvivõsu модос пушьет
juured ajavad võsusid выжыос уд лэзэ
2. PILTL (*järglane, järeltulija*) пушьет, выжы
aadlivõsu дворян нылпи
pere ainuke võsu семьялэн одйг гинэ пушьетэз
parunite võsu барон выжы

võte <võte v'õtte võte[t -, võte[te v'õtte[id s]>

1. амал :

metoodilised võtted методика амальёс
kunstilised võtted чеберлыко амальёс
ebaseaduslikud võtted катэз тйясь амальёс
osav võte визьмо амал
enesekaitsevõte актэ утён амал
esmaabivõtted жог юрттэт амальёс
maadlusvõte нюръяськон амал
stiilivõte стиль амал
töövõtted ТЕHN ужан амальёс

kasutas keelatud võtteid лэзьымтэ амальёсты кутйз

2. (*foto, röntgenogramm v helisalvestis*) туспуктэм; (*üksikvõte*) кадр;
(*filmimine*) съёмка, → туспуктон

kombineeritud võtted огазеям съёмкаос
dokumentaalvõte документальной кадр
grupivõte туркым туспуктэм
hetkvõte жог туспуктэм
lähivõte матысен пуктэм
meisterlikud võtted kuulsast baleriinist тодмо балерина сярысь быгатыса
лэсьтэм туспуктэмьёс
veealuste võtete kaamera ву улын туспуктон камера
filmigrupp sõitis võtetele фильм туркым туспуктонъёсы мынйз

Liitsõnad

võtte+

võtteaeg туспуктон дыр
võttegrupp туспуктйсь туркым
võttepaik туспуктон инты
võttepaviljon туспуктон павильон
võtteplats туспуктон инты

võti <võti v'õtme võti[t -, v'õtme[te v'õtme[id s> усьтон, ключ

autovõti машина усьтон

bassivõti MUUS фа усьтон

haakvõti ТЕНН котырес гайкаослы ключ

kitarrivõti MUUS гитара усьтон

korterivõti патерлэн усьтонэз

nutrivõti ТЕНН гайкалы ключ

salakirjavõti лушкем пус я. код

uksevõti өслэн усьтонэз

tuleviku võti вуоноезлы усьтон

kimp võtmeid усьтонъёсын сузьет

pistis võtme lukuauku ja keeras ukse lahti усьтонэз тунгон я. замок пасе

донгиз но өсэз усьтйз

unustas võtme ukse ette усьтонэз өс тунгонэ вунэтйз

võti on väljaspool ees усьтон кыр палласянь өсын

kolistas võtmetega усьтонъёсын жингыртйз

keeras võtmega nutri lahti гайкаез ключен бергатыса поттйз

ladina keel on võtmeks antiikkultuuri juurde латин кыл антик лулчеберетлы

усьтон луэ

Liitsõnad

võtme+

võtmeala (*üldisemalt*) валтйсь уж

võtmeauk усьтон пась

võtmefiguur валтйсь фигура

võtmeisik валтйсь мурт

võtmekaart бадзьимез карта

võtmeapp усьтон возён кана

võtmeimp усьтонъёсын сузьет

võtmekoht валтйсь инты

võtmeüksimus валтйсь юан

võtmemärgistik MUUS валтйсь пусьёс

võtmemärk MUUS → усьтонлэн пусэз

võtmepositsioon валтйсь позиция

võtmeripats усьтонъёслы сузьет

võtmeroll валтйсь роль

võtmeromaan KIRJ валтйсь кузьмадёс

võtmerõngas усьтонъёслы кульчо

võtmesõna валтйсь кыл

võtmetoorik вöлымтэ усьтон

võtma <v'õt[ma v'õtt[a võta[b v'õe[tud, v'õtt[is v'õt[ke v>

1. (*enda kätte v kättesaadavusse*) басьтыны :

võttis riulilt raamatu жажыысь книгаез басьтйз

võtab kapist kleidi канаысь дэремез басьтэ

võttis põrandalt paberitüki выж вылысь кагазэз басьтйз

võta laps sülle нуныез кияд басьты я. кут

koer võttis kondi hammaste vahele v hambu пуны лыэз куртчиз

haige võtab rohtu висись эмьюм юэ

võtsime veidi kehakinnitust мар но со сиим

võtaksin meelsasti lonksu vett шумпотыса гучык ву юысал

võttis klaasi põhjani стаканысь юонэз ваньзэ юиз

2. (*enda kasutusse, omandusse v valdusse*); (*palkama*) :

võtsime takso такси басьтймы
 pole kusagilt nii palju raha võtta нокытысь сомында коньдон басьтыны
 võtsin sõbralt paar raamatut эшелэсь кык книгазэ басьтй
 võtsime hotellis toa отельысь бөлет басьт
 võttis sõbra abiks v appi эшсэ юрттыны кутйз
 töölised võtsid lõpparve ужасьёс расчёт басьтйзы
 võttis mind tantsule монэ эктыны өтиз
 kust sa võtsid, et rongid ei käi? кытысь тойд тон, поездъёс уг ветло шуыса?
 näidendi tegelased on elust võetud пьесалэн геройёсыз улонысь басьтэмын
 võtame näiteks Jaapani басьтомы, кылсярысь, Япониез
 võttis [tööle] uue sekretäri выль секретарез уже кутйз
 võttis lapse oma hoole alla v hooleks пиналэз чакланэз ас вылаз басьтйз
 võtke mind oma kampa! монэ но сьорады кутэ!
 võttis ilusa neiu naiseks чебер нылэз кышно басьтйз
 võttis tüdruku vägisi нылэз кужмысь басьтйз
 ta võeti vastutusele сое кыл кутытыйзы
 kombain hakkas vilja võtma комбайн араны кутскиз
 rahvalt on võetud vabadus калыклэсь таламын эрик
 linnus võeti tormijooksuga карез штурмен басьтйзы
 tootmisse on võetud uus mudel ужпөре кутэмын выль модель
 repertuaari võeti uus näidend репертуаре кутэмын выль пьеса
 võtsin puhkuse отпуск басьтй
 võtab hommikuti külma dušši чукналы быдэ кезыт душе ветлэ
3. (salvestama, talletama) басьтыны
 kahtlustatavalt võeti sõrmejäljed янгыше уськытоно муртлэсь чиньы
 тусьёссэ басьтйзы
 terve kontsert võeti videolindile быдэс концертэз видеолента вылэ кельтйзы
 fotograaf võttis temast mõned pildid туспуктйсь солэсь көнә ке туспуктэмзэ
 лэсьтйз
 võta tema kontaktandmed басьты солэсь контактъёссэ
4. (mõõtmise, arvestamise, hindamise jms kohta) :
 rätsep võtab mõõtu вуриськись солэсь мертэтъёссэ басьтэ
 geoloogid võtsid pinnaseproove геологъёс музъем тусьетьёсты басьтйзы
 üldiselt võttes see plaan meeldib mulle огъя басьтыса, та план мыным
 кельше
5. (mingit seisundit v tegevust esile kutsuma) :
 uudis võttis ta keeletuks ивор сое вань веран кыльёстэк кельтйз
 ehmatus võttis jalust nõrgaks кышкаса, пыдъёсыз косказы
 jooks võtab hingeldama бызьыса шокан пытсаське
 hirm võttis värisema кышкаса куалекъяны кутскиз
 õlu on võtnud kõigil keelepaelad valla сур кыльёсты пертчылйз
6. (teise asendisse, seisundisse v olukorda seadma, kuhugi suunduma) :
 võtke palun istet! пукселэ, курисько!
 tüdruk võttis teatraalse poosi нылаш театральной позае султйз
 mehe nägu oli võtnud tähtsa ilme пиосмуртлэн ымныраз йөнъяськон тус
 кылдйз
 võttis riidest lahti кылиськиз
 raat võttis suuna merele пыж зарезь пала кошкиз
 mõtted olid korraga hoopis teise suuna võtnud PILTL малпанъёс огдыре
 чылкак мукет пала кошкизы
7. (vajama, nõudma) :
 kast võttis koridoris palju ruumi яшник коридорысь трос интыез басьтйз

sõit Helsingisse võtab vaid pool tundi Хельсинкие мынон жыны часэз гинэ басьтэ

rohud võtavad palju raha эмьюмьёс трос коньдонэз басьто
võttis aega, et jälle tasakaal tagasi saada дыр ортчиз, выльысь равновесие
шедьтытозь

8. (*kellegi v millegi suhtes mingisugusel arvamusel olema, suhtuma*) :
võttis poissi täismehe ette v täismehena пияшез пиосмурт интыын адзиз
ära võta seda asja nii traagiliselt сокем куректыса эн басьты сое ас сюлмад
tema juttu ei maksa tõe pähe v tõena võtta солэсь вераськемзэ зэм шуыса
басьтыны кулэ өвөл

võtab elu liiga kergelt улон шоры туж капчиен учке

9. (*millesegi kinni hakkama*) :

halud on määrjad, ei võta tuld письёс котэсь, уг арало
kala võtab чорыг кыска

10. (*mõju avaldama, toimima*) :

savist maad ei taha labidas hästi võtta гордсюё музейемез лопатка уг басьты
silm ei võta син ляб

pea v mõistus ei võta йыр уг ужа

kihutas, mis hobune võttis ворттйз, валэз вань кужмысьтыз ворттытыса
karjus, nagu kõri võttis ньылоныз чидамон кесяськиз

11. (*rikkuma, kahjustama*) быдтыны; (*hävitama*) быдтыны

ükski kuul ei võta teda одйг пуля но сое уг басьты

võttis endalt elu ассэ быдтйз

sõda võttis mõlemad pojad ож кыксэ ик пиосыз басьтйз

tuli võttis maja тыл коркаез талаз

12. (*liikumise vm tegevuse kohta, sageli mõne teise verbi asemel*) :

võtab hoogu ja hüppab жоглык басьтэ но тэтче

lennuk võtab kõrgust аслобет жутске

traktor mõiratas ja võttis paigalt трактор бурсйиз но интыысьтыз вырзйз

võttis sõbrale kõne эшезлы жингыртйз

pianist võtab esimesed akordid пианист нырысетй акордьёсты басьтэ

13. (*riidlema*) тышкаськыны

tütar sai ema käest v emalt võtta ныллы анаезлэсь сюрйз я. нылэз анаез
тышкаськиз

kurat võtaks, mis siin toimub? КӨНЕК лешак басьтон, мар татын таچه!

14. (*midagi endale haarama, võimaldama*) басьтыны

võttis süü enda peale янгышез ас вылаз басьтйз

naine on võimu majas enda kätte võtnud кышномурт дорысь тёрлыкез ас
кйяз басьтйз

ma ei oska seisukohta võtta мон уг тодйськы, мар малпаны

võta vanemast vennast eeskuju! агаедлэсь адзем кар!

15. КӨНЕК (*koos da-infinitiiviga: midagi teha otsustama*) малпаны

vaatame, mis ta teha võtab учкомы, мар со карыны малпалоз

ta võttis vaikida со шып улыны малпаз

võtmehoidja <+h'oidja h'oidja h'oidja[t -, h'oidja[te h'oidja[id s> АЈ усьтон
утись; (*rõngaga ripats*) усьтон кульчо я. сузьет

võtmine <v'õtmine v'õtmise v'õtmis[t v'õtmis[se, v'õtmis[te
v'õtmis/i_&_v'õtmise[id s> басьтон

võõrandumine <võõrandumine võõrandumise võõrandumis[t võõrandumis[se, võõrandumis[te võõrandumis/i s> → муртлуон

võõras <võõras v'õõra võõras[t -, võõras[te v'õõra[id adj, s>

1. *adj (tundmatu)* мурт, тодмотэм; (*teisele kuuluv, teise oma*) мурт; (*mitteomane, harjumatu*) мурт

võõras inimene мурт адыми

võõras teerada тодмотэм сюрес

võõrad maad мурт музеймъёс

võõrad kombes мурт сямъёс

võõral maal мурт шаерын

isa muutus lastele võõraks атай нылпиослы мурт луиз

mulle võõras keskkond мон понна мурт котырвылос

2. *s (tundmatu)* мурт, тодмотэм мурт

ukse taga seisis keegi võõras õс сьõрын кин ке но мурт сьлйз

ulatas võõrale käe муртлы кизэ мычиз

laps häbeneb võõraid пинал муртъёслэсь возьдаське

3. *s (külaline)* куно

oodatud võõras возьмам куно

kutsutud võõras õтем куно

meile tuleb õhtul võõraid ми доры туннэ жыт куноос лыктозы

täna olete kõik minu võõrad туннэ ваньды мынам куноосы луиськоды

Liitsõnad

võõra+

võõramaalane мурт шаерысь адыми

võõrapärane мурт

võõrapärasus → муртлык

võõras+

võõrasisa сюратай

võõraslaps кутэм пинал

võõraste+

võõrastemaja кунокуа

võõrasema <+ema ema ema -, ema[de ema[sid s>

1. (*kasuema*) сюрумы

2. *Вот (aedkannike, Viola wittrockiana)* кыйсин, чашьёнсяска, лудкечсинтурын, поськыпужы

võõrastama <võõrasta[ma võõrasta[da võõrasta[b võõrasta[tud v>

1. (*võõristama*) муртаны, мурт карыны

laps ei võõrasta enam нуны уг мурта ини

vanaema võõrastas lifti песянай лифтэз мурт кариз

karupoeг võõrastas inimesi гондырпи адымиосты мурт кариз

2. (*võõrastust tundma panema*) мурт потыны

ümbus võõrastas mind котырвылос мон понна мурт потйз

võõrastav <võõrastav võõrastava võõrastava[t -, võõrastava[te võõrastava[id adj> мурт, мурт карись, дышымтэ

võõrastav pilk мурт карись учкем

oli võõrastav kuulda, kuidas nad üksteist sinatavad дышымтэ вал кылыны,

кызьы соос ог-огзылы тон шуо

võõrduma <v'õõrdu[ma v'õõrdu[da v'õõrdu[b v'õõrdu[tud v>

1. (*võõra[ma]ks jääma, kaugenema*) мурт луыны
abikaasad võõrdusid teineteisest кузпальёс ог-огзылы мурт луизы
2. (*lahti saama*) куштйськыны
ta võõrdus suitsetamisest со тамак кысконлэсь куштйськиз
laps võõrdus emarinnast üsna kerge vaevaga пинал анай нонылэсь капчиен
куштйськиз

võõrkeel <+k'eel keele k'eel[t k'eel[de, keel[te k'eel[i s> кунсьөр кыл

lastele õpetatakse võõrkeeli нылпиослы кунсьөр кыльёсты дышето
oskab lugeda mitmes võõrkeeles көня ке кунсьөр кыльёсын лыдзиськыны
быгатэ
teost on tõlgitud paljudesse võõrkeeltesse гожтос трос кунсьөр кыльёсы
берыктэмын

Liitsõnad

võõr+keele+

võõrkeeleoskus кунсьөр кыльёсты валан
võõrkeeleõpetaja кунсьөр кыллы дышетйсь
võõrkeeleõpetus кунсьөр кыльёсты дышетон

võõrkeelne <+k'eelne k'eelse k'eelse[t -, k'eelse[te k'eelse[id adj> кунсьөр кыло

võõrkeelsed ajakirjad кунсьөр кыло журналёс
võõrkeelne ettekanne кунсьөр кыло веран

võõrsil <v'õõrsil adv> (*kodumaast v kodust eemal*) палэнын, мурт шаерын

tema elu viimased eluaastad möödusid võõrsil солэн берпуметйосыз улон
аръёсыз палэнын ортчизы
unustas võõrsil oma emakeele палэнын аслэсьтыз анай кылзэ вунэтйз
meeskonnal tuleb kuu aja pärast mäng võõrsil туркымлэн толэзь ортчыса
мурт шаерын шудонэз ортчоз

võõrustama <võõrusta[ma võõrusta[da võõrusta[b võõrusta[tud v> (*külalist v*

külalisi vastu võtma) куноятыны; (*kostitama*) куно карыны
presidenti võõrustas Saksamaa liidukantsler президентэз куно кариз
Германилэн федерал кацлерез
võõrustab külalisi maasikate ja tordiga куноосты узыен но тортэн куно каре
võõrustab oma Kanada sugulasi Канадаысь чыжы-выжыоссэ куноятэ

võõrutama <võõruta[ma võõruta[da võõruta[b võõruta[tud v>

1. (*ära harjutama*) куштйськытыны (*last v noort looma rinnaga toitmisest*)
куштйськытыны :
naine võõrutas mehe suitsetamisest кышномурт пиосмуртэ тамак
кыскемлэсь куштйськытйз
võõruta enda juurest v endal[t] see rumal komme со шузи дышем сямыдлэсь
куштйськы
ema hakkas last rinnast võõrutama анай нунызэ ноньезлэсь куштйськытыны
кутскиз
2. (*võõraks muutma*) мурт карыны, палэнтыны
kõrge koolitatus oli ta külainimestest võõrutanud вылй дышетскемез сое гурт
калыкклэсь палэнтйз

väel <v'äel *adv, postp*>

1. *postp* [gen] (*teat riietusese seljas v jalas*) **коже**
käib ringi aluspesu väel **улдэрэм коже ветлэ**
oli välja tulnud ainult kampsuni väel **кофта коже кыре потйз**
tuli sokkide väel tupra **носки коже бөлетэ пыриз**
2. *adv* (*liitsõna järellosana*) **коже**
kleidiväel **дэрэм коже**
särgiväel **дэрэм коже**
vestiväel **саестэм коже**

väetama <v'äeta[ma v'äeta[da v'äeta[b v'äeta[tud v> **кыеданы; (sõnnikuga)**

- кыеданы**
väetab põldu **бусыосыз кыеда**
väetab roose mineraalväetistega **розаосты минерал мусылалъёсын кыеда**
kehvalt väetatud põllud **урод кыедам бусыос**

väeti <v'äeti v'äeti v'äeti[t -, v'äeti[te v'äete[id *adj, s*>

1. *adj* (*vilets, armetu*) **зызы, начар; (abitu) жаль; (hädine, jõuetu) ляб, начар;**
(*kehv, mannetu*) **урод**
väeti lapsuke **начар пинал**
haige jäi järjest väetimaks **висись ялан лябзиз**
keha on väetiks jäänud **мугор лябзиз**
inimene on väeti loodusjõudude ees **адями инкуазь азын ляб**
2. *s* (*hädine, armetu inimene*) **зызы**

väetis <v'äetis v'äetise v'äetis[t v'äetis[se, v'äetis[te v'äetis/i_&_v'äetise[id *s*>

- PÕLL мусылал**
orgaanilised väetised **органической мусылалъёс**
fosforväetis **фосфор мусылал**
haljasväetis **вож мусылал**
kaaliumväetis **калий мусылал**
kompleksväetis **огъет мусылал**
lubiväetis **изваска мусылал**
lämmastikväetis **азот мусылал**
mikroväetis **микромусылал**
mineraalväetis **минерал мусылал**
pealtväetis **выл мусылал**
segaväetis **мусылал сурет**
turvasväetis **гыбед мусылал**
vedelväetis **кизер мусылал**
väetist külvama **мусылал пазяны**
väetist sisse kündma **мусылалэн гырыны**

Liitsõnad

väetis+

- väetislahus AIAND **мусылал сылмет**
väetissegu **мусылал сурет**

väetise+

- väetisehoidla **мусылал возён инты**
väetisekülvik PÕLL **мусылал пазясь**
väetiseladu **мусылал возён инты**
väetiselahus AIAND **мусылал сылмет**
väetiselaotur PÕLL **мусылал пазясь**

väetisesegu мусылал сурет
väetisetarve мусылал кулэлык
väetisetehas мусылал завод

väga <väga adv> (*suurel määral, kangesti, kõvasti*) туж
väga hea туж умой
väga suur туж бадзым
väga tark otsus туж визьмо пунктэс
väga mürgine seen туж агуо губи
mul on väga kahju, et ... мыным туж жаль, ... шуыса
oskab väga hästi tantsida туж умой эктыны быгатэ
lumi sulas väga aeglaselt лымы туж каллен шуназ
heina on väga vähe järel көс турын туж өжыт кылемын
tahtis väga süüa туж сиемез потйз
mis sul nii väga teha on? мар туж сокем ужед вань?
pildil pole ju väga vägagi суред номыр ик өвөл
väga armas, et tulite туж умой, лыктйды шуыса
palun väga, astuge sisse! туж курисько, пырелэ!
väga rõõmustav tutvuda туж шумпотымон тодматскыны
väga austatud juubilar! туж гажано юбиляр!

vägi <vägi v'äe väge v'äkke, väge[de väge[sid s]>

1. (*jõud, füüsiline jaks, ramm*) кужым :

loitsude vägi веднан кыллэн кужымеэ
kadunud nagu nõiduse väel ышиз-быриз
mees oli väge täis пиосмурт кужымен тырмемын вал
tema vägi käib sinu väest üle солэн кужымыз тынадэзлэсь трогес
karjub kõigest väest вань кужмысьтыз черекья
tuulel pole veel õiget väge төллэн кулэ кужымыз өвөл на
talv on alles täies väes тол кужмо на
suur on harjumuse vägi дышемлэн кужымыз трос

2. (*sõjavägi*) ож кужым

vaenlasväed тушмон ож кужымъёс
vägede liikumine ож кужымъёслэн мынэмзы
võõras vägi seisis linna all мурт ож кужым сылйз борддор съорын

3. (*suur rühm inimesi*) кужым

see vägi küll tuppa ei mahu та кужым бөлетэ уз тэры
pulma kogunes terve vägi sugulasi сюанэ вань чыжы-выжы кужым
люкаськиз

Liitsõnad

väe+

väegrüpeering ож кужымъёслэн радъяськемзы
väepealik ож кужымен кивалтйсь
väeülem ож кужымъёслэн кивалтйсьсы

vägijook <+j'ook joogi j'ooki j'ooki, j'ooki[de j'ooki[sid_&_j'ook/e s]>

(*alkohoolne jook*) аракы, вина

pruugib vägijooke со аракыез яратэ я. юэ

vägilane <vägilane vägilase vägilas[t vägilas[se, vägilas[te vägilas/i s]>

1. FOLKL батыр; (*hiid*) алангасар

2. (*jõumees*) батыр

meie vägilane, tõstja Jaan Talts **милям батырмы, штанга жуткась Яан Тальтс**
vägilase kasvu noormees **алангасар жужда егит пи**
pärast treeningut magas ta vägilase und **тренировка бере со батырлэн уменыз**
изиз

vägisi <vägisi *adv*>

1. (sunniviisil) кужмысь, эриктэм
trügis vägisi uksest sisse **өсэти кужмысь пыриз**
mees viidi vägisi ülekuulamisele **пиосмуртэ допросэ кужмысь нуизы**
teda püüti vägisi teise usku pöörata **сое кужмысь мукет осконэ выжытыны**
тыршизы
tundmatu võttis tüdruku vägisi **тодмотэм мурт нылэз эриктэмаз**
2. (tahtmatult) кужмысь, эриктэм
uni tikub vägisi peale **изем потон кужмысь лыктэ**
pisarad tungisid vägisi silma **синкылиос эриктэм лыкто**
teeb oma tööd vägisi **со аслэсьтыз ужзэ кужмысь лэсьтэ**
vägisi kisub kevadeks **тулыс кужмысь лыктэ**

vägistama <vägista[ma vägista[da vägista[b vägista[tud *v*]

1. эриктэманы
vägistatud tütarlaps **эриктэмам нылаш**
2. (kellegi v millegi kallal jõudu, vägivalda kasutama) кужмысь карыны
kellegi tahet vägistama **кинлэсь ке но мылкыдзэ кужмысь карыны**
vägistas poole kooki endale sisse **KÕNEK пирожнойлэсь жынызэ кужмысь**
сииз

vägitegu <+tegu t'eo tegu -, tegu[de tegu[sid *s*]

 (*kangelastegu*) **батыр уж,**
подвиг; (üleannetu tegu, temp) йөнтэмьяськон, йөнтэм уж
saatis korda vägiteo **со батыр уж лэсьтйз**
ülistati rindemeeste vägitegusid **фронтовикъёслэсь подвигъёссэс данъязы**
koolipoiste vägiteod **дышетскисьёслэн йөнтэмьяськонъёссы**

vägivald <+v'ald valla v'alda v'alda, v'alda[de v'alda[sid_&_v'ald/u *s*]

кужмыськарон, эриктэман; (hirmuvalitsus) террор
jõhker vägivald **вирсэртэм эриктэман**
verine vägivald **ви́ро эриктэман**
füüsiline vägivald **мугорез эриктэман**
vaimne vägivald **лулэз эриктэман**
perevägivald **семьяын эриктэман**
tänavavägivald **ульчаын эриктэман**
vägivalda jäljed kehal **мугор вылысь эриктэманлэн пытьыосыз**
tarvitab laste vastu v laste kallal vägivalda **нылпиосыз эриктэма**
langes vägivalda ohvriks **эриктэман улэ сюриз**
auto võeti omanikult vägivaldaga ära **машинаез кузёезлэсь кужмысь**
басьтйзы
hinduism eitab vägivalda **индуизм эриктэманэз уг ушъя**
vägivald sünnitab vägivalda v vägivalda **кужмыськарон кужмыськаронэз**
вордэ
Liitsõnad
vägi+valla+
vägivaldaakt **кужмыськарон акт**

vägivallarežiim диктатор режим
vägivallategu кужмыськарон
vägivallavõim эриктэмась төрлык

vägivaldne <+v'aldne v'aldse v'aldse[t -, v'aldse[te v'aldse[id adj> эриктэмась,
кужмыськаристь; (*isevaldne*) кужмысь
vägivaldne surm эриктэмаса кулон
vägivaldne tegu эриктэман уж
vägivaldne inimene эриктэмась адями
vägivaldne valitseja кужмыськаристь кивалтйсь
mässu vägivaldne mahasurumine калык бугырьяськонэз эриктэм зйбон

vähe <vähe adv>; <vähe vähe vähe[t -, vähe[de vähe[sid s, adj>

1. *adv* (*väljendab vähest määra v hulka*) ожит; (*pisut, natuke, veidi*) ожит,
пичи

väga vähe туж ожит

kulutas võimalikult vähe быгатэмезья ожит быдтйз

ilm läks vähe soojemaks куазь ожит шунитгес луиз

2. *adv* (*vajalikust väiksema hulga kohta: puudulikult, ebapiisavalt*) ожит

tunnen teda alles liiga vähe сое туж ожит тодйсько на

saab vähe palka пичи уждун басьтэ

oma ema mäletas laps vähe анайзэ пинал ожит тодйз

3. *s; adj* (*viitab umbmääraselt kellegi v millegi väiksemale hulgale*) ожит,
пичи

oleme vähega leppinud ожитэзлы дышимы

see juhtus vähe aja eest талэсь ожит азьло со луиз

järves jäi vett nii väheks, et kalad surid тыын вуэз сокем ожит кылиз,

чорыгъёс кулйзы

Liitsõnad

vähe+

väheaktiivne тырмыт сэзь өвөл

vähearvukas ожит лыдъем

väheefektiivne тырмыт эффекто өвөл

vähekäidav ожит ветлоно

väheliikuv ожит вырись

väheminev ожит мынйсь

väheseltsiv ожит вераськись

vähesoolane ожит сылало я. шөг

vähesõnaline ожит вераськись

vähetundlik тырмыт шөдйсьтэм

vähetuntud ожит тодмо

vähetõotav пичи эффекто

väheusutav тырмыт оскымон өвөл

väheväärtuslik дунтэм

vähegi <vähegi adv>

1. (*mõnel määral, natuke, veidi*) ожит ке но

kui vähegi ilma peab, saame heina kokku куазь ожит ке но чидаз ке,

турынмес октом

hüpleb, et vähegi sooja saada ожит ке но шунан понна тэтча

2. (*rõhutava sõnana: iganes, aga*) кызы (гинэ) ... озы

hoiab kokku kus vähegi võimalik кызы гинэ луэ, озы шырья

isa püüab teda rahustada nagu vähegi oskab кызьы гинэ быгатэ, озыы
буйгатыны тырше сое

vähehaaval <+haaval adv> (*natuke[se]haaval*) пичиен, өжытэн
sõi sageli, kuid vähehaaval чөм, но өжытэн сиськиз
küünal põles vähehaaval lõpuni сюсьтыл пичиен пумозяз жуаз
hämarus tihenes vähehaaval акшан пичиен напчиз

vähem <vähem adv>; <vähem vähema vähema[t -, vähema[te vähema[id adj]>

1. adv (*alla algse, hariliku, eeldatud v ettenähtud määra v hulga*) өжытгес
poisse on vähem kui tüdrukuid пиос ныльёслэсь өжытгес
vähem kui kilomeeter километрлэсь өжытгес
õppimine on tal enam või vähem korras дышетсконэз солэн трос-а, өжыт-а
умой

2. adj өжыт

vihm on vähemaks jäänud зор лябомиз
vastas vähemagi kõhkluseta өжыт но падатэк вераз
mul pole asjast [kõige] vähematki aimu өжыт но уг тодйськы та сярэсь
esialgu saab ehk vähemagagi läbi нырысь өжытэныз но луоз, вылды

vähemalt <vähemalt adv> (*mitte vähem kui*) өжытсэ; (*kas või*) коть; (*igatahes*)

котьмар ке но

kokku tuli vähemalt viiskümmend inimest өжытсэ витьтон мурт люкаськиз
suvel tõusti vähemalt kell kuus гужем куатьлэсь вазь султйзы
tahaks reisida, vähemalt Eesti piirides ветлэм-адзем потэ, Эстониез ке но
hea vähemalt, et ei tuiska ярам али, уг пельскы
ta oli vanapoiss, nii vähemalt arvati со кышнотэк ульз, котьмар ке но, озыы
малпазы

vähendama <vähenda[ma vähenda[da vähenda[b vähenda[tud v>

1. (*kahandama*) пичиятыны; (*vähemaks võtma*) кулэстыны; (*kärpima*)

пичиятыны; (*kitsendama*) сюбегатыны; (*veidi alla laskma*) лэзьыны

avaust vähendama пасез пичиятыны

kiirust vähendama жоглыкез пичиятыны

kulusid on vähendatud уже кутано коньдон пичиятэмын

ta vähendas sammu со вамышсэ кулэстйз

tehas on sunnitud oma toodangut vähendama завод поттэтсэ кулэстоно луиз

vähendage keedusoola hulka toidus сиёнысь сылалэ кулэстэлэ

see ei vähenda tema tähtsust со солэсь кулэлыксэ уг пичияты

2. (*alandama, madaldama*) пичиятыны, кулэстыны

pinget vähendama напряжениез кулэстыны

udu vähendas nähtavust бус адзыны луонлыкез кулэстйз

roheline tee vähendab janutunnet вож чай юэм потонэз пичиятэ

muusika kuulamine vähendas stressi крезьгур кылзон стрессэз пичиятйз

paistetust vähendav kompress пыктэмез компресс пичиятэ

vähene <vähene vähese vähes[t -, vähes[te vähese[id adj, s>

1. adj (*kasin, napp*) начар; (*väike*) пичи; (*mittepiisav*) өжыт, ичи;

(*väikesearvuline*) өжыт лыдзем

vähene viljasaak начар урожай

vähene palk пичи уждун

vähene pilvisus өжыт пилемаськем

vähene keeleoskus **кылэз урод тодэм**
 väheste sademetega ilm **пичи зор-котэн куазь**
 vähese jutuga mees **өжыт вераськись пиосмурт**
 vähene uni kurnab inimest **өжыт изён адямиез жадьытэ**
2. adj (pl) (üksik, mõni) өжыт, чиньыен лыдьямон, ичи, куд-ог
 vähesed vabad tunnid kuluvad lugemisele **чиньыен лыдьямон эрико часьёс**
лыдзиськонлы сйземын вал
 ainult vähestes akendes põles tuli **куд-огаз укноын гинэ тыл жуаз**
3. s (pl) өжытэз, ичиез
 üks väheseid **өжытэз пöлысь огез**
 vähesed olid temaga nõus **өжытэз соин соглаш вал**

väheneda <vähene[ma vähene[da vähene[b vähene[tud v>

1. (kahanema) пичияны, ичиёмыны, кулэсмыны; (kitsenema) сюбеганы
 läbimüük on vähenenud **вукарон ичиёмиз**
 toodang vähenes **продукциез поттон пичияз**
 vesi kaevus vähenes **куйыысь ву кулэсмиз**
2. (nõrgenema, järele andma) кулэсмыны, лябзыны
 tuul vähenes **тöл лябзиз я. пуксиз**
 uduga väheneb nähtavus tunduvalt **бусэн адзыны луонлык шöдскымон лябзё**
 valu vähenes **вöсь лябзиз я. буйгаз**
 vanaema kuulmine väheneb **песянайлэн пельыз лябзё**

väheneda <väheneda väheneda väheneda[t väheneda[se, väheneda[te väheneda/i s> **кулэсмон, пичиян, ичиёмон**

vähendalik <+nõudlik n'õudliku n'õudlikku n'õudlikku, n'õudlik/e_&_n'õudlikku[de n'õudlikk/e_&_n'õudlikku[sid adj> **өжытэныз соглаш луйсь**

vähendav <+võitu adv> (*natuke [liiga] vähe*) **өжыт**
 rahvast oli vähendav **калык өжыт вал**

vähk <v'ähk vähi v'ähki v'ähki, v'ähki[de v'ähki[sid_&_v'ähk/e s>

1. (lüljalgne selgrootu) кисло-кусло, раката, вукачы
 jõevähk **шурын улйсь кисло-кусло**
 poisid püüdsid vähki **пиос раката кутылызы**
 käis vähil **кисло-кусло кутылыны ветлйз**
 näost punane nagu vähk **ракаталэн кадь горд ымныро**
 käib tagurpidi nagu vähk **раката кадь чигна**
2. MED (pahaloomuline kasvaja) рак, тэльсе
 kopsuvähk **ты рак**
 kõrivähk **ньылон рак**
 maksuvähk **мус рак**
 maovähk **жуш рак**
 nahavähk **ку рак**
 rinnanäärmevähk **ноны рак**
 söögitoruvähk **сиён гумы рак**
 tal on vähk **солэн рак**
3. (taimahaigus) тэльсе
 avavähk, lahtine vähk **адскись тэльсе**
 juurevähk **выжы тэльсе**

kartulivähk PÖLL картошка тэльсе
ristikuvähk PÖLL сизыйыр тэльсе
tõrvasvähk сир тэльсе
tüvevähk модос тэльсе
umbvähk, kinnine vähk адскисьтэм тэльсе
viljapuude vähk емышо писпуослэн тэльсезы
vähist kahjustatud ilupuud тэльсеен висем писпуос

Liitsõnad

vähi+

vähihaigus ракен я. тэльсеен висён
vähiõgi ракатаё шур
vähikasvandus кисло-кусло будэтон
vähilakk кисло-куслолэн чыртыез
vähipüüdja кисло-кусло кутыльсь
vähirikas ракатаен узыр
vähisõrg кисло-куслолэн кисло-куслоез
vähiurgas кисло-кусло улон гырк

vähi+ MED

vähihaigus ракен висён
vähikindel раклы сётскисьтэм
vähirakk рак кельчет я. клетка
vähiravim раклэсь эмьом
vähisiire раклэн метастазэз
vähivastane раклы пумит луись

vähk+

vähkkasvaja MED рак пыктос
vähkpunane раката-горд
vähktõbi MED тэльсе

vähki+

vähkitekitav MED рак кылдытйсь

Vähk <v'ähk vähi v'ähki v'ähki, v'ähki[de v'ähki[sid_&_v'ähk/e s] > (*tähtkuju*)

Кисло-кусло

väide <väide v'äite väide[t -, väide[te v'äite[id s] >

1. веран, верам, тезис

kateooriline väide категорически веран

autojuhi väite kohaselt v väite järgi v väitel oli õnnetuses süüdi jalakäija
машина шоферлэн верамезья шудтэм учырын янгыш вал пыдын мынйсь
viimase väitega võib nõustuda берпуметй веранэн соглаш луыны луэ
asus vastase väiteid ägedalt kummutama со верамъёсын вожомыса
спорьяськыны кутскиз

2. LOOG (*otsustus*) малпангерд

väidetavasti <väidetavasti *adv*> верамья, вераськемъёся

väikelinn <+l'inn linna l'inna l'inna, l'inna[de l'inna[sid_&_l'inn/u s] > пичи кар

väike[ne] <v'äike_&_v'äikene v'äikese v'äikes[t v'äikes[se, v'äikes[te
v'äikes/i_&_v'äikese[id *adj, s*]; <v'äike_&_v'äikene v'äikse v'äikes[t -,
v'äikes[te v'äikse[id *adj, s* >

1. *adj* (*mõõtmelt, pinnalt, kogult, mahult*) пичи

väike laud **пичи жӧк**
 väike tuba **пичи бӧлет**
 väikeste akendega kelder **пичи укноосын выжул я. муржол**
 kõige väiksem riik Euroopas **Европаысь пичиез кун**
 väike saar keset merd **зарезь шорысь пичи шормуӇ**
 lõpmatult väike suurus **пумтэм пичи быдзала**
 toiduportsjonid jäid üha väiksemaks **сиён порциос ялан пичиязы**
 maitseb likööri väikeste lonksude kaupa **ликёрез пичи гучыктьёсын верья**
 tal on väike kribuline käekiri **солэн кигожъямез векчи питырес**
 pintsak on sulle [liiga] väike **пиджак тыныд пичи**
 ta on väikest kasvu **со пичи мугоро**
 väike vaagen ANAT **пичи сарвыл**
 väike trumm MUUS **пичи дымбыр**
 väike oktaav MUUS **пичи октава**
2. adj (arvuliselt, hulgalt v protsentuaalselt) пичи
 väike õhuniiskus **омырлэн пичи мускытлыкез**
 väike sündivus **вордйськемъёслэн пичи лыдзы**
 väike rahvas **пичи калык**
 väikese jutuga poiss **ӧжыт вераськись пияш**
 väike pension **пичи пенсия**
 tuhat krooni pole sugugi väike raha **сюрс крона туж ик пичи коньдон ӧвӧл**
3. adj (ajaliselt) пичи, вакчи
 väike peatus **пичи дугдон**
 väikese ajaga tegime ära hulga tööd **пичи дыр куспын трос уж лэсьтймы**
 olen väikese unega **мон ӧжыт изись**
4. adj (alaealine) пичи
 tal on kaks väikest venda **солэн кык вынъёсыз вань**
 väiksem poiss käib alles lasteaias **пичиез пи нылпи садэ ветлэ али**
 kodus on ainult väike pere **дорын пичиос гинэ**
5. s (laps, alaealine) пичи, покчи
 väikeste mängud **покчиослэн шудонъёссы**
 mis sa narrid väiksemaid! **тон мар пичиосты исаськод!**
6. adj (madala intensiivsusega, nõrk) пичи
 väike tuul **пичи тӧл**
 väike öökülm **пичи кын усем**
 turbal on väike kütteväärtus **гыбедлэн эстйськон дунлыкез пичи**
 tal on pidevalt väike palavik **солэн котьку сямен пичи температураез**
 meil on väikesi v väikseid lahkarvamusi **милям пичиесь тупамтэ**
малпанъёсмы вань
 ma ei tundnud väiksematki hirmu **мон пичи но ӧй кышка**
 kõpitseb väikest viisi aias **пичиен бакчаын выре**
7. (vähese tähtsuse v tähendusega) пичи; (vähenõudlik, tagasihoidlik) востэм
 tegin käsikirja ainult mõned väikesed parandused **кигожтэме куд-ог пичиесь**
тупатонъёс гинэ лэсьтй
 mul on sulle üks väike palve **мынам тыныд одйг пичи куронэ вань**
 nohu pole sugugi väike asi **пуэд - со пичи маке ӧвӧл**
 ei andesta väiksematki valet **пичизэ но пӧяськемез уг вунэты**
 väikese söömaga laps **ӧжыт сиськись пинал**
 pulmad peeti väikesed **пичи сюан ортчытйзы**
Liitsõnad
 väike+
 väikeaju ANAT **йырвиымлэн бер люкетэз**

väikeaktsionär пичи акционер
 väikeauto пичи машина
 väikebuss пичи автобус
 väikeettevõte пичи ужбергатон
 väikeettevõtja пичи ужбергатись
 väikeettevõtlus пичи ужбергатон
 väikeinvestor пичи инвестор
 väikekaubandus МАJ векчи вузкарон
 väikekaupmees векчи вузкарьсь
 väikekiri TRÜK пичи шрифт
 väikelaen пичи пунэман
 väikeluik ZOOL (Cygnus bewickii) уйпал кыр юсь
 väikemaomanik пичи музъем возись
 väikemaapidaja пиич музъем возись
 väikepinge EL пичи напряжение
 väikeplaneet ASTR пичи инсьөрму
 väikeplastika KUNST векчи пластика
 väikepõllumees, väikepõllupidaja пичи фермер
 väikerahvas пичи калык
 väikeriik пичи кун
 väikesaar пичи шормуç
 väikesõiduauto пичи машина
 väikesõrm чõльы
 väiketheater пичи театр
 väiketootja МАJ пичи ужбергатись
 väiketraktor пичи трактор
 väiketäht (1) (*väike kirjutatud v trükitud [algus]täht*) пичи буква; (2) (*minuskel*) минускул
 väiketüll кульчочыргы я. зуй
 väiketööstus МАJ пичи ужбергатон
 väikevarvas пичи я. чõльы пыдчиньы
 väikevend, väikeveli вын
 väikeõde сузэр
 väik[e]se+
 väikesearvuline пичи лыдьем
 väikesekasvuline пичи мугоро
 väikesemahuline õжыт тэрытись я. пичи
 väikesemõõduline пичи быдзалаё
 väikesemõõtmeline пичи быдзалаё
 väikesepalgaline пичи уждуньем

väil <v'äil väila v'äila v'äila, v'äila[de v'äila[sid_&_v'äil/u s]> сюрес

väimees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s]> (*tütremees, väi*) эмеспи
 tubli väimees зеч эмеспи

väin <v'äin väina v'äina v'äina, v'äina[de v'äina[sid_&_v'äin/u s]> мувис,

мувырвис

kitsas väin сюбег мувис

Gibraltari väin ühendab Vahemerd ja Atlandi ookeani Гибралтар мувис

Средиземной зарезез Атлантической океанэн герза

sõitsime üle väina мувис вамен потймы

Liitsõnad

väina+

väinajää мувис йö

väinasopp мувискысь кожиль

väinasuu мувисвож

väinatamm мувис тымет я. дамба

väitekiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s] > (*uurimus teaduskraadi saamiseks*) диссертаци

doktoriväitekiri доктор диссертаци

magistriväitekiri магистр диссертаци

väitekirja kirjutama диссертаци гожьяны

väitekirja oponeerima диссертациез оппонировать карыны

kaitses väitekirja eesti rahvausundist v eesti rahvausundi kohta эстон калык осконъёс сярыйс диссертацизэ утиз

väitma <v'ait[ma v'ait[a väida[b väide[tud, v'ait[is v'ait[ke v] > (*arvamust avaldama, tõendama*) оскытыны, вераны, шуыны

autojuht väidab, et õnnetuses oli süüdi jalakäija машиналэн шоферез оскытэ, шудтэм учырын пыдын мынйсь янгыш вал шуыса

jalakäija väidab risti vastupidist пыдын ветлйсь чылкак мукет вера

väitis end varast näinud olevat лущкаськисез аджи шуыса оскытиз

välde <välde v'älte välde[t -, välde[te v'älte[id s] >

1. GEOL (*väikseim geoloogilise ajaarvamise ühik*) фаза

2. KEEL (*hääliku v silbi kvantiteet*) фаза, → кыстйськем

esimene välde нырысетй кыстйськем

teine välde кыкетй кыстйськем

kolmas välde куинетй кыстйськем

silbivälde куара герзетлэн кыстйськемез

Liitsõnad

välte+

vältesüsteem KEEL кыстйськем система

vältevaheldus KEEL кыстйськемлэн вошъяськемез

väle <väle väleda väleda[t -, väleda[te väleda[id adj] > (*kärme, nobe*) етиз, шаплы

väle poiss етиз пияш

väledad liigutused шаплыесь выросъёс

väledad näpud шаплыесь чиньыос

astus väledal sammul шаплы вамышъяз

väleda sulega ajakirjanik етиз гожьяськись журналист

väleda fantaasiaga laps етиз фантазиё пинал

väle hobune етиз вал

väli <väli välja v'älja v'älja, v'älja[de v'älja[sid_&_v'älj/u s] > бусы, кыр

lage väli буш бусы

jääväli йö бусы

miiniväli мина бусы

Elysioni väljad MÜT Елисей бусыос

Liitsõnad

välja+

väljateooria FÜÜS бусыос сярэсь теория
väljatugevus FÜÜS электробусылэн напряжённостез

välimus <välimus välimuse välimus[t välimus[se, välimus[te välimus/i s>

ВЫЛУС

meeldiv välimus кельшымон вылтус

sportlaslik välimus спорт вылтус

hoolitsetud välimus утялтэм вылтус

välimus on petlik вылтус пöяськись луэ

sõjaväelase välimusega noormees ожгарчи вылтусо егит пи

hirmuäratava välimusega loom көшкемыт вылтусо пöйшур

säilitati hoone keskaegne välimus коркалэсь шор даурьёсысь вылтуссэ

кельтйзы

kohalikel õuntel puudub kaubanduslik välimus интыысь улмоослэн вузано

кадь вылтуссы öвөл

pöörab oma välimusele suurt tähelepanu вылтусызлы бадзым саклык висья

välimuse poolest v välimuselt sarnased вылтуссыя огкадесь

väline <väline välise välis[t -, välis[te välise[id *adj*> выл, кыр, палэнысь,

вылласянь

väline keskkond кыр вылос

välised tööd выл ужьёс

Euroopa Liidu väline riik Европа Союзлэн палэнысьтыз кун

väline mõju палэнысь кужым

väline mulje võib petta выл малпан пöяны быгатэ

välise sära all peitus sisemine tühjus вылласянь пиштэм улын ватскемын вал

пуш бушлык

väliseestlane <+eestlane eestlase eestlas[t eestlas[se, eestlas[te eestlas/i_&_eestlase[id s> палэнысь эстон

välismaa <+m'aa m'aa m'aa[d -, m'aa[de_&_maa[de m'aa[sid_&_m'a[id s>
кунсьөр

välismaalane <+m'aalane m'aalase m'aalas[t m'aalas[se, m'aalas[te m'aalas/i_&_m'aalase[id s> кунсьöрысь адями

välismaine <+m'aine m'aise m'ais[t -, m'ais[te m'aise[id *adj*> кунсьөр

välisriik <+r'iik riigi r'iiki r'iiki, r'iiki[de r'iiki[sid_&_r'iik/e s> кунсьөр кун

välistama <välista[ma välista[da välista[b välista[tud v> палэнтныны
naer ja pisarad ei välista teineteist серекьян но синвуос ог-огзэс уг палэнтö
politsei välistab sissemurdmise полиция палэнтэ öс тйянэз
pole välistatud ka laenuvõtmine пунэмаськон но палэнтэмын öвөл
välistatud kolmanda seadus LOOG палэнтэм куинетйез кат

välisuks <+uks ukse 'us[t -, us[te 'uks[i s> бадзым öс

välja <v'älja *adv*> vt ka väljas, väljast

1. (seest[poolt] pealispinnale v esile, koosseisust, hulgast, seast ära, siseruumidest, majast öue) :

hiir pistis pea urust välja шыр карысытыз йырээ кыре мычиз
 hingas sügavalt välja мур лулзиз
 munast koorus tibupoeg välja пузысь тютюпи потйз
 puistas karbi sisu välja коробка пушкысь ваньзэ поттйз
 kuu tuli pilveserva tagant välja толэзь пилем сьöрысь потйз
 raamatu vahelt kukkus välja foto книгаысь туспуктэм усиз
 astus parteist välja партиясь потйз
 jätke viimane punkt päevakorrast välja нунал радысь берпуметйзэ пунктэз
 куштэлэ

viis riided välja tuulduma дйськутэз кыре төлатыны поттйз
 hüppas aknast välja укнотй тэтчыса потйз
 ta sai haiglast välja со больницаысь потйз
 lähme täna välja sööma ойдо туннэ сиськыны мыном
 polk murdis piiramisrõngast välja полк котыртэмысь потйз
 laev sõitis sadamast välja вулэйкы озынысь потйз

2. (ühendites, mis väljendavad tunde, iseloomu, harjumuste vms avaldumist) :
 oma nõrdimust välja elama вожпотэмез буйгатыны
 viska see poiss peast välja! кушты йырысьтыд со пиез!
 temas lõi välja isa iseloom со сямызья атаез выжые мынйз
 see hiline mise komme harjuta endast välja со бере кылён сямьдлэсь
 куштйськы

3. (koos vastava verbiga märgib kellegi v millegi ilmumist, millegi avalikkuse ette toomist, teadaandmist vms) :

õhtul ilmusid välja sääsed жыт чибиньёс потйзы
 kirjastus laskis välja kauni fotoalbumi книгапоттонни чебер туспуктэмьёсын
 альбом поттйз

millal su uus plaat välja tuleb? ку тынад выль дискед потоз?

4. (ühendites, mis osutavad mingi olukorra, seisundi, oleku muut[u]misele) :

auto mootor suri välja машиналэн моторез дугдйз
 lülitas raadio välja радиоез кысйз
 haige toodi koomast välja висисез комаысь поттйзы

kampsun on välja veninud кофта кыстйськемын
 kotkas laotas tiivad välja öрзи бурдьёссэ вольяз

5. (märgib ruumilist v ajalist ulatumist) :

kui vaja, lähen kas või kohtuni välja кулэ (луиз) ке, судозь но вутто
 kuhu see rada välja viib? кытчы со сюрес поттэ?

jõudsimе suurele teele välja бадзым сюрес вылэ вуимы
 töötas tihti südaööni välja чемысь уйшорозь ужаз

6. (koos vastava verbiga rõhutab objekti ammendatust, tegevuse, protsessi tulemuslikkust v lõpetatust) :

etendus on täiesti välja müüdnud спектакле ваньмыз билетъёс вузамын
 haigus tuleb põhjalikult välja ravida висёнэз рос-прос йөнатоно
 süüdlane jäigi välja selgitamata кин янгыш, тодмотэм ик кылиз
 suusataja sõitis välja rajarekordi куасэн быззылйсь трассаын рекорд пуктйз

väljaandja <+'andja 'andja 'andja[t -, 'andja[te 'andja[id s>

1. (kirjastaja) поттйсь

raamatu väljaandja книгаез поттйсь

2. (see, kes midagi välja annab) сётйсь, сёткась

töötas keemilises puhastuses väljaandjana хими тазатоньын сётйсьын ужаз

3. (ülesandja, reetja) предатель

välja andma ПОТТЫНЫ, СЁТЫНЫ

väljaandmine <+'andmine 'andmise 'andmis[t 'andmis[se, 'andmis[te 'andmis/i_&_'andmise[id s>

1. (trüikise) ПОТТОН

2. сётон

viisade väljaandmine ВИЗАОСТЫ СЁТОН

terroristi väljaandmine ТЕРРОРИСТЭЗ СЁТОН

väljaanne <+anne 'ande anne[t -, anne[te 'ande[id s> (trüikitoode) ПОТТЭТ,

издание; (väljaandmine, kirjastamine) ПОТТОН

periodiline väljaanne ПЕРИОДИКА ПОТТЭТ

bibliofiilne väljaanne БИБЛИОФИЛ ПОТТЭТ

Tallinna ülikooli väljaanne Таллинн университетлэн ПОТТЭТЭЗ

sõnaraamatu parandatud ja täiendatud väljaanne КЫЛЛЮКАМЛЭН ТУПАТЪЯМ НО

ВАТСАМ ПОТТЭТЭЗ

kirjastuse väljaandel ilmunud õpik КНИГАПОТТОННИЫН ПОТТЭМ ДЫШЕТСКОН

КНИГА

välja arvatud ЛЫДЭ БАСЬТЫТЭК

välja arvutama ЛЫДЪЯНЫ

välja astuma ПОТЫНЫ

väljaheide <+heide h'eite heide[t -, heide[te h'eite[id s> FÜSIOL (roe, ekskrement)

ЖОБ, СІТЬ

väljaheitmine <+h'aitmine h'aitmise h'aitmis[t h'aitmis[se, h'aitmis[te

h'aitmis/i_&_h'aitmise[id s> КУШТОН, ПОТТОН

välja jätma КЕЛЬТЫНЫ

väljak <väljak väljaku väljaku[t -, väljaku[te väljaku[id s> ЛУД

ümmargune väljak КОТЫРЕС ЛУД

harjutusväljak → ЛУД

jalgpalliväljak ФУТБОЛ ЛУД

keskväljak ШОРЛУД

korvpalliväljak БАСКЕТБОЛ ЛУД

lauluväljak КЫРЪАН ЛУД

linnaväljak КАРЛУД

rae[koja]väljak РАТУША ЛУД

turuväljak БАЗАР ЛУД

mängija kutsuti väljakult ära ШУДЙСЕЗ ЛУДЫСЬ КОШКЫТЪЗЫ

Liitsõnad

väljaku+

väljakuhiirm MED ЛУДЛЭСЬ КЫШКАН

väljakukate ЛУДЛЭН ШОБЫРТЭМЕЗ

väljakukohtunik SPORT ЛУД ВЫЛЫН СУДЪЯСЬ

väljakupiir SPORT ЛУДЛЭН ГОЖЕЗ

väljakupool ЛУДЛЭН ПАЛЫЗ

väljakaevamine <+k'aevamine k'aevamise k'aevamis[t k'aevamis[se, k'aevamis[te k'aevamis/i s>

1. гудон

püüa juurt väljakaevamisel mitte vigastada гудыкуд выжыез вось карытэк тыршы

2. (hrl pl) ARHEOL раскопкаос, → гудонъёс

arheoloogilised väljakaevamised археологи гудонъёс

väljakaevamistel leiti rauaajast pärit esemeid гудонъёс дыръя корт вакытысь арбериосты шедьтйзы

väljakannatamatu <+kannatamatu kannatamatu kannatamatu[t -, kannatamatu[te kannatamatu[id *adj*>

чидантэм, чиданы луонтэм

väljakannatamatu kuumus чидантэм пось

väljakannatamatu valu чидантэм вось

väljakannatamatu iseloom чидантэм сям

väljakujunenud <+kujunenud kujunenu kujunenu[t -, kujunenu[te kujunenu[id

adj (eestäiendina indekl)> кылдэм

väljakutse <+kutse k'utse kutse[t -, kutse[te k'utse[id s> ötөн

kiirabil oli pühade ajal palju väljakutseid жог эмьюрттэт шутэтскон

нуналъёсы трос ötөнъёсы потаз

tuletõrje sai väljakutse тылпу кысьсьёслы ötөн вуиз

esitas väljakutse duelliks дуэле ötөн лэзиз

nõokavale väljakutsele vastas ta vaikumisega ултйясь ötөнлы со номыр өз

вазы

Liitsõnad

välja+kutse+

väljakutsenupp ötөн кнопка

väljakutsesignaal ötөн куара я. сигнал

väljakäik <+k'äik käigu k'äiku k'äiku, k'äiku[de k'äiku[sid_&_k'äik/e s>

1. (käimla) сёрос, педло потан

avalik väljakäik котькинлы сёрос

tasuline väljakäik коньдонэн сёрос

pean väljakäiku minema мынам педло потано

2. (väljapääs) потон

seansi ajal on kinosali väljakäik suletud сеанс дыръя кинозалысь потон

пытсамын

välja langema усьыны

välja lülitama кысыны

väljaminek <+minek mineku mineku[t -, mineku[te mineku[id s>

1. (väljumine, lahkumine) кошкон

seab end väljaminekule кошкыны дасяське я. кошкон пала вырзе

õhtuseks väljaminekuks tuli emalt luba küsida жыт кошкон я. потон понна

анайлэсь куриськоно вал

2. (väljaminev rahasumma) коньдон быдтон

ootamatud väljaminekud витьымтэ коньдон быдтонъёс

pere väljaminekud kasvavad семьялэн коньдон быдтонъёсыз будо

Liitsõnad

välja+mineku+

väljaminekuandmik МАЖ коньдон быдтэмеэ пусьён

väljaminekuorder МАЖ коньдон быдтон сярись ордер

väljaminekupool МАЖ коньдон быдтон люкет

väljamõeldis <+m'õeldis m'õeldise m'õeldis[t m'õeldis[se, m'õeldis[te m'õeldis/i_&_m'õeldise[id s>

1. (*mis on välja mõeldud*) малпам; (*leiutis*) малпам

kelle väljamõeldis on ratas? поглян кинлэн малпамез луэ?, кин поглянэз малпаз?

kinnominek oli minu väljamõeldis киное мынон - со мынам малпаме

2. (*fantaseering, vale*) малпам

ta on igasugu väljamõeldiste peale meister со олоқыче но малпамъёсты малпась

mis on väljamõeldised, mis faktid? маиз малпам луэ, маиз - факт?

väljamüük <+m'üük müügi m'üüki m'üüki, m'üüki[de m'üüki[sid_&_m'üük/e s>

вузан

odav väljamüük дунтэмен вузан

suvekaupade väljamüük гужем вузэз вузан

väljapaistev <+p'aistev p'aistva p'aistva[t -, p'aistva[te p'aistva[id adj>

1. (*näha olev*) адскись

väljapaistev auk sokikannas пыдвылысь адскись пась

2. (*silmapaistev, tähelepanuväärne*) адскымон

väljapaistev teadlane адскымон тодосчи

väljapanek <+panek paneku paneku[t -, paneku[te paneku[id s>

1. (*ekspositsioon*) адзытон; (*eksponaat*) экспонат

püsiväljapanek котьку ужась адзытон

uudiskirjanduse väljapanek выль литература адзытон

vitriinid näituse väljapanekutega адзытонысь экспонатъёсын витринаос

2. (*müügiks väljapandud kaup*) вуз

3. (*väljapanemine*) пуктон

hinnete väljapanek дунъёсты пуктон

kaartide väljapanek карта куштон

väljapoole <+p'oole adv, prep, postp> vt ka väljaspool, väljastpoolt

1. adv (*suunaga välja*) кыр пала

aken avaneb väljapoole укно кыр пала усьтйське

kasukal oli karv väljapoole pööratud шубалэн гоңыз кыр пала берыктэмын вал

väljapoole suunatud inimene PILTL кыр пала берытскем адями

2. prep [part] сьёры

ta maeti väljapoole suruaia müüri сое шайвыл борддорлэн сьёраз ватйзы

3. postp [elat] палэнэ

nihutas ennast lambi valgusringist väljapoole лампа югыт котырысь палэнэ кариськиз

välja pressima поттыны

väljapressimine <+pr'essimine pr'essimise pr'essimis[t pr'essimis[se, pr'essimis[te pr'essimis/i s>

1. **ПОТТОН**

mahla väljapressimine **СОК ПОТТОН**

2. **КУРОН**

lunaraha väljapressimine **ЙЫРДУН КУРОН**

väljapääs <+p'ääs pääsu p'ääsu p'ääsu, p'ääsu[de p'ääsu[sid_&_p'ääs/e s> **ПОТОН**
avariiväljapääs **АВАРИЙНОЙ ПОТОН**

varuväljapääs **ВАТСАСА Я. ЗАПАСНОЙ ПОТОН**

väljapääs majanduskriisist **ЭКОНОМИКА КРИЗИСЫСЬ ПОТОН**

Venemaa otsis väljapääsu Läänemerele **Россия Балти зарезе потон утчаз**

kõik hakkasid väljapääsu poole liikuma **ваньмыз потон пала вырзизы**

leiab väljapääsu igast olukorrast **котыкыче югдурьсь потон шедьтоз**

Liitsõnad

välja+pääsu+

väljapääsuava **ПОТОН ПАСЬ**

väljapääsuuks **ПОТОН ÖC**

väljaränne <+ränne r'ände ränne[t -, ränne[te r'ände[id s> **эмиграци**

väljas <väljas *postp, adv*> *vt ka* välja, väljast

1. *postp* [elat]; *adv* (*väljaspool, pealispinnal, nähtaval*) **кырын**; (*õues, lahtise taeva all*) **кырын, педлон**

elab linnast väljas **карлэсь палэнын улэ**

hoidis pead veest väljas **йырзэ вуысь поттыса возиз**

linnupojad on munast väljas **тютюпиос пузысь потйзы**

ta oli kuuldekaugusest väljas **со куара кылйськемлэсь кыдёкын вал**

koer lõõtsutab, keel suust väljas **пуны шока, кылыз поттэмын**

ainult nägu on teki alt väljas **ымныр гинэ шобрет улысь поттэмын**

väljas raugub pakane **кырын куазь пельске**

2. *postp* [elat] (*viitab mahajäämusele*) :

ehitustööd on graafikust väljas **пуктыськон ужъес графикысь кылемын**

kübar on moest väljas **шляпа модаысь потэмын**

mõne arvates olen nüüd mängust väljas **куд-огезлэн малпамезья мон али**

шудонлэсь палэнын

3. *adv* (*viitab millegi ilmsiks, nähtavale tulekule*) **потэмын**

sõnaraamat on juba väljas **кыллюкам потэмын ини**

4. *adv* (*ettenähtud paigas, kohal, tööl*) **потэмын**

kartulipanekul oli kogu pere väljas **картошка мерттыны быдэс семья**

потэмын вал

ta on pärast haigust täna esimest päeva väljas **со висемез бере туннэ**

нырысетй нуналзэ потэмын

kus mul professor väljas! **PILTL профессоры потэм милям!**

5. *postp* [elat] (*esineb piltlikes ja fraseoloogilistes väljendites*) :

ta oli endast täiesti väljas **солэн туж вожез потэмын вал**

külmik on rivist väljas **йёкана сёриськемын**

ta on vormist väljas **со формаын өвөл**

väljaspool <+p'ool *adv, prep, postp*> *vt ka* väljapoole, väljastpoolt

1. *prep* [part] (*millegi piiridest väljas*) **палэнын, кырын, педлон**

väljaspool linna asuv tsehh **карлэсь палэнын интыяськем цех**

2. *postp* [elat] **сьӧрын**

lapsed mängisid hoovist väljaspool **нылпиос азбар сьӧрын шудйзы**

3. *adv* **кырын, кыр палласянь**

võti on väljaspool **усьтон кыр палласянь**

väljast <väljast *adv*> *vt ka* väljas, välja (*väliskülje poolt, väljastpoolt*) **кырысь, педлось; (mujalt) палэнысь**

väljast valgeks värvitud uks **кыр палласянь тӧды буюм ӧс**

kuulsime väljast appihüüdeid **кырысь юрттэт курыса кесяськемез кылймы**

väljast tulnud tööjõud **палэнысь лыктэм ужась кужым**

väljastama <väljasta[ma väljasta[da väljasta[b väljasta[tud v] > (*välja v kätte andma*) **сӕтыны; (välja laskma) лэзьыны**

mulle väljastati viisa **мыным виза сӕтйзы**

uus tehas hakkab väljastama väikeautosid **выль завод пичи машинаосты**

поттыны кутскоз

väljastpoolt <+p'oolt *adv, prep*> *vt ka* väljapoole, väljaspool

1. *prep* [part] (*väljast, välimiselt küljelt*) **кырысь, педлось, палэнысь**

žüriisse kutsuti inimesi väljastpoolt Eestit **жюрие Эстонилэн палэнысьтыз адямиосты ӧтизы**

2. *adv* **кыр палласянь**

pani ukse väljastpoolt lukku **ӧсэз кыр палласянь ворсаз**

väljastpoolt kostvad hääled **палэнысь кылйськись куараос**

väljasõit <+s'õit sõidu s'õitu s'õitu, s'õitu[de s'õitu[sid_&_s'õit/e s] >

1. (*sõites kuskilt lahkumine, kuhugi suundumine*) **кошкон**

väljasõidu aeg on märgitud piletile **кошкон дыр билетын пусьемын**

kiirabi tegi päevas 50 väljasõitu **жог эмьюрттэт нунал куспын 50 пол потаз**

2. (*huvireis, lõbusõit*) **ветлон**

tegime väljasõidu mägedesse **гурезьёсы потам**

3. (*[teelt] kõrvalekaldumine*) :

libedus põhjustas teelt väljasõidu **кынтэмен валче сюрес вылысь гылзоно**

луиз

Liitsõnad

välja+sõidu+

väljasõidukoht **мыноно инты**

väljasõiduluba **потыны лэзён**

väljasõidutee **потон сюрес**

väljasõiduviisa **кошкон виза**

välja tooma

1. (*nähtavale tooma, välja võtma*) **поттыны**

tõi rahakoti taskust välja **кисысысьтыз коньдон пуйызэ поттйз**

põlevast majast toodi välja laps **жюась коркась пиналэз поттйзы**

vajaliku asja toob ta kas või maa alt välja **PILTL кулэ арбериез со музьем**

улысь но поттоз

uus valitsus tõi riigi kriisist välja **выль кивалтэт кунэз кризисысь поттйз**

2. (*esitama, esile v kasutusse tooma*) **возьматыны**

artikli mõte on selgesti välja toodud **статьялэн малпанэз валамон**

возьматэмын

nimepidi on välja toodud kümme paremat **дас устоосыз нимын возьматэмын**

olin sunnitud välja tooma kogu oma kasina saksa keele oskuse **немец кылэз ваньзэ өвөлзэ тодэмме возматано луиз**
nüüd tõi Andres oma trumbi välja **табере Андрес козырьзэ поттйз**

välja tulema

1. (*millegi seest välja liikuma*) **потыны**
karu tuli koopast välja **гондыр гуысьтыз потйз**
ilm läks ilusaks, päike tuli välja **куазь чебер луиз, шунды потйз**
kadunud raamat tuli lõpuks välja **ышем книга сюрис**
2. (*keerulisest v raskest olukorrast tervelt pääsema*) **зечен потыны**
tuleb igast olukorrast puhtalt välja **котькыче югдурысь зечен потэ**
sa tulid sellest loost veel hästi välja **та учырысь тон зечен потйд ай**
3. (*õnnestuma, korda minema, teoks saama, kujunema, saama, välja kukkuma*)
пөрмыны, удалтыны
katse tuli välja **эскерон пөрмиз я. удалтйз**
meie linnaminekust ei tule midagi välja **каре ветлэммы уз пөрмы**
kõik tuli välja hoopis teisiti, kui kavatseti **ваньмыз малпаммы чылкак мукет сямен пөрмиз**
sellest ei tule midagi head välja **талэсь номыр умоез уз пөрмы**
4. (*[materiaalselt] toime tulema, läbi tulema*) **пөрмытыны**
palgaga ei tule välja **уждунэн уд пөрмыты**
raha oli vähe, aga välja tuldi **коньдон ожыт вал, но пөрмытйзы**
5. (*selguma, ilmne, osutama*) **озыен**
tuleb välja, et mul oli õigus **озыен, мон палан шонерлык былэм**
6. (*avalikkuse ette tulema*) **шараяны**
tule oma plaanidega välja! **шарая планьёстэ!**
ta tuli välja oma arvamusega **со малпанзэ шараяз**
pettus tuli välja **алдаськон шараяськиз**

välja uurima (*[vaadeldes, küsitledes] teada saama, kindlaks tegema*) **тодыны**
luurajad saadeti vastase kavatsusi välja uurima **разведчикъёсты тушмонлэсь малпанъёссэ тодыны ыстйзы**
mine uuri välja, kes ta on **мын тод, кин со**
püüdis tüdrukult ääri-veeri tema saladust välja uurida **со ныллэсь лушкем малпанзэ озы но тазы тодыны тыршиз**

väljavaade <+vaade v'aate vaade[t -, vaade[te v'aate[id s>

1. (*vaade, vaatepilt*) :
aknast avaneb väljavaade platsile **укноысен шорлуд адске**
puud varjavad väljavaadet merele **писпуос зарезез возьяло я. писпуос сэрэн зарезь уг адскы**
2. (*perspektiiv, šanss*) :
tulevikuväljavaated **вуонозэ аджон**
tal on head väljavaated tulla esikohale, tal on head väljavaated esikohale tulemiseks, tal on head esikohale tuleku väljavaated **нырысетй интые потыны луонлыкъёсыз бадзымесь**

väljavedu <+vedu v'eo vedu v'ettu, vedu[de vedu[sid s>

1. (*kuskilt välja vedamine v toomine*) **поттон**
puude väljavedu metsast **нюлэскысь пу поттон**
sõnniku väljavedu **кыед поттон**
2. MAJ (*eksport*) **экспорт, → поттон**

kaupade väljavedu **вуз поттон**

Liitsõnad

välja+veo+

väljaveoartikkel **МАЖ экспорт статья**

väljaveokaup **МАЖ экспорт вуз**

väljaveolitsents **МАЖ экспорт лицензи**

väljaveoluba **МАЖ поттыны лэзён**

väljaveosadam **ПОТТОН ОЗЫН**

välja viskama **куштыны, кисьтыны**

viskas ämbrist vee välja **ведраысь вузэ кисьтйз**

viskas vana mööbli välja ja ostis uue **вуж жок-пуконзэ куштйз но выльзэ басьтйз**

koldest viskas välja suitsupahvakuid **гурысь чын бугырскиз**

poiss visati koolist välja **пияшез школаысь поттйзы**

viska kurvad mõtted peast välja **йырысьтыд жож малпанъестэ кушты**

viskas tühise asja eest hulga raha välja **кõнек буш маке понна трос коньдон куштйз**

väljavõte <+võte v'õtte võte[t -, võte[te v'õtte[id s> (*dokumendi osaline ära*

kirjutis) **люкет, → поттэт**

väljavõte protokollist **протоколысь люкет**

konto väljavõte **счётысь поттэт**

väljavõte uurimusest **эскерон ужысь люкет**

väljaõpe <+õpe 'õppe õpe[t -, õpe[te 'õppe[id s> **дышетскон**

kutsealane väljaõpe **өнерья дышетскон**

sõjaline väljaõpe **ожлы дышетскон**

lahinguväljaõpe **SÕJ ожгар дышетскон**

müüjate väljaõpe **вужкарисьёслы дышетскон**

sai hea väljaõppe **умой дышетскон басьтйз**

see töö ei nõua eelnevat väljaõpet **со уж дышетскемез кулэ уг кары**

Liitsõnad

välja+õppe+

väljaõppeaeg **дышетскон дыр**

väljaõppelaager **дышетскон лагерь**

väljaõppinud <+'õppinud 'õppinu 'õppinu[t -, 'õppinu[te 'õppinu[id *adj*

(*eestäiendina indekl*)> **дышетскем**

väljend <väljend väljendi väljendi[t -, väljendi[te väljende[id s> **басьтэмкыл,**

веран

piltlik väljend **кылсуредо веран**

metafoorne väljend **укшатон я. метафора веран**

fraseoloogiline väljend **кылтэчет веран**

kulunud väljend **тодмо веран**

parasiitväljend **паразит-веран**

piibliväljend **библиысь басьтэмкыл**

stampväljend **штамп-веран**

poetab vahel jutusse mõne võõrkeelse väljendi **вераськемаз куддырья уд-ог**

кунсьөр веранъесты пыртылйз

kasutab kõrgelennulisi väljendeid **кылсуредо веранъёсты кутэ**
otsib kaua sobivat väljendit **кема утча тупась веранэз**

väljendama <väljenda[ma väljenda[da väljenda[b väljenda[tud v>

1. (*edasi andma, avaldama*) **возьматыны;** (*välja ütleva*) **вераны;** (*kujutama*)
возьматыны; (*ilmutama*) **поттыны**

väljendab oma meelepaha **урод мылкыдзэ вера**

püüdke oma mõtteid väljendada võimalikult täpselt **малпанъёстэс**

быгатэмдыя шонер вераны тыршелэ

testamendis on väljendatud pärandaja viimane tahe **сйзёнын сйзисьлэн**

берпуметйез мылкыдыз верамын

kunstnik väljendab end erksates värvides **суредась малпанъёссэ яркыт**

буэльёс пыр вера

2. (*teisendatuna v mõõtühikutes esitama*) **возьматыны**

toiduainete energiasisaldust väljendatakse kilokalorites **сиён-юонлэсь кужым**

дунлыкэс килокалорийёс пыр возьмато

väljendusrikas <+rikas r'ikka rikas[t -, rikas[te r'ikka[id *adj*> **кылсуредо**

kirjaniku väljendusrikas keel **гожъясьчилэн кылсуредо кылыз**

väljendusrikaste kätega dirigent **кылсуредо киё дирижёр**

reklaami tuleks muuta väljendusrikkamaks **рекламаез кылсуредогес кароно**

väljuma <v'älju[ma v'älju[da v'älju[b v'älju[tud v>

1. (*inimese v elusolendi kohta: välja minema v tulema*) **потыны**

väljus kauplusest **вузанныись потйз**

väljusin uksest **өсэти потйз**

ta väljus harva oma toast **со бөлетысьтыз шер потаз**

inimesed kiirustasid bussist väljuma **адямиос автобусысь потыны дыртйзы**

2. (*liiklusvahendite kohta*) **кошкыны**

millal väljub Tartu rong? **Тартуэ поезд ку кошке?**

Helsingi laev on juba väljunud **Хельсинкие вулэйкы кошкиз ини**

3. (*esemete kohta: nähtavale, välja ilmuma*) **потыны**

sibulast väljunud võrsed **сугонысь потэм удъёс**

jõgi väljus kallastest **шур ярдуръёсысьтыз потйз**

4. (*algust saama, lähtuma*) **кошкыны**

linnast väljub neli maanteed **карысь ныйль бадзым сюрес кошке**

projektorist väljuv valgusvoog **прожекторысь кошкись югыт**

Liitsõnad

väljumis+

väljumisaeg **кошкон дыр**

väljumisava **кошкон я. потон инты я. пась**

välk <v'älk välgu v'älku v'älku, v'älku[de v'älku[sid_&_v'älk/e s>

1. **чилектэм, чилекъям**

haraline v siksakiline välk **чигем гожен чилектэм**

joonvälk **гожен чилектэм**

keravälk **шаро чилектэм, инкөлы**

lööb vätku **чилекъя**

sähvatas välk **чилектэм воректйз**

välk oli löönud puusse **пуэз чашйиз**

maja läks välgust põlema **корка чашъемлэсь жуаны кутскиз**

välk lõi karjamaal lehma maha **возь вылын скалэз чашйиз**

esmaabi välgust rabatule чашъем адымылы жог юрттэт
lõi akna välgu kiirusel kinni укноез чилектэм жоглыккен ворсаз
nagu välk oli ta jalul чилектэм кадь пыд йылаз султйз
jäi seisma nagu välgust rabatud чашъем кадь дугдйз
tuli ootamatult nagu välk selgest taevast шундыё куазен чилектэм кадь,
ВИТЁНТЭМ ШОРЫСЬ ЛЫКТЙЗ

2. PILTL (*muu valgusevälgatuse v sähvatusse kohta*) чиям, ворекъян
mõõga valge välk палашлэн тōды чиямез
silmad löövad v pilluvad välke синъёс чияло
välke pilduv rubiin ворекъясь рубин
ostis fotokale välgu КОНЕК фотоаппаратлы вспышка басьтйз

Liitsõnad

välgu+

välgukaitse EL, ТЕНН чашъемлэсь утён я. утиськон

välgukanal чилектэмлэн сюресэз я. каналэз

välgulöök EL чашъем

välgunool чилектэмлэн гожез

välgusähvatus чилектэмлэн пиштэмез

välgutõrje EL, ТЕНН чилектэмлэсь утиськон

välk+

välkkoosolek → блиц-кенеш

väklamp ФОТ фотовспышка

välkmale блиц-шахмат

välksõda блицкриг

välkturniir SPORT блицтурнир

välkvalgus ФОТ вспышка

välkvalgusti ФОТ вспышка

vältama <v'älta[ma vältä[ta v'älta[b vältä[tud v> (*käimas olema, kestma*)

кыстйськыны

piiramine vältas mitu kuud котыртэм кōня ке толэзь кыстйське

õrpeaeg vältab neli aastat дышетскон ньыль ар кыстйське

film vältab ainult kümme minutit фильм дас минут гинэ кыстйське

nende sõprus vältas kõigest hoolimata edasi соослэн эшъяськонзы номыр

шоры учкытэк азылантьйськыз

vältel <v'ältel postp [gen]> (*kestel, jooksul*) чōже

viimase aasta vältel берпуметй ар чōже

aastakümnete vältel дасо аръёс чōже

terve suve vältel ei sadanud быдэс гужем чōже өз зоры я. гужембыт өз зоры

mängu vältel ei löödud ainsatki väravat шудон чōже одйг но капка ой вал

vältima <v'älti[ma v'älti[da välti[b välti[tud v>

1. (*millestki kõrvale hoiduma*) пеганы, палэнскыны, возиськыны

vältis ema etteheitvat pilku анаезлэн пыкылйсь учкемезлэсь пега

väldib inimesi адымиослэсь палэнске

vältisime kiirteid жог ветлон сюресъёслэсь палэнским

haige peab vältima järske liigutusi висисьлы шуак выросъёслэсь возиськоно

2. (*ära hoidma*) возиськыны, утиськыны

rasestumist vältima пьяно луэмлэсь возиськоно

hinnatõusu vältima дун будонлэсь возиськоно

kosmeetik aitab vältida enneaegsete kortside teket косметолог кысыриослэн

вазь кылдэмзылэсь утиськыны юрттэ
katastroof on veel välditav катастрофалэсь утиськыны луоно на

välu <välu välu välu -, välu[de välu[sid s> (*väike metsalagendik*) вольы, куш
maasikavälu узы вольы

vänge <v'änge v'änge v'änge[t -, v'änge[te v'änge[id adj>

1. (*terav, kange*) курыт

vänge vaigulõhn курыт сир зын

vänge hais курыт зын

vänge mahorka курыт тамак

vänget küüslauguvorsti ma ei söö курыт чеснокен сйлтырремез мон уг
сииськы

2. KÕNEK (*kõva, kange, vinge*) ваменэс, мең

vänge töömees ваменэс ужась

vänged vennad мең пияшъёс

vänged hinnad меңесь дунъёс

3. PILTL (*ropp, rõve, krõbe*) лек, мең

vänge sõna мең кыл

vänge sõim мең тышкаськон

vänge anekdoot мең пальыштык

vänt <v'änt vända v'änta v'änta, v'änta[de v'änta[sid_&_v'änt/i s> ТЕHN кутон

käivänt шеронлэн кутонэз

ajab kohviveskit vändast ringi кофе изонэз кутонтйз бергатэ

mootor pandi vända abil v vändaga käima моторез бергатонэн лэзизы

väntama <v'änta[ma vända[ta v'änta[b vända[tud v>

1. (*vändaga käivitama, vända abil ringi ajama, tiirlema panema*) бергатыны

mootor tuli käima vändata моторез лэзёно вал

poiss väntas pedaale пияш педальёсты бергатйз

vana filmikaamerat vändati käsitsi вуж кинокамераез кыин бергатйзы

õhtul vändati rahvamajas kino KÕNEK жыт клубын кино бергатйзы я.

возьматйзы

2. VAN (*filmima*) :

režissöör hakkab uut filmi vändama режиссёр выль фильм лэсьтыны кутске

film on vändatud Oskar Lutsu jutustuse järgi фильм лэсьтэмын Оскар

Лутслэн веросэзья

3. KÕNEK (*vänderdama*) берганы

kutsikas väntas perenaise sabas кучапи кузё кышнолэн мышказ бергаз

kass näub, saba vändamas кочыш няукетэ, быжыз берга

4. PILTL (*kõvasti toimetama*); (*korrutama, leierdama*) :

lapsed said hommikust õhtuni õues vändata нылпиос чукнаысен жытозь

кырын бызьылызы

väntab ühte ja sama juttu одйг веранзэ ик бергатэ

ise uurib pabereid, aga suu muudkuu väntab ачиз кагазьёсты эскере, ымыз

нош вераськыса уг дугды

värav <värav värava värava[t -, värava[te värava[id s>

1. капка; (*jalg-*) жезы, ыбес

rasked võretatud väravad секыт кортэн шуккем капка

hoovivärav гидкуазь я. азбар жезы

kalmistuvärv шайвыл капка
koduvärv дор капка
külgvärv урдэс капка
linnavärv кар капка
merevärv зарезь капка
peavärv бадзым капка
rippvärv ошем капка
sepisvärv дурем капка
turvavärv утись капка
õhuvärv омыр капка
lattidest värvad пучлэсь капка
kahe poolega värv кык пало капка
teeb värvava mõlemad pooled lahti капкалэсь кык палзэ ик усьтэ
see värv viib teise tänavasse со капка мукет ульчае потэ
auto sõitis värvast sisse машина капкаетй пыриз
koer pääses värvate vahelt v värvast läbi пуны капка вистй потйз
perenaine seisis värvaval v värvavas кузё кышно капка дораз сылйз
vaenlane oli linna värvate all v värvavais тушмон карлэн капка дораз вал
vahib nagu vasikas uut värvavat выль капка шоры ыж кадь долкаса улэ

2. (*värvataoline tarind*) капка

auvärv дан капка

lүүsi värv HÜDR шлюз капка

slalomivärv SPORT слалом капка

3. SPORT (*sportmängudes*) капка; (*õnnestunud katse saata pall v litter üle värvajoone*) капка, гол

hokivärv хоккей капка

jalgpallivärv футбол капка

lõi esimese värvava нырысетйзэ капка пыртйз

mäng lõppes värvateta viigiga шудон капкатэк быриз

Liitsõnad

värvava+

värvavaava капка

värvavaesine капка азысь инты

värvavahaak капка кульчо

värvavapost капка юбо

värvavatorn AJ капкалэн башняез

värvavaht капка возьмась

värvavõti капка усьтон

värvava+ SPORT

värvavaala капка дорысь инты

värvavajoon капка гож

värvakuningas PILTL капка эксэй

värvavalöök капкае шуккет

värvavaht капка возьмась

värvavõrk капка чилеп

värvapall <+p'all palli p'alli p'alli, p'alli[de p'alli[sid_&_p'all/e s]>

1. SPORT (*käsipall*) → китуп, гандбол

2. (*pall*) китупен шудон туп

Liitsõnad

värv+palli+

värvapallimäng китупен шудон

värvapallimängija китупен шудйсь
värvapalliväljak китупен шудон луд
värvapallivärav китупен шудон капка

värbama <v'ärba[ma värva[ta v'ärba[b värva[tud v>

1. (*sõduriks, nekrutiks*) солдатэ басьтыны
nekruteid v nekrutiks värbama рекрутэ басьтыны
2. (*tööle, teenistusse*) медъяны, уже кутыны; (*agendiks*) вербовать карыны
tööle värbama уже кутыны
küllast värvati inimesi appi гуртысь калыкез вемее öттыны
teda üritati agendiks värvata сое агентэ вербовать карыны тыршизы
3. (*uueks liikmeks kaasama*) кутыны
erakonnad värbavad endale poolehoidjaid партиос асьсэлы дурбасьтйсьёсты
куто
üliõpilane värvati näiteringi студентэз драмкружоке кутйзы

Liitsõnad

värbamis+

värbamiskomisjon призывной комиссия
värbamispunkt призывной пункт

värin <värin värina värina[t -, värina[te värina[id s> (*värisemine, võdin, vabin*)

дырекъян, куалекъян
hingevärin лул дырекъян
hirmuvärin кышкаса куалекъян
südamevärin сؤلэм дырекъян
äkiline värin käis kehast läbi быдэс мугортй дырекъян ортчиз
hirmust jooksid värinad üle selja кышкаса тыбыр кузя дырекъян ортчиз я.
тыбыр юзыр-кезыйр луиз
see mõte ajas talle värinad peale та малпанлэсь со куалекъяны кутскиз
püüdis sisemist värinat maha suruda пуш дырекъямзэ зйбыны тыршиз
teda raputavad vaheldumisi külmad ja kuumad värinad сое я кезыт, я пöсь
куалекъян зуркатэ
ütles seda värinaga hääles вераз сое куараяз дырекъянэн

värisema <värise[ma värise[da värise[b värise[tud v>

1. куалекъяны
värisesime külmast v külma pärast кынмыса куалекъяны
väriseb kogu kehast быдэс мугорыныз куалекъя
taadi käed värisevad vanadusest пeсятайлэн киосыз пересьмыса куалекъяло
väriseb vihast вожпотэменыз куалекъя
väriseb rõõmust шумпотыса куалекъя
2. PILTL (*kartma, hirmu tundma, muretsema*) куалекъяны
ori värises oma isanda ees вар кузеез азын куалекъяз
väriseb oma naha pärast улонэз понна кышкаса куалекъя
ei maksa kogu aeg homse pärast väriseda кулэ öвöл ялан чюказеез понна
куалекъяны
3. (*varruma*) зурканы; (*vibreerima*) куалекъяны; (*võbisema*) зурканы,
дырекъяны
kärgatus pani maja väriseма пуштэмлэсь корка зурказ
soine pind värises jalge all нюрвыл пыд улын дырекъяз
klirisedes värisevad aknad укноос жингыртыса дырекъяло
õhk väriseb plahvatustest омыр пуштэмлэсь зурка

õngekork hakkas värisema **пуки дырекъяны я. зыганы кутскиз**
vanadusest värisev hääl **пересьмыса дырекъясь куара**

värk <v'ärk värgi v'ärki v'ärki, v'ärki[de v'ärki[sid_&_v'ärk/e s> KÕNEK

1. (*täpselt määratlemata asi, tegevus, olukord*) **мар ке, маке**
arvuti on ikka üks vägev värk **компьютер со зеч маке**
mingisugune värk mootoris logiseb **оломар маке моторын колтыртэ**
sahtlis oli igasuguseid riistu ja värke **яшникын олокыче но ужан арбериос-**
маръёс вал

vanadusega kipub sisemine värk korrast ära minema **пересьмыса пушкысь**
маиз ке сёриське

mis värgi sa täna oled selga pannud? **мар маке туннэ вылад дйсьд?**

mõtleb igasuguseid värke välja **олокыче но макеосты малпа**

kunst on üks keeruline värk **быгатонлык со кушето я. сложной маке**

vägev värk -- isa ostis uue teleka **зеч маке - атай выль телевизор басьтйз**

multikad on laste värk **мультфильмъёс со нылпиослы маке**

puha pettuse värk **зэмос пöяськон маке**

2. (*värki: liiki, laadi*) **пумо**

kasvatab igat värki aedvilju **олокöня пумо бакча емыш будэтэ**

Ants on hoopis teist värki mees kui ta vend **Ант со выныныз я. агаеныз**

чöшатыса чылкак мукет пумо

sama värki juttu kuulsin ka küla pealt **со порма ик вераськонэз гуртысь но**
кылй

värnits <värnits värnitsa värnitsa[t -, värnitsa[te värnitsa[id s> **олифа**

linaõlivärnits **етйн вöй олифа**

pentaftaalvärnits **пентафтал олифа**

põrand krunditakse värnitsaga **выжез олифаен шобырто**

värske <v'ärske v'ärske v'ärske[t -, v'ärske[te v'ärske[id *adj, s*>

1. *adj (toiduainete kohta: äsja v hiljuti saadud, püütud, valmistatud vms)* **выль**
värske kala **выль чорыг**

värske leib **выль нянь**

värske piim **выль йöл**

keetis värsket kohvi **выль кофе пöзътйз**

vorst säilib külmkapis värskena **сйльтырем йöканаын выль кылле**

poes on saada nii värsked kui kuivatatud puuvilju **вузаннын выль емышгёс**
но, куасьтэмьёсыз но вань

2. *s (liha kohta)* **ыль сйль**; (*kala kohta*) **ыль чорыг**

kalamees viskas kassile ka värsket **чорыгась кочышлы но ыль чорыг куштйз**

3. *adj (äsjane, uus)* **выль**; (*puhas*) **чылкыт**

värsked jäljed **выль пытьыос**

kõige värskemad uudised **тужгес но выль иворъёс**

värsked mälestused **выль тодэ ваёнъёс**

ajakirja värske number **журналлэн выль номерез**

karge ja värske kevadhommik **юзмыт но сэзь тулыс чук**

värske allikavesi **чылкыт ошмес ву**

voodis on värsked linad **валесын выль валес тйрлыкъёс**

tõmbas kopsud värsket õhku täis **тыосыз тыр чылкыт омырен шокчиз**

4. *adj (inimese kohta: noor, nooruslik, jumekas)* **егит, чебер**

värske jume **чебер вылтус**

oma aastate kohta näeb ta välja veel päris värske **аслаз аресаз со чылкак егит**

адске на

5. *adj* (*uuelaadne, uuena mõjuv, ilmekas*) **ВЫЛЬ**

värške stiil **ВЫЛЬ СТИЛЬ**

värškeid mõtteid sisaldav ettekanne **ВЫЛЬ** мапанъёсын доклад

värskendama <värskenda[ma värskenda[da värskenda[b värskenda[tud v>

1. (*värskemaks tegema, turgutama*) **сайкыт карыны**

külm vesi värskendab **кезьыт ву сайкыт каре**

näovesi värskendab nahka **ымнырлы ву куээ сайкыт каре**

oakohvi värskendav mõju **изэм кофелэн сайкыт каремез**

2. (*uuendama, ilmestama*) **вильдыны**

halli kostüümi värskendas valge sall **пурьсь костюмез тōды шаль вильдйз**

vanad fotod aitasid mälu värskendada **вуж туспуктэмъес тодэ ваёнъёсты**

ВЫЛЬДЫНЫ юрттйзы

kontserdikava on värskendatud **концертлэн радьз вильдэмын**

värskus <v'ärskus v'ärskuse v'ärskus[t v'ärskus[se, v'ärskus[te

v'ärskus/i_&_v'ärskuse[id s> **сайкыт, сайкытлык**

hommikune värskus **чүкна сайкыт**

mõttevärskus **малпанлэн сайкытэз**

tundevärskus **шōдонлэн сайкытэз**

värskusest lõhnav pesu **сайкыт зыно дйсь**

teose keele värskus **гожтослэн кыл сайкытлыкес**

need naljad on kaotanud värskuse **та серемпырьёс сайкытлыкесэс ыштйзы**

värss¹ <v'ärss värsi v'ärssi v'ärssi, v'ärssi[de v'ärssi[sid_&_v'ärss/e s> (*noor pull*

v härg) **ош кунян**

värss² <v'ärss värsi v'ärssi v'ärssi, v'ärssi[de v'ärssi[sid_&_v'ärss/e s> (*luulerida*)

кылбурчур

jambiline värss **ямб кылбурчур**

trohheiline värss **трохей кылбурчур**

neljajalaline värss **нъыль мамышо кылбурчур**

riimitud värss **куаратупанэн кылбур**

riimita värss **куаратупантэк кылбурчур**

värsse tegema v kirjutama v looma **кылбур гожтыны я. кылдытыны**

kanti ette v loeti Underi värsse **Ундерлэсь кылбуръёссэ лйдзйзы**

Liitsõnad

värssi+

värsiehitus KIRJ **кылбуран амал**

värsijalg KIRJ **кылбурвамыш**

värsikeel **кылбур кыл**

värsilahk KIRJ **цезура**

värsilang KIRJ **тезис**

värsilooming **кылбур быгатонлык**

värsimeister **кылбурчи**

värsimõõt KIRJ **кылбургур мертэт**

värsipõimik **бырьем кылбуръёс**

värsirida **строфа**

värsirõhk KIRJ **слогвисьян**

värsirütm KIRJ **кылбургур**

värsisepp **кылбурчи**

värsisüsteem KIRJ кылбур система
värsitehnika кылбур техника
värsiteooria KIRJ кылбур теория
värsitreial HLV кылбур пöрась
värsitõus KIRJ арсис
värsivorm кылбур форма
värsivormiline кылбур формаен гожтэм
värsiõpetus KIRJ кылбур тодон
värss+
värssdraama KIRJ кылбурен гожтэм драма
värssjutustus KIRJ кылбурен гожтэм кузьмадёс
värsskõne кылбурен верам
värssnäidend KIRJ кылбурен гожтэм пьеса
värssromaan KIRJ кылбурен гожтэм роман
värsssteos кылбур гожтос
värssstõlge кылбурен берыктэм

värv <v'ärv värvi v'ärvi v'ärvi, v'ärvi[de v'ärvi[sid_&_v'ärv/e s]>

1. (*värvus*) буёл

kollane värv чуж буёл

heledad ja tumedad värvid югыт но пеймыт буэльёс

soojad ja külmad värvid шуныт но кезыт буэльёс

puhtad ja määrdunud värvid чылкыт но бездэм буэльёс

silmade värv синьёслэн буёлзы

kevadise looduse värsked värvid тулыс инкуазьлэн сэзь буэльёсыз

raske on määrata ta juuste värvi секыт вераны йырси буёлэзлэсь кыче

луэмзэ

koolivorm oli värvilt pruun школа формалэн буёлэз курень вал

märja asfaldi värvi auto кот асфальт буёло машина

mis värvi silmad tal on? кыче буёло солэн синьёсыз?

kameleon vahetab värvi хамелеон буёлзэ вошья

puulehed võtavad värvi куарьёс чужекто

imetleme värvide mängu õhtutaevas жыт инбамлэн буэльёсын шудэмезлы

синмаськыса улйськом

rohelist peetakse lootuse värviks вожез оскон буёл шуо

võistlusdressid olid Eesti lipu värvides чошатскон дйськут Эстон куншет

буёло вал

kohkus nii, et värv kadus näost PILTL кышкаса бамыз кодэктйз

ta on värvi vahetanud PILTL со буёлзэ воштйз

2. (*aine*) буёл; PILTL (*kunstiliste väljendusvahendite kohta*) буёл

pesukindel värv бездйсьтэм буёл

värv ei ole veel kuivanud буёл өз на куасьмы

lõng võtab hästi värvi peale шорт буёлэз умой басьтэ

pluus andis pesus värvi блузка миськыку бездйз

aknaluukide värv on tükkidena maha pudenenud укно буёл палэсьёсын

усьылйз

kunstnik maalib värvidega суредась буэльёсын суреда

portree värvid on tuhmunud портретлэн буэльёсыз бездйзы

impressionism tõi kirjandusse uusi värve импрессионизм литературае вьль

буэльёс вайиз

matkast rääkides ei hoidnud ta värve kokku ветлэмез сярысь веракуз

буэльёсты өз жаля

kujutas tulevikku ette heledais värvides **вуонозэ со югыт буэльёсын син аяз**
пуктйз
kirjeldas olukorda liiga mustades värvides **югдур сярэсь укыр съод**
буэльёсын вераз

3. (tämbär) тембр, буёл
kõlavärv **куаралэн буёлэз**

Liitsõnad

värvi+ (*värvusega seotud*)

värviaisting PSÜHN **буёлэз валан**

värviatlas **буёл атлас**

värvifilm (1) ФОТ **буёло плёнка**; (2) (*kinofilm*) **буёло фильм**

värvifoto **буёло туспуктэм**

värvigamma **буёл гамма**

värvigraafika KUNST **буёло графика**

värviharmonia **буёл гармония**

värvikindel **чидась буёло**

värvikombinatsioon **буёл комбинация**

värvikoopia **буёло көчыр**

värvikuva INFO **буёло тусьет**

värvikuvar TEHN, INFO **буёло дисплей**

värviküllane **чибориё**

värvilahutus TRÜK **цветоделение**

värvilaik **буёл вишты**

värvimuusika **светомузыка**

värvimüts **буёло картуз**

värvinimetus **буёллэн нимыз**

värvipael **буёло лента**

värvipalett (1) (*palett*) **палитра**; (2) (*arvuti värvigraafika programmis*) **буёл**
палитра

värvipass **буёллы паспорт**

värviprinter INFO **буёл принтер**

värviskaala **буёл шкала**

värvisümbolika **буёл символика**

värvitaju PSÜHN **буёлэз шөдон**

värviteler, värviteleviisor **буёл телевизор**

värviteraapia **буёллэн эмьян**

värvitoon **буёл тус**

värvitoonistik **буёл туслык**

värvitrükk TRÜK **буёл печать**

värvitunnetus **буёлэз шөдон**

värvitõmmis TRÜK **буёло оттиск**

värvivalik **буёл бырьён**

värvivarjund **буёл тус**

värviviga **буёл янгыш**

värvioõpetus **буёлэз дышетон**

värvi+ (*ainega seotud*)

värvihais **буйл зын**

värvikiht **буёл сй**

värvikoda **буянни**

värvikord **буёл сй**

värvimuld **музьем пигмент**

värvipasta **буёл паста**

värvipigment КЕЕМ буёл пигмент
värvipihusti ТЕHN буёлэз пазясь
värvipintsel пумоло
värvipliiats буёло карандаш
värvipott буёл возён инты
värviprits буёлэз пазян
värvipulber буёл пеньмос
värvipüstol буёл пистолет
värvitaimed буёл сётись будосьёс
värvivabrik буёл фабрика
värviveski ТЕHN буёл вуко

värvikas <värvikas värvika värvika[t -, värvika[te värvika[id *adj*]> (*värvirikas, koloriitne*) ворпо, яркыт буёло
värvikas karneval ворпо карнавал
värvikas sügisene mets яркыт буёло сйзъыл нюлэс
värvikas elu ворпо улон
värvikas võrdlus яркыт чошатон
näidendi värvikad karakterid пьесаысь яркыт характерьёс

värviline <värviline värvilise värvilis[t värvilis[se, värvilis[te värvilis/i *adj, s*]>

1. *adj* буёло; (*mitut värvi, kirju*) ворпо
värvilised pliiatsid буёло карандашъёс
värvilised metallid буёло кортьёс
värviline liblikas ворпо бубыли
imetleb värvilist sügist ворпо сйзъыллы синмаське
nägi värvilist und буёло вёт адзиз
silme ees tiirlesid värvilised rõngad син лыз-вож адзиз
2. *s* буёло, ворпо

värvima <värvima värvima[värvima[b värvima[tud *v*]>

1. (*värvainega katma*) буяны; (*ütle, ära*) буяны :
värvib seinu борддоръёсты буя
aknalaud on valgeks värvitud укнодур тодьы буямын
puiteseleid värviti õlivärviga пу арбериосты вöё буёлэн буязы
lõnga saab värvida kaselehtedega шортэз кызъпу куарен буяны луэ
sügis värvib vahtralehti PILTL сйзъыл бадяр куаръёсты буя
2. (*minkima*) буяны :
värvis juuksed punaseks йырсиэз горд буяз
neiü värvib end peegli ees нълмурт ассэ синучкон шорын буя
värvitud huuled буям ымдуръёс
3. (*millegi kohta: värvi andma*) буяны
veri värvis lume punaseks вир лымыез горд буяз
talle meeldib fakte emotsionaalselt värvida PILTL солы кельше фактьёсты
мылкыдьёсын буяны

värvipime <värvipime pimedada pimedada[t -, pimedada[te pimedada[id *adj, s*]>

1. *adj* буёллы суқыр
värvipime inimene буёллы суқыр адями
2. *s* буёллы суқыр, дальтоник

värvitu <värvitu värvitu värvitu[t -, värvitu[te värvitu[id *adj*] > (*värvusetu*)

буёлтэм; (*kahvatu*) көсыт; (*ilmetu, väheütle*) тустэм, бездыт
värvitu vedelik буёлтэм кизерлык
värvitud silmad бездыт синъёс
värvitu hääl бездыт куара
vingugaas on värvitu сурым буёлтэм луэ
haige on näost värvitu висисълэн ымнырыз көсыт
värvituks pleekinud tapeet буёлтэм луытозяз бездэм шпалер
värvitu igapäevaelu бездыт нуналысь нуналэ улон
värvitu stiil тустэм стиль

värvus <värvus värvuse värvus[t värvus[se, värvus[te värvus/i_&_värvuse[id
s> (*silmaga tajutav värvitoon*) буёл; (*loomakarva-*) буёл, буй

põhivärvus инъет буёл
segavärvus сурам буёл
soojad on punakollased värvused, külmad -- sinirohelised värvused шунытэсь
луо гордо-чужо буельёс, кезытэсь - лыз-вож буельёс
juuste värvus йырси буёл
rukkilille värvus зангари сяська буёл
lahus oli värvuselt kahvatupunane v kahvatupunase värvusega суретлэн буёлэз
бездэм-горд вал

Liitsõnad

värvus+

värvusfilm (1) ФОТ буёло плёнка; (2) (*kinofilm*) буёло фильм
värvusfoto буёло туспуктэм
värvuskontrast буёл контраст
värvusmuusika светомузыка
värvusravi буёлэн эмъян
värvustemperatuur буёллэн шунытэз
värvusõpetus буёллы дышетон

väsima <väsi[ma väsi[da väsi[b väsi[tud v> жадьыны; (*roiduma*) буйганы

olime õhtuks raskest tööst väsinud жытлы секыт ужлэсь жадемын вал ми
hobune väsis kiiresti sõidust вал жог ворттыса жадиз
silmad väsisid viletsa valgusega lugemisel урод югытэн лыдзиськыса,
синъёс жадизы
vastab väsinud häälele жадем куараен вазе
näol on väsinud ilme ымнырыз жадем тусо
isa on vana ja väsib kiiresti атай пересь, жог жаде
oleme ootamast v ootamisest väsinud возъмаса жадимы

väsimatu <väsimatu väsimatu väsimatu[t -, väsimatu[te väsimatu[id *adj*] >

жадисьтэм; (*raugematu*) буйгасьтэм
väsimatu uurija жадисьтэм эскерись
väsimatu hoolitsus haige eest висись понна жадьытэк сюлмаськон

väsimum <väsimum väsimuse väsimus[t väsimus[se, väsimus[te väsimus/i s>

жадён
kevadväsimum тулыс жадён
reisiväsimum сюреслэсь жадён
surmaväsimum кулымон жадён
üleväsimum MED жадён

närvisüsteemi väsimus лулсийослэн жадемзы
mullaväsimus PÖLL музъемлэн жадемез
metalli väsimus кортлэн жадемез
väsimus võttis võimust жадён погыртйз
silmad punetavad väsimusest синъёс жадьыса гордэктэмын
mehed olid väsimusest vaevatud воргоронъёс жадемын вал
hakkas elust väsimust tundma улонлэсь жадёнзэ шөдйз

Liitsõnad

väsimus+

väsimuspiir ТЕHN жадён гож
väsimuspurunemine ТЕHN жадьыса сөриськон
väsimustugevus ТЕHN чиданлык
väsimustunne жадёнэз шөдон

väsitama <väsitama väsitada väsitab väsitatud v> жадьытыны; (*ära vaevama*) жадьытыны

raske töö väsitab секыт уж жадьытэ
pikk tööpäev väsitab hullupööra кузь ужнунал шузимымон жадьытйз
kuumus oli kõiki hirmsasti väsitanud пось ваньзэ туж жадьытйз
palavikust väsitatud organism бадзым тумператураен жадьытэм мугор
bussis lugemine väsitab silmi автобусын лыдзиськем синэз жадьытэ
väsitav teekond жадьытйсь сюрес

väsitav <väsitav väsitava väsitava[t -, väsitava[te väsitava[id *adj*> жадьытйсь

väänama <väänama väänamata väänamab väänamatud v>

1. (*painutama, kõverdama*) куасалтыны; (*näoga ühenduses*) кырыжтыны;
(*keerama*) куасалтыны

tuul väänas puude latvu төл писпуосты куасалляз
väänas naela kõveraks кортчөгез куасалтйз
vits väänati keerdu nagu köis ньөрез гозыез сямен куасаллязы
mehed väänasid endale plotskid ette пиосмуртъёс тамак бинялтйзы
väänab põlastavalt suud со адземпотостэм карыса ымзэ кырыжъя

2. (*pesu*) пызыртыны

väänas pesu kuivaks дйськутэз пызыртыз

3. (*jõudu kasutades asendit muutma panema*) бералтыны

väänas mehe käed selja taha пиосмуртлэсь киоссэ тыбыр сьöраз бералляз
oli käe paigast väänanud кизэ бералтйз
õnnestus kallaletungijal nuga käest väänata урдскись муртлэн кийсьызы
пуртсэ бералтыны удалтйз

4. (*moonutama*) кырыжтыны

fakte väänama фактъёсты кырыжтыны
ta väänas imelikult sõnu со кыльёсты тумошо кырыжъяз

5. KÕNEK (*tugevasti lööma, virutama*) шуккыны

väänas kakluses teisele vastu kaela жугиськөнын тушмонэз шуккиз я.
тышказ

6. KÕNEK (*ebameeldivusi, hädasid esile kutsuma*) куасалтыны, сётыны

talle väänati kopsakas trahv солы бадзым штраф куасалтйзы
väänas pildile soolase hinna суредлы туж бадзым дун куасалтйз
talle väänati huligaansuse eest kaks nädalat хулиганство понна солы кык
арня куасалтйзы

väär <v'äär väära v'äära v'äära, v'äära[de v'äära[sid_&_v'äär/i *adj*]; <v'äär v'äära v'äära[t -, v'äära[te v'äära[id *adj*]; <v'äär v'äära (ebaõige, ekslik, vigane) **янгыш**
väärad andmed **янгыш иворъёс**
väär hääldamine **янгыш веран**
väär seisukoht **янгыш валан**
väär otsustus LOOG **янгыш малпан**
tegi väära järelduse **янгыш визьпумьян лэсьтйз**
sul on asjast mõnevõrra väär ettekujutus **уж сярысь валанэд көня ке янгыш**

Liitsõnad

väär+

väärarusaam **янгыш валан**
väärarvamus **янгыш малпан**
väärharjumus **янгыш дышем сям**
väärjumal **идол я. кумир**
väärkujutlus **янгыш валан**
väärnähe, väärnähtus **өлексы**
väärsamm **янгыш вамыш**
vääртегу JUR **янгыш уж**
vääritoitumine **янгыш сиськон**
väärtõlgendus **янгыш валан**
väärdõpetus **янгыш дышетон**

vääratama <väärata[ma väärata[da väärata[b väärata[tud v>

1. (*kõrvale v mööda astuma*) **тюаны :**

jalg vääratas **пйд тюаз**

vääratas purdel ja oleks peaaegu jõkke kukkunud **выж вылын тюаз но шуре усе вал ини**

kirves vääratas kivisse **тйр изэ тюаз**

2. PILTL (*vääriti minema, eksima*) **янгышаны; (keele kohta) янгышаны**

keel vääratas **кыл янгышаз**

haige vääratas kord mõne sõnaga, kord nimega **висись я огзэ, я мукетсэ кылзэ янгышаса вера, я нимез**

oli noorpõlves vääratanud **егит дыръяз янгышаз**

vääratus <vääratus vääratuse vääratust [t vääratust [se, vääratust [te vääratust /i s>
янгыш

keelevääratus **вераськон янгыш**

stiilivääratus **кылрад янгыш**

mägironijal võib iga vääratust saatuslikuks saada **гурезе тубись понна котькыче янгыш улон янгыш луыны быгатэ**

väärikas <väärikas väärika väärika[t -, väärika[te väärika[id *adj*]; <väärikas (auväärne)

дано; (*austust äratav*) **данъямон, йоно; (väljapeetud) йоно, асыл, санэт;**

(*majesteetlik*) **йоно; (riihikas) йоно**

väärikad õpetlased **дано дышетскем адямиос**

väärika olekuga daam **йоно дама**

väärikas käitumine **астэ йоно возён**

väärikas amet **йоно ужинты**

tal on väärikas sugupuud **со йоно выжыысь**

astub väärikal sammul **йоно вамышъя**

väärikus <väärikus väarikuse väarikus[t väarikus[se, väarikus[te väarikus/i s>
(*auväärsus*) дан, данлык; (*väljapeetus*) йөнлык; (*majesteetlikkus*) данлык,
асыл, санэт; (*rühikus*) йөнлык
rahvuslik väarikus йоскалык дан
väarikust riivama данэз сантэмань
esineb suure väarikusega бадзым йөнлыккен вераське

vääriline <vääriline väarilise väarilis[t väarilis[se, väarilis[te väarilis/i adj>
данъяськымон, йоно
väariline järelkasv данъяськымон егитъёс
on oma isa väariline со атаез кадь йоно я. атаезлы данъяськымон
teadlane tunnistati Nobeli preemia väariliseks тодосчиез Нобельлэн
премиеныз данъямон шуизы
talle ei osutatud väarilist tähelepanu солы кулэезья саклык өз висъялэ

vääritu <vääritu väaritu väaritu[t -, väaritu[te väaritu[id adj> (*mitte austamist*
vääriv) умойтэм; (*kõlvatu*) умойтэм
väaritu käitumine умойтэм вырон
väaritu tegu умойтэм уж
väaritu laul умойтэм кырзан

väärt <väärt adj, adv>

1. *adj (mingit hinda omav, teat rahasummat maksev)* дунъем; (*hea, väärtuslik*)

дуно, гажамон

sõrmus on oma hinda väärt зундэс дунызья

mis see võlakiri väärt on? пунэмен кылён сярысь гожтэтлэн дуныз кыче?

väärt inimene гажамон адями

väärt tegu гажамон уж

leidis endale väärt vastase аслыз гажамон конкурент шедьтиз

asi pole mainimist väärt уж нимаз верано кадь өвөл

Ole sa tänatud! -- Pole tänu väärt! Тау тыныд! - Номыр понна!

2. *adv (liitsõna järel osana)* дунъем

karvaväärt гон дунъем

Liitsõnad

väärt+

väärtasi дуно арбери

väärtkiri дуно гожтэт

väärtkirjandus дуно литература

väärtpaber МАЖ дуно кагаз

väärtpaberimaakler дуно кагазъёсья маклер

väärtsaadetis дуно ыстэм

väärtteos дуно гожтос

väärtus <väärtus väärtuse väärtus[t väärtus[se, väärtus[te
väärtus/i_&_väärtuse[id s>

1. (*kelle-mille positiivne v negatiivne tähendus inimese jaoks*) дунлык, дун

millegi teaduslik väärtus марлэн ке но тодос дунлыкез

praktilise väärtusega teadustöö уж-улон ласянь дунлыко тодос уж

kahtlase väärtusega teos осконтэм дунлыко произведение

küll tema juba oma väärtusi tunneb! со аслэсьтыз дунзэ тодэ!

2. (*hrl pl*) (*väärtuslik v tähtis omadus v asi*) дунлык

vaimsed väärtused лул дунлыкъёс

filmi esteetilised väärtused **фильмлэн эстетика дунлыкъёсыз**
väärtuste ümberhindamine **дунлыкъёсты выльысь дунъян**
väärtusi looma **дунлыкъёсты кылдытыны**

3. MAJ (*maksumus*) **дун**
lisaväärtus **ватсаса дун**
vahetusväärtus **воштон дун**
korteri väärtus **патерлэн дуныз**
aktsiate väärtus langeb **акциослэн дунзы усе**

Liitsõnad

väärtus+
väärtushinnang **дунлыкез дунъян**
väärtusskaala **дунлык шкала**
väärtusteooria **MAJ дунлык теория**
väärtusõpetus **FILOS аксиология**

väärtusetu <v'äärtusetu v'äärtusetu v'äärtusetu[t -, v'äärtusetu[te v'äärtusetu[id
adj> **дунтэм**

väärtusetu paberilipakas **дунтэм кагаз**
see maal on kunstiliselt väärtusetu **со суред быгатонлык ласянь дунтэм**
leiud on ajaloo seisukohalt väärtusetud **шедьтосьёс историлэн малпамезья**
дунтэм луэ

väärtuslik <v'äärtusl'ik v'äärtusliku v'äärtusl'ikku v'äärtusl'ikku,
v'äärtuslik/e_&_v'äärtusl'ikku[de v'äärtusl'ikk/e_&_v'äärtusl'ikku[sid *adj*>

дунлыко, йоно; (hinnaline, kallis) дуно
väärtuslikud omadused **дунлыко сямъёс**
väärtuslik kingitus **дуно кузьым**
väärtuslik töomes **дуно ужась**
andis väärtuslikku nõu **дуно визь-кенеш сётйз**
kaotas väärtuslikke sekundeid **дуно секундъёсты ыштйз**

vääti <v'ääti väädi v'ääti v'ääti, v'ääti[de v'ääti[sid_&_v'ääti/e s>

1. (*vänduv taimevars, mõne põõsa pikk ja peenike oks, vits*) **ньөр, вай**
herneväädid **кõжы пудъёс**
viinamarjavääti **виноград пуд**
kõrvitsa väädid jooksevad mööda maad **каун пудъёс музьем вылтй кошко**
lõikas pajurõõsast väädi **бадьпу куакысь вайзэ вандйз**
pani värava vääti **капкаез ньөрэн ворсаз**
2. ANAT (*vääti moodustis*) → **сюл**
nabavääti **гогысюл**
seemnevääti **пи лулпыры сюл**
seljaaju väädid **тыбыр виымлэн скульёсыз**

väävel <v'äävel v'äävli v'äävli[t -, v'äävli[te v'äävle[id s> **чуждари, сир**

Liitsõnad

väävel+
vääveldioksiid **КЕЕМ чуждарилэн диоксидэз**
väävelhape **КЕЕМ серной кислота**
väävelkollane **чуждари чуж**
vääveltrioksiid **КЕЕМ чуждарилэн триоксидэз**
väävelvärvaine **чуждари буясь**
väävli+

väävliallikas GEOL чүждари ошмес
 väävlibakter BIOL серной бактерия
 väävligaas KEEM сернистой газ
 väävlihais чүждари зын
 väävlimaak GEOL чүждари руда
 väävliringe чүждарилэн инкуазьын бергамез
 väävlisalv FARM чүждари мазь
 väävlisisaldus чүждарилэн вань луэмеэ
 väävlitikk чүждари шырпы я. спичка
 väävliõis будос утён чүждари
 väävliühend KEEM чүждари герзет

vöö <v'öö v'öö v'öö[d -, v'öö[de_&_vöö[de v'öö[sid_&_v'ö[id s>

1. (*rõivaste kinnitamise ja kaunistamise vahend*) кускерттон, кускерттэт

seotav vöö думиськись кускерттон

kirivöö, kirjatud vöö пужыё кускерттон

kleidivöö дэрэм кускерттон

nahkvöö ку кускерттон

pannalvöö, pandlaga vöö бычыен кускерттон

rihmvöö e

päästevöö MER утён кускерттон

alpinisti vöö альпинистлэн еэз

rõhkudega vöö кнопкаосын кускерттон

vööga kokku tõmmatud särk кускерттонэн думылэм дэрэм

pistis kindad vöö vahele пöзьяосты кускерттон висказ донгиз

võttis mõõga vöölt кускерттонысьтыз пуртсэ поттйз

karateka sai kollase vöö каратээн чуж кускерттон басьтйз

2. (*vöökoht*) кус

seob vöö vööle кусказ кускерттон думе

vööni paljad lapsed кускозязы голыкесь нылпиос

vesi ulatus vööni ву кускозь вуиз

ta on vööst ümaraks läinud кус вадестйз зöкомиз

löök allapoole vööd куслэсь улие шуккем

3. GEOL зона

4. ZOOL кульчо, сй

5. MAT пояс

6. (*mitmesuguste lintjate v rõngjate moodustiste kohta*) гож

Kuiperi vöö ASTR Койперлэн гожез

roostikuvöö дюкендэр гож

Liitsõnad

vöö+

vööehe кус чеберьян

vööksam кускерттонлы экзамен

vööjoon кусгож

vöökett кус жильы

vöökiri кускерттон пужы

vöökoht кускерттон инты

vöökott кускын нуллон сумка

vöökörgune кускозь

vööpannal кускерттон бычы

vöörihm e

vöotasku ETN кус кисы
vööumbermõõt кус кузьдала

vöödiline <vöödiline vöödilise vöödilis[t vöödilis[se, vöödilis[te vöödilis/i adj>

гожмо, сюрсо
vöödiline sebra гожмо зебра
vöödilise halatiga usbekk гожмо халатэн узбек
vöödilised tõkkepuud гожмо шлакбаумъёс
mustavöödiline съёд гожмо
pikivöödiline куяз гожмо

vöönd <v'öönd v'ööndi v'ööndi[t -, v'ööndi[te v'öönde[id s> (*ühtne ala, tsoon*);

GEOGR (*[maismaa]vöötme alljaotis*) зона
ajavöönd GEOGR дыр зона
haljasvöönd вож зона
kiirgusvöönd ASTR, FÜÜS радиаци зона
maastikuvöönd GEOGR мувылтус зона
mustmullavöönd GEOGR съёд суюй зона
raievöönd METS корано зона
stepivöönd GEOL кырал зона
linna ümbritseb roheline vöönd карез котыртэ вож зона
jaheda ja kuiva kliima vöönd салкым но көс климато зона

vöör <v'öör vööri v'ööri v'ööri, v'ööri[de v'ööri[sid_&_v'öör/e s> MER (*laeva eesosa*) ныр

purjeka vöör төлполэн нырыз

Liitsõnad

vööri+

vöörikajut MER ныр каюта

vööritekk MER ныр палуба

vürst <v'ürst vürsti v'ürsti v'ürsti, v'ürsti[de v'ürsti[sid_&_v'ürst/e s> **эксэй,**

князь

suurvürst быдзым князь

Liitsõnad

vürsti+

vürstiriik эксэй кун

vürstiseisus эксэй котыр

vürstisugu эксэй выжы

vürstitiitel эксэй төрлык

vürstinna <v'ürstinna v'ürstinna v'ürstinna[t -, v'ürstinna[de v'ürstinna[sid s>

эксэй, княгиня

vürts <v'ürts vürtsi v'ürtsi v'ürtsi, v'ürtsi[de v'ürtsi[sid_&_v'ürts/e s>

1. чesкыт шөмо ватсэт; KONEK (*nelkpirar*) пөсьтурын

kiluvürts килькалы чesкыт шөмо ватсэт

supivürts шыдлы чesкыт шөмо ватсэт

lõunamaalased lisavad toidule teravaid vürtse лымшор палан улйсьёс

сиёназы курыт чesкыт шөмо ватсэтьёс поно

suu hõõgus kangetest vürtsidest ым жуаз зол шөмо ватсэтьёслэсь

2. PILTL (*see, mis teeb midagi nauditavamaks, värvikamaks*) шөм

kirjaniku sõnavara annab teosele mingi ainulaadse vürtsi **ГОЖЬЯСЬЧИЛЭН
КЫЛТӢРЛЫКЕЗ ГОЖТОСЛЫ АСПӢРТЭМЛЫКО ШӢМ СӢТЭ**

Liitsõnad

vürtsi+

vürtsikaste **пӢсьтурыно подлив**

vürtsikilu **пӢсьтурыно килька**

vürtsisegu **пӢсьтурын сурет**

vürtsisool **пӢсьтурынэн сылал**

vürtsitaim **ческыт шӢмо турын**

vürsitera **пӢсьтурын пыры**

vürtsikas <vürtsikas vürtsika vürtsika[t -, vürtsika[te vürtsika[id *adj*> **курыт**
supp on liiga vürtsikas **шыд туж курыт**
vürtsikad naljad **курытэсь серемпыр верамъёс**

vürtsine <vürtsine vürtsise vürtsis[t -, vürtsis[te vürtsise[id *adj*> (*vürtsikas*)
курыт, пӢсьтурыно
vürtsine kaste **пӢсьтурыно подлив**
vürtsine toit **пӢсьтурыно сиён**

WC **закод, сёрос я. сьёрос, туалет**

WC-paber <+paber paberi paberi[t -, paberi[te pabere[id *s*> **закод кагаз, сёрос**
я. сьёрос кагаз, туалет кагаз

WC-pott <+p'ott poti p'otti p'otti, p'otti[de p'otti[sid_&_p'ott/e *s*> → **закод**

õbluke[ne] <õbluke_&_õblukene õblukese õblukes[t õblukes[se, õblukes[te
õblukes/i *adj*> (*peenike, habras*) **векчи**
õbluke neiu **векчи ныл**
õblukesed randmed **векчиесь суйпоскесъёс**
õblukesed baleriinid **векчиесь балеринаос**
õblukesed kased **векчиесь кызыпуос**
õbluke värsikogu **векчи кылбур бичет**
kõik kohustused on naise õblukestel õlgadel **вань ужъёс кышномуртлэн**
векчиесь пельпумъёсаз

õde <õde 'õe õde -, õde[de õde[sid *s*>

1. апай, сузэр

noorem õde **сузэр**

vanem õde **апай**

väikeõde **сузэр**

kasuõde **жыны апай я. сузэр**

naiseõde **кышнолэн апаез я. сузэрэз**

pärisõde, lihane õde **ас я. родной апай я. сузэр**

ta on mu isa õde **со атаелэн апаез я. сузэрэз**

õde-venda sõitsid maale **апай-выньёс я. сузэр-агайёс гуртэ кошкызы**

**2. (usulist ühtekuuluvust märkivana: naissoost usukaaslane, koguduse naisliige
vms, ka tiitlina) сестра**

õde Maria **сестра Мария**

õdede klooster **кышномурт монастырь**

3. ([lähedane] sookaaslane, suguõde) апай; (naissoost rahvuskaaslane) эш,

сузэр-апай

kursuseõde чoш дышетскем эш

riimaõde йoл сузэр-апай

4. (*meditsiiniõde*) медсестра

operatsiooniõde MED операция медсестра

palatiõde палатаысь медсестра

valveõde дежурной медсестра

Liitsõnad

õe+

õearmastus сузэр-апай яратон

õelaps апайлэн я. сузэрлэн нылпиез

õemees кырси

õerоeg апайлэн я. сузэрлэн пиез

õetütar апайлэн я. сузэрлэн нылыз

õdus <õdus õdusa õdusa[t -, õdusa[te õdusa[id *adj*> (*kodune, hubane, mõnus*)

няськыт, кельшымон, улоно кадь

õdus tuba улоно кадь я. няськыт бoлет

õdus meeolu няськыт мылкыд

õdus õhtupoolik няськыт жытпал

roheline lambi õdus valgus вож лампалэн няськыт югытэз

ahi andis õdusat soojust гур няськыт шунытсэ сётйз

õel <õel 'õela 'õela[t -, 'õela[te 'õela[id *adj, s*>

1. *adj* (*kiuslik, tige, pahatahtliku kavatsuse, teo, ütluse vms kohta*) урод;

(*pahasoovlik*) урод; (*terava ütlemisega, teravasõnaline*) урод

õel muie урод мыньпотон

õel kavatsus урод малпан

õel märkus урод веран

õel võidurõõm урод шумпотон

õelaim vaenlane уродэз тушмон

õel teravmeelitseja урод кыл вoлдйсь

õela iseloomuga naine урод сямo кышномурт

nad levitasid õelat laimu соос урод вераськонъёсты вoлмытйзы

talle mängiti õel vemp сое урод серекъязы

2. *adj* (*loomade kohta: hammustama kiprив, seda väljendav*) урод

koerte õel lõrin пуныослэн урод утэмзы

sääsed on täna nii õelad чибиньёс туннэ туж уродэсь

3. *adj* PILTL (*millegi kohta: hirmus, kole, vaeva põhjustav*) кoшкемыт,

чидантэм

õel külm кoшкемыт кезьыт

õel nälg чидантэм сиемпотон

õelad kibuvitsad уродэсь легезьпуос

lagedal vihises õel tuul кыр интыын пырпотйсь тoл пельтйз

reuma läheb ujumisega õelamaks ёзви висён уяса урод луэ

4. *s* (*eufemistlikult: kurat*) лешак я. шайтан басьтон

vanaõel лешак

õelus <'õelus 'õeluse 'õelus[t 'õelus[se, 'õelus[te 'õelus/i_&_'õeluse[id *s*>

1. (*pahasoovlikkus, kurjus*) уродлык; (*õel ütlus, märkus*) уродэн верам

ta on õelust täis со вожомемын я. урмемын

ütles seda puhtast õelusest вожпотэменыз гинэ озьы шуиз

räägib õelusi v õeluseid **уродэн оломар но вараське**

2. (*eufemistlikult: kurat, [vana]õel*) **лешак я. шайтан басьтон**
ta on otse vana õelus ise **со шайтан кадь ик**

3. (*kurja, kiusliku inimese v looma kohta*) **лешак я. шайтан басьтон**
oh sind, va õelust! **шайтан басьтон ик вань тон!**

õgard <õgard õgardi õgardi[t -, õgardi[te õgarde[id s> (*suur sööja, söödik*) **туьет**

õgima <õgi[ma õgi[da õgi[b õgi[tud v>

1. (*aplalt, ahnelt sööma*) **тыкыны;** (*end, kõhtu täis*) **тыкыны**

õgib süüa **тыке**

õgib kui loom **изьвер кадь тыке**

õgis end kurguni v kõrini v kaelani v viimse võimaluseni täis **кõтыз тырытозь**
тыкиз

õgib kõik sisse, mis kätte juhtub **ваньзэ, мар ки улаз сюре, тыке**

laud õgiti hetkega tühjaks **жõк вылысь ваньзэ жог быдтйзы**

tirtsud õgivad põllud paljaks **саранча бусыез быдтэ**

2. PILTL (*asjade, olukordade kohta: kahjustama, vähemaks kulutama, hävitama*) **быдтыны;** (*inimese mingi intensiivse tegevuse kohta*) **сиыны;**
(*tunnete kohta: piinama, vaevama, rõhuma, närima*) **сиыны**

kired õgivad ennast ise **пõсь мылкыдъёс асьсэды быдто**

revolutsioon õgib oma lapsi **революция нылпиоссэ быдтэ**

kohtukulud õgisisid päranduse ära **суд понна тыриськонъёс вань кылёсбурез**
сиизы

vana ahi õgib palju puid **вуж гур трос пу сие**

auto õgib bensiini **машина бензинэз тыке**

ta lausa õgib raamatuid **со книгаосты ньылэ гинэ**

mees õgis naist silmadega **пиосмурт кышномуртэ синъёсыныз сииз**

teda õgib kadedus **сое вожъяськон сие**

uudishimu õgib **тодэм потон маза уг сёты**

õgvendama <õgvenda[ma õgvenda[da õgvenda[b õgvenda[tud v>

1. (*sirge[ma]ks tegema*) **шонертыны;** (*sirutades, kohendades midagi sirge[ma]ks ajama*) **шонертыны**

maanteid õgvendama **сюресьёсты шонертыны**

õgvendas kaelasidet **со чыртыысьтыз думетсэ шонертйз**

õgvendatud jõesäng **шонертэм шур өр**

2. TEHN (*kõverusi, laineid, mõlke vms vigu materjalist kõrvaldama*) **волятыны**
metallitoorikuid õgvendama **кортэз волятыны**

õgvendab traati **езэз волятэ**

õhem <õhem õhema õhema[t -, õhema[te õhema[id *adj*> **капчи, векчи**

õhetama <õheta[ma õheta[da õheta[b õheta[tud v>

1. (*inimese ihu, näo kohta: punetama, hõõguma*) **жуаны**

haige nägu õhetab **висисълэн ымнырыз жуа**

nägu lõi õhetama piinlikkusest **возьдаськемлэсь ымныр жуаны кутскиз**

nägu õhetas vihast **ымныр вожпотэмлэсь жуаз**

poiss lõi näost õhetama **пилэн ымнырыз гордэктйз**

tüdruk õhetab heameelest **ныл шумпотэменыз гордэктэ**

õhetas pärast iga veiniklaasi üha rohkem **котькуд вина чарка бере золгес но**
золгес жуаз

selg õhetas päevitusest шундылэсь тыбыр жуаз
kuulab teiste juttu õhetavi põsi муртъёслэсь верасокемзэс гомаса верась
пияшез кылзэ

2. (*[punakana v punasena] helendama, särama, värvilt punane olema*)

гордэжтыны, зардыны; (*kumama*) гыаны
koidutaevas õhetab шунды жужан инбам гордэктэ
loojang lõi taeva õhetama шундыпуксён инбамез гордэжтытйз
kuu õhetas metsa kohal толэзь нюлэс вадьсын пиштйз
aknad õhetavad loojuva päikese peegeldusest укноос пуксись шундыя гыало
rohus õhetavad küpsed maasikad турынын вуэм узыос гордэкто

3. (*tulitava, kipitava valuaistingu kohta*) жуаны

jalatallad õhetavad pikast käimisest пыдпыдэсьёс кема ветлэмлэсь жуало
keel õhetab piprast кыл пöсьтурынлэсь жуа
tööst õhetama lõönud reopesad ужамлэсь жуась кипыдэсьёс

õhevil <õhevil adv, adj> (*elevil, ärevil, õhinas*) мыло-кыдо, жутскем мылкыдо

õhevil olek жутскем мылкыдо луон

õnnelik ja õhevil pruut шудо но жутскем мылкыдо выль кен

õhin <õhin õhina õhina[t -, õhina[te õhina[id s> (*elevil, innustunud olek*)

жуалскем мылкыд, пöсь мылкыд

armuõhin яратонлэн пöсез

loomisõhin, loominguline кылдытыны жуалскем мылкыд

mänguõhin шудыны жуалскем мылкыд

poorusõhin егит дыр пöсь мылкыд

tööõhin ужаны жуалскем мылкыд

poiss läks õhinat täis пияш пöсекъяса кошкиз

tegi tööd suure õhinaga v õhinal жуалскыса ужаз

räägib õhinal, mis eile juhtus жуалскыса вера толло учыр сярэсь

ära liiga suurde õhinasse satu эн пöсекъя сокем

õhk <'õhk õhu 'õhku 'õhku, 'õhku[de 'õhku[sid_&_'õhk/e s>

1. (*Maas atmosfääri koostisse kuuluvate gaaside segu*) омыр

arktiline õhk арктика омыр

hõre õhk шер луэм омыр

konditsioneeritud õhk напчытэм омыр

lämbe õhk няськыт омыр

niiske õhk кот омыр

raske õhk секыт омыр

saastatud v saastunud õhk кырсемытэм омыр

sumbunud v umbne v läppunud v kopitanud õhk жокыт омыр

kevadõhk, kevadine õhk тулыс омыр

maaõhk гурт омыр

metsaõhk нюлэс омыр

suruõhk теһн зйбытэм омыр

toaõhk бөлетысь омыр

troopikaõhk, troopiline õhk тропика омыр

tuuleõhk омыр пельтэм

välisõhk кырысь омыр

varuõhk FÜSIOL ванёс омыр

õhku läbilaskev materjal омырез лэзись материал

provintsilinnakese kopitanud õhk PILTL палэнысь карлэн жокам омырез

õhk oli tubakasuitsust paks омыр тамак чынлэсь бус кадь вал
 lähme värске õhu kätte! ойдо чылкыт омыре потом!
 {kellel} tuli õhust puudu (кин) жоканы кутскиз
 künka tipul jäime õhku ahmides seisma вырйылэ тубыса шок-пуль шокаса
 дугдйм
 hind pani meid õhku ahmima та́че дунлэсь шокан пась ик пыдсаськиз кадь
 tõmbab v veab ninaga õhku нырыныз омырез зынъя
 õhk on puhas (1) (ilma saasteaineteta) омыр чылкыт; (2) PILTL (soovimatuid
 isikuid pole näha) омыр чылкыт
 tõmbas puhast õhku kopsudesse тыюсаз чылкыт омыр шокчиз
 pumpas jalgrattakummi õhku täis великлэсь поглянзэ омырен тырмытйз
 ta kadus nagu õhk со бус кадь төлзиз
 nad elasid õhust ja armastusest соос омыр сиыса но мылкыд юыса улызы
 sa oled mulle [tühi v paljas] õhk! PILTL тон мыным номыр кадь өвёл!
 vajan sind nagu õhku мыным тон омыр кадь кулэ
 müüb õhku PILTL омыр вуза
2. (ruumisuhetes: maapinna kohal olev ruum, atmosfäär) омыр, ин
 õhku lendama инме лобзыны
 selle tehinguga lendas sada miljonit õhku PILTL со ужрадэн сэрен сю
 миллион инме лобзиз
 ladu lasti õhku складэз пуштытйзы
 lennuk tõusis õhku аслобет инме жутскиз
 sünnipäevalaps visati õhku вордйськем нуналзэ пусйисез омыре жутказы
 lennuk on õhus аслобет инмын
 lumehelbed tiirlevad õhus лымыпырыос омырын бергало
 õhus on tunda kevadet омырын тулыс шөдйське
 etendus toimus vabas õhus ужрад инбам улын ортчиз
 tulemused olid lausa õhust võetud PILTL лыдпусьёс чылкак омырысь
 басьтэмын вал
 unistused haihtusid õhku PILTL лемлет малпанъёс төлзизы
 sul on hea pea, haarad kõike õhust PILTL йырыд зол ужа, жог валаськод
 ta haistis pahandusi lausa õhust PILTL урод маке луонэз со омырысь шөдйз
 кадь
 õhus on elektrit v äikest PILTL омыр золскемын
3. VAN (lõhn) зын
 hingeõhk шокан
Liitsõnad
 õhk+
 õhkajam пневмопривод
 õhkisolatsioon омыр изоляци
 õhkkardin омыр возъет
 õhu+
 õhumull омыр я. шукы пульы
 õhumusi омыр чупкарон
 õhuniiskus омырлэн мускытэз
 õhuniisuti, õhuniisutusseade омырез мускыт карись
 õhuperspektiiv KUNST омыр перспектива
 õhupuudus омыр өвёллык
 õhusoe омырлэн шунытэз
 õhusoojendi омырен шунтйсь
 õhusurve омыр зйбет
 õhuvoog, õhuvool омыр тулкым

õhuvärskendi, õhuvärskendusvahend **омырез чылкытатон**

õhu+

õhukatastroof **омыр катастрофа**

õhukoridor PILTL **омыр коридор**

õhuliiklus **омыртй мынон-ветлон**

õhupiir **омыртй ортчись кунгож**

õhuseire **омыр тревога**

õhusõiduk **омыртй нуись**

õhutransport **омыр транспорт**

õhuvedu **инметй нуон-ваён**

õhuvõitlus **омырын ожмаськон**

õhuühendus **омыр пыр герзаськон**

õhkama <'õhka[ma õha[ta 'õhka[b õha[tud v>

1. (*ohkama*) **лулзылыны, ойкетыны; (hingeõhku millegi peale puhuma)**

пельтыны

õhkaab murelikult **сюлмаськыса лулзылэ**

õhkas südame põhjust **сюлэм пыдэсысьтыз ик лулзылйз**

õhkasime kergendatult: oht oli möödas **капчиен лулзылймы: кышкытлык**

ортчиз

õhkas külmetavatele kätele **кынмись киосы пелляз**

2. (*kurtma, kaeblema*) **жожтйськыны; (millegi v kellegi järele igatsema)**

лулзылыны

õhkaab oma rasket elu v raske elu üle **секыт улонэз вылэ жожтйське**

õhati kehvade ilmade pärast **урод куазь вылэ жожтйськызы**

noormees õhkaab neiu järele v neiu taga **ныл понна лулзылэ**

3. (*[soojust, külma, niiskust vms] levitama, kiirgama*) **сётыны, шоканы**

ahi õhkaab kuumust **гур пось сётэ**

sügisene maa õhkaab jahedust **сйзыл музейем салкымен шока**

ta näost õhkaab heasoovlikkust PILTL **солэн ымнырысьтыз зеч мылкыд**

лыктйз

sooja õhkav rannaliiv **шуныт сётйсь ярдур луо**

õhkima <'õhki[ma 'õhki[da õhi[b õhi[tud v> (*õhku laskma*) **пуштытыны**

kivimurrus õhitakse graniiti **из поттон интыын гранитэз пуштыто**

õhitud raudteesild **пуштытэм чугун сюрес выж**

õhkkond <'õhkk'ond 'õhkkonna 'õhkk'onda 'õhkk'onda, 'õhkk'onda[de

'õhkk'onda[sid_&'õhkk'ond/i s>

1. (*atmosfäär*) **омыр, атмосфера**

õhkkond kaitseb organismi liigse kiirguse eest **омыр улэпосэз сиосын**

сутйськемлэсь уте

2. PILTL (*meeleolu, ümbrus*) **омыр**

närviline õhkkond **лул золтйськем омыр**

pingeline õhkkond **золтйськем омыр**

usalduslik õhkkond **оскон сётйсь омыр**

tööõhkkond **ужан мылкыд омыр**

teatri loominguline õhkkond **театрлэн выльпöрет я. творческой омырез**

kohtumise õhkkond oli ametlik **пумиськонлэн омырез ужан мылкыдо вал**

õhkpadi <+padi padja p'atja p'atja, p'atja[de p'atja[sid_&p'atj/u s>

1. (*õhku täis padi*) → **омырумндэр, омырен тырмытэм мндэр**

õhkpadri aitab lamatisi vältida **омырминдэр куэз ыльзектэмлэсь уте**
2. TEHN (*ümbrusest suurema õhurõhu piirkond kahe pinna vahel*) → **омырминдэр**
õhkpadjal sõitev sõiduk **омырминдэр вылын ветлйсь машина**
3. (spordijalatsi vahetalla sees asetsev padjake) → **омырминдэр**
4. KÕNEK (*sõiduki turvapadi*) → **омырминдэр**
auto õhkpadri täitus õhuga **машиналэн омырминдэрэз омырен тырмиз**

õhkuma <'õhku[ma 'õhku[da 'õhku[b 'õhku[tud v>

1. ([soojust, külma, niiskust, lõhna vms] kiirgama, levitama) **пиштыны;**
(*kanduma, levima*) **вõлмыны**
lõkkest õhkub kuuma näkku **тылскемысь ымныре пось вõлме**
riietest õhkus suitsulõhna **дйськутысь кыскон зын лыктйз**
järve poolt õhkub jahedust **ты дорысь юзмыт лыктэ**
põrandast õhkub külma **выж бордысь кезыт лыктэ**
naise nägu õhkus lahkust PILTL **кышномуртлэн ымнырысьтыз зеч мылкыд**
лыктйз
tüdrukust lausa õhkub elurõõmu PILTL **нылаш улонлы шумпотонэн пиштэ**
häälest õhkus külma PILTL **куаравысь кезыт лыктйз**
kirjast õhkus vastu soojust PILTL **гожтэтысь шунытлык лыктйз**
2. (õhetama, hõõguma) **гоманы;** (*punetama*) **жуаны**
nägu õhkub tervisest **ымныр тазалыкен пиштэ**
loojang õhkub metsa kohal **шундыпуксён нюлэс вадесын гома**
palavikust õhkuvad põsed **йыр висемлэсь бамьёс гомало**
3. (ilma leegita põlema) **гыбданы**
õhkuv ääs **гыбдась горно я. гөр**
lõkkel õhkuvad sädemed **тылскемлэн тылгизыюсыз гыбдало**
4. (tuule vms kohta: puhuma, kanduma) **пельтыны, лыктыны**
tuul õhkus üle ranna **ярдуретй төл пелляз**
mere kohalt õhkus näkku jäine hingus **зарезь вадесысь ымныре йö шокчем**
лыктйз

õhikutõus <+t'õus tõusu t'õusu t'õusu, t'õusu[de t'õusu[sid_&_t'õus/e s> **жүтскон**
lennuki saba purunes õhikutõusul **жүтскон вакытэ аслобетлэн быжыз**
тйяськиз

õhtu <'õhtu 'õhtu 'õhtu[t -, 'õhtu[te 'õhtu[id s>

1. (päeva lõpuosa) **жыт**
rikk õhtu **кема кыстйськись я. кузь жыт**
argipäevaõhtu **ужан нунал жыт**
augustiõhtu **гудырикошкон толэзь жыт**
hallaõhtu **куазь кынтэмен жыт**
hilisõhtu, hiline õhtu **бер жыт**
sügisõhtu **сйзыйл жыт**
tuisuõhtu **лымы пельскон жыт**
vana-aastaõhtu **выль ар вуон жыт**
jõululaupäeva õhtu **ымусьтон нунал жыт**
saade algab kell kümme õhtul **адзытон жыт дас часын кутске**
õhtu eel v hakul, vastu õhtut **жытлы пумит**
eile õhtul **толон жыт**
päev kaldub õhtusse v vajub v kisub õhtule **нунал жыт пала вырзе**
päev on juba õhtus v õhtul, õhtu on juba käes **нунал жыт луэм ини**

saabus v jõudis õhtu, õhtu langes maale **ЖЫТ ВУИЗ**
õhtu otsa v terve õhtu tantsisime **ЖЫТБЫТ ЭКТЙМЫ**
see juhtus õhtu poole ööd **ОЗЫ ЛУИЗ БЕР ЖЫТ**
töö käis hommikust õhtuni **УЖАЗЫ ЧУКНАЫСЕН ЖЫТОЗЬ**
head õhtut! **Бур ЖЫТ!**
tere õhtut! **КÕНЕК бур ЖЫТ!**

2. PILTL (*väljendites aja kulu[ta]mise kohta, eluõhtusse jõudmise kohta*) **пум,**
ЖЫТ
saadab v veeretab v veab oma päevi niisama õhtusse v õhtule **УЛОНЛЭН ПУМЫЗ;**
УЛОНЛЭН ЖЫТЭЗ
elupäevad kalduvad õhtule, eluvanker veereb õhtule **УЛОН НУНАЛЬЁС ЖЫТ ПАЛА**
ВУО

mine sooja, muidu oled omadega õhtul **МЫН ШУНТЙСЬКЫ, СОТЭК КУЛОД**
firma on omadega õhtul **фирма быре**

3. (hrl liitsõna järelõsana) (õhtupoolikul toimuv kontsert, ettekanne vms) ЖЫТ
austamisõhtu **данъян ЖЫТ**

kaminaõhtu **гур азын пукон ЖЫТ**

kirjandusõhtu **литература ЖЫТ**

klaveriõhtu **фортепиано ЖЫТ**

lahkumisõhtu **келяськон ЖЫТ**

lõkkeõhtu **тылскемен ЖЫТ**

mälestusõhtu **тодэ ваён ЖЫТ**

peoõhtu, piduõhtu **юмшан**

puhkeõhtu **шутэтскон ЖЫТ**

tantsuõhtu **эктон ЖЫТ**

tutvumisõhtu **тодматскон ЖЫТ**

vaidlusõhtu **спорьяськон ЖЫТ**

ta korraldas perekondliku õhtu со семья **ЖЫТ радъяз**

4. КÕНЕК (lääs) шунды пуксён пал, ЖЫТПАЛ

tuul puhub õhtu poolt **тёл ЖЫТПАЛАСЬ ПЕЛЪТЭ**

päike kaldub v vajub v veereb õhtusse v õhtule **шунды ЖЫТПАЛА КОШКЕ**

päike on juba pooles õhtus **шунды ЖЫНЫЁ ЖЫТПАЛАН НИ**

5. (õhtusöök) ЖЫТСЭ СИСЬКОН

istuti õhtut sööma **ЖЫТСЭ СИСЬКЫНЫ ПУКСИЗЫ**

6. (tõöpäevajärgse õhtuse vaba aja kohta) :

saime varem õhtule **ужысь вазьгес кошким**

nad lasti juba lõunast õhtule **соосты нуназеысен ужысьтызы лэзизы ини**

Liitsõnad

õhtu+

õhtuaeg **ЖЫТ дыр**

õhtueelne **ЖЫТЛЭСЬ вазьгес**

õhtueha **шунды пуксён**

õhtueine **ЖЫТСЭ СИСЬКОН**

õhtujahedus **ЖЫТ салкым**

õhtujuht (1) (*kontserdil, galaõhtul vms*) **ЖЫТЭЗ нуись;** (2) (*pulmas*) **сюан**
радьясь

õhtujumalateenistus **ЖЫТСЭ вёсяськон**

õhtukaar **шунды пуксён**

õhtukell **ЖЫТ гырлы шуккон**

õhtukeskkool **шор ёзо вечерней школа**

õhtukleit **юмшан дэрём**

õhtukool **вечерней школа**

õhtukuma шунды пуксён
 õhtulaud жытлы жок
 õhtuleht жытлы газет
 õhtupalve жыт инмарлы куриськон
 õhtupalvus жытлэн пөсез
 õhtupool жытпал
 õhtupäike жыт шунды
 õhturahu жыт шыпыт возён
 õhtusoeng жытлы йырси сынама
 õhtutualett жытлы чеберьяськон
 õhtutäht жыт кизили
 õhtuvaikus жыт шыпытлык
 õhtuvalgus жыт югыт
 õhtuülikond жытлы костюм
 õhtuõpe (*õhtuste kursuste vms kohta*) жыт дышетскон

õhtumaine <+m'aine m'aise m'ais[t -, m'ais[te m'aise[id *adj*> (*läänemaine*)

жытпал

õhtumaine kultuur жытпал лулчеберет я. культура

õhtune <'õhtune 'õhtuse 'õhtus[t 'õhtus[se, 'õhtus[te 'õhtus/i_&_'õhtuse[id *adj*>

жыт

õhtune õpe жыт дышетскон

vana-aastaõhtune выль ар вуон жыт

reedeõhtune удмуртарня жыт

hilisõhtune бер жыт

õhtust ööd oli äike бер жыт чилекъяз

tuli õhtuse rongiga жыт поездэн лыктйз

tere õhtust! бур жыт!

sööme õhtust жытсэ сиськиськом

õhtupoolik <+poolik pooliku pooliku[t -, pooliku[te pooliku[id *s*> (*õhtune pool*

päevast) жытпал, нуназе бере нунал

vaikne õhtupoolik шыпыт жытпал

õhtupooliku hämarus акшан

reede õhtupoolikul удмуртарня жытпал

olin eile kogu õhtupooliku kodus мон толон нуназе береысен дорын вал

ärkas alles õhtupoolikul жытпал гинэ сайказ

päev oli alles pooles õhtupoolikus нунал жытпаллэн жыныяз гинэ вал

õhtustama <õhtusta[ma õhtusta[da õhtusta[b õhtusta[tud *v*> (*õhtust sööma*)

жытсэ сиськыны

istuti *v* asuti õhtustama жытсэ сиськыны пуксизы

õhtusöök <+s'öök söögi s'ööki s'ööki, s'ööki[de s'ööki[sid_&_s'öök/e *s*>

(*õhtueine, -roog*) жыт сиён

kerge õhtusöök капчи жыт сиён

õhtusöögiks rakuti kala жыт сиёнлы чорыг чектйзы

õhtuti <'õhtuti *adv*> (*õhtutel*) жытлы быдэ, жытьёсы

argipäevaõhtuti ужан нунальёсы жытлы быдэ

hilisõhtuti бер жытьёсы

laupäevaõhtuti **кӧснунал жытлы быдэ**
ta on õhtuti kodus **жытьёсы со дораз**

õhuaken <+aken 'akna aken[t -, aken[de 'akna[id s> **пичи укно, форточка**
ilma õhuakendeta aknad **пичи укнотэк укноос**
jättis ööseks õhuakna p[r]aokile **пичи укнуез уйлы зубыс кельтйз**

õhuauk <+'auk augu 'auku 'auku, 'auku[de 'auku[sid_&'_auk/e s>

1. (*auk, mille kaudu õhk liigub*) **жопы, омыр пырон пась**

õhuauk lauda räästa all **жопы гидлэн липетэз улын**

õhuaukudega kastid **жопыосын ящикъёс**

karbi kaande olid puuritud õhuaukud **коробкалэн вылаз омыр пырон пасьёс**
лэсьтэмын вал

2. (*õhutühik, ootamatu püstine õhuvool*) → **омыргоп**

lennuk sattus õhuauku **аслобет омыргопе сюрис**

õhujõud *pl* <+j'õud j'õu j'õudu j'õudu, j'õudu[de j'õudu[sid_&j'õud/e s> **SÕJ**

(*lennuvägi*) **омыр ожгар**

merejõud ja õhujõud **зарезь но омыр ожгар**

õhuke[ne] <õhuke_&_õhukene õhukese õhukes[t õhukes[se, õhukes[te õhukes/i
adj>

1. (*lamedate moodustiste kohta: suhteliselt väikese ristlõikepinnaga*) **векчи**

õhuke paber **векчи кагаз**

õhuke lumekord **векчи лымы сй**

õhukesed laastud **векчиесь шелепъёс**

õhuke nuga **векчи пурт**

õhuke nahk **векчи ку**

õhukesed küpsised **векчиесь кӧмечъёс**

õhukesed singiviilud **векчиесь ветчина вандэтьёс**

õhukesed pilved **векчиесь пилемъёс**

õhukesed mullad **ляб музьем**

õhuke kultuurikiht **PILTL** **векчи лулчеберет сй**

paperõhuke[ne] **кагаз кадь векчи**

õhukesest riidest kleit **векчи басмалэсь дэрэм**

jää on veel õhuke **йӧ векчи на**

mu rahakott on õhuke **мынам коньдон янчике векчи**

mantel on õhukeseks kulunud **пальто векчи луытояз быремын ини**

2. (*keha ja selle osade kohta: kitsas, peenike*) **векчи, сюбег, начар**

õhuke nina **векчи ныр**

õhukeseks kitkutud kulmukaar **векчи ишкем синкаш**

õhukeseks jäänud nägu **начар кылем ымныр**

3. (*juuste, vurrude vm karvakasvu kohta: hõre[nenud]*) **шер**

õhukesed juuksed **шер йырси**

suvel on loomade karvkate õhem **гужем пӧйшуръёслэн гонзы шер луэ**

4. (*veini kohta: vähetäidlane, ilma parkaineteta*) **ляб**

õhukese maitsega vein **ляб шӧмо вина**

Liitsõnad

õhukese+

õhukesekihiline **векчи сйё**

õhukesekooreline **векчи кӧмо**

õhukeseseinaline **векчи борддоро**

õhukumm <+k'umm kummi k'ummi k'ummi, k'ummi[de k'ummi[sid_&_k'umm/e s]> (*õhuga täidetav rattakumm*) **поглян, шина; (autol) поглян**

õhuline <õhuline õhulise õhulis[t õhulis[se, õhulis[te õhulis/i adj>

1. (*riide, rõiva kohta: kerge, õrn*) **векчи, лобась; (ehitise, loodusobjekti kohta: hapra joonega) векчи, ненег, чильпырась**
õhuline kangas **векчи басма**
õhulised sõrmikud **векчиесь перчаткаос**
õhulised minaretid **чильпырась минаретъёс**
õhulised kirsidõied **ненегесь чия сяськаос**
2. (*aine, materjali kohta: kohev*) **быг-быг, буй-буй, пуштрес**
õhuline lumi **пуштрес лымы**
õhuline udusulepadi **быг-быг гон миндэр**
õhuline tainas **буй-буй ыльнянь**
õhulised küpsised **буй-буесь кӧмечъёс**
õhulised pilved **пуштрес пилемъёс**
3. (*hääle kohta*) **жин, жингрес**
koori õhuline piano **хорлэн жингрес пианоез**
4. (*värvuste kohta: mitteintensiivne*) **ненег, чильпырась**
õhulised värvid **чильпырась буёлъёс**
õhulised akvarellid **ненег акварельёс**
5. (*kellegi välimuse v liikumise kohta: kleenuke, habras*) **капчи, ненег**
õhulised tantsijannad **ненегесь эктйсьёс**
6. PILTL (*helge, puhas, kerge*) **чильпырась, капчи**
õhulised unistused **чильпырась льӧль малпанъёс**
õhuline kevadmeeleolu **капчи тулыс мылкыд**
novelli õhuline stiil **новеллалэн капчи стилез**

õhuloss <+l'oss lossi l'ossi l'ossi, l'ossi[de l'ossi[sid_&_l'oss/e s (hrl pl)> PILTL
(*fantaasiakujutus, teostamata unistus*) **омыр корка**
ehitab õhulosse **омыр коркаос пуктэ**
õhulossid vajusid põrmuks **омыр коркаос куашказы**

õhupall <+p'all palli p'alli p'alli, p'alli[de p'alli[sid_&_p'all/e s>

1. (*õhuga vms täidetav õhukesest kummist pall*) **шар, → омыршар**
isa puhus õhupalli täis **атай омыршарез пельтйз**
hoiab õhupalli nõõripidi käes **омыршарез калтйз кутыса возе**
õhupall pääses lendu v õhku **омыршар лобзиз**
2. (*aerostaat, jõuseadmeta õhusõiduk*) → **омырап, аэростат; (stratosfääris lendamiseks) стратостат**
õhupalli gondel **омыршарлэн кабинаез**
lend õhupalliga üle väina **мувис вамен омыршарен лобон**

õhupüss <+p'üss püssi p'üssi p'üssi, p'üssi[de p'üssi[sid_&_p'üss/e s> (*suruõhu-, õhkpüss*) **пневматик пычал**
võistlused õhupüssist laskmises **пневматик пычалэн ыбылонъя**
чӧшатсконъёс

õhuruum <+r'uuum ruumi r'uumi r'uumi, r'uumi[de r'uumi[sid_&_r'uuum/e s>

1. (*vaba, õhuga täidetud ruum*) **омырлы инты, буш инты**
mahlapudeli korgi alla tuleb õhuruumi jätta **сок зенеликлэн ворсэтэз улэ**

омырлы инты кельтыны кулэ

2. (*õhkkond, atmosfäär*) омыр; (*selle osa riigi territooriumi kohal*) омыр, инбам

võõras lennuk tungis Eesti õhuruumi мурт аслобет Эстонилэн омыраз пыриз

õhurõhk <+r'õhk rõhu r'õhku r'õhku, r'õhku[de r'õhku[sid_&_r'õhk/e s] > (*õhu kaalust põhjustatud rõhk*) омыр зйбет

õhurõhku mõõtma омыр зйбетэз мертаны

õhurõhk tõuseb омыр зйбет жутске

õhurõhk langeb омыр зйбет пичия

õhutama <õhuta[ma õhuta[da õhuta[b õhuta[tud v] >

1. (*tuulutama*) төлатыны

õhutas korterit патерез төлатйз

2. (*tuld, lõket, leeki vm: hõõgvele, põlema*) аратыны; PILTL (*tunnete kohta: sütitama*) аратыны

õhutas söed põlema эгырьёсыз аратйз

sepp õhutas lõõtsaga süsi дурись эгырез пелляса аратэ

õhutas mehes kireleeki PILTL воргоронлэн сюзэмаз яратон тыл аратйз

3. (*[mingile tegevusele] ergutama, innustama*) жутканы

perenaine õhutab külalisi sööma кузё кышно кунооссэ сиськыны жутка

õhutab lapsi iseseisvalt mõtlema нылпиосты асьсэ понна малпаськыны жутка

võistlejaid õhutati hüüetega tagant чошатскисьёсты берласянь

черекьямьёсын жутказы

artikkel õhutab ühistegevusele статья чош ужаны жутка

4. (*ässitama, üles kihutama v kütma*) пуромытыны, поттыны

vaenu õhutama пумит луонэз пуромытыны

viha õhutama вожпотонэз пуромытыны

uudishimu õhutama тодэм потонэз пуромытыны

sõda õhutama война поттыны

teda õhutas tagant v takka enesearmastus ассэ яратэмез сое пуромытйз

õhuteratuur <+temperat'uur temperatuuri temperat'uuri temperat'uuri, temperat'uuri[de temperat'uuri[sid_&_temperat'uur/e s] > омыр температура

õõpäeva keskmise õhuteratuur уйнуналлэн шорлыдо омыр температураез

õhuteratuur on null kraadi piires v piirides омыр температура нуль градус котырын

õhuteratuur tõuseb омыр температура жутске

õhuteratuur langes väga madalale омыр температура туж улие лэзиськиз

õhuvahetus <+vahetus vahetuse vahetus[t vahetus[se, vahetus[te vahetus/i s] >

1. (*õhu vahetumine*) омыр воштйськон; (*ventilatsioon, tuulutamine*) төлатон лoomulik õhuvahetus омырлэн ас понназ воштйськемез

mulla õhuvahetus суйысь омырлэн воштйськемез

2. (*kliimavahetus*) куазьлэн воштйськемез

haigele soovitati õhuvahetust висисьлы котырысь омырзэ воштыны чектйзы

ta vajab vaimset õhuvahetust солы лул омыр воштйськон кулэ вал

õieli <õieli adv, adj>

1. (*kehaosade kohta: väljasirutatult, väljasirutatuna*) мычем, золтэм

ruttas külalisele vastu, käsi teretuseks õieli **куноез доры зечбурьяськыны шуыса мычем кыин дыртйз**
 sirutab kaela õieli, et paremini näha **умойгес аджон понна чыртызэ кузь каре**
 kukk ajas kaela õieli ja kires **атас чыртызэ золтйз но чортйз**
 lind ajas tiivad õieli **тылобурдо бурдьёссэ вольяз**
 kõrtsmik seisab, kõht õieli **кабак кузё көтсэ урдыса сылэ**
 marsib edasi, nina õieli **нырзэ урдыса, азылань вামыштэ**
2. (hrl käes olevate esemete kohta: etteulatuv[alt]) мычем
 õieli odadega sõjamehed **азылань мычем палашъёсын ожгарчиос**
 astus tuppa, kandik õieli ees **кяз азылань мычем подносэн бөлетэ пыриз**

õiend <õiend õiendi õiendi[t -, õiendi[te õiende[id s> JUR (*kirjeldav ja kinnitav dokument*) **справка, кагаз**

töökoha antud õiend **ужан интыысь кагаз**

õiend palga suuruse kohta **уждунлэн быдзалаез сярись кагаз**

õiend kinnipeetud tulumaksu kohta **жегатэм подходной налог сярись кагаз**

õiendama <õienda[ma õienda[da õienda[b õienda[tud v>

1. (kehaosa[de] v kogu keha kohta: sirgu ajama, sirutama) **кыстйськыны;**
 (*kätt sirutades, upitades midagi ulatama*) **сузтьйськыны**

vanamees õiendas käe pudeli järele **песятай зенелик доры сузтьйськиз**

õiendas kaela, et paremini näha **умой аджон понна чыртызэ золтйз**

õiendas rinna ette **гадьзэ азылань мычиз**

õiendas ülakeha aknast välja **жыны мугорыныз укноысь мычиськиз**

õiendasin end sirgu **мон шонерски**

kotkas õiendas tiibu **өрзи бурдьёссэ вольяз**

linnupojad õiendavad päid üle pesaserva **тылобурдо пиос йырёссэс**

карысьтызы мычо

2. (sättima, kohendama) **тупатыны**

õiendas seljakoti paremini selga **тыбырысьтыз котомказэ тупатйз**

õiendas lipsu **галстуксэ тупатйз**

õiendas silmle vajunud mütsi korralikult pähe **син вылаз усем изызыэ**

тупатйз

kutsar õiendas ohje **кучер вал серметэз тупатйз**

õiendas oma kella raekoja oma järgi **аслэсьтыз чассэ ратуша вылысезья**

тупатйз

3. (korda v joonde ajama, ära tegema) :

käis linnas asju õiendamas **каре ужъёссэ радъяны ветлйз**

käis pangas rahaasju õiendamas **банке коньдон ужъёссэ радъяны ветлйз**

enne ärasõitu on tarvis veel üht-teist õiendada **кошкемлэсь азьвыл одйгзэ-мукетсэ радъяно на**

4. (eksami, arvestuse kohta: sooritama, ära andma) **сётыны**

arvestus jäigi õiendamata **зачёт сётытэк ик кылиз**

sai eksami [ära] õiendatud **экзаменэз сётыны быгатйз**

5. (arve, makse kohta: tasuma, ära maksma) **тырыны**

liikmemaksu õiendama **ёзчи тыриськонэз тырыны**

õiendas kelneriga arve **официантлы коньдон тыриз**

tal on üks veksel õiendada **солэн одйг векселез понна тырымтэ**

vihamehed õiendasid omavahel arveid **PILTL керетйсьёс даллашизы**

6. (talitama, askeldama, toimetama) **вырыны; (kellegagi tegemist tegema)**

вырыны

ema õiendab pliidi juures **анай плита котырын выре**

juht õiendab midagi auto kallal **шофер машина котырын мар ке но каре**
õiendab oma paberitega **кагазьёсыныз выре**
tùdruk õiendab majas nagu perenaine **нылаш коркан кузё кышно кадь выре**
õienda sina külalistega, mul pole praegu aega **куноосын тон выр, мынам али**
дыры өвөл

7. (*seisukohta, arvamust, fakti vm parandama*) **тупатыны**

õiendan oma vea **янгышме тупатйсько**

õiendan siinkohal ühe eksimuse **татын мон одйгзэ янгышез тупато**

8. (*näägutama, norima*) **зурныны**

õiendab iga tühja asja pärast **котыкыче пичи маке понна но зуре**

küll õiendab, millegagi pole rahul **зуре, номыр но солы уг кельшы**

9. (*[eufemistlikult] urineerimise, roojamise kohta*) **бушатйськыны**

õiendab oma loomulikke tarbeid **мугор секытьёссэ бушатэ**

koer õiendas oma häda ära otse naabri akna all **пуны бускельлэн укно улаз ик**
бушатйськыз

õieti <õieti adv>

1. (*õigupoolest, tõtt-õelda, tegelikult*) **зэмзэ (вераса), зэм (но); (õigemini, täpsemalt) шонерзэ вераса**

ei mäletagi, kui vana ta õieti on **уг ни тодйськы, көнә солы, зэм но, арес**
ega me palgatõusu õieti lootnudki **уждунлэн жутйськемезлы ми, зэм но, өм**
оске

õieti õelda pole tal raha ollagi **зэмзэ вераса, солэн коньдонэз чик но өвөл**

ega ma teda õieti tunnegi **мон сое умой уг ик тодйськы**

mis ta sinust õieti tahab? **мар солы тынэсьтыд кулэ меда?**

see juhtus sügisel, õieti juba augustis **сйзьыл вал со, шонергес вераса,**
гудырикошкон ини

ta koduks oli onn, õieti muldonn **коркаез солэн лапас, шонергес вераса,**
гудзем вал

2. (*korralikult, nagu kord ja kohus*) **рос-прос**

siin ei saa end õieti väljagi sirutada **татын рос-прос кыстйськыны но уг луы**
poiss ei läbenud õieti kõhtugi täis süüa **пияш рос-прос сиськыса но өз вуы**

3. **КӨНЕК (õigesti) шонер**

mõistke mind õieti! **монэ шонер валалэ!**

seda sa ütlesid õieti **тае тон шонер верад**

õietolm <+t'olm tolmu t'olmu t'olmu, t'olmu[de t'olmu[sid_&_t'olm/e s]> **ВОТ**

сюрел, укто; (mesilaste toiduna) сяська сюрел, укто

Liitsõnad

õie+tolmu+

õietolmuallergia **уктолы аллергия**

õietolmutera **укто кōжы**

õige¹ <õige adv>

1. *adv* (*[peaaegu et] väga, üsna [suurel määral]*); (*üpris*) :

õige sügav järv **туж мур ты**

andmeid on õige napilt **ивор туж өжыт**

ta oli õhtuks õige väsinud **жытлы со туж жадемын вал**

2. *adv* (*alustab ütlust, tugevdab halvakspanu, pahameelt vms: kah, vaat kus*);
(*eitust väljendavana*) :

õige mul õpetaja väljas! **сюрем-а мыным дышетйсь!**

õige mul asi! **шедьтэм ук йырвисён!**

õige ma teda kardan! кышкай, пе, мон солэсь!

3. *adv (üldlaiendina intensiivistab öeldava tähendust)* :

ütle õige välja, mis sa sellega mõtled! вера али, мар верамед потэ!

läheks õige randa ярдуре мыноно-а мар-а

keedame täna õige suppi пöзътөме ай туннэ шыд

õige² <'õige 'õige 'õige[t -, 'õige[te 'õige[id *adj*>

1. (*tõele vastav, veatu*) шонер

kõik on õige, mis ta räägib ваньмыз шонер, мар со вера

sünniaeg passis oli õige паспортын вордйськем дырыз шонер вал

vali õige vastus бырйы шонер валэктон

seadis kella õigeks часэз тупатйз

2. (*ehtne, päris*) зэмос, аслам, аслад, аслаз, асьмелэн, асьтэлэн, асьсэлэн

mis ta õige nimi on? кызьы солэн зэмос нимыз?

ta õige ema elab võõrsil солэн аслаз анаез кунсьöрын улэ

see pole õige kuld со зэмос зарни öвөл

3. (*eesmärgile viiv, otstarbekas, nõutav, sobiv, hea*) :

õige toitumine шонер сиськон

vali õige sõidukiirus бырйы шонер жоглык

tee, nagu õigemaks pead кар озьы, кызьы шонерен малпаськод

4. (*tõeline, täisvärtuslik*) зэмос

õiget sõpra tunnend hädas зэмос эшез кайгуын тодод

oleks ometi kord õige talv käes! зэмос тол мед вуысал ини!

temast pole õiget töömeest зэмос ужась öвөл со

5. (*aus, õiglane, moraalne, õigustatud, põhjendatud*) шонер; (*süüta, süütu*)

шонер

last lüüa pole õige пиналэз тышканы шонер öвөл

kohus mõistis ta õigeks суд сое шонерен лыдяз

6. (*sirge; otsene*) шонер :

tagus kõverad naelad õigeks кырыз кортчөгъёсты шонер кариз

kohendas mütsi õigeks изьызэ шонер изьыяз

pane pilt seinal õigeks борддорьсь суредэз шонер кар

7. (*möönva, kinnitava sõnana: tõsi [jah], tõsi [küll], tõepoolest, just nii*) зэм,

шонер

õige mis õige мар зэм, со зэм

õige küll, võlg on tasumata зэм, пунэмен басьтэм берыктэмын öвөл

see on jumala õige, võin vanduda шонер со, кылме сётйсько

õigeaegselt <+'aegselt *adv*> дыраз

õigekeelsus <+k'eelsus k'eelsuse k'eelsus[t k'eelsus[se, k'eelsus[te

k'eelsus/i_&_k'eelsuse[id *s*> KEEL (*ortoloogia, normikohane keeletarvitus*)

ортологи, шонер вераськон

Eesti õigekeelsuse sõnaraamat Эстон ортологи я. кылын шонер вераськонъя

кыллюкам

õigekeelsussõnaraamat <+raamat raamatu raamatu[t -, raamatu[te raamatu[id

s> KEEL (*normatiivne kirjakeele põhivara esitav sõnaraamat*) ортологи я.

шонер вераськонъя кыллюкам

õigekiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u *s*> KEEL

(*ortograafia, normikohane kirjutus*) орфографи, шонер гожьяськон

eesti [keelee] õigekiri **эстон кылын шонер гожъяськон**
poisil õigekiri lonkab kõvasti **пияшлэн гожъяськонэз чутэ**

Liitsõnad

õige+kirja+

õigekirjanorm **шонер гожъяськон эсэп**

õigekirjareegel **гожъяськон шонертэт**

õigekirjaviga **гожъяськон янгыш**

õigeksmõistmine <+m'õistmine m'õistmise m'õistmis[t m'õistmis[se, m'õistmis[te m'õistmis/i_&_m'õistmise[id s> **шонере поттон**
kohtualuse õigeksmõistmine **подсудимоез шонере поттон**

õigem <õigem 'õigema 'õigema[t -, 'õigema[te 'õigema[id *adj*> **шонергес**

õigemini <'õigemini *adv*> **шонергес**; (*pigemini*) **шонергес**; (*täpsemalt, täpsemiini*) **шонергес**

teeksid õigemini, kui jätaksid minemata **шонергес лэсьтысалыд, мынытэк кылысалыд ке**

ta isa, õigemini kasuisa, suri hiljuti **солэн атаез, шонергес, сюратаез, кемалась ик өвөл кулйз**

jõudsim kohale öösel või õigemini [öelda v öeldes] -- varahommikul **вуимы уйин, шонергес (вераса), вазь чукна**

õigesti <'õigesti *adv*> (*nii nagu on õige, õigel moel*) **шонер**

ebaõigesti **шонертэм я. янгыш**

toimised õigesti **шонер лэсьтйд**

kas ma ikka sain sust õigesti aru? **шонер-а валай мон тонэ?**

kell käib õigesti **час шонер ветлэ**

õigeusk <+'usk usu 'usku 'usku, 'usku[de 'usku[sid_&_'usk/e s> RELIG (*Ida-Rooma riigis kujunenud ristiusk*) **православие**

õigeusu kirik **православной черк**

ta on õigeusku **со православной осконысь**

bulgaarlased tunnistavad õigeusku **болгаръес православили оско**

õigeusklik <+'usklik 'uskliku 'usklikku 'usklikku, 'usklik/e_&_'usklikku[de 'usklikku/e_&_'usklikku[sid *adj, s*>

1. s (*õigeusku tunnistav isik*) **православной**

õigeusklike jumalateenistus **православнойёслы служба**

2. s (*mingit muud usku ortodokselt tunnistav isik*) **оскись**

3. adj (*õigeusku tunnistav*) **православной**

õigeusklik kristlane **православной христианин**

4. adj (*õigekspeetavaid [usu]põhimõtteid rangelt järgiv*) **оскись**

õigeusklik luterlane **оскись лютеран**

õiglane <õiglane 'õiglase 'õiglas[t 'õiglas[se, 'õiglas[te 'õiglas/i_&_'õiglase[id *adj, s*>

1. adj (*erapooletu, aus*) **зэмлыко**; (*õigustatud, põhjendatud*) **зэмлыко, шонер**

õiglane kohtunik **зэмлыко судьясь**

õiglane karistus **зэмлыко кылкутытон**

õiglane otsus **зэмлыко пумкыльян**

õiglane v õiglase südamega inimene **зэмлыко сюзэмо адями**

karm, aga õiglane õpetaja лек, но зэмлыко дышетись
 ta on õiglase meelega v loomuga со зэмлыко я. зэмлыкез гажась сямо
 püüdis igas asjas õiglane olla котькыче ужын зэмлыко луыны тыршиз
 ta on minu vastu õiglane со монэн зэмлыко
 see pole õiglane, et ta isakodust ilma jäi шонер өвөл, со атай коркаезтэк
 кылиз шуыса
 müüs maja õiglase hinnaga коркаез шонер дунын вузас
 tundis õiglast viha солэн туж вожез потйз
 2. s (see, kes on õiglane, hrl jumalakartliku inimese kohta) зэмлыко
 päike paistab nii õiglastele kui õelatele шунды зэмлыкоосызлы но,
 уродьёсызлы но пиштэ
 magab õiglase und нуны кадь изе

õiglus <õiglus 'õigluse 'õiglus[t 'õiglus[se, 'õiglus[te 'õiglus/i_&_'õigluse[id s>
 зэмлык; (kohtusüsteemis) судсöзнэт
 sotsiaalne õiglus мерлыко зэмлык
 seadis õigluse jalule со зэмлыкез поттйз
 õiglus võitis ja ülekohtule tuli lõpp зэмлык vormиз, эрказлыклы пум
 понэмын вал
 pole siin ilmas õiglust өвөл зэмлык та улонын
 valitsegu õiglus! зэмлык мед луоз!

õigsus <õigsus 'õigsuse 'õigsus[t 'õigsus[se, 'õigsus[te 'õigsus/i_&_'õigsuse[id s>
 (õige-olek, tõlevastavus) чынлык; (ehtsus) зэмлык
 faktide õigsus фактьёслэн чынлыксы
 dokumentide õigsus документъёслэн чынлыксы
 tõendab andmete õigsust oma allkirjaga сётэтъёслэсь чынлыксэс
 кинюртэменыз зэматэ
 kahtleb valimistulemuste õigsuses быръён йылпумъяньёслэн чынлыксылы
 уг оскы
 ta on oma valiku õigsuses veendunud аслаз быръемезлэн чынлыкезлы оске

õigus <õigus 'õiguse 'õigus[t 'õigus[se, 'õigus[te 'õigus/i_&_'õiguse[id s>
 1. (kellelegi õigusnormide, tavade vms põhjal kuuluv võimalus, voli, vabadus)
 эрикрад
 poliitilised õigused политика эрикрадъёс
 moraalne õigus эсеп эрикрадъёс
 vanemlikud õigused анай-атай эрикрадъёс
 ainuõigus → моноэрикрад
 allkirjaõigus, õigus dokumentidele alla kirjutada кинюртыны эрикрад
 autoriõigus JUR автор эрикрад
 õigus tööle ужаны эрикрад
 rahva enesemääramise õigus йöскалыклен ассэ ниман эрикрадэз
 õigused ja kohustused эрикрадъёс но одноужъёс
 õigusteta orjad эрикрадтэм варъёс
 esimese öö õigus AJ нырысетй уйлы эрикрад
 õigusi laiendama эрикрадъёсты паськытатыны
 astub pärija õigustesse кылёсбур эрикрадэ пыре
 astub oma õiguste eest välja аслаз эрикрадъёсыз понна сылэ
 ta õigusi on rikutud солэн эрикрадъёсыз тйямын
 tal on täielik õigus vaikida солэн шып улыны эрикрадэз вань
 võttis endale õiguse kõiki käsutada ваньмызлы косьяськыны эрикрадэз

вылаз басьтїз

mis õigusega ta nii teeb? кыче эрикрадъя со озыы каре?
haigus andis õiguse koju jääda висён доре кылыны эрикрад сётїз
naaber ajab oma õigust [taga] бускель эрикрадъессэ уте
kool sai gümnaasiumi õigused школа гимназилэсь эрикрадзэ басьтїз
väljas pimenes, õö astus oma õigustesse PILTL пеймыт луиз, уй эрикрадаз
пыриз

2. JUR (riigi kehtestatud üldkohustuslike käitumisreeglite kogum, õigusnormid)
эрикрад

Rooma õigus Рим эрикрад

rahvusvaheline õigus калыккуспо эрикрад

õrib õiguse ajalugu эрикрадлэсь ортчем сюрессэ дышетэ

3. (hrl [püsi]väljendite koosseisus märgib kellegi arusaama[de] õigsust,
märgib veendumust kellegi tegude vms õigsuse kohta) эрик, зэмлык

mul on õigus мон палан зэмлык

kohus selgitab, kellel on õigus суд валэктоз, кин палан зэмлык

ema andis nooremale pojale õiguse анай пичиез пиез пала пыриськиз

kummalgi on oma õigus котькудйзлэн зэмлыкез аслаз

on [oma] õigust täis аслыз осконэн тырмемын

seab oma õigused jalule со аслэсьтыз ик лэсьтоз

pani oma õiguse[d] maksma со аслэсьтыз зэмлыксэ кутытїз

isa teeb õigust атай йөнзэ шедьтоз

võim valitseb õiguse üle эрикрад тёрлык кийн

seekord on õigus sinu poolel таяз учыре зэмлык тон палан

seisab v võitleb tõe ja õiguse eest зэмлык но эрикрад понна нюръяське

see, mis ta räägib, on tuline v sula v jumala õigus мар со вера, со зэм

sa ei räägi õigust! тон зэмзэ уд вераськы

Liitsõnad

õigus+

õigusabi эрикрад юрттэт

õigusajalugu эрикрадлэн ортчем сюресэз

õigusakt JUR эрикрадо акт

õigusalane эрикрадо

õigusfilosoofia эрикрад философи

õigusharu эрикрадлэн ёзэз

õigusjõud эрикрад кужым

õiguskantsler эрикрадъя канцлер

õigusnorm эрикрад эсэп

õigusnõuanne эрикрадъя валэктон

õigussuhe JUR эрикрадо кусып

õigusteadus эрикрад тодос

õigustermin эрикрад нимкыл

õiguskaitse <+kaitse k'aitse kaitse[t -, kaitse[te k'aitse[id s> эрикрадэз утён

õiguslik <'õigusl'ik 'õigusliku 'õigusl'ikku 'õigusl'ikku,
'õiguslik/e_&'õigusl'ikku[de 'õigusl'ikk/e_&'õigusl'ikku[sid adj>

(õigus[t]esse puutuv, õigus-) эрикрадо; (juriidiline) эрикрадо

õiguslik vastutus эрикрадо кылкутон

riigiõiguslik JUR кун эрикрадо

valimisõiguslik бырйыны эрикрадо

võrdõiguslik **огкадь эрикрадо**
ta orienteerub hästi õiguslikes küsimustes **эрикрадо юанъёсыз со ёеч тодэ**

õiguspärane <+päraane pärase päras[t -, päras[te pärase[id *adj*]
(*õigusnormidega kooskõlas*) **эрикрадо**
õiguspärane tegu **эрикрадо уж**

õigusrikkuja <+r'ikkuja r'ikkuja r'ikkuja[t -, r'ikkuja[te r'ikkuja[id *s*], *ka*
õiguserikkuja **эрикрадэз тйясь**

õigusrikkumine <+r'ikkumine r'ikkumise r'ikkumis[t r'ikkumis[se, r'ikkumis[te
r'ikkumis/i *s*], *ka* õiguserikkumine **эрикрадэз тйян**
politsei tuvastas kaks õigusrikkumist **полиция кык эрикрад тйян учырез**
шараяз

õis <'õis õie 'õi[t 'õi[de, õi[te 'õis[i *s*] (*õistaimede sugulise paljunemise organ*)

сяська; (lill) сяська

lõhnav õis **зын сяська**

emasõis **ВОН зэребе сяська**

isasõis **ВОН тэчы сяська**

kanarbikuõis **векчи сусыпу сяська**

karikakraõis **чужинсяська**

kummeliõis **төдысяська**

lilleõis **сяська**

putkõis **гумы сяська**

pärnaõis **беризь сяська**

täidisõis **махровой сяська**

putukad tolmeldavad õisi **нымы-кибыос сяськаосты сюрелато**

kirsid lähevad v lõövad õide **чияпуос сяськаясько**

õunapuud on õites **яблокпуос сяська пöлын**

rojengid on täies õies **пионъёс сяськаясько**

õunapuudelt pudeneb õisi **улмопулэн сяськаосыз пурзо**

tüdruk on õide puhkenud **PILTL нылаш сяськаяськиз**

kõikjal ajab õisi omakasu **PILTL котькытысь аслыз барыш утча**

need on alles õied **PILTL со гинэ ма**

Liitsõnad

õie+

õieaeg **сяська вакыт**

õieebe, õiehelves **сяська бурд**

õiekarikas **сяська куды**

õiekate **ВОН сяська шобрет**

õiekobar **сяська зуски**

õiekroon **ВОН сяськаайшон**

õiekuu **RHVК куартолэзь**

õieleht **сяська бурд**

õielumi **PILTL сяська лымы**

õiemeri **PILTL сяська зарезь**

õiemesi **AIAND сяська чечы**

õienupp **сяська мульы**

õierung **сяська пучы**

õierõhi **ВОН сяська пукон**

õieraag **ВОН сяська кук**

õiesarikas **сяська липет**
õietee **сяська чай**
õietupp **ВОТ сяська куды**
õievars **сяська модос**

õitsema <'õitse[ma 'õitse[da õitse[b õitse[tud v>

1. (*taimede kohta*) **сяськаяськыны**
kartul õitseb juulis **картошка посьтолэзе сяськаяське**
kaktus lõi enne jõulu õitsema **кактус ымусьтонлэсь азын сяськаяськыны**
кутскиз
õitsev kanarbik **сяськаяськись векчи сусыпу**
2. (*veekogu kohta, milles vahavad vetikad*) **сяськаяськыны, вожектыны**
järv õitseb rohelisena **ты вожектэмын**
3. PILTL (*punetama, õhetama, täies elujõus, särav olema*) **сяськаяськыны,**
пиштыны
nägu õitseb tervisest **ымныр тазалыкен пиштэ**
põsed õitsevad pakasest **бамьёс кезьытлэсь гордэктэмын**
ta on abielus õitsema läinud **кышнояськыса я. бызьыса со чеберскиз**
tüdruk õitseb nagu punane moon **нылаш горд мак кадь сяськаяське**
noor õitsev neiu **егит сяськаяськись нылаш**
4. (*heal järjel olema, edenema*) **сяськаяськыны, пушйыны; (lokkama,**
vohama) **сяськаяськыны, пушйыны**
äri õitseb **уж пушье**
prostitutsioon õitseb **проституция сяськаяське**
õitsev tiisikus VAN **сяськаяськись чахотка**

õitseng <õitseng õitsengu õitsengu[t -, õitsengu[te õitsengu[id s>

1. (*õitsemine*) **сяськаяськон; (õitse[mis]aeg)** **сяськаяськон вакыт**
2. (*hiilgeaeg*) **сяськаяськон вакыт**
kunsti õitseng **быгатонлыклен сяськаяськон вакытэз**
riigi õitseng **кунлэн сяськаяськон вакытэз**

õlak <õlak õlaku õlaku[t -, õlaku[te õlaku[id s (*hrl pl*)>

1. (*pagun*) **погон**
mereväeohvitseri õlakud **зарезь ожгар офицерлэн погоньёсыз**
2. ETN (*õlalapp*) → **пельпум выл**
tikandiga õlakud **пужыятэм пельпум выльёс**
3. KÕNEK (*õland, patšokk*) **пельпум**

õlavars <+v'ars varre v'ar[t v'ar[de, var[te v'ars[i s> ANAT (*õlaliigese ja küünarliigese vaheline käe osa*) **суйлэн гырпумозь люкетэз**

õlekatus <+katus katuse katus[t -, katus[te katuse[id s> *vt* õlgkatus

õlekõrs <+k'õrs kõrre k'õr[t k'õr[de, kõr[te k'õrs[i s> **куро модос**

- õlekõrt närima **куро модосэз йырйыны**
läbi õlekõrre jooma **куро модостй юыны**
uppuja haarab õlekõrrestki kinni PILTL **выйись мурт куро модос борды но**
кырмиське

õlg¹ <'õlg õla 'õlga 'õlga, 'õlga[de 'õlga[sid_&_'õlg/u s>

1. **пельпум**

kitsad õlad **сюбегесь пельпумъёс**
juuksed langevad õlgadele **йырси пельпум вылэ усе**
tõmba rätik ümber õlgade **пельпумдэ кышетэн шобырты**
isa patsutas poissi õlale **атай пиезлэсь пельпумзэ вешаз**
vaatas üle õla tagasi **пельпум сьörtыз берлань учкиз**
jakk on õlgadest kitsaks jäänud **дукес пельпумын пичи кылиз**
töötati õlg õla kõrval **PILTL артэ ужазы**
olen valmis õla alla panema **PILTL мон юрттыны дась**
veeretas oma mured mehe õlgadele **v õlule PILTL аслэсьтыз шуг-секытьёссэ**
пиосмурт пельпум вылэ куштыз

2. (*õlga meenutav eseme osa*) пельпум

kaalu õlad olid erineva pikkusega **веслэн пельпумъёсыз пöртэм кузьдалаё**
вал

Liitsõnad

õla+

õlahaav **пельпум яра**

õlajoon **пельпум гож**

õlakehitus **пельпум шымыръян**

õlakott **пельпумын нуллон сумка**

õlaliiges **ANAT пельпум лызечыран**

õlaliigutus **пельпум выретэм**

õlaluu **ANAT пельпум лы**

õlarihm **пельпум ремень**

õlarätik, õlarätt **пельпумын нуллон кышет**

õlavarreluu **ANAT пельпум лы**

õlavöö (*õlarihm*) **пельпум керттэт;**

õlavööde **ANAT пельпум инты**

õlg² <'õlg õle 'õlge 'õlge, 'õlge[de 'õlge[sid_&_'õlg/i s> (*teravilja kõrred*) **куро**
rukkiõled **зег куро**

õlgedega kaetud katus **куроен липем липет**

jõululaupäeva õhtul toodi õled tuppa **ымусьтонлэсь азьвыл жыт корка куро**
пыртылйзы

Liitsõnad

õle+

õlekarva **куро-чуж**

õlekuhi **куро бөм**

õlg+

õlgkaabu **куролэсь шляпа**

õlgnukk **FOLKL куролэсь мунё**

õlgkatus <+katus katuse katus[t -, katus[te katuse[id s>, *ka õlekatus* **куро**
липет

õlgkatus tehakse pikkadest talirukki õlgedest **куро липетэз кузь тол зег**

куролэсь лэсьто

laenuraha ja õlekatus ei püsi kaua **пунэмам коньдон но куро липет кемалы**
уг чидало

õlglill <+l'ill lille l'ille l'ille, l'ille[de l'ille[sid_&_'ill/i s> *ВOT (taim, mille õisik v*
õis kuivatades ei muutu, õlglill, immortal) **кочышпыд**

kuivatatud õlglilledest kimp **куасьтэм кочышпыд сяська керттэт**

õli <õli õli õli -, õli[de õli[sid s]>

1. вӱй; кизер вӱй

taimsed õlid будос вӱйӕс; кӱсвӱйӕс

loomsed õlid пудо-живот вӱйӕс

eeterlikud õlid эфир вӱйӕс

eukalüptiõli эвкалипт вӱй

kiviõli VAN вумус вӱй

lõhnaõli души

masinaõli машина вӱй

oliividest saadav õli вӱйпуысь поттэм вӱй

põlevkivist õli utma вумусысь вӱйзэ поттыны

2. (*petrooleum, lambiõli*) керосин

lambis sai õli otsa лампаысь керосинэз быриз

õli peab lambis olema PILTЛ дась луоно

3. KÕNEK (*õlivärv, õlimaal*) вӱй

õliga maalima вӱйын суреданы

õlis teostatud portree вӱйын суредам портрет

Liitsõnad

õli+

õlieraldi ТЕHN вӱй люкан

õlihape KEEM олеин кислота

õlihoidla вӱй возён

õlikanal AUTO вӱй кошкон я. канал

õlikiht вӱй сӱй

õlikile вӱй пуксем

õlikindel вӱй пычасьтэм

õlikoguja вӱй люкась

õlikord вӱй сӱй

õlikultuur PÕLL вӱё культура

õlilaev MER мувӱй вулӱйкы

õlilaigud вӱй я. мувӱй виштыус

õlilamp керосин лампа

õlilina PÕLL вӱйлы етӱн

õlimaal (1) (*õlivärvidega maalimise tehnika*) вӱйын суредан; (2) (*õlivärvidega maalitud kunstiteos*) вӱйын суред

õlimari VAN маслина

õlipalm ВOT (*Elaeis*) вӱй пальма

õliplekk вӱй вишты

õlipump ТЕHN вӱй насос

õlipüüdur ТЕHN вӱез висъясъ

õliradiaator вӱй радиатор

õlireostus мувӱйын кырсе́мытон

õlirikas вӱё

õliseeme PÕLL вӱё тысь

õlisisaldus → вӱёлык

õlitaим вӱй будос

õlitanker, õlitanklaev MER мувӱй вулӱйкы

õlitihe вӱез пычатӱсьтэм

õlivahetus вӱез воштон

õlivann (1) (*kümbalus, leotamine õlis*) вӱй ванна; (2) ТЕHN (*mootoris õlivaru jaoks*) вӱй инты

õliväli (1) (*suur õlilaik veepinnal*) мувӱй пуксем; (2) (*naftaväli*) мувӱй

ПОТТОН ИНТЫ

õlivärv вöй буйёл

õlikuub котмисьтэм плащ

õliriie (1) (*veetihe riie*) котмисьтэм басма; (2) (*veetihe rõivastus*) котмисьтэм дйсь

õliküte <+küte k'ütte küte[t -, küte[te k'ütte[id s> вöйын я. мувöйын эстон

õline <õline õlise õlis[t -, õlis[te õlise[id adj>

1. (*õliga koos, sellega mäardunud*) вöё, вöесь; (*tugevasti, väga*) туж вöё; (*õlist reostunud*) вöйын кыжмытэм

õlised käed вöесь киос

õlised tööriided вöесь ужан дйськут

õline merelaht вöйын я. мувöйын кыжмытэм сюм

õline nägu вöесь ымныр

2. PILTL (*teeseldult lahke, lipitsev, pugejalik*) кöё-вöё; (*silmade kohta*) кöё-вöё синьёс

õline hääl кöё-вöё куара

ta näole valgus õline naeratus ымныраз кöё-вöё пальпотон чияяз

vaatas tüdrukut õliste silmadega нылээ кöё-вöё синьёсын учкиз

õlitama <õlita[ma õlita[da õlita[b õlita[tud v>

1. (*õliga kokku tegema*) вöйын сураны; (*õliga määrima*) вöяны

uksehingi õlitama ос зырыез вöяны

meeskond töötab nagu hästi õlitatud masin команда зеч вöям машина кадь ужаз

2. PILTL кöям-вöям

õlitatud hääl кöям-вöям куара

õlitatud naeratus кöям-вöям пальпотон

õlitatud pilk кöям-вöям учкем

õlu <õlu õlle õlu[t -, 'õlle[de 'õlle[sid s> сур

hele õlu югыт я. кизер сур

tume õlu пеймыт я. нап сур

kadakaõlu сусыпу сур

koduõlu дорын лэсьтэм сур

linnaseõlu тактамыр сур

õlut pruulima v tegema сур лэсьтыны

teeme paar kannu õlut! ог кык сур юом али!

ma sulle näitan, kuidas Luukas õlut teeb PILTL возьмато мон тыныд пöсь табань

Liitsõnad

õlle+

õlleaam сур бекче

õlleankur сур бекче

õllebaar сур बारे

õllehais сур зын

õllejoodik сур бекче

õllekann сур сюмык я. чыкыр

õllekelder (1) (*õlle hoidmiseks*) сур гу; (2) (*keldris asuv õllebaar*) сур бар

õllekibu сур сюмык

õllekiosk сур киоск

õlleklaas сур сюмык
 õllekoda AJ сур лэсьтонни
 õllekruus сур сюмык
 õllekõht зок көт
 õllekõrvane сур вёзы сиён
 õllekõök AJ сур лэсьтонни
 õllemeister сур пöзтьись
 õllepruul, õllepruulija сур пöзтьись
 õllepruulimine сур лэсьтон
 õllepudel сур зенелик
 õllepurk сур зенелик
 õlleputka сур бар
 õllepärm сур маял
 õllesõber сурез гажась
 õlletegu (1) (*õlle tegemine*) сур лэсьтон; (2) (*tegu, laar õlut*) сур пуктон
 õlletehas сурзавод
 õlletuba сур юонни
 õlletööstus MAJ сур поттон
 õlleuim кудзён; шöмьяськон
 õllevabrik сур фабрика
 õlleviha (1) (*humal*) туг; (2) (*õlu*) сур
 õllevorst сур вёзы колбаса

õmbleja <'õmbleja 'õmbleja 'õmbleja[t -, 'õmbleja[te 'õmbleja[id s> вуриськись
 õmblejaks õppima вуриськисьлы дышетскыны
 peab õmbleja ametit вуриськись луыса ужа

õmblema <'õmble[ma õmmel[da 'õmble[b õmmel[dud v> вурыны; (*äärde, külge*) бырттыны; (*peale*) вурыны; (*ette, külge*) вурыны; (*kinni*) вурыны
 käsitsi õmblema кийн вурыны
 masinaga õmblema машинаен вурыны
 kleiti õmblema дэрем вурыны
 laskis endale ateljees mantli õmmelda ательеын аслыз пальто вуриттз
 ema õmbleb kogu perele riided selga анай быдэс семьялы дйськут вуре
 õmbles laudlinale narmad külge ja kaunistused peale жöккышет борды туг но
 чеберьяньёс бырттз
 õmble nõör ette! бирды быртты!
 kleidile tuleb jätk alla õmmelda дэремез кузьгес карыса вуроно
 haava kinni õmblema яраез вурыны

õmblemine <'õmblemine 'õmblemise 'õmblemis[t 'õmblemis[se, 'õmblemis[te 'õmblemis/i s> вурон, вуриськон

õmblus <'õmblus 'õmbluse 'õmblus[t 'õmblus[se, 'õmblus[te 'õmblus/i_&_'õmbluse[id s>
 1. (*õmblemine*) вурон
 käsitsiõmblus кийн вурон
 masinõmblus машинаен вурон
 massõmblus трос вурон
 väljaõmblus пужытон
 2. ТЕКСТ (*pisterida*) вурыс
 lahtirebenenud õmblus зезиськем вурыс

ehisõmbelus, kaunistusõmbelus чеберьян вурыс
 topeltõmbelus, kahekordne õmbelus кык полэс вурыс
 peitõmbelus, salaõmbelus лушкем вурыс
 ääreõmbelus дур вурыс
 ühendusõmbelus итон вурыс
 üleääreõmbelus дур вурыс
 kleiti õmblustest kahandama v sisse võtma дэремез вурыстйз пичиятыны
 seelik on õmblustest lahti hargnenud юбка вурыстйз жезиськем
 plaan käriseb kõigist õmblustest PILTL план вань вурысьестйз кесиське
3. MED (*kirurgiline haavaihendus*); **ANAT** (*luid siduv fibroosühend, sutuur*);
TEHN (*liitekoht*); **ВOT** (*kauna liitekoht*) вурыс
 otsmikuõmbelus ANAT кымес вурыс

Liitsõnad

õmbelus+

õmbelusateljee вурыськон ателье
 õmbulsettevõte вурыськон ужпөр
 õmbuskarp вурыськон сандык
 õmbuskool VAN вурыськон школа
 õmbuskriit вурыськон бур
 õmbuskursused вурыськон курсьёс
 õmbusmam[p]sel VAN вурыськись
 õmbusniit вурыськон сйньыс
 õmbusnõel вурыськон вень
 õmbusring вурыськон кружок
 õmbustarbed вурыськон тйрлык
 õmbustooде вурем арбери
 õmbustöökoda вурыськонни
 õmbusvabrik вурыськон фабрика
 õmbusvaru вурыслы инты

õmbusmasin <+masin masina masina[t -, masina[te masina[id s> вурыськон

машина

jalatsiõmbusmasin пыдкучтан вурон машина

jalgõmbusmasin, jalaga õmbusmasin лөгаса вурыськон машина

koduõmbusmasin вурыськон машина

käsiõmbusmasin кийн вурыськон машина

õndsus <'õndsus 'õndsuse 'õndsus[t 'õndsus[se, 'õndsus[te

'õndsus/i_&_'õndsuse[id s>

1. RELIG (*igaveses elus olemine*) бакельлык

hauatagune õndsus сопал улонын бакельлык

2. (*õnnejoovastus, ülim, täiuslik õnn*) шуд, дэлет, майбыр

missugune õndsus on viimaks puhata! кыче майбыр шутэтскыны!

viibib v on õndsuse tipul со шуд гурезьлэн йылаз

õng <'õng õnge 'õnge 'õnge, 'õnge[de 'õnge[sid_&_'õng/i s> визнан; (*õngekonks*)

курик

õnge ritv визнан боды

õnge nõör визнан си

õnge konks визнан курик

õngega kalapüük визнанэн чорыган

õngega kala püüdma визнанэн чорыг кутыны

poisid läksid õngele **пияш визнаны кошкизы**
viskas õnge sisse v vette **визнанзэ вуэ куштйз я. лэзиз**
õnge otsa v õnge hakkas kala **визнанэ чорыг сюрис**
keskpäeval kala õnge ei võta v õnge otsa v õnge ei hakka **нуназе чорыг уг сюрис**
noormees kukkus v langes naisterahva õnge PILTL **егит пи ныллэн визнаназ сюрис**

Liitsõnad

õnge+

õngekonks **визнан курик**

õngerüük **визнанэн чорыган**

õngesport **визнан спорт**

õngenöör <+n'öör nööri n'ööri n'ööri, n'ööri[de n'ööri[sid_&_n'öör/e s] > **визнан си**

keerutas õngenööri ümber ridva **визнанлэсь сизэ визнан боды борды биняз**

õngeritv <+r'itv ridva r'itva r'itva, r'itva[de r'itva[sid_&_r'itv/u s] > **визнан боды paindub õngeritv куасалскись визнан боды**

õngitsema <õngitse[ma õngitse[da õngitse[b õngitse[tud v] >

1. (*õngega kala püüdma*) **визнаны, визнанэн чорыганы**

käib jõe ääres v jõel õngitsemas **шур дуре визнаны ветлэ**

2. PILTL (*välja koukima, välja tirima*) **поттыны, кутыны**

õngitseb purgist seeni **банкаысь губи потта**

uppuja õngitseti välja **выем муртэ поттйзы**

õngitses sekretärilt vajalikud andmed välja KÕNEK **секретарь кийсь кулэ**

иворез поттйз

õngitseti uusi kliente KÕNEK **выль клиентъёсыз кутылйзы**

õnn <'õnn õnne 'õnne 'õnne, 'õnne[de 'õnne[sid_&_'õnn/i s] >

1. (*õnnelik olek, õnnesoovides ja ütlustes*) **шуд**

isiklik õnn **ас шуд**

emaõnn **анай шуд**

perekonnaõnn **семья шуд**

püüd õnne poole **шуд пала сузътйськон**

õnne igatsema **шудлэсь мөзмыны**

õnnest särama **шудлэсь пиштыны**

õnnest unistama **шуд сярись малпаны**

miski ei tumestanud v ei varjutanud nende õnne **соослэн шудзылы номыр өз**

люкеты

abielu tõotas õnne **кузпалъяськон шуд вайыны кулэ вал**

neiu nägu särab õnnest **нылашлэн ымнырыз шудлэсь пиштэ**

igauks on oma õnne sepp PILTL **котькин аслэсьтыз шудзэ ачиз дуре**

noorpaarile sooviti õnne **егит парлы шуд сйзизы**

tervist ja õnne! **шуд но тазалык!**

õnn kaasa! **сюресэд мед удалтоз!; чеброс!**

2. (*kordaminek, vedamine*) **шуд, удалтэм**

pime õnn **синтэм шуд**

jahiõnn **тэлян шуд**

mänguõnn **шудон шуд**

õnn on muutlik **шуд вошъяськись**

tal on igas asjas õnne **солы котькыче ужын удалтэ**
 täna oli meil õnne, kalasaak oli hea **туннэ шудмы вылэм, чорыг трос кутймы**
 tal on kaardimängus õnne **солэн картаен шудон шудэз вань**
 proovis õnne lambakasvatusega **ыж вордонын шудзэ эскериз**
 saatku teid alati õnn **шуд вöзады мед ветлоз**
 õnn on talle selja pööranud v ta maha jätnud **PILTL шуд сое кельтиз я. солы өз**
удалты
 halva õnne korral võid elugi kaotada **шудэд өз ке луы, улондэ но ыштыны**
кема öвөл
 läksime hea õnne peale otse edasi **мар луоз, луоз шуыса азылань мынймы**
 õnn, et niigi läks **ярам али, озьы ке но луиз**
3. (kellegi suhtes soodsalt v hästi) шудлы
 meie õnneks ei teadnud asjast keegi **милям шудмылы, та сярсы нокин өз**
тоды

Liitsõnad

õnne+

õnneaeg **шудо дыр**
 õnnejoovastus **шудлэсь кудзон**
 õnnelind **шуд вайись тылобурдо**
 õnneotsija **PILTL шуд утчась**
 õnneotsing **шуд утчан**
 õnnepisarad **шуд синкылиос**
 õnnetäht **шудо кизили**

õnnal <õnnal 'õndla õnnal[t -, õnnal[de 'õndla[id s> (*põlvetagune õõnsus*)

пыдкупыри

jalahoop õndlasse **пыдкупырие чыжем**

õnnaldeni ulatuvad põlvsukad **пыдкупыриозь пыдвыльёс**

õnneks <õnneks *adv*> (*õnnekombel*) **ярам али, шуд ванен, шуд вылэм али**

õnneks oldi meil vastas **ярам али, милемыз пумитазы**

õnneks polnud kuul luud riivanud **шуд ванен, пуля лыэз өз йötты**

õnnelik <õnnel'ik õnneliku õnnel'ikku õnnel'ikku, õnnelik/e_&_õnnel'ikku[de

õnnel'ikk/e_&_õnnel'ikku[sid *adj*>

1. (õnne tundev) шудо

õnnelik paarike **шудо пар**

õnnelik naeratus **шудо пальпотон**

kui vähe on tarvis selleks, et teist õnnelikuks teha! **макем öжыт кулэ кинэ ке**
но шудо карон понна!

2. (selline, kus valitseb õnn) шудо

õnnelik lapsepõlv **шудо пичи дыр**

elu õnnelikemad hetked **улонысь шудоосыз жамдэос**

see oli õnnelik aeg **со вал шудо дыр**

õnnelikku uut aastat! **шудо выль ар!**

3. (soodus, hea) шудо

õnnelik juhus **шудо учыр**

õnnelik lõpp **шудо пум**

õnnelik õnnetus **шудо шудтэм учыр**

olen sündinud õnneliku tähe all **PILTL шудо кизили улын вордйськемын**

tal on kõigis ettevõtmistes õnnelik käsi **PILTL солэн котькыче ужлы кибз**
капчи

õnneseen <+s'een seene s'een[t s'een[de, seen[te s'een[i s> (*inimene, kellel kõiges veab*) **шудпуйы**
oled õnneseen, et eluga pääsesid **шудпуйы тон, улэпкын мозмид бере**

õnnesoov <+s'oov soovi s'oovi s'oovi, s'oovi[de s'oovi[sid_&_s'oov/e s>
(*õnnitus*) **зечкылан**
juubilar võttis vastu õnnesoove **юбияр зечкыланъёсты кылзйз**

Liitsõnad

õnne+soovi+

õnnesoovikaart → **зечкылан**

õnnesoovisõnad **зечкылан кыльёс**

õnnestuma <õnnestu[ma õnnestu[da õnnestu[b õnnestu[tud v>

1. (*korda minema, hästi välja tulema*) **пөрмыны**

hüpe õnnestus **тэтчон пөрмиз**

eksam õnnestus **экзамен пөрмиз**

läbirääkimised õnnestusid **ваче вераськонъёс пөрмизы**

tema käes v temal õnnestub kōik **солэн ваньмыз пөрме**

2. (*da-infinitiiviga: mingi tegevusega toime tulema*) **удалтыны**

mul õnnestus temaga kokku saada **мыным соин пумиськыны удалтйз**

vargal õnnestus põgeneda **лушкаськисылы пегзыны удалтйз**

mul õnnestus üks kõrvarõngas ära kaotada **IROON пал угыме ыштыны удалтйз**

õnnetu <õnnetu õnnetu õnnetu[t -, õnnetu[te õnnetu[id *adj*>

1. (*rõõmutu, kurb, selline, kus palju kurba*) **шудтэм; (haletsevalt: vaene)**

мискинъ

õnnetu armastus **шудтэм яратон**

õnnetu vaeslaps **мискинъ сирота**

oli oma abielus õnnetu **кузпалэз вöзын со шудтэм вал**

mahajäetud naine oli õnnetu **кельтэм кышномурт шудтэм вал**

poiss oli õnnetu moega v olemisega **пияш шудтэм тусо вал**

2. (*selline, mis põhjustab tüli, pahandust, ebaõnnestunud, sobimatu, halb*)

урод, өвöлтэм

unustame selle õnnetu loo **вунэтоме со урод учырез**

tüli puhkes selle õnnetu vaasi pärast **со өвöлтэм вазалы луыса керетон потйз**

külalised tulid õnnetul ajal **куноос урод дыре вуизы**

õnnetul kombel pillasin kandiku maha **олокызыбы подносэз уськытй**

maja sai ehitatud õnnetu koha peale **корка урод интые пуксиз**

suri õnnetut surma **шудтэм кулонэн кулйз**

3. (*substantiivselt*) **мискинъ**

õnnetus <õnnetus õnnetuse õnnetus[t õnnetus[se, õnnetus[te õnnetus/i s>

1. **шудтэм учыр; (ootamatu traagiline sündmus)** **шудтэм учыр;**

(*liiklusvahendiga*) **шудтэм учыр**

autoõnnetus **машина шудтэм учыр**

lennuõnnetus **аслобет шудтэм учыр**

liiklusõnnetus **сюрес вылын шудтэм учыр**

loodusõnnetus **инкуазь шудтэм учыр**

mereõnnetus **зарезьын шудтэм учыр**

raudteeõnnetus **чугун сюрес вылын шудтэм учыр**

rongiõnnetus **поезд шудтэм учыр**

tööõnnetus **ужын шудтэм учыр**
surmaga lõppenud õnnetus **кулонэн йылпумъяськем шудтэм учыр**
temaga juhtus õnnetus **со шудтэм учыре шедиз**
õnnetuses hukkus inimene **шудтэм учырын адями быриз**
raudteel juhtus õnnetus **чугун сюрес вылын шудтэм учыр луиз**
buss sattus õnnetusse **автобус шудтэм учыре шедиз**
naabrid tulid mulle mu õnnetuses appi **бускельёс шудтэм учырын мыным**
юрттыны вуизы

2. (*häda, nuhtlus*) **куректон, юмок :**

tood oma juttudega meile veel õnnetuse kaela **вераськемъёсынд милемыз**
кытчы вуттэмдэ уд вала

minu õnnetus on see, et olen väga hajameelne **мынам юмоке - йыртэм луэме**
õige mul õnnetust! **шедьтэм куректон!**

Liitsõnad

õnnetus+

õnnetusjuht[um] **шудтэм учыр**

õnnetuskindlustus **шудтэм учырлэсь утет**

õnnetuskoht, õnnetuspaik **шудтэм учыр луэм инты**

õnnetuspiirkond **шудтэм учыр луэм инты**

õnnis <õnnis 'õndsa õnnis[t_&_'õndsa[t -, 'õndsa[te 'õndsa[id *adj*>

1. RELIG (*selline, kes saavutab õndsuse, igavese elu*) **блаженной (puhta**
südametunnistusega inimese kohta, kelle unerahu pole häiritud) **чылкыт :**

õnnis elu taevariigis **инбамын блаженной улон**

2. (*surnud, kadunud*) **кулэм**

pidas kalliks oma õndsa mehe mälestust **кулэм картэз сярысь тодэ ваёнзэ**
дуноен адзиз

3. (*täiuslikult õnnelik, õnnelikuks tegev, meeldiv, mõnus*) **блаженной**
õnnis naeratus **блаженной пальпотон**

õnnistama <õnnista[ma õnnista[da õnnista[b õnnista[tud *v*>

1. (*õnnistust jagama*) **бакель карыны :**

Jumal õnnistagu teid! **Инмар бакель мед кароз!**

2. (*Jumala õnnistust paluma v soovima*) **бакель карыны; (pühitsema, sisse**
õnnistama) **вöсяны :**

pastor õnnistab leerilapsi **пастор нылпиосты бакель каре**

õnnistati sisse uus pühakoda **выль черкез вöсязы**

3. (*ülistama, kiitma, tänama*) **тау карыны**

rahvas õnnistas oma valitsejat **калык кивалтйесезлы тау кариз**

sõime ja õnnistasime kokka **сиимы но коклы тау каримы**

4. (*sõimama, siunama, kiruma*) **тышкаськыны**

õnnistas mind kõige soolasemate sõnadega **кузьытьёсыныз кыльёсын**
тышкаськиз монэ

õnnistus <õnnistus õnnistuse õnnistus[t õnnistus[se, õnnistus[te õnnistus/i *s*>

1. RELIG (*Jumala, taevaste jõudude osutatud arm*) **благословение;** (*õnn, hea*
asi) **шуд, шуд-дэлет**

Issanda õnnistus olgu teiega! **Инмарлэн благословениез тйледын мед луоз!**

lapsed on jumala õnnistus **нылпиос - со инмарлэн благословениез**

jumal on viljale õnnistust andnud **инмар юлы шуд-дэлетсэ сётйз**

nende abielu oli [taeva] õnnistusest **соослэн кузпалъяськемазы нылпиослы**
шуд ой вал

türanni surm oli rahvale õnnistuseks **тиранлэн кулэмез калыклы шуд вал**
selline töötaja on asutusele selge õnnistus **сыче ужась - ужъюртлы зэмос шуд**
2. (õnnistamine) благословение; (heakskiit, nõusolek, luba) зеч кыл, соглаш
луон кыл
kirikuõpetaja andis usklikele oma õnnistuse **пастор оскисьёслы**
благословенизэ сётйз
linnaeape andis plaanile oma õnnistuse **мэр планлы аслэсьтыз зеч кылзэ вераз**

õnnitlema <õnnitle[ma õnnitle[da õnnitle[b õnnitle[tud v> (*õnne soovima*)

зечкыланы

juubilaril õnnitlema **юбилярез зечкыланы**

õnnitlen sind sünnipäeva puhul! **зечкыласько тонэ вордйськем нуналэныд!**

president õnnitles olümpiavõitjaid **президент олимпиадаын вормисьёсты**

зечкылаз

teadlast õnnitleti edu puhul **тодосчиез азинсконъёсыз понна зечкылазы**

õnnitlen sind kogu südamest **вань сюлэмысьтым зечкыласько тонэ**

õnnitlus <õnnitlus õnnitluse õnnitlus[t õnnitlus[se, õnnitlus[te õnnitlus/i s>

(*õnnesoov*) **зечкылан**

sünnipäevaõnnitlus **вордйськем нуналэн зечкылан**

uusaastaõnnitlus **вьль арен зечкылан**

õnnitlustega ei oldud kitsi **зечкыланъёс трос вал**

Liitsõnad

õnnitlus+

õnnitluskaart → **зечкылан**

õnnitluskiri **зечкылан гожтэт**

õnnitlusvisiit **зечкыласа пырам**

õpe <õpe 'õppe õpe[t -, õpe[te 'õppe[id s> (*õpetamine, õpetus*) **дышетон**

ettevalmistav õpe **дасясь дышетон**

tasuline õpe **коньдонэн дышетон**

bakalaureuseõpe **бакалавр дышетон**

intensiivõpe **интенсив дышетон**

kaugõpe **заочно дышетон**

magistriõpe **магистр дышетон**

päevaõpe **очно дышетон**

tugiõpe **вөзаз дышетон**

täiend[us]õpe **ватсаса дышетон**

virtuaalõpe **вотэс пыр дышетон**

ümberõpe **вьльысь дышетон**

Liitsõnad

õppe+

õppeaeg **дышетскон дыр**

õppeasutus **дышетсконни**

õppeauto **дышетскон машина**

õppeedukus **дышетскон азинлык**

õppeekskursioon **дышетскон экскурсия**

õppefilm **дышетскон фильм**

õppehoone **дышетскон юрт**

õppekabinet **дышетскон кабинет**

õppe-katseaed **школа сад**

õppekava **дышетскон программа**

õrpekeel дышетскон кыл
 õrpekeskus дышетскон центр
 õrpekirjandus дышетскон литература
 õrpeklass дышетскон класс
 õrpekoht дышетскон инты
 õrpeköök дышетсконниись сиськонни
 õrpelaager дышетскон лагерь
 õrpelaev дышетскон вулэйкы
 õrpelend дышетскон лобон
 õrpemeetod дышетон амал я. метод
 õrpemethodika дышетон методика
 õrpenädal дышетскон арня
 õrperlaan дышетскон план
 õrperoolaasta жыны дышетскон ар
 õrperaktika дышетскон практика
 õrperäev дышетскон нунал
 õrperaamat дышетскон книга
 õrperaamatukogu дышетскон лыдзиськонни
 õrperada дышетскон сюрес
 õrperaha дышетскон коньдон
 õrperuum дышетскон инты
 õrperühm дышетскон группа
 õrpetarbed дышетскон арбериос
 õrpevaheaeg [koolis] перемена
 õrpeülesanne дышетскон уж

õpetaja <õpetaja õpetaja õpetaja[t -, õpetaja[te õpetaja[id s>

1. (*koolis*) дышетйсь; (*see, kes ütleb või näitab, kuidas midagi teha*)

дышетйсь; (*vaimne juht, autoriteet*) дышетйсь

nõudlik õpetaja юась дышетйсь

range õpetaja лек дышетйсь

emakeeleõpetaja анай кыльа дышетйсь

abiõpetaja юрттйсь дышетйсь

asendusõpetaja воштйсь дышетйсь

bioloogiaõpetaja биологиен дышетйсь

egaõpetaja нимаз дышетйсь

füüsikaõpetaja физикаен дышетйсь

gümnaasiumiõpetaja гимназиын дышетйсь

klaveriõpetaja роялен шудыны дышетйсь

lemmikõpetaja яратоно дышетйсь

maaõpetaja гуртысь дышетйсь

meesõpetaja пиосмурт дышетйсь

naisõpetaja кышномурт дышетйсь

vanemõpetaja валтйсь дышетйсь

viuliõpetaja кубызлы дышетйсь

algklasside õpetaja покчи классёсын дышетйсь

prantsuse keele õpetaja француз кыллы дышетйсь

õpetajate tuba дышетйсьёслэн бӧлетсы

õpetajana töötama дышетйсь луыса ужаны

ma ei salli igasuguseid nõuandjaid ja õpetajaid мыным уг кельшо олокыче но

кенеш сётйсьёс но дышетйсьёс

2. (*kirikuõpetaja*) пастор

õpetaja astus kantslisse jutlust pidama пастор кафедра съõры проповедь
лыдзыны султйз

Liitsõnad

õpetaja+

õpetajalaud дышетйсьлэн жõкез

õpetama <õpeta[ma õpeta[da õpeta[b õpeta[tud v>

1. дышетыны; (*juhatust, nõu andma*) дышетыны

ema õpetab lapsele aabitsatarkust анай пиезлы я. нылызлы гожъянпуслыкез
дышетэ

kes sind lugema õpetas? кин тонэ лыдзиськыны дышетйз?

laps tuleb õpetada kingaraelu siduma пиналэз пыдкучанзэ думылыны
дышетоно

isa õpetab last jalgrattaga sõitma атай пизэ я. нылзэ великен ветлыны
дышетэ

kes küll on sind valetama õpetanud? кин тонэ пõяськыны я. алдаськыны
дышетйз?

õpetab gümnaasiumis matemaatikat гимназиын математикалы дышетэ

ära tule mind õpetama эн дышеты монэ

kõik aina õpetavad mind ваньмыз монэ дышето

küll elu teda õpetab улон сое дышетоэ ай

aastad on õpetanud meid eluraskustest üle saama арьёс милемыз улон шуг-
секытъёсты вормыны дышетйзы

räägib õpetaval toonil дышетйсь куараен вераське

õpetatud mehed дышетскем муртъёс

õpetatud nõukogu тодос кенеш

2. (*loomi dresseerima*) дышетыны

lapsed õpetasid kutsika sitsima пиналтьёс кучапиез бер пыд вылаз сылыны
дышетйзы

hobune on õpetamata вал дышетонтэм

koer on õpetatud пуны дышетэмын

3. (*karistama, õpetust andma*) визьманы, дышетыны

ma sind õpetan, kui sa osatamist ei jäta! визьмало мон тонэ, исаськемысь õд
ке дугды

õpetamine <õpetamine õpetamise õpetamis[t õpetamis[se, õpetamis[te
õpetamis/i s> дышето́н

õpetlane <õpetlane õpetlase õpetlas[t õpetlas[se, õpetlas[te õpetlas/i s>
(*teadlane*) то́досчи

rahvusvaheliselt tunnustatud õpetlane дуннелы то́дмо то́досчи

kabinetiõpetlane кабинет то́досчи

õpetlik <õpetl'ik õpetliku õpetl'ikku õpetl'ikku, õpetlik/e_&_õpetl'ikku[de
õpetl'ikk/e_&_õpetl'ikku[sid adj> (*hariv, teadmisi andev*) визьма́сь; (*õpetada
püüdev*) визьма́сь, дышетйсь

õpetlik film визьма́сь фильм

õpetlik kogemus визьма́сь эскерет

ta räägib õpetliku tooniga v õpetlikul toonil со визьма́сь куараен вераське

õpetus <õpetus õpetuse õpetus[t õpetus[se, õpetus[te õpetus/i s>

1. (*õpetamine, õpe*) дышето́н

emakeelne õpetus **анай кылын дышетон**
 algõpetus **кутскон дышетон**
 seminaris said õpetust tulevased kooliõpetajad **семинарын дышетскизы**
вуоно дышетисьёс
 usuteaduskonnas jagasid õpetust väljapaistvad professorid **теологи ёзын**
тодмо профессорьёс дышетйзы
2. (juhatus, nõuanne, juhtnõör) дышетэм; (juhis, juhend) индылэт,
инструкция
 tarvitamisõpetus, tarvitusõpetus **ужатон я. уже кутон индылэт**
 tegutse isa õpetuse järgi **атайлэн дышетэмеэзя лэсьты**
 tegin kõik tohtri õpetust mööda v õpetuse järgi **ваньзэ эмьясьлэн**
дышетэмеэзя лэсьтй
 mind häirivad teiste õpetused **мукетьёслэн дышетэмъёссы мыным уг**
кельшо
3. (õpetlik kogemus, õppetund) визьман
 olgu see sulle õpetuseks **тыныд визьман мед луоз со**
4. (teadus[ala]) -тодон
 evolutsiooniõpetus **эволюцитодон**
 masinaõpetus **машинатодон**
 põlvnemisõpetus **выжытодон; генеалогии**
 riigiõpetus **кунтодон**
 valeõpetus, väärõpetus **янгыш дышетон**

õpik <õpik õpiku õpiku[t -, õpiku[te õpiku[id s> **дышетскон книга**
 ajalooõpik **историен дышетскон книга**
 geograafiaõpik **географиен дышетскон книга**
 kooliõpik **дышетскон книга**
 prantsuse keele õpik **француз кыллы дышетскон книга**
 õpik iseõppijaile **ас понназ дышетскисьлы дышетскон книга**
 õpik vastab õppekavale **дышетскон книга дышетскон программалы тупа**
 raamatut võib kasutada õpikuna **книгаез дышетскон книгаен уже кутыны**
луэ

õpikoda <+koda koja koda k'otta, koda[de koda[sid s> (*lühiajaline õppevorm*)
дышетскон инты, векшоп

õpilane <õpilane õpilase õpilas[t õpilas[se, õpilas[te õpilas/i s> **дышетскись**
 andekas õpilane **пöросо я. таланто дышетскись**
 edasipüüdlük õpilane **тыршись дышетскись**
 gümnaasiumiõpilane **гимназиын дышетскись**
 kaasõpilane **чош дышетскись**
 kingsepaõpilane **сапег вурисьлэн дышетскисез**
 kooliõpilane **школаын дышетскись**
 musterõpilane **адзем карымон дышетскись**
 müüjaõpilane **вузкарьсьлэн дышетскисез**
 põhikooliõpilane **шор эзо школаын дышетскись**
 tehnikumiõpilane **техникумын дышетскись**
 treialiõpilane **токарьлэн дышетскисез**
 vanemate klasside õpilased **бадзымъёсаз классъёсын дышетскисьёс**
 läks kellasepa õpilaseks **час тупатйсь доры дышетскисе мынйз**
Liitsõnad
õpilas+

õpilasalmanahh дышетскисьёслэн альманахсы
õpilasetendus дышетскисьёслэн возматонзы
õpilaskogu дышетскисьёслэн кенешсы
õpilaskoor дышетскисьёслэн хорзы
õpilasorganisatsioon дышетскисьёслэн огазеяськонзы
õpilaspäevik дневник
õpilassläng дышетскисьёслэн сленгзы
õpilastöö дышетскон уж
õpilasvahetus дышетскисьёсын вошъяськон

õpilaspilet <+pilet pileti pileti[t -, pileti[te pilete[id s> дышетскон билет

õpingud pl <õping õpingu õpingu[t -, õpingu[te õpingu[id s> (*mingis*

õppeasutuses õppimine, kooliskäimine, haridustee) дышетскон

kooliõpingud школаын дышетскон

muusikaõpingud крезьгурья дышетскон

õpingutes edu saavutama дышетсконын азинлыко луыны

jätis õpingud pooleli дышетсконзэ жыныё кельтйз

õpingute taasalustamine дышетсконэз выльысь кутскыны

Liitsõnad

õpingu+

õpinguaastad дышетскон аръёс

õpinguaeg дышетскон дыр

õpingukaaslane чош дышетскем

õpinguperiood дышетскон период

õpinguraamat дышетскон книга

õriipoiss <+p'oiss poisi p'oissi p'oissi, pois[te_&_p'oissi[de

p'oissi[sid_&_p'oiss/e s> (*mingi ameti praktikas õppiija*) дышетскись

isa pani poja kingsepa juurde õriipoisiks атай пизэ сапег тупатйсь доры

дышетскисе сётйз

õrpeaasta <+aasta 'aasta 'aasta[t -, 'aasta[te 'aasta[id s> дышетскон ар

õrpeaine <+aine 'aine aine[t -, aine[te 'aine[id s> дышетскон предмет

õrpejõud <+j'õud j'õu j'õudu j'õudu, j'õudu[de j'õudu[sid_&_j'õud/e s>

дышетйсь

õrpeelaen <+l'aen laenu l'aenu l'aenu, l'aenu[de l'aenu[sid_&_l'aen/e s>

дышетсконлы пунэман

õrremaks <+m'aks maksu m'aksu m'aksu, m'aksu[de m'aksu[sid_&_m'aks/e s>

дышетскон дун

õrpetund <+t'und tunni t'undi t'undi, t'undi[de t'undi[sid_&_t'und/e s> визьман

elu õrpetunnid улон визьманъёс

see oleks talle hea õrpetund та солы зеч визьман луысал

sai oma ninakuse eest kibeda õrpetunni вылтйяськемез понна курыт визьман

сюриз

talle tuleb anda korralik õrpetund кое рос-прос визьмано

õppetöö <+t'öö t'öö t'öö[d -, t'öö[de_&_töö[de t'öö[sid_&_t'ö[id s> (*õpe, õpetamine, õpetus*) **дышетскон**
koolides algas õppetöö **школаосын дышетскон кутскиз**
õppetöö toimus kahes vahetuses **дышетскон кык сменаен мынйз**
õppetöö käis eesti keeles **дышетскон эстон кылын мынйз**
õppetööst vabal ajal **дышетсконлэсь ваньмон дыре**

õppima <'õppi[ma 'õppi[da õpi[b õpi[tud v>

1. дышетскыны

õpib gümnaasiumis **гимназиын дышетске**
õpib ülikoolis matemaatikat **университетын математикалы дышетске**
õpib muusikakoolis klaverit **крезьгур школаын роялен шудыны дышетске**
vanaisa õppis rätsepaks **песятай вуриськисьлы дышескиз**
õpib eksamiteks **экзаменьёслы дышетске**
õppis luuletuse pähe **кылбурез дышетйз**
ta on alati õppinud viite peale v viitele **со котьку витьёслы дышетскиз**
laps õppis lugema **пинал лыдзиськыны дышетскиз**
tähed olid poisil juba selgeks õpitud **гожъянпусьёсты пияш дышетйз ини**
õppinud aednik **дышетскем сад будэтйсь**
2. (mingit kommet, harjumust, hoiakut vms omandama) дышетскыны
sul on temalt palju õppida **тыныд солэсь трос дышетсконо**
olen õppinud teda usaldama **солы оскыны дышетски**
vigadest õpitakse **янгышьёсья дышетско**

õppimine <'õppimine 'õppimise 'õppimis[t 'õppimis[se, 'õppimis[te 'õppimis/i s>

1. дышетскон

edasiõppimine **дышетсконэз азыланьтон**
päheõppimine **йыре дышетон**
õppimine on õpilase töö **дышетскон - со дышетскисьлэн ужез**
jätis õppimise pooleli **дышетсконэз жыныё кельтйз**
2. (õppida antu) дорысь уж
küsis pinginaabrilt õppimist **партая бускелезлэсь дорысь ужез юаз**

Liitsõnad

õppimis+

õppimishimu **дышетскон я. дышетскыны мылкыд**
õppimistingimused **дышетскон луонлыкьёс**
õppimisvõimalus **дышетскыны луонлык**
õppimisvõime **дышетскыны быгатон**

õppur <'õppur 'õppuri 'õppuri[t -, 'õppuri[te 'õppure[id s> **дышетскись; (õpilane)**

дышетскись

usin õppur **тыршись дышетскись**
kunstiõppur **лулчеберетлы дышетскись**
klassi parim õppur **классысь эчез дышетскись**

õppus <'õppus 'õppuse 'õppus[t 'õppus[se, 'õppus[te 'õppus/i_&_'õppuse[id s>

1. (lühiajaline praktiline õpe) дышетскон

sõjaväeõppus **ожгар дышетскон**
tsiviilkaitseõppus **утиськонъя дышетскон**
päästetöötajatele korraldatakse õppusi v õppuseid **мозмытйсьёслы**
дышетсконьёс ортчыто

2. (õpetus, õpetamine) визь-кенеш, дышетскон

võttis juhtunust õppust **учырысь визь-кенеш басьтйз**
see koer ei võta õppust **та пуны дышетсконлы уг сётскы**
kriitikast ei võetud õppust **критикаысь визь-кенеш басьтэмын өвөл**

õrn <'õrn õrna 'õrna 'õrna, 'õrna[de 'õrna[sid_&_'õrn/u *adj*>

1. (*hell, soe*) **ненег**

õrn ja hoolitsev ema **ненег но скулмаськись анай**

õrn pilk **ненег учкем**

sosistas armsamale õrnu sõnu **яратоноезлы ненег кылъёс шыпыртйз**

ole oma naise vastu õrnem! **кузпалэныд ненеггес лу!**

tema vastu pole mul mingeid õrnemaid tundeid **солы мынам нокыче но ненег
мылкыдъёсы өвөл**

2. (*hellahingeline, hellatundeline*) **ненег, небыт; (delikaatne) сабыр**

õrna hingega poisike **ненег луло пияш**

luuletajal oli õrn hing **кылбурчилэн лулыз ненег**

sa puudutasid ta õrna kohta **тон солэн ненег интыяз йётскид**

ta on nii õrna nahaga, et ei kannata mingit kriitikat **со туж небыт куо, пичи но
критикаез уг чида**

see on õrn küsimus **со сабыр юан**

3. (*kergesti purunev, habras*) **ненег, векчи; (õhuke, rabe) ненег, векчи**

õrnad portselantassid **ненегесь фарфор чыкыръёс**

õrn jää **ненег йө**

õrna koorega õunad **ненег куо улмоос**

kandis näo ees õrna valget loori **ымныр аяз ненег тодьы чильтэр нулйз**

munakoos on õrn **курегпуз көм ненег**

tantsija õrn ja paindub keha **эктйсьлэн ненег но сётскись мугорыз**

4. (*hääle, helide kohta: mahe, pehme, vaikne*) **ненег**

õrn lapselik hääle **ненег, пиналлэн кадъ куара**

flöödi õrn kõla **флейталэн ненег куараез я. лангаез**

5. (*toidu, hrl liha kohta*) **ненег, небыт**

õrn vasikaliha **ненег кунян сйль**

6. (*valguse, värvide kohta*) **ненег**

õrn ehakuma **ненег шунды пуксён югыт**

õrnades toonides maal **ненег буёло суред**

õrn kannikeselõhn **кыйсин сяькалэн ненег зыныз**

rõõsad kattusid õrna rohelusega **куакъёс ненег вожен шобырскизы**

7. (*kerge, vaevumärgatav*) **ненег**

õrn päevitus näol **бам вылын ненег гордэктэм**

õrn tuulepuhang **төллэн ненег пельтэмез**

rõskedele tõusis õrn puna **бамъёс ненег гордэктйзы**

temas tärkas õrn lootus **солэн пушказ ненег оскон удаз**

mul polnud sellest õrna aimugi **мон со сярысь чик ой тоды**

rääkis sellest õrna irooniaga **со сярысь серемпыр вераз**

8. (*kehalise oleku, tervise kohta: vähe vastupidav, nõrk*) **ненег, ляб;**

(*välismõjude suhtes tundlik, nooruse tõttu tundlik, vastuvõtlik*) **ненег, ляб**

õrna närvisüsteemiga lapsed **ненег лулсйосын нылпиос**

vastsündinu õrn nahk **али вордйськем нунылэн ненег куэз**

ta on õrna terviseга **солэн тазалыкез ненег**

õrnad tõusmed hävisid öökülmas **ненег удъёс уйин кынтыку кынмизы**

kärntõve suhtes õrn pirnisort **көс пужы дэйлы сётскись груша йөс**

õrn lapseiga **ненег пичи дыр**

9. (*väljendites, mis märgivad naissugu, naist*) **ненег, мумы**

õrnem sugu **ненег выжы**

õrnem pool **ненег пал**

Liitsõnad

õrn+

õrnkollane **ненег-чуж**

õrnlinna **ненег-бусйр**

õrnrunane **ненег-горд**

õrnroheline **ненег-вож**

õrnroosa **ненег-льоль**

õrninine **ненег-лыз**

õrnsoolane **ненег-кузъыт**

õrnvalge **ненег-тõды**

õrnõhuke[ne] **ненег-векчи**

õrna+

õrnahingeline **ненег луло**

õrnatundeline **ненег сюрэммо**

õrnus <'õrnus 'õrnuse 'õrnus[t 'õrnus[se, 'õrnus[te 'õrnus/i_&_'õrnuse[id s>
(hellus) **ненег**; (õrnade tunnete avaldus) **эркеян**

emalik õrnus **анайлыко ненег**

lapsed vajavad õrnust **нълпиослы ненег кулэ**

sisestasime teineteisele õrnusi **ог-огмылы эркеянъёс шыпыртймы**

Liitsõnad

õrnus+

õrnusavaldus **ненегез возъматон**

õrnushoog **эркеям потон**

õrnustunne **ненегез шõдон**

õrritama <õrrita[ma õrrita[da õrrita[b õrrita[tud v> (narritades ärritama) **исаны,**
узатыны; (vihale ajama) **кинлэсь ке но вожзэ поттыны, исаны**

õrritas koera **пуньез исаз**

õrritas poisid kaklema **пиосыз жугиськыны узатйз**

õrritav märkus **вожез поттйсь веран**

õrs <'õrs õrre 'õr[t 'õr[de, õr[te 'õrs[i s>

1. (lae v katuse all olev rõhtne tugipuu) **сюры**

riputas vihad õrrele kuivama **веникъёсты сюрые куасьтыны ошиз**

2. (kana-) **сюры**

kanad kükitasid õrrel **курегъёс сюрыын пукизы**

kukk lendas õrrelt alla **атас сюрыысь васькиз**

õu <'õu õue 'õue 'õue, 'õue[de 'õue[sid s> (hoov) **гидкуазь, азбар**;

(sisekohakäännetes adverbiaalselt: välja, väljas, väljast) **кыр, ульча, педло**

porine õu **дэри азбар**

kloostriõu **монастырьлэн азбарез**

majandusõu **гидкуазь**

naaberõu **бускель гидкуазь**

puhasõu **чылкыт гидкуазь**

siseõu **пуш гидкуазь**

taluõu **хуторысь гидкуазь**

munakividega sillutatud õu **изэн шобыртэм гидкуазь**

linnuse õu **карлэн азбарез**

keset õue seisab kaev гидкуазь шорын куйы
õue v õuele pääseb väikesest väravast гидкуазе пичи капка пыр пыроно
õues on kõva pakane кырын зол пелляське
õues on juba rime кырын пеймыт ини
koer küsib õue пунылэн кыре потэмез потэ

Liitsõnad

õue+ (*hoovi*)

õueaiamaa корка вöзысь бакча
õuekoer гидкуазь пуны
õuekõök ETN гужем корка
õuelatern гидкуазь лампа
õuemaja гидкуазь корка
õuemuru гидкуазь турың
õuemärk тамга
õuepoolne гидкуазьпал
õueriided кырын ветлон дйськут
õuesopp гидкуазь сэрег
õueuks гидкуазь жезы
õuevaht, õuevalgur гидкуазез утись пуны
õuevärav пырон капка

õudne <'õudne 'õudse 'õudse[t -, 'õudse[te 'õudse[id *adj*>

1. (*jube, hirmus, kohutav*) көшкемыт; (*jõle, vastik*) юрзым

õudne olend көшкемыт олокин

õudne film көшкемыт фильм

õudne lehk көшкемыт зын

õudne ilm көшкемыт куазь

nägin õudset und көшкемыт вöтай

on juhtunud midagi õudset мар ке но көшкемытэз луиз

õudne mõelda, mis oleks võinud juhtuda малпаны көшкемыт, мар луыны
быгатэ вал

õudne, kuidas ei taha midagi teha көшкемыт, макем номыр но карем уг поты

2. (*erakordselt suur, tugev vm, kohutav*) көшкемыт

õudne peavalu көшкемыт йыр висён

õudne ajaraiskamine көшкемыт дырбыдтон

oli õudne õunaisu көшкемыт улмо сиенпотон вал

õudselt <'õudselt *adv*>

1. (*õudust tekitavalt*) көшкемыт

õudselt huikav öökull көшкемыт черекьясь ыгы

2. *KÕNEK (ülimal määral, väga)* туж

õudselt palju tööd туж трос уж

õudselt suured õunad туж бадзымесь улмоос

õudselt kallis auto туж дуно машина

õudus <'õudus 'õuduse 'õudus[t 'õudus[se, 'õudus[te 'õudus/i_&_'õuduse[id *s*>

1. (*õud, õudustunne*) көшкемыт, ишан

õudusest pärani silmad ишанлэсь паськыт усътэм синъёс

teda haaras v valdas õudus со көшкемаз

märkas õudusega, et ... көшкемаса малпаз, ... шуыса

2. (*õudustäratav tegu, sündmus, nähtus vms*) көшкемыт

sõjaaja õudused война вакыт көшкемытъёс

õuduste loss ишанъёсын замок
see pole enam elu, vaid õudus улон өвөл, көшкемыт со

Liitsõnad

õudus+

õuduselamus көшкемытэз адзон
õudusfilm көшкемыт фильм
õudusjudinad көшкемаса юзыр-кезьыр луон
õudusjutt көшкемыт верос
õuduskarje көшкемыт черектйськем
õuduslugu көшкемыт учыр
õudusunenägu көшкемыт уйвөт
õudusvärin көшкемаса куалекъян

õue <'õue *adv*> кыре, ульчае, педло

õues <õues *adv*> кырын, ульчаын, педлон

õun <'õun õuna 'õuna 'õuna, õun[te_&_'õuna[de 'õuna[sid_&_'õun/u s> улмо,
яблок

magusad õunad чesкытэсь улмоос
hapud õunad чырсэсь улмоос
punapõksed õunad горд улмоос
kuivatatud õunad куасьтэм улмо
dessertõun десерт улмо
küpseõun пыжем улмо
ladvaõun был вайысь улмо
suviõun гужем кисьмась улмо
variõun, maha varisenud õun усем улмо
õunu koorima улмо паланы
õunad on küpsed улмоос кисьмамын
õunad on alles toored улмоос ежесь ай
õun on ussitanud улмо нумырземын
pidi haput õuna hammustama PILTL чырс улмоез куртчем кадь луоно луиз

Liitsõnad

õun+

õunpunane яблок-горд
õunroheline яблок-вож

õuna+

õunaasta улмоё ар
õunaaed улмо сад
õunahoidla улмо возён инты
õunakeedis яблок варенья
õunakompott улмо компот
õunakook улмо торт
õunakoog улмо кӧм
õunamahl улмо сок
õunamoos улмо варенья
õunamähkur ZOOL (*liblikas Laspeyresia pomonella*) улмоез быдтйсь бубыли
õunapabul пичи нумырзем улмо
õunapirukas улмоен перог
õunapunn пичи еж улмо
õunapüree улмо пунем

õunaraks улмо лушкан
 õunarikas улмолы узыр
 õunaseeme улмо кидыс
 õunasiider улмо сидр
 õunastruudel КОК улмо штрудель
 õunasüda улмолэн шорыз
 õunauputus PILTL дурыныз улмо
 õunauss улмо сиись нумыр
 õunavein улмо вина
 õunaviil улмо вандэт
 õunaviss пичи еж улмо
 õunaädikas улмо уксус

õunapuu <+p'uu p'uu p'uu[d -, p'uu[de_&_puu[de p'uu[sid_&_p'u[id s>

1. BOT (Malus) улмопу, яблoкпу
 aedõunapuu BOT (Malus domestica) сад улмопу
 granaatõunapuu гранатпу
 ida-mariõunapuu BOT (Malus baccata) векчи улмоё улмопу
 metsõunapuu BOT (Malus sylvestris) кыр улмопу
 õunapuid lupjama улмопуосты избураны
 aias õitsevad õunapuud садын улмопуос сяськаясько
 2. (*selle puit*) улмопу

Liitsõnad

õuna+puu+

õunapuuaed улмо сад
 õunapuuchoor улмопулэн сүлэз
 õunapuu-kärntõbi AIAND көс пужы дэй
 õunapuuoks улмопу вай
 õunapuu-võrgendikoi ZOOL (Yponomeuta malinellus) улмопу кей
 õunapuu-õielõikaja ZOOL (Anthonomus pomorum) улмопу сяська сиись
 õunapuuõis улмопу сяська

õõnes <õõnes 'õõnsa õõnes[t_&_'õõnsa[t -, 'õõnsa[te 'õõnsa[id adj>

1. (*seest tühi*) гырko; (*puu kohta*) гырko, гырkkес :
 õõnes puu гырkkес пу
 heinputke õõnes vars чипчирганлэн гумыез
 õõnsa tüvega tammepuu гырko тыпы
 jõgi on kaldad alt õõnsaks uuristanud шур ярдуръёсты гырko кариз
 südame alt võttis õõnsaks PILTL сүлэмы пүтйз

2. (*hääle, heli kohta: kume, sünge*) пыдлось потэм кадь
 öökulli õõnes huige уйсылэн пыдлось потэм кадь куараез
 pastori õõnes hääл пасторлэн мпыдлось потэм кадь куараез

3. PILTL (*sisutühi*) буш, тырттэм

õõnes pilk буш учкем
 õõnes fraas буш верам

Liitsõnad

õõnes+

õõnesnõel MED гумые вень
 õõnesorgan ANAT гырko мугор люкет
 õõnessarv ZOOL гырko сюр
 õõnessond MED, VET гырko зонд

õñnestellis ЕНІТ **гырко кирпич**

õñnesveen ANAT **гырко вирсэр**

õñnestama <õñnesta[ma õñnesta[da õñnesta[b õñnesta[tud v>

1. (*altpoolt uuristama*) **гудзыны**; (*läbi uuristama*) **быдтыны**; (*õñsaks tegema, sel kombel midagi valmistama*) **гыркьяны, вöлыны**

vesi õñnestas kaldaid **ву ярдуръесты гыркья**

õñnestas kõnnu alla augu **мырк улэз гыркяз**

tõugud õñnestavad puud **нумыръес пуэз сие**

kausid õñnestati pehmemast puust **тэркыосты небытгесэзлэсь пулэсь**

гыркьязы

puutüvest õñnestatud paat **писпу мугорлэсь вöлэм пыж**

puutüvve õñnestatud renn **писпу мугоре гыркьям дырды**

2. PILTL (*nõrgestama*) **гудыны, быдтыны**

õñnestab ministri jalgealust **министрлэсь пыдулзэ гудэ**

panganduskriis õñnestas usaldust pankade vastu **банк кризис банкъёслы**

осконэз быдтйз

alatoitlus õñnestab tervist **сютэм улон тазалыкез быдтэ**

õñnsus <'õñnsus 'õñnsuse 'õñnsus[t 'õñnsus[se, 'õñnsus[te

'õñnsus/i_&_'õñnsuse[id s>

1. (*tühe, õñs*) **гырк**; (*lohk, süvend*) **гырк, гоп**

looduslik õñnsus **инкуазен кылдытэм гоп**

kaljuõñnsus **изгурезьлэн гопез**

kookospähkli õñnsus **кокос мулылэн гыркез**

vana tamme õñnsuses oli linnupesa **пересь тыпылэн гырказ тылобурдо кар**

вал

2. PILTL (*õñnes-olek*) **бушлык**

sisemuses oli tunda terake õñnsust **пушкын кыче ке но бушлык шöдйськиз**

õñs <'õñs õñne 'õñn[t 'õñn[de, õñn[te 'õñs[i s> (*tühemik, õñnsus*) **гырк, пуш**

hambaõñs ANAT **пинь гырк**

koljuõñs ANAT **йыркобы пуш**

kõhuõñs ANAT **көтпуш**

pesaõñs **кар пуш**

suuõñs ANAT **ымпуш**

südamepaunaõñs ANAT **сюлэмдйсь пуш**

orav lipsas vana puu õñnde **коньы пересь пулэн гырказ пыриз**

kopsukoosse oli tekkinud mädaга täidetud õñs **тылэн сйяз урен тырмем гырк**

кылдйз

Liitsõnad

õñs+

õñskatood EL **гырко катод**

õñtsuma <'õñtsu[ma 'õñtsu[da õñtsu[b õñtsu[tud v>

1. (*edasi-tagasi v üles-alla kiikuma*) **лэйканы, веттаськыны**

paat õñtsub lainetel **пыж тулкымъес вылын лэйка**

laine pani laeva õñtsuma **тулкым вулэйкыез ветгаз**

rippeid õñtsus jalge all **ошем выж пыд улын лэйказ**

pilliroog õñtsub tuules **дюкендэр төлья веттаське**

neiu õñtsub kiiktoolis **нылаш зечырась пуконьн лэйка**

2. (*vetruma*) лэйканы, вырыны
soine pinnas õõtsus jala all нюрвыл пыд улын выриз

äbarik <äbar'ik äbariku äbar'ikku äbar'ikku, äbarik/e_&_äbar'ikku[de
äbar'ikk/e_&_äbar'ikku[sid *adj, s*>

1. *adj* (*kehv, kidur, armetu, hädine*) уродос, начар

äbarik puu уродос писпу

äbarik tare уродос корка

äbarik laps начар пинал

hilissuve äbarikud linnupojad бер потэм начаресь тылобурдо пиос

tõlge oli päris äbarik берыктэм уродос гинэ вал

2. *s* (*olend*) пөрмостэм, шу нянь, нюлымтэ кунян

täielik äbarik, millegagi toime ei tule чылкак пөрмостэм, номыр каремез уг
луы

ädal <ädal ädala ädala[t -, ädala[te ädala[id *s*> (*pärast niitmist uuesti kasvanud
rohi*) нордос, нордйё инты; вожкай ВЕР.

äestama <'äesta[ma 'äesta[da 'äesta[b 'äesta[tud *v*>

1. (*äkkega mulda harima*) усыяны

äestab põldu бусыез усыя

külvas ja seejärel äestab seemne mulda кизиз, собере усыяса кидыссэ
музьеме согиз

vanasti äestati karuäkkega азьло уло писпуэн усыяло вал

2. KÕNEK (*lööma, äigama*) жугыны, тышканы

ta nägu on segamini äestatud ымнырыз тышкамын

ägama <äga[ma äga[da äga[b äga[tud *v*>

1. (*oigama*) жуштыны, ойккетыны

haige ägab valu pärast *v* valu käes *v* valust *v* valudes висись вöсьлы чидатэк
жуштэ

haavatud ägasid ainult сöсыртэмьёс жуштйзы гинэ

ema ägab meeleheites анай куректыса ойккетэ

peolaud otse ägab toitude raskuse all PILTL жöквыл пуктэм сиёнъёслэсь
куасалске

mehed sõudsid, tullid ägasid PILTL воргоронъёс полысазы, зырыос
зукыртйзы

rahvas ägab elukalliduse käes *v* all PILTL калык улонлэн дуно луэмезлэсь
ойккетэ гинэ

2. (*hädaldama, kaeblema*) жоштйськыны, жуштыны

muudkui ägatakse ja kirutakse elu ялан улон былэ жоштйсько, зуро

äge <äge ägeda ägeda[t -, ägeda[te ägeda[id *adj*>

1. (*äkilise tormaka loomuga*) керзег, пöсекьясь; (*ärritunud, vihane*) лек;
(*millegi kohta: tormiline*) огыр-бугыр

ta oli ägeda [ise]loomuga *v* loomult äge со керзег сямо вал

äge nagu õletuli *v* nagu mustlase püss дары пуйы кадь керзег

pea nüüd, ära mine kohe ägedaks! дугды, соку ик эн пöсекья

ütles seda ägedast peast керзег йырыныз озьы шуиз

majas puhkes äge tüli *v* riid коркан лек керетон потйз

peeti ägedaid kõnesid лек кылзэс вераса вераськызы

läks ägedaks vaidluseks пöсь ченгешонозь вуиз

2. (*tuline, fanaatiline*) дартлы, пось
 {mille} äge pooldaja пось дурбасьтйсь
 äge rahvuslane пось националист
 kuningavõimu äge pooldaja эксэйлы пось дурбасьтйсь
3. (*hoogne, kiire*) жог, лобатыса
 ägedad liigutused жог выремьёс
 juht tegi kogu tee ägedat sõitu шофер быдэс сюресэз лобатыса мынйз
4. MED (*akuutne, tormiliselt kulgev*) жог
 äge nakkushaigus секыт палась висён
5. (*väljendab intensiivsust: väga tugev, kõva*) зол; (*visa, kõva, pöörane*) лек
 äge lahing лек ожмаськон
 äge vastupanu лек пумитъяськон
 äge konkurents зол конкуренци
 äge peavalu зол йырвисён
 äge kõhuvalu зол кōтвисён
 äge kõhahoog зол кызон
 äge torm лек сильтōл
 äge äike лек чилекъям
 äge vihmavaling дурыстэм зор
 ägedad tuuleiilid зол сильтōл
 pliidi all on äge tuli плита зол жуа
 kostis uksekella äge helin öсэ лек жингыртэм чузъяськиз
 hüüded muutusid järjest ägedamaks черекъям куараос пумен кужмоязы
6. KÕNEK (*tunnustavalt: tore, vägev, vahva*) зеч, зол
 äge pidu зол юшан
 ta on äge mees со зеч пиосмурт

ägedalt <ägedalt adv>, *ka ägedasti (ägedusega)* зол, лек, кужмо
 ägedalt vaidlema зол ченгешыны
 uksele klopiti ägedalt öсэ зол йыгаськизы
 koerad hakkasid ägedalt v ägedasti haukuma пуныос лек утыны кутскизы
 õlg valutab ägedalt пельпум зол висе
 süda lööb ägedalt сүлэм зол йыгтетэ
 hakkas üha ägedamalt tuiskama ялан кужмояса пелляськыны кутскиз

ägedasti <ägedasti adv> vt ägedalt

ägedus <ägedus ägeduse ägedus[t ägedus[se, ägedus[te ägedus/i s>
 керзегъяськон, керзег луон, лекъяськон, пось, зырдыт
 ta on tuntud oma ägeduse poolest со керзег луэменыз тодмо луэ
 ülemuse ägedus on mööda läinud кивалтйсьлэн лекъяськемез ортчиз
 vaidluse ägedus ченгешонлэн пōсез
 tunnete ägedus шōдонъёслэн зырдытсы
 orkaan möllas endise ägedusega оркан азьвыл зырдытэныз ик лекъяськиз

ägenema <ägene[ma ägene[da ägene[b ägene[tud v> (*ärritunumaks, vihasemaks minema*) керзегъяськыны; (*tugevamaks, mõjusamaks, hoogsamaks*)
 кужмояны, лекомыны
 ägenes talle esitatud süüdistusest сое янгыш каремзылэсь керзегъяськиз
 sõnasõda ägenes tülikс кылож керетонозь кужмояз
 vaenlase rünnakud ägenesid тушмонлэн ожмаськемез кужмояз

vihmasadu ägeneb зор кужмоя
reuma ägeneb ёзви висён я. ревматизм кужмоя

ägestuma <ägestu[ma ägestu[da ägestu[b ägestu[tud v> (*ägedaks muutuma*)
керзеггьяськыны, керзег луыны
miks sa nii ägestusid? малы тон сокем керзеггьяськиськод?
nad kipuvad vaieldes ägestuma ченгешыкузы соос керзег луо

ähkima <'ähki[ma 'ähki[da ähi[b ähi[tud v> (*kestva pingutuse tagajärjel kuuldavalt hingeldama*) жуштыны, ойккетыны, шокпотыны :
valude käes ähkima вöсьлэсь жуштыны
pesi end puristades ja ähkides жуштыса но шок-пуль карыса мисьтйськиз
poiss ähkis kiirest jooksust пияш жоғ бызёнлэсь шокпотйз
aurik ähkis ülesvoolu PILTL вулэйкы шур вылланы жуштыса тубиз

ähmane <ähmane ähmase ähmas[t -, ähmas[te ähmase[id adj>

1. (*tuhm, kergelt hägune*) жомыт, пеймыт

uduähmane бус жомыт

uneähmane умпыр жомыт

ähmased aknad жомытэсь укноос

ähmane päike жомыт шунды

ähmane valgus жомыт тыл

ähmane koit жомыт шунды жужан

saare ähmased kontuurid шормучлэн жомыт гожъёсыз

ähmased jäljed liival луо вылысь бырысь пытьёос

pohmelusest ähmased silmad макмырлэсь жомытэсь синъёс

unest ähmased silmad изьыса сайкамтэ синъёс

2. PILTL (*ebamäärane, ebaselge*) жомыт, пеймыт

ähmane ettekujutus tööst уж сярысь жомыт валан

ähmane süütunne янгыш луэмез жомыт валан

tal on oma isast säilinud ainult ähmane mälestus атаез сярысь жомыт тодэ

ваён гинэ кылемын

ähmis <ähmis adv, adj> (*ähmi täis*) шуэрскем

ähmis näoga шуэрскем ымнырын

tormas tuppa, ähmis ja ärevil шуэрскыса-урмыса бөлетэ лобатйз

ähvardama <ähvarda[ma ähvarda[da ähvarda[b ähvarda[tud v>

1. (*väljendama kavatsust teha kellelegi midagi halba*) кышкатыны

naaber ähvardas mulle koera kallale ässitada бускель пунызэ узато шуыса

кышкатйз

ema ähvardas last sõrmega анай пиналзэ чиньыеныз кышкатйз

isa ähvardas poja pärandusest ilma jätta атай пизэ кылёсбуртэк кельтонэн

кышкатйз

2. (*andma põhjust kartuseks, ohustama*) :

ettevõtet ähvardab pankrot ужбергатонэз банкрот вите

teda ähvardab hädaoht сое кышкытэз вите

saapad ähvardavad laguneda сапег бырем ини

ähvardab vihma tulla v sadama hakata зоремен кышкатэ

ähvardavalt <ähvardavalt adv> кышкатыса, кышкыт, курдано кадь
vaatas mulle ähvardavalt otsa кышкатыса шорам учкиз

paat lõi lainetes ähvardavalt kõikumana **пѣж тулкымъѣс вылын курдано кадъ
вырыны кутскиз**
taevas on ähvardavalt pilves **инбам кышкыт пилемо**

ähvardus <ähvardus ähvarduse ähvardus[t ähvardus[se, ähvardus[te ähvardus/i
s> **кышкатон**
sõjaähvardus, sõjaline ähvardus **ожен кышкатон**
vitsaähvardus **ньӧрен кышкатон**
poisid kuuletusid raske karistuse ähvardusel **пияшьѣс кышкыт кылкутонэн
кышкатэм бере гинэ кылзйськизы**
see kiri on järjekordne ähvardus **та гожтэт - нош ик кышкатон**

äi <'äi äia 'äia 'äia, 'äia[de 'äia[sid_&_'äi/u s> (*meheisa*) **атайзы**; (*naiseisa*)
вармай, варматай
tema tulevane äi **солэн вуоно атайзыез я. варматаез**

äigama <'äiga[ma äia[ta 'äiga[b äia[tud v>

1. (*käega tõmbama*) **чүшылыны**

äigab käisega higi näolt **кыыныз кымесысьтыз пӧсям вузэ чүшылэ**

äigas kammiga läbi juuste **йырсиэ сыназ**

võta luud ja äiga põrand puhtamaks **чужон кут но выжез чуж**

2. (*hoopi andma, virutama*) **шуккыны, сѣтыны**

ratsanik äigas hobust nuudiga **ворттйсь валэз сюлоен шуккылйз**

äiga talle! **сѣт солы!**

kui veel norima tuled, äigan sulle vastu lõugu v vastu vahtimist **зурид на ке,
шуккыса кушто я. нырад сѣто**

äike[ne] <'äike_&_'äikene 'äikese 'äikes[t 'äikes[se, 'äikes[te
'äikes/i_&_'äikese[id s>; <'äike_&_'äikene 'äikse 'äikes[t -, 'äikes[te 'äikse[id s>
(*pikne*) **гудыри**

kohutav äike **кӧшкемыт гудыри**

läheneb äike **гудыри вуэ**

puhkes äike **гудыръяны кутскиз**

olin äik[e]se ajal v äik[e]sega õues **гудыръяку мон кырын вал**

äike läks kõrninal üle linna **кар вадестй гудыръяса кошкиз**

Liitsõnad

äik[e]se+

äikese-eelne **гудыри азын**

äikeseilm **гудыръясь куазь**

äikesepilv **гудыри пилем**

äikesevihm **гудыриен зор**

äiutama <äiuta[ma äiuta[da äiuta[b äiuta[tud v> (*lauldes uinuma kiigutama*)

веттаны

ema äiutab last süles **анай нунызэ алаз ветта**

äiutas lapse magama **нуныез веттаса изьтйз**

merkohin äiutab PILTL **зарезь куара ветта**

äke <äke 'äkke äke[t -, äke[te 'äkke[id s> (*mulla hooldamise riist*) **усы**

pulkäke, puupulkadega äke **пу усы**

pärast kündmist tõmmati põld äkkega üle **гырем бере бусытй усыен ортчизы**

Liitsõnad

äkke+

äkkepulgad **усы пиньёс**

äkiline <äkiline äkilise äkilis[t äkilis[se, äkilis[te äkilis/i *adj*>

1. (*äkki toimuv*) **витѐнтэм вылысь я. шорысь**

äkiline tõmme **витѐнтэм шорысь кыскон**

äkilised liigutused **жог выросьёс**

külalise äkiline ärasõit **кунолэн витѐнтэм шорысь кошкемез**

vastase äkiline rünnak **тушмонлэн витѐнтэм шорысь шуккемез**

äkiline surm **витѐнтэм шорысь кулон**

äkiline viharurse **витѐнтэм шорысь вожпотон**

auto peatus äkilise nõksatusega **машина витѐнтэм шорысь дугдйз**

{*kellele*} lõi kõhtu äkiline valu **кӧтыз витѐнтэм шорысь вӧсь луиз**

2. (*ägedaloomuline*) **керзег**; (*talitsematu, järsk*) **керзег**

äkiline iseloom **керзег сям**

isa oli järsu, äkilise ütlemisega inimene **атай ме́чак, шонерак верась адями**

вал

3. (*millegi kohta: järsk*) **ме́ч**

äkiline nõlvak **ме́ч бамал**

äkiline trepp **ме́ч тубат**

jõgi teeb siin äkilise käänaku **шур татын ӧрзэ витѐнтэм шорысь воштэ**

äkitselt <äkitselt *adv*> **витѐнтэм шорысь**

äkki <'äkki *adv*>

1. (*järsku, korraga, ootamatult*) **витѐнтэм шорысь**

kust sa nii äkki välja ilmusid? **кытысь тон озьы витѐнтэм шорысь потйд?**

tuul tõusis äkki **тӧл витѐнтэм шорысь потйз**

mulle meenus äkki kõik **витѐнтэм шорысь ваньмыз тодым лыктйз**

кӧик tuli äkki nagu väik selgest taevast **ваньмыз чилектэм кадь витѐнтэм**

шорысь луиз

2. (*vahest, ehk, võib-olla*) **оло нош :**

äkki on ta haigeks jäänud? **оло нош со висьыны усиз?**

äkki juhtusid kuulma, mis seal eile juhtus? **оло нош кылйд, мар отын толон**

луиз?

äkki oled nii kena mees ja viskad meid [autoga] koju? **оло нош тон, сокем зеч**

мурт, милемыз дорозямы нуод?

ämber <'ämber 'ämbri 'ämbri[t -, 'ämbri[te 'ämbre[id s> (*pang*) **ведра**

emailämber, emailitud ämber **эмалированной ведра**

kaevuämber (1) **куйы ведра**; (2) (*suur puust*) **пу ведра**

mustaveeämber **локан**

plastämber **пластмас ведра**

plekkämber, plekist ämber **корт ведра**

puuämber (1) **пу ведра**; (2) (*suur tõsteämber*) **ведра**

tsinkämber, tsingitud ämber **цинк ведра**

veeämber **ву ведра**

vinnab ämbriга kaevust vett **куйыысь вуэз ведраен омырья**

vihma kallas nagu ämbriст v tuli nagu ämbriга **ведраысь кысьтэм кадь зоре**

Liitsõnad

ämbri+

ämbrisang ведра вуг
ämbrisuurune ведра быдза
ämbritäis быдэс ведра

ämblik <'ämblik 'ämbliku 'ämblikku 'ämblikku, 'ämblik/e_&_'ämblikku[de 'ämblikk/e_&_'ämblikku[sid s> **чонари**
mürgine ämblik агуэсь чонари
majaämblik ZOOL (Tegenaria domestica) коркан ульсь чонари
ristämblik ZOOL (Araneus) киросо чонари
vesiämblik ZOOL (Argyroneta aquatica) ву чонари
ämblik koob võrku чонари вотэс лэсьтэ
ta on üks vereimeja ämblik со вир юись чонари
Liitsõnad
ämbliku+
ämblikuniit чонари вотэс

ämblikuvõrk <+v'õrk võrgu v'õrku v'õrku, v'õrku[de v'õrku[sid_&_v'õrk/e s>
чонари вотэс
põõsas on ämblikuvõrke täis куакын тросаз чонари вотэс
kortsude peenike ämblikuvõrk näol PILTL ымнырын векчи кисыриослэсь
вотэс
ta on sind oma plaanide ämblikuvõrku mässinud PILTL со тонэ аслаз уж
вотэсаз кутйз

ämm <'ämm ämma 'ämma 'ämma, 'ämma[de 'ämma[sid_&_'ämm/i s> (*meheema*)
анайзы; (*naiseema*) варманай
ämma ja minia vahekord oli terav анайзылэн но кензылэн кусыпсы урод вал

ämmaemand <+emand emanda emanda[t -, emanda[te emanda[id s>
гогымумы, акушерка

ängistus <ängistus ängistuse ängistus[t ängistus[se, ängistus[te ängistus/i s>
мозмон, көтжож

äparduma <äpardu[ma äpardu[da äpardu[b äpardu[tud v> (*ebaõnnestuma*,
nurjuma) өвөл удалтыны, куашканы
põgenemiskatse äpardus пегзыны тыршон өз удалты
perekonnaelu kipub äparduma семья улон куашка
äpardunud elu удалтымтэ улон

äpu <äpu äpu äpu[t -, äpu[de äpu[sid s> КӐНЕК (*hädavares*) пӐрмостэм,
нюлымтэ кунян
see noormees on täielik äpu со егит пи - чылкак нюлымтэ кунян

ära¹ <ära adv>

1. (*mujal, eemal, mujale, eemale*) :

sõitis õhtul ära со жыт кошкыз

tõi lapse lasteaiast ära пиналэз нылпи садысь вайиз

pane raamat [käest] ära! книгаез пон!

mul aeti auto ära машинаме нуилям

tuul viis kübara peast ära төл йыр вылысь шляпаез нуиз

2. (*väljendab korrasolust, asjade heast seisust väljas olekut v välja minekut*) :

masin on korrast ära **машина тйяськемын**
 kübar on moest ära **шляпа модаысь потэмын**
 kõht on korrast ära **кӧт висе я. сӧриськемын**
 see läks mul meelest ära **со мынам тодам но өвӧл ни**
 hääл on täitsa ära **куара чылкак быремын**
 läks tujust ära **мылкыдыз быриз**
 elekter on ära **езтыл өвӧл**
3. (ühendverbi osana rõhutab, et tegevus on lõpuni viidud v viiakse lõpule) :
 lepime ära! **ойдо огкылысь луом!**
 jõudsin su ära oodata **вити ик мон тонэ**
 vili on ära koristatud **ю октэмын**
 piletid peab varem ära võtma v ostma **билетьёсты вазьгес басьтоно**
 soome keele õppis ta kiiresti ära **финн кылэз со жог дышетйз**
 lumi läheb kevadel ära **лымы тулыс шуна**
 suri ära **кулйз**
 jõi vee ära **вуэз юиз**
4. (esineb mitmesugustes ühendverbides) :
 jagas ära, milles asi **мугзэ валаз**
 kohtunik on ära ostetud **судьясьлы коньдон мычемын**
 ilm pööras ära **куазь воштйськиз**
 abi kulub ära **юрттэт кулэ луоз**
 olen justkui ära tehtud **мон веднамын, дыр**

ära² <ära är[gu är[gem_&_är[me är[ge v> (*keeldu väljendav eitussõna*) **эн,**
медам, медад, медаз, ум
 ära tee seda! **эн лэсьты сое!**
 ära tule lähemale! **эн лыкты матэ!**
 ära mine ära! **эн кошкы!**
 seda meest ära usalda **со пиосмуртлы эн оскы**
 ta ärgu võtku seda nii südamesse **сокем сյүлэмаз медаз басьты сое**
 ärme sellest rohkem räägi! **ум ни вераське со сярысь!**

äraandja <+'andja 'andja 'andja[t -, 'andja[te 'andja[id s> (*reetur*) **вузась,**
предатель

ära arvama **тодыны**

ära eksima **йыромыны**

ära elama **улыны**

ära hoidma **утыны**

ärahooldmine <+h'oidmine h'oidmise h'oidmis[t h'oidmis[se, h'oidmis[te
 h'oidmis/i_&_h'oidmise[id s> (*tõkestamine, vältimine*) **утён уж, утиськон**
 haiguste ärahooldmine **висёнлэсь утиськон**
 kuritegude ärahooldmine **йыртэманъёслэсь утиськон**
 metsapõlengute ärahooldmine **нюлэс тылпулэсь утиськон**
 sõja ärahooldmine **ожлэсь утиськон**

ära jooksmata **бызьыны**

ära jätma кельтыны

ära jääma кылыны

ärakiri <+kiri kirja k'irja k'irja, k'irja[de k'irja[sid_&_k'irj/u s]> көчыр

algärakiri нырысетйез көчыр

lepingu ärakiri огкыллэн көчырез

ärakirja kinnitama көчырез зэматыны

ärakiri õige көчыр зэмлыко

ära kuluma сурыкмыны, бырыны

äralend <+l'end lennu l'endu l'endu, l'endu[de l'endu[sid_&_l'end/e s]> кошкон

rändlinnud valmistuvad äralennuks толлы кошкись тылобурдоос

кошконзылы дасясько

ära leppima дышыны

ära maksma дун тырыны

äraminek <+minek mineku mineku[t -, mineku[te mineku[id s]> (*lahkumine*)

кошкон

külaline viivitas äraminekuga куно кошкыны өз дырты

juba hulk aega enne surma rääkis taat oma äraminekust кулэмезлэсь азьвыл

уно дыр чоже вераськиз пересь кошконэз сярысь

ära minema кошкыны

ärandama <äranda[ma äranda[da äranda[b äranda[tud v> (*sõidukit ajutiseks*

kasutamiseks omavoliliselt ära viima) лушканы

ärandatud auto leiti metsast лушкам машинаез нюлэскысь шедьтйзы

äranägemine <+nägemine nägemise nägemis[t nägemis[se, nägemis[te nägemis/i s> (*suva, heaksarvamine, tahtmine*) тодэм; (*äratundmine, arusaam, veendumus*) валам

igäuks talitagu oma äranägemist mööda v äranägemisel котькин ас тодэмезья мед кароз

tegutseb oma äranägemisel ас валамезья ужа

kasuta seda raha oma [parema] äranägemise järgi v kohaselt та коньдонэз ас

валамедья кут

äraolek <+olek oleku oleku[t -, oleku[te oleku[id s> (*puhkeoleku kohta*)

шутэтскон

minu äraoleku ajal v äraolekul мон оволтэм дырья

mõnus äraolek heas seltskonnas зеч калык пöлын умой шутэтскон

ära ootama витыны, возьманы

äraootav <+'ootav 'ootava 'ootava[t -, 'ootava[te 'ootava[id adj> витись,

возьмась

jäime äraootavale seisukohale возьмаломы шуим

ära põlema жуаны

ärasaatmine <+s'aatmine s'aatmise s'aatmis[t s'aatmis[se, s'aatmis[te s'aatmis/i_&_s'aatmise[id s> келян

külaliste ärasaatmine куноосты келян

vanaisa ärasaatmine viimsele teekonnale пeсятаез берпуметй сюресаз келян

ärastama <ärasta[ma ärasta[da ärasta[b ärasta[tud v>

1. (*eemaldama, kõrvaldama*) быдтыны

plekke ärastama виштыосты быдтыны

2. (*ebaseaduslikult omastama*) киултыны

kas sovhoosi vara erastati või ärastati? совхоз ваньбурез басьтйзы-а,

киултйзы-а?

ärasõit <+s'õit sõidu s'õitu s'õitu, s'õitu[de s'õitu[sid_&_s'õit/e s> кошкон;

(*laeva*) кошкон

ärasõit viibib кошкон бероме

ärasõit lükati edasi кошконэз жегатйзы

laev annab ärasõiduks vilet вулэйкы кошкон куараен шултйз

Liitsõnad

ära+sõidu+

ärasõiduaeg кошкон дыр

ärasõidueelne кошконлэсь азьвыл

ärasõidupäev кошкон нунал

ärasõiduvile кошкон куара

äratama <ärata[ma ärata[da ärata[b ärata[tud v>

1. (*virguma panema, üles ajama*) сайкатыны

ärata mind hommikul vara монэ чукна вазь сайкаты

magajad äratati üles изисьёсыз сайкатйзы

talveunest äratatud karu толалтэ сайкатэм гондыр

2. (*ärksaks muutma, teadvusele tooma*) сайкатыны, улзытыны :

patsienti hakati minestusest äratama пациентэз улзытыны кутскизы

kevadpäike äratas putukad talvetardumusest тулыс шунды нымы-кибыосты

толалтэ иземлэсь сайкатйз

Jannsen äratas eestlaste rahvusteadvust Яннсен эстоньёслэсь калык

асваланзэс сайкатйз

see ei ärata usaldust со оскымон уг поты

ära tegema лэсьтыны

ära tulema кошкыны

ära tundma (*aru saama kellega v millega on tegemist*) тодманы

oled nii muutunud, et ei tunne äragi тон сокем воштйськемед, уд но тодма

haige ei tunne enam oma lähedasi ära висись матысь адямиоссэ уг тодма

ини

tundsin temas ära oma kunagise õpetaja солэн тусысьтыз азьвыл

дышетйсьме тодмай

äratundmine <+t'undmine t'undmise t'undmis[t t'undmis[se, t'undmis[te t'undmis/i_&_t'undmise[id s>

1. тодман

2. (arusaam, veendumus, tõdemus) малпан, валам

igäuks tegutsegu oma äratundmise järgi котькудйз ас валамезъя мед ужалоз
jõudis kindlale äratundmisele, et ... зеч валай, ... шуыса

äratuntav <+t'untav t'untava t'untava[t -, t'untava[te t'untava[id *adj*]> тодмо

äratus <äratus äratuse äratus[t äratus[se, äratus[te äratus/i s>

1. (unest) сайкан, сайкатон

äratus on kell kuus султон куать часын

olime juba enne äratust üleval сайкатэмлэсь азьвыл ик ми султэмын вал
pani äratuseks kella helisema сайкан понна чассэ жингыртыны пуктйз

2. (rahvus- v usulise tunde kohta) сайкан :

rahvuslik äratus калык сайкан

äratuskell <+k'ell kella k'ella k'ella, k'ella[de k'ella[sid_&_k'ell/i s> будильник,
час

pane äratuskell helisema kella kuueks будильникез куать часлы пукты

ärkan äratuskella tirina v plärina peale часлэн жингыртэмезлы луыса

сайкасько

äravool <+v'ool voolu v'oolu v'oolu, v'oolu[de v'oolu[sid_&_v'ool/e s> кошкон,
ву кошкон

sulavee äravool jõgedesse тудвулэн шуръёсы кошконэз

äravooluta järv ву кошконтэк ты

ajude äravool välismaale йырвизьлэн кунсьöры кошконэз

tööjõu äravool riigist ужась кужымлэн кунысь кошконэз

Liitsõnad

ära+voolu+

äravoolukanal ву кошкон канал

äravoolukraav ву кошкон канава

äravoolurenn ву кошкон гумы

äravoolutoru ву кошкон гумы

ära võtma

1. (enda kasutusse võtma) басьтыны, таланы; (*vallutama*) киултыны;

(*kahjustama*) быдтыны

rõõvel võttis teekäijalt käekella ära лущкаськись сюресчилэсь кийн нуллон
чассэ талаз

purjus juhilt võeti luba ära кудзем шоферлэсь правооссэ талазы

loss võeti tormijooksuga ära дворецез киултйзы

öökülm võttis kartulipealsed ära уй кезыт картошка пудэз быдтйз

2. KÕNEK (abielluma) кышно басьтыны

professor oli ühe noore tudengi ära võtnud профессор одйг егит студентэз
кышно басьтйз

3. (sisse võtma) сиыны, юыны; (*ära jooma*) юыны

võttis tableti ära ja saigi peavalust lahti таблетка юиз но, йыр висёнэз ортчиз

võttis pitsikese ära пичи чарка юиз

ära õppima дышетскыны

ära ütlema

1. (*keelduma*) пумит кариськыны, куштйськыны, танйськыны
lisateenistusest ära ütlema ватсаса луонлыктьёслэсь куштйськыны
ütles ära talle pakutud korterist солы чектэм патерлэсь куштйськиз
uhke tüdruk ütles kõigile kosilastele ära йөнъяськись нылаш вань курась
пиослы пумит кариськиз
ega sa ära ei ütle, kui kutsun sind kaasa? тон уд танйськы-а, мон тонэ сьöрам
öти ке?
2. (*sõnades väljendama, välja ütlema*) вераны
ma ütlesin kõik otse ära, mis ma temast arvan мон шонерак ваньзэ верай, мар
мон со сярись малпасько
3. KÕNEK (*ära kaebama*) чагиськыны, вераны
kui mind veel kiusad, ütlen emale ära! монэ исад на ке, анайлы ваньзэ
верало!

äraütlemine <+'ütlemine 'ütlemise 'ütlemis[t 'ütlemis[se, 'ütlemis[te 'ütlemis/i s>

куштйськыны
tellimusest äraütlemine заказлэсь куштйськыны
troonist äraütlemine тронлэсь куштйськыны
äraütlemist põhjendati rahapuudusega куштйськемез коньдон öвöлэн
валэктйзы

ärev <ärev äreva äreva[t -, äreva[te äreva[id adj> (*erutatud, närviline, rahutu,*

murelik) сюрэмшуго; (*ebakindel*) шугъяськись
ärev ootus вень йылын кадь витён
ärev aimus сюрэмшуго шöдон
ärevad unenäod сюрэмшуго вöтьёс
ärev pilk сюрэмшуго учкем
ärev nägu сюрэмшуго ымныр
ärev aeg сюрэмшуго дыр
ärevaks tegev uudis сюрэмшугъяськытйсь ивор

ärevil <ärevil adv, adj> (*ärevuses, erutatud olekus, pinevil*) огыр-бугыр,

сюрмаськыса, сэректыса
ärevil olema сюрмаськыны
süda on ärevil сюрэм сэректэ
kodus mind juba oodati, oldi ärevil дорын монэ возьмазы ини, сюрмаськызы
ärevil pilk сюрмаськыса учкем
terve linn on ärevil быдэс кар огыр-бугыр

ärevus <ärevus ärevuse ärevus[t ärevus[se, ärevus[te ärevus/i s> (*erutus,*

rahutus) кушетскон, сэректон, сөнматон; (*elevus*) огыр-бугыр
eksameelne ärevus экзамен азын сэректон
rõõmuärevus шумпотон кушетскон
sattus kuuldust ärevusse кылэмезлэсь сюрэмыз сэректйз

ärgas <ärgas 'ärksa ärgas[t_&_'ärksa[t -, 'ärksa[te 'ärksa[id adj>

1. (*ärkvel olev, virge*) задор; (*une kohta: kerge, kergesti katkev*) сак
kohv teeb ärksaks кофе сакгес каре
uni muutub hommiku poole ööd ärksamaks чукпал ум сакгес луэ
2. (*vaimult virge, terane*) сак, задор, мыло-кыдо
vaimuärgas сак луло

ärksad mõtted сакесь малпанъёс
ärgas külaelu задор гурт улон
ärgas mõistus шаплы визь
ärgas õpilane шаплы дышетскись
klassis valitseb ärgas vaim классын задор мылкыд
ta on ärgas teiste muret märkama со мурт куректонлы вазиськись

äri <äri äri äri -, äri[de äri[sid s]>

1. (*kauplemine*) ужбергатон
tulus v kasulik äri барышо ужбергатон
must v räpane äri пöяськыса ужбергатон
meelelahutusäri мылкыд капчиятон ужбергатон
relvaäri пычал тйрлыкен ужбергатон
äri ei lähe v ei edene ужбергатон уг азинскы
äri õitseb v keeb v edeneb уж берга
teeb autodega äri машинаосын ужа
äri ajada peab oskama ужез бергатыны быгатыны кулэ

2. (*kauplus*) вузанны, лавка
fotoäri фото лавка
juuksuriäri йырси чышконни
kingaäri пыдкучтан вузанны
kullassepaäri зарни лавка
mööbliäri жöк-пукон вузанны
pagariäri пыжиськем вузанны
riideäri, rõivaäri дйськут вузанны
äride vaateaknad вузанныослэн укнооссы
peab väikest äri пичи лавка возе

Liitsõnad

äri+

äriajamine ужбергатон
äriasjad ужбергатон ужъёс
äriettevõte ужбергатон
ärihai PILTL ужбергатоннын бадзым чорыг
äriidee ужбергатон малпан
äriinimene ужбергатйсь
ärijuht ужен кивалтйсь
ärikohtumine ужъя пумиськон
ärikvartal ужбергатон квартал
ärimaailm ужбергатон дунне
ärinaine ужбергатйсь кышномурт
äriplaan ужбергатон план
ärisidemed ужбергатон кусыпъёс
äritegelane ужбергатйсь
äritegevus ужбергатон
äriõigus JUR ужбергатон эрикрад

ärikläss <+kl'ass klassi kl'assi kl'assi, kl'assi[de kl'assi[sid_&_kl'ass/e s]> бизнес-
класс

ärimees <+m'ees mehe m'ees[t -, mees[te meh/i s]> ужбергатйсь
ettevõtlik ärimees амало ужбергатйсь

kaval ärimees кескич ужбергатись
suurärimees бадзым ужбергатись

äritsema <äritse[ma äritse[da äritse[b äritse[tud v> (*kaubitsema*) вузкарыны;
(*sahkerdama*) пöяськыны
äritseb turul kapsaste ja porganditega базарын кубистаен но кешырен
вузкаре

ärkama <ärka[ma ärga[ta 'ärka[b ärga[tud v> (*ärkvele tõusma, virguma*)
сайканы
unest v magamast ärkama иземысь сайканы
vahel ärkan keset ööd куддырья уйин сайкасько
ärkab äratuskella tirina peale будильник жингыртэмен сайка
ärka üles! сайка!
ärkas narchoosist наркозысь сайказ
on teadvusele v meelemärgkusele ärrganud йырсаяз берытскиз
ärkas mõtetest малпаньёсысьтыз сайказ
tunne on selline, nagu oleks surnuist [ellu v üles] ärrganud кулэмысь улзи кадь
потйсько
temas ärkas endine õpetaja пушказ азьвыл дышетйсь луэмез сайказ
tüdrukus ärkas viha PILTL нылаш пушкын вожпотон сайказ

ärkamine <ärkamine 'ärkamise 'ärkamis[t 'ärkamis[se, 'ärkamis[te 'ärkamis/i s>
сайкан
rahvuslik ärkamine калык сайкан
vaimne ärkamine лул сайкан
elluärkamine (1) улонэ сайкан; (2) (*surnuist*) кулэмысь улзон
enne ärkamist nägin und сайкаме азьын вötаса адзи
varase ärkamisega on kõvasti tegemist вазь султыны туж секыт

ärkamisaeg <+'aeg aja 'aega 'aega, 'aega[de 'aega[sid_&_'aeg/u s>
1. (*unest virgumise aeg*) сайкан дыр
meie ärkamisaeg on kell kuus милям сайкан дырмы куать часын
2. (*rahvusliku ärkamise aeg*) сайкан вакыт

ärkel <'ärkel 'ärkli 'ärkli[t -, 'ärkli[te 'ärkle[id s> (*ülakorruste kõrgusel seinast
eenduv hooneosa*) эркеп; (*katusest eenduv aken, uuk*) липет укно

Liitsõnad

ärkli+

ärkliaken АРНИТ эркеп укно

ärklikorrus эркеп этаж

ärklituba эркеп бöлет

ärritama <ärrita[ma ärrita[da ärrita[b ärrita[tud v>
1. (*meeleelunditele häirivalt mõjuma*) сөнматыны
ere valgus ärritab silmi яркыт тыл синэз сөнматэ
ärritava toimega aine сөнматйсь сурет
2. (*närviliseks tegema*) вожез поттыны, лекомытыны; (*vihale ajama*) вожез
поттыны
iga pisiärritama haiget котькыче пичи арбери висисьлэсь вожзэ поттйз
sinu ükskõiksus ärritab mind нöзь луэмед вожме поттэ
ta ärritab mind oma jutuga üles вераськемынз вожме поттйз

ta oli kogu küla enda vastu üles ärritanud **со быдэс гуртэз аслыз пумит**
ЛЕКОМЫТӢЗ
ärritatud olek **ВОЖПОТЭМ**
ärritatud hääl **ВОЖПОТОН куара**
ärritav passiivsus **ВОЖЕЗ ПОТТӢСЬ номыр карытэк улон**

ärritav <ärritav ärritava ärritava[t -, ärritava[te ärritava[id *adj*> **вожез поттӢсь,**
ЛЕКОМЫТӢСЬ

ärrituma <ärritu[ma ärritu[da ärritu[b ärritu[tud *v*>

1. FÜSIOL (*ärritaja mõjule reaktsiooniga vastama*) **сӧнматыны**

kergesti ärrituv nahk **капчиен сӧнматскись ку**

2. (*närviliseks muutuma, närvi minema*) **вожез поттыны;** (*vihastuma*) **вожез**
ПОТТЫНЫ, ЛЕКОМЫНЫ

ärritus ja kaotas enesevalitsemise **лекомиз но ассэ чакламысь дугдӢз**

iga tühja asja pärast pole mõtet ärritada **котькыче буш оломар понна вожез**
ПОТТЫНЫ КУЛЭ ӖВӢЛ

rahune, ära ärritu! **буйгатскы, вождэ эн потты!**

ma ei saanud filmi rahulikult, ärritumata vaadata **мон ӧй быгаты фильмез**

ШЫПЫТ, ВОЖМЕ ПОТТЫТЭК УЧКЫНЫ

kergesti ärrituv inimene **капчиен лекомись адыми**

ärritus <ärritus ärrituse ärritus[t ärritus[se, ärritus[te ärritus/i *s*>

1. FÜSIOL (*ärriti mõju*) **сӧнматон**

nägemisärritus **син сӧнматон**

toksilistest ainetest põhjustatud ärritus **токсин суретъёслэсь кылдэм**
сӧнматон

2. (*ärritatud olek, vihasegune närvilisus*) **ВОЖПОТОН**

ärritus lahtus peagi **вожпотон жоген пуксиз**

Liitsõnad

ärritus+

ärritusseisund **ВОЖПОТЭМ**

äsja <äsja *adv*> (*nüüdsama, natukese aja eest*) **али гинэ**

äsja valminud maja **али гинэ пуктэм корка**

äsja valitud professor **али гинэ быръем профессор**

äsja ilmunud raamat **али гинэ потэм книга**

äsja saabunud külalised **али гинэ вуэм куноос**

äsja kehtestatud reeglid **али гинэ кутэм эсэпъёс**

äsja ülesküntud põld **али гинэ гырем бусы**

äsja küpsetatud leib **али гинэ пыжем нянь**

sirel on äsja õitsemise lõpetanud **сирень али гинэ сяськаяськемысь дугдӢз**

äss¹ <äss *interj*> (*koera ässitav hüüatus, hass, ass*) **су, ме :**

äss, Muri, võta! **су, Мури, басьты!**

äss² <äss ässa 'ässa 'ässa, 'ässa[de 'ässa[sid_&_'äss/i *s*>

1. (*masti tugevaim mängukaart*) **туз**

padaäss, potiäss, poti äss **пик туз**

ristiäss, risti äss **кирос туз**

ruutuäss, ruutu äss **бубен туз**

trumpäss **козырь туз**

ässaga käima тузэн ветлыны
tappis kuninga ässaga королез тузэн vormиз
2. KÕNEK (*tähtis tegelane*) мотор, катар, йӧно чӧж; (*oma ala parim esindaja*)
ас
jalgpalliäss футболэн ас
oma ala ässad ас ӧнерзыя асьёс
käib ringi, nina püsti nagu ässal йӧно чӧж сямен йырзэ урдыса ветлэ

ässitaja <ässitaja ässitaja ässitaja[t -, ässitaja[te ässitaja[id s> узатӱсь

ässitama <ässita[ma ässita[da ässita[b ässita[tud v>

1. (*koera hassetama*) узатыны
kui lähemale tuled, ässitan koera sulle kallale матэ лыктӱд ке, пуныез вылад
узато
2. (*midagi tegema õhutama, kellegi v millegi vastu üles kihutama*) узатыны,
жутканы
{*keda*} kuriteole ässitama (кинэ) йыртэманы узатыны
{*keda*} vargile ässitama (кинэ) лушкаськыны узатыны
püüdis poegi isa vastu üles ässitada пиоссэ атайзылы пумит узатыны
тыршиз
tõolisi ässitati streigile ужасьёсты забастовкае жутӱзы

ätt <'ätt äti 'ätti 'ätti, 'ätti[de 'ätti[sid_&_'ätt/e s>

1. (*väga vana mees*) пересь
muldvana ätt вашкала пересь
2. (*vanaisa*) песятай, чужатай

ätt² <'ätt äti 'ätti 'ätti, 'ätti[de 'ätti[sid_&_'ätt/e s> (*meiliaadressis kasutatav märk*)
→ ать, собачка

äädikas <äädikas äädika äädika[t -, äädika[te äädika[id s> (*äädikhape lahus*)

уксус
kange äädikas кужмо уксус
lahja äädikas кизертэм уксус
lauaäädikas сиськон уксус
söögiäädikas сиён уксус
veiniäädikas вина уксус
õunaäädikas улмо уксус

Liitsõnad

äädika+

äädikamarinaad уксус маринад
äädikapudel (1) уксус зенелик; (2) (*serveerimiseks*) уксус понон
äädikarpuu вот (*harilik sumahh Rhus typhina*) сумах пу

äär <'äär ääre 'äär[t 'äär[de, äär[te 'äär[i s>

1. (*serv, veer, perv*) дур; (*tee-, metsa-, kraaviäär*) дур, дурпал
linnaäär карлэн дурпалэз
metsaäär нюлэс дур
põlluäär бусы дур я. пум
taevaäär инбам дур
teeäär сюрес дур
rada lähed piki jõe äärt сюрес кузь шур дуртӱ кошке

maanteel tuleb käia vasakul äärel бадзым сюреслэн паллян палдуртйз

ветлоно

kraavi äärtel kasvab rohi канава дурьёсын турын будэ

maailma äärel дунне пумын

nad on ühe ääre mehed соос аспальёс

2. (*eseme serv, külg*) дур

kangaäär басма дур

seelikuäär юбка сөзул

vankriäär уробо дур

voodiäär валес дур

äärest ääreni täis kirjutatud leht дурысеныз дурозяз гожъям кагаз бам

laudlina äärt palistama жөккышет дурез бугыртыны

3. (*peakatte alumine ärakeeratud osa*) дур; (*karusnahkne ääris*) дур

laia äärega kübar паськыт дуро шляпа

karusnahkse äärega talimüts пуштрес гоно дуро тол изы

4. (*nõu, anuma kõrgem külg*) дур

klaas on äärest saadik v ääreni täis стакан тросаз тырмытэмын

prügikast ajab üle ääre жаг куян вылтйз потэ

piim kees üle kastruli ääre йөл кастрюльлэн вылтйз потйз

õnn ajab üle ääre PILTL шуд пачыла

kannatuse mõõt sai ääreni täis PILTL чиданлэн пумыз вуиз

firma seisab pankroti äärel PILTL фирма банкрот дурын сылэ

tüdruk on nutu äärel PILTL нылашлэн бөрдонэз ымпумаз

ekspeditsioon on hukkumise äärel PILTL экспедици куашкан калэ вуэмын

Liitsõnad

ääre+

äärejoon дурпал гож

äärekala KAL ярдурлы матын улйсь чорыг

äärekiivi ярдур из

äärekohtunik SPORT дурпал судья

ääremeri GEOGR дурпал зарезь

ääremängija урдэспал шудйсь

ääremärkus бам дурысь пусьетьёс

ääreõmbelus TEKST урдэс вурис

äärde <'äärde *postp, adv*> vt ka ääres, äärest

1. *postp* [gen] (*mille vahetusse lähedusse, kõrvale, juurde*) доры, дуре

maja ehitati vee äärde корка пуктйзы ву дуре

laev jõudis kai äärde вулэйкы озын доры вуиз

reeturid pandi seinä äärde PILTL предательёсты борддор доры султытйзы

2. *adv* (*ääre poole, ääre ligi*) дуре

keskele istutati punased lilled, äärde kollased шораз горд сяська мертйзы,

дураз - чужзэ

äärelinn <+l'inn linna l'inna l'inna, l'inna[de l'inna[sid_&_l'inn/u s]> карвөз

äärepealt <+p'ealt *adv*>

1. (*peaaegu*) кызы я. öжыт гинэ

pidin äärepealt kukkuma кызы гинэ ой усы я. усисько вал ини

äärepealt oleksin naerma pahvatanud кызы гинэ серекъяны ой кутскы

pidi äärepealt mind jalust maha jooksuma монэ пыд йылысьтым уськытэ вал

ини

2. (*hädavaevu*) **КЫЗЫЫ НО ОЗЫЫ, МЫРДЭМ**
jõudsin äärepealt bussile **КЫЗЫЫ НО ОЗЫЫ АВТОБУСЭ ВУИ**

ääres <ääres *postp, adv*> *vt ka* äärde, äärest

1. *postp* [gen] (*mille v kelle juures, kõrval*) **дорын, дурын**
suvila asub järve ääres **гужемкорка ты дурын интыяськемын**
seisab akna ääres **укно дорын сылэ**
istusime laua ääres **жök дорын пукимы**
laev randus kai ääres **вулэйкы озын доры дугдйз**
kõrva ääres vinguvad kuulid **пель дортй пуляос шулало**
Frankfurt Maini ääres **Франкфурт ам Майн дорын**
Rostov Doni ääres **Ростов на Дону дорын**
{*kellel*} on surm suu ääres **PIITL (кин) пал пыдын шайгуын**
2. *adv* (*[ääre] küljes*) **дурын**
rättil on narmad ääres **кышетлэн дураз тугъёс**

äärest <äärest *postp, adv*> *vt ka* äärde, ääres

1. *postp* [gen] (*mille v kelle juurest, kõrvalt*) **дорысь, дурысь**
astus seinä äärest eemale **борддор дорысь палэнскиз**
lapsed tulid järve äärest **нылпиос ты дурысь лыктйзы**
aia äärest juuriti põõsad välja **кенер дорысь куакез выжыеныз поттазы**
tõusti laua äärest **жök сьöрысь султйзы**
jõgi on kinni külmunud ainult kalda äärest **шур ярдур дортйз гинэ кынмемын**
2. *adv* (*ääre poolt*) **дуртйз**
lõika äärest! **дуртйз ванды!**

ääretasa <+tasa *adv*>

1. (*ääreni [täis]*) **тросаз**
valas klaasi ääretasa vett täis **стаканэ тросаз ву лэзиз**
2. (*ühetasa*) **одйг чöшкын**
vesi on tammiga ääretasa **ву чыпетэн одйг чöшкын**

ääretu <ääretu ääretu ääretu[t -, ääretu[te ääretu[id *adj* (lõputu, otsatu) **пумтэм**

- ääretu avarus **пумтэм кыр**
ääretu lumelagendik **пумтэм лымы бусы**
ääretu viha **пумтэм вожпотон**
ääretu väsimus **пумтэм жадён**
ees laiub ääretu stepp **азьпалан пумтэм степь вёлске**

ääristama <äärista[ma äärista[da äärista[b äärista[tud *v* >

1. (*äärisena ümbritsema*) **дурьяны**
jalgteid ääristavad lilled **сюрес дурысь сяськаос**
pillirooga ääristatud tiik **шашыен дурьям ты**
2. (*äärisega varustama*) **котыртыны, дурьяны; (õmmeldes) дурьяны, бугыртыны**
hauaplats ääristati kividega **шайгуэз изэн котыртызы**
mantel on alt karusnahaga ääristatud **пальтолэн сöзулыз гоно куэн дурьямын**
ääristas laudlina pitsiga **жökкышетэз чильтэрен дурьяз**
raudplekiga ääristatud kirst **кортэн шуккем сандык**

ääri-veeri <+veeri *adv, adj* (kaude, ümber nurga) **котыр** [*котырьяськыса*]
ära räägi ääri-veeri, ütle otse [välja]! **котырьяськыса эн вераськы, шонерак**

вера

sellest räägiti ettevaatlikult ja ääri-veeri со сярись чакласькыса но котыр

вераськызы

kuula ääri-veeri järele, kuidas lood on котыръяськыса юалляськы, кыче-мар

ини шуыса

äärmine <'äärmine 'äärmise 'äärmis[t 'äärmis[se, 'äärmis[te 'äärmis/i_&'äärmise[id adj> (*äärepealne, äärepoolne*) берпуметй
äärmine uks vasakut kätt паллян палась берпуметйез ос

äärmiselt <'äärmiselt adv> (*ülimalt, väga*) туж, дурыстэм

äärmiselt tähtis teade туж кулэ ивор

äärmiselt hea mälu туж умой йырвизь

äärmiselt kena neiu дурыстэм чебер нылмурт

tänavu oli lund äärmiselt vähe туэ туж ожыт лымы вал

äärmuslik <'äärmusl'ik 'äärmusliku 'äärmusl'ikku 'äärmusl'ikku, 'äärmuslik/e_&'äärmusl'ikku[de 'äärmusl'ikk/e_&'äärmusl'ikku[sid adj> (*äärmusse kalduv, ekstreemne, ekstremistlik*) → экстрем

äärmuslikud abinõud экстрем чектонъес

äärmuslikud tingimused экстрем условиос

äärmuslikud vaated экстрем малпанъес

tahaks teha midagi äärmuslikku мар ке но экстремзэ лэсьтэм потэ

ühines erakonna äärmusliku tiivaga партилэн экстрем палыныз огазеяськиз

tekkis kaks äärmuslikku leeri кык пöртэм экстрем пальъес кылдйзы

öeldis <'öeldis 'öeldise 'öeldis[t 'öeldis[se, 'öeldis[te 'öeldis/i_&'öeldise[id s>
KEEL (*lauseliige, predikaat*) йыръез, сказуемой
liitöeldis кушето йыръез

öeldu <'öeldu 'öeldu 'öeldu[t -, 'öeldu[te 'öeldu[id s> (*see, mis on öeldud*) верам

öine <'öine 'öise 'öis[t -, 'öis[te 'öise[id adj> уй

ökoloogia <ökol'oogia ökol'oogia ökol'oogia[t -, ökol'oogia[te ökol'oogia[id s>
(*teadus organismide ja nende keskkonna suhetest, inimpopulatsioonide ohustavate keskkonnategurite ja -protsesside probleemistik*) ЭКОЛОГИ

ökonomist <ökonom'ist ökonomisti ökonom'isti ökonom'isti, ökonom'isti[de ökonom'isti[sid_&_ökonom'ist/e s> МАЖ (*ökonoomika asjatundja*) ЭКОНОМИСТ

ökonoomia <ökon'oomia ökon'oomia ökon'oomia[t -, ökon'oomia[te ökon'oomia[id s>
1. (*sääst[mine], kokkuhoid[mine], säästlikkus, kokkuhoidlikkus*) изъян я. арам карытэк уже кутон, экономия
2. (*majandusteaduse omaaegne nimetus*) изъян я. арам карытэк уже кутон, экономия

ökonoomika <ökonoomika ökonoomika ökonoomika[t -, ökonoomika[te ökonoomika[id s> (*majandustegevus, majandusteaduse haru*) ЭКОНОМИКА

ökonoomne <ökon'oomne ökon'oomse ökon'oomse[t -, ökon'oomse[te ökon'oomse[id *adj*> (*kokkuhoidu võimaldav, kokkuhoidlik, säästlik*) **арам карисьтэм**

öö <'öö 'öö 'öö[d ö[he, 'öö[de_&_öö[de 'öö[sid_&_ö[id s> **уй**

Liitsõnad

öö+

öökapp → **валесдор кана**

öölamp **уй тыл я. лампа**

ööliblikas **уйбубыли, пестайбубыли, уртбубыли**

öörahu → **уй возён**

öötöö **уйин ужан**

öövahetus **уй смена**

öövaht **уйин возьмаськись, уй сторож**

öövalve (1) (*öine valve[kord]*) **уй чаклан я. караул; (2) (öövalvur) уй чаклан я. караул**

ööbik <ööbik ööbiku ööbiku[t -, ööbiku[te ööbiku[id s>

1. ZOO (Luscinia luscinia) **учы**

2. (*veega täidetud laste puhkpill*) **учы**

ööbima <'ööbi[ma 'ööbi[da 'ööbi[b 'ööbi[tud v> (*ööd olema*) **кõлыны**

Liitsõnad

ööbimis+

ööbimiskoht **кõлон инты**

ööbimine <'ööbimine 'ööbimise 'ööbimis[t 'ööbimis[se, 'ööbimis[te 'ööbimis/i s> **кõлон**

öökima <'ööki[ma 'ööki[da öögi[b öögi[tud v> (*oksendama*) **гурзылыны, вукекьяськыны**

ööklubi <+klubi klubi klubi kl'uppi, klubi[de klubi[sid s> **уй клуб**

öökull <+k'ull kulli k'ulli k'ulli, k'ulli[de k'ulli[sid_&_k'ull/e s>

1. (*kaku rahvapärane nimetus*) **кучыран, дябалак, бадзымйыр, беренэс, шурали, ыгы, угы**

2. PILTL (*hilisööni ärksa ja tegusa inimese kohta*) **кучыран, дябалак, бадзымйыр, беренэс, шурали, ыгы, угы**

öökül <+k'ülm külma k'ülma k'ülma, k'ülma[de k'ülma[sid_&_k'ülm/i s> **куазь кынтэм**

öömaja <+maja maja maja m'ajja, maja[de maja[sid_&_maj/u s> (*ajutine ööbimiskoht, öine peavari*) **кõлон корка**

ööpäev <+p'äev päeva p'äeva p'äeva, p'äeva[de p'äeva[sid_&_p'äev/i s> **уй-нунал**

öösel <'öösel *adv*> (*öö ajal, öösi*) **уйин; (öösi) уйин**

öösi <'öösi *adv*> (*öistel aegadel, öödel, öiti*) **уйин, уйлы быдэ**

öösorr <+s'orr sorri s'orri s'orri, s'orri[de s'orri[sid_&_s'orr/e s]> ZOOL (*lind*, *Caprimulgus europaeus*) унябей, уляби, азьтэмкуака, пурьсь чана

öösärk <+s'ärk särgi s'ärki s'ärki, s'ärki[de s'ärki[sid_&_s'ärk/e s]> изён дэрэм

üdi <üdi üdi üdi -, üdi[de üdi[sid s]>

1. (*luuüdi*) ВИЫМ

2. PILTL (*millegi tuum, põhiolemus*) ВИЫМ

üha <üha adv> (*järjest, aina, ühtelugu, kogu aeg*) ялан, весь

ühekaupa <+k'aura adv>, *ka ühe kaupa* одйген, одйген-одйген, котькудзэ
нимаз

ühekordne <+k'ordne k'ordse k'ordse[t -, k'ordse[te k'ordse[id adj> (*selline, milles on midagi ainult üks kord, kiht, rida vms*) одйг полэс, огпол я.
огполлы; (*ühel korral toimuv v esinev, üks kord kehtiv*) одйг полэс, огпол я.
огполлы

ühekorraga <+korraga adv>

1. (*ühel ja samal ajal*) огдыре, чош; огпол; ог кутскемен

2. (*äkki*) огдыре, чош; огпол; ог кутскемен

3. (*ühe hooga*) огдыре, чош; огпол; ог кутскемен

üheksa <üheksa üheksa üheksa[t -, üheksa[te üheksa[id num, s]>

1. *num* (*põhiarv, vastava hulga, koguse kohta, kellaaja, arvulise järjekorra kohta*) укмыс; (*hulga puhul: isikut märkivate meessoost sõnadega, mitmuslike sõnadega, isikuliste asesõnade mitmusega ja paariseseimeid märkivate sõnadega*) укмыс; (*hulga, arvulise järjekorra puhul*) укмыс

üheksaga korrutama укмыс пол басьтыны

üheksaga jagama укмыслы люкыны

liida üheksale kaks укмыс вылэ кык будэты

kolm korda kolm on üheksa куинь пол куинь луэ укмыс

meid on üheksa [inimest] ми укмыс кузя

2. *s* (*number 9*) укмыс; (*mängukaart*) укмыс

araabia üheksa араб укмыс

ärtu üheksa укмыс червь

Liitsõnad

üheksa+

üheksakorruseline укмыс этажьем я. этажо

üheksakuine укмыс толэзьем

üheksakümmend <üheksa+kümmend üheksa+k'ümne

üheksa[t+kümme[t_&_üheksa[t+kümmend -, üheksa+k'ümne[te

üheksa+k'ümne[id num> укмыстон

üheksas <üheksas üheksanda üheksanda[t -, üheksanda[te üheksanda[id num>

укмсэтй, укмысэтйез

üheksasada <üheksa+sada üheksa+saja üheksa[t+sada_&_üheksa[t+sada[t -,

üheksa+sada[de üheksa+sada[sid num> укмыс сю

üheksasada kaksikümmend viis укмыс сю кызь вить

viissada pluss nelisada on üheksasada **вить сю но нбыль сю луэ укмыс сю**
üheksasada krooni **укмыс сю крона**
üheksasada aastat **укмыс сю ар**

üheksateist[kümmend] <üheksa+t'eist[+kümmend] üheksa+t'eist[+k'ümne]
üheksa[t+t'eist[+kümmend]_&_üheksa[t+t'eist+kümme[t -,
üheksa+t'eist+k'ümne[te üheksa+t'eist+k'ümne[id *num*> **дас укмыс**
kolmsada üheksateist[kümmend] **куинь сю дас укмыс**
buss number üheksateist **дас укмыс номеро автобус**
lahuta üheksateistkümnest seitse! **дас укмысысь сизыымзэ кушты**
linnani on üheksateist[kümmend] kilomeetrit **карозь дас укмыс иськем**
rong väljub [kell] üheksateist kakskümmend **поезд дас укмыс но кызьын**
кошке
ta on juba üheksateist[kümmend] täis **солы дас укмыс ини**

üheksavägine <+vägine vägise vägis[t -, vägis[te vägise[id *s*> **Вот** (*rohhtaim*,
Verbascum thapsus) **скалпель**

ühekülgne <+k'ülgne k'ülgse k'ülgse[t -, k'ülgse[te k'ülgse[id *adj*>

1. (*ühel küljel, ühel poolel asetsev, ühepoolne*) **оглань, ого-пало, огпалдуро,**
огпумнала, огсыр
2. (*üksluine*) **оглань, ого-пало, огпалдуро, огпумнала, огсыр**

ühemõtteline <+m'õtteline m'õttelise m'õttelis[t m'õttelis[se, m'õttelis[te
m'õttelis/i *adj*> (*üheti mõistetav*) **одйг малпанэн**

ühend <ühend ühendi ühendi[t -, ühendi[te ühende[id *s*>

1. KEEM **герзет; -герзет, огазеян; огъян**
2. (*ühendamise v ühinemise tulemus*) **герзет; -герзет, огазеян; огъян**
3. MAT (*hulkade summa*) **герзет; -герзет, огазеян; огъян**

Liitsõnad

ühend+

ühendkoor **огазеям хор**

ühendama <ühenda[ma ühenda[da ühenda[b ühenda[tud *v*>

1. (*teise külge kinnitama*) **герзаны, огазеяны, огъяны**
2. (*üheks tervikuks liitma*) **герзаны, огазеяны, огъяны**
3. (*inimeste kogumit seesmiselt ühtseks muutama*) **герзаны, огазеяны, огъяны**
4. (*seostama*) **герзаны, огазеяны, огъяны**

ühendus <ühendus ühenduse ühendus[t ühendus[se, ühendus[te ühendus/i *s*>

1. (*üksteises kinni olek*) **герзет, кусып, огазеяськон, эштос; (telefoni, raadio teel; eri paiku ühendava liikluse kohta) герзет, кусып, огазеяськон, эштос; (inimese seotuse, kontakti kohta) герзет, кусып, огазеяськон, эштос**
2. (*isikute liit*) **герзет, кусып, огазеяськон, эштос**
3. (*seos*) **герзет, кусып, огазеяськон, эштос**

Liitsõnad

ühendus+

ühendustee **герзет сюрес, коммуникация**

ühene <ühene ühese ühes[t -, ühes[te ühese[id *adj*>

1. (*ühe*)**аастане) аресъем; часын кутскись; одйг интыем; одйг малпанэн**

2. (*ühe kella ajal minev, algav, toimuv*) аресьем; часын кутскись; одйг интыем; одйг малпанэн
3. (*ühele inimesele määratud*) аресьем; часын кутскись; одйг интыем; одйг малпанэн
4. (*üks kindel, ainuvõimalik*) аресьем; часын кутскись; одйг интыем; одйг малпанэн; (*üheti mõistetav, ühemõtteline*) аресьем; часын кутскись; одйг интыем; одйг малпанэн

ühes <ühes adv, prep>

1. adv (*kaasa, kaasas*) чoш, сьoрын

kui tahad, tule ühes потэ ке, лык милемын чoш

ma tulen sinuga ühes мон тонэн чoш мыно

mul pole passi ühes мынам паспортэ сьoрам oвoл

2. adv; prep [komit] (*üheskoos, koos kellega v millega*) чoш, огинын, валче ме kasvasime ühes üles ми огинын будймы

nad tulid ühes ja lahkusid ühes соос чoш лыктйзы но чoш кошкйзы

torm rebis puud ühes juurtega välja сильтoл писпуосты выжыенызы валче поттаз

üheskoos <+k'oos adv>

1. (*koos*) чoш; огдыре

2. (*samal ajal, ühtlasi*) чoш; огдыре

ühesugune <+sugune suguse sugus[t -, sugus[te suguse[id adj> огкадь;

(*sarnane*) огкадь; (*mõõtmelt, tähtsuselt*) огкадь

ühesõnaga <+sõnaga adv>, ka ühe sõnaga (*kokku võttes, lühidalt*) одйг

кылын вераса

ühetoaline <+t'oaline t'oalise t'oalis[t t'oalis[se, t'oalis[te t'oalis/i_&_t'oalise[id

adj> одйг висьето я. бoлето

ühetooniline <+tooniline toonilise toonilis[t toonilis[se, toonilis[te toonilis/i

adj>

1. (*ainult ühe värvitooniga*) одйг буёл тусо; огпумнала

2. PILTL (*üksluine, monotoonne*) одйг буёл тусо; огпумнала

ühevärviline <+värviline värvilise värvilis[t värvilis[se, värvilis[te värvilis/i

adj> огкадь буёло

ühik <ühik ühiku ühiku[t -, ühiku[te ühiku[id s> (*mõõtühik*) одйгмет

ühine <ühine ühise ühis[t -, ühis[te ühise[id adj>

1. (*samaaegselt mitme omanduses, valduses v kasutuses olev*) огъя; (*mitmele ühtviisi omane v iseloomulik*) огъя

2. (*mitme koostegvusel sooritata v toimuv*) огъя

ühinema <ühine[ma ühine[da ühine[b ühine[tud v>

1. (*kollektiiviks, organisatsiooniks koonduma, üheks tervikuks liituma*) огазеяськыны

2. (*kellegagi mingis toimivas kaasa minema*) огазеяськыны;

(seksuaalvahekorda astuma, seksuaalvahekorras olema) **огазеяськыны**
3. (loodusobjektide, nähtuste kohta: üheks liituma, ühte sulama) **огазеяськыны**

ühing <ühing ühingu ühingu[t -, ühingu[te ühingu[id s> **огазеяськон, герзёт**;
МАЖ (*äri-*) **огазеяськон, герзёт**

ühiselamu <+elamu elamu elamu[t -, elamu[te elamu[id s> **огъяулонни,**
огинъюрт

ühiselt <ühiselt adv> **чош, огазеяськыса, дэмен**

ühiskond <ühisk'ond ühiskonna ühisk'onda ühisk'onda, ühisk'onda[de
ühisk'onda[sid_&_ühisk'ond/i s> **мер**

Liitsõnad

ühiskonna+

ühiskonnakord **мер рад**

ühiskonnategelane **мер удысчи**

ühiskondlik <ühisk'ondl'ik ühisk'ondliku ühisk'ondl'ikku ühisk'ondl'ikku,
ühisk'ondlik/e_&_ühisk'ondl'ikku[de ühisk'ondl'ikk/e_&_ühisk'ondl'ikku[sid
adj> (*ühiskonnaga seotud, sotsiaalne*) **мер, мерлыко**

ühistama <ühista[ma ühista[da ühista[b ühista[tud v> (*ühiseks tegema,*
kollektiviseerima) **огинаны**

ühistransport <+tr'ansp'ort tr'anspordi tr'ansp'orti tr'ansp'orti, tr'ansp'orti[de
tr'ansp'orti[sid_&_tr'ansp'ort/e s> **огъя транспорт**

ühistu <ühistu ühistu ühistu[t -, ühistu[te ühistu[id s> (*kolme v enama liikmega*
juriidiline organisatsioon) **эштос**

ühitama <ühita[ma ühita[da ühita[b ühita[tud v> (*ühte sobitama, ühendama*)
огазеяны, радьяны, тупатыны

ühte <'ühte adv>

1. (*kogunemise kohta*) **огазе, огинэ, ваче**

2. (*üheks tervikuks, kollektiiviks, ühinemise kohta, kooskõla väljendavais*
ühendeis) **огазе, огинэ, ваче**

ühitehoid <+h'oid hoiu h'oidu h'oidu, h'oidu[de h'oidu[sid_&_h'oid/e s> **чош**
возиськон

ühtekokku <+k'okku adv>

1. (*üldse kokku*) **оглом, огъяса**

2. (*kokku, hunnikusse*) **оглом, огъяса**

ühtepuhku <+p'uhku adv> (*ühtelugu, sageli*) **ялан, чемысь**
nad tülitsevad ühtepuhku **соос ялан керето**
buss hilines ühtepuhku **автобус ялан беромылйз**

ühteviisi <+v'iisi adv>, *ka ühte viisi, vt ühtviisi*

ühtima <'ühti[ma 'ühti[da 'ühti[b 'ühti[tud v>

1. (*millegagi ühte v kokku langema*) тупаны, огкадь луыны
maakonna piir ühtib riigipiiriga уездлэн висгожез кунгожен тупа
nende arvamused ühtisid соослэн малпанъёссы тупазы
meie maitsed ühtisid милям быръёнъёсмы тупазы
2. (*ühinema, üheks liituma*) огазеяськыны, одйг луыны
seal ühtivad kaks teed отын кык сюресъёс одйг луо
3. (*seksuaalvahekorras olema, sugühtesse astuma*) огазеяськыны

ühtlane <'ühtlane 'ühtlase 'ühtlas[t 'ühtlas[se, 'ühtlas[te 'ühtlas/i_&_'ühtlase[id
adj> **ЧОШКЫТ, ВОЛЫТ, ОГСЫР**

ühtlane lõng **ВОЛЫТ ШОРТ**
ühtlane hingamine **ЧОШКЫТ ШОКАМ**
ühtlane käekiri **ЧОШКЫТ ГОЖЪЯМ**
ühtlane areng **ОГСЫР АЗИНСКОН**
kasvuhoones püsis ühtlane temperatuur **ТЕПЛИЦАЫН ОГСЫР ТЕМПЕРАТУРА**
ВОЗИСЬКИЗ

ühtlaselt <'ühtlaselt adv> **ОГСЫР**

küünal põleb ühtlaselt **СЮСЬТЫЛ ОГСЫР ЖУА**
suvi oli kaua ühtlaselt soe **ГУЖЕМ КЕМА ОГСЫР ШУНЫТ УЛЙЗ**

ühtlasi <'ühtlasi adv> (*samal ajal, samas*) **СО ДЫРЕ ИК, ОГДЫРЕ**

see võimalus meelitas ja kohutas ühtlasi **ТА ЛУОНЛЫК ОГДЫРЕ ГОЧАТЙЗ НО**
КЫШКАТЙЗ
ta oli üllatunud ja ühtlasi rõõmus minu tuleku üle **СО МЫНАМ ЛЫКТЭМЕЛЫ**
ОГДЫРЕ ПАЙМЕМЫН НО ШУМПОТЭМЫН ВАЛ

ühtlustama <ühtlusta[ma ühtlusta[da ühtlusta[b ühtlusta[tud v> (*ühtlaseks v*
ihesuguseks tegema) **ОГКАДЬ КАРЫНЫ**

palku ühtlustama **УЖДУНЪЁСТЫ ОГКАДЬ КАРЫНЫ**
kirjakeelt ühtlustama **ГОЖЪЯСЬКОН КЫЛЭЗ ОГКАДЬ КАРЫНЫ**
Eesti seadused ühtlustatakse Euroopa Liidu seadustega **ЭСТОН КУН КАТЬЁСТЫ**
ЕВРОПА СОЮЗЛЭН КАТЬЁСЫНЫЗ ОГКАДЬ КАРОЗЫ

ühtne <'ühtne 'ühtse 'ühtse[t -, 'ühtse[te 'ühtse[id adj> (*üks ning sama, terviklik*)

ЛЮКОНТЭМ; (üksmeelne, vastuoludeta) ЛЮКОНТЭМ
ühtsed nõuded **ОГКАДЬ КУРОНЪЁС**
ühtne, jagamatu riik **БЫДЭС, ЛЮКОНТЭМ КУН**
ühtne kollektiiv **ЛЮКОНТЭМ КОЛЛЕКТИВ**
juurdeehitus moodustab majaga ühtse terviku **ВАТСАСА ПУКТЭМ ЛЮКЕТ КОРКАЕН**
ЛЮКОНТЭМ БЫДЭС КЫЛДЫТЭ

ühtsus <'ühtsus 'ühtsuse 'ühtsus[t 'ühtsus[se, 'ühtsus[te 'ühtsus/i_&_'ühtsuse[id
s> **ОГЪЯЛЫК, БЫДЭСЛЫК**

aja-, koha- ja tegevusühtsus KIRJ **ДЫРЛЭН, ИНТЫЛЭН НО ДЕЙСТВИЛЭН ОГЪЯЛЫКЕЗ**
huvide ühtsus **ТУНСЫКЪЯСЬКОНЪЁСЛЭН ОГЛЫКСЫ**
riigi ühtsus **КУНЛЭН БЫДЭСЛЫКЕЗ**
sisu ja vormi ühtsus KIRJ **ПУШТРОСЛЭН НО КАБЛЭН ОГЪЯЛЫКСЫ**

ühtsustama <ühtsusta[ma ühtsusta[da ühtsusta[b ühtsusta[tud v> **ОГКАДЬ**
КАРЫНЫ

ühtviisi <+v'iisi adv>, ka ühteviisi, ühte viisi (*samamoodi*) **огкадь**
ta oskab ühtviisi hästi nii kududa kui tikkida **со огкадь умой быгатэ**
керттйськыны но пужъятскыны
rõõmu ja kurbust tunneme me kõik ühtviisi v ühteviisi v ühte viisi **ми ваньмы**
огкадь шөдйськомы шумпотонэз но куректонэз

üks <'üks ühe 'ühte_&_'üht 'üht, 'ühte[de 'ühte[sid_&_'üks/i num, s, pron>

1. *num (põhiarv)* **одйг**

kaks pluss üks on kolm **кык вылэ одйг будэтыса луэ куинь**

üks kahendik **одйг кыкмос**

null koma üks **ноль но одйг**

kakssada üks akent **кык сю одйг ужно**

ühed kindad **одйг пар пöзыы**

kell üks päeval **одйг часын нуназе**

kell on kolmveerand üks **дыр дас витътэк одйг**

kell on viis minutit ühe peal **дыр вить минут кыке**

ühe jalaga mees **пал пыдо пиосмурт**

üks, kaks ja -- korraga! **одйг, кык и ваньмы чöш!**

särgil ei olnud ees enam mitte ühtegi nõõpi **дэремлэн аяз одйг но бирдыез**
öй вал ни

olen seal käinud ainult ühe korra **огпол я. одйг пол гинэ отчы ветли**

asi sai ühele poole **PILTL уж быдэсмиз**

2. *s (hinne)* **кол**

sai matemaatikas ühe **математикаен кол басьтйз**

3. *pron (kellegi v millegi esmakordsel mainimisel)* **одйг**

elas kord üks kuningas **улйз-вылйз одйг эксэй**

mulle helistas üks tuttav **мыным одйг тодмое жингыртйз**

mul on sulle üks palve **мынам тыныд одйг куронэ вань**

4. *pron (rõhutab mingi tegevuse v olukorra jätkuvust)* **огпöртэм**

üks töö ja õiendamise ilmast ilma, ei mingit puhkust **огпöртэм уж но**
сюлмаськон гинэ, нокыче но шутэтскон öвөл

5. *pron (koos sõnaga mitte: mitte sugugi, üldsegi mitte)* **одйг но**

ma ei usalda sind mitte üks tera **мон одйг но тыныд уг оскиськы**

tütar ei ole mitte üks raas v mitte üks põrm v mitte üks mõhk ema moodi

нылаш одйг чöльы но анаез кадь öвөл

6. *pron KÕNEK (umbkaudu, umbes)* **ог**

sinna tuleb maad üks kolm kilomeetrit **отчыозь ог куинь иськем луоз**

see läheb maksma üks kuus-seitse krooni **со понна ог куать-сизьым крона**
тыроно луоз

vala mulle üks pool tassi kohvi **мыным ог жыны чукур кофе лэзь я. пон**

7. *pron (isiku v olendi kohta: keegi)* **одйгез, кин ке но**

üks on mu magustoidu ära söönud **одйгез мынэсьтым десертме сием**

ühed räägivad seal **одйгёсыз отын верасько**

8. *pron (tähistab konkretiseerimata üksikobjekti mingi hulga hulgast)* **одйгез**

üks meist **ми пöлысь я. пöлысьтымы одйгез**

kutsututest jäi üks tulemata **өтемъёс пöлысь одйгез öз лыкты**

viimane kui üks põgenikest tabati **ваньзэ пегземъёсты кутйзы**

õunad on kõõgis, too mulle üks **улмоос кышно палан, вай мыным одйгзэ я.**
огзэ

ta on üks andekamaid õpilasi klassis **со классысь одйгез визьмоез**

дышетскись

9. *pron (mingi asjaolu, olukorra kohta, millest järeltub midagi)* **одйгез, оgez**

üks on selge -- alustatu tuleb lõpule viia огез тодмо - кутскемзэ пумозяз

вуттоно

ühes ma ei kahtle: naine rääkis tõtt огезлы мон оскисько: кышномурт зэмзэ
вeраз

mina ütlen ühte: enne kui ... мон огзэ верало: ... азьвыл

**10. pron (esineb koos asesõnaga teine ja väljendab midagi ebamäärast) мар
но со**

olen sellest üht ja teist v üht-teist kuulnud со сярись мар но со кылй
lobiseti niisama ühest-teisest мар но со сярись токма вераськизы
kodus on alati ühte kui teist teha дорын котьку но мар но со уж сюре
vaatasin ühele ja teisele poole, aga ... огпала но мукет пала учки, но ...
ta oli sellele juba üks kui teine kord mõelnud со таиз сярись одйг но, кык но
пол малпаськиз ини

**11. pron (tõstab kahe v enama objekti hulgast esile ühe v üksikud, esineb
korduvuse, järgnevuse osutamisel) одйгез**

üks mees saagis, teine hõoveldas одйгез пиосмурт вандйз, мукетыз кораз
ühes käes tort, teises lilled одйг я. пал кияз торт, мукетаз - сяськаос
ühed juba lõpetavad, teised alles alustavad одйгъёсыз йылпумъяло ини,
мукетъёсыз кутско гинэ

poiss pääses raskusteta ühest klassist teise пияш шуг-секытьёстэк одйг
классысь мукетаз потйз

**12. pron (osutab objektide, nähtuste, olukordade samasusele) одйг;
(ühesugune, samasugune) огкадь**

ühte tüüpi laevad одйг пормаесь вулэйкыос

ta läheb igal õhtul ühel ajal magama котькуд жыт со одйг дыре изыны
мынэ

olime ühel arvamusel огкадь малпамы

nad istusid ühe laua taga соос одйг жок сьöрын пукизы

ei mingit vaheldust, aina ühed ja samad inimesed ümberringi нокыче
воштйськонтэк, котырын со ик адямиос

vennad on ühte nägu агай-выньёс одйг тусьемесь

Liitsõnad

ühe+

üheaegne огчoш

üheaegselt огдыре

üheaegsus огдырлык

ühealine огбыдза

ühefaasiline EL одйг фазаё

ühehääline MUUS (ühest häälest koosnev) одйг куараё я. куараен;

üheistmeline одйг интыё

ühekaugusel огкемын

ühekihiline одйг полэсо

ühekilone одйг килограммъем

ühekorrapilet огполлы билет

ühekorruseline одйг этажъем я. этажо

ühekuine, ühekuuline одйг толэзьем, толэзьем

ühekäeline пал киё

ühekõiteline одйг томъем

ühekülainimene одйг гуртысь адями

ühekülgsus огпалдурлык

ühelaadiline, ühelaadne огпорма

ühelaiune огпасьта

ühelapseline одйг нылпиё
 üheliitrine одйг литръем
 ühenimeline → огнимо
 ühenäoline огтусо
 üheotsapilet огпала билет
 ühepaksune огзöкта
 ühepereelamu нимаз корка я. юрт
 ühepikkune огкузьда
 ühepoolne огпало
 üheraskune огсекта
 ühesilmaline, ühesilmne пал синмо
 ühesuurune огбыдза
 ühetugevune огкужмо я. огкадь кужмо
 ühetunniline, ühetunnine одйг часъем
 ühevanune огбыдза
üks+
 üksjalg пал пыд

üksainus <'üks+ainus ühe+'ainsa

'üht+ainus[t_&_ühte+ainus[t_&_üht+'ainsa[t_&_ühte+'ainsa[t - *adj*> (*ainult üks, üksainuke, ainus*) одйг гинэ, одйгысь одйг
 toas oli üksainus laud висъетын одйг жöк гинэ вал
 inimesel on üksainus elu адямилэн одйг гинэ улонэз
 poisil nägu oli üksainus suur rööm пияшлэн ымнырыз ачиз шумпотон вал

ükshaaval <+haaval *adv*> одйген, одйген-одйген

üksi <üksi *adv*>

1. (*ilma teisteta*) огнам, оген; (*ilma teiste abita v osavõtuta*) оген, огнын
 ihuüksi чылкак огнын
 ta elab üksi со огназ улэ
 laps oli üksi kodus пинал огназ дорын вал
 poisil hakkas üksi igav пияшлы огнын мöзмыт потйз
 ta ei julge lapsi kauaks üksi jätta со нылпиосты огназэс кемалы кельтыны уг
 дйсьты
 jätta meid emaga hetkeks üksi милемыз анаен жамдэлы огнамес кельт
 olin üksi oma raskete mõtetega секыт малпанъёсыным огнам вал
 2. (*ainult, üksnes*) гинэ
 üksi sinule võin sellest rääkida тыныд гинэ со сярэсь вераны быгатйсько
 üksi okaspuud on jäänud haljaks лысо писпуос гинэ вож кылизы

üksik <üksik üksiku üksiku[t -, üksiku[te üksiku[id *adj, s*>

1. *adj* (*ilma kaaslasteta, omaette paiknev*) оген, нимаз, варгас, пал;
 (*üksildane, eraklik*) оген
 üksik rändaja оген сюресчи
 üksik saar нимаз шормуё
 üksik maja нимаз корка
 olen üksik laps, ainus perekonnas мон одйг нылпи, семьяын огнам
 ta on üksik naisterahvas со пал кышно
 tundsin end üksikuna асме оген шöдй
 2. *adj* (*mingist hulgast eraldi, vähene, mõni*) нимаз, куд-ог
 on säilinud üksikud eksemplariid кылизы куд-ог экземплярёс

puudele on jäänud vaid mõned üksikud lehed **писпуосы кылизы нимаз**

куаръёс гинэ

Liitsõnad

üksik+

üksikelu **оген улон**

üksikema **оген анай**

üksikese **арбери**

üksikettevõtja **нимаз ужбергатйсь**

üksikfakt **нимаз факт**

üksikisik **нимаз аядми**

üksikjuht[um] **нимаз учыр**

üksikkajut **одйг интыё каюта**

üksikkandidaat **нимаз кандидат**

üksikkõne **МОНОЛОГ**

üksikküsimus **нимаз юан**

üksiklask sõj **одйг ыбем**

üksikleid ARHEOL **нимаз шедьтос**

üksikliige (1) (*iga liige eraldi võetuna*) **нимаз ёзчи**; (2) (*üksikisikust liige*)
оген ёзчи

üksiklähe SPORT **оген старт**

üksikmäng **оген шудон**

üksikmüük **оген вузан**

üksiknumber **нимаз номер**

üksikobjekt **нимаз объект**

üksikolend **нимаз лулос**

üksikosa **нимаз ёз**

üksikpalat **одйг муртлы палата**

üksikpere (1) ETN (*suurperest eraldunud pere*) **одйг семья**; (2) (*üksiktalu*)
нимаз семья

üksikside KEEM **огшоры герзос**

üksikstart SPORT **оген старт**

üksiksõit SPORT **оген мынон**

üksiksõitja SPORT **огназ мынйсь**

üksiktalu **нимаз хутор**

üksikvalik PÕLL **оген бырьён**

üksikvanem **оген анай я. атай**

üksikvangistus **оген пытсэт**

üksikväljaanne **оген номер**

üksikõu ETN **нимаз азбар**

üksiküritaja **оген ужась**

üksikasi <+asi asja 'asja 'asja, 'asja[de 'asja[sid_&_'asj/u s> (*peensus, detail*) →

нимаз я. пичи пуштрос

üksikasjadesse laskuma **пичи пуштросьёсы кошкыны**

üksikasjadesse tungima **пичи пуштросьёсы пырыны**

üksikasjalik <+asjal'ik asjaliku asjal'ikku asjal'ikku, asjalik/e_&_asjal'ikku[de
asjal'ikk/e_&_asjal'ikku[sid *adj*)]> (*detailne, põhjalik*) **пыр-поч, рос-прос**

üksikasjalik ülevaade **пыр-поч обзор**

üksikasjalik analüüs **пыр-поч эскерон**

üksikasjalikult <+asjalikult adv> пыр-поч, рос-прос
rääkis kõigest üksikasjalikult ваньмыз сярись пыр-поч вераз

üksildane <üksildane üksildase üksildas[t üksildas[se, üksildas[te üksildas/i
adj>

1. (*hingeliselt üks*) оген
üksildane rändur оген пыдйылчи
tuli oma üksildaselt jalutuskäigult аслаз оген ветлонысьтыз бертиз
2. (*eraldi olev, kõrvaline*) адскисьтэм
üksildane metsatee адскисьтэм нюлэс сюрес
elab maal, üksildases kohas гуртын, адскисьтэм интыын улэ

üksildus <üksildus üksilduse üksildus[t üksildus[se, üksildus[te üksildus/i s>
оген улон

üksinda <üksinda adv> огнам, огнад, огназ

üksindus <üksindus üksinduse üksindus[t üksindus[se, üksindus[te üksindus/i
s> (*üksiolek*) оген луон; (*hingeline*) оген луон

- maaüksindus гуртын оген улон
veetis täielikus üksinduses terve päeva быдэс нунал огназ улиз
olen üksindusega harjunud оген улыны мон дышемьин
mind rõhub üksindus оген улон монэ зйбе
teda valdas üksinduse ja mahajäetuse tunne оген кылем но кельтэм мылкыд
пушказ күзёяськиз

Liitsõnad

üksindus+

- üksindushirm оген луонлэсь кышкан
üksindustunne оген луон мылкыд

ükski <'ükski ühegi 'ühtegi_&_'ühtki 'ühtegi, - - pron>

1. (*täiendina*) одйг но
ükski inimene ei saa mind selles asjas aidata одйг адыми но та ужын мыным
юрттыны уз быгаты
tal pole ühtegi sugulast солэн одйг но чыжы-выжыез өвөл
ükski prohvet pole kuulus omal maal одйг пророк но ас музьем вылаз тодмо
өз луы
sellest ei tohi ükski hing teada со сярись одйг лул но тодыны кулэ өвөл
ta ei andnud oma kaaslasile ühegi sõnaga ära со эшъёссэ пал кылын но өз вера
siin ei aita ükski rohi татын одйг эмьюм но уз юртты
2. (*mitte keegi*) нокин
ükski ümbruskonnas ei mäletanud enam teda котырысьтыз нокин но сое өз
ни тоды
hoia, et ükski sellest teada ei saaks чакласькы, нокин но со сярись медаз
тоды
suudab siin rohkem ära teha kui ükski teine inimene со татын котькуд мукет
адямилэсь трогес лэсьтыны быгатэ

ükskord <+k'ord adv>

1. (*mingil ajal tulevikus*) огпол; (*minevikus*) огпол
ma tulen sind ükskord vaatama мон огпол вуо дорад
ükskord teeb ta endale veel nime огпол со тодмо луоз ай

küll sa seda veel ükskord kahetsed **огпол жалялод али тон тае**
ükskord pidin peaaegu uppuma **огпол выйисько вал ини**
ükskord elanud üks kuningas **улэм-вылэм огпол одйг эксэй**
kui ükskord ärkasin, oli suur valge väljas **огпол сайкай но, кырын югыт вал**
see oli ükskord ennevanasti **со огпол вашкала дыръя вылэм**

2. (lõpuks, viimaks) огпол

jõudsid ometi ükskord tagasi! **огпол бертйд ик, лэся!**

tule juba ükskord sööma! **огпол сиськыны пуксы ини ай!**

jäta mind ükskord ometi rahule! **огпол мыным маза сёт ни али!**

3. (rõhusõnana kinnitab mingit asjaolu) :

kui ta on ükskord nii tark mees, andku siis head nõu **сокем визьмо ке, зеч**
визь-кенеш сёт вал

ükskordüks <+'üks ühe 'ühte_&_ 'üht 'üht, 'ühte[de 'ühte[sid_&_ 'üks/i s>
(korrutustabel) **огпол одйг**

ükskõik <+k'õik adv>

1. (märgib ükskõikset suhtumist) нокыче өвөл, нокыче уг поты
tal ükskõik, kes võimul on **солы нокыче уг поты, кин кузё**
mul jumala ükskõik, kus ... **мыным зэм но нокыче уг поты, кытын ...**
tunen, et ma pole sulle päris ükskõik **шөдйсько, чылкак нокыче уг**
потйськы өвөл мон тыныд

2. (märgib ebamäärasust) :

ükskõik kes **котькин**

ükskõik mis **котьмар**

ükskõik milline **котькыче**

ükskõik kus **котькытын**

ükskõik kuidas **котькызыы**

ükskõik millal **котьку**

ükskõik kes ta ka ei oleks **котькин мед луоз со**

temaga oli huvitavam kui ükskõik kellega **соин тунсыкогес вал, котькинэн**
чошатыса

olen tema pärast valmis tegema ükskõik mida **со понна мон котьмар карыны**
дась

ükskõik mis ma talle ei räägiks, ta ei usuks mind **котьмар мед вералом мон**
солы, со мыным ой оскысал

urpuja haarab ükskõik millest kinni **выйись мурт котьмар борды кырмиське**

üksluine <+l'uine l'uise l'uis[t -, l'uis[te l'uise[id adj> (*ilmetu, igav, monotoonne*)
огсыр

üksluine maastik **огсыр мутус**

üksluine töö **огсыр уж**

ükslused argipäevad **огсыр нунальёс**

üksluine toit **огсыр сиён**

üksmeel <+m'eel meele m'eel[t m'eel[de, meel[te m'eel[i s> (*kooskõla*) **тупан,**
огмылкыд

üksmeelt saavutama **огмылкыдэ вуыны**

nad elavad täielikus üksmeeles **соос туж тупаса уло**

perekonnas valitseb üksmeel **семья кусыпъёсын тупан кузёяське**

riigikogus ei jõutud selles küsimuses üksmeelele **кивалтэтын та юанъя**

огмылкыдэ өз вуэ

üksmeelne <+m'eelne m'eelse m'eelse[t -, m'eelse[te m'eelse[id adj>

(lahkkelideta) **ОГМЫЛКЫДО**

nad olid üksmeelsed ja vaikisid asjast **СООС ОГМЫЛКЫДОЕСЬ ВАЛ, УЖ СЯРЫСЬ ӨЗ
вераське**

üksnes <'üksnes adv>

1. (ainult, vaid, kõigest) **ГИНЭ**

puud võeti maha, üksnes üks kask jäi kasvama **писпуосты коразы, одйг
кызыпу гинэ кылиз**

kehtas minu küsimuse peale üksnes õlgu **юамелы пельпумьёссэ гинэ жутказ
olen temaga rääkinud üksnes korra мон соин огпол гинэ вераськи**

2. (ainuüksi) **ГИНЭ**

majale võib juurdehitisi teha üksnes arhitekti loal **корка борды ватсам
люкетъёсты архитектор соглаш луэмья гинэ пуктыны луэ**

teeb tööd üksnes raha pärast **ужез коньдон понна гинэ ужа**

üksnes sina oled süüdi **тон гинэ янгыш**

inimene ei ela üksnes leivast **адями нянен гинэ уг улы**

3. (ühendab kaht lauseosa v lauset) **ГИНЭ**

kõik olid kohal, üksnes Kati puudus **ваньмыз лыктйзы, Кати гинэ ой вал
täishäälega enam rääkida ei saanud, üksnes sosinal шара вераськыны өз луы
ни, шыпыртыса гинэ**

ükssada <'üks+sada ühe+saja 'üht[e]+sada_&'üht[e]+sada[t -, ühe+sada[de

ühe+sada[sid num> (sada) **СЮ;** (hulga kohta) **СЮ**

tuhat ükssada **сюрс сю**

kolm tuhat ükssada krooni **куинь сюрс сю крона**

üksteise <+- teise t'eis[t t'eise, - - pron> (näitab, et tegevus v vahekord on

vastastikune) **ОГ-ОГМЫ, ОГ-ОГДЫ, ОГ-ОГЗЫ**

inimesed, armastage üksteist! **адямиос, яратэ ог-огдэс!**

kaklejaid lahutati üksteisest **жугиськисьёсты ог-огзылэсь люкизы**

me ei tunne üksteist **ми ог-огмес ум тодйське**

koosolekul karjuti üksteisest üle **кенешын ог-огзэс ортчыны тыршыса**

черекъязы

pani oma tütreid üksteise järel mehele **ныльёссызлы бёрсьысь сюан ортчйтйз**

küünlad kustusid üksteise järel **сюсьтыльёс оgez бёрсьы мукетыз кысызы**

päevad möödusid üksteise järel **нунальёс оgez бёрсьы мукетыз ортчизы**

üksteist[kümmend] <'üks+t'eist[+kümmend] ühe+t'eist[+k'ümne]

'üht[e]+t'eist[+kümmend]_&'üht[e]+t'eist+kümme[t -, ühe+t'eist+k'ümne[te

ühe+t'eist+k'ümne[id num> **дас одйг**

üksteist tuhat **дас одйг сюрс**

üksteist sajandikku **дас одйг даур**

kuuele liita viis on üksteist **куать вылэ вить будэтыса луоз дас одйг**

buss läheb [kell] üksteist kakskümmend **автобус дас одйг но кызын кошке**

kohtume pool üksteist **пумиськомы дас но жыные**

üksteist meetrit pikk **дас одйг метр кузьда**

poiss on üksteist aastat vana **пияш дас одйг аресъем**

ülal <ülal adv>

1. (kõrgemal, üleval) **ВЫЛЙЫН**

ülal pea kohal särased tähed **вылйын йыр вадьсын кизилюос чилиязы**

naine astus seelikusaba ülal hoides läbi oja кышномурт дэрэм сөзулзэ выліе
жyтыса вy вамен вамыштйз

2. (*ärkvel v mitte magama heitnud, üleval*) изьытэк улыны
mul ei olnud und, olin öö otsa ülal умме усьыны ой быгаты, уйбыт изьытэк
потй

nad on harjunud õhtuti kaua ülal olema соос дышемын жытъясы кема
изьытэк улыны

3. (*püsilvana, säilivana*) :

vestlust ülal hoidma вераськонэз возыны

lõket peeti ülal hagudega тылскемез силёен возизы

see teema on parlamendis endiselt ülal со тема парламентын азьвыл сямен
жyтэмын

ta ei suuda oma peret ülal pidada со семьязэ вордыны уг вормы

kooli peab ülal kohalik omavalitsus школаез интыысь кивалтэт возе

4. (*varem v eespool*) азьвыл, вылийын

ülal mainitud азьвыл верам

ülal esitatud asjaoludest lähtuvalt вылийын верам ужъягдуръясты лыдэ
басьтыса

ülal pidama вордыны

ülalpool <+p'ool *adv, prep*>, *ka ülevalpool, vt ka ülaltpoolt, ülespoole*

1. *adv (kõrgemal)* вылийын

ülalpool on soojem вылийын шунытгес

meist ülalpool asuv kalju ми вадесысь изъяр

2. *adv (eespool, varem)* вылийын, азьвыл

ülalpool mainitud вылийын верам

3. *prep [part] (millestki kõrgemal, pealpool)* вылийын

lennuk lendab ülalpool pilvi аслобет пилемъяслэсь вылийын лобе

kalastasime ülalpool kärestikku куасилэсь вылийын чорыгамы

ülalt <ülalt *adv*> (*kõrgemalt*) вылысен, вылийысен

ülalt avaneb ilus vaade вылийысен чебер суред усьтйське

männitüvi on alt tumedam, ülalt heledam пужымлэн сулыз улийын

пеймытгес, вылийын югытгес

ülaltpoolt <+p'oolt *adv, prep*> *vt ka ülalpool, ülespoole*

1. *adv (kõrgemalt)* вылийысь, вылапалась

hääled kostsid kusagilt ülaltpoolt куараос кытысь ке но вылийысь
кылийськызы

nägime sillalt, kuidas ülaltpoolt lähenes üks paat выж вылысен адзймы,
кызы вылапалась одйг пыж матэктйз

saime ülaltpoolt korralduse PILTL вылийысь милемлы косон вуиз

küünal oli ülaltpoolt kollane, altpoolt punane сюсьтыл вылыз чуж, улыз горд
вал

2. *prep [part] (kõrgemalt, pealtpoolt mida v keda)* вылийын

ülane <ülane üläse ülas[t -, ülas[te üläse[id s]> ВОТ (Anemone) кечсин

kollane ülane ВОТ (Anemone ranunculoides) чуж сяськаё кечсин

võsaülane ВОТ (Anemone nemorosa) тоды сяськаё кечсин

ülbe <'ülbe 'ülbe 'ülbe[t -, 'ülbe[te 'ülbe[id *adj*> (*kõrk, upsakas, üleolev, ennast täis*) **ВЫЛТӢЯСЬКИСЬ**
ülbe inimene **ВЫЛТӢЯСЬКИСЬ** адыми
ülbe käitumine **АСТЭ** **ВЫЛТӢЯСЬКЫСА** возён
ülbe naeratus **ВЫЛТӢСЬКЫСА** мынян
ta on ülbeks läinud **СО** **ВЫЛТӢЯСЬКИСЬ** луэмын
tüdruk muutub järjest ülbemaks **НЫЛАШ** ялан **ВЫЛТӢЯСЬКИСЬГЕС** луэ

ülbus <'ülbus 'ülbuse 'ülbus[t 'ülbus[se, 'ülbus[te 'ülbus/i_&_'ülbuse[id *s*>
ВЫЛТӢЯСЬКОН
ta on ülbust täis **СО** **ВЫЛТӢЯСЬКОНЭН** тырмемын

üldine <'üldine 'üldise 'üldis[t 'üldis[se, 'üldis[te 'üldis/i_&_'üldise[id *adj, s*>
1. adj (*kõiki hõlmav, kõiki haarav*) **ОГӢЯ**; (*kõigi kohta käiv*) **ОГӢЯ**
üldine sõjaväekohustus **ОГӢЯ** **армие** ветлон одноуж
üldine kirjaoskus **ОГӢЯ** **гожъяськыны** быгатон
2. adj (*kõikehõlmav, universaalne, kogu organismisse v kehasse puutuv*) **ОГӢЯ**
üldine veremürgitus **ОГӢЯ** **вир** сӓриськон
3. adj (*laialt levinud, tavaline, valitsev, täielik, kogu*) **ОГӢЯ**
üldine tööstaaž **ОГӢЯ** **ужан** стаж
üldine sademete hulk **ОГӢЯ** **усем** зор-котлэн быдзалаез
4. adj (*põhiline, peamine*) **ОГӢЯ**
töökorralduse üldised põhimõtted **УЖ** **радъянлэн** **ОГӢЯ** **эсэпъёсыз**
5. adj (*pealiskaudne, pinnapealne*) **ОГӢЯ**
üldine ettekujutus asjast **УЖ** **сярысь** **ОГӢЯ** валан

üldiselt <'üldiselt *adv*>

- 1.** (*üldjoontes, laias laastus, keskeltläbi*) **ОГӢЯ** вераса
üldiselt oleme oma ülemusega rahul **ОГӢЯ** вераса кивалтӓсьмы милемлы
кельше
üldiselt võib sellega nõustuda **ОГӢЯ** вераса, таин соглаш луыны луэ
- 2.** (*tavaliselt, enamasti, valdavalt*) **КОТӢКУ** сямен
nagu üldiselt tavaks, avas koosoleku seltsi esimees **КОТӢКУ** сямен, кенешез
ОГӢЯ **эзэськонлэн** кивалтӓсез кутскиз
- 3.** (*laialt, ulatuslikult*) **ПАСЬКЫТ**, **ОГӢЯ**
üldiselt tunnustatud **ПАСЬКЫТ** тодмо
- 4.** (*tervikuna*) **ОГЛОМ**; (*konkretiseerimata, üksikasjadesse laskumata*) **ОГӢЯ**
probleemist kõneldi üsna üldiselt **ПРОБЛЕМА** **сярысь** **ОГӢЯ** **гинэ** вераськызы

üldistama <üldista[ma üldista[da üldista[b üldista[tud *v*> **ОГӢЯНЫ**
uuringute tulemusi üldistama **ЭСКЕРОНЪЁСЛЭСЬ** **ВИЗӢПУМӢЯНЪЁССЭС** **ОГӢЯНЫ**
üldistatud tegelaskuju **ОГӢЯМ** **геройлэн** тусыз

üldistus <üldistus üldistuse üldistus[t üldistus[se, üldistus[te üldistus/i *s*> **ОГӢЯН**
liiga julge üldistus **УКЫР** **дӓсьтӓсь** **ОГӢЯН**

üldjuht <+j'uht juhi j'uhti j'uhti, j'uhti[de j'uhti[sid_&_j'uht/e *s*> (*üldine juht*)
ОГӢЯ **кивалтӓсь**

üldse <'üldse *adv*>

- 1.** (*üleüldse*) :
mis siin üldse toimub? **МАР** **ТА** **ТАТЫН** **ТАЧЕ?**

vaevalt et keegi üldse magada sai **кин ке но изьыны быгатыз меда**
ma poleks pidanud üldse sinna minema **мыным отчы чик мыноно вылымтэ**

2. (ühtekokku) огъя

üldse on selles klassis ainult kümme õpilast **огъя та классын дас дышетскись**
гинэ

3. (eitavas lauses: vähimalgi määral, sugugi mitte) чик

mul polnud üldse raha **мынам коньдонэ чик ой вал**
ta ei saanud üldse millestki aru **со чик оз вала номыре но**
sind ei saa üldse usaldada **тыныд оскыны чик уг лу**

üldtuntud <+t'untud t'untu t'untu[t -, t'untu[te t'untu[id *adj* (eestäiendina indekl)>

котькинлы тодмо

üldtuntud riigimees **котькинлы тодмо кунмурт**

üldtuntud tõde **котькинлы тодмо зэмлык**

üldtuntud ütlused **котькинлы тодмо верамъёс**

ta sai üldtuntuks **со котькинлы тодмо луиз**

üle <üle *prep, postp, adv*> *prep* [gen]; *adv* (*millegi pealispinda mööda, mingi vahemaa taha v taga*); (*millestki välja, äärest kõrgemale*) :

poiss ronis üle aia **пияш кенер йылтй потйз**

üleaedne <+'aedne 'aedse 'aedse[t -, 'aedse[te 'aedse[id *s*⟩ (*naaber*) **бускель**

üle andma **сётыны**

üleandmine <+'andmine 'andmise 'andmis[t 'andmis[se, 'andmis[te

'andmis/i_&_'andmise[id *s*⟩, *ka* **üleanne сётон**

kirjandusauhinna pidulik üleandmine **литература премиез дано сётон**

ameti üleandmisega seotud formaalsused **ужинтыез сётонэн герзаськем**

формальностьёс

üleandmis- *v* üleandakt **сётон акт**

üleanne <+anne 'ande anne[t -, anne[te 'ande[id *s*⟩ *vt* üleandmine

üleannetu <+annetu annetu annetu[t -, annetu[te annetu[id *adj*⟩ (*vallatu, ulakas*)

йөнтэм

üleannetu laps **йөнтэм нылпи**

ta on üleannetus tujus **со йөнтэм мылдыдо**

sai üleannetu teo eest karistada **йөнтэмьяськемез понна кыл кутйз**

üleannetus <+annetus annetuse annetus[t annetus[se, annetus[te annetus/i *s*⟩

(*vallatus, ulakus, üleannetu tegu*) **йөнтэмьяськон**

laste üleannetused **нылпиослэн йөнтэмьяськонъёссы**

üleannetusi tegema **йөнтэмьяськыны**

ülearu <+aru *adv*⟩ (*üleliia, ülemäära*) **укыр, ортчыт**

sa sööd ülearu palju **тон укыр трос сиськиськод**

köök oli ülearu soe **кышнопал укыр шуныт вал**

ruumi on majas ülearu **интыез коркан укыр трос**

ülearune <+arune aruse arus[t -, arus[te aruse[id *adj*⟩ (*[üle]liigne, tarbetu,*

ülemäärane) **кылемез, кулэтэм**

ülearused asjad **кылемъёсыз арбериос**
ülearused kulutused **кулэтэм коньдон быдтон**
ta ei armasta ülearuseid sõnu **со уг яраты кулэтэм кыльёсты**
tundis end ülearusena **ассэ кулэтэмен шөдйз**

üleastumine <+astumine 'astumise 'astumis[t 'astumis[se, 'astumis[te 'astumis/i s> (*reeglitest, korraldustest mittekinnipidamine*) **тйян, янгышан**
moraalinormidest üleastumine **эсэпъёсты тйян**
üleastumiste eest karistati **янгышан понна кыл кутытйзы**

üle-eelmine <+eelmine 'eelmise 'eelmis[t 'eelmis[se, 'eelmis[te 'eelmis/i_&_eelmise[id adj> (*eelmisele eelnenud, ülemöödunud*) **валлян**
üle-eelmisel aastal **валлян арын**
üle-eelmisel nädalal **валлян арняе**
üle-eelmine põlvkond **валлян выжы**

üleeile <+eile adv> (*tunaeile*) **толон-валлян, валлян**

üle elama **тодыны-аджыны**

ülehomme <+h'omme adv> (*tunahomme*) **чүказе улыса**
ülehomme hommikul **чүказе улыса чүкна**

üleilmne <+ilmne 'ilmse 'ilmse[t -, 'ilmse[te 'ilmse[id adj> vt ülemaailmne

ülejääk <+j'ääk jäägi j'ääki j'ääki, j'ääki[de j'ääki[sid_&_j'ääk/e s> **кылёс; (suur)**
кылёс
toodangu ülejääk **ужпөр кылёс**

üle jääma **кыльыны**

ülejäänu <+j'äänu j'äänu j'äänu[t -, j'äänu[te j'äänu[id s> (*see, mis on eelmainitule lisaks*) **мукетыз; (see, kes on eelmainitule lisaks)** **мукетыз**
ta suutis meenutada vaid paari fraasi, ülejäänu oli ununenud **со ог кык верамез**
гинэ тодаз вайыны быгатйз, мукетыз вунэтэмын вал
vargajõugust saadi kätte üks, ülejäanutel õnnestus põgeneda **лушкаськисьёс**
пöлысь одйгэз кутйзы, мукетьёсызлы пегзыны удалтйз

ülejäanud <+jäänud j'äänu jäänud[t -, jäänud[te j'äänu[id adj (*eestäiendina indekl*)> **кылемез**

üle kandma **выжтыны**

ülekanne <+kanne k'ande kanne[t -, kanne[te k'ande[id s> (*ühikordne*)
ülekanne) **выжтон (pangas) коньдон выжтон** :
otseülekanne **меҷак эфир**
pangaülekanne **банк пыр коньдон выжтон**
raadioülekanne **радиоверан**
vereülekanne **вир воштон**
keharaskuse ülekanne ühelt jalalt teisele **мугор секытэз одйг пыд вылысь**
мукетаз выжтон
[sõna] tähenduse ülekanne **KEEL кыллэсь пуштрассэ выжтон**

tasuda saab nii sularahas kui ülekanega дун тырыны луэ кибьсь яке банк
пыр
kuulas raadiost kontserdi ülekanet концертэз радио пыр кылзйз

ülekantud <+k'antud k'antu k'antu[t -, k'antu[te k'antu[id *adj* (*eestäiendina indekl*)> (*üle kantud*) **ВЫЖТЭМ**
sõnade kasutamine otseses ja ülekanud tähenduses **кыльёсты мечак но**
ВЫЖТЭМ валатонэн уже кутон

ülekohtune <+k'ohtune k'ohtuse k'ohtus[t k'ohtus[se, k'ohtus[te
k'ohtus/i_&k'ohtuse[id *adj*] (*ebaõiglane, teenimatu*) **шонертэм, пöяськись**
ülekohtune inimene **пöяськись** адыми
ülekohtune karistus **шонертэм кыл кутытон**
oleks ülekohtune väita, et ... **шонертэм** луысал вераны, ... шуыса

ülekuulamine <+k'uulamine k'uulamise k'uulamis[t k'uulamis[se, k'uulamis[te
k'uulamis/i s> **кылзон**
kaebealuse v süüdistatava ülekuulamine **янгыше уськытэм муртэ кылзон**
tunnistajate ülekuulamine **адзисьёсты кылзон**
ta kutsuti ülekuulamisele **сое кылзонэ** öтизы

ülekäigurada <+rada raja rada -, rada[de rada[sid_&_rad/u s> **сюрес вамен**
потон, зебра

ülekäik <+k'äik käigu k'äiku k'äiku, k'äiku[de k'äiku[sid_&k'äik/e s>
1. (*ülekäigukoht*) **потон инты; кычөр** ВУЖМ.; (*ülekäigurada*) **потон; (jõest)**
шур вамен потон; (jõest jalgsi) **шур вамен потон**
2. (*õmblustootel pind, kus üks pool käib teise peale*) :
lai ülekäik **паськыт потон**

Liitsõnad

üle+käigu+

ülekäigukoht (1) **потон инты; (2) (jalakäijate)** **сюрес вамен потон инты; (3)**
(jõest) **шур вамен потон; (4) (jõest jalgsi)** **шур вамен потон**
ülekäigusild **шур вамен потон выж**

üleliia <+liia *adv*> (*ülearu, liiga, rohkem kui vaja*) **ортчыт, укыр**
ta on üleliia jutukas **со ортчыт вераськись**
neiu on endast üleliia heal arvamusel **ныл ассэ ортчыт вылй дунья**
ta on üleliia napsitanud **со ортчыт юэмын**
põtru on siginenud üleliia **койыкьёс укыр трос луэмын**

üleliigne <+l'iigne l'iigse l'iigse[t -, l'iigse[te l'iigse[id *adj*] (*ülearune, mittevajalik*) **мултэс**
üleliigne kehakaal **мултэс мугор сектала**
üleliigne kartus **мултэс кышкан**
üleliigsed asjad jätame maha **мултэс арбериосты кельтомы**
ei ole üleliigne mainida, et ... **мултэс уз луы вераны, ...**

ülem <ülem ülema ülema[t -, ülema[te ülema[id *adj, s*>
1. *adj* (*tähtsuselt kõrgemal seisev, kõrgemasse järku kuuluv*) **вылй, бадзым**
ülemad ja alamad ametnikud **бадзым но пичи кивалтйсьёс**
ülema astme rahvakool **вылй калык школа**

naine pidas abieluõnne kõigest ülemaks кышномурт понна кузпалъяськон
шуд бадзымез вал

2. s (*kõrgema positsiooniga isik, juhataja*) кивалтйсь

jaamaülem станцилэн кивалтйсьез

kantseleiülem канцелярилэн кивалтйсьез

metsaülem нюлэслэн кивалтйсьез

ta määrati rühma ülemaks сое группалэн кивалтйсьез каризы

Liitsõnad

ülem+

ülemarst валтйсь врач я. эмъясь

ülemjooks шурлэн выллапалыз

ülemjuhataja выль кивалтйсь

ülemjuhatus выль кивалтэт

ülemkelner валтйсь официант

ülemkoda выль палата

ülemkohus выль суд

ülemkokk валтйсь кок

ülemlause валтйсь веран

ülemmäär выль мера

ülemnõukogu выль кенеш

ülempaleosoikum выль палеозой

ülempiir выль гож

ülemtoon обертон

ülemvalitseja выль кивалтйсь

ülemvõim выль төрлык

ülemõde валтйсь медсестра

ülemaailmne <+’ilmne ’ilmse ’ilmse[t -, ’ilmse[te ’ilmse[id *adj*], *ka* üleilmne

дунневыл

ülemaailmne v üleilmne majanduskriis дунневыл экономика кризис

ülemeelik <+meelik meeliku meeliku[t -, meeliku[te meeliku[id *adj*] (*vallatu,*

üleannetu) лөптэм

ülemeelik laps лөптэм пинал

ülemeelik tuju лөптэм мылкыд

sa oled täna nii lustakas ja ülemeelik тон туннэ туж задор но лөптэм

мылкыдо

ülemeelikud poisid on iga vembu peale valmis лөптэм пиос йөнтэмъяськыны

дась

ülemine <ülemine ülemise ülemis[t ülemis[se, ülemis[te ülemis/i *adj*] выль

ülemine korrus выль этаж

ülemine huul выль ымдур

maakoore ülemised kihid музей курлэн выл сйосыз

laua ülemine sahtel жөклэн выль кысканэз

ülemine do MUUS выль до

ülemised registrid MUUS выль регистрьес

istusin teatris ülemisel rōdul театрын выль балконын пуки

pereisa istus laua ülemises otsas атай төршорын пукиз

üleminek <+minek mineku mineku[t -, mineku[te mineku[id *s*]

1. (*ületamine, üleliikumine*) потон; (*sõidukiga*) потон; (*jõest, mäest*) потон;

(mäest) **ПОТОН**

tänavast üleminekuks kasuta ülekäigukohta **сюрес вамен зебратй пот**
mägedest üleminek oli vaevaline **гурезьёстй потон секыт вал**

2. (varasemalt seisundilt, olukorralt, tegevuselt uuele siirdumine, siirdumine teise paika, teise leeri) ВЫЖОН

üleminek turumajandusele **вузпөр экономикае выжон**

üleminek elektriküttele **элетроен эстйськонэ выжон**

üleminek talveajalt suveajale **тол дырысь гужем дыре выжон**

üleminek eestikeelsele asjaajamisele **эстон кылын ужанэ выжон**

õpilase üleminek teise kooli **дышетскисьлэн мукет школае выжемез**

üleminek vaenlase poolele **тушмон пала выжон**

3. (lõppemine, lakkamine) БЫРОН

ootasime vihma üleminekut **зорлэсь быремзэ возьмамы**

Liitsõnad

üle+mineku+

üleminekuage **выжон дыр**

üleminekuala **потон я. выжон инты**

üleminekuaste **выжон лёгет**

üleminekueksam **выжон экзамен**

üleminekuiga **воштйськон дыр**

üleminekukliima **выжись климат**

üle minema ВЫЖЫНЫ

ülemus <ülemus ülemuse ülemus[t ülemus[se, ülemus[te ülemus/i s> (*ülem*)

кивалтйсь

kõrgemad ülemused **бадзым кивалтйсьёс**

otsene ülemus **меҷак кивалтйсь**

poeb ülemuste ees **кивалтйсьёс азын көё-вөө выре**

trügib ülemuseks **кивалтйсе мерске**

ülemäära <+määra adv> (*üleliia, ülearu*) **мултэс, ортчйт, укыр**

ülemäära uudishimulik **мултэс тодэмез потйсь**

maksud on ülemäära kõrged **тыриськонъёс мултэс бадзымесь**

ülemäära palju sai joodud **укыр трос юиськиз**

ära seda asja ülemäära südamesse võta! **тае сюлэм вылад мултэс эн басьты!**

ülemöödunud <+m'öödunud m'öödunu m'öödunu[t -, m'öödunu[te m'öödunu[id

adj (*eestäändina indekl*)> (*üle-eelmine*) **валлян**

ülemöödunud aasta augustis **валлян арын гудырикошконэ**

me kohtusime ülemöödunud teisipäeval **ми валлян пуксёнэ пумиськимы**

ülendama <ülenda[ma ülenda[da ülenda[b ülenda[tud v>

1. (kõrgemasse auastmesse v kõrgemale ametikohale) жутыны; (edutama)

ПОТТЫНЫ

reamees üleandati kapraliks **рядовоез капралэ поттйзы**

nad üleandati aadliseisusesse **соосты дворянэ жутйзы**

teda üleandati ametialal **сое өнерезья жутйзы**

ta üleandati osakonnajuhatajaks **сое ёзэн кивалтйсе жутйзы**

2. (paremaks, väärtuslikumaks tegema) жутыны

muusika ülendab vaimu **крэзьгур лулэз жутэ**

kes ennast alandab, seda üleandatakse RELIG **ассэ ултйясь жутэмын луоз**

issand ülendagu tema hinge! RELIG инмар солэсь лулзэ мед жүтоз!
meid valdas ülendatud meeleolu МИЛЯМ МЫЛКЫДЪЭСМЫ ЖУТСКЕМЫН ВАЛ

üleni <üleni adv> (*täiesti, tervenisti, täielikult, läbini*) быдэсак, копак
mantel on üleni poriga koos пальто быдэсак дэриесь
sai vihma käes üleni märjaks зор улэ сюрыса быдэсак котмиз
ärkasini üleni higisena быдэсак пöсяса сайкай
üleni metsaga kaetud mäetipp быдэсак нюлэсэн шобыртэм гурезь йыл
üleni rohtu kasvanud aed быдэсак турымен басьтэм бакча
sarkofaag oli üleni kullast саркофаг быдэсак зарнилэсь
sa oled üleni lumine v lund täis тон копак лымыесь
olen üleni võlgades мон быдэсак пунэмьёсын
taevas oli üleni pilves инбам копак пилемо вал
kevadine aed oli üleni õites тулыс сад быдэсак сяська пöлын вал
võttis end üleni riidest lahti шыр голык кылиськиз

üleolev <+olev oleva oleva[t -, oleva[te oleva[id adj> (*ennast täis, kõrk, upsakas*)
вЫЛТЙЯСЬКИСЬ
üleolev naeratus вЫЛТЙЯСЬКИСЬ МЫНЯН
üleolev toon вЫЛТЙЯСЬКИСЬ КУАРА
heitis mulle üleoleva pilgu мон шоры вЫЛТЙЯСЬКЫСА УЧКИЗ

ülepeakaela <+kaela adv>

1. (*kiiresti, ruttu, uisapäisa*) ури-бери, синтэм-пельтэм
kuhu sa nii ülepeakaela tormad? кытчы тон ури-бери шонтйськод?
nii tähtsat asja ei saa ülepeakaela otsustada сокем кулэлыко ужез ури-бери
лэсьтыны уг луы
2. (*uperkuuti, kukerpalli*) усьтыр-табыр
kukkus v lendas ülepeakaela trepist alla тубатысь уллань усьтыр-табыр усиз
я. лобзиз
3. (*üleni, täielikult*) йырын валче
sukeldus ülepeakaela töösse йырыныз валче уже зымиз
Mart on ülepeakaela sõbra õesse armunud Март, чылкак йырзэ ыштыса,
эшезлэн сузэрэзлы синмаськиз
4. (*väga palju*) туж трос, синтэм-пельтэм
tööd on ülepeakaela уж синтэм-пельтэм

üles <üles adv>

1. (*ülespoole, kõrgemale*) вылэ, вылланы
trepist üles minema тубаттй (вылланы) тубыны
mäest üles sõitma гурезь вылланы мыныны
lippu üles tõmbama куншетэз вылэ жутыны
järv on üles paisutatud ты жүтэмын
teerada tõuseb keerutades üles märke сюрес котырьяськыса вылланы гурезе
тубе
põhja vajunud paat tõsteti üles выем пыжез (вылланы) жүтйзы
käed üles! киостэ вылланы!
tõsta mantlikrae üles пальто сөзулдэ вылланы жүт
kääri v keera käised v varrukad üles саесьёстэ пужалля
tuul keerutab maast kollaseid lehti üles төл музьем вылысь куарьёсты
вылланы жүтэ
oras on üles tõusnud узьым жүтскем

sõitsime mööda jõge üles v jõge pidi üles шур кузя быллань тубимы
tõstsin palli maast üles тупез музъем вылысь жутй
vanad raudteerööpad kistakse üles вуж рельсаосты поттало
torm kiskus puu koos juurtega üles сильтөл писпуэз выжыеныз чош
уьскытйз

võtsin mitu pesa kartuleid üles кӧня ке картошка пудэз гудй
nägu on üles tursunud ымныр пыктйз

2. (töökorda, tegevuseks, kasutamiseks valmis seisul) :

püüniseid üles panema вы пуктыны

tellinguid üles seadma лесаосты пуктыны

torni seati pikksilm üles башняе подзорной труба пуктызы

pane teemasin üles! самоварез пукты!

seadsime malenupud üles ja alustasime mängu шашкаосыз пуктылым но
шудыны кутским

kohivesi on juba üles pandud кофелы ву пуктэмын ини

sellele nõlvakule paneme mõned skulptuurid üles та бамалэ куд-ог
скольптураосты пуктомы

3. (osutab maapinna muutmisele põllu- v aiamaaks) :

uudismaad üles harima выльвыльёсты утялтыны

kaevas sügisel peenramaa üles убоослы музъемез сйзьыл гудйз

4. (talletatuks, jäädvustatuks) :

rahvalaule üles kirjutama v tähendama калык кырзанъёсты гожьяса
кельтыны

sellel pildil on ta üles võetud koos vanematega та туспуктэме со анай-
атаеныз чош пуктэмын

5. (ühenduses otsimise ja leidmisega) :

kui Tallinna tuled, otsi mind üles Таллиннэ вуид ке, монэ шедьты

jälituskoer võttis jäljed üles пуны пыты шедьтйз

6. (magamast ärkvele, jalule) :

ärgake üles! сайкалэ!

mind aeti [magamast] v kupatati üles keskööl монэ уйшор вакытэ сайкатйзы

suvel tõusti vara üles гужем вазь сайказы

tule üles, muidu jääd kooli hiljaks султы, школае бере кылёд

7. (lamamast, istumast jalule, püsti) :

kukkusin, ent tõusin kohe üles уси но жогак султй

jõuetu loom püüdis end üles ajada кужымтэм пйшур султыны тыршиз

koer ehmatas jänese üles пуны лудкечез кышкатйз

8. (surnuist ellu) :

surnuist üles tõusma v ärkama кулэмысь улзыны

9. (paremale järjele, kõrgemale positsioonile) :

tehti kõik selleks, et majapidamist üles upitada возёсэз жутон понна ваньзэ
лэсьтйзы

10. (suuremaks, kõrgemaks, tähtsamaks) :

kaupmehed kruvisid hinnad üles вузчиос дунъёсты жутйзы

leedu korvpallurid kruttisid kohe tempo üles литва баскетбол шудйсьёс соку
ик темпез жутйзы

11. (osutab ägedate tunnete, tundmuste puhkemisele) :

aeg-ajalt lõomas majas üles äge tüli куддыръя коркан пось куаретон
жутскылйз

pingeline olukord kruvis v kruttis inimeste närvid üles золскем югдур
адямиослэсь лулсйоссэс позыръяз

12. (kellegi vastu suunatuks, võitlusse) :

tahab meid sinu vastu üles keerata милемыз тыныд пумит жутыны турттэ
töölisi kihutati üles streigile ужасьёсты забастовкае жутйзы

13. (*hoonete, ehitiste püstitamisega ühenduses*) :

lõi mõne kuuga uhke maja üles кӧня ке толэзь куспын корка жутйз
naabrimees aitas tal hoone seinu üles raiuda бускель юрттйз солы юртлэсь
борддорёссэ жутыны

müürid on üles laotud paekivist борддор излэсь жутэмын

14. (*korda, kõlblikuks, normaalsesse vormi, end kaunistama*) :

kohendas v kõpitses vana maja üles вуж коркаез тупатъяз
arstidel õnnestus ta üles turgutada эмъясьёс сое пыд йылаз султытыны
быгатйзы

neiu oli end nii üles lõõnud v mukkinud, et ei tunne äragi нылаш ассэ дйсьяз-
буяз, уд ик тодма ни

15. (*osutab tule süütamisele v süttimisele*) :

tuld üles tegema аратыны

16. (*esile, arutlusele, päevakorda*) :

tõusis üles maareformi küsimus музъем реформа сярысь юан жутскиз

17. KÕNEK (*lõhki, katki peksmise v lõõmisega*) :

kakluses lõõdi tal nägu üles жугиськӧнын солэн ныраз сётйзы

ülesanne <+anne 'ande anne[t -, anne[te 'ande[id s>

1. уж, КОСЭМ

eluülesanne улыса быдэстоно уж

eriülesanne нимысьтыз уж

lahinguülesanne ож уж

salauülesanne лушкем уж

teenistusülesanne ужъя уж

koolmeister pidi täitma ka kõstri ülesandeid дышетйсь черкын ужасьлэсь
ужзэ но быдэсьяны кулэ вал

talle tehti ülesandeks kirjutada konverentsist ülevaade солы конференция
сярысь обзор гождыны уж сётйзы

ta ei tulnud oma ülesandega toime со сётэм ужъёсты оз быдэсты

tegin seda sõprade ülesandel мон сое эшъёс косэмъя лэсьтй

2. МАТ (*õpilastele koolis antav arvutustöö*) уж; МАТ (*tekstülesanne*) уж; (*ette
valmistada tulev õppetükk*) уж

algebraülesanne алгебраен уж

keemiaülesanne химиен уж

matemaatikaülesanne математикен уж

ülesanne ei tule välja уж уг пӧрмы

matemaatikas on teha kaks ülesannet математикаен кык ужез лэсьтоно

kas sul on ülesanded tehtud? (*kirjutatavad*) тынад ужед лэсьтэмын-а?;

3. (*otstarve, eesmärk*) кулэлык, кулэяскон

rahvusparkide esmaseks ülesandeks on looduse kaitsmine калык паркёслэн
вальтйсьез кулэлыксы - инкуазез утён

see hoone on kunagi täitnud aida ülesannet та юрт куке но гидлы пуктэмын
вал

üleskutse <+kutse k'utse kutse[t -, kutse[te k'utse[id s> (*agiteeriv, midagi*

tegema õhutav pöördumine) ӧтён, вазиськон

valitsusvastased üleskutsed кивалтэтлы пумит ӧтёнъёс

mässuüleskutse бунтэ ӧтён

võitlusüleskutse нюръяськыны ӧтён

valitsuse üleskutse rahvale кивалтэтлэн калыклы вазиськемез
ametiühingu üleskutsel katkestati töö профсоюз өтемен ужез дугдытйзы

üles kutsuma **отыны**

ülesmäge <+mäge *adv*> гурезь выллань
mindi ülesmäge гурезь выллань мынйзы
rada lookleb kord allamäge, kord ülesmäge сюрес я гурезь уллань, я гурезь
выллань кошкиз
meie asjad lähevad ülesmäge ужъёсмы гурезь выллань мыно

ülespoole <+p'oole *adv, prep*> vt ka ülalpool, ülaltpoolt

1. *adv (suunaga üles)* **вылие**
lõin silmad v pilgu ülespoole синъёсме жутй я. вылие учки
soe õhk tõuseb ülespoole шунит омыр вылие жутске
2. *adv (tasemelt, väärtuselt kõrgemale, edenemise suunas)* **вылие, выллань**
nihkus ametiredelil ülespoole ужан тубаттй выллань тубиз
3. *prep [part] (millestki kõrgemale)* **вылие**
lennuk tõusis ülespoole pilvi аслобет пилемъёслэсь вылие жутскиз

ülestõus <+t'õus tõusu t'õusu t'õusu, t'õusu[de t'õusu[sid_&_t'õus/e s]>

1. (*rahvahulga [relvastatud] vastuhakk*) **пумит жутскон**
rahvast ülestõusule õhutama калыкез пумит жутсконэ отён
ülestõusu alustama пумит жутсконэз кутскыны
ülestõus suruti maha v summutati v lämmatati пумит жутсконэз зйбизы
2. (*ülespoole, kõrgemale liikumine*) **тубон**
algas raske ülestõus märke гурезе секыт тубон кутскиз

Liitsõnad

üles+tõusu+

- ülestõusukatse **пумит жутскыны тыршон**
ülestõusukolle **пумит жутсконлэн шорсюлэмыз**

ülestõusmine <+t'õusmine t'õusmise t'õusmis[t t'õusmis[se, t'õusmis[te t'õusmis/i_&_t'õusmise[id s]>

1. (*ärkamine ja asemelt tõusmine*) **султон**
varajane ülestõusmine on raske вазь султон секыт
käes on ülestõusmise aeg вуиз султон дыр
2. RELIG (*surnute ärkamine uueks, igaveseks eluks*) **кулэмысь улзён**

ülestähendus <+täendus tähenduse tähendus[t tähendus[se, tähendus[te tähendus/i s> (*ülestähendatu, kirjalik märg*e) **гожтыса кельтэм**

kirjalikud ülestähendused **гожтыса кельтэмъёс**
ülestähendusi tegema **гожтыса кельтыны**

ülesvõte <+võte v'õtte võte[t -, võte[te v'õtte[id s>

1. (*foto*) **туспуктэм; (röntgenipilt)** **снимок**
koltunud ülesvõte **чужектэм туспуктэм**
luitunud ülesvõte **бездэм туспуктэм**
2. (*filmivõte*) **киносъёмка**

ülesõit <+s'õit sõidu s'õitu s'õitu, s'õitu[de s'õitu[sid_&_s'õit/e s>

1. (*veekogu ületamine veesõidukiga*) **потон, выжон**

pikk ülesõit ookeanist океанти кема дыр чоже потон
ülesõit Rohukülast Hiiumaale Рохукюлаысь Хиiumяэе потон
2. KÕNEK (*ülesõidukoht*) ПОТОН, ВЫЖОН

ületama <ületa[ma ületa[da ületa[b ületa[tud v>

1. (*millestki üle minema v sõitma*) **ВЫЖЫНЫ, ВАМЕН ПОТЫНЫ; (sõitma) ВЫЖЫНЫ;** (*veekogu v midagi raskesti läbitavat*) **ВАМЕН ПОТЫНЫ, ВЫЖЫНЫ;** PILTL (*mingist piirist üle minema*) **ОРТЧЫНЫ**
jalakäija ületab tänavat **пудэн я. пыдын ветлйсь ульча вамен потэ**
autokolonn ületas silla **машина колонна выжез выжиз**
nad ületasid salaja riigipiiri **соос лушкемен кунгожез выжизы**
jõgi ületati ujudes **шурез уяса выжизы**
linna elanike arv on ületanud miljoni piiri **карын ульсьёслэн лыдзы миллионлэсь ортчиз**
2. (*midagi üle mingi mõõdu, määra tegema v sooritama*) **ОРТЧЫНЫ**
autojuht ületas lubatud kiirust **шофер лэзем жоглыкес ортчиз**
võistlustel ületati viis maailmarekordit **чошатсконъёсын вить дунне рекордэз ортчизы**
3. (*jagu saama, võitu saama, üle saama*) **ВОРМЫНЫ**
visa tööga ületati kõik raskused ja takistused **тыршыса ужамен вань шуг-секытьёсты вормизы**
sul tuleb iseennast ületada **тыныд астэ вормыны кулэ**
4. (*millestki v kellestki suurem, parem, tõhusam olema*) **ОРТЧЫНЫ**
ta ületab mind teadmistes **тодон-валанъёсыныз со монэ ортче**

üle vaatama

1. (*pilku kellestki v millestki kõrgemalt üle suunama*) **ЙЫЛТЙ УЧКЫНЫ**
vaatas madalast tarast üle naabri aeda **лапег кенер йылтй бускель бакчае учкиз**
2. PILTL (*mitte välja tegema*) **УЧКОНО ÖVÖL**
sellistest piasjadest tuleb lihtsalt üle vaadata **сыче пичи оломаръёс шоры учконо өвөл**
3. (*korrasolekut, nõuetele vastavust kontrollima, tutvuvalt vaatama*) **ЭСКЕРЫНЫ**
paadi mootorit üle vaatama **пыжлэсь моторзэ эскерыны**
käsikirja üle vaatama **кигожтэмеэ эскерыны**
arst vaatas tema haavad üle **эмъясь солэсь яраоссэ эскериз**

ülevaatus <+v'aatus v'aatuse v'aatus[t v'aatus[se, v'aatus[te v'aatus/i_&_v'aatuse[id s>

1. (*järelevaatus, kontroll*) **ЭСКЕРОН**
sündmuspaiga ülevaatus **учыр луэм интыез эскерон**
laiba ülevaatus **шөез эскерон**
vägede ülevaatus **кужымъёсты эскерон**
autode tehniline ülevaatus **машинаосты эскерон**
2. (*võistlus parima selgitamiseks*) **ЧОШАТСКОН**
laulukoor on esinenud paljudel ülevaatusel **хор трос чошатсконъёсы пырисъкемын**

üleval <üleval adv>

1. (*ülalpool, kõrgemal*) **ВЫЛЫН, ВЫЛЙЫН**
üleval pea kohal sirasid tähed **вылйын йыр вадъсын кизилиос чиязы**
üleval mäe peal oli tuuline **вылын гурезь йылын төло вал**

magamistoad on üleval **изён интыос выльын**

püksid ei seisa üleval **штаниос куашкало**

2. (*liikvel, jalul, ärkvel*) :

sa oled alles v veel üleval? **тон уд изиськы на-а?**

ema on juba üleval **анай султэмын ини**

olin öö läbi v terve öö üleval **уйбыт изьытэк потй**

uni ei tahtnud tulla -- olin veel kaua üleval **умме усеме өз луы, кема изьытэк**

улй на

3. (*ülespanduna, vajalikus seisus, kasutamiseks valmis*) :

toas on kangasteljed üleval **висьетэ куиськон станок пуктэмын**

krae on üleval **сиресэз жутэмын**

õhtuks olgu puuriit üleval! **жытлы артана люкамын мед луоз!**

kartul on varsti üleval **картошка жоген октэмын луоз**

kaminas on tuli üleval **камынын тыл жьуа**

mõnes majas on veel tuli üleval **куд-огаз коркан тыл жьуа на**

ristmikul on üleval teeviidad **сюрес вожын сюрес пусьёс пуктэмын**

4. (*püüvana, säilivana ülal*) **возьыны**

öösel hoiti lõket üleval **уйин тылскемез кысытэк возизы**

isa hoidis lauas juttu üleval **атай жок сьорын вераськонэз возьыса улйз**

see probleem on olnud üleval juba pikemat aega **та ужпум кема дыр чоже син**

шорын улэ ни

peab end juhutöödega üleval **кытысь но отысь ужен ассэ сюдэ**

oma palgaga ei suuda ma enam oma peret üleval pidada **аслам уждунэным**

семьяме вордыны уг ни быгатйськы

koolisööklad peab üleval kohalik omavalitsus **школа сиськонниез интыысь**

кивалтэт возе

ülevalpool <+p'ool *adv, prep*> *vt* ülalpool

ülevalt <ülevalt *adv*> (*ülaltpoolt, kõrgemalt*) **вылысен, выльысен**

ülevalt alla **выльысен улэ**

valgus langeb ruumi ülevalt **югыт бөлетэ выльысен пыре**

kõik korraldused tulid ülevalt PILTL **вань косоньёс выльысь лыктйзы**

üle viima

1. (*millestki üle toimetama, vedama*) **поттыны**

raadimees viis seltskonna üle **пыжлэн кузёез эшъёсыз шур вамен поттйз**

2. (*millestki üle kulgema, suunduma*) **вамен потыны**

ojast viis üle kitsas purre **пичи шур вамен сюбег выж потйз**

3. (*teise asukohta v teisele töökohale viima, edasi viima, teise süsteemi*

seadma) **выжтыны**

asutus viidi üle Tartusse **ужьюртэз Тартуэ выжтйзы**

ta viidi üle teisele tööle **сое мукет уже выжтйзы**

bussipeatus viidi üle kõrvaltänavasse **автобус дугдонниез бускель ульчае**

выжтйзы

õpilane viidi üle seitsmendasse klassi **дышетскиесез сизьыметй классэ**

выжтйзы

katlamaja viiakse üle gaasiküttele **котельноез газэн эстонэ выжтозы**

üle võtma

1. (*midagi v kedagi oma valdusse võtma v haarama*) **басьтыны; (jäljendades**

omandama) **асэстыны; (üle lööma) басьтыны, киултыны**

talupojad võtsid mõisa üle **крестьянъёс мыйзаез киултйзы**
poeg võttis isa ameti üle **пияш атаезлэсь öнерзэ асэстйз**
võeti üle teiste kogemused **мукетъёслэсь быгатэмзэс асэстйзы**
naaberkeeled võtavad sõnu üksteiselt üle **бускель кыльёс ог-огзылэсь**
кыльёсты асэсто

2. (*mingit pinda pesema v pühkima*) **чушыны**
võttis põranda niiske lapiga üle **выжез мускыт мучолоен чушиз**

ülikond <ülik'ond ülikonna ülik'onda ülik'onda, ülik'onda[de
ülik'onda[sid_&_ülik'ond/i s> (*meeste pealistrõivaste komplekt*) **КОСТЮМ ETN**
(*naiste rahvarõivaste komplekt*) **калык дйськут** :
jahiülikond **пöйшуран дйськут**
kaitseülikond **утись дйськут**
päevitusülikond **уян дйсь**
ratsaülikond **валэн ветлон дйсь**
tööülikond **ужан дйсь**
Muhu naise ülikond **Мухуысь кышномуртлэн дйсьез**
uut ülikonda [selga] passima v proovima **выль костюм мертаны**
kannab peent ülikonda **коштан костюмен ветлэ**
ülikond istub [seljas] nagu valatud **костюм вылэ кисьтэм кадь пуке**
ta oli täna rietatud musta ülikonda **со туннэ съод костюмен вал**
tuli ülikonna väel **костюм коже лыктйз**

Liitsõnad

ülikonna+
ülikonnapiintsak **костюмлэн пиджакез**
ülikonnapüksid **костюмлэн штаниез**
ülikonnariie **костюм басма**

ülikool <+k'ool kooli k'ooli k'ooli, k'ooli[de k'ooli[sid_&_k'ool/e s> **вылй**
дышетсконни, университет
eraülikool **частной университет**
põllumajandusülikool **гурт возёс университет**
rahvusülikool **калык университет**
elu ülikool **PIITL улон университет**
ülikooli peahoone **университетлэн шор юртэз**
astus pärast gümnaasiumi lõpetamist ülikooli **гимназиез йылпумьямез бере**
университетэ пыриз
talle sai tõeliseks ülikooliks ümbermaailmareis **дуннеез котыртон солы зэмос**
университет луиз

Liitsõnad

üli+kooli+
ülikooliaeg **университетын дышетскон дыр**
ülikoolidiplom **университет диплом**
ülikooliharidus **университет дышетскем**
ülikoolihoone **университет юрт**
ülikoolikaaslane **университетын чош дышетскем**
ülikoolilinn **университет кар**
ülikoolipõlv **университет вакыт**

ülim <ülim ülima ülima[t -, ülima[te ülima[id *adj*>

1. (*astmelt kõige ülem, kõrgeim*) **вылй**
ülim aste **вылй тубат**

ülim hüve **вылй̄ зечлык**

2. (*suurim, äärmine*) **туж, ортчыт**

ainult ülima vajaduse korral **туж кулэ дыръя гинэ**

kellasepatöö nõuab ülimat täpsust **час тупатон уж вылй̄ быгатонлыкез кулэ каре**

pulmad peeti ülima toredusega **сюанэз туж шулдырен ортчытйзы**

ülimalt <ülimalt adv> (*äärmiselt, väga*) **ортчыт, туж; (kõige enam, kõige rohkem) троссэ**

ülimalt erutatud **ортчыт керзег**

ülimalt hästi **ортчыт умой**

ülimalt õnnelik **ортчыт шудо**

ülimalt pidulik hetk **туж сйё-дано дыр**

ülimalt sobiv paik õngitsemiseks **визнан понна паймымон тупась инты**

on ülimalt tõenäoline, et tal on raha **туж оскымон, солэн коньдонэз вань шуыса**

olin ülimalt väsinud **мон ортчыт жадемын вал**

meil on ülimalt palju teha v tegemist **милям ужмы ортчыт трос**

kohtuti ülimalt paar korda nädalas **арняз троссэ кык пол пумиськизы**

ülistama <ülista[ma ülista[da ülista[b ülista[tud v> (*üles kiitma, taevani tõstma*)

ушъяны, данъяны; (värssides, lauludes) данъяны; (ülendama) данъяны

ülistab oma ülemaid **кивалтйсьёссэ данъя**

luuletaja ülistab puutumatu loodust **кылбурчи данъя йотылымтэ инкуазез**

teda ülistati suureks inimeseks **сое калыке поттйзы**

ülistus <ülistus ülistuse ülistus[t ülistus[se, ülistus[te ülistus/i s> **ушъян, данъян**
eneseülistus **астэ ушъян**

isamaa ülistus **атай музъемез данъян**

keisri ülistuseks kirjutatud luuletus **императорез данъянлы гожтэм кылбур**

filmi on saatnud kriitikute ülistused **фильм котырын критикъёслэн данъянзы**

вал

üliväga <+väga adv> (*äärmiselt, ülimal määral, väga-väga*) **туж**

üliõpilane <+õpilane õpilase õpilas[t õpilas[se, õpilas[te õpilas/i s>

дышетскись, студент

igavene üliõpilane **вечной студент**

filoloogiaüliõpilane **кылосбур студент**

geograafiaüliõpilane **географи студент**

kaasüliõpilane **чош дышетскись**

kaugüliõpilane **заочно дышетскись**

päevaüliõpilane **нуназе дышетскись**

õhtuüliõpilane **жыт дышетскись**

arstiteaduskonna üliõpilane **эм ёзын дышетскись**

esimese kursuse üliõpilane **нырысетй курсысь дышетскись**

üliõpilaste ühiselamu **студент огъяулонни**

Liitsõnad

üli+õpilas+

üliõpilasesindus **студент кенеш**

üliõpilasküla **студентъёслэн гуртсы**

üllas <üllas 'ulla üllas[t -, üllas[te 'ulla[id adj> (*õilsameelne, üllameelne*) йоно, асыл, санэт; (*tunnete, eesmärkide kohta*) выльй
üllas rüütel асыл рыщарь
ulla hingega inimene санэто луло адями
üllad ideed выльй идеяос
ta elu oli lühike, kuid üllas солэн улонэз вакчи, но йоно вал

üllatama <üllata[ma üllata[da üllata[b üllata[tud v> (*ootamatusega rabama, hämmastama*) паймытыны
tahan teda üllatada мынам сое паймытэме потэ
teade ei üllatanud meid põrmugi ивор милемыз пичи но өз паймыты
olin üllatatud tema ettepanekust солэн чектонэз монэ паймытйз

üllatav <üllatav üllatava üllatava[t -, üllatava[te üllatava[id adj>
(*imestamapanev, hämmastav*) паймытйсь
üllatav avastus паймытйсь выль-усьтон
üllatav sarnasus паймытйсь тупан

üllatavalt <üllatavalt adv> паймымон
õed olid üllatavalt sarnased сузэр-апайёс паймымон огкадесь вал
ta oli üllatavalt rahulik со паймымон зйбыт вал

üllatuma <üllatu[ma üllatu[da üllatu[b üllatu[tud v> (*üllatatud olema*) паймыны
üllatusin ootamatust ettepanekust витёнтэм чектонлы пайми
olin üllatunud, kust ta seda kõike teadis мон пайми, кытысь со ваньзэ тае
тодэ

üllatus <üllatus üllatuse üllatus[t üllatus[se, üllatus[te üllatus/i s>
1. (*imestus, hämmastus millegi ootamatu puhul*) паймон
minu suureks üllatuseks мынам паймемелы
kõigi üllatuseks loobus ta tulusast ametist котькинэ паймытыса, со барышо
ужлэсь куштйськиз
ema vaatas mulle üllatuses otsa анай мон шоры паймыса учкиз
2. паймон, паймытон
meeldiv üllatus кельшымон паймон
elu on täis üllatusi улон паймонъёсын тырмемын
iga päev toob üllatusi котькудйз нунал паймон вае
vaat kus üllatus! вот таиз паймымон!

Liitsõnad

üllatus+

üllatus efekt паймытйсь эффект
üllatusmoment паймон момент
üllatusmuna киндэр-сюрприз
üllatusrikas, üllatusrohke паймымон
üllatusrännak витьымтэ шуккон
üllatusvõit SPORT витьымтэ вормон

üllitama <üllita[ma üllita[da üllita[b üllita[tud v> (*trükkis avaldama, ilmutama, publitseerima, välja andma*) печатланы, поттыны
oma esimese luuletuse üllitas ta noorteajakirjas нырысетй кылбурзэ со
егитьёслэн журналазы печатлаз

lauljatar on üllitanud kümme kond plaati кырзась кызь котыр альбомзэ
ПОТТӢЗ

üllitis <üllitis üllitise üllitis[t üllitis[se, üllitis[te üllitis/i s> (*trükis avaldatu, publikatsioon, väljaanne*) публикаци
poeedi esimene üllitis ei äratanud tähelepanu поэтлэн нырысетӗй публикациез
вераськонъёсты өз жуты

ümar <ümar ümara ümara[t -, ümara[te ümara[id adj>

1. (*ümmargune, ümarik*) котырес; (*kerakujuline, kerajas*) питырес; (*priskete, täidlaste kehavormide kohta*) питырес, быг-быг, быгылес

ümar laud котырес жӧк

ümar kuu котырес толэзь

ümar nägu (1) котырес ымныр; (2) (*priske*) быгылес

ümar pea быгылес йыр

ümar kõht быгылес кӧт

ümarad käed быгылес киос

maakera on ümar дунне шар питырес

2. (*jutu, sõnade kohta: ebamäärane, mittemidagiütlevalt sile*) котыр

ümar sõnastus котыр верам

jutt oli hästi ümar вераськон котыр-котыр гинэ вал

3. (*pilli helitooni kohta: ilus, mitteterav, harmooniline*) жингрес

Liitsõnad

ümar+

ümaraken ЕНIT, ANAT котырес укно

ümarkeere ТЕHН питыри

ümarlaud котырес жӧк

ümarpalk котырес кор

ümarpea (1) ТЕHН котырес йыл; (2) ZOOL (*suure ümara peaga sisalik*

Phrynocephalus) кензали

ümarpuit METS котырес кор

ümarsulud котырес скобкаос

ümarussid ZOOL (Nematoda) нумыр

ümara+

ümaralehine ВОТ котырес куаро

ümaranäoline котырес ымныро

ümarapõhjaline котырес пыдэсо

ümarapõseline быгылес бамо

ümaravõitu питыресгес

ümar dama <ümar da[ma ümar da[da ümar da[b ümar da[tud v>

1. (*ümaraks tegema*) котырес я. питырес карыны

linnamüüri nurgad on ümar datud карез котыртӗсь борддорлэн сэрегъёсыз

котырес каремын

ilupõsad ümar dati pügades kerakujuliseks чеберлы мерттэм куакъёсты

питырес чышкизы

2. МАТ котыртыны

ümar datud arvud котыртэм лыдпусъёс

hindu ümar dama дунъёсты котыртыны

ü mber <'ü mber postp, prep, adv>

1. postp [gen]; prep [gen]; adv (*kedagi v midagi ümbritsemas, ringiga*) котыр;

(*ümbritsevasse asendisse, ringina*) **котыр**
 käis paar ringi ümber maja **ог кык пол корка котыртй котыртйськыз**
 Maa pöörleb ümber oma telje **Музъем аслаз черсээз котыр берга**
 pood on ümber nurga **вузанни сэрег сьöрын**
 istusime ümber laua **пукиськомы жöк котырын**
 lapsel on nutuvõru ümber suu **пиналлэн бöрдонэз ым пумаз**
 võta endale sall ümber **шален шобыртйськы**
2. postp [gen] (osutab kellegi v millegi keskpunktis olekule) котыр; (kellelegi v millelegi sihitud tegevuses) котыр
 jutt keerles poliitika ümber **вераськон политика котырын бергаз**
 seadusemuudatuse ümber oli palju kära **кат воштонъёс котырын трос куашетон вал**
 poiss keerles kogu õhtu ümber tüdruku **пияш жытбыт ныл котыр бергаз**
 sellest asjast ei saa me üle ega ümber **талэсь ми нокытчы ум пыре**
3. postp [gen] (seoses arvudega: umbkaudu) котыр, ог
 paarikümne inimese ümber **кызы адыми котыр**
 kell võis olla kuue ümber **дыр куать котырын вал**
4. adv (vastupidisesse suunda, teistpidi, ringi) :
 pööras ümber ja läks tagasi **берыктйськыз но берен кошкыз**
 autol pole siin ruumi ümber keerata **машиналы татын берыктйськыны инты öвöл**
5. adv (püst- v normaalasendist pikali v kummuli); (teise külje peale, teistpidi) :
 tool läks ümber **пукон бекмыляз**
 pööra paberileht ümber **кагаз бамез берыкты**
6. adv (teise kohta, teisale, ringi) :
 kallas kartulid kotist ümber kasti **картошкаез мешоказы яшнике кисьтйз**
 vaatasin kiiruga ümber **дыртыса котыр учки**
 pere kolis linnast ümber maale **семья карысь гуртэ выжиз**
7. adv (ühenduses muutmise v muutumiseга: teistsuguseks, teiseks, ringi)
воштыса
 tuulik ehitati ümber kohvikuks **тöлвукоез кафелы воштыса тупатйзы**
 vahetas raha pangas ümber **коньдонзэ банкын воштйз**
 temasugust enam ümber ei kasvata **со кадъёсты выльысь уд будэты**
8. adv (ajaliselt: otsa, mööda, läbi, otsas, möödas) бырыны, ортчыны
 puhkus sai ümber **ялкарон быриз**
 kõik tähtajad on ümber saanud **вань пуктэм дыръёс ортчизы**

Liitsõnad
 ümber+
 ümberasumine **выжон**
 ümberehitis **воштыса пуктэм юрт**
 ümberehitus **воштыса пуктон**
 ümberhindamine, ümberhindlus **выльысь дунъян**
 ümberistutamine **выжтыса я. интыез воштыса мерттон**
 ümberjutustus (*oma sõnadega edasi antud varasema autori teos*) **лыдземез веран**
 ümberkirjutamine **выльысь гожъян**
 ümberkoolitus **выльысь дышетскон**
 ümberkristalliseerumine GEOL, KEEM **выльысь кристаллизировать карон**
 ümberküünd **выльысь гырон**
 ümbermaailmareis **дуннеез котыртон**
 ümberpaigutamine (*asjade ümbertõstmise*) **интыен воштон;**
 ümberpaigutus **выжтон**

ümberpööramine (*teistpidi pööramine*) берыктон;
 ümberriietamine дйськутэз воштон
 ümberriietumine дйськутэз воштон
 ümbersõnastamine, ümbersõnastus мукет кыльёсын веран
 ümbertegemine воштон
 ümbertehtud воштэмын
 ümbertrükk TRÜK выльысь печатлан
 ümbertõstmine интыгысь интые воштон я. выжтон
 ümbervalimine выльысь быръён
 ümbervalimised выльысь быръёнъёс
 ümberõpe, ümberõpetamine, ümberõppimine выльысь дышетскон я.
 дышетон
 ümberütlus (1) (*ümberütlemine*) мукет кылын веран; (2) KIRJ (*perifraas*)
 перифраз

ümbere ajama бекмыльтыны, кыманы

ümbere jutustama лыдземез вераны

ümbere lükkamatu <+l'ükkamatu l'ükkamatu l'ükkamatu[t -, l'ükkamatu[te
 l'ükkamatu[id *adj*]> (*selline, mida pole võimalik kummutada*) быдтонтэм
 ümbere lükkamatud süütõendid быдтонтэм янгыш луон доказательствоос

ümbere mõtlema малпанэз воштыны

ümbere pöörama берыктыны

ümberringi <+r'ingi *adv*> котыр

ümberringi keeb elu котыр улон пöзе
 ümberringi laiuв stepp котыр кырал вöлдйське
 vaatas uurivalt ümberringi котыр эскерыса учкиз

ümbere sõit <+s'õit sõidu s'õitu s'õitu, s'õitu[de s'õitu[sid_&_s'õit/e s>

котыртйськон, котыр мынон
 bussid suunatakse ümbere sõidule mööda kõrvaltänavaid автобусъёсты артысь
 ульчаостй котыр мыныто

ümbere sõnastama мукет сямен вераны

ümbere tegema выльысь лэсьтыны

ümbrik <ümbrik ümbriku ümbriku[t -, ümbriku[te ümbriku[id s>; <'ümbr'ik
 'ümbriku 'ümbr'ikku 'ümbr'ikku, 'ümbrik/e_&_'ümbr'ikku[de
 'ümbr'ikk/e_&_'ümbr'ikku[sid s>

1. конверт

ilümbrik чеберъян конверт
 kirjaümbrik гожтэтлы конверт
 ümbrikule aadressi kirjutama конверт вылэ адрес гожтыны
 ümbrikule marki kleerима конверт вылэ марка лякыны
 pani kirja ümbrikusse v ümbrikku гожтэтэз конвертэ понйз
 kleebi ümbrik kinni конвертэз ворса

rebis v käristas ümbriku lahti конвертэз кеяса усьтйз

2. ETN (*villane vaipseelik*) ЫЖГОН БАСМАЛЭСЬ ЮБКА

ümbriis <ümbriis ümbriise ümbriis[t -, ümbriis[te ümbriise[id s> (*ümbritsev kate, kest*) БИНЯЛТОН, ВЫЛ, ДЫЖ; (*riidest*) БАСМАЛЭСЬ ВЫЛ; (*nahast*) КУЛЭСЬ ВЫЛ
kaaneümbriis ВЫЛ

lihaseümbriis ANAT БЫГЫТ ДЫЖ

luuümbriis ANAT ЛЫ ДЫЖ

paapümbriis КАРТОНЛЭСЬ ВЫЛ

tsellofaanümbriis ЦЕЛЛОФАН ВЫЛ

suur veinipudel punutud ümbriises бадзым вина зенелик пуныса котыртэмын

keris mõõdulindi ümbriisesse tagasi мертан лентаз берен футляраз биняз

kohvril oli linasest riidest ümbriis чемоданлэн етйн басмалэсь выл

шобыртонэз вал

Liitsõnad

ümbriis+

ümbriiskile клёнка выл

ümbriispaber кагаз выл

ümbritsema <ümbritse[ma ümbritse[da ümbritse[b ümbritse[tud v> (*piiravana olema, asuma*) КОТЫРТЫНЫ; (*raamina, kandina*) КОТЫРТЫНЫ; (*midagi millegi ümber rajama*) КОТЫРТЫНЫ; (*paigutama*) КОТЫРТЫНЫ; (*kellegi ümber kogunema*) КОТЫРТЫНЫ

majakest ümbritsevad puud ja рõõsad коркаез писпуос но куакъёс котырто

torn on ümbritsetud tellingutega башня лесаосын котыртэмын

professorit ümbritses salkkond üliõpilasi профессорез студентъёс котыртйзы

hüatsindisibulad on soovitatav istutamisel ümbritseda õhukese liivakihiga

гиацинтлэсь сугонъёссэ мертыку, соосты векчи луо сйен котыртныны

дэмламын

meid ümbritses tihe udu милемыз нап бус котыртйз

ema ümbritses oma lapsi hellusega анай нылпиоссэ эркеянэн котыртйз

linn asub kõrgetest mäeharjadest ümbritsetud orus кар жужыт гурезьёсын

котыртэм нёжалын интыяськемын

ümbriis <'ümbriis 'ümbriise 'ümbriis[t 'ümbriis[se, 'ümbriis[te 'ümbriis/i_&_ 'ümbriise[id s>

1. (*ümbritsev ala, ümbriiskond*) ёрос

Tallinna ümbriis Таллин ёрос

seljandikult avaneb ilus vaade ümbriisele вырйылысен ёрос чебер адзиське

siinset ümbriist tunnen ma hästi татысь ёросэз мон умой тодйсько

2. (*ümbritsev elukeskkond, miljöö*) котыр, пёл

argiümbriis нуналлы быдэ ужан пёл

on üles kasvanud eestikeelses ümbriises эстон кыл пёлын будйз

3. (*ümbriiskonna inimesed*) котыр, калык

kogu ümbriis tunneb seda meest вань калык со пиосмуртэ тодэ

ümin <ümin ümina ümina[t -, ümina[te ümina[id s>

1. (*[kinnisui] häälitsemine*) лабыртэм, куашетэм, ас понна вераськем;

(*sõnadeta laulmine*) ас понна кырзам

mere rahustav ümin PILTL зарезьлэн буйгатйсь лабыртэмез

2. (*pomin*) куашетэм, лабыртэм

heaskiiduümin ушъяса лабыртэм
jutuümin вераськем куара

ümisema <ümise[ma ümise[da ümise[b ümise[tud v>

1. (*[kinnisui] häälitsema*) куаретыны, лабыртыны, ас понна вераськыны, саташыны; (*sõnadeta, kinnisui laulma*) ас понна кырзаны
haige ümises aeg-ajalt висись дырын-дырын ас понназ вераськиз
ta ei lausunud midagi, ümises ainult korraks nõustuvalt со номыр но өз вера, соглаш луыса мар ке но куаретйз
rapp ümises palveid поп вöсяськыса лабыртйз
ümiseb endamisi mingit laulukest ас понназ мар ке но кырзаз
meri ümiseb uinutavalt PILTL зарезь изытыса лабыртэ
mets ümiseb vaikselt PILTL нюлэс шыпыт лабыртэ
2. (*ebaselgelt midagi ütlema*) бөтыртыны
ümises midagi arusaamatut vastuseks верамлы пумит со мар ке но бөтыртйз

ümmardama <ümmarda[ma ümmarda[da ümmarda[b ümmarda[tud v>
котыртыны

ümmargune <ümmargune ümmarguse ümmargus[t ümmargus[se, ümmargus[te ümmargus/i adj>

1. (*ringi-, sõnariikujuline*) котырес; (*kerakujuline, kerajas*) питырес; (*silindriline*) котырес
ümmargune peegel котырес синучкон
ümmargune laud котырес жök
ümmargused palgid питырес коръёс
ümmargune torn котырес башняос
maakera on ümmargune музъем шар питырес
tal on ümmargune pea солэн йырыз питырес
2. (*kehavormide kohta*) питырес, вольыт, быг-быг
ümmargused õlad вольытэсь пельпумъёс
ümmarguste põskedega laps быг-быг бамо пинал
ümmargune vanem härra питырес мöйы воргорон
ümmargune kõht питырес кöт
3. (*arvu v hulga kohta: nulliga lõrpev*) котырес
ümmargune tähtpäev котырес лыдпус нунал
siin on sulle ümmargune summa тани тыныд котырес сумма
4. PILTL (*ebamäärane, mittemidagiütle*) пиртэш; (*üldine, pealiskaudne*) пиртэш
tal on asjast võrdlemisi ümmargune ülevaade солэн та ужез тодэмез пиртэш
5. PILTL (*kindel, selge, lõplik*) рос-прос
istume maha ja peame ühe ümmarguse nõu пуксёме но рос-прос вераськоме

ürgne <'ürgne 'ürgse 'ürgse[t -, 'ürgse[te 'ürgse[id adj>

1. (*ürgaegne, ürgaegadest pärinev*) вашкала; (*algne, esialgne, iidne, põline*) вашкала
ürgsed inimesed вашкала адымиос
ürgsetest aegadest peale вашкала дырысен
2. (*inimtegevusest puutumata*) йöтылымтэ
ürgne taiga йöтылымтэ тайга
3. (*täielik, häirimatu, sügav*) мур, зэмос

ürgne rahu **зэмос сюлмаськытэк улон**
4. (*väga tugev, ülivõimas, ürgjõuline*) **кужмо, зол**
ürgne jõud **зол кужым**

Liitsõnad

ürg+

ürgaeg **вашкала дыр**
ürgaegkond GEOL **архей**
ürgaegne **вашкала**
ürgeestlaslik **зэмос эстон**
ürgelanik **выжы калык**
ürgelement **кутскон**
ürgimetajad ZOOL (*algelisimad imetajad* Prototheria) **вашкала лулос**
ürginimene **вашкала адями**
ürginstinkt **пыдлось инстинкт**
ürgisa **выжы кутскись**
ürgjärv GEOGR **вашкала ты**
ürgookean **вашкала океан**
ürgvanemad **пересьёс**

ürik <ürik üriku üriku[t -, üriku[te üriku[id s> (*õigusliku sisuga ajalooline dokument*) **грамота, гожтэм синпелет**
ajaloolised ürikud **история гожтэм синпелет**
kinkeürik **жалованной грамота**

üritama <ürita[ma ürita[da ürita[b ürita[tud v> (*püüdma, katsuma, proovima*)
тыршыны, турттыны, эскерыны, чакланы
haige üritab voodist tõusta **висись валесысь султыны турттэ**
üritasin temaga juttu alustada **соин вераськыны кутскыны турттй**
üritas juba koolipõlves luuletusi kirjutada **школа вакытьёсаз ик кылбурьёс**
гожъяны тыршиз
nende lahkumist ei üritatudki takistada **соослэсь кошкемзэс дугдытыны өз ик**
тыршелэ
üritas ülikooli astuda, kuid jäi konkurentsi tõttu välja **университетэ пырыны**
тыршиз, но конкуренциен сэрэн пырытэк кылиз
üritati mitmesuguseid reforme **пөртэм реформаосты чаклазы**

üritus <üritus ürituse üritus[t üritus[se, üritus[te üritus/i s> (*ettevõtmine, tegutsemine*) **ужрад; (katse, püüie) тыршон**
juubeliüritus **юбилей ужрад**
kultuuriüritus **лулчеберет ужрад**
maaparandus on kulukas üritus **мелиораци - со дуно ужрад**
lootusetu üritus on veel midagi päästa **мае ке но утыны - со пайдатэм**
тыршон

ürt <'ürt ürdi 'ürti 'ürti, 'ürti[de 'ürti[sid_&_'ürt/e s> FARM (*ravimtaime maapealne osa*) **эмьюм турын**
raudrohu ürti kasutatakse ravimtee valmistamiseks **колзотурынэз эмьюм ву**
парыны кудо
ürte kasutatakse ka maitseainetena **эмьюм турыньёсты сиён дасянын шом**
сётон понна но уже кудо

üsk <'üsk üsa 'üska 'üska, 'üska[de 'üska[sid_&_'üsk/i s>

1. (*süli, rüpp*) :

ema võttis lapse üska **анай пиналэз кияз кутйз**

ta võttis v haaras mind üska **со монэ зыгыртйз**

tihe udu mässis linna oma üska PILTL **нап бус карез зыгыртйз**

2. (*emaihu*) **нуны кар, пуш**

emaüsk **нуны кар**

maaüsk **му пуш**

laps kasvab alles ema üsas **нуны нуны карын будэ али**

ütleva <'ütleva ütleva [da_&_'öel[da 'ütleva [b ütleva [dud_&_'öel[dud v>

1. (*sõnata, lausuma*) **шуыны, вераны**

ütles kõva häälega oma nime **зол куараен нимзэ вераз**

ütleva, miks sa eile koolist puudusid? **вера, малы тон толон школаын ой вал?**

oleks ta selle eest aitähki öelnud **тау ке но шуысалыз со понна**

kohmas midagi öelda **мар ке но валантэм вераз**

aga ma ütlesin talle nii, et oli öeldud **кулэезъя верай мон солы**

tema pilk ütles mulle kõik PILTL **солэн учкемез мыным ваньзэ вераз**

kas sulle sisetunne midagi ei ütleva? PILTL **пуш шодонэд номыр сярысь но уг вера-а?**

2. (*mainima, rääkima, seletama*) **вераны**

kas te võite öelda, kui palju kell on? **вераны быгатйськоды-а, көня али дыр?**

Mart, nagu juba öeldud, kavatseb ... **кызы верамын вал, Март турттэ ...**

ütleva talle minu soov edasi **мынэсьтым мылкыдме солы вера**

võrdluseks olgu öeldud, et ... **чошатон понна верамын вал, ... шуыса**

tänases ajalehes öeldakse, et ... **туннэз газетын верало, ... шуыса**

käsi peseb kätt, ütleva vanasõna **ки киез миське, шуэ калык веран**

minu nimi teile vaevalt midagi ütleva PILTL **мынам нимы тйледлы мар ке но сярысь вера меда**

3. (*oma arvamust, seisukohta, otsust millegi kohta ütleva, väitma*) **шуыны, вераны**

ma ei oska selle asja kohta midagi öelda **та сярысь мынам номыр но вераме уг луы**

4. (*tegelikku olukorda ja inimeste suhtumist kajastavates väljendustes*) **вераны**
tõtt öelda **зэмзэ вераны ке**

ausalt öelda v öeldes **зэмзэ вераса**

pehmelt öelda v öeldes **небыт вераса**

raske öelda, millest kõik alguse sai **секыт вераны, кытысен ваньмыз кутскиз**

5. (*hüüatustes ja arvamused avaldustes*) **вераны**

ära sa ütleva, täitsa korralik tasu! **эн но вера, туж бадзым дун!**

no ütleva poissi, mis tegi! **вера я. учкы али, мар пияш карем!**

6. (*rõhutus asendis adverbiaalselt oletust väljendades*) **шуыны**

tule peale lõunat, ütleva, kell neli! **лыкты нуназе бере, шуом, ньыль часын!**

ees on jõgi, ütleva, oma sada meetrit lai **азьпалан шур, шуом, ог сю метр пасьта**

ütlemata <'ütlemata adv> (*väga, ärarääkimata, ääretult*) **верантэм, вераны**

луонтэм

ütlemata suur hoone **вераны луонтэм бадзым юрт**

olen sulle ütlemata tänulik **верантэм тау карисько тынды**

ütlus <'ütlus 'ütluse 'ütlus[t 'ütlus[se, 'ütlus[te 'ütlus/i_&_'ütluse[id s>

1. (*väljend, kõnekäänd, fraas*) веран, верам
rahvapärased ütlused калык веранъёс

2. (*ütlemine*) веран, верам

kohalike elanike ütlust mööda tulevat linnani oma paarkümmend kilomeetrit

интыысь калык верамъя, карозь ог кызь иськем луоз

tekstis on kohati venepäraseid ütlusi текстын интыен зуч выллем верамъёс

вань

3. JUR (*suuliselt esitatavate faktiliste andmete kogum*) веран

valeütlused пöяськыса веранъёс

tunnistajate ütlused ühtisid адзисьёслэн веранъёссы тупазы

üürike[ne] <üürike_&_üürikene üürikese üürikes[t üürikes[se, üürikes[te
üürikes/i adj> (*kiiresti mööduv, lühikese kestusega*) вакчи, öжыт, жамдэ

üürikese aja pärast вакчи дыр ортчыса

üürikesed õnnehetked вакчиесь шуд жамдэос

üürikese elueaga putukad вакчи улон дырын нымы-кибыос

elu on üürike улон вакчи

jätkas pärast üürikest pausi oma juttu вакчи вис карыса, веранзэ азыланьтйз

ta peatus meil üürikest aega со ми доры жамдэ дугдылйз